

فرشک

آذربایجانى - فارسى

تأليف: بهزاد مجبىزادى

آذربایجانى - فارسى
سوزلوک

فرهنگ آذربایجانی-فارسی

تألیف: بهزاد بهزادی

آذربایجانی-فارسی
سۆزلۆک

□ فرهنگ آذربایجانی - فارسی (آذربایجانجا - فارسجا سؤزلوک)

□ تألیف: بهزادی، بهزاد

□ چاپ اول: ۱۳۶۹

□ حروفچینی: بهروز

□ لیتوگرافی: منشور

□ چاپخانه: دیبا

□ تیراژ: ۵۰۰۰ نسخه

□ تهران ۱۳۶۹

□ کلیه حقوق مؤلف و حق چاپ محفوظ است

□ خیابان انقلاب و بروی دبیرخانه دانشگاه تهران، انتشارات دنیا

فهرست مطالب

موضوع	صفحه
بیرنجه سوز: دوقتور حمید محمدزاده	۵
اؤن سؤز	۷
پیشگفتار	۹
طرز نگارش لغات آذربایجانی در این لغت نامه	۱۳
طرز نگارش کلمات دخیل	۱۹
القبای پیشنهادی برای آوانگاری	۲۵
مختصری درباره دستور زبان آذربایجانی	۲۷
راهنمایی	۵۱
علائم اختصاری	۵۷
نشانه ها	۵۹
سپاس	۶۱
مأخذ	۶۳
واژه ها	۶۵

سُورَةُ الزُّمَرِ الزُّمَرِ

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا

□□□

و خدای عالم همه اسماء را به آدم تعلیم داد.

□□□

الله تعالی جمیع (موجوداتین) آدلارینی آدمه تعلیم اندی.

سورة بقره آیه سی و یکم

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْلَفَ الْمَنَاجِمَ
وَالْوَنُجُومَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ

□□□

و یکی از آیات قدرت الهی خلقت آسمانها و زمین است و یکی دیگر اختلاف
زبانها و رنگهای شما آدمیان که در این مورد نیز ادله صنع و حکمت حق برای
دانشمندان عالم آشکار است.

□□□

و اللهین قدرت نشانه لریندیر که گوئلری وئری یاراتدی و سیزین دیل
لریزی و رنگ لریزی مختلف قرار وئردی البته اوتلاردا نشانه لرو علامتیر
واردیر او جماعت اوچون کی اهل علم و اهل تحقیق دیر.

سورة الزوم آیه بیست و دوم

* متن عربی و فارسی از نسخه قرآن کریم ترجمه محیی الدین مهدی الهی قمشه ای و متن آذربایجانی از ترجمه
ترکی احمد کاویانپور نقل شده است.

بسمه تعالی

بیخپه سوز

ایران اسلام جمهوریسى نین اساس قانونو ایراندا یاشایان اقلیتلرین ظملکار شاهلیق رژیمینده تاپدالانمیش حقوقونو تأمین ائتمک ایچون فارس دیلی ایله یاناشی هر بیر خلقین آنا دیلینده تحصیل ائتمه سی، مطبوعات نشر ائتمه سی، دیلینی و ادبیاتینی انکشاف ائتدیرمه سینه امکان یاراتمیشدیر. حال حاضرده آذربایجان دیلینده چوخلو کتابلار، ژورنال و غزیتلر نشر ائدیلمکده دیر. بئله بیر شرایطده آذربایجانجا - فارسجا لغته درین احتیاج دویولوردو. بو احتیاج بیرده اونا گؤره دیرکی، هله آذربایجان دیلینده مکتب و درسلیک یوخدور، بو دیلده کتاب و مطبوعات اوخویانلار ادبی دیلده ایشله نن سؤزلرین هامیسینی قاورایا بیلمیرلر و لغته مراجعه ائتمه لی اولورلار. بو ساحه ده، البته، معین ایشلر گؤرولموشدو، لاکین اونلاری کفایتلندیرجی سایماق اولماز. بئله بیر دورومدا همین لغتین حاضر لایب اورنالیغا چیخماسینی، بیزجه، مثبت ادبی حادثه کیمی قیمتلندیرمک یئرسیز اولماز.

بو لغتین باشلیجا مزیتی اونون نسبتاً مکمل لیگینده دیر. مؤلف همین لغتی حاضر لایاندا آذربایجان و فارس دیللرینده ایراندا و ایراندان خارجه نشر ائدیلمیش قدیم و معاصر لغت لردن فایدالانماقلا بئله بیر مزیتی قازانماغا نائل اولموشدور. هم ده تکجه لغت لر دگیل، بیر سیرا کلاسیک ادبی اثرلری ده آختاریب لغته معین سؤزلر علاوه ائتمگی اونوتما میشدیر.

مؤلف سؤزلرین دوزگون تلفظی ایچون اعرابدان و یالاتین الفباسیندان فایدالانماق عوضینه آذربایجان دیلینده اولان ۹ صائت ایچون سون و قتلرده

مطبوعاتدا، خصوصيله « وارليق » ژورنالىندا استفاده اولونان علامتلردن، بير قدر فرقلرله، فايدالانماقلا الفباميزى فونه تيك شكله سالماغا، يعنى بوتون صائتلرين يازيلماسينا، دئمك اولار كى، نائل اولموش و بوتون سؤزلرين دوزگون تلفظى نى تأمين ائده بيلميشدير.

لغت آذربايجان دىلى نين مختصر گرامرى (صرفى) ده علاوه ائديلميشدير. بودا مبتدى لر و آذربايجان دىلىنى اؤگره نلر ايچون حذاقل و سايطدير.

عؤمرونو خلق معارفى و مدنيتى ساحه سينده صرف ائتميش بهزاد بهزادى اوزون ايللرين گرگين علمى امگى نين ثمره سى اولاراق بو لغتى يازيب حاضر لاماقلا آنا ديلموزه اونودولماز خدمت ائتميشدير. آذربايجانا - فارسجا معاصر طلب لره اويغون لغت يازان مؤلفين نه كيمى چتين ليكلرله اوز- اوزه گلمه سى، فن اهلى ايچون آيدين دير. بو چتين ليكلره يالنيز آنادىلينه اولان سئوگى ايله دؤزمك اولار. اگر گله جكده فارسجا - آذربايجانجا لغت ده يازيلسا، بو ايش بيرنوع تماملانا. خوشبختليك دن بوساحه ده ده چالیشانلار واردير، اونلارادا بونجيب ايشده اوغورلار ديله بيريك.

نهايت، بونودا قيدائده ك كى، بولغت بينانين بيرنوع ايلك كرپيچى دير، گله جكده اونون اوجايب محتشم آبدە يه، چئويريله جگى اميدينده بيك.

دوقتور حميد محمدزاده

اۋن سوز

اوشاقلیق چاغى نىن سۇلغون و دومانلى خاطرە لىرىندىن بۆتۈن عۇمرۇم بۇيۇ پارلا يان، آناقايغى سى، بواترى ياراتماغا ايلهام وئرمىشىدىر.

آنا دان اۋىرەندىگىم: «درسە گئىدىن بىر اوشاق - چىخىدى بوز اۋستە قۇچاق...»
شەرىنى اوجادان و حرىكتىلرە ياناشى اۋخويار كىن دىنلەيىجى لىرىن آلقىشلارنى،
گورۇنۇر، ھەلە دە منلىگىمى اۋخشايىر و اۋنا گۆۋە نىرم.

يىنىچە يازىپ - اۋخوماغا باشلامىشىدىم، آنامىن درىندىن سئودىگى «ھۇپ
ھۇپ نامە» نى اۋنون اوچون اۋخوماق تەكلىفىنى يىرىنە يىتىردىم. آنا تىشويقى نەقدىر
گۆجلۈدۇر. اۋزىلۇيۇمدە اۋخويوب، اۋىرەنىپ سۇنرا آناما ھۇپ - ھۇپ نامە نىن
شەرىلرىن اۋخويوردوم. اوچ نەقتەلى «كاف» - «نون» اۋخونمالى اۋلدوغونۇ
اۋزۇم تاپىدىم، و صفە گىلمىز سئوينجەلە بىرلەر، چىتىن لىنكىلرىن حل اۋلونما سىنىن
مومكۇن اۋلدوغونا مەن دە درىن اينانچ ياراندى.

يىنى يىتمە گىنج چاغىندا گىنجەلر آناما فارس و آذربايجان دىل لىرىندە چىخان
مطبوعاتى اۋخوماق، مەن دە مطالعە ائتمەگە توكىمىز مارقا تۇرتىدى...

آنام يالنىز قرآن اۋخوماغى باجاراردى، آتام ضىالى، مەرقى و قاباقچىل بىر
اجتماعى خادىم ايدى، فرانسوز و روس دىل لىرى ايلە دە تانىش ايدى و اۋنون
كىتابخانا سى، كىچىك ائومىزدە بۇيۇك بىر يىرتوتوردۇ. اۋكىچىك شەرىمىزدە
بۇيۇك اينسان ايدى، ھەلە دە ۷۷ ايل و فاتىندان سۇنرا اۋنون مەنوى سىماسى،
اجتماعى داورانىشى، گۇردۇگۇ ايشلىرى حاققىندا افسانەلرە اۋخشار سۇزلردىل -
لردە گزىر.

آذربایجان دیلینه، من ده مارق اویادان آنام و آتام اولوب و اوگونلردن بری
عومور بویو آذربایجان دیلینده یازیب - اوخوماق شیرین گونلریمین شیرین لیبی
اولوبدور. بویوک مینتدار لیقلا بواتری آنا و آتامین عزیز خاطرهلرینه اتحاف
ائتمگی اوزومه شرفلی بوزج بیلیرم.

منجه هر دیلین ادبی یوکسه لیشی عرفه سینده، دیل چیلیک ساحه سینده یازیلان
اثرلر، ایلک سیرادا سوزلوک لر، گنج یازیچیلارا و شاعیرلره یول آچیب، یارارلی و
دگرلی ماتریال اونلارین اختیاریندا قویور. سوزلوک لر و لغت نامه لر دیلین تمیلین
تشکیل ائدن سوزلرین تویوسونو الوثریشلی بیرشرایطده یازیچیلارا تقدیم ائتمکله
اونلارین یارادیجیلیق لارینین چیچکلنمه سینه یاردیم گؤستریر.

سون ایللرده آذربایجان دیلینده نشریاتین معین درجه ده قانونی لشمه سی،
آذربایجان دیلینده کیتاب، درگی و روزنامه لرین یایلماسی، یازیچیلاریمیز اوچون
الوثریشلی شرایط یارانماسینا زمینه توره دیر. بونا گؤره ده، آذربایجان دیلینده
سوزلوک - لرین توپلانیب، یایلماسی ضرورتی دیولور. سئوینجله قید
ائتمه لی یم کی، بو سوزلوک کی تقدیم ائتمکله، ادبی دیلیمیزین یوکسه لیشی نین
چیچکلنمه سینده، پؤهره له نن بوداغا بیرایچیم سوچيله میش اولایدیم.

ساوادللی لاریمیزین فارس دیلینده درس اوخودو قلاریننی نظره آلاق،
سوزلوک آذربایجانجا - فارسجا ترتیب ائدیلمه سیننی مصلحت گؤردوم، بیرده کی
علاقمند فارس هموطن لریمیزده بو کیتابا گؤزگزدیرمکله دیلیمیزین زنگین
اولدوغونو گؤره جک و سئوینجک لرامیدینده یم.

فارس و عرب الیفباسی ایله، دیلیمیزده سوزلوک توپلاماق و چاپ ائتمک نه قدر
چتین اولدوغو و ترتیباتچی نین ایشلری یولونا سالماق اوچون تکراری ایشلرین
نه قدر واخت آپارماسی بللی دیر. آنجاق حوزومتلی اوخوجولارین ماراغی و
فایدالانماسی بئله زحمتلره یارارلی پاداش اولاجاغینا اینانیرام و اونلارین تنقیدی و
تکمیلی نظریه لری گله جک آددیم لاری آتماغا دگرلی یول گؤستریمی دیر.

پیشگفتار

لغت اساسی ترین ابزار و مصالح زبان و ارتباط اجتماعی است که راه پرپیچ و خم خود را پاب پای تاریخ هر قوم و ملت پیموده و می پیماید .
در تعریف لغت گفته اند : آوایی است که دارای معنی باشد و مقصودی را برساند و با علامات و نشانه هایی نوشته شود .

جمع آوری و تدوین لغات هر زبان برای حفظ و شرح معنی و کاربرد آنها از خدمات رایج و ضروری است . در امر تدوین وظیفه مؤلف ضبط درست تلفظ لغات و بیان دقیق مفاهیم و کاربرد آنهاست . مؤلف واضع لغت نیست بلکه باید با امانت و دقت آنچه در گفتار و نوشتار به کار رفته و می رود گرد آورد .

به عبارت دیگر ، وظیفه تدوین کننده فرهنگ لغات زبان به کار ستاره شناس می ماند که وضع موجود یا گذشته ستارگان را مطالعه و بررسی می کند ، نقشه استقرار آنها و خصوصیات هریک یا هر گروه را بر اساس استنباط علمی بیان می دارد و قوانین حاکم بر آنها را کشف و تبیین می نماید ، و مجاز نیست مکان و شکل آنها را به هر ملاحظات تغییر دهد . زبان شناسی و فرهنگ نویسی نیز مقتضی واقع گرایی است . استخراج لغات و کاربرد آنها از گویش مردم و ادبیات شفاهی و کتبی آن زبان باید با امانتداری کامل صورت گیرد .

زبان آذربایجانی یا ترکی ایرانی که میلیونها تن از هموطنان ما بدان تکلم می کنند ، زمینه بکر و گسترده ای است که از هر جهت بخصوص از لحاظ جمع آوری و تدوین لغات کار پیگیر و مداومی را می طلبد . البته دست یازیدن به چنین کوششی مستلزم حل مشکلات بس فراوان و پیچیده ای است . چه ، علاوه بر دشواریهایی که تدوین کنندگان فرهنگ لغات در هر زبانی با آن روبرو هستند (از آنجمله تفاوت لهجه ها و گویشها ، مفاهیم عام و محلی ، معانی نزدیک و دور ، مفاهیم حقیقی و مجازی ، دگرگونیهای تاریخی لغات ، لغات متروک و جدید و یا ساخته شده و غیره) در اینجا به دو

دشواری عمده خاص تدوین فرهنگ لغات آذربایجانی اشاره ای گذرا می کنیم:

۱- فقدان منابع مکتوب

مراکز علمی و ادبی در گذشته به این زبان تمهیداً بی توجهی کرده اند. این زبان در مدارس و دانشگاهها تدریس نشده و زبان محروم از تحقیقاتی است که این مراکز می توانستند و بایستی انجام دهند.

ادبیات نوشته در این زبان، در ایران آنچنان کم و دور از دسترس است که در حکم عدم است. کتب لغت که مرجعی برای مقایسه تاریخی و مفاهیم و تلفظ کلمات باشد تدوین نشده است. زبان در بستر تداول و شفاهی سیر تکاملی خود را ادامه داده و تفاوت لهجه ها دور از هم به سیر خود ادامه داده اند و همین امر مشکل تدوین فرهنگ لغات آذربایجانی را دوچندان کرده است. پیشرفتهای چشمگیر و تحقیقات و بررسیهای عمیقی در آذربایجان شوروی و در کشور ترکیه (سرزمین تداول یکی از زبانهای ترکی نزدیک به ترکی آذری) صورت گرفته که این آثار در دسترس همگان و قابل استفاده برای عموم نیست.

بحث درباره این پرسش که چرا در ایران به شکوفایی ادبیات زبان آذربایجانی امکان داده نشده است، خارج از قلمرو حاضر است و به سیاست دیکته شده به خاندان پهلوی برمی گردد که با ادعای تمرکز ملی کذائی و تحقیر مردم و زبانهای محلی و قومی اختلافات را تشدید می کرد. آذربایجانی و فارس و کرد و... تا دوران پهلوی به مثابه یک امت واحد زندگی می کردند و هم اکنون نیز به ایرانی بودن خود مباهات می کنند. از سوئی، تحریف کنندگان پرسونیت تاریخ ادعا می کنند مردم شمال در اثر ظلم و استبداد قاجاریه به تزار روسیه پناه بردند که البته سخافت چنین دلیل تراشی پرواضح است؛ چرا که تزاریسم مظهر استبداد وحشتناک بود و با توجه به عمق باورهای دینی و مذهبی اهالی آذربایجان، رد چنین الحاق داوطلبانه نیاز به استدلال ندارد. و گروهی دیگر با استدلال این که زبان آذری در گذشته دور از گروه زبانهای ایرانی بوده، زبان رایج بین مردم را نفی می کنند.

حقیقت تاریخی این است که آذربایجانی، ایرانی است و به زبان ترکی تکلم می کند. این که چگونه این زبان در بین مردم رایج شد، بحثی است که فرصت دیگر می خواهد. شاهد مثال زیر می تواند برای همه این گفتگوها پاسخ شایسته باشد. اهالی آسنارا طالش هستند و تا پنجاه سال پیش که نگارنده به خاطر دارد پیران خانواده ما به این زبان تکلم می کردند و اکثریت عظیم اهالی نیز به زبان طالشی صحبت می کردند. در دهات اطراف شاید تعداد انگشت شماری ترکی بلد بودند. علیرغم سیاست ترکی زدایی پهلویها، اینک بعد از پنجاه سال در شهر آسنارا تعداد انگشت شماری طالشی می دانند یا می فهمند و در بین اهالی روستاها نیز ترکی زبان متداول است. اهالی بومی طالش هستند (نگارنده نیز از خانواده طالش است) ولی زبان متداول از طالشی به ترکی آذری تغییر یافته

است.

واقعیت موجود این است که میلیونها نفر از هموطنان ما به زبان ترکی آذری تکلم می کنند و به قول دانشنامه ایران و اسلام: «... زبان ترکی آذری نیز ادبیات وسیع و درخشانی دارد و بعضی از گویندگان آن در ردیف بزرگترین شعرای زبان ترکی محسوب می شوند»*.

با توجه به واقعیت موجود است که اصل پانزدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مقرر می دارد: «زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران فارسی است... ولی استفاده از زبانهای محلی و قومی در مطبوعات و رسانه های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی آزاد است». این «آزادی» تضمین شده در قانون اساسی از یکسو تکلیفی است برای مقامات دولتی و از سوی دیگر مشوقی است برای علاقه مندان و صاحب نظران و اهل قلم. امید می رود مطبوعاتی که اخیراً به زبان آذربایجانی منتشر می شوند در این زمینه راهگشا باشند.

۲- شیوه نگارش

خط عربی- فارسی که پس از قرنهای طی راه تکامل خود از کوفی تا انواع نسخ و نستعلیق، به یکی از زیباترین خطها - با جنبه هنری و تزینی - ارتقا یافته در عمل نارسائیهای دارد که محققان به تفصیل مورد بررسی قرار داده اند. (رجوع کنید به مقالات مقدمه لغت نامه دهخدا).

به منظور تطابق ملفوظ و مکتوب در لغت نامه ها و ثبت لهجه ها و گویشهای مختلف در فارسی و آذربایجانی شیوه های ویژه ای به کار می برند: کلمه ای هم آهنگ و هم آوا با لغت می آورند، یا حرکتهای حروف را در داخل پرانتز شرح می دهند و یا از حروف لاتین (هر نویسنده بنا به سلیقه خود نشانه های قراردادی را معین می کند که برای عموم خوانندگان هم آشنا نیست) استفاده می کنند. این شیوه ها وافی به مقصود نیست و حجم نوشته را هم می افزاید.

در این لغت نامه در طرز نگارش آواها راه عملی تر پیشنهاد شده که با استفاده از الفبای آشنای عربی- فارسی و افزودن نشانه هایی برای مشخص کردن مصوتها و اصلاح مختصری می تواند آنچه به تلفظ درمی آید نوشته شود و نوشته ها نیز درست تلفظ گردد. درباره طرز نگارش تلفظ لغات آذربایجانی (بر اساس هم آهنگی ملفوظ و مکتوب) در این کتاب شرح جداگانه ای نوشته شده است و مطالعه آن، قبل از مراجعه به لغات، به خوانندگان محترم توصیه می شود.

با اینهمه دشواریها خوشوقتم که این کتاب پس از سالها تلاش و کوشش به مرحله چاپ رسیده است و امید می رود مورد مطالعه و توجه علاقه مندان قرار گیرد و ایشان از نظرات و راهنماییهای خود مؤلف را آگاه گردانند تا در رفع نقایص برای چاپ بعدی تا حد امکان مورد استفاده قرار گیرد.

مؤلف آگاه است که کاستیها و نارسائیهای در این لغت نامه هست ولی زحمت مکرر اصلاح آن

* دانشنامه ایران و اسلام، ص ۵۲.

را به آینده موکول کرد تا براساس نقد علاقه‌مندان و صاحب‌نظران یکجا انجام گیرد.

لازم به توضیح است که این لغت نامه برای استفاده جوانان و مبتدیان تدوین گردیده و برای نشان دادن انعطاف گسترده زبان آذری، متفرعات لغت ذیل ریشه لغت آورده شده و در نظر است که در چاپ بعدی هر ترکیب به صورت لغت مستقل ردیف بندی شود. معانی لغات شماره گذاری و برای سهولت مراجعه، پشت سرهم نوشته شده و شاهد مثالها نیز براساس ردیف الفبائی در ذیل آن آورده شده که در آینده شاهد مثالها ذیل هر معنی تنظیم خواهد شد...

خوانندگان محترم خود متوجه خواهند شد که از منابع معدودی که در اختیار داشتم تا چه حد استفاده شده و مدیون نویسندگان آن منابع هستم و اگر از جهت احتراز از پر حجم شدن کتاب در هر مورد مأخذ ذکر نگردیده امید که پوزشم پذیرفته خواهد شد.

طرز نگارش لغات آذربایجانی در این لغت نامه

خط عربی - فارسی زیبا و هنرمندانه و شاخص فرهنگ مشترک ولایی است ولی نارساییهای نیز دارد که نمونه هایی از آن را استادان زبان فارسی عنوان کرده اند و این موارد درباره نگارش گویش آذربایجانی نیز صدق می کند - بدین شرح:

۱- مصوتها

در زبان فارسی ۶ مصوت ساده وجود دارد: سه کوتاه (ا - -، - -، - -)، سه بلند (آ - و - ی)، غیر از نشانه «آ» چهار نشانه «ا - و - ه - ی» برای مصوتها وجود دارد که گاه صامتند و گاه مصوت که خود یکی از دشواریهاست. سایر مصوتها مستتر هستند و نشانه ای ندارند.

۱- «ا» در ابتدای کلمه ساکن است و در وسط و آخر کلمه صدای «آ» می دهد و برای تنوین و همزه کرسی است.

۲- «و» در ابتدای واژه صامت و در وسط کلمات یا صامت و یا مصوت بلند است و در میان دو کلمه صدای «او» می دهد (رفت و آمد). گاهی اوقات در وسط و آخر کلمه در نقش مصوت کوتاه ظاهر می شود (مثل: آخور، خوردن). در برخی کلمات مثل «خواب» واو معدوله یا زاید است. ضمناً واو برای همزه کرسی است.

۳- «ه» به هیئتهای «ه، ه، ه، ه، ه» صامت است و به هیئت «ه - ه» در پایان کلمه گاه صامت و گاه مصوت: خانه، ده (۱۰).

۴- مصوتهای مرکب مثل: پیمان (پ ی مان)، پیاز (پی یاز)، نوروز (نوروز)، می (می)، پیدا (پیدا) و غیره، علامت و نشانه ویژه ای ندارند.

۵- «ی» علاوه بر اینکه بجای مصوت مرکب کاربرد دارد (مثالهای بالا) علامت آوای صامت «ی» و مصوت «ای» هم هست: یار، درستی.

نتیجه اینکه:

۱- تمام مصوتها نشانه ویژه ای ندارند،

۲- برخی از نشانه ها کاربرد متعدد دارند،

۳- تشابه و یکسانی نشانه ها برای مصوت و صامت مسأله پیچیده ایست،

۴- برخی از مصوتها نوشته نمی شوند،

۵- تعداد مصوتها محدود و کمتر از مصوتهایی است که در زبان آذری کاربرد دارد.

بنا به دلایل مذکور نمی توان با این الفبا صدای ملفوظ را به درستی نوشت و نوشته ها را می توان به صور مختلف ملفوظ بیان کرد.

به همین سبب در لهجه نگاری و ضبط گویشهای محلی و قومی و در کتب لغت فارسی به منظور جبران این نارسایی از طریق شیوه های قراردادی تدابیری اتخاذ کرده اند که کافی به مقصود هم نیست. از آنجمله: الف) کلمه ای هم آهنگ یا هم وزن آن لغت می آورند. ب) حرکت ها را توصیف می کنند. مثلاً می نویسند به فتح اول، کسر دوم، ضم سوم و غیره. ج) کلمات را اعراب می گذارند که حروف معرب در همه چاپخانه ها نیست. د) از حروف لاتین استفاده می کنند و این اشاره های قراردادی را در مقدمه توضیح می دهند و لغات را به کمک آن حروف لاتین می نویسند تا تلفظ درست آن حفظ گردد. هر نویسنده به سلیقه و برداشت خود اشاره قراردادی خاصی را به کار می برد. البته همه خوانندگان با این نشانه ها آشنا نیستند.

۲- حروف صامت

حروف صامت عربی - فارسی کاستیهای ویژه ای دارد: اولاً چند حرف دارای هیئت مشابهند و فقط با تعداد و طرز قرار گرفتن نقطه از یکدیگر متمایز می شوند، ثانیاً حروف صامت متشابه مثل ت - ط و یا ز - ض - ظ - ذ که در تداول عربی طرز ادای هریک متمایز است در املای فارسی دو گونگی پدید می آورد: (طالش - تالش، طپیدن - تپیدن و غیره).

زبان ترکی آذری که متعلق به گروه زبانهای اورال - آلتایی و جزو زبانهای التصاقی است با زبانهای هند و اروپایی اختلاف ریشه ای دارد و ضبط تلفظ این زبان با الفبای عربی - فارسی نیاز به اصلاحات ویژه ای دارد.

مصوتهای ساده زبان آذری ۹ تا است. نا گفته پیداست که برای ثبت درست لغات آذربایجانی با الفبای عربی باید چاره ای اندیشید.

در گذشته و اخیراً برخی مطبوعات ترکی آذری تعدادی از مصوتها را با علائم ویژه مشخص کرده اند. حال که با افزودن علایمی کمبود حروف مصوت را می توان چاره کرد چه بهتر که برای

همه مصوتها نشانه‌ای معلوم گردد و علائمی باشد که باهم مشتبه نگردند و هرچه کمتر به کار روند. نقص دیگر الفبای عربی- فارسی این است که حرکات داخل حروف نیست و نوشته نمی‌شود که سبب دو گونه یا چند گونه خوانی می‌گردد. به منظور رفع این نقیصه در املای کنونی ترکی آذری نشانه «ئ» را علاوه بر «ا» برای حرکت «-» و نشانه «ه» را برای حرکت «-»، علاوه بر نشانه «آ» در موارد خاصی به کار می‌برند. معذک حرکات «-» «-» غالباً مستتر است و به طور کلی قاعده عام ندارد...

ضرورت نشان دادن حرکات با حروف یا نشانه‌های ویژه در زبان ترکی از قدیم احساس می‌شده است. در «قاطع برهان» ذیل کلمه «تومان» چنین آمده است:

«لفظ ترکی است و در تحریر لغات ترکی اعراب بالحروف نوشتن رسم افتاده است. و او علامت ضمه تائی فوقانی و الف علامت فتحه میم. هر آینه «تومان» نویسند و «تمن» خوانند، به تائی مضموم و میم مفتوح».*
به عبارت دیگر مرسوم بوده است که در فارسی «تمن یا تُمَن» بنویسند و در ترکی «تومان» نوشته می‌شده است یعنی نشانه «ا» را به جای فتحه به کار می‌برده‌اند.

با توجه به توضیحات بالا و به منظور:

- ۱- ضبط درست لغات ترکی آذری،
- ۲- رعایت اصل تطابق ملفوظ با مکتوب و مکتوب با ملفوظ،
- ۳- پرهیز از دو گونه یا چند گونه خوانی،
- ۴- امکان تنظیم ردیف الفبایی لغات،
- ۵- سهولت مراجعه برای یافتن لغت،

بجا بود که در این کتاب به جای استفاده از حروف لاتین، یاسیریلیک که برای نگارش تلفظ درست معمول است، بر اساس الفبای عربی- فارسی نشانه‌های حرفی پیشنهادی به کار رود ولی در نگارش هیئت لغات یا املای مرسوم حفظ شده و تلفظ صحیح در صورت لزوم با استفاده از اشارات قراردادی که خواهد آمد، در داخل آکلاد نوشته شده است:

الف - مصوتها

- ۱- آوای «آ» در املای غیر رسمی ترکی آذری معمولاً در ابتدا کلمه به شکل «آ» و در وسط و آخر کلمه به هیئت «ا» نوشته می‌شود، مگر در برخی از کلمات مثل: قرآن، سوال، ایده آل، مال، منشآت، تأثر،... که در وسط کلمه نیز به صورت «آ» نوشته می‌شود.
- در نشانه‌های قراردادی این کتاب برای ضبط تلفظ لغات، «آ» در ابتدا و وسط و

* مقدمه لغت نامه دهخدا ص ۲۱۵.

پایان لغت به صورت «آ» نوشته شده است: {آستارآ}.

۲- مصوت «-» در املائی غیر رسمی کنونی آذربایجانی در ابتدای کلمه به هیئت «ا» و در آخر کلمه به شکل «ه» و در وسط کلمه غالباً مستتر است و در مواردی نشانه «ه» به کار می رود که تابع ضوابط معینی هم نیست مثل: «دوه، ده وه» و در حالتی که «ا» کرسی همزه باشد در وسط کلمه نیز به هیئت «ا» در کلمات وارد می آورند.

در کتاب حاضر برای تلفظ نگاری مصوت «-» در ابتدا و وسط و پایان کلمه با نشانه «ا» تحریر شده است: {دادا، داوا}.

۳- مصوت «-» در املائی کنونی ترکی اذری گاهی با نشانه «ذ» نشان داده می شود. در ابتدای کلمه به صورت «ا، اذ» نوشته می شود و گاهی نیز مستتر است.

برای نشان دادن تلفظ آذری لغات در این کتاب مصوت «-» در ابتدا و وسط کلمه به هیئت «ذ، د» و در پایان کلمه به شکل «ی» نوشته شده است: {ئل، یئل، دی}.

۴- مصوت های گردلیبی در نوشتار به دو صورت «و، وؤ» نوشته می شد که اخیراً چند نشانه از جمله «وؤ، و» را هم بدان افزوده اند.

در زبان آذری چهار مصوت در این گروه قرار دارند. در املائی کنونی چنانچه این مصوتها در ابتدای کلمه قرار بگیرند الف زایدی در ابتدا می آورند. این الف زاید در فارسی کرسی همزه است، در حالی که در زبان آذربایجانی این مصوتها هریک مستقلاً آوای خود را دارند و نوشتن الف زاید ضروری به نظر نمی رسد.

مصوت های چهارگانه مذکور در الفبای قراردادی، با علایم زیر مشخص گردیده که در ابتدا و وسط و انتهای کلمه به شکل یکسان نوشته شده اند:

{و- ولدوز / ستاره، وجوز / ارزان}.

{ؤ- وؤوک / انگشتر، گوؤگو / آینه}.

{ؤ- وؤن / ده، باهؤ / دهه}.

{ؤ- وؤز / خود، گوؤز / چشم}.

توجه فرمایید که «واو» صامت با اشاره «ؤ» نشان داده شده است: {ؤآخت / وقت}.

۵- مصوت «ای» (ایران، بینی) با نشانه «ی، یی، ی» نوشته شده است و در ابتدای کلمه نیز نیازی به افزودن الف زاید نیست: {یکی / دو، دیل / زبان، یری / درشت}.

مصوت «ی، بی، ئی» طبق رویه متداول تحریر یافته است: {یلدیئیم / آدرخش، قایی / در}.

حرف صامت «یای» با اشاره «ی، بی، یی» نشان داده شده است: {یائی / تابستان}.

۶- مصوت های مرکب، هیئت خاصی ندارند، بلکه به مصوت های ساده تجزیه و هریک از مصوتها نوشته شده است: {چیشاماکی / جویدن، قشیرات / غیرت}.

ب - حروف صامت

در تلفظ و تداول زبان ترکی آذری «ت، ط» مثل «ت» و «ث، س، ص» همانند «س» و «ز، ذ، ض، ظ» همانند «ز» و «ح، ه» مثل «ه» تلفظ می‌شوند.

در این کتاب جهت آوانگاری به ترتیب «ت، ه، ز، ص» به کار رفته است.

در زبان ترکی آذری «ک» و «گ» آوای اصلی خود را دارند مانند، { کوچ / کوچ، اکین / زراعت، تلاماک / کردن، گنججا / شب، ساهانگ / سبو }، ولی در بعضی لغات دخیل یا پسوندهائی نظیر «کار» و «گار» شبیه «ق» تلفظ می‌گردند. برای تمایز این آوای دوگانه نشانه‌ای منظور نشده است.

طرز نگارش کلمات دخیل

زبان عمده ترین ابزار ارتباط اجتماعی متأثر از روابط بین ملل و اقوام مختلف است. به قول مرحوم دهخدا «این عرب خود از فارسی و رومی و یونانی و قبطی و حبشی و نبطی و جز آن به اندازه ای گرفته که اگر از فرهنگ عربی سقط شود فقر کامل او مشهود است»^۱.

زبان ترکی آذری نیز از لغات زبانهای دیگر بخصوص زبانهای عربی و فارسی فراوان بهره برده است. لغات عربی غالباً از طریق معتقدات اسلامی و لغات فارسی در اثر قرنهای همزیستی و روابط اداری و تجاری و فرهنگی در زبان ترکی آذری پذیرفته شده است.

ولی در هر زبان لغات دخیل تابع قواعد زبان میزبان می گردد و با توجه به ویژگیهای گویش و ریشه و قواعد زبان آذربایجانی لغات دخیل شکسته یا منقلب و تحریف شده از لحاظ تلفظ و از جهت قواعد دستوری و در مواردی از حیث معنی و مقصود از لغت اصلی دور افتاده و تابع قواعد زبان میزبان شده است.

در باره لغات دخیل در زبان فارسی نظریه چند استاد زبان فارسی راهگشا است.

۱- اصل استقلال خط و زبان (فارسی زبانی زنده و مستقل است و هر لغت خارجی که وارد آن میشود باید تابع مقررات و قوانین آن باشد)^۲.

۲- «بسیاری کلمات عربی و فارسی به روش دیگری بجز روش معمول تازیان تلفظ می شود ما که کتاب برای زبان فارسی می نویسیم نباید رعایت اصل تلفظ را در زبان تازی بکنیم. باید معمول امروز ایران را اساس قرار بدیم»^۳.

۱- مقدمه لغت نامه دهخدا، صفحه ۵۰۹.

۲- استاد بهمنیار: املا فارسی.

۳- استاد سعید نفیسی: دستور لغت نویسی.

- «... بسیاری از این لغات (عربی) در صورت و معنی و تلفظ با اصل عربی تفاوت یافته و صورت ایرانی به خود گرفته اند».^۱

- «برخی از این کلمات (عربی) را ایرانیان به معنی دیگری به کار برده اند که بدان معنی در زبان عرب نیامده است و یا به شکل فارسی در آورده اند مانند عایدی به معنی در آمد و عیدی یعنی پولی که در روز عید به کسی می دهند».^۲

- «در تصرف ایرانیان در زبان عربی... معانی کلمات عربی را عوض می کنیم: رعنا، اعزام».^۳
- «دانشمندان ما تا حدود یک قرن پیش علوم ادبیه را منحصر به علوم لفظی عربی می دانستند و فارسی دانی در نظرشان فضیلتی محسوب نمی شد... اگر صدیک این زحمات را برای زبان فارسی کشیده بودند فارسی هم در جهت صرف و نحو و دیگر علوم لفظی و ادبی زبان ثروتمند بود...
ثانیاً اگر بر حسب اتفاق توجهی به فارسی کرده اند همان قواعد عربی را که تنها همان در نظرشان اهمیت علمی داشته تا آنجا که میسر بوده است بر فارسی منطبق ساخته و زحمت وضع قواعدی که در خود فارسی باشد به خود نداده اند».^۴
نتیجه ای که از این نظرات استادان می توان گرفت این است که لغات دخیل تحت تأثیر قواعد زبان (تلفظ، قواعد دستوری، معنی و املاء) زبان فارسی یا میزبان قرار گرفته اند و باید در زبان فارسی شکل معمول در زبان فارسی را اساس قرار داد.

مثال: (عربی/فارسی)

مائل / مایل، شمائل / شمایل، وزراء / وزرا، وضو / وضو، دنتی / دنتی، اراده / ارادت، اراده، زکوة^۵ / زکات، حیوة / حیات، اسمعیل / اسماعیل، تقاضی / تقاضا، تماشی / تماشا.
آنچه درباره پیروی لغات دخیل (عربی) از قواعد زبان میزبان (فارسی) به اختصار نقل شد درباره لغات وارده به زبان آذربایجانی هم صادق است. به جرأت می توان گفت که به ندرت واژگان وارده به زبان ترکی آذری تحت تأثیر قواعد زبان ترکی آذری و قانون هم آهنگی اصوات در زبان آذری و ویژگیهای آن قرار نگرفته و شکل اصلی خود را حفظ کرده اند.
گونه هایی از انواع دگرگونی لغات وارده به زبان ترکی آذری و چند مثال نمونه را ذیلاً ملاحظه می فرمایید:^۶

۱- دکتر احسان یارشاطر: زبان و لهجه های ایرانی.

۲- استاد سعید نفیسی: دستور لغت نویسی.

۳- علی اکبر دهخدا: مقدمه لغت نامه، ص ۴۰۵ و ۴۰۴.

۴- استاد بهمنیار: املاهای فارسی.

۵- رسم الخط مخصوص قرآن.

۶- توضیح اینکه (۱) املاء تلفظ آذربایجانی لغات وارده در این امثله با الفبای پیشنهادی در این کتاب تحریر

صورت اصلی / تداول آذری

۱- (غ) در ابتدای کلمات آذربایجانی هیچگاه نمی آید. بنابراین کلیه لغات وارده که با (غ) آغاز می گردد در تداول ترکی آذری (غ) تبدیل به (ق) می شود: غارت / قارآت، غاز / قاز غم / قام، غوره / قورآ، غسل / قوسول.

۲- لغات وارده که در اصل دو حرف صامت پشت سرهم قرار گرفته اند در تداول آذربایجانی بین دو حرف ساکن پیوسته، مصوت اضافه می شود و به تبعیت از قواعد زبان میزبان تلفظ لغت دگرگونی مناسب می یابد:

ببر / بابیر / پاسبان / پآسیبان، بودر / بؤدور، تخم / تۆخوم، دردمند / داردیماند، طفل / تیفیل، زهر / زاهار، قلع / قالآئی، قفل / قیفیل، نذر / نازیر، نقل / نوغول.

۳- تبدیل (آ) به (ا): کلاف / کلاف.

۴- تبدیل (آ) به (ؤ): طاووس / توووز.

۵- تبدیل (آ) به (ا): آدم / آدام، اذن / آزان، آشپز / آشپاز، الله / آلاه، بهانه / باهانا.

۶- تبدیل (آ) به (ای): کافر / کآفیر، شفاهی / شیفآهی، فراوان / فیرآوان.

۷- تبدیل (آ) به (ای): فندق / فیندئق، کاغذ / کآغیز.

۸- تبدیل (ا) به (آ): مهمیز / ما همیز.

۹- تبدیل (ا) به (ؤ): مرشد / مورشؤد.

۱۰- تبدیل (ا) به (ای): ابداع / یبدآ، اجاره / یجآرا، اذن / یزین، امام / یمآم، املاء / یملا، باطل / بآتیل، طلسم / تیلیسیم، کتاب / کیتاب.

۱۱- تبدیل (ا) به (ای): تالش / تآلئش، لازم / لآزئم، شاطر / شآتیر.

۱۲- تبدیل (ا) به (ؤ): بریان / بؤریان، پسته / پؤستا.

۱۳- تبدیل (ا) - هاء غیر ملفوظ آخر کلمات فارسی به (آ) یا (ا): پارچه / پارچآ، خانه / خآنا،

فتنه / فیتنا.

۱۴- اگر کلمه وارده با (ا) آغاز گردد و مصوت بعدی نیز (ا) باشد و بین این دو مصوت حرف (ح، ع، ه) قرار گرفته باشد مصوت دوم (ا) به (ای) تبدیل می شود: احتکار / نهتیکآر، بهشت /

بهیشت، اعتماد / نعیمآد.

۱۵- تبدیل (او) به (اؤ): کوچه / کوچا، کوره / کؤرا.

۱۶- تبدیل (او) به (اؤ): بوران / بؤرآن، دوست / دؤست، کور / کؤر.

شده است؛ ۲) در هر مورد فقط چند مثال آورده شده و نمونه های متعدد را در متن کتاب می توان یافت؛ ۳) در تلفظ بعضی لغات بیش از یک دگرگونی رخ داده است؛ ۴) قواعد و سبب دگرگونی شایسته بررسی و بحث جداگانه است.

- ۱۷- تبدیل (او) به (اؤ): کوک / کؤک.
- ۱۸- تبدیل (او) به (ای): شرور / شاریر.
- ۱۹- تبدیل (او) به (ای): کاهو / کآهی.
- ۲۰- تبدیل (او) به (ا): اولاد / ئولآد.
- ۲۱- تبدیل (او) به (ای): مراد / مورآد، مردار / مورد آر، استاد / وستآ.
- ۲۲- تبدیل (او) به (اؤ): اجرت / وُجرات، امید / وُمید، بلبل / بولبول، تند / تۆند، دو / د و، گل / گؤل، مبارزه / موبآ ریزا، مسافر / موصآ فیر.
- ۲۳- تبدیل (او) به (اؤ): بهتان / بوهتآن، بحران / بؤهرآن، کیمک / کؤماک، موهوم / مؤوهوم.
- ۲۴- تبدیل (او) به (ای): مرده شور / میرده شیر، مروارید / میرؤآری، نازک / نآزیک.
- ۲۵- تبدیل (او) به (ای): قفل / قیفیل.
- ۲۶- حذف واو معدوله: خواب / خآب، خواه / خآه.
- ۲۷- تبدیل (ای) به (اؤ): کرسی / کورسؤ.
- ۲۸- تبدیل (ای) به (ا): پیشه / پششا، پیشکش / پششکاش.
- ۲۹- تبدیل (ای) به (او): دستانوز / داستآ ووز.
- ۳۰- تبدیل (ای) به (ای): میخ / میخ، ناشی / نآشی.
- ۳۱- اختلاف تلفظ لغات آذربایجانی دخیل در زبان فارسی با تلفظ ترکی آن: آقا / آغآ، ایل / ئل، قاتق / قآتیق، تومان / توّمان، قلدر / قولدور، خانم / خآنیم، ترک / تۆرک.
- ۳۲- تجزیه مصوت های مرکب: پیاده / پیآدا، قید / قئید، غیرت / قشیرات، ایهام / ئیهاّم، میدان / میثدآن، پرتو / پارتؤؤ، ذوق / زؤؤق، گرو / گیرؤؤ.
- ۳۳- حروف مشدّد تجزیه می شوند و در برخی لغات تشدید حذف می گردد: جدی / جیددی، قله / قوللا، مروت / مورؤات، مظنه / مازاندا.
- ۳۴- تنوین به صورت (ان) تلفظ می شود: یقینآ / یاقینان.
- ۳۵- لغات دخیل عربی که به همزه ختم می شوند در تداول ترکی آذری نیز مانند فارسی همزه حذف می شود: املاء / یملاء.
- ۳۶- در لغات وارده عربی که حرف آخر آن (ع) است در تداول ترکی آذری حرف (ع) تلفظ نمی شود: اجتماع / یجتیمآ، ابداع / ییدآ، شمع / شآم.
- ۳۷- تبدیل (ک) و (گ) به (ئ): اگر / ایار، مگر / مایار.
- ۳۸- تغییر شکل یا تحریف واژگان وارده: آبرو / آبئرو- آبرئ، احمق / آخماق، آسان / آسآد، البته / البتدا، اتفاق / تیفاق، بالش / بآلئنج، بهانه / مآهنا، وبال / بآبال، بهره / باهار، بدیهه / بدیثا، بخیل / پآخیل، پشیمان / پشیمان، ترید / تیلیت، دستگاه / دازگاه، رشته / اریشتا، زیرک / زیرانگ، سبک / ساپک، شکنجه / ایشکانجا، طمع / تآماه، طویله /

تؤیلا، ظلم / زؤلؤم، عقل / آغیل، عمر / وؤمؤر، عیب / آئییب، غذا / قیدآ، فعله / فاهلا، فقیر / فاغیر، فایده / فایدآ، قضا / قادیآ، قلعه / قالا، کنیرا / کیترا، کلوجه / کولچا، گلوله / گوللا، گوگرد / گوگؤرد، لعاب / لوغآب - لیقاب، متاع / مآتآه، مسجد / ماچید، مهر / مژهؤر، وقت / وآخت.

۳۹- هیئت جدیدی از لغات وارده ساخته می شود که فقط در زبان آذربایجانی کاربرد و معنی خاص دارد: در کار ائتمک، در میان ائتمک، در دست ائتمک، دوخیش و...

۴۰- تعداد کثیری از مفردات و ترکیبات لغات وارده در زبان آذربایجانی کاربرد و یا مفهوم و معنی دیگری غیر از زبان اصلی دارد.

۴۱- لغات وارده به زبان فارسی که ابتدای آنها با (س) یا (ش) ساکن شروع شود در زبان فارسی معمولاً (ا) به ابتدای آن اضافه می شود. در زبان آذری به ابتدای اینگونه واژه ها مصوت (ای) افزوده می شود: (لغت اصلی / فارسی / آذربایجانی).

سپورت / اسپرت / بسپورت، ستراتژی / استراتژی / یستیراتژی، ستادیوم / استادیوم / یستادیوم.

۴۲- لغات وارده پس از هم آهنگی با گویش آذری انواع پسوندها و پیوندهای (فعل، صفت، ظرف، ضمائر، غیره) پذیرفته و طبق قواعد دستوری زبان آذری تصریف می شوند و هیئت اصلی آنها دگرگون گردیده صفت لغت میزبان را به خود می گیرند: ترک / ترگیتماک، زور / زوررآما، حق / هآقق، هآققئ.

۴۳- گروهی از لغات دخیل تحت تأثیر دگرگونیهای فوق الذکر و به جهت همخوانی با آهنگ گویش ترکی آذری چندین تغییر مصوت یا صامت را می پذیرند.

لغات دخیل، به ویژه لغاتی که از طرف توده مردم پذیرفته و استعمال می شوند در زبان میزبان جاباز می کنند و با قواعد زبان میزبان همخوان و سازگار می گردند و نه فقط شکل و رنگ لغات زبان خودی را می گزینند بلکه از جهت معنی و مفهوم و کاربرد نیز از لغت اصلی دور می افتند. بالاخص واژگان و اصطلاحات مربوط به عقاید دینی و مذهبی که کاربرد گسترده و روزمره بین توده مردم دارند. هر آذربایجانی روزی ده بار کلمات { آلاّه، بیسمیلاّه، یمآم، نآماز، ماچید و... } را با گویش خاص خود به کار می برد و آنها را از آن خود می داند، در ایام عزاداری از صمیم قلب و با احساس عمیق (شآخسئئ - وآخسئئ) را بجای (شاه حسین - وای حسین) فریاد می زند، اگر کسی به زبان آذربایجانی می نویسد باید این ویژگی را رعایت نماید.

واژه (عقل) در تداول آذربایجانی (آغیل) تلفظ می شود و در تصریف، بر اساس هم آهنگی با قواعد زبان آذری به اشکال (آغلی، آغلینآ، آغیلئ، آغیلئ لئق و...) درمی آید که شباهتی به لغت اصلی ندارد.

نمی توان در نوشتار ترکی آذری (مهر) نوشت و باید (مژهؤر) نوشته شود و بر همین قیاس اگر

قرار است (ظلم) را (ظولوم) نوشت و هیئت و تلفظ اصلی لغت را مطابق گویش آذری دگرگون کرد پس ساده تر این است که به صورت (زولوم) نوشته شود.

به جرأت توان گفت که اکثریت قریب به اتفاق لغات وارده در زبان آذربایجانی در تداول ترکی آذری یک یا چند دگرگونی یافته اند و باید در کتاب لغت آذربایجانی واژه های وارده مطابق گویش آذری ضبط گردد. اگرچه در این کتاب به تبعیت از املاء مرسوم لغات وارده با املاء فارسی آن آورده شده ولی در داخل آکلاد تلفظ آذربایجانی آن با الفبای پیشنهادی نوشته شده است به استثنای لغاتی که در املاء مرسوم مکتوب با ملفوظ تطبیق داده شده که املاء متداول اینگونه لغات ذیل ماده مستقل داده شده است. املاء لغات وارده به خاطر دگرگونی در تلفظ آذربایجانی آنها پیچیدگی و پریشانی خاصی را پیش آورده که خوشبختانه مشاهده می گردد که به تدریج هویت آذربایجانی آنها در نگارش غلبه می یابد.

الفبای پیشنهادی برای آواگذاری

الفبائی که در این کتاب برای نشان دادن تلفظ آذری لغات به کار رفته به شرح زیر است:

- ۱- آ : آت، آنا، آلاق، آروآد.
- ۲- ا : ار، داوا، بالاکی.
- ۳- ئ - ئ - ی : ئو، گنج، دی.
- ۴- ب - ب - ب : بابا، آبیر، بامینق، قاب، دیب.
- ۵- پ - پ - پ : پاباق، پیکی، ساپ، یپ.
- ۶- ت - ت - ت : تار، بالنا، آت، یت، (در تلفظ نگاری کلمات وارده بجای «ط» هم «ت» به کار رفته است).
- ۷- ج - ج - ج : جوت، گنجا، گنج، آج.
- ۸- چ - چ - چ : چانا، آچار، تلجی، پشچ، ساچ.
- ۹- ه - ه - ه : هاجان، نهرا، آه، شه، (در تلفظ نگاری کلمات وارده بجای «ح»، «ه» بکار رفته است).
- ۱۰- خ - خ - خ : خالا، سینخماق، آخ، میخ.
- ۱۱- د : دادا، آد، یدمان، یگید.
- ۱۲- ر : رادیو، آری، بیر.
- ۱۳- ز : زآد، تتر، گوز. (در تلفظ نگاری کلمات وارده بجای «ذ-ض-ظ» حرف «ز» بکار رفته است).
- ۱۴- ژ : ژآندآرم، مآساژ.
- ۱۵- س - س - س : ساپ، یستی، میس. (در تلفظ نگاری کلمات وارده بجای «ث، ص»،

«س» به کار رفته است)

- ۱۶- ش-ش-ش : شاختا، یشیق، بشش، ماش.
۱۷- ع-ع-ع : ع : (در لغات دخیل کاربرد دارد) دوّعا.
۱۸- غ-غ-غ : غ : آغاج، ییغماق، دآغ، بیغ.
۱۹- ف-ف-ف : ف : فارا، افاندی، فوسفور، داف، قیف.
۲۰- ق-ق-ق : ق : قاش، آقشام، یآپیشقان، آچیق، قولاق.
۲۱- ک-ک-ک : ک : کاپاناک، اکین، یکی، اسکیک، بارک.
۲۲- گ-گ-گ : گ : گون، دارگی، یگید، چالانگ.
۲۳- ل-ل-ل : ل : لال، آلماق، بیلماک، لیل.
۲۴- م-م-م : م : مارآل، اماک، شیمشاک، یآرثم، کوم.
۲۵- ن-ن-ن : ن : ناخیر، یآنار، یئنی، گئن، ون.
۲۶- و-و-و : و : وآر، تو، وؤ.
۲۷- و-و-و : و : وجوز، بوز، قوزو.
۲۸- و-و-و : و : وؤز، گولوش، کورؤ.
۲۹- و-و-و : و : وؤت، دؤن، بوغاز، کیلؤ.
۳۰- و-و-و : و : وپوش، دؤرد، گؤز.
۳۱- ی-ی-ی : ی : یآغ، آیاق، یآمیآشیل، نئی، آئی.
۳۲- ی-ی-ی : ی : یل، دیل، ایگید، ایری.
۳۳- ی-ی-ی : ی : دیرناق، قیچ، قارشئ، قارئ.

توجه: به منظور احتراز از تشتت آرا کوشیده‌ام که حتی المقدور از علایم پیشنهادی مجله محترم «واریلیق» استفاده کنم ولی با توجه به اهدافی که داشتم (هرچه کمتر علایم اضافی بکار رود، کلیه مصوتها با نشانه ویژه‌ای نوشته شود و از علائم مشابه برای دو یا چند آوا پرهیز گردد و...) پیشنهاداتی شده است که ملاحظه می‌فرمائید.

مختصری درباره دستور زبان آذربایجانی

در کتاب حاضر هویت دستوری هر واژه با علایم اختصاری مشخص گردیده است. توضیح فشرده درباره تعریف و قواعد هریک از این اصطلاحات را ضروری می دانم. خوانندگان محترم که علاقه مند به کسب اطلاعات بیشتر در این زمینه باشند می توانند به کتاب «مبانی دستور زبان آذربایجانی. نوشته م. ع. فرزانه» و کتاب «ایران تر کجه سنین صرفی. نوشته دکتر م. ب. ز.» مراجعه فرمایند. برای تنظیم این مقاله نیز از منابع بالا استفاده شده است. البته خوانندگان محترم توجه دارند که اصطلاحات دستوری معمول در زبان آذربایجانی، مشابه اصطلاحاتی است که در زبان عربی و فارسی استعمال می شود، ولی به مفهوم و تعریف هریک در زبان آذربایجانی باید دقت نمود و تشابه اصطلاح به معنی یکسان بودن مفهوم و قواعد نمی باشد.

اصوات (مس قورولوشو)

زبان که برای بیان افکار و مقاصد به کار می رود از جمله و جمله از کلمه و کلمه از اصوات تشکیل یافته است. اصوات بر دو گونه اند: الف) اصوات صامت (بی صدا)، ب) اصوات صائت (صدادار).

الف) اصوات صامت

اصواتی که با مشارکت فعال تارهای صوتی و اعضای نطق (جهاز صوتی: زبان، دندانه‌ها، لبها، گلو، کام و...) ادا می شوند اصوات صامت هستند. ویژگیهای هریک از اصوات در ذیل هر حرف در متن کتاب داده شده و در اینجا به تعریف اصطلاحات اشاره می کنیم:

- صامت اصطکاکی (سورتونن) - در هنگام تلفظ آنها جریان هوا با اعضای نطق اصطکاکی می یابد.

- صامت انفجاری (کۆیلۆ، پارتلایان) - جهت تلفظ آن جریان هوا دفعتاً و به صورت انفجاری از جهاز صوتی خارج می شود.
- صامت پسین کامی (دیل آرخاسی، دیل - داماق) - برای ادای این اصوات صامت قسمت پسین زبان به قسمت پسین کام برخورد می کند.
- صامت پیشین کامی (دیل - دیش، دیل اؤنۆ) - در هنگام تلفظ آنها نوک زبان به قسمت پیشین کام برمی خورد.
- صامت جفت لبی (قوشادۇداق) - در موقع تلفظ آنها دولب بر روی همدیگر فشار می آورند.
- صامت طنین دار (جینگیلی لی) - در ادای آنها تارهای صوتی شرکت فعالانه دارند.
- صامت گنگ (کار) - صامت هائی که بدون دخالت فعال تارهای صوتی ادا می شوند.
- صامت لب و دندان (دیش - دۇداق) - تلفظ آنها با مشارکت لب و دندان صورت می گیرد.
- صامت میان کامی (دیل اؤرتاسی) - برای تلفظ آنها قسمت وسط زبان نقش فعال دارد.

ب) اصوات صائت

- اصواتی که هنگام تلفظ آنها جریان هوا به اعضای نطق برخورد نمی کند.
- اصوات صائت بر حسب نحوه دخالت اعضاء نطق در بیان آنها گروه بندی می شوند.
- صائت باز (آچئق) - برای تلفظ این اصوات دهان به فراخی باز می شود: آ، ا، و، و، و.
- صائت بسته (قاپالی) - در موقع ادای این صائتها دهان کمتر باز می شود: و، و، و، ی، ی، ی.
- صائت خشن (قالئین، دیل آرخاسی) - هنگام ادای این اصوات نوک زبان به طرف کام انحنای پیدا می کند: آ، و، و، ی.
- صائت راست (دۇداق لانمایان) - در موقع تلفظ آنها لبها به حالت موازی حرکت می کنند: آ، ا، ئ، ی، ی.
- صائت گردلبی یا منحنی (یووارلاق، دۇداق لانان) - هنگام ادای این صائتها لبها حالت منحنی به خود می گیرند: و، و، و، و، و.
- صائت نرم (اینجه، دیل اؤنۆ) - در موقع تلفظ این صائت قسمت پسین زبان به طرف کام انحنای پیدا می کند: ا، ئ، و، و، ی.

حروف

حروف نشانهائی هستند که اصوات را با آن می نویسند. (به بحث مربوط به «طرز نگارش لغات آذربایجانی» در مقدمه این کتاب مراجعه فرمائید.

هجا

پاره‌ای از کلمه مرکب از یک صائت و یک و یا چند صامت که با هم ادا می‌شوند هجا نام دارد:
آ + ذر + با + ی + جان. هجای مختوم به صائت را هجای باز (آچئق) و هجای مختوم به صامت را هجای بسته (قاپالی) نامند.

انواع هجاها

- تک صائت: او، آ (در آذربایجان).

- صائت + صامت: آت، آس (در آستارا).

- صامت + صائت: تا (در آستارا).

- صامت + صائت + صامت: جان (در آذربایجان).

- صائت + صامت + صامت: آلت.

- صامت + صائت + صامت + صامت: دؤرد.

قانون هم آهنگی اصوات (آهنگ قانونو)

یکی از ویژگیهای اساسی زبان آذربایجانی هم آهنگی اصوات متجانس است که به عنوان قانون هم آهنگی اصوات در زبان آذربایجانی نامیده می‌شود و به شرح زیر تلخیص می‌گردد:

۱- هم آهنگی صائتها:

الف) اگر نخستین هجای کلمه، صائت‌خشن باشد صائتهای بعدی همان کلمه نیز صائت‌خشن خواهد بود.

ب) اگر نخستین هجای کلمه صائت‌نرم باشد صائتهای بعدی کلمه نیز صائت‌نرم خواهد بود.

ج) در کلمات آذربایجانی چنانچه هجای اول صائت‌راست باشد صائتهای بعدی نیز از گروه صائت‌راست خواهند بود.

د) چنانکه صائت نخستین صائت‌گردلبی باشد صائت‌های بعدی کلمه از گروه صائتهای گردلبی بسته و یا صائت‌راست و باز می‌آیند.

۲- هم آهنگی اصوات صامت

الف) توالی صامتهای گنگ: سب + کی.

ب) توالی صامتهای طنین‌دار: دوی + غو.

۳- هم آهنگی اصوات صائت و صامت

الف) بعد از صائتهای خشن صامتهای پسین کامی می‌آید: بوروق، اورتاق.

ب) پس از صائتهای نرم صامتهای میان کامی می‌آید: چیچک، اؤزوک.

توجه: اصل هم آهنگی در پیوند کلمات، حتی در کلمات دخیل صادق است، پیوند با آخرین

هجای کلمه تطابق دارد. به طور کلی قانون هم آهنگی اصوات در زبان آذربایجانی عمومیت دارد به استثنای برخی کلمات دخیل که با آهنگ گویش آذربایجانی تطبیق نیافته و نیز برخی لغات آذربایجانی مثل: «وؤ» در «بوزوؤ».

کلمه

کلمه یا لغت عبارت است از ترکیبی از اصوات که مستقلاً دارای معنی و مفهوم خاصی است. کلمه از لحاظ ساختمان شکلی، دارای دو قسمت است:

۱) ریشه (کوک) - ریشه کلمه قسمت اساسی کلام بدون پیوند است که ثابت و دارای معنی مستقلی است. ریشه کلمه در زبان آذری سه حرفی و یک هجائی است و گاهی اوقات ریشه دویا چند هجائی هم وجود دارد.

ریشه ها از نظر ساختمانی سه گونه اند: الف) ریشه ساده: باش.

ب) ریشه پیوندی - ریشه های اصلی با الحاق پیوندهای خاص، ریشه لغت جدیدی را با مفهوم معین تشکیل می دهد: باش + لئق.

ج) ریشه های مرکب - از توالی دو ریشه به وجود می آیند و مفهوم جدیدی می یابند: ایستی + اوْت، باش + چک + مک.

۲- پیوند (شکیل چی) - پیوندها که به صورت پسوند به ریشه ملصق می شوند، مستقلاً دارای معنای خاصی نیستند. ولی پس از الصاق به ریشه، شکل و یا هم شکل و هم مفهوم و مدلول آن را تغییر می دهند و از این جهت پیوندها به دو گروه تقسیم می شوند:

الف) پیوندهای توصیفی (سوزدوژه لدیجی شکیل چیلر) - پیوندهایی که با الحاق به آخر ریشه معنی آنها را تغییر داده یا کلمه جدیدی با مفهوم مشخص می سازند: یاز، یاز + ئ، کند، کند + چی.

پیوندهای توصیفی به تبعیت از قانون هم آهنگی اصوات تابع آخرین هجای ریشه هستند و به اشکال چهار گانه یا دو گانه به کار می روند. در حالیکه از لحاظ مفهوم و نقش وظیفه یکسانی دارند. نمونه اشکال چهار گانه پیوندهای توصیفی: لو، لۆ، لی، لئ. لۆک، لیک، لوق، لئق. نمونه اشکال دو گانه پیوندهای توصیفی: ما، مه.

ب) پیوندهای تصریفی (سوزده یشدیرجی شکیل چیلر) - با الحاق این پیوندها به آخر ریشه مضمون اساسی ریشه تغییر نمی یابد فقط شکل آن دگرگون می شود و آن را برای قبول نقش مختلف دستوری در جمله آماده می سازد. مثل: لر، لار.

علاوه بر پیوند جمع، پیوندهای تملیک یا نسبت، حالت و استفهام در کلمات وصفی و پیوندهای

وجه زمان، شخص، استفهام، وصف و حال در افعال را می توان نام برد.

توجه: پیوندهای زبان آذربایجانی پسوندی هستند یعنی به آخر ریشه الصاق می شوند. ولی برخی پیشوندها (مثل: با، بی، لا) که از زبان عربی و فارسی وارد زبان آذربایجانی شده اند غالباً با لغات دخیل به صورت پیشوند به کار می روند. برخی پیوندهای پسوندی و پیشوندی که از زبانهای اروپایی وارد زبان آذری گردیده اند به شکل اصلی خود کاربرد دارند، مثلاً اوتو+موبیل، سوسبال+یست.

انواع کلمه

کلمات از دید گاههای مختلف به گروههای چندی تقسیم می شوند:

۱- از جهت منشا: کلمات خودی و کلمات مشترک و هم ریشه با زبانهای خویشاوند و کلمات دخیل از زبانهای بیگانه.

۲- از لحاظ شکل و معنی: الف) متشابه (اؤنؤنیم) - کلماتی که در تلفظ تقریباً یکی هستند و در معنی مختلف (کؤک / ریشه، کؤک / کوک، کؤک / وصله و...).

ب) مترادف (سینؤنیم) - کلماتی که از لحاظ لفظ مختلف باشند ولی بر یک معنی دلالت نمایند (آتا = ده ده).

ج) متضاد یا متقابل (آنتؤنیم) - لغاتی که در صورت مختلف و در معنی ضد یکدیگر باشند (قارا، آغ).

۳- از نقطه نظر مفهوم و نقشی که در کلام دارند: الف) کلمات اصلی - کلماتی که دارای معنی مستقل و مشخص باشند (اسم، صفت، عدد، ضمیر، فعل، ظرف، ندا).

ب) کلمات کمکی - کلماتی که دارای معنی مستقل نیستند بلکه در جمله کاربرد دارند (حرف ربط، حرف وصل، قید، ادات).

۴- از نظر معنی و وظیفه ای که در کلام دارند به ۱۱ گروه تقسیم می شوند: ۱) اسم. ۲) صفت. ۳) عدد یا شمار (سای). ۴) ضمیر (عوض لیک). ۵) فعل. ۶) ظرف. ۷) ندا. ۸) وصل (قوشما). ۹) ربط (باغلاینجی). ۱۰) ادات. ۱۱) قید (آراسؤزلر یا مؤدال سؤزلر).

اسم (ایسیم)

یکی از گروههای اصلی کلام است که برای نامیدن موجودات جاندار و بیجان به کار می رود.

ساختمان شکلی اسم: ۱) ساده. ۲) پیوندی. ۳) مرکب.

۱- اسم ساده - اسمی که بدون هرگونه پیوند و از یک ریشه بسیط بوده نام موجودات را بیان نماید: سو، آنا، ایش.

۲- اسم پیوندی (دوژلته ایسم لر) - با الحاق پیوندهای خاص به آخر کلمه (اسم، صفت، عدد، ضمیر، فعل) ساخته می شود به سه شکل: الف) با الحاق پیوندهای خاص به آخر اسم، صفت و عدد.

ب) با الحاق پیوندهای معین به ریشه فعل.

ج) با الحاق پیوندهای وارده از زبان عربی و فارسی و زبانهای اروپائی.

مهمترین این پیوندها بدین قرار است:

پیوند گروه الف:

- لوک، لوق، لیک، لئق: اۆزۆم لوک، قویون چولوق، بئش لیک، داغلیق.

- لو، لۆ، لی، لی: دوزلو، گۆزلۆ، کندلی، زنجانلی.

- چو، چۆ، چی، چی: اۆدون چو، کۆمۆرچۆ، چورک چی، شال چی.

- چا، چه: قازان چا، دفترچه (با این پیوند اسم مصفر ساخته می شود).

- لاق: یایلاق.

- داش: یولداش.

- گیل: خالام گیل.

پیوند گروه ب:

- وش، وئش، یش، یش (اگر ریشه فعل به صائت ختم شود: یش، یش): ووروش، گۆلۆش،

بنزه یش، اوخشایش.

- وک، وق، یک، یق: بۆلۆک، بویوروق، بیلیک، تاپشیریق.

- تو، تۆ، تی، تی: بوغونتو، سۆرۆنتۆ، گۆیثرتی، قارالتی.

- وجو، وچۆ، یجی، یجی: اوخوجو، سۆرۆجو، بیلیجی، ساتیجی.

- وم، وۆم، یم، یم: اودوم، اۆلۆم، اینیم، قیرپیم.

- و، وۆ، ی، ی: قورخو، اۆلجۆ، چکی، یازی.

- غو، غی، قو، قی، گۆ، گی: سۆرغو، چالغی، قورقو، ییجقئ، بۆلگۆ، وئرگی.

- ما، مه: آتیشما، اؤیۆشمه.

- آک، آق: (ک، ق - در ریشه هائی که به صائت ختم می شوند). قاج + اق، دۆشه ک،

داراق.

- ین، یئن: اکین، آخین.

- وُد، ید: اؤیؤد، کنجید.
- اجک، آجاق: وئره جک، آلاجاق.
- جه، جا: دوشونجه، تاپماجا.
- جک، جاق: بورونجک، اویونجاق.

پیوندهای گروه ج:

- دار، باز، خانا، ستان، یت: ائلدار، قوش باز، چایخانا، گولستان، حاکمیت.
- نا: نامرد.
- یزم: سوسبالیزم.
- ۳- اسم مرکب - از طریق بهم پیوستن و یا توالی کلمات تشکیل می شود:
 - از دو اسم: گول + پری، قیزئل + باش.
 - از صفت ساده و اسم: قره + داغ، ایستی + اؤت.
 - از اسم یا ظرف با اسم فاعل: آغاج + دلن، اوزاق + گورن.
 - از دو اسم که اسم دوم دارای پیوند نسبت باشد: آخشام + اؤستؤ، قار + چیچگی.
 - از اسم و اسم فاعل، در حالیکه اسم دارای پیوند حالت گرایش باشد: گؤنه + باخان.
 - از تکرار یک اسم: اؤزؤک + اؤزؤک.
 - از دو اسم متضاد: وار + یؤخ، آلیش + وئرش.
 - از تکرار اسم، در حالی که حرف اول اسم دوم به «م» تغییر صورت داده است: آدام + مادام، پول + مول.

انواع اسم بر حسب مضمون

- اسم خاص (خصوصی ایسیم لر): یاشار، آیدین، اردبیل.
- اسم عام (عومومی ایسیم لر): آت.
- اسم ذات (غیری مجرد ایسیم لر) (اسم جانداران، اسم بیجان): داش، قوزو.
- اسم معنی (مجرد ایسیم لر): گله جک، گوزل لیک.
- اسم مفرد (تک لیک بیلدیرن ایسیم لر): کند، آما.
- اسم جمع (چؤخلوق بیلدیرن ایسیم لر): ائل، سورؤ.
- اسم مصغر (کیچیلتمه ایسیم لر): قازانچا.
- اشکال تصریفی اسم:

اسامی با قبول پیوندهای کمیت و نسبت و حالت صرف می شوند.
الف) پیوندهای کمیت یا جمع: لار، لر (تارلار، گون لر).

ب) پیوندهای تملیک یا نسبت: (منسوبیت) - پیوندهایی که با الحاق به آخر اسم تعلق و نسبت چیزی را به کسی (من، تو، او، ما، شما، ایشان) نشان می دهد:

بابام، الیم، باشی، گوز گولرینیز.

ج - پیوندهای حالت (حال) - اسم بر حسب موقعیت و وظیفه ای که در جمله و نسبت به سایر اجزای آن بخصوص به افعال دارد با پذیرش پیوندهای متناسب حالات مختلف به خود می گیرد. حالات اسم عبارتند از:

۱- حالت فاعلی یا آزاد (آدلیق حال) - ریشه اسم بدون دگرگونی به کار می رود و به سوآل (که؟، چه؟، کجا؟) پاسخ می دهد.

۲- حالت اضافه یا تعلق (ئییه لیک حال) - حالتی که تعلق و مالکیت دو چیز را نسبت بهم نشان می دهد و به سوآل (مال که؟ مال چه؟ مال کجا؟) جواب می دهد.

حالت اضافه معین آن است که دلالت بر تعلق شی بر اسم معینی دارد و علامت آن در کلماتی که به صامت ختم شوند (ون، ون، ین، ین، سویون، کویو، گوزون، یاشی، ائیلین، گوجو، سونائین، ساجی) در کلماتی که به صائت ختم شوند بین صوت صائت و پیوندهای فوق الذکر حرف «ن» اضافه می شود. [نون، نون، نین، نین، (قوزونون، اولچونون، کوچه نین، آنائین)].

حالت اضافه غیر معین، مالکیت و تعلق شی را به اسم نامعین را نشان می دهد. در این حالت اسم اول بدون پیوند است. (قویون سودو، لاپاشوشه سی).

توجه: در زبان آذربایجانی برخلاف زبان فارسی مضاف الیه مقدم بر مضاف است.

۳- حالت تاثیر یا مفعول مستقیم (صریح) (تأثیر لیک حال) - در این حالت تأثیر و یا نتیجه فعل به اسم مربوط می شود و به سؤال (که را؟ چه را؟ کجا را؟) جواب می دهد.

پیوندهای آن عبارتند از: و، و، ی، ی، (سوزو، سوروشدوم، دوزویالادی، ائوی سوپوردو، قهرمانی گوردو) در حالت مفعول مستقیم نامعین اسم پیوند قبول نمی کند: داش آت.

در حالت تأثیر فعل متعدی بکار می رود.

۴- حالت گرایش یا غیر مستقیم (غیر صریح) (یونلوک حال) - این حالت گرایش اسم به جهت یا مقصد حرکت و فعل را نشان می دهد و به سؤال (به کی؟ به چه؟ به کجا؟) پاسخ می دهد.

پیوند این حالت عبارت است از: ۱) آ. آ (اگر اسم به صامت ختم شود و یا جمع باشد): اوشاق یشره ینخیلدی، قوش آعاجاقوند و. ۲) یا، یه (اگر اسم به صائت ختم شود): سونا گوز گو به باخیر. اوشاق آنا یادندی.

۵- حالت تخصیص یا مفعول فیه (یشر لیک حال) - اسم در این حالت، منشأ، حرکت و فعل و یا جای استقرار اشیاء را نشان می دهد و به سؤال (در کی؟ در چی؟ در کجا؟) جواب می دهد و علامت آن (دا - ده) می باشد: ائوده قویدولار، الینده گوردوم.

۶- حالت انفکاک یا مفعول عنه (چیخیشلیق حال) - در این حالت اسم نقطه شروع و یا خروج

فعل را نشان می دهد و به سؤال (از کی؟ از چي؟ از کجا؟) پاسخ می دهد و علامت آن (دان - دن) است: اوتاق دان گلدی، یژدن چیخدی.

توجه: اسم بعد از پیوند نسبت می تواند پیوند حالت نیز بپذیرد.

صفت (صفت)

کلمه ای است که شکل، علامت، رنگ و سایر اوصاف اسم را بیان می کند و به سؤال (چطور؟ چگونه؟) جواب می دهد.

در زبان آذربایجانی برخلاف زبان فارسی صفت مقدم بر موصوف است.

صفت پیوند تصریفی قبول نمی کند و به صورت مفرد بکار می رود.

اشکال ساختمان صفت سه نوع است (۱) ساده (۲) پیوندی (۳) مرکب.

۱) صفت ساده - صفتی که فقط از یک ریشه تشکیل شده است: آغ کاغاز پیاخشی آدام، اوجادا غ.

۲) صفت پیوندی - صفتی که از الحاق پیوندهای معین به اسم یا به فعل ساخته می شود: الف (صفات اسمی، ب) صفات فعلی.

الف) پیوندهای صفات اسمی (ایسمی صفت لر) - از اسم و پیوندهای معین ساخته می شود.

- لو، لۆ، لی، لئی (دوزلوبالیق، اۆزۆم لۆباغ، مزه لی یشمک، بۆرانلی قیش).

- سوز، سۆز، سیز، سیز (دوزسوز آتش، سۆدسۆز قویون، ائوسیز آدام، آلماسیز باغ).

- چو، چۆ، چی، چی (اۆدونچو کیشی، دۆیۆشچۆ (ایگید، کۆمک چی سۆز، قاجاق چی).

- جول، جۆل، جیل، جیل (اۆلۆم جۆل، قاباق جیل...)

- لۆک، لوق، لیک، لئق (گۆنلۆک، پالتولوق، هفته لیک، شالوارلیق).

- کۆ، کی (اۆگۆنکۆ، بیلدیر کی).

- پیشوند فارسی با، بی (باهوش، بی حیا).

- پسوند فارسی و عربی ی، وی (علمی، کۆره وی).

در کلمات دخیل مختوم به «ا» حرف آخر می افتد و با اضافه شدن «وی» از اسم، صفت ساخته می شود: دنیا / دنیوی.

- با پیشوند لاتین «آنتی» و با پسوند لاتین «یست» (آنتی فاشیزم، سوئیالیست).

ب) پیوندهای صفات فعلی (فعلی صفت لر) - از ریشه فعل با الحاق پیوندهای مشخص ساخته می شود.

- ان، آن، ین، یان: گلن آدام، قاجان آت، ایشله ین فهله، آغلایان اوشاق.

- آر، ار، ز: گۆلر اۆز، آغلار اوشاق، سۆلماز گۆل «ز» (مفهوم نفی را می رساند).

- موش، مۆش، میش، میش: اۆخوموش آدام، چۆرۆمۆش آلمان، ایشله میش بیجاق،

یئخیلمیش اوشاق.

توجه ۱- این مشکل در افعال هم وجود دارد، صفت یا فعل بودن این لغات را می توان از روی نقشی که در جمله دارند، دریافت.

توجه ۲- پیوند (ین، یان، میش، میئش) به ریشه های نفی هم الحاق می گردند.
- اجک، آجاق، یه جک، یاجاق: گله جک زامان، دئییلمه یه جک سؤز،
اؤخونا جاق کتاب، توتما یاجاق ایش.

- آسئ، اسی (ناسئ، نه سئ): (اؤخوناسئ کتاب، دئییله سئ سؤز).
- وجو، وؤجو، یجئ، یجئ: قوروجو ملت، سورؤجو آرابا، کنچئ جئ حال، ساتئجئ.
- وک، وق، یک، یق: چورؤک، اوچوق، کسبک، آجئق.
- ونج، وؤنج، ینج، یئنج: قورخونج، گؤلؤنج.
- غون، غئین، گؤن، گئین (اگر کلمه به صامت طنین دار مختوم گردد): یورغون، آزغئین،
گر گئین، اؤلگؤن.
- قون، فئین، کؤن، کئین (اگر کلمه به صامت گنگ مختوم گردد)، توتقون، شاشقئین،
کسکئین، کؤسکؤن.

- وم، وؤم، یم، یم (همراه با عدد): بیراودوم شربت، اوچ بؤلؤم پای، بیرایچیم سو، بیراآئیم بارئت.
- مالئ، مهلی: یاشامالئ یئر، ایچمه لی سو.
- ما، مه: گلمه آدام، آئئما سؤز.
- آغان، هین (آئین): قاچاغان آت، کؤسه ئین اوشاق.
- قان، کن: چالئشقان شاگیرد، دؤیوشکن قوچ.
- ق، آق، اک: قورخاق آدام، اورکک آت، آخساق قاتئر.
- جاق، جک: اوتانجاق اوشاق، سنوینجک آنا.

۳- صفات مرکب - از توالی یا بهم پیوستگی دو کلمه ساخته می شوند.
- از تکرار دو صفت ساده: قارا - قارا.
- از تکرار دو صفت اسمی: دادلئ - دادلئ.
- از صفت ساده و صفت اسمی: اینجه بئلئ.
- از صفت ساده و اسم: قاراقاش (قئز).
- از صفت فعلی و اسم: آچئق گؤز (آدام).
- از اسم با پیوند نسبت و صفت: دیلی شیرین (آرواد).
- از اسم با پیوند نسبت و اسم: گؤزؤ قانلئ (آدام).
- از اسم با پیوند نسبت و صفت فعلی: رنگی سارالمئش (اوشاق).
- از افعال مرکب: تشکیل اؤلونموش (جلسه).

- از اسم با پیوند (دان-دن) و صفت: گوزدن ایتی.

- از عدد و اسم: اؤچ بوجاق (یئر).

- از عدد و صفت پیوندی: دؤرد تنللی (دورنا).

- از دو اسم که دو می پیوند نسبت دارد: سنجکی قاباغی (نمایش).

- کلمات وارده از عربی و فارسی که صفات مرکب هستند: خوشبخت، کلک باز، وطن پرور، وطن پرست، خیر خواه، نیک بین، ملک دار، رهبر، مردم آزار، خودپسند، فتنه کار، حبله گر، جنگاور، ساعت ساز، پالاندوز، ایش گذار...

اشکال نسبی صفت (صیفت لرن درجه سی) - صفات از لحاظ مقایسه شدت و ضعف به دو گروه تقسیم می شوند. صفاتی که برتری و فزونی را نشان می دهند و خود دارای درجات فرعی می باشند و صفاتی که درجه کمتر و پایین تر را مشخص می کنند. اشکال نسبی صفات یا با الحاق پیوند و یا به وسیله ادات خاص ساخته می شوند.

نشانه های گروه اول عبارتند از:

- راق، رک: قیرمیزی راق، گؤده رک.

- دان، دن (بعضاً بعد از این علامت کلمه «چوخ»، «داها» اضافه می شود): یوخو بال دان

شیرین دیر.

- لاپ، چوخ، ان، داها، اولدوقجا: لاپ یا خشی، چوخ یازیق، ان گوزل، داها دوغرو،

اولدوقجا فایدالی.

- بعد از صائت هجای اول کلمه صفت یکی از حروف (پ، ر، س، م) اضافه می شود:

دوپدورو، ترتمیز، بوسبوتون، یام یاشیل.

- دوّم: دوّم قارا.

نشانه های گروه دوّم عبارتند از:

- سوؤ، تر، شین، ومتول، وومتول، یمتل، یمتیل: اوزون سوؤ، ساری تهر، قاراشین، گویومتول.

- آز، آچیق، آلا: آزقیرمیزی، آچیق ساری، آلایشمیش.

عدد (سای)

کلمه ای که دلالت بر کمیت و شمار اشیا و اشخاص دارد.

برخی اعداد را جزء اسم و گروهی جزء صفت گروه بندی می کنند.

انواع عدد

- اعداد اصلی (مقدار سای لاری): بئش، ایکی یوز اون دو ققوز.

- اعداد ترتیبی (سیرا سای لاری): با الحاق پیوند های (ونجو، ونجو، ینجی، ینجی، و مونجو،

- وونجو، یمینجی، یمینجی) به اعداد اصلی ساخته می شود: اوچونجو، بیرینجی، بیرمینجی...
 - اعداد کسری (کسری سای لاری): عدد کسر اعشاری ۸/۳، عدد کسر متعارفی $\frac{3}{8}$ - ۵.
 - عدد نامعین (غیری معین سای لار): آز، چوخ، بونجا، بیر قدر، چوخلو.

ضمیر (عوض لیک)

ضمیر کلمه ای است که به جای اشخاص و اشیا می آید و با اشاره آنها را نشان می دهد. ضمیر غالباً جانشین اسم می شود ولی ممکن است بجای صفت و عدد نیز بیاید.
 اغلب ضمایر پیوند تصریفی می پذیرند.

گروه بندی ضمایر

- ۱- ضمایر شخصی (شخصی عوض لیک): من، سن، او، بیز، سیز، اونلار.
- ۲- ضمایر مالکیت با نسبت (ئییه لیک): از طریق الحاق پیوندهای نسبت به ضمایر شخصی و یا با اضافه کردن (کو، کی) به آخر آنها ساخته می شود: من + یم، من + یم + کی.
- ۳- ضمایر عطفی (رجعی) (قاییدیش): اوژوم، اوژون، اوژو، اوژوموز، اوژونوز، اوژلری.
- ۴- ضمایر اشاره (ایشاره): بو، او، بئله، ائله، همین، همان.
- ۵- ضمایر استفهامی (سوال): کیم؟ نه؟ هارا؟ هاجان؟ نجه؟ هانسی؟.
- ۶- ضمایر نامعین (غیری معین): کیمی، کیمبسی، کیمسه، کیم ایسه، هر کیم، هیچ کیم، بیر، بیرسی، آیری، آیرسی، اوژ گه، اوژ گه سی، هیچ نه، هر نه، هامی، هامبسی...
- ۷- ضمایر تعیین (تعیین): بوتون، هر، هانسی، فیلان...
- ۸- ضمایر نفی و انکار (اینکار): هیچ کیم، هیچ نه...

فعل

کلمه ای است که کنش و حال و حرکت اشیاء و اشخاص را نشان می دهد و از لحاظ شخص، زمان و کمیت تصریف می شود. ریشه فعل در زبان آذری معادل صیغه مخاطب مفرد امر می باشد: آل، باخ.

اشکال ساختمانی فعل: ۱) ساده. ۲) پیوندی. ۳) مرکب.

- ۱) فعل ساده - از ریشه فعل بسیط ساخته می شود: آل + ماق، بیل + مک.
- ۲) فعل پیوندی - افعال پیوندی با الحاق پیوندها به آخر کلمات اصلی ساخته می شوند.
 - لا، له، باش + لا + ماق، تمیز + له + مک.
 - لاش، لش: آباق + لاش + ماق، بیر + لش + مک.
 - لان، لن: خومار + لان + ماق، دیا + لن + مک.

- ال، آل: دینج + ل + مک، چوخ + ال + ماق.
 - آر، ار، وار: اوند + ار + ماق + گوب + ه + مک، سو + وار + ماق.
 - آ، ا (ه): یاش + ا + ماق، چیل + ه + مک.
 - و، و، ی، ئی: تورش + و + لا ماق، برک + ی + مک.
 - مسه، یمسه: گولور مسه + مک، من + یمسه + مک.
 - ولدا، وْله، یلدا، یلده: گور + ولدا + ماق، جینگ + یلده + مک، شیر + یلدا + ماق.
 - اوخ، یخ، اوق، یق، یک: دار + یخ + ماق، گنج + یک + مک، دور + وخ + ماق.
 - سا: سو + سا + ماق.

- آن، ان: داد + ان + ماق، گوج + ن + مک.

۳- فعل مرکب - انواع مهم آن عبارتند از:

- فعل همراه با فعل معین (ایدی، ایمش): گلبریدی، گلبریمیش، با فعل معین (بیل):
 اوخویا بیلدیم.

- با فعل معین مختوم به (وب، وْب، یب، یْب): در افعالی که به صائت ختم شود «ی» اضافه
 می شود: اؤلچوب - بیچمک، قاینایب - قاریشماق، گزیب - دولانماق.
 - از اسم و فعل: (اؤل، ائله، ائت): آییق اؤل، قوناق ائت، قبول ائله.
 - از اسم در حالت آزاد و فعل: آغاج کسمک، داش یونماق.
 - از اسم در حالت گرایش و یا غیر مستقیم و فعل: یاداسالماق، دیله دوْشمک.
 - از اسم در حالت انفکاک یا مفعول عنه و فعل: یولدان آزماق، الدن دوْشمک.

انواع فعل

۱) فعل لازم (تاثیر سیز) - آن است که مفعول نداشته باشد اثر و نتیجه فعل فقط به فاعل
 برگردد: گلیمک.

۲) فعل متعدی (تاثیرلی) - آن است که هم فاعل و هم مفعول داشته باشد. فعل متعدی بدون
 پیوند مثل آپارماق، پیوندهای متعدی ساز عبارتند از:

- ت (اگر ریشه افعال به صائت ختم شود): قورو + ت + ماق.

- ات، وْت، یت: قورخ + وت + ماق، هورک + وْت + مک.

- ت (افعال متعدی که با الحاق پیوند (لا، له) ساخته می شوند با افزودن «ت» باز هم متعدی

باقی می مانند: ایش + ل + ت + مک.

- ور، وْر، آر، ار (به ریشه تک هجائی مختوم به صامت فعل لازم ملحق می شوند): چیخ +

ار + ماق.

- ور، وْر، یر، یُر (به ریشه مختوم به صامت بعضی از افعال لازم می پیوندند): قا چره + یر + ماق،

کۆچ + وۆر + مک.

- دور، دۆر، دیر، دیر: یاز + دیر + ماق، دۆل + دور + ماق.

- دار، در: قون + دار + ماق.

۳) فعل معلوم (معلوم نوع) - آن است که فاعل معلوم باشد. افعال معلوم ممکن است لازم یا متعدی باشند: قیش گندهر، گولوش آلمانی دردی.

۴) فعل مجهول (مجهول نوع) - آن است که فاعل فعل معلوم نباشد. پیوندهای آن عبارتند از:

- ول، وُل، یل، یل: دۆب + وُل + مک، قاز + ید + ماق.

- ون، وُن، ین، ین: بیل + ین + مک، سور + ون + ماق.

- ن: دارا + ن + ماق، دارا + ن + ید + ماق.

توجه: حالت مجهول «دئمک»، دئیلمک و «یئمک»، «یئیلیمک» است.

۵- فعل رجعی یا عطفی (قاییدیش) - اثر و نتیجه فعل به فاعل معطوف می گردد. پیوندهای آن عبارتند از: (ون، وُن، ین، ین)، (ول، وُل، یل، یل)، (ن)، (یون، یوُن، ین، ین): یو + یون + ماق، سوپ + ون + ماق، یا + ین + ماق.

پیوندهای فعل نوع رجعی و مجهول غالباً یکسان هستند و از روی معنی نوع آن آشکار می گردد.

۶) فعل مشار که (فارشیلیق) - حرکت و فعل بین دو و یا چند نفر به شکل متقابل یا مشارکت انجام می گیرد.

- (وش، وُش، یش، یش)، بۆل + وُش + مک، آت + یش + ماق.

توجه: ۱) افعال پیوندی که با (لش، لاش) ساخته می شود از نوع مشار که هستند: سۆز + لش + مک.

۲) افعالی نظیر «باریشماق» مشار که هستند و اگر «یش» به عنوان علامت فعل مشار که حذف شود فاقد معنی خواهد گردید.

۳) افعالی مثل «سوروش، گیریش و...» اگرچه علامت فعل مشار که را دارند ولی فعل مشار که نیستند و برای ساختن فعل مشار که از آنها باید علامت مشار که به آنها الحاق کرد.

۷) فعل اجبار یا سببی (ایجبار) - آن است که فعل بنا به خواهش، دستور و یا هدایت شخصی به وسیله شخص دیگری اجرا شود.

نوع اجبار با افزودن پیوند (دور، دۆر، دیر، دیر) به ریشه افعال متعدی ساخته می شود.

یاز + دیر + ماق، قوپ + ارت + دیر + ماق، قورخ + وت + دور + ماق.

۸) فعل منفی (اینکار) - آن است که کاری را به طریق نفی بیان کند.

پیوند نفی در افعال آذربایجانی (ما، مه) است: یاز + ما + ماق، گل + مه + مک. «نه» هم به کار می رود: نه اوخوبور، نه ایشله یر.

اشکال تصریفی فعل

فعل بر حسب وجه، زمان صرف می شود و در زبان آذربایجانی با الحاق پیوند های ویژه به ریشه فعل انجام می گیرد.

۱) وجه اخباری (خبر شکلی) - وقوع فعل را در زمان (گذشته، حال، آینده) از طرف شخص معین نفیاً یا اثباتاً خبر می دهد.

۲) وجه امری (امر شکلی) - آن است که حکم و فرمان را برساند. فاقد پیوند زمان است و فقط پیوندهای شخص را می پذیرد: یاز، یازین.

۳) وجه الزامی - انجام یا عدم انجام امری را به صورت الزام بیان می کند و فاقد پیوند زمان است.

(واجیب شکلی) و علامت آن «یالی، مه لی» است: یاز + مالئ + یام، بیلد + ملیب + دیر.

(لازم شکلی) و علامت آن «آسی، اسی، یاسی، یه سی» است:

آلاسی یام، گوره سی یم، قالا سی ایدیک.

۴) وجه شوطی (شرط شکلی) - حدوث و یا اجرای فعل مشروط به وقوع یا اجرای امر دیگر است. علامت آن «سا، سه» است و غالباً قبل از فعل کلمه «اگر» به کار می رود: (اگر) آختار + سا + ن تا پارسان، اوخو + سا + م، گلت + سه + ن.

۵) وجه آرزو (التزام - آرزئ شکلی) - آن است که انجام فعل، آرزو و الزام را برساند. فاقد علامت زمان است ولی مفهوم آینده را می رساند. علامت آن «آ، آ، یا، یه» است. (گرک) یاز + ام، دؤیوش + ه + ک، ایشله + یه + م.

۶) وجه استمرار (داواملی فورما) - دوام و استمرار فعل را در زمان حال و گذشته نشان می دهد. علامت آن «ماقدا، مکده» است: گور + مکده + یک، اوخو + ماقدا + بیام، یات + ماقدا + ایمیش + م.

۷) وجه استفهامی (سوال شکلی) - سوال را می رساند و علامت آن «هو، هو، می، می» است: گوردون مو؟

در گفتار با کشیده ادا کردن هجای آخر وجه استفهامی بیان می شود و در نوشتار بعد از آن علامت سوال (?) باید گذاشت.

۸) وجه توصیفی با صفت فعلی (فعلی صیفت) - به مبحث صفت مراجعه فرمائید.

۹) وجه مصدری (مصدر) - مصدر کلمه ای است که به معنی واقع شدن کار یا پدید شدن صفت و حالتی باشد بدون دلالت بر زمان و علامت آن در آذربایجانی «ماق، مک» است که به ریشه فعل ملحق می شود: بیلیمک، اوینا ماق.

بعضی از کلمات مثل «یتمک» هم اسم هستند به معنی «خوراکی» و هم مصدر به معنی «خوردن».

اسم فعلی (فعلی ایسم) - یا اسم مصدر آن است که حاصل معنی مصدر را برساند و علامت آن «ما، مه» است: گز مه، قازما.

بعضی از کلمات هم اسم هستند و هم اسم فعلی، مثل دولما، که در حالت اسم به معنی دلمه خوراکی است و در حالت فعلی معنی انباشتگی و پری را می‌رساند. (به مبحث اسم مراجعه فرمائید).

۱۰- وجه حالت یا ظرف فعلی (فعلی باغلاملار) - اشکال خاصی از افعال که زمینه و شرایط اجرای فعل اصلی را فراهم می‌آورند. این افعال علامت زمان و شخص نمی‌پذیرند و فعل اصلی زمان و شخص را تعیین می‌کند. پیوندهای آن عبارتند از:

- وب، وْپ، یپ، یُب (اگر ریشه فعل به صائت ختم گردد بعد از آن «ی» اضافه می‌شود، اوتوروب، سانب، قویما یُب).

توجه: ۱) گاهی اوقات ضمیر شخصی صیغه سوم شخص مفرد ماضی نقلی حذف می‌گردد مثلاً «اوتوریدور» را «اوتوروب» گویند تمیز آن با ظرف فعلی، از طریق مفهوم آن در جمله میسر است.

توجه ۲: این حالت قابل مقایسه با فعل وصفی در زبان فارسی است.

- آندا، انده، یاندا، یَنده: شاخاندا، کُشچنده، دُئَنده، آغلایاندا.

- (آرکن، ارکن، یارکن، یترکن) و (یورکن، یورکن، بیرکن، بیرکن) و (موشکن، موشکن، میشکن، میشکن): گلرکن، یانارکن، یویارکن، گل میشکن.

- دوقدا، دوکده، دیقدا، دیکده: گوردوکده، باخدیقدا.

- دوقجا، دوکجه، دیقجا، دیکجه: گوردوکجه، قالدیقجا.

- (ونجا، ونجه، یُنجا، یَنجه) و (یونجا، یونجه، یُنجا، یَنجه): اولونجا، اولونجه، دالینجا، گورمه یینجه.

- آلی، الی، یالی، یلی: چیخاللی، گنده لی.

- میش، میش (همراه پیوند نفی بکار می‌روند): قالمایش، گورمه میش.

- جاق، جک: گورجک، باخجاق.

- آندان، اندن، یاندان، یندن: آلاندان، گورندن، دانلایاندان.

- آن، ان، یان، یه (در این حالت بعد از فعل کلمه «کیمی» بکار می‌رود): چاتان کیمی،

گورن کیمی.

- آنا، انه، یانا، ینه (در این حالت بعد از فعل کلمه «دک» می‌آید) یاتانادک، یویانادک.

- آراق، ارک، یَراق، یَهرک: قاجاراق، گلرک، یویاراق.

زمان در افعال - افعال در زمان گذشته، حال و آینده وقوع می‌یابند که دارای شقوق زیر است:

۱- ماضی مطلق (شهودی کنج‌میش) - بر واقع شدن کار در زمان گذشته دلالت می‌کند و

پیوند آن (دو، دۆ، دی، دئی) است که به ریشه فعل ملحق می شود: یاز + دی + م، گور + دۆ + م، دور + دو + ق، بیل + دی + لر.

۲- ماضی نقلی (نقلی کنجیمیش) فعل در گذشته واقع شده و نتیجه و اثر آن در زمان تکلم نقل می شود.

پیوندهای آن (موش، موّش، میش، میّش) است: یاز + میّش + ام، گور + موّش + م، دور موشام، بیل میّشم

۳- ماضی استمراری (داواملی کنجیمیش) واقع شدن کاری در گذشته به طریق استمرار، علامت آن علاوه بر علامت ماضی مطلق پیوند (ور، وّر، یر، یّر): گل + یر + دی + م.

۴- ماضی بعید (اوزاق کنجیمیش) واقع شدن فعل در زمان دورتر را نشان می دهد و علامت آن «آیدی» و یا (دو، دۆ، دی، دئی) است: آچمیّش آیدی، آچمیّشدی.

۵- زمان حال (ایندیکی زامان) بر وقوع فعل در زمان تکلم دلالت دارد و علامت آن (ور، وّر، یر، یّر) و در کلمات محتوم به صائت (یور، یوّر، ییو، ییّر) است: یاز + یر + ام، بیل + یر + م، دور + ور + ام، آنلا + ییّر + ام.

۶- زمان آینده یا مستقبل (گله جک زامان) دو حالت دارد: الف) مستقبل قطعی. ب) مستقبل غیر قطعی.

الف) مستقبل قطعی (قطعی گله جک) - انجام قطعی فعل در آینده را معلوم می دارد. علامت آن (آجاق، اجک، یاجاق، یجک) است: یاز + اجاغ + ام، گل + ه جک + سن، یو + یاجاق + دیر.

ب) مستقبل غیر قطعی (غیری قطعی گله جک) - و آن نه انجام فعل بلکه وعده انجام آن در آینده است. علامت آن (آر، ار، یشار، یشر) است: یاز + ار + سان، گول + ه ر + م، آنلا + یشار + ام، ایشله + یشر + لر.

توجه: «ر» در حالت نفی صیغه سوم شخص غایب تبدیل به «ز» می شود: آچار، آچماز.

ضمایر شخصی متصل در افعال (بیتیشن شخص ضمیرلری)

ضمایر شخصی متصل در افعال عبارتند از: اول شخص مفرد، دوم شخص مفرد، سوم شخص مفرد، اول شخص جمع، دوم شخص جمع، سوم شخص جمع. هریک از این صیغه ها از لحاظ زمان و وجه دارای پیوند ویژه ای هستند که بعد از پیوند وجه و زمان جادارند.

سوم شخص مفرد در بعضی موارد فاقد پیوند شخص است و سوم شخص جمع معمولاً با الحاق پیوندهای (لار، لر) به آخر صیغه سوم شخص مفرد تشکیل می گردد.

ظرف

ظرف کلمه‌ای است که کمیت، کیفیت، زمان و مکان حرکت، حال و فعل را بیان کند.
ساختمان شکلی ظرف ساده و پیوندی و مرکب است.

انواع ظرف از لحاظ مضمون

۱- ظرف حرکت با طرز حرکت (حرکت طرزی ظرف‌طری) - طرز اجرای فعل را نشان

می‌دهد.

الف) ظرف حرکت ساده: دوز، تنز، یاواش، آستا.

ب) ظرف حرکت پیوندی: با پیوندهای زیرین:

- دان دن: تنزدن، یاواش دان.

- آکی، اکی: چپه کی، زورا کی.

- ظرف ساده با الحاق (ونه، ینه): ترسینه، دوزونه.

- اسم با پیوند (لا، له): شید دتله، سورعتله.

- اسم با پیوند (جاسینا، جه سینه): قهرمانجاسینا، ایگید جه سینه.

- اسم و یا ظرف با پیوند (جا، جه): سا کیتجه، آید ینجا.

- اسم دخیل عربی با تنوین (ان): روحاً، عمدأ.

- ریشه فعل با الحاق پیوند (یک، یق، جک، جاق، ماز، مه ز): تله سیک، آچیق، اوتانجاق،

دینمه ز، دانیشماز.

- اسامی با پیوند (لوک، لوق، لیک، لئق) تشکیل یافته با الحاق پیوند (دا، ده): تک لیک ده،

شادلیق دا.

ج) ظرف حرکت مرکب

- از تکرار دو ظرف حرکت ساده: یاواش - یاواش، سا کیت - سا کیت.

- از تکرار دو اسم و یا دو عدد با دخالت (یا، به): دال با دال، بیر به بیر.

- «بیر» همراه با کلمات (تهر، جور، باش...): بیردن - بیر، بیرتهر...

ماز دو اسم: گوز آلتی، ال اوستو، اوزو اوسته، دسنة - دسنة.

- از تکرار یک کلمه: باش - باشا.

- از تکرار دو ظرف پیوندی: اودلو - اودلو.

- از کلمه «اوز» با کلمه‌ای که پسوند (نا، نه) داشته باشد: اوز - اوزونه، اوز - خوشونا.

- از تکرار صوت طبیعی: قاه - قاه، زیر - زیر.

۲- ظرف زمان (زمان ظرف‌طری) - کلمه‌ای که بر زمان اجرای فعل دلالت دارد.

الف) ظرف زمان ساده: ایندی، بیلدیر، بایاق.
 ب) ظرف زمان پیوندی: با پیوندهای زیرین:
 - ظرف ساده زمانی با الحاق پیوندهای (دان، دن، لیکله، لیکده): تئزدن، بایاقدان، تئزلیکه،
 تئزلیکده.

- ظرف ساده زمانی با الحاق پیوند (جا، جه): تئزجه.

- دان، دن: چوخندان، بایاقدان.

- در: درحال

ج - ظرف زمان مرکب

- تکرار ظرف ساده یا پیوندی: سحر-سحر، یئنی جه - یئنی جه.

- از توالی دو ظرف ساده: تئز- گئج، دوئن- بوگون.

- ظرف ساده با دخالت (بو، او): بو آخشام، اوگون.

- ظرف ساده با همراهی (چاغی، اوستو، باشی، واختی): آخشام چاغی، ساآت باشی.

- از تکرار ظرف زمان: سحر- سحر، تئز- تئز.

- از تکرار ظرف زمان با دخالت (به): آن به آن، گون به گون.

- از کلمه ای با مدلول زمان همراه با (بیر، هر، هئج ...) بیرگون، هر سحر، هئج واخت.

۳- ظرف مکان (بئر ظرف لوی) - کلمه ای که مکان اجرای فعل را معلوم می دارد.

الف) ظرف مکان ساده: ایجری، یاخین، آریا.

ب) ظرف مکان پیوندی: با الحاق پیوندهای (لیق، لیقدا، لیقدان): آرالیق، آرالیقدا.

ج) ظرف مکان مرکب:

- از دو کلمه متضاد: ساغا - سولا، اورا - سورا، الدان - قاباقدان.

- با اشتراک (او، بو - هر - بیر - هئج) اویاندان، بو طرفده، هر یئرده، هئج یئرده، بیر طرفده.

۴- ظرف کمیت (کمیت ظرف لری) - مقدار و کمیت حرکت و حالت فعل را نشان می دهد.

الف) ظرف کمیت ساده: چوخ، آز.

ب) ظرف کمیت پیوندی:

- ایله، له: تامامیله، بوتونلوکله

- جا، جه: ذره جه، دوئیا جا.

ج) ظرف کمیت مرکب

- از تکرار یک ظرف کمیت و یا توالی کلمات (آز، چوخ): آز- آز، آز- چوخ.

- از تکرار عدد: بیر- بیر، اون- اون.

- با دخالت کلمه بیر: بیر قدر، بیر آغیز.

- عدد همراه با کلمه (دفعه): مین دفعه.

- ضمير (بو، او) با کلمه قدر: بو قدر، او قدر.

- از توالی «بیره» با یک عدد: بیره اوچ.

- از توالی دو عدد: اون- اون بئش.

- از تکرار یک کلمه: دؤنه- دؤنه.

ندا (نیدا)

کلماتی که حس و ترس و هیجان را بیان می کنند. در گویش به طرز خاصی ادا می شوند و در نگارش بعد از آن کلمه علامت «!» می گذارند: آ، اه، بی، آه، افسوس، آمان.
ندا بین کلمات اصلی و کلمات کمکی جای خاصی دارند و مانند سایر کلمات کمکی پیوند نمی پذیرند.

کلمات کمکی یا معین (کۆمکچی نطق حیصه لری) - آن دسته از کلمات هستند که مستقلاً فاقد معنی بوده و در داخل جمله کلمات اصلی را بهم ربط می دهند. کلمات کمکی پیوند نمی پذیرند.

کلمات کمکی عبارتند از: ۱) حرف وصل (قوشما). ۲) حرف ربط (باغلائیچی). ۳) ادات. ۴) قید (آراسۆزلر، مودال سۆزلر).

حرف وصل (قوشما)

کلمات کمکی هستند که اگر بعد از حالت آزاد یا اضافه یا گرایش و یا انفکاک اسم بیایند و یا به آنها پیوندند در مفهوم آنها تغییراتی پدید می آورند. حروف وصل از گروه کلمات اصلی هستند که به تدریج نقش پیوندها را ایفا می کنند و به همین جهت نه اسم هستند و نه پیوند. از این لحاظ و از نظر منشأ کلمات وصل به چهار گروه تقسیم می شوند:

- ۱- کلماتی که فقط در مقام حرف وصل کاربرد دارند: کیمی، ایچره.
- ۲- کلماتی که در نقش حرف وصل و پیوند بکار می روند: لا، له، جان، جن.
- ۳- کلمات وصل که در موقعیت حرف ربط هم استعمال می شوند: ایله، گۆزه، اۆترو.
- ۴- کلماتی که به صورت کلمات اصلی و حروف وصل بکار می روند: اول، سؤنرا، باشقا، اۆزگه.

حروف وصل و حالات مختلف اسم - هریک از حروف وصل با حالت معین اسم یا کلماتی که وظیفه اسم را انجام می دهند بکار می روند:

- ۱- حروف وصل که با اسم در حالت اضافه و حالت گرایش همراهی می کنند: کیمی،

تک (دک)، جان، جن (اؤنون کیمی، سئرچه جن).

۲- حروف وصل که بعد از اسم در حالت اضافه می آیند: اوچون، حاقدا، باره ده، باره سینده، ایله (لا، له).

۳- حروف وصل که فقط اسم در حالت آزاد را همراهی می کنند: اؤزره، ایچره.

۴- حروف وصل که بعد از اسم در حالت گرایش می آیند: گؤره، ساری، دؤعزو، قارشئ...

۵- حروف وصل که فقط همراه اسم در حالت انفکاک می آیند: بری، قاباق، سؤنرا، باشقا...

حروف ربط (باغلائیجئ)

کلمات کمکی که بین کلمات و عناصر جمله ساده و در جمله های مرکب بین عناصر تشکیل دهنده آن ارتباط دستوری ایجاد می کنند. کلماتی مانند (گؤره، اوچون، اؤترو...) هم جزء حروف وصل و هم جزء حروف ربط محسوب می گردند. برای تمیز و تشخیص آنها علاوه بر مفهوم به نقش شان در جمله باید توجه کرد. در صورتیکه چنین کلماتی در موقعیت حرف ربط استعمال شوند و بعد از اسم یا مصدر بیایند یکی از پیوندهای (دا، ده، کی...) به آنها الحاق می شوند.

ساختمان شکلی حروف ربط

الف) ساده: و، هم، ده، گویا.

ب) پیوندی: هرگاه، هابئله، یوخسا.

ج) مرکب: هرچند کی، و یا کی.

انواع حروف ربط بر حسب نقشی که دارند: الف) تبعی. ب) غیر تبعی.

الف) حروف ربط تبعی (تابئع لی لیک باغلائیجئ لاری) - قسمت فرعی جمله مرکب را به

قسمت اصلی ارتباط می دهند و به ۵ نوع گروه بندی می شوند:

۱- توضیحی (آیدئین لاشدئیرما بیلدیرن لر) - جمله فرعی را که نکات مبهم و تاریک جمله

اصلی را توضیح می دهد به جمله اصلی ارتباط میدهد: کی، بئله کی..

۲- سببی (سبب بیلدیرن لر) - جمله فرعی را که علت نکته مبهم در جمله اصلی را بیان می کند

به جمله اصلی ربط می دهد: اؤنا گؤره، اؤنون اوچون کی، بوندان اؤترو کی...

۳- مقایسه ای (مقایسه بیلدیرن لر) - به منظور مقایسه و یا تشبیه دو حرکت و یا دو فعل با

یکدیگر، آنها را به هم مربوط می سازد: ائله بیل کی، سانکی، گویا.

۴- شرطی (شرط بیلدیرن لر) - جمله فرعی شرطی را به جمله اصلی ارتباط می دهد: اگر،

هرگاه، یوخسا.

۵- اغماض (گذشت بیلدیرن لر) - جمله فرعی را با مفهوم اغماض و گذشت به جمله اصلی

می پیوندد: هرچند، اگرچی، ایندی کی.

ب) حروف ربط غیر تبعی (تابع سیزلیک باغلائیجی لاری) - اعضای هم حقوق جمله و نیز عناصر جملات مرکب غیر تبعی را بهم ربط می دهند و در ۶ نوع گروه بندی می شوند :

۱- همبستگی (بیرلشدیرمه بیلدیرن لر) - عناصر متجانس را به هم مربوط می سازد: و، ایله (لا، له)...

۲- مقابله (قارشیلانما بیلدیرن لر) - دو مفهوم متضاد را بهم ربط می دهد: آقا، لاکین، آنجا، حالبوکی.

۳- تسهیم (بۆلۆشدۆرمه بیلدیرن لر) - عناصر هم جنس متضاد و یا ظاهراً مشابه را به هم مربوط می سازد: گاه، یا، یا خود کی...

۴- مشارکه (ایشتیراک بیلدیرن لر) - عناصر هم جنس جمله را طوری بهم مربوط می سازد که گوئی آنها هم حقوق هستند و کار را مشترکاً انجام می دهند: هم، هم ده کی، همچنین ده، هابئله ده...

۵- نفی (اینکار بیلدیرن لر) - این کلمات که مفهوم نفی را می رسانند عناصر متجانس جمله را به هم می پیوندند: نه، نه ده، نه ده کی... در صورتیکه این حروف ربط همراه با فعل استعمال شوند علامت نفی فعل (ما، مه، یوخ، دئییل) حذف می شوند.

۶- توضیحی (آیدینلاشدیرما بیلدیرن لر) - «یعنی»، «یعنی که»، «مثلاً» حروف ربط غیر تبعی هستند که کلمه یا جمله ای را که احتیاج به توضیح دارد با کلمه و جمله ای که بعد از آن می آید و آن را توضیح می دهد به هم ارتباط می دهند.
توجه: بعد از حرف ربط نشانه ویرگول گذاشته می شود (،).

ادات

کلماتی است که معنی و مفهوم کلمه یا جمله را تقویت و یا محدود می کند و اگر آنها را از جمله حذف کنند در معنی و مفهوم جمله تغییری حاصل نمی شود و تنها مفهوم تأکید و کمیت و سرعت آنها کم یا زیاد می شود.

توجه باید کرد که اصطلاح «ادات» که به همین صورت در آذربایجانی و فارسی و عربی بکار برده می شود و دارای مفهوم دستوری یکسانی نیستند و تعریف و قواعد آن در زبان آذری دارای ویژگیهای خاصی است.

ادات به تدریج از حالت کلمه مستقل به صورت کلمات پیوندی تغییر می یابند و از این جهت در چهار نوع گروه بندی می شود.

۱- کلماتی که هم به صورت کلمه مستقل و هم به صورت ادات گروه بندی می شوند، چنانچه این کلمات با سایر اجزاء جمله مربوط نباشند ادات هستند: بئله، ائله، گل، باخ، قوی.

۲- کلماتی که هم به عنوان حروف ربط و هم به صورت ادات استعمال می شوند. اگر این کلمات

- با حروف ربط دیگر قابل جانشینی باشند حروف ربط هستند: «دا، ده، آنجاق، فقط».
- ۳- ادات تثبیت شده کلماتی هستند که فقط در مقام ادات استعمال می شوند: «لاپ، آخی، مگر، ماغیل، کاش». این ادات معمولاً در اول جمله قرار می گیرند ولی «گن، گیلن، گیلان، ده» به آخر فعل ملحق می شوند و تأکید را می رسانند.
- ۴- اداتی که به صورت پیوند درآمده اند: «جا، جه، سانا، مو، مؤ، می، می».

انواع ادات از لحاظ مضمون و مدلول

- ۱- ادات تشدید کننده (شیدد تلند بیرجی - قوؤتلند بیرجی) - مفهوم جمله و مقصود آن را تشدید کرده و انجام فعل را تأکید می کند: «آخی، آخر، لاپ، گن».
- ۲- ادات دقیق کننده (دقیق لشد بیرجی) - مفهوم جمله و مقصود آن را دقیق تر می کند: محض، ائله، ایندی جه.
- ۳- ادات تحدید کننده (محدود لاشد بیرجی) - مفهوم جمله و مقصود آن را محدود می کند: یالنیز، آنجاق، بیرجه، فقط.
- ۴- ادات استفهامی (سوآل): «کی، بس، مگر، یعنی، مو، مؤ، می، می».
- ۵- ادات امر (امر ادات لاری): «باخ، گل، گور، گن».
- ۶- ادات تأیید (تصدیق ادات لاری): «بلی، ها».
- ۷- ادات نفی (اینکار ادات لاری): «یوخ، خئیر».
- ۸- ادات شرط (آزری و قید - شرط بیلدیرن لر) - فقط در جمله فعلی به کار می رود و بر آرزو، تسلی، حسرت و غیره دلالت دارد: «کاش، ای کاش، تکی، باری».

قید (آراسؤزلر، مؤدال سؤزلر)

کلماتی است که صحت و درستی مدلول و مضمون کلام و یا جمله و ارتباط آن را با متکلم تصدیق و یا انکار می کند و یا مضمون را تعمیم می دهد.

این کلمات به هیچ سؤالی در جمله پاسخ نمی دهند و فاقد موقعیت دستوری در جمله هستند و علامت پیوندی نمی پذیرند.

این کلمات با کلمات اصلی یکسان هستند و تنها از طریق مفهوم آنها در جمله است که می توان گفت در حالت معین کلمه اصلی و یا قید است.

در گفتار لحن بیان طنین خاص دارد و در نوشتار بعد از این کلمه، ویرگول و یا تیره می گذارند.

مثال: خلاصه، سؤزوؤموز توتما دی. گورؤنؤر، بیز گئتمه لی یک.

ساختمان شکلی

- الف) ساده: خلاصه، البته، بلکه.
ب) پیوندی: دوغروسو، عکسینه، دوزو، بئله لیکله، شایدده، شک سیز.
ج) مرکب: منیم فیکریمجه، دوغرودان، دوغرویا، نغجه اولسادا.

منشأ این کلمات

- ۱- اسمی - مأخوذ از اسم، صفت، عدد، ضمیر: تأسف کی، دوغروسو، بیرینجی، منجه.
۲- فعلی - مأخوذ از فعل: گورونور، دئییه سن.

انواع از لحاظ مضمون و مدلول

- ۱- کلماتی که دلالت بر تأیید درستی مضمون دارد و دارای درجاتی است:
- بر درجه عادی و معمولی دلالت دارند: عادتاً، طبیعی، بیرقاید اولاراق.
- مضمون را به طور قطع و یقین تأیید می کنند: البته، شبهه سیز، دوغرودان، دوغرویا.
- شک و تردید در صحت مضمون را می رساند: بلکه، اولابیلر کی، دئییه سن، شاید.
۲- کلماتی که بر تأسف و تعجب و مخالفت با مضمون دلالت دارند: تأسف کی، قریبه دیر کی، حثیف.
۳- کلماتی که نظر خصوصی متکلم را بیان می دارد: منجه، ظنیمجه، منه گوره.
۴- کلماتی که مضمون جمله را تعمیم می دهند: دئمک، خلاصه، بیر سوزله، بئله لیکله.
۵- کلماتی که ترتیب را نشان می دهند: بیرینجی، ثانیاً، ایکینجیسی، آخردا.

راه‌نمایی

ملاحظاتى که در طرز تنظیم و ترتیب لغات، منشاء و هویت دستوری هریک مدنظر بوده به شرح زیر است:

□ جهت ردیف‌بندى الفبائى لغات، ترتیب الفبای فارسی پذیرفته شده است و به همین دلیل (ؤ، و، وُ، وُ) به طور جداگانه ردیف‌بندى نشده و در ردیف «و» آورده شده است و (ئ، ی، یِ، یِ) نیز در ردیف «ی» ذکر شده است.

□ ریشه لغات اساس ترتیب الفبایی را تشکیل می‌دهد.

□ مشتقات و متفرعات لغات، شاهد مثالها ذیل ماده اصلی به ترتیب الفبائی آورده شده است.

□ برخی لغات که پس از قبول پیوند نسبت به ماده اصلی تغییر شکل می‌دهند به صورت لغت مستقل در ردیف الفبائی آورده شده‌اند. به عنوان یک قاعده این گونه واژه‌ها ذیل ریشه لغات اصلی هم ذکر و به لغت مستقل ارجاع داده شده است: آغیز، آغزی.

□ اسامی گیاهان و جانداران که از اسم یا صفت ترکیب یافته، ذیل لغت اصلی نوشته شده و به ماده مستقل نیز ارجاع داده شده است و معادل فارسی آن در ردیف لغت مستقل نوشته شده است.

□ واژه‌های مرکب یا پیوندی نیز که دارای معانی متعدد و کاربرد خاص هستند، ذیل لغت اصلی نوشته شده و به ماده مستقل ارجاع داده شده است.

□ سعی شده است کلمات متشابه (یا شکل واحد و معنی مختلف) هریک به صورت لغت مستقل نوشته شود و با شماره (۱ و ۲ و ...) متمایز گردند.

کوک^۱ [ا.] ریشه، ...

کوک^۲ [ا.] هویج ...

....

کوک^{۱۰} [ص.] چاق ...

□ تغییرات لغات در تصریف (تبدیل و یا جابجائی حروف و یا دگرگونی شکل) در داخل پُرانتز در مقابل لغت اصلی نوشته شده است: آباق (آباغی)، آغیل (آغلی).

□ (ک، گ) در بین دو مصوت به «ی» بدل می شود. به عنوان یک قاعده هر دو شکل را آورده ایم و معادل فارسی در مقابل یکی نوشته شده و دیگری ارجاع داده شده است: ایگید، اییید.

□ لغات متروک، محلی و لغاتی که به طور گسترده به دو یا چند صورت تلفظ می شود و نیز برخی لغات متداول در ادبیات آذربایجان شوروی به شکل مرسوم در بین آنها آورده شده است که مورد استفاده مراجعه کنندگان قرار بگیرد.

□ صورت دگرگون شده واژه ها در اثر جابجایی یا تبدلات صامتها (از قبیل: اسکیک / اکسبک: بیشمک / پیشمک، آنبار / آمبار...) تحت لغات مستقلی آورده شده و به شکل ادبی این لغات ارجاع داده شده است.

□ تلفظ دو گانه یا چند گانه لغات در تداول عمومی به خاطر تبدیل صائنها (مثل: اوج / اوچ، ائندیرمک / اندیرمک، قارا / قره، آهسته / هاستا / آستا...) در صورت لزوم به همه اشکال داده شده است.

□ برخی وجوه تصریفی لغات به علت کاربرد ویژه و گسترده به صورت لغت مستقل در ردیف الفبایی آورده شده است: دنیله سی (دنمک).

□ لغاتی که مفهوم مستقل ندارند و فقط به صورت جمله یا ترکیب خاصی باقی مانده و مورد استعمال هستند در ردیف الفبایی آورده شده و بعد از واژه دو نقطه (:) گذاشته شده و شکل متداول آن ثبت شده است: دنگ: ائله مک.

□ لغات وارده عربی که در اصل فعل هستند و در آذربایجانی به عنوان اسم و همراه با افعال معین (ائتمک، ائله مک، قبلماق...) و یا با قبول پیوندهای فعلی آذربایجانی بکار می روند، چنین نوشته شده است: دفن [ا.ع.]: دفن ائتمک.

□ در املا واژه های آذری سهولت خواندن مورد نظر بوده است با رعایت شکلی که به نظر می رسد در نوشته های معمول و مرسوم بیشتر بکار می رود و فقط در صورت لزوم تلفظ آذری آنها در داخل آکلاد { } و با حروف ایتالیک، با الفبای پیشنهادی نوشته شده است: شهر { شاهار }.

□ لغات وارده عربی و فارسی هم مطابق ردیف بالا نوشته شده است. ولی، در صورتی که این قبیل لغات وارده در تداول آذری تغییر شکل محسوس یافته، هم به شکل املا اصلی و هم به صورتی که در آذربایجانی تلفظ می شود هریک ذیل ماده مستقلی آورده شده و به همدیگر ارجاع داده شده اند: راحت / راهاند.

□ نشانه های قراردادی مصوتها در ردیف رأس الف و نقطه حروف پائین تر از آن گذاشته شده که با همدیگر تداخل نکنند.

□ اجزاء واژه های مرکب و حتی الامکان پیوندها از ریشه ها جدا از هم ولی نزدیک بهم نوشته

شده‌اند.

□ به منظور پرهیز از اشتباه ناشی از تشابه لغت، اجزاء لغات مرکب جدا از هم نوشته شده و بین آنها خط تیره گذاشته شده است ولی لغت بسیط بهم پیوسته ثبت شده است:

دیم-دیک (کاملاً سیخ)، دیمدیک (نوک، منقار).

□ ردیف بندی متفرعات ذیل هر لغت اصلی باین ترتیب است که ترکیباتی که لغت اصلی در ابتدای آن قرار دارد مقدم نوشته شده و به ترتیب الفبائی پشت سرهم تنظیم شده و سپس صورتهای تصریف شده لغت اصلی بر حسب الفبا آورده شده و بالاخره اصطلاحاتی که با لغتی غیر از واژه اصلی آغاز گردیده بر حسب ترتیب الفبائی ثبت شده است.

□ با توجه به نکات فوق الذکر برای جستن لغات، باید ریشه را جست و در ذیل آن متفرعات را بر حسب ترتیب الفبائی یافت.

□ معذ لک، چنانچه در مواردی واژه مورد نظر با شیوه فوق الذکر ملاحظه نشد، بهتر است، به ردیف الفبائی لغات مستقل نیز مراجعه گردد.

□ بعد از واژه در داخل دو قلاب ابتدا هویت دستوری و سپس منشأ لغت (اگر لغت غیر آذری باشد) نوشته شده است:

[۱]. لغت آذربایجانی و اسم است.

[ص. فا.]. لغت فارسی و صفت است.

[۱. ص.]. لغت آذربایجانی و اسم و صفت است.

[ظ. / ص. فا. / ع.]. لغت مرکب است از فارسی و عربی و ظرف و صفت است.

□ خصوصیات لغات از لحاظ متروک یا قدیمی بودن مشخص شده است ولی به سایر خصوصیات از قبیل مجازی، حقیقی، محلی، تعلق به رشته علمی (زمین شناسی، ستاره شناسی، گیاه شناسی و غیره) اشاره نشده است.

□ هویت دستوری هر واژه اصلی و از لغات مرکب و متفرعات لغت اصلی آنچه ضروری به نظر رسیده در داخل دو قلاب نوشته شده است: قولاق [۱]....

یوماق^۱ [ف.]....

یوماق^۲ [۱.]....

□ چنانچه واژه‌ای در دو طبقه دستوری یا بیشتر کاربرد داشته باشد همه آنها با علامت اختصاری در داخل دو قلاب نشان داده شده است و بین آنها نشانه (ر) بکار رفته است: گوزل [۱. / ص.].

□ در معادل فارسی لغت معلوم می گردد که لغت در کدام معنی اسم است و یا صفت. به همین جهت و نیز برای پرهیز از تکرار نشانه‌ها، هویت دستوری در ذیل نمرة معادل فارسی آورده نشده است.

□ در صورتی که واژه مرکب بوده و هر یک از اجزاء آن منشأ جداگانه داشته باشد، هر دو منشأ

نوشته شده است و بین آنها اشاره (ر) گذاشته شده است. در لغات مرکب که با پسوند یا پیشوند فارسی (باز، کار... با، بی...) ساخته شده به فارسی بودن پسوند یا پیشوند اشاره نشده است.

□ هویت دستوری واژه به صورت کلی بیان شده است. مثلاً: اسم، صفت، ضمیر و... و به تقسیمات فرعی از قبیل اسم خاص یا عام، اسم مصغر و... و یا صفت تفصیلی و نسبی و صیغه مبالغه و غیره پرداخته ایم.

□ علائم اختصاری هویت دستوری از روی اصطلاح آذربایجانی برگزیده شده تا توجه به مفهوم ویژه آنها در زبان آذری جلب گردد.

□ افعال به صورت مصدر آورده شده است. حالات و وجوه فعل مشخص نشده و اگر بنا به ضرورت وجوهی از افعال آورده شده نیز فقط به فعل بودن آن اشاره گردیده است.

□ انواع فعل در موارد زیر مشخص گردیده است:

[ف. ق. ا.] فعل عطفی (قاییدیش) - عمل فعل به شخص فاعل برمی گردد: یویونماق.

[ف. ق. ا.] فعل متقابل و مشارکت (قارشئ لئق) - عمل فعل متقابل است و یا گروهی انجام می گیرد: اوؤؤشمک، چیغئیشماق.

[ف. م.] فعل مجهول (مجهول) - فاعل فعل معلوم نیست: یازیلماق.

[ف. س.] فعل سببی یا اجبار (ایجبار) - شخص یا حادثه و یا پدیده ای محرک و انگیزه انجام فعلی به وسیله شخص یا چیز دیگری شود و یا شخص دیگری را تشویق و یا مجبور بنماید که کاری را انجام دهد و حالتی را بپذیرد و یا در حالتی باقی بماند. در زبان فارسی غیر از چند لغت مثل دواندن / دوانیدن، خوراندن / خورانیدن... فعل سببی یا اجبار به صورت فعل مرکب یا جمله و متمم بیان می شود. در معادل فارسی این لغات «به وسیله دیگری»، «توسط» اشاره به این است که عمل به وسیله دیگری انجام گرفته و فاعل مسبب و محرک آن کار بوده و یا دیگری را وادار به انجام آن نموده است.

□ افعال مرکب، خواه با فعل معین (اشتمک، ائله مک...) و یا با دخالت سایر افعال ساخته شده، با علامت خاص مشخص نگردیده است.

□ اسم مشتق از فعل یا اسم فعلی با علامت اختصاری [ف. ا.] و صفت مشتق از فعل یا صفت فعلی با علامت اختصاری [ف. ص.] در کتاب آورده شده است.

□ معادل فارسی لغات شماره گذاری شده و ذیل هر شماره معانی مترادف نوشته شده است.

□ در ذیل هر شماره کلمات مترادف با نشانه ویرگول (،) از یکدیگر جدا شده و در پایان نقطه (.) گذاشته شده است.

□ معادل فارسی واژه پشت سرهم ثبت شده که مراجعه کننده با نظر اجمالی مفاهیم متعدد لغت را ملاحظه نماید.

□ شاهد مثال و متفرعات به ترتیب الفبائی بعد از معادلهای فارسی لغت اصلی آورده شده است.

□ هرگاه یک واژه هم اسم و هم اسم فعلی است و با علامت اختصاری (ا. / ف. ا.) مشخص گردیده در مواردی برای پرهیز از اطناب کلام فقط معادل فارسی حالت اسم نوشته شده است. :

□ ذکر این نکته ضروری است که معادل فارسی لغات دخیل، ممکن است با آنچه که در فارسی مصطلح است و مفهوم می شود تفاوت داشته باشد. زیرا در معادل فارسی، مفاهیم لغت در آذربایجانی بیان شده است.

علامہ اختصاری

آراسؤزلر (قید)	آراسؤز
آلمانی	آ.
اسم (ایسیم)	ا.
ادات	ادا.
اسپانیولی	اسپا.
انگلیسی	انگل.
ضمیر (عوض لیک)	ض.
حرف ربط (باغلائیجی)	باغلا.
ترکی	تر.
روسی	ر.
عدد (سای)	سای.
صوت (سس تقلیدی)	س.
صفت (صیفت)	ص.
ظرف	ظا.
عربی	ع.
فعل	ف.
اسم فعلی (فعلی ایسیم)	ف.ا.
فعل سببی یا اجبار (فعلین ایجبار نوعو)	ف.س.
صفت فاعلی (فعلی صیفت)	ف.ص.
فعل عطفی (فعلین قایدیش نوعو)	ف.قا.

ف. قار.	فعل متقابل و مشار که (فعلین قارشئ لئق نوعو)
ف. م.	فعل مجهول
فا.	فارسی
فر.	فرانسه
قوشما.	حرف وصل (قوشمالار)
لا.	لاتین
ندا.	ندا
یتا.	ایتالیائی
یو.	یونانی

نشانه‌ها

- . در پایان معادل فارسی هر شماره و در پایان جمله نوشته شده و نیز بعد از علامت اختصاری [فا.].
- : بعد از لغاتی که مستقلاً کاربرد ندارد و در جمله ویژه‌ای باقی مانده است و نیز در موارد توضیح یک لغت گذاشته شده.
- ... بجای پیشوند قبل از واژه و بجای پسوند بعد از واژه بکار رفته و نیز نشان دهنده این است که جمله یا متمم حذف شده است.
- ، نشانه فارق بین معادل های فارسی که ذیل یک شماره نوشته شده اند .
- بین کلمات مربوط بهم.
- ~ علامتی که جانشین لغت ریشه و یا شکل صرف شده لغت قبل از خود می باشد .
- / به معنی (یا) و (و) بکار رفته است. اگر یک لغت به دو یا چند گروه دستوری تعلق داشته باشد بین هر گروه از این علامت استفاده شده و نیز در مورد منشأ لغات مرکب.
- (بعد از شماره های معادل فارسی گذاشته شده.
- () تغییرات شکل لغت در حالات تصریفی و یا توضیحات و یادداشت های توضیحی در داخل دو ابرو نوشته شده است.
- [] در داخل دو قلاب ابتدا هویت دستوری و سپس منشأ لغت ثبت شده است.
- { } در داخل آکلاد با حروف شکسته و با الفبای پیشنهادی تلفظ آذربایجانی لغات آورده شد، است.

سپاس

وظیفه خود می دانم از همکارانی که در تألیف و چاپ این کتاب یاریهای ارزنده و صمیمانه ابراز فرموده اند سپاس و تشکر نمایم:

- آقای پروفیسور دکتر حمید محمدزاده ادبیات شناس و محقق متون فارسی و آذربایجانی که شخصیت و آثار ارزشمند ایشان نزد اهل فن مشهور است، زحمت بازنگری کتاب را تقبل فرمودند.
- آقای علیقلی کاتبی دبیر بازنشسته تصحیح و غلط گیری چاپ کتاب را به انجام رساندند.
- آقای پرویز داداش زاده دبیر بازنشسته در بازنویسی قسمتی از فیشها کمک کردند.
- آقای هوشنگ صیامی دبیر بازنشسته قسمتی از فیشها را بازنویسی نمودند.
- آقای دکتر بهروز شکوری که تعدادی از مجلدات «آذربایجان سووئت انسیکلوپدییاسی» را به من هدیه کردند.
- آقای بابک بهزادی که مجموعه ده جلدی آثار آقای میرزه ابراهیموف را برای من فرستادند.
- آقای کریم مشروط چی (سؤنمز شاعیر) که کتاب چهار جلدی «آذربایجان دیلی نین ایضا حلی لغتی» را در اختیار من قرار دادند.
- آقای بیوک ایروانی مدیر مؤسسه انتشارات دنیا که انتشار کتاب را سازمان دادند.
- آقای نجفی مدیر حروفچینی بهروز و همکاران که مشکلات حروفچینی لغات آذربایجانی را با تدبیر حل کردند.

و از همکاری تشویق آمیز همسرمانو حشمت حافظی لیسانسبیه زبان و ادبیات انگلیسی که در انتخاب معادلهای فارسی لغات و اصطلاحات و کنترل ردیف بندی واژه ها کمک شایانی نموده و سکوت تنهائی را با گشاده رویی و شکیبائی تحمل کرده است، سپاسگزارم.

پیشاپیش از کلیه علاقه مندان که با پیشنهادات و انتقادات خود ما را راهنمایی خواهند فرمود سپاسگزارم. امید است لغات و اصطلاحاتی را که در این کتاب از قلم افتاده برای چاپ بعدی ارسال

فرمایند تا به نام خودشان در کتاب ضبط گردد. لطفاً لغات را با الفبای پیشنهادی یا لاتین هم مرقوم
فرمائید تا تلفظ اصلی محفوظ بماند.

نشانی: تهران - صندوق پستی ۱۸۵۷ - ۱۴۱۵۵

مآخذ

- ۱- آذربایجان دبیلی نین ایضاحلی لغتی (۴ جلد) ترتیباتجی سی فیلولوژی علم لر دو کتوروا. ا. اروجوف.
- ۲- آذربایجان سوؤت ائسیکلؤبئدیاسی (ج ۱ تا ۷).
- ۳- نور کجه سؤزلوک، تألیف محمد علی آقایی. چاپ پنجم.
- ۴- The Concise Oxford Turkish Dictionary. Edited by: A.D Aldorson and Fahir IZ- 1980
- ۵- فرهنگ آذربایجانی - فارسی، تألیف محمد پیفون، ۱۳۶۱.
- ۶- فرهنگ ترکی استانبولی - فارسی، تألیف ابراهیم اولفون - جمشید درخشان، ۱۳۶۳.
- ۷- فرهنگ کشاورزی ایران (فارسی - انگلیسی، انگلیسی - فارسی)، تألیف ابوالحسن گونیلی، ۱۳۶۳.
- ۸- لغت نامه دهخدا.
- ۹- فرهنگ معین (۶ جلدی).
- ۱۰- فرهنگ عمید (دو جلدی).
- ۱۱- فرهنگ فرانسه - فارسی تألیف سعید نفیسی.
- ۱۲- فرهنگ بزرگ انگلیسی - فارسی، تألیف حبیب.
- ۱۳- امثال و حکم در لهجه محلی آذربایجانی، تألیف علی اصغر مجتهدی، ۱۳۳۴.
- ۱۴- هوپ - هوپ نامه، دیوان میرزا علی اکبر صابر تدوین دکتر حمید محمدزاده، از انتشارات فرزانه.
- ۱۵- دیوان میرزا علی معجز، چاپ ۱۳۲۴.
- ۱۶- ادبیات اجاگی، تألیف یحیی شیدا.

- ۱۷- ایران ترکجه سنین صرفی، تألیف دکتر م. ت. ز.
- ۱۸- مبانی دستور زبان آذربایجانی (اصوات - کلمات) تألیف م. ع. فرزانه.
- ۱۹- آذربایجان فولکلوریندان نمونه لر، جمع آوری دکتر س. جاوید.
- ۲۰- میرزه ابراهیموف اثرلری (اون جیلده)، باکی ۱۹۸۱.
- ۲۱- مجله وارلیق.

- آ - یکی از حروف صدا دار زبان آذربایجانی است که جزء حروف صدا دار خشن، پسین زبان، بازو راست گروه بندی می گردد. به عبارت دیگر به هنگام تلفظ این حرف قسمت پسین زبان به طرف کام انحناء پیدا می کند و حفره های دهان با فراخی بیشتری گشوده می شود و لب ها به صورت موازی باز می شود.
- در الفبای پیشنهادی حرف مزبور به شکل «آ» نوشته خواهد شد. خواه در ابتدا، وسط و یا آخر کلمه قرار گیرد.
- آ - در ابتدا و انتهای جمله با تفاوت لحن بیان، افاده این معانی را می کند:
- ۱ - تعجب، تحسین، نگرانی و تشویش و نظایر این احساسات.
- آ! بو نه گۆزل. وه! چه زیباست.
- آ! بو نه سۆز؟ وه! این چه حرفی است؟
- آ. آ. آ! ئینه گللدی؟ وای! باز هم که آمد؟
- ۲ - اخطار و توجه.
- آ اوشاق راحت اونور! ای بچه آرام بگیر!
- آ کیشی بونه ایش دیر؟ ای مرد این چه کاری است؟
- ۳ - تأیید.
- آ بو اولدو ها! ها! این یکی شد.
- آئرو... (یونانی) پیشوند به معنی هوایی، منسوب به هوا و هوانوردی.
- ~ پورت فرودگاه هواپیما، میدان طیاره.
- آئورت {آؤرت} باخ: آؤرت.
- آئین {آئین} [فا. ا. آئین، رسم، قاعده و قانون. آئینه باخ: آئنا.
- آبا^۱ [ا. ا.] پدر. ۲) خواهر بزرگتر.
- آبا^۲ [ا. ع.] جد، اجداد.
- آبا^۳ [ا. ع.] عبا، جامه گشاد و بلند که بدوش می اندازند.
- ~ لی [ص.] عباپوش.
- آباد [ص. فا. ا.] آباد، دایر و برقرار، معمور.
- ۲) به صورت پسوند نام محله، ده و شهر.
- ~ ائتمک (ائله مک) آباد کردن.
- ~ لاتماق [ف.] آباد کردن.

- ~ لاشدیرماق [ف.س.] بوسیله دیگری آباد - آ.ب.ش. (آمریکا بیر لشمیش کردن، به صورت آباد در آوردن.)
 ~ لاشما [ف.ا.] آبادی.
 ~ لاشماق [ف.] آباد شدن.
 ~ لاندیرماق [ف.س.] آباد گردانیدن.
 ~ لئیق [ا.] (آبادی، عمران، ۲) محل آباد.
 (۳) سکونت، آرامش خاطر.
 اثوین آباد خانهات آباد! خدا بده برکت.
 آبادان [ص.فا.ا.] (آبادی، معمور، ۲) باخ: آباد.
 ~ لئیق [ا.] آبادی، جای آباد.
 آباژور [ا.فر.] آباژور، حباب چراغ.
 آبپاسی [ا.] عباسی، معادل چهار شاهی، سکه نقره دوره شاه عباس.
 ~ لئیق [ا.] سکه به ارزش چهار شاهی.
 آبپاش [ا.فا.] آبپاش.
 آبجی [ا.] آبجی، خواهر بزرگ، همشیره.
 آبدار [ص.فا.ا.] (آبدار، شیردار، ۲) پرمعنی، مؤثر، ۳) آبدیده (تیغ).
 آبدال [ا.] نادان، ابله، احمق، سبک مغز، مزخرف، چرند، عوضی.
 ~ لاشماق [ف.] ابله و سبک مغز شدن.
 ~ لئیق [ا.] بلاهت، سبک مغزی.
 آبدست [ا.فا.ا.] (۱) وضو، ۲) دست به آب.
 ~ آلماق [ف.] وضو گرفتن.
 آبدوغ باخ: آبدوق.
 آبدوق [ا.فا.] آبدوغ.
 آبرازیو [ر.] ساینده، ماده ساینده.
 ~ آلت لرا بزارو آلانی که برای پرداخت و سایش از آن استفاده می شود. مثل کاغذ سمباده، قلم تراش، سنگ چاقو نیز کنی.
 آبرو باخ: آبر.
 آبرئ باخ: آبر.
 آبستراکسییا [ا.لا.ا.] (تجرید، انتزاع، ۲) ابستروکسیون (امتناع گروهی از نمایندگان مجلس از حضور در جلسات).
 آ.ب.ش. (آمریکا بیر لشمیش کردن، به صورت آباد در آوردن.)
 شتاتلاری (ایالات متحده آمریکا).
 آبقورا [ا.فا.] آبغوره.
 ~ نؤکمک گریستن، اشک ریختن.
 ~ دوتماق آبغوره گرفتن.
 آبگردان [ا.فا.ا.] آب گردان، ملاقه، ملاقه مسی.
 آبگوشت [ا.فا.ا.] آبگوشت.
 آب نابات [ا.فا.ا.] آب نبات، نبات.
 آبئوس [ا.فا.ا.] آبئوس، چوب سیاه رنگ و سخت محکم.
 آبورت [ا.لا.] سقط جنین.
 آبونه [ا.فر.] آبونه، اشتراک محلات و روزنامه و غیره.
 آب - هوا { آب - هاؤآ } [ا.فا.ا.] آب و هوا، اقلیم.
 ~ لئی [ص.] خوش آب و هوا.
 آبی [ا.ص.فا.] (آبی، آبی رنگ، آبی رنگ).
 ~ نهر مثل آبی، نیلگون.
 ~ یا چالان آبی فام، آبی گون.
 آچیق آبی آبی روشن، نیلی، آبی آسمانی.
 توند آبی آبی سیر، سرمه ای.
 آیلده باخ: عابد.
 آیلده [ا.ع.] ساختمان و اثر دارای ارزش تاریخی و هنری، تندیس، یادبود، اثر تاریخی، یادگار، خاطره.
 ~ وی اثر تاریخی، اثر ماندنی و یادگاری.
 آبر (آبرئ) [ا.فا.ا.] (آبرو، حیا، شرم، آزر، ۲) حیثیت، شرف، ۳) لباس و صورت ظاهر.
 آبرا دو شمک سرو سامان گرفتن، شکل گرفتن.
 آبرا سالماق سرو سامان دادن، شکل دادن.
 آبرئ نؤکمک آبروریزی کردن، بی آبرویی کردن، آبروی کسی را بردن.
 آبرئئی گشمک آبروی کسی برباد رفتن.
 آبرئئئی آلیب الینه وئردی آبروش را برد.

دزدیدن، سرقت کردن. (۷) بردن در مسابقه، برنده شدن، پیروز شدن. (۸) سائیدن، زدودن، خوردن. (۹) بیهوش کردن، خواب کردن. آرادان ~ از بین بردن، نابود کردن، محو کردن، تارومار کردن.

ایرلی ~ پیش بردن. ایشلری باخشئی آپارئر کارهارا خوب اداره می کند.

باشی ~ مزده پیروزی بردن (در گذشته سر مغلوب را از تن جدایی کردند و با تشریفاتی به پادشاه فاتح تقدیم می کردند). به طنز بکسی گویند که پیشاپیش جمعی به مقصدی می شتابد. بوسیزی آپاراز این شخص شما را راهنمایی می کند.

تجربه آپارماق آزمایش انجام دادن، تجربه کردن.

تدقیقات ~ تحقیق کردن، بررسی کردن. چووخ واخت آپارئر خیلی وقت می برد، وقت بیشتری باید صرف شود.

داش اولگوچوون آغزئنی آپاردئی سنگ (تیز کن) لبه تیغ را سائید.

دابانان آپاراز پایدار، پیروز است؛ (پایداری، پیروزی است).

فیکیر آپارماق نو فکر فرو رفتن، فکر بردن. قان ~ غرق در خون شدن.

کیتابلارئی آپاردئی کتابها را برد، کتابها را همراه برد.

لذت آپارماق لذت بردن. وار - بوخون آپاردئیلار داروندارش را بردند (دزدیدند).

یارئشدا آپارماق در مسابقه برنده شدن. یوخو آپارماق خواب بردن.

یوک ~ بار بردن، حمل کردن. یولا سراه بردن، خوش رفتاری کردن، مدارا کردن

آبرئسئنی تۆکمک آبرو بردن، بی حیائی کردن، رسوائی یا کردن، آبروریزی کردن. آبرئسئنی ساتین آلقاق حفظ آبرو کردن. آبرئنی آلقاق آبروی کسی را بردن، آبرو ریختن.

آیئردان دوشمک بی آبرو شدن، رسوا شدن. آیئردان سالماق بی آبرو کردن.

آیئرسئز [ص.] بی آبرو، بی شرم، بی حیاء. آیئرسئزلیق [ا.] بی شرمی، بی حیائی.

آیئرسئزلیق ائتمک بی آبرویی کردن، بی حیائی کردن.

آیئر قوئماق آبرو نگذاشتن، آبرو بردن. آیئر گوزلمک حفظ آبرو کردن.

آیئر لاما [ف.ا.] (آبروریزی، آبروبری. ۲) ملامت، سرزنش.

~ لاماق [ف.] (آبروریزی کردن. ۲) سرزنش کردن.

~ لانماق [ف.م.] (سرزنش شدن، مورد ملامت قرار گرفتن. ۲) [ف.] با حیاء شدن، با آبرو شدن.

~ لی [ص.] (آبرومند، با آبرو، شرافتمند. ۲) معتبر، بانقوذ. ۳) آراسته، مناسب.

آپ پیشوند که معنی کامل، محض و مطلق می دهد. ~ آچئق [ص.] خیلی کم رنگ، کاملاً باز.

~ آشکار [ص.] کاملاً آشکار. ~ آغ [ص.] سفید سفید، سفید خالص.

~ آیدئین [ص.] کاملاً روشن. آپارات [ا.لا.] دستگاه، آلت.

~ چئ [ا.] گرداننده و اداره کننده آپارات. آپارتدئرماق [ف.س.] بوسیله کسی حمل کردن، بردن، به انجام رساندن، مجبور به بردن کردن.

آپارتماق باخ: آپارتدئرماق. آپارماق [ف.] (بردن، حمل کردن. ۲) انجام دادن، اجرا کردن (برنامه رادیو، تلویزیون).

(۳) راهنمایی کردن، هدایت کردن، رهبری کردن. (۴) اداره کردن. (۵) پیش بردن. (۶)

~ باز [ا.] دوستدار اسب، اسب باز.
 ~ بازلیق [ا.] دوستداری اسب.
 ~ باشی سالماق انگشت در هر کاری کردن،
 غیر موخه و بی دلیل مداخله کردن.
 ~ پیتر تراغی باخ: آت پیتر تراغی.
 ~ جیل [ص.] دوستدار اسب، علاقمند به اسب.
 ~ چاپان [ا.] سوار کاری که در مسابقه
 اسب دوانی مشارکت دارد.
 ~ چاپدی مسابقه اسب سواری، اسب دوانی.
 ~ چاپماق [ف.] اسب ناخن.
 ~ چی [ا.] سوار کار، پرورش دهنده اسب.
 ~ چیلیق [ا.] پرورش اسب.
 ~ دان یشیب، ائششه به هینمک از اسب پیاده
 شدن و برخیز سوار شدن، تنزل مقام یافتن، در
 موقعیت پست قرار گرفتن.
 ~ صفت [ص.] دارای صورت دراز و گنده.
 ~ قولاغی برابر، همطراز.
 ~ قووه سی قوّه اسب، نیروی اسب، واحد
 اندازه گیری نیرو. یک اسب نیرو در آمریکا و
 انگلیس برابر با ۷۴۶ وات و در اتحاد شوروی
 مساوی ۷۳۶ وات است.
 ~ گوجو باخ: آت قووه سی.
 ~ گورنده آخمار، سوگورنده سوار
 بهنگام مشاهده اسب می لنگد و بهنگام دیدن آب
 تشنه می شود. هر چه دید هوس می کند.
 ~ لاتماق باخ: آتلاتماق.
 ~ لی [ص. ۱] سواره (۲) اسب سوار (۳) دارنده
 اسب.
 ~ لی پینا دایا گولر سواره به پیاده می خندد.
 (تحقیرش می کند).
 ~ لی قارثقا باخ: آتلی قارثقا.
 ~ میلچه بی باخ: ~ میلچه بی.
 ~ مینمک [ف.] اسب سواری کردن، براسب
 سوار شدن.
 ~ مینه ن سوار کار، اسب سوار.

آپارٹجی [ص. ۱] (برنده، برتر، ۲) رهبر، جلودار.
 (۳) محرک، ۴) مجری برنامه، گوینده رادیو.
 ~ قووه ۱) نیروی محرکه (در مورد موتور). (۲)
 نیروی رهبری کننده (در مورد اجتماع).
 آپارٹلما [ف. ۱.] حمل، تصدی.
 آپارٹلماق [ف. م.] برده شدن، حمل شدن،
 انجام شدن، اداره شدن، پیش برده شدن، بازنده
 شدن (در مسابقه).
 آپیاغ (= آغ آپیاغ) [ص.] سفید سفید، کاملاً
 سفید.
 آپتک [ا. یو. بمعنی انبار.] داروخانه، داروفروشی.
 ~ چی [ا.] داروفروش.
 ~ چیلیک [ا.] داروفروشی.
 آپریل {آپرئل} [ا. لا.] آوریل، چهارمین ماه تقویم
 میلادی از ۱۱ فروردین تا ۱۰ اردیبهشت ماه.
 آت [ا.] اسب، فرس.
 آت - آت اوئنماق بازی کردن بچه ها با
 اسب چوبی.
 ~ آریاسی باخ: آت آریاسی.
 ~ اله دوشمر، میثیدان اله دوشمر اسب توان
 یافت، بدست آوردن میدان سواری مشکل است.
 وسیله را می توان فراهم کرد ولی یافتن امکان
 استفاده دشوار است.
 ~ اوستو [ص. / ظ.] سرهم بندی (کار)،
 نوک پا سرزدن، با عجله و شتاب (کارها را راست
 و ریس کردن).
 ~ اوئناتما [ف. ۱.] اسب دوانی، اسب نازی.
 ~ اوئناتماق [ف.] اسب دوانی کردن، سوار بر
 اسب هنرنمایی کردن، تاخت و تاز کردن،
 بدلتخواه خود رفتار کردن، میدانداری و چیرگی
 کردن.
 ~ اولنده ایتین بایرامی دئر روز مرگ اسب،
 جشن سگ است. بمرگ خبر بود سگ را عروسی.
 ~ اولنده بهری قالار، آدام اولنده آدی از
 اسب زینش و از آدم نامش می ماند.

آناسیئی یاندیرماق پدر (کسی) را در آوردن
(سوزاندن)، سخت تنبیه کردن.
آتالی [ص.] پدردار، با پدر.
آتالیق [۱.] پدری، عنوان پدری، حقوق و
وظایف پدری. (۲) ناپدری، پدرخوانده. (۳)
سرپرستی.

آتان دورور؟ آیا پدرت زنده است؟
آتایانا [ظ.] پدرانه، مثل پدر، پدروار.
آتایوردو [۱.] خانه پدری. (۲) زادگاه، وطن،
میهن.

آتایوردو ایتمه سین، باجاسینندان همیشه
توستو چیخسین کانون خانوادگی متروکه
نگردد و همیشه چراغش روشن باد.
آت آریاسی جواسب. نوعی مالیات که در دوره
حکمرانی خانهای آذربایجان برای سواره نظام
ارتش وصول می شد.

آتا - بابا [۱.] اجداد، نیاکان.
آتابای [۱.] اتابک، اتابیک. (۲) پرورش دهنده
ولیعهد در دوره سلجوقیان که لله بیگ ولله باشی
هم نامیده می شد. (۳) تیره ای از ترکمانان.
آتاشه { آتاشی } [۱. فر.] آتاشه، وابسته سفارت
یک کشور، رتبه سیاسی.

آتالارسوزو [۱.] امثال وحکم، پسندوانداز،
ضرب المثل:

اتل گوجو، سئل گوجو نیروی مردم چون
سیل قوی است.

ایشلمه یئن، دیشله مز هر کس کار نکند،
نخورد. بهر کس به اندازه کارش.

نه اکر سن، اونودا بیچرسن هر چه بکاری،
همان دروی. هر چه کنی بخود کنی - گر همه
نیک و بد کنی.

بوژاؤلچ، بیربیچ اول گز کن بعد بیر. اول
ببندیش بعد اقدام کن.

آتامان [۱.] فرمانده، سرده. (۲) راهزن.
آت پیر تراغی [۱.] علف بابا آدم. (Arctium.)

~ مینه نین قانیئر اسب، سوار را می شناسد.
~ مینه نین دیر، دؤن گئییه نین دیر اسب
مال سوارش است و پیراهن مال کسی است که
آنها پوشیده. تصرف دلیل مالکیت است.
~ نان قانیئر ساواشدی، آرادا ائششک
اولدو اسب و قاطر منازعه کردند خر کشته شد.
اقویا جنگیدند، ضعیف با مال شد.

آنا ات، ایته اوْت وئرمک گوشت به اسب و
علف به سگ دادن. برخلاف اصول عمل کردن.
آنی آت یانیئندا باغلاسان، هم رنگ
اولماسا، هم خوی اولاراسب را نزد اسب
دیگر به بندی، اگر هم رنگ نگردند هم خلق و
خوی خواهند شد. همنشینی اثر دارد. کمال
همنشین در من اثر کرد ولیکن من همان خاکم
که هستم.

آنی اودوزوب، چولونا گوْوه نیر اسب
را باخته به جل او مینازد. خانه از پای بست ویران
است - خواجه در فکر نقش ایوان است.

آنی ایتیریب نوختاسیئی اختاریئر اسب را
گم کرده دنبال دهنه اش می گردد. اسب را گم
کرده دنبال نعلش می گردد.

آنیئا ائششک دئمیشم، با ده وه نه
کؤششک مگر اسب شاه را یابو گفته ام. مگر
اسب ترا خر، یا شتر ترا کره شتر نامیده ام.

اورتا آت اسب میانی که در عرابه بسته می شود.
جئدیئر آنی اسب مسابقه.

مینیک آنی اسب سواری.
یئده ک آنی اسب یدک.

یوک آنی اسب باری، اسب بارکش.

آتا [۱.] پدر. (۲) سرپرست، ریش سفید. (۳)
مردمن.

آتابیر (آنادان بیر) فرزندان یک پدر،
فرزندانایی.

آنادان قالما [ص.] ارث، ماترک پدری.

آناسیئر [ص.] بی پدر، یتیم.

- آندا تديرماق باخ: آتلانديرماق ۲.
- آنديرماق [ف.س.] ۱) بوسيله ديگري انداختن، بيرون انداختن، رد کردن، براندن، دور افکندن، (۲) حلاجي کردن، (۳) بریدن، جدا کردن.
- آندير - آندير ا گلدی برخاش کان آمد.
- آتش { آتاش } [ا.ف.] ۱) آتش، گرما، حرارت، (۲) شلیک اسلحه گرم.
- ~ آچما [ف.ا.] شلیک اسلحه گرم.
- ~ آچماق [ف.] آتش گشودن، آتش کردن (اسلحه گرم)، شلیک کردن.
- ~ اتمک [ف.] آتش کردن (اسلحه).
- ~ بازلیق [ا.] آتشیازی.
- ~ بوجه یی [ا.] کرم شب تاب.
- ~ پاره [ا.فا.] آتشیاره.
- ~ پرست [ا.فا.] آتش پرست، زردشتی.
- ~ پرست لیک [ا.] آتش پرستی.
- ~ خانا [ا.فا.] آتشیخانه، کوره.
- ~ خطی [ا.فا.] خط آتش، خط مقدم جبهه.
- ~ رنگ [ص.فا.] آتشین رنگ، برنگ آتش.
- ~ فشان { فیشان } [ا.فا.] آتش فشان.
- ~ قوردو باخ: آتش بوجه یی.
- ~ کش { ~ کشش } [ا.فا.] آتش کش، سیخ بخاری.
- ~ لندیرمک [ف.] شعله ورساختن، آتش زدن، آتشین ساختن.
- ~ لندیرلمک [ف.م.] شعله ورسدن، آتشین شدن.
- ~ لی [ص.] گرم، آتشین، بر حرارت، پر شور.
- ~ لی سیلاح اسلحه گرم.
- ~ لیک [ا.] آتشدان، محل افروختن آتش.
- ~ لی لیک [ا.] آتشی، شعله وری، بر حرارتی.
- ~ ناک [ص.فا.] آتشناک.
- آتسه توتماق (دوتماق) زیر آتش گرفتن، به رگبار بستن.
- تویلار آتش آچدیلار توپها آتش گشودند.
- آتشا بالیدئی [ا.] بلوط، شاه بلوط. (Aesculus)
- آتشکده [ا.فا.] آتشدان، آتشیگاه.
- آتشیگاه [ا.فا.] آتشیگاه، آتشدان، معبد آتش پرستان.
- آتشیگردان { آتشیگاردان } [ا.فا.] آتشیگردان، آتش چرخان، آتش سرخ کن.
- آتشین { آتاشین } [ص.فا.] آتشین، بر حرارت، پر شور، گرم، با حرارت، بر هیجان، شور انگیز.
- ~ آلفیشلار کف زدن بر هیجان و شور انگیز.
- ~ سالام سلام گرم.
- آت قولاغئی [ا.] ترشک (گیاه).
- آتقئی [ا.] ۱) تیری که روی نهر اندازند. ۲) بندی که سنگ کفش را با آن می بندند. ۳) سرستون تیر چوبی یا تیر آهنی که روی درها و پنجره ها می اندازند. ۴) پل، رابط، چوب یا میله که به عرض نهر و غیره می اندازند. ۵) نخ بود که همراه ماسوره حرکت عرضی می کند. ۶) چنگال یا چوب دوشاخ که برای باد دادن یا جابجائی علفه و غیره استعمال می شود. ۷) پس مانده، زواید. ۸) روسری.
- آتلار [ا.ع.] ۱) پارچه اطلس، نوع پارچه ابریشمی، جامه ابریشمین، حریر. ۲) درختندگی، همواری.
- آتلاسی [ا.یو.] اطلس جغرافیا، نقشه جغرافیائی.
- آتلاما [ا.] آبدوغ، ماست رقیق شده.
- بایشین آتلاماسی، قیشین اوهاجی آبدوغ تابستان، اوماج زمستان.
- آتلاماق [ف.] جهیدن، پریدن، گذشتن، عبور - کردن، از دیوار بالا رفتن.
- آتلاباج [ا.] جفتک چهار کش.
- آتلانديرماق [ف.] ۱) سوار کردن، اسب بستن، اسب را آماده سواری کردن. ۲) پراندن کسی از روی جو و مانع و غیره.
- آتلاتماق [ف.] ۱) سوار اسب شدن، پا در رکاب نهادن. ۲) جهیدن، پریدن، خیز برداشتن. ۳)

امضا ~ امضاء کردن.
 بیر ایستکان آندئی یک لیوان نوشید.
 (بالانداخت).
 پالتوسون چیینینه آندئی پالتوراروی دوشش
 انداخت.
 پامبیغئی آتماق پنبه زدن، حلاجی کردن پنبه.
 پوشک آتماق پوشک انداختن، قرعه کشیدن.
 نپیک ~ لگد پراندن، لگد انداختن، لگد زدن.
 تاخت دان ~ از تخت بزرگ انداختن، ساقط
 کردن.
 توفک آتماق تفنگ انداختن. (شلیک کردن).
 نیکیش یثری آندئی جای دوخت شکافته شد.
 (باز شد).
 جان آتماق جانفشانی کردن، بامیل و شور
 کوشیدن.
 داش آتماق سنگ پراندن، مشکل و مانع ایجاد
 کردن.
 داشین ~ ترک کردن، صرفنظر کردن، روی
 برگرداندن.
 رنگی ~ رنگ چهره پریدن، ترسیدن.
 سوز ~ متلک گفتن (به دختر)، سر صحبت را
 باز کردن.
 فیلانینئی اوزاقلارا آندئیلار فلانی را به جای
 دور فرستادند (پرت کردند).
 قاش - گوز ~ چشمک زدن، با چشم وابرو
 علامت دادن.
 قوناقلینئی گلن آبا آندئیلار مهمانی را به ماه
 بعد موکول کردند (بتأخیر انداختند).
 گولله آتماق گلوله شلیک کردن، تیر انداختن.
 نبضی آتیر نبض می زند.
 یوموروق ~ مشت زدن، مشت پرت کردن.
 آتم { آتوم } [۱]. به یونانی بمعنی تقسیم ناپذیر.
 کوچکترین جزء عناصر شیمیائی، آتم.
 ~ چی دانشمند آتم شناس.
 ~ کوئله سی جرم آتم.

تپیدن.
 اوزه یی آتلاندئی قلبش نپید، سرشوق آمد،
 بهیجان آمد، هوس کرد.
 دوؤاردان آتلاندئی از روی دیوار پرید.
 آتلانیش [۱]. برش، جهش.
 آتلی قارئشقا [۱]. مورچه سواره.
 آتما [۱.۱]. پرتاب.
 بومب ~ بمب اندازی.
 سوز ~ کنایه برانی.
 قاش - گوز ~ چشمک زنی.
 آتماجا [۱.۱ / ص. ۱] (کنایه، بیان دوبهلو. ۲) نوعی
 پررنده شکاری (بازک، قیصرقی.
 Accipitornis) (۳) سنگ انداز، فلاخن.
 آتماجا آتماق کنایه پراندن.
 ~ لاماق [۱.۱] کنایه گفتن، با کنایه سخن گفتن.
 ~ لی سوز سخن کنایه آمیز.
 آتماق [۱.۱] (کنایه، پرتاب کردن، افکندن،
 فروافکندن. ۲) طرد کردن، از خود راندن،
 رد کردن. ۳) دور انداختن، پرت کردن. ۴) ترک
 کردن، حذف کردن. ۵) تیر اندازی کردن،
 شلیک کردن، آتش کردن (تفنگ و غیره. ۶).
 موکول کردن، بتأخیر انداختن. ۷) افشاندن، تخم
 پاشیدن. ۸) دروغ پرداختن. ۹) نوشیدن، بالا
 انداختن. ۱۰) رنگ پریدن. ۱۱) تپیدن، با ضربه
 زدن. ۱۲) پنبه زدن، حلاجی کردن. ۱۳)
 شکافتن درز. ۱۴) دست دراز کردن.
 آتسان آتیلماز، ساتسان ساتیلماز نه
 دور انداختنی است نه فروختنی. بیخ ریشش
 چسبیده.
 آرخ اوزه رینه دیره ک آندئیلار روی نهر
 تیرچوبی انداختند (گذاشتند).
 ائل آنائی، حق آثار مطرود جامعه، مطرود
 حق است.
 ال آتماق دست یازیدن، دست روی چیزی
 گذاشتن.

جست و خیز کردن. ۳) ورجه - وورجه کردن.
 آتیلش [ا.ا] حمله، هجوم، پرش.
 آتیم [ا.ا] ۱) پرتاب. ۲) بار، دفعه. ۳) برای یکبار
 مصرف، خرج (باروت)، ۴) پیک (مشروب).
 ۵) برد، تیررس، ۶) حلاجی.
 آتیم - آتیم [ظ.ا] پراکنده.
 ~ چی [ا.ا] پنهان، حلاج.
 ~ لئق [ظ.ا] بمقدار یکبار مصرف، خرج.
 پیر آتیم ساچما مقدار ساچمه برای یکبار آتش.
 آثار [ا.ع.ا] آثار، اثرها.
 ادبی آثار آثار ادبی.
 آج [ص.ا] ۱) گرسنه. ۲) سیری ناپذیر، حریص. ۳)
 آزمند طماع. ۴) بینوا، فقیر، ندار.
 آج - آجینا [ظ.ا] در حال گرسنگی،
 باشکم گرسنه.
 آج آدمی خورد بشمز گرسنه را گرگ
 نمی خورد.
 ~ آبی اوئناهاز خرس گرسنه نمی رقصد.
 بی مایه فطیر است.
 ~ بورا خماق گرسنه نگهداشتن، سیر نکردن.
 ~ نورباق زمین نشنه، زمینی که در اثر
 خشکسالی باران ندیده.
 ~ توبوق، بوخودا دارئی گوره ر مرغ گرسنه
 خواب ارزن می بیند. شتر در خواب بیند پنه دانه.
 ~ دان او محاق اولماز از گرسنه توقع نباید
 داشت.
 ~ دوئدورماق دستگیری فقرا، احسان کردن به
 فقرا.
 ~ دئران باخ: آجدبران.
 ~ دئرماق باخ: آجدبرماق.
 ~ ساخلاماق گرسنه نگهداشتن.
 ~ - سوسوز گرسنه و نشنه.
 ~ قارئینا [ظ.ا] باشکم گرسنه، باشکم خالی،
 قبل از غذا.
 ~ قارئین [ص.ا/ا] شکم گرسنه. ۲) گدا و

~ نوؤه سی هسته آتم.
 ~ اوژنوؤ بوسته آتم.
 آتمسفر {آتموسفر} [ا.بو.ا] آتمسفر، جو، هوا.
 آت میلچه بی [ا.ا] خرمگس.
 آتیب - توتماق [ف.ا] ۱) بالا انداختن و گرفتن،
 هوا انداختن و گرفتن (توپ، بچه و غیره). ۲)
 سبک و سنگین کردن.
 آتیجی [ا.ص.ا] ۱) تیرانداز، نشانه گیر، هدف زن.
 ۲) حلاج، پنه زن.
 ~ آلائیندا در دسته تیراندازان.
 ~ لئق [ا.ا] ۱) تیراندازی. ۲) پنه زنی، حلاجی.
 ~ لئق ایدمانی ورزش تیراندازی.
 آتیش [ا.ا] ۱) تیراندازی، شلیک. ۲) پرتاب، عمل
 انداختن.
 آتیشما [ا.ف.ا/ا] ۱) آتش متقابل. ۲) درگیری،
 زد و خورد، منازعه. ۳) مشاجره، مشاعره.
 آتیشماق [ف.فار.ا] ۱) آتش گشودن متقابل،
 بسوی همدیگر آتش گشودن. ۲) مسابقه
 تیراندازی دادن. ۳) درگیر شدن، زد و خورد
 کردن، منازعه کردن. ۴) مشاجره کردن، مشاعره
 کردن.
 آتیل - آتیل [ظ.ا] طرز راه رفتن در حال جهش،
 ورجه - وورجه.
 آتیلما [ف.ا/ا] ۱) پرش، جهش، خیزش.
 آتیلماق [ف.ا] ۱) پریدن، جهیدن، خیز برداشتن.
 ۲) [ف.م.ا] انداخته شدن، شلیک شدن (توپ و
 تفنگ)، فعل مجهول از آتماق. ۳) حلاجی شدن.
 پامبیق آتیلدی پنه حلاجی شد.
 توپ آتیلدی توپ شلیک شد.
 دوئمنین اوژه رینه آتیلماق بسوی دشمن
 هجوم بردن.
 کؤربو آتیلدی بل مستقر شد.
 آتیلیمیش [ص.ا] کنار گذاشته شده، متروک،
 مطرود.
 آتیلپ - دوئشمک [ف.ا] ۱) شلتاق کردن. ۲)

آجیشدئرماق [ف. ۱] بدرد آوردن، بسوزش
 انداختن. ۲) خشمگین کردن، تحریک کردن.
 آجیشماق [ف. ۱] سوزش داشتن، شدت گرفتن
 درد. ۲) خشمگین شدن.

آجئق (آجئغئنی) [۱. ۱] قهر، کینه، خشم،
 غضب. ۲) لجاجت.

~ ائتمک (ائله مک) قهر کردن.

~ چکمک خشم خود را فروخوردن.

~ چئخماق انتقام گرفتن، قصاص گرفتن.

~ لا [ظ.] با خشم، خشم آلود، غضبناک.

~ لاندئرماق [ف. س.] بخشم آوردن،
 عصبانی کردن، کینه کسی را برانگیختن.

~ لانتماق [ف.] توپیدن، بر کسی خشم گرفتن،
 عصبانی شدن، زبانی تنبیه کردن، غضب کردن،
 برخاش کردن.

~ لی [ص.] قهر آلود، خشمگین، کینه توز.

~ لی - آجئقلی [ظ.] کینه توزانه، خشمگینانه.

~ لی لیق [۱.] کینه توزی، خشم، عصبانیت.

~ وئرمک زنجاندن، دل شکستن، دل کسی را
 سوزاندن، ناراحت کردن، لج کسی را در آوردن.

آجئفادوئشمک لج کردن.

آجئفاسالماق به لج انداختن، وادار به لجاجت
 کردن.

آجئغامینمک خشمگین شدن، لج کردن.

آجئغئ توتان [ص.] ناراضی، خشم آلود.

آجئغئ توتماق عصبانی شدن، ناراحت شدن،
 لج کردن.

آجئغئ سؤبوماق (یانتماق) خشم کسی
 فرونشستن.

آجئغئین دولته ضرری وار خشم زیان آور
 است.

آجئغئنا گلکمک بدش آمدن، نپسندیدن.

آجئغئنی آلماق انتقام گرفتن.

آجئغئنی باسماق (بئمک) خشم خود را
 فروخوردن، خودداری کردن.

~ لانتماق باخ: آجئلاشدئرماق.

~ لاشدئرماق [ف.] تلخ کردن، تلخ مزه کردن.

~ لاشدئربلماق [ف. م.] بوسیله کسی تلخ شدن.

~ لاشماق [ف. ۱] تلخ شدن. ۲) تند شدن. ۳)
 ور آمدن خمیر.

~ لاماق [ف. ۱] تلخ کردن ۲) مسموم کردن
 ۳) نیش زبان زدن.

~ لاندئرماق باخ: آجئلاماق.

~ لانتماق [ف. م. ۱] تلخ شدن. ۲) ترش شدن،
 ور آمدن خمیر. ۳) تند شدن، فاسد شدن. ۴) نیش

زبان خوردن، دل آزردن شدن.

~ لی [ص.] مسموم، زهر دار.

~ لیق [۱. ۱] تلخی، تندی. ۲) باخ: آجئلیق.

آجئلیغئینندان بئشمک اولمور،
 شیرین لیسندن آتماق از بس تلخ است نمی توان
 خورد و از بس شیرین است که ترک نمی توان
 کرد. (در باره بچه بدخلق و لجوج گفته می شود).
 ائولاد آجئسئ رنج از دست دادن فرزند، داغ
 فرزند.

ان آجئ تلخ ترین.

بی بر آجئ دئر فلفل تلخ است.

جان آجئسئ درد جسمانی.

خمیر آجئلاشدئ خمیر ورامد (ترش شد).

باغ آجئلاشدئ روغن تند شد.

آجئ اوؤوق [۱.] کاسنی زرد. (Taraxacum.)

آجئما [۱.] خمیر مایه، خمیر ترش، ترشیدگی.

~ لی [ص.] دارای خمیر مایه، تخمیر شده.

~ لی چؤرک نان ترش.

~ لیق [ص.] مناسب برای خمیر مایه.

آجئ چئچک [۱.] گیاه جنتیانا،
 کوشاد. (Gentianaceae.)

آجئخدئرماق [ف.] گرسنه کردن، اشتها را
 تحریک کردن.

آجئخماق [ف.] گرسنه شدن، احساس گرسنگی
 کردن.

ترخم انگیز، وحشتناک، فلاکت بار.
 آچیندیرماق [ف.] برخم آوردن، رقت قلب کسی را جلب کردن، به تأسف واداشتن.
 آچیندیرئجی [ص.] رقت آور، اسفناک.
 آچینماق [ف.] (۱) افسوس خوردن، متأسف شدن، تأسف خوردن. (۲) احساس همدردی کردن. (۳) بحال کسی دل سوزاندن، دل سوختن.
 آچار [ا.] (۱) کلید (در، برقی، کوک ساعت و غیره). (۲) آچار (ابزار). (۳) کلید (در موسیقی). (۴) [ف. ص.] گشاینده، باز کن، قفل.
 ~ چئی [ا.] (۱) کلید ساز. (۲) کلید دار. (۳) نگهبان، دربان.
 ~ سالماق کلید انداختن.
 ~ لی [ص.] کلید دار، کوکی.
 ~ لی ساآت ساعت کوکی.
 آچان [ص.] (۱) باز کننده. (۲) مفرح. (۳) اشنا آور.
 اوّره ک آچان دلگشا، مفرح.
 ایشتاها ~ اشنا آور.
 آچدیرماق [ف. ص.] باز گردانیدن، واداشتن کسی به باز کردن، گشودن بوسیله کسی.
 آچدیرماق: گۆز آچدیرماق امان ندادن.
 آچما (۱) [ف. ا.] افتتاح، گشایش. (۲) [ص.] باز شو، ناشو.
 ابجلاسیئن آچماسیئنئ عهده سینه آلدئی گشایش جلسه را قبول کرد.
 ~ چاربابیئ صندلی ناشو، تختخواب ناشو (سفری).
 آچماز [ص.] مسدود، بسته، غیر قابل گشودن، بن بست، ناگشودنی، لاینحل، آچماز (در بازی شطرنج).
 آچمازا دو شمک در بن بست گیر کردن.
 آچماق [ف.] (۱) باز کردن، گشودن. (۲) گستردن، پهن کردن. (۳) شکفتن (گل). (۴) افشاء کردن، آشکار نمودن، فاش کردن، علنی کردن، برملا

آجیفئینئ بوغماق خشم خود را فرو خوردن.
 آجیفئینئ چئغماق انتقام گرفتن، تلافی در آوردن.
 آجئ قایتماق چیچه یی [ا.] آلاله.
 (Ranunculus acer.)
 آجئقماق (باخ: آجئماق، آجئغماق) گرسنه شدن، احساس گرسنگی کردن.
 قارنئ آجئقدئ گرسنه شد، گرسنه اش شد.
 آجئ فیژئ (آجئ قئجئ) [ا.] بولاق اونی، گیاهی است خود رو از نوع تره تیزک که در کنار نهرها می روید. علف چشمه و شاهی آبی هم نامیده می شود. (Nasturtium.)
 آجئ قئئ (آجئ قئجئق) [ا.] دماغ سوخته.
 ~ وئر مک دماغ سوخته خریدن: کود کان برای تحقیر و عصبانی کردن طرف با دست به بینی اشاره می کنند و شکلک در می آورند.
 آجئلیق [ا.] (۱) درختچه هموم، آرمک.
 (Ephedra) (۲) باخ: آجئ لئق.
 آجیما [ف. ا.] (۱) تخمیر، ترشیدگی. (۲) [ا.] درد، رحم، مروت، دلسوزی.
 آجئماق [ف.] تخمیر شدن، ترش شدن، ور آمدن. (۲) خشمگین شدن، ترش و شدن. (۳) تلخ شدن، تند شدن. (۴) تأسف خوردن. (۵) دل سوختن، همدردی کردن، ترخم کردن، رقت آوردن.
 سنه اوّره کدن آجئ بیئرام دلم بحالت می سوزد.
 آجئمتراق (= آجئمتئل) [ص.] تلخ گونه، تلخ مزه.
 آجئمسو (= آجئمسئ) [ص.] مایل به تلخی، تند گونه، تلخ و ش، تلخ مانند.
 آجئمئش [ف. ص.] خمیر ور آمده و ترش شده، رسیده.
 آجئناجاق [ص.] تأسف آور، رقت انگیز، قابل ترخم، اسفبار.
 ~ لی [ص.] رقت بار، ترخم آور، اسفناک،

کردن. ۵) شکافتن. ۶) شروع کردن، آغاز کردن. ۷) افتتاح کردن (جلسه و غیره). ۸) روبوش (برده) برداشتن (از مجسمه). ۹) توسعه دادن، گسترش دادن، گشاد کردن. ۱۰) سوراخ باز کردن. ۱۱) حل کردن مسئله و مشکل، گره گشایی کردن. ۱۲) باز شدن هوا، صاف شدن هوا. ۱۳) ریش ریش کردن، از هم جدا کردن، از گبیر در آوردن. ۱۴) روشن کردن (رادیو). ۱۵) برافراشتن (پرچم). ۱۶) برآق کردن، درخشان کردن. ۱۷) سرحال آوردن، با نشاط کردن. ۱۸) تأسیس کردن، ایجاد کردن. آچدئی صاندیغئی، تۆکدۆبامبیغئی اسرار را بر ملا کرد.

آغیز آچماق دهان باز کردن، خواهش کردن. ال ~ دست دراز کردن، تکذبی و سؤال کردن. اوّره بی آچیلدئی دلش باز شد، سرحال آمد، فرحناک شد.

ایفتار ~ افطار کردن. باشینا اوّیون (ایش) آچماق برای کسی مشکل تراشیدن.

باشینا اوّیون (ایش) آچارلار کار دست می دهند.

بالیغین قارنیشی آچماق شکافتن شکم ماهی. بیچاق لاری قوم لا سوورتوب آچماق چاقوها را باریگ مالیدن و برآق کردن.

چئوره سینی ~ گشاد کردن حلقه، وسیع کردن محیط.

چیپائی ~ شکافتن دمل، سوراخ کردن دمل. دلیک ~ سوراخ باز کردن.

دوکان ~ دکان باز کردن، دکان تأسیس کردن. دوکانئی ~ باز کردن در دکان.

رادیونو ~ روشن کردن رادیو، گرفتن رادیو.

سرنی ~ راز گشایی کردن، فاش کردن اسرار. سؤز ~ سر صحبت را باز کردن، مطرح کردن.

سؤفره ~ سفره گستردن، پهن کردن سفره.

فال ~ فال گرفتن، فال دیدن.

قوللارنئی ~ دستها را به اطراف گشودن، دستها و بازوها را از هم باز کردن، آزاد کردن (باز کردن دست از بند).

کؤنول ~ دل کسی را باز کردن، کسی را بانشاط کردن.

هاوا آچدئی آسمان صاف شد، هوا آرام گرفت. بشر آچماق جا باز کردن، جا دادن، جا خالی کردن.

یول ~ راه باز کردن، راهگشائی کردن.

یوماغئی ~ باز کردن کلاف.

آچون [ا. قدیمی]. دنیا، جهان، کائنات، عالم، هستی.

آچیب - آغارتماق [ف]. پرده دری کردن، کاملاً بر ملا کردن، علنی کردن، افشا کردن.

آچیش [ا]. گشایش، شکوفایی.

آچیغا چالان [ص]. کم رنگ.

آچیق (آچیغا) [ص]. ۱) باز، گشاد. ۲) فاش،

بی پرده. ۳) واضح، روشن، رک، صریح،

صمیمی. ۴) وسیع، گشاد. ۵) عریان، لغت. ۶)

علنی، جلسه علنی. ۷) خالی (جا، پست). ۸)

آزاد، بدون مانع. ۹) اوقات فراغت. ۱۰) رفتار

بی تکلف. ۱۱) رسا. ۱۲) هوای صاف،

فضای آزاد. ۱۳) کم رنگ، رنگ روشن،

رنگ باز.

~ آچیغئنا [ظ]. بی پرده، کاملاً علنی.

آچیق آدام آدم صمیمی، رک گو، گشاده رو.

~ آددیم لارلا با گامهای گشاد.

~ آغیز متعجب، شگفت زده، یاوه سرا، پرگو.

~ آلین لی با شرف، با افتخار، سربلند.

~ اوّره ک له باصمیمیت، از ته دل.

~ اولماق باز بودن، صریح بودن، صمیمی بودن.

~ بوجاق گوشه باز، زاویه منفرجه.

~ جا (جاسینا) [ظ]. بروشنی، بصراحت،

بوضوح.

- ~ دان [ظ.] بطور آشکار و علنی.
 ~ دان آچیغا [ظ.] آشکارا، آزادانه، بی پرده.
 ~ دانیشیق مذاکرات علنی، مذاکرات غیر محرمانه.
 ~ ده نیز دریای باز.
 ~ دوکان باز بودن مغازه.
 ~ راق [ص.] روشن تر، واضح تر، صریحتر، علنی تر، کم رنگ تر.
 ~ سا آت لاری اوقات فراغت.
 ~ - ساچیق [ص./ظ. ۱] سرو وضع نامرتب، پریشان و آشفته. (۲) زمین وسیع و باز. (۳) صریح و بی پروا.
 ~ ساری زرد کم رنگ.
 ~ سچکی انتخابات علنی.
 ~ سن وئرمه رأی گیری علنی.
 ~ سؤز سخن رک و راست، اظهار نظر علنی، بیان رسا.
 ~ شهر شهر بی دفاع.
 ~ فیکیرلی [ص.] روشن فکر، هوشمند، خوش فکر.
 ~ فیکیرلی لیک [ا.] روشن فکری، خوش فکری.
 ~ قاپی (۱) در گشاده، در باز. (۲) مهمان نوازی، مهمان دوستی.
 ~ گوز (گوزو آچیق) [ص.] هشیار، چشم باز، زیرک، تیز هوش.
 ~ گوزلوک (= گوزو آچیق لیق) [ا.] هوشیاری، زرنگی، فطانت.
 ~ لیغاچیخماق به بهروزی رسیدن، از سختی و بدبختی نجات یافتن.
 ~ لیق [ا.] ۱) صحرا، فضای باز، جای خالی. (۲) وضوح، روشنی. (۳) صراحت، صمیمیت، بی تکلفی در رفتار. (۴) روشنی رنگ.
 ~ لیمان بندر آزاد.
 ~ مکتوب نامه سرگشاده.
 ~ هاوا هوای باز و بدون ابر، جای بدون سقف، فضای باز.
 ~ یئر فضای باز، جای خالی.
 ~ یول بدون مانع.
 آچیغا چیخماق آشکار شدن، فاش شدن، علنی شدن، از پرده بیرون افتادن.
 آپ آچیق خیلی روشن، رنگ کاملاً روشن.
 الی ~ گشاد دست، بخشنده، دست و دل باز.
 باشی ~ بدون حجاب، بدون پوشش، لخت.
 قاپیشی ~ مهماندوست، مهمان نواز.
 یولون آچیق اولسون سفر بخیر!
 آچیلماق [ظ.] باز، گشاده.
 آچیلماق [ا.] ۱) لنگه باز شو (در و پنجره). (۲) حل، گشایش.
 آچیلان [ا.] اسلحه آتشین.
 آچیلما [ف. ا.] ۱) افتتاح، گشایش. (۲) شکفتگی.
 آچیلماز [ص.] ۱) بن بست، گشوده نشدن، غیر قابل حل.
 آچیلماق [ف. ا.] ۱) باز شدن، گشوده شدن. (۲) شکفتن، شکفته شدن. (۳) کشف شدن، افشا شدن، برملا شدن. (۴) افتتاح شدن، گشایش یافتن، شروع شدن. (۵) مطرح شدن. (۶) گسترش یافتن، توسعه یافتن، گشاد شدن. (۷) کم رنگ تر شدن، روشن تر شدن (رنگ). (۸) صبح شدن (طلوع خورشید). (۹) صاف شدن هوا. (۱۰) منفجر شدن، شلیک شدن. (۱۱) برخاش کردن. (۱۲) جا باز شدن، جا خالی شدن، از هم باز شدن. (۱۳) سوراخ شدن. (۱۴) بحال آمدن، جان گرفتن. (۱۵) درد دل کردن. (۱۶) شکافته شدن (دوخت). (۱۷) رنگ و رو باز شدن، درخشان شدن. (۱۸) نمایان شدن. (۱۹) آغاز شدن، فرار سیدن. (۲۰) رخ دادن، اتفاق افتادن، بروز کردن.
 باشی آچیلدی (۱) سرش خلوت شد، فراغت یافت. (۲) شروع شد.
 باشیندان آچیلدی از سرش وا شد، طرد شد.

باهار آچیلدئی بهار آغاژ شد، بهار فرار سید.
بؤیوک ایمكانلار آچیللمیشدئی امكانات
زیادی فراهم شده بود.

بیردن اوستومه آچیلدئی ناگهان بمن پرخاش
کرد.

بیردن بیره آچیلدئی عقدۀ دلش باز شد، شروع
کرد به گفتن درد دل، ناگهان منفجر شد.

تهلکه اؤزگه طرفدن آچیلدئی خطر از جای
دیگر بروز کرد (رخداد).

دبلی ~ زبان باز کردن.

گؤزلری ~ ۱) چشم هایش باز شدن، آگاهی
یافتن. ۲) گشوده شدن چشم.

گؤزلریم اؤنؤنده گؤزل بیر منظره آچیلدئی
جلوی دید گانم منظرۀ زیبایی نمایان شد.

گؤلله آچیلماق شلیک شدن گلوله.

آچیلئیب - ساجیلماق [ف.] شلخته لباس پوشیدن.

آچیلئیش [ا.] ۱) گشایش، افتتاح، پرده برداری،
اعلام رسمیت جلسه. ۲) شکفتگی، گشادگی. ۳)
باز کردن خط منحنی بحالت خط مستقیم
(هندسه).

آچیلئیشماق [ف.] ۱) شگفتن، رشد و نمو کردن.
۲) مأنوس شدن، خو گرفتن، روباز شدن،
خودمانی شدن.

آچیم [ظ.] زمان و مدت شکفتگی.

آخ [ندا.] آخ! وای!

آخاجاق [ا.] ۱) مجرا. ۲) ترشحات.

آخار [ا.] ۱) جاری، روان. ۲) سلیس، موزون.
۳) مسیر، جهت جریان.

~ اولدوز [ا.] شهاب، تیر شهاب.

~ چایا گئشه، قورور گربه رود روان رود،
رود خشک گردد. (دست خالی برمی گردد).

~ گربه دریا رسد بر آرد دود.

~ سو آب جاری، آب روان، آب غیر را کد.

~ سویا دایانما، هر دئیۀ نه اینانما بر آب
روان تکیه مکن و به هر گفته اعتماد ننما.

~ سیئر [ص.] را کد، ساکن.

~ لئیق [ا.] روانی، سیلان، سلاست، بی ثباتی،
تغییرات بی دربی.

آخار - باخار [ا.] ۱) منظره، خانه ویلائی. ۲) مرزو
حد فاصل حوضه دورودخانه.

گؤزل آخار - باخارئی وار منظرۀ زیبایی دارد.
چشم انداز زیبایی دارد.

آخارئی [ا.] مسیر، بستر، سمت جریان.
سو ~ مسیر آب.

آخان [ف.ص.] ۱) جاری، روان. ۲) خمار،

خواب آلود (چشم).

~ اولدوز [ا.] شهاب.

آختا [ص.] ۱) اخته، مقطوع النسل، خواجه. ۲)
میوه ای که هسته آنرا در آورده باشند.

~ چئی [ا.] اخته کننده.

~ خوروز [ص.] خروس اخته.

~ لانماق [ف.س.] ۱) بوسیله کسی اخته
گردانیدن، اخته کردن. ۲) هسته میوه را در
آوردن.

~ لاما [ف.ا.] عمل اخته کردن.

~ لاماق [ف.] ۱) اخته کردن. ۲) تخم یا هسته
میوه را در آوردن.

~ لانماق [ف.م.] ۱) اخته شدن. ۲) ازاله شدن
تخم یا هسته میوه.

~ لانمیش [ف.ص.] ۱) اخته شده. ۲) بی هسته
شده.

~ لئیق [ا.] اختگی.

آختاران [ف.ص.] جوینده، پژوهشگر.

~ تاپار جوینده یا بنده است.

آختارتماق [ف.س.] بوسیله دیگری جستجو
کردن.

آختارما [ف.ا.] پژوهش، جستجو.

آختارماق [ف.] ۱) جستجو کردن، جستن. ۲)

بررسی کردن، پژوهش کردن، تحقیق کردن. ۳)

تفتیش کردن، واری کردن. ۴) تجسس کردن.

(۵) بازجوئی کردن. (۶) منتظر بودن، چشم براه بودن. (۷) دنبال چیزی گشتن.
 اختار ئجی [ص.] پژوهشگر، جستجوگر، جوینده.
 اختار ئش [ا.] نجسس، پژوهش، جستجو، گفتیش، بازجوئی، واری.
 ~ چئی محقق، پژوهشگر، جستجوگر.
 اختار ئشماق [ف.] همه جانبه تفتیش و جستجو کردن، تحقیق کردن.
 اختار ئلان [ف. ص.] مطلوب، حکم (در ریاضیات).
 اختار ئلما [ف. ا.] اکتشاف.
 اختار ئلماق [ف. م.] مورد تجسس قرار گرفتن، تحت تفتیش قرار گرفتن.
 آخچا باخ: آغچا.
 آخدیئر تماق باخ: آخدیئرماق.
 آخدیئرماق [ف. س.] جاری گردانیدن، ریختن، روان ساختن.
 آخر باخ: آخر.
 آخرت باخ: آخرت.
 آخساتماق [ف. س. ا.] لنگانیدن، باعث لنگی و تأخیر شدن. (۲) آهسته کردن، کند کردن. (۳) بتأخیر انداختن.
 ایش لری ~ کارها را بتأخیر انداختن.
 آخسار [ص.] لنگ، چلاق، لنگان.
 آخساق [ص.] لنگ، چلاق، لنگان، شل.
 ~ لئیق [ا.] لنگی، چلاقی.
 آخساماق [ف.] لنگ شدن، لنگیدن، بتأخیر افتادن کار.
 آخشام [ا.] عصر، غروب، سرشب.
 ~ ائله مک بیتوته کردن، شب را بروز رساندن.
 ~ اوئتو [ظ.] عصر، طرف عصر، غروب.
 ~ اولدو باخ: آخشام اولدو.
 ~ چاغئی [ظ.] عصر، گرگ و میش.
 ~ دووشمک (قوؤوشماق) شب شدن، شب فرارسیدن.

~ طرفی [ظ.] طرف عصر.
 ~ قاباغئی [ظ.] طرف عصر، در آستانه غروب.
 ~ لاهاق [ف. ا.] بیتوته کردن، شب را گذرانیدن، شب را جائی بسر بردن. (۲) شب شدن. (۳) از صبح تا شب در جائی گذراندن.
 ~ لئیق [ا.] شبانه، مخصوص شب.
 ~ مکتبی (تحصیلی) آموزشگاه شبانه.
 ~ یشمه یی شام.
 ~ یشمیشی شب چره.
 آخشامئین خئییر شب بخیر!
 آخشامئین دارچاغئی عصر، سرشب.
 آخشام اولدو [ا.] گونه آهنگ موسیقی خلقی آذربایجان.
 آخما [ف. ا. / ا.] جریان، سریان، ریزش.
 آخماز [ص. ا. / ا.] راکد، آب راکد. (۲) قسمتی از رودخانه که از بستر جدا شده و راکد است.
 آخماق^۱ [ف. ا.] جاری شدن، روان شدن. (۲) ریختن، ریزش کردن، چگه کردن، نشت کردن، ترشح کردن. (۳) بیحال شدن، خمار شدن.
 (۴) گذشتن، سپری شدن (وقت).
 اویره ک ~ ضعف کردن، بیهوش شدن.
 قان آخماق خون چگه کردن، خون ترشح کردن.
 گوز لری ~ خمار شدن، نیم بسته شدن چشم، حالت چشمان قبل از خواب رفتن یا مردن، چرت زدن.
 آخماق^۲ (آخماغا) [ص. ع.] احمق، ابله، نادان، سفيه.
 ~ جاسئینا [ظ.] ابلهانه، احمقانه، سفيهانه.
 ~ لاشماق [ف.] احمق تر شدن.
 ~ لاماق [ف.] حماقت کردن.
 ~ لئیق [ا.] بلاهت، سفاقت، حماقت، نادانی.
 ~ لئیق ائتمک (ائله مک) حماقت کردن، نادانی کردن.
 آخماغئین بیری آخماق (نامزا) تأکید بر

- حماقت صرف کسی. خیلی احمق!
- آشناشماق [ف. قار.] با ازدحام آمدن، رو آوردن، هجوم کردن.
- آخور [ا. ۱] (۱) آخور، جایی در طویله که دام‌ها علف می‌خورند. (۲) طشت عصاره کشی.
- ~ کیمی مثل آخور، بی‌نظم و ترتیب و کثیف، مثل طویله.
- آخورا باغلاماق با آخور بستن، علوفه دادن به دام.
- آخوند (آخون، آخوت) [ا. ۱] آخوند، ملا، معلم، عالم روحانی.
- آخی [ادا.] آخر، دیگر.
- آخیئدیرماق [ف. س.] باخ: آخذیرتماق.
- آخیئتماق [ف. ۱] (۱) جاری کردن، روان کردن. (۲) روانه کردن، روانه کردن الوار بوسیله جریان آب. (۳) ریختن. (۴) با نگاه سیر کردن.
- سو ~ آب جاری کردن.
- قان ~ خون جاری کردن.
- آخیجی [ص.] [روان، جاری، سیال، سلیس، بیقرار، ~ لئق [ا.] روانی، سلاست. (در شعر و بیان.)
- آخیئر [ا. ۱/ ادا.] (۱) آخر، پایان، منتهی الیه، انتها. (۲) بعد. (۳) نتیجه، عاقبت. (۴) بالاخره. (۵) مرگ.
- آخیئر - آخیئر دا [ظ.] در پایان، بعد از همه.
- ~ چارشنبه چهارشنبه سوری، آخرین چهارشنبه سال.
- ~ دا [ظ.] سرانجام، بعد از همه، در نتیجه، بالاخره.
- ~ زامان آخر الزمان، روز رستاخیز.
- ~ زامانلاردا در این اواخر، اخیراً.
- ~ سؤز حرف آخر.
- ~ سئز [ص.] (۱) بی پایان، بی انتها. (۲) بی نتیجه.
- ~ سئز لئق [ا.] بی پایانی، بی انتهائی، بی نتیجه بودن.
- ~ - عاقبتی یوخدور نتیجه ندارد.
- ~ قوئماق پایان دادن.
- ~ کی بالتیجه، آخر الامر.
- ~ نفس نفس آخر، مرگ.
- ~ - اوخور [ص. ۱/ا.] ته مانده، آخری.
- آخیئر چاندیرماق (بیشیرمک) بی پایان رساندن.
- آخیئرئ باخ: آخیئر دا.
- ~ اولماق نتیجه داشتن، عاقبت داشتن، تمام شدن.
- ~ بیرانا چیئخماز نتیجه ندارد.
- ~ خئیئر اولسون آخر و عاقبتش خبر باشد.
- انشاء - الله که عاقبتش خبر است.
- ~ نئجه اولاجاق نتیجه اش چه خواهد شد.
- ~ نئجه آخرین قیمت چند؟
- ~ هارا چانا جاقدیر چه نتیجه ای خواهد داشت، آخرش چه؟
- آخیئرئما چیئخیب بیچاره ام کرده، مرا مستأصل کرده.
- آخیئرئنا داش آتماق (چیئخماق) مستأصل کردن، معو و نابود کردن.
- آخیئرئنجی (۱) آخرین، آخر. (۲) بدترین، بی اهمیت ترین. (۳) تازه ترین، نوین. (۴) قطعی، پایان.
- آخیرت [ا. ع.] آخرت، رستاخیز.
- ~ سیز گناهکار، بی دین.
- آخیئزدیرماق [ف.] آرام - آرام ریختن، جاری کردن، روان کردن.
- آخیئزدیرئلماق [ف. م.] آرام - آرام ریخته شدن، جاری شدن.
- آخیئرماق [ف.] باخ: آخیئزدیرماق.
- آخیئش [ا.] جریان، گذر، عبور.
- آخیئشقان [ص.] سیال، جاری.
- آخیئشماق [ف. قار.] (۱) جریان یافتن، جاری شدن، روان شدن. (۲) سرازیر شدن. (۳) هجوم آوردن بصورت دسته جمعی و سیل وار.
- شهره آخیئشان کندلیلر دهقانانی که بسوی

~ قوئما گونو مراسم نامگذاری.
 ~ قوئماق نام گذاشتن، نام گذاری کردن.
 ~ گونو روز تولد.
 ~ لاندیرما [ف.ا.] نامگذاری، تسمیه.
 ~ لاندیرماق [ف.ا.] نام گذاشتن. (۲) مشهور کردن.
 ~ لانماق [ف.] نام گرفتن، نامور شدن، معروف شدن، نامیده شدن، موسوم شدن، معروف شدن به ...
 ~ لی [ص.] نامدار، نامور، نام آور، مشهور.
 ~ لی - سانلی [ص.] نامدار، معروف، با نام و نشان.
 ~ لی عدد عدد مقید (۵ متر).
 ~ لیق [ا.] اسم مجرد، اسمی.
 ~ لیق حال حالت آزاد اسم: در پاسخ سوال کی؟، چه؟
 ~ وئرمک (۱) چغلی کردن، خبرچینی کردن.
 (۲) گرانتر کردن.
 آدی آنیلماق (سؤئلنمک) یادآوری کردن نام کسی.
 ~ اولماق امری بنام کسی شهرت یافتن بی آنکه آنکس نقشی در آن داشته باشد، به اسم کسی در رفتن، شهرت بیجا داشتن.
 ~ اولماق (~ ایت دفترینده بوخدور) معروف نبودن، گمنام بودن، (آدم گمنامی است).
 آدی باتماق فراموش شدن، فراموشی سپرده شدن، مردن (گوربه گور شدن).
 آدی بیلینمز [ص.] نامعلوم، نامشخص.
 آدی بوزولماق از شهرت و اعتبار افتادن.
 آدی پیسه چیغماق به بدی مشهور شدن.
 آدی چکیلک نام برده شدن.
 آدی چیغماق شهرت (بد) یافتن.
 آدی - سانی شهرت، معروفیت، نام.
 آدی قارا گلیمک مردن.

شهر سرازیر می شوند.
آخیلدیلماق [ف.م.] بوسیله دیگری جاری شدن،
 روان شدن، ریخته شدن.
آخیئم [ا.] جریان، سیلان، مسیر.
 سوبون آخیئمئ جریان آب، مسیر آب.
آخیئن [ا.۱] (جریان (برق و غیره). (۲) روند،
 جریان. (۳) هجوم، ازدحام. (۴) تنداب، سیلاب.
 (۵) مجرا. (۶) طرز و شدت جریان.
آخیئن - آخیئن [ظ.] میل وار.
 آخیئن استحصالاتی تولید انبوه.
 حیات آخیئنی جریان زندگی، مسیر زندگی،
 روند زندگی.
آخیئنئتئ [ا.۱] (جریان. (۲) چگه، ترقیع. (۳)
 رسوب، لای، ته نشست.
 ~ لی [ص.] جاری، دارای جریان.
آد [ا.۱] (نام، اسم. (۲) عنوان. (۳) شهرت، آوازه. (۴)
 نهمت، افترا.
 ~ آلماق شهرت کسب کردن، شهرت یافتن،
 عنوان دریافت کردن.
 ~ او لماق نامزد شدن.
 ~ با آد [ظ.] یک یک، بنام.
 ~ با تیرماق بدنامی بیار آوردن.
 ~ توتماق (چکمک) اسم بردن، نام بردن،
 یاد آوردن، خاطرنشان کردن.
 ~ چیخارماق شهرت خوب (یا بد) یافتن، اسم
 در کردن، معروف شدن.
 ~ - سان شهرت، آوازه، معروفیت.
 ~ سیئز [ص.] بی نام، بی اسم، بی عنوان،
 نامشهور، گمنام، بدون امضاء.
 ~ سیئز بارماق انگشت بین وسطی و کوچک،
 انگشت بنصر.
 ~ سیئز - سانسئز بی نام و نشان.
 ~ سیئز لئق بی نامی، گمنامی، ناشناسی.
 ~ قازانماق مشهور شدن، بلند آوازه شدن.
 ~ قوئما نام گذاری.

آدئی قالماق نام باقی ماندن.

آدئی قولاغینا ده ئییب امر به خودش هم
مشبه شده، آوازه خودش بگوشش خورده، فکر
کرده آدم معروفی است.
آدئی وار (آدئی وار، اوزو یسوخ) اسم
دارد نه وجود، وجود خارجی ندارد، اسم
بی مستی.

آدئین اثشیت، اوزون گورمه وصفش بهتر از
دیدارش است.

آدئین بانسین (ناسزا و نفرین) انشأله بمیری!
آدئین نه دیر داش - دمیر،
یوموشالارسان، یوموشالارسان. اسمت
چیست؟ پولاد (سنگ و آهن)، بالاخره نرم
می شوی.

آدئینا بنام، از طرف، نمایندگی.
آدئینا باسماق (بنام چیزی) قالب کردن،
چیزی را بجای چیز دیگر قلمداد کردن.
آدئینا ده ئیمز در شأن او نیست، در خور او
نیست.

آدئینی آغزئنا آلماق از شدت تنفر نام کسی
را بر زبان نیاوردن.

آدئینی چک، قولاغینی بور حلال زاده بود تا
اسم بردی حاضر شد.

آدئینی چکمک نام بردن، یاد آوری کردن.

آدئینی قوئماق نامزد کردن.

آدئینی وئرمک از قول کسی گفتن.

اجازه وئرسه نیز اوغلو موزون آدئینی
سیزئین قیزئین اوستونه قوباق اگر اجازه
بدهید دخترتانرا با پسرمان نامزد کنیم.

اوز آدئینی بیرینه قوئماق (عنوان خود را
روی دیگری گذاشتن)، خلافی را مرتکب شده
بگردن دیگری انداختن.

اوستونه آد قوئماق بکسی تهمت و افترا بستن.
اینسانئین آدئی چیخینجا جانئی چیخسین
مرگ بهتر از بدنامی است.

بیرینین آدئی وار، بیرینین دادئی یکی
شهرت بیجا دارد، دیگری محتوی.

تبریز خالی سئی آدئینا باسدئیلار بجای قالی
تبریز قالب کردند.

منیم آدئیمی وئر، ایشین دوزه لر از قول من
بگو، کارت درست می شود.
قانون آدئینا بنام قانون.

آدا [۱.] جزیره.

~ جئیق جزیره کوچک.

~ دووشانی باخ: آدا دووشانی.

~ سوغانئی باخ: آدا سوغانئی.

یارئم آدا شبه جزیره.

آداب [۱.ع.] آداب، اصول و قواعد رفتار و کردار.

~ - معاشرت آداب معاشرت.

آداخ [۱.] نامزد.

~ لاشماق [ف.قار.] با همدیگر نامزد شدن.

~ لاماق [ف.] نامزد کردن.

~ لاندئیرماق باخ آداخلماق.

~ لانماق [ف.م.] نامزد شدن.

~ لی [۱.ص.] نامزد.

~ لی بازلیق [۱.] نامزد بازی.

~ لی لئق [۱.] نامزدی.

آدا دووشانی [۱.] خرگوش، خرگوش اهلی و

پرورشی.

آدا سوغانئی [۱.] پیاز عنصل (گیاه).

آداش [۱.] همنام.

~ لئق [۱.] همنامی، همنام بودن.

آداق [۱.ا.] اولین گامهای کودک. ۲) نذر.

آداق - آداق گام به گام.

آداق ۲ باخ: آداخ.

آداک [۱.] آبخو، خشکی میان آب، آبخوست.

آدام [۱.ع.] ۱) آدم، انسان، بشر. ۲) شخص، نفر.

۳) کسی، هر کس (بجای ضمیر نامعلوم). ۴)

شخص مؤدب و معقول. ۵) خدمتگزار، یاور،

مدد کار. ۶) زن یا شوهر. ۷) حامی، پشتیبان،

~ ساقان خائن.
 ~ سئیز [ص.] بی کس، تنها، بی یار و یاور،
 بدون خدمتکار، بدون پارتی، بی سرپرست،
 بی حامی.
 ~ سئیزلیق [ا.] تنهائی، بی کسی، بی سرپرستی.
 ~ قاباغئینا چیخارتمالی دئییل قابل معرفی
 نیست، سرو وضع مناسب و مرتبی ندارد.
 ~ کیمی مثل آدم، آدم وار.
 ~ گؤرمک پارتی تراشیدن، واسطه تراشیدن.
 ~ لی پارتی دار، حامی دار، دارای پشتیبان.
 ~ لیغئی، آدامدان ایسته، خوش اییی
 قییزئل گؤل دن انسانیت را از انسان و بوی
 خوش را از گل سرخ انتظار دارند.
 ~ لیق [ا.] ۱) انسانیت، رفتار انسانی، آدمیت.
 ۲) نغره، نغری.
 ~ یانا باخ: آدام جاسینا.
 ~ یئرینه قوئماق (سانماق) بکسی احترام
 قائل شدن، ارزش نهادن، اهمیت دادن بکسی،
 بحساب آوردن کسی.
 ~ یییه ن (یییه ن) [ص.] آدمخور، درنده،
 آدمخوار.
 آداما ائله گلیر چنین بنظر می رسد.
 آداما اوخشاما ز بدترکیب، زشت، کسی که
 رفتار و کردار و قیافه اش بآدم معمولی شباهت
 نداشته باشد.
 آداما دؤنمک آدم شدن، اصلاح شدن، لباس
 مرتب پوشیدن.
 آداما سؤزو بیرئول دئییه رلر در خانه اگر
 کس است یک حرف بس است.
 آداما یوؤوشان آدم خونگرم، زود جوش.
 آداما یوؤوشما ز آدم گریز، آدم نجسب،
 رموک، از آدم بدور.
 آداما یوؤوشما زلیق آدم گریزی، دیرجوشی.
 آدام دان قاچان مردم گریز.
 آدامی آغلادیر هر کسی را (همه را)

پارتی. ۸) حضرت آدم. ۹) در مقام خطاب برای
 تحقیر.
 ~، آداما گرک دیر انسان باید بدرد انسان
 بخورد.
 ~، آدامین نه گونونه لازمدیر انسان باید
 در گرفتاری بفکر هموع باشد.
 ~ آغزئندان سؤز چیخار، قازان آلتئندان
 کؤز از زبان آدم سخن و از زیر دیگ شعله سر
 می کشد.
 ~ ائله مک آدم کردن، متمدن کردن، تربیت
 کردن.
 ~ اوئو باخ: آدام اوئو.
 ~ اوغلو آدمیزاد، آدم مؤدب.
 ~ اولدورمک مرتکب قتل نفس شدن.
 ~ اولدورمه قتل نفس.
 ~ اوئلماز غیر قابل اصلاح، غیر قابل تربیت.
 ~ اوئلماق خوب تربیت شدن، اصلاح شدن.
 ~ اوئنادان [ا./ص.] کسی که مردم را دست
 می اندازد.
 ~ ایچینه چیخماق قابل معاشرت بودن، در بین
 مردن ظاهر شدن، با مردم معاشرت کردن.
 ~ باشی هر نفر، هر کس.
 ~ باشینا سرانه، به هر نفر.
 ~ باشینا محصول استحصالی تولید سرانه.
 ~ بالاسی اوئل انسان باش! مؤدب باش!
 ~ به یئمه مک { بایانماک } کسی را
 نپسندیدن، دیگران را با دیده تحقیر نگریستن،
 خودبین بودن.
 ~ بوئو قد یک آدم، باندازه قامت یک انسان.
 ~ جاسینا [ظ.] به شیوه انسانی، آدم وار، به شیوه
 معقول، انسانی، مثل انسان.
 ~ جانلی انسان دوست، انسان پرور.
 ~ چیغاز [ص.] آدم بیچاره، بدبخت.
 ~ جیل [ص.] ۱) آدم خوار، خونخوار. ۲)
 درنده خو، وحشی.

- می گریاند .
 آدامی اؤتادیر (۱) هر کسی را برمی انگیزد .
 (۲) دیگرانرا دست می اندازد .
 آدامی پالتارنان تانیمازلار آدمیت به لباس نیست . (نه همین لباس زیباست نشان آدمیت) .
 آدامینا گؤره بسته به شخص .
 آرالیق آدامی (۱) واسطه ، دلال ، میانجی . (۲) سخن چین ، تمام .
 اؤغلان ائوینین آدام لاری چؤخدور تعداد نفرات فامیل داماد زیاد است .
 اؤتون اداره ده آدامی وار اودر اداره حامی (پارتی) دارد .
 ابکی آداملیق اؤناق اطاق دو نفره .
 بوایشه بیر آدام لازیمدیر برای این کار کسی (آدم شایسته ای) لازم است .
 بورادا بیر آدام یؤخدور اینجا کسی نیست .
 کیمین آدامی سان ؟ آدم کی هستی ، مربوط به کی هستی ، از طرف چه کسی هستی .
 آدام اؤتو (۱) مهر گیاه ، تمیس . (Mandrake)
 آددا - بوددا (ظ) [اینجا و آنجا ، کم و بیش ، پراکنده ، جسته و گریخته .
 ~ دانیشماق براکنده گوئی کردن .
 آدداماق (ف) [پیشی جستن ، تجاوز کردن ، جلو افتادن ، گذشتن از ، جستن ، پریدن .
 آددیم (۱) [گام ، قدم . (۲) فاصله دو گام . (۳) حرکت ، تلاش ، اقدام .
 ~ آنماق گام برداشتن .
 ~ آچماق (گؤنۆرمک) تندتر گام برداشتن .
 ~ اؤلچن گام شمار .
 ~ با آددیم (ظ) [گام به گام ، بتدریج .
 ~ باشی (ظ) [در هر قدم ، در هر لحظه .
 ~ باشی بیرری دورموشدو در هر قدم یکی ایستاده بود .
 ~ لاشماق (ف) [همگام رفتن .
- ~ لامااق (ف) [با قدم شمردن ، گام برداشتن ، با گام شمردن ، پیش رفتن ، گذشتن ، رفتن ، قدم رورفتن .
 ~ لی [ص] [کسی که گامهای بلند بردارد .
 ~ لیق [ا] [باندازه یک گام ، باندازه یک قدم .
 آدرس { آدرس } [ا] [فر] [آدرس ، نشانی .
 آدلاماق (ف) [گام برداشتن ، عبور کردن ، پریدن ، گذشتن ، باخ : آدداماق .
 آدلانماج باخ : آدلانمان .
 آدلانمان [ا] [بل جویی ، نیرکی که بجای بل از آن استفاده می شود ، محل عبور از روی پرچین .
 آدلیم [ص] [سرشناس ، مشهور ، معروف ، نام آور .
 آدم باخ : آدام .
 آدم آلماسی سبب آدم ، برآمدگی حلقوم .
 آدمیرال [ا] [ع/ هلندی] [امرالبحر ، دریاسالار .
 آدؤوکات [ا] [لا] [وکیل .
 آدئال [ا] [ر/ بنو] .
 آدی دلی بنگ [ا] [تانوره (و انوره ، تاتوله) گیاهی است یکساله ، برگهایش درشت و بدبو است و میوه آن باندازه فندق با خارهای ریز ، دانه های آن سمی است .
 (Daturastramonium).
 آدینه { آدینا } [ا] [فا] [آدینه ، جمعه .
 آذر [ا] [آذر ، آتش .
 ~ ائؤلادی آذری ، آذربایجانی .
 آذربایجان [ا] [آذربایجان ، آذربایگان ، آذرآبادگان .
 ~ جا [ص/ ظ] [زبان آذربایجانی .
 ~ لی [ص] [آذربایجانی .
 آذری [ص] [۱) آذری ، آذربایجانی . (۲) زبان آذربایجانی . (۳) منسوب به آذربایجان . (۴) مربوط به آتش و آتش پرستی .
 آذوقه [ا] [فا] [آذوقه ، آذوغه ، باخ : آزیق .
 آر [سای/ فر] [واحد اندازه گیری مساحت معادل یکصد متر مربع برابر با ۱۱۹/۶ یارد مربع .

- آرا [۱. ۱] (۱. فاصله، بین. ۲) وسط، میان، میانه. ۳)
 مدت، زمان، اثناء. ۴) حذف، فصل، مرز، حد. ۵)
 جای خالی. ۶) داخل، درون، میانی، تو. ۷)
 میدان، عرصه. ۸) رابطه، علاقه.
 ~ آچماق رابطه برقرار کردن، شرایط معامله را
 تعیین کردن.
 ~ اوّلچن [۱. ۱] فاصله سنج.
 ~ بار [۱. ۱] (۱) وسط، میانه. ۲) حدود، مرز. ۳)
 عرصه، میدان.
 ~ بیر [ظ.] یک در میان، با فاصله، متناوب،
 گاهی اوقات.
 ~ پوزماق دو بهم زنی کردن، روابط دو نفر را تیره
 کردن، سخن چینی کردن.
 ~ پوزوجو [ص.] دو بهم زنی، فتنه جو،
 سخن چین، تفرقه افکن.
 ~ چئی [ا.] میانجی، واسطه.
 ~ چیلئق [ا.] میانجیگری، وساطت.
 ~ چیلئق ائتمک میانجیگری کردن، وساطت
 کردن.
 ~ حکیمی دکتر غلفی، طبیب تجربی.
 ~ خلوت، تولکۆ به ئی میدان خالی است و
 روباه شاه شده.
 ~ دۆزه لتمک (سازلاماق) آشتی دادن،
 بهبود روابط دو نفر.
 ~ دۆزه لدن واسطه، میانجی.
 ~ سایغاشماق (ساکیت لشمک) آرامش
 برقرار شدن.
 ~ سۆزلر قیودات.
 ~ سۆزۆ اراجیف، شایعه.
 ~ - سیئرا متناوب، یک در میان، با فاصله، تُتک،
 گاه بگاه.
 ~ سیئز بی فاصله، بی وقفه، متوالی، پشت سر هم،
 منند، لاینقطع، مرتباً.
 ~ قاپئی در میانی (در بین دو اطاق)،
 در مشترک.
- ~ قاتماق میانه دو نفر را بهم زدن.
 ~ قاتی لایی، لایه بینایی.
 ~ قارئشدیئران دو بهم زنی، اختلال گر، تفرقه-
 افکن.
 ~ قارئشدیئرما دو بهم زنی، نفاق افکنی، فتنه-
 انگیزی.
 ~ قارئشدیئرماق روابط دو نفر را بهم زدن، ایجاد
 خصومت کردن، بین دو نفر سوء تفاهم ایجاد
 کردن.
 ~ قارئشدیئ، مذهب ابتدای شرب الیهود شد،
 اوضاع آشفته شد.
 ~ قارئشماق بهم خوردن نظم، هرج و مرج شدن.
 ~ قیئرماق باخ: آرا وورماق.
 ~ کسمه باخ: آرا کسمه.
 ~ لاتدیئرماق [ف. س.] بوسیله دیگری جدا
 کردن، فاصله انداختن.
 ~ لاتماق [ف.] بوسیله دیگری جدا کردن، شکاف
 انداختن.
 ~ لاری اوّلماق روابط تیره داشتن، بین دو نفر
 شکر آب شدن.
 ~ لاری ده ئمک میان دو نفر بهم خوردن، قهر
 کردن، اختلاف افتادن.
 ~ لاری سۆیوماق سرد شدن روابط دو نفر.
 ~ لاریئنا سو کئچمیر دوست خیلی نزدیک و
 صمیمی هستند، مولا درزش نمی رود.
 ~ لاشدیئرماق [ف.] از هم جدا گردانیدن، از هم
 فاصله انداختن، جدا گردانیدن.
 ~ لاشدیئرلماق [ف. م.] از هم دیگر جدا شدن،
 از یکدیگر دور شدن.
 ~ لاشماق [ف.] از هم دیگر فاصله گرفتن، دور
 شدن، جدا شدن، کم پشت شدن، تُتک شدن.
 ~ لاماق [ف.] جدا کردن، فاصله انداختن، باز
 کردن، شکاف دادن، از هم گشودن.
 ~ لاندیئرماق باخ: آرا لاتماق.
 ~ لاتماق [ف.] از هم جدا شدن، فاصله گرفتن،

دور شدن، نیمه باز شدن، شکاف برداشتن.

~ لئى [ظ. / ص. ۱] جدا، بافاصله، دور،

نیمه باز. ۲) تُنک، کم پشت.

~ لئىق باخ: آرایى.

~ وئرمه دن بلا انقطاع، پشت سرهم.

~ وئرمک فاصله دادن، تنفس دادن.

~ وئورماق (وئوروشدورماق) باخ:

آراپوزماق.

آرادابیر [ظ.] متناوباً، اینجا و آنجا، گهگاه،

یک در میان.

~ دا قالماق ۱) سرگردان ماندن، بی سرپرست

ماندن، در میان انبوه جمعیت گیر کردن. ۲)

مرده ماندن.

~ دا گئتمک در بین گروه رفتن، در میانه رفتن،

مخفیانه از بین جمع رد شدن.

~ آرادا گزمک خبرچینی کردن، دو بهم زنی

کردن.

~ دا یئیر، اورتا دا گزیر ول می گردد و از

جمع می خورد (کلاشی می کند)، کناره گرد

میانه خور.

آرادان از آن زمان.

~ دان آپارماق از بین بردن، محو کردن.

~ دان چیخارتماق در بردن، نجات دادن.

~ دان چیخماق در رفتن، مخفیانه محلی را

ترک کردن، قبل از تقسیم مال مشترک سهمی را

برداشتن.

~ دان قالدیرماق (گؤتورمک) از بین

بردن، رفع کردن.

آراسئ اولماق رابطه خوب داشتن،

علاقه داشتن.

~ سئ کسيلمز لاینقطع، پیوسته، بی وقفه،

مسلل.

~ سئ کسيلمک فاصله افتادن.

~ سئ کؤک اولماق رابطه شان خوب بودن.

آرانی سازلاماق علاقه ایجاد کردن، روابط را

بهرتر کردن، دوست شدن.

آرايا آتماق بمیان کشیدن، مطرح کردن.

~ آلماق گرداگرد گرفتن، محاصره کردن،

دوره کردن.

~ چیخارماق عرضه کردن، مطرح کردن.

~ دوشمک وساطت کردن، میانجیگری کردن.

~ سوخولماق بزور وسط جمعیت راه باز کردن،

بزور در روابط دو نفر دخالت کردن، مداخله

کردن.

~ سؤز سالماق حرف تو حرف آوردن، بحث

ایجاد کردن.

~ قوئماق ۱) در میان گذاشتن، مطرح کردن.

۲) دست انداختن کسی.

~ گلمک مطرح شدن، بمیان کشیده شدن.

~ گیرمک وساطت کردن، وسط را گرفتن،

میانجیگری کردن، در روابط دو نفر دخالت

کردن.

اؤز آرامئزدئر خودمانیم! بین خودمان بماند،

محرمانه و خصوصی.

آلمالارئن آراسئندابونوستئچدیم از بین

سیب ها این یکی را انتخاب کردم.

بو آرادا دراین اثناء، دراین بین، دراین زمان،

دراین مکان، دراین لحظه.

سؤز آراسئندا درائنا سخن، درائنا مذاکره.

کیتابئین آراسئندا دروسط کتاب، درلای

کتاب.

آرابا [ا.] عرابه، گاری.

~ ایله دوؤشان توتماق با گاری خرگوش

گرفتن، کار بست کردن.

~ چئ [ا.] گاریچی. ۲) سازنده عرابه.

~ چئلیق [ا.] گاری رانی، گاری سازی.

~ نئ آت آپارمئر، آریا آپارئر گاری را اسب

راه نمی برد، جوراه می برد.

آرات [ا.] آبیاری زمین قبل از کشت و بذریاشی.

~ ائتمک (ائله مک) قبل از کشت زمین

آبباری کردن.
 ~ لاماق باخ: آراتا قوئماق.
 آراتا قوئماق باخ: آراتا ائله مک.
 آراتی قاچماق پیش از حد خشک شدن.
 آراتی چیخماق خشک شدن باندازه مناسب و آماده برای بذر پاشی.
 آراز باری [۱]. یکی از مقام های موسیقی ضربی آذربایجانی در وصف زیبایی های انسان و طبیعت.
 آراشدیرما [ف. ۱]. بررسی، تحقیق، جستجو، پژوهش.
 آراشدیرماق [ف. ۱]. تحقیق کردن، بررسی کردن، پژوهیدن، جستجو کردن، تتبع کردن. (۲) جدا کردن، فاصله انداختن. (۳) جدا کردن، تمیز کردن، سوا کردن.
 آراشدیرئجی [۱/ص.]. محقق، پژوهشگر، پژوهنده.
 آراشدیرئلماق [ف. م.]. تفتیش شدن، تحقیق شدن، تحت بررسی قرار گرفتن، مورد پژوهش قرار گرفتن.
 آراشقی [۱]. عرفجین.
 آراشماق [ف.]. جستجو کردن، تحقیق کردن، خبر گرفتن.
 آراق [ع. ۱]. عرق، جوهر، افشره، عصاره، نوعی مشروب الکلی.
 ~ آراق ائله مک (آراق - وراق ائله مک) همه جانبه بررسی کردن.
 ~ چکن [ع. ۱]. عرق کش.
 ~ چی [ع. ۱]. عرق کش، عرق فروش، عرق خور.
 ~ نانه [ع. ۱]. عرق نمناع.
 آراقچین [ع. ۱]. عرفجین، شب کلاه. باخ: تَک، آراشقی.
 آراکسمه [۱/۱]. دیواره، تیغه، جدار، حد فاصل. (۲) کریدور، دالان.
 آرالئیق [۱/۱]. میانه، وسطی، وسط. (۲) مسافت، فاصله. (۳) گذر، دالان. (۴) شایعه، اراجیف. (۵)

بین مقعد و آلت جنسی زن.
 ~ آتی، کور فاطی فاطی کوره است واسب همگان. (ولگرد است).
 ~ داقالماق سرگردان ماندن، بلا تکلیف ماندن.
 ~ ده نیزی دریای مدیترانه.
 ~ سوزو شایعه.
 ~ سوزو ائوئیخار شایعه، خانه خراب کن است.
 ~ محصول لاری کالای واسطه.
 بو آرالئقدا در این فاصله، در این بین.
 آرام [۱/فا. ۱] (آرام، ساکت. ۲) آهسته. (۳) صبر، قرار.
 آرام - آرام [ظ.]. آرام - آرام، آهسته - آهسته، یواش - یواش.
 ~ ائتمک (ائله مک) آرام کردن، ساکت کردن، تسکین بخشیدن.
 ~ اولماق آرام گرفتن، آرام شدن، تسکین یافتن، قرار گرفتن.
 ~ ناپماق (تونماق) ساکت شدن، آرام شدن، آرامش یافتن.
 ~ جا (جاسینا) [ظ.]. به آرامی، به آهستگی.
 ~ سیئر [ص. / ظ. ۱] نا آرام، بی قرار، بی صبر، بی وقفه. (۲) با بی صبری، با بی قراری. (۳) بی وقفه، بی دربی.
 ~ سیئر جاسینا [ظ.]. بی صبرانه، با آهستگی، بایی قراری.
 ~ سیئر لئق [ع. ۱]. بی قراری، نا آرامی، ناشکیبائی.
 ~ سیئر یاغیش [ص.]. باران ریز و مداوم.
 ~ لاتماق [ف.]. آرام کردن، آهسته (تر) کردن، تسکین دادن.
 ~ لاشدیرماق باخ: آرام لاتماق.
 ~ لی [ص.]. آسوده، آسوده خاطر، آرام، صبور، شکیا، آهسته و سنگین.
 آراماق [ف.]. گشتن، کاویدن، جستجو کردن، پژوهیدن، آزمودن، تشخیص دادن، سوا کردن.
 آغیز ~ کسی را بحرف واداشتن (برای کسب

آبباری کردن.
 ~ لاماق باخ: آراتا قوئماق.
 آراتا قوئماق باخ: آراتا ائله مک.
 آراتی قاچماق پیش از حد خشک شدن.
 آراتی چیخماق خشک شدن باندازه مناسب و آماده برای بذر پاشی.
 آراز باری [۱]. یکی از مقام های موسیقی ضربی آذربایجانی در وصف زیبایی های انسان و طبیعت.
 آراشدیرما [ف. ۱]. بررسی، تحقیق، جستجو، پژوهش.
 آراشدیرماق [ف. ۱]. تحقیق کردن، بررسی کردن، پژوهیدن، جستجو کردن، تتبع کردن. (۲) جدا کردن، فاصله انداختن. (۳) جدا کردن، تمیز کردن، سوا کردن.
 آراشدیرئجی [۱/ص.]. محقق، پژوهشگر، پژوهنده.
 آراشدیرئلماق [ف. م.]. تفتیش شدن، تحقیق شدن، تحت بررسی قرار گرفتن، مورد پژوهش قرار گرفتن.
 آراشقی [۱]. عرفجین.
 آراشماق [ف.]. جستجو کردن، تحقیق کردن، خبر گرفتن.
 آراق [ع. ۱]. عرق، جوهر، افشره، عصاره، نوعی مشروب الکلی.
 ~ آراق ائله مک (آراق - وراق ائله مک) همه جانبه بررسی کردن.
 ~ چکن [ع. ۱]. عرق کش.
 ~ چی [ع. ۱]. عرق کش، عرق فروش، عرق خور.
 ~ نانه [ع. ۱]. عرق نمناع.
 آراقچین [ع. ۱]. عرفجین، شب کلاه. باخ: تَک، آراشقی.
 آراکسمه [۱/۱]. دیواره، تیغه، جدار، حد فاصل. (۲) کریدور، دالان.
 آرالئیق [۱/۱]. میانه، وسطی، وسط. (۲) مسافت، فاصله. (۳) گذر، دالان. (۴) شایعه، اراجیف. (۵)

صعودی (ریاضیات ۳) پر برکت، برکت دار
 (۴) برنجی که در موقع پختن ری (ریع) می کند
 (قدمی کشد).

آرتما [ف. ۱] (۱) افزایش، ازدیاد (۲) تشدید (۳)
 تکثیر (۴) انتشار، شیوع (۵) صعود، پیشرفت،
 ارتقاء.

آرتماق [ف. ۱] (۱) افزایش یافتن، زیاد شدن (۲)
 فراوان شدن، پر برکت شدن (۳) تکثیر یافتن (۴)
 شدت گرفتن، تشدید شدن (۵) شیوع یافتن (۶)
 پیشرفت کردن، ارتقاء یافتن (۷) ری کردن (ریع
 کردن برنج).

ایش دن آرتماز، دیش دن آرتار فزونی از
 صرفه جوئی است نه از کار.
 سوبوق آرتدئی سرما شدت گرفت.
 آرتیجاق [ظ.] کمی سنگین تر، اندکی بیشتر.
 ~ چکمک مایه دار وزن کردن.

آرتیرها [ف. ۱/۱] (۱) افزایش، افزوده، ازدیاد (۲)
 مزایده (۳) تکثیر (۴) بالکن، ایوان (۵) نام یکی از
 بازی های کودکان (اٹشش ک بٹلی).

آرتیرهاق [ف. ۱] (۱) تکثیر کردن، افزودن، زیاد
 کردن، افزایش دادن، اضافه کردن (۲)
 صرفه جوئی کردن (۳) مبالغه کردن، غلو کردن.
 (۴) تکمیل کردن تخصص.

بوغازدان آرتیرهاق از سهمیه غذای خود صرفه
 جوئی کردن، بزرگوار صرفه جوئی کردن.
 آرتیرئلماق [ف. م.] افزوده شدن، تکثیر یافتن.
 آرتی عاثیله سی بشچه وئرمک بؤلوايله
 آرتیرئلیر زنبور عمل از طریق تخم گذاری
 تکثیر می شود.

آرتیست [ا. فر.] هنرپیشه، هنرمند، آرتیست.
 ~ جه سینہ [ظ.] هنرمندانه.

~ لیک [ا.] هنرپیشه گی.
 آرتیغئی (باخ: آرتیق) (۱) حداکثر، نهایت، دست
 بالا (۲) پس مانده، زایده.
 بٹمک آرتیغئی پس مانده غذا.

اطلاعات).

آران [ا.] جلگه، دشت، زمین پست، گرمسیر،
 به مناطق جلگه ای و شکارگاه که آب و هوای آن
 در تابستان گرم و در زمستان معتدل است آران
 می گویند.

~ چئی [ا.] جلگه نشین.

~ لی [ص.] اهل آران، اهل جلگه.

آرانماق [ف. م.] (باخ: آختارئلماق.) مورد
 جستجو قرار گرفتن، جستجو شدن، بازرسی شدن،
 نفیض شدن، مورد کاوش قرار گرفتن.

آراییشجئی [ا. / ص. ۱] (۱) مشخص کننده (۲)
 جستجوگر، پژوهشگر.

آراییش (ا. فا.) آرایش، آراستن.

آراییش [ا.] کاوش، جستجو، تحقیق و پژوهش،
 آگاهی و اطلاعات شفاهی و کتبی.

آریا [ا. ۱] (جو. ۲) مقیاس اندازه گیری مساحت
 زمین (۳) نوعی زیور آلات زنانه از طلا یا نقره.
 آریا کدیم، دارئی چیخلدی جو کاشتم، ارزن
 درو کردم. نتیجه معکوس گرفتن.

~ چئی [ا.] جو فروش.

~ سوبو باخ آریا سوبو.

~ سئی آرتیق دوشوب جوش زیادی کرده، از
 حد خود تجاوز کرده.

~ لاماق [ف.] جو به حیوان دادن.

~ لانماق [ف. م.] دند به شدن حیوان با جو.

~ لئق باخ: آربالین.

آریا یا دوشمک از خوردن مداوم جو دلزده
 شدن (اسب).

آریا جئق [ا.] باخ: ایت دیر سه بی. (۱) گل مزه،
 کورک چشم (۲) مگسک تفنگ.

آریا سوبو [ا.] آبجو.

آریالئق [ا. ۱] (زمین جوزار. ۲) مربوط به جو (۳)
 گودی دندانهای آسیاب اسب که نشان دهنده سن
 اسب است.

آرتان [ف. ص. ۱] (۱) افزایش یا بنده، افزایشنده (۲)

- آرتیق (آرتیقی) [ص. / ظ. / ادا. ۱] اضافه، زاید، باقیمانده، پس مانده. ۲) بیش از حد، بیش از اندازه. ۳) زیاد، خیلی، بسیار. ۴) ارزشمند، عزیز، برتر. ۵) بعد از این. ۶) دیگر، علاوه بر این. ۷) بالاخره.
- ~ اسکیک کم وزیاد، کم و بیش.
~ ییلمک زاید تلقی کردن.
~ تاماه [ص.] حرص، بیش از حد طمع کار.
~ دانیشماق حرف زیادی زدن.
~ راق [ظ. / ص.] بیشترین، بیش از حد.
~ قانیثردی در حال جوشیدن بود.
~ گلمک (اولماق) زیادی بودن، اضافه ماندن.
~ لاشا [ظ.] بیش از حد معین.
~ لاماق [ف.] مقداری از غذا و خوراکی را خوردن یا میوه را گاز زدن و بقیه را باقی گذاشتن، دهن زدن.
~ لیغینجا [ظ.] بیش از حد لازم.
~ لیق [۱. ۱] (زیادی، فراوانی، کثرت. ۲) امتیاز، برتری، ارجحیت.
~ یاز گلدی بالاخره بهار آمد.
~ یتمک پر خوردن.
بویاشا، بویورک ده آرتیق دیر برای این سر این کلاه هم گشاد است (زیاد است).
بونون آرتیق لیغی نه دیر امتیاز آن چیست؟
سن منه هامیلدان آرتیق سان تو برای من عزیزتر (برتر) از همه هستی.
آرتیم [۱. ۱] افزایش، افزوده. ۲) مقداری کردن برنج در موقع پختن.
~ سیئر [ص.] بدون افزوده، بی برکت، بدون ری (برنج).
~ لی [ص.] افزایش بابتده، بارور، برنجی که خوب ری بکند.
~ لی دوینو برنج ری دار.
ایل لیک آرتیم افزایش سالیانه، رشد سالیانه.
- آرچان باخ: آردیج.
آرخ [۱.] جوی، نهر، خندق، کانال.
~ آرتیلاماق پاک کردن جو.
~ چکمک نهر کردن.
~ قازان [۱.] نهر کن.
~ لاماق [ف.] برای کاشتن نهال و نشاء جوی باریک و یا چاله کم عمق کردن.
آرخا [۱. ۱] (پشت، گرده. ۲) عقب، پشت سر. ۳) رویه دیگر. ۴) پشت جبهه. ۵) حامی، کمک، پشتیبان. ۶) نسل، قبیله، طایفه. ۷) دنبال، دنباله، عقبه.
~ - آرخایا پشت بهم، پشت به پشت، دنبال هم.
~ - آرخایا وئرمک پشت بهم دادن، پشت به پشت هم دادن، متحد شدن، همدست شدن، از یکدیگر پشتیبانی کردن.
~ اطراف پاهای چهارپایان.
~ با آرخا [ظ.] پشت بهم، نسل اندر نسل.
~ چئوئرمک پشت کردن، قهر کردن.
~ دا بوراخماق پشت سر گذاشتن، رد شدن، گذاشتن از چیزی.
~ دا قالماق عقب ماندن.
~ داش باخ: آرخاداش.
~ دان وورماق از پشت زدن (خنجر)، غافلگیرانه زدن، ناجوانمردانه ضربه نواختن.
~ دورماق پشتیبانی کردن، حمایت کردن.
~ سی اولماق ۱) از کسی حمایت کردن، از کسی جانبداری کردن، پشتیبان کسی بودن. ۲) دنباله داشتن.
~ سی اولماق بقیه نداشتن، دنباله نداشتن، ادامه نیافتن.
~ سی کیلمک قطع شدن، دنباله نداشتن، پایان یافتن.
~ سی یئره گلمز [ص.] شکست ناپذیر.
~ سی یئره گلمک (ده یمک) پشت

- بزمین خوردن، شکست خوردن، از پا افتادن.
 آرخا سیئز [ص.] بی حامی، بدون پشتیبان، بی پشتوانه.
 ~ سیئزلیق [ا.] حالت شخص بدون حامی.
 آرخاسینا باخمادان قاجماق ناجوانمردانه و با عجله فرار کردن، از ترس فرار کردن، (بدون اینکه پشت سرش را نگاه کند) فرار کردن.
 ~ سینا دو شمک پی گیری کردن، بدنبال کسی یا کاری رفتن، تعقیب کردن.
 آرخاسینجا [ظ.] بدنبال کسی.
 آرخاسیندا کئی لار پشت سری ها، کسانی که در پشت سر قرار دارند.
 ~ مینئی ایشه وئرمه مک تن بکار ندادن.
 آرخاسینئی بئره گتیرمک (وورماق، وئرمک، قوئماق) پشت کسی را بزمین زدن (بهاک مالیدن)، مغلوب کردن، بزمین زدن.
 آرخالاماق [ف.] پشتیبانی کردن، حمایت کردن.
 آرخالانماق [ف.] متکی بودن، پشت گرمی داشتن.
 آرخالئی [ص.] ۱) با پشتیبان، دارای حامی، پارتی دار. ۲) محکم، قوی. ۳) با پشتوانه، دارای پشتوانه.
 آرخالئی کؤپک، قورد باسار سگی که حامی داشته باشد، بر گرگ چیره گردد.
 بئددی آرخا هفت پشت، نسل و تبار.
 آرخاج [ا.] استراحتگاه موقتی رمه دام در مراتع در ایام گرم تابستان.
 ~ لاماق [ف.] رمه را در استراحتگاه موقتی گرد آوردن.
 ~ لانماق [ف.] گرد آمدن رمه در استراحتگاه.
 آرخاداش [ا.] یار، همکار، رفیق.
 ~ لئق [ا.] رفاقت، باوری، همکاری.
 آرخار [ا.] قوچ وحشی، باخ: آرغالی.
 آرخالئق [ا.] ۱) لباس قدیمی آستین کوتاه، کت،
- آرخالق. ۲) پستی (صندلی و غیره).
 آرخائین [ص.] مطمئن، خاطر جمع.
 ~ ائتمک مطمئن کردن، دلگرم کردن.
 ~ اولماق اطمینان یافتن.
 ~ جا [ظ.] با اطمینان، با خاطر جمع.
 ~ چئلیق [ا.] اطمینان، آسودگی خیال.
 ~ سالماق باخ: آرخائین ائتمک.
 ~ لاشدئرماق (لاتماق) [ف.] مطمئن کردن، اطمینان خاطر دادن.
 ~ لاشماق [ف.] ۱) خاطر جمع شدن، مطمئن شدن. ۲) راحت شدن.
 ~ لاماق باخ: آرخائین لاشماق.
 ~ لئق [ا.] اطمینان، خاطر جمعی، راحتی فکر.
 ~ لئق لا [ظ.] با اطمینان خاطر.
 آرختولوگیا [ا. یو.] باستان شناسی.
 آرختئکت باخ: آرشتکت.
 آرخیو [ا. لا.] بایگانی، باخ: آرشیو.
 ~ چی [ا.] بایگان.
 آرد [ا.] ۱) پشت، عقب، پشت سر. ۲) دنباله، عقبه، ادامه.
 ~ سیئز بی عقبه، بدون دنباله.
 آردئی آتماق اسهال داشتن.
 ~ آچئلماق ۱) زنگار چیزی زدوده شدن، از پرده بیرون افتادن، فاش شدن. ۲) خسته شدن، بی تاب و بی طاقت شدن.
 ~ - آراسئی کسيلمه دن لاینقطع، پیوسته، پشت سر هم.
 ~ بورولماق لاغرو نحیف شدن، از ضعف موقع راه رفتن پاها بهم پیچیدن.
 ~ چیخماق نزار شدن، خسته شدن، پیر شدن، پابزرگی بودن.
 ~ کسيلمز [ظ.] بلا انقطاع، بی پایان، ممتد.
 ~ کسيلمک دنباله نداشتن، تمام شدن، بی پایان رسیدن.
 ~ وار دنباله دار.

~ گش [ص.] آرزومند.
 ~ لاماق [ف.] آرزو کردن، خواستن.
 ~ لی [ص.] آرزومند، مشتاق.
 بیرشئین آرزئشئندا قالماق در آرزوی چیزی بودن (انتظار کشیدن).
 کؤنؤل آرزئسئ آرزوی قلبی.
 آرسالان باغ: آسلان.
 آرشیتکت { آرشیتک { [ا. فر.] آرشیتکت، معمار.
 آرشئن [ا.] ذرع، واحد اندازه گیری، در آذربایجان معادل ۷۵ سانتیمتر.
 ~ اوّلچن [ا.] بزاز، طواف.
 ~ لاماق [ف.] با ذرع اندازه گرفتن. (۲)
 ولگردی کردن (متر کردن).
 ~ لیق [ص.] باندازه یک ذرع.
 ~ مالچئ [ا.] پارچه فروش دوره گرد، طواف.
 ~ مالچئ لیق [ا.] طوافی.
 ~ مالی [ا.] پارچه، بافتنی، چیت و غیره، کالای بزازی.
 ائله بیل آرشئن اودوب مثل اینکه (انگاری) عصا قورت داده، آدمی که شق ورق راه برود.
 اوّز آرشئنئ ایله اوّلچمک با متر خود اندازه کردن، یکجانبه و از دیدگاه خود قضاوت کردن.
 آرشئو باغ: آرخیو.
 آرغاج [ا.] بود (نارو بود)، باغ: آقئ.
 ~ گئچمک زیر زیرکی کار را خراب کردن.
 ~ لاماق [ف.] بود بافتن.
 ~ لیق [ص.] نخ مناسب برای بود.
 آرغاز [ص.] نه چاق، نه لاغر.
 ~ صیفئلئ صورت متوسط.
 ~ یابئ یابوی متناسب.
 آرغالی [ا.] قوچ وحشی. باغ: آرخار.
 آرغئن - یورغون [ص.] خسته و کوفته.
 آرقاداش باغ: آرخاداش.
 آرقیش [ا.] کاروان.

آردئمجا (آردئما، آردئمدا) [ظ.] پشت سر من، بدنبال من.
 آردئنا دوشمک دنبال کسی راه افتادن، کسی را تعقیب کردن.
 آردئنجا [ظ.] پشت سر، پشت گردن هم، دنبال کسی یا چیزی، از پشت سر، از عقب، متعاقب.
 آردئج [ا.] درخت اردج، درخت سرعر، سرو کوهی، جرجری. (بوته اردج خاردار و همیشه سبز است). (Juniperus)
 آردئج قوشو [ا.] باسترک (از تیره گنجشکان).
 آردئجئل (آردجئل) [ظ. / ص.] (۱) پشت سر هم، بی وقفه، پی در پی، مسلسل. (۲) منطقی، قانونمند. (۳) بی گیر.
 ~ لارئ اخلاف، ادامه دهندگان، پیروان.
 ~ لیق [ا.] (۱) تسلسل، پشت سر هم. (۲) ردیف، ترتیب. (۳) قانونمندی، منطقی. باغ: آردئجئل - لیق.
 آردئجئل لیق [ا.] (۱) (ریاضیات) ترتیبی (اعداد). (۲) باغ: آردئجئل.
 آرقان ~ اعداد ترتیبی صعودی.
 آزالان ~ اعداد ترتیبی نزولی.
 آرزو [ا. فا.] باغ: آرزئ.
 آرزومان باغ: آرزئ.
 آرزومند [ص. فا.] آرزومند.
 آرزئ [ا. فا.] آرزو، آرمان. (۲) میل، اشتیاق، کام. (۳) منظور، مرام.
 ~ ائتمک آرزو کردن.
 ~ سئز [ص.] بی آرمان، بی اشتیاق.
 ~ سئنا چاتماق به آمال خود رسیدن، به مقصود خود نایل شدن.
 ~ سئندا اولماق در آرزوی چیزی بودن، اشتیاق داشتن.
 ~ سئ یئرینه یئتمه مک آرزوی کسی جامعه عمل نبوشیدن، به آرزوی خود نرسیدن.

- آرکاسیئا [ا.ا] افاقیا.
 آرماغان [ا.ا] ارماغان، تحفه، سوغات، ره آورد.
 آرمود [ا.ا] گلابی، امرو.
 ~ بوغاز [ص.] گردن دراز و باریک.
 ~ بیش، آغزئما دوش گلابی برس و بدهانم
 بیفت. بی زحمت به آرزو رسیدن.
 ~ لوق [ا.ا] باغ گلابی.
 آرمودی [ص.] بشکل گلابی.
 ~ ایستکان استکان کمر باریک.
 داش آرمود نوعی گلابی دیررس و سفت.
 لطنزی آرمود گلابی نطنز.
 آروا [ا.ا] وزن ظرف خالی (وزن کبسه خالی، جمبه
 خالی و غیره).
 آرواد [ا.ا] (زن. ۲) همسر، زوجه.
 ~ آلقاق زن گرفتن.
 ~ آغیز [ص.] مردی که تحت تأثیر همسرش
 باشد، ترسو، بزدل.
 ~ اوژلو [ص.] زن صفت.
 ~ اوשאق [ا.ا] زن و بچه، عائله، خانواده.
 ~ باز [ص.] زن باره.
 ~ بازلیق [ا.ا] زینبارگی.
 ~ سیز [ص.] بی زن، مجرد.
 ~ لاشماق [ف.] زن شدن، عاجز و ترسو شدن.
 ~ لانماق [ف.] کدبانو شدن، ادای خانم
 خانه دار را در آوردن.
 ~ لی [ص.] زن دار، متأهل.
 ~ لیتی [ا.ا] زنانگی، خانه داری، کدبانوئی.
 ~ وار ائو ییخار، آرواد وار ائو یاپار زنی
 خانه سازد، زنی ویران کند.
 آروانا [ا.ا] شتر ماده، نافه.
 آرو (آروئی) [ا.ا] پساب، جرکاب.
 آری [ا.ا] سانسکریت. آریا، قوم یا نژاد آریائی.
 آری [ا.ا] زنبور.
 ~ آری اودان باغ: آری قوشو.
 ~ به ئی ملکه زنبور.
 ~ پته ئی کندوی زنبور.
 ~ پوپ سفیره زنبور.
 ~ چئی [ا.ا] پرورش دهنده زنبور، زنبوردار.
 ~ چیینی زنبور غسل.
 ~ چیلیق [ا.ا] پرورش زنبور غسل، زنبورداری.
 ~ خانا [ا.ا] محل کندوهای زنبور.
 ~ ساخلاماق پرورش زنبور غسل.
 ~ سو دو شیر ویزه برای تغذیه ملکه زنبور.
 ~ قاپان باغ: آری قوشو.
 ~ یوهورتاسی تخم زنبور.
 ~ یو واسی (۱) لانه زنبور. (۲) جای پر از دحام.
 آنا آری ملکه زنبور.
 بال آریسی زنبور غسل.
 آری [ص. ۱] تمیز، پاک، عاری از، خالص،
 پاک.
 آبدان آری، سودان دورو از ماه پاکتر و از
 آب صافتر، خیلی پاک.
 آرتئدیрмаق [ف.س.] بوسیله دیگری تمیز کردن،
 پاک کردن.
 آرتتلاماق [ف. ۱] تمیز کردن، پاک کردن
 (حبوبات). (۲) صاف و پاک کردن سینه. (۳)
 خلل کردن دندان.
 آرتتلاماق [ف.م.] تمیز شدن، پاک شدن.
 آرتتماق [ف.] پاک کردن، تمیز کردن (برنج،
 جوی آب، دندان و غیره).
 آرتئدئلماق [ف.م.] تمیز شدن، پاک شدن.
 آرتئدئلمیش [ف.ص.] تمیز شده، پاک شده.
 آریستو کرات [ا.یو.] اشراف، نجیب زاده.
 آرتیق [ص.] لاغر، نحیف، ضعیف، تکیده.
 ~ - اوروق [ا.ا] لاغر و ضعیف، نحیف و نزار.
 ~ جا [ظ.] خیلی لاغر.
 ~ لاتماق [ف.] لاغر کردن.
 ~ لاشماق [ف.] لاغر شدن.
 ~ لاما [ف.ا.] لاغری.
 ~ لاماق [ف.] لاغر شدن، نحیف شدن.

~ - هاز [ظ.] بفهمی - نفهمی، جزئی، اندک.

~ یاشلی [ص.] کمسال، خردسال.

آزاجیق باخ: آراجیق.

آزا-چوخوا باخمماق بی توجه به بیش و کم، کاری را بنحو احسن انجام دادن، با وضع موجود قناعت کردن.

ان آز [ص.] کمتر.

ان آزئی دست کم، حداقل.

پیر آز کمی، اندکی.

پیر آزادان [ظ.] یک لحظه دیگر، بزودی.

میللی آزلیق اقلیت ملی.

نه آز، نه چووخ [ظ.] نه کم و نه بیش، درست باندازه.

آزات [ا.] درخت آزاد، باخ: آزاد.

آزاجیق [ص./ظ.] اندکی، کمی، ناچیز.

~ آشیتم، آغرئماز باشیم سورسات کم باشد ولی بی دردسر، درویشی و دلخوشی.

آزاد [ص. فا. ا.] (۱) آزاد (۲) رها، خلاص، مرخص.

(۳) بی مانع، باز. (۴) آزاد باش (نظامی). (۵) باخ: آزات.

~ انتدیرمک آزاد گردانیدن، خلاص گرداندن.

~ ائتمک (ائله مک) آزاد کردن، رها ساختن، مرخص نمودن.

~ اندیلمک آزاد شدن، رها گشتن.

~ اولماق رها شدن، آزاد شدن.

~ جا (سینا) [ظ.] آزادانه، آزاد.

~ خواه { خآه } [ص.] آزادینخواه، طرفدار آزادی و دموکراسی.

~ خواهلیق { خاهلیق } [ا.] آزادینخواهی.

~ سئوه رلیک [ا.] آزادینخواهی.

آزادلیغاچیخماق آزاد شدن، به آزادی نایل شدن، رهائی یافتن.

~ لئیق [ا.] (۱) آزادی، رهائی، خلاصی. (۲)

آزادگی. (۳) اختیار (فلسفه).

~ لائماق [ف.م.] لاغر شدن.

~ لئیق [ا.] لاغری.

آرئی قاپان باخ: آرئی قوشو.

آرئی قوشو (= پسک قوشو) [ا.] پرندۀ زنبورخوار.

آرئئماق [ف.] تمیز شدن، پاک شدن (برنج و غیره).

آرئئیش باخ: آرئیدیلئیش.

آز [ص.] کم، اندک، جزئی، نادر.

آز-آز [ظ.] کم کم، به تدریج، بتدرت.

آز آشین دوزو دئییل آدم با تجربه ایست،

آب زیر گاه است، فلفل نبین چه ریزه.

آز ایشله ئین [ص.] کم استعمال، (کالا یا

کلمه ای که) کمتر مورد استعمال دارد.

~ ناپئلان [ص.] کمیاب، کم پیدا، نادر.

~ فوتوم لو [ص.] کم ظرفیت، کم گنجایش.

~ جا [ص./ظ.] کم، اندکی.

~ آزجا-آزجا [ظ.] کم کم، بتدریج.

~ جانا باخ: آراجیق.

~ - چووخ [ظ.] کم و بیش، تا اندازه ای، حتی المقدور.

~ دانیشان [ص.] کم حرف.

آزراق [ص.] کمتر، خیلی کم، اندک.

آزسؤیله، سؤزسؤیله کم گوی گزیده گوی.

~ قالا نزدیک بود، کم مانده بود.

~ قالا (قالمیشدئ) بوغولسون کی اؤنو نوتدولار نزدیک بود غرق شود که نجاش دادند.

~ قانلی [ص.] کم خون، رنگ پریده.

~ قانلی لئیق [ا.] کم خونی، رنگ پریدگی.

~ گلیمک کم آمدن، کسر آمدن، کافی نبودن، کمتر بجائی رخن.

~ گلیرلی کم درآمد.

~ گلرؤن کم پیدا، کمیاب.

~ لئیق [ا.] (۱) اقلیت. (۲) کمی، قلت، کمبود.

به لئیق ائتمک نارسا بودن.

آزار کردن دبیگران، کرم داشتن، عادت (مردم آزاری) داشتن.

آزارئین چکممک اذیت چیزی را کشیدن، ضرر کسی را کشیدن، دردسر کسی یا چیزی را تحمل کردن.

اوزون آزار بیماری طولانی، سل.

آزالان [ص.] نزولی (ریاضیات)، کاهش یافته.

آزالتما [ف. ۱.] کاهش، تقلیل، اختصار.

آزالتماق [ف. ۱.] کم کردن، کاهش دادن. (۲) تفریق کردن (حساب)، ۳) کاستن، مختصر و خلاصه کردن.

آزالدیلماق [ف. م.] کم شدن، کاهش یافتن.

آزالماق [ف.] کم شدن، کاهش یافتن، کاستی یافتن.

آزان^۱ [ا. ع.] اذان.

آزان^۲ [ص.] گمراه، مختل.

~ بؤیره ک ناراحتی و حساسیت کلیه.

آزائی^۱ [ا.] گله، شکایت، گلابه.

~ لانتاق [ف.] گله کردن.

آزدیئرماق [ف.] گمراه کردن، منحرف کردن، به گمراهی کشاندن، رد گم کردن، دک کردن، گم کردن، سر به نیست کردن، به بیراهه کشاندن. آغلیئنئ ~ عقل کسی را گمراه کردن، منحرف کردن، به کجراهه کشاندن (از لحاظ فکری).

ایز ~ رد گم کردن.

آزدیئرئلماق [ف. م. ۱.] به بیراهه کشانده شدن، گمراه شدن، منحرف شدن، ۲) سر به نیست شدن.

آزغین [ص. ۱.] گمراه، منحرف. (۲) وقیح، بیشرم، خودخواه. (۳) شرور، وحشی، خیره سر. (۴) متلاطم (رودخانه، سیل).

~ دوشمک گمراه شدن، آواره و سرگردان شدن.

~ سالماق گمراه ساختن، آواره کردن.

~ لاشماق [ف.] ضرورت تر شدن، هارتر شدن،

گمراه شدن، خیره سر شدن.

~ ماهئی (~ ماهی) [ا.] ماهی آزاد.

آزاده [ص. فا.] آزاده، آزاد.

~ پرور آزادیخواه، طرفدار آزادی.

~ لیک [ا.] آزادگی.

آزار [ا. فا. ۱.] بیماری، مرض. (۲) آزار، اذیت. (۳) عادت، سرشت، نیت.

~ ائتمک اذیت کردن، آزار کردن.

~ - بئزار همه گونه بیماری.

~ توتماق بیمار شدن، گرفتار مرض شدن، مرض گرفتن.

~ دان دورماق از بستر بیماری برخاستن، بهبود یافتن.

~ دان قالخماق از بستر بیماری برخاستن، شفا یافتن.

~ سیئر [ص.] بی آزار، بی اذیت، سهل و آسان.

~ کئش [ا.] علاقمند به ورزش.

(فوتبول) آزار کئشی علاقمند به فوتبال.

~ گزدیره ن [ص.] ناقل بیماری واگیر.

~ گزمک انتشار یافتن بیماری مسری، سرایت کردن بیماری.

~ لاتماق [ف.] بیمار کردن، سبب بیماری شدن.

~ لاما [ف. ۱.] بیماری، مریضی، ناخوشی.

~ لاماق [ف.] بیمار شدن، دچار بیماری شدن.

~ لاتماق [ف. م.] بیمار شدن.

~ لی [ص. / ۱. ۱.] مریض، بیمار. (۲) آزاردار، اذیت کن.

~ لیق [ا.] بیماری.

آزارلیق اولسون، بئزارلیق اولماسین بیماری بهتر از بیزاری است.

~ لی لیق [ا.] بیماری، مریضی، حالت آدم بیمار.

~ وئریمک آزار دادن، اذیت کردن.

آزاردوشمک دچار بیماری شدن.

آزارا سالماق دچار ناراحتی کردن، موجب بیماری کسی شدن.

آزاری اولماق (۱) مریض بودن. (۲) مرض

~ لئق [ا.] [خشونت، شرارت، وحشیگری، بی رحمی، خیره سری، گمراهی، انحراف، توخس.
 آزماق [ف.] [۱] گم شدن، گمراه شدن، راه گم کردن، (۲) منحرف شدن، فاسد شدن، (۳) خودسر شدن، شرور شدن، خیره سر شدن. (۴) فعل شدن دامها.
 آغلی ~ عقل را از دست دادن، گمراه شدن.
 ککلی بی ~ آروق زدن توأم با بوی ناخوشایند.
 بولون دان آزان راه گم کرده، هر کس و ناکس.
 آزمان [ا./ص.] [۱] (بزشش ساله. ۲) هیولا، تنومند، غول آسا.
 ~ لئق [ا.] [تنومندی، هیولاوار.
 آزمیش [ف. ص.] [۱] (گمراه، گم شده. ۲) منحرف، فاسد. (۳) خشمگین، شرور. (۴) فعل (چهارپا).
 آزئ^۱ [ظ.] [حذافل، دست کم.
 آزئ^۲ باغ: آزئ دیشی.
 آژئماق [ف.] [ا.] گمراه کردن، منحرف کردن.
 آژئخ [ا.] [در زبان ترکی باستانی بمعنی خرس بود. (۲) نام غار تاریخی در آذربایجان شوروی.
 آژئخماق [ف.] [۱] (وخیم شدن، بدتر شدن. ۲) منحرف شدن، اشتباه کردن، گمراه شدن.
 آزئ دیشی [ا.] [دندان کرسی، دندان آسیاب.
 آژئشدیرماق [ف.] [۱] (ساخت: آژئشماق. ۲) بیماری یا زخم را انگولک کردن تا مجدداً عود کند.
 آژئشماق [ف.] [ا.] گمراه شدن، کج راه رفتن. (۲) عود کردن بیماری و یا زخم.
 آژئق [ا.] [آذوقه، روزی.
 آژان [ا.] [فر.] [آزان، پاسبان شهربانی.
 آساد باخ: آسان.
 آسان [ص. فا.] [آسان، سهل، راحت.
 ~ جا (سیئنا) [ظ.] [سهولت، به آسانی، به راحتی.
 ~ لاتماق [ف.] [آسان کردن، تسهیل کردن.
 ~ لاشدیرماق [ف.] [ساده تر کردن، راحت تر کردن، تسهیل کردن.
 ~ لاشدیرلماق [ف.] [م.] [ساده شدن، راحت شدن، سهل تر شدن.
 ~ لاشماق [ف.] [سهل تر شدن، آسانتر شدن، راحت تر شدن (کار).
 ~ لاماق [ف.] [آسان کردن، ساده کردن.
 ~ لاندیرماق [ف.] [تسهیل کردن، آسان کردن.
 ~ لئق [ا.] [آسانی، سهولت، راحتی.
 ~ لئقلا باخ: آسان جاسینا.
 آسانسور [ا. فر.] [آسانسور، بالابر.
 آسایش { آسایش } [ا. فا.] [آسایش، رفاه، امنیت.
 آسپئکت [ا. فر.] [دورنما، چشم انداز، منظره.
 آستا [ظ. فا.] [آهسته، کند، یواش، بی شتاب.
 ~ آددئیم لارلا [ظ.] [با گامهای آهسته.
 ~ - آستا [ظ.] [آهسته - آهسته، یواش - یواش.
 ~ جا [ظ.] [به آهستگی، به کندی.
 آستاجا، اوستاجا آهسته، ولی ماهرانه.
 آستادان [ظ.] [با آهستگی، با صدای آهسته.
 آستا قاچان نامرد دیر باستهزاء درباره کسی گفته می شود که از معرکه می گریزد، نامرد آهسته می دود.
 آستا گل [ص.] [به کسی گفته می شود که آهسته و با ثباتی کار می کند.
 ~ گئنده، یوزولماز هر کس آهسته رود، خسته نگردد. (شتر آهسته می رود، شب و روز).
 ~ لاشدیرماق [ف.] [آهسته تر کردن، کندتر کردن.
 ~ لاشماق [ف.] [آهسته تر شدن، کندتر شدن.
 ~ لئق [ا.] [کندی، آهستگی، دیر جویی، بطوء.
 ~ لئق جا [ظ.] [به آهستگی، به کندی، با ثباتی.
 آستار [ا.] [آستر.

~ لئق [ا.] [خشونت، شرارت، وحشیگری، بی رحمی، خیره سری، گمراهی، انحراف، توخس.
 آزماق [ف.] [۱] گم شدن، گمراه شدن، راه گم کردن، (۲) منحرف شدن، فاسد شدن، (۳) خودسر شدن، شرور شدن، خیره سر شدن. (۴) فعل شدن دامها.
 آغلی ~ عقل را از دست دادن، گمراه شدن.
 ککلی بی ~ آروق زدن توأم با بوی ناخوشایند.
 بولون دان آزان راه گم کرده، هر کس و ناکس.
 آزمان [ا./ص.] [۱] (بزشش ساله. ۲) هیولا، تنومند، غول آسا.
 ~ لئق [ا.] [تنومندی، هیولاوار.
 آزمیش [ف. ص.] [۱] (گمراه، گم شده. ۲) منحرف، فاسد. (۳) خشمگین، شرور. (۴) فعل (چهارپا).
 آزئ^۱ [ظ.] [حذافل، دست کم.
 آزئ^۲ باغ: آزئ دیشی.
 آژئماق [ف.] [ا.] گمراه کردن، منحرف کردن.
 آژئخ [ا.] [در زبان ترکی باستانی بمعنی خرس بود. (۲) نام غار تاریخی در آذربایجان شوروی.
 آژئخماق [ف.] [۱] (وخیم شدن، بدتر شدن. ۲) منحرف شدن، اشتباه کردن، گمراه شدن.
 آزئ دیشی [ا.] [دندان کرسی، دندان آسیاب.
 آژئشدیرماق [ف.] [۱] (ساخت: آژئشماق. ۲) بیماری یا زخم را انگولک کردن تا مجدداً عود کند.
 آژئشماق [ف.] [ا.] گمراه شدن، کج راه رفتن. (۲) عود کردن بیماری و یا زخم.
 آژئق [ا.] [آذوقه، روزی.
 آژان [ا.] [فر.] [آزان، پاسبان شهربانی.
 آساد باخ: آسان.
 آسان [ص. فا.] [آسان، سهل، راحت.
 ~ جا (سیئنا) [ظ.] [سهولت، به آسانی، به راحتی.
 ~ لاتماق [ف.] [آسان کردن، تسهیل کردن.
 ~ لاشدیرماق [ف.] [ساده تر کردن، راحت تر کردن، تسهیل کردن.
 ~ لاشدیرلماق [ف.] [م.] [ساده شدن، راحت شدن، سهل تر شدن.
 ~ لاشماق [ف.] [سهل تر شدن، آسانتر شدن، راحت تر شدن (کار).
 ~ لاماق [ف.] [آسان کردن، ساده کردن.
 ~ لاندیرماق [ف.] [تسهیل کردن، آسان کردن.
 ~ لئق [ا.] [آسانی، سهولت، راحتی.
 ~ لئقلا باخ: آسان جاسینا.
 آسانسور [ا. فر.] [آسانسور، بالابر.
 آسایش { آسایش } [ا. فا.] [آسایش، رفاه، امنیت.
 آسپئکت [ا. فر.] [دورنما، چشم انداز، منظره.
 آستا [ظ. فا.] [آهسته، کند، یواش، بی شتاب.
 ~ آددئیم لارلا [ظ.] [با گامهای آهسته.
 ~ - آستا [ظ.] [آهسته - آهسته، یواش - یواش.
 ~ جا [ظ.] [به آهستگی، به کندی.
 آستاجا، اوستاجا آهسته، ولی ماهرانه.
 آستادان [ظ.] [با آهستگی، با صدای آهسته.
 آستا قاچان نامرد دیر باستهزاء درباره کسی گفته می شود که از معرکه می گریزد، نامرد آهسته می دود.
 آستا گل [ص.] [به کسی گفته می شود که آهسته و با ثباتی کار می کند.
 ~ گئنده، یوزولماز هر کس آهسته رود، خسته نگردد. (شتر آهسته می رود، شب و روز).
 ~ لاشدیرماق [ف.] [آهسته تر کردن، کندتر کردن.
 ~ لاشماق [ف.] [آهسته تر شدن، کندتر شدن.
 ~ لئق [ا.] [کندی، آهستگی، دیر جویی، بطوء.
 ~ لئق جا [ظ.] [به آهستگی، به کندی، با ثباتی.
 آستار [ا.] [آستر.

- ~ سئیز [ص.] بدون آستر.
 ~ لاماق [ف.] آستر دوختن، آستر کشیدن، آستر کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] آستر شدن.
 ~ لی [ص.] آستر دار، دارای آستر.
 ~ لئق [ص.] آستری، پارچه مخصوص آستری.
 ~ وورماق آسترزدن (در نقاشی و رنگ کاری).
 آستاری اوزوندن باهالی آستر گرانتر از روبه، فرع مهمتر از اصل.
 آستاری چيخماق (۱) زنده و فرسوده شدن. (۲) برملاء شدن.
 اوزوئرسن آستارئي دا ايستر اگر روبه بدهی، آسترش را هم می خواهد. در مورد آدم پررو و حریص و یا گدا صفت بکار می رود.
 آستانه { آستانا } { ۱. فا. ۱ } آستانه، ورودی، مدخل. (۲) اراضی پله-پله که در اثر شسته شدن تدریجی و رسوبات رودخانه بوجود می آید.
 آستر { آستار } باخ: آستار.
 آستروئومی { ۱. بو. } ستاره شناسی، نجوم.
 آستما { ۱. بو. } آسم، تنگی نفس.
 ~ لی [ص.] بیمار آسمی، دچار تنگی نفس.
 آسدیئرماق [ف. م.] عمل آسماق را بوسیله دیگری به انجام رساندن.
 آسدیئرئلماق [ف. م.] بوسیله دیگری آویزان شدن، آویخته شدن، حلق آویز شدن. (۲) بوسیله دیگری بار گذاشته شدن (غذا).
 آسسا [سس.] آوازی که در موقع انجام رقص برشور و سریع ادا می شود.
 آسسوری { ۱. باخ: آسوری.
 آسفالت { ۱. بو. } اسفالت.
 ~ لاما { ۱. } اسفالت ریزی.
 ~ لاماق [ف.] اسفالت کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] اسفالت شدن.
 ~ لانمیش یول [ف.ص.] جاده اسفاته.
 ~ لی [ص.] دارای اسفالت، اسفالت شده.
 آسقی { ۱. ۱ } آویزه. (۲) رخت آویز. (۳) بند شلوار، رکاب شلوار. (۴) دستگیره. (۵) فنر، کمک فنر (اتومبیل). (۶) حلقه یا میخ یا چنگک برای آویزان کردن.
 آسقیئرتماق [ف. م.] به عطسه انداختن، باعث عطسه شدن.
 آسقیئرئی { ۱. } عطسه، اشنوسه.
 آسقیئر دئجی [ص.] عطسه آور.
 ~ قاز گاز عطسه آور.
 آسقیئرما { ف. ۱. ۱ } عطسه (کردن).
 آسقیئرماق [ف.] عطسه کردن.
 آسقیئرئق { ۱. } عطسه.
 آسلاق [ص.] آویزان، آویخته، شل و ول.
 آسلان { ۱. ص. ۱ } شیر، شیر، (۲) شجاع، دلیر، باخ: آرسالان.
 ~ کیمی [ص.] شیرمرد، دلیر.
 آسلان پنجه سی { ۱. } گیسای پای شیر.
 (Allchemilla).
 آسم باخ: آستما.
 آسما { ف. ۱. ۱ } معلق، آویزان، آویخته. (۲) آویز، رخت آویز. (۳) آونگ. (۴) داربست.
 ~ اوزوم انگوری که برای خشکاندن و نگهداری آویزان کنند.
 ~ کوزیو پل معلق.
 ~ لیق { ۱. ص. ۱ } قابل آویزان کردن (آسمالیق اوزوم). (۲) سبد یا توری که آویزان کنند و در آن فاشق و چنگال و غیره گذارند.
 آسماق [ف.] آویزان کردن، آویختن. (۲) معلق کردن، آونگ کردن، حایل کردن. (۳) دار کشیدن، حلق آویز کردن، مصلوب کردن، دارزدن. (۴) بار گذاشتن (دیگ غذا). (۵) نصب کردن، کار گذاشتن، جا انداختن.
 دوؤ ~ برنج بار گذاشتن.
 قولاق ~ گوش کردن، توجه کردن، اطاعت

- کردن.
قولاق آسماق توجه نکردن، اهمیت ندادن، بی‌اعتنائی کردن، گوش نکردن.
آسمان باخ: آسمان.
آسوده [ظ./ص.فا.۱] (آسوده، راحت. ۲) استراحت، بیکاری. ۳) امن، آزاد.
 ~ **چیلیک** [ا.] امنیت، آسایش، فراغت.
 ~ **لشمک (لنچک)** [ف.] آسوده شدن، راحت شدن، فارغ البال شدن، آزاد شدن.
 ~ **لیک** [ا.] آسودگی، فراغت، استراحت، آسایش، بیکاری، آزادی، امنیت.
 ~ **واختی** وقت استراحت، زمان استراحت، اوقات بیکاری.
ماغیل آسوده باشا بی‌دردبخت درینجا راحت زندگی می‌کردیم.
آسوری [ا.] آسوری، آشوری.
آسیب - کسمک بگیر و به بند، قلع و قمع، رنق و فتن.
آسیجی [ا.] (مأمور اعدام. ۲) آویزان کننده.
آسیستنت [ا.فر.] دستیار، کمک.
آسیلاجاق [ف.ص.] بذار آویختنی، آویزان کردنی.
آسیلان [ف.ص.۱] (معدوم، اعدامی. ۲) آویزان آویخته.
آسیلقان [ا./ص.۱] (معلق. ۲) چوب‌رخت، رخت آویز.
آسیلماق [ف.م.۱] آویزان شدن. ۲) معلق شدن. ۳) به چوبه‌دار آویخته شدن، بدار کشیده شدن. ۴) وابسته شدن. ۵) روی اجاق گذاشته شدن (برای پختن)، بار گذاشته شدن (غذا).
آسیلمیش [ف.ص.] آویزان، آویخته، معلق، معدوم، بار گذاشته شده (غذا).
آسیلی [ص.۱] (وابسته، تابع. ۲) آویزان، آویخته. ۳) معلق. ۴) طفیلی.
 ~ **اولکه** کشور وابسته.
- ~ **لیق** [ا.] وابستگی، بستگی.
آسیم - آسیم [ظ.] آویزان (میوه‌های رسیده روی درخت).
آسیمان [ا.فا.] آسمان.
آسیمانی [ص.۱] (آسمانی. ۲) برنگ آبی آسمانی. ۳) لاهوتی و مقدس.
آش [ا.۱] (آش. ۲) خوراک، غذا.
 ~ **باشی** [ا.] خورشتی که روی برنج ریزند.
 ~ **چی** [ا.] آشپز، طبّاخ.
 ~ **خانا** [ا.] غذاخوری، اغذیه‌فروشی.
 ~ **خاناچی** [ا.] اغذیه‌فروش.
 ~ **دیپی** [ا.] ته‌دیگ.
 ~ **سۆزه‌ن** [ا.] آبکش.
 ~ **سۆزه‌ن گۆزۆ** سوراخ آبکش.
 ~ **لیق** [ص.] مربوط به آش، مناسب برای آش، مخلفات آش.
 ~ **لیق ده‌نی** بُشن برای آش.
آش بۆلداشی چوْخ‌دور، باش بۆلداشی بۆخ‌دور دوست شکم‌چه‌زیاد، دوست جانی‌چه کم.
آشی بیشیب کارش ساخته‌است، گاوش زائیده.
آشین دورولوغو، ده‌نین آزلِغنی بُشن که کم باشد آش آبکی گردد. خانه‌نشینی بی‌بی از بی‌جادری است.
آشینئ - سوبونو وئرَمک مجازات کردن، سرزنش کردن، جزا دادن.
آز آشین دوزو دثیل آدم کار کشته‌ایست، آب زیر گاه‌است. فلفل نبین چه ریزه - بشکن ببین چه تیزه.
اُونون آغزئین آشی دثیل در توان‌اونیست. باب دندان‌اونیست. سنگ بزرگ برداشته‌است.
ایستی آشا سوبوق سو قاتماق (ایستی آشینا سوبوق سو قاتماق) آب سرد در آش داغ کسی ریختن. کار کسی را خراب کردن، حال کسی را گرفتن.

علی آشیندان اولماق-ولی آشیندان دا هم از آش علی ماندن هم از آش ولی. از اینجا مانده از آنجا رانده.

هر یاندا آشدئر، اوردادا باش دئر هر جا خوراکی باشد قبل از همه حاضر می شود. مگس دور شیرینی است، هر جا آش است کله فراش است.

آش ۲ باخ: آشی.

آشار [ف. ص.] متلاطم، طغیان کرده، سرریز کنان، سرازیر شده، غلطان.

آشاغا باخ: آشاغی.

آشاغی [ا. ظ. / ص. ۱۱] پائین، زیر. ۲) زیرین، تحت، تحتانی. ۳) ذیل، زیر. ۴) پست، دون، نامرغوب. ۵) ارزان، کم بهاء، نازل. ۶) بی چیز، فقیر. ۷) بسوی پائین، روبه پائین. ۸) ته، آخر، پایان، انجام. ۹) مادون (مقام).

~ باش [ظ.] پائین دست، فرادست، پائین محله.
~ توپورورسن ساققال دئر، یوخاری توپورورسن بیغ دئر پائین تف کنی ریش، بالا تف کنی سیل است. وصف حال کسی که در بین دو عزیز متخاصم در تردید است.

~ جینس (مال) [ص.] جنس نامرغوب، جنس پست.

~ دا [ظ.] در پائین، در مرتبه پائین، در زیر، روبه پائین، ذیلاً.

~ دان [ظ.] از پائین.

~ دان-یوخاری یا [ظ.] از پائین بیلا، سر بالا.
~ دوشمک تنزل یافتن، پائین آمدن، فرو افتادن.
~ سالماق ۱) ساقط کردن، واژگون کردن، برانداختن، بزیر کشیدن. ۲) پست گردانیدن، تحقیر کردن.

~ سی - یوخاریسی بالا و پائین، کم و بیش، در حد متعادل.

~ قات لایه زیرین، طبقه تحتانی.

~ لاتماق [ف.] تنزل دادن، کاهش دادن، پائین

آوردن، تحقیر کردن.

~ لی - یوخاری لی بحساب متوسط، به قیمت متوسط.

~ یا [ص.] بسوی پائین، رو پائین، بطرف پائین.
~ - یوخاری [ظ.] زیرورو، بالا و پائین، کم و بیش، تقریباً.

باش آشاغی [ظ.] سرازیری، سراسیمه، سروته.
باشی آشاغی [ص.] سربزیر، خجول، شرمنده، سرافکنده.

قیمتی آشاغی اولماق ارزان بودن، کم بهاء بودن.

آشپاز [ا. فا.] آشپز، طبّاخ، پزنده.

~ باشی [ا.] سر آشپز.

~ چیلیق [ا.] آشپزی.

~ خانا [ا.] آشپزخانه، مطبخ.

~ لیق [ا.] آشپزی، طبخ، پخت و پز.

آشغال [ا. فا.] آشغال، آشغال، خاکروبه.

آت - ~ خرده ریز، خرت و پرت.

آشقار [ا.] ماده اضافی در ترکیب (در جسم مرکب)، آمیخته، مخلوط، عناصر آلی که برای بالا بردن کیفیت به مواد مرکب اضافه می شود.

~ سیئر [ص.] خالص، بدون ترکیب اضافی، بدون عنصر اضافی.

~ لی [ص.] قاطی، مخلوط، ناخالص.

آشقال [ص.] گوسفند لاغر و نامناسب برای بره کشی.

~ لاتماق [ف.] لاغر بودن، نامرغوب بودن (در باره گوسفند).

آشقیئن [ص.] لبریز، از حد گذشته.

آشکار [ص. فا.] آشکار، علنی، هویدا، نمایان، پیدا، واضح.

~ ائله مک آشکار کردن، برملاء کردن، علنی کردن.

~ جا (سینا) [ظ.] بوضوح، آشکارا، علناً.

~ لاتماق [ف.] آشکار ساختن.

~ لاشدئرماق [ف.] آشکار کردن، علنی کردن.

~ لاشماق [ف.] آشکار شدن، نمایان شدن.

~ لاماق [ف.] آشکار کردن، پرده برداشتن.

~ لاندئرماق [ف.س.] آشکار گردانیدن.

~ لانماق [ف.م.] علنی شدن، آشکار شدن.

~ لایئجی [ص.] آشکار ساز، ظاهر کننده

(محلول ظهور در عکاسی).

~ لئیق [ا.] وضوح، صراحت.

آچئق ~ پرواضح، کاملاً آشکار، صریح و

بی پرده.

آشکارا [ص.] آشکار، علنی، بی پرده.

آشکارا چئخارماق آشکار کردن، علنی

ساختن.

آشکارا چئخماق آشکار شدن، از پرده برون

افتادن.

آشلاما باخ: آشلاما.

آشلاماق باخ: آشلاماق.

آشلانماق باخ: آشلانماق.

آشما [ف.ا.ا.] گذر، معبر، گذرگاه.

آشماق [ف.ا.] گذشتن، عبور کردن (از مانع).

۲) بالارفتن، فراز رفتن. ۳) تجاوز کردن،

از حد گذشتن، لبریز شدن. ۴) واژگون شدن. ۵)

سررفتن، لبریز شدن، سرریز کردن، پر شدن. ۶)

سپری شدن. ۷) جفت گیری کردن، سوار شدن.

۸) تلوتلو خوردن. ۹) روبراه شدن، انجام یافتن

کار.

آشا - آشا گلمک تلوتلو خوران آمدن، مستانه

راه رفتن.

آشئب - داشماق [ف.] سرریز کردن، سررفتن.

ایش باشئمدان آشئب کارم خیلی زیاد است.

ایشی آشدئ کارش روبراه شد، کارش

گذشت، کارش انجام یافت.

ایشی آشماق انجام شدن کار.

دو واردان آشماق از دیوار بالا رفتن (و عبور

کردن).

سو آشدئ آب سررفت.

گونو آشماق گذران داشتن، سپری شدن ایام.

یوک آشماق واژگون شدن بار.

آشنا [ا.فا.ا.] آشنا، شناس، شناخته، دوست،

خودی، مأنوس، وارد. ۲) مترس، فاسق، رقیقه.

۳) خطاب به معنی رفیق.

~ ائله مک آشنا کردن، بهمدیگر معرفی کردن،

شناساندن.

~ اولماق آشنا شدن، دوست شدن، مأنوس شدن.

~ باز [ا.] زن باز، زنیاره.

~ باز لئیق [ا.ا.] زنیارگی. ۲) دوست بازی،

بارنی بازی.

~ لاتماق [ف.] آشنا کردن، مأنوس کردن.

~ لاشماق [ف.] آشنا شدن، همدیگر را

شناختن، دوست شدن.

~ لاندئرماق [ف.] آشنا کردن، مأنوس

گردانیدن.

~ لانماق [ف.] دوست شدن، مأنوس شدن.

~ لئیق [ا.] آشنائی، شناسائی، نزدیکی، دوستی،

انس.

~ لئق گؤستر مک اظهار آشنائی کردن، انس

نشان دادن.

آشی [ا.ا.] پیوند. ۲) واکسن. ۳) مواد دباغی و

رنگری.

~ چی [ا.ا.] پیوند زن، پیوند کار. ۲)

آبله کوب، تلفیح کننده. ۳) رنگرز دباغی.

~ چئلئق [ا.ا.] پیوند زنی. ۲) تلفیح، آبله

کوبی. ۳) رنگری (دباغی).

~ سئز [ص.] واکسینه نشده، تلفیح نشده.

~ لاندئرماق [ف.س.] ابوسيلة کسی فعل

«آشلاماق» را انجام دادن.

~ لاتماق باخ: آشلاماق.

~ لاما [ف.ا.ا.] پیوند زنی. ۲) واکسن زنی،

تزریق، تلفیح. ۳) دباغی و رنگری.

~ لاماق [ف.ا.] پیوند زدن. ۲) تزریق کردن،

دوارد ک را با تیرزد (کله معلق کرد).
ایپی یوکون اوستوندن آشیردئی طناب را از
روی بار گذراند (رد کرد).
پنجه بی چیشینه آشیردئی کت را روی دوش
انداخت.

تایی آتین اوستونه آشیردئی لنگه بار را روی
اسب انداخت (گذاشت).

بارئدان قاتلائییب، بیر - بیرنین اوستونه
آشیردئی از وسط تا کرد و روبهم خواباند .
یوکو آتین اوستوندن آشیردئی بار را از روی
اسب برداشت (به پائین انداخت، واژگون
کرد).

آشیرئی [ص. / ظ. ۱] (یک روز در میان، ۲) زیاد
از حد، فوق العاده زیاد، ۳) ماوراء، آنسو،
آنطرف، ۴) افراطی، تندرو، ۵) هر، سراسر .
~ چیلیق [ا.] افراط کاری، افراطی بودن،
تندروی.

~ سولچو [ص.] چپ افراطی.
هفته آشیرئی [ظ.] هر هفته.

داغ آشیرئی [ظ.] آنسوی کوه، ماوراء کوه.
ده نیز آشیرئی اولکه لر کشورهای ماوراء
بحار (کشورهای آنسوی اقیانوس).
گون آشیرئی یک روز در میان.

آشیرئلماق [ف. م. ۱] گذشتن، عبور داده شدن.
۲) واژگون شدن، ۳) سوار شدن، ۴) تا کردن و
روبهم انداختن، ۵) بلعیده شدن، ۶) مشکل کسی
حل شدن.

آشیرئیم [ا. ۱] گذرگاه، تنگه، ۲) تپه، کمره کوه،
تیغه کوه، ۳) دهنه پل.

آشیق^۱ باخ: عاشیق.

آشیق^۲ [ا. ۱] قاب (بازی)، استخوان مفصل زانو،
۲) مهره، قرقره، ۳) ماشه تفنگ.

~ آتماق ۱) قاب بازی کردن، ۲) پشک
انداختن، شرط بندی کردن.

~ آشیق قاب بازی.

تلقیح کردن، ۱) اوکسینه کردن، ۳) تلقین کردن،
القاء کردن، ۴) دباغی کردن، رنگریزی کردن.
۵) نهیة آب ولرم با مخلوط کردن آب سرد به آب
گرم و یا قرار دادن آن در درون برف یا یخ، ۶)
اندودن، اشباع کردن.

~ لاندیرماق باخ: آشیلاندیرماق.

~ لانتماق [ف. م. ۱] پیوند خوردن، ۲)
واکسینه شدن، ۳) اشباع شدن، ۴) دباغی شدن،
۵) پذیرفته شدن، درک شدن.

~ لانمیش [ف. ص.] باخ: آشیل.

~ لانیجی [ص. / ا. ۱] پیوند کار، پیوند زن،
۲) واکسن زن، ۳) مواد دباغی کننده.

~ لی [ص.] باخ: آشیلامیش.

~ ماده سی (بویاسی) گل اخری، مواد
دباغی، مواد رنگریزی.

چیچک آشی سئ واکسن آبله.

آشیرتدیرماق [ف. م. س.] بوسیله دیگری فعل
« آشیرماق » را انجام دادن، با سبب انجام آن
شدن.

آشیرتماق باخ: آشیرماق.

آشیرها [ا. / ف. ۱] حمایل، ۲) بند شلوار که از
شانه آویزان می شود، ۳) چیزی که روی چیز
دیگر انداخته باشند (دامن).

~ آتش شلیک از دور، شلیک گلوله از دور برای
کویدن مواضع دشمن.

~ قطار { قاتار } قطار فشنگ که از شانه
راست وزیر بغل چپ بسته می شود.

آشیرماق [ف. ۱] واژگون کردن، وارونه کردن،
۲) عبور دادن از روی مانع، گذراندن از روی
چیزی، ۳) چیزی را روی چیزی انداختن، سوار
کردن، بار کردن، ۴) بلعیدن، فرو خوردن، باولع
خوردن، ۵) کار کسی را روبراه کردن، ۶) کشتن
شکار، تیرزدن شکار، کله پا کردن.

اؤون ایشین آشیردئی کار او را درست کرد.

اوؤجو ایکی اؤرده بی آشیردئی شکارچی

سربلند، شرافتمند (۷). پول نقره، پول خرد (۸). سفید پوست (نژاد). (۹). کاملاً آشکار، مبالغه آمیز (دروغ). (۱۰). تور، دام. ~ ائله مک فاش کردن، بی پرده گفتن، رو کردن، شورش را در آوردن. ~ ائو کاخ سفید (مقر رئیس جمهوری آمریکا).

~ باش [ص.] موسفید. ~ بالیق [ا.] ماهی سفید. ~ بخت [ص.] خوشبخت. ~ بنیز [ص.] سفیدرو، سفید چهره. ~ بیرچک [ص.] گیس سفید، زن سالخورده. ~ بیرچکلی [ص.] گیس سفید، زن مسن. ~ بیرچکلی لیک [ا.] گیس سفیدی، بزرگ خانواده.

~ بیغ باغ: آغ بیغ. ~ پول [ص.ا.] پول خرد، پول نقره. ~ قایا [ص.] سفید و چاق. ~ قوتقون [ص.] سفید مایل بنها کستری، سفید کدر.

~ تۆک (لۆ) [ص.] سفید مو، سپید مو. ~ تورباق [ص.ا.] خاک سفید، خاک آهکی. ~ نیکان [ا.] خارشتر.

~ جیهه (جیگر) [ص.ا.] (جیگر). جگر سفید، شش، ریه. (۲). بزدل، ترسو. ~ جیهه رلیک [ا.] بزدلی، ترسوئی. ~ چورومه [ا.] سفیدک (نوعی بیماری گیاهی).

~ چیل [ص.ا.] (رنگارنگ). سفید و سیاه، ابلق. ~ داش [ص.ا.] سنگ آهک، سنگ گچ، سنگ سفید.

~ ده ن دوشمک (ساققال) جوگندمی شدن (ریش)، خال سفید افتادن، روبه سفیدی گذاشتن مو.

~ اوئناهاق قاب بازی کردن.

~ بۆتلو [ص.] قد کوتاه.

~ ساپی نخ قرقره.

آشیغی نوخان اوئورماق شانس آوردن.

ساپ آشیغی قرقره نخ.

اصطلاحات قاب بازی:

آلجی، توخا (نوخان)، جیک، بؤک، اوئبا.

آشیکار باخ: آشکار.

آشیلماز [ص.] غیر قابل عبور، خیلی مرتفع و صعب العبور.

آشینا باخ: آشنا.

آشینتی [ا.] سائیدگی، فرسایش.

آشیندیژما [ف.ا.] سایش، فرسایش.

آشیندیژماق [ف.] فرسودن، سائیدن، تحلیل بردن، کنده کاری کردن (در گراور سازی).

آشیندیژجی [ص.] دارای خاصیت سائیدگی و خوردندگی فلز.

آشیندیژئلماق [ف.م.] سائیده شدن و خورده شدن فلز (در گراور سازی)، سائیده شدن و پاک شدن.

آشینما [ف.ا.] سایش، سائیدگی، آب بردگی، گود شدن، فرسایش، استهلاک، تجزیه و قطعه قطعه شدن خاک در اثر تغییر هوا و تأثیر رطوبت و باد و باران و غیره.

آشینماق [ف.ا.] (سائیده شدن. ۲) فرسوده شدن، تحلیل شدن. (۳) گود شدن، کنده شدن. (۴) مستهلک شدن (ساختمان و ماشین آلات و غیره). (۵) آب رفتن (پارچه و غیره). (۶) خورده شدن فلز بوسیله مواد شیمیایی و غیره.

آلچالیب-آشینیب [ف.] تحقیر شد، احساس حقارت کرد، خرد شد.

آغ [ص.ا.] سفید، سپید، بیاض. (۲) تمیز پاک، نوشته نشده. (۳) خشک. (۴) پارچه سفید، ملحفه، کفن. (۵) سفیده (تخم مرغ). (۶) پاکدامن،

- ~ ساج (لی) [۱ / ص] گیس سفید ، سفید مو ، زن مسن .
 ~ ساققال باخ : آغ ساققال .
 ~ سو [۱ / ۱] آب مروارید ، پرده روی مردمک چشم . ۲) آب زلال .
 ~ سو گتیرمک آب مروارید آوردن چشم .
 ~ سو گلکمک مبتلا شدن چشم به آب مروارید .
 ~ سو یود [۱ / ۱] ید سفید . (Salixalba)
 ~ شاهئی [۱ / ۱] بول خرد ، بول سیاه .
 ~ شام [۱ / ۱] نرژاد ، صنوبر . (Abies)
 ~ شانی [۱ / ۱] نوعی انگور .
 ~ شین [ص] سفید گون ، سفیدنما ، سپیده ، سفید چهره .
 ~ قادیئن [ص] زن چاق و سفید .
 ~ - قارائی سئچمک فرق بین سیاه و سفید را تشخیص دادن ، دقت بخرج دادن ، قابلیت تشخیص داشتن .
 ~ قان جیسیم جیک لری [۱ / ۱] گلیبول سفید خون .
 ~ قوواق [۱ / ۱] تبریزی ، سپیدار .
 ~ قیزئل طلای سفید .
 ~ کؤمؤر [۱ / ۱] نیروی آب جاری که از آن برق تولید می کنند .
 ~ کؤئنه ک (لی) { کؤئناک } [۱ / ص] ۱) قمه زن ، سفید پوش ، (برای قمه زدن) کفن پوش . ۲) پیراهن سفید .
 ~ گؤز [ص] ۱) ترسو ، بی جرأت ، جبون . ۲) زمستان سرد و پر برف .
 ~ گؤزلر [۱ / ۱] پرنده ای از تیره گنجشکان که دور چشمانش برهای نرم و سفید دارد .
 ~ گؤزلوک [۱ / ۱] ترسوئی ، جبون .
 ~ گؤن [ص] سپید روز ، سپید بخت ، خوشبخت ، بهروز .
 ~ گوته چیخماق به بهروزی رسیدن .
 ~ لی قیشا [۱ / ۱] پرده سفید چشم .
- ~ لیق [۱ / ۱] سفیدی ، بیاض .
 ~ هاقان [ص] دختر سفید و تپلی و زیبا .
 ~ هالا [۱ / ۱] لایه اول سفید کاری . ۲) اولین ماله که روی خزانه نشاء برنجکاری می کشند .
 ~ یاغیز [ص] سفیدرو ، سفید چهره .
 ~ یال [ص] ۱) اسبی که یال سفید دارد . ۲) گیس سفید .
 ~ یالان [ص] دروغ آشکار ، کذب محض .
 ~ یانیئر باخ : آغ یاغیز .
 ~ یؤل (سو دیولو) کهکشان ، راه شیری .
 آغئی قارادان سئچه ییلمه مک عدم توانائی تشخیص و تمیز (خوب از بد) .
 آغینا بوژونا باخمیئردی بی توجه به سفید و سیاه ، بدون رعایت ، بدون تبعیض ، چشم بسته .
 اوژو آغ رو سفید ، پا کدامن ، شرافتمند .
 اوژونه آغ اولماق توروی کسی ایستادن ، بکسی حضوراً جسارت ورزیدن .
 اوژونه بیر آغ گوڭ آغلا بفکر خوشبختی خود باش .
 بومورتا آغئی سفیده تخم مرغ .
 آغا [۱ / ۱] آقا ، بزرگ ، سرور . ۲) روحانی ، حاکم . ۳) ارباب ، مالک .
 ~ بابا (آغابیا) [۱ / ۱] خطاب به مرد محترم و مسن ، جد .
 ~ باجئی [۱ / ۱] خطاب احترام آمیز به زن برادر بزرگتر ، خواهر بزرگتر .
 ~ داداش (آغاداش) [۱ / ۱] برادر بزرگتر .
 ~ لانماق [ف] مثل بزرگها و آقاها رفتار کردن ، خودنمائی کردن ، افاده فروختن .
 ~ لیق [۱ / ۱] آقائی ، حکمرانی ، سلطه . ۲) زمین و دارائی ارباب ، ملک اربابی . ۳) گشاد دستی ، بلند پروازی ، بخشنده گی .
 ~ لیق ائتمک آقائی کردن .
 ~ نه نه [۱ / ۱] گیس سفید خانواده ، خانم مسن و محترم ، جده .

- ~ یانا [ص. / ظ.] آقامش، آقاوار.
 من آغا، سن آغا، اینک لری کیم ساغا تو
 ارباب، من ارباب، پس کی باید گاوها را بدوشد.
 در موردی گفته می شود که افراد حاضر هر یک
 بیپانه ای از کار کردن ظفره برونند.
 آغاج [ا. ا.] (درخت، ۲) چوب، ترکه، ۳) فرسخ،
 فرسنگ، معادل ۶ کیلومتر.
 ~ آتما [ف. ا. / ا.] چوبداری، برای انتخاب
 گوسفند چوب می انداختند و بهر یک می خورد
 معامله می شد.
 ~ اووانلار باخ: ~ اووانلار.
 ~ جیق [ا.] درختچه، بوته.
 ~ چائی [ا.] داربست.
 ~ ده لن [ا.] دارکوب، درخت سنبه، دارتمک.
 ~ دشن باخ: آغاج ده لن.
 ~ دوغرابان [ا.] چوب بر.
 ~ فیئرئ [ا.] گره درخت که تخته را بر نقش
 می کند (مثل چوب گردو).
 ~ قوردو [ا.] کرم درخت.
 ~ کؤمورؤ زغال چوب.
 ~ لاشماق [ا. ا.] چوب شدن، چوبی شدن
 (بافت گیاهان، ۲) همدیگر را با چوب زدن.
 ~ لاندئرماق [ف.] پر درخت کردن، مشجر
 کردن.
 ~ لاماق [ف.] چوب زدن، چوبکاری کردن.
 ~ لانماق [ف. م.] چوبی شدن، بحالت چوب
 درآمدن.
 ~ لئ [ص.] پر درخت، دارای چوبدستی.
 ~ لئق [ا. ا.] درخت زار، بیشه زار، محل پر
 درخت، مشجر، نهالستان، باغ، ۳) باندازه طول
 یک فرسخ.
 ~ وارئ [ص.] درخت گونه.
 آغاجا دؤنمک مثل چوب خشکیدن، ترکه
 شدن، خیلی لاغر شدن.
 آغاجیم الیمدن دوشوب عصایم از دستم
- افتاده، پیر شده ام، پیرم مرده است.
 ال آغاجئ [ا.] چوب دستی.
 الی آغاجلئ چوب بدست.
 چؤره ک آغاجئ ناندانی، وسیله امرار معاش.
 چیلینگ آغاجئ [ا.] الک دولک.
 قؤلتوق آغاجئ [ا.] چوب زیر بغل.
 آغاج اووانلار [ا.] حشره آفت درخت که چوب
 درخت را میجود و بصورت پودر در می آورد.
 آغاجالان [ص.] سفید گون، سفید ک، متمایل به
 سفید. باخ: آغیمؤو = آغیمئل.
 آغاران [ف. ص. ا.] سپیدی، شبح، سایه سفید
 چیزی از دور، ۲) چیزی که رنگش می پرد
 (می رود).
 آغارانتئ (آغارتنئ) [ا. ا.] (سپیده، سفیدی، ۲)
 سایه و شبح مانند، ۳) لبتیات، لبتی، فرآورده های
 شیری مثل پنیر، ماست، سرشیر و غیره، ۴) پودر،
 گرد، سفید آب.
 آغارتدئرماق [ف. ص. س.] سفید گرداندن دیوار و
 غیره، سفید کاری کردن بوسیله کسی، سفید
 کردن ظروف مسی.
 آغارتما [ف. ا. ا.] سفید کاری، صیقل و جلاء
 (نقره و غیره)، ۲) افشاء گری.
 گؤز آغارتما چشم غره (رفتن).
 آغارتماق [ف. ا.] سفید کردن، ۲) سفید کاری
 کردن، رنگ سفید زدن، ۳) تمیز کردن، زدودن،
 پاک کردن، صیقل دادن (نقره و غیره)، ۴)
 برملاء کردن، فاش کردن، پرده دری کردن، ۵)
 رنگ چیزی را بردن (زایل کردن)، ۶)
 پاکنویس کردن.
 اوؤونؤ ~ روسفید کردن، کسی را سرفراز
 کردن، تبرئه کردن.
 گؤز ~ چشم غره رفتن.
 میس قازانئ ~ سفید کردن دیگ مسی (با
 قلع).
 آغارتنئ [ا.] باخ: آغارتنئ.

مالاریا آغجا قانادی پشه مالاریا.
 آغجا قایین [۱]. درخت افرا، بوسپاه. (Acer)
 آغ ~ افرای شبه چناری، افرای چناری.
 گوزل ~ نوعی افرا در آستارا کبکم و در رشت
 شیردار، پلت نامیده می شود.
 وەن یاریاق ~ افرای سیاه، افرای سبز.
 آغجا قو واق [۱]. درخت کبوده.
 آغجالیق [۱]. لک وپس، پیسی.
 آغجاواز (آ) [ص]. لاغر، ضعیف، رنگ پریده.
 آغری [۱]. درد، رنج، غم و غصه، الم.
 ~ چکمک درد کشیدن، رنج بردن.
 ~ دوئغولاری احساس درد.
 ~ سیز [ص. / ظ. / بی درد، بدون درد.
 ~ سیزدوغما زایمان بدون درد.
 ~ سیزدوغماق بی درد زائیدن.
 ~ سیزلشدیئرما [ف. / بی حسی، تسکین درد.
 ~ سیزلشدیئرماق [ف. / بی حس کردن،
 تسکین دادن درد.
 ~ سیزلشدیئرلماق [ف. / بی حس شدن،
 تسکین یافتن درد.
 ~ سیزلیق [۱]. بی دردی، بی حسی.
 ~ کسن (~ کسیدبیجی، ~ کسیجی)
 [ص. / مسکن، دردبر، آرام بخش.
 ~ لی [ص. / ۱] دردناک، رنج دیده،
 غصه دار.
 ~ لی باش سری که درد می کند.
 آغریسی نوتماق درد گرفتن (درد زایمان).
 آغریسی چکیلیمک تسکین یافتن درد، رفع
 شدن درد.
 (...) آغریسینا دو شمک دچاردرد ... شدن.
 آغرین آماق قربان صدقه کسی رفتن.
 آغرین جانیم گل سین دردت بجانم.
 اوره ک آغریسی (۱) ناراحتی قلبی. (۲) غم
 و غصه.
 باش آغریسی درد سر، سردرد، ناراحتی.

اوزاق دان بیر آغارتی گوروندو از دور
 سایه ای (شبی) مشاهده شد.
 آغاردیجی [ص. / ۱] سفید کننده، سفید گر.
 (۲) مواد سفید کننده.
 ~ آهک آهک زنده.
 ~ گیل لر (نوریاق لار) مواد خاکی
 رنگ بر.
 ~ ماده لر مواد رنگ بر.
 آغاردیلماق [ف. / م. / ۱] سفید شدن، برنگ سفید
 در آمدن. (۲) پاک شدن، تمیز شدن، صیقل
 یافتن. (۳) رنگ پریده شدن.
 آغاردیلمیش [ف. / ص. / ۱] سفید شده، سفید کاری
 شده، صیقل خورده، تمیز و پاک، رویگری شده.
 آغارما [ف. / ۱] (سفیدی ۲) رنگ پریدگی. (۳)
 طلوع فجر.
 آغارماق [ف. / ۱] سفید شدن، برنگ سفید در
 آمدن. (۲) تمیز شدن، پاک شدن، صیقل یافتن.
 (۳) هویدا شدن، ظاهر شدن، از دور پیدا شدن،
 دیده شدن. (۴) رنگ باختن، رنگ پریدن. (۵)
 سپیده زدن، سپیده دمیدن، طلوع کردن فجر. (۶)
 با برف پوشیده شدن. (۷) پخته شدن (دمل و
 زخم).
 رنگی آغاردی رنگ (چیزی یا کسی) پرید.
 قاش آغاردی صبح شد، سپیده دمید.
 آغاریشماق [ف. / ۱] به سفیدی زدن، برنگ سفید
 در آمدن (دیده شدن).
 آغاییل [۱]. آغل، طویله.
 آغبانی [۱]. آق بانو، پارچه پنبه ای که با ابریشم
 زرد رنگ حاشیه دوزی شده باشد.
 آغ بیغ [۱]. سنبل هندی. (Nardus stricta)
 آغجا (آخچا) [۱]. پول سگه، (۲) پول سفید.
 (۳) پولک. (۴) سگه نقره دوره عثمانی. (۵) سگه
 نقره ضرب شده در زمان کریمخان زند.
 آغجا قاناد (~ جوجو، دبتدیلی، هونو، میغ میغا)
 [۱]. پشه.

آناسیئنی آغلار قوئماق به مصیبتی گرفتار کردن، مادرش را به زایش نشانیدن.
 آغلاشما [ف. ۱. ۱ / ۱] گریه وزاری، گریه دسته جمعی. (۲) سوگواری، روضه خوانی، تعزیه.
 آغلاشماق [ف. قار. ۱] باهم گریستن، گروهی گریه وزاری کردن. (۲) سوگواری کردن.
 آغلانغان (آغلایان) [ص. ۱ / ۱] گریان، بچه گریه ای. (۲) کسی که دائماً از وضع خود شکایت و ناله می کند.
 آغلاما [ف. ۱. ۱ / ۱] گریه وزاری.
 آغلاماق [ف. ۱] گریستن، گریه کردن. (۲) مویه کردن، گریه وزاری کردن، شیون کردن. (۳) عزاداری کردن، سوگواری کردن. (۴) نالیدن، از وضع خود شکایت کردن. (۵) التماس کردن، نضرع کردن.
 صاحبینه نه گون آغلادی کی منه نه گون آغلایا برای صاحبش چه فایده داشت که برای من فایده داشته باشد (ماترک مرده، میراث).
 گون آغلاماق چاره ای برای کسی اندیشیدن، بکسی فایده رساندن، بلایی سر کسی آوردن.
 آغلاماق - سیزلاماق بازاری التماس کردن. نه گون آغلامیشیق چه کرده ایم.
 اوزوموزه بیرگون آغلایاروق فکری بحال خود می کنیم.
 آغلامالی [ف. ص.] تأثیر آور، اندوهبار، قابل گریه، قابل ترخم، دل سوختنی.
 آغلاماساماق [ف.] حالت گریه گرفتن.
 آغلامسینان [ص.] گریه آلود، حزین.
 آغلامسینماق (= آغلامسینماق) [ف. ۱] بغض کردن، بغض گلورا گرفتن، بحالت گریه افتادن.
 (۲) چاخانکی گریه کردن، ادای گریه در آوردن.
 آغلایان [ف. ص.] باخ: آغلانغان.
 آغلایجی [ص.] باخ: آغلانغان.
 آغلایش [۱.] گریه، زاری، شیون.
 آغناماق [ف.] فرو غلتانیدن، بطرف پائین لیز دادن،

آغرئتماق [ف. ۱] بدرد آوردن، درد آوردن، (۲) زجر دادن، دل شکستن.
 اونون سؤزلری اووه بیسمی آغرئتدی حرف های او قلب مرا بدرد آورد (مرا آزد).
 آغرئدیجی [ص.] درد آور، زجر آور، دردناک.
 آغرئماز [ص.] بی درد.
 آغرئمازباش سری که دردمی کند، کسی که در آرامش و آسایش است.
 آغرئماق [ف.] درد کردن، درد گرفتن.
 آغرئتماق [ف. ۱] سهل انگاری کردن، کاهلی کردن. (۲) دریغ داشتن.
 آغرئیان [ف. ص.] دردناک، درد کننده.
 ~ دیشی چکرلو دندانانی که دردمی کند باید کشید.
 آغزی باخ: آغیز. کلمه «آغیز» با ضمیر ملکی تبدیل به «آغزی» می شود. معانی لغت و ترکیبات و اصطلاحات ذیل لغت «آغیز» آورده شده است.
 آغ ساققال [ص. ۱ / ۱] ریش سفید، مرد سالخورده. (۲) رئیس خانواده و یا طایفه. (۳) ارشد، سردهسته.
 ~ لئق [۱.] ریش سفیدی، سالخوردگی. (۲) ارشدیت، سردستگی، ریاست.
 آغل (آغلا، آغلی، آغلینا) باخ: آغل.
 آغلتماق [ف. ۱] گریه انداختن، گریانیدن، به گریه آوردن. (۲) متأثر کردن.
 آناسیئنی ~ مادرش را به عزایش نشانیدن.
 آغلادیجی [ص. ۱] گریه آور، اشک آور. (۲) سوزناک، تأثر آور.
 آغلار [ص.] گریان، اشگریزان.
 ~ جاسینا [ظ.] گریه آلود، گریه مانند.
 ~ گونه قالماق (دوشمک) بیچاره شدن، به روز سیاه افتادن.
 ~ گونه قوئماق به روز سیاه نشانیدن.
 ~ گوزلر چشمان گریان، چشمان اشگبار.

کند (۸۰) باوقار، جذی، متین (۹۰) گندیده،
 روبفساد (۱۰۰) حامله، باردار (۱۱۰) کلفت، چاق.
 (۱۲) غیرقابل هضم (۱۳) ناگوار، ناسالم،
 ناخوشایند، زننده، برخوردارنده (۱۴) اعمال شاقه.
 (۱۵) خسته کننده (۱۶) عمیق (خواب).
 ~ - آغیر [ظ.] یواش - یواش، بآهستگی.
 ~ آدام [ص.] (۱) موفر، جذی (۲) سنگین وزن.
 (۳) کند رفتار، کند کار.
 ~ آددیم لا [ظ.] به کندی، کاهلانه.
 ~ آباق [ص.] زن پا به ماه، زن حامله (۲) بدقدم،
 بدیمن.
 ~ ال (۱) سنگین دست، پرزور (۲) دست بی‌خیر
 و برکت.
 ~ ائشیتمه [ف. ص.] ضعف شنوایی، سنگینی
 سامعه.
 ~ ائشیتیمک بدشواری شنیدن، ضعیف شنیدن.
 ~ ائشیده ن کر، کسی که دارای ضعف شنوایی
 است
 ~ اوئور باتمان گل متین باش، باوقار رفتار
 کن.
 ~ اوئورماق (باشا گلیمک) گران تمام
 شدن، نتیجه بد داشتن.
 ~ ایش [ص.] کار سخت، کار دشوار، کار
 خسته کننده، کار پرمشقت.
 ~ باشلی [ص.] (۱) موفر (۲) سرسنگین.
 ~ بحران { بؤهرآن } [ص.] بحران شدید،
 بحران وخیم، بحران حادث.
 ~ تاختالی [ص.] متشخص، منفرعن، کم حرف.
 ~ تربه نن [ص.] کند کار، بی‌شتاب، لخت،
 تنبل، قن پرور.
 ~ تربنمک کند حرکت کردن، دیر جنبیدن.
 ~ تربه نیش لی باخ: تربه نن.
 ~ توپ توپ سنگین، توپ بزرگ.
 ~ نهمت { توهمات } [ص.] افترای شدید،
 اتهام سنگین.

واژگون کردن.
 آغناشماق [ف. فار.] دسته جمعی لمیدن، غلتیدن،
 غلت خوردن.
 آغناغاز [ا.] مقدار کمی دانه آرد شده.
 ~ اوئوتیمک پرچانگی کردن.
 آغناق [ا.] (۱) غلتگاه دام‌ها (۲) گودال، محل ریزش
 کوه (۳) لجن‌زار (۴) آب‌رفت.
 آغناماق [ف.] (۱) لمیدن، لم دادن، به پهلوی غلتیدن،
 غلتیدن، خود را بزمین مالیدن (۲) ریزش کردن،
 فرو ریختن.
 آغناواز [ص.] صورت سفید و رنگ پریده.
 آغو [ا.] (۱) زهر (۲) مرثیه، باخ: آغی.
 ~ اوئو [ا.] شوکران.
 آغوش [ا.] (۱) آغوش، بغل.
 آغوشونا آلماق به آغوش کشیدن، بغل کردن.
 آغی (باخ: آغو، ساغو، آغیب، آغیت، اوخشاما)
 [ا.] (۱) زهر، سم (۲) مرثیه، اشعار سوگواری و
 عزاء، نوحه.
 ~ چی [ا.] مرثیه خوان، نوحه‌سرا.
 ~ دئیمک مرثیه خواندن، نوحه‌سراشی کردن.
 ~ لاماق [ف.] مسموم کردن.
 ~ لانتاق [ف. م.] مسموم شدن، زهر آلود شدن.
 ~ لی [ص.] مسموم، سستی، زهر آگین.
 نمونه آغی:
 داغلاردا قارمسی وار،
 باغیئدیئر گیرویه سی وار،
 بوردا بیر قریب اولموش،
 ایل لر ایلله یاسی وار.
 آغوز [ا.] آغوز، شیرماک.
 آغیب [ا.] مرثیه، اشعار سوگواری و ماتم. باخ: آغی.
 آغیت (باخ: آغی). مرثیه، نوحه.
 آغیر [ص.] (ظ.) (۱) سنگین، ثقیل، پر وزن، وزین (۲)
 گران‌بها، پربها (۳) نیرومند، شدید (۴) غیر قابل
 تحمل، حادث (۵) سخت، مشکل، پرزحمت،
 دشوار، رنج‌آور (۶) یواش، آهسته (۷) تنبل،

~ لانتاق [ف. م.] سنگین تر شدن، وخیم تر شدن.

~ لئق [۱. ۱] (نقل، سنگینی، وزنه. ۲) متانت، وقار. ۳) دشواری. ۴) کندی. ۵) بختک، کابوس. ۷) ناراحتی، غم و غصه.

~ لئق باسماق دچار کابوس شدن.

~ لئق قالدیرما وزنه برداری.

~ لئق قووه سی نیروی نقل.

~ لئق مرکزی مرکز نقل.

~ هاوا [ص.] هوای سنگین، هوای دلگیر.

~ هدیه لر [ص.] هدیه گرانبها.

~ یارا زخم مهلک، زخم حاد.

~ یانا [ص.] / ظ. درخور، مناسب، موقرانه.

~ بوخو [ص.] خواب سنگین، خواب عمیق.

~ یوک [ص.] بار سنگین، ثقیل.

~ - یونگول [۱. ۱] سبک و سنگین.

آباغی آغیر [ص.] بد قدم، بدین

الی آغیر کند، تنبل.

ایش لر آغیر گشدیر کارها به کندی پیش می رود.

چکی ده یونگول ده یرده { دایار } آغیر کم وزن پربها.

سنه آغیر باشا گلر برای توگران تمام می شود.

سوزومنه آغیر گلدی حرفهایش به من برخورد.

قولاغی آغیردیر گوشش سنگین است. بدشواری می شنود.

مسئولیتی آغیر لاشدیران حال لار موارد تشدید مسئولیت (در حقوق جزا).

آغیر لاهاق [ف. ۱] مهمان نوازی کردن، نوازش کردن، عزیز کردن، اعزاز و احترام کردن. ۲) باخ: آغیر.

آغیر ۱ (آغیر ۱) (۱. ۱) دهان، دهن. ۲) دهانه.

۳) مدخل، در، دم. ۴) دفعه، بار، مرتبه. ۵) لبه، تیغه. ۶) پوزه.

~ جزا [۱. ۱] اعمال شاقه، مجازات با اعمال شاقه، کیفر سخت.

~ جمعدک [ص.] تنه سنگین، چاق.

~ خاصیت خصوصیات ناخوشایند.

~ خبر [ص.] خبر تحمّل ناپذیر.

خسته لیک [ص.] بیماری وخیم، بیماری شدید و سخت.

~ خوره ک غذای سنگین، غذایی که هضم آن دشوار است.

~ زهملی ترسناک، خوفناک

~ سانباللی [ص.] متین، موقر.

~ سوزلر [ص.] حرفهای تلخ، سخن زننده.

~ صنایع [۱. ۱] صنایع سنگین.

~ طبیعت لی [ص.] متین، موقر.

~ قار برف سنگین، برف فراوان.

~ قوخو [ص.] بوی تند، بوی مشمّر کننده.

~ گلمک برخوردن، تحمّل ناپذیر بودن.

~ لانتاق ۱) سنگین کردن. ۲) دشوار کردن.

۳) کند کردن. ۴) تشدید کردن، وخیم کردن.

~ لاشدیرماق [ف. ۱] سنگین کردن. ۲)

تشدید کردن (مجازات). ۳) کند کردن. ۴) دشوار کردن.

~ لاشدیرجی [ص.] تشدید کننده (مجازات)، وخیم کننده.

~ لاشماق [ف. ۱] سنگین تر شدن، ثقیل شدن.

۲) مشکل شدن، دشوار شدن. ۳) وخیم تر شدن،

شدید شدن، تشدید یافتن. ۴) کند شدن، تنبل

شدن. ۵) گندیدن غذا، تند شدن (روغن و غذا)،

بیات شدن. ۶) چاق شدن، فربه شدن. ۷) حامله

شدن. ۸) موقر تر شدن. ۹) حس شنوائی را از

دست دادن، ضعیف شدن حس سامعه.

~ لاساق [ف. ۱] سنگینی کردن. ۲) باخ:

آغیر لاهاق.

~ لاندیرماق [ف.] سنگین تر کردن، شدت بخشیدن.

~ آپارماق بی مسئولیت سخن گفتن، بی تفکر حرف زدن، وراجی کردن.

آغزی آچیق [ص. ۱] اچمق، ابله، سفیه. (۲) حیرت زده، مبهوت.

~ آچیق قالماق از تعجب دهان کسی باز ماندن، حیرت کردن، سرگردان ماندن، مرود شدن.

~ آچیلماق از تعجب و حیرت دهان کسی باز ماندن.

~ آچیلماق (۱) دهان به بد گوئی و سرزنش باز شدن. (۲) سرجمعیت یا گله باز شدن (شروع به آمدن کردن).

~ آشائیشیب بنوائی رسیده، دستش بدم گاو بند شده.

~ اوڭلو [ص.] دارای زبانی آتشین، آتشین بیان، خشناک.

~ ائری (اگری) [ص.] کج دهن، زود رنج، ناراضی.

~ بوئوؤ (بوئون) [ص.] خوددار، سرتگهدار، رازدار.

~ بوئوؤلوک [ا.] خودداری، سرتگهداری، رازداری.

~ بوؤش [ص.] پرگو، دهن لقی، وراج، بر حرف.

~ بوؤلوق [ا.] پرگوئی، وراجی، دهن لقی.

~ بیر [ص. ۱] یکدل، یکزبان، متحد، هم عقیده. (۲) دارای یک در خروجی، دارای یک مخرج.

~ بیرلیک [ا.] یکدلی، یکزبانی.

~ بیریره ییغماق تراضی کردن، توافق کردن، همزبان شدن.

~ پوسته [ص.] بسته دهان.

~ پوزوق [ص.] بدزبان، فتعاش، دشنام گو، بی چاک دهن.

~ پولاد [ص.] قاطع، دارای نفوذ کلام.

~ پیس [ص.] فتعاش، دشنام گو.

~ جیریق (یثریق) [ص.] دهن لقی.

~ دوغالی [ص.] دعاگو، متدین، متظاهر بدین (ریاکار).

~ دوولو [ص.] تند مزاج، غضبناک.

~ ده یئمک بازبان خوش گول زدن، فریب دادن.

~ سولانماق دهن کسی آب افتادن، هوس کردن.

~ سوڈ اییی وئیر دهانش بوی شیرمی دهد، هنوز بچه است.

~ سوؤوماق مردن.

~ قارا [ص. ۱] صفت سنگ و گری. (۲) بدخبر، کسی که اخبار مرگ و شوم را برساند.

~ کسرلی { کاسارلی } [ص. ۱] قاطع، بزا. (۲) دارای نفوذ کلام، با اقتدار.

~ کؤپوکلنمک دهان کف کردن، عصبانی شدن.

~ کؤپوکلؤ [ص.] دهان کف آلود، غضبناک.

~ کیلیدلی (قیفیللی) [ص.] رازدار، دهانش چفت و بست دارد.

~ گئن [ص.] دهان گشاد.

~ گونه بوراخماق (گونه قالماق) بیکاره شدن، بی سرپرست شدن.

~ گؤنچک [ص.] پرگو، بر حرف، مشنگ.

~ نه دیر؟ چکاره است؟ جرأتش را ندارد.

~ وار دیلی بوخ بشوخی بکسی گفته می شود که حرف نمی زند و ساکت است.

~ هاوالی [ص.] گنده گو، هارت - پورت چی.

~ هئیشوره [ص.] بد دهن، فتعاش.

~ هرزه [ص.] هرزه گو.

~ یاری (یاریمچیق) [ص.] نیمه پر.

~ یاریق [ص.] لب شکری، لب شکافته.

~ یاستی [ا.] کلنگ دوسر.

~ یانماق دماغ سوختن، نتیجه معکوس گرفتن.

~ یاوا [ص.] بی نزاکت، فتعاش.

~ یاوالیق [ا.] فتعاشی، بی نزاکتی.

~ بئیلی [ص.] گنده گو، متکبر، مغرور.
 ~ بوخاری [ظ.] به سوی بالا، به طرف بالا.
 ~ یئرئیق [ص.] دهن لق، وراج.
 ~ یئرئیق لیق [ا.] دهن لقی، وراجی.
 آغزئم داسؤز دانیشیرام دارم حرف می زنم.
 آغزئما داش-تورباق رویم بدیوار، زبانم لال.
 آغزئمدان قاجیرئدئم از زبانم دررفت.
 آغزئم وای [ص.] عاجز، مردنی، بی جرأت.
 آغزئنا آغیز وئرکم دهن به دهن کسی
 گذاشتن، یکی به دو کردن.
 ~ آلماق (۱) برزبان راندن، (۲) بلعیدن (آتش).
 ~ ایت آلیب کفری شده، پاچه می گیرد، بهمه
 ناسزا می گوید.
 ~ باخا قالدئ مات ومبهوت ماند.
 ~ باخماق از کسی حرف شنوی داشتن، از خود
 اراده نداشتن وتابع اراده دیگری بودن.
 ~ بیرشئ قوئما ماق به چیزی لب نزدن،
 خوراکی نخوردن.
 (بیرنین) ~ چؤرک آتماق حق السکوت
 دادن.
 ~ سو آلیب سوسورسان دهانت آرد گرفته
 سکوت می کنی.
 ~ سؤز آتماق زیان دردهان کسی گذاشتن،
 حرف تودهان کسی گذاشتن، مستمک بدست
 کسی دادن.
 ~ قاؤوت آتماق (سو آتماق) سکوت
 کردن.
 ~ قدر [ظ.] لب به لب، لبالب.
 ~ قدر دؤلدورماق لب به لب پر کردن.
 ~ قورد دؤشمک بایکوت شدن، تحریم شدن،
 از طرف کسی مورد اعتناء قرار نگرفتن.
 ~ گتیرمک برزبان راندن.
 ~ گلنی { گلانی } سؤئله مک حرفهای
 درشت و خارج از نزاکت گفتن، هرچه دهانش
 آمد گفتن، نسنجیده برگوئی کردن.

~ گلدیشی کیمی بدون تأمل وتفکر وسخن
 گفتن، نسنجیده گفتن.
 ~ گؤتورمک بلند فریاد زدن (خانه را رو
 سرش گذاشتن).
 ~ لاییق شایسته خود، هرچه لایق خودش است.
 ~ یوغوزت سؤرتدؤلر سرش راشیره مالیدند.
 (بیرنین) آغزئلا اوتوروب دورماق
 بدستور کسی رفتار کردن، طبق عقیده کسی
 عمل کردن.
 آغزئندا بؤیؤمک درباره غذای نامطبوع و
 بد مزه گفته می شود که نمی توان بلعید.
 ~ دیشی قالمایشب زوارش دررفته.
 ~ لپه ایسلانئیر حرف تودهانش بند نمی شود،
 دهن لق است.
 آغزئندان بال آخماق سخنان شیرین و
 خوش آیند گفتن، از دهانش (زبانش) عمل
 می ریزد.
 ~ چؤره یینی قاپماق (آتماق) به حق
 کسی تجاوز کردن، حق کسی را تصرف کردن،
 نان کسی را ربودن.
 ~ چیخانئ قولاغئ ائشیتیمیر به حرف
 خودش اعتقاد ندارد، حرف می زند و عمل
 نمی کند، خیلی آهسته حرف می زند.
 ~ چیخماق از زبان در رفتن، نخواسته چیزی را
 گفتن.
 ~ دؤشمه مک همیشه سرزبان بودن، چیزی را
 مکرر گفتن.
 ~ دیلیندن دؤشمؤر زیاد ذکر کردن،
 مکرر خاطر نشان کردن، سرزبان بودن.
 ~ سؤد ایئی گلیر دهانش بوی شیر می دهد،
 بی تجربه است.
 ~ سؤزؤنو آتماق حرف از دهان کسی قاپیدن.
 ~ قاپماق از زیر زبان کسی حرف در آوردن، از
 گفته کسی اسراری را کشف کردن، زیر زبان
 کسی را کشیدن.

مۆدب گفتن.
 ~توتماق در دهان کسی را بستن.
 ~خشییره آج سخن نیکو بگو.
 ~فیلان زادبيله آچیبلار سقش را با فلان ...
 برداشته اند، تکیه کلامش است.
 ~قاباماق سکوت کردن، به سکوت وادار کردن.
 ~قائتارماق لبه تیز چاقو و نظایر آنرا به سنگ یا چیز سخت زدن و بر گرداندن.
 ~گژیته آچماق ولگردی کردن، وقت به بطلالت گذراندن.
 ~هاوایا آچماق بی توجه به مخاطب و موضوع پر گوئی کردن، پاهو سرائی کردن، هوائی حرف زدن.
 ~یوخلاماق زیر زبان کسی را کشیدن، نظر خصوصی کسی را تجسس کردن.
 ~یومماق لب فرو بستن.
 ~یغیشدیر لب و لوجهات را جمع کن، خفه شو.
 ~آغزئینن اولچوسونو ییلمک حرف دهن خود را فهمیدن، موقع و مقام خود را شناختن.
 ~دادئینن ییلمک خوش سلیقه بودن، از خوراکی لذت بردن.
 ~سوزونو ییلمک حرف خود را بلد بودن.
 ~سویو آخماق آب دهن کسی سرازیر شدن، دهان آب افتادن، هوس و آرزوی چیزی را کردن، حسرت چیزی را داشتن.
 ~اوچورو مون آغزئندا در لبه پرنگاه.
 ~ایت آغزئ [ا]. پوزه سگ.
 ~بازار آغزئ دم بازار، ابتدای بازار.
 ~یچاق آغزئ لبه چاقو.
 ~تویون آغزئندا در دهانه توپ، در تیررس توپ.
 ~نهلکه نین { تاهلو کانین } آغزئندا در آستانه خطر.
 ~چای آغزئ دهانه رودخانه.
 ~دؤرت یول. آغزئندا سر چهارراه، چهارراه.

~ قاقچیرتماق از دهانش پریدن، بی اراده رازی را گفتن، بی اختیار گفتن.
 ~قان قوخوسو گلیر بوی خون می آید، سر جگ دارد.
 ~وورماق (۱) تودهن کسی زدن. (۲) حرف کسی را قطع کردن.
 ~آغزئنی آچدیرماق به حرف کشاندن، به سخن واداشتن.
 ~آچانا (آچینجا) گوزونو آج زبان به بند و دیده بگشا، نستجیده سخن مگو.
 ~آچماق سخنان درشت گفتن، فحش و ناسزا گفتن، دهان گشودن.
 ~آچماق لب به سخن نگشودن، سکوت کردن.
 ~آچیب، گوزونو یومماق بی شرمانه ناسزا ~آراماق زیر زبان کسی را کشیدن، از زبان کسی حرف کشیدن، فکر کسی را خواندن.
 ~ازمک دهان کسی را خرد کردن (زدن).
 ~اووماق به دهان کسی کوبیدن، پوزه کسی را خرد کردن.
 ~الله { آلا } یولونا آچماق (۱) زیان به امر خیر باز کردن. (۲) سوال کردن، سائلی کردن.
 گفتن، بی ملاحظه سخن گفتن.
 ~اویمک دهان کسی را بوسیدن (به کسی گفته می شود خبر مسرت بخش و بجا بگوید).
 ~اهیمک ادای کسی را در آوردن، شکلک در آوردن، تقلید کسی را در آوردن، دهن کجی کردن.
 ~باغلاماق حق السکوت دادن، بادادن چیزی کسی را به سکوت واداشتن.
 ~بوزا وئردیلر سرش را شیره مالیدند.
 ~بوژوشدورمک لب و لوجه و رچیدن، اظهار ناراضایتی کردن.
 ~یچاق آچمیرمام گرفته.
 ~تمیز ساخلاماق زبان پاک داشتن، سخنان

دوښمن آغزئ زبان خصم.

بؤل آغزئ ابتدای راه، وړودی راه.

آغیز آچماق (۱) دهان باز کردن، لب به سخن
گشودن، سخن گفتن. (۲) التماس کردن،
درخواست کردن، تقاضا کردن.

~ آچماق (۱) سکوت کردن، لب ننگشودن.
(۲) التماس و تقاضا کردن.

~ آراهاق زیر زبان کسی را کشیدن، نظرو
عقیده کسی را تجسس کردن.

~ - آغیزا (~ با آغیز) [ظ.] لبالب، لب به
لب، سرریز، پر.

~ - آغیزا و ټرمک (۱) درگوشی حرف زدن.
(۲) جدل کردن، دهن به دهن کسی گذاشتن،
مشاجره کردن.

~ او جو [ظ./ص.] (۱) نوک زبانی، الکن. (۲)
با کراه، بی رغبت.

~ او د و [ا.] باروتی که به توپهای سرپر
می ریختند.

~ - بورنون بیر - بیرینه قارئشد ټرمق لب
ولوچه آویزان کردن، اخم کردن، اظهار تنقرو
اشمزاز کردن.

~ بوژمک لب ورچیدن، اظهار نفرت و نارضایتی
کردن.

~ بوژو شد ټرمک جمع شدن لب به هنگام
چشیدن مزه گس، لب ورچیدن به نشانه نفرت و
نارضایتی.

~ بوژو شد وړو جو دارای مزه گس.

~ بوژو غولوغو بد زبانی، فتعاشی.

~ دادئ مزه دهان، سلیقه، ذوق.

~ دان شفاهی.

~ دان آغیزا دهن به دهن، شایعه.

~ دان اثشیمه شایعه، افواهی.

~ دان اولماق از زبان افتادن (خیلی حرف زدن
و خسته شدن).

~ دان ابتي حرف.

~ دان دولما سرپر (تفنگ و غیره).

~ دان قابماق سخن از دهان کسی قاپیدن.

~ دولوسو (۱) لبریز، پر. (۲) باد دهان پر.

(۳) با صدای بلند، با تمام حنجره (فریاد کردن).

~ دینه نی (دثیه نی) قولاق اثشیمیر

خیلی سرو صدا است، پراز دحام و شلوغ است.

~ سوو [ا.] بزاق، آب دهان.

~ سوو ټمه نی [ص.] نوک زبانی، با اکراه.

~ سوو [ا.] شایعه، سخن بی اعتبار.

~ سیز [ص.] (۱) بی زبان، بی سرو زبان،

کم حرف. (۲) فروتن و خجول.

~ گلمه سی زخم دهان، زخم شیر.

~ لاشما [ف.ا.] (۱) مشاجره، منازعه. (۲)

فتعاشی. (۳) مشاوره و تبادل نظر.

~ لاشماق [ف.قار.] (۱) مشاجره کردن، منازعه

کردن. (۲) دشنام دادن. (۳) مشاوره کردن، تبادل

نظر کردن.

~ لاهاق [ا.] (۱) گاز گرفتن. (۲) پرخاش کردن.

(۳) نصیحت کردن.

~ لی (۱) دهان دار، دهنه دار. (۲) خوش بیان،

خوش گفتار، زباندار. (۳) آلتی که دم پریده داشته

باشد.

~ لیق [ا.] (۱) دهنه، افسار، پوزه بند. (۲) در،

درپوش. (۳) قیف. (۴) باروتی که به تفنگ های

چخماقی و سرپر می ریختند. (۵) توپره کاه که

به گردن اسب و غیره می بندند. (۶) دهنی (تلفن

و ساز و غیره).

آغیزا آلماق بر زبان راندن.

~ آلینماز بیر سوو سخن غیر قابل بیان

(مستهن).

~ دو شمک سر زبانها افتادن.

~ قویا جاق بیر شئی خوراکی، خوردنی.

اوړو ج آغیز با زبان روزه، روزه دار.

بیر آغیز دان [ظ.] (۱) از یک طرف. (۲) یکسره.

(۳) متفقاً، یکدل، یک زبان.

بیر آغیز اوخوماق یک دهان خواندن،
 یکبار آواز خواندن.
 آغیز [۱]. آغوز، شیر چند روز اول بعد از زایمان
 پستانداران، شیرماک «آغوز یا آغوز سودو»
 نیز گفته می شود.
 آغیل (آغل، آغلا، آغلی) (۱.۱) (عقل. ۲).
 شعور، هوش، درایت، ادراک. ۳. یاد، خاطره،
 حافظه. ۴. تدبیر، پند و اندرز.
 آغلا باتان (۱. سیغان، ۲. سیغیشان) (ص.).
 معقول، منطقی، قابل درک، قابل پذیرش.
 ۳. باتماز (ص.). نام معقول، غیر منطقی،
 غیر قابل درک.
 ۴. چاتماق به فکر رسیدن، فهمیدن، درک کردن.
 ۵. سیغماز باخ: آغلا باتماز.
 ۶. گلمز (ص.). غیر مترقبه، غیر منتظره.
 ۷. باخین (ص.). قابل درک، تقریباً منطقی.
 آغلی آزماق گمراه شدن عقل، دیوانه شدن.
 ۸. اوچماق هوش از سر کسی پریدن، عقل
 از سر کسی رفتن.
 ۹. باشینا گلکم سر عقل آمدن، از کارهای
 ناصواب دست کشیدن.
 ۱۰. باشیندا آدم معقول، آدم با درک و شعور.
 ۱۱. باشیندا اولماق پریشان خاطر بودن،
 حواس پرت بودن.
 ۱۲. باشیندان بیر قارئش بوخارئی کارهای
 نسجیده کردن.
 ۱۳. باشیندان گئتمک (۱) حواس پرت شدن،
 پریشان خاطر شدن. ۲. شیفته شدن.
 ۱۴. بوخونا بولاشیب (از ترس یا دستپاچگی یا
 حواس پرتی) نمی داند چه باید بکند، گه گیجه
 گرفته.
 ۱۵. چاشماق گمراه شدن.
 ۱۶. کسلی عقلش رسید، متوجه شد.
 ۱۷. کسمک به عقل جور آمدن، فهمیدن، قابل
 درک بودن.

۱۸. کسمیر عقلش قد نمی دهد، نمی فهمد.
 ۱۹. کم عقب مانده (ذهنی)، بی شعور.
 ۲۰. آغلینا قوئماق فکری را به کسی تلقین کردن.
 ۲۱. گتیرمک بیاد آوردن.
 ۲۲. گلکم به فکرش رسیدن، بیادش آمدن.
 ۲۳. گلنی سؤیله مک گفتن هرچه که به نظرش
 برسد.
 ۲۴. باتماق (باتماق) قابل درک بودن،
 قابل فهم بودن، قابل پذیرش بودن، پذیرفتن
 فکری.
 ۲۵. آغلینا آپارماق هوش از سر بودن، شیفته کردن.
 ۲۶. اودوزماق عقل خود را باختن.
 ۲۷. ایتیرمک عقل خود را از دست دادن.
 ۲۸. باشینا توپلاماق (یئغماق) افکار خود را
 متمرکز کردن، از کارهای نامعقول و ناشایست
 دست برداشتن.
 ۲۹. آغیل، آغیلا وئرمک مشاوره کردن، تبادل
 نظر کردن، فکرها را روبهم گذاشتن.
 ۳۰. آغیل دان اوستون دور مشورت بهتر از
 تکروی است.
 ۳۱. ائتمک عقل به خرج دادن، به موقع تدبیر
 کردن.
 ۳۲. اوئیرتمک (اوئرتمک) عقل سر کسی
 گذاشتن، راهنمایی و ارشاد کردن.
 ۳۳. دپشی [۱]. دندان عقل.
 ۳۴. سیز (ص.). بی عقل، بی شعور، نادان، جاهل،
 احمق.
 ۳۵. سیزباشین زحمتین آباق چکر نادانی
 موجب زحمت است.
 ۳۶. سیزلاشماق [ف]. کم عقل تر شدن، احمق تر
 شدن.
 ۳۷. بیئرلیق [۱]. بی عقلی، بی شعوری، نادانی،
 حماقت.
 ۳۸. کسمز (ص.). نام معقول، غیر قابل قبول،
 نادرست.

- ~ کسن [ص.] قابل درک، فهم شدنی، مطابق عقل و منطق.
- ~ لاشماق [ف.] عاقل شدن، مؤدب شدن، اصلاح شدن.
- ~ لاندیرماق [ف.] برسر عقل آوردن، اصلاح کردن.
- ~ لاندیرلماق [ف.م.] اصلاح شدن، برسر عقل آورده شدن.
- ~ لانماق [ف.] برسر عقل آمدن، عاقل شدن، اصلاح شدن، مؤدب شدن، براه آمدن.
- ~ لی [ص.] (۱) عاقل، اندیشمند، خردمند (۲) باهوش، باشعور (۳) معقول، مؤدب، باتریت.
- ~ لی - باشلی [ص.] درست و حسابی، سنجیده.
- ~ لی - کاماللی [ص.] با عقل و کمال، باتریت، مبادی آداب.
- ~ لی لیق [ا.] معقول (بودن)، هوشیاری.
- ~ باشدادئیل، باشدادئر عقل به سن نیست.
- ~ یانا [ظ.] (۱) عاقلانه (۲) تخمینی، تقریبی.
- بو آغلی میوزه کیم اویره ندی این تدبیر (اندرز) را چه کسی به شما آموخت.
- آغیل ۲ (آغول) [ا.] آغل، طویله رویار، محوطه محصور که دام‌ها را در آنجا نگهداری می‌کند.
- آغیمتیل (آغیمسوؤ، آغیمسبل) [ص.] سفید گونه، متمایل به سفید، سفید نما.
- ~ لیق [ا.] متمایل به سفیدی، حالت سفیدی.
- آفت { آفات } [ا.ع.] (۱) آفت، زیان، صدمه (۲) دختر یا زن زیبا و طناز (۳) آتشبار، زیرک.
- آفتافا (آفتابا، آفتاؤ) [ا.] آفتابه.
- آفتامات باخ: آفتومات.
- آفرین { آفرین } [ندا.فا.] آفرین، احسن.
- ~ آلماق تشویق شدن، آفرین گرفتن (محصل از معلم).
- آفتایی [ظ.فا.] افواهی.
- آفیش [ا.فر.] آفیش، آگهی، اعلان، (مصور).
- آقا باخ: آغا.
- آقچا باخ: آغچا.
- آقرار [ص.لا.] کشاورزی.
- آقرو ... [یو.] پیشوند به معنی کشاورزی، مربوط به کشاورزی.
- ~ نومیئا علوم مربوط به کشاورزی.
- آقساتماق [ف.] (۱) موجب لنگیدن شدن، لنگانیدن، لنگاندن (۲) کند گرداندن.
- ایشی ~ لنگ کردن کار، امروز و فردا کردن، بتأخیر انداختن، کند کار کردن.
- آقساق (آخساق) [ف.] (۱) لنگ، چلاق، شل. (۲) کند.
- ~ لیق [ا.] لنگی، چلاقی، کندی.
- آقساماق [ف.] لنگیدن، لنگ شدن (کار).
- آقشام باخ: آخشام.
- آکادمی { آکادئمی } [یو.] فرهنگستان، آکادمی.
- آکت [ا.لا.] (۱) سند رسمی، صورتجلسه، شهادتنامه، تصویبنامه، موافقتنامه (۲) عمل، حرکت، فعل.
- آکتوآل [ص.فر.] مبرم، ضروری.
- آکتیور [ا.فر.] هنرپیشه، بازیگر، آکتور.
- ~ لوق [ا.] هنرپیشگی، بازیگری.
- آکوشکا (آتوشکا) [ا.ر.] پنجره.
- آگشت [ا.لا.] نماینده، آژانس.
- ~ لیک [ا.] نمایندگی.
- آل ۱ [ا.] سرخ، قرمز، شنگرفی، جگری، گلگون (۲) سرخاب، ماتیک.
- ~ آت [ص.] اسب کنند، بور.
- ~ آلما [ص.] سیب سرخ.
- ~ الوان [ف.] رنگارنگ.
- ~ بائراق [ص.] پرچم سرخ.
- ~ لاشماق [ف.] باخ: آلاماق.
- ~ لانماق باخ: آلاماق.
- ~ لیق [ا.] سرخی، قرمزی.

~ لئ - گوللو [ص.] رنگین، رنگارنگ،
پر گل و ریحان.

~ یاناق [ص.] گونه گلگون.

آل ۲ [۱.۱] حبله، مکر، ریا. ۲) آل (جنتی که به
سراغ زائومی آید)، نام دیوی مادینه، پری بد کار
در خرافات که به شب ششم به سراغ بچه می رود و
او را می کشد.

~ آروادی زنی سخت بی حیاء و بد رفتار.

~ باسماق آل به سراغ زائو آمدن، دچار
کابوس شدن.

~ دیل مکر، دروغ.

آل ۳ [۱.۱] خاندان، آل، تبار. ۲) نوعی پارچه. ۳)
خرید. ۴) صیغه امر از آلمات: بگیر!

~ آل دا گییشه ر یاراشیر، شال دا گییشه ر
یاراشیر از پارچه آل یا شال لباس بپوشد به او
پرازنده است.

آل قاپی دا، سات قاپی دا دم در بخرودم
در بفروش (شعار تاجر ترسو و بزدل).

آل - وئر خرید و فروش.

آلا ۱ [ص.] ۱) رنگارنگ، الوان، ابلق. ۲) رنگ قهوه
روشن، بلوطی رنگ. ۳) لک و بیس، خالدار.
۴) لگه. ۵) پیشوند به معنی: نیمه، نیم، ناقص،
تقریباً، رنگارنگ. ۶) مخلوط، درهم.

~ او یاق [ص.] نیمه بیدار.

~ بابات [ظ./ص.] نه خوب نه بد، متوسط،
قابل قبول.

~ بائداق [ص.] رسوا، بدنام.

~ بزک [ص.] رنگین، الوان، رنگهای ناهمگون.
~ بزک لیک [۱.] رنگارنگی.

~ - بولا [ص.] ۱) رنگ به رنگ، رنگارنگ،
الوان. ۲) درهم و آشفته. ۳) حالت چیزی که با
چشم خواب آلوده دیده شود.

~ بیشمیش [ص.] نیم بز، نیم پخته.

~ پلنگ [ص.] مثل پوست پلنگ، دارای خالهای

سفید و سیاه، دارای رنگهای درهم و برهم.

~ پورتو [ص.] نیم پخته، نیمه سرخ شده.

~ - تالا [ص.] اینجا و آنجا، پراکنده.

~ توران [ص.] هوای گرگ و میش، هوای
تاریک و روشن، غروب.

~ تورانلیق [۱.] گرگ و میش، غروب.

~ جا [ص.] رنگارنگ، ابلق، دارای رنگهای
درهم، باخ: آلاجا.

~ چائی [ص.] سیاه و سفید (رسمان).

~ چاریوؤ (چالپوؤ) [۱.۱] باران توأم با
برف، تگرگ، بوران، برف همراه با باد و سوز،
کولاک برف. ۲) ایام زمستان بعد از چله
کوچک، اسفندماه.

~ چیمی [ص.] نیم بز، ناپخته، نیم رس.

~ ده یمیش [ص.] نارس کال.

~ سوؤتول [ص.] ۱) نیم رس، خوشه شیری گندم.
۲) نیم بز، نیم پخته.

~ قارا [ص.] ۱) نیمه تاریک. ۲) خطوط کج و
موج.

~ قارانلیق (توران) [۱.] تاریک روشن
صبح (غروب)، هوای گرگ و میش.

~ قارماق [ص.] نیم بز، خوب نپخته.

~ قارین [ص.] نیمه سیر.

~ قورا [ص./۱.] کال، نارس. ۲) غوره ای
که آبدار شده و هنوز نرسیده است.

~ قورو [ص.] نیمه خشک، مرطوب، نم دار.

~ قولای [ظ.] متوسط، قابل قبول.

~ کؤلگه [۱.] سایه روشن، جایی که لگه های
سایه و لگه های روشن داشته باشد.

~ گوز چشم روشن، چشم آبی رنگ، درشت،
برنگ آبی روشن. یکی از اوصاف زیبایی چشم
که در ادبیات کتبی و شفاهی آذربایجان بسیار
استعمال شده و می شود.

~ لاتماق باخ: آلالماق.

~ یاریم [ظ./ص.] نیمه تمام، ناقص، نیمه پر.

~ لئ [ص.] طلبکار، بستانکار، داین.
~ - وئره جیک [ا.] دریافتنی، پرداختنی،
دریافت - پرداخت.
آلاجاغی، وئره جه ئیسنی اوده میسر
در آمدش، کفاف مخارج را نمی دهد.

آلاجاقاناد [ا.] سهره زرد.
آلاجهره {آلاجاهرا} [ا.] سرخ زنبور خوار.
(Janudae) انواع مختلف به نامهای آلتی قارا،
قیمر میزی باش، بوز موسوم است. ۲) نام نوعی
درخت کوهستانی.

آلاجی باغ: آلاجیق.
آلاجیق [ا.] آلاجیق، چادر، خیمه، اویه، داربست
جویی یا حصیری در باغ.
آلاخ - بولاخ [ص.] آدم مست عنصر، متزلزل،
ناپایدار.

آلارم [فر.] اعلام خطر.
آلازلاماق [ف.] سرخ کردن (زغال)، مشتعل
کردن، ملتهب کردن.
آلازلاماق [ف. م.] مشتعل شدن، سرخ شدن
(زغال).

آلاسیوان [ا. / ص.] جادر الوان.
آلاش [ا.] رنگارنگ.
آلاشا [ا. / ص.] یابو، اسب نحیف. ۲) سلیطه
(دختر).

آلاشیق - بولاشیق [ص.] مه آلود، نار.
آلاغ باغ: آلاق.
آلاعاج [ا.] تیری که برای علامت گذاری در
سرحداث نصب می کنند، تیری که برای نشان
دادن فاصله در کنار جاده ها نصب می کنند.

آلاف (آلاق) [ا. ع.] علف.
~ لاما [ف. ا.] تلیف.
~ لاماق [ف.] تلیف کردن.
آلافرنگ [فر.] آلافرنگ، فرنگی مآب.
آلاق (آلاف، آلاغ) [ا.] علف، هرزه.
~ ائله مک وجین کردن.

~ بارئیمچیق [ظ. / ص.] نیمه کاره،
نیمه کامل، ناقص. ۲) سرسری، سرهم بندی شده.
~ یئتیشمیش [ص.] نیم رس، کال، میوه ای
که آبدار شده ولی کاملاً پخته است. ۲) نیم پخته،
نیم پز.

آلا ۲ انگشتان دست را باز کرده و به سوی طرف
تکان می دهند و به این ترتیب نفرت خود را نشان
می دهند.
~ باخ خاک بر سر!

~ چیغارتماق شکلی در آوردن، دماغ سوخته
گفتن.

~ کول باشینا خاک بر سر!
~ وئرمک باخ: آلاجیغارتماق.
آلا ۳ [ف.] بگیر، بیا!
~ گؤتور گئت بگیر! بردار ببر.

آلاباجاق [ا. / ص.] اسبی که از زانو بیائین سفید
رنگ باشد.

آلاباختا [ا.] کبوتر صحرائی، کبوتر جنگلی،
کبوتر چاهی.

آلاباش [ا.] سگ شکاری.
آلابانچی باغ: آلامانچی.

آلاپیسرائاق [ا.] نوعی قارج که در میان علف ها
می روید.

آلاجا [ص.] الوان، رنگارنگ، ابلق، دارای رنگهای
درهم و برهم.

~ لانتماق [ف.] ۱) رنگارنگ شدن، رنگ برنگ
شدن. ۲) رنگ عوض کردن. ۳) رنگارنگ دیدن.
~ لئ [ص.] رنگ برنگ.

~ لئق [ا.] رنگ بزنکی، تلون.
گؤزو آلاجالائیئر چشمانش رنگ دیگر می بیند،
طور دیگر می بیند.

گؤزلری آلاجالانمیش چشمانش خون گرفته،
چشمانش سرخ شده.

آلاجاق [ا.] طلب، دریافتنی، گرفتن، بستانکاری،
دریافتی.

آلت { آلت } [۱.ا] تحت، تحتانی، زیر، زیرین.
 (۲.ته.۳) پائین.
 آلت - آلتا، اوست، اوسته دروضع مرتب
 ومنظم.
 ~ چنه [۱.ا/ص] فک پائین، فک زیرین.
 ~ داقالائین جانئی چیئخسین وای بر مغلوب.
 ~ داقالماق مغلوب شدن.
 ~ دان [ظ] از زیر، از پائین.
 ~ دان - آلتا [ظ] از زیر کی، مخفیانه، پنهانی.
 ~ دوداق [۱.ا/ص] لب زیرین.
 ~ لیتی [۱.ا] (تخت کفش. ۲) پایه، اساس. (۳)
 زیرین، آنچه که در زیر قرار دارد. (۴) زیلو،
 چیزی که روی آن نشینند.
 ~ - اوست باخ: آلت - اوست.
 آلتین تاثیرماق خیس کردن جا (بچه).
 آلتینا آلتاق زیر گرفتن، زمین زدن، تحت سلطه
 قرار دادن.
 آلتیندا [ظ] در زیر، تحت (فشار).
 آلتیندا قالماق تحت فشار چیزی ماندن، تحمل
 کردن، زیر (منت کسی) ماندن.
 آلتیندان [ظ] از زیرش.
 آلتیندان چیئخماق رها شدن، در رفتن.
 آلتیندان قاجماق از زیر کاری در رفتن، شانه
 خالی کردن.
 آلتیندان گیریب، اوستوندن چیئخماق (۱)
 زیرورو کردن، درهم و برهم کردن. (۲) ثروتی را با
 ولخرجی به هدر دادن.
 آباق آلتی [۱.ا] زیر پا، کفش کن، پاندار.
 سوزون آلتیندا قالماق مأخوذ به حیا شدن،
 زیر منت کسی ماندن.
 مینت آلتیندا قالماق زیر منت کسی ماندن.
 آلت - اوست [ظ] از زیرورو، درهم و برهم،
 پشت و رو، زیر و زیر.
 ~ اثتمک (ائله مک) زیرورو کردن، درهم و
 برهم کردن، بهم زدن.

~ چالان [۱.ا] علف چین.
 ~ چیلیق [۱.ا] علف چینی، وجین گری.
 ~ چین [۱.ا] علف چین، آلت علف چینی.
 ~ لاماق [ف] وجین کردن، علف چیدن.
 ~ لانماق [ف.م] وجین شدن.
 ~ لی [ص] پر از علف هرز، پر علف.
 ~ لیتی [۱.ا] علفزار.
 آلایائی [۱.ا] در بزرگ، در ورودی، طاق دروازه.
 آلایارغا [۱.ا] کلاغ سیاه و سفید، زاع کبود.
 آلایاناد [۱.ا] باخ: آلایاناد.
 آلایورت [۱.ا] از انواع کک که آفت حیوانات است.
 آلاگول [ص] دارای آبگیرهای پراکنده.
 آلایانماق [ف.ا] گشاد شدن (چشم). (۲)
 جوگندمی شدن (مو).
 آلان [ف.ص] خریدار، مشتری، گیرنده.
 آلانا [۱.ا] جوزقند، میوه خشک توپر، درون شفتالو
 و گلابی و غیره را با گردو و کشمش و غیره پر کرده
 و خشک می کنند.
 آلانقور [۱.ا] خرمن کوچک آتش.
 آلاهی (۱) باخ: علیحده. (۲) علیحده، جدا، دیگری،
 غیر.
 آلائی^۱ [۱.ا] گروه، دسته، فوج، هنگ، صف، توده،
 جماعت.
 آلائی - آلائی دسته - دسته، گروه - گروه،
 فوج - فوج.
 آلائی^۲ [۱.ا] فلات.
 آل - الوان [ص] رنگارنگ، الوان.
 آلتی باخ: آلا^۲.
 آلبالی [۱.ا] آبالو.
 ~ لیتی [۱.ا] باغ آبالو.
 آلبوخارا [۱.ا] آلو، آلبوخارا، آلو خشک
 انواع: ساری آلبوخارا، قارا آلبوخارا.
 آلبوم [۱.فر] آلبوم، کتابچه عکس، جنگ شعر.
 آلب [ص] قهرمان، شجاع، دلاور، پهلوان.
 آلت { آلات } [ع.ا] آلت، ابزار، افزار، وسیله.

- ~ اولماق زیر و رو شدن، پریشان خاطر شدن، دگرگون شدن.
- آلتیش [سای] شصت.
- آلتیشینجی شصتمین.
- آلتون [ا. ۱] طلا، زر. ۲) سرخ رنگ.
- ~ لئی [ص.] طلائی، زراندود.
- آلتی [سای] شش.
- ~ آچیلان [ا.] فنگ شش لول.
- ~ بوجاقلی شش گوشه، شش ضلعی، شش پهلو.
- آلتینجی ششم، ششمین.
- ~ یانلی شش بر، شش پهلو.
- آلچا [ا.] آلوچه، گوجه.
- ~ لئی [ا.] باغ آلوچه.
- آلچالتماق باخ: آلچالتماق.
- آلچاق [ص. ۱] پست، کوتاه، کم ارتفاع. ۲) دون، پست، فرومایه، خوار، نامرد، ترسو، جبون. ۳) نامرغوب، کم بهاء، کم ارزش.
- ~ آدام [ا.] آدم پست، آدم رذل، فرومایه.
- ~ بوئلو [ص.] قد کوتاه.
- ~ جا [ص.] کوتاه، کمی کوتاهتر.
- ~ جاسینا [ظ. / ص.] با پستی، خائنه.
- ~ جادان [ظ. ۱] آهسته، به آهستگی. ۲) از ارتفاع کم.
- ~ داخما [ص.] کلبه سقف کوتاه.
- ~ داغ [ص.] کوه کم ارتفاع.
- ~ سس [ص.] صدای آهسته.
- ~ گرگین لیک [ا.] فشار ضعیف (برق).
- ~ لاتماق [ف. ۱] کوتاه کردن. ۲) پست کردن، تحقیر کردن.
- ~ لاشدبئرماق [ف.] باخ: آلچاقلاندبئرماق.
- ~ لاندبئرماق [ف. ۱] کوتاه کردن. ۲) کوچک کردن، تحقیر کردن، خوار کردن.
- ~ لاندبئرللماق باخ: آلچالدبئرللماق.
- ~ لاماق [ف.] تحقیر کردن.
- ~ لاتماق [ف. م. ۱] تحقیر شدن، خوار شدن، کوچک شدن. ۲) کوتاه شدن.
- ~ لئی [ا.] کوتاهی، پستی (ضد بلندی). ۲) بدی، نامرغوبی، کم ارزشی. ۳) خواری، پستی، دثانت، رذالت، ناجوانمردی.
- آلچالتماق [ف. ۱] پست کردن، تحقیر کردن، خوار شمردن. ۲) کوتاه کردن. ۳) کم بهاء کردن، پائین آوردن (ارزش). ۴) آهسته کردن (صدا). ۵) تنزل دادن.
- آلچالدبئرجی [ص.] تحقیر آمیز.
- آلچالدبئرللماق [ف. م.] باخ: آلچالدبئرللماق.
- آلچالدبئرللماق [ف. م. ۱] تحقیر شدن، خوار شدن، پست شدن. ۲) کوتاه شدن. ۳) آهسته شدن (صدا). ۴) تنزل یافتن (قیمت، رتبه).
- آلچالماق [ف. ۱] پست شدن، تحقیر شدن. ۲) احساس حقارت کردن، سرفروزد آوردن. ۳) کوتاه شدن. ۴) نزول کردن، تنزل کردن. ۵) ضعیف شدن (صدا).
- آلچالیب - آشینماق [ف.] تحقیر شدن، احساس حقارت کردن، خرد شدن.
- آلچئی اصطلاحی درقاب بازی.
- آشینئی آلچئی دورماق شانس آوردن، شانس برد داشتن.
- آلداتما (آلاتما) [ف. ا.] گول، فریب، نیرنگ زنی، انحراف، اغواء، اغفال.
- آلداتماق [ف. ۱] گول زدن، فریب دادن، نیرنگ زدن. ۲) اغواء کردن، اغفال کردن، به اشتباه انداختن. ۳) فریفتن، منحرف ساختن. ۴) رنگ کردن (کسی). ۵) مغبون کردن. ۶) خیانت کردن، بی وفائی کردن.
- آلدادیجی [ص.] گمراه کننده، فریبکار، فریبده، فریب دهنده، گول زن، گول زنک، نیرنگ باز.
- ~ لئی [ا.] فریبکاری.
- آلدادیللماق [ف. م.] بوسیله کسی فریب خوردن، گول خوردن، به انحراف کشانیده شدن.
- آلدانما [ف. ا.] فریب خوردگی، فریب خوری،

~ آغیئل وئرسین خداوند عقل معاش

عطا فرماید، خدا عقل بدهد.

~ - آلاهی! خدایا! خدایا.

~ آمان دئیر ترا بخدا!

~ ائله سین خدا کند!

~ ائله مه سین (~ ائله مه میش) خدای

نکرده، خدا نکند.

~ اجیر - صبیروئرسین خداوند به

شما صبر و اجر عطا فرماید.

~ اسکیگ ائتمه سین (ائله مه سین)

خداوند (سایه اش) را از سر شما کم نکند.

~ باشاجان ائله سین بابای هم پیرشوید،

خداوند توفیق عطا فرماید.

~ باغیشلا سین خدا ببخشد، خدا ببخشايد.

~ بلا سینئ وئرسین جزایش با خدا.

~ بلالاردان حفظ ائله سین خداوند شمارا

از بلایا حفظ فرماید.

~ بؤیوک، آلتی گن خدا بزرگ است و ملکش

وسیع.

~ بؤیوک دوور خداوند بزرگ است، خدا کریم

است.

~ بیرینه دولت وئرب، بیرینه ذلت

خداوند یکی دولت و به دیگری ذلت داده است.

~ بیلیر خداوند داناست، خدای دانند! کسی

نمی داند.

~ بیلیر کی نه بؤلون آدامی دئیر

خداوند داناست که هر کس اهل چه طریقتی است.

~ پائی صدقه در راه خدا.

~ جزا سینئ وئرسین خداوند جزایش را بدهد،

جزایش با خدا.

~ حقّی اوچون به حق خدا، بخدا قسم.

~ خاطیرینه (عشقینه) بخاطر خدا، بنام

خدا.

~ دامینا گؤره قار وئره ر خداوند به هر کس

به اندازه لیاقتش عطا کند.

گول خورد گی.

آلدانماق [ف.] گول خوردن، فریب خوردن، اغواء

شدن، اغفال شدن.

آلدائیش [ا.] فریب، گمراهی، اغفال، اغواء.

آل - ده ئیشیک (۱) مبادله، معاوضه. (۲) عوضی.

آلدئر تماق باخ: آلدئرماق.

آلدئرماق [ف. م.] (۱) بوسیله کسی خرید کردن.

(۲) زیر بار و برداشتن. (۳) به اجبار گرفتن، بوسیله

دیگری گرفتن. (۴) بوسیله دیگری عکس گرفتن.

آلدئی - قاچدئی [ا.] بازی « دستش ده »، نوعی

بازی کود کانه. (۲) هرج و مرج.

آلغئی ساتغئی [ا.] بیع، معامله، خرید و فروش،

داد و ستد.

آل قئرمیزی [ص.] سرخ تند، قرمز پررنگ.

آل قیش [ا.] (۱) استقبال. (۲) درود، تحیت، تهیت.

(۳) کف زدن، دست زدن. (۴) تشویق، تحسین.

(۵) دعا، ثنا.

~ لاماق [ف.] (۱) استقبال کردن. (۲)

درود گفتن. (۳) مورد تشویق قرار دادن، تحسین

گفتن. (۴) کف زدن، دست زدن، ابراز احساسات

کردن. (۵) رواج دادن، رونق دادن.

~ لانماق [ف. م.] مورد استقبال قرار گرفتن،

تشویق شدن، مورد تشویق قرار گرفتن.

آلکول (آلکوفول) [ا. فر. / ع.] الک، عرق.

آلکولیزم [ا.] اعتیاد به مشروبات الکلی.

آلکولیک [ص.] معتاد به مشروبات الکلی،

دائم الخمر.

آلاف [ا. ع.] علف و علوفه فروش، کاه و یونجه

فروش، باخ: علف.

~ لئق (~ چئلئق) [ا.] علفی، علوفه فروشی.

آلانماق [ف.] (۱) گلگون شدن، سرخ شدن،

قرمز رنگ شدن. (۲) باخ: آلدانماق.

آلاه باخ: الله.

~ آختار جئلئق [ا.] خدا جوئی.

آلاها شوکور شکر خدا، سپاس خداوند را.
 ~ یالوار به خدا توسل کن، از خدا بخواه.
 آلاه دان خدائی، بخاطر خدا، از جانب خدا.
 ~ دان اوتان شرم کن، حیاء کن.
 ~ دان قسورخ از خدا بترس! بترس از خدا.
 ~ دان قورخماز [ص.] بی چشم و رو، ظالم،
 خداشناس، شرور.
 ~ ایشینه باخ کار خدا را چه دیدی، تقدیر الهی
 را بین.
 ~ بلاسئ بلای آسمانی، خیلی شرور و نا آرام.
 ~ تنبلی آدم خیلی تنبل.
 آلاهئین حکمتی حکمت خداوندی.
 آلاهئین گوئو روز خدا، هر روز.
 آلاهئین ایشینه ال آپارماق اولماز در کار خدا
 دخالت نتوان کرد.
 آلولو [انگل.] الو، خطاب در مکالمات تلفنی.
 آلما [ا. / ف.] (۱) سیب. (۲) از مصدر «آلماق»:
 اخذ، وصول، خرید.
 ~ کیمی [ص.] سرخ، گلگون (گونه).
 ~ لیق [ا.] (۱) باغ سیب. (۲) باغ: آلمالیق.
 ~ یاناق [ص.] گونه‌های چون سیب سرخ، گونه
 برجسته.
 آلمائی دردبلر سیب را چیدند.
 آلما [ف.] صیغه نفی امر از مصدر «آلماق»، (در
 آخر کلمه، حرف «آ» کشیده تلفظ می‌شود و
 نکیه روی آن است). نگیر!
 آلماجیق [ا.] گونه، برجستگی شقیقه.
 آلماز [ا.] الماس.
 ~ جیلالاما تراش دادن الماس.
 آلمازی [ص.] الماسی، شفاف، صاف.
 آلماق [ف.] (۱) گرفتن. (۲) خریدن. (۳) بدست
 آوردن، کسب کردن، دریافتن، دریافت داشتن،
 تحصیل کردن. (۴) به همراه بردن، با خود بردن.
 (۵) برداشتن، برگرفتن. (۶) فرا گرفتن، احاطه
 کردن. (۷) ضبط کردن، توقیف کردن. (۸) محروم

~ در دده بارادیب، درمان دا خداوند درد را
 آفریده درمان هم.
 ~ دوققوزوندا وئردیگینی، سگیزبنده
 آلماز سرنوشت هر کس محتوم است.
 ~ رحمت ائله سین خدا رحمت کند!
 ~ رحمتینه گئتمک به رحمت ایزدی پیوستن.
 ~ ساخلاستین خدا حفظ کند.
 ~ ساغ الی، سؤل اله محتاج ائله مه سین
 خداوند کسی را محتاج همسایه نکند.
 ~ سلامت لیک وئرسین سلامت! خداوند
 سلامتی عطا فرماید.
 ~ سنین الینی یونگول، ایشینی آواندا
 ائله. سین خداوند به بازوی توقوت و به کار تو
 توفیق دهد.
 ~ سیئز [ص.] (۱) خداشناس، بی دین، کافر.
 (۲) بی انصاف، ستمگر.
 ~ سیئرلیق [ا.] (۱) خداشناسی، بیدینی، کفر.
 (۲) بی انصافی، ستمگری.
 ~ طرفی خدا وکیلی، منصفانه.
 ~ عشقینه به خاطر خدا.
 ~ عؤمور وئرسین خداوند طول عمر عطا
 فرماید.
 ~ قبول ائله سین انشاء الله که قبول است.
 ~ قووت وئرسین خدا قوت!
 ~ قوئسا انشاء الله، اگر خدا بخواهد.
 ~ گؤسترمه سین آن روز پیش نیاید! خدا
 نکند، خدا نکرده.
 ~ لیق [ا.] خدائی، ادعای خدائی، فرمانروائی،
 مطلق.
 ~ وئرسین خدا ببخشد.
 ~ وئرره اگر خدا بخواهد، انشاء الله.
 ~ ووروب نمی تواند! قدرت ندارد، جرأت
 ندارد، جرأتش را ندارد.
 آلاها باخ خدا را در نظر بگیر.
 آلاها تاپشیردئم بخدا سپردم.

کۆنلۆنۆ ~ دل کسی را به دست آوردن.
مکتوب ~ نامه دریافت داشتن.
یوغورتدان کره ~ از ماست کره گرفتن.
یول ~ (یولون آلیب گئیدی) راهش را
گرفت و رفت.

آلماقوردو [ا.] کرم سب.
آلما گووه سی [ا.] آفت و بید سب (نوعی حشره
زبان آور).

آلمالیق [ا.] فرو رفتگی بالای چشم اسب.
آلنی باخ: آلین.
آل- وئر [ا.] خرید و فروش، معامله، داد و ستد،
تجارت، سوداگری.

~ چی [ا.] تاجر، معامله گر، سوداگر.
~ چیلیک [ا.] تجارت، داد و ستد، سوداگری.
آلوده [ص. فا. ا.] (معتاد ۲) (دلبنسته، مفتون ۳)
آلوده، لگه دار.

~ اولماق معتاد شدن، مفتون شدن، لگه دار شدن.
~ چیلیک [ا.] اعتیاد، دلبنستگی.
~ لیک [ا.] (اعتیاد، شبنگی ۳) آلودگی.
آلوق [ا.] الو، شعله، لهیب، زیانه آتش.
~ ساچان [ص. ا.] (شعله افکن ۲) شعله ور.

~ سوز [ص.] بی شعله.
~ لاتماق باخ: آلولاتدیрмаق.
~ لاندیئرماق [ف. ا.] (مشتعل گردانیدن،
شعله ور کردن ۲) تشدید کردن، حدت
بخشیدن ۳) آتش زدن ۴) داغ کردن، تحریک
کردن، برانگیختن.

~ لاندیئرلماق [ف. م. ا.] بوسیله دیگر مشتعل
گردیدن، شعله ور شدن.
~ لانما [ف. ا.] اشتعال، برانگیختگی.

~ لانماق [ف. ا.] (مشتعل شدن، شعله ور شدن،
زیانه کشیدن ۲) شدید شدن، شدت گرفتن ۳)
آتش گرفتن ۴) داغ شدن، گر گرفتن، تحریک
شدن.

~ لو [ص. ا.] (شعله دار، مشتعل، شعله ور،

کردن، سلب کردن ۹) استخراج کردن، بیرون
کشیدن، تولید کردن، تهیه کردن ۱۰) فتح
کردن، تصرف کردن، تسخیر کردن، غلبه
کردن، مسلط شدن ۱۱) خوردن، نوشیدن،
چشیدن ۱۲) ازدواج کردن، متأهل شدن، زن
گرفتن ۱۳) به اسارت گرفتن ۱۴) پذیرفتن،
عهده دار شدن، قبول کردن ۱۵) بلند کردن،
در آوردن ۱۶) کوتاه کردن، بریدن ۱۷)
فهمیدن، فرا گرفتن.

آرواد ~ زن گرفتن، متأهل شدن، ازدواج
کردن.

آمانینی الیندن ~ سلب آسایش کردن.
اله ~ بدست گرفتن، تحت اختیار و اراده خود
در آوردن.

انتقام { ینتیقام } آلماق انتقام کشیدن،
قصاص کردن.

اؤزونو اله ~ بر خود مسلط شدن، خود را جمع
و جور کردن.

اؤستونو ~ چیره شدن، تسلط یافتن، دست روی
چیزی گذاشتن.

بوزج ~ وام گرفتن.
بوئنونو ~ گردن گرفتن، بعهده گرفتن، قبول
کردن، پذیرفتن.

چورک ~ نان خریدن.

حسابا آلماق به حساب آوردن، به حساب
گرفتن، محترم شمردن.

داغ باشینی دو مان آلدی ارتفاعات کوه را مه
فرا گرفت.

دوشمنین دؤوره سیننی آلماق دشمن را
احاطه کردن، دشمن را محاصره کردن.

دینجی فی ~ استراحت کردن، نفس تازه کردن.
ساتین ~ خرید کردن، خریدن، خریداری
کردن.

سوز ~ قول گرفتن ۲) اجازه صحبت گرفتن.
قاش ~ زیر ابرو برداشتن.

آتشین. ۲) بر حرارت، با شور و شوق.

~ لوسویا [ا.] کوره حرارتی.

آلی [ا.] آلو.

آلیب - ساتما [ا./ف.ا.] خرید و فروش، معامله، تجارت، سوداگری.

آلیب - ساتماق [ف.] خرید و فروش کردن، داد و ستد کردن، معامله کردن، تجارت کردن، سوداگری نمودن.

آلیجی [ص./ا.] خریدار، مشتری. ۲) گیرنده، دریافت کننده، دستگاه گیرنده. ۳) تحویل گیرنده. ۴) شکارگر (پرنده)، شکاری، درنده. ۵) تیزبین، تیزهوش، چابک.

~ قوش [ص.] پرنده شکاری (مثل شاهین).

~ گوزوآبله باخماق با نظر مشتری نگاه کردن، با توجه و دقت نگریستن.

~ لیتی [ا.] (قوه) خرید، خریداری.

~ لیتی قووه سی قوه خرید.

آلیز [ص.] بیمار، مریض.

~ لاماق [ف.] بیمار شدن.

آلیش [ف.ا.] خرید.

~ - وئیش خرید و فروش، معامله، سوداگری، داد و ستد.

~ - وئیش ائتمک خرید و فروش کردن، معامله کردن، تجارت کردن، داد و ستد کردن.

~ وئیش چی [ا.] معامله گر، سوداگر، خرید و فروش کننده.

آلیشان^۱ [ص.] شعله ور، نورانی، مشتعل.

~ اولدوز ستاره ای که برای مدت کوتاهی نورانی نمی شود.

آلیشان^۲ [ا.] علف آهو. (Dictamnus).

آلیشدیرما [ف.ا.] اشتعال.

آلیشدیرماق [ف.ا.] مشتعل کردن، شعله ور گرداندن. ۲) آتش زدن، آتش روشن کردن، گیراندن آتش. ۳) تحریک کردن، برانگیختن، عصبانی کردن. ۴) عادت دادن، مأنوس ساختن.

۵) اهلی کردن، رام کردن.

آلیشقان [ا./ص.] آتش زنه، فندک. ۲) معتاد، مأنوس، خوگرفته. ۳) قابل اشتعال، سریع الاشتعال.

~ لیتی [ا.] قابلیت اشتعال.

آلیشما [ف.ا.] اعتیاد، انس، اشتعال.

آلیشماق [ف.ا.] ۱) مشتعل شدن، شعله کشیدن، شعله ور شدن، آتش گرفتن، گر گرفتن. ۲) معتاد شدن، عادت کردن. ۳) انس گرفتن، خو گرفتن، مأنوس شدن، رام شدن. ۴) آسوختن، تمرین کردن. ۵) برانگیخته شدن، به هیجان آمدن، خشمگین شدن.

آلیشمیش [ف.ص.] معتاد، مأنوس، خوگرفته.

آلیش - وئیش [ا.] خرید و فروش، داد و ستد، معامله، تجارت، سوداگری، بازرگانی. ۲) روابط، مناسبات.

~ چی [ا.] تاجر، بازرگان، سوداگر.

اونونلا هیچ بیر آلیش - وئیشیم یوخدور با او رابطه ای ندارم.

آلیشیب - وئیشمک [ف.ا.] معامله کردن، سودا کردن. ۲) توافق کردن.

آلیشیب - یانماق [ف.] آتش گرفتن و سوختن.

آلیشیق [ا.] تراشه چوب برای گرفتن آتش اجاق، آتش گیره. ۲) عادت، خوگرفتنگی.

آلیق [ا.] جل با نمدی که بر روی گاو و غیره اندازند. ۲) خرفت، کودن.

آلیق - آلیق [ظ.] خیره، با تعجب، بطرز مات و مبهور.

آلیم - ساتیم [ا.] خرید و فروش، داد و ستد.

آلین (آلنی) [ا.] پیشانی، ناصیه، جبین. ۲) جبهه، مقابل، روبرو.

آلنی آچیق [ص.] اروسفید، سربلند، مفتخر، با شرافت، شرافتمند، میرا.

آلنی نین دامارئی شیشمک غضبناک شدن، رگهای گردن کسی از فرط خشم متورم شدن.

آلین نری [ا. / ص. ۱] (عرق جبین. ۲) رنج، زحمت.

آلین یازئسی [ا. / ص. ۱] سرنوشت، تقدیر، طالع.
آلینما [ف. ا. / ص. ۱] (خریداری شده، مبیع. ۲)
کلمات مأخوذ از زبانهای خارجی.

آلینماز [ص.] دست نیافتنی، غلبه ناپذیر، غیر قابل دسترسی.

~ لئق [ا.] غلبه ناپذیری.

آلینماق [ف. / م. ۱] بدست آمدن، تولید شدن، استخراج شدن. (۲) رنجیدن، آزرده خاطر شدن.

آم (= آمجیق) [ا.] فرج، آلت تناسلی زن.

بودی سیخماق ابله آم دارالماز بابهم فشردن ران فرج تنگ نشود.

آماج [ا. فا.] آماج، هدف، نشانه.

~ لاماق [ف.] نشانه گیری کردن.

آماده {آمآدا} [ظ. فا.] آماده، حاضر، مهیا.

~ لیک [ا.] آمادگی.

آمال [ا. ع.] آمال، آرزو، آرمان، هدف.

آمان [ا. ع. ۱] (آمان، زینهار. ۲) بخشش، عفو. (۳) شفقت. (۴) کمک، باری. (۵) افسوس! (۶) مهلت، مجال، فرصت. (۷) طاقت، قوت.

~ آلاهی خدا! بداد بر من.

~ انوی خانه اتید، پناهگاه.

~ داهای بوابش لردن گورمه رم ببخشید! دیگر این کار رانمی کنم.

~ دئرها! بواوشاق دان مواظب اولون دقت کنید! از بجه مراقبت شود.

~ دئرانله دئمه یین خواهش می کنم این حرفهارا نزنید.

~ زامان تک، تنها، داروندار، هست و نیست.

~ زامان بیلیمز بی رحم است، قسّی القلب است.

~ سئیز [ص.] بی رحم، سنگدل، آشنی ناپذیر.

~ سئیز جا (سینا) [ظ.] بطور بی امان، بیرحمانه،

سنگدلانه.

~ سئیزلیق [ا.] بیرحمی، قساوت، سنگدلی.

~ وئر مهک رخصت دادن، امان دادن.

~ وئر مهک امان ندادن، مجال ندادن، فرصت ندادن، بیرحمانه رفتار کردن.

آمانا بنده [ظ.] منتظر بهانه.

آمانا گتیر مهک ذله کردن، ذلیل کردن، به تسلیم واداشتن.

آمانا گلمک پناه بردن، تسلیم شدن.

آمانین آلقاق از نفس انداختن، بزانو در آوردن.

آمانین بیر گوئودور الحذر!

امن - آمان امن و امان، امنیت، بی خطر.

قوئیمادی جانئیمآ آمان آئرئلیق جدائی ناب و توانم را برد.

آمبار (انبار) [ا.] انبار، مخزن، جایگاه کالا.

~ چئی (دار) [ا.] انباردار، متصدی انبار.

~ چیلئق [ا.] انبارداری.

~ لاماق [ف.] رویهم انباشتن، انبار کردن.

آمبارا وورماق انبار کردن.

بیر آمبار یک انبار، خیلی زیاد.

آمبیر [ا.] انبر، انبر آهنگران.

~ آغئیز [ا.] سیم بر.

آمبیل [ا.] نخستین جفت گاوانر که به خیش بسته می شود.

آمرانه {امیرآنا} [ظ. ع.] آمرانه، تحکم آمیز.

آما [باغلا / ادا. ع. ۱] اقا، ولی، لکن، بلکه. (۲) در مقام تعجب و مبالغه و کنایه بکار می رود.

~ سئی وار شرط دارد، مشروط است، اقا واگر دارد، قطعی نیست.

~ لی اماردار، مسئله دار، غیر قطعی، مشروط.

~ نه کئف چکدیک ولی چه کیف کردیم!

آمیپ [ا. یو.] آمیب، تک یاخته، باخ: آمیوب.

آمیر [ا. ع.] آمر، امر کننده، فرمانده، رئیس.

آمیرانه [ظ.] آمرانه، تحکم آمیز.

آمیوب باخ: آمیب.

- آن [ا.ع.] آن، لحظه، زمان.
 بیر آن دا [ظ.] دریک لحظه، دریک آن.
 بیر آن لئیق یک لحظه‌ای.
 هر آن [ظ.] هر آن، هر لحظه، هر زمان.
 آنا [ا.] (۱) مادر، والده، مام. (۲) ماده، مادینه. (۳) زن سالخورده. (۴) اصلی، اساسی، پایه.
 ~ آرئی ملکه زنبور.
 ~ اوشاغئی بچه ننه، بچه خجول.
 ~ بیر (آنادان بیر) ازیک مادر، فرزندان یک مادر.
 ~ تورپاق سرزمین مادری.
 ~ جئیق (جئغاز) خطاب محبت آمیز به دختر بچه‌ها، مادرک.
 ~ جئیل [ص.] بچه ننه، بچه‌ای که خیلی وابسته به مادرش است.
 ~ دان اولماق متولد شدن، زائیده شدن.
 ~ دان دوغما [ص.] مادرزادی، لخت مادرزاد، برهنه.
 ~ دان دوغما کور [ص.] کور مادرزاد.
 ~ دان گلمه [ص.] (۱) مادرزاد، فطری، ذاتی. (۲) لخت، عور.
 ~ دیلی زبان مادری.
 ~ سئی اولموش (۱) مادرمرده! (۲) بیچاره، مظلوم.
 ~ سئیز [ص.] بی مادر، مادرمرده.
 ~ سئیزلیق [ا.] بی مادری.
 ~ سینا باخ، قیزئنی آل، قیراغئنا باخ
 بئزی. مادر را بین دختر را بگیر، به حاشیه پارچه (مارک) نگاه کن و بخر.
 ~ سینندان امدیگی (امدیشی) سود،
 بورنوندان گلدی زجر کشید، بدبختی کشید،
 بسیار سختی کشید.
 ~ سینئی اغلاماق زجر دادن، شکنجه دادن،
 آزار دادن.
 ~ سینئی اغلار قوئماق (~ سینئی مله
 { ملار } قوئماق) مادر کسی را به عزایش
 نشانندن.
 ~ سینئین اوغلو (نه نه سینین اوغلو)
 حرام زاده، ولد الزنا، چموش.
 ~ سینئین گوزو نورچشم مادر، عزیز مادر.
 ~ قوجاغئی آغوش مادر.
 ~ لوله شاه لوله، لوله اصلی.
 ~ لئی [ص.] مادر دار، دارای مادر.
 ~ لئیق [ا.] (۱) مادری. (۲) حقوق و وظائف
 مادری. (۳) مادرخوانده، نامادری.
 آنام مادرم! مادر!
 آنا مال [ا.] سرمایه.
 آنام کیمی بار اولماز، اولکه م کیمی
 دییار یاری بهتر از مادر، دیاری چون وطن نشود.
 آنان باخشئی، آنان باخشئی پدرت خوب،
 مادرت خوب!
 آناثورد [ا.] وطن، زادگاه.
 آناپول [ص.] راه اصلی.
 آناپولو [ا.] هدیه‌ای که دختر از خانه شوهر برای
 مادرش می‌فرستد.
 اؤگئی آنا [ا.] نامادری.
 بؤیوک آنا [ا.] مادر بزرگ.
 آناتومی [یو.] کالبد شکافی، علم تشریح.
 آناج (آناش) [ص.] (۱) ماده، زاینده، بالغ برای
 بارداری و بچه زایی. (۲) مادری که بچه زیناد
 آورده. (۳) مرغی که تخم درشت بگذارد، مرغ
 کرج. (۴) بانجربه، زیرک.
 ~ ئویوق [ا.] / ص. مرغ کرج.
 ~ لاتماق [ف.] مجرب شدن، بانجربه و
 ماهر شدن.
 ~ لئیق [ا.] حالت حیوانی که بسیار تولید مثل
 کرده، رشد و بلوغ.
 آناختار [ا.] کلید، آچار.
 آنارخیئا باخ: آنارشئ.
 آنارخیزم باخ: آنارشئزم.

گلدی اوهم می خواست بیاید ولی مهمان رسید.
 بو کیتاب آنجاق اوُن تومنه ده یئر این کتاب
 حذا کثر (بزحمت) به ده تومان می ارزد.
 آند [ا.] سو گند، قسم.
 آند - آهان ائله مک قسم و آیه خوردن.
 ~ او لسون قسم به ...، قسم می خورم.
 ~ او لسون آلاها قسم به خدا.
 ~ ایچد بر مک باخ: آند و ثرد بر مک.
 ~ ایچمک سو گند خوردن، قسم یاد کردن.
 ~ پوزماق عهد شکنی کردن، پیمان شکستن،
 برخلاف سو گند رفتار کردن.
 ~ چئی [ا.] شاهد به قید قسم.
 ~ داش [ص.] هم قسم، هم سو گند.
 ~ لاشما [ف. ا.] هم پیمانی، هم عهدی.
 ~ لاشماق [ف. قار.] هم عهد شدن، پیمان
 بستن، باهم قسم خوردن، هم سو گند شدن.
 ~ لی [ص.] سو گند خورده.
 ~ و ثرد بر مک کسی را به اتیان سو گند دعوت
 کردن (و اداری کردن).
 ~ و ثرمک قسم دادن کسی.
 آندیر [ا.] میراث، ماترک، مال بی صاحب.
 آندیر اقالاسان (~ قالسین) انشاء الله که
 صاحبت بمیرد.
 آندیران [ص.] حاکی، مشعر، باد آورنده،
 باد آوری کننده، بخاطر آورنده.
 آندیرماق [ف. ا.] فهماندن، فهمانیدن، تفهیم
 کردن، حالی کردن. (۲) باد آوری کردن،
 بخاطر آوردن. (۳) اشعار داشتن، حاکی بودن. (۴)
 تداعی کردن.
 آنری [ظ. / ص. ا.] آنسو، آنطرف، به آن سو، به
 آن جهت. (۲) خرده ریز. (۳) کم و کسر.
 ~ بری ائتمک جابجا کردن، گنجاندن،
 جا کردن، امروز و فردا کردن.
 آنری - بری چکمک امروز و فردا کردن،
 معطل کردن، سردواندن، اینور و آنور کشیدن.

آنا رخیست باخ: آنا رخیست.
 آنارشی [ا. بو.] هرج و مرج، آشوب.
 آنارشیزم [ا. بو.] آشوبگری، هرج و مرج طلبی.
 آنارشیزست [ص. بو.] هرج و مرج طلب، آشوبگر.
 آناری باخ: آنری.
 آناشا [ص.] ماده سستی و مهلکی که از خشخاش تهیه
 می شود.
 ~ چئی (~ چکن) استعمال کننده و کشنده
 آناشا.
 آنالیتیک [ص. بو.] تحلیلی.
 ~ هندسه هندسه تحلیلی.
 آنالیز [ا. بو.] تجزیه، تجزیه و تحلیل.
 ~ ائتمک (ائله مک) تجزیه کردن، تجزیه
 و تحلیل کردن.
 آناناس [ا.] آناناس.
 آنبار باخ: آبار.
 آناقو نیست [بو.] متضاد، معارض، آنا گونیست.
 آناقو نیسم [بو.] تضاد، تقابل، آنا گونیسم.
 آنتن { آنتن، آنتنآ } [ا. لا.] آنتن، تقویت
 کننده رادیو و تلویزیون.
 آنتی... [بو.] پیشوند بمعنی ضد، برعکس.
 ~ فاشیزم ضد فاشیزم.
 آنتیک [ص. / فر. لا.] آنتیک، قدیمی، باستانی،
 عتیق.
 آنجاق [باغلا. / ظ. ا.] اما، لیکن، ولی. (۲) فقط،
 تنها، محض، صرف. (۳) بزور، به زحمت،
 حذا کثر. (۴) در حال.
 آنجاق - آنجاق [ظ.] بزحمت، بزور.
 ~ او سوز اشاره به مطلبی که بطور خصوصی بین
 دو نفر گذشته است.
 ~ ایندی ایشی قورتاردیم بزحمت حالا کار
 را تمام کردم.
 ~ بو با جاریر فقط این یکی بلد است.
 ~ گلدی در هر حال آمد.
 او دا گله جک ایدی، آنجاق قوناق

آنزین [ا. لا.] آنزین، ورم گلو، باخ: آنگنا.
آنسامبل [ا. فر.] مجموعه هم آهنگ گروه
آوازخوان. (۲) تالار هنری، گروه هنری. (۳)
مجموعه، مجتمع.

آنسیئر [ص. / ظ.] غفلتاً، ناگهانی.

آنسیئرلیق [ظ.] ناگهانی.

آنسیئرین باخ: آنسیئر.

آنشیرماق [ف.] تشخیص دادن، تمیز دادن.

آنشیرایلمه ییب بوهای هارایی این سروصدا
را نتوانست تشخیص بدهد.

آنقیرا - آنقیرا [ظ.] عرعرکنان، عروتیزکنان.

آنقیرتماق [ف. س.] وادار به عرعر کردن،
گریاندن و زاراندن.

آنقیرتئی [ا.] عرعر، نمره.

آنقیرماق [ف.] عرعر کردن.

آنقیرئشماق [ف. فار.] دسته جمعی عرعر کردن.

آنگنا باخ: آنزین.

آنلاتدیرماق [ف.] فهمانیدن، حالی کردن، معلوم
گردانیدن.

آنلاتماق [ف.] فهماندن، تفهیم کردن، ملنفت
کردن، حالی کردن.

سؤز ~ قانع کردن، تفهیم کردن، شیرفهم
کردن.

آنلادیلماق [ف. م.] تفهیم شدن، آگاهانیده شدن.

آنلادیغئی آنچه که فهمیده.

آنلادیغئینا گؤره بر حسب اطلاعات، بنظراو.

آنلاشما [ف. ا.] تفاهم، توافق، سازش،
اشتراک عقیده.

آنلاشماق [ف. / فار.] تفاهم کردن، سازش کردن،
توافق کردن، همدیگر را درک کردن، بتوافق
رسیدن، قرارداد بستن.

آنلاشیق [ا.] تفاهم، حُسن تفاهم، همسازی.

~ لی [ص.] قابل فهم، قابل درک، واضح.

آنلاشیلان [ص. / آراسؤز.] مفهوم، قابل درک.
(۲) شاید، بنظر. (۳) واضح است که.

آنلاشیلماق [ف. م.] مفهوم شدن، درک شدن،
استنباط شدن، معلوم شدن.

آنلاق [ا. ا.] فهم، شعور، دراکه. (۲) ادب، تربیت.

~ سیئر [ص.] نفهم، بی شعور، بی تربیت.

~ سیئرلیق [ا. ا.] فقدان قصد و اراده، غیرممتیز
(در حقوق). (۲) نفهمی، بی شعوری.

~ لی [ص.] فهمیده، باشعور، مؤدب، باتربیت.

~ لیق [ا.] قصد و اراده، تمیز (حقوق).

آنلام [ا.] مفهوم، معنی.

~ لی [ص.] معنی دار، پر معنی.

آنلاها [ف. ا.] درک، فهم، ادراک.

آنلاهاز [ص.] نفهم، بی شعور، نادان، جاهل،
آدم خشن و بی تربیت.

سؤز ~ [ص.] نفهم، کودن.

~ لیق [ا. ا.] نفهمی، بی شعوری، کودنی،
جهالت، نادانی.

آنلاهاق [ف. ا.] فهمیدن، درک کردن. (۲)
احساس کردن، ملنفت شدن. (۳) حالی شدن.

بئیرشئی آنلاهادئم چیزی نفهمیدم، خوشم
نیامد.

آنلایان [ف. ص.] فهمیده، عاقل، با فرهنگ، دانا.
~ بیرگؤلر، آنلایان هین دانا یکبارخندد و

نادان هزاربار.

آنلاییش [ا. ا.] فهم، ادراک، شعور، فراست. (۲)
معنی، مفهوم.

~ سیئر [ص. ا.] نفهم، بی شعور. (۲) بی معنی،
بدون مفهوم.

~ لی [ص. ا.] فهمیده، باشعور. (۲) معنی دار،
بامفهوم.

آنلی [ص. قدیمی] بافهم، باشعور، فهمیده.

آنماق [ف. ا.] بیدار آوردن، بخاطر آوردن، یاد
کردن، یاد آوری کردن. (۲) فهمیدن، احساس

~ گزَمک سرگردان گشتن، آواره گشتن،
ول گشتن.

~ گُور از اینجا رانده از آنجا مانده.

~ لاشماق [ف.] آواره شدن، سرگردان شدن،
بلا تکلیف شدن.

~ لاتماق باخ: آوارا لاشماق.

~ لیشق [ا.] آوارگی، سرگردانی، بلا تکلیفی،
بیکارگی، بطالت.

آوارانین بیری آوارا آدم بیکاره و بیچاره.

آوارا ۲ [ا.] گوساله (گاومیش)، گاومیش دوساله،
باخ: بالاق.

آوار لاشماق [ف.] مایل شدن دیوار، شکم دادن -
دیوار، رمیدن. ۲. باخ: آوار.

آواره باخ: آوارا.

آواریشا [ا.] اینا. آواری، آواریه، خسارت دیده،
زیان، صدمه.

آواز [ا.] فا. آواز، ترانه، آهنگ، صدا، ندا.

~ اوخوماق آواز خواندن، ترانه سرودن.

~ سیژ [ظ.] بدون آهنگ، بدون آواز.

~ لاشماق [ف.] هم آوازی کردن.

~ لاتما [ا.] طرز بیان و اداء کلمات.

~ لی [ص.] خوش آواز.

آوازی یا خشی دیر صدایش خوب است،
با آهنگ می خواند.

آواژنا آواز و ترهک به ندای کسی جواب
دادن.

آواژات [ا.] در قرون وسطی در آذربایجان به مجموعه
شش پرده موسیقی: { شَاهَنَاز، مَآیَا،
جَالَمَک، نَوُوروز، گَارْدَانِیْشَا،
گَوُوآشْت } می گفتند. امروز با اصطلاح:
{ مَآیَا، شَاهَنَاز } مشهور است.

آواژ تماق [ف.] بزم مردن، افسردن، رنگ پریدن.

آوام باخ: عوام.

آوان [ا.] قدیمی. دشمن.

آج گشتین آوانیشیز.

کردن.

آنی [ص.] آنی، لحظه ای، فوری، بی مقدمه.

~ لیک [ا.] آنی، لحظه ای. ۲. فوریت. ۳.
موقتی، گذرا. ۴. غیر منتظره، ناگهانی.

آنیش [ا.] قدیمی. آرزو، نیت.

آنیشماق [ف.] تفاهم پیدا کردن، با ایماء و اشاره
منظور همدیگر را فهمیدن.

آنیشماق [ف.م.] یاد شدن، به خاطر آورده شدن.
آو باخ: اوو.

آوادانلیق [ا.] تجهیزات، وسائل، ابزار. ۲.
قطعات کمکی و اضافی (مثل برف پاک کن که به
گریدر نصب گردد). ۳. اسباب و اثاثیه.

آوار ۱ [ا.] بارو (در کشتی و قایق). ۲. پوشال،
جگن، گالی برای پوشش سقف.

~ چکمک بارو زدن.

~ چکمه ایدمانی ورزش بارو زنی، مسابقه
قایقرانی.

~ لاماق [ف.] بارو کشیدن، بارو زدن. ۲.
باخ: آوار لاماق.

~ لی [ص.] بارودار.

~ وینتی پروانه کشتی.

آوار ۲ [ا.] یکی از طوایف قدیمی ترک زبان.

آوارا ۱ [ا.] ص. فا. آواره، سرگردان، ول،
بیکاره، بلا تکلیف.

~ آدام [ص.] سرگردان، بیکاره.

~ - آوارا [ظ.] سرگردان.

~ اشمک سرگردان کردن، آواره کردن.

~ اولماق آواره شدن، بلا تکلیف شدن.

~ چیلیق [ا.] باخ: آوارالیق.

~ چیلیق چکمک آوارگی کشیدن،
دچار بلا تکلیفی شدن.

~ دو شمک آواره شدن.

~ سالماق آواره کردن، سرگردان ساختن.

~ قالماق آواره شدن، سرگردان ماندن.

~ قوئماق بلا تکلیف گذاشتن.

- توخ گلسین چو با نیئیز (سایا) دشمنانان
گرمه بر گردد، چوپانان سیر باز گردد.
آوانتور [فر.] ماجرا، حادثه خطرناک.
~ چئی [ص.] ماجراجو، حادثه طلب.
~ چیلئق [ا.] ماجراجویی.
آواند [ا. / ص. ۱] (روبراه، صاف، سراسر است. ۲)
رویه، خواب (پارچه و فرش).
~ اولماق روبراه بودن، خیردیش بودن.
~ لاشدیرماق [ف.] بهتر کردن، سروسامان
دادن.
~ لاشماق [ف.] بهتر شدن، روبراه شدن،
سروسامان یافتن.
آواندا دوشمک باخ: آواندا اولماق.
ابشینیز آواندا اولسون کار بروفق مرادان باد!
آوانس [فر.] پیش برداخت، پیش دریافت.
آوانقارد [فر.] آوانگارد، پیشرو، پیشگام،
پشاهنگ.
~ لئق [ا.] پیشاهنگی، پیشگامی.
آوانئی [ص.] محتاط، باندبیر.
آوتو ... باخ: اتو.
آوتوبوس باخ: اتوبوس.
آوتوریتش باخ: اتوریتته.
آوتومات [بو.] خود کار، تنگ خود کار، مسلسل،
باخ: آفنامات.
~ چئی مسلسل انداز، کارگری که باماشین
خود کار کار می کند.
~ لاشدیرماق [ف.] خود کار کردن، اتوماتیک
کردن.
~ لاشدیرلماق [ف. م.] خود کار شدن،
اتوماتیک شدن.
آوتوماتیک باخ: اتوماتیک.
~ تکرار قوشما کلید خود کار برق.
~ حرکات جنبش خود بخودی.
آودوغ باخ: آبدوغ.
آورت [ا. یو.] آئورت، ام الشراپین، شریان با
- سرخ رنگ بزرگ.
آودیل باخ: آپریل
آوقوست باخ: اوگوست.
آولماق باخ: اولولماق.
آوی ... [لا.] پیشوند بمعنی هوائی، مربوط به هوا.
آویاسییا هواپیمائی، نیروی هوائی.
آوی پوچت پست هوائی.
آوترتماج [ا.] خوراکی که با آرد و روغن تهیه
می کنند.
آویز [ا. فا.] آویز، چلچراغ، قندیل.
آه [ندا] آه، آخ، وای.
~ چکمک آه کشیدن، افسوس خوردن.
~ دئییب، آه انشیتمک تنها و بی کس بودن.
آهی توتماق نفرین شدن، دچار نفرین کسی
شدن.
~ یئرده قالماق قصاص گرفتن، انتقام
کشیدن.
آها [ندا / ادا.] آهای، ها.
~ او شاقلار آهای! بچه ها.
~ بو اولدو ها! این شد.
~ یادئمادو شدو آها! یادم آمد.
آهال باخ: آهیل.
آهان [ندا] بلی، آری.
آهسته { آهاستا } [ص. فا.] آهسته، آرام، باخ:
آستا.
~ جه [ظ.] باهنگی، بآرامی.
آهن ربا { آهن روپا } [ا. فا.] آهن ربا،
مفناطیس.
آهنگ { آهانگ } [ا. فا.] آهنگ، صدا،
نواخت. ۲) نغمه، ترانه. ۳) آهنگ.
~ دار [ص.] هم آهنگ، موزون، متناسب،
متعادل، منظم، باقاعده.
~ دارلئق [ا.] هم آهنگی، تناسب، موزونی،
تعادل.
~ سیز [ص.] ناموزون، ناهماهنگ.

~ سیزلیک [ا.] ناموزونی، ناهماهنگی.

~ قانونو باخ: آهنگ قانونو.

~ لشدیرمک [ف.] هم آهنگ کردن، موزون کردن.

~ لندیرمک [ف.] آهنگدار کردن.

~ لی [ص.] آهنگدار، دارای آهنگ، موزون، هم آهنگ، همخوان.

آهنگ قانونو قانون هم آهنگی اصوات حروف در زبان های ترکی، از آنجمله در زبان آذربایجانی که بموجب آن در کلمات و نیز در ریشه و پیوند کلمات حروف خشن و نرم همدیگر را بطور هم آهنگ دنبال می کنند.

(۱) هم آهنگی حروف صدادار:

الف) اینجه صایتلر (ا - مک - جی - لر.) امکبیلر.

ب) قالین صایتلر (آ - ری - جی - لیق) آریجلیق.

ج) دو داقلا نان صایتلر (او - زون - لوق) اوزونلوق.

د) دو داقلا نمایان صایتلر (گنج - لر) گنجلر.

(۲) هم آهنگی حروف بی صدا:

الف) کار صایتلر (سپ - کی) سپکی.

(سج - کی) سنجکی.

ب) جینگیلیتی لی صایتلر (دوی - غو) دیوغو.

(۳) هم آهنگی حروف صدادار و حروف بی صدا:

الف) بعد از قالین صایتلر حروف صامت دبل آرخاسی می آید:

(بوروق، اورتاق)

ب) پس از اینجه صایتلر حروف صامت دبل اورتاسی می آید:

چیچک - اورک.

آهو [ا. فا.] آهو، گوزن، غزال. (۲) زیبا.

~ باخیشلی باخ: آهو گوزلو.

~ کیمی زیبا، خوش اندام.

~ گوزلو دارای چشمان درشت و زیبا.

~ بشریشلی خوش خرام.

آهیئل [ص. فا.] ریش سفید، مسن، پیر، سفیدمو، عاقله مرد.

~ لاشماق (~ لانماق) پایه بن گذاشتن.

آئی^۱ [ندا.] آی، ای، آخ! علامت درد، خطاب، تعجب، ندا.

~ اوشاقلار ای کودکان!

~ بیچاره (بچارا) ای بیچاره.

~ مننی هین یا شا بارک الله، انشا الله که پیرشوی.

~ قورخدوم کی ای وای! من که ترسیدم.

~ نه گوزل وه! چه زیباست.

~ نه یاخشئی به به چه خوب.

آییم چیخدی کارم ساخته شد، بیچاره شدم.

آئی^۲ [ا.] (۱) ماه، مه، قمر (۲) برج، ماه قمری (۲۹ تا ۳۰ روز)، ماه شمسی (۲۹ تا ۳۱ روز) (۳۰) صورت زیبا.

~ اولدوز [ا.] ماه و ستاره، نوعی طرح گوشواره طلائی.

~ آبدین لیغی مهتاب، روشنائی ماه.

~ ایشیغی مهتاب، روشنائی ماه.

~ با آئی [ظ.] ماه بهماه، هرماه.

~ بانماق (~ باتیر) غروب کردن ماه.

~ باشی [ا.] (۱) اول هرماه، هرماه. (۲) رگل - زنان، عادت ماهانه، حیض، قاعدگی.

~ بنیز ماهرو، ماهرخ، ماهوش، صورت سفید و زیبا.

~ پارا باخ: آی - پارا.

~ پارچاسی [ص.] (۱) مهباره، زیبا. (۲) هلال.

~ توتولماسی [ا.] خسوف، ماه گرفتگی.

~ توتولماق خسوف رخ دادن، گرفتن ماه.

~ چیخدی ماه طلوع کرد.

~ دوغور ماه طلوع می کند.

- ~ سیز [ص.] تاریک، بدون مهتاب.
 ~ سیز گنجه شب ظلمانی.
 ~ قاباقلی [ص.] ماه منظر، مه لقا، ماه منیر، ماه رخسار.
 ~ قارانیغی شب بدون مهتاب.
 ~ قالخماق بالا آمدن ماه.
 ~ گوروئمک مشاهده شدن ماه، دیده شدن ماه (دراول هرماه).
 ~ لی [ص.] مهتابی، مهتاب.
 ~ لیتی باخ: آبلتی.
 آبا دیشه ر سن بات، هن چیخیم به ماه گوید
 نودرنا من درآیم (بسیار زیباست).
 آیدا - ایل ده بیر بندرت، کم پیدا، گهگاه، سالی، ماهی یکبار.
 آیین اون دوردو ماه چهارده شبه ماه، بدر.
 آیین اون دوردو کییمی مثل بدر، مثل ماه چهارده شبه، بسیار زیبا.
 آیین سونونجو ربعی ریح چهارم ماه، محاق.
 آیین صفحه لری { سافلاری } سطوح ماه، سطوح قابل رؤیت ماه.
 آیین صنعی پیک لری { سونعی پشیک لاری } اعمار مصنوعی ماه.
 ائل قووان آی ماه آخر تابستان. شهر یورماه (طبق تقویم بومی).
 بوژ آی ماه آخر زمستان، اسفند ماه (طبق تقویم بومی).
 تامام آی ماه تمام، ماه کامل، بدر.
 تزه آی ماه نو.
 آبا^۱ [۱.۱] (سطح برگ، ۲) کف دست.
 آبا^۲ [ادا.] آبا، علامت سوال و تعجب.
 آياز [ا.] انسیم، باد خنک سحرگاهی، هوای سرد و خشک و صاف، سوزو سرما، اياز.
 ~ داقالماق (~ لاماق) در سرما ماندن.
 (۲) محروم ماندن، انتظار بی حاصل کشیدن.
 ~ لی [ص.] سرمای خشک.
- ~ لیتی [۱.۱] (هوای سرد و خشک، ۲) آستری
 نمدی جل اسب.
 آيازئماق [ف.] (۱) سرد شدن هوا، (۲) جانشین، (۳) بهبود نسبی یافتن، رنگ و رو باز شدن.
 آباق^۱ [ا.] قدح، پیاله.
 آباق^۲ (آباغی) (۱.۱) پا، (۲) قدم، گام، اندازه یک قدم، (۳) پایه (میز و صندلی)، (۴) پایان، آخر، منخرج، منتهی الیه، (۵) فاضلاب، راه آب (مستراح)، (۶) پله (نردبان)، (۷) قسمت سفلی رودخانه، (۸) دفعه، بار، (۹) ماشه تفنگ، (۱۰) بی ارزش، پست، (۱۱) از این قرار، بهمان نسبت، (۱۲) در آستانه، در موقع، (۱۳) حضور، (۱۴) گام، بیان هارمونیک یا ملودیک که یک اثر موسیقی یا قسمتی از آنرا کامل می کند.
 آباق آنماق پا گرفتن (بچه)، گام برداشتن.
 ~ آجدی (~ آچما) [ا.] پاگشا.
 ~ آچماق پاگشا دادن، پاگشائی کردن، پاگشودن.
 ~ آلتی [ظ. / ا.] زیر پا، دم دراطاق که عبور و مرور زیاد است، (۲) زیرپائی، پادری.
 ~ آلتی چوخور انحاء کف پا.
 ~ آلتینا آلماق مغلوب کردن، منکوب کردن.
 ~ آلتینا دوشمک لگد کوب شدن، زیر پا افتادن.
 ~ آلتینا سالماق زیر پا افکندن، تحقیر کردن.
 ~ آلتیندا قالماق لگد مال شدن.
 ~ آلماق تندتر کردن پا، سریعتر گام برداشتن، تسریع کردن، سرعت گرفتن، شتابن.
 ~ - آباغا [ظ.] پایا، همگام، همپا.
 ~ - آباق [ظ.] گام به گام.
 ~ - آباق اوستونه آنماق باروی پا انداختن (طرز نشستن روی صندلی).
 ~ اوستو [ظ.] (۱) سرپائی، نوک پا، گذرا، عبوری، (۲) سرپا، ایستاده.
 ~ اوستولوک [ا.] خدمت سرپائی در مجالس.

~ اوڭسته دورا بيلمک روى پابند شدن.
 ~ اوڭسته قالماق سرپاماندن.
 ~ اوڭلماق همپاشدن، همگام شدن، همراه شدن.
 ~ ايزى اثريا، جاى پا، رد پا.
 ~ باسماق قدم گذاشتن، زيرپا نهادن، تجاوز کردن.
 ~ توتماق پا گرفتن، پابرجا شدن، نيرو گرفتن.
 ~ جيق [۱.۱] (پاى ظريف. ۲) دميرگ، دمگل.
 ~ چالماق باخ: آباق دؤڭمک.
 ~ چکمک (کسمک) پارا پس کشیدن، قطع رابطه کردن.
 ~ چى [۱] طواف، فروشنده دوره گرد، فروشنده ستار، ۲) نامه رسان، ۳) ساقى، سقا.
 ~ چيليق [۱.۱] طوافى، فروشنده ستار، دوره گردى، دستفروشى. ۲) سافىگرى.
 ~ دا [ظ.] درانتها، درمتهى اليه.
 ~ داش [ص.] همراه، همگام، رفيق، همپا.
 ~ داش ليق [۱.] همراهى، همگامى.
 ~ داشى سنگ پا.
 ~ دا قوڭماق ماشه تفنگ با پانجه را کشیدن، آماده شليک کردن.
 ~ دان دوڭمک (الدهن - آباقدان دوڭمک) از پا افتادن، خسته شدن.
 ~ دان ديرى (ايتى) تندپا، جالاک.
 ~ دان سالماق از پا انداختن، خسته کردن.
 ~ دوزاغى ۱) پابند. ۲) انگل، طفيلی، مزاحم.
 ~ دؤڭمک پا کوبیدن، پادوى کردن.
 ~ ديره مک پافشارى کردن، اصرار ورزیدن، لجاجت کردن.
 ~ ساخلاماق ايست کردن، توقف کردن، مکث کردن، آهسته کردن، کند کردن، گام را آهسته کردن.
 ~ سورؤندؤرمک (سؤرمک، سورؤمک) لنگ کردن، بتأخير انداختن، امروز و فردا کردن، معاطله کردن.

~ سئز [ص.] بى پا.
 ~ قابى [۱.] پاپوش، پافزار، کفش.
 ~ قابى چيليق [۱.] کفاسى.
 ~ قوڭروق لار [۱.] از تيره حشرات.
 ~ قوڭماق پا گذاشتن، وارد شدن.
 ~ کيره سى [۱.] حق القدم، حق الزحمه.
 ~ گؤنؤرمک گام برداشتن، سريعترويا گامهاى بلند راه رفتن.
 ~ لا پياده.
 ~ لاتندؤرماق باخ: آباقلانماق.
 ~ لاتماق [ف.س.] لگد کوب گردانيدن، پا کوب گردانيدن، بوسيله کسى با پاى کوباندن، بوسيله کسى زيرپا له کردن.
 ~ لارئىم سؤزؤمه باخمير باهايم از اراده ام خارج است. خيلى خسته شده ام.
 ~ لارئىنى اوزاتماق ۱) باها را دراز کردن. ۲) مردن.
 ~ لارئىنى يورغانيشنا گؤره اوزاتماق پارا باندازه گلیم خود دراز کردن.
 ~ لاشما [ف.ا.] همراهى، همگامى.
 ~ لاشماق [ف.قار.] ۱) پاپاي کسى رفتن، پاپاي هم رفتن، همگامى کردن، همراهى کردن. ۲) مسابقه دادن، رقابت کردن.
 ~ لاماق [ف.] ۱) لگد مال کردن، لگد کوب کردن، لگد کردن، با پا کوبیدن، با پا له کردن، پامال کردن. ۲) گام نهادن، راه رفتن. ۳) بى اعتنائى کردن، زيرپا گذاشتن، زيرپا انداختن. ۴) با قدم اندازه گرفتن. ۵) فشار آوردن، تحت فشار قرار دادن.
 ~ لاندؤرماق [ف.] جسارت دادن، تحريک و تشويق کردن.
 ~ لاتماق [ف.م./ف.] ۱) لگد مال شدن، لگد کوب شدن. ۲) زير فشار قرار گرفتن، پامال شدن. ۳) پا گرفتن، سرپا ايستادن و راه رفتن (بچه). ۴) بر عليه کسى قيام کردن، بپاخاستن.

- ~ لئى [ص. ۱] (پا به دار، پا دار. ۲) زرننگ، چابک، متحرک.
- ~ لئى ترينمک چالاكى رفتار كردن.
- ~ لئىق [۱. ۱] (پدال، نكبه گاه پا) در دستگاههاى كه با پا كار مى كنند. (۲) روبه كفش. (۳) پلكان، نردبان.
- ~ مال [ص. ۱] كالای پست.
- ~ وورماق (۱) پادوئى كردن، زياد راه رفتن. (۲) لگد زدن ننگ. (۳) هدف را نزدن. (۴) پازدن (دو چرخه).
- ~ يالئين [ص. ۱] پابرهنه، ندار، بى چيز.
- ~ يئرى [۱. ۱] جاپا، ركاب.
- ~ يولو [۱. ۱] آبريز، مستراح، نوات.
- آياغا آتئلماق روى پا جستن، يكهواز جا پريدن (برخاستن).
- ~ باغلانماق پابند شدن، مزاحم شدن.
- ~ چيئخماق تمام كردن، پايان رسيدن.
- ~ دورماق برخاستن، پياخاستن، از جا بلند شدن، قيام كردن.
- ~ دوشمك بپاى كسى افتادن، به زانو افتادن، بيجاره و ذليل شدن.
- ~ دوشمك بپاى كسى افتادن، عجز و لابه كردن.
- ~ دولا شماق مزاحم بودن، پا گير بودن.
- ~ سالماق زير پا انداختن، پست كردن، تحقير كردن، از ارزش انداختن.
- ~ قالخماق از بستر (بيمارى) بلند شدن، پاشدن، ايستادن، قيام كردن، برخاستن، پياخاستن.
- ~ قالديئرماق وا ايستاندن، بلند كردن، برخيزاندن، به قيام واداشتن، به تلاش برانگيختن، شفا دادن، پروراندن.
- آياغئ آغئير باخ: آغئير آباق.
- ~ آچئلماق نردد كردن، بجائى زياد رفت و آمد كردن. (۲) اسهال گرفتن.
- ~ اوؤزنگى ده پابركاب، آماده حرکت.
- ~ اوغورلو [ص. ۱] خوشقدم.
- ~ باغلئى اولماق پيوست داشتن.
- ~ پرده لى [ص. ۱] پا پرده داران (پرنندگان آبي).
- ~ قوزلو هنوز گيرد راه برپا دارد، تازه از راه رسيده.
- ~ دوشمك خوش قدم بودن، خوش يمن بودن.
- ~ دولا شماق پا پيچ خوردن، سكندرى خوردن، پا گير شدن.
- ~ سوروشكن [ص. ۱] زن جلف و سبك.
- ~ سوروشمك پا ليز خوردن، سر خوردن، لغزيدن، لغزش پيدا كردن.
- ~ كسيلمك ممنوع شدن، رفت و آمد كسى قطع شدن، طرد شدن.
- ~ گللمهك با بى ميلى بجائى رفتن، با اجبار و اكراه بجائى رفتن.
- ~ يانماق كرخ شدن پا، خواب رفتن پا.
- ~ يانماق پابند شدن، عاشق شدن.
- ~ يئر آلكماق جا پا براى خود باز كردن، جرأت و جسارت يافتن، بخود نازيدن.
- ~ يئره باسماق سريع و چابك گام برداشتن، مثل باد رفتن.
- ~ يئردن كسيلمك در هوا معلق شدن، زيرپاى كسى خالى شدن.
- ~ يئونگول [ص. ۱] (سبك پا، جلد. ۲) خوشقدم، خوش يمن.
- ~ يئونگول، آياغئ سايبالئى ديئر باخ: آياغئ يئونگول.
- آياغئنا چاغئيرماق بحضور طلبيدن.
- ~ دورماق [قالخماق] با احترام كسى از جاى خود بلند شدن.
- ~ دوشمك (دوشمك) بپاى كسى افتادن، به زانو افتادن.
- ~ دولا شماق به پاى كسى پيچيدن، مزاحم

- کسی شدن.
- ~ قاراسو گلمک خیلی انتظار کشیدن، از خستگی از پا درآمدن، در انتظار طولانی سرپاماندن.
- ~ قالخماق به احترام کسی بی‌اخاستن، برپا خواستن.
- ~ گشمک بحضور کسی رفتن (برای خواهش و تقاضا).
- ~ گلمک بحضور کسی آمدن (با احترام یا تحفیر).
- ~ یازماق بپای کسی نوشتن، بحساب کسی منظور کردن.
- ~ ییخیلماق پایی کسی افتادن.
- آباغین دوشر، دوشمه‌زی اولار بعضی خوشقدم، برخی بدیمن هستند.
- آباغیندا قالماق بعده کسی باقی ماندن، تنه حساب ماندن، مقروض ماندن، پای کسی نوشتن (ماندن).
- آباغیندان چکمک زیر پای کسی را خالی کردن.
- آباغینی باشیندان آشیرماق (۱) کشتن. (۲) کله‌معلق کردن.
- ~ اویچک پابوسی کردن، التماس کردن.
- ~ باغلاماق (۱) مانع ایجاد کردن، مزاحم شدن، دست و پا کسی را بستن، دست و پا گیر شدن. (۲) پابند زدن، پاهارا بستن.
- ~ چکمک (۱) پای خود را پس کشیدن، از مداخله در امری کنار رفتن. (۲) بجائی نرفتن، قطع رابطه و معاشرت کردن.
- ~ گسمک پابریدن، قطع رابطه کردن.
- ~ وورماق (کفش‌تنگ) پارازخم کردن.
- ~ بیره دیره مک باخ: آباق دیره مک.
- آباغی نین آلتینا دمیر آتماق زیر پای کسی گوسفند قربانی کردن.
- آغیر آباق [ص.] بدقدم، بدشگون.
- ال - آباغادوشمک بدست و پا افتادن، دست و پا کردن.
- ال - آباغی سوزوماق دست و پا مست شدن، دل‌بکار ندادن، بی‌علاقه شدن.
- ال - آباغینی باغلاماق دست و پا کسی را بستن.
- اللی - آباقلی زبروزرنگ، دست و پا دار، جلد و چابک.
- اللی - آباقلی یوخ اولدو ناپدید شد. (بکلی نیست شد، نابود شد، مفقود شد.)
- اؤز آباغی ایله گلمک با میل آمدن، داوطلبانه آمدن، با پای خود آمدن، بی‌زحمت و کوشش بدست آمدن.
- اوشاق آباغی با گامهای بچه، پاپای بچه (راه رفتن).
- ایکی آباغینی بیر باشماغا سوخماق دو پا را در یک کفش کردن، اصرار کردن.
- برک آباقدا دردشواری، در مشکلات، در سختی‌ها، در خطر.
- بو آباق این بار.
- بو آباقلا [ظ.] باین ترتیب، از این قرار، با این روش.
- بیر آباغی قیبرده یک پایش لب گوراست، در آستانه مرگ قرار دارد.
- بیر آباغی گئدیر، بیر آباغی گئتمیر یک گام پیش می‌گذارد و یک گام پس می‌کشد، مردداست.
- دار آباقدا [ظ.] در تنگنا، در موقع احتیاج، در ناچاری.
- دار آباغیندا در پای چوبه‌دار، در زیر چوبه‌دار.
- دعوا { داؤآ } آباغیندا در آستانه دعوا، در موقع دعوا.
- سوزو آباغا دوشمک مورد بی‌اعتنائی قرار گرفتن، تقاضای کسی رد شدن.
- قالان مال لاری دا بو آباقدا ساتین بقیه کالا

~ لانتماق باخ: آیدئین لانتماق.
 آیدئین لیغاجیخماق خوشبخت شدن.
 ~ لیق [۱.۱] روشنی، روشنائی، پرنور، محلّ باز
 و روشن. (۲) هوا و آسمان صاف و باز، مهتاب. (۳)
 وضوح، صراحت. (۴) خوشبختی، بهروزی.
 گوز آیدئین لیغی وئرمک تبریک و تهنیت
 گفتن، چشم روشنی گفتن.
 گوز آیدئین لیغینا گئتمک برای تبریک و
 تهنیت کسی رفتن.
 گوزون آیدئین جشمقان روشن!
 آیران [۱.۱] دوغ، آبدوغ.
 ~ آشی آش ماست.
 آیرانلی آش آش ماست.
 آیرئی [فوشما. / ص. ۱] جدا، سوا. (۲) دیگر،
 علیحده، غیر، جور دیگر. (۳) جداگانه، مستقل.
 (۴) تبعیض. (۵) تک و تنها.
 ~ آیرئی [ظ.] تک تک، جدا جدا.
 ~ جا [ظ. / ص.] جداگانه، علیحده، بتنهائی،
 تک.
 ~ دوشمک جدا افتادن، دور ازهم افتادن.
 ~ سالماق جدا انداختن، ازهم دور کردن.
 ~ سئچکی [۱.] تبعیض، ترجیح.
 ~ سئچکی لیک تبعیض در انتخابات (نژادی،
 سیاسی، جنسیت وغیره).
 ~ قازداش، یاقوهوم دور برادران سوا ازهم
 (که اتحاد ندارند) خویشان دور هستند.
 ~ لاشدیرماق [ف.] ازهم جدا کردن، شکاف
 انداختن، ازهم دور کردن، شکاف دادن.
 ~ لاشماق [ف.] ازهم جدا شدن، شکاف
 برداشتن.
 ~ لیق باخ: آیرئلیق.
 آیرئج [۱.] دوراهی، انشعاب (راه)، باخ: آیرئیم.
 آیرئق [۱.] گیاه مرغ، مرغ خرنده.
 آیرئلانماق [ف. م.] ازهم جدا شدن، شکاف
 برداشتن، درز پیدا کردن.

راهم ازهمین قرار بفروشید.
 میزین آباغی پایه میز.
 بالان نئز آباق تونار، یئرمز دروغ زود با
 می گیرد ولی پیش نمی رود.
 یونگول آباق باخ: آباغی یونگول.
 آیالاها باخ: آیاما.
 آیالقا باخ: آیاما.
 آیاما (آدداما، آدلما، آدوئرمک) لقب یا نام
 مستعاری که از طرف مردم بکسی داده شود.
 آئی - پسارا [۱.۱] هلال ماه نو. (۲) گوشواره
 یا گردن بند طلائی.
 قیئر میزی آی - پارا جمعیتی جمعیت
 هلال احمر.
 آیت [ع. ۱] آیت، نشانه، علامت.
 گورنه آیت دیر! چه زیباست، چه لعبتی است.
 آیدئیر (منسوخ) باخ: سؤیلوؤر، سؤیله مک.
 آیدئین [ص. ۱] روشن، شفاف، نورانی، صاف. (۲)
 آشکار، واضح، معلوم.
 ~ ائتمک روشن کردن، واضح کردن.
 ~ اولماق روشن شدن، معلوم شدن.
 ~ جا (سینا) [ظ.] بروشنی، صراحتاً.
 ~ گئجه شب مهتابی، شب روشن.
 ~ گوڭ بهروزی، خوشبختی.
 ~ لانتماق [ف.] روشن کردن، تصریح کردن،
 واضح کردن.
 ~ لادیجی [ص.] روشنگر، آشکار کننده.
 ~ لاشدیرما [ف. ۱.] روشنگری، توضیح، تنویر.
 ~ لاشدیرماق [ف.] روشن کردن، معلوم کردن،
 آشکار کردن، روشنگری کردن، استیضاح
 کردن.
 ~ لاشدیرئلماق [ف. م.] روشن شدن، معلوم
 شدن، آشکار شدن.
 ~ لاشما [ف. ۱.] روشنی، وضوح.
 ~ لاشماق [ف.] روشن شدن، واضح شدن، معلوم
 شدن، آشکار شدن.

آئیرلماز [ص. ۱] تفکیک ناپذیر، جدائی ناپذیر، ناگستنی، پیوسته، متصل بهم، یکپارچه.

~ لئق [ا.] جدائی ناپذیری، تفکیک ناپذیری، بهم پیوستگی.

آئیرلماق [ف. ۱] جدا شدن. ۲) تفکیک شدن، تجزیه شدن، تقسیم شدن. ۳) دور شدن، ترک کردن. ۴) وداع گفتن. ۵) مشخص شدن، خاص شدن. ۶) شکاف برداشتن، ترک خوردن. ۷) طلاق گرفتن، قطع رابطه کردن. ۸) منشعب شدن، شاخه - شاخه شدن. ۹) اختصاص یافتن، کنار گذاشته شدن.

آئیرلئش [ا.] جدائی، افتراق، تفرقه.

آئیرلئشماق باخ: آیری لاشماق.

آئیرلئق [ا. ۱] جدائی، متارکه. ۲) غربت، هجران، فراق. ۳) اختلاف، دوگانگی. ۴) تفاوت، گوناگونی.

~ اولوم دور جدائی (فراق) مرگ است.

~ دا [ظ.] بطور جدا گانه، در خلوت، در تنهایی.

آئرئم [ا. ۱] انشعاب راه، دوراهی. ۲) فرق، تفاوت. ۳) بخش، فصل.

آئغیر [ا.] اسب نر بالغ، اسب نر جوان.

ده نیز آئغیرئ اسب آبی.

آئغین (آئغین - بایغین) [ص.] افسرده، بیحال، سرگردان، دلداخته، عاشق.

آئلئق [ا. ۱] ماهانه، ماهی یکبار (در آمد، مجله). ۲) ماهگی، ماهه. ۳) ماهیانه، حقوق، مستمری.

~ چئ [ص.] حقوق بگیر، ماهانه بگیر.

~ چئلئق [ا.] حقوق بگیری.

~ لئ [ص.] دارای حقوق، مستمری ماهانه.

اؤچ آئلئق اوشاق کودک سه ماهه.

آئنا (= گوزگو) [ا. ۱] آئینه، آبگینه،

شیشه، باخ: آئینه. ۲) صاف، مسطح، شفاف، زلال. ۳) صورت سفید و زیبا.

~ بند [ص.] آئینه کاری شده، شیشه بند.

~ بندلیک [ا.] آئینه کاری زینتی.

~ چئ [ا. ۱] آئینه ساز، شیشه بر. ۲) آئینه دار.

~ چئلئق [ا.] شیشه بری، آئینه سازی.

~ ساز باخ: آئنا چئ.

~ کیمی شفاف، صاف.

~ لاتماق [ف. ۱] جلا و صیقل دادن (اسلحه).

۲) شیشه انداختن.

~ لاماق [ف.] آئینه بندی کردن، شیشه بری

کردن، شیشه انداختن، آئینه کاری کردن.

~ لانماق [ف. م.] آئینه بندی شدن، آئینه کاری

شدن، شیشه انداخته شدن.

آئنالی [ص. ۱] آئینه دار، دارای شیشه.

۲) تنگ سرپر. ۳) باخ: آئنالی.

باخت آئناسئ آئینه بخت، آئینه سرمفره عقد،

آئنالی [ا. ۱] نوعی اردک که روی بالهایش خط

سبز رنگ دارد. ۲) نوعی ماهی که سه تا فلس

درشت برآق دارد.

آئسئ [ا. ۱] خرس. (urisidae). ۲) آدم

خشن و تنومند. ۳) بی تربیت، ناهنجار، نتراشیده و

نخراشیده.

~ اوؤؤمو [ا.] باخ: آئی اوؤؤمو.

~ اوئناتماق خرس را برفص در آوردن،

رقصاندن خرس.

~ ایله بیرچووالاگیرمک با خرس نوی یک

جوال رفتن، معاشر بدو خطرناک انتخاب کردن.

~ بالاسئ [ا. ۱] توله خرس. ۲) آجر کاهگلی.

~ بالئغئ باخ: آئی بالئغئ.

~ بورجو باخ: آئی بورجو.

~ بوغان [ص.] آدم خشن و تنومند، ازدهخور.

~ پنجه سی باخ: آئی پنجه سی.

~ پوناسئ [ا.] توله خرس.

~ چئ [ا.] خرس باز.

~ دؤشه بی باخ: آئی دؤشه بی.

~ کیمی [ص.] مثل خرس، آدم خشن

وبی تربیت.

آئی دۆشه یی (دۆشه گی، قیزی لار) [۱.ا] سرخس.
آئیران باخ: آئیرنجی.

آئیرد [۱.ا] (جدا، تفکیک، ۲) تشخیص، تمیز، ۳) انشعاب (راه).

~ ائتمک (ائله مک) جدا ساختن،
نمیزدادن، تشخیص دادن.

~ لاماق [ف] جدا کردن، مشخص کردن،
برگزیدن.

یول آئیردئ [۱.ا] انشعاب راه.

آئیرماق [ف. ۱] جدا کردن، تفکیک کردن، ۲)

شکاف دادن، ۳) اختصاص دادن، ۴) مشخص

کردن، انشعاب کردن، گزیدن، ۵)

کنار گذاشتن، ذخیره کردن، ۶) شقه کردن، ۷)

قطع رابطه کردن، طرد کردن، ازهم دور کردن.

۸) تجرید کردن، منتزع کردن، ۹) برجسته

کردن، ۱۰) تمیزدادن، تشخیص دادن، ۱۱)

تفاوت گذاشتن، تبعیض قائل شدن، ۱۲) تقسیم

کردن، سهم جدا کردن، افراز کردن.

آنا اوشاقلارئی آئیرماز مادرین بچه ها

تبعیض قائل نمی شود.

بوغدانئ اوچ بئره آئیردئم گندم رابه سه

قسمت تفکیک کردم.

بوآلمانئ سیزه آئیردئم این سیب رابرای شما

برگزیدم (اختصاص دادم).

بیریندن گوز آئیرماق از کسی یا چیزی

چشم برنداشتن.

بئرسندن آئیرماق از جایش حرکت دادن.

آئیرئجی [ص. ۱] جدا کننده، منفصل کننده،

باز کننده.

آئیرئشماق [ف. قار.] ازهم جدا شدن، منفصل

شدن.

آئیشماق [ف.] خاریدن، خارش گرفتن.

آئیق [ص. / ظ. ۱] بیدار، ۲) هشیار، چشم باز.

~ اولماق هشیار بودن، گوش بزنگ بودن.

~ سالماق هشیار کردن.

قوزخوسوندان، آبی با دابی

دئشیر (کلرپونو کئچه نه قدر آبی یا دابی

دئشیر) از ترس، خرس رادائی صدامی کند،

از ترس به کسی تملق گفتن (از روی احتیاج به

کسی تملق گفتن).

قونور آبی [۱. / ص.] خرس خرمائی.

آیی اوزومو [۱.ا] قطلب، مشمش بری (گیاه).

(uva-urisi).

آئیب باخ: عیب.

~ اولدو افضاح شد.

~ تونماق عیب گرفتن، ایراد گرفتن.

~ دئر عیب است! شرم آور است.

~ سیز [ص.] بی عیب، بی نقص.

~ سیزلیق [۱.ا] بدون نقصان، بی عیبی.

~ لاماق عیجونی کردن، ایراد گرفتن.

~ لانماق [ف. م.] سرزنش شدن.

~ بئر لر اندام هائی از بدن که باید پوشیده بماند،

شرمگاه.

آبی بیئنی اورتکمک عیب خود را (کسی را)

پوشاندن (مخفی کردن).

~ اوزونه دئمک عیب کسی را توی رویش

گفتن.

سوروشماق آئیب اولماسین برسیدن که زشت

نیست، اجازه می دهید پرسم.

آیی بالئغی [۱.ا] فوک، خرس آبی.

آیی بورجو [۱.ا] صورت فلکی، هفت خواهران

در نیمکره شمالی.

بؤیوک ~ [۱.ا] دب اکبر.

کیچیک ~ [۱.ا] دب اصغر.

آیی پنجه سی (= گوج اوتو، قیزیل یارباق) [۱.ا]

غاف (گیاهی با گل های زرد

سبزه ای). (Agrimonia)

آئیشماق [ف. قدیمی.] گفتن، اظهار داشتن، بیان

کردن.

آئید باخ: عاید.

- ~ - سائیق هشیار، گوش بزنگ.
 ~ لیق [۱.] (۱. هوشیاری. ۲. بیداری. ۳.)
 گوش - بزنگی.
 ~ یانماق سبک خوابیدن.
 آئیلتماق [ف.] (۱. بیدار کردن. ۲. بهوش آوردن.
 ۳. هوشیار کردن. ۴. آگاه گردانیدن،
 آگاهانیدن.
 آئیلماق [ف.] (۱. بیدار شدن. ۲. بهوش آمدن. ۳.)
 از مستی در آمدن. ۴. هشیار شدن، آگاه شدن،
 روشن شدن. ۵. جان گرفتن.
 باشی ~ سر کسی خلوت شدن، فراغت یافتن.
 آئیلله باخ: عائله.
 آئین باخ: آئین.
 آئین - اوئون [ا.] خیرت و برت، احتیاجات
 روزمره، خورد و خوراک.
 آئین - شائین [ظ.] بی مقدمه و ناگهانی، در حالت
 عادی و آرامش.

این مصوت در اول کلمه بصورت (اؤ) نوشته می شود. در برخی از نوشته ها بصورت «ئو» هم آمده است. در این فرهنگ بمنظور پرهیز از تکرار لغات بعلت گوناگونی طرز املاء، از آوردن شکل «ئو» صرف نظر شد.

۲- ی (ی، یئ): قبیج، قاری.

۳- یم (یم، یمئ) برای نوشتن مصوت «ا» کاربرد دارد.

در املاء مرسوم آذربایجانی علامت همزه در واژه های وارده بصورت املاء متداول در فارسی آورده می شود: مثل: نشئه، سؤال، مسئول، برائت، رئیس، فرائت، مسئله، نشأت و ...

بعلاوه در نگارش متداول آذربایجانی از این نشانه برای مشخص کردن برخی مصوت ها استفاده می شود:

۱- ئ: اؤلوم، گوز.

در این بخش به نکات زیر توجه شده است:

۱- در لغات وارده از فارسی که املای آن در نوشتار

متداول آذری حفظ شده «ا» همان نقشی را دارد

که در املاء فارسی دارد. عبارت دیگر «ا» در

وسط و پایان کلمات صدای «آ» می دهد و در

برخی لغات در وسط کلمه پایه همزه قرار

می گیرد، مثل نشأت ...

۲- در زبان فارسی برای نگارش واژه هائی که با

مصوت آغاز می شود الفی که پایه همزه است

آورده می شود. (مثل: آ، ا، او، اب).

۳- در نگارش مرسوم واژه های آذری به پیروی از

قواعد املاء فارسی «ا» در وسط و پایان کلمات

بجای «آ» استعمال می شود و در ابتدای لغات

بجای مصوت «آ» و با همراهی «ئ، و، ی» برای

نوشتن مصوت های «ئ، و، و، و، ی» کاربرد

دارد.

۴- اشکالات ناشی از شیوه نگارش متعارف در مقدمه

بحث شده است. در اینجا یاد آوری می نماید که

در این فرهنگ املاء متعارف با صورت غالب آن

رعایت گردیده و در داخل پرانتز با الفباء و علائم

قراردادی تلفظ آذری لغت داده شده است.

۵- اگر استعمال نشانه های قراردادی برای هریک از

مصوتها تعیین می یافت و مصوتها در املاء لغت

نوشته می شدند درست تر بود که ردیف بندی

واژه ها بر حسب هر مصوت نیز انجام گیرد. ولی

در شرایط موجود چاره ای نیست جز اینکه لغات

بر حسب شکل املاء ردیف بندی گردد. بنابراین

در ردیف بندی لغات تلفظ آذری و تفکیک

بر حسب مصوتها ملحوظ نشده و با این شیوه

نگارش شدنی هم نیست.

۶- حتی در شرایط موجود استفاده از «ا» زاید در

ابتدای کلمات برای نشان دادن مصوت های «ا،

او، او، او، اب» ضرورتی ندارد و می توان آنها

را بصورت «ئ، و، و، و، ی» نوشت. ولی

فرهنگ لغات ضبط روش رایج را بعهده دارد. البته

در داخل آکلاص مصوت های مزبور بدون «ا» زاید

نوشته شده است.

۷- توصیه می گردد برای یافتن هر واژه در این

- فرهنگ، بذون توجه به نشانه‌های قراردادی مربوط به مصوتها و یا طرز تلفظ آذری آن، صرفاً بر حسب املاء متداول دنبال لغات بگردید. مثلاً برای پرهیز از چند گونه خوانی (اهیری - کج) نوشته می‌شود که بر حسب املاء در ردیف (اه...) قرار می‌گیرد و نه (ای...)
- با لغاتی نظیر «اوردک، اوئوبوس، اوستا، ایستکان و ...» به پیروی از املاء فارسی بشکل «اردک، اتوبوس، استاد، استکان و ...» نوشته می‌شود و در ردیف شکل املائی اخیر آورده شده است.
- ۸- گروه بندی آواژی مصوتها بر حسب ردیف الفبائی پیشنهادی در مقدمه این فرهنگ، بجای خود آمده است.
- اٲوپیا { ٲوٲیآ } [ا. فر.] حماسه، داستان.
- اٲدیرمک { ٲدیرماک } [ف. م.] بوسیله کسی کاری را انجام دادن، وادار به انجام کاری کردن.
- اٲدیرلمک { ٲدیرلماک } [ف. م.] بوسیله دیگری انجام یافتن.
- اٲتمک { ٲتماک } (اٲلمک) [ف. ۱] کردن، انجام دادن، نمودن، بجا آوردن، عمل کردن. ۲) پس از برخی اسم و صفت در نقش فعل معین ظاهر می‌شود، بویژه به همراه لغات غیر آذربایجانی.
- اٲتمک سیزین [ظ.] بدون، بی ...، بدون انجام.
- اٲدیبگی (اٲدیٲی) آنچه که انجام داده، کرده.
- آخشام ~ به شب رسیدن، روز را سپری کردن.
- آٲیرد ~ تشخیص دادن، جدا کردن.
- بیرتوٲمن اٲدر یک تومان می‌ارزد، (قیمتش) یک تومان است.
- بیرینی بیرشٲی دن ~ کسی را از چیزی محروم کردن.
- ترک ~ ترک کردن.
- ایشی بریاد ~ کار را خراب کردن، هدر دادن.
- بایرام ~ عید گرفتن.
- بازار لیٲق ~ خرید کردن.
- شام ~ شام خوردن.
- من اٲتدیم سن اٲتمه من (فلان کار را) کردم تو نکن.
- نه اٲتمه لی چه باید کرد؟ چاره چیست؟
- باخشیلٲق اٲتمک نیکی کردن.
- بٲریندن اٲتمک جابجا کردن، از جایش تکان دادن.
- اٲدیجی ۱ { ٲدیجی } پسوند فاعلی: کننده، گر، کار، کن.
- تأثیر ~ [ص.] مؤثر، تأثیر کننده.
- راحت ~ آرام بخش، آرام کننده.
- اٲدیجی ۲ { ٲدیجی } [ا.] مرثیه گو، نوحه خوان.
- اٲدیلماک { ٲدیلماک } [ف. م.] شدن، گردیدن، انجام گرفتن.
- آزاد ~ آزاد شدن.
- بیرینه یاردٲٲم ~ بکی کمک شدن.
- اٲدیلمیش { ٲدیلمیش } [ف. ص.] انجام یافته، شده، گردیده.
- اٲدیله مک { ٲدیلاماک } [ف.] سوگواری کردن، نوحه سرائی کردن.
- اٲرا { ٲرا } [ا. لا.] دوره‌های تاریخی، نقطه عطف تاریخی، مبداء تاریخی، دوران زمین شناسی.
- اٲرته { ٲرتا } [ظ. ۱] صبح زود، فردا، آینده، روز بعد، هفته آینده و غیره ... ۲) زود، قبل، پیش.
- ~ دن [ظ.] از قبل، از پیش، زودتر.
- ~ سی گون فردا، روز آینده.
- ~ لمک [ف.] به فردا موکول کردن.
- سحر اٲرتنه دن از سپیده دم، صبح زود، علی الطلوع.
- اٲرکج { ٲرکاج } [ا.] بززر.
- اٲرکک { ٲرکاک } [ص. ۱] نر، نرینه، مذکر.
- ۲) مرد، شوهر. ۳) گوسفند نر. ۴) خشن، زمخت.

بی ادب شدن.
 ~ لنمک باخ: ~ لشمک.
 ~ لیک [ا.] خربت، نادانی، بی شعوری، بی ادبی.
 اٹششگه گوجو چاتمیر، پالائی تاپدا لایئر
 زورپش به خر نمی رسد، پالانش را می گوید.
 اٹششگیم اولمه یونجا بیتینجه، یونجا بیتمه
 اٹششگیم اولونجه خرک نمبر بهار می آد،
 کبزه و خیار می آد. وعده سرخرمن.
 ابکی اٹششه بین آریاسین بؤلہ بیلیمیر آدم
 نالایق و دست و پا چلفتی.
 اٹششک آرئسی (خوروز آرئسی) [ا.]
 زنبور سرخ، زنبور خرمانی. (Bombus)
 اٹششک قولاغی [ا.] علف خر (گیاه).
 (Onagra.)
 اٹشلیک { اٹشلاک } [ا.] قسمت تخمدان
 میوه هائی مثل سیب و گلابی که خورده نمی شود.
 اٹشلیمک { اٹشلاماک } [ف.] کاویدن،
 کندن، بهم زدن، زیرورو کردن خاک، پنجه
 کشیدن خاک بوسیله (مرغ و غیره). (۲) جستن،
 جستجو کردن، کندو کاو کردن، کنکاش کردن.
 هره اوڭدو اوڭ قاپا غینا اٹشهر هرکس آتش
 را بطرف خود می کشد.
 اٹشلنمک { اٹشلانماک } [ف.] پنجه کشیدن
 مرغ بر خاک برای کاویدن دانه، مشغول
 کندو کاوشدن. (۲) بی هدف و بیهوده
 تکاپو کردن.
 اٹشمک ۱ { اٹشماک } [ف.] تاب دادن،
 تابانیدن، تابیدن، تافتن. (۲) پیچیدن (سیگار)،
 لوله کردن. (۳) کاویدن، کندن. (۴) ور رفتن،
 تفحص کردن، بهم ریختن.
 بیغ لاری ~ سیل هارا تاب دادن.
 پایتروس ~ سیگار پیچیدن.
 اٹشمک ۲ { اٹشماک } [ا.] نیم ننه
 بی آسین خزدار زنانه.
 اٹشمه ۱ { اٹشما } [ف.] ص. [تابیده، تاب داده،

~ جه [ظ.] مردانه، مردوار.
 ~ جیک [ا.] نرینه، پرچم (گل).
 ~ لشمک [ف.] مرد شدن، بلوغ یافتن
 پسران. (۲) رفتار مردوار بعضی زنان. (۳) خشن تر
 شدن، زیرو زمنت شدن.
 ~ لمک [ف.] دورگه شدن صدای ذکور در
 سن بلوغ. (۲) زیر شدن سبزی که بموقع چیده
 نشود.
 ~ لنمک [ف.] پر خاشگر شدن، جنگی شدن.
 ~ لیک [ا.] نرینه گی، مردانگی، بلوغ،
 خشونت، زمنتی، کلفتی و زبری.
 اثرکک سن ده دوغ، دیشی سنده دوغ من
 میگم نره، اومیکه بدوش.
 اٹرکن { اٹرکان } [ظ.] ازد، قبل از... پیش از
 وقت...
 ~ سحر صبح زود.
 اٹر - گنج { اٹر-گنج } [ظ.] دبروزود.
 اٹرمک { اٹرماک } [ف.] رسیدن، نایل شدن،
 واصل شدن.
 اٹریشمک { اٹریشماک } باخ: اٹرمک.
 اٹشدیرمک { اٹشدیرماک } [ف. م.] بوسیله
 دیگری عمل رشتن، رسیدن، پیچیدن و تاب دادن
 را انجام دادن.
 اٹشدیرلمک { اٹشدیرلماک } [ف. م.] بوسیله
 دیگری رسیده شدن، تابیده شدن.
 اٹششک { اٹششاک } (اٹششه به، اٹششه گه)
 [ا.] خر، الاغ، دراز گوش. (۲) نفهم، کودن،
 گنده. (۳) خرک. (۴) حائل (در ساختمان).
 ~ آرئسی باخ: اٹششک آرئسی.
 ~ بثلئ سئندیردئ (سئندیرها) بشتک وارو
 (بازی).
 ~ چی [ا.] خر کچی.
 ~ عینادی (اینادی) [ص.] لجاجت خراشه.
 ~ قولاغی باخ: اٹششک قولاغی.
 ~ لشمک [ف.] خر شدن، لگد پرانی کردن،

پیچیده.

اٹشمه - اٹشمه [ص.] تاب داده، مجتهد.

بیغ لاری اٹشمه - اٹشمه سیل های تاب داده.

اٹشمه^۲ { اٹشما } [ا.] نوعی قاب بازی بچه ها.

اٹشناک { اٹشناک } [ا.] جانی که مرغ پنجه

کشیده و گود کرده (۲) جای درهم ریخته.

اٹشیتدیرمک { اٹشیتدیرماک } [ف. س.]

بگوش (کسی) رساندن، به سمع رساندن،

باطلاع رساندن.

اٹشیتدیریلماک { اٹشیتدیریلماک } [ف. م.]

بوسیله کسی بگوش کسی رسیدن، مطلع شدن.

اٹشیتمز { اٹشیتماز } [ص.] ناشنوا.

~ لیک (اٹشیتمه مزلیک) [ص. / ا.] ناشنوائی،

کری.

اؤزونو اٹشیتمه مزلیشه وورماق خود را به

کری زدن، تظاهر به کری کردن، توجه نکردن،

اهمیت ندادن.

اٹشیتماک { اٹشیتماک } [ف. / ا.] شنیدن (۲)

گوش دادن (۳) خبردار شدن، آگاه شدن،

نیوشیدن.

سؤز ~ حرف گوش کردن، حرف کسی را

پذیرفتن.

اٹشیتمه { اٹشیتما } [ف. / ا.] شنوائی.

~ اورقانی عضو شنوائی، دستگاه شنوائی.

اٹشیحی { اٹشیحی } [ص.] تابنده، تاب دهنده.

اٹشیدن { اٹشیدان } [ف. ص.] شنونده، مستمع.

اٹشیدیلمز { اٹشیدیلماز } [ص.] غیر قابل

استماع، شنیده نشده.

اٹشیدیلماک { اٹشیدیلماک } [ف. م.] شنیده

شدن، خبر رسیدن، استماع شدن، بگوش رسیدن.

اٹشیدیلمه { اٹشیدیلما } [ا.] شنوائی.

~ حدی حد شنوائی (کمترین شدت صوت که

انسان می تواند بشنود).

اٹشیک { اٹشیک } (اٹشیکه، اٹشیه) [ا.]

بیرون، خارج.

~ آغاسی باخ: اٹشیک آغاسی.

اٹشیه آتماق بیرون انداختن، دور افکندن.

~ چیخماق بیرون رفتن، دست به آب رفتن.

~ گئیمک غایط کردن.

اثر - اٹشیک خان ومان.

اوشاق اٹشیه گئیمیر، ناپائی ایماله

اٹله بیرلر. بچه بیرون نمی رود، دایه را اماله

می کند.

اٹشیک آغاسی [ا.] حاجب دربار، در دوره صفویه

وظیفه وزیر دربار، رئیس تشریفات بعهدۀ اٹشیک

آغاسی یا اٹشیک آغاسی باشی بوده و سفرای

خارجی را می پذیرفته است.

اٹشیک خان [ا.] ایشیک خانه، اداره تشریفات

سلطنتی در دوره قاجاریه.

اٹشیلماک [ف. م. / ا.] تاب خوردن، تابیده شدن.

(۲) پیچ خوردن، پیچیده شدن (۳) کنده شدن،

کاویده شدن، گود شدن.

اٹشیلمه { اٹشیلما } [ف. ص.] تابیده، تاب داده

شده، پیچیده شده.

اٹشیم - اٹشیم { اٹشیم - اٹشیم } [ص. / ظ.]

پچا پیچ، ماریچ، درهم تابیده.

اٹشینماک { اٹشینماک } [ف.] برخاک پنجه

کشیدن مرغها، با پا کاویدن زمین بوسیله

حیوانات.

اٹفیر { اٹفیر } [ا. یو. اٹشیر به معنای بالاترین لایه

هوا [۱] اثر، اثیر (۲) جوهر، عرق.

~ باغلاری عطریات، جوهریات.

فانه اٹفیری عرق نعناع، جوهر نعناع.

اٹکیز { اٹکیز } [ص.] باخ: اکیز.

اٹل { اٹل } [ا. / ا.] ایل، قوم، طایفه، قبیله، عشیره.

(۲) دیار، سرزمین اجدادی، کشور (۳) مردم،

جماعت.

~ آناسی (~ آناسی) [ص.] ریش سفید ایل.

~ آغزئی، چووال آغزئی زبان مردم را نتوان

بست.

پادشاهان برای نشستن خواستگاران دختر شاهزاده نصب می شد.

~ دوشمک خواستگار شدن، خواستگاری کردن.

~ لمک [ف.] خواستگاری کردن، خواستگار بودن.

~ لیک [ا.] خواستگاری. (۲. رسالت. ۳) سفیری، نمایندگی.

~ یولو جاده ای که در گذشته از ایران و آذربایجان بکرانه دریای سیاه متصل بوده

(بازیرگان یولو) نیز نامیده می شد.

اٲلجی به زوال یوخدور پیام آور مصون از تعرض است، مصونیت سفر.

اٲلخان { اٲلخان } [ا.] ایلخان، رئیس ایل.

اٲل قووان { اٲل قووان } [ا.] در گاهشماری

خلقی آذربایجان بیانگر سیری شدن نیمه تابستان

(نیمه مرداد) است. (۲. فصل برگشت از ییلاق.

۳) باد سرد آخر تابستان (باخ: قوشروق دوغدو).

اٲل لیک [ص. / ظ.] همگانی، عمومی،

دسته جمعی، گروهی، باتفاق. (۲. عموم، همه.

~ جه [ظ.] بطور همگانی، بطور عمومی، بصورت گروهی.

~ لشدیرمک [ف.] همگانی کردن، عمومیت

دادن، اجتماعی کردن.

~ له [ظ.] بطور همگانی، بصورت دسته جمعی، باتفاق.

اٲله { اٲله } [ص. / ادا.] چنان، چنین،

همانطور، همانگونه، بهمان طریق. (۲. تنها، فقط،

محض. ۳) آنور، آنسوی، آن سمت. ۴) در مقام

ادات معنی لغت را دقیق تر می کند: باخ: اٲله

بوساآت. ۵) در اینصورت. (اٲله ده سن گشت. در

این صورت نو برو. ۶) بهمان شکل، بهمان

حالت. (اٲله اوچورده قالسین. بهمان شکل

یا حالت باقی بماند. ۷) با حرف ربط «کی»

~ باشی [ص.] رئیس ایل.

~ به ٲی [ا.] ایل بیگی، رئیس طایفه و ایل.

~ بیراؤلسا، گوجو کرن { کساران } سینده ٲرار اگر خلق متحد باشد نیرویش کنده

درخت را می شکند.

~ توکن [ا.] باران شدیدی که در موقع بازگشت

از ییلاق می بارد.

~ جارئی [ظ.] کلات، یک پارچه.

~ چی باخ: اٲلچی.

~ خان باخ: اٲلخان.

~ داش [ص.] هم ایل، هم طایفه، عضوبیک ایل.

~ سوزو، حق { هاقق } سوزو عقیده مردم، حق است.

~ قازانی ابله آش قایناماق کار دیگران را

بحساب خود گذاشتن.

~ قووان باخ: اٲل قووان.

~ قیزی { اوغلو } هم وطن.

~ گوجو، مثل گوجو، ٲئل گوجو نیروی

خلق، نیروی سیل و باد است.

~ گون مردم، خلق، اهالی.

~ لشدیرمک باخ: اٲل لیک لشدیرمک.

اٲل لی [ص.] دارای ایل و طایفه، دارای

میهن. (۲. هم ایل.

~ لیک باخ: اٲل لیک.

~ یولو راه برتردد.

غربت { قوریات } اٲل ده در دیار غربت.

اٲلات { اٲلات } [ا.] ایلات، عشایر.

اٲل اوغلو [ص.] فرزند خلق.

اٲلتدیرمک { اٲلتدیرماک } باخ: اٲلتدیرمک.

اٲلتمک { اٲلتماک } باخ: اٲلتدیرمک.

اٲلتی { اٲلتی } [ا.] جاری، نسبت همسران دو برادر

بهم.

اٲلجی { اٲلجی } [ا.] خواستگار (عروسی).

(۲. قاصد، پیام آور. ۳) سفیر، نماینده، کاردار.

~ داشی بنا بر روایت قصه ها، سنگی که در حیاط

نیم کرده اند. خیلی بهم شباهت دارند.
 ~ دالیشینجا آتلی قوؤور گوئی سوار تعقیبش
 می کند. خیلی شتاب دارد.
 ~ سوپا دو شموش سیچان دیر مثل موش آب
 کشیده است. وضعش دلخراش است.
 اٺله مک { ٸلاماک } [ف.] کردن، نمودن، انجام
 دادن، عمل کردن، بجا آوردن. باخ: اٺتمک.
 بیرینی بیرایشدن اٺله مک کسی را از کار باز
 داشتن.
 صرف اٺله مک صرف کردن، سود کردن.
 گؤز ~ چشمک زدن.
 بوخ ~ نابود کردن، نیست کردن.
 اٸن { ٸن } [ا.] عرض، پهنا، فراخی، گشادی،
 وسعت.
 ~ داییره سی عرض جغرافیائی، فاصله از خط
 استوا.
 ~ سیز [ص.] (١) کم پهنا، کم عرض. (٢) تنگ،
 باریک.
 ~ سیزلشد بر مک [ف.] کم عرض تر
 گردانیدن، باریکتر کردن.
 ~ سیزلشمک [ف.] کم عرض تر شدن،
 تنگ تر شدن، باریک شدن.
 ~ سیزلیک [ا.] کم عرضی، باریکی.
 ~ کمیک برش عرضی.
 ~ لٸمک [ف.] عریض تر کردن، وسیع کردن،
 گشاد کردن.
 ~ لشمک [ف.] عریض تر شدن، از پهنا گسترش
 یافتن، فراخ تر شدن.
 ~ لنمک [ف.] (١) عریض شدن، پهناور شدن،
 پهن شدن. (٢) چاق شدن. (٣) شاد شدن، خوشحال
 شدن.
 ~ لی باخ: اٸلی.
 ~ لیک [ظ.] عرضی، از عرض.
 اٸنه وٸرمک از عرض کلفت شدن، چاق شدن.
 اٸنین جه [ظ.] از پهنا، عرضی.

بمعنی آنوقت که، وقتی که، همانطور که. (اٺله کی
 فراره گلدی. وقتی که تصمیم قطعی گرفت.)
 ~ اٺله مک باخ: اٺله اٺله مک.
 ~ اوؤزو خود خودش، شخص خودش.
 ~ ایسه در چنین شرایطی، اگر چنین باشد، در
 آنصورت.
 ~ - بٸله (١) مفت، رایگان. (٢) بیهوده،
 بی هدف، بی غرض. (٣) بطور کلی
 ~ - بٸله جه همانطور که هست.
 ~ بٸله گزیرم بی هدف می گردم.
 ~ بٸله یادیم دو شدو بی مقدمه یادم افتاد.
 ~ بوسا آت الساعه.
 ~ بیل باخ: اٺله بیل.
 ~ جه ده [ظ. / ادا.] و نیز، همچنین، بهمان
 صورت، همانگونه، همانطور.
 ~ کی تا، همان که، بمحض اینکه.
 ~ لری وار کی آنچنان اشخاصی هستند که ...
 ~ لیک [ا.] چگونگی، آنچنانی.
 ~ می؟ آیا چنین است؟ آیا اینطور است؟
 درست است؟
 اوٸا اٺله گلدی کی او چنین تصور کرد که،
 ... بنظر او.
 من اٺله گلدیم، او اٺله گشتدی من اینور
 آمدم، او آنور رفت.
 نه اٺله یم؟ چه بکنم؟ چاره چیست؟
 اٺله اٺله مک { ٸلاماک } [ف.] کاری
 کردن، چنان رفتار کردن.
 اٺله اٺله نه شیش یانسیئن نه کاباب کاری
 بکن که نه سیخ بسوزد نه کباب.
 اٸلا اٸلمه کی کؤرپو قالاچاییئن او ناییئندا
 کاری نکن که پل آنطرف رودخانه بماند. پل ها
 را پشت سر خود خراب مکن.
 اٺله بیل { ٸلابیل } [باغلا.] انگار، گوئی، مثل
 اینکه.
 ~ بیر آلمائی یاری بؤلؤبلر انگار سیبی را دو

آمد.
 دووار ائندی دیوار فروریخت.
 شیش ائندی ورم فروکش کرد.
 قیمتلر ائندی قیمت ها تنزل کرد.
 مسافیرلر سیزین ائوینیزده ائندیلر مسافرها
 در خانه شما مسکن گزیدند. (پیاده شدند، رحل
 اقامت افکندند.)
 ائمه { ئما } [ف.ا.] فرود، سقوط، تنزل، کاهش.
 ائیب - قالخماق [ف.] فراز و نشیب داشتن، بالا
 آمدن و فروکش کردن، جذرومذ کردن.
 ائیش { ئیش } [ا.] نشیب، سرازیری، سربائین،
 سراسیب، سطح شیب دار.
 ~ لی [ص.] سراسیبی، پرنشیب، شیب دار.
 ~ لیک [ا.] منطقه شیب دار، سراسیبی.
 ~ بوخوش [ا.] فراز و نشیب.
 اثر { ئو } [ا.] (۱) خانه، منزل، مسکن، دار، سرا. (۲)
 جا، مکان، محل. (۳) عائله، خانواده. (۴) قبل از اسم
 حیوان بمعنی: خانگی، اهلی. (۵) چشمه، حجره،
 کشو. (۶) ساختمان.
 ~ آدامی اهل خانه، اعضاء خانواده.
 ~ آراسی [ص.] خانگی، داخل خانه.
 ~ آراسی آل - وئر داد و ستد خانگی.
 ~ آروادی خانم خانه دار، زن خانه دار.
 ~ آلتی [ا.] زیرزمین، انباری.
 ~ آما، قونشو آل همسایه را به بین خانه را
 بخر.
 ~ ائشیک خانه و خانواده، خان ومان.
 ~ ائشیک دوژلتمک خانواده تشکیل دادن.
 ~ ایشی کارخانه، خانه داری.
 ~ پولو باخ: ائو پولو.
 ~ قاپشیر ئغی باخ: ائو تکلیفی.
 ~ تکلیفی تکلیف خانه، مشق شب.
 ~ قو کمک خانه تکانی کردن.
 ~ تیکمک خانه ساختن، خانه بنا کردن.
 ~ تیکمه لخانه سازی.

ائینه [ظ.] به پهنای، عرضی.
 ائینه - بوئونا [ظ.] بدرازا و پهنای، از سر تا پا،
 همه جانبه.
 ائجک { ئاجاک } [ا.] آخرین پله بلکان. (۲)
 باخ: ائیش.
 ائدهیک [ص.بو.] بومی، محلی، قومی.
 ~ قوش پرندۀ بومی.
 ائدیرمک { ئدیرماک } [ف.ا.] فرود آوردن،
 پائین آوردن، پیاده کردن، پائین کشیدن. (۲)
 تنزل دادن، ساقط کردن. (۳) کاهش دادن،
 کم کردن، ارزان کردن. (۴) ضربه وارد آوردن.
 (۵) سرازیر کردن. (۶) فروتنی کردن.
 ائدیرجی { ئدیرجی } [ص.] پیاده کننده،
 پائین آورنده.
 ائدیرلمک { ئدیرلماک } [ف.م.] بوسیله
 کسی فرود آورده شدن، پیاده شدن، پائین کشیده
 شدن.
 ائدیریم { ئدیریم } باخ: ائیش.
 ~ لی باخ: ائیش لی.
 ائلی { ئلی } [ص.] فراخ، گشاد، پهن، عریض،
 وسیع، پهناور.
 ~ بورون [ص.] دماغ پهن.
 ~ صفت { سیفات } [ص.] تخت صورت، پهن
 صورت.
 ~ کوورک [ص.] چهارشانه، شانه پهن.
 ~ لیک [ا.] وسعت، فراخی، گشادگی.
 ~ یاریاق [ص.] پهن برگ.
 ائمک { ئماک } [ف.ا.] پائین آمدن، فرود
 آمدن. (۲) تنزل کردن، کاهش یافتن، کم شدن،
 ارزان شدن. (۳) نزول کردن، افول کردن، سقوط
 کردن. (۴) فروکش کردن. (۵) سرازیر شدن. (۶)
 پیاده شدن، رحل اقامت افکندن. (۷) ضربه وارد
 آمدن. (۸) سرفروود آوردن.
 آت دان ائندی از اسب پیاده شد.
 باشینا بیر یومروق ائندی مشی بر سرش فرود

گلمه ييب در خانه مان نيخته اند، از همسايه هم
نياورده اند. چيزي که نديده ام.

~ ياران سارق خانه.

~ ييٲخار آرا سؤزؤ شايعات خانمان برباد
مي دهد.

~ ييٲخماق خانه خراب کردن، خانمان برباد
دادن، بيچاره کردن، روابط خانوادگي را بهم
زدن.

~ ييٲه سي صاحبخانه، مالک خانه.

اٲوي باشينا گؤتورمک دادو فرياد کردن،
سرو صدا راه انداختن.

~ ييٲخيلماق خانه خراب شدن.

~ ييٲخيلميش خانه خراب.

اٲوين آباد خانه ات آباد (در مقابل احسان
تشکرو دعا و ثنا).

اٲوين نيکيلمين خانه ات آباد! خانه ات خراب!
(در مقام تأييد و تحسين و گاهي اوقات در مقام
نفرت گفته مي شود.)

اٲويٲنه باغليٲ بير آدام کسي که وابسته و
علاقمنده خانواده اش است.

ايکي مرتبه اٲو خانه دو طبقه.

بير گؤز لوٲ اٲو خانه يک اطاقه.

يوز اٲوليک کند دهی که داراي صد خانه
است.

اٲو اوغلي [ا. / ص.] خانه زاد، غلام معمولي و ساده
که در خدمت شاهان صفويه بود، اٲو اوغلو.

اٲوپولو [ا.] ماليات بر منازل مسکوني در قرون
وسطی، ئوستوپولو، اوقاتا خرجي نیز گفته مي شد.

اٲولاد { ئولاد } [ا. ع.] اولاد، فرزند، فرزندان،
باخ: اوولاد.

~ آجيئي سوک فرزند، در ماتم فرزند.

~ ليٲ [ا.] فرزند خواندگي، نافرزندی، فرزند ي.

اٲولنديرمک { ئولانديرمک } [ف. ا.] زن

دادن پسر، همسر گرفتن براي کسي، کسي را
متاهل کردن. ۲) کسي را صاحب خانه کردن.

~ جيک [ا.] خانه کوچک، چشمه، کشو،
خانه اي که بٲه ها از خاک و گل درست مي کنند.

~ جيل [ص.] اهلي، دوستار خانه و خانواده.

~ جيٲه ز { جيٲاز } [ظ.] خانه مانند، چيزي
شبيه خانه.

~ حيواني [ص.] حيوان خانگي، اهلي.

~ دار [ص.] خانه دار، کدبانو.

~ دارليٲ [ا.] خانه داري، کدبانوي، تدبير منزل.

~ دن ابراق (مرگ و بدبختي و غيره) از خانه
و خانواده دور باد.

~ دن چيٲخماق از خانه قهر کردن، خانه را
ترک کردن.

~ دن گلمک با دست پر آمدن، هديه آوردن.

~ دؤلوسو (۱) يک خانه پر، زياد. ۲) خيلي
بلند، صدای نمره آسا.

~ دؤلوسو باغيٲردئ با صدای بلند نمره زد.

~ دؤلوسو جيٲهاز جهيزه فراوان.

~ ده قالميش قئز [ص.] دختر ترشیده، دختر
مسن که ازدواج نکرده.

~ سيز [ص.] بي خانه، فاقد مسکن، غير متاهل،
مجرد.

~ سيز - اٲشیک سيز [ص.] بي خانمان،
بي خانه و کاشانه.

~ سيزليک [ا.] بي سکنی، خانه (نداشتن).

~ صنايعي صنايع دستي، صنايع خانگي.

~ قادئيٲي [ص.] زن خانه دار.

~ قوللوقچوسو [ص.] خدمتکار خانه، کلفت.

~ لي [ص.] متاهل، زن دار، صاحبخانه، داراي
مسکن.

~ لي - اٲشیکلي [ص.] صاحب خانه و
زندگي.

~ ليک [ص.] خانگي، مربوط به خانه، محلي که
... تعداد خانه دارد.

~ لي ليک [ا.] عيال دار بودن، تاهل.

~ ميزده بيشمه ييب، قونشو موزدان

- اثولنمک { ثولانماک } [ف.] ازدواج کردن، زن گرفتن، همسر گرفتن، متأهل شدن.
- اثولنمه { ثولانما } [ف.ا.] تأهل، ازدواج.
- اثیدیرمک { ثیدیرماک } [ف.] مالش دادن بستان گاو قبل از دوشیدن (بمنظور اینکه بستان برای دادن شیر تحریک شود).
- اثیدیره { ثیدیرما } [ف.ا.] ترانه‌ای که در موقع دوشیدن گاو می‌خوانند.
- اثیلماک { ثیلاماک } باخ: ائله‌مک، ائتمک.
- ائیله { ثیلا } باخ: ائله.
- ائیمج { ثیماج } باخ: ائیمه.
- ائیمنمک { ثیمانماک } [ف.] ترسیدن، واهمه داشتن.
- ائیمه { ثیما } [ا.] خیک دوغ و ماست.
- ~ آغیز دهان گشاد، گاله (دهان گاله مانند).
- ائینیمک { ثینیماک } [ف.] بهبود یافتن، بهتر شدن.
- ائیی { ثئی } [ص. قدیمی.] خوب، باخ: اییی.
- ~ جه [ظ.] بخوبی، بهترین وجه.
- ~ لشدیرمک [ف.] بهتر کردن.
- ~ لشدیرلمک [ف.م.] بهتر گردیدن.
- ~ لیک [ا.] خوبی، نیکی.
- ائیمب { ثیب } باخ: عیب.
- ~ لمک [ف.] ایراد گرفتن از کسی، سرزنش کردن، تحریف کردن.
- ابابیل [ا.ع.] پرستوی کوهی.
- ابتدا { یتیدا } [ا.ع.] ابتداء، آغاز، شروع، اول.
- ~ ائتمک آغاز کردن، شروع کردن.
- ~ دا [ظ.] در آغاز، در ابتداء.
- ~ دان [ظ.] از اول، از آغاز، از ابتداء.
- ~ سیئر [ظ.] بی آغاز، بی مقدمه.
- ابتدائی { یتیدائی } [ص.ع.] ابتدائی، اولیه، نخستین، مقدمانی.
- ~ حبس بازداشت احتیاطی.
- ~ لر نک یاختگان آغازی، نک یاختگان حیوانی.
- ~ لیک [ا.] ابتدائی (بودن).
- ~ مکتب مدرسه ابتدائی.
- ابتلا { یتیلآ } [ا.ع.] ابتلاء، گرفتاری، دچار (شدن).
- ابجد { ابجاد } [ا.ع.] حروف ابجد، ترتیب قدیمی الفبای عربی: ا. ب. ج. د. ه. و. ز. ح. ط. ی. / ک. ل. م. ن. / س. ع. ف. ص. / ق. ر. ش. ت. / ث. خ. ذ. / ض. ظ. غ. / ۲. حساب ابجد یا حساب جمل به این ترتیب است که ۹ حرف بترتیب بالا از ۱ تا ۹ و ۹ حرف بعدی بترتیب ۱۰ و ۲۰ و غیره و ۹ حرف بعدی به ترتیب ۱۰۰ و ۲۰۰ و ... و حرف آخر نماینده ۱۰۰۰ می‌باشد.
- مثلاً کلمه «آستارا» نماینده عدد ۶۶۳ است.
- (آ ۱ + س ۶۰ + ت ۴۰۰ + ر ۲۰۰ + ۱ = ۶۶۳).
- ابراز { یرآز } [ع.] ~ ائتمک (ائله مک) آشکار نمودن، ابراز کردن، بروز دادن، ظاهر ساختن.
- ابریشم { یریشیم } [ا.فا.] ابریشم، نخ ابریشم.
- ابد { آباد } [ظ.ع.] ابد، جاوید، همیشنه، دائم، سرمد.
- ابدا [ظ.ع.] ابدأ، هرگز، هیچگاه، هیچوقت، بطور قطع.
- ابداع { یدآ } [ا.ع.] ابداع، ابتکار، نوآوری، آفرینش.
- ~ ائتمک (ائله مک) ابداع کردن، آفریدن.
- ابدی { ابادی } [ص. / ظ.ع.] ابدی، سرمدی، دائمی، همیشگی، جاویدان، پاینده، لایزال، بی انتها.
- ~ لشدیرمک [ف.س.] ابدی کردن، جاویدان کردن.
- ~ لشمک [ف.] ابدی شدن، دائمی شدن، لایزال گردیدن.
- ~ لشدیرمک باخ: ~ لشدیرمک.

~ لنمک باخ: ~ لشمک.

~ لیک [۱.] ابدیت، لایزالی، همیشگی.

ابدیت { ابادیتات } [۱.ع.] ابدیت، جاودانگی، پایندگی، آخرت.

ابلاغ { بیلآغ } [۱.ع.] ائتمک (ائله مک) ابلاغ کردن، رساندن.

ابلق { ابلق، ابلآق } [۱.ص.ع.] ابلق، دورنگ، سیاه و سفید.

ابله { ابله } [۱.ص.ع.] ابله، احمق، سفيه، نادان، ساده لوح، کم خرد.

~ جه سینه [ظ.] ابلهانه، احمقانه.

~ لیک [۱.] حماقت، سفاهت، بلاهت، ساده لوحی.

ابلیس { یبلیس } [۱.ع.] ابلیس، شیطان، فتنه انگیز.

~ لشمک [ف.] فتنه انگیز شدن، شیطان تر شدن.

~ لیک [۱.] شیطنت، شیطان صفتی، فتنه انگیزی.

ابنه { ینا } [۱.ع.] ابنه، خارش در مقعد.

~ لی [ص.] مأیون، مفعول (جنسی).

ابه { ابا } [۱.۱.] ماما، مادر بزرگ. (۲) کودکی را گویند که در بازی بچگانه سردسته باشد یا به تنهائی در مقابل دسته بازی کند. (۳) چاله گردونازی.

~ چی [ص.] ماما.

~ چیلیک [۱.] مامائی.

ابهام { یهآم } [۱.ع.] ابهام، پوشیده، نامعلوم.

ابه کؤمچی { اباکؤماچی } [۱.۱.] گیاه پیرک (دارای برگهای رگه دار که مانند اسفنج می پزند و می خورند.) (Malva silvestris.)

(۲) نوعی گل ختمی که برای زینت می کارند.

اپیک { اپاک } [۱.ا.] نان، باخ: اتمک.

آجین قارینندا اپیک دورماز نان در شکم گرسنه بد نمی شود.

اپریمک { اپریماک } [ف.] پلاسیدن، پژمردن، پوسیدن، از کار افتادن، فرتوت شدن، متحل

شدن، تجزیه و محو شدن.

اپریمیش [ف. ص.] پلاسیده، پژمرده، از کار افتاده، پوسیده.

اپوس { ئپوس } [۱.بو.] حماسه.

اپیزود { ئپیزود } [۱.فر./بو.] حادثه و شرح ماجرا در داستان. (۲) قسمت مستقل اثر ادبی.

اپیک { ئپیک } [۱.ص.فر./بو.] حماسی، رزمی.

اپیلوق { ئپیلوق } [۱.فر./بو.] مؤخره، اطلاعاتی که در پایان داستان و شعر در باره سرنوشت

قهرمانان اضافه شود.

ات [۱.۱.] گوشت. (۲) بدن، اندام. (۳) آبگوشت، گوشت آب پز یا یخنی. (۴) آن قسمت از میوه که

بین پوست و هسته قرار دارد.

~ آسماق گوشت بار کردن.

~ باسماق فربه و چاق شدن.

~ اؤریسه دن [ص.] چندان آور، سهمگین،

تکان دهنده، خوف انگیز.

~ اونو [۱.] بودر گوشت.

~ ابله دئرناق آراسینا گیرن، چؤرؤر چیخار هرچه بین ناخن و گوشت فرو رود، می پوسد و دفع می شود. فتنه انگیزی بین دو دوست صمیمی (مادر و فرزند) برسوانی می انجامد.

~ باغلاماق (۱) گوشت آوردن جای زخم. (۲) چاق شدن.

~ بالتاسی [۱.] ساطور قضایی.

~ تاختاسی [۱.] تخته گوشت کوبی.

~ تۆکمک لاغر شدن.

~ جانلی [ص.] دوستدار غذای گوشتی.

~ جه [۱.ص.] لندوک، جوجه

پردرنیاورده، نوزاد برنده (بدون پر.) (۲) نحیف و لاغر. (۳) باخ: اته.

~ جیل [ص.] گوشتخوار، کسی که خوراک گوشت را خیلی دوست دارد.

~ چىكن [۱]. چرخ گوشت.
~ چى [۱]. گوشت فروش، قصاب.

~ چىلىك [۱]. گوشتفروشى، قصابى.

~ دۇئىمىك گوشت كوب.

~ دۇئىن [۱]. گوش كوب.

~ دىئىرناقدان آيئرئىلماز ناخن از گوشت خدا
نگردد، روابط ناگستنى و صميمى بين دو نفر
بخصوص مادر و فرزند.

~ دىئىرناق اولماق علاقه و روابط بسيار
نزدىك داشتن.

~ رنگى باخ: اترنگى.

~ سويو [۱]. آبگوشت.

~ سيز [ص. ۱] بدون گوشت، بى گوشت. (۲)
لاغر.

~ سيزلمىك [ف. ۱] لاغر شدن.

~ سيزلىك [۱]. لاغرى.

~ گتيرمىك (گلمىك) گوشت تازه
در آمدن، التيام يافتن و جوش خوردن زخم.

~ گتيرىن باخ: دىل قانادان.

~ لشمىك [ف. ۱] چاق شدن، فربه شدن. (۲)
مثل گوشت لخت شدن. (۳) روىفساد گذاشتن
ميوه.

~ لىندىرمىك [ف. س. ۱] پروار کردن، چاق
کردن، فربه کردن.

~ لىمىك [ف. ۱] چاق شدن، پروار شدن، فربه
شدن.

~ له دىئىرناق كيمىي مثل پوست و گوشت،
خىلى بهم وابسته.

~ لى [ص. ۱] گوشت دار، داراي گوشت. (۲)
گوشالو، چاق، فربه.

~ لى خۇرك غذاى گوشتى.

~ لىك گوشتى، پروارى.

~ لىك تۇيوق مرغ گوشتى.

~ لىك قۇيۇن گوسفند پروارى.

~ لىلىك [۱]. حالت پروارى (حيوان)، فربهى.

~ بىئىزلىك [۱]. پرهيز از گوشت، سبزی خواری.
~ بىئىن (بىئىن) [ص. ۱] گوشتخوار.

اته باخما، دۇنا باخما، ايچنىده كى جانا
باخ تن بوش را منگر به جاني كه درون آن است
بنگر. (نه همين لباس زيباست نشان آدميت).

اته دۇنمىك مثل گوشت لخت شدن.

اته - قانا دۇلماق چاق شدن، گوشت آوردن.

اته - قانا گلىسين انشاء الله كه چاق شود، بگذار
بنه بگيرد.

اتى آجى [ص. ۱] تلخ گوشت، بد زبان، آدم
نجسب.

~ آجىلىق [۱]. تلخ گوشتى.

~ آچىق [ص. ۱] ازنى كه سینه و دست و پايش
لخت باشد.

~ اۇر پشمىك (۱) (از ترس) موهاى بدن سيخ
شدن، گوشت تن كسى لرزیدن. (۲) چندش
گرفتن.

~ چىمچشمىك چندش آمدن، متفكر شدن.

~ دىئىرمان دا بىئىب، سويونو گتيرىب
بورادا قۇيۇب باشى آلتىئىندا يىخنى را در
آسياب خورده، آبش را آورده زير سر گذاشته.
اكل از قفا.

~ اتىم اۇرىشىدى (۱) گوشت تنم لرزید. (۲)
چندشم گرفت.

~ تۇكۇلدۇ چىندشم گرفت، متفكر شدم، بيزار
شدم.

~ اتىمى بىئىب، سۇمۇيۇمه دا يانمىشام از بس
غصه خورده ام، پوست و استخوان شده ام.

~ اتىن تۇكۇلسۇن چه بىمزه! چه چىندش آور!
خجالت بکش!

~ اتىنى شيشه چىكمىك به سيخ كشیدن، شكجه
و آزار دادن.

~ كۇئىنك - كۇئىنك ات تۇككمىك خىلى
خجالت كشیدن.

~ كۇئىنه بى يىئىئىلىب، اتى گۇرۇنۇر

پیراهنش پاره شده تنش دیده می شود.

اتاپ { تآپ } [۱. فر. ۱] منطقه. ۲) مرحله. ۳) قسمتی از راه، منزلگاه در بین راه. ۴) محل استقرار بیمارستان صحرائی در پشت جبهه برای انتقال زخمی ها.

اتجه^۱ { اتجا } [۱. ص. ۱] لندوک، جوجه پر در نیاورده، نوزاد پرنده (بدون پر) ۲) نحیف و لاغر، ریزنقش.

اتجه^۲ { اتجا } [۱. آلت پاک کردن پشم. اتحاد { یتنیهآد } [۱. اتحاد، بگانگی، بکپارچگی.

اتحاف { یتهآف } [۱. ع. هدیه، تقدیم، پیش کش، تحفه.

~ ائتمک - ائله مک هدیه کردن، تقدیم کردن، پیشکش کردن.

اتر { اتار } [۱. خبر - اتر خبر و نشان، اثر، نشانه، خبر.

اتراک { اتراک } [۱. ترکها، طوایف ترک، جمع ترک.

اترنگی { اترانگی } [ص. برنگ گوشت، صورتی رنگ.

اتفاق { یتتیفاق } [۱. ع. ۱] اتفاق، اتحاد. ۲) اتحادیه. ۳) ائتلاف. ۴) وحدت، بگانگی، بکپارچگی. ۵) حادثه، رخداد، اتفاق.

~ باغلاماق اتحاد بستن.

~ دوشمک اتفاق افتادن، رخ دادن، حادث شدن.

~ میژلیق [۱. نشست، ناهم آهنگی، برا کندگی.

اتک { اتاک } (انگی، اته بی) [۱. ۱] دامن. ۲) دامنه، حاشیه، کناره. ۳) قسمت پائین درخت.

~ آلتی زیر جلی، ذخیره پنهانی.

~ آلتدان او تورمک ۱) زیر میزی رد کردن،

مخفی دادن، ۲) زیر سبیلی رد کردن، اغماض کردن، غمض عین کردن.

~ اتک [ظ. دامن - دامن، فراوان.

~ دولوسو [ص. دامن پر، فراوان و زیاد، دامن - دامن.

~ لمک [ف. ۱] دامن پر کردن. ۲) از دامن کسی گرفتن، از یقه کسی چسبیدن. ۳) با دامن باد زدن. ۴) نیمه راه را رفتن.

~ لنمک [ف. م.] کسی از دامن گرفتار شدن.

~ لی [ص. دامن دار، دامنه دار، حاشیه دار.

~ لیک [ص. ۱. ۱] پارچه دامنی، دامنی. ۲) منطقه دامنه کوهستان. ۳) زیور آلانی که در حاشیه دامن زنان می دوزند.

اته بی (انگی) بئینده زن کاری، زن چابک.

اته بی (انگی) بئینده اولماق آماده بکار بودن (زن)، کاری بودن (زن).

اته بیم پارئلدا بیئر، قارنیشم قورولدا بیئر بزرغالی جیب خالی.

اته یین (انگین) باسدیئرماق تو گذاشتن (لبه کت، حاشیه دستمال و غیره).

اته یینه (انگینه) دوشمک از دامن کسی گرفتن، بیای کسی افتادن، التماس کردن.

~ سارئلماق از دامن کسی گرفتن، دست بدامن کسی شدن، لایه کردن، التماس کردن.

اته ییندن (انگیندن) باپیئشماق بکسی پناه بردن، از دامن کسی گرفتن.

اته یینی بوراخماق دامن کسی را ول کردن، رها کردن، دست کشیدن.

اته یینی چکمک دامن کسی را کشیدن، منازعه کردن.

بیراتک [ظ. باندازه یکدامن، خیلی زیاد.

پئنجه بین اته بی دامن کت.

چادرانین اته یی لبه چادر، حاشیه چادر.

داشی اته ییندن تو کمک از فکر بد خود برگشتن، از سوء نیت خود صرف نظر کردن.

داغ اته بی دامنه کوه.

اتمتن { اتماتان } باخ: اتجا.

اتمک { اتماک } [۱. تر. نان.

~ لی [ص.] { ثبوتلی } (۱) مدلل، ثابت شده. (۲) لایق، شایسته.

اثباتا یا یثبیر مک به اثبات رساندن، ثابت و مدلل کردن.

اثر { اسار } [ا.ع. ۱] اثر، تألیف، تصنیف، جای پا، رد، نشان، علامت، نشانه، آنچه که از چیزی یا کسی باقی بماند. (۲) تأثیر. (۳) اثر ادبی، و غیره. (۴) باد گار.

~ ائله مک تأثیر کردن.

~ سیز [ص.] بی تأثیر، بدون اثر.

~ لی [ص.] مؤثر، دارای اثر.

اثری قالمادی اثر و نشانه‌ای باقی نماند.

بورادا سودان اثر بوخودور اینجا اثری از آب نیست.

اثنا { استا } [ا.ع.] اثناء، آن.

اجابت { یجا بات } [ا.ع.] اجابت، قبول، پذیرش. ~ ائتمک (ائله مک) قبول کردن،

پذیرفتن، اجابت کردن.

اجاره { یجا را } [ا.ع.] اجاره، کرایه.

~ ائتمک (ائله مک) اجاره کردن، کرایه کردن.

~ چی [ا.] اجاره دار، مستأجر، کرایه کننده.

~ دار [ا.] اجاره دار، مستأجر.

~ دارلیق [ا.] اجاره داری، مستأجری.

~ لمک [ف.] اجاره کردن، کرایه کردن.

~ لنمک [ف.م.] اجاره شدن، کرایه شدن.

~ نامه [ا.] اجاره نامه، سند اجاره.

اجاریشه گوئورمک اجاره کردن.

~ وئر مک به اجاره واگذار کردن، کرایه دادن.

اجازه { یجا زا } [ا.ع.] اجازه، اذن، رخصت.

~ ایله با اجازه.

~ سیز [ظ.] بدون اجازه.

~ لی [ص.] با اجازه، مجاز.

~ وئر مک اجازه دادن.

اجبار { یجبار } [ا.ع.] اجبار، الزام، جبر و زور.

اتنوقراف { تنوقراف } [ا. یو.] نژاد شناس.

اتنوقرافی { تنوقرافی } [ا. یو.] نژاد شناسی.

اتنه { اتانا } [ا. ۱] کیسه جنین، جفت جنین. باخ: جیفت. (۲) جوجه پر دریاورده، لندوک. باخ:

اتنه. (۳) نحیف و لاغر.

اتنه قوشو { اتانقوشو } [ا.] شب پره. باخ: یاراسا.

اتنیک { تنیک } [ص. یو.] قومی، نژادی.

اتو ... { وتو ... } [ا. یو.] پیشوند بمعنی: خود کار، خود رو، خود بخودی، مربوط به بخود، خود ویژه.

اتوبوس { وتوبوس، آوتوبوس } [ا. آلمان.] اتوبوس.

اتوبیوقرافی { آوتوبیوقرافی } سرگذشت خود نوشت، اتوبیوگرافی.

اتوریتته { وتوریتا } [ا. لا.] اتوریتته، قدرت، اقتدار، نفوذ کلمه.

اتوماتیک { وتوماتیک، آوتوماتیک } [ص. یو.] اتوماتیک، خود کار، خود بخودی.

اتومبیل { وتومبیل، آوتومبیل } [ا. فر.] اتومبیل، خودرو.

~ قایرما اتومبیل سازی.

یوک اتومبیلی کامیون، اتومبیل باری.

اتوو { اتوو } [ص.] اورم طحال.

اتهام { یتیهام } [ا.ع. ۱] (۱) اتهام. (۲) کیفرخواست.

~ ائتمک (ائله مک) متهم کردن.

~ ائدبلمک متهم شدن.

~ چی [ا.] متهم کننده.

~ کار [ص.] متهم کننده.

~ نامه [ا.] اتهام نامه، کیفرخواست.

اتیرشاه { اتیرشاه } [ا.] گل شمعدانی. (Geranium.)

اتیک { تنیک } [ا. یو.] اخلاق، علم الاخلاق.

اثبات { یسات } [ا.ع.] اثبات، ثبوت.

~ ائتمک (ائله مک) اثبات کردن، به

ثبوت رساندن، ثابت کردن.

- ~ ائتمک (ائله مک) مجبور کردن،
 وادار کردن.
- اجباری { یجباری } [ص.ع.] اجباری، الزامی،
 مجبوری، به جبر و زور.
- ~ امک کار اجباری.
- ~ تحصیل آموزش اجباری، آموزش عمومی.
- ~ لیک [ا.] اجباری، الزامی.
- اجتماع { یجتیمآ } [ا.ع.] اجتماع، جامعه.
- اجتماعی { یجتیماعی } [ص.ع.] اجتماعی،
 همگانی، عمومی.
- ~ تهلکه خطر اجتماعی، خطر ملی.
- ~ رای افکار عمومی.
- ~ سیفورتا بیمه اجتماعی.
- ~ شعور شعور اجتماعی، وجدان اجتماعی.
- ~ قورولوش سازمان اجتماعی.
- ~ کاپیتال سرمایه ملی، سرمایه عمومی.
- ~ لشدیرمک [ف.] اجتماعی کردن، همگانی
 کردن، ملی کردن.
- ~ لشدیریلیمک [ف.م.] اجتماعی شدن،
 همگانی گردیدن، ملی گردیدن.
- ~ لشمک [ف.] اجتماعی شدن، همگانی شدن،
 ملی شدن.
- ~ لشمیش [ف.ص.] اجتماعی شده، ملی شده،
 همگانی شده.
- ~ لیک [ا.] اجتماعی (بودن)، همگانی و
 عمومی (بودن).
- ~ هذقت نوعی مجازات که در باره افراد نابالغ
 اجرا می شود. بنا بحکم داد گاه فرد خطا کار را در
 ملاه عام مورد سرزنش قرار می دهند.
- ~ وئارلیق وجود و هستی اجتماعی، روابط مادی
 اجتماعی.
- اجتناب { یجتینآب } [ا.ع.] اجتناب، پرهیز،
 دوری، حذر.
- ~ ائتمک (ائله مک، قیلماق) اجتناب
 کردن، پرهیز کردن، دوری گزیدن.
- اجداد [ا.ع.] اجداد، نیاکان، پدران.
- اجر { اجار } [ا.ص.] تازه، تازگی. (۲) آهار.
- ~ لی [ص.] تازه. (۲) آهاردار، مصرف نشده.
- اجرا { یجروآ } [ا.ع.] اجراء، اقدام، انجام، نمایش.
- ~ ائتمک (ائله مک) اجراء کردن، اقدام
 کردن، انجام دادن، نمایش دادن.
- ~ ائله یجی حاکمیت قوه مجریه.
- ~ چئی [ا.] اجراء کننده، مجری، مأمور اجراء
 (داد گستری).
- ~ سیئر [ظ.] بدون اجراء بدون اقدام.
- ~ ورقه سی برگ اجرائیه.
- ~ و سرانجام اورقانلاری دستگاه مجریه.
- اجرت { وُجرات } [ا.ع.] اجرت، مزد، دستمزد،
 پاداش.
- ~ آلماق اجرت گرفتن، دستمزد گرفتن،
 پاداش گرفتن.
- ~ سیز [ص.] بی اجرت، بدون مزد، مجانی.
- ~ لی [ص.] با اجرت، بامزد.
- ~ وئریمک اجرت دادن، دستمزد دادن، پاداش
 دادن.
- اجزا [ا.ع.] اجزاء، جمع جزء. (۲) دارو، مواد
 شیمیائی.
- ~ چئی [ا.] داروگر، داروساز، دارو فروش،
 متصدی داروخانه، داروخانه چی.
- ~ چیلیق [ا.] داروگری، داروسازی. (۲)
 د کتر علفی، طبابت با فرآورده های گیاهی (گیاه
 درمانی).
- ~ خانا [ا.] داروخانه.
- ~ صنایعی صنایع داروسازی.
- اجل { اجال } [ا.ع.] اجل، مهلت، زمان مرگ.
- ~ سیز [ظ.] بی موقع، نابهنگام.
- ~ گوزنن قاش آراسیندا بیر اجل بین چشم و
 ابروست.
- ~ گیرلمک فرار سیدن اجل.
- اجلی چاتمق اجل کسی فرار سیدن.

- ~ ابله اؤلکم بمرگ طبیعی مردن.
 ~ گلکمک (چاتماق، یثتمک) رسیدن
 اجل، زمان مرگ فرارسیدن، در معرض خطر مرگ و نابودی قرار گرفتن.
 اجلاس { یجلاس } { ا.ع. } [اجلاس، جلسه، نشست.
 ~ اثتمک (ائله مک) انجمن کردن، جلسه تشکیل دادن.
 ~ چی { ا. } نماینده، وکیل مجلس.
 اجلاف { ازلاف } { ص.ع. } [جمع جلف، فرومایه، پست، دنی.
 ~ آدام { ص. } [آدم جلف، آدم فرومایه.
 ~ لئق { ا. } [جلفی، فرومایگی، رذالت، دنائت.
 اجماع { یجماع } { ا.ع. } [اجماع، جماعت، جامعه ابتدائی و اولیه. ۲) انجمن، تشکیلات، سازمان، مجلس.
 ~ لاریالاناسی مجلس عوام (انگلیس و کانادا).
 اجمال { یجمال } { ا.ع. } [اجمال، خلاصه، مختصر.
 ~ چی { ا. } [گزارشگر خلاصه حوادث در روزنامه.
 ~ وئرمک خلاصه کردن.
 اجنبی { اجنابی } { ص.ع. } [۱] اجنبی، بیگانه، خارجی. ۲) دشمن.
 اجنه { اجینا } { ا.ع. } [اجنه، جمع جن.
 اجیر { ا.ع. } [۱] اجیر، کارگر، مزدور، مزدبگیر. ۲) اجر، مزد، پاداش، جزا.
 آلاه اجیر وئرسین جزایش با خدا، خدا پاداش دهد، خدا صبر عطا کند.
 احاطه { اهاآتا } { ا.ع. } [احاطه، دور، محاصره، پیرامون.
 ~ اثتمک احاطه کردن، شامل شدن، شمول یافتن.
 ~ ائدیجی { ص. } [فراگیر، دربرگیرنده.
 ~ ائدبلمک محاصره شدن.
 ~ لمک { ف. } [احاطه کردن، فراگرفتن، محاصره کردن.
 ~ لنمک { ف. م. } [احاطه شدن، محاصره شدن.
 ~ لی { ص. } [فراگیر، وسیع.
 احتراز { نهتیرآز } { ا.ع. } [احتراز، پرهیز، اجتناب، دوری (گزیدن).
 احتراض { نهتیرآس } { ا.ع. } [۱] عشق، شهوت. ۲) میل و هوس، حرص و ولع. ۳) شوق، شور و شوق، اشتیاق.
 ~ لی { ص. } [۱] با شور و شوق، با میل و رغبت، برجوش و خروش. ۲) حرص.
 احترام { نهتیرآم } { ا.ع. } [احترام، حرمت، بزرگداشت.
 ~ اثتمک (ائله مک) احترام کردن، بزرگ داشتن.
 ~ سیئر { ص. } [بی حرمت، بی احترام، بی نزاکت.
 ~ سیئرلیق { ا. } [بی احترامی، بی نزاکتی.
 ~ لا { ظ. } [با احترام، محترمانه.
 ~ لی { ص. } [محترم، با احترام، با نزاکت.
 احتراملا ییق شایسته احترام.
 احتکار { نهتیکآر } { ا.ع. } [احتکار، انبار کردن و نگاهداشتن کالا به قصد گران فروختن.
 ~ چی { ص. } [محتکر، گرانفروش.
 ~ چیلئق { ا. } [احتکارگری، احتکار.
 احتمال { نهتیمال } { ا.ع. } [احتمال، امکان وقوع حادثه، میزان امکان وقوع حوادث قابل تکرار در شرایط معین، گمان، تخمین، تصور، شاید.
 ~ نظریه سی نظریه احتمالات (ریاضی).
 احتوا { نهتیوا } { ا.ع. } [۱] اثتمک احاطه کردن، شامل شدن، دربرگرفتن، محتوی.
 احتیاج { نهتیآج } { ا.ع. } [۱] احتیاج، نیاز. ۲) فقر و تنگدستی.
 ~ سیئر { ص. } [بی نیاز.
 ~ لی { ص. } [نیازمند، محتاج.
 احتیاجین اؤزؤ قارا اؤلسون از روی ناچاری.
 احتیاط { نهتیآت } { ا.ع. } [۱] احتیاط، حزم،

- پرهیز. ۲) دوراندیشی، مآل اندیشی، آینده نگری. ۳) تدارک، ذخیره. ۴) مراقبت، ملاحظه.
- ~ ائتمک احتیاط کردن، ملاحظه کردن، دوراندیشی کردن.
- ~ اوچون [ظ.] احتیاطاً، محض احتیاط.
- ~ ایگیدین یاراشیغی دئر احتیاط زیور (برازنده) مردان سلحشور است.
- ~ سیئر [ص.] بی احتیاط، بی ملاحظه.
- ~ سیئر جاسینا [ظ.] بدون رعایت حزم و احتیاط.
- ~ سیئرلیق [ا.] بی احتیاطی، سهل انگاری، مسامحه.
- ~ سیئرلیق ائتمک بی احتیاطی کردن، سهل انگاری کردن، مسامحه کردن.
- ~ قوشونو سپاه ذخیره.
- ~ کار [ص.] محتاط، دوراندیش.
- ~ کارلیق [ا.] دوراندیشی، آینده نگری، ملاحظه کاری.
- ~ گورمک تدارک دیدن، آماده شدن، ذخیره کردن.
- ~ لا [ظ.] با احتیاط، محتاطانه.
- ~ لی [ص.] محتاط، دوراندیش، ملاحظه کار.
- احسان { نهسان } [ا.ع.] احسان، بخشش، نیکی، مرحمت. ۲) نذر، خیرات.
- ~ ائتمک (ائله مک) خیرات کردن.
- احسن { اهسان } [ندا.ع.] احسن، احسنت، آفرین، بارک الله.
- احکام { نهکام، اهکام } [ا.ع.] احکام، قوانین، کلام، اصول تغییر ناپذیر.
- ~ چی [ص.] جزمی، منعصب، دگماتیک، اصول پرست، فشری.
- ~ چیلیق [ا.] جزمیت، جمود فکری و عقیدتی، عصیت، اصول پرستی، دگماتسم.
- ~ لاشدیرماق [ف.] اصولی کردن، بصورت احکام حزم و غیر قابل تغییر در آوردن.
- دینی ~ اصول دینی، احکام تغییر ناپذیر دینی.
- احوال [ا.ع.] احوال، حال. ۲) حالت، اوضاع، وضعیت. ۳) رخ داده.
- ~ سورماق (بیلیمک، توتماق، سوروشماق) احوالپرسی کردن.
- ~ لاشماق [ف.قار.] با هم احوالپرسی کردن.
- ~ لی [ص.] خوش احوال، سر حال. ۲) متمول، ثروتمند.
- احوالی روحیه ۱) احوال و روحیه، روحیه، وضع روحی. ۲) طرز تفکر، احساسات.
- احوالات [ا.ع.] احوالات، وقایع، حوادث، رویدادها.
- احوالی بولاتماق (بوزولماق، قارئشماق) بد احوال شدن، غمگین شدن.
- ~ باخشی دئیل حالش خوب نیست.
- بیر آز احوالات دانئشدئی کمی داستان گفت.
- احیا [ا.ع.] احیاء، تجدید حیات، زنده کردن. ۲) شب احیاء (شب را به عبادت گذراندن).
- ~ گئجه سی شب های نوزدهم و بیست و یکم و بیست و سوم ماه رمضان در بین شیعه ها.
- احیاناً { نهیاناً، اهیائن } [باغلا. / ط.ع.] احیاناً، هرگاه، اگر، شاید، گاهگاه، ناگهانی، اتفاقاً.
- اختراع { یختیرآ } [ا.ع.] اختراع، ابداع، نوآوری. ۲) آفرینش، سازندگی.
- ~ ائتمک (ائله مک) اختراع کردن. ۲) چاخان کردن، از پیش خود بافتن، جعل کردن.
- ~ چی [ا.] مخترع، مینکر، نوآور.
- ~ چیلیق [ا.] اختراع، ابتکار، نوآوری.
- اختصار { یختیسار } [ا.ع.] اختصار، اجمال، کوتاه شده.
- ~ ائتمک ۱) کم کردن، خلاصه کردن، کوتاه کردن. ۲) کوچک کردن صورت و مخرج کسر.
- اختصاص { یختیساس } [ا.ع.] اختصاص، تخصیص، مخصوص، خاص.

- ~ سئیز [ص.] غیر متخصص.
- ~ سئیز لئق [ا.] غیر اختصاصی، غیر تخصصی.
- ~ لاشد ئرماق باخ: ~ لاند ئرماق.
- ~ لاشد ئرئلماق باخ: ~ لاند ئرئلماق.
- ~ لاشد ئرئلمایش [ف.ص.] اختصاصی.
- ~ لاشماق [ف.] اختصاصی شدن، تخصص یافتن.
- ~ لاند ئرماق [ف.] تخصصی کردن، اختصاصی کردن.
- ~ لاند ئرئلماق [ف.م.] بوسیله دیگری تخصصی شدن.
- ~ لانماق [ف.م.] تخصصی شدن، اختصاصی شدن.
- ~ لئی [ص.] متخصص، دارای تخصص، ماهر.
- ~ لئی تحصیلی آموزش تخصصی، آموزش برای کسب مهارت.
- ~ لئی چوخلوق اکثریت خاص (اکثریت عادی یعنی ۵۱ درصد و اکثریت خاص مثل دو سوم یا سه چهارم و غیره)
- ~ لئی فهله کارگر متخصص، کارگر ماهر.
- اختلاس { یختیلاس } [ا.ع.] اختلاس، تصاحب غیر قانونی اموال عمومی، دزدی، ربودن.
- اختلاف { یختیلاف } [ا.ع.] اختلاف، تفاوت، تضاد، دعوا.
- ~ سالماق اختلاف انداختن، نفاق انداختن، دعوا پیا کردن.
- ~ سئیز [ص.] بی اختلاف، بدون دعوا.
- ~ سئیز لئق [ا.] اختلاف (نداشتن).
- ~ لئی [ص.] مورد اختلاف، مناقشه دار، دعوادار.
- اختیار { یختیار } [ا.ع.] اختیار، اراده. (۲) قدرت، نیرو، طاقت. (۳) حق گزینش.
- ~ آلماق اختیار گرفتن.
- ~ ائتمک اختیار کردن، گزیدن.
- ~ سئیز [ظ.] بی اختیار، غیر ارادی، بی اقتدار.
- ~ سئیز لئق [ا.] بی اختیاری، بی اقتداری.
- ~ وئرمک اختیار دادن.
- اختیاری ال دن گئتمک از دست دادن خویشتن داری، از دست رفتن قدرت و اختیار.
- اؤز اختیاری ایله با اختیار خودش، بمیل خودش.
- اختیاری { یختیار } [ص.ع.] اختیاری، ارادی، بنا بمیل خود، بدخواه.
- اخذ ائتمک { اخز } [ا.ع.] اخذ کردن، گرفتن، بدست آوردن.
- اخرا { وُخرا } [ا.] یونانی بمعنی رنگ بریده، زرد فام. [اخرا، گل اخرا، خاک رس برنگهای زرد و سرخ و قهوه‌ای که برای تهیه رنگ و نقاشی به کار می‌رود.
- ~ لئی گیل لر گل اخرا.
- اخراج { یخرا ج } [ا.ع.] اخراج، صدور.
- ~ ائتمک خارج کردن، صادر کردن، بیرون کردن.
- اخراجات { یخرا جات } [ع.] صادرات (کالا).
- ~ چی [ا.] صادر کننده.
- ~ کرئدئتی اعتبار صادراتی.
- اخطار { یختار } [ا.ع.] اخطار، اعلام.
- ~ ائله مک (ائتمک) اخطار کردن، اعلام کردن، آگاهانیدن.
- اخلاص { یخلاص } [ا.ع.] اخلاص، صمیمیت.
- ~ کار [ص.] مخلص، صديق، صمیمی.
- ~ کار لئق [ا.] صداقت، اخلاص، صمیمیت.
- ~ کش باخ: ~ کار.
- ~ لا [ظ.] با خلوص نیت.
- اخلاق [ا.ع.] اخلاق، خلق و خوی.
- ~ سئیز [ص.] بد اخلاق، بی ادب، بی تربیت.
- ~ سئیز جا (سئینا) [ظ.] بی ادبانه، غیر اخلاقی.
- اخلاق سئیز لئق [ا.] بد اخلاقی، زشت خوئی، بی ادبی.
- ~ لئی [ص.] با تربیت، با ادب، خوش اخلاق،

- خوش خلق و خوی.
- اخلاقی [ص.] اخلاقی، موافق اصول و موازین اخلاق.
- ادا { ادا آ } [ع.ا.] طرز، شیوه، روش، قاعده.
- ۲) ناز، کرشمه، اطوار، غمزه، عشوه، ادا، ۳) بیان، طرز بیان، افاده، تظاهر، ادعا.
- ~ باز باخ: ادا باز.
- ~ چپخار تماق تقلید کردن حرکات کسی از روی مسخرگی، قرواطوار ریختن، شکلک در آوردن.
- ~ ساتماق افاده فروختن، ناز و غمزه فروختن.
- ~ سیئر [ص.] بدون اطوار، بدون تظاهر.
- ~ لی [ص.] با ادا و اطوار، با قرو غمزه، با ناز و افاده، پرمذعا، خوش ادا، پر ادا.
- سئوئملی بیر ادا آ ایله با یک شیوه دلپذیر.
- ادا { ادا آ } [ع.ا.] تأدیه، پرداخت، ۲) انجام وظیفه.
- ~ ائله مک ۱) انجام دادن، ۲) تأدیه کردن، پرداختن.
- ادا باز [ا.ص.] جلف، اطواری، دلفک، عشوه گر، با قرو غمزه.
- ~ لیق [ا.] اطواری، بازیچه، دلفکی، عشوه گری.
- ~ لیق ائتمک قرواطوار ریختن، بازی در آوردن، شکلک در آوردن.
- ادات [ع.ا.] ادات، کلماتی که مستقلاً دارای معنی نیستند ولی در جمله برای ربط کلمات یا بیان احساس به کار می روند.
- الف) برای بیان هیجان:
- نه، ده، دا، نهجه، قوی، سانا ...
- ب) ادات تأکید:
- کی، نکئی، نهجه ...
- ج) ادات استفهامی:
- مگر، بس، می، می، مو، مو ...
- د) ادات تصدیق:
- بلی، هه.
- ه) ادات انکار:
- یوخ، خئیر، هئچ، اصلا، ابداء.
- اداره { یدآرا } [ع.ا.] اداره، مؤسسه، نهاد، ۲) مدیریت، رهبری.
- ~ ائتمک اداره کردن، گرداندن.
- ~ ائتمه [ا.] مدیریت.
- ~ ائدن [ف.ص.] اداره کننده، مدیر.
- ~ ائدبجی [ص.] اداره کننده، مدیر.
- ~ اوئلونان [ف.ص.] هدایت شونده.
- ~ اوئلونان را کئت لر [ص.] اراکت های هدایت شونده.
- ~ چی [ا.] مدیر، خانه دار، صرفه جو.
- ~ چیلیک [ا.] مدیریت، تشریفات، اداره بازی.
- ~ دارلیق [ا.] تدبیر منزل، اداره خانه، صرفه جوئی.
- ~ سیز [ص. / ظ.ا.] بی سرپرست، ۲) غیر صرفه جو.
- ~ له نن [ف.ص.] اداره شونده، تحت مدیریت ...
- ~ له نن قورغو دستگاه اداره شونده.
- ~ لنمک [ف.م.] اداره شدن.
- ~ لی [ص.] با تدبیر، مدیر، دارای استعداد مدیریت.
- اداری [ص.] اداری، مربوط بامور اداری.
- ادامه { یدآما } [ع.ا.] ادامه، دوام.
- ~ لی دنباله، ادامه چیزی.
- ~ وئرتمک ادامه دادن، دوام دادن، دنبال کردن کاری.
- ادب { اداب } [ع.ا.] ادب، نزاکت، معرفت، تربیت، روش پسندیده، خوی خوش.
- ~ سیز [ص.] بی ادب، بی تربیت، بی شرم.
- ~ سیزجه سیننه [ظ.] با بی ادبی، با بیشرمی، بی ادبانه، بی شرمانه، خارج از نزاکت.
- ~ سیزلشمک [ف.] بی ادبانه رفتار کردن، مبانی ادب و اخلاق را رعایت نکردن، بی نزاکت رفتار کردن.
- ~ سیزلیک [ا.] بی ادبی، بی تربیتی، بی نزاکتی،

- بدرفتاری.
 ~ لندیرمک [ف.] ادب کردن، تربیت کردن، تأدیب کردن.
 ~ لنمک [ف.] ادب یاد گرفتن، تربیت شدن، بانزاکت رفتار کردن.
 ~ له [ص.] با ادب، بانزاکت، مؤدبانه.
 ~ لی [ص.] مؤذّب، بانزاکت، باتربیت، با فرهنگ، فرهیخته.
 ~ لی - بدللی [ص.] متین و بانزاکت.
 ~ لی جه سینه [ظ.] مؤدبانه.
 ادبار { یدبآر } [ص.ع.] ادبار، بدبختی، بخت برگشتگی، تیره روزی، نگون بختی. (۲) نکیت.
 ~ لئیق [ا.] ازشتی، بدبختی.
 ادب - ارکان [ا.ع.] اصول آداب و اخلاق، روش پسندیده.
 ~ گۆرمک اصول ادب را رعایت کردن، تعارف کردن.
 ادبی [ص.ع.] ادبی، منسوب به ادبیات.
 ~ دبل زبان ادبی.
 ~ لشدیرمک ادبی کردن.
 ادبیات [ا.ع.] ادبیات.
 ~ چی [ا.] ادیب، ادبیات شناس.
 ~ شوناس [ا.] ادیب، محقق و یا منتقد ادبی، ادبیات شناس.
 ~ شوناس لئیق [ا.] ادبیات شناسی.
 ادخال { یدخال } [ا.ع.] واردات، داخل کردن، بدرون بردن.
 ادخالات { یدخالآت } [ا.ع.] واردات.
 ~ چی [ا.] وارد کننده
 ~ گۆمرۆکۆ گمرک واردات.
 ادراک { یدراک } [ا.ع.] ادراک، شناخت، فهم، معرفت.
 ~ سیئر [ص.] بی ادراک، فاقد شناخت، بی معرفت.
 ~ سیئر لئیق [ا.] عدم شناخت و درک، بی معرفتی.
 ~ لی [ص.] با ادراک، با شعور، با فهم، با معرفت.
 ~ لی لئیق [ا.] قابلیت درک و فهم.
 ادعا { یددیعآ } [ا.ع.] ادعا، اقامه دعوی. (۲) خودنمائی، لاف، تظاهر، خودخواهی.
 ~ ائتمک (ائله مک) ادعا کردن، اقامه دعوی کردن.
 ~ چی [ا.] مدعی، دادخواه، خواهان. (۲) خودخواه، متظاهر.
 ~ ساتماق لاف زدن، خودنمائی کردن.
 ~ سیئر [ص.] بی ادعا. (۲) بی تظاهر، ساده، بدون تکبر.
 ~ سیئر لئیق [ا.] بی ادعائی. (۲) سادگی.
 ~ لانتماق [ف.] پرمذعا شدن، مغرور شدن.
 ~ لی [ص.] پرمذعا، خودخواه، خودنما، فخر فروش.
 ~ لی لئیق [ا.] پرمذعائی، خودنمائی، فخر فروشی.
 ~ مدنی مدت مرور زمان.
 ~ نامه [ا.] اذعانامه، دادخواست.
 ادویه { ادؤا } [ا.ع.] ادویه.
 ادویات { ادؤیئات } [ا.ع.] ادویات، ادویهجات، ————
 ازوای { جیرا } { چؤؤوز } { هیل }، { زاعفاران }، { زانجافیل }، { سارئی کۆک }، { میخاک }.
 ادویه لمک { ادؤیئالاماکی } [ف.] ادویه زدن به غذا، جاشنی زدن.
 اده { ادا } [ندا.] پسره! آهای! آی پسر!
 ادیب [ا.ع.] ادیب، محقق یا منتقد ادبی، سخن دان.
 اذان { آزان } [ا.ع.] اذان، بانگ نماز.
 ~ چی [ا.] مؤذن.
 ~ چیلئیق [ا.] اذان گوئی.
 ~ وئریمک اذان گفتن.
 ~ وئرین اذان گو، مؤذن.

~ وثرمک شوهر دادن.
 اریندن بوشانماق طلاق گرفتن.
 اراده { یرآدا } [ع. ۱] اراده، قصد، آهنگ، عزم. ۲) خواست، میل. ۳) امر، فرمان.
 ~ ائتمک (ائله مک) اراده کردن.
 ~ سیز [ص.] بی اراده، مست اراده، بی تصمیم.
 ~ سیزلیک [ا.] بی ارادگی، بی تصمیمی.
 ~ سیندن آسئلی اولمیاراق مستقل از اراده خود، علیرغم میل خود.
 ~ سینه حاکم اولماماق بر نفس خود تسلط نداشتن.
 ~ لی [ص.] بارارده، مصمم، باعزم.
 ایرادی [ص.] ارادی، عمدی.
 اراضی { ارآزی } [ع. ۱] اراضی، سرزمین.
 ~ سولاری آبهای ساحلی، قسمتی از آبهای ساحلی دریاهاى باز که جزء قلمرو حاکمیت کشور قرار دارد. معمولاً به عمق ۱۲ کیلومتر از ساحل.
 ارآغاج [ا. / ص.] زودرس، نوبر (محصول وغیره).
 اراق [ا.] عراق یکی از مقامهای ۱۲ گانه اصلی در موسیقی راست، ماهور، هندی و ...
 ارب (عرب) { ارب } اوتو [ا.] گیاهی از تیره جلیپاتیان، جنس وسیعی از گیاهان شامل شاهی، تره تیزک کوهی و ... (Arabis).
 اریاب [ص. ع.] اریاب، مالک، آقا، جناب.
 ارب (عرب) { ارب } دووشانی [ا.] دوبا، دورحلین، دوپایه. (Dipodidae)
 ارپ { ارب } [ا. ۱] رسوب، لرد، دُرد، نه نشست. ۲) کف سرکه و آبغوره. ۳) شوره، پوسته، کفک. ۴) جرم، بار.
 ~ لنمک [ف.] بچه گذاشتن سرکه.
 ارتباط { یرتبیات } [ع. ۱] ارتباط، پیوند، رابطه، هم بستگی.
 ~ نایماق ارتباط یافتن.
 ~ چی [ا.] رابط، مسئول ارتباطات (در آرتش).

اذن { یرین } [ع. ۱] اذن، اجازه.
 ~ آلماق اجازه گرفتن.
 ~ سیز [ص.] بی اجازه، بدون اختیار.
 ~ لی [ص.] با اجازه، مجاز.
 ~ وثرمک اجازه دادن، اختیار دادن، مرخص کردن.
 اذیت { ازییات } [ع. ۱] اذیت، آزار، عذاب، رنج، مشقت.
 ~ ائله مک (ائتمک) اذیت کردن، رنج دادن.
 ~ چکدیرمک کسی را متحمل آزار و اذیت کردن، عذاب دادن.
 ~ چکمک اذیت کشیدن.
 ~ سیز [ص.] بی آزار، بدون رنج و مشقت.
 ~ سیزلیک [ا.] بی آزاری، بی رنج و مشقت.
 ~ له [ظ.] بارنج و عذاب.
 ~ لی [ص.] بر عذاب، بر مشقت، رنج آور، آزار دهنده.
 ~ لی لیک [ا.] آزار دهندگی.
 ~ وثرمک آزار دادن، دچار عذاب کردن.
 اذیته سالماق دچار عذاب و اذیت کردن.
 اذیتی اولماق مزاحمت داشتن.
 ~ ده ئمک (نوخونماق) آزار کسی بدیگری رسیدن.
 ار { ار } [ا. / ص.] شوهر. ۲) مرد، جوانمرد.
 ~ - آرواد [ص.] زن و شوهر.
 ~ - آروادلیق [ا.] زن و شوهری.
 ~ جانلی [ص.] زنی که شوهرش را بسیار دوست دارد.
 ~ جه (سینه) [ظ. / ص.] مردانه، جوانمردانه.
 ~ سیز [ص.] بی شوهر، شوهر نکرده (بیوه یا باکره).
 ~ لی [ص.] شوهردار.
 ~ لیک باخ: ارلیک.
 اره گئتمک شوهر کردن.

- ~ سئیز [ص. / ظ.] بی ارتباط، بدون پیوند، بدون علاقه.
- ارتجاع { یوتیجا } [ع. / ا.] ارتجاع، واپس گرائی.
- ~ چئی [ص.] مرتجع، کهنه پرست، واپس گرا.
- ~ چئی قووه لر نیروهای ارتجاعی.
- ~ چیلئق [ا.] واپسگرائی، کهنه پرستی، ارتجاعی.
- ارتجاعی [ص.] ارتجاعی، واپسگرائی، کهنه پرستی.
- ارتداد { یونیدآد } [ع. / ا.] ارتداد، برگشتگی از دین، مرتد (شدن).
- ارث { یوس } [ع. / ا.] ارث، مرده ریگ، میراث.
- ارثا [ظ.] از طریق ارث.
- ارثی [ص.] ارثی.
- ارثی خسته لیک بیماری ارثی.
- اردک باخ: اوردک.
- اردم { اردام } [ا. / ا.] فضیلت، معرفت، لیاقت، هنر، شخصیت. (۲) صبر و حوصله.
- ~ لی [ص.] با فضیلت، فاضل، لایق، باشخصیت.
- اردوؤ { اردوؤ } [ا. / ا.] بساب، آب کشیف لباس شوئی. (۲) هیولا، غول.
- ارزاق [ع. / ا.] ارزاق، آذوقه، خواروبار.
- ارسمک { ارسامک } [ف.] بالغ ورشید شدن.
- ارسین { ارسین } [ا.] کاردک خمیر، میله آهنی نوک بهن برای تمیز کردن تنور و غیره، سیخ نانوائی، سیخ بلند. (از چوب یا فلز ساخته می شود. نوع دسته کوتاه آن برای برش خمیر یا تمیز کردن خمیر از روی تخته خمیر بکار می رود و نوع دسته بلند آن که معمولاً انتهایش بشکل قلاب است برای بیرون کشیدن نان از تنور استعمال می شود.)
- ~ لمک [ف.] با کاردک تراشیدن.
- ~ لئمک [ف. م.] با کاردک تراشیده شدن.
- ~ له قازئب چیخارماق به زحمت کشیدن و دور کردن.
- ارشاد { یرشآد } [ع. / ا.] ارشاد، راهنمایی، هدایت.
- ~ ائتمک ارشاد کردن، راهنمایی کردن، هدایت کردن.
- ارض { ارز } [ع. / ا.] ارض، زمین، کره زمین.
- ارغوان { ارقاؤآن } [ا. / ا.] ارغوان (گل). (Cercis siliquastram.)
- ارغوانی { ارقاؤآنی } [ص. / ا.] ارغوانی.
- ارک { ارک } [ا. / ا.] دژ داخلی، قلعه، دیوار.
- ارک { ارک } [ا. / ا.] (۱) پشت گرمی. (۲) توقع، چشم داشت. (۳) قدرت، اقتدار، نفوذ.
- ~ ائله مک توقع داشتن.
- ارکی اولماق متوقع بودن، نفوذ داشتن، پشت گرمی داشتن.
- ارکی چاتماق (گلمک) توقع داشتن.
- ارکا { ارکاآ } [ا. / ا.] پسر بچه، کودک، طفل.
- ارکان [ا. / ا.] (۱) اصول، رسوم. (۲) ارکان، سازمان، ستاد. (۳) مقامات بالای یک سازمان. (۴) پایه، مبانی.
- ~ سئیز [ص.] بی ایمان، بی دین، بی پرنسیب، (غالباً در مقام فحش و ناسزا).
- ~ لئی [ص.] اصولی، با پرنسیب، جدی، معتقد به اصول.
- ارکانی - حرب ارکان حرب، ستاد آرتش.
- ~ دولت وزرا، سران دولت، هیئت دولت.
- ~ ناهاز مبانی نماز.
- ارکستر { وُرکشتر } (یونانی بمعنی میدان مقابل صحنه نمایش) ارکستر، دسته موزیک.
- ارکناز { ارکنآز } [ا. / ص.] (۱) ناز، عشوه، غمزه، کرشمه. (۲) عشوه گر.
- ارکویون { ارکویون } [ص.] لوس، ناز پرورده، نتر.
- ~ اوشاق بچه لوس و نتر.
- ~ جه سینه [ظ.] بطرز لوس، خود پسندانه.
- ~ لشمک [ف.] لوس شدن، نتر شدن، خودخواه

- شدن، خود را لوس کردن.
 ~ لۆک {ا.} ناز پروردگی، نتری.
 ارکویون^۲ {ارکویون {ا.} رئیس و مهتر و قاضی بزرگ در گذشته، مطلق نصرانی و مسیحی، ارگن {ارگان {ص.} بالغ، رشید، در سن بلوغ، جوان دم بخت.
 ~ لشمک {ف.} بالغ شدن، به سن رشد رسیدن.
 ~ لیک {ا.} بلوغ، رشد.
 ارگین {ارگین {ص.} مایع، مذاب.
 ~ لیک {ا.} حالت مایع و مذاب بودن.
 ارلیک {ارلیک {ا. / ص.} دختر بالغ، دختر آماده شوهر کردن، دختر دم بخت. ۲) شوهری، مردی، جوانمردی. ۳) نسبت شوهر به زن.
 ~ قیز دختر دم بخت.
 ~ وظیفه سی وظیفه شوهری.
 ارم {یرام {ا. ع.} ارم، بهشت شتاد، باغی در عدن که بمنزله بهشت زمینی بوده. ۲) زیبایی.
 ارمغان {ارماغان {باخ: آرمغان.
 ارمنی {ارمنی {ا.} ارمنی.
 ~ جه بزبان ارمنی.
 ~ بازئی خط ارمنی.
 ارمیک {ارامیک {ص.} نازا، عقیم. ۲) بی ثمر، بی محصول. ۳) بیهوده، بی نتیجه.
 ~ اینک دن، اوکوز اولماز گاو نازا، ورزو نگردد.
 ارن {اران {ا. / ص.} جوانمرد، مرد. ۲) جنگاور، سلحشور. ۳) اولیاء، مجتهد، دنیا دیده. ۴) پری دریائی، موجود افسانه دریائی.
 اروو {اروو {ا.} بساب، چرکاب صابون.
 اروهز {ارواز {ا.} همبازی.
 اره {ارا {ا. فا.} آزه.
 ~ چی {ا.} آزه کش.
 اره زن {ارازان {ص.} دبررس، دیروقت کاشته شده.
- اره ووش {اراووش {ا.} هرس.
 ~ اتمک {ا.} هرس کردن.
 ارتدیرمک {ارتدیرماک {ف. ص.} بوسیله کسی فعل ارتمک را انجام دادن.
 ارتمک {ارتماک {ف.} ذوب کردن، حل کردن، بحال مایع در آوردن. ۲) آب کردن (کالا)، فروختن. ۳) خرج کردن، مصرف کردن. ۴) لاغر کردن، آب کردن گوشت و جربی بدن. ۵) خجالت دادن. ۶) هضم کردن. ۷) بتدریج محو کردن و از بین بردن.
 مال لاری یاخشئ ارتندی کالاهارا خوب آب کرد (فروخت).
 ارتمه {ارتما {ف. ا.} ذوب (کردن)، حل (کردن).
 ~ سوباسئ کوره ذوب.
 اریدن {اریدان {ص.} حلال، ذوب کننده، آب کننده.
 اریدیچی {اریدیچی {باخ: اریدن.
 اریدیلیمک {ف. م.} ذوب شدن، بحال مایع در آمدن، آب شدن، حل شدن. ۲) خرج شدن، مصرف شدن. ۳) فروخته شدن.
 اریدیلمه {اریدیلما {ف. ا.} مذاب، ذوب.
 اریدیلیمیش {ف. ص.} مذاب، ذوب شده، بحال مایع در آمده.
 اریش {اریش {ا.} تار (در پارچه بافی و قالیبافی)، تارهایی که در بافندگی بطور عمودی (درازا) موازی هم قرار می گیرد و بود بر آن بافته می شود.
 ~ - آرخاج تار بود.
 ~ لمک {ف.} تار کشیدن (به دار بست).
 ~ لیک {ص.} مناسب برای تار (نخ).
 ارشته {اریشتا {ا. فا.} رشته (آش، پلو).
 ~ آشئ آش رشته.
 ~ دوغراماق (رشته بریدن. ۲) پنهانی تدارک دیدن.

~ کسمک رشته بریدن.

~ لیک [ص.] مناسب برای رشته بری.

ارشمک { ارشماک } [ف. ۱] سربسر گذاشتن، پاپیج شدن. ۲) نایل شدن، به مقصد رسیدن. ۳) فرارسیدن. ۴) رسیدن، پخته شدن. آلمالار ارشیدی سبها رسیدند.

خالقین قیزئنا ارشمک سربسر گذاشتن با دختران، پاپیج دختران شدن.

باز ارشیدی بهار فرارسید.

اریک { اریک } (قائسی) [ا. ۱] قیسی، زرد آلو. (Armeniaca.)

نام انواع آن:

{ نوؤراستا، بآدامی، ابوتآلیبی، آغ تابارزا، شآلاخ، قیرمیزی یا نآق }.

اریک آغاجی [ا. ۱] درخت زرد آلو.

~ لیک [ا. ۱] باغ زرد آلو.

اریک گوؤلو [ا. ۱] گل نسترن. (Tropacalum.)

اریمز { اریماز } [ص.] غیرقابل حل، نامحلول.

~ لیک [ا. ۱] حالت نامحلول.

اریمک { اریماک } [ف. ۱] ذوب شدن، حل شدن، آب شدن، بحالت مایع درآمدن. ۲)

خجالت کشیدن، خجل شدن، از خجالت آب شدن. ۳) نحیف شدن، لاغر شدن. ۴) در رفتن، جیم شدن، بتدریج از بین رفتن و محو شدن.

اوانئیب اریدی از خجالت آب شد.

بوز اریدی یخ آب شد.

خسته لیک دن لاپ اریشیب از بیماری سخت

لاغر شده.

دوز سودا اریدی آب ذریمک حل شد.

اریمه { اریمما } [ف. ۱] قابلیت ذوب، قابلیت حل.

~ ایستی لیئی درجه حرارت ذوب شدن، نقطه ذوب.

ارینتی [ا. ۱] آلباز، آمیزه. ۲) مایع.

ارینجک { ارینجاک } [ص. ۱] خجول، کم رو،

شرمگین. ۲) راحت طلب، کاهل، تنبل، از

زیر کار دررو.

~ لیک [ا. ۱] خجولی، کم روئی، تنبلی،

راحت طلبی.

ارینگن { ارینگان } باغ: ارینجک.

ارینمز { ارینماز } [ص. ۱] غیرقابل حل. ۲)

بدون تنبلی و کاهلی. ۳) بی شرمانه.

ارینمز - ارینمز [ظ.] بی شرمانه، بابروئی.

ارینمک { ارینماک } [ف. ۱] شرم داشتن،

خجالت کشیدن. ۲) کسر شأن داشتن. ۳) مضایقه

کردن. ۴) ضعیف و لاغر شدن. ۵) تنبلی کردن،

از زیر کار در رفتن، کاهلی کردن. ۶) روان شدن.

۷) ذوب شدن، آب شدن، بحالت مایع درآمدن.

چاغیرئیلان بشره ارینمه، چاغیرئیلمايان

بشرده گوؤروئمه از رفتن بجائی که دعوت

شده ای خجالت نکش و در جائی که دعوت نداری

حاضر نشو.

زحمته قانلاشماقدان ارینیر زحمت کشیدن را

دون شأن خود می داند.

ارینمیش { ارینمیش } [ف. ص.] ذوب شده،

مذاب، آب شده.

اریشین { اریشان } [ص.] قابل ذوب شدن، ذوب

شونده، قابل حل، سریع مایع شدنی.

~ قوؤرووجو فیوز برق خود کار که اگر شدت

جریان برق از اندازه معینی تجاوز کند سیم رابط

ذوب می شود و جریان برق قطع می گردد.

اریشیجی { اریشیجی } [ص.] قابل حل، حل شدنی.

ازا { ازآ } آزار، جفا، ستم، ظلم.

ازا - جزا وئریمک کسی را آزار دادن.

ازاله { یزآلا } [ع. ازاله.] اولماق ردشدن،

گور خود را گم کردن، رفع مزاحمت کردن.

ازبر { ازبار } [ا. فا.] ازبر، از حفظ، شفاهی.

~ ییلمک از حفظ بلد بودن.

~ چپی [ص.] کسی که طوطی وار حفظ کند.

~ دن [ظ.] از حفظ، شفاهی.

~ لتمک باغ: ازبر لندیرمک.

- ازلی [ص.] ازلی.
ازمک { ازماک } [ف. ۱] له کردن، مجاله کردن، غر کردن. (۲) داغون کردن، پایمال کردن. (۳) کتک زدن، له و لورده کردن. (۴) کوبیدن، کوفتن. (۵) ناراحت کردن، متزلزل کردن. (۶) نرم کردن، خرد کردن، بادندان خرد و نرم کردن. (۷) منکوب کردن.
ازیب سویونو چیخارتماق تحت فشار قرار دادن، در مضیقه گذاشتن.
اؤزونو ازمک ادا و اطوار ریختن، ناز و غمزه آمدن.
ازمه { ازما } [ف. ۱. ۱/۱] باخ: ازمک. (۲) پوره میوه یا سبزیجات. (۳) خوراکی که از پوره جگرسیاه تهیه کنند. (۴) سنگ سمباده.
ازمه چلمک { ازما چالاماک } باخ: ازمه لیمک.
ازمه لیمک { ازمالاماک } [ف. ۱] بادست له کردن، کوبیدن. (۲) زدن، کتک زدن.
ازمه لنمک { ازمالانماک } [ف. م. ۱] بادست له شدن، کوبیده شدن. (۲) کتک خوردن.
ازوای { ازوآئی } [۱. ۱] عود، صبر زرد: گیاهی از تیره سوسن ها که شیرابه آن پس از سفت شدن بصورت صمغ زرد رنگی درمی آید که دارای طعم تلخی است. در طب و رنگرزی از آن استفاده می شود. (Aloes. ۲) بسیار تلخ و ترش.
~ آدام [ص.] آدم تلخ و ترشروی.
~ تولوغو [ص.] انبان تلخی و ترشروی، معمولاً به بچه تخم و تلخ گوشت گویند.
~ کیمی [ص.] بسیار تلخ و بد مزه.
~ لئق (۱) تلخ زبانی، گوشت تلخی. (۲) تلخی، تخم.
ازوآئیش { ازوآئیش } [۱. ۱] تلخی و ترشروی.
ازبجی { ازبجی } [۱. ۱] خرد کننده، له کننده، کوبنده. (۲) کمر شکن، دل آزار.
~ ضربه لر ضربات کوبنده.
~ لیمک [ف.] ازبر کردن، از حفظ کردن، بحافظه سپردن.
~ لندبریمک [ف. م.] وادار کردن کسی به حفظ کردن.
~ لنمک [ف. م.] ازبر شدن، از حفظ شدن.
ازبره { ازبارا } باخ: ازبردن (ازبر).
ازبیک { ازبایک } [۱. ۱] ازبیک.
~ جه [ص. / ظ.] زبان ازبکی، بزبان ازبکی.
ازدحام { یزدیهام } [ع. ۱] ازدحام، همهمه، شلوغی.
~ لی [ص.] پرازدحام، پرهمهمه.
ازدواج { یزدیوآج } [ع. ۱] ازدواج، همسرگزینی، تأهل.
~ اشمک ازدواج کردن.
ازدیرمک { ازدیرماک } [ف. ۱] لوس کردن، نسر کردن. (۲) [ف. م.] بوسیلۀ کسی له گردانیدن چیزی.
اززل { اززال } باخ: ازل.
ازگن { ازگان } [۱. ۱] جاروب زمینی. (Kochia.)
ازگی { ازگی } [۱. ۱] لهیدگی، کوبیدگی.
ازگیل [۱. ۱] ازگیل. (Mespilus)
~ لیک [۱. ۱] باغ ازگیل.
ازگیله بنزه روزی { وازی } [۱. ۱] غده اپیفیز (در مغز).
ازگین { ازگین } [ص.] له شده، غر شده، کوبیده شده، کوفته، خسته.
~ لشمک [ف.] له و لورده شدن، خسته و کوفته شدن.
~ لیک [۱. ۱] کوفتگی، خستگی.
~ اؤزگون [ص.] له و لورده، خیلی کوفته و خسته.
ازل { ازال } [۱. ۱ / ظ. ع.] ازل، آغاز، قبل، پیش، بی ابتداء، بی آغاز.
~ باشدان [ظ.] از ابتداء، از اول، از آغاز.
~ دن از آغاز، از اول.
~ کی اولی، قبلی.

می کشد و دارای چندین سراسر است. ۲) هیولا.
 اژلاف باخ: اجلاف.
 اسارت { اسارات } [ع. ۱] (اسارت، اسیری. ۲)
 بند، قفس، زندان.
 اسارته آلماق به اسارت گرفتن.
 اساس [ا. ۱ / ص. ۱] (اساس، پایه، بنیاد، پی،
 شالوده. ۲) اساسی، عمده، مبرم، ضروری. ۳)
 اصل، حقیقت. ۴) اصول. ۵) ثابت. ۶)
 ترکیبات شیمیائی. ۷) پایه و قاعده (در
 هندسه). ۸) ریشه کلمات که قبل از پسوند یا
 پیشوندها قرار دارد. باخ: تمل، اؤزل، بینؤره.
 ~ اعتباریله اساساً، عموماً.
 ~ توتماق مبنی کردن، پایه قرار دادن.
 ~ سیئز [ص. ۱] بی اساس، بی پایه. ۲)
 غیرواقعی، بلاجهت، غیراصولی.
 ~ سیئز الده ائتمک دارا شدن بلاجهت
 (حقوقی).
 ~ سیئرلیق [ا. ۱] بی پایگی، بی اساسی، غیرواقعی.
 ~ فؤندلار سرمایه گذاری ثابت.
 ~ قانون قانون اساسی.
 ~ کاپیتال سرمایه ثابت.
 ~ گؤتورمک (آلماق، توتماق) بعنوان
 پایه و اساس قبول کردن، مبتنی کردن.
 ~ لاندئرماق [ف. ۱] بنا گذاشتن، برپایه چیزی
 استوار کردن، مبتنی کردن، توجیه کردن.
 ~ لاندئرئلماق [ف. ۱] مبتنی شدن بر، بنا
 گذاشته شدن، برپایه چیزی استوار شدن.
 ~ لانتماق [ف. ۱] بنا شدن، مبتنی شدن، برپایه
 چیزی استوار شدن.
 ~ لی [ص. ۱] (اساسی، بنیادی. ۲) اصولی. ۳)
 اصلی، حقیقی، واقعی. ۴) محکم، پایدار،
 باثبات، پردوام. ۵) ریشه دار، مطمئن. ۶)
 همه جانبه.
 ~ لی صورتده بطور ریشه ای، بطور اساسی و
 بنیادی.

ازیشدیرمک { ازیشدیرماک } [ف. ۱] له
 کردن، کوبیدن. ۲) مجاله کردن. ۳) کتک
 زدن، خرد و خمیر کردن.
 ازیک { ازیک } [ص. ۱] له، له شده، خرد شده.
 ۲) چروکیده، مجاله. ۳) تورفته، زده دار، غر،
 غر شده.
 ازیک - ازیک [ظ. ۱] چروکیده و مجاله، خرد و
 خمیر، له و لورده.
 ازیک - بؤزؤک [ص. ۱] چین و چروک،
 مجاله، درهم و برهم.
 ~ لیک [ا. ۱] لهیدگی، چروکیدگی.
 ازیلگن { ازیلگان } [ص. ۱] قابل نرم شدن، قابل له
 شدن، نرم شدنی، له شدنی، آرد شدنی، زود
 چروک شو.
 ازیلیمک { ازیلماک } [ف. ۱] له شدن،
 کوبیده شدن. ۲) غر شدن، فرو رفتن. ۳) مجاله
 شدن، چروک شدن. ۴) آرد شدن، خرد شدن،
 بودر شدن، نرم شدن. ۵) داغون شدن، محو و
 نابود شدن. ۶) کوفته شدن، ناراحت شدن. ۷)
 منکوب شدن. ۸) دل ضعف رفتن، احساس
 گرسنگی کردن. ۹) ناز کردن، لوس شدن،
 ادا و اطوار ریختن.
 ازیلمه { ازیلما } [ف. ۱] ناخوردگی، لهیدگی.
 ازیله - ازیله { ازیلا - ازیلا } [ظ. ۱] با ادا و
 اطوار، با ناز و غمزه، خجولانه.
 ~ گلیمک با ادا و اطوار راه رفتن، با ناز و غمزه
 آمدن، خجولانه نزدیک شدن.
 ازیلیب - بؤزؤلمک [ف. ۱] ادا و اطوار ریختن.
 ۲) ناز کردن، لوس شدن، ۳) خجالت کشیدن.
 ازینتی { ازینتی } [ا. ۱] دل شوره، مالش معده.
 ازینیک { ازینیک } [ص. ۱] لهیده، له شده. ۲)
 خسته و کوفته. ۳) چین و چروک.
 اژدر { اژدار } [ا. ۱] باخ: اژدها.
 اژدها { اژدها } [ا. ۱] اژدها: در افسانه ها
 مار بسیار بزرگی است که از دهانش آتش زبانه

- ~ لی وسایط منابع اصلی پولی.
 ~ لی وسایط قویولوشو سرمایه گذاری در دارائی ثابت.
 اساسی [ص.] اساسی، اصلی، اصولی.
 اساسی اولماق عاری از حقیقت بودن، بی پایه بودن.
 ~ قوئولماق پایه گذاری شدن، بنا گذاشته شدن، بی ریزی شدن.
 ~ یوخدور بی اساس است، دروغ است.
 اساسیندا [ظ.] برپایه، براساس، مبتنی بر.
 اساسینی قوئولماق پایه گذاری کردن، بنا نهادن.
 اساساً { اساسان } [ظ.] قوشما.ع. [ع.] اساساً، از اصل، از ابتداء، از پایه.
 اساسنامه [ا.ع.] ف.ا. [ا.] اساسنامه.
 اساطیر { اساتیر } [ا.ع.] اساتیر، افسانه ها، داستانهای افسانه ای.
 اسانس { نسانس } [ا.فر.] اسانس، جوهر.
 اسبه (اسبا) باغ: حصه.
 اسپرک { اسپاراک } [ا.] اسپرک (گیاه).
 (Roseda).
 استبداد { یستبدآد } [ا.ع.] ۱) استبداد، دیکتاتوری، خود سری، جباری. ۲) ستم، ظلم.
 ~ چیئ [ا.] مستبد، دیکتاتور، ظالم، ستمگر، جبار، خود سر.
 استتیک (استه تیکا) { ئستتیکا } [ا.یو.] زیباشناسی.
 استثمار { یستیسمآر } [ا.ع.] استثمار، بهره کشی.
 ~ ائتمک (ائله مک) استثمار کردن، بهره کشی کردن.
 ~ چیئ [ا.] استثمارچی، استثمار گر، بهره کش.
 استئنا { یستیسنآ } [ا.ع.] استثناء، خارج از قاعده، جزء، مگر.
 ~ ائتمک (ائله مک) استثناء کردن.
 ~ سئز [ص.] بدون استثناء.
 استثنایی [ص.] استثنائی.
 استحصال { یستئھسال } [ا.ع.] تولید، محصول دهی، بهره وری.
 ~ ائتمک تولید کردن، بدست آوردن.
 ~ چیئ [ا.] تولید کننده.
 ~ زایی ضایعات تولید.
 ~ گوجو ظرفیت تولید.
 ~ مناسبت لری روابط تولیدی.
 ~ واسطه لری وسائل تولید، ابزار تولید.
 استحصالات { یستئھسالآت } [ا.ع.] تولیدات، کارخانه، مؤسسه تولیدی.
 استحکام { یستئھکآم } [ا.ع.] استحکامات نظامی، حصار، دژ، قلعه.
 ~ لی [ص.] دارای استحکامات نظامی.
 استخاره { یستیخآرا } [ا.ع.] استخاره، تفأل.
 ~ آچماق استخاره گرفتن، استخاره کردن.
 ~ ائتمک (ائله مک، ائله بر مک) استخاره کردن.
 استخراج { یستیخآراج } [ا.ع.] استخراج.
 ~ ائتمک استخراج کردن.
 استدلال { یستیدلال } [ا.ع.] استدلال، اقامه برهان، دلیل آوردن.
 ~ ائتمک (ائله مک) استدلال کردن، برهان آوردن، دلیل آوردن.
 استراحت { یستیرآهات } [ا.ع.] استراحت، آرامش، راحتی، آمایش.
 ~ ائتمک (ائله مک) استراحت کردن، آسودن.
 ~ ائوی [ا.] آسایشگاه.
 ~ جیل [ص.] راحت طلب، دوستدار استراحت.
 ~ گوئو روز استراحت، روز تعطیلی.
 ~ لی [ص.] راحت، بدون دغدغه خاطر.
 ~ لیک [ا.] استراحت، راحتی، آمایش.
 استسقا { یستیسقاآ } [ا.ع.] استسقا، بیماری که مایعات در شکم جمع می شود و شکم مریض ورم

می کند و عطش بسیار احساس می کند.
استعاره { یستیعارا } [ا.ع.] استعاره، تشبیه، استعمال کلمه‌ای در غیر معنی حقیقی خودش.
استعداد { یستعداد } [ا.ع.] استعداد، قابلیت، کارآیی، شایستگی، آمادگی.
 ~ سیز [ص.] بی استعداد، بی قابلیت، ناشایسته.
 ~ لی [ص.] با استعداد، شایسته، کارآ.
استعفا { یستعفا } [ا.ع.] استعفا، کناره گیری.
 ~ وثرمک استعفا دادن، دست کشیدن از کار.
استفاده { یستیفاد } [ا.ع.] استفاده، سود، بهره‌وری، بهره‌مندی.
 ~ آپارماق استفاده بردن، سود جستن.
 ~ ائتمک (ائله مک) استفاده بردن. (۲)
 بکار بردن، استعمال کردن.
 ~ سیز [ص./ظ.] بی استفاده، بی سود، بی بهره.
 ~ لنمک [ف.] استفاده کردن، بهره بردن، بهره‌مند شدن، سود بردن.
 ~ لی [ص.] سود آور، مفید.
 ~ لیک [ا.] چیز قابل استفاده، چیز مورد استفاده.
 ~ وثرمک استفاده دادن، فایده دادن، سود دادن.
 ~ به وثرلمک بهره برداری شدن، مورد بهره برداری قرار گرفتن، به استفاده کسی دادن.
استفراغ { یستیفراغ } [ا.ع.] استفراغ، قی، تهوع.
 ~ ائتمک (ائله مک) استفراغ کردن، تهوع کردن، قی کردن، بالا آوردن.
استقامت { یستیقامات } [ا.ع.] استقامت، سمت، جهت، طرف، سو، راستا. (۲) سبک، مشی، خط. (۳) جریان. (۴) پایداری، ایستادگی.
 ~ آلماق (گؤنورمک) جهت گیری کردن.
 ~ سیز [ص./ظ.] بدون سمت و جهت، بدون هدف.
 ~ لندیرمک [ف.] جهت دادن، سمت دادن، خط‌مشی تعیین کردن، سازمان دادن.
 ~ لندیریجی [ص.] جهت دهنده، سوق دهنده،

هدایت کننده.
 ~ لنمک [ف.م.] جهت داده شدن، سوق داده شدن، نظم یافتن، تشکیل شدن.
 ~ لی [ص.] (جهت دار، سمت دار. ۲) مصمم، با عزم راسخ.
 ~ وثرمک (گؤنورمک) جهت دادن، سوق دادن.
استقبال { یستیقبال } [ا.ع.] استقبال، پیشواز. (۲) آینده.
 ~ ائتمک (ائله مک) استقبال کردن، پیشواز کردن.
 ~ چی [ا.] پیشواز کننده، استقبال کننده.
استقبالا چیخماق باخ: ~ ائتمک.
استقراض { یستیقراض } [ا.ع.] استقراض، وام، قرضه.
استقلال { یستیقلال } [ا.ع.] استقلال، عدم وابستگی.
استکان { یستاکان } [ا.ر.] استکان.
استناد { یستیناد } [ا.ع.] استناد، تکیه.
 ~ ائتمک (ائله مک) استناد کردن، سند قرار دادن، تکیه کردن بچیزی.
 ~ گاه [ا.] پایگاه، تکیه گاه.
استنطاق { یستیطاق } [ا.ع.] استنطاق، بازپرسی.
 ~ ائتمک (ائله مک) بازپرسی کردن، بازجویی کردن.
 ~ اولونماق بازپرسی شدن، بازجویی شدن.
 ~ چی [ا.] مستنطق، بازپرس.
استهزا { یستهزا } [ا.ع.] استهزاء، ریشخند، مسخره.
 ~ ائتمک (ائله مک) دست انداختن، مورد استهزاء قرار دادن.
 ~ لی [ص.] مضحک، خنده آور، مسخره.
 ~ یا قوئماق مورد تمسخر قرار دادن.
استهلاک { یستهلاک } [ا.ع.] مصرف، استهلاک.

~ اثتمک مستهلک کردن، مصرف کردن.

~ اندیجی [ص.] مصرف کننده.

~ چئی [ا.] مصرف کننده.

~ ده بُری (دگری) قیمت برای مصرف کننده.

استیلا { یستیلآ } [ا.ع.] استیلا، جبرگی.

~ چئی [ا.] استیلاگر.

~ چیلئق [ا.] استیلاگری.

اسدهمی { اسدامی } باخ: ارسین.

اسدیرمک { اسدیرماک } [ف.س. ۱]

وزاندن، ۲) لرزاندن (نوسط کسی)، تکان دادن

(نوسط)، بهیجان آوردن (از شوق یا خشم)، ۳)

ول گشتن.

اؤزؤنؤ ~ عصبانی شدن، از شدت عصبانیت

لرزیدن.

اسدیریلیمک { اسدیریلماک } [ف.م.] حالت

مجهول فعل اسدیرمک.

اسراف { یسراف } [ا.ع.] اسراف، زیاده روی.

~ اثتمک (ائله مک) اسراف کردن،

زیاده روی کردن.

~ چئی [ا.] اسراف کننده، زیاده رو، ولخرج.

~ چیلئق [ا.] ولخرجی، زیاده روی.

اسرلنمک { اسارلانماک } [ف. ۱] سکندری

خوردن، ۲) لرزیدن (از بیخوابی و یا سرما)، ۳)

تحت تأثیر قرار گرفتن.

اسرینک { اسرینک } [ص. ۱] مست، سرمست،

سرخوش، ۲) چاق شده، پرواری، ۳) بوجد آمده،

از هیجان از خود بیخود شده، ۴) جوشان،

خروشان، پر خروش، ۶) غشی.

اسرینمک { اسرینماک } [ف. ۱] مست شدن،

سرمست شدن، ۲) بوجد آمدن، از هیجان از

خود بیخود شدن، ۳) بجوش و خروش آمدن،

کف بدن آوردن، ۴) غش کردن.

اسرینمک { اسرینماک } [ف.] باخ: اسرینک.

اسریمیش { اسریمیش } [ف.ص.] مست،

تهییج - شده، تحریک شده.

اسطرلاب { وُسْتُورْلَآب } [ا.ع. / یو.]

اصطرلاب، اسطرلاب، آلنی برای اندازه گیری

فاصله و ارتفاع ستارگان و اجرام فلکی.

اسقاط { یسقات } [ا.ع.] اسقاط، کهنه، فرسوده،

چیز دور ریختنی.

~ لاشدیُرماق [ف.] اسقاط کردن، فرسوده

کردن.

~ لاشعماق [ف.] اسقاط شدن، فرسوده شدن،

کهنه شدن.

اسکئش { اسکئش } [ا.فا.] اسب کش، محور

چوبی که اسب در شکه را به آن می بندند.

اسکله { یسکالا } [ا.یتا.] اسکله، بارانداز کشتی

در بندر.

اسکناس { اسگینآس } [ا.فر.] اسکناس،

پول کاغذی.

اسکنه { یسکانا } [ا.] اسکنه، آلت برای دنداندار

کردن و سوراخ کردن چوب.

~ دز گاهئی دستگاه اسکنه.

~ لمک [ف.] با اسکنه کندن.

اسکی { اسکی } [ص. ۱] کهنه، قدیمی،

کهنسال، ۲) سابق، اسبق، ۳) باتجربه، مجرب.

۴) باخ: اسگی.

~ حمام، اسکی طاس (کؤهنه حمام، کؤهنه

طاس) آش همان آش و کاسه همان کاسه، هیچ

چیز تغییری نکرده.

~ دن [ظ.] از قدیم، از زمان باستان.

~ لشمک [ف.] کهنه شدن، قدیمی شدن، از مد

افتادن.

اسکی (ئسکی) [ا.فر.] نوعی ورزش زمستانی

که با کفش مخصوص و دو چوب اسکی بدست

روی برف سر میخورند.

اسکیک { اسکیک } (اسکیگی، اسکیبی)

[ص.] کم، کسر، کمبود، ناقص، کاستی، ۲)

کم ارزش، بی مقدار، ۳) آدم پست و کم مایه.

- ~ اولماق کم بودن، کسر بودن.
 ~ راق [ص.] ناقص تر، کمتر.
 ~ ساتماق کم فروشی کردن.
 ~ سیز [ص.] بی نقص، بدون نقصان، کامل.
 ~ گلکم کسر آمدن، کم آمدن، ناکافی بودن.
 ~ لیک [ا.] کمی، کمبود، قصور، نارسائی. (۲)
 بستی، خواری، حقارت. (۳) نیستی، نابودی، فقدان.
 آرئیق - اسکیک کم و بیش.
 آرئیق - اسکیک سیز بی کم و کاست.
 آلاله سیزی اسکیک ائلمه سین خداوند سایه شما را از سرما کم نکند، خداوند طول عمر بشما عطا فرماید.
 اوچاق دان کول اسکیک اولماز اجاق همیشه خاکستر دارد، اجاق بدون خاکستر نمی شود.
 باش اولسون، بؤرک اسکیک دئییل سر باشد کلاه کم نیست، سر سلامت باشد، کلاه پیدا می شود.
 اسکیتماک { اسکیتماک { [ف. ا.] کم کردن، کسر کردن، کاستن، کاهش دادن، تنزل دادن. (۲) بی مقدار کردن، بی ارزش کردن. (۳) پست کردن، خوار کردن. (۴) از نفوذ انداختن، بی تأثیر کردن. (۵) کوتاه کردن.
 اسکیتمه { اسکیتما { [ف. ا.] مناقصه، تنزل اسکیلدیلماک { اسکیلدیلماک { [ف. م. ا.] کم شدن، کسر شدن، کاهش یافتن. (۲) تنزل یافتن، کم بهاء شدن، پائین آمدن.
 اسکیلماک { اسکیلماک { [ف. ا.] کم شدن، کاهش یافتن، کسر شدن. (۲) تنزل یافتن، کم بهاء شدن، پائین آمدن. (۳) کوچک شدن، خوار شدن. (۴) از نفوذ افتادن، بی تأثیر شدن. (۵) کوتاه شدن، قطع شدن (پای کسی از رفتن بجائی و یا دست کسی از انجام کاری).
 اسکیلن { اسکیلان { [ص.] مفروق منه، عدد
- بزرگتر در تفریق که عدد کوچکتر را از آن کم کنند (حساب).
 اسکیمک { اسکیماک { [ف.] کهنه شدن، قدیمی شدن.
 اسکیمیش { اسکیمیش { [ف. ص.] کهنه شده، قدیمی شده، از مد افتاده.
 اسکسی یی { اسکسیی { [اسکیگی] (ظ.) دست کم، حداقل.
 اسگرایی { اسگارائی { [ا.] آهنگ رقص ملی آذربایجانی.
 اسگی { اسگی { (باغ: اسکی)، [ص.] کهنه، کهنه باره، کهنه بچه، پارچه کهنه، مندرس، باره پوره.
 ~ چی [ا.] کهنه فروش، خرت و پرت فروش.
 ~ لشمک [ف.] کهنه شدن، کهنه تر شدن، قدیمی شدن.
 ~ لیک [ا. / ص.] کهنگی، فرسودگی. (۲) مناسب برای کهنه بچه.
 ~ یویان کهنه شو.
 اسلاف [ا. ع.] اسلاف، پیشینیان، گذشتگان.
 اسلام { یسلام { [ا. ع.] اسلام.
 اسلان (باغ: آسلان) [ا.] شیر، اسد و ماه مرداد.
 اسلانین دیشی سی، اثر که بی اولماز شیر شیراست، نر و ماده اش فرق نمی کند (ندارد).
 اسلحه { اسلاها { [ا. ع.] اسلحه، سلاح.
 ~ لی [ص.] مسلح.
 اسلوب { و سلوب، وسلوب { [ا. ع.] اسلوب، شیوه، طرز طریقه، سبک.
 ~ اوژره از روی قاعده.
 اسم { یسیم { [ا. ع.] اسم، نام، عنوان، شهرت.
 نک ~ اسم مفرد.
 جمع ~ اسم جمع.
 خصوصی ~ اسم خاص.
 عمومی ~ اسم عام.
 کونکرئت ~ اسم ذات.

- مجرد ~ انم معنی.
- اسمجه { اسمجا } [ا.] لرزش، لرز، تشنج، رعشه، تب ولرز، مرض لغوه.
- ~ لی [ص.] مبتلا به بیماری رعشه.
- اسمر { اسمار } [ص.ع.] گندم گون، سیاه چرده، سبزه، اسمر.
- ~ لشمک [ف.] سیاه چرده شدن، تیره رنگ شدن.
- ~ لیک [ا.] گندم گونی، سیاه چردگی.
- اسمک { اسماک } [ف.] وزیدن. (۱) وزیدن، (۲) لرزیدن، تکان خوردن. (۳) بهیجان آمدن، عصبانی شدن (از شوق یا خشم مفرط لرزیدن). (۴) بیش از حد اشتیاق داشتن، دل یک ذره شدن.
- آنا اوغلوا چون اسیر مادر برای بچه دلش یکذره شده.
- دیزلریم اسیر زانوانم می لرزد.
- بئل اسیر باد می وزد.
- اسمه { اسما } [ا.] وزش. (۲) لرزش، تشنج.
- ~ ایقلیج [ا.] بیماری پارکینسون.
- اسمه { اسما } [ا.] شقایق نعمانی. (Anemone.)
- اسن { اسان } [ا.] [ص.] قدیمی [سالم، سلامت، خوش بنیه، صحیح و سالم. (۲) [ف.ص.] وزنده، لرزان، مرتعش.
- ~ لشمک [ف.قار.] موقع وداع بهمدیگر با اشاره و بیان سرسلامتی دادن.
- ~ لمک [ف.] سرسلامتی گفتن.
- ~ لیک [ا.] سرسلامتی، عافیت، صحت.
- اسناد { یسناد } : اثتمک (و ثرمک، ائله مک) نسبت دادن، پیوند دادن، استناد کردن.
- اسنشمک { اسناشماک } [ف.قار.ا.] باهم خمیازه کشیدن، دهن ذره کردن. (۲) به بطالت وقت تلف کردن.
- اسنک { اسناک } (اسنگی، اسنه بی) [ا.] (۱) دهن ذره، خمیازه. (۲) حلق.
- ~ باسیئر (از خستگی و بیخوابی) خمیازه می گیرد.
- قئدا اودلاغا اسنک دن داخیل اولور غذا از راه حلق وارد مری می گردد.
- اسنمک { اسناماک } [ف.] خمیازه کشیدن، دهن ذره کردن.
- اسنمه { اسناما } [ف.ا.] دهن ذره، خمیازه.
- اسنه یک { اسناپاک } [ا.] اسپرک. (Reseda.)
- اسنه گوللو { اسناگوللو } [ا.] باخ: اسپرک.
- اسود { اسوادا } : آته وار مته، اسوده یوخ. برای گوشت و موشت پول هست ولی برای فلفل نیست.
- اسهال { یسهال } [ا.ع.] اسهال، لنت مزاج، شکم روش.
- ~ تونماق اسهال گرفتن.
- ایسهالا دو لشمک مبتلا به اسهال شدن.
- قائلئ ایسهال اسهال خونی.
- اسیر [ا.ع.ا.] اسیر، گرفتار، بندی. (۲) بنده، برده. (۳) مفتون، دلباخته.
- ~ آلقاق اسیر گرفتن.
- ~ اولماق اسیر شدن.
- اونون گوزل لیئینه اسیر اولدو مفتون زیبایی او شد.
- ~ تونماق به اسارت گرفتن.
- ~ لیک [ا.] اسارت، اسیری. (۲) بردگی، بندگی. (۳) دلباختگی.
- اسیر گمک { اسیر گاماک } [ف.ا.] مضایقه کردن، دروغ کردن، اساک کردن. (۲) حمایت کردن، حفظ و صیانت کردن، در پناه خود گرفتن.
- اسیر گمه مک { اسیر گاماماک } [ف.] دروغ نوزیدن، مضایقه نکردن، بی دروغ بخشیدن.
- اسیر گنمک { اسیر گانماک } [ف.م.ا.]

~ ائتمک (ائله مک) مشارکت کردن،

شرکت جستن، شرکت کردن.

~ چئی [ا.ا] شریک، شرکت کننده.

~ چیلئق [ا.ا] مشارکت.

~ چیلار شرکاء، شرکای جرم.

اجراچی ایشتیرا کچیلار مباشرین جرم.

نحریکانچی ایشتیرا کچیلار آمو و محرک

جرم.

تشکیلاتچی ایشتیرا کچیلار سازمان دهنده

جرم.

کؤمک چي ایشتیرا کچیلار معاونین جرم.

اشتها { یشتا ها ، یشتا } [ا.ع.ا] ۱) اشتها، میل.

۲) آرز، طمع.

~ آچان [ص.] اشتها آور.

~ دبشین دببینه دیر، بیشرسن آچیلار

اشتها در بن دندان است اگر بخوری باز می شود.

~ سئ چکمک میل داشتن، اشتها داشتن.

~ سئ کؤسمک (پوزولماق، باغلانماق،

تونولماق) اشتهای کسی کور شدن.

~ سئ کؤسمو شدور اشتها پش کور شده.

~ سئز [ص.] بی اشتها، بی میل، سیر.

~ سیزلئق [ا.ا] بی اشتها، بی میلی، سیری.

~ گئیرن (گئیرجی) باخ: ~ آچان.

~ لاندیرماق [ف.] به اشتها آوردن.

~ لانماق [ف.] اشتها دار شدن، اشتها یافتن.

~ لی [ص.] با اشتها، با ولع، آزمند.

اشرفی { اشرافی } [ا.ع.] اشرفی، سگه طلا بوزن

۳/۴۵ گرم.

اشغال { یشغال } [ا.ع.] اشغال، تصرف.

~ ائتمک اشغال کردن، تصرف کردن.

~ چئی [ا.ا] اشغالگر، متجاوز.

~ چیلئق [ا.ا] اشغالگری، تجاوزگری.

اشکاف { یشقاف } [ا.ا] گنجه، اشکاف.

اشکنبه { یشکانبا، یشکامبا } [ا.ا] اشکنبه،

شکمبه، معدة حیوانات نشخوار کننده.

حمایت شدن، حفظ شدن، در پناه قرار گرفتن. ۲)

مضایقه شدن، دریغ شدن.

اسیر - یئسیر [ص.ع.] بی چیز، بیچاره، بی کس،

عاجز، مفلوک، دست و پا بسته.

اسیم - اسیم اسمک [ف.] بشدت لرزیدن،

بشدت وزیدن.

اسینتی { اسیتی } [ا.ا] ورزش، ورزش باد.

اش { اش، ئش } [ا.ا.نر.] همنا، مثل، مشابه،

همانند، نظیر. ۲) دوست، یار، رفیق. ۳) لنگه. ۴)

جفت.

سئچه اشینی اختارئر گنجشک جفتش را

جستجو می کند.

اشاره { یشارا } [ا.ع.ا] ۱) اشاره، ایما. ۲) نشانه،

ایر، علامت. ۳) کنایه، ابهام، رمز. ۴) آگاهی،

هشدار.

~ ائتمک (ائله مک) اشاره کردن.

~ سئز [ظ.] بی نشان و علامت.

~ لمک [ف.] اشاره کردن، علامت دادن،

نشانه گذاری کردن.

~ لنمک [ف.م.] اشاره شدن، نشانه گذاری

شدن.

~ لی [ص.] با اشاره، بارمز.

~ وئرکم اشاره دادن.

اشاره به بند اولماق منتظر یک اشاره بودن.

اشباع { یشبآ } [ا.ع.] اشباع، پر و سیر.

~ ائتمک (ائله مک) اشباع کردن، پروسیر

کردن.

~ اولماق اشباع شدن، پر و سیر شدن.

اشتباه { یشتیآه } [ا.ع.] اشتباه، سهو.

~ ائتمک (ائله مک) اشتباه کردن، مرتکب

خطا شدن.

~ دوغورماق تولید اشتباه کردن.

اشتباها سالماق به اشتباه انداختن.

اشتراک { یشتیراک } [ا.ع.] مشارکت،

همکاری، انبازی.

- اشگنه { یشگانا } [ا.فا.] اشگنه، آب گوشت
 نیم پز، خوراکی که با آب و پیاز و تخم مرغ تهیه
 می کنند.
- اشی (اشنی - آکیشی) [ندا.] آی بابا، بابا!
 ~ بوراخ گئسین آی بابا! ولش کن.
- اشیا [ا.ع.] اشیاء، چیزها، اسباب، اثاثیه.
- اصرار { یسرآر } [ا.ع.] اصرار، پافشاری،
 تأکید، ابرام.
- ~ ائتمک (ائله مک) اصرار کردن،
 پافشاری ورزیدن، تأکید نمودن.
- اصل { اسل } [ا. / ص.ع.] اصل، منشاء، بیخ،
 بن. (۲) اساس، شالوده، پایه. (۳) اصلی، حقیقی.
 (۴) نژاد، نسل. (۵) ناب، خالص. (۶) اصالت. (۷)
 فقط، محض.
- ~ ایتمز، آرئی یاغ ایتمز (ایئلنمز)
 اصالت از بین نمی رود، روغن خالص نمی گردد.
- اصلی یوخ بی پایه است، اصالت ندارد.
- اصلین ایتمیرن حرامزاده دیر کسی که
 اصالتش را گم بکند در حکم حرامزاده است.
- اصلینه باخسان (باخدیقدا، قالاتدا)
 باتوجه به اصل مطلب.
- اصلا { اسلا، اسلان } [ا.ظ. / ص.ع.] اصلاً،
 ابتدا، هرگز، بهیچوجه، قطعاً. (۲) دراصل، منشاء،
 اصلیت.
- ~ -ابدا هرگز و هرگز.
- اصلاح { یسلا } [ا.ع.] اصلاح، تصحیح، تمیر.
 (۲) تربیت.
- ~ ائتمک (ائله مک) (۱) اصلاح کردن،
 تصحیح کردن، تمیر کردن. (۲) تربیت کردن.
- ~ ائدبلمز [ص.] اصلاح ناپذیر.
- ~ ائدبلمزلیک [ا.] اصلاح ناپذیری.
- ~ اولونماز [ص.] اصلاح ناپذیر.
- ~ ایشلری تدابیر اصلاحی، تدابیر تربیتی
 (حقوق).
- اصلاحات { یسلاآت } [ا.ع.] اصلاحات،
- دگرگونی، رفرم.
- ~ چی [ا.] اصلاح طلب، رفرمیست.
- ~ چیلئق [ا.] اصلاح طلبی.
- اصلی عدد [ص.ع.] اعداد اصلی، اعداد ساده.
- اصول { وّسول، وسول } [ا.ع.] اصول، قاعده و
 قانون، شیوه و طریقه.
- ~ سوز [ص. / ظ.] خارج از اصول، بی قاعده و
 قانون.
- ~ لو [ص.] اصولی، بنیادی، اساسی.
- ~ لوجا [ظ.] بقاعده، با احتیاط، بتدریج.
- اصلیل [ص.ع.] اصلیل، نجیب، با اصل و نسب.
- ~ زاده [ص.] [نجیب زاده، اصلیل زاده، اشراف.
- ~ سیز [ص.] بی اصل و نسب، بی ریشه.
- ~ لشمک [ف.] (۱) ریشه دواندن. (۲) محلی
 شدن. (۳) صاف شدن، خالص شدن.
- ~ لنمک باخ: ~ لشمک.
- ~ لی [ص.] دارای اصل و نسب.
- اضافی { یزآفی } [ص.ع.] اضافی، علاوه، زاید.
- ~ ده گر { ده یو } ارزش اضافی.
- اضطراب { یزتیرآب } [ا.ع.] اضطراب،
 تشویش، تلاسه، بیقراری.
- ~ ائتمک دچار اضطراب و تشویش شدن.
- ~ چکمک (کئچیرمک) در حال اضطراب
 گذراندن.
- ~ لی [ص.] مضطرب، مشوش.
- اضطرابا دوْشمک دچار اضطراب شدن.
- ~ سالماق مضطرب کردن، دچار تشویش
 کردن.
- اضطرار { یزتیرآر } [ا.ع.] اضطرار، ناچاری،
 ناگزیر.
- اضطراری { یزتیرآری } [ص.ع.] اضطراری،
 فوری. (۲) الزامی، اجباری.
- اطاعت { یتآعات } [ا.ع.] اطاعت، پیروی، تبعیت.
- ~ ائتمک اطاعت کردن، پیروی کردن.
- ~ دن چیخماق از اطاعت سرباز زدن، از اطاعت

- خارج شدن.
 ~ سیز [ص.] سرکش، نافرمان.
 ~ سیزلیک [ا.] سرکشی، نافرمانی.
 ~ کار [ا.] مطیع، فرمانبر.
 ~ کارجاسینا [ظ.] مطیعانه.
 ~ له [ظ.] مطیعانه.
 ~ لی [ص.] مطیع، رام.
 ~ لی لیک [ا.] اطاعت، فرمانبرداری.
 اطراف { اترآف } [ا.ع. ۱] اطراف، دوانتها،
 دوره (۲) محیط، حوالی، حول و حوش، دوروبر.
 (۳) دست و پاهای چهارپایان. (۴) درباره، راجع به.
 ~ لی [ص.] همه جانبه، مفضل، با همه جزئیات.
 ~ لی جا (سینا) [ظ.] همه جانبه، به تفصیل.
 ~ محیطی نین چیر کین لنمه سی آلودگی
 هوای محیط زیست.
 اطرافا خبر وئرمک به مناطق همسایه خبر
 دادن، به دوروبر خبر رساندن.
 اطرافیندا درباره، راجع به، درحوالی،
 دراطراف.
 اطرافیننی آلماق (نوتماق، سارئماق)
 دوره کردن، محاصره کردن.
 آرخا اطراف پای چهارپا.
 اؤن اطراف دست چهارپا.
 اطلاع { یتتیلآ } [ا.ع.] اطلاع، آگاهی، خبر،
 وقوف.
 ~ تاہماق اطلاع یافتن، آگاه شدن، خبر یافتن.
 ~ وئرمک اطلاع دادن، آگاهی دادن، خبر
 رساندن.
 اطلس { اتلاس } [ا.ع.] اطلس (پارچه براق از
 ابریشم). باخ: آتلاز، (۲) اطلس جغرافیا، نقشه
 جغرافیائی جهان. باخ: اتلاس. (۳) گل اطلس.
 اطو { وئو } [ا.ع.] اطو.
 ~ چکمک اطو کشیدن.
 ~ سوز [ص./ظ.] بدون اطو، چروک، ناصاف.
 ~ لمک [ف.] اطو کشیدن، اطو کردن، صاف
 کردن.
 ~ لمه [ف.ا.] اطو کشی.
 ~ لنمک [ف.م.] اطو شدن.
 ~ لنمیش [ف.ص.] اطو شده.
 ~ لو [ص.] اطو کشیده، اطودار.
 اظهار { یزہآر } [ا.ع.] اظهار، بیان.
 ~ اثتمک (ائله مک) اظهار داشتن، بیان
 کردن.
 اظهار نفرت اثتمک اظهار نفرت کردن.
 اعاده { یعاآدا } [ا.ع.] اعاده، برگشت، ارجاع،
 استرداد.
 ~ اثتمک (ائله مک) پس دادن، مسترد
 داشتن، برگرداندن.
 اعانه { یعاآنا } [ا.ع.] اعانه، کمک، مساعده.
 ~ وئرمک اعانه دادن، مساعده پرداختن.
 اعتبار { ئعتیار } [ا.ع. ۱] اعتبار، اعتماد،
 اطمینان. (۲) قدر، منزلت، آبرو، حیثیت.
 ~ اثتمک (ائله مک، قیئلماق،
 گؤسترمک) اعتماد کردن.
 ~ دان دوشمک از اعتبار افتادن.
 ~ سیز [ص.] بی اعتبار، بی آبرو و حیثیت،
 غیر قابل اطمینان.
 ~ سیزلیق [ا.] بی اعتباری.
 ~ لی [ص. ۱] معتبر، با اعتبار، مطمئن، معتمد.
 (۲) با قدر و منزلت، بانفوذ.
 ~ لی لئق [ا.ع.] قابلیت اعتماد، با اعتبار
 (بودن). (۲) استحکام، دوام.
 ~ نامه [ا.ع.] اعتبارنامه، مدرک و کالت و
 نمایندگی. (۲) ضمانت نامه.
 اعتباری اولماق اعتبار داشتن، قدر و منزلت
 داشتن.
 اعتباری ایله باعتبار، با فرض اینکه... باتوجه به
 ... بخاطر...
 بوگوندن اعتبارن از امروز...
 اعتراض { ئعتیرآز } [ا.ع. ۱] اعتراض،

- مخالفت، اظهار رنجش. ۲) حرف و سخن.
 بونا اعتراضیم یوځدور حرفی ندارم، مخالف نیسم.
 اعتراف {ثعیرآف} [ع.ا.] اعتراف، اقرار.
 اعتقاد {ثعیتقاد} [ع.ا.] اعتقاد، عقیده، باور، رأی.
 ~ تاېماق یقین کردن، گرویدن.
 ~ جا [ظ.] بنا به اعتقاد.
 ~ سیئر [ص.] بی اعتقاد.
 ~ سیئرلیق [ا.] بی عقیدگی، عدم اعتقاد.
 ~ صاحبی صاحب عقیده، معتقد.
 ~ لی [ص.] معتقد، با عقیده.
 اعتقادی اولماق اعتقاد نداشتن، باور نداشتن.
 اعتماد {ثعیتماق} [ع.ا.] اعتماد، اطمینان.
 ~ ائله مک (اثتمک) اعتماد کردن.
 ~ سیئر [ص.] بی اعتماد، غیر قابل اطمینان.
 ~ سیئرلیق [ا.] بی اعتمادی، ناباوری.
 ~ لی [ص.] قابل اعتماد.
 ~ نامه [ا.] استوارنامه (مأمورین سیاسی).
 ~ وئریجی [ص.] اطمینان بخش.
 اعتنا {ثعیتنا} [ع.ا.] اعتنا، توجه داشتن به امری یا کسی.
 ~ سیئر [ظ.] بی اعتنا، بی توجه.
 ~ سیئرلیق [ا.] بی اعتنائی.
 ~ سیئرلیق اثتمک بی اعتنائی کردن، اهمیت ندادن.
 اعجوبه {وجوبا} [ا.۱] (۱) اعجوبه، عجیب و غریب، عجیب الخلقه، ۲) شگفت انگیز، هیولا، مهیب.
 اعدام {ثعدآم} [ع.ا.] اعدام، کیفر مرگ.
 ~ اثتمک اعدام کردن.
 ~ اندیلمک (اولماق) اعدام شدن.
 اعزام {ثعزام} [ع.ا.] اعزام.
 ~ اثتمک اعزام کردن، گسیل داشتن، روانه کردن.
 ~ اندیلمک اعزام شدن، گسیل شدن، روانه شدن.
 شدن.
 اعزامیت {ثعزامیثات} [ع.ا.] مأموریت، مأمور خدمت.
 ~ چی [ا.] کسی که به مأموریت رفته، مأمور اعزامی.
 اعلا [ص.ع.ا.] ۱) اعلاء، عالی، بالاتر، بلندتر، رفیع. ۲) خوبتر، بهتر.
 ~ طلبه [ص.] شاگرد ممتاز.
 ~ چی [ص.] ممتاز، برتر.
 اعلان {ثعلان} [ع.ا.] اعلان، اعلام، آگاهی، آگاهی، اعلامیه.
 ~ اثتمک اعلان کردن، آگاهی کردن.
 ~ وئرمک آگاهی دادن.
 اعمال {ثعمال} [ع.ا.] ساختن، پرداختن، آماده کردن.
 ~ اندیجی [ص.] سازنده، تعمیر کار، تولیدی (کارگاه).
 ~ چی [ا.] تولید کننده.
 ~ خانا [ا.] کارگاه، تعمیرگاه.
 اعیان [ص.ع.ا.] اعیان، اشراف، متمول، ثروتمند.
 اغتشاش {یغیتشاش} [ع.ا.] اغتشاش، هرج و مرج، درهم برهمی، آشوب.
 ~ چی [ا.] آشوبگر، فتنه جو، هرج و مرج طلب، ماجراجو.
 ~ دوشمک (قالخماق) آشوب پیا شدن، اغتشاش راه افتادن.
 ~ سالان [ص.ا.] آشوبگر، فتنه انگیز.
 ~ لی [ص.] مغشوش، آشفته، پریشان، درهم - و برهم.
 اغوا {یقوآ} [ع.ا.] اثتمک (ائله مک) اغوا کردن، گمراه ساختن، از راه بدر بردن.
 اغیار [ع.ا.] اغیار، دیگران، اشخاص غیر، رقبا، نینگانگان.
 افاده {یفاآدا} [ع.ا.] ۱) بیان، اظهار. ۲) نمایش، تظاهر، جلوه. ۳) افاده، خودنمایی، پز،

- نخبر، خودبینی.
 ~ آلماتق استماع اظهارات گواهان.
 ~ اثتمک (ائله مک) بیان کردن، اظهار داشتن.
 ~ چی [ا. ۱] بیان کننده، اظهار کننده، نمایشگر. (۲) خودنما، متکبر.
 ~ ساتماق خودنمایی کردن، پزدادن، افاده فروختن.
 ~ سیز [ص.] بی تکبر، بدون تظاهر، بدون شرح و بسط.
 ~ لی [ص. / ظ. ۱] (معنی دار، بیان پر معنی. ۲) افاده دار، با زست و حالت مغرورانه.
 ~ لی حرکتلر حرکات معنی دار و حرکات نمایشی با دست و ابرو و غیره برای بیان ترس و هیجان و غیره.
 ~ لی قرائت دکلامه، قرائت متن همراه با حرکات موزون معنی دار.
 ~ وئرمک (۱) پزدادن، خودنمایی کردن. (۲) شهادت دادن.
 افتاده { یفتا دا } [ف. ص. ع.] افتاده، زیبون، گرفتار.
 افتخار { یفتیخار } [ا. ع.] افتخار، فخر، مباهات، سربلندی، سرافرازی.
 ~ اثتمک (ائله مک) افتخار کردن، مباهات کردن.
 ~ لا [ظ.] با افتخار، با سربلندی.
 ~ لانماق [ف.] مفتخر شدن، افتخار کردن، مباهات کردن.
 افترا { یفتیرآ } [ا. ع.] افترا، تهمت، بهتان.
 ~ چی [ا.] افتراجی، مفتری، تهمت زن، بهتان گو.
 ~ چیلیق [ا.] بهتان گوئی، افتراگری.
 افراز { یفراز } [ا. ع.] چرک، کثافت، ترشح.
 ~ ائتدیرجی [ص.] ترشح آور (دارو).
 افرازا { یفرازا } [ا. ع.] ترشحات،
- مدفوعات، ترشحاتی که از بدن جانداران دفع می شود.
 افراط { یفراآت } [ا. ع.] افراط، زیاده روی، از حد گذشتن، مبالغه.
 ~ اثتمک (ائله مک) افراط کردن، زیاده روی کردن.
 ~ چی [ا.] زیاده رو، افراطی.
 ~ چیلیق [ا.] زیاده روی، مبالغه، اغراق.
 ~ استحصال تولید مازاد.
 ابفراطا و ارماق افراط کردن، زیاده روی کردن.
 افسانه [ا. ع.] افسانه، داستان، قصه، حکایت، سرگذشت تخیلی.
 ~ چی افسانه پرداز، افسانه گو.
 ~ وی [ص. ۱] افسانه ای، داستانی. (۲) تخیلی، غیرطبیعی، غیرواقعی.
 افسر { افسار } [ا. فر.] افسر، درجه نظامی.
 افسوس [ا. / ندا. ع.] افسوس، خیف، دریغ، حسرت.
 ~ اثتمک افسوس خوردن، حسرت بردن.
 ~ لانماق [ف.] افسوس خوردن.
 افسون [ا. فا.] افسون، فسون، سحر، جادو. باخ: اوؤسون.
 ~ چو [ا.] افسونگر، جادوگر، ساحر.
 ~ چولوق [ا.] افسونگری، جادوگری، ساحری.
 ~ کار [ا.] افسونگر.
 ~ کارلیق [ا.] افسونگری.
 ~ لاماق [ف.] افسون کردن، سحر کردن، جادو کردن.
 ~ لانماق [ف. م.] افسون شدن، سحر شدن، جادو شدن.
 ~ لو [ص.] سحر آمیز، جادو شده، افسون شده.
 افشا { یفشآ } [ا. ع.] افشاء، برملاء، آشکار، علنی.
 ~ اثتمک (ائله مک) فاش کردن، آشکار کردن، برملاء کردن، علنی کردن.
 ~ ائدیجی [ص.] افشاگر.

- ~ اندیجی لیک [۱.] افشاگری.
 ~ چی [۱.] افشاگر.
 ~ چیلیق [۱.] افشاگری.
 افشاری [۱.] آهنگ ضربی شاد، مقام موسیقی. باخ: اووشاری.
 افطار { یفتار } [۱.] ع. [۱.] افطار.
 ~ ائتمک (ائله مک) افطار کردن.
 ~ لئق [۱.] آنچه در موقع افطار خورند.
 افعی (یاناغان ایلان)، [۱.] ص. ع. [۱.] (۱) افعی. (۲) خائن، زهر آگین. (۳) زلف یار.
 افل { افال } [۱.] ص. [۱.] بی دست و پا، عاجز، از کار افتاده، درمانده، شل و ول، عاطل و باطل.
 ~ لشد بر مک [ف.] درمانده کردن، از کار انداختن.
 ~ لشمک [ف.] درمانده شدن، از کار افتادن.
 ~ لیک [۱.] درماندگی، عجز.
 افلاس { یفلآس } [۱.] ع. [۱.] افلاس، ورشکستگی.
 ~ ائتمک مفلس کردن، ورشکسته کردن.
 ~ اولماق ورشکسته شدن، مفلس شدن.
 ابفلاسا اوغراماق ورشکست شدن.
 افلیج { یفلج } [۱.] ع. [۱.] افلیج، فلج، مفلوج. (۲) سکون، رکود، از کار افتادگی.
 افندی { افاندی } [۱.] ع. [۱.] یو. [۱.] در ترکیه در دنباله اسم اشراف، روحانیون و اشخاص سرشناس می آورند، آقا، جناب، حضرت.
 افیوپ { نفیوپ } [۱.] ص. [۱.] حبشی، اهل حبشه.
 افیون [۱.] لا. [۱.] افیون، تریاک، مواد مخدر.
 ~ چو [ص.] تریاک، افیونی.
 ~ لو [ص.] تریاک دار، دارای افیون، سم دار.
 اقامت { یقامات } [۱.] ع. [۱.] اقامت، سکنی.
 ~ ائتمک (ائله مک) اقامت کردن، سکنی گزیدن، مقیم شدن.
 ~ گاه [۱.] اقامتگاه، محل اقامت، مسکن، محل استقرار ادارات مرکزی دولتی.
 اقبال { یقبآل } [۱.] ع. [۱.] اقبال، طالع، بخت، شانس.
 آیقبالی دؤنمک بخت برگشتن.
 ~ گتیرمک اقبال رو آوردن، شانس آوردن.
 اقتباس { یقتیآس، یختیآس } [۱.] ع. [۱.] اقتباس، نقل مطلبی از یک نوشته.
 ~ ائتمک (ائله مک) اقتباس کردن.
 اقتدار { یقتیدآر } [۱.] ع. [۱.] اقتدار، قدرت، سلطه، توانائی.
 ~ صاحبی صاحب قدرت، مقتدر.
 ~ سیئر [ص.] بی قدرت، بی اختیار.
 ~ لی [ص.] با اقتدار، مقتدر.
 اقتداری اولماق قدرت داشتن، سلطه داشتن، اختیار داشتن.
 اقتصاد { یقتیآد } [۱.] ع. [۱.] اقتصاد.
 ~ چی [۱.] اقتصاددان.
 اقتصادی [ص.] اقتصادی، مربوط به اقتصاد.
 اقتصادیات { یقتیآدییآت } [۱.] ع. [۱.] امور اقتصادی، معیشت، امور معیشتی.
 ~ چی [۱.] متخصص اقتصاد، عالم اقتصاد.
 اقتضا { یقتیزآ } [۱.] ع. [۱.] اقتضاء، ضرورت، درخور و مناسب.
 ~ ائتمک (ائله مک) اقتضاء کردن، ضروری بودن.
 ~ سینا گؤره بنابه مقتضای ...، بمناسبت، بنابه ضرورت.
 اقدام { یققدآم } [۱.] ع. [۱.] اقدام، اجراء. (۲) آغاز کار، شروع به اجرای کاری.
 ~ ائتمک (ائله مک) اقدام کردن، اجراء کردن، بکاری دست زدن.
 اقرار { یققرآر } [۱.] ع. [۱.] اقرار، اعتراف. (۲) تصدیق، گواهی.
 ~ ائتمک (ائله مک) اقرار کردن.
 ~ سیئر [ص.] بدعهد، بدقول، سست عقیده.
 اقطاع { یقتآ } [۱.] ع. [۱.] اقطاع، قطعه زمینی که در قرون وسطی به فئودالها واگذار می شد.
 ~ دار [۱.] صاحب و دارنده اقطاع.

- اقل** { اقل } [ص.ع.] اقل، کمتر، کمترین.
اقل [ظ.ع.] اقل، حداقل، دست کم.
اقلیت [ص.ع.] اقلیت، در مقایسه دو کمیت کمترین آن، در جامعه ملت و یا گروه کوچکتر از لحاظ کمیت.
اقلیم { یقلیم } [ع.ا.] اقلیم، منطقه جغرافیائی که در بین دو عرض جغرافیائی قرار می گیرد (۲) کشور، مملکت، سرزمین و منطقه ای که آب و هوای مشابه دارند (۳) آب و هوا.
 ~ لشدیرمک [ف.] بومی کردن، اقلیمی کردن.
 ~ لشمک [ف.] بومی شدن، اقلیمی شدن، با آب و هوای جدید هم آهنگ شدن.
اقلیمه اوئغونلاشما تطبیق با محیط، سازگاری با محیط، سازش با آب و هوا.
اکتفا { یکتیفآ } [ع.ا.] اکتفا کردن.
اکثر { اکسار } [ص.ع.] اکثر، اغلب، بیشترین.
اکثراً { اکساران } [ظ.ع.] اکثراً، غالباً.
اکثری { اکساری } [ظ.ع.] اغلب، خیلی ها، اکثریت.
اکثریت [ص.ع.] اکثریت، بیشترین قسمت.
اکج { اکاج } باخ: اکه.
اکجبانئی { اکاجبانئی } [ص.] حاضر جواب، خود بزرگ نما.
اکدیرتمک باخ: اکدیرمک.
اکدیرمک [ف.ص.] (۱) بوسیله دیگری کاشتن، کاراندن (۲) دک کردن (۳) توسط دیگری دربردن.
اکدیریلیمک [ف.م.] (۱) بوسیله دیگری کاشته شدن (۲) از میدان در شدن.
اکر { اکار } [ا.] دهقان اجاره دار، مزارع.
اکرام { یکرام } [ع.ا.] اکرام، احترام، بزرگداشت.
اکران { ثکروآن } [ا.فر.] پرده سینما، صفحه تلویزیون.
 ~ لاشدیرما [ف.ا.] تهیه فیلم از روی اثر ادبی.
اکراه { یکروآه } [ع.ا.] اکراه، بی میلی، بیزاری، تنفر.
 ~ ائتمک اکراه داشتن، بیزاری کردن.
اکستریمیست { ثکستریمیست } [ا.لا.] افراطی، افراط کار.
اکسیر { یکسیر } [ع.ا.] اکسیر، کیمیا، هرچیز بسیار مفید و نایاب.
اکسیک باخ: اسکیگ.
اکلم { اکلام } [ا.تر.] مفصل (استخوان).
اکلیل { اکلیل } [ع.ا.] اکلیل، تاج گل.
اکمال { یکمال } [ع.ا.] اکمال، تکامل، کامل کردن، پایان رساندن.
اکمک { اکماک } [ف.] (۱) کاشتن، کشت کردن، نهال نشانیدن (۲) تخم پاشیدن، بذرافشانیدن (۳) از سر باز کردن، دک کردن، قال گذاشتن (۴) دربردن، مخفی کردن.
اکن ده بوخ، بیچن ده بوخ، بئشین ده اوورتاق قارداش نه موقع کشت و نه بهنگام درو، بلکه در وقت خوردن برادر مشترک است.
اکمه سن، بیچه ییلمز سن نانکاری ندروی.
اکمه بن باشاق ده ور هر کس که نکاشته باشد، خوشه جینی می کند.
باشین اکدیک سرش را قال گذاشتیم، او را کاشتیم.
اکمک { اکماک } [ا.] نان، غذا، زاد و توشه. (در گذشته در زبان آذربایجانی رایج بوده که اینک «چورک» گویند ولی در ترکی استانبولی متداول است).
 ~ سیز [ص.] بی زاد و توشه.
اکمگین و آر ایشین ایش دیر، بوخسا اکمک سنه ایش دیر. اگر نان داری کارت روبراه است و الا مسئله نان برای تو کاری است.
اکمه { اکما } [ا.ف.] کشت، کاشت، بذرافشانی. باخ: اکین.
اکنجک { اکانجاک } باخ: اکنک.

~ بیچین [ا.] کشت وزرع، کشاورزی.
 ~ نیکین [ا.] مزرعه، مزرعه کوچک جنب خانه روستائی.
 ~ چس [ا.] کشاورز، زارع، برزگر، دهقان، کشتکار، کشنگر.
 ~ چلیک [ا.] کشاورزی، زراعت.
 ~ سپین [ا.] بذریاشی، زراعت.
 ~ قباغی [ص.] پیش از بذریاشی، پیش از کشت.
 ~ قارانفیلی باغ: اکین قارانفیلی.
 ~ لاله سی [ا.] گل لاله که در مزرعه می روید.
 ~ لیک [ا.] مزرعه، محل کشت وزرع.
 ~ واختی موقع بذریاشی، موقع کشت.
 ~ یثری زمین زراعی.
 اکینه باخان [ا.] مراقب مرحله داشت کشاورزی.
 جرگه لی ~ کشت ردیفی، ردیف کاری.
 سووارللان اکین چلیک زراعت آبی.
 اکینجک { اکینجاک } باغ: اکنک.
 اکین قارانفیلی (= فاراچورک اوتو) گیاه سیاه دانه گندم، سیاه تخمه. (Agrostoma)
 اکیوالانت { نکویوآلنت } [ص. لا.] برابر، معادل.
 اگر { اگار } { باغلا. فا. } اگر، هرگاه. باغ: ائیر { ائار }.
 ~ چئی { باغلا. فا. } اگرچه، و نیز.
 اگر - اسکیگ { آگار - اسکیگ } کم و کسری، کمبود. باغ: ائیر - اسکیگ.
 اگری { اگری } باغ: ائیری.
 اگلشمک { اگلشماک } باغ: ائلشمک.
 اگلمک { اگلاماک } باغ: ائلهمک.
 اگلنجه { اگلانجا } باغ: ائلنجه.
 اگلنمک { اگلانماک } باغ: ائلنمک.
 اگمک { اگماک } باغ: ائیمک.
 اگوئیزم { نقویزم } [ا. فر. / لا.] خودپرستی، خویشن پسندی، مکتب سیاسی مبنی بر

اکنک { اکاناک } [ا.] مزرعه.
 اکنک بیچنک { اکانک - بیچاناک } باغ: اکین - بیچین.
 اکواتر { نکوآتور } [لا.] خط استوا.
 اکه { اکا } [ص.] بزرگ، عظیم، متن.
 ~ نه نه مادر بزرگ، کسی که ادای مادر بزرگها را در آورد.
 ~ لنمک [ف.] بزرگ شدن، متن شدن، باتجربه شدن.
 ~ لیک [ا.] بزرگی، باتجربه بودن.
 اکیب بشجرمک { بشجارماک } [ف.] کاشت و داشت، کاشتن و پرورش دادن.
 اکیب بوکمک { بوکماک } [ف.] واریسی کردن، نفحص کردن، زیرورو کردن، سبک و سنگین کردن.
 چوخ اکیب بوکدو خیلی سبک و سنگین کرد.
 اکیب بیچمک { بیچماک } [ف.] کاشت و داشت، برداشت، کاشتن و پرورش دادن.
 اکیز { اکیز } { باغ: انکیز } [ا. / ص. ۱] دوقلو، توأمان، همزاد. ۲) جوزا، خرداد.
 ~ لیک [ا.] دوقلوئی.
 اکیش { اکیش } [ظ.] طرز کاشت.
 اکیلک { اکیلماک } [ف. م. ۱] کاشته شدن، کشت شدن، پاشیده شدن تخم. ۲) [ف.] در رفتن، جیم شدن.
 قاجیب - اکیلک فرار کردن و جیم شدن.
 اکیلی { اکیلی } [ص.] کاشته شده، مزروع، زیر کشت.
 اکیم { اکیم } باغ: اکین.
 ~ لی [ص.] مناسب برای کاشت، مساعد برای زراعت، پربرکت و پر محصول.
 اکین [ا. ۱] کشت، زراعت، کاشت، وزرع. ۲) بذریاشی. ۳) کشاورزی. ۴) مزرعه.
 ~ آلتی زیر کشت، زمین زیر کشت.

را گم کردن.
 ال - آباغیئنی باغلاماق دست و پای کسی را بستن، مزاحم شدن، مانع شدن.
 ~ - آباغیئنی نوبلاهاق بکار برداختن، دست و پای خود را جمع کردن.
 ~ - آباغیئنی ییغیشدیرماق جمع و جور کردن، سروسامان دادن.
 ~ - آباق آچماق آزادانه عمل کردن، دست و پا کسی باز شدن، قدرت و امکان یافتن.
 ~ - آباق ائتمک (ائله مک) دست و پا کردن، تلاش کردن تدارک دیدن.
 ~ - آباق چالماق دست و پا زدن، جان کندن (مرغ سر بریده و غیره).
 ~ - آباق چکیلدی (ییغیلدی) خلوت شد، میدان خالی شد.
 ~ - آباق کسيلمک قطع شدن رفت و آمد.
 ~ - آباقدا قالماق در میانه ماندن، زیر دست و پا ماندن.
 ~ - آباقدا اولماق دست و پا کردن، تدارک دیدن.
 ~ - آباقدان دوشمک از با افتادن، خسته و کوفته شدن.
 ~ (ائله مک ۱) با اشاره دست کسی را صدا کردن، با علامت دست کسی را خواندن. (۲) با دست اشاره کردن. (۳) دست بردن، دست یازیدن.
 ~ ال دن اوستوندور دست بالای دست بسیار است.
 ~ (اله وئرمک ۱) دست به دست دادن. (۲) همدست شدن، اتحاد بستن، هم پیمان شدن، متحد شدن. (۳) مستقیماً به کسی چیزی دادن. (۴) همیاری کردن.
 ~ الی یویار، ال ده دؤنر اوزو یویار دست، دست را می شوید و دست صورت را.
 ~ امگی (امه یی) کاریدی، کاردستی.
 ~ اویمک دستبوسی کردن، چاپلوسی کردن،

خودخواهی، خودمحوری.
 اگیرمک { اگیرماک } باخ: ائیرمک.
 اگیگ { اگیگ } باخ: ائیک.
 اگیلمک { اگیلماک } باخ: ائیلیمک.
 اگین { اگین } باخ: ائین.
 ال [۱. ۱] (دست. ۲) پاهاى پیشین جانوران. (۳) دفعه، بار. (۴) ردیف، سمت، جهت، طرف. (۵) شرکت داشتن، مشارکت داشتن. (۶) وسیله، توسط. (۷) نوبت، یکدور بازی (در قمار). (۸) وعده، پُرس غذا. (۹) مهارت و استادی در کاریدی.
 ~ آپارماق دست بردن، دستکاری کردن.
 ~ آتماق (۱) تثبیت کردن، اقدام کردن، بکاری مبادرت کردن، دست بکاری زدن (بیرایشه ال آتماق). (۲) دست یازیدن، تجاوز کردن، روی چیزی دست انداختن. (۳) آغاز کردن.
 ~ آچماق (۱) پیش کسی دست دراز کردن، گدائی کردن. (۲) روی کسی دست بلند کردن.
 ~ آغاجی باخ: ال آغاجی.
 ~ آلتی باخ: ال آلتی.
 ~ آلتیندا [ظ.] حاضر، موجود، در دسترس.
 ~ آلتیندان [ظ.] مخفی، پنهانی، زیر جلی.
 ~ - آباغا دوشمک دستپاچه شدن، به دست و پا افتادن، تعجیل کردن، به تلاش برداختن.
 ~ آباغا دولاشان دست و پا گیر، مزاحم.
 ~ آباغا دولاشماق بدست و پای پیچیدن، مزاحم شدن.
 ~ - آباغی باغلی اولماق دست و پا بسته بودن، ناچار و ناگزیر شدن، لاعلاج بودن.
 ~ - آباغی سوستالماق دست و پای کسی مست شدن، نسبت بکاری بی میل و اشتیاق شدن.
 ~ - آباغی سوئوماق (۱) دلسرد شدن، و اخوردن. (۲) مُردن.
 ~ - آباغی بشردن اوزولمک دستش از هرجائی کوتاه شدن، زیرپایش مست شدن.
 ال - آباغیئنی ائیرمک دست پاچه شدن، خود

- کرنش کردن.
- ~ اوزانماق باخ: ال اوزانماق.
- ~ - اؤز سیلن [ا.] حوله.
- ~ اؤز مک مایوس شدن، ناامید شدن، دست شستن (دست کشیدن).
- ~ اؤز ثوبان دستشوئی.
- ~ اؤستؤ باخ: ال اؤستؤ.
- ~ اؤستونده ال وار دست بالای دست بسیار است.
- ~ اؤستونده تونماق اعزاز کردن، باناز پروردن.
- ~ اؤستونده کیمین الی تاب - تاب خمیر (بازی کودکان).
- ~ ایشی کاردست، دست دوخت.
- ~ باسماق (۱) دست گذاشت (روی چیزی).
- (۲) سوگند خوردن. (۳) تصدیق کردن.
- ~ بؤرجو [ا.] استقراض، وام دستی، وام، قرض، قرض الحسنه.
- ~ به ال [ظ.] (۱) دست بدست. (۲) فوری، زود.
- ~ به یاخا دست بگریان، تن به تن (جنگ).
- ~ به یاخا اولماق دست بگریان (یقه) شدن.
- ~ به یاخا ووروشماق تن به تن جنگیدن.
- ~ بیر باخ: ال بیر.
- ~ تاپماق دست یافتن، چیره شدن.
- ~ تربتمک (۱) دست جنباندن، شتاب کردن. (۲) دست بلند کردن (روی کسی).
- ~ تونماق (۱) دستگیری کردن، کمک کردن، مساعدت کردن، یاری کردن. (۲) دست دادن.
- ~ توخوندورماق (۱) مداخله کردن. (۲) دست رساندن، لمس کردن، دست سودن.
- ~ جلدلیشی [ص.] تردستی، زیردستی، چالاکی.
- ~ جه [ظ.] به اندازه کف دست، مقدار کم.
- ~ چاتار [ظ.] دسترس.
- ~ چاتان [ظ./ص.] (۱) در دسترس. (۲) نزدیک.
- (۳) تسخیر پذیر.
- ~ چانماز [ص.] (۱) غیر قابل دسترس، دست نیافتنی. (۲) دوردست، مرتفع، بلند. (۳) تسخیر ناپذیر، محکم.
- ~ چانماق (۱) دست رسیدن، در دسترس بودن. (۲) فرصت داشتن.
- ~ چالماق دست زدن، کف زدن.
- ~ چکمک (۱) دست کشیدن، منصرف شدن، ترک کردن. (۲) نوازش کردن، لمس کردن.
- ~ چیرماق باخ: ال چالماق.
- ~ داراغی باخ: ال داراغی.
- ~ داشی [باخ: ال ده ییرمانی] آسیاب سنگی دستی، آسه، دستاس.
- ~ ده بئمه هیش (دگمه هیش) [ص.] (۱) دست نخورده. (۲) صحیح و سالم. (۳) باکره.
- ~ ده ییرمانی [ا.] آسیاب دستی، آسیاب سنگی دستی، (باخ: ال ده گیرمانی، ال داشی، کیر کیره).
- ~ ساخلاماق دست نگهداشتن، تأمل کردن.
- ~ سنده دیر نوبت بازی تو است. (در قمار و بازی).
- ~ شیخماق دست فشردن، دست دادن.
- ~ سیز [ص.] (۱) بی دست. (۲) بی دست و پا، دست و پاچلفتی.
- ~ سیز - آباق سیز بی دست و پا، دست و پاچلفتی.
- ~ طاسی [ا.] ظرفی که در آن دست می شویند.
- ~ قابی [ا.] آفتابه.
- ~ قالدیرماق (۱) دست بلند کردن (برای اجازه صحبت گرفتن یا برای تأیید و تصدیق). (۲) دست درازی کردن، دست بلند کردن (روی بزرگتر از خود).
- ~ قوشو [ا.] پرندۀ اهلی، باز. (۲) بچه بغلی.
- ~ - قول دست و بازو، دست و بال.
- ~ - قول آچماق (۱) دست و بال باز کردن. (۲)

آزادی عمل یافتن.

~ قولونو اولچمک توپ و تشر آمدن باحرکات دست.

~ قولونو اولچه - اولچه در حال تکان دادن دست، تکان دادن دستها در موقع سخن گفتن.

~ قولونو باغلاماق دست کسی را بستن، محدود کردن، سلب اختیار کردن.

~ قولونو ساللایا - ساللایا گلدی دست از پا دراز تر برگشت، دست خالی برگشت.

~ قوئماق (۱) دست گذاشتن، تصاحب کردن، ضبط کردن. (۲) دست بکار شدن.

~ گزديرمک دستمالی کردن، دست کشیدن، لمس کردن، چیزی را بطور سطحی واری کردن.

~ گؤتورمک دست برداشتن، صرف نظر کردن. ~ لئمک باخ: (الئمک).

~ لرده گزمک دست بدست گشتن.

~ لیر بوخاری دستها بالا! تسلیم!

~ لیرنی اولچمک (۱) باحرکات دست واداو اطوار صحبت کردن. (۲) باحرکات دست تهدید کردن.

~ لیرنی ایشه سالماق دستها را به کار انداختن، دست بکار شدن.

~ لیرنی دؤشونه قوئماق دستها را صلیب وار روی سینه گذاشتن، علامت احترام و تسلیم.

~ لیرنی قالدیر باخ: ال لریوخاری.

~ لیرنی قالدیرماق دستها را بلند کردن، تسلیم شدن.

~ لیرنی گؤرمک اولماق آنچنان سریع و فرز کار می کند که حرکت دستهایش دیده نمی شود.

~ لئمک باخ: الئمک.

~ لئمک باخ: الئمک.

~ لی (ص. ۱) (دست دار. ۲) (دسته دار. ۳) چالاک، پرنور.

~ لی - آباقلی (ص. چالاک، فرز، چابک،

دست و پادار.

~ لی - آباقلی ایتدی - گشتدی بکلی مفقود شد.

~ لیک (۱) (دسته، قبضه. ۲) دستکش.

~ منده نام یکی از بازیهای کودکان.

~ منیم اتک سنین دست من و دامن تو. ~ موزدو دستمزد.

~ وئرمک دست دادن، دست فشردن. (۲) اتفاق افتادن، رخ دادن. (۳) یاری کردن، دست رساندن.

~ وئریشلی باخ: الوئریشلی.

~ وورماق (۱) کف زدن، دست زدن. (۲) اقدام کردن، بکاری دست زدن.

~ وورماق دست نزدن، بکاری اقدام نکردن.

~ هاواسی [ظ.] کورمال - کورمال.

~ یازما (~ یازماسی، ~ یازسی) دست نوشت، دست نویس، دست نیسته، دستخط.

~ یئیرمک کمک رساندن، یاری کردن.

~ ال دن آلماق مستقیماً دریافت کردن، مستقیماً از کسی یا از دستفروش خریدن (نه از مغازه و بازار).

~ دن - آباق دان اولماق خسته و وامانده شدن، از پا درآمدن.

~ دن اله کئچمک (دؤشمک) چند دست گشتن، دست بدست شدن.

~ دن بوراخماق (۱) از دست دادن، رها کردن. (۲) گوزیدن.

~ دن چئخارتماق (چئخارماق) از چنگ

کسی بیرون کشیدن، از تصرف کسی خارج کردن، خلع بد کردن.

~ دن چئخماق از دست رفتن، ازید کسی خارج شدن.

~ دن دؤشمک از پا درآمدن، خسته شدن،

ضعیف شدن، ناتوان شدن، از دست رفتن، فرسوده شدن.

~ دن دؤشمه (۱) مستعمل، کار کرده. (۲)

تصادفاً چیزی را به قیمت ارزان خریدن.
 ~ دن سالماق از پا در آوردن، از توان انداختن.
 ~ دن قورنارماق نجات یافتن، خلاص شدن.
 ~ دن قوئماق ول دادن، گوزیدن.
 ~ دن گلمک توان انجام (کاری را) داشتن، بلد بودن، توانستن.
 ~ دن گئمک از دست رفتن، محروم شدن.
 ~ دن نه گلر چه میتوان کرد؟ از دست کسی چه ساخته است؟ کاری نمی توان کردن.
 ~ دن وئرمک از دست دادن.
 ~ ده [ظ.] دردسترس، در بید، در اختیار، در جریان انجام.
 ~ ده ائتمک (۱) بدست آوردن، تحصیل کردن، کسب کردن. (۲) مالک شدن، از آن خود کردن. (۳) تأمین کردن. (۴) تأثیر کردن، نفوذ کردن.
 ~ ده اولماق حاضر بودن، آماده بودن، دردست بودن، دردسترس بودن، توی دست بودن، دم دست بودن.
 ~ ده اولماق در دسترس نبودن، غیر مقدور بودن.
 ~ ده اولونان حاصل، بدست آمده.
 ~ ده اولونماق حاصل شدن، عاید شدن.
 ~ ده بلمک در دست پروراندن، دست آموز کردن.
 ~ ده بیل شدنی است، انجام یافته تلقی بکن، دردسترس است.
 ~ ده توخونان دست یافت.
 ~ ده قالماق روی دست ماندن، فروش نرفتن.
 ~ ده قاییرما (قایرئلما) دست ساخت کاردستی.
 ~ ده قوئماق دردسترس گذاشتن، دم دست گذاشتن.
 ~ ده کی [ص.] حاضر، موجود، دردسترس، در دست، در جریان، نقد.
 ~ ده گزدرمک با ناز و نوازش بزرگ کردن، گرامی داشتن، روی دست گرداندن.
 (اؤزؤنؤ) اله آلدئی بر خود مسلط شد، خودش را جمع و جور کرد، حواسش را جمع کرد.
 اله آلماق (۱) بدست گرفتن. (۲) تسلط یافتن، بهنگ آوردن. (۳) دست گرفتن (کاری)، شروع بکاری کردن.
 ~ آلیئماز [ص.] غیر قابل تسخیر، تسخیرناپذیر.
 ~ اؤئرمک دست آموز کردن، اهلی کردن.
 ~ اؤئرمک دست آموز شدن، اهلی شدن.
 ~ باخماق (۱) چشم بدست کسی دوختن، انتظار کمک داشتن، محتاج کسی بودن. (۲) کف بینی کردن.
 ~ تاپشیرماق بدست کسی سپردن، امانت دادن.
 ~ دوشمک (۱) گیر افتادن. (۲) بدست آمدن.
 ~ دوولماق (۱) دست انداختن. (۲) دوردست پیچیدن چیزی.
 ~ سالماق (۱) بدست آوردن. (۲) دست انداختن، ریشخند کردن، مورد استهزاء قرار دادن.
 ~ کئچمز [ص.] دست نیافتنی، غیر قابل دسترس.
 ~ کئچمک گیر افتادن، بهنگ افتادن، در دام افتادن، لورفتن.
 ~ کئچیرتمک (کئچیرمک) بهنگ آوردن، گیر آوردن، تصرف کردن (اراضی و غیره).
 ~ گئیرمک بدست آوردن، حاصل کردن.
 ~ گلمک بدست آمدن، حاصل شدن، محصول برداشتن، عاید شدن، دردسترس بودن، جا داشتن برای گرفتن با دست.
 ~ گلن حاصل.
 ~ وئرمک لو دادن، تسلیم کردن.
 الی آچئق [ص.] گشاد دست، گشاده دست، بذال، بخشنده سخاوتمند.
 ~ آچئق لئق [ا.] گشاد دستی، بخشندگی،

تصادفاً چیزی را به قیمت ارزان خریدن.
 ~ دن سالماق از پا در آوردن، از توان انداختن.
 ~ دن قورنارماق نجات یافتن، خلاص شدن.
 ~ دن قوئماق ول دادن، گوزیدن.
 ~ دن گلمک توان انجام (کاری را) داشتن، بلد بودن، توانستن.
 ~ دن گئمک از دست رفتن، محروم شدن.
 ~ دن نه گلر چه میتوان کرد؟ از دست کسی چه ساخته است؟ کاری نمی توان کردن.
 ~ دن وئرمک از دست دادن.
 ~ ده [ظ.] دردسترس، در بید، در اختیار، در جریان انجام.
 ~ ده ائتمک (۱) بدست آوردن، تحصیل کردن، کسب کردن. (۲) مالک شدن، از آن خود کردن. (۳) تأمین کردن. (۴) تأثیر کردن، نفوذ کردن.
 ~ ده اولماق حاضر بودن، آماده بودن، دردست بودن، دردسترس بودن، توی دست بودن، دم دست بودن.
 ~ ده اولماق در دسترس نبودن، غیر مقدور بودن.
 ~ ده اولونان حاصل، بدست آمده.
 ~ ده اولونماق حاصل شدن، عاید شدن.
 ~ ده بلمک در دست پروراندن، دست آموز کردن.
 ~ ده بیل شدنی است، انجام یافته تلقی بکن، دردسترس است.
 ~ ده توخونان دست یافت.
 ~ ده قالماق روی دست ماندن، فروش نرفتن.
 ~ ده قاییرما (قایرئلما) دست ساخت کاردستی.
 ~ ده قوئماق دردسترس گذاشتن، دم دست گذاشتن.
 ~ ده کی [ص.] حاضر، موجود، دردسترس، در دست، در جریان، نقد.
 ~ ده گزدرمک با ناز و نوازش بزرگ کردن،

~ خمیر، قارنی آج دستش خمیر آلود است و شکمش گرسنه. برای دیگران زحمت می کشد و چیزی عایدش نمی شود.

~ دارد اؤلماق (قالماق) در تنگنا بودن، در مضیقه بودن (از لحاظ مالی)، دست تنگ بودن.

~ دؤلسو [ص.] دست پر، با دست پر، موفقیت آمیز، دارا.

~ دینج اوتورماق نا آرام بودن، انگولک کردن.

~ سؤیوماق دل سرد شدن.

~ سیلاح توتان قادر به حمل اسلحه.

~ قاندا لئی [ص.] دستبند زده شده، زندانی.

~ قانلی [ص.] دسهای خون آلود، قاتل، جنایتکار.

~ قولاغیندا [ظ.] در شرف انجام، فی الفور، زود، الآن.

~ قوئوندا [ص.] بیکار، مأیوس، بیچاره.

~ کسيلمک کوتاه شدن دست، محروم شدن.

~ گتیرمک دست آوردن (در باری)، شانس آوردن در تحصیل در آمد.

~ گلمه مک (ایشه الی گلگیر) میل بکار نداشتن، بی میل بودن، تمایل نداشتن، رغبت نداشتن.

~ گؤدک [ص.] دست تنگ، تنگدست، بی چیز، ناتوان.

~ گیجیشمک (۱) کف دست کسی خاریدن. (۲) برای زدن دنبال بهانه گشتن.

~ یاتماق راه دست کسی بودن، در کاری مهارت داشتن.

~ یاتیب دستش خواب رفته (کرخ شده، بی حس شده).

~ یالین (۱) دست خالی. (۲) بی سلاح، بی ساز و برگ.

~ یشتیشمک (یشمک) دست رسیدن،

سختا وتمندی.

~ اسمک (۱) دست کسی لرزیدن. (۲) خست بخرج دادن.

~ آشاغی [ص.] بی مایه، دست خالی.

~ آغیر [ص.] (۱) کند کار، کند دست. (۲)

سنگین دست (ضربه محکم)، قوی، نیرومند. (۳) بی خیر و برکت، بد دست، بدیمن.

~ آلتیندا [ظ.] زیر دست، دم دست.

~ اوزولمک قطع امید کردن، محروم شدن.

~ اوزون [ص.] (۱) دراز دست. (۲) دست دراز،

کسی که چیزی را کش برود، کسی که در هر فرصتی دست دراز بکند.

~ اوشاقلی [ص.] بچه دار، بچه بغل.

~ اؤلماق دست داشتن، دست داشتن در کاری، در امری مشارکت کردن، مخفیانه دخالت داشتن.

~ اؤثرشمک (اؤگرشمک) عادت کردن، بی اراده کاری را کردن.

~ ایتی [ص.] تیز دست، تیز چنگ، چالاک، تردست.

~ ائیری (اگری) [ص.] نادرست، کج دست، دزد.

~ ائیری لیک [ا.] نادرستی، دزدی.

~ ایستی [ص.] ماهر در فیراندازی، تیز دست.

~ ایش توتماق کار بلد بودن.

~ ایشده اؤلماق در کاری دخالت داشتن، در کاری دست داشتن، کار داشتن.

~ باغلی [ص.] دست بسته، ناعلاج، بدون امکان.

~ برک [ص.] خسیس، لثیم.

~ بوش [ص./ظ.] (۱) دست خالی. (۲) بیکار. (۳) تنگدست، بی مایه.

~ بوش گزمک بیکار چرخیدن، ول گشتن.

~ بوشلوق [ا.] بیکارگی، تنگدستی.

~ بوشاچیماق ناکام شدن.

~ چیخماق محروم شدن، از دست رفتن.

دسترسی داشتن.

~ یوئنگول (ص. ۱) سبک دست. (۲)

خوش دست، خوش یمن

الیم اته ئینه دستم بدامنت، بتو متوسل می شوم.

الیم قیرللدی (۱) دستم افتاد، خیلی خسته شدم.

(۲) محروم شدم، دستم کوتاه شد.

الیم یاندی (ظ. ۱) خیلی با عجله و شتاب،

دستپاچه. (۲) در تنگنا.

الیمده بیرشئی قالمادی چیزی در بساط ندارم

(همه پولهایم را خرج کردم).

الیمه یاتمیر باب دست من نیست، عادت ندارم،

راه دستم نیست.

الیمین ایچیندن گلیر خوب می کنم! دلم

می خواهد (در جواب اعتراض بکاری گفته

می شود).

الین آغرئماسین دستت درد نکند (تشکر).

~ اوخوماق دست کسی را خواندن، مشت

کسی را باز کردن، از قصد و نیت کسی باخبر

شدن.

الیندن آلماق از دست کسی خارج کردن،

از اختیار کسی خارج کردن.

~ ایش چیخماق شایستگی انجام کاری را

نداشتن، عرضه نداشتن، بی عرضه بودن.

~ توتماق از دست کسی گرفتن. (۲) دستگیری

کردن، باری کردن.

~ چیخماق (۱) کار و محصول از زیر دست

کسی بیرون آمدن، آماده شدن، تهیه شدن. (۲)

زیر دست کسی پرورش یافتن. (۳) از دست رفتن،

محروم شدن.

~ داد چکمک از دست کسی نالیدن.

~ دوشوره مک زمین نگذاشتن، ترک

نکردن، (کتاب از دستش نمی افتد).

~ گلیمک توانائی انجام کاری را داشتن،

بلد بودن.

~ گلنی اتمک هر چه از دستش بر آید انجام

دادن.

~ یایشماق دستگیری کردن، از دست کسی

گرفتن.

الینده اولماق در ید کسی بودن، تحت اختیار

کسی بودن، در توان داشتن.

~ اولماق در دسترس نبودن، در حدامکان

کسی نبودن، در ید قدرت (کسی) نبودن.

~ قالماق روی دست ماندن، فروش نرفتن.

الینه آلماق بدست گرفتن، (کاری را) دست

گرفتن، تحت سلطه و اختیار گرفتن، شروع

کردن.

~ چوپ وئرمک دنبال نخود میاه فرستادن،

دست به سر کردن.

~ دولماق دست انداختن، مورد تمسخر

قرار دادن.

~ کئچمک در اختیار قرار گرفتن، بدست

آمدن، به تصرف کسی درآمدن.

الینی - آباغینئی چکمک با تردید و دودلی و

بی میلی بجائی رفتن.

~ الی نین اوستونه قوئماق دست روی دست

گذاشتن، بیکار ماندن.

~ اوخوماق دست کسی را خواندن، از نیات

کسی مطلع شدن.

~ ایستی - سوئوغا وورماز دست به میاه و

سفید نمی زند، در خانه کار نمی کند.

~ بند اتمک دستش را بند کردن (بکاری)،

بکاری مشغول شدن.

~ دبزینه چیرماق (وورماق) دست بزانو

زدن (کوفتن)، تأسف کردن.

~ کسمک کوتاه کردن دست کسی از چیزی یا

کاری، طرد کردن.

~ گوزونون اوستونه قوئماق دست روی چشم

نهادن، بچشم گفتن.

اونون الی ایله بو ایشی گوردوم بوسیله او

این کار را کردم.

ایندی ال سنده دیر نوبت بازی توست.
 بوایشه الی یاتیر دراین کار مهارت دارد، به این
 کار وارد است، راه دستش است.
 بیرال اوئون یک دست بازی.
 بیرایشین الینده قالماق از انجام کاری عاجز
 بودن، واماندن.

بیرشئی الینده قالماق چیزی در تصرف کسی
 باقی ماندن، در آخر چیزی باقی ماندن.
 بیرنین الینه باخماق (۱) چشم بدست دیگری
 دوختن، محتاج کمک دیگری بودن. (۲) از روی
 دست همشاگردی نوشتن.
 فورصت { فورسات } الدن چیخدی فرصت
 از دست رفت.

قارداشئی نئین الی ابله مکتوب یازدی
 بوسیله برادرش نامه نوشت.
 الّا { یللا } [ا.دا.ع.] الا، مگر، جزء، فقط، مطلقاً،
 باید، حتماً.

~ گنده جه یم باید بروم، حتماً خواهم رفت.
 الاستیک { نلاستیک } [ا.فر.] الاستیک،
 قابل - ارتجاع، کشدار، نرم و قابل انعطاف.
 ~ لشدیرمک [ف.] قابل انعطاف کردن.
 ~ لیف لر الیاف قابل انعطاف.

~ لیک [ا.] قابلیت ارتجاعی، حالت الاستیکی.
 ال آغاجئی [ا.ص.] (۱) چوبدستی، عصا. (۲)
 نان آور.

ال آلتئی [ص.ا. / ا.ظ.] (۱) زیردست. (۲) دست
 نشانده، مطیع، فرمانبردار، تحت سلطه. (۳)
 مخفیانه، پنهانی. (۴) دستیار، وردست. (۵)
 دم دست، بغل دست.

الامان { الآمان } [ندا.ع.] الامان، زینهار، کلمه‌ای
 که هنگام ترس و احساس خطر برای
 کمک خواهی و یا امان خواستن و یا پناه بردن
 بکسی ادا می شود.

الآن [ظ.ع.] الآن، اکنون، همین دم، در این هنگام
 در حال حاضر، الحال.

ال اوزاتماق [ف.] (۱) دست دراز کردن (برای
 گرفتن، چیزی). (۲) دست بردن، دست درازی
 کردن. (۳) تقاضای کمک و یاری کردن،
 استمداد جستن. (۴) کمک رساندن.
 آلاهیئن ایشینه ال اوزاتماق اولماز بکارهای
 خدا دست نتوان برد.

ال اوستو [ظ.] فوری، سرعت، آماده حاضر بکار.
 البت { آلبات } [آراسوز.ع.] البته.
 ال البت بطور قطع و یقین.
 البتده { الباتدا } باخ: البته.
 البته { الباتا } [آراسوز.ع.] البته، همانا، یقین.
 ال بیر [ص. / ا.ظ.] (۱) دست بیکی. (۲) همدست،
 متحد. (۳) همراهی، هم آواز.
 ~ اولماق دست بیکی شدن، همدست شدن،
 همدستان شدن، متحد شدن.

~ لیک [ا.] اتحاد، همدستی، همدستانی.
 ~ لیکی (لیئی) [ا.] همیاری، همدستی.
 التجا { یلتیجا } [ع.] گتیرمک (ائتمک)
 التجاء جستن، پناه آوردن، تقاضا کردن.

التدیرمک { الاتدیرماک } [ف.ص.] بوسیله
 دیگری الک کردن.
 التدیرلمک { الاتدیرلماک } [ف.م.] بوسیله
 دیگری الک شدن.

التزام { یلتیزآم } [ا.ع.] (۱) التزام، ملزم شدن به
 امری، عهده دار شدن کاری. (۲) التزام (حقوق)،
 مثل التزام به عدم خروج متهم از حوزه قضائی یا
 منطقه معین و یا التزام به اینکه هر وقت متهم
 احضار شد در دادسرا و یا دادگاه حاضر شود.

التصاقی { یلتیسا قی } [ع.] التصاقی، گروه
 زبانهای که بدون تغییر در ریشه کلمات با پیوستن
 بسوند ها یا پیوند های متعدد معانی مختلف
 بدست می آید. هر پیوند دارای مفهوم دستوری
 مستقل و واحدی است. مثل: یاز، یازی، یازیجی،
 یازیجیلیق، یازماق، یازیلماق، یازیلمیش،
 یازدیرتماق، یازدیرماق و ... زبانهای ترکی،

- کره‌ای و ژاپنی و غیره جزء زبانهای تصاقی هستند.
- التفات { يلتفات } [ع.ا.] التفات، توجه، مرحمت.
- ~ ائتمک (ائله مک) توجه کردن، مورد توجه قرار دادن، لطف کردن.
- ~ بویورماق مرحمت فرمودن، لطف فرمودن.
- التماس { يلتماس } [ع.ا.] ائتمک (ائله مک) التماس کردن، خواهش کردن، با تضرع خواستن.
- التمک { الاتماک } [ف.س.] باخ: التدریک.
- التهاب { یلتهاب } [ع.ا.] التهاب، ورم.
- ~ لاشماق باخ: ~ لائماق.
- ~ لائماق [ف.] متورم شدن، ورم کردن، ملتهب شدن.
- الجبک (الجاک) [ا.ا.] دستکش (۲). دستگیره داس و غیره.
- الچیم - الجین { الجیم - الجین } [ظ.] باندازه گنجایش یک مشت (از پشم که در دوک ریزی تبدیل به نخ می شود).
- الحاصل { الهاسیل } [آراسوز.ع.] خلاصه، الغرض.
- الحاق { یلهاق } [ع.ا.] الحاق، ضمیمه، پیوند.
- ~ ائتمک (ائله مک) ملحق کردن، پیوستن.
- ~ اندیلمک (اولونماق) ملحق شدن، ضمیمه شدن.
- الحد { الهاد } [ع.ا.] داشی سنگ لحد، سنگ قبر.
- ال داراغی [ا.ا.] استخوان بندی دست از میج دست تا نوک انگشت ها (۲۰ سم دست) (اسب) (۳۰) شانه پشم ریزی.
- الزام { یلزام } [ع.ا.] ائتمک ملزم، مجبور کردن، منعقد کردن، منعقد کردن برای انجام کاری.
- الشن - گولشن { الاشان - گولاشان } [ص.] بی معنی، حرفهای تو خالی، چرند و پرند.
- الغرض { القاراز } [آراسوز.ع.] الغرض، مقصود، خلاصه و نتیجه.
- الف { الیف } [ا.ا.] ص.ع.ا. (۱) حرف الف (۲) روغنی که از دانه های کتان می گیرند (۳) راست، قایم.
- الفبا { الیفبا } (۱) الفباء، حروف تهجی (۲) کتاب ابتدائی (۳) ابتدائی، خیلی ساده.
- مرس (موززا) الیفباسی مورش، علائم تلگرافی.
- الفه جین { الفاجین } [ا.ا.] چوب الف.
- ~ قوئماق تمام نکردن، ادامه داشتن.
- الک { الاک } (الگی، اله یی) [ا.ا.] الک، غربال، باخ: خلیر، شادارا.
- ~ چی [ص.] غربال ساز، الک فروش.
- ~ چی نین قیل وئره نی کیمی (مانند کسی که به الک ساز مومی دهد)، نخود هر آش.
- ~ چیلیک [ا.ا.] غربال سازی، الک فروشی.
- ~ دن کنچیرنمک (کنچیرمک) (۱) الک کردن (۲) مورد آزمایش قرار دادن (۳) مواز ماست کشیدن (۴) از صافی گذراندن.
- ~ لمک باخ: المک.
- ~ لنمک باخ: النمک.
- اله یی (الگی) اله نیب، قلبیری ده گوئیده فیئرلانیئر آردش بیخته و غربالش از دیوار آویخته. کارش تمام است.
- الکترو... { ثلکترؤ } - پیشوند بمعنی الکتریک.
- ~ متر آلت سنجش برق.
- الکتریک { ثلکتریک } [ا.بو.] برق، الکتریک، الکتریسته.
- ~ کنچیرمه [ف.ا.] هادی برق.
- ~ لشدیرمک [ف.] الکتریکی کردن، برقی کردن، با برق مجهز کردن، با برق بکار انداختن.

~ لنمک [ف.] بار الکتریکی گرفتن.

اللتمک { اللاتماک } [ف. ص.] بوسیله دیگری دست مالی کردن، دست مالاندن.

الللش - بللش { اللاش - باللاش } ائله مک بصورت بازی کشتی گرفتن، بشوخی دست و پنجه نرم کردن.

الللش دیرمک { اللاش دیرماک } [ف. ۱.] دست مالی کردن، دست بردن. (۲.) با دست بهم زدن (چیزی). (۳.) ور رفتن، انگولک کردن. (۴.) [ف. م.] به تفلادداشتن، به تلاش برانگیختن.

الللش دیرلمک { اللاش دیرلماک } [ف. م.] دست مالی شدن، انگولک شدن، دستکاری شدن.

الللشمک { اللاشماک } [ف. ۱.] تلاش کردن، کوشیدن، کوشش کردن، سعی کردن. (۲.) تفلاد کردن، ور رفتن، انگولک کردن. (۳.) درگیر شدن، زور آزمایی کردن.

الللشمه { اللاشما } [ف. ۱.] تلاش - تفلاد، جهد، سعی و کوشش، درگیری.

اللم - قللم { اللام - قاللام } [ص.] حبله گر، مکار، حق باز. (۲.) همه فن حریف.

اللمک { اللاماک } [ف. ۱.] دست مالی کردن، دست مالییدن، لمس کردن، دست سودن، مسح کشیدن. (۲.) با اشاره دست صدا کردن.

اللمه { اللاما } [ف. ۱.] دست مالی، لمس. (۲.) [۱.] سنگ، صخره.

باشینا اللمه دوشون خاک بر سرت.

اللنمک { اللانماک } [ف. م.] دست مالی شدن، لمس شدن. (۲.) با دست خوانده شدن.

الله { آله } [ع. ۱.] اله، خدا، خداوند، پروردگار، آفریدگار، خالق، ایزد.

اللی (الی) [سای.] پنجاه.

~ لیک [۱. / ص.] پنجاهی، اسکناس پنجاهی (ریال یا تومان). (۲.) به ارزش پنجاه تومان (ریال). (۳.) وزن معادل پنجاه برابر واحد اندازه گیری (۵۰ کیلوئی).

~ مینجی باخ: الینجی.

الینجی پنجاهمی، پنجاهمین.

الم (الام) [ع. ۱.] الم، غصه، درد.

~ لی [ص.] المناک، دردمند.

المپیا { ولیمپیآ } [۱. یو.] شهر باستانی یونان که مرکز دینی و ستایشگاه زئوس و محل برگزاری بازیهای المپیا بوده است. از سال ۱۸۹۶ میلادی مسابقه های ورزشی المپیک به صورت بین المللی هر چهار سال برگزار می شود.

~ چی [۱.] شرکت کننده در بازیهای المپیا.

المک { الاماک } [ف. ۱.] الک کردن، غربال کردن، بیختن. (۲.) پاشیدن، ریختن. (۳.) دست چین کردن، ریز و درشت کردن.

المنت { ثلثمنت } [لا. لا.] عنصر، جسم بسیط.

المنتار { ثلثمنتار } [ص. لا.] مقدمانی، ابتدائی.

النکه { الانگا } [۱. ۱.] استخوان خشکیده.

النمک { الانماک } [ف. م. ۱.] الک شدن، بیخته شدن. (۲.) ریختن (باران)، پاشیدن (گرد و خاک). (۳.) دست چین شدن.

الوان { الوآن } [ص. ع.] الوان، رنگین، رنگارنگ. ~ لئیق [۱.] رنگارنگی، رنگین (بودن).

~ مثال لار فلزات رنگی.

الوثریشلی { الوثریشلی } [ص. ۱.] مساعد، مناسب، مهیا. (۲.) پرفایده.

~ لیک [۱. ۱.] آمادگی، مناسب (بودن). (۲.) پرسودی.

الوداع { الویدآ } [ندا. ع.] الوداع. خدا حافظ، بدرود.

الهام { یلهآم } [ع. ۱.] الهام، القاء.

~ آلق الهام گرفتن.

~ لاندیثرماق [ف.] الهام بخشیدن، در دل افکندن.

~ لانتماق [ف.] الهام گرفتن، القاء شدن.

~ وثرمک الهام دادن.

~ وثریجی [ص.] الهام بخش، الهام دهنده.

الهه { یلاها } [ا.ع.] الهه.

الهی { یلاهی } [ا. / ص. / ندا.ع.] [۱] الهی (۲)

خدایا! (۳) فوق العاده.

~ درگاهینا شوکور بیز بشدیک دوئدوق،

آج لاری، دا سن دوئسور. خدایا! شکر

بدرگاهت، ما خوردیم و سیر شدیم گرسنه‌ها را

هم تو خودت سیر بکن.

~ گوزل لیک زیبائی خدادادی، فوق العاده

زیبا.

الیک { الیک } [ا.] بزکوهی، باخ: کشیک.

اما (اما) باخ: آما.

اماله { یمالا } [ا.ع.] اماله، تنفیہ.

~ ائتمک (ائله مک) اماله کردن،

تنفیہ کردن.

امام { یماآم } [ا.ع.] امام، رهبر، پیشوا.

~ زادا [ا.] امامزاده، زیارتگاه.

امان باخ: آمان.

امانت { اماآناآت } [ا.ع.] [۱] امانت (۲) وثیقه (۳)

سپرده (بانکی).

~ چس [ص.] امانت دهنده، سپرده گذار،

صاحب - سپرده.

~ ساخلاماق امانت نگهداشتن.

~ قوئماق امانت گذاشتن.

~ کاسماسی صندوق پس انداز.

~ وئترمک امانت دادن، امانت سپردن.

امانتا [ظ.] [۱] بطور امانی (۲) موقتاً.

امانته خیانت خیانت در امانت (حقوق).

اقت { ولمات } [ا.ع.] اامت، پیروان یک آئین.

امثال { یمتیسال } [ع.] ائتمک امثال

امر کردن، فرمان بردن، فرمانبرداری کردن،

بجا آوردن فرمان، پیروی کردن از امری.

امتحان { یمتآهان } [ا.ع.] امتحان، آزمایش،

آزمون.

~ آباغیندا در آستانه امتحان.

~ ائتمک (ائله مک) امتحان کردن،

آزمایش کردن، آزمودن.

~ ائدیجی [ص.] امتحان کننده، ممتحن،

آزماینده.

~ چکمک مورد آزمایش قرار دادن، امتحان

گرفتن.

~ داقالماق رد شدن در آزمون.

~ دان چیئخماق از امتحان پیروز در آمدن، در

امتحان قبول شدن.

~ وئترمک امتحان دادن، گذراندن امتحان.

امتحانا دوشمک مورد آزمایش قرار گرفتن،

امتحان شدن.

امتزاج { یمتیزآج } [ع.] ائتمک امتزاج،

مخلوط کردن، درهم آمیختن.

امتعه { امتاعا } [ا.ع.] امتعه، کالا.

~ استحصالی تولید کالائی.

~ دوؤریشه سی گردش کالا.

~ لیک [ص.] کالائی، فروشی.

~ مبادلہ سی مبادلہ کالا.

امتناع { یمتیناآ } [ع.] ائتمک امتناع کردن،

خودداری کردن، پرهیز کردن.

امتیاز { یمتیآز } [ا.ع.] امتیاز، برتری،

حقوق استثنائی، اجازه رسمی.

~ سئز [ص.] بدون امتیاز.

~ لی [ص.] با امتیاز، ممتاز، عالی، دارای

امتیاز، صاحب امتیاز.

~ نامه [ا.] سند امتیاز.

~ وئترمک امتیاز دادن.

امثال { امسال } [ا.ع.] [۱] امثال، مثل، نظیر (۲)

هم سن، همنا (۳) ضریب (در ریاضی).

اوسنین امثالین دئیل او همتای تو نیست.

عددی امثال ضریب عددی.

امجک { امجاک } (امجه یی) [ا.] پستان،

نوک پستان.

~ لی [ص.] [۱] پستاندار، دارای پستان (۲)

گاوی که هنوز دوشیده نشده.

- آناسیثین امجه ٲینی کسیب (کسی که)
 ٲستان مادرش را گاز گرفته، آدم نمک نشناس و
 خبیث.
 امداد { یمدآد } [ا.ع.] امداد، کمک رسانی،
 یاری.
 ~ ائتمک (ائله مک) کمک کردن، یاری
 دادن.
 ~ چٲی [ا.] امداد گر، کمک رسان، یاری دهنده.
 ~ چٲلیق [ا.] امداد گری، کمک رسانی.
 ~ سیئر [ص.] بی یار و یاور.
 ~ سیئرلیق [ا.] بی یار و یاوری.
 ~ گؤسترمک کمک رساندن.
 امدادا ٲشتیشمک بکمک شنافتن،
 بکمک رسیدن.
 امدادی کسیلمک امید کسی قطع شدن، از
 کمک و یاری دیگران قطع امید کردن.
 امدادینا چاتماق (قوشماق، گلیمک،
 ٲشمک) به کمک کسی رسیدن.
 امدیرمک { امدیرماک } باخ: امیزدیرمک.
 امدیریلیمک { امدیریلماک } [ف.م.] وادار
 به مکیدن شدن.
 امر { امر } [ا.ع.] امر، فرمان، حکم، دستور،
 فرمایش.
 ~ ائله مک فرمان دادن، امر کردن.
 ~ دن چیخماق نافرمانی کردن.
 ~ وئریمک دستور صادر کردن.
 امر { امر } [ا.ع.] امر (مفرد امور)، کار، مسئله،
 موضوع.
 امری آشماق (کٲچمه مک) به سختی
 گذراندن، گذران و معیشت کسی به دشواری
 تأمین شدن.
 امرک { امراک } [ص.] ضعیف، بٲچه شیرخور.
 (ٲ) کودن، نرسو.
 امرن { امران } باخ: امرک.
 امریک { امریک } [ا.] ٲستانک، شیشه شیر
- بٲچه، شیرخواره. (ٲ) ملاج.
 ~ لمک مثل ٲستان آویزان شدن.
 ~ لی [ص.] (بٲچه شیرخوار. (ٲ) مادری که بٲچه
 شیرخوار دارد. (٣) ٲستانک دار.
 امضا { یمزآ } [ا.ع.] امضاء، مهر. (ٲ) تحلیص،
 لقب.
 ~ آتماق امضاء انداختن، امضاء گذاشتن، امضاء
 کردن.
 ~ ائتمک (ائله مک) امضاء کردن.
 ~ سیئر [ص.] بدون امضاء، بدون اسم.
 ~ قوٲماق امضاء کردن، تأیید کردن.
 ~ لاتدیرماق باخ: ~ لاتماق.
 ~ لاتماق [ف.س.] به امضاء رساندن.
 ~ لاماق [ف.] امضاء کردن، تصویب و تأیید
 کردن.
 ~ لاتماق [ف.م.] امضاء شدن، تصویب و تأیید
 شدن.
 ~ لی [ص.] امضاء دار با امضاء، با اسم.
 امک { اماک } [ا.] کار، زحمت، سعی.
 ~ آلت لری ابزار کار، وسائل تولید.
 ~ بؤلگوسؤ تقسیم کار.
 ~ توتومو کار آئی، ظرفیت کار، مقدار محصول
 تولید شده نسبت به مدت کار انجام یافته.
 ~ چکمک کار کردن، زحمت کشیدن.
 ~ چی زحمتکش، کارگر، کارکن.
 ~ چیلیک [ا.] زحمتکشی.
 ~ حقق { ها ققئ } [ا.] دستمزد، مزد،
 مزد کار.
 ~ دار باخ: امکدار.
 ~ داشی باخ: امکداش.
 ~ سازیشی قرارداد کار.
 ~ سؤرلیک دوست داشتن کار و زحمت.
 ~ سؤن دوستدار کار و زحمت.
 ~ سیز [ظ.] بدون زحمت، بی کار.
 ~ سیزلیک [ا.] بی زحمت، بیکاری.

- ~ شوری به هنرمندان و کارگران داده می شود.
~ خالق آریتیستی هنرمند شایسته خلق.
امکداش { اماکدآش } [ا.ا] همکار، کارمند.
~ لئق [ا.ا] همکاری، همیاری، تعاون.
~ لئق ائتمک همکاری کردن، همیاری کردن.
امگک { امگاک } [ا.ا] فرق سر، ملاح، جاندا نه،
قسمت نرمی که در جمعه نوزاد قرار دارد.
اهل { امال } [ا.ع.ا] امل، آرزو، آرمان.
~ باز [ص.ا] با تدبیر، حيله گر.
~ داشی [ص.ا] هم آمال، هم مقصد، هم مرام.
املا { یملا } [ا.ع.ا] املاء، دیکته.
~ ائتمک دیکته کردن.
اهلاک { املاک } [ا.ع.ا] اموال، املاک. (۲)
دارائی.
داشیئار ~ اموال منقول.
داشیئماز ~ اموال غیر منقول.
اهلاکی اساسیئز الله ائتمه تحصیل مال
بلاجهت، دارا شدن بلاجهت.
اهلیک { اهلیک } [ا.ا] بره گوسفند یا بزى که تازه
علف خور شده.
اهمج { امماج } [ا.ا] مکنده، دستگاه مکنده.
اهمک { امماک } [ا.ف.ا] مکیدن، شیر خوردن.
(۲) تغذیه شدن.
انادان امدیگی (امدبیی) سوّد،
بورنوندان گلدی شیر مادرش از دماغش بیرون
ریخت، سخت کيفر دید، تقاص پس داد.
اممه { امما } [ا.ف.ا] مکش، مک زنى.
امن - آمانلیق [ا.ا] امن و امان، آرامش و آسایش.
اموسیونال { نموسیئونال } [ص.ا] مہیج،
تکان دهنده، احساساتی، حتاس.
امهزک { امازاک } باخ: امزک.
امه کؤمه چی (امه کؤمه چی)
{ اماکؤماچی } [ا.ا] گیاه پنیرک، باخ:
فوشیه یی (Malva)
~ فصیله سی تیره پنیرکیان.
- ~ شیکست لیگی (لیئی) نقص عضو ناشی
از کار.
~ قابیلیت سیزلیگی (لیئی) از کار
افتادگی، عدم توانائی کار.
~ قابیلیت توانائی کار، قدرت کار، صلاحیت
کار.
~ قانون وئریجی لیگی (لیئی) حقوق
کار، قانونگزاری در زمینه کار.
~ کیتابجاسی کارنامه (دوره کارآموزی).
~ گوّن [ا.ا] روز کار.
~ محصولدار لیئی بهره دهی کار.
امه به قناعت قانونو قانون صرفه جوئی در کار.
امه بی ایتمک (زای اولماق) زحمت
بی نتیجه کشیدن.
امه یین تشکیلی سازمان دادن کار.
~ محافظه سی حمایت از کار.
~ محصولدار قوّه سی نیروی تولیدی کار.
ابگید امک ایتیرمز جوانمرد، نیکی را
فراموش نکند.
امکان { یمکان } [ا.ع.ا] امکان، توانائی،
فرصت، شرایط مساعد.
~ تاہماق امکان یافتن، فرصت مناسب بدست
آوردن.
~ داخلینده در حد امکان.
~ سیئز [ص.ا] بی امکان، غیر ممکن.
~ سیئزدئر غیر ممکن است.
~ سیئزلئق [ل.ا] عدم امکان، عدم توانائی.
~ لئ [ص.ا] ممکن، مساعد.
~ وئرمک امکان دادن.
~ یازاتماق امکان بوجود آوردن.
امکانی یوْخ امکان ندارد، غیر مقدور،
غیر ممکن.
امکدار { اماکدار } [ص.ا] اهل حرفه،
کار آزموده، کهنه کار. (۲) شایسته، لائق،
برجسته. (۳) عنوان افتخاری که در آذربایجان

امیشدیرمک { امیشدیرماک } [ف. شیردادن
از طریق پستان، بره‌ها را برای مکیدن پستان نزد
گوسفندها را کردن.
امیشدیریلماک { امیشدیریلماک } [ف. م. م.]
دسته جمعی به مکیدن پستان وادار شدن.
امیشمک { امیشماک } [ف. قار. شیرخوردن
چند بچه (باهم).
امیک { امیک } [ص. م.] از بس مکیده شده ناسور
شده.
امیلماک { امیلماک } [ف. م. م.] دوشیده شدن،
مکیده شدن.
امین { امین } [ص. ع. م.] امین، قابل اطمینان،
مطمئن، خاطرجمع، مورد اعتماد، درستکار.
~ اثتمک (ائله مک) مطمئن کردن،
خاطرجمع کردن.
~ لشمک [ف. م.] مطمئن شدن، اطمینان
یافتن، خاطرجمع شدن. (۲) آرامش و آسایش
برقرار شدن، امنیت برقرار شدن.
~ اولماق مطمئن شدن، اطمینان خاطر یافتن،
باور داشتن، یقین داشتن.
~ لیک [ا. م.] اطمینان، اعتماد، درستکاری.
(۲) امنیت، آرامش.
ان { ان } [ا. م.] ... ترین، علامت صفت عالی،
علامت برای تأکید و برتری.
~ اول اولین، نخستین.
~ بویوک بیجلیک، دویوک دور
درستکاری بالاترین زرنگی‌ها است. بهترین
سیاست، درستکاری است.
~ بویوک اورتاق بولن بزرگترین مخرج
مشترک.
~ دوغروسو صحیح‌ترین، کاملاً راست،
حقیقت محض.
~ سونرا آخرین.
~ کیچیک اورتاق بولمه سی کوچکترین
مضرب مشترک.

امیجی { امیجی } [ص. م.] مکنده.
~ تئل لر تارهای مکنده (در جانوران).
امید { وئید } [ا. م.] امید، آرزو، چشم داشت. (۲)
مئل امید، طرف انتظار.
~ اثتمک امید بستن، امیدوار شدن، آرزو کردن.
~ باغلاماق امید بستن، امیدوار بودن.
~ بسلماک امید بستن، توقع داشتن.
~ سیز [ص. م. / ظ.] ناامید، مأیوس.
~ سیزجه سینه [ظ.] ناامیدی، ناامیدانه،
مأیوسانه.
~ سیزلیک [ا. م.] ناامیدی، یأس.
~ لنمک [ف. م.] امیدوار کردن.
~ لی [ص. م.] امیدوار، خاطرجمع.
امیدوار [ص. م.] امیدوار، آرزومند، کسی که
امید دارد.
~ اولماق امیدوار شدن،
امید وئرن (وئریجی) [ص. م.] امیدوار
کننده، امید بخش.
امیدبنی کسمک (اوزمک، ابتیرمک)
ناامید شدن، امید خود را از دست دادن.
امیر { امیر } [ص. ع. م.] امیر، فرمانده، سرکرده.
~ لیک [ا. م.] امارت، منطقه تحت نفوذ امیر.
امیری امیری، منسوب به امیر، شاهانه.
امیرانه { امیرآنا } باخ: آمرانه.
امیزدیرتمک { امیزدیرتماک } باخ:
امیزدیرمک.
امیزدیرمک { امیزدیرماک } [ف. شیردادن از
طریق پستان یا پستانک.
امیزدیریلماک { امیزدیریلماک } [ف. م. م.]
بوسیله دیگری شیرخوراندن به بچه.
امیزمک { امیزماک } [ف. م.] پستان مکیدن،
مکیدن.
امیزیک { امیزیک } باخ: امزیک.
امیش { امیش } [ا. م.] طرز مکیدن، مکش، موعد
مکیدن.

انتظار { ینتیزآر } [ا.ع.] انتظار، چشم‌براه، چشم‌داشت.

~ اولماق منتظر شدن.

~ چکمک انتظار کشیدن، منتظر شدن، چشم‌براه بودن.

~ چیلئق [ا.] انتظار بی‌صبرانه، چشم‌براهی.

~ داقالماق در انتظار ماندن، منتظر ماندن.

~ دان قورتارماق از انتظار فارغ شدن، پایان رسیدن انتظار.

~ لی [ص.] منتظر، چشم‌براه.

انتظام { ینتیزآم } [ا.ع.] انتظام، نظم و ترتیب، مقررات، قاعده، انضباط.

~ تنبھی تنبیه انتظامی.

~ سیئر [ص.] بی‌نظم و ترتیب.

~ سیئرلیق [ا.] بی‌نظمی، بی‌قاعدگی، بی‌انضباطی.

~ لی [ص.] منظم، مرتب، با قاعده.

انتظاما سالماق به نظم در آوردن، نظم دادن.

انتقال { ینتیقال } [ا.ع.] انتقال، جابجائی، نقل

مکان. (۲) ساختاری برای حرکت در آوردن

ماشین و وسائل مکانیکی عبارت از منبع سوخت

دستگاههای انتقال نیرو و حرکت و دستگاههای

هدایت کننده.

~ ائتمک (ائله مک) انتقال دادن، جابجا

کردن، نقل مکان دادن.

~ قایشئی [ا.] تسه‌نقاله.

انتقام { ینتیقام } [ا.ع.] انتقام، قصاص،

کینه‌جوئی.

~ آلماق انتقام گرفتن.

~ چکمک انتقام کشیدن.

~ چی [ا.] انتقام گیرنده، کینه‌جو.

انتها { یتهاآ } [ا.ع.] انتها، پایان، آخر، نهایت.

~ سیئ نهایت، النهایه، بالاخره.

~ سیئر [ص.] بی‌انتها، بی‌نهایت، بی‌پایان.

~ سیئرلیق [ا.] بی‌انتهائی، بی‌پایانی، لا‌بتناهی.

~ گوزل زیباترین، خیلی زیبا.

~ باخشئی بهترین، نیکوترین، خوبترین.

انابین { انابیین } [ص.] عجیب و غریب،

بی‌آئین، کسی که کارهای خلاف عادت و قاعده

کند. (۲) زشت، بدترکیب.

انبرچه { انبارچا } [ا.] نوعی زینت طلائی که روی

سینه نصب می‌شد.

انبره { انبارا } [ا.] ناودان آسیاب که آب را با فشار

به چرخها هدایت می‌کند.

انبیر^۱ { انبیر } [ا.] کبه غله یا میوه که بصورت هرم

(کله‌قندی) رویهم توده می‌شود.

پیرانبیر بسیار زیاد، بمقدار زیاد.

انبیر^۲ { انبیر } [ا.فا.] انبر، گیره آهنگری.

انتباه { ینتیباه } [ا.ع.] انتباه، آگاهی،

بیداری. (۲) رنسانس، تجدید حیات علمی و ادبی.

~ نامه [ا.] بیانیه، آگهی، اعلامیه (مخفی).

انتحار { ینتیهآر } [ع.] ائتمک انتحار کردن،

خودکشی کردن.

انتخاب { ینتیخاب } [ا.ع.] انتخاب، گزینش.

~ ائتمک (ائله مک) انتخاب کردن،

گزیدن.

~ ائدیلیمک (اولونماق) انتخاب شدن.

~ اولماق انتخاب شدن، برگزیده شدن.

انتخابات { ینتیخابآت } [ا.ع.] انتخابات، رأی

دادن.

انترناسیونال { ینتشرناسیونآل } [فر.]

انترناسیونال، بین‌المللی.

انترناسیونالیزم { ینتشرناسیونآلیزم } [ا.فر.]

انترناسیونالیسم، نظریه‌ای که بموجب آن منافع

بین‌المللی مقدم بر مصالح ملی است.

انترناسیونالیست { ینتشرناسیونآلیست }

[ص. فر.] انترناسیونالیست، طرفدار

انترناسیونالیسم.

انتشار { یتیشآر } [ع.] ائتمک انتشار دادن،

مشر کردن، توزیع کردن، چاپ کردن.

- انجام { انجام } [۱. فا.] انجام، پایان، آخر کار، عاقبت، سرانجام. (۲) تدبیر، راه حل.
- ~ تا بمق پایان یافتن، انجام یافتن.
- ~ قیلماق پایان دادن، انجام دادن.
- انجاما سالماق (قوئماق) تدبیر اندیشیدن، برآه انداختن.
- انجامه { انجاما } [۱. لولا، باخ: هنجامه، اثر کک ~ قطعه نرینه لولا.
- دیشی ~ قطعه ماده لولا.
- انجمن { انجومان } [۱. فا.] انجمن، مجلس، جمعیت، شورا.
- انجیر { انجیر } [۱. فا.] انجیر. (Ficus)
- انجیر قوشو [۱.] پرندۀ انجیر خوار (شبیه سار). (Anthus Trivialis).
- انجیل { ینجیل } [یونانی بمعنی مزده و خبر خوش] انجیل کتابی در شرح زندگانی و معجزات و تعلیمات حضرت مسیح.
- انحراف { ینهیرآف } [۱. ع.] انحراف، کج روی.
- ~ چی [۱.] منحرف، کجرو.
- انحصار { ینهیسآر } [۱. ع.] انحصار، اختصاص.
- ~ چی [۱.] انحصار گر.
- ~ چیلیق [۱.] انحصار گری.
- انحصارا آلماق بانحصار در آوردن.
- انحطاط { ینهیتآت } [۱. ع.] انحطاط، پستی، زوال.
- انحطاطا اوغراماق به پستی گرائیدن، فرسودگی.
- انحلال { ینهیلآل } [۱. ع.] انحلال، حل، برچیدگی (سازمان و اداره).
- اندازه { اندآزا } [۱. فا.] اندازه، مقدار، مقیاس، پیمانه، میزان، الگو.
- ~ دن چیخماق از اندازه خارج شدن، از حد تجاوز کردن.
- ~ سیز [ص.] بی اندازه، نامیزان، بی حد، بی تناسب.
- ~ لی [ص.] مطابق اندازه، باندازه، میزان، در حد مناسب.
- مناسب.
- ~ به دوشمک میزان شدن.
- اندام { اندآم } [۱. فا.] اندام، بدن. (۲) قد و قامت، قد و قواره.
- ~ سیز [ص.] بدریخت، بدقواره، دارای اندام زشت.
- ~ لی [ص.] خوش اندام، خوش قامت.
- اندامین یانسیئن (نفرین) الهی! آتش بجانت بیفتد.
- اندامینا لرزه دوشمک لرزه بر اندام افتادن (از ترس یا از سرما).
- اندر - دؤندر ائله مک { اندار - دؤندار } [۱. ف.] زیر و رو کردن، بازرسی کردن، بهم زدن.
- اندر قالب ائله مک { اندار قآلیب } [۱. ف.] از سروا کردن، طرد کردن.
- اندر مک { اندارماک } [۱. ف.] یکدفعه ریختن (مایعات)، خالی کردن، باخ: ائندیرمک.
- اندرون { اندارون } [ص. / ۱. فا.] اندرون، تو، داخل.
- اندرونی اندرونی، داخلی.
- اندریلمک { انداریلماک } [۱. ف. م.] یکدفعه ریخته شدن، وازگون شدن.
- اندریرمک { اندیرماک } [۱. ف.] پائین کشیدن، پائین آوردن، باخ: ائندیرمک.
- اندیشه { اندیشا } [۱. فا.] اندیشه، فکر، خیال. (۲) ترس، بیم، نگرانی، تشویش.
- ~ ائتمک (چکمک) ترسیدن، اندیشه کردن، نگران شدن.
- ~ او یاندرماق سبب ترس یا نگرانی شدن، نگرانی برانگیختن.
- ~ سیز [ص.] بی اندیشه، بی بیم و ترس، بی دغدغه، بدون تشویش و نگرانی.
- ~ سیزلیک [۱.] بی فکری، بی خیالی، بی اضطرابی.

~ لی [ص.] اندیشناک، ترسناک، بیمناک، نگران.
 ~ لی لیک [ا.] اندیشناکی، بیمناکی، نگرانی.
 ~ به دوْشمک دچار نگرانی و تشویش شدن.
 ~ به سالماق بفکر انداختن، نگران کردن.
 انرژی { نئرژی } [ا. بو.] انرژی، نیرو، قوه.
 ۲) استعداد فعالیت، پرکاری.
 ~ نین چئوْریلمه سی قانونو قانون تبدیل انرژی.
 ~ نین ساخلا نماسی قانونو قانون بقاء انرژی.
 انزلی { انزالسی } [ا.] نوعی اهنگ رقص آذربایجانی.
 انسان { یئسان } [ا. ع.] انسان، بشر، آدم. ۲)
 آدمی، آدم خوب.
 ~ اوْغلو آدمیزاد.
 ~ پرور [ص.] انسان دوست، بشر دوست.
 ~ پرور لیک [ا.] انسان دوستی، بشر دوستی.
 ~ جا [ظ.] انسان وار، از دید انسان.
 ~ جاسینا [ص. / ظ.] انسانی، مثل انسان.
 ~ جمعیتی جامعه انسانی.
 ~ چیی سؤد همیشه دیر انسان شیرخام خورده است.
 ~ دان قاچان [ص.] آدم گریز.
 ~ دوْشونن جانلی دئر انسان جاندار متفکر است.
 ~ سئومز [ص.] آدم گریز، ضد بشر.
 ~ سئومز لیک [ا.] آدم گریزی.
 ~ سئوهر (سئوهر) [ص.] انسان دوست، بشر دوست.
 ~ سئز [ص.] خالی از انسان، خالی از سکنه.
 ~ کیمی [ص.] مثل انسان، آدم خوب.
 ~ گیریز [ص.] آدم گریز.
 ~ لئق [ا.] انسانیت، آدمیت.
 انسانا بنزر انسان نما.
 انسانی انسان را، شخص را.

انسانی [ص.] انسانی، منسوب به انسان.
 انسانین انصافی اولعالیدیر آدم باید انصاف داشته باشد.
 انسانیت [ا.] انسانیت، آدمیت، جامعه انسانی، مردمی، اخلاق و کردار پسندیده.
 انسانیت گوسترمک انسانیت نشان دادن، آدمی وار رفتار کردن.
 اوْ انسان دئر او آدم خوبی است.
 انسه { انسا } [ا.] پشت، گردن، قفا.
 انسیکلوپیدی { ئنسیکلوْپیدیآ } [ا. فر.] انسیکلوپدی، دایرة المعارف.
 انشا { یئشآ } [ا. ع.] انشاء، نگارش. ۲)
 آفرینش، ساختن.
 ~ ائتمک (ائله مک) ساختن، بنا نهادن.
 ~ ایدیلیمک ساخته شدن، بنا شدن.
 ~ یازماق انشاء نوشتن.
 انشاء الله { یئشآ الله } انشاء الله، اگر خدا بخواهد، بخواست خدا.
 انشاد { یئشآد } [ع.] ائتمک، سخنوری کردن.
 انصاف { یئنصآف } [ا. ع.] انصاف، مروت، عدالت، داد.
 ~ ائتمک (ائله مک) انصاف کردن، انصاف بنهرخ دادن.
 ~ دان چیخماق خارج از انصاف رفتار کردن، غیر منصفانه رفتار کردن.
 ~ سئز [ص.] بی انصاف، لامروت.
 ~ سئز لئق [ا.] بی انصافی، بی عدالتی.
 ~ گؤرمک روادیدن.
 ~ لا [ظ.] منصفانه، عادلانه، وجدانا.
 ~ لی [ص.] با انصاف، منصف، با مروت.
 انصافا گتیرمک دل کسی را برحمت آوردن، انصاف کسی را برانگیختن.
 ~ گلیمک (دوْشمک) سرانصاف آمدن، با انصاف شدن، مروت نشان دادن.
 انصافینا قالمیش بسته با انصاف خودش.

- انصافیئی ایتیرمک عدالت رازیر پا گذاشتن،
بی انصافی کردن.
- انصافاً { ینصافان } [ظ.ع.] انصافاً، از روی عدالت.
- انضباط { ینزیبات } [ا.ع.] انضباط، نظم.
- ~ چئی [ا.] مدبر یا ضابطه و مقرراتی.
- انضباطی [ص.] انضباطی.
- ~ تنبه { تانبه } تنبیه انضباطی.
- ~ مسئولیت مسئولیت انضباطی.
- انضمام { ینضمام } [ا.ع.] انضمام، الحاق، پیوستن.
- انعام { انعام } [ا.ع.] انعام، بخشش، هدیه، جایزه.
- انعکاس { ینعیکاس } [ا.ع.] انعکاس، بازتاب، پژواک.
- ~ ائتمک { ائله مک } منعکس شدن.
- ~ ائندیرمک منعکس گرداندن.
- ~ تاپماق انعکاس یافتن.
- انفجار { ینفیجار } [ا.ع.] انفجار، ترکید (ن)، شکافته (شدن).
- انفرا { ینفرا } [فر.] ماوراء، مادون.
- ~ قیرمیزی شوْعالار اشعه ماوراء قرمز.
- انفلاسیون { ینفلیآ سیون } (سیآ) { (لاتین بمعنی افزایش بیش از حد) تورم.
- انقلاب { ینقیلاب } [ا.ع.] انقلاب، دگرگونی.
- ~ ائتمک { ائله مک } انقلاب کردن، قیام کردن.
- ~ چئی [ا.] انقلابی.
- ~ چیلئق [ا.] انقلابی گری، انقلابی بودن.
- انقلابی [ص.] انقلابی.
- ~ لشدیرمک [ف.] انقلابی کردن.
- ~ لشدیرلمک [ف.م.] انقلابی شدن.
- ~ لشمک [ف.] انقلابی شدن.
- انک { اناک } [ا.ا.] اسب باری، اسب بارکش.
- (۲) پلاک، لوحه، علامتی که بگوش حیوان نصب می کنند (۳) انگ.
- انکار { ینکار } [ا.ع.] انکار، نفی.
- ~ ائتمک { ائله مک، قیلماق } انکار کردن، نفی کردن.
- ~ ائدیجی [ص.] منکر، نفی کننده، انکار کننده.
- ~ ائدیلمز [ص.] انکارناپذیر، غیرقابل انکار، نفی نشدنی.
- ~ فعلی فعل نفی.
- ~ لئق [ا.] علامت نفی.
- انکاری - انکار نفی در نفی.
- انکسار { ینکیسار } [ا.ع.] انکسار، شکست.
- انکشاف { ینکیشاف } [ا.ع.] انکشاف، رشد، تکامل، پیشرفت، ترقی، اعتلاء.
- ~ ائندیرمک رشد دادن، تکامل بخشیدن.
- ~ ائتمک { ائله مک } رشد کردن، تکامل یافتن، پیشرفت کردن.
- ~ ائتمیش رشد یافته، پیشرفته، تکامل یافته.
- ~ ائدن اوْلکه لر کشورهای در حال رشد.
- ~ سیژ [ص.] بدون رشد، بدون تکامل، توسعه - نیافته.
- ~ قصورلاری نارسائی های رشد.
- انگ { انگ } [ا.ا.] چانه، زنخدان، فک پائین.
- (۲) انگ، علامت و نشانه ای که روی مال التجاره میزند (۳) لوحه که بگردن حیوان می آویزند.
- انگ آلتی [ا.] زیر چانه، زیر زنخدان.
- انگه وئرمک برحرفی کردن، پرچانگی کردن، روده درازی کردن.
- انگی بوش [ص.ا.] لفاظ، حرف.
- انگی قیزئشماق چانه کسی گرم شدن، پرچانگی کردن.
- انگینی بؤرماق دهن خود را خسته کردن، پرچانگی کردن.
- انگبو { انگابو } [ا.ا.] انگین، شهد.
- انگج { انگاج } [ا.ا.] تنبوشته، لوله سفالی، لوله، ناو (۲) انگ.
- انگدوش { انگادوش } [ا.ا.] میله آهنی که سرش

- مدور است و برای بهم زدن آتش کوره آهنگری
بکار می رود.
- انگل { انگال } { ۱. انگل، طفیلی. ۲. مانع،
محظور، مزاحم. ۳. ناملايمات. ۴. بیماری. }
~ آچماق مزاحمت ایجاد کردن، مشکل
بوجود آوردن.
~ اولماق طفیلی شدن، مزاحم شدن.
~ نؤرنمک (چیشخارماق) انگل ایجاد
کردن، دشواری تولید کردن.
~ چیشخماق انگل بوجود آمدن، مانع ایجاد شدن.
~ سیز [ص.] بدون انگل، بدون مزاحم.
~ لمک [ف.] انگل بوجود آوردن، مزاحمت
ایجاد کردن. ۲. بیمار شدن.
~ لی [ص.] طفیلی دار، مزاحم.
انگله دو شمک در دشواری افتادن.
~ سالماق دچار دردسر کردن، دچار مزاحمت
کردن.
انگلیس { ینگیلیس } { ۱. / ص.] انگلیس،
انگلیسی.
~ جه [ص. / ظ.] بزبان انگلیسی.
انگنک { انگاناک } { ۱.] طشت برای شستن
لباس، لگن سفالین.
انگی { انگي } { ص.] جانہلق، پرگو.
انگین { انگین } { ص.] پهن، عریض، پهناور،
گسترده، وسیع، باز، فراخ.
~ لیک [ا.] وسعت، پهناوری، گسترده گی.
انگینار { انگینار } { ۱.] کنگر فرنگی.
انلیک { انلیک } { ۱.] سرخاب.
~ - کیرشان [ا.] سرخاب و سفیداب،
بودر، وسائل آرایش صورت خانم ها.
~ لی [ص.] بزرگ کرده، آرایش کرده،
سرخاب مالیده.
اننیک { اننیک } { باخ: انلیک.
انواع { انؤا } { ۱.] انواع، اقسام.
انؤو { انؤو } { ۱.] ورم طحال.
- ~ باسماق به ورم طحال دچار شدن.
~ تونماق به ورم طحال دچار شدن.
انیس { انیس } { ۱.] ع.] انیس، یار، همدم.
انیش { انیش } { ۱.] سراشیبی، سرازیری.
انیک { انیک } { ص.] ۱.] وحشی، درنده،
گوشنخوار. ۲.] توله حیوان وحشی، توله سگ.
انین { انین } { ۱.] ع.] ناله، زاری.
اه [ندا.] اه. پوف، پیف.
اهالی { اهالی } { ۱.] اهالی، ساکنین یک منطقه،
جمعیت. ۲.] مردم، خلق.
اهتراز { نهتیزاز } { ۱.] ع.] اهتراز، جنبش،
ارتعاش، لرزش، نوسان.
اهد { اهاد } { اهدی کیلمک
(اوؤولمک) از پادشاهان، خسته و
کوفته شدن.
اهرام { نهرآم } { ۱.] ع.] اهرام (مصر)، جمع هرم.
اهل { اهل } { ۱.] اهل، ساکن. ۲.] خانواده و افراد
خانواده. ۳.] صاحب، مالک. ۴.] توانا، دانا.
اهلی بئیت اهل بیت، افراد خانواده.
~ حال آگاه، باخبر از وضع، مطلع.
~ خیره اهل خبره، کاردان، کارشناس.
~ درد اهل درد، دردمند.
~ قلم صاحب قلم، اهل قلم، باسواد، نویسنده.
~ کثیف خوشگذران، راحت طلب.
بوابشین اهلی دیر با این کار آشنا است،
اینکاره است.
صنعت اهلی صاحب صنعت، پیشه ور.
اهلی [ص.] ۱.] اهلی، رام، باخ: اهل.
~ لشدیرمک [ف.] اهلی کردن، رام کردن،
دست آموز کردن.
~ لشدیرمه [ف.] ا.] اهلی کردن.
~ لشدیرلمک [ف.] م.] اهلی شدن، رام شدن.
~ لشمک [ف.] اهلی شدن، رام شدن.
~ لشمیش [ف.] ص.] اهلی شده، رام شده.
اهلیت { اهلیثات } { ۱.] ع.] اهلیت، صلاحیت.

~ سؤندۈرن [ا.] دستگاهی که در کار ساختمان
برای آماده ساختن آهک مورد استفاده قرار
می گیرد.

~ لتدیرمک [ف. ص.] بوسیله دیگری آهک
زدن، با آهک سفید کردن.

~ لتیمک باخ: ~ لتدیرمک.

~ لشمک [ف.] آهکی شدن.

~ لتیمک [ف. م.] آهکی شدن، آهک زده شدن.

~ لی [ص.] آهکی، آهک زده شده، دارای
آهک.

~ باندیژان باخ: ~ چی.

اؤ {ؤ} ۱ [ض. او، آن، ضمیر سوم شخص مفرد،
اشاره بدور.

اؤ آدامیئنا باخیئر آن بسته به شخصیت طرف
است، تا شخص که باشد.

اؤبیری آن دیگری، آن یکی، ثانوی، دیگری.

اؤبیری اؤزؤ آن سوی چیزی، روی دیگر چیز،
آنطرف (سکه).

اؤبیری اؤزؤن گؤسترده آن رویش بالا آمد.

اؤبیری دؤنیا آن دنیا، آخرت.

اؤبیریسی آن یکی، آن دیگری، دیگری.

اؤبیری گؤن پس فردا.

اؤ حاللادر آنحال، در آن زمان.

اؤ سات همان دم.

اؤ کی قالدئ اما درباره ...

اؤ گلدی او آمد.

اؤ گؤن اولماز روزی نیست، هر روز، همیشه.

اؤ واخت آن موقع، آنوقت.

اؤ واختدان (اؤ واختدان) از آنوقت، از آن
هنگام.

اؤنا به او.

اؤنا بان آلدئ باونزدیک شد، در کنارش
قرار گرفت.

اؤندا نزد او، آنموقع.

اؤندان از او.

شابستگی.

اهم {ؤم} [ا.] / آ. اهم دانشمند فیزیکدان
آلمانی، واحد اندازه گیری الکتریسته.

اهمال {ئهمال} [ظ. ع. ا.] اهمال، سستی،
سهل انگاری، بی اعتنائی. (۲) آرام، آهسته،

یواش، با احتیاط.

~ ائمه فرود آهسته و آرام.

~ جا (سینا) [ظ.] به آهستگی، به آرامی.

~ چی [ص.] سهل انگار، بی ملاحظه.

~ سیز [ص.] بی احتیاط، بی توجه.

~ سیزلیق [ا.] بی احتیاطی، مسامحه کاری.

~ کار [ص.] محتاط، مسامحه کار، کسی که
رفتار آهسته و آرام دارد.

~ کارلیق [ا.] ملاحظه کاری.

~ لی [ص.] احتیاط، دارای رفتار آرام،
سهل انگار.

~ لیجا [ظ.] با احتیاط، با آهستگی، بآرام.

~ لی لئق (~ لئق) نسامح، سهل انگاری،
آهسته و آرام.

اهمنی {اهامنی} [ا.] اهمانی.

اهمیت {اهامیئات} [ا. ع.] اهمیت، ارزش و
اعتبار.

~ سیز [ص.] بی اهمیت، کم اهمیت، غیر مهم.

~ سیزلیک [ا.] بی اهمیتی، کم اهمیتی.

~ قازانماق اهمیت کسب کردن.

~ لی [ص.] با اهمیت، مهم.

~ وئریمک اهمیت دادن، مهم شمردن، ارج
نهادن.

اهنگ {اهانگ} [ا. فا.] آهک.

~ اؤ آب آهک.

~ چی [ا.] کسی که آهک را آماده می کند،
آهک فروش.

~ داشئ [ا.] سنگ آهک.

~ ساتان [ا.] آهک فروش.

~ سین [ا.] آهک پاش (ماشین).

اؤنلار آنها، ايشان.

اؤنو (گۆردۆم) اورا ديدم.

اؤنون مال او.

اؤياخشى دئر آن خوب است.

اؤ { و } [ندا] او، آها.

اؤيا { ويا } [۱.۱] اوبه، چادر، محل برافراشتن

چادر کوچ نشينان. (۲) خانه، مسكن. (۳) آبادى،

ده.

~ لئق [۱] منزلگاه، محل يلاق و فئلاق ايل.

اؤياشدان { وياشدا آن } [۱.۱ / ظ. ۱] سحرى. (۲)

سيده دم، پيش از طلوع آفتاب.

~ لئق [۱] سحرى، غذائى كه در سحرى

مى خورند.

اؤيراز { وراز } [ص. / .] سيما، تپ، اشخاص -

داستان.

~ لئ [ص.] سخن و بيان روشن واضح،

گويا (اؤدلار يوردو، آذرستان، آذربايجان).

اؤزكتيو { وئشكتيو } [ص. / لا. ۱] عينى،

قائم بذات. (۲) عدسى (دوربين عكاسى وغيره).

~ ليك [۱] عينيت، خودهمانى.

اوپ - اوزون [ص.] خيلى طويل، بيار دراز،

طولانى.

اؤتيك { وئتيك } [ص. / ۱. بو. ۱] بصرى،

بينى. (۲) عينك فروشى. (۳) بحث نور و باصره

در علم فيزيك، علم مناظر و مرايا.

اؤتيمال { وئتيمال } [ص. / لا.] حذمتعادل،

حذمطلوب.

اؤيدورمك { وئيدورماك } [ف. س.] تشويق به

بوسيدن كردن، بوساندن.

اؤپرا { وئپرا } (ايتاليائى بمعنى اثر) نمايشى كه

گفتگوهاى آن آهنگدار و توأم با موسيقى و

حر كات موزون و متناسب است.

اؤپكه { وئپكا } [۱.] روده، باخ: اؤكه.

بوگونگوؤ اؤپكه (اؤككه) دانلاكى

قويروق دان يئى دير. روده امروز بهتر از دنبه

فردا است.

اؤپمك { وئپماك } [ف.] بوسيدن، بوسه زدن،

ماچ كردن.

آغزئنى ~ دهان كسى را بوسيدن، بكسى

گويند كه خبر خوش مژده دهد.

اؤپورتونيزم { وئپورتونيزم، وئپورتونيزم } [۱. فر.]

ابن الوقتى، سازشكارى، اؤپورتونيزم.

اؤپورتونيزست { وئپورتونيزست، وئپورتونيزست }

[ص. فر.] اؤپورتونيزست، ابن الوقت، سازشكار.

اؤپوش { وئپوش } [۱.] بوسه، طرز بوسيدن.

~ آلماق بوسه گرفتن.

~ گؤندرمك بوسه فرستادن.

~ وئرمك بوسه دادن.

مارچيئلى اؤپوش بوسه آبدار، بوسه صدا دار.

اؤپوشدورمك { وئپوشدورماك } [ف. س.] دو

نفر را بوسيدن همديگر وادار يا تشويق كردن.

اؤپوشمك { وئپوشماك } [ف. قار.] همديگر را

بوسيدن، روبوسى كردن.

اؤپولمك { وئپولماك } [ف. م.] بوسيده شدن،

بوسه زده شدن.

اؤت { اؤات } [آراسؤز. تر.] البته.

اؤت^۱ باخ: اؤد.

اؤت^۲ [۱.] علف، گياه، سبزه.

~ - الالف [۱.] علوفه، گياهان علوفه اى.

اؤتارتماق [ف. س.] چرانيدن.

اؤتارماق [ف. ۱.] چراندن، چرانيدن، تعليف

كردن. (۲) فريب دادن، علاف كردن.

اؤتارئلماق [ف. م.] چرانيده شدن، تعليف شدن.

(۲) علاف شدن.

اؤت چالان [۱.] علف درو كن.

اؤت سوز [ص.] بدون علف، بدون گياه و سبزه.

~ كؤ كؤاؤسته يتر علف بر روى كونه اش سبز

مى شود.

~ لاتماق [ف. س.] چرانيدن علف زار، باخ:

اؤتارماق.

~ لىق [۱]. بى شرمى، بى آرمى، بىحبايى، پرروئى.

قۇرخ قۇرخمازدان، اوتان اوتانمازدان
بىرس از آدم نىرس، برحذر باش از بىشرم.
اوتانماق [ف]. خجالت كشيده، شرم كردن،
شرمگين شدن، آزرده داشتن.
اوتا نماقسىزئىن باخ: اوتانمادان.

اوتانىب - قىزارماق [ف]. از خجالت سرخ شدن،
برافروختن.

اوتانىلاجاق [ص]. شرم آور، خجالت آور.
اوتدورماق باخ: اوددورماق.

اوترگى { اوتارگى } [ص]. ازود گذر، گذرا،
موقتى، ناپايدار.

اوترؤ { اوترو } [قوشما]. براى، بخاطر، درراه،
به سبب، به علت.

اوترى { اوتارى } [ص. ظ. / قوشما. ۱]. گذرا،
موقتى، عبورى. ۲. يك آن، يك دم. ۳. درراه،
بخاطر، براى.

اوتقونماق باخ: اودقونماق.
اوتككم { اوتكام } [ص. ظ. / ۱]. نافذ، مؤثر،
متنفذ. ۲. مغرور، خودپسند.

~ ليك [۱]. ۱. قاطعيت، برش، نفوذ. ۲. غرور،
سربلندى، خودپسندى.

اوتكؤن { اوتكؤن } [ص. ۱]. نافذ، مؤثر، معتبر.
۲. رسیده بالغ. ۳. زياد رسیده، زياد پخته. ۴.
برتر.

آغىل - آغىل دان اوتكؤن اولار عقل از عقل
برتر است. وشاور هم فى الامر.

~ لوك [۱]. ۱. قاطعيت، نفوذ. ۲. بلوغ. ۳.
بىش از حد رسيدن. ۴. برترى.

اوتل { اوتل } [۱. فر. هتل، مسافر خانه، باخ: هتل.
اوتلگه { اوتالگا } باخ: آلاجهره.

اوتماق باخ: اودماق.

اۆتمك { اۆتماك } [ف. ۱]. بآتش تميز كردن،
بركندن، زدودن مو و پر. ۲. كز دادن، سوزاندن.

~ لاق (اوتلاق) [۱]. چراگاه، مرتع، علفزار.

~ لاماق [ف. ۱]. چريدن، علف خوردن،
تعليف، چرا كردن. ۲. مفتخورى كردن.

~ لاندئيرماق باخ: اوتارماق.

~ لاندئيرلماق باخ: اوتارلماق.

~ لانماق [ف. م. ۱]. چريده شدن مرتع. ۲.
پر علف شدن.

~ لو [ص]. علف دار، پر علف.

~ لوق [۱]. علفزار، محل رویش علف.

~ ئيئين (ئيئين) [ص]. علفخوار.

~ يىغان [۱]. علفه جمع كن.

اوتا دوشمك به چريدن شروع كردن (نوزاد
دام).

چؤل اوتو [ص]. علف صحرائى، علف هرز.

قورو اوت [ص]. علف خشك.

گوى اوت [ص]. علف سبز، علف تازه.

اوتاق [۱. ۱]. اطاق. ۲. چادر بزرگ صحرا نوردان.

~ سيئر [ص]. بدون اطاق.

~ لئى [ص]. داراى اطاق، اطاق دار.

اوتانار [ص]. شرمسار، خجل.

~ كيمى [ظ]. شرمسارانه، شرمگينانه، خجولانه.

اوتانچ [۱]. شرم، خجلت، آزرده.

اوتانچاق باخ: اوتانچاق.

~ لىق باخ: اوتانچا جليق.

اوتاندئيرماق [ف]. خجالت دادن، شرمگين كردن،
خجل كردن.

اوتانچاق [۱. ص]. شرمگين، كمرو، شرمسار،
خجل، با آزرده.

~ لىق [۱]. كمروئى، شرمگينى، شرمسارى،
خجولى.

اوتانما [ف. ۱. ۱]. خجالت، شرم، آزرده.

اوتانمادان [ظ]. بدون رودرواسى، بدون خجالت،
بى شرمانه.

اوتانماز [ص. ۱. ۱]. بى شرم، بى آزرده، بى حياء، پررو.

~ جاسيئا [ظ]. بيشرمانه.

- اۆتمک { ۆتماک } [ف. ۱] سبقت جستن،
پیشی گرفتن، پیش افتادن، جلوزدن. ۲)
عبور کردن، گذشتن، جلو افتادن. ۳) سپری شدن.
۴) آواز خواندن، نغمه سرائی کردن.
ساققالیم یۇخدورسۇزۇم اۆتمۇر ریش ندارم
حرفم پیش نمی رود.
اۆتمۇش { ۆتمۇش } [ف. ص.] سپری شده،
سبقت گرفته، گذشته.
اۆتن { ۆتان } [ص. ۱] گذشته، زمان سپری شده،
ناپایدار. ۲) عابر.
~ گۆنلر روزهای گذشته، ایام گذشته.
اۆتۆب ... { ۆتۆب ... } رد شده، عبور کرده،
سبقت گرفته.
~ - كۈچمك سبقت گرفتن، پیشی گرفتن،
عبور کردن.
~ - كۈچمك قاداغاندۇر سبقت ممنوع
(راهنمائی و رانندگی).
~ كۈچن [ص. ۱] عابر. ۲) گذرا، موقتی.
اۆتوپيا { ۆتوپيا } [۱. یو.] خیال، پندار،
تصویر باطل.
اۆتوخماق [ف.] [نوزاد دام] به علف چریدن
شروع کردن.
اۆتوراجاق ۱) نشیمن گاه، نشستن گاه، محل
نشستن. ۲) اقامتگاه، استراحتگاه موقتی، مسکن.
۳) تهِ، قاعده، تکیه گاه، محل آتکای چیزی. ۴)
ساکن، اسکان یافته، غیر مهاجر.
~ لی [ص.] دارای نشیمن گاه، دارای محل
نشستن.
~ یئری محل اقامت، محل نشستن، محل
استراحت.
اۆتوراق [۱. / ص. ۱] باخ: اۆتوراجاق. ۲) اطراق،
ساکن، اسکان داده شده، غیر مهاجر. ۳) نشستن و
حرکت نکردن. ۴) آن سوی اشیاء که روی زمین
قرار دارد.
~ حیات زندگی شهرنشینی و یاده نشینی (در
مقابل کوچ نشینی).
~ لئی [۱.] شهرنشینی، ده نشینی، تمدن.
اۆتوران [ص.] ساکن، نشسته، اسکان یافته.
كۈچرى طایفالارین اۆتوران حیصه لری
گروههای ساکن (اسکان یافته) طوایف کوچ
نشین.
اۆتورتماق { ۆتورتماق } [ف. ۱] نشان دادن، در
جای خود نشان دادن، فرو نشان دادن. ۲) جادادن،
قرار دادن، ساکن کردن. ۳) سوار کردن. ۴)
بزندان انداختن.
اۆتوردولماق { ۆتوردولماق } [ف. م.] توسط
کسی نشانده شدن، بوسیله دیگری به نشستن
وادار شدن.
اۆتورماق { ۆتورماق } [ف. ۱] نشستن. ۲)
جلوس کردن، سوار شدن. ۳) نشست کردن،
فرو رفتن. ۴) جاگیر شدن، جا افتادن. ۵) ته نشین
شدن، رسوب کردن. ۶) گران تمام شدن.
~ دان ایش چیخماز از نشستن کاری بر نیاید،
بیکار نشستن فایده ندارد.
اۆتوروب - دورماق نشست و برخاست کردن،
مجالست کردن.
اۆتوروب - قالخماق نشستن و برخاستن،
مجالست کردن.
اۆز یئرینده اۆتورماق بجای خود نشستن، در
خور مقام خود قرار گرفتن.
اۆغورلوق اۆسته اۆچ ایل اۆتوردو بجرم
دزدی سه سال در زندان خوابید.
بویبیزه باها اۆتوردو این برای ما گران
تمام شد.
بینائین بیرائی اۆتوروب یک طرف ساختمان
نشست کرده.
پالتار اگنینه (ائینینه) باخشى اۆتورور
لباس به تنش خوب می نشیند.
چینقیل سویون دیبینه اۆتوردو شن ته آب
رسوب کرد (ته نشین شد).

داده شدن، هدايت شدن، انتقال داده شدن. (۲)
 رها شدن، ول شدن، مرخص شدن. (۳)
 مشايعت شدن، همراهی شدن، بدرقه شدن. (۴)
 رد شدن.

اۆتورۆلمه {ۆتورۆلما} {ف. ا. ا.} [هدايت،
 سرايت، گذر، عبور.

اۆتوروم {ۆتوروم} {ا. ا.} (نشت، جلسه. ۲)
 اقامت، اسكان.

اۆتورۆم {ۆتورۆم} {ا. ا.} [جرعه، لقمه، بلع.
 چۆره بى بير اۆتورۆم ده بشدى نان را بايك
 لقمه بليد.

اۆتوز [ساي. سى، عدد ۳۰.

~ جا [ظ. فقط سى تا.

~ مينجى سى ام، سى امين.

اۆتوزونجو سى ام، سى امين.

اۆتوزابلىن ائششه يينه، ده بيرمان بۆلون
 اۆتۆرتمك به خرسى ساله، (تازه) راه آسياب را
 نشان دادن.

اوتوزدورماق باخ: اودوزدورماق.

اوتوزماق باخ: اودوزماق.

اۆتۆش {ۆتۆش} {ا. ا.} (مسابقه، رقابت. ۲)
 هم نوانى.

اۆتۆشدۆرماق {ۆتۆشدۆرماق} {ف. س. ا.} (۱)
 گذرانندن، انتقال دادن، راه دادن. (۲)

خوشرفنارى كردن، سلوك كردن، راه بردن. (۳)
 به مسابقه واداشتن، به رقابت واداشتن. (۴) به آواز
 خوانى واداشتن (پرنده).

اۆتۆشمك {ۆتۆشماق} {ف. قار. ا.} (مسابقه
 دادن، رقابت كردن، پيشى جستن، از همدىگر

پيشى گرفتن. ۲) سلوك كردن، مراعات كردن،
 قناعت كردن. ۳) آواز خواندن دسته جمعى
 (پرنده ها). ۴) سپرى شدن.

اۆتۆشمه {ۆتۆشما} {ف. ا. ا.} (خوش
 رفتارى. ۲) مسابقه، رقابت. ۳) عجله، شتاب.

اۆتۆك {ۆتۆك} {ص. ا.} بر كنده، كز داده شده.

دوۋاق چۆلمگه اۆتوردو سربوش روى ديگ
 جا گرت.

يۆرده اۆتورماق روى زمين نشستن.

يۆره ~ به زانو در آمدن، به زمين نشستن.

اۆتۆرمك {ۆتۆرماق} {ف. ا.} (رد كردن،
 عبور دادن، گذرانيدن، انتقال دادن. ۲)

رها كردن، ول كردن، مرخص كردن. (۳)
 مشايعت كردن، همراهى كردن، بدرقه كردن.

(۴) گوزيدن. ۵) از نظر انداختن. ۶) باولج خوردن
 و بلعيدن. ۷) از دست دادن (فرصت).

اۆخوباركن ابكى سطير اۆتوردۆ موقع
 خواندن دوسطر را ول كرد.

ايشى اۆتۆرمك كار را رها كردن.

بوقولاغيندان آلير، اوقولاغيندان اۆتۆرۆر
 از اين گوش مى گيرد، از آن گوش درمى كند.

چۆخلو كاباب اۆتۆردۆ خيلى كباب خورد
 (فرو داد).

فۆرصتى اۆتۆرمك فرصت را از دست دادن.

قۇناق لارئ اۆتۆرمك مهمانان را
 بدرقه كردن.

اۆتۆرمه {ۆتۆرما} {ف. ا. ا.} (انتقال. ۲) رها
 سازى. ۳) مشايعت، همراهى، بدرقه.

اۆتۆرۆجو {ۆتۆرۆجو} {ص. ا.} (نقاله، انتقال
 دهنده. ۲) مشايعت كننده، بدرقه كننده.

اۆتۆروش {ۆتۆروش} {ا. ا.} (طرز نشستن. ۲)
 رفتار، كردار.

اۆتۆروشماق {ۆتۆروشماق} {ف. قار. ا.} (۱)
 دسته جمعى نشستن. ۲) مسن شدن، پير شدن.

اۆتۆروشموش {ۆتۆروشموش} {ص. ا. ا.} (۱)
 مسن، فرتوت.

اۆتۆروشوق {ۆتۆروشوق} باخ: اۆتۆروش.
 بيرده گليين اۆلسام، اۆتۆروشوغومو،

دوروشوغومو بيلرم اگر بارديگر عروس بشوم
 طرز رفتار و كردار خود را بلام.

اۆتۆرۆلمك {ۆتۆرۆلماق} {ف. م. ا.} عبور

اوتولماق { وتولماق } باخ: اودولماق.
 اوتولمک { وتولمک } { ف. م. ا. } پرکنده
 شدن. ۲) کزداده شدن. ۳) پاک باختن.
 اوتولموش { وتولموش } باخ: اوتوک.
 اۋته { وتا } { ض. ا. ا. } دیگری، آن یکی.
 ۲) آن طرف تر، آنسوتر. ۳) [ا. ا.] دنباله، ادامه.
 اۋته - بری [ض. ا.] اینجا و آنجا، جاهای مختلف،
 این سو و آنسو.
 اۋته دن - بری دن [ظ. ا.] از این سوی و آن
 سوی، از اینجا و آنجا.
 اۋته ده [ظ. ا.] در آن سو.
 اۋته ده کی آن دیگری، آن یکی.
 اۋته { وتا } { ص. ا. } برتر، ممتاز.
 اوج { وچ، وچ } { ا. ا. } نوک، رأس، سر. ۲)
 انتها.
 ~ - اوجا [ظ. ا.] لب به لب، سر به سر، سرهم.
 ~ - اوجا گتیرمک سر یا لبه دو چیز را بهم
 رساندن.
 ~ - اوجا گلمک برابر هم اندازه بودن،
 بزحمت تکافو کردن، لب به لب رسیدن.
 ~ - بوجاق [ا. ا.] حد، مرز، کنار و گوشه.
 ~ جوق [ا. ا.] نوک، سر.
 ~ دان اوجا از یک سر، از اول تا آخر.
 ~ دان توتما [ظ. ا. / ص. ا.] یکسره، از دم.
 ~ سوز [ص. ا.] بی انتها، بی پایان.
 ~ سوز - بوجاقسیز [ص. ا.] بی انتها، نامتناهی،
 بی سروته، بی پایان، خیلی وسیع و گسترده.
 ~ لو [ص. ا.] نوک دار، دارای رأس.
 ~ لوق [ا. ا.] نوک، سر، سرفلم.
 اوجو آچیلماق سر گروه یا دسته باز شدن، دسته
 یا گروهی به حرکت شروع کردن.
 ~ اولماق انتها نداشتن، بی پایان بودن.
 اوجوایتی نوک تیز.
 اوجو - بوجاغی یوخ بی سروته، بی پایان،
 بی انتها، وسیع.

~ ییز نوک تیز.
 ~ تۋخونماق نوک چیزی بر خوردن، سر چیزی
 گیر کردن.
 اوجوندان از لحاظ، از جانب، از طرف، بخاطر،
 به علت.
 ~ شیش نوک تیز.
 اوجونو آلیب اوجوز لوغا گئتمه (اوجونو
 آلیب اوجوزلوغا گئدیرسن) سر مطلب را
 گرفتن و لغت دادن، وارد معرکه شدن و
 میدان داری کردن.
 ~ ایتیرمک (قاجیرماق) سر کلاف را گم
 کردن، سر رشته امور را از دست دادن.
 آباغی نئین اوجوندا نوک پا، آهسته،
 بی صدا و با احتیاط.
 احتیاط اوجوندان از نظر احتیاط.
 بورنونون اوجونو گورمه مک نوک بینی
 خود را ندیدن، مراد آدم نزدیک بین و بی اطلاع
 و نا آگاه، آدمی که دور اندیش نباشد.
 بیچاغین اوجو نوک چاقو.
 بیر اوج دان از یک سر، از یک طرف، بدون
 توقف
 حیطین { هائاتین } بو اوجوندان او اوجونا
 از این سر تا آن سر حیاط.
 دبلیمین اوجوندادئر نوک زبانم است.
 دبلی نین اوجونا گلمک بی اختیار بر زبان
 راندن.
 گوز اوجو باخماق نظر انداختن، از گوشه چشم
 نگاه کردن، بی اعتناء نگاه کردن.
 اوج { وچ } [ا. ا.] انتقام، قصاص.
 ~ آلماق انتقام گرفتن، قصاص کردن.
 اوجا { اوجا } [ص. ا.] بلند، مرتفع، رفیع.
 ~ بوی [ص. ا. / ا. ا.] بلند قد، بلند قامت، بلند بالا.
 ~ بویلو [ص. ا.] دارای قد بلند، بلند قامت.
 ~ داغ کوه بلند، کوه مرتفع.
 ~ دان (۱) از بلندی. ۲) بلند، رسا، با صدای بلند.

- ~ راق [س.] مرتفع تر، بلند تر.
~ لاشماق [ف.] بلند تر شدن.
~ لاندیرماق [ف.] باخ: اوجالتماق.
~ لماق باخ: اوجالماق.
~ لئق [ا.] (بلندی، ارتفاع ۲) ارتقاء، اعتلاء.
۳) رسائی، ۴) سر بلندی، اعتبار.
آدیئنی اوجالاندیرماق آوازه اش را بلند کردن، بلند آوازه کردن.
اؤزؤنؤ اوجا نوتماق خود را برتر شمردن، تکبر فروختن.
اوجاج { وجاج } [ا.] بزه به سن بیش از دو سال.
اوجاق { وجاجی } [ا.] اجاق، آتشدان. ۲)
کانون، مرکز. ۳) سرچشمه، منبع. ۴) منزل، خانه. ۵) خانواده، نسل، دودمان، خاندان، دوده. ۶) زیارتگاه، پیر، محل تبرک. ۷) کوره.
~ اؤستؤ، چؤخ تؤستؤ بالای اجاق پر از دود می شود.
~ چئ [ا.] آتشکار، سوخت انداز.
~ چئلئق [ا.] آتشکاری، سوخت اندازی
~ قالاماق اجاق روشن کردن، آتش کردن اجاق.
~ لئق [ا.] کانون خانواده گی.
~ یانماسا تؤستؤ چئخماز اگر اجاق روشن نباشد دود بر نمی خیزد، علت نباشد معلول نیست.
اوجاغئ سؤنمک اولادداشتن، وارث نداشتن، عقبه نداشتن.
اوجاغئ کؤر بی فرزند، بی زادورود.
اوجاغئنی سؤندؤرمک کانون خانواده گی را بهم زدن، خانواده ای را پریشان کردن.
مدنیت اوجاغئ خانه فرهنگ، کانون فرهنگی.
اوجالتماق { وچالتماق } [ف.] [ا.] بالابردن، بلند تر کردن. ۲) ارتقاء دادن، اعتلاء بخشیدن. ۳) برافراشتن.
آدیئنی ~ بلند آوازه کردن، آوازه اش را بلند کردن.
اوجالدئلماق [ف.م.] (بلند شدن. ۲) ترفیع مقام یافتن.
اوجالما [ف.ا.ا.] (تعالی، اعتلاء، ارتقاء، ترفیع. ۲) سر بلندی.
اوجالماق { وچالماق } [ف.] (بلند شدن، ارتفاع یافتن. ۲) ارتقاء یافتن، اعتلاء یافتن. ۳) سر بلند شدن. ۴) قدر برافراشتن.
اوجباتئندان { وچباتئندان } [ظ./قوشما.] از جانب، از بابت، بخاطر، به علت
اؤجشدیرمک { وچاشدیرماک } [ف.] (برانگیختن، تحریک کردن. ۲) سر بر گذاشتن، وسوسه کردن.
اؤجشکن { وچاشکان } [ص.] [ناراحت، برخاشجو.
~ لیک [ا.] برخاشجویی، مردم آزاری.
اؤجشمک { وچاشماک } [ف.] (تحریک شدن، برانگیخته شدن. ۲) سر بر گذاشتن، انگولک کردن، بکسی بند کردن. ۳) دست انداختن.
اوجقار { وچقار } [ا.] ناحیه، حوالی، پیرامون، کرانه، منتهی الیه.
اوجوز { اوجوز } [ص.] (ارزان، کم بهاء، کم ارزش. ۲) کم زحمت.
~ اؤتورماق (~ باشا گلیمک) ارزان تمام شدن. ۲) بی زحمت بدست آوردن.
~ جا [ص./ظ.] بسیار ارزان، به ارزانی.
~ چو [ا.] ارزان فروش.
~ قورتارماق ارزان تمام کردن، ارزان خریدن، بازحمت کم خلاص شدن.
~ لاتماق [ف.] ارزان کردن، شکستن قیمت.
~ لاشدیرماق [ف.] ارزانتر کردن.
~ لاشدیرئلماق [ف.م.] ارزانتر شدن.
~ لاشماق [ف.] ارزانتر شدن.
~ لاما [ف.] ارزان شدن.
~ لاندیرماق باخ: ~ لاشدیرماق.

- ~ لاتماق [ف.م.] ارزان شدن.
 ~ لوق [ا.ا.] ارزانی. ۲) وفور.
 سودان اوجوز بی بهاء، بی ارزش، مفت، خیلی ارزان.
 اۆچ (وچ) [سای.] سه، عدد ۳.
 ~ آتیلان [ا.] سه تیر (تفنگ).
 ~ آچیلان باخ: ~ آتیلان.
 ~ آباق [ا.] سه پایه.
 ~ آیلیق [ص.] سه ماهه.
 ~ اولچولۇ [ص.] سه بعدی (دارای طول، عرض و ارتفاع).
 ~ ایل لیک [ص.] سه ساله (به سن سه سال، برنامه سه ساله، سرکه سه ساله).
 ~ بارماق سه انگشتی.
 ~ بوجاق (لی) سه گوشه، مثلث، سه بر، سه ضلعی، سه کنجی.
 ~ بیر سه گانه، سه تائی.
 ~ تائیلی سه تائی، سه لنگه.
 ~ تئلی [ا.] سه تار.
 ~ جه [ظ.] فقط سه تا.
 ~ حدلی سه وجهی.
 ~ ده آلاجاغیم یوخدور، دؤرت ده وئره جه بیم بکسی دین ندارم.
 ~ ده بیر یک سوم، ثلث.
 ~ دیشلی [ص.] سه شاخه، دارای سه دندان.
 ~ رقم لی [ص.] سه رقمی.
 ~ طرفلی سه پهلو، سه جانبه.
 ~ فائیزلی [ص.] سه درصدی (وام سه درصدی، سود سه درصدی، دارای سه درصد مخلوط).
 ~ قات [ص.] سه لایه، سه طبقه، سه ردیفی.
 ~ کونجولو [ص. / ا.] سه کنج، سه گوشه، مثلث، سه بر.
 ~ گوزلو [ص.] دارای سه چشمه، سه اطاق.
 ~ گوشه لی باخ: ~ کونجولو.
 ~ گول باخ: ~ کونجولو.
- ~ گونلۆک [ص.] سه روزه، برای مصرف سه روز.
 ~ لشمک [ف.] سه تاسه تا شدن، بدسته های سه تائی تقسیم شدن.
 ~ لمک [ف.] سه تاسه تا کردن، به گروه های سه تائی تقسیم کردن.
 ~ لو [ص.] سه تائی، سه نفری.
 ~ لوک [ا. / ص.] سه تائی، مثلث. ۲) نمره ۳ (میخ).
 ~ لوک پاکتی اتحاد مثلث.
 ~ لوله [ا.] سه لول (تفنگ).
 ~ میللی [ص.] سه خطی، دارا سه خط موازی (کاغذ، پارچه).
 ~ مینجی (اۆچونجو) سومی، سومین.
 ~ یاریاق [ا.] شبر.
 ~ یاشار [ص.] سه ساله، در سن سه سالگی.
 ~ یاشلی [ص.] سه ساله.
 ~ یانلی [ص.] سه پهلو، سه بر، سه جانبه، سه طرفه.
 اوجار { اوجآر } [ص.] فرار (گاز، عطر). ۲) برنده، پرواز کننده.
 اوجاغان { وچآغان } [ا. / ص.] کفشدوزک. ۲) طیار، برنده، پرواز کننده، تیز پرواز.
 اوجاق { وچاق } [ا.] پروازگاه.
 اوجان { وچآن } [ص.] فرار. ۲) برنده.
 اوجرک { وچترک } [ا. / ر.] مقاله، رساله، شرح، رپورتاژ.
 اوجقون { وچقون } [ا. / ا.] پریده، رنگ پریده، رنگ باخته. ۲) آنچه که در اثر ریزش کوه یا ساختمان و غیره ریخته شود.
 ~ یاناقلی [ص.] گونه های رنگ پریده. ۲) گونه گودافتاده.
 اۆچم { وچام } [ص. / ظ.] سه تائی، سه قلو (حیوان بخصوص گوسفند).
 اوجماق { وچماق، وچماغ } [ا.] بهشت، جنت.

~ سوکوک [ص.] خرابه و داغون، ویرانه و مخروبه.

~ لاماق [ف.] تبخال زدن.

دوداغی اوچوقلاییب لبش تبخال زده.

رنگی اوچوق رنگ پریده، رنگ باخته.

اوچولما [ف. ا.] ویرانی، خرابی، فروریختگی، ریزش.

اوچولماق { وچولماق } [ف. م.] ویران شدن، خراب شدن، فروریختن.

اوچون { وچون، وچون } [قوشما.] برای، بخاطر، بدلیل.

نه اوچون چرا؟ برای چه؟

اوچونا - اوچونا { وچونا } [ظ.] با حالت اشمزار.

اوچونتو { وچونتو } [ا.] آنچه که ریزش کرده.

اوچونجاق { وچونجاق } باخ: بئل لنجک.

اوچونما [ف. ا.] لرزش، لرز، مورمور.

اوچونماق { وچونماق } (اوشوتمک) [ف.] لرزیدن، احساس سرما کردن، مورمور کردن، لرز کردن.

اوخ [ندا.] آخ، اوه، (در مقام تأسف، یأس، پشیمانی، ناراضی و نیز نوازش بکار می رود).

اوخ^۲ [ا.] تیر. (۲) خدنگ، پیکان، ناوک. (۳) محور. (۴) بُردار، سهم (ریاضیات). (۵) منطقه البروج، صورت فلکی در نیمکره شمالی.

~ آتان [ا.] تیرانداز، منطقه البروج، عطارد.

~ آتما [ف. ا.] تیراندازی.

~ آتماق تیرانداختن.

~ آتیب یائینی گیزلتمک تیرانداختن و کمان را مخفی نگهداشتن، نظر و عقیده خورد را صریح و کامل نگفتن.

~ اوچو [ا.] سرتیر، نوک پیکان.

~ ایلان [ا.] مار دراز و تیزرو و سستی و دارای پولک نرم و چهارخط درازای بدن.

~ چو [ا.] تیرانداز. (۲) تیرساز. (۳) تیرفروش.

اوچماق { وچماق } [ف. ا.] پرواز کردن،

پریدن. (۲) پرش کردن. (۳) رنگ باختن،

ناپدید شدن. (۴) پریدن و فرار کردن (گاز). (۵) خراب شدن، ریزش کردن و افتادن.

اوچوجو { وچوجو } [ص. ا.] فرار. (۲) پرنده، پرواز کننده. (۳) هوانورد.

~ لوق [ا.] هوانوردی، هواپیمائی. (۲) خاصیت فرار بودن گازها.

اوچوخ { وچوخ } باخ: اوچوق.

~ لاماق باخ: اوچوق لاماق.

اوچورتما { وچورتما } [ف. ا. / ا. ا.] تخریب. (۲) پرواز (دادن). (۳) بادبادک.

اوچورتماق { وچورتماق } [ف. م. س. ا.] پرواز دادن، پراندن، به پرواز درآوردن. (۲) بی اختیار بر زبان راندن. (۳) خراب کردن،

تخریب کردن، ویران کردن.

اوچوردولماق { وچوردولماق } [ف. م. ا.] توسط کسی ویران شدن، تخریب شدن. (۲) پرواز داده شدن.

اوچورماق { وچورماق } باخ: اوچورتماق.

اوچوروم { وچوروم } [ا.] پرتگاه، مغاک، ورطه، سراسیمه شدن. (۲) خطر، فاجعه.

~ لو [ص.] فاجعه آمیز، خطرناک، پرخطر.

اوچوش { وچوش } [ا.] پرواز، طیران، هوانوردی، طرز پرواز. (۲) اوج گیری، اعتلاء.

توبوغون اوچوشو زبیل لیئه قدر اولار پرواز مرغ تازیاله دانی است.

اوچوشدورماق [ف. م. س.] دسته جمعی پراندن، باهم پرواز درآوردن.

اوچوشماق [ف. قار. ا.] دسته جمعی پریدن، باهم پرواز کردن. (۲) چرخ فلک سوار شدن.

اوچوق [ص. ا.] تبخال، تاول. (۲) ویران، مخروبه، خراب شده و ریخته. (۳) رنگ پریده، رنگ باخته.

~ دیوار دیوار فروریخته.

- ~ دان [ا.] تیردان، تیرکش.
 ~ قابئی (ساداخ، ساداق) [ا.] تیرکش، تیردان.
 ~ کیمی [ص.] مستقیم، راست.
 ~ لاماق [ف.] تیرزدن، با تیرزدن.
 ~ لانماق [ف.م.] تیر خوردن.
 ~ لو [ص.] تیردار، خاردار، تبغ دار، دارای محور.
 ~ لو کیری [ا.] خار پشت، جوجه ینی.
 ~ لوق [ص.ا.] مناسب برای تهیه نیر. (۲) باخ: اوخدان. (۳) باخ: اوخلوؤ.
 ~ منزلی [ظ.] مسافتی که تیر طی می کند.
 ~ - یای [ا.] تیر و کمان.
 ~ یایلدان آتیلدی تیراز کمان پرید، کاری است انجام گرفته و برگشت ناپذیر است.
 اوخو داشا دگدی (دئیدی) تیرش به سنگ خورد، در راه نیل به مقصود به مانعی برخورد.
 آرابا اوخو محور عرابه.
 اوخالاماق باخ: اووخالاماق.
 اوخالانماق باخ: اووخالانماق.
 قار آباق لاری آلتیندا اوخالانیردی برف زیر پایش ساییده و خرد می شد.
 اوخای { وخای } [ندا.] آخیش، آخ جون.
 اوخائی [ص.ا.] (آخ جون. ۲) در مقام ناز و نوازش گفته می شود.
 اوخرانتی { وخرآنتی } [ا.] شبیه (آهسته).
 اوخرانماق { وخرآنماق } [ف.] آهسته شبیه کشیدن.
 اوخشاتما [ف.ا.ا.] شبیه سازی، مانند سازی. (۲) تقلید، نظیره گوئی.
 اوخشاتماق { وخرآتماق } [ف.ا.] تشبیه کردن. (۲) تقلید کردن، نظیره ساختن. (۳) عوضی گرفتن.
 اوخشادیلماق باخ: اوخشاتماق.
 اوخشار [ص.] شبیه، نظیر، مانند، همانند.
 ~ لئق [ا.] تشابه، مشابهت.
 اوخشاما [ف.ا.ا.] تشابه، همانندی. (۲) مرثیه، نوحه، مویه. (۳) یکی از گونه های شعر شفاهی رایج بین آذربایجانی هاست. شبیه لای - لائی است و مادران برای نوازش کودک آنرا می خوانند. اشعاری است زنده، شاد و نوازشگر که به آن { ایلاندیرما، اگلاندیرما } هم گویند.
 اوخشاماز [ص.] غیر مشابه، بی تشابه، غیر قابل - تشبیه، ناهمانند.
 ~ لئق [ا.] حالتی که دو چیز را نتوان بهم تشبیه کرد.
 آداما اوخشاماز (از آدم به دور. ۲) بی شباهت به آدم. (۳) بدهیت، بی ادب.
 اوخشاماق [ف.ا.] نوازش کردن. (۲) شبیه بودن، مانند بودن، تشابه داشتن، همانند بودن. (۳) مرثیه خواندن، نوحه سرائی کردن، مویه کردن.
 ذوقونو ~ دلپذیر بودن.
 اوخشانماق [ف.م.ا.] نوازش شدن، مورد نوازش قرار گرفتن. (۲) تشبیه شدن.
 اوخشایشجی [ص.] نوازشگر، دلپذیر.
 اوخشایش [ا.ا.] شباهت، همانندگی، همسانی، تشابه. (۲) نوازش.
 اوخلاق باخ: اوغلایق، نوزاد بزر، بزرگاله.
 اوخلوؤ [ا.] چوب باریک و صاف و دراز که خمیر نان را با آن پهن می کنند. اوخلوق هم گویند، چوبه.
 ~ لاماق [ف.] خمیر را با چوبه پهن کردن.
 اوخو { وخو } [ف.ا.] صیغه امر دوم شخص مفرد، بخوان. (۲) قرائت، مطالعه، خواندن.
 ~ زالی سالن قرائت.
 ~ - یازی خواندن و نوشتن.
 اوخوتدورماق { وختودورماق } [ف.س.] به تحصیل واداشتن، باخ: اوخوتماق.
 اوخوتماق { وختوماق } [ف.س.ا.] به مدرسه

فرستادن، برای درس خواندن گذاشتن، سبب
تحصیل کسی شدن، وسائل تحصیل کسی را
فراهم کردن. (۲) واداره آواز خوانی کردن. (۳)
قرائت چیزی را از کسی خواستن.
اوخوجو [۱.۱] خواننده، قاری، قرائت کننده. (۲)
محصل، درس خوان. (۳) آوازه خوان.
اوخودوغو [ص.] آنچه که خوانده، خوانده‌ها.
اوخودوغونو دئمه، آنلادیغینی دی، آنچه
را خواننده‌ای باز گو ممکن، آنچه را که
فهمیده‌ای بگو.
اوخودولماق [ف.م.۱] بوسیله کسی به تحصیل
گماشته شدن، بوسیله کسی بمدرسه فرستاده
شدن. (۲) خواننده شدن آوازی به سبب تشویق یا
اجبار کسی، خواننده شدن نوشته‌ای به وسیله کسی.
اوخوش [۱.] طرز آواز.
اوخوشماق [ف.قار.] هم آوازی کردن، همخوانی
کردن، دسته جمعی آواز خواندن.
اوخوما [ف.۱.۱] قرائت، خواندن، تحصیل،
مطالعه. (۲) آواز خوانی، ترنم.
اوخوماق [ف.۱] خواندن، قرائت کردن،
مطالعه کردن. (۲) درس خواندن، تحصیل کردن.
(۳) آواز خواندن. (۴) دعوت کردن.
اوخویوب - چالماق خواندن و نواختن.
اوخویوب - یازماق خواندن و نوشتن.
اؤز - اؤزؤنه اوخوماق زمزمه کردن، زیرلب
ترنم کردن.
لعت اوخوماق لعنت فرستادن، نفرین کردن.
مئیدان اوخوماق رجز خوانی کردن، هم‌آورد
طلبیدن، ستیزه جوئی کردن.
اوخوموش [ف.ص.] باسواد، تحصیل کرده،
درس خوانده.
اوخوناقلی [ص.] خوانا، روشن، خواندنی.
اوخونماز [ص.] لایق، غیر قابل خواندن.
اوخونماق {وخونماق} [ف.م.۱] مطالعه
شدن، قرائت شدن، خوانده شدن. (۲) خواننده شدن.

آواز. (۳) دعوت شدن.
اوخونمالی [ص.] قابل مطالعه، خواندنی.
اوخونمالیدئر (۱) باید خوانده شود، بخوانید. (۲)
در غلطنامه کتاب و غیره در عنوان ستون صورت
درست و اصلاح شده این کلمه نوشته می‌شود.
باین معنی که «چنین بخوانید».
اوخونوش [۱.] خوانندگی، طرز قرائت، دعوت.
اوخویان [ص.۱/۱] اهل مطالعه، درس خوان. (۲)
محصل، شاگرد. (۳) خواننده، قاری. (۴)
آوازه خوان.
اود [۱.۱] آتش، آذر. (۲) کانون خانوادگی، خانه.
(۳) باخ: اوت.
~ آبارمیش آتش بجان گرفته (نفرین).
~ آکماغا گلیب برای گرفتن آتش آمده،
سرپائی آمده و با عجله و فوری برمی‌گردد.
~ آلماق آتش گرفتن.
~ - آکوؤ [۱.۱ / ص.۱] آتشپاره، زیرک. (۲)
آتش شعله‌ور. (۳) رنگ سرخ.
~ آلیشدئی آتش گرفت، آتش شعله کشید.
~ آلیشقان [۱.۱] آتش زنه. (۲) قابل احتراق.
~ ائله مک آتش کردن، آتش گشودن (با
اسلحه گرم).
~ اولسا هارائی یاندیراجاق اگر آتش هم
باشد جائی را نمی‌تواند بسوزاند. آدم بی‌اهمیت
و بی‌عرضه‌ایست.
~ اولمایان بئردن ئوستؤ چیخماز جائی که
آتش نباشد دود بر نمی‌خیزد. هر جا دود است
آتش هم هست. دود از کنده برمی‌خیزد.
~ ایله سو آراسیندا قالماق بین آب و آتش
گیر کردن، در تردید ماندن، در وضع بین‌بستی
گیر کردن.
~ باسماق داغ زدن.
~ پارچاسی [۱.] آتشپاره، زیرک و تیزهوش و
چالاک.
~ پؤسکورون (پؤسکوردوجو) [۱.۱]

~ آتشفشان.
~ توتماق آتش گرفتن.

~ توتوب يانماق (آليشماق) آتش گرفتن و سوختن (شعله کشیدن). (۲) سخت خشمگين شدن.

~ وورماق (۱) آتش زدن. (۲) دارائی و ثروت خود را از بين بردن، به آتش کشیدن.

~ چيخماق آتش زبانه کشیدن.
~ دوشمک آتش افتادن، آتش گرفتن.

~ ياغماق (۱) آتش باریدن. (۲) گرم بودن.

~ ساچان [ا]. آتشبار، آتش زار.
~ ساچماق آتش افشاندن.

(اوزونو) اودا آتماق (۱) خود را به آتش زدن. (۲) به استقبال خطر رفتن.

~ سوز [ص. / ظ.]. بدون آتش، غير آتشين.
~ سوندورن [ا]. آتش نشان، خاموش کننده آتش، (مواد) خاموش کننده.

اودا تونماق به آتش گرفتن، گلوله باران کردن.
اودا داواملي [ص.]. نسوز، آتش تاب، مقاوم در برابر آتش.

~ سوندورمه [ا]. آتش نشانی، اطفاء حريق.
~ سوندوروجو آبارات دستگاه آتش نشانی، خاموش کننده.

اودا داواملي ليقي [ا]. قابليت مقاومت در مقابل آتش.

~ شيرناقلي [ا]. آتش افکن، شعله افکن.
~ کيمي [ص.]. آتشين، مثل آتش، خیلی سريع و فوری.

اودا قتايش { سيتايش } پرستش آتش، آتش پرستی.

~ گونورمک آتش گرفتن، بخشم آمدن، آتشی شدن.

اودو آياقلاماق برای نیل به مقصود از آب و آتش گذشتن، خیلی تلاش کردن.

~ لا اونماق (۱) با آتش بازی کردن. (۲) بکار خطرناک دست زدن.

اودو باتيريلماق آتش خشم کسی خاموش شدن، خشم کسی را آرام کردن.

~ لار يوردو (۱) سرزمين آتش. (۲) آذربايجان.
~ لاق باخ: اودلاق.

اودونا يانماق به آتش کسی سوختن، بخاطر کسی يا به اتهام ديگری مجازات شدن.

~ لاما [ف]. آتش زدن، به آتش کشیدن.
~ لانديرماق [ف. ۱] پرشعله گردانيدن. (۲) کسی را خشمگين کردن.

جانينا اود دوشدو آتش به جان افتادن، مضطرب و ناراحت شد.

~ لانديريلماق [ف. م.]. بوسيله ديگری پرشعله گرديدن.

قليانين { قاليانين } اودلوغو [ا]. آتشدان قليان.

~ لانماق [ف. قا. ۱] آتش گرفتن، ملتهب شدن. (۲) خشمگين شدن.

گوزونون اودونو آلماق زهرچشم گرفتن.

~ لو [ص.]. آتشين، بهر حرارت آتش دار، گرم، باحرارت، ب رنگ آتش.

اود { وُد } (۱) [ا. ۱] زهره، صفرا، زرد آب، ترشحات غدد جگرسياه. (۲) خیلی نازک.

~ لانماق [ف. قا. ۱] آتش گرفتن، ملتهب شدن. (۲) خشمگين شدن.

~ پارنلاماق زهره ترک شدن، به شدت ترسيدن.

~ لو [ص.]. آتشين، بهر حرارت آتش دار، گرم، باحرارت، ب رنگ آتش.

~ داشي سنگ کيسه صفرا.

~ لوک [ا. ۱] کيسه صفرا، زهره دان.

~ قوژوجو [ص.]. داروهای تقويت ترشحات صفرا.

~ کيسه سي [ا. ۱] کيسه صفرا.

~ لوک [ا. ۱] کيسه صفرا، زهره دان.

~ لوک [ا. ۱] کيسه صفرا، زهره دان.

اودو آغزئنا گلکمک دل بهم خوردن، حالت

~ لوجا [ا. ۱] نوعی پروانه. (Puralidae)

تهوع دست دادن.
 اودوم بایلیئر سودائی می شوم.
 اودا [۱.] اطاق، منزلگاه.
 ~ باشی [۱.] اطاقدار کاروانسرا.
 اودان { و د آن } [ص. ۱] (بلعنده، خورنده. ۲)
 عایق (۳) جذب کننده.
 سس اودان [ص.] عایق صدا، صدا گیر.
 اوددورماق { ف. س. } [بلعاندن، به کسی خوراندن،
 واداشتن به قورت دادن.
 قان اوددورماق خون دل خوراندن.
 اودقونماق { و دقونماق } { ف. } قورت دادن،
 بلع دادن، بلعیدن، آب دهان را قورت دادن.
 سوزون اودقونا - اودقونا دندی حرفهایش
 را جویده - جویده گفت.
 اودک { و داک } [۱.] قابل تأدیه، قابل جبران،
 پرداختنی.
 اودلاق { و دلاق } [۱.] حلق، حلقوم، گلو.
 اودلاق [۱.] محل آتش گرفته، شعله های
 آتش سوزی، آثار آتش سوزی و حریق.
 اودماق { و دماق } { ف. ۱ } قورت دادن،
 بلعیدن، فرو خوردن. ۲) بردن در بازی و مسابقه،
 برنده شدن.
 اودمک { و دماک } { ف. ۱ } اداء کردن،
 پرداختن، پرداخت کردن، تأدیه کردن. ۲) تلافی
 کردن، جبران کردن. ۳) از عهده برآمدن،
 تضمین کردن. ۴) انجام دادن (وظیفه)، ادای
 وظیفه کردن. ۵) کفایت کردن، تأمین کردن،
 کافی بودن.
 بوزجونو اودمک (۱) وام خود را پرداختن. ۲)
 وظائف خود را انجام دادن.
 اودمه { و دما } { ف. ۱/۱ } تأدیه، پرداخت،
 تلافی، تأمین، جبران.
 اودنچ { و دانچ } [۱.] وام، قرض.
 اودنمک { اودانماک } { ف. م. ۱ } ادا شدن،
 پرداخت شدن، تأدیه شدن. ۲) تلافی شدن،

جبران شدن. ۳) انجام یافتن. ۴) تأمین شدن،
 کفایت کردن.
 اودنیش { و دانیش } [۱.] تأدیه، پرداخت. ۲)
 تلافی، جبران. ۳) تأمین، ارضاء، اقناع.
 اودنیلماک { و دانیلماک } باخ: اودنمک.
 اودوجو { و دوجو } [ص. ۱/۱] برنده (مسابقه
 و شرط). ۲) بلعنده، جذب کننده.
 اودوخماق { و دوخماق } { ف. } گرسنه شدن،
 گرسنگی کشیدن.
 اودور خودش است، اوناها، بفرمائید!
 اودوزان [ص.] بازنده، باخته.
 اودوزدورماق { ف. س. } سبب باختن کسی شدن.
 اودوزماق { و دوزماق } { ف. } باختن، از دست
 دادن، بازیدن.
 اودوزمایان [ص.] بدون باخت.
 اودوزولماق { ف. م. } باخته شدن، بازنده شدن، از
 دست رفتن.
 اودوش { و دوش } { ۱ } برد. ۲) فایده، سود. ۳)
 جایزه بلیط بخت آزمائی.
 ~ سوز [ص.] بدون برد، بدون برد و باخت.
 ~ لو [ص. ۱] جایزه دار. ۲) فایده دار،
 سود آور.
 اودولما [ف. ۱/۱] (جذب. ۲) بلع، قورت. ۳)
 باخت.
 اودولماق { و دولماق } { ف. م. ۱ } بلعیده شدن،
 قورت داده شدن. ۲) باختن، بازنده شدن. ۳)
 جذب شدن.
 اودولماک { و دولماک } { ف. } برگوئی کردن،
 یاوه گوئی کردن.
 اودوم { و دوم } [۱.] جرعه، قورت، بلع. ۲) برد.
 ~ لوق [۱.] به اندازه یک جرعه.
 اودون [۱.] هیزم، هیسه، چوب. ۲) خشن،
 زمخت، آدم نخراشیده، آدم بی احساس.
 ~ جاق [۱.] آوند چوبی.
 ~ جاقلاشماق { ف. } چوبی شدن، چوبین شدن.

~ چو [۱.] ھېزم شكن، ھېزم فروش.
 ~ چولوق [۱.] ھېزم شكنى، ھېزم فروشى.
 ~ كسن بۇجك [۱.] حشره چوبخوار.
 ~ قيرماق چوب بريدن، ھېزم شكن.
 ~ لاشماق [ف.] چوبين شدن، مثل چوب شدن،
 خشن وزمخت شدن.
 ~ لوق [ص./۱.] (۱) انبار ھېزم. (۲) چوب مناسب
 براى ھېزم.
 ~ يارماق چوب بريدن، ھېزم شكن.
 اۋدۇنچ { ۋدۇنچ } باخ: اۋدۇنچ.
 اۋدە ييش { ۋدائيش } [۱.] جبران، تاديه،
 پرداخت.
 اور { ور } [۱.] اورم، غده، برآمدگى، گوز.
 ~ لو [ص.] گوز پشت، گوزدار، ورم دار.
 بوغاز اورو [۱.] گواتر، ورم گلو.
 اورا { ورا } [۱.] آخرين چين محصول جاليز.
 گئدر بوستان اوراسى، قالار اوژون
 قاراسى زمستان مى ورد روسياھى به زغال
 مى ماند.
 اورا { ورا } [۲.] ندا. هورا، آواڭى براى تشجيع و
 تحريك.
 ~ چكمك هورا كشيدن.
 اورا [ظ.] آنجا، به آنجا.
 ~ - بورا آنجا واينجا.
 اورادا [ظ.] در آنجا.
 اوراداجا [ظ.] درست در همان جا، در همان
 زمان.
 اوراداكى آنچه در آنجا قرار دارد (هست).
 اورادان [ظ.] از آنجا، از آن طرف.
 اوراسى (۱) آنجايش، آن محل. (۲) آن نكته، آن
 مطلب.
 اوراسيندا در آنجايش، در آنسو.
 اورالى [ص.] آنجاى، اهل آنجا، اهل آن محل.
 اورايا به آنجا.
 اوراق [۱.] داس، داس دسته بلند و بدون دندانه.

~ چى [۱.] كسى كه با داس درو مى كند.
 ~ چيليق [۱.] درو گرى.
 ~ لاتماق [ف.س.] بوسيله ديگرى درو كردن،
 درويدن، با داس بريدن.
 ~ لاهاق [ف.] درو كردن، درويدن، با داس
 بريدن.
 ~ لاتماق [ف.م.] درو شدن، چيده شدن.
 ~ لى [ص.] داس بدست، داراى داس.
 اوريت (لاتين به معنى راه) خط، مير، مدار، فلک.
 اوريتمك { اورياتماک } [ف.] ترساندن و مو بر
 بدن كسى سيخ كردن.
 اوريرمك { وريارماک } [ف.] سيخ سيخ شدن
 مو، مو بر بدن سيخ شدن (از ترس وغيره)،
 چندين شدن.
 اوريشمك { ورياشماک } [ف.] مشمز شدن،
 مور مور شدن، مو بر بدن سيخ شدن، چندين شدن.
 اتييم اوريشدى گوشت تنم ريخت، مشمز شدم.
 اورپك { ورياک } [۱.] سرپوش، روسرى، چارقد.
 ~ ميز [ص./ظ.] بدون روسرى، بدون حجاب،
 روباز.
 ~ لى [ص.] روسرى بسر، پوشيده.
 اورپوشمك { وريوشماک } [ف.]
 چندين گرفتن، چندين شدن.
 اورپه { وريا } [۱.] مور مور، چندين، اشمزاز، مو بر
 بدن سيخ (شدن).
 اورتا [۱./ص.] (۱) ميان، وسط، ميانه، مركز. (۲)
 معادل، ميانگين، حد وسط، متوسط، وسطى. (۳)
 بين، فاصله.
 ~ باب [ص.] (۱) متوسط الحال، ميانه حال. (۲)
 ميان سال. (۳) متوسط القامه، ميان بالا.
 ~ باب كندليلى دهقانان ميانه حال.
 ~ بارهاق [۱.] انگشت ميانى، بنصر.
 ~ بوى [ص.] متوسط القامه.
 ~ بوئلو [ص.] ميان بالا، داراى قد متوسط.
 ~ حسابلا به طور متوسط، ميانگين، تخميناً،

- تفرياً. ~ خط خط ميانه. ~ ليقتدا كيمسه قالماڭى ميدان خالى شد، كسى در صحنه نماند. ~ دالغا موج متوسط (راديو وغيره). ~ ليقت قازاننى قابئناماز دېگ مشترک (اشتراكى) به جوش نى آيد. ~ عصر لر قرون وسطى، از سال ۳۹۵ تا ۱۴۵۳ ميلادى. ~ اورتايا آتماق پيش كشيدن، مطرح كردن، به ميان آوردن. ~ عؤمور طول عمر متوسط. ~ آلماق در ميان گرفتن، گرد گرفتن محاصره كردن، دوره زدن. ~ قولاق گوش ميانى، گوش وسطى. ~ چيئخارتماق به ميدان آوردن، ظاهر ساختن، نمايش دادن. ~ مكنب دبیرستان، دوره متوسطه. ~ ياش [ص.] ميانسال. ~ چيئخماق به ميدان آمدن، ظاهر شدن، بروز كردن، پيش آمدن. ~ دا اولماق وجود داشتن، در بين بودن. ~ دوشمك به وسط افتادن، وساطت كردن. ~ قوتماق پيش نهادن، به ميان آوردن، مطرح ساختن. ~ نازيك اورتالى كمر باريك (اسب). ~ بائين اورتاسى وسط تابستان، نيمه تابستان. ~ بولون اورتاسى وسط راه، نيمه راه. ~ اورتاق [۱.] ارتاق، شريك، هم يار، همدست، انبار. ~ دايئيشيب كناردا (قيراقدا) گزيمك بيكاره گشتن، واز ثمره كار ديگران بهره مند شدن. ~ دان [ظ.] از وسط، از بين. ~ دان چيئخماق از ميدان در رفتن. ~ دان قالديرماق از بين رفتن، رفع شدن. ~ دان قالديرماق از ميان برداشتن، از بين بردن، رفع كردن. ~ دان گؤتورمك باخ: ~ قالديرماق. ~ لاها [ف. ۱.] تنصيف، تقسيم به دو نيم. (۲) محاصره. ~ لاهاق [ف. ۱.] دونيم كردن، از وسط تقسيم كردن، دو قسمت مساوى كردن، نصف كردن. ~ ميانگين گرفتن، معذل گرفتن. (۳) شريك كردن. (۴) محاصره كردن، در ميان گرفتن. ~ ليغا آلماق محاصره كردن، گرد گرفتن، دوره كردن. ~ ليقي [۱.] (۱) وسط، ميانه. (۲) عرصه، ميدان. (۳) مشترك، شراكتى. ~ ليقتدا قالماق (۱) در وسط ماندن. (۲) مردد ماندن. ~ ليقتدا كيمسه قالماڭى ميدان خالى شد، كسى در صحنه نماند. ~ دالغا موج متوسط (راديو وغيره). ~ عصر لر قرون وسطى، از سال ۳۹۵ تا ۱۴۵۳ ميلادى. ~ اورتايا آتماق پيش كشيدن، مطرح كردن، به ميان آوردن. ~ عؤمور طول عمر متوسط. ~ آلماق در ميان گرفتن، گرد گرفتن محاصره كردن، دوره زدن. ~ قولاق گوش ميانى، گوش وسطى. ~ چيئخارتماق به ميدان آوردن، ظاهر ساختن، نمايش دادن. ~ مكنب دبیرستان، دوره متوسطه. ~ ياش [ص.] ميانسال. ~ چيئخماق به ميدان آمدن، ظاهر شدن، بروز كردن، پيش آمدن. ~ دوشمك به وسط افتادن، وساطت كردن. ~ قوتماق پيش نهادن، به ميان آوردن، مطرح ساختن. ~ نازيك اورتالى كمر باريك (اسب). ~ بائين اورتاسى وسط تابستان، نيمه تابستان. ~ بولون اورتاسى وسط راه، نيمه راه. ~ اورتاق [۱.] ارتاق، شريك، هم يار، همدست، انبار. (۲) در قديم عده اى از كشاورزان با در ميان گذاشتن زمين و بذر و ورزو و كار، همياري مي كردند و بعد محصول و در آمد را به صورت گاو بندي و مشاركت مالک و زارع تقسيم مي كردند. ~ اوْلچولو [ص.] فدر مشترك، وفق دوعدد. ~ اولماق شريك شدن. ~ بؤلمه [۱.] منخرج مشترك (رياضى). ~ بؤلن وفق، مضرب مشترك (رياضى). ~ بؤلونن [۱.] منخرج مشترك (رياضى). ~ لاشا [ص.] شراكتى، دسته جمعى. ~ لاشماق [ف.] باهمديگر مشاركت كردن. ~ لى [ص. ۱.] (۱) عمومى، مشترك. (۲) داراي شريك. ~ ليقي [۱.] اشتراك، مشاركت. ان بؤيوك اورتاق بؤلن بزرگترين مضرب

~ لۆ بازار (۱) بازار سربوشيدە، بازار مسقف.
 (۲) معامله سربسته.
 ~ لۆ بازار دۇستلۇغو پۇزار معامله سربسته
 (طى نشدە) دوستى را بهم مى زند.
 ~ لۆ توخوملۇلار گياھان گلدار (دارای
 پرچم، مادگى، دانه، رويان).
 اۆستۆ اۇرتولۇ سۆز سخن سربسته، سخن
 كناهه آميز.
 اۇرتۆك { اۇرتۆك } [۱]. پوشش، سربوش،
 حجاب، روکش، روپوش، پرده، سفره، رومیزی.
 ~ آلتیندا زیر پوشش.
 ~ سۆز [ص]. ابى پرده، بدون پوشش، روباز.
 ~ لۆ [ص]. پوشش دار، پوشیده، مستور.
 اۇرتۆلمك { اۇرتۆلمك } [ف.م.۱] پوشیده
 شدن، سربوش گذاشته شدن، مستور شدن. (۲)
 بستنه شدن (در). (۳) پیچیده شدن (نوی
 دستمال).
 اۇرتۆلمۆش { اۇرتۆلمۆش } [ف.ص.۱] پوشیده،
 مستور، بسته پیچیده شده.
 اۇرتۆنچك { اۇرتۆنچك } [۱]. هرچیز مناسب
 برای پوشش، باخ: بورۆنچك.
 اۇرتۆنمك { اۇرتۆنمك } [ف.قا.۱] خود را
 پوشاندن، بخود پیچیدن، روگرفتن. (۲) استتار
 كردن. (۳) بسته شدن خود بخودی (در).
 اۆرجاه { اۆرجاه } : اۆلماق [ف]. مواجهه شدن،
 بهم خوردن.
 اۆرد { اۆرد } [۱]. لب، باخ: وؤورد.
 اۆردو باتیق [ص]. لب فرورفته، گونه گودافتاده.
 اۆردو، اۆردونا بابیششمیش خیلی لاغرو
 نحیف.
 اۆردا { اۆردا } [ض.آنجا، اشاره به دور، باخ:
 اۆزا، اۆزادا.
 اۆردا { اۆردا } [۱]. اورد، سازمان نظامی و
 انضباطی ترکها و مغولها و قرارگاه مهاجرت ایلی.
 (۲) گله های انسان اولیه. (۳) گروههای غیرمتشکل

مشرک.
 ان کیچیک اۇرتاق بۇلن کوچکترین مخرج
 مشترک.
 اۆکۆز اۆلدۆ، اۇرتاقلیق پۆزۆلدۆ ورزومرد
 و شرکت بهم خورد، عامل مشارکت از بین رفت و
 شرکت بهم خورد.
 اۇرتانجى [ص]. وسطی، میانی.
 اۇرتانجى قارداش برادر وسطی.
 اۇرتانجیل [ص]. وسطی، میانی.
 اۇرتانجیل باجى خواهر وسطی.
 اۇرت - باسدیئر { اۇرت - باسدیئر } [۱].
 لاپوشانی، سربوشی، ماستمالی، تمبیل.
 ~ ائتمک (ائله مک) ماستمالی کردن.
 اۇرتدۆرمک { اۇرتدۆرمک } [ف.س.۱]
 پوشانیدن، مخفی گردانیدن، به وسیله دیگری
 بستن.
 اۇرتمک { اۇرتمک } [ف.۱]. پوشاندن، پنهان
 کردن، روی چیزی را کشیدن، مستور کردن،
 استتار کردن، سربوش گذاشتن. (۲) بستن،
 مسدود کردن. (۳) پیچیدن (نوی دستمال). (۴)
 پیش کردن، بستن در.
 اۆزۆنۆ ~ روگرفتن، صورت خود را پوشاندن.
 اۆستۆنۆ ~ روی چیزی را پوشاندن.
 قاپئنى ~ در را بستن.
 تنبله دئدیله قاپئنى اۇرت، دئدی ئئل
 اسر اۇرتربه تنبل گفتند در را پیش کن گفت باد
 می وزرد و می بندد.
 اۇرتمه - تیکمه { اۇرتما - تیکما } [۱]. نوعی
 گلدوزی.
 اۇرتۆ { اۇرتۆ } [۱]. پوشش، سربوش. (۲)
 حجاب. (۳) پرده.
 ~ جۆ [ص]. پوشاننده، مستور کننده.
 ~ سۆز [ص]. روباز، سرباز، بدون پوشش.
 ~ لۆ [ص.۱] پوشیده، سربوش دار، سربوشیده.
 (۲) مخفی، سربسته. (۳) بسته (در). (۴) مسقف.

انسانی.

اۆردک { ۆرداک } [ا.ا] اردک، مرغابی، بط.

~ بورون [ا.ا] اردک پوز، ارنی ترنگ، تنها نوع

پستاندار تخم گذار.

~ بوئو باخ: قانونووز.

چؤل اۆرده بی اردک وحشی.

باشیل باش اۆردک مرغابی سرسبز.

اۆردن { ۆردن } [ا.لا] نشان، مدال.

~ لی [ص.] نشاندار، دارای مدال.

اۆردو { ۆردو } [ا.ا] اردو، سپاه، آرتش.

~ به ئی اردو بیگی، فرمانده اردو.

~ گاه اردو گاه.

اۆرز { ۆراز } [ا.ا] (۱) کار دسته جمعی و خود یاری

اهالی یک محل (۲) کار مجانی و بلاعوض رعیت

برای مالک (در گذشته).

اۆرقان (یونانی به معنی آلت (۱) ارگان، سازمان،

اندام (۲) ارغنون (آلت موسیقی)، ارگ.

اۆرقانیزم [ا.لا] موجود زنده، ارگانیزم.

اۆرکک { ۆرکاک } [ص.] ارموک، ترسو، بزدل،

باخ: هۆرکک.

~ لیک [ا.ا] ارمندگی، ترسوئی، باخ:

هۆرکک لیک.

اۆرکمک { ۆرکماک } [ف.] ارمیدن، رم کردن،

ترسیدن، وحشت کردن، باخ: هۆرکمک.

اۆرکن { ۆرکان } [ص.] ارمنده، وحشی، باخ:

هۆرکن.

اۆرکن { ۆرکان } [ا.ا] تسمه، طناب پهن برای

بستن افسار وزین اسب و غیره، باربند، ریسمان،

باخ: قیلان، چۆپۆک، قزیل.

اۆرکن نه قدر اوزون اولسا، ئینه گلیب

دوغاناق دان کشچر باربند (طناب) هر قدر

دراز باشد بالاخره از قلاب باید بگذرد، گذر

پوست به دباغ خانه است.

اۆنون اۆرکنی نین اۆستونه اۆدون -

یثغماق اولماز با طناب پوسیده اونمی توان به

چاه رفت.

اۆرکۆ { ۆرکۆ } [ا.ا] ارمیدگی، ترس، باخ:

هۆرکۆ.

اۆرکۆتمک { ۆرکۆتماک } [ف.ص.] ارماندن،

رم دادن، ترساندن، باخ: هۆرکۆتمک.

اۆرکۆشمک { ۆرکۆشماک } [ف.قار.]

دسته جمعی رمیدن، رم کردن، باخ:

هۆرکۆشمک.

اۆرکه { ۆرکا } [ا.ا] کره اسب ماده دوساله.

اۆرکه ین { ۆرکا یان } باخ: اۆرکن، هۆرکن.

ارگان باخ: اۆرقان.

ارگانیزم باخ: اۆرقانیزم.

اۆرگنمک { ۆرگانماک } باخ: اۆیرنمک.

اورلاماق { ۆرلاماق } [ف.] آوای مخصوص

دردادن برای تشویق گوسفندان به آب خوردن.

اۆرمان [ا.ا] جنگل، بیشه.

~ لی [ص.] جنگلی، بیشه زار.

~ لئق [ا.ا] جنگل.

اۆرنامنت { ۆرنامنت } [ا.لا] نقش و نگار، نقش

ترئینی.

اۆرنک { ۆرناک } [ا.ا] الگو، نمونه،

سرمشق، مسطوره، مدل.

~ لیک [ا.ا] نمونه ای، مسطوره ای.

اوروا { ۆرؤآ } [ا.ا] آردی که بدست می مالند تا

خمیر بدست نجسید، اوروا، پرسم.

ایکی اثوبن اورواسیندان بیر فطیر چیخار

از آرد دوخانه که به دست می مالند یک فطیر

پخته می شود.

اوروات { ۆرؤآت } [ا.ا] احترام، حرمت، عزت.

~ سئز [ص.] بی حرمت، بی احترام.

~ لی [ص.] محترم، باحرمت.

اوروالیق باخ: اوروا.

اثوبنده یوخ اوروالیق، کۆنلۆندن کشچیر

دارغالیق خانه اش آنقدر آرد ندارد که به

دستش بمالد ولی داروغگی آرزو می کند.

- بگریه افتادن.
 ~ له [ظ. ۱] با جرأت، جسورانه، بی پروا. (۲)
 بامیل، صمیمانه.
 ~ لی [ص.] پردل، جسور، شجاع، بادل و جرأت.
 ~ لی اوّل شجاع باش! پردل باش!
 ~ لی لیک [ا.] پردلی، جسوری، تهوّر.
 ~ واری [ص.] بشکل قلب.
 ~ وئرمک (۱) دل دادن، عشق ورزیدن. (۲)
 تشجیع کردن، دلیر گرداندن، تشویق کردن. (۳)
 دلداری دادن.
 ~ وئرن (وئریجی) [ص. ۱] دلداری دهنده،
 نسلی بخش. (۲) نهیج کنده، شادی آور.
 ~ یاخان (یاخیجی) [ص.] دلفگار، دلدوز،
 دلخراش، دل آزار.
 ~ یاراسی [ص.] دلریش، اندوه و غصه.
 ~ یاناندا آکوو چیخماز از قلب سوخته شعله
 برنمی خیزد.
 ~ یاندیران (یاندیرجی) باخ: ~ یاخان.
 ~ یانما [ا. ۱] (سوزدل. ۲) دل سوزی.
 اوږه په ایشلمک در دل اثر کردن، به دل
 نشستن.
 ~ یاتان [ص.] دلچسب، دلپذیر، پسندیده،
 مقبول، مورد پسند، مطابق میل.
 اوږه یی آتلانماق (۱) بهوس افتادن، میل مفرط
 پیدا کردن، اشتیاق یافتن. (۲) تپیدن دل.
 ~ آچئق [ص. ۱/۲] دست و دل باز، خوش قلب.
 ~ آچئلماق دل شاد شدن، سر حال شدن.
 ~ آخماق (۱) دل ضعف رفتن، دل ریسه رفتن.
 (۲) احساس گرسنگی کردن، مالش رفتن دل.
 ~ آشئب - داشماق هیجان زده شدن، از شادی
 به هیجان آمدن.
 ~ آغزئنا گلمک (۱) مشمشز شدن، منتفر
 شدن، دل بهم خوردن. (۲) سخت ترسیدن.
 ~ اریمک از ترس و یا غصه ناتوان شدن.
 ~ از یلمک (۱) دل ریسه رفتن. (۲) احساس
 گرسنگی کردن، مالش رفتن معده.
 ~ اسمک لرزیدن قلب، دل لرزیدن (از ترس و یا
 هیجان).
 ~ اوچماق شاد و مسرور شدن.
 ~ اوچونماق دلش لرزیدن، از حال رفتن.
 ~ اوژولمک (۱) از ترس و یا طول انتظار دل از
 جا کنده شدن، بی تاب شدن. (۲) ترسیدن.
 ~ اولماق میل داشتن، نظر داشتن.
 ~ اوژنماق بهیجان آمدن، شاد شدن.
 ~ ایسته دیگی قدر بدلخواه، به قدر دلخواه.
 ~ ایسته دیشی کیمی بنا به دلخواه، بنا به میل
 خود.
 ~ ایسته ئن دلخواه، میل، آنچه که دلش بخواهد.
 ~ اینجه [ص.] رفیق القلب، دل نازک، رحمدل،
 مهربان.
 ~ برک [ص.] سنگدل، سخت دل، بی رحم،
 شقی.
 ~ برک لیک [ا.] سنگدلی، شقاوت، بی رحمی.
 ~ بر کیمیشدی (۱) دلش قرص شده بود. (۲)
 سنگدل شده بود.
 ~ بوئش [ص.] بدون عقده، بی کینه.
 ~ بولاشماق (۱) دل بهم خوردن، حال استفراغ
 دست دادن. (۲) منتفر شدن، مشمشز شدن.
 ~ بولانماق باخ: ~ بولاشماق.
 ~ بیر نهر اولماق احساس ناراحتی مبهمی
 کردن.
 ~ بیر تیکه اولماق دلش یک ذره شدن.
 ~ پارتلاماق زهره ترک شدن، سخت ترسیدن.
 ~ پارچالانماق باخ: ~ پارتلاماق.
 ~ پاک [ص.] پاک دل.
 ~ توتماق پسند آمدن، پسندیدن، نظرش
 گرفتن. (۲) قلبش گرفتن، قلبش درد گرفتن.
 ~ توتولماق دلگیر شدن، دل تنگ شدن، غمگین
 شدن.
 ~ تۆکولدی دلش فروریخت، ضربه روحی

- خورد. ~ نيتره مك دلش لرزيدن. ~ چانلا ماق باخ: ~ بارجالانماق. ~ چككم ميل داشتن، پسند آمدن. ~ چكىلمك ضعيف و ناتوان شدن. ~ چيئر يماق ضربان زدن قلب، تپدن قلب. ~ چيئر يئىنماق (۱) تپش قلب داشتن. (۲) بهيجان آمدن، ترسيدن. ~ خاراب اولماق دل بهم خوردن، از هوش رفتن. ~ داش [ص.] سنگدل، قسى القلب، بيرحم. ~ داشا دۇنمك سنگدل شدن، بى رحم شدن. ~ داغ بوئدا اولماق (داغا دۇنمك) (۱) احساس افتخار كردن، مباهاات كردن. (۲) دل قوی داشتن، اعتماد به نفس يافتن. ~ داغلانماق دلش كباب شدن، دل آتش گرفتن، ناراحت شدن. ~ داغلى [ص.] داغدار، دردمند، غمگين. ~ دوشمك دل كسى را ريختن، دلش فروريختن، ترسيدن. ~ دوولو [ص.] دل پر، دل پردرد. ~ دوولو اولماق دل برداشتن. ~ ديديلمك دلريش شدن. ~ ديلينده [ص.] دل و زبان كسى يكي بودن، ساده دل، بى ربا. ~ سرينلمك تىكين يافتن، دل (كسى) خنك شدن، راحت شدن، آرامش گرفتن. ~ سكسكه ده اولماق دلشوره داشتن، تشويش و اضطراب داشتن. ~ سؤزلودور رازى در دل دارد، حرفى براى گفتن دارد، دردى در دل دارد. ~ سؤكولمك دلش از غصه و اندوه تر كيدن. ~ سؤبوهاق باخ: ~ سرينلمك. ~ سيخىلماق دلتنگ شدن، دلگير هدن. ~ سىزلماق قلب كسى تير كشيدين، دل بدرد
- آمدن. ~ سيئيق [ص.] دل شكسته، آزرده، رنجيده. ~ سيئيق لييق [۱.] دل شكستگى، آزردگى، رنجيدگى. ~ شيشمك (۱) دق كردن، غصه و اندوه فراوان داشتن. (۲) مباهاات كردن. ~ قارا [ص.] سياه دل، بدبين، بدخواه. ~ قالخماق دل آشوب شدن، دل بهم خوردن. ~ قان [ص.] دلخون، دل پر خون، آزرده دل، غمگين. ~ قويماق دلش از جا كنده شدن، ترسيدن. ~ قوردلو [ص.] بدخواه، بدطينت، بدبين، حسود. ~ قوردلولوق [۱.] بدخواهى، بدطينتى، حسودى. ~ قيرئلماق باخ: ~ قويماق. ~ قيزماق (۱) دلگرم شدن، اطمينان خاطر يافتن. (۲) پسنديدن، خوش آمدن. ~ قيزئىنماق پسنديدن، از چيزى خوشش آمدن، دل پر پرزدن. ~ قيسىلماق دلگير شدن، دلتنگ شدن، غصه دار شدن. ~ كئچمك بيهوش شدن، از هوش رفتن، غش كردن. ~ كؤكسؤنه سيغما ماق دل در سينه ننگيدن، بهيجان آمدن و شاد شدن. ~ كؤوره لمك (كؤوره لنمك، كؤوره ك لشمك) متأثر شدن، رقت قلب دست دادن، احساساتى شدن. ~ گئشمك دل ضعف رفتن، بيهوش شدن. ~ گلعه مك رضايت نداشتن، راضى نبودن، دل رضا ندادن، تمايل نداشتن. ~ گنيش [ص.] گشاد دل، دلباز. ~ گؤتورمه مك مزاج كسى را قبول نكردن. ~ نازيك باخ: ~ اينجه.

~ وۇرولماق عاشق شۇن، علاقەند شۇن، دل بىتىن.

~ ياراللى [ص.] دلریش، رنجیدە، غەۋدە دار.

~ يانماق (۱) دل سوختن، دلریش شۇن. (۲) دل سوزاندن، دلسوزى كىردن، ترخىم كىردن. (۳) عطشداشتن.

~ يىرىنە گىلىك نىكىن يافتن، بحال عادى بىرگشتن.

~ بوخا [ص.] رىقىق القلب، حىاس، نىرمخو.

~ يوشاق [ص.] نىرمخو، خوش قلب، مەربان.

~ يوشاقلىق [۱.] نىرمخوئى، خوش قلبى، مەربانى.

اۆرە ئىيم اۆزۆلدۆ (~ تۆكۆلدۆ) دىلم ھىرى فرورىخت، ترسىدىم.

~ دىن كىچىن لىر آنىچە ازخاطرم مى گذرد، آرزوها.

~ دۆلو دور دل بىرخونى دارم.

اۆرە ئىيمە ياندئ (دۆشدۆ) دىلم چىبىد، پسند خاطرم شد، پسندىدىم، مطابق دلخواهم بود، دلچىب بود، دلنشين بود.

اۆرە ئىين شامىئن ھىچ بىر كۆلك سۆندۆرمىز آتش (شىع) دل را ھىچ طوفانى خاموش نساىز.

~ يارالادئ دىلش را زخمى كىرد، آىزد، رىنجايد.

اۆرە ئىينە اۆد دۆشمىك آتش بىجان افتادن، جگر كسى آتش گىرفتن.

~ ايشلىمىك عىقاً تأثير بخشيدن.

~ تۇخونماق (دىلم) دل كسى را آىزدن.

~ داغ باسماق (وۇرماق، قۇشماق، چىكىمىك) كسى را داغدار كىردن، آىزدن.

~ دىغدە دۆشمىك دىچار تشويش و دلھىرە شۇن.

اۆرە ئىينە دامماق (دۆشمىك) بىدل ھام

شۇن، بىدل بىرات شۇن.

~ دىرد اۆلماق عىقدە دل شۇن.

~ دىلم (۱) دل آىزدە شۇن، رىنجيدن. (۲) دل آىزدن، رىنجايدن.

~ سالىماق توى دل رىختن، خودخورى كىردن، غەۋدە خوردن.

~ سالىمىرسان خودت را آشناسى كنى.

~ گىتىرمىك بخاطر آوردن.

~ گىلىمىك بخاطر رسيدن، ھام شۇن.

~ گىرمىك (يۆل ناپماق) بىدل كسى راھ يافتن، دل كسى را بدست آوردن.

~ لىكە دۆشمىك مىكوك شۇن، شىبە كىردن.

~ لىكە سالىماق بە شىك انداختن، بە ترديد انداختن.

~ يانماق (ياپىشماق) بىدل نشستن، مطلوب افتادن، خوش آمدن.

اۆرە ئىينچە [ظ.] بىدلخواه خود، بە مىل خود، مطابق دلخواه.

اۆرە ئىيندن چىخارماق از دل كسى در آوردن، رىنجش كسى را بىرطرف كىردن.

اۆرە ئىيندن خىبر وئرمىك از دل كسى خىبر دادن، موافق مىل و خواسته كسى صحبت كىردن.

اۆرە ئىيندن قارا قانلار آخماق (گىتىمىك) از دىلش خون جارى شۇن، دل بىرخونداشتن.

اۆرە ئىيندن قۇبارئىب (سىلىب، چىخارئىب) آتماق دل كىندن، قطع علاقه كىردن، بە فراموشى سپردن.

اۆرە ئىيندە قالماق (۱) ناكام شۇن. (۲) ناگفتە ماندن. (۳) لىقە در گلو گىر كىردن.

~ داش باغلاماق (۱) دىردل عىقدە شۇن. (۲) باخ: ~ قالماق.

~ كۆك سالىماق دىردل رىشە كىردن، ابدى در خاطر ماندن.

~ ياغ قالماق بى تاب شۇن، بى طاقت شۇن.

~ قان ائتمک (قانا دؤنده رمک)
دل پر خون کردن، دل کسی را بدرد آوردن.

~ قورد یتمک حسادت ورزیدن، حسرت خوردن.

~ قیرماق بند دل کسی را پاره کردن، ترساندن.
~ گئن ساخلاماق خم به ابرو نیاوردن، دل گنده بودن، خونسرد ماندن.

~ گمیرمک (یشمک) خودخوری کردن، خون دل خوردن.

~ گیزلتمک عقیده و نظر خورد را مخفی کردن.

~ وئرمک دل دادن، دلبسته شدن، از صمیم قلب علاقمند شدن.

~ وورماق دلزده شدن، دل رازدن، مضمض شدن.

~ یارالماق دل کسی را ریش کردن، به دل کسی زخم زدن.

~ یارماق کسی را زهره ترک کردن، ترساندن.
~ یاندیрмаق دل کسی را سوزاندن.

~ یشدیرتمک بیش از حد به کسی محبت کردن، از شیر جان مایه گذاشتن.

~ یشمک خودخوری کردن، خون دل خوردن.

~ یییه - یییه قالماق در اضطراب و تشویش به سر بردن، در نگرانی و اضطراب ماندن.

اۆره بی نین ایچینی یشمک باخ: ~ یشمک.

~ قانی ایله باخون دل، با غم و رنج.

~ یاغی اریمک از احساس نگرانی از پاد آمدن.

~ یانغیشی نئ سؤندورمک آتش دل را خاموش کردن، هوس را فرونشاندن. (۲) عطش را فرونشاندن، تشنگی را رفع کردن.

اؤنون اۆره بی بؤیوک دؤردلش بزرگ است، شجاع و قویدل است.

اوز { وز } بمعنی (مناسبت، موافق، مطابق، برابر، اصیل) که مستقلاً استعمال نمی شود. باخ:

~ بئر ائله مک در دل جا کردن، فراموش نشدن.

اۆره یینی آچماق (۱) حرف دل را گفتن. (۲) دل کسی را شکوفا و شاد کردن.

~ آلماق دل کسی را بدست آوردن، از دل کسی در آوردن، کسی را که رنجیده با زبان خوش تسکین دادن.

~ اله آلماق دل کسی را بدست آوردن، رضایت کسی را جلب کردن.

~ اوژمک (۱) کسی را ترساندن. (۲) خسته و درمانده کردن.

~ اوخشاماق (۱) دلنواز بودن، دلبذیر بودن، لذت بخشیدن. (۲) دلداری دادن.

~ اوخوماق فکر کسی را خواندن، عقیده کسی را احساس کردن.

~ اوؤلاماق دل کسی را شکار کردن، بدست آوردن، شیفه خود کردن.

~ ایسیتمک کسی را دلگرم کردن، خاطر جمع کردن.

~ اینجیتمک دل کسی را آزردن، رنجاندن.

~ بوؤشالتماق درد دل کردن، عقده دل را خالی کردن.

~ چالماق باخ: ~ اوؤلاماق.

~ ده لمک (ائشمک، دیدمک) دل کسی را ریش - ریش کردن، آزردن.

~ دیندیرمک کسی را نوازش کردن، مطابق دلخواه کسی حرف زدن.

~ سؤیوتماق دل کسی را خنک کردن، انتقام او را گرفتن، تسکین دادن.

~ سیخماق (قیسماق) دلگیر شدن، دلنگ شدن.

~ سیندیрмаق دل شکستن، رنجاندن، آزرده خاطر کردن.

~ سیییرمک دل ریشه رفتن، دل ضعف رفتن (از خوردن ترشی و غیره).

کسی را ترک کردن، روگردان شدن، روی تافتن.
 ~ دن [ظ.] ازرو، سطحی، کم عمق.
 ~ دن اوخوماق ازروی چیزی خواندن.
 ~ دن اولماق بی آبرو شدن، رسوا شدن.
 ~ دن ایراق روم بدیوار، بلاتشیه.
 ~ دن بئل لمک سطحی شخم کردن.
 ~ دن گئچمه سطحی، بی توجه.
 ~ دن دۆندرملک روبر گرداندن، امتناع کردن. (۲)
 پشت کردن، خیانت کردن. (۳) سربر گرداندن،
 به پشت نگاه کردن.
 ~ ده ده [ظ.] (۱) درظاهر، ظاهراً، درحضور. (۲) کم
 عمق، سطحی.
 ~ ده ده دالدادا هم درظاهر و هم در پشت سر،
 هم در حضور و هم در غیاب.
 ~ سوؤ [ص.] (۱) بدون رویه و سرشیر. (۲) بدون
 رویه (لحاف)، (۳) بی شرم، پررو. (۴) کمرو،
 خجالتی.
 ~ سوپو آبرو، حیاء، شرم.
 ~ سوپو نؤکمک آبرو ریزی کردن، آبرو
 بردن، آبرو برباد دادن.
 ~ قوئشماق به سمتی راه افتادن، رو آوردن،
 حرکت کردن، روان شدن، شروع به حرکت
 کردن.
 ~ قئرخان [ا.] اریش تراش.
 ~ گتیرمک رو آوردن، بستی آمدن.
 ~ گؤرؤمچه ئی [ا.] رونما، هدیه ای که تازه
 داماد در اولین ملاقات به تازه عروس می دهد.
 ~ گؤره [ص./ظ.] آشکار، علنی، پدیدار.
 ~ - گؤز [ا.] (۱) صورت، قیافه، ظاهر، ریخت.
 (۲) سرو وضع.
 ~ - گؤز اولماق قطع علاقه کردن، دشمن
 شدن.
 ~ - گؤزؤنؤ تورشلادئ (تورشاتدئ)
 اخم کرد، قیافه گرفت.
 ~ - گؤزؤنؤ قئیرئشدیرماق اخم کردن،

اوزلاشما، اوزلاشماق و...
 ~ لوداش یئرده قالمازسنگ اصیل بر زمین
 نماند.
 اوزلاشما {وزلاشما} [ف. ۱. ۱ / ۱].
 هم آهنگی، تطابق، برابری.
 اوزلاشدیرماق {وزلاشدیرماق} [ف. ۱].
 مطابقه کردن، برابر نهادن، هم آهنگ کردن،
 وفق دادن، جور کردن.
 اوزلاشدیرئلماق {وزلاشدیرئلماق} [ف. ۱].
 م. تطبیق داده شدن، هم آهنگ شدن، جور شدن.
 اوزلاشماق {وزلاشماق} [ف. ۱].
 هم آهنگ شدن، تطبیق کردن، برابری کردن،
 جور شدن. (۲) باهم توافق کردن، باهم تفاهم
 نمودن.
 اوز {ؤز} [ا. ۱]. صورت، چهره، سیما، رخ،
 رخسار، رو. (۲) سطح، رویه، زیر. (۳) سرشیر. (۴)
 ظاهر، نما. (۵) رونویس، نسخه، رونوشت. (۶)
 آبرو، حیاء، شرم.
 ~ آغلیغئی [ا. ۱] (۱) سفیدروئی. (۲) روسفیدی،
 سرفرازی و افتخار.
 ~ ، اؤزدن اوتانار شرم حضور، آدم از آدم
 خجالت می کشد.
 ~ - اؤزه رودررو، چهره در چهره، روبروی
 همدیگر.
 ~ - اؤزه گلیمک مواجه شدن، رودررو شدن،
 مقابل هم در آمدن.
 ~ باری [ظ.] [رودررو].
 ~ به اؤز [ظ.] [رودررو، روبرو، رویارو،
 مقابل هم].
 ~ به اؤز اولماق رو در رو شدن، مواجه شدن.
 ~ تونماق رو گرفتن، پوشاندن (سرو صورت. ۲)
 صورت گرفتن امری، انجام شدن. (۳) روبرو
 کسی بر گرداندن، متوجه کسی شدن و با
 اوصحت کردن.
 ~ چئؤیرمک روبر گرداندن، پشت کردن،

اۆزۆ آچىلماق ۱) برداشتن حجاب و پوشش.
 ۲) ظاهر شدن، برملاء شدن، فاش شدن. ۳) روباز
 شدن، پررو شدن. ۴) بى رودرواسى شدن، مأنوس
 شدن.

~ آشاغى [ص. / ظ.] سرازير، سراسيب.
 ~ آغ [ص. ۱] سفيدرو، سبید چهره. ۲)
 روسفید، باشرف، پاکدامن.
 ~ آغ اۆلماق روسفید بودن، پاکدامن بودن،
 بى گناه بودن.
 ~ آغ چىخماق روسفید شدن، تبرئه شدن،
 برائت يافتن.

~ آغ لىق [ا. ۱] روسفیدی.
 ~ اۆزنۆلۆ [ص.] اړو پوشیده، سرپوشیده،
 باحجاب.

~ اۆزلر گۆرۆب سرد و گرم روزگارزا چشیده.
 ~ اۆسته باخ: ~ قوئلو.
 ~ اۆلماق رونا داشتن، شرمندە بودن، خجل
 بودن.

~ برك [ص.] پررو، سميع.
 ~ برك، ايچى ترك صورت زيبا و سيرت
 زشت.

~ بۆز [ص.] بيشرم، بى ادب، خشن، پررو.
 ~ بۆزارماق رنگ از صورت پريدن، ترسيدن،
 عصبانى شدن.

~ بۆزلوق [ا. ۱] گستاخى، بى ادبى، پرروئى.
 ~ دۆنۆك [ص. / ظ. ۱] پيمان شكن،
 عهد شكن، بى وفا. ۲) بى ثبات، ناپايدار.

~ سولو [ظ.] آبرومند، آبرومندانه، با آبرو.
 ~ قارا [ص.] روسياه، سياهر، ننگ آلود، رسوا،
 شرمندە، گناهكار.

~ قارا چىخماق روسياه شدن، شرمندە شدن،
 گناهكار شدن.

~ قاراللىق [ا. ۱] روسياهى، رسوائى، شرمندگى،
 گناهكارى.

~ قوئلو [ص. / ظ.] دمر، دمرو، سینه کش.

اېرودرهم كشيدين، چين درجيين انداختن.
 ~ - گۆزۆنه باخ! ريختش را باش! سرو
 ريختش را بيين!

~ گۆسترمك ۱) رونا نشان دادن، روى خوش
 نشان دادن. ۲) بروز كردن، ظاهر شدن.
 ~ لشدېرمك [ف.] مواجهه دادن، مقابله كردن،
 روبرو كردن، رودررو كردن.

~ لشمك [ف. ۱] مواجهه شدن، روبرو شدن،
 رودررو شدن. ۲) مواجهه داده شدن، مقابله شدن.
 ۳) پررو شدن.

~ لشدېرمه [ف. ۱] مواجهه، رودرروئى.
 ~ لمك [ف. ۱] نماسازى كردن. ۲)
 دست چين كردن. ۳) سطحى شخم زدن.

~ لمه [ف. ۱. ۱] نماسازى. ۲) شخم سطحى. ۳)
 روى بار را برداشتن، دست چين.

~ لنمك [ف. م. ۱] نماسازى شدن. ۲)
 دست چين شدن. ۳) پررو شدن. ۴) سطحى شخم
 خوردن.

~ لو [ص. ۱] پررو، سميع. ۲) روبه دار. ۳)
 سرشيره دار. ۴) نمادار.

~ لوک [ا. ۱] روبه (كفش، لحاف و دوشك و
 غيره). ۲) روبند. ۳) ماسك. ۴) نما
 (ساختمان). ۵) پوشش بيرونى. ۶) كره وغيره
 كه روى نان مى مالند.

~ لۆلۆك [ا. ۱] پرروئى، سماجت.

~ وئرمك ۱) رودادن، رونا نشان دادن، بكسى
 جرأت دادن. ۲) روى دادن، اتفاق افتادن.

~ وئرنده آستارئنى دا ايسته ئير رو كه
 بدهى آسترهم مېخواهد.

~ وورماق روانداختن، اصرار كردن، پافشارى
 كردن

اۆزده گۆلّمك در ظاهر خنديدن، تظاهر به
 شادى كردن، براى ظاهر سازى خنديدن.

اۆزۆ آچىق [ص. / ظ.] روباز، بدون حجاب،
 بدون پوشش.

جنسى را با نوجوانان مطرح کردن، بکارت
دوشیزه را از بین بردن.

~ آغارتماق روسفید کردن، کسی را تبرئه
کردن.

~ آلقاق بند انداختن به صورت، ستردن موی
صورت.

~ بؤرؤشدؤرمک چهره درهم کشیدن،
اخم کردن، اظهار نارضایتی کردن.

~ چيئخارتماق صورت برداری کردن، رونویس
کردن.

~ کؤچؤرمک رونویس کردن، رونوشت
تهیه کردن.

~ گؤرمه! بهتر که قیافه اش را نه بینی! (در
مورد آدم خبیث و بدجنس بکار می رود).

~ گؤره ک مشتاق دیدار!
~ مۆرده شیربوسون! مرده شورت ببرد!
(نفرین).

~ یان توتماق روی برگرداندن، امتناع کردن،
کنار کشیدن.

~ یثره وورما روی او را زمین نینداز، تقاضایش
را رد نکن.

اۆزؤنؤن انی تۆ کۆلمک بی آبرو شدن، رسوا
شدن.

~ درسی قالین دئیر پوست کلفت است، پررو
است.

اۆزؤنه آغ اۆلماق تو روی کسی ایستادن،
جسارت ورزیدن، اعتراض کردن، نافرمانی
کردن.

~ الک توتماق تظاهر به شرم کردن، خود را
خجل و شرمسار نشان دادن.

~ باخماق اۆلمور چرکین وزشت است.

~ بیر باتمان دارئ تو کسن بیرى ده یثره
دؤشمز اگر یک من ارزن روی صورتش بریزی
یکی هم زمین نمی ریزد. خیلی آبله رواست.

~ پرده چکمک صورت واقعی خود را پرده

~ قیڑخیق [ص. ۱] (صورت تراشیده. ۲)
بی ریش.

~ قیزارماق سرخ شدن صورت، گل انداختن
چهره، خجالت کشیدن.

~ گلمیر رویش نمی شود، خجالت می کشد.
~ گؤزل [ص.] خوشگل، زیباروی.

~ گؤلر [ص.] خنده رو، بشاش، شاد.

~ گؤلرلیک [ا.] خنده روئی، بشاش بودن.

~ گؤلش [ص.] خنده رو، خوش برخورد.

~ گؤلمک خنده رو بودن، بشاش بودن، پر نشاط
بودن.

~ یوخارئ [ظ.] سربالا، سربالائی.

~ یؤلا [ص. ۱] (خجول، کمرو، موافق، دمساز،
نرمخو، حرف شنو، سربراه، فرمانبر.

~ یؤلالیق [ا.] کمروئی، دمسازی، نرم خوئی،
حرف شنوی، سربراهی.

~ یومشاق [ص.] نرمخو، کمرو، دمساز.

~ یومشاق لیق [ا.] نرمخوئی، کمروئی،
دمسازی.

اۆزؤمه گلن آینه، پیش روی.

اۆزؤندن (۱) بخاطر، به جهت، بمناسبت،
بدلیل. (۲) از صورتش ...

~ آخیئر از صورت آشکار است، رنگ ورخسار
خبر می دهد از ستر ضمیر.

~ اوخوماق (۱) از صورت (ظاهر) کسی امری
را خواندن، از حالت چهره کسی فهمیدن. (۲) از
روی نوشته ای خواندن (قرائت کردن).

~ زهر تۆ کۆلمک (باخماق) بد اخم بودن.

~ کئچه بیللمرم تو رودرواسی گیر می کنم،
نمی توانم (نمی خواهم) حرف ترا زمین بیندازم،
بخاطر احترامی که بتو قائل هستم حرف ترا قبول
خواهم کرد.

اۆزؤنده سوبو یؤخدور شرم ندارد، آبرو
ندارد.

اۆزؤنؤ آچماق روی کسی را باز کردن، مسائل

(هر دو حاضریم رودرو صحبت کنیم)، دزد حاضر بیز حاضر.

پارچانین اۆزۆ روی پارچه، رویه پارچه.

ناماه (طمع) اۆزۆندن زیبانا اوغرادئ
بخاطر طمع دچار زیان شد.

داغئن بواۆزۆ این سوی کوه، این طرف کوه.

دوست او دورکی اۆزه دییه دوست آنست
که رودرو سخن بگوید.

سۆدۆن اۆزۆ رویه شیر، سر شیر.

سویون اۆزۆ سطح آب، روی آب.

قاپئنی اۆزۆنه چیریماق در را بروی کسی
بستن، با خشونت از اطاق خارج شدن.

مکتوبون اۆزۆ رونوشت نامه، رونویس نامه.

میزین اۆزۆ روی میز، سطح میز.

نه اۆزله؟ با چه روشی! آیا خجالت نخواهد
کشید.

یورغانئین اۆزۆ رویه لحاف.

اۆز { ۆز } [ض. ۱] خود، خویشتن. ۲) مخصوص
بخود، شخصی. ۳) نفس، ذات، جوهر. ۴)
واقعی، اصیل.

~ الی ایله بادست خود، عالماً و عابدأ.

~ الیم، اۆز باشیم اولسون دست خودم سرم
را نگه دارد، خود چاره خویشتن کنم، بخود متکی
باشم (کس نخارد پشت من - جز ناخن انگشت
من).

~ اۆزلۆیۆنده باخ: اۆزلۆیۆنده.

~ (اۆزۆنه ۱) خود بخودی، بخودی خود. ۲)
به تنهائی. ۳) پیش خود (فکر کردن، حرف
زدن). ۴) اصالتاً، بذاته.

~ اۆزۆنه تۆزلانسماق گرد پاشیدن
خود بخودی گلها، تلقیح خود بخودی گلها.

~ ایچینی بیئیردی خون خورش را می خورد،
خود خوری می کرد.

~ باشینا [ظ. ۱] سر خود، رأساً. ۲) به تنهائی.

۳) خود رأی، خود سرانه، خود کامه. ۴)

پوشی کردن، ریاکاری کردن.

~ دورماق توروی کسی ایستان، در بازرسی و
داد گاه بر علیه متهم شهادت دادن.

~ شاخ (دیک) دئیهرم توروش میگویم،
در حضورش می گویم، رک بخودش می گویم.

~ قان سپیلمک (چیلنمک) خون به
صورتش زدن، خشمگین و عصبانی شدن.

~ گۆلدۆکجه شیتله نیر هرچه خوش رفتاری
بکنی لوس تر می شود.

~ گۆلمک خوش رفتاری کردن.

~ وورماق توروی کسی گفتن، سرکوفت زدن،
کار خلاف کسی را یاد آوری کردن، جواب
سربالا دادن.

اۆزه باسماق تورودرواسی انداختن.

~ چیخما [ا. ۱] مراسم رونمای عروس.

~ چیخماق بروز کردن، علنی شدن، برملاء
شدن، سطح آب آمدن.

~ دئمک توروی کسی گفتن، رودرو گفتن.

~ دورماق ۱) روسفت کردن، لجوجانه روی
حرف خود اصرار ورزیدن، ۲) نافرمانی کردن.

~ دۆشمک تورودرواسی افتادن.

~ سالماق پرروئی کردن، کسی را مأخوذ
بحیاء کردن.

~ قابارماق (قایئتماق) باخ: اۆزۆنه دورماق.

~ قالماق مأخوذ بحیاء شدن، رودرواسی
گیر کردن.

~ گۆلن [ص. ۱] دورو، ریاکار.

~ وئرماک بروز دادن، ظاهر ساختن، نشان دادن.

~ وورماق افشاء کردن، توروی کسی چیزی را
گفتن.

ایچ - اۆزۆ درون و بیرون، ته و تو، حقیقت و
واقعیت چیزی.

ایچی - اۆزۆ پشت و رو، دل و روده، ظاهر
و باطن چیزی.

بومئیم اۆزۆم، بوسنین اۆزۆن این من و این تو

بی سرپرست، بی صاحب.

~ باشینا بوراخماق بی صاحب رها کردن
(حیوان)، سرخود رها کردن.

~ باشینالیق [۱، ۱] خودسری، خودرایی،
خود کامگی، تکروی. (۲) هرج و مرج، بی بند و
باری. (۳) بی سرپرستی.

~ بیلدیگی (بیلدیشی) کیمی بدلخواه
خود.

~ پائیمما بهیم خودم، بنظر خودم.

~ جه ایشین له مشغول اول بکار خودت برس.
~ چورگینی (چوره یینی) وئرن
اوتانماز هر کس نان خود را ببخشد شرمسار
نگردد. برگ سزی است تحفه درویش.

~ حالیندا بی خیال دیگران، سرگرم کار خود،
بهوای خود، غرق در افکار خود.

~ خالقیتمیز ملت ما، مردم ما، ملت خودی.

~ خوشوناقوئماق آزاد گذاشتن، بخود
واگذار کردن.

~ دیلی ایله توتولدو با حرفهای خودش
لورفت، بازبان خودش گیرافتاد.

~ فعالیت خودیاری.

~ کؤنلوايله به میل خود، بدلخواه خود،
داوطلب.

~ کیتاییم کتاب خودم.

~ لوگووم (لوپوم) خویشتن خود.

~ لوگوومه (لوپومه) پیش خودم، در فکر
خودم.

~ لوپونده بخودی خود، در خویشتن خویش،
پیش خود، به تنهایی، بالذات.

~ واختیندا به موقع خود.

~ هاواشیندا دیر هرچه بخواهد می کند، به
هوای خودش کار می کند.

~ هایینا قالماق بفکر خود بودن.

~ یاغی ایله قوژولماق باروغن خود
سرخ شدن. (کهن جامه خویش پیراستن - به از

جامه عاریت خواستن).

اۆزۆ (۱) خودش، خویشتن. (۲) پیشوند بمعنی
خود کار، اتوماتیک، خودبخودی.

اۆزۆ آچیلان قاپی در خود کار.

~ بوشالدا انومبیل کامیون کمپرسی.

~ دۆرکی وار خودش است.

~ سازلانان خود کار، دستگاهی که خودبخود
کوک می شود، دستگاههای اتوماتیکی که بطور
خود کار برنامه ها را برمی گزینند و با تغییر
شرایط بهترین فرم ها را بر اساس ضبط حافظه
انتخاب می کند.

~ گئدن خودرو.

~ یازان جیهاز دستگاهی که بطور اتوماتیک
ثبت می کند، دستگاهی که بطور خود کار اعداد
وارقام (مثلاً وزن) را چاپ می کند.

~ ییخیئلان آغلاماز کسی که زمین می خورد
گریه نمی کند. خود کرده را تدبیر نیست.

اۆزۆم خودم.

~ آلدییم خودم خریدم.

~ اوْلوم بمرگ خودم، این تن بمیرد.

~ دن ده ائلرم سن دن ده خودم را محروم
می کنم ترا هم. یا علی غرقش کن من هم به جهنم.

اۆزۆمۆزه بیر گوڭ آغلاریق برای خودمان
چاره ای فکر می کنیم.

اۆزۆمۆنکی مال من، مربوط بمن.

اۆزۆن خودت.

اۆزۆن بیل خود دانی.

اۆزۆندن از خودش، از پیش خودش.

~ توخوماق از پیش خود بافتن، دروغ بافتن،
سرهم بندی کردن.

~ چیخماق از خود بیخود شدن، خشمگین
شدن، ناراحت شدن.

~ دئین (دین) خودستا، لافزن.

~ دم وورماق از خود تعریف کردن،
خودستائی کردن.

~ دۆزلىتمەك جەل كىردى، از پىش خود ساختى.
 ~ كىچىك (گىتىمەك) بىھوش شىدىن، غىش كىردى.
 ~ اۋزۋىندە در خود شى، نەزىد خود شى، فى نەفسە.
 ~ اولماق حواس پىرت بۇدىن، تىمر كىز حواس نداشتى.
 ~ شى خود ھەمانى، فى نەفسە، بالذات.
 ~ اۋزۋىنكۆل شىدىرەك مال خود كىردى، مال كى شىدى.
 ~ اۋزۋىنۆ خود را.
 ~ آپارماق خود را اداره كىردى، رەفتار و گەفتار خود را درست اداره كىردى.
 ~ الە آلماق بحال عادى بىر گەشتىن، خود را جمع و جور كىردى.
 ~ الە سالماق خود را دست انداختىن، اسباب مضحكە دىگىران شىدىن.
 ~ اۋرنايا آتماق (سالماق) دخالت كىردى، مداخلە كىردى.
 ~ اۋلدۋرەك (۱) خود را كىشتىن، انتحار كىردى.
 ~ (۲) خېلى تىلاش كىردى، جان كىدىن.
 ~ اۋىشەرە قۇشموور خود شى را با آن راه مى زند، تۈجە نەمى كىدى.
 ~ اۋىتىمەك خود ستائى كىردى.
 ~ ايتىرەك خود را گىم كىردى، دستپاچە شىدىن، خجالت كىشىدىن.
 ~ ابدارە خود مختارى، خود گردانى.
 ~ ابدراك خود شناسى، خود آگاهى.
 ~ ايناندىرما خود باورى.
 ~ اينكار ائىتمەك خود را نفى كىردى، شىكەت نفسى كىردى.
 ~ بىر كىتىمەك موقىيەت خود را محكم كىردى، بول و ثروت جمع آورى و پىس انداز كىردى.
 ~ بىگىنەك (بىتىنەك) خود پىسەند بۇدىن، تىكتىر بۇدىن، خود را پىسەندىدىن، بخود مفرور بۇدىن.
 ~ بىلىمەك بىھوش بۇدىن، ھوشيار بۇدىن.
 ~ تانىماق خود را شناختىن، بە سىن بلوغ رىسىدىن.
 ~ تەجىرىدە (ائىتمەك) گوشە گىبرى، انزو اطلبى، منفرد (شىدىن).
 ~ تەمىزە چىنخارماق خود را تىرە كىردى.
 ~ تەنقىدە انتقاد از خود.
 ~ تۈپلەماق خود را جمع و جور كىردى، عزم جزم كىردى.
 ~ تۈخ تۈتماق خود شى را گىرفتىن، بى اعتنائى كىردى.
 ~ چىكىمەك با تفرەن رەفتار كىردى، آرام و سەرد رەفتار كىردى، خود را گىرفتىن.
 ~ چىكىن تەفرەن، خود بىزگ بىن.
 ~ خىستە لىيە ۋورماق (قۇيماق) خود را بە بىمارى زدىن، تەمارىز كىردى، تەظاھر بە بىمارى كىردى.
 ~ دانلاماق تەقىسىر را بىگىردىن خود گىرفتىن، خود را سىرزىنىش كىردى.
 ~ درك ائىتمەك خود را شناختىن.
 ~ درك ائىتمە خود شناسى، خود آگاهى، معرفت النفس.
 ~ دۆزلىتمەك خود را آراستىن، وضع مالى خود را بىتەر كىردى.
 ~ ساخلاماق خوددارى كىردى، خود را نىگاھداشتىن.
 ~ سىئىندىرماق خود را شىكەستىن، تەلىم شىدىن، عىجز نشان دادىن.
 ~ صافا چىنخارتماق خود را تىرە كىردى.
 ~ گۆزلىمەك از خود مواظبت كىردى.
 ~ گۆستىرەك خودى نشان دادىن، تەظاھر كىردى.
 ~ گۆنە ۋىرەك آفتاب گىرفتىن، زىر آفتاب نىشتىن.
 ~ ھەدافە ھەدافە از خود، ھەدافە از نفس.
 ~ ھەشاھدە خود نىگرى.
 ~ نازا قۇيماق ناز كىردى.
 ~ ئىتىرەك بىموقىع بە مقصد رىسىدىن.

~ دۆزلىتمەك جەل كىردى، از پىش خود ساختى.
 ~ كىچىك (گىتىمەك) بىھوش شىدىن، غىش كىردى.
 ~ اۋزۋىندە در خود شى، نەزىد خود شى، فى نەفسە.
 ~ اولماق حواس پىرت بۇدىن، تىمر كىز حواس نداشتى.
 ~ شى خود ھەمانى، فى نەفسە، بالذات.
 ~ اۋزۋىنكۆل شىدىرەك مال خود كىردى، مال كى شىدى.
 ~ اۋزۋىنۆ خود را.
 ~ آپارماق خود را اداره كىردى، رەفتار و گەفتار خود را درست اداره كىردى.
 ~ الە آلماق بحال عادى بىر گەشتىن، خود را جمع و جور كىردى.
 ~ الە سالماق خود را دست انداختىن، اسباب مضحكە دىگىران شىدىن.
 ~ اۋرنايا آتماق (سالماق) دخالت كىردى، مداخلە كىردى.
 ~ اۋلدۋرەك (۱) خود را كىشتىن، انتحار كىردى.
 ~ (۲) خېلى تىلاش كىردى، جان كىدىن.
 ~ اۋىشەرە قۇشموور خود شى را با آن راه مى زند، تۈجە نەمى كىدى.
 ~ اۋىتىمەك خود ستائى كىردى.
 ~ ايتىرەك خود را گىم كىردى، دستپاچە شىدىن، خجالت كىشىدىن.
 ~ ابدارە خود مختارى، خود گردانى.
 ~ ابدراك خود شناسى، خود آگاهى.
 ~ ايناندىرما خود باورى.
 ~ اينكار ائىتمەك خود را نفى كىردى، شىكەت نفسى كىردى.
 ~ بىر كىتىمەك موقىيەت خود را محكم كىردى، بول و ثروت جمع آورى و پىس انداز كىردى.
 ~ بىگىنەك (بىتىنەك) خود پىسەند بۇدىن، تىكتىر بۇدىن، خود را پىسەندىدىن، بخود مفرور بۇدىن.
 ~ بىلىمەك بىھوش بۇدىن، ھوشيار بۇدىن.

نوازنده مردمی طایفه اوغوز. ساز اوزان ها قوپوز بود. در گذشته بجای قوپوز اوزان می گفتند و شاعر و سازنده و نوازنده مردمی را اوزانچی می نامیدند. بعد از قرن ۱۵ میلادی اصطلاح اوزان در آذربایجان و ترکیه به «آشیق» و در آسیای میانه به «باخشی» تغییر نام داد.

اوزانتی { وزانتی } [ا.ا] امتداد، دراز، طول.
اوزاندیرماق [ف.ا] طول دادن، بدارازا کشیدن، کشی دادن. ۲) خواباندن.

اوزاندیرئلماق [ف.م.ا] بدارازا کشیده شدن، کشی داده شدن. ۲) خوابانده شدن.

اوزانماق { وزانماق } [ف.ا] دراز شدن، امتداد یافتن، طولانی شدن. ۲) طول کشیدن، بدارازا کشیدن. ۳) قد کشیدن. ۴) خوابیدن، در بستر دراز کشیدن.

اوزانیش { وزانیش } [ا.ا] امتداد، درازا، طول.
اوزانیشماق [ف.ا] دراز کشیدن، لم دادن.
اوزانیق { وزانیق } باخ: اوزانیش.

~ لی [ظ.ا] دراز شده، در حالیکه (دستها به طرف کسی یا چیزی) دراز شده.

اوزدورتمک { وزدورتماک } [ف.س.ا] به شنا واداشتن. ۲) بوسیله کسی بریدن و جدا کردن.

اوزدورتمک { وزدورماک } [ف.ا] شناور ساختن. ۲) بوسیله کسی کندن، جدا ساختن.

اوزره { وزرا } [قوشما.ا] طبق، مطابق، روی، ضمن. ۲) درباره، در موضوع، در شرایط، بمنظور، از نقطه نظر. ۳) در آستانه.

اوزک { وزاک } [ا.ا] چشمه، منشأ. ۲) هسته، مغز، جوهر. ۳) ریشه، مغز ریشه. ۴) اساس، محور، پایه. ۵) غده چرکی دمل.

~ سیز [ص.ا] بی منشأ، بی ریشه، بی اساس، بی بنیان، بی پایه.

~ لمک [ف.ا] چرک کردن دمل.

~ لی [ص.ا] دارای منشأ، ریشه دار، با اساس،

~ گشمک دور رفتن.

~ گرمک کنار گشتن، اجتناب کردن.

~ گورن [ص.ا] دوربین، عاقبت اندیش، آینده نگر.

~ گورنلیک [ا.ا] دوربینی، دوراندیشی، آینده نگر.

~ گوروجو [ص.ا] (چشم) دوربین. ۲) دوراندیش، آینده نگر.

~ گوروجولوک [ا.ا] دوربینی (چشم). ۲) دوراندیشی، آینده نگر.

~ لارا بدور دست ها، در دورها.

~ لاردا در دور دست، در دورها.

~ لاشدیرماق [ف.ا] دور کردن، فاصله انداختن. ۲) برکنار کردن، جدا کردن. ۳) راندن، از میدان بدر کردن. ۴) بتأخیر انداختن.

~ لاشدیرئلماق [ف.م.ا] بوسیله کسی دور شدن، برکنار شدن، جدا شدن، رانده شدن.

~ لاشماق [ف.ا] دور شدن. ۲) جدا شدن، کنار کشیدن، کناره گیری کردن، فاصله گرفتن.

~ لیق [ا.ا] دوری، فاصله، بعد، کناره گیری، جای دور.

~ لیق اولچن [ا.ا] مسافت یاب، فاصله سنج.

~ ووران [ص.ا] دور زن.

اوزاغا بوراخماق بتأخیر انداختن.

اوزاغا دوشمک دور افتادن، جدا افتادن.

اوزاغا گشمک دور (تر) رفتن، ارتقاء یافتن.

اوزاغی حذاکتر، باخ: اوزاق باشی.

اوزاغی گورمک آینده نگر بودن، به آینده اندیشیدن.

بوابشی چوخ اوزاق گورورم اینکارا بعید می دانم (شدنی نیست).

گوزدن اوزاق قوئماق از نظر دور نداشتن، تحت نظر داشتن.

اوزان [ا.ا] اوزان، خنیاگر، شاعر و آوازه خوان و

- بايه دار. (۲) دمل داراي غده چركي.
 اۆزگج { ۆزگاج } (۱.۱) شناور، آلت شناور،
 باله شنا. (۲) نخته شنا.
 ~ لي [ص.] داراي آلت شنا، داراي باله شنا.
 اۆزگۆ { ۆزگۆ } (۱.۱) شنا. (۲) عجز، ناتواني.
 ~ چۆ [ا.] شناگر، غواص.
 ~ چۆ بالتارئي لباس شنا، لباس غواصي.
 ~ چۆلۆك [ا.] شناگري، فن شنا، غواصي.
 ~ چۆلۆك يارئش لارئ مسابقات شنا.
 اۆزگۆن { ۆزگۆن } [ص.۱] شناور، معلق در
 آب. (۲) بيحال، مست، ناتوان، فرسوده، عاجز.
 ~ لشمك [ف.] فرسوده شدن، بي حال شدن،
 مست شدن.
 ~ لۆك [ا.] شناوري. (۲) بيحالي، سستی،
 ضعف، ناتواني، فرسودگي.
 اۆزگه { ۆزگا } [ص.۱] بيگانه، غريبه، اجنبي.
 (۲) ديگري، ساير، غير. (۳) غريب، عجيب.
 ~ ايبي له قويو دوشمه با طناب غيره چاه
 نرو، باميد ديگري نباش.
 ~ لشمك [ف.] بيگانه شدن.
 ~ ليك [ا.] بيگانگي.
 اۆزگه به قويو قازان اۆزۆ دۆشر چه مكن كه
 خود افتي.
 ايچيم اۆزۆمۆ ياندئئرئر چۆلۆم اۆزگه نى
 درونم خودم را مى سوزاند و بيرونم ديگران را.
 بيرون نقش و نگار، از درون ناله و زار.
 اۆزل { ۆزال } [ص. تر.] شخصي، خصوصي،
 مخصوص.
 ~ ليك [ا.] اختصاص، خصوصيت، صفت
 اختصاصي.
 اۆزلمك { ۆزلاماك } [ف.] در آرزو و حسرت
 چيزي بودن، در آرزوي ديدار و ملاقات ديگري
 بودن.
 اۆزلى { ۆزلى } [ص.] چسبناك، چسب دار،
 چسبو، غليظ، اندكي غليظ.
 ~ لۆك [ا.] چسبناكي، چسبندگي، غلظت.
 اۆزلىك { ۆزلىك } [ا.] ماهيت، ذات، ذاتي.
 اۆزىمك { ۆزماك } [ف.۱] شنا كردن، شناور
 بودن، غوطه خوردن، غوطه وريودن. (۲) در آب
 ياهوا معلق بودن يا حركت كردن. (۳) كشيدن و
 باره كردن، كشيدن و كندن، قطع كردن، جدا
 كردن، بريدن، باره كردن. (۴) فرسوده كردن،
 فرسودن، كهنة كردن. (۵) از توان انداختن، خسته
 كردن، ضعيف كردن، درمانده كردن. (۶) نصفيه
 حساب كردن.
 ال اۆزىمك دست كشيدن، نااميد شدن، مأبوس
 شدن.
 الينى اۆزىمك (۱) دست كسي را کوتاه كردن،
 مأبوس كردن، نااميد كردن. (۲) دست كشيدن،
 مأبوس شدن.
 اۆره ئسى اۆزۆلدۆ دلش ريخت، بگه
 خورد، شوكه شد.
 جانئيشنى اۆزىمك جان كسي را بلب آوردن،
 آزار دادن.
 اۆزمه { ۆزما } [ف. ۱ / ا.] شنا، شناوري.
 اۆزن { ۆزان } [ص.] شناگر، شناور.
 ~ كۆرپۆ پل شناور.
 اۆزنگي { ۆزانگي } [ا.] ركاب، مهميز.
 ~ قورچوسو كسي كه ركاب ارا نگهدارد نا
 سوار براحتي سوار اسب شود.
 ~ لمك [ف.] ركاب زدن، مهميز زدن.
 اۆزۆجۆ { ۆزۆجۆ } [ص.۱] شناور، شناگر. (۲)
 خسته كنده، عاجز كنده.
 قلب اۆزۆجۆ دلهره آور.
 اۆزۆشمك { ۆزۆشماك } [ف. قار. ۱]
 دسته جمعي شنا كردن. مسابقه شنا دادن. (۲) از
 يكي جدا شدن و قهر كردن، قطع رابطه كردن.
 اۆزۆك { ۆزۆك } باخ: اۆزگۆن، خسته، نزار.
 اۆزۆك { ۆزۆك } [ا.] انگشتر، حلقه، خانم.
 ~ آپارماق (گتيرمك) مراسم نامزدى و

حلقە نامزدى بدست كردن.

اۋزۇك - اۋزۇك [۱]. نوعى بازى و سرگرمى
دسته جمعى با انگشتر. «اۋزۇك گېزلىدى»
هم گویند.

~ بارهاغى انگشت نشان.

~ تاخماق انگشتر به انگشت كردن.

~ قاشى [۱]. انگين انگشتر.

نیشان اۋزۇنۇ حلقە نامزدى.

اۋزۇل { ۋزۇل } [۱]. اساس، پايه، بيان، پى، سنگ
بنا.

~ لو [ص]. پايه دار، اساسى.

اۋزۇلمك { ۋزۇلماك } [ف. م. ۱]. كشيده
شدن و پاره شدن، كنده شدن، قطع شدن،
جدا شدن، بریده شدن، پاره شدن، گسستن،
گسيختن. ۲. فرسوده شدن، كهنه شدن. ۳. از
خستگى از پا درآمدن، ضعيف شدن، ناتوان
شدن، عاجز شدن، درمانده شدن. ۴. لاغر شدن،
پس افتادن بیمار و غيره.

الى اۋزۇلدۇ ناميتد شد، عاجز شد، ناتوان شد،
درمانده شد، دستش از امرى بريده شد.

اۋزۇلمۇش { ۋزۇلمۇش } [ف. ص. / ص. ۱].
نزار، ناتوان، تكيده. ۲. كنده شده. ۳. فرسوده.

اۋزۇلۇش { ۋزۇلۇش } [۱]. نزارى، ناتوانى،
تكيده گى. ۲. جدائى، تاركه، قطع رابطه.

اۋزۇلۇشمك { ۋزۇلۇشماك } [ف. فار. ۱].
قطع رابطه كردن از همدىگر، بريدن از هم،
جدا شدن از هم. ۲. تسويه حساب كردن.

اۋزۇم { ۋزۇم } [۱]. انگور.

~ چو [۱]. موكار.

~ چولۇك [۱]. موكارى.

~ لوك [۱]. تاكستان، باغ انگور.

اۋزۇملۇك { ۋزۇملۇك } (اۋزۇملۇگۇ)
[۱]. گسيختگى، گسست پذيرى، ضعف،

سنى. ۲. باغ انگور، تاكستان.

اوزون { وزون } [ص. ۱]. دراز، طويل، بلند. ۲.

طولانى. ۳. ممتد.

~ آغاچ چوب بلند، درخت بلند.

~ اتك دامن بلند، دامن دراز.

~ - اوزادى [ص. / ظ.]. بر طول و تفصيل، با

شرح و بسط، طويل، گسترده.

~ ايش كار طولانى، مسئله پيچيده و مشكل.

~ باشى [ظ.]. حذاكثر.

~ بورون [۱]. ۱. ماهى خاويار، اوزون بورون،

سگ ماهى، تاس ماهى. ۲. يىنى دراز.

~ بوغاز (لى) [ص.]. گردن دراز.

~ بوغاز چكمه چكمه ساق بلند.

~ بوى [ص.]. دراز قد، بلند قامت.

~ بوئلو [ص.]. داراي قد دراز، بلند قامت.

~ بيرسى قويدو صدای ممتدى بلند شد.

~ تهر باخ: ~ سوؤ.

~ جا [ص.]. خيلى دراز.

~ جايداق [ص.]. دراز و باريك.

~ چكر طول و تفصيل دارد.

~ چكمك طولانى شدن، بدرازا كشيده، طول
كشيده.

~ چو [۱]. بر حرف، برگو، وراج.

~ چولوق [۱]. بر حرفى، برگوئى، وراجى.

~ چولوق ائتمك بى حرفى كردن، وراجى
كردن.

~ دانيشان [ص.]. لافزن، بر حرف، زياده گو.

~ دانيشيق [ص.]. مذاكره طولانى، گفتگو
طولانى.

~ دره باخ: اوزون دره.

~ ديمديك [ص.]. نوک دراز، منقار دراز.

~ ساج [ص.]. گيسوى بلند.

~ ساجلى [ص.]. گيسو بلند.

~ سوزمك طول كشيده، بدرازا كشيده،
طولانى شدن.

~ سوزن [ص.]. طولانى، اطاله.

~ سوزون قيساسى خلاصه كلام، خلاصه.

- ~ سوؤ [ص.] دراز، دراز و باریک، کشیده.
 ~ سوؤ صیفت صورت دراز و کشیده
 ~ عؤمؤر (لؤ) (۱) عمر طولانی. (۲) پردوام.
 ~ عؤمؤرلؤک [ا.] دیرسالی، سالمندی، طول عمر.
 ~ قولاق [ا./ص.] (۱) دراز گوش، خیر، الاغ. (۲) گوش دراز.
 ~ قونج چکمه چکمه ساق بلند.
 ~ گئتمک دور رفتن، پرت افتادن.
 ~ لاتماق [ف.] دراز کردن، طولانی کردن، بدرازا کشاندن.
 ~ لاشدیрмаق [ف.] درازتر کردن، طولانی تر کردن، طول دادن.
 ~ لاشماق [ف.] دراز شدن، طولانی شدن، قذ کشیدن.
 ~ لوق [ا.] درازی، طول، درازا.
 ~ لوق دائیره سی طول جغرافیائی.
 ~ مدت { موددات } مدت طولانی.
 ~ مدتلی [ص.] طویل المدت.
 اوزونو (۱) طول چیزی (در مقابل عرض (۲). در امتداد، در طول چیزی.
 اوزونونا [ظ.] بدرازا، از طول.
 اوزونونا توللانما پرش طولی.
 الی اوزون [ص./ا.] (۱) متجاوز، دله دزد. (۲) کسی که دستش را برای سائلی دراز می کند، سائل.
 ابل اوزونو در طول سال.
 دیلی اوزون [ص.] زبان دراز، فضول، جسور.
 قیش اوزونو در طول زمستان.
 اؤزون { وؤن } [ا.] ماده چسناک گندم.
 اؤزؤنتؤ { وؤنتؤ } [ا.] (۱) درد جانکاه، عذاب روحی، غم. (۲) ضعف، مستی، ناتوانی.
 ~ لؤ [ص.] عذاب آور، جانکاه، خسته کننده، خرد کننده.
 اوزون دره [ا.] نام آهنگ رقص آذربایجانی.
- اوزونؤک { وؤنؤک } باخ: اوزگون.
 اوزه رریک { وؤارریک } [ا.] اسپند، اسفند.
 اوزه رریک سن هاواسان ای اسپند، نودودی.
 هامئی درده داواسان برای هردردی دوائی.
 بالاما گؤز وؤرانئین کسی را که به بجهام چشم زخم زده.
 گؤزلرئینی اوؤاسان چشم هایش را بوج بکن.
 اوزه رلیک { وؤارلیک } باخ: اوزه رریک.
 اوزه ری { وؤاری } [ظ.] رو، سطح، فوق، در، به، از، باخ: اوست.
 اوزه رینده درروی، در فوق، دربارۀ، راجع به، دریاب، باخ: اوستونده.
 اوزه رینه در روی، باخ: اوستونه.
 اوزه رینه گؤتورمک بعهده گرفتن، متمهده شدن.
 اوزه رینه گؤتوردؤ بعهده خود گرفت.
 اوزه ئین { وؤائیان } [ص.] شناگر، شناور، بسیار شنا کننده.
 اؤس { وؤس } مخفف اوست.
 اوس { وؤس } [ا.] (۱) عقل، هوش، درایت. (۲) ادب، تربیت.
 ~ لو [ص.] (۱) عاقل، هوشمند. (۲) باادب، باتربیت.
 ~ لوق [ا.] عاقلی، هوشمندی.
 اوسانج [ا.] بیزاری.
 اوساندیرماق [ف.] بیزار کردن، خسته کردن، ذله کردن، دلزده کردن، به تنگ آوردن.
 اوساندیرجئی [ص.] بیزار کننده، ذله کننده، طاقت فرسا.
 اوسانماز [ص.] خستگی ناپذیر، نستوه.
 ~ لئق [ا.] خستگی ناپذیری.
 اوسانماق { وؤانماق } [ف.] به تنگ آمدن، بیزار شدن، دلزده شدن، خسته شدن، باخ: بئزیمک.
 اؤست { وؤست } (اؤسته، اؤستؤ) [ص./

شانه‌اش برداشته شدن.
 ~ بیر داش! برای همیشه فراموش کردن، از
 خاطر زدودن.
 ~ سواچمک از هضم رابع گذراندن (قرض
 گرفتن، خوردن و پس ندادن).
 ~ کشچمک (۱) از روی چیزی گذشتن (۲)
 صرف نظر کردن، زیر سبیلی رد کردن (۲) سپری
 شدن مدت زمانی.
 اوستونده [ظ./ قوشما. ۱] در روی، دریالای،
 در فوق (۲) درباره، راجع به (۳) بخاطر،
 بمناسبت، بعلت.
 ~ ایشلمک روی چیزی کار کردن، درباره
 موضوعی کار کردن.
 ~ دورماق (۱) روی چیزی ایستادن (۲)
 استوار ماندن، اصرار ورزیدن، پافشاری کردن
 روی عقیده و نظریه خود (۳) انگشت روی کسی یا
 چیزی نهادن.
 ~ زاغ-زاغ اسمک بیش از حد دوست داشتن.
 ~ شرط باغلاماق روی چیزی شرط بستن.
 ~ قالماق باغ: دورماق.
 (سؤزونون) اوستونده قالماق روی قول
 خود باقی ماندن، بعهده خود وفا کردن.
 اوستونده کی [ظ.] تحت مسئولیت، بعهده،
 تحت اختیار.
 اوستونو آچماق پرده برداری کردن، روی
 چیزی را باز کردن، افشاء کردن، برملاء کردن.
 ~ آلماق (۱) بالای سر چیزی یا کسی ایستادن.
 (۲) کسی را تعقیب و دستگیر کردن (۳) بالای سر
 کسی حاضر شدن، نزد کسی حضور یافتن.
 ~ باتیرماق لباس خود را کثیف کردن، غایط
 کردن (بچه).
 ~ باسدیرماق (پرده لمک، مالالاماق)
 پرده پوشی کردن (مطلبی).
 ~ وورماق فاش کردن.
 ~ وورماق صحبت (از موضوع معین) را

ظ. ۱] روی (۲) سطح، رویه، رو (۳) بالا، مافوق.
 (۴) فراز، زیر (۴) فوق، قسمت فوقانی (۵) توان،
 قوه (ریاضیات) (۶) کنار، حاشیه (راه) (۷)
 باخ: اوزهری.
 ~ - اوسته [ظ.] رویهم، در مجموع.
 ~ - باش [ا.] (۱) لباس (۲) سرو وضع، ریخت.
 ~ - باشینی باتیرماق لباس را کثیف کردن.
 ~ - باشینی دوژلتمک لباس (سرو وضع)
 خود را درست کردن.
 ~ دوذاق لب بالائی، لب فوقانی.
 ~ ده در رو، در بالا، در فوق.
 ~ قات طبقه بالا، لایه فوقانی.
 ~ قوروم [ا.] روبنا.
 ~ لوک [ا.] رویه (کفش) (۲) روانداز،
 رویه (۳) فراز، بالا.
 اوستو آچیق [ص.] [رو باز، پوست کنده، عریان،
 فاش].
 ~ آچیلماق فاش شدن، علنی شدن،
 آشکار شدن، معلوم شدن.
 ~ اورتولو [ص.] (۱) سربوشیده، مسقف.
 (۲) پوشیده، پنهان، مستتر (۳) کنایه آمیز،
 غیر صریح، راز گونه.
 ~ باشی توكولمک ظاهر تکبیده و زولیده
 داشتن، لباس پاره و پوره داشتن.
 ~ تمیز [ص.] [بالباس تمیز، ظاهر آراسته].
 ~ بوخدور رودست ندارد، همتا ندارد، بی مثل
 و نظیر است، بالاتر (بهر) از این وجود ندارد.
 اوستون (۱) باخ: اوستون (۲) روی چیزی ...
 ~ وورماق افشاء کردن، علنی کردن.
 اوستوندن [ظ.] (۱) از روی، از بالای (۲) بخاطر،
 برای، بدلیل.
 ~ آتماق (۱) از روی کسی یا چیزی پرت کردن.
 (۲) از خود دفع کردن، از خود راندن، از عهده
 خود انداختن.
 ~ آغیر بؤک گؤتورولمک بار سنگینی از

بمیان نیاوردن، باز گونکردن، مخفی نگهداشتن.
 اوستونه (۱) به روی، بالای (۲) به عنوان، بنام (۳)
 به عهده.
 ~ آتماق (۱) چیزی را بر روی چیزی انداختن. (۲)
 بمعده دیگری محول کردن. (۳) گردن دیگری
 گذاشتن، دیگری را مسئول و متهم قلمداد کردن.
 ~ آچیئماق بکسی پر خاش کردن.
 ~ آدقوئماق متهم کردن، تهمت زدن.
 ~ آرتیرماق باخ: ~ قوئماق.
 ~ آلماق (اؤز اوستونه آلماق) بمعده
 خود گرفتن، بگردن گرفتن، تعهد کردن.
 ~ آباقلائماق (آباق آلماق) بسوی کسی
 هجوم بردن، بروی حمله کردن.
 ~ ائولنمک زن دیگری گرفتن.
 ~ ال قالدیرماق روی کسی دست بلند کردن،
 جسارت ورزیدن، زدن.
 ~ پرده چکمک پرده پوشی کردن، روی چیزی
 پرده کشیدن، چیزی را پوشاندن، رازی را زیر
 پرده پنهان کردن.
 ~ تپینمک باخ: ککه لنمک.
 ~ تۆز قونماز [ص]. پاک و بی آلابش، کسی که
 گرد گناه برداشتن نه نشیند.
 ~ چیئخماق (۱) غافلگیر کردن، شاهد عینی
 بودن، ناگهان در صحنه حادثه حضور یافتن. (۲)
 روی چیزی بالا رفتن.
 ~ خوروزلائماق ادای مردها را در آوردن، شاخ
 و شانه کشیدن.
 ~ دوشمک (۱) با تمام نیرو و علاقه کاری را
 انجام دادن، پیگیرانه کوشیدن. (۲) بکسی حمله
 کردن، کسی را زیر کتک گرفتن.
 ~ سؤیوق سواله مک (تۆکمک) رویش
 آب خنک ریختن، خشم کسی را فرو نشانندن،
 تسکین دادن.
 ~ فیت لمک بر علیه کسی تحریک کردن.
 ~ قوئماق (۱) اضافه کردن، بار کردن. (۲)

غلز کردن، اغراق گفتن. (۳) علاوه گذاشتن.
 ~ ککه لنمک برای کسی شاخ و شانه کشیدن.
 ~ گللمک (۱) اضافه شدن. (۲) سر بزنگاه رسیدن.
 ~ یورؤمک بسوی کسی تاختن، بسوی کسی
 هجوم بردن.
 ~ یئخماق باخ: ~ آتماق.
 اوسته (۱) بالا، بر روی، در روی. (۲) اضافه،
 بتوان (ریاضی).
 ~ گل باخ: ~ گل.
 ~ گلله باخ: ~ گلله.
 ~ لمک [ف. ۱] روی دست کسی بلند شدن.
 (۲) افزودن، زیاد کردن، اضافه کردن. (۳) برتری
 جستن، فایق آمدن، تسلط یافتن، تحت تأثیر
 قرار دادن.
 ~ لیک [ا. ۱] / ظ. علاوه بر، اضافه بر، افزون بر،
 با اضافه، سرک.
 ~ لیک وئرمک علاوه بر چیزی دادن، سرک
 دادن، در معاوضه چیزی اضافه تر دادن.
 آخشام اوستو [ظ. موقع شب، سرشب.
 آدئ اوستونده عنوانش روی خودش است، نام
 معرف ماهیت است.
 ایکی اوچ اوستونده سه بتوان دو، دو نمای
 پایه سه است.
 باش اوسته بچشم! روی سرم! اطاعت می شود!
 بیرایل بونون اوستوندن کئچدی یکسال از
 این زمان گذشت.
 تیکان اوستونده ئیم (گوئی) بر روی خار
 نشسته ام، ناراحتم.
 نه اوسته (اوستونده)؟ بچه سبب، بچه علت،
 چرا؟
 هرکس ایسته سه آروادئنی بؤشایا
 اوستونه بیر آدقویار هرکس بخواهد
 همسرش را طلاق بدهد عنوانی رویش می گذارد.
 یئرن اوستو روی زمین.
 اوستا [ا. ۱] استاد، هنرمند، ماهر.

اۆسكۆك { ۆسكۆك } [ا.] انگستانه.
 اۆسكۆك اۆتو { ۆسكۆك ۆتو } [ا.] گياه
 خودرو و چند ساله كه در كوهستان و جنگل
 می روید و دارای گلهاى بشکل انگستانه است.
 اۆسكۆ { ۆسكۆ } باخ: اۆسكۆك.
 اۆسكۆرتمك { ۆسكۆرتماك } [ف. س.]
 باعث سرفه شدن، به سرفه واداشتن.
 اۆسكۆرتۆ { ۆسكۆرتۆ } باخ: اۆسكۆرك.
 اۆسكۆرك { ۆسكۆراك } [ا.] سرفه، سلفه.
 ~ لی [ص.] نوأم با سرفه.
 گۆی اۆسكۆرك [ا.] سیاه سرفه.
 اۆسكۆرمك { ۆسكۆرماك } [ف.] سرفه كردن.
 اۆسكۆرمه { ۆسكۆرما } [ف. ا. / ا.] سرفه.
 اۆسكۆرۆشمك { ۆسكۆرۆشماك } [ف.]
 قار. [با همدیگر و پشت سرهم سرفه كردن.
 اۆسكۆرۆك { ۆسكۆرۆك } [ا.] سرفه.
 اوشاق [ا.] اوشاق، بچه، طفل، خردسال، كودك.
 (۲) غلام بچه.
 ~ اتوی [ا.] كودكستان، مهد كودك،
 پرورشگاه، یتیم خانه.
 ~ اوخشاماسی باخ: ~ اوخشاماسی.
 ~ ایفلیجی فلج كودكان.
 ~ باغچاسی [ا.] مهد كودك.
 ~ جاسینا [ظ.] بچگانه، كودكانه.
 ~ جانلی [ص. ا. / ا.] کسی كه بیش از حد
 بچه های خود را دوست دارد.
 ~ جانلی لئیق [ا.] فرزند دوستی.
 ~ جیغاز [ص.] طفلی، طفلک (خطاب
 نوازش آمیز).
 ~ جیق [ا.] بچه كوچك.
 ~ سالدیرما (سالما) [ف. ا.] سقط جنین،
 بچه انداختن.
 ~ سئوه ن [ص.] بچه دوست، دوستدار بچه ها.
 ~ سیئر [ص.] بی بچه، بی فرزند، بدون اولاد.
 ~ سیئرلیق [ا.] بی فرزندی.

~ اولماق استاد شدن، از شاگردی بمقام استادى
 رسیدن.
 ~ باشی [ا.] استاد كار، استاد ماهر.
 ~ ترینمك ماهرانه عمل كردن، زیر كانه رفتار
 كردن.
 ~ جاسینا [ظ.] به استادى، بامهارت، ماهرانه.
 ~ خانا [ا.] كارخانه، كارگاه.
 ~ لاشماق [ف.] ماهر شدن، مهارت یافتن، تجربه
 یافتن.
 ~ لاشماق [ف.] ماهر شدن، استاد كار شدن.
 ~ لئیق [ا.] استادى، مهارت، هنرمندى.
 ~ لئیق لا [ظ.] ماهرانه، بامهارت، بااستادى.
 ~ یانا [ظ.] استادانه ماهرانه.
 اوستاد [ا. ف. ا.] استاد، معلم، مربى.
 اۆستۆن { ۆستۆن } [ص. ا. / ا.] برتر، بالاتر، عالیتر.
 (۲) مقدم، ممتاز. (۳) تسلط، مستولى.
 ~ توتماق ترجیح دادن، برتر انگاشتن، ارزش
 بالائى قائل بودن.
 ~ گلمك فائق آمدن، غلبه كردن، تسلط یافتن،
 مستولى شدن، برنده شدن.
 ~ لۆك [ا. ا.] برترى، ییالاترى. (۲) تقدّم،
 رجحان، امتیاز. (۳) تسلط، استیلا، غلبه.
 ~ لۆك وئرمك ترجیح دادن، برترى دادن.
 ~ لۆك وئربجی حق تقدّم (در رانندگی).
 اۆسته گل { ۆستاگال } [ا.] علامت جمع، بعلاوه
 (+) (حساب).
 بش اۆسته گل اۆچ، سككیزه برابر دیر.
 پنج بعلاوه سه می شود هشت.
 اۆسته گلمك { ۆستاگالماك } [ف.] جمع
 كردن.
 اۆسته گلمه { ۆستاگالما } [ا.] جمع
 (حساب).
 اۆسدوراق [ا.] باد شكم، گوز.
 اۆسدورماق [ف.] باد در دادن، گوزیدن.
 اوسدوفجا [ظ.] خفیف، آرام.

چندش شدن.
 اوصاف { ئۇسآف، ۋۇسآف } [ا.ع.] اوصاف،
 تعريفها، چگونگیها.
 اوغراتماق { وغراتماق } [ف.] سوق دادن، روبرو
 کردن، در معرض... قرار دادن، دچار کردن.
 اوغراش { وغراش، ۋغراش } [ا.ص.]
 جاکش، پاندا، قواد.
 اوغراشماق [ف. قار.] (۱) مواجهه شدن، رودرو
 شدن. (۲) مدت طولانی با یک امری مشغول شدن
 و درباره آن چیز تلاش کردن. (۳) سفر کردن،
 گردش کردن.
 اوغراماق { وغراماق } [ف.] مواجهه شدن، سوق
 داده شدن، رودرو شدن، متمایل شدن، جهت
 داده شدن، دچار شدن، بسوی هدفی رفتن.
 اوغرو { وغرو } (وغورلوق) [ا.] دزد، سارق.
 ~ ائله بیلر هامی اوغرو دور دزد همه را دزد
 می داند. کافر همه را به کیش خود پندارد.
 ~ - ایتری دله دزد.
 ~ باشی [ا.] سر دستۀ دزدها.
 اوغرون [ظ. / ص.] دزد کی، زیر زیر کی، بواشکی،
 پنهانی، مخفیانه.
 اوغرون - اوغرون باخماق دزد کی نگاه
 کردن.
 ~ جا [ظ.] مخفیانه، دزد کی.
 اوغروندا [قوشما.] در راه، بخاطر، برای.
 وطن اوغروندا در راه وطن، برای وطن.
 اوغلاق^۱ [ا.] نوزاد بز، بزغاله، باخ: چپیش.
 ~ قیران [ا.] باد سرد پائیزی که ناگهانی می وزد
 و چهارپایان را تلف می کند. «دانا قیران» هم
 می گویند.
 اوغلاق^۲ [ا.] برج جُدی، دی، برج فلکی در نیم کره
 جنوبی.
 اوغلان [ا. ۱] (پسر، پسر بچه. ۲) داماد.
 ~ ائوی خانه داماد، خویشان داماد.
 ~ جیغاز [ا.] پسرک (برای نوازش).

~ لاشماق [ف.] ادای بچه ها را در آوردن.
 ~ لانماق باخ: ~ لاشماق.
 ~ لی [ص.] بچه دار، دارای فرزند، صاحب اولاد.
 ~ لیق [ا. ۱] (بجگی، طفولیت، ایام کودکی. ۲)
 رحم، زهدان، بچه دان.
 ~ لیق بۇروسو مجرای رحم.
 اوشاغا ابش دی، دالینجا گئت به بچه کار
 بفرما و دنبالش راه بیفت.
 اوشاق اوخشاماسی لائی، شعرو آهنگ برای
 نوازش کودک.
 نمونه:
 ابکی دیشی وار قاباقدا دودندان پیشین
 دارد.
 چورک قوئماز طاباقدا نان در سفره باقی
 نمی گذارد.
 ابکی دیشی دورد اولاندا هنگامی که دو
 دندان چهار تا گردد.
 جانیمیژا قورد اولاندا آنوقت گرگ جان ما
 خواهد بود.
 اوشتومک { وشتوماک } [ف.] از سرما لرزیدن،
 تب ولرز کردن، لرز کردن.
 اوشتومه { وشتوما } [ف. / ا. ۱] لرز، لرزش، تب
 ولرز.
 اوشتودوجو { وشتودوجو } [ص.] سرمازا، سرد،
 سرد کننده.
 اوشتورگلنمک { وشتورگلانماک } [ف.] باخ:
 اوشتورمک.
 اوشتورمک { وشتورماک } [ف.] گرد هم جمع
 کردن، حمله هم آهنگی را سبب شدن.
 اوشتومک { وشتوماک } [ف.] احساس سرما
 کردن، یخ کردن، از سرما لرزیدن، چائیدن.
 اوشتودومها اوشتودوم - داغدان آکما
 داشیدیم (آواز بچه ها) سردم شد ولرزیدم - از
 کوه سبب حمل کردم (آوردیم).
 اوشتونمک (وشتونماک) [ف.] ترسیدن،

~ جیق [۱.] بسر بجه.

~ لئق [۱.] بسر بودن، ذکور قبل از ازدواج.

اوغلو باخ: اوغول.

اوغور {وغور} [۱.] اوغور، خیر، برکت،

سعادت. ۲. یمن، شگون، خوش یمن، خوشقدم.

۳. موفقیت، خوشبختی. ۴. طالع، اقبال، بخت.

~ سوز [ص. ۱.] شوم، بدیمن. ۲. بدفرجام،

نامیمون، نامبارک. ۳. ناموفق، ناکام.

~ سوزلوق [۱.] شومی، بدیمنی. ۲. عدم -

موفقیت، ناکامی. ۳. بدفرجامی، نامبارکی.

~ لاماق [ف.] مناسبت کردن، بکسی اوغور

بخیر گفتن.

~ لو [ص. ۱.] پر برکت، با سعادت. ۲. خوش -

یمن، خوشقدم. ۳. موفق، کامیاب.

~ لوآنو خانه خوش یمن.

~ لواولسون (اوغورلار اولسون) اوغور

پیش! هر چه پیش آید خوش آید.

اوغورو آجیق سفر بخیر! عاقبت بخیر! اوغور

بخیر.

اوغورساق [۱.] گاوی که پس از مرگ گوساله اش

شیر بدهد.

اوغورلاتدیرماق [ف. س.] باخ: اوغورلاتماق.

اوغورلاتماق [ف. س.] در معرض دزد گذاشتن

مال، سرقت دادن، بوسیله دیگری سبب دزدی

چیزی شدن، بوسیله دیگری سرقت بردن.

اوغورلما [ف. ۱.] دزدی، سرقت.

اوغورلاماق [ف.] دزدی کردن، سرقت کردن،

ربودن، دزدیدن.

اوغورلانماق [ف. م.] دزدیده شدن، سرقت

رفتن، ربوده شدن.

اوغورلوق [۱.] دزدی، سرقت، دستبرد. ۲.

اختلاس. ۳. مال دزدیده شده.

~ ائتمک دزدی کردن، مرتکب دزدی شدن.

~ جا [ظ.] دزدانه، دزدکی، پنهانی.

~ هالین برکتی اولماز مال دزدی بی برکت

است.

اوغوز (لار) [۱.] در آغار اورخون - ینی سئی از

مجتمع طوایف ترک زبان بنام «اوغوز» یاد شده.

محمود کاشغری اوغوزها را عبارت از ۲۲ و

رشیدالدین ۲۴ طایفه و از نسل اوغوزخان

می دانند. طوایف اوغوز بدو گروه بنام «بوزوق» و

«اوچوک» تقسیم می شدند. در اوایل قرن هفتم

میلادی اتحاد طایفه ای «توکوز اوغوز» (دوقوز

اوغوز) پدید آمد؛ احتمالاً در این اتحاد به

اوغوزها تفوق داشتند. در قرن نهم در اثر فشار

قرقیزها به اراضی سینتریان و قانسو کوچ کردند.

در اینجا عنوان «توکوز اوغوز» به اوغوز تغییر

یافت. در اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم

گروه های عمده اوغوز از سرزمین وسیعی در

اطراف سیحون و جیحون از طرف شمال ولگنا تا

دون، از سوی غرب تا دریای خزر زندگی

می کردند. در قرن دهم در این سرزمین دولت

اوغوزها ایجاد شد. مرکز این دولت «بشگی

کنت» بود. اوغوزها که در مسیر راه بین اراضی

خزرها - بلغارها و دول اسلامی سکونت داشتند

در تجارت با این دول نقش فعالی داشتند. اوغوزها

که در ابتدا دارای معتقدات شمنی بودند در قرن

دهم بطور دسته جمعی دین اسلام را پذیرفتند. در

اوایل قرن یازدهم گروهی از اوغوزها تحت

فرماندهی سلجوقی ها از جانب خراسان در

کشورهای خاور میانه (ایران، عراق، آذربایجان و

آناتولی) و گروهی دیگر از طرف دریاچه آرال و

شمال دریای خزر در اروپای شرقی پخش شدند.

طوایف اوغوز که در سالهای ۳۰-۴۰ قرن یازدهم

به آذربایجان آمدند با طوایف محلی آمیزش

یافتند.

اوغوز دلیل لری زبانهای آذربایجانی، ترکی

ترکیه، ترکمنی و قاقازو گروه زبانهای ترکی

اوغوز را تشکیل می دهند. در شکل گیری

زبانهای طوایف اوغوز بصورت یک گروه مستقل

می شود. روایات مختلف «اوغوزنامه» در «دیوان لغات الترک» کاشغری و «جامع التواریخ» رشیدالدین و کنز الدرد و جمیع الغرر «دواوینی» (قرن ۱۵) «شجره تراکمه» و «شجره ترک» ابوالغازی و غیره انعکاس یافته است.

داستانهای کتاب «ده ده قورقود» و ترانه های «اوزان» ها در باره قهرمانی های اوغوزها نیز مربوط به «اوغوزنامه» است.

اوغول (اوغلو) [۱.۱] پسر، فرزند ذکور. ۲) خطاب محبت آمیز اشخاص مسن به پسر ها. ۳) مرد، جوانمرد، دلاور.

اوغلو اولماق صاحب پسر شدن.

اوغول جاق پسر بچه.

~ سوز [ص.] بی پسر، فاقد اولاد ذکور.

~ لوق [۱.۱] فرزند خوانده، پسر خوانده. ۲) ناپسری. ۳) وظیفه و حقوق فرزندی.

~ لوغا گؤتورمک به پسر خواندگی قبول کردن.

کؤپک اوغلو کؤپک پدر سگ، توله سگ. (فحش.)

اوغولتو [۱.۱] هوهو، صدای شیون و فریاد، آژیر.

~ لو [ص.] پرسرو صدا، صدای ممتد، آژیر.

اوغولداماق [ف.۱] آژیر کشیدن، بوق زدن،

زوزه ممتد کشیدن، شیون کردن. ۲) صدا کردن

کبوتر (بغغو کردن).

کولک ~ زوزه کشیدن کولاک.

اوغوندورماق [ف.۱] دلداری دادن، تسکین

دادن. ۲) خنداندن، کسی را از گریه به خنده واداشتن.

اوغونماق [ف.۱] تسکین یافتن. ۲) از خنده

روده بر شدن، ریه رفتن.

اؤف [ندا.] آخ، وای، علامت درد.

اؤف {ؤف} [۱.۱] پُف، فوت. ۲) دم. ۳) ورم.

~ لمک [ف.۱] پف کردن، فوت کردن. ۲)

دمیدن. ۳) خاموش کردن.

زبان، گروه زبان فییجاق، کارلوق و بولغار (بلغار) نقش مهمی ایفا کرده است. بر اساس اتحاد طوایف و قبیله های اوغوز چهار زبان مستقل: زبان آذربایجانی، زبان ترکی، زبان ترکی، زبان ترکی و زبان قاقاوی شکل می گیرد.

زبان های ترکمن ها و ترکهای بالکان و لهجه اهالی کریمه - تاتار نیز جزء زبان های اوغوز محسوب می شود. زبان های اوغوز از سایر زبانهای ترکی از لحاظ برخی خصوصیات لغوی، صوتی و دستوری متمایز است. دارای ۸ تا ۹ حرف صدا دار (صائت) بوده و حروف بی صدای (صامت) طنین دار و گنگ بویژه در اول کلمه بطور برجسته ای متفاوت است.

در ابتدای کلمه حرف «ق» و در انتهای کلمه حروف «ق - غ» بیشتر مشاهده می شود. از لحاظ دستوری زبان التصافی است. حرکت لب در نظر گرفته می شود. در ابتدای کلمه حروف صامت «ب» و «ی» بکار می رود. صفت فعلی: (- آن، - آن)، (- مالی، - مەلی)، (- آسئ، - اسی) و (- میش، میش) بطور گسترده رایج است.

در زبانهای اوغوز علامت مصدری (غو، فو) وجود ندارد. مستقبل (- آجاق، - اجک) پربار است.

اوغوزنامه داستانهای حماسی در باره اساطیر باستانی طوایف اوغوز - ترک و اجداد آنها اوغوزخان (اوغوزخاقان).

این داستانها که بطور شفاهی سینه به سینه نقل می شده در قرون وسطی برشته تحریر کشیده شده است. قدیمی ترین نسخه «اوغوزنامه» مربوط به قرون ۱۳ و ۱۴ میلادی (بنا با احتمال دیگر قرن دهم) نسخه کارلوق - اوغوز است (نسخه دستنویس آن مربوط به قرن ۱۵ در کتابخانه ملی پاریس نگهداری می شود). در «اوغوزنامه» از قهرمانی های اوغوزخان، از تولد پسرانش و از حملات جنگی اوغوزها و سلجوقی ها بحث

اوقا تئنا سۇغان دۇغراماق اوقات كسى را
تلخ كردن.
اوقوست { وقوست، آوقوست } ۱) باخ:
اوگوست. ۲) اوت، ماه هشتم تقويم ميلادى.
اوكئان [يو.] افانوس.
اكتبر { وكتيآبر } (لاتين بمعنى هشت.) اكتبىر،
ماه دهم تقويم ميلادى.
اوكجه { وكجا } ۱) پاشنه كفش.
اوكسوز { وكسوز } ۱) يىم، بى كس، بى مادر.
~ لوك ۱) يىمى، بى كسى، بى مادى.
~ ياوړوجوق طفلكى يىم، كودك بى مادر.
اوكسه اوتو { وكساوتو } (باغام بورج) ۱) [ا].
كولى، كاولى، كشمشك، گياه نيمه طفلى كه
روى تنه درختان مى رويد واز آن نوعى چسب تهيه
مى كند. (Viscum.)
اكسيژن { وكسيژن، وكسيگشن } [يو.]
اكسيژن، عنصر شيميايى، يك پنجم هوا را
اكسيژن تشكيل مى دهد، آب از تركيب اكسيژن
وهيدروژن بدست مى آيد.
اوكلمك { وكلاماك } باخ: اوكلمك.
اوكوز { وكوز } ۱) [ا]. گاونر، ورزو. ۲) آدم
خشن و بى ادب (گاو).
~ زارئلداماق دان، بۇيوندوروق
زارئلدايئر بجاي آنكه گاوناله كند، گردونه ناله
مى كند. زور بر گاو و ناله بر گردون.
~ لوك ۱) [ا]. گاودانى. ۲) خشونت و
بى ادبى، كله خرى.
اوكوزون بۇيۇ بۇ په به دىر گاو بزرگتر
در طوبله است.
اوكه { وكا، وككا } باخ: باغيرماق، اوكه.
اوكئدن گئتىدى رفت كه رفت، رفت و ديگر
برنگشت، رفت و پشت سرش را هم نگاه نكرد.
اوكئى { وكئى } [ص. ۱] (بيگانه، اجنبى. ۲)
ناتنى، خواننده.
~ آتا [ص. ۱] ناپدرى، پدر خوانده.

~ لنمك [ف. م. ۱] دميدە شدن. ۲) پف
كردن، باد كردن، ورم كردن.
اوقا جئق [ص.] خيلى كوچك و خرد.
اوقاق [ص. ۱] خرد، ناچيز، خيلى كوچك. ۲)
ظريف، لطيف.
~ توفاق [ص.] خردە ريز، ريزه، چيزهاى
بى اهميت.
~ لئق [ا.] كوچكى، خردى.
اوقا لاتماق (اوقا لاتماق) [ف.] سائيدن و
خرد كردن، خرد و ريز كردن.
افق { وفوق } [ع. ۱] افق، كرانه آسمان. ۲)
زمينه، بهنه، گستره.
افقى { وفوقى } [ص. ع.] افقى، موازى سطح
(مقابل عمودى).
اوككه { وككا } ۱) [ا]. جگر سفيد. ۲) عصبانيت،
خشم.
~ لنمك [ف.] خشمگين شدن، عصبانى شدن.
~ لى [ص. ۱] جسور، پردل، نترس، جگر دار.
۲) عصبانى، خشمگين.
اوقورك { وقورك } [ا.] پف، فوت، دم.
اوقورمك { وقورماك } باخ: اوقله مك.
چابى اوقوره - اوقوره ايجيردى چائى را
فوت مى كرد و مى نوشيد.
اوقوروم { وقوروم } باخ: اوقورك.
اوقولتو { وفولتو } [ا.] اوف، آه، آخ و واخ، ناله
وزارى.
اوقولداماق { وفولداماق } [ف.] آه و ناله
كردن، آخ و واخ كردن.
اوقات { وقآت } [ع. ۱] وقت، زمان. ۲)
حال، احوال، روجه.
~ تلخ ليك [ا.] اوقات تلخى، عصبانيت،
بدخلقى.
~ سيئر [ص.] كم حوصله، اوقات تلخ.
اوقاتئ تلخ اولماق اوقات تلخ شدن، عصبانى
شدن.

~ کی شاید، باشد، احتمال.
 ~ کی گلسین شاید بیاید.
 اولاتماق { ولاتماق } [ف. س.] به عوعو
 واداشتن، وادار به پارس کردن.
 اولاجاق [ا. ا.] شدن، انجام شدن، ممکن، تحقق
 پذیر (۲). واقعه، امر حتمی الوقوع، پیشآمد (۳).
 آنی، آینده (۴). سرنوشت، تقدیر (۵).
 محل سکونت.
 ~ اولار آنچه باید بشود خواهد شد، تقدیر اتفاق
 خواهد افتاد.
 ~ ایش دثییل کار شدن نیست، غیر ممکن
 است، محال است.
 اولاجاغا چاره یوخدور آنچه باید بشود چاره
 ندارد.
 اولاد باغ: اولاد.
 اولار (مخفف اولار) آنها.
 اولار^۲ [ف. / آراسوز. ا.] میشود، ممکن است (۲).
 شاید، روا باشد، گویا، حتی الامکان (۳). بسیار
 خوب!، خوب!
 ~ ایش دثییل شدن نیست، غیر ممکن است،
 امر محالی است.
 ایکی ایل اولارکی دو سال می شود، دو سال
 است.
 بیر واخت اولارکی زمانی فرامی رسد که.
 هیچ اولارمی؟ اصلاً ممکن است؟
 اولار { ولار } [ف.] پارس می کند، عوعو
 می کند، زوزه می کشد، ناله سر می دهد.
 اولاراق گوا اینکه، با وجود، غالباً برای ساختن قید
 از صفت بکار می رود.
 ایلک دفعه ~ برای نخستین بار.
 بونون نتیجه سی ~ نتیجه اینکه.
 اولارتی [ا.] عوعو، پارس.
 اولاشدیرماق [ف. س.] دسته جمعی وادار به
 پارس کردن.
 اولاشماق^۱ [ف. قار.] دسته جمعی پارس کردن،

~ آنا [ا. / ص.] نامادری.
 ~ باجی خواهر نانی.
 ~ قارداش برادر نانی.
 ~ لیک [ا. ا.] بیگانگی (۲). نانتی (بودن).
 اوگج { وگاج } باغ: اوئج.
 اوگرتمک { وگرتماک } باغ: اوئرتمک.
 اوگود { وگود } باغ: اوئود.
 اوگوم دوزمک { وگوم دوزماک } [ف.]
 تنسیق الصفات، صفات مدوج را ردیف کردن.
 اوگومک { وگوماک } باغ: اوئومک.
 اول { اووال } [ا. / ظ. ا.] اول، نخست، یکم (۲).
 ابتداء، آغاز (۳). قبل، پیش (۴). قدیمی.
 ~ جه [ظ.] پیشاپیش، از قبل، قبل از همه،
 در ابتداء، در آغاز، قبلاً.
 ~ جه دن [ظ.] قبلاً، از اول.
 ~ دن [ظ.] از اول، از ابتداء، از آغاز.
 ~ دن آخیرا کیمی از اول تا آخر.
 ~ کی [ص.] اولی، نخستین، پیشین، قبلی.
 ~ لیر [ظ.] اوایل، در قدیم.
 اولاً اولاً، نخست، قبل از همه.
 اولینجی (اولمینجی) اولی، نخستین.
 ان اول قبل از همه، پیش از همه، اولین.
 بوندان ~ پیش از این، قبلاً.
 بیر آی ~ یکماه قبل.
 بتمک دن اول قبل از خوردن، پیش از غذا.
 اول^۱ (متروک). آن، شکل قدیمی او.
 اول^۲ [ف.] باش، شو، صیغه امر مفرد از فعل
 «اولماق».
 آدام اول آدم باش، آدم شو.
 حاضیر اول حاضر باش.
 اولا [ف.] باشد.
 ~ بیلر ممکن است، شدنی است.
 ~ بیلسین کی شاید، محتمل، ممکن است.
 ~ سی [ف. ص.] شدنی، ممکن، محتمل.
 ~ سی دثییل شدن نیست، غیر محتمل است.

عوعو کردن، ناله وزاری کردن.

اولاشماق ۲ [ف.] بهم رسیدن، ملاقات کردن.

اولاق ۱ [ا.] الاغ، خر.

~ چئی ۱ [ا.] خر کچی.

اولاما [ف. ۱. ۱ / ا.] پارس، عوعو، زوزه، ناله وزاری.

اولاماق [ف.] پارس کردن، عوعو کردن، زوزه

کشیدن، ناله وزاری کردن، به زاری گریستن.

اولان [ف. ص. ۱] (ممکن، شدنی. ۲) واقع شده،

اتفاق افتاده. ۳) موجود، باشنده.

~ اولاجاق آنچه باید اتفاق بیفتد خواهد شد، از

سرنوشت گریزی نیست.

~ اولدو کار از کار گذشت، آنچه باید بشود

شد.

~ اولوب، کنچن کنچیب گذشته‌ها گذشته

است.

~ - بیتن ایشلر کارهای انجام یافته.

~ - قالان [ص.] باقیمانده، موجود (پس از

مصرف).

ائونیدن - ائشیکیندن اولانلار کسانی که خانه

و کاشانه خود را از دست داده‌اند.

ایلمده اولانی اونا وئردیم آنچه داشتم باو

دادم.

اؤچ اوشاغی اولان بیر آنا مادر سه فرزند،

مادری که سه فرزند دارد.

ایمانی اولان بیر آدام شخص مؤمن، کسی که

ایمان دارد.

بیزده اولانلار حاضرین در خانه ما، آنها که در

خانه ما هستند (بودند).

بیزه اولان اولدو آنچه در تصور نگنجد بر ما

رفت، آنچه نباید بشود بر سر ما آمد.

مالی اولان بیر آدام شخص متمول، شخصی که

ثروت دارد، ثروتمند.

اولاییدی { ولاییدی } [ف.] کاش می شد، کاش

اتفاق می افتاد، کاش انجام می گرفت.

گؤرمر اولایدیم کاش نمی دیدم، کاش کور

بودم.

اؤلت { ولات } [ا.] بیماری مهلک و مسری.

اولترا ... [لا.] پیشوند بمعنی ماوراء، برتر،

فوق العاده، بی نهایت.

اولترا بنئر و شهئی شوعلار پرتو (اشعه)

ماوراء بنفش.

اولتیماتوم [لا.] اولتیماتوم، اتمام حجت، کلام آخر،

آخرین شرط.

اولچدورمک { ولچدورماک } [ف. س.] بوسیله

دیگری اندازه گرفتن، وزن کردن، متحاحی

کردن.

اولچمک { ولچماک } [ف.] اندازه گرفتن،

توزین کردن، متحاحی کردن، پیمودن. ۲)

سنجیدن، مقایسه کردن، دقت کردن. ۳)

نواختن، زدن، چسباندن (سیلی).

ال - قولونو اولچمک با حرکات دست تهدید

کردن، همراه با حرکات دست صحبت کردن.

اؤز آرشینی ابله اولچمک با مترخود

گزر کردن، یکجانبه و براساس برداشت‌های

شخصی قضاوت کردن.

اؤزو اولچوب - بیچیب سرخود کاری را

انجام داده، خودش بریده و خودش دوخته.

اولچوب - بیچمک واری کردن و تصمیم

گرفتن، سنجیده عمل کردن.

کوچه لری اولچمک کوچه‌ها را گزر کردن،

ول گشتن.

بؤزاولچ بیر بیچ صدبار گزکن یکبار بیر، اول

خوب بررسی بکن و بعد اقدام بکن.

اولچمه { ولچما } [ف. ۱. ۱ / ا.] اندازه گیری،

سنجش، متحاحی، توزین، پیمایش.

اولچو { ولچو } [ا. ۱] اندازه، بعد، وزن، مقیاس،

مقدار، معیار، حد اعتدال، واحد اندازه گیری. ۲)

اندازه گیری.

~ جو [ا. ۱] (وسائل اندازه گیری. ۲)

اندازه گیر، متحاح، پیمایشگر.

اۋلدورمك { ۋلدورماك } [ف.] كشتن، به قتل رساندن، بيجان كردن، هلاک ساختن.

اۋلدورروب آليز آنقدر چانه ميزند نامفت بخرد.

اۋلدوروجو { ۋلدوروجو } [ص.] (۱) كشنده، قاتل، مرگ آور، مرگبار، مهلك. (۲) بيرحمانه.

اۋلدورولمك { ۋلدورولماك } [ف.م.] بوسيله كسى كشته شدن، بدستور كسى به قتل رسيدن.

اولدوز { ولدوز } [ا.] ستاره، اختر، كوكب، نجم. ~ آخماق سقوط شهاب.

~ آبي ماه قمرى.

~ بۇجه بى (آتش بۇجه بى) كرم شب تاب.

~ چيچه بى [ا.] گل كوكب. (Dahlia.)

~ لارئ بارئشماق هم خو و همفكر شدن، با هم سازش داشتن.

~ لارئ بير اولماق هم آهنگ بودن سرنوشت دو نفر، توافق داشتن، با هم ازدواج كردن.

~ لو [ص.] پرستاره.

اولدوزو (اولدوز ۋارئ، اولدوزا اوخشار، اولدوز شكيل لى) [ص.] به شكل ستاره.

اولدوزو آخماق (مراد) مردن، ساقط شدن ستاره اقبال كسى.

~ باتماق ستاره اقبال كسى غروب كردن.

~ بارئشماق هم خو و همفكر شدن، با هم سازش داشتن.

~ پارئلداماق (پارلاماق) ستاره (اقبال) كسى درخشيدن.

~ دوغماق شانس آوردن، اقبال روى آوردن.

~ سوروشمك اجل كسى فرارسيدن.

~ سؤنمك ستاره (بنخت) كسى خاموش شدن، مردن.

آغ جيئردان اولدوزو [ا.] ستاره نترون.

چوبان اولدوزو [ا.] ستاره زهره، ونوس.

~ سوز [ص.] بى اندازه، بى مقياس، بدون سنجش، بى حساب، بى تناسب، خارج از معيار و مقياس.

~ قابلازئ ظروف مذج (آزمائشگاه).

~ لو [ص.] به اندازه، متناسب، بامعيار، وزن شده، بمقدار معين و متعادل، سنجيده.

~ به گلمه ئن باخ: اۋلچولمز.

اۋلچوشدورمك { ۋلچوشدورماك } [ف.] اِدو يا چند چيز را با هم سنجيدن، مقايسه كردن.

اۋلچولمز { ۋلچولماز } [ص.] غير قابل اندازه گيرى، بى حد و حساب.

اۋلچولمك { ۋلچولماك } [ف.م.] اندازه گيرى شدن، توزين شدن، سنجيده شدن، متاحى شدن.

اۋلچولمه { ۋلچولما } [ف.ا.] اندازه گيرى، سنجش، متاحى، توزين.

اۋلدو [ف.] (۱) شد، انجام گرفت، اتفاق افتاد. (۲) بچشم اطاعت مى شود.

~ بيتدى امر واقع، كار انجام يافته، گذشته ها گذشت.

~ سا هرجه شد، هرجه اتفاق افتاد، هرجه واقع شد.

اۋلدوقجا [ص.] (۱) تا حد مقدور، حتى المقدور، حتى الامكان، تا آنجا كه ممكن است، بقدر كافى. (۲) خيلى، بى اندازه، فوق العاده، هرجه بيشتر.

اۋلدوقجا ايشله بير تا حد مقدور كار مى كند، خيلى كار مى كند.

اۋلدورتمك { ۋلدورتماك } [ف.س.] بوسيله كسى كشتن، بقتل رسانيدن، باعث كشتن كسى شدن.

اۋلدورگن { ۋلدورگان } [ص.] مرگبار، مرگ آور، كشنده.

اۋلدورگن { ۋلدورگان } [ا.] درختچه شبنو، گياه كوبرى با انشعابات و ميوه گوشنى، گياه باقل. (Anabasis.)

~ داش [ص.] هم ميهن، هموطن.
 اۆلگۆ { ۆلگۆ } [ا.] الگو، نمونه، مقياس و
 معيار سنجش و اندازه گيري.

~ چۆ [ا.] الگوساز، نمونه بردار.
 اۆلگۆچ { ۆلگۆچ } [ا.] ۱. تبغ، تبغ
 ريش تراشي. ۲. تبغه (الات برنده).

~ لمك [ف.] تبغ زدن، نيشتر زدن، با
 تبغ تراشيدن.

اۆلگۆن { ۆلگۆن } [ص.] ۱. مرده وار، نيم جان،
 مردني، نيم مرده. ۲. ضعيف، ناتوان. ۳. پزمرده،
 خشكيده.

~ لشمك [ف.] ۱. پزمرده شدن. ۲. نيم جان
 شدن، بحال مرگ افتادن. ۳. ناتوان شدن.

~ لوک [ا.] ۱. نيمه جاني. ۲. مستي، ضعف،
 بيحالي. ۳. پزمردگي.

اۆلماز [ص./ ف.] ۱. نشدني، غير ممکن، محال.
 ۲. نمي شود، ممکن نيست. ۳. بهيچوجه، نه خير.

هئچ اۆلماز سا دست کم، خداقل، هيچي نباشد!
 اۆلمازئىن [ص.] ۱. بي نظير، بي سابقه، بي مانند.

۲. غير قابل تصور، حيرت آور، باور نكردني،
 دور از عقل. ۳. غير ممكن، نشدني، تحقق ناپذير.

~ امك زحمت بي سابقه.

~ سۆز سخنان زشت و ركيك.

اۆلماق [ف.] ۱. شدن، گرديدن. ۲. بودن. ۳.
 موجود بودن. ۴. فرارسيدن. ۵. رسيدن (پخته

شدن ميوه و غيره). ۶. واقع شدن، رويدادن،
 پيش آمدن، اتفاق افتادن. ۷. مناسب بودن،

درخور بودن. ۸. امكان داشتن، ميتر بودن. ۹.
 جاگرفتن، گنجيدن. ۱۰. حضور داشتن.

اۆلماستينا بودن چيزي، وجود.

(قۇجا اۆلماستينا باخما، قۇچاق دئير)
 به پيري اش نگاه نكن چايك است.

آشپاز اۆلماق آشپز شدن، بسمت آشپز
 استخدام شدن.

اثرين قابئسى اۆلمايئدئر خانه بايد در داشته

اولدوز لارئ بارئشمايان لارئى،
 سالام لارئ دا ساواش دئير كسانيكه
 ستاره هايشان هم آهنگ نيست، سلامشان هم
 دعاست.

اۆلزيك { ۆلزيك } [ص.] مردني، در حال افول،
 بخاموشي گرائيده.

اۆلزيك { ۆلزيك } [ف.] در حال افول
 كردن، در حال مردن، روبه خاموشي گرائيدن
 شعله.

اۆلزيك ده اۆلان كؤسؤلارئ اوج -
 اوجا اؤفؤرؤب آئيشدئردئ هيزم هاي نيم
 سوخته در حال خاموشي را بهم نزديك كرده فوت
 كرد و مشتعل ساخت.

اۆلسا [ف.] اگر بشود، اگر مقدور باشد.

اۆلسا - اۆلسا خداكثر، در خدا نهي.

اۆلسا دا اۆلماسادا چه بشود و چه نشود، اگر
 ممكن باشد چه بهتر والا فلا، بود و نبودش يكسان
 است (فرق نمي كند).

اۆلسون [ف.] باشد، باد! حتى اگر باشد، خواه،
 خوب!، مهم نيست، عيبي ندارد.

~ كي [آراسؤز.] باشد كه، شايد، محتمل.

آلايه كؤمك اۆلسون خداوند مدد كار باد!

بير دفعه ده اۆلسون هرگز هيچگاه،
 حتى يكبار.

زيندان اۆلسون، اۆلؤم اۆلسون، هرشي به
 حاضيرت ارم خواه زندان، خواه مرگ باشد، براي
 همه چيز آماده ام.

نه اۆلور اۆلسون هرچه بادا باد، هرچه
 مي خواهد باشد.

اۆلكر { ۆلكر } [ا.] ۱. ستاره (پروين، نرئا،
 هفت خواهران. ۲. ستاره.

~ اولدوزو ستاره پروين.

~ گؤزلىر [ص.] چشمان درشت و درخشان.

اۆلكه { ۆلكه } [ا.] ۱. ديار، سرزمين، منطقه. ۲.
 کشور، ميهن، مملكت.

گئجه اۆلدو شب شد، شب فرارسید .
 گلمک اۆلارمی؟ اجازه است که بیائیم،
 می شود آمد .
 ماشینی اۆلماق ماشین داشتن، مالک ماشین
 بودن .
 هرکس اۆلدو غو بئرده قالسین هرکس
 هر جا هست بماند .
 باخشی اۆلماق بهتر شدن، بهبود یافتن .
 بانغشین اۆلماق آتش سوزی شدن، حریق
 روی دادن .
 اۆلمالی [ص. / ظ.] شدن، ممکن، میسر، محتمل،
 حتی الوقوع، عملی، قابل اجرا .
 اۆلماق [ف.] نبودن، نداشتن، صورت منفی
 اۆلماق .
 دئیل نیست .
 دئیل دیم نبودم .
 ~ دیز نبود .
 ~ دیر نبود .
 ~ دیک نبودیم .
 ~ دینیز نبودید .
 ~ دیلر نبودند .
 ~ ایدی نبوده است .
 ~ ایمیش نبوده است .
 اوشاغی اۆلماق بچه دار نشدن .
 اۆلما [آراسوز.] نکند، شاید، احتمالاً .
 ~ کی نکند، شاید .
 اۆلما - اۆلما (۱) میا (۲) در حالیکه
 نشدن است ولی ...، باور نکردنی .
 اۆلما جاق ^۱ [ص.] بیسابقه، نشدن .
 اۆلما جاق ^۲ [ف.] نخواهد شد .
 ~ سؤزلر سؤیله دی حرفهای بیسابقه زد،
 حرفهای بی ربطی زد، حرفهای ناخوش آید زد .
 اۆلمايان [ف. ص. / ص.] (۱) نشدن، غیر ممکن،
 محال . (۲) بی سابقه، غیر قابل تصور .
 اۆلمز { اۆلماز } [ص.] بی مرگ، فنا ناپذیر،

باشد .
 اوشاغا بیریشی اۆلماشین بچه چیزی نشده
 باشد، حادثه ای برای بچه نیفتاده باشد .
 اۆگوندن گورونمز اۆلدو از آنروز غیبش
 زد، از آنروز بعد دیگر پیدایش نشد .
 (هرایشی اۆلدوغو کیمی سؤیله)
 هر امری را همانطور که هست باز گو کن .
 اۆلدوغو کیمی همانطور که هست، واقعیت،
 موجود .
 اۆلموش [ف. ص.] شده، انجام یافته،
 اتفاق افتاده، رخ داده .
 اۆناییریشی اۆلدو، اتفاقی برای او افتاد، بلایی
 سرش آمد .
 اۆنون نه ئی اۆلدو؟ بچه اش دختر بود یا پسر؟
 ایشدن - گۆج دن اۆلماق از کار و زندگی
 باز ماندن .
 ابشین دن اۆلماق از کار باز ماندن .
 ابکی ایل کنده اۆلدوم دو سال در ده بودم،
 دو سال در ده زندگی کرده ام .
 اینسان صبرلی اۆلما لیدئر انسان باید صبور
 باشد .
 باشماق آباغینا اۆلدو کفش بپایش خورد،
 کفش اندازه پایش شد .
 بئله ایش اۆلماز چنین کاری شدن نیست،
 سابقه ندارد .
 خارا با اۆلماق خرابه شدن، به ویرانه تبدیل شدن .
 خسته اۆلماق بیمار شدن، مریض شدن .
 داخیل اۆلماق داخل شدن، وارد شدن .
 سیزاؤنون یئرینده اۆلسایدئئئر نه اندر دینیز
 اگر شما بجای او بودید چه می کردید .
 ششی لر چامادانا اۆلمور اشیا در چمدان جا
 نمی گیرد .
 قوناق لیق دا اۆلماق در مهمانی بودن، در
 مهمانی حضور داشتن، در مهمانی شرکت داشتن .
 گئجه ائوده اۆلجاغام شب خانه خواهم بود .

جاودان، ھېشىگى، پايان.

~ ليك [۱]. بى مرگى، فنا ناپذيرى، جاودانگى،
سرمدى.

اۆلمك { ۆلماك } [ف. ۱] مردن، فوت شدن،
درگذشتن، رحلت کردن، بدرود زندگى گفتن.
(۲) كشته شدن، به قتل رسيدن. (۳) بيجان شدن،
جان دادن. (۴) سخت خسته شدن، از پا در آمدن.
(۵) متروك شدن. (۶) براى چيزى مردن، سخت در
آرزوى چيزى بودن.

~ ۋار، دۆنمك يۇخ مرگ هست و باز گشت
نيست.

اۆلدۆم - دېرىلدىم مردم وزنده شدم، سخت
ناراحت شدم.

آجيئندان اۆلمك (۱) از گرسنگى مردن. (۲)
سخت گرسنه شدن.

بواۋلسۇن اين بيمير، اين تن بيميرد.

سن اۋل توبيميرى، بمرگ تو!

سوسوزلوقدان اۆلدۆم (۱) از تشنگى مردم. (۲)
خېلى تشنه ام است.

قۇيۇن اۆلدۆ گوسفند مرد، گوسفند سقط شد.

گۆلەك دن اۆلدۆك از خنده مرديم، زياد
خنديديم.

ھاردا اۆلمۇسن كجا گوربه گور شده اى.

اۆلمۇش { ۆلمۇش } [ف. ص.] مرده، مرحوم،
فقيده، متوفى.

~ اعلان ائتمه موت فرضى.

اۆلمه - دېرىل { ۆلما - دېرىل } [ظ. ۱] بسختى،
بزرگمت، مشكل. (۲) بخورونمير،
فوت لايموت.

اۆلمه - دېرىلمه { ۆلما - دېرىلما } [ظ.]
مرگ وزندگى، بخورونمير.

اۆلمه لى { ۆلمالى } [ص.] مردنى، محكوم به
مرگ ونىستى، لايق مردن.

اۆلن { ۆلان } [ص.] مرده، مرحوم، متوفى، در حال
مرگ.

~ ئىرىندىر بيمير كه جانته، سفره رنگين است
تاحد خود كشى بخور.

ئۆلنە جن تادم مرگ، تا آخرين نفس.

~ دك تادم مرگ.

~ قدو تادم مرگ.

~ كيمى تا موقع مرگ.

اولو [ص.] بزرگ، متعالى، والامقام.

~ لوق [۱.] والامقامى، بزرگى، تعالى.

اۆلو { ۆلو } [ص. ۱] مرده، درگذشته، بيجان،

سقط شده (حيوان). (۲) ميت، نعش. (۳) بيجال،

مست. (۴) خشكیده (درخت).

~ باسد ئىرھاق مرده دفن کردن.

~ دنيز بحرالميت.

~ دۆشمك بجال مرده افتادن، بيجال افتادن.

~ دۇغولما [ف. ۱.] مرده زائى.

~ ديل لر زبانهاى متروك.

~ لر ائله بيلير كى دېرىلر حالوا بئىير

مرده ها چنين بندارند كه زنده ها حلوا مى خورند.

~ ۋاى باخ: اۆلۈۋاى.

~ ئىسه دېرىلر خورا كى لذىذ و مقوى.

~ بويان [۱.] مرده شوى، مرده شور.

اۆلۈنۈن بيريدير مردنى است، آدم بى عرضه و

بى دست و پا است.

نه اۆلۈيه هاى ۋئرن دئير، نه دېرييه پاى نه به

زنده ها يارى مى دهد و نه به مرده ها احسان، آدم

بى بو و بى خاصيت است.

اۆلۈب { ۆلۈب }:

~ - اۆلدۆرمك [ف.] به نزاع خونين

برخاستن، همدېگرا تاحد مرگ كتك زدن،

كشتن و كشته شدن.

~ - ايتن [ص. ۱.] مرده، فنا شده، از بين رفته،

ناپود شده، گم و گور شده.

~ - دېرىلمك [ف.] مردن وزنده شدن،

لحظات سخت و آزار دهنده اى را گذراندن.

اۆلۈب - كئچن [ف. ص.] واقعه، رخداد،

- رویداد.
- اولوس [۱. مغولی] ملت، ایل، طایفه، اولوس.
- اؤلوش { اؤلوش } [۱. مرگ، فنا.
- اؤلوشدورماک { اؤلوشدورماک } [ف. س.]
- پژمرده گردانیدن، پلاساندن.
- اؤلوشکن { اؤلوشکان } [ص.] پژمرده، پلاسیده،
- افسرده.
- ~ لیک [۱.] پژمردگی، پلاسیدگی، افسردگی.
- اؤلوشکه مک { اؤلوشکاماک } [ف.] پژمردن،
- پلاسیدن، افسردن، مچاله شدن.
- اؤلوکسونمک { اؤلوکسونماک } باخ:
- اؤلوشکه مک.
- اؤلوم { اؤلوم } [۱. مرگ، موت، فوت، وفات،
- مرگ و میر. ۲. فنا، نیستی. ۳. اعدام.
- ~ آياغيئندا در آستانه مرگ، بپای مرگ، بقصد
- کشتن یا کشته شدن.
- ~ - ایتیم [۱.] مرگ و نیستی.
- ~ جزاسی مجازات اعدام، کیفر مرگ.
- ~ جول [ص.] ۱. مرگ آور، مرگبار. ۲.)
- مرده وار، نیم مرده، مردنی، نیمه جان. ۳. ضعیف
- ونحیف.
- ~ جول لؤک [۱.] مرگ آوری، نیمه جانی،
- ناتوانی.
- ~ حالئیندا [ظ.] در حال مرگ، در بستر مرگ،
- در حال نزع.
- ~ دؤشرگه سی [۱.] اردوگاه مرگ
- (فاشیست های هیتلری).
- ~ - دبیریم [ظ.] مرگ و زندگی، حیات و
- مات.
- ~ سایی مقدار مرگ و میر.
- ~ سؤز [ص.] بی مرگ، فنا ناپذیر.
- ~ سؤز لؤک [۱.] بی مرگی، جاودانگی،
- فانا پذیری.
- ~ سکوتی { سوکوتو } سکوت مرگبار.
- ~ ظولوم [ظ.] بزم حمت، بدشواری، بسختی.
- ~ لو [ص.] فانی، فناپذیر، دارای مرگ و میر.
- ~ یوخوسو خواب مرگ، خواب عمیق.
- اؤلومه وئرمک به کشتن دادن.
- اؤلومونو گوزونه آلماق مرگ را جلوی چشم
- خود مجسم کردن، از مرگ نترسیدن، باستقبال
- خطر رفتن.
- اؤلونجه { اؤلونجا } [ظ.] تا حد مرگ، خیلی
- شدید، بی اندازه.
- ~ دؤئمک تا حد مرگ کتک زدن.
- ~ بئمک خیلی خوردن.
- اؤلونماق [ف. م.] ۱. شدن، واقع گردیدن،
- انجام یافتن. ۲. بصورت فعل معین همراه کلمات
- بیگانه استعمال می شود و فعل مجهول می سازد.
- بوکیمی ایشلر تنقید اؤلونور این قبیل کارها
- انتقاد می شود.
- سیزه پول حواله اؤلوناجاق برای شما پول
- حواله خواهد شد.
- مغلوب اؤلونماق مغلوب شدن.
- اؤلوؤای { اؤلوؤای } [ص.] ۱. مرده وار، مردنی،
- مثل مرده. ۲. سست، بیحال، نحیف. ۳. بی دست
- وپا.
- ~ لیق [۱.] مثل مرده (بودن)، سستی، بیحالی،
- شل وولی.
- اؤله - اؤله { اؤله - اؤله } [ظ.] با جان کندن،
- به زحمت، بسختی.
- اؤما (اؤمبا، اؤنبا) [۱.] لگن خاصره، کفل،
- سریں، لنبر، سراستخوان ران.
- اؤماج [۱. ۱.] اوماج، یک قسم آتش که با آرد
- درست می کنند. ۲. نوعی خیش از چوب (گاهی
- از آهن) ساخته می شود.
- اوماجاق [۱.] قابل انتظار، توقع.
- اؤمبا باخ: اؤما.
- اومسونماق باخ: اومسوندورماق.
- اومسوق [ص.] ناامید، نا کام، مأیوس.
- اومسوندورماق [ف.] ۱. مأیوس کردن،

اونونو اله میش کارش تمام شده، بیایان عمر رسیده.

آریا اونو آرد جو.

ات - سو موک اونو بودر گوشت واستخوان.

بالیق اونو بودر ماهی.

قان اونو بودر خون.

اؤن { وُن } [۱.۱] صدا، آوا، غوغا، همهمه. (۲)

شهرت، آوازه.

~ دوشمک غوغا بپاشدن.

~ سالماق سروصدا راه انداختن.

~ لو [ص]. مشهور، معروف، دارای آوازه.

~ یئتمز [ص]. خیلی دور.

مسینه، اؤنونه های وئرمه یین به سر و

صدای او اهمیت ندهید.

اؤن [سای]. ده، عدد ۱۰.

~ باشی [۱.۱] فرمانده نفر.

~ بیر [سای]. یازده.

~ جا [ظ]. ده تا، ده برابر، فقط ده تا.

~ دا بیر ده یک، یکدهم، یک عشر.

~ لار (۱) ده تائی، دهگان. (۲) باخ: اؤنلار.

~ لار جا (۱) ده ها برابر، خیلی.

~ لوق (۱) دهگان. (۲) ده تومانی (ریالی

و غیره). (۳) نمره ده (چراغ نفتی و نخ). (۴) ده

هجائی.

~ لوق کسر کسرا عشر، کسر دهدهی.

~ مینجی دهمین، دهمی.

اؤنونجو باخ: ~ مینجی.

اؤن { وُن } [۱.۱] پیش، جلو، مقابل، برابر. (۲)

مقدم، نزدیک. (۳) آینده.

~ آسیا آسیای نزدیک (ترکیه و کشورهای

عربی).

~ اطراف دستهای چهار بایان.

~ جوّل [۱.۱/ص]. پیشرو، پیشاهنگ.

~ جوّل لوک [۱.۱] پیشرو و پیش آهنگ

(بودن).

دل سرد کردن، ناامید کردن. (۲) فریب دادن، گول زدن.

اؤنون ائوه بوش گلمه سی ائوده کی لری

اومسوندوردو. دست خالی آمدن او به خانه

اهل خانه را مأیوس کرد.

اومسونماق [ف]. مأیوس شدن، دل سرد شدن. (۲)

فریب خوردن، گول خوردن.

اومما [۱.۱/ف]. توقع، انتظار، امید، چشمداشت،

رجاء.

اومماق [ف]. توقع داشتن، انتظار داشتن،

چشمداشت داشتن، امید داشتن.

اومان بئردن کوئرلر (اومدوغو بیر

بئردن کوئر) از کسی که توقع دارند قهر

می کنند.

آج دان اومماق اولماز از گرسنه نباید توقع

داشت.

اومو { ومو } [۱.۱] توقع، انتظار.

اومو- کوئر [۱.۱] توقع و قهر، آزرده گی،

گله گراری.

اومور [ف]. انتظار دارد، توقع دارد.

اوموز [۱.۱] شانه، کتف، دوش، کول.

اوموز دورماق [ف]. ناامید کردن، ناکام کردن،

مأیوس کردن، فریب دادن.

اومولماق [ف. م]. مورد انتظار بودن، مورد توقع

بودن.

اون [۱.۱] (آرد. ۲) بودر، غبار.

~ شئه خسته لیئی بیماری سفیدک (مو

و غیره)

~ لاماق [ف. ۱] آرد پاشیدن روی چیزی، با

آرد آغشتن. (۲) آرد کردن.

~ لانماق [ف. م]. آردی شدن، با آرد آغشته

شدن.

~ لو [ص]. آردی، آرددار، آغشته به آرد.

~ لوق [۱.۱] چاله ای در آسیا که آرد آنجا

می ریزد.

خوشبخت. ۳) توتم: حيوان يا گياھى كەدر
عهد باستان هر قبیله احترام خاصی برای آن قایل
بودند و آنرا حافظ و نگهبان قوم و قبیله خود
می دانستند و آنرا ستایش می کردند.
توتم قبیله های اوغوز پرندگانی از قبیل شاهین
و غیره بودند و گوشت آنها را نمی خوردند.
اۋنلار [ض.] آنها، ایشان، آنان (ضمیر سوم شخص
جمع).

~ جا بنظر او.
اۋنلارین مال آنها، مال ایشان.
اۋنم { ونام } [ا.] اهمیت، لزوم.
~ سیز [ص.] بی اهمیت بی ارزش.
~ لی [ص.] مهم، ضروری، قابل توجه.
اۋنو [ض.] او را، آنرا. باخ: او.
اۋنو بارئماسین خیر نه بیند! (نفرین).
اۋنو یشرینده ائله اۋتورتدولار کی او را در
جای خود چنان نشانند، تأدیش کردند.
اونوتدورماق [ف. س.] کسی را فراموشی و نسیان
واداشتن، سبب فراموشی شدن.
اونوتقان [ص.] فراموشکار، کم حافظه.
~ لئق [ا.] فراموشکاری، فراموشی، نسیان.
اونوتما [ف. ا. / ا.] فراموشی، نسیان.
اونوتما منی [ا.] گل «مرا فراموش مکن».
اونوتماق [ف.] فراموش کردن، از یاد بردن، دچار
نسیان شدن، بیاد نیاوردن.
اونودولما [ف. ا. / ا.] فراموشی، نسیان، از
یاد رفتن.
اونودولماز [ص.] فراموش نشدن، از یاد نرفتگی،
بیاد ماندن.
اونودولماق [ف. م.] فراموش شدن، از یاد رفتن،
متروک شدن.
اونودولموش [ف. ص.] فراموش شده، از خاطره
محو شده، متروک شده.
اۋنورغا [ا.] (مهره پشت، فقرات) (ستون).
~ بیئین [ا.] مغز حرام، نخاع.

~ جه [ظ.] پیشاپیش، پیش، قبل.
~ جه دن [ظ.] از قبل، از پیش، در پیشاپیش.
~ چۆ [ا.] پیشرو، پیش آهنگ.
~ چۆلۆک [ا.] پیشاهنگی، پیش تازی.
~ ده کی جلوی، مقدم.
~ سۆز [ص.] پیش گفتار، مقدمه.
~ لۆک [ا.] (پیش بند ۲۰) پیشوند.
~ لۆک لۆ [ص.] با پیش بند، پیش بنددار،
پیش بند پوش.
اۋنۆنده [ظ.] در مقابل، در برابر، در جلوروی.
اۋنۆنۆ آلماق جلوگیری کردن، مانع شدن.
اۋنۆنۆ کسمک راه کسی را گرفتن،
جلو گرفتن.
اۋنۆنه - آرخا سینا باخمادان بدون توجه به
پیش و پس، بدون در نظر گرفتن جوانب امر.
اۋنۆنه دۆشمک پیش کسی افتادن، کسی را
عقب زدن.
~ کئچمک جلوی کسی قرار گرفتن.
~ گلن آنچه پیش آید، با هرچه که مواجه شود.
گۆز اۋنۆنده جلوی چشم، در ملاء عام.
اۋنا به آن، به او، به آن خاطر، به وی، باخ: او.
~ آجیق گلدی بدش آمد، رنجید.
~ گۆره به آن جهت، بخاطر آن.
اۋن ایکی بارماق باغیرساق [ا.] روده اثنی عشر.
اۋن ایکی جدول قانونو [ا.] الواح دوازده گانه،
مجموعه قوانین رم قدیم.
اۋنبا [ا.] باخ: او. ما.
اۋندا نزد او، آنوقت، باخ: او.
اۋندا قالا ناچه رسد.
اۋندا کی در آن، آنچه در دست اوست، آنوقت
که، در آن هنگام که.
اۋندان از او، از آن، باخ: او.
~ اۋتروۋ بدانجهت، بخاطر آن، برای آن.
~ بری از آن به بعد، از آنوقت به بعد.
اۋنقون [ا. تر.] (پر برکت، پر بهره ۲) سعادتمند،

- ~ سۆتونو [ا.] ستون فقرات.
 ~ سیز [ص.] بی مهره، بی مهرگان.
 ~ لی [ص.] مهره دار، ذوفقار، فقره دار.
 اُونون [ض.] مال او، باخ: اُو.
 ~ آغزئندان سۆزۆ آلدئی (قابدئی) بگفته
 او استاد کرد، از حرفهای او اتخاذ سند کرد.
 ~ اۆزۆنه بۆزاردئی تو روی او وا ایستاد.
 ~ ایشی بیتیب کارش تمام است، کارش
 ساخته است.
 ~ بیر سۆزۆن ایکی ائله مه حرف اورا
 قبول کن.
 ~ داشئئی آتیب اورا ترک کرده، ترک اورا
 گفته.
 ~ لا با او، همراه آن.
 ~ لا برابر باتفاق او، همراه او، همزمان،
 بموازات آن.
 اُو [ا.] شکار، صید.
 ~ تازی لاری تازی های شکاری، سگهای تندرو.
 ~ تولا لاری سگهای شکاری، سگهای بوکش.
 ~ چو [ا.] شکارچی، صیاد.
 ~ چو قوش باز شکاری.
 ~ چو گۆزۆ چشم تیزبین.
 ~ چولوق [ا.] صیادی، شکارگری، شکاربانی.
 ~ چونشچه آل بیلسه، آئی اُونجا یول
 بیلیر شکارچی هر چند حبله بلند باشد، خرس
 ده برابر آن تدبیر می داند.
 ~ لاق [ا.] شکارگاه، صیدگاه، نخجیرگاه.
 ~ لاماق [ف.] شکار کردن، صید کردن، ماهی
 گرفتن.
 ~ لاتماق [ف. م.] شکار شدن، بدام افتادن.
 اُوْاچئماق بشکار رفتن، عزم شکار کردن.
 کۆنۆل اُوْولاماق دل بدست آوردن، دل شکار
 کردن.
 اُوْو وُورائئن دئیل، بیته نین دیر شکار مال
 شکارچی نیست، مال کسی است که آنرا
- می خورد.
 اُوْا [ا.] جلگه، دشت، هامون.
 ~ لیق [ا.] منطقه جلگه ای، اراضی جلگه ای که
 در حدود ۲۰۰ متر از سطح دریا بالاتر باشد.
 اُوْوال [ا. فر.] بیضی.
 اُوْوالاماق (اُوْوماق) [ف.] سائیدن، مالانیدن.
 ۲) خرد کردن، آرد کردن.
 اُوْوالانماق [ف. م.] سائیده شدن، خرد شدن.
 اُوْوجالاماق [ف.] مالش دادن، مالیدن.
 گۆزلرینی اُوْوجالادی چشم هایش را با دست
 مالید.
 اُوْوجو باخ: اُوْووج.
 اُوْوخاق [ص.] چروک بردار، ترد و شکننده.
 اُوْوخالانماق [ف. س.] بوسیله دیگری مالش
 دادن، مشت مال دادن.
 اُوْوخالاما [ف. ا.] مشت مالی، مالش، ماساز.
 اُوْوخالاماق [ف.] مشت مالی دادن، مالش
 دادن، ماساز دادن. ۲) سائیدن، ریز و خرد
 کردن. ۳) آب کشیدن. ۴) باخ: اُوْیکه لمک،
 باخالاماق.
 اُوْوخالانماق [ف. م.] مشت مالی شدن، مالش
 داده شدن. ۲) سائیده شدن، ریز و خرد شدن. ۳)
 آب کشیده شدن. ۴) باخ: اُوْیکه لمک،
 باخالانماق.
 اُوْوخام [ا.] سنگ ریزه، قطعه قطعه.
 اُوْوخانتئ [ا.] براده، خرد و ریز، باخ: اُوْوونتو.
 اُوْودان [ا. فا.] آب انبار، آبدان.
 اُوْودورتماق [ف. م.] بوسیله کسی مالش دادن.
 اُوْودورماق [ف. م.] مالانیدن، بوسیله کسی مشت
 مال دادن، ماساز دادن.
 اُوْو دوغ (اُوْو دوق، اُوْدیغ) [ا. فا.]
 آبدوغ.
 اُوْوره { دُورا } [ا.] کبیر، حتاسیت.
 اُوْوسار [ا. فا.] افسار، لگام، لجام، دهنه.
 ~ لاماق [ف.] افسار زدن، لگام زدن.

شۇن ۲) مچالە شۇن، لە شۇن، چرو كيدە شۇن.
 اۋۇككىك { ۋۇكاماك } باخ: اۋۇككىك.
 اۋۇلاد { ۋۇلا، ۋۇلا } [۱.ع.] جمع ولد، اولاد،
 فرزندان.
 ~ جانلى [ص.] بيش از حد دوست داشتن فرزند.
 ~ سىز [ص.] بى اولاد، بى فرزند.
 ~ سىزلىق [۱.] بى فرزندى، بى اولادى.
 ~ لى [ص.] داراي فرزند.
 ~ ليغا گۇنۆرمە بە فرزندخواندگى قبول
 (كردن).
 ~ لىق [۱.] حقوق و وظائف فرزندى. ۲)
 فرزندى. ۳) فرزند خواندگى.
 ~ چۇخ اۋۇلادلى [ص.] كىبرالاولاد، عيال وار.
 اۋۇماج [۱.] دل پىچە، شكە درد، قولنج.
 اۋۇماق [ف.] ۱) مالىدن، مالش دادن،
 مشت مال دادن. ۲) سائیدن، گرد كردن، ريزريز
 كردن. ۳) زدن، كتك زدن، مشت مال دادن.
 آغاچين ايچين اۋۇماق درون چوب را سائیدن
 (كندن) و سوراخ باز كردن.
 بيرينين بورنون اۋۇماق دماغ كسى را بىخاك
 مالىدن، كسى را تنبيه كردن.
 اۋۇوتماق { ۋۇوتماق } [ف.] تسكين دادن،
 آرام كردن، آرامش بخشیدن.
 اۋۇوج { ۋۇوج } (اۋۇجو، اۋۇوجو) [۱.]
 ۱) مشت، كف دست. ۲) ياندازه يك مشت.
 ~ - اۋۇوج [ظ.] مشت - مشت.
 ~ لاماق [ف.] مشت كردن، مشت مشت
 برداشتن، با چنگ جمع كردن.
 ~ لاتماق [ف.م.] مشت مشت برداشته شۇن.
 اۋۇوجو (ۋۇجو) مشتش، مشت او، باخ:
 اۋۇوجو.
 ~ آچىلدى مشتش واشد، پتەاش روى آب
 افتاده، اسرارش فاش شد.
 اۋۇوجومو (ۋۇجومو) ايله ميشديم
 مەيەر؟ مگر كف دستم را بو كرده بودم، خبر

~ لاتماق [ف.م.] افسار خوردن، لگام زده شۇن.
 ~ لى [ص.] افسار شده، لگام بسته شده.
 اۋۇسانا { ۋۇسانا } : دان چىخارماق
 قدرناشناسى كردن.
 اۋۇسانايا دۆشمك پاداش نىكى را دريافت
 كردن، قدر شناسى شۇن.
 اۋۇسون { ۋۇسون } [۱.فا.] افسون، سحر، جادو.
 ~ چو [۱.] ۱) افسونگر، جادوگر، ساحر. ۲)
 مارگر.
 ~ چولوق [۱.] ۱) افسونگرى، جادوگرى،
 ساحرى. ۲) مارگرى.
 ~ لاما [ف.۱/۱.] افسونگرى، جادوگرى،
 ساحرى.
 ~ لاماق [ف.] افسون كردن، جادو كردن، سحر
 كردن.
 ~ لاتماق [ف.م.] افسون شۇن، جادو شۇن،
 مسحور شۇن.
 ~ لو [ص.] افسون شده، جادو شده، جادوئى.
 اۋۇشار { ۋۇشار } [۱.] مالش پستان قبل از
 دوشيدن گاؤ و غيره.
 ~ لاماق [ف.] مالىدن پستان گاؤ و غيره قبل از
 شروع به دوشيدن شير.
 اۋۇشارى { ۋۇشارى } باخ: افشارى.
 اۋۇشالا [۱.] سکنجبین، شربت خنک کندنه که از
 آب و شکر و سرکه تهیه می کنند.
 اۋۇكشىك { ۋۇكشىك } [ص.] چرو كيدە،
 مچالە شۇه.
 اۋۇكلىتمك { ۋۇكلاتماك } [ف.س.] بوسيله
 ديگرى مشتمال دادن، مالش دادن، چنگ زدن
 (لباس در موقع شستن).
 اۋۇكلىمك { ۋۇكلاماك } [ف.۱.] مشت مال
 دادن، ماساز دادن، مالىدن، مالش دادن. ۲)
 مچالە كردن، لە كردن، چروك كردن.
 اۋۇكلىنمك { ۋۇكلانماك } [ف.م.]
 ۱) مشت مالى شۇن، مالىدە شۇن، مالش داده

نداشتم.
 اوووجون آچماق مچ کسی را گرفتن، مشت
 کسی را وا کردن، برملاء کردن.
 اوووجونون ابچی کیمنی تاثیر مثل کف
 دستش می شناسد، کاملاً آشنا است.
 او منیم اوووجومون ابچینده دیرمی؟ مگر
 توی مشت من است، مگر در اختیار من است؟
 مگر در دسترس من است؟
 اوووجو { اوووجو } [ا.] مالش دهنده، مشت مال
 دهنده، ماساز دهنده، باخ: اوووج، اوووجو.
 اووورتداق { اووورتداق } [ص.] دارای لپ های
 گوشه، جاق.
 اووورد { اووورد } (ورد) لپ، گونه، باخ:
 اوورد.
 اوووشدورماق { اوووشدورماق } [ف.] (۱)
 مچاله کردن، چروک کردن. (۲) خرد کردن،
 له کردن. (۳) مشت مال دادن، ماساز دادن. (۴)
 مالیدن، مالش دادن، بهم ساییدن.
 اوووشدورولماق { اوووشدورولماق } [ف.م.]
 (۱) مچاله شدن، چروک شدن. (۲) خرد شدن،
 له شدن. (۳) مشت مالی شدن، ماساز داده شدن. (۴)
 بهم ساییده شدن، بهم مالیده شدن.
 اوووشوق { اوووشوق } [ص.] (۱) مچاله، چروک،
 چین و چروک. (۲) پژمرده.
 اوووق { اوووق } [ا.] (۱) باخ: اووونتو. (۲) حفره،
 سوراخ، گود، چاله.
 ~ لو [ص.] حفره دار.
 اووولان { اووولان } [ص.] قابل سایش،
 گرد شدنی، بودر شدنی.
 اووولماق { اووولماق } [ف.م.] (۱) ساییده شدن،
 (۲) بودر شدن، گرد شدن. (۳) خسر شدن،
 ریز شدن. (۴) مالیده شدن، مشت مال داده شدن.
 (۵) پوک و خالی شدن تهِ درخت که نسال.
 اوووم { اوووم } [ا.] خرد، ریز.
 اوووم-اوووم خرد و ریز.

اووونتو { اووونتو } [ا.] خرد ریز، براده.
 اووونتول { اووونتول } باخ: اووولان.
 اووونج { اووونج } [ا.] تسکین، آرامش، تسلی.
 اوووندورماق { اوووندورماق } [ف.] تسلی
 دادن، دلداری دادن، تسکین دادن، آرامش
 بخشیدن.
 اوووندوروجو { اوووندوروجو } [ص.] مسکن،
 آرام بخش، تسلی بخش.
 اووونماز { اووونماز } [ص.] التیام ناپذیر،
 تسکین ناپذیر، غیر قابل تسلی.
 اووونماق { اووونماق } [ف.] تسلی یافتن، التیام
 یافتن، تسکین یافتن، آرام شدن.
 اووه [ندا.] آه، در مقام حیرت و تعجب و ترس
 گفته می شود.
 اوها [سس.] هی، آوایی برای رانیدن گاو و غیره.
 ~ لاماق هی کردن.
 اوهلیک { اوهلیک } [ا.] ترشک.
 (Rumex).
 اوهو [ندا.] اوهو، آها، در مقام تعجب و حیرت و
 خوشحالی ناشی از حادثه غیرمنتظره گفته می شود.
 اوواتماق { اوواتماق } [ف.] (۱) بیدار کردن،
 خواب کسی را بهم زدن. (۲) احیاء کردن. (۳)
 هشیار کردن، آگاهانیدن.
 اوواتدیحی [ص.] بیدار کننده، هشیار کننده.
 اوواتدیلماق [ف.م.] بوسیله کسی بیدار شدن، از
 خواب بلند شدن. (۲) بوسیله دیگری آگاهی یافتن.
 اووار { اووار } [ص.] (۱) شبیه، هم آهنگ. (۲)
 مطابق، مساعد، مناسب.
 ~ سیز [ص.] نا هم آهنگ، نامناسب.
 ~ لیق [ا.] (۱) هم آهنگی، برازندگی. (۲) تشابه،
 تطابق، هم ماندی سازگاری.
 اوواتاق [ص.] بیدار، هشیار، کسی که در خواب
 نیست.
 ~ لیق [ا.] بیداری، هشیاری.
 ~ لیقلا [ظ.] با هوشیاری، آگاهانه.

راهنمائی کردن. ۴) تحریک کردن، اغواء کردن، کوک کردن. ۵) رام کردن. ۶) دست آموز کردن، مأنوس کردن.

اؤنو اؤثرنمیشلر به او یار داده اند، اورا کوک کرده اند.

سؤز اؤثرتمک حرف یاد کسی دادن، تودهان کسی حرف گذاشتن.

اؤثرتمه { وئرانما } { ف. ا. ا. } [تعلیم، آموزش. اؤثردن { وئرانان } { ص. ا. } [تعلیم دهنده، آموزش دهنده، یاد دهنده، آموزنده.

اؤثردیجی { وئرا دیجی } { ص. ا. } [آموزنده، تعلیم دهنده. ۲) اغواء کننده.

اؤثر دیلمک { وئرا دیلمک } { ف. م. } [تعلیم داده شدن، یاد داده شدن، آموزش دیدن، تحت تعلیم قرار گرفتن.

اؤثرشدیرمک { وئراشدیرماک } { ف. ا. } [مأنوس گردانیدن، مأنوس کردن، عادت دادن، دست آموز کردن، یاد دادن.

اؤثرشمک { وئراشماک } { ف. ا. } [یاد گرفتن، فرا گرفتن، آموختن، آموزش دیدن. ۲) مأنوس شدن، اخت شدن، عادت کردن، خو گرفتن.

اؤثرنچک { وئرانچاک } { ص. ا. } [آموخته، عادت کرده، مأنوس، خو گرفته.

اؤثرنجه لی { وئرانجالی } { ص. ا. } [قابل مطالعه، شایان پژوهش.

اؤثرنچی { وئرانچی } { ا. ص. } [کار آموز، شاگرد. ۲) اؤثرنچک.

اؤثرنمک { وئرانماک } { ف. ا. } [یاد گرفتن، آموزش دیدن، تعلیم یافتن، تحصیل کردن. ۲) خبر گرفتن، اطلاع یافتن. ۳) فهمیدن، پی بردن. ۴) انس گرفتن، عادت کردن، خو گرفتن.

اؤثرنمه { وئرانما } { ف. ا. ا. } [آموزش، تعلیم، تحصیل. ۲) یادگیری، فراگیری. ۳) انس، عادت، اعتیاد.

اؤثرنمیش { وئرانمیش } { ف. ص. ا. } [آموخته،

~ لئقلا یوخو آراسیندا بین خواب و بیداری.

اؤثالاماق [ف. ا.] ۱) سائیدن، خرد کردن. ۲) مالیدن، مالش دادن. باخ: اؤوالاماق.

اؤثاندیرماق باخ: اؤثانماق.

اؤثاندیرئجی [ص.] بیدار کننده، هشیار کننده.

اؤثانما [ف. ا. ا.] ۱) بیداری. ۲) بیداری گیاهان از خواب زمستانی.

اؤثانماق [ف. ا.] بیدار شدن، از خواب بلند شدن. ۲) هشیار شدن، آگاه شدن. ۳) احیاء شدن.

اؤثانیش [ا.] بیداری، آگاهی.

اؤثانیق [ص.] بیدار، هشیار.

~ لئق [ا.] بیداری و هشیاری.

اؤئج { وئاج } [ا.] گوسفند دوساله.

اؤئدوخ { وئدوخ } باخ: اؤؤدوغ.

~ خیار [ا.] آبدوغ خیار.

اؤئدورتماق { وئدورتماق } { ف. س. ا. } ۱) مالاندن، بوسیله کسی مالش دادن. ۲) بوسیله کسی سائیدن. ۳) بوسیله کسی تراشیدن و کنده کاری کردن.

اؤئدورما [ف. ا. ا.] ۱) ساختگی، جعلی. ۲) تخیلی، خیالی، افسانه.

~ چی [ا.] دروغزن، خیالی، چاخان.

~ چیلئق [ا.] دروغبافی، خیالپردازی، چاخان بازی.

اؤئدورماق [ف. ا.] ۱) از خود در آوردن، اختراع کردن، جعل کردن. ۲) فریب دادن، گول زدن. ۳) بیهوش کردن، بنخواب بردن. ۴) تطبیق دادن، سازگار کردن.

اؤئدورماق { وئدورماق } باخ: اؤئدورتماق.

اؤئدوروجو باخ: اؤئدورماچی.

اؤئدورولماق [ف. م. ا.] ۱) جعل شدن، اختراع شدن. ۲) سازگار شدن.

اؤثرتمک { وئرانماک } { ف. س. ا. } [یاد دادن، آموختن، آموزش دادن، تعلیم دادن. ۲) آشنا کردن. ۳) پسند دادن، اندرز دادن،

دست آموز، مأنوس، عادت كرده، انس گرفته.
 (۲) ياد گرفته، اطلاع يافته، بى برده.
 اۋثرەنیش { ۋثرانىش } { ۱.۱ } طرز آموزش،
 تعليم، تحصيل (۲) انس، عادت.
 ~ لى { ص. / ظ. } قابل فراگيرى، تعليم ديدە،
 مأنوس.
 اۋثرە نيشمك { ۋثرانىشماك } { ف. } انس
 گرفتن، مأنوس شدن، دست آموز شدن.
 اۋثرە نيشيكلى { ۋثرانىشيكلى } { ص. }
 آموزش ديدە، تعليم يافته (دام).
 اۋثرە نيلمك { ۋثرانىلماك } { ف. م. } مورد
 بررسى قرار گرفتن، تحت تحقيق و مطالعه
 قرار گرفتن (۲) آموزش ديدن.
 اۋثرە نيلمە { ۋثرانىلما } { ف. ۱. } يادگيرى،
 فراگيرى، بررسى، مطالعه، تحقيق.
 اوئسال { ۋئسال } { ص. / ۱. } خوشخو، نرمخو،
 خوش خلق، موافق.
 ~ لئق { ۱. } نرمخوئى، خوش خلقى.
 اوئسلمك { ۋئسالماك } { باخ: ھۇۋسلمك.
 اوئغون { ص. } هم آھنگ، سازگار، درخور، موافق،
 مناسب، مطابق، مقتضى، در جھت.
 ~ سوز { ص. } ناسازگار، ناجور، نامناسب،
 ناموافق.
 ~ سوزگۇركمى اولان كسى كە قيافە و ظاهر
 ناجورى دارد.
 ~ سوزلوق { ۱. } ناسازگارى، ناجورى.
 ~ لاشدئئرئلماق { ف. م. } بوسيلة ديگري
 هم آھنگ شدن، سازگار شدن، تطبيق شدن.
 ~ لاشماق { ف. } هم آھنگ شدن،
 سازگار شدن، منطق شدن.
 ~ لوق { ۱. } هم آھنگى، سازگارى، مطابقت،
 تطابق.
 اوئقو { ۋئقو } { ۱. } خواب، باخ: يوخو.
 ~ سوز { ص. } بى خواب.
 ~ سوزلوق { ۱. } بىخوابى.

~ لو { ص. } خواب آلود.
 اوئكلمك { ۋئكلاماك } { باخ: اوؤكلمك.
 اوئلاق { ۋئلاق } { ۱. } ميدان، فضاى باز، منزلگاه،
 محل زندگى، ماوى.
 اوئلماق { ۋئلماق } { باخ: اوؤلماق.
 اوئلن { ۋئلان، ۋئلا } { متروك } ظهر، نيمروز.
 اوئلە { ۋئلا } { متروك } باخ: ائلە.
 اوئما { ۋئما } { ف. ۱. / ۱. } مالش، سايش (۲)
 كندە كارى، حكاكى (۳) سوراخ، حفره، حقارى.
 ~ چئى { ۱. } كندە كار.
 ~ چئئلق { ۱. } كندە كارى.
 اوئماق^۱ { ۋئماق } { ف. } منطق بودن، موافق
 بودن، جور در آمدن (۲) سرگرم شدن (۳) فريب
 خوردن.
 آغئلا اوئماق به عقل جور آمدن، موافق عقل
 بودن.
 اوئماق^۲ { ۋئماق } { ۱. } طايفه، عشيره.
 اوئماق { ۋئماق } { ف. ۱. } كندن، كندە كارى
 كردن (۲) باخ: اوؤماق.
 بورنونو اوئماق دماغ كسى را بنخاك ماليدن.
 كۆره ئىنى اوئونوز پشش را بماليد.
 گۇز اوئماق چشم كندن.
 آلكە قارقا دئيبيل كى گۇز اوئما خدا كلاغ
 نيست كه چشم در آورد.
 اوئماق { ۋئماق } { ۱. } محال، يورد، أبا، مسكن،
 طايفه، قبيله. در زبان قديم تر كى اوئغورى بمعنى
 اجتماع كردن و تابع انضباط شدن بوده است.
 آيماك هم مى گفتند.
 اوئبالارئ اوئماق - اوئماق ايل شان داراي
 مسكن متعدد.
 اوئماق { ۋئماق } { ۱. } انگستانه. باخ: اوؤسكوك.
 اوئمك { ۋئماك } { ف. } تعريف كردن، تحسين
 كردن، تمجيد كردن، مدح گفتن.
 اوئمه { ۋئما } { ف. ۱. / ۱. } تعريف، تحسين،
 تمجيد، مدح.

~ لاشماق [ف. قار.] دسته جمعی بازیگوشی کردن، جست و خیز کردن.

~ لاماق [ف.] بازیگوشی کردن، شیطنت کردن، جهیدن، جنیدن، جست و خیز کردن.

~ لئق [ا.] حالت شوخ و شاد (بودن)، بشاشت. (۲) شیطنت، بازیگوشی. (۳) چابکی و چالاکی، تحرک، برجنب و جوش. (۴) جای مفصل.

اۋئاماق { وئاماق } [ف. ا. / ا. ا.] بازی. (۲) رقص، پایکوبی.

اۋئاماق { وئاماق } [ف. ا.] بازی کردن. (۲) رقصیدن، دست افشاندن، پاکوبی کردن. (۳) سرگرم شدن، وقت گذراندن، بازیگوشی کردن. (۴) تحرک داشتن، جنیدن. (۵) لق شدن، درجای خود تکان خوردن. (۶) اجرا کردن، ایفا کردن (نقش در تئاتر). (۷) وررفتن.

اۋره ئیم بئریندن اۋئادئ قلم تپد، قلم از جا کنده شد.

اۋشاقلار اۋئایئرلار بچه ها بازی می کنند، بچه ها سرگرم هستند.

اۋئایا - اۋئایا [ظ.] رقص کنان، شادی کنان، با بازیگوشی، بازی بازی، بسهولت.

اۋئون اۋئایئر نقش بازی می کند، کلک می زند.

بومنیم وارلئغیم ایله اۋئایئر این باهستی من بازی می کند. (هستی مرا به مخاطره می اندازد).

ساآت لا اۋئایئر دئ، سئند بئردئ با ساعت ور می رفت، شکست.

ساجئ ایله اۋئاماق با گیسویش بازی کردن. شاهمات اۋئاماق شطرنج بازی کردن.

فوتبال اۋئاماق فوتبال بازی کردن. قیمت لر اۋن، اۋن ایکی تومن آراسیندا

اۋئایئر قیمت ها بین ده و دوازده تومان در نوسان است.

قیزلار، اۋغلانلار توی دا اۋئادئلار دختران و پسران در عروسی رقصیدند.

اۋئاتدئرماق { وئاتدئرماق } [ف. س.] دعوت برقص کردن، وادار برقص کردن، رقصاندن.

اۋئاتماق { وئاتماق } [ف. ا.] بازی دادن، رقصاندن، نقش دادن در بازی. (۲) جنباندن. (۳) دست انداختن.

آت اۋئاتماق (۱) اسب تاختن. (۲) میداناری کردن، تظاهر کردن.

نسبه ~ نسبیج چرخاندن، با نسبیج بازی کردن. قیلئنج ~ شمشیر آختن.

اۋئادئلماق { وئادئلماق } [ف. م.] بوسیله دیگری بازی گرفته شدن.

اۋئار { وئار } [ص. ا.] چابک، چالاک. (۲) برجنب و جوش، متحرک. (۳) آونگ، رقاصک ساعت.

اۋئاش { وئاش } [ا.] فاسق، کسی که روابط جنسی نامشروع دارد.

~ لئ [ص.] فاسق دار.

اۋئاشماق { وئاشماق } [ف. قار. ا.] شیطنت کردن، با هم بازی کردن. (۲) دسته جمعی رقصیدن. (۳) سوسوزدن. (۴) لق شدن، از جا تکان خوردن.

اۋئاغان { وئاغان } [ص. ا. / ا. ا.] بازیگوش، شیطان، آتشپاره. (۲) چابک و چالاک، برجنب و جوش. (۳) لق.

~ یۋرولماز بازیگوش خسته نشود.

اۋئاق { وئاق } [ص. ا.] سرزنده، شاد، شوخ. (۲) چابک، چالاک، برجنب و جوش، بر تحرک. (۳) لق، هرز شده، شل، بی ثبات. (۴) متحرک، جنبان. (۵) مفصل، بند، بند گاه. (۶) باخ: اۋیلاق.

~ ادا ایله بادا و رفتار شاد و شوخ.

~ باشی (دیز سوۋویو) سرزانو، سرمفصل.

~ چوخورو کاسه زانو، قسمت فرورفتگی مفصل.

~ فیکیرلی [ص.] نکته سنج، تیزهوش.

اۋيوشدورماق { وئوشدورماق } [ف. ۱] هم آهنگ كردن، سازگار كردن، جور كردن.

اۋيوشدورماق { وئوشدورماق } باخ: اۋۋوشدورماق.

اۋيوشدورماق { وئوشدورماق } باخ: اۋيوشدورماق.

اۋيوشقان { وئوشقان } [ص. مائوس، هم آهنگ، سازگار.

اۋيوشماز [ص. ناهم آهنگ، ناسازگار، ناجور، ناموافق، متناقض، آشتى ناپذير.

~ لئق [ا. ناهم آهنگى، ناسازگارى، ناجورى.

اۋيوشماق { وئوشماق } [ف. ۱] باهم سازگار بودن، هم آهنگ بودن، خورندهم بودن، جور بودن، بهمديگر خوردن، مطابقت كردن. ۲)

مائوس شدن. ۳) بى حس شدن، كرخت شدن. ۴) پيوستن، رسيدن.

اۋيوشمك { وئوشمك } [ف. خوابيدن، بى حس شدن. باخ: اۋيوشماق ۳).

آباغئيم اۋيوشوب پايم خواب رفته، ال لرى سۈيوقدان اۋيوشموشدۇ دستهايش از شدت سرما بى حس و كرخت شده بود.

اۋيوشموش [ف. ص. كرخت، بى حس، خواب رفته (يا).

اۋيوشوق { وئوشوق } [ص. ۱] هم آهنگى، سازگارى، تطابق. ۲) بى حسى، كرختى.

اۋيوشوك { وئوشوك } [ا. بى حسى، كرختى.

اۋيوشوك { وئوشوك } [ا. بى حسى، بى رمقى، پزمردگى.

اۋيوق { وئوق } [ا. مترسك.

اۋيوق { وئوق } [ا. ۱] شكاف، حفره. ۲) خرد شده، آرد شده، ريز - ريز، براده. ۳) باخ: وئوق.

اۋيوق - اۋيوق انله مك خرد و ريز كردن. ~ لو [ص. حفره دار، پر شكاف.

اۋيولماق [ف. م. ۱] كنده شدن، كنده كارى شدن. ۲) حفر شدن، سوراخ شدن، گود شدن. ۳)

بشړيندن اۋئانماق از جاى خود تكان خوردن، در رفتن، لق شدن، شل شدن، هرز شدن.

اۋئانماق { وئانماق } [ف. م. ۱] به بازى جلب شدن، اجراء شدن، بازى شدن، ۲) لق شدن، شل شدن، از جاى خود تكان خوردن. ۳) جنييدن.

۴) دست انداخته شدن.

اۋئانيلماق { وئانيلماق } باخ: اۋئانماق.

اۋئانايان { وئانايان } [ص. ۱] رقص كنده. ۲) بازىگر.

اۋئنه { وئنه } [ا. ۱] نوبه، نوبت. ۲) بار، دفعه، وعده، مرتبه. ۳) نوبت خوراك.

~ ده هر بار. ~ ليك [ص. دفعه اى.

ايكى اۋئنه دوبار.

اۋيوتدورماق { وئوتدورماق } باخ: اۋيوتدورماق.

اۋيوتماق { وئوتماق } [ف. س. خوابانندن، خوابانيدن.

اۋيوتمك { وئوتمك } [ف. آرد كردن، كوبيدن، سائيدن، خرد كردن. باخ: اۋيوتماق.

دن اۋيوتمك آرد كردن دانه.

اۋيوجو { وئوجو } [ص. مباح، ستايشگر.

اۋيود { وئود } [ا. پند، اندرز، نصيحت.

~ آلماق پند گرفتن، سرمشق گرفتن.

~ لمك [ف. نصيحت كردن، پند دادن، اندرز دادن.

~ وئرمك نصيحت دادن، پند دادن، اندرز دادن.

~ وئريجى [ص. پند آموز، نصيحت آميز.

اۋيودولمك { وئودولمك } [ف. م. آرد شدن، كوبيده شدن، سائيده شدن، خرد و نرم شدن. باخ: وئودولماق.

اۋيورمك { وئيورماق } [ف. عق زدن، استفراغ كردن، بالا آوردن، قى كردن.

اۋيوز { وئوز } [ا. جرب، گال، گرى.

اویونجک { وئونجاک } باخ: اویونکن.
اویونگن { وئونگان } [ص. ۱.] خودستا،
خود پسند، فخر فروش.

لیک [ا.] خودستائی، خود پسندی، فخر فروشی.
اویونمک { وئونماک } [ف. ۱.] خودستائی
کردن، خودنمائی کردن، بخود بالیدن. [۲] لاف
و گراف گفتن، مباحثات کردن.

اویونمه { وئونما } [ف. ۱.] شهرت طلبی،
خودستائی، گرافه گوئی.

اهیری { ائیری } باخ: ائیری.
اهیلهمک { ایلماک } [ف.] متوقف کردن،
واایستاندن.

ای { ئئی } [ندا. ۱.] ای، یا، ایا. [۲] با توجه به لحن
بیان گاهی اوقات نارضایتی را می رساند.

~ آلاهی خدا یا، ای خدا!
~ وای ای وای، افسوس!
~ یارادان اؤلدور! پرورد گارا مرگ عطا کن!
خدا یا مرگم بده!

ایاز { ایآز } باخ: آبار.
ایالت { ایآلات } [ع. ۱.] ایالت، استان. [۲]
استاندار (در تبریز).

ایام { ایآم } [ع. ۱.] ایام، روزگار، روزها، دوران.
ایچین { یچین } باخ: ایفچین.
ایبره { یبرا } [ع. ۱.] عقربک. [۲] شمال
دست باف.

ایبریشیم باخ: ابریشم.
ایپ { یپ } [ا.] طناب، ریسمان، رسن.
~ اوچو سرنخ، سرطناب.

~ سیز [ص. ۱.] بدون طناب، بدون افسار. [۲]
بسته نشده، رها.
~ لمک [ف.] طناب بستن، با ریسمان بستن،
ریسمان کشیدن.

~ لمه [ف. ۱.] زنجیری (دیوانه)، دیوانه.
[۲] طناب پیچی.

سائیده شدن. [۴] مالش داده شدن، باخ: وئولماق.
اویوم { وئوم } [ا. ۱.] حفره، فرورفتگی، گودال
[۲] سایش.

اویوماق { وئوماق } [ف. ۱.] خوابیدن، خواب
رفتن، در خواب بودن. [۲] ساکت، غرق در
سکوت، آرام، بی حرکت شدن. [۳] بی خبر،
غافل بودن.

اویومک { وئوماک } (اؤگومک) [ف.]
تهوع کردن، استفراغ کردن، قی کردن.

اویوموش { وئوموش } [ص. ۱.] خواب،
خوابیده. [۲] نا آگاه، غافل.

اویومه { وئوما } (اؤگومه) [ا.] تهوع،
استفراغ.

اویون { وئون } [ا. ۱.] بازی، سرگرمی. [۲] رقص.
[۳] کلک، حقه، نیرنگ. [۴] نقش در نمایش.

~ آچماق بازی در آوردن.
~ باز [ا.] دلفک، شعبده باز، حقه باز، نیرنگ باز.
~ بازلیق [ا.] دلخکی، شعبده بازی، حقه بازی.
~ نوتماق بازی در آوردن.

~ چو باخ: اویون باز.
~ چولوق باخ: اویون بازلیق.
~ چیخارتماق بازی در آوردن، کلک زدن،
مسخره بازی کردن.

~ هاوالارئی آهنگهای رقص.
~ دا آبارماق در بازی بردن.
~ دا اوتوزماق در بازی باختن.
اویونو اوتماق بازی را بردن.

اوشاق اویونو بازی کودکانه.
باشیما اویون آچیب سئیز کار دستم دادید.
ایدمان اویونلارئی بازیهای ورزشی،
سرگرمی های ورزشی.

اویونجاق { وئونجاق } [ا. ۱.] بازیچه، اسباب بازی.
[۲] مسخره.

~ ائله مک (ائتمک) بازیچه کردن،
دست انداختن.

- ~ لیک باخ: ایپ لیک.
ایپه اون سرمک روی طناب آرد پهن کردن،
کار بیهوده کردن، آب در هاون کوبیدن.
ایپه چکمک (۱) به طناب کشیدن، طناب
گذارانیدن. (۲) مهار کردن با طناب بستن. (۳)
بدار زدن. (۴) به طناب آویزان کردن (لباس).
ایپه - ساپا گلمز نظم ناپذیر، رام نشدنی.
ایپه - ساپا گلمه مک رام نشدن، براه راست
هدایت نشدن.
ایپه - ساپا یاتماز [ص.] بی انضباط، سرکش.
ایپه - ساپا یاتماز لئق [ص.] بی انضباطی،
سرکشی.
ایپه - ساپا یاتمالی دئیل قابل تربیت نیست،
رام شدنی نیست، انضباط پذیر نیست.
ایپه سرمک روی طناب پهن کردن (لباس
و غیره).
~ گلمک سربراه شدن، در خط افتادن.
ایپی طناب را، طناب او.
~ قیئرماق (۱) طناب را پاره کردن. (۲)
قطع رابطه کردن. (۳) از اطاعت کسی خارج
شدن، افسار گسیختن.
~ قیئرئق [ص.] غیر قابل اعتماد، بد ذات.
ایپی نی بو شالتماق (بوراخماق) افسارش
را ول کردن، افسار را شل کردن.
ایپی نی چکمک افسار کسی را کشیدن، در
موردی که کسی خارج از موضوع صحبت
می کند نزدیکان با اشاره با و نذ کر می دهند
گویند: ایپی نی چکد بلر.
بیرنین ایپی ابله قویو یا دو شمک با طناب
(پوسیده) کسی به چاه رفتن.
ایپرنمک { پیرانماک } باخ: پییرانماق.
ایپرنمیش { پیرانمیش } باخ: پییرانمیش.
~ کیتاب کتاب فرسوده، کتاب کهنه.
ایپک { یپاک } [ص.] ابریشم، حریر. (۲)
ابریشمی.
- ~ ائیرمه [ف. ا.] ابریشم ریسی.
~ بورما [ف. ا.] ابریشم تایی.
~ بورماق ابریشم تابیدن.
~ توخویان [ص.] ابریشم باف.
~ چمی [ص. ا.] پرورش دهنده کرم ابریشم،
ابریشم فروش، حریر باف.
~ چیلیک [ص. ا.] نوغانداری، فروشندگی پارچه
حریر.
~ خانا [ص. ا.] حریر بافی، ابریشم بافی.
~ سریئه ن لر پروانه هائی که در دوره گردیسی
دور خود پله می تند.
~ قوردو [ص. ا.] کرم ابریشم، نوغان.
~ کیمی [ص.] مثل ابریشم، ظریف و لطیف.
~ لی [ص.] ابریشمی، ابریشمین.
~ یولو [ص. ا.] جاده ابریشم.
خام ایپک ابریشم خام.
ایپلیک { یپلیک } [ص. ا.] نخ که از تابیدن الیاف بشم
و یا پنبه و یا کتان و یا ابریشم تهیه می شود و
بمصرف تار در بافندگی می رسد، نخ، تار، خامه.
~ خانا [ص. ا.] نخ ریسی.
~ لی [ص.] دارای نخ، الیافی.
ایت { یت } [ص. ا.] سگ. (۲) سگ صفت.
~ آباران اولسون سگ خور! (نفرت).
~ آرئسی [ص. ا.] سگ مگس.
~ ال چکدی، مؤنزال ال چکمه دی سگ
دست کشید خیک دست بردار نیست.
~ اوژومو باخ: ایت اوژومو.
~ اوغلوایت (فحش) پدر سگ! توله سگ.
~ اوئنادان [ص.] شوخ، کسی که دیگران را
دست بیندازد.
~ ایلینده در سالهای خیلی قبل، در گذشته دور.
~ باز [ص.] سگ باز، دوستدار سگ.
~ بورنو باخ: ایت بورنو.
~ بوغان باخ: ایت بوغان.
~ جانلی [ص.] سگ جان، جان سخت، متحمل.

~ هۆره ركاروان كئچر مه فشاند نور و سگ عوعو
كند، سگ عوعو كند و كاروان بگذرد.

~ ئيشه مين تانيئمير سگ صاحبش را
نمی شناسد، خیلی از دحام است.

ايتنه باخ، قايساواڭدان پاي اومور سگ را
باش از قيسى سرخ کرده هم سهم می خواهد.

ايتنه دؤنمك آن روى سگش بالا آمدن، بهمه
پريدن، عصباني شدن.

ايتنه اوْت، آنا ات وئرمك جورا به سگ و
استخوان را به اسب دادن، كارها را برعكس انجام
دادن.

ايتى صاحييينه تانيئته ئيرئر سگ را به صاحبش
می شناساند.

ايتين آياغيئى باسمازلار باي سگ را لگد
نمی کنند، سگ ترا گاز گرفت تو که سگ را
گاز نمی گيري.

ايتين ديشى، مۇتالين دريسى دندان سگ و
پوست خيك، خود داند بمن مربوط نيست.

ايتين ديليني بيلير همه فن حريف، زيرك.
~ سؤزؤنؤ دئمك هر چه زبانش آمد گفت،
فحش و ناسزا داد.

~ گؤنؤنه سؤخماق تحقير و تزدليل كردن،
سگه يك بول كردن.

ايتينه تۇك سگ خور، فراوان، بخت و فور.
باشينا ايت اوئونو آچماق (گتيرمك)
هر بلاني كه بخواهد سر كسى در آوردن.

چوبان ايتى سگ گله.

هۆره - هۆره ايت اولماق آنقدر پرو پاچه
اين و آن را گرفتن كه به سگ اخلاقي مشهور
شدن.

ايت اوْزؤمؤ [۱]. انگور سگ، سياه دانه.

ايت بورنو [۱]. ايت بورنى، نسترن. (rosa
canina).

ايت بوغان [۱]. سورنجان، پياز سگ، پياز حضرتى
(گياه سنى). (Colchicom.).

~ چى [۱]. سگبان.

~ خييارئى باخ: ايت خييارئى.

~ دامئى [۱]. لانه سگ، هلفدونى، سگدونى،
جاي تنگ و باريك.

~ دفترينده آدئى بوخدور آدم بى نام و نشان،
بيكاره.

~ ده گئتدى ايب ده گئتدى هم سگ رفت
هم ريسان، سگ رفت ريسانرا هم برد، همه
چيز از دست رفت.

~ دير سه بى (آرياجيئق) باخ: ايت
دير سه بى.

~ قودوراندا، دؤرت طرفيني قاپار سگ هار
همه را گاز مى گيرد.

~ قيردئى سگ كنى.

~ قيردئى سالماق سگ كنى راه انداختن،
دعوا و جنجال پيا كردن.

~ قئليق [ص]. بد قلق، داراي اخلاق سگى،
سگ صفت.

~ كؤ كؤنده [ص. / ظ.]. در وضع فلاكت بار و
بدبختى، سخت خسته و وارفته.

~ گؤنؤنده باشماق زندگى سگى داشتن، در
ادبار زندگى كردن.

~ گؤنؤنه دؤشمك دچار فلاكت و بدبختى
شدن.

~ لشمك [ف. فار.]. بهمديگر دندان نشان
دادن، برخاش كردن، آن روى سگش بالا آمدن.

~ له بولداش اول، چوماغئى اليندن بئره
قويما با سگ مهربان باش ولى چوبدستى را از
دست مده.

~ ليك [۱]. بد اخلاقى، بد سلوكى، سگى،
سگ صفتى.

~ لى بى نؤندو آن روى سگش بالا آمد.

~ ميلچه بى [۱]. ۱) مگس سگ. ۲) آدم سمج.

~ نن (ايله) پيشيك كيمى مثل سگ و
گره، دشمن فطرى.

ایت خیاری [۱]، حظل، هندوانه ابوجهل.
 ایت دیرسه یی (آرباجیق) [۱] گل مزه .
 ایتکی [۱] (۱) فقدان، گم. (۲) تلفات، ضایعات. (۳) مرگ. (۴) ضرر و زیان.
 ~ سیز [ظ] بدون تلفات، بدون ضایعات، بدون مرگ و میر.
 ایتکین [ص]، مفقود، مفقودالایر، گم شده، گم و گور شده، تلف شده، از دست رفته.
 ~ اولماق مفقودالایر شدن.
 ~ دوشمک مفقودالایر شدن.
 ~ دوشمه غایب مفقودالایر (حقوق).
 ~ سالماق گم و گور کردن.
 ~ لیک [۱] فقدان، اتلاف، گم و گوری.
 خبر سیز ایتکین دوشمه باخ: ایتکین دوشمه.
 ایتگه {یتگا} [۱] فرقی.
 ایتله ییجی {یتلا ییجی} [۱] / ص. [دافع، هول دهنده].
 ایتمک {یتماک} [ف] گم شدن، مفقود شدن، از دست رفتن، غیب زدن، در چیزی غرق شدن.
 ایتیب - باتماق گم و گور شدن، ناپدید شدن، غیب زدن.
 گوزدن ایتمک از نظر غیب شدن.
 ایتمه [ف] / ۱. فقدان، غیبت، گم و گور (شدن).
 ایتمیش [ف] ص. [مفقود، گم شده، غیب زده].
 ایتمیل {یتمیل} [ص] تیز، باریک.
 ~ لمک [ف] تیز کردن، باریک کردن.
 ایتله لمک {یتلاماک} [ف] / ۱. هول دادن. (۲) راندن و دفع کردن. (۳) فشار دادن. (۴) فرو بردن.
 ایتله لنمک {یتلانماک} [ف] / م. [۱] هول داده شدن. (۲) رانده شدن، دفع شدن. (۳) پیش برده شدن. (۴) فرو رفتن.
 ایتی {یتی} [ص] / ظ [۱] تیز، برنده، نوک تیز. (۲) تند، سریع، گذرا. (۳) نافذ، برآ. (۴) نیزه‌هوش، سریع الانتقال. (۵) داغ.

~ آددیم لارلا با گام‌های سریع.
 ~ اوچلو [ص] دارای نوک برنده، نوک تیز.
 ~ باخیشلی [ص] نگاه نافذ.
 ~ بوجاق زاویه حاده.
 ~ بورون [ص] بینی نوک تیز.
 ~ بیچاق چاقوی تیز و برنده.
 ~ جه [ص] خبلی تند.
 ~ دیشلی [ص] لبه تیز، دارای دندان‌های تیز.
 ~ گشمک تند رفتن.
 ~ گشدن [ص] سریع‌السير، تندرو، تیزرو.
 ~ گوز [ص] تیزبین، باریک بین، هشیار.
 ~ لتدیرمک [ف] ص. [بوسیله دیگری تیز گرداندن].
 ~ لتمک باخ: ~ لتدیرمک.
 ~ لشدیرمک [ف] تیزتر کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف] م. [تیزتر شدن (بوسیله دیگری)].
 ~ لشمک [ف] / ۱. تیزتر شدن. (۲) داغ تر شدن (تنور). (۳) بالا گرفتن، شعله ور شدن (نزاع).
 ~ لمک [ف] / ۱. تیز کردن، برآ کردن. (۲) تند کردن، داغ کردن، شدت بخشیدن.
 ~ لنمک [ف] م. [تیز شدن].
 ~ له ییجی [ص] / ۱. تیز کن.
 ~ لیک [۱] تیزی، برندگی، تندی، سرعت، قاطعیت.
 ~ بار باقلی [ص] دارای برگ‌های نوک تیز.
 گورمه ایتی لیئی تیزبینی، سرعت بینائی.
 ایتیرتدیرمک {یتیرتدیرماک} باخ: ایتیرتمک.
 ایتیرتمک {یتیرتماک} [ف] ص. [بوسیله دیگری سر به نیست کردن، گم و گور کردن].
 ایتیرمک {یتیرماک} [ف] ص. [۱] گم کردن، از دست دادن. (۲) تلف کردن، باختن.
 ایتیریلن محبت عشق گم شده.
 اوژونو ایتیرمک خود را باختن.
 ایتیرلمک {یتیرلماک} [ف] م. [گم شدن،

~ - اۆز [ظ.] باطن و ظاهر، اندرون و بیرون، رو و تو.

~ اۆلچن [ا.] اندازه گیر قسمت داخلی حفره و شکاف.

~ - ایچه [ظ.] نو در تو، در اندرون یکدیگر.

~ باغلاماق بسته شدن مغز هسته میوه.

~ دن. (ایچیندن) [ظ.] از ته دل، صمیمی، صمیمانه.

~ سیز [ص.] تو خالی، بدون هسته.

~ قاپی در توئی، در داخلی.

~ قالا محدودۀ داخلی قلعه، دژ گاه.

~ لرینده در بین آنها.

~ لمک باخ: ایچ ائله مک.

~ لنمک [ف. م. ا.] معنی شدن، شیر فهم شدن.

(۲) پوست کنده شدن، مغز شدن.

~ لی [ص. ا.] هسته دار، مغز دار. (۲) نان کلوچه

و غیره که درون آن مغز گردو و ... می گذارند.

(۳) آستر دار (لحاف).

~ لیک [ا. / ص. ا.] زبانۀ قفل. (۲) آنچه که

برای گذاشتن درون کلوچه و غیره مناسب باشد.

(۳) آستری.

~ یونما [ف. ا.] تراش داخلی، تراش داخل حفره

یا شکاف.

ایچی اریمک لاغر شدن، نحیف شدن.

~ اۆزۆلمک دل فرو ریختن، از عصبانیت از پا

در آمدن.

~ بوش [ص.] تو خالی، پوک.

~ قان آغلاماق از ته دل گریه کردن، تودلش

خون گریه کردن، بدون تظاهر سخت غمگین

بودن.

~ گوۆلمک از ته دل خندیدن، با تمام وجود

خوشحال بودن، قلباً شاد بودن.

~ یانماق دل سوختن، دل کسی بدرد آمدن.

~ ایچینی بئمک خود خوری کردن.

ایچیم اۆزۆمۆ یاندیئریر، چۆلۆم اۆزگه نی

مفقود شدن، سر به نیست شدن.

ایتیش { یتیش } باخ: ایتیک.

ایتیک { یتیک } [ا.] چیز گم شده، چیز مفقود.

~ چی [ا.] کسی که بدنبال گم شده است.

~ چی نین آجیغی، دابائیندان چیخار انتقام

کسی را که بدنبال گم کرده ای می گردد

پاشنه اش پس می دهد.

~ لی [ص.] گم کرده.

ایتیل { یتیل } [ف.] گم شو! دور شو!

ایتیلتمک { یتیلتمک } باخ: ایتیرتدیرمک.

ایتیلتمک { یتیلتمک } [ف. ا.] د ک شدن، رانده

شدن، گور خود را گم کردن. (۲) تیز شدن.

ایتیم { یتیم } [ا.] فقدان، فقد، فراموشی.

اۆلۆم - ایتیم مرگ و میر.

سی ایتیمی فقدان صدا.

سۆز ایتیمی فراموشی کلمات، نسیان.

گۆرمه ایتیمی نابینائی.

ایجاب { یجاب } [ع.] ائتمک (ائله مک)

ایجاب کردن، ضروری بودن.

ایجاد { یجاد } [ع. ا.] ایجاد، احداث، آفرینش،

کشف.

~ ائتمک (ائله مک) ایجاد کردن، پدید

آوردن، آفریدن، بوجود آوردن.

~ ائدیلتمک (اۆلونماق) ایجاد شدن، پدید

آمدن، آفریده شدن، بوجود آمدن.

ایچ ^۱ { یچ } [ا. / ص. ا.] تو، داخل، اندرون،

درون. (۲) امعاء و احشاء. (۳) مغز، هسته. (۴) باطن.

(۵) داخلی، اندرونی.

~ آلات [ا.] آنچه که در اندرون است، امعاء و

احشاء.

~ ائله مک (ائتمک) (۱) معنی کردن،

شیر فهم کردن. (۲) مغز (بادام و غیره) را از پوست

در آوردن، مغز کردن، پوست کردن. (۲) به

حقیقت مطلبی پی بردن.

~ اوتاق اندرونی، اتاق توئی.

فلاکت ایچیندن چیخارتماق از بدبختی نجات دادن.

ایچ^۲ { یچ } [ف.] صیغه امر از ایچمک، بنوش. ایچ ها ایچ [ظ.] نوشانوش.

ایچدیرتمک { یچدیرتماک } [ف. ص.] نوشانیدن، خوراندن (شربت و دارو).

ایچدیرمک { یچدیرماک } [ف. س.] نوشاندن، خوراندن. سوگند دادن.

ایچدیرلمک { یچدیرلماک } [ف. م.] نوشانده شدن، خورانده شدن. کسی را وادار کردن به قسم خوردن. (آند ~).

ایچره { یچرا } [قوشما.] باخ؛ ایچری.

ایچری { یچاری } [ا. / ظ.] طرف داخل، درون، اندرون، داخل، تو.

~ دن از داخل، از تو، از درون.

~ ده در داخل، در اندرون.

~ سی داخل چیزی، طرف داخلی، میان و وسط چیزی.

~ سی سؤزلوڭدور حرفی برای گفتن دارد.

~ سینده در بین، در مدت، در عرض.

~ گیرمک داخل شدن، وارد شدن، تورفتن.

~ یه بداخل، به تو، به درون.

~ یه اؤتورمک بلعیدن، فرودادن.

~ یه بوراخماق بداخل راه دادن، اجازه دخول دادن.

ایچکی { یچکی } [ا.] مشروبات الکلی، می، باده.

~ چی [ا.] شرابخوار، الکلی.

~ دوْشگونلوڭو [ا.] الکلیسم، اعتیاد به مشروبات الکلی.

~ سیز [ظ. / ص.] بدون مشروب.

~ لی [ص.] مشروب دار، با مشروب.

ایچمک { یچماک } [ف.] نوشیدن، خوردن (جای و غیره). شراب خوردن، باده نوشیدن.

(۳) سر کشیدن. (۵) سوگند خوردن. (۶) آبیاری شدن.

درونم خودم را می سوزاند و بیرونم سایرین را.

ایچیم یا ئیر جگرم می سوزد، دلم می سوزد.

ایچین چکمک آه کشیدن، بعد از گریه نفس مقطع کشیدن.

ایچیندن [ظ. ۱] از داخل، از اندرون. (۲) از ته دل.

ایچینده [ظ. ۱] در داخل، در اندرون، در توی، در بین. (۲) در ظرف، در عرض (مدت)، در اثناء. (۳) در دل او.

~ کی لر محتوبات، مندرجات، مضمون.

ایچینه ایشلمک تا مغز چیزی (تا اندرونش) کار کردن (تأثیر کردن).

ایچینی چکمک آه کشیدن، نفس نفس زدن بعد از گریه.

ایچینی گمیرمک خود خوری کردن، از داخل جویدن.

ایچینی یشمک (۱) خود خوری کردن. (۲) از داخل خوردن. (۳) از درون پوک شدن (هندوانه).

اؤن ایچی داخل خانه.

اؤز ایچینه قایلماق توی خود فرو رفتن.

ایشین ایچیندن ایش چیخدی گندش در آمد، دشواری بوجود آمد.

بادام ایچی مغز بادام.

بواشین ایچیندن اؤزو آغ چیخدی از این کار رو سفید درآمد.

بونلارین ایچینده تزه سی ده وار در بین اینها تازه اش هم هست.

بیر آی ایچینده ظرف یکماه، در عرض یکماه.

ناختانین ایچی چور و موْشدر درون (توی) تخته پوسیده است.

تر ایچینده قالماق عرق آلود باقی ماندن.

دردینی ایچینه تۇگور ناراحتی هایش را بکسی نمی گوید، غصه هایش را توی دلش می ریزد.

آند ~ سوگند خوردن.
 سو ~ آب خوردن.
 ایچمه لی { یچمالی } [ص.] نوشیدنی، خوردنی
 (آب و مایعات)، قابل شرب.
 ایچه جک { یچاجاک } [ا. / ف. ۱] (۱)
 نوشیدنی، آشامیدنی، نوشابه، چیزهای نوشیدنی.
 (۲) خواهد نوشید.
 ایچی جی { یچی جی } باغ: ایچکی جی.
 ایچیرتدیرمک { یچیرتدیرماک } باغ،
 ایچدیرتمک.
 ایچیرتمک { یچیرتماک } باغ: ایچدیرمک.
 ایچیق { یچیق } [ا.] جکمه ساقه بلند که از تِماج
 رنگین یا پوست نرم تهیه می کنند.
 ایچیلماک { یچیلماک } [ف. م.] نوشیده شدن،
 خورده شدن.
 ایچیم { یچیم } [ا. / ظ.] جرعه، باندازه یک قُلب،
 یک قورت.
 ~ لیک [ا.] نوشیدنی، باندازه یک جرعه.
 بیرایچیم سو یک جرعه آب.
 سوا یچیمی کیمی مثل آب خوردن، بسیار سهل
 و آسان.
 ایچین، ایچین { یچین - یچین } [ص. / ظ. ۱]
 (۱) مخفی، پنهانی، یواشکی، توی خود (۲)
 سوزناک، به تلخی.
 ~ آغلاماق به تلخی گریستن، یواشکی گریه
 کردن، پیش خود گریستن.
 ایختیباس باخ: اقتباس.
 ایختیار^۲ { یختیار } [ص.] سالخورده، پیر.
 ~ اولماق پیر شدن، سالخورده شدن.
 ~ لاشماق [ف.] پیر شدن، مسن شدن.
 ~ لئق [ا.] پیری، سالخوردگی.
 ایختیار^۱ باخ: اختیار.
 ایداره باخ: اداره.
 ایدم { یدام } [ا.] خمیدگی، کج و کوله گی،
 چیزی که یک جایش کج و کوله است.

~ لی [ص.] دارای خمیدگی، معیوب.
 ایدمان { یدمان } [ا. ع.] ورزش.
 ~ چئ [ا. / ص.] ورزشکار.
 ~ چئلئق [ا.] ورزشکاری.
 ~ قوروق لارئ تاسیسات ورزشی، سازمانهای
 ورزشی، ورزشگاه.
 ~ یارئش لارئ مسابقات ورزشی.
 ایده { یدا } [ا.] منجد. باخ: اییده.
 ~ لیک [ا.] باغ منجد، منجدزار.
 ایده { یدئیا } [ا. یو.] اندیشه، فکر، خیال، تصوّر،
 پندار، رأی، آرمان.
 ایده آل { یدئال } [فر. ۱] (ایده آل، آرمان. ۲)
 کمال مطلوب، بهترین نمونه.
 ~ لاشدیرماق [ف.] بحث کمال رساندن.
 ایده آلیزم { یدئالیزم } [ا. فر.] ایده آلیسم،
 اصالت تصوّر و پندار، پندار گرایی، ضدّ رآلیسم
 یا واقع گرایی.
 ایدی { یدی } [ف. ۱] (بود. ۲) مثل (۳) باخ:
 ایرمک^۲. در آخر کلمه معنی زمان گذشته را
 می دهد.
 قلم ایدی، کاغیذ ایدی، نه لازئم آلدئیم
 چیزهای مورد لزوم مثل قلم و کاغذ را خریدم.
 گئجه قارانلئق ایدئ شب تار بود.
 ائدیرمک { ائدیرماک } [ف. م.] بوسیله
 دیگری خم کردن.
 ائر { ائار } باخ: اگر.
 ایراد { یرآد } [ا. ع. ۱] (ایراد، اظهار، بیان. ۲)
 خرده گیری، بهانه، ایراد، عیب.
 ~ توتماق ایراد گرفتن، خرده گرفتن.
 ~ جئل [ص.] دوستدار ایراد گیری، کسی که از
 عیبجویی خوشش می آید.
 ~ چئ [ص.] ایراد گیر، بهانه گیر، عیبجو.
 ~ چئلئق [ا.] ایراد گیری، بهانه گیری، عیبجویی.
 ~ سئز [ص.] بی ایراد، بی نقص، بدون عیب.
 ~ سئزلئق [ا.] بی نقص (بودن)، جای ایراد

- (نداشتن).
ایراسیونال عدد {یرآسیونال اداد} [ص].
لا. [اعداد گنگ مثل: $\sqrt{2} = 1/410000000$]
ایراق {یرآق} [ظ]. دور، کنار.
~ ائله مک (ائتمک) دور کردن،
دور ساختن.
~ او لسون دور باد! خدا آنروز را نیاورد!
~ او لماق دور بودن، دور شدن.
~ دو شمک دور ماندن، دور افتادن.
~ گوزدن (گوزدن ایراق) دور از چشم.
~ لاشد ئرماق [ف]. دور کردن، به غربت
فرستادن، فاصله انداختن.
~ لاشد ئرئلماق [ف.م]. بوسیله دیگری دور
شدن، دور گردیدن.
~ لاشماق [ف]. دور شدن، به غربت رفتن، فاصله
گرفتن.
~ لئق [ا]. دوری، فاصله، غربت.
اوزدن ایراق رویم بدیوار! بلاتشیه!
ایران [ا]. ایران.
حشوناس [ا]. ایران شناس.
~ شوناسلیق [ا]. ایران شناسی.
~ لی [ص.ر.ا]. ایرانی، اهل ایران.
ایرپه {یرپا} باخ: اورپه.
ایرتمک {یرتماک} [ا.م.م]. دمجه.
~ لمک [ف]. از دم حیوان گرفتن.
ایرچه {یرچا} [ا]. قالب.
ایرده لمک {یردالاماک} [ف]. تمیز کردن،
جدا کردن مخلوط خارجی، پاک کردن.
بوغدانی ~ گندم را تمیز کردن، پاک کردن
گندم.
ایرش {یراش} [ا]. کرج (مرغ).
ایرشت {یراشت} (ایرشمه) [ا]. ریسمان
افساراسب.
ایرفیدا {یرفیدا} [ا]. آلتی که خمیر باز شده را
بوسیله آن به تنور می چسبانند، رفیده.
- ایرقا {یرقا} [ا]. آملاتشیه، مشمله، درختچه
بی خار دارای برگهای بیضی شکل و میوه سیاه
رنگ خوراکی که در بهار در کوهستانها
می روید. (Amelanchier.)
ایرکیلیمک {یرکیلماک} [ف]. رم کردن،
رمیدن.
ایرلی {یرالی} [ظ]. پیش، پیشاپیش، جلو، قبل،
مقدم.
~ آتماق مطرح کردن، پیش کشیدن (امری).
~ جه دن [ظ]. از پیش، از قبل، پیشاپیش.
~ چکمک پیش کشیدن، ارتقاء مقام دادن،
مطرح کردن.
~ چیخماق جلو آمدن، پیش آمدن.
~ دن [ظ]. از پیش، قبلاً، پیشاپیش.
~ دو شمک پیش افتادن، سبقت جستن، سود
بردن.
~ ده [ظ]. در پیش، در جلو، در آینده، در
جلوروی.
~ ده کی آنچه که در پیش است، آنچه که در
جلو قرار دارد.
~ ده گشتمک جلوتر رفتن، پیشاپیش رفتن،
پیشی کردن، راه نشان دادن.
~ سورمک ۱) پیش کشیدن، مطرح کردن،
عنوان کردن. ۲) پیش بردن. ۳) پیش ناختن.
~ کئچمک سبقت جستن، جلو زدن.
~ گشتمک پیش رفتن، ترقی کردن، نزدیکتر
رفتن، جلورفتن.
~ گئری پس و پیش، از این سر بآن سر، عقب و
جلو.
~ گلیمک پیش آمدن، اتفاق افتادن، رخ دادن،
شدن، نزدیکتر آمدن.
~ گلن پیش آمد، هرچه پیش آید.
~ لتمک [ف.ا]. جلوراندن، پیش بردن. ۲)
رشد دادن، پیشرفت دادن.
~ لمک [ف.ا]. پیش رفتن، پیشروی کردن،

منتفر شدن، دل بهم خوردن، دل آشوب شدن،
مشمز شدن.

ایرنمه لی { یرانمالی } (ایگرنمه لی) باخ:
ایرندیرجی.

ایری { ائیری } (= اگری) [ص. ۱] منحنی،
قوس، کمان، خمیده. (۲) کج و مایل. (۳)
نادرست، کج دست.

~ - اسکیک (= اگر، اسکیک) کم و کسر.

~ ایش کار نادرست، حقه بازی.

~ باخماق (ائیری - ائیری باخماق) کج
کج نگاه کردن، باخشم و نفرت نگاه کردن.

ائیری - بری [ظ.] اینور و آنور، اینطرف و
آنطرف.

~ - بولاماج [ص.] کج و معوج.

~ - بوئرو [ص.] کج و کوله.

~ بوئون [ص.] گردن کج.

~ جه [ظ. / ص.] کج و خمیده.

~ دانیشماق نادرست گفتن، درست نگفتن.

~ سوز دروغ، سخن نادرست.

~ سینه [ظ.] کج، از راه کج.

~ گشتمک کج رفتن، کجروی کردن.

~ گوز [ص. ۱] (چپ چشم، لوج. ۲)
شور چشم، بد نظر.

~ لی [ص.] کج.

~ لیک (اگریلیک) [ص. ۱] انحناء،

خمیدگی، درجه انحناء. (۲) کجی، مایل
(بودن. ۳) نادرستی، کجروی.

الی ائیری [ص.] کج دست، نادرست، دزد.

قابالی ائیری منحنی بسته.

ایری { یری } [ص. ۱] درشت، گنده، زمخت،
عظیم، بزرگ، حجیم. (۲) کلان، بسیار.

~ اوّلچو عظیم، عظیم الجثه، غول پیکر.

~ باش [ص.] کله گنده.

~ بورزووازی (یا) بورزوازی بزرگ.

~ بول بول درشت.

جلو رفتن، جلو زدن. (۲) پیشرفت کردن، ترقی
کردن، رشد کردن. (۳) سبقت گرفتن.

~ لمه [ف. ۱/۱] (پیشرفت، سبقت، اعتلاء،
تکامل. ۲) پیشروی.

~ لمه حرکتی حرکت تکاملی.

~ له ئیش [ص. ۱] (پیشرفت، ترقی، تکامل، رشد.
۲) پیشروی.

~ لیک [۱] پیشاهنگی، پیشروی، تکامل.

~ وئرمک پیش دادن، جلو هول دادن، به پیش
راندن.

ایرلینی آینده، آینده را.

کیتابی بیر آز ایرلی چکین کتاب را کمی
جلو بکشید.

ایرماق { یرماق } [۱] رودخانه، رود، شط.

ایرمجه { ایرام جا } [ص.] نحیف، لاغر، مردنی.

ایرمک^۱ (یرماک) [۱] سبوس، آرد جو.

ایرمک^۲ { یرماک } باخ: گیریشمک، نایل
شدن، رسیدن.

ایرمک^۳ { یرماک } (منسوخ) شدن. این فعل
منسوخ شده و بمرور حرف «ر» حذف گردیده و
به «ایمک» تغییر یافته و از این لغت نیز فقط
«ایدی - ایمیش - ایسه - ایکن.» فعلاً مورد
استعمال دارد.

ایرملی { ایرام لی } [ص.] کج و معوج، ماریج.

ایرمه { یراما } [۱] تپه.

ایرنج { یرانج } (ایگرنج) [ص.] تنفر آور،
منفور، دل آشوب، جندش آور، نفرت آور،
تهوع آور، مهوع.

ایرندیرمک { یراندیرماک }
(ایگرندیرمک) [ف.] منتفر کردن،
دل آشفتن، مشمز کردن.

ایرندیرجی (ایگرندیرجی)
{ یراندیرجی } [ص.] جندش انگیز،
تهوع آور، تنفر آور، مشمز کننده.

ایرنمک { یرانماک } (ایگرنمک) [ف.]

ايرين { يرين } [ا.ع.] چرك زخم، عفونت، چرك
 و خون (دمل)، خونابه.
 ~ توره دن [ص.] عفونت ز، توليد كننده چرك.
 ~ جيڪ [ا.] چرك، چركين، عفوني.
 ~ لٽمڪ [ف.س.] باعث عفونت و چرك شدن.
 ~ لڊيجي [ص.] عفونت ز، چرك ز.
 ~ لمڪ [ف.] چرك كردن، ورم كردن، آماس
 كردن.
 ~ لنمڪ [ف.] چركي شدن، متورم شدن، عفوني
 شدن.
 ~ لي [ص.] چركي، عفوني، چركين.
 ~ لي ليڪ [ا.] تورم چركين.
 ايز { يز } [ا.] ايز، رد، اثر، نشانه، علامت، جاي پا،
 بٽڪ.
 ~ آختاران رد زن.
 ~ آزدٿرماق رد گم كردن.
 ~ ايتيرمڪ رد گم كردن.
 ~ بوراخماق اثر گذاشتن، رد پا گذاشتن.
 ~ قاپان (تانييان) [ص.ا.] اردياب، رد زن.
 ~ چي [ا.] اردياب.
 ~ سيز [ص.ظ.] بدون اثر، بدون علامت، بدون
 جاپا.
 ~ لٽمڪ [ف.س.] بوسيله ديگري كسي را بر اثر
 رد پايش دنبال كردن، تعقيب كردن.
 ~ لمڪ [ف.] ردپا را گرفتن و دنبال كردن.
 (۲) ردبابي كردن، بي گيري كردن، بي جوئي
 كردن، تعقيب كردن، دنباله روي كردن. (۳) تحت
 پيگرد قرار دادن.
 ~ لمه [ف.ا.] ردبابي، بي گيري، تعقيب،
 دنباله روي، بي جوئي.
 ~ لنمڪ [ف.م.] تعقيب شدن، دنبال شدن.
 ~ له ٿيجي [ص.] (۱) ردباب. (۲) پيرو، رهرو.
 ~ لي [ص.] انردار، رددار، نشاندار.
 ايزه دوشمڪ ردپا را پيدا كردن، راه را پيدا
 كردن.

~ جه [ص.] بر حجم، حجيم، گنده، بزرگ.
 ~ سو مو ڪلو درشت استخوان، تنومند.
 ~ فابريڪلي صنايع سنگين.
 ~ ڪاپيتال سرمايه ڪلان.
 ~ ڪلوز [ص.] چشم درشت.
 ~ لٽمڪ باخ: ~ لشديرمڪ.
 ~ لشديرمڪ [ف.] بزرگ كردن، حجيم
 كردن، درشت تر كردن.
 ~ لشديرلمڪ [ف.م.] بوسيله ديگري
 بزرگ شدن، حجيم شدن، درشت شدن.
 ~ لشمڪ [ف.] (۱) بزرگ تر شدن،
 گنده تر شدن، درشت تر شدن. (۲) قد كشيدن. (۳)
 حجيم شدن.
 ~ لمڪ [ف.] بزرگ كردن، درشت كردن.
 ~ لنمڪ باخ: ~ لشمڪ.
 ~ لي - خيردالي [ص.] اريزو درشت، بزرگ
 و كوچڪ.
 ~ ليڪ [ا.] بزرگي، گندگي، درشتي.
 ايريش { يريش } [ا.] تار پارچه.
 ايريشديرمڪ { يريشديرماڪ } [ف.] رساندن،
 بهم رساندن، متصل كردن.
 ايريشديرلمڪ { يريشديرلماڪ } [ف.م.]
 رسيدن، بهم رسيدن، متصل شدن.
 ايريشمڪ { يريشماڪ } [ف.] (۱) گرويدن،
 رسيدن، پيوستن. (۲) بيخود خنديدن، هرزه
 خنديدن، نيش باز كردن. (۳) متلك گفتن.
 ايريشه - ايريشه { يريشا - يريشا } [ظ.] باقر
 و اطوار.
 ايريشيلمز { يريشيلماز } [ص.] غير قابل
 دسترسي، وصل ناپذير.
 ايريلمڪ { ايريلمماڪ } [ف.م.] خم شدن، كج
 شدن.
 ايريم { ايريم } [ا.ص.] (۱) سربيع، پيچ. (۲)
 لاغر، مردني.
 ايريمچه { ايريم چا } [ا.] انگشتر.

~ کی اگر بخواهد، فرقی نمی کند، بگذار ...
 باید ...
 ایستک { یستاک } (ایسته ئی) [ا. خواست،
 آرزو، آمال، اشتیاق، میل، مطلوب،
 ~ سیز [ظ.] بی تمنا، بی خواهش، بی میل،
 ~ لندیرمک [ف.] محبوب کسی گردانیدن.
 ~ لی [ص.] (دوست داشتنی، محبوب،
 مطلوب، دلپذیر. ۲) معشوق.
 ایسته ئینه چاتماق به مطلوب خود رسیدن، به
 خواست خود نایل شدن، به آرزوی خود رسیدن.
 ایستمز { یستاماز } [ف.] لازم نیست.
 ایستمک { یستاماک } [ف.] ۱) خواستن،
 طلبیدن. ۲) آرزو داشتن، مایل بودن. ۳) دوست
 داشتن، گرمی داشتن. ۴) خواهش کردن، تمنا
 کردن. ۵) صدا کردن، خواندن، طلبیدن، احضار
 کردن. ۶) احتیاج داشتن، لازم بودن، طلبیدن.
 ۷) خواستگاری کردن.
 ایستدیگیمیزار ابدی، بشیردی پروردگار
 خواسته ما یاربود که فرستاد پروردگار.
 ایسته سینیز اگر میل داشتید، اگر خواستید.
 بوایش چووخ زامان ایستر اینکار وقت بیشتری
 احتیاج دارد (می خواهد).
 ایستمه دن { یستامادان } [ظ.] ناخواسته.
 ایستمه لی { یستامالی } [ص.] دوست داشتنی.
 ایستتمک { یستانماک } باخ: ایستیلیمک.
 ایستیلین { یستانیلان } [ف. ص.] مطلوب، مورد
 نظر، خواسته شده.
 ایستیلیمک { یستانیلماک } [ف. م.] ۱)
 خواسته شدن، طلب شدن. ۲) آرزو شدن. ۳)
 دوست داشته شدن، مورد علاقه بودن. ۴) تقاضا
 شدن. ۵) احضار شدن.
 ایستی { یستی } [ص.] ۱) گرم، داغ. ۲) گرما،
 حرارت. ۳) خونگرم، مهربان.
 ~ آدام آدم خونگرم، مهربان.
 ~ آشیما سوبوق سوقانما توی آش داغ من

ایزی سیلینمک پاک شدن اثر چیزی.
 ایزین توتماق جای پای کسی یا چیزی را دنبال
 کردن.
 ایزین جه [ظ.] بر اثر رد پای ...، دنبال ...
 ایزینه دوشمک رد پای کسی را دنبال کردن،
 دنبال اثر یا رفتن، رد چیزی را دنبال کردن.
 آباق اولماسا، ایز هارا دان اولار اگر با
 نباشد، رد پا نخواهد بود.
 ایزولاسیون { یزولاسیئا } [فر.] عایق کاری.
 ۲) جدائی، تفکیک.
 ایزین باخ: اذن.
 ایسانمیش { یسانمیش } [ف. س.] خیس شده،
 تر شده، آبدیده. باخ: ایسانمیش.
 ایسانمیشین یاغیشدان نه قورخوسو آبدیده
 از باران نمی ترسد.
 ایساناق { یساناق } [ا.] اسفنج.
 ایسپیره { یسپیرا } [ا.] جوش های ریز، بثور،
 ایستاندارد { یستاندآرت } [ا. انگل.]
 استاندارد.
 ایستامبول (استانبول، اسلامبول،
 قسطنطنیه) { یستامبول } [ا.] استامبول.
 (یونانی بمعنی اینجا شهر است). پایتخت قدیمی
 امپراتوری بیزانس و امپراتوری عثمانی.
 ایستدیرمک { یستادیرماک } [ف. س.]
 دیگری را به خواستن تشویق کردن، خود را
 دوست داشتنی کردن، توی دل دیگری جا دادن.
 ایستتمک { یستانماک } باخ: ایستدیرمک.
 ایستدیکجه { یستادیکجا } [ظ.] دلبخواه،
 هر قدر که بخواهد.
 ایستر { یستار } [باغلا.] خواه، بخواهد، باید ...
 هم ...
 ~ ایستمز [ظ.] خواه و ناخواه، با بی میلی.
 ~ بو، ایستر او خواه این و خواه آن، هم این و
 هم آن.
 ~ سه اگر بخواهد.

~ لیک ایزولیاسیاسی عایق گرما.
 ~ لیک نوره دن (نوره دیجی) [ص.]
 گرمازا.
 ~ لیک داشی ییجی [ص.] هادی گرما، انتقال
 دهنده گرما.
 ~ لیک کنچیرن [ا.] هادی گرما (فیزیک).
 ~ لیک قیزدیرماسی [ا.] گرمزدگی، تب
 ناشی از گرمای هوا.
 ~ لیک وئرمی گرمادهی.
 ~ وورما [ا.] گرمزدگی.
 ~ یئر جای گرم و نرم، جای راحت.
 ایستی به داوام لیثیق مقاوم در مقابل حرارت،
 ضد حرارت.
 ایستی اوت (یستی وت) { [ا.] } فلفل، خردل.
 (۲) تندی، تلخی.
 ~ لاما ق [ف.] فلفل زدن.
 ~ لو [ص.] فلفل دار، فلفل زده شده.
 ایستیل (یستیل) { [ا.] } بند، آبگیر، محل ذخیره
 آب برای آبیاری برنجزار. (۲) واحد وزن محلی
 معادل ۴۰۰ گرم.
 ایسراغا { یسراغا } باخ: سراغا.
 ایس سیز { یس سیز } [ص.] خالی از سکنه،
 غیر مسکونی.
 ایسیلیق { یسیلیق } [ا.] عرق جوش.
 ایسلاتماق { یسلاتماق } [ف.] (۱) خیس
 کردن، خیساندن، مرطوب کردن، نم زدن، تر
 کردن. (۲) در آب خواباندن. (۳) کنک زدن.
 ایسلادیلماق { یسلادیلماق } [ف.] (۱) بوسيله
 دیگری خیس شدن، مرطوب شدن، نم زده شدن.
 ایسلادیلمیش { یسلادیلمیش } [ف.] (۱)
 خیس، خیس شده.
 ایسلاق { یسلاق } [ص.] نمناک، مرطوب،
 خیس، تر، نمور.
 ~ لیق [ا.] نمناکی، رطوبت، خیس، تری.
 ایسلاندیرماق { یسلاندیرماق } [ف.] (۱)

آب سرد فاطی نکن. گره در کار من نینداز.
 ~ اوت باخ: ایستی اوت.
 ~ اؤلچن [ا.] حرارت سنج، گرماسنج.
 ~ - ایستی [ظ.] گرما گرم، داغ داغ، تاننور
 داغ است، فوراً.
 ~ باسماق گرما فرار سیدن، داغ شدن.
 ~ جه [ص.] / [ظ.] به گرمی، با حرارت، باندازه
 کافی گرم.
 ~ خانا [ا.] گرمخانه، محل گرم.
 ~ دن گنیشلنمه انبساط در اثر گرما.
 ~ سو آب گرم.
 ~ - سوبوق دادماق (گورمک) گرم و
 سرد روزگار را چشیدن.
 ~ شیتیل لیک [ا.] گلخانه، گرم خانه برای
 پرورش نشاء.
 ~ قانلی [ص.] (۱) خونگرم، خوش مشرب،
 مهربان. (۲) حیوانات خونگرم.
 ~ قانلی لیق [ا.] (۱) خونگرمی، مهربانی. (۲)
 جوش و خروش.
 ~ قورشاق منطقه حاره.
 ~ کؤینک پیراهن گرم، گرم کن.
 ~ لتمک [ف.] (۱) بوسيله دیگری گرم کردن،
 حرارت دادن، سبب گرم کردن چیزی شدن.
 ~ لشدیرمک [ف.] گرم تر کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف.] (۱) بوسيله دیگری گرم تر
 شدن، داغ تر شدن.
 ~ لشمک [ف.] گرم تر شدن.
 ~ لمک باخ: ~ لشدیرمک.
 ~ لندیرمک باخ: ~ لتمک.
 ~ لندیرلمک [ف.] (۱) بوسيله دیگری گرم
 شدن، داغ شدن.
 ~ لتمک [ف.] گرم شدن.
 ~ لیک [ا.] (۱) گرمی، حرارت، گرما. (۲)
 خونگرمی، مهربانی، صمیمیت.
 ~ لیک اؤنورمه هادی گرما، انتقال گرما.

- ~ چکمک تب ولرز داشتن، مالاریا گرفتن.
 ~ میستمی دستگاه گرمایش (گرم کردن منازل و ساختمان).
 ~ لی [ص. ۱] تب ولرزدار، مالاریائی. (۲)
 مالاریا جیز.
 ایسیتمه اوْتو { یسیتما وُتو } [ا. ا] قنطربون، قنطاریون. (Centaurium.)
 ایسیقرا { یسیقرا } [ا. ا] بیماری پوستی که بصورت جوش در پشت گوش و گردن پدید می آید.
 ایسیندیرمک { یسیندیرماک } [ف. ا] گرم کردن. (۲) به خود عادت دادن، دست آموز کردن، جلب محبت کردن.
 ایسینک لی { یسیناک لی } [ص. ا] زود جوش، زود انس گیرنده، خونگرم.
 ایسینمک { یسینماک } [ف. ا] گرم شدن. (۲) عادت کردن، مأنوس شدن، خودمانی شدن، محبت دیدن.
 ایسینیشمک { یسینیشماک } [ف. قار. ا] گرم گرفتن، خو گرفتن، عادت کردن، مأنوس شدن، انس گرفتن. (۲) بهمدیگر خو گرفتن، با همدیگر مأنوس شدن. (۳) دسته جمعی خود را گرم کردن.
 ایش { یش } [ا. ا] (۱) کار. (۲) فعالیت، کوشش. (۳) امر، مسئله، مشکل، گرفتاری. (۴) زحمت. (۵) مهارت. (۶) حال و وضع. (۷) اثر، نتیجه. (۸) حادثه، رویداد. (۹) خدمت، شغل، حرفه. (۱۰) وظیفه، تکلیف، تعهد. (۱۱) دادرسی. (۱۲) رفتار، کردار، عمل.
 ~ آپارماق کار کردن، ابراز فعالیت کردن.
 ~ آچماق (۱) مسئله ایجاد کردن، مشکل درست کردن. (۲) کار شروع کردن، بکاری پرداختن.
 ~ آدامی مرد کار و فعالیت، اهل کار.
 ~ آراسی زمان کار، ساعت کار.
 ~ آشیرماق کار را درست کردن، کار را بانجام
 خیساندن، خیس کردن، مرطوب کردن، نم زدن، تر کردن.
 ایسلانماز { یسلانماز } [ص. ا] ضد آب، ضد رطوبت.
 ایسلانماق { یسلانماق } [ف. ا] خیس شدن، مرطوب شدن، تر شدن، نمور شدن، دچار باران شدن.
 ایسلانمیش { یسلانمیش } [ف. ص. ا] خیس، تر، مرطوب، نمور.
 ایسلیق { یسلیق } [ا. سوت].
 ایسلیمی { یسلیمی } [ا. ا] اسلیمی، در هنر تزیینی نوعی نقش و نگار مرگب از خطهای منحنی و مارپیچ با شاخه های کوتاه و برگ و گل که در کتیبه ها و بعضی دیگر از کارهای نقاشی و کاشیکاری و گچ بری و فرش بافی ترسیم می کنند.
 ایسمارلاماق { یسمارلاماق } [ف. ا] سپردن، سفارش کردن.
 ایسمارلاتماق { یسمارلاتماق } [ف. م. ا] سپرده شدن، سفارش شدن.
 ایسماریش { یسماریش } [ا. ا] سفارش.
 ایسه { یسا } [باغلا. نیز، هم، اگر، هرگاه، و، اما، اگر... باشد].
 ایسهال اوْتو { یسهال وُتو } [ا. ا] باخ: ازوای، یوزا یلدن بیر.
 ایسیتمک { یسیتماک } [ف. ا] تب ولرز کردن. (۲) گرم کردن.
 ایسیندیم ایستی سینه، کور اولدوم توْستوْونه (دوْستوْ ایستی سیندن، کور اولدوق توْستوْ سوندن). از گرمایش گرم شدم ولی چشم هایم را دودش کور کرد.
 ایسیتمه { یسیتما } [ف. ا. / ا. ا] تب ولرز، باخ: وْشوتمه. (۲) تب نوبه، مالاریا. (۳) گرمایش، حرارت.
 ~ اوْتو باخ: ایسیتمه اوْتو.

- رساندن.
 ~ اوښتونده سرکار، در زمان کار.
 ~ اوښته قوښماق سرکار گذاشتن.
 ~ اېچيننده اېش وار کاسه‌ای زیر نیم کاسه است، رمزی نهفته است.
 ~ اېشیدن کښجدي کار از کار گذشت، فرصت از دست رفت.
 ~ اېشلېک (۱) کار کردن. (۲) نقش بازی کردن.
 ~ اېگيد باشيڼا گلر حادثه برای مرد اتفاق می افتد، گرفتاری بر سر مرد آید.
 ~ باجاران [ص.] کاردان، آزموده، ماهر.
 ~ باشي سرکار، سر خدمت.
 ~ باشيڼا کښچمک مصدر کاری شدن، متصدی کاری شدن، در رأس کاری قرار گرفتن.
 ~ باشيڼدا سرکار، مصدر کار.
 ~ بورا سيڼدا دڼر کی مسئله اینست که.
 ~ بولومو تقسیم کار.
 ~ بیتیرمک کار انجام دادن، پایان رساندن کار.
 ~ بیرلیگی (بیرلیشی) اشتراک در کار.
 ~ بیلیمک کار بلد بودن، مهارت در کار داشتن، کاردان بودن، تجربه داشتن.
 ~ بیلن [ف. ص.] کاردان، ماهر، باتدبیر.
 ~ نوتماق کار گرفتن.
 ~ نؤکولوب باشيما کارها سرم ریخته، خبلی کار دارم.
 ~ جانين جوهری دیر کار جوهر حیات است.
 ~ جیل [ص.] دوستدار کار، کار دوست، فعال، پرکار.
 ~ جیل لیک [ا.] کار دوستی، پرکاری، علاقمندی بکار.
 ~ چی [ا.] کارگر، کارکن، زحمتکش، خدمتکار، کارمند.
 ~ چی آرئ زبور (عسل) کارگر.
 ~ چيخارتماق مسئله ایجاد کردن، مشکل پیش آوردن.
 ~ چيخماق مسئله پیدا شدن، دشواری پیش آمدن.
 ~ چی قووه سی نیروی کار، کارگر.
 ~ چی لیک [ا.] کارگری، خدمتکاری.
 ~ دوزلمک روپراه شدن کار، درست شدن کار.
 ~ دیر شاید، بلکه، اگر.
 ~ سیز [ص.] بیکار، عاطل.
 ~ سیز - گوچسوز [ص.] بیکار و سرگردان.
 ~ سیزلیک [ا.] بیکاری.
 ~ (تام) ~ سیزلیک بیکاری کامل.
 ~ (یارئم) ~ سیزلیک نیمه بیکاری.
 ~ سیزلیک معاونتی کمک بیکاری، مساعده ایام بیکاری.
 ~ صاحبی [ص.] صاحبکار، کارفرما.
 ~ قارئشده ئرماق کار را بهم زدن.
 ~ قووه سی نیروی کار.
 ~ کسمک (وئریمک) کیفر دادن، حکم مجازات دادن، مجازات زندان دادن.
 ~ کیلمک (وئریمک) کیفر داده شدن، مجازات تعیین شدن.
 ~ گذار [ص.] پرکار، فعال، کارآ، توانا، باتجربه، کاردان.
 ~ گذارلئق [ا.] پرکاری، کارآئی، کاردانی.
 ~ گوچ [ا.] کاروبار.
 ~ گورمک کار انجام دادن، کار کردن، فعالیت کردن.
 ~ گوره نین دیر کار را که کرد آنکه تمام کرد.
 ~ گورمک کار عرضه کردن، کار نشان دادن.
 ~ گوئو روز کار، ساعات کار روزانه.
 ~ لته بریمک [ف. ص.] وادار بکار کردن، بکار گرفتن.
 ~ لته بریمک [ف. م.] بکار کشیده شدن،

استعمال قرار گرفتن. ۴) رواج داشتن، راجع بودن. ۵) حکم شدن، نقش شدن، نقاشی شدن. ۶) تحقیق و بررسی شدن.

~ لنمیش [ف. ص.] استعمال، استفاده شده. ۲) کار شده (تزیین شده، سوزن دوزی شده، حکم شده). ۳) بررسی شده، تحقیق و تکمیل شده.

ایشلیلمک [ف. م.] ۱) بکار برده شدن. ۲) مصرف شدن، استفاده شدن. ۳) مورد استعمال قرار گرفتن. باخ: ~ لنمک.

ایشنیلیمیش وَاخت وقت صرف شده.

ایش لی [ص.] ۱) صاحب کار، شاغل، مشغول. ۲) آدم مرموز.

~ لیک [ا.] محل کار، کارگاه، آتلیه.

~ وَاختی زمان کار، ساعات کار، مدت کار.

~ وُئرمک به کسی کار دادن، بدرد خوردن (چیزی)، مفید واقع شدن.

~ وُئرن [ص.] قابل استفاده، بدرد بخور، عرضه کننده کار.

ایشدن آرئماز، دیش دن آرئار پس انداز از صرفه جوئی است و نه از کار (درآمد).

~ چیخارها اخراج از کار.

~ چیخارهاق (چیخارئماق) از کار برکنار کردن، از کار اخراج کردن.

~ چیخماق از کار کناره گیری کردن.

~ دوشموش [ف. ص.] از کار افتاده، فرسوده.

~ قوئماق از کار بازداشتن.

ایشده در عمل.

ایشه باخ ها! عجب! چه اتفاق بدی!

~ باخماق ۱) مشغول بکار بودن، با کار سرگرم بودن، کار کردن، بکاری مشغول بودن. ۲) رسیدگی کردن، قضاوت کردن.

~ پر قاتماق (وُورماق) بهانه تراشیدن و مانع انجام کار شدن، با بهانه تراشی از کار امتناع کردن یا کار را بهم زدن.

بکار کردن و ادار شدن.

~ لتمک [ف.] ۱) بکار بردن، استعمال کردن. ۲) بکار گرفتن، بکار انداختن. ۳) مصرف کردن، استفاده کردن. ۴) اداره کردن، راه بردن (کار یا تجارت ...). ۵) لینت ایجاد کردن.

~ لتمه [ف. ا. / ا. ۱] استعمال، استفاده. ۲) مسهل.

~ لتمه لی [ص.] ۱) مسهل، ملین. ۲) قابل استفاده، قابل استعمال.

~ لدبجی [ص.] کار انداز، راه اندازنده، محرک.

~ لدبلمک [ف. م.] ۱) بکار گرفتن، بکار انداخته شدن. ۲) بکار برده شدن، استعمال شدن. ۳) مصرف شدن، استفاده شدن. ۴) وادار بکار شدن. ۵) لینت مزاج گرفتن.

~ لدبلمه [ف. ا. / ا. ۱] ۱) مسهل، کارکن. ۲) استعمال، استفاده، کاربرد، مصرف.

~ لدبلمه یئری مورد استعمال، کاربرد.

~ لر باشی سبب اصلی، علت اساسی، مسئول و مقصر اصلی.

~ لر دؤزه لیمیشدی گلدی قارئشد بؤردئ کارها رویراه شده بود که آمد و بهم زد.

~ لمک [ف.] ۱) کار کردن. ۲) شاغل بودن، خدمت کردن. ۳) کوشش کردن، فعالیت کردن. ۴) مشغول بودن، سرگرم بودن. ۵) زحمت کشیدن. ۶) کار گرفتادن، نفوذ کردن، تأثیر کردن، پیشرفت کردن. ۷) تصویر کردن، شرح دادن. ۸) در موضوعی تحقیق و بررسی کردن. ۹) مرتکب شدن. ۱۰) رفت و آمد کردن.

~ لمه [ا. ۱] ۱) سوزنکاری روی پارچه. ۲) اسم فعلی از ایش لمک.

~ لمه لی [ص.] سوزنکاری شده، سوزن دوزی شده.

~ لنمک [ف. م.] ۱) کار شدن. ۲) مصرف شدن، استفاده شدن. ۳) استعمال شدن، مورد

~ ناپیشتر ماق بکار گماردن.
 ~ جان باندیر ماق برای کار دل سوزاندن، صمیمانه کار کردن.
 ~ چیخماق سر کار آمدن، سر کار رفتن.
 ~ دۆزه لتمک برای کسی کار یافتن.
 ~ دۆزه لمه کاریابی.
 ~ دۆشمک بکار افتادن، راه افتادن، گرفتار شدن.
 ~ سالما کار اندازی، پرتاب (راکت و غیره).
 ~ سالماق راه انداختن، کار انداختن (دستگاهی)، دچار مخمصه کردن.
 ~ طول و ثرمک طول دادن کار، طولانی کردن کار، بتأخیر انداختن کار.
 ~ قاریشماق در کار مداخله کردن، دخالت کردن.
 ~ غیابی باخما رسیدگی غیابی در داد گاه.
 ~ گلن [ف. ص.] [بدرد خور، مفید].
 ~ گیرمک استخدام شدن، وارد کاری شدن.
 ~ گیرشماق (گیرمک، قاپیلماق) بکار چسبیدن، بارغبت بکار مشغول شدن.
 ~ موزد امک حقی دستمزد کارمزدی، کارمزد، مزد بر حسب مقدار محصول کار.
 ~ یاپیشماق باخ: ایشه گیرشماق.
 ~ یازامااق شایستگی کار داشتن، در خور کاری بودن، بدرد کاری خوردن.
 ~ یارابان (یارارلی) [ص.] [بدرد بخور، کاردان، مناسب برای کار، برازنده کاری بودن].
 ~ ایشی آخساتماق لنگ کردن کار.
 ~ آخساماق لنگ شدن کار کسی.
 ~ آشماق روبراه شدن کار، کار کسی راه افتادن، به نتیجه رسیدن کار، کار گزاردن، کار (کسی) گذاشتن.
 ~ آلاها قالیب کارش با خداست، خدا بدادش برسد.
 ~ اولماق کار داشتن، سرو کار داشتن، از عهده کاری بدرستی برآمدن.
 ~ ایش اولماق کارش کار است، کارش درست است.
 ~ ائیلماق بد آوردن.
 ~ باشیندان آشماق کار از سرو کله بالا رفتن.
 ~ بیش از حد کار داشتن.
 ~ بیتماق کار کسی تمام شدن، کلکش کنده شدن.
 ~ پیشماق (پیشماق) کار کسی ساخته شدن.
 ~ پیشیرمک کار را تدارک دیدن.
 ~ دۆشمک بکسی احتیاج داشتن، کمک خواستن از کسی.
 ~ دویونه دۆشمک کار کسی گره خوردن، دچار گرفتاری شدن.
 ~ قانیشماق (پیرتلاشماق) کار گره خوردن.
 ~ گتیرمک موفق شدن، شانس آوردن.
 ~ گتیرمه دی (ایشی دۆز گتیرمه دی) کارش بروفق مراد نبود، ناموفق شد.
 ~ مشگله (موشگوله) دۆشمک درد شواری گرفتار شدن، کارش گیر کردن.
 ~ باش اولماق سابقه کسی خراب شدن، در مخاطره افتادن.
 ~ باش دیر کارش خراب است، کارش زار است.
 ~ یترتمک کار را پیش بردن.
 ~ یولونا قوئماق ترتیب دادن کار، راه انداختن کار.
 ~ ایشیم آلاها قالیب کار من با خداست، نتیجه کار من معلوم نیست.
 ~ ایشیم باشیمدان آشیب کارم فوق العاده زیاد است، توی کار غرق شده ام، کار از سرو کولم بالا رفته.
 ~ ایشیم وار کار دارم، مشغولم.
 ~ ایشیمی گۆرمه دیلر کار مرا راه نینداختند.

~ ناپیشتر ماق بکار گماردن.
 ~ جان باندیر ماق برای کار دل سوزاندن، صمیمانه کار کردن.
 ~ چیخماق سر کار آمدن، سر کار رفتن.
 ~ دۆزه لتمک برای کسی کار یافتن.
 ~ دۆزه لمه کاریابی.
 ~ دۆشمک بکار افتادن، راه افتادن، گرفتار شدن.
 ~ سالما کار اندازی، پرتاب (راکت و غیره).
 ~ سالماق راه انداختن، کار انداختن (دستگاهی)، دچار مخمصه کردن.
 ~ طول و ثرمک طول دادن کار، طولانی کردن کار، بتأخیر انداختن کار.
 ~ قاریشماق در کار مداخله کردن، دخالت کردن.
 ~ غیابی باخما رسیدگی غیابی در داد گاه.
 ~ گلن [ف. ص.] [بدرد خور، مفید].
 ~ گیرمک استخدام شدن، وارد کاری شدن.
 ~ گیرشماق (گیرمک، قاپیلماق) بکار چسبیدن، بارغبت بکار مشغول شدن.
 ~ موزد امک حقی دستمزد کارمزدی، کارمزد، مزد بر حسب مقدار محصول کار.
 ~ یاپیشماق باخ: ایشه گیرشماق.
 ~ یازامااق شایستگی کار داشتن، در خور کاری بودن، بدرد کاری خوردن.
 ~ یارابان (یارارلی) [ص.] [بدرد بخور، کاردان، مناسب برای کار، برازنده کاری بودن].
 ~ ایشی آخساتماق لنگ کردن کار.
 ~ آخساماق لنگ شدن کار کسی.
 ~ آشماق روبراه شدن کار، کار کسی راه افتادن، به نتیجه رسیدن کار، کار گزاردن، کار (کسی) گذاشتن.
 ~ آلاها قالیب کارش با خداست، خدا بدادش برسد.
 ~ اولماق کار داشتن، سرو کار داشتن، از عهده

ایشیمیزین آدی نه دیر؟ چکار داریم؟ کاری نداریم. چکاره ایم؟

ایشین آواند اولسون خسته نباشی! خدا قوت! ~ اولانی حقیقت امر، آنچه که اتفاق افتاده.

~ ایچینده ایش وار کاسه ای زیر نیم کاسه است، مسائلی در این موضوع نهفته است، سزی نوی اینکار وجود دارد.

~ باشی آغاز کار، در نخستین خط کار.

~ چمینی (اوجونو) تا پماق لم کار را پیدا کردن.

ایشیندن اولماق از دست دادن کار، از کار باز داشته شدن.

ایشینه باخ سرت بکار خودت باشد!

ایشینه گلکم (برای کسی) مفید بودن، بدرد کسی خوردن، بکار آمدن، از کسی رفع نیاز کردن.

ایشینه گوره بسته بکارش، به تناسب استعدادش، به اندازه کارش.

ایشینی بوشلاماق کار خود را رها کردن.

~ بیتیرمک (کار را تمام کردن. ۲) به قتل رساندن کسی، کسی را کشتن، کار کسی را تمام کردن.

~ بوراجاق کارت را گره خواهد انداخت.

~ بیلکم کار خود را بلد بودن.

~ گور! سرت بکار خودت باشد، اهمیت نده.

~ گورمک کار خودش را کردن، تأثیر بخشیدن.

ایشی نین آدامی لایق برای انجام حرفه اش.

اونونلا ایشیم یوخدور کاری با اوندارم، با او طرف نیستم.

باشینا ایش آچماق کسی را نوی دردسر انداختن، مسئله ای درست کردن.

باشینا ایش چیخارماق باخ: باشینا ایش آچماق.

بودا بیزه بیر ایش اولاحاق اینهم برای ما

مسئله ای خواهد شد.

بورادا بیر ایش وار اینجا مسئله ای وجود دارد، اینجا رازی نهفته است.

بومنیم ایشیم دئییل اینکار کار من نیست، از عهده من بر نمی آید.

بومنیم ایشیمه گلمز (ده یمز) این بدرد من نمی خورد، این بکار من نمی آید.

بومنیم ایشیمی پوزدو او کار مرا بهم زد، برنامه مرا بهم ریخت.

بوندا ایش یوخدور این فایده ای ندارد.

بوندا بیر ایش وار کلکی زیر سرش است، یک فکر مخفی دارد، نقشه ای دارد.

مغزینه ایشلمه دی در فکر او کار گرنشد،

نوی مغزش فرو نرفت، در فکر او تأثیر نکرد.

ایشارانتی { یشآرتنی } باخ: ایشارتنی.

ایشارتماق { یشآرتماق } باخ: ایشیقلاندیرماق.

ایشارتی { یشآرتی } [۱.۱] سوسو، کورسو، باخ: ایشیلتی.

ایشارماق { یشآرماق } [ف. ۱] سوسوزدن.

۲) نور خفیف داشتن.

ایشان { یشآن } [۱.۱] روحانی، آخوند.

ایشتمک { یشاتماک } [ف. س.] سرپا گرفتن (بچه).

ایشتوک { یشتوخ، یشتوک } [۱.۱] شایعه،

حرفهای بی پایه یا غیر واقعی، دروغ.

ایشته { یشتا } [ادا. تر.] اینست، به بین! بفرما!

ایشدک { یشداک } [۱.۱] کار، عمل. ۲) کلک.

ایشقیرتی { یشقیرتی } باخ: هیجقیرتی.

ایشقیرماق { یشقیرماق } باخ: هیجقیرماق.

ایشگلکمک { یشگالماک } [ف.] نازک شدن،

لاغر شدن، ساییده شدن، باریک شدن.

یوغون ایشگلینجه، نازیک اوژولر تا چاق

لاغر شود، ضعیف از پا در آمده.

ایشگه { یشگا } [ص.] نازک، باخ: ایجه.

~ لی [ص.] توضیح دار، توضیحی، تشریحی،
تفصیلی.
ایضاحات { یزآهآت } [ا.ع.] ایضاحات،
توضیحات، بیانات، اظهارات.
ایفا { یفآ } [ا.ع.] ایفاء، اجراء، انجام.
~ ائتمک (ائله مک) ایفاء کردن، اجراء
کردن، انجام دادن، بیابان رساندن، به اجراء
در آوردن، پرداختن. ۲) نقش بازی کردن.
~ چی [ا.] اجراء کننده، ایفاگر، انجام دهنده،
بازی کننده نقش (در نمایش).
~ چیلیق [ا.] اجرای نقش، نقش آفرینی،
ایفاگری.
ایفچین { یفچین } [ظ.] کامل، درست، تمامی.
دؤرت نال چهار نعل که یکدست کامل است.
ایفلیم - ایفلیم { یفلیم - یفلیم } [ظ.] قطعه قطعه،
تکه تکه.
ایکس شعاعلاری { یکس شوآلآری } اشعه
ایکس.
ایکن { یکان } (کن) [باغلا.] در اثناء بودن،
در حال شدن.
بو حالدا ایکن در این اوضاع و احوال بود که
...
گولورکن در حال خندیدن بود که ...
ایکی { یکی } [سای. ۱] (دو. ۲) جفت.
~ آتلی [ص.] دوا سب.
~ آدام لیق [ص.] دونفره.
~ آروادلی [ص.] دوزنه، دارای دوزن.
~ آروادلی لیق (چوخ آروادلی لیق)
[ا.] تعدد زوجات.
~ آغیزلی [ص. ۱] (دارای دودهنه. ۲) دودم
(جافو).
~ آباغیننی بیرباشماغا سوخماق دوبار در
یک کفش کردن، اصرار ورزیدن.
~ آباقلی [ص. ۱] (دوبا، دوهادر. ۲) انسان.
~ آبلیق دوماهه.

ایشیغا حساسلیق [ا.] حساسیت نسبت به نور.
ایشیغا داواملی مقاوم در مقابل نور، غیر حساس
در مقابل نور.
ایشیغین سینهاسی شکست نور.
ایشیغین قاییماسی انعکاس نور.
آی ایشیغی مهتاب.
سائریشان ایشیق نوری که سوسو میزند، نوری
که پرتو می افکند.
ایشیل - ایشیل [ظ.] تلؤلؤ، درخشندگی، بازرق
و برق، نور لرزان و در نوسان.
ایشیلتنی { یشیلتنی } [ا.] درخشندگی، نور
زود گذر، نور، سوسو، باخ: ایشارتی.
ایشیلدا بؤجک [ا.] کرم شتاب.
ایشیلدا اتماق [ف.] برق انداختن، درخشان کردن،
تابانیدن (نور).
ایشیلداق [ص.] درخشان، نورانی، پرتو افکن،
نور افکن.
ایشیلدا اماق [ف.] درخشیدن، پرتو افکندن، تابیدن
(نور)، برق زدن (از درخشندگی)،
نور پراکندن، با تلؤلؤ پرتو فشاندن.
ایشیلدا یان [ص.] براق، درخشنده، پرتو افکن،
درخشان، تابان، تابناک.
~ بؤجک [ا.] کرم شب تاب، حشرات شب تاب.
ایشیم - ایشیم: ایشاردنی با تلؤلؤ درخشید،
باخ: ایشیل - ایشیل.
ایضاح { یزآه } [ا.ع.] ایضاح، توضیح، شرح،
بیان، تفصیل.
~ ائتمک (ائله مک) توضیح دادن، شرح و
بسط دادن.
~ آندیجی [ص.] شرح دهنده، تفصیلی، روشن
کننده.
~ آندیلمز [ص.] غیر قابل تفسیر، غیر قابل شرح.
~ چی [ا.] توضیح دهنده، شرح و بسط دهنده،
تفسیر کننده.
~ سیئر [ص.] بدون توضیح، بدون شرح و بسط.

- ~ اللی [ص. / ظ. ۱] دودستی، بادودست.
 (۲) بامیل ورغبت.
 ~ الیم بیر باشیمی ساخلائییر فقط معاش خودم
 را تأمین می کنم. (نمی توانم بدیگران کمک
 بکنم).
 ~ ائوللی [ص. ۱] دوزنه، دارای دوزن. (۲)
 دوکشونی دارای دوخانه.
 ~ ائوللی بیتیکی لر گیاهان دویابه.
 ~ اوژ دورو، دورویه، دوطرف.
 ~ اوژلو [ص. ۱] دورویه، دوطرفه، دارای دو
 سطح. (۲) دورو، ریاکار.
 ~ اوژلولوک [۱] ریاکاری، دوروئی.
 ~ بارماقلی [ص.] دوانگشتی.
 ~ باشا [ظ.] دوسره، دونفره.
 ~ باشندان اولماق چوب دوسر طلاشدن.
 ~ باشلی [ص. / ۱] دارای دوسر، دورویه.
 (۲) دوسره، متقابل. (۳) دویهلو، دارا دویهلو،
 دارای دو مفهوم. (۴) کلنگ.
 ~ باشلی سؤزلر کلام کنایه آمیز، سخنان
 دویهلو.
 ~ باشلی قوهوم لوق [۱] خویشاوندی متقابل.
 ~ بوئوزلو [ص.] دوشاخدار.
 ~ - بیر دوناییکی، یک زوج، یک جفت،
 دوتائی، دونفری.
 ~ تاختا (۱) دوتخت (پارچه)، دویله.
 ~ تابللی [ص.] دولنگه ای.
 ~ تنفس لولر ذوحیانین.
 ~ توخوم لولار باخ: ~ لپه لی لر.
 ~ تیره لیک [۱] دوتبرگی، دودستگی، تفرقه،
 نفاق.
 ~ تیره لیک دوشمک تفرقه و نفاق افتادن،
 دوتیره شدن.
 ~ تیره لیک سالماق تفرقه و نفاق انداختن،
 دوتیره و دودسته کردن.
 ~ جانللی [ص.] حامله، باردار.
 ~ جانللی لئیق [۱] حاملگی، بارداری.
 ~ جرگه لی [ص.] دوردیفی، دوجرگه ای.
 ~ جه [ظ.] فقط دوتا.
 ~ چین [ظ.] دوردیفه، دردو جرگه.
 ~ حلدلی [ص.] دوحذی، ذوحذبین.
 ~ داشین آراسیندا دروقت تنگ، باعجله و
 شتاب. (۲) کارمشکلی را انجام دادن.
 ~ دن بیر یکی از دوتا.
 ~ دوتیا دوجهان، دنیای فانی و دنیای باقی.
 ~ ده بیر نصف.
 ~ دئرناقلی [ص.] زوج سم، چاک سم.
 ~ دیللی [ص. ۱] دو زبانه، به دوزبان. (۲)
 دورو. (۳) دولسانین، ملتح، شعری که یک
 مصراع آن بزبانی و مصراع دیگر بزبان دیگر
 باشد.
 ~ دیللی لیک [۱] دوزبانی، دوزبانه ای. (۲)
 دوروئی.
 ~ رقم لی [ص.] دورقمی.
 ~ رنگ (لی) [ص.] دورنگی، دارای دو
 رنگ.
 ~ سا آتلیق [ظ.] دوساعته، دوساعتی، بمدت
 دوساعت.
 ~ ساپلی [ص.] دارای دودسته (اره).
 ~ سی دوتائی، هردو.
 ~ سی بیر قازاندا قائناماز جفتشان دریک
 دیگر نمی جوشند، آبشان توی یک جونمی رود،
 روابطشان خیلی خصمانه است.
 ~ شر [ظ.] دوتا دوتا، جفت جفت.
 ~ طرفلی [ص.] دوطرفه، دوجانبه، متقابل.
 ~ قات [ظ. / ص.] دولا، دوبرابر، مضاعف،
 دولا به.
 ~ قات ائله مک تا کردن، تاه کردن.
 ~ قات اییلدی (اگیلیدی) تازانوخم شد،
 دولا شد.
 ~ قات تاببع لیک تابعیت دوگانه، از لحاظ

- اداری تابع دو مرکز یا دو دستگاه مافوق بودن.
 ~ قاریوز بیرالده دو هنداونه در یک دست داشتن.
 ~ قانادلئ [ص.] دویالدار (ان)، دویاله، مگس هائی که فقط دویال آنها تکامل یافته.
 ~ قولپ لو دو دسته دار.
 ~ قوللو دارای دو دست، دارای دو انشعاب.
 ~ قیچلئ باخ: ~ آباقلئ.
 ~ کؤنؤل بیر اولماق یکدل شدن، عاشق همدیگر شدن.
 ~ کؤنؤللی [ص.] مردد، با تردید، دودل.
 ~ کؤنؤللی [ص.] دو کوهانه، دارای دو کوهان (شتر).
 ~ گؤزلو [ص.] دارای دو چشمه، دودهنه، دارای دو سوراخ، دو چشمی.
 ~ گؤزو بسیار عزیز، نور چشم.
 ~ گونلؤک [ص./ظ.] (۱) دوروزه (۲) مدت خیلی کم.
 ~ لپه لی لر [ص./ا.] گیاهان دولپه ای.
 ~ لتمک [ف.] جفت کردن، مضاعف کردن، دوبرابر کردن.
 ~ لشمک [ف.] (۱) دوتا شدن، دوبرابر شدن، مضاعف شدن، جفت شدن، (۲) بهم پیوستن (۳) نصف شدن، دوباره شدن.
 ~ لمک [ف.] (۱) دوتا کردن، دوبرابر کردن، مضاعف کردن، جفت کردن.
 ~ لمه [ف.] (۱) دوباره کاری، زمینی که دوبار کشت شده باشد.
 ~ لنمک [ف.م.] (۱) دوتا شدن، بدو قسمت شدن. (۲) دوبرابر شدن، مضاعف شدن، جفت شدن.
 ~ لی [ظ.] دو گانه، عدد جفت، دوتائی با هم.
 ~ لی باشلئ در هر حال، بهر صورت.
 ~ لیک [ص.] (۱) دوگانگی، ثنویت، دوئیت، تناقض، اختلاف (۲) نمره دو (میخ).
 ~ لیکده [ظ.] دونفری با هم، دوتائی، بین ما دو نفر.
 ~ مرتبه [ص.] دو طبقه.
 ~ معنالی [ص.] دارای دو معنی، کنایه دار.
 ~ معنالیق [ا.] دو معنائی، ابهام.
 ~ مقصد گؤدوردؤ دو منظور داشت.
 ~ نفرلیک [ص.] دونفره، دونفری.
 ~ ایکیمیز ما دونفر.
 ~ (ایکیمینجی) ایکینجی دؤمی، دؤمین.
 ~ ایکینجی درجه لی درجه دؤم، (راه) فرعی، ایکینجی سیز [ص.] بی نظیر، بی همتا، دؤمی ندارد، ثانی ندارد.
 ~ ایکینجی لیک (۱) مقام دؤم، نفر دؤم، دؤمین. (۲) دوگانگی، تفرقه، نفاق.
 ~ ایکینجی لیک توتماق مقام دؤم را احراز کردن.
 ~ یکی وطنده اشلئق دومیلتی، دو تابعیتی.
 ~ هاچا (لئ) [ص./ظ.] دو شاخه.
 ~ هور کؤجلؤ [ص.] دو کوهانه، دارای دو کوهان.
 ~ یاش [ص.] دوساله.
 ~ یاشار [ص.] دوساله.
 ~ یاشلئ [ص.] دوساله.
 ~ بانلئ [ص.] دوبهلو، دوضلعی.
 ~ بئرلی [ص.] دونفره، دونفری.
 ~ بووالئ مئیوه لر میوه هائی که دارای هسته دولپه ای هستند.
 ~ بوؤز [سای.] دوست، دو صد.
 ~ بیر - ایکی ائله مک یکی بدو کردن، مشاجره کردن.
 ~ یکیندی { یکیندی } [ظ.] عصر، غروب، وقت نماز مغرب.
 ~ ایگرنمک { یگرنماک } باخ: ایگرنمک.
 ~ ایگنه { یگنا } باخ: ایینه.
 ~ ایگید (ایگیت) { یگید } باخ: ایید.

ایگیری می { یگیری می } باغ: ایگیری می.
 اپیل [۱]. سال، سنه، معادل ۳۶۵ روز و ۵ ساعت و ۴۹ دقیقه.

~ آشیرئی [ظ]. یکسال در میان، هر سال.
 ~ به اپیل سال به سال، هر سال.
 ~ دلو نومو [۱]. سالگرد، سالروز.
 ~ لیک [ص. ۱] (سالانه، سالیانه. ۲) یکساله.
 ~ لیک اورتا آرتیمی افزایش متوسط سالیانه.
 ~ لیک حالقار حلقه هائی که در برش عرضی تنه درخت مشاهده می شود هر حلقه نشانه یکسال عمر درخت است.
 ~ یاراسئی باغ: اپیل یاراسئی.
 یئئی اپیل [ص. ۱] سال جدید، سال نو.
 اپیلان { ییلان } [۱. ۱] (مار. ۲) خائن، مکار.
 ~ آغزئندان قورتارماق از مهلکه نجات یافتن.
 ~ آغئسئی زهر مار.
 ~ اوینادان [۱]. مارگیر.
 ~ بالئغئی [۱]. مارماهی.
 ~ جئق [۱. ۱] (مار کوچک. ۲) باغ: اپیلان جئق.
 ~ چالان [ص. ۱]. مار گزیده.
 ~ چالماق مار گزیدن.
 ~ چایان [۱]. مار و عقرب و سایر گزندگان سستی.
 ~ دیلی باغ: ~ دیلی.
 ~ سوغانئ باغ. ~ سوغانئ.
 ~ قورباغا (۱) انواع جانوران خرنده، حشرات.
 (۲) خط بد، خط ناخوانا، خط خرنجنگ قورباغه ای.
 ~ کیمی دیل چئخارتماق عجز و لایه کردن، التماس کردن.
 ~ لی (لیق) [۱]. محلی که مار زیاد دارد.
 ~ مله ئن [ص. ۱]. گرمای شدید.
 ~ وارئی [ص. ۱]. مثل مار، مارپیچ، مارپیچی شکل.
 ~ ووران آلا چائئندان قورخار مار گزیده از رسمان سیاه و سفید می ترسد.
 ~ وورموش کیمی مثل مار گزیده ها از درد بخود پیچیدن.

~ هارایا اثری گئتسه، یوؤاسئنا دوؤز گئدر مار هر جا کج رود به لانه اش راست می رود.

~ یولو [ص. ۱]. راه مارپیچ، مارپیچ.
 اپیلانئ آغئنا دا لعنت، قاراسئنا دا لعنت بر مارچه سیاه و چه سفید.
 اپیلانئ زهله سی یاریئزدان گئدر، اوؤا اونون یوؤاسئ آغزئندا بئتر مار از یونه بدش می آید و آنهم دردم لانه اش سبز می شود.
 اپیلانئ قنیمی بالاسئ دئر دشمن مار بئجه اش است.

اپیلانئ قوئروغونو باسماق با روی دم مار گذاشتن، کسی را تحریک کردن.
 ائله بیل اپیلان قوؤوب گوئی مار دنبالش کرده است، با عجله و شتاب.
 دبلی اپیلانی یوؤادان چئخاردئر بازبانش مار را از لانه اش خارج می کند، چرب زبان است.
 اپیلان جئق [۱]. سل استخوان.
 اپیلان دیلی (کؤرامال اوؤو) [۱]. گیاه مار زبان.

(Ophioglossum.)

اپیلان سوغانئ [۱]. سنبل تاکی. (Muscari.)
 ایلبیز { یلبیز } [۱. ۱] (حلزون. ۲) مردم آزار، آب زیرکاه، کسی که پنهانی گزند می رساند.
 ائلتئمک { ائلاتماک } باغ: ایلندیرمک.
 ائلج { ائلج } [۱. ۱]. ترمز.
 ایلخئی { یلخئی } [۱. ۱]. ایلخی، گلّه اسب و شتر در صحرا، رمه اسب.

~ چئی [۱]. ایلخی بان، گلّه بان اسب، اسب چران.
 ~ چئئلق [۱]. پرورش اسب و شتر بصورت گلّه در مرتع.

ایلدئز (یئلدئز) { یلدئز } باغ: اولدوز.
 ایلدئزئم { یلدئزئم } [۱. ۱]. برق (رعد و برق)، آذرخش، صاعقه، باغ: شیمشک.
 ~ اوؤزون [۱]. برقگیر.
 ~ دان محافظه [۱]. برقگیر، حفاظت در مقابل

- برق زدگی.
 ~ سپری { سپاری } [ا.ا] برقگیر (ساختمان).
 ~ سرعتلی محاربه جنگ برق آسا (نظریه جنگی فاشیست های آلمانی).
 ایلدیک { یلدیک } [ا.ا] پشت پا در کشتی.
 ایلری { یلاری } باخ: ایلری.
 ایلشدیرمک { ایلشدیرماک } (اگلشدیرمک) [ف.س] نشانیدن، نشانیدن.
 ایلشدیرلمک { ایلشدیرلماک } (اگلشدیرلمک) [ف.م] نشانیدن، به نشستن واداشتن.
 ایلشمک { ایلشماک } (اگلشمک) [ف.ا] (۱) نشستن، جلوس کردن. (۲) سکونت کردن. اقامت کردن، ساکن بودن، مقیم بودن. (۳) مجلس سوگواری ترتیب دادن. (۴) برای بازدید عید و غیره در خانه ماندن.
 ایلشمک { ایلشیک } (اگلشیک) [ا.ا] نشست.
 ایلغار { یلغار } [ا.ا] ایلغار، تاخت و تاز، غارت، شبیخون، یورش، حرکت سریع سپاهیان بسوی دشمن.
 ~ لاماق [ف.ا] تاخت و تاز کردن، شبیخون زدن، برتمه رفتن اسب.
 ایلغیم { یلغیم } [ا.ا] سراب.
 ایلغین { یلغین } آغاجی [ا.ا] گباه گز (ارسباران).
 ایلقار { یلقار } [ا.ا] عهد، پیمان.
 ~ آلماق قول گرفتن، عهد و پیمان بستن.
 ~ سیز [ص.ا] بدقول، بی وفا.
 ~ لی [ص.ا] خوش قول، وفادار به عهد و پیمان.
 ایلقارینا دوز چیخماق بعهده خود وفا کردن.
 ایلقاریندان دؤنمک بد قولی کردن، عهد خود را شکستن.
 ایلک { یلک } [ص.ا] نخست، نخستین، اول، اولین، آغاز، مقدمه. (۲) ضروری، مهم، اساسی.
 ~ باهار اول بهار، نخستین روزهای بهار.
 ~ باخیشدا در نظر اول، در نگاه نخست، با یک نگاه.
 ~ جه [ص.ا] پیش از همه، نخستین.
 ~ دفعه دفعه اول، نخستین بار.
 ~ بیوز سخن نخست، مقدمه.
 ~ سیز [ص.ا] بی آغاز، ازلی.
 ایلکی { یلکی } [ص.ا] فرزند نخستین، اولین زایمان، اولی، نخستین.
 ایلکین { یلکین } [ظ.ص] اولیه، سرآغاز، نخستین، اولین، اول، بدوی، بار اول.
 ایلگک { یلگاک } [ا.ا] (۱) جادگمه. (۲) گره بافتنی ها. (۳) نوار رنگی روی یقه لباس رسمی.
 ~ لمک [ف.ا] (۱) جادگمه باز کردن. (۲) نوار رنگی روی یقه دوختن.
 ایلگی { یلگی } [ا.ا] علاقه، میل، شوق.
 ~ سیز [ص.ا] بی علاقه، لاقدی.
 ~ سیزلیک [ا.ا] بی علاقه، لاقدی.
 ~ لی [ص.ا] علاقمند، با شور و شوق.
 ایللاه: ~ ائله مک سوگند دادن، اصرار کردن، تأیید کردن.
 ایللمک { ایللماک } [ف.ا] متوقف کردن، وایستاندن، نشانیدن.
 ایللمک { یللمک } [ا.ا] (۱) گره بافتنی و فرش، گره معمولی. (۲) بند کیسه.
 ~ سالماق گره انداختن، گره زدن (فرش بافی).
 ~ لمک [ف.ا] گره زدن، گره بستن (فرش بافی).
 ~ لی [ص.ا] گره دار، بنددار.
 ایلمه { یلما } باخ: ایلگک.
 ایلنتی { ایلانتی } (اگلنتی) [ا.ا] مجلس عیش و عشرت، محفل تفریح.
 ائلنجه { ائلانجا } (اگلنجه) [ا.ا] تفریح، سرگرمی، مشغولیات. (۲) خوشی، دلخوشی، شادی، خوشگذرانی. (۳) بازیچه، اسباب بازی.

~ لی [ص.] دلخوش، شاد و خرم، تفریحی.

~ اولماق بازبچه شدن.

ایلندیرمک { ایلاندیرماک }

(اگلندیرمک) { ف. ۱ } سرگرم کردن،

مشغول داشتن. (۲) نشان دادن. (۳) متوقف کردن.

ایلندیرجی { ایلاندیرجی }

(اگلندیرجی) { ف. ص. } سرگرم کننده،

تفریحی.

ایلندیریلماک { ایلاندیریلماک } { ف. م. ۱ }

بوسیله دیگری سرگرم شدن. (۲) بوسیله دیگری

متوقف گرداندن.

ایلنمک { ایلانماک } { اگلنمک } { ف. }

(۱) سرگرم شدن، تفریح کردن، مشغول شدن،

کیف کردن. (۲) ایستادن، متوقف شدن. (۳)

نشستن. (۴) خوشگذرانی کردن، استراحت

کردن، خوش گذراندن.

ایله (لا، له، نن) { قوشما. / باغلا. } با، و، از،

باتفاق کسی یا چیزی، بوسیله، بواسطه.

آتام لا آتام گلدیلر پدر و مادرم آمدند.

خبرین گلعه سی ایله ایش پوزولدو با

(بمحض) رسیدن خبر کارها خراب شدن.

سئونج له دولو بیر گولوش خنده ای سرشار

از شادی.

قارداشی ایله باجیسی گلدی برادرش باتفاق

خواهرش آمدند، برادر و خواهرش آمدند.

گلعه سی ایله گئتمه سی بیر اولدو آمدن

ورفتنش یکی بود، آمد و بلافاصله رفت.

گونشین باتماسی ایله برابر هاوا سونودو

(همزمان) با غروب آفتاب هوا سرد شد.

ایل یاراسی [۱.] زخم سالک، اثر زخم سالک.

ایلیتماق { یلیتماق } { ف. } ولرم کردن.

ایلیتمک { یلیتماک } { ف. } گرم کردن، ولرم

کردن.

ایلشدیرمک { یلیشدیرماک } { ف. ۱ } بند

کردن، گیر دادن. (۲) متصل کردن، بهم پیوستن،

الصاق کردن، چسباندن. (۳) گره انداختن. (۴)

نواختن. (سیلی)، کتک زدن، ضربه زدن.

بیر شیللی ایلشیدیردی یک سیلی نواخت،

یک سیلی چسباند.

ایلشیدیریلماک { یلیشدیریلماک } { ف. م. }

(۱) بند شدن، گیر داده شدن. (۲) گره افتادن.

ایلشیکن { یلیشکان } { ص. } چسبنده، چسبو،

چسناک، گیر کننده.

~ لر نوعی ماهی.

~ لیک [۱.] چسبندگی.

ایلشیمک { یلیشماک } { ف. ۱ } بند شدن،

گیر کردن. (۲) متصل شدن، پیوند خوردن،

چسبیدن. (۳) برخورد کردن با کسی و یا چیزی،

تماس حاصل کردن. (۴) پیچیدن، توهّم رفتن،

گره افتادن، گره خوردن (چیزی یا امری). (۵)

متلک گفتن، سر بر سر گذاشتن، در افتادن با

کسی. (۶) گلو گیر کردن، علاقمند شدن. (۷)

گیر افتادن، گرفتار شدن. (۸) با اشتها غذا

خوردن.

الیم چیچک لره ایلشیدی دستم به گلها

برخورد.

تیکان الیمه ایلشیدی خار بدستم برخورد

(گیر کرد).

کرتیکی آندیم بوداغا ایلشیدی ترکه چوب

را انداختم و به شاخه گیر کرد.

گلیردیم اودا منه ایلشیدی می آمدم او هم

چسید بمن.

گوزوم اونا ایلشیدی توجه مرا جلب کرد،

توجه من به او جلب شد.

گوزه ایلشیمک بچشم خوردن.

منه ایلشیمه یین با من سر بر سر نگذارید، بمن

پيله نکنید.

ایلشیمه { یلیشما } { ف. ۱ / ۱. } اتصال، پیوند.

(۲) اتصالات (در وسائط نقلیه). (۳) گره،

پیچیدگی.

گتیرمک (ایمان آوردن، معتقد شدن.
 ~ دان چئخماق از دین برگشتن، مرتد شدن.
 ~ سیئر [ص.] بی ایمان، بی دین.
 ~ سیئرلیق [ا.] بی ایمانی، بی دینی، بی انصافی.
 ~ گتیرمک ایمان آوردن، اعتقاد یافتن.
 ~ لئی [ص.] با ایمان، مؤمن، با انصاف.
 ایمانا گلکمک ایمان آوردن، اعتقاد یافتن.
 ایمجی { یماجی } [ا.] کمک، یاری،
 همیاری، خودیاری، کمک داوطلبانه (۲) کسی
 که کمک و یاری می کند.
 ~ لیک [ا.] خودیاری دسته جمعی، رسم قدیمی
 در بین کشاورزان که موقع کشت و برداشت
 یکدیگر بطور دسته جمعی کمک می کردند.
 ایمدی { یمدی } باخ: ایندی.
 ایمرندیرمک { یمراندیرماک } [ف.] به هوس
 انداختن، تطمیع کردن.
 ایمرنمک { یمرانماک } [ف.] هوس کردن،
 طمع کردن، میل کردن.
 ایمریک { یمریک } [ص./ا.] تکه درشت، قطعه
 بزرگتر قطعات خرد شده.
 ~ لمک [ف.] نیمه خرد کردن، کاملاً آرد
 نکردن.
 ایمسیک { یمسیک } [ص.] حتماس نسبت به بو،
 نیز شاقه.
 ایمسيلمک { یمسی لاماک } [ف.] بو کشیدن،
 بو کردن، استشمام کردن.
 ایتمک { ایتماک } (اگمک) [ف.] خم
 کردن، کج کردن، بسوئی مایل کردن (۲)
 خماندن، خم کردن، خمیده کردن، خم کاری
 کردن (۳) تا کردن (۴) منحرف کردن، تعریف
 کردن (۵) راضی کردن، مطیع کردن.
 آغیزایتمک دهن کجی کردن، دهن کج کردن.
 باش ~ سرخم کردن.
 دمیری ~ خم کردن آهن.
 ایتمک { یماک } مصدر ایدی، ایتمیش، ایسه

ایلیشیب قالماق [ف.] گیر کردن و متوقف
 ماندن، گیر افتادن.
 ایلیشیک [ص.] ۱) گره خوردگی،
 بهم پیچیدگی، درهم برهمی. ۲) اتصال، پیوند،
 پیوستگی. ۳) رابطه، بستگی. ۴) پاگیر،
 دست - و پاگیر، مزاحم، مانع. ۵) مغشوش،
 پریشان.
 ~ سیز [ص.] بی مزاحم، بی مانع، بدون
 گره خوردگی.
 ~ لی [ص.] پیچیده، گره خورده، مغشوش.
 ایلیق { یلیق } [ص.] ۱) ولرم، نیم گرم. ۲) غسلی
 (نخم مرغ). ۳) نرم، ملایم، مهربان.
 ~ نهر [ص./ظ.] ولرم مانند، کمی ولرم.
 ~ سو آب ولرم.
 ~ لاتماق [ف.] ولرم کردن.
 ~ لاشدیرماق [ف.] ولرم کردن.
 ~ لاشماق [ف.] ولرم شدن، نیم گرم شدن.
 ~ لانماق باخ: ~ لاشماق.
 ~ لیق [ا./ظ.] ولرمی.
 ~ بومورتا نخم مرغ غسلی.
 ایلیک { یلیک } (ایلیشی) [ا.] ۱) مغز
 استخوان، مغز حرام. ۲) سفید و لطیف.
 ایلیشینه ایشلمک تا مغز استخوان کار کردن
 (سرما، زخم)، تا اندرون چیزی تأثیر کردن.
 سو موک ایللی بی مغز استخوان.
 سوئوق ایللی یئنه ایشلدی سرما تا
 مغز استخوانش نفوذ کرد.
 ایلیم - ایلیم ایتیدیر دستی دستی گم شده،
 دود شده و رفته، آنچنان گم شده که اثری باقی
 نگذاشته.
 ایلینماق { یلینماق } باخ: ایلیق لاشماق، غسلی
 شدن نخم مرغ.
 ایلینمک { یلینماک } [ف.] ولرم شدن.
 ایمان [ع.] ایمان، عقیده، باور، نفیض کفر.
 ~ ائتمک (ائله مک، بسله مک،

معتمد ساختن، قانع کردن، مطمئن کردن،
خاطر جمع کردن.
ایناندیئر یجی [ص. / ظ.] اقناع کننده، متقاعد
کننده، قابل قبول، قابل باور، متقن، اطمینان
بخشی.
ایناندیئر لهماق [ف. م.] بوسیله ای باورانده شدن،
اعتقاد یافتن، قانع شدن.
اینانما [ف. ا.] باور، اعتقاد، خاطر جمعی.
~ لی [ص. / ظ.] قابل اعتماد، باور داشتنی.
اینانماز [ص.] ناباور.
اینانماق [ف. ا.] باور کردن. (۲) اعتقاد یافتن،
ایمان آوردن. (۳) یقین کردن. (۴) حقیقت
پنداشتن، صحیح دانستن. (۵) اعتماد کردن،
امیدوار شدن.
اینانمیئر ام باور نمی کنم، شک دارم.
اینانمالی [ص.] باور کردنی، قابل قبول، شایسته
اعتماد.
اینانمیئر میش کیمی ناباورانه، انگار باور نداشت.
اینانیش [ا.] باور، ایمان، عقیده.
اینانیق لی باخ: ایناندیئر یجی.
اینانیلا جاق [ص.] قابل باور، قابل اعتماد، باور
کردنی، معتبر، شایسته اعتبار.
اینانیلماز [ص.] غیر قابل باور، باور نکردنی،
غیر قابل اعتماد.
~ لیتی [ا.] غیر قابل باور بودن، باور نکردنی.
اینانیلماق [ف. م.] طرف اعتماد واقع شدن، باور
شدن.
اینانیل میش [ف. ص.] مورد اعتماد، قابل اعتماد،
شایسته اعتبار.
اینتنسیو [فر.] تشدید، تقویت، ثمر بخشی.
~ لشدیر مک [ف.] ثمر بخش کردن، تقویت و
تشدید کردن.
~ لشمک [ف.] ثمر بخش شدن، تقویت و تشدید
شدن.
اینجلتمک { ینجالتماک } [ف. ا.] نازک تر

بمعنی بودن، هستن.
ایمک لمک { یماک لاماک } [ف.] چهار دست
و پا راه رفتن، خزیدن (بچه).
بالاما قوربان اینک لر، بالام هاواخت
ایمکلر (ترنم نواز شگرا نه مادران) همه گاوها
فدای بچه ام، بچه ام کی چهار دست و پا راه خواهد
رفت!
ایمن { یمان } [ص. / ظ. ع.] ایمن، درامان.
ایموننت (لاتین بمعنی آزاد شده) مصونیت.
ایمه { ایما } (= اگمه) [ف. ا. / ا. ا.]
خم کاری (ماشین، دستگاه) خم (کردن). (۲)
خمیدگی، کمائی. (۳) قسمت کمائی چرخ عرابه.
ایمیر { میر } [ا.] ملکه زنپور.
ایمیرچیمک { یمیرچیماک } [ف.] گندیدن،
متقن شدن، بو گرفتن.
ایمیش { یمیش } از مصدر ایمک بمعنی: بود،
بوده است.
ایناق { یناق } [ا.] آنزین، گلودرد، خروسک یا
التهاب گلو.
ایناق { یناق } [ص.] امین، دوست، مشاور،
معتمد، ندیم، مقرب، مصاحب، ایناق.
اینام { ینام } [ا.] باور، اعتقاد، ایمان، اخلاص،
اطمینان.
~ سیئر [ص.] بی اعتقاد، ناباور.
~ سیئر لیتی [ا.] بی اعتقادی، ناباوری، بی ایمانی.
~ لا [ظ.] با اعتقاد، آگاهانه.
~ لی [ص.] با اعتقاد، معتقد، مخلص،
خاطر جمع، خوش باور.
اینانان [ف. ص.] معتقد، باور کننده.
~ داشا دونسون هر کسی باور بکند به سنگ
تبدیل شود، (در موردی گفته می شود که کسی
دروغ شاختاری را می گوید).
اینانج { ینانج } [ا.] باور، عقیده.
ایناندیئر ما [ف. ا.] اقناع.
ایناندیئر ماق { یناندیئر ماق } [ف.] باورانیدن،

کردن، ناراحت کردن.
 اینجیتمه { ینجیما } [ف. ا. / ا. آزار، عذاب.
 اینجی چیچه یی { ینجی چیچه یی } [ا.]
 سوسن بزی. (Convallaria)
 اینجیدیچی { ینجیدیچی } [ص.] آزار دهنده،
 رنج آور، دردناک.
 اینجیدیلیمک { ینجیدیلیمک } [ف. م. ا.]
 آزرده شدن، رنجیده شدن، آزار داده شدن.
 اینجیشمک { ینجیشمک } [ف. فار.] از
 همدیگر آزرده خاطر شدن، رنجیدن.
 اینجیک { ینجیک } [ص.] آزرده خاطر،
 رنجیده دل، کوفته، ضرب دیده.
 ~ لی [ص.] دل آزرده، رنجیده خاطر، کوفته
 شده، ضرب دیده.
 ~ لیک [ا.] رنجش، آزرده گی، دلخوری.
 اینجیمک { ینجیمک } [ف.] آزرده، رنجیدن،
 آزرده خاطر شدن، عذاب دیدن، آزار دیدن،
 دلخور شدن، اذیت کشیدن، برخوردن.
 اینجینمک { ینجینمک } باخ: اینجیمک.
 ایندن بئله { یندان بئلا } [ظ.] از این بیه.
 ایندی (ایمدی) { یندی } [ظ.] اکنون،
 حال، حالا، اکنون، هم اکنون، الآن.
 ~ - ایندی [ظ.] (۱) هم اکنون، تازه (بکاری
 شروع کردن) (۲) حالا حالا.
 ~ بیزه توی تونا جاق حالا بما دو خواهد آمد.
 ~ جه [ظ.] هم اکنون، هم الآن.
 ~ دن [ظ.] از این بیه، از این زمان، از این لحظه.
 ~ ده [ظ.] هنوز هم، حالا هم.
 ایندی سنین دوزا گئتمک و اختین دئر
 حال وقت آنست که بدنبال نمک بروی، حالا
 دیگر بزرگ شده ای.
 ایندی کی [ص.] کنونی، حاضر، امروزی.
 ایندی کی زاهاندا در عصر حاضر.
 ایندی لیک [ا. / ظ.] زمان حال، فعلیت، فعلاً،
 عجباً، در حال حاضر.

کردن، باریکتر کردن، ظریف تر کردن. (۲) لاغر
 کردن، ضعیف کردن.
 اینجلمک { ینجالماک } [ف.] نازک شدن،
 باریک شدن، ظریف شدن. (۲) ضیف شدن، لاغر
 شدن.
 اینجه { ینجا } [ص.] (۱) ظریف، باریک، نازک،
 قلمی، زیبا. (۲) نرم، ملایم. (۳) دقیق، موşkاف.
 (۴) ضعیف.
 ~ اون [ص.] آرد نرم.
 ~ ایش [ص.] کار ظریف.
 ~ بئل [ص.] کمر باریک.
 ~ دن اینجه به [ظ.] بدقت، موşkافانانه.
 ~ دوشونو لموش بدقت طراحی شده.
 ~ سس [ص.] صدای نازک.
 ~ صنعت [ا.] هنرهای زیبا، صنایع مستظرفه.
 ~ لتدبرمک باخ: لیمک.
 ~ لیمک [ف. س.] نازک گردانیدن، ظریف
 کردن.
 ~ لشدبرمک [ف.] باریکتر کردن.
 ~ لشمک [ف.] ظریف شدن، باریک تر شدن،
 ضعیف و لاغر شدن.
 ~ لیمک باخ: ~ لشمک.
 ~ لیک [ا.] ظرافت، لطافت، باریکی، نازکی،
 زیبایی. (۲) ملایمت، مهربانی. (۳) ریزه کاری،
 ویژگی.
 اینجه وارا { ینجا و آرا } [ظ.] خوشبختانه، چه
 بهتر که.
 اینجی { ینجی } [ا. / ا.] در، گوهر، گهر،
 مروارید، دردانه، لؤلؤ. (۲) گرانها، پرارزش.
 ~ چیچه یی باخ: اینجی چیچه یی.
 سوز اینجی لری در و گوهر سخن، آرایش و
 زینت کلام.
 اینجیتمک { ینجیتمک } [ف.] آزرده،
 رنج دادن، عذاب دادن، آزار دادن، درد آوردن،
 رنجانیدن، رنجاندن، دلخور کردن، معذب

ابندی لیکنده [ظ.] در شرایط فعلی، در حال حاضر.

ابندییه دک (ابندییه جن) [ظ.] تابحال، تا به این زمان، تا این لحظه.

اینشآت {ینشآت} [ع.] ساختمان، بنا، کارهای ساختمانی.

~چی [ا.] معمار، بنا، سازنده.

~هاتربالارئی مصالح ساختمانی.

~مهندسی مهندس ساختمان.

اینک {یناک} (اینه یه) [ا.] گاو، گاو ماده. ۲) آهو و گوزن ماده را که زائیده باشد اینک گویند.

~چی [ا.] گاودار.

~اوئاران [ا.] گاوجران.

~چیچه یی باخ: پریه تویون.

~چیلیک [ا.] گاوداری.

~ساغان [ا.] گاودوش، شیردوش، دوشنده شیر گاو.

اینه به باخان باخ: اینک چی.

اینلتمک {ینلتماک} [ف.س.] موجب آه و ناله کسی شدن، آه و زاری کسی را در آوردن.

اینلمک {ینلماک} [ف.] زاری کردن، ناله کردن، آه و زاری کردن.

اینله یش {ینلایش} [ا.] زاری، ناله.

ایننن بئله {یننان بئلا} [ظ.] بعد از این، باخ: ایندن بئله.

اینیشیل {ینیشیل} [ظ.] پیرار سال، سال پیش از پارسال.

اینیلتی {ینیلتی} [ا.] ناله، زاری، شیون. ۲) آهنگ محزون، آهنگ سوزناک، آهنگ غم‌انگیز.

~لی [ص.] با ناله، با زاری، با آه و زار.

اینیلدتمک {ینیلدتماک} [ف.س.] به ناله واداشتن، به شکوه واداشتن.

اینیلدشمک {ینیلدشماک} [ف.قار.] دست

جمعی، زاریدن، زاری کردن، ناله کردن.

اینیلدهک {ینیلدهماک} [ف.] ناله کردن،

زاری کردن، آه و زاری کردن. ۲) تیر کشیدن، درد کردن. ۳) شکوه کردن.

ایوان {ئیوان} [ا.] ایوان، بالکن، قسمتی از خانه که از سه طرف دیوار دارد.

~لی [ص.] دارای ایوان، بالکن دار.

ای وای {ئی وائی} [ندا.] ای وای، تأسف و نفرت را نشان می‌دهد. در مقام دعوت و تقاضا استعمال می‌شود.

ایوریت {یوریت} عبری.

ایئه {ایا} [ا.] نداء. ۱) باخ: آده. ۲) سوهان، باخ: سوواند.

~لمک [ف.] سوهان زدن.

~لنمک [ف.م.] سوهان خوردن.

ایهام {ئیهام} [ع.] ابهام، کنایه، سخن دوبهلو.

ایئ {ئی} بو، رایحه، بوی.

~آپارماق بو بردن، پی بردن.

~آلماق (۱) بو گرفتن. ۲) بو کشیدن.

~باسماق همه جا را بو فرا گرفتن.

~بیلمه [ا.] حس بویائی.

~نوتماق بو گرفتن، بوناک شدن.

~جیل [ص.] احتاس نسبت به بو.

~چکمک بو کشیدن.

~سیر [ص.] بی بو.

~سیرلیک [ا.] بی بوئی.

~گؤتورمک باخ: ایی باسماق.

~لتمک [ف.] ۱) متعفن گرداندن، گنداندن.

۲) چسیدن. ۳) بدیگران برای بوئیدن تقدیم کردن.

~لشمک [ف.قار.] همدیگر را بوئیدن، بو کشیدن.

~لمک [ف.] ۱) بو کردن، بوئیدن، بو کشیدن،

استشام کردن. ۲) تجسس و کنجکاوای کردن.

~لمه [ا.] بویائی.

ایئرَنج { یئرَنج } { ص. ۱ } چنڊش آور، مَشْمَز
کننده. (۲) نفرت انگیز، منفور، نامطبوع، زننده.
(۳) تهوع آور.

~ لیک { ۱ } چنڊش آور (بودن)، اشمئزاز.
ایئرَنجه لَر { یئرَنجالار } { ۱ } نوعی پرندۀ آبی.
ایئرَندیرمک { یئرَندیرماک }
(ایگرنَدیرمک) { ف. ۱ } مَشْمَز کردن،
چنڊش آوردن، دل بهم زدن، متفکر کردن.

ایئرَنمک { یئرَنماک } { ایگرنَمک } { ف. ۱ }
مَشْمَز شدن، به چنڊش آمدن، نفرت داشتن،
دل بهم خوردن، تهوع کردن.
ایئرَنمه { یئرَنما } { ایگرنَمه } { ۱ } اشمئزاز،
نفرت، چنڊش.

~ لی { ص. ۱ } نفرت انگیز، اشمئزاز آور،
چنڊش آور.

ایئرِیجی { ایئرِیجی } { ۱ } رسیدن، رسیدگی.
ایئرِیلمک { ایئرِیلماک } { ف. م. ۱ } تاب خوردن،
تابیده شدن، رسیده شدن.

ایئرِیلمیش { ایئرِیلمیش } { ف. ص. ۱ } رسیده،
تابیده.

اییک { اییک } { = اگیک } { ص. ۱ } خمیده،
منحنی. (۲) کج، سرکج، کج و کوله. (۳) مایل،
ارب، شیب دار، سرازیر.

اییلتمک { اییلتماک } { = اگیلتمک } { ف. ۱ }
خم کردن، خماندن.

اییلگن { اییلگان } { = اگیلگن } { ص. ۱ }
قابلیت خم شدن، قابلیت ارتجاع، خم شو.
~ وَاَل { ۱ } میل لنگ.

اییلَمک { اییلماک } { = اگیلمک } { ف. ۱ }
(۱) خم شدن، خمیدن. (۲) کج شدن، مایل شدن،
سرازیر شدن. (۳) سرخم کردن، دولا شدن،
تعظیم کردن، سرفرواد آوردن، تسلیم شدن. (۴)
تمایل داشتن اعتناء کردن. (۵) غروب کردن.

اییلمه { اییلما } { = اگیلمه } { ف. ۱ } خمش،
خمیدگی، انحناء.

~ لندیرمک باخ: ایی لَنمک.

~ لندیرِیجی { ص. ۱ } عفونت زای.

~ لَنمک { ف. ۱ } بو گرفتن، متعفن شدن،
گندیدن، بوی نا گرفتن.

~ لَنمیش { ف. ص. ۱ } گندیده، متعفن، بو گرفته،
بویناک، بدبو.

~ لی { ص. ۱ } بودار، بویا، معطر.

~ وُئرمک { ۱ } بودادن. (۲) بو گرفتن، گندیدن.
(۳) بودار بودن، کنایه دار بودن.

چیچک اییی بوی گل، رابحه گل.

یاخشئ ایی { ص. ۱ } بوی خوش.

یاخشئ ایی لی { ص. ۱ } خوشبو.

اییی ^۲ { یی } { ۱ } دوک نخ رسی، دوک رسه،
ابزار رشتن بنه و پشم و غیره.

ایئر آرخیا { یئر آرخییآ } { یونانی بمعنی
حاکمیت } هیرارشی، سلسله مراتب.

ایئتدیرمک { ایئتدیرماک } { ف. س. ۱ } بوسیله
دیگری رشتن، تاب دادن.

ایئیده { یئیدا } { ابگده } { ۱ } سنجید.
(Elaeganus.)

~ لیک { ۱ } سنجدار.

ایئرتمک { ایئرتماک } { ف. س. ۱ } باخ:
ایئتدیرمک.

اییردک { اییرداک } { ۱ } نان شیرمال (با شیر
خمیر و در روغن سرخ شده).

اییردیلَمک { اییردیلماک } { ف. م. ۱ } بوسیله
دیگری رشته شدن، تاب داده شدن.

اییرمک { اییرماک } { ف. ۱ } رشتن، رسیدن.
(۲) تابیدن، تاب دادن. (۳) تنیدن.

اییرمه { اییرما } { ف. ۱ } رسیدگی.

~ هاشئئئ ماشین رسیدگی.

~ وُلچن آلتی که میزان تابیدگی نخ را تعیین
می کند.

اییک ~ ابریشم رسی.

یون ~ پشم رسی.

~ نقطه سی نقطه خمشی، نقطه انحناء.
 ایشن { ایشن } (ایشی، اگین، اگنی) ([۱.۰])
 قواره، قامت. (۲) تن، بدن، اندام. (۳) لباس.
 ~ - باش قد و قواره، ریخت، لباس.
 ایشینه بیچیلیمک { ایشینه بیچیلیمک }
 (= اگینه ...) باندازه قد و قواره کسی دوخته
 شدن، درخور کسی بودن.
 ~ چکمک لباس پوشیدن، به تن کردن.
 ~ باتیردئی مناسب اندامش بود، به قامتش
 برازنده بود.
 ایشنتی { ایشنتی } (= اگینتی) ([۱.۰]) انحناء،
 خمیدگی، خمش، محل خمیدگی.
 ایشندیریک { ایشندیریک } [۱.۰] آستریقه پیراهن.
 ایشنه { یینا } (اینگنه) ([۱.۰]) سوزن (برای دوختن،
 سوزن تفنگ، سوزن طبّی) (۲) آمبول، سرنگ.
 (۳) نیش (زنبور، عقرب)، (۴) خار (خارپشت)،
 (۵) برگ بشکل سوزن. (۶) نیش زبان، سخن تلخ.
 ~ آتسان یئره دوشمز جای سوزن انداختن
 نبود، خیلی شلوغ و پر از دحام بود.
 ~ آغزبندان چیخیمیش تازه دوخت، تازه دوخته
 شده.
 ~ اوجو بوئدا باندازه سر سوزن، خیلی کوچک
 و خرد.
 ~ ایتسه ناپیلار سوزن بیداری پیدا می شود،
 خیلی روشن است.
 ~ ابله گور قازئماق با سوزن گور کردن،
 کار سنگین و دشواری را بی نتیجه اجرا کردن.
 ~ دان [۱.۰] جاسوزنی.
 ~ سی نیکیش قوتماق با آرزوی خود نایل
 شدن، بخت روی آوردن.
 ~ قابئی [۱.۰] جاسوزنی.
 ~ گوزو سوراخ سوزن.
 ~ لمک [ف. ۱] (سوزن زدن. ۲) با سوزن
 دوختن. (۳) آمبول زدن، تزریق کردن. (۴) سنجاق
 کردن. (۵) نیش زدن. (۶) حرف نیشدار زدن.
 ~ لعه معالجه سی طب سوزنی.
 ~ لی [ص. ۱] (سوزن دار. ۲) سوزنی. (۳)
 ~ واری [ص. ۱] شبیه سوزن.
 ~ وورماق آمبول زدن.
 ~ یاریاق برگ سوزنی (مثل برگ کاج).
 ~ یاریاقلی [ص. ۱] سوزنی برگ.
 ائله بیل ایشنه سی ایتیپ انگار سوزن گم
 کرده، در تکاپو و جنب و جوش است.
 ایشول { ییول } [لا. ۱] زوئیه، جولای، ماه هفتم تقویم
 میلادی، ۱۰ تیر تا ۱۰ مرداد.
 ایشون { ییون } [لا. ۱] زوئن، جون، ماه ششم تقویم
 میلادی، ۱۱ خرداد تا ۱۰ تیر.
 ایشی { یی } [ص. ۱] خوب، عالی، بهتر.
 ایشتمک { ییشتماک } باخ: ایی لیمک.
 ایشید { ییشید } (ایگید) [ص. ۱] جوانمرد،
 دلاور، شجاع، رشید، جنگاور، مرد.
 ~ اولر آدئی قالار قهرمان می میرد ولی
 آوازه اش می ماند.
 ~ باسدیغئن گسمر جوانمرد کسی را که زمین
 زد سر نمی برد.
 ~ جه سینه [ظ. ۱] جوانمردانه، شجاعانه، دلیرانه.
 ~ لشمک [ف. ۱] جسور شدن، دلیر شدن، رشید
 شدن.
 ~ لنمک [ف. ۱] نظاهر به دلاوری کردن، خود را
 دلیر نشان دادن.
 ~ لیمک [۱.۰] ارشادت، دلاوری، شجاعت،
 جوانمردی.
 ~ گوستریمک ابراز دلاوری کردن، جوانمردی
 ابراز کردن.
 ایشیر { ییر } [۱.۰] زنیق آبی.
 ایشیرمی { ییشیرمی } [سای. ۱] باخ: ایگیرمی.
 ~ لیمک [ص. ۱] یست (تومانی، ریالی و غیره).
 ایشیمک { ییشیماک } باخ: ایی لنمک.
 ایشیمیش { ییشیمیش } [ف. ص. ۱] گندیده،
 بو گرفته، متعفن.

~ نقطه سی نقطه خمشی، نقطه انحناء.
 ایشن { ایشن } (ایشی، اگین، اگنی) ([۱.۰])
 قواره، قامت. (۲) تن، بدن، اندام. (۳) لباس.
 ~ - باش قد و قواره، ریخت، لباس.
 ایشینه بیچیلیمک { ایشینه بیچیلیمک }
 (= اگینه ...) باندازه قد و قواره کسی دوخته
 شدن، درخور کسی بودن.
 ~ چکمک لباس پوشیدن، به تن کردن.
 ~ باتیردئی مناسب اندامش بود، به قامتش
 برازنده بود.
 ایشنتی { ایشنتی } (= اگینتی) ([۱.۰]) انحناء،
 خمیدگی، خمش، محل خمیدگی.
 ایشندیریک { ایشندیریک } [۱.۰] آستریقه پیراهن.
 ایشنه { یینا } (اینگنه) ([۱.۰]) سوزن (برای دوختن،
 سوزن تفنگ، سوزن طبّی) (۲) آمبول، سرنگ.
 (۳) نیش (زنبور، عقرب)، (۴) خار (خارپشت)،
 (۵) برگ بشکل سوزن. (۶) نیش زبان، سخن تلخ.
 ~ آتسان یئره دوشمز جای سوزن انداختن
 نبود، خیلی شلوغ و پر از دحام بود.
 ~ آغزبندان چیخیمیش تازه دوخت، تازه دوخته
 شده.
 ~ اوجو بوئدا باندازه سر سوزن، خیلی کوچک
 و خرد.
 ~ ایتسه ناپیلار سوزن بیداری پیدا می شود،
 خیلی روشن است.
 ~ ابله گور قازئماق با سوزن گور کردن،
 کار سنگین و دشواری را بی نتیجه اجرا کردن.
 ~ دان [۱.۰] جاسوزنی.
 ~ سی نیکیش قوتماق با آرزوی خود نایل
 شدن، بخت روی آوردن.
 ~ قابئی [۱.۰] جاسوزنی.
 ~ گوزو سوراخ سوزن.
 ~ لمک [ف. ۱] (سوزن زدن. ۲) با سوزن
 دوختن. (۳) آمبول زدن، تزریق کردن. (۴) سنجاق
 کردن. (۵) نیش زدن. (۶) حرف نیشدار زدن.

انحناء می یابد و حفره دهان با فراخی بیشتر
گشوده می شود .
جهت یافتن لغاتی که با این حرف آغاز می گردد
ذیل بخش «ا» مراجعه فرمائید .

ا (آ) یکی از حروف صدا دار زبان آذری است که
جزء حروف صدا دار نرم، پیشین زبان، باز و راست
گروه بندی می گردد که در موقع تلفظ آن لب ها
بسته نمی شود و قسمت پیشین زبان بطرف کام

ژ-!

جهت یافتن لغاتی که با این حرف آغاز می گردد
ذیل بخش «ا» مراجعه فرمائید که بصورت «ا» و
یا «اژ» نوشته شده است.

ی (ژ - ز) حرف صدا دار زبان آذربایجانی،
جزء گروه حروف صدا دار میان کامی، نرم، نیمه
باز و راست است. در ابتدا و وسط و آخر کلمات
می آید و در ترکیب پیوند شرکت نمی کند.

پ

ب (ب، بب، سب.) یکی از حروف زبان آذربایجانی است که جزء حروف صامت طنین دار، جفت لبی و انفجاری گروه بندی می شود.

با^۱ کلمه تعجب.

با! سن هارا، بورا هارا؟ به به! تو کجا و اینجا کجا؟، چه عجب.

با (به)^۲ «به» حرف ربط فارسی.

ال به ال دست به دست.

قول باقول بازو به بازو.

باب [ا.ع. ۱] در، دروازه، معبر، گذر، تنگه. (۲) فصل و هر بخش از کتاب. (۳) درخور، شایسته، برازنده. (۴) همتا، حریف، برابر، همطراز. (۵) در شمارش خانه بکار می رود مثل یک باب خانه. (۶) درباره.

~ اولماق (۱) همطراز بودن، برابر بودن، درخور بودن، شایسته بودن. (۲) متداول شدن، مد شدن. ~ گلیمک جور درآمدن، حریف شدن.

~ لاشماق [ف. ۱] همطراز شدن، هم سنخ

شدن، جور آمدن. (۲) برازنده شدن، شایستن. بابلی بابلن تاپماسا، گونوآخ وای لا کئچر هر کسی همتا (همطراز) خود را نیابد، روز گارش با آه و ناله سپری شود.

بویاب دا دراین باب، دراین باره، دراین خصوص، دراین بخش.

بابا [ا. ۱] (۱) بابا، پدر جد. (۲) مرد مسن، سالخورده.

(۳) آدم معمولی و ساده. (۴) فزاش مدرسه. (۵) خطاب احترام آمیز و دوستانه.

باباد ان قالما (۱) ارث پدری، ارث، ماترک. (۲) کهنه، قدیمی.

~ سی نئن خئیرینه خیر پدرش!

~ لیق [ا. ۱] (۱) پدر بزرگ ناتنی. (۲) حقوق جد.

~ بوردو مسکن اجدادی.

ای بابا ای بابا!

ده ده - بابا جد و آبا، آبا و اجداد.

ده ده - بابا اوْجاغی کانون خانوادگی.

گئت بابام گئت برو پدر!

بابات [ص. / ظ. ع. ۱] (۱) بابت. (۲) برازنده، مناسب،

یافتن، تأثیر و نفوذ کردن، غلبه کردن. ۸) گم شدن، پوشیده شدن، بنظر نیامدن. ۹) گود افتادن. ۱۰) گرفتن صدا (گوش).
 باتابیلمک نفوذ کردن، کارگر شدن، تسلط یافتن.

باتابیلمه دی کارگر نشد، نتوانست تأثیر بکند.
 باتدئی گشتدی گم و گور شد.
 آدئی باتماق از دست دادن شهرت، بدنام شدن، فراموشی سپرده شدن.
 آغلینا باتدئی بکله اش فرورفت، متقاعد شد، فهمید.

بؤرجا باتماق مفروض شدن، در فرض فرورفتن.
 بؤغازنا قدر بؤرجا باتماق نا گلودر فرض فرورفتن.

بیلشت لر باتاجاق بلیطها خواهد سوخت، بلیطها باطل خواهد شد.
 پالتاوتم باتدئی لباسم آلوده شد.
 تره باتماق غرق عرق شدن.
 نیکان باتماق فرورفتن، خار، خار خلیدن (به دست وغیره).

صسی باتماق گرفتن صدا، خفه شدن صدا.
 طلبی باتدئی طلبش سوخت شد.
 قان تره باتماق غرق عرق شدن، خیس عرق شدن.

قوبشرنات گوجلؤ دؤر باتا بیلیمیرم فرماندار قوی است نمی توانم کاری از پیش ببرم.
 قولاغئی ~ کر شدن، سنگین شدن شنوائی، گرفتگی گوش.
 گناها (گوناهها) ~ به گناه آلوده شدن، مرتکب گناه شدن.

گؤزه باتماق تو چشم فرورفتن.
 گؤنش باتدئی آفتاب غروب کرد.
 باتمان [ا] من (واحد اندازه گیری)، معادل ۳ کیلو که من تبریز هم گویند.
 آغشیر اؤنوروب، باتمان گل وقارت راز

مساعد، شایسته.

~ لاشدیئرماق [ف] مناسب کردن، تطبیق دادن، درخور چیزی کردن، جور کردن.
 ~ لاشماق [ف] ۱) مناسب، شدن، جور شدن.
 ۲) بهبود یافتن، بهتر شدن.

باباسیل [ا] بواسیر، وباسیر.
 بابال [ا.ع.] وبال، گناه، عذاب.
 باباللی گناهکار.
 بابالئی بؤینونا گناهش بگردن تو (بگردنش).
 بابت [ظ.ع.] ۱) جهت، باره، درباره، بابت. ۲) باخ: بابات.

بابی [ا.] ۱) بابی، منسوب به بایه. ۲) مرتد.
 ~ لیک [ا.] بایگیری، بی دینی.
 باپ بالاجا [ص.] خیلی کوچک.
 باتاق [ا.] ۱) باطلاق، مرداب، لجن، لجنزار، گِل. ۲) رکود، بطلالت.

~ لاشماق [ف] باطلاق شدن، لجنزار شدن.
 ~ لی [ص.] گِل آلود، لجنزار.
 ~ لئق [ص.] ۱) باطلاق، مرداب، لجنزار، آب راکد. ۲) رکود.

بات بات [ا.] بنگ دانه، باخ: بنگ اؤتو.
 باتدای باخ: باتاق.

باتقی [ا.] ۱) گودال، حفره، چاله. ۲) ضرر و زیان، سوخت شده (طلب). ۳) کشتی به گِل نشسته.
 باتقیین [ص.] ۱) گود افتاده. ۲) بلا و صول (طلب).
 ۳) صدای گرفته. ۴) مفقود، گم شده.
 ~ لئق [ا.] فرورفتگی، گودی، چاله.
 باتقیینا دوشمؤش مفقود الاثر، کسی که بی خبر و بموقع حاضر نشده.

باتلاق [ا.] باطلاق، مرداب.

باتما [ف.ا.] ۱) غروب. ۲) سوخت (طلب).
 باتماق [ف.] ۱) غرق شدن، غوطه ور شدن. ۲) فرورفتن، خلیدن. ۳) غروب کردن، افول کردن.
 ۴) سوخت شدن، محو شدن، مفقود شدن، از بین رفتن. ۵) خفه شدن. ۶) آلوده شدن. ۷) تسلط

دست مده.

~ لئق [ص.] باندازه یک من.

باتمیش [ا. / ف. ا.] گم و گور شده (ناسزا).

باتئی [ا.] مغرب، غرب.

باتیب چیخماق [ف.] غوطه خوردن، فرو رفتن و

بالا آمدن.

باتیب قالماق [ف.] غرق شدن، گیر افتادن.

باتیرماق [ف. ا.] فرو بردن، داخل کردن،

خلاندن. (۲) غرق کردن، غوطه ور ساختن. (۳)

آلوده کردن، ملوث کردن، آغشتن، آلودن. (۴)

ضرر کردن، ورشکست شدن. (۵) از دست دادن،

گم و گور کردن.

آدینئی ~ رسوا شدن، بی اعتبار شدن، بدنام

شدن، از شهرت افتادن.

آغزینئی باتیردئن حراما { ها آرمآ }

چؤمچه نی دؤلدور قالاما اگر دهانت را با

حرام خوردن آلوده کردی، باری قاشق را لبالب

پر کن. گناهی می کنی، گناه کبیره بکن!

اؤست - باشینئی باتیردئی لباسش را آلوده

کرد.

اوشاق آلتینئی با تیردئی بچه خودش را کثیف

کرد.

ؤار - یؤخونو باتیردئی داروندارش را از

دست داد.

باتیرئلماق [ف. م.] حالت مجهول فعل باتیرماق.

باتیست (باتیس) [ا. فر.] پارچه نازک پنبه ای،

باتیس.

باتیش [ا. / ۱] (۱) غروب. (۲) تأثیر و نفوذ. (۳)

غوطه وری، غرق.

باتیشماق [ف.] کار گرافتادن، نفوذ کردن،

همارود شدن.

باتیشا بیلمه دئی کار گر نیفتاد، نتوانست در او

نفوذ کند، نتوانست با او دست و پنجه نرم کند.

باتیق [ص. ا.] گود افتاده، گود، فرو رفته، خمیده.

(۲) آلوده، کشیف. (۳) غوطه ور، غرق شده، در

آب فرو رفته.

~ لئق [ا. ۱] (۱) گودی، فرو رفتگی. (۲) آلودگی،

کثافت.

سسی ~ صدای گرفته.

گؤزلری باتیق دا، قاشلاری چؤخ چیخیق

چشم ها گود افتاده، ابروان بر حسته.

باتیل باخ: باطل.

باتین باخ: باطن.

باتینی باخ: باطنی.

باج [ا. فا.] باج، مالیات، خراج، رسوم، غرامت.

~ آلماق باج گرفتن.

~ وئرکمک باج دادن.

باجا [ا. ۱] (۱) سوراخ، منفذ، روزنه، شکاف. (۲)

دود کش.

~ دان دؤشمه از غیب رسیده، ناگهان حاضر

شده.

~ لی [ص.] منفذ دار.

ابلان چیخدیغئی باجانی، یاخشئی تاثیر مار

سوراخی را که بیرون آمده بهتر می شناسد.

قاپی - باجا آچیق بدون حفاظ، در و دروازه

باز.

قاپی - باجاسئی بؤخ بی درو پیکر، بی درو

دروازه، مخروطه (ساختمان).

قاییدان آتسالار، باجادان دؤشر از در بیرون

کنند از پنجره وارد می شود.

باجاران [ف. ص.] کار آزموده، مجرب، توانا.

باجارانا جان [ظ.] نا حد توانائی، حتی المقدور.

باجارماز [ص. ا. / ۱] نابلد، ناشایسته، بی لیاقت،

بی استعداد.

باجارما (ها) زلیق [ا.] نابلدی، عدم

مهارت، بی لیاقتی، بی استعدادی.

باجارماق [ف. ا.] (۱) توانستن، قادر بودن، از عهده

بر آمدن. (۲) آشنا بودن، بلد بودن. (۳) شایسته

بودن، شایستگی داشتن، مهارت داشتن. (۴)

حریف شدن.

سيزنله باجارماق اولماز كسى حريف شما
نمی شود.
باجارلق [۱]. توانائی، قدرت، استعداد، شایستگی،
مهارت.
~ سئیز [ص.۱] بی استعداد، بی لیاقت.
~ سئیزلیق [۱]. بی لیاقتی، عدم مهارت،
بی استعدادی.
~ لی [ص.۱] با استعداد، با مهارت.
باجاق [۱]. باجه، لنگ، ساق پا، ران.
~ لی [ص.۱] دارای پاهای دراز، لنگ دراز.
(۲) باخ: باجاقلی.
باجاقلی [۱]. در آذربایجان در قرن ۱۸ و ۱۹ میلادی
به دو کای هلندی گفته می شد. سگه های طلایی
فتحعلی شاه قاجار هم «باجاقلی» نامیده می شد.
باجاناق [۱]. شوهر خواهر زن، نسبت دو مرد که با دو
خواهر ازدواج کرده اند، باجناق.
باجدار [۱]. ف.ا. مأمور گمرک در قرون وسطی.
باججی [۱]. (باجی، خواهر، همشیره. ۲) خطاب
محترمانه برای خانمها.
~ جیق (باججی جیغاز) خواهرک (خطاب
محبت آمیز و نوازشگرانه).
~ قسارداش (۱) خواهر و برادر. (۲) اشخاص
بسیار نزدیک و صمیمی. (۳) دو چیز کاملاً شبیه
به هم.
~ لیق [۱]. ص. ۱) خواهر خوانده، خواهر
صبغه ای. (۲) خواهر ناتنی. (۳) وظیفه خواهرانه. (۴)
رفیق و دوست نزدیک (دختر).
شفقت باججیستی پرستار (بیمارستان).
باخ [ف. صبغه امر از «باخماق»] (۱) نگاه کن،
به بین. (۲) گوش کن، توجه کن. (۳) مواظب باش،
بدان. (۴) مراجعه کنید به، رجوع کنید به،
بنگرید.
ایشه باخ کار را به بین! کار ما را باش!
منه باخ به بین، گوش کن! نگاه کن.
باخار [۱]. (۱) جای وسیع، جایی که دید دارد. (۲)

ناظر. (۳) مشرف. (۴) [ف. می ارزد.
~ گوز کوری که چشمانش باز است.
~ لی - آخارلی [ص.۱] دارای دید و منظره
فراوان.
بوایش بوزه باخار اینکار صد تومان می ارزد،
اینکار صد تومان خرج برمی دارد.
باخا قالماق [ف. متعیر ماندن، خیره ماندن، مرد
ماندن.
باخان [ف. ص. ۱] نگاه کننده، بیننده. (۲) ناظر،
مدیر. (۳) مشرف (خانه).
باخچا باخ: باغچا.
~ وان (باغچی وان) [۱]. باغبان، باغچه بان.
باخدیئر تماق باخ: باخدیئرماق.
باخدیئرماق [ف. ص. ۱] نشان دادن برای معاینه و
بررسی، مورد معاینه کسی قرار دادن. (۲) فال
گرفتن توسط کسی.
فالینا باخدیئرماق به فال بین مراجعه کردن.
باخمادان [ظ. ۱] بی توجه، بی دقت. (۲) علیرغم.
باخماق [ف. ۱] نگاه کردن، نگریستن. (۲) تماشا
کردن. (۳) نظر افکندن، نظر کردن. (۴) رسیدگی
کردن، بررسی کردن، مطالعه کردن. (۵) پژوهش
کردن، تحقیق کردن. (۶) نظارت کردن، مراقبت
کردن، سرپرستی کردن. (۷) پرستاری کردن،
نگهداری کردن. (۸) معاینه کردن، معالجه کردن.
(۹) (فال دیدن. ۱۰) شمردن، بحساب آوردن.
(۱۱) دقت کردن، توجه کردن. (۱۲) تاسی
کردن، پیروی کردن. (۱۳) اشتغال داشتن.
باخ گوز اوشاق هاردا دیئر برو بین بچه
کجاست؟
باخارسان قوناق گلدی شاید مهمان آمد،
یکهو دیدی مهمان آمد.
باخدیئم گوزدوم بوایش اونون الیندن
گلمز متوجه شدم که اینکار از او ساخته نیست.
(بیرنین) آغزینا باخماق از کسی تقلید و
پیروی کردن.

- اؤزونه باخشى باخيئر خيلى بخودش مى رسد ،
خیلی خوب از خودش مراقبت می کند .
اوشاغا باخماق از بچه مراقبت کردن، از بچه
سرپرستی کردن.
اوغول سن در سلهينه باخ پسر تو درسهائیت
را مرور کن، تو بدرسهائیت برس.
ايرلى باخماق باخ: قاباغا باخماق.
ايرى باخماق چپ چپ نگاه کردن.
باغا باخسان باغ اولار، باخماسان داغ
اولار اگر از باغ مراقبت بکنی دایر می شود
و گرنه بایر می شود.
باققالليق ايشينه باخيئر به شغل بقالی اشتغال
دارد.
بوایش یوز تومنه باخار اينكار صد تومان
خرج دارد.
بوایشه سن ده بیرباخ تو هم این کار را کنترل
بکن.
بونا باخ! اينو باش! نيگاش کن.
پنجره کوچه به باخيئر پنجره به طرف کوچه
است، پنجره مشرف به کوچه است.
خسته به هانسى حکيم باخيئر پزشک معالج
بیمار کیست؟
خور باخماق پست شمردن، حقیر شمردن،
بانظر تحقیر آمیز نگریستن.
سن اوئا باخما تو به اونگاه نکن، از او پیروی و
تقلید نکن.
سن اونون سؤزلرينه باخما به حرف های او
گوش نده، حرفهای او را قبول نکن، از حرفهای او
پیروی نکن.
سن ايشينه باخ تو بکارت برس، تو بکار
خودت مشغول باش.
قاباغا باخماق آینده نگری کردن.
باخمالي [ص.] تماشائی، دیدنی، جالب.
باخمایاراق (باخمیاراق) [ظ.] بدون توجه،
علیرغم.
- باخيا [ا.] بنیه، دوخت، کوک، باخ: بنیه.
~ توتماق جایگیر شدن، استقرار یافتن.
~ لاماق [ف.ا.] بنیه کردن، کوک زدن،
دوختن. ۲) پنهان کردن. ۳) دروغ بافتن.
~ لانماق [ف.م.] بنیه زده شدن.
~ لی [ص.] بنیه دار، کوک زده شده.
~ وورماق (گشمک) باخ: باخیالماق.
باخیانی اؤزه وورماق رازی را برملاء کردن.
باخیجی [ا.ا.] ۱) نظاره گر، تماشاگر، بیننده. ۲)
معاینه گر. ۳) پرستار، مراقب. ۴) کسی که فال
می بیند، فالگیر.
~ لیق [ا.ا.] ۱) تماشاگری، معاینه، مراقبت،
فالگیری.
باخییش [ا.ا.] ۱) نگاه، طرز نگاه کردن، نگرش. ۲)
ملاحظه، معاینه، بررسی اجمالی. ۳) نظر، نظریه،
نقطه نظر. ۴) دید، بینائی. ۵) پرستاری،
سرپرستی.
~ آتماق نظر انداختن.
ایتی ~ نگاه نافذ.
ایلك ~ دا در نگاه اول.
قیئر پشم سیئر ~ نگاه خیره و بی آنکه پلک بهم
بزند.
باخییشماق [ف. فار.] بهم دیگر نگاه کردن، نگاه
رد و بدل کردن، چشم در چشم هم دوختن
(داشتن)، بهم نظر دوختن، به هم تماشا کردن،
بهم دیگر نگریستن.
باخییشیق [ا.ا.] ۱) نگاه متقابل، طرز نگاه کردن. ۲)
متناظر، متقابل.
باخییشیم [ا.ا.] ۱) طرز نگریستن. ۲) تناظر، متناظر،
متقابل.
باخیلماق [ف.م.] ۱) مورد رسیدگی قرار گرفتن،
بررسی شدن، مطالعه شدن، ملاحظه شدن. ۲)
تحت مراقبت بودن، سرپرستی شدن. ۳) معاینه
شدن، معالجه شدن، تحت مداوا قرار گرفتن. ۴)
مورد تماشا قرار گرفتن، مشاهده شدن.

- باخیلیش [ا.] ایدار، نگرش، بررسی، تماشا، ملاحظه، مشاهده.
- باخیم [ا.] دیدگاه، نگاه، نقطه نظر. (۲) پرستاری. (۳) باخ: باخیش.
- ~ سیئر [ص.] (۱) بی توجه، بی اعتناء. (۲) بی سرپرست.
- ~ سیئرلیق [ا.] بی توجهی، بی اعتنائی. (۲) بی سرپرستی، عدم مراقبت.
- ~ لی [ص.] (۱) خوب مراقبت شده، تحت توجه. (۲) زیبا، بدنی، تماشائی.
- باخیمئندان [ظ.] از نقطه نظر، از نظر، از دید.
- بو باخیمئندان [ظ.] از این نقطه نظر، از این دیدگاه.
- بیر باخیمدا [ظ.] در یک نگاه.
- باخینماق [ف. ق.] بدور خود نگاه کردن، باطراف خود نگریستن.
- باد^۱ [ا.] (۱) تنوزاجاق. (۲) گلی که با خاک و موی بز برای ساختن تنور تهیه می کنند.
- باد^۲ [ا. ق.] باد، کولاک.
- باداوترمک بر باد دادن، نابود کردن، تلف کردن چیزی.
- بیواخت بانلابان خوروز، باشینی بادا وئرهر خروسی که بی موقع بخواند، سرش را بر باد می دهد.
- بادار [ا. ص.] (۱) مزرعه کوچک. (۲) پراکنده، متفرق.
- باداش باخ: بارداش.
- باداق [ا.] حلقه که پهای پرنده های خانگی کنند. (۲) حلقه آهنین بهنی که شاخه شکسته درخت را با آن محکم می کنند.
- ~ چشینی به شکل میخ، شبه میخ.
- ~ لاماق [ف.] با پاوران چیزی را سخت فشردن (اسب). (۲) حلقه بستن، با حلقه بستن.
- ~ لانماق [ف. م.] حلقه بسته شدن (پهای پرنده)، با حلقه بسته شدن (شاخه شکسته).
- ~ لی [ص.] حلقه دار.
- ~ واری میخ وار، شبه میخ.
- بادالاق [ا.] (۱) پشت پا (زدن). (۲) حبله، کلک، نیرنگ، فن، باخ: ایلدیک (پشت پا زدن در گشتی).
- ~ لاشماق [ف. ق.] (۱) بهمدیگر پشت پا زدن. (۲) با هم کلنجار رفتن.
- ~ لاماق [ف.] (۱) پشت پا زدن. (۲) حبله و نیرنگ زدن. (۳) فن زدن.
- ~ لانماق [ف. م.] پشت پا خوردن.
- ~ وورماق (۱) پشت پا زدن. (۲) کلک زدن، نیرنگ زدن.
- بادام [ا. ق.] بادام. (Amygdalus)
- ~ آغیز [ص.] غنچه دهان، دهان کوچک و زیبا.
- ~ ایچی [ا.] مغز بادام.
- ~ باجی عنوان احترام آمیز برای عروسها، مادرزن و مادرشوهر و زنان مسن.
- ~ جیق باخ: بادامجیق.
- ~ گلوز [ص.] چشم بادامی.
- ~ لی [ص.] دارای بادام.
- ~ لیق [ا.] باغ بادام.
- ~ باغی روغن بادام.
- آجی بادام [ا. ص.] بادام تلخ.
- اوج بادام بیرقوز نام آهنگ موسیقی خلقی آذربایجانی (ترانه ورقص).
- بادامجان [ا.] درخت زرد آلود و حسی.
- بادامجیق [ا.] لوزه، بادامک، لوزین، غدد لنفاوی که در دو طرف بیخ حلق قرار دارند.
- ~ لار غدد لنفاوی که به بادام شباهت دارند.
- باداهسی [ص.] بادامی، بشکل بادام، کشیده و درشت.
- ~ گلوزلر [ص.] چشم های بادامی، چشم های کشیده و درشت.
- باد بادئی باخ: بات-بات.
- باد بان [ا. ق.] باد بادک.

- باد کش [۱. فا.] باد کش.
 باد مجان باخ: باد مجان.
 باده [۱. فا.] باده، قدح. (۲. می، شراب.
 ~ پرست [ص.] باده پرست، می پرست.
 ~ نوش [ص.] شرابخوار، باده نوش.
 بادئ [۱.] دوری سفالی، بشقاب بزرگ.
 بادیان [۱.] شوکران، گیاهی دارای ستم کشنده.
 (Conium.)
 بادیش [۱.] حلقه چرمی که بهای پرندگان
 شکاری می بندند. (۲. نوار پارچه باریک با
 تسمه ای که بهای خروس برای نشان گذاری
 می بندند. (۳. حلقه بافتنی.
 بادیمجان [۱.] بادمجان، بادنجان.
 (Solanum Melongena.)
 ~ دولماسی [۱.] دلمه بادمجان.
 ~ لئق [۱.] مزرعه بادمجان، جالیز بادمجان.
 بادیمجانی [ص.] برنگ بادنجان.
 قیر میزی بادیمنجان [۱.] گوجه فرنگی.
 بادیه { بآ دیآ } [۱.] بادیه، کاسه، ظرف چوبی یا
 گلی بزرگ.
 بار [۱. فا.] میوه، بهره، ثمره. (۲. بار سنگین، بار،
 محموله. (۳. کفک، فارچ، سفیدک (روی زبان).
 ~ سیز [ص.] بی بهره، بی ثمر، بدون بار، بدون
 محصول.
 ~ سیز لئق [۱.] بی ثمری، بی باری.
 ~ لانماق [ف.] (۱) پر بار شدن، بشمر نشستن.
 (۲) کفک زدن، سفید کردن. (۳) جرم بستن
 دندان.
 ~ لی [ص.] (۱) پر بار، پر ثمر. (۲) کفک زده،
 سفید کرده. (۳) پر سود، پر منفعت.
 ~ لی آغا جا داش آتار لار بر درخت میوه دار
 سنگ اندازند.
 ~ وثر بجی [ص.] ثمر بخش، منمر.
 بار [۲. انگل.] میخانه، بار رستوران.
- بارا [۱.] رسوائی، خبط.
 باراسئ چیخماق گندش در آمدن، رسوائی بالا
 آمدن.
 باراسئین آچماق مجش را باز کردن، رسوا
 کردن.
 باراقویماق خبط کاشتن، رسوائی بار آوردن.
 بارابان [۱. ر.] (۱) طبل دوقلو. (۲) فرقه. (۳) اسم عام
 قسمت چرخان ماشین ها که به شکل سیلندر است
 مثل سیلندر دیگ بخار.
 بارات [۱.] برات، سفته، قبض، حواله. (۲) جشن
 نیمه شعبان.
 ~ ائله مک حواله کردن.
 ~ اوئلماق الهام شدن.
 ~ چکمک برات کشیدن.
 اوژه یمه بارات اولدو بدلم برات شده، بدلم
 الهام شده.
 باراما [۱.] پيله، نار، پرده محافظی که کرمهای
 پيله تنان از ترشحات بزاق دور خود می تنند. (۲)
 پيله بن دندان، ورم لته.
 ~ آچما پيله رسی.
 ~ آچماق کشیدن تارهای پيله و رسیدن آن.
 ~ باغلاماق (۱) پيله بستن (کرم ابریشم). (۲)
 پيله کردن (دندان).
 ~ توخوماق پيله تنیدن، تار تنیدن.
 ~ توخومو نعم کرم ابریشم، تخم نوغان.
 ~ چی [۱.] پيله ور، ابریشم فروش. (۲) پرورش
 دهنده کرم ابریشم.
 ~ چیلئق [۱.] پيله وری. (۲) پرورش کرم
 ابریشم، پرورش نوغان.
 ~ سارئماق پيله تنیدن.
 ~ سارثیان لار باخ: باراما سارثیان لار.
 ~ قوردو کرم ابریشم.
 توت ایک قوردو باراماسئ پيله کرم ابریشم.
 باراما سارثیان لار [۱.] پيله تنان، پروانه هائی که تار
 می تنند.

باربار [ص. بو.] بربر، وحشی، غیر متمدن، بیگانه،
باخ: بربر.

~ لئق [۱.] بربریت، وحشیگری.

بارباریزم باخ: باربارلق.

بار - بار باغیرماق [ف.] بلند نمره زدن، یکسره
نمره کشیدن، عربده کشان گریستن.

بارداش: قورماق چهار زانو نشستن. باخ:
باغداش.

بارداق [۱.] کوزه، ظرف ترشی یا مربتا، ظرف
سفالین، ابریق، دیزی.

باردان [۱.] جوال و گونی بزرگ که در آن پنبه یا پله
و غیره نگهداری می کنند.

بارغیلاماق [ف.] مجازات کردن، بکیفر رساندن.
بارگاه (بارگه) [۱. فا. ۱.] بارگاه، کاخ. (۲.)
محل توقف کشتی، بندر.

بارماق (بارماغی) [۱. ۱.] انگشت. (۲.) دندان،
شانه. (۳.) بزه (جرخ)، (۴.) میله (نرده)، (۵.) هر
شاخه شن کش. (۶.) اندازه یک انگشت. (۷.)
جا انگشتی در دستکش. (۸.) مقیاس هجا در شعر.
(۹.) قلمه انار و تاک و غیره.

~ آراسی [ص.] بی اعتناء.

~ آراسی باخماق اهمیت ندادن، بی اعتنائی
کردن.

~ ائله مک انگولک کردن، انگشت رساندن.

~ اوئو باخ: بارماق اوئو.

~ اوچو (~ اوجو) سرانگشتی، تقریبی.

~ اوزاتماق در کار دیگری دخالت کردن،
بهر کاری انگشت کردن.

~ ایزی اثر انگشت.

~ - بارماق [ظ.] باندازه یک انگشت.

~ باسماق انگشت زدن (بجای امضا).

~ جیل [۱.] زینت آلانی که به انگشت کنند.

~ چا (چالیق) باخ: بارماقلیق.

~ حسابی حساب سرانگشتی.

~ سوخماق فضولی کردن، در کار دیگری

دخالت کردن.

~ سیئر [ص.] بدون انگشت.

~ سیلکه لمک تهدید کردن، با انگشت تهدید
کردن، انگشت تکان دادن.

~ قالدیرماق انگشت بلند کردن، اجازه صحبت
خواستن، بلند کردن دست برای تأیید و تصدیق
(به علامت موافقت).

~ قدر {قادر} [ظ. / ص.] باندازه انگشت،
خیلی کم، اندک.

~ قورماق انگشت گذاشتن روی نکته ای، جلب
دقت کردن، تکیه کردن روی مطلبی.

~ لاسا یئلماق انگشت شمار، اندک.

~ لاگؤستر یلمک انگشت نما شدن، معروف
شدن.

~ لارئنی شیققیلد اتماق رگ انگشتان را
شکستن، بند انگشتان را بصدا در آوردن.

~ لاماق [ف.] انگشت زدن، انگشت فرو کردن،
با انگشت خوردن.

~ لانماق [ف. م.] انگشت خوردن، انگشت زده
شدن، با انگشت خورده شدن.

~ لی [ص.] دارای انگشت، دنداندار.

~ لئق باخ: بارماقلیق.

~ یالاماق انگشت لبسیدن، خوشمزه و لذیذ
بودن خوراکی.

~ یئری جای انگشت، بهانه.

بارماغی آغیزدا قالماق انگشت بدهن ماندن،
متعجب و مردد شدن.

بارماغی اولماق در کاری دخالت داشتن، در
امری شرکت داشتن، دست داشتن.

بارماغینا دولاما ۱) اگر «ما» علامت نفی
باشد در تلفظ روی «لا» تکیه می شود. (دست

نینداز. ۲) اگر «ما» پیوند اسم فعلی باشد در
تلفظ روی «ما» تکیه می شود (دست اندازی،

تمسخر.

بارماغینا دولاماق دست انداختن.

~ سینده [ظ.] درباره چیسزی، درباب،
 درپیرامون، در رابطه، راجع به.
 بوباره ده [ظ.] در این باره، در این خصوص.
 بارئ^۱ [ا.ا. / باغلا. فا. ۱] باری، بهر جهت،
 بگذریم. ۲) حداقل، دست کم.
 بارئ^۲ [ا. فا. ۱] بارو، حصار.
 ~ لاتماق [ف. س.] بوسیله دیگری محصور
 گردانیدن.
 ~ لاماق [ف.] دیوار کشیدن، حصار کشیدن.
 ~ لانماق [ف. م.] محصور شدن.
 بارئت [ا.] باروت، ماده منفجره که از شوره و گوگرد
 و ذغال درست کنند.
 ~ چئ [ا.] باروت ساز، باروت فروش.
 ~ چئلیق [ا.] باروت سازی، باروت فروشی.
 ~ خانا [ا. ۱] (انبار باروت. ۲) کارگاه
 باروت سازی.
 ~ قو خوسو گلیر بوی باروت بمشام می رسد،
 بوی جنگ می آید.
 ~ کیمی آچئلماق مثل باروت ترکیدن، یکباره
 خشمگین شدن.
 ~ لاؤنماق با باروت بازی کردن،
 آتش افروزی کردن، بکار خطرناک دست زدن.
 ~ لاماق [ف.] باروت پر کردن، باروت گذاشتن.
 ~ لیق [ا.] ظرف باروت، مخزن (خزانة) باروت.
 بارئتئ [ص.] برنگ باروت، باروتی.
 بارئتئ قورو ساخلماق همیشه آماده حمله و
 دفاع بودن.
 بیر آئیم لیق بارئتئ وارمیش درمورد کسی
 گفته می شود که زود خشمگین می شود و
 بلافاصله آرام می گیرد.
 توستوسوز بارئت باروت بی دود.
 توستو لو بارئت (قارابارئت) باروت
 دودزا.
 بارئش [ا. ۱] (صلح، آشتی. ۲) [ف.] صیغه امر از
 فعل بارئشماق، آشتی کن.

بارماغئندا اوئنا تماق مثل موم تودست کسی
 بودن، سرانگشت بازی دادن.
 بارماغئنی دیشله مک انگشت گزیدن،
 پشیمان شدن، توبه کردن.
 بارماغئنی یاراسئنا باسماق انگشت روی زخم
 گذاشتن، نمک روی زخم پاشیدن، روی نقطه
 ضعف کسی انگشت نهادن.
 آدسیز بارماق (اؤزوک بارماغئ) [ا.]
 انگشت بنصر، انگشت چهارمی.
 اورتا بارماق [ا.] انگشت میانی.
 ایکی بارماق آراسئندا گؤرْمک خیلی
 واضح و آشکار دیدن، یک حادثه را با اطمینان
 پیش بینی کردن.
 باش بارماق [ا.] انگشت شست، انگشت بزرگ.
 بش بارماغئ کیمی قانئماق مثل پنج انگشت
 خود شناختن، کاملاً و از نزدیک شناختن.
 بالئ بارماقلادئ، بئدی عمل را انگشت زد و
 خورد.
 بیر بارماق اوشاق بچه یک وجبی.
 بیر بارماق بال یک انگشت عمل.
 چچله بارماغئ (جورویارماق، جیلی
 بارماق) [ا.] انگشت کوچک.
 چؤلمک ده ایکی بارماق سووار دردبگ
 باندازه دو انگشت آب است.
 شهادت بارماغئ [ا.] انگشت شهادت، انگشت
 ابهام.
 بارماق اؤتو [ا.] گل پنجه علی.
 بارماقلیق [ا. ۱] (نرده. ۲) انگشتی، انگشتر.
 ۳) انگشتانه. ۴) دستکش کار.
 پنجره نین بارماقلیقئ نرده های پنجره.
 باروت باخ: بارئت.
 بارؤمتر [ا. یو.] هوا سنج، فشار سنج، دستگاه سنجش
 هوا.
 جیوه لی ~ هوا سنج جیوه ای.
 باره [ا. فا. ۱] باره، درباب.

~ اثره سی روز دوشنبه.
 ~ اولسون (اولا) پررونق باد! خدا به کسبان برکت بدهد.
 ~ چا بازارچه.
 ~ چئی [ا.] تاجر بازاری.
 ~ دئیری به قیمت بازار، به ارزش معاملاتی.
 ~ گوئو روز یکشنبه.
 ~ لاشماق [ف.] چانه زدن روی قیمت، خرید کردن.
 ~ لئیق [ا.] (خرید، خریداری، ۲) کالا برای عرضه و فروش در بازار.
 ~ لئیق ائتمک خرید کردن، خرید عروسی کردن.
 بازارا چیخارتماق عرضه کردن کالا برای فروش.
 بازاری [ص.] بازاری، با کیفیت پائین.
 آت بازاری بازار اسب فروشی.
 بازوروت [ا.] باد بروت، قد و قواره، ریخت.
 بازارگان {بازارگان} [ا. فا.] بازارگان، تاجر.
 ... بازلیق پسوند برای ساختن اسم.
 اوئون بازلیق [ا.] مسخره بازی.
 کلک بازلیق [ا.] حقه بازی، کلک بازی.
 بازو [ا. فا.] بازو (دست).
 ~ سؤمؤر استخوان بازو.
 بازوبند [ا. فا.] (بازوبند طلائی یا نقره ای، ۲) بازوبند آهنی که در قدیم جنگجویان به ساعد خود می بستند. ۳) کیسه چرمی یا پارچه ای که در داخل آن دعا قرار دهند و به بازو بندند.
 بازئی [ا.] (مرز، کرت، مرز دو مزرعه، ۲) بازوی گاو آهن. ۳) حلقه، دایره انگشتر. ۴) [فا.] بازی، زرنگی، کلک. ۵) باخ: بازو.
 بازبچه [ا. فا.] بازبچه.
 بازیرگان باخ: بازارگان.
 بازیس [ا. یو.] (زیر بنا، ۲) اساس، پی.
 سؤتؤن بازیس یاغلی لئغی درصد چربی شیر.

~ گؤرؤش صلح و صفا.
 بارئشد ئرماق [ف.] آشتی دادن. ۲) وفق دادن، تلفیق کردن.
 بارئشد ئرئجئی [ص. / ا.] سازش دهنده، صلح دهنده، آشتی دهنده، میانجی. ۲) سازشکار.
 ~ لئیق [ا.] سازشکاری، میانجی گری.
 بارئشما باخ: بارئشئق.
 بارئشماز [ص.] آشتی ناپذیر، سازش ناپذیر. ۲) قاطع، سرسخت.
 ~ لئیق [ا.] آشتی ناپذیری، سازش ناپذیری. ۲) قاطعیت.
 بارئشماق [ف.] آشتی کردن، صلح کردن. ۲) همراه شدن، همراهی شدن. ۳) تحتل کردن، موافقت کردن.
 بارئشئق [ا.] آشتی، صلح، سازش.
 ~ چئی [ا.] آشتی دهنده، صلح دهنده.
 بارئئاق [ا.] پناهگاه، سرپناه.
 بارئئنج (بالئی یونجا، خاشامبول) [ا.] شبدر عطری، یونجه زرد، اکلیل کوهی. (Melilotus)
 بارئند ئرماق [ف.] سبر کردن، خوراندن، پروار کردن، تعلیف کردن. ۲) حمایت کردن، محافظت کردن.
 بارئئماق [ف.] (پناه جستن، حفاظت شدن. ۲) تنذیه شدن.
 باز [ا. فا.] در آخر بعضی کلمات اضافه می شود، و معنی بازی کننده، علاقه و میل را نشان می دهد.
 بازاولماق علاقمند بودن، انس داشتن، موافقت داشتن، علاقه داشتن.
 جان باز جانپاز.
 قوش باز پرنده باز.
 باز [ا. فا.] باز، عقاب، شاهین.
 بازار [ا. یو.] (پایگاه، ۲) پایه، اساس، بنیان. ۳) باخ: بازیس.
 بازار [ا.] بازار، محل داد و ستد. ۲) خرید و فروش.

شدن. ۷) مغلوب شدن. ۸) پروراندن، (در آب
پیار) خواباندن.

باسدیق [ا. باسلوق، باخ: سوجوق.

باسقی [ا. ۱] فشار، تضییق. ۲) چاپ. ۳) دستگاه
چاپ، دستگاه فشار دهنده.

~ چئی [ا. چاپچی، کسی که با دستگاه چاپ کار
می کند.

~ لی [ص.] فشار گیر، تحت فشار.

~ لی بوزو لوله تحت فشار، لوله فشار گیر.

باسقین [ا. ۱] هجوم، یورش، حمله ناگهانی، حمله
شبهه. ۲) غارت، نهب، چاول.

~ چئی [ا. ۱] یورشگر، مهاجم. ۲) غارتگر،
چاول گر، راهزن.

~ لیق [ا. ۱] تهاجم، حمله غافلگیرانه. ۲)
غارتگری، چپاولگری، راهزنی.

سوباسقینی سیل، طغیان آب.

باسقینتی باخ: باسقین.

باسقین جاق [ا. ۱] الا کلنگ.

باسکتبال (باسکتبول) [انگلی. ورزش
باسکتبال یا بسکتبال.

باسکول [ا. فر. ۱] باسکول، قبان.

باسما [ا. ف. ص. ۱] فشرده (ن. ۲) چاپی،

چاپ. ۳) تقلبی، ساختگی. ۴) خشک کن

(جوهر). ۵) رنگ مو. ۶) مهر. ۷) بسمه، چاپ

نقشه روی پارچه. ۸) توده هیزم که برای تهیه زغال

روی هم انباشته شده. ۹) پل ساخته شده از

شاخه های درخت بر روی نهر.

~ چئی [ا. چاپچی، صاحب چاپخانه. ۲)
خرابکار، تروریست.

~ چیلیق [ا. چاپاولگری، جنبش های
ناسیونالیستی ضد انقلاب شوروی در آسیای میانه.

~ خانا [ا. چاپخانه، مطبعه.

~ دویمه دگمه قابلمه ای.

~ قالیب [ص. ۱] تقلید کور کورانه. ۲) با

شتاب و سرهم بندی.

باساباس [ا. ۱] ازدحام، تراکم، شلوغی.

~ ائله مک ازدحام کردن.

باسارات [ا. ع. ۱] بصیرت، بینائی.

باساراتی باغلانماق چشم بصیرت کسی بسته

شدن، تشخیص ندادن، نفهمیدن.

باساریق [ا. ۱] رکاب، پدال. ۲) نخته زیر پا.

باسانی [ص.] غالب، پیروز.

باسانی کسمز لر برنده را سر نمی برند.

باسباس [ا. ۱] منگنه، آلت فشردن هسته های روغن دار

یا میوه ها برای آبگیری.

باسدالاماق [ف. ۱] لگد مال کردن، له کردن. ۲)

زیر پا گذاشتن، زیر کردن. ۳) فشار دادن. ۴)

باخ: باسماق (۱ تا ۱۰).

باسدالاماق [ف. ۱] زیر گرفتن.

باسدیترماق [ف. م. ۱] بوسیله دیگری کار

«باسدیترماق» را انجام دادن، یا سبب انجام آن

شدن.

باسدیترها [ا. ف. ۱] نوعی خورشت، گوشت

قورمه.

باسدیترهاق [ف. ۱] زیر خاک کردن، خاک

کردن. ۲) دفن کردن. ۳) پوشاندن، استتار

کردن. ۴) پنهان کردن، رازیوشی کردن. ۵)

دوختن، تو گذاشتن (لبه پارچه)، تو گذاشتن

حاشیه در دوخت. ۶) کاشتن، تخم پاشیدن،

نشان دادن (درخت). ۷) روی تخم خواباندن مرغ.

۸) تلقیح کردن، بارور گردانیدن، جفت گیری

دام های نروماده را فراهم کردن. ۹) بچاپ

رسانیدن، ثبت کردن. ۱۰) مغلوب گردانیدن.

۱۱) لگد مال گردانیدن، تعلیف گردانیدن.

اؤرت باسدیتر ائتمک لاپوشانی کردن،

ماست مالی کردن.

باسدیتریق [۱] باخ: باسیریق. ۲) پس انداز، ذخیره.

باسدیترئلماق [ف. م. ۱] دفن شدن. ۲) استتار

شدن. ۳) تو گذاشته شدن. ۴) کاشته شدن. ۵)

روی تخم خوابانیدن مرغ. ۶) چاپ شدن، نقش

~ ناخیئش بارچه قلم کار، بارچه چاپ شده.
~ ناخیئشلی بارچه ای که با قالب روی آن نقش زده اند.

باسمارلاماق [ف. ۱] غافلگیر کردن، ناگهانی گرفتن. (۲) زیر سیطره گرفتن، فراگرفتن.
پیشیک سیجانی باسمارلاماقی گربه با سرعت و خشونت جنگ انداخت و موش را گرفت.
باسمارلاماق [ف. م. ۱] غافلگیر شدن، ناگهان مورد حمله قرار گرفتن و اسیر شدن. (۲) زیر سیطره قرار گرفتن.

باسماق [ف. ۱] فشار آوردن، فشار دادن، فشردن. (۲) فرو کردن، فرو بردن. (۳) تپاندن، چپاندن، بزور جا دادن. (۴) فراگرفتن، پوشاندن. (۵) کوفتن، لگد کوب کردن. (۶) زیر گرفتن، له کردن. (۷) تسلط یافتن، پیروز شدن، مغلوب کردن، منکوب کردن. (۸) تو گذاشتن، داخل کردن. (۹) زور گفتن، ستم کردن. (۱۰) مغبون کردن، قالب کردن، انداختن. (۱۱) گزاف گفتن، لاف زدن. (۱۲) حمله کردن، هجوم بردن. (۱۳) با فشار بسمتی راندن. (۱۴) هل دادن، زیر کردن. (۱۵) چاپ کردن. (۱۶) مهر زدن، انگشت زدن. (۱۷) بستن، پیش کردن (در). (۱۸) پریدن حیوان نر بر روی حیوان ماده.

باسا - باسا گوله. شن پهلوان اولار گشتی گیر بالنگ کردن دیگران پهلوان می شود.
باس بائیرا برو بیرون! گم شو! دور شو!
باسیب گتتمک بی اعتنا لگد کوب کردن و رفتن.

آباق باسماق (۱) با گذاشتن، لگد کردن. (۲) اصرار کردن، لج کردن.
اوت ~ علف پوشاندن، جانی را علف فرا گرفتن.
اود ~ با آتش داغ زدن.
بارماق ~ انگشت زدن (امضاء کردن).
باغرئنا ~ در آغوش کشیدن، به بغل فشردن.
تر ~ غرق عرق شدن.

نره زی نین گوزو باسیئر یک کفه ترازو سنگینی می کند، طراز نیست.
توستو باسماق دود فرا گرفتن، دود پوشاندن.
داسا ~ سنگباران کردن، سنگسار کردن.
داغ ~ داغ زدن، داغ کردن.
دورد یاشینا باسمیش چهار سال را پشت سر گذاشته.
سگه (سیککه) باسماق سگ زدن، ضرب سگه.

قارا ~ دچار کابوس شدن.
قارانلیق ~ تاریک شدن، شب شدن، تاریکی فرا گرفتن.
قرآنا ال ~ به قرآن سوگند خوردن.
گولله یه ~ گلوله باران کردن، به گلوله بستن.
مؤهوز ~ مهر زدن، مهر کردن.
های ~ فریاد بر آوردن، هو و جنجال کردن، سروصدا راه انداختن.
بیزی ائله بیرقار باسدئی کی دچار برف شدیدی شدیم.

یوخو باسماق خواب گرفتن.
باسمالاماق باخ: باسمارلاماق.
باسیجئی [ص.] فشار دهنده.
باسیرقانماق [ف.] دچار کابوس شدن.
باسیئرئق [ا. ۱] ازدحام، شلوغی، تراکم، انباشتگی.
(۲) قلمرو، اطراف، دوروبر.
تولکونون باسیئرئغیندا فیئرلائیردئی در قلمرو روباه می جرخید (پرسه می زد).

باسیئرئق [ص. ۱] تورفته، گود، چاله مانند، فشرده، پهن، پخ. (۲) زخم پشت حیوانات باری که از فشار بار تولید می شود.
~ لئق [ا.] فرو رفتگی، گردی.
بورنو ~ [ص.] بینی پهن.

یشرین باسیئرئق لیغئی (یاستیئلانماسئ درجه سی) فرو رفتگی کره زمین (در قطبین).
باسیل [ا. لا.] باسیل، نوعی باکتری بشکل میله

~ آغریتماق باعث درد سر شدن، مزاحم شدن،
ایجاد ناراحتی کردن، درد سر دادن، سر کسی را
(با پر حرفی) درد آوردن.
~ آغریله یجی [ص.] درد سر آور، مزاحم.
~ آغریسی [ص.] درد سر، سردرد، ناراحتی،
مزاحمت.
~ آغریسی اولماق (۱) سردرد داشتن. (۲)
مزاحم شدن.
~ آغریسی چکمک درد سر کشیدن.
~ آغریسی وئرمک درد سر دادن، مزاحمت
ایجاد کردن.
~ آلماق (۱) روده درازی کردن، حرف را کش
دادن، پر حرفی کردن. (۲) به جهتی در رفتن.
~ آلیب گشتی در رفت، بسرعت و بدون اجازه
رفت.
~ آلتی [۱.] (۱) زیر سری، بالش، متکا. (۲) چوبی
که در موقع چوب بری زیر می گذارند.
~ آباق [ص.] (۱) واژگون، وارونه، سروته. (۲)
سراسر، سر تا پا، بکلی. (۳) کله پا.
~ آباق ائله مک سروته کردن، وارونه کردن.
~ آباق دانیشماق بی سروته حرف زدن.
~ آیریمی فرق سر.
~ آئندیرمک (۱) سرفرو آوردن، سرخم کردن.
(۲) تسلیم شدن، احرام کردن.
~ اوجالتماق سربلند کردن.
~ اوجوندا [ظ.] در نوک، در انتها.
~ اورتویو [۱.] سربوش، روسری، حجاب.
~ اوستونده باخ: ~ اوسته.
~ اوستونده توتماق روی سر گذاشتن، خیلی
اعزاز کردن.
~ اوستونده یتری اولماق روی سر کسی جای
داشتن، محترم و معزز بودن.
~ اوسته بیچشم! اطاعت!
~ ایتمک باخ: ~ آئندیرمک.
~ بارهاق [۱.] سبابه، انگشت بزرگ، شست.

باریک که موجب بیماری می شود.
باسیلماز [ص.] شکست ناپذیر، محکم، استوار،
مغلوب نشدنی.
~ لئیق [۱.] شکست ناپذیری، استواری.
باسیلماق [ف.م.] (۱) شکست خوردن، مغلوب
شدن. (۲) فشرده شدن، له شدن. (۳) لگدمال شدن،
زیر گرفته شدن. (۴) چاب شدن. (۵) گود رفتن، نو
رفتن.
باسیلمیش [ف.ص.] (۱) فشار داده شده، تحت
فشار. (۲) مغلوب. (۳) فرو رفته. (۴) چاب شده.
باسیلمیش [۱.] (۱) فشرده گی. (۲) چاب.
باسیم [۱.] (۱) چاب. (۲) ضرب سگه. (۳) طغیان. (۴)
آبخور کشتی.
سوبا سیمی (۱) طغیان آب. (۲) آبخور کشتی.
باسینج [۱.] فشار، تضییق.
باش [۱.] (۱) سر، کله، رأس. (۲) شعور، ذهن،
عقل. (۳) سر برست، سر کرده، رئیس. (۴) نوک،
قله. (۵) نفر، رأس (دام). (۶) ابتدا، آغاز، مقدمه،
شروع. (۷) اول، نخست، نخستین. (۸) انتها، پایان.
(۹) ابتدا و انتها، دو سر یک خط. (۱۰) بالا،
صدر. (۱۱) ممتاز، برتر، بهتر، اصلی، مهم. (۱۲)
دفعه، مرتبه، بار. (۱۳) ریشه، اصل، پایه. (۱۴)
خود، خویش. (۱۵) کنار، دور، اطراف.
~ آپارماق (۱) خود سری کردن، افسار
گسیختن. (۲) سر بردن (از بس حرف زدی سرم
را بردی).
~ آتماق (۱) گنده گوئی کردن. (۲) کله زدن
(تفنگ باش آتیر، تفنگ کله می زند، تکان
می خورد و به هدف نمی زند).
~ آچماق (۱) سردر آوردن، فهمیدن، اطلاع
یافتن. (۲) شکفتن، خوشه کردن. (۳) سر برهنه
کردن، عزاداری کردن.
~ آچیلماز [ص.] غیر قابل فهم، درک نشدنی.
~ آشاغی [ظ.] سرازیر، سرازیری.
~ آغارتماق موسفید کردن، تجربه داشتن.

- ~ باشا [ظ. ۱] پهلوه به پهلوه، کنار هم. (۲)
یکجا، سربسر. (۳) معادل، برابر.
~ باشا وئرمک (۱) سربسر گذاشتن. (۲) زیر
گوشی حرف زدن. (۳) مشاوره کردن، همفکری
کردن، تعاطی افکار کردن.
~ باغلاماق (۱) فراهم کردن، تدارک دیدن. (۲)
علاقمند شدن. (۳) دان بستن (گباه).
~ بلاسی [ص.] خود آزاری.
~ بوغو: باغ: باش بوغو.
~ بیلن [ص. ۱] کار دان، بانجربه، مجرب،
آزموده، مدبر. (۲) عاقله مرد، بزرگ.
~ بیلیت [ا.] گذرنامه.
~ پلان [ا.] نقشه جامع.
~ پولو باغ: باش پولو.
~ تاپماق باغ: باش آچماق.
~ تیمک باغ: باش سوخماق.
~ تونماق (۱) انجام یافتن، سرگرفتن، تحقق
یافتن، باجرا در آمدن. (۲) به نتیجه رسیدن، بشمر
رسیدن. (۳) نایل شدن. (۴) تمیز کردن غله (الک
کردن).
~ جیل باغ: باشجیل.
~ چکمک سرکشی کردن، بازديد کردن،
سرک کشیدن.
~ چی باغ: باشچی.
~ چیخارتماق (چیخارماق) سردر آوردن،
خبردار شدن، فهمیدن.
~ داشی باغ: باش داشی.
~ دولاندیرماق (۱) بزحمت اعاشه کردن. (۲)
وقت گذرانی کردن.
~ ساغ اولسون، باباق ناپیلار سرسلامت
باشد کلاه پیدا می شود.
~ ساغلیغنی [ا.] سرسلامتی، تسلیت.
~ ساغلیغنی دیله مک (وئرمک) تسلیت
گفتن، سلامتی آرزو کردن.
~ ساللاماق سر فرود آوردن، سکوت کردن.
- ~ سوخماق دخالت کردن، فضولی کردن.
~ سیز باغ: باش سیز.
~ سیئندیران [ص.] سخت، بغرنج، دشوار
(مسئله).
~ سیئندیرماق (۱) سرشکستن. (۲) برای حل
مسئله بغرنجی خیلی فکر کردن.
~ قاتماق بکاری دخالت کردن، سرگرم کردن.
~ قاجیئرماق (قاجیئرتماق) شانه خالی
کردن، گردن نهادن.
~ قارئشدیئرماق سرگرم کردن، مشغول کردن.
~ قاشیئماغا واختی بوخودور فرصت
سرخاراندن ندارد، خیلی مشغول است.
~ قالدیرمادان [ظ.] بی اعتناء، بدون اینکه سرش
را از کارش بردارد، درحالتی که سرگرم کار
است.
~ قالدیرماق سربلند کردن، قیام کردن،
شورش کردن، سربرافراشتن، نافرمانی کردن.
~ قرارگاه ستاد کل.
~ قوشماق (۱) سربسر گذاشتن. (۲) دخالت
کردن. (۳) اهمیت دادن.
~ قولاق [ا.] سرو گوش، قیافه.
~ قولاق آپارماق سرو گوش بردن، برحرفی
کردن.
~ قویماق خود را فدا کردن، جانفشانی کردن.
~ قیئرخماق (۱) سرتراشیدن، اصلاح کردن سر.
(۲) با حيله و تزویر غارت کردن.
~ کاتیپ [ا.] سردبیر.
~ کسمک (۱) سربیدن. (۲) گران فروختن.
~ کسن [ص.] جلاد، بی انصاف.
~ گؤتورمک افسار گسیختن، سربرداشتن،
در رفتن.
~ گؤزائله مک متاقل کردن.
~ گؤسترمک بروز کردن، ظاهر شدن، بمنصه
ظهور رسیدن، پدیدار شدن.
~ گؤستریجیسی نسبت در صد عرض سربه

طولش.

~ گيجلنمه [۱]. سرگجه.

~ گيجلله ديجي (گيجلننديريجي)

[ص]. سرگجه آور.

~ گيرلمک سرگرم کردن.

~ لي باخ: باشلي.

~ لييق (۱) باخ: باشليق. (۲) سالاري، سرداري،

رياست، سرکردگي.

~ مجلس [۱]. جلسه عمومي، نشست همگاني.

~ مسئله [۱]. موضوع اصلي، موضوع عمده،

مسئله مهم.

~ مقاله [۱]. سرمقاله.

~ نازير [۱]. نخست وزير.

~ وزير [۱]. نخست وزير، صدراعظم.

~ وئرمک (۱) واقع شدن، رخ دادن، روي دادن.

(۲) سرفدا کردن. (۳) جوانه زدن، سراز خاک

بيرون کردن (گياه).

~ وئره [۱]. ف. ا. وقوع، رويداد.

~ وورماق (۱) سرزدن، به ملاقات کسی رفتن،

بازديد کردن. (۲) کله زدن (تفنگ). (۳)

قمة زدن (در ايام عاشورا).

~ هرلنمه سي [ص]. سرگجه.

~ ياردئي قمة زني.

~ يارماق قمة زدن، سرشکافتن.

~ يشمک (۱) غذای اصلي. (۲) حوصله کسير

سردادن. (۳) باعث فوت کسی شدن.

~ يوخارئي [ظ]. سربالا، سربالايي.

~ يولداشي [۱]. همسر (زن باشوهر).

~ يولداشي يوخدور، آش يولداشي

چوخدور يار جاني (دوستي که حاضر باشد

سرش را بدهد) کم است و يار نان بسيار.

باشا آپارماق به انجام رسانيدن، گذرانيدن.

~ باتان [ص]. قابل فهم، قابل درک.

~ باش [ظ]. (۱) سربسر، نه بيشتر نه کمتر،

مساوي، برابر. (۲) سراسر، بگلي. (۳) معادل،

سراست.

~ باش چيخماق سراست بودن، مساوي

بودن.

~ باش گلکم معادل درآمدن، برابر بودن.

~ بلا [ص]. دردسر، گرفتاري، طفيلي.

~ بلا گتيرمک (آچماق، اولماق) وبال

گردن شدن، دردسر شدن.

~ چاتدئرهاق به پايان رساندن، به نتيجه رساندن.

~ چاتماق بانجام رسيدن، منتج شدن، منتهي

شدن.

~ چيخارتماق (۱) باتمام رساندن، کاري را به

نتيجه رساندن. (۲) رودادن.

~ چيخماق (۱) تمام کردن، پايان رسيدن. (۲)

پررو شدن، لوس شدن و از حد خود تجاوز کردن.

~ دوشمک فهميدن، درک کردن، باخبر شدن.

~ سالماق فهماندن، تفهيم کردن، حالي کردن.

~ کئچمک در رأس قرار گرفتن، در

صدر مجلس نشستن.

~ گتيرمک باتمام رساندن، آماده کردن.

~ گلمز [ص]. پايان پذير، تمام نشدني، انجام

ناپذير.

~ گلکم (۱) حاصل شدن، تمام شدن، پايان

رسيدن. (۲) گران تمام شدن (باها باشا گلدی).

(۳) اتفاق افتادن.

~ وئرمک (۱) پايان رساندن. (۲) راه بردن،

سلوک کردن.

~ وورماق پايان رساندن.

باشدا [ظ]. (۱) در رأس، در صدر. (۲) نخست،

در آغاز، در ابتدا.

~ دؤلاندئرهاق سردواندن، با وعده و وعيد

گول زدن.

باشدان [ظ]. از نو، از سر، دوباره، از ابتدا، از

اول.

~ آتماق از سروا کردن.

~ آشماق فوق العاده، زياد بودن، از سروکول

~ بالا رفتن، بیش از حد بودن، تجاوز کردن، از سرش زیاد بودن.
 ~ ائله مک از سر خود باز کردن، دک کردن، سمبل کردن.
 ~ اولدوم سرم رفت!
 ~ - باشا (ایاغا) [ظ.] سرتاسر، سراسر، همه.
 ~ - باشا سوزمهک از سرتا پارا از نظر گذراندن.
 ~ سبالماق سمبل کردن.
 ~ سوؤوردو [ص.] ماست مالی، رفع و رجوع، از سر واکردن، سمبل کردن.
 ~ سوؤورما [ظ.] با سهل انگاری، سرسری، با عجله.
 ~ سوؤورماق ماستمالی کردن، سرسری تمام کردن، سمبل کردن.
 ~ کئچن حادثه، رویداد، ماجرا، اندیشه.
 باشی باخ: باشی.
 باشی آچیق [ظ. / ص.] ۱) سربرهنه، بی حجاب، ۲) سرگشاده (نامه).
 ~ آچیلماق ۱) سرش خلوت شدن، ۲) سرش باز شدن، سرازیر شدن (دسته و گروه)، ۳) شروع شدن، سرمطلب باز شدن، ۴) سرباز کردن (دمل).
 ~ آشاغا (آشاغی) ۱) شرمنده، خجول، سرافکنده، سر بیزیر، ۲) وارونه، واژگونه، ۳) سرازیری، سرپائینی.
 ~ آغریماق سردرد داشتن، درد کردن سر.
 ~ آلوؤلو [ظ.] مضطربانه، مشوش، دستپاچه.
 ~ آبازئماق سرش خلوت شدن، از کارو سرگرمی فارغ شدن.
 ~ آباقلی لار باخ: باشی آباقلی لار.
 ~ آئیلماق ۱) سرخلوت شدن، ۲) هشیار شدن، از مستی بدر آمدن.
 ~ اتلنمک پولدار شدن، متمول شدن.
 ~ اتلی [ص.] پولدار، متمول.

~ اوجا [ص.] سربلند، سرافراز.
 ~ اوچون ۱) زکی! ۲) بستر قسم!
 ~ اوؤتولۇ [ص.] ۱) سرپوشیده، ۲) مخفی.
 ~ اوؤتونۇ کسمک بالای سر کسی ایستادن، کسی را در تنگنا قرار دادن.
 ~ باتمیش [ا. / ص.] سربگور، گم و گور شده (نفرین).
 ~ باغلی [ص.] ۱) سربسته، در بسته، سرپوشیده، ۲) راز گونه، محرمانه، ۳) متأهل، ۴) قولنامه شده (معامله)، ۵) توقیف، ضبط شده.
 ~ بدنینه (چیئینه) آغیرلیق ائتمک سرش به تنش سنگینی کردن، خود را بکشتن دادن.
 ~ برک [ص.] سر سخت، چموش (اسب).
 ~ بلالی [ص.] مصیبت دیده، بد بخت، گرفتار.
 ~ بلایا دوشمک دچار درد سر شدن، نودرد سر افتادن.
 ~ بند اولماق ۱) سر کسی بند شدن، بکاری سرگرم شدن، ۲) ازدواج کردن.
 ~ بوؤتۇو (بوؤتۇن) [ص.] ۱) دست نخورده، ۲) بکر.
 ~ بوؤش [ص.] ۱) کله پوک، بی مغز، تو خالی، ۲) افسار گسیخته، بی مهار (حیوان)، ۳) بی عقل، کودن، ۴) زن مطلقه، زن آزاد.
 ~ پوزۇق [ص.] ۱) پریشان حواس، پریشان خاطر، ۲) خیره سر، بی انضباط.
 ~ پوزۇقلۇق [ا.] حواس پرتی، پریشانی خاطر، بی انضباطی.
 ~ چانلاماق سر کسی (از شدت درد) ترکیدن.
 ~ چیئخماق سر در آوردن از چیزی، مهارت داشتن.
 ~ خراب اولوب کله اش خراب شده، عقلش را از دست داده.
 ~ داردا اولماق (قالماق) در فشار بودن، در مضیقه بودن.

~ ایت او یونو آچماق (گتیرمک) سر
کسی بازی در آوردن، رسوا و بی آبرو کردن.
~ ایش آچماق (گتیرمک) (۱) بدر دسر
انداختن، گرفتار کردن. (۲) کار دست خود
دادن، دچار درد سر کردن.
~ باتمیر بکله‌اش فرو نمی رود، نمی فهمد،
نمی تواند بفهمد.
~ بلا گتیرمک (۱) دچار درد سر کردن، دچار
مصیبتی کردن، بر کسی بلا نازل کردن. (۲)
بخود صدمه زدن.
~ بورا خماق سر خود ول کردن، باختیار خود
رها ساختن.
~ پیس لیک گتیرمک (به زنی یا دختری)
تجاوز کردن.
~ تو یلاماق (~ ییغماق) دور خود جمع
کردن.
~ چاره قیلماق (گورمک) برای خود
تدبیر اندیشیدن، چاره کردن.
~ چالماق تو سر کسی زدن، با قهر و خشم
چیزی را رد کردن، سر کوفت زدن.
~ چکمک لاجرعه نوشیدن، سر کشیدن (بیک
جرعه).
~ چیغارتماق بر خود مسلط کردن، لوس
کردن.
~ داش دوشسون خاک بر سرت!
~ داش سالماق خاک بر سر کردن، مصرف و
ولخرجی کردن، تلف کردن.
~ دوشمک تو کله‌اش افتادن، چیزی بخاطرش
خطور کردن.
~ دولانیم (دؤنوم) قربان تو! فدای تو!
~ ده یسین بخورد به کله‌ات (بمرت)، درباره
کار با خدمت بی ارزش و بی نتیجه برای اظهار
نارضا بیتی گفته می شود.
~ قالماق (۱) بخود وا گذاشتن، تنها ماندن. (۲)
بی صاحب ماندن. (۳) از فراوانی بفروش نرفتن.

~ داشا ده نیمک (ده گمک) سر کسی به
سنگ خوردن، تجربه تلخ بدست آوردن.
~ داشلی [ص. ۱] خاک بر سر. (۲) بدبخت،
بد اقبال.
~ دولو [ص. ۱] پرمغز، فهمیده. (۲) پر، مملو.
(۳) مست.
~ دو مانلی [ص. ۱] (۱) مست. (۲) (کوه) مه آلود.
~ دو موک [ص. ۱] سرگرم، مشغول.
~ دینج [ظ. / ص. ۱] در آسایش، و آرامش،
بی درد سر، بی خیال.
~ سوبوق [ص. ۱] خون سرد، سهل انگار.
~ سوبوقلوق [ا. ۱] خون سردی، سهل انگاری.
~ قاپازلی [ص. ۱ / ا. ۱] توسری خور، مظلوم،
بی غرضه.
~ قاپالی باخ: باشی باغلی.
~ قاروشماق سرگرم شدن، مشغول شدن، سرش
شلوغ شدن.
~ قاروشیقدا [ظ. ۱] در حالت ازدحام، در حال
شلوغی، در حالیکه سرگرم کاری بود.
~ قیزیشماق (۱) سرگرم شدن. (۲) عصبانی
شدن. (۳) مست شدن.
~ گیجیشمک دنبال ماجرا گشتن، دنبال
درد سر گشتن.
~ یاهان قاتیشیب سرش سخت شلوغ است،
خیلی مشغول است.
~ یوخاری [ظ. ۱] سربالا، روبالا، فراز.
باشیم اوستونده یترین وار بالای سرم
جاداری، خیلی محترم و عزیز هستی.
باشیماختیر خوش بحالم!
باشیمئ سینه یئرلیب، انه نیمه قوز
دولدورما سرم را می شکنی، تو دامنم گرد و
مریز، نه سرم را بشکن و نه تو دامنم گرد و بریز.
باشیمئ گیرله ییرم خودم را مشغول کرده ام.
باشینا آلماق باخ: باشینا گوتورمک.
~ آنداولسون بمرتان قسم.

~ قیامت قویماق بر سر کسی مصیبتی آمدن،
 دچار مصیبت شدن.
 ~ گلمک برای کسی اتفاق افتادن.
 ~ گلن، باشماقچی اولار طبیب خوب آنست
 که بر سرش آمده باشد.
 ~ گوتورمک روی سرش بلند کردن، خیلی
 شلوغ و جارو جنجال کردن.
 (انوی) باشینا گوتوردو خانه را روی سرش
 بلند کرد. خیلی جنجال راه انداخت.
 باشینا میندیرمک باخ: باشینا چیخارماق.
 ~ وور الیندن چۆره یین آل توسریش بزن،
 نانش را از دستش بگیر.
 ~ وورماق برش زدن، بمغزش اثر کردن.
 ~ ووروب زده بکله اش، بی اراده کار می کند،
 بیش از حد خشمگین شده.
 ~ هاوا گلمک جنون پیدا کردن، هوائی شدن،
 دچار بیماری روانی شدن.
 ~ پشتمک تو کله اش فرو کردن، فهماندن.
 ~ ییغیلماق دور کسی جمع شدن.
 باشیندا اولماق در فکر خود داشتن، پیش خود
 اندیشیدن، در نظر داشتن.
 ~ دورماق در رأس قرار گرفتن، رهبری کردن.
 ~ قالماق تو ذهنش باقی ماندن، بخاطرش ماندن.
 ~ قوز سیندیرماق کسی را آزار دادن، توسر
 کسی زدن.
 ~ گز دیرمک روی سر خود جا دادن، بی اندازه
 احترام و مواظبت کردن.
 باشیندان انله مک از سر خود وا کردن، از خود
 راندن، دک کردن.
 ~ بلویوک دانیشماق بیش از حد خود اظهار
 نظر کردن، حرفهای گنده تر از دهان خود زدن.
 ~ توستو چیخماق دود از کله اش بلند شدن،
 سخت خشمگین شدن، سخت تعجب کردن.
 ~ چیخارنماق ترک کردن، فراموش کردن،
 صرف نظر کردن.

~ قورخماق از جان خود ترسیدن، از جان خود
 بیم داشتن.
 ~ کشچمک ۱) از فکر کسی چیزی گذاشتن،
 چیزی در اندیشه داشتن. ۲) از سر خود گذاشتن،
 حاضر به فداکاری و جانبازی بودن. ۳) برای
 کسی اتفاق افتادن، شخصاً تجربه کردن.
 باشینئی آشاغئی دیکمک سرافکنده شدن،
 سرپائین انداختن.
 ~ آغریتماق سر کسی را درد آوردن، زیاد
 حرف زدن.
 ~ آلیب - گشتمک بی اعتنا وارد شدن،
 بی توجه خارج شدن و رفتن.
 ~ اکمک دنبال نخود سیاه فرستادن، سرش را
 گرم کردن.
 ~ ایتیرمک خود را گم کردن، عقلش را از
 دست دادن.
 ~ باتیرماق سرش را نیست کردن، سرش را زیر
 خاک کردن، تلف کردن.
 ~ باغلاماق ۱) بطور قانونی توقیف و ضبط
 کردن. ۲) سر گرفتن معامله، قول نامه کردن. ۳)
 متاهل کردن.
 ~ بوراخماق افسارش را گسیختن، سر خود ول
 کردن.
 ~ بوшлаماق سر خود ول کردن، باختیار خود
 گذاشتن.
 ~ بولوماق سر تکان دادن (به علامت
 نارضایتی).
 ~ بیریشره ییغماق ۱) جمع بندی کردن،
 سروسامان دادن. ۲) متاهل کردن.
 ~ بیشیرمک (با شیرین زبانی و وعده وعید)
 کسی را پختن، گول زدن.
 ~ پیی لمک سر کسی شیر مالدن.
 ~ توولوماق گول زدن.
 ~ داشا دوپور سرش را به سنگ می کوبد،
 بیهوده تلاش می کند

~ میلکه لک باخ: باشینی بولماق.
 ~ قاتماق (قاریشدیرماق) سرگرم کردن، مشغول داشتن.
 ~ قاشیماغا واختی اولماق فرصت سرخاراندن نداشتن.
 ~ قوروماق خود را محافظت کردن.
 ~ قولتوغونون آلتینا آتماق مرگی را جلو چشم خود مجسم کردن، با قبول خطر مرگ بکاری دست زدن، جان بر کف گرفتن.
 ~ قویماق سرش را فدا کردن، سر در راه چیزی نهادن.
 ~ قینینا چکمک سرش را دزدیدن، سرش را قوی لاکش مخفی کردن، خود را مخفی کردن.
 ~ یارئب اته یینه قوز تۆکمک با دست کشیدن و با پاراندن.
 ~ یئره قویماق مردن.
 ~ یتمک دق کش کردن کسی، باعث مرگ کسی شدن.
 ~ یئرغالاما ق باخ: باشینی بولماق.
 ~ ییغماق افسار اسب را کشیدن، حرکت اسب را کند کردن.
 باشینیز اوچون بئر شما قسم!
 ~ ساغ اولسون سرنان بسلامت! نسلیت.
 باشی نین تاجی تاج سر، عزیز.
 باشی نین چاره سینه باخماق چاره‌ای برای خود اندیشیدن.
 آدام باشینا [ظ.] به هر نفر، نفری، بهر کس، بهر یک.
 آشاغی باش [ظ.] پائین سری، سفلی، پائین مجلس.
 آشاغی باشدان [ظ.] از پائین، از انتها.
 آی باشی ۱) حیض، عادت ماهانه (زنان)، ۲) اول ماه.
 آباغی ایله گلیب، باشی ایله گنده جک با پا آمده با سر خواهد رفت (جنازه را از طرف

سر بیرون می برند). درباره همزیستی مادام‌العمر زن با شوهرش گفته می‌شود.
 ازل باشدان [ظ.] از آغاز، از ابتدا.
 اوجاق باشی کنار اجاق، دور اجاق، سراجاق.
 اوز باشینا خود سرانه، خود بخود، بمیل خود.
 اول باشدان [ظ.] در وهله اول، قبل از همه.
 ایش باشی سرکار، در کارگاه، سرخدمت، متل کار.
 بش باش عائله خانوادۀ پنج نفره.
 بیر - ایکی باش دولاندی یکی دوبار رفت و برگشت (چرخید).
 بیر باشدان [ظ.] از یک سر.
 چپیان باشی سردمل.
 داش باش تلکه.
 ~ باش ائله مک تلکه کردن.
 داغین باشی بالای کوه، قله کوه، رأس کوه، سنبغ.
 دوتیا باشینا زیندان اولموش دنیا را برای خود زندان کرده است.
 سات باشیندا سراساعت، رأس هر ساعت.
 سطر باشی سطر، اول سطر.
 سوزباشی در آغاز سخن.
 عالمی باشینا تویلا دی همه را خبر کرد، همه را دور خود جمع کرد.
 قلم باشی نوک قلم.
 کوریونون ایکی باشی ابتدا و انتهای پل، دوسر پل.
 کول باش خاک بر سر!
 هاردا آش، اورددا باش هر جا خوردنی است اول از همه حاضر است.
 هر شیین باشی، ساغلیق دیر اساس سلامتی است. بالانرا همه سلامتی است.
 هفته باشی اول هفته.
 یوخاری باش بالا سر، علیا، صدر مجلس.
 یوخاری باشی حدا کثر.

بۆز باش قویون صدر راس گوسفند.

باشارماق باخ: باجارماق.

باشارئق باخ: باجاریق.

باشاق [۱.۱] (سنبل، خوشه. ۲) سنبل های بزمین

ریخته در موقع درو. ۳) سنبله، شهرپور.

~ چئ [۱.۱] خوشه چین.

~ چیلئق [۱.۱] خوشه چینی.

~ لی [ص.] خوشه دار، پر خوشه، دارای خوشه.

باش بوغو [۱.۱] سرکرده.

باش پولو [۱.۱] خراج سرانه در قرون وسطی که در هر

یک از خانان اصطلاح خاص داشت مثلاً در

باکی و قره داغ اوتاق خرجی در نخجوان

اوبولو و در شکی توستوبولو می گفتند.

باشتاق [۱.۱] (پیش ناق) آستانه، سردر.

باشجیل [ص.] رهبر، سرکرده، پشاهنگ.

باشچئ [۱.۱] سرکرده، فرمانده، رهبر، رئیس.

~ لیق [۱.۱] ریاست، فرماندهی، رهبری،

سرکردگی.

~ لیق ائتمک رهبری کردن، ریاست کردن.

باش داشئ [۱.۱] سنگ قبر، لوحه سر قبر، لحد.

باش سئز [ص.] ۱) بدون سر. ۲) بدون سرپوش.

۳) بدون فرمانده، بی سرپرست. ۴) بی کلاه،

نادان، بی مغز. ۵) بی انضباط، سرخود.

~ - آباق سئز [ص.] بی سروته، بی ربط.

~ لیق [۱.۱] بی سرپرستی، هرج و مرج، نادانی.

باشقا [باغلا. / ص.] ۱) دیگر، دیگری، سایر. ۲)

[۱.۱] غیر، بیگانه، اجنبی. ۳) [ص.] غیر از، بجز.

~ سئ دیگری، غیر از آن.

~ - باشقا مختلف، گوناگون.

اوندان باشقا غیر از آن، بعلاوه.

باشقالاشماق [ف.] بصورت دیگر درآمدن، تغییر

کردن، دگرگونی یافتن، استحاله یافتن.

باشقالیق [۱.۱] مغایرت، اختلاف، تفاوت، فرق،

دگرگونی، تغییر.

باشلاتماق [ف. س.] اوداشتن به آغازیدن، دعوت

به شروع کردن، وادار به شروع کردن.

باشلار - باشلاهاز [ظ.] در حال شروع، در آستانه

آغاز.

باشلاما [ف.] ۱) صیغه امر نفی از فعل باشلاماق:

شروع نکن! ادامه نده! تجدید مطلع نکن! تکرار

نکن! (ئینه باشلاما - نزه دن باشلاما. ۲) [ف.]

۱. شروع، آغاز.

باشلماق [ف.] ۱) آغاز کردن، آغازیدن، شروع

کردن. ۲) از سر گرفتن.

باشلاتئق [۱.۱] شروع، آغاز، سرآغاز. ۲)

مقدمه، مدخل، پیشگفتار. ۳) ابتدا، نخست.

باشلئما [ف.] ۱) آغاز، شروع.

باشلاتماق [ف.] ۱) شروع شدن، آغاز شدن. ۲)

بروز کردن، ظاهر شدن.

باشلاتئش [۱.۱] سرآغاز، مقدمه، مدخل،

پیش گفتار. ۲) ابتدا، نخست.

باشلاتئلماق [ف. م.] شروع شدن، آغاز شدن.

باشلاتئجئ [۱.۱] آغاز گر، پیشقدم، شروع کننده.

باشلاتئش [۱.۱] آغاز، شروع، ابتدا.

باشلئ [ص.] ۱) دارای سر. ۲) دردار (بطری و

ظرف). ۳) عاقل، دانا، با کلاه.

~ باشئنا ۱) سرخود، هر کس باختیار خود،

خود مختار. ۲) بی صاحب، بی سرپرست.

~ باشئنا لئق هرج و مرج، خود سری.

~ باشئین ساخلا سئین، من باشئیمدان

کئچمیشم (بئزمیشم) هر کس مراقب خود

باشد من از جان خود گذشته ام.

آغئلئ - باشلئ [ص.] تمام و کمال، کامل و

بی نقص، منظم، معقول.

باشلئجئا [ص. / ظ.] ۱) مهم، اساسی. ۲) اولیه،

واجب. ۳) در درجه اول.

باشلئق [۱.۱] باشلق، روسری، کلاه، سرپوش. ۲)

عنوان، سرفصل. ۳) شیربها. ۴) پوششی که

مردان روی کلاه می نهند و دوپال آن را دور

گردن می بیچند و نیز تاج عروس و سایر

باعث { بآ عیس، بآ یس } [ا.ع.] باعث، مسبب،
موجب، علت، انگیزہ۔

~اولماق موجب شدن، مسبب شدن، باعث شدن.

~ کار [ص.] مستتب.

باغ^۱ [ا. با. ۱] باغ، بستان، درخت زار. ۲) گلزار.

~ چھٹی باغ: باغچی.

~ لی باخ: باغلی.

~ لئق [۱۰] منطقه پر باغ، منطقه پر درخت و
مرسز.

~ دا اریک وارایدی سلام علیک
وارایدی. باغ دا اریک قورتاردی، سلام،
علیک قورتاردی. تا در باغ زرد آلو بود سلام و
علیک داشت از وقتی که زرد آلو تمام شد سلام و
علیک هم قطع شد. مگسانند دور شیرینی.

باغ^۲ [۱۱] بند، تسمه، طناب، ریسمان، نخ و هر چیز مشابه که برای بستن و گره زدن بکار رود. (۲) دسته (گیاه). (۳) پی، بند که قطعات اسکلت بدن و سایر اعضا را بهم پیوند می دهد. (۴) سَد. (۵) رشته (علاقه و دوستی).

باغلیق [۱/ظ. ۱] باندازه یک دسته علف. (۲)
اشیا مناسب برای تهت بند، تسه و نخ بسته بندی.

باشماق باغی {۱}. بند کفش.

پیرباغ اوٹ یک دستہ علف، یک بغل علف.

قونداق باغی [۱]. بند قنراق.

گڑبک باغی [۱] بند ناف.

باغا [۱] لاک پشت، ۲) زخم پای اسب، ۳) دوزیست.

باغارا [۱]. فرقه یا جرخ برای بالا کشیدن آب از چاه کم عمق، (ناغلاقی).

باغالیق [۱]. [۱] مع پای اسب که محل زدن پابند به اسب است، قسمت رویه سم اسب.

باغام - بوریج باخ: اؤکه اؤتو.

باغاناق [۱]. میخ پای اسب.

باغانجاق [۱]. قسمت بین مع و سم اسب (محل پابند زدن).

باغانجاناق [۱]. آنقسمت از پای حیوان که بزمین

زینت آلات طلائی با نقره‌ای که زنان زیر کلاه بر سر نصب می‌کنند.

باشماق^۱ [۱]. کفش، پافزار، پاپوش، صندل، نعلین.

~ چٲٲ [١.١] كفاش، كفشدوز. ٢) هاشماقجى، كفشار.

~ چیلٹیق [۱.] کفاشی.

~ سیری پیاده روی، قدم زنی.

~ لاری دا راضی دیر از هر جهت راضی است.

~ لارڻئي جو ٽلمڪ کفش ھي کسي را جفت
ڪرڻ، عذرش را خواستن و طرد ڪرڻ.

~ لی [ص.] کفش پوشیده، کفش دار.

ایکی آیاغینی بیر باشماغا دیره مک دو پا
را دریک کفش کردن، اصرار ورزیدن، لجابت
کردن.

باشماق^۲ [۱۰۱] در دستگاه حفاری لوله کوتاهی که برای تقویت استحکام آن متصل می شود (۲۰) قسمتی از قطب های مغناطیس در ماشینهای الکتریکی (۳) کفشک برای ترسز کردن در راه آهن (۴) نوک پولادی که در منتهی الیه تیرک ستون برای استحکام و سهلتر فرورفتن در خاک قرار دارد.

باشی [ص. ۱۰] سردسته، سرور، رئیس. ۲۰) برای احترام و تعیین مقام شغلی بکار می‌رود. ۳۰) در زبان فارسی هم استعمال می‌شود.

حکیم ~ حکیمباشی، پزشک نامدار.

فراش ~ فراشباشی، سردسته فراشها.

باشی ایاقلی لار [۱]. سرباوران، سربایان،
پابرسران، جانوران دریائی مثل ماهی مرکب،
هشت پا، اختاپوس (Cephalopoda)

باشین آغاجی، [۱]. پدا غ، شونگ. (Viburnum)

باطل { بَاتِلٌ } [ا.ع.] باطل، لغو، ناحق، بيهوده،
پوچ، ياوه.

باطن { بآتین } { [ع. ۱] } (باطن، درون، ۲) مخفی.

باطنی { باآینی } [ص.ع. ۱] (باطنی، درونی. ۲)
منسوب به فرقه باطنیه.

ز دو بند (۳. قرارداد، پیمان، ۴. اتحاد، اتفاق.
 باغلاشماق [ف. فار. ۱] با یکدیگر شرط بندی
 کردن، مسابقه گذاشتن. ۲. ز دو بند کردن، دست
 یکی کردن. ۳. قرارداد بستن، قرار گذاشتن. ۴.
 اتحاد کردن، هم عهد شدن.
 باغلاشیق [ا. ا. همدستی، هم پیمانی.
 باغلاما^۱ [ف. ا. / ا. ۱] بسته، پارچه برای بسته بندی،
 دستمال برای بستن نان.
 یوزغان - دوشک باغلاماسی بسته رختخواب،
 پارچه ای که رختخواب را در آن می پیچند.
 باغلاما^۲ (قیقیل بند) [ا. ا. نوعی شعر آشپزی که
 در مناظره و مسابقه در شعر و سخنوری بکار
 می رود. از کنایه، چیستان و استعاره ها استفاده
 می کنند. اگر یکی از شرکت کنندگان نتواند
 مفهوم بیان گوینده را بوضوح پاسخ دهد باخته
 محسوب می شود. مثال:
 سؤال:

اؤنه دی کی نفسی وار جانی یوخ؟
 اؤنه دی کی بدنی وار قانی یوخ؟
 اوکیمدی کی اوتون دین-ایمانی یوخ؟
 اؤنه دی کی اؤد-آتش سیز داشار هئی؟
 جواب:

اوکوروک دؤد، نفسی وار جانی یوخ.
 اوآری دئی، بدنی وار قانی یوخ.
 اوشیطان دئی کی دینی - ایمانی یوخ.
 او زوؤرؤد دی، او آتش سیز داشار هئی.
 سؤال:

آن چیست که دم دارد، جان ندارد؟
 آن چیست که تن دارد خون ندارد؟
 آن چیست که دین و ایمان ندارد؟
 آن چیست که بدون آتش می جوشد؟
 جواب:

آن دم آهنگری است که دم دارد ولی جان ندارد.
 اوزنیور عسل است که تن دارد خون ندارد.
 او شیطان است که دین و ایمان ندارد.

نمی خورد.
 باغابار باغی [ا. ا. گیاه زبان بتره، بارهنگ.
 (plantago.)
 باغباشی [ا. ا. ۱] نوعی مالیات از محصول باغات میوه
 در گذشته تقریباً معادل یکدهم محصول. ۲.
 هدیه ای که از نویر میوه ها از طرف مرد به دختر
 (نامزد) فرستاده می شود. ۳. سر باغبان.
 باغبان (باغوان) [ا. فا. ۱] باغبان، پرورش دهنده
 گل و درخت.
 - لئق [ا. ا. باغداری، باغبانی، نگهبان باغ.
 باغ - بره { بارا } [ا. ا. باغچه جنب خانه.
 باغچه { باغچا } [ا. ا. ۱] باغچه، کورت. ۲. گلزار.
 ۳. کود کستان، مهد کودک (اوشاقلار
 باغباسی).
 - جئق [ا. ا. باغچه کوچک.
 - لی [ص. ا. دارای باغچه.
 - لئق [ا. ا. باغچه، باغچه زار.
 باغچی [ا. ا. ۱] باغدار، باغبان. ۲. کارگری که
 پشت سر دروگران خوشه ها را بسته بندی می کند.
 - لئق [ا. ا. باغداری، پرورش درخت، پرورش
 گل.
 - وآن [ا. ا. باغبان.
 باغداتی [ا. ا. ۱] نوافال سقف، بغدادی.
 باغداش (بارداش) [ا. ا. ۱] چهارزانو (نشستن).
 - قورماق چهارزانو نشستن.
 باغری باغ: باغیر.
 باغری قارا [ا. ا. ۱] پرندۀ بلند پا و سینه سیاه که در کنار
 آبها زندگی می کند. (pirerocletes.)
 باغ شمار { شومار } [ا. ا. ۱] باغشمار، مالیاتی که در
 قرون وسطی از باغداران وصول می شد.
 باغلاندیرماق [ف. ص. ا. ۱] بوسیله دیگری بستن،
 تعطیل کردن، فعل «باغلاماق» را بوسیله دیگری
 انجام دادن یا سبب انجام آن شدن.
 باغلاماق باغ: باغلاندیرماق.
 باغلاشما [ا. ف. ا. ۱] شرط بندی، مسابقه. ۲.

آن قنوم است که بدون آتش می جوشد .

۲- در اشعار قوشما (باخ : قوشما) مصراعی را گویند که قافیه اصلی را بیان کند .

باغلاماجا [۱] باخ : باغلاما^۱، مضمر باغلاما^۱ .

باغلاماق [ف. ۱] بستن، بجیزی پیچیدن. (۲) متصل

کردن، بهم پیوستن، ربط دادن، وصل کردن. (۳)

وابسته کردن، علاقمند کردن. (۴) تخته کردن،

تعطیل کردن، قفل کردن. (۵) مسدود کردن، سد

کردن، بند آوردن، قطع کردن. (۶) تمام کردن،

پایان دادن، تسویه کردن. (۷) انعقاد یافتن، منعقد

شدن (دانه و تخم)، سفت شدن، رویه بستن. (۸)

مغلوب کردن (در مشاعره) . (۹) ساختن، سوار

کردن (قطعات) . (۱۰) درپوش گذاشتن. (۱۱)

گره زدن، منعقد کردن، بستن (قرارداد یا پیمان

و غیره) .

امید ~ امید بستن، امیدوار بودن بکسی .

باشی ~ فراهم آوردن، تدارک دیدن .

بشل ~ متکی شدن، بکسی پشت بستن .

بویون باغلی ~ گردن بند بستن، گردن بند را

گره زدن .

بیرساآت دیرمنی بورادا باغلائیپ یک

ساعت است که مرا اینجا معطل و منتظر گذاشته

است .

بیرنین باشینی ~ نامزد کردن، ازدواج کردن .

پاس ~ زنگ زدن، زنگار بستن .

داستان ~ داستان بستن، داستان پرداختن

(نوشتن) .

دنه ~ (میوه) دانه بستن .

دوئمه نی ~ دگمه را بستن، دگمه را انداختن .

دیلینه ~ بنا یا قرار کسی او را متعهد کردن .

سو ~ آب بستن، آب جاری کردن .

سویو ~ آب را بستن، شیر آب را بستن .

سود قایماق باغلادی شیر سرشیر بست .

صف ~ صف بستن، صف کشیدن .

قابلیق ~ (زخم) پوست آوردن، جوش

خوردن .

قاپی نی ~ در را بستن .

قمه ~ قمه بستن .

کوریو ~ پل بستن، پل ساختن .

کونول ~ دل بستن، علاقمند شدن، عاشق شدن .

یارانی ~ باند پیچیدن زخم .

یولون باغلادی راهش را سد کرد .

باغلاندیرماق (باخ : باغلاندیرماق)

باغلانماق [ف. م. ۱] بستن، وصل شدن،

دلبسته و عاشق شدن، متصل شدن، مربوط شدن .

(۳) وابسته شدن، علاقمند شدن. (۴) تعطیل شدن،

قفل شدن. (۵) مسدود شدن، قطع شدن، بند

آمدن. (۶) سفت شدن، منعقد شدن، رویه بستن .

(۷) مغلوب شدن (در مشاعره) . (۸) گره خوردن .

بختی ~ کور شدن بخت کسی (دختر) .

دوکانی ~ تعطیل شدن مغازه کسی .

باغلائیجی [ا. ص. ۱] وصل کننده، پیوند دهنده،

متصل کننده، رابط. (۲) حرف ربط (دستور

زبان) . گروه بندی حروف ربط بشرح زیر است :

(آ) تابع یک :

۱- آبدین لاشدیرما : کی، بئله کی .

۲- سبب : چونکی، اونا گوره کی .

۳- مقایسه - بنزئمه : سانکی، گویا، ائله بیل .

۴- شرط : اگر، هرگاه .

۵- گذشت : هرچند، مادام کی .

(ب) تابع سیزلیک :

۱- بیرلشمه - بیتیشدیرمه : و، ائله .

۲- قارشئی لاشما : آنجاق، لاکین، فقط،

هالبوکی .

۳- بؤلوشدورمه : یا، گاه، ایستر .

۴- ابشتیراک : حتی، هم، هم ده، هابئله .

۵- اینکارلیق : نه، نه ده .

۶- آبدین لاشدیرما : یعنی، یعنی که، مثلاً .

باغلی^۱ [ص. ۱] بستن. (۲) متصل، پیوسته، مربوط،

وصل شده. (۳) علاقمند، دلبسته. (۴) تعطیل، قفل

- شده. ۵. مسدود، قطع شده، ممنوع. ۶. سرپوشیده، درپوشیده، سرپسته (کاغذ). ۷. گره زده شده. ۸. بنددار، دارای بند. ۹. وابسته، قانع، پیرو، منوط. ۱۰. مهار شده. ۱۱. دسته بندی شده (علف). ۱۲. بقیه، بسته. ~ لیش [۱]. وابستگی، بستگی، ارتباط، هم بستگی، پیوند. الی ~ دست بسته، ناچار، ناگزیر، نا علاج. گوزو ~ چشم بسته، نادان، احمق. باغلی^۲ [ص]. دارای باغ، باغستان. باغلی - باغمالی بیرکند دهی دارای باغ و درخت، ده سرسبز. باغ ملحمی { مالهامی } [۱]. چسب باغبانی، چسب پیوند. باغیر (باغری) [۱]. جگر سیاه، کبد. ۲. دل، قلب. ۳. سینه، آغوش، بر. ۴. امعا و احشا. باغری چاتلاماق (۱) زهره ترک شدن. ۲. مردن. ۳. از غصه دق کردن. ~ داشادونمک سنگدل شدن، قسّی القلب شدن. ~ دلینمک زهره ترک شدن، از غصه دلش ترکیدن. ~ قارا [ص]. ۱. سیاه دل، مکدر، محزون، غمناک، مصیبت زده. ۲. باخ: باغری قارا. ~ قان اولماق (قانا دونمک) دل پر خون شدن، غصه دار شدن. ~ یارلئماق بشدت ترسیدن، مردن. ~ یانماق (۱) تشنه شدن. ۲. جگر (ش) سوختن. باغرئنا باصماق به آغوش کشیدن، در سینه فشردن. باغیر دلن [ص]. ۱. دلخراش، خوفناک. ۲. نوعی علف. باغیر - بیین [۱]. خوراکی دل و جگر، جنور بنور. باغیر تماق [ف، س]. ۱. جیغ و داد کسی را در آوردن. ۲. به نعره در آوردن. ۳. به گریه انداختن. باغیرتی [۱]. نعره، بانگ، غریو، فریاد بلند، خروش، عربده. باغیر داق [۱]. بند قنداق، بند گهواره. باغیر ساق [۱]. روده. ۲. لوله پلاستیکی. باغیر ساق لاری گولمک دن قیرئلدی از خنده روده بر شد. باغیر ساق لارئنی بئره توکرم دل و روده ات را بیرون می ریزم، می کشم. آجئی باغیر ساق [۱]. روده صائم، روده باریک، روده بین معده و روده بزرگ. آجئی باغیر ساق کیمی اوزانماق مثل روده دراز شدن، صف بی انتها. ائشن چنبر ~ [۱]. روده چمبر مانند پائین رونده. اون ایکی بارماق ~ [۱]. ائنی عشر، دوازده. دوز باغیر ساق [۱]. روده راست، انتهای روده. قالچا باغیر ساق [۱]. ایلتون. قالخان چنبر ~ [۱]. روده چمبر مانند بالارونده. کؤنده لن چنبر ~ [۱]. روده چمبر مانند افقی. کؤز ~ [۱]. روده کوریا عور. نازیک ~ [۱]. روده باریک، روده دراز. بوغون (قالین) ~ [۱]. روده بزرگ، روده فراخ. باغیر ساق بوشلوقلولا [۱]. حفره داران، جانوران دریائی که حفره گوارشی کیسه مانند دارند. باغیر غان [ص]. بجه زرزرو، فریاد کش. باغیر ماق [ف]. ۱. فریاد کشیدن، نعره زدن، بانگ بر آوردن، غریو زدن، عربده کشیدن. ۲. ماغ کشیدن. ۳. با سرو صدا گریه کردن، شیون راه انداختن. بار - بار ~ وحشیانه نعره کشیدن، یکسره جیغ زدن. باغیرئش [۱]. نعره، فریاد، غریو، شیون دسته جمعی. باغیرئشماق [ف، قا]. دسته جمعی گریه و ناله

- کردن، با همدیگر جیع زدن.
 باغیش [ا.] بخشش، دهش، هدیه، عفو، آمرزش.
 باغیشلاتدیرماق [ف. ص.] سبب عفو کسی شدن،
 واسطه عفو و بخشش کسی شدن.
 باغیشلاتماق باخ: باغیشلاتدیرماق.
 باغیشلایما [ا. ف.] بخشش، عفو، هدیه، آمرزش.
 باغیشلایماق [ف.] بخشیدن، بخشودن، عفو
 کردن (۲) اغماض کردن، آمرزیدن، از گناه
 کسی گذشتن (۳) هدیه کردن، تقدیم کردن،
 پیش کش کردن.
 باغیشلا بخش! (باغیشلا بیئنیز)
 باغیشلایین ببخشید!
 آلاهی باغیشلا سئین خدا بیامرزد!
 تأثیر باغیشلایماق تأثیر بخشیدن.
 عؤمرؤنؤ باغیشلایماق عمرش را بخشیدن،
 فوت شدن.
 باغیشلاتماز [ص.] غیر قابل عفو، نابخشودنی.
 باغیشلاتماق [ف. م.] آمرزیده شدن، مورد عفو
 قرار گرفتن (۲) هدیه شدن، بخشیده شدن، تقدیم
 شدن.
 باغیشلاتمیش [ف. ص.] بخشیده شده، هدیه شده،
 آمرزیده شده.
 باغیشلایان [ص.] بخشنده، بخشایش گر، کریم،
 هدیه دهنده.
 بافا^۱ [ا.] دسته خوشه گندم یا برنج و نظایر.
 بافا^۲ باخ: وفا.
 بافتا [ا. ف.] بافته، یراق، قبطان، پارچه حریر.
 ~ چئی [ا.] یراق باف، قبطان باف، ابریشم باف.
 ~ چیلئق [ص.] یراق بافی، قبطان بافی
 ~ لی [ص.] دارای یراق، دارای قبطان.
 باقسئی [ا.] باخ: عاشیق.
 باققال [ا. ع.] بقال، خواروبار فروش.
 ~ لیق [ا.] خواروبار فروشی.
 باک^۱ [ا. ف.] باک، خوف، وهم، ترس.
 باک^۲ [ا. فر.] باک، مخزن (بنزین و غیره).
- باکئتری [ا. بو.] باکتری، میکروب.
 باکیر (باکیره) [ا. ع.] (دوشیزه. ۲) بکر،
 دست نخورده.
 ~ لیک [ا.] بکارت، بکری.
 بال^۱ [ا. فا.] بال، جناق.
 بال^۲ [ا. فر.] رقص شبانه بزرگ.
 بال^۳ [ا. ص.] (۱) عمل (۲) شیرین، بامزه.
 ~ آولئسی [ا.] زنبور عمل.
 ~ آغاجئی باخ: للک.
 بال - بال دئمک له آغئز شیرین اولماز با
 عمل - عمل گفتن دهان شیرین نمی شود.
 ~ پته گی (پته بی) [ا.] کندوی عمل.
 ~ تونان، بارماق بالار هرکس عمل
 جمع آوری کند، انگشتش را می لیسد. هرکس
 تلاش کند ثمره اش را می بیند.
 ~ تۆک بالا عمل بریز و به لیس، خیلی تمیز
 (خیابان و کف اطاق و غیره).
 ~ چئی باخ: بالچئی.
 ~ چیبینی [ا.] زنبور عمل.
 ~ کیمی خیلی شیرین.
 ~ لی [ص.] عمل دار، شیره دار، علی.
 ~ موم موم عمل.
 آغزئندان بال تۆکولور سخنان شیرین
 می گوید.
 آنا بالئی عمل زنبورهای مسن (بارنگ تیره و
 تند).
 بشچه بالئی عمل زنبورهای جوان (بارنگ
 روشن).
 بالا [ا.] (۱) فرزند، اولاد (۲) کودک، طفل، بچه،
 نوزاد (۳) کلمه خطاب به بچه (آی بالام). (۴)
 کوچولو، خرد، ریز (۵) جوجه.
 ~ - بالا کم کم، یواش یواش، آهسته آهسته.
 ~ جانلئی [ص.] بچه دوست، کسی که بیش از
 حد معمول بچه ها را دوست می دارد.
 ~ جئق طفلی! خطاب نوازش آمیز برای

- کودکان، طفلکی.
 ~ سالما [ف. ا.] سقط جنین.
 ~ لاماق [ف. ا.] بچه زائیدن. ۲) نوالد و تناسل
 کردن، تکثیر کردن.
 ~ لی [ص.] بچه دار.
 ~ لئق باخ: بالائیق.
 ~ وئرمه [ف. ا.] بچه زائی، زاد و ولد، تکثیر.
 بالابان [ا. / ا.] ۱) آلت موسیقی، طبل، دهل، کوس،
 نیبره، بلیان. ۲) بزرگی، عظیم.
 ~ چالان [ا.] بالابان نواز.
 ~ چی [ا.] بالابان زن، دهل زن.
 یاستی بالابان باخ: بالابان.
 کوشکو بالابان، آرازا باخار
 آراژین سویو، گؤزلردن آخار
 بعد از قرارداد ترکمنجای بمناسبت جدائی دو
 آذربایجان این ترانه پر حسرت بین مردم رایج
 شد.
 بالابان قوشو [ا.] بوتیمار، غم خورک.
 بالاتا (بالائی) [ا.] خمیرمایه.
 بالاجا [ص. ا.] کوچک، کهنتر. ۲) بچه کوچولو،
 کودک. ۳) کم، جزئی، خرد، ریز. ۴)
 بی اهمیت، اندکی، کمی.
 ~ - بالاجا [ظ.] کم کم، یواش یواش،
 آهسته آهسته، کوچولو، خرد و ریز.
 ~ بوی [ص.] قد کوتاه، ریزنقش.
 ~ لاتماق باخ: بالاجا لاشدیرماق.
 ~ لاشدیرماق [ف.] کوچکتز کردن، خرد
 کردن.
 ~ لاشدیرئلماق [ف. م.] کوچکتز شدن،
 خردتر شدن.
 ~ لاشماق [ف.] کوچکتز شدن، خردتر شدن،
 کوتاه شدن، آب رفتن.
 ~ لاندیرماق باخ: بالاجا لاشدیرماق.
 ~ لاتماق باخ: بالاجا لاشماق.
 ~ لئق [ا.] کوچکی، خردی. ۲) بچگی، طفولیت.
- بالاخانا [ا. فا.] بالاخانه، اطاقی که در روی طبقات
 ساختمان سازند.
 بالاخره { بیلاخارا } [آراسؤز. ع.] بالاخره،
 سرانجام.
 بالاقا^۱ [ا.] خشک.
 دار ~ شورت زنانه، تنکه.
 شالوارین بالاغی خشک شلوار.
 بالاقا^۲ [ا.] گاومیش به سن ۶ تا ۹ ماهگی.
 بالاقان [ا.] بالکن، بالاخانه، ساختمان موقت که از
 تخته برای برگزاری نمایشات مردمی برپا
 می کردند، نام نمایشی که در این محل برگزار
 می شد.
 بالالایکا [ا. ر.] آلت موسیقی روسی که دارای سه
 سیم است.
 بالالئق [ا.] رحم، زهدان.
 ~ یولو مهبل، باطن فرج.
 بالانس [ا. فر.] تراز، تعادل، بالانس.
 بالانسیرلاها [ف. ا. فر.] میزان کردن (ن).
 بال بورانی [ا.] کدو حلوائی، باخ: بال قاباق.
 بالتا [ا.] تبر.
 ~ چی [ا.] تبرزن، تبرساز، هیزم شکن.
 ~ چئلئق [ا.] تبرزنی، هیزم شکنی.
 ~ سابی [ا.] دسته تبر.
 ~ کسمز [ص.] سخت محکم، پوست کلفت.
 ~ گؤرمنز [ص.] فشرده و توهم، برپشت
 (جنگل).
 ~ گؤرمه میش [ص.] بکر (جنگل)، دست
 نخورده، نازپرورده.
 ~ لاتماق [ف. م.] بوسیله دیگری با تبر بریدن.
 ~ لاماق [ف. ا.] تبرزدن. ۲) خراب کردن. ۳)
 ریشه کن کردن، از ریشه زدن.
 ~ لاتماق [ف. م.] با تبر بریده شدن.
 ~ لی [ص.] تبردار، دارای تبر.
 بالتاسی کسمه مک تیغ کسی نبریدن، نفوذ و
 تأثیر نداشتن، از اعتبار افتادن.

- بالتائی دبببندن وورمازلار تبررا از بیخ نمی زنند.
- بالتا دیمدیک [۱] پرنده از تیره گنجشکان، دارای مفار محکم و بزرگ. (coccothraustes)
- بالتاقیران باخ: بالدیرغان.
- بالجمله { بیلجو ملا } [آراسوز.ع.] بالجمله، دریک کلام، خلاصه.
- بالچاق [۱] قبضه، دسته.
- بالچی [۱] غسل فروش.
- ~ لئق [۱] غسل فروشی.
- ~ نئین وار بال طاسی - او دونچونون بالتاسی غسل فروش طاس دارد، هیزم فروش تبر.
- بالدیر [۱] ساق پا، ماهیچه پا، نرمه پا.
- ~ سو موک لری: قامیش، اینجیک استخوانهای ساق پا عبارتند از: درشتنی و نازک نی.
- ~ عضله لری عضلات ساق.
- ~ لاماق [ف.] از ساق پای کسی گرفتن.
- بالدیرئ آچیق [ص.] برهنه، ساق برهنه. (۲) پاچه ورمالیده بی حیاء، بی شرم.
- بالدیرغان [۱] گلپر، انجدان سفید. (Heracleum.)
- بالدیر [۱] خواهر زن، خواهر شوهر.
- بالعکس { بیلماکس } [فا.ع.] بالعکس، برعکس، برخلاف.
- بالفعل { بیلفعل } [ظ.ع.] بالفعل، در عمل، فعلاً، موجود.
- بال قاباق [۱] کدو حلوائی. (۲) [ص.] بی دست و پا، خنگ، کودن، تنبل.
- بال قاباغی شبیه کدو حلوائی.
- بالکون [۱] بالکن.
- باللی بابا باخ: دالاماز.
- باللیجا [۱] حشره.
- باللی نانا باخ: بدرنج.
- باللی یونجا باخ: بارنج.
- بالمره { بیلمارا } [ظ.ع.] بالمره، کلا، بکلی.
- بالن { بالون } [۱] بالن، وال، نهنگ، باخ: بالینا.
- بالنگ { بالانگ } [۱] بالنگ، باد رنگ، میوه ای از نوع مرکبات. (۲) بارهنگ، گیاهی شبیه زیره که دارای دانه های سیاه رنگ ریزی است و مصرف درمانی دارد.
- بالیش [۱] [بالینج] بالش، متکا.
- (~ آغی) ~ ووزو روبالشی.
- بالیق [۱] ماهی. (۲) حوت، اسفند.
- ~ اتی (۱) گوشت ماهی. (۲) ماهیچه.
- ~ اوقان مرغ ماهیخوار.
- ~ اونو آرد ماهی.
- ~ ایچی مخلوطی از گردو و پیاز و کشمش و غیره که در درون شکم ماهی می پزند.
- ~ باشندان قوخور ماهی از سر می گندد، فساد از بالا شروع می شود.
- ~ بئلی [ص.] پشت ماهی (سقف).
- ~ پولو فلس ماهی، پولک ماهی.
- ~ توتان ماهیگیر.
- ~ قولاغی گوش ماهی، صدف کنار دریا.
- ~ کورپه سی نوزاد ماهی.
- ~ کوروسو اشبل ماهی.
- ~ لی [ص.] خوراکی که از ماهی تهیه کنند.
- (۲) دارای ماهی، پر ماهی (رودخانه و غیره).
- ~ یئیشدیرمک ماهی پرورش دادن.
- ~ یئیشدیرمه پرورش ماهی.
- ~ یوهورتاسی تخم ماهی، اشبل.
- شور بالیق ماهی شور، ماهی دودی.
- قورو ~ ماهی دودی.
- برخی از انواع ماهی:
- اوجان ~ ماهی بالدار، ماهی پرنده.
- اوزون بورون ماهی خاویار، اوزن بورون.
- ایلان باش
- ایلان بالیق مار ماهی.
- بؤلکه بالیق

بامبوک (بامبوق) اسم (مالایائی) درختچه بامبو، نی هندی، خیزران.	جاپایی
بامبیل (بامبیلی) [ص.ا] بی سرویا، بی لیاقت، ناشایست، بدردنخور، دست و پا چلفتی.	چکی
بامزه [ص.ا/فا.] بامزه، خوشمزه، شوخ.	چوخ دبشلی بالیق
بامبیئه [ا.فا.] بامیه (شیرینی)، گیاه بامیه و ثمره آن.	چوکه
بان [ا.ا.] بام، سقف، ۲) سوراخ هوا یا دود کش در بام. ۳) چوبی که اسب یا گاو و عرابه را به آن می بندند. ۴) صدا، بانگ. ۵) اذان.	خشم { خاشام } بالیغی ماهی سفید.
بانان [ا.اسپا.] موز.	ده نیز شیطانی (لوفیوس)
بانجو [ا.] آلت موسیقی شبیه گیتار.	دورنا بالیغی اردک ماهی.
باند [ا.] بتا. باند، گروه تروریست.	زیباد (کوژوم)
بانداق [ا.] میوه ای که برای نگهداری آنها را به نخ می کشند و نخ مربوط.	سارقان
~ لاماق [ف.] به نخ کشیدن میوه.	سلطان { سولتان }
~ لیق [ص.] میوه مناسب برای نخ کشیدن و نگهداری.	سیف ~ ماهی سوف.
باندیت [ا.] بتا. غارتگر، راهزن.	قولاقلی خانئی
بانقیر تماق [ف.س.] فریاد کسی را در آوردن، واداشتن حیوانی به نمره زدن.	قیزئل بالیق ماهی آزاد.
بانقیر ماق [ف.] فریاد کشیدن، عربده کشیدن.	قیزئل خاللی (فورئل)
بانک [ا.فر.] بانک.	کیلکه
~ بیلشی [ا.] اسکناس.	نره { نارا }
~ نوٹ [ا.] اسکناس، پول کاغذی.	ناققا ~ گربه ماهی.
بانکا [ا.] لهستانی. ۱) بانکه، غرابه، تنگ. ۲) باد کش.	باشلیجا
بانلا شماق [ف.فار.] بانگ بر آوردن دسته جمعی خروسها. ۲) هم صدا شدن، هم آوازی کردن.	بیلکن { بیلکان } بالیغی
بانلاماق [ف.] بانگ بر آوردن خروس. ۲) بانگ زدن، داد و فریاد کردن. ۳) با صدای ناخوشایند آواز خواندن. ۴) فضولی کردن.	بالیق حیئل لار [ا.] پرندگان ماهیخوار. (Alcedinidae.)
بانو [ا.فا.] بانو، خانم. ۲) لقب شاهزاده خانم ها در گذشته.	بالیق چی [ا.ا.] ماهیگیر، صیاد (ماهی). ۲) ماهی فروش.
	~ لیق [ا.ا.] ماهیگیری. ۲) ماهی فروشی. ۳) پرورش ماهی.
	بالیق قولاغئی [ا.] گوش ماهی، صدف.
	بالیق لار [ا.ا.] نیره ماهیان. ۲) منطقه البروج.
	بالیق یاغئی [ا.] روغن ماهی.
	بالیق یشمیشلر [ا.] ماهیخواران.
	بالینا [ا.] بالن، وال، نهنگ.
	بالینج باغ: بالیش.
	بامباچا [ا.] توسری.
	بامباشقا [ص.] کاملاً دیگری، بکلی چیز دیگر، کاملاً جداگانه.
	بام بالاجا [ص.] خیلی کوچک و خرد.

باهدائر [ا.] بهادر، بهلوان، دلاور، دلیر، جنگجوی
دلیر (در زبان ترکی قدیم).

~ لئق [ا.] بهادری، دلاوری، دلیری، جنگجویی،
سلحشوری.

باهر [ا. فا.] باخ: یاز. (بهار (فصل). (۲)
نازگی، نوجوانی.

بهاریه باخ: بهاریه.

باهانا باخ: بهانه.

~ آختارماق بهانه جوئی کردن.

~ ائله مک بهانه آوردن، عذر آوردن.

باهم [ظ. فا.] باهم، با یکدیگر، باتفاق.

باهو (پاهو) [ندا.] واه، باه، علامت شگفتی و
تعجب.

بائی (به ئی) [ص. ۱] بیگ، آقا. (۲) حرف تعجب
و حیرت.

بایات [ص.] غذای مانده، کهنه شده، از مدافاده.

~ لاتماق [ف.] بیات کردن، کهنه کردن.

~ لاشماق [ف.] بیات شدن، کهنه شدن.

~ لاماق [ف.] بیات کردن، کهنه کردن.

لئق [ا.] حالت بیانی، کهنگی.

بایاتیماق باخ: بایاتیماق.

بایاتئی [ا. ۱] گونه شعر تغزلی خلق آذربایجان،

احتمالاً با نام طایفه بیات (بایات) مربوط است.

دارای هفت هجا و چهار مصراع (پاره) است که

مصراع سوم آزاد و بقیه هم قافیه هستند. اندیشه

اساسی در دو مصراع آخر بیان می شود.

عزیزیم وطن یاخشئی، عزیزم، وطن نیکوست.

کؤئنه گئی کتتان یاخشئی، لباس محلی

(کتان) زیباست.

قوربت پئرجننت اولسا، غربت اگر هم بهشت

باشد.

ئینه ده وطن یاخشئی. باز هم وطن خوب است.

گئجه لریاتان پئره، شبها به خوابگاه،

گوئن گئدریاتان پئره، آفتاب به غروبگاه

بانی [ا. ع. ۱] بانی، بنیانگذار، مؤسس. (۲) مبتکر.

بانیستان [ا.] محل نگهداری گوسفندان در قشلاق

که از نی و چوب و سنگ بنا می کنند. در مناطق

مختلف بنامهای: وانا، کامارو، کامار، قازما،

کوم نامیده می شود.

باور [ا. فا.] ائتمک باور کردن، پذیرفتن، یقین
کردن.

باه [ندا.] باخ: با.

باها [ا. / ص. فا. ۱] گران، پر قیمت، پربهاء. (۲)

قیمت، بهاء، ارزش.

~ اوئورماق گران تمام شدن.

~ جئیل [ص.] گرانفروش.

~ چئی [ص.] گرانفروش.

~ چئلیق [ا.] گرانفروشی.

~ سئنا [ظ.] به بهای، به قیمت.

~ لاتماق [ف.] گران کردن، بالا بردن قیمت.

~ لاشدئورماق [ف. م.] گران تر کردن، ترقی

دادن قیمت.

~ لاشدئورئلماق [ف. م.] گرانتر شدن (توسط

دیگری).

~ لاشماق [ف.] گرانتر شدن، افزایش یافتن،

قیمت.

~ لاندئورماق [ف.] گران کردن، بالا بردن

قیمت.

~ لاندئورئلماق [ف. م.] گران شدن (توسط

دیگری).

~ لاتماق [ف.] گران شدن، ترقی یافتن قیمت.

~ لی [ص. ۱] گران، گران قیمت، گرانبها،

پرازش. (۲) نادر، کمیاب.

~ لئق [ا.] گرانی، قحطی، تورم.

~ لئق دوشمک گرانی رواج یافتن، قحطی

افتادن.

~ لئق سالماق ایجاد گرانی کردن، تورم را

دامن زدن.

می رود.

سینه می نشان قوررام، سینه ام را هدف قرار می دهم.

بار او خون آنان بشره. بجائی که بار بیر می اندازد.

(۲) ترانه تغزلی خلقی آذربایجان که معمولاً آهنگ های محزون دارد را نیز بایاتی می نامند. مقام های [بایات شیراز - بایات کورد - بایات قاجار - بایات اصفهان - بایات عجم] با نام بایات همراه است.

بایاتیماق [ف] بایات شدن، کهنه شدن، از مدافندان. بایاز [ا.ع. ۱] بیاض (۲) یادداشت های دستنویس، جنگ، خاطره.

بایاغی [ص. ۱] معمولی، عادی. (۲) پست، مبتذل. (۳) عامیانه، عوامانه.

~ سؤزلر سخنان عامیانه.
~ لاشدیرماق [ف] [ا] حذف ابتذال ساده کردن.
بایاق [ظ. ۱] قبلاً، پیش از این، چند لحظه پیش، پیشتر، آنوقت.

~ کی [ص. ۱] قبلی.
~ دان بری [ظ. ۱] از آنوقت ببعد.
بایتار [ا.ع. ۱] دامپزشک، بیطار.
~ لئق [ا. ۱] دامپزشکی.

بایتال باخ: بایتار.
بایلد [ا. ۱] بادیه (برای دوشیدن شیر و غیره).
بایلداق باخ: بایراق.
بایلدیرماق [ف] به امانت خیانت کردن.
بایراق [ا. ۱] پرچم، علم، درفش، بیرق.

آل ~ پرچم سرخ.
~ آچماق پرچم برافراشتن.
~ چی باخ: بایراق دار (۱).
~ دار [ا. ۱] پرچم دار. (۲) رهبر، راهنما.
~ داشیئان باخ: بایراق دار.
~ لی [ص. ۱] دارای پرچم.
آغ ~ قالدیرماق پرچم سفید بلند کردن،

تسلیم شدن.

باییرام [ا. ۱] عید، جشن. (۲) خوشحالی، خوشبختی، شادی.

~ ائتمک شادی کردن.
~ ائله مک جشن گرفتن.

~ دان بایراما از عید تا عید، کم پیدا، بندرت.
~ گوروشو دید و باز دید عید.

~ لاشماق [ف. قار.] دید و بازدید کردن در ایام عید، عید دیدنی کردن، بهم تبریک گفتن.

~ لئق [ا. ۱ / ص. ۱] عیدی، هدیه عید. (۲) مخصوص عید (~ پالتاری) (۳) در گذشته مالیاتی که بمناسبت عید نوروز و عید قربان بتفع خان اخذ می شد.

دلی یه هرگون بایرام دیر. هر روز برای دیوانه عید است.

بایقو باخ: بایقوش.
بایقوش (باخ: یاپالاق) [ا. ۱ / ص. ۱] جغد، بوم، بوف، بایقوش. (Strigiferumes) (۲) بدیمن، بدشگون. (۳) مردم گریز.

انواع:
آلاجا.
قولاقلی.
مشه بایقوشو.

بایغیرماق [ف] [ا. ۱] نمره زدن.
بایغین [ص. ۱ / ظ. ۱] از حال رفته، بیهوش، غش کرده. (۲) سست، بیروح، بیحال. (۳) خمار. (۴) پژمرده (گل). (۵) مدهوش، واله، از خود بیخود شده.

~ باخیش [ص. ۱] نگاه خمار آلود.
~ حال [ص. ۱] سستی، بیهوشی.
~ لئق [ا. ۱] از حال رفتگی، بیهوشی، غشی.
بایکوت [انگل.] بایکوت، تحریم.
~ ائتمک تحریم کردن.

باییر [ا. ۱] بیرون، خارج. (۲) زمین بایر.
باییلدیجی [ص. ۱] بیهوش کننده، مست کننده.

- بایلتماق [ف.] بیهوش کردن.
 بایئلما [ف.ا.] بیهوشی، غش.
 بایئلماق [ف.ا.] (بیهوش شدن، از هوش رفتن. ۲)
 غش کردن. (۳) بزمردن. (۴) از خود بیخود شدن،
 واله شدن.
 بشتر { بشار } باخ: بتر.
 بشجرتماک { بشجارتماک } [ف.ا.] سبز کردن،
 رویاندن. (۲) پرورش دادن.
 بشجرمماک { بشجارماک } [ف.ا.] سبز شدن،
 روئیدن. (۲) پرورش دادن، پروردن. (۳) رشد
 کردن، نمو کردن.
 بشجریلمماک { بشجاریلمماک } [ف.ا.] رویانیدن.
 (۲) پرورش یافتن.
 بشجه [ص. / ظ. فا.] باخ: بیجا، بیهوده، بی جهت.
 بشجیل [ظ.] بسرعت، بجلدی.
 بشچارا باخ: بیچاره.
 بشچه [ا. فا.ا.] (بچه، طفل، کودک. ۲)
 جوجه خروس. (۳) زنبور عسل جوان.
 ~ آری. گروه زنبور عسل جوان که کندورا ترک
 می کنند.
 ~ خور بچه خور، جنین خوار.
 ~ دان رحم، زهدان.
 ~ لشمک [ف.] اخروس جنگی شدن، مجادله و
 منازعه کردن.
 ~ لکمک [ف.ا.] تکثیر یافتن زنبور عسل،
 بچه آوردن. (۲) جوانه زدن گیاه.
 ~ لمه [ف.ا.] تکثیر زنبور.
 ~ وئرماک باخ: بشجه لکمک.
 بشز [ا. ع.] پارچه کنانی یا پنبه ای، قماش، بز.
 خام ~ قماش خام.
 کنارئنا باخ بشزینی آل، آناسئنا باخ
 قئزینی مارک و علامت حاشیه قماش را به بین
 و بعد بخر، مادر را به بین و دخترش را بگیر.
 بشزار [ص. فا.] بیزار، منتقر، به تنگ آمده، آزرده،
 روگردان.
- ~ ائتمک بیزار کردن، به تنگ آوردن.
 ~ اولماق بیزار شدن، منتقر شدن، آزردن.
 ~ لاتماق [ف.] بیزار کردن.
 ~ لاهاق [ف.] بیزار کردن.
 ~ لئق [ا.] بیزاری، روگردانی.
 بشزدیرمماک { بشزدیرماک } [ف.ا.] بیزار
 کردن، به تنگ آوردن، بستوه آوردن، جان بلب
 رساندن. (۲) مایوس کردن، ذلیل کردن، عاجز
 کردن.
 بشزدیرجی { بشزدیرجی } [ص.] بیزار کننده،
 تنقر آور.
 بشزماک { بشزماک } [ف.ا.] بیزار شدن، منتقر
 شدن، به تنگ آمدن، بستوه آمدن. (۲) مایوس
 شدن، عاجز شدن.
 بشزیشدیرمماک { بشزیشدیرماک } [ف.ا.] بیزار
 کردن، منتقر کردن، باخ: بشزدیرمماک.
 بشزیک [ص.] بیزار، منتقر، بستوه آمده.
 بشزیکدیرجی باخ: بشزدیرجی.
 بشزیکدیرمماک باخ: بشزیشدیرمماک.
 بشزیکمماک [ف.] گیج و مبهوت شدن، باخ: بشزماک.
 بشزگین [ص.] منتقر، بیزار، مایوس.
 ~ لیک [ا.] نفرت، بیزاری، آزردگی.
 بشش [ص.ا.] پنج، بش.
 ~ آتیلان [ا.] پنج لول (تفنگ).
 ~ آچیلان باخ: بشش آتیلان.
 ~ ایل لیک [ص.] پنجساله.
 ~ بارماق [ا.ا.] شانه (برای جابجا کردن علوفه
 و غیره). (۲) پنجه بکس. (۳) پنج انگشت.
 ~ بتر [ص.] بدتر از بد.
 ~ بوجاقلی [ا. ص.] پنج گوشه، پنج پهلو، پنج
 ضلعی.
 ~ بیر [ظ.] پنج تائی.
 ~ جه [ص.] فقط پنج تا.
 ~ داش [ا.] یک قل دو قل.
 ~ فایئزلئ [ص.] پنج درصدی، دارای پنج

درصد سود.

~ گول [ص.] پنج گوشه.

~ گونلوک [ص.] پنجره. (۲) کوتاه مدت، مدت کم.

~ لچک لی [ص.] دارای پنج گلبرگ.

~ نوؤچولوک [ا.] مسابقه ورزش های پنجگانه: (شمشیر بازی، تیراندازی، شنا، دو، اسب سواری با مانع).

~ یاشار [ص.] پنجساله.

~ بئرلی [ظ.] پنج نفره.

بشینجی (~ هینجی) پنجمی، پنجمین.

~ دسته ستون پنجم.

بشیک [ا.] (گهواره. ۲) زادگاه، منشأ.

بشیک کرتمه { کارتما } [ا.] نامزد دختر و پسر در اتمام نوزادی (در زمانی که در گهواره هستند).

بشع باخ: بته، بیع.

بشکار باخ: بیکار.

~ چیلیق [ا.] بیکاری.

~ لیق [ا.] بیکاری، کسادی، سرگرمی نداشتن.

بشکارا باخ: بیکاره.

~ لاشماق باخ: بیکاره لشمک.

بشکئف [ص. فا. ع.] بی کیف، بی حال، کسل، ناخوش.

بشل^۱ [ا.] بیل.

~ لتدیرمک باخ: بشل تمک.

~ لتمک [ف. س.] بوسیله دیگری بیل زدن جانی.

~ لمک [ف. م.] بیل زدن، شخم زدن.

~ لنمک [ف. م.] شخم شدن، بیل زده شدن.

الینه بشل وثرمک تحریک کردن، برانگیختن.

بشل^۲ [ا.] (کمر، پشت. ۲) میان. (۳) کمره کوه. (۴) دور، اطراف.

~ آغرئسی کمر درد.

~ باغلاها مراسم بستن کمر عروس در شب

عروسی.

~ باغلاماق [ف.] (کمر بستن. ۲) اتبید بستن، امید پشتیبانی داشتن. (۳) اعتماد کردن، پشتگرم شدن، متکی بودن. (۴) دل بستن.

~ باغی [ا.] کمر بند، بند تنبان.

~ - بوخوم [ص.] قد و قامت.

بشلی اثری [ص.] (پشت خمیده. ۲) پیر، سالخورده.

~ اینجه [ص.] کمر باریک

~ باسئق [ا.] زخم پشت حیوان که از سائیدن زین پدید می آید.

~ باغلی [ص.] (کمر بسته. ۲) دارای حامی و پشتیبان، خاطر جمع.

~ باغللار باخ: بشلی باغللار.

~ بوکوک [ص.] (گوز پشت، خمیده پشت، پشت دوتا. ۲) پیر. (۳) بد بخت.

~ بوکولمک [ف.] کمر کسی شکستن، بزانو در آمدن، ذلیل شدن، پشت دوتا شدن.

~ بوکولموش [ف. ص.] (گوز پشت. ۲) عاجز، فروت.

~ سیئماق (قیرئلماق) کمر کسی شکستن، ناتوان شدن.

~ قورووماق نازا شدن، غفیم شدن.

بشلیندن گلمک از پشت کسی بودن، از نسل کسی بودن.

بشلینی بوکمک بزانو در آوردن، کمر کسی را شکستن.

~ دوغرولتماق راست کردن قامت، قد راست کردن.

~ سیئندیرماق کمر کسی را شکستن، عاجز کردن کسی.

اینجه بشل [ص.] کمر باریک.

داغئن بشلی کمره کوه.

دوئیایا بشل باغلاها برای جهان دل مبد.

بشله [ض. / ادا. ۱] چنین، این چنین، نظیر، اینطور

~ سیز [ص.] بی مغز، کله بوک، بی شعور.
 ~ سیزلیک [ا.] بی مغزی، بی شعوری.
 ~ (قوطوسو) قوتوسو [ا.] کاسه سر.
 ~ قیریشیق لاری چین خوردگی های مغز.
 ~ لی [ص.] کله دار، عاقل، باشعور، پرمغز.
 بیئینی بوش [ص.] کله بوک، بی مغز، بی شعور.
 ~ لاخلاماق (اوئناماق) تکان خوردن مغز،
 عقل را از دست دادن.
 بیئیننه گیردیرمک تو کله کسی فرو کردن،
 کسی را فهماندن.
 ~ گیرمک تو کله فرو رفتن، قابل درک
 بودن.
 بیئینی آپارماق کله کسی را بردن، زیاد حرف
 زدن.
 ~ دولدورماق کله کسی را پر کردن، تو گوش
 کسی خواندن، درباره کسی با چیزی مکرر گفتن
 و ذهن کسی را مشوش کردن.
 انسه پایئ دماغه، منجه.
 اوزون سوؤبشین بصل التخاع.
 اورتا ~ مغزیانی.

بیر { بابیر } [ا. / ف.] (باخ: قاپلان) بیر، پلنگ.
 ~ لنمک [ف.] شیر شدن، برای حمله آماده
 شدن.

بیک { باباک } باخ: به به ک.

بتر { باتار } [ص.] ۱) خیلی، عجیب، مهم،
 فوق العاده. ۲) بد، بدتر، وخیم تر، شدیدتر، خیلی
 تند.

~ آدام دئر آدم عجیبی است.

~ گؤزل دئر فوق العاده زیبا است.

ایکی فیئندیق بیر گیردکانشین بترین
 داغیئدار دوفندق هرچه بدتر گردوئی را پاره
 می کند.

بتون { بشون } [ا. فر.] بتن.

~ قارئشدیران بتونیر، مخلوط کن بتون.

براین منوال، پس، اینقدر. ۲) [باغلا.] حتی.
 ~ اوچاغئین اوودوتئر کئچر آتش چنین اجاقی
 زود خاموش می شود.

~ ایش اولار اینهم شد کار!

~ ایکن اگر چنین باشد، در حالیکه چنین باشد.

~ جه [ظ.] اینطور، این چنین، براین منوال، ازاین
 قرار، باین ترتیب.

~ چیئخیرکی از قرار معلوم، نتیجه اینکه.

~ دن بئله ازاین سو به آن سو.

~ ده پس اینطور!

~ دیر چنین است.

~ دیگ، بئله چوغوندور (عیناً در زبان
 فارسی متداول است).

~ مه اگر چنین است، اگر چنین باشد،
 در صورتیکه اینطور باشد.

~ لیکده در این صورت، اگر چنین باشد.

~ لیکله [ظ.] باین ترتیب، بنابراین، پس، به این
 طریق.

~ ها اینطوری! این شد (تأیید و تمجید).

ائله بئله ۱) همینطوری. ۲) بدون قصد. ۳)
 نه خوب نه بد.

بوندان بئله [ظ.] بعد از این، پس از این، از
 این پس.

بئلی باغلیلار [ا.] باشه، نوعی فرقی.

بئله [ا. ع.] ماخوذ از بیع. [بیعانه، پیش پرداخت،
 پیشکی.

~ لشمک [ف.] بیعانه دادن، پیشکی دادن،
 قولنامه کردن.

~ وئریمک بیعانه دادن.

بئتین [ص.] ۱) بایر (زمین). ۲) بیکار.

بئیراق باخ: بایراق.

بئیین (بیئینی) [ا.] ۱) مغز، مخ. ۲) عقل، شعور،
 ادراک. ۳) کله، دماغ.

~ جیک [ا.] منجه، مغز کوچک.

~ لا ماق [ف.] بتون کردن، بتون ریختن.
 بحث { باهس } { ۱.ع.۱۱ } بحث، گفتگو، مباحثه.
 ۲) مبحث، بخش. ۳) لجاجت.
 ~ ائتمک (ائله مک) مباحثه کردن، مذاکره کردن، گفتگو کردن.
 ~ لشمک [ف. فار.] با یکدیگر مباحثه کردن، یکی به دو کردن.
 بحثه - بحث [ا.] جدال، مناظره، مسابقه، رقابت، لجاجت.
 ~ قارئشماق وارد مذاکره شدن، در مباحثه دخالت کردن.
 ~ گیریشمک وارد مباحثه شدن، اقدام به مذاکره کردن.
 ابشیق بعضی مبحث نور (در فیزیک).
 بیر - بیرنین بعضینه از لج همدیگر.
 بحر { باهر } { ۱.ع.۱۱ } بحر، وزن شعر، مقیاس اوزان عروضی. ۲) در موسیقی وزن شعر و مقیاس را گویند.
 بحران { بؤهرآن } { ۱.ع.۱۱ } بحران. ۲) قحطی. ۳) نشننج، تغییر ناگهانی، دگرگونی مناظره آمیز.
 ~ لی [ص.] بحرانی.
 بحر طویل { باهری تاویل } [ع.] بحر طویل، نثر باقافیه.
 بجد باخ: بشجید.
 بخار باخ: بوخار.
 بخاری { بوخاری } [ا.] بخاری دیواری، شومینه.
 بخت { باخت } [ا. فا. ۱۱] بخت، طالع، اقبال، شانس. ۲) موفقیت.
 ~ اولدوزو ستاره اقبال.
 ~ اینسانین تختی دیر بخت، تخت (و تاج) انسان است.
 ~ سیز [ص.] بد اقبال، بد بخت، بد شانس.
 ~ سیزلیک [ا.] بد اقبالی، بد شانس.
 ~ لی [ص.] خوش اقبال، خوش طالع، خوش

شانس.
 بختی آچیلماق شانس آوردن، اقبال روی کردن، باز شدن بخت، شوهر کردن دختر.
 ~ باغلانماق کور بخت شدن.
 ~ دؤنمک بخت برگشتن، بد شانس آوردن.
 ~ قارا [ص.] بد بخت، سیاه بخت.
 ~ گتیرمک شانس آوردن، خوشبخت شدن.
 بختینه چیئخماق به شانس کسی در آمدن، در قرعه کشی بردن.
 بد بخت [ص.] بد بخت، بد اقبال.
 خوش بخت [ص.] خوشبخت، بهروز.
 بخته بخت [ص. فا.] پشک، قرعه، یا شانس یا اقبال!
 بخته ور [ص. / ا. فا.] بختور، خوشبخت، سعادتمند، صاحب بخت و دولت.
 ~ باشیما (پیشی ئیمیز اوغلان دوغوب) خوشا بحال من (که گریه مان نر زائیده).
 ~ لیک [ا.] خوشبختی، سعادتمندی، نیکبختی.
 بختیار { باختیار } [ص. / ظ. فا.] بختیار، خوشبخت، سعادتمند.
 ~ لئق [ا.] خوشبختی، بختیاری، سعادتمندی.
 بخش [ا. فا.] : ائتمک دادن، بخشیدن، هدیه کردن، عطا کردن.
 بخشش { باخشیش } [ا. فا. ۱۱] بخشش، پیشکش، هدیه. ۲) هبه.
 ~ وار خالوارنان، حساب وار دینارنان بخشش به خروار، حساب بدینار.
 بخور باخ: بوخور.
 بخیه [ا.] بخیه، دوخت، کوک، باخ: باخیا.
 ~ لمک [ف. ۱۱] بخیه کردن، کوک زدن، دوختن. ۲) پنهان کردن. ۳) دروغ بافتن.
 ~ لنمک [ف. م.] بخیه زده شدن.
 ~ لی [ص.] بخیه دار، کوک زده شده.
 ~ وورماق (گئتمک) باخ: بخیه لمک.
 بد { باد } [ص. فا.] بد، زشت، ناپسند.

- بد آواز [ص. فا.] بد صدا، صدای ناهنجار.
 بد آفاق [ص.] بد قدم، بدیمن، شوم.
 ~ دا [ظ.] در موقع خطر، بهنگام نیاز.
 بد احوال [ص. فا. ع.] بد حال، پریشان خاطر،
 مریض.
 بد اخلاق [ص. فا. ع.] بد اخلاق، زشت خو.
 ~ لئق [ا.] بد اخلاقی، زشت خوئی.
 بد افکار [ص. فا. ع.] بد اندیش، جنایتکار،
 توطئه چی.
 ~ لئق [ا.] بد اندیشی، توطئه چینی.
 بد اندام { باد اندام } [ص. فا.] بد اندام، بد هیکل.
 بد اوغور { باد اوغور } [ص.] شر، بد اقبال.
 بد اهت { باد آهات } [ا. ع.] بد اهت، وضوح،
 آشکاری.
 بد اهتا [ظ. ۱] (بد اهتا، آشکارا، علنی. ۲)
 ناگهانی، فی البدیهه.
 بد باطن { باد باتین } [ص. فا. ع.] بد طبیعت.
 بد بخت { باد باخت } [ص. فا. ۱] بد بخت،
 بد اقبال. ۲) بیچاره، زیون.
 ~ ائله مک بد بخت کردن، بیچاره کردن.
 ~ اولماق بد بخت شدن، زیون شدن.
 ~ چیلیک باخ: بد بخت لیک.
 ~ حادثه حادثه ناگوار.
 ~ لیک [ا.] بد بختی، بیچارگی.
 ~ لیک باسماق دچار بد بختی شدن، بد بختی
 رو آوردن.
 بد بختانه [ظ.] بد بختانه.
 بد بو [ص. فا.] بد بو، متعفن.
 بد بی حساب [ص. فا. ع.] بد حساب، نادرست.
 بد بین [ص. فا.] بد بین، مأیوس، بد گمان.
 ~ لشمک [ف.] بد بین شدن.
 ~ لیک [ا.] بد بینی، بد گمانی، یاس.
 بد جنس { باد جینس } [ص. فا. ع.] بد جنس،
 بد ذات، نانجیب.
 بد حال [ص.] بد حال، مریض حال.
 بد حرکت { باد هاراکات } [ص. فا. ع.]
 بد رفتار.
 بد خاصه لی { باد خآ سسالی } [ص. فا. ع.]
 بدخیم (غده).
 ~ یثنی توره مه لر غده های نوظهور و خیم.
 بد خرج { باد خارج } [ص. فا. ع.] اخراج،
 مصرف.
 بد خو [ص. فا.] بد خو، زشت خو.
 بد خواب { باد خواب } [ص. فا.] بد خواب.
 بد خواه (باد خآه) [ص. فا.] بد خواه.
 ~ لئق [ا.] بد خواهی.
 بد دعا { باد دوعآ } [ا. فا. ع.] نفرین.
 بد ذات [ا. ص. فا. ع.] بد ذات، پست، بد جنس،
 شرور.
 ~ لئق [ا.] بد ذاتی، بد جنسی، پستی.
 بد رفتار { باد رافتار } [ص. فا.] بد رفتار،
 بد کردار.
 ~ لئق [ا.] بد رفتاری.
 بد رنج { باد رانج } (لیمون او تو، باللی نانه.) [ا.]
 بادرنجبویه. (Melissa)
 بد رنگ { باد رنگ } [ص. فا.] بد رنگ.
 بد شو گوّم [ص.] بد قدم، بد شگون، بدیمن.
 بد عمل { باد امال } [ص. ا. ع. فا.] بد کردار،
 بد رفتار.
 بدعت { بدعات } [ا. ع.] بدعت، نوآوری، ابتکار.
 ~ قویماق بدعت گذاشتن، رسم تازه آوردن.
 بد فال [ص. فا.] بد فال، بد طالع.
 بد قدم { بد قدام } [ص. فا. ع.] بد قدم، بدیمن،
 شوم.
 بد قئلیق [ص.] بد قلق، ناساز.
 بد گتیرمک [ف.] بد آوردن، بد شانس آوردن.
 بد گلمک [ف.] بد آمدن.
 بد گمان { باد گوّمآن } [ص. فا.] بد گمان،
 پر سوءظن.
 بد گو [ص. فا.] سخن چین، غیبت کننده، بد گوئی

بدنظر { بادنظار } [ص. فا. /ع.] بدنظر،
شورچشم.

بدنعل { بادنآل } [ص. فا. /ع.] لگدپران، اسبی
که در موقع نعل کردن لگدپرانی می کند.

بدنه { بادانا } [ا. فا.] بدنه، رویه، سطح خارجی،
پوشش رویه.

~ لمک [ف.] بدنه زدن، اندودن رویه (دیوار
و غیره)، آستر زدن (رنگ).

بدنیت { بادنیتات } [ص. فا. /ع.] بدنیت، دارای
سؤیت.

بدو { بدؤی } [ص.] بی مهار، افسار گسیخته.

بدؤی { بادؤؤ، بادؤی } [ص. فا.] اسب بدو.

بدوی { باداوی } [ص. ع.] بدوی، ابتدائی،
بادیه نشین.

بدیه بد { باداباد } [فا.]: ائله مک بدقولی
کردن، عهد شکنی کردن.

~ ده [ا.] در شرایط وخیم، در مشکلات.

بدهیبت { باد هییات } [ص. فا. /ع.] بدهیبت،
بدقیافه، زشت صورت، کربه المنظر، بدقواره.

بدهیکل { باد هییکال } [ص. فا. /ع.] بدهیکل،
زشت.

بدیر { بادیر } [ا. ع.] بدر، ماه چهارده شبه.

~ لمیش [ف. ص.] ماه چهارده شبه، بحالت بدر
در آمده.

~ لنمک [ف.] بصورت بدر در آوردن، بصورت
ماه چهارده شبه در آمدن، گرد کامل شدن.

بدیعی [ص. ع. ۱] بدیعی، ظریف، زیبا، تازه، نو.
(۲) هنری، مربوط به هنر.

~ اؤئمه هنر کننده کاری.

~ صنعت صنایع مستظرفه، هنرهای زیبا.

~ لیک [ص.] هنرمندی، زیبایی، زیبایی شناسانه.

بدیهه { بادیها } [ا. ع. ۱] بدیهه، بدون تأمل شعر
یا سخن گفتن. (۲) سخنان نسنجیده گفتن.

~ چی [ص.] بدیهه سرا، بدیهه گور.

برائت { بارآات، بارآعات } [ا. ع.] برائت،

کننده.

~ لوق [ا.] بدگوئی، سخن چینی، غیبت کرد
(ن).

بدل { بادال } [ا. ع. ۱] بدل، عوض، جانشین. (۲)
غیر اصل، ساختگی، مصنوعی، شبهه.

عوضین بدل آدلئ اوغللو وار آنچه عوض
دارد گله ندارد. هر هدیه پاداشی دارد.

بدلکر { بادلاکار } [ص.] ازشت، معیوب،
چرکین، نابرازنده.

~ لیک [ا.] ازشتی، معیوبی، چرکینی،
نابرازندگی.

بدلمک { بادلامک } [ف.] بد آوردن.

بدلؤیون [ص. فا. /ع.] (بدلون، بدرنگ)، آدم
بد، زشتکار، نالایق.

بدلیک [ا.] بدی، بدکاری، بدخوشی.

بدمزاج { بادمازآج } [ص. فا. /ع.] بدسلوک،
بد اخلاق.

بدمشک { بادموشک } [ا. فا.] (کنجی
سویژدؤ.) بدمشگ. (Salex caprea.)

بدن { بادان } [ا. ع.] بدن، جسم، تن، تنه، اندام،
پیکر. باخ: گوؤده.

~ تریه سی تربیت بدنی، پرورش اندام.

~ نوما [ص. فا.] بدن نما، آئینه تمام قد.

بدنه شکیل دؤیدؤرمک خالکوبی روی پوست
بدن.

~ وورماق نوش جان کردن، بالا انداختن،
خوردن.

بدنی خسارت خسارت جانی.

بدنال { بادنال } باخ: بدنل.

بدنام [ص. فا.] بدنام، رسوا، بی آبرو.

~ چیلئق باخ: بدناملیق.

~ لئق [ا.] بدنامی، رسوائی.

بدنجره { بادن جارا } [ص.] معیوب،
ناقص الخلقه.

بدنچه { بادانچا } [ا.] کت کوتاه زنانه.

بیگانهی.

~ قازانماق برائت حاصل کردن، تیرنه شدن.

~ لندیرمک [ف.] تیرنه کردن.

برابر { بارآبار } [ا. ص. / ظ. فا.] ۱ برابر،

مساوی، هم سنگ، هم طراز، همسان. ۲ همراه،

باتفاق، شانه به شانه. ۳ روبرو، جلو، مقابل. ۴

مثل، همتا.

~ آباقلی خرچنگ لر جانورانی که هفت

جفت پای هم اندازه دارند. (Isopoda.)

~ ائتمک برابر کردن، همسنگ کردن.

~ اوژلو منسابه، دارای مساحت مساوی

(هندسه).

~ توتماق برابر شمردن، همسان شمردن.

~ جه [ظ.] ۱ برابر، بطور مساوی. ۲ با هم.

~ حقوقلو منسای الحقوق، دارای حقوق برابر.

~ دیر مساوست با (=).

~ سیز [ص.] نابرابر، غیرمساوی، ناهمگون.

~ سیزلیک [ا.] نابرابری، عدم تساوی،

ناهمگونی.

~ طرفلی منسای الساقین (هندسه).

~ قووه لی هم قوه، نیروی مساوی.

~ گئتمک دوش بدوش هم رفتن، باتفاق راه

رفتن، همراه رفتن.

~ لشدیرمک [ف. س.] بوسیله دیگری برابر

کردن، هم طراز گردانیدن.

~ لشدیرمه [ف. ا.] تساوی، همطرازی.

~ لشمک [ف.] برابر شدن، مساوی شدن،

هم سنگ شدن.

~ لمک [ف.] برابر کردن، مساوی کردن،

همسان کردن.

~ لیک [ا.] برابری، مساوات، همسانی.

~ یانلی منسای الساقین، مثلث دوپهلو برابر

(هندسه).

برات باخ: باران.

برادر { بارآدار } [ا. فا.] برادر.

برادرانه { بارآدارآنا } [ص. / ظ. فا.] برادرانه.

برآق { بارآق } [ص. ع.] برآق، درخشان،

تابناک.

~ لاتماق [ف.] درخشان کردن، جلادادن.

~ لاشماق [ف.] برآق شدن، درخشان شدن.

براووز { براؤوز } [ا.] عاریه، عاریت.

~ ائله مک (ائتمک، آلماق) عاریه

کردن، عاریه گرفتن.

~ وئرمک عاریه دادن.

کیتاب براووز وئره نین بیرالی کیمیللی

دبر، اوخولوب قایتارانین ابکی الی

هر کس کتاب عاریه دهد یکدستش را باید برید و

آنکه آنرا پس بدهد هر دو دستانش را!

برباد { بارساد } [ا. فا.] برباد، محو، نابود،

مضمحل، خراب، افتضاح، پراکنده، پریشان.

~ ائتمک (قویماق) برباد دادن.

~ اولماق فنا شدن، برباد رفتن.

~ لیق [ا.] خرابی، نابودی، پراکندگی،

پریشانی.

بربر [ص. بو.] بربر، وحشی، غیرمتمدن، بیگانه،

باخ: باربار.

~ لیک [ا.] بربریت، وحشیگری.

بربریزم باخ: بربرلیک.

بربرز کلی { بارباز کلی } [ص.] تزئین شده، مزین،

باشکوه برطمطراق، آراسته.

بربط { باریات } [ا. بو.] بربط (آلت موسیقی).

بریا { بارپا } [ا. فا.] ترمیم، مرمت، بازسازی (آثار

وابیه)، تجدید بنا، برپا، جبران.

~ ائتمک (ائله مک) مرمت کردن، بازسازی

کردن، برپا کردن، استوار کردن، جبران کردن.

~ ائدیجی [ص.] برپا کننده، ترمیم کننده.

~ اولونماق بازسازی شدن، ترمیم شدن، استقرار

یافتن.

شرایط نامساعد و پیچیده، در سختی.
 ~ جیسیم [ا. ص.] مواد جامد.
 ~ دن [ظ.] با صدای بلند.
 ~ دورهاق محکم ایستادن، مقاومت کردن.
 ~ لیک [ا. ۱] (سختی، صفتی، استحکام. ۲)
 غلظت. ۳) استواری. ۴) خسیسی، خشونت، ناخن
 خشکی، خست.
 ~ ماده لر مواد سخت و محکم.
 برکه - بوشا دوشمک سرد و گرم روزگار را
 چشیدن.
 برکه دوشمک در مشکلی گیر افتادن،
 به سختی دچار شدن.
 ~ قالما باخ: برک آباقتا.
 برکینه - بوشونا باخمادان بدون توجه به
 مشکلات.
 توستوسویرک: دیر دودش غلیظ و تند است،
 سباهش پرزور است.
 برکت { باراکات } [ا. ع. ۱] برکت، فراوانی،
 وفور. ۲) فایده، سود.
 ~ سیز [ص.] بی برکت، کم، بیفایده.
 ~ لی [ص.] پربرکت، پرسود، فراوان، زیاد،
 پریار.
 برکتی آرتماق پربرکت شدن.
 ~ قاجماق بی برکت شدن.
 آلاه برکت وثرسین خدا برکت بدهد.
 حرکت سندن، برکت آلاه دان از تو
 حرکت، از خدا برکت.
 برکیتدیرمک [ف. ص.] بوسیله دیگری عمل
 «برکیتمک» را انجام دادن یا سبب آن شدن.
 برکیتمک { بارکیتماک } [ف. ۱] سفت
 کردن، محکم کردن، محکم بستن. ۲) تثبیت
 کردن، استوار کردن. ۳) غلیظ کردن. ۴)
 (صدا) بلند کردن. ۵) تشدید کردن، تسریع
 کردن، تند کردن. ۶) اصرار و پافشاری کردن.
 ۷) تقویت کردن، قوی و سالم کردن.

~ ایشلری کارهای تعمیراتی.
 ~ جراحلیغنی جراحی ترمیمی، جراحی
 پلاستیکی.
 برداشت { باردآشت } [ا. فا.] مقدمه در
 دستگاه‌های شور و راست و غیره.
 بردک { بارداک } [ا.] کپه ده تائی از دسته‌های
 ساقه سنبل دار برنج و گندم.
 برزخ { بارزاخ } [ا. ع. ۱] برزخ، ترعه،
 قطعه زمینی باریکی میان دو دریا که دو قطعه
 خشکی وسیع را بهمدیگر متصل می کند. ۲)
 برزخ بین دنیا و آخرت.
 برزنت { برزنت } [ا. هلندی.] برزنت، برزنتی،
 نوعی پارچه که در آن آب نفوذ نمی کند.
 برش { بورش } [ا. ر.] برش، سوپ کلم.
 برشته { بوروشتا } [ص. فا.] برشته، نف داده شده.
 برطرف { بارتاراف } [ع. فا.] ائتمک برطرف
 کردن، از بین بردن، رفع کردن.
 برعکس { باراکس } [ظ. ع.] برعکس، مخالف،
 ضد.
 بر فرض { بارفاز } [آراسوز. فا. ع.] بر فرض،
 فرضاً.
 برق { بارق } [ا. ع.] برق، آذرخش.
 ~ وورماق درخشیدن، تابیدن، تلألؤ داشتن، برق
 زدن.
 برقرار { بارقارآر } [ع. فا.] برقرار، استوار،
 مستقر، پابرجا، ثابت.
 ~ اولماق استقرار یافتن، استوار گردیدن، ثابت
 شدن.
 برقصد { بارقلسد } [ظ. ع. فا.] فصد، عمداً،
 آگاهانه.
 برک { بارک } [ص. ۱] سخت، سفت، محکم.
 ۲) جامد. ۳) غلیظ. ۴) بلند (صدا)، خیلی. ۵)
 تند، تیز، سریع. ۶) سالم، قوی. ۷) خسیس،
 سمج. ۸) استوار، ثابت، مستحکم.
 ~ آباقتا [ظ.] درد شواری، در گرفتاری، در

آبافلازنی ~ بافشاری کردن، اصرار کردن.
 اوژونو ~ سماجت، بخرج دادن، پرروئی کردن.
 برکیديجی { بارکیديجی } [ص. ۱] محکم
 کننده، ثابت نگهدارنده. (۲) غلیظ کننده، سفت
 کننده. (۳) پابس، بیس آور، قابض.
 ~ دئثال ابزاری که با آنها دو چیز را بهم محکم
 متصل می کنند، مثل پیچ و غیره.
 برکیديلمک { بارکیديلمک } [ف. م. ۱]
 محکم شدن، استوار شدن. (۲) غلیظ شدن، سفت
 شدن. (۳) بسته شدن، قفل شدن.
 برکیشدیرمک { بارکیشدیرمک } باخ:
 برکینمک.
 برکیشمک { بارکیشمک } [ف. ۱] محکم
 شدن. (۲) غلیظ شدن. (۳) ورزیده شدن، آبدیده
 شدن.
 برکیمک { بارکیمک } [ف. ۱] سفت شدن،
 سخت شدن. (۲) غلیظ شدن، جامد شدن. (۳)
 محکم شدن، استوار شدن. (۴) تحکیم شدن،
 تقویت شدن، استحکام یافتن. (۵) آبدیده شدن.
 (۶) تند و سریع شدن، شدت یافتن. (۷) سنگدل
 شدن، خشن شدن.
 برکیمیش پولادپولاد آبدیده.
 برکینمک { بارکینمک } [ف. ۱] محکم شدن،
 بسته شدن، قفل شدن. (۲) [ف. فار.] خود را
 پوشاندن.
 برلتمک { بارالتمک } : گوزیرلتمک [ف.]
 چشم ها را گشاد کردن، چشم ها را برای ترساندن
 گشاد کردن، چشم غره رفتن، چشم ها را خیره
 کردن.
 برلمک { بارالمک } : گوزلری برلمک
 [ف.] گشاد شدن چشم ها بموقع ترساندن کسی،
 خیره کردن چشم ها.
 برلیان { بریلیانت } [ا. فر.] برلیان، الماس
 تراشیده.
 ~ اوژوک [ا.] انگین انگشتر.

~ یاشیلئی [ا.] کات کبود.
 برلی - بزکلی { بارلی - بازاکلی } [ص. ۱]
 برزوق و برق.
 برنج { بورونج } [ا.] برنج، برنز، برنگ برنزی.
 برنی { بارنی } [ا.] تنگ سفالی، خمرة کوچک،
 سیو.
 بروهابرو { برووها بروؤ } [ظ. فا.] بروبرو
 (دارد)، دم و دستگاه و دبدبه.
 بره^۱ { بارا } باخ: بهره.
 ~ بیتیرمک ثمر دادن، سود بخشیدن، حاصل
 دادن.
 سونداکی پشمانلیق بره بیتیرمز پشمانی
 بعدی سودی نبخشد، پشمانی سودی ندارد.
 بره^۲ { بارا } [ا. ۱] گذرگاه، معبر. (۲) کمین،
 کمینگاه. (۳) راه فرار، راه گریز. (۴) مرز و راه بین
 قطعات جالیز. (۵) جوی باریک برای آبیاری
 کشتزارها، راه آب. (۶) هل متحرک، هل شناور،
 وسایلی که برای انتقال مسافر و بار از یک سوی
 رودخانه با آبهای نسبتاً کم عرض به سوی دیگر
 بکار می رود. (۷) بند، سد. (۸) در عبور و مرور
 گوسفندان در محل شیردوشی.
 ~ چی [ا.] نگهبان گذرگاه.
 ~ کسمک راه بریدن، راه فرار را گرفتن.
 ~ لمک [ف. ۱] راه آب باز کردن، نهر کنندن.
 (۲) زخمی کردن، کبود کردن (باضربه)،
 خونمردگی بوجود آوردن.
 ~ لیمک [ف. م. ۱] برای آبیاری جو و راه آب
 باز شدن. (۲) زخمی شدن.
 برهان { بورهآن } [ا. ع.] برهان، دلیل.
 بری { باری } [ظ. / قوشما. ۱] این طرف، این ور،
 این سو. (۲) اینجا، نزدیکتر. (۳) جلو، جلوتر.
 (۴) از آنوقت، از آن هنگام. (۵) باین طرف،
 باین سمت.
 ~ باخ اینور نگاه کن، به بین!
 ~ گل یا جلو، یا نزدیک، اینجا یا.

بزک - دۆزک { بازارک - دۆزاک } [ا.ا] زرو
زبور، آرایش افراطی.

بزهمک { بازارماک } [ف.ا] آراستن، زینت
دادن، آذین بستن. ۲) رنگ کردن کسی، بکسی
پیرایه بستن.

سؤز ~ حرفهای بی اساس و ساختگی بیکی
نسبت دادن، بکسی وصله زدن، افترا بستن،
درباره کسی حرف در آوردن.

بزمه { بازارما } [ف.ا/ا.ا] آرایش، تزئین. ۲)
حرفهای بی اساس و ساختگی، پیرایه.

بزندیرمک { بازاندیروماک } [ف.س] توسط
کسی آراستن، بوسیله کسی آرایش دادن.

بزئمک { بازانماک } [ف.فا] خود را آرایش
کردن، بزک کردن، خود آرائی کردن،
زبور آلات بخود بستن، خود را آراستن.

بزفیرم خانیم ساواشیر، بزفیرم آغا آرایش
می کنم خانم دعوا می کند، آرایش نمی کنم آقا.
بزفمیش { بازانمیش } [ف.ص] آراسته، بزک
کرده، تزئین شده.

بزفیب - دۆزلمک { بازانیب - دۆزالماک }
[ف] زرو زبور بستن، آراسته شدن.

بزیر { بازیر } [ا.ا] بزرک، تخم کشان. (باخ:
بزرک).

~ باغی روغن بزرک.

بزیرگان [ا.فا] بازرگان، تاجر.

بس { باس } ^۱ [ا.فا] پس.

~ نییه پس چرا.

بس { باس } ^۲ [ص.فا] بس، کافی، تمام.

~ اولماق بس شدن، کافی شدن.

~ دیر کافیت! تمام کن!

بست { باست } [ا.فا] بست، محل تحضن.

بسته گیرمک بست نشستن، تحضن گزیدن.

بستان { بوستان } [ا.فا] بستان، جالیز.

~ چی [ا.ا] جالیزبان، صیفی کار.

~ چیلیق [ا.ا] صیفی کاری، جالیز کاری.

اوگوندن ~ از آنروز.

بریان { بوریان } [ص.فا] بریان، برشته شده،
برشته.

بریقاد { بریقآد } [ا.فر] بریگاد، دسته، گروه.

بریقادییر { بریقآدییر } [ا.آ] سردسته، سرگروه.

بریگاد باخ: بریقاد.

براز { بازراز } [ع.ا] برآز، پارچه فروش.

~ لیق [ا.ا] برآزی، پارچه فروشی.

بزندیرمک { بازاندیروماک } (باخ:
بزندیرمک).

بزئمک { بازانماک } [ف.ا] آراستن، آرایش
دادن، تزئین کردن.

بزدیلمک { بازادیلماک } [ف.م] تزئین شدن،
آرایش یافتن.

بزدیلمیش { بازادیلمیش } [ف.ص] تزئین
شده، آرایش یافته.

بزرک { بازاراک } [ا.ا] بزرک، تخم کشان.

بزرگ { بوژورگ } [ا.ص.فا] بزرگ، بکی از
مقامهای دوازده گانه موسیقی آذربایجان.

بزک { بازاراک } [ا.ا] تزئین، آرایش، زینت،
زبور، بزک، توالیت. ۲) پیرایه.

~ ایشلری کارهای تزئینی (مثلاً در ساختمان).

~ بیتکی لری گیاهان تزئینی.

~ چی [ا.ا] آرایشگر، تزئین کننده.

~ چیلیک [ا.ا] آرایشگری.

~ سیز [ص.ظ] بی آرایش، بی آرایش، ساده و
عادی.

~ شش لری زبور آلات، مواد و ابزار آرایش.

~ لنمک [ف.ا] [ف.فا] خود را آراستن. ۲)
[ف.م] آرایش شدن.

~ لی [ص.ا] تزئین شده، زینت یافته، مزین،

آراسته، بازرو زبور، آرایش کرده. ۲) دارای
نقش و نگار.

~ وئریمک آراستن.

~ وورماق آرایش کردن.

بسله ییجی { باسلا ییجی } [ص.] مربی، پرورش
دهنده، پروار کننده، پرواربند، پرستار.

بسله یش { باسلا یش } [ا.] تغذیه، طرز تغذیه،
طرز پرورش.

بسم الله { بیسمیلا } [ع.] بسم الله، بنام خدا.
بسمکان { باسماکان } [ا.] فلان و بهمان، فلان و
بسمکان.

بسیط { باسیت } [ص./ع.] بیط، ساده.
~ لشمک [ف.] بیط شدن، ساده (تر) شدن.
~ ماده عنصر، عنصر ساده.

بشارت { باشارات } [ا.ع.] بشارت، مزده.
بشاش { باششاش } [ص.ع.] بشاش، خنده رو،
خوشحال.

بشر { باشار } [ا.ع.] بشر، انسان، آدم.
بشری [ص.] بشری، انسانی.

بشریت [ا.] بشریت، جامعه انسانی.
بصیرت { باسیرات، باسارات } [ا.ع.]
بصیرت، آگاهی، بینش.

~ سیز [ص.] بی بصیرت، نا آگاه.
~ لی [ص.] بصیر، آگاه، بینا، دانا.
بصیرتی باغلانماق چشم بصیرت کسی بسته
شدن.

بعضاً { باعزان } [ظ.ع.] بعضاً، گاهی.
بعضی { باعزی } [ظ.ع.] بعضی، برخی، گاهی.
بطن { باتن } [ا.ع.] بطن، شکم، درون، اندرون.
~ داخلی دوره جنین.

بغاز باخ: بوغاز.
بغله { باغالا } باخ: مؤروق.
بفا { بافا } باخ: وفا.
بقچه باخ: بوخجا، بوغجا.
بقره { باقارا } [ا.] قفره.
بکارت { باکارات } (= قیزلیق) [ا.ع.]
بکارت، دوشیزگی.

بکتاش { باکتاش } [ا.] بکتاش، هریک از
خادمان یک امیر، بزرگ ایل، بزرگ دسته.

~ لئق [ا.] جالیز، صیفی کاری.

بسته { باستا } [ا./ص.فا.] بسته، دسته
(گل.) (۲.) آهنگ، ترانه، آواز. (۳.) میان قد،
خوش اندام.

~ باقلاماق دسته بستن.

~ بوی [ص.] دارای اندام متناسب، میان بالا.
~ کار [ا.فا.] (۱.) آهنگ ساز. (۲.) آواز خوان.
~ کار لئق [ا.] آهنگ سازی، آواز خوانی.
بسته لمک { باستالماک } [ف.] آهنگ ساختن
(موسیقی، ترانه، وغیره).

بسته لنمیش { باستالانمیش } [ف.ص.] آهنگ
ساخته شده، بصورت آهنگ درآمده.

بسته نگار { باستانیگار } [ا.فا.] قطعه ای که در
مقام چهارگاه بعد از برداشت و مایه اجرا می شود.

بستی { باستی } [ا.] کوزه.

بسدیرین { باسدیرین } دها بس کنید! تمام
کنید! کافی است!

بسلتمک { باسلتماک } باخ: بسلندیرمک.

بسلمک { باسلماک } [ف.ا.] پرورش دادن،
بزرگ کردن. (۲.) مراقبت کردن، پرستاری. (۳.)
پروراندن، پرواربندی کردن. (۴.) تغذیه کردن
(برای فریه کردن).

بسله سن اطلس اولار توت بار پاغیندان با
تربیت و پرورش از برگ توت اطلس بدست
می آید.

بسلمه { باسلما } [ف.ا.] پرورش، تربیت،
مراقبت. (۲.) پرواربندی، تغذیه.

~ قوچ قوچ پرورشی، قوچ پرواری.

بسلندیرمک { باسلاندیرماک } [ف.س.]
پروردن، پرورش دادن، تربیت کردن، مراقبت
کردن، تغذیه کردن (توسط).

بسلنمک { باسلانماک } [ف.م.] پرورش یافتن،
پرورده شدن، پروردن، پروار شدن، تربیت شدن،
تغذیه شدن.

بسلنمه { باسلانما } [ف.ا.] پرورش، پرواری.

بکچی { باکچی } [ص.] [نگهبان شب، دشتبان، ناطور، قرقچی].

~ چیلیک [ا.] [دشتبانی، ناطوری].

بکر { بیکر } [ص.ع.] [بکر، باکره، دست نخورده].

بکس { بؤکس } [ا.] [انگل.] [بکس، مشت زنی (ورزش)].

~ چو (بؤکیؤز) بکسور، مشت زن.

بکلمک { باکلاماک } [ف.] [۱] [نگهبانی کردن.

(۲) منتظر شدن، انتظار کشیدن. (۳) صبر کردن، معطل شدن.

بکمز { باکماز } (= بهمز) [ا.] [دو شاب، شیر، شیرۀ انگور یا نوت.

بگ { باگ } (= بهئی) [ص.] [۱] [بیگ، رئیس قبیله، امیر. (۲) داماد.

بگنمک { باگانماک } باخ: بیشک .

بلا { بالآ } [ا.ع.] [بلا، گرفتاری، غم، مصیبت، صدمه، عفتوبت.

~ چکدیرمک عذاب دادن، گرفتار بلا کردن.

~ چکمک عذاب کشیدن، دچار بلا شدن.

~ خبر وئرمز بدبختی از پیش خبر نمی دهد. گرفتاری (حادثه) خبر نمی کند.

~ ساتین آلماق دردسر برای خود درست کردن، دنبال دردسر گشتن، دسّنی دسّتی خود را دچار بلا کردن.

~ کش [ص.] [بلاکش، رنجیده.

بلایا دوچار اولاسان الهی! گرفتار بشوی.

~ دوشمک به بلا مبتلا شدن.

~ سالماق دچار بلا و مصیبت کردن.

~ گیرمک دچار بلا شدن، گرفتار شدن، تو دردسرافتادن.

~ اوغراماق دچار گرفتاری شدن، دچار مصیبت شدن.

آلاهین بلاسی بلای آسمانی.

باشبلا دردسر، گرفتاری.

~ کسيلمک مزاحم شدن.

باشینا بلا گتیرمک برای کسی گرفتاری درست کردن، کسی را دچار بلا کردن.

بلی دئدون، بلایا دؤشدؤن بله گفتی و گرفتار شدی.

دبلی نین بلاسینی چکمک زیان سرخ سر سبزی می دهد بر باد.

هین بیر بلا ایله (= مین گوج - بلا ایله) ب هزاران مشکلات، با هزار زحمت و گرفتاری، با مشکلات فراوان.

بلا { بیلا } [ع.] [بلا، کلمه نفی بمعنی (بی و بدون) که در اول کلمه می آید.

~ اختیار (اینختیار) [ظ.ع.] [بلا اختیار، ناخود آگاه.

~ استشنا { یستینآ } [ظ.ع.] [بلا استناء، بدون استناء.

~ تاخیر [ظ.ع.] [بلا تاخیر، بدون درنگ.

~ تشبیه [ظ.ع.] [بلا تشبیه.

~ فاصیله [ظ.ع.] [بلا فاصله، فوراً، بیدرنگ.

~ واسیعه [ظ.ع.] [بلا واسطه، مستقیم.

بلاغت { بالآغات } [ا.ع.] [بلاغت، فصاحت، روانی سخن.

بلالئی { بالآلئی } [ص.ع.] [مصیبت دیده، پربلا.

باشی ~ مصیبت دیده، رنج کشیده.

بلبل { بولبول } [ا.فا.] [بلبل، هزارستان، عنده لیب. (Luscinia).

بلد { بالاد } [ا.ع.] [بلد، آشنا، راهنما.

~ اولماق بلد بودن، آشنا بودن، شناختن.

~ چی [ا.] [راهنما.

~ چیلیک [ا.] [راهنمایی، آشنائی.

~ لمک [ف.] [نشان کردن، علامت گذاشتن،

پی جوئی کردن، شناسائی کردن.

~ لیک [ا.] [آشنائی، شناخت، شناسائی.

بلدیقه { بالادیئا } [ا.ع.] [بلدیقه، شهرداری.

~ لشدیرمک [ف.] [در اختیار شهرداری گذاشتن، عمومی کردن.

واضح کردن، معلوم کردن. (۲) نشانه گذاری کردن، شناسائی کردن. (۳) یقین کردن.
 بللنمک { باللانماک } { ف. م. } آشکار شدن، علنی شدن، معلوم شدن.
 بللنمیش { باللانمیش } { ف. ص. } واضح، آشکار شده، برملا شده، شناخته شده.
 بلله { باللا } { ا. } لقمه، لقمه درشت.
 ~ لمک { ف. } لقمه کردن.
 بللی { باللی } { ص. } (۱) معرفه (اسم)، معلوم. (۲) آشکار، علنی، واضح، ظاهر، بدیهی.
 ~ اثتمک آشکار کردن، برملاء کردن.
 ~ اولماق واضح شدن، معلوم شدن.
 داش آنان بللی، باش توتان بللی، سیزه نه وار کی؟ سنگ انداز معلوم و سنگ خورده معلوم، تو این وسط چکاره ای؟
 بلمک { بالاماک } { ف. } (۱) فنداق کردن، پیچیدن. (۲) آلودن، آغشتن.
 بلن { بالان } { ا. } منطقه بدون درخت در دامنه کوه.
 بلند { بولاند } { ص. فا. } بلند، مرتفع.
 بلنمک^۱ { بالانماک } { ف. م. } فنداق شدن.
 بلنمک^۲ { بالانماک } { باخ: بلشمک. }
 بلور { بولور، بولور } { ا. ع. } بلور.
 بلوز باخ: بولوز.
 بلوغ { بولوغ } { ا. ع. } بلوغ، رسیدن به سن رشد جنسی، شرعاً دختر در نه سالگی و پسر در چهارده سالگی بالغ شناخته می شود.
 بله { باللا } { ا. } دروازه ورودی باغ و حیاط، باخ: بره^۲.
 بلی { بالی } { ادا. } بلی، به، آری.
 بلیرتمک { بالیرتماک } { ف. } آشکار شدن، نمایان شدن، ظاهر شدن.
 بلیرمک { بالیرماک } { ف. } آشکار کردن، معلوم کردن.
 بلیط باخ: بلیت (بلیت).
 بلیم { بالیم } { ا. } پوشال.

بل سیز { بال سیز } { ص. تر. } انکره (اسم)، نامعلوم.
 بلشدیرمک { بالاشدیرماک } { ف. } آغشتن، آلوده کردن.
 قانینا ~ کسی را بخون خود آغشتن.
 بلشمک { بالاشماک } { ف. } آلوده شدن، آغشته شدن، پالوده شدن.
 بلغار { بولقار } { ا. } بلغار، اهل بلغارستان.
 ~ دبلی زبان بلغاری.
 بلغم { بالغام } { ا. ع. } خلط (سینه)، بلغم.
 ~ لی { ص. } خلط دار، آغشته به خلط.
 بلغمی { بالغامی } { ص. ع. } (۱) بلغمی مزاج. (۲) سهل انگار، لاقید، خونسرد.
 بلک { بالاک } { ا. } فنداق. باخ: فونداق.
 ~ باغی { ا. } بند فنداق.
 ~ لمک { ف. } فنداق کردن.
 ~ لندیرمک { ف. م. } بوسیله دیگر فنداق کردن.
 ~ لنمک { ف. م. } فنداق شدن.
 ~ لی { ص. } فنداق شده.
 بلکه { بالکا } { باغلا. / آراسوز. ع. } بلکه، شاید، اما، بهر حال، حتی.
 ~ ده شاید، بسا که.
 بلکه نی اکسن مگر بتر بلکه را کاشتند سبز نشد.
 بلگه { بالگا } { ا. } (۱) حلقه نامزدی. (۲) برگه، سند، دستاویز. (۳) وثیقه. (۴) موز، سرحد (اراضی مزروعی). (۵) قیمة نازک گوشت یا جگر سیاه. (۶) مع پیچ (بعتوان سپرد دعوا).
 ~ لمک { ف. } (۱) دستاویز کردن. (۲) نشان کردن، نامزد کردن. (۳) مرز گذاشتن بین قطعات اراضی.
 بللتمک { باللاتماک } { ف. } آشکار گردانیدن، معلوم گردانیدن.
 بللمک { باللاماک } { ف. } روشن کردن،

بم { بام } [ا.ا] بم، صدای کلفت در موسیقی.

بمبچه { بامباچا } [ا.ا] توسری، سبلی.

بم بیاض { بام بایآز } [ص.ع.] کاملاً سفید، سفید یکدست، سفید مطلق.

بن { بان } [ا.ا] خال، نشان.

~ لی [ص:] خالدار، نشاندار.

بن { بان } باخ: من.

بنا { بانآ } [ا.ع.ا] بنا، پایه، اساس (۲). ساختمان، عمارت.

~ اتمک بنا کردن، ساختن.

~ سیئی قومعاق اساس چیزی را گذاشتن، پایه گذاری کردن.

بنا { بانآ } [ا.ع.ا] بنا، معمار.

~ لئیق [ا.ا] بنائی.

بنائین { بانآئین } [ا.ا] تخته سنگ.

بنچاق { بوئچاق } [ا.ا] سند مربوط به مالکیت و یا نقل و انتقال ملک یا مورد معامله، قبالة ملک، سند.

بند { باند } [ا.فا.ا] بند، سد، سیل شکن، خاکریز، بنداب (۲). بند، مفصل (۳). ریسمان، طناب (۴). گره (بندنی) (۵). علاقه، بستگی، عشق (۶). در شعر شامل چند بیت شعر (۷). فصل، بخش (۸). بند در مجموع قوانین و نوشته ها (ذیل ماده) (۹). کوک، بند.

~ ائله مک (اتمک) (۱) بند کردن، پیله کردن (۲). پیوستن، متصل کردن.

~ اولماق (۱) عاشق شدن، دلپاختن، علاقمند شدن (۲). وابسته بودن، گیر بودن، تکیه داشتن.

~ اولمائیین اهمیت ندهید!

~ بند [ظ.ا] بند بند، دارای مفصل (۳). بند به بند، ماده به ماده.

~ چی [ا.ا] کوک زن، بندزن (چینی).

~ لمک [ف.ا] کوک زدن، بند زدن (۲). بند کردن، گیر دادن (۳). چیزی را بقیامت گران فروختن یا ارزان خریدن.

~ لی [ص.] به بند کشیده شده.

~ وورماق به بند کشیدن، زندانی کردن.

بنده دو شمک گیر افتادن، تأخیر کردن.

~ سالماق گیر انداختن، بند و زندانی کردن.

بندینه کئچمک دست کسی گیر افتادن، گیر افتادن.

بیر گؤله به (گه) بنددیر، ییخیلاجاق متر صد یک باد است فرو خواهد ریخت، مستحکم نیست.

کندلی بئمگه (بئمه به) بنددیر دهانی معطل خوراک است. (همینکه خورد میرود).

هئچه بنددیر بجیزی متکی نیست، بی اساس است.

بندر { بانداز } [ا.فا.ا] بندر (۲). گذرگاه.

~ گاه [ا.فا.ا] بندر (۲). گذرگاه منحصر بفرد حیوانات.

بند - بره { باند - بارا } [ا.ا] سوراخ و سنبه، راه عبور، معبر، گذرگاه (۲). حد و مرز، در و دیوار.

بندم { باندام } [ا.ا] بند، ساقه نرمی که با آن دسته درو شده ساقه گندم و غیره را می بندند.

~ لمک [ف.ا] با (بندم) بستن.

~ لی [ص.] با (بندم) بسته شده.

~ لیک [ص.] مناسب برای (بندم).

بنده { باندا } [ا.فا.ا] بنده، برده، غلام. (۲) مخلوق (۳). ایجاب.

~ چیلیک [ا.ا] بندگی، بردگی، غلامی.

~ لیک باخ: بنده چیلیک.

بنزتمک { بانزاتماک } [ف.ا] تشبیه کردن. (۲) شبیه ساختن (۳). نظیره ساختن. (۴) تقلید کردن.

بنزتمه { بانزاتما } [ف.ا.ا] تشبیه، همگونی، همانندی (۲). تقلید، پیروی، نظیره سازی.

بنزدیلمک { بانزادیلماک } [ف.م.] تشابه دادن، نظیر چیزی ساختن.

بنزر { بانزار } [ص.ا] شبیه، نظیر، مثل، مانند.

~ آرادا در این انشاء، در این موقع، در این هنگام، در این میانه.
 ~ آباقدان از اینقرار.
 ~ آباقدان دوه اوشاقمیش از این قرار شتر بجه بوده.
 ~ باخیمدان از این نظر، از این نقطه نظر.
 ~ باره ده در این باره، در این خصوص، راجع باین، در این مورد.
 ~ بیری این یکی.
 ~ جوغاز این یکی.
 ~ دورکی وار (در زبان فارس هم عیناً مصطلح است). همین که هست. لاغیر.
 ~ رالی اهل این محل.
 ~ رایا به اینجا.
 ~ گنجه گوزو سرشب، این سرشی.
 ~ گون باخ: بوگون.
 ~ گونلرده همین روزها، در زمان خیلی نزدیک.
 ~ بونا گوره به اینجهت، به این مناسبت، برای این.
 ~ بونجا اینقدر، اینگونه، چنین.
 ~ بوندابیرایش وار این شخص نقشه‌ای دارد.
 ~ بوندان بئله از این پس، از این بعد.
 ~ بوندان مؤنرا بعد از این، از این پس.
 ~ بونلار اینها.
 ~ بونلار باشینئیرا گلمیشدیلر اینهارا تجربه کرده‌اید.
 ~ بونو قبره قویاسان این تن بمیره!
 ~ بونون بوراسی درست همینجا، (برای جلب توجه).
 ~ بونونلا با این.
 ~ بونونلا برابر با این وجود، با وجود این، برغم این.
 ~ بونونلا بیر لیکده (باخ: بونونلا برابر).
 ~ بوابلکی سئرچه، بیلدیر کینه جیب - جیب اوثره دیر. گنجشک امسالی به گنجشک پارسالی جیک جیک می آموزد.

آیا ~ ماهوش، مهوش.
 ~ لیک {ا.ا.} تشابه، همانندی، مشابهت، نظیر.
 ~ بنزیش {بانزاریش} {ا.ا.} شباهت، همگونی.
 ~ بنزمک {بانزماک} {ف.ا.} شباهت داشتن، شبه بودن، نظیر بودن، مانند بودن. {۲} همگون بودن، هم شکل بودن.
 ~ بنزنن {بانزانان} {ص.ا.} مشبه، چیزی که آنرا تشبه کند.
 ~ بنزه بیش {بانزایش} {ا.ا.} شباهت، تشابه، مشابهت، همگونی، همسانی.
 ~ بنزین {بنزین} {ا.فر.ا.} بنزین، از مشتقات نفت است و برای سوخت در اتومبیل و موتورهای بکار می‌رود و بسیار مستی است.
 ~ بنفشه {بانافشا، باناوشا، بانووشا} باخ: بنزوشه.
 ~ بنک {باناک} {ا.ا.} خال، نشانه، لکه.
 ~ بنکدار {بیناکدار} {ا.فا.ا.} بنکدار، عمده فروش.
 ~ بنگ {بانگ} {ا.فا.ا.} بنگ، افیون.
 ~ بنگ اوئو {ا.ا.} شاهانه، بنگ، حشیش، علف.
 ~ باخ: بات - بات.
 ~ بنوره {بونوؤرا} {ا.ا.} پایه، اساس، پی (ساختمان)، بنیان.
 ~ بنزوشه {بانووشا} {ا.ا.} بنفشه.
 ~ لیک {ا.ا.} بنفشه زار.
 ~ بی {ص.ا.} بنفشه‌ای، برنگ بنفشه.
 ~ بنزووش {بانوؤوش} {ص.ا.} بنفشه‌ای، برنگ بنفش.
 ~ بنیاد {بونئاد} {ا.فا.ا.} بنیاد، اساس، پایه.
 ~ ائتمک بنیاد نهادن.
 ~ بنی آدم {بانی آدام} {ع.ا.} بنی آدم.
 ~ بنیز {بانیز} {ا.ا.} چهره، صورت، ظاهر، رخ، رخسار، صورت.
 ~ آغ ~ سفید چهره، سفیدرو.
 ~ بنیه {بونیا} {ع.ا.} بنیه، نهاد، اساس. {۲} توانائی، نیرو.
 ~ بو [ض.ا.] این، اشاره به نزدیک.

بوجاق [۱.۱] گوشه، زاویه، کنج (۲) جای دور، محل خلوت.
 ~ آراماق (برای مخفی شدن) دنبال سوراخی گشتن، سوراخ سنبه را گشتن.
 ~ اوّلچن [۱.۱] زاویه سنج.
 ~ - بوجاق گزمک همه جا را گشتن.
 بوجا قلی باخ: بوجاقلی.
 بوجاغین طرف لری اضلاع زاویه، پهلوهای گوشه.
 آچیق بوجاق زاویه ۱۸۰ درجه، زاویه مکمل.
 اوجسوز - بوجاقسیر بی آغاز و فرجام، وسیع و بزرگ.
 اوجو - بوجاغی یوخ بی پایان، بی انتها.
 اوئغون بوجاق زوایای متقابل.
 ایتی ~ زاویه حاده، گوشه تند.
 خارئجی بیر طرفلی ~ زوایای متقارن خارجی.
 خارئجی چارپاز زوایای متقابل خارجی.
 (متبادل)
 داخیلی بیر طرفلی زوایای متقارن داخلی.
 داخیلی چارپاز زوایای متقابل داخلی
 (متبادل)
 دوز بوجاق زاویه قائمه، زاویه ۹۰ درجه، گوشه راست، زاویه منتم.
 قارئشیقلی ~ زوایای متقابل برأس.
 قونشو ~ دوز زاویه مجاور.
 کوز ~ زاویه منفرجه، زاویه باز.
 بوجاقلی [ص.] گوشه دار، زاویه دار، دارای کنج.
 اوچ ~ سه گوشه، مثلث.
 بوجک { بوجاک } [۱.۱] حشره، حشره قاپ پال.
 (Coleepetra.)
 سوبوجه ئی سوسک آبی.
 بوجورقاد [۱.۱] جرافال، جرخ لنگر (در کشتی)، جرخ طناب، وینج.
 بوجکا { بوجکا } [۱.۱] بشکه، صندوق چوبی.
 ~ چی [۱.۱] بشکه ساز.

بوا [۱.۱] ماربوا.
 بوین [۱.۱] فر، بوین، قرقره، ماسوره.
 بوت [۱.۱] فا. ۱) بت، صنم، پیکره، تندیس. ۲) زیبا.
 ~ پرست [ص.] بت پرست.
 ~ پرست لیک [۱.۱] بت پرستی.
 ~ قیران [ص.] بت شکن.
 ~ لاشدیرماق [ف.] بت ساختن.
 بوت [۱.۱] فا. ۱) گل و بوته. ۲) بوته زرگری. ۳) شکل تزیینی در روی فرش و غیره. پوتا هم گفته می شود. ۴) غنچه.
 جیققا - بوت با بوته جقه ای.
 ~ لی دارای اشکال گل و بوته.
 بوتانیکا [۱.۱] بو. گیاه شناسی.
 ~ باغی باغ گیاه شناسی، مزرعه نمونه کشاورزی.
 بوتولکا [۱.۱] ر. شیشه، کوزه شیشه ای.
 بوتون [ص./ظ. ۱] تمام، نام، کلیه، سراسر، همه، درسته، یکپارچه. ۲) باخ: بوتوؤ.
 ~ لشدیرمک یکپارچه کردن، کامل کردن.
 ~ لشمک [ف.] یکپارچه شدن، کامل شدن.
 ~ لوک [۱.۱] تمامیت، یکپارچگی، وحدت.
 ~ لوک له [ظ.] همگی، تمامی.
 ~ لوک ده [ظ.] در کل.
 ~ ابیلر گلیب سیزین دوغاناقدان
 کئچه جک همه ریسمانها از حلقه تو خواهند گذشت، سر رشته دست تو است.
 بیرلیک، بوتونلوک! وحدت، تمامیت است.
 وحدت یعنی تمامیت.
 بوتوؤ [ص.] (باخ: بوتون) نام، کامل، دست نخورده، درسته.
 ~ لشدیرمک [ف.] کامل کردن.
 ~ لنمک [ف.] کامل شدن.
 ~ لوک [۱.۱] تمامیت، یکپارچگی، وحدت، کمال، دست نخوردگی.
 اراضی بوتوؤ و لوؤو تمامیت سرزمین.

خورده، دست بسته.
 ~ لو [ص.] دارای پابند، دست بند بدست.
 ~ وورماق پابند زدن.
 بود [ا.] اران.
 ~ - چاقاق اویناغی مفصل ران و لگن خاصره.
 بوداتماق [ف. ص.] بوسیله دیگری هرس کردن.
 بوداق [ا.] (۱) شاخه، ترکه، (۲) فرعی، شعبه.
 ~ جیق [ا.] شاخه کوچک، شاخه فرعی.
 ~ چئی باخ: بود آییجی.
 ~ لاتماق [ف.] پر شاخه شدن، به شعبه ها تقسیم شدن، شاخه شاخه شدن.
 ~ لی [ص.] پر شاخه، شاخه دار.
 قول - بوداق آتماق شاخ و برگ دادن.
 بودال [ص.] دلیر، دلاور، جسور.
 بودالاماق باخ: بوداما.
 چیرکین اوژون گیزله در، گلنچک
 بودالار گزر زشت صورتش را می پوشاند، زیبا
 گشاده رومی گردد.
 بوداما [ا.] (۱) / (ف. ا. ۱) (هرس. ۲) چوبدستی،
 چماق، ترکه.
 بوداما [ف.] (۱) هرس کردن، شاخه بریدن، زدن
 شاخه های درخت، شاخه های زیادی را بریدن. (۲)
 قطع کردن، تراشیدن. (۳) تکه تکه کردن،
 پاره پاره کردن، خرد کردن، قلمه کردن. (۴)
 کنک زدن، چوب زدن. (۵) کوتاه کردن، مختصر
 کردن. (۶) از هم دریدن، پاره کردن.
 بودانماق [ف. م.] از هم دریده شدن، پاره پاره
 شدن، هرس شدن.
 بود آییجی [ا.] هرس کار، قطع کننده شاخه
 درختها.
 بودجه { بودجا } [ا. فر.] بودجه، جمع درآمد و
 هزینه دولت یا بنگاه و یا خانواده در مدت معین.
 ~ کسیری کسر بودجه.
 بودرگن { بودراگان } باخ: بودورگن.
 بودرمک { بودراماک } [ف.] (۱) لغزیدن پا،

~ چیلیق [ا.] بشکه سازی.
 بوچوق [ص. تر.] نیم، نیمه.
 بوخاخ باخ: بوخاق.
 بوخار [ا. ع.] (۱) بخار، دم، مه، باخ: بوغ. (۲) گاز
 زغال و غیره.
 ~ توتما گاز گرفتنی.
 ~ لاتماق (~ لاندیرماق) [ف.] بحالت بخار
 در آوردن، تبخیر کردن.
 ~ لاشماق [ف.] تبخیر شدن، بخار شدن.
 ~ لاتماق [ف.] بخار شدن، تبخیر شدن.
 بوخارئی باخ: بخاری.
 بوخاق [ا.] غیب.
 ~ باغلامیش چاق شدن، حالت تکبر بخود
 گرفتن.
 ~ لاتماق غیب بستن، چاق شدن.
 بوختا { بوختا } [ا.] بندرگاه، خلیج کوچک،
 قسمتی از دریا یا اقیانوس که بوسیله باریکه
 خشکی از دریای آزاد جدا شده باشد.
 بوخچا { بوخچا } (باخ: بوغچا) [ا.] بقچه،
 دستان چهار گوش، بسته.
 ~ سینئی قولتوغونا وئرمک با خواری راندن،
 از پیش خود راندن، عذر کسی را خواستن.
 ~ لاماق [ف.] بسته بندی کردن، نوبی بقچه
 گذاشتن، پیچیدن.
 بوخور [ا. ع.] بخور.
 بوخور تیگان [ا.] تمشک.
 بوخور کولو (= چوبان قارغیسی = یاتیق فومان)
 [ا.] درخت لادن، درخت لادن عنبری.
 (Cistaceae.)
 بوخوؤ [ا.] پابند، دستبند.
 ~ لاماق [ف.] (۱) پابند زدن به اسب، دست بند
 زدن. (۲) مانع شدن.
 ~ لاتماق [ف. م.] (۱) مهار شدن، پابند زده
 شدن. (۲) دیوانه شدن، زنجیر شدن.
 ~ لانمیش [ف. ص.] پابند زده شده، دستبند

تلوتلو خوردن، رم کردن، رمیدن، سکندری خوردن. (۲) دچار لغزش و انحراف شدن. بودر مه {بودراما} {ف.ا.} لغزش، رمیدگی، سکندری.

آت بودر مه سی رمیدن اسب. بودکا [ا.ر.] دگه، کیوسک.

~ چئی [ا.] دگه دار.

بودورک {بودوراک، بودوراک} باخ: بودورگن.

بودورگن {بودورگان، بودورگان} {ص.} لغزنده، سرخورنده.

بورا [ظ.] اینجا، این محل.

~ دا (بورادا) [ظ./ض.] اینجا، در اینجا.

~ داکسی شئی لر [ص.] چیزهایی که در اینجا هستند.

بورادان [ظ.] از اینجا، از این نقطه.

بوراسی [ظ.] اینجا، این محل، این نکته.

بورالی [ص.] اهل این محل، متعلق به این محل.

بورام اینجا بدنم.

بورایا [ظ.] به اینجا، به این نقطه.

آرادا - بورادا اینجا و آنجا، در این میان.

بوراجاق [ا.ا.] (چوب بلندی که با آن میوه را از

درخت می چینند. ۲) ترکه باریک که با آن شاخه

تاک و غیره را به چیزی (پایه) می بندند. ۳)

چوب نیمسوز که با آن آتش تنور را بهم می زنند.

بوراخدی رهاق [ف.س.ا.] (آزاد گردانیدن،

بوسیله کسی مرخص کردن. ۲) بوسیله دیگری

منتشر کردن. ۳) اجازه دادن.

بوراخدی رئلماق [ف.م.] بوسیله دیگر آزاد گردیدن.

بوراخماق [ف.ا.] رها کردن، ول کردن. ۲) آزاد

کردن، مرخص کردن. ۳) اجازه دادن، اجازه

ورود دادن. ۴) ترک کردن، دست برداشتن،

وا گذاشتن. ۵) صادر کردن. ۶) منحل کردن

(مجلس)، تعطیل کردن (مدرسه)، بستن. ۷)

سپردن، محوّل کردن، واگذار کردن. ۸) انداختن، پرت کردن. ۹) انتشار دادن، منتشر کردن. ۱۰) از خود عبور دادن. ۱۱) از دست دادن. ۱۲) پخش کردن. ۱۳) جاری کردن. ۱۴) دادن، اختصاص دادن، تحویل دادن. ۱۵) محوّل کردن. ۱۶) تولید کردن، صادر کردن. ۱۷) شل کردن. ۱۸) قرار دادن. ۱۹) کار کسی را راه انداختن.

بوراخ ول کن! دست بکش.

آج بوراخماق کسی را بحال گرسنه ترک کردن (گرسنه گذاشتن).

آرخا سو ~ نوی جو آب انداختن، درنهر آب جاری ساختن.

اوتاغا تمیز هاوا بوراخماق هوای آزاد باطاق راه دادن.

ایپی بیر آز بوراخماق طناب را کمی شل کردن (ول کردن، رها کردن).

ایز ~ اثر گذاشتن، جاپا گذاشتن.

ایشینی ~ کار را ترک کردن.

توستو ~ دود پخش کردن.

تهلکه قارشئی سیئندا ~ در مقابل خطررها کردن (قرار دادن).

جوریه جورمال ~ انواع مختلف کالا تولید کردن.

شوشه ایشیفئی بوراخئر شیشه نور را از خود عبور می دهد.

گوننده یوزلرله آدام بوراخئر هر روز صدها نفر را راه می اندازد.

وسایط بوراخماق وسائل و ابزار دادن (تحویل دادن).

بارئی یولدا ~ نیمه کاره دست کشیدن، در نیمه راه ترک کردن.

بوراخیجئی [ا.] ناشر.

بوراخیلما [ف.ا.] انتشار. ۲) رهائی. ۳)

انحلال، تعطیل. ۴) دفع.

~ خرج [ا.] فرض وقوله.
 ~ خرج له آلماق با فرض وقوله خریدن.
 ~ خیرنده گه (به) چیخیب فرض از سرش
 بالارفت.
 ~ سوز [ص.] بدون وام.
 ~ سوز - خرج سیز بدون هزینه، رایگان،
 مفت، مجانی.
 ~ کاپیتال وام سرمایه ای.
 ~ لو [ص. / ا.] بدهکار، مدیون، مقروض.
 (۲) متعهد، مکلف، (۳) طلبکار.
 ~ لوائله مک مقروض کردن، مدیون کردن.
 ~ لئوالماق مقروض شدن، بدهکار شدن،
 مدیون شدن.
 ~ لو، بورجلونون ساغلیغینی ایستر طلبکار
 سلامتی بدهکار را خواهد.
 ~ لولوق [ا.] بدهکاری.
 ~ وئرمک وام دادن، امانت دادن.
 ~ وئرن [ص.] وام دهنده، داین.
 بۇرجا باتماق به فرض افتادن.
 ~ دوشمک (گبرمک) به فرض افتادن،
 مقروض شدن.
 ~ سالماق به فرض انداختن، اسباب مقروض
 شدن کسی را فراهم کردن، مقروض کردن.
 بۇرجدان چیخماق (قورتارماق) از قرض
 رهیدن، از زیر دین در آمدن.
 بۇرجونو اۆده مک (وئرمک) (۱) تادیه کردن
 وام. (۲) بوظیفه خود عمل کردن.
 اجتماعی بۇرج وظیفه اجتماعی.
 اۆز بۇرجو بیلیمک وظیفه خود دانستن،
 تکلیف خود تلقی کردن.
 شخصی بۇرج تکلیف شخصی، وظیفه فردی.
 نه بۇرجونا چه ربطی تو (باو) دارد؟
 بورجوتماق { بورجوتماق } [ف.] اقرو غمزه
 آمدن، کمر جنباندن، فردادن.
 بورجودا - بورجودا باقرو غمزه.

بوراخیلماق [ف. م. ا.] رها شدن. (۲) آزاد شدن،
 مرخص شدن. (۳) اجازه یافتن. (۴) صادر شدن.
 (۵) منحل شدن، تعطیل شدن. (۶) منتشر شدن.
 بوراخیلش [ا.] (۱) انتشار. (۲) آزادی، رهائی. (۳)
 فارغ التحصیلی، امتحان نهائی. (۴) تعطیل. (۵)
 نشر اسکناس. (۶) صدور.
 ~ امتحانی امتحان نهائی.
 ~ قیمتی بهای عمده فروشی.
 بورادا باخ: بورا.
 بوراز [ا.] طناب کلفت، ریسمان کلفت.
 ~ لاماق [ف.] طناب پیچ کردن.
 بوراغان [ا.] گردباد.
 بوراغانا دوشمک دچار گردباد شدن.
 بوران [ا.] بوران، باد سرد همراه با طوفان شدید،
 کولاک.
 ~ لاماق [ف. ا.] (۱) بوران شدن. (۲) دچار بوران
 شدن.
 ~ لی [ص.] هوای بورانی، هوای طوفانی و سرد.
 بورانی [ا.] کدو (تنبل، حلوائی)، باخ: قاباق.
 آغ ~ کدو تنبل.
 ساری ~ کدو حلوائی.
 بوربوغ { بوربوغ } [ا.] بوق.
 بورج { بورج } [ا.] جوانه (برگ یا گل). (۲)
 باخ: بورج.
 ~ لاماق [ف.] جوانه بستن.
 بورج { بورج } [ا. ع. ا.] برج، بارو، قلعه. (۲) هر
 بخش از ۸۸ بخش فلک ستاره دار، هر قسمت از
 دوازده قسمت دایره آفتاب، برج.
 بورج { بورج } [ا. ا.] فرض، وام. (۲) وظیفه،
 تعهد، دین. (۳) امانت، ودیعه.
 ~ آلان [ص.] وام گیرنده، وامخواه، مقروض،
 مدیون.
 ~ آلماق (۱) فرض گرفتن. (۲) امانت گرفتن.
 ~ اشمک (ائله مک) قرض کردن.
 ~ اولماق وظیفه بودن.

بورجو خماق { بورجو خماق } [ف. جنبدن،
جنب و جوش کردن، تکان تکان خوردن، وول
خوردن.

بورخو تماق { بورخو تماق } [ف. دست یا پای
کسی را پیچاندن، سبب در رفتن استخوان کسی
شدن.

بورخولماق { بورخولماق } [ف. پیچ خوردن
(با)، رگ به رگ شدن، پیچیدن، تاب برداشتن،
در رفتن استخوان.

آباغیم بورخولدو هایم پیچ خورد.

بورخونتو { بورخونتو } [ا. پیچ خوردگی
مفصل، در رفتگی استخوان.

بوردا { بوردا } باخ: بورادا، بورا.

~ ایلدین اینجارا خیط کاشتی.

~ جا [ظ.] درست در اینجا.

بورداق { بورداق } [ص. پروار، پروار بندی شده.
~ لاماق [ف.] پروار بستن.

~ لاتماق [ف. م.] پرواری بندی شدن.

بور دورماق [ف. س. ا.] پیچاندن. ۲) بوسيله
کسی اخته کردن. ۳) بوسيله کسی تاب دادن،
ناپیدن.

بورزوازی (یا) بورزوازی، سرمایه داری.

بورزو لاشماق [ف.] بورزوا شدن.

بورزو اینقیلابی انقلاب بورزوازی.

بورغاچ [ا.] کوک، فتر.

~ لی ماشین کوکی.

بورغو { بورغو } [ا. ا.] مته، سوراخ کن، مته
حقاری. ۲) بند چوبی، ترکه باریک بید و غیره که
با آن شاخه ناک را بجائی می بندند. ۳) آچار
پیچ گوشتی.

~ دزگاهی دستگاه مته کاری.

~ لاماق [ف. ا.] مته کاری کردن، با مته سوراخ
کردن. ۲) با ترکه بستن.

بؤرک { بؤرک } [ا.] کلاه.

~ چو [ا.] کلاه دوز، کلاه فروش.

~ لو [ص.] کلاه بر، با کلاه.

بؤرکو [ا.] شرجی، هوای مه آلود و مرطوب و گرم،
هوای خفه.

~ لشمک [ف.] دم کردن هوا، شرجی شدن.

~ لو [ص.] هوای شرجی، هوای دم کرده، هوای
خفه و گرفته.

بورما [ف. ا. / ا. ۱] تاب داده، تابیده. ۲) عمل
اخته کردن، خابه کشی. ۳) [ا.] بندی که از علف
سبز برای بسته بندی ساقه های درو شده استفاده
می شود.

~ بیغ [ص.] سیل تاب داده شده.

قولاق ~ گوشمالی.

بورماج [ا.] حیوان اخته شده. ۲) نیشگون.

بورماق [ف. ا.] پیچاندن. ۲) تاب دادن، نابیدن.
۳) چرخاندن. ۴) نیشگون گرفتن. ۵) اخته
کردن، خواجه کردن.

یئغلارئنی ~ سیل ها را تاب دادن.

قولاق ~ گوشمالی دادن، گوش کسی را
پیچاندن.

بورمه { بورما } [ف. ص.] لوله شده، بهم پیچیده.

بورمه لمک { بورمالاماک } [ف.] لوله کردن،
(پیارچه) پیچیدن، از نان لقمه درست کردن.

بورمه لنمک { بورمالانماک } [ف. م.] لوله
شدن، پیچیده شدن.

بورنک { بورناک } باخ: بورونجک.

بورنو باخ: بورون.

بورو [ا.] درد، دل پیچه.

قارئینا بورو دوشمک دل پیچه گرفتن، شکم
درد گرفتن.

بورو [ا. فر.] اداره، دفتر.

بورو [ا. ا.] لوله، دود کش. ۲) شیبور، بوق، ساز
بادی با صدای بم. ۳) لوله (گوارش و تنفس).

~ دوزن [ا.] لوله گذار.

~ سیخان [ا.] لوله گیر.

~ کسن [ا.] لوله بر (آلت).

- بۆرۈ بۆكن لىر [۱]. حشرانى كە خرطوم دارند واز
گياه تىغىزەمى كىند. (Attelabidae.)
بورو جو [ص. ۱/۱]. تابىندە، تاب دىندە.
بوروخ باخ: بوروق.
بۆرۈ دىشلەر [۱]. جانورانى كە بجاي دىندان لولە
گوارشى دارند. (Tubulidentata.)
بوروزە { بۆرۈز } وئرمەك بروز دادن، آشكار
كردن، افشاء كردن.
بوروشتە { بۆرۈشتە } باخ: برشته.
بوروشدورماق { بوروشدورماق } [ف. باخ]:
بۆرۈشدۈرۈمەك.
بۆرۈشدۈرۈمەك [ف. ۱] مچالە كردن، چىن و
جروك كردن، چىن دادن. ۲) كىچ و كۈلە شىدن.
دېلىن بۆرۈشدۈرۈمەك حرفش را عوض كرد.
بوروشماق { بوروشماق } [ف. باخ]: بۆرۈشمەك.
بۆرۈشمەك [ف. ۱] چىن خوردن، مچالە شىدن،
جروك كىدن، جروك شىدن، چىن وشكىن پىدا
كردن، جمع شىدن (پوست). ۲) كىچ و كۈلە
شىدن، پىچ خوردن. ۳) پۇرمەن، پلاسەند.
بوروشوق باخ: بۆرۈشۈك.
بۆرۈشۈك [ص. ۱/۱] مچالە، چىن و جروك،
چىن دار، جروك كىدە، چىن وشكىن. ۲) كىچ و كۈلە
بەم پىچىدە، سەردەرگەم (كلاف). ۳) دشوار،
پىچىدە.
~ لۈك [۱]. چىن خورد گى.
بوروق [ص. ۱/۱] پىچ خوردە، پىچىدە، تايىدە. ۲)
كىچ، خىمىدە. ۳) اختە. ۴) شىر (آب). ۵) چاه
نفت.
~ اۋكۆز گاۋنراختە.
بوروق - بوروق [ص. ۱] پىچ، پىچ و تاب
خوردە، مچەد (مو).
~ چو [۱]. كسى كە حيوانات را اختەمى كند. ۲)
كارگر حقارى چاه نفت.
~ دۈشمەك پىچ خوردن، گرە خوردن.
بۆنۈ بوروق گردن كىچ، سرافكەندە.
- نفت بوروقلارنى چاهەلە نىفت.
بوروق لوق [۱]. اشكال حلزونى (ھىندى).
بۆرۈ كرات [۱]. فر. كاغذ باز.
بورولغان { بورولغان } [۱/۱] گردباد، طوفان.
۲) گرداب.
~ لى حرەكەت حرەكەت گردبادى.
بورولما { بورولما } [ف. ۱/۱]. پىچ
خوردە، تايىدە گى، پىچىش. ۲) اختە شىدە. ۳)
مارپىچ، پىچاپىچ، حلزونى شىكل.
بورولماق { بورولماق } [ف. ۱] پىچ خوردن،
پىچىدن، تاب برداشتن. ۲) اختە شىدن.
ابشى ~ گرە خوردن كار.
بورولمەك { بۆرۈلمەك } [ف. م. ۱] در چىزى
پىچىدە شىدن، بشكىل طومار در آمدن.
بورولموش { بورولموش } [ف. ص. ۱] پىچ
خوردە، تاب دادە شىدە. ۲) پىچانندە شىدە. ۳) اختە
شىدە.
بورولو { بورولو } [ظ. ص. ۱] پىچ و تاب، پىچ
وخم.
بۆرۈلۈ { بۆرۈنمۈش } [ص. ۱] مستور، پوشىدە، طومار
شىدە.
بوروم [۱/۱] تودە حلقەلە شىكل (ابر، بخار، دود).
۲) غل (جوشىدن).
بىر بوروم قابنادى بىك غل جوشىد.
بۆرۈمەك [ف. ۱] پىچىدن در پارچە وغىرە. ۲)
بشكىل طومار در آوردن، بەم پىچىدن، بشكىل لولە
در آوردن، لولە كردن. ۳) مخفى كردن، مستور
كردن، پوشانىدن. ۴) فراگرفت، احاطە كردن.
داغ باشىنى دومان بۆرۈدۈ مەقلە كۈرەمە
فراگرفت.
فرشى بۆرۈدۈ فرش را لولە كرده (تاكرد).
گۈزۈنۈ قان بۆرۈدۈ خون بمغزش زد،
خشمگىن شىد.
بۆرۈمە كىتاب [ص. ۱] طومار، كىتاب بە شىكل
طومار.

بوروں^۱ [۱.۱] (دماغه. ۲) منقار. ۳) پوزہ (سگ).
 بورو^۲ (بورنو) [۱.۱] بینی، دماغ، نوک.
 ~ آرا کسمه سی پردہ بینی.
 ~ آلتی [ظ.] تودماغی (حرف زدن).
 ~ اوٹو باغ: بوروٹو.
 ~ - بورونا نوک بہ نوک، خیلی نزدیک بہم از روبرو.
 ~ بوشلوغو مجرای بینی، حفرہ بینی.
 ~ پردہ سی پڑہ بینی، دیوارہ بین دو سوراخ بینی.
 ~ جوق بینی کوچک، نوک.
 ~ دلی بی سوراخ بینی، منخرین.
 ~ سیلمک دماغ گرفتن، پاک کردن آب بینی، تمیز کردن بینی، فین کردن.
 ~ لاشماق [ف. قار.] با ہمدیگر نزاع کردن، سرسرمہ گذاشتن، مشاجرہ کردن.
 ~ لاماق [ف. ۱] با پوزہ کشدن، با پوزہ زدن (حیوانات). ۲) تعقیب کردن.
 بورنو اوٹولماق دماغ کسی را مالاندن، دماغ کسی را سوزاندن.
 ~ قاناماق خون دماغ شدن.
 ~ قاناماماق خون از دماغ نیامدن، بدون صدمہ از مہلکہ جستن.
 ~ پٹرہ سوڑتولمک غرور کسی را شکستن.
 ~ پٹل لنمک ہاد در غیبغ انداختن، ادعای بزرگی کردن، خودبین شدن.
 ~ پٹل لی دماغ پرہاد، متکبر، پرمدعا، پرفیس و افادہ، ہانخت.
 بوروناسالماق تودماغی حرف زدن.
 ~ گیرمک خیل نزدیک شدن.
 بورونوندا دانیشماق تودماغی حرف زدن.
 بورونونداں دوشمک شبہ بودن.
 بورونونداں گلکمک آنچه خورده از دماغش بیرون ریختن، شادی کسی بہ عزا مبدل شدن.
 ~ گتیرمک زہرمار کردن.
 بورونونو اوٹوماق شاخ کسی را شکستن،

گوشمالی دادن.
 ~ چکمک فین بالا کشیدن.
 ~ ساللاماق ناراضی بودن، قہر کردن.
 ~ سوخماق فضولی کردن.
 ~ سوڑتمک پوزہ مالیدن.
 ~ بوخاری تونماق دماغ خود را بالا گرفتن، پرمدعائی کردن، افادہ فروختن.
 بورونونون اوچو گؤٹنہ مک دل پرہرزدن، اشتیاق داشتن، حسرت ناکامی را خوردن.
 ~ اوچون گؤرمہ مک نوک دماغ را ندیدن، بہ عاقبت کار نیندیشدن.
 ~ اوچوندا کاملاً نزدیک.
 اٹلہ بیل کی فیل بورونونداں دوشوب مثل اینکه از دماغ فیل افتادہ، شبہ فیل است (متکبر).
 جانی بورونونا گلکمک ذلہ شدن، جان بہ لب آمدن، ناگزیر شدن.
 جانی بورونونداں چیشماق جان کندن (برای انجام کاری یا دادن چیزی).
 چکمہ نین بورنو نوک چکمہ.
 یشکہ بورون دماغ گندہ.
 بورون اوٹو [۱.۱] انفیہ.
 بورونتاق [۱.۱] مہار، افسار، دہنہ.
 ~ لاماق [ف.] مہار زدن.
 ~ لانماق [ف. م.] مہار شدن.
 بورونتو [۱.۱] دل پیچہ، پیچش.
 بورونتوق { بورونتوق } باغ: بورونتاق.
 بورونج { بورونج } باغ: ہرنج.
 بورونجک { بورونجک } [۱.۱] نقاب، نور صورت. ۲) پوشاک، پوشش لباس.
 بوروندورمک باغ: بورومک.
 بوروندوروق [۱.۱] پوزہ بند.
 بوروندوق { بوروندوق } باغ: بورونتاق.
 بوروندوک { بوروندوک } [۱.۱] چیزی کہ بخود بہ پیچند.
 بورونمک { بورونماک } [ف. قا. ۱] چیزی را

- بۇزاق^۲ [ص. ۱۱] (خا كستىرى، رنگ خا كى. ۲) هواى مه آلود (۳) زمين باير، زمين لخت و بدون گياه. (۴) بى شرم (۵) كچلى.
- بۇز دره لر دره هاى مه آلود.
- ~ تۇرپاق نوعى خاك صحرا و دشت كه برنگ خا كستىرى است.
- بۇزاراق [ص.] خا كستىرى، رنگ مابل به خا كستىرى.
- بۇزاران [ف. ص. ۱۱] (پژمرده. ۲) خا كستىرى نما.
- بۇزارانتى [۱. ۱۱] هواى گرگ و ميش. (۲) چيزى كه از دور خا كستىرى بنظر آيد.
- بۇزارتما [۱.] گوشت چرىبى دار سرخ شده، گوشت بريان، فيله اى كه از گوشت پر چرىبى تهيه شود.
- بۇزارتماق { بۇزارتماق } [ف. ۱۱] خا كستىرى كردن. (۲) سرخ كردن (خورا كى)، تاب دادن در روغن. (۳) بيرنگ كردن، پريده رنگ كردن. (۴) زرد شدن و رسيدن سنبل غلات.
- بۇزارتى [۱.] شبح و يا ساپه خا كستىرى رنگ كه از دور بنظر برسد، خا كستىرى.
- بۇزارماق [ف. ۱۱] خا كستىرى رنگ شدن. (۲) رنگ باختن، رنگ پريدن. (۳) بيرنگ شدن. (۴) مه آلود شدن. (۵) ساپه وار ديده شدن. (۶) سرخ شدن خورا كى، تاب داده شدن در روغن يا روى آتش. (۷) نيم رس شدن ميوه، رنگ انداختن ميوه. (۸) رسيدن غلات. (۹) خشمگين شدن، رودر روى كسى ايستادن.
- قېزارئوب بۇزارماق رنگ باختن از خشم، ترس و يا شرم، سرخ شدن و رنگ باختن.
- اۆزه بۇزارماق تورو كسى و ايستادن، بى ادبانه و گستاخانه با كسى برخورد كردن.
- بۇزارميش [ف. ص.] خا كستىرى رنگ.
- بۇزارئشماق [ف. ۱۱] بتدريج پژمردن، رفته رفته خا كستىرى شدن. (۲) از دور ساپه وار ديده شدن.
- بۇزاق [۱. ۱۱] (باخ: بۇز. ۲) نوعى علف زمين هاى شور و زار (علوفه دامى)، زمينى كه اين علف در آن مى رويد.
- بخود پيچيدن، خود را پوشاندن. (۲) [ف.] مستور شدن، پوشيده شدن. (۳) احاطه شدن.
- پالازا بۇرۇن اتل ابله سۇرۇن جاجيم پيوش با جامعه بجوش. خواهى نشوى رسوا هم رنگ جماعت شو.
- بۇرۇوارى چيچك [ص.] گل به شكل شيپور.
- بۇرۇوز [ص. / ظ.] عاريه، امانت.
- ~ آلماتق عاريه گرفتن.
- ~ وئرمك عاريه دادن.
- بوره ك { بۇراك } [ص.] خربزه معيوب و وازده.
- بۇريان باخ: بريان.
- بوز [۱. ۱۱] بىخ.
- ~ باغلاماق بىخ بستن.
- ~ بالتاسى درباره آدم سالم و مقاوم گفته مى شود.
- ~ چو [۱. / ص.] بىخ فروش، بىخى، بىخ ساز.
- ~ چيچه ئى [۱.] گل بىخ.
- ~ خانان [۱.] بىخچال، انبار بىخ، سردخانه.
- ~ خانانچى [۱.] بىخچال بان، صاحب بىخچال، كارگر بىخچال.
- ~ داغى [۱.] كوه بىخ (دراقيانوس).
- ~ قىران [ف. ص. / ۱.] بىخ شكن (كشتى).
- ~ كسن [ف. ص.] بىخ شكن (دستگاه).
- ~ لاق [۱.] بىخندان، توچال، بىخچال طبيعى در كوهها و دره ها.
- ~ لاماق [ف.] بىخ بستن، از سرما لرزیدن.
- ~ لاتماق [ف. م.] منجمد شدن، بىخ كردن.
- ~ لانيش [ف. ص.] بىخ بسته، منجمد.
- ~ لو [ص.] بىخ دار، منجمد.
- ~ لوسو آب بىخ.
- ~ لواوكتان اقيانوس منجمد.
- ~ لوق [۱.] محل بىخندان.
- بوزادۇنمك بىخ زدن، از سرما چايدن.
- جنوب بوزلو اوكتائى اقيانوس منجمد جنوبى.
- شيمال بوزلو اوكتائى اقيانوس منجمد شمالى.
- بۇز^۱ [۱.] ماده قراول.

بوزآی (آلاچیلله، آلاجاپو) [۱]. ایلام بعد از چله
کوچک تا نوروز را گویند.

بوزیاش [۱]. دبزی، آبگوشت.

~ لئق [ص]. مواد مناسب برای پختن آبگوشت.

انواع: پارچا ~، کوفته ~، قوژورما ~.

بوزجالار [۱]. طایفه طيور بلند پا که هم در آب و هم
در خشکی زندگی می کنند، از قبیل مرغ باران.

(Charadrius.)

بوزدوم (بوزدوم) [۱]. دمجه، دنبالجه، آخرین
قسمت ستون فقرات.

~ وزیسی غده دنبلیجه (پرندگان).

بوز قورد (بوزقورت) [۱]. گرگ خاکستری
که بنا به افسانه های قدیم ترکها، ترکها از نسل
گرگ خاکستری هستند.

بوزقوژورما [۱]. قورمه، گوشت قورمه.

بوزقیر [۱]. بیابان بی آب و علف، استپ.

~ لاشماق [ف]. بصورت بیابان بی آب و علف
در آمدن.

بوزگو [۱]. چین، ساسون.

~ لو چین دار، ساسون دار.

بوزلاماچ [۱]. نان ساجی.

بوزلاماق [ف]. زار - زار گریستن، حق - حق گریه
کردن.

بوزمک (بوزماک) [ف. ۱]. چین دادن، چین
انداختن، چین چین کردن. ۲. پلیسه کردن. ۳.
منقبض کردن، بهم فشردن. ۴. حالت گریه بخود
گرفتن بجه. ۵. جمع کردن و بستن در توبره و
گونوی و غیره.

دوداق ~ لب ورچیدن، (در مورد بجه) حالت
گریه بخود گرفتن.

توربائین آغزئنی ~ سر توبره را جمع کردن و
بستن.

بوز ملمک (بوزلاماک) [ف]. چین دادن،
باخ: بوزمک.

بوزمه [۱]. چین دار (دامن)، پلیسه.

~ لی [ص]. چین دار، دارای چین.

بوزوجو (بوزوجو) [ص. ۱]. قابض،
بیوست آور. ۲. مجاله کننده، چین دهنده.

بوزوشدورمک (بوزوشدورماک) [ف. ۱].
۱. مجاله کردن، چسبن و شکن دادن،
چروک کردن. ۲. منقبض کردن. ۳. جمع شدن
لب و دهان در اثر خوردن چیز گس.

بوزوشدورجو (بوزوشدورجو) [ص. ۱]. گس،
منقبض کننده.

بوزوشدورولمک [ف. م. ۱]. گس شدن، (دهان)،
جمع شدن، منقبض شدن.

بوزوشمک (بوزوشماک) [ف. ۱]. مجاله
شدن، چین خوردن، چروک شدن. ۲. منقبض
شدن، خود را جمع کردن. ۳. پژمردن،
پلاسدن. ۴. گس شدن، جمع شدن (لب و
دهان).

بوزوشموش (بوزوشموش) [ف. ص. ۱]. مجاله
شده.

بوزوشوک [ص. ۱]. مجاله، چین و چروک.

~ لوک [۱]. حالت مجاله شدن.

بوزوک (بوزوک) [ص. ۱]. مجاله شده، چین
خورده، چروکیده. ۲. منقبض شده.

ازنک - بوزوک [ص. ۱]. چین و چروک.

بوزوکمک (بوزوکماک) [ف. ۱]. چین
خوردن، مجاله شدن.

بوزولمک (بوزولماک) [ف. ۱]. مجاله شدن،
چین خوردن، چروک شدن. ۲. منقبض شدن،
خود را جمع و جور کردن.

ازیلیب - بوزولمک با حالت شرم و با فروتنی
رفتار کردن، ادا و اطوار ریختن.

بوزولوشدورمک باخ: بوزوشدورمک، بحالت
مجاله در آوردن.

بوزولوشمک باخ: بوزوشمک، بحالت مجاله
در آمدن.

بوزومتول (بوزومتو، بوزومتراق) [ص. ۱].

~ - بو شونا [ظ.] بیکاره، بیخودی، بیهوده، خالی، تو خالی.

~ بو غاز باخ: بوش بو غاز.

~ بویور [ا.] نهی گاه.

~ توتماق شل گرفتن.

~ توتان، برک کسر آنکس که شل گیرد، سخت بزو.

~ داهار (۱) رگ خواب (۲) رگ غیرت.

~ دانیشماق حرف مفت زدن، هرزه گوئی کردن.

~ دایانماق (~ او تورماق)، بیکار بودن.

~ دورماق بیکار بودن، عاطل و باطل ماندن.

~ سوز حرف مفت، حرف بی معنی، سخن بیهوده.

~ سوزله قارین دوئماز با حرف مفت شکم سیر نمی شود.

~ شئی بیهوده.

~ شئی دیر مهم نیست، بیهوده است.

~ لوق باخ: بوشلوق.

~ مسئله مسئله سهل و آسان.

~ واخت وقت آزاد، وقت فراغت.

~ یثره بیجا، بیهوده.

بو شا چیخماق (~ گشتمک) بی نتیجه بودن، تحقق نیافتن، بوج در آمدن.

بو شا قوئماق سست کردن، شل گرفتن.

بو شونا بی هدف، بیهوده.

بو شونا آتماق بی هدف تلاش کردن، بی هدف شلیک کردن.

آیاق قایی آباغیما بوش دور کفش برای من گشاد است (لق است).

باشی بوش کله پوک، بی مغز، احمق.

واختی بوش کشچیرتمک وقت را بیهوده گذراندن.

بو شاندیرماق [ف.س.] مجبور به طلاق کردن، بطلاق دادن کسی نایل شدن.

متناوب به رنگ خاکستری.

بوزوؤ (بوغا) [ا.۱] گوساله (۲) نور، اردیبهشت.

~ چو [ا.] گاوچران.

~ چولوق [ا.] گاوچرانی.

~ لاهاق [ف.] زائیدن گاو، بچه آوردن گاو.

~ لوق [ا.] آغل گوساله، جای کنیف.

~ او تاران [ا.] گاوچران.

یانئ بوزوؤلو گاو شیرده، گاو گوساله دار.

بوسات [ا.ع.] بساط، جاه و جلال، دم و دستگاه، دبدبه، لوکس (۲) جشن، مجلس خوشگذرانی.

بوسوتون { بوسوتون } [ظ.] تماما، بکلی، کلاً.

بوست { بوست } [ا.فر.] مجتمه نیم تنه که معمولاً روی قبر نصب می کنند، تندیس.

بوستو اوزوندن قاباق مجتمه روی قبر کسی که قبل از مرگ آماده شده باشد، فلانی گورش را کند.

~ لی [ص.] پردبدبه، با جاه و جلال.

بوسه { بوسا } [ا.فا.] بوسه.

بوسه لیک [ا.] یکی از مقام های دوازده گانه موسیقی آذربایجانی.

بوش [ص./ظ.] خالی، نهی (۲) بی شوهر، بیوه.

(۳) بیکار، بیکاره، ول (۴) بوج، پوک (۵)

بی فایده، بی معنی، بیهوده، بی نتیجه (۶) نرم، شل.

(۷) سست، لقی (۸) آسوده، آزاد، اوقات فراغت.

(۹) آسان، سهل (۱۰) بی اراده، سست عهد.

~ آدام [ص.] آدم بی مغز، آدم بی خیر، آدم بی اراده.

~ آغاچ [ص.] اجوب نرم.

~ اولماق (۱) فراغت داشتن، آزاد بودن، بیکار

بودن (۲) خالی بودن (۳) بیهوده بودن.

~ ال ایله بادست خالی.

~ باغلامیش شل بسته شده.

~ بشین [ص.] کله پوک، خرفت، احمق.

~ بشین لیک خرفتی.

بوشانماق [ف. س.] بوسيله كسى طلاق دادن، سبب طلاق كسى شدن.

بوشالتدیرماق { بوشالتدیرماق } [ف. س.] خالی گردانیدن.

بوشالتدیرئلماق { بوشالتدیرئلماق } [ف. م.] بوسيله ديگرى خالی شدن.

بوشالتما { بوشالتما } [ف. ا.] تخلیه، شل (کردن).

بوشالتماق { بوشالتماق } [ف. ا.] خالی کردن، تخلیه کردن، تهی کردن (۲) بیرون ریختن (۳) سست کردن، شل کردن، لق کردن.

(۴) شلیک کردن اسلحه.

بوشالدئلماق { بوشالدئلماق } [ف. م.] بوسيله ديگرى تخلیه شدن، خالی شدن، تهی شدن.

بوشالدئلمیئش [ف. ص.] تخلیه شده، خالی شده، تهی شده، شل شده.

بوشالما [ف. ا.] انبساط (۲) شل شدگی، مستی.

بوشالماق [ف. ا.] خالی شدن، تخلیه شدن، تهی شدن (۲) نرم شدن، سست شدن، شل شدن، لق شدن (۳) شلیک شدن اسلحه.

الى بوشالماق (۱) سست شدن دست (۲) خالی شدن دست.

بوشالمیئش [ف. ص.] تخلیه شده، فراغت یافتن.

بوشاما [ف. ا.] طلاق، متارکه زن و شوهر.

بوشاماق [ف.] طلاق دادن، ترک گفتن.

بوشاندیرماق { بوشاندیرماق } باخ: بوشانماق. بوشانما [ف. ا.] طلاق (گرفتن)، متارکه.

بوشانماق [ف.] طلاق گرفتن، مطلقه شدن، متارکه کردن.

بوش بۇغاز [ص.] دهن لق، پرچانه، وراج، پرگو، روده دراز.

~ لئق [ا.] دهن لقى، وراجى، پر حرفى.

بوش بوشوز لولار [ا.] تیره گاو، جانورانى که شاخهای توخالی دارند. (Bouidae)

بوشقاب { بوشقاب } [ا.] بشقاب، ظرف

غذاخورى.

بوشلاماق [ف.] ول کردن، رها ساختن، آزاد گذاشتن، دست کشیدن.

بوشلانماق [ف. م.] ول شدن، رها شدن، آزاد شدن.

بوشلوق [ا. ۱] (۱) خلا، فضای تهی (۲) فنا، نیستی.

(۳) پوچی، بیهودگی، بیفایده گی. (۴) محل قرار گرفتن (فضای) معده وغیره. (۵) نرمی، مستی.

بوغ [ا.] بخار.

~ ماشینی ماشين بخار.

~ لاتماق [ف. س.] سبب تبخیر شدن، تبخیر کردن.

~ لاماق [ف.] بخار کردن، بخار دادن.

~ لاندیرماق [ف.] تبخیر کردن، بحالت بخار در آوردن.

~ لاتماق [ف.] بخار کردن، بخار شدن، تبخیر شدن.

بوغا [ا. ۱] گاونر جوان اخته نشده، ورزو. (۲) برج ثور که یکی از صورتهای دوازده گانه فلکی است و خوشه پروین یا ثرتا در این صورت فلکی قرار دارد.

~ لاتماق [ف.] به سن ورزو رسیدن.

~ لئق [ا.] گاونری که برای نسل گیری نگهداری می شود.

بۇغاز^۱ [ا.] تنگه، ترعه، باب، بغاز.

بۇغاز^۲ [ص.] حیوان حامله، باردار.

~ اولماق باردار شدن حیوان.

~ اینک گاو حامله.

~ لاماق باخ: بۇغازلاماق.

~ لئق باخ: بۇغازلئق.

بۇغاز^۳ [ا. ۱] (۱) گلو، حنجره، حلق. (۲) گلو، گلوگاه، قسمت باریک سر کوزه و غیره. (۳) سوراخ سنگ روئی آسیاب. (۴) ساق یا ساقه جوراب و چکمه.

(۵) قسمت ورودی دره و رودخانه. (۶) گلوگاه و معبر تنگ کوهستان.

~ آچماق سیر نشدن، پر خوردن.

بوغازلئندان آرتیرماق از جیره خود صرفه جوئی
کردن و ذخیره ساختن، از گلی خود بریدن.
~ کسمک از نان خود بریدن و به دیگری دادن،
قناعت و صرفه جوئی کردن.
~ کئچمه مک از گلو پائین نرفتن.
~ گئشمه مک از گلو پائین نرفتن.
~ باپئشماق گلی کسی را فشردن، در فشار
گذاشتن.

بوغازلئنی آرتیلاماق گلورا صاف کردن.
~ ایسلاتماق گلو تر کردن، لب تر کردن،
جرعه ای نوشیدن.
~ سیخماق گلی کسی را فشردن، تحت فشار
قرار دادن، در تنگنا گذاشتن.

~ قهر { قاهر } توتماق بغض گلورا گرفتن.
~ بیرتماق گلو پاره کردن، بلند فریاد کردن،
جیغ و داد راه انداختن.
بونولکائین بوغازلئ گلو گاه نیشه.
جانئ بوغازلئنا گلمک جان به لب رسیدن،
لاعلاج و ناگزیر شدن.

بوغاز آلتئ [۱.۱] زیر گلو. (۲) سینه ریز
(زبور آلات)، گردن بند (۳) شال یا روسری که
زیر گلو گره می خورد. (۴) تسمه ای که از زیر
گلی اسب رد شده روی سر بسته می شود.
بوغازلاشماق [ف. قار.] گلی هم را فشردن،
گلاویز شدن.

بوغازلاماق [ف. ۱] حامله شدن (دام). (۲)
گردن حیوان را بریدن، سر بریدن، ذبح کردن.
(۳) گلی کسی را گرفتن.

بوغازلاتماق [ف. م. ۱] حامله شدن حیوان. (۲)
بریده شدن گلی حیوان. (۳) از گلو گیر افتادن.

بوغازلئ [ص. ۱] شکم پرست، پر خور. (۲) دارای
گردن باریک (بطری).

بوغازلیق [۱.۱] حاملگی، بارداری حیوان. (۲)
دوران حاملگی و بارداری دام. (۳) گاو ماده اصیل
که برای نژاد گیری مورد استفاده قرار می گیرد.

~ آلتئ باخ: بوغاز آلتئ.
~ او تارماق شکم چرانی کردن.
~ اورو گوانر (بیماری).
~ اوزاتماق گردن برافراشتن، شق ورق راه
رفتن، تفرعن بخرج دادن.
~ باسماق فشار دادن گلو (برای معالجه
گلودرد).
~ گلمه گلو درد، آنزین (لاتین بمعنی فشردن،
خفه کردن).

~ لاماق باخ: بوغازلاماق.
~ لئ باخ: بوغازلئ.
بوغازا دؤرتکم بزور فروبلعیدن، زور چپان
خوراندن.

~ دؤئمه مشاجره، مباحثه.
~ کئچمک و بال گردن شدن.
بوغازلئ آغرئماق گلودرد داشتن، گلی کسی
درد کردن.

~ بیچیلیمک کور شدن اشتها.
~ تونولماق کیپ شدن گلو، گرفتن گلو، گرفته
شدن صدا.

~ قوروماق گلی کسی خشک شدن، زبانش
خشکیدن، مات و مبهوت شدن، تعجب کردن.
~ گلمک گلی کسی درد گرفتن، آنزین
شدن، ورم کردن گلو.

بوغازلئنا ساخلاماق استخدام و نگهداری کسی
فقط در مقابل سیر کردن شکم وی.
~ سارئلماق از گلی کسی گرفتن، گلی
کسی را چسبیدن.

~ قدر بؤرجا دؤشمک نا گلو در قرض فرو
رفتن.

~ قدر بئمک نا گلو خوردن، پر خوردن.
~ کئچیرتمک گردن کسی گذاشتن، بکسی
تحمیل کردن.

بوغازلئندا قالماق توی گلو گیر کردن، رو
دست ماندن.

بوغوشدورماق [ف.س.] بجان هم انداختن، با جنگ و دندان منازعه کردن، بهم انداختن (سگ ها یا خروسها).

بوغوشما [ف.ا.] منازعه، دعوا، سروصدا.
 بوغوشماق { بوغوشماق } [ف.قار.] بجان هم افتادن، دعوا کردن، ستیز کردن، با جنگ و دندان منازعه کردن.

ابت لر بوغوشوردولار سگ ها با هم دعوا می کردند.

بوغوق [ص.] خفه، صدای گرفته.
 ~ مس صدای خفه و گرفته.

بوغولتو { بوغولتو } [ا.] آوای خرخر که در موقع خفگی بر می آید.

بوغولما { بوغولما } [ف.ا.] خفگی، اختناق.
 بوغولماق { بوغولماق } [ف.ا.] (خفه شدن. ۲) غرق شدن. ۳) گرفتن نفس. ۴) سرکوب شدن، زیر فشار قرار گرفتن. ۵) خاموش شدن (صدا).
 بوغولموش [ف.ص.] خفه شده، غرق شده، سرکوب شده، خاموش شده.

بوغوم [ا.] مفصل، بند، حلقه.
 بارماغین آخیرینجی بوغومی بند آخر انگشت.

~ آياقلى لار [ا.] بندپایان، مفصل داران. (Arthropoda.)

~ - بوغوم [ظ.] بند به بند، حلقه حلقه.
 ~ لاتماق [ف.] بند بند شدن، حلقه حلقه شدن.
 ~ - لو [ص.] مفصل دار، دارای بند.

بوغونتو { بوغونتو } [ا.] خفقان، اختناق، تضییق، فشار.

بوغونوق باخ: بوغوق.
 بوقت [ا.فر.] بوفه.

بوقییل { بوقاییل } [ع.] این قیل، از اینگونه.
 بوچچا باخ: بوخچا.

بوقلمون { بوقلامون } [ا.ع.] نوعی چلباسه یا مارمولک که تغییر رنگ می دهد. ۲۰ آدم

۱) شال گردن کوچک، گلوبند.
 بوغاناق [ا.] ۱) هوای گرفته، هوای طوفانی، هوای پرگرد و غبار، خفه آور. ۲) خناق.
 قارا بوغاناق سیاه سرفه.

بوغچا باخ: بوخچا.
 بوغدا { بوغدا } [ا.] گندم (Triticum).
 ~ بیستی شبیه گندم.

بوغدایی [ص.] گندم گون، سبزه.
 بوغدورتماق باخ: بوغدورماق.

بوغدورماق [ف.س.] بوسیله دیگر خفه کردن، غرق کردن.

بوغدورولماق [ف.م.] بوسیله کسی خفه شدن، غرق شدن، بامر کسی خفه شدن.

بوغما [ف.ا. / ا. / ا. / ص.] ۱) خناق. ۲) غذا، خوراکی. ۳) ظرف میان باریک.
 بوغماجا باخ: بوغماجا.

~ چيخارماق جنگ و مشت نشان دادن (نفرین کردن).

بوغماجا [ا.] ۱) خناق. ۲) تومری (با اشاره).
 بوغماق [ف.ا.] خفه کردن. ۲) غرق کردن. ۳) کشتن. ۴) مسدود کردن. ۵) سرکوب کردن، رام کردن اسب خام. ۶) خاموش کردن (سینه بوغماق). ۷) سرکوبه را جمع کردن و بستن. ۸) تنگ کردن جوی آب.

بوغمالاشماق [ف.قار.] با ولع خوردن و بلعیدن.
 بوغمالاماق [ف.ا.] آهسته فشار دادن برای خفه کردن. ۲) نفرین کردن. ۳) بلعیدن و بلع کردن.

بوغمالیق [ا.] خوراک و غذا که با نفرت گفته شود مثل زهرمار، کوفت.

بوغوبورما باخ: بیخی بورما.
 بوغوجو [ص.] خفقان آور، خفه کننده، هوای گرفته، خفگی آور.

بوغور [ا.] ۱) شترنر جوان. ۲) تنومند، لندهور.

~ لاشماق (لاتماق) [ف.ا.] به سن بوغور رسیدن. ۲) سالم شدن، تنومند شدن.

- بوقلمون صفت، این الوقت،
 بۆك [ظ.] بۆك (در قاب بازی).
 بۆكاول [ا.] در دوره ایلخانی در شرق میانه و
 آذربایجان رتبه نظامی بعد از فرمانده.
 بۆكدلیمك { بۆكدالاماك } [ف.] تازدن، تاه
 كردن.
 بۆكدورمك { بۆكدورماك } [ف. س.] بوسيله
 دیگرى تا كردن.
 بۆكلیمك { بۆكلالاماك } [ف.] طومار كردن،
 لوله كردن.
 بۆكلنمیش { بۆكلانمیش } [ف. ص.] طومار
 شده، لوله شده.
 بۆكمیج { بۆكماج } (۱) باخ: بلله (۲) لقمه.
 بۆكمك { بۆكماك } [ف.] تا كردن، خم
 كردن، دوتا كردن. (۲) پیچیدن، بسته بندی
 كردن. (۳) بستن. (۴) نو گذاشتن (لبه پارچه در
 موقع دوخت).
 بۆلینی ~ کسمر کسی را دوتا كردن
 (شکستن)، بزانودر آوردن.
 بۆئونو ~ گردن کج كردن، سرخم كردن.
 کیتابی ~ کتاب را بستن.
 بۆکمه { بۆکما } [ف. ا. / ا. ۱] پیچید (ن).
 (۲) بسته بندی. (۳) نوعی شیرینی که از آرد برنج
 تهیه می کنند و درون آن کوبیده مغز گردو و
 فندق و یا بادام و شکر قرار می دهند.
 پاپروس ~ سیگار پیچی.
 کؤنفت ~ بسته بندی شکلات.
 بۆکؤجؤ [ص. ا.] تاکنده، سیگار پیچ، بسته بند،
 ماشین های بسته بندی.
 بۆکؤش [ا.] چین و چروک، تاخورد، چین خورده.
 اوئناق بۆکؤش مقبض کننده مفصل.
 بۆکؤشدورمك [ف.] سجاله كردن، چین و
 چروک كردن.
 بۆکؤشمك { بۆکؤشماك } [ف.] سجاله شدن،
 چین و چروک خوردن.
- بۆكۆك [ص.] تا، تاخورد، بسته بندی شده.
 ~ لۆك [ا.] تاخوردگی.
 بۆئو بۆكۆك گردن کج، بدبخت، بیچاره،
 مظلوم.
 بۆكۆلمز { بۆكۆلماز } [ص.] خم نشدنی،
 تانشدنی، استوار، شکست ناپذیر.
 بۆكۆلمك [ف.] (۱) تا شدن، خم شدن، دوتا شدن.
 (۲) پیچیده شدن، بسته بندی شدن. (۳) بسته شدن.
 بئلی ~ (۱) پشت دوتا شدن (از پیری)، خمیده
 پشت شدن. (۳) بیچاره شدن.
 بۆكۆلمؤش [ف. ص.] تاخورد، بسته شده، دوتا
 شده، خم شده.
 بۆكۆلؤ [ص. ا.] (۱) بسته. (۲) بسته بندی شده. (۳)
 تاخورد، چین خورده. (۴) پوشیده، مستور. (۵)
 در بسته.
 بۆكۆلؤش [ا.] چین خوردگی.
 پیی بۆكۆلؤشؤ چین خوردگی پیه.
 بۆكۆم [ا. ۱] (۱) چین، تاه. (۲) بسته.
 ~ لؤ [ص.] چین دار، تاخورد.
 بۆكمیج { بۆكمیج } باخ: بۆكمیج.
 بۆگورمك باخ: بۆبورمك.
 بۆگون [ظ.] امروز.
 بۆگوننه دك تا امروز، تا بحال، تا كنون.
 بۆگون دالاشار، صاباح بارئشار امروز قهر
 می کند فردا آشتی، از پس هر قهری آشتی است.
 بۆگون - صاباح امروز و فردا.
 بۆگون - صاباح ائله مك امروز و فردا
 كردن، سردواندن، ملاحظه كردن.
 ~ كي [ص.] امروزی، امروزه، معاصر، مد روز.
 بۆگونكى گونده در این روز و روزگار.
 بۆگون لۆك [ص. ا.] (۱) امروزی، مد روز. (۲)
 فقط برای همین امروز (= بیرگونلۆك).
 بۆل [ص.] فراوان، زیاد، بسیار.
 ~ - بۆل [ظ.] بحد وفور، بیش از حد.
 ~ لاشدیرماق [ف.] فراوان كردن، زیاد كردن.

- ~ لاشماق [ف.ا] فراوان شدن، زیاد شدن.
 ~ لانماق [ف.م] فراوان شدن، زیاد شدن.
 ~ لو [ص.ا] بعد و فور.
 ~ لوجا [ظ.ا] فراوان، وافر.
 ~ لوق [ا.ا] و فور، فراوانی، و فور نعمت، فراخی.
 بولا شدیڑماق [ف.ا] آغشتن، آلوده کردن، آلودن، بهم زدن، گل آلود کردن، کثیف کردن.
 آغزینی بولا شدیڑما یاوه نگو.
 بولا شدیڑلماق [ف.م] آلوده شدن، آغشته شدن، کثیف شدن.
 بولاشماق [ف.ا] آغشتن، آلوده شدن، کثیف شدن.
 شدن (۲) بهم خوردن و ابری شدن هوا.
 بولاشمیش [ص.ا] آغشته، سرشته گردیده.
 بولاشیق [ص.ا] آغشته، آلوده، کثیف، گل آلود (۲) مشوب، آشفته، نامعلوم، مغشوش.
 (۳) تار، کدر.
 بولاق [ا.ا] [باخ: پینار (۱) چشمه، بلاق (۲) سرچشمه، منبع.
 ~ باشی سرچشمه.
 ~ باشینا سوسوز آباریب، سوسوز گتیریر.
 تشنه سرچشمه می برد و تشنه برمی گرداند، آدم مکار و زرننگ.
 ~ لیتی چشمه سار، چشمه زار.
 گوز بولاغی سرچشمه، غدد اشک چشم.
 بولاق اوتو [ا.ا] بولاق اوتی، جیرجیر آبی، آب تره، علف چشمه، شاهی آبی هم می گویند.
 بولاق چیلار (= قیل قاناد لیلار) حشرات آبی. (Trichoptera.)
 بولاما [ا.ف.ا/۱] آغوز، شیرماک، شیر غلیظ دام در روزهای اول بعد از زایمان (۲) خوراکی که با شیر و تخم مرغ و شکر تهیه می کنند (۳) بهم زنی، آلوده (کردن).
 بولاماچ [ا.ا] آغوز، سوپ غلیظی که با آرد و کره و شکر درست می کنند.
 ~ دلی به قالدی آغوز نصیب دیوانه شد.
 بولاماق [ف.ا] بهم زدن، مخلوط کردن (۲) آلودن، آغشتن، مالیدن (۳) تکان دادن (سریا دم)، جنباندن (دم) (۴) لگه دار کردن، ملوث کردن، کثیف کردن.
 باشینی ~ سرجنباندن.
 قانا بولاماق بخون آغشتن.
 قویروق ~ (۱) دم تکان دادن، دم جنباندن (۲) چاپلوسی کردن.
 بولانتی { بولانتی } [ا.ا] تهوع، دل بهم خوردگی (۲) گل آلود، آلوده.
 بولاندیڑماق [ف.ا] گل آلود کردن، آلودن، بهم زدن (۲) دل بهم زدن، تهوع آوردن (۳) تیره کردن، کور کردن (۴) کثیف کردن.
 بولاندیڑجی [ص.ا] تهوع آور، مهوع (۲) آلوده کننده، گل آلود کننده (۳) بهم زننده. اوزک ~ تهوع آور.
 بولانلیق [ص.ا] گل آلود (۲) تیره، کدر. سوباشدان بولانلیق دیر آب از سرچشمه گل آلود است.
 بولانماق [ف.ا] گل آلود شدن (۲) آلوده شدن، آغشته شدن (۳) کثیف شدن (۴) بهم خوردن، حال تهوع داشتن، دل آشوب شدن (۵) تیره شدن، تار شدن، کدر شدن (۶) نفرت داشتن، متنفر شدن از (۷) مه آلود شدن هوا.
 بولانماسا، دورولماز تا گل آلود نشود، صاف نگردد. تا پریشان نشود کار به سامان نرسد.
 بولانلیق [ص.ا] گل آلود (۲) تیره، کدر (۳) هوای مه آلود.
 بولانلیق سودا بالیغ توتماق از آب گل آلود ماهی گرفتن، از فرصت سودجویی کردن.
 ~ لیتی کدري، تیرگی.
 بولبول { بولبول } باخ: بلبل.
 بولبول اوتو [ا.ا] نوعی علف دامی از تیره غلات. (Phalarix.)
 بولت { بولت } [ا.ا] ر.ا، بیج و مهره.

بولود^۱ [۱.۱] اسفنج، ابر.
 بولود^۲ [۱.۱] (۱.۱) ابر. ۲) غم واندوه، ترس و خطر.
 بولود آلتدان چيخان گۆن، ياشماق
 آلتدان چيخان دېل. آفتابی که از زیر ابر
 بیرون آمده و زیانی که از زیر حجاب سخن بگوید
 (هر دو تند و سوزان است).
 ~ سوز [ص.] بی ابر، آسمان صاف.
 ~ سوزلوق بی ابر، صافی و تمیزی هوا.
 ~ لانماق [ف.] (۱.۱) ابری شدن. ۲) کدر و تیره
 شدن.
 بولودلو [ص.] (۱.۱) ابر آلود، ابری. ۲) کدر،
 تیره.
 ~ لوق [ص.] (۱.۱) متعل تراکم ابر، ابر آلود،
 ابری. ۲) میزان تراکم ابر و اندازه گیری آن از
 لحاظ ارتفاع و حجم و غیره.
 ~ لولوق [۱.۱] ابر آلودگی، ابری.
 آباغی یۇخدور قاجیر، قانادی یۇخدور
 اوچور (چيستان) پاندار می دود، بال ندار
 می برد. ابر.
 بولوز [۱.۱] فر. [بلوز، پیراهن].
 بۆلۈش [۱.۱] شیوه و طرز تقسیم، حصه، سهم.
 بۆلۈشدۈرۈمک [ف.] تقسیم کردن، بخش کردن،
 تکه تکه کردن، توزیع کردن، بوسیله کسی
 قسمت کردن.
 بۆلۈشدۈرۈچۈ [ص.] (۱.۱) مقسم، تقسیم کننده.
 بۆلۈشدۈرۈلمک [ف.] م. [تقسیم شدن، تسهیم
 شدن].
 بۆلۈشمز { بۆلۈشماز } [ص.] غیر قابل تقسیم،
 بخش ناپذیر.
 بۆلۈشمک [ف.] قار. [بین خود تقسیم کردن، سهم
 هریک را تعیین کردن].
 بولوغ باخ: بلوغ.
 بۆلۈك [۱.۱] (۱.۱) قسمت، حصه، قطعه. ۲) بخش،
 جزء. ۳) دسته، گروهان.
 ~ ~ [ظ.] تکه تکه، قطعه قطعه، گروه گروه.

~ لاما ق [ف.] پیچ و مهره بستن.
 بولتن (بۆلۈشۈش) [۱.۱] فر. [بولتن، اعلامیه رسمی،
 بیانیه رسمی].
 بولدوزر { بولدۈزۈر } [۱.۱] انگل. [بولدوزر، ماشین
 خاکبرداری].
 بولشویزم { بۆلۈشۈیزم } [۱.۱] ر. [بولشویزم یا
 بالشویزم، جریان فکری سیاسی مارکسیستی].
 بولشویک { بۆلۈشۈیک } [ص.] ر. [بولشویک یا
 بالشویک، معتقد به بولشویزم].
 ~ لیک بولشویکی.
 بۆلگۈ { بۆلگۈ } [۱.۱] (۱.۱) تقسیم، بخش. ۲) سهم،
 حصه، قسمت، فصل. ۳) ابزار مدرج.
 امک بۆلگۈسۈ تقسیم کار.
 بۆلگۈ { بۆلگۈ } [۱.۱] ماهی سفید (آغ بالیق).
 بولماق { بولماق } [ف.] یافتن، پیدا کردن، نایل
 شدن.
 بۆلمک { بۆلمک } [ف.] (۱.۱) تقسیم کردن
 (ریاضیات) ۲. قسمت کردن، بخش کردن.
 عدد ۷ تقسیم بر ۲ می شود ۳ و باقیمانده ۱.
 عدد ۷ را «بۆلۈشۈش» و ۲ را «بۆلۈشۈش» و خارج
 قسمت یعنی ۳ را «قسمت» و ۱ باقیمانده را
 «قالیق» گویند.
 بۆلمه [۱.۱] (۱.۱) ف. [تقسیم، بخش (ریاضیات) ۲. (۲)
 تقسیم بندی، انشعاب. ۳) دیوار حایل، تیغه،
 دیواره. ۴) بخش، قسمت، فصل. ۵) شعبه
 (اداره)، گروه (واحد نظامی)].
 بۆلۈش { بۆلۈش } [۱.۱] مقسوم علیه، بخش، تقسیم
 کننده، مقسم (۳=۲:۶ عدد ۲ بۆلۈش است).
 بولوار { بولۈوار } [۱.۱] فر. [بولوار، تفرج گاه،
 خیابانی که دارای باغچه باشد].
 بولوت باخ: بولود.
 بۆلۈچۈ [۱.۱] بخش کننده، مقسم، تفکیک کن.
 بولود^۱ [۱.۱] گونه هنر تزیینی، اشکال و نقش ملهم از
 ابر که روی فرش و غیره ترسیم می کنند.
 بولود^۲ [۱.۱] دیس، بشقاب بزرگ.

- بیر بۆلۈك بىك گگە، گروھى، تعداد كئيرى.
 بۆلۈم [۱.۱] قاج، سەم، حقە، قىسمت. ۲) طرز -
 بۆمبوز { بۆمبوز } [ص.] خاكستىرى پىررنگ.
 بوم بولاشماق [ف.] كاملا آلودە شىدن، از سىرنا پا
 آغشە شىدن.
 بۆمبۇش { بۆمبۇش } [ظ./ص.] خالى خالى،
 بىكلى خالى.
 بون [ا. تر.] غم، كدر، اضطراب، تشويش.
 ~ لو [ص.] مضطرب، مشوش، مكدّر.
 بونجا { بونجا } [ظ.] بە اين اندازە، بە اين درجە،
 اينقدر.
 بۇنياد باخ: بنياد.
 بۇنيچە [ا.] بىنچە، صورت خراج و ماليات سرانە
 مناطق مختلف كە از قبل تعيين ميشد.
 بۇنيە باخ: بنيه.
 بۇۋ باخ: بوۋە.
 بۇۋە { بوۋا } (بوۋ) [ا.] رطيل.
 بۇھت باخ: بهت.
 بۇھتان باخ: بهتان.
 بۇھران باخ: بحران.
 بوۋ [ندا.] وا، تمجب و شگفتى را نشان مى دهد.
 بوۋى^۱ در ادبيات آذربايجانى و بعضى ترك زبانان
 قسمت نشر داستانها، حكايته ها، فصل ها و
 بخش ها.
 ھرفصل كتاب دە دە قۇرقودنيز بوۋى ناميدە
 مى شود. اين عنوان در آثار بعدى از قبيل داستان
 «كوز اوغلو» با عناوين «قول» و «سفر»
 جايگزين شده است.
 ~ بوۋلاماق، در كتاب «دە دە قۇرقود» (بوۋى
 بوۋلاماق) بمعنى داستان پرداختن آمده است.
 بوۋى^۲ [ا.] قبيله، نسب، تيره.
 بوۋى^۳ [۱.۱] قە، قامت، قواره. ۲) ارتفاع، طول،
 بلندی، درازا. ۳) عمق، ژرفا. ۴) اندازه.
 ~ آتماق قە كشيدن، رشد كردن.
 ~ اۋلچمك اندازه گرفتن قە، قد گرفتن.
 ~ - بوخون [ا.] قە و قواره.
 ~ - بوخونلو [ص.] خوش قامت، خوش قد و
 بىر بۆلۈك بىك گگە، گروھى، تعداد كئيرى.
 بۆلۈم [۱.۱] قاج، سەم، حقە، قىسمت. ۲) طرز -
 بۆمبوز { بۆمبوز } [ص.] خاكستىرى پىررنگ.
 بوم بولاشماق [ف.] كاملا آلودە شىدن، از سىرنا پا
 آغشە شىدن.
 بۆمبۇش { بۆمبۇش } [ظ./ص.] خالى خالى،
 بىكلى خالى.
 بون [ا. تر.] غم، كدر، اضطراب، تشويش.
 ~ لو [ص.] مضطرب، مشوش، مكدّر.
 بونجا { بونجا } [ظ.] بە اين اندازە، بە اين درجە،
 اينقدر.
 بۇنياد باخ: بنياد.
 بۇنيچە [ا.] بىنچە، صورت خراج و ماليات سرانە
 مناطق مختلف كە از قبل تعيين ميشد.
 بۇنيە باخ: بنيه.
 بۇۋ باخ: بوۋە.
 بۇۋە { بوۋا } (بوۋ) [ا.] رطيل.
 بۇھت باخ: بهت.
 بۇھتان باخ: بهتان.
 بۇھران باخ: بحران.
 بوۋ [ندا.] وا، تمجب و شگفتى را نشان مى دهد.
 بوۋى^۱ در ادبيات آذربايجانى و بعضى ترك زبانان
 قسمت نشر داستانها، حكايته ها، فصل ها و
 بخش ها.
 ھرفصل كتاب دە دە قۇرقودنيز بوۋى ناميدە
 مى شود. اين عنوان در آثار بعدى از قبيل داستان
 «كوز اوغلو» با عناوين «قول» و «سفر»
 جايگزين شده است.
 ~ بوۋلاماق، در كتاب «دە دە قۇرقود» (بوۋى
 بوۋلاماق) بمعنى داستان پرداختن آمده است.
 بوۋى^۲ [ا.] قبيله، نسب، تيره.
 بوۋى^۳ [۱.۱] قە، قامت، قواره. ۲) ارتفاع، طول،
 بلندی، درازا. ۳) عمق، ژرفا. ۴) اندازه.
 ~ آتماق قە كشيدن، رشد كردن.
 ~ اۋلچمك اندازه گرفتن قە، قد گرفتن.
 ~ - بوخون [ا.] قە و قواره.
 ~ - بوخونلو [ص.] خوش قامت، خوش قد و

- قواره.
- ~ دا [ظ.] باندازه، بطول، به قد و قامت.
- ~ داش [ص.] هم قد، هم قد و قواره.
- ~ سوز [ص.] قد کوتاه، کوتاه قد.
- ~ سوزلوق [ا.] قد کوتاهی.
- ~ گۆرمه هدیة پاختی.
- ~ گۆرۈنه جه یی رونما.
- ~ لاماق باخ: بۇئلاماق.
- ~ لاتماق باخ: بۇئلاتماق.
- ~ لو باخ: بۇئلو
- ~ مادده لری موادی که در گیاهان وجود دارد
- و در تسریع رشد گیاهان تأثیر دارد.
- ~ وئرمز [ظ.] بیش از قد انسان (در رودخانه و دریا)، محلی که عمق آن بیش از قد انسان باشد.
- ~ وئرمک قد دادن.
- بۇئا آلماق باخ: بۇئا آلماق.
- بۇئا برابر (بۇئونا برابر) هم قد انسان، باندازه قد.
- بۇئابوی [ظ.] سراسر، در طول، هم قد، بدرازا، هم اندازه.
- بۇئو [ظ.] در امتداد، در طول، قد، طول.
- بۇئوبله [ظ.] در امتداد.
- ~ بسته [ص.] میان قد، خوش اندام.
- بۇئونجا [ظ.] در جهت طول جیزی، باندازه قدش، در امتداد.
- تاریخ بۇئونجا در طول تاریخ.
- بۇئونا [ظ.] بدرازا، طولاً، در امتداد.
- بۇئونا قوربان قربان قدت (نوازش).
- بۇئوندا [ظ.] در طول، در امتداد.
- بۇئوندان اوتان از هیكلت خجالت بکشد، در این سن شرم آور است.
- اوزون بوی [ص.] بلند بالا، بلند قد.
- ایل لر بۇئو سالیان دراز، در طول سالیان.
- ساحیل بۇئو در امتداد ساحل.
- بۇئا [ا.] رنگ. ۲) خدعه، نیرنگ.
- بۇئاتدیرماق باخ: بۇئاتدیرماق.
- بۇئاتماق باخ: بۇئاتماق.
- ~ چی [ا.] [رنگرز، رنگ فروش.
- ~ چیلیق [ا.] [رنگری، رنگ فروشی.
- ~ خانا [ا.] [رنگری (کارگاه).
- بۇیادیلماق باخ: بۇیادیلماق.
- ~ کار [ا.] [رنگ کار، رنگ آمیز، نقاشی که با رنگ و روغن کار بکند.
- ~ کارلیق [ا.] [رنگ آمیزی، نقاشی رنگ و روغن.
- ~ کارلیق رسام لیغی نقاشی رنگ و روغن.
- ~ کوپو [ا.] [خم رنگری.
- ~ لاماق [ف.] [رنگی کردن، رنگ کردن، لکه زدن.
- ~ لاتماق [ف. م.] [رنگی شدن، رنگ شدن، لکه شدن.
- ~ لی [ص.] [۱) رنگین، رنگ شده. ۲) نیرنگ باز.
- بۇیاماق باخ: بۇیاماق.
- بۇیاماده لری (بۇیائیجی ماده لر) مواد رنگ کننده، رنگها.
- بۇیاناجاق باخ: بۇیاناجاق.
- بۇیانماق باخ: بۇیانماق.
- بۇیانمیش باخ: بۇیانمیش.
- بۇیائیجی باخ: بۇیائیجی.
- بۇئا آلماق (باشینا بۇئلاماق) دور خود جمع کردن، بدور خود گرد آوردن.
- بۇئ اوئو [ا.] [ارازانه.
- بۇئ اوخشاماق [ف.] [نوازش کردن.
- بۇئا قدیرماق [ف. م.] [بوسيله کسی رنگ کردن.
- بۇئاتماق باخ: بۇئاتدیرماق.
- بۇیادیلماق [ف. م.] [بوسيله دیگری رنگ شدن، رنگ آمیزی شدن.
- بۇئاق [ا.] [۱) باخ: بۇئا. ۲) مواد رنگی، رنگ روغنی، لاک. ۳) روناس (گیاه).

بۇيلاماق^۲: بۇي بۇيلاماق باغ: بۇي^۱.
 بۇيلاماق { بۇيلائماق } { ف. ۱ } گردن
 كشيدين، سرک كشيدين. ۲) بلند شدن، قد
 كشيدين، دراز شدن. ۳) قد راست كردن.
 بۇيلىك { بۇيلاك } { ۱. ۱ } خرمگس.
 ~ چى { ۱. ۱ } خرمگس معركه، مزاحم، دو بهم زن.
 ~ لند يرمك { ف. ۱ } تحريك كردن، عصبانى
 كردن.
 ~ لنمك { ف. ۱ } با حركت دم و پا خرمگس را
 راندن (حيوانات). ۲) خشم گرفتن، توپيدن.
 بۇيلىو { بۇيلىو } { ص. ۱ } دراز قد، بلند قامت،
 خوش قامت. ۲) حامله، باردار، آبستن.
 ~ لوق حاملگى، باردارى.
 بۇيلىوق { بۇيلىوق } { ۱. ۱ } انخ تاييده از پنبه.
 بۇيلىه { بۇيلىه } { باغ: بىله.
 بۇيلىدون { بۇيلىداران } بومادران، برناشك و
 علف هزار برگ هم گويند. (Achillea.)
 بويىوز { بويىوز } { ۱. ۱ } شاخ.
 ~ باش باغ: بويىوز باش.
 ~ جوق { ۱. ۱ } شاخ كوچك، شاخك.
 ~ سوز { ص. ۱ } بى شاخ.
 ~ قوچا بۆك اولماز شاخ بىراى قوج بار
 نيست.
 ~ قىشا باغ: گۆز.
 ~ لاشماق { ف. ۱ } شاخ به شاخ شدن، شاخ
 زدن بهمديگر. ۲) شاخى شدن، سفت و استخوانى
 شدن.
 ~ لاماى { ف. ۱ } شاخ زدن. ۲) ناسازگارى
 كردن.
 ~ لو { ص. ۱. ۱ } شاخدار. ۲) نوعى علف بىراى
 دام.
 ~ لولار { ص. ۱. ۱ } شاخداران (حيوانات).
 ~ لوقوچون قاباغىنا، گرگ بويىوزلو
 قوچ چيخاراسان بىراى مقابله با قوچ شاخدار،
 بايد قوچ شاخدار بفرستى.

~ چى { ۱. ۱ } رنگرز، رنگ كار.
 ~ چيلىق { ۱. ۱ } رنگرزي، رنگ كارى.
 ~ خانا { ۱. ۱ } رنگرزي (كارگاه).
 ~ سيژ { ص. ۱ } رنگ نشده، رنگ نخورده.
 ~ لى { ص. ۱ } رنگى، رنگ آميزى شده.
 ~ كۆكۆ (اوتو) : باغ: بوياق كۆكۆ.
 بۇياق كۆكۆ (بۇياق اوتو، قىزىل بۇيا) { ۱. ۱ }
 روناس (گياه).
 بۇياما { ف. ۱. ۱. ۱ } رنگ آميزى. ۲) نيرنگ.
 رنگاب بۇياما رنگ آميزى با آب و رنگ.
 بۇياماق { ف. ۱ } رنگ كردن، رنگ زدن، رنگ
 ماليدن. ۲) آلودن، لكه دار كردن، آغشتن.
 بۇياناجاق { ص. ۱ } رنگ شدنى.
 بۇيانماق { ف. ۱ } رنگ شدن، رنگى شدن. ۲)
 آلوده شدن، آغشته شدن. ۳) مبتلا شدن، معتاد
 شدن. ۴) خود را آرايش كردن (ابرو كشيدين
 وغيره).
 بۇيانميش { ف. ص. ۱ } رنگى، رنگ شده، آلوده شده.
 بۇيايىجى { ص. ۱ } رنگ كنده، رنگى (مواد).
 ~ مادده لىر (بۇيامادده لىر) مواد رنگى.
 بۇئرك { بۇئراك } { ۱. ۱ } كلبه، قلو.
 ~ اوستوؤزى لر غدد فوق كلىوى.
 ~ ايلتيهاىى التهاب كلبه (غريث).
 ~ داشى سنگ كلبه.
 ~ لى { ص. ۱ } بردل، جسور.
 ~ ورمى ورم كلبه.
 بۇيرو { بۇيرو } { باغ: بۇيرو.
 بويرو { بۇيرو } : ايرى - بۇيرو { ص. ۱ } كج و
 كوله.
 بويروق { بويروق } { باغ: بويروق.
 بويىرى { بويىرى } { ص. ۱ } بور، دماغ سوخته، خيبط
 شده، هجل، دماغ، سرخورده.
 بويكوت باغ: بايكوت.
 بۇيلاماق { بۇيلاماق } { ف. ۱ } اندازه گيرى
 عمق آب. ۲) سرک كشيدين.

بۇيورتىمىك { بۇيورتىماك } [ف. س.] فرىاد
كسى را بر آوردن، به نعره كشیدن واداشتن.
بۇيورتو [ا.] ماق، صدای نمره گاو، نمره با صدای
ناهنجار.

بويورماق [ف. ا.] فرمودن، امر كردن، فرمان
دادن، حكم كردن. ۲) فرمايش كردن، گفتن.
۳) تشریف آوردن. ۴) كردن، انجام دادن
(خطاب محترمانه به مافوق).

بويورون (بويورونوز) بفرمائيد! - به نشينيد.
اؤميزه بويورون بفرمائيد خانه ما.
ايچرى يه بويورون بفرمائيد تو، داخل شويد.
مرحمت بويورون لطف بفرمائيد.

بۇيورتىمىك [ف. ا.] نمره زدن، ماق كشيدن. ۲) با
صدای ناهنجار نمره كشيدن.

بويوروجو [ص. ا.] امرانه.
بۇيورتوشمىك [ف. قار.] دسته جمعى ماق
كشيدن، نمره زدن.

بويورتوق [ا.] فرمايش، امر، دستور، فرمان، حكم.
بويورتولماق [ف. م.] امر شدن.

بۇيوتوك [ص. ا.] بزرگ، عظيم، كلان. ۲) درشت.
۳) وسيع. ۴) كبير، ارشد. ۵) مسن، بزرگسال،
بزرگتر. ۶) شديد، نيرومند، زياد. ۷) سرور،
محترم، رئيس، سرپرست. ۸) خيلى مهم.

~ آقا پدر بزرگ، جد.
~ آدام شخص بزرگ، شخص والا مقام، شخص
مهم.

~ اوكتان ايانوس كبير.
~ باش كله گنده، سر کرده.
~ ~ بۇيوتوك [ظ.] گنده گنده.
~ ثروت ثروت كلان.

~ جه [ظ.] خيلى بزرگ، كمى بزرگ.
~ راق [ص.] بزرگتر، وسيع تر، مسن تر.
~ سۆز [ص.] بى سرپرست، بى فرمانده.
~ سۆزلوك [ا.] بى سرپرستى.
~ سۆز حرف گنده.

بوينوزو بورما تكة اوينا قلايئر بزنر كه
دارای شاخ پريچ و ناب است بازىگوشى مى كند.
بوينوز وارى [ص.] شاخ وار، مثل شاخ.
بوينوز وورماق شاخ زدن.

بويونوز باش [ا.] گل صدتومانى. (Paeonia)
بۇيوتدورمىك [ف. س.] بوسيله ديگر بزرگ
كردن، پرورش دادن، تربيت كردن.

بۇيوتىمىك [ف. ا.] بزرگ كردن، گنده كردن،
بزرگ نشان دادن، مبالغه كردن. ۲) اغراق
گفتن، گزافه گفتن. ۳) پرورش دادن، رشد دادن.

بۇيوتجوك [ص.] بزرگتر، خيلى بزرگ.
بويوتخماق [ف. ا.] دست و پا گم كردن، متحير
شدن. ۲) از سرما يخ زدن، چايدن، كرخت شدن.
بۇيوتدوجو [ص.] درشت نما، ذره بين.

بۇيوتدولمىك [ف. م. ا.] بوسيله كسى بزرگ
شدن، نمو كردن، پرورش يافتن، تربيت شدن. ۲)
ارتقا مقام يافتن. ۳) بحالت اغراق و گزافه
در آمدن، گنده شدن.

بۇيوتدولموش [ف. ص.] بزرگ شده، پرورش
يافته، گزافه.

بۇيوتور (بۇيوتور) [ا. ظ.] بهلو، تهىگاه. ۲)
طرف، جناح، جنب.

~ آغرئسى [ا.] مزاحم، انگل.
بۇيوتور اوستوننده اوزانماق به بهلو دراز
كشيدن.

اؤين بۇيوتور كنارخانه، جنب خانه.
بوش بۇيوتور [ا.] تهىگاه.

قاب بۇيوتور اوسته دوشدو ظرف يكورى
افتاد، به بهلو افتاد.

بۇيورتىكن { بۇيورتىكان } [ا.] تىمشك، باخ:
هيندىل.

~ كولو بوتنه تىمشك.
~ ليك [ا.] تىمشك زار.

بويورتىما { بويورتىما } [ف. ص.] سفارشى.
~ پالتار لباس سفارشى.

~ قارداش برادر بزرگتر.
 ~ كىچىك كۆچك و بزرگ، خرد و كلان، همه.
 ~ لمر بزرگان، بزرگترها.
 ~ لۆك كىچىك لى بزرگ و كۆچك باهم.
 ~ لۆك باخ: بۇيۇك لۆك.
 ~ مئيدان ميدان وسيع، ميدان بزرگ.
 ~ نه نه مادر بزرگ، جذه.
 بۇيۇك آيى [۱.] دېتاكبر، خرس بزرگ، هفت برادران و هفت خواهران بزرگ (ستاره).
 بۇيۇك چيلله [۱.] چله بزرگ، چهل روز اول زمستان.
 بۇيۇك چين سدى [۱.] ديوار بزرگ چين.
 بۇيۇك كۆيك [۱.] كلباكبر، شعراي يمانى (ستاره).
 بۇيۇك لۆك [۱.] بزرگى، عظمت، ارشدت، درشتى، رياست.
 ~ ائتمك (۱) سرپرستى كردن، رهبرى كردن.
 (۲) دستور دادن، امر كردن.
 ~ ساتماق تظاهر به بزرگى كردن، تفرعن و تشخص بخرج دادن.
 ~ گۇسترمك بزرگى كردن، سرورى كردن، رياست كردن، علوطبع نشان دادن.
 بۇيۇك لىمك [ف. ۱.] ادعاى بزرگى كردن. (۲) ارتقاء يافتن مقام.
 بۇيۇك يانا [ظ. ۱.] بزرگ نمايانه. (۲) بزرگوارانه. (۳) بزرگ - بزرگ.
 بۇيۇمك [ف. ۱.] بزرگ شدن. (۲) رشد كردن، نمو كردن، افزايش يافتن. (۳) تشديد شدن، نيرومند شدن. (۴) متن تر شدن، قد كشيدن. (۵) ارتقاء مقام يافتن، صاحب مقام شدن. (۶) مهم شدن.
 بۇيۇمه [ف. ۱.] رشد، نمو.
 بۇيۇن (بۇيۇن) [۱.] گردن. (۲) يقه (لباس) (۳) اسب يا گاوى كه به خيش يا عرابه مى بندند.
 ~ آلماق (چيزى) وعده دادن، بعهده گرفتن.

~ اولماق قبول كردن، كفيل شدن، ضامن شدن.
 ~ اوئورغاسى مهره هاى استخوان گردن.
 ~ اه ئىمك گردن كچ كردن، تسليم شدن، سر فرود آوردن.
 ~ باغى [س. ۱.] گردن بند. (۲) كراوات.
 ~ بورماق سرخم كردن، گردن كچ كردن.
 ~ بۆكمك سرخم كردن، حالت مظلوم و بيچاره بنمود گرفتن، گردن كچ كردن.
 ~ توتماق بعهده گرفتن، اعتراف كردن.
 ~ جوق گردننى قلىانى.
 ~ قاچيرماق شانه خالى كردن، سرتافتن.
 ~ قۇئماق گردن نهادن، راضى شدن، قبول كردن.
 ~ وئرمك گردن نهادن، راضى شدن.
 ~ وورماق گردن زدن.
 بۇينو اه بىرى (۱) گردن كچ، كچ گردن. (۲) سرشكسته و منفعل.
 ~ بوروق [ص.] بيچاره، بينوا، مظلوم، مغموم.
 ~ بۆكۆك محتاج، بدبخت، مظلوم.
 ~ سىئىمىش گردن شكسته (نفرين).
 ~ قىلدان نازىك گردنش از موباركتراست، آدم با انعطافى است.
 ~ گىلمك ورم كردن گردن حيوان در اثر سايش يوغ.
 ~ يۇغون [ص. ۱ / ۱.] گردن كلفت. (۲) مفت خور، انگل.
 بۇينوم دا بعهده من، بگردن من.
 بۇينونا به گردن، به عهده.
 بۇينونا آتماق بعهده ديگرى انداختن، بگردن ديگرى انداختن، ديگرى را متهم كردن.
 ~ آيئلماق باغوش كسى بريدن.
 ~ آلماق بعهده گرفتن، اعتراف كردن، گردن گرفتن، پذيرفتن، قبول كردن.
 ~ باغلاماق (قۇئماق) بگردن كسى گذاشتن، به اعتراف واداشتن، به اجبار قبولانندن.

بها باخ: باها.
 بهار { باآهار } باخ: باهار.
 بهاربه [ا. فا.] بهاربه، قصایدی در وصف بهار.
 باخ: باهاریه.
 بهانه { باهآنا، باآهآنا، باآهنا } [ا. فا.]
 بهانه، دستاویز، عذر. ۲) نیرنگ، دروغ.
 ~ اثتمک { ائله مک } بهانه کردن، عذر آوردن.
 ~ چی [ا.] بهانه جو، بهانه تراش.
 ~ گئیرمک بهانه تراشیدن.
 بهبود { بشبود } [ا. فا.] ۱) بهبود. ۲) اسلحه‌ای
 سرد با تیغه کلفت و نوک تیز فولادی.
 ~ لاماق [ف.] با اسلحه «بهبود» زدن، زخمی کردن.
 به به { بابا } [ا. فا.] به به، کودک شیرخوار،
 نی نی. ۲) عروسک.
 به به { باه باه } [ندا.] به به! (برای بیان تعریف
 و تمجید و تحسین).
 به به ک { باباک } [ا. فا.] کودک شیرخوار،
 بچه کوچولو. ۲) مردمک چشم، نی نی چشم.
 گؤز به به یی مردمک چشم.
 به بیر باخ: بیر.
 بهت { بؤهت } [ا. ع.] بهت، حیرت.
 ~ آپارماق مات و مبهوت شدن.
 بهتان { بؤهتآن } [ا. ع.] بهتان، افترا، تهمت.
 ~ اثتمک { آتماق، دئمک } تهمت زدن.
 ~ چی [ا. ص.] افترا زننده، مفتری.
 ~ چیلئق [ا.] بهتان گوئی، افترا پراکنی.
 وورماق بهتان زدن، افترا بستن.
 بهر { باهار } [ا. فا.] بهره، حاصل، ثمر، بار.
 ~ سیز [ص.] بی ثمر، بی حاصل، بی بار.
 ~ سیزلیک [ا.] بی ثمری، بی باری، بی حاصلی.
 ~ لی [ص.] بارده، ثمردار، پر حاصل.
 ~ لی لیک [ا.] باردهی، پر حاصلی،
 حاصلخیزی.

~ دؤشمک ۱) بگردن کسی افتادن، بمعده
 کسی افتادن. ۲) لج کردن.
 ~ سارئلماق گردن کسی آویختن، در آغوش
 کشیدن.
 ~ کئچیرنمک { کئچیرمک } ۱) بگردن
 آویختن، گردن کسی گذاشتن.
 ~ گؤتورمک عهده دار شدن، متعهد شدن،
 پذیرفتن.
 ~ مینمک بگردن کسی سوار شدن، بر کسی
 سوار شدن، مسلط شدن.
 ~ یوکله مک بگردن کسی بار کردن، بمعده
 کسی گذاشتن.
 بؤینون سین سین الهی! گردنت بشکند!
 (نفرین).
 بؤینوندا بمعده او، بگردن او.
 ~ اولماق ۱) برعهده داشتن. ۲) حامله بودن.
 ~ قالماق بمعده کسی ماندن، مقروض ماندن.
 بؤینوندان از گردن، از عهده.
 بؤینوندان آتماق شانه خالی کردن.
 بؤینونو وورماق گردن زدن، گردن کسی را
 زدن.
 بؤینونون آردئنی گؤرنده اگر پشت گوشت
 را دیدی، هیچگاه.
 بؤینوئوشره سوخوم سرت را زیر خاک
 بکنم، خاک بر سرت! (نفرین).
 بؤیوندوروق [ا. فا.] یوغ. ۲) فشار، تضییق، ظلم.
 ~ لاماق [ف.] یوغ بگردن گذاشتن. ۲) به
 اسارت در آوردن.
 ~ لو [ص. ظ.] یوغ زده شده، تحت یوغ.
 بؤیونلوق [ا. فا.] یقه. ۲) شال گردن و نظایر آن.
 بؤئه [ا. رطیل].
 بؤیه مک { بؤیاماک } [ف.] بستن جلوی جریان
 آب نهر یا جوی برای اینکه آب پشت آن جمع
 نشود.
 بؤیون { بؤیویان } [ص.] ارشد یابنده.

- بهره { باهرا } [ا. فا. ۱] باخ: بهره. ۲) سهم. ۳) نزول، بهره، سود. ۳) بهره مالکانه زمین.
 ~ آپارفاق بهره بردن، سود بردن، فایده بردن.
 ~ سیز [ص. ۱] باخ: بهر سیز. ۲) بی بهره، بدون سود، بی نزول.
 ~ لندبرمک [ف.] سود آور کردن، پرستار کردن.
 ~ لئمک [ف.] سود جستن، استفاده بردن.
 ~ لی [ص. ۱] باخ: بهر لی. ۲) نزولی، با بهره، با سود.
 بهشت { بشهشت } [فا. ۱] بهشت، جنت، فردوس. ۲) زیبا، برطرأوت و با صفا.
 ~ لیک [ص.] بهشتی، بی گناه.
 بهمز { باهماز } [ا.] شیر، دوشاب، شیرۀ توت یا انگور. باخ: بکمز.
 قارا میس قازانلار بهمزله دولو دیگهای مسی سیاه پرداز دوشاب.
 بهمنی { باهمانی } [ا. ۱] آهنگ شاد و خوش - بینانه که برای اولین بار در ربع چهارم قرن ۱۹ آشیق بهمن این آهنگ را ساخته است.
 بهی { بای } [ص. ۱] بیگ، رئیس طایفه، امیر، لقب اعیان. ۲) نازه داماد. ۳) باخ: بگ.
 ~ لیک [ص.] بیگ زادگی، خانزادگی، تشخیص، قلمرو بیگ.
 بهی لر بهیی { بای لار بایی } [ا.] بیگلر بیگی، عنوان حکام ولایات در گذشته.
 بهیم { بایم } [ا. ۱] باغلا. مگر، شاید.
 بهییم { باییم } [ص. ۱] بگم، همسر بیگ، لقب زنان طبفه حاکم و متمول.
 بیابان { بیآبان } [ا. فا.] بیابان، صحرا.
 بی اختیار { بی یختیار } [ظ. فا. / ع.] بی اختیار، بی اراده.
 بیار { بیآر } [ا.] بیگاری، کار مجانی، کار اجباری.
 ~ اکین یثری زمین آیش.
 ~ لئق [ا.] بیگاری.
 بییاراگشت، بشکار قالما بیگاری به که بیکاری.
 بیاض { بایآز } [ص. ع.] سفید، بیاض. باخ: بایاز. ~ گنجه شب مهتاب.
 ~ لاتماق [ف.] سفیدرنگ کردن.
 ~ لاشماق [ف.] سفید شدن.
 ~ لئق [ا.] سفیدی.
 بیان { بایآن } [ع. ۱] بیان، اظهار. ۲) علم بیان. ~ ائتمک بیان کردن، اظهار داشتن.
 بیانه گلکم زبان باز کردن، بسخن پرداختن.
 بیان نامه [ع. / فا.] بیانیه.
 بی انتها { بی ینتیهآ } [ظ. فا. / ع.] بی انتها، بی پایان.
 بی انصاف { بی ینسآف } [ص. فا. / ع.] بی انصاف، بی مروت. باخ: انصاف سیز.
 بی اندازه [ص. فا.] بی اندازه، باخ: اندازه سیز.
 بی ایمان [ص. فا. / ع.] بی ایمان، بی دین. باخ: ایمان سیز.
 بی باک [ص. فا.] بی باک، نفوس، جسور.
 بی بر { بی بار } [ا.] فلفل، باخ: ایستی اوت. ~ لی [ص.] فلفل زده شده.
 بیبلییا [ا.] کتاب مقدس تورات و انجیل.
 بیبلوقرافیا [ا.] کتاب شناسی.
 بی بهره { بی باهرا } [ص. فا.] بی بهره، بی ثمر، بی حاصل، بی نتیجه.
 بی بی [ا.] بی بی، عتمه.
 ~ اوغلو پسر عتمه.
 ~ قیزی دختر عتمه.
 ~ یولو در مراسم فرستادن پارچه لباس برای عروس، هدیه ای که برای عمه عروس فرستاده می شود.
 بیت [ا.] شیش، شیشک، شیشه.
 ~ سیر که سی رشک، تخم شیش.
 ~ لمک [ف.] شیش جستن، از شیش پاک

- کردن.
 ~ لنمک [ف. قا.] از زن و از لباسی خود شپش را
 نمیز کردن، شپشو شدن.
 ~ لی [ص.] شپشو، شپش وار.
 باش بیتی شپش موی سر.
 بوغدا بیتی شپشک گندم.
 چیچه ک بیتی (آماج بیتی) شپشه گیاه،
 شته.
 بیته یول وئرنده، ساققالا دئرمه اشار اگر به
 شپش رویده می، از ریش بالا می رود.
 بیت {بئیت} [ع. ا.] بیت، دومصرع (۲) خانه.
 ~ لشمک [ف.] مشاعره کردن.
 بیتا [ا.] بورت، محل اطراق کوچ نشینان.
 بی تاب [ظ. فا.] بی تاب، بی قرار، بی طاقت.
 ~ اولماق بی تاب شدن، بی قرار شدن.
 ~ لئق [ا.] بی ثابی، بی قرار، نا آرامی.
 ~ لئق اتمک بیقراری کردن، بی ثابی کردن،
 ناشکیائی کردن.
 بی تجربه {بی تاجروبا} [ص. ع.] بی تجربه.
 پیته - پیته [ظ.] از الف تا بای، نکته به نکته.
 بیتراق [ا.] پرشت (علف و گیاه).
 ~ لئق [ص.] جائی که علف یا گیاه پرشت دارد.
 بی تربیه {بی تربییا} [ض. ع.] بی تربیت،
 بی ادب.
 بی تقصیر {بی تاقصیر} [ص. ع.] بی نقصیر،
 بی گناه.
 بیتکی [ا.] گیاه، رستنی، نبات.
 ~ آغلاماسی ترشح شیر از محل خراش با
 زدگی درخت یا گیاه، گربه (مو).
 ~ چی [ص.] کشاورز، پرورش دهنده گیاه.
 ~ چیلیک [ا.] کشاورزی، پرورش گیاه، علم
 افزایش بهره وری گیاهان اهلی.
 ~ ضرر وئرچی لری آفت نباتات.
 ~ باغئی روغن نباتی.
 باخلالی بیتکی لر گیاهان لپه ای.
- بیتکین [ص.] (۱) کامل، بالغ، (۲) پخته، رسیده، (۳)
 سنجیده، (۴) قطعی، (۵) خسته، کوفته، فرسوده.
 ~ لیک [ا.] (۱) کمال، بلوغ، (۲) پختگی، (۳)
 قطعیت، (۴) فرسودگی، از پافتادگی.
 بیتمز {بیتماز} [ص.] پایان ناپذیر، بی پایان،
 تمام ناشدنی، بی نهایت، (۲) انجام نشدنی،
 غیر قابل اجرا.
 ~ - قوکنمز [ص.] ابدی، بی پایان، بی انتها،
 خیلی فراوان.
 تئزبیتن، تئزبیتتر هر چیز که زود روید زود تر
 سبری شود.
 ایشین بیتدی کارت ساخته شد.
 بیتمک [ف.] (۱) روئیدن، رستن، سبز شدن، نمو
 کردن، رشد کردن، (۲) درآمدن پرومو، (۳)
 خاتمه یافتن، پایان رسیدن، به آخر رسیدن، تمام
 شدن، (۴) جوش خوردن (زخم)، (۵) به اجرا
 درآمدن، (۶) به نتیجه رسیدن، (۷) بی طاقت شدن،
 از پافتادگی، فرسوده شدن.
 بی تمنا {بی تاماننا} [ص. / ظ. ع.] بی تمنا،
 بی منت.
 بیتمه ئن {بیتمایان} [ف. ص.] پایان ناپذیر و
 ناتمام.
 بیتمیش [ف. ص.] بانجام رسیده، پایان رسیده، تمام
 شده، کامل.
 بیتیرمک [ف.] (۱) پرورش دادن، رشد دادن، نمو
 دادن، سبز کردن، رویاندن، (۲) کامل کردن،
 بانجام رساندن، باآخر رساندن، تمام کردن، (۳)
 فارغ التحصیل شدن، پایان رساندن.
 بیتیرلمک [ف. م.] (۱) پرورش یافتن، رشد یافتن،
 سبز شدن، (۲) کامل شدن، تمام شدن، بانجام
 رسیدن، به آخر رسیدن، (۳) جوش خوردن، التیام
 یافتن.
 بیتیشد یرمک [ف.] (۱) بهم پیوستن، بهم متصل
 کردن، بهم چسبانیدن، (۲) بهم جوش دادن، (۳)
 بهم رساندن، (۴) تمام کردن، بانتهای رساندن.

بیتیشدیرلمک [ف.م.] حالت مجهول از فعل
بیتیشدیرمک.

بیتیشدیرجی [ص.] بهم پیوند دهنده، بهم متصل
کننده. (۲) بهم جوش دهنده. (۳) تمام کننده.

بیتیشکن { بیتیشکان } باخ: بیتیشیک.

بیتیشمک [ف.۱] بهم وصل شدن، بهم چسبیدن،
بهم پیوند خوردن، متصل شدن. (۲) جوش
خوردن، التیام یافتن (زخم).

بیتیشمه [ف.۱] اتصال، پیوند، جوش خوردگی،
التیام، اتمام.

بیتیشیک [ص.۱] بهم پیوسته، بهم پیوند خورده،
متصل. (۲) جوش خورده. (۳) پیوسته بهم، مجاور
هم، همسایه. (۴) جای اتصال. (۵) التصاقی (در
زبان).

بیتیک [۱.] نامه، مرسوله، کاغذ.

~ چس [۱.] بیتیکچی، وظیفه دولتی در دوره
ایلخانان مغول، اصطلاح بیتیکچی بمعنای دبیر،
کاتب، منشی، مأمور مالیه و غیره از اویغورها به
مغولها رسیده است.

بیتیم [۱.] پایان، انجام، آخر، انتها.

بی ثبات { بی سابات } [ص.فا.ع.] بی ثبات،
منزلزل.

بی ثمر { بی سامار } [ظ.فا.ع.] بی ثمر، بیفایده.
بیج [ص.۱/۱] (مگّار، حبله گر، زیرک. ۲) شرور،
شیطان (آدم). (۳) فرزندان شروع، زنازاده،
ولد الزنا. (۴) جوانه کسنده درخت، پاجوش
(درخت).

~ بیج مگّارانه، شرورانه.

~ لشمک [ف.] مگّارتر شدن، شرورتر شدن.

قاباغا گئستسن دئییرلر بیج دیر،
دالداقالسان دئییرلر گنج دیر پیش بفتی
گویند زیرک است، اگر عقب بمانی گویند گنج
است.

بی جا [ص.فا.] بیجا، بیهوده، بی مورد.

بیجار [۱.] بیجار، مزرعه برنج زار.

~ اکمک بیجار کاشتن.

بیج - قیج باخ: بیج.

بیجک { بیجاک } [۱/۱] رسید، ورقه حواله. (۲)
نخود. (۳) گاو ماده که در سن کوچکتر بزاید. (۴)
باخ: بیج.

بیج لیک [۱/۱] شیطنت، حبله گری، زیرکی،
شرارت. (۲) زنازادگی.

~ دولویر نظرله نگاه شیطنت آمیز.

اؤزونو بیج لیگه (بیج لی به) وورماق
(قۇیماق) حبله بکار بردن، خود را بموش
مردگی زدن.

بیجنگ { بیجاناک } باخ: بیجنگه.

بیجنگه { بیجانگا } (بیجنگنه) [ص.۱] حقه باز،
حبله باز، مگّار. (۲) ولد الزنا.

بیجوؤ [ص.] سربها، کند ذهن.

بیچاره [ص.فا.] (بشچارا) بیچاره، لاعلاج،
ناگزیر، بینوا، فقیر.

~ ائتمک بیچاره کردن، ذلیل کردن.

~ لیک [۱.] بیچارگی، ذلت.

بیچاق [۱/۱] چاقو، کارد. (۲) تیغه برش در
دستگاه های مختلف برش.

~ بنده دایانیب (سوموّه دایانماق،
سوموگه نوخونماق). کارد باستخوان
رسیده، در تنگنا گیر کرده، ناگزیر شده، جان به
لب رسیده.

~ چکمک چاقو کشیدن.

~ چئی [۱.] چاقوساز، چاقو فروش.

~ چیلئق [۱.] چاقوسازی، چاقو فروشی.

~ قئینی نئی کسمز چاقو دسته اش را نمی برد.

~ کیمی کسمک براحتی بریدن، به آسانی و
سهولت قطع کردن.

~ لاشماق [ف.] بهمدیگر چاقو زدن،
چاقو کشی کردن، چاقو کشیدن.

~ لاماق [ف.] چاقو زدن، با چاقو بریدن.

~ لانماق [ف.م.] چاقو خوردن، با چاقو بریده

بیچیله جک { بیچیللا جاک } [ص. ۱] درو

کردنی، قابل درو. ۲) باخ: بیچنه جک.

بیچیم [ا. ۱] (دوخت. ۲) بافت. ۳) شکل، ریخت و

قیافه. ۴) قد و قامت. ۵) اندازه. ۶) حالت. ۷)

باخ: بیچین.

~ سیز [ص.] زشت، ناجور، بی ریخت، بی قواره،

ناموزون.

~ سیزلیک [ا. ۱] زشتی، بی ریختی، بدشکلی.

~ لندهر مک [ف.] شکل دادن.

~ لنمک [ف. م.] شکل گرفتن.

~ لی [ص.] خوش قواره، موزون، خوشگل،

خوش برش، خوش دوخت، خوش بافت، دارای

اندام متناسب، شکیل.

بیچین [ا. ۱] درو، فصل درو.

~ هاشینئ ماشین درو.

~ چی [ا. ۱] دروگر، برزگر.

~ چی لیک [ا. ۱] دروگری، زراعت.

بی حال [ص. ع.] بیحال، سست، ضعیف، بیهوش.

~ لیق [ا. ۱] بیحالی، سستی.

بی حساب { بی هسآب } [ص. ع.] بیحساب،

بی اندازه. ۲) بدحساب.

بی حرمت { بی هوزمات } [ظ. / ص. ع.]

بی حرمت، نامحترم.

~ چیلیک (لیک) [ا. ۱] بی احترامی.

بی حس { بی هیس } [ظ. ع.] بی حس، کرخت.

بی حیا { بی هایآ } [ص. / ع. ا.] بی حیا، بی آبرو،

بی شرم، بی آرم.

~ چیلئق (لیق) [ا. ۱] بی حیائی، بیشرمی،

آبروریزی.

بی خبر [ص. / ظ. ع.] بی خبر، بی اطلاع، نادان.

بی داد [ص. فا.] بیداد، ظلم، ستم.

~ انله مک (اٹمک) بیداد کردن، ستم

کردن، جفا کردن.

بی داماق [ص. / ظ. فا.] بیحال، افسرده.

بی دانه [ص. فا.] بیدانه، بی هسته.

شدن.

~ لی [ص.] چاقودار، دستگاهی که تیغه برش

دارد.

~ وورسان قانی چئخماز کاردش بزنی خون

در نمی آید، بسیار خشمگین و عصبانی است.

قانلی بیچاق اولماق دشمن خونی شدن.

بیچدیرمک [ف. س. ۱] درو کردن بوسیله

دیگری. ۲) توسط دیگری بردن پارچه.

بیچدیرلمک [ف. م.] بوسیله دیگری درو شدن.

بیچقئ [ا. ۱] منشار، آره دوسر.

~ چئ [ا. ۱] آره کش.

~ لاماق [ف.] آره کردن، با آره بردن.

~ لانماق [ف. م.] آره شدن، با آره بریده شدن.

بیچکی [ا. ۱] درو.

~ دزگاهی [ا. ۱] ماشین درو.

~ هاشینئ [ا. ۱] دستگاه برش خیطای.

بیچمک [ف. ۱] درو کردن، درویدن. ۲) بردن،

برش دادن پارچه و غیره. ۳) تراشیدن. ۴) چیدن،

حاصل برداشتن. ۵) قتل عام کردن.

اکیب - بیچمک ۱) کاشت و برداشت. ۲)

فوراً تصمیم گرفتن و اقدام کردن، خودسرانه

تصمیم گرفتن.

بیچمه [ف. ا. ۱] برش (دوزندگی). ۲) درو.

اولچوب - ۱) اول گز کردن سپس بردن،

بررسی کردن در تصمیم گرفتن، سبک و سنگین

کردن. ۲) بردن و دوختن.

پالتار ~ لباس بردن.

علف ~ علف چیدن، علف درو کردن.

بیچنک { بیچاناک } [ا. ۱] کشتزار، مرغزار،

چمنزار.

بیچنه جک { بیچاناجاک } باخ: بیچنک.

بیچی جی [ا. ۱] خیطاط برشکار. ۲) برش، دوخت

(ماشین).

بیچیلیمک [ف. م. ۱] درو شدن. ۲) بریده شدن،

قطع شدن. ۳) تراشیده شدن. ۴) چیده شدن.

~ توت توت بیدانه.

بی درد { بی دارد } [ا. فا.] بی درد، بدون درد،
بی درمان { بی دارمان } [ا. فا.] بی درمان،
درمان ناپذیر.

بی دلیل [ا. ع.] بی دلیل، بدون دلیل.

بی دین [ص. ع.] بیدین، بی ایمان.

بیر [سای. / ص. / ادا. ۱] (عدد یک. ۲) یک، واحد،
یگانه، تک، فرد (۳) تنها، فقط (۴) عیناً، همان،
همان، برابر (۵) عام، عمومی، کلی، مشترک
باهم (۶) پای نکره (مردی، زنی) (۷) باری،
یکبار، دفعه (بیر دشین گورک - باری بگوئید
تا بشنوم). (بیراونا باخدئی، بیرهنه
باخدئی - یکبار باونگاه کرد، یکبار بمن).
(۸) در ابتدای صفت با ظرف مفهوم تأکید را
می‌رساند. (بیر گوزل ابدی کی - خیلی زیبا
بود) (بیر قاجیش قاجدئی - آنچنان (سریع)
دوید). (۹) قبل از فعل معنی تأکید را می‌رساند و
تأثیر آنرا بیشتر می‌کند (سن بیردایان!) (بایست!
۱۰) همراه کلمات زمان تکرار عمل یا
کار را نشان می‌دهد: (سات دابیر -

هر ساعت، ساعت به ساعت)

بیر آتیم لئق بمقدار یکبار مصرف.

~ آدلئ [ص.] همانم.

~ آرادا [ظ.] با هم، یکجا.

~ آرالئق [ظ.] یک لحظه، یک آن.

~ آز [ظ. / ص.] کمی، اندکی.

~ آزجا [ظ.] کمی، اندکی.

~ آزادان [ظ.] کمی بعد، بزودی.

~ آغیزدان [ظ.] هم صدا، هم نوا، با همدیگر.

~ آیاقلئ [ص.] دارای یکپا.

~ انله مک یکی کردن، بکنواخت کردن.

~ انوجیکلی باخ: بیراثولی بیتکی لر.

~ اثولی [ص.] هم خانه، دارای یک خانه

مشترک، دارای روابط خیلی نزدیک.

~ اثولی بیتکی لر گیاهان تک پایه (نرینه و

مادینه روی یک پایه قرار دارد).

~ انک [ظ.] یک دامن، مقدار زیاد.

~ ال [ظ.] یکدست، یکبار، یکدور.

~ ال دن سن چئخماز یکدست صدا ندارد.

~ اللی [ص. / ا. / ظ. ۱] (آبخوری، لیوان. ۲)

یک دست، با یکدست، به تنهایی.

~ الین اؤد اولسا، اؤیری سو اولسون اگر

از یکدست می‌گیری با دست دیگر بیخشی.

~ اؤتوروما [ظ.] در یک نفس، به یک نشست.

~ اؤرتوک لؤلر گیاهان تک غلافی.

~ اؤزلو [ص.] یک روه.

~ اؤقتر یک برابر آنچه که هست، بهمان اندازه.

~ اولماق یکی شدن، متحد شدن، هم عهد شدن،

همرای شدن.

~ اؤؤوج یک مشت، مقدار کم.

~ ایل لیک [ص.] یکساله، بمدت یکسال.

~ باش باخ: بیرباش.

~ بالاجا کمی، اندکی.

~ بؤیدا [ظ. / ص.] یک اندازه، هم قد.

~ به بیر [ظ.] یکی یکی.

~ - بیر [ظ.] یک یک، پشت سرهم، پی در پی،

جدا جدا، به نوبت، با جزئیات و به تفصیل.

~ - بیرینه باخماق بهمدیگر نگاه کردن،

هم چشمی و رقابت کردن، از هم تقلید کردن.

~ - بیرینه ده ئمک بهم خوردن، با ازدحام

تلاش کردن.

~ - بیرینی قوجاقلادئلار همدیگر را در

آغوش گرفتند.

~ - بیرنین دالئنجا پشت سر همدیگر، دنبال

همدیگر.

~ پارا [ص. فا.] پاره ای، برخی، بعضی.

~ پارچا [ص. ۱] (یکپارچه، متحد. ۲) کمی،

اندکی.

~ تهر یک جور، بنحوی.

~ ناختاسئ اسکیک دیر یک دانگ عقلش

~ کم است.
 ~ توخوم لو [ص. ۱] نک هسته‌ای. (۲) کشتی
 که از یک نوع بذر باشد.
 ~ جرگه لی [ص.] همردیف.
 ~ جور [ص.] یکنوع، همنوع، یک جور، طوری.
 ~ جورلۆک [ا.] هم شکلی، هم نوعی.
 ~ جه [سای. / ص. ۱] یک، یکی، تنها، نک،
 واحد، یگانه، یکی یکدانه. (۲) فقط.
 ~ جیلدلیک [ص.] یک جلدی.
 ~ جینس لی [ص.] هم جنس، همنوع.
 ~ جینسیت { جینسیئات } لی [ص. ۱/۰] گیاه
 نک پایه.
 ~ جوخ [ظ. / ص.] خبلی، کثیر، طولانی،
 مقدار زیاد، مبلنی.
 ~ چوخلاری قسمت اعظم، عده کثیر.
 ~ حاله‌اکی در حالیکه، در صورتیکه.
 ~ حجیره لی { هوچیرالی } نک سلولی، نک
 ساخته‌ای.
 ~ داش آلتدا، بیرداش اوسته شتر دیدی
 ندیدی. سرنگهداری مطلق.
 ~ داها [ظ.] بار دیگر، یکبار دیگر، هیچگاه،
 هرگز.
 ~ داها اونونلا دانیشمارام هرگز باو آشنی
 نمی‌کنم (حرف نمی‌زنم).
 ~ دندبیگی (دندبیشی) ابکی اولماز
 حرف مرد یکی است، بمهد خود وفا می‌کند،
 حرفش دوتانمی‌شود.
 ~ دندبیگینی ابکی ائتمرم حرف او را گوش
 می‌کنم، گستاخی نمی‌کنم.
 ~ درجه لی مکتبه دبستان یا مدرسه ابتدائی.
 ~ دری بیر سوؤمۆک فقط پوست و استخوان
 مانده، خیلی لاغر و نحیف.
 ~ دفعه لیک { دافالیک } برای یکبار،
 همیشگی، قطعی.
 ~ دن ناگهان، بکهو.

~ دن ابکی به هیچگاه.
 ~ دن بیره بطور ناگهانی و غفلتاً.
 ~ دنه یگانه، نک، بی‌همتا.
 ~ دورلو [ص. / ظ. ۱] یکنوع، یکنواخت. (۲)
 بهیچ وجه.
 ~ دۆزلو [ص.] دارای یک دکل.
 ~ دوستلوق قالار فقط دوستی باقی می‌ماند.
 ~ دۆنیا [ظ. / ص.] یکدنیا، یک عالم، فراوان.
 ~ ده [ظ. ۱] بار دیگر. (۲) یکبار دیگر، دیگر،
 بعد از این. (۳) بکهو، دفعتاً، ناگهانی.
 ~ ده کی ثانیاً، بعلاوه، دیگر اینکه.
 ~ ده گۆردۆم کی ناگهان (بکهو) دیدم که.
 ~ دبیلی [ظ.] از اصل، از ریشه، دائمی،
 همیشگی، قطعی.
 ~ دلیمه [ظ.] به یک نفس.
 ~ رنگلی [ص.] هم‌رنگ، یک‌رنگ، رنگ
 یکدست.
 ~ زاد چیزی، یک چیزی.
 ~ زاهان وقتی، زمانی (در گذشته).
 ~ سایاق یک طوری، به شیوه یکسان.
 ~ سس له یکصدا، هم‌آواز.
 ~ سس لی یک صدا، هم‌آهنگ.
 ~ سس لی لیک هم صدائی، هم‌آهنگی،
 هم‌رائی.
 ~ سۆزله به یک کلام.
 ~ سوپودا سیزه اوخشاییر شباهتی هم بشما
 دارد.
 ~ سیڑا دسته‌ای، یک رشته، یک سلسله، بعضی.
 ~ ششی چیزی.
 ~ ششی چیخاجاق نفعی در کار است، نتیجه‌ای
 گرفته خواهد شد، خبری هست.
 ~ ششی دئیل چیزی نیست، مهم نیست، اهمیت
 ندارد.
 ~ ششی سنی دینگیلده دیر چیزی تراقلیک
 می‌دهد.

کم است.
 توخوم لو [ص. ۱] نک هسته‌ای. (۲) کشتی
 که از یک نوع بذر باشد.
 جرگه لی [ص.] همردیف.
 جور [ص.] یکنوع، همنوع، یک جور، طوری.
 جورلۆک [ا.] هم شکلی، هم نوعی.
 جه [سای. / ص. ۱] یک، یکی، تنها، نک،
 واحد، یگانه، یکی یکدانه. (۲) فقط.
 جیلدلیک [ص.] یک جلدی.
 جینس لی [ص.] هم جنس، همنوع.
 جینسیت { جینسیئات } لی [ص. ۱/۰] گیاه
 نک پایه.
 جوخ [ظ. / ص.] خبلی، کثیر، طولانی،
 مقدار زیاد، مبلنی.
 چوخلاری قسمت اعظم، عده کثیر.
 حاله‌اکی در حالیکه، در صورتیکه.
 حجیره لی { هوچیرالی } نک سلولی، نک
 ساخته‌ای.
 داش آلتدا، بیرداش اوسته شتر دیدی
 ندیدی. سرنگهداری مطلق.
 داها [ظ.] بار دیگر، یکبار دیگر، هیچگاه،
 هرگز.
 داها اونونلا دانیشمارام هرگز باو آشنی
 نمی‌کنم (حرف نمی‌زنم).
 دندبیگی (دندبیشی) ابکی اولماز
 حرف مرد یکی است، بمهد خود وفا می‌کند،
 حرفش دوتانمی‌شود.
 دندبیگینی ابکی ائتمرم حرف او را گوش
 می‌کنم، گستاخی نمی‌کنم.
 درجه لی مکتبه دبستان یا مدرسه ابتدائی.
 دری بیر سوؤمۆک فقط پوست و استخوان
 مانده، خیلی لاغر و نحیف.
 دفعه لیک { دافالیک } برای یکبار،
 همیشگی، قطعی.
 دن ناگهان، بکهو.

~ مثنی لر چیزهائی، خیلی چیزها.
 ~ طرفلی [ص. / ظ. ۱] یک طرفی، یک طرفه.
 ۲) همسو، یکجانبه.
 ~ طرفلی لیک [ا. ۱] یک سوئی، یک طرفی، همسوئی.
 ~ عالم [ظ. ۱] یک عالمه، فراوان.
 ~ عدد لی [ص. ۱] یک رقمی.
 ~ فیرتینا قوبدوکی، گل گوره سن آنجان طوفان (شدیدی) برخاست که بیا و به بین.
 ~ قات یک طبقه، یک لا، هم عرض.
 ~ قدر { قادر } یک کمی، قدری.
 ~ قولاق کمی، اندک زمانی.
 ~ قوللو [ص. ۱] دارای یک دست، دارای یک دسته و دستگیره، دارای یک شعبه.
 ~ قیمتلی [ص. ۱] یک درجه ای (جبر). ۲) معادل، هم ارز. ۳) هم قیمت، به بهای یکسان.
 ~ کس کسی، هیچکس.
 ~ کیشی مردی، هیچکس.
 ~ گونلوک [ص. ۱] یکروزه.
 ~ گونه سالارلق یک طوری می کنم.
 ~ گوز باخ: بیر گوز.
 ~ گوزلو [ص. ۱] تک چشم. ۲) دارای یک کشو، دارای یک چشمه، دارای یک خانه، تک سوراخی.
 ~ لپه لی [ص. ۱] تک لپه ای.
 ~ لچک لی [ص. ۱] تک برگی (گیاه).
 ~ لشدیرمک [ف. ۱] متحد کردن، یکی کردن. ۲) گرد آوردن. ۳) ایجاد رابطه کردن، بهم وصل کردن. ۴) همطراز کردن.
 ~ لشدیربجی [ص. ۱] متحد کننده، جمع کننده، گرد آورنده، بهم متصل کننده، ربط دهنده.
 ~ لشدیرلمک [ف. م. ۱] بوسیله دیگری متحد شدن، یکی شدن، همطراز شدن، گرد آمدن.
 ~ لشمک باخ: بیر لشمک.
 ~ لشمه [ف. ۱. / ۱. ۱] اتحاد، یگانگی، اتفاق.

۲) ترکیب (شیمیائی)، ترکیب کلمات. ۳) گروه، دسته. ۴) اتصالات (در ساختمان و ماشین سازی)، مونتاژ. ۵) اتحاد (ریاضی).
 پارتیزان بیرلشمه لری گروههای پارتیزان.
 ~ لشمیش باخ: بیرلشمیش.
 ~ لیک باخ: بیرلیک.
 ~ مجهوللو یک مجهولی (جبر).
 ~ مجهوللو دوؤستور معادله یک مجهولی (ریاضی).
 ~ مسلک لی [ص. ۱] هم مسلک، دارای یک مرام.
 ~ من بیلیرم فقط من می دانم.
 ~ نفرلیک [ص. ۱] یک نفری، برای یک نفر.
 ~ نفسه [ظ. ۱] به یک نفس، لاجرعه.
 ~ واخت [ظ. ۱] وقتی، زمانی.
 ~ وزنلی [ص. ۱] هم وزن.
 ~ هجالی تک هجائی، یک هجائی.
 ~ هوزر گوجلؤ [ص. ۱] یک کوهانه (شتر).
 ~ ینجی باخ: بیرینجی.
 ~ یاستیغا باش قویماق زندگی مشترک داشتن، زن و شوهر بودن، زندگی خانوادگی داشتن.
 ~ یاشار [ص. ۱] یکساله.
 ~ یاشلی [ص. ۱] یکساله، سن یکسال، هم سن.
 ~ یانا [ظ. ۱] به یک سو.
 ~ یاندان باغلایان بیر یاندان آچار خدا گرز حکمت به بندد دری، برحمت گشاید درد نگری.
 ~ یثره یکجا، با هم.
 ~ یثرلی [ص. ۱] هم محلی، هم شهری. ۲) یکنفره.
 ~ یؤل [ظ. ۱] یکبار، یکدفعه.
 ~ یؤللو [ص. ۱] یکراهه. ۲) باخ: بیر یؤللو.
 ~ یؤللو [ظ. ۱] یکبار، تماماً.
 بیره بش پنج برابر.
 بیره مین قازانماق سود سرشار بردن.
 بیر یی یکی، یکی از.

~ مثنی لر چیزهائی، خیلی چیزها.
 ~ طرفلی [ص. / ظ. ۱] یک طرفی، یک طرفه.
 ۲) همسو، یکجانبه.
 ~ طرفلی لیک [ا. ۱] یک سوئی، یک طرفی، همسوئی.
 ~ عالم [ظ. ۱] یک عالمه، فراوان.
 ~ عدد لی [ص. ۱] یک رقمی.
 ~ فیرتینا قوبدوکی، گل گوره سن آنجان طوفان (شدیدی) برخاست که بیا و به بین.
 ~ قات یک طبقه، یک لا، هم عرض.
 ~ قدر { قادر } یک کمی، قدری.
 ~ قولاق کمی، اندک زمانی.
 ~ قوللو [ص. ۱] دارای یک دست، دارای یک دسته و دستگیره، دارای یک شعبه.
 ~ قیمتلی [ص. ۱] یک درجه ای (جبر). ۲) معادل، هم ارز. ۳) هم قیمت، به بهای یکسان.
 ~ کس کسی، هیچکس.
 ~ کیشی مردی، هیچکس.
 ~ گونلوک [ص. ۱] یکروزه.
 ~ گونه سالارلق یک طوری می کنم.
 ~ گوز باخ: بیر گوز.
 ~ گوزلو [ص. ۱] تک چشم. ۲) دارای یک کشو، دارای یک چشمه، دارای یک خانه، تک سوراخی.
 ~ لپه لی [ص. ۱] تک لپه ای.
 ~ لچک لی [ص. ۱] تک برگی (گیاه).
 ~ لشدیرمک [ف. ۱] متحد کردن، یکی کردن. ۲) گرد آوردن. ۳) ایجاد رابطه کردن، بهم وصل کردن. ۴) همطراز کردن.
 ~ لشدیربجی [ص. ۱] متحد کننده، جمع کننده، گرد آورنده، بهم متصل کننده، ربط دهنده.
 ~ لشدیرلمک [ف. م. ۱] بوسیله دیگری متحد شدن، یکی شدن، همطراز شدن، گرد آمدن.
 ~ لشمک باخ: بیر لشمک.
 ~ لشمه [ف. ۱. / ۱. ۱] اتحاد، یگانگی، اتفاق.

- بیرسی یکی، یک نفر، کسی.
 بیرسی گون پس فردا.
 بیرنین اوستونه بشینی قویوب دئدی یک
 کلاغ چهل کلاغ.
 ائله بیر آنجان، چنان.
 اونون بیر دئدیگینی ایکی ائتمز حرف اورا
 دوتا نمی کند، باو احترام فراوان قائل است.
 ال بیر دست یکی، متحد.
 اللهم { اللّاهومما } بیر - بیر (عینا در زبان
 فارسی مصطلح است.)، آسیا به نوبت.
 بشش بارماق بیراولماز پنج انگشت برابر
 نیستند.
 بونلارئن اوچوده بیردیر هر سه تا یکجور
 است، هر سه برابر و یکسان هستند.
 بونو بیرسن بیلیرسن بیرمن این مطلب را فقط
 تو میدانی و من.
 ییزیم ائویمیز بیردیر خانه ما مشترک است.
 قانمازئن بیریری دیر خیلی کودن است.
 قولاغینا بیر کیتاب سوز اوخودم باندازه
 یک کتاب بگوشش خواندم (خیلی توضیح
 دادم).
 گلمه سی ایله گئتمه سی بیراولدو نیامده
 رفت.
 بئرله بیراولماق با خاک یکسان شدن.
 بیرباش یکسره، راست، مستقیم.
 بیراشا مستقیم، یکسره، سراسری.
 ~ سئچکی انتخابات سراسری.
 ~ وئرگی مالیات مستقیم.
 بیرچک [۱. ۱] گیس، زلف، ۲. طره، ۳. موی
 پیشانی اسب.
 بیرچه یین آغارسین الهی! بیربشی، انشاءالله
 که بیربشوی (دعا).
 ~ لشمک [ف. قار.] گیس و زلف همدیگر را
 کشیدن.
 ~ لمک [ف.] گیس و زلف را در دعوا چنگ
 زدن.
 ~ لی [ص.] طره دار.
 ~ لیک [۱.] گل سر، سنجاق سر.
 بیرر { بیررار } [سای.] واحد، یگه، یکدانه،
 بی نظیر، بی مثال.
 ~ - بیرر [ظ.] تک تک، دانه دانه.
 بیرگوز [۱.] برگ نو (گیاه). (Ligustrum)
 بیرگوزلو [ص.] یک چشم.
 بیرگه [ص.] مشترک، متفق، باهم، متحد.
 ~ لیک اشتراک، اتفاق، اتحاد همفکری.
 ~ یاشایش همزیستی.
 بیرلشمک [ف. ۱] اتحاد بستن، متحد شدن، متفق
 شدن. ۲. یکپارچه شدن، یکی شدن. ۳. بهم
 رسیدن، پیوستن، بهم متصل شدن. ۴. همطراز
 شدن. ۵. ایجاد رابطه کردن، علاقه ایجاد کردن،
 ازدواج کردن.
 بیرلشمیش [ف. ص. ۱] متحد. ۲. یکپارچه،
 بهم پیوسته.
 ~ قابلار ظروف مرتبطه (در فیزیک).
 ~ ملت لر { میللات لار } ملل متحد.
 ~ ملت لر تشکیلاتی سازمان ملل متحد.
 بیرلشمش ملت لر تشکیلاتینین
 تهلؤکه سیزلیک شوراسی شورای امنیت
 سازمان ملل متحد.
 بیرلیک [۱. ۱] اتحاد، یگانگی، وحدت. ۲.
 وحدانیت، یگانگی. ۳. یکپارچگی. ۴. الفت،
 علاقه، رابطه. ۵. مجتمع.
 ~ اولمابان بئرده، دیری لیک اولماز هر جا
 وحدت نیست، زندگی مرفه در آنجا نیست.
 ~ ده [ظ.] با اتفاق، با همدیگر، متحداً.
 ~ ده گئتمک با هم رفتن.
 دبل بیرلیگی وحدت زبان.
 بیرم - بیرم { بیرام } باخ: بیرر - بیرر.
 بیره [۱.] کک (اینسان بیره سی، ایت بیره سی،
 پیشیک بیره سی).

بیز جیه ز [ص.] اماها، خودمان، امثال ما.
 بیز لرده نزد ما، بین ما، بین امثال ما.
 بیزه دوشمور برای ما آمد ندارد.
 بیزیم [ض.] مال ما.
 بیزیمکی بیزه دگدی (ده یددی) آنچه
 نباید بشود سرما آمد.
 بیز ۲ [ا.] (۱) درفش کفش دوزی. (۲) سیخونک. (۳)
 سیخ، راست.
 بیز - بیز [ظ.] سیخ - سیخ.
 (توکلری) بیز - بیز اولدو موهایش سیخ
 سیخ شد، (از ترس، از سرما)، موهایش راست
 شد.
 ~ لمک [ف.] (۱) سیخونک زدن، سیخ زدن،
 سوک زدن. (۲) تحریک کردن، برانگیختن.
 ~ لنمک [ف.] (۱) سیخونک خوردن. (۲)
 تحریک شدن، برانگیخته شدن.
 ~ وارئی [ص.] سوزنی، شبیه سیخونک.
 ~ وارئی بار یا قلی لار (گیاهان) برگ سوزنی.
 بیزار باخ: بئزار.
 بی زوال {بی زآؤال} [ص. فا. / ع.] بی زوال،
 زوال ناپذیر، فناپذیر، دائمی.
 ~ لیق [ا.] بیسوادی.
 بی سبب [ظ. فا. / ع.] بی سبب، بدون علت.
 بیسکوئیت [ا. فر.] بیسکویت.
 بیسمیللاه [ع.] بسم الله، بنام خدا.
 بی سواد [ص. / ا. فا. / ع.] بیسواد. (۲) عامی.
 بی شبهه {بی شوبها} [ظ. فا. / ع.] بی شبهه،
 بی تردید.
 بیش - دوش [ا.] خورد و خوراک، غذا،
 خوراک. (۲) خوراک پزی، پخت و پز.
 بی شرف {شاراف} [ص. فا. / ع.] بی شرف،
 بی ناموس، بی آبرو.
 بی شک {شاک} [ظ. فا. / ع.] بی شک،
 بی تردید، یقین.
 بیشکین [ص.] (۱) پخته، رسیده. (۲) مجرب، ماهر،

کور کونه بیره دوشوب کک تو تنبانش
 افتاده، بدست و پا افتاده.
 بیره اوْتو [ا.] بابونه گاو، عاقرقره، اسپرزه.
 (Pyretherum.)
 بیره بیتدن [ا.] نوعی پرندۀ بسیار کوچک که در بین
 خار و بوته زندگی می کند.
 بیره دی {بیرادی} [ظ.] کَلّی، تماماً، باهم،
 یکجا.
 بیر هووور [ظ.] یک کم، یک لحظه.
 ~ دان [ظ.] کمی، بعد از مدت کمی.
 ~ لوق [ظ. / ص.] بمدّت کوناه، برای یک
 لحظه، برای یک آن.
 بیری باخ: بیره.
 بیریا {بیریآ} [ص. ع.] اسیریا، بکرننگ،
 صیمی.
 بیریان {بیریآن} [فا.] باخ: بوریان، بریان.
 بیریکدیرمک [ف.] (۱) انباشتن، متراکم کردن،
 توده کردن، انداختن. (۲) تمرکز دادن، متمرکز
 کردن، یکجا جمع کردن.
 بیریکدیرلمک [ف. م.] (۱) انباشته شدن، متراکم
 شدن، توده شدن. (۲) متمرکز شدن، یکجا جمع
 شدن.
 بیریکمک [ف.] (۱) انباشته شدن، متراکم شدن،
 توده شدن. (۲) گرد آمدن.
 بیریکمیش [ف. ص.] انباشته، توده شده، متراکم.
 بیرینجی [سای. / ص.] (۱) نخستین، اولین، اول. (۲)
 یکم، یکمین. (۳) میرم، ضروری ترین. (۴) بهترین،
 برترین.
 ~ ربع {روپ} ربع اول ماه، هلال ماه.
 ~ سی باخ: بیرینجی.
 ~ لیک [ص.] رتبه اول.
 بیز ۱ [ض.] ما (ضمیر اول شخص جمع). (۲) من.
 بیز امید اولدوق دازا، داز اوژون
 قوندونازا ما به کچل امید بستیم، او هم خودش
 را لوس کرد.

کار آزموده.

~ لیک [۱.] پختگی، مهارت.

بیشگن { بیشاگان } [ص.] ازودبز، قابل پختن.
بیشمک [ف.] (۱) پختن، طبخ شدن. (۲) رسیدن،
پخته شدن (میوه). (۳) عرق سوز شدن
(زیر بغل)، سوخته شدن (ران بچه). (۴) مهارت
یافتن، تجربه انداختن، پخته شدن.

بیشمه [ف.] پخت.

بیشمه میش [ف. ص.] (۱) خام، نارس، ناپخته. (۲)
بی تجربه.

بیشمیش [ص. / ف. ص.] (۱) پخته، طبخ شده. (۲)
رسیده، پخته شده. (۳) سفت شده (آجر و سفال).
(۴) سرد و گرم روزگار چشیده، با تجربه، آدم -
پخته. (۵) غذای پخته.

~ آدام [ص.] آدم پخته، آدم با تجربه.

~ نوئوغون گولمه بی (گولمه گی)
گلیر آنقدر مضحک است که مرغ پخته هم
خنده اش می گیرد.

آرمود بیش، آغزئما دوش گلابی برس و
بدهانم بیفت، استفاده بی رحمت.

قولتوغونون آلتی بیشمیش زیر بغلش
عرق سوز شده.

بی شو عور [ص. فا. / ع.] بی شعور، بی عقل.

بیشی [۱.] نوعی شیرینی خانگی (آرد را باز زده
نخم مرغ و کره خمیر می کنند. مثل خمیر لواش
باز می کنند، به قطعات می برند و به شکل
مخصوص می پیچیدند و در روغن سرخ می کنند و
فند کوبیده رویش می پاشند).

بیشیر قدیرمک [ف. ص.] بوسيله دیگری پختن،
پزاندن.

بیشیرتمک { بیشیرتماک } باخ:

بیشیرندیرمک.

بیشیر - دوشور [۱.] خوراک پزی، پخت و پز.

بیشیرمک [ف.] (۱) پختن، طبخ کردن، پخت و پز
کردن. (۲) کسی را نرم کردن، دم کسی را دیدم،

آماده و راضی کردن کسی.

اوئو بیشیرمک لازئمدئر باید دم او را دید.

بیشیریب - دوشورمک باخ: بیشیرمک.

بیشیریحی [ص.] پزنده، پخت و پز کننده، طبخ.

بیشیریلیمک [ف. م.] پخته شدن.

بیشیریلیمیش [ف. ص.] پخته، پخته شده.

بیشیریم [۱.] پخت و پز، مقدار غذا که در یک وعده
پخته شود.

بیشیم [۱.] طرز پخت.

بی صاحب { بی سآ هیب } [ص. فا. / ع.] (۱)
بی صاحب، بدون مالک. (۲) بی سرپرست.

بی طاقت { بی تا قات } [ص. ع.] بی طاقت، ناتوان.

بی طرف { بی تاراف } [ص. ع.] بیطرف، کسی
که از هیچیک از طرفین متخاصم جانبداری نکند،
دولتی که در جنگ از جناحین متخاصم جانبداری
نکند و زمان صلح وارد دسته بندی نظامی و
سیاسی نگردد.

~ چیلیک [۱.] بی طرفی، بی طرف (بودن).

~ لشدیرمک [ف.] بیطرف کردن.

~ لشمک [ف.] بیطرف شدن.

~ لیک [۱.] بی طرفی.

بی طرفانه [ظ.] بیطرفانه.

بیعار { بی آر، بشآر، بشآر } [ص. فا. / ع.] باخ:
عارسئز. بیعار، بی رنگ، بی همت.

درمان سئز دردین درمانئ بشعارلیق دئر
درمان درد علاج ناپذیر، بیعاری است.

بی عقل [ص. ع.] بی عقل، بی خرد.

بی علاج { بی الآج } [ص. ع.] باخ: علاج سئز.

بیغ [۱.] سیل.

~ آلتئ گؤلیمک زیر سیلی خندیدن، تمسخر
کردن.

~ سئز [ص.] بدون سیل، سیل نراشیده.

~ لانعاق [ف.] سیل در آوردن، سیل گذاشتن.

~ لی [ص.] سیلو، سیل دار.

~ باغئ [۱.] باج سیل.

بیکار^۲ [ص. فا. ۱] بیکاره، بیهوده، بیفایده، عاطل و باطل. (۲) آواره، سرگردان.

~ لاشماق [ف.] بیکاره شدن، بیهوده و بیفایده شدن، عاطل و باطل شدن.

بی کشف [ص. / ظ. ع.] بی حال، غمگین، کسل. باخ: بشکشف.

بیکر باخ: بکر.

بیکران { بی گاران } [ص. فا.] بیکران، بی انتها.

بیکه [ص.] لقب شاهزاده خانم ها.

بیگانه [ص. فا.] بیگانه، اجنبی، غیر.

~ لنمک [ف.] بیگانه شدن.

~ لیک [ا.] بیگانگی.

بی گمان { بی گویمان } [ظ. فا.] بیگمان،

بی شبهه، بی تردید.

بی گناه { بی گوناآه } [ص. / فا.] بی گناه،

بی تفصیر، گناه سیز.

بیگه ور { بیگاوار } [ا.] کوله خامس (گیاه).

(Ruscus)

بیلدیر [ظ.] بار سال، سال گذشته، بار.

~ کی [ص.] بار سالی، متعلق به سال گذشته.

بیلدیر چین [ا.] بلدرچین، کبک.

بیلدیر چینین به ئی لیئی، دارئی

سووولاناچا قدر { قادار } دیر حکومت

کبک تا پایان خرمن ارزن است.

بیلدیرمک [ف.] (۱) اعلام کردن، ابلاغ کردن،

آگاهانیدن، اطلاع دادن، تفهیم کردن. (۲)

فهماندن. (۳) آشکار کردن، نشان دادن. (۴)

معلوم کردن، خاطر نشان ساختن.

بیلدیریش [ا.] اعلان، آگهی، اعلام، اطلاع،

اعلامیه، اطلاعیه.

بیلدیریلیمک [ف. م.] اعلام شدن، آگهی شدن،

ابلاغ شدن، تفهیم شدن.

بیلرزیک { بیلارزیک } [ا.] (۱) النگو، دستبند،

بازوبند. (۲) حلقه.

بیلرک { بیلاراک } [ظ.] آگاهانه.

بیغی به ئی [ا.] جاهل، سیلو، سبیل کلفت.

~ بورما [ص.] جوان خوش ظاهر، سبیل تاب داده.

~ بورماق تاب دادن سبیل.

~ قرلمک پشت لب سبز شدن، آغاز رشد سبیل.

بیغی نی بالتا کسمز گردن کلفت، سبیل کلفت.

~ بورماق سبیل تاب دادن، تشخیص بخرج دادن.

بیغی نین آلتیندان گولمک زیر سبیلی

خندیدن، مسخره کردن.

کوسا گئتدی ساققال گتیره، بیغینی دا

قویوب قایتدی کوسه رفت که ریش بیاورد،

سبیلش را هم از دست داد.

بیغ جیق [ا.] (۱) شاخک (در حشرات). (۲)

پیچک، تار در گیاهان بالارونده که به تکیه گاه بند

می شود. (مثل مو، بوته خیار و غیره).

بی غرض { بی قاراز } [ص. فا. / ع.] بی غرض

باخ: غرض سیز.

بی غم { بی قام } [ص. فا. / ع.] بی غم، باخ: غم

سیز.

بی غیرت { بی قشیرات } [ص. فا. / ع.]

بی غیرت، بی حقیقت، بی ناموس.

~ لیک [ا.] بی غیرتی.

بی قرار { بی قارار } [ظ. فا. / ع.] بی قرار، باخ:

قرار سیز.

بیقدیرماق [ف.] ذله کردن، به تنگ آوردن، بیزار

کردن، به ستوه آوردن.

بیقدیرنجئی [ص.] بیزار کننده، مشمتر کننده.

بیقماق [ف.] ذله شدن، به تنگ آمدن، بیزار شدن، به

ستوه آمدن، مشمتر شدن.

بیکار^۱ [ص. / ظ. فا. ۱] بیکار، بی شغل، بدون

سر گرمی. (۲) زمین آیش، زمین بایر. (۳) باخ:

بشکار.

~ چیلیق باخ: بیکار لیق.

~ لاشماق [ف.] بیکار شدن، بی شغل شدن.

می کند که.
 ائله شئی لری بیللمرم اینکاره را بلد نیستم.
 اؤزۆ بیلر خود داند.
 اؤنۆ دوشمن بیلمه اورا دشمن شمار.
 اؤنونا دانیشا بیلمه دی نتوانست با او صحبت
 بکند.
 او ایشی گۆره بیلدین؟ توانستی آنکارا
 انجام دهی؟
 بیلر - بیللمز بخواهی نخواهی.
 بیلدی کی زۆرو چاتما یا جاق فهمید (متوجه
 شد) که زورش نمی رسد.
 بیلدیگینی ائله مک بدلخواه عمل کردن،
 حرف کسی را گوش نکردن.
 بیلدیگیندن (بیلدیشیندن) قالمیرسان هر
 چه بخواهی می کنی.
 چۆخ بیلیمش زیرک، همه فن حریف.
 چۆخ بیلیمش تۆلکۆ قوبروغوندا نله به
 دۆشر روباه زیرک از دم به تله می افتد.
 دۆثعاق بیلیمیر احساس سیری نمی کند،
 (هر قدر می خورد) سیر نمی شود.
 سن بیل آلاهیئن ترا بخدا (سوگند).
 گۆره بیلیمک (۱) قدرت بینائی داشتن. (۲)
 بدیدن کسی با چیزی موفق شدن. (۳) قدرت انجام
 کاری را داشتن. (ایش گۆره بیلیمک).
 من بیله سی بنظر من، آنچه که من می دانم، تا
 آنجا که من می دانم.
 من کیتایین یترین بیلیردیم من جای کتاب را
 بلد بودم.
 من اؤنۆ اؤزۆمه دۆست بیلیردیم من اورا
 دوست خودم می شناختم.
 یشمه ئی بیلر لاکین ایشله مه ئی بیللمز
 خوردن بلد است و کار کردن نه.
 یوخو بیلیمیر نمی خوابد، نمی تواند بخوابد،
 علاقه ای بخواب ندارد.
 بیلمه جه [۱]. معقا، چیستان.

~ دن [آگاهانه، قصداً، عمداً].
 بیلزیک { بیلزیک } باخ: بیلزیک.
 بیلک { بیلک } (بیلگه، بیله به) [۱]. ساعد، مج
 دست.
 ~ دامارئی نبض.
 بیله به دۆلاماق دست انداختن، بازیچه کردن.
 بیله بی بۆکۆلمز قوی دست، قوی بازو،
 نیرومند.
 بیلگی { بیلگی } [۱]. دانش، علم، معلومات،
 اطلاعات.
 ~ سیز [ص]. نادان، جاهل، بی اطلاع.
 ~ لی [ص]. دانشمند، عالم.
 بیللاهی بالله.
 واللاهی - بیللاهی بخدا سوگند.
 بیللیون (بیلیون) [فر]. بیلیون، معادل هزار
 میلیون.
 بیللمز { بیلماز } [ص]. نادان، جاهل، بیللمز.
 ~ دن از روی جهالت و نادانی.
 ~ لیک [۱]. نادانی، جهالت.
 دبل بیللمز نفهم، زبان نفهم.
 قدر ~ { قادیو } قدر ناشناس.
 بیلیمک [ف. ۱] دانستن، خبردار شدن، آگاه شدن.
 (۲) توانستن، توانائی داشتن، قادر بودن. (۳) بلد
 بودن، آشنا بودن، شناختن. (۴) شمردن، بحساب
 آوردن. (۵) یاد گرفتن، اطلاع کسب کردن. (۶)
 فهمیدن، درک کردن. (۷) رعایت کردن. (۸)
 یاد آوردن، خاطر آوردن، گمان کردن. (۹) باور
 کردن. (۱۰) استنباط کردن. (۱۱) با (بیلیمک)
 افعال ترکیبی ساخته می شود که اهلیت و امکان
 انجام عملی را بیان می کند: دورا بیلیمک: قدرت
 باشند داشتن، توانائی انجام عمل باشند را
 داشتن، گئده بیلیمک - گۆره بیلیمک - یاتا
 بیلیمک...
 آلاهی اؤزۆ بیلیر خدا آگاه است.
 ائله بیلیر کی خیال می کند که، چنین استنباط

- بیلیمه دن [ظ.] نا آگاهانه، ندانسته.
- بیلیمه مزلیک { بیلما مازلیک } [ا.ا.] خود را به نادانی زدن، خود را بی اطلاع نشان دادن. (۲) جهالت، نادانی، ندانم کاری.
- بیلیمیه رک { بیلما یاراک } [ظ.] نادانسته، نا آگاهانه.
- بیلن { بیلان } [ص.] دانا، داننده، فهمیده.
- بیلندر { بیلاندار } [ا.ا.] دانا، داننده، پر معلومات.
- بیلنگ { بیلانگ } باخ: بیلک.
- بیله - بیله { بیللا } [ظ.] دانسته، آگاهانه، با چشم باز.
- بیلی [ا.] اردک.
- ~ بالاسی جوجه اردک.
- بی لیاقت { بی لیاقات } [ص.فا.ع.] بی لیاقت، نالایق.
- بیلیت { بیلیت، بیلشت } [ا.فر.ا.] بلیط. (۲) کارت ورودی، کارت عضویت. (۳) پول کاغذی، اسکناس. (۴) ورقه سؤالات امتحانی. (۵) گذرنامه.
- ~ چی [ا.] بلیط فروش.
- ~ ساقان [ا.] بلیط فروش.
- باش ~ گذرنامه، جواز عبور.
- بیلیجی [ص.ا.] دانشمند، مغرر، دانا، آگاه.
- ~ لیک دانائی، آگاهی.
- بیلیش [ا.] دانش، معرفت، آگاهی.
- بیلیک [ا.ا.] دانش، علم، معلومات. (۲) معرفت، شناخت.
- آپئرئور ~ پیش داوری.
- ~ سیز [ص.] نا آگاه، بی معلومات.
- ~ سیزلیک [ا.] نا آگاهی، جهالت.
- ~ لیمک [ف.] دانش و علم تحصیل کردن.
- ~ لی [ص.] دانا، دانشمند، دارای معلومات.
- بیلیم [ا.] دانش، علم.
- بیلیندیرمک { ف.ا. } معلوم گردانیدن. (۲) آشکار گردانیدن، فهماندن، شناساندن. (۳) خط و نشان کشیدن.
- سنه بیلیندیروم (تهدید) بتو نشان می دهم.
- بیلینمز { بیلینماز } [ص.] نامعلوم، مجهول، نامشخص، غیر قابل شناخت، نا آشکار.
- بیلینمک { بیلینماک } [ف.م.ا.] معلوم شدن، آشکار شدن، هویدا شدن. (۲) شناخته شدن. (۳) اطلاع یافتن، فهمیده شدن.
- بیلینمه یئن { بیلینمایان } [ص.] نامعلوم، غیر آشکار، ناپیدا، مجهول.
- بیلینن { بیلینان } [ص.] معلوم، آشکار، پیدا، هویدا.
- بیمار [ص.ا.فا.] بیمار، مریض.
- ~ لئق [ا.] بیماری، مریضی.
- بی مرحمت { بی مارهامات } [ص.فا.ع.] بی مرحمت، بی رحم، بی انصاف.
- بیمزه { بی مازا } [ص.فا.ا.] بی مزه، بی طعم. (۲) بی مزه، بی نمک، بی معنی.
- بی معرفت { بی ماعریفات } [ص.فا.ع.] بی معرفت، بی ادب.
- بی معنا [ص.ظ.فا.ع.] بی معنا.
- بی مکان [ص.فا.ع.] بی مکان، بی مسکن.
- بیم بیز [ص.ا.] نوک نیز، خیلی نیز، تیز نیز. (۲) سیخ سیخ (مو).
- بی منت { بی میننات } [ص.ع.ا.] بی منت. (۲) مفت، رایگان، باخ: منت سیز.
- بین { بشئن } [ع.ا.] بین، میان، وسط، اثناء.
- بو بشینده [ظ.] در این میان، در این اثناء.
- بینا [ع.ا.] بنا، ساختمان. (۲) بنیان، اساس، پایه.
- ~ ائتمک (ائله مک) بنا کردن، ساختن.
- ~ دان [ظ.] از ابتدا، از بی و اساس.
- ~ قویماق بنا گذاشتن، بی ریزی کردن، ساختن.
- ~ گذار { گوزآر } [ص.] بیانگذار، بانی.
- ~ گذار لئق { گوزآر لئق } [ا.ا.] راه حل، راه - چاره. (۲) فرمان، قانون و دستورات رسمی.
- بین الخلق { بشئن الخالق } [ظ.ع.] بین الخلق،

بیو ... [یو.] پیشوند بمعنی زیست، مربوط به
زندگانی.

بی وفا [ص. فا. / ع.] بی وفا، پیمان شکن.
~ لائق [ا.] بی وفائی، عهد شکنی.

بی وقت { بی و آخت } [ظ. فا. / ع.] بموقع،
نابهنگام، دیروقت.

~ خوروز خروس وقت شناس.

بیوگرافی [یو.] بیوگرافی، شرح حال، سرگذشت.

بیولوژی { بیولوگیا } [یو.] زیست شناسی.

بیولوژی سلاح اسلحه بیولوژیک، اسلحه
میکروبی.

بیّه { بایثا } [ادا. / باغلا.] مگر.

~ یو خودا گوره سن مگر در خواب به بینی.

بیئی [ندا.] علامت تعجب، باخ: بیئی.

~ باشیما خشییر واه خوشم باشد! واه چشم
روشن!

بیئی [ندا.] وای، ای وای (علامت تعجب، حیرت،
نارضایتی و تأسف).

بییان [ا.] شیرین بیان (گیاه). (Glycyrrhiza)

بییرتمک { باییرتماک } [ف. س.] به نعره
واداشتن، سبب نعره شدن.

بییرتی { باییرتی } [ا.] نعره، ماق.

بییرمک { باییرماک } [ف.] نعره کشیدن، ماق
کردن.

بییره { باییرما } [ف. ا.] نعره، ماق.

بیششمک { باییرشماک } [ف. قار.] دسته
جمعی نعره کشیدن.

بین الملل.

بین الملل { بشین المیلال } [ظ. ع.] بین الملل،

بین الخلق، روابط بین ملل.

~ عؤده لیک [ا.] تعهدات بین المللی.

~ لشدیرمک [ف.] بین المللی کردن.

بی ناموس [ص. فا. / ع.] بی ناموس، بی شرف.

بیشدیرمک { بایاندیرماک } [ف. س.] سبب شدن

به اینکه کسی یا چیزی را بپسندد.

بیشیلداق [ا.] ملاده، قسمت نرم کاسه سر نوزاد.

بیشمک { بایانماک } [ف. ا.] پسندیدن، قبول

کردن، پذیرفتن. (۲) برگزیدن.

اؤزونو بیّه نن خود پسند.

قییز بیشمک دختر انتخاب کردن، دختر

پسندیدن.

بینؤره [ا.] پایه، پی، اساس، بنیاد، بنیان.

~ سیز [ص.] بی پایه، بی اساس، مست بنیان.

~ لی [ص.] اساسی، پایه دار، مستحکم.

بینه [ا.] محل اطراق چشم داران در نزدیکی

آبادیها، بورت. (۲) مخفی گاه، پناهگاه پرنده گان

شکاری. (۳) باخ: بینا.

~ لشمک باخ: بینه لنمک.

~ لنمک [ف.] ممکن گزیدن، یورد ساختن،

ریشه دوانیدن.

~ لی [ص.] درجائی اقامت دائمی گزیده،

ریشه دار، اساسی.

بیشیلماک { بایانیلماک } [ف. م. ا.] پسندیده

شدن، مورد پسند قرار گرفتن. (۲) برگزیده شدن.

~ لئ [ص.] کلاه بسر، دارای کلاه.
~ لئق [ص.] مناسب برای تهیه کلاه.
علی نین پاپا غئین، ولی نین باشینا قوئور
کلاه علی را سر ولی می گذارد.
پاپا غئینی بان قویماق کلاه کج گذاشتن،
نظاھر به تفاخر کردن.

پاپروز باخ: پاپروس.
پاپرومن [ا. لا. به معنی کاغذ]. سیگار.
~ چکمک سیگار کشیدن.
~ ساتان سیگار فروش.
~ کاغیزی کاغذ سیگار.
~ یاندئران (آلیشدئران) فندک.
پاپیش [ا. فا. ۱] پاپوش، پافزار، ۲) کلک، نیرنگ.
~ نیکمک کلک سوار کردن، نیرنگ زدن.
شیطانا پاپیش نیکیر سر شیطان هم کلاه
می گذارند.

پات [فر.] وضعیتی در بازی شطرنج که شاه یکی از
بازیکنان حرکت ندارد و مهره های رقیب نیز
نتواند حرکت بکند.

پ (پ، چ، پ) یکی از حروف صامت زبان
آذربایجانی است که جزء حروف صامت گنگ،
طنین دار، جفت لبی و انفجاری گروه بندی
می شود.

پا (پاه) [ندا.] در مقام تعجب گفته می شود.
~ آتو نان عجا!

پاپا [ا. لا.] پاپ.
پاپاخ باخ: پاپاق.
پاپاسی [ا.] پاپاسی، پشیز.
پاپاق [ا.] کلاه، پوستی، پاپاخ.

انواع: بؤرک، کولاه، دامقا، پاپاق، قلمی پاپاق،
شیکاری پاپاق، چانما پاپاق، ساریق ~، شیش ~،
کئجه ~، مؤنال ~.

~ چئی [ا. ۱] کلاهدوز، کلاه فروش. ۲) کلاه
گذار، کلاش.

~ چئلیق [ا.] کلاهدوزی، کلاه فروشی.

~ سیئر [ص.] بدون کلاه، سربرهنه.

~ لاهاق [ف.] باریدن دانه های درشت برف.

~ لانماق [ف.] درشت تر و نرم تر شدن غوزه پنبه.

پاتاوا [۱]. پاتاوه، پاتاوه، چارق، پاپیج، میج پیج.

پاتدانا [۱]. بادکنک ماهی.

پاتربار کال { پاتریا رخآل } [۱. یو.] پدرشاهی.

پاترون [۱. فر] ارباب، کارفرما، حامی. ۲. فشنگ.

~ لاماق [ف.] فشنگ گذاری کردن.

پاترون دناش [۱]. فشنگ دان، جای فشنگ.

پاتولو گییا [۱. یو.] پاتولوژی، آسیب شناسی،

درد شناسی، علم مربوط به علت و ماهیت بیماری.

پاچا [۱. فا.] پاچه، لنگ.

~ چئی [۱.] کله بز، کله پاچه فروش.

پاچاسیند ان تونوب انشیگه آتماق دم

کسی را گرفتن و بیرون انداختن، با تحقیر بیرون کردن.

پاچا سینئی چیئر مالاماق پاچه ورمالیدن، پاچه

شلوار را بالا زدن، بطور جدی آماده کار شدن.

دار پاچا (شلوار) پاچه تنگ.

قوبون پاچاسئی پاچه گوسفند. (از زانوبه

پائین).

کله پاچا [۱.] کله پاچه، غذای کله پاچه.

پاچالا [۱. فا.] گودالی که پارچه باف پاهایش را

داخل آن قرار می دهد، پاچال.

پاچالاماق [ف.] پاچه گرفتن.

پاخلا [۱.] باقلا، باقالی.

~ لی [ص.] باقلا دار.

~ لیق [۱.] مزرعه باقلا.

پاخلا لیلار فسیله سی تیره باقلا ولویا.

پاخلاوا [۱.] باقلوا، نوعی شیرینی.

پاخیر [۱.] زنگ مس، مس اکسید شده، زنگ،

زنگار.

~ پاخیئر لئماق [ف.] زنگ زدن (ظروف

مس).

~ پاخیئر لی [ص.] زنگ زده، زنگار گرفته.

پاخیل [ص. ع.] بخیل، خسیس، لیم، حدود.

~ لیق باخ: پاخیل لیق.

پاخیلاننری وئرهمز، وئرهمه ده قارنئی دویماز

خداوند به حدود ندهد و اگر کرم کند شکم

حدود سیر نگردهد.

پاخیلین گوزو دویماز چشم لیم سیر نگردهد.

باغبان پاخیل اولماسا، باغ دیواری نیله -

بیر اگر باغبان خسیس نباشد باغ دیوار

نمی خواهد.

پاخیل لیق [۱.] حسادت، بغل، تنگ چشمی، زفتی،

امساک.

~ ائتمک حسادت کردن، بغل ورزیدن.

پاخیل لیغی توتماق حسادت کسی تحریک

شدن.

پاخیل لیغین آخیئر یوخدور حسادت آخر

و عاقبت ندارد.

پاخیل لیغینی چکمک حسادت کشیدن، بغل

ورزیدن.

پادار [ظ.] بی گیر، متادبا، بدون وقفه.

~ ایشلمک پیگیرانه فعالیت کردن، متادبا

کار کردن.

پادارلار یکی از طوایف اوغوز.

پادشاه { پادشاه } [۱. فا.] پادشاه، سلطان، شاه.

~ پرست [ص.] سلطنت طلب.

~ پرست لیک [۱.] سلطنت طلبی.

~ لیق [۱. ۱.] سلطنت، پادشاهی. ۲. قلمرو

حاکمیت پادشاه. ۳. مربوط به پادشاه.

~ لیق ائتمک سلطنت کردن.

پارا [۱. فا.] پاره، تکه، قطعه. ۲. پول، پشیز، پول

سکه، سکه نقره ای که از سال ۱۶۲۳ در عثمانی

معمول بوده است.

~ ~ ~ ائتمک پاره پاره کردن، قطعه قطعه

کردن.

~ ~ ~ اولماق پاره شدن، قطعه قطعه شدن.

~ سیز [ص.] بی پول، مجانی.

~ سیز لیق [ص.] بی پولی.

~ لاتماق [ف. ص.] پاره گردانیدن، به وسیله

کسی تقسیم کردن.

- ~ لاماق [ف. ۱] پاره کردن، قطعه قطعه کردن، دریدن. ۲) تقسیم کردن، تجزیه کردن.
- ~ لاتماق [ف. م. ۱] پاره شدن، دریده شدن. ۲) قطعه قطعه شدن. ۳) تقسیم شدن، تجزیه شدن.
- ~ لی [ص.] با بول، بولدار.
- ایکی پارا کند دو پارچه ده، دوده.
- بیر پارا [ظ.] پاره ای، بعضی، یک قطعه، یک تکه.
- بیر پارا چورک یک تکه نان.
- نیکه - پارا تکه پاره، پاره پوره.
- پاراخوت [ا. ر.] کشتی، کشتی بخار. باخ: پارو - خود.
- پاراد [ا. فر.] سان، رژه، نمایش رسمی.
- پارادوکس [یو.] گفته متناقض، عقیده مخالف عقیده عمومی و مسلم.
- پارازیت [ا. یو.] انگل، طفیلی، بارزیت.
- ~ لیک طفیلی گری.
- پاراشوت [ا. فر.] چتر نجات.
- ~ چو [ا.] چتر باز.
- پاراف [ا. ف.] پاراف، امضای مختصر.
- ~ لاماق [ف.] یاراف کردن.
- ~ لانماق [ف. م.] پاراف شدن.
- پاراق [ا.] نوعی سنگ دارای سربزرگ و گوش های دراز، گربه مو دراز.
- ~ پیشیک گربه بلند مو.
- قابئی با پاراق، ساققالا داراق برای دربانی سنگ و برای ریش شانه ضروری است.
- پاراقراف [ا. یو.] پارا گراف، بند جزء، فقره.
- پارالل { پارالل } [ا. یو. ۱] موازی. ۲) وسیله ورزشی برای زیمناستیک.
- ~ خط لر خطوط موازی.
- پاراوان [ا. فر.] پاراوان، تجیر، پرده، حایل، دیوار ماندی که قسمتی از اطاق را از قسمت دیگر جدا می کند.
- پارپار:
- ~ پاریلداماق به طور خیره کننده درخشیدن، تابیدن، شفافیت داشتن.
- پاریتر باخ: پیریتر.
- پارت [ص.] صدای انفجار، صدای ترکیدن.
- پارتداق [ص.] ترکیده، پکیده، شکفته.
- پارتداماق باخ: پارتلاماق.
- پارتلاتدیرماق [ف. ص.] به وسیله کسی منفجر کردن، ترکاندن.
- پارتلاتماق [ف. ۱] منفجر کردن، ترکاندن. ۲) به ستوه آوردن، آزریدن.
- پارتلا دیجئی [ص.] منفجر کننده، ترکاننده.
- پارتلادیلاجاق [ص.] محلی که باید منفجر شود.
- پارتلادیلماق [ق. م.] منفجر شدن به وسیله دیگری.
- پارتلاق [ص.] منفجر، پکیده.
- پارتلاما [ا. انفجار.]
- پارتلاماق [ف. ۱] ترکیدن، منفجر شدن. ۲) از کوره در رفتن، از جا در رفتن، عصبانی شدن. ۳) از حسادت ترکیدن.
- دابائی پارتلادی از پا افتاد، خسته شد.
- پارتلایان [ف. ص.] منفجر شونده، قابل انفجار، انفجاری.
- پارتلایجئی [ص.] منفجره، قابل انفجار.
- ~ نوؤه بمب هسته ای.
- پارتلایش [ا. ۱] انفجار، ترکش.
- ~ لی [ص.] با صدای انفجار آمیز، انفجار آمیز.
- ۲) از خصوصیات بعضی حروف صامت که در موقع تلفظ آنها جریان هوا دفعاً خارج می شود و در برخورد با اعضاء نطق و بیان آوای خاص ایجاد می کند که انفجاری «پارتلایان»، پارتلایجئی گویند. مثل: ب - پ - ت - ج - چ - د - ق - ک - گ.
- پارتیزان [ا. فر.] پارتیزان، چریک.
- ~ چیلئق (~ لئق) [ا.] پارتیزانی، چریکی.
- ~ دسته سی دسته پارتیزان.
- پارتیلتی [ا.] سروصدای شدید، غرش، صدای

یک قطعه، جزئی.
 سینمیش استکا نین پارچا لاری تگه -
 پاره‌های استکان شکسته.
 بولون بو پارچاسی این قطعه راه.
 پارچا بوزباش [۱] نوعی آبگوشت.
 پارچا دوشمه { دوشاما } [۱] ته‌چین (غذا)،
 تگه‌های گوشت را زیر پلومی بزنند.
 پارچالانما [ف. ۱/۱] تجزیه، انشعاب، قسمت،
 تفرقه.
 پارچا لانماق [ف. م. ۱] قطعه - قطعه شدن، تگه
 پاره شدن، پاره پاره شدن، ۲) تقسیم شدن، قسمت
 شدن، ۳) تجزیه شدن، از هم جدا شدن، ۴) خرد
 شدن، ۵) شعه - شعه شدن، متفرق شدن، ۶) پاره
 شدن، دریده شدن.
 پارچا لانمیش [ف. ص.] قطعه قطعه شده، تگه پاره،
 پاره شده، دریده شده.
 پارچه باخ: پارچا.
 پارداق [۱] پرداخت، صیقل، جلا.
 ~ چئی [۱] جلاکار، صیقل کار.
 ~ سیئر [ص.] بی جلا، مات، تار.
 ~ لانماق باخ: ~ لاماق.
 ~ لاما [ف. ۱] پرداخت کاری، صیقل دهی،
 جلاکاری.
 ~ لامادز گاهی دستگاه پرداخت.
 ~ لاماق [ف. ۱] پرداخت کردن، جلا دادن،
 صیقل دادن، برق انداختن، ۲) برگ توتون را به
 نخ کشیدن و آویزان کردن.
 ~ لانماق [ف. م. ۱] جلا دار شدن، پرداخت
 کاری شدن، صیقل خوردن، ۲) زیبا و درخشان
 شدن.
 ~ لایچی [۱/ ص.] دستگاه پرداخت، صیقل
 دهنده.
 ~ لی [ص.] جلا دار، صیقل خورده، پرداخت
 شده.
 پارک [۱. انگل.] تفرجگاه، باغ منی، ۲) محل

انفجار، صدای ترک.
 پارتیلدا اتماق [ف.] با سرو صدا ترکاندن، منفجر
 کردن.
 پارتیلداق [۱] تپانچه اسباب بازی.
 پارتیلدا اماق [ف. ۱] با سرو صدا ترکیدن، ۲) با
 صدای زیاد ترک برداشتن.
 پارتی [۱. فر. ۱] فقره، ۲) دسته، پارتی کالا، گروه.
 ~ بازلیق [۱] دسته بازی، گروهک بازی.
 پارتیا { پارتیآ } [۱. فر. ۱] حزب، فرقه، ۲) پارتی
 کالا، ۳) یک دور بازی (شطرنج).
 ~ چئی [ص.] عضو حزب.
 ~ سیئر [ص.] بی طرف، عضو حزب (نبودن).
 ~ لی [ص.] عضو حزب.
 پارچ [۱] (نای قولپ، بیراللی) پارچ، ظروف
 آب خوری دهان گشاد بلوری یا سفالی یا فلزی
 که معمولاً دارای یک دستگیره است.
 پارچا^۱ [۱] پارچه، قماش.
 ~ چئی [۱] پارچه فروش بزاز.
 ~ لی [ص.] دارای پارچه.
 ~ نین ییغیلماستی آب رفتن پارچه.
 پارچا^۲ [۱. ص.] پارچه، تگه، قطعه، پاره.
 ~ - پارچا [ظ.] تگه تگه، قطعه قطعه.
 ~ - پارچا ائله مک قطعه قطعه کردن.
 ~ - پارچا اولماق تگه - تگه شدن.
 ~ جیق [ص.] تگه ریز.
 ~ لاماق [ف. ۱] قطعه - قطعه کردن، تگه تگه
 کردن، پاره پاره کردن، ۲) تقسیم کردن، قسمت
 کردن، ۳) تجزیه کردن، از هم جدا کردن، ۴)
 خرد کردن، ۵) انشعاب کردن، ۶) پاره کردن،
 دریدن.
 ~ لانماق باخ: پارچالانماق.
 آلتی پارچا درین بوشقاب شش پارچه بشقاب
 گود.
 آی پارچاسی [ص.] مهباره.
 بیر پارچا [ظ. / ص. ۱] یک پارچه، متحد، ۲)

توقف اتومبیل و خودرو در محل محصور.

پار کت { پار کشت } [ا. فر.] پوشش کف از قطعات نازک چوبی.

پار لاتماق [ف.] درخشنده کردن، نورانی کردن، برآق کردن، جلادادن، باخ پارلدا تماق.

پار لادیلماق باخ پارلدا بیلماق.

پار لاق [ص.] (۱) درخشان، نورانی، برآق، شفاف، تابان، خیره کننده. (۲) فروزان، روشن. (۳) برجسته، نمایان، چشمگیر.

~ لئیق [ا. ۱] درخندگی، تابش. (۲) زرق و برق. (۳) برجستگی، جلال.

پار لاما [ف. ۱] رونق، جلوه، درخشش.

پار لاماق [ف. ۱] درخشیدن، نورانی شدن، نور افشاندن، پرتو افکندن. (۲) برآق شدن، شفاف شدن، برق زدن. (۳) مشتعل شدن، شعله ور شدن. (۴) جلوه کردن. (۵) نامدار شدن، شهرت یافتن.

پار لایجی [ص.] درخشان، برآق.

پار لایش [ا.] درخشندگی، تلؤلؤ.

پار لمان (پار لامنت، پار لمان) [فر.] پارلمان، مجلس (شورا).

پار لمانتاریزم { پار لامنت آریزم } [فر.] سیستم حکومت پارلمانی. در این سیستم قوای سه گانه قانونگذاری، مجریه و قضائیه تفکیک شده اند و برتری مجلس بر قوای دیگر از طریق قانونگذاری تأمین می شود.

پار و خود [ا. ر.] کشتی، کشتی بخاری. باخ: پاراخوت.

~ چو [ا.] مالک کشتی بخاری.

پار و ووز [ا. ر.] الکوموبیو

~ چو [ا.] الکوموبوران.

پاره باخ: پارا.

پارئل - پارئل برنور، برجلا، برزدق و برق.

~ ~ پارئلدا اماق به طور خیره کننده برق زدن.

پارئلتنی [ا.] تابش، تلؤلؤ، شفافیت، جلا، درخشندگی، درخشش، شمعش، نور افشانی.

~ لی [ص.] بر تلؤلؤ، شفاف، جلادار، درخشان.

پارئلدا تماق [ف.] برق انداختن، جلادادن، شفاف کردن، نورانی کردن.

پارئلدا دیلماق [ف. م.] به وسیله دیگری برآق شدن.

پارئلدا شماق [ف. قار. ۱] برآق شدن، شفاف شدن. (۲) چیزهای زیادی پرتو افکندن، برق زدن.

پارئلدا اماق [ف. ۱] درخشیدن، تابیدن، نورانی شدن، نور افشاندن، پرتو افکندن. (۲) برآق شدن، شفاف شدن، برق زدن. (۳) مشتعل شدن، شعله ور شدن. (۴) جلوه کردن.

پارئلدا یان بوجک [ا.] کرم شب تاب، حشرات شب تاب.

پارئللاماق باخ: پارا بیلدا اماق.

پاز [ا.] گوه، سنبه، قطعه چوبی به صورت قلم نوک نیز که به تدریج کلفت تر می شود و در موقع قطع چوب در شکاف فرو می برند.

~ لاماق [ف.] گوه زدن، با گوه محکم کردن.

~ شکیللی [ص.] به شکل گوه، جسم نوک تیز که به تدریج کلفت می شود.

پازی [ا.] جفندر، لبو.

پاس [ا. ۱] (زنگ، زنگار) نوعی آفت گیاه.

~ آتماق زنگ زدن.

~ آچماق زدودن زنگ.

~ باسماق زنگ زدن، روی چیزی را زنگار گرفتن.

~ باغلاماق زنگ زدن، زنگار بستن.

~ قوتماق زنگ زدن، زنگار گرفتن.

~ گو بلیک فارچهای آفت زنگ زدگی نباتات.

~ لاتماق باخ: پاسلاتدیрмаق.

~ لاندیрмаق [ف. ص.] موجب زنگ زدگی شدن.

~ لانما [ف. ۱] زنگ زدگی، زنگار گرفتگی.

~ لانماز [ص.] ضد زنگ.

~ لاتماق [ف.] زنگ زدن، زنگار گرفتن.

~ لانما یان (بولاد) ضد زنگ.

پاشا [۱]. عالیتین مقام لشگری و کشوری در عثمانی.
(در سابق).

~ قاپوسو کاخ دولتی در ایالات.

~ لئیق [۱]. مقام پاشا، قلمرو پاشا.

پاققاپاق [س]. صدای غلیان، صدای جوشیدن، غلغل.

پاققیلداماق [ف. ۱]. غلغل کردن، صدای جوشیدن. ۲. جوشیدن، در غلیان بودن. ۳. با صدای بلند خندیدن، زیر خنده زدن.

بولاغ پاققیلدایئر چشمه غلغل می جوشد.

پاک [ص. فا. ۱]. پاک، پاکیزه، تمیز، طاهر، بی آلاش. ۲. پرهیز کار، درستکار، مقدس، پاکدامن.

~ لاتماق [ف]. پاک کردن، زدودن، تبرئه کردن.

~ لاماق [ف]. تبرئه کردن، زدودن، پاک کردن، تمیز کردن.

~ لاتماق [ف. م. ۱]. پاک شدن، تمیز شدن، طاهر شدن، تبرئه شدن، خود را پاک کردن.

~ لئیق [۱]. پاک، تمیزی، طهارت، پرهیز کاری، برائت.

پاکاچیخارتماق تبرئه کردن.

~ چیخماق برائت حاصل کردن.

پاکت { پاکت، پاکات } [۱. فر. ۱]. پاکت، کیسه، ظرف.

پاکت { پاکت } [۱. لا. ۱]. قرارداد، پیمان.

پاکیزه { پاکیزا } [ص. فا. ۱]. پاکیزه، پاک، تمیز، بی آلاش. ۲. زیبا، خوب، پاکدامن.

~ لیک [۱]. پاکیزگی، پاک، تمیزی، بی آلاشی. ۲. پاکدامنی.

پال [۱]. پوست سبز بیرونی گردوی تازه.

پالاتا [۱. لا. ۱]. مجلس، شورا. ۲. بخش بیمارستان. ۳. بخش ادارات و سازمانها.

پالاز [۱]. پلاس، گونه ای قالبچه که پرز ندارد، گلیم، جاجیم.

~ لی [ص. ۱]. زنگ زده، زنگار گرفته.

~ لی لئیق [۱]. زنگ زدگی.

~ یئمک زنگ خوردن.

بوغداپاسی آفت زنگ گندم.

ابشله بن دمیری پاس باسماز آهنی که استعمال گردد زنگ نزنند.

پاس^۲ [۱. فر. به معنی عبور و گذر]. در ورزش والیبال و فوتبال و غیره، رد کردن توپ به همبازی خود.

~ وئرمک پاس دادن توپ در ورزش والیبال و فوتبال و غیره.

پاس^۳ [۱. سرپوش، راز، سر].

پاسی آچیلماق اسرار کسی فاش شدن، راز کسی افشاء شدن، سرکسی برملاء شدن.

پاسین بوروزا وئرمک راز کسی را بروز دادن.

پاسینی آچماق اسرار کسی را فاش کردن، مچ کسی را گرفتن.

پاس^۴ [۱. فا. ۱]. پاسی، مدتی.

پاساز [۱. فر. ۱]. پاساز، گذر، تیمچه.

پاساناق [۱]. چرک، کثافت، کبره.

~ لی [ص. ۱]. چرک، کثیف، کبره بسته.

پاسپورت [۱. فر. ۱]. پاسپورت، گذرنامه.

~ چو [۱]. مأمور گذرنامه.

~ لی [ص. ۱]. دارای گذرنامه.

پاسبان { پاسیان } [۱. فا. ۱]. پاسبان، نگهبان.

پاستور (پاستر) [۱. ۱]. پاستور، دانشمند فرانسوی، بانی میکروب شناسی.

پاستوریزه (پاستوریزه) [ماخوذ از نام پاستور]

پاستوریزه، مواد غذایی و مایعات را از چند ثانیه تا نیم ساعت بین ۶۰ تا ۹۰ درجه سانتیگراد گرم می کنند و بعد به سرعت سرد می کنند تا

میکروبهای آنها کشته شود.

پاسیف [۱. فر. ۱]. پاسیو، متأثر، منفعل، غیر فعال. ۲. ستون بدهی در ترازنامه.

~ لشمک [ف. ۱]. غیر فعال شدن، منفعل شدن.

~ لیک [۱. ۱]. انفعالی، غیر فعال (بودن).

~ چئی [ا. / ص.] گِل کار، کارگری که گِل می سازد.

~ چیلئق [ا.] گِل کاری، گِل سازی.

~ قابلاز ظروف گلی.

~ لاماق [ف.] گِل اندودن، گِل مالیدن، گِل درست کردن.

~ لانماق [ف.م.] گلی شدن، با گِل اندوده شدن، گِل مالیده شدن.

~ لی [ص.] گِل آلود.

~ لیق [ا.] لجن زار، جای گِل آلود.

~ یاخماق [ا.] گِل مالیدن. ۲) دهمت زدن، افترا بستن.

پالیت باخ: پالید.

پالید [ا.] بلوط (درخت). (Quercus).

~ لیق [ا.] جنگل بلوط.

پامادور [ا.] ایتالیائی به معنی سیب سرخ [پومیدور] گوجه فرنگی.

پامازی [ا.] پامازی، پارچه پنبه ای که معمولاً آستر آن برز دارد.

پامبیق [ا.] پنبه. ۱) پنبه ای. (Gossypium).

~ آتان [ا. / ص.] پنبه زن، حلاج.

~ آتماق پنبه زدن، حلاجی کردن.

~ پارچا قماش پنبه ای.

~ تمیزلمه پنبه پاک کنی.

~ تمیزله ین ماشین پنبه پاک کنی.

~ چئی [ا.] پنبه کار.

~ چیلئق [ا.] پنبه کاری.

~ سووکاسی کرم غوزه خوار پنبه.

~ قورودان [ا.] دستگاه پنبه خشک کنی.

~ قوزاسی غوزه پنبه.

~ لی [ص.] پنبه دار، پنبه کاشته شده.

~ لیق [ا.] پنبه زار، مزرعه پنبه.

~ ماهلیجی محلوج پنبه، پنبه زده شده.

~ یاغی روغن پنبه.

~ ییغان پنبه چین، پنبه جمع کن.

~ توخویان جاجیم باف، گلیم باف.

پالازقولاق [ص. / ا.] خقاش. ۲) گوش گوستالو، گوش پهن و گنده. (پالاز به معنی فربه هم بوده که فقط این اصطلاح باقی مانده).

پالازا بورون، ائل ایله سورون جامه پشمی و زیر (پلاس) پیوش و با مردم بجوش، هم رنگ جماعت شو.

~ لیق [ص.] مناسب برای تهیه پلاس.

پالان^۱ [ا. فا.] پالان، پشستی، جل، (روی چهارپایان بارکش یا پشت حمالها می نهند) ۲) لباس کلفت و سنگین و بی فواره.

~ پالان چئی [ا.] پالاندوز.

~ دوز [ا.] پالان دوز. ۲) جوالدوز.

~ لاماق [ف.] پالان بر پشت (حیوان) نهادن. ۲) تحمیق کردن.

~ لی [ص.] پالان گذاشته شده، پالان دار.

پالان^۲ صورت تحریف شده پلان. باخ: پلان.

پالمولیت [ا. بو.] عصر حجر، دوره سنگی، دوران اول زمین شناسی.

پال - پالتار [ا.] البسه، پوشاک و جامه.

~ لی [ص.] لباس پوشیده.

پالتار [ا.] لباس، جامه، پوشاک.

~ آسان (~ آسیلان) [ا.] برخت آویز.

~ بیچن [ا.] خیطاط، برشکار.

~ تیکن [ا.] دوزنده، خیطاط.

~ چئی [ص. / ا.] متصدی رختکن در اماکن عمومی.

~ کمدی [ا.] مراسم شال و انگشتر، مراسمی که در موقع بردن پارچه لباسی برای دختر نامزد انجام می گیرد.

~ لیق [ص.] پارچه مناسب برای لباس.

~ یویان ماشینی [ا.] ماشین لباس شویی.

پالتاوا [ا.] نوعی حلوا.

پالتو [ا. فر.] پالتو.

پالچیق [ا.] گِل. ۲) گلی، گلین.

~ نونماق گِل گرفتن، گِل درست کردن.

آچارام صاندیعی، تۆکرم پامپیغی اسرار تو
 را فاش می کنم.
 قولایغیندان پامپیغی چیخارت بنه راز
 گوش بیرون کن! گوش کن! بادقت گوش کن!
 پامپاق [ص. ۱] (نرسو، بزدل. ۲) تنبل.
 ~ لئیق [۱] (نرسوئی، بزدلی. ۲) تنبلی.
 پامفلت { پامفلت } [انگله.] رساله فکاهی و
 انتقادی.
 پانا باد (پناه آبادی) [۱] سگه ای نفره که در دوره
 خانی پناه خان (۱۷۶۰ - ۱۷۴۷) در قلعه شوشا
 ضرب می شد و نامش از این جاست. معادل ده
 شاهی بوده است.
 پانییق باخ: پامیق.
 پاه [ندا.] علامت تعجب.
 پاه ابله بولواولماز، باغنان دوگوو گرک با
 گفتن پاه (به!) پلو تهته نمی شود برنج و روغن
 لازم است.
 پاهو [ندا.] علامت تعجب.
 پائی [۱. ۱] (سهم، حصه، قسمت. ۲) احسان، هدیه.
 ۳) غذا، خوراک، رزق و روزی. ۴) بار، دفعه. ۵)
 سهام در شرکت سهامی، حق عضویت در
 شرکتهای تعاونی. ۶) سهم الارث.
 ~ آیشرماق سهم دادن، تقسیم کردن، سهم تعیین
 کردن.
 ~ چکمک سهم هر کس را از غذا کشیدن.
 ~ چی [۱] سهامدار، صاحب سهم، سهم دار.
 ~ چیخماق سهم کسی را معین کردن، سهم را
 کنار گذاشتن.
 ~ شیرکشی شرکت سهامی.
 ~ وئریب، دردیندن اولمه احسان کردی،
 آنقدر رنج میر که بمیری.
 ~ وئرتمک سهم دادن، احسان کردن، بخشیدن.
 ~ پائینا دوشمک (چیخماق) به سهم
 کسی افتادن، سهم کسی شدن، قسمت کسی
 شدن.

پایشیز، چوخ اولسون خدا بده برکت!
 مین پای یاخشئی دیر هزار بار بهتر است.
 پایا [۱. ۱] پایه، اساس. ۲) تیرک، ستون. ۳) مقام،
 ربه، درجه.
 ~ اوستو تیکینتی کلبه و ساختمانی که در
 اراضی مرطوب روی پایه چوبی یا ستون آجری
 می سازند،
 ~ چیری برچین که از تیرک های چوبی ساخته
 می شود.
 ~ لاماق [۱. ۱] پایه کوبیدن، پایه زدن. ۲)
 محکم کردن، استوار کردن.
 پای - بؤلوش [۱] تقسیم، تسهیم.
 ~ ائتتمک (ائله مک) تقسیم کردن،
 تسهیم کردن.
 پای - پوشک [۱. ۱] تقسیم یا فرعه، تعیین سهم با
 پوشک انداختن. ۲) بخش، سهم، حصه، قسمت.
 پای پیاده {پائی پییآدا} [ظ. فا.] پای پیاده،
 پیاده.
 پایتخت {پایتآخت} [۱. فا.] پایتخت، مرکز
 حکومت، حکومت نشین.
 پایتختی {پایتآختی} [۱. فا.] پایتختی، جشنی که
 بعد از عروسی می گیرند و به بازدید عروس
 می روند و برای او هدیه می برند.
 ~ وئرتمک پایتختی برگزار کردن.
 پاید اولیق [۱] نوعی اجاره زمین که یک دوم یا دو سوم
 یا سه پنجم محصول بسته به اینکه چه مقدار از
 عوامل کاشت (نخم - زمین - چارپا) را تأمین
 بکند به مالک تعلق داشت.
 پائلاشدیرماق [ف.] تسهیم کردن، قسمت کردن.
 ۲) تقسیم کردن، بخش کردن، توزیع کردن.
 پائلاشدیرئلماق [ف. م. ۱] تسهیم شدن، قسمت
 شدن. ۲) تقسیم شدن. ۳) توزیع شدن.
 پائلاشدیرئلجی [۱] توزیع کننده.
 ~ شبکه شبکه توزیع (برق و تلفن).
 پائلاشماق [ف. فا.] بین خود تقسیم کردن، سهم

از آن جمله: تاج خروس، زلف عروس، گل حلوا،
حسن یوسف.

انواع گیاهان صحرائی خوراکی از قبیل:
(جبن جلیسم، قازاباغی، امه کومه چی،
قوزوقولاغی، بریه توتون، قیرخ بوغوم، یشملیک).
پشجک { پشجاک } [۱.۱] مأخوذ از انگلیسی. [کت.
پشندیر [۱.۱] بنیر.

~ چی لیک [۱.۱] بنیرسازی.

موتال پشندیر بنیر خیکی.

پشسییا [۱.۱] [حقوق بازنشنگی، حق نقاعد، حق
وظیفه، مستمری.

~ چی [۱.۱] [ص.،] مستمری بگیر.

~ یاچیخماق بازنشسته شدن.

پشین [۱.۱] کود، سرگین، پهن.

~ بوجه بی [۱.۱] خرچوسنک.

~ سین [ص.،] [۱.۱] کودپاش.

~ لمک [ف.] کود دادن.

~ لنمک [ف.م.] کود داده شدن.

~ لی [ص.] کود داده شده.

~ لیک [۱.۱] محل انبار کود.

پیه { پاپا } [۱.۱] نان به زبان کودکان. (۲) خرده
ریزان.

پتانسیل (پوتانسیال، پوتنسیال) [فر.]
بالقوه، عامل بالقوه، موجود.

پترول { پتروئل } [۱.۱] بو. نفت.

پتک { پاتاگ } [۱.۱] کندو.

~ گلوز چشم مرگب در بعضی حشرات.

~ له دوتقوز دارئدان چیخماز با نشان دادن

کندو، خوک از مزرعه ارزن خارج نمی شود.

~ لیک [۱.۱] محل کندوهای زنبور عسل.

پته { پاتا } [۱.۱] پته، پتک، ورقه جواز، بلیط. (۲)
کوپن.

پخته { پوختا } [ص.فا.۱] (پخته. ۲) رسیده. (۳)
باتجربه، ماهر.

~ لشدیرمک [ف.] پخته کردن، ماهر کردن،

بردن، سهم برداشتن.

پاٹلاماق [ف.۱] پنخش کردن، توزیع کردن. (۲)

تقسیم کردن، قسمت کردن. (۳) سهم دادن. (۴)

بخشش کردن، دادن، احسان کردن.

پاٹلاماق [ف.م.۱] پنخش شدن، توزیع شدن. (۲)

تقسیم شدن. (۳) احسان شدن.

پاٹلیشجی [۱.۱] (توزیع کننده. ۲) آلتی در موتور

که توزیع گاز و بخار و غیره را تنظیم می کند.

پاٹمال [فا.۱]:

~ ائتمک (ائله مک) پامال کردن، پامال

کردن، زیر پاله کردن، از بین بردن، تلف کردن.

~ اولماق پامال شدن، پامال شدن، زیر پاله

شدن، تلف شدن.

پاٹیز [فا.۱] پائیز، خزان.

~ بولبولو [۱.۱] سهره.

~ سوؤکاسی کرم پروانه زمستانی (توتون)،

غنچ خاکستری، کرم خاکستری چغندر قند.

~ کؤتوکجه سی [۱.۱] نوعی قارچ خوراکی که

آفت درختان جنگلی است.

~ گوللو [۱.۱] گل داودی.

~ لئق [ص.] پاییزی، مربوط به فصل پاییز.

~ لئق بوغدا [ص.] گندم پاییزه.

پنج [ر.۱] بخاری.

پنجت { پنجات } [ر.۱] مهر و موم، مهر.

پنجه [فا.۱] بیجه، نقابی که زنان در گذشته استعمال

می کردند، روبند.

پنزهور { پنزاوار } باخ: پنزه ونگ.

پنزه ونگ { پنزاوانگ } [ص.] گردن کلفت،

نومند، لندهور، بی قواره، خشن.

~ لیک [۱.۱] گردن کلفتی، خشونت.

پنزی باخ: پنزه ونگ.

پشمان باخ: پشیمان.

پشجر { پشجار } [۱.۱] قیزمل پشجر، تیره تاج

خروسان زلف عروسان، بوستان افروزها.

(Amaranthus).

صاحب تجربه کردن.
 ~ لشمك [ف.] پخته شدن، مهارت یافتن، تجربه اندوختن.
 ~ لشمك باخ: ~ لشمك.
 ~ ليك [ا.] پختگی، مهارت.
 پته نك { پاتاناک } [ا.] چینه دان (مرغ و پرندگان).
 پنخمه { پاخما } [ص.] پنخمه، کودن، بی دست و پا، بی عرضه.
 ~ ليك [ا.] پنخمگی، کودنی، کندذهنی، بی عرضگی.
 بدال { بشدال } [ا. فر.] رکاب دوچرخه، تکیه گاه - پا.
 بدافوق { بشد آفوق } [بو.] متخصص فن تعلیم و تربیت.
 بداگوژی { بشد آقوژی } [بو.] علم آموزش و پرورش، فن تربیت معلم.
 ~ مکتب مدرسه تربیت معلم.
 پدر شاهلیق [ا. فا.] پدرشاهی.
 پر { پار } [ا. فا.] (۱) پر. (۲) بال. (۳) باله (آبزیان). (۴) پره.
 ~ آچماق بال گشودن.
 ~ لی (۱) باله دار. (۲) پره دار.
 ~ لی - بوداقلی بر شاخ و برگ.
 پر { پور } [ص. فا.] بر، فراوان.
 ~ رنگ [ص.] پررنگ، تند.
 ~ قیمت [ص.] بر قیمت، گرانبها.
 ~ معنی [ص.] بر معنی، پر مضمون، دارای معنی عمیق.
 پراتیک { پراتیک } [ص. بو.] عملی، تجربی.
 پراکنده { پاراکاندا } [ص. / ظ. فا.] (۱) پراکنده، منفرد، جدا از هم، پریشان. (۲) جزئی فروش.
 ~ دوشمك (اولماق) پراکنده شدن، پریشان شدن.
 ~ ساتیش جزئی فروشی.
 ~ قیمت بهای خرده فروشی، بهائی که مال بدست مصرف کننده نهائی می رسد.
 ~ ليك غرقه، پراکندگی، عدم تمرکز.
 پر پر { پارپار }:
 ~ ائله مك پرپر کردن (گل).
 اوژه بی پرپر اسیردی قلبش از (هیجان و شوق) بر می زند.
 پرپرنگ { پارپارانگ } [ا.] (پره توئون، اینک جیجیمی) گیاه دم اسبی.
 پره توئون { پارپاتوئون } باخ: پرپرنگ.
 پرت { پارت } [ص.] پرت، پریشان، خشمگین، رنجیده، دلخور.
 ~ ائتمك (ائله مك) پریشان کردن، خشمگین کردن، دلخور کردن.
 ~ اولماق پریشان شدن، ناراحت شدن، عصبانی شدن، دلخور شدن.
 ~ لشمك عصبانی شدن، خشمگین شدن، بگو - مگو کردن، دلخور شدن.
 ~ ليك [ا.] پریشایی، رنجیدگی، دلخوری، اختلال، عصبانیت.
 پرتوت { پورتوتوت } [ا. فر.] تصویر، عکس، مثال.
 ~ چی [ا.] نقاش چهره نگار.
 پرتقال { پورتغال } [ا.] پرتقال.
 پرتو { پارتوؤ } [ا. فا.] پرتو، فروغ، شعاع.
 پرتوو { پارتوو } [ص.] بی نظم، لافید، آدم پر جنب و جوش.
 ~ لوک [ا.] لاقیدی، پرتلاشی.
 آغزی ~ فتاش، ناسزاگو.
 پرچم { پارچام } [ا.] (در قدیم) دسته ای از موی سر که به صورت کا کل بعد از تراشیدن سر باقی می گذاشتند، دم اسب یا گاو که به عنوان درفش حمل می شد.
 پرچیم { پارچیم } [ا. ۱] (برج، میخ و پرچ. ۲)

صاحب تجربه کردن.
 ~ لشمك [ف.] پخته شدن، مهارت یافتن، تجربه اندوختن.
 ~ لشمك باخ: ~ لشمك.
 ~ ليك [ا.] پختگی، مهارت.
 پته نك { پاتاناک } [ا.] چینه دان (مرغ و پرندگان).
 پنخمه { پاخما } [ص.] پنخمه، کودن، بی دست و پا، بی عرضه.
 ~ ليك [ا.] پنخمگی، کودنی، کندذهنی، بی عرضگی.
 بدال { بشدال } [ا. فر.] رکاب دوچرخه، تکیه گاه - پا.
 بدافوق { بشد آفوق } [بو.] متخصص فن تعلیم و تربیت.
 بداگوژی { بشد آقوژی } [بو.] علم آموزش و پرورش، فن تربیت معلم.
 ~ مکتب مدرسه تربیت معلم.
 پدر شاهلیق [ا. فا.] پدرشاهی.
 پر { پار } [ا. فا.] (۱) پر. (۲) بال. (۳) باله (آبزیان). (۴) پره.
 ~ آچماق بال گشودن.
 ~ لی (۱) باله دار. (۲) پره دار.
 ~ لی - بوداقلی بر شاخ و برگ.
 پر { پور } [ص. فا.] بر، فراوان.
 ~ رنگ [ص.] پررنگ، تند.
 ~ قیمت [ص.] بر قیمت، گرانبها.
 ~ معنی [ص.] بر معنی، پر مضمون، دارای معنی عمیق.
 پراتیک { پراتیک } [ص. بو.] عملی، تجربی.
 پراکنده { پاراکاندا } [ص. / ظ. فا.] (۱) پراکنده، منفرد، جدا از هم، پریشان. (۲) جزئی فروش.
 ~ دوشمك (اولماق) پراکنده شدن، پریشان شدن.

~ لی (۱) پرده دار. (۲) زیر لفافه، زیر پوشش. (۳) غشاء دار، پوسته دار. (۴) پوشیده، مستور. (۵) چشمی که آب مروارید آورده. (۶) با احترام و کنایه مطلبی را گفتن.
آرالارئندا پرده یئرئیلدئ (گؤنورؤلدؤ) شرم و حیاء از بین رفت.

اوچ پرده لی نقّاتر نمایش سه پرده ای.
قولاق پرده سی پرده گوش.
گؤزلرینه پرده گلیب چشمش آب مروارید آورده.

پرده قانادلئلار (زارقانادلئلار) غشاء بالان، پرده داران، مثل زنبور عسل. (Hymenoptera)
پردی {پاردی} {۱.۱} {چوب، ترکه. (۲) تیرچه های سف. (۳) توفال، قطعات بریده چوب و ترکه برای توفال. (۴) تیرهایی که به جای در ورودی به طور افقی انداخته می شود.
~ لمک [ف.] توفال کوبیدن.
~ لیک [ص.] مناسب برای توفال.
چؤکه پردی لریندن توفالهایی از چوب درخت زیرفون.

پرزیدنت {پرتزیدئنت} {لا.] رئیس، رئیس جمهور.

پرس {پرتس} {۱.۱ فر.] پرس، منگنه.
~ لمه [ف.] پرس کاری.
~ لمک [ف.] پرس کردن، منگنه کردن.
~ لنمیش [ف. ص.] پرس شده، منگنه شده.
قیزها ~ پرس گرم.

پرسپکتیو {پترسپشکتیو} {۱.۱ فر.] دورنما، مناظر و مایا، چشم انداز.
پرستار [۱.۱ فا.] پرستار.
~ لئق [۱.۱] پرستاری.

پرستش {پاراستیش} {۱.۱ فا.] پرستش، عبادت، نیایش.
~ ائتمک پرستش کردن.
~ کار [۱.۱] پرستنده، ستایشگر، هواخواه.

باخ: پرچین.
~ ائله مک (ائتمک) پرچ کردن، بامیخ
پرچ محکم کردن.

~ لمک [ف.] پرچ کردن. (۲) محکم کاری کردن.

~ لنمک [ف. م.] پرچ شدن، محکم شدن، به هم وصل شدن، توهم فرو رفتن.

~ لی [ص.] پرچ شده.

پرچین {پارچین} {۱.۱] پرچین، حصاری که از ترکه چوب درست می کنند.

پردخ {پارداخ} باخ: پارداق.

پرده {پاردا} {۱.۱ / فا.] پرده. (۲) پرده (نمایشنامه و تئاتر و سینما). (۳) پرده هریک از صدا های موسیقی. (۴) پرده: مفتول روده که به فاصله معین در دسته تار و بعضی از آلات موسیقی سیمی می بندند. (۵) غشاء. (۶) بیماری آب مروارید چشم (آف سو). (۷) پوشش و رویه نازک. (۸) احترام، شرم و حیاء.
~ آرخاسیئندا (دالیئندا) دانیشماق (ایشلیمک) مخفیانه و پشت پرده گفتگو (با فعالیت) کردن.

~ آباقئلئ لار پاپرده داران مثل اردک.

~ چکمک (۱) پرده کشیدن. (۲) سرپوش گذاشتن، پنهان کردن.

~ چئ [۱.۱] پرده دار، حاجب، دربان.

~ دار [۱.۱] دربان، پرده دار، پرده چی.

~ سیز [ص.] بی پرده، بی شرمانه، بی حیاء، بی رو-درواسی.

~ سیزلیک [۱.۱] بی شرمی، بی حیائی.

~ سی یئرئیلماق از بین رفتن شرم و حیاء، پرده شرم پاره شدن.

~ لمک [ف.] پرده کشیدن. (۲) مخفی کردن، پنهان کردن، سرپوش گذاشتن.

~ لنمک [ف. م.] مستور شدن. (۲) پرده دار شدن. (۳) آب مروارید آوردن چشم.

~ کارانه [فا.] پرستش کارانه، ستایشگرانه.
 پرسنگ { پارسا نگ } [۱/ فا.] پارسنگ، پاره - سنگ.
 پرسوناژ { پشرسون آژ } [فر.] هریک از شخصیت های نمایش. شخص مهم.
 پرس { پورس } [لا.] یک وعده غذا، یکدست غذا (جلو کباب).
 پرشوم { پارشوم } [ا.] شخم کاری دوباره، دومین شخم.
 ~ لاماق دومین شخم رازدن.
 پرفسیونال { پروفتسیونال } [بو.] حرفه ای.
 پرفو { پارفو } [ا/ فا.] پرفو، پره های لطیف پرندگان.
 پرک { پاراک } [۱/ ا.] پلاک طلایی یا نقره ای (زینت زنانه). (۲) پولک (۳) باخ: پره.
 ~ لی [ص.] پولک دار.
 پرگار { پارگار، پارگار } [ا/ فا.] پرگار، آلتی برای کشیدن دایره و کمان.
 ~ لاشعاق [ف.] ماهر شدن.
 ~ لاماق [ف.] تحت قاعده و نظم آوردن.
 ~ لیتی [ا.] مهارت، استادی.
 پرماننت { پشماننت } [ص.] دائمی، بی دریغ، ادامه دار، دنباله دار.
 پرمنگنات { پشمانفانآت } [ا/ فر.] پرمنگنات، محلول یک در هزار آن برای ضد عفونی زخم و غیره بکار می رود.
 پرن - پرن { پاران - پاران } [فا.] پریشان، افشان، داغون، از هم گسیخته.
 ~ انله مک { انتمک } داغون کردن، پریشان کردن، پریز کردن.
 ~ اولماق { دوشمک } داغون شدن، پریشان شدن، پریز شدن.
 ~ سالماق متفرق ساختن، پخش و پلا کردن.
 پرنسیب { پرنسیب } [ا/ لا.] پرنسیب، اصول، قاعده.

~ سیز [ص.] بی پرنسیب، بی انضباط.
 ~ سیزلیک [ا.] بی انضباطی، غیر اصولی.
 ~ لی [ص.] با پرنسیب، منضبط.
 پرو { پشرو } [ا.] روسی به معنی شاه پرک [سر قلم].
 پرواز { پارواژ } [ا/ فا.] پرواز.
 ~ ائتمک { انله مک } پرواز کردن.
 ~ لاشعاق [ف.] شروع به پرواز کردن.
 ~ لاماق [ف.] به پرواز آوردن، پرواز دادن.
 ~ لانماق [ف.] پرواز کردن، به پرواز درآمدن.
 پروانه { پاروانا } [ا/ فا.] پروانه.
 پرویلم { پرویلیم } [ا/ بو.] مسئله، قضیه، موضوع، مشکل.
 پرویا گاند { پرویا گاند } [ا/ بتا.] تبلیغ، ترویج.
 پروتکل { پروتوکول } [ا/ بو.] تفاهم نامه، صورت مجلس مذاکرات، صورت جلسه دادگاه.
 پرور { پاروار } مأخوذ از فارسی در آخر کلمات به معنی پرورنده می آید.
 صلح پرور صلح پرور، صلح دوست.
 وطن پرور وطن پرور، وطن پرست.
 پروردگار { پارواردیگار } [ا/ فا.] پروردگار، آفریدگار، خدا.
 پرورش { پارواریش } [ا/ فا.] پرورش، تربیت.
 ~ ائتمک { انله مک } پرورش دادن، تربیت کردن.
 ~ قاپماق پرورش یافتن، تربیت شدن.
 پروژکتور { پروژنکتور } [ا/ فر.] پروژکتور، نورافکن.
 پرومشن [لا.] برومه، روند، جریان.
 پروگرام { پروقرآم } [بو.] برنامه.
 ~ لاماق [ف.] مطابق برنامه کردن.
 ~ لاشدیرماق [ف.] برنامه ای کردن.
 پرولتاریا { پرولتاریات } [لا.] پرولتاریا، طبقه کارگر.
 پره { پارا } [ا/ پره] پره بینی، پره آسیاب، پره جرخ.

- ~ قولاق گوش یهن آویزان.
~ لی دارای بره، بره دار.
پرهیز { پارهیز } { ا. فا. ۱ } پرهیز، خودداری، خویشن داری، اجتناب. ۲) رژیم غذایی.
~ ساخلاماق رژیم گرفتن، از جهت خورد و خوراک پرهیز کردن.
~ کار [ص.] پرهیز کار.
~ کارلیق [ا.] پرهیز کاری.
~ گوزلمک رژیم غذایی گرفتن، از خوردن بعضی مواد غذایی خودداری کردن.
پری { پاری } { ا. فا. ۱ } پری، فرشته. ۲) زیبا.
~ چؤهره [ص.] پریچهر، پری رخ، زیبا.
~ زاد [ص.] پریزاد، زیبا.
~ سیما [ص.] پری سیما، پری صورت، بسیار زیبا.
پرستاو { پرستاؤ } { ر. ا. } کلاتر، رئیس نظمی.
پریشان { پاریشان } { ص. فا. } پریشان، درهم، آشفته، پراکنده.
~ ائتمک (ائلمه مک) پریشان کردن، درهم و برهم کردن، آشفتن، پراکنده کردن.
~ اولماق پریشان شدن، آشفته شدن، درهم و برهم شدن، پراکنده شدن.
~ لیق [ا.] پریشانی، آشفته گی، پراکنده گی، درهم برهمی.
پرینج { پارینج } { ا. } گندم دولته ای.
پزه ونگ { پازاؤنگ } { باخ: پتره ونگ.
پس { پاس } { باخ: پس.
پس { پاس } { فا. } پست، صدای پست، آهسته، آرام.
پسخوان [ا.] کسی که با صدای پست آواز می خواند. (پست خوان).
پس ده اوخوماق با صدای آهسته خواندن.
پست^۱ { پؤست } { ا. فر. } پست، پاسگاه، محل شغل و خدمت، موقعیت شغلی.
پست^۲ { پؤچت، پؤست } { ا. یتا. } پست،
- نامه رسانی.
~ چو [ا.] نامه رسان.
~ خانا [ا.] پست خانه، اداره پست.
~ هار کاسی نمبر پست.
پستاه { پاستاه } { ا. فا. } مواد نیمه آماده که بعداً در جریان تولید کامل و آماده می شود.
پسته { پؤستا } { ا. فا. } پسته.
~ آغاجی [ا.] درخت پسته.
~ آغیز [ص.] دهان پسته ای، دهان کوچک و خوش ترکیب.
~ قارئن [ص.] کم خوراک.
~ لیک [ا.] باغ پسته، پسته زار.
~ پؤسته بی [ص.] رنگ پسته ای، سبز روشن.
پس مانده { پاسماندا } { ص. فا. } پس مانده، باقیمانده، فروش نرفته.
پسند { پاساند } { ا. فا. } ~ ائلمه مک (ائتمک) پسند کردن، پسندیدن.
پسیخ { پسرخ } { ا. یو. } روان.
پسیخی [ص.] روانی.
پسیخولوگییا [ا.] پسیکولوژی، روانشناسی، علم الروح، معرفت النفس.
پشته { پشتا } { ا. } برآمدگی درون دریا.
پشک { پؤشک } { ا. } قرعه، پشک.
~ آتماق پشک انداختن، قرعه کشیدن.
پشمک { پاشماک، پشماک } { ا. فا. } پشمک، نوعی شیرینی.
پشنگ { پاشانگ } { ص. } پیشاهنگ، شتری که در رأس کاروان می رود.
پشنگین آخیئرئ، توریاکش اولار (بز) پیشاهنگ عاقبت توبره کش می شود.
پشو { پاشؤ } { ا. } پیشاب، ادرار.
پشیمان { پشیمان } { ا. / فا. } پشیمان، نادم، متفعل.
~ ائلمه مک (ائتمک) پشیمان کردن.
~ اولماق پشیمان شدن، نادم شدن.

پلانت { پلانٹ } [ا. یو.] ستاره، کرانی که دور خورشید می گردند و دارای حرکت وضعی به دور خود و حرکت انتقالی به دور خورشید هستند و از نور خورشید روشنائی می گیرند.

ستارات خورشید به ترتیب نزدیکی به خورشید عبارتند از:

مرکور { مَرکُور } تیر (عطارد).

ونرا { وُنْشُرَا } ناهید (زهره).

بُثر زمین.

مارس { مَآرس } بهرام (مریخ).

ژوپیتر { یوپیْشُر } مشتری (برجیس).

ساترن { سَآتورن } کیوان (زحل).

اوران { وِرْآن } اورانوس.

نپتون { نپْتون } نپتون.

پلوتن { پلُوتون } پلوتن.

پلتک { پالتاک } [ص.] الکن، کسی که زیانش می گیرد.

~ لشمک [ف.] الکن شدن، لکنت زبان داشتن.

~ لیک (دیل آغیر لیغی) [ا.] لکنت زبان.

پلسک { پالاساک } [ص.] سراسیمه، سردرگم، دوندگی.

~ وورماق دوندگی کردن، سردرگم شدن،

سراسیمگی نشان دادن.

پلکان { پیلاکان } [ا. فا.] پلکان.

پللمک { پاللاماک } [ف.] بهم زدن (کار)،

اخلال کردن، مانع شدن، منصرف کردن.

پلمب { پلُومب } [ا. لا.] پلمب، مهر و موم.

~ لاماق [ف.] پلمب کردن، مهر و موم کردن.

~ لاتماق [ف. م.] پلمب شدن، مهر و موم شدن.

~ لو [ص.] پلمب شده، مهر و موم شده.

پلمه { پالما } [ص.] کور، تیره، نیمه تاریک.

~ لنمک [ف.] رنگ دادن پارچه، درهم آمیختن رنگها.

پلنگ { پالانگ } [ا.] پلنگ.

پلنگی [ص. ۱] رنگ به رنگ مثل پوست پلنگ.

~ چی لئق [ا.] پشیمانی، ندامت.

~ چیلئق چکمک ندامت کشیدن، نادم شدن.

~ لاماق [ف.] پشیمان کردن.

~ لئق [ا.] پشیمانی، ندامت.

~ لئق چکمک پشیمانی بردن، ندامت کشیدن.

بطاس { پوتاس، پوتاش } [ا. انگلیسی] بطاس.

پل (پر) { پال، پار }:

~ وورماق منصرف کردن، عقیده کسی را

عوض کردن.

~ لمک باخ: بللمک.

پلاتفرم { پلاتفورم } [ا. فر.] پلاتفرم، کاربانه،

برنامه اجرائی، خواستها (۲) سکو، ایستگاه

(فرعی) یا نیم ایستگاه راه آهن).

پلاتین { پلاتین } [ا. اسپانیا] طلای سفید، پلاتین.

پلاستیک { پلاستیک } [ا. یو.] شکل پذیر، مواد

طبیعی یا مصنوعی که پس از گرم کردن به اشکال

دلخواه در می آورند و پس از سرد شدن به همان

شکل می ماند.

~ جراحیه جراحی پلاستیک، جراحی ترمیمی.

~ لیک [ا.] قابلیت شکل پذیری.

پلاکات { پلاکات } [ا. لا.] اعلان مصور،

شعار مصور.

~ چی [ا.] تهیه کننده پلاکات.

پلان { پلان } [ا. لا.] نقشه، برنامه، طرح.

~ تلوکمک (قورماق، چکمک) نقشه

ریختن، نقشه کشیدن، برنامه گذاشتن، برنامه

ریزی کردن.

~ چی [ا.] برنامه ریز، نقشه کش، طراح.

~ سیئر [ص.] بی برنامه.

~ لاشدیرها [ف. ا.] برنامه ریزی.

~ لاشدیرماق [ف.] برنامه ریزی کردن.

~ لاشدیرئلماق [ف. م.] تحت برنامه درآمدن،

برنامه ریزی شدن.

~ لاماق [ف.] برنامه ریزی کردن.

~ لی [ص.] با برنامه، مطابق برنامه.

تفیس بین ساعات درس و کفرانس.
 ~ سیز [ا.] بدون پنجره، بدون روزنه.
 ~ لی [ا.] دارای پنجره.
 پنجشنبه [ا. فا.] پنجشنبه، شب جمعه.
 پنجگاه { پانجگاه } [ا.] پنجگاه، یکی از آهنگها
 که بعد از راست خوانده می شود.
 پنجه { پانجا } [ا. فا.] ۱) چنگ، چنگال، پنگل.
 ۲) پنجه کفش.
 ~ آتماق ۱) پنجه کشیدن، چنگ زدن. ۲) دست
 انداختن، زیر سلطه گرفتن.
 ~ سیندن قورقارماق از چنگ کسی رستن،
 رهائی یافتن.
 ~ سینه دو شمک (کشچمک) نو چنگ
 گرفتار شدن، گرفتار شدن.
 ~ کش باخ: پنجه کش.
 ~ لشمک [ف. فار.] همدیگر را چنگ زدن،
 نزاع کردن، با یکدیگر پنجه نرم کردن،
 زور آزمائی کردن.
 ~ لمک [ف.] چنگال زدن، چنگ زدن، با چنگ
 جمع آوری کردن.
 ~ لی [ص.] پر زور، قوی، دارای پنجه.
 ~ لی اوژگجلی آذربائی که با پنجه شنا
 می کنند.
 پنجه به گلیمک باخ: پنجه لشمک.
 باشماق پنجه سی پنجه کفش.
 بیر پنجه [ظ.] به اندازه گنجایش یک مشت،
 یک چنگ.
 پنجه کش { پانجاکش } [ا.] آلتی برای نقش
 انداختن روی خمیر نان.
 پندم { پاندام } [ا. فا.] (در فارسی به معنی ورم
 آماس.) ۱) بالا آمدن آب رودخانه در پشت سد،
 بند آمدن آب رودخانه. ۲) قبض معده، یبوست.
 پنگوئن { پینق وین } [لا.] پنگوئن.
 پنهان { پونها } [ظ. فا.] پنهان، مخفی.
 پنیر { پانیر } باخ پشندیر.

۲) قطعه تزیینی در زرگری که به شکل برگ یا
 ماهی از طلا و نقره ساخته می شود به اسامی
 { پاراک، پرنگی، شالپا، ساللآما } و
 غیره نامیده می شود.
 پله { پیلله } [ا. فا.] ۱) پله. ۲) برده موسیقی.
 پیلله - پیلله [ظ.] ۱) پله به پله. ۲) لایه به لایه،
 طبقه به طبقه. ۳) تدریجاً، گام به گام.
 اوُن پیلله لی پلکان { پیللاکان } پلکان
 دارای ۱۰ پله.
 پلو { پلوؤ } [ا.] پلو، برنج پخته.
 داشما ~ کته.
 سوزمه ~ بلوی آبکش.
 سبزی ~ سبزی پلو.
 پلوؤ قاراسی خورشت.
 پله { پالا } [ا. ص.] ۱) پهن، پت و پهن. ۲) قایق
 که با تنه درخت و خبک باد کرده ساخته می شود.
 پله - پورتو { پالا - پورتو } [ص.] نیم پز،
 نیم خام.
 ~ ائله مک نیم پز خوردن، غذای نیمه پخته را به
 عجله خوردن.
 پلیتیک { پولیتیکا، پولیتیک } [ا. بو.] سیاست.
 پولیتیک گلیمک کلک زدن.
 پلیس { پولیس } [ا. آما.] پلیس، مأمور انتظامات.
 پناه { پانا } [ا. فا.] پناه، ملجأ، جای امن.
 ~ ابارماق پناه بردن، پناهندن.
 ~ اولماق پناهندن، پناهنده شدن.
 ~ چیخماق پناهنده شدن.
 ~ گاه [ا.] پناهگاه، جایی که به آن پناه ببرند.
 ~ لانماق [ف.] پناه بردن، پناهنده شدن، پناه
 جستن.
 پانا هیئنداساخلاماق در پناه خود گرفتن، از
 کسی حمایت کردن.
 پنتاگون { پنتا قون } (به یونانی پنج ضلعی، پنج
 گوشه)، ساختمان وزارت دفاع آمریکا.
 پنجره { پانجارا، پنجارا } [ا. فا.] پنجره. ۲)

اۆزۆندىن پوچور - پوچورنر آخىردى
 قطرات عرق از صورتش جارى بود.
 پوخ [ف. ۱] نجاست، غايط، مدفوع، گه، سنده. ۲)
 زنگ (فلز).
 ~ لاشماق [ف.] خراب شدن (كار).
 ~ لاماق [ف.] گند كارى كردن، گند زدن،
 خراب كردن، به گند كشيدن.
 ~ لوق [ا.] فساد، گنديدگى.
 ~ يشمك غلط كردن.
 پوخا باتماق در فساد گرفتار شدن، گير افتادن.
 ~ دوشمك گير افتادن، گرفتار شدن، تو
 در دسر افتادن.
 پوخونو چىخارتماق گند چيزى را در آوردن.
 چوخلوق، پوخلوق (دور) كثرت موجب
 فساد است.
 دمير پوخو زنگ آهن.
 بود [ا. ر.] بوط، واحد اندازه گيرى وزن معادل
 ۱۶/۴ كيلوگرم.
 ~ لوق [ا.] به وزن يك بوط، به گنجايش يك
 بوط، باخ: پوتلوق.
 بوداقرا { پۇداقرا } [ا. بو. انفرس].
 بودر { بودر، بودرا } [ا. فر. باخ: پۇدور].
 بودرات { پۇدرات } [ا. ر.] مقاطعه، پيمان كارى.
 ~ چى [ف.] مقاطعه كار، پيمانكار، كنتراجتى.
 ~ چىلئق [ا.] مقاطعه كارى، پيمانكارى.
 ~ گۇتورمك كنترات كردن، مقاطعه كردن.
 پۇدنوس { پۇدنوس } [ا. ر. اسينى].
 پۇدور { پۇدور } [ا. فر. بودر، گرد، ماده آرايش
 و برك، باخ: بودرا.
 ~ قابى قوطى بودر.
 ~ لاماق [ف.] بودر مايدن.
 ~ وورماق بودر زدن.
 ~ لى [ص.] بودر زده شده، آرايش كرده.
 عطير - پۇدور [ا.] لوازم آرايش.
 پۇرتدورمك { پۇرتدورماك } [ف. س.] به

پوئزىيا [ا. بو. شعر، نظم].
 پوپ { پوپ } [ا.] شفيره، نوزاد حشرات كه تازه از
 تخم درآمده اند.
 ~ لاشماق [ف.] شفيره شدن، به حالت شفيره
 در آمدن.
 ~ مرحله مى مرحله اى كه پروانه به صورت
 شفيره است.
 پوت باخ: پود.
 پوتا { پوتا } باخ: پوتا.
 پوتا { پوتا } [ا. ۱] خيله، چاق و کوتاه، گنده،
 حجيم. ۲) توله خوك، توله خرس.
 ~ لاشماق [ف.] خيله شدن، گنده شدن.
 دۇنوز پۇتاسى { چوشقا } توله خوك.
 پوتدوخ باخ: پوتلوق.
 پوتلوق [ا. ص.] حلبى يا ظرفى كه گنجايش يك
 بوط را دارد.
 پۇتوق { پۇتوق } [ا. ص. ۱] گوساله گاوميش،
 نوزاد گاوميش. ۲) تپل، فربه و چاق.
 پوتين { پوتين } [ا. فر.] كفش سافه بلند.
 پوچ [ص. ۱] پوچ، خالى، ميان تهى، بوك. ۲)
 بيهوده، بى نتيجه. ۳) بليط يا فرعه اى كه برنده
 نباشد.
 ~ ائتمك (ائله مك) نابود كردن، نيست و
 نابود كردن.
 ~ اولماق نابود شدن، توخالى شدن.
 ~ لوق [ا.] پوچى، بيهودگى.
 پوچا چىخارتماق ياخ: پوچ ائتمك.
 هئچه - پوچا چىخىدئ بى نتيجه شد، پوچ
 در آمد، نابود شد.
 پوچال [ا.] كنجاله، نغاله.
 پوچور [ف. ۱] جوانه، باخ: تومور جوق. ۲) قطره
 (عرق).
 پوچور - پوچور [ظ.] قطره - قطره.
 پوچور لاماق [ف. ۱] جوانه زدن. ۲) قطره -
 قطره عرق بيرون زدن.

ساختن، باعث خرابی شدن.
 ~ لاشماق [ف. ۱] پریشان شدن، به هم ریختن.
 (۲) مختل شدن، خراب شدن. (۳) فاسد شدن.
 ~ لوق [ا. ۱] پریشانی، اختلال، خرابی، بی نظمی،
 نابسامانی، فساد، فساد اخلاقی.
 پوزوماق [ف. ۱] به هم زدن، پریشان کردن، داغان
 کردن، به هم ریختن. (۲) پاک کردن، زدودن،
 حذف کردن. (۳) مختل ساختن، خراب کردن.
 (۴) از قانون و مقررات تخلف کردن. (۵) سکوت را
 شکستن. (۶) نقض عهد کردن.
 آراپوزان دو بهم زن، به هم زننده روابط دو نفر.
 بیرینین اخلاقی نئی پوزوماق اخلاق کسی را
 فاسد کردن.
 حالینئی پوزوماق حال کسی را بهم زدن، ضعیف
 کردن.
 قراردادی ~ فسخ کردن قرار داد.
 یازلئی ~ پاک کردن نوشته.
 پوزوجو [ص. ۱] (متخلف. ۲) پاک کننده،
 زداینده. (۳) پریشان کننده، مختل کننده.
 پوزوق باخ: پوزغون.
 باشی ~ [ص. ۱] حواس پرت، پریشان خاطر.
 ~ لوق [ا. ۱] آشفتگی، درهمی، اختلال،
 پریشانی، نابسامانی، خباثت.
 پوزولما [ف. ۱] بی نظمی، آشفتگی، اختلال،
 نامرتبی، بهم خوردگی، زدودگی.
 پوزولماز [ص. ۱] غیر قابل تغییر، تغییر ناپذیر، تخلف -
 ناپذیر، نازدودنی، پاک نشدنی.
 پوزولماق [ف. ۱] بهم خوردن، پریشان شدن،
 داغان شدن. (۲) پاک شدن، زدوده شدن، حذف
 شدن. (۳) مختل شدن، خراب شدن. (۴) سلامتی را
 از دست دادن و ضعیف شدن، اسهال گرفتن. (۵)
 مورد تخلف قرار گرفتن قانون و مقررات.
 پوزولو شماق [ف. ۱] پراکنده شدن، متفرق
 شدن. (۲) روابط دو نفر مختل شدن و بهم خوردن،
 قهر کردن.

وسيلة دیگری سرخ کردن (غذا)، تاب دادن
 غذا، تفت دادن غذا.
 پورتلمک { پورتلماک } [ف. ۱] باخ: پورتمک.
 پورتلمک { پورتلماک } [ف. ۱] سرخ شدن
 صورت (از گرما)، گل انداختن (گونه و
 صورت) (۲) سرخ کردن غذا، تاب دادن غذا.
 پورتوش { پورتوش } باخ: پورتوک.
 پورتوشمک { پورتوشماک } [ف. ۱] (۱)
 سرخ شدن. (۲) گل انداختن (گونه).
 پورتوک { پورتوک } [ص. ۱] سرخ شده،
 (گونه های) گل انداخته.
 پورتولمک { پورتولماک } [ف. ۱] سرخ شدن،
 کزداده شدن، تاب داده شدن (غذا).
 پورسوق [ا. ۱] (۱) دله، خوک وحشی. (۲) بچه چاق و
 پرخور.
 پورشوتمک { پورشوتماک } [ف. ۱] پزمرده
 کردن، افسرده کردن.
 پورشومک { پورشوماک } [ف. ۱] پزمردن،
 افسردن، پزمرده شدن.
 پوره { پورا } [فر. ۱] پوره، حریره.
 پوریزم { پوریزم } [ا. ۱] (متنزه طلبی. ۲)
 طرفداری از زبان سره و عاری از لغات خارجی.
 پوز [ا. ۱] (فر. ۱) پز، دک و پوز، ریخت و هیکل،
 وضع، هیئت، پیکر. (۲) خودنمایی، تظاهر، افاده.
 ~ ساتماق افاده فروختن.
 ~ وئرمک خودنمایی کردن.
 پوزونا باخ ریختن را باش!
 پوزان [ا. ۱] پاک کن، مداد پاک کن.
 پوزدورتماق باخ: پوزدورماق.
 پوزدورماق [ف. ۱] به وسیله دیگری پاک
 کردن، محو کردن.
 پوزغون [ص. ۱] پریشان، داغان، به هم ریخته. (۲)
 مختل، خراب، نابسامان. (۳) فاسد، فساد اخلاق.
 ~ اخلاق لی فساد اخلاق.
 ~ لاشدیرماق [ف. ۱] پریشان گردانیدن، مختل

پوسوبا یا تماق در کمین منتظر ماندن، کمین کردن.

پوسور { پوسور } [ا.ا] پوخ - پوسور خرده ریز، آت و اشغال، گند و نجاست، پلیدی، کثافت. پوسولماق [ف.م.] تحت تعقیب مخفیانه بودن، پائیده شدن.

پوشلمک { پوشلاماک } [ف.] برکن کردن (جوجه)، کر دادن.

پوف { پوف } [س.] پیف، اظهار انزجار از عفونت.

~ نه پس قوخو پیف! چه بوی گندی.

پوف { پوف } [ا.ا] فوت، پُف.

~ ائلسه ن سؤنر فوت بکنی خاموش می شود، توان ندارد، نا ندارد.

~ کورمک باخ: پوفکورمک.

~ لمک [ف.] فوت کردن، دمیدن، پف کردن. (۲) خاموش کردن.

اوجاغی پوفله اجاق را فوت کن (تا آتش بگیرد).

چییراغی پوفله چراغ را خاموش کن.

پوف [ص.] پف، باد کرده، متورم.

~ لاتماق [ف.] متورم کردن.

~ لاشماق [ف.] پف کردن، متورم شدن.

~ لاماق [ف.] پف کردن، متورم کردن، باد کردن.

~ لاتماق [ف.م.] متورم شدن.

~ لو [ص.] پف آلود، باد کرده، متورم.

پوفکورمک { پوفکورماک } [ف.] دمیدن.

پوفورمک { پوفورماک } باخ: پوف لمک.

پوفه { پوفا } [ا.ا] غذا به زبان کود کان.

پوقون (پاقون) [ا.ر.] سردوشی، پاقون.

پول [ا.ا] فلس، پولک.

~ اولماق به قطعات کوچک (مثل فلس) خرد شدن.

~ جوق [ا.ا] فلس، پولک.

پوزونتو [ا.] براكندگی، پریشانی، اختلال.

پوس { پوس } [ا.ا] مه، بیرگی هوا. (۲) خزه روی درخت. (۳) گرد سفید روی میوه یا برگ.

~ لاتماق [ف.] مه آلود شدن، بخار گرفتن.

~ لو [ص.] غبار گرفته، مه آلود.

پوس (پوس) باخ: پست.

~ خانا پستخانه، اداره پست.

پوسا [ا.] نفا لهلذات، ریم آهن (چرک آهن، آنچه که از آهن پس از گداختن در کوره باقی می ماند یا هنگام چکش زدن از آن می ریزد).

پوسارئق { پوسارئق } [ا.] سراب.

پوسقو [ا.ا] (کمین، دام، کمینگاه. ۲) مخفی، مخفی گاه.

~ چو [ا.] کسی که کمین کرده.

~ قورماق کمین کردن.

پوسکورتمک { پوسکورتمک } [ف.] (۱) پاشاندن. (۲) رم دادن، راندن (دشمن)، عقب نشاندن.

پوسکورتو { پوسکورتو } [ا.] فوران، فواره.

پوسکورمک { پوسکورماک } [ا.] پاشیدن، فوران کردن، دمیدن، افشاندن.

آتش ~ آتش افشاندن.

توستو ~ دود پراکندن، دود دمیدن.

پوسکورمه { پوسکورما } [ف.ا.] فوران، فواره.

پوسکورن { پوسکوران } [ص.] دمنده، توفنده، فوران کننده.

~ وولکان آتش فشان فعال.

پوسکوروک { پوسکوروک } [ا.] مواد مذاب که از دهانه آتش فشان خارج می شود. موادی که در اثر عمل (پوسکورمک) پاشیده می شود.

پوسماق [ف.] (۱) کمین کردن، در کمین نشستن. (۲) مخفیانه تعقیب کردن، پائیدن.

قاپی ~ پائیدن در، نگهبانی و مواظبت کردن.

پوسو [ا.] کمین، دام.

~ قورماق کمین کردن، دام گستردن.

- و عقلش در سر.
 آغ پول [ا. / ص.] پیشیز، پول خرد، پول نقره.
 پولاد [ا. فا.] فولاد، پولاد.
 ~ اریتمه [ف. ا.] ذوب فولاد.
 ~ اریدن [ص. / ا.] کارگر ذوب پولاد.
 ~ لاشماق [ف.] پولاد شدن، به حالت پولاد در آمدن.
 ~ لاماق [ف.] پولاد شدن، به حالت پولاد در آمدن.
 ~ بائما [ف. ا.] به شکل ورق در آوردن فولاد، تورق فولاد.
 پولادی [ص.] به رنگ فولادی، خاکستری نقره‌ای.
 پولچوق [ا.] پولک، فلس.
 پولچوقلو قانادلایلار [ا.] پیشیز بالان، پروانه‌ها (Lepidoptera).
 پولمیک { پولشمیک } [ا. یو.] جدلی، مشاجره قلمی.
 پولمیکا { پولشمیکا } [ا. یو.] جدل، مشاجره قلمی.
 پولوش { پولوش } [ا.] پس مانده میوه جات، تفاله، آخال.
 پولوشوک { پولوشوک } [ا.] تفاله، پس مانده میوه.
 پولوک { پولوک } [ا. / ۱] کهنه آغشته به نفت برای روشن کردن آتش. ۲) فنبه.
 پولیار [ا. یو.] قطب.
 پولیاک [ا. / ص.] لهستانی. اهل لهستان.
 ~ جا [ص. / ظ.] زبان لهستانی.
 پولیموت { پولشمیوت } [ا. ر.] مسلسل سنگین، (اسلحه).
 ~ چی [ا.] مسلسل انداز، مسلسل چی.
 پومپول باخ: ککیل.
 پونزا [احتمالاً مأخوذ از ایتالیائی] واحد وزن رایج در تبریز معادل دو سیر و نیم.
- ~ جوقلو [ص.] دارای فلس، پولک دار.
 ~ چوق باخ: پولچوق.
 ~ سوز [ص.] بدون فلس، بدون پولک.
 ~ لئی [ص.] فلس دار، پولک دار.
 بالیق پولو فلس ماهی.
 پول^۲ [ا. فا.] ۱) پول، ۲) ثروت، سرمایه.
 ~ ائتمک (ائله مک) تبدیل به نقد کردن، تبدیل به پول کردن.
 ~ پرست [ص.] پول پرست، پول دوست.
 ~ پرست لیک [ا.] پول پرستی، پول دوستی.
 ~ قداوولو مبادله پول، مبادله پولی.
 ~ تۆکمک مبلغ قابل توجهی پول خرج کردن، پول ریختن.
 ~ جان یونقاری دئر پول تراشه جان است.
 ~ چیخارماق پول در آوردن، درآمد تحصیل کردن.
 ~ سوز [ص. / ۱] بی پول، بدون پول، ۲) مجانی، رایگان.
 ~ سوزلاماق [ف.] بی پول شدن. فقیر شدن.
 ~ سوزلوق [ا. / بی پولی، کم پولی.
 ~ قوبارماق پول تلکه کردن.
 ~ قوبماق سرمایه گذاری کردن، پول خرج کردن.
 ~ کسمک ضرب کردن سکه پول.
 ~ کیمی قیزارماق از خجالت سرخ شدن.
 ~ لاندیرماق [ف. س.] کسی را پولدار کردن، متمول گردانیدن.
 ~ لانماق [ف.] پولدار شدن، ثروتمند شدن، متمول شدن.
 ~ لو [ص. / ۱] پولدار، متمول، ثروتمند. ۲) پولی (مدرسه).
 ~ بشمک پول کسی را خوردن.
 پولاکئی [ص.] پول پرست، پول دوست.
 ~ لیق [ص.] پول پرستی.
 پولو جیبینه، آغلی باشیندا پولش در جیب

- پوست { پوؤتست } [ا.ر.] داستان کوتاه، نوول.
 ~ چی [ا.] داستان نویس، نوول نویس.
 پؤهره { پؤهرا } [ا.ا.] جوانه، پیش برگ (۲)
 پاجوش درخت (۳) درخت جوان، شاخه جوان.
 ~ لمک [ف.] جوانه زدن.
 ~ لنمک [ف.] پاجوش زدن، جوانه زدن.
 ~ لیک [ا.] جوانه زار.
 ~ لی [ص.] جوانه دار، پاجوش دار.
 پهریز { پاهریز } باخ: پرهیز.
 پهلوان { پاهلاؤان پاهلیوآن } [ا.فا.ا.]
 پهلوان، قهرمان، بهادر، پرزور (۲) کشتی گیر.
 ~ لاشماق [ف.] پهلوان شدن، دلیر شدن، پرزور
 شدن، در کشتی قهرمان شدن.
 ~ لیتی [ا.] پهلوانی، قهرمانی.
 بالانچی پهلوان [ص. / ا.] پهلوان پنبه، دلفک
 بند بازی.
 پی { پئی } [ا.بی، دنبال، پس، عقب.
 ~ لمک [ف.ا.] پی کردن، دنبال کردن،
 تعقیب کردن (۲) پی زدن، با آلت برنده زدن،
 کوبیدن، زخمی کردن.
 ~ لنمک [ف.م.] حالت مجهول فعل پی لمک.
 پیاده { پیآدآ } [ا. / ص.فا.ا.] پیاده (۲) مهره
 پیاده شطرنج (۳) بی سواد، کم مایه.
 ~ قوشون قشون پیاده، پیاده نظام.
 ~ لار اوچون کئچید محل عبور پیاده.
 ~ لاشماق [ف.] پیاده شدن.
 پیاله { پیآلا } [ا.فا.] پیاله، جام، باده، قدح.
 ~ گؤزلؤ [ص.] درشت چشم، دارای چشم
 درشت.
 پیان { پیآن } [ص.ر.] مست.
 پیانو { پیآنؤ } [ا.بتا.] پیانو.
 ~ چو [ا.] نوازنده پیانو.
 پیپیک { پی پیک } [ا.ناج خروس.
 پیتراق { پیتراق } [ا.] گیاه رزدان (Zanthium).
 پیتی [ا.] دیزی، آبگوشت.
- پیتیک [ا.ا.] (۱) نوشته، مکتوب، سند (۲) دعا، دعای
 نوشته شده.
 پیچ [ا.فا.] پیچ، باخ: وینت.
 ~ آچار [ا.] آچار پیچ گوشتی.
 ~ بوران [ا.] پیچ گوشتی.
 پیچینی بورماق (۱) پیچ چیزی را سفت کردن.
 (۲) دست و پای کسی را جمع کردن، تحت نظم
 آوردن.
 پیچ پیچ [ص. / ظ.] حلقه حلقه فرفری، فردار.
 پیچ - پیچ [ظ.] پیچ، زمزمه، در گوشتی.
 ~ آتله مک در گوشتی حرف زدن، پیچ پیچ
 کردن.
 پیچه { پیچا } باخ: پنجه.
 پیچیلتی [ا.] پیچ، نجوا، زمزمه.
 پیچیلداشماق [ف.قار.] در گوشتی حرف زدن، با
 همدیگر پیچ پیچ کردن، نجوا کردن،
 زمزمه کردن.
 پیچیلداهاق [ف.] در گوشتی حرف زدن، پیچ پیچ
 کردن، نجوا کردن، زمزمه کردن.
 پیختا لاشدیрмаق [ا.] غلیظتر کردن، چسبنده تر
 کردن.
 پیختا لاشماق [ف.] غلظت و چسبندگی چیزی
 بیشتر شدن، غلیظتر شدن.
 پیختا لاندیرماق باخ: ~ لاشدیрмаق.
 پیختالاشماق [ف.] غلیظ شدن.
 پیدا { پیدآ } [ا.فا.] پیدا، آشکار، ظاهر.
 ~ آتتمک پیدا کردن، ظاهر کردن،
 آشکار کردن.
 ~ اولماق پیدا شدن، بوجود آمدن، ظهور کردن.
 پی در پی { پئی داریشی } [ظ.فا.] پی در پی،
 پشت سر هم.
 پیر [ا.فا.ا.] (۱) پیر، سالخورده (۲) مقبره مقدسین،
 زیارتگاه (۳) صاحب طریقت، مرشد، رهبر، پیر
 طریقت در اصطلاح اهل تصوف.
 پیر هنیم دیر کرامتینی بیلرم اگر پیر

پیس [ص. ۱] بد (۲. زشت، ناپسند، نامطبوع، ناگوار. ۳. منحرف. ۴) گند.
 ~ آدام [ص.] آدم بد.
 ~ آغیز [ص.] بد دهان، فغاش.
 پیس - پیس [ظ.] خیلی بد، بدتر از بد.
 پیس - پیس باخماق با عداوت نگرستن، بدجوری نگاه کردن.
 ~ - ~ گولمک نیشخند زدن، زهر خند زدن.
 پیس پیسینه [ظ.] بیهوده، بی جهت، بیخودی، بی فایده.
 پیس خاصه لی [ص.] بدخیم، مهلک.
 ~ کؤکده در وضع بسیار بد، در وضع ناگوار.
 ~ گؤز بد نظر، شو چشم.
 ~ گونون عؤمرو آزاوآلار عمر ایتام بدبختی کوتاه است.
 ~ لشدیرمک [ف.] بدتر کردن، وخیم تر کردن.
 ~ لشمک [ف.] بدتر شدن، وخیم تر شدن.
 ~ لمک [ف.] بد گفتن، تقبیح کردن.
 ~ لنمک تقبیح شدن.
 ~ لیک [ا.] بدی، زشتی، بدجنسی.
 ~ نیت لی [ص.] دارای سؤیت.
 پیس بولا دوشمک منحرف شدن، فاسد شدن.
 پیسی چیخماق گندش در آمدن.
 پیسینه گلکمک بدش آمدن، نپسندیدن.
 پیس { پیشتس } [ا. فر.] نمایشنامه.
 پیس پیشتا { پیس - پیستآ، پیس پیسلی } [ا.] خرجوسونه.
 ~ بالاسین دووآراوسته گؤردو، دئدی آق بالدیئرئنا نه نه ن قوربان سوسکه بچه اش را روی دیوار دید و گفت قربان ساقهای بلورینت.
 پیستون [ا. فر.] پیستون، دگمه فتری یا استوانه ای متحرکی که در لوله تلمبه یا ماشین بخار حرکت می کند و حرکت را به میل لنگ و چرخها انتقال می دهد.
 پیستیک باخ: پیسیدیک.

(مرشد) من است کرامتش را می شناسم.
 ~ لیک [ا.] پیری، سالخوردگی.
 پیئر [ص.] صدای بهم خوردن بال پرنده در شروع به پرواز، پر.
 پیئرلاهاق باخ: پیئرلاهاق.
 پیئرلنماق باخ: پیئرلنماق.
 پیئروروب اوچدو پرزد و پرواز کرد.
 پیئر امید [ا. بو.] اهرم.
 پیئرپیئر [ص. ۱] زولیده، آشفته، مو. ۲) سیخ سیخ (شدن) مو.
 ~ لاشماق [ف.] سیخ سیخ شدن مو.
 ~ لاماق [ف.] زولیده کردن مو، سیخ سیخ کردن مو.
 ~ لانماق [ف.] سیخ سیخ شدن مو.
 پیئر تداشیق باخ: پیئر تلاشیق.
 پیئر تداگؤز { پیئر تداگؤز } [ص.] چشم های برآمده، ورقنبیده.
 پیئر تداهاق باخ: پیئر تلاماق.
 پیئر تلاشماق [ف. ۱] سردرگم شدن (کلاف). ۲) درهم و برهم شدن. ۳) پریشان شدن.
 پیئر تلاشیق [ص.] زولیده، درهم برهم، کلاف سردرگم.
 ~ دوشمک گره افتادن، کلاف سردرگم شدن.
 پیئر تلاماق [ف. ۱] بیرون زدن چشم (از حلقه)، خارج شدن. ۲) ورقنبیدن. ۳) سردرگم شدن کلاف.
 پیئرچیم - پیئرچیم تر تؤکمک فطره فطره عرق ریختن، باخ: پوجور.
 پیئرلاهاق [ف.] پرزدن و پریدن.
 پیئرلنماق [ف.] پرواز کردن جوجه پرنده که تازه نمرین پرواز می کند.
 پیئرئلتی [ا.] صدای بال زدن پرندگان.
 پیئرئلداهاق [ف.] بال زدن و پریدن، پرواز کردن، پرزدن، پرواز کردن.
 پیئر { پیزا } [ا.] گیاهی که با آن حصیر می بافند.

- پيسديک [۱]. جذام، خوره.
 ~ لی [ص.] جذامی.
 پيسر { پشی سار } [۱. فا.] پشت گردن، قفا،
 بی سر.
 پيسری اگد بکجه سالارلار نا گردن را خم
 کرده ای، پس گردنی می زنند.
 ~ باغلامیش گردن کلفت شده، پیه بسته.
 پيسره سالماق پس گردنی زدن.
 پیسیتماق [ف.] چسیدن.
 پیسیکديرهک [ف.] ترساندن، رماندن، آزردن،
 دلخور کردن.
 پیسیکممک [ف. م.] ۱) ترسیدن، جا خوردن،
 رمیدن. ۲) دلخور شدن، ناراحت شدن، آزردن،
 رنجیدن.
 پیش - پیش [س.] آوازی برای صدا کردن گربه.
 پیش - پیشه (پیش - پیشی) [۱.] بید -
 منک.
 پشت [س.] پشت، راندن گربه.
 ~ ائله مک پشت کردن.
 پیش تخته { پشتآختا } [۱. فا.] پیش تخته،
 پیشخوان.
 پشتو { پشتو، پشتوؤ } [۱. متروک.] تپانچه،
 (تحریف شده پیستوله).
 پیش در آمد [۱. فا.] پیش درآمد موسیقی، مقدمه.
 پیشکش { پیشکاش } [۱. فا.] پیشکش، تقدیمی،
 هدیه.
 ~ ائتمک (ائله مک) پیشکش کردن، هدیه
 کردن.
 پیشمک { پیشماک } باخ: پیشمک.
 پیشماز { پیشنآماز } [۱. فا.] پیشماز.
 پیشواز [۱. فا.] پیشواز.
 ~ ائتمک (ائله مک) پیشواز کردن،
 استقبال کردن.
 پیشوازا چیخماق (گتتمک) پیشواز
 کردن، به استقبال رفتن.
 پیشه { پشا } [۱. فا.] پیشه، حرفه، شغل.
 ~ کار [ص.] حرفه ای.
 ~ مکتبی آموزشگاه حرفه ای.
 ~ بؤنؤمؤ گزینش شغل.
 پیشیک (پیشیگی، پیشی یی) [۱.] گربه.
 ~ اوئو باخ: ~ اوئو.
 ~ بالاسینی ایستدیگیندن پیئر گربه از بس
 بچه اش را دوست دارد، او را می خورد.
 ~ پنجه سی باخ: ~ پنجه سی.
 ~ کیمی لر باخ: ~ کیمی لر.
 پیشیکی دارا قیسناسان، قاییدار اوؤوؤو
 جیزارا اگر گربه را در تنگنا قرار بدهی، صورت
 را جنگ می زند.
 پیشیگیمیز اوغلان دوغوب گاو مان زائید.
 پیشیک اوئو [۱.] سنبل الطیف، سنبل کوهی.
 (Valeriana).
 پیشیک پنجه سی [۱.] گیاه پنجه
 گربه. (Antennaria).
 پیشیک کیمی لر [۱.] گربه سانان.
 پیشیم: پیشیم - پیشیم ائله مک با احتیاط
 نوازش کردن، با زبان نرم و چرب رام کردن.
 پیشیم - پیشیم ايله ساخلماق با وعده و
 وعید نگاه داشتن.
 پیغمبر { پیغامبار } [۱. فا.] پیغمبر، رسول، پیام آور.
 ~ لیک [۱.] پیغمبری، رسالت.
 ~ لیک ائتمک (ائله مک) از آینده خبر
 دادن.
 پیغمبر چیچه یی [۱.] قنطوریون، گل گندم.
 پیق [س.] آوای جوشیدن، مایع غلیظ، بقی.
 پیققاپیق [ظ. ۱.] ۱) فل فل (جوشیدن). ۲)
 هرهر (خندیدن).
 پیققیلداشماق [ف. قار.] دسته جمعی هر و هر
 خندیدن.
 پیققیلداماق قل، قل جوشیدن. ۲) زیر لب خندیدن،
 زیر خنده زدن.

پنگ، تنیس رومیزی.
 پینه { پینا } [۱. فا. ۱] (پینه، وصله. ۲.) پینه
 (دست)، پرگاله.
 ~ ائله مک پینه کردن، وصله کردن.
 ~ باغلاماق پینه بستن (دست).
 ~ چی [ص. ۱/۰] پینه دوز، تعمیر کار کفش.
 ~ چیلیک پینه دوزی.
 پیوند { پیوند } [۱. فا. ۱] (جالاق ۱) پیوند (۲.)
 واکسن.
 ~ ائتمک (ائله مک) پیوند کردن.
 ~ لمک [ف. ۱] پیوند کردن، پیوند زدن. (۲.)
 واکسن زدن. (۳.) کوک زدن (ظروف چینی و
 غیره).
 ~ وورماق پیوند زدن.
 پیونر { پیونر } [فر. ۱] پيشاهنگ، پيشگام.
 پیوه { پیوا } [۱. ر. ۱] آبجو.
 ~ خاناق [۱.] آبجو فروشی.
 پیه { پایا } [۱. آغل، طوبله، محل نگهداری گاو و
 گوسفند که بر حسب آب و هوا در زیر زمین یا هم
 سطح زمین و با طبقه پائین ساختمان ساخته
 می شود.
 پیه { پیی } [۱. ۰] پیه، چربی.
 ~ باغلاماق پیه بستن، چربی بستن، جاق شدن.
 ~ بسلمک چربی بستن، جاق شدن.
 ~ سیز [ص. ۱] بدون چربی، لاغر.
 ~ سیزلیک [۱.] لاغری، حالت بی چربی.
 قارنی پیسی باغلاییب شکمش پیه بسته،
 ثروتمند شده، پولدار شده.
 ~ لشمک باخ: ~ لنمک.
 ~ لمک [ف. ۱] پیه مالیدن، چرب کردن.
 ~ لندیرمک [ف. ۱] جاق کردن، پروار کردن.
 ~ لنمک [ف. م. ۱] پیه گرفتن بدن، چربی دار
 شدن. (۲.) جاق شدن. (۳.) پیه مالی شدن.
 ~ لی [ص. ۱] پیه دار، چرب. (۲.) جاق، فربه.
 ~ لسی لیک [۱. ۱] جاقی. (۲.) میزان چربی.
 باشین پیی لمک سر کسی شیره مالیدن.

پیفقیلتی [۱. ۱] صدای قُل - قُل (۲.) پخ و پخ
 (صدای خنده).
 پیک { پیک } [۱. فر. ۱] پیک، اوج، قله.
 ~ واختی در موقع تراکم، در موقع حداکثر
 رواج.
 پیک { پیک } [۱. فا. ۱] قمر، ماه، ماهواره.
 صنعتی ~ قمر مصنوعی.
 پیلته { پیلتا } [۱. ۱] قبلة (چراغ، زخم، توپ).
 ~ لمک [ف. ۱] قبلة گذاشتن.
 پیلته { پیلتا } [۱. ر. ۱] سه پایه، چراغ خوراک پزی.
 ~ چی [۱.] تعمیر کار چراغ خوراک پزی.
 پیلک { پیلک } [۱. ۱] پولک.
 ~ لی [ص. ۱] پولک دار، پولک دوخته شده.
 پیلمک { پیلماک } [ف. ۱] فوت کردن.
 پیلو باخ: بلوژ.
 پيله { پیل } [۱. ۱] پيله.
 ~ قوردو کرم ابریشم.
 پيله { پیل } [۲] باخ: پیلک.
 ~ نیکمک پولک دوزی کردن.
 ~ نیکمه پولک دوزی (روی پارچه).
 پیلیک [۱.] مشعل برای روشن کردن اجاق و بخاری و
 غیره.
 پیمان { پیمان } [۱. فا. ۱] پیمان، عهد، قرارداد.
 ~ باغلاماق عهد بستن، پیمان بستن.
 پینار [۱.] چشمه، باخ: بولاغ.
 پینتی [ص. ۱] کثیف، زولیده. (۲.) شلخته، پلشت.
 ~ لشمک [ف. ۱] کثیف شدن، شلخته شدن.
 ~ لیک [۱.] زولیدگی، شلختگی.
 پینج [۱.] خمیری که از سفیده تخم مرغ، آهک مرده
 و پنبه برای بند زدن ظروف چینی بکار می رود.
 ~ چی (پیشکچی) بند زدن ظروف شکسته.
 پینکی { پینکی } [۱. ۱] جرت، پینکی.
 ~ لمک [ف. ۱] جرت زدن.
 ~ وورماق جرت زدن.
 پینگ پنگ { پینگ پونگ } [۱. انگل.] پینگ

ت

ت (ت - ست - ست -) یکی از حروف صامت که جزء حروف گنگ، پیشین کامی و انفجاری گروهندی می شود.

در تلفظ «ت» زبان و دندان مشارکت دارند.

در کلمات چند هجائی و نیز ریشه افعال که به «ت» ختم می شوند در صورتی که پسوندی به آنها ملصق شود که حرف اول آن حرف صدادار باشد، حرف «ت» به «د» تبدیل می شود. مثل:

اثبت / اثبیدیر، قوروت / قورودون.

تا [ادا]. تا، الی، تا حال.

تا اینکه { تاینکی } [ادا. فا. ۱] تا اینکه (۲) تا وقتی که (۳) تا (۴) عجالناً، فعلاً.

تاب [ا. فا. ۱] تاب، طاقت، توانائی، تحمل (۲) مقاومت، ایستادگی (۳) دوام، پایداری.

~ اثتمک پایداری کردن، ایستادگی کردن، تحمل کردن.

~ دان دو شمک از طاقت افتادن، ناتوان شدن.

~ میژ بی طاقت، بی تاب.

~ میژ لئیق [ا. بی تابی].

~ گتیر مک استقامت ورزیدن، پایداری نشان دادن، تحمل کردن.

~ لاشما [ف. ا.] تحمل، ایستادگی، پایداری، استقامت.

~ لاشماق [ف.] تاب آوردن، تحمل کردن، ایستادگی کردن، پایداری کردن، طاقت آوردن، دوام آوردن.

~ لاماق باخ: ~ لاشماق.

~ لی [ص.] متحمل، مقاوم، با استقامت، بادوام.

تاباشیر [ا.] گنج، تاباشیر.

~ لی [ص.] گچی.

تاباق [ا.] طبق، ظرف چوبی یا فلزی مسطح و گرد

لبه دار یا بی لبه که در آن خوردنی و مبیوه می گذارند یا با آن غله را بوجاری می کنند، پاتنی.

~ چا [ا.] طبق کوچک.

~ چئی [ا.] طبق کش، دستفروش، طبق ساز.

تابع { تابئع } [ا. ع.] تابع، پیرو، مطیع.

~ اثتمک به اطاعت در آوردن، تابع کردن، به

انقیاد در آوردن.

~ لیک [ا.ا] اطاعت، تبعیت، انقیاد.

~ اولماق مطیع بودن، تابع شدن، پیروی کردن.
تابلو { تابلو } [ا.فر.] تابلو، تابلوی نقاشی، تابلوی
اعلانات و غیره.

تابوت { تابوت } [ا.ع.] تابوت.

~ زینقیر و وودور زنگوله تابوت است، اولاد سر
پیری را گویند.

تابور { تاور } [ا.] گروه کولی ها، محل توقف
آنها و چهاربایان آنها.

تاپ [سس.] تاپ، آوای افتادن چیزی.

تاپا [ا.] چوب پنبه، نویی، درپوش کوزه و شیشه، باخ:
تباخ.

تاپان [ف.ص.ا.] یابنده. ۲) غلطک دستی.

~ لاماق [ف.] غلطک زدن.

تاپانچا باخ: تپانچه.

تاپاجا باخ: تپاجا.

تاپیاتاپ [سس.] ترق و تروق، صدای کوبیدن چیزی.
تاپیادان [ظ.] ناگهانی، اتفاقی.

تاپییلنتی [ا.] تاپ - تاپ، ترق - تروق، صدای پا.

تاپییلداتماق [ف.] ترق و تروق کردن، در کوفتن.

تاپییلداهاق [ف.م.] کوفته شدن در، صدای تاپ
تاپ یا ترق و تروق کردن.

تاپدایق [ا.] کوبیده شده، سفت شده.

~ اولماق لگد کوب شدن، کوبیده شدن، سفت
شدن.

غم تاپداغی غم زده.

تاپدالاتماق [ف.س.] به وسیله کسی کوبیدن و
سفت کردن.

تاپدالاماق [ف.ا.] کوبیدن، کوفتن، زدن، کتک
زدن. ۲) سرکوب کردن، لگد کوب کردن.

تاپدالاتماق [ف.م.ا.] کوبیده شدن، کتک
خوردن. ۲) منکوب شدن، لگد مال شدن.

تاپداهاق باخ: تاپدالاماق.

تاپدانماق باخ: تاپدالاتماق.

تاپدیترتماق [ف.س.] به وسیله کسی یافتن، جستجو

کردن.

تاپدیترماق باخ: تاپدیترتماق.

تاپدیق [ا.ا.] بافته، بازیافت، چیزی که تصادفاً پیدا
شود. ۲) فاخته.

تاپشیران [ص.ا.] سفارش دهنده، توصیه کننده.

تاپشیرماق [ف.ا.] سفارش کردن، توصیه کردن.
۲) سپردن، واگذار کردن، تسلیم کردن. ۳) پیام

دادن. ۴) جان سپردن.

قویونو قوردا تاپشیرماق میش را به گرگ
سپردن.

تاپشیریق [ا.ا.] سفارش، توصیه. ۲) واگذاری. ۳)
دستور، امر، رهنمود، دستورالعمل. ۴) تکلیف و
مشق (درس).

تاپشیرلماق [ف.م.] محوّل شدن، سپرده شدن،
سفارش شدن.

تاپقی باخ: تاپیستی.

تاپقیئر [ا.] تنگ اسب، نسمة زین که از زیر سینه اسب
رد می شود.

تاپقیلنتی باخ: تاپیستی.

تاپماجا [ا.] جیستان، لغز، معتما. (بیلمه جه،
تاپیشماق، ماتال، جومماق).

آلتینندان ایچر اوستونندن دؤغار زراعت،
کشت.

اون، چووال، وژدنه سجد.

~ لاماق [ف.] به صورت معتما در آوردن.

~ لی [ص.] معتمائی، به صورت جیستان.

تاپماق [ف.] پیدا کردن، یافتن، کشف کردن، به
دست آوردن.

فورصت ~ فرصت یافتن، مجال یافتن.

پول ~ راه پیدا کردن، راه حل پیدا کردن.

تاپیشماق [ف.فار.] همدیگر را یافتن، همدیگر را
پیدا کردن، بهم رسیدن، آشنا شدن، باهمدیگر

ملاقات کردن.

تاپیشماق [ا.] باخ: تاپماجا.

تاپیلماق [ف.م.] پیدا شدن، یافت شدن، کشف

شدن. ~ دؤشه مک تخته کوبیدن، تخته فرش کردن.
 ~ قوتو جعبه چوبی.
 ~ قوردو کرم چوب، حشره آفت چوب. (Anobim).
 ~ کسن [ا.] تخته بر، اژه کش.
 ~ لاماق [ف.] (۱) تخته کردن، تعطیل کردن، بستن (در مغازه و غیره). (۲) تخته کوبیدن.
 ~ لاتماق [ف.م.] (۱) تخته کوبی شدن، با تخته پوشیده شدن. (۲) تخته شدن، تعطیل شدن..
 ~ لیق [ص.] چوب مناسب برای تهیته تخته.
 (۲) دؤرت تاختالیق نومان: دامن چهار تخته ای.
 اونون بیرناختاسی اسکیک دیر یک تخته اش کم است، عقلش پاره سنگ برمی دارد.
 بوناختادا تورپ اگیلیب در این قطعه ترب کاشته شده.
 بیر فاختا پارچا یک قواره پارچه.
 یازی فاختاسی تخته سیاه.
 فاخچا باخ: طاقچه.
 فاخما [ف.ا.] (۱) منصوب. (۲) غیر اصیل، بدلی، مستعار.
 ~ دیش دندان مصنوعی.
 فاخماق [ف.] (۱) نصب کردن. (۲) فرو کردن. (۳) جا انداختن، نشان دادن. (۴) آویزان کردن. (۵) پوشیدن، تن کردن، دست کردن (دستکش، پیراهن).
 اوژوک ~ انکشر به انگشت کردن.
 بئلینه قیلینج ~ شمشیر به کمر بستن.
 شیرغا ~ گوشواره به گوش آویزان کردن.
 گوزلوک ~ عینک زدن.
 ماسکا ~ صورتک پوشیدن، صورتک گذاشتن.
 تاخیشماق [ف.قار.] بهم فرو رفتن، توهم فرو رفتن.
 تاخیل [ا.] غله، غلات.
 ~ بؤجه یی سومک غلات.
 ~ بیتى شپشه، شپشک.

تایشنتی [ا.] بافته ها، یافته، کشف شده، پیدا شده.
 تایشما [ف.] عبادت، پرستش، تعظیم، کرنش.
 تایشماق [ف.] پرستش کردن، عبادت کردن، کرنش کردن.
 تات [ا.] (۱) قوم تات که به لهجه ویژه فارسی حرف می زنند و در مناطقی در ایران و آذربایجان شوروی سکونت دارند. (۲) جمعیت غیر ترک زبان مقیم آذربایجان و مناطق ترک نشین. (۳) شهر نشین، ساکن (برخلاف کوچ نشین).
 تاتار [ا.] قومی که در تاتارستان، نواحی آستاراخان و کریمه و شرق دریای خزر زندگی می کنند.
 ~ جا [ص./فا.] به زبان تاتاری.
 تاتاری [ا.] شلاق، نازیانه.
 ~ لاماق [ف.] نازیانه زدن، شلاق زدن.
 تاج [ا.فا.] (۱) تاج، دیهیم، افسر. (۲) تاج پرندگان. (۳) قلعه، چیز با ارزش.
 ~ جیق [ا.] (۱) تاج کوچک. (۲) تاج گل.
 ~ دار [ص.] تاجدار، پادشاه.
 ~ قویما تاج گذاری.
 ~ قویماق تاج گذاشتن، تاج گذاری کردن.
 تاجبیتراق [ا.] گیاهانی که در فضای باز جنگلها می رویند.
 تاجر { تاجیر } [ا.ع.] تاجر، بازرگان.
 ~ لیک [ا.] تجارت، بازرگانی.
 تاجیک [ا.] تاجیک، اهل تاجیکستان.
 ~ جه [ص./ظ.] زبان تاجیک، به تاجیکی.
 تاخت باخ: تخت.
 تاختا [ا.ف.] (۱) تخته. (۲) صفحه صاف. (۳) لوحه، قطعه. (۴) قواره (پارچه). (۵) تخته نرد. (۶) لنگه (درو پنجره).
 ~ بیتى ساس. (Cimex)
 ~ پارا تخته پاره، خرده ریز.
 ~ پوش تخته پوش، سقف تخته ای.
 ~ چکن [ا.] اژه کش.

صاف (۲) آلتی که به وسیله آن ناهمواری سطح را اندازه گیری می کنند، طراز بتائی، طراز باب. ~ لاتماق [ف.] تراز کردن، هموار کردن، معادل کردن.

~ لاشدیرماق باخ: تراز لاتماق. ~ لاشدیرئلماق [ف.م.] به وسیله دیگری تراز گردیدن.

~ لاشماق [ف.] تراز شدن، معادل شدن. ~ لاماق [ف.] تراز کردن، هموار کردن، صاف کردن، موازنه کردن.

~ لاتماق [ف.قا.] تراز شدن، هموار شدن. ~ لئق [ا.] موازنه، معادل، هم طرازی. (۲) همواری، هم سطحی، صافی.

تاراش باخ: تراش.

~ لاماق [ف.] تراشیدن، تراش دادن.

~ لی [ص.] تراشیده، تراشکاری شده.

تاراق - توروق [سس.] صدای ترق و تروق.

تارتان - پارتان [ا.] چرند و پرند.

تارجیق [ا.] علف، چراگاه.

تارلا [ا.] مزرعه، کشتزار.

~ دوشرگه سی سایان یا استراحتگاهی که در

مزرعه می سازند.

~ چی [ا.] کشتکار، زارع.

~ قورویوجو [ص.] درختهایی که اطراف مزرعه

برای جلوگیری از زیان طوفان می کارند.

~ لئق [ا.] کشتکاری، مزرعه داری.

تارلاقوشو [ا.] چکاوک، کاکلی.

تارهار [ص.] تار و مار، پریشان، پراکنده، از هم

پاشیده، نیست و نابود.

~ ائتمک (ائله مک) تار و مار کردن.

~ اوئلماق از هم پاشیدن، نابود شدن.

تاری [ا.] خدا، آفریننده، آفریدگار. (باخ: تانری).

تاری درگاهیندا آدامین آدامی گرک

دربارگاه خدا، باید حامی داشت.

تاریخ [ا.ع.] تاریخ، علم تاریخ. (۲) مورخه. (۳)

~ بیچمک درو کردن غلات.

~ بیچن ماشین درو کنی.

~ تارلاسی مزرعه غله.

تاخیل چی [ا.] گندم کار، غله کار.

تاخیل چیلیق [ا.] غله کاری، گندم کاری.

~ دؤلمک غله کوبیدن، خرمن کوبیدن.

~ دؤئن [ا.] خرمنکوب.

~ سپن [ا.] بذر پاش.

~ سوووران [ا.] ماشین بوجاری.

~ ییغیمی برداشت محصول غلات.

تاخیلماق [ف.م.] (۱) نصب شدن. (۲) فرو رفتن

(میخ و غیره). (۳) پوشیده شدن.

تار^۱ [ا.قا.] تار: آلت موسیقی.

~ چالان [ا.] تارزن، نوازنده تار.

~ چالماق تارزدن، تار نواختن.

~ چی [ا.] (۱) تارزن. (۲) سازنده تار.

~ چیلیق [ا.] تارزنی، نوازندگی تار.

تار^۲ [ص.فا.] (۱) تار، کم سو. (۲) نیمه تاریکی،

گرگ و میش.

~ لاشماق [ف.] کم سو شدن (چشم) تارو

کدر شدن.

~ لاتماق [ف.] آبیره شدن، کدر شدن، کم سو

شدن.

~ لئق [ا.] تیرگی، کم سوئی (چشم).

گوزلری تاراولوب چشم هایش کم سو شده.

تار^۳ [ا.] تیرجه ای که در لانه مرغها قرار می دهند و

مرغ روی آن استراحت می کند.

~ لاتماق [ف.] کرج خوابیدن (شدن) مرغ.

تار^۴ [ا.] توده برف که در دژه ها روی هم انباشته

می شوند.

~ باغلاماق توده کردن برف بر روی هم.

تاراج [ا.فا.] تاراج، غارت، چپاول، یغما، تالان.

~ ائله مک (ائتمک) غارت کردن.

~ اوئلماق تاراج شدن، چپاول شدن.

تاراز [ا.ص. / ظ.فا.] (۱) تراز، هم سطح،

دوره تاریخی.
 ~ چه تاریخچه.
 ~ چمی [۱]. تاریخ نویس، موزخ.
 ~ ده یازئلماق در تاریخ نوشته شدن، هرگز فراموش نشدن.
 ~ دن اول ماقبل تاریخ، قبل از میلاد.
 ~ سیز [ص. ۱] بدون تاریخ، بدون موزخه (۲).
 بدون سابقه تاریخی.
 ~ شناس { شوناس } [۱]. موزخ، عالم تاریخ.
 ~ لی (۱) داری تاریخ، موزخه دار. (۲) دارای سابقه تاریخی.
 ~ بازان [۱]. موزخ، تاریخ نویس، تاریخ نگار.
 تاریخی [ص. ۱] تاریخ.
 تاریخی لیک بررسی تاریخی هر حادثه، بررسی هر حادثه و پدیده از جهت پیدایش و رشد تاریخی آن.
 تاریخ باخ: تعرفه.
 تاریم [ظ. ۱] { کشیده شد. ۲ } سفت، سخت، محکم، شق ورق کشیده شده.
 ~ چکمک سفت کشیدن (سیم، طناب).
 ~ لاماق باخ: چکمک.
 عصب لری تاریم چکیمیش سیم کیمی اسیردی اعصابش مثل سیم کشیده، منشیج بود.
 تازی [۱]. تازی، سگ شکاری.
 تازی با دثیرنوت، دووشانا دثیرقاج تازی را تشویق می کند که خرگوش را تعقیب بکند و به خرگوش توصیه می کند که فرار نکند.
 تازیانه { تازیانا } [۱]. ف. ا. تازیانه، شلاق.
 تاس [ا. ع. ۱]. تاس، مهره تخته نرد.
 تاسار [۱]. طرح، نقشه، پروژه، لایحه.
 ~ سیز [ص. ۱] ارتجالی، بدون نقشه.
 ~ لاماق [ف. ۱] طرح ریزی کردن، طرح ریختن.
 تاسلاق [۱]. ۱) کروکی، طرح، ماکت، استخوان بندی. ۲) انگاره، الگو.
 تاسه { تاسا } [ص. تر. ۱]. تاسه، تلواسه، ملال، اندوه،

نگرانی، غم و غصه، درد و غم، فکر و خیال، اضطراب.
 ~ چکمک ناسانیدن، غصه خوردن، نگران بودن.
 تاغ [۱]. طاق، گنبد.
 ~ بند [ص. ۱] به شکل طاق و گنبد، به شکل نیم دایره.
 ~ لی [ص. ۱] طاقدار، گنبدی، سقف دار.
 تاغ [۲]. ۱) بونه، ساقه (صیفی جات).
 ~ لی [ص. ۱] بونه دار.
 تاغ [۳]. ۱) فرق، محل جدا شدن گیسو و هر قسمت آن.
 ~ آیترهاق فرق باز کردن، موها را به دو قسمت جدا کردن.
 تاغار باخ: طغار، تغار، لاوک.
 تاغالاق [۱]. باخ: ۱) قارقارا (۲). قرقره نخ (۳). باخ: قاققاناق.
 تافتا باخ: تافته.
 تافته { تافتا } [۱]. ف. ا. تافته، نوعی پارچه ابریشمی.
 تاق { تاقق، تاق } [سس. ۱] آوای افتادن چیزی به زمین، تق.
 تاققاتاق (تاققاتوق) [سس. ۱] تاغ تاغ، تراغ تروغ، تق و توق، صدای بهم خوردن دو چیز.
 تاققاناق [ص. ۱] جفر، خشکیده.
 تاققیلتی [۱]. دق الباب، صدای ضربه، تغ تغ، تق.
 تاققیلدا تاق [ف. ۱] به صدا در آوردن در، تق تق کردن، دق الباب کردن.
 تاققیلدا تاق [ف. ۱] صدا کردن دو چیزی که بهم بخورد، ترک برداشتن، تق صدا کردن.
 تاققیلدا تاق [ف. م. ۱] صدا دادن دو چیزی که بهم بخورد.
 تاقیم [۱]. ۱) دسته، گروه. ۲) دست یا دو جبین (ابزار، حروف و غیره). ۳) مقداری، بسیاری، انبوهی.
 بیر تاقیم معلومات و ثر میشدی مقدار زیادی اطلاعات داده بود، یک رشته اطلاعات داده بود.

دوره تاریخی.
 ~ چه تاریخچه.
 ~ چمی [۱]. تاریخ نویس، موزخ.
 ~ ده یازئلماق در تاریخ نوشته شدن، هرگز فراموش نشدن.
 ~ دن اول ماقبل تاریخ، قبل از میلاد.
 ~ سیز [ص. ۱] بدون تاریخ، بدون موزخه (۲).
 بدون سابقه تاریخی.
 ~ شناس { شوناس } [۱]. موزخ، عالم تاریخ.
 ~ لی (۱) داری تاریخ، موزخه دار. (۲) دارای سابقه تاریخی.
 ~ بازان [۱]. موزخ، تاریخ نویس، تاریخ نگار.
 تاریخی [ص. ۱] تاریخ.
 تاریخی لیک بررسی تاریخی هر حادثه، بررسی هر حادثه و پدیده از جهت پیدایش و رشد تاریخی آن.
 تاریخ باخ: تعرفه.
 تاریم [ظ. ۱] { کشیده شد. ۲ } سفت، سخت، محکم، شق ورق کشیده شده.
 ~ چکمک سفت کشیدن (سیم، طناب).
 ~ لاماق باخ: چکمک.
 عصب لری تاریم چکیمیش سیم کیمی اسیردی اعصابش مثل سیم کشیده، منشیج بود.
 تازی [۱]. تازی، سگ شکاری.
 تازی با دثیرنوت، دووشانا دثیرقاج تازی را تشویق می کند که خرگوش را تعقیب بکند و به خرگوش توصیه می کند که فرار نکند.
 تازیانه { تازیانا } [۱]. ف. ا. تازیانه، شلاق.
 تاس [ا. ع. ۱]. تاس، مهره تخته نرد.
 تاسار [۱]. طرح، نقشه، پروژه، لایحه.
 ~ سیز [ص. ۱] ارتجالی، بدون نقشه.
 ~ لاماق [ف. ۱] طرح ریزی کردن، طرح ریختن.
 تاسلاق [۱]. ۱) کروکی، طرح، ماکت، استخوان بندی. ۲) انگاره، الگو.
 تاسه { تاسا } [ص. تر. ۱]. تاسه، تلواسه، ملال، اندوه،

تاکتیک { تاکتیک } [ص. یو.] تاکتیک، رزم
 آرائی، صف آرائی، تدبیر جنگ، فن حمله و
 دفاع در نبرد.
 تاکسی { تاکسی } [ا. انگل.] تاکسی.
 ~ چپی [ا.] راننده تاکسی.
 تاکسی [ا. فا.] تاکه.
 تالا [ا.] مربع جنگلی، مرغزار کوچک در جنگل،
 فضای باز در جنگل.
 ~ لیتیق [ا.] مربع زار جنگلی.
 تالاشا [ا.] تراشه، خرده چوب.
 تالاماق [ف.] غارت کردن، تالان کردن، چپاول
 کردن.
 تالان [ا. فا.] (۱) تالان، تاراج، یغما، چپاول، غارت.
 (۲) غرامت، باج.
 ~ آلماق غرامت گرفتن.
 ~ ائله مک (ائتمک) تالان کردن.
 تالانچی [ا.] تاراجگر، چپاولگر، یغماگر، غارتگر.
 ~ لیتیق [ا.] تاراجگری، چپاولگری، یغماگری،
 غارتگری.
 تالانماق [ف. م.] غارت شدن، تاراج شدن، چپاول
 شدن.
 تالش { تالیش } باخ: طالش.
 تالوار [ا. ۱] (انباری، سایبان، آلاچیق. ۲)
 زیر شیروانی. (۳) داربست مو و غیره.
 ~ لاماق [ف.] داربست برای تاک ساختن.
 تالون [ا. فر.] ورقه، برگه، جواز.
 تام [ص. ع. ۱] نام، تمام، کامل، کمال. (۲) پر،
 مملو. (۳) مطلق، کل، واحد. (۴) سرموقع،
 درست. (۵) صحیح، غیر اعشاری و کسر
 (ریاضی).
 ~ بیرساآت یک ساعت تمام، درست یک
 ساعت.
 ~ حقوقلو [ص.] دارای حقوق کامل، با حقوق
 تمام.
 ~ عدد عدد صحیح.

~ غلبه پیروزی کامل.
 ~ لیتیق [ا.] تمامیت.
 ~ مسئولیت مسئولیت مطلق، مسئولیت کامل.
 ~ واخیتیندا درست سر ساعت.
 تام^۲ (= طعم) [ا. ع.] طعم، مزه، باخ: طعم.
 ~ سیز [ص.] بی مزه، بد طعم.
 ~ سیزلاشماق [ف.] بی مزه شدن.
 ~ سیزلیق [ا.] بی مزگی، بد طعمی.
 ~ لاندیرماق [ف.] با مزه کردن، خوش مزه
 کردن.
 ~ لی [ص. ۱] (با مزه، خوش طعم. ۲) کمی بو
 گرفته.
 تامارزی { تآما رزی } [ا. ع. / فا.] (ماخوذ از
 طمع و آرزو) چشم انتظار، آرزومند، حسرت،
 در حسرت چیزی ماندن.
 ~ گلوزلر با نگاههای مشتاق و آرزومند.
 ~ لیتیق [ا.] آرزومندی، حسرت، اشتیاق.
 تاماسا [ا.] چوب بست سقف، توفال، تخته باریک.
 تاماشا باخ: تماشا.
 تاماه [ا. ع.] طمع، حرص، آز، شره.
 ~ ائتمک (ائله مک) طمع کردن.
 ~ دبشیننی چکمک دندان طمع را کندن،
 دست برداشتن، صرف نظر کردن.
 ~ سیز [ف.] بی طمع، بی آز، بی حرص،
 بی چشم داشت.
 ~ سیزلیق [ا.] بی طعمی.
 ~ سیلاندریماق باخ: تاماه لاندیرماق.
 ~ سیلانماق باخ: تاماه لانماق.
 ~ سیماق باخ: تاماه لانماق.
 ~ سینماق باخ: تاماه لاندیرماق.
 ~ کار [ص. ع. / فا.] طمع کار، حرص، آزمند.
 ~ کارلیق [ا.] طمع کاری، آزمندی.
 ~ لاندیرماق [ف.] به طمع انداختن، حرص
 کردن.
 ~ لانماق [ف.] طمع کردن، به طمع

- افتادن، حریص شدن.
 ~ لی [ص.] طمعکار، حریص، آزمند.
 تاهاها دو شمع به طمع افتادن، طمع کردن.
 ~ سالماق به طمع انداختن، حریص کردن.
 تاهاهی گوج گتیردی حرص و طمع او را
 مجبور کرد.
 تاهاهیشین او جباتیندان به علت آزش.
 تاهاپول [ص.] تپل، چاقالو، گوشالو.
 ~ ال لرله بادست‌های تپل.
 تاهاشیماق [ف.] ۱. چشیدن، مزه مزه کردن. ۲.
 حالت مکیدن که کودک در خواب انجام می‌دهد.
 بوخودا تاهاشیمان اوشاق بچه‌ای که در خواب
 لبهايش را می‌مکد.
 تام کانارلی یار باقلار [ص.] برگهای ساده،
 برگهائی که حاشیه آنها ساده است و دندان ندارد.
 تانا [ا.] ۱. قطعات به شکل حلقه یا نیم حلقه. ۲. باخ:
 سیرغا.
 تانری [ا.] ۱. باخ: تارئی. ۲. رب‌التووع، آلهه. ۳.
 بت، صنم. ۴. آسمان، فلک.
 تانک { تانک } [انگلی.] ۱. تانک، اتومبیل
 زرهی. ۲. تانک آب، منبع برای نگهداری و
 حمل مایعات.
 ~ چی [ا.] راننده تانک.
 تانکر { تانکر } [انگلی.] ۱. تانکر، کشتی
 نفتکش، کامیون حمل مایعات.
 تانگو { تانگو } [اسپا] نوعی رقص، تانگو.
 تانیئدیوماق [ف.] شناساندن، معرفی کردن.
 تانیئما [ف.] معرفتی.
 تانیئماق [ف.] شناساندن، معرفی کردن، آشنا
 ساختن.
 تانیئش [ص.] ۱. آشنا، خودی، فامیل، یار. ۲.
 شناخته شده.
 ~ ائتمک (ائله مک)، آشنا کردن، شناساندن،
 معرفی کردن.
 ~ اولماق آشنا شدن، شناختن.
- ~ - بیلش دوست و آشنا.
 ~ گلیمک آشنا به نظر رسیدن.
 ~ لیق [ا.] آشنائی.
 ~ لیق وئرمک اظهار آشنائی کردن، خود را
 آشنا قلمداد کردن.
 تانیئشدیرماق [ف.] ۱. به همدیگر شناساندن،
 آشنا کردن، معرفی کردن.
 تانیئشماق [ف.] ۱. با همدیگر آشنا شدن، با
 همدیگر رابطه داشتن.
 تانییق [ا.] ۱. شاهد، گواه. ۲. شاهد در شعر.
 ~ لیق ۱. شهادت. ۲. صراحت، گویائی.
 تانیئما [ف.] ۱. شناخت، شناسائی.
 تانیئماق [ف.] ۱. شناختن، پی بردن. ۲. به رسمیت
 شناختن. ۳. آشنا شدن، بلد بودن. ۴. تمیز دادن،
 تشخیص دادن.
 اوزونو تانیئماق به سن بلوغ رسیدن.
 تانیئماز [ظ./ص.] ۱. ناشناس، ناشناخته، مجهول،
 غیر قابل شناخت.
 ~ لیق [ا.] نا آشنائی.
 اوزونو تانیئمازلیغا قورماق (وورماق)
 خود را به نا آشنائی زدن.
 تانیئماق [ف.] ۱. شناخته شدن. ۲. به رسمیت
 شناخته شدن. ۳. معروف شدن، مشهور شدن. ۴.
 مرسوم شدن.
 تانیئماهیش [ف.] ۱. ناشناخته، شناخته نشده،
 نامعلوم.
 تانیئمیش [ف.] ۱. شناخته شده، معروف، مشهور.
 تاوا^۱ [ا.] ۱. تابه، تاوه، ماهی تابه.
 ~ کابابی کباب تاوه.
 تاوا^۲: ~ داشی [ا.] سنگ پهن و بزرگ.
 ~ لیق صخره‌ای، سنگلاخ.
 تاوار [ا./ص.] ۱. مال، جنس. ۲. بزرگ، درشت،
 گنده.
 تاوان^۱ [ا.] سقف.
 تاوان^۲ [ا.] تاوان، غرامت، جریمه، خسارت.

- نای [۱. / ظ. ۱] یک، تک، طاق. ۲) لنگه، تا. ۳) حریف، همتا، نظیر. ۴) گونی، عدل، کیسه، تاجه. ۵) طرف، سمت، سو، ور. ۶) وراه، ماوراء، پشت. ۷) ساحل، کنار.
- ~ ائتمک (نونماق) همتا انگاشتن، برابر شمردن.
- ~ اوئماق همتا شدن، برابر شدن، نظیر شدن.
- نای باتای ۱) لنگه به لنگه. ۲) چهارطاق.
- (قابینئی) نای باتای آچماق در را چهار طاق باز کردن.
- ~ باشی [ص.] سرسید، گل سرسید.
- ~ برابری [ص.] همتا.
- ~ بونوز [ص.] تک شاخ.
- ~ نوش [ص.] هم پالکی، بار و همسر، همسن و سال، همنشین، همدم، همتا.
- نای - نوشونوباب ائله، گوردن دئسین هابئله همنشین مناسب انتخاب کن، هر کس ببیند آن را تأید کند.
- ~ ده یشیک [ظ.] لنگه به لنگه، عوضی.
- ~ قولپ [ا.] لیوان، آبجوری، باخ: پارچ.
- ~ کش باخ: ~ ده یشیک.
- ~ گلوز [ص.] تک چشم.
- ~ لاشدئرماق [ص. ۱] همتا کردن، جور کردن. ۲) انتخاب دام‌های مناسب برای جفت گیری.
- ~ لاشماق [ف.] جور شدن، همتا شدن.
- نای لی تائین تاپماسا، گونوآه و وای ابله کچر هر کس همتای خود را نیابد روز گارش با آه و ناله می‌گذرد.
- تائینئی ناپماق برای خود همتا پیدا کردن، جفت خود را پیدا کردن.
- اوچ نای بوغدا سه لنگه گندم.
- ایکی تابلئی قاپئی در دولنگه.
- چائین اوئائی آنور رودخانه، آنسوی رودخانه.
- داغین اوئائی پشت کوه.
- تایا [۱. / ا.] تل، پشته، کپه، توده. ۲) دایه، پرستار.
- ~ لاتماق کپه کردن.
- ~ لاماق باخ: تابالانماق.
- ~ وورماق (باسماق) روبهم کپه کردن.
- اوت تاباسئی کپه علف.
- تایتاق { تائیتاق } [ص. ۱. / ا.] لنگ، یک با شکسته، چلاق.
- ~ لئق [ا.] لنگی، جلاقی.
- تایفا (طایفا) باخ: طایفه.
- حکیم تاییفاسئی صنف اطباء.
- تایئتماق { تائیتماق } [ف.] لنگیدن.
- تائیر { تاسیر } [ع. ا.] تأثیر، نفوذ.
- ~ ائتمک (ائله مک) تأثیر کردن، متأثر کردن.
- ~ اندیجی [ص.] مؤثر، کارآ.
- ~ سیز [ص.] بی اثر، بی خاصیت.
- ~ سیز فعل فعل لازم (دستور زبان).
- ~ سیزلیک [ا.] بی اثری، بی خاصیتی.
- ~ لئمک [ف. م.] متأثر شدن، تحت تأثیر قرار گرفتن.
- ~ لی [ص. ۱] مؤثر، بانفوذ، رقت انگیز، گیرا.
- ~ لیک [ا.] حالت مفعولی (دستور زبان).
- ~ لی لیک [ا.] حالت تأثیر و نفوذ.
- تأخیر { تاخیر } [ع. ا.] تأخیر، دیر کرد.
- ~ ائتمک تأخیر کردن، دیر کردن.
- تأخیره سالماق به تأخیر انداختن، معطل کردن.
- تأخیره سالتنماز [ص.] غیر قابل تأخیر، فوری.
- تأسیسات { تاسیسات } [ع. ا.] تأسیسات، سازمانها، نهادها. ۲) تجهیزات و ماشین آلات.
- ~ چی [ا.] متصدی تأسیسات.
- تأکید { تاکید } [ع. ا.] تاکید، اصرار، پافشاری.
- ~ ائله مک (ائتمک) تاکید کردن، اصرار ورزیدن، پافشاری کردن.
- ~ له [ظ.] مؤکداً.
- ~ لی [ص.] با تاکید.

~ تش [ظ.] زود زود، به سرعت، دم به دم.
 ~ جه [ظ.] به سرعت، به فوریت، در اندک زمانی.
 ~ دن [ظ.] (۱) صبح زود، (۲) قبل از وقت.
 ~ ده بن [ظ.] زود رس.
 ~ سینان [ظ.] زود شکن، کم دوام، شکننده.
 ~ کشچن [ص.] زود گذر.
 ~ گنج [ف.] دیر و زود.
 ~ لشدیر مک [ف.] سریع تر کردن، تسریع کردن.
 ~ لشمک [ف.] سریع تر شدن، تسریع شدن، شتاب گرفتن.
 ~ لندیر مک باخ: تشر لشدیر مک.
 ~ لیک [ا.] (۱) زودی، فوریت، (۲) سرعت، شتاب (فیزیکی).
 ~ لیک له [ظ.] به زودی، فوراً، هرچه زودتر.
 ~ تشر مک [ف.] فرار کردن، در رفتن، به شتاب دور شدن، جیم شدن.
 ~ آزادا شیخین ائوینه، تشرنده ده شیخین ائوینه در موقع گم کردن راه به خانه شیخ و در موقع فرار هم به خانه شیخ. خوب ناندانی گیر آورده.
 ~ تل^۱ [ا.] (۱) سیم، مفتول، (۲) رشته، تار مو، (۳) زلف، گیسو، (۴) لیف، نسج، (۵) رگه برگ، (۶) نور، پرتو (آفتاب).
 ~ باسان [ا.] سنجاق سر، موگیره.
 ~ سیز [ص.] (۱) بی مو، (۲) بی سیم (تلگراف بی سیم).
 ~ لی [ص.] (۱) زلف دار، (۲) سیم دار.
 ~ پامبیق تلی تار بنه، الیاف بنه.
 ~ تل^۲ [ا.] پشمک (شیرینی).
 ~ تل^۳ خلاصه شده کلمه «تلگراف».
 ~ وورماق تلگراف زدن.
 ~ تل^۴ باخ: تل.
 ~ تشی [ص.] (۱) پر، کامل، (۲) خالص.
 ~ بوغدا او نو آرد گندم خالص.

~ اندیرمیش کیمی دئدی با طمانینه گفت، با لحن مژکدی گفت.
 ~ تألیف {تألیف} [ا.ع.] تألیف، نوشتن کتاب.
 ~ ائله مک (ائتمک) تألیف کردن، نوشتن کتاب.
 ~ تأمین {تأمین} [ا.ع.] تأمین، تضمین، اطمینان، امنیت.
 ~ ائتمک (ائله مک) تأمین کردن.
 ~ تجهیز کردن، (۲) قانع کردن.
 ~ اندیجی [ص.] تأمین کننده، تجهیز کننده.
 ~ اندیلیمک تأمین شدن، تجهیز شدن.
 ~ نامه [ا.] اجازه نامه، بخشنامه، امان نامه (سند مصونیت).
 ~ تأمینات {تأمینات} [ا.ع.] تأمین، تضمین، اطمینان، (۳) کار آگاه.
 ~ تئاتر [ا.یو.] تئاتر، نمایش.
 ~ تشر آ [ا.] افر قاول.
 ~ قوشو قرقاول.
 ~ تشرمین [ا.لا.] اصطلاح، اصطلاح علمی و فنی.
 ~ تشر [ظ.] (۱) زود، سریع، فوری، (۲) با عجله، با شتاب، (۳) قبل، اول.
 ~ آلیشان [ص.] سریع الاشتعال.
 ~ آلیشان، تشرده سؤنر آنچه زود شعله ور گردد، زود هم به خاموشی می گراید.
 ~ ائله مک تسریع کردن، به سرعت انجام دادن.
 ~ اوئل زود باش! عجله کن.
 ~ اوئلماق شتاب کردن، عجله کردن، سرعت به خرج دادن.
 ~ بازار ائتمک (ائله مک) (۱) بازاری سر هم بندی کردن، (۲) با عجله کاری را انجام دادن، (۳) زود کشتن.
 ~ بئوئین [ص.] سریع الرشد.
 ~ بیتن، تشر بیتر آنچه به سرعت رشد کند، زود زوال یابد.
 ~ تلسیک [ظ.] تند و سریع، شتابان.

نشی تۆك پُر بریز، پر رنگ بریز.
 نشی چای تۆك چائی خالص بریز، فقط چائی
 بریز، یکرنگ چائی بریز.
 نشی باباق [ظ.] فوری، بلافاصله.
 نشی لمک [ف.] با آلت تیز زخمی کردن، زدن،
 فرو کردن، نهر کردن شتر.
 نشی لنمک [ف.م.] به وسیله آلت تیز زخمی شدن،
 مجروح شدن.
 تبرئه { تابرئیا } [ع.] تبرئه، براءت، پاکی.
 تبرک { تاپارریک، تاپاروک } [ع.] تبرک.
 تبریک { تابریک } [ع.] تبریک، تهنیت، شاد
 باش.
 ~ ائله مک (ائتمک) تبریک گفتن.
 ~ لشمک [ف. فار.] به همدیگر تبریک و تهنیت
 گفتن.
 ~ لمک [ف.] تبریک گفتن، تهنیت گفتن.
 ~ نامه [ا.] کارت تبریک.
 تبسم { تاباسسوم } [ع.] تبسم، لبخند.
 تبعه { تاباعا } [ع.] تبعه، پیرو.
 ~ لیک [ا.] تبعیت.
 تبلیغ { تابلیغ } [ع.] تبلیغ.
 ~ ائتمک، ائله مک تبلیغ کردن.
 تبلیغات { تابلیغات } [ع.] تبلیغات.
 ~ آپارماق تبلیغ کردن.
 ~ چی [ا.] مبلغ، تبلیغ کننده.
 تبیل { تابیل } باغ: طبل.
 تپانچه { تاپانچا، توپانچا } [ا.] تپانچه.
 ~ لی [ص.] مسلح به تپانچه.
 تپ تزه { تاپ تازا } [ص.] ترو تاز، کاملاً تازه.
 تپجک { تاپجاک } [ا.] جاپائی روی دسته بیل
 که بار روی آن فشار می دهند. فراق هم گویند.
 (۲) نه قنداق تفنگ.
 تپچک { تاپچاک } [ا.] خاک برگردان شده با
 نرم که با بیل کوبیده و سفت شده باشد.
 تپ چئویر { تاپ چئویر } [ص./ظ.] برگردان

خاک، شخم زدن با بیل، زیرورو کردن.
 تپچیمک { تاپچیماک } [ف.] درز دوتکه پارچه
 را دوختن.
 تپدیرمک { تاپدیرماک } [ف.س.] به وسیله
 دیگری چپاندن، تپاندن، فرو کردن.
 باخ: تپمک.
 تپدیرمک { تاپدیرماک } [ف.س.] به وسیله
 دیگری باغ را بیل زدن.
 تپر { تاپار } [ا.] نیرو، قوه، انرژی. (۲) همت،
 غیرت، شرف، ناموس.
 ~ لی [ص.] قوی، پر حرارت، پر کار. (۲)
 جسور، مهاجم. (۳) شرافتمند.
 تپق اوئونو { تاپاق وئونو } [ا.] بازی رایج در
 دوره صفویه: کوزه پر از سکه طلا یا نقره را هدف
 قرار می دادند و سوار کاران در حال ناخست و تاز
 از مسافت معینی به این هدف تیر می انداختند. تیر
 هر سوار کار که به هدف اصابت می کرد
 محتویات کوزه به او تعلق می گرفت.
 تپل { تاپال } باغ: قاشقا.
 تپمک { تاپماک } [ف.] تپاندن، چپاندن، به
 زور فرو کردن. (۲) هجوم بردن، حمله کردن. (۲)
 نمد مالی کردن. (۳) لگد زدن (دام یا تفنگ و
 توپ). (۵) بیل زدن، با بیل شخم زدن.
 آت ~ مهمیز زدن به است، اسب برانگیختن،
 اسب ناخستن، رکاب کش رفتن.
 در سینه سامان تپمک توپوست کسی کاه
 انباشتن، کشتن.
 تپمه { تاپما } [ف.] از تپمک. (۲) باخ:
 تپتمه. (۳) لگد زنی تفنگ و توپ و غیره.
 تپه { تاپا } [ا.] تپه، تل، قله، سنیخ. (۲) نوک،
 سر، رأس، فرق، کله. (۳) تارک، رأس (زاویه).
 (۴) بالا، فراز. (۵) توده، کپه.
 ~ اوستونده ائو خانه ای بر فراز تپه.
 ~ جیک [ا.] تپه کوچک. (۲) در شیشه، در
 کوزه، توپی. (۳) دگمه مادگی در گل گیاهان.

~ لمک [ف.] لگد زدن، لگد کوبیدن.
 ~ لنمک [ف.م.] لگد خوردن، لگد کوب شدن.
 نپیگه (نپیته) قالمخاق برای جفتک پراندن
 دو پارا بلند کردن (اسب).

تپیلماک { تاپیلماک } [ف.] ۱) تو چپیدن، به زور
 داخل شدن. ۲) شانه به زیر کاریا بار دادن، با
 جدیت کار کردن. ۳) [ف.م.] با بیل شخم زده
 شدن.

تپیمک { تاپیمک } [ف.] خشک شدن.
 تپینمک { تاپینمک } [ف.] ۱) با کوبیدن، از
 روی هیجان پا به زمین کوبیدن. ۲) توپیدن، سر
 کسی داد زدن، جسارت کردن، حمله کردن.
 تتیگ { تاتیگ } [ا.] ۱) ماشه تفنگ. ۲) گوش به
 زنگ، هوشیار، چابک.

تجارت { تیجا رات } [ا.ع.] تجارت، بازرگانی،
 سوداگری، داد و ستد.
 ~ ائتمک تجارت کردن، معامله کردن،
 داد و ستد کردن، سود بردن.
 ~ چی [ا.] تاجر، بازرگان.
 ~ خانا [ا.] تجارتخانه.

تیجاری [ا.] تجاری، بازرگانی.
 تجاوز { تاجا ووز } [ا.ع.] ۱) تجاوز، تعدی،
 دست درازی. ۲) اعمال زور، فشار، ستم.
 ~ ائله مک (ائتمک) تجاوز کردن.

~ چو باخ: تجاوز کار.
 ~ چولوک باخ: تجاوز کارلئق.
 ~ کار [ا.ص.] تجاوز کار، متجاوز، اشغالگر.
 ~ کارجاسینا [ظ.] تجاوز کارانه.
 ~ کارلئق [ا.] تجاوز، اشغالگری.

تجربه { تاجروپا } [ا.ع.] ۱) تجربه، ممارست. ۲)
 آزمایش، تمرین. ۳) کارآموزی.
 ~ ائتمک تجربه کردن، آزمایش کردن.
 ~ چی [ا.] ۱) کارآموز. ۲) آزمایشگر، تجربه
 کننده.

~ چی باغبان باغبانی که روی گیاهان کار

~ دن [ظ.] از بالای سر، از نوک، از مقام بالاتر و
 برتر.

~ دن دیرناغا قدر از سر تا پا، از فرق سر تا
 نوک پا.

~ سی اوسته پیره گلیمک با سر به زمین
 خوردن.

~ سینه چیخماق از سر و گردن کسی بالا رفتن،
 سوء استفاده کردن از حسن خلق کسی.

~ گوز موجود افسانه ای که چشمش در بالای
 پیشانی قرار دارد (باخ: کیتابی ده ده قورقود)،
 لوح چشم.

~ لمک [ف.] ۱) تپه کردن، کپه کردن، رویهم
 انباشتن. ۲) توسری زدن.

~ لمه [ص./ظ.] لبریز، لب به لب، پر.
 ~ لنمک [ف.] ۱) تپه شدن، کپه شدن، رویهم
 انباشتن.

~ لی [ص.] تپه ای، تپه دار.
 ~ لیک [ا.] اراضی تپه ای، بلندی.
 داغین تپه سی قله کوه.

تپیتماک { تاپیتماک } [ف.] ۱) خشک کردن،
 خشکاندن (روی آتش با زیر آفتاب).
 تپیتمه { تاپیتما } [ا.] خمیر، معجون.

تپیر { تاپیر } [ا.] الک موئی.
 ~ لمک [ف.] الک کردن، غربال کردن.

تپیشدیرمک { تاپیشدیرماک } [ف.] ۱)
 چپاندن و پر کردن، به زور فرو کردن. ۲) با
 حرص و ولع خوردن.

تپیک { تاپیک } [ا.] لگد و جفتک، تپا.
 ~ آتان [ص.] لگد زن، جفتک بران.
 ~ آتماق جفتک پراندن، لگد پراندن.
 ~ ایلیشه یرمک لگد پراندن.

~ جیل باخ: تپیک آتان.
 ~ لشمک [ف.قار.] به همدیگر لگد زدن،
 لگد کوب کردن.

- تجربہ انجام می‌دهد.
- ~ چلیک [۱]. تحقیق و تجربه، پژوهشگری.
- ~ دن چیخماق تجربه شدن، آزمایش شدن.
- ~ دن کشچمک از تجربه گذشتن، آزموده شدن.
- ~ دن کیچیرمک از تجربه گذراندن، آزمودن.
- ~ سیز [ص.] بی تجربه، ناآزموده.
- ~ سیزلیک [۱] بی تجربگی، ناآزمودگی.
- ~ صاحبی [ص.] دارای تجربه، تجربه دیده، آزموده.
- ~ قازانماق تجربه کسب کردن.
- ~ لنمک [ف.] مجرب شدن، کارگشته شدن، کار آزموده شدن.
- ~ لی [ص.] مجرب، کار آزموده.
- ~ لی لیک [۱] درجه مهارت و تجربه، کار آزمودگی.
- ~ مشغله لری درس‌های تجربی.
- تجروبی [ص.] تجربی، از راه تجربه.
- تجربده { تاجربده } [۱.ع.]:
- ~ اثتمک تجربید کردن، منفرد کردن، منزوی کردن، متزع کردن.
- ~ اثدبلمک (اولماق) تجربید شدن، منفرد شدن، منزوی شدن، متزع شدن.
- تجزیه { تاجزیئا } [۱.ع.]: تجزیه، از هم جدا ساختن.
- ~ اثتمک (اٹله مک) تجزیه کردن، از هم جدا ساختن، مشخص کردن عناصر ترکیب دهنده چیزی.
- ~ تحلیل تجزیه و تحلیل، حلّاجی.
- تجهیز { تاجهیز } [۱.ع.]: تجهیز، تدارک، تأمین، مهیا، آماده.
- ~ اثتمک تجهیز کردن، مهیا کردن، تدارک کردن.
- تجهیزات { تاجهیزآت } [۱.ع.]: تجهیزات.
- (۲) سورتان نظامی (۴) تدارکات (۱) ماشین آلات، وسایل، ابزار، دستگاهها، لوازمات.
- ~ چی [۱] مأمور تدارکات و کاربرد از.
- تحریر { تاهریف } [۱.ع.]: اثتمک تحریر کردن، به بیراهه کشاندن، عوض کردن کلمات و تغییر آن.
- تحریرک { تاهریک } [۱.ع.]: تحریرک، تشویق، انگیزش.
- ~ اثتمک (اٹله مک) تحریرک کردن، برانگیختن.
- ~ ائدیجی [ص.] محرک، تحریرک کننده.
- ~ چی [۱] محرک، آشوبگر، اغوا کننده.
- تحریریم { تاهیریم } [۱.ع.]: ~ اثتمک (اٹله مک) تحریرک کردن، منع کردن.
- تحصیل { تاهسیل } [۱.ع.]: تحصیل، آموزش.
- ~ آلماق تحصیل کردن، درس خواندن، آموزش گرفتن.
- ~ ایلی سال تحصیلی.
- اؤرتا ~ تحصیل متوسطه.
- ~ سیز [ص.] بی تحصیل، بی سواد.
- ~ سیزلیک [۱] بی سواد.
- ~ لی [ص.] تحصیل کرده، درس خواننده.
- تحفه { توهفا } [۱.ع.]: تحفه، هدیه، بخشش، ارمغان، پیشکش (۲) چیز کمیاب و نفیس.
- تحقیر { تاهقیر } [۱.ع.]: تحقیر، توهین.
- ~ آمیز [۱.ص.] تحقیر آمیز.
- ~ اثتمک (اٹله مک) تحقیر کردن، توهین کردن، خوار شمردن، کوچک شمردن.
- ~ ائدیجی [ص.] تحقیر کننده، تحقیر آمیز، خفت آور.
- ~ لی [ص.] تحقیر آمیز، موهن.
- تحقیرانه [ظ.] تحقیر آمیز.
- تحقیق { تاهقیق } [۱.ع.]: اٹله مک (اثتمک) تحقیق کردن، پژوهش کردن، بررسی کردن، بازجوئی کردن.
- تحقیقات { تاهقیقات } [۱.ع.]: تحقیقات، بازرسی، تفتیش.
- ~ چی [۱] محقق (۲) بازررس.

- تحکیم { تاهکیم } [ع. ۱] (تحکیم، تثبیت. ۲)
حاکم گرداندن، فرمانروا کردن.
~ ائله مک (ائتمک) ۱) تثبیت کردن، استوار ساختن. ۲) حاکم کردن، مسلط گردانیدن.
~ چی [ص. ۱] (مستحکم کننده. ۲) طرفدار اصول سرواز.
~ چیلیک [ا. سرواز، وابسته بودن دهقان به زمین.
~ لی [ا. / ص. ۱] (مسلط، مستحکم. ۲) دهقان وابسته به زمین.
پرهیز یشمک خاناسینا تحکیم اولونماق در رستوران رژیم غذائی اسم نویسی کردن.
تحلیل { تاهلیل } [ع. ۱] ~ ائتمک (ائله مک) تحلیل کردن، تجزیه و تحلیل کردن.
تحویل { تاهویل } [ع. ۱] تحویل، تسلیم، سپردن. ~ آلماق تحویل گرفتن.
~ چی [ا.] تحویل دهنده.
~ وئر مک تحویل دادن، تسلیم نمودن.
ابل تحویلی تحویل سال.
تخت { تاخت } [ا. فا. ۱] تخت، اریکه، اورنگ، سریر. ۲) زمین صاف و مسطح.
تخت دن ائندیرمک از تخت پائین آوردن.
~ دوشمک عزل شدن، از تخت افتادن.
تخته او تورتماق به تخت نشاندن.
~ او تورماق به تخت نشستن.
~ چیخماق بر تخت جلوس کردن.
تخته باخ: ناختا.
تخرش { تاخارروش } [ع. ۱] [ا. ع.] خارش، تحریک.
تخرشه گتیرمک تحریک کردن، به خارش آوردن.
~ گلمک تحریک شدن.
~ گلمیش عصب لرینی ساکیت ائله دی اعصاب تحریک شده اش را تسکین داد.
تخریبات { تاخریبات } [ع. ۱] [ا. ع.] خرابکاری ها، تخریبات، ویرانی ها.
- ~ چی [ص. ۱] [ا. ع.] خرابکار.
~ چیلئق [ا.] خرابکاری.
تخصیص { تاخسیس } [ع. ۱] : ~ ائتمک (ائله مک) اختصاص دادن.
~ اولونماق اختصاص یافتن.
تخصیصات { تاخسیسات } [ع. ۱] [ا. ع.] مساعد، وام. ۲) اختصاصی.
تخم { توخوم } باخ: توخوم، توم.
تخمین { تاخمین } [ع. ۱] [ا. ع.] تخمین، حدس، قریب، برآورد. ۲) گمان، ظن، احتمال.
~ ائتمک (ائله مک) تخمین زدن، برآورد کردن، گمان کردن.
تخمینا [ظ.] تخمیناً، تقریباً، احتمالاً.
تخمینی [ص.] حدسی، تقریبی، برآوردی.
تخنولوگیا { تخنولوگییا } [ا. بو.] تکنولوژی، علم مربوط به صنعت و فن.
تخنیک { تخنیکا } [ا. بو.] تکنیک، فن.
تخنیککی { تخنیککی } [ص. بو.] تکنیکی، فنی.
تدارک { تاداروک } [ع. ۱] [ا. ع.] تدارک، تجهیز، آماده، تهیه.
~ ائتمک (ائله مک) تدارک کردن، فراهم ساختن.
~ چو [ا.] تدارک کننده، کارپرداز.
~ گورمک تدارک دیدن، تهیه دیدن.
تداول { تاداول } [ع. ۱] [ا. ع.] مبادل، معاوضه. امتعه تداولو مبادله کالا.
تدبیر { تادبیر } [ع. ۱] [ا. ع.] تدبیر، چاره، راه حل، نقشه.
~ گورمک چاره اندیشیدن، تدبیر کردن.
~ سیز [ص.] بی تدبیر، نادان.
~ سیزلیک [ا.] بی تدبیری.
~ لی [ص.] مدبّر، چاره اندیش.
تدریجا { تادریجان } [ظ. ع.] [ا. ع.] تدریجاً، کم کم، گام به گام.
تدریجی { تادریجی } [ص. ع.] [ا. ع.] تدریجی، گام به گام.

تدریس { تدریس } [ع.ا.] تدریس، درس دادن.
 تدقیق { تدقیق } [ع.ا.] تدقیق، تحقیق، موشکافی.
 تدقیقات { تدقیقات } [ع.ا.] تحقیقات، پژوهش، بررسی، موشکافی، تجسس.
 ~ آبارماق تحقیقات کردن، تجسس کردن.
 ~ ائتمک (ائله مک) پژوهش کردن، بررسی کردن.
 ~ چی [ا.] محقق، پژوهشگر.
 ~ چیلیق [ا.] تحقیقات، پژوهشگری.
 تذکار { تذکار } [ع.ا.] تذکار، یادآوری.
 تذکره { تذکیرا } [ع.ا.] تذکره، پاسپورت، گذرنامه، باش بلیط. ۲) تذکره شامل شرح حال و نمونه آثار شعرا و غیره.
 ~ چی [ا.] مأمور گذرنامه. ۲) تذکره نویس، شرح حال نویس.
 تر { تر } [ا.ص.] عرق، خوی. ۲) آبدار، خیس، نمدار.
 ~ باسماق عرق شدن (از ترس یا شرم).
 ~ تڑکمک [ا.] عرق ریختن، بسیار کوشیدن.
 ~ کلژنگی [ا.] عرقگیر، پیراهن زیر.
 ~ لدیجی باخ: ترلدیجی.
 ~ لمک باخ: ترلمک.
 ~ وزیسی غده ترشح عرق.
 تره باتماق عرق عرق شدن، خیلی عرق کردن، خیس عرق شدن.
 ترینی سؤیوتماق خشک کردن عرق، خنک شدن، استراحت کردن.
 آلین تری ۱) عرق پشانی. ۲) زحمت.
 قان ترابچینده خیس عرق.
 تر [ا.ص./ظ.ا.] تازه، نو، نورس، باطراوت.
 ~ لیک [ا.] نازگی، طراوت.
 بیرجه دی، ترجه دی، یکی بگو، حرف تازه بگو. کم گوی گزیده گوی، سخن نوآر که نورا حلاوتی است دگر.
 تراخم { تراخوم } [ا.بو.] تراخم (بیماری چشم).

تراز باخ: تاراز.
 ترازو { تارازی، تارآزی تارآزی } باخ: ترهزی.
 تراژدی { تراژدی } [ا.بو.] تراژدی، نمایش غم انگیز، فاجعه، مصیبت.
 تراش { تراش، تارآش } [ا.فا.] تراش، تراشیدن، تراشیده.
 ~ لی العاص الماس تراش داده شده، برلیان.
 ترافیک { ترافیک } [ا.انگله.] آمد و رفت، عبور و مرور وسائط نقلیه.
 تراکتور { تراکتور } [ا.انگله.] تراکتور، وسیله موتوری برای کشیدن خیش و غیره.
 ~ چو [ا.] راننده تراکتور.
 ~ چولوق [ا.] رانندگی تراکتور.
 تراموای { تراموای } [ا.انگله.] تراموا، خط آهن شهری.
 ~ چی [ا.] کارگر یا راننده تراموا.
 ~ سورن [ا.] راننده تراموا.
 ترانزیت { ترانزیت } [ا.لا.] عبور از کشور ثالث (مسافر با کالا).
 ترانزیستور { ترانزیستور } [ا.انگله.] ترانزیستور، وسیله الکترونیکی.
 ترانه { تارآنا } [ا.فا.] ترانه، آواز، سرود، آهنگ.
 تربت { توریات } [ع.ا.] باخ: توره. ۲) خاک.
 تربه { توریات } [ع.ا.] تربت، مقبره، گور. ۲) بقعه، زیارتگاه.
 تربیه { تریبیا } [ع.ا.] تربیت، پرورش، تعلیم، آموزش، تعلیم و تربیت.
 ~ ائتمک (ائله مک) تربیت کردن، پرورش دادن، پروردن، پروراندن، اخلاق و ادب به کسی آموختن.
 ~ چی [ا.] مربی، پرورش دهنده، تعلیم دهنده.
 ~ سیز [ص.] بی تربیت، بی ادب، وحشی.
 ~ سیزلیک [ا.] بی تربیتی، بی ادبی.
 ~ لند پرهک [ف.] تربیت کردن، پرورش دادن، اخلاق و ادب به کسی آموختن.

- تربیه فیض { تاربانیش } [۱.۱] حرکت، جنبش.
(۲) رفتار، کردار.
- تربیه فیشمک { تاربانیشماک } [ف. فار.]
گروهی حرکت کردن، جنبیدن، به جنبش
درآمدن.
- ترتزه { تارتازا } [ص.] باخ: تب تزه.
ترتیمیز { تارتامیز } [ص.] کاملاً پاک، تمیز
پاکیزه، آراسته و پیراسته.
- ترتیب { تارتیب } [ع.] ترتیب، نظم، سامان.
~ اثتمک منظم کردن، مرتب کردن، تشکیل
دادن، آماده کردن.
- ~ چی تنظیم کننده، ترتیب دهنده.
~ سیز [ص./ظ.] بی ترتیب، غیر منظم، مغشوش.
~ سیزلیک [ا.] بی ترتیبی، بی نظمی، درهم
برهمی.
- ~ لی [ص.] مرتب، منظم.
ترتیبه سالعاق مرتب کردن، به نظم انداختن،
سرو سامان دادن.
- ترتیبات { تارتیبآت } [ع.] انشرفات کاری،
تدارک انجام کاری.
- ~ چی [ا.] اجرا کننده، تنظیم کننده و سازمان
دهنده.
- ترجمان { تارجوآن } [ع.] مترجم، دیلماج،
مکالمه دو نفر را ترجمه کننده، بیان کننده.
- ترجمه { تارجوآ } [ع.] ترجمه، برگرداندن
نوشته یا گفتاری از زبانی به زبان دیگر.
~ اثتمک (اثله مک) ترجمه کردن.
- ~ چی [ا.] مترجم، ترجمه کننده.
~ چی لیک [ا.] مترجمی.
- ترجمه حال { تارجوآئی هال } [ع.] ترجمه
حال، شرح حال، سرگذشت.
- ترجه { تاراجا } [ا.] طبقه یا طبقاتی که برای
پرورش کرم ابریشم یا خشک کردن پنبه و میوه
از نی و غیره ساخته می شود.
- ترجیح { تارجیه } [ع.] ~ اثتمک (اثله -
- ~ لندیرلمک [ف.م.] توسط کسی تربیت
شدن، آموزش دیدن، پرورش یافتن.
- ~ لنمک [ف.] تربیت شدن، آموزش دیدن، با
ادب شدن.
- ~ لی [ص.] با تربیت، با ادب.
- ~ وثرمک تحت تربیت قرار دادن، پرورش
دادن، تعلیم دادن
- ~ وی [ص.] تربیتی، پرورشی، مربوط به امور
تربیت.
- تریتمک { تاربانیشماک } [ف.] به حرکت
در آوردن، به جنبش در آوردن، تکان دادن،
جابجا کردن، جنباندن.
- تریدیلیمک { تاریدیلیماک } [ف.م.] به وسیله
دیگری تکان خوردن، جنبانیدن، حرکت داده
شدن.
- تریشدیرمک { تارباشدیرماک } باخ: تریتمک.
تریشمک { تاربانیشماک } [ف.] تکان خوردن،
حرکت کردن، جنبیدن، به جنبش درآمدن.
- تریشمه { تاربانیشما } [ف.ا.] حرکت، جنبش،
جنب و جوش.
- ترینتی { تاربانیتی } باخ: تربیه فیض.
تریندیرمک { تاربانندیرماک } [ف.س.] بوسیله
کسی به حرکت در آوردن، جنباندن، تکاندن.
- ترینمز { تاربانماز } [ص.] بی حرکت، بی جنبش،
ثابت، غیر متحرک.
- ~ نقطه نقطه ثابت.
- ترینمک { تاربانماک } [ف.ا.] تکان خوردن،
جنبیدن، حرکت کردن، به جنبش درآمدن. (۲)
رفتار کردن. (۳) راه افتادن.
- جلدترین عجله کن! زود باش!
- دیری ترین عجله کن! سریع باش! زود باش!
- بجنب!
- ترینمه ین { تاربانمیآن } [ص.] غیر متحرک،
بی حرکت، ثابت.
- تربه نن { تاربانان } [ص.] متحرک، جنبنده.

مک (ترجیح دادن، برتر شمردن.

ترخان { تارخان } [ا.ا] ترخان، طرخان، اصیل

زاده، رئیس و سرور، لقبی که در دوره مغول مرسوم بود و دارنده این لقب از ادای باج و خراج معاف بود و بی اجازه حق ورود به حضور شاه داشت.

ترخون { تارخون } [ا.ا] ترخون (سبزی).

ترخیص { تارخیس } [ا.ع.]: ~ ائتمک (ائله.

مک (مرخص کردن، آزاد کردن، مرخص کردن سپاهیان بعد از جنگ.

تردد { تاراددود } [ا.ع.]: ~ تردید،

بی تصمیمی، دودلی. (۲. رفت و آمد.

~ ائتمک (ائله مک) (۱. تردید کردن. (۲. رفت و آمد کردن.

~ سوز [ظ.ا] بی تردید، بی شک، قطعی.

~ گؤستر مک تردید نشان دادن، مردد ماندن.

~ لو [ص.ا] (۱. مردد، دودل. (۲. پر رفت و آمد.

تردید { تاردید } [ا.ع.]: ~ تردید، دودلی، شک.

ترس^۱ [ا.ا/ص.ا] (۱. وارونه، برعکس، معکوس، سرو

ته، کج، پشت و رو. (۲. متقابل، برخلاف. (۳. خشن، حرکت خشن. (۴. تند مزاج، کله شق، لجوج.

~ ترس باخماق با خشونت نگاه کردن،

اخم آلود نگریستن.

~ دامارئ تونماق لجاجت کردن، سرلج

افتادن، سرسختی کردن.

~ دامارئنا دؤشمک (سالماق) لجاجت

کردن.

~ لیک [ا.ا] لجاجت، کله شقی، خشونت.

کجروی.

~ لیک ائتمک خشونت به خرج دادن، لجاجت

کردن.

~ متناسب تناسب معکوس، نسبت عکس.

(ریاضی).

یومورناسی ترس گلن توبوق کیمی، بیر

بشده قرار نونا بیلمیردی همچون مرغ که

تخمش وارونه خارج شود آرام و قرار نداشت.

یومورناسی ترس گلمک دستپاچه شدن، سرو

صدا راه انداختن، آرام و قرار نداشتن.

ترس^۲ { تارس } [ص.فا.ا] ترس، خوف، واهمه.

ترسانه { ترسانا } [ا.ع.]: ~ تعمیرگاه کشتی، محل

تعمیر کشتی.

گمی قایقما ترسانه سی حوضچه کشتی -

سازی.

ترسه { تارسا } [ص.ا/ظ.ا] وارونه، برعکس،

خلاف، باخ: ترس.

~ مینه [ظ.ا] برعکس.

ترسیم { تارسیم } [ا.ع.]: ~ ائتمک (ائله -

مک (رسم کردن، نقاشی کردن، شکل

کشیدن.

ترش { تورش } [ص.فا.ا] (۱. ترش.

~ سو [ا.ا] آب ترش، نام یکی از انواع آبهای

معدنی که دارای مخلوط اسید کربنیک است.

~ لاشدیرماق [ف.ا] ترش کردن، ترش مزه

کردن.

~ لاشماق [ف.ا] ترش شدن، ترش مزه شدن،

ترشیدن.

~ لوق [ا.ا] ترشی، مزه ترشی.

~ مزه [ص.ا] ترش مزه، ملس.

ترقی { تاراققی } [ا.ع.]: ~ ترقی، پیشرفت، اعتلا،

بالا رفتن، به درجه بلند رسیدن.

~ ائتمک (ائله مک) پیشرفت کردن، بالا رفتن.

~ قاپماق ترقی یافتن، پیشرفت کردن.

~ پرور ترقی پرور، ترقیخواه، پیشرو، مترقی.

ترقه { تاراققا } [ا.ا] ترقه.

ترک^۱ { تارک } [ا.فا.ا] ترک، رها.

~ ائتمک (ائله مک، قیلماق) ترک

گفتن، رها ساختن، ول کردن، وا گذاشتن، دست

کشیدن.

ترک ادب ترک ادب.

~ امید ترک امید.

اجزای ترکیب دهنده چیزی شدن.
 ترکیز دیرمک باخ: ترکیز دیرمک.
 ترکیز دیرمک { ترکیز دیرمک،
 نارگیز دیرماک { [ف.س.] وادار به ترک
 عادت کردن ترک گردانیدن.
 ترکیزتمک { نارگیزتمک { [ف.] ترک کردن
 (اعتیاد).
 ترلتمک { نارلاتماک { [ف.س.] عرق کسی
 را در آوردن. (۲) خیساندن، مرطوب کردن. (۳)
 کسی را شرمندہ کردن. (۴) وادار به پرداخت باج
 کردن.
 ترلیدیجی { نارلادیجی { [ص.] عرق آور، خسته
 کننده.
 ترلمک { نارلاماک { [ف.] عرق کردن، عرق
 ریختن. (۲) پول پرداختن، سلفیدن. (۳) بخار
 گرفتن شیشه.
 شوشه ترلیدی شیشه را بخار گرفت.
 بیش بیری ترلمگه باشلادی سبیلش سبز
 می شود، به سن بلوغ رسیده.
 ترلی { نارلی { [ص.] عرق آلوده، عرق کرده،
 خیس عرق. (۲) مرطوب، نم دار.
 ترلیک { نارلیک { [ا.] نم زدین، عرق گیر
 اسب. (۲) عرق گیر که زیر کلاه به سر
 می گذاشتند.
 ترمز { ترموز { [ا.بو.] ترمز.
 ~ لاماق [ف.] ترمز کردن، توقف کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] ترمز شدن، متوقف شدن.
 ~ لایشجی [ص.] ترمز کننده، متوقف کننده.
 ~ وورماق ترمز گرفتن.
 ترمو { تشرمو { [بو.] پیشوند به معنی «گرم و
 حرارت».
 ~ متر گرما سنج، میزان الحرارة.
 ترمه { تیرما { [ا.] ترمه، نوعی پارچه نفیس که از
 کرک بافته می شود.
 ~ شال شال ترمه ای.

~ دوتیا ترک دنیا، راهب.
 ~ سیلاح خلع سلاح.
 سیلاح ائتدیرمک خلع سلاح کردن.
 ~ سیلاح ائتمک سلاح بر زمین گذاشتن.
 ~ وطن ترک وطن.
 ترکینی قیلماق باخ: ترک ائتمک.
 ترک^۲ [ا.] ترک اسب (ترک موتور و دوچرخه)،
 پشت زین.
 ترکینه آلماق در ترک خود سوار کردن.
 ترکینه میندیرمک باخ: ترکینه آلماق.
 ترک { تاراک { [ا.فا.] حلوا، تیره حلوا. (۲)
 شیرین پلو، ترک پلو.
 ترک { تورک { [ا.] ترک.
 ~ جه به زبان ترکی.
 ~ دیلی زبان ترکی.
 تورکه سایا [ص.] ساده، بی پیرایه، خودمانی.
 تورکه سابلیق [ا.] سادگی، بی پیرایگی،
 خودمانی (بودن).
 تورکوسو (تورکون سوزو) به زبان ساده،
 شیرفهم.
 ترکمن { تورکمان، تورکومان { [ا.] ترکمن.
 ~ جه به زبان ترکمنی.
 ~ دیلی زبان ترکمنی.
 ترکمه { تاراگما { [ا.] نام دامداران کوچ
 کننده آذربایجان. (۲) نام یکی از آهنگهای رقص
 آذربایجانی.
 ترکی { تورکو { [ا.] زبان ترکی. (۲) ترانه،
 نغمه.
 ترکیب { تارکیب { [ع.] ترکیب، آمیزش،
 اختلاط، مجموعه افراد عضو یک سازمان.
 ~ ائله مک (ائتمک) آمیختن، ترکیب
 کردن، مخلوط کردن، پیوسته کردن، آمیخته
 کردن.
 ~ لی [ص.] مرکب.
 ترکیبینه داخل اولماق جزء چیزی شدن، از

گوسفند که با گاه آغشته و برای مصرف سوخت خشک می کنند.

تره { تازا } [ص. فا. ۱] تازه، نو، نوین، جدید، اخیر. ۲) باطراوت.

~ به ی [ا.] تازه داماد.

~ جه [ظ. ۱] به تازگی، جدیداً، عنقریب، اخیراً. ۲) تازه به تازه.

~ دن [ظ.] دوباره، مجدداً، باز، از نو.

~ گلین [ص.] تازه عروس.

~ لشدیرمک [ف.] به وسیله کسی تجدید کردن، تازه گردانیدن، با طراوت گردانیدن.

~ لشمک [ف.] نو شدن، تجدید شدن، تازه شدن، با طراوت شدن.

~ لمک [ف.] تجدید کردن، تازه کردن، نو کردن.

~ لندیرمک [ف. س.] به وسیله کسی نو کردن، تازه کردن.

~ لنمک [ف.] نو شدن، تازه شدن، تجدید شدن، با طراوت شدن.

~ لیک [ا.] تازگی، طراوت.

~ لیک جه [ظ.] به تازگی، اخیراً.

~ لیک ده [ظ.] به تازگی، اخیراً.

تزیینی { تازینی } [ص.] تزیینی، آرایشی.

تس { تاس } [ا.] بهن (اسب).

تسییح { تاسیه } [ا. ع.] تسبیح.

~ اویناتماق بازی کردن با تسبیح، تسبیح گرداندن (چرخاندن).

~ چئویرمک تسبیح گرداندن.

~ دوژمک به نخ کشیدن دانه های تسبیح.

~ لی [ص.] دارای تسبیح، تسبیح به دست.

تسک { تاساک } [ا.] عرق چین، شب کلاه، باخ: آرافچین.

تسکره { تاسکارا } [ا.] نابوت، تخت روان.

تسکین { تاسکین } [ا. ع.] تسکین، آرامش، تسلی.

~ لی ترمه دوزی شده.

ترمینولوژی { ترمینولوژی } [ا. لا.] اصطلاح شناسی. (در رشته زبان شناسی).

ترنم { تاراننوم } [ا. ع.]: (اٹمک) ترنم کردن، زمزمه کردن، آواز خواندن.

ترور { تررور } [ا. لا.] ترور، ایجاد رعب و وحشت از طریق کشتن.

~ چو [ا.] تروریست، آدم کش، طرفدار کشتار، عامل کشتار.

~ چولوق [ا.] تروریستی، آدم کشی و تهدید مردم.

تره { تارا } [ا.] تره، سبزی. باخ: پشنجر.

~ سانا [ا.] سبزی فروش.

تره اوتو { تاراوتو } [ا.] شبت. (Dill)

تره زی { تارازی } [ا. فا. ۱] ترازو، میزان. ۲) مهر ماه.

~ پولو هزینه توزین.

~ چی ترازو دار، قبان دار.

~ وورماق با ترازو کشیدن.

تره وز { تساراواز } [ا.] تره بار، سبزیجات، صیفی جات.

~ چی [ا.] تره بار فروش، سبزی فروش، سبزیکار.

~ چیلیک [ا.] سبزیکاری، صیفی کاری، تره - بارفروشی، سبزیکاری.

~ سانا [ا.] فروشنده تره بار، سبزی فروش.

~ لیک [ا.] جالیز، صیفی جات.

ترباک { تیریاک } [ا. فا.] ترباک، افیون.

~ خانا [ا.] شیره کش خانه.

~ چی باخ: ترباکی.

ترباکی { تیریاکی } [ص. فا.] ترباکی، افیون.

تریقونومتر { تریقونو متریا } [ا. یو.] مثلثات (ریاضی).

تر { تر } [ا. فر.] تر، پایان نامه، رثوس مطالب.

تزک { تازاک } [ا.] بشگل، سرگین، تپاله گاوو

- ~ ائتمک (ائله مک) تسکین دادن، آرامش بخشیدن.
- ~ ائدیجی [ص.] تسکین دهنده، آرام بخش مسکن، تسلی دهنده.
- ~ تاپماق تسکین یافتن، آرامش یافتن.
- ~ لیک باخ: تسکین لیک.
- ~ وئر مک تسکین دادن، آرام کردن تسلی دادن.
- ~ وئر جی [ص.] آرامش بخش، مسکن، تسلی بخش.
- ~ تسکین لیک { تاسکین لیک } [ع.ا.] دلداری، تسلیت، آرامش.
- ~ وئر مک دلداری دادن، تسلی دادن.
- ~ وئر جی [ص.] آرام بخش، مسکن، تسکین دهنده.
- ~ تسلی { تاساللی } [ع.ا.]: ~ تاپماق تسلی یافتن، آرامش یافتن.
- ~ وئر مک تسلی دادن، دلداری دادن.
- ~ وئر جی [ص.] تسلی بخش، آرام بخش، تسکین دهنده.
- ~ تسلیم { تاسلیم } [ع.ا.] تسلیم، گردن نهادن، سپردن، تحویل.
- ~ ائتدیر مک به تسلیم واداشتن.
- ~ ائتمک تسلیم کردن، تحویل دادن.
- ~ اولماق تسلیم شدن، گردن نهادن.
- ~ چی [ا.] تسلیم ناپذیر، کسی که زود تسلیم می شود.
- ~ چیلیک [ا.] تسلیم پذیری، حالت کسی که مقاومت نکند و زود تسلیم شود.
- ~ تشبث { تاشابؤس } [ع.ا.] تشبث، اقدام، ابتکار، کوشش، پیشدستی.
- ~ ائتمک (ائله مک) اقدام کردن، کوشش کردن، دست بازیدن.
- ~ چو [ا.] اقدام کننده، مبتکر.
- ~ چولوک باخ: تشبث کارلئق.
- ~ قالدیرماق برای انجام امری قصد کردن، اقدام کردن.
- ~ کار [ص.] مبتکر، مبدع، فقال.
- ~ کارلئق [ا.] ابتکار، اقدام.
- ~ تشبیه { تاشبئه } [ع.ا.] تشبیه، شبهه، نظیر.
- ~ لی [ص.] تشبیهی.
- ~ تشخص { تاشاخخؤس } [ع.ا.] تشخص، امتیاز. ۲) تکبر، خودخواهی، مفرعن.
- ~ سائماق تشخص به خرج دادن، تظاهر و خودنمایی کردن.
- ~ لنمک باخ: ~ سائماق.
- ~ لو [ص.] متشخص، ممتاز، پرنخوت، مفرعن، متکبر.
- ~ تشر { تاشار } [ص.ا.] تشر، پرخاش. ۲) پرخاشجو، نا آرام.
- ~ وورماق تشر زدن، پرخاش کردن.
- ~ تشریف { تاشریف } [ع.ا.] تشریف، بیان محترمانه برای رفتن و آمدن.
- ~ آپارماق تشریف بردن.
- ~ قئلماق باخ: تشریف قئلماق.
- ~ گئیر مک تشریف آوردن.
- ~ تشریفات { تاشریفات } [ع.ا.] تشریفات، اصول و قواعد رسمی و شکلی انجام امری.
- ~ تشکر { تاشاککور } [ع.ا.] تشکر، سپاس، امتنان، سپاسگزاری.
- ~ ائتمک (ائله مک) تشکر کردن، سپاسگزاری کردن.
- ~ تشکل { تاشاککؤل } [ع.ا.] تشکل، سازمان.
- ~ تشکیل { تاشکیل } [ع.ا.]:
- ~ ائتمک (ائله مک) تشکیل دادن، سازمان دادن، ایجاد کردن، تأسیس کردن.
- ~ ائدیجی [ص.] تشکیل دهنده، سازمان دهنده.
- ~ تشکیلات { تاشکیلات } [ع.ا.] تشکیلات، سازمان، نهاد.
- ~ چی [ا.] سازمان دهنده، سازمانده.

- ~ چیلئیک [۱] سازمان دهی.
~ وئرمک سازمان دادن.
تشنه { تاشنا، تشنا } [۱. فا. ۱] تشنه، عطش،
بی آب. ۲) میل مفرط، مشتاق.
~ اولماق تشنه شدن.
تشویش { تاشویش } [۱. ع.] تشویش، اضطراب،
نگرانی، آشفتگی.
~ ائتمک (~ کئچیرمک) مضطرب شدن،
مشوش شدن.
~ لی [ص.] مضطرب، مشوش، آشفتنه.
~ تشویشه دوشمک دچار تشویش شدن،
مضطرب شدن.
~ سالماق به تشویش انداختن، دچار نگرانی
کردن.
تشویق { تاشوئیق } [۱. ع.] : ائتمک تشویق
کردن، تحسین کردن.
تشویقات { تاشوئیقات } [۱. ع.] تشویق،
پروپاگاندا، ارشاد، تبلیغات.
~ آپارماق تبلیغ کردن.
~ چئ [۱.] پروپاگانداست، مبلغ.
تصادف { تاسآدوؤف } [۱. ع.] تصادف، حادثه،
اتفاق، ظهور ناگهانی، برخورد:
~ ائتمک (ائله مک) تصادف کردن،
برخوردن.
~ دوشمک اتفاق افتادن، حادثه رخ دادن.
تصادفاً { تاسآدوؤفان } [ظ. ع.] تصادفاً، اتفاقاً.
تصادفی { تاسآدوؤفی } [ص. ع.] تصادفی،
اتفاقی، ناگهانی، گاهی.
تصحیح { تاسهیه } [۱. ع.] : ائتمک تصحیح
کردن، اصلاح کردن، غلط گیری کردن.
تصدیق { تاسدیق } [۱. ع.] :
~ ائتمک (ائله مک) تصدیق کردن، تأیید
کردن، تصویب کردن.
~ ائدیجی [ص.] تصدیق کننده، گواهی دهنده.
~ لمک [ف.] تصدیق کردن، تأیید کردن،
گواهی کردن.
~ نامه [۱.] سند گواهی، گواهینامه.
تصرفات { تاساروؤفات } [۱. ع.] اقتصاد، دارائی.
~ چئ [۱.] اقتصاد گر، کاربردار.
~ چیلئیک [۱.] اداره امور بر اساس موازین
اقتصادی و صرفه جوئی.
~ سیئر لیق [۱.] عدم رعایت اصول اقتصادی و
صرفه جوئی.
کند تصرفاتی اقتصاد روستائی.
تصریف { تاسریف } [۱. ع.] : ائتمک (ائله
مک) تصریف کردن.
فعل لرین تصریفی صرف افعال.
تصنیف { تاسنیف } [۱. ع. ۱] تصنیف، آواز،
ترانه. ۲) گروه بندی و طبقه بندی.
~ ائتمک (ائله مک) (۱) طبقه بندی کردن
(حیوانات و غیره) ۲) کتاب نوشتن.
تصنیفات { تاسنیفات } [۱. ع. ۱] طبقه بندی.
۲) تصنیف.
تصویب { تاسوئیب } [۱. ع.] : ~ ائتمک تصویب
کردن، تأیید کردن، قبول کردن.
~ ائدیجی [ص.] تصویب کننده، تأیید کننده.
تصویر { تاسوئر } [۱. ع.] تصویر، ترسیم، توصیف.
~ ائتمک (ائله مک) ترسیم کردن.
~ چئ [۱.] تصویر کننده، توصیف کننده.
~ چیلیک [۱.] تصویر نگاری، صورت ظاهری
اشیاء و امور را مجسم و توصیف کردن.
تصویره گلمز [ص.] غیر قابل توصیف، وصف
ناپذیر.
تصویری [ص.] تصویری، تجسمی.
تصویری اینجه صنعت هنرهای تجسمی
(نقاشی، مجسمه سازی).
تضاد { تازآد } [۱. ع.] تضاد، تباین، تناقض،
تقابل، ضدیت.
~ لی [ص.] متضاد، متباین.
تضییق { تازییق } [۱. ع. ۱] تضییق، فشار. ۲)

ستودن، شرح دادن.
 ~ لنمک [ف.م.] تمجید شدن، مورد تحسین قرار گرفتن، ستوده شدن، شرح داده شدن.
 ~ لی [ص.] ستودنی، قابل تعریف.
 ~ نامه [ا.] تحسین نامه، تقدیر نامه.
 تعریفه گلمز [ص./ظ.] غیر قابل توصیف، توصیف ناپذیر، خوب و اعلاء.
 تعریفه لایق [ص.] شایسته تعریف و تمجید، قابل تحسین.
 تعصب { تا عا سسوب } [ا.ع.] (۱) تعصب، جزمیت، هواخواهی. (۲) غیرت.
 ~ چکن [ص.] متعصب، هواخواه.
 ~ سیز [ص.] بی تعصب، بی تفاوت.
 ~ سیز لیک [ا.] بی تفاوتی.
 ~ کش [ص.] متعصب، هوادار.
 تعطیل { تا عتیل } [ا.ع.] (۱) تعطیل، بی کاری. (۲) اعتصاب. (۳) استراحت.
 ~ ائلمک (ائله مک) تعطیل کردن، اعتصاب کردن.
 ~ پوزان [ص.] اعتصاب شکن.
 ~ چی [ا.] اعتصاب کننده.
 تعلیم { تا علیم } [ا.ع.] تعلیم، آموزش، مشق، تدریس.
 ~ آلماق تعلیم گرفتن، یاد گرفتن.
 ~ ائله مک (ائتمک) یاد دادن، آموختن.
 ~ چی [ا.] مرتبی حیوانات.
 ~ کچمک تعلیم دیدن.
 ~ وئرمک تعلیم دادن، مشق دادن، آموزش دادن.
 تعلیمات { تا علیمات } [ا.ع.] (۱) تعلیمات، آموزش. (۲) راهنمایی، ارشاد.
 ~ چی [ا./ص.] مرتبی، تعلیم دهنده، راهنما، ارشاد کننده.
 ~ چیلیق [ا.] مرتبی گری.
 ~ وئرمک تعلیم دادن، راهنمایی کردن، ارشاد

انقباض، درجه انقباض.
 ~ گؤستمک در مضیفه گذاشتن، تحت فشار قرار دادن.
 تطبیق { تا بیق } [ا.ع.] (۱) تطبیق، مطابقت. (۲) اعمال، اجرا، کاربرد.
 ~ ائتمک (۱) مطابقت کردن. (۲) بکار بردن، استعمال کردن، پیاده کردن (برنامه).
 تطبیقی [ص.] تطبیقی، مقایسه‌ای.
 تظاهر { تا زآهور } [ا.ع.] : ائتمک تظاهر کردن، به ظهور رسیدن، آشکار شدن.
 تعبیر { تا بیر، تا عبیر } [ا.ع.] تعبیر، تفسیر خواب.
 ~ ائله مک (ائتمک) تعبیر کردن.
 تعبیرنجه [ظ.] بنا به تعبیر، به عبارت دیگر.
 تعجب { تا عاجوب } [ا.ع.] تعجب، شگفتی.
 ~ ائله مک (ائتمک) تعجب کردن.
 ~ لندیرمک [ف.] متعجب کردن.
 ~ لمک [ف.] متعجب شدن، شگفت زده شدن.
 ~ لو [ص.] متعجب، شگفت زده.
 تعجیل { تا جیل } [ا.ع.] (۱) تعجیل، عجله، شتاب. (۲) مهلت، فرصت. (۳) شتاب (فیزیک).
 ~ ائتمک (ائله مک، قیلماق) عجله کردن، شتاب ورزیدن.
 تعجیلا { تا جیلان } [ظ.ع.] با عجله، بدون درنگ.
 تعجیلی { تا جیلی } [ظ.ع.] با عجله، شتابان، فوری، بلا درنگ، شتاب زده.
 ~ یاردیم کمک فوری، اورژانس، امداد.
 ~ یاردیم ماشینی آمبولانس.
 تعرفه { تا ریف } [ا.فر.] تعرفه، نرخ.
 ~ لشدیرمک [ف.م.] تعرفه بندی کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف.] تعرفه بندی شدن.
 تعریف { تا عریف } [ا.ع.] (۱) تعریف، تحسین، توصیف، شرح. (۲) تعریف، مدح، تقدیر.
 ~ ائتمک (ائله مک) تعریف کردن، شرح دادن.
 ~ لمک [ف.] تعریف کردن، تحسین کردن،

- کردن.
تعمیر { تاعمیر } [ع.ا] (تعمیر، مرمت، ۲)
نوره، واجبی.
~ ائتمک (ائله مک) تعمیر کردن، مرمت کردن.
~ چی باخ: تعمیر کار.
~ خانان [ا] کارگاه تعمیر، تعمیرگاه.
~ کار [ص] تعمیر کار، تعمیرگر.
~ قورماق (چکمک) نوره کشیدن.
تعمیرات { تاعمیرآت } [ع.ا] تعمیرات، مرمت.
~ چی [ا] تعمیر کار.
~ چیلیق [ا] تعمیر کاری.
تعهد { تاهاهوؤ } [ع.ا] تعهد، عهده دار شدن.
~ ائتمک (ائله مک) تعهد کردن.
~ لو [ص] متعهد، عهده دار.
~ نامه [ا] تعهدنامه، قرارداد.
تعیین { تاغیین } [ع.ا]: ائتمک (ائله مک)
(۱) تعیین کردن، مشخص کردن. (۲) برگماشتن، گماردن، منصوب کردن.
~ اندیجی [ص.ا] معین کننده، مشخص کننده. (۲) راهگشا.
~ نامه حکم انتصاب.
تعیینات { تاغیینآت } [ع.ا] انتصابات، بکار گماردن. (۲) حکم، حکم مأموریت.
تغییر { تاغیر } [ع.ا] تغیر، دگرگونی.
~ ائتمک (ائله مک) تغیر دادن، دگرگون ساختن.
تفاوت { تافاوتوت } [ع.ا] تفاوت، فرق، اختلاف.
~ قورماق تفاوت گذاشتن، فرق گذاشتن.
تفتیش { تافتیش } [ع.ا] تفتیش، بازرسی، معاینه. (۲) تجدید نظر، بازنگری.
~ ائتمک تفتیش کردن، بازرسی کردن، تجدید نظر کردن.
~ چی [ا/ص] (۱) مفتش، بازرس. (۲) تجدید نظر طلب، روزیونیست.
- ~ چیلیک [ا.ا] (۱) بازرسی. (۲) تجدید نظر طلبی، روزیونیسم.
تفرعات { تافاررؤعات } [ع.ا] تفرعات، جزئیات، اجزاء.
~ لا [ظ] همه جانبه، با تمام جزئیات، به تفصیل.
تفرقه { تافریقا } [ع.ا] تفرقه، انشعاب، دودستگی، جدائی.
~ چی [ص] تفرقه انداز.
~ چیلیک [ا] تفرقه اندازی، انشعابی.
~ دوؤشمک تفرقه افتادن، انشعاب شدن، جدائی رخ دادن.
~ سالماق تفرقه ایجاد کردن، انشعاب راه انداختن.
تفریح { تافریه } [ع.ا] تفریح، شادمانی، خوشگذرانی، سرگرمی.
تفریق { تافریق } [ع.ا] تفریق، کاهش، کم کردن.
تفسی { تافسی } [ا.ا] سینی کوچک (محلی شستر).
تفسیر { تافسیر } [ع.ا] تفسیر، شرح و بیان، تعبیر.
~ ائله مک (ائتمک) تفسیر کردن، تعبیر کردن.
~ چی مفسر، شارح.
تفصیلات { تافصیلات } [ع.ا] تفصیلات، شرح و بسط جزئیات.
~ چی کسی که با شرح و بسط و جزئیات سخن می گوید.
~ لا [ظ] به تفصیل، با تمام جزئیات.
تفکر { تافاککور } [ع.ا] تفکر، اندیشه، تفکر. (۲) فکر و اندیشه.
تقاضا { تاقازآ } [ع.ا] تقاضا، خواهش، طلب.
تقاعد { تاقاؤود } [ع.ا] تقاعد، بازنشستگی. (۲) کمک هزینه.
~ چو [ا/ص] [بازنشسته].
تقاعدده چیخماق بازنشسته شدن.

- ~ بوراخیلماق باز نشسته شدن.
تقدیر { تقدیر } [ع. ۱] (تقدیر، سرنوشت. ۲)
قدردانی، ارج شناسی.
~ ائتمک (ائله مک) تقدیر کردن،
قدردانی کردن.
تقدیره لایق لایق تقدیر، شایسته تحسین.
او تقدیرده در آن حال، اگر چنین باشد.
تقدیم { تقدیم } [ع. ۱] (تقدیم، عرضه
(کردن. ۲) معرفتی.
~ ائتمک (ائله مک) معرفتی کردن. ۲)
عرضه کردن، تقدیم کردن.
تقریباً { تقریبان } [ظ. ع.] (تقریباً، در حدود،
تخمیناً.
تقسیم { تقسیم } [ص. ع.] ائتمک تقسیم
کردن، قسمت کردن، بخش کردن.
تقصیر { تقصیر، ناقصیر } [ع. ۱] (تقصیر، جرم،
گناه، خطا.
~ سیز [ص.] بی تقصیر، بدون گناه.
~ سیزلیک [ا.] بی تقصیری، بی گناهی.
~ کار [ا. / ص.] مقصر، گناهکار، مجرم،
خطا کار.
~ کارلیق [ا.] گناهکاری، مجرمیت.
~ لندیرمک [ف.] متهم کردن، مقصر دانستن.
~ لی [ص.] مقصر، گناهکار، مجرم، خطا کار.
~ ناهه [ا.] اذعانامه، کیفر خواست.
تقلید { تقلید } [ع. ۱] (تقلید، ادای دیگری را
در آوردن، دنباله روی.
~ ائتمک (ائله مک) تقلید کردن.
~ چیخارماق تقلید کردن، اداء در آوردن.
~ چی [ا.] مقلد، تقلید کننده.
تقویم { تقویم } [ع. ۱] (تقویم، گاهنامه.
تک { تک } [سای. / ص. ادا. ۱] تک، واحد،
بگانه. ۲) تنها، فقط. ۳) مجرد. ۴) مفرد (عدد).
۵) طاق، فرد.
~ آلاهی لیق [ا.] بگانه پرستی، وحدانیت،
- یکتا پرستی.
~ ال دن مس چیخماز دست تنها صدا ندارد.
~ ال لی [ص.] یکدست، تکدست.
~ باشچی [ص.] خودسر، خودرأی، حکومت
فردی.
~ باشچیلیق [ا.] خودسری، خودرأیی،
حاکمیت فردی.
~ باشینا [ظ.] به تنهایی، یک تنه، یک نفری.
~ به تک [ظ. ۱] تک تک، یکی یکی. ۲) تن به
تن (در جنگ).
~ بیر [ظ.] بعضاً، برخی، گهگاه، هراز چند.
~ تک [ظ. ۱] یک یک، تک تک. ۲) گاهی،
بندرت، تک و توک، پراکنده.
~ توک [ص. / ظ.] تک و توک، نادر، کمیاب،
کم، معدود، بندرت، اتفاقی.
~ جه [ظ. / ادا.] فقط، به تنهایی.
~ حاکمیت لی [ص.] حکومت انفرادی،
حکومت مطلقه.
~ حاکمیت لی لیک حاکمیت انفرادی،
حاکمیت مطلقه.
~ حجیره لی { هوچشیره لی } [ص.] تک
یاخته ای، تک سلولی.
~ سلی [ص.] تک صدائی، تک نوازی.
~ عدد عدد فرد، عدد مفرد.
~ لمک [ف.] مفرد کردن، سزوی کردن.
~ لنمک [ف. م.] مفرد شدن، سزوی شدن.
~ لیک [ا. / ص. ۱] تنهایی، بگانگی،
وحدانیت. ۲) رقم یکان. ۳) یک تومانی و غیره.
~ لیکده [ظ.] به تنهایی.
~ هجائی یک هجائی.
تک^۲ { تک } [ص.] مانند، مثل.
گول تک مثل گل.
تک^۳ { تک } [ظ.] تا، الی، تا آنجا
که، تا آن موقع که، باخ: دک.
تک^۴ { تک } [ا.] تک، ته، قمر.

- کنکن نه قدر قویونو درین قازسا،
اؤزونو تکینده گؤرر چاه کن هر قدر چاه را
عمیق بکند، باز هم در ته چاه است.
- تک { تکی } التی [ا.ع.] آمدی که زیرین
می گذارند.
- تکامل { تاکامول } [ا.ع.] تکامل، پیشرفت، رشد.
~ ائله مک (ائتمک) تکامل یافتن، کمال
یافتن، پیشرفت کردن.
- ~ چو [ص.] طرفدار نظریه تکامل (داروین).
- تکان { تاکان } [ا.ع.] تکان، جنبش، لرز.
~ لاماق [ف.] تکان دادن، هول دادن.
~ وئر مک تکان دادن، جنباندن، لرزاندن.
- تکبر { تاکابور } [ص. ۱/۰.ع.] تکبر، غرور،
خودخواهی.
~ له [ظ.] متکبرانه، باغرور.
~ لو [ص.] متکبر، مغرور، خودخواه.
~ لولوک [ا.] متکبر (بودن)، مغروری،
خودخواهی.
- تکبیر { تاکبیر } [ع.] تکبیر، الله اکبر گفتن.
تکذیب { تاکزیب } [ا.ع.] تکذیب، مطلبی را
دروغ دانستن و انکار کردن.
~ ائتمک (ائله مک) تکذیب کردن.
~ ائد بلمز [ص.] غیر قابل انکار، تکذیب نشدنی.
- تکر { تاکا، تاپار } [ا.ع.] چرخ، لاستیک
(چرخ).
~ لی [ص.] چرخدار.
- تکرار { تاکرار } [ا.ع.] تکرار، مکرر، دوباره و
چند باره.
~ ائتمک (ائله مک) تکرار کردن، مرور
کردن.
~ ائد بلمز [ص.] غیر قابل تکرار، تکرار نشدنی،
تجدید نشدنی.
~ ائد بلمز لیک تکرار نشدنی، غیر قابل تکرار
(شدن).
~ اولماق تکرار شدن.
- ~ اولونماز باخ: ~ ائد بلمز.
~ - تکرار [ظ.] بکرات، باناکید.
~ لاتماق [ف.س.] به وسیله کسی تکرار کردن.
~ لاماق [ف.] تکرار کردن.
~ لاتماق [ف.م.] تکرار شدن.
تکراراً [ظ.] مکرر، بکرات.
تکرجیک { تاکارجیک } [ا.] طایر کوچک،
مضمر تکر.
- تکرک { تاکاراک } باخ: تکرجیک.
تکل { تاکال } [ا.] انحصار، امتیاز، انحصاری.
تکلدوز { تاکالدوز } [ا.] تک دوزی روی پارچه
ماهوت و ابریشم و غیره (تکال دوز).
تکلیف { تاکلیف } [ا.ع. ۱] تکلیف، وظیفه (۲)
پیشنهاد، دعوت (۳) حکم (ریاضیات) (۴)
عرضه (عرضه و تقاضا).
~ ائتمک (ائله مک) پیشنهاد کردن،
تقدیم کردن.
~ سیز [ص./ظ.] بلا تکلیف، کسی که تکلیف و
وظیفه خود را نداند، بی نزاکت.
~ سیزجه سینه [ظ.] بدون احساس تکلیف.
تکلیفینی بیلیمک (قانماق) وظیفه خود را
دانستن (بلد بودن).
اؤنون تکلیفی ایله بنابه پیشنهاد او.
تکم شیرک { تاکام شیراک } [ص./ظ.] تک
و توک، پراکنده.
- تکمیل { تاکمیل } [ا.ع.] تکمیل، کامل، تمام،
بی نقص.
~ ائتمک (ائله مک) کامل کردن، به اتمام
رساندن.
~ اولماق تکمیل شدن، کامل شدن.
~ لشدیرمک [ف.] تکمیل کردن، کامل
کردن.
~ لشدیریمک [ف.م.] به وسیله دیگر کامل
شدن.
~ لشمک [ف.] کامل شدن.

- تکنه { تاکنا } [۱.ا] تشست، تغار، ظرف
خمیر گیری. (۲) سوراخ، گودالی، جاله. (۳) بیل، بیل مکانیکی.
- تکور { تاکور } [۱.ا] امیر (مسیحی).
- تکه { تاکا } [۱.ا] بز نر، بز پیشاهنگ، تکه.
~ دن پشندیر توتماق از بز نر پشیر گرفتن.
~ ساققالی [ص.] اریش بزی.
~ لنمک [ف.] بالغ شدن (بز)، بلوغ.
- تکه { تیکا } [۱.ا] لقمه. (۲) تکه، قطعه، پاره.
~ - پارچا ائله مک (ائتمک) تکه پاره کردن.
~ - تیکه (ائله مک) تکه - تکه کردن، پاره کردن، قطعه - قطعه کردن.
~ توتماق (۱) لقمه گرفتن، لقمه درست کردن. (۲) برای کسی مایه آمدن.
~ دوستو، دوست اولماز دوست لقمه (مال) دوست نباشد.
~ لمک [ف.] تکه کردن، پاره کردن.
~ لندبرمک [ف.س.] به وسیله کسی قطعه قطعه کردن، تکه کردن.
~ لنمک [ف.م.] تکه شدن، پاره شدن، قطعه قطعه شدن.
بیر تیکه یک تکه، کمی، اندکی.
حارام ~ لقمه حرام.
- تکی { تاکی } [ص./ادا.۱] مانند، مثل. (۲) تنها، فقط، محض. (۳) باری، کاش. (۴) تا اینکه، برای اینکه، به خاطر اینکه.
- تکیر { تاکیر } [ص.ا.۱] دارای خالهای قرمز و سفید (پرنده گان). (۲) ماهی کوچک قرمز. (۳) گربه پوست پلنگی.
- تکین { تاکین } [ص./ظ.۱] مانند، مثل، شبیه. (۲) تا، باخ: تک ۲ و ۳.
آی تکین اوژ صورت مثل ماه.
صاباحا تکین دوزرم تا فردا صبر می کنم.
- تکیه^۱ { تاکیا } [ع.ا] تکیه، محل عزاداری.
- تکیه^۲ { تاکیا } [ع.ا] تکیه، پشنی، حایل.
~ لنمک [ف.] تکیه دادن، پشت دادن.
تل (قال) باخ: نیل.
تلاش { تالاش } [ع.ا.۱] تلاش، سعی و کوشش، جدیت. (۲) هیجان و اضطراب.
~ ائتمک (ائله مک) تلاش کردن، جد و جهد کردن.
~ لی [ص.] کوشا، پر تلاش.
تلاشا دوشمک تلا کردن، تلاش کردن.
~ سالماق به تلاش واداشتن، به کوشش برانگیختن، دچار اضطراب و هیجان کردن.
تلاطم { تالاتوم } [ع.ا] تلاطم، طغیان، به یکدیگر خوردن امواج دریا.
~ لو [ص.] متلاطم.
تلاطمه گتیرمک متلاطم کردن.
~ گلیمک متلاطم شدن.
تلافی { تالافی } [ع.ا] تلافی، جبران.
~ ائتمک (ائله مک) تلافی کردن، جبران کردن.
~ سیننی چیخماق تلافی کردن، جبران کردن.
تلخ { تالخ } [ص.ا.۱] تلخ، بدمزه، ناگوار. (۲) آدم تند و بدخو.
اوقاتیئننی تلخ ائله مک اوقات (خود یا) کسی را تلخ کردن، تندخو شدن، ناراحت شدن.
تلخک (تلخک) { تالخاک } [ص.ا./ص.۱] دلفک، لوده، بذله گو، مسخره باز.
~ لیک [ا.] دلفکی، لودگی، بذله گویی، مسخره بازی.
تلسدیرمک { تالاسدیرماک } [ف.س.ا] به عجله واداشتن، به شتاب واداشتن، دستپاچه کردن.
تلسکن { تالاسکان } [ص.ا] عجول، شتاب زده، عجولانه، دستپاچه.
~ لیک [ا.] شتابزدگی، دستپاچگی.
تلمسک { تالاسماک } [ف.] عجله کردن، شتاب ورزیدن، شتافتن.

- تلمسه دن { تلاسما دان } [ظ.] بی شتاب، بدون عجله، با ناتنی.
- تلمسه - تلمسه { تالاسا - تالاسا } [ظ.] با عجله، شتابانه، عجولانه.
- تلمسیک { تالاسیک } [ظ.] با عجله، شتابان، شتابزده.
- تلمطیف { تالطیف } [ع.] تشویق کردن، مورد لطف و مرحمت قرار دادن.
- ~ ائدیلمک { ائتمک } مفتخر شدن، مورد لطف قرار گرفتن.
- ~ اولماق مورد تشویق قرار گرفتن.
- ~ اولونموش [ف. ص.] مورد لطف و مرحمت قرار گرفته، تشویق شده.
- تلف { تالاف } [ع.] تلف، هدر، هلاک.
- ~ ائتمک { ائله مک } تلف کردن، از بین بردن، تباہ کردن.
- ~ اولماق هدر رفتن، تلف شدن، هلاک شدن.
- ~ خرج اصراف کننده، مسرف، و لخرج.
- تلفظ { تالاففوز } [ع.] تلفظ، اداء کردن، لفظ، طرز ادای یک کلمه و یا هجا و حرف.
- ~ ائله مک { ائتمک } تلفظ کردن.
- تلفن { تئلئفون } [ا. یو.] تلفن.
- ~ چو [ا.] تلفن جی، مأمور تلفن.
- ~ خانان [ا.] تلفن خانه، اداره تلفن.
- ~ لاشماق [ف. قار.] با تلفن مکالمه کردن، تلفن کردن.
- تلقین { تالقین } [ع.] تلقین، القاء کردن، فهماندن.
- ~ ائتمک { ائله مک } تلقین کردن.
- ~ ائدیجی [ص.] القاء کننده.
- تلگراف { تئلئقراف } [ا. یو.] تلگراف.
- ~ چو [ا.] تلگرافچی، مأمور تلگراف.
- ~ وورماق تلگراف زدن، تلگراف مخابره کردن.
- تلمبه { تولومبا } [ا. یتا.] تلمبه.
- ~ وورماق تلمبه زدن.
- تلم قلمسیک { تلام - تالاسیک } [ا. / ظ.] عجله، شتاب، با عجله و شتابزدگی.
- تلواسه { تالواسا } [ص.] تلواسه، اضطراب، بی قراری، وسوسه تشویق، باخ: تاسا.
- تالواسا دان دو شمک رفع شدن تشویش.
- تلویزیون { تئلئویژون } [ا. یو.] تلویزیون.
- ~ قورماق { آچماق } روشن کردن تلویزیون، تلویزیون گرفتن.
- تله { تالا } [ا. فا.] تله، دام.
- ~ قورماق دام گستردن.
- تله ... { تئلئه ...، تئلی } [یو.] پیشوند به معنی «از راه دور» و «راه دور».
- تله سن { تالاسان } [ص.] عجول، شتابنده، شتاب کار، دستپاچه.
- ~ تندیره دو شر عجول تو تنور می افتد.
- تلمسه نین کونده سی کوٹ گئدر خمیری که عجول درست کند فطیر می شود، خمیری که با عجله تهیه شود و امی رود (نوی تنور می افتد).
- تلیس { تالیس } [ا. ۱] گونی، کیسه. ۲) حوله.
- تماس { تاماس } [ع. ا. ۱] تماس، اصطکاک، برخورد. ۲) علاقه، رابطه، نزدیکی.
- تماشا { تاماشا } [ع. ا. ۱] تماشا، نگاه، نگرش.
- ۲) منظره. ۲) تماشاگاه. ۴) نمایش (در تئاتر و غیره).
- ~ ائله مک { ائتمک، قئلماق } تماشا کردن، نظاره کردن.
- ~ چو [ا.] تماشاچی، تماشاگر، بیننده.
- ~ خانان [ا. فا.] تماشاخانه، محل نمایش.
- ~ زالی سالن نمایش.
- ~ لی ۱) تماشایی، دیدنی، خوش منظره. ۲) عجیب و غریب.
- تاماشایا قورماق به نمایش گذاشتن.
- تمام { تامام } [ع. ا. ۱] تمام، همه. ۲) پایان. ۳) آماده و حاضر، تکمیل. ۴) کامل، درست.
- ~ ائتمک { ائله مک } تمام کردن، به پایان

- رساندن، کشتن.
 ~ اولماق تمام شدن، مردن.
 ~ - گاهال [ظ.] تمام و کمال، درست و کامل.
 ~ لاماق [ف.] تمام کردن، به پایان رسانیدن، به انجام رسانیدن، تکمیل کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] تمام شدن، به پایان رسیدن، به انجام رسیدن، آماده و حاضر شدن.
 ~ لایشجی [ص.] (اختتامی، نهائی، پایانی. ۲) متقم، اضافی، تکمیلی (دستور).
 ~ لایشجی بوداق جمله سی جمله فرعی تکمیلی.
 ~ لیتی [۱.۱] (تمامیت. ۲) اضافی، تکمیلی (دستور).
 تماها { تآمان } [ظ.ع.] تماماً، کلاً، همگی.
 تماهیت { تآمیثات } [ع.ا.] تمامیت، یکپارچگی.
 تماهیل { تآمیلا } [ظ.ع.] باخ: تماماً.
 تمثال { تیمسآل } [ع.ا.] تمثال، تصویر شخص. (۲) نمونه، مثال.
 تمثیل { تامسیل } [ع.ا.] تمثیل، مثل، تشبیه، نظیر. (۲) تصویر، نشان دادن. (۳) نمایش، تئاتر. (۴) مثل، پند، اندرز. (۵) نمایندگی، مظهر جمعی بودن.
 ~ ائتمک (ائله مک) نمایش دادن، مجسم کردن، نشان دادن، نمائیده و مظهر چیزی یا کسی بودن.
 ~ اولماق اطلاق شدن.
 دولت باشجی سینئ کومانده الیق شوراسی تمثیل ائندی شورای فرماندهی نماینده و مظهر رهبریت دولتی گردید.
 تمرکز { تمارکوز } [ع.ا.] تمرکز.
 ~ لشدیرمک [ف.] متمرکز کردن.
 ~ لشمک [ف.] متمرکز شدن.
 ~ لشدیرلمک [ف.م.] متمرکز شدن.
 تمرین { تامرین } [ع.ا.] تمرین، مشق، ورزش، تکرار.
 تمساح { تیمسآه } [ع.ا.] تمساح، کروکودیل، خزنده قوی هیکل شبیه موسمار به طول ده متر، در آب شنا می کند و در خشکی تخم می گذارد.
 تمکین { تامکین } [ع.ا.] (۱) تمکین، وقار، متانت، استواری، ثبات قدم. (۲) فرمان کسی را پذیرفتن، قبول کردن.
 ~ له [ظ.] با ادب، با وقار، با متانت.
 ~ لی [ص.] (ظ.) استوار، بر طاقت، متین، با وقار، ثابت قدم.
 ~ لی لیک [م.ا.] متانت، وقار.
 تعمل { تامال } [ا.] اساس، زیر بنا، سنگ بنا، شالوده، پایه، اساس، بنیان.
 ~ داشی سنگ بنا، سنگ پایه.
 ~ داشینئی (تعلینی) قویماق بنیاد نهادن.
 ~ سیز [ص.] بی اساس.
 ~ لی [ص.] اساسی، پایه دار.
 تمنا { تاماننا } [ع.ا.] تمنا، درخواست، خواهش. (۲) چشم داشت، عوض.
 ~ سئیز [ص.] (ظ.) بی دریغ، بی چشم داشت، بلاعوض.
 ~ سئیز یاردلم کمک بلاعوض.
 تمنه { تالانا } [ا.] قابق، کلک، بلم.
 تمیز { تامیز } [ص.ظ.] (۱) تمیز، پاک، پاکیزه. (۲) پاکدامن، آراسته، درستکار. (۳) منظم، مرتب، شسته و رفته. (۴) خالص، ناب، بی آمیغ.
 ~ آدام [ص.] آدم پاکدامن، شخص پرهیز کار.
 ~ جه [ص.] خیلی تمیز.
 ~ قانلی [ص.] (۱) دارای خون پاک. (۲) نژاد اصیل (حیوانات).
 ~ قلبلی (اورک لی) [ص.] پاکدل، دارای قلب پاک.
 ~ کار [ص.] پاکیزه، پرهیزگار.
 ~ کاغیز [ص.] کاغذ سفید، کاغذ نوشته نشده.

- ~ گشیمک مرتب و منظم لباس پوشیدن.
 ~ لیمک [ف.س.] تمیز گردانیدن.
 ~ لشدیرمک [ف.] تمیز کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف.م.] به وسیله دیگری تمیز شدن.
 ~ لشمک [ف.] تمیز تر شدن.
 ~ لمک [ف.] تمیز کردن، پاک کردن، پاکیزه کردن، پاکسازی کردن.
 ~ لندیرمک باخ: تمیز لیمک.
 ~ لیمک [ف.م.] تمیز شدن.
 ~ له ییچی [ص./ا.] تمیز کننده، پاک کننده.
 ~ لیک [ا.] پاک، تمیزی، پاکدامنی، لطافت.
 ~ هاوا [ص.] هوای پاک، هوای صاف.
 ~ نامیزه چیخارتماق تیره کردن.
 ~ نامیزه چیخماق تیره شدن.
 ~ بو شقابی تمیز لمک ۱) بشقاب را شستن و تمیز کردن. ۲) محتویات بشقاب را تاته خوردن و لیسیدن.
 ~ تر تمیز [ص.] پاک و پاکیزه کاملاً تمیز.
 ~ کار قوفی تمیز لمک تمیز کردن سب زمینی، پوست کردن سب زمینی.
 ~ میزین او ستونو تمیز لمک روی میز را تمیز کردن، روی میز را جمع و جور کردن.
 ~ تن ۱) { تان } [ا.فا.] تن، بدن، جسم، اندام.
 ~ تن ۲) { تان } [ص./ظ.ا.] برابر، معادل، مساوی. ۲) مثل، همتا، همسان.
 ~ اوژتا درست وسط.
 ~ اولماق همسان شدن، برابر شدن.
 ~ بؤلن نیمساز (زاویه)، منصف الزاویه.
 ~ بؤلیمک مساوی تقسیم کردن، نصف کردن، دو نیم کردن.
 ~ گلیمک برابر و مساوی شدن، کاملاً مناسب بودن.
 ~ لشدیرمک [ف.] مساوی کردن، برابر کردن، معادل کردن.
 ~ لشمک [ف.] مساوی شدن، برابر شدن، معادل شدن.
 ~ لیک [ا.] (معادله) جبر. ۲) تساوی، برابری.
 ~ تناژ { توناز، توناز } [فر.] ظرفیت بارگیری به تن.
 ~ تناسب { تانا سوپ } [ا.ع.] تناسب.
 ~ سوژ [ص.] نامتناسب، ناموافق، ناجور.
 ~ سوژلوک [ا.] نامتناسبی، ناجوری، عدم تناسب.
 ~ تنباکو { تانباکی } [ا.] تنباکو، توتون.
 ~ تنبل { تانبال } [ص./ا.] تنبل، کاهل، تن پرور، تن آسا. ۲) سهل انگاری، سست.
 ~ - تنبل [ظ.] تنبل، کاهلانه.
 ~ - جه سینه [ظ.] با تنبلی، کاهلانه.
 ~ لشمک [ف.] تنبلی کردن، خود را به تنبلی زدن، تنبل شدن.
 ~ لیمک باخ: ~ لشمک.
 ~ لیک [ا.] تنبلی، تن پروری، کاهلی.
 ~ تنبله ایش بویور، سنه آغیل اوژرتسین به تنبل کار بفرما به تو نصیحت بکند.
 ~ تنبور { تانبور } [ا.ع.] تنبور، آلت موسیقی سیمی.
 ~ تنبی { تانابی } [ا.ا.] نالار.
 ~ تنبیه { تانبه } [ا.ع.] تنبیه، توبیخ، گوشمالی.
 ~ اثتمک (ائله مک) تنبیه کردن، توبیخ کردن، گوشمالی دادن.
 ~ تننیتیمک { تانتیتماک } [ف.س.] به عجله واداشتن، دستپاچه کردن، به ستوه آوردن.
 ~ تننیک { تانتیک } [ص./ظ.ا.] ساده لوح. ۲) جویده جویده حرف زدن، نفس نفس زنان حرف زدن. ۳) با شتاب و نفس زنان.
 ~ لمک باخ: تننیک.
 ~ لیک [ا./ظ.ا.] ساده لوحی. ۲) طرز حرف زدن جویده جویده، نفس زنان.
 ~ تننیمک { تانتیتماک } [ف.ا.] شتاب کردن، عجله کردن. ۲) نفس نفس زنان، له له کردن. ۳) به

- ستوه آمدن، کوفته شدن.
 تننیمیش { تانتیمیش } [ف.ص.] خسته و کوفته.
 ~ حالدا خسته و کوفته، له له کنان.
 تند { توند } [ص.فا.۱] تند، پررنگ، تیره رنگ.
 (۲) تلخ، خیلی ترش. (۳) تند خوی، عصبانی. (۴) سریع، چالاک.
 ~ اولماق تندی کردن، عصبانی شدن.
 ~ تونون تونون تند.
 ~ سو، کؤربو ییغار آب تندرو (سریع) پل خراب می کند.
 ~ گئتمک تندروی کردن، افراط کردن.
 ~ لشمک [ف.۱] پررنگ تر شدن، تیره تر شدن. (۲) تند شدن، فاسد شدن (روغن). (۳) تندی کردن، خشم گرفتن. (۴) شدیدتر شدن.
 ~ لوک [۱.۱] پررنگی، تیرگی. (۲) تندی و فساد. (۳) تندی و خشم. (۴) زود خشمی.
 ~ مزاج [ص.] تند مزاج، زود خشم.
 ~ مزاجلیق [۱.] تند مزاجی، زود خشمی.
 تندیر { تاندیر } [۱.] تنور.
 ~ خانان [۱.] محل استقرار تنور.
 تنزل { تانازول } [۱.ع.۱] تنزل، کاهش، نقصان. (۲) رذالت، پستی.
 ~ ائتمک (ائله مک) تنزل یافتن، کاهش یافتن.
 تنزله اوغراماق به کاهش گرائیدن، تنزل یافتن، به پستی گرائیدن.
 تنزیل { تانزیل } [۱.ع.] تنزیل، بهره وام.
 تنظیف { تانزیف } [۱.ع.] تنزیب، نوار. (۲) تنظیف، پاک (کردن).
 تنظیم { تانزیم } [۱.ع.] تنظیم، ترتیب، سامان.
 ~ ائدیجی [ص.] تنظیم کننده.
 ~ ائله مک (ائتمک) تنظیم کردن، به قاعده در آوردن.
 ~ چی [۱.] تنظیم کننده.
 ~ لمک [ف.] برنامه ریزی کردن تحت قاعده
- در آوردن، نظم دادن.
 ~ لنمک [ف.م.] برنامه ریزی شدن، تحت قاعده در آمدن، مرتب شدن.
 ~ له ییجی باخ: ائدیجی.
 تنفر { تاناففور } [۱.ع.] تنفر، انزجار، نفرت.
 تنفس { تاناففوس } [۱.ع.۱] تنفس، دم زدن. (۲) تنفس بین ساعات درس، وقت فراغت.
 تنقید { تانقید } [۱.ع.] تنقید، انتقاد، تشخیص معایب و محاسن کلام یا امری.
 ~ ائتمک (ائله مک) انتقاد کردن.
 ~ چی [۱.] منقد، انتقاد کننده.
 تنقیدی [ص.] انتقادی.
 تنک { تاناک } [۱.ا.] نهال مو، تاک، رز.
 ~ لیک [۱.ا.] تاکستان، باغ انگور.
 اوژوم ننگ لری درختچه های انگور، تاک انگور.
 تنک { تونوک } [ص.] تنک، ظریف، غیر متراکم.
 ~ لوک [۱.ا.] تنکی.
 تنکه { تاناکا } [۱.ا.] حلی، پیت حلی، آهن سفید.
 ~ چی [۱.ا.] حلی ساز.
 ~ چیلیک [۱.ا.] حلی سازی.
 تنگ { تونگ } [۱.ا.] تنگ، باریک.
 تنگ { تانگ } [ص.فا.۱] تنگ، باریک و کم پهنا.
 ~ لشمک [ف.] تنگ تر شدن.
 ~ لیک [۱.ا.] تنگی، ازدحام. (۲) تنگی نفس.
 ~ نفس [ص.] تنگ نفس.
 ~ نفس لیک [۱.ا.] تنگ نفسی، آسم.
 تنگه گتیرمک به تنگ آوردن، به ستوه آوردن.
 ~ گلکمک به تنگ آمدن، به ستوه آمدن.
 و اخت تنگ ابدی وقت تنگ بود، وقت کم بود.
 تنگیتمک { تانگیتماک } [ف.] به ستوه آوردن، بیزار کردن، ذله کردن، آزردن، ساختن، دل تنگ کردن، دلگیر کردن.
 تنگیشدیرمک { تانگیشدیرماک } [ف.۱]

ننگ گردانیدن، ننگ تر کردن. (۲) به ستوه آوردن، بیزار کردن، سبب دلگیری شدن.

تنگیشمک { تانگیشماک } [ف.] نفس تنگ شدن، تنگی نفس گرفتن.

تنگیمک { تانگیماک } [ف.] به ستوه آمدن، بیزار شدن، ذته شدن، آزرده خاطر شدن، دلتنگ شدن، دلگیر شدن، نفس تنگ شدن.

تنها { تانها } [ص. / ظ. فا.] تنها، نک، منزوی، گوشه خلوت.

~ لاشماق [ف.] تنها شدن، خلوت کردن.

~ لئق [ا.] تنهائی، عزلت، خلوت، انزوا.

~ یولچو آستاگئدر، اوستاگئدر مسافر تنها، آهسته ولی با احتیاط می رود.

تنیر { تانیر } باخ: تندیر.

تنیس { تنیس } [ا.] انگل. [تنیس (ورزش).]

سچی [ا.] تنیس باز.

تو باخ: دؤز.

تو { تو } [ا.] نف.

~ دابانا الفرار، جیم شدن، در رفتن.

~ منه تف بر تو! تفو بر تو!

تواضع { تاوازؤ } [ا. ع.] تواضع، فروتنی، افتادگی، حجب.

~ کار [ص.] متواضع، فروتن، محجوب.

~ کار جاسینا [ظ.] متواضعانه، فروتنانه.

~ کار لئق [ا.] تواضع، فروتنی.

~ لو [ص.] متواضع، فروتن، افتاده.

توالت { تووالئت } [ا. فر.] آرایش (سرو صورت)، خود آرائی، بزرک، وسایل آرایش.

توان { تاوان } [ا. فا.] تاب و توان، طاقت.

توانا { تاوانا } [ا. فا.] توانائی، قدرت، تمول.

~ لی توانا، قادر، متمول.

~ سیئر غیر متمول، بی چیز.

توبره باخ: توربا.

توبه { توآ، توآ } [ا. ع.] توبه، انابه، اظهار ندامت و پشیمانی.

~ ائتمک (ائله مک) توبه کردن.

~ کار [ص. / ا.] تواب، توبه کننده.

~ لاتماق [ف. ص.] به توبه واداشتن.

توپ [ا.] (۱) توپ بازی، گوی. (۲) توپ (اسلحه).

(۳) رخ، قلعه (در بازی شطرنج). (۴) توپ پارچه و غیره. (۵) تویی چرخ. (۶) گرد، مدور. (۷) کلی، عمده. (۸) دستگاہی که به وسیله آن با اشعه رادیو آکتیو بیماری را معالجه می کنند.

~ آتماق توپ انداختن، توپ شلیک کردن.

~ آغزئندا در دهانه توپ، در معرض خطر جدی.

~ آلدئی قاجدئی (قاج) [ا.] نوعی توپ بازی بچه ها.

توپ - توپ [ظ.] گروه - گروه، دسته - دسته، پشته - پشته.

توپ - توپ پارچا [ظ.] چندین توپ پارچه، مقدار زیادی توپ پارچه.

~ چو [ا.] توپچی، رسته توپخانه در ارتش.

~ چولوق [ا.] توپخانه ای.

~ خانا [ا.] توپخانه، محل استقرار توپ.

~ داغیتماز [ص. ا.] استوار و مقاوم در مقابل گلوله توپ، شکست ناپذیر، تسخیر ناپذیر. (۲) متمول و ثروتمند.

~ کیمی [ص.] استوار، محکم، مقاوم، سالم.

~ کیمی پارنلاماق مثل توپ ترکیدن، ناگهان و به سرعت شایع شدن.

~ کیمی سن لئمک مثل توپ صدا کردن، با سروصدا شایع شدن.

~ لو [ص.] توپ دار، مسلح به توپ.

~ لو [ا.] (۱) اجتماع، گروه. (۲) اسم جمع مثل: خلق، ملت. (۳) مجموعه (داستان و غیره).

~ هر هیمی گلوله توپ.

~ یارباق پر برگ، با برگهای انبوه.

توپا باسماق به توپ بستن.

توپا توتماق به توپ بستن، به آتش توپ گرفتن.

- توپدان ساتیش عمده فروشی.
توپدان ساتیش چئی عمده فروش.
بیر توپ پارچا یک توپ پارچه.
توپا [ص. / ۱. ۱] پشته، توده، تل. (۲. مجتمع، انبوه، متمرکز.
~ لاشماق [ف. قا.] کپه شدن، دور هم جمع شدن، گرد هم آمدن.
~ لاماق [ف.] کپه کردن، روی هم انباشتن، گرد آوردن.
~ لانماق [ف. م.] کپه شدن، روی هم انباشته شدن، یک جا جمع شدن.
اوت توپالارئی پشته‌های علف.
باریاقلاری توپا حالیندا دارای برگهای پر پشت و انبوه.
توپارلاق [ص.] کره، کروی.
توپارلاماق [ف. ۱] تشرزدن، توپ و تشرزدن، به کسی پریدن، بدو بیراه گفتن، تهدید و توهین کردن. (۲. جمع و جور کردن، یکجا گرد آوردن.
توپارلاتماق [ف. م.] مورد نشر قرار گرفتن، مورد تهدید و توهین قرار گرفتن.
توپال [ص.] لنگ، چلاق.
~ تیشور تیشور لنگ.
~ لاشماق [ف.] لنگ شدن، چلاق شدن.
~ لئق [ا.] لنگی، چلاقی.
توپالاق^۱ [ا.] (توپال یولافجا)، گیاه خودرو که پیازچه‌اش (ریشه‌اش) مصرف طبیی دارد. (cyperus papyrus).
توپالاق^۲ [ا.] پشت پا، اردنگی.
توپوز [ا.] گرز، چماق.
~ کیمی [ص.] خپله و چاق، گرد و قلنبه.
~ لاماق [ف.] چماق زدن، با گرز کوبیدن.
~ لو [ص.] چماق به دست.
توپوش [ص.] کپل، کپل مبل، چاق و سالم.
توپچک { توپچاک } [ا.] گل خشک شده،
- کلوخ، باخ: کک.
توپراق باخ: توپراق.
توپلاتماق [ف. م.] بوسیله دیگری جمع کردن، جمع آوری کردن، رویهم انباشتن، کپه کردن، گرد آوردن.
توپلادیلماق [ف. م.] بوسیله دیگری جمع آوری شدن، کپه شدن.
توپلاشدیرماق [ف.] باخ: توپلاتماق.
توپلاشدیرلماق [ف. م.] باخ: توپلاتیلماق.
توپلاشماق باخ: توپلاتماق.
توپلاها [ف. ۱. ۱] جمع (حساب)، افزایش. (۲. جمع آوری، تدوین.
توپلاماق [ف. ۱] جمع کردن (حساب)، افزودن. (۲. جمع آوری کردن، تدوین کردن. (۳. رویهم چیدن، انباشتن. (۴. گرد آوری کردن، گرد آوردن، فراهم آوردن. (۵. برداشتن محصول. آغلیئنئ ~ فکر خود را متمرکز کردن، عاقلانه اندیشیدن.
سس لری ~ جمع آوری آراه (انتخابات).
عسکر ~ جمع آوری سرباز.
عوارض ~ وصول عوارض.
گوچونئ ~ نیروی خود را متمرکز کردن.
توپلانا [ص. / ۱. ۱] افزوده، هریک از اعدادی که باهم جمع می شوند.
توپلانتئ [ا.] جلسه، ضیافت، گردهم آئی، انجمن، مجلس. باخ: توپلاتیش.
توپلاتماق [ف. ۱] جمع شدن (حساب). (۲. مدون شدن. (۳. انباشته شدن. (۴. گرد آمدن. (۵. جمع آوری شدن.
توپلاتیش [ا. ۱] اجتماع، گردهم آیی، تجتمع. (۲. جمع آوری، برداشت محصول.
توپلاتیلماق [ف. م.] بوسیله دیگری جمع آوری شدن، گرد آمدن، کپه شدن.
توپلایان [ص.] گرد آورنده، جمع کننده.
توپلایجی [ص.] گرد آورنده، جمع آوری کننده.

توبوخ باخ: توبوق^۲.

توبورجک { توبورجاک } (توبورجه ئى)

[۱]. آب دهان، تف، خيو، بزاق.

~ قابى تف دان، سلفدان.

~ لمک [ف]. تف مالی کردن، تف مالیدن.

آغزئندا توبورجه يى قورودو زبانش

بند آمد، گلویش خشک شد (از ترس).

توبورمک { توبورماک } [ف]. تف کردن، آب

دهان انداختن، چیزی را از دهان برگرداندن.

توبوردوئونو بالاماق تف خود را لیسیدن،

نقض عهد کردن، حرف خود را پس گرفتن.

آشاغى توبورسن ساققال، بوخارئ

توبورسن بشغ بائین ریش، بالاسبیل، هر جا

تف کنی خودت را آلوده می کنی، هر کاری

بکنی ضررش به خودت برمی گردد (در مورد

اختلاف خانوادگی گفته می شود).

کیشى توبوردوئونو بالاماز مرد حرف خود

را پس نمی گیرد، قول مرد یکی است.

توبوروک { توبوروک } [۱]. تف، آب دهان،

بزاق.

~ وژیسی غده بزاق.

توبورووم { توبورووم } [ف]. تف بیندازم، برای بیان

نفرت و انزجار و بی اعتنائی بکار می رود.

توبوق^۱ [۱]. (توبوغا) مج پا، فوزک پا.

~ لاماق [ف]. پی کردن، از پشت سر گرفتن،

پشت بازدن.

~ لو باشماق کفش ساقه بلند.

آغلئ توبوغوندا [ص]. آدم بی عقل.

دال دان آتیلان داش توبوغا ده ئیر سنگی که

از پشت سر بیندازند به فوزک پا می خورد.

توبوق^۲ [۱]. آب، لکت زبان.

دبلی توبوق وورماق بیق زدن، لکت زبان

داشتن.

توبوق^۳ [ص]. چاق و فربه.

توبوقراف [۱]. یو. نقشه بردار.

توبوقرافیک [ص. یو.]. مربوط به نقشه برداری.

توبوقرافیا [۱]. یو. نقشه برداری، نقشه کشی.

توت [۱]. توت.

~ چولوق توت کاری (برای تغذیه کرم

ابریشم).

قورو ~ توت خشک.

توتاجاق [۱]. ۱) دستگیره، دسته (خنجر و غیره).

۲) نرده پل. ۳) بهانه.

توتار [۱]. ۱) توان، تاب، نیرو. ۲) گنجایش، ظرفیت.

~ سیئر [ص]. غیر مؤثر، غیر معتبر، بی اساس.

توتارلی [ص. ۱]. ۱) گیرا، مؤثر، جالب. ۲) معتبر، با

ارزش.

توتاش [ص]. ۱) پر پشت و انبوه و بهم پیوسته (جنگل،

ابرو).

توتاشماق باخ: توتوشماق (۲ و ۱).

توتاق [آراسوز]. گیریم، فرض کنیم.

~ کی [آراسوز]. گیرم که، فرض کنیم که.

توتاقلاشماق باخ: توتاشماق.

توتالیتار (توتالیتئر) [۱]. فر. خودرأی،

خود سر، مستبد.

توتالیئم [آراسوز]. گیرم، به فرض.

~ کی [آراسوز]. گیرم که، فرض کنیم که.

توتام [۱]. ظ. به اندازه گنجایش یک مشت، ظرفیت،

گنجایش.

توتدورماق [ف. س. ۱]. دستگیر ساختن. ۲)

بوسیله کسی گرفتن. ۳) مقابله و مطابقت کردن،

بهم جور کردن، مقایسه کردن.

توتقاج [۱]. گیره، دستگیره، یاخ: توتاجاق.

توتقون [ص. ۱]. گرفته، تیره، کدر، تار. ۲) خفه،

غمگین، دلگیر. ۳) رنگ تند، مات.

~ سس صدای گرفته و خفه.

~ شوْشه شیشه تیره، شیشه مات.

~ لاشماق [ف]. تیره شدن، کدر شدن، دلگیر

شدن.

~ لوق [۱]. گرفتنگی، تاری، دلگیری.

ایشین توتقون و اختی در گرما گرم کار.

توتک { توتاک } [۱.] توتک، نی لیک.

~ چالان [ص. ۱ / ۱.] نوازنده نی لیک.

~ چی [۱.] سازنده نی لیک.

توتیه یی نین دبلین چکمک سکوت کردن،

خاموش شدن.

توتما [ف. ۱ / ۱. ۱.] صرع، حمله غش. ۲.) ابتلا

(به بیماری).

توتماجا [۱.] جن زدگی، سودازدگی، صرع.

توتماق [ف. ۱.] گرفتن. ۲.) چنگ زدن، در

دست داشتن، در دست نگهداشتن. ۳.) چسبیدن

با دست. ۴.) دستگیر کردن، توقیف کردن. ۵.)

اشغال کردن، تصرف کردن. ۶.) جا گرفتن،

گنجایش داشتن. ۷.) مانع شدن،

جلوگیری کردن، سد کردن. ۸.) فرض کردن.

۹.) مطابقت داشتن، همخوانی داشتن. ۱۰.)

برگرداندن صورت. ۱۱.) طول کشیدن. ۱۲.)

فراگرفتن، پوشاندن، دنبال کردن،

تعقیب کردن. ۱۳.) جلب نظر کردن، اثر کردن.

۱۴.) بستن (ماست)، منعقد شدن. ۱۵.)

مبتلا شدن، سرایت کردن بیماری. ۱۶.) به

هدف خوردن، اصابت کردن. ۱۷.) اجاره کردن،

کرایه کردن.

آتیپ توتماق بالا انداختن و در هوا گرفتن، هوا

انداختن.

آجیغی ~ عصبانی شدن، خشم گرفتن، لج

کردن.

آجاج اکدبک توتماق درخت کاشیم سبز

نشد (نگرفت).

اٹو ~ خانه اجاره کردن، خانه گرفتن.

الیندن توتماق دستگیری کردن، کمک

کردن، دست کسی را گرفتن.

الینده توتماق در دست نگهداشتن.

اوژتوتماق رو گرفتن.

اوژونو توتماق قیافه گرفتن، خودش را برای

کسی گرفتن، حالت تکبر به خود گرفتن.

اوتاق بیربئله آدامی توتماز اطاق گنجایش

این عده را ندارد.

اوتاق توتماق اطاق گرفتن (کرایه کردن).

ایش توتماق کار گرفتن.

ایشیمیز، توندو کار ما گرفت، کار ما رونق

گرفت.

باش ~ سر گرفتن (کاری)، انجام شدن.

بال توتان، بارماق بالار کسی که عمل جمع

می کند، انگشت می لیسد.

بالیغ توتماق ماهی گرفتن، ماهی صید کردن.

بوایش بیرگون توتار این کار یکروز

طول می کشد.

بو سبد توتماز این سبد جانمی گیرد،

(گنجایش ندارد).

بو مقاله ایکی ستون توتار این مقاله دو ستون

جامی گیرد، دو ستون را پرمی کند.

بیر ایش توت کی عاقبتی خئییراؤلسون

کاری پیش گیر که عاقبتش خیر باشد.

بیزیمکی توتماز ما باهم نمی سازیم، آب ما

توی یک جونمی رود.

پیشیک، پیشی بی نوؤدان اوسته ایشه

توتار گربه، گربه را روی ناودان بکار می گیرد.

تا کسی توتماق تا کسی کرایه کردن

(گرفتن).

تصمیم توتماق تصمیم گرفتن، تصمیم اتخاذ

کردن.

توتار قاتیق، توتماز آیران (توندو قاتیق،

توتماق آیران) اگر گرفت ماست، اگر

نگرفت دوغ. بدون توجه به نتیجه، کاری را انجام

دادن.

توتاق کی باخ: توتاق.

توندو غوموز یول راهی که در پیش گرفته ایم.

چیچه بی (چیچکی) توندو آبله اش

گرفت.

اقوام باستانی آن را می پرسیدند و آن را حافظ
قبیله خود می دانستند. باخ: اوئوقون.

توتوز دورماق [۱.] گیراندن.

سیللی ~ سیلی نواختن.

توتوش [ص.] توتوق.

توتوش دورماق [۱.] مقایسه کردن، مقابله

کردن، مطابقت کردن. (۲) به جان هم انداختن.

(۳) آتش گیراندن.

توتوشماق [ف. قار. ۱.] میان گرفتن،

کشتی گرفتن. (۲) گلاویز شدن، به جان هم

افتادن. (۳) شرط بستن. (۴) گرفتن آتش. (۵) سفت

شدن، خود را گرفتن (گِل).

توتوق گرفته، بند آمده.

دیلی توتوق [ص.] الکن.

توتوق [ص. ۱.] فربه، چاق، گوشتالو، تُپُل. (۲)

کوفته قلقلی.

توتوقوشو [۱.] طوطی.

توتولما [ف. ۱.] گرفتن. (۲) دستگیری،

گرفتاری.

آئین توتولماسی ماه گرفتن، خسوف.

دیلین ~ بند آمدن زبان.

گوئشین ~ خورشید گرفتن، کسوف.

توتولماق [ف. م. ۱.] دستگیر شدن، بازداشت

شدن، گیرافتادن. (۲) گرفتار شدن، دچار شدن.

(۳) ناراحت شدن، گرفته بنظر رسیدن. (۴)

بند آمدن، لکنت داشتن.

توتوم [۱.] گنجایش، ظرفیت. (۲) ذخیره، انبار.

~ سوز [ص.] نجسب، بد ادا.

~ لو [ص. ۱.] با ظرفیت، با گنجایش. (۲) گبِرا.

سوتوتومو آب انبار، ذخیره آب.

توتون { توتون } [۱.] توتون، تنباکو. (۲) دود.

~ چکمک سیگار کشیدن، دخانیات استعمال

کردن.

~ چو [۱.] توتون کار، توتون فروش.

~ چولوک [۱.] توتونکاری.

حامام اوئو توندو حتام او را گرفته، دچار

حاتم گرفتن شده است.

داش ایتی تونمادی سنگ به سنگ اصابت

نکرد (نخورد).

داشا تونماق سنگباران کردن، سنگسار کردن.

دالینئی تونماق پیگیری کردن، پشت کار را

گرفتن، ادامه دادن، دنبال کردن.

دئدیکلر یینیز بیر - بیرینه تونمور حرفهای

شما باهم نمی خواند (جور نیست، تناقض دارد).

دیزر تونما دریا گرفتن.

دوشمن بوللاری توتوب دشمن راهها را بسته

(تصرف کرده).

دومان هریری توندو همه جا را فرا گرفت.

دیلی تونماق قادر به تلفظ صحیح بودن.

دیلی تونمور نمی تواند درست تلفظ بکند.

رنگ لر بیر - بیرى ایله تونمور رنگها باهم

جور نیستند.

سوزوم اوئو توندو حرفم در او اثر کرد.

سوزوموز توندو گفتگوی ما گل انداخت.

سوزونو توندو متوجه حرف او شد.

سوزه تونماق به حرف گرفتن.

قاباغین تونماق مانع شدن، جلوگیری کردن.

قانیلی تونماق دستگیر کردن قاتل.

قله نی توبا توندولار قلمه را به توب بستند.

قلمه توندو قلمه گرفت.

کور توندو غون بوراخماز کور آنچه را

گرفته ول نمی کند.

گلزونو تونماق جلب نظر کردن.

یاغیش توندو باران گرفت، باران شروع به

باریدن کردن.

یئر تونماق جا گرفتن.

یوکونو تونماق بار خود را بستن.

توتمک { توتماک } [ف.] سوختن، دود کردن.

توتم { توتشم } (ماخوذ از زبان سرخپوستان

آمریکای شمالی) حیوان یا درخت که بعضی از

دستگاه سنگ کوبی.
 ~ لاماق [ف.] غلتک زدن، کوبیدن و سفت کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] غلتک خوردن، کوبیدن و سفت شدن.
 تۇخالتماق [ف.] سیر کردن.
 تۇخالماق [ف.] سیر شدن.
 آج دبیته ر، تۇخالمارام، تۇخ دبیته ر، آجالمارام گرسنه گوید که سیر نشوم، سیر گوید که گرسنه نگرדם.
 تۇخان باخ: تۇۇخان.
 تۇختاتماق [ف.] التیام بخشیدن، تسکین دادن، آرامش بخشیدن، بهبود بخشیدن، تسلی دادن، دلداری دادن.
 تۇختاق [ص./ظ.] (۱) التیام یافته، تسکین یافته، آرام. (۲) تسلی، دلداری.
 ~ سس له بالحن آرام، بالحن تسلی بخش.
 ~ لاتماق [ف.] آرام شدن، تسکین یافتن.
 ~ لیق [ا.] آرامش، تسلی، دلداری.
 ~ لیق وئرمک آرامش بخشیدن، تسلی دادن، دلداری دادن.
 تۇختاهاز [ص.] تسکین ناپذیر، التیام ناپذیر.
 تۇختاماق [ف.] (۱) تسکین یافتن، آرامش یافتن، التیام یافتن، آرام شدن، بهبود یافتن، خوب شدن.
 (۲) تمام شدن (به بهای). (۳) رسیدن به مقصد، استراحت کردن، قرار یافتن.
 تۇختامیش [ف.ص.] تسکین یافته، آرام.
 تۇخداق باخ: تۇختاق.
 دانیشیغنی ~ طرز حرف زدنش آرام و شمرده.
 تۇخلو باخ: تۇغلو.
 تۇخماجار [ا.] نشاء، مزرعة نشاء کاری.
 ~ لیق [ا.] مزرعة نشاء کاری.
 تۇخماق { تۇخماق } [ا.] (۱) تخماق، گوشت کوب، پتک جوبی، تکه جوب سنگین دسته دار که با آن کلوخ و غیره را می کوبند. (۲) چماق.

توت ها توت [ا.] بگیر و به بند.
 توته ده { توته ده } - بری ده (اوته ده - بری ده) [ظ.] دوز و بر، حوالی.
 توتیا [ع.ا.] (۱) توتیا، اکسید طبیعی روی. (۲) نوعی جانور دریائی جزء شاخه خارپوشان از تنه خار تنان، بلوط دریائی و خارپشت دریائی نیز نامیده می شود.
 توجّه { تاؤاججوه } [ع.ا.] توجه، دقت.
 تۇخ [ص.] (۱) سیر، اشباع شده. (۲) تند، پررنگ. (۳) ساکت، آرام. (۴) متمول، نروتمند. (۵) بی اعتناء، خوددار، بی نیاز.
 ~ اولماق سیر بودن.
 ~ تاتماق باخ: تۇختاتماق.
 ~ دور ساکت باش.
 ~ قارئن [ا.] سیر، شکم سیر.
 ~ قیرمیشی سرخ پررنگ، رنگ قرمز تند.
 ~ لوق [ا.] (۱) سیری، اشباع. (۲) بی نیازی.
 اۇزۇنۇ تۇخ تۇتماق خود را بی اعتناء نشان دادن، بی تفاوت ماندن.
 توبه { توبآ } تۇخلوقدان چیخار، داعوآ بۇخلوق دان توبه از سیری و بی نیازی و ستیزا نداری برمی خیزد.
 تۇخون آجدان نه خبری سیراز گرسنه خبر ندارد.
 قارئن تۇخ [ص.] شکم سیر، بی نیاز.
 گۇزۇ تۇخ [ص.] چشم و دل سیر، قانع، بی حرص و ولع.
 تۇخا [ا.] کلنگ، بیل سرکج.
 ~ اکین چیلیگی زراعت ابتدائی با کلنگ و بیل.
 ~ لاماق [ف.] با کلنگ کندن، کلنگ زدن، با بیل سرکج بیل زدن.
 ~ لانماق [ف.م.] با کلنگ کنده شدن.
 تۇخاج [ا.] کلوخ کوب، سنگ کوب، غلتک.
 تۇخاجلاما ماشینی دستگاه کلوخ کوبی،

- (۳) كۈبە در. (۲) مەس. ۲) بىر خورندە، تۈھىن آمىز.
- ~ لاقاق [ف.] با تىخماق كۈيىدەن، زەن. تۇخونىچ { تۇخونىچ } [۱.] تۈھىن، اھانت.
- ~ لانماق [ف.م.] با تىخماق كۈيىدە شەن. تۇخوندىرماق [ف.] مەس كىردەن، مەس دادەن،
- نە تۇفنىگە چاخماق دېر، نە سۈنبە بە بىر خور دەن.
- تۇخماق نە بە درد مەردە مى خور دەن بە درد تۇخونما^۱ [۱.ف.۱.] (۱) مەس، لىس، اصطىكاك.
- زەن. آدم بى خاسىتى است. (۲) بىر خور دەن، تصادم. (۳) لامسە (حس.) (۴)
- تۇخو [۱.] نسج، بافت، بافته، ياخته. اھانت.
- ~ جو [۱.] بافندە. تۇخونما^۲ [۱.] بافتنى.
- ~ جولوق [۱.] بافندىگى، نىساجى. تۇخونماز [م.] دىست نخوردنى، مصون، غير قابل
- تۇخوش [۱.] بافت، نسج. لىس.
- تۇخوشدورماق [ف.۱.] بىم بافتن. ~ لار نجس ھاي ھندوستان.
- باخ: تۇقوشدورماق. ~ لىق [۱.] مصونىت.
- تۇخوم [۱.فا.۱.] تخم، بذر، دانە، ھستە. (۲) تخم تۇخونماق^۱ [ف.م.] بافته شەن.
- حشرات. تۇخونماق^۲ [ف.۱.] بىر خور دەن، لىس كىردەن،
- ~ تۇكمەك تخم رىزى حشرات، تخم گذاشتن. مەس كىرگەن، اصطىكاك داشتن، بىر خور دەن بە
- ~ جوق [۱.] تخم رىز، تخمىك. چىزى، بىر خور دەن، دىست زەن بە چىزى. (۲) بافته
- ~ چو [۱.] كارشناس بذر. شەن. (۳) تۈھىن كىردەن، دل آزدەن. (۴) مەربوط
- ~ چولوق [۱.] تخم گىرى، بذر گىرى. شەن، ارتباط داشتن.
- ~ داشىئىئىجى آخاجاق مەجرى عبور تخم اۋكىشى بە تۇخونمايىش با اين مرد سر
- (مەجرى مى). بىرنگذارىد، بە اۋ تۈھىن نكىد.
- ~ سېن بذر پاش. اۋنۈن ضررى پىرىنە تۇخونماز ضرر اۋبە
- ~ سېمك بذر افشاندن، تخم پاشىدن. كىسى نىمى رىد.
- ~ لاقاق [ف.۱.] بذر پاشىدن. (۲) تخم رىزى اۋنۈن سۇزۇ ھنە تۇخوندو حرف اۋبە مەن
- كىردەن. بىر خور دەن، حرف اۋمرا آزدەن.
- ~ لوق [۱.] بذر تخمى. (۲) غدە جنسى مرد، اۋنۈن الى چىراغا تۇخوندو دىست اۋبە چراغ
- بىضە. بىر خور دەن.
- تۇخومون كىسلىسەن الھى! كە نسل توقطع بوسۇز ھنە تۇخونور اين حرف بە مەن
- شود! بىمى خور دەن.
- تۇخوما [ف.۱.۱.] بافت، نسج. (۲) قماش. (۳) كىمەسە بوامانتە تۇخونمايىش كىسى بە اين
- بافتنى. امانت دىست نەندە.
- تۇخوماق [ف.۱.] بافتن. (۲) از خود بافتن، لاف تۇخونمايان [م.۱.] (۱) متناظر (دو خط.) (۲)
- زەن. بىر خورندە.
- تۇخوناجاق [م.] بىر خورندە، زىمان آور، تۇخونموش [ف.م.] بافته، بافته شەن.
- مەدە آور، اھانت بار. تۇخونوش [۱.ظ.] بافت.
- تۇخونان [۱.م.۱.] خط مەس (ھندە)، تۇخونولماز [م.ظ.] دىست نخوردنى، غير قابل

- لمس، مصون.
~ لئىق مصونيت.
تور [۱. فر. ۱] گردش، سياحت. ۲) دور، دورە (بازی).
تور [۱. ۱] تور، تورى. ۲) تله، دام. ۳) سبد ويا زنبيل تورى. ۴) تار، تاريك.
~ آتان [۱. ۱] عنكبوت.
~ چو [۱. ۱] ماهيگير، صياد.
~ چولوق [۱. ۱] ماهيگيرى.
~ قورماق تور انداختن، دام گستردن.
~ كوئىك پيراهن تورى.
~ لاما [۱. ۱] تور كشيدين، تور زدن، با تور بستن، تورى گرفتن.
~ لانماق [۱. ۱] تور كشيده شدن، با تور پوشيده شدن.
~ لو [۱. ۱] تورى دار.
~ لوقشا شبكه (چشم).
~ وارى [۱. ۱] تور مانند.
تورا ايليشمك در تور گير كردن، به تور افتادن.
~ دوشمك به دام افتادن، به تور افتادن.
~ سالماق به تور انداختن، به دام انداختن.
باليق تورو تور ماهيگيرى.
واليبال تورو نور واليبال.
هۇرۇمچك تورو تار عنكبوت.
تورات { تورات، تورات } [۱. ۱] تورات، كتاب مقدس يهود.
توراج [۱. ۱] دراج، فرقاوول.
توراش باخ: توراج.
توراغائى [۱. ۱] كاكلى (پرندە).
توران [۱. ۱] گرگ و ميش، تاريك و روشن.
~ قوۋوشماق (قاروشماق، چۇكمك، دوشمك) باخ: توران لاشماق.
~ لاشماق [۱. ۱] هوا گرگ و ميش شدن، هوا تاريك شدن. ۲) تار شدن نگاه (دائر گريه).
~ لئىق [۱. ۱] هواى گرگ و ميش، صبحدم، صبحگاه، سحر، سپيده دم.
آخشام تۇرانى كىچمىش هواى گرگ و ميش سېرى شە، عصر سېرى شە.
آلا تۇرانلىق هواى گرگ و ميش.
تۇريا [۱. ۱] توبرە، كېسە.
~ جئىق [۱. ۱] توبرە كوچك.
~ لاما [۱. ۱] توبرە انداختن گردن اسب و غيره براى تەليف.
بۇيىنونا تۇريا سالماق كاسە گدائى به دست گرفتن.
تۇريە باخ: توبە.
تورپ [۱. ۱] ترب، تربچە.
تۇرپاق (تۇرپاغا) [۱. ۱] خاک، زمين. ۲) اراضى، سرزمين، کشور، مېھن.
~ آراسى سولار آبھای زیرزمینی.
~ آرئسى [۱. ۱] زنبور خرمائی، زنبور گاوى.
~ آلتى زیرزمين.
~ اۋلچن [۱. ۱] متاح.
~ باسدئى نوعى ماليات كه به مناسبت ورود حاكم به محل وصول مى شد.
~ رئتئاسى بهره زمين، اجاره زمين.
~ سۇران [۱. ۱] لجن كش.
~ سئز [۱. ۱] فاقد خاک قابل كشت. ۲) عارى از گرد و خاک. ۳) فاقد زمين. ۴) بى وطن، بى سرزمين.
~ سئز آدم، مسكن سيز بير قوش كيمى دير آدم بى وطن به مشابه پرندە اى است كه لانه ندارد.
~ سئزلىق [۱. ۱] بى زمينى.
~ شونامى [۱. ۱] خاک شناس (كشاورزى).
~ شوناسلىق [۱. ۱] خاک شناسى (كشاورزى).
~ قازان [۱. ۱] ماشين خاک بردارى، خاک بردار.
~ لاما [۱. ۱] زيرخاک كردن، خاک ريختن روى چيزى. ۲) با خاک پوشاندن، با خاک اندودن. ۳) با خاک سائيدن و تميز كردن.

انخىم كىردىن، ترشروئى كىردىن.
تورشا لاقاق [ف.] ترش شىدىن، مزە ترش گىرغىن.
تورشىنگ { تورشانگ } [ا. فا.] ترشك (سبىزى
خوردنى).

تورشو [ا. ۱.] ترشى، ترشيجات. ۲) گوجە خشك و
آلو خشك كە بىراى ترش مزە كىردىن غذا مى رىزند. ۳)
آسېد.

~ قۇشماق ترشى كىذاشتىن.
~ لو [ص.] ترش، مخلوط با ترشى.
~ لوق [ا. ۱. / ص.] سۇاد لازىم بىراى ترشى
انداختىن. ۲) حالت آسېدى.

تورشوتماق [ف. ص.] ۱) تخمىر كىردىن ترش
گىردانىدىن، سبب تخمىر شىدىن. ۲) روت ترش كىردىن.
قاش - قابا غىنىنى تورشوتماق روى ترش
كىردىن، چىرە درەم كىشىدىن.

تورشوماق [ف.] ترش شىدىن، تخمىر شىدىن، آسېد
شىدىن.

تورشوموش [ص.] ترشېدە، تخمىر شىدە.
تورشوموش ئوتۇن قۇخوسو بوى تىد سىگار.
تور كولوژى { تۆركۆلۈزى } [ا. ۱.] ترك شناسى.
تور كولوگ { تۆركۆلۈك } [ا. ۱.] ترك شناس.
تور كولوگىيا { تۆركۆلۈگىيا } [ا. ۱.] علم
ترك شناسى، رىشتە ئاى كە مجموعە زىيان وادىيات
و فولكور تركى را بررسى مى كىد.

تۆر كە چارە [ا.] د كتر علفى، طبابت غىر علمى.
~ چى [ا.] كسى كە بە طبابت غىر علمى
مى پردازد.

تۆرە { تۆرما } [ا. ۱.] زىندان.
تورنا [ا. ۱.] ترنا، شال كىر يا طناب. ۲) نوار، كىر،
نەمە.

~ دۆلەتۇ ترنا بازى، با شال كىر يا طناب تاب
دادە بازىدە بازى را مى زىند.

قان كىس تورنا نوار قىطع جىريان خون.
تورونج [ا.] ترنج، بادىرنگ.
تۆرە [ص.] كوتولە، كوتاه، پەن.

~ لاتماق [ف. م. ۱.] زىر خاك دىفن شىدىن، با
خاك پىوشاندى شىدىن. ۲) خاك مالى شىدىن، با
خاك سائىدە شىدىن.

~ لى [ص.] ۱) آغىشتە بە خاك. ۲) داراى خاك
قابل كىشت، داراى خاك. ۳) صاحب زمين.
~ لىق [ا. ۱.] محل پر گرد و خاك. ۲) كىسە
گىردە (در گله).

تۇرپاغا تاپشۇرماق بە خاك سېردىن، دىفن
كىردىن.

تۇرپاغا دۆشمەك بە خاك افتادىن، زانوزدىن.
تۇرپاغىنى قدر عۇمرۇنۇز اولسون بە اندازە
خاكش (خاك مرده) عمر شما باد.

گۈزۈنۇ تۇرپاق دۇيورسون (خطاب بە
حريص و طماع) مگر از خاك گور سىر شوى.
تۇرپو { تۇرپو } [ا. ۱.] سۇهان.

~ گۇرمە مېش [ص.] انخراشىدە، نىتراشىدە،
زىمىخت و خىش.

~ لىمەك [ف.] سۇهان زىدىن.
تۇرتا [ف.] رسوب روغن هنگام سرخ كىردىن، دۇرد،
قە نشىست، لىرد.

تۇرتىمەك { تۇراتماق } [ف. ۱.] تىكشىر كىردىن،
توالد و تناسل كىردىن. ۲) بوجود آوردىن، ايجاد
كىردىن. ۳) بروز دادىن. ۴) پروراندىن.

تۇرتۇ كۆنتۇ [ا.] رىنىخت و پاش، خىردە رىز، آت و
آشغال، فضولات.

تۇردى { تۇرادى } [ص.] فضول، نخود هر آش،
نازە بە دوران رسىدە.

تۇردىجى { تۇرادىجى } [ا. ۱.] عامل توليد كىندە.
۲) چىهارپاى نىر مخصوص نسل گىرى.

تۇردىلىمەك { تۇرادىلىمەك } [ف. م.] زائىبە
شىدىن، بوجود آمدىن، ايجاد شىدىن.

تورش باخ: ترش.
تورشالاتماق [ف. ۱.] ترش كىردىن. ۲) ترشروئى
كىردىن.

اۆز گۈزۈنۇ تورشالاتماق بە علامت نارضاىتى

~ لاشماق [ف.] گرد شدن، گرد و غبار شدن، به حالت گرد در آمدن.

~ لاما [ف.] (۱) گرده افشانی (گل.) (۲) ستم پاشی (گیاهان).

~ لاماق [ف.] (۱) گرد پاشیدن، گرد و خاک کردن. (۲) به صورت گرد در آوردن. (۳) گرده افشانی کردن. (۴) ستم پاشی (گیاهان).

~ لاندیرماق [ف.] (۱) گرد و خاک کردن، گرد و غبار بلند کردن. (۲) به گرده افشانی کمک کردن، به وسیله ای گرده افشانی کردن.

~ لانما [ف.] (۱) گرده افشانی، باروری، لقاح (گل.).

~ لانماق [ف.م.] (۱) گرد و خاکی شدن، غبار آلود شدن. (۲) به صورت پودر در آمدن، به صورت گرد در آمدن. (۳) گرده افشانی شدن، بارور شدن (گلها). (۴) ستم پاشی شدن (گیاهان).

~ لانمیش [ف.ص.] (۱) گرد و خاکی، گرد گرفته. (۲) گرده افشانی شده، بارور شده.

~ لاینجی [ف.] (۱) ابزار گرده افشانی. ~ لو [ص.] غبار آلود، گرد آلود.

~ لوق [ا.] (۱) کبسه گرده (گل.) (۲) محل غبار آلود، پر گرد و خاک.

~ واری [ص.] گرد مانند، پورد مانند.

~ ییغان [ا.ص.] (۱) پارچه ای که خاک و پرز را بخود می گیرد. (۲) باغ: تۇزسۇران.

تۇزونو سیلکه لمک تکان دادن گرد و خاک (لباس و غیره).

چیچک تۇزجوق لاری گرده های گل.

دیش تۇزوغرد دندان.

كۆمۈر تۇزو گرد زغال.

تۇز آغاجی [ا.] سیدار.

تۇزالماق [ف.] گرد و خاک بلند شدن، به حالت گرد در آمدن، گرد و خاکی شدن.

تۇزانا [ا.ص.] (۱) گرد و خاک، گرد و غبار.

~ آغاج درخت پا کوتاه.

~ بوی [ص.] کوتوله، قد کوتاه.

تۇره مک { تۇراماک } [ف.] (۱) بروز کردن، ظهور کردن، پیداشدن، ظاهر شدن. (۲) بوجود آمدن، ایجاد شدن. (۳) رشد کردن، نمو کردن، پرورش یافتن. (۴) زیاد شدن، تکثیر یافتن.

تۇره مه { تۇراما } [ف.ا.ا.] ظهور، بروز، پیدایش. (۲) پدید. (۳) فرآورده. (۴) مشتقات، زایده. (۵) نسل، اولاد.

تۇره نجک { تۇراناجاک } [ا.] مخلوق، آفریده. (۲) خلق و آفرینش.

تۇره نمک { تۇرانماک } [ف.] پیداشدن، بوجود آمدن، پرورش یافتن، تکثیر شدن، بروز کردن.

تۇره نیش { تۇرانیش } [ا.] پیدایش، ظهور، بروز. (۲) پرورش. (۳) تکثیر.

تۇز [ا.] گرد، گرد و غبار، غبار. (۲) پودر.

~ آغاجی باغ: تۇز آغاجی.

~ آلماق گرد گیری کردن.

تۇزانا باغ: تۇزانا.

~ ائتمک گرد و خاک کردن، گرد کردن، به صورت گرد در آوردن.

~ باسماق گرد و خاک نشستن (روی چیزی)، گرد گرفتن.

~ نوتان (~ تونوجو) [ا.] دسنگاه گرد گیری، گرد گیر.

~ تۇزباق گرد و خاک، گرد و غبار.

~ جوق [ا.] گرده (گل.).

~ سۇران [ا.] جاروی برفی، گرد گیر.

~ قالدیرماق گرد و خاک پیا کردن، به سرعت رفتن، اسب سواری کردن.

~ قویارماق گرد و خاک بلند کردن.

~ قۇنماق گرد و خاک نشستن (روی چیزی).

~ گۇنۇن [ص.] [پارچه ای که گرد و خاک و پرز به خود می گیرد.

- نوش آنان.
نوشقول لاماق [ف.] هدف گیری کردن، نشانه گرفتن.
نوشقول لانماق باخ: نوشلانماق.
توغ [۱.۱] (پرچم خان یا رئیس دولت اوغوزها. ۲) دم اسب که در قدیم به پرچم یا سپر نصب می کردند. ۳) (پرچم سپاه. ۴) تیر و نظایر آن که در گذشته بزرگان قوم به کلاه نصب می کردند.
توغال [۱.] سوختگی.
توغای [۱.] درخت های خودرو در مسیر رودخانه ها.
توغلو [۱.] بزه یک ساله، توقلی.
~ باشی سنگهای ناهموار و کج و کوله که در کار ساختمانی بکار نمی رود.
توفاق { توفاق } (۱) باخ: تیفاق. ۲) اتفاق، اتحاد، کانون، بنیاد.
توفان [۱.] توفان (طوفان)، بادهای سخت، حرکت شدید امواج دریا.
~ قویماق (دوشمک، اولماق) توفان شدن.
~ لی [ص.] توفانی.
توفک { توفک } [۱.] تفنگ.
~ چی [۱.۱] (تفنگدار. ۲) قراول، نگهبان. ۳) تفنگ ساز، تفنگ فروش.
~ لی [ص.] تفنگ دار، مسلح به تفنگ.
تفنگ { توفانگ } [۱.] تفنگ.
توقع { تاواققو، تاواققی } [۱.ع.] اتوقع، چشم داشت، انتظار و خواهش.
~ ائتمک (ائله مک) توقع کردن، تمنا کردن.
~ چو [۱.] متوقع.
توققا [۱.۱] (سگک، فزن ففلی. ۲) قلاب (کمر بند).
~ لانماق [ف.] کمر بند بستن.
~ لی [ص.] دارای قلاب، کمر بند بسته.
توققاج [۱.] تخمباق، چوب جامه شویی.
- ۲) غبار آلود، گرد آلود، پر گرد و خاک.
~ لی [ص.] پر گرد و خاک، پر گرد و غبار.
نوسباغا (تیسباغا، کسی) [۱.] لاک پشت، تشی، سنگ پشت.
توستو { توستو } [۱.۱] (دود. ۲) (قدیمی) هر واحد مسکونی.
~ سوژ [ص.] بی دود، بدون دود.
~ لئمک [ف.س.] سبب دود کردن شدن.
~ لئمک [ف.۱] دود کردن. ۲) سیگار کشیدن.
~ لئدیرمک ~ سیگار و فلیان دود کردن (کشیدن).
~ لئمک [ف.] دود برخاستن، دود کردن.
~ لو [ص.] دودی، پر دود، دودزا.
~ وئرمک دود دادن.
توسقون [ص.] فربه، چاق، تنومند.
~ بدن اندام تنومند، گوشتالو.
~ لاشماق [ف.] چاق و فربه شدن.
~ لوق [۱.] فربهی، چاقی، تنومندی.
توسمرک { توسماراک } [ص.۱] قد کوتاه. ۲) اخمو.
توش [۱.۱] (روبرو، مقابل. ۲) دقیق، درست. ۳) برابر، مساوی. ۴) ردیف، طراز.
~ آنان [ص.] هدف زن، کسی که به هدف می زند.
~ اولماق برابر بودن، مساوی بودن، همطراز بودن.
~ گلیمک مواجه شدن، روبرو شدن.
~ لاماق [ف.۱] نشان گرفتن، هدف گرفتن.
۲) برابر نهادن، در یک ردیف قرار دادن. ۳) میزان کردن. ۴) جهت گیری کردن.
~ لانماق [ف.م.] در یک ردیف قرار گرفتن.
۲) روبرو بودن. ۳) هدف قرار گرفتن.
نوشلائیجی [ص.] [نشانه گیر].
نوشقول [۱.۱] نشانه گیری، هدف گیری. ۲) باخ:

تۆكۈ بيز - ييز دورماق سيخ شدن موها
(از سرما، از ترس).

تۆكۈ ياتيئميننا سيغال لاما ق موراد جهت
خواب تيمار كردن، امري را از راه درستش حل و
فصل كردن.

تۆكۈده ترينمه دي ككش نگزید، اهميتي
نداد، بي اعتناء ماند.

تۆكۈن اوڭا توندولار مویش را آتش زدند،
شستاش خبردار شد.

تۆكۈنه دن دۆشۈب موهايش جو گندمی شده،
تار سفید در موهايش دیده شده.

الکتریک لامپاسی نیش تۆكۈ سیم های
باریک داخل لامپ الکتریکي.

بیرتۆك دن آسیلی اولماق به یک موسته
بودن، امید اندکی داشتن، در آستانه مرگ و
زوال بودن.

دیلمینده تۆك بیتمک زبان کسی مو
در آوردن، موضوعی را مکرر و مکرر گوشزد
کردن.

تۆكتمک { تۆكتماک } [ف.] به پایان رساندن،
تمام کردن، خاتمه دادن، مصرف کردن.

تۆكدۆرمک [ف.س.] ریزاندن، به وسیله کسی
ریختن.

تۆكرک { تۆكاراک } [ص.] جاق، فربه.
توگل { تاواککۆل } [ع.ا.] توگل، به امید دیگری
بودن، کار خود را به دیگری وا گذاشتن.
~ لو [ص.] متوگل.

تۆكمک [ف.] ریختن، فرو ریختن، توی چیزی
ریختن. (۲) ریخته گری کردن، قالب ریختن. (۳)
باریدن.

اونۆكنی بوئیغیشدیرئوب هرچه اورینخته این
یکی برداشته، هرکاری اولی می کند دومی هم از
او تقلید می کند.

تدبیر تۆكمک تدبیر اندیشیدن، نقشه ریختن.
تۆك بو داشی اته ئیندن از این ادا و اطوار

~ لاما ق [ف.] با تخمق کوییدن.

تۆققوشدورماق [ف.] درگیر کردن، بهم زدن،
موجب تصادم شدن، به جان هم انداختن.

تۆققوشما [ف.ا.ا.] درگیری، برخورد، تصادم.
(۲) دعوا، نزاع.

تۆققوشماق [ف.] برخورد کردن، تصادف
کردن، بهم خوردن، درگیر شدن، شاخ به شاخ
شدن. (۲) نزاع کردن، ستیزه کردن.

تۆقلو باخ: توغلو.

تۆك { تۆك } [ا.ا.] (۱) (۲) (۳) (۴) پر.
برزهای ظریف روی بعضی از میوه ها.

~ اوړیدبجی باخ: تۆك اوړیدبجی.

~ اوړیدبجی [ص.] حادثه ترسناک یا هوای
خیلی سرد یا امری که مو بر تن سیخ کند.

~ باسماق پر مو شدن، بلند شدن مو.

~ باش [ص.] سر برهنه، بدون کلاه.

~ تۆكمک مورینختن، سخت ترسیدن، وحشت
کردن.

~ جۆك موی باریک و ظریف.

~ جه [ظ.] به اندازه مو، ناچیز، بی مقدار، اصلاً.

~ دامار موی رگ.

~ لری اوړیشمک (قابارماق، قالمخماق،
اوړیرمک) سیخ شدن موها (از ترس، از
سرما).

تۆك اوړیدن باخ: تۆك اوړیدبجی.

~ سالماق مورینختن، ترسیدن.

~ سۆز [ص.] (۱) بی مو، صاف، (صورت) (۲)
بی پر. (۳) نوجوان. (۴) بچه مزلف.

~ قدر [ظ.] مقدار ناچیز.

~ لنمک [ف.] (۱) مو در آوردن، پر مو شدن. (۲)
پر در آوردن. (۳) ریش در آوردن.

~ لو [ص.] (۱) پر مو، مودار. (۲) پردار. (۳)
پشم دار. (۴) ریش خراشیده.

~ لو پاباق [ص.] کلاه پوستی.

~ لوئۆك [ا.] حالت پر پشم بودن، پر مو بودن.

ئۈۋە تۆكۈلمەك بە طرف خانە شتافتن، بە خانە رىختن، ھىجۇم آوردن، ازدحام كردن.

اوشاقلارنىڭ اۆست - باشلارنى تۆكۈلمۈشۈ لېباس ھاي بېجە ھا پارە پورە شە (فەسودە شە).

ايشلر تۆكۈلۈپ قالىپ كارھا ول شە و معطل مانە.

سۈيۈك دان آبا قلارىم تۆكۈلدۈ از سرما باھايىم كرخت شە.

گۆندە بۆزلرلە مکتوب تۆكۈلۈردۈ روزانە صەھا نامە سرازىرى شە.

گۈزلرىنىدىن بىجلىك تۆكۈلۈردۈ از چشمهايش شىطنت مى باريد.

تۆكۈلمە [ف.ا.] فرو رىختىگى، رىزش. داش تۆكۈلمە سى رىزش سىنگ (از كۈه).

تۆكۈلۈشمەك [ف.قار.] دستە جىمى بر سر كسى رىختن، ازدحام كردن.

تۆكۈم [ا.] رىزش. تۆكۈنتۈ [ا.] بس مانە، فضولات، آت اشغال، دور رىختى.

تول { تۆل } [ا.فر.] تور، تورى. تولا [ا.] تۈلە، نوزاد سىگ، نوزاد روباه و گرگ و غىرە.

تۈلازلا ما [ف.ا.] باخ: آتماجا. تۈلازلاماق [ف.] پرتاب كردن، پرت كردن، انداختن، دورافكندن.

تولا تبار [ا.۱] تون (حتام)، گىلخىن، آتشدان حتام. ۲) تلمبار، جاي سىرپوشيدە براى پرورش كرم ابريشم.

تۈلە { تاۋالۋود } [ا.ع.] تولد، زايىش. تۈلە { تاۋالۋود } [ا.ع.] تولد، زايىش.

تۈلە { تاۋالۋود } [ا.ع.] تولد، زايىش. تۈلە { تاۋالۋود } [ا.ع.] تولد، زايىش.

تۈلە { تاۋالۋود } [ا.ع.] تولد، زايىش. تۈلە { تاۋالۋود } [ا.ع.] تولد، زايىش.

تۈلە { تاۋالۋود } [ا.ع.] تولد، زايىش. تۈلە { تاۋالۋود } [ا.ع.] تولد، زايىش.

تۈلە { تاۋالۋود } [ا.ع.] تولد، زايىش. تۈلە { تاۋالۋود } [ا.ع.] تولد، زايىش.

دست بردار. تۆكۈلن دۈلو گىلمز آب رفته بە جوى باز نگرده.

چىيان تۆكۈمەك دەل بىرون رىختن، جوش زدن. زەلە تۆكۈمەك ايجاد تنفر كردن.

قاش - قاباغىنىنى ~ اخم كردن، روتىرش كردن.

قان ~ خون رىختن. ياغيش تۆكۈمەك باران باريدن، باران فرو رىختن.

تۆكۈمە [ا.ف.ا.] رىختە گرى. ۲) رىختە، اشياء رىختە. ۳) پولاد. ۴) دست ساز، دست ساخت.

~ تپە تپە مەنوعى. ~ چى [ا.] رىختە گرى. ~ چىلىك [ا.] رىختە گرى.

~ خانان [ا.] كارگاه رىختە گرى. تۈكندىرەك { تۈكەندىرەك } [ف.] بە پايان

رساندن، تمام كردن، بە انجام رساندن. صبرىنى ~ حوصلە را سربردن.

تۈكۈنمەز { تۈكەنمەز } [ص.] بى پايان، بى انتها، پايان ناپذير، ابدى، تمام نشدى.

~ لىك [ا.] بى پايان، ابدىت. تۈكۈنمەك { تۈكەنمەك } [ف.] پايان يافتن، تمام

شدن، خاتمە يافتن، بە تەرسيدن، بە آخر رسيدن، تماماً مصرف شدن.

صبرىم تۈكۈندى حوصلە ام سرفرفت. تۈكۈنىش { تۈكەنىش } [ا.] مقطع، پايان.

تۈكۈجو { تۈكۈجو } [ا.] باخ: تۆكۈمە چى، رىختە گرى. تۈكۈشۈرۈمەك [ف.] درهم رىختن، برا كنده

كردن، رىخت و پاش كردن، درهم رىختن. تۈكۈك [ص.] فرو رىختە، درهم و برهم. ۲) پارە و پورە.

تۆكۈلمەك [ف.ا.] رىختن، فرو رىختن، رىزش داشتن، بىرون رىختن. ۲) رىختە شىدن، رىختە گرى. ۳) باريدن. ۴) باز ازدحام رىختن و ھىجۇم آوردن.

تۆكۈلمەك [ف.ا.] رىختن، فرو رىختن، رىزش داشتن، بىرون رىختن. ۲) رىختە شىدن، رىختە گرى. ۳) باريدن. ۴) باز ازدحام رىختن و ھىجۇم آوردن.

تۆكۈلمەك [ف.ا.] رىختن، فرو رىختن، رىزش داشتن، بىرون رىختن. ۲) رىختە شىدن، رىختە گرى. ۳) باريدن. ۴) باز ازدحام رىختن و ھىجۇم آوردن.

زهر { زاهار } تولوغو انبان زهر، آدم
بداخلاق و عصبي.

شیشیب تولوغا دۇنۇب چاق، خیکی.
لانماق [ف.] باد کردن.

گۈزلىرىنىن آلتى تولوقلا نemişدی
زیر چشم هایش پف کرده بود.

تۆلە لنمک { تۆللا نماک، تۆللا نماک } [ف.]
تولک رفتن، پر ریختن.

تۆللنمیش سترچه گنجشک پر ریخته.

توم [ا.] تخم، بذر، دانه، هسته. ۲) باخ: توخوم.
~ سوز [ص.] بدون تخم، بی هسته.

~ لاماق [ف.] ۱) تخم کردن. ۲) بذر پاشیدن.
~ لو [ص.] تخمدار، هسته دار.

~ لوق [ص.] دانه بذری، تخمی.

تومات [ا.] رت گوجه فرنگی.

توماج [ا.] تیماج، پوست دباغی شده (گوسفند و
بز).

تومار^۱ [ا.] تیمار، پرستاری، نوازش.

~ چکمک تیمار زدن.

~ لاماق [ف.] نوازش کردن، تیمار زدن.

~ لانماق [ف.م.] تیمار خوردن، نوازش شدن،
مورد نوازش قرار گرفتن.

~ وئرمک تیمار کردن.

توماغا [ا.] کاکل مرغ و نظایر آن، باخ: توماق.

توماغال [ا.] کاکل، زلف، باخ: کاکل، ککیل.

توماق [ا.] کاکل، زلف، کاکل مرغ و غیره. باخ:
توماغال، ککیل، کاکل.

باخ هوپ-هوپون باشینداکی توماغا شانه
روی سر هدهد را تماشا بکن.

تومان [ا.] دامن، شلوار، زیرشلواری، تنبان.

~ باغی بند تنبان.

~ چاق باخ: توماناچاق.

~ - کؤشک، پیراهن و دامن، پیراهن و
زیرشلواری.

~ لیق [ص.] پارچه مناسب برای دامن و

تولکو { تۆلکۆ } [ا./ص. ۱] روباه حیلہ گر،
نیرنگ باز.

~ دورمازدان [ظ.] صبح اوّل وقت، قبل از طلوع
آفتاب.

~ صیفت [ص.] روباه صفت، حیلہ باز.

~ قویروغو [ا.] ۱) دم روباه. ۲) نوعی گیاه
علوفه ای.

~ لۆک [ا.] حیلہ گری، مکاری.

~ لۆک ائتمک حیلہ بکار بردن، حقّه زدن.

تۆلکۆ اۆلۆمۆ [ظ.] اموش مردگی.

تۆلکۆنۆن زیرنگی ایکی آباغیندا ان تله یه
دۆشر روباه زیرک بادو پاتوی تله می افتد.

اۆزۆنۆ تۆلکۆلۆیه وورماق خود را به موش
مردگی زدن.

توللاماق { توللاماق، توللاماق } [ف. ۱]

پرستاب کردن، پرت کردن، انداختن،
دور انداختن. ۲) بالا انداختن، سر کشیدن.

توللاتتی [ا.] ضایعات، فضولات، آشغال،
پس مانده، دور انداختنی.

توللانماق { توللانماق، توللانماق } [ف. ۱]

پرت شدن، انداخته شدن. ۲) خیز برداشتن،
جهیدن، خود را پرتاب کردن، پریدن.

اوزونونا توللانما پرش طول.

هۆندۆرلۆیه توللانما پرش ارتفاع.

تۆللایش [ا.] پرش، جهش.

تولمک { تۆلماک } [ف.] تولک رفتن، پر
ریختن و پرتازه در آوردن.

تولمه { تۆلما } [ا.] دوره پرریزی در مرغان در
دوره تخم گذاری.

تولو { تۆلۆ } [ص.] بی پروبال، آسمان جل، طرار.

تولوخ باخ: تولوق.

تولوق [ا.] خبک، مشک.

~ لانماق [ف.] باد کردن، ورم کردن،

آماس کردن، پف کردن، آب جمع شدن
زیر پوست.

زیرشلواری.

تومانچاق [ص. / ظ.] لخت، برهنه پاپتی، بدون

تنبان، بدون شلوار، لخت بودن نیم تنه پایین.

تومبول { تومبول، تومبول } [ص.] کپل،

چاق و گوشالو، تپل.

~ال لری دسته‌های گوشالو.

توم تورش [ص.] خیلی ترش.

تومجار [ا.] محل نشاء برنج.

~لیق باخ: تومجار.

تومروق { تومروق } باخ: نومورجوق.

تومماق [ف.] بغض کردن، درخود فرو رفتن.

تومن { تۆمان } [ا. ۱] (تومان معادل ده ریال. ۲)

ده هزار. ۳) تعداد خیلی زیاد.

تومورجوق [ا.] جوانه، پیش برگ، نکمه جوانه.

~لانماق [ف.] جوانه زدن، به صورت

نکمه جوانه درآمدن.

~لو [ص.] دارای جوانه.

توموؤ [ا.] از کام.

~لو [ص.] از کامی، مبتلا به ز کام.

تون { تۆن } [فر. ۱] تن، مقیاس وزن معادل ۱۰۰۰

کیلو. ۲) [بو.] آهنگ، صوت، لحن، طرز گفتار،

کوتاهی و بلندی صدا و آواز. ۳) حالت رنگ

(روشنی و پررنگی).

~کیلومتر یک تن بار در یک کیلومتر.

(اؤن) (تۆنلوق) (ده) تنی.

تون به تون { تۆن با تۆن } [ظ.] گور به گور، خانه

خراب.

~اؤلاسان گور به گور شوی، دریدریشوی.

(نفرین).

تونج [ا. م. ۱] (مفرغ، برنز، برنج. ۲) محکم، سخت.

~دؤؤدؤ عهد مفرغ.

~لاماق [ف.] با ورقه مفرغ پوشاندن.

رنگی تونجا چالیر سه چرده، رنگ می.

تۇنقال [ا.] پشته آتش، خرمن آتش.

تونل { تونشل } [ا. انگل.] تونل، زیرگذر، راه

زیرزمینی.

تونلوک { تۆنلۆک } [ا.] از دحام، شلوغی.

توؤ^۱ [ا.] تاب، جرخ، پیچ.

~لاما [ا.] آتش گردان.

~لاماق [ف.] چرخاندن، گرداندن، تاب دادن،

دور سر چرخاندن، حرکت دادن، بازی دادن،

تکان دادن.

~وئرمک تاباندن، تاب دادن، چرخاندن.

ال - قولونو تۇؤلاماق دسته‌های خود را تکان

دادن، بازی دادن.

توؤ^۲:

~لاشدیرماق [ف.] گول زدن، فریب دادن.

~لاما [ف. ا. ۱] اغفال، فریب. ۲) باخ:

تۇؤلاما.

~لاماق [ف.] گول زدن، فریب دادن، کلاه

گذاشتن.

~لانماق [ف. م.] گول خوردن، فریب خوردن.

توؤ^۳: باخ: دؤؤ.

~تونماق بلای سر کسی آوردن، کسی را

گوشمالی دادن.

یاهان توؤ توقدو سخت پرخاش کرد.

تۇؤبه باخ: توبه.

تۇوخان یکی از حالت‌های قاب بازی.

آشینی تۇوخان دوروب شانس آورده.

تۇوش { تۇؤش } [ا.] نفس نفس، له له.

تۇوشۇئالماق نفس تازه کردن.

تۇوشوک { تۇؤشۆک } [ا.] نفس نفس،

نفس تنگی، له له.

تۇوشومک { تۇؤشۆماک } [ف.] نفس نفس

زدن، له له زدن، به تنگی نفس افتادن.

تۇوشومه { تۇؤشۆما } [ف. ا.] نفس نفس

(زدن)، له له.

تۇؤوز باخ: طاووس.

توھاف { توھآف، توھآف } [ص. ع. ۱]

غیرعادی. ۲) مضحک، نامأنوس. ۳) بی معنی،

غير مفهوم، بی محتوا.

توی [۱.۱] (عروسی. ۲) جشن، ضیافت.

~ ائله مک (ائتمک) عروسی کردن.

~ باشی (~ به یی) گرداننده مجلس عروسی.

~ - بایرام [۱.۱] مجلس سرور و شادمانی، جشن و مهمانی.

~ - بوسات باخ: توی - بایرام.

~ پاشی (۱) هدیه عروسی. ۲) هدیه ای که در گذشته به زور از اهالی به مناسبت عروسی شاهزاده ها وصول می شد.

~ توتماق (۱) عروسی گرفتن، جشن گرفتن. ۲) باخ: توتوتماق.

~ چو [۱.۱] نوازنده عروسی.

~ خانا [۱.۱] محل برگزاری مجالس عروسی، سالن عروسی.

توی دان سونرا ناغارا، خوش گلدین
بایرام آغا ساز و آواز بعد از عروسی،
نوشداروی بعد از مرگ سهراب.

~ - دوپون مجلس شادمانی و عروسی.

~ قورماق عروسی پیا کردن.

~ - ناغارا عروسی و بز و بکوب.

~ وای مجلس عروسی با عزا، خیر و شر.

تویجو { تویجو } [۱.۱] (باج، خراج، مالیات. ۲)
سهم اربابی. ۳) مالیات سرانه.

توی چیچه یی [۱.۱] مهر سلیمان (گیاه).

تویله { تویلا } باخ: طولی.

تویوق [۱.۱] (مرغ، ماکیان. ۲) رباعی که مصراع
سوم آن قافیه داشته باشد.

~ بلوؤ [۱.۱] جلومرغ.

~ نارا چیخان و اخت وقتی که مرغ روی چوب
بست می برد، موقع غروب، اول شب.

~ نارادان دوشن و اخت موقع طلوع آفتاب،
صبح.

تویوق تکی نینه گیرمک از اول شب به خانه
رفتن.

~ چو [۱.۱] مرغدار، مرغ فروش.

~ چولوق [۱.۱] مرغداری، مرغ فروشی.

~ چیچه یی (چیچکی) [۱.۱] آبله مرغان،
باخ: سوچیچه یی.

~ کیمی بوزوشمک از سرما یز کردن.

~ کیمی لر ماکیان.

~ نینی لانه مرغ.

~ اولسه بیر چنگه توک دور، ده وه
اولسه درسی بیرتوک دور اگر مرغ بمیرد
یک مشت پر باقی می ماند و اگر شتر بمیرد
پوستش باری است گران. هر که بامش بیش برفش
بیشتر.

تویوغون بیر قیچی وار (تویوق بیر
قیچیلی دیر) مرغ یک پا دارد، درباره کسی
گفته می شود که در گفته اشتباه آمیز خود اصرار
بورزد و برای اثبات صحت آن بکوشد.

بونا بیشمیش تویوغون دا گولمه یی گلیر
(تونور) مرغ پخته هم خنده اش می گیرد،
خیلی مضحک است.

تویوغونا کیش دنمیشم بایشیگینه پیش
به مرغ تو کیش گفته ام یا به گربه ات پشت.

تهدید { تاهدید } [۱.۱] ع. ا. : ائتمک تهدید
کردن، ترساندن، بیم دادن.

~ اندیجی [ص.] تهدید کننده، تهدید آمیز.

تهر { تاهر } باخ: تهر.

تهر { تاهار } [۱.۱] / قوشما، [ماخوذ از «طور» عربی.
(۱) طور، جور، مثل، نظیر، مانند. ۲) طریقه،
روش. ۳) امکان، احتمال.

~ دن چیخماق از شکل افتادن، بدرخت شدن.

~ سیز [ص.] بی رویه، بی شکل، نامحتمل.

تهریم یوخدور نمی خواهیم، باب طبعم نیست،
راه دستم نیست.

تهرینی بیلمک راهش را بلد بودن، طریقه انجام
امری را دانستن.

بیر نهر [ظ.] به نحوی، به طریقی، به طوری،

جوری.	تپیلنتی [ا.] صدای تاپ.
ساری ~ [ص.] زرد مانند، زرد فام.	اؤره بی نین تپیلنتی سی صدای تاپ - تاپ
سویوق ~ [ص.] سرد مانند، سرد گونه، تا	قلب.
اندازه ای خنک.	تپیلدا افاق [ف.] تاپ، تاپ صدا کردن.
تهلکه { تاهلوکا } [ا.ع.] تهلکه، خطر، ناامنی،	تیترتمک { تیترا تماک } [ف.س.] لرزاندن،
تهدید.	تکان دادن، به لرزه در آوردن، به اهتزاز
~ سیئر [ص.] بی خطر، امن.	در آوردن، مرتعش کردن. ۲) تب و لرز کردن،
~ سیزلیک [ا.] امنیت، بی خطری، ایمنی.	لرز کردن. ۳) دل کسی را لرزاندن، به
~ لی [ص.] خطرناک، تهدید آمیز، ناامن.	هیجان آوردن، مضطرب کردن.
دسته جمعی تهلکه سیزلیک قراردادائی	تیترتمه { تیترا تما } [ف.ا.] تب و لرز، لرز.
پیمان امنیت دسته جمعی.	باخ: قیزدیرما.
اجتماعی تهلکه سیزلیک قومیته سی کمیته	~ لی [ص.] مبتلا به تب و لرز، مالاریائی.
امنیت ملی.	تیترشمک { تیترا شماک } [ف.قار.] تعداد
تهمت { توهومات } [ا.ع.] ۱) تهمت، افتراء.	زیادی (به اهتزاز در آمدن، لرزیدن، تکان خوردن.
۲) توبیخ، ملامت، سرزنش. ۳) آدم ناجور،	تیترشمه { تیترا شما } [ف.ا.] اهتزاز، لرزش.
ناکس.	تیتراک { تیتراک } [ص.] لرزان، مرتعش.
~ آلماتق توبیخ شدن، مورد سرزنش قرار گرفتن.	~ سسی [ص.] صدای مرتعش.
~ ائتمک (ائله مک) سرزنش کردن،	~ لیک [ا.] لرزش، ارتعاش، تزلزل.
ملامت کردن.	تیترهمک { تیتراهماک } [ف.ا.] لرزیدن،
~ اندیجی [ص.] ملامت آمیز، سرزنش آمیز.	جنبیدن، تکان خوردن، به لرزه در آمدن، به اهتزاز
~ لندیرهمک [ف.ا.] ۱) متهم کردن. ۲)	در آمدن، مرتعش شدن. ۲) ناراحت شدن،
سرزنش کردن، توبیخ کردن، ملامت کردن. ۳)	اضطراب داشتن.
افترابستن.	تیترهه { تیتراها } [ف.ا.] لرز، لرزش،
~ لندیرجی [ص.] ملامتگر، سرزنش آمیز.	ارتعاش.
~ لنمک [ف.م.] متهم شدن. ۲) توبیخ شدن،	تیتره دیجی { تیترا دیجی } [ص.] لرزاننده، به
سرزنش شدن.	لرزه آورنده، لرزش آور.
~ لی باخ: ~ لندیرجی.	تیترهه { تیترا } [ص.] لرزان، مرتعش.
تیان { تیئان } [ا.] تیان، دیگ بزرگ و دهان	~ سسی صدای لرزان.
گشاد، پاتیل، ظرف قیریزی.	تیتره قوش [ص.] آدم سرمائی، حساس در مقابل
~ چی [ا.] قیریز.	سرما.
~ چیلئق [ا.] قیریزی.	تیتره یش { تیترا یش } [ا.] لرزش، ارتعاش،
تیانچه { تیئا نچا } [ا.] تیان کوچک، دیگچه،	نوسان.
پاتیل کوچک.	تیته [ا.] لکه سفید در مردمک چشم.
تیپ [ا.] نمونه، سرمشق، مدل.	~ لنمک [ف.] لکه دار شدن مردمک چشم.
تیپیک [ص.] یو. تیپیک، نمونه ای، الگوئی.	~ لی [ص.] دارای لکه سفید در مردمک چشم.

شده.
تیر تاپ دو شمک (اوزانماق) از خستگی
 مفرط مثل مرده افتادن، دراز کشیدن.
تیر - تیر: (تیشره هک) تیک تیک لرزیدن،
 مثل بید لرزیدن.
تیر تیل [۱.۱] کرم حشره، کرم پروانه (که پاهایش
 به شکل برجستگی های کوچک است)، (۲)
 کنگره، دندان. (۳) چرخ شنی، چرخ زنجیردار
 (مثل چرخ نانگ).
 ~ **لی [ص.]** کنگره دار، دندان دار. (۳) چرخ
 زنجیری.
 ~ **لی تکر** لاستیک دندان دار (مثل لاستیک
 تراکتور).
تیر لنمک { تیرانماک } باخ: تیر لنمک.
تیر کیره (دن داشی) [۱.] دستاس، آسیای دستی.
تیر لنمک [ف.م.] دراز کشیدن، لم دادن، دراز به
 دراز خوابیدن، ولو شدن، پله شدن.
تیره^۱ [۱.۱] قسمت، بلوک، دسته، گروه. (۲)
 رشته کوه، سلسله جبال، تپه زار، بلندی اطراف
 خندق و نظیر آن.
تیره^۲ [۱.۱] تیره، نسل، خانواده. (۲) گروه، دسته.
 ~ **لنمک [ف.م.]** به گروهها تقسیم شدن.
تیره^۳ [۱.فر.] تیره، علامت فاصله (-).
تیر تیق [۱.] اسهال، شکم روی.
تیر تلتی [۱.] صدای ترتر.
موتورون تیر تلتی سی ترتر موتور.
تیر تلتاهاق [ف.] صدای ترتر کردن.
تیرینگه { تیرینگا } [۱.] بشکن.
 ~ **وورماق** بشکن زدن.
تیرینگه باخ: تیرینگه.
تیز [۱.فا.] تیز، بزا، برنده. باخ: ابتی.
 ~ **فهم [ص.]** نیز فهم، باهوش.
تیشباغا [۱.] لاک پشت، سنگ پشت، نشی. باخ:
 توشباغا.
 ~ **چاناغی** لاک سنگ پشت.

تیشخ [۱.] تبخ، استخوان نوک تیز ماهی، خار، باخ:
 تبخ.
تیشخاج [۱.ص.] چیزی که برای مسدود کردن
 سوراخ یا دهانه شیشه و غیره بکار رود، چوب پنبه،
 توپی، در کوزه و شیشه، سربطری. (۲) تراکم و
 بند آمدن حرکت عادی اتومبیل ها.
 ~ **چیخاردان [۱.]** در باز کن (بطری).
 ~ **لاماق [ف.]** بستن در بطری، چوب پنبه
 گذاشتن.
 ~ **لی [ص.]** سربسته، مسدود، دردار.
تیشخاهاق [ف.۱] چپاندن، پر کردن، فرو کردن. (۲)
 گرفتن سوراخ، در چیزی را بستن.
قولاق لار تیشخا گوشه های را بگیر! سوراخ
 گوشه های را مسدود کن.
تیشخامیش [ف.ص.] در بسته، مسدود. (۲)
 اشباع شده، پر شده.
تیشخانماق [ف.م.] به زحمت نفس کشیدن،
 تنگ نفس شدن. (۲) به گل (یا هر چیز غلیظ و
 چسبناک) فرو رفتن. (۲) بردیف یا رو بهم چیده
 شدن، در جای تنگی به زحمت جا گرفتن.
تیشخماق [ف.۱] تپاندن، انباشتن، چپاندن، به زور
 فرو کردن. (۲) خوردن (با تحقیر)، کوفت کردن.
تیشخاشدیرماق باخ: تیشخماق.
تیشخاشماق [ف.فار.] با ازدحام و فشار وارد شدن،
 به زور به جایی نپیدن (گروهی).
تیشخیشدیرماق باخ: تیشخماق.
تیشخیلماق [ف.م.] به زور چپانده شدن، با فشار
 جادادن، به زور فرو کردن.
تیشخیلی [ص.] بهم فشرد، فشرد، به زور
 چپانده شده.
تیشخیماق باخ: تیشخماق.
تیر^۱ [۱.] تیر، تیرک.
 ~ **لی [ص.]** دارای تیر.
تیر^۲ [۱.فا.] تیر، زوبین.
تیراژ [۱.فر.] تیراز، تعداد روزنامه یا کتاب چاپ

~ کیمی باشینئ قینینا چکمک تولاک

خود فرورفتن، از اطرافیان بریدن.

تیسبیر [۱.۱] (شبهه، نظیر. ۲) نمونه، الگو. باخ: اؤخشار، بنرز.

باشاماق تیسبیرین اختارمالیپام الگوی

زندگی کردن را باید جستجو کنم.

تیسکلمک { تیساکلاماک } [ف] نم نم باریدن.

تیسیلداهاق [ف] از برخوردی نفس نفس زدن، فس و فس کردن.

تیشه [۱.فا] تیشه، قلم. (سنگتراشی و حکاکی).

تیغ [۱.فا] تیغ، شمشیر.

تیغ [۱] کبه، نوده.

~ لاماق [ف] کپه کردن.

~ وورماق باخ: تیغ لاماق.

~ ییغماق رویهم انباشتن، رویهم کپه کردن.

سامانی تیغ لاماق کاه را رویهم کپه کردن.

تیفاق [۱.ع] اتفاق، گروه متحد و وابسته بهم. ۲)

دودمان، خانواده.

طابفا - تیفاق فک و فامیل، ایل و تبار.

تیفتیک [۱.۱] پرز، گرک، پشم ظریفی که در

بهار از گوسفند و بز و شتر تهیه می کنند، موی

مرغوز. ۲) پارچه دم قیچی یا نخ و غیره که با آن

دستهای آلوده به روغن را پاک می کنند.

~ ائتمک (ائله مک) از هم باز کردن،

ریش ریش کردن.

~ لنمک [ف.م] ریش ریش شدن، از هم

باز شدن تارهای پارچه، کرک شدن.

~ لی [ص] پرزدار، کرک دار.

تیفوس [۱.فر] تیفوس (بیماری).

تیفیل باخ: طفیل.

تیق - تیق [س] تن - تن، صدای ضربه.

تیققیلتی [۱] صدای تن - تن، تیک - تیک.

تیققیلدا تاق [ف] تن تن کردن، دق الباب کردن.

تیققیلدا ماق [ف] تن تن صدا کردن.

تیکان [ف] خار، تیغ.

~ اؤستونده اؤتورماق روی خار نشستن، روی

آتش نشستن، ناراحت و مضطرب بودن.

~ اولوب، گوزونه بانماق خار بر چشم

کسی بودن، مثل خار بر چشم کسی فرورفتن،

چیزی یا کسی را که مورد تنفر است مرتباً دیدن.

~ جیق [۱] خار کوچک، خارک، تیغ کوچک.

~ چی [۱] خار کن.

~ مییز [ص] بی خار، بدون تیغ.

~ مییز گول اولماز گل بی خار نباشد، زشت و

زیبا با هم هستند.

~ لی [ص] خاردار، تیغ دار. ۲) نیشدار

(حرف)، دل آزار.

~ لی تئل (~ لی مفتول) سیم خاردار.

~ لیق [۱] خارزار، خارستان.

بالیغ تیکانی تیغ ماهی.

ده وه تیکانی خارستر (گیاه).

کیربی تیکانی تیغ جوجه تیغی.

تیکدیرتمک { تیکدیرتماک } باخ: تیکدیرمک.

تیکدیرمک [ف.س] ۱) بوسیله دیگری بنا

کردن، ساختمان کردن. ۲) دوزاندن، بوسیله

دیگری دوختن.

تیکمک [ف] ۱) ساختن، بنا کردن. ۲)

استوار کردن، برپا کردن، مستقر کردن. ۲)

دوختن، دوزندگی کردن، خیطاطی کردن.

گوزتیکمک چشم دوختن.

تیکمه { تیکما } [ف.۱.۱] ساختمان، بنا. ۲)

دوخت و دوز، خیطاطی و گلدوزی و غیره.

تیکیچی [۱.۱] سازنده، بنا کننده. ۲) دوزنده.

تیکیرتگه { تیکیرنگا } [۱.۱] راتیانج، راتینج،

صمغ درخت های برگ سوزنی که پس از انعقاد

نرد و شکننده است، مصرف طبّی دارد و آرشه

ویلون را به آن می مالند تا نرم و روان گردد.

تیکیش [۱.۱] دوخت، دوخت و دوز، خیطاطی،

دوزندگی. ۲) جای دوخت، درز. ۲) محل اتصال.

~ چی [۱] خیطاط، دوزنده.

تیلیت [ا.] [ترید، تربت.
 ~ قان [ص.] به خون آغشته، سرتاسر خون.
 تیلیشگه { تیلیشگا } [ا.] تراشه (چوب)، خرده
 چوب.
 تیلیف [ا.] تفاله.
 چای تیلیفی تفاله جاشی.
 تیم (= تین) [ا.] گوشه، کنج و نبش.
 تیمسینمک { تیمسینماک } [ف.] عجله کردن.
 تیموؤ باخ: نوموؤ.
 تیمیک [ا.] کنج، گوشه، لبه.
 ~ لی [ص.] کنج دار، گوشه دار.
 تین (= تیم) [ا.] کنج، گوشه. (۲) لبه، نبش.
 (۳) گاز کرینیک.
 ~ باشی [ظ.] در هر گوشه.
 ~ لمک [ف.] در خلوت گیر آوردن، به گوشه ای
 کشیدن.
 ~ لی [ص.] گوشه دار، دارای کنج.
 ~ وورماق گاز گرفتگی.
 تین - تین: دانیشماق بودماغی حرف زدن.
 تینجیخا { تین جیخا } [ظ.] نفس نفس، له له.
 تینجیخماق [ف.] (۱) نفس نفس زدن، به
 نفس نفس افتادن، نفس تنگ شدن. (۲) له شدن
 میوه، فاسد شدن و ترش شدن میوه.
 تینقا { تینقا } [ا.] ماهی گول.
 تینگ { تینگ } باخ: تینگی.
 ~ لیک [ا.] قلمستان، نهالستان.
 تینگه { تینگا } باخ: تین (۱).
 تینگی { تینگی } [ا.] قلمه، نهال.
 ~ لمک [ف.] قلمه زدن، نهال کاشتن.
 تیه ر { تایار } باخ: تکر.
 تیه { تیا } [ا.] تیفه، کارد بی دسته.

~ سیز [ص.] بدون درز، بدون دوخت، بی وصله.
 ~ صنایعی صنایع دوزندگی.
 ~ قویماق دوختن محل جراحی شده.
 ~ لی درزدار، دوختنی، گلدوزی و نگه دوزی
 شده. بهم دوخته شده، بهم وصل شده، اثر و
 جرو کهای جای عمل جراحی.
 تیکیشدیرمک بهم دوختن باخ: تیکدیرمک.
 تیکیلیمک { تیکیلیمک } [ف.م.] بنا شدن،
 ساخته شدن، احداث شدن. (۲) دوخته شدن.
 ائوی تیکیلیمیش خانه خراب! (نفرین).
 تیکیلیمه [ف.ا.] بنا، احداث. (۲) دوخته شده.
 تیکیلی [ا.] (۱) دوخته شده. (۲) ساخته شده، بنا شده.
 تیکیلیمیش [ا.] بنا، ساختمان. (۲) دوخت،
 طرز دوخت، درز و جای دوخت.
 تیکیم [ا.ظ.] (۱) دوخت، طرز دوخت. (۲) بنا و
 ساختمان.
 نیکیمی گوزل دیر دوختش زیباست.
 تیکینتی { تیکینتی } [ا.] ساختمان، بنا؛
 کارگاه ساختمان. (۲) دوخت و دوز، خیطاطی.
 قیل^۱ [ا.] خلیع، پهلوی (هندسه). (۲) کنار، کرانه.
 (۳) از نوک انگشت کوچک تا کف دست. (۴)
 خط الرأس کوه و تپه.
 قیل^۲ { قیلل } [ع.ا.] تل، انباشته، توده، پشته، کپه.
 ~ لتمک [غ.] رویهم انباشتن، کپه کردن.
 ~ لمک [ف.] توده کردن، رویهم انباشتن،
 کپه کردن، تل کردن.
 ~ لندیرمک [ف.س.] بوسیله کسی
 رویهم انباشتن، تپه کردن.
 ~ لیمک [ف.م.] تل شدن، رویهم انباشته شدن.
 تیلسیم باخ: طلسم.
 تیلوؤ [ا.] قلاب ماهیگیری.

ث

~ گزسترمک استقامت به خرج دادن، ثابت قدم بودن.
 ~ لا [ظ.] با ثبات، با عزم.
 ~ لی [ص.] با ثبات، پایدار، پردوام، استوار، مستحکم، مقاوم، ثابت قدم.
 ثبت { سابت } [ا.ع.] ~ اثتمک ثبت کردن، قید کردن، نوشتن.
 ثبوت { سووت } [ا.ع.] ثبوت، دلیل اثبات کننده، دلیل.
 ~ سوز [ص.] بی دلیل، غیر قابل اثبات.
 ~ سوز لوق [ا.] بی دلیلی، غیر قابل اثبات بودن.
 ~ لو [ص.] با دلیل، مدلل، قابل اثبات.
 ثبوتاً بشتیرمک به اثبات رساندن، ثابت کردن مدلل کردن.
 ثروت { ساروات } [ا.] ثروت، مال، منال، دارائی.
 ~ دار [ص.] ثروتمند، متمول.
 ~ لندیرمک [ف./س.] کسی را صاحب ثروت کردن.
 ~ لنمک [ف.] ثروتمند شدن.

ث (ث، ث، ث) باخ: (س.).
 ثابت { سآبیت } [ص.ع.] ثابت، استوار، پابرجا، غیر قابل تغییر، محکم.
 ~ اولعاق ثابت شدن، به اثبات رسیدن.
 ~ قالعاق ثابت ماند، ثابت قدم بودن.
 ~ قدم [ص.] ثابت قدم، استوار، با اراده.
 ~ لشدیرمک [ف.] تثبیت کردن، استوار کردن، محکم کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف.م.] تثبیت شدن، محکم شدن.
 ~ لشمک [ف.] تثبیت شدن، محکم شدن، استوار شدن.
 ~ لیک [ا.] ثبات، استواری، پابرجایی، تحکیم.
 ثانیه { سآنیثا } [ا.ع.] ثانیه، یک شصتم دقیقه، لحظه.
 ثبات { سابات، سوآت } [ا.ع.] ثبات، پایداری، دوام، استواری، استحکام، مقاومت.
 ~ سئز [ص.] بی ثبات، بی دوام، ناپایدار.
 ~ سئز لئق [ا.] بی ثباتی، ناپایداری، نااستواری.

~ لی [ص.] ثروتمند، صاحب مکت.

نعلب { ساهلاب } [ا.ع.] نعلب، گیاهی است که ریشه آن دارای غده‌هایی به درشتی فندق است و آن را خشک کرده و می‌کوبند و برای تسکین اعصاب به مصرف می‌رسانند.

ثقلت { سیقات } [ا.ع.] ثقلت، سنگینی.

ثمره { سامارا } [ا.ع.] ثمره، بار، بهره، میوه، محصول.

~ سیز [ص./ظ.] بی‌ثمر، بی‌بار، بی‌بهره،

بی‌سود، غیر ثمر بخش.

~ سیزلیک [ا.] بی‌ثمری، بی‌باری، بی‌سودی.

~ لشدیرمک [ف.] ثمر بخش کردن، پربار کردن، پرسود کردن.

~ لشدیرجی [ص.] ثمر بخش، سود آور،

پربهره، متخصص بهره‌وری تولید.

~ لشدیرلمک [ف.م.] ثمر بخش شدن، پربار

شدن، سود آور شدن.

~ لی [ص.] ثمر بخش، پربار، سود آور.

ج

- ج (ج - سج - سج) یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف صامت طنین دار، پیشین کامی و انفجاری گروه بندی می شود.
- جا (= جه - جاسینا - جه سینه) پسوندی برای نشان دادن همگونی، همانندی بکار می رود و افاده معنی: مثل، مانند به شیوه، به طرز، بر طبق، بر وفق، بر حسب و... می کند، پیوندی که از اسم، حالت ظرف می سازد.
- حیوانجا سینا [ظ.] مثل حیوان.
- دلی جه سینه [ظ.] دیوانه وار.
- دوست جا [ظ.] دوستانه.
- دوست جاسینا [ظ.] دوستانه، مثل دوست.
- عادتجه [ظ.] بر حسب عادت.
- منجه [ظ.] به نظر من، طبق عقیده من.
- جاد [ا.] ارزن، نان ارزن.
- جادار [ا.] شکاف، ترک، خلل و فرج، رخنه، چاک.
- ~ جادار [ظ.] ترک ترک، چاک چاک.
- ~ ~ اولماق چاک چاک شدن.
- ~ لانماق [ف.] ترک برداشتن، چاک خوردن، شکافته شدن.
- جادو { جآ دو، جآ دئی } [ا. فا.] جادو، سحر، طلسم، افسون.
- ~ ائله مک (ائتمک) جادو کردن.
- ~ - پیتیک جادو جیل.
- ~ چو [ا.] جادو گر.
- ~ چولوق [ا.] جادو گری.
- ~ گر جادو گر.
- ~ گرلیک [ا.] جادو گری، افسونگری.
- ~ لاماق [ف.] جادو کردن.
- جاده { جآ ددا } [ا. م.] جاده، راه.
- جادئی باخ: جادو.
- جاذبه { جآ زیبا } [ا. ع.] جاذبه، کشش.
- ~ دار [ص.] جذاب، جالت، پر کشش.
- ~ قوؤه سی نیروی جاذبه.
- ~ لی [ص.] جذاب، کشش دار، جذب کننده.
- بئرین قراوئتاسیا جاذبیه قوؤه سی مرکز ثقل نیروی جاذبه زمین.

- جار [ا.] جار، بانگ، داد، فریاد.
 جار - جار سرو صدا، چو (انداختن).
 ~ چکمک جار کشیدن، چوانداختن.
 ~ چئی [ا.] جارچی، جارزننده.
 ~ لاماق [ف.] جار کشیدن.
 جاری [ص.ع.ا.] (جاری، عادی، روزمره. ۲)
 جاری، روان.
 ~ اولماق جاری شدن، روان شدن.
 ~ ایشلر امور جاری، کارهای جاری.
 جاسوس [ا.ع.] جاسوس، سخن چین، خبرچین،
 نقام.
 ~ لوق [ا.] جاسوسی.
 ~ لوق ائتمک جاسوسی کردن.
 جاغ [ا.] نرده، محجر، حصار، چپر.
 ~ چکمک حصار کشیدن، نرده کشیدن.
 ~ لاماق [ف.] محصور کردن، چپر کشیدن،
 نرده کشیدن.
 ~ لانماق [ف.م.] محصور شدن، چپر کشیده
 شدن.
 ~ لی [ص.] نرده دار، دارای محجر، حصار دار.
 جاغانئی [ا.] هیمه، ترکه های خشک، شاخه های
 خشکیده درخت.
 جاغیئلئی [ا.] خش و خش باخ، چاغیئلئی.
 جاغیئلداماق [ف.] جاری شدن ناگهانی آب،
 جوشیدن آب، خش و خش صدا کردن، باخ:
 جاغیئلداماق.
 جالاندیئرماق باخ: جالاندیئرماق.
 جالاتماق باخ: جالاندیئرماق.
 جالاشدیئرماق [ف.س.ا.] سرریز کردن،
 پاشاندن. ۲) ارتباط دادن، پیوند دادن، مربوط
 کردن، بهم پیوند زدن. ۳) به عهده کسی
 گذاشتن، گردن کسی انداختن.
 جالاشماق باخ: جالاتماق.
 جالاشیق [ص.] به هم پیوسته، متصل، مرتبط.
 جالاق [ا.] پیوند، پیوند ک. ۲) تلقیح.
- ~ آلتئی [ا.] درخت پایه برای پیوند، پایه پیوند.
 ~ ائتمک (ائله مک) ۱) پیوند زدن. ۲)
 تلقیح کردن.
 ~ چئی [ا.] پیوند زن، پیوند کار.
 ~ چیلئق [ا.] پیوند زنی، پیوند کاری.
 ~ لانماق [ف.س.] بوسیله دیگری پیوند زدن،
 تلقیح کردن.
 ~ لاماق [ف.] پیوند زدن، تلقیح کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] پیوند خوردن. ۲) تلقیح
 شدن.
 ~ لی [ص.] پیوند خورده، پیوند شده، پیوندی.
 ~ وورماق پیوند زدن.
 آغاجلارئین جالاق بشری محل پیوند درختها.
 جالاماق [ف.] ۱) پاشیدن آب، پاشیدن. ۲) پیوند
 زدن، تلقیح کردن، آبله کوبی کردن. باخ:
 جالاق لاماق. ۳) وصل کردن.
 جالاندیئرماق [ف.س.] پاشاندن آب، سرریز
 کردن.
 جالاتماق [ف.م.ا.] ریخته شدن آب،
 پاشیده شدن. ۲) سررفتن آب، سرریز کردن. ۳)
 پیوند خوردن. ۴) آبله کوبی شدن، تلقیح شدن.
 جالانمیش [ف.ص.ا.] سررفته (آب). ۲) پیوند
 خورده.
 جام [ا.فا.] شیشه، آبگینه، جام. ۲) گیلان،
 پیاله، ساغر.
 ~ چئی [ا.] شیشه بُر.
 ~ لی [ص.] دارای شیشه، شیشه دار.
 جاماخاتان [ا.] جایگاه بار (در خانه). باخ:
 جوّماخاتان.
 جاهادار [ا.ص.فا.] جامه دار (حقام).
 ~ لئق [ا.] شغل جامه داری (حقام).
 جاهاشیئر [ا.فا.] لباس زیر.
 ~ چئی [ا.] رختشو.
 ~ چیلئق [ا.] رختشوئی.
 ~ خانا [ا.] جامه شور، رختشوخانه، محل

- لباس‌شوئی، رخت‌شوئی.
 جامام [ص.] کوفنگی عضله دست در نتیجه کار زیاد.
 ~ اولماق کوفته شدن عضله.
 جامد { جا مید } [ص.ع.] جامد.
 ~ لیک [ا.] حالت جامدی، جامد.
 جامیش (= گامیش) [ا.] گاو میش.
 ~ چی [ا.] پرورش دهنده گاو میش.
 ~ چیلیق [ا.] پرورش گاو میش.
 جان [ا.فا.] (۱) جان، روح، روان. (۲) تن، بدن. (۳) دل. (۴) جانم، عزیز. (۵) حیات، نفس. (۶) نیرو، قدرت، شجاعت.
 ~ آتماق با دل و جان تلاش کردن، داوطلبانه و با میل اقدام کردن، کوشیدن، مبادرت کردن، با شور و شوق به سوی کسی یا چیزی پر گشودن.
 ~ آجیشی درد جانکاه، عذاب تلخ، درد سهمگین.
 ~ آلان (~ آلیجی) [ص.] (۱) جلاد، آدم کش. (۲) جانستان، دلیر، دلربا.
 ~ آلماق قبض روح کردن، جان گرفتن، کشتن.
 ~ آلیب وئرمک (۱) عذاب دادن، عذاب روحی دادن. (۲) اشاره به زیبایی خیره کننده.
 ~ اوستونده اولماق دم مرگ بودن، در حال احتضار بودن.
 ~ اوسته [ظ.] در حال احتضار.
 ~ باز [ص./ا.] (۱) جانباز، کسی که جان خود را به خطر اندازد. (۲) بند باز.
 ~ بازلیق [ا.] (۱) جانبازی. (۲) بند بازی.
 ~ باهامینا به بهای جان، با فدا کردن جان خود.
 ~ بیر جون جونی، دوست یکدل.
 ~ پارچاسی پاره دل، جگر پاره، پاره جان.
 ~ تزه له یئن [ص.] روح بخش، روح افزا، دلنواز.
 ~ جگر (جی ئر) [ا.] جگر گوشه، دلبد. (۲) تنی، محرم.
 ~ جیغاز عزیز جان، خطاب بسیار صمیمانه و عاطفی، جان دلم!
 ~ چکمک جان کندن، کاری را با بی میلی و به زور انجام دادن.
 ~ چکیشمه سی احتضار، نزع، سكرات، جان - کنی.
 ~ چور وئتمک فداکاری کردن، عمر سپری کردن.
 ~ حکیمی پزشکی، طبیب.
 ~ دثیب جان ائشیتتمک مهربان و صمیمی بودن.
 ~ دردی بی میل و رغبت.
 ~ ساغلیق [ا.] تندرستی، سلامتی.
 ~ سورتن [ا.] کیسه کش حقام.
 ~ سیخی جی (~ سیخان) [ص.] جانکاه، جانفرسا، آزار دهنده، ملال آور، جانگداز، دلگیر.
 ~ سیخی جیلیق [ا.] دلگیری، ملالت.
 ~ سئز [ص.] (۱) بی جان، مرده، بی روح. (۲) ناتوان، ضعیف، نحیف. (۳) کم فروغ. (۴) غیر جاندار.
 ~ سئزلاشماق [ف.] ضعیف شدن، لاغر شدن، ناتوان شدن.
 ~ سئزلیق [ا.] ضعف، ناتوانی.
 ~ فشانلیق [ا.] جانفشانی، جانبازی، فداکاری.
 ~ فشانلیق ائتمک جانفشانی کردن، جان فشاندن، جانبازی کردن.
 ~ قایغی سی حش حش نفس، حش صیانت نفس.
 ~ قورتارماق جان در بردن، رها شدن، نجات یافتن، خلاص شدن.
 ~ قورتارنجی [ص.] رهایی بخش، نجات بخش.
 ~ قویماق فداکاری کردن، جان خود را فدا کردن.
 ~ کؤئنه بی زیر پوش، زیر پراهن.
 ~ گز دیرمک به زحمت سر پا ایستادن، ضعیف و ناتوان بودن.

~ لا [ظ.] جانا، از ته دل.
 ~ لا - باشلا [ظ.] بادل و جان، از صمیم قلب،
 با رضا و رغبت، با کمال میل.
 ~ لاتماق باخ: جانلاندیرماق.
 ~ لاندیرماق [ف.] (۱) زنده کردن، احیاء کردن،
 حیات بخشیدن. (۲) تقویت کردن، موجب رونق
 شدن. (۳) مجتم شدن.
 ~ لاندیرجی [ص.] [روحبخش، حیاتبخش،
 هیجان انگیز.
 ~ لاندیرلماق [ف.م.] (۱) زنده گردانیدن،
 احیاء شدن. (۲) مجتم یافتن.
 ~ لانما [ف.ا.] (۱) جنبش، تکاپو. (۲) احیاء،
 تجدید حیات. (۳) مجتم. (۴) رونق. (۵) رستاخیز.
 (۶) بشاشت، زنده دلی.
 ~ لاتماق [ف.م.] (۱) احیاء شدن، زنده شدن. (۲)
 سرزنده شدن، روحیه یافتن، نیرو گرفتن. (۳)
 مجتم یافتن. (۴) رونق گرفتن.
 ~ لانتیش [ف.ص.] [احیاء شده، زنده شده، جان
 گرفته، باخ: جانلانتما.
 ~ لئق [ا.] پیراهن زیر، گرم کن.
 ~ لی باخ: جائلی.
 ~ وئرمک (۱) جان دادن، جان کندن، در حال
 احتضار بودن. (۲) بیش از حد دوست داشتن. (۳)
 نیرو بخشیدن، روحیه دادن. (۴) حیات بخشیدن،
 زنده کردن.
 ~ وئرمه [ا.] جان کنی، احتضار.
 ~ وئریجی [ص.] [حیاتبخش، احیاء کننده،
 جانبخش.
 ~ یانان [ص.] [دلسوز.
 ~ یانانلیق [ا.] [دلسوزی.
 ~ یانانلیق گؤسترماق دلسوزی نشان دادن.
 ~ یاندیران [ص.] [دلسوز، کوشا، مهربان.
 ~ یاندیرماق دلسوزی کردن، فداکاری کردن.
 جانا دؤلماق گوشت آوردن، چاق تر شدن.
 ~ سینمک به دل چسبیدن، دلپسند شدن.

دلپذیر و مطبوع بودن.
 ~ گتیرمک (~ دؤندورماق) به ستوه
 آوردن، به تنگ آوردن.
 ~ گلکمک (۱) به ستوه آمدن، به تنگ آمدن. (۲)
 سر حال آمدن، قوت گرفتن.
 جانندان [ظ.] [از ته دل، با جان و دل، از صمیم
 قلب.
 جانندان ائله مک از حیات محروم کردن.
 جانندان دؤشمک از نفس افتادن، از طاب
 افتادن.
 جانی آغزئنا گلکمک (بورنونا گلکمک)
 جان به لب رسیدن، عاجز شدن، به تنگ آمدن، از
 نفس افتادن.
 ~ او دتوقوب یانماق (۱) در تب سوختن. (۲)
 عصبانی شدن، آتش گرفتن از خشم.
 ~ بوغازئنا گلکمک (ییغیلماق) به تنگ
 آمدن، عاجز شدن، از نفس افتادن، جان به لب
 رسیدن.
 ~ برک [ص.] (۱) سخت جان، مقاوم و سرسخت.
 (۲) کسی که به سختی جان دهد.
 ~ چیغیشین به درک! (نفرین).
 ~ چیغیخماق مردن، روح از بدن پریدن، خیلی
 زحمت کشیدن.
 ~ دینجلمک آسودن، آسایش یافتن، راحت
 شدن.
 ~ سولو (۱) هانمک. (۲) یک پرده گوشت داشتن
 (زن).
 ~ سیئرللدایشیر تنش مورمور می کند، تنش درد
 می کند، بدنش تیر می کشد.
 ~ قالمایشپ ناتوان شده، ضعیف شده.
 ~ قورتارماق رها یافتن، خلاص شدن.
 ~ یانار باخ: جانی یانان.
 ~ یانان [ص.] [دلسوز، مهربان.
 ~ یانانلیق [ص.] [دلسوزی، مهربانی.
 ~ یانان لیقلا [ظ.] [با دلسوزی، مهربانانه.

~ دېشینه نو تماق جان به کف گرفتن،
هر خطری را پذیرفتن، پذیرای خطر بودن.
~ دېشینه قوتوب بی میل، با اِکراه.
~ سیخماق دل کسی را بدرد آوردن، جان
فرسودن.
~ قورتارماق جان بدر بردن، خود را نجات دادن.
~ قویماغا یئر آختارماق برای رهائی از
سرگردانی و بلا تکلیفی دنبال راه حل گشتن.
~ قویماق فداکاری کردن، با تمام نیرو
کوشیدن.

~ هارایا قویاسان به کجا پناه ببری!
جانئی نئین هایشندا اولماق به فکر جان خود
بودن، در اندیشه جان خود بودن.
اؤخوماغا جان وئیریر (۱) مطالعه را دوست
دارد (۲) خواندنی است.
اؤنون نه جانئی وار کی نفس ندارد، نیرو
ندارد، ندارد.

ایکی جانباز بیرایپ ده اؤینماز دو بند باز
روی یک ریسمان بازی نکنند، دو پادشاه در
اقلیمی نگنجد.
بواؤگود (اؤیود) لرنه جان وئیریر این
اندرزها به من نیرو (روحیه) می بخشد.

جانا = جونا [ا. / ص.] آدم بیکاره و مهمل.
جانا زار [ص. فا.] ناتوان، نحیف.
جانا سینر { جآنا سینار } [ص. / ظ.] دلچسب،
دلپسند، دلپذیر.

جانا غ [ا.] جناغ، استخوان سینه.
~ سیندیرماق جناغ شکستن، شرط بندی
کردن.
جانا غئی چاتلامیش کار کشته، مجرب،
(فلانی) استخوان خرد کرده.

جاناهاز باخ: جانماز.
جانان [ا. فا.] جانان، معشوق، دلبر زیبا و دوست
داشتی، شاهد، محبوب.

جاناوار [ا. فا. ۱] جانور، حیوان، جانور درنده (۲)

~ یانماق (۱) دل سوزاندن، همدردی کردن (۲)
دل سوختن، جان گذاختن.

جانئیر ماغ اولسون سلامت باشید!
جانئیم! جانم! عزیزم!

جانئیمی کوچه دن تاپماهیشام کی حاضر
نیستم جانم را به خطر بیندازم.

جانئین اوچون به جان تو! (سوگند).

جانئینا اؤدسالماق (۱) به دلهره و نگرانی
انداختن (۲) دل کسی را سوزاندن.

~ ایشلمک عمیقاً تأثیر کردن، نفوذ کردن.

~ بیره دوشمک کک تو تنبانش افتادن،
ناراحت شدن.

~ جان قاتماق همدردی کردن، اشتراک
مساعی کردن.

~ چکمک (۱) به تن مالیدن (۲) جذب کردن.

~ دوشمک { دوشماک } سخت سرزنش و
انتقاد کردن.

~ قییماق از جان خود دریغ و مضایقه کردن.

~ قییماق جان نثار کردن.

~ وئجه (وئج - وئجه) دوشمک لرزه به
اندامش افتادن، (از ترس، از سرما).

~ یازئین گلئین به خودت رحم کن.

جانئیندا اولماق در ذات کسی بودن، تونن
کسی بودن (بیماری).

جانئیندان بئرمک از خود بیزار شدن، از جان
خود گذشتن، از جان خود سیر شدن.

~ کئچمک از جان گذشتن، جان فدا کردن.

~ کئچن [ص.] از جان گذشته، جانباز، فداکار.

جانئینی آتماق جان کسی را گرفتن، کشتن،
نفس کسی را گرفتن.

~ باغیشلاماق جان به جان آفرین سپردن، مردن.

~ بورنونا گتیرمک جان کسی را به لب
آوردن، به سته آوردن.

~ تاپشیرماق جان به جان آفرین سپردن، جان
سپردن، مردن.

- گرگ (۳) انگل (کرم).
 ~ لیتی [۱] گرگ صفتی، خونخواری، درندگی.
 ~ دان قورخان مشہ بہ گیرمز کسی کہ از
 گرگ می ترسد بہ جنگل نمی رود.
 جاناوار گیلہ سی [۱] مارزیون، درختچہ شیردار،
 شبیہ درختچہ سماق. (Daphne mezereum).
 جانتاراق (جانتیراق) [ص]، تنومند، سالم،
 خوش بنیہ.
 جانشین { جانشین } [۱] ف.ا. [جانشین، قائم مقام.
 ~ لیک [۱] جانشینی، قائم مقامی.
 جانگولوم [۱] رقص گروہی دختران کہ بہ دودستہ
 تقسیم می شوند و روبروی ہم قرار می گیرند و در
 حال آواز خواندن می رقصند.
 جانلی [ص] [۱] زنده، جاندار، ذیروح. ۲) تنومند،
 قوی، نیرومند. ۳) سرزنده، پرشور.
 ~ چیچک گل نازہ و شاداب.
 ~ دبل زبان گویش.
 ~ لیتی [۱] [۱] جاننداری، ذیروحی. ۲)
 سرزندگی، پرشوری.
 اوشاق جانلی دوستدار بچہ، بچہ دوست.
 ایکی جانلی [ص] [۱] حاملہ، آبتن.
 ایکی جانلی لیتی [۱] حاملگی، آبتنی.
 جانماز { جانا ماز } [۱] ف.ا. [جانماز، سجادہ.
 ~ سویا چکمک جانماز آب کشیدن، نظاہر بہ
 زہد کردن.
 جانی [ع.ا] جانی، جنایتکار، قاتل.
 ~ لیک [۱] جنایتکاری، خون آشامی.
 جاواز باخ: جواز، ورقہ اجازہ.
 جاوان باخ: جوان.
 جاوانہ زن { جاوانا زان } [۱] ف.ا. [زن جوان، زن
 خانہ دار، شیرزن.
 جاواہیر باخ: جواہر.
 جاواہیرات [ع.ا] جواہرات (جمع جواہر).
 ~ چئی [۱] جواہر فروش، طلا ساز.
 ~ چلیٹی [۱] جواہر فروشی، جواہری.
- جاہاز (= جہیز) باخ: جہاز.
 جاہل { جاہیل، جاہیل } [ص.ع.ا] [۱] نادان،
 جاہل، عامی، بی سواد. ۲) یکہ بز، جاہل. ۳)
 جوان، بی تجربہ.
 ~ جہ (~ جا) [ظ.ا] از روی جوانی، از روی
 نادانی.
 ~ لشمک (~ لاشماق) [ف] جوانتر شدن.
 ~ لیک (~ لیتی) [۱] [۱] جہالت، نادانی. ۲) یکہ -
 بزنی. ۳) جوانی، بی تجربگی.
 جاہلیت [ع.ا] جاہلیت، عصر جاہلیت.
 جائداق [ص] [۱] دراز قد، لنگ دراز.
 جائیدیرماق [ف] [۱] منحرف کردن، بہ اشتباہ
 انداختن، منحرف کردن.
 جائیز { جائیز } [ص.ع.ا] [۱] جائز، روا.
 جائزہ { جائیزا } [ع.ا] [۱] جائزہ، پاداش، انعام.
 جائیلاق [۱] [۱] زنبور خوار، باخ: آری یٹین.
 جایماق [ف] [۱] [۱] منحرف شدن، اشتباہ کردن. ۲)
 چرند گفتن، بلا اختیار حرف از دهن پراندن. ۳)
 از قول خود عدول کردن، صرف نظر کردن.
 جائیاق [۱] [۱] جنگال، پنجه، پنگول.
 جابناغینا کشیر تمک جنگ زدن، بہ جنگال
 گرفتن.
 ~ لاشماق [ف.فار] [۱] بہم دیگر پنجه زدن، چنگ
 زدن.
 ~ لاماق [ف] [۱] چنگ زدن، بہ جنگال گرفتن.
 ~ لی [ص] [۱] دارای جنگال، تیز جنگال.
 جائیل باخ: جاہیل.
 جائیل - جوئیل جاہل، نوچہ.
 جائجیم [۱] [۱] جاجیم، گلیم.
 جئیران [۱] [۱] گوزن، مارال.
 ~ باسان آہوگیر، تندرو.
 ~ بئینہ چیخماق دور از دسترس بودن.
 ~ کئچمز معبر باریک.
 جئیرانی [۱] [۱] جیرانی (آہنگ رقص آذربایجانی).
 جئجہ { جئجا } [۱] [۱] کنجالہ، کنجار، آنچه کہ

- پس از روغن گیری از هسته باقی می ماند (۲).
قسمت درونی میوه که خوردنی نیست، آخال.
چشیده ~ سی کنجاله تنعم پنبه.
- جبر { جابر } { ا.ع. ۱۱ } جبر (ریاضی) (۲۰) جبر،
زور، ضرورت.
~ ائتمک زور آوردن، مجبور کردن.
جبراً { ظ. } جبراً، به زور.
جبری { ص. ۱۱ } جبری، زور کی. (۲۰) اجباری،
الزامی. (۳) مربوط به جبر (ریاضیات).
جبهه { جوببا } { ا.ع. } جبهه، لباده گشاد با آستین
بلند و دامن دراز که روی جامه های دیگر
می پوشند.
جبهه { جاببا } { ا.ع. } لباس آهنی، اسلحه.
~ خانان محل نگهداری اسلحه و سواران جنگی،
اسلحه خانه، قورخانه، جبهه خانه.
جبهه { جابها } { ا.ع. } جبهه، میدان جنگ.
~ چی { ص. } جبهه ای، رزمنده.
جته { جوسسا } { ا.ع. } جته، بدن، زن.
~ لی { ص. } هیکل دار، تنومند.
جله { جاد } { ا.ع. } جد، پدر بزرگ، نیا.
جندی جدش، پدر بزرگش.
جداً { جیددان } { ا.ظ.ع. } جدّاً، به طور جدی.
جدال { جیدآل } { ا.ع. } جدال، کشمکش، ستیزه.
~ ائتمک (ائله مک) جدال کردن، جنگ
و ستیز کردن.
جدول { جادوال } { ا.ع. } جدول، تابلو، نمودار.
جدوله کشچیرمک در جدول ثبت کردن،
در سیاهه منظور کردن.
جندی { جیددی } { ص. / ظ.ع. ۱۱ } جندی، موثر،
متین. (۲۰) واقعی، غیر شوخی.
~ لشمک حالت جندی به خود گرفتن، جندی
شدن.
~ ایفاده حالت رسمی و جدی.
جذام { جوژآم } { ا.ع. } جذام، خوره، بیماری
پوستی واگیر.
- ~ لی { ص. } جذامی.
جذّاب { جاززآب } { ص.ع. } جذّاب، جذب
کننده، گیرا، دلربا.
جذب { جاذب } { ا.ع. } جذب، کشش، ربایش.
~ ائتمک جذب کردن، به سوی خود کشیدن.
~ ائدیجی { ص. } جذّاب، جذب کننده، جالب.
جر { جار } { ا.ا. } سده، بند.
~ سالعاق سده ساختن.
~ لئق { ا.ا. } جراحی.
جرات { جوّرعلت } { ا.ع. } جرأت، جسارت،
دلیری، شهامت، شجاعت.
~ ائتمک (ائله مک) جرأت کردن.
~ سیز { ص. } ای جرأت، بزدل.
~ سیزلیک { ا.ا. } ترسوئی، بزدلی.
~ لندیرمک { ف. } دل و جرأت دادن، قوت قلب
دادن، دلیر گردانیدن، تشجیع کردن.
~ لنمک { ف. } جرأت یافتن، دلیر شدن، تشجیع
شدن.
~ له { ظ. } با جرأت، با جسارت.
~ لی { ص. } با جرأت، دلیر، جسور.
~ لی لیک { ا.ا. } جسارت، دلیری.
جراح { جارراه } { ا.ع. } جراح، پزشک جراح،
متخصص جراحی.
جربزه { جوژبوزا } { ا.ا. } جربزه، لیاقت، شایستگی،
کاردانی.
~ لی { ص. } با جربزه، لایق.
جرجر { جارجار } { ا.ا. } چرخ، چرخ خرمن کوب.
جرجنک { جارجاناک } { ا.ا. } محل اتصال
استخوان های لگن خاصره، باز شدن دو پا از
همدیگر تا حدّ پاره شدن.
~ اولعاق چهارمیخ شدن، درد گرفتن مفصل لگن
خاصره.
نویوق گلدی قازشرشی بثریبه، جرجنک
اولدو مرغ خواست مثل غاز راه برود چارمیخ
شد.

جرعه { جوړغا } [ا.ع.] جرعه به اندازه یک بار بلعیدن.

جرگه { جارگا } [ا.ع.] جرگه، ردیف، صف.

~ آراسی بین دوردیف، بین کاله، میان کرت.

~ اکین ردیف کاری.

~ لشمک [ف.] ردیف شدن.

~ لمک [ف.] ردیف کردن.

~ لمه (۱) [ف. ا.] از جرگه لمک (۲) [ظ.] به

صورت صف، به ردیف.

~ لنمک [ف.م.] ردیف شدن.

~ لی [ص.] ردیف شده، ردیف کاری.

جرم { جوړم } [ا.ع.] جرم، گناه، بزه، تقصیر.

جریان { جارایان } [ا.ع.] جریان، جاری، روان، گردش.

الکتریک جریانی جریان برق.

جریمه { جاریمما } [ا.ع.] جریمه، غرامت.

~ اثتمک جریمه کردن.

~ اولماق جریمه شدن.

~ لمک [ف.] جریمه کردن.

~ لنمک [ف.م.] جریمه شدن.

جز { جوڑ } [ا.ع. ۱] جزء، بخش، قسمت، حصه، باره، قطعه. (۲) سوره قرآن، هریک از سی جزء قرآن.

جوڑوی [ظ.] جزئی، ناچیز، کم اهمیت، اندک.

جزا { جازا } [ا.ع. ۱] جزا، پاداش، مکافات. (۲) مجازات، کیفر.

~ آلماق (۱) مجازات شدن. (۲) پاداش گرفتن.

~ چکمک مجازات شدن، زندانی شدن.

~ دسته لری گروههای سرکوبی.

~ سینا چاندیرماق (بشیرمک) به مجازات

رساندن، کیفر دادن، پاداش دادن.

~ مینئی چکمک جزای عملی راتحتل کردن.

~ قانونو قانون جزا، قوانین کیفری.

~ کسمک مجازات بریدن، مجازات تعیین کردن.

~ گورمک مجازات کشیدن، کیفر دیدن.

~ لاندیران [ا.] مجازات کننده، کیفر دهنده.

~ لاندیرماق [ف.] مجازات کردن، به کیفر رساندن.

~ لاندیرئلماق [ف.م.] مجازات شدن، به کیفر رسیدن.

~ لانماق [ف.م.] مجازات شدن، به کیفر رسیدن.

~ لی [ظ.] قابل مجازات.

~ وئرمک پاداش دادن، کیفر دادن، مجازات کردن.

~ وئریجی [ا.] دستگاہهای جزائی، کیفر - دهنده.

آغیر جزا مجازات با اعمال شاقه، مجازات سنگین.

آلاه جزاسینئی وئرمین خدا پاداش بدهد.

بدن جزاسی مجازات بدنی.

جزانه { جازانا } : جانی جزانا گلمک

جانش به لب رسیدن، به ستوه آمدن، جزاندن.

جزیره { جازیرا } [ا.ع.] جزیره، باخ: آدا.

جسارت { جاسارات } [ا.ع. ۱] جسارت،

جرات، گستاخی، دلیری، بی باکی، بی پروائی.

(۲) جابکی.

~ اثتمک جسارت کردن، بی پروائی کردن،

گستاخی کردن.

~ سیز [ص.] بی جرات، بزدل.

~ سیزلیک [ا.] بزدلی، بی جسارتی.

~ گؤسترمک ابراز جسارت کردن، بی باکی

نشان دادن، جرات به خرج دادن.

~ لندیرمک [ف.] دل و جرات دادن، تشجیع

کردن، دلیر کردن.

~ لنمک [ف.] جرات یافتن، بی پروا شدن،

جسارت پیدا کردن.

~ له [ظ.] جسورانه، با جرات، بی باکانه.

~ لی [ص.] جسور، با دل و جرات، گستاخ،

- بی پروا.
 ~ لی لیک [ا.] جسارت، دلیری.
 ~ وثرمک جسارت دادن، دل و جرأت دادن، جرأت بخشیدن.
 جسارته گلمک دل و جرأت یافتن.
 جسد { جاساد } [ا.ع.] جسد، کالبد، تن، نعش، بدن مرده.
 جسم { جیسیم، جیسیم } باخ، جیسیم.
 جسور { جاسور } [ص.ع.] جسور، گستاخ، بی باک، شجاع.
 ~ لاشماق [ف.] جسور شدن، بی باک شدن، دل و جرأت یافتن، دلیر شدن.
 ~ لوق [ا.] جسارت، بی باکی، شجاعت.
 جسورانه [ظ.] جسورانه، بی باکانه.
 جعبه { جابا } [ا.ع.] جعبه، قوطی.
 جعفری { جافاری } [ا.ع.] جعفری (سبزی).
 جغرافیا { جوغرافیآ } [یو.] جغرافیا.
 ~ چی [ا.] عالم جغرافیا.
 ~ شوناس جغرافیا شناس.
 جفا { جافآ } [ا.ع.] جفا، ستم، جور و ستم (۲).
 بی وفائی، بی مهری.
 ~ اثمک جفا کردن، بی مهری کردن.
 ~ چکمک ستم کشیدن.
 ~ چی باخ: جفا کش.
 ~ کار [ص.] جفا کار، جفا پیشه، ستمگر.
 ~ کارلئق [ا.] جفا کاری، ستمگری.
 ~ کنش [ص.] ستم دیده، جفا کش.
 ~ لانماق [ف.] جفا کشیدن، ستم کشیدن.
 ~ لی جفا کار.
 جفت { جوفت } باخ: جوٲ، جیفت.
 جفتک { جوٲتاک } [ا.فا.] جفتک، لگد پرانی.
 ~ آتماق جفتک پراندن.
 جفته { جافتا } [ا.ع.] جفت، قفل، کلون.
 ~ لمک [ف.] کلون انداختن، جفت کردن، محکم کردن (در).
 ~ لنمک [ف.م.] جفت شدن، قفل شدن.
 ~ لی [ص.] جفت شده، بسته، کلون انداخته.
 جفنگ { جافانگ } [ص.ع.] جفنگ، پاوه، سخن بی معنی، مزخرف.
 ~ لمک [ف.] جفنگ گفتن، مزخرف گفتن.
 جفنگیات [ا.ع.] مزخرفات، سخنان پاوه و بی معنی.
 جقه { جیققآ } [ا.ا.] جقه، نشان (۲) زلف بلند، موهای بلند که روی پیشانی و طرفین بریزد.
 ~ لی [ص.] (۱) جقه دار (۲) دارای زلف بلند.
 جگر { جیه ر } { جیگار، جیثار } [ا.] جگر، کبد، شش، ریه.
 ~ دولوسو نفس عمیق.
 ~ گوشه جگر گوشه، فرزند.
 ~ لی [ص.] جگر دار، جسور، پر جرأت.
 جیه ری آغزئنا گلمک زهره ترک شدن.
 ~ بانماق دل سوختن، قلب (کسی) آتش گرفتن.
 جیه ری کاباب ائله مک جگر کسی را کباب کردن، آزدن.
 آغ جیه ری (۱) جگر سفید، شش، ریه (۲) ترسو.
 قاراجیه ری جگر سیاه، کبد.
 جلا { جیلا } [ا.ع.] جلا، صیقل، درخشندگی، تابندگی، پرداخت.
 ~ چی [ا.] جلا کار، صیقل دهنده.
 ~ لاماق [ف.] جلا دادن، صیقل دادن، پرداخت کردن، شفاف کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] جلا دار شدن، صیقل یافتن، پرداخت شدن، براق شدن.
 ~ لائیجی [ا.] جلا دهنده، صیقل دهنده.
 ~ لی [ص.] جلا دار، صیقلی، براق، شفاف.
 ~ وورماق صیقل دادن، پرداخت کردن، زدودن زنگ و غیره.
 جلاد { جاللاڈ } [ا.ع.] جلاد، دزخیم، میرغصب، آدم کش، شکنجه گر.

- ~ لئق [ا.] جلادی، آدم کشی، بی رحمی.
 ~ لئق ائتمک جلادی کردن، بی رحمی کردن.
 جلال { جالال } [ا.ع.] جلال، شکوه، بزرگی.
 ~ لی [ص.] مجلل، باشکوه، پر جلال.
 جلب { جالب } [ع.] جلب، کشش.
 ~ ائتمک (~ ائله مک) جلب کردن، به سوی چیزی کشیدن.
 ~ اندیجی جالب توجه، شایان دقت.
 جلد { جالد } [ص./ظ.ع.] جلد، چابک، چالاک، زیرک، فرز. (۲) سریع، تند.
 ~ تریمک پیشدستی کردن، چابک حرکت کردن.
 ~ قوش کبوتری که به جای معینی انس گرفته باشد.
 ~ لشمک [ف.] چابک و چالاک شدن، انس گرفتن کبوتر.
 ~ لیک [ا.] چابکی، چالاکي.
 جلد { جیلد } [ا.ع.] جلد، لفافه، پوشش. (۲) پوست.
 ~ آستارئی آستر جلد.
 ~ چی [ا.] صتاف، جلد ساز.
 ~ چی لیک [ا.] صتافی، جلد سازی.
 ~ خانا [ا.] صتافی، جلد سازی.
 ~ سیز [ص.] بدون جلد، بدون لفاف.
 ~ لندیرمک (~ لئمک) [ف.ص.] بوسيله دیگری جلد کردن.
 ~ لیمک [ف.] جلد کردن، صتافی کردن.
 ~ لئمک [ف.م.] جلد شدن، صتافی شدن.
 ~ لی [ص.] مجلد، جلد شده، صتافی شده، جلد دار.
 ~ لیک [ص.] مناسب برای جلد.
 جیلدین ده ئیشمک (۱) جلد عوض کردن، پوست انداختن، تغییر حالت دادن. (۲) دغلبازی کردن.
 جیلدی [ص.] جلدی، پوستی، مربوط به پوست.
 بیرنجی جیلد جلد اول.
 کیتائین جیلدی جلد کتاب.
 جلو { جیلوؤ } [ا.] افسار، لگام، دهانه، عنان، جلو.
 ~ سوز [ص.] (۱) بی لگام، بدون افسار. (۲) غیر-اهلی، خودسر.
 ~ لاماق [ف.] افسار زدن، لگام زدن، دهانه بستن، جلو گیری کردن.
 ~ لاتماق [ف.م.] افسار شدن، لگام زده شدن.
 ~ لاتمیش [ف.ص.] لگام زده، افسار شده.
 ~ لو [ص.] افسار زده شده.
 جیلوؤونو ئیفیشدیرماق (چکمک، دارتماق) از افراط و تفریط کسی جلو گیری کردن، محدود کردن، افسار را کشیدن.
 جلوس { جولوس } [ا.ع.] جلوس، بر تخت نشستن.
 ~ ائتمک بر تخت نشستن.
 جلوه { جیلوا } [ا.ع.] جلوه، شکوه، نمود، ظاهر.
 ~ لندیرمک [ف.] جلوه دادن، ظاهر ساختن، آشکار کردن.
 ~ لنمک [ف.م.] جلوه گردن، نمودار شدن.
 ~ لی [ص.] باشکوه، پر جلوه، جلوه گر.
 جله { جالا } [ا.] دام، تله، دامی که برای شکار پرندگان از مو (دماسب) درست کنند.
 ~ قورماق تله گذاشتن.
 جماعت { جامآآت، جامآعات } [ا.ع.] جماعت، گروهی از مردم.
 جمهدک { جامداک } [ا.ع.] لاشه، جسد، نعش. (۲) تن، بدن.
 ~ ئیین (ئیین) لاشخوار.
 جمع { جام، جامع } [ا.ع.] جمع (ریاضیات) (۲) گروه، دسته. (۳) گرد آمده، انباشته.
 ~ ائله مک جمع کردن، گرد آوردن.
 ~ اولماق جمع شدن، گرد آمدن.
 ~ لشدیرمک [ف.] جمع کردن، جمع و جور

- کردن، گرد آوردن.
 ~ لشمک [ف.] جمع شدن، تجمیع کردن، گرد هم آمدن.
 ~ لمک [ف.] جمع کردن، انباشتن، متمرکز کردن (فکر).
 ~ لنمک [ف.م.] جمع شدن.
 جمعه { جوْما } [ا.ع.] جمعه، آدینه.
 ~ آخشا می شب جمعه، پنجشنبه.
 ~ اثر ته سی شنبه.
 جمعی { جامی } [ا.ظ.] ۱) جمعاً، مجموعاً، کلاً، حاصل جمع. ۲) دسته جمعی، گروهی.
 جمعی سی { جامیسی } [ا.ظ.] کلاً، رویهم رفته، همه، در مجموع.
 جمعیت { جامیئات } [ا.ع.] ۱) جمعیت، گروه، انجمن، اتحادیه. ۲) اهالی، مردم.
 ~ چی [ا.] مردم دوست، دوستان جمعیت.
 ~ چیلیک [ا.] اجتماعی، مردم دوستی.
 ~ دن قاچان [ص.] مردم گریز، انزوا طلب.
 ~ شوْناص [ا.] جامعه شناس.
 ~ شوْناسلیق جامعه شناسی.
 جمعیته ضد ضد اجتماع، ضد جامعه.
 جمله { جوْملا } [ا.ع.] ۱) جمله، کلامی که دارای معنی باشد. ۲) همه، همگی.
 ~ پرداز جمله پرداز، مطلق گو.
 ~ پرداز لئیق جمله پردازی.
 جمله عالم همه عالم، جمله عالم.
 جوْمله میز همه ما.
 اوْجوْمله دن از آن جمله.
 بوداق ~ جمله فرعی.
 ساده ~ جمله ساده.
 سوآل ~ سی جمله استغهامی.
 جوْملتاننی { جوْملاتانی } [ا.ظ.] همگی، یکجا.
 باخ: جمله سی.
 جمهوریت { جوْهوریئات } [ا.ع.] جمهوریت، جمهوری.
 جن { جان، جاک، داک، نک } [باغلا. قوشما.]
 تا- (باخ: تا).
 کشچلین کی بؤرکوْ دوشنه جن دیر
 ناراحتی و نگرانی کجَل تا موقعی است که
 کلاهش نیفتد.
 جن { جین } [ا.ع.] ۱) جن، جن و پری. ۲) بچه
 شیطان و شرور.
 ~ دار جن گیر.
 ~ کیمی مثل جن، زیرک و چابک.
 ~ گوز جین گوز، زیرک، تیزهوش، نافلا،
 حبله گر، آب زیر کاه، تردست، شیطان.
 ~ گیر جن گیر.
 جناب { جانآب } [ا.ع.] جناب، حضرت.
 جنابت { جانآبات } [ا.ع.] جنابت، جنب شدن،
 نجس شدن.
 جنازه { جانآزا، جانآزاآ } [ا.ع.] جنازه، مرده،
 نعش، جسد.
 جناس { جینآس } [ا.ع.] جناس، هم جنس،
 جناس در شعر آن است که دو یا چند کلمه آورده
 شود که از لحاظ تلفظ شبیه هم بوده و دارای معانی
 مختلف باشند. در شعر بایاتی ترکی بسیار رایج
 است.
 جنای { جیناق } [ا.ع.] جنای، کف.
 ~ لی [ص.] استخواندار، چهار شانه.
 جنایت { جینآیات } [ا.ع.] جنایت، تبه کاری،
 آدم کشی، گناه بزرگ.
 ~ ائتمک جنایت کردن، مرتکب گناه بزرگ
 شدن.
 ~ حوقوقو حقوق جزائی.
 ~ کار جنایتکار، بهکار.
 ~ کار جاسینا [ظ.] جنایتکارانه.
 ~ کار لئیق [ا.] جنایتکاری، بهکاری، ارتکاب به
 قتل و جرح.
 ~ لی [ص.] جنایت آمیز.
 جنایی { جینآئی } [ص.] جنائی، مربوط به جنایت.

- جنت { جاننات، جونتات } [ا.ع.] جنت، بهشت.
- جنتجال { جانتجال } [ص. / ا.ا.] جنتجال، ازدحام، آشوب. (۲) آدم جنتجالی.
- ~ ائله مک جنتجال کردن، آشوب پیا کردن.
- ~ چی [ا.] جنتجالی، آشوب پیا کن، شلوغ.
- ~ چیخارتماق سرو صدرا راه انداختن، جنتجال پیا کردن.
- ~ لی [ص.] جنتجالی.
- جنتجله سالماق به درد سر انداختن.
- جنتده { جیند آ } [ا. / ص.] جنتده، فاحشه، زن بد کاره و خود فروش.
- جنس باخ: جینس.
- جنگ { جانگ } [ا.ع.] جنگ، نبرد، پیکار، کارزار، رزم.
- جنگاور [ص.] جنگاور، رزمنده، جنگجو، مرد جنگی.
- ~ لیک [ا.] جنگاوری، جنگجوئی، دلیری، رزمندگی.
- جنگ { جونگ } [ا. فا.] جنگ، مجموعه ابکه در آن اشعار و مطالب مختلف می نویسند.
- جنگ { جانگ } [ا.] زنگ (فلز)، زنگار.
- جنگری { جانگاری } [ص.] نیلوفری، بنفش.
- جنگل { جانگال } [ا. فا.] (باخ: منشه) جنگل، بیشه.
- ~ لیک [ا.] جنگلی، بیشزار.
- جنگگی { جانگگی } [ا. فا.] آهنگ رزمی آذربایجان.
- جنگیمک { جانگیمک } [ف.] زنگ زدن، زنگار بستن.
- جنوب { جانتوب } [ا.ع.] جنوب.
- ~ - شرق جنوب شرقی.
- ~ - غرب جنوب غربی.
- جنوبی جنوبی.
- جواؤل { جوؤل } [ا.] زول: واحد اندازه گیری، یک کیلو کالری مساوی است با ۴/۱۸۶۸
- جواؤل. جواب { جاؤآب } [ا.ع.] جواب، پاسخ.
- ~ آلماق جواب گرفتن، پاسخ دریافت داشتن.
- ~ ائله مک جواب کردن، پاسخ مفی به کسی دادن.
- ~ ده { دئه } [ص. / ظ.ا.] جوابده، مسئول. (۲) مدعی علیه، خوانده.
- ~ ده لیک [ا.] مسئولیت.
- ~ سیئر [ص.] جواب، بی پاسخ.
- ~ قایتارماق جواب سریالادادن، توری کسی ایستادن، پاسخ دادن.
- ~ گؤندرماق جواب فرستادن.
- ~ وئرماق پاسخ دادن.
- جوار { جیوار } [ا.ع.] جوار، همسایه، حوالی.
- جواز { جاؤآز } [ا.ع.] جواز، پروانه، ورقه عبور.
- جوان { جاؤآن } (= گنج) [ص. / فا.] جوان، نورس.
- ~ جا [ص. / فا.] جوان تر، خیلی جوان.
- ~ جاسینا جوانانه، مثل جوانها.
- ~ لاشدیرماق [ف.] جوان کردن، تازه کردن.
- ~ لاشدیرئلماق [ف.م.] جوان تر گردیدن.
- ~ لاشماق [ف.] جوان تر شدن، تازه شدن.
- ~ لانماق باخ: جاؤآن لاشماق.
- ~ لئق [ا.] جوانی، صباوت. (۲) نادانی، جهالت.
- ~ مرد [ص.] جوانمرد، بخشنده، بزرگوار.
- ~ یانا [ظ.] جوانانه، برازنده جوانان.
- جاوانئین بشینی قان اولار جوان زود از کوره در می رود.
- جواهر { جاؤآهیر } [ا.ع. / ا.] جواهر، گوهر.
- (۲) دلربا، زیبا. (۳) نایاب، نادر.
- ~ چی جواهر فروش.
- جوت [ظ. / ا.] جفت، زوج، دو تا. (۲) نرو ماده (حیوان). (۳) گاو آهن، خیش.
- ~ اوکوزو گاو ورزا.

- ~ نوخوم لولار دولپه‌ای.
 ~ چو [۱.] شخم‌زن، کسی که با گاو آهن شخم
 بزند، زارع، کشاورز.
 ~ چولوک [۱.] [زراعت، کشاورزی، حرفه کسی
 که با گاو آهن شخم می‌زند].
 ~ چه ښردک لی لردو هسته‌ای.
 ~ زامانی فصل شخم.
 ~ سورمک راندن گاو آهن، شخم‌زدن با
 گاو آهن.
 ~ عدد عدد زوج.
 ~ قوشماق بستن گاو به گاو آهن.
 ~ لشدیرمک [ف. ۱.] [جفت کردن. ۲.] [ف. س.]
 [واداشتن دو حیوان نر و ماده به جفت‌گیری].
 ~ لشدیریلیمک [ف. م. ۱.] [جفت شدن. ۲.] بهم
 انداخته شدن دو حیوان نر و ماده برای جفت‌گیری.
 ~ لشمک [ف. ۱.] [دوتا شدن، جفت شدن. ۲.]
 جفت‌گیری کردن.
 ~ لشمه [ف. ۱.] [دوتا دوتا شدن. ۲.] جفت
 گیری (حیوان).
 ~ لک واری بارباق برگ پر شکل.
 ~ لمک [ف. ۱.] [دوتا دوتا کردن، جفت کردن.
 ۲.] بهم پیوستن، پیش کردن (در).
 ~ لوک [۱.] [دوتائی، زوج. ۲.] دوریالی، دو
 تومانی. ۳.] زمین خیش خورده.
 جوټوټنه بیرساققا ووردو (در قاب بازی)
 جفتشان را با یک ضربه زد، با یک تیر دو نشان
 زد.
 باشماغیئنئ جوټلمک جفت کردن کفش
 کسی، عذر کسی را خواستن.
 جوجرتمک { جوټجارتماک } [ف. سبز کردن،
 پرورش دادن دانه].
 جوجرتئی { جوټجارتئی } [۱.] جوانه (گیاه).
 جوجردیلیمک { جوټجاردیلیمک } [ف. م. سبز
 گردانیدن].
 جوجرمک { جوټجارماک } [ف. جوانه‌زدن،
- سبز شدن، رشد کردن، نیش زدن تخم (گیاه).
 جوټجو [۱.] [حشره].
 ~ ښښن (ښښن) حشره خوار.
 جوټجوق باخ: جوټجوق.
 جوټجه [۱.] [جوجه، نوزاد پرند گان. ۲.] آدم‌ریزه.
 ~ چیخارتماق جوجه در آوردن.
 ~ گوز [ص.] [دارای چشم‌ریز و کوچک].
 ~ گوزو [۱.] [خال خال (پارچه)].
 جوټجه نی پایتزدن سابلارلار جوجه را در پاییز
 می‌شمارند.
 ایسلانمیش جوټجه کیمی (مثل موش آب
 کشیده) بدریخت و با ظاهر رقت آور.
 جوټد [ص. ۱.] [زمخت، زیر، خشن. ۲.] ترشرو،
 عبوس.
 ~ پارچا پارچه زیر.
 ~ سو آب سخت، آب سنگین، آب گچ دار.
 ~ ساج موی زیر.
 ~ لاشماق (لاشماق) [ف.] [زیر شدن، زمخت
 شدن، خشن شدن. ۲.] عبوس شدن.
 ~ لوق [۱.] [زمختی، زیری، خشونت].
 جوړ [۱.] [جور، همتا، گونه، مانند].
 ~ اولماق باخ: جورلاشماق.
 ~ لاشماق [ف. ۱.] [یکنواخت شدن، همگون
 شدن، جور شدن. ۲.] دوست شدن، مانوس شدن.
 جوړ [۱.] [جور، نوع، گونه، طور. ۲.] همگون،
 مثل.
 ~ به جوړ جور و اجور، جور به جور، گوناگون،
 شکلهای مختلف، متنوع.
 ~ به جوړلوک جور به جوری، تنوع.
 ~ لشمک [ف.] [جور شدن، یکنواخت شدن،
 همگون شدن، مثل هم شدن].
 ~ لمک [ف.] [جور کردن، یکنواخت کردن].
 ~ لندیرمک [ف. س.] [بوسیله کسی جور
 کردن، یکنواخت کردن].
 ~ لنمک [ف. م.] [جور شدن، مانند هم شدن].

- بیر جور یک جور، یک نسق، از یک نوع.
هر جور (۱) هر نوع، هر جور (۲) به هر نحو، به هر طریق.
جور (۱.ع.) جور، ستم، جفا، آزار.
~ ائتمک جور کردن، ستم کردن.
جورونو چکمک جور کسی را کشیدن، متحمل جزا شدن.
جوراب (۱.ا.) جوراب.
~ باغی بند جوراب.
~ نوخویان (۱.ا.) جوراب باف.
جورجنه { جورجانا } (۱.ا.) آهنگ تند و خوش مردمی، سرو صدای درهم و برهم.
جوبان لارئن جورجنه سی شلوغ مثل حتم زبانه.
جورجوجوق (۱.ا.) زاد و رود، بجه، بجه.
جوردک { جورداک } (۱.ا.) تنگ (آبخوری).
جورن { جاواران } (۱.ا.) سبد کوچک.
جورولداماق (ف.) قاروقور کردن معده.
جورولدمک { جورولداشماک } (ف.قار.) (۱) جبر جبر کردن (پرندگان). (۲) پیچ پیچ کردن. (۳) تپانی کردن.
جورولدمک { جورولداماک } (ف.ا.) جبر جبر کردن. (۲) نالیدن.
جوره { جورا } (ص.ا.) خرده، ریز، کوچولو. (۲) نوعی اردک.
~ ساز ساز کوچک.
~ لشمک (ف.) ریزتر شدن، کوچولو شدن.
جوزه { جؤژا } باغ: کم (۲).
جوش (۱.ا.فا.) جوش، غلیان، جوشش.
قائی جوشا گلیمک خون کسی بجوش آمدن.
جوشدورماق (ف.ا.) بجوش آوردن، جوشاندن.
(۲) به هیجان آوردن، تحریک کردن، برانگیختن، بجوش و خروش آوردن، تهییج کردن.
جوشغون (ص.ا.) آتشین پرشور، پر هیجان. (۲) جوشان. (۳) متلاطم، طوفانی، طغیان کرده، خروشان.
~ لاشماق (ف.) بجوش آمدن، به هیجان آمدن، به خروش آمدن، متلاطم شدن.
~ لوق (۱.ا.) هیجان، متلاطم، جوش و خروش. (۲) جوشش، غلیان.
جوشماق (ف.ا.) به جوش آمدن، جوشیدن. (۲) به هیجان آمدن، برانگیخته شدن، تحریک شدن، به شوق آمدن. (۳) متلاطم شدن، جوش و خروش داشتن.
جوعلق باخ: جواللاغی.
جوققولداماق (ف.ا.) باخ: جیک کیلدمک. (۲) ورزدن، بکریز حرف زدن.
جؤککولتؤ (۱.ا.) جیک جیک (جوجه).
جؤککولدمک (جؤککوللشمک) (ف.قار.) باهم جیک جیک کردن.
جؤککولدمک (ف.) جیک جیک کردن.
جؤکه (۱.ا.) زیزفون، باخ: جؤکه.
~ پردی لری ترکه های زیزفون.
~ چایی عرق بید.
جؤلان { جؤلان } (ع.ا.) جولان، گشت و گذار، ناخت و تاز.
~ ائتمک جولان کردن، دورزدن، گردیدن.
~ گاه (۱.ا.) جولانگاه، محل گردش، میدان ناخت و تاز.
~ وورماق باخ: جؤلان ائتمک.
جولفا (۱.ا.) جولاه، بافنده، پارچه باف.
~ چیللق (لیق) (۱.ا.) بافندگی.
اؤنورا - اؤنورا اوزانین ائوی ییخیلار، گزه - گزه جولفانین نشستن اوزان (نوازنده دورگرد) را خانه خراب کند و گشتن جولاه را.
جولفا کفن سیز اولر بافنده بی کفن می میرد، کوزه گرد در کوزه شکسته آب می خورد.
جؤللوت (۱.ا.) مرغ آبیانه، کاروانک.
جولیک (۱.ا.ص.ر.) جیب بر.
جوما (۱.ا.) توده، پشته، رویهم انباشته.

- جو مالاشماق (۱) روبهم انباشته شدن، توده شدن.
 (۲) تجمیع کردن، دورهم گرد آمدن، جمع شدن، ازدحام کردن.
 ~ لاماق [ف. ۱] روبهم انباشتن، توده کردن، پشته ساختن. (۲) گرد آوری کردن، جمع کردن.
 جومبولو [ص.] کوچولو، ریز.
 جومدورماق [ف. ص.] به حمله واداشتن، وادار به هجوم کردن. (۲) فروبردن، غوطه ور کردن، غرق کردن.
 جومرد { جومارد } [ص. فا.] جوانمرد، بخشنده، سخی، کریم.
 ~ جه سینه [ظ.] جوانمردانه.
 ~ لشمک [ف.] جوانمردانه رفتار کردن، بخشنده گی کردن.
 ~ لیک [ا.] جوانمردی، سخاوت.
 ~ لیکله [ظ.] با جوانمردی، مردانه.
 جومما [ف. ا.] پرش، یورش، حمله.
 جومماق [ف. ۱] حمله کردن، یورش بردن، هجوم کردن، هریدن (روی کسی)، خیز برداشتن. (۲) فرو رفتن، غوطه ور شدن، شیرجه رفتن. (۳) ریزش کردن، ریختن (سقف).
 جوموخماق باخ: جومماق.
 جومهاجوم [ظ.] حمله پی در پی، هجوم پیاپی.
 جومه خاتان [ا.] جای بار در دیوار اطاق، درگاهی که لحاف و تشک و غیره در آنجا نگهداری می شود.
 جونا (جونائی) [ا.] ملل، تنزیب.
 ~ لی با پارچه نازک پوشیده شده، رویند یا روسری توری و نازک پوشیده.
 اتی جونایا بوکوب گوشت را به تنزیب پیچیده.
 جونبورو (جونبولو) [ص.] خرد، کوچک، کوچولو، باخ: جومبولو.
 جونقوش [ص.] کوچولو، ریز.
 جونقولو باخ: جومبولو.
- جۇنگه [ا.] گوساله نر، ورزا.
 جۇنت باخ: جنت.
 جوار { جوار } [ا.] آبیاری، میر آب.
 جواراللاغی [ص.] حقه باز، آب زیر کاه، حيله گر، جوعلق.
 جوار باخ: جوز.
 جواروز { جواروز } [ا.] جوز، گردو.
 جوهر { جوارهار } [ا. ع. ۱] جوهر، اسانس. (۲) گوهر، ماهیت.
 ایگیدین جوارهری، اوشاقلیق دا بللی دیر گوهر هر کس از اوان کودکی معلوم است.
 جوارمک { جوارماک } باخ: جوجرمک.
 جوارور [ا.] نوعی گوزن، آهوی کوچک، بچه آهو.
 جواروتو [ا.] جیک جیک.
 جوارولدماک { جوارلداماک } [ف.] جیک جیک کردن.
 جهاد { جهاد } [ا. ع.] جهاد.
 ~ اتمک (الله مک) جهاد کردن.
 جهاز { جاهاز } جهیزه، دستگاه.
 رادیو قبول اندیجی جهاز دستگاه رادیو.
 جهالت { جاهاالات } [ا. ع.] جهالت، نادانی.
 جهان { جاهاان } [ا. فا.] جهان، گیتی، عالم، دنیا، کیهان.
 ~ گیر [ص. فا.] جهانگیر، مشهور عالم.
 ~ گیرلیک [ا.] جهانگیری.
 ~ شمول [ص.] جهانگیر، بین المللی.
 جاهاانا گلماک به دنیا آمدن، متولد شدن.
 جهت { جاهاات } [ا. ع. ۱] جهت، علت، سبب. (۲) سمت، سو، طرف.
 ~ جه [ظ.] به جهت، به سبب.
 جهجه { جاها جاها } [ص. س.] جهجه، آواز پرندگان.
 ~ اتمک جهجه کردن.
 ~ وورماق جهجه زدن.
 جهد { جاها } [ا. ع.] جهد، کوشش، تلاش.

جیبینه ال آنماق دست تو جیب کردن، بخشش کردن.

~ قویماق توی جیب گذاشتن، تصاحب کردن.
جیبینی دولدورماق جیب خود را پر کردن، به طور غیر قانونی دارا شدن. (۲) دیگری را پولدار کردن.

~ کسمک جیب کسی را بریدن، پول کسی را ربودن.

~ گوڭدمک فقط منفعت خصوصی خود را پائیدن، به فکر جیب و درآمد خود بودن.
هر کس اؤز جیبینه گؤره هر کس به اندازه مقدوراتش.

جیبیللی [ص.] بسیار کوچک.
جیبیرلق [ا.] پوسته سبز گردو (پوسته روئی).
جیبیرلغینی چیخارماق (۱) سخت کوبیدن و زدن. (۲) دار و ندار کسی را از دستش خارج کردن.

جیبیشدان [ا.] جیب، کیسه.
جی جی [ا. ۱] (۱) نو، تازه، خوشگل، تی نیش (به زبان کود کانه). (۲) مادر (خطاب بچگانه).
~ باجی رفیقه، دوستی صمیمانه دو دختر.

جیدا {جیدا} [ا.] نیزه.
جیدانی چووال دا گیزلتمک اولماز نیزه را در انبان نمی توان مخفی کرد.
جیدیر [ا. ۱] (۱) اسب دوانی، مسابقه سوار کاری. (۲) میدان اسب دوانی.

~ چئی [ا.] کسی که در مسابقه اسب دوانی شرکت کند.

جیر [ص. ۱] (۱) خودرو، وحشی، دست نخورده. (۲) صدای جیر جیر. (۳) آدم عصبی، زود خشم.
~ آمروود (آرمود) گلابی وحشی، گلابی جنگلی.

~ لاشماق [ف.] وحشی شدن، پیوند درخت از بین رفتن و ریشه وحشی رشد کردن، جنگلی شدن، تغییر ماهیت دادن.

~ ائتمک جهد کردن، تلاش کردن، سعی کردن.
~ گؤستمک جد و جهد کردن، فعالیت نشان دادن.

~ له [ظ.] مجذانه، با سعی و کوشش.
لی [ص.] با پشتکار.

جهره {جاهرا} [ا.] دوک نخ رسی، چرخ ریسندگی.

~ اه ییرن دوک ریس.
~ جی [ا.] نخ تاب، نخ ریس.
~ چیلیک [ا.] نخ رسی، نخ تابی.
جهل {جاهل} [ا. ع.] جاهل، نادانی.

~ ائله مک (ائتمک) مجادله کردن، لجاجت کردن، احتجاج کردن، دلیل تراشیدن.
~ کار [ص.] لجوج، اهل مجادله.

جهنگ {جاهانگ} [ا.] گوشه دهان، گوشه لب.
جهنم {جاهانام} [ا. ع.] جهنم، دوزخ.
~ اول به جهنم! گم شو!

جهنمه کی به جهنم! به من چه؟
~ داشی [ا.] کات کبود، سنگ جهنم.

جهود {جوهورود} جهود، یهود، یهودی، کلیمی، موسوی.

جهیز {جهیز} [ا. ع.] جهیزیه.
جیب^۱ [ا.] سینوس (مثلثات).
جیب^۲ [ا.] جیب.

~ خرچی پول جیبی.
~ سا آئی ساعت جیبی.
~ کسن [ا.] جیب پر، دزد.
~ گیر [ا.] جیب گیر، جیب پر، دزد.
~ گیرلیک [ا.] جیب پری.

~ لمک [ف.] مال دیگری را تصاحب کردن، توجیب گذاشتن.

جیه گیرن باخ: جیب گیر.

جیبی بوش [ص. ۱] (۱) بی پول، دست خالی. (۲) بی مایه.

~ دلیک [ص.] مصرف، و لخرج.

- جیره^۱ [ا.] جیره، سهمیه.
 جیره { جیرا }^۲ [ا.] گیاه یک ساله که از تنم هایش به جای ادویه استفاده می شود.
 جیرها جیر [ظ.] (۱) پشت سر هم پاره کردن. (۲) صدای متوالی جرو جرو.
 جیرها جیرلندا در حال پاره کردن.
 جیرق [ص.] (۱) پاره، پاره و پوره. (۲) جای زخم، اثر زخم، محل جراحت.
 جیرق - جیرق [ظ.] پاره پاره، تکه پاره.
 جیرقالتی [ا.] صدای جرو جرو، جیرجیر.
 قاپی نین جیرقالتی سسی صدای جیر و جیر در.
 جیرلندا اماق [ف. س.] صدای جیرجیر (در را) در آوردن.
 جیرلندا اماق [ف. فار.] دسته جمعی جیرجیر صدا کردن.
 جیرلندا اماق [ف.] جیرجیر صدا کردن.
 جیرلنگان [ص.] کم دوام، چیزی که به سهولت پاره شود.
 جیرلماق [ف.] پاره شدن، کهنه شدن، از هم شکافتن.
 جیرنم جیندیر. باخ: (جیر جیندیر).
 جیرنم اماق [ف.] تکه تکه کردن، شقه کردن، رشته رشته کردن.
 جیر [ص.] جز، داغ، سوزان (به زبان بچه).
 جیر - جیر باخ: جیروژ.
 جیرداق [ا.] دمبه سرخ شده، جزغاله.
 جیرداغیم چیخلدی جگرم سوخت، عرقم درآمد.
 جیزگی [ا.] خط، سطر، شیار. (۲) خراش، رد، اثر.
 ~ لمک خط خطی کردن، شیار زدن.
 ~ لی [ص.] خط دار، خط خطی، دارای خراش.
 جیزماق [ف.] (۱) خط کشیدن، ترسیم کردن، خط خطی کردن. (۲) خراشیدن، خراش انداختن. (۳) ~ لاما [ف.] تغییر ماهیت دادن، وحشی کردن.
 ~ لانماق باخ: جیرلاشماق.
 ~ لیتی [ا.] حالت خودرو و وحشی، محل درختان خودرو و وحشی.
 جیرقدان [ا.] کوتوله، گورزاد، ریزه.
 ~ بویلو [ا.] قد کوتاهی، کوتوله (بودن).
 ~ لیتی [ا.] قد کوتاهی، حالت ریزه (بودن).
 جیرتقوز [ا.] زود رنج، پر توقع، آدم جنجالی.
 ~ لوق زود رنجی، پر توقعی، زود از کوره در رفتن.
 جیرجیراما [ا.] (۱) جیرجیرک، زنجیره. (۲) سنجاقک.
 بایشن جیرجیراما سیندا در گرما گرم تابستان.
 جیرجیندیر [ص.] پاره و پوره، کهنه و پاره.
 جیردیرماق [ف. س.] ادا داشتن به پاره کردن، بوسیله کسی پاره کردن، درانیدن.
 جیرفورساق باخ: جیرتقوز.
 جیرماق^۱ [ف.] پاره کردن، از هم دریدن، جردادن. (۲) در رفتن، جیم شدن. (۳) خراشیدن، خراش دادن.
 آزادان جیرماق جیم شدن، در رفتن.
 جیرماق^۲ [ا.] جنگ، پنجول، جنگال، پنجه.
 ~ لاشماق [ف. فار.] همدیگر را چنگ زدن، بهم ناخن کشیدن.
 ~ لاما [ف.] چنگ زدن، پنجه انداختن، ناخن کشیدن، خراش دادن، پنجول کشیدن، نخودن.
 جیرناتماق [ف.] (۱) عصبانی کردن، خشمگین کردن. (۲) وادار کردن، مجبور کردن.
 جیرنادیرماق (جین لنمک) [ف.] (۱) عصبانی شدن، باخ: جین لنمک (۲) مجبور شدن.
 جیرناق باخ: جانباق، جیرماق.^۲
 جیرناتماق [ف.] (۱) عصبانی شدن، از شوخی رنجیدن. (۲) وادار شدن، مجبور شدن.
 جیرو [ا.] یتا [جیرو، پشت نویسی، ظهر نویسی].

کندن، کنده کاری کردن، حک کردن.

جیز ماقارا [ا.] خطوط کج و کوله، نوشته قلم انداز.

~ چئ میرزا بنویس، یاوه نویس.

جیز مالاماق [ف.] خط کشیدن، خط خطی کردن.

جیز وئر [ا.] جفور بغور، حسرت الملوک.

~ چئ [ا.] جفور بغور فروش.

جیزئق [ا.] (خط. ۲) خراش، خراشیدگی. (۳)

بازی لی لی. باخ: خئی - خئی.

جیزئق - جیزئق [ظ.] خط خطی.

جیزئلقدان چیخماق از خط خود خارج شدن،

از حد خود تجاوز کردن.

جیزئق لاماق [ف.] خط کشیدن، خط خطی

کردن، خراش دادن.

جیزئق لانماق [ف.م.] خط خطی شدن،

خراشیده شدن.

~ لی [ص.] خط خطی، خط کشی شده،

خراشیده.

جیزئلئتئ [ا.] جلز وولز، صدای ریختن و سوختن

روغن یا چربی کباب روی آتش، صدای سماور.

جیزئلداماق [ف.] جلز وولز کردن، صدا کردن

سماور.

جیزئلماق [ف.م.] (خط انداخته شدن. ۲) ترسیم

شدن. (۳) خراش دار شدن، خراشیده شدن.

جیسیم (جیسیم، جیسیمی) [ا.] جسم، تن،

بدن، ماده، هر چیز که فضا را اشغال کند.

برک ~ جسم جامد.

جیسمانی [ص.] جسمانی، مادی و جسمی.

ابسمی وار جیسیمی یوخ اسم دارد جسم

ندارد، وجود ندارد.

جیغ [ا.] علف هرزه، گیاه دریائی.

جیغا [ص.] مو بلند، زلف دار، زلفهای روی پیشانی و

اطراف بنا گوش.

جیغارا [ا.] سبگار.

جیغاز (۱) بسوند دارای مفهوم کوچولو، عزیز،

خطاب نوازش آمیز. (۲) گونه، مثل.

قیز جیغاز دخترک.

ائله بوجیغاز همبستوری.

جیغال [ص.] دغل، جرز، مگار.

~ باز [ص.] دغلباز، جرز.

~ بازلیق [ا.] دغلبازی، جرزنی، حبله گری.

~ لاماق [ف.] دغلی کردن، جرزدن، کلک زدن.

~ لئق [ا.] دغلی، جرزنی، حبله گری.

~ لئق اتمک دغلی کردن، جرزدن، حبله گری

کردن.

آلاه جیغالا مال وئرمز، وئرمه ده

خشییرین گورمز دغل برنده نشود، واگر شد

خبر نمی بیند.

جیغالی شعر مستزاد.

جیغان - وئغان [ا.] جیغ وویغ، های وهوی، سرو

صدا.

جیغ - جیغا^۱ [ا.] زینت آلات طلائی و براق

روی سر عروس. (۲) پولک های رنگین که روی سر

عروس می باشند. (۳) چیزهای براق و شق (مثل

اسکناس نو).

جیغ - جیغا^۲ [ا.] گیاه صحرائی خوراکی.

جیغ لاندیرماق [ف.] کز دادن، پرمغ و غیره را

با آتش سوزاندن.

جیغ لانماق [ف.م.] کز داده شدن.

جیغئیر [ا.] (راه باریک، کوره راه، راه مالرو. ۲)

شیار، اثر شخم. (۳) سرفصل.

~ آچان [ا.] شیار کن، خیش، گاو آهن.

~ آچماق شیارزدن، راه باز کردن.

~ داش [ص.] هم سفر موقت، همراه.

~ سالماق شخم زدن، شیارزدن.

جیغئلئتئ [ا.] جیغ وویغ، های وهوی.

جیغئلداشماق [ف.قار.] با هم جیغ وویغ کردن.

جیغئلداماق [ف.] جیغ وویغ راه انداختن.

جیفت { جیفت } [ا.فا.] جفت جنین، همزاد

(جنین. ۲) جفت، زوج، باخ: جوت.

جیققا باخ: جقه.

- جینقیئر [ا.] صدای آهسته، جیک، باخ: جینقیئر.
 جینقیئرئ چیخماهاق صدایش درنیامدن،
 کوچکترین صدا درنیامدن، سکوت محض
 کردن، جیک نکشیدن.
 جینقیئرئ [ص.] خرد و ریز، بسیار کوچک.
 جیک [ا.] جیک (در قاب بازی).
 جیک - بؤک [ظ.] نه و نه، ظاهر و باطن
 (اصطلاح قاب بازی، دوروی قاب).
 جیک - بیک باخ: جیک - بؤک.
 جیک - جیک [ا.] جیک جیک (گنجشک،
 جوجه و غیره).
 جیککیلتی [ا.] جیک - جیک.
 جیککیلدشمک [ا. فار.] جیک جیک کردن
 دسته جمعی.
 جیککیلدهک [ف.] جیک جیک کردن.
 جیل باخ: جینج.
 جیلخا باخ: جیلخا.
 جیلغا باخ: قیغیلجیم.
 جیلغئی باخ: دیرمیق.
 جیلقیئر [ص.] سبک و سطحی، بی ملاحظه، غیر-
 جدی. (۲) فضول، نخود هر آش.
 جیلوؤ باخ: جلو.
 جیلئیز [ظ.] ضعیف، نحیف، لاغر، ریزه، مردنی،
 حقیر.
 ~ لاشماق [ف.] نحیف شدن، حقیر شدن.
 ~ لاتماق [ف.] ضعیف شدن، لاغر شدن،
 حقیر شدن.
 ~ لئیق [ص.] نحیفی، لاغری، حقارت.
 جیلیک - جیلیک [ظ.] نگه نگه، نگه پاره. باخ:
 جلیک - جلیک.
 جیلیک لنمک [ف. م.] نگه نگه شدن، خرد
 شدن.
 جین^۱ باخ: جن.
 جین^۲ [ا.] (۱) خشم، غضب، عصبانیت. (۲) باخ: جن.
 ~ آئینا مینمک خشمگین شدن، غضبناک
 شدن.
 ~ لندیرمک [ف. س.] باعث عصبانیت کسی
 شدن.
 ~ لندیرمک [ف. س.] کسی را به خشم آوردن،
 جتی کردن، برآشتن.
 ~ لنمک [ف. م.] عصبانی شدن، خشمگین
 شدن، جتی شدن.
 ~ لی [ص.] عصبانی، خشمگین.
 ~ ووردو باشینا خون زد سرش، سخت عصبانی
 شد.
 جینی توتماق عصبانی شدن، خون به سرش زدن.
 جیناق باخ: جناق.
 جین جیلیم [ا.] یک نوع سبزی خوردنی
 (خودرو. ۲) شیشه چوب. (۳) خرخاکی.
 جیندا [ص.] (۱) زنده، پاره پوره، کهنه، مندرس. (۲)
 باخ: جنده.
 جیندیئر [ص.] مندرس، زنده، پاره، شندره، پارچه
 کهنه.
 جیئر - جیندیئر باخ: جیئر جیندیئر.
 جیئر - جیندیئرچی [ا.] لباس کهنه فروش.
 جیندیئر لاشماق [ف.] پاره شدن، مندرس شدن،
 زنده شدن، کهنه شدن.
 جیندیئرلی [ص.] پاره پوره، مندرس، زنده.
 جیندیئر - میندیئر کهنه و پاره.
 جینس [ا. ع.] (۱) جنس، نوع، گونه. (۲) کالا، متاع.
 (۲) جور، یکسان، همانند. (۳) اصیل، نژاد
 مرغوب. (۴) مرد با زن، نر و ماده.
 ~ آت اسب اصیل.
 ~ لیک [ا.] اصالت.
 جینسی [ص.] جنسی، مربوط به جنس.
 جنسیت [ا. ع.] جنسیت (از لحاظ نژاد، ملیت،
 نوع، نر یا ماده بودن).
 ~ یارغئی مادینگی.
 جینقیئر [ا.] سرو صدا، صدای آهسته، جیک.
 باخ: جینقیئر.

- جینقیروو چیخمادی جیک نزد، نفسش در نیامد.
- جینقیروو چیخمادی جیک نزد، نفسش در نیامد.
- جینقیروو باخ: زینقیروو.
- جینقیروو اماق [ف.] جرنگ صدا کردن، نق نق کردن.
- جینقیروو [ص.] ریزه، کوچولو (جومبولو، جینقیروو).
- جینگ^۱ [ا.] سهره زرد.
- جینگ^۲ [ص.] جرنگ، صدای بهم خوردن دو قطعه فلز یا شیشه.
- جینگنه { جینگانا } [ص.] بچه نخس، وروجک، کوچولو و ریز (بچه).
- جینگیلتی [ا.] طنین، جرنگ، صدای زنگ.
- ~ لی [ص.] هر طنین، طنین انداز، صدا دار، طنین دار.
- ~ لی صامت‌تر اصواتی که با مشارکت فعال تارهای صوتی ادا می‌شوند و نسبتاً نرم هستند: پ - ج - د - ر - ز - ز - ع - ق - گ - ل - م - ن - و - ی - .
- ~ لی نغمه لر آواز طنین انداز، نغمه‌های پر طنین.
- جینگیلدمک { جینگیلداماک } [ف.] جرنگ جرنگ صدا کردن، طنین انداختن.
- جینگیم - جینگیم: اولماق [ف.] تگه تگه شدن، قطعه قطعه شدن.
- جیوورق [ص.] جالاک، زرنگ، بیز هوش.
- ~ لیتی [ا.] بیز هوش، جالاک، زیرکی.
- جیوه [ا.] جیوه، سیما، زربق.
- جیوولتی (= جیوولتی) [ا.] جیک جیک.
- جیوولداشماق [ف.] جیک جیک کردن (دسته جمعی)، (باخ: جیوولداشماق).
- جیوولداماق [ف.] جیک جیک کردن.
- باخ: جیوولدامک.
- جیوولداشماق { جیوولداشماک } باخ: جیوولدامک.
- جیوولدامک { جیوولداماک } [ف.] جیک جیک کردن. باخ: جیک کبیلدمک، جیوولدامک، جیوولدامک، جیوولدامق.
- جیهاز [ا. ع. ۱] جهاز، دستگاه، ادوات، افزار، ابزار، قطعه، ۲) جهیزیه.
- ~ قایرهارا قطعه سازی، ابزار سازی.
- جیهه { جیهه } [ا.] طناب، ریمان، رسن. ۲) بند، نخ.
- ~ لمک [ف.] طناب انداختن.
- گوبیک جیهه سی بند ناف.
- جیهه ر باخ: جگر.
- جی ییق (جی ییق) [ص.] کم پشت، تُنک.
- ۲) مایع، آبکی.
- جییل [ا.] خس و خاشاک، خار و خاشاک. ۲) درختچه، بته.
- جییلدمک { جییلداماک } [ف.] جیر جیر کردن، با صدای خفیف نالیدن.

ج

ج (چ - سچ - ج) یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف صامت گنگ، پیشین کامی و انفجاری گروه بندی می شود.

چابالاماق [ف. ۱] دست و بازدن، تقلا کردن. ۲) تلاش کردن، دوندگی کردن. ۳) جان کردن. چاپ [۱. ۱] (چاپ. ۲) اندازه (کالیبر) لوله تفنگ و توپ. (... ~ لی: دارای کالیبر ...) ~ اتمک چاپ کردن.

~ چئی [۱. ۱] کارگر چاپخانه، چاپچی. ~ خاننا چاپخانه، مطبعه.

~ دان چیخماق از چاپ درآمدن، چاپ شدن. چاپا وئر مک به چاپ دادن.

چاپا [۱. ۱] کج بیل، بیل باغبانی، کلنگ دوسر. ۲) لنگر کشی.

چاپاجاق [۱. ۱] ساطور، کارد قصابی، دشنه. ۲) [ظ.] سواره، تاخت سریع و تند.

چاپار [۱. ۱] چاپار، نامه رسان، قاصد، خبررسان، پیک. ۲) سوار، سواره.

~ خاننا چاپارخانه.

چاپاراق [ظ.] چهارنعل، دیزرو.

~ لاماق [ف.] چهارنعل تاختن.

چاپاغان [ص.] تندرو (اسب)، تیزدو.

چاپاق [۱. ۱] سیم ماهی، ماهی کپور.

چاپالاماق [ف. ۱] باخ: چابالاماق. ۲) باچاپا کندن، با بیل کندن، بیل زدن.

چاپان [ص. ۱] سواری که چهارنعل می تازد. ۲) غارتگر، چپاولگر.

چاپدئر تماق [ف. س. ۱] بوسيله کسی غارت کردن، چپاول کردن. ۲) چهارنعل تاختن اسب،

اسب تازاندن، تازانیدن. ۳) شقه گردانیدن، شکافتن (بوسيله دیگری).

چاپدئرماق باخ: چاپدئر تماق.

چاپقین [۱. ۱] چپاول، غارت، یغما، راهزنی مسلحانه.

~ چئی [ص.] چپاولگر، غارتگر.

~ چیلیق [۱. ۱] چپاولگری، غارتگری.

چاپما [ف. ۱] غارت، تاراج. ۲) تاخت چهارنعل. ۳) شیار (دادن)، شکاف (دادن).

انگشت‌های دست‌ها را بهم گره زدن.
 ~ لاتماق [ف.م.۱] با طناب بسته شدن، بند زده شدن. ۲) صلیب وار رویهم قرار دادن.
 چاتاقلائییب بوردولار چپ و راست بهم بستند و پیچاندند.
 چاتاقال [ص.۱/۱] چنگال دو شاخه، چوب دو شاخه. ۲) محل انشعاب (شاخه درخت یا رود یا راه و غیره). ۳) باخ: قارا کوژتان.
 ~ لاتماق [ف.] دو شاخه شدن.
 چاتداق باخ: چاتلاق.
 چاتداماق باخ: چاتلاماق.
 چاتدیئرماق [ف./ف.م.۱] رسانیدن، به کسی با جانی رساندن. ۲) ابلاغ کردن. ۳) بار کردن (بوسیله کسی).
 چاتدیئرئلما [ف.۱.] ارسال، ابلاغ.
 چاتدیئرئلماق [ف.م.۱] رسانده شدن، ابلاغ شدن. ۲) بار شدن (بوسیله کسی).
 چاتلاتماق [ف.۱] ترکاندن. ۲) شکاف دادن.
 چاتلاتی [ا.] شکاف، سوراخ، درز، ترک، ترک - خوردگی، شیار.
 چاتلاماق [ف.۱] ترکیدن، شکافته شدن، ترک برداشتن، از هم باز شدن. ۲) مو برداشتن استخوان.
 باغری ~ زهره ترک شدن.
 دو داغی ~ ترک ترک شدن لب، خشک شدن لب.
 وورچاتلاسیین بز و بکوب.
 چاتما [ف.۱/۱] بهم پیوسته. ۲) حالتی که سر تفنگ یا تیرچه را بهم تکیه داده باشند و به شکل هرم استوار کرده باشند.
 ~ قاش (لی) [ص.] ابروان بهم پیوسته.
 ~ تاغلی گنبد گنبد دوقلو.
 چاتماز [ص.] غیر کافی، نارسا.
 ~ لیق [ا.] کمبود، عدم کفایت.
 ال ~ غیر قابل دسترس.

چایماق [ف.۱] چابیدن، تاراج کردن، غارت کردن، چپاول کردن، به یغما بردن. ۲) اسب ناختن، اسب دوآنبیدن، چهارنعل ناختن. ۳) شکافتن، تراشیدن، شقه کردن.
 آت ~ اسب ناختن، اسب سواری کردن.
 بؤل ~ راه زدن، راه زنی کردن.
 چاپو [ا.] چپو، غارت، نهب، یغما، تالان.
 ~ چی [ص.] غارتگر، چپوچی.
 ~ چیلیق [ا.] غارتگری، یغماگری.
 ~ لاماق [ف.] چپو کردن، غارت کردن، چپاول کردن.
 چاپوؤول [ا.] چپاول، یغما، غارت، تالان، تاراج.
 ~ ائتمک (ائله مک) چپاول کردن، غارت کردن.
 ~ چی [ص.] چپاولگر، تاراجگر.
 ~ چولوق [ا.] چپاولگری، تاراجگری.
 چاپئیب - تالاماق [ف.] چپاول و غارت کردن.
 چاپئیتماق [ف.] چهارنعل راندن، اسب را تیز دواندن.
 چاپئرتماق باخ: چاپئیتماق.
 چاپئیش [ا./ظ.] چهارنعل، اسب دوآنی.
 چاپئیشما [ف.۱.] مسابقه اسب دوآنی.
 چاپئیشماق [ف.فار.۱] مسابقه اسب دوآنی دادن. ۲) دسته جمعی اسب دوآنی کردن.
 چاپئیق [ا.] شکافته، اثر زخم، جای زخم.
 ~ لاشماق [ف.] شکافتن، ترکیدن.
 چاپئئلماق [ف.م.۱] تاراج شدن، چپاول شدن، غارت شدن. ۲) شکافته شدن، شقه شدن.
 چاپئیلیب - تالانماق چپاول و تالان شدن.
 چات [ا.] درز، شکاف، ترک، شیار.
 ~ لی [ص.] درز دار، ترک دار.
 چاتاق [ا./ص.۱] متقاطع، صلیب وار، چلیپائی. ۲) میوه دوقلو. ۳) بند، طناب. ۴) بند زده، با طناب بسته شده.
 ~ لاماق [ف.] با طناب بستن، بند زدن. ۲) صلیب وار گذاشتن دست‌ها روی شکم،

ایلان ووران، آلاچائی دان دا قورخار مار
گزیده از ریمان سیاه و سفید می ترسد.

چاتیئر تی [ا]. صدای ترک خوردن، صدای ترق و تروق.

چاتیردا ماق [ف]. صدای ترق و تروق در آوردن.

چاتیئش [ا]. نایل، رسید (ن).

چاتیئش دیر هاق [ف]. بهم رساندن، (۲) بهم انداختن (سگک). (۳) به همه رساندن، ابلاغ کردن.

چاتیئشماز [ص]. انار سا، نا کافی.

~ لئق [ا]. انار سائی، کمبود، عدم کفایت.

چاتیئشماق [ف]. (۱) بهم رسیدن، پیوند خوردن. (۲) کفایت کردن، کافی بودن، تکافو کردن.

چاتیئشمایان [ص]. عدم تکافو، عدم کفایت، نا کافی.

چاتیئق [ص]. پیوسته، بهم پیوسته.

~ قاش ابرو بهم پیوسته.

چاتیئل اوتو باخ: گزراؤتو.

چاتیئل تی باخ: چاتیئر تی.

چاتیئلماق [ف. م. ا]. (۱) به هم رسیدن. (۲) بار زده شدن. (۳) شکافته شدن، شقه شدن.

چاخان [ص]. چاخان، حقه باز، شارلانان.

چاخ - چاخ [ا. ا]. (۱) در کوبه، جفجغه. (۲) و غ - و غ صاحب، پر حرف. (۳) تخماق، چکش چوبی.

(۴) حصار فخته ای.

چاخچاخئی [ا. ا]. (۱) جفجغه. (۲) اسباب کوچکی از چوب که بر روی سنگ فوقانی آسیاب قرار دارد با جست و خیز خود از ناو کوچک دانه ها را به جلومی کشاند.

چاخچور [ا]. چاقچور، شلوار گشاد زنانه.

چاخدیر هاق [ف. س. ا]. آتش کردن اسلحه، بوسیله کسی روشن کردن.

چاخما [ف. ا. ا. ا]. (۱) اسم فعلی از چاخماق (۲) قلم کاری روی ورقه فلز.

چاخماق [ا. ا]. (۱) چخماق، آتش زنه. (۲) سوزن تنگ.

چاتماق [ف. ا]. (۱) رسیدن، نایل شدن. (۲) بار کردن،

نهادن، بار زدن. (۳) نوک چند تفنگ یا تیر را بهم تکیه دادن و به شکل هرم استوار داشتن. (۴) کوک

زدن پارچه. (۵) کفایت کردن، کافی بودن. (۶) بهم رسیدن، با یکدیگر مواجه شدن. (۷)

فرار رسیدن، واصل شدن. (۸) متصل شدن، بهم پیوستن. (۹) ابرو بهم کشیدن. (۱۰) بالغ بر ...

شدن. (۱۱) برابری کردن. (۱۲) دستها را دور چیزی حلقه کردن، بغل کردن.

آقا یوک چاندئی براسب بار نهاد.

آرزولارئنا چاندئی به آرزوهایش نایل شد.

ال چاتماق در دسترس بودن، دست رسیدن.

ابکی سؤگی بیر - بیرینه چاندیلار دو دل داده بهم رسیدند.

باشا چاتماق به انعام رسیدن به پایان رسیدن، به انتها رسیدن.

باشی باشا چاتماق سر بر یک بالین نهادن.

تئز چاقان، تئز چاقار هر کسی زودتر بار بزند زودتر به مقصد می رسد. هر کس زودتر برسد

زودتر بار می زند.

هامئی یا چاقار به همه می رسد، برای همه کفایت می کند.

دادئنا چاندئی به داد کسی رسیدن، به کمک کسی شتافتن.

قاشلارئنی چاندئی ابروها را درهم کشید.

قولاغئنا چاتماق به گوشش رسیدن، خبردار شدن.

قوللارئنی بؤنونا چاندئی بازوانش را دور گردنش حلقه کرد.

گؤجده هئج کسی اونا چاتماز از لحاظ نیرو کسی نمی تواند با او برابری کند.

چاتی [ا. ا]. (۱) ریمان، بند، طناب، رسن. (۲) چوب بست، شیروانی، داربست.

~ لاماق [ف]. ریمان بستن، بهم پیچیدن.

~ لی [ظ]. بار زده شده (چهار پا)، بار شده.

- ~ داشی سنگ چنماق، سنگ آتش زنه.
 ~ لی [ص.] تنگ سریر، تنگ چنماقی.
 چاخماق^۲ [ف.] (۱) درخشیدن، تلو تلو زدن، پرتو افکندن. (۲) جرقه زدن. (۳) برق زدن (از بهم سائیدن دو چیز). (۴) روشن کردن (فندک). (۵) آتش کردن (اسلحه). (۶) کوبیدن میخ. شیمشک چاخدی برق زد (رعد و برق).
 چاخنا شدیрмаق [ف.] (۱) بهم زدن، بهم کوبیدن. (۲) به تلاطم درآوردن. (۳) بهم انداختن، روابط افراد را تیره کردن، متشنج کردن.
 چاخناشما [ف.] (۱) (۱/۱) (۱) تنازع، برخورد. (۲) تلاطم، بهم خوردگی. (۳) تشنج، اختلاف. (۴) هیجان. (۵) نهزع.
 ~ سالماق تلاطم انداختن، متشنج کردن.
 چاخناشماق [ف.] (۱) بهم خوردن، برخوردن. (۲) منازعه کردن. (۳) متشنج شدن، متلاطم شدن. (۴) نهزع داشتن.
 چاخناشیق [ا.] تشنج، اختلاف، تفرقه.
 ~ دوشمک تفرقه افتادن، تشنج روی دادن.
 ~ سالماق تفرقه انداختن، تشنج ایجاد کردن.
 چاخیجی [ا.] حکاکی، کنده کار، ضرب، قلم کار (روی فلز).
 چاخیر [ا.] شراب، مشروبات الکلی.
 ~ چی [ا.] مشروب فروش.
 ~ سیمک تهمت و افترا بستن.
 چاخیش [ا.] جرقه و برق آذرخش.
 چاخیشدیрмаق [ف.] (۱) بهم زدن. (۲) بهم انداختن.
 چاخیشماق [ف.] مناظره کردن.
 چاخیلماق [ف.] کوبیده شدن (میخ).
 چادرا [ا.] چادر، جادر شب.
 ~ سیز [ف.] بی حجاب، بی چادر.
 ~ لی [ص.] چادر دار، با حجاب.
 چادیئر [ا.] چادر، خیمه، آلاچیق، خیام.
 ~ چی [ا.] چادر دوز، چادر فروش.
 ~ قورماق چادر برافراشتن، نصب کردن چادر.
 چار [ر.] تزار، لقب پادشاه روسیه سابق.
 چارپاز [ص.] (۱) (۱/ظ) متقاطع، چلیپاوار، صلیب، خاج، خط متقاطع. (۲) قزن قفلی، سگک. (۳) چپ و راست بهم وصل کردن. (۴) دستها را روی سینه صلیب وار قرار دادن.
 ~ لاشما [ا.] تقاطع.
 ~ لاشدیрмаق [ف.] باخ: چارپاز لاشماق.
 ~ لاشماق [ف.] (۱) همدیگر را قطع کردن. (۲) آمیزش جنس های مختلف دام با گیاه برای تولید نسل جدید.
 ~ لاماق [ف.] دستها را از پشت بستن.
 ~ لانماق [ف.] صلیب وار رویهم قرار گرفتن.
 ~ وورماق پشت پا زدن.
 چارباشیق [ص.] (۱) (۱/۱) پیچیده، گرفتار. (۲) غامض، متعلق. (۳) متقاطع.
 چاریان [ر.] مضروب، بیهوش.
 چاریاناق (چارپاره) [ا.] (۱) چارپاره، ترکش. (۲) تکه فلز و سنگ و غیره، شیشه شکسته.
 چاریایی [ا.] (۱) چارپایه، تخت، کرسی، تختخواب.
 چاریماق [ف.] (۱) به شدت زدن، زدن و انداختن، زدن، طپیدن. (۲) برخورد کردن، زد و خورد کردن. (۳) به چشم (خوردن). (۴) ضرب کردن.
 گوزنه ~ به چشم خوردن.
 نظره ~ به نظر رسیدن.
 چاریی [ر.] ضربدر، علامت ضربدر.
 چاریشما [ف.] (۱/۱) کارزار، تصادم درگیری.
 چاریشماق [ف.] (۱) تلاش کردن، سعی کردن، کوشش کردن، تقلا کردن. (۲) درگیر شدن، کارزار کردن، منازعه کردن، مبارزه کردن.
 چارییلان [ر.] مضروب، بیهوش.
 چارییلماق [ف.] (۱) زده شدن، ضربه خوردن، کوبیده شدن، ضرب شدن.
 چارییشتی باخ: چیریشتی.

- چار تیلد ائماق [ف.] صدای ترک خوردن، ترق و تروق.
 چار تیلد ائماق [ف.] ترق و تروق راه انداختن.
 چار تیلد ائماق [ف.] صدا کردن در اثر ترک خوردن یا شکستن، ترق و تروق کردن.
 چارخ (= چرخ) [ف.ا. فا. ۱] چرخ، گردونه. (۲) فلک، گردون، روزگار. (۳) چرخ خیطاطی و گوشت و غیره.
 ~ ائتمک با چرخ خیطاطی کردن، گوشت چرخ کردن.
 ~ ایشلتمک با چرخ کار کردن.
 ~ چئی [ف.ا. ۱] جاقو نیز کن. (۲) کسی که چرخ بسازد یا با چرخ کار بکند.
 ~ چئلیق [ف.ا. ۱] جاقو نیز کنی، چرخ کاری.
 ~ سیئر [ص.] بدون چرخ.
 ~ لاهاق [ف.ا. ۱] چرخ کردن. (۲) گوشت چرخ کردن. (۳) جاقو نیز کردن. (۴) با چرخ خیطاطی کردن.
 ~ لی. [ص.] چرخ دار.
 چارخاچکمک (۱) گوشت چرخ کردن. (۲) جاقو نیز کردن.
 ~ وئرمک نیز کردن جاقو.
 چارخئی دؤنمک بخت برگشتن.
 چارداق [ف.ا. ۱] آلاچین. (۲) سایه بان که از شاخه های درخت بسازند.
 ~ قوروب ائلمشک چهار زانو نشستن.
 چارشاب [ف.ا. فا.] چادر شب، چادر.
 چارقات [ف.ا.] چارقد، روسری باخ: جرقت.
 چارگاه [ف.ا. فا.] چهارگاه (یکی از آهنگهای موسیقی).
 چارگول [ص. فا.] چهار گوشه.
 چارمیخ [ف.ا. فا.] چهار میخ، صلیب وار.
 چارمیخا چکمک مصلوب کردن، چهار میخ کشیدن.
 چاروادار [ف.ا. فا.] چهار بادار، بارکشی با چهار پایان، ساربان، چاروادار.
 ~ باشی رئیس کاروان.
 ~ لئق [ف.ا.] بارکشی با چهار پایان، ساربانی.
 چاره [ف.ا. فا.] چاره، علاج، گریز، وسیله، تدبیر، درمان.
 ~ اختارماق چاره جوئی کردن.
 ~ آراماق چاره جوئی کردن.
 ~ ائله مک (ائتمک) چاره کردن، علاج کردن.
 ~ تاپماق راه حل یافتن.
 ~ سیز [ص. / ظ.] ناچار، ناگزیر، الزاماً، لاعلاج، چه بخواهی چه نخواهی.
 ~ سیز قالماق ناچار شدن، ناگزیر شدن.
 ~ سیزلیک [ف.ا.] ناچاری، ناعلاجی، ناگزیری.
 ~ سی کیسلیمک ناچار شدن، ناگزیر شدن، مجبور شدن.
 ~ سیننه باخماق چاره اندیشیدن، راه چاره یافتن.
 ~ قئلماق چاره اندیشیدن، تدبیر کردن.
 باشینا چاره ائله مک (قئلماق) راه چاره ای برای خود تدبیر کردن.
 نه چاره؟ چاره چیست؟
 نه چاره کی ناگزیر.
 چاریچه [ر.] ملکه تزاری.
 چاریزم [ر.ا. ر.] تزارسم، رژیم تزاری.
 چاریق [ف.ا.] چارق، چارخ، بوزار، پاپوش (معمولاً از چرم خام می سازند و با بند می بندند).
 ~ چئی [ف.ا.] چارق ساز، چارق فروش.
 ~ چئلیق [ف.ا.] چارق دوزی، چارق فروشی.
 ~ لی [ص.] چارق پوش.
 ~ لئق [ص.] مناسب برای تهیه چارق.
 چاس وئرمک سلام نظامی دادن.
 چاش [ص.ا. ۱] ارب، کج، مایل، چپ. (۲) لوج، احو، چپ چشم. (۳) باخ: چاش باش.
 ~ باخماق چپ نگاه کردن، یک وری نگاه کردن.
 ~ قالیر سرگردان، حیران.

- چاش باش [ص. / ظ.] مات و مبهوت، سرگردان.
 ~ اولماق سرگردان و گیج شدن.
 ~ سالماق به اشتباه انداختن، گیج کردن.
 ~ قالماق مات و مبهوت ماندن، سرگردان ماندن.
 چاشدئرماق [ف.] به اشتباه انداختن، گمراه کردن، گیج کردن، مبهوت کردن.
 چاشقیئن [ص.] مبهوت، مردد، سراسیمه، خودباخته.
 ~ لئق [ا.] سراسیمگی، خودباختگی.
 چاشکا - لوژکا (ماخوذ از روسی به معنی فنجان و قاشق) ۱. خیلی نزدیک بهم، بهم وابسته. ۲. زد و بند.
 چاشماق [ف.] اشتباه کردن، راه گم کردن، سرگردان شدن، خود را باختن، سراسیمه شدن، دستبازچه شدن، خطا کردن.
 دبلی چاشماق خطا کردن، زبان کسی بند آمدن.
 یولوندان چاشماق راه را گم کردن، منحرف شدن.
 چاشیب قالماق متحیر و سرگردان ماندن، مردد ماندن، در شگفت ماندن.
 چاشنی [ا. فا.] چاشنی، ادویه.
 چاغ^۱ [ا. ۱] وقت، زمان، هنگام. ۲. دوره، عصر، دوران.
 آخشام چاغی وقت غروب.
 اوشاقلیق چاغی دوران کودکی.
 ~ داش هم عصر، معاصر.
 چاغ^۲ [ص.] سالم، تندرست، سر حال.
 ~ اولماق سالم بودن، سر حال بودن.
 چاغا [ا.] بچه، طفل، کودک، نوزاد.
 ~ لئق [ا.] طفولیت، بچگی.
 چاغاللا [ا. ۱] چغاله، میوه نارمس (بادام و غیره)، چاغالی. ۲. بچه، نیمچه.
 ~ لئق [ص.] بچگی، کودکی.
 چاغداش [ص. / ظ.] معاصر، هم عصر.
- چاغلار [ص.] جوشان، خروشان (چشمه، رودخانه).
 چاغلاماق [ف. ۱] جاق کردن، ساز کردن. ۲. جوشیدن (چشمه)، غلغل کردن. ۳. شرشر ریختن آب، شرشر کردن.
 بولاق چاغلائیئر چشمه می جوشد.
 سوز چاغلائیئر دئی سخن ساز می کرد.
 چاغیئر تدئرماق باخ: چاغیئر تماق.
 چاغیئر تماق [ف. م.] به وسیله کسی دعوت کردن، فراخواندن.
 چاغیئر تی باخ: چاغیئریش.
 چاغیئرماق [ف. ۱] صدا کردن، صدا زدن، جار زدن، ندا دادن. ۲. دعوت کردن، احضار کردن، فراخواندن. ۳. با آهنگ خواندن.
 گئری ~ پس خواندن، برگرداندن.
 چاغیئر ئجی [ص.] دعوت کننده، فراخوان.
 چاغیئر ئش [ا. ۱] احضار، دعوت، فراخوانی. ۲. شمار.
 ~ چی [ا.] احضار شدگان به نظام وظیفه.
 چاغیئر ئشماق [ف. قار.] همدیگر را صدا زدن، باهم سرو صدا راه انداختن.
 چاغیئر ئلماق [ف. م. ۱] دعوت شدن، فراخوانده شدن، احضار شدن. ۲. صدا زده شدن.
 چاغیئر ئلماقیش یئری دار ائلمه دعوت نشده ای جا را تنگ نکن.
 ~ قوناق مهمان ناخوانده.
 چاغیئر ئلمیئش [ف. ص.] مدعو، دعوت شده، احضار شده.
 چاغیئر ئم [ا.] طول برد صدا.
 چاغیئلئی [ا.] صدای شرشر آب، صدای غلغل (چشمه)، باخ: چاغیئلئی.
 چاغیئلداماق [ف. ۱] جوشیدن (چشمه)، غلغل صدا کردن. ۲. شرشر صدا کردن (آب)، باخ: چاغیئلداماق.
 چاقچور باخ: چاخچور.

- چاققال [۱. فا. شغال، شكال.
~ بوغان ميوه كال (مثلاً به نارس) كه در گلو
گير مي كند.
~ ياغيشي باران درشتي كه در هوای آفتابی
می بارد. باخ: خورد دوغ دو.
چاققيشما [ف. ا. بر خورد، مقابله، تصادم.
چاققيشماق [ف. فار. تصادم كردن، مقابله كردن،
بر خورد كردن با همدگر.
چاققيشلي [۱. صدای بر خورد دو چیز، چكاجك.
چاققيشلاماق [ف. صدا كردن دو چیز كه بهم
بر خوردند، چكاجك صدا كردن.
چاققيل [۱. ريگ، شن و ماسه.
~ لييق [۱. ريگزار.
چال [ص. ۱۱] خالدار، سفید و خاكستری. ۲. جو -
گندمی. ۳. زمین بایر، زمین بدون گیاه.
~ باباقلی [ص. دارای كلاه سفید و خاكستری،
~ دوشمك جو گندمی شدن مو، تارهای سفید
در مو ظاهر شدن.
~ ساج دارای موهای جو گندمی.
~ ساققال ریش جو گندمی، ریش سفید.
چاللانماق (چال لاشماق) باخ:
چاللانماق، چاللانماق.
~ لييق جو گندمی، خاكستری (مو).
چالا [۱. چاله، گودی، گودال، حفره.
~ جیق [۱. گودی و چاله كوچك.
~ - چوخور ناصاف، ناهموار، خلل و فرج.
~ لاماق [ف. چاله كردن، گود كردن.
~ لانماق [ف. م. چاله شدن، گود شدن.
چالار [ظ. ۱] متمایل به رنگ ...، شباهت نزدیک،
اختلاف جزئی (بین دورنگ).
~ لی [ص.] با شباهت، گيرا، جاذبه دار.
~ لييق [۱. ۱] (شباهت. ۲) جذابیت.
چالاغان [۱. كركس.
چالاق [ص.] جابك، چالاک.
چالان (چی) [۱. نوازنده، سازنده، ساز زن.
- چال باش (لی) [ص.] مو سفید، دارای موهای
جو گندمی.
چالباناق [۱. تراشه چوب.
چالباشیق [ص. / ظ.] آشفته، پریشان، بهم ریخته،
ریخت و پاش.
~ لييق [۱. آشفته گی، پریشانی.
چال - چاپ [۱. غارت، چپاول، تاراج.
چال - چارباز [ظ. ۱] صلیب وار، چلیپائی. ۲)
مقاطع.
چال - چاغیر [۱. یزن و بكوب، جشن و شادمانی.
چالخانماق [ف. س.] بوسیله کسی تكان دادن، به
جنبش در آوردن، بهم زده، متلاطم كردن.
چالخالانماق باخ: چالخانماق.
چالخالاماق [ف. ۱] تكان دادن، جنباندن، بهم
زدن، متلاطم كردن، تكان تكان دادن، با ضربه
بهم زدن. ۲) آب كشیدن، با تكان دادن آب در
داخل ظرف آن را شستن.
آیران ~ كره گرفتن از دوغ، تكان دادن و بهم
زدن دوغ برای گرفتن كره.
بارداغی ~ آب را در تنگ تكان دادن برای آب
كشیدن.
بوغوردو ~ تكان دادن ماست برای گرفتن كره
یا دوغ.
چالخالاندیرماق [ف. س.] بوسیله کسی عمل
چالخالاماق را انجام دادن.
چالخالانماق [ف. م.] تكان خوردن، جنبیدن، بهم
خوردن، متلاطم شدن.
چالخانماق باخ: چالخالاماق.
چالخانیش [۱. باخ: چالخانیش.
چالخانماق باخ: چالخالانماق.
چالخانیش [۱. تكان، تلاطم.
چالديرماق [ف. س. ۱] (بوسیله دیگری)
نواختن، وادار به نواختن كردن، دستور نواختن
دادن. ۲) بودن بوسیله دیگری.
چالديرماق باخ: چالديرماق.

- چالغئی [۱.۱] نوازندگی، موسیقی، آلت موسیقی.
 ۲) جاروی دسته بلند.
 ~ آلت لری آلات موسیقی.
 ~ چئی [۱.] نوازنده، مغنی.
 ~ چیلئق [۱.] نوازندگی.
 ~ لاماق با جاروی دسته بلند جارو کردن، جارو کردن.
 چال - کنچیرت [۱.] قزن قزلی.
 چاللاشماق [ف.] جوگندمی شدن موها، رنگ باختن.
 چاللاشماق باخ: چاللاشماق.
 چالما [۱.۱/ف.] سربند، روسری، کلاغی، لچک.
 ۲) بهم زنی. ۳) گزیدگی.
 ~ لی [ص.] دارای روسری.
 چالماق [ف.] ۱) نواختن (موسیقی و زنگ و غیره)، زدن (آلت موسیقی). ۲) گزیدن، نیش زدن. ۳) ضربه زدن، کوبیدن (میخ و در غیره). ۴) دزدیدن، ربودن. ۵) مایل به رنگ ... شدن، نزدیک بودن (رنگ)، شبیه بودن (رنگ). ۶) بهم زدن، مخلوط کردن، پختن (حلو). ۷) زدن (ماست). ۸) (قلم زدن). ۹) درو کردن، علف چیدن. ۱۰) با جاروی دسته بلند (چالغئی) جارو کردن. ۱۱) بسر گذاشتن، بسر کشیدن (چالما).
 ال چالماق دست زدن، کف زدن.
 ایلان چالان یا تار، آج یا نماز مار گزیده می خوابد ولی گرسنه نمی خوابد.
 پولون چالدئی پولش را ربود (زد، کش رفت).
 تار چالماق تار زدن، تار نواختن.
 چالما مییش اوئشماق (چالمازدان اوئشماق). ۱) نازده رقصیدن، شاد و شنگول بودن، الکی خوش بودن. ۲) شور و آمادگی انجام کاری را داشتن.
 احوالوا چالماق حلوا پختن، حلوا بهم زدن.
 رنگ دن رنگه چالئیر رنگ به رنگ بنظر می رسد، رنگ عوض می کند.
 سارئیا چالئیر زرد رنگ بنظر می آید، به رنگ زرد شبیه است.
 غلبه چالماق غلبه کردن، پیروز شدن، غالب آمدن، استیلا یافتن.
 فیشقئرئق چالماق سوت زدن.
 قاتیق چالماق ماست زدن.
 قاناد چالماق بال زدن.
 قیلئنج ~ شمشیر زدن، شمشیر نواختن.
 کیر بیک ~ مزه بهم زدن، پلک زدن.
 لایلائی ~ لای - لای گفتن، لالائی خواندن.
 میخ ~ میخ زدن، میخ کوبیدن.
 یاخشئی هاوالار چالئیر آهنگهای خوب می نوازند.
 یئر چالماق به زمین کوبیدن، به زمین زدن.
 یومورتا سارئیشئئی ~ زرده تخم مرغ را زدن.
 چالوؤ [۱.۱] سرطاس، جمجه. ۲) خاک انداز. ۳) کج بیل، بیل ماشین های خاک برداری.
 چالئی [۱.] خار بوته، بوته زار، بیشه.
 ~ تیکانئ خار به.
 ~ قوشو [۱.] الیکای تاج طلائی.
 ~ لیق [۱.] بیشه زار، بوته زار، خارستان.
 چالئیب - اوخوماق [ف.] زدن و خواندن، نواختن و خواندن.
 چالئیب - اوئشماق [ف.] زدن و رقصیدن، نواختن و دست افشانی کردن.
 چالئیب - چاپماق [ف.] زدن و بردن، غارت کردن، چپاول کردن.
 چالئیخلماق [ف.] دست و پا زدن، تفلا کردن.
 چالئیشدئر تماق [ف.س.] کسی را به کوشش واداشتن، به کار واداشتن.
 چالئیشدئرماق باخ: چالئیشدئر تماق.
 چالئیشقان [ص.] جدی، ساعی، کوشا، پرتلاش.
 ~ لیق [۱.] سعی و کوشش، جد و جهد، کوشائی.
 چالئیشما [ف.۱/۱.۱] سعی، سعی و کوشش،

(۳) لاک لاک پشت. (۴) بدنه کشتی. (۵) کاسه
تار. (۶) لگن خاصره (استخوان). (۷) کاسبرگ.
(۸) رسم همبازی برای جمع آوری محصول.
~ اوئون باشیندا سیندئی کاسه و کوزه سر
فلانی شکست، تقصیر را به گردن او انداختند.

~ چؤلکمک کاسه و تاوه، کاسه و کوزه.

~ چئی [ا.] کوزه گر.

~ لی باغا لاک پشت.

چاناغئی چانلامیش ملعون، منفور، رسوا، طشت
رسوائی فلانی از سر بام افتاد.

چانتا [ا.] کیف، ساک، کوله پشتی.

~ لی [ص.] کیف دار.

چاوش { چوؤوش } [ا.] (۱) چاوش، جارچی. (۲)
پیشرو لشکر، گروهبان (در ترکیه)، پیشرو
کاروان.

~ قوشو [ا.] هدهد، شانه سر.

یوز باشی نیئن شاهیدی، چوؤوش اولار
شاهد فرمانده امر بر باشد. به روباه گفتند شاهدت
کیست، گفت دم.

چاوؤستان [ا.] کلبه ای که از تخته والوار و نی و غیره
ساخته شود، باغ: چوؤوستان.

چای^۱ [ا.] رود، رودخانه، نهر.

~ آشاغئی [ظ.] در جهت جریان آب رودخانه،
سرازیری.

~ آغزئ [ظ.] دهانه رودخانه.

~ باسار باغ: جای باسار.

~ دا بالیغ سؤؤداسئ معامله ماهی در دریا،
بخشیدن شکار صید نشده.

~ داشئ سنگ ریزه، سنگ رودخانه، شن و ماسه.

~ قوؤوشان محل تلاقی دو رودخانه.

~ قییراغئ ساحل رودخانه، کنار رودخانه.

~ باقاغئ بستر رودخانه.

~ یوخارئ [ظ.] در جهت عکس جریان آب
رودخانه، سربالائی.

چایا چاتمامیش چیرمانعاق قبل از رسیدن به

تلاش، جتّه و جهد. (۲) تمرین و مشق خانه
دانش آموز.

چالیشماق [ف.] (۱) کوشیدن، کوشش کردن، جد
و جهد کردن، تلاش کردن. (۲) فعالیت کردن،
زحمت کشیدن، کار کردن، فعالیت کردن.

چالیشیب - چابالاماق سخت دست و پا
کردن، سخت تقلا کردن.

چالیش - وؤروش [ظ.] تقلا، تلاش، زحمت.

چالین [ا.] علوفه چینی، درو.

~ چئی [ا.] درو گر.

چالین - چارپاز [ص.] / ظ. [لخت و عور، برهنه،
درهم و برهم، صلیب وار.

چالینماق [ف. م.] (۱) نواخته شدن، زده شدن

(موسیقی). (۲) گزیده شدن، نیش خوردن. (۳)

کوبیده شدن. (۴) شباهت داشتن (رنگ). (۵)

ربوده شدن. (۶) مخلوط شدن، پخته شدن (حلوا).

(۷) زده شدن ماست. (۸) درو شدن، چیده شدن
علف.

چام باخ: شام آغاجئ.

چامادان [ا. فا.] چمدان، جامه دان.

چامپا [ا.] نوعی برنج که بذر آن را از ویتنام
آورده اند.

چامور باخ: جامیر.

چامیر [ا.] گل، گل و شل.

~ لاشماق [ف.] گل شدن، به حالت گل
در آمدن.

~ لاتماق [ف. م.] گل شدن، گل آلود شدن،
گلی شدن.

~ لی گل آلوده، گلی.

~ لیق (۱) متل گلی، محل گل و شل. (۲) میج بند
از جرم برای جلوگیری از گلی شدن ساق پا.

چامیرا بولانماق گل آلود شدن.

چامیردان چیشیب چاخمورا گیرمک از
چاله در آمدن و به چاه افتادن.

چاناق [ا.] (۱) کاسه سفالی، کوزه. (۲) ظرف چوبی.

رودخانه باچه شلوار را بالا زدن، برای انجام کاری عجله کردن.

چایا سوسوز آبارئب، سوسوز گتیرمک نشنه سر آب می برد و نشنه هم برمی گرداند، آدم حبله گر.

چای^۲ [ا. چینی]. چای، چائی، بوته چای، چای خشک، چای نوشیدنی.

~ ایچمک چائی نوشیدن، چائی خوردن.

~ بشجرمک چایکاری کردن.

~ بشجرمه [ف. ا.] چایکاری.

~ بشجرن [ا.] چایکار.

~ پولو پول چائی، انعام به پیشخدمت.

~ چئی [ا.] چایکار، چائی فروش، چایچی، قهوه خانه دار.

~ چورک نان و چائی، نان و نمک.

~ چیلئق [ا.] چایکار، چائی فروشی.

~ خانا [ا.] چایخانه، قهوه خانه.

~ خور [ص.] چائی خور، کسی که زیاد چائی بخورد.

~ دان [ا. ۱] فوری و کتری. ۲) قوطی چائی.

~ سوزن [ا.] صافی چائی.

~ ییغان، [ا.] کارگر برگ چین چای، کارگری که برگ چای می چیند.

آجئی چای چای تلخ.

دیشلمه چای چای قند پهلو.

چایان [ا.] عقرب.

چای باسار [ا.] منطقه ای از کنار رودخانه که آب در موقع طغیان آن را فرامی گیرد، آبگیر، سیل گیر.

چای تیکائی (آغ تیکان) [ا.] سنجد تلخ، سنجد صحرائی از تیره عتابها.

چایلاق [ا.] بستر رودخانه، حوضه رودخانه خشک.

چائینیک [ا. ر.] فوری.

چاییر [ا.] قصل (غلف)، قرغ.

~ لیق [ا.] چراگاه، مرتع، مرغزار، علفزار.

~ چمن چمن، چمنزار.

چنچله { چنچالا } بارماغی باغ: چنچله بارماغی.

چنچمک { چنچاماک } [ف.] سرفه کردن در اثر پریدن غذا به گلو، سرفه کردن.

چنخ [ا.] از اهالی چک، از اقوام چکوسلواکی.

چنر [ص.] لوج، لوج چشم.

~ لیک [ا.] لوجی.

چنری [ص.] لوج، چپ چشم، احول.

چنر نیل [ا. ر.] مرگب، جوهر.

چنر همک [ف. ۱] چسیدن، گوزیدن، تیز دادن. ۲) ترسیدن. ۳) مردن.

بشله کی خان باجئی چنر، هشج بونا بیرنومان دؤزر اینطور که خان باجی تیز می دهد، هیچ تنبانی دوام نیاورد.

چنشت { چنشت } [ا.] پهلوی. چاشت، ناهار، بین صبح و ظهر حدود ساعت ۱۰ - ۱۱.

چنشته { چنشتا } [ا. ظ.] چاشت، خوراک اندک.

چنشد { چنشد } باغ: چنشت.

چنشنی [ا. فا.] مأخوذ از چاشنی، نوع، جنس، شکل، فرم.

چنشید [ا.] نوع، قسم، جور، طور، طبقه.

~ چنی [ا.] طبقه بندی کننده، سورت کننده.

~ لمک [ف.] طبقه بندی کردن، رسته بندی کردن، سورت کردن، درجه بندی کردن.

~ لنمک [ف. م.] طبقه بندی شدن، سورت شدن، درجه بندی شدن، رفم بندی شدن.

~ له ئن [ا.] دستگاه درجه بندی، دستگاه دانه بندی.

~ له ییجی [ا. ص.] طبقه بندی کننده، سورت کننده.

~ لی [ص.] متنوع، جور به جور.

چنوره { چنورا } [ا.] محیط، دایره، پیرامون، دور و بر.

~ لمک [ف.ا] احاطه کردن، محاصره کردن، گرد گرفتن.

~ لنمک [ف.م.] محاط شدن، محصور شدن.

چئوریلیمک [ف.م.ا] بوسیله دیگری تغییر یافتن، تبدیل شدن، دگرگون شدن. (۲) سقوط کردن، واژگون شدن. (۳) برگشتن، جرخیدن. (۴) پشت و رو شدن. (۵) ترجمه شدن. (۶) غلطیدن. (۷) برگردان شدن خاک، شخم خوردن.

چئوریلش [ا.ا] باخ: چئوریش.

دولت چئوریلشی کودتا، تغییر دولت.

چئوریم { چئوریم } [ص.ا] برگشته، پشت و رو شده.

چئوریمک [ا.ا] مبتدل، تبدیل.

چئوریمک [ف.ا] برگرداندن، پشت و رو کردن. (۲) تبدیل کردن، تغییر دادن، دگرگون کردن. (۳) ترجمه کردن، برگرداندن. (۴) ساقط کردن، واژگون کردن. (۵) ورق زدن. (۶) برگردان کردن، شخم زدن.

اوژچئوریدی روبرگرداند، پشت کرد، منصرف شدن، ترک کرد.

چئورناتی، وورتاتی مطلبی را تا حد انزجار - آور تکرار کردن.

(برد دل و جان من دلبر جانان من - دلبر جانان من برد دل و جان من ...).

خارابایا چئوریدی به خرابه تبدیل کرد.

چئوریمه [ف.ا.ا] تبدیل، دگرگونی، سقوط. (۲) برگردان، ترجمه.

چئوریمچی [ص.ا] مبتدل، تبدیل کننده. (۲) مترجم، برگردان.

چئوریش [ا.ا] دگرگونی، تغییر، تحول. (۲) واژگونی، سقوط.

چئویک [ص.ظ.] چابک، چالاک، زرننگ، جلد، تردست، زبردست.

~ جه [ظ.] چالاکانه، بازبردستی.

~ لشمک [ف.] چالاک شدن.

~ لیک [ا.ا] چستی، چالاکي، چابکی، تردستی. چئینم { چئینام } [ا.ا] عمل جویدن. (۲) به اندازه یک بار جویدن (سقر).

بیرچئینم ساققیز سقر به اندازه یک بار جویدن.

چئینمک { چئیناماک } [ف.ا] جویدن، خاییدن. (۲) حرفی را مگرر کردن.

چئینمک { چئینانماک } [ف.م.ا] جویده شدن. (۲) ساییده شدن، خورده شدن. (۳) حرفی به دفعات تکرار شدن.

چئیننمیش { چئینانمیش } [ف.ص.] جویده شده، ساییده شده، حرفی که به کرات گفته شده.

چپ { چاپ } [ا.ا/ص.ا/ف.ا] چپ. (۲) کج، اریب. (۳) لوج، چپ چشم. (۴) چپه، بارو، باروی قایقرانی.

~ بوجاق (لی) زاویه حاده، تند گوشه.

کولاز، چپ و آوارلا حرکت گتیریلیر کلک با چپه و بارو رانده می شود.

~ گلوز [ص.ا] لوج، چپ چشم.

~ گلزلوک [ا.ا] چپ چشمی، لوج بودن.

~ لشمک [ف.] چپ افتادن، با یکدیگر لج کردن.

~ لیک [ا.ا] کجی، چپسی. (۲) لجاجت، بدعتی.

بیریله چپ دوشمک چپ افتادن، لجاجت ورزیدن.

چپر { چاپار } [ا.ا] چپر، حصار، دیوار، پرچین.

~ چکمک چپر کشیدن، محصور کردن، پرچین کشیدن.

~ لمک [ف.] محصور کردن، چپر کشیدن.

~ لنمک [ف.م.] محصور شدن، احاطه شدن.

~ لنمیش [ف.ص.] محصور، باخ: چپرلی.

~ لی [ص.] پرچین دار، حصار، دارای دیوار.

چپکن { چاپکان } [ا.ا] نیم تنه، لباده، کت کوتاه با آستین گشاد.

چپکی { چاپاکی } [ظ.ظ.ا] چپ دست. (۲)

چتین { چاتین } [ص.] مشکل، دشوار، سخت،
بفرنج.

~ یئه فن [ص.] مشکل پسند.

~ دئیلین [ص.] مفلق، کلمه‌ای که تلفظ آن
مشکل باشد.

~ لشدیرمک [ف.] دشوار کردن، مشکل
کردن.

~ لشدیرلمک [ف.م.] دشوار شدن، مشکلتر
شدن، بفرنج گردیدن (به وسیله دیگری).

~ لشمک [ف.] دشوار شدن، بفرنج شدن،
مشکل تر شدن.

~ لیک [ا.] (دشواری، سختی، صعوبت. ۲)
تنگدستی.

~ لیک چکمک سختی کشیدن.

~ لیئه دوشمک به سختی افتادن، به زحمت
افتادن.

~ لیک له [ظ.] به سختی، به زحمت، به دشواری.
چتینه دوشمک دچار مشکل شدن.

~ سالماق دچار دشواری کردن.

چچله { چاچالا } بارماغی [ا.] انگشت کوچک.
باخ: چشله بارماغی.

چر { چار } (باخ: چور) [ا.] بیماری اسب،
رماتیسیم اسب: اسبی که عرق کرده به آن آب
بزنند مبتلا می شود. ۲) درد، مرض، واگیر.

~ ده یسین کوفت بگیری.

~ وورموش کوفت گرفته.

چراغ { چیرآق، چیرآغ } [ا.فا.] چراغ.
~ بان [ا.] چراغانی.

~ بانان و اخت سرشب، غروب.

چیراغی سؤندورمک خاموش کردن چراغ.

چیراغی سؤنمک سیه روز شدن، خانه خراب
شدن.

چیراق ایشیغی ایستر نور چراغ لازم است،
(این رشته سر دراز دارد).

چیرلنگ { چاربالانگ } [ا.] بادبان، بادبادک.

یک وری، کج.

~ باخماق چپ چپ نگاه کردن، از گوشه چشم
نظر انداختن، با نفرت و خشم نگاه تهدیدآمیز
کردن.

چپل { چاپال } [ا. / ص.] خطا کار، خیره سر،
کجرو. ۲) تیره، گرفته، آلوده.

چپو { چاپو } باخ: چاپو.

چپیش { چاپیش } [ا.] بزغاله، بز یک ساله.

چپیک { چاپیک } [ا.] دست (زدن)، کف
(زدن).

~ چالماق دست زدن، کف زدن.

~ وورماق کف زدن، دست زدن.

چپینه { چاپینا } [ظ.] چپکی، کج، باخ: چپکی.

چتر { چاتیر } [ا.] چتر، سایبان.

~ چپچکللی گل چتریان (تیره‌ای از گیاهان مثل
جعفری)، گل چتر سانان.

~ قورماق جلوی زلف هارا چتری زدن.

گژده سی بوغون، چتیری گئیش اولان
آغاج درختی که تنه اش کلفت و شاخ و
برگهایش گسترده است.

~ لی [ص.] چتر به دست. ۲) زلفهای چتری.
۳) درختی که شاخ و برگ آن گسترده و مثل
چتر باشد.

چتل { چاتال، چاتالا } [ا.] چوب خط.

چتن { چاتان } [ا.] پرچین بافته از ترکه، چپر.
۲) صندوقهایی که از ترکه چوب می بافند برای
گرفتن شیر، انگور و غیره، آبکش.

چتنه { چاتانا } [ا.] شاهدانه،

~ قوز گردوی پوست سنگی.

چتور { چاتور } [ا.ر.] چتور، یک چهارم
گیروانکه، معادل ۱۲۵ گرم.

چته { چاتا } [ا.] آلبانی [دسته یاغبان مسلح،
چریک.

~ چمی [ا.] عضو دسته شورشی.

چتیر باخ: چتر.

- چرتک { چارتاک } باخ: چردک.
چرتکه { چورتکا } باخ: چوتکه.
چرتمک { چارتماک } [ف. ۱] تیغ زدن، خراش دادن، زخمی کردن، با سرموزن شیار دادن پوست (۲) نوک نیز کردن (مداد)، تراشیدن (۳) با سخنان کنایه آمیز و دوپهلونیش زدن (۴) اشتباه کردن، منحرف شدن (۵) از جا دزرفتن، سکندری خوردن.
چرتیک { چارتیک } [ا. ۱] جای زخم، سبکانریس (۲) درز، بریده، شکاف. ~ آچماق شکافتن، خراش دادن. ~ لک باخ: ~ آچماق.
چرتیلیمک { چارتیلیمک } [ف. م. ۱] خراش داده شدن (۲) مختصر شکاف داده شدن (۳) تراشیده شدن.
چرجی { چارجی } [ا. ۱] دستفروش، دوره گرد، پله ور، طواف.
~ لیک [ا. ۱] پبله وری، دستفروشی (۲) لغاضی، پرحرفی.
چرجیوه { چارجیوا } [ا. فا. ۱] چارجوبه، کادر، قاب، محدوده.
~ لیمک [ف. ۱] در چهارچوب قرار دادن، قاب گرفتن.
~ لنمک [ف. م. ۱] در چهارچوب قرار گرفتن.
~ سینده [ظ. ۱] در چارجوبه، در کادر، در محدوده.
چرخ باخ: جارخ.
چردک { چارداک } [ا. ۱] (باخ: چیشردک) هسته.
~ سیز [ص. ۱] بی هسته.
~ لی [ص. ۱] هسته دار.
~ لی چردک لی ^{۸۸}یشیر با هسته می خورد.
چررتیمک { چارراتیمک } (باخ: چرلنمک).
چرز { چاراز } [ا. ۱] شب چره، تنقلات (۲) خشکبار، آجیل.
- چرقبت { چارقالت } [ا. ۱] چارقند، روسری، باخ: چارقالت.
چرک { چساراک } [ا. ۱ / ظ. فا. ۱] یک چهارم، چارک.
چرک { چیرک } [ا. فا. ۱] چرک، ماده سفید رنگی که از دمل و زخم بیرون می آید (۲) ریم. (۳) کثیف، آلوده.
~ ائله مک (۱) چرک کردن زخم (۲) کثیف کردن.
~ گلوئورن [ص. ۱] چرکتاب، پارچه تیره رنگ که جزک روی آن دیر نمایان می شود.
~ لنسیرمک [ف. ۱] کثیف کردن، لنگه دار کردن، آلوده کردن.
~ لنسیربجی [ص. ۱] کثیف کننده، آلودگی زا، آلوده کننده.
~ لنمک [ف. ۱] چرک شدن، آلوده شدن، کثیف شدن.
~ لی [ص. ۱] (۱) کثیف، آلوده (۲) چرکین، چرک کرده (زخم).
~ لی یاوا زخم چرکی، زخم چرکین.
چرک قاب { چیرکتاب، چیرکتاب } [ص. ۱] چرک قاب، باخ: چرک (چیرک) گلوئورن.
چرکه { چاراکا } [ا. فا. ۱] تسبیح درشت (۲) پاره آجر (۲) کتاب درسی مکتب خانه، جنگ مرثیه و غیره.
چرکین باخ: چیرکین.
چرلنمک { چارلنماک } [ف. ۱] بیزار کردن، منتظر کردن، ذله کردن، مشمتر کردن.
چرلیمک { چارلیماک } [ف. ۱] مبتلا به بیماری (دچار شدن) (۲) بیزار شدن، منتظر شدن، مشمتر شدن.
چرلنمک { چارلنماک } [ف. ۱] باخ: چرلیمک.
چرلمکی { چارلماکی } [ا. ۱] آلتی که با آن چرم را می کوبند تا پهن تر شود.
چرن { چاران } [ا. ۱] چرند، یاوه، سخن بیهوده.

~ - پرن [ا.] چرند - پرند.
 ~ چي [ا.] ياره گو، چرند پرداز، وراج.
 ~ چيليك [ا.] ياره گوئي.
 ~ لمک [ف.] وراجي کردن، بيهوده گفتن، ياره گفتن، چرند بافتن.
 ~ ليک [ا.] چرند - پرند، ياره گوئي، پر حرفي.
 چره { چارا } [ا.] ترشحات آلت تناسلي حيوانات ماده.
 ~ آخيتماق فعل شدن، حيوان ماده که آماده جفت گيري است.
 چري { چاري } [ا.] سرباز و سپاهي ترک.
 يثني چري يثني چري سپاهيان معروف عثماني که از ملل غير ترک جمع آوري مي شد.
 چشمک { چشماک } [ا. ف. ا.] عينک.
 ~ تاخماق عينک زدن، عينک گذاشتن.
 ~ چي [ا.] عينک ساز، عينک فروش.
 ~ لي [ص.] عينک دار، عينکي.
 چشمه يثني، ناخييب عينکش را روی چشم گذاشت.
 چشمه { چشمه } [ا. ف. ا.] چشمه.
 گلوزون چشمه سي کيه اشگ، غده اشگ.
 چک { چنک } [ا.] انگه [چک (بانک)].
 چک چنوير { چاک - چنوير } [ا.] بررسي، آزمایش، امتحان، سبک و سنگين، مباحثه.
 ~ اتمک سبک و سنگين کردن، وارسي کردن.
 چکچکي { چاکچاکي } [ا.] پرندۀ آبچيليك.
 چکديرمک { چاکديرماک } [ف. س. ا.] (۱) بوسيله کسی کشيدن، وزن کردن، توزين کردن.
 (۲) کشاندن، تحمیل گردانیدن.
 چکلک { چاکلاک } [ا.] کفش راحتی.
 چکمک { چاکمک } [ف. ا.] کشيدن، به سوئي کشيدن. (۲) وزن کردن. (۳) حمل کردن، بردن، با خود بردن. (۴) تحتل کردن، متحتل شدن. (۵) جذب کردن، به خود کشيدن. (۶) ترسيم کردن، نقاشی کردن، رسم کردن، نقشه

کشيدن. (۷) فيلم ساختن. (۸) طول کشيدن، به درازا کشيدن. (۹) جلب کردن. (۱۰) شبیه بودن. (۱۱) پس کشيدن، پس گرفتن، استرداد کردن. (۱۲) زدن، سيلی نواختن، کتک زدن، چوب زدن. (۱۳) اندود کردن. (۱۴) جفت گيري کردن. (۱۵) رنج بردن، در دسر کشيدن. (۱۶) بالا کشيدن، تو کشيدن، فرو بردن. (۱۷) سيگار کشيدن و غيره. (۱۸) بيرون کشيدن، خارج کردن. (۱۹) پيش کردن، بستن (درو پنجره). (۲۰) احداث کردن (ديوار و غيره). (۲۱) پوشيدن. (۲۲) تقطير کردن، عرق کشيدن.
 آدثني ~ نام بردن، ذکر کردن.
 آشي بوشقابا ~ آتش را توي بشقاب ريختن، آتش کشيدن.
 آغري ~ درد کشيدن، رنج بردن.
 ال ~ (۱) دست کشيدن، صرف نظر کردن، ترک کردن. (۲) نوازش کردن.
 اوزونا ~ به درازا کشيدن.
 اوشاق ده ده مينه چکر بچه به باباش مي ره (شبهه مي شود).
 اوئا بير - ايکي چکدي چند ضربه زد.
 باش ~ سر زدن، عبادت کردن.
 بوايش چوخ چکر اين کار طول دارد، اين کار خيلي وقت مي خواهد.
 بوايشدن آباغيثني چکدي از اينکار کناره گيري کرد، کنار کشيد.
 بوکيشي چوخ چکيب اين مرد خيلي رنج ديده.
 يثچاق چکمک چاقو کشيد.
 پرده ~ پرده کشيدن.
 پرده نسي ~ پرده را باز کردن، پرده را پس کشيدن.
 پولونو بانکدان چکمک پول خود را از بانک بيرون کشيدن... پس گرفتن... استرداد کردن.
 تلفن ~ تلفن کشيدن.

- چکمه نی آباغینا چکمک چکمه پوشیدن.
چکیب - چیشخارماق بیرون کشیدن، کندن،
از ریشه در آوردن.
چوبوق چکمک چبق کشیدن، قلیان کشیدن.
چوخ دانیششان، چوخ چکر پرگو بیشتر
گرفتار می شود، زبان سرخ، سر سبز می دهد بر
باد.
دابان لارینسی چکیب قاجدی باشنه های
(گیوه اش را) کشید و فرار کرد.
درد بیراؤلسا چکمه گه نه وار اگر درد
یکی باشد تحتلش آسان است.
درد چکمک درد کشیدن، درد تعقل کردن.
دقتینی اؤزونه چکمک جلب توجه کردن.
زحمت ~ زحمت کشیدن، قلا کردن.
سو ~ آب کشیدن، جذب کردن آب.
سورغویا ~ زیر سؤال بردن، استنطاق کردن.
سویون ~ آب گرفتن (میوه و غیره).
شکیل (~ ۱) نقاشی کردن، تصویر کشیدن (۲)
عکس برداشتن.
شیللی ~ سیلی نواختن، کشیده زدن.
فیلیم ~ فیلم برداری کردن.
غرق ~ غرق گرفتن.
قامیشی نی ~ رفع زحمت کردن.
قوچ ایگید دائی سینا چکر حلالزاده (مرد
دلاور) به دائی اش می رود (شبهه می شود).
قول چکمک امضاء کردن، انگشت زدن، تأیید
کردن.
قیزئلا ~ زرانود کردن، آب طلا دادن.
کیمه چکمیسن به کی رفته ای؟ شبهه کی
هستی؟
گوزؤ بؤل چکیب چشم به انتظار کسی است،
خیره شده است، چشمش راه می کشد.
نفس چکمک دم فرو بردن، استنشاق کردن،
نفس کشیدن.
یارما چکمک آرد کردن، گندم را برای بلغور
- آماده کردن، به دستاس کشیدن.
یوزغانئی باشینا چکدی لحاف را روی خود
کشید.
چکمه { چاکما } { ف. ۱. ۱. ۱ } کشش، توزین.
(۲) ترسیم، نقاشی. (۳) کفش ساقه بلند، چکمه،
موزه. (۴) کشو. (۵) برنج کته (پلو).
~ جیک کنو.
~ چی [۱.] چکمه دوز.
~ چیلیک [۱.] چکمه دوزی.
چکی^۱ { چاکی } [۱.] گلدوزی و نخ دوزی روی
پارچه و جرم و غیره.
~ لی [ص.] گلدوزی شده.
چکی^۲ { چاکی } [۱.] نوعی ماهی، سازان.
چکی^۳ { چاکی } [۱.] سنجش، وزن. (۲) کشش.
~ داشی سنگ ترازو.
~ سیز [ص. ۱] کم وزن. (۲) بدون توزین.
~ سیزلیک باغ: چکی سیزلیک.
چکینیز نچه دیر وزن شما چقدر است؟
چکیج { چاکیج } [۱.] جگش، پتک.
~ لمک [ف.] جگش زدن، جگش کار کردن،
پتک کریدن.
چکیرتنگه { چاکیرتنگا } [۱.] ملخ.
چکی { چاکی } سیزلیک [۱.] بی وزنی.
چکیشدیرمک { چاکیشدیرماک } [ف.] ازدو
سوی کشیدن، کش دادن، آهسته کشیدن.
بوخارئی باشدا چکیشدیریب ایلشدی
(اگلشدی) در صدر مجلس با ادا و اطوار
نشست.
چکیشمک { چاکیشماک } [ف. قار. ۱]
منازعه کردن، مشاجره کردن، کشمکش کردن.
(۲) شرط بندی کردن، جناب شکستن، شرط بستن.
چکیشمه { چاکیشما } { ف. ۱. ۱. ۱ }
کشمکش، منازعه، مناقشه، زور آزمائی، بکش و
واکش. (۲) شرط بندی، جناب شکنی.
چکیک { چاکیک } [ص.] کشیده (چشم).

خجول، محبوب، ترسو، گوشه گیر، انزوطلب، خوددار.

~ لیک [ا.] خودداری، امتناع، گوشه گیری، انزوطلبی.

چکینمز { چاکینماز } [ص.] (۱) پررو، بی حیا، (۲) ترس، شجاع، رک، بی پروا.

چکینمک { چاکینماک } [ف.] (۱) خجالت کشیدن، (۲) کنار کشیدن، دوری کردن، گریزان بودن، (۳) امتناع کردن، ترک کردن، خودداری کردن، استنکاف کردن، (۴) پرهیز کردن، احتراز کردن، حذر کردن، دوری جستن، اجتناب کردن.

چکینمه { چاکینما } [ف. ا.] احتراز، خودداری، پرهیز.

چکینمه دن { چاکینمادان } [ظ.] بسی رو دروایی، بدون ترس، بی تأمل، بدون خجالت.

چکینمه مه لی { چاکینما مالی } [ص.] اجتناب ناپذیر.

چکینه - چکینه { چاکینا - چاکینا } [ظ.] با شرمساری، با خجالت، خجولانه، با ترس و لرز.

چلاق { چولاق } [ص.] جلاق، لنگ، دست (پا) شکسته، شل.

~ لاشماق [ف.] جلاق شدن، لنگیدن، معلول شدن.

~ لئق [ا.] جلاقی، لنگی، شلی.

چولاق آتین کوزدا نالبانددی اولار اسب جلاق، نعلبندش هم کور باشد.

چلبی { چالابی } [ا. / ص.] چلبی، لقب علماء و ادباء و خانها در زمان عثمانی، عنوان قدیمی پیران و پیشوایان فرقه مولوی و بکتاشی در عثمانی.

چلبشیک { چالپاشاک، چالپاشیک } [ص.] مرگب، بفرنج، درهم، پیچیده، باخ: چالپاشیق.

چلپک { چالپاک } [ا.] چلپک، چربک، نوعی نان که با روغن می پزند.

چلتیک { چالتیک } [ا.] شلتوک، چلتوک.

چکیل { چاکیل } [ا.] درخت توت، برگ توت (غذای کرم ابریشم).

~ لیک [ا.] توتستان.

چکیلمز { چاکیلماز } [ص.] تحتل ناپذیر.

~ پیر عذاب عذاب غیر قابل تحتل.

چکیلیمک { چاکیلماک } [ف. م. ا.] پس کشیدن، خود را عقب کشیدن، (۲) کناره گیری کردن، استعفا دادن، (۳) عقب نشینی کردن، عقب نشستن، (۴) رفع شدن، فروکش کردن، پس رفتن، (۵) کشیده شدن (به طرف) کشانده شدن، (۶) توزین شدن، وزن شدن، (۷) ترسیم شدن، (۸) فیلم برداری شدن، بازی کردن در فیلم، (۹) رفع شدن، برطرف شدن، (۱۰) کشانده شدن، حمل شدن.

آغری چکیلندن مؤثرا پس از رفع شدن درد، پس از تخفیف درد.

اوژونون شیشی چکیلیدی ورم صورتش فرو نشست.

اوقدر چکیلیمه کی دامین او اوژوندن دو شه سن آنقدر پس نرو (عقب عقب نرو) که از آن سوی بام بیفتی.

قویونون سوؤو چکیلیدی شیر گوسفند خشک شد.

چکیلیمه { چاکیلما } [ف. ا. / ا.] عقب نشینی، پس رفت، (۲) جزر.

چکیلیش { چاکیلش } [ا.] احداث (جاده)، (۲) تصویر.

چکیم { چاکیم } [ا.] کشش، جاذبه (زمین).

چکینتی { چاکیتی } [ا.] نه سیگار.

چکینجک { چاکیناجاک } [ا.] پرهیز کردنی، (۲) پناهگاه.

چکیندیرمک { چاکیندیرماک } [ا.] بر حذر داشتن، دور نگاه داشتن.

چکین گن { چاکین گان } [ص.] کم رو،

سویون اوښته گمی وړ، هرابشین
بیر چمی وړ کشتی روی آب شناور است، هر
کاری قلقي دارد.

چمین دوشمک موافق افتادن، به حالت مناسب
در آمدن.

چمیني ناپماق قلقي کار را پیدا کردن.
چماق { چوماق } [۱.۱] چماق، دگنک، گرز.
چمچه { چومچا } [۱.۱] چمچه، ملاقه یا سر طاس که
از چوب سازند.

~ بالیغی نوعی ماهی کوچک.
~ قوئروقی بچه قورباغه.
~ لمک [ف.] با چمچه برداشتن یا بهم زدن.
چم - خم { چام - خام } [۱.۱] خرام، ناز و عشو،
طنازی.

~ ائله مک (ائشمک) طنازی کردن،
عشو گری کردن.
~ لی بر ناز و غمزه.

چمکیرمک { چامکیرماک } (باخ:
چشمخیرماق) برخاش کردن، خشونت کردن،
درشتی کردن، داد و فریاد زدن.

چمن { چامان، چیمان } [۱.۱] چمن، سبزه زار،
غلزار.

~ چمی [۱.۱] چمن کار.
~ چیلیک [۱.۱] چمن کاری.
~ گولۆ [۱.۱] تزک، پاله.
~ لیک [۱.۱] چمن زار، مرغزار.

چن^۱ { چان } [۱.۱] غرابه، منبع ذخیره مایعات.
چن^۲ { چان } [۱.۱] مه.

~ لشمک [ف.] مه آلود شدن.
~ لی [ص.] مه آلود.

چنبر { چانبار } [۱.۱] چنبر، حلقه، محیط
دایره. (۲) حلقه فلزی که دور چیلیک می کشند.
(۳) کلاف دف.

~ لمک [ف.] چنبر زدن، حلقه زدن. (۱۲) به
صورت حلقه و چنبر در آوردن. (۳) دور بشگه

~ لی [ص.] برنجی که تمیز نشده و شلتوک دارد.
~ لیک [۱.۱] شالیزار، برنج زار.

چلچراغ { چیل چیرآق } [۱.۱] چلچراغ.
چللیک { چاللاک } [۱.۱] (۱) بشگه، چلیک. (۲)
سطل جویی.

~ جلیک بشگه کوچک.
~ چی [۱.۱] بشگه ساز.
~ چیلیک [۱.۱] بشگه سازی.
چلنگ { چالانگ } [۱.۱] ناج گل، حلقه گل، دسته
گل، اکلیل.

چلنگر { چیلنگار } [۱.۱] چلنگر، کلید ساز، قفل
ساز.

~ لیک [۱.۱] چلنگری، قفل سازی.

چله { چیللا } [۱.۱] چله، چهل روزه، چهل
(مرگ یا تولد و غیره). (۲) نخ ناپیده (چهل لا).
(۳) چهل روزی که درویشان برای ریاضت و
عبادت چله می گیرند. (۴) چله زمستان.

بۆیوک ~ چله بزرگ، چهل روز اول زمستان.
کیچیک ~ چله کوچک، بیست روز (از
یاد زدهم تا آخر بهمن ماه).

چله { چیللا } [۱.۱] چله، زه کمان، وتر.
چلیک^۱ { چالیک } [۱.۱] ترکه چوب، قلمه،
چلیک. (۲) عصا، چوبدستی، چوب زیر بغل، باخ:
چلیک.

چلیک^۲ { چالیک } [۱.۱] آهن سخت، پولاد.
چلیک^۳ { چالیک } [ص.] بوج.
گۆزۆ ~ بوج چشم.

چلیم { چالیم } [۱.۱] شکل، هیبت، اندام، قواره.
~ سیز [ص.] ضعیف، مردنی، بی دست و پا،
ناشایست.

~ سیز - یاراشیق سیز بی قابلیت، نابرازنده،
ناشایست.

~ لی [ص.] قوی، پر بنیه، خوش برش، خوش
اندام.

چم { چام } [۱.۱] راه حل، لیم، طرزه طریق، قلقي، شیوه.

بودن.
 ~ سی قیژلشماق چانه کسی گرم شدن،
 پر گوئی کردن.
 ~ سینی باغلاماق بستن چانه مرده، مرگ
 کسی را خواستن.
 ~ سینی بوش قورماق دهان لقی کردن.
 ~ لشمک مناقشه کردن، مباحثه کردن، چانه
 زدن.
 ~ وورماق چانه زدن، بر سر قیمت گفتگو
 کردن.
 ~ یورماق وراجی کردن، بیهوده گوئی کردن.
 آلت چنه فک پائین.
 اوست چنه فک بالا.
 چو [ا. فا.] جو، شایه، خبر پر سرو صدا.
 ~ دوشمک شایع شدن، جوافتان.
 ~ سالماق شایع کردن، چوانداختن.
 ~ لاماق [ف.] شایه سازی کردن، هوانداختن.
 چوبان [ا. فا.] چوبان، شبان.
 ~ آلدادان باخ: چوبان آلدادان.
 ~ توپیوزو باخ: ~ توپیوزو.
 ~ توخماغی باخ: ~ توخماغی.
 ~ چولوق (خطاب تحقیر آمیز) گاو چران!
 ~ داراغی باخ: چوبان داراغی.
 ~ قوشو باخ: چوبان آلدادان.
 ~ لئق [ا. فا.] چوبانی، شبانی، گله داری. (۲)
 دستمزد چوبان، سهم شبانی.
 ~ یاستیغی باخ: چوبان یاستیغی.
 چوبانین کؤنلو اولسا، تکه دن پشندیر
 نوتار اگر چوبان بخواهد از بز نر پیر می گیرد.
 خواستن توانستن است.
 چوبان آلدادان (~ آلدادان) [ا. فا.] دم جنبانک، دم
 جنبان.
 چوبان اولدوزو [ا. فا.] ستاره زهره، ونوس، ناهید.
 چوبان توپیوزو [ا. فا.] نام گیاه بیابانی و علوفه ای و
 چند ساله.

نسمه فلزی کشیدن.
 چنگ { چانگ } [ا. فا.] چنگ، چنگال.
 چنگینه کتچیرمک به چنگ آوردن.
 چنگ { چانگ } [ا. فا.] چنگ (آلت موسیقی).
 چنگ { چانگ } [ص.] کرخت، بی حش.
 ~ اولماق کرخت شدن.
 ~ لیک [ا. فا.] کرختی.
 چنگ { چانگ } باخ: دیرینی.
 چنگال { چانگال } [ا. فا.] (۱) چنگال. (۲)
 چنگک، قلاب.
 ~ قاشیق چنگال و قاشق.
 ~ لمک [ا. فا.] به چنگال زدن، با چنگال برداشتن،
 به قلاب آویختن.
 چنگل { چانگال } باخ: چنگال.
 چنگور رو { چانگورو } [ا. فا.] نوعی کلوجه که از
 آرد برنج می پزند.
 چنگه { چانگا } [ا. فا.] به اندازه یک چنگ،
 مشت، دسته.
 ~ لشمک [ف.] پنجه به پنجه انداختن، دست به
 گریبان شدن، دعوا کردن.
 ~ لمک [ف.] چنگ زدن، دسته کردن.
 پیر چنگه اوت یک دسته (یک مشت) علف.
 چنگی { چانگی } [ا. فا. ص.] کسی که دغ
 می زند و با قرواطوار می رقصند، مطرب،
 خنیاگر. (۲) زن بد کاره.
 چنه { چانا } [ا. فا.] چانه، زرخ، زرخدان، فک
 اسفل. (۲) هر یک از دهانه تنگه و هر آلت نظیر
 آن.
 ~ آتماق چانه انداختن، مردن.
 ~ آلتی غیب، (باخ: بوخاخ).
 ~ باز [ص.] بر حرف، پرگو.
 ~ بوغاز مباحثه، جزو بحث.
 ~ دوئمک چانه زدن.
 ~ سی آتماق جان دادن.
 ~ سی اوینماق دهانش جنبیدن، بخود مشغول

استخوان ریزه و غیره در گنوی آنها گیر کرده است و باد میدان در بینی و دهان بیمار او را به استفراغ کردن وامیدارند و بیمار را معالجه شده تلقی می کنند.

~ لوک [ا.] طبابت ستی.

چوپچوک [ا.] با کتری.

چوپو [ا.] رقص دایره ای دسته جمعی.

چوپور [ا.] (آبله رو. ۲) ناهموار، ناصاف.

~ اولماق آبله رو شدن.

~ لاشماق [ف.] آبله رو شدن. (۲) ناهموار شدن.

~ لوق [ا.] (آبله روئی. ۲) ناهمواری.

چوپوک [ا.] باخ: قیلان، قزیل.

چوتقو [ا.] کلاه توری.

چوتکه باخ: چورنکه.

چوتور [ص. تر.] دماغ بهن.

چوجوق [ا.] بچه، کودک.

~ لو [ا.] بچه دار.

~ لوق [ا.] بچگی، کودکی، طفولیت.

چوخ [ص. / ظ. ۱] خیلی، زیاد، بسیار، فراوان،

کثیر، پر، چند. (۲) اکثریت.

~ آتوملو چند انمی.

~ آروادلی دارای چند زن.

~ آروادلی لیشق [ا.] تعدد زوجات، چند

همسری، چند زنی.

~ آباقلی لار هزار پایان.

~ اثولی چند خانه ای (تخمدان گیاه، کمد و

غیره).

~ اوژلو [ص.] چند پهلو، چند روبه، کثیر

الاضلاع.

~ اوשאقلی [ص.] کثیر الاولاد، عیال وار.

~ ایشله نن چیزی که خیلی مورد استعمال

قرار می گیرد.

~ ایل لیک [ص.] چند ساله، (گیاهانی که)

چند سال دوام می آورند.

~ بوجاقلی کثیر الاضلاع، چند پهلو، چند

چوبان توخماغی [ا.] نام گیاه بیابانی علوفه ای و چند ساله.

چوبان داراغی [ا.] خارخاسک (Scandix).

چوبان قوشو باخ: چوبان آلدادان.

چوبانی [ا.] آواز چوبانی، رقص چوبانی.

چوبان یاستیغی [ا.] گل بابونه.

چوبوق [ا.] (چوب، ترکه، شاخه درخت. ۲)

چبق. (۳) باریک ولاغر.

~ باشی سرچبق.

~ چکک چبق کشیدن.

~ لاشماق [ف. قار.] با هم چبق کشیدن. (۲) با

چوب کتک کاری کردن.

~ لاماق [ف.] چوب زدن، با ترکه زدن، بوسیله

چوب زدن و گرد گرفتن.

~ لانماق [ف.] چوب خوردن، با چوب زده شدن.

چوبوغونو نوتدورماق آتش کردن چبق.

چوپ [ا.] (باریکه چوب، چوب، خس. ۲) دمچه

میوه. (۳) باسیل.

~ آتما [ا.] پشک، قرعه کشی.

~ آتماق پشک انداختن، قرعه کشیدن.

چوپچو باخ: چوپچو.

~ سوز [ص.] بدون دمچه (میوه).

~ لوک [ا.] بقایای علف و ساقه غلات درو شده.

چوبه دؤنمک لاغر و نحیف شدن، مثل نی قلیان

شدن.

~ گولن [ص.] هرزه خند.

آرمود چوپو دمچه گلابی.

چور - چوپ [ا.] خاشاک.

دیفتری یا چوپو باسیل دیفتری.

کیبریت چوپو چوب کبریت.

چوپ باشی [ا.] حق مالکانه که در مقابل چرانیدن

مرتفع از رعیت دریافت می شد، عوارض استفاده از

مرابع.

چوپچو [ا.] (تمیز کننده. ۲) دوره گرد هائی که

ادعا می کنند که علت بیماری اطفال این است که

- گوته. ~ بوداقلئی پرشاخه. ~ بوداقلار، کؤتؤک اوسته دوغرانیب، چه بسیار شاخه که روی تنه خرد شده است. ~ بیلیمیش [ف. ص. ۱] دانا، زیرک، باهوش، هوشیار. ۲) با تجربه. ۳) آب زیر کاه. ~ بیلیمیش لیک [ا. ص. ۱] زیرکی، هوشیاری. ~ بیلین تئز قوچالار آدم باتجربه زود پیر می شود. ~ بیلیم آز دانیشماق، ایگیدین لنگری دیر بیش دانستن و اندک سخن گفتن، وقار مرد است. ~ قارلائی [ص. ۱] (کشت نوبه ای. ۲) کشت با آیش، کشت چند باره در سال. ~ تئلی [ص. ۱] دارای سیم های متعدد. ~ تورباقلئی [ص. ۱] دارای زمین زیاد، مالک کلان. ~ تیراژئی [ص. ۱] بر تیراز. ~ تیلی [ص. ۱] چند تیغه ای، دارای تیغه متعدد. ~ جا [ص. ۱] به مقدار زیاد، خیلی زیاد. ~ جرگه لی [ص. ۱] چند ردیفه. ~ جهت لی [ص. ۱] همه جانبه، چند جانبه. ~ جیلدلی [ص. ۱] چند جلدی. ~ - چوخ [ظ. ۱] زیاد، خیلی زیاد، فراوان. ~ - چوخ دانیشماق زیاد حرف زدن، بیش از حد بر گوئی کردن. ~ چیچک لی [ص. ۱] برگل. چوخدان [ظ. ۱] از خیلی وقت پیش، خیلی قبل، پیشین، از قدیم الایام. چوخدان بری [ظ. ۱] از خیلی وقت پیش به این طرف. چوخدانکی [ص. ۱] قدیمی، متعلق به خیلی وقت پیش از این. چوخ دانیشان [ص. ۱] برگو و راج. ~ دانیشماق بر حرفی کردن، زیاد حرف زدن،
- ورتاجی کردن. ~ دبلیلی چند زیانه. ~ راق [ص. ۱] زیادتر، بیشتر. ~ رقم لی [ص. ۱] چند رقمی. ~ رنگ لی [ص. ۱] رنگارنگ. ~ ساحه لی [ص. ۱] پرزمینه، چند رشته ای. ~ سائلی [ص. ۱] کثیرالعدده. ~ سسلی [ص. ۱] چند صدائی. ~ سورمک طول کشیدن، طولانی شدن. ~ سورمه دی طولی نکنید. ~ طرفلی [ص. ۱] / ظ. ۱] همه جانبه، چند طرفه، همه طرفه، چند جانبه. ~ قاتلی [ص. ۱] چند طبقه، چند مرتبه. ~ گلمک زیاد آمدن، بیش از احتیاج بودن، زاید بودن. ~ گوچلو [ص. ۱] بر زور، بر قدرت. ~ گورمک مضایقه داشتن، دروغ کردن. ~ گورمه مک ارزانی داشتن، بخشیدن. ~ گولن [ص. ۱] پر خنده، خنده رو. ~ لاتماق [ف. ۱] افزایش دادن، افزودن، تکثیر کردن، اضافه کردن. ~ لاری عده زیادی، خیلی ها عده کبری. چوخلاری آناسی نین گوزون چیخارتدی اوئا کوراوغلو دئسینلر، ائله دئدیلمر « کور کیشی نین اوغلو » عده زیادی پدرشان را کور کردند تا لقب « کوراوغلو » داشته باشند ولی همه گفتند « پسر مرد کور ». ~ لاشماق باخ: چوخالماق. ~ لایلی [ص. ۱] چند لایه، چند طبقه. ~ لو [ص. ۱] بسیار، زیاد، متعدد، کثیرالعدده. ~ لوجا [ظ. ۱] / ص. ۱] بسیار زیاد، خیلی زیاد. ~ لوق [ا. ۱] کثرت، زیادی، تعداد زیاد، اکثریت. ~ مجهول لو چند مجهولی (ریاضیات). ~ معنالی [ص. ۱] پر معنی، دارای چند معنی. ~ مقصدلی [ص. ۱] چند کاره.

چۇخالما [ف.ا.] تىكىش، تولدۇمىل، ازدياد، افزايش.
چۇخالماق [ف.ا.] تىكىش يافتىن، زاد و ولد
كردن، (حشرات)، توليد مىل كردن. (۲) زياد
شدن، افزايش يافتىن.

چوخور [ا.] گودال، حفرة، گودى، چاله، فرو-
رفتگى.

~ لاتماق [ف.] گودا گردانىدن، حفرة ايجاد
كردن.

~ لاشماق (= لاتماق) [ف.] گودا افتادن.

~ لاشمىش [ف.ص.] گودا افتاده.

~ لو [ص.] داراي حفرة، داراي فرو رفتگى.

~ لوق [ا.] فرو رفتگى، گودى.

گۆز چوخورو حدقه چشم، كاسه چشم.

گۆزلىرى چوخورا باتىپ چشم هابىش گودا
افتاده، لاغر، ضعيف شده.

چۇذار [ا.] چوبدار، دام فروش.

~ لىق [ا.] چوبدارى، دام فروشى.

چور كلمه اى كه بجه ها در موقع تخلف از قواعد
بازى يا منع از انجام رفتارى خلاف قاعده گويند.

چور سندن، جيغاللىق مىندن تخلف از تو،
دغلى از من.

چور [ا.۱] (مرض، بيمارى، درد. ۲) آفت. ۳) وبائى
گاوى.

~ لاتماق ذله كردن، بيزار كردن.

~ لو مريض، بيمار، آفت زده.

~ وورماق آفت زده.

چوماق چورلوياد ده بهر چماق بر سر مريض
آيد (هر چه سنگ است به پاي آدم لنگ

است).

چورپا (باخ: چولپا).

چورتكه { چورتكا، چورتكا } [ا.ر.] چرتكه.

چورتكه به سالماق (وورماق). چرتكه

انداختن، با چرتكه حساب كردن.

چورپه [ا.] ماهى نيان.

چۆر - چۆب [ا.] خاشاك، خىس و خاشاك.

~ ملت لى. [ص.] چند ملتى، كثير المله.

~ نؤؤچؤ [ص.] كسى كه در رشته هاى متعدد
ورزشى كار مى كند.

~ هجائى [ص.] چند هجائى.

~ هجيره لى (هؤجيره لى) [ص.] بر
سلولى.

~ يارياقلى [ص.] پر برگ.

~ ياشار [ص.] دير سال، پرسن و سال، داراي
زندگى طولانى.

~ ياشايان چوخ بيلمز، چوخ گزن چوخ
ييلر دانائى به طول عمر نيست، به تجربه زياد
است.

~ ياشلى [ص.] مسن.

~ يىرلى [ص.] پر گنجايش، جادار.

~ يىمك [ص.] پر خورى كردن.

~ يىمك آدامى آزيتمكدن قۇيار پر خورى
باعث مى شود كه از كم خوردن محروم شوى، كم
بخور هميشه بخور.

~ يىئين [ص.] پر خور، شكماره.

چوخو (چوخوسو) اكثريت، قسمت اعظم،
بيشتر، بيارى از ...

چوخو گشديب آزي قالىير به پايان نزديك
است.

چوخونوز عده بيشمارى از شما، تعداد كثيرى
از شما.

آز چوخا قابع دبر اقليت تابع اكثريت است.

آلاه سنه چوخ گورمه سين خدا بر تو
بينشاييد.

ان چوخ [ص.] زيادترين، بيشترين، بيار زياد.

چوخا [ا.] كت، ردا، لباس ملتى مردانه قفقازيها كه
كمزش چين دار و بلند است.

چۇخالتما [ف.ا.] تىكىش، ازدياد.

چۇخالتماق [ف.ا.] زياد كردن، افزودن. (۲)
تىكىش كردن. (۳) علاوه كردن، اضافه كردن.

چۇخالدىلماق [ف.م.] تىكىش شدن، افزايش يافتن.

چورساف { چورسآف } [۱.] کلمه‌ای که پس از
تخلف در بازی از طرف رقیب گفته می‌شود و
اسباب بازی توقیف می‌شود.

چورک { چوراک } (چوره یسن،
چورگین) [۱.] (۱.) نان. (۲.) روزی، رزق، نوشه،
زاد.

~ آغاچی [۱.] (۱.) نان آور. (۲.) درخت نان که در
مناطق گرمسیری می‌روید.

~ ایتیرن [ص.] نمک نشناس.

~ بیشیرمک نان پختن.

~ بیشیرمه [ف. ا.] نان پزی، نانوائی.

~ بیشیرن [ا.] نانوا، نان پز، شاطر.

~ پولو خرج روزانه غذا.

~ چی [ا.] نانوا، نان فروش.

~ چیلیک [ا.] نانوائی، نان فروشی.

~ خانا [ا.] دکان نانوائی.

~ داش دان چیشیر روزی به زحمت به دست
می‌آید.

~ دن ائتمک (ائله مک) از نان خوردن
محروم کردن، نان کسی را بریدن.

~ ساقان [ا.] نان فروش، فروشنده نان.

~ سیز [ص.] بی‌روزی، بی‌خبر، بی‌صرفه.

~ سیز باشاماق اولار، اورک سیز بوخ
بدون نان می‌توان زندگی کرد، ولی بدون قلب نه.

~ قابئی [ا.] جانانی، ظرف نان.

~ کسمک با کسی نلن و نمک خوردن، با
کسی دوستی کردن، با هم نان خوردن.

~ لمک [ف. ا.] تغذیه کردن، پرورش دادن،
پروردن. (۲.) مهمان کردن، غذا دادن، نان دادن.

~ لی [ص.] نان و آبدار، پر سود، با صرفه.

~ لیک [ا.] (آرد) مناسب برای نان پختن.

~ وئرن [ص.] سخاوتمند، خیر، نان رسان.

چوره یسن کسمک نان بری کردن، نان کسی
را بریدن، کسی را از درآمد محروم کردن.

چوره یینی قازانماق نان خود را در آوردن،

امرار معاش کردن.

چوروتکمک [ف. ا.] (۱.) پوساندن، فاسد کردن. (۲.)

بریدن شیر و غیره، لخته کردن، دلمه کردن. (۳.)

تسویه کردن، تصفیه کردن.

حق حسایشنی چوروتکمک تصفیه حساب
کردن.

سوزوچوروتکمک وراجی کردن، بیهوده گفتن،
لفت دادن سخن، تکرار کردن کلام.

چورودولمک [ف. م. ا.] فاسد شدن، پوسیدن.

(۲.) بریده شدن شیر، لخته شدن، دلمه شدن.

چوروک [ص. ا.] فاسد، پوسیده، گندیده، از

کار افتاده. (۲.) چین و چروک، کبک.

~ چو [ص. ا.] بر حرف، پرگو، کسی که موضوعی

را بیش از حد تکرار کند.

~ چیشخدی ناسالم است، فاسد است، بوج است.

~ دبش دندان فاسد.

~ سوز حرف کهنه، حرف باوه.

~ لوک [ا.] (۱.) پوسیدگی، فساد، گندیدگی.

چوروچوچیمماق گندش در آمدن.

ایبی چوروک طناب پوسیده، غیر قابل اطمینان.

چوروکمک [ف. ا.] (۱.) پوسیدن، فاسد شدن،

گندیدن. (۲.) بریدن (شیر و دوغ و غیره)، لخته

شدن، دلمه شدن. (۳.) ور آمدن، ورز آمدن.

چوروومه [ف. ا.] فساد، پوسیدگی، عفونت.

چورووتو [ا.] فاسد، چیزهای گندیده، کود.

چوز باخ: چیره.

چوزدلمک [ف. ا.] باز کردن، نخ نخ کردن، از هم

باز کردن، (رشته را پنبه کردن).

چوزمک [ف. ا.] باز کردن، حل کردن. (باخ:

چوزدلمک).

چوزوک [ص. ا.] باز شده، رشته رشته شده.

چوزولمک [ف. م. ا.] باز شدن، گشوده شدن، از هم

باز شدن.

چوزولموش باخ: چوزوک.

سانکی ساپ دی، چوزولموش مثل اینکه نخ

بود كه رشته رشته شده بود (از هم باز شده بود).

چۆزە باخ: جېۋزە.

چۆزە لىمك [ف. ۱] (جوش زدن. ۲) جوانه

زدن، نیش زدن.

چوست { چوست } [۱. ۱] دم پائی، ارسى.

~ چو ارسى دوز.

قۇى دئىيىنلر فيلان كسین چوستو ۋار،

كىم نه بيلير آلتى يۇخدور اۆستۈ ۋار

بگزار بگويند كه فلائكس ارسى دارد كسى چه

مى داند كه فطرويه دارد و كف ندارد.

چوسكو [۱. ۱] ميخ بزرگ چوبى.

چوشقا [۱. ۱] ر. [۱. ۱] بچه خوك.

چوغان (= صابون اۆتۈ) [۱. ۱] چوبك.

چوغول [۱. ۱] چئل، سخن چين، خبر كش، خبر چين،

نقام.

~ چو [۱. ۱] سخن چين، جاسوس، نقام، خبر چين.

~ چولوق [۱. ۱] سخن چينى، جاسوسى،

خبر چينى، نقامى، سعابت.

~ لاماق [ف. ۱] چغلى كردن، سخن چينى كردن،

نقامى كردن.

~ لوق [۱. ۱] چغلى، سخن چينى، نقامى.

~ لوق ائله مك چغلى كردن، سخن چينى

كردن، خبر چينى كردن، نقامى كردن.

چوغون (چۆگۆن) [۱. ۱] ر. [۱. ۱] چدن (فلز).

~ اريتىمك ذوب كردن چدن.

چوغوندور [۱. ۱] چغندر، ليو.

~ چو [۱. ۱] چغندر كار.

~ چولوق [۱. ۱] چغندر كارى.

چۆك: چۆ كۆنه ايپ باغلاھاليدئير بايد به

دولش نخ بست. (آدم بى عرضه و احمقى است).

چوكان { چۆكآن } [۱. ۱] فا. [۱. ۱] چوگان، چوب دراز

مخصوص بازى گوى و چوگان (بازى، ورزش).

چۆ كدۆر مەك [ف. ۱] (نشاندن. ۲) به زانو

در آوردن. (نه نشين كردن، فرو نشاندن. ۴)

عقب راندن، پس زدن.

دەوھەنى ~ شتر را به زانو نشاندن.

چۆ كدۆرۈچۆ [ص. ۱] رسوب دهنده، ته نشين

كننده.

چۆكك { چۆكاك } [۱. ۱] فرو رفتگى، گودال،

چاله، دشت، اراضى پست.

~ ليك [۱. ۱] فرو رفتگى، گودى، اراضى پست.

چۆكلىمك { چۆكالىماك } [ف. ۱] گود شدن،

چاله شدن.

چۆككمك [ف. ۱] (نشستن، روى زمين نشستن،

چمباتمه زدن. ۲) پائين آمدن، فرونشستن،

فرو رفتن، فرو افتادن. ۳) ته نشين شدن، رسوب

كردن. ۴) نشست كردن. ۵) تمر گيدن، توى ميل

فرو رفتن. ۶) فرا گرفتن، احاطه كردن.

چۆمە لىپ ~ چمباتمه زده روى زمين نشستن.

دومان ~ مه فرا گرفتن، فرود آمدن مه.

دیزه ~ به زانو در آوردن، روى زانو نشستن.

سكوت چۆكدۆ سكوت فرا گرفت.

چۆكۆك [ص. ۱] گود، گود افتاده، فرو نشسته.

~ لۆك [۱. ۱] فرو رفتگى، گودى.

چۆكۆنتۆ [۱. ۱] رسوب، لرد، ته نشستن. ۲)

نزولات.

چۆكه [۱. ۱] زيرفون، باخ: چۆكه.

چۆكه باليغنى [۱. ۱] سگ ماهى، ماهى خاويار.

چۆكه چايى عرق بيد، باخ: چۆكه.

چول [۱. ۱] چئل، بالان، پوشاك چهارپايان.

~ لاماق [ف. ۱] چئل انداختن رو چهارپا، بالان

گذاشتن. ۲) بار كردن، تحميل كردن بر كسى،

زياد لباس پوشيدن.

~ لو [ص. ۱] بالان دار، چئل كشيده شده.

چولون سودان چيخار تفاق چئل خود را از آب

در آوردن، بنخوردن و نمير زند گى كردن، به زحمت

خود را نجات دادن.

چۆل [۱. ۱] (دشت، صحرا، بيابان. ۲) بيرون،

خارج. ۳) وحشى، بيابانى. ۴) مزرعه.

~ آرئىسى [۱. ۱] زنبور وحشى.

چولغانماق باغ: چولغالاتماق.
 چولماچوچوق [ا.] زاد ورود، برو بچه، بچه.
 چولمک [ا.] ظرف سفالی شکل دیگ، کماجدان، دیگ سفالی.
 ~ چى [ا.] سازنده یا فروشنده دیگ سفالی.
 ~ چیلیک [ا.] حرفه پختن و یا فروشندگی دیگ سفالی.
 چولمه باغ: چولمک.
 چوماق باغ: چماق.
 چومبلمک { چومبالتماک } [ف. س.] به زانو در آوردن، به زانو کشاندن، چمباتمه نشاندن.
 چومبلیک { چومبالاک } باغ: چومبلن.
 چومبلمک { چومبالماک } [ف.] چمباتمه زدن، به زانو نشستن، روی زانو نشستن، روی زانو نیم خیز شدن، طرز نشستن در توالت.
 چومبلن { چومبالان } [ظ. ا.] چمباتمه، در حال چمباتمه. ۲) دنبان، قارج.
 چوملمک { چومالماک } باغ: چومبلمک.
 چومور ۱) گل، لجن در (نداول اهای ارومیه)، ۲) بسیار چرک و کثیف (در نداول اهای مراغه)، ۳) باغ: چامیر.
 چون { چون } [باغلا. فا.] چون، زیرا، به این سبب، از آن جهت.
 ~ کی چونکه، زیرا، برای اینکه، به این سبب که.
 چوندرمک { چوندارماک } [ف.] تبدیل کردن، ترجمه کردن، برگرداندن، پشت و رو کردن. باغ: دوندرمک.
 چونگه باغ: چونگه.
 چونگلمک { چونگالماک } [ف.] ضعیف و ناتوان شدن.
 چونگمک { چونگاماک } [ف.] چمباتمه زدن.
 چونمک { چونماک } [ف.] برگشتن، رو برگرداندن، وازگون شدن، وارونه شدن، عقب گرد کردن. باغ: دونمک.
 چونوک [ص.] برگشته، وارونه، وازگونه.

~ ائششه یی [ا.] گورخر، گوز.
 ~ اژرده یی [ا.] مرغابی وحشی، اردک وحشی.
 ~ تویوغو [ا.] تیهو، دراج.
 ~ چو باغ: چوللو.
 ~ دونوزو [ا.] گراز، خوک وحشی.
 ~ ده قالماق در بیرون ماندن، در خارج از خانه ماندن، بی مسکن ماندن.
 ~ سیچانی [ا.] موش صحرائی.
 ~ قازئ [ا.] غاز وحشی.
 ~ قوشودور پرندۀ بیابانی است، همیشه در سفر است، هیچ وقت در خانه نیست.
 ~ کسه به نی [ا.] موش صحرائی.
 ~ گزیرچینی [ا.] کبوتر وحشی.
 ~ لره دوشمک آواره شدن، دریدر شدن.
 ~ لشمک [ف.] بایر شدن.
 ~ لمه [ظ.] از راه میان بر.
 ~ لو [ص.] کشاورز، زارع، دهقان.
 ~ لوک [ا.] منطقه بیابانی، برهوت.
 چولپا [ا.] ۱) خروس یک ساله (ماکیان و قرقاول)، خوراکی که از سرخ کردن درسته این خروس تهیه می کنند. ۲) بی دست و پا، بی عرضه.
 ~ لانماق (~ لاشماق) [ف.] به سن یک سالگی رسیدن جوجه خروس.
 چولپالئی غذائی که از جوجه خروس یک ساله تهیه کنند.
 چولفاج [ا.] لفاف، حفاظ.
 چولغالاشماق [ف.] درهم آمیختن، ارتباط متقابل داشتن.
 چولغالاماق [ف.] فرا گرفتن، پوشاندن با پارچه و غیره، پوشانیدن، دربر گرفتن، پیچیدن (در پارچه).
 اؤنو فیکیر چولغادیئ توفکر فرورفت.
 چولغالانماق [ف. قا.] با چیزی خود را پوشاندن، خود را با (پارچه) پیچیدن.
 چولغاماق باغ: چولغالاماق.

چی (جو - چو - چئ) پسوندی که بعد از اسم می آید و علامت فاعلی است. مثل کار - گر - چی.
 اوؤچو شکارچی.
 بالیغ چی [ا. / ص.] ماهیگیر.
 دمیرچی [ا. / ص.] آهنگر.
 دؤیوشچو [ا. / ص.] جنگاور.
 قاپیچی [ا. / ص.] دربان.
 چپیان [ا.] دمل، کورک.
 ~ چیخارتماق دمل در آوردن.
 کورچپیان کودک.
 چپیین [ا.] مگس.
 چیللاق باخ: چیلپاق.
 چیت [ا.] جیت، پارچه نخی گلدار.
 چیتدماق (۱) باخ: چیرتلاماق. (۲) تلنگر زدن. (۳) تخمه شکستن.
 چیتک { چیتاک } [ا. / ص. ۱] وصله. (۲) بدلجه.
 (۳) بد اخلاق.
 چیتمک { چیتاماک } [ف.] وصله زدن، رفر کردن.
 چیتمیق [ا.] بشکن.
 ~ وورماق بشکن زدن.
 چیتیزماق [ف.] اشاره کردن، کنایه زدن.
 چیچک { چیچاک } [ا. / ص. ۱] شکوفه، گل، غنچه.
 (۲) آبله.
 ~ آچماق شکفتن، غنچه کردن، گل کردن.
 ~ آباق جیغی دم گل، پایه گل.
 ~ تاجی تاج گل.
 ~ چی [ا.] پرورش دهنده گل، گل فروش.
 ~ چیخارتماق آبله در آوردن.
 ~ چیلیک [ا.] پرورش گل، گل فروش.
 ~ دؤنمک آبله کوبیدن.
 ~ دؤنمه آبله کوبی.
 ~ دؤنن آبله کوب.
 ~ سیز (یتکی لر) (گیاها) بدون گل.

چوؤ باخ: جو
 چوؤال [ا.] جوال، گونی، کیسه بزرگ که از نخ ضخیم یا پارچه خشن درست کنند برای حمل بار.
 ~ دوز [ا.] جوالدوز، باخ: قییق.
 چوؤدار [ا.] جاودار.
 چوؤغون [ا.] بوران، هوای سرد، طوفان سرد، کولاک.
 ~ لاما [ف.] سرد و کولاک شدن هوا.
 ~ لو [ص.] هوای بوران و سرد.
 چوؤکیرمک { چوؤکیرماک } [ف. قدیمی.] باخ: چئیرمک.
 چوؤوستان [ا.] کومه، خانه محقر. باخ: چاووستان.
 چوؤوش باخ: جاوز.
 چوؤوماق { چوؤوماق } [ف. ۱] ورجه - ورجه کردن، تفلأ کردن، سریع رفت و آمد کردن، سریع گذشتن. (۲) برخوردن گلوله به چیز سخت و بازگشتن.
 چؤهرائی [ص.] رنگ صورتی، قرمز باز، باخ: چهارایی.
 چوی { چوی } [ا.] چوب یا میله آهنی که در وسط آسیا دستی نصب می شود.
 چؤئروکمک { چؤئروکماک } [ف. قدیمی.] باخ: چئورلمک.
 چؤیسیمک { چؤیساماک } [ف.] حالتی را گویند که گله گوسفندها در حال چرا یکباره متوقف و هریک به سوئی متفرق می شوند و شروع می کنند به چرا کردن.
 چهارشنبه { چارشانبا، چارشانبا } [ا. فا.] چهارشنبه.
 ~ آخشامی سه شنبه.
 چهرائی { چهرائی } [ص.] صورتی رنگ، باخ: چهرائی.
 چه فایده { چی فایدآ } [آراسوز. فا.] چه فایده، مناسفانه.
 چهلیم { چاهلیم } باخ: جلیم.

~ کۆرلۈغو كورى رنگ، قدرت تشخیص رنگهارا نداشتن.

~ كيمى مثل گل، زبا، فشگ، خوشگل.

~ لمك [ف.] شكفتن، شكوفه كردن، گل باز كردن.

~ لمه [ف. ۱.] شكوفائی، رونق، شكفتگی.

~ لندبرمك [ف.] به گل نشانیدن، شكوفا كردن.

~ لئمك [ف.] شكفتن، شكوفه كردن، غنچه كردن، شكوفا شدن، رونق يافتن.

~ لئمه [ف. ۱.] شكوفائی، رواج، شكفتگی.

~ له ئن [ص.] شكوفا، شكوفان.

~ لى [ص.] گلدار، شكوفه دار، پر غنچه، با گل تزئين شده.

~ ليك [۱.] گلزار، گلستان.

~ باتاغى [۱.] كاسه گل، قسمت پهن بالای دم گل.

~ بارباغى [۱.] گلبرگ.

~ يانلىغى بارباق [۱.] كاسبرگ.

~ چيچه ئى چيترتلاماق گل از گلش شكفتن، شاد شدن.

تر ~ شكوفه تازه.

سوڧورگه ۋازى ~ گلهاى چترى.

سوچيچه بى [۱.] آبله مرغان.

~ چيچه [ص.] به زبان كودكان نيتيش، تازه، جديد، نو، فشگ.

چيخاجاق [۱.] خروجى، مخرج، محل خروج.

چيخار [۱. ۱] مخارج، دررفت، مصرف. ۲)

درآمد، سود. ۳) خروج، نجات، منتهى.

~ لى [ص.] پرسود، پير درآمد.

~ بولۇراخ خروجى، راه نجات.

بويۇل اوكنده چيخار اين راه به آن ده منتهى مى شود.

چيخارتدئرماق [ف. م.] به وسيله ديگرى خارج

كردن، بيرون كشیدن، منتشر كردن.

چيخارتماق (باخ: چيخارماق) [ف. ۱]

درآوردن، بيرون كشیدن، بيرون بردن، استخراج

كردن. ۲) خارج كردن، بيرون كردن، بيرون

راندن. ۳) از كار اخراج كردن. ۴) منتشر

كردن. ۵) صادر كردن (حكم و دستور). ۶)

(دمل - زخم) درآوردن. ۷) بالا بردن. ۸)

نمايش دادن، بازى درآوردن. ۹) طلاق دادن

(زن). ۱۰) كسر كردن، تفريق كردن.

آپارئب گۆيه چيخارتدئ بالا بردن به آسمان رسانيد.

آجيغئنى مندن چيخيئر از من انتقام مى كشد.

آد چيخارتماق شهرت يافتن، نام آور شدن، نام

در كردن.

ال دن ~ از دست دادن.

اۇرتايا ~ عرضه داشتن.

اۆزه ~ رو كردن، علنى كردن، نشان دادن.

اۇيون ~ بازى درآوردن.

بويالتوقئشى چيخاردار اين پالتوزمستان را

دوام مى آورد.

بوسۇزدن بئله چيخيئر كى از اين سخن چنين

بر مى آيد.

بىر سۇزدن معنا چيخارتماق بدتمبير كردن.

تميزه ~ تبرئه كردن، اعاده حثيت كردن.

چۇرك داشدان چيخيئر نان از سنگ در

مى آيد، كسب معاش مشكل است.

خرچينى چيخارتماق خرج خود را درآوردن،

به اندازه خرج درآمد تحصيل كردن.

كىتاب چيخارتدئ كتاب منتشر كرد.

مئيدانا چيخارتماق به ميدان آوردن، ظاهر

كردن، آشكار كردن.

ياددان ~ از ياد بردن، فراموش كردن.

يالائئنى چيخارتماق دروغ (كسى را) آشكار

كردن.

چيخاردئلماق [ف. م. ۱] استخراج شدن. ۲)

خارج شدن، بيرون شدن. ۳) از كار اخراج شدن.

بریدن، قطع علاقه کردن. (۱۶) حرکت کردن، راه افتادن. (۱۷) سپری شدن. (۱۸) شدن. (۱۹) استتاج شدن.

آدی یاخشئی لیغا ~ حسن شهرت یافتن.
آقائین مالی چیخار، نؤکرین جانی شاه می بخشد شیخ علیخان نمی بخشد.
آلما چیخئیپ سبب رسیده است، سبب درآمده، سبب به بازار آمده.

اٹشیگه ~ بیرون رفتن، دست به آب رساندن.
اکین لر چیخدی زراعت سبز شد (روئید، درآمد).

ال دن چیخماق از دست رفتن.
انسانیت دن ~ از انسانیت دور شدن (بریدن).
اوچدن ایکی نی ~ دور از سه کم کردن، (تفریق کردن، کاستن).

اوژ آدئنا چیخیئر به نام خودش قلمداد می کند.
اوژوندن چیخماق از خود بی خود شدن، از حالت عادی خارج شدن، عصبانی شدن.

اوزه ~ علنی شدن، برملاء شدن، ظاهر شدن.
اوغلو آغیللی چیخدی معلوم شد که پسرش عاقل است، پسرش عاقل از آب درآمد.

اونون پاسئی چیخدی اسرارش برملاء شد.
ایشدن چیخماق از کار کناره گیری کردن.
ایشه ~ به کار آغاز کردن، شروع به کار کردن.
ایگیدین آدی چیخینجاق، جانی چیخار تا قهرمان پر آوازه شود، جانش به لب رسیده.
باشا ~ به اتمام رساندن، به پایان رساندن.

باشینا ~ بر کسی مسلط شدن، از سر و کول کسی بالا رفتن.

بو بیریمی چورؤک چیخدی این یکی پوسیده بود، معلوم شد که این یکی پوسیده است.
فاسد درآمد.

بویارچادان دؤنلوق چیخار این پارچه برای پیراهن مناسب است، از این پارچه می توان پیراهن درست کرد.

(۴) انتشار یافتن، منتشر شدن. (۶) صادر شدن (حکم و دستور). (۶۰) کسر شدن، تفریق شدن. (۷) طلاق داده شدن (زن).

چیخارماق باخ: چیخارتماق.
چیخارئجی [۱.۱] آلت بیرون کشیدن چیزی.

چیخارئش [۱.۱] استخراج. (۲) درآمد، سود، عایدی. (۳) مستخرجه (از متن کتاب یا نوشته).

چیخارئلما [۱.۱] استخراج، استتاج.
چیخارئلماق [۱.۱] استخراج شدن، اخراج شدن، خارج شدن، منتشر شدن.

اؤنلارئن اراضی سینه دولت قوشونو چیخارئلدی در اراضی آنها نیروهای دولتی پیاده شدند.

چیخارئلش [۱.۱] نتیجه، حاصل، مستخرجه. (۲) انتشار.

چیخا گلمک [۱.۱] ناگهان آمدن، ناگهانی ظاهر شدن.

چیخان [۱.۱] مفروق منه، عدد بزرگتر در تفریق.
چیخداش [۱.۱] وازده، اسقاط، جنس معیوب.
~ چئی [۱.۱] جدا کننده کالاهای نامرغوب.

چیخما [۱.۱] تفریق، کناش (حساب). (۲) خروج. (۳) صدور. (۴) طلوع.

چیخماز [ص. / ظ.] رهائی ناپذیر، بن بست، نافرجام.

~ بیر موقع موقعیت بن بست.

چیخماق [۱.۱] بیرون آمدن، خارج شدن. (۲) حاصل شدن، استخراج شدن، نتیجه شدن.

(۳) ظاهر شدن، علنی شدن، بروز کردن. (۴) طلوع کردن، درآمدن. (۵) بالا رفتن، صعود کردن. (۶) صادر شدن. (۷) بیرون رفتن. (۸) رها شدن، خلاص شدن، مرخص شدن. (۹) استعفا دادن.

(۱۰) روئیدن، سبز شدن، رستن. (۱۱) تفریق کردن، کم کردن (حساب). (۱۲) تمام شدن، به پایان رسیدن، منتهی شدن. (۱۳) منتشر شدن، انتشار یافتن. (۱۴) فارغ التحصیل شدن. (۱۵)

بوندان آدام چيخماز اين يکي آدم نمي شود،
اين يکي آدم شدي نيست.
بو بول هارابا چيخيئر؟ اين راه به کجا منتهي
مي شود؟

بو بول دنيزه چيخيئر اين راه به دريا مي رود.
بير شئي چيخماز چيزي نميشه! مالي نميشه!
فايده اي ندارد، نشدي است.
بيغي چيخماق سبيل کسي در آمدن (ميز
شد).

پاخيري چيخدي زنگارش آشکار شد.
پاي چيخماق سهم معين کردن، سهم جدا
کردن.
پايينا ~ بابت سهم کسي حساب کردن، به
شانس کسي در آمدن.

بوخو چيخدي گذش در آمد.
توکو چيخدي مويش در آمد، پر در آورد.
جاواب چيخمادئي جواب داده نشد، جوابي
شنیده نشد، جواب در نيامد.

چييان چيخماق دمل در آمدن.
چيخ گشت برو گمشو! برو بيرون! دور شو!
داغ باشينا چيخماق بالاي کوه رفتن، به قله
کوه صعود کردن.

دنديگيم چيخدي حرف من تايد شد.
ده ثريندن بير تو من چيخديم از ارزش آن
يک تومان هم کم کردم.
زيندان دان چيخماق از زندان آزاد شدن.

سثيره ~ به گردش رفتن، به سبزو سياحت
پرداختن.

سسي چيخمادئي صدايش در نيامد، سکوت
کرد.

سوت دن کره چيخار کره از شير به دست
مي آيد (حاصل مي شود).

سو موک لري چيخدي (از لاغري و ضعف)
استخوانهايش ديده مي شود.

شيراز دان گور کم لي شاعير لر چيخيئب از

شيراز شعراي نامدار برخاسته است.
عوضيني چيخماق جبران کردن، تلافی
کردن، پاداش دادن.

قارشئما چيخدي جلوي من سبز شد، ناگهان
رو بروي من در آمد، با من مواجه شد.

قيچئي چيخدي پايش در رفت.
گوئش چيخدي خورشيد طلوع کرد.

لاتاري دا بيزه بير کيتاب چيخدي در
بخت آزمائي يک کتاب به ما افتاد (به نام ما
در آمد، ما برنده شديم).

ياديئندان چيخماق فراموش کردن، از ياد رفتن.
ياز چيخدي بهار به پايان رسيد، بهار سپري
شد، بهار گذشت.

ياز چيخماق تا بهار زنده ماندن.
يالانا چيخدي دروغ از آب در آمد.

يئرندن چيخماق در رفتن (پايه صندلي و ميز و
غيره)، از ريشه در آمدن.

يئني بير قرار چيخماق تصميم جديدي اتخاذ
شدن، قانون جديدي صادر شدن.

يئني بير کيتاب چيخدي کتاب تازه اي
در آمد (منتشر شد)، انتشار يافت.

يوخا چيخماق محو شدن، نابود شدن.
يولا چيخماق به راه افتادن، عزيمت کردن.

يولدان ~ منحرف شدن، گمراه شدن، اغواء
شدن.

نه چيخار چه حاصل! چه نتيجه اي دارد؟

چيخيئخ باخ: چيخيئ.

چيخيئش [۱.۱] (خروج ۲) (خروجي (در) ۳).

قيام ۴) رستگاري، نجات، رهائي. ۵) تظاهرات،

نمايش. ۶) نطق، سخنراني. ۷) اجراء. ۸) طلوع.

۹) جوانه زدن، نوک زدن بذرو گياه.

~ ائتمک قيام کردن، تظاهرات کردن،

سخنراني کردن، برنامه اجراء کردن.

~ بولور راه نجات.

چيخيئشليئي ۱) مبداء عزيمت يا نقطه شروع حرکت و

عملی را نشان می دهد. ۲) مفعول عنه، حالت اسم که در مقابل سؤال از کجا؟ از چه؟ قرار می گیرد.

احمد دن از احمد.

کیم دن از کجا؟

نه دن از چی؟

هارادان از کجا؟

چیخیق [۱.۱] (ورقلنبیده، برجسته. ۲) از جا در آمده، از بند در رفته (استخوان).

~ یاناق گونه برجسته.

چیخیلان [۱.۱] مفروق عنه (حساب)، عدد کوچکتر در تفریق.

چیخیلماز [ص.] علاج ناپذیر، رهائی ناپذیر، بن بست.

چیخیثم [۱.۱] سهم، مقدار برداشت، محصول.

ات چیخیثمی ۴۵% اولور مقدار برداشت گوشت ۴۵% می گردد.

پانییغین چیخیثمی ۲۶% دن ۴۰% ده چاندیر ئلیب برداشت محصول پنبه ۲۶% به ۴۰% بالغ شده است.

چیخیثنی [۱.۱] (زایده، برجستگی، برآمدگی. ۲) خروج، خروجی. ۳) در رفتگی استخوان.

چیدار [۱.۱] بنحو، قید و بند.

چیریدیرماق [ف.س.] کوباندن، به وسیله کسی گرد گیری کردن، تکاندن، تکان دادن.

چیریماق [ف.۱] (تکاندن، تکان دادن. ۲) کوبیدن، زدن. ۳) بهم زدن، بهم کوبیدن (در). ۴) چوب زدن برای گرد گیری کردن، گرد گیری کردن، غبار رویی کردن. ۵) پرت کردن و زدن به چیزی. ۶) تپیدن، به تپش افتادن (قلب). ۷) ربودن، دزدیدن.

ال لرین بیر - بیرنه چیریدی دستهایش را بهم زد.

توت چیریماق توت تکان دادن.

قاناد چیریماق بال هارا بهم زدن، بال زدن.

کو کویه بومورنا چیریماق توی کو کو

تخم مرغ زدن.

بشره ~ به زمین زدن، به زمین کوبیدن.

چیریمی [۱.۱] خس و خاشاک، خرده چوب، شاخه خشک درخت، جاروی درست شده از ترکه ها.

چیریشدیرماق [ف.س.۱] بهم انداختن، به منازعه واداشتن. ۲) به سرقت بردن، دزدیدن، ربودن.

چیریشما [ف.۱.۱] کارزار، زد و خورد.

چیریشماق [ف.س.] زدن و خورد کردن، کتک کاری کردن، منازعه کردن.

چیریشماق [ف.م.] زده شدن، به چیزی خوردن، گرد گیری شدن، با زدن چوب تکان دادن، گرد گیری شدن، به شدت زمین خوردن، با ضربه و صدای محکم بسته شدن در.

چیریشنی [۱.۱] تپش، خلجان، ضریان، پروبال زنی، دست و پا زنی، تلاطم.

چیریشندیران [ص.] هیجان آور، تپش آور.

چیریشندیرماق [ف.س.] به هیجان آوردن، به ضریان واداشتن، به تپش آوردن.

چیریشماق [ف.۱] تپیدن، به هیجان آمدن، شدت یافتن ضریان (قلب). ۲) بال بهم زدن، پر پر زدن، دست و پا زدن. ۳) تفلا کردن، تلاش کردن. ۴) خود را تکان دادن (برای ریختن گرد و خاک و غیره). ۵) با ضربه بهم خوردن در.

چیریشیش باخ: چیریشنی.

چیرت [سس.] صدای خفیف شکستن چیزی، صدای جرقه.

~ آتماق تف انداختن.

چیرت - پیرت [ص.] چرت و برت، مزخرف، بی معنی.

چیرت چوبوغو [۱.۱] قلیان.

~ تنیکی سی تنباکوی قلیان.

چیرتداق [۱.۱] (خال، لک. ۲) جرقه که از سوختن چوب خشک و یا خاشاک همراه با سرو صدا می جهد.

پرخاشگر) و قیچانه ناسزا گفتن.
 چیرمالانماق [ف. قا. ۱] تا کردن، پاچه شلوار، تا کردن آستین پیراهن، بالا زدن آستین یا پاچه شلوار. (۲) برای کار آماده شدن.
 چیرمالانمیش [ف. ص.] پاچه شلوار یا آستین پیراهن را بالا زده، آماده به کار.
 چیرمالی باغ: چیرمالانمیش.
 چیرمالماق باغ: چیرمالانماق.
 قوئلونو چیرمالماق آستین بالا زدن، به طور جدی برای انجام کاری آماده شدن.
 چیرمالماق باغ: چیرمالانماق.
 چیرمکلی { چیرماک لی } [ص.] آستین بالا زده، پاچه شلوار را بالا زده.
 چیریش [ا. ۱] سریش، سریشم، چسب. (۲) نخ تابیده.
 ~ لمک [ف.] چسب زدن، سریش مالیدن.
 ~ لی [ص.] چسب دار، چسب مالیده شده.
 چیزگی باغ: چیزگی.
 چیسک { چیساک } باغ: چیسکین.
 چیسکین [ا.] باران ریز در هوای مه آلود، هوای بارانی، هوای مه آلود بارانی.
 ~ لمک [ف.] مه آلود شدن، نم نم باریدن.
 ~ لی [ص.] مه آلود، بارانی.
 چیسلمک { چیسلاماک } [ف.] نم نم باریدن، باریدن باران ریز در هوای مه آلود.
 چیسلمه { چیسلا } [ف. ا.] بارش نم نم، مه آلود.
 چیسماک { چیساماک } [ف.] نم نم باریدن، آمدن باران ریز توأم با مه.
 چیش ادرار به زبان بچه.
 چیغ [ا. تر.] بهمن، نوده برف که از بالای کوه به پائین می غلطد و بزرگ و حجیم می شود.
 چیغریق [ا.] چرخ سرچاه که با آن آب از چاه بالا می کشند.
 چیغ لیتی [ا.] فریاد، فغان، شیون.

~ لی [ص.] خالدار، لک دار.
 چیرنداماق [ف. ۱] باغ چیرنداماق. (۲) نوک زدن، جوانه زدن. (۳) تخمه شکستن. (۴) طلوع کردن (گون چیرندادی) آفتاب طلوع کرد.
 چیرنداماق [ف. ۱] شکستن (تخمه). (۲) ترکاندن، با ضربه ترکاندن. (۳) شکستن، نوک زدن (جوانه). (۴) ترک برداشتن.
 چیرتما [ف. ۱/۱. ۱] تلنگر، بشکن. (۲) خراش، تیغ زنی (روی خشخاش، روی پوست بدن).
 ~ وورسون قانی چیخماز اگر تیغ بزنی خورش در نمی آید.
 ~ وورسون ییخیلار تلنگر بزنی می افتد.
 ~ وورماق تلنگر زدن، تیغ زدن.
 چیرتماق [ف. ۱] خراشیدن، خراش دادن، تیغ زدن. (۲) طلوع کردن خورشید، تیغ زدن خورشید.
 چیرتمالماق [ف.] با انگشت تلنگر زدن (برای آزمایش هندوانه با شیشه و غیره).
 چیرتمک { چیرتماک } باغ: چیرتیق.
 چیرتمیق باغ: چیرتیق.
 چیرتیق [ا.] تلنگر، بشکن.
 ~ چالماق بشکن زدن.
 ~ وورماق تلنگر زدن، بشکن زدن.
 چیرتیتلی [ا.] صدای چرت و چرت که در موقع سوختن هیزم خشک بلند می شود.
 چیرک باغ: چرک.
 چیرکاب [ا. ظ.] چرکاب، آب آلوده به چرک و کثافت.
 چیرکین [ص.] کریه، زشت، آلوده، پلید، کثیف، چرکین.
 ~ لشمک [ف.] کثیف تر شدن، زشت شدن.
 ~ لیک [ا.] ازشتی، کراحت، پلیدی، آلودگی.
 چیرمالماق [ف.] بالا زدن آستین، ورمالیدن پاچه های شلوار، بالا زدن.
 باچالارین چیرمالادی (در مورد زنان

زمینی بدون گیاه، درخت بدون برگ.
 ~ لاشماق [ف. ۱] برهنه شدن، عریان شدن. (۲)
 بدون پوشاک بودن. (۳) بی برگ شدن، بی گیاه
 شدن. (۴) بی چیز شدن، تهی دست شدن.
 ~ لاندیرماق [ف. ۱] عریان کردن، برهنه
 کردن. (۲) بدون زین و برگ.
 ~ لانتماق [ف. م. ۱] عریان شدن، لخت شدن.
 (۲) بدون پوشاک شدن. (۳) بی برگ شدن،
 بی گیاه شدن.
 ~ لئیق [ا. ۱] لختی، عریانی. (۲) بی چیزی،
 تهیدستی. (۳) بی برگی.
 چیل - چیلپاق [ص. / ظ.] سراسر لخت، کاملاً
 برهنه.
 چیلخا [ص. ۱] خالص، لخم. (۲) صاف، خالص،
 منزله، بی پیرایه، سره، ناب.
 ~ ات گوشت لخم.
 چیلداق [ا. ۱] داغ کردن دیوانه یا کسی که از
 حادثه‌ای سخت ترسیده برای اینکه ارواح خبیث را
 از تنش برانند (خرافات).
 ~ لاماق داغ کردن برای راندن ارواح خبیث.
 چیلدیران [ص. ۱] نورافشان.
 چیلغین [ص. ۱] دیوانه، شیدا، واله. (۲) بی پرده،
 باز.
 ~ جاسینا [ظ.] با بی قراری، دیوانه وار، به طور
 علنی.
 ~ لاشماق [ف.] بی فرار شدن، بی پرده و علنی
 شدن، شیدا شدن.
 ~ لئیق [ا. ۱] شیدائی، بی پردگی.
 چیلک { چیلک } [ا. ۱] دوش حتمام، آب پاش
 (حتمام).
 چیلگن { چیلگان } [ا. ۱] نخته باریک و نازکی
 که زیر روکش گل کاری می کوبند تا از ریختن
 آنها جلوگیری کند.
 چیلله باخ: چله.
 چیلیمک { چیلماک } [ف. ۱] پاشیدن. (۲)

چیفغیر - باغیئر [ا. ۱] جیغ و داد، داد و
 فریاد، سرو صدا.
 ~ سالماق جیغ و داد راه انداختن.
 چیغیرتما^۱ [ا. ۱] نوعی خورشت که با گوشت
 سرخ کرده و کدو و تخم مرغ تهیه می کنند.
 چیغیرتما^۲ [ف. ا. ۱] از چیغیرتماق.
 چیغیرتماق [ف. م. ۱] داد کسی را در آوردن،
 کسی را به جیغ کشیدن و داشتن (برانگیختن).
 (۲) گریاندن (بچه).
 چیغیرتی [ا. ۱] جیغ و داد، فریاد، شیون، سرو صدا.
 چیغیرغان [ص. ۱] جیغ جیغو، آدم جنجالی و پرسرو
 صدا.
 چیغیرماق [ف. ۱] جیغ کشیدن. (۲) نمره زدن،
 فریاد زدن، داد و بیداد کردن. (۳) با صدای بلند
 گریه و شیون کردن.
 چیغیرشما [ف. ا. ۱] داد و فریاد دسته جمعی، جیغ
 و ویغ گروهی.
 چیغیرشماق [ف. قار.] با هم جار و جنجال کردن،
 دسته جمعی جیغ و داد راه انداختن.
 چیغیریق [ا. ۱] باخ: چیغیرتی. (۲) باخ: چیغیرتی.
 چیغیرتی [ا. ۱] صدای تیک و تیک، صدای خورده
 دو چیز خرد.
 چیغیرتیلتماق [ف.] صدای تیک تیک در آوردن.
 چیغیرتیلتماق [ف.] صدای تیک تیک در آوردن.
 چیگین باخ: جی بین.
 چیل [ا. / ص. ۱] لک، لک و پیس، کک و مک.
 (۲) دورنگ، ابلق. (۳) دانه های رنگی روی پر،
 خال خال. (۴) تیهو، دراج، کبک. (۵) مرغ
 کوهی.
 ~ تویوق سرخ خال خالی، مرغی که روی
 پرهاش دانه های رنگی باشد.
 ~ لی [ص.] خال دار، خال خال، کک و مک
 دار.
 چیلپاق [ص. ۱] برهنه، لخت، عریان. (۲) بی چیز،
 تهیدست. (۳) بدون زین و برگ، بدون پوشش. (۴)

~ لمک [ف.] با جگن یا چمن و غیره پوشیده شدن.

~ لنمک [ف.م.] سبز شدن، روئیدن چمن و علف.

چیم^۲ [ص./ ادا. ۱] خالص، ناب، سره، بی آمیخ. (۲) سر تا پا، به کلی.

بو فطیر چیم سو دده بو غرولموشدور این نان با شیر خالص خمیر شده.

بوات دثیل چیم پی دبر این گوشت نیست پیه خالص است (به کلی پیه است).

چیم چشدیر مک { چیم چاشدیر ماک } [ف.] س. [به چندش آوردن، مشمتر گردانیدن.

چیم چشدیر بجی { چیم چاشدیر بجی } [ص.] چندش آور، مشمتر کننده، نفرت انگیز.

چیم چشمک { چیم چاشماک } [ف. ۱] چندش آمدن، مور مور شدن. (۲) مشمتر شدن، متنفر شدن.

چیم چشمک باخ: چیم چشمک.

چیم خیرماق [ف.] تشرزدن، درشتی کردن، خشونت کردن، داد و فریاد زدن.

چیم دیر مک [ف.] شستشو دادن، آب تنی دادن.

چیم دیک [ا. ۱] نیشگون، وشگون. (۲) به اندازه نوک انگشت، مقدار کم، پرزنه.

~ لشمک [ف.] همدیگر رانیشگون گرفتن.

~ لمک [ف.] وشگون گرفتن.

بیر چیم دیک ساققیزلن اولسادا چینه پاپشدر آلنویا اگر یک تکه سقز داری بجوو به پیشانی ات بچسبان (به طعنه به کسی گویند که متظاهر است).

چیم { چیمار } [ا.] چشم بند شنا، عنک شنا.

گوزلرینه چیمر گیشمیشدی به چشم هایش چشم بند شنا بسته بود.

~ لیک [ا.] محل شنا.

چیم کیر مک باخ: چیم خیرماق.

چیم مک [ف.] استحمام کردن، شستشو کردن،

افشاندن، پنخش کردن. (۳) نم نم باریدن. (۴) چهچه زدن (بلبل).

سو ~ آب پاشیدن.

نور ~ نور افشاندن، نور پراکندن.

باغیش ~ ریز - ریز باریدن، نم نم باریدن.

چیلمه { چیلما } [ف. ۱] آب پاشی، گرد پاشی، آبیاری بارانی.

~ سو واره آبیاری قطره ای، آبیاری بارانی.

چیلنمک { چیلانماک } [ف.م. ۱] پاشیده شدن. (۲) باخ: چیلنمک.

چیلو و [ا.] جلو، برنج ساده و آبکش.

چیله یین { چیلایان } [ا.] دستگاه پاشنده مایعات، اسپری، (گلاب پاش، عطر پاش، ستپاش، گرد پاش).

چیله ییجی باخ: چیله یین.

چیلیمس [ص.] خیس، لثیم، تنگ چشم.

چیلیک [ا. ۱] قلمه، ترکه خوب، باخ: چلیک. (۲) آتش گیره.

~ باسدیرما [ف. ۱] قلمه زنی.

چیلیک - چیلیک ائتمک قطعه قطعه کردن،

خرد کردن، سوراخ - سوراخ کردن.

چیلیک لمک [ف.] قطعه قطعه کردن، خرد کردن.

چیلیک لنمک [ف.م.] تکه پاره شدن، شکستن، خرد شدن، قطعه قطعه شدن.

چیلینگ باخ: چیلیک^۱.

چیلینگ آغاج [ا.] الک دولک. باخ: چلیک.

~ اووناهاق الک دولک بازی کردن.

چیم^۱ [ا. ۱] چمن، علف چمن. (۲) جگن و خزه و غیره که در تالاب و مرداب می روید. (۳) پوسته زمین که علف در آن روئیده و خاک را تثبیت کرده است.

~ آلتیندا قوریاغا قوریاغه زیر گیاهان مرداب.

~ سئل اؤنؤن نونماز جگن جلوی سئل را سذ نمی کند.

~ لشمک [ف.] سخت شدن رویه خاک.

- آب تنی کردن.
~ اوئاغی حتام.
چیمین { چیمان } باخ: چمن.
چیمیر: ائتمک جرت زدن، خوابیدن.
چیمیز دیر هک باخ: چیمدیر مک.
چیمیشمک [ف. فار.] دسته جمعی آب تنی کردن.
چین^۱ [ا.] داس، داس کمانی، دنداندار، دستره.
~ چکوش داس و جگش.
~ لمک [ف. لا.] با داس درو کردن.
چین^۲ [ا. ر.] سردوشی، رتبه و درجه.
چین^۳ [ا.] چین و شکن، چروک، کبس، پلبسه.
~ لی [ص.] چین دار.
چین^۴ [ا.] حقیقت، واقعیت، راست، صحیح، درست.
~ اوئماق راست بودن، درست بودن.
~ چیئخماق به حقیقت پیوستن.
کاش کی بوخون چین اوئابدئی کاش
خوابتان به حقیقت می پیوست.
چین^۵ [ا.] دفعه، بار (۲. طبقه، لایه، ردیف، ۳. نوده، کپه.
~ به چین طبقه طبقه، بانظم و ترتیب.
~ لمک [ف.] رویهم چیدن، منظم چیدن.
~ لنمک [ف. م.] روی هم چیده شده، منظم چیده شدن.
اودون چیمینی نوده هیزم (که منظم چیده باشند).
ایکی چین دوردیف، دو طبقه.
سوزویر چین سوزلرم حرف را یکبار می گویم.
چنار { چینار } [ا.] درخت چنار (Platanus).
~ لئق [ا.] باغ چنار، چنارستان.
چئقئ باخ: قیغیلجیم، آتشپاره.
چئقئر [ا.] صدا، صدای آهسته، صدای نفس.
چئقئرلئس چکمه مک نفس نکشیدن،
کوچکترین صدائی نکردن.
چئقئرئ باخ: چئقئرئق.
چئقئرئق [ا.] آژنگ (در).
چئقئیل [ا.] ماسه، شن، سنگریزه، ریگ.
اوؤونتول چئقئیل شن ریزه.
~ لی [ص.] اشنی، ماسه دار.
~ لئق [ا.] ریگزار، شن.
چئئلتماق [ف.] به صدا در آوردن.
چئئلماق [ف.] نواختن، به صدا در آوردن.
چینه دان [ا. فا.] چینه دان، سنگدان.
چینه دانئی بوشدور چینه دانش خالی است
(چنته اش خالی است).
چینه دانئنا یئغماق مسموعات خود را به باد
سپردن، استراق سمع کردن.
چینی [ا.] چینی (ظرف).
~ چی [ا.] سازنده چینی، چینی فروشی.
~ چیلیک [ا.] چینی سازی.
چیؤ [ا.] گووه، میخ چوبی، وسیله اتصال در ماشینها.
~ لمک [ف.] گووه زدن، میخ زدن.
چیؤزه [ا. ۱.] جوش، جوش صورت، آبله ریزه،
بشوره، دانه روی پوست، دانه های ریز. (۲. جوانه
باخ: سیزاناق، چوز، چوزه.
~ لی [ص.] پر جوش (پوست بدن).
چیؤی باخ: (۱. قازئق. (۲. قازئق.
چیمی [ص. ۱.] خام، نارس، نپخته، کال. (۲)
بی تجربه، ناماهر.
~ ات گوشت خام، گوشت نپخته.
~ نوزباق زمین بکر.
~ چیمیئتمک خام خوردن، نپخته خوردن، مغلوب
کردن طرف بدون اینکه به او مهلت دفاع بدهد.
آدام دئر چیمی سوت امیب انسان شیر خام
خورده است، انسان جایز الخطا است.
چئیرتکه { جائرتکا } باخ: چکیرتکه.
چئیرتمک { چئیراتماک } [ف.] باخ:
چئیرندیر مک.
چئیردک { چئیرداک } [ا.] هسته، مغز (بادام
و غیره). باخ: چردک.
~ سیز [ص.] بی هسته.

~ لی [ص.] هسته دار.

چیرندیرمک { چیراندیرماک } [ف.] مشمر
کردن، بزار کردن، متفر کردن.

چیرنمک { چیرانماک } [ف.] مشمر شدن،
بزار شدن، متفر شدن، دل زده شدن.

چییه لک { چییلاک } [ا.] تون فرنگی.

چی ئیل [ا.] هسته، تخم، پنبه دانه.

چییین (چیگینی، چیینی) شانه، کتف، دوش.

~ آتماق شانه بالانداختن.

~ چکمک بی اعنائی کردن، شانه از زیر بار
خالی کردن.

~ - چی یینه (چیگین - چیگینه) شانه به
شانه، دوشادوش، همگام.

~ لی [ص.] چهار شانه.

چیئ نیندن آتماق رد کردن، خود را کنار
کشیدن، شانه خالی کردن.

چیئ نیندن داغ گؤتورولمک بار سنگینی از
دوش برداشته شدن، از تعهد سنگینی آزاد شدن.

چیئینی دوشوک (۱) کج شانه، کسی که یک
شانه اش فرو افتاده. (۲) کودن.

چیئ نینه آشیرماق چیزی را به پشت انداختن،
به دوش گرفتن.

~ دوشمک بمهده اش افتادن.

چیئ نینی چکمک خود را کنار کشیدن،
تعهد قبول نکردن.

چیئین لیک [ا.] ایل، سرشانه، ابر یا پنبه که در
سرشانه لباس می دوزند.

ح

حادثه { ها آدیسا } [ا.ع.] حادثه، رویداد، پدیده، اتفاق، واقعه.

~ سیز [ص.] بدون حادثه.

~ لی [ص.] بر حوادث.

حاشا [ندا. / ظ.ع.] (۱) حاشا، مبادا. (۲) هرگز.

~ لاماق [ف.] حاشا کردن، انکار کردن.

حاشیه { ها شیا } [ا.ع.] حاشیه، هامش، کناره، لب.

~ سیز بدون حاشیه، بدون کناره.

~ لمک [ف.] حاشیه دوختن.

~ لنمک [ف.م.] حاشیه دوخته شدن.

~ لی [ص.] حاشیه دار.

حاصل { ها سیل } [ص. / ا.ع.] (۱) محصول. (۲)

نتیجه. (۳) ثمره، بهره. (۴) حاصلضرب (ریاضی).

~ اتمک تولید کردن، بدست آوردن، کسب کردن، ثمره دادن.

~ اولماق حاصل شدن، نتیجه دادن، بدست آمدن، به ثمر رسیدن.

حاصله گلکم حاصل شدن، به ثمر شدن.

ح (ح، حح، حح)

حرف ح فقط در کلمات وارده عربی کاربرد دارد و در زبان آذری از لحاظ تلفظ فرقی بین ح و ه نیست، رجوع کنید به ه.

حاجت { ها جآت، ها جات } [ا.ع.] (۱) اثاث

منزل، سورتات، افزار جنگ. (۲) احتیاج، نیاز،

تقاضا. (۳) افزار، آلات، ابزار آلات، دست افزار.

حاجت دیلمک نیاز طلبیدن (از خدا).

حاجته گشمک دست به آب رفتن.

~ گلکم برای تقاضائی آمدن.

حاجتیم یو خودور احتیاجی ندارم، تقاضائی

ندارم.

نه حاجت نیازی نیست.

حاجئی [ا.ع.] حاجی، حج گزارنده.

~ لاریولو [ا.] کهکشان، راه شیری.

حاجئی لئیلک [ا.ا.] حاجی لک لک، لک لک.

(۲) لنگ دراز.

حاجئی یولو (- حاجیلار یولو) [ا.]

کهکشان، راه شیری.

حاصیلی خلاصه، مختصر.

نه حاصیل چه فایده؟ چه نتیجه؟

حاصلات { هاسیلات } [ا.ع.] محصولات،

نتیجه‌ها، ثمره‌ها.

حاضر { هآزیر } [ص. / ظ.ع. ۱] حاضر، مهتّا،

آماده (۲) در حضور، مقابل غایب، موجود (۳)

اکنون، زمان حاضر.

~ ائتمک آماده کردن، مهتّا کردن، حاضر

کردن.

~ اوّل آماده باش.

~ اوّلماق آماده بودن، حاضر بودن.

~ جاؤاب [ص.] حاضر جواب، بدیهه گو.

~ جاؤابلیق [ا.] حاضر جوابی، بدیهه گوئی.

~ دا [ظ.] در حال حاضر.

~ داکی [ظ.] فعلی، کنونی، موجود.

~ لاتماق [ف.س.] مهتّا ساختن، بوسیله کسی

آماده گرداندن.

~ لاشدیرماق [ف.] آماده کردن، مهتّا کردن،

تدارک کردن.

~ لاشدیرلتماق [ف.م.] آماده شدن، مهتّا

گردیدن.

~ لاشماق تدارک دیدن، مهتّا شدن، آماده

شدن، خود را حاضر کردن.

~ لاماق [ف.] حاضر کردن، آماده کردن مهتّا

کردن، تدارک دیدن، تهیّه کردن، زمینه سازی

کردن.

~ لاتما [ف.ا.] آمادگی، تدارک.

~ لاتماق [ف.م.] آماده شدن، مهتّا شدن، حاضر

شدن، تدارک شدن، تهیّه شدن، زمینه سازی

شدن، خود را آماده کردن.

~ لیق [ا.] آمادگی، تدارک، حضور.

~ لیق آبارماق تدارک دیدن.

~ لیق سیز [ص.] بدون تدارک، بدون آمادگی.

~ لیق گورمک تدارک دیدن.

~ لیقلی [ص.] آماده، مهتّا.

حاضیرا ناظیر (حاضیرا قوناق) آدم‌میوه

چین، کسی که بدون مشارکت در کار اذعای

سهم از محصول داشته باشد.

حال حاضر [ظ.] هم اکنون، هم‌اینک.

حافظه { هافیزا } [ا.ع.] حافظه، یاد، هوش.

~ سیز [ص.] بدون حافظه، فراموشکار.

~ سیزلیک [ا.] فراموشکاری، نسیان.

~ لی [ص.] با حافظه، با هوش.

حاقلاشماق [ف.] تصفیه حساب کردن.

حاکم { هاکیم } [ا.ع. ۱] حاکم، حکمران،

فرمانروا، فرمانده (۲) مسئولی، مسلط (۳) قاضی،

داور (۴) مشرف (۵) داور (در ورزش).

~ اوّلماق فرمانروا شدن، مسئولی شدن، مسلط

شدن.

~ کسيلمک حاکم تعیین شدن، قاضی و داور

شدن، مسئولی شدن.

~ لیک [ا.] حکومت، فرمانروائی، حاکمیت.

حاکمیت { هاکیمیئات } [ا.ع.] حکومت،

فرمانروائی، حکمرانی.

ملّی ~ حاکمیت ملّی.

حال [ا.ع. ۱] حال، حالت، وضعیت، وضع، اوضاع

و احوال (۲) تاب، طاقت، توان (۳) اکنون، زمان

حال، الآن.

حالبوکی [باغلا. ۱] در صورتیکه، درحالیکه،

باوجودیکه (۲) اما، ولی، لکن.

حال حاضیر حال حاضر، زمان حال، هم‌اکنون،

هم‌اینک.

حال دان - حالا حالی به حالی، از حالتی به

حالتی.

~ دان حالا چئوخماق از حالت عادی خارج

شدن، عصبانی شدن.

~ دان - حالا دوشمک حالی به حالی شدن.

~ دان دوشمک از توان افتادن، از حال رفتن.

~ دان سالماق از توان انداختن، خسته و ناتوان

کردن.

~ سئیز [ص.] بی حال، بی طاقت، ضعیف، خسته.
 ~ سئیزلیق [ا.] بی حالی، خستگی، ضعف.
 ~ قالماق حالی نماندن، شور و شوق نداشتن.
 ~ لاشماق باخ: حاللاشماق.
 ~ لانماق باخ: حاللانماق.
 ~ لی [ص./ظ.] سر حال، تندرست.
 ~ لی - بوللی [ص.] گوشالو، فربه (زن).
 حالا باخماق خوشگذرانی کردن، لذت بردن.
 ~ گلیمک سر حال آمدن.
 حالی اولماق حال داشتن، سر حال بودن.
 ~ اولماق حال نداشتن، ناتوان شدن، خسته شدن.
 ~ بوزولماق باخ: حالی قاریشماق.
 ~ ده ییشمک تغییر حال دادن، از حالت عادی خارج شدن.
 ~ دؤنمک حال کسی تغییر یافتن، بدتر شدن.
 ~ قاریشماق حال کسی بهم خوردن.
 ~ قالماق توان نداشتن، از طاقت افتادن، از حال رفتن.
 ~ لیجا [ظ.] فربه، گوشالو، سر حال (زن).
 حالینا آجیماق باخ: ~ یانماق.
 ~ آغلاماق به حال کسی گریستن، برای کسی دل سوزاندن.
 ~ تفاوت ائلمه مک بی تأثیر بودن، بی تفاوت بودن.
 ~ قالماق به حال کسی دلسوزی کردن، با کسی همدردی کردن.
 ~ قالماق نسبت به کسی بی اعتنا بودن.
 ~ یانماق دل به حال کسی سوختن، دلسوزی کردن، همدردی کردن، ترخم کردن، مهربانی کردن.
 حالیندان آنلاماق از حالاتش فهمیدن.
 حالینئ سؤرماق احوالپرسی کردن.
 ~ قانماق حال کسی را بهم زدن، بدتر کردن.
 آدلیق حال حالت اسمی، حالت فاعلی (دستور

زبان).
 اوز حالینا بوراخماق تنها گذاشتن، سر خود وا گذاشتن.
 اؤنون حاللارئین خوشلامادی حالات (رفار) اورا نپسندید.
 ایندیکی حالدا در اوضاع و احوال کنونی.
 بو حالدا [ظ.] در این حال، در این صورت.
 خسته نین حالی یاخشی لاشیب حال بیمار بهتر شده.
 نه حالدا در چه حالی؟ در چه وضعیتی است؟ چگونه؟
 هر حالدا در هر حال، بهر تقدیر.
 حالات [ا.ع.] حالت، وضع، طرز.
 حالال باخ: حلال.
 حالقا { هآلقآ } (= حلقه) [ا.ع. ۱] حلقه، دایره، چنبر. ۲) حلقه انگشتر، حلقه نامزدی. ۳) دانه زنجیر. ۴) حلقه در. ۵) حلقه (ژیمناستیک).
 ~ لاماق [ف. ۱] حلقه کردن، چفت انداختن.
 ۲) محاصره کردن، دور کردن، احاطه کردن. ۳) حلقه کوبیدن، برای علامت گذاری حیوانات.
 ~ لانماق [ف.م. ۱] به شکل حلقه در آمدن، چنبر زدن. ۲) محاصره شدن. ۳) حلقه کوبی شدن حیوانات برای شناسائی و بررسی. ۴) گرد شدن چشم (از تعجب).
 ~ لی [ص.] حلقه دار، چفت زده شده.
 ~ وارئی [ظ./ص.] حلقوی، حلقه وار، به شکل دایره.
 ~ وارئی قوردلار کرم های حلقوی.
 ~ وورماق حلقه زدن، چنبر زدن، دایره زدن.
 حالقا یا آلماق به محاصره گرفتن، در حلقه محاصره انداختن.
 بؤیوک قابئی نئین، بؤیوک ده حالقاسئی اولار در بزرگ حلقه بزرگ هم دارد، (هر که بامش بیش برفش بیشتر).
 حاللاشماق [ف.] از همد بگر احوالپرسی کردن.

ھامى [ا.ع.] ھامى، پىشپان.
 ~ لىك [ا.] ھامىت، پىشپانى، طرفدارى.
 ~ لىيە آلماق (گۇنۇرمەك) تحت ھامىت
 گرفتن، سىرپرستى کردن.
 ھائىف { ھائىف } باخ: ھىف.
 ھىب { ھاب } (ھابىبى) [ا.ع.] ھىب، قىرە،
 دانە (نخود وغيره) باخ: ھىب.
 ھىبس { ھابىس } [ا.ع.] ھىبس، زندان، بازداشت.
 باخ: دوستاق.
 ~ ائىمەك ھىبس کردن، بازداشت کردن.
 ~ ائىدىلمەك زندانى شدن، ھىبس شدن.
 ~ ھانا [ا.] ھىبس، زندان، محل بازداشت.
 ھىبە آلماق زندانى کرده، مەبوس کردن.
 ~ دوشمەك بە زندان افتادن، ھىبس شدن.
 ~ سالىماق ھىبس کردن، زندانى کردن.
 آغىر ھىبس جىزاسى مجازات زندان با اعمال
 شاقە.
 ھىبە { ھابىبا } [ا.ع.] ھىبە، دانە. ۲) مقدار کم،
 اندكى، قليل.
 ھىبىب { ھابىب } [ا.ع.] ھىبىب، مەحبوب، دوست،
 يار، ھەمدەم.
 ھىتى { ھاتتا } [باغلا.ع.] ھىتى، تا، تاينىكە، بىلاۋە.
 ھىتمى { ھاتمى } [ا.ع.] ھىتمى، واجب، لازم،
 ضرورى، بايسته.
 ھىجاب { ھىجآب } [ا.ع.] ھىجاب، رەپوش،
 پوش.
 ھىجامەت { ھاجامات } [ا.ع.] ھىجامەت، بادكش.
 ھىجەت { ھۇججات } [ا.ع.] ھىجەت، دىلىل،
 برهان. ۲) سند. ۳) لىجاعت، عناد پافشارى.
 ~ چى [ص.] احتجاج كىندە اهل مجادله لفظى،
 لىجوج.
 ~ چىلىك [ا.] دىلىل تراشى، لىجاعت.
 ~ لىمەك [ف.] احتجاج کردن، دىلىل آوردن،
 مجادله کردن.
 ~ لىك [ا.] احتجاج، لىجاعت.

حالاند ئۇرماق [ف.] ۱) تىصرف، صرف کردن
 (دستور) ۲) سرحال آوردن.
 حالاند ئۇرئىجى [ص.] ۱) مەحرەك، انگىزە،
 سرحال آورنده. ۲) تىصرفى.
 حالانما [ف.] ۱) تىصرف، صرف اسم (دستور).
 حالانماق [ف.م.] ۱) صرف شدن اسم (دستور).
 ۲) سرحال آمدن.
 حالانمايان [ص.] غىرقابل تەرىف (دستور).
 حالوا باخ: حلوا.
 ~ چالماق حلوا پختن.
 ~ چى حلوا پز، حلوا فروش.
 ~ چىلىق حلوا پزى، حلوا فروشى.
 ~ چى قىزى داهادا شىرىن دختر حلوا پز
 شىرىن تر. (نور على نور).
 ~ - حالوا دىمەكلە آغىز شىرىن اولماز با
 حلوا - حلوا گفتن دهان شىرىن نمى شود.
 ~ سىنى چالماق حلواى عزاي كسى را پختن،
 قصد كشتن كسى را داشتن.
 ھامام { ھامام } باخ: حمام.
 ~ ائەك ھەم ھامام کردن، دوش گرفتن.
 ~ چى [ا.] ھامامى، گرما بە دار.
 ~ چى لىق [ا.] گرما بە دارى.
 ~ كىمى [ص.] خىلى گرم، اطاف گرم.
 ~ گونۇ [ا.] بىكشىنە.
 ھاماما گىرن نرلر چىئخار هر كس بە ھەم ھامام رود
 عرق كند، هر كس بە كارى دست مى زند بايد
 عواقب آن را بپذيرد، هر كس خربزه بخورد پاى
 لرزش بايد به نشيند.
 ھامبال [ا.ع.] ۱) ھەتال، بارىر. ۲) ستون يا تىر ھەتال
 در ساختمان.
 ~ باشى سربارىر.
 ~ لىق [ا.] بارىرى، ھەتالى، زەھمت بىھودە.
 ھامىلە { ھامىلا } [ص.] ۱) باخ: بۇىلو)
 حامله، آبستن، باردار.
 ~ اولماق حاملە شدن، آبستن شدن.

- حجره { هوّجرا } [ع.ا.] حجره، اطاقک، سلول.
 حجم { هاجم } [ع.ا.] حجم، گنجایش، ظرفیت.
 ~ لی [ص.] بر حجم، حجیم.
 حجت { هاجمات } باخ: حجامت.
 حجیره باخ: هوّجیره.
 حد { هاد } [ع.ا.] حدّ، مرز، کرانه. (۲) اندازه و مقدار، درجه. (۳) حقّ، اختیار. (۴) هریک از ارقامی که در چهار عمل اصلی حساب (جمع، تفریق، ضرب، تقسیم) بکار می‌رود.
 ~ سیز [ص.] نامحدود، بی حدّ و مرز، بی پایان.
 ~ سیز - حساب سیز بی حدّ و حساب.
 ~ دن آرتیق بیش از حدّ، زیاده.
 ~ دن آشماق (حد دینی آشماق) از حدّ خود تجاوز کردن، از اندازه گذشتن.
 ~ قویماق حدّ گذاشتن، محدود کردن.
 حدّی اوّلماق اختیار نداشتن، حقّ نداشتن.
 حدّی نه دیر چه حقّی دار، اگر جرأت داشته باشد.
 ~ وارما اگر جرأت دارد.
 حد دینی بیلدیرمک حقّ کسی را کف دستش گذاشتن.
 ~ بیلیمک اندازه خود را داشتن، مقام خود را شناختن، حدّ خود را رعایت کردن.
 نه حدّی وار چه حقّی دارد.
 حدّت { هیددات } [ع.ا.] حدّت، شدت. (۲) خشم، غضب، تندی، تغیر.
 ~ لندیرمک [ف.] تشدید کردن، وخیم کردن، خشمگین کردن، عصبانی کردن.
 ~ لندیریمک [ف.م.] به وسیله دیگری عصبانی شدن.
 ~ لنیمک [ف.] تشدید شدن، وخیم شدن. (۲) غضبناک شدن، خشمگین شدن.
 ~ له [ظ.] با خشم، غضبناک.
 ~ له دوران ضرر ایله اؤنورار هرکس خشمگین برخیزد، متضرّر می‌نشیند.
- ~ لی [ص.] به تندی، با تغیر، خشمگین.
 حدّنه (حیددنه) سالماق به خشم آوردن، عصبانی کردن.
 حدقه { هاداقا } [ع.ا.] حدقه، حدقه چشم، چشم خانه.
 حدود { هوّود } [ع.ا.] حدود، مرز، سرحدّ.
 ~ سوز [ص.] بی مرز، بدون حدّ و مرز، بی اندازه.
 ~ سوزلوق [ا.] بی نهایت.
 ~ لاماق [ف.] تحدید کردن، حدّ و مرز کشیدن.
 ~ لاندیرماق [ف.] تحدید کردن، حدّ و مرز تعیین کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] تحدید شدن، محدود شدن.
 حذر { هزار } [ع.ا.] حذر، اجتناب، دوری، پرهیز.
 ~ ائتمک (ائله مک) حذر کردن، اجتناب کردن، دوری کردن.
 حرارت { هارآرات } [ع.ا.] حرارت، گرما.
 (۲) شور، هیجان. (۳) مهربانی، محبت.
 ~ اولچن [ا.] گرماسنج، حرارت سنج، میزان الحراره.
 ~ کئچیره [ف.ا.] هادی حرارت.
 ~ له [ظ.] با حرارت، با هیجان، آتشین.
 ~ لی [ص.] (۱) با حرارت، گرم، آتشین. (۲) پر هیجان، با شور و شوق.
 حرارتین سؤندورمک اشتیاق و هیجان کسی را نسکین دادن.
 حرام { هآرام } [ص.ع.] حرام، نامشروع.
 ~ ائتمک حرام کردن، تحریم کردن.
 ~ اولسون حرامت باد! به کسی گویند که به طریق عدوان مال دیگری را برده باشد.
 ~ ایلیشی (ایلیگی) متر حرام، نخاع.
 ~ خور [ص.] حرام خور، تصاحب مال دیگری به طور نامشروع.
 ~ قاتماق حرام کردن، به حرام آلوده کردن.
 ~ مال مال نامشروع، مال حرام.

~ لی [ص.] با حرکت، پر جنب و جوش.
 ~ و نریجی [ص.] حرکت دهنده، محرکه (قوه).
 حرکت گتیرمک به حرکت در آوردن، به جنب و جوش در آوردن.
 ~ گلمک به حرکت آمدن، به جنبش در آمدن.
 حرم { هارام } [ع. ۱] حرم، اندرون، سرا. (۲) گرداگرد کعبه.
 ~ خان [ع. ۱] حرمسرا.
 حرمت { هورمات } [ع. ۱] حرمت، احترام، بزرگداشت، عزت.
 ~ ائتمک احترام گذاشتن، محترم داشتن.
 ~ بسلمک احترام قائل شدن.
 ~ جیل [ص.] محترم، گشاده رو، خوش برخورد.
 ~ جیل لیک [ع. ۱] گشاده روئی، خوش برخورد (کردن).
 ~ چی [ص. ۱/۰] محترم، کسی که با احترام و مبادی آداب رفتار می کند.
 ~ دن دو شمک از احترام افتادن.
 ~ دن سالماق از عزت انداختن.
 ~ سیز [ص.] بی حرمت، بی عزت، نامحترم.
 ~ سیز لیک [ع. ۱] بی حرمتی، بی احترامی.
 ~ قازانماق کسب احترام کردن.
 ~ قویماق احترام قایل شدن.
 ~ کار [ص. / ظ.] محترم، مؤدب، احترام گذار، مهربان، خوش برخورد.
 ~ کار لئیق [ظ.] محترمانه، مؤدبانه.
 ~ گوستریمک ابراز احترام کردن.
 ~ له [ظ.] محترمانه، با احترام.
 ~ لی [ص.] محترم، معزز، با حرمت.
 حرمت چاتماق عزیز شدن، محترم شدن.
 ~ هینمک صاحب احترام شدن.
 حرمتینی گوزلمک احترام کسی را نگه داشتن.
 ~ بشره وورماق بی احترامی کردن.
 حریت { هورریات } [ع. ۱] حریت، آزادی.
 ~ پرور [ص.] آزادبخواه، حریت طلب.

~ یتمک از طریق نامشروع مالک شدن، حرام خوردن.
 حرام ایلېک { هارآم یلیک } [ع. ۱] مغز حرام.
 حرامزاده { هارآم زآدآ } [ع. ۱] حرامزاده، زنازاده.
 ~ لئیق [ع. ۱] حرام زادگی، بدجنسی.
 حرامی { هارآمی } [ص. ع.] حرامی، دزد، راهزن، طزار.
 ~ لیک [ع. ۱] راهزنی، حرامی گری.
 حرب { هارب } [ع. ۱] حرب، جنگ، نبرد.
 ~ ائتمک جنگ کردن.
 ~ چی [ع. ۱] سپاهی.
 ~ چیلیک [ع. ۱] سپاهیگری، میلناریسم.
 حربی { هاری } [ص.] جنگی، نظامی، حربی.
 ~ لشدیرمک [ف.] نظامی کردن.
 ~ لشمک [ف.] نظامی شدن.
 حربیه - زوریا { هاریا - زوریا } [ع. ۱/ ف. ۱] رجز خوانی، شاخ و شانه کشیدن، زور گوئی، تهدید.
 حربیه { هارییا } [ع. ۱] حربیه، جنگی، نظامی.
 حرص { هیرس } [ع. ۱] حرص، طمع، آز، شره.
 حرف { هارف } [ع. ۱] حرف، کلمه، سخن، گفتگو.
 حرکات { هاراکات } (۱) جنبش، شورش، عصیان، خیزش (۲) باخ: حرکت.
 حرکت { هاراکات } [ع. ۱] حرکت، عزیمت.
 (۲) جنبش، قیام (۳) رفتار، کردار، عمل (۴) حرکات و عملیات نظامی.
 ~ ائتمک (ائله مک) حرکت کردن، عزیمت کردن، جنبیدن، رفتار کردن.
 ~ اندیجی [ص.] متحرک، حرکت کننده.
 ~ او تورو جو [ص.] انتقال دهنده حرکت.
 ~ زولاغی مسیر حرکت.
 ~ سیز [ص.] بی حرکت، ساکن، راکد.
 ~ سیز لیک [ع. ۱] راکد، سکون.

حساب در ریاضیات.
 ~ آپارهاق (۱) محاسبه کردن، حساب کردن.
 (۲) حساب بردن، رعایت کردن.
 ~ آباغینا چکمک پای حساب نشانیدن، کسی را برای تصفیه حساب مجبور کردن.
 ~ ائتمک (۱) حساب کردن، محاسبه کردن. (۲) شمردن، به حساب آوردن. (۳) منظور کردن. (۴) فرض کردن، تخمین زدن.
 ~ اولونماق حساب شدن، به حساب آمدن، به شمار آمدن، مورد توجه قرار گرفتن.
 ~ جا [ظ.] از روی حساب، بنا به حساب.
 ~ جیل [ص.] حسابگر.
 ~ چکمک حساب کشیدن، به حساب کسی رسیدگی کردن.
 ~ چیخارنماق حساب سازی کردن، صورت حساب تنظیم کردن، حساب رسیدن.
 ~ دار [ا.] حسابدار.
 ~ دارلیق [ا.] حسابداری.
 ~ دان دو شمک از قلم افتادن.
 ~ سیز [ص.] بی حساب، بی اندازه، خیلی زیاد.
 ~ - کیتاب [ا.] حساب و کتاب.
 ~ گورمک به حساب رسیدگی کردن، محاسبه کردن.
 ~ لا [ظ.] به احتمال، به گمان.
 ~ لاشماق [ف. فار. / ف. ا.] حساب کردن، تصفیه حساب کردن. (۲) انتقام کشیدن. (۳) توجه کردن، اعتبار دادن، ارج نهادن.
 ~ لاها [ف. ا.] محاسبه، آمار.
 ~ لاماق [ف.] محاسبه کردن، حساب کردن.
 (۲) به حساب آوردن، شمردن، ارزیابی کردن.
 ~ لاتماق [ف. م.] حساب شدن، محاسبه شدن، به حساب آمدن.
 ~ لاییشی [ص. ا.] حسابگر، محاسبه کننده.
 (۲) کنتور (برق، آب).
 ~ وثرمک (۱) حساب پس دادن، صورت حساب

~ پرورلیک [ا.] آزادبخواهی، حریت طلبی.
 ~ سئور [ص.] آزادبخواه، طرفدار آزادی.
 حریص { هاریس } [ص. / ظ. ع.] حریص، طماع، طمع کار، آزمند.
 ~ اولماق حریص شدن.
 ~ لشمک [ف.] حریص تر شدن.
 ~ لیک [ا.] حرص، آزمندی.
 حریف { هاریف } [ا. ع. / ا.] حریف، رقیب. (۲) نافلا، زرننگ. (۳) همآورد، همبازی، دوست، مونس.
 ~ اولماق حریف بودن.
 ~ لمک گول زدن، خام گیر آوردن.
 حریم { هاریم } [ا. ع.] حریم، پیرامون.
 حزن { هوژن } [ا. ع.] حزن، اندوه، غم.
 ~ له [ظ.] غمگینانه، اندوهناک، با اندوه.
 ~ لو [ص.] محزون، اندوهگین، غمناک.
 حزین { هازین } [ص. ع.] محزون، اندوهگین، اندوهناک، غمگین.
 حزین - حزین [ظ.] غمگینانه، اندوهبار، حزن آور.
 حس { هیسس } [ا. ع.] حس، ادراک، احساس.
 ~ ائتمک (دوئماق) حس کردن، احساس کردن.
 ~ سیز [ص.] بی حس، کرخ، بدون احساس.
 ~ سیزلشدیرمک [ف.] بی حس کردن، کرخ کردن، بیهوش کردن.
 ~ سیزلشمک بی حس شدن، بیهوش شدن، کرخ شدن.
 ~ سیزلیک [ا.] بی حس، کرخی، بیهوشی.
 ~ لی [ص.] حساس، پراحساس، احساساتی.
 حسه قاپیلماق احساساتی شدن، متأثر شدن، تحریک شدن احساسات.
 حسی [ص.] حسی، مربوط به حواس.
 حساب (هئساب) [ا. ع. / ا.] حساب. (۲) صورت حساب، بدهی. (۳) تخمین، حدس. (۴) رشته

اُونون بانیئندا حسابی یو خودور با او حسابی ندارد.

بوئون حسابلار پوزولدهو تمام محاسبات (فرضیات) بهم خورد.

بیرنین حسابیئنا یئتیشمک به حساب کسی رسیدن، پاسخ اعمالش را دادن، تلافی کردن.

حسابات { هسآبات } { ا.ع.ا } گزارش. (۲) حساب، آمار.

~ وثرمک گزارش دادن، آمار دادن.

حسابلار هاشیئنی ماشین حساب.

حساس { هاساس } { ص.ع.ا } حساس، دریا بنده، تأثیر پذیر.

~ لئق { ا.ا } حساسیت، تأثیر پذیری.

حسب حال { هاسبی هال } { ا.ع.ا } حسب حال، مطابق حال و وقایع روز.

حسد { هاساد } { ا.ع.ا } حسد، بغل، رشک.

~ آپارماق حسد بردن، رشک ورزیدن.

~ ائتمک بغل ورزیدن، رشک بردن.

~ چکمک حسد خوردن.

حسرت { هاسرات } { ا.ع.ا } حسرت، دریغ،

افسوس. (۲) آرزو، اشتیاق. (۳) دوری، فراق.

~ چکمک حسرت خوردن، آرزو کردن.

حسرتنده قالماق در فقدان چیزی یا کسی افسوس خوردن.

~ قویماق در حسرت گذاشتن.

حسرت له { ظ.ا } با حسرت، حسرت آمیز.

~ لی { ص.ا } متأسف، آرزومند، مشتاق، حسرت زده.

حسرتینده اولماق در حسرت چیزی بودن.

حسرتین چکمک در اشتیاق نیل به آرزویی بودن.

حسن { هوسن } { ا.ع.ا } حسن، زیبایی،

جمال، نیکوئی، خوبی.

حسن اخلاق حسن اخلاق.

~ خط حسن خط، خط خوب.

دادن. (۲) گزارش دادن.

حسابا آلمادان بدون توجه، بدون در نظر گرفتن.

~ آلماق منظور کردن، به حساب گذاشتن.

~ گلمز { ص.ا } بی حساب، بی اندازه، غیر قابل شمارش.

~ وورماق به حساب منظور کردن، حساب کردن.

حسابی { ص.ظ.ا } حسابی، راست و درست، بی عیب و نقص.

~ سوز حرف حسابی.

~ آچماق { ا.ا } اولین امتیاز را در مسابقه بازی والیبال، فوتبال و کشتی و غیره به دست آوردن.

(۲) افتتاح حساب.

~ ایتیرمک در محاسبه اشتباه کردن.

~ باغلاماق بستن حساب.

~ تمیزلمک تصفیه حساب کردن.

~ چوروتمک تصفیه حساب کردن.

~ دوزه چیخدی { ا.ا } حسابش درست درآمد.

(۲) حدش درست درآمد.

~ کسمک قطع کردن حساب، قطع کردن معامله.

حسابیما گؤره به حساب من، به گمان من.

حسابیتمیز نه قدر اولدو؟ حساب ما چقدر شد؟

حسابیئنا گئتمک به حساب رسیدگی کردن، حساب کردن.

حسابیئنی آپارماق حساب کردن، فهمیدن، متوجه شدن.

~ بیلیمک حساب خود را کردن، اندازه را در نظر گرفتن، حد خود را رعایت کردن، دخل و خرج

خود را دانستن.

~ گؤرمک حساب کسی را رسیدگی کردن، به

حساب کسی رسیدن، سزا دادن، تنبیه کردن،

عذر کسی را خواستن.

~ خیدمت حسن خدمت.
 حسود { هاسود } [ص.ع.] حسود، بنخیل.
 حشر { هاشیر } [ع.ا.] روز حشر، قیامت، روز رستاخیز.
 ~ قویبدو قیامت برپا شد، غوغا شد.
 حشره دک تاروز حشر، تا قیامت.
 حشرات { هاشارات } [ع.ا.] حشرات.
 ~ یئین حشره خوار.
 حشره { هاشارا } [ع.ا.] حشره، جانواران ریزاز قیل مور و ملخ و غیره.
 حشری { هاشاری } [ص.ع.] لوند، هرزه، حشری، شهوتران.
 حشمت { هاشامات } [ع.ا.] حشمت، جلال، بزرگی.
 ~ لی [ص.] بر جلال، با شکوه.
 حشیش { هاشیش } [ع.ا.] حشیش، علف.
 حصار^۱ { هاسار } [ع.ا.] دیوار، حصار، بارو، پرچین.
 ~ چکمک (۱) حصار کردن، پرچین کشیدن.
 (۲) مانع ایجاد کردن.
 ~ لاتماق [ف.س.] بوسیله دیگری محصور گرداندن.
 ~ لاماق [ف.] (۱) دیوار کشیدن، حصار کشیدن.
 (۲) محاصره کردن.
 ~ لاتماق [م.] محصور شدن.
 ~ لی [ص.] محصور، دارای دیوار، پرچین دار.
 حصار^۲ { هاسار } [ع.ا.] حصار، قلعه، دژ.
 حصبه [ع.] مرض حصبه، تیفوئید، مطبقه.
 باخ: اسبه.
 حصر { هاسر } [ع.ا.] (۱) حصر، منحصر، محدود.
 (۲) اختصاص، تخصیص، وقف.
 ~ ائتمک (۱) منحصر کردن، محدود کردن.
 (۲) اختصاص دادن، وقف کردن.
 ~ اولماق منحصر شدن، محدود شدن، اختصاص یافتن.
 ~ اولونموش اختصاص یافته، مختص.
 حصه { هیسسا } [ع.ا.] حصه، قسمت، بخش، سهم، نصیب، بهره.
 ~ جیک سهم کوچک.
 ~ لشمک [ف.] بین خود تقسیم کردن، تسهیم کردن، حصه هر کس را تعیین کردن.
 حصیر { هاسیر } [ع.ا.] حصیر، بوریا.
 ~ چی [ا.] حصیر باف، حصیر فروش.
 ~ چیلیک [ا.] حصیر بافی.
 ~ لمک [ف.] حصیر انداختن، با حصیر فرش کردن.
 ~ لی [ص.] دارای حصیر، با حصیر فرش شده.
 حضور { هوزور } [ع.ا.] حضور، پیشگاه. (۲) عزا، سوگواری.
 حظ { هازز } [ع.ا.] حظ، لذت، خوشی، کیف، بهره مندی، تمتع.
 ~ آپارماق لذت بردن.
 ~ آلقاق تمتع جستن، لذت بردن.
 ~ ائتمک کیف کردن، حظ کردن.
 ~ دوئماق احساس لذت کردن.
 حفظ { هیفز } [ع.ا.] حفظ، نگهداری، مراقبت.
 ~ ائتمک حفظ کردن، محفوظ داشتن، محافظت کردن، نگهداری کردن، مراقبت کردن.
 حق { هاق، هاقق } [ع.ا./ص.ع.] (۱) حق (حقوق)، (۲) حق و حقیقت، درستی، راستی. (۳) عدالت، عدل. (۴) نصیب، بهره، سهم، مزد، پاداش. (۵) مربوط، درباره، راجع به. (۶) یکی از نام های خدا.
 ~ آلیئمالیدئر حق گرفتن است.
 ~ - حساب [ا.] حق و حساب، رشوه، باج.
 ~ - حساب چکمک (۱) حساب گرفتن، حساب کشیدن، حساب کشی کردن. (۲) انتقام کشیدن.
 ~ - حسابی چورؤتمک (۱) تصفیه حساب کردن، تسویه حساب کردن. (۲) انتقام گرفتن.

~ خیدمت حسن خدمت.
 حسود { هاسود } [ص.ع.] حسود، بنخیل.
 حشر { هاشیر } [ع.ا.] روز حشر، قیامت، روز رستاخیز.
 ~ قویبدو قیامت برپا شد، غوغا شد.
 حشره دک تاروز حشر، تا قیامت.
 حشرات { هاشارات } [ع.ا.] حشرات.
 ~ یئین حشره خوار.
 حشره { هاشارا } [ع.ا.] حشره، جانواران ریزاز قیل مور و ملخ و غیره.
 حشری { هاشاری } [ص.ع.] لوند، هرزه، حشری، شهوتران.
 حشمت { هاشامات } [ع.ا.] حشمت، جلال، بزرگی.
 ~ لی [ص.] بر جلال، با شکوه.
 حشیش { هاشیش } [ع.ا.] حشیش، علف.
 حصار^۱ { هاسار } [ع.ا.] دیوار، حصار، بارو، پرچین.
 ~ چکمک (۱) حصار کردن، پرچین کشیدن.
 (۲) مانع ایجاد کردن.
 ~ لاتماق [ف.س.] بوسیله دیگری محصور گرداندن.
 ~ لاماق [ف.] (۱) دیوار کشیدن، حصار کشیدن.
 (۲) محاصره کردن.
 ~ لاتماق [م.] محصور شدن.
 ~ لی [ص.] محصور، دارای دیوار، پرچین دار.
 حصار^۲ { هاسار } [ع.ا.] حصار، قلعه، دژ.
 حصبه [ع.] مرض حصبه، تیفوئید، مطبقه.
 باخ: اسبه.
 حصر { هاسر } [ع.ا.] (۱) حصر، منحصر، محدود.
 (۲) اختصاص، تخصیص، وقف.
 ~ ائتمک (۱) منحصر کردن، محدود کردن.
 (۲) اختصاص دادن، وقف کردن.
 ~ اولماق منحصر شدن، محدود شدن، اختصاص یافتن.

عضولوک حقی { وژولوک } حق عضویت.
حقا { هاقاکی } [باغلا.ع.] حقا که، براسنی،
واقعا، یقیناً.

حقارت { هاقارات } [ا.ع.] حقارت، پستی،
رذالت، کوچکی.

~ گورمک تحقیر شدن.

~ له [ظ.] تحقیر آمیز.

حقانیت { هاقانیات } [ا.ع.] حقانیت، راستی،
از روی عدالت و حق.

~ قازانماق اثبات حقانیت.

حقه { هوَقَقَا }^۱ [ا.ع.] حقه، کلک، نیرنگ،
تردستی، حيله، مکر، تزویر.

~ باز [ص./ا.] حقه باز، تردستی، شعبده باز.

~ بازلیق [ا.] حقه بازی، تردستی، شعبده بازی.

~ بزه مک نیرنگ زدن، کلک جور کردن.

~ چیخارماق حقه بازی کردن، کلک زدن.

حقه { هوَقَقَا }^۲ [ا.ع.] حقه، (آلت تریاک
کنی).

وافور حقه سی { هوَقَقَا سِی } حقه وافور.

حقوق { هوَقوق، هوَقوق } [ا.ع.] (۱) حقوق، علم
حقوق، قانون. (۲) حق، مزد پاداش. (۳) حق،
اختیار.

~ برابرلیی برابرى حقوق، تساوى حقوق.

~ پوزارلیق تخلف حقوقی، قانون شکنی.

~ چو [ص.] حقوقدان.

~ سوز [ص./ظ.] بی حقوقی، بدون حقوق، بنا
حق.

~ سوزلوق [ا.] محروم از حقوق، فاقد حق بودن،
بدون مزد و پاداش.

~ شوْنامس [ا.] حقوقدان، عالم علم حقوق.

~ شوْناسلیق [ا.] علم حقوق.

~ لو [ص.] محق، با حقوق، دارای پاداش و مزد،
صاحب حق.

~ مصلحتچی سی مشاور حقوقی.

حقوقی [ص.] حقوقی، مربوط به علم حقوق.

~ - حسابینئ وئرمک (۱) طلب کسی را
دادن. (۲) با کسی تصفیه حساب کردن. (۳) از
کار اخراج کردن.

~ سئور حق دوست، حق پرست، طرفدار حق.

~ سئوز حرف حق، سخن راست و درست.

~ سئز [ص./ظ.] ناحق، بیحق، بدون استحقاق.

~ سئزلیق [ا.] ناحقی، بی حقوقی، عدم
استحقاق.

~ سئزیره به ناحق، بدون استحقاق.

~ قازانماق استحقاق یافتن، اثبات کردن،
حقانیت یافتن.

~ لی [ص.] محق، ذی حق.

~ لی لئق [ا.] حقانیت، درستى.

~ وئرمز [ص.] حق مردم خور، کسی که مزد
دیگران را ندهد.

~ وئرمک حق دادن به کسی، تأیید کردن
حقانیت کسی.

~ یئرده قالماز حق به حق دار می رسد.

~ یول راه راست.

حقى ایله بطور شایسته، به درستی، آنطور که
باید و شاید.

حقین رحمتینه گئئدی به رحمت خدا (حق)
پیوست.

حقینه { هاققیندا } پیرامون، راجع به،
در باره، در حق.

حقینه { هاققینا } چاتماق (بشمک) به
حق خود رسیدن، پاداش خود را دریافت کردن.

حقینی { هاققینئ } بشمک حق کسی را
خوردن، حق کسی را تکذیب کردن.

آلاه حقى اوچون به حق خداوند، بخاطر
حقانیت خدا.

آنا حقى حق مادری.

اکینچی اوز حقینی آلدئ کشاورز حق
(سهم، نصیب) خودش را گرفت.

امک حقى مزد، پاداش کار.

- ~ شخص شخص حقوقی.
 حقیر { هاقیر } [ص.ع.] حقیر، زبون، ضعیف، ذلیل.
 ~ انه [ظ.] حقیرانه، زبونانه.
 حقیقت { هاقیقات } [ع.ا.] حقیقت، حق، راستی و درستی.
 ~ پرست طرفدار حقیقت، حق پرست.
 ~ پرست لیک [ا.] حق پرستی، طرفداری از حق و حقیقت.
 ~ چی باخ: حقیقت پرست.
 ~ چیلیک [ا.] باخ: حقیقت پرستلیک.
 ~ سیز [ص.] بی وفا، ریاکار، دغلباز.
 ~ لی [ص.] وفادار، درستکار.
 حقیقتا { هاقیقئان } [ظ./آراسوز.ع.] حقیقتا، براستی، بدرستی.
 حقیقی { هاقیقی } [ص.ع.] حقیقی، راست، درست، اصیل، اصلی.
 ~ لیک [ا.] حقیقی (۲) وفاداری، درستکاری (۳) اصلی.
 حک (هاک) [ع.ا.] حک.
 ~ ائتمک حک کردن، سودن، کندن روی سنگ، فلز و غیره.
 ~ اولونماق (۱) حک شدن، کنده شدن روی سنگ و فلز و غیره (۲) به یاد ماندن، فراموش نشدن.
 حگاکی { هاگکاک } [ع.ا.] حگاکی، کنده-کار.
 ~ لئق [ا.] حگاکی، کنده کاری.
 حکایت { هنگآیات } باخ: حکایه.
 حکایه { هنگآیا } [ع.ا.] حکایت، داستان کوتاه، فقه، نقل، روایت.
 ~ ائله مک (ائتمک) نقل کردن، حکایت کردن.
 ~ چی [ا.] داستان نویس، داستان پرداز.
 ~ چیلیک [ا.] داستان نویسی.
 ~ یازان [ص.ا.] داستان نویس، نویسنده حکایت.
 حکم { هؤکم } [ع.ا.] حکم، دستور، فرمان، امریه (۲) سند (۳) رأی، دادنامه.
 ~ ائتمک (ائله مک) حکم کردن، فرمان دادن، امریه صادر کردن.
 ~ چیخماق حکم شدن، رأی داده شدن، صادر شدن دادنامه.
 ~ دار [ا.] حکمدار، حاکم، فرمانروا.
 ~ دارلئق [ا.] حکمرانی، فرمانروائی.
 ~ دن دو شمک از اعتبار افتادن.
 ~ ران [ا.] حکمران، فرمانروا، حاکم.
 ~ رانلئق [ا.] حکمرانی، فرمانروائی، سلطنت، استیلا، تسلط.
 ~ سورمک حکم راندن، فرمان دادن، حکومت کردن، مستولی شدن.
 ~ فرما [ص.] حکم فرما، حکمران.
 ~ لو [ص./ظ.ا.] حاکمانه، آمرانه (۲) متغذ.
 ~ وئرمک (۱) فرمان دادن، دستور صادر کردن (۲) رأی دادن، حکم دادن.
 حکمو کئچمک نفوذ کلام داشتن، حکم کسی روان شدن.
 حکموئنده اولماق در خدمت کسی بودن، زیر فرمان کسی بودن.
 حکم { هاگام } [ع.ا.] حکم، داور، قاضی.
 ~ چیلیک [ا.] داور، حکمیت.
 حکما { هؤکمان } [ظ.ع.] حکما، قطعاً، البته. حتماً.
 حکمت { هنگمات } [ع.ا.] حکمت، علم، دانش، فلسفه (۲) جهت، علت (۲) معقاً، راز.
 ~ لی [ص./ظ.ا.] حکیم، دانا، دانشمند (۲) حکیمانه (۳) پرمعنا.
 حکمتی بللی دئییل علتش روشن نیست.
 آلاهیئن حکمتی حکمت خدا، تدبیر الهی.
 ایشین حکمتی دلیل منطقی کار، فلسفه امر.
 حکومت { هؤکومات } [ع.ا.] حکومت، دولت،

- فرمانروائی.
 ~ ائتمک حکومت کردن، حکم راندن.
 ~ سوژمک حکومت کردن، فرمانروائی کردن.
 حکیم { هاکیم } [ع.ا. ۱] حکیم، فیلسوف، دانشمند (۲). پزشک، طبیب، دکنر.
 ~ باشی حکیم باشی، رئیس اطباء.
 ~ خانان [ا.ا.] بیمارستان، مرکز پزشکی.
 ~ لیک [ا.ا.] طبابت، پزشکی.
 جان حکیمی طبیب، پزشک.
 حکیمانه [ص.ظ.] حکیمانه، از روی حکمت.
 حل { هال، هال } [ع.ا. ۱] حل یک مسئله (۲). حل شدن در چیزی.
 ~ ائتمک حل کردن، گشودن (مسئله)، مخلوط کردن.
 ~ اندبجی [ص.ا.] حلال، حل کننده (۲). تعیین کننده، شاخص، راهگشا، سرنوشت ساز. (۳) قاطع، اساسی.
 ~ اولماق حل شدن، گشوده شدن (مسئله).
 ~ اولونماز [ص.] غیر قابل حل، ناگشودنی (۲). حل نشدنی، معلول نشدنی.
 حلاج { هاللاج } [ع.ا.] حلاج، پنه زن.
 ~ لئق [ا.ا.] حلاجی، پنه زنی.
 حلال { هالال، هالال } [ص.ع.ا.] حلال، مشروع، ضد حرام، همسر شرعی.
 ~ ائتمک حلال کردن، بخشیدن به دیگری.
 ~ اولسون حلالیت باد!
 ~ زاده [ص.] حلال زاده.
 ~ سوذ امیش شیر پاک خورده.
 ~ لاشماق [ف.] حلالی طلبیدن.
 ~ لئق آلماق حلالی خواستن، حلالی گرفتن.
 ~ لئق وژرمک حلالی دادن، بخشیدن.
 ~ وژاری به طریق مشروع.
 قانی ~ مهدورالدم، خونش مباح است.
 حلال { هالال } [ص.ع.ا.] حلال، حل کننده، گشایش دهنده.
- ~ مشکلات [ص.] گشاینده مشکلات.
 حلقوم { هولقوم } [ع.ا.] حلقوم، گلو، حنجره.
 ~ لاماق [ف.] از گلو کسی گرفتن، یخ کسی را چسبیدن.
 حلقومو قوروماق گلو خشک شدن (از ترس، از دستپاچگی).
 حلقوی { هالقاوی } باخ: حلقاوارئ.
 حلقه باخ: حلقا.
 حلوا { هالوا، هالوا } [ع.ا.] خوراکی شیرینی که با آرد و روغن و شکر تهیه می کنند. باخ: حالوا.
 حلیم { هالیم } [ص.ع.ا. ۱] حلیم، صبور، پرنحس، بردبار، شکیبا (۲). حلیم، آب برنج جوشیده (گندم و غیره).
 ~ آشی آتش حلیم.
 ~ لشمک [ف.] حلیم تر شدن، صبور شدن، بردبار شدن.
 ~ لیک [ا.ا.] حلم، بردباری، نرمی.
 حماسه { هاماسا } [ع.ا.] حماسه، اشعار رزمی.
 حماسی { هاماسی } [ص.ع.ا.] حماسی، رزمی.
 حمال باخ: حامبال.
 حمام { حامام } [ع.ا.] حمام، گرمابه، باخ: حمام.
 حمایت { هیماآت } باخ: حمایه.
 حمایل { هامائیل } [ع.ا.] حمایل، آنچه که به شانه آویزان کنند.
 حمایه { هیماآت } [ع.ا. ۱] حمایت، پشتیبانی، نگهداری، سرپرستی.
 ~ ائتمک حمایت کردن، پشتیبانی کردن.
 ~ اندبجی [ص.] حامی، حمایتگر، پشتیبانی کننده.
 ~ چی [ص.] حمایت کننده، حامی، پشتیبان، سرپرست، مدافع.
 ~ چیلیک [ا.ا.] زیر حمایت گرفتن، پشتیبانی کردن.

~ سی گلمه مک حوصله نداشتن.
 ~ سیز [ص.] کم حوصله، ناشکیبا، بی صبر و
 قرار.
 ~ سیزلیک [ا.] کم حوصلگی، ناشکیبائی،
 بی قراری.
 ~ سینی باسماق حوصله به خرج دادن، تحتل
 کردن، خودداری کردن.
 ~ لی [ص.] صبور، شکیا، بردبار، پرحوصله.
 حوض { هوؤوز } [ا.ع.] حوض، استخر،
 آبگیر. ۲. حوضک، جای آتش در کرسی.
 ~ جوق حوضچه.
 حوققا باخ: حقه.
 حیا { هایا } [ا.ع.] حیا، شرم، آبرو، آبرو.
 ~ ائتمک (قیلماق) حیا کردن، شرم داشتن.
 ~ سیز [ص.] بی شرم، بی آبرو، بی حیا،
 گستاخ، پررو، خیره چشم.
 ~ سیز جاسینا [ظ.] بی شرمانه، بایی آبروئی،
 گستاخانه.
 ~ سیز لاشماق [ف.] بی حیا شدن، رسوا شدن،
 بی آبرو شدن.
 ~ سیز لئق [ا.] بی شرمی، بی آبرمی، بی حیائی.
 ~ سیز لئقا [ظ.] بایی شرمی، با گستاخی.
 ~ لانماق [ف.] حیا کردن.
 ~ لی [ص.] آبرمند، با حیا، به شرم.
 ~ لی قیزارار، حیا سیز بوزارار آدم با حیا
 سرخ می شود و بی شرم رنگ میبازد.
 حیات { هایات } [ا.ع.] حیات، زندگی،
 زیست. ۲. عمر.
 ~ سورمک (کئچیرمک) زندگی کردن،
 ادامه زندگی دادن.
 ~ معات حیات و معات، مرگ و زندگی.
 ~ وئرمک احیا کردن، زندگی بخشیدن.
 ~ وئریجی [ص.] حیات بخش، زندگی بخش.
 ~ بولداشی رفیق زندگی، زن.
 حیانا کئچمک به اجرا درآمدن، تحقق یافتن.

~ دار [ص.] دارای حامی، پشتیبان.
 ~ سیز [ص.] بدون حامی، بدون پشتیبان.
 ~ کار [ص.] دوستدار حمایت از ضعفا،
 حمایتگر.
 ~ گؤستمک ابراز حمایت کردن.
 حمایه سینه آلقاق تحت حمایت و سرپرستی
 خود گرفتن.
 ~ به گؤتورمک تحت حمایت خود قبول
 کردن.
 حمله { هاملا } [ا.ع.] حمله، هجوم، یورش.
 ~ ائتمک حمله کردن، هجوم بردن.
 حمیت { هامیئات } [ا.ع.] حمیت، غیرت.
 ~ سیز [ص.] بی حمیت، بی غیرت.
 ~ لی [ص.] غیرتمند، با حمیت.
 حنا { هانا، هانا } باخ: خنیا.
 حواله { هاوالا } [ا.ع.] حواله، برات.
 ~ ائتمک حواله کردن، رجوع کردن، محول
 کردن، برات کردن.
 اوئا بیر بوموروق حواله ائتدی منشی به
 سوی او انداخت.
 حوالی { هاوالی } [ا.ع.] حوالی، اطراف،
 جوانب، دور و بر، پیرامون.
 حوری [ا.ع.] حوری، فرشته، پری، دختر زیبا.
 ~ کیمی [ص.] فرشته آسا، پری وار، پریوش.
 حوصله { هوؤسلا } [ا.ع.] حوصله، صبر،
 شکیبائی، بردباری.
 ~ ائتمک صبر کردن، شکیبائی کردن، حوصله
 به خرج دادن.
 ~ ایله [ظ.] صبورانه، با بردباری.
 ~ دن چیخماق بی حوصله شدن، ناشکیبا شدن،
 حوصله سر رفتن.
 ~ سی چانماق کم حوصله شدن، تاب
 شکیبائی نداشتن، حوصله سر رفتن.
 ~ سی دارالماق (~ دارلخماق) تنگ
 حوصله شدن.

~ کُچیرمک به مرحله اجرا در آوردن، اجرا کردن، تحقق بخشیدن.
 ~ کُچیرلمک [ف.م.] تحقق بخشیده شدن، به اجرا درآمدن.
 حیاتی [ص.ع.] حیاتی، ضروری، لازم، اساسی، مبرم، مربوط به زندگی.
 ~ اوزون عمر دراز، طویل العمر.
 ~ لیک [ا.ا.] لزوم، ضرورت. (۲) قابلیت زیست.
 کُچری حیاتی زندگی چادر نشینی.
 حیاط { هایات } [ا.ع.ا.] حیاط. (۲) خانه، سامان. (۳) مجموعه خانوادۀ دهقانی که از لحاظ کار و خویشاوندی وحدت دارند و با هم در یک حیاط زندگی می کنند.
 ~ - باجا (بوجاق) حیاط و خانه.
 حیطه چیخماق برای قضای حاجت رفتن.
 ~ دوشمک دست به آب رفتن.
 حیثیت { هئیسئیات } [ا.ع.] حیثیت، اعتبار، شایستگی، آبرو.
 ~ سیز [ص.] بی حیثیت، بی آبرو.
 ~ لی [ص.] دارای حیثیت، شرافتمند، با آبرو.
 حیران { هئیرآن } [ا.ع.ا.] حیران، سرگشته، سرگردان. (۲) متحیر، مبهوت، متعجب.
 ~ ائتمک متحیر کردن، مبهوت ساختن.
 ~ اندیجی [ص.] حیران کننده، حیرت آور، مفتون کننده.
 ~ اولماق متحیر ماندن، مبهوت شدن.
 ~ بوراخماق متحیر کردن، مبهوت ساختن، در تحیر رها کردن.
 ~ قالماق باخ: ~ اولماق.
 ~ لئق [ا.] حیرانی، مبهوتی، سرگشتگی.
 حیرت { هئیرات } [ا.ع.ا.] حیرت، شگفتی. (۲) سرگشتگی، آشفتگی، سرگردانی.
 ~ آلماق (آپارماق، گُزُورمک) حیرت کردن، تعجب کردن.

~ آمیز [ص.] حیرت آمیز.
 ~ ائتمک متحیر شدن، تعجب کردن، سرگشته شدن.
 ~ انگیز [ص.] حیرت انگیز.
 ~ ایچینه در حال حیرت و شگفتی.
 ~ ده قوسماق در حال تعجب و حیرت رها کردن، متحیر کردن.
 ~ لندیرمک [ص.] به حیرت انداختن.
 ~ لندیرجی [ص.] شگفت انگیز، حیرت آور. (۲) واله کننده.
 ~ لنمک [ف.م.] متحیر شدن، مبهوت شدن، متعجب شدن، سرگشته شدن.
 ~ له [ظ.] باحیرت، متعجبه، شگفت آمیز.
 ~ لی [ص.] حیرت آور، شگفت انگیز.
 حیرنه دالماق (دوشمک، گلمک) حیرت کردن، تعجب کردن، غرق حیرت شدن.
 ~ سالماق (گیرمک) به حیرت انداختن، شگفت زده کردن.
 حیض { هئیز } [ا.ع.] حیض، رگل، عادت ماهانه زنان.
 حیط { هایات } باخ: حیاط.
 حیف { هئیف } [ا.ا.] آراسوز.ع.ا.] حیف، افسوس، دریغ. (۲) انتقام، قصاص.
 ~ آلماق انتقام گرفتن.
 ~ سیلنمک [ف.ا.] افسوس خوردن، متأسف شدن. (۲) مضایقه کردن، دریغ ورزیدن.
 ~ لنمک [ف.] تأسف خوردن، باخ: ~ سیلنمک.
 حیفی گلمک (۱) دریغ داشتن، دریغ ورزیدن، مضایقه کردن. (۲) ترحم کردن، دل سوزاندن.
 حيله { هیلا } [ا.ع.ا.] حيله، مکر، ریا، تزویر، کلک، حقه، نیرنگ، فریب. (۲) چاره.
 ~ ایشلتمک حيله بکار بردن، نیرنگ زدن.
 ~ باز [ص.] حيله باز مکار، فریبکار.
 ~ بازلیق [ا.] حيله بازی، فریبکاری.

- ~ سبز [ص.] بی‌ریا، بدون تزویر.
 ~ قورماق (۱) حبله بکار بردن. (۲) چاره اندیشیدن.
 ~ گر [ص.] حبله گر، حقه باز، ریا کار.
 ~ گزنجه سینه [ظ.] حبله گرانه، ریا کارانه، مکارانه.
 ~ گرلیک [ا.] حبله گری، حقه بازی، مکاری.
 ~ گلمک حبله بکار بردن.
 ~ حین { هئین } [ظ.ع.] اثناء، وقت، زمان.
 ~ حیوان { هئوآن } [ا.ع.] (۱) حیوان، جاندار، جانور، موجود زنده، زیستمند. (۲) نادان، احمق، وحشی. (۳) طفلکی، مظلوم. (۴) چاربا، حیوان بارکش.
 ~ اوشاق طفلکی، حیوانکی.
 ~ جاسینا [ص.ظ.] وحشیانه، ددمنشانه.
 ~ جیق (جیغاز) [ا./ظ.] حیوان کوچک، حیوانکی (نوازش).
 ~ خانا [ا.] باغ وحش.
 ~ دار [ا.] دامدار، دامپرور.
 ~ دارلیق [ا.] دامداری، دامپروری.
 ~ صیفت [ص.] ددمنش، حیوان صفت.
 ~ لاشماق [ف.] درنده، خو شدن، خوی انسانی را ترک کردن.
 ~ لیق [ا.] حیوانی، ددمنشی، مانند جانوران.
 ~ لیق ائتمک ددمنشی کردن.
 ~ حیوانی [ص.] حیوانی، مربوط به جاندار.
 ~ حیوانی بودن دان داغلارلار، اینسانی اوْره گیندن حیوان را از ران داغ کنند و انسان را از قلب.
 ~ حیوانات { هئوآنات } [ا.ع.] حیوانات، جانوران.
 ~ باغی پارک جانوران.

خ

- خ (خه - سخ - سخ) یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف صامت گنگ، پسین کامی و اصطکاکی گروه بندی می شود.
- «خ» در زبان ادبی در آخر کلمات چند هجائی اگر صائت ماقبل خشن باشد به «ق» و اگر صائت قبلی نرم باشد به «ک» تبدیل می شود ولی در لهجه ها در آخر کلمات چند هجائی نیز «خ» تلفظ می شود.
- خائن { خآ عین } [ص.ع.] خائن، خیانتکار.
 ~ جاسینا [ظ.] خیانت کارانه، خائنانه.
 ~ لیک [ا.] خیانت، بی وفائی، حسادت.
 خائنانه { خاعینآ نا } [ظ.ع.] خیانتکارانه.
 خاتا باغ: خطا.
- خاتم { خآ تام } [ا.ع.۱] خاتم، فوطی یا جعبه چوبی که روی آن را با قطعات ریز عاج یا استخوان و غیره تزیین می کنند. ۲۰) انگشتر.
 ~ کار [ا.] خاتم کار، خاتم بند، خاتم ساز.
 ~ کارلیق [ا.] خاتم کاری، «ریزه کارلیق» هم گویند.
- خاتمه { خآ تیما } [ا.ع.] خاتمه، پایان، انجام، آخر کار یا چیزی.
 ~ وئرمک خاتمه دادن، پایان دادن، به انجام رساندن.
 خاتون باغ: خاتین.
 خاتوو باغ: خطا.
 خاتووو مندن اوزاق ائله شرت را از سرما کم کن.
 خاتین [ا.] خاتون، خانم.
 آغام بیر خاتین آلدی، داعوانی ساتین آلدی اربابیم با خانمی ازدواج کرد، برای خود دعا خرید.
 خاتین بارماغی (خاتینسی) [ا.] نوعی انگور درشت دانه.
 خاج [ا.] ارمنی. [خاج، صلیب، چلیبا: ~ پرست [ص.] خاج پرست، مسیحی.
 ~ چکمک صلیب کشیدن.
 ~ چیچکلی لر گلهای چلیبائی، چلیبان.

- ~ سوپونا چکمک غسل تعمید دادن.
 ~ لئ [ص.] دارای صلیب، جلیبائی.
 ~ واری [ظ.] مثل صلیب، به شکل خاج، جلیاوش.
 ~ یوروش لری (محاربه لری) جنگهای صلیبی.
 خاخام [ا.] عبری. [عنوان روحانیون یهودی، حکیم، ربانی].
 خاخول [ص. ر.] مشنگ، منگ، ساده لوح.
 خادم { خا دیم } [ص. ع. ۱] خادم، خدمتگزار.
 ۲) رجل، شخصیت.
 ~ لیک [ا.] خدمتگزاری.
 ایتیماعی ~ رجل اجتماعی.
 خار^۱ [ا. فا.] خار، تیغ.
 خار^۲ [ا. اسفنجی، ناصاف].
 خار^۳ [ا.] شکرک.
 خارلاماق [ف.] شکرک بستن. ۲) بخ زدن برف.
 خارلاتماق [ف. ۱] شکرک بستن. ۲) باخ: خارلاتماق.
 خارلاتمیش [ف. ص.] باخ: خارلاتمیش.
 خارا^۱ [ا.] پارچه خارا، پارچه ابریشمی و نقش دار.
 خارا^۲ [ا.] مجموعه ده (دز) دسته گندم و غیره.
 گول خارا بیست دسته.
 خارا کتر { خارا کتر } باخ: کارا کتر.
 خارال [ا.] جوال، گونی، کیسه بزرگ.
 خارتوت [ا.] توت سیاه درشت، شاه توت.
 خارتیلتی [ا.] صدای خرت و خرت، فروش و فروش.
 خارتیلدا تماق [ف.] چیز تردی را جویدن، صدای خرت و خرت در آوردن.
 خارتیلدا تماق [ف.] صدای خرت و خرت کردن، فروش و فروش کردن.
 خارج { خا ریج } [ا. ع.] خارج، بیرون، ظاهر
 چیزی، کشور خارجی.
 ~ ائتمک بیرون کردن، اخراج کردن، استخراج کردن.
 ~ اولماق خارج شدن، خارج بودن، مستثنی بودن.
 ~ دفتری دفتر ثبت نامه های صادره.
 خارجه { خا ریجا } خارجه.
 خارججی { خا ریجی } [ص.] خارججی، بیرونی، بیگانه، اجنبی.
 ~ ایشلر اویره کومیسسیا کمیسبون امور خارجه.
 ~ ایشلر ناظری وزیر امور خارجه.
 ~ گوروئوش نمای ظاهری، مظهره بیرونی.
 خار دال [ا.] خردل.
 ~ لئ [ص.] خردل دار، خردلی، خردل زده شده.
 خاررات باخ: خراط.
 خارقه { خا ریقا } [ا. ع.] کار غیر عادی، امر شگفت انگیز، معجزه.
 ~ لی [ظ.] خارق العاده.
 خارلاتماق [ف. ۱] شکرک بستن. ۲) اسفنجی شدن. ۳) رسیدن میوه، پختن میوه.
 خارلاتمیش [ف. ص. ۱] شکرک زده. ۲) اسفنجی شده. ۳) رسیده، پخته (میوه).
 خارثلتی باخ: خارثیلتی.
 خارثلدا شماق [ف.] خش و خش صدا کردن.
 خارثلدا تماق [ف.] خرت خرت صدا کردن، قرش فروش کردن، شرشر کردن، صدای ریزش کردن (آب).
 خاسا [ص. ع. ۱] برگزیده، نخبه، انگشت نما. ۲) نان برشته.
 ~ چورک نان برشته، مخصوص.
 ~ خانیم خانم برگزیده.
 خاش [ا.] خوراکی که از کله باجه تهیه می کنند.
 خاشا باخ: خشه.
 خاشال باخ: خشل.
 خاشانبول باخ: خشنبول.
 خاشخاش [ا.] خشخاش.

~ لئق [ا.] مزرعه خشخاش.

خاشیئل باخ: خشیل.

خاص { خآس } [ص.ع. ۱] خاص، ویژه. (۲)

ناب. (۳) برگزیده، یگانه، نخبه. (۴) مرغوب،

ممتاز. (۵) برشته (نان). (۶) روز سه شنبه.

خاصه { خآسا } [ا.ع. ۱] ویژه، ویژگی، جنبه.

(۲) بویزه، مخصوصاً.

خاصیت { خآسیئات } [ا.ع.] خاصیت، طبیعت،

خوی، فایده و اثر، ویژگی.

~ جه [ظ.] از لحاظ خلق و خوی، بنا به خاصیت و

طبیعت خود.

~ سیز [ص.] بی خاصیت، بی فایده.

~ لی [ص.] مفید، مؤثر.

خاصیتیمیز: تو تمور اخلاق ما جور در نمی آید.

خاطر { خآتیر } [ا.ع. ۱] خاطر، یاد، ذهن،

اندیشه. (۲) سوگ، عزاء. (۳) احترام. (۴) دل، قلب.

~ بیلیمک: قدر دانستن، ارج گذاشتن، احترام

نهادن.

~ جمع [ص./ظ.] خاطر جمع، مطمئن، آسوده -

خاطر، مورد اعتماد.

~ جمع لیک [ا.] خاطر جمعی، اطمینان،

اعتماد.

~ جمع لیکله [ظ.] با خاطر جمعی، با اطمینان

خاطر.

~ ساخلا ماق: عزاداری کردن، سوگواری کردن.

~ سئوئن دوستدار، خاطر خواه.

~ سوز ماق: احوالپرسی کردن.

~ گوزمک: انعام دادن، دم کسی را دیدن.

~ لانماق [ف.] بخاطر کسی آوردن، به یاد

کسی آوردن، یادآوری کردن.

~ لادبئلماق [ف.م. ۱] بخاطر آورده شدن. (۲)

منتبه شدن.

~ لاماق [ف.] یاد کردن، بخاطر آوردن، در

ذهن مرور کردن، به یاد آوردن.

~ لانماق [ف.م.] یاد شدن، یادآوری شدن، به

ذهن گذاشتن.

~ لی [ص.] سوگواری، عزاداری.

خاطر ده { خآتیردا } اولماق: به یاد داشتن،

فراموش نکردن، در نظر داشتن.

~ توتماق: در نظر داشتن، به یاد داشتن.

خاطره گتیرمک: به یاد آوردن، بخاطر آوردن.

~ گلمک (دوشمک): به یاد آمدن، به فکر

رسیدن.

~ گلمه مک: غیر قابل پیش بینی بودن،

غیر محتمل بودن.

خاطری { خآتیری } اوچوئن: بخاطر او، به

احترام او، به یاد او.

~ اولماق: مورد احترام بودن.

~ قالماق: آزرده خاطر شدن.

خاطرینه: بخاطر، به یاد، به یاد بود، به احترام،

برای بزرگداشت.

~ بیرشتی: گلمه سین: سوء تفاهم نشود.

~ دگمک (ده بلمک، توخونماق):

دل آزرده، دل شکستن.

~ گتیرمک: به یاد کسی آوردن، به یاد آوردن،

یادآوری کردن.

خاطریندن: چیخارماق: فراموش کردن.

~ چیخماق: فراموش شدن.

خاطرینده: ساخلا ماق: بخاطر داشتن، به حافظه

سپردن، فراموش نکردن.

خاطرینی { خآتیرینی } آلماق: نظر موافق

کسی را جلب کردن، احترام کسی را جلب

کردن، کسی را مجذوب کردن.

~ ایسته مک: خاطر کسی را گرمی داشتن،

دوست داشتن.

~ ساخلا ماق (گوزلمک): خاطر کسی را

رعایت کردن، گرمی داشتن.

~ قییرماق (سیندیرماق): دل کسی را

شکستن، رنجیده خاطر کردن.

آلاه: خاطیرینه: بخاطر خدا (التماس و

- خواهش.)
 خاطرات { خاتیرات } [ا.ع.] خاطرات،
 یادبود، یادگار.
 خاطره { خاتیرا } [ا.] خاطره، یادبود، یادگار،
 یادواره.
 ~ دن سیلمک از یاد بردن، از خاطر زدودن.
 ~ دن سیلینمک از یاد رفتن، فراموش شدن.
 ~ لی [ص.] بر خاطره، به یاد ماندنی.
 ~ لیک [ا.] یادگار، یادبود، ماندگار.
 خاقان [ا.] خاقان، لقب امرای مغول و ترک.
 ~ لیق [ا.] حکمرانی، سلطنت، سرزمین قلمرو
 خاقان.
 خاکی [ص.فا.] خاکی، برنگ خاکی.
 خال [ا.] (۱. خال، ۲. لکه، نقش، ۳. امتیاز در ورزش،
 ۴. خال ورق بازی،
 ~ دار [ص.] خالدار، دارای خال،
 ~ دارلاماق [ف.] خال خال کردن، لکه لکه
 کردن.
 ~ دارلاتماق [ف.م.] خال خال شدن، رنگ
 شدن.
 ~ سیز [ف.] بدون خال، بی لکه.
 ~ کیمی [ص.] کوچک، خرد.
 ~ لاماق [ف.] خال زدن، خال خال کردن.
 ~ لاتماق [ف.م.] خال خال شدن، لکه لکه شدن.
 ~ لی [ص.] خالدار، خال خالی.
 ~ لیجا [ص.] خال خال، دارای خالهای ریز.
 ~ وورماق [۱] با رنگ نقش زدن، با نخهای
 رنگین نقش دوختن، ۲. با کنایه حرف زدن،
 گوشه زدن.
 ~ بیرخال قازاندی یک امتیاز بدست آوردن.
 خالا [ا.] (۱. خاله، ۲. خطاب احترام آمیز به زنان
 مسن،
 ~ اوغلو [ا.] عروسک بازی بچه ها، ۲. پسر
 خاله.
 ~ باجی [ا.] آهنگ رقص آذربایجانی.
- ~ جیق [ا.] خاله جان.
 ~ خاطیرین قالماستین این هم بخاطر خاله!
 محض خالی نبودن عریضه.
 ~ - خالا [ا.] عروسک بازی بچه ها.
 ~ قیزی [ا.] دختر خاله.
 خالات باغ: خلعت.
 خالتا [ا.] قلاده، گردن بند، نسبه، حلقه گردن سگ.
 ~ لاماق [ف.] (۱. قلاده زدن، گردن بند زدن.
 ۲) مطیع کردن، زیر دست کردن.
 ~ لی [ص.] قلاده دار، قلاده بسته شده.
 خالتورا [ا.ر.] (۱. سنبل، مسامحه، ماستمالی، ۲)
 عایدی نامشروع، درآمد باد آورده، درآمدی که
 علاوه بر طرق عادی به سهولت و از طرق نامشروع
 کسب شود.
 ~ چی [ا.] (۱. سنبل کار، مسامحه کار، ۲) کسی
 که درآمد نامشروع دارد.
 خالچا [ا.] قالیچه.
 ~ پالاز قالیجه و فروش.
 ~ توخویان [ا.] قالیباف، فرشاف.
 ~ چی [ا.] (۱. قالیباف، ۲) قالی فروش.
 ~ چیلیق [ا.] قالی بافی، قالی فروشی.
 ~ شوناس [ا.] قالی شناس، متخصص قالی.
 خالخال^۱ [ا.ع.] (۱. خلخال، حلقه فلزی که زنان برای
 زینت به میچ ها می اندازند، ۲) پاآورنجن.
 خالخال^۲ [ا.] (۱. جایگاه ویژه دام ها در ساختمان،
 ۲) کپه کردن سنگها به منظور ساختن خانه
 ابتدائی.
 خالص { خالیس } [ص.ع.] (۱. خالص، ناب،
 بی آلاش، ۲) اصیل، اصل، ۳) خلوص نیت،
 صمیم قلب،
 ~ اوورک دن از صمیم قلب، از ته دل.
 ~ لیک [ا.] خالصی، بی آلاشی، خلوص.
 خالقی [ا.] (۱. خلق، توده، مردم، اهالی یک کشور و
 سرزمین، ۲) ملت، ۳) عنوان افتخاری در
 آذربایجان شوروی.

~ لاماق [ف. ۱] (کوفته شدن (بدن. ۲) خام کردن، اغفال کردن. ۳) خام شدن.

~ لیق [ا. ۱] (خامی، نپختگی، نارسایی. ۲) ناآزمودگی، بی تجربگی.
~ مال مواد اولیه.

خاما [ا. ۱] (خامه (خامه شیر. ۲) ابریشم خام، ابریشم نتاییده، مواد اولیه بافتنی. ۳) رگه، معدن.
~ چئی [ا. ۱] نهفته کننده خامه.

خاهنا [ا. ۱] ابریشم خام.
خاموت (خاموت) [ا. ۱] خاموت، قلاده که بر گردن اسب درشکه یا گاری می گذارند.

~ لاماق [ف. ۱] خاموت گذاشتن، به عزابه یا درشکه بستن اسب.

~ لاتماق [ف. م. ۱] بسته شدن اسب به عزابه یا درشکه، خاموت بر گردن نهادن.

~ لی [ص. ۱] خاموت بر گردن نهاده، اسب بسته شده به گاری یا درشکه.

خاموش [ظ. فا. ۱] خاموش، ساکت.

~ ائله فک خاموش کردن، ساکت کردن. ۲) فرو نشانیدن، تسکین دادن.

~ لوق [ا. ۱] خاموشی، سکوت.

خامیئت باخ: خاموت.

خامیئت قیچ [ص. ۱] پاکج.

خان [ا. ۱] (خان، امیر، ارباب. ۲) لقب. ۳) شاه در بازی کودکان، سرکرده.

~ چوبانی باخ: خان چوبانی.

~ دوستو خطاب احترام آمیز به زن عمو، زن دایی و غیره.

~ زادا خانزاده.

~ لیق [ا. ۱] (قلمرو خان. ۲) خانخانی.

خانا [ا. ۱] (خانه، چشمه و کشو. ۲) باخ: خانه.

~ - خاراب [ص. ۱] خانه خراب، بیچاره، بدبخت.

~ - خانا چهار گوش، چهارخانه.

~ لی [ص. ۱] [خانه خانه، خانه دار.

~ آرتیستی هنریشه خلقی (عنوان افتخاری).

~ چئی [ص. ۱] ملی گرا.

~ چیلیق [ا. ۱] ملی گرایی.

خالق { خالیق } [ع. ۱] خالق، آفریننده، آفریدگار.

خالوار [ا. ۱] (خروار، معادل ۳۰۰ کیلو. ۲) محصول درو شده، بار درو شدن. ۳) مقدار زمینی که برای کشت یک خروار بذر گندم کافی باشد.

~ چکمک محصول درو شده را حمل کردن.

بیر ~ (یک خروار. ۲) خیلی زیاد.

خالی [ص. ع. ۱] خالی، تهی.

~ اولماق خالی شدن، تهی شدن.

~ قالماق (خالی ماندن، تهی ماندن. ۲)

بی خبر ماندن.

مشیدان خالی قالدئ میدان خالی ماند، همه صحنه را ترک کردند.

خالئ [ا. ۱] قالی، گلیم.

~ چئی [ا. ۱] قالی باف.

~ چیلیق [ا. ۱] قالی بافی.

~ بانی کناره فرش.

خام [ص. فا. ۱] (خام. ۲) نپخته. ۳) نارس. ۴)

بی تجربه، ناآزموده. ۵) اولیه، مقدمانی. ۶) بکر،

بایر. ۷) غیر اهلی.

~ نورباق زمین بکر.

~ - خام (۱) نپخته، به صورت خام. ۲) آدم عامی.

~ خیال خیال خام، اندیشه غیر عملی.

~ دری پوست خام.

~ دوشمک خام شدن، عواقب کاری را

نپندیشیده اقدام کردن و اشتباه کردن.

~ سالماق خام کردن، غافلگیر کردن، بی تجربه

انگاشتن.

~ لاشماق [ف. ۱] کوفته شدن (بدن).

~ لاماق [ف. ۱] کوفتگی (بدن)، گرفتگی

عضلات.

- ~ نشین { نشین } [ص. فا.] خانه نشین، گوشه - خائیر باخ: خیر.
- نشین.
- ~ نیشین ائله مک (ائتمک) خانه نشین
- کردن.
- ~ نیشین اولماق خانه نشین شدن.
- خسته خانا بیمارستان، مریضخانه.
- خان چوبانی [ا.] آهنگ رقص آذربایجان، رقصی
- تند و جالاک و با نشاط.
- خاندان { خاندان } [ا. فا.] خاندان، دودمان،
- سلسله.
- خانم باخ: خانیم.
- خانمان { خانیمان } [ا. فا.] خانمان، خانواده،
- خانه و خانواده.
- خواننده { خواننده } [ا. فا.] خواننده، آواز -
- خوان، مغنی.
- ~ لیک [ا.] خوانندگی، آواز خوانی.
- خانه { خانا } [ا. فا.] خانه، منزل، مسکن.
- خانیم [ا.] (خانم، زن، ۲) همسر.
- ~ الی [ا.] گل خوشبو با گلبرگهای درشت.
- ~ اوئو باخ: خانیم اوئو.
- ~ بوجه یی باخ: اوچاغان (۳).
- ~ ساللاندی باخ: اریک گولۆ.
- ~ لئیق [ا.] خانمی، حالت خانم بودن، محترم.
- خانیم اوئو [ا.] مهر گیاه
- (Atropa Belladonna.)
- خاؤرا [ا.] کنشت، معبد کافران.
- خاویار { خاویار } [ا. فر.] مأخوذ از روسی.
- خاویار، تخم ماهی اوزون بورون.
- خائی [ا.] آرامش، سکون، رکود (دریا و رودخانه
- و هوا) (۲) بی دست و پا، خنگ.
- ~ هاؤا هواى ساکن.
- خایا [ا. فا.] خایه، بیضه.
- خابالئق [ا.] بیضه دان.
- خائلاق [ا.] طایفه.
- قیز خایلاغی از طایفه نسوان.
- خائیر باخ: خیر.
- خئی - خئی [ا.] بازی لی لی.
- خئیر باخ: خیر.
- خئیره { خئیرا } [ا.] طشت یا نظیر آن که از مس یا
- آلومینیم یا سفال ساخته می شود.
- خئیللاق { خئیللاق } [ظ. / ص.] خیلی، بسیار
- انبوهی، گروه کثیری از مردم.
- خئیر باخ: خیر.
- خبر { خبار } [ا. ع.] (۱) خبر، اطلاع، آگاهی. (۲)
- مزد. (۳) خبر مرگ.
- ~ آلماق (۱) خبر گرفتن، اطلاع یافتن. (۲) سؤال
- کردن.
- ~ ائتمک (ائله مک) (۱) خبر دادن، اطلاع
- ~ - ائر [ا.] خبر و اثر.
- دادن، اعلام کردن، خبر کردن.
- ~ قوتماق خبر گرفتن، خبر پرسیدن، سؤال
- کردن.
- ~ چی [ص.] (۱) خبر بر، خبرچین. (۲) قاصد،
- خبر رسان.
- ~ چیخماق خبر شدن، اطلاع رسیدن، شایع
- شدن.
- ~ چیخماق خبری نشدن، خبری نرسیدن.
- ~ چیلیک [ا.] خبر بری، خبرچینی. (۲) خبر -
- رسانی.
- ~ چین [ا. ص.] خبرچین، سخن چین، نقام،
- جاسوس.
- ~ دار [ص.] (۱) خبردار، آگاه. (۲) آماده باش
- (نظامی).
- ~ دار ائتمک خبردار کردن، آگاه ساختن.
- ~ دار ائدیجی [ص.] منبر، خبر کننده، هوشیار
- دهنده.
- سدار ائدیجی نیشانلار علامت اخباری، علامت
- راهنمایی.
- ~ دار دورماق به حالت خبردار و آماده باش
- ایستادن.

- ~ دارلئیق [ا.] اطلاع، آگاهی، وقوف، همدار،
~ سالماق جار کشیدن، خبر شایع کردن.
~ سیز [ص.] بی خبر، بدون خبر قبلی، بی اطلاع،
نا آگاه.
~ سیز ابتکین دو شموش غایب مفقودالامر.
~ سیزلیک [ا.] بی خبری، بی اطلاعی، عدم
آگاهی.
~ گتیرمک خبر آوردن، مزده دادن.
~ گلیمک خبر رسیدن.
~ گؤندرمک خبر فرستادن.
~ لشمک [ف.] همدیگر را خبر کردن، به
همدیگر آگاهی دادن، از همدیگر خبر گرفتن،
خبر مبادله کردن.
~ لی [ص.] مطلع، دارای خبر.
~ وئرمک خبر دادن، اطلاع دادن، به آگاهی
رساندن.
~ خبری اولماق خبر داشتن، مطلع بودن.
خبری گلیمک (۱) خبر مرگ کسی رسیدن. (۲)
خبر رسیدن، خبر داشتن، مطلع بودن.
~ یاییلماق شایعه پراکندن، خبر انتشار یافتن.
قارا خبر خبر مرگ.
وای خبری خبر مرگ.
خبره { خبیرا } [ا./ص.ع.] خبره، کارشناس،
کار آزموده، ماهر.
خبیط { خابت } [ا.ع.] خبط، اشتباه، سهو، خطا.
خبیط دماغ { خابستی دیمآغ } خبط دماغ،
منبط، کسی که اختلال حواس دارد.
خبیث { خابیس } [ص.ع.] خبیث، بدجنس،
ناپاک، پلید، زشتکار، شرور.
~ لیک [ا.] خیانت، بدجنسی، شروری،
زشتکاری.
ختمی { خاتمی } (گول ختمی) [ا.] گل
ختمی، گل خطمی.
ختیر { خاتیر } (ختری) [ا.] مأخوذ از «خاطر»
عربی. [احترام، عزت، حرمت.
- ~ ساخلاماق حرمت کسی را رعایت کردن.
~ قوئماق حرمت گذاشتن.
~ لی [ص.] [محترم، عزیز.
ختیری قالماق ناراحت شدن، دل نگران شدن.
~ ایستدیگی قدر هر قدر که میل دارد.
ختیرینه توخوئماق (ده یمک) دل
شکستن، رنجاندن.
خجالت { خاجالات } [ا.ع.] خجالت،
شرماری، شرمندگی، شرم. (۲) خفت، تحقیر.
~ ائله مک (ائتمک) خجل کردن،
شرمسار کردن.
~ اولماق خجل شدن، شرمسار شدن.
~ چکمک خجالت کشیدن، شرمگین شدن.
~ سیز [ص.] بدون خجالت، بدون شرمندگی.
~ لنمک [ف.م.] خجل شدن، شرمسار شدن.
~ له [ظ.] خجولانه، شرمگینانه.
~ لی [ص.] خجل، شرمسار، شرمگین.
~ لیک [ا.] خجالت، شرم، شرمگینی.
~ لیک وئرمک خجالت دادن، شرمگین کردن.
~ وئرمک خجالت دادن، شرمگین کردن.
خجالتیندن چیئخماق از خجالت کسی در آمدن،
خطا و قصور را جبران کردن.
~ یشره گیرمک از خجالت آب شدن، بسیار
خجالت کشیدن.
خجل { خاجیل } [ص.ع.] خجل، شرمگین.
~ ائتمک (ائله مک) خجل کردن.
~ اولماق شرمگین شدن، خجل شدن.
خجولانه { خاجیلانا } خجولانه، با شرمگینی.
خججه { خاججا } گولؤ باغ: نوز گولؤ.
خدا { خودآ } [ا.فا.] خدا، الله، پروردگار،
آفریدگار.
~ حافظ خدا حافظ، به سلامت.
~ حافظ لشمک [ف.] خدا حافظی کردن،
وداع کردن.
~ نا کرده خدای نکرده، زبانم لال.

خدمت { خیدمات } [ا.ع. ۱] خدمت، انجام
 کاری برای کسی. ۲. حضور، احترام. ۲. خدمت
 سربازی. ۴. وظیفه. ۵. کارمندی، شغل.
 ~ ائتمک (ائله مک) خدمت کردن، به نفع
 کسی کار کردن، کارمند بودن.
 ~ چی [ا.ص.] خدمتکار، مستخدم، خدمتگزار.
 ~ چیلیک [ا.] خدمتکاری، خدمتگزاری.
 ~ سئون [ص.] ۱. علاقمند به خدمت. ۲. نیاز به
 مراقبت داشتن (جای خدمت سئون بینکی دیر)
 جای گباهی است که نیاز به مراقبت بیشتر دارد.
 ~ کار [ص.] خدمتکار.
 ~ کارلیق [ا.] خدمتکاری.
 ~ گؤسترهک ابراز خدمت کردن.
 خدمه { خاداما } [ا.ع.] خدمه، خدمتکاران،
 پیشخدمت‌ها.
 خدیجه { خاديجا } گؤلؤ باخ: ختبه گؤلؤ.
 خراب { خآرآب } [ص.ع. ۱] خراب، ویران.
 ۲. فاسد، تباه. ۳. از کار افتاده.
 ~ ائتمک (ائله مک) خراب کردن، فاسد
 کردن، از کار انداختن، ویران کردن.
 ~ اندیجی [ص.] ویران کننده، تخریبی.
 ~ اولماق خراب شدن، فاسد شدن، ویران شدن،
 از کار افتادن.
 ~ چیلیق [ا.] خرابکاری، کثافت کاری.
 ~ لاشدیرماق [ف.] خراب‌تر کردن، ویران
 کردن، از کار انداختن، بدتر کردن.
 ~ لاشماق [ف.] خراب شدن، فاسد شدن، ویران
 شدن، از کار افتادن، و خیم‌تر شدن.
 ~ لاماق [ف. ۱] خراب کردن، تخریب کردن.
 ۲. فاسد کردن، تباه کردن، از کار انداختن. ۳.
 کثیف کردن.
 ~ لیق [ا.] خرابی، ویرانی، فساد، تباهی.
 خرابه { خآرآبآ } [ا.ص.ع. ۱] خرابه، ویرانه.
 ۲. خراب شده (خانه)، مخروبه. ۳. کلبه، مسکن
 محقر.

~ زار [ص.] خرابه، ویرانه، مخروبه، جای سوخته.
 ~ قوئماق ویران ساختن، مخروبه کردن.
 ~ لاشدیرماق [ف.] خراب کردن، ویران
 کردن، مخروبه کردن.
 ~ لاشدیرئلماق [ف.] خرابه شدن، ویرانه شدن،
 مخروبه شدن (به وسیله کسی).
 ~ لاشماق [ف.] خرابه شدن، ویرانه شدن،
 مخروبه شدن.
 ~ لیق [ا.] مخروبه، خرابه.
 خراط { خآرآت } [ا.ع.] خراط، چوب تراش.
 ~ لیق [ا.] خراطی، چوب تراشی.
 خرافات { خورآفات } [ا.ع.] خرافات،
 خیال‌بافی بیهوده و باطل.
 ~ چی [ص.] خرافاتی.
 خرافاتی [ص.] خرافاتی، معتقد به خرافات.
 خرج { خارج } [ا.ع.] خرج، هزینه، مصرف،
 دررفت، مخارج.
 ~ آپارماق هزینه داشتن، خرج زیاد داشتن.
 ~ ائتمک خرج کردن، مصرف کردن.
 ~ - بورج [ا.] قرض و قوله، قرض، وام.
 ~ بورجادوئتمک برای خرج کردن مجبور به
 استقراض شده.
 ~ چکمک خرج کشیدن، خرج کردن، متحمل
 خرج شدن.
 ~ سیز [ص.] بدون خرج، بدون هزینه.
 ~ لمک [ف.] خرج کردن، هزینه کردن،
 مصرف کردن.
 ~ لنمک [ف.م.] خرج شدن، مصرف شدن.
 ~ لی [ص.] پرخرج، گرانبها، پرهزینه.
 ~ لیک [ا.] خرجی، پول توجیبی.
 خرجه { خارجا } سالماق به خرج انداختن،
 دیگری را مجبور به تحمل هزینه کردن.
 اوئون نه خرچینه ککش نمی‌گزد.
 خرچنگ { خارچانگ } [ا.فا. ۱] (سلطان. ۲)
 خرچنگ.

- ~ خسته لی بی بیماری سرطان.
- خردل باخ: خار دال.
- خزری { خارازی } [ع.ا.] خارازی، خرده فروشی، کسی که مهره و گردنبند و آئینه و شانه و غیره می فروشد.
- ~ مالی کالای خترازی.
- خرف باخ: خریف.
- خرک { خاراک } [ا.فا.ا.] نمش کش، خاک-کش، زنبه (۲) وسیله ای که هنگام ویزش از روی آن می پرند (۳) قطعه استخوانی که در تار و غیره سیم از روی آن کشیده می شود.
- خر گزلمک { خار گازلماک } [ف.] ثمر ندادن درخت در اثر پیری و فرتونی.
- خرمن (خارمان) باخ: خیرمان.
- خرنگه { خارانگا } [ا.ا.] مگار، نیرنگ باز، (مقلب ۲) بی نظمی، شلوغ، سرو صدا.
- خریستیان [یو.] مسیحی، عیسوی.
- ~ لئق [ا.] مسیحیت.
- خریطه { خاریتا } [ع.ا.] نقشه، خریطه.
- ~ چکن [ا.] نقشه کش.
- ~ چی [ا.] نقشه کشی، نقشه برداری.
- ~ چیلیک [ا.] نقشه برداری.
- جغرافی خریطه سی نقشه جغرافیائی.
- خریف { خاریف } [ص.ع.] خرف، کودن، فرتوت، کم عقل.
- ~ لمک [ا.ف.] به علت پیری اختلال حواس و عقل یافتن، خرف شدن.
- ~ لیک [ا.] فساد عقل در اثر پیری، کم عقلی.
- خز { خاز } [ا.] خز، پوست خز.
- ~ چی [ا.] خز فروش، خز دوز، پوست دوز.
- ~ چیلیک [ا.] خز فروشی، خز دوزی.
- ~ لی [ص.] خز دار.
- ~ لیک [ص.] مناسب برای تهیه خز.
- خزان { خازان } [ا.فا.ا.] خزان، پائیز (۲) برگ ریزان.
- خزانه باخ: خزینه.
- خزری { خازری } [ا.] باد شمال، شمالی، خزری.
- خزل { خازال } [ا.] برگ های ریخته شده در پائیز، برگ ریزی، برگ ریزان، خزان.
- ~ اولماق خزان شدن، ریختن برگ های درختان.
- ~ کیمی زرد رنگ و پژمرده.
- ~ کیمی سپلمک (تو کمک، خرج لمک) مثل ریگ خرج کردن.
- ~ لشمک [ف.] خزان کردن، برگ ریختن، زرد و خشک شدن برگ ها.
- ~ لنمک باخ: خزل لشمک.
- ~ لی [ص.] پوشیده از برگ خزان، پراز برگ خزان.
- خزله دؤنمک پژمردن.
- خزنه { خازنا } باخ: خزینه.
- خزینه { خازینا } [ع.ا.] خزینه، گنجینه، دفینه، گنج خانه، مخزن، انبار، خزانه، گنج.
- ~ اوستونده اوتورماق روی گنج نشستن، خیلی ثروتمند بودن.
- ~ چی [ا.] خزانه دار، تحویلدار.
- ~ دار [ا.] خزانه دار، تحویلدار، صندوقدار.
- ~ دارلیق خزانه داری، تحویل داری، صندوق داری.
- تؤفنگ خزینه سی خزانه تفنگ.
- حامام خزینه سی خزانه حمام.
- خسارت { خاسارات } [ع.] خسارت، زیان، صدمه، ضرر.
- ~ ائله مک (اثتمک) خسارت زدن، زیان وارد کردن.
- ~ وئرمک خسارت دادن، زیان کردن.
- ~ یشیرمک خسارت رساندن، ضرر رساندن.
- خسته { خاستا } [ص.فا.ا.] بیمار، مریض، ناخوش (۲) خسته، ضعیف، ناتوان.
- ~ اولماق بیمار شدن.
- ~ - خسته [ظ.] در حال بیماری.

کچلی. ۲) زدگی، اثر صدمه دیدگی.
 گول اکدیم خشنگی وار گل پروردم ولی
 زدگی دارد.
 خشه { خاشا، خاشا } [۱.۱] (اسپرس. ۲) کیسه
 بزرگ، توبره، گونی.
 لئق [۱.۱] مزرعه اسپرس.
 خشیل { خاشیل، خاشیل } [۱.۱] نوعی کاجی.
 ۲) نرم و خمیر مانند.
 ~ پولوؤ برنج پخته شل و نرم.
 ~ لمک [ف.۱] له کردن، به صورت خمیر
 در آوردن.
 خشيله دؤندرک به صورت خمیر شل
 در آوردن.
 خشیلینی چالماق حلوی عزاداری کسی را
 پنختن، کسی را کشتن.
 ~ چیخارماق له و لورده کردن، خرد و خمیر
 کردن.
 خورد - خشیل له و لورده، خرد و خمیر.
 خصوص { خوشوس } [ع.۱] خاص، مخصوص،
 ویژه.
 ~ دا درباره، راجع به.
 خصوصوندا درباره، راجع به.
 بوخصوص دا در این باره، در این خصوص.
 خصوصاً { خوشوسان } [ظ.ع.۱] خصوصاً، به
 ویژه، بخصوص، بیش از همه، بیش از همه.
 خصوصیی { خوشوسی، خوشوسو } [ص.ع.۱]
 ۱) خصوصی، اختصاصی، ویژه، خاص. ۲)
 شخصی.
 ~ اتومبیل ۱) اتومبیل شخصی، خودرو ویژه مثل
 ماشین های آتش نشانی و کمک های فوری
 پزشکی و امداد و غیره.
 ~ ایله بخصوص، به ویژه، مخصوصاً.
 ~ لشمک [ف.۱] اختصاص یافتن، ویژه شدن.
 ~ لشمیش [ف.ص.۱] اختصاصی، مخصوص،
 جدا.

~ خانا [۱.۱] بیمارستان، مرخصخانه.
 ~ دو شمع مریض شدن، بیمار افتادن.
 ~ سالماق بیمار کردن، سبب بیماری کسی
 شدن.
 ~ لشمک [ف.۱] بیمار شدن، خسته شدن.
 ~ لندهرمک [ف.۱] بیمار کردن، مریض
 گردانیدن، خسته کردن.
 ~ لمک [ف.۱] بیمار شدن، مریض شدن، خسته
 شدن.
 ~ لیک [۱.۱] بیماری، مرض، خستگی.
 ~ لیک نژردن [ص.۱] بیماری زان.
 ~ لییه نوتولماق مبتلا شدن به بیماری.
 ~ مزاج [ص.۱] علل المزاج، ضعیف.
 خمیس { خاسیس } [ص.ع.۱] خمیس، لئیم، تنگ
 نظر، کنس.
 ~ جه سینه. [ظ.۱] باخت، لئیمانه، تنگ نظریه.
 ~ لشمک [ف.۱] خمیس شدن، لئیم تر شدن.
 ~ لیک [۱.۱] باخت، لئیم، خمیس.
 ~ لیک ائتمک خمیسی کردن.
 ~ لیک گؤمترمک خست به خرج دادن.
 خشیل { خاسیل } [۱.۱] فصل، علوفه سبز که پس از
 خشک کردن برای تغذیه دام مصرف می شود.
 خشگبار { خوشگبار } [۱.۱] [فا.۱] خشکبار،
 میوه های خشک شده مثل نوت و انجیر و غیره.
 ~ چی [۱.۱] خشکبار فروش، آجیل فروش.
 خشل { خاشال، خاشال } [۱.۱] [ص.۱] جوال،
 توبره. ۲) شکم گنده، شکم دار.
 ~ لشمک [ف.۱] شکم گنده شدن.
 خشم { خاشام } [۱.۱] نوعی ماهی آبهای شیرین و
 خوراکی.
 خشمبول { خاشامبول } باغ: خشمبول.
 خشمبول { خاشانبول، خاشانبول } باغ:
 بارینج، کنجد، شدر عطری، یونجه زرد، اکلیل
 کوهی.
 خشنک { خاشانگ } [۱.۱] داغ زخم. ۲)

- ~ لیک [ا.] خصوصیت، ویژگی، بگانگی.
 ~ ملکیت { مولکویات، میلیکیات } مالکیت خصوصی.
 خصوصیتها در خصوص، درباره، در پیرامون، راجع به.
 خصوصی نسبی لیک نظریه سی نظریه نسبت خاص.
 خط { خات، خاتت } [ا.ع. ۱] خط، نوشته، سند (۳۰ مشی، روش).
 ~ باشی [ظ.] سرخط، خطی که موی سر را در محاذات گوش از موی صورت جدا می کند.
 ~ چکمک [ا.ف.] خط کشیدن.
 ~ چکن [ا.ص.] خط کش.
 ~ کش خط کش آلت خط کشیدن.
 ~ واری منخط، رگه دار.
 خط { خاتتی } حرکت خط مشی.
 خطی [ص.] خطی، مکتوب، نوشته شده، دست نیسته.
 آنا خطی ابله قوهوم لوق خویشاوندی در خط پدر، خویشاوندی پدری (از نسل پدر).
 دمیر بول خطی خط راه آهن.
 قاباق خطی خط مقدم (جبهه).
 مدافعه خطی خط دفاع.
 موازی خط لر خطوط موازی.
 خطا { خاتآ، خاتآ } [ا.ع. ۱] خطا، سهو، اشتباه، لغزش، نادرست، خلاف غیر عمد (۲۰ گرفتاری، دردسر، خطر).
 ~ ائله مک خطا کردن، مرتکب اشتباه شدن.
 ~ - بالا خطا و بلا، گرفتاری و دردسر.
 ~ چیخارنماق خطا کردن، تخلف کردن، باعث حادثه خطرناکی شدن.
 ~ سی باشدان اولماق رفع بلا شدن.
 ~ سیز [ص.] بی خطر.
 ~ کار [ص.] خطا کار، خاطی، خلافکار.
 ~ کارلیق [ا.] خطا کاری، خلافکاری.
 ~ لی [ص.] خطرناک، پرخطر، مخاطره آمیز.
 خطانی باشدان ائله مک شر را از سر خود دور کردن.
 خطایه { خاتآ یا } دو شمک گرفتار شدن، دچار درد سر شدن.
 ~ دو شمه دیک چه گرفتار شدیم!
 ~ قالماق دچار درد سر شدن، گرفتار شدن.
 الیندن خطا چیخماق خطا کردن، اشتباهاً مرتکب قتل شدن.
 کیچیک دن خطا، بویوک دن عطا کوچکتران خطا کنند بزرگان عطا.
 خطاب { خیتآب } [ا.ع.] خطاب، سخن رویاروی، پیام.
 ~ ائتمک (ائله مک) خطاب کردن، کسی را طرف پیام قرار دادن.
 خطاط { خاتات } [ا.ع.] خطاط، خط نویس.
 خطر { خاتار } [ا.ع.] خطر، مخاطره، کار پر آفت، صدمه.
 ~ توخونماق صدمه خوردن.
 ~ ده ئمک صدمه خوردن.
 ~ سیز [ص.] بی خطر، امن.
 ~ سیزلشدیرمک [ف.] بی خطر کردن.
 ~ سیزلشمک [ف.] بی خطر شدن.
 ~ سیزلیک [ا.] بی خطری، امن (بودن).
 ~ گلیمک صدمه رسیدن.
 ~ لنمک در مخاطره قرار گرفتن، صدمه دیدن.
 ~ لی [ص.] پرخطر، مخاطره آمیز، خطرناک.
 ~ لی لیک [ا.] خطرناکی، پرخطر (بودن).
 ~ وورماق خطر ایجاد کردن، صدمه زدن.
 ~ بشیرن [ص.] خطر آفرین، تحقیر آمیز.
 ~ ئیتیرمک صدمه زدن.
 خطره دو شمک دچار خطر شدن، در مخاطره افتادن.
 خطرناک { خاتارناک } [ص.] خطرناک، پر - خطر، هولناک.

خفت { خیففات، خوففات } [ا.ع.] خفت،

خواری، سرافکندگی، غم و اندوه، تحقیر.

~ ائله مک تحقیر کردن، خوار کردن.

~ چکمک خفت کشیدن، دچار غم و اندوه شدن.

~ لندبرمک [ف.] تحقیر کردن.

~ لنمک [ف.] تحقیر شدن، خفت و خواری کشیدن.

~ وئریمک تحقیر کردن، سبب خواری کسی شدن.

خفتان { خافتان } [ا.فا.] خفتان، لباس جنگ.

خفت دماغ { خافتی دماغ } باخ: خبط دماغ.

خفنک { خافناک } [ا.] تنگی نفس.

خفه { خافا } [ا.فا.] خفه، خفه شده، خاموش،

صدا گرفته. (۲) هوای گرفته و خفه. (۳) جای

منفی، محل خلوت.

~ لمک [ف.] خفه کردن، خاموش کردن.

~ لنمک [ف.] (۱) خفه شدن. (۲) خاموش شدن.

~ لیک [ا.] هوای خفتان آور.

خفیف { خافیف } [ص.] خفیف، سبک، آرام.

~ ائله مک خفیف کردن، آرام کردن.

~ جه [ص.] خیلی خفیف، کم، آهسته.

~ جه سینه [ظ.] به طرز خفیف.

~ لشمک [ف.] تخفیف یافتن، خفیف شدن،

سبک شدن.

~ لشدبرمک [ف.] تخفیف دادن، التیام دادن،

خفیف گردانیدن.

~ لمک [ف.] خفیف شدن، تخفیف یافتن،

سبک شدن، آرام یافتن.

خفیه { خافیشا } [ا.ع.] آگاهی، بلیس مخفی،

جاموس.

~ چی [ا.] مأمور مخفی، کار آگاه.

خکه { خاکا } [ا.فا.] خاکه، نرم و گرد شده.

خکنداز { خاک انداز } [ا.فا.] خاک انداز.

خلاص { خیلاص } [ا.ع.] خلاص، نجات،

رستگاری، رهائی.

~ ائتمک (ائله مک) خلاصی بخشیدن،

رهائی دادن.

~ ائدیجی [ص.] رهائی بخش، نجات بخش.

~ اولماق نجات یافتن، خلاص شدن، رهائی

یافتن.

~ کار [ص.] نجات بخش، نجات دهنده.

~ کارلیق [ا.] خلاصی، نجات بخشی.

خلاصه { خولاسه } [ا.آراسوز.ع.] خلاصه، مختصر،

چکیده، برگزیده.

~ ائتمک خلاصه کردن، مختصر کردن.

~ سی خلاصه، نتیجه، مختصر اینکه.

خلاف { خیلاف } [ا.ع.] خلاف، غیر واقع،

غیر حق. (۲) ضد، مقابل.

~ ائتمک (ائله مک) تخلف کردن، کار

خلاف کردن.

~ کار [ص.] متخلف، مخالف، خاطی،

گناهکار.

خلافت { خیلافت } [ا.ع.] خلافت، جانشینی،

دستگاه حکومت اسلامی بعد از پیغمبر اسلام.

خلیبر { خالیبر } [ا.] غربال، غربیل، پرویزن،

آردبیز.

~ آلتی [ا.] آنچه بعد از غربال کردن در آن

باقی می ماند. (۲) بچه و فرزند (پس انداخته).

~ چی غربال ساز، غربال فروش.

~ گوزو [ا.] پس مانده بعد از غربال کردن.

(۲) سوراخهای غربال.

~ له سوداشیماق با غربال آب بردن، کار

غث و بیهوده کردن.

~ لئتمک [ف.س.] غربال کردن به وسیله کسی.

~ لمک [ف.] غربال کردن، بیختن، جدا کردن

ریز از درشت.

~ لنمک [ف.م.] غربال شدن.

~ دن کشچیرنمک از صافی گذراندن، ریز و

درشت کردن.

- خلعت { خالآت } { ۱.ع. } خلعت، هدیه. (۲)
لباس، جامه، لباس خانگی. (۳) کفن.
~ لئق { ص. } (۱) پارچه مناسب برای جامه. (۲)
مقدار لازم پارچه برای جامه. (۳) کفنی.
خلیفه { خالفا } { ۱.ع. } خلیفه، جانشین. (۲)
برگزار کننده مجالس عروسی و عزا. (۳) باخ:
خلیفه.
خلق باخ: خالق.
خلق { خالق } ~ ائتمک خلق کردن، آفریدن،
بوجود آوردن، ابداع کردن.
~ اولونماق خلق شدن، آفریده شدن، بوجود
آمدن.
خلقت { خیلقات } { ۱.ع. } خلقت، آفرینش.
(۲) طبیعت، سرشت.
خلوت { خالوات } { ۱.ع. } خلوت، تنهایی، جای
خالی از غیر، گوشه عزلت.
~ ائتمک خلوت کردن، عزلت گزیدن.
~ جه { ظ. } در خلوت، در تنهایی، مخفیانه.
~ لیک { ۱. } جای خلوت.
~ لمک { ف. } خلوت کردن.
خلوتی { ظ. ص. } خلوتی، تنهایی، خصوصی.
خلور { خلور } باخ: کلر.
خلیته { خالیتا } { ۱.ع. } شمش، شمش فلزات که
دارای مخلوط معینی است. (۲) خلیطه، آمیزه.
خلیسر { خالیسار } { ص.ع. } کسی که موی سرش
سیاه و سفید باشد.
خلیفه { خالیفا } { ۱.ع. } خلیفه، جانشین. (۲)
قائم مقام.
~ لیک { ۱. } عنوان خلیفه. (۲) قلمرو خلیفه.
خمار { خومآر } { ص.ع. } خمار، حالت بعد از
مستی.
~ باخماق خمار آلود نگاه کردن.
~ خومار - خومار { ظ. } خمار، خمار آلود.
~ گوزلر چشمان خمار، چشمان مخمور.
~ لاندیرماق { ف. } خمار کردن، مست کردن.
- ~ لانماق { ف. } خمار شدن، خواب آلود شدن،
چرت زدن.
~ لئق { ۱. } خماری.
خم - چم لی { خام - چام لی } { ص. / ظ. }
عشوهر، گر، باقروناز.
خمیره { خامرا } { ۱. } خمیره، مایه خمیر، خمیر مایه.
~ سیز { ص. } بی مایه، بی خمیره.
~ لی { ص. } مایه زده شده، دارای خمیر مایه.
~ لیک { ص. } مناسب برای خمیر مایه.
~ وورماق مایه خمیر زدن، خمیر مایه زدن.
خمسی { خامسی } { ۱. } نوعی ماهی شبیه ماهی
شور.
خمسین { خامسین } { ۱.ع. } باد سموم، خاک باد،
باد گرم، باد زهر آگین.
خمیر { خامیر } { ۱.ع. } (۱) خمیر. (۲) نانی که
خوب پخته نباشد. (۳) نرم.
~ آچماق خمیر باز کردن.
~ آشی آش رشته.
~ آغئیز { ص. } آدمی که نفوذ کلام ندارد،
بی اراده، شل و ول.
~ نپیتمه سی خمیر آرد که با ماست تهیه کنند.
~ توتان باخ: خمیر یوغوران.
~ چی { ۱. } خمیر گیر.
~ چیلیک { ۱. } خمیر گیری.
~ کیمی { ص. / ظ. } مثل خمیر، نرم، شل.
~ گیر باخ: ~ یوغوران.
~ لری آبرئی جور یوغورلوب خمیره هایشان
متفاوت سرشته شده است، درباره دو نفری که
اخلاق و خصوصیات آنها کاملاً با هم متفاوت
باشد گفته می شود.
~ لشمک { ف. } خمیر شدن، نرم شدن، شل
شدن.
~ لمک { ف. } (۱) خمیر کردن. (۲) با خمیر منفذ
چیزی را گرفتن، خمیر مالیدن، خمیر زدن. (۳)
خمیری کردن، به خمیر آلودن.

نبو شاند (در قدیم زنان مسیحی را خو خان می نامیده اند).

خوخی باخ: خو خان.

خود [ا. / ص. ر. ۱] (شعله بتوره ۲۰) پر رونق.

~ ائله مک مشتعل کردن، بالا کشیدن شعله (فانوس و چراغ نفتی).

ایشی خود دور کارش رونق دارد.

چیراغین خودون آل شعله چراغ را کم کن.

خودبیین { خودبیین } [ص. فا.] خودبیین، خودخواه، خود پسند.

~ لیک [ا.] خودبیینی، خود خواهی.

خود پسند { خود پاساند } [ص. فا.] خود - پسند، متکبر، خودخواه، مغرور.

~ لیک [ا.] خود پسندی، تکبر.

خودک { خوداک } [ا.] شاگرد چوپان، طفل همراه پدر یا مادر در خانه نامادری یا ناپدري.

خودمانی (خودمانی) [ص. / ظ. فا.] خودمانی، خصوصی، خلوت، محرمانه.

خور^۱ [بو.] گر، آواز دست جمعی، همسرا.

خور^۲ [ص. فا.] خوار، نکوهیده.

خوریاخماق خوار شمردن، بی اعتنائی کردن، قهر کردن.

خورا (لی) [ا. فا.] خوره، جذام.

~ لاتماق [ف.] خوره گرفتن، جذام گرفتن.

~ لی [ص.] جذامی، مبتلا به خوره.

خورت { خورت }؛ خورت دوشوب یا تماق تا سرش را گذاشت خواهید، تاپ افتاد و خواهید.

خورتدان { خورتدان } [ا.] لولو خور خوره.

خورتلاماق { خورتلاماق } [ف.] زنده شدن مرده، از گور برخاستن.

اؤلوخورتلادی مرده از گور بیرون آمد.

خورتولتو [ا.] خرخر، خرناسه.

خورتولداماق [ف. ۱] قورت دادن، با سرو صدا از گلو فرو بردن (بلعیدن) (۲۰) مثل خوک صدای خرخر در آوردن.

~ لی [ص.] آلوده به خمیر.

~ بابان [ا.] خمیر باز کن، دستگاه خمیر پهن کن.

~ یوغوران [ا.] خمیر گیر.

~ یوغورماق خمیر کردن، خمیر ورزیدن.

خمیری یومشاق (سییق) [ص.] آدم نرم و زود باور.

بو خمیر چوخ سو آپارار این رشته سردراز دارد.

خمیر چک { خامیرچاک } باخ: قیغیرداق.

خنشی { خونسا } [ص. ع.] خنشی، نه مذکرونه مؤنث، اخته.

خنجر { خانجار } [ا. فا.] خنجر، دشنه.

خندان { خاندان } [ص. فا.] خندان، شکفته، خنده رو.

خندق باخ: خندک.

خندک { خانداک } [ا. ع.] خندق.

~ قازان ماشین نهر کن.

خواجه { آجا } [ا. فا. ۱] خواجه، خصی، خایه - کشیده، اخته (۲۰) آغا، خواجه.

~ باشی خواجه باشی، رئیس خواجه های درباری.

خوار { خار } [ص. فا.] خوار، پست، زیون.

خواهش { آهیش } [ا. فا.] خواهش، تقاضا، تمنا، درخواست.

~ ائتمک (ائله مک) خواهش کردن.

~ سیز، [ظ.] بدون تمنا، بدون خواهش.

خوتک [ا.] گوساله گاو میش.

خوتکا [ا.] خوتکا، جرّه، باخ: جورّه (۳۰).

خوتکار [ا.] حاکم، امیر، حکمران.

خوتوق باخ: فودوق.

خوجا [ا.] خواجه، آقا، مرتبی.

خوخ [سس.] بن، آوایی برای ترساندن.

خوخان [ا.] مترسک، لولو، موجود ترسناک (برای ترساندن بچه ها).

خوخان کیمی زنی که سروصدا را

- خورجون [ا.] خورجین.
- خورد - خشیل { خورد - خشیل } [ظ.] خرد و خمیر، له و لورده، نگه پاره.
- خورک { خوراک } (خوره یی) [ا. فا.] خوراک، غذا، خوردنی، پختنی.
- ~ پیشیرن [ا. ص.] آشپز.
- ~ پایلایان [ص.] تقسیم کننده غذا.
- ~ لیک [ا.] مناسب برای تهیه غذا.
- اؤنون آغزئینن خوره یی دئیل باب دندان او نیست، در حقه او نیست.
- خرطوم { خورتوم } [ا. ع. ۱] خرطوم (فیل و پشه و غیره). [۲] ابزار شبیه خرطوم.
- ~ جوق خرطوم کوچک.
- خورلاماق [ف.] ارم کردن، رمیدن، پراکنده شدن، اجتناب کردن.
- خرما { خورما } [ا.] خرما.
- ~ لئق [ا.] نخلستان.
- خرمائی [ص.] به رنگ خرمائی، قهوه ای.
- خورنا [ا.] خرناس، خرناسه، خرخر.
- ~ چکمک خرناسه کشیدن.
- ~ ماق [ف.] خرخر کردن، خرناسه کشیدن.
- خوروز [ا. / ص. ۱] خروس. [۲] جنگی و ستیزه جو.
- ~ آرئسی باخ: ائششک آرئسی.
- ~ باز [ا.] خروس باز، کسی که خروسها را به جنگ هم می اندازد.
- ~ بانئ صبح زود، سپیده دم، بانگ خروس.
- ~ بانئنا قدر (کیمی) تا صبح، تا سپیده دم.
- ~ بشچه [ا.] جوجه خروس (بچه خروس). [۲] ستیزه جو، جنگی.
- ~ پیپی یی [ا. / ص. ۱] تاج خروس. [۲] به رنگ سرخ. [۳] پررنگ (چائی).
- ~ قوئروغو [ا.] دم خروس.
- ~ گوئلو [ا.] گل تاج خروس، ادونیس بهاری. (Adonis vernalis.)
- ~ گوز [ص.] جوان، بالغ، نوجوان، تیز و جالاک.
- ~ گوزو [ا.] انجدان رومی، خانواده هویج و بابزی. (Seseli.)
- ~ لئماق [ف.] خروس جنگی شد، دو برداشتن، منم منم کردن، خودنمائی و نزاع طلبی کردن.
- خوروزا یو کلمک داروندار کسی را از دستش خارج کردن، ورشکسته کردن.
- خوروزون قوئروغو گوزوئور دم خروس پیداست، راز کسی برملاء شدن.
- خوروزونو قوئلئوغونا وئرمک عذر کسی را خواستن، کسی را از کار اخراج کردن، راندن.
- لاری خوروز [ا.] خروس لاری.
- خوروش [ا. فا.] خورشت، خورش.
- خورولتو [ا.] خرخر، خروپف.
- خورولدا تئماق [ف.] صدای خرخر چیزی را در آوردن (قلیان)، قلیان کشیدن.
- خورولدا ماق [ف. ۱] خروپف کردن، خرناسه کشیدن. [۲] به خواب عمیق فرو رفتن. [۳] غرولند کردن. [۴] خرخر کردن، غل و غل کردن.
- خوروم [ا.] یک وعده جیره غذائی دام.
- ~ لاماق [ف.] دسته دسته کردن، علوفه، به مقدار جیره غذائی هر وعده جدا کردن.
- خوز [ا. ۱] قوز، گوز. [۲] کوهان.
- ~ لو [ص.] قوز دار، گوز پشت، کوهان دار.
- خوزال [ا.] سبوس، پوسته گندم.
- خوزان مزرعه بعد از درو، باخ: کؤوشن.
- خوزئیین [ا. ر.] ارباب، کارفرما.
- خوسانلاشما [ف. ۱ / ا.] پیچ و پیچ، درگوشی، نجوا.
- خوسانلاشماق [ف.] [نجوا کردن، درگوشی صحبت کردن، درد دل کردن، پیچ پیچ کردن.
- خوسدونگ { خوسداؤانگ } [ا.] پیچ و پیچ، نجوا، درد دل.
- خوسک { خوساک } [ا.] آلونک، کلبه.
- خوش [ص. فا. ۱] خوش، خوشایند، مطبوع،

~ دلپذیر (۲) خوب، نیک، زیبا (۳) خرم، شاد، شادمان.
 ~ آهنگ [ص.] خوش آهنگ، هم آهنگ (صدا).
 ~ آواز [ص.] خوش آواز، خوش صدا.
 ~ اخلاق [ص.] خوش اخلاق.
 ~ اخلاق لائق [ا.] خوش اخلاقی.
 ~ اقبال [ص.] خوش اقبال، خوش شانس، خوشبخت.
 ~ بخت [ص.] خوشبخت، سادتمند، نیک اختر، نیک بخت، خوش اقبال.
 ~ بختلیک [ا.] خوشبختی.
 ~ بش [ا.] خوش و بش، احوالبرسی.
 ~ بش ائله هک احوالبرسی کردن.
 ~ جا [ص.] خوش آیند.
 ~ چکیم (لی) [ص.] نشئه آور، لذت بخش (سیگار و غیره).
 ~ حال [ص.] خوشحال، شاد، شادمان.
 ~ حالانده ئرماق [ف.] خوشحال کردن، مسرور کردن.
 ~ حالانماق [ف.] خوشحال شدن، شاد شدن، مسرور شدن.
 ~ حاللیق [ا.] خوشحالی، شادی.
 ~ حالینا خوشا به حال!
 ~ حساب [ص.] خوش حساب.
 ~ خاصه لی [ص.] خوش خیم (غده).
 ~ خاصیت [ص.] خوش اخلاق، خوشخو، خوش خلق، خوش رفتار.
 ~ خبر [ص.] خوش خبر، مزده دهنده.
 ~ خط [ص.] خوش خط، خوشنویس.
 ~ - خوش [ظ.ا.] خوش خوشک (۲).
 ~ خرامان (۳) آهسته آهسته، کم کم، بتدریج.
 ~ دبل [ص.] خوش زبان، خوش صحبت.
 ~ رفتار [ص.] خوش رفتار.
 ~ رفتارلیق [ا.] خوش رفتاری.

~ سسلی [ص.] خوش آواز، خوش آهنگ.
 ~ سسلی لیک [ا.] خوش آوازی.
 ~ صحبت [ص.] خوش صحبت، شیرین سخن.
 ~ صیفت [ص.] گشاده رو، مهربان.
 ~ فیکیر (لی) خوش فکر، نیک بین.
 ~ قدم (لی) [ص.] خوشقدم، خوش یمین.
 ~ قلب [ص.] خوش قلب، پاکدل، خیرخواه.
 ~ قول [ص.] خوش قول، وفادار به عهد و پیمان.
 ~ قیلیق [ص.] خوش خلق، خوش رفتار، اهل مدارا و سلوک.
 ~ کلام [ص.] خوش صحبت، خوش بیان.
 ~ کشچمک خوش گذشتن.
 ~ کشچینمک (۱) خوش گذراندن، خوش گذرانی کردن (۲) خوش رفتاری کردن.
 ~ گذران [ص.] خوش گذارن، مرفه.
 ~ گلدین (گلدینیز) (۱) خوش آمدید (در موقع استقبال یا بدرقه کسی گفته می شود). (۲) در موقع بیرون کردن یا راندن کسی.
 ~ گوردوک خوش آمدید.
 ~ گورکم [ص.] خوش نما، خوش ظاهر، آراسته، خوش قیافه.
 ~ لاماق [ف.ا.] پسندیدن، دلپذیر بودن، خوش آمدن (۲) دوست داشتن.
 ~ لاندیرماق [ف.س.] خوشحال و مسرور گرداندن.
 ~ لانماق [ف.م.ا.] مورد پسند قرار گرفتن، پسندیده شدن، باب طبع شدن (۲) خوشحال شدن، خوش شدن.
 ~ لوق [ا.ا.] خوشی، خوبی (۲) شادی، شادمانی، خوشحالی.
 ~ لوق لا [ظ.] به خوشی، به خوبی.
 ~ نویس [ص.] خوشنویس، خوش خط.
 ~ نیت (لی) خوش نیت، با حسن نیت، خیرخواه.
 ~ خوشونا گلیمک پسندیدن، مورد پسند واقع

- شدن، پسند آمدن، خوشش آمدن.
 اۆز خوشونا به میل خود، به دلخواه خود،
 داوطلبانه.
 اۆز خوشلوغو اۆچۆن برای خوشی خود،
 بخاطر سعادت خود.
 خوشاب [ا. فا.] کمپوت، میوه که با شربت آب و
 شکر پخته شده باشد.
 خوشا خوش [ظ. فا.] با میل، بارغبت، از ته دل.
 خوشالانماق [ف. فا.] خوشحال شدن، مسرور
 شدن، لذت بردن.
 خوشالماق [ف. فا.] بهتر شدن، ملایم تر
 شدن، خوش شدن.
 خوشالنامالی [ص. فا.] مترن بخشش،
 خوشحالی آور.
 خوشنود [ظ. ص. فا.] خشنود، راضی، ممنون.
 خوشو [ص.] عشوه گر، غتاز. (۲) اینه ای.
 خوف [ا. ع.] خوف، بیم، ترس، هراس، واهمه،
 پاک.
 ~ ائله مک (ائتمک) خوف کردن، به
 هراس افتادن، واهمه برداشتن، ترسیدن.
 ~ سوز [ظ.] بدون ترس.
 ~ گۆنۆرمک خوف برداشتن، ترسیدن.
 ~ لاندیرماق به هراس انداختن، ترساندن.
 ~ لانماق [ف.] خوف کردن، دچار خوف شدن،
 به وحشت افتادن، ترسیدن.
 ~ لو [ص. ظ.] خوفناک، ترسناک، هولناک.
 لو - خوفلو [ظ.] با ترس و لرز، ترسان، با ترس
 و واهمه.
 خوفلا دوشمک به هراس افتادن، دچار خوف و
 ترس شدن.
 خوفلا سالماق به هراس انداختن، دچار خوف و
 واهمه کردن.
 خول [ا.] شاخه، رشته فرعی از جوی آب، انشعاب،
 باخ: قؤل.
 ~ - بوداق شاخ و برگ.
- خول (خول بالیغی) [ا.] گربه ماهی.
 خولا [ا.] شاخه فرعی رودخانه که راکد است.
 خولیا {خولیا} [ا. ع.] خیال، تخیل، پندار، وهم،
 مایخیلیا.
 ~ پرست [ص.] خیال پرست.
 ~ پرست لیک [ا.] خیال پرستی، توهم گرایی.
 ~ چی [ص.] خیالاف.
 ~ چیلیق [ا.] خیالافی، مایخیلیایی.
 خولیقان [ص.] نام یک شخص انگلیسی. [عصبانی،
 احساساتی، عریده جو، اویاش.
 ~ لیق [ا.] عصبانیت، عریده جوئی، آشوب طلبی.
 خونخا [ص. ۱/۰] (۱) خانه خدا، صاحبخانه،
 مسافر خانه دار. (۲) آشنا، مهمان.
 خونچا [ا.] خوانچه، سینی، طبق.
 ~ تونماق در مراسم عروسی خوانچه درست
 کردن.
 ~ کیمی [ص. ظ.] برزرق و برق (مثل خونچه
 عروس).
 کالاغائی نیئن خونچاسئی قسمت وسط
 روسری.
 خونخوار { خونخآر } [ص. فا.] خونخوار،
 ستمگر، غدار، جلاد، خون آشام.
 ~ لیق [ا.] خونخواری، ستمگری، خون آشامی.
 خونگ { خونگ } [ا.] کندر، بخور.
 خوؤ [ا. ۱] (۱) خیاو، پرز. (۲) خواب (فرش).
 ~ سوز [ص. ۱] (۱) بدون پرز. (۲) موهای
 سیخ سیخ، موی بدون خواب.
 ~ لاماق [ف.] پرز بارچه یا نخ رازدودن.
 ~ لو [ص.] پرزدار.
 خوی { خوی، خو } [ا. فا. ۱] (۱) خوی، اخلاق،
 رفتار، مشرب، سرشت، نهاد، خلق. (۲) خشم،
 لجاجت، عصبانیت.
 ~ لانماق [ف. ۱] (۱) لج کردن، خشمگین شدن.
 (۲) مشکوک شدن.
 ~ لو [ص.] عصبانی، لجوج.

خوبنوتماق خشمگین شدن، لجاجت کردن، به سرش زدن.

خوبونا تانیش دئییلیم با خلق و خوی او آشنا نیستم.

خیابان { خیّاوآن، خیّا بآن } [ا.فا. خیابان.

خیار { خیّار } [ا.باخ: یثر پنک، گول بشسر، خیار، گل بسر.

~ لئیق [ا.جالیز خیار.

خیارک { خیّارک } [ا.خیارک، ورم و آماسی که در بیضه و کشاله ران پدید می آید.

خیال { خا بآل } [ا.ع. ۱] خیال، پندار، گمان، وهم، ۲) آرزو، تصور.

~ ائتمک (ائله مک) تصور کردن، خیال کردن، پنداشتن.

~ باسماق دچار کابوس شدن، دچار خیال و توهم شدن.

~ پرست [ص.] خیال پرست، خیال باف.

~ پرست لیک [ا.] خیال پرستی، خیال بافی.

~ پرور [ص.] خیال پرور، خیال پرست.

~ پرور لیک [ا.باخ: خیال پرست لیک.

~ لانتماق [ف.] به فکر فرو رفتن، به تخیل پرداختن.

خیالا دالماق به فکر فرو رفتن، غرق در خیال شدن.

~ قایلماق غرق خیال شدن، تو فکر فرو رفتن.

~ گلمک بخاطر آمدن، به یاد آمدن، به فکر رسیدن.

~ گئتمک به فکر فرو رفتن.

خیالی [ص.] خیالی، فرضی.

~ نقطه نقطه فرضی.

خیالینا گئیرمک تصور کردن، خیال کردن، به تصور آوردن.

~ گیرمک به فکر رسیدن، به تصور آمدن، به خیال رسیدن.

خیالیندا جانلانتماق در فکر احیاء شدن، در

تصور مجسم شدن.

خیالیندان کئچمک از خیال گذشتن، از خاطر گذشتن.

خیالات { خایا لات } [ا.ع.] خیالات، توهمات، کابوس.

~ چئی [ص.] تختلی، خیال پرداز، کسی که عاشق پندار خود است، رؤیائی.

~ چئلئق باخ: خیال پرستلیک.

خیانت { خایا نات، خیّا نات } [ا.ع.] خیانت، عذر و نقض عهد، دغلی.

~ کار [ا.] خیانتکار، خائن.

~ کاردا خئییراولماز قصد خیر در خیانت نباشد.

خییره { خییرا } باخ: خبره.

خیخ (۱) بتمرگ! (۲) خطاب به شتر موقع خواباندن شتر. (۳) اخی (به زبان بچه گانه).

خیخ - خیخ ائله مک: (۱) گفتن خخ، خخ در موقع به زانو نشاندن شتر. (۲) اخی، اخی گفتن (بچه ها).

خیخ - خیخ ائله مک (۱) گفتن خخ - خخ در موقع به زانو نشاندن شتر. (۲) اخی، اخی گفتن (بچه ها).

~ لانتماق به زانو نشاندن (شتر).

خیخدیئرماق [ف.] به زانو در آوردن (شتر).

خیخماق [ف.] به زانو در آمدن، به زانو نشستن (شتر و غیره). (۲) تمرگیدن.

خیخخیئرتماق (خیخخیئرماق) [ف.] به زانو در آوردن، به زانو نشاندن، خواباندن (شتر).

خیخخیئلدهماق [ف.] خرخر کردن.

خیر^۱ { خییر، خییر } [ا.ع.] نه خیر، خیر.

خیر^۲ { خییر، خییر } [ا.ع.] خییر، خوبی، نیکویی، ضد شتر. (۲) سود، منفعت، برکت.

(۳) صلاح. (۴) فرخنده، خجسته.

~ ائله مک خییر کردن، کار خیر کردن، نیکوئی کردن.

آغزئینی خییره آج خوش خبر باش! سخن نیکو بگو.

آللاه خیئر وئرسین (جالاسین) خدا بده برکت.

باشیما ~ خیئر سرم! (تعجب را نشان می دهد).

سحرین ~ صبح بخیر.

خیئر^۱ [ا.] جالیز، بستان.

~ چی [ا.] پالیزبان.

~ چیلیق [ا.] پالیزبانی، بستانداری.

~ لاماق [ف.] جالیز درست کردن.

خیئر^۲ باخ: ییو (در تفنگ و توپ و غیره).

خیئر^۱ [ا.] خربزه نارم، کالک، کمبزه.

خییرات {خییرآت} [ا.ع.] خییرات، احسان، انفاق، کارهای نیکو.

خیئر یادان [ظ.ا.] دفعتاً، ناگهانی. تماماً.

خیئر پالاماق [ف.ا.] گلوی کسی را فشردن. (۲) لگد کوب کردن، خرد کردن، تحقیر کردن.

خیئر پالاتماق [ف.م.] گلوی کسی فشرده شدن، پژمرده شدن.

خیئرپ کسيلمک یکباره قطع شدن، دفعتاً بریده شدن.

سس لر خیئرپ کسيلمدی صداها یکهو قطع شد.

~ یالان دئییر از سرناپا دروغ می گوید، همه اش دروغ می بافت، از اول تا آخر دروغ می گوید.

خیئر تیلدا افاق [ف.] خرت خرت کردن، صدای شکستن چیز ترد.

خیئر تیلدا یان [ص.] ترد، شکنده.

~ قار برف شکنده.

خیئر^۱ [ا.] صدای قروج، صدای شکستن چیز ترد و شکنده.

خیئر^۲ - پیئر^۱ [ا.] خرت - پرت، خرده ریز.

خیئر تیلتنی [ا.] فرج قروج، صدای خرد شدن چیزی. خیئر تیلدا افاق [ف.] فرج قروج کردن، صدای

~ اولاً (۱) چه خبر؟ چه خبر خوش؟ (۲) مبارک است، انشاءالله که خیر است، (در پاسخ یک خبر گفته می شود).

~ ایش کار خیئر، امر خیئر، عروسی، نامزدی، ازدواج.

~ خیئر [ا.] خبر خیئر، خبر خوش.

~ خواه {خآه} [ص.] خبر خواه، نیکو کار، خیر اندیش.

~ خواه جاسینا [ظ.] خیر خواهانه.

~ خواهلیق [ا.] خبر خواهی، نیکو کاری، خیر اندیشی.

~ ده یمک مفید بودن.

~ دوغا خیئر و دعا، دعای خیر.

~ دیر انشاءالله انشاءالله که خیر است.

~ سؤلله مز [ص.] کسی که معمولاً سخن خیر نمی گوید، آدمی که نفوس بد می زند.

~ سیز [ص.] بی خبر، بی برکت، بی سود.

~ سیزلیک [ا.] بی خبری، بی برکتی، بی سودی.

~ صاحبی خیئر، نیکو کار، آدم خیئر خواه.

~ قالماق خیئر چیزی نماندن، برکت نداشتن، برکت سابق از بین رفتن.

~ گلمک سودمند بودن.

~ گورمهک خیئر دیدن، خیر بردن، فایده بردن.

~ گورمهک خیئر ندیدن (نفرین)، سود نبردن.

~ لشمک [ف.] بعد از معامله گفتن: خیر باشد، یا خیر بینی.

~ لی [ص.] بر سود، بر برکت، بر بار.

~ لی لیک [ا.] بر سودی، بر برکتی.

~ لیک [ا.] نیکی، خوبی، امر خیر.

~ نن شر بولداشدیلار خیئر و شر همزادند.

خییری یوخ بی خیئر، بی برکت، بی فایده.

خیئرینی گورمهک خیئر را دیدن، فایده بردن، بهره مند شدن.

آخشامین خیئر شب به خیر.

- خرد شدن چیز نرد.
 خیرتدک { خیرتدک } [۱]. حنجره، گلو، حلق، حلقوم، سبب آدم.
 ~ دن آشماق از سرگذشتن، بیش از حد شدن.
 ~ لشمک [ف. فار.] گلوی همدیگر را گرفتن، دست به یقه شدن.
 ~ لمک [ف.] گلوی کسی را چسبیدن، به چنگ آوردن، گیرانداختن.
 خیرتنگه (خیرنده یه) قدر (کیمی) چیشماق نا گلو بالا آمدن، خیلی زیاد بودن.
 خیرنده بی اله کشمک گلوی کسی را به دست آوردن، گریبان کسی گیر افتادن.
 خیرنده یینه قدر (کیمی) یشمک نا گلو خوردن، پر خوردن، خیلی خوردن.
 خیرنده یینه قدر (کیمی) بوزجا دوشمک نا گلو نو قرض افتادن، خیلی مقروض شدن.
 خیرنده ییندن یایشماق از گلوی کسی چسبیدن، حلقوم کسی را فشار دادن، تحت فشار قراردادن.
 خیرتدنک { خیرتدناک } باخ: خیمبرجک، غضروف، باخ: خیرتدک.
 خیرچا باخ: خیرا.
 خیرچا خیرج [ظ.] لالب، کاملاً پر، لبریز.
 خیرچیلتی باخ: خیرتیلتی.
 خیرچیلداتماق [ف.] اقرج و قروج کردن، چیز ترد را با سروصدا خوردن.
 خیرچیلداتماق باخ: خیرتیلداتماق.
 خیرچین [ص.] بدخلق، عصبی، تند مزاج، لجوج.
 خیرخالاماق [ف.] لگد کوب کردن، زیر لگد انداختن، بالگد زدن، باخ: خیرپالاماق.
 خیرخی باخ: میشار.
 خیرخیرا [۱]. خرخره، نای گلو، حلق، حلقوم.
 خیردا [ص. / ظ. ۱] خرد، کوچک، ریز، کوچولو، خرده. ۲) جزئی.
 ~ اوغورلوق دله دزدی
 ~ بویلو [ص.] خرد اندام، ریز اندام، کوتوله، کم جثه.
 ~ پول [ص.] پول خرد.
 ~ جا [ص.] کوچولو.
 خیرداجا - خیرداجا کم کم، یواش یواش، کوچولو کوچولو.
 ~ چئی [ص. ۱] خرده فروش. ۲) خرد اندیش، کوتاه بین.
 ~ چیلیق [۱. ۱] خرده فروشی. ۲) کوتاه بینی.
 ~ - خوروش خردوریز.
 ~ دنه وُرد (لی) (دارای) تخم ریز، دانه ریز.
 ~ لاتماق [ف. س.] خرد گردانیدن.
 ~ لاشدیرماق [ف.] کوچکتز کردن، خرد کردن.
 ~ لاشماق [ف.] خرد شدن، کوچک شدن، ریز شدن.
 ~ لاماق [ف. ۱] خرد کردن، ریز کردن، کوچک کردن. ۲) با شرح و بسط و جزء جزء معنی کردن، شبرفهم کردن.
 ~ لاتماق [ف. م.] خرد شدن، ریز شدن، کوچک شدن.
 ~ لایشچی [۱.] خرد کننده.
 ~ لیش [۱.] خردی، ریزی، کوچکی.
 ~ - میردا [۱.] خرده ریز.
 خیردا کی [۱.] برنج خرده، خرده برنج.
 خیرداوات [۱.] کالاهای خرتازی، اسباب و آلات کوچک.
 ~ چئی [۱.] خرده فروش، خرتازی.
 ~ چیلیق [۱.] خرده فروشی، خرتازی.
 خیرسیئر [۱.] دزد، راهزن.
 ~ لیش [۱.] دزدی، راهزنی.
 خیرلاتماق [ف.] خبط کردن کسی.
 خیرلاتماق [ف.] خبط شدن.
 خیرلی [ص. ۱] ثروتمند، متمول. ۲) اساسی.

منطقی، بجا و بموقع.

سؤزؤ دئیته ن، خیئرلی دئیته ر سخن را بموقع و در جای مناسب باید گفت.

خیئرلی - خیئرلی [ظ.] اساسی، اصولی، باقاعده.

خیئرلیق [ا.] ریگزار، زمین شن زار و صخره ای.

~ دا اوت بیتمز در ریگزار گیاه نمیرود. (زمین شوره سنبل برنیارد).

خیئرمان [ا. فا. ۱] خرمن. ۲) انبوه، پشته، توده چیزی.

~ آلتی [ا.] پس مانده خرمن.

~ ائتمک (ائله مک) ۱) خرمن کردن،

خرمن کوبیدن. ۲) توده کردن، رویهم انباشتن.

~ اوستؤ وعده وعده سرخرمن.

~ جیق [ا.] خرمن کوچک.

~ چی [ا.] خرمنکوب، کارگر خرمنکوبی.

~ دؤئن [ا.] خرمنکوب، آلت خرمنکوبی.

~ دؤئمک خرمن کوبیدن.

~ سوؤورماق خرمن باددادن، باددادن غلات

در خرمنگاه برای جدا کردن غله از کاه.

~ لیق [ا.] خرمنگاه، محل خرمن.

خیرنا [ا.] خرناس، خرناسه، خرخر.

~ چکمک خرناس کشیدن، خرناسه کشیدن،

خرخر کردن، خرناسه کشیدن سک قبل از پارس

کردن.

خیرید [ا. فا.] خرید.

~ ائتمک (ائله مک) خرید کردن.

خیریده وئرمک خرج کردن، مصرف کردن.

خیئرلیتی [ا. ۱] خرناس، خرناسه، خرخر. ۲)

گرفته (صدا).

~ سس له با صدای گرفته و دورگه.

خیئرلدا اتماق [ف.] صدای قرج و فروج در آوردن،

با سروصدا غذا خوردن.

خیئرلدا اتماق [ف.] خرناسه کشیدن، خرخر کردن.

خیئرئم - خیئردا [ا.] خرده ریز.

خییره { خیئریشا } [ص. ع.] خیریه، امور خیریه،

مؤسسه خیریه.

~ چی [ا.] کسی که در امور خیر شرکت

می کند، خیر.

خیزک { خیزاک } [ا. فا.] سورتمه.

~ چی [ا. ۱] راننده سورتمه. ۲) اسکی باز.

آباق خیزه ئی اسکی.

خیئر [ا.] ریگ، سنگریزه.

خیئس [ص.] سرافکنده گی، شرمساری، خجالت.

~ چکمک سرافکنده شدن، خجالت کشیدن،

شرمنده شدن، تحقیر یافتن.

خیئس - خیئس باخ: خیئین - خیئین.

خیئسیلتی [ف.] فس و فس، صدای نفس آهسته،

بیج و بیج.

خیئسیلدا اتماق [ف. فار.] با همدیگر درگوشی

حرف زدن، با یکدیگر بیج و بیج کردن.

خیئسیلدا اتماق [ف.] فس و فس کردن، صدای نفس

کشیدن، زیرلی و آهسته صحبت کردن، بیج و بیج

کردن.

خیئسین - خیئسین [ظ.] آهسته، بی سروصدا،

پنهانی، زیریرکی.

~ آغلاماق بی سروصدا گریستن، آهسته گریه

کردن.

خیئش [ا.] خیش، گاو آهن.

~ لاماق [ف.] خیش زدن، شخم زدن یا خیش.

~ لانماق [ف. م.] خیش زده شدن.

~ لانمیئش [ف. ص.] خیش زده شده، شخم شده.

خیئش - خیئش [سس.] صدای خش و خش.

خیئشما [ا. ظ.] یک مشت، به اندازه یک مشت.

~ لاماق [ف.] چنگ زدن، مشت مشت

برداشتن، قاپیدن.

خیئشیرتی [ا.] صدای خش و خش.

خیئشیرتی باخ: خیئشیرتی.

خیئشیرلدا اتماق [ف.] صدای خش و خش در آوردن.

خیئشیرلدا اتماق [ف.] خش و خش کردن.

خیل^۱ [ا.] خیل، دسته، گروه، گله.

- خیل^۲ [ا.] آبگیر، پشت سدها که عمیق است، قسمت عمیق رودخانه.
- قائلی خیل آبگیر مرگبار، محل عمیق خطرناک در رودخانه.
- خیلت { خیل } [ا./ص.] ۱) رسوب بی مصرف ته مایعات، ته نشست، آشغال، تفاله. ۲) پشیمانی، تأثر.
- لهی [ص.] دارای رسوب، ته نشست، آشغال دار.
- باغین خیلته نه نشین روغن، لرد روغن.
- خیلنا باخ: خالنا.
- خیلخا [ص.] فرسوده و مندرس (لباس).
- خیلخین [ص.] شکسته و مستعمل و اسقاط (اشیاء و لوازم خانه).
- خیله { خیللا } [ا.] عاج فیل، دندان گراز، دندان فیل.
- خیلی { خیللی } [ص. ظ.] خیلی، زیاد، قسمت اعظم، مقدار فراوان.
- به جه [ص. ظ.] خیلی زیاد.
- خیتمخیرت [ا.] خرت و برت، چیزهای خرده ریز مورد نیاز.
- خیمه { خیمما } [ا. ع.] خیمه، چادر، سایبان، سراپرده، خرگاه.
- گه [ا.] خیمه گاه، محل استقرار چادرها.
- خیمیرت { خیمیرت } [ص.] خرده، ناجیز.
- خیمیرتدک { خیمیرتداک } [ا.] غضروف.
- خیمیرتلاماق { خیمیرتلاماق } [ف.] علف خوردن چهارپایان.
- خیمیرچک { خیمیرچاک، خیمیرچاک } [ا.] غضروف.
- خیمیر - خیمیر [ظ.] ۱) آهسته، بی سرو صدا، زیر زیر کی. ۲) تدریجی، کم کم.
- گولمک زیر زیر کی خندیدن، آهسته خندیدن.
- خینا [ا.] حنا.
- ~ چیچه بی درخت بلسان، باد رنگبویه.
- ~ گولو گل حنا. (Balsamina)
- ~ قوئماق حنا بستن، حنا گذاشتن.
- خینا گمجه سی شب حنا بندان، مراسم حنا بندان در عروسی.
- ~ لاتماق [ف. م.] بوسیله دیگری حنا گذاشتن، حنائی کردن.
- ~ لاماق [ف.] حنا مالیدن، حنا بستن.
- ~ لهی [ص.] حنا زده، دارای رنگ حنا.
- ~ باخدئی مراسم حنا بندان.
- ~ یاخماق حنا بستن، حنا گذاشتن.
- ~ خینائی [ص.] به رنگ حنا، حنائی.
- خینج { خینج } [ا.] کینه، خشم، عداوت، بغض، حقد.
- ~ بسلمک کینه بستن.
- ~ لاماق [ف.] خشم گرفتن.
- ~ لاتماق [ف. م.] تگه تگه شدن، قطعه قطعه شدن، قیبه قیبه شدن.
- خینجا خینج [ص.] سرشار، پر، لبالب، مملو.
- خینجیلوز [ا.] گل زیر برقی، گل بهمن.
- خینجیم - خینجیم [ظ.] ریز ریز، تگه تگه، قیبه قیبه.
- ~ ائله مک تگه پاره کردن، قیبه کردن.
- خینجیماق [ف.] ریز کردن، خرد کردن، له کردن.
- تیک لری خینجی ییب ازدی بونه های مورا لگد کوب وله کرد.
- خینگ { خینگ } [ص.] شرمسار، خجلت زده.
- ~ ائتمک شرمنده کردن.
- ~ اولماق خجل شدن.
- خینگال [ا.] غذائی که از بریده های باریک خمیر (رشته) تهیه می شود.
- خینوؤ [ا.] خونابه، چرک (باخ: ایرین).
- خییه رک باخ: خیارک.

د

د یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف صامت طنین دار، پیشین کامی و انفجاری گروه بندی می شود.

اگر قبل از حروف بی صدای گنگ و یا در پایان کلام بیاید مثل صامت گنگ (ت) تلفظ می شود. آسدار - آستار، آرواد - آروآت.

دا (د ه) [دا، باغلا، ۱ و ۲] هم، نیز، همچنین (۳) حتی، اگر، ولی (۴) در، در محل. «دا، ده» دارای نقش های متعدد در جمله است به شرح زیر:

۱) از حروف ربط است و اگر به صورت پسوند پیوسته یا اضافه باشد به معنی «در» و «در محل» یعنی به صورت مفعول فیه استعمال می شود.

۲) تأیید انجام قطعی امری که درباره اش صحبت می شود:

سؤز وئرب گلجک ده قول داده حتما خواهد آمد.

۳) نسبت به امر مورد گفتگو، تردید و شک و عدم یقین گوینده را بیان می کند:

دئیر: سن ده می گوئی دیگر، حرفی است می زنی دیگر.

گؤزوک ده تا به بینم، خواهیم دید. (۴) بعد از کلمات «دؤغرودان»، «حقیقت دن» مفهوم آنها را تقویت می کند: سن دؤغرودان دا گؤزل سن نو حقیقتا زیبا هستی.

۵) اگر قبل از کلمات ربط «ده، دان» و یا «کی» بیاید مفهوم دوام و استمرار، انجام یا عدم انجام امری را بیان می کند:

ایستی لر دؤشمورده کی، دؤشمور هوا گرم نمی شود که نمی شود، یعنی سرما ادامه دارد و هوا گرم نمی شود.

۶) به معنی «البته» منطقی بودن امری را که انجام یافته یا انجام خواهد گرفت تأیید می کند: بئله ائله سنه گلمزده اگر چنین کند، البته نمی آید.

۷) بعد از فعل مفهوم آن را برجسته تر می کند و معنی نفی و هیچ را بیان می کند:

اۋتون حقیقینده دانیشمازدا درباره آن اصلاً (هیچ) صحبت هم نمی کند.

سنین بو پرده لی سۆزونه یوخام دا اصلاً با این حرف سرپوشیده تو موافق نیستم.

بو جاوانلا را سۆز باشاسالماق اولموردا به این جوانها اصلاً (هیچ) نمی توان حرف حالی کرد.

۸) در مقام سؤال معنی مگر و هیچ (اصلاً) می دهد:

بو قدرده یاغیشتی اولار؟ مگر اینقدر هم باران می بارد؟

۹) معنی «علاوه بر»، «هم» و «نیز» می دهد:

گوناهکار اولدوغو حالدا دانیشتیردا در حالیکه گناهکار است، حرف هم می زند.

دانیشماغا دبیلی ده وار برای حرف زدن زبان هم دارد.

۱۰) در جمله شرطی معنی «اگرچه»، «اگر هم» رایان می کند:

اللهسه ده فایداسی یوخدور اگرچه تلاش بکند، فایده ندارد، اگر تلاش هم بکند فایده ندارد.

گورسم ده تانیمارام اگر هم به بینم نمی شناسم.

۱۱) به جای «و» استعمال می شود:

آلیب داترقاییت بگير وزود بر گرد.

گلیب ده گشتدی آمد و رفت.

۱۲) به معنی «علاوه بر این»، «از سوی دیگر» و «هنوز»:

اوتانمیردا دانیشتیر علاوه بر اینکه خجالت نمی کشد باز گو هم می کند.

۱۳) به معنی «حتی»، «همچنین»:

ایجلاسا قوجالار و یاشلی قادین لاردا گلمیشدی پیر مردان و همچنین زنان متن و سالخورده هم به جلسه آمده بودند.

اٹله سۆز دانیشتیرسان، بیشمیش تویوغون دا گولمه بی گلیر حرفی می زنی

که حتی مرغ پخته هم خنده اش می گیرد.

۱۴) معنی «لا اقل»، «باری» را می رساند:

بونجا اوخودون یوزول داباری این همه مطالعه کردی (لا اقل) باری خسته بشو.

۱۵) به معنی «دیگر»:

داسنه نه دئییم؟ دیگرچه به تو بگویم.

۱۶) بعد از صیغه امر، تاکید را می رساند:

گل ده یا دیگر!

تزاؤل دا زود باش دیگر!

۱۷) در مقام تأسف، پشیمانی، و یا اعتراف به کار می رود:

پیرایش ایدی اولدودا کاری بود، شد دیگر.

۱۸) در مقام تأیید و تصدیق یک کار یا امری استعمال می شود:

دلی زاددا دئییل ها! دیوانه نیست، «تصدیق می کنم که» دیوانه نیست.

بو خالق دا سنین کیمی وطنداش دیردا این مردم هم مثل تو هموطن هستند. (تأیید می کنم که...).

من بایاقدان اۋنو دئییرم ده من از اول همان را گفتم، سخنان قبلی را تأیید می کنم.

۱۹) به کلمه قبل از خود رنگ و مفهوم «استهزاء»، «کنایه»، «بی اعتنائی»، «بی توجهی» می دهد:

آدام دئی دا آدمی است دیگر.

بوش شئی دیرده چیز بی خاصیتی است.

۲۰) چند مثال:

اٹوده در خانه.

اۋدا گللی او نیز آمد.

اۋنوسن ده ییلیرسن آن را تو هم میدانی.

باغ دا در باغ.

دانیشما دا باریشمارام اگر هم حرف بزند با او آشتی نمی کنم.

سن اۋنو داییلدین تو آن را هم دانستی.

نه ده گۈزل شئی چقدر هم زیبا.

هئج ده به هیجوجه.

هم یازلیق، هم ده قیشلیق هم بهاری و هم زمستانی.

یورولدوم دا آجیغدیئم هم خسته شدم و هم گرسنه، گرسنه و خسته شدم.

گلسم ده بارئشمارام حتی اگر هم بیایم با او آشتی نمی کنم.

گوردو ده سلام وئرمه دی اگر چه دید ولی سلام نداد.

گورمه دیم ده ندیدم دیگر، زیرا ندیدم.

گولدوم ده آغلادیئم دا هم خندیدم، هم گریه کردم.

نه او گلدی نه ده بو نه آن آمد و نه این.

داباق [۱]. بیماری برفک، بیماری آفت.

~ اولماق دچار بیماری برفک شدن.

دابان [۱]. پاشنه (پا، کفش، در).

~ آلدئی به سرعت فرار کرد، دررفت.

~ اوستو یک تک پا، بی توقف، بلافاصله، بلادرنگ، عبوری.

~ باسما به سرعت، با شتاب، به دو.

~ جیق [ص]. پاشنه ظریف.

~ داشئی [۱]. سنگ پا، باخ: سونگر داشئی، پنجره.

~ - دابانا [ظ]. به کلی، سراسر.

~ دویور سگ دو می زند.

~ سیز [ص]. بدون پاشنه (کفش).

~ قیرمادان بلادرنگ، بدون معطلی.

~ لاماق [ف]. قدم به قدم تعقیب کردن، به دنبال کسی افتادن.

~ لی [ص]. پاشنه دار (کفش)، دارای پاهای چابک و قوی.

دابانا توپوردو (تو دابانا) پاشنه کفش هایش را کشید و به شتاب دررفت، جیم شد.

دابانلارئئی یاغلادی فرار کرد، به سرعت

دوید.

دابائی پارتلادی (پاشنه اش ترکید)، از بس راه رفت پاهایش کوفته شد، از پا افتاد.

~ چاتلاق [ص]. چرکین، نامیز، شلخته.

~ قالخیق [ص]. همیشه به گردش، درد ری.

دابائینا داش ده یئمک تأخیر کردن.

اوچ دابان گئتمک سه بار رفتن.

بیر دابان [ظ]. به اندازه قد پاشنه.

تفنگین دابائی پاشنه تفنگ.

دبک دابان کفش پاشنه بلند.

قابئی نین دابائی پاشنه در.

دابان بالیغی [۱]. نوعی ماهی که دارای باله های

قرمز رنگ بوده و در آب شیرین زندگی می کند.

دابیاغ [۱]. ع. دباغ.

~ خانا دباغخانه، محل دباغی.

~ لیق [۱]. ص. ۱) دباغی، کسی که پوست خام

را به حال چرم یا میشن در آورد. ۲) پوستی که

مناسب برای تهیه چرم یا میشن باشد، قابل دباغی.

بیرینین گونون دابیاغ خانادا تانیماق

پوست کسی را در دباغخانه شناختن، به گذشته و

خصوصیات کسی کاملاً آشنا بودن.

داخال [۱]. کلبه ای که از نی و جگن درست شده باشد.

داخل { داخیل } [۱]. ع. داخل، درون، اندرون، تو.

~ اثتمک (ائله مک) داخل کردن، مشمول

کردن، وارد کردن.

~ اولماق ۱) داخل شدن، وارد شدن. ۲) عضو شدن.

بیرایشه داخیل اولماق به کاری وارد شدن، استخدام شدن.

داخیله چکیلیمیش محاط (هندسه).

داخلی { داخیلی } [ص. ع]. داخلی، درونی،

اندرونی، داخله.

~ انرئی انرئی داخلی، نیروی داخلی.

~ لاندی رماق [ف.] بامزه کردن، مزه دار گردانیدن.

~ لانماق [ف.م.] بامزه شدن، مزه گرفتن، طعم گرفتن.

~ لی [ص.] (۱) بامزه، خوش طعم. (۲) شیرین، شیرینی.

~ لی آلما سبب خوش مزه.

~ لی حُکایه داستان شیرین.

~ لی لُیق [ا.] خوشمزگی.

~ لی لاشدیرماق [ف.] خوش مزه تر کردن.

~ لی لاشماق [ف.] خوش مزه شدن، خوش طعم شدن.

~ ماق [ف.] (۱) چشیدن، مزه مزه کردن. (۲) مزه دادن. (۳) آزمودن، تجربه کردن.

~ مالتی [ا.] چیزی که چشیده می شود، چشیدنی. (۲) [ص.] خوش مزه، لذیذ.

~ وُثرمک مزه دادن، لذیذ بودن، خوش مزه بودن، لذت دادن.

دادا گتیرمک مزه دار کردن، خوش مزه کردن.

دادئی ایندی ده داماغئیم دادئر هنوز هم مزه اش زیر زبانم است.

~ قاجماق بی مزه شدن، از دست دادن طعم.

~ قاجمیش بی مزه.

~ یوخلدور بی مزه است، طعم ندارد.

دادئشماق باخ: دادئشماق.

دادئزدئرماق باخ: دادئزدئرماق.

دادئملیق باخ: دادئملیق.

دادئنا باخماق مزه چیزی را چشیدن، طعم چیزی را امتحان کردن.

داد - بیداد [ندا] داد و بیداد، (تأسف و اندوه را نشان می دهد).

~ ائله مک (ائتمک) داد و فریاد کردن، آه و زاری کردن.

داداش [ا.] برادر، داداش، برادر بزرگتر.

داداهال [ص.] عادت کرده، چشته خور، معتاد،

~ ایشلر ناظری وزیر امور داخله.

~ تیجارت بازارگانی داخلی.

~ خسته لیک بیماری درونی.

~ قولاق گوش داخلی.

~ یانما (موتور) احتراقی.

داخما [ا.] دخمه، کلبه، زاغه، سرداب، خانه زیرزمینی.

~ قارا دخمه بدون روزن.

~ قارالتماق خانه ساختن و در داخل آن زندگی کردن.

داخیل [ا.ع.] دخل، کشوی پول، فلک.

دادا [ا.فا.] (۱) داد، فریاد، فغان، بانگ بلند. (۲) کمک، یاری، مدد.

~ ائله مک (ائتمک) فریاد زدن.

~ ایستمک کمک خواستن.

~ چکمک (۱) فریاد کشیدن. (۲) کمک طلبیدن.

دادا چانماق به فریاد کسی رسیدن، به مدد کسی شتافتن.

دادا گئتمک شکایت بردن، دادخواهی کردن.

دادا یئتمک به یاری کسی شتافتن، به داد کسی رسیدن.

دادئنا داد وُثرمک به فریاد کسی پاسخ دادن، به کمک خواهی کسی پاسخ دادن.

دادا [ا.] (۱) مزه، طعم. (۲) لذت، نشئه.

~ آلماق لذت بردن.

~ بیلمزلیک (بیلمه مزلیک) فقدان حس چشائی.

~ بیلمه [ا.] چشائی، ذائقه.

~ دئرماق [ف.] چشانندن (باخ: دادئز - دئرماق).

~ حئی حئی چشائی، حس ذائقه.

~ سوغاناقلارئ غدد چشائی.

~ سیئر [ص.] بی مزه، بی طعم.

~ سیئر لُیق [ا.] بی مزه گی، حالت بی مزه بودن.

- خو گرفته.
- دار^۳ [ص.] تنگ، باریک، محدود، کم عرض، کم، تنگنا، غیر کافی، اندک.
- دار^۱ [ص.] عادت (دو شمع، اویرنمک) عادت کردن، خو گرفتن.
- دادانا باغ: دادامال.
- دادانان [ص.] عادت کرده، خو گرفته، چشته خور.
- لا قودوران بیراؤلار چشته خور و هار هم خو هستند.
- داداندیرماق [ف.] عادت دادن، دست آموز کردن، چشته خور کردن.
- داداندیرئلماق [ف.م.] عادت داده شدن، دست آموز شدن.
- دادانماق [ف.] چشته خور شدن، خو گرفتن، عادت کردن.
- دادانیق باغ: دادانا.
- دادانیش باغ: دادانان.
- دادسوغاناقلارئ غدد چشائی.
- دادیجئی [ا.] مزه کننده، چشنده، کسی که تخصص در امر چشیدن دارد.
- دادیخماق [ف.] بدمزه شدن، طعم طبیعی را از دست دادن.
- دادیزدیرماق [ف.س.] چشانندن.
- دادیزماق باغ: دادیزدیرماق.
- دادیشماق [ف.قار.] چشیدن، امتحان کردن سفتی تخم مرغ در تخم مرغ بازی.
- دادئلماق [ف.م.] چشیده شدن.
- دادئلملیق [ا.] مقدار اندک در حه چشیدن.
- دیر، دویوم لوق دئییل چشیدنی است نه سیر شدنی.
- دار^۱ [ا.فا.ا.] (دار، چوبه دار، ۲) دستگاه فرشافی.
- آغاجئی چوبه دار.
- چئی میر غضب، طناب کش چوبه دار.
- دارا چکمک (آسماق) به دار آویختن، دار کشیدن.
- دار^۲ [ا.ع.] دار، خانه.
- داری فنا این دنیا، دارفانی.
- دارى بقا آن دنیا.
- دار^۳ [ص.] تنگ، باریک، محدود، کم عرض، کم، تنگنا، غیر کافی، اندک.
- آباق دا در مشکلات، در سختی، در روزمبادا.
- اور کلی [ص.] اخیس، لیم، بغیل.
- جا [ص.] اخیلی تنگ.
- دودوک [ص.] تنگ و باریک، تنگ، تنگ و ترش.
- دوشونجه لی [ص.] کم شعور، تاریک بین، سطحی اندیش.
- قورساق [ص.] کم حوصله، کم ظرفیت، کم طاقت.
- گوز [ص.] چشم تنگ، تنگ چشم، قشری.
- گون [ص.] روز سختی، روزهای دشوار.
- لاتماق [ف.] تنگ کردن، تنگ تر کردن.
- لاشدیرماق [ف.] تنگ کردن.
- لاشدیرئلماق [ف.م.] بوسیله دیگری تنگ شدن.
- لاشماق [ف.] تنگ تر شدن.
- لیق [ا.] (۱) تنگی، باریکی، کم عرضی. (۲) تنگدستی، دشواری، محدودیت، کمبود.
- مجال مجال کم، فرصت کم.
- معنادا به معنی محدود، به معنی مضیق.
- دارا دو شمع به تنگنا افتادن، گیر افتادن.
- داراشلیق باغ: داراشلیق.
- داراقئسنماق در تنگنا و فشار گذاشتن.
- دارا گلمک ناگزیر شدن، ناچار شدن، مجبور شدن، به تنگ آمدن.
- دارالتماق باغ: دارالتماق.
- دارالماق باغ: دارالماق.
- داردا اولماق تنگدست بودن، در تنگنا افتادن، ناگزیر بودن.
- داردا قالماق تنگدست شدن، در سختی گیر کردن، ناچار شدن.
- داردان قورتارماق (چیخماق) از بن بست

- در آمدن، از تنگنا خلاص شدن.
 دارئسقال باخ: دارئسقال.
 دار^۴ [فا.] به صورت پسوند استعمال می شود:
 امکدار، ائودار، مولکه دار.
 دارا با [۱.۱] (پاراوان، تیغه دیوار چوبی. ۲) ظروف چوبی.
 دارا - باراسالماق [ف.] شلوغ کردن، ازدحام کردن، تو تنگنا انداختن.
 دارا تدئرماق [ف.س.] بوسیله دیگری شانه زدن.
 دارا تماق [ف.س.] بوسیله دیگری شانه کردن.
 دارا شدئرماق [ف.س.] سبب هجوم دسته جمعی شدن، موجب ازدحام شدن.
 دارا شلیق [ص./ظ.] بسیار تنگ و باریک، جای تنگ و پر ازدحام.
 دارا شماق (باخ: دارئشماق) [ف.] دسته جمعی هجوم کردن، از سر و کول هم بالا رفتن، ازدحام کردن.
 قارئسقالار دارا شدئلالر مورچه ها با ازدحام از سر و کول هم بالا رفتند.
 داراق (داراغئی) [۱.۱] شانه (سر، پشم ریزی. ۲) شُم. ۳) شن کش. ۴) باله های گوش مانند ماهی. ۵) تاج گوشتی بعضی از پرندگان (شانه بسر)، کاکل مرغ، تاج خروس. ۶) گل پنبه. ۷) شانه کدو. ۸) قطار فشنگ. ۹) باخ: دیرمیق، قارا کوژان.
 ال داراغئی [۱.] شُم، شُم اسب.
 ~ آغزئ [۱.] دم قیچی، نخاله پشم و غیره که در موقع شانه کردن می ریزد.
 ~ باتماز [ص.] موهای مجعد و پر پشت یا آشفته که شانه به راحتی در آن کار نمی کند.
 ~ جیق [ص.] شانه کوچک.
 ~ چکمک شانه کشیدن، شانه کردن.
 ~ چئ [۱.۱] سازنده شانه. ۲) کسی که پشم و غیره را شانه می کند، شانه کار.
 ~ چیلیق [۱.] شانه سازی. ۲) شانه زنی.
- ~ دبشی [ظ.] دندانهای شانه، منظم و انبوه.
 ~ لاتماق [ف.س.] بوسیله دیگری شانه زدن.
 ~ لاماق [۱] شانه زدن، شانه کردن. ۲) با باز کردن دستها به اطراف مانع عبور کسی شدن. ۳) شکوفه کردن، گل کردن پنبه. ۴) بیمار کشیدن.
 ~ لاتماق [ف.م.] ۱) شانه شدن. ۲) گل باز کردن پنبه.
 ~ لانمیش [ف.ص.] شانه خورده.
 ~ لئ [ص.] ۱) شانه دار، دنداندار. ۲) شانه خورده.
 ~ لیق [ص./ظ.] مواد مناسب برای تهیه شانه، مواد قابل شانه زدن، به اندازه یکبار شانه زدن.
 ~ وارئ [ص.] مثل شانه، شبیه شانه، بشکل شانه.
 دارا التماق [ف.] تنگ کردن، باریک کردن، محدود کردن.
 دارا لدئجئ [ص.] تنگ کننده.
 دارا لدئلماق [ف.م.] بوسیله دیگری تنگ شدن.
 دارا الماق [ف.م.] تنگ شدن، باریک شدن، محدود شدن، دشوار شدن.
 دارام (تارئم) [ص.] خیلی تنگ، سفت کشیده شده.
 داراماق [ف.] ۱) شانه زدن. ۲) با شن کش جمع آوری کردن. ۳) هرس کردن درخت.
 داراها هاشینئ [۱.] دستگاه شانه زنی الیاف.
 دارانقئ [۱.] شاخه خشک که از درخت ریخته.
 دارانماق [ف.م.] ۱) شانه خوردن، شانه شدن. ۲) [ف.قا.] شانه زدن. ۳) باخ: داراشماق. ۴) باخ: دیرمانماق.
 دارانمیش [ف.ص.] شانه خورده، شانه شده.
 دارانیق [ص.] شانه خورده، شانه شده.
 دارایئ [۱.] اروسری ابریشمی، نوعی پارچه ابریشمی.
 داربالاق [۱.] تنکه، زیرپوش زنانه، شورت.
 دارتقئ { دآرتقئ } [۱.] ضربه گیر.
 دارتما { دآرتما } [ف.۱.۱/۱] کشش،

- ضربه. ۲) آرد کنی.
 ~ دز گاهئی دستگاه آرد کنی، دستگاه کشش.
 دارتماق { دآرتماق } { ف. ۱ } آرد کردن،
 سائیدن، خرد کردن. ۲) کشیدن، بطرف خود
 کشیدن، به زور کشیدن. ۳) همراه لغت «ؤزو»
 خود را گرفتن.
 قاشلارئئ دارتیمه ابرودرهم کشیده.
 دارتئی { ۱ } { ۱ } کشش، نیروی کشش. ۲) چهارپایان
 بارکش. ۳) وزن. ۴) آرد (کردن).
 دارتیجئی { ۱ } میخ کش، ابزاری برای بیرون کشیدن
 چیزی.
 دارتیشدیئرماق { ف. ۱ } کلنجار رفتن، مشاجره
 کردن. ۲) از همه طرف کشیدن. ۳) استنطاق
 کردن.
 دارتیشماق { ف. قار. ۱ } مناقشه کردن، کلنجار
 رفتن. ۲) هر کس بطرف خود کشیدن.
 دارتیلما - سیخیئلما { ۱ } کش و واکش، انتاع و
 ارتجاع.
 دارتیلماق { ف. م. ۱ } کشیده شدن، پس کشیده
 شدن، با ضربه کشیده شدن. ۲) خود را گرفتن، با
 تفرعن سیخ ایستادن. ۳) آسیاب شدن، خرد
 شدن، آرد شدن.
 دارتیلمایش دنی و آرغله آسیاب نشده دارد،
 خیال مراقبه دارد.
 دارتیم { ۱ } میزان کشیدگی، میزان کشش.
 سیم لیرین دارتیمئئئ اولچمک میزان
 کشیدگی سیم ها را اندازه گرفتن.
 دارتینج { دآرتینج } { ص. ۱ } کشیده شده، سفت
 کشیده شده.
 دارتینماق { ف. قار. ۱ } خود را از چیزی رها کردن،
 تقلا کردن، کلنجار رفتن، کش و واکش کردن.
 ۲) خود را بطرف چیزی کشیدن.
 دارچین { ۱ } قار. ۱] دارچین، نوعی ادویه.
 ~ لی { ص. ۱ } دارای دارچین، دارچین دار.
 دارچینئ { ص. ۱ / ۱ } به رنگ دارچین، فهوه ای،
 دارچینی. ۲) یکی از رقص های محلی آذربایجان
 که دارای آهنگ شاد است.
 دارداغان { ۱ / ص. ۱ } گز، درخت گز. ۲)
 پریشان.
 دارداغان اوتو { ۱ } هفت بند، نی که دارای هفت
 بند باشد.
 دارغا { دآرغا } { ۱ } مؤنذولی. ۱] داروغه، شبگرد،
 پاسبان، باخ: داروغا.
 ~ باشئ { ص. ۱ / ۱ } فرمانده چند داروغه.
 ~ شایئرد { ص. ۱ / ۱ } ولگرد، بیکاره.
 ~ لیق { ۱ } شبگردی.
 دارغان { دآرغان } { ۱ } آخرین روز زمستان.
 دارغئین { دآرغئین } { ص. ۱ } رنجور، دردمند،
 پریشان خاطر. ۲) عصبانی، خشمگین.
 ~ لیق { ۱ / ۱ } رنجوری، پریشان خاطری،
 دردمندی. ۲) خشم و غضب.
 دارها - داغئین { ص. ۱ / ظ. ۱ } داغون، پریشان، خرد
 و خاکشیر، درب و داغون، محو، از بین رفته،
 ویران شده.
 ~ ائتمک (ائله مک) درب و داغون
 کردن، پریشان کردن، محو کردن، ویران
 ساختن.
 ~ ائدیلیمک درب و داغون شدن، محو شدن،
 پریشان شدن، ویران شدن.
 داروآزا { ۱ } دروازه، در، در بزرگ.
 ~ چی { ۱ } دروازه بان.
 ~ لی { ص. ۱ } دارای دروازه.
 داروغا { ۱ } به زبان مغولی داروغه به معنی فسرده،
 تنگ کردن و به معنای مجازی ممهور کردن، باخ:
 دارغا.
 ~ لیق یا «دارغالیق» مالیانی که در گذشته برای
 داروغه ها دریافت می شد.
 دارئ { ۱ } ارزن. (Panicum).
 دارئئ وئردیم قوشا - قوش منه قاناد
 وئردی، قانا لاندیم اوچماغا - حق

دارُیلمیش [ف. ص.] دلتنگ، دلگیر، مکدر،
دل آزرده.

دارُیماق [ف.] ۱) پاره کردن، چسبگ زدن،
خراشیدن. ۲) باخ: دارُیشماق.

دارُین قوج باخ: دیُرمیق.

دارُ [ص.] ۱) طاس، بی. مو. ۲) لخت، بایر، خالی.
۳) بدون علف، زمین برهنه.

~ باش [ص.] کله طاس.

~ لاشدِیُرماق [ف. م.] بی. مو کردن، طاس
کردن، بایر گردانیدن.

~ لاشماق [ف.] ۱) طاس شدن، بی. مو شدن. ۲)
بایر شدن. ۳) ریختن برگ درختها، لخت شدن
درخت.

~ لاشماق [ف.] بی. مو شدن، طاس شدن،
بایر شدن.

~ لیق [ا.] طاسی، کم موئی.

دارُی [ا.] باخ: قویون قیُران، نوعی گل راعی،
گیاهان هزارچشم. (Hypericum)

داستان [ا. فا.] داستان، حکایت، افسانه، قصه.

~ آچماق حکایت کردن، روایت آغاز کردن.

~ چی [ا.] ۱) داستان پرداز، قصه گو. ۲)
پرحرف.

~ چیلیق [ا.] قصه پردازی، داستان گوئی.

~ قوشماق داستان نوشتن، قصه پرداختن.

دیل لرده داستان اولماق زیانزد شدن.

داسمالی { داسمالی } آهنگ رقص
آذربایجانی.

داس [ا.] ۱) سنگ، صخره. ۲) مهره (تخته نرد،
دومینو)، زر، طاس تخته نرد.

~ آتان سنگ انداز، سنگ پران، فلاخن.

~ آتماق ۱) سنگ انداختن، سنگ پراندن. ۲)

اشکال تراشی کردن. ۳) از دست دادن.

~ آتیب باشینی فوتماق کار خلاقی کردن و
خود را کنار کشیدن، انکار کردن، گردن نگرستن.

~ آرمود [ا. ص.] گلابی مفت و دیررس،

قاپیسی آچماغا. ارزن دادم به پرنده، پرنده به
من بال داد، بال زدم که پرواز کنم دروازه حق را
بگشایم. مراد صواب، نیکی و احسان است.

دارُیخان [ص.] دلتنگ، بیزار، خسته، ملول.

~ بیر مس له بالحن خسته، بالحن ملول.

دارُیخدیُرماق [ف.] دلتنگ گردانیدن، به ستوه
آوردن، حوصله سردادن.

دارُیخدیُریجی [ص.] دلتنگ کننده، ملال آور،
دلگیر، به ستوه آورنده.

دارُیخسینماق [ف.] اظهار به دلتنگی کردن.

دارُیخماق [ف.] دلتنگ شدن، حوصله سر رفتن،
کم حوصله شدن، به ستوه آمدن، ملول شدن،
دلگیر شدن.

دارُیخمیش [ف. ص.] ملول، دلتنگ، بیزار،
کم حوصله، بی صبر.

دارُیسقال [ص.] بسیار تنگ، خیلی باریک،
محدودتر.

~ لاشدِیُرماق [ف.] تنگ کردن محدود کردن.

~ لاشدِیُرماق [ف. م.] تنگ شدن محدود
شدن.

~ لاشماق [ف.] تنگ تر شدن، کم وسعت تر
شدن.

~ لیق [ا.] تنگی، تنگنا، ازدحام.

~ لیق اتمک تکافو نکردن.

دارُیشدِیُرماق باخ: دارُاشدِیُرماق.

دارُیشلیق [ص.] بسیار تنگ، پرازدحام.

دارُیشماق [ف.] جمع شدن، گرد آمدن، متراکم
شدن، توهم چیدن. باخ: دارُاشماق.

دارُیشیق [ا.] تنگ، جای تنگ، ازدحام.

دارُیلقان [ص.] ازودرنج، رنجیده، نازک دل.

~ لیق [ا.] ازودرنجی.

دارُیلماق [ف.] مکدر شدن، رنجیدن، دل آزرده
شدن، دلگیر شدن، دلتنگی پیدا کردن،
دلتنگ شدن.

دارُیلاندا هروقت که دلتنگ می شد.

~ گلابی سنگی.
 ~ آغاج باخ: داغداغان.
 ~ اوړکلی [ص.] سنگدل، قتی القلب، بی رحم.
 ~ اولوب قویو یادوښدو به کلی گم شد.
 ~ بادام [ا./ص.] بادام سنگی.
 ~ - ترزی [ا.] ابزار و سنگ ترازو، وسیله توزین.
 ~ چاپماق سنگ تراشیدن.
 ~ چانلاسادا اگر هم سنگ روی سنگ نماند، به هر تقدیر، هراتفاقی بیفتند.
 ~ چئی [ا.] سنگتراش، سنگ کار.
 ~ چیلیق [ا.] سنگتراشی، سنگ کاری.
 ~ خیردالایان باخ: داش قیران.
 ~ - داش اوستوننده قالعماق سنگ روی سنگ بند نشدن، متزلزل بودن، بکلی ویران بودن.
 ~ داشیماق (۱) سنگ حمل کردن (۲) کارسگین و طاقت فرسا کردن.
 ~ دان جاواب ایسته مک (اختارماق) سخت خجالت کشیدن، از فرط خجالت حرفی برای گفتن نداشتن.
 ~ دان سس چیخار اوئندان بوخ آدم نوداری است.
 ~ دان کئچمک به سنگ رسوخ کردن، خیلی مؤثر و بانفوذ بودن.
 ~ دان یومشاق هر چیز خوراکی، نرم تراز سنگ.
 ~ دوز [ص.] نمک سنگی، سنگ نمک، نمک معدنی.
 ~ دوغراماق سنگ تراشیدن، سنگ بریدن.
 ~ دوغرایان [ص.] سنگ شکن، سنگتراش.
 ~ دوغرایان ماشین دستگاه سنگ تراشی، دستگاه سنگ شکن.
 ~ دوؤرو دوره سنگی، دوران سنگی، عصر حجر.
 ~ دوئیمک سنگ کوبیدن.
 ~ دوئین [ص.] سنگ کوب.
 ~ قلبلی [ص.] سنگدل، بی رحم.
 ~ قلبلی لیک [ا.] سنگدلی، بیرحمی، شقاوت.
 ~ قییران [ص.ا.] سنگبر، سنگ تراش، سنگ شکن.
 ~ قییرماق سنگ بریدن، سنگ بری کردن.
 ~ - کسک [ا.] سنگ و کلوخ.
 ~ کسک سنگ بریدن، سنگ تراشیدن.
 ~ کسن [ص.] سنگتراش.
 ~ کسن ماشین [ا.] دستگاه سنگبری، دستگاه سنگ تراشی.
 ~ کلم [ا.] کلم سنگی، کلم قمری.
 ~ کؤمور [ا.] زغال سنگ.
 ~ کیمی [ص.] مثل سنگ، بی احساس، خشن، آدم خشک و سرد.
 ~ گردبشی فاصله بین ردیف های سنگ چین.
 ~ لاتماق [ف.ص.] بوسیله دیگری سنگفرش کردن.
 ~ لاردبیله گلدی سنگها به زبان آمدند، دل سنگ آب شد، در مورد حادثه ای فاجعه آمیز گفته می شود.
 ~ لاشماق [ف.فار.ا.] به همدیگر سنگ زدن، به یکدیگر سنگ پراندن. (۲) سنگ شدن، فسیل شدن.
 ~ لاماق [ف.ا.] سنگ زدن، سنگ انداختن، سنگباران کردن، سنگسار کردن. (۲) بوجاری کردن. (۳) هجو کردن. (۴) بیش از حد بار کردن.
 ~ لاتماق [ف.م.ا.] سنگباران شدن، سنگسار شدن. (۲) بوجاری شدن. (۳) از جا جستن، از کوره در رفتن. (۴) شتک زدن آب.
 ~ لی [ص.] سنگی، سنگ فرش شده.
 ~ لیجا [ا.] سنگدان، چینه دان.
 ~ لیق [ا.] محل سنگی، صخره ای، سنگلاخ.
 ~ (۲) سنگدان، چینه دان.
 ~ وورماق سنگ زدن، سنگ انداختن.
 ~ هئیکل مجسمه سنگی.
 ~ یول [ا.] شوسه.

~ گلابی سنگی.
 ~ آغاج باخ: داغداغان.
 ~ اوړکلی [ص.] سنگدل، قتی القلب، بی رحم.
 ~ اولوب قویو یادوښدو به کلی گم شد.
 ~ بادام [ا./ص.] بادام سنگی.
 ~ - ترزی [ا.] ابزار و سنگ ترازو، وسیله توزین.
 ~ چاپماق سنگ تراشیدن.
 ~ چانلاسادا اگر هم سنگ روی سنگ نماند، به هر تقدیر، هراتفاقی بیفتند.
 ~ چئی [ا.] سنگتراش، سنگ کار.
 ~ چیلیق [ا.] سنگتراشی، سنگ کاری.
 ~ خیردالایان باخ: داش قیران.
 ~ - داش اوستوننده قالعماق سنگ روی سنگ بند نشدن، متزلزل بودن، بکلی ویران بودن.
 ~ داشیماق (۱) سنگ حمل کردن (۲) کارسگین و طاقت فرسا کردن.
 ~ دان جاواب ایسته مک (اختارماق) سخت خجالت کشیدن، از فرط خجالت حرفی برای گفتن نداشتن.
 ~ دان سس چیخار اوئندان بوخ آدم نوداری است.
 ~ دان کئچمک به سنگ رسوخ کردن، خیلی مؤثر و بانفوذ بودن.
 ~ دان یومشاق هر چیز خوراکی، نرم تراز سنگ.
 ~ دوز [ص.] نمک سنگی، سنگ نمک، نمک معدنی.
 ~ دوغراماق سنگ تراشیدن، سنگ بریدن.
 ~ دوغرایان [ص.] سنگ شکن، سنگتراش.
 ~ دوغرایان ماشین دستگاه سنگ تراشی، دستگاه سنگ شکن.
 ~ دوؤرو دوره سنگی، دوران سنگی، عصر حجر.
 ~ دوئیمک سنگ کوبیدن.
 ~ دوئین [ص.] سنگ کوب.
 ~ قلبلی [ص.] سنگدل، بی رحم.

- ~ یونان [ص.] سنگتراش.
~ یونماق سنگ تراشیدن، سنگتراشی کردن.
داساباسماق سنگباران کردن، سنگسار کردن.
داساتونماق پشت سرهم سنگ براندن، سنگباران کردن، سنگسار کردن.
~ چکمک به سنگ کشیدن چاقو و غیره برای تیز کردن.
~ دؤنمک به سنگ تبدیل شدن، سنگدل شدن، غیرقابل انعطاف شدن.
~ گئتمک در بازی دومینو مهره اضافی برداشتن.
داسئی اته ییندن تۆکمک (آتماق) عقیده خود را تغییر دادن.
داسئی سیخساسویون چیخارار نیرومند و قوی.
داسیئن بؤئوئون گؤتورمک (قالدیرماق)، سنگ بزرگ برداشتن، بیش از توان خود مسئولیت قبول کردن.
داسیئنی آتماق ترک کردن، قطع علاقه کردن، فراموش کردن.
آهیل ابله داش داشئی، جاهیل ابله بال ئیتمه با پیرسنگ حمل کن، با برنا عمل مخور.
اؤخو داسا تۆخونماق (ده ئمک) تیرش به سنگ خوردن، ناکام شدن.
اؤزۆک داشئی [ا.] سنگ انگشتر، سنگ قیمتی، جواهر.
اؤزۆنؤ داشدان - داسا وورماق (چیریماق) خود را به آب و آتش زدن، برای رسیدن به هدف یا انجام کاری به هراقدامی دست زدن.
اؤستۆنه داش قویماق به کتلی مسکون گذاشتن، رازداری کردن.
باشوؤ داش خاک برسرت! (نفرین).
باشئی داشلی خاک برسر! بیچاره، بدبخت.
باشیئنا داش دؤشمک خاک برسرشدن، بیچاره و بدبخت شدن.
- بئش داش یک قل دوقل (بازی).
بولؤؤ داشئی [ا.] سنگ سباده، تیغ تیز کن، سنگ فسان.
بیرداش آلتدان، بیرداش اؤستدن کاملاً سزی و محرمانه نگهداشتن.
بیرداش لا ایکی قوش وورماق با یک تیر دو هدف زدن.
پرسنگ داشئی [ا.] پاره سنگ ترازو، پاره سنگ وزن کشی.
چاخماق داشئی [ا.] سنگ چخماق، سنگ آتش زنه.
چکئی داشئی [ا.] سنگ ترازو، سنگ توزین، وزنه، کیل.
دن داشئی [ا.] آسیاب سنگی دستی، دستاس.
دومینؤ داشئی [ا.] مهره دومینو.
ده بیرمان داشئی [ا.] سنگ آسیاب.
کؤمؤرداشئی [ا.] زغال سنگ.
واربؤخونا داش آتماق دارو نسیدارش را باختن، از دست دادن.
داس ۲ به صورت پسوند به معنی انباز، همراه و شریک. مثل، بولداش، وطنداش.
داساخور [ص.] سنگلاخ (زمین)، ریگزار.
داسباش { داسباش } [ا.] تلکه، سرکیه.
۲) برای واریسی توزین جای کالا و سنگ ترازو را در کفه ترازو عوض کردن.
~ ائله مک (ائتمک) تلکه کردن، سرکیه کردن، با فریب از کسی اخاذی کردن.
~ چئی [ا.] تلکه کن.
داس تۆلک [ا.] قرقی وحشی. ۲) اسب رام نشده. ۳) آدم بررو، بی شرم.
داس دلسن (دالان) [ا.] گیسو سمرس (Saxifraga ۲) ابزار سوراخ کردن سنگ.
داسدیئرماق [ف.] بر کردن، لبریز گردانیدن.
داسدیئرئلماق [ف.م.] لبریز گردانیدن، لبریز شدن.
داسشاق [ا.] خابه، بیضه.

بدون نعل. ۲) از پا در آمدن و خسته شدن از پیاده روی.

داشیترهاق باخ: داشدیترهاق.

داشیق [ص.] حمل کردن، محموله.

~ چئ [ا.] باربر.

~ چئلئق [ا.] باربری.

داشیما [ف. ا.] باربری، حمل و نقل، مسافر کشی.

داشیماق [ف. ا.] بردن، حمل کردن، نقل و انتقال

دادن، با خود حمل کردن. ۲) به گردن گرفتن،

به عهده گرفتن، انجام دادن. ۳) دارا بودن،

داشتن.

آدئنی داشیماق ... نام گذاری شده، موسوم،

بنام ... بودن.

املاک مسئولیتی داشیئر مسئولیت مدنی

بر عهده دارد.

مرکزی خییماوان آذربایجان آدئنی

داشیئر خیابان مرکزی به نام آذربایجان است.

... معنا داشیئر دارای معنی ... است.

داشینار [ص.] منقول.

~ املاک اموال منقول (حقوق).

داشیئتئ [ا.] محموله، بار. ۲) طغیان، سیل.

داشیندئرهاق [ف. س. ا.] جابجا کردن،

کوچانیدن، نقل و انتقال دادن. ۲) منصرف

کردن.

داشینما [ف. ا.] اسباب کشی، حمل و نقل،

نقل مکان، جابجائی. ۲) انصراف.

داشینماز [ص.] غیر منقول.

~ املاک اموال غیر منقول (حقوق).

داشینماق [ف. ا.] اسباب کشی کردن، حمل و

نقل کردن، نقل مکان کردن، جابجا شدن، رخت

بر بستن. ۲) [ف. ق. ا.] منصرف شدن، احتراز

کردن.

بوفیکیردن داشین از این خیال صرف نظر کن.

داشیئان [ص.] باربر، حمل کننده، باری.

داشیتمچی [ص.] حمل کننده، ماشین باری.

~ لی [ص.] آخابه دار، جسور، پر جرات.

داشقا [ا. ر.] آفرقون، چرخ دستی.

داش قاش [ا.] نگین جواهر نشان، سنگهای قیمتی،

جواهرات.

~ لی [ص.] دارای سنگهای قیمتی.

داش قلاق [ا.] سنگباران، سنگسار.

داشقورائی [ا.] خانه های موقتی در بیلاق، خانه های

سنگ چین، دیوار سنگ چین، بدون ملاط.

داشقیئن [ص. ا.] طغیان کرده. ۲) لبریز، پر،

سرریز. ۳) پر هیجان، متلاطم.

~ لیق [ا.] طغیان، تلاطم، هیجان.

جای داشقیئن لیغئ طغیان رودخانه.

داشلماق [ف. ا.] سنگی شدن، فسیل شدن. ۲)

[ف. ق. ا.] با سنگ همدیگر را زدن، به همدیگر

سنگ پرتاب کردن.

داشلماشئ قالیق لار بقایای سنگواره، فسیل.

داشلاندئرهاق باخ: داشدیترهاق.

داشلانماق [م. ا.] باخ: داش لانماق. ۲) باخ:

داشماق. ۳) سرازیر شدن و آمدن.

داشما [ف. ا. / ا. ا.] کته، دم پخت. ۲) طغیان،

سرریز، لبریز.

~ لیق [ا.] مناسب برای تهیه کته.

داشماق { داشماق } [ف. ا.] سرریز کردن،

لبریز شدن، سررفتن. ۲) طغیان کردن. ۳) از

کوره در رفتن، حوصله سررفتن. ۴) به هیجان

آمدن، متلاطم شدن.

آشیب داشماق پر و لبریز شدن، از خشم منفجر

شدن.

داشیئتدئرهاق [ف. س.] بوسیله دیگری حمل

کردن.

داشیتماق [ف. س.] بوسیله دیگری حمل کردن و

انتقال دادن.

داشیرتماق { داشیرتماق } [ف.] لبریز کردن،

سرریز کردن.

داشیرقاماق [ف. م. ا.] کوبیده شدن ستم چهارپای

~ راکشت را کتی که اقمار مصنوعی را در مدار قرار می دهد.

داغ^۱ [ا.ص. فا. ۱] داغ، علامت، علامتی که با آهن تخته در روی پوست می گذارند (۲) داغ، بسیار گرم، سوزان (۳) غم و اندوه.

~ باسماق داغ گذاشتن، داغ کردن.

~ سو آب داغ.

~ لاتندیرماق [ف.س.] وجه اخباری و نسبیت داغلاماق.

~ لاماق [ف. ۱] داغ کردن، سوزاندن (جای زخم).

~ لانماق [ف.م.] داغ زده شدن، داغ شدن، آتش زدن.

~ لی [ص.] داغ خورده، داغدار.

اوزه بی نی داغلاماق قلبش را آتش زدن، داغ برداش زدن، جگرش را سوزاندن.

قارداش داغی داغ برادر، غصه و اندوه فقدان برادر.

داغ^۲ [ا.ص. ۱] کوه، کوهستان، جبال (۲) بیلاق (۳) سترگ، بزرگ، عظیم (۴) استوار، محکم.

~ آدمی کوه نشین، اهل کوهستان.

~ اته بی دامنه کوه، کوهپایه.

~ باسار کوهستانی، نواحی کوهستان.

~ باشی قله کوه، ستیخ کوه، بالای کوه، رأس کوه.

~ خسته لییی (یوکسک لیک خسته لییی) بیماری کوه زدگی، کوه گرفتگی.

~ - داش کوه و بیابان.

~ - داش تیترمک (از صدا و فریاد) کوهها به لرزه در آمدن، نمره رعد آسا کشیدن.

~ - داش دیله گلیمک از بسیاری ظلم زبان به اعتراض گشودن.

~ دوشو سینه کوه، سینه کش کوه.

~ دیبی بن کوه، پای کوه.

~ سیچانی [ا.] موش کوهی. (Cricetidae.)

~ سیلسیله سی سلسله جبال، رشته کوه.

~ کیچی [ص.] مانند کوه، بزرگ، سترگ، عظیم، محکم، استوار.

~ لاله سی [ا.] لاله کوهی، لاله وحشی. (tulipa.)

~ لی [ص.] اهل کوهستان، کوه نشینی، کوهستانی.

~ لیتی [ا.] کوهستان، منطقه کوهستانی.

~ نوؤروزو (مئشه نوؤروزو) [ا.] گل سیکلامن، پنجه مریم (Cyclamen.)

داغا چیخماق از کوه بالا رفتن، به کوه صعود کردن (۲) به کوه زدن (اشرار و شورشیان).

داغا - داشا دوشمک آواره کوه و بیابان شدن.

داغا - داشا سالماق آواره و سرگردان کردن.

داغا - داشا سیغماق از خوشحالی در پوست خود نگنجیدن.

داغا دؤنمک چون کوه استوار ماندن.

داغلارا دوشمک سربه کوه و دشت نهادن، سرگردان شدن، آواره کوه و بیابان شدن.

داغ دا باغین وار، اوزه بینده داغین وار در کوهستان باغ داری در دل غم و اندوه. ثروتمند فارغ از غصه نیست.

داغی - داغ اوسته قوئماق کار بسیار بزرگی انجام دادن، هنرنمایی کردن.

سیرا داغلار سلسله جبال.

داغار [ا.] کبک چرمی.

داغار جیق [ا.] خیک (۲) انبان، خورجین، توبره چرمی.

داغار جیقیندا بیرشتی قالمادی هرچه داشت تمام شد.

داغار جیقیندا کینشی اتشیکه نؤکمک هرچه در چننه داشت بیرون ریخت، هرچه می دانست گفت.

داغیلیمیش [ف. ص.] مخروبه، ویرانه، پراکنده،
پیشان.

داغیلیش [ا.] پراکندگی، تفرقه، پیریشانی، ویرانی،
واژگونی.

داغیلیشماق [ف. قار.] (۱) باخ: داغیلماق. (۲)
متفرق شدن، پراکنده شدن.

داغیم - داغیم [ظ.] تکه پاره، پاره پوره، قطعه
قطعه، چاک چاک.

داغینتی [ا.] خرابی، ویرانی، پیریشانی، بی نظمی.

~ لئق [ا.] خرابه زار.

داغینتیق [ص.] پراکنده، متفرق، پخش و پلا، خرابه،
ویرانه، بی نظم، نامرتب، داغان، درهم و برهم،
مغشوش، بی ربط، نامربوط.

~ لئق [ا.] پراکندگی، ویرانی، بی نظمی، درهم
و برهمی.

داققا [ا.] (۱) کلاه چرمی. (۲) ظرف اندازه گیری
غلات به گنجایش ۱۵ گروانکه گندم (هر
گروانکه تقریباً ۴۰۰ گرم).

~ قارئین [ص.] شکم گنده.

دال^۱ [ا.] شاخه درخت، ترکه.

~ بوداق شاخ و برگ.

~ بوداق آتماق شاخ و برگ دادن.

~ دان دالا آتئلماق از شاخه ای به شاخه دیگر
پريدن، موضوع بحث را مکرر عوض کردن.

~ لی [ص.] پر شاخه، شاخه دار.

دال^۲ [ا. ص.] (۱) پشت، پشت سر، عقب، دنبال، قفا.

(۲) دنباله، بقیه. (۳) آخر، عاقبت. (۴) پشتی، عقبی.
~ اطراف لار باهای چهار پایان.

~ اوْناق اطاق عقبی.

~ بادال باخ: دالبادال.

~ چئورمک پشت کردن.

~ دا باخ: دالدا.

~ دا - بوجاقد باخ: دالدا بوجاق.

~ - دالا [ظ. م.] (۱) عقب عقب (رفتن)، پس

پسکی. (۲) پشت به پشت.

داغال [ص. ع.] دغل، جرز، متقلب، مزور.

باخ: دغل.

~ لئق [ا.] دغلی، جرزنی.

داغداغان (داش آغاج) [ا.] درخت

داغداغان یا ناغران از اقسام درختان جنگلی

(Celtis). (۲) جنجغه اسباب بازی کودکان. (۳)

نظر قربانی که از چوب داغداغان به گردن بچه ها
می آویزند.

داغانماق [ف.] ترکیدن.

داغیتدیرماق [ف. م.] وجه اخبار و تسبیب
داغیتماق.

داغیتماق [ا.] (۱) توزیع کردن، پخش کردن،

پراکنده کردن. (۲) خراب کردن، ویران کردن،

پاره کردن. (۳) پیریشان کردن، بهم ریختن، برهم

زدن. (۴) کهنه کردن، مستعمل کردن. (۵)

ریختن. (۶) متفرق کردن. (۷) داغان کردن. (۸)

ریخت و پاش کردن.

داغیدئجی [ص.] ویرانگر، مخرب، خرابکار.

داغیدئلماز [ص.] خراب نشدن، غیر قابل تخریب،

محو نشدن، فنا ناپذیر.

داغیدئلماق [ف. م.] (۱) توزیع شدن، پخش شدن،

پراکنده شدن. (۲) خراب شدن، ویران شدن، پاره

شدن. (۳) پیریشان شدن، بهم ریخته شدن. (۴) کهنه

شدن، مستعمل شدن. (۵) ریخته شدن.

داغیلما [ف. ا.] پراکندگی، فرو ریختگی، خرابی،

تفرقه، ریزش.

داغیلماق { داغیلماق { [ف. ا.] (۱) ریختن، ریخته

شدن. (۲) فرو ریختن، ویران شدن، خراب شدن.

(۳) داغان شدن. (۴) پاره شدن. (۵) پخش شدن،

توزیع شدن، پراکنده شدن. (۶) پیریشان شدن، بهم

ریختن، برهم خوردن. (۷) متفرق شدن (مجلس یا

نشست). (۸) کهنه شدن، مستعمل شدن.

آباق قابی داغیلدئ کفش پاره پوره شد.

توی مجلسی داغیلدئ مجلس عروسی متفرق

شد.

کردن، باد دادن کسی، با تعریف کاذب کسی را
برای انجام کاری تحریک کردن.

دالینجا [ظ.] از پشت سر، به دنبال، دری،
دالیندا دورهاق پشتیبانی کردن، حمایت
کردن، پشت کسی ایستادن.

دالینئی بیره وئرمک پشت کسی را به خاک
مالیدن، مغلوب کردن.

دال^۳ (د) الفبای عربی و فارسی، در تشبیه به معنی
خمیده، قامت.

دالاب [ا.] فعل آمدن شتر و اسب و غیره.
دالار [ص.] گزنده.

دالاش [ا.] نزاع، برخورد، غوغا و شتر.

دالاشدیرهاق [ف. ص.] ادعوا انداختن، نزاع راه
انداختن، بهم انداختن، تحریک به نزاع کردن.

دالاشدیرئلماق [ف. م.] بر جان هم انداخته شدن،
بین چند نفر نزاع برپا شدن.

دالاشقان [ص.] نزاع جو، شرور، دعوا، آخر،
دعوا کن، خروس جنگی (!)، ستیزه گر.

~ لئیق [ا.] نزاع جوئی، منازعه طلبی،
ستیزه گری.

دالاشما [ف. ا.] نزاع، دعوا، ستیز، برخورد.

دالاشماق [ف. ا.] سربسر گذاشتن، به کسی
پیچیدن، درافتادن. ۲) دعوا کردن، نزاع کردن.

۳) دعوا خریدن، منازعه طلبیدن، ستیزه جوئی
کردن.

دالاق (دالاغی) [ا.] طحال، سبرز.

دالاغی سانجدئی شستش خبردار شد،
ناخود آگاه احساس کرد.

دالاماز [ا.] گزنده سفید، پنجه کلاغ.

(باغ: باللی بابا) (Lamium).

دالاماق [ف. ا.] گزیدن، نیس زدن. ۲)
گاز گرفتن.

دالان [ا.] دالان، راهرو.

~ تیلی یول بن بست.

~ چی [ا.] دالاندار، سرایدار.

~ دالی [ظ.] عقب عقب، پس پسکی.

~ دان [ظ.] از پشت سر، از قفا.

~ گوڭ روزمبادا.

دالا آنماق ۱) به تأخیر انداختن، به عقب
انداختن. ۲) به عقب سر انداختن. ۳) برای

روزمبادا پس انداز کردن.

~ آلماق کولی دادن، بر پشت سوار کردن.

~ باخمادان [ظ.] بدون اینکه به پشت سرش نگاه
بکند، فوری، با شتاب.

~ چکیلماک عقب نشینی کردن، پس کشیدن.

~ دئمک (دانیشماق) غیبت کردن، پشت سر
کسی حرف زدن.

~ دورهاق کنار ایستادن، اجتناب کردن.

~ (دالی) دوشمک عقب ماندن، عقب
افتادن.

~ قالماق عقب ماندن.

~ قوئماق عقب گذاشتن، پیش رفتن،
سبقت جستن.

~ گئتمک ۱) پس افتادن، بدتر شدن. ۲)
عقب رفتن.

~ گونورمک پس گرفتن، استرداد کردن.

دالی آلماق پس گرفتن، استرداد کردن،
مسترد داشتن.

~ کیلیمه مک (اوزولمه مک) دنباله داشتن،
انتها نداشتن.

~ وار بقیه دارد، دنباله دارد.

دالینا آلماق کول گرفتن.

~ چاتماق به پشت کسی یا حیوان بار کردن.

~ دوشمک ۱) دنبال کسی یا چیزی افتادن،
تعقیب کردن. ۲) پیگیری کردن.

~ - قاباغینا باخماق دور و بر خود را پائیدن،
احتیاط کردن.

~ مینمک ۱) کولی گرفتن، بر پشت سوار شدن.
۲) بر کسی مسلط شدن.

~ وئرمک ۱) پشت کسی بار گذاشتن. ۲) غزه

- ~ دار [ا.] دالاندار.
 ~ دارلیق [ا.] دالان داری، سراپداری.
 دالانماق [ف.] گزیده شدن، نیش خوردن.
 دالایان باخ: دالایچی.
 ~ اوْت گزنه.
 دالایچی [ص.] گزنه.
 دالبادال [ظ.] پی در پی، پشت سر هم، پیوسته، مداوم.
 دالدا [ص./ظ.] در پشت سر، در قفا، در عقب. (۲)
 پناهگاه، خلوت، خلوتکده، کنار گوشه، پستو. (۳)
 جای امن. (۴) پشتیبان، حامی.
 ~ لیق جای امن.
 دالدا - بوجاق [ظ.] کنار گوشه، گوشه خلوت.
 دالدا لاما ق [ف.] پشت چیزی قائم کردن.
 دالدا لانماق [ف.] پناه جستن، پشت چیزی قائم شدن، در جای خلوت قرار گرفتن. (۲) گذران کردن.
 دالدا ناجاق [ا./ص.] پناهگاه، جای امن، محل خلوت، مخفیگاه، مأمن، جان پناه، کمین گاه، مأوا، مسکن. (۲) امن.
 دالدیرماق [ف.س.] مستغرق کردن، به فکر فرو بردن، غوطه ور ساختن.
 دالغا [ا.] موج، ارتعاش، اهتزاز، نوسان، خیز آب.
 ~ اولچن [ا.] موج سنج.
 ~ جیق [ا.] موجک، موج کوچک.
 ~ دؤین [ا.] موج خور دریا.
 ~ سیژ [ص.] بدون موج، آرام.
 ~ سیندیران [ا.] موج شکن.
 ~ قیران [ا.] موج شکن.
 ~ کسن [ا.] موج شکن، تیزی قسمت جلوی کشتی که موج را می شکند.
 ~ لاندیرماق [ف.س.] موج کردن، مرتعش کردن، موجدار کردن.
 ~ لاندیرلماق [ف.م.] متموج شدن، به اهتزاز در آورده شدن، تهییج شدن.
 ~ لانما [ف.ا.] ارتعاش، تموج، اهتزاز.
 ~ لانماق [ف.] موج زدن (دریا)، به اهتزاز در آمدن (پرچم).
 ~ لی [ص.] مواج، مرتعش، موجدار.
 ~ واری [ص.] موج وار، مواج، به صورت، موج ~ ووران باخ: دالغادؤین.
 ~ یاران باخ: دالغاقیران.
 رادیو { رادیو } دالغاری امواج رادیو.
 دالغیج { دالغیج } { ۱.ا. } غواص، آب باز، غواصی. (۲) مرغ غواص، اسفرو.
 ~ لوازیماق وسایل غواصی.
 ~ لیق [ا.] غواصی.
 دالغین [ص.] غرق در بحر تفکر، متفکر، در فکر فرو رفته. (۲) حواس پرت، پریشان خاطر، آدم بی تفاوت.
 دالغین - دالغین [ظ.] ۱) متفکرانه، غرق در فکر. (۲) پریشان خاطر.
 ~ لاشماق [ف.] در تفکر غوطه ور شدن، به فکر فرو رفتن.
 ~ لیق [ا.] ۱) حالت کسی که آنقدر در فکر فرو رفته که امور دیگر را احساس نمی کند. (۲) حواس پرتی، عدم تمرکز حواس، پریشان خیالی.
 دال قاباق [ظ.] ۱) پشت و رو، جلو و عقب، پس و پیش.
 دالماق [ف.] فرو رفتن، مستغرق شدن، غرق شدن، غوطه ور شدن.
 اولگون سوکوتا دالمیشدئی در سکوت مرگبار فرو رفته بود.
 سوکوتا دالماق در سکوت غرق شدن.
 بوخویا دالماق غرق خواب شدن، به خواب فرو رفتن.
 دام ۱ [ا.] ۱) بام، سقف. (۲) دخمه، اطاقک جای سرپوشیده، خانه. (۳) پشت بام. (۴) آغل. (۵) زندان.
 دام - داش دخمه و کوخ.

~ لی [ص. ۱] (رگ دار، رگه دار. ۲) خیره سر،
کله شق، یکدنده، باغیرت.

دامارئی آتماق زدن نبض.

دامارئی بوش بی اراده، تسلیم پذیر، بی غیرت،
سست اراده.

دامارئی تونماق روی دنده لچ افتادن.

دامارئی قیثریق باخ دامارئی بوش.

دامارئین اله گتیرمک نقطه ضعف کسی را

یافتن، رگ خواب کسی را پیدا کردن.

دامارئین تونماق گرفتن نبض.

دامارئنا ایشلمک تا مفزا استخوان کار کردن.

~ باخ، قانیئنی آل رگ کسی را بین بعد خون

بگیر، (حسب حال کسی رفتار کردن).

~ توخوندو به رگ غیرتش برخورد.

دامارئنا دو شمک خوش آمدن، به طبع

سازگار آمدن.

دامارئنا بانددی مطبوع افتاد، مورد پسند

قرار گرفت.

دامارئنی تونماق (تاہماق) رگ خواب

کسی را پیدا کردن.

بوش دامار رگ خواب، نقطه ضعف.

دلی دامارئی توتندو خون به مغزش زد،

دیوانگی اش گل کرد، سرلج افتاد.

شاه دامار شاهرگ.

نحس { ناس } دامارئی تونماق اخلاق نحس

کسی گل کردن، لچ کردن، عناد ورزیدن، نو

دنده لچ افتادن.

دامازلیق [ص. ۱/۱] حیوان برگزیده که برای

تولید نسل یا تکثیر نگاهداری شود، حیوان اصیل

برای تکثیر، تخمی. ۲) گاو یا دامی که از طرف

خانشوادة عروس به او داده می شد. ۳) کمک

بلاعوض به کسانی که دام شیرده نداشتند. ۴) مایه

ماست.

~ حیوان دام برای نژاد گیری.

~ قویون گوسفند از نژاد اصیل.

دام دان دوشر کیمی بدون انتظار قبلی غفلتا

رسیدن، حضور غیر مترقبه، از آسمان رسیدن.

دام یالی خط الرأس سقف.

داما باسماق (~ سالماق) بازداشت کردن،

زندانی کردن.

~ لاما ق [ف.] حبس کردن، زندانی کردن.

قارادام دخمه.

دام^۲ [ا. فا.] دام، تله.

~ لاتدیرماق [ف. س.] بوسیله کسی به دام

انداختن.

~ لاتدیرئلماق [ف. م.] به تله افتادن، به حبس

افتادن.

~ لاتماق باخ: دام لاتدیرماق.

~ لاما ق [ف.] به تله انداختن، محبوس کردن.

داما [ا. ۱] (چهارخانه، شطرنجی. ۲) بازی دام که با

مهره روی صفحه شطرنجی انجام می گیرد.

داما - داما شالوار شلوار شطرنجی، شلوار

چهارخانه.

~ لاما ق [ف.] شطرنجی و چهارخانه کردن.

~ لاتماق شطرنجی و چهارخانه شدن.

دامالئی [ص.] شطرنجی.

دامالئی قوماشی بارجه شطرنجی.

دام اوئو [ا.] گیاه دم شیر.

(Leonurus Cardiaca).

دامار [ا. ۱] (رگ. ۲) ریشه، اصل، منبع. ۳) نبض.

۴) رگه. ۵) خلق و خوی، غیرت.

~ جیق مویرگ.

~ سیئر [ص.] بی رگ، بی ریشه، بی غیرت.

~ لارئی قوروماق خشکشدن (از ترس و

وحشت).

~ لاما ق [ف.] رگ گرفتن.

~ لاتما [ف. ا.] شکل گیری رگه های برگ و بال

پروانه ها.

~ لاتماق [ف.] شکل گرفتن رگه های برگ و

بال پروانه ها، رگدار شدن.

دامازلیغین کسيلمه سی منقطع شدن نسل.
 داماق (داماغی) [۱.۱] کام، سق دهان، سقف دهان. (۲) حال، لذت. (۳) دهان.
 ~ آرخاسی [ص.] پسین کامی، حروفی که در موقع تلفظ زبان با پسین کام تماس می گیرد.
 ~ اورتاسی میان کامی، حروفی که در موقع تلفظ آنها زبان با میان کام تماس می گیرد.
 ~ اونو پیشین کامی، حروفی که در موقع تلفظ آنها زبان به قسمت پیشین کام تماس می شود.
 ~ دان دوشمک از شور و شوق افتادن، دماغ سوخته شدن.
 ~ دان سالماق از شور و شوق انداختن، دماغ سوخته شدن.
 ~ ساللاماق لب و لوجه آویزان کردن.
 ~ سیئر [ص.] بی حال، بی شور و شوق، افسرده.
 ~ سیئرلیق [ا.] بی حالی، افسردگی.
 ~ صایت لری [ص.] حروف صداداری که موقع تلفظ آنها زبان به کام برمی خورد.
 ~ لاتماق [ف.] سرحال آمدن.
 ~ لی [ص.] سرحال، خوشحال، شنگول، شوخ، شاد.
 ~ لی لیق [ا.] سرحالی، خوشحالی، شنگولی، شوخی، شادی.
 ~ وئرکم لذت بردن.
 داماغی بوزولماق از دماغ افتادن، کیفش بهم خوردن.
 ~ چانلاماق شکستن حال، سرحال آمدن.
 ~ چاغ سرحال، سرزنده.
 ~ سازلاشماق سرکیف آمدن، شور و حال یافتن.
 ~ قالخماق سرحال بودن.
 ~ کؤک سرحال، شاد.
 ~ گلکم سرشور و شوق آمدن.
 ~ یانماق دماغ سوخته شدن، ناکام شدن.
 داماغینا ده ئمک به کسی برخوردن، دماغ کسی را سوزاندن.

دادی داماغیندا قالماق مزه اش در دهان ماندن، خاطره فراموش نشدنی، لذت دیرپای چیز بسیار خوشمزه.
 دامبات { دآمبات } [ص.] خودخواه، مغرور، لافزن.
 ~ لاشماق [ف.] خودنمائی کردن، تظاهر کردن.
 ~ لیق [ا.] خودنمائی، غرور، لافزنی.
 دامجی { دآمجی } [ا.] چگه، قطره.
 ~ قؤکن [ا.] قطره چکان.
 ~ جیق [ا.] قطره کوچک.
 دامجی - دامجی [ظ.] قطره قطره، اندک اندک.
 ~ سالان [ا.] قطره چکان.
 ~ سایان [ا.] قطره چکان، قطره شمار.
 ~ لاندیرماق [ف.] قطره قطره چکاندن.
 ~ لاتماق [ف.] قطره قطره ریختن، چکاندن.
 ~ لاماق [ف.] قطره قطره ریختن، چکیدن، چکه کردن، ترشح کردن.
 ~ لاندیرماق [ف.] قطره قطره چکاندن.
 ~ لانماق [ف.م.] چکیدن، ترشح کردن.
 ~ لایجی قطره چکان.
 ~ لیق محل ریزش چگه.
 بیر دامجی یک قطره، مقدار اندک.
 یاغیش دامجیسی قطره باران.
 یاغیش دان قورتاردیق دامجی یا راست گلدیک از چاه در آمدم به چاله افتادیم.
 دامجیتماق [ف.] چگه چگه ریختن، چکاندن.
 دامداباجا [ا.] روح خرافی که در خانه (بام، سوراخها و زیر زمین) زندگی می کند (برای ترساندن بچه ها).
 دام - داش [ا.] ساختمان، مسکن، خانه.
 دامدیوماق { دآدیوماق } باخ: دامیژدیرماق.
 دامغا { دآمغا } [ا.] تمغا، داغ، مهر، نشانه، علامت، آلت داغ زدن. (۲) تهمت، افترا.

- ~ باسماق (۱) داغ زدن، مهر باطله زدن، تهست زدن.
 ~ چئی داغ زدن.
 ~ لاتماق [ف. م.] بوسیله کسی داغ زدن، مهر زدن.
 ~ لاماق [ف. ۱] داغ زدن، مهر زدن، علامت گذاشتن. (۲) تهست زدن، افترا بستن.
 ~ لانماق [ف. م. ۱] داغ خوردن، مهر خوردن. (۲) لگه دار شدن، متهم شدن، بدنام شدن.
 ~ لانمیش [ف. ص.] داغ خورده، مهر شده، لگه دار و بدنام شده.
 ~ لی [ص. ۱] داغ شده، مهر خورده، ممهور، داغدار، مهردار، نشاندار. (۲) بدنام و لگه دار.
 ~ وورماق داغ زدن.
 داملا [۱] قطره چگه.
 ~ جئیق [۱] قطره کوچک.
 داملا - داملا آخیتماق قطره چکاندن، قطره قطره ریختن.
 ~ لاماق [ف.] چگه کردن.
 دامماق [ف.] چکیدن، چگه کردن، قطره قطره ریزش کردن.
 داما - داما گؤل اولار، داداهئچ اولماز قطره قطره جمع گردد و انگهی دریا شود. قطره قطره دریا شود، ولی با مزه مزه کردن سیر نشود.
 اوژه یینه دامیشدی به دلش برات شده بود، به او الهام شده بود.
 دامو [۱] (لغت متروک)، جهتم.
 دامیتماق [ف.] نقطیر کردن.
 دامیز دیران [۱] قطره چکان.
 دامیز دیرماق [ف.] چکاندن، قطره قطره ریختن.
 دامیز دیرئلماق [ف. م.] قطره قطره ریخته شدن، چکیدن.
 دامیزماق [ف.] چگه چگه ریختن، قطره قطره چکیدن، ترشح کردن.
 دان (۱) پسوند به معنی: از ...
 آنا دان گلعه مادرزادی.
 امک دن از کار.
 اورنادان از وسط.
 دان^۲ [۱] فجر، سپیده دم، سپیده سحر، صبح کاذب.
 ~ آتماق سپیده دمیدن.
 ~ اوؤو سپیده دم.
 ~ اولدوزو [۱] ستاره زهره، ستاره ناهید، ونوس.
 ~ سؤ کؤلن ده [ظ.] هنگام طلوع شفق، موقع طلوع فجر.
 ~ یئری شفق.
 ~ یئری آغارماق (= آچئلماق، قیزارماق، سؤ کؤلک) سپیده دمیدن.
 ~ یئللی [۱] نسیم سحری.
 آلت دان [ظ.] بعد از سپیده دم، صبح، صبح صادق.
 دانا^۱ [۱] گو ساله نرازشش ماهگی تا یک سالگی.
 دانا^۲ [۱] دانه، هسته، باغ: دانه.
 دانا^۳ [ص. فا.] دانا، عالم.
 دانا ایاغئی کیمی لر [۱] تیره گل شیپوریان. (Araceae.)
 دانا دیشئی لر [۱] از جنس جیرجیرک: زنجره، سوسک و غیره. (Gryllotalpa)
 دانا قیران [۱] گیاه سورنجان شیرین.
 دانساق باغ: دانلاق.
 دانش { دایش } [ف. فا.] دانش، علم.
 دانقا^۱ [ص.] کله شق، حرف نشنو، سربهوا، خودسر، آدم خشن، خیره سر، غد.
 ~ لئیق باغ: دانقاز لئیق.
 دانقا - دانقا دانیشماق سربهوا حرف زدن، گنده گوئی کردن.
 دانقا^۲ [۱] قاب و استخوان زانوی دامها.
 ~ لاری چئیمیش قوچا اینک لر گاوها ی
 بیر که استخوان زانوانش بیرون زده بود.
 دانقاز باغ: دانقا (۱).

- ~ لئق [ا.] کله شقی، خود سری، خبره سری.
 دانقیر [ص.] کچل، بی مو، ناس.
 دانقیر تی باخ: دانقیرتی.
 دانقیر داماق باخ: دانقیر داماق.
 دانقیرتی [ا.] صدای بهم خوردن آهن، جرنج.
 دانقیرلدا تماق [ف. ص.] به صدا در آوردن زنگ با ورق آهن.
 دانقیرلدا تماق [ف. ا.] صدا کردن آهن، جرنج کردن (۲) نن زدن.
 دانلا تماق [ف. ص.] بوسیله دیگری سرزنش شدن (کردن)، در معرض ملامت قرار دادن.
 دانلاق [ا.] سرکوفت، تحقیر، ملامت، سرزنش، مذمت.
 سلی [ص.] سرزنش آمیز سرکوفت شده.
 دانلا تماق [ف.] سرکوفت زدن، سرزنش کردن، مذمت کردن، تحقیر کردن، ملامت کردن.
 دانلاج { دانلاج } [ص.] سرکوفت خور، سرزنش پذیر.
 دانلا تماق [ف. م.] سرکوفت خوردن، سرکوفت شدن، سرزنش شدن، مورد مذمت قرار گرفتن، تحقیر شدن، ملامت شدن.
 دانلا ییب - دانسا تماق [ف.] سخت ملامت کردن.
 دانما [ف. ا.] انکار، حاشا، نفی، رد، تکذیب.
 دانماق { دانماق } [ف. ا.] انکار کردن، حاشا کردن، نفی کردن، رد کردن، منکر شدن، تکذیب کردن (۲) مخفی کردن.
 گیرت داندی به کلی منکر شد، از ریشه انکار کرد.
 داننده { دانداندا } [ا. ص. / ف. ا.] داننده، باسواد، بافهم.
 دانوس [ا.] خبر جینی.
 دانه باخ: دنه.
 دانیشدیرماق [ف. ص. ا.] به گفتگو و داشتن حرف کشیدن (۲) استنطاق کردن، بازپرسی کردن.
 دانیشدیرماق [ف. ا.] با کسی صحبت نکردن، قهر کردن.
 دانیشدیرلماق [ف. م.] به صحبت و ادار شدن، مجبور شدن به حرف زدن، مورد استنطاق قرار گرفتن.
 دانیشقان [ص.] حرف، بر حرف.
 ~ لئق [ا.] بر حرفی، حرفی.
 دانیشماز [ص. / ظ. ا.] بی گفتگو، بلا شرط، بدون حرف (۲) لال، ساکت.
 دانیشماق [ف. ا.] سخن گفتن، حرف زدن، صحبت کردن، سخنرانی کردن (۲) گفتگو کردن، مشاوره کردن، مذاکره کردن (۳) چانه زدن (۴) آشتی کردن و نفر که قهر کرده اند.
 دانیشماهازلئق [ا.] حالت کسی که حرف زدن را دوست ندارد یا بلد نیست.
 دانیشیق [ا. ا.] گوش، تلفظ (۲) صحبت، حرف، سخن (۳) گفتگو، مذاکره، مشاوره.
 ~ آپارماق باخ: دانیشیق ائتمک.
 ~ ائتمک (ائله مک) گفتگو کردن، صحبت کردن، مذاکره کردن، مشاوره کردن، تبادل نظر کردن.
 ~ اوورقانلاری دسگاه تلفظ، اعضاء نطق و بیان.
 ~ سیز [ص.] بی گفتگو، بلا شرط.
 ~ لی [ص.] طی شده، گفتگو شده، قابل گفتگو.
 ~ لی آش، دادلی اولار آش طی شده لذیذتر است.
 ~ لی سوز، داغلاری آشار سخن گفته شده از کوهها نیز می گذرد.
 دانیشیغا تونماق سر کسی را به صحبت مشغول کردن.
 دانیشیلماق [ف. م.] مورد بحث قرار گرفتن، مورد گفتگو واقع شدن.
 دانیلما [ف.] انکار، تکذیب.
 دانیلماز [ص.] غیر قابل انکار، انکارناپذیر.

بیر داه‌ا گئتمه دفعه دیگر نرو، دیگر نرو،
هیچگاه نرو.
داهار [ا.] دالار، نمک و پونه کویده.
داهان [ا. فا.] دهان، دهن.
داهی [ا. ع.] داهی، نابغه، باهوش. باخ: دوها.
~ جه سینه [ظ.] داهبانه.
~ لیک [ا.] دها، ذکاء نبوغ.
داهی [ادا.] هم، همچنین، و، بملوه.
~ باخ: داه.
داهیانه { دآهیآنا } [ص. ع.] داهبانه، پرنیوغ،
هوشیارانه.
دای^۱ باخ: داه.
دای^۲ [ا.] کره اسب نر دوساله.
دایا باخ: تابا.
دایاز [ص. ۱/۱] کم عمق، سطحی. (۲) جای
کم عمق (آب).
~ دوشونجه تفکر سطحی.
~ لاتماق [ف. س.] کم عمق کردن بوسیله
دیگری.
~ لاشدیرماق باخ: دایاز لاتماق.
~ لاشدیرئلماق [ف. م.] کم عمق شدن (بوسیله
دیگر).
~ لاشماق [ف.] کم عمق شدن.
~ لاشمیش [ف. ص.] کم عمق شده.
~ لاندیرماق باخ: دایاز لاتماق.
~ لاندیرئلماق باخ: دایاز لاشدیرئلماق.
~ لاتماق [ف. م.] کم عمق شدن.
~ لاتمیش باخ: دایاز لاشمیش.
~ لیق [ا.] جای کم عمق در رودخانه و یا دریا،
کم عمق و سطحی (بودن).
دایاق [ا. ۱] شمع، بیر، پایه (در ساختمان). (۲)
نکبه گاه، بایگاه، اتکا، حائل. (۳) پشتیبان،
پشتگرم، پشتوانه. (۴) عصا، چوب دست.
~ اولماق جانبداری کردن، حمایت کردن.
~ دورماق حمایت کردن، پشتیبانی کردن.

دائلماق [ف. م.] انکار شدن، تکذیب شدن.
داوا^۱ [ا. ۱] دوا، درمان، دارو. (۲) چاره، علاج.
~ چئی [ا.] دارو فروش.
~ خانان [ا.] داروخانه.
~ سیز [ص.] چاره ناپذیر، بدون علاج،
درمان ناپذیر.
~ لاماق [ف. ۱] دارو پاشیدن یا مالیدن، دوا
زدن. (۲) زهر دادن به کسی.
~ لی [ص.] درمان پذیر، علاج پذیر، محتوی
دارو.
~ لیق [ص.] دوائی، داروئی، مواد داروئی.
داوات [ا. ع.] دوات، جای مرکب.
داوار [ا.] اسم مشترک بز و گوسفند.
~ چیلیق [ا.] پرورش بز و گوسفند.
داوارجیق باخ: داغارجیق.
داوام باخ: دوام.
داورانماق { داورآنماق } [ف.] رفتار کردن.
داورانیش { داورآنیش } [ا.] رفتار، سلوک،
کردار، روش.
~ لی [ص.] خوش رفتار، خوش برخورد.
داوطلب { دوونالاب } [ا.] داوطلب، کسی که به
میل و اراده خود کار می کند.
~ باخ: دوطلب.
داوول [ا.] دهل، طبل، کوس.
~ چو [ا.] دهل زن، طبال.
~ چولوق [ا.] دهل زنی.
داه‌ا [ادا. ۱] پیشوند که صفت تفضیلی می سازد:
(... تر). (۲) باز هم، علاوه بر این، بیشتر، دیگر.
~ بویوک [ص.] بزرگتر.
~ دوغروسو [ص.] در حقیقت، راست تر،
صحیح تر.
~ گلمه دی دیگر نیامد، (هنوز نیامد، تا این
موقع نیامد).
بیر داه‌اسزبله دی یکبار دیگر گفت، مکرر
گفت.

اٲلچى قايٲدا دايانٲب خواستگار دم در منتظر است.

بو يو كوٲ آكٲيندا دايانديٲ اين بار را تحتل كرد.

دايانان آبارار ثابت قدم از پيش مى برد.

دوشمن قارشى سيندا ايگيدجه سينه دايانديلار در مقابل دشمن شجاعانه ايستادگى كردند.

دايانٲب - دورماق [ف.] ابي حركت ايستادن، متوقف شدن، معطل ايستادن.

دايانٲش [ظ.] طرز ايستادن، طرز قرار گرفتن.

دايانٲق [ا.] (۱) متكى، پايه دار. (۲) استحكام، ثبات، مقاومت. (۳) اعتبار، اعتماد.

~ سينر [ص.] ابي ثبات.

~ سينرليق [ا.] ابي ثباتى.

~ لاشديرماق [ف.] مستحكم كردن، ثابت گردانيدن.

~ لاشديرئلماق [ف.م.] تثبيت شدن، مستحكم شدن.

~ لى [ا.] (۱) ثابت، بادوام، ديرپا. (۲) اتكادار، محكم، مستحكم، پايه دار.

~ لى حال حالت ثبات، دوام، سكون.

~ ليق [ا.] (۱) ثبات، دوام. (۲) پايدارى، مقاومت، استقامت.

دايچا { دايچا } [ا.] كره اسب تا سه سالگى.

~ لى [ص.] كره دار.

داير { دايير، دايو } [ع.] دربار، پيرامون، در ارتباط، راجع به.

بونا داير در اين باره.

دايره { دايروآ } [ا.] دايره، دَف، داريه.

دايره { دايروآ، دايروآ } [ا.] (۱) دايره. (۲) حوزه، قلمرو.

~ جيگ [ص.] دايره كوچك.

~ سالماق شكل دايره بجا گذاشتن.

~ وورماق دايره زدن، گرد آمدن. (۲) يك دور

~ دووآر ديوار حائل، ديوار حٲال.

~ سينر [ص.] ابي پشتوانه، پي اتكا.

~ لاماق [ف.] شمع زدن، تكيه گاه زدن.

~ لانماق [ف.م.] پايه زده شدن.

~ لى [ص.] پشتگرم، پابستيان، باتكا.

~ ليق [ا.] ابزار شمع زنى، تكيه گاه.

~ وئرماك (۱) دلگرمى دادن. (۲) پشت بد ديوار تكيه دادن.

~ وورماق شمع زدن (ساختمان) حائل قرار دادن.

دايانماق [ف.] تكيه دادن، تگ چسباندن.

دايان [ف.] ايست؛ صبر كن، بايست، توقف كن.

داياناجاق [ا.] ايستگاه، توقفگاه، تكيه گاه.

~ قاداغان ديئر توقف مطلقا ممنوع است.

انوبوس داياناجاغى ايستگاه انوبوس.

داياناق [ا.] تكيه گاه.

دايانديرها [ف.ا.] بازدارندگى، متوقف (كردن).

دايانديرماق [ف.ا.] متوقف كردن، بازداشتن، ايستادن. (۲) قطع كردن (حركت و جريان).

دايانديرئيجى [ص.] متوقف كننده، بازدارنده.

دايانديرئلماز [ص.] غير قابل توقف، توقف ناپذير.

دايانديرئلماق [ف.م.] بوسيله ديگرى متوقف شدن، قطع شدن.

دايانما [ف.ا.] توقف، معطلى، درنگ، سكون.

(۲) مقاومت. (۳) تكيه. (۴) ايستائى.

دايانمادان [ظ.] بدون توقف، بلا درنگ، بي معطلى.

دايانماز [ص.] توقف ناپذير، وقفه ناپذير.

~ ليق [ا.] وقفه ناپذيرى.

دايانماق [ف.ا.] تكيه كردن، پشت دادن. (۲)

مقاومت كردن، ايستادگى كردن، تحتل كردن.

(۳) متوقف شدن، ايستادن. (۴) صبر كردن، تاقل

كردن، منظر ماندن. (۵) نزديك شدن.

~ قاداغان ديئر ايست ممنوع.

آرابا بوردا دايانٲب عزابه اينجا ايستاده

(توقف کرده است).

- زدن (در رقص).
 ~ وئی [ص.] به شکل دایره، دایره‌ای، مدور.
 سنجکی دایره‌سی حوزه انتخابانی.
 دایلاق { دایلاق } [ا.] کره اسب ۶ ماهه تا دو سالگی.
 لی [ص.] مادیانی که کره به همراه دارد.
 دایم { دایم، دایم } [ظ.ع.] دائم، همیشه، پیوسته، پایدار، جاوید.
 دایمی { دایمی، دایمی } [ص.] دائمی، همیشگی، پیوسته.
 ~ کاپیتال سرمایه ثابت.
 ~ لشدیرمک [ف.] دائمی گردانیدن، ثابت گردانیدن.
 ~ لشدیرلمک [ف.] به حالت دائمی و ثابت در آوردن.
 ~ لشمک [ف.] دائمی شدن، استمرار یافتن، ثابت و لایتغیر شدن.
 ~ لیک [ا.] (همیشگی، ابدی، جاودانه، ۲) تداوم، ادامه (۳) نیت.
 داینا { داینا } [ا.] باخ: ده، علامت تاکید.
 دوغرو دئیر داینا (= دا). راست می گوید دیگر (راست می گه دیگه!).
 دایه { دایا } باخ: نایا.
 دایئی [ا.] دای، خاله، برادر، مادر.
 ~ اوغلو پسر دای.
 ~ دوستو خطاب احترام آمیز به زن دای.
 ~ قیزی دختر دای.
 ~ لئق دای نانی.
 دپوتات [ا.] نماینده (مجلس).
 ~ - سورغوسو حق سؤال نماینده، استبضاح از طرف نماینده مجلس.
 دئال [فر.] قطعه (ماشین آلات) (۲) جزء، جزئی.
 ~ لاشدیرماق [ف.] تمام جوانب را مطالعه کردن، دقیق تر کردن.
 ~ لاشدیرلماق [ف.م.] قطعه قطعه شدن، دقیق تر شدن.
 دئدو کسینا [لا.] (منطق) استنتاج، نتیجه گیری (از کتی به جزئی).
 دئدیرتمک { دئدیرتماک } [ف.س.] به سخن آوردن، بزور حرف کشیدن، وادار به صحبت کردن، وادار به اعتراف کردن، به اقرار واداشتن.
 دئدیرتمه [ف.ا.] به اعتراف، به اقرار (واداشتن).
 دئدیرمک باخ: دئدیرتمک.
 دئدی - قودی (دئدی - قودو) [ا.] غیبت، شایعه، بگومگو.
 ~ چو [ص.] شایعه پرداز.
 ~ چولوق [ا.] شایعه پردازی.
 دئدیگجه [ص./ظ.] حتی الامکان، حداکثر.
 دئدیم - دئمه هیش نگفته گفتم، گفتم ولی انگار که نگفتم.
 دئسپوتیزم [یو.] استبداد، دیکتاتوری، خودرایی.
 دئشدیرتمک (دئشدیرمک) [ف.س.] بوسیله دیگری سوراخ کردن.
 دئشدیرلمک [ف.م.] بوسیله دیگری سوراخ شدن.
 دئشمک { دئشماک } [ف.] سوراخ کردن، شکافتن (۲) باز کردن سر زخم، بیشتر زدن (۳) حفره کندن.
 دئشمه [ف.ا.] سوراخ باز کنی، بورغولاما هم گفته می شود یعنی بامته سوراخ باز کرد (ن).
 دئشیجی [ص.] سوراخ کننده شکافنده.
 دئشیک [ا.] سوراخ، منفذ، حفره (۲) پاره، سوراخ شده.
 ~ آچماق سوراخ باز کردن.
 ~ - دئشیک [ص.] سوراخ سوراخ، پرمنفذ، مشبک.
 ~ لی [ص.] سوراخ، سوراخ دار، دارای منفذ، مشبک، حفره دار.

دئدیگیمه گلدی (دئدییمه گلدی) به این نتیجه رسید که گفته من درست است، فکر مرا تأیید کرد.

دئمکه گلمز (دئمه به گلمز) قابل گفتن نیست، قابل بیان نیست، گفتنی نیست، شایسته گفتن نیست، غیر قابل بیان.

دئمه گینن نگو دیگه، دیگر نگو.

دئمه لی [آراسوز. ۱] گویا، به قول معروف. (۲) پس (۳) قابل گفتن، گفتنی.

دئیردیم کی می گفتم که، فکر می کردم که، گمان می کردم که.

دئیرلر کی می گویند که، گویند که، روایت می کنند که.

درس دئمک درس دادن، تدریس کردن، تعلیم دادن.

شاخ اوژونه دئمک رک به کسی گفتن، مستقیم به خودش گفتن، رک توری کسی گفتن. من دئدیگیم چیخدی گفته من تحقق یافت، همان شد که من گفته بودم.

نئجه دئیرلر همانطور که می گویند، بنابه گفته ...، گویا.

نه دئمک ایسته ئیرمن چه می خواهی بگوئی؟ منظور چیست؟

باغموور، قار دئمه دی بولا چیخدی بدون توجه به باران و برف راه افتاد.

دئمه [آراسوز. ۱] نگو.

دئمه اودا وارئیش نگو، اوهم بوده.

دئمی [۱] جیق، قلیان، باخ: دمی.

دئویر (۱) باخ: دئویر. (۲) رسم جا باز کردن برای عروس.

دئویرلیش [۱] [۱] واژگونی، سقوط، سرنگونی، نابودی، دگرگونی.

دئویرمک [ف] [۱] ساقط کردن، واژگون کردن، برگرداند، منقلب کردن، فروافکندن، تغییر دادن، زیرورو کردن.

بورغو، دارنما، ایچی یونما واسیطه سیله دئشیک آچماق به وسیله مته، ضربه و تراشکاری سوراخ باز کردن.

دلیک - دئشیک باخ: دلیک، دئشیک.

دئشیلیمک [ف. م. ۱] سوراخ شدن، شکافته شدن. (۲) سرباز کردن (دمل و غیره).

چییان دئشیلدی دمل سرباز کرد.

دئشیلیمه [ف. ۱] عمل سوراخ شدن.

دئفورماسییا [۱. لا.] تغییر شکل، تحریف.

دئفیسیت [۱. لا.] کمبود، کسر، نقصان.

دئکرئت [۱. لا.] فرمان، حکم، قرار.

دئمک { دئماک } [ف. ۱] گفتن، اظهار نمودن، بیان کردن، سخن گفتن. (۲) حکایت کردن، نقل کردن، روایت کردن. (۳) [آراسوز]

یعنی، گویا، پس، گوئی، انگار.

~ اولار کی توان گفت، شاید، تقریباً.

~ ایستمک در نظر داشتن، قصد داشتن، قصد گفتن داشتن.

~ گئدجک سیز پس شما خواهید رفت.

بو اودئمکدیر کی این بدان معنی است که، منظور این است.

بو قادین اوتونچون آنا دئمک دیر می توان گفت که این زن به منزله مادر اوست.

بوگوون باغا جاقمی دئیرمن؟ آیا فکر می کنی که امروز باران بیارد؟

بونه دئمک دیر این یعنی چه؟ چه معنی دارد؟ منظور چیست؟

بیر - بیر دئمک یکی یکی را گفتن، با جزئیات و تفصیل بیان کردن.

بیرسوز دئمکه (دئمه به) حاققئ بوخدور حق پرس و جو ندارد، حق اظهار نظر ندارد.

پول دئمن وار اگر پول بخواهی هست، اگر منظور پول است که هست.

دائی نه دئیم دیگه چه بگم، دیگر چه بگویم.

دثییشمک [ف. قار.] با همدیگر مجادله لفظی
کردن، بگویمگو کردن، مشاجره کردن، مناظره
کردن، مشاعره کردن.

دثییشمه [ا. / ف. ا.] (۱) مناظره، مشاعره (۲).
مجادله، بگویمگو، مشاجره لفظی (۳). یکی از
اشکال مشاعره در بین آشیق‌ها که غالباً
فی البدیهه انجام می‌گیرد، مشاعره بین آشیق‌ها
چهار مرحله دارد:

مرحله اول: مشاعره با این جمله آغاز می‌شود:

«اگر آشیق میسن بومشیدانا گل».

مرحله دوم: آشیق‌ها رجزخوانی می‌کنند که به آن
«حره - زوربا» می‌گویند.

مرحله سوم: طرفین هنر شعر سرایی خود را نمایش
می‌دهند و دومی با همان قافیه و آهنگ که اولی
شعر گفته باید جواب بگوید.

مرحله چهارم: مرحله «قییل بند» یا پایانی است.

دثییک لمک [ف.] نامزد کردن دختر و پسر وقتی
که کودک هستند.

دثییک لی [ص.] از کودک نامزد شده، نامزد
شده.

دثییل [ف.] نیست، نه، نه خیر.

دثییلیمک [ف. م.] گفته شدن، بیان شدن،
اظهاری شدن (۲) حکایت شدن، نقل شدن (۳)
شناخته شدن به، موسوم بودن به.

دثییلیمیش [ف. ص.] گفته شده، مذکور.

دثییلن { دثییلان } [ف. ص.] روایت، مطالب گفته
شده.

دثییله سی [ص.] گفتنی، قابل بیان، قابل گفتن.

دثییلش [ا.] گویش، گفتار، بیان، طریزبان.

دثییم [ا.] گفتار.

دثیین [ا.] وصیت.

دثیینتی [ا.] غرولند، غر، غرغر، زیر لب سخن گفتن
از روی خشم.

دثییندیرمک [ف. س.] وادار به غرولند کردن،
سبب غرولند کردن کسی شدن.

دثؤیر یلمک [ف. م.] ساقط شدن، عوض شدن،
فروافتادن، ورافتادن، زیر و رو شدن، منقلب شدن،
واژگون شدن، نابود شدن، از بین رفتن.

دثؤویک [ص.] کسی که موقع کار کردن به اطراف
نگاه کند.

دثؤویکدیرمک [ف. س.] مبهوت گردانیدن، مات
و خیره کردن.

دثؤویکمک باخ: دثؤویکمک.

دثؤویکمیش [ف. ص.] مبهوت، مات، خیره.

~ حالدا در حال بهت، مات و مبهوت.

دثین { دثیان } (۱) گوینده (۲) باخ: دیه سن.

دثیه { دثیا، دثیا } [قوشما.] فکر کردن،
پیش خود گفت، به قصد.

دثیه جک { دثیاجاک } گفتنی.

دثیه سن { دثیاسان، دثیاسان } [آراسوز] گوئی،
انگار، باخ: دیاسان.

دثیه ک { دثیاک } (کی) [ف.] گیریم،
فرض کنیم که.

دثیه - گؤله بگو و بخند، با خوشی، با
رصایت طرفین.

دثییب - دانیشماق [ف. ا.] صحبت کردن،
اختلاط کردن، گپ زدن (۲) صحبت و گفتگو
کردن.

دثییب - کثچمک [ف.] گفتن و رد شدن،
بی اعتنا طلبی را گفتن.

دثییب - گؤلیمک [ف.] با خنده و شوخی
صحبت کردن.

دثییب - گؤلن [ص.] بگو و بخند، آدم
خوش صحبت، شوخ و شاد.

دثییحی [ص. / ا.] گوینده، راوی (۲) دو بهم زن،
نقام، سخن چین.

~ لیک [ا.] سخن چینی، نقامی.

دثییش [ا.] گفتار، طریزبان، گفته، مشاجره لفظی.

دثییشدیرمک [ف. س.] به مشاجره واداشتن، به
مناظره برانگیختن.

ریزند (۳. باخ: دبه).
 ~ ائتمک (ائله مک) دبه کردن، از تعهد
 سرباز زدن، جرزدن، نکول کردن.
 ~ پولو باخ: دتیه پولو.
 ~ چی (~ کار) [ص.] جرزن، نکول کننده،
 دجل.
 ~ چیخار تماق دبه در آوردن، جرزدن، نکول
 کردن، از تعهد سرباز زدن.
 ~ لمک جرزدن، دبه در آوردن.
 دبه { دابیا } پولو [ا.] وجه الضمان انجام تعهد
 (حقوق).
 دبیلقه { دابیلقا } [ا.] کلاهخود (۲) کلاه
 ایمنی (آتش نشانی، نظامی، موتورسوار).
 دپارتمان { دپآرتا مشنت } [ا. فر.] اداره، شعبه،
 حوزه، وزارتخانه.
 دتکتیو { دئشکتیو } [انگلی.] [لا.] رمان پلیسی،
 جاسوسی (داستان).
 دج { داج } [ا.] مهر، علامت، نشان.
 (۲) وسیله ای برای نشانه گذاری مقدار خرمن و غله.
 (۳) میخ یا قطعات ریز سنگ چخماق که زیر
 غلطک خرمنکوب می کوبند (نصب می کنند).
 ~ قالماق دست نخورده باقی ماندن.
 ~ لمک [ف.] علامت گذاشتن، مرتب کردن،
 پشت نمره کردن، ردیف کردن، نشان کردن،
 توده غله یا خرمن برای اینکه دست نخورده باقی
 بماند یا اگر دست خورد معلوم شود.
 دجال { داججال } [ا. ع.] دجال، شخص دروغگو
 و ریاکاری که در آخر الزمان پیش از حضرت
 موعود (ع) ظهور می کند.
 دجل { داجال } [ص.] (۱) دغل، فریبکار، جرزن.
 (۲) نا آرام.
 ~ لشمک [ف.] فریبکارتر شدن، نا آرامتر شدن.
 ~ لیک [ا.] دغلکاری، فریبکاری، جرزنی.
 ~ لیک ائتمک دغلی کردن، جرزدن.
 دجله { داجالا } [ا.] دام برای صید پرنده باخ: جله.

دئشینگن { دئشینگان } [ص.] غرغرو، غرولند
 کن، غرزن.
 ~ لیک [ا.] غرزنی.
 دردلی دئشینگن اولار دردمند غرغرو است،
 رماد حرف می زند.
 دئشینمک [ف.] غرولند کردن، غرغر کردن، غرزدن.
 دئشین { دئشینان } باخ: دئشینگن.
 دب { داب } [ا. ع.] ادب، مد، رسم، عادت، آئین.
 ~ اولماق باب شدن، مد شدن، رسم شدن.
 ~ دن دوشمک (چیخماق) از مد افتادن.
 ~ دوشمک مد شدن، رسم شدن، باب شدن.
 ~ سالماق (گتیرمک) باب کردن، مد
 کردن، مرسوم کردن.
 دباغ باخ: داباغ.
 دبه { دابیا } باخ: دبه.
 دبده { دابدابا } [ا. ع.] دبده، شکوه، جلال،
 حرورت.
 ~ لی [ص.] پر شکوه، با جلال، پر طمطراق.
 دبرتمک { دابارتماک } [ف.] جنبانیدن، از جا
 تکان دادن، حرکت دادن.
 دبردیلیمک { داباردیلماک } [ف. م.] بوسیله
 کسی از جا تکان خوردن، جنبانیدن.
 دبرگوز { دابارگوز } [ص.] چشم ورق زیده.
 دبرمک { دابارماک } [ف.] از جا تکان
 خوردن، جنبیدن، به خود حرکت دادن. (۲)
 شروع به رشد کردن تخم (بذر).
 دبیشمک { داباریشماک } [ف. قار.] تکان
 خوردن، جنبیدن، از جای خود حرکت کردن
 (گروهی). (۲) سیخ سیخ شدن (موها).
 دبریلیمک { داباریلماک } باخ: دبردیلیمک.
 دبه { دابا } [ا.] افتن.
 ~ چیخار تماق فتق در آوردن.
 ~ لیک فتق (ناف و بیضه و غیره).
 دبه { دابیا } [ا. ع.] (۱) نکول، انکار. (۲) دبه،
 ظرف فلزی دسته دار که در آن روغن و غیره

- دخالت { داخالات } [ع.ع.] دخالت، مداخله.
 ~ اثتمک (ائله مک) دخالت کردن، مداخله کردن.
 دخلی { داخلی } ... ~ اولماق [ع.] مربوط بودن، ارتباط داشتن، ربط داشتن.
 ~ یوخدور مربوط نیست، ربطی ندارد.
 نه دخلی وار چه ربطی دارد؟
 دخی { داخی } (متروک) دیگر، از، باز هم، به علاوه، نیز.
 دخیل باخ: داخیل.
 دخیل { داخیل } [ع.ع.] دخیل، پناهنده، پناه التجاء.
 ~ باغلاماق بستن پارچه یا نخ به ضریح یکی از امامان و مراد خواستن.
 ~ دوشمک پناهنده شدن، پناه جستن، پناه بردن، ملجی شدن، بست نشستن.
 در { دۆر، دۆر } [ع.ع.] (دۆر، سروارید. ۲) پاکی، شفافی.
 در { دار } آغوش [فا.]: اثتمک در آغوش کشیدن، بغل کردن، دربر کشیدن.
 دراکه { دراکا } [ع.ع.] دراکه، شعور، فهم و شعور.
 ~ سیز [ص.] بی شعور، کند ذهن، بی ادب.
 ~ سیز لیک [ا.] بی شعوری، کندذهنی، بی ادبی.
 ~ لی [ص.] با عقل و شعور.
 درام { درآم } (به یونانی دراما یعنی حرکت) نمایش یا داستانی که غم انگیز و فاجعه آمیز باشد.
 درآمد { دارآمد } [ا.فا.ع.] (دارآمد موسیقی) (درآمد شور، درآمد سه گاه و غیره. ۲) درآمد، سود، دخل.
 ~ سیز [ص.] بدون درآمد، بی سود.
 ~ لی [ص.] پردرآمد، پرسود.
 درئل { درئل } [انگل.] درل، ابزار برای باز کردن سوراخ.
 دربار { داربار } [ا.فا.] دربار، سرا، کاخ.
 دریدر { دار - بشدار } [ص.فا.] دریدر، آواره، بی خانمان.
 ~ اثتمک (ائله مک، قویماق، سالماق) آواره کردن، بی خانمان کردن.
 ~ دوشمک (اولماق) دریدر شدن، آواره شدن، بی خانمان شدن.
 ~ لیک [ا.] آوارگی، دریدری، بی خانمانی، بی سرو سامانی.
 دریندی { داریندی } باخ: دؤبندی.
 دریه { داریا } [ا.] ذخیره علوفه دام ها.
 درج { دارج } [ع.ع.]:
 ~ اثتدیرمک بوسیله دیگری درج کردن، نوشتن، چاپ کردن مطلبی در روزنامه و غیره.
 ~ اثتمک (اثتدیرمک) درج کردن، چاپ کردن، نوشتن.
 ~ اثتدیلیمک (اولونماق) درج شدن، چاپ شدن.
 ~ اولونماق درج شدن، نوشته شدن، چاپ شدن.
 ~ اولونماق درج شدن، نوشته شدن، چاپ شدن (به وسیله کسی).
 درجه { داراجا } [ع.ع.] درجه، واحد اندازه گیری حرارت و گرما (درجه سانتیگراد، درجه فارنهایت. ۲) درجه، واحد اندازه گیری زاویه و کمان دایره (هر زاویه قائمه ۹۰ درجه و محیط دایره ۳۶۰ درجه است. ۳) درجه، رتبه، مرتبه. ۴) اندازه، مقدار، حد.
 ~ اولچمک اندازه گیری کردن زاویه و کمان.
 ~ قویماق تب سنج گذاشتن.
 ~ لمک [ف.] مدرّج کردن، درجه بندی کردن.
 ~ لنمک [ف.م.] مدرّج شدن، درجه بندی شدن.
 سون درجه بیش از حد، آخرین حد، بی اندازه.
 درحال { دارهال } [ظ.فا.ع.] درحال، فوراً، زود، بلادرنگ.
 درخشان { دیراخشان } [ص.فا.] درخشان،

- روشن، تابان، درخشنده.
 درد { دارد } [ا. فا. ۱] درد، رنج، ناخوشی، بیماری، غم، غصه، اندوه.
 ~ ائله مک برای خود غصه درست کردن.
 ~ اولماق غصه و اندوه شدن.
 ~ اهلی اهل درد، دردمند.
 ~ بیلمز [ص.] بی تفاوت در مقابل غم و اندوه
 ~ ییلن [ص.] در دشناس، همدرد.
 دیگران.
 ~ چکمک درد کشیدن، غصه خوردن.
 ~ سیز [ص.] بی درد، بی رنج، بی غم و غصه.
 ~ لیمک [ف. س.] دچار درد و غصه کردن.
 ~ لشمک [ف. قار.] درددل کردن، همدردی کردن (با همدیگر).
 ~ لندیرجی [ص.] درد آور.
 ~ لندیرمک [ف.] بدرد آوردن، غصه دار کردن.
 ~ لنمک [ف.] غصه دار شدن، به درد آمدن، دچار درد و غصه شدن.
 ~ لی [ص.] دردمند، رنجور، بیمار، پردرد، غصه دار، دردناک.
 ~ لی دئیینگن اولار دردمند پرگواست. که ناچار فریاد خیزد ز درد.
 ~ وئرمک آزار دادن، درد دادن.
 ~ وئربجی [ص.] درد آور.
 ~ یاری دئر جای شکرش باقی است، مهم نیست، کمتر از حد انتظار درد آور است.
 ~ ده باتماق در غم و غصه فرو رفتن.
 ~ ده دوشمک بیمار شدن، دچار غم و اندوه شدن.
 ~ ده گیرفتار ائتمک (~ سالماق) دچار درد کردن.
 درد دل { داردی - دیل } درد دل، راز و نیاز.
 ~ ائله مک درد دل کردن.
 دردرس [ا. فا.] دردرس، اشکال، گرفتاری.
 ~ چکمک دردرس کشیدن.
 ~ وئرمک دردرس دادن.
 دردرسره دوشمک به دردرس افتادن.
 دردینه دوشمک گرفتار شدن، شفته شدن.
 دردینه قالماق در اندیشه کسی بودن.
 ~ یانماق همدردی کردن.
 دردینی تزه لمک غم و غصه را تجدید کردن، روی زخم دل نمک پاشیدن.
 ~ چکمک غصه کسی را خوردن، با کسی همدردی کردن.
 ~ داغیتماق غم و غصه را از خود دور کردن.
 در دست { دارد است } [فا.] ~ ائتمک بدست آوردن، دستگیر کردن.
 دردمند { داردیماند } [ص. فا.] دردمند، غصه دار.
 درده جر { دارداجار } [ص.] دردمند.
 دردیرمک { داردیرماک } [ف. س.] بوسیله دیگری میوه را چیدن.
 دردییرلمک { داردیرلماک } [ف. م.] بوسیله دیگری چیده شدن (میوه).
 درز { دارز } [ا.] دسته گندم و برنج و غیره که پس از درو (بسا ساقه و سنبل) آنها را دسته بندی می کنند. چند «بافا» تشکیل یک «درز» می دهد، هر ده «درز» را «خارا» و هر ۲۰ «درز» را «گول خارا» گویند، بسک.
 ~ لمک [ف.] دسته بندی کردن ساقه خوشه دار برنج یا گندم درو شده.
 ~ لنمک [ف. م.] دسته بندی شدن (ساقه خوشه دار برنج یا گندم).
 ~ لیک [ا.] گندم یا برنج درو شده و آماده برای بسته بندی.
 درزه لاه { دارزالاه } [ا.] تیرک هائی که در کنار عرابه نصب می کنند تا علوفه نریزد.
 درزی { دارزی } [ا.] خباط، دوزنده.
 ~ خانا [ا.] خباط خانه، دوزندگی.

- ~ لیک [ا.] خیطای، دوزندگی.
 درس { دارس } [ا.ع.] درس، تعلیم.
 ~ آلماق درس گرفتن، تعلیم گرفتن، تجربه آموختن.
 ~ اوخوماق درس خواندن، تحصیل کردن.
 ~ اولماق سرمشق شدن، تجربه شدن.
 ~ دئمک درس دادن، آموختن، تعلیم دادن، تدریس کردن.
 ~ دن کنار خارج از مواد و ساعات درس، درس فوق العاده.
 ~ لیک [ا.] درسی، متون درسی، کتابهای درسی.
 ~ وئرمک درس دادن.
 درست { دؤرؤست } [ص. / ظ. فا.] درست، صحیح، کامل، تمام.
 درک { دارک } [ا.ع.] درک، فهم، شناخت.
 ~ ائتمک (ائله مک) درک کردن، فهمیدن، پی بردن به چیزی.
 ~ ائدیلمز [ص.] غیر قابل درک، غیر قابل فهم.
 درکار { دارکار } متروک [ا. فا.] : ~ ائتمک بکار گرفتن، استفاده کردن، استعمال کردن.
 درکال { دارکال } [ا.] معبر تنگ، گذرگاه باریک.
 در کنار { دارکنار } [ا. فا.] حاشیه، هامش، یادداشت در کنار نوشته ای.
 درگز { دارگاز } باخ: دربار.
 درگی { دارگی } [ا.] مجموعه (ادبی، علمی، فنی و سیاسی و غیره)، جنگ.
 درمان { دارمان } [ا. فا.] (۱) درمان، دارو، دوا. (۲) علاج، چاره.
 ~ بیتکی لری داروهای گیاهی.
 ~ چی [ا.] دارو ساز، دارو فروش.
 ~ چيله بن [ص.] سمپاش.
 ~ خسته لییی حثاسیت در برابر دارو.
 ~ سیژ [ص.] بی علاج، بدون چاره.
 ~ سیژلیق [ا.] لاعلاجی، ناجاری، غیر قابل درمان.
 ~ لاماق [ف.] درمان کردن، سمپاشی کردن.
 ~ لاتماق [ف.م.] درمان شدن، سمپاشی شدن.
 ~ لایئجی [ص.] درمان کننده، شفا بخش.
 ~ لی [ص. ۱] (۱) دارای دارو، محتوی دارو. (۲) چاره پذیر.
 درمک { دارماک } [ف. ۱] چیدن، جدا کردن. (۲) رفو کردن. (۳) قطع کردن، بریدن.
 صبرنی ~ بردباری بخرج دادن.
 نفسینی ~ نفس بریدن، حبس کردن نفس.
 درمه { دارما } [ف. ۱. / ص. ۱] (۱) عمل چیدن. (۲) چیده شده، دست چین. (۳) با نقش و نگار.
 ~ توت توت دست چین، توتی که با دست چیده شده.
 ~ - درمه [ظ. / ص.] پراز نقش و نگار، تزیین شده.
 ~ کیلیم گلیم دارای نقش و نگار.
 درمه دیرلیک { دارما دیرلیک } [ا.] غنیمت (دانستن)، مفتسم.
 درمیان { دارمیجان } [ا. فا. متروک.] : ~ ائتمک در میان گذاشتن، به میان آوردن.
 درنک { دارناک } [ا.] محفل، انجمن، گروه، گرد هم آئی.
 ~ چی [ا.] عضو انجمن.
 ~ چیلیک [ا.] محفل بازی.
 درنه { دارنا } [ا. ۱] (۱) باخ: بشنگه. (۲) کفش کن، طاقچه ای که کفش ها را می گذارند.
 درؤ { دارؤ } [ا. فا.] آبرو، آبراهه.
 دروازه { دارؤ آزا } باخ: داروازا.
 درویش { دارویش } [ا. فا.] درویش، قلندر، نهیدست، فقیر.
 ~ لیک [ا.] درویشی، قلندری.
 دره { دارا } [ا.] درّه.
 ~ تپه پستی و بلندی، درّه و ماهور.

~ سویماق پوست کسی را کندن، خیلی آزار دادن.

دریمی بوغازلما چیخارئلار پوستم را کنده اند، جانم را به لب آورده اند.

بیردری بیر سو موک پوست واستخوان، خیلی لاغر، نحیف.

قورو دری پوست خشکیده، بسیار لاغر.

دریسی نیکانلی لار خار بوستان (حیوانات دریائی).

دریا { دارشآ } { ۱. ص. / فا. ۱ } (دریا. ۲) خیلی زیاد، بی انتها.

علم دریائی دریای علم.

درناچه { ۱. فا. } دریاجه.

درشاز { دارشآز } { ۱. } داس دسته بلند، باخ:

{ کارانتی، دارگاز } نیز گفته می شود.

~ لاماق [ف.] با داس درو کردن.

~ لانماق [ف.م.] با داس درو شدن.

دریشدیرمک { دارشدیرماک } [ف.] منظم و مرتب چیدن.

دریلیمک { داریلیماک } [ف.] چیده شدن.

درین { دارین } { ۱. ص. } (عمیق، ژرف. ۲) گود.

۳) همه جانبه، دقیق.

~ بو شقاب بشقاب گود.

~ درین دوشونمک عمیقاً اندیشیدن، طولانی

و همه جانبه فکر کردن.

~ دوشونجه لی ژرف اندیش، دارای اندیشه

عمیق.

~ قویو چاه عمیق.

~ لشمک [ف.] عمیق کردن، تشدید کردن،

عمق بخشیدن.

~ لشدیرمک [ف.] عمیق تر کردن، تشدید

کردن، عمق بخشیدن، ژرف تر کردن.

~ لشدیرلیمک [ف.] عمیق تر شدن، تشدید

شدن، ژرف تر شدن.

~ لشمک [ف.] (۱) عمیق شدن، گودتر شدن.

~ جیک [۱. / ص.] دره کوچک.

~ خلوت تولکو به ئی وقتی دره خلوت است رویه پادشاه است.

~ دن تپه دن دانیشماق گپ زدن درباره هر

موضوع خوش آیند.

~ لیک [۱.] منطقه پراز دره.

دره او تو (داراو تو) { ۱. } رازیانه. (Anethum.)

دره به ی { دارابائی } (دره بک) { ۱. / ص. }

(۱) دره بیگ، فتودال، خان. ۲) زورگو، ظالم.

~ لیک [۱.] خانخانی، خانی، فتودالینه. ۲)

قلمرو خان.

دره موم { داراموم } باخ: قاراموم.

دری { داری } { ۱. } پوست، جلد، پوسته، چرم.

۲) خبک.

~ بو ئایان [۱.] صباغ، رنگرز پوست.

~ جیک [۱.] پوسته، پوشش نخستین جوانه های

برگی.

~ چی [۱.] پوست فروش.

~ چیلیک [۱.] پوست فروشی.

~ دن چیخماق پوست انداختن (دراثر کار و

تلاش زیاد).

~ لی [ص.] پوست دار، دارای پوسته، از پوست

ساخته شده.

~ لیک [ص.] حیوانی که بخاطر پوستش پرورش

یا شکار می شود پوست مناسب برای ساختن چرم

و غیره.

دریسی او ستونده یانماق خیلی لاغر شدن.

دریسینه ساهان تپمک پوست کسی را با کاه

اندودن، بسیار آزار و شکنجه دادن، پوست کسی

را کندن (و با کاه اندودن)، دمار از روزگار

کسی کشیدن.

دریسینه سیغماز در پوست خود نمی گنجد،

بسیار خودخواه و متکبر.

دریسینی سودان چیخارماق جل خود را از

آب بیرون کشیدن، به نحوی از مهلکه در رفتن.

- (۲) جدی تر شدن، پیچیده شدن (مسئله)، دشوار شدن.
 ~ لیک [ا.] عمق، ژرفا، گودی، ته.
 ~ لیک اولچن [ا.] عمق باب.
 ~ یارا [ص.] ازخم عمیق.
 ~ یوخو [ص.] خواب عمیق.
 ~ دن [ظ.] (از ته، عمیق. ۲) با دقت، عمیقاً.
 دریندن درینه عمیقاً، خیلی عمیق، با ژرف اندیشی، اساسی، خیلی جدی.
 درینه گنتمک به عمق چیزی پرداختن.
 دزگاه { دازگآه } [ا. فا.] دستگاه، ماشین، تجهیزات.
 ~ چیئ [ا.] منصدی دستگاه، نصب کننده دستگاه.
 ~ قائییرما [ص. / ا.] ماشین سازی.
 فرش دزگاهی دستگاه بافندگی فرش.
 دزگاه باشی مالیاتی که در دوره صفویه از پیشه‌وارن و صاحبان حرف بر حسب تعداد دستگاه وصول می شد.
 دست { داست } [ا. فا.] واحد کامل از یک چیز مثل یک دست لباس، یک دست بشقاب.
 دست - دست [ظ.] دسته دسته، به مقدار زیاد.
 داستان { داستآن } [ا. فا.] داستان، حکایت، روایت.
 دیل لرده داستان اولماق سرزبانها افتادن.
 داستاووز { داستآووز } [ا. فا.] داستاووز، بهانه.
 دستبند { داستباند } [ا. فا.] دستبند، انگو.
 دستپاچا { داست پاچآ } [ا. فا.] دستپاچه، شتابزده.
 دست پرورده { داست پارؤاردا } [ا. فا.] دست پرورده، دست پرور، کسی که زیر دست دیگری پرورش یافته.
 دست چین { داستاچین } [ص. فا.] دست چین، میوه یا چیزی که انتخاب شده و برگزیده باشد.
 دسترخان { داستارخان } [ا. فا.] سفره، دستارخوان.
 دسترک { داستاراک } [ا.] دستگیره خیش (گاو آهن).
 دستک { داستاک } [ا. فا.] ستون چوبی، تیر.
 (۲) تکیه گاه، حائل. (۳) دستگیره، دسته. (۴) یاری دهنده، مددکار.
 ~ قیئر دختر کمک کننده، دختر دم دست.
 ~ لیمک [ف. م.] به وسیله دیگری حائل زدن.
 ~ لیمک [ف. ا.] پایه زدن، تکیه گاه زدن. (۲) دستگیری کردن.
 ~ لیمک [ف. م.] (۱) تکیه گاه زده شدن. (۲) دستگیری شدن.
 ~ لی [ص.] دسته دار، دارای دسته.
 ~ لیک [ص.] چوب مناسب برای حائل و تکیه گاه شاخه درخت.
 دستگاه { داسگاه، داستگاه } [ا. فا.] (۱) دستگاه. (۲) جاه و جلال و شوکت. (۳) اسباب و آلات. (۴) دستگاه در موسیقی.
 ~ چیئخارهاق مانع تراشیدن، هنگامه بپا کردن.
 ~ لی [ص.] بر جاه و جلال.
 دستماز { داستآماز، داستآماز، داستماز } [ا. فا.] دست نماز، وضو.
 ~ آلماق وضو گرفتن.
 ~ لی [ص.] وضو دار.
 اوزگه، اوزگه نین نامازئین، دستمازسیئر قیئلار کسی نماز دیگری را بی وضو خواند.
 دستمزد { دستاموزد } [ا. فا.] مزد کار دسته جمعی، مزد کار گروهی.
 دستمیج { داستامیج } [ا.] طنابی که با آن بادبانهای کشتی را می گشایند.
 دستور { داستور } [ا. ع.] دستور، قانون. (۲) دستورزیان که از انواع کلمه بحث می کند و درست گفتن و نوشتن را می آموزد. (۳) باخ: دستور.
 دستورآشی { داستورآشی } [ا.] غذائی که بعد

- از عروسی از خانه پدری دختر برای او فرستاده می شود.
- دسته { داستا } [۱. فا. ۱] دسته، قبضه، دستگیره.
- ۲) دسته (گل)، ۳) دست، مجموعه، ۴) ساعت ۱۲ (ظهر یا نیمه شب).
- ~ بازلیق [۱. ا] دسته بازی، گروه گرائی.
- ~ باشی [ص.] سرگروه.
- ~ چپی [ص.] عضو یا مؤتش دسته و گروه.
- ~ - دسته [ظ.] گروه گروه، دسته دسته.
- ~ سیز [ص.] بدون دسته.
- ~ لتدیرمک باخ؛ دسته لتیمک.
- ~ لتیمک [ف. س.] بوسیله دیگری دسته کردن، دسته بندی کردن.
- ~ لشمک [ف.] گروه گروه شدن، به صورت دسته درآمدن.
- ~ لمک [ف. ۱] دسته کردن، دسته بستن. ۲)
- دستگیره ساختن، دسته دار کردن.
- ~ لندیرمک [ف. س.] بوسیله دیگری دسته کردن، دسته بندی کردن.
- ~ لتیمک [ف. م.] دسته شدن، دسته بندی شدن.
- ~ لی [ص.] دسته دار، دستگیره دار، قبضه دار.
- هونگ { هاوانگ } دسته سی دسته هاون.
- دستی { داستی } [۱. فا.] آبخوری کوچک بدون لوله.
- دسخوش { داسخوش } [۱. فا.] دستخوش، بولی که برنده در قمار به دیگری هدیه می کند.
- دسخوشا گتیمک مفت باختن، بجای دیگری منتظر شدن و یا مجازات دیدن.
- دسگاه باخ: دستگاه.
- دسگیره^۱ { داسگیرا، داستگیرا } [۱. فا.] سبد کوچکی که از نی یا ترکه چوب بافته می شود.
- دسگیره^۲ [۱. فا.] دسته در.
- دسمال { داسمال، دآسمال } [۱. فا.] دستمال، حوله.
- ~ آسان آویز حوله.
- ~ لاماق [ف.] با حوله خشک کردن.
- ۲) دستمال کشیدن، تملق گفتن.
- ~ لانماق [ف. م.] با حوله خشک شدن.
- دسیسه { داسیسا } [۱. ع.] دسیسه، توطئه، مکر و حيلة پنهانی.
- دشمن باخ: دشمن.
- دعا { دوآ، دوآ } [۱. ع.] دعا، حاجت خواستن، نیایش.
- ~ ائله مک (ائتمک) دعا کردن، ثنا گفتن.
- ~ خوان { خآن } دعا خوان.
- ~ ایلله دوئونوز، دارلیدان قابیتماز با دعا خواندن خوک از ارزن برنمی گردد (از خوردن ارزن منصرف نمی شود).
- دعوا { دآؤآ } [۱. ع. ۱] دعوا، جنگ، جدال، ستیز، نزاع. ۲) دعوی، دادخواهی.
- ~ اختارماق ستیزه جوئی کردن.
- ~ ائتمک (ائله مک) دعا کردن، نزاع کردن. ۲) دعوی کردن، ادعا کردن.
- ~ جیل [ص.] ستیزه جو، منازعه طلب، اهل دعوا، شرور.
- ~ چئی [۱. ا.] ستیزه جو. ۲) مدعی، شاکی.
- ~ داغارچیغی دیر انبان دعواست، پیراهن عثمان است، خون سیاوش است.
- ~ - دالاش [۱. ا.] جنگ و ستیز.
- ~ - ائتمک ستیزه جوئی کردن.
- ~ دوشمک دعوا راه افتادن.
- ~ سالماق بین دو نفر جنگ و ستیزه پیا کردن.
- ~ سئز [ص.] بی دعوا، بدون جنگ و ستیز، بدون اختلاف.
- ~ - شاوا [۱. ا.] دعوا و جنجال، جار و جنجال، جنگ و جدال.
- ~ قالخماق نزاع برخاستن، دعوا پیا شدن.
- ~ کار باخ: ~ جیل.
- ~ کارلیق [۱. ا.] ستیزه جوئی، نزاع طلبی.
- ~ لی [ص. ۱] مورد منازعه، مورد اختلاف. ۲)

دفعه { دافا، دافعا } [ظ.ع.] دفعه، بار، مرتبه،

نوبت.

~ لرله [ظ.] به دفعات، بار، به کرات.

ایکی ~ دوبار.

گلن ~ [ظ.] دفعه بعد، بار دیگر.

هر ~ [ظ.] هر بار.

دفن { دافن } [ا.ع.] ~ ائتمک (ائله مک) دفن

کردن، به خاک سپردن.

دفعه { دافنا } [ا.ا.] (درخت غار، درخت برگ

بو، به سبب بوی خوشی که دارد در خوراک

می ریزند.) (Laurus).

دفعه { دافنا } گیلان [ا.] جل (گیاه).

دفعه { دافینا } [ا.ع.] دفعه، خزانه، گنجینه.

دقت { دیققات } [ا.ع.] دقت، باریک بینی، توجه.

~ ائتمک (ائله مک) دقت کردن.

~ جیل [ص.] بی نهایت دقیق.

~ سیز [ص.] بی توجه، غیر دقیق، بی احتیاط،

سهل انگار.

~ سیزجه سینه [ظ.] با بی دقتی، سهل انگارانه.

~ سیزلیک [ا.] بی توجهی، عدم دقت.

~ کسيلمک عمیقاً دقت کردن.

~ له [ظ.] با دقت، به دقت، دقیقاً.

~ لی [ص.] (۱) با دقت، دقیق، باریک بین (۲)

با احتیاط.

~ وئرمک دقت کردن.

~ - نظر دقت، توجه.

~ یئیرمک دقت کردن، توجه کردن.

دقیقته لایق شایان توجه، درخور دقت.

دقیقتی چکمک (جلب ائتمک) توجه را

جلب کردن.

دقیق { داقیق } [ص.ع.] دقیق، با دقت.

~ لشدبرمک [ف.] دقیق تر کردن.

~ لشدبرجی [ص.] دقیق کننده، ابزار دقیق.

~ لشدبرلمک [ف.م.] دقیق تر شدن.

~ لشمک [ف.] دقیق شدن.

قهر.

دعوت { داعوات } [ا.ع.] دعوت، فراخوان، خواندن

کسی برای کاری یا مهمانی.

~ ائتمک (ائله مک) دعوت کردن.

~ ائدیجی دعوت کننده.

~ ائدیلمک دعوت شدن.

~ سیز [ص.] بدون دعوت، ناخوانده.

~ لی [ص.] دعوت شده.

~ نامه [ا.] دعوتنامه.

دغدغه { داغداغا، داغدا آغا } [ا.ع.] دغدغه،

تشویش خاطر، نگرانی (۲) درد، دردسر،

اضطراب (۳) گمراه کننده.

~ لی [ص.] دارای بیم و نگرانی، پردغدغه.

دغل { داغال، داغال } [ص.ع.] دغل، جرزن،

متقلب، مزور، باخ: داغال.

~ لیک [ا.] دغلی، جرزنی.

دفا { داف } [ا.فا.] دف، دایره، دایره زنگی،

باخ: فاوال.

~ چالان [ص.] دایره زن.

~ چی [ا.] دایره زن، دایره ساز.

دفا^۲ [ا.] دم کنی، وسیله ای که خمیر را روی آن پهن

کرده و به تنور می زنند، رفیده.

دفتر { دافتر } [ا.ع.] مأخوذ از یونانی. دفتر.

~ چه [ا.] دفترچه.

~ چی [ا.] دفتر دار.

~ خانان [ا.] دفتر خانه، اداره.

~ خانانچی [ا.] کارمند دفتر خانه.

~ دار [ا.] دفتر دار.

~ دارلیق [ا.] دفتر داری.

دفتر - چرکه { دافتر - چاراکا } [ا.] دفتر و کتاب

و کاغذ.

دفتر قازئی { دافتر قازئی } [ا.] باخ: بیسی.

دفع { داف، دافع } [ا.ع.] ~ ائتمک دفع کردن،

پس زدن، پس راندن، رد کردن (دافع).

~ - بلا دفع بلا، دفع بلا، دور کردن مصیبت.

- ~ لیک { ۱. } دقت، باریک بینی، موشکافی.
 ~ لیک صنیف لری معیار دقت، درجات دقت.
 دقیقه { داقیقا } { ۱. ع. } دقیقه، یک شصتم ساعت، شصت ثانیه. { ۲. } در سنجش زاویه و کمان معادل یک شصتم درجه. { ۲. } زمان اندک، آن.
 ~ باشی { ظ. } هر دقیقه، لحظه به لحظه، بلاوقفه.
 ~ - دقیقه { ظ. } در هر دقیقه، آن به آن، با فاصله زمانی کوتاه.
 ~ شوهار { ص. } غریبه دقیقه شمار ساعت.
 ~ لیک { ص. } به مدت یک دقیقه، به اندازه یک دقیقه.
 او دقیقه { ظ. } بلافاصله، در حال.
 بود دقیقه { ظ. } هم الآن، فوراً.
 بیر دقیقه ده { ظ. } در یک آن.
 دک { داک } { قوشما. } نا، باخ: تک.
 آخشا مادک تا عصر.
 دکابر { دنکآبر } { ۱. لا. } دسامبر، ماه دوازدهم میلادی.
 دکان { دوکان } { ۱. ع. } دکان، مغازه، فروشگاه.
 ~ آچماق دغان باز کردن، برای عوام فریبی بدعت تازه گذاشتن، مطلب تازه ای عنوان کردن.
 ~ چی { ۱. } دغاندار.
 ~ چیلیق { ۱. } دغانداری.
 دکتر { دوکتور } { ۱. } دکتر، پزشک، طبیب، باخ: دوختور.
 ~ لوق { ۱. } دکتری، پزشکی، طبابت.
 دککه { داککا } { ۱. } قاب چهارپایان بزرگ مثل گاو و غیره.
 دکلاماسیون { دنکلامآسیئا } { ۱. لا. } دکلامه، شعر یا نوشته ای را با آهنگ و حرکات متناسب و موزون خواندن.
 دکور { دنکور } { ۱. فر. } دکور، تزیین، زیور، زینت، آرایش.
 دکوراتیو { دنکورآتیو } { ص. فر. } تزیینی، آرایشی.
 ~ آغاجلار، درختان زینتی.
 دگر { داگار } { ۱. } باخ: ده یز.
 دگمک { داگماک } { ۱. } باخ: ده یمک.
 دگنک { دگاناک، دایاناک } { ۱. } دگنک، جماف، چوبدست.
 دگیرمان { داگیرمان } { ۱. } باخ: ده بیرمان.
 دگیش { داگیش } { ۱. } تعویض، دگش (در فارسی مصطلح است) باخ: ده یش.
 دگیشمک { داگیشماک } { ۱. } باخ: ده یشمک.
 دلار { دولار، دوللار } { انگل. } دلار، نام واحد پول آمریکا (و چند کشور دیگر).
 دلاک { داللاک } { ۱. ع. } دلاک، سلمانی، کیسه کش حتام.
 ~ لیک { ۱. } دلاکی.
 دلال { داللال } { ۱. ع. } دلال، واسطه خرید و فروش.
 ~ لیق { ۱. } دلالی.
 ~ لیق ائتمک (ائله مک) دلالی کردن.
 دلالت { دالات } { ۱. ع. } ائتمک (ائله - مک) دلالت کردن، راهنمایی کردن، ارشاد کردن.
 دلبنده { دالباند } { ۱. } افسار یا رسمانی که به گردن شتر بسته شده و در پشت زین گره می خورد.
 دلخک { دالخاک } { ص. } دلفک، لوده، مسخره، کسی که با کارهای خنده آور مردم را بخنداند.
 دلدیرمک { دالدیرماک } { ف. س. } بوسیله کسی سوراخ کردن، سفتن.
 دلدیریلیمک { دالدیریلماک } { ف. م. } بوسیله کسی سوراخ باز شدن، سفته شدن.
 دللک { داللاک } { ۱. } باخ: دلاک.
 ~ لیگینی (لیئی نی) بیزیم باشیمیزدا
 اؤرگندی (اؤرنندی) آرایشگری را با اصلاح موهای سرما یاد گرفت، ضرر ناشیگری او

کردن.
 ~ اوټ باخ: دلی اوټ.
 ~ اوټلماق (۱) دیوانه شدن. (۲) عاشق شدن، شیفته شدن، شیدا شدن. (۳) سخت خشمگین شدن.
 ~ باش [ص.] خیره سر، دیوانه سر.
 ~ تهر [ظ.] دیوانه وار.
 ~ جه [ص.] (۱) دیوانه وار، وحشیانه. (۲) بی حد، بی اندازه.
 ~ جه سینه [ظ.] دیوانه وار، بی پروایانه، شیفته وار.
 ~ خانا [ا.] تیمارستان.
 دلی، دلینی گؤرنده چوماغین یان توتار
 دیوانه چو دیوانه ببیند خوشش آید، دیوانه چو
 دیوانه ببیند چماق خود را پس می کشد.
 دلی دن دؤغرو خبر دیوانه و خبر راست.
 دلی - دؤلو باخ: دلی دؤلو.
 ~ - دیوانه شیدا، شیفته، عاشق.
 ~ سوؤ باخ: دلی سوؤ.
 ~ سی اوټلماق شیفته شدن به.
 ~ قانلی باخ: دلی قانلی.
 ~ لشمک [ف.] دیوانه شدن، جنون پیدا کردن.
 ~ لیک [ا.] دیوانگی، جنون.
 ~ نین الینه چوماق وټرمک چماق به دست
 دیوانه دادن، فرصت دادن.
 ~ به دؤنمک دیوانه شدن، خیلی خوشحال شدن.
 ~ به هرگون بایرام دئر هرروز برای دیوانه
 عید است.
 ~ به هشل وټر، الینه بشل وټر دیوانه را
 تحریک کن، بیل بدمتش بده.
 دلی اوټ { دالی وټ } [ا.] نوعی گیاه از تیره
 قرنفلان، نوعی علفه دامی. (Spargula)
 دلی بنگ { دالی بانگ } [ا.] تاتوره، داتوره.
 باخ: تانلا. (Datura)
 دلیجه اوټو { دالیجا } [ا.] علف پشمکی، علف
 گندم وجو. (Bromus)

را ما نعتل کردیم.
 دلمک { دالماک } [ف.] سوراخ کردن، سوراخ
 باز کردن، سفتن، مشتی کردن.
 اوټره ټینسی دلدی قلبش را سوراخ کرد،
 جگرش را سوزاند.
 دلمکچه { دالماکچا } [ا.] معبر کوچک در
 دیوار.
 دلمه { دالما } [ف. ا. / ا. ۱] (سوراخ کنی. ۲)
 سوراخ، منفذ.
 دلمه { دالما } [ا.] دلمه، نوعی پنیر، شیر بریده،
 شیر تازه دوشیده را گرما گرم مایه پنیر می زنند و
 در جای گرم نگه میدارند، بعد از دو ساعت
 «دلمه» درست می شود که آن را از پارچه صافی
 می گذارند و از حساب آن «شور» تهیه می کنند.
 دلمه { دالما } - دټشیک [ا.] سوراخ، مشتی.
 دلمه لنمک { دالمالنماک } [ف.] بصورت دلمه
 در آمدن.
 دلنجیک { دالانجیک } باخ، اوټلوؤ.
 دلنگواز { دالانگاؤآز } [ص.] ولنگ و باز،
 بیش از حد بزرگ و گسترده.
 دله { دالا } [ا.] دله، گریه و حسی.
 دله دوز { دالادوز } [ا.] شتاد، پست، فریبکار،
 مکار، حيله گر.
 ~ جامینا [ظ. / ص.] حيله گرانه، مکارانه.
 ~ لوق [ا.] شتادی، حقه بازی، حيله گری،
 تصرف مکارانه، اموال غیر، کلاهبرداری،
 اختلاس.
 دله { دالا } قارټین [ص.] شکمو، پر خور.
 دله گئی { دالاگئی } [ص.] شلخته، ولگرد، دله.
 ~ لیک [ا.] شلختگی، ولگردی، دلگی.
 دلی { دالی } [ص.] (۱) دیوانه، مجنون. (۲)
 بی پروا، بی کله. (۳) دلیر، جوانمرد، عیار. (۴)
 شیفته، شیدا. (۵) پیشوند اسامی بعضی گیاهان به
 معنی بیابانی، وحشی.
 ~ اټمک { اټله مک } دیوانه کردن، شیفته

لذت، خوشی. (۳. دم) (کشیدن). (۴. گرم، باحرارت.

~ آلماق (۱) دم کشیدن (چائی، پلو). (۲. نشئه بعد از غذا، استراحت بعد از غذا.

~ توتماق دم گرفتن (آواز، ساز).

~ چکمک دم کشیدن (چائی، پلو).

~ چی (~ توتان) [ص. دم گیر.

دم، دمی گتیرر، غم، غمی خوشی، شادی می آورد و غم باندوه.

دم گازی باخ: دم گازی.

~ کش [ص. دم کشی، دم کش. (۲. سوراخ بخاری.

~ لئمک [ف. گذاشتن چائی و غیره برای دم کشیدن.

~ لئمک [ف. (۱) دم کردن (چائی، پلو). (۲.

تحریک کردن، اغواء کردن. (۳. آتش بخاری را تندر کردن.

~ لئمه [ف. (۱) دم کردن (داروهای گیاهی).

~ لئدیرمک باخ: دم لئمک.

~ لئمک [ف. م. (۱) دم کشیدن. (۲. تحریک شدن، اغواء شدن.

~ لی [ص. (۱) دم کشیده. (۲. هوای خفه، دم دار. (۳. لذت آور.

~ لیک [ص. دم کش.

~ وئرمک تحریک کردن، مغرور ساختن، شیر کردن.

~ وورماق لاف زدن، گرافه گوئی کردن.

دما گوژی { دنما قوگیتا } [بو، به معنی رهبر

مردم، عوام فریبی، مردم فریبی.

دما گوک { دنما قوق } [بو. عوام فریب،

مردم فریب.

~ جاسینا [ظ. عوانم فریبانه.

دمیدم { دامبادام } [ظ. فا. دمیدم، لحظه به لحظه،

آن به آن، هر آن.

دمبر { دامبار } [ص. سگی که دمش به طرف پشت

دلیجی { دالیجی } [ص. سوراخ کن.

دلی چتنه { دالی - چاتانا } [ص. از نیره گیاهان

دولته، ساقه جوان آن قابل خوردن است، مصرف داروئی دارد، رنگ زرد از آن می گیرند.

(Datiscaccae.)

دلیخک { دالیخاک } باخ: تلخک، دلخک.

دلی { دالی } - دولو [ص. شرور، ستیزه جو.

دلی { دالی } سوو [ص. دیوانه وار، جنون آسا، بی باک.

~ لوق [ص. دیوانگی، بی باکی.

دلی { دالی } قانلی [ص. (۱/۱) جوان نوبالغ، نورسته. (۲. جسور، دلیر.

دلیک { دالیک } [ص. سوراخ، منفذ.

دلیک - دئشیک [ص. سوراخ سوراخ،

منفذ دار، مشبک، متخلخل.

~ لی [ص. دارای منفذ، سوراخ دار، مشبک.

دلیل { دالیل } [ع. دلیل، برهان، علت، حجت، ثبوت.

~ ائتمک (ائله مک) دلالت کردن، ارشاد کردن.

~ سیز [ص. بی دلیل، بدون برهان، بی پایه.

~ لئدیرمک [ف. استدلال کردن، مدلل کردن.

~ لئدیرلئمک [ف. استدلال کردن، مدلل شدن.

~ لئمک [ف. استدلال شدن، مدلل شدن.

~ لی [ص. مدلل، با برهان، استدلال.

دلینمک { دالینماک } [ف. م. سوراخ شدن، سفته شدن، مشبک شدن.

دم { دام } [ص. (۱/۱) ادا. فا. (۱) دم، لحظه، آن، هنگام. (۲) گاه، بعضاً.

بوده در این اثنا، در این لحظه.

بیردهده در یک آن، در یک دم.

هر دم مردم، هر لحظه.

هر دم بیر گهگاه.

دم { دام } [ص. (۱/۱) فا. (۱) گاز، بخار، هوای خفه. (۲)

- برگشته.
دمبره { دامبارا } [۱.] کلوخ، قطعه گل خشک شده، بازه.
دم - دسگاه { دام - داسگاه } [۱.] فا. ۱) دم و دسگاه، شکوه و جلال. ۲) اسباب و لوازم زندگی و کار.
دمدمکی { دامداماکی } [ص.] سربهوا، کسی که هر دم تغییر عقیده بدهد، متلون، دمدمی مزاج.
~ لیک [۱.] تلون مزاج، سربهوائی، بی ثباتی، نسنجیدگی.
دمدمی { دامدامی } باخ: دمدمکی.
دمرو { دامروؤ } [۱.] اسم عام بیماریهای پوستی که خارش دارد مثل سودای خشک و اگزما.
دمرو اوتو { دامروؤوتو } [۱.] مامیران، گیاهی از تیره خشخاش ها، باخ: زریشیل اوتو. (Chelidonium)
دم گازی { دام قازی } [۱.] گاز کریک.
دمک { داماک } [۱.] لانه زیرزمینی جانوارن، دخمه، زاغه، بوم کند.
دمگیل { دامگیل } [۱.] بیماری گیاهی که از قارچهای ذره بینی تولید می شود.
دملی - دزگاهلی { داملی - دازگاهلی } [ص.] بادم و دسگاه، پر جلال و شکوه.
دمهرلمک { دامهارلاماک } [ف.] پس زدن، فشار دادن و پیچاندن.
گثری ~ با فشار پس زدن.
دمی { دامی } [۱.] قلیان، چق، باخ: دثمی.
دمیر { دامیر } [۱.] آهن. ۲) محکم، سخت، استوار.
~ آغاجی { باخ: دمیر آغاجی }.
~ بارماقلیق [۱.] نرده آهنی.
~ بتون [ص.] بتون مسلح، بتون آرمه.
دمیربوخو [۱.] براده آهن.
~ ناختا پوش [۱.] شیروانی.
~ تیکان [۱.] سیم خاردار. ۲) نوعی گیاه صحرائی.
~ چی [۱.] آهنگر.
~ چیلیک [۱.] آهنگری.
~ خانان [۱.] کارگاه آهنگری.
~ دؤن [۱.] زره.
~ دؤؤرو دوره آهن، عصر آهن.
~ سییره [۱.] جفت.
~ کسن [ص.] آهن بر.
~ لشدیرمک [ف.] با آهن مستحکم کردن.
~ لشدیرلمک [ف.م.] با آهن مستحکم شدن.
~ لشمک [ف.] به صورت آهن درآمدن. ۲) محکم شدن.
~ لی [ص.] آهن دار.
~ یول (~ یولو) [۱.] راه آهن.
~ یولچو [۱.] کارمند راه آهن.
~ یول قووشاغی تقاطع خطوط راه آهن.
~ یول و اغزالئ ایستگاه راه آهن.
دمیری [ص.] به رنگ آهن.
دمیری بوز [ص.] خاکستری به رنگ آهن.
دمیر آغاجی [۱.] آسوندار، انجیلی، انجیلو. (Parrotia Persica.)
دمیه { دامیا } [۱.] دیم، دیمی. ۲) دمی (پلو)، باخ: داشما.
~ چی [۱.] زارع و دیم کار.
~ چیلیک [۱.] دیم کاری.
~ لیک [۱.] دیم زار. ۲) مواد لازم برای پختن دمی.
... دن { دان } ۱ از، باخ: دان.
دن { دان } ۲ [۱.] دان، تخم گیاه، دانه. ۲) بنشن. ۳) نارهای سفید مو.
~ باغلاماق دانه بستن.
~ تمیزله بن ماشین [۱.] ماشین بوجاری.
~ خیردالایان [ص.] دان خرد کن.
~ داشی [۱.] آسیاب سنگی، آسیاب دستی.
~ دن [ظ.] دانه دانه، خال خال، ریش ریش.

- آزردن، حوصله را سر بردن.
 با شیمی دنگ ائله سرم را درد نیاور.
 قولاغی دنگ اولاردی گوشش خسته می شد.
 دنگنه { دانگانا } { ۱.۱ } ستر، راز، بیان
 سرپوشیده. (۲) ظرف سفالی کوچک به شکل
 کاسه.
 دنگولوش { دانگولوش } { ص. } سبک،
 غیر جدی، سبک سر.
 دنگه سر { دانگاسار } { ۱.۱ } درد سر، سرسام.
 ~ ائله مک (ائتمک) باخ: دنگ ائله مک.
 ائله بین دنگه سر، اوخوتمورام ال چکین
 (صابر) سرم را درد نیاورید، نمی گذارم
 بچه ام درس بخواند.
 دنگیل { دانگیل } { ص. } خال خال، دانه دانه.
 ~ - دوئگول { ص. } کم پشت، با فاصله.
 دنه { دانا } { ۱.۱ فا. } دانه، هسته، تخم میوه. (۲)
 یکدانه از چیزی، هر عدد از میوه.
 ~ ازن { ۱.۱ / ص. } دانه خرد کن.
 ~ جیک { ۱.۱ / ص. } دانه ریز.
 ~ جیکلی { ص. } دارای دانه ریز.
 ~ لتدیرمک { ف. م. } به وسیله دیگری دان
 کردن.
 ~ لتدیرلمک { ف. م. } به وسیله دیگری دان
 شدن.
 ~ لتمک باخ: دندلدیرمک.
 ~ لمک { ف. } دان کردن.
 ~ لتمک { ف. م. } دان شدن.
 ~ لی { ص. } دانه دار، هسته دار، پرتخم.
 ~ هوزدمزد بر حسب تعداد هر واحد تولید.
 بیرجه دنه یک دانه، یک عدد.
 بیر دنه آکما یک عدد سبب.
 بیردنه بوغدا یک حبه گندم.
 دنه ور { داناوار } { ص. } حبه، بشکل دانه. (۲)
 دارای دانه های جدای از هم (~ پلؤو).
 ~ لتدیرمک { ف. } حبه ای کردن، بصورت دانه
- ~ - دوش { ۱.۱ } بنشن. (۲) مخلوط دانه های
 مختلف برای تعلیف و تغذیه دام.
 ~ دوشمک نک و توک سفید شدن تارموی سرو
 سیل و ریش.
 ~ سیز { ص. } بدون دانه.
 ~ سیز لتمک { ف. } کم دانه شدن.
 ~ سیزلیک { ۱.۱ } فقدان دان یا کمبود آن.
 ~ گیل باخ: دنگیل.
 ~ لتدیرمک { ف. م. } دانه خوراندن.
 ~ لتمک { ف. م. } باخ: دان لتدیرمک.
 ~ لشمک { ف. م. } با هم و گروهی دانه چیدن.
 ~ لمک { ف. } (۱) دانه چیدن (مرغ)، دان
 نوک زدن، دانه خوردن. (۲) دانه کردن، از پوسته
 در آوردن. (۳) دانه دانه چیدن میوه. (۴) دست چین
 کردن، جدا کردن، انتخاب کردن. (۵) دست چین
 کردن و از بین بردن و تلف کردن.
 ~ لتمک { ف. م. } از « دن لمک ».
 ~ لی { ص. } دانه دار، دانه ای، پر دانه.
 ~ لی بیتکی لر گیاهان دانه دار.
 ~ لیک { ۱.۱ / ص. } بذر، تخم. (۲) غله دان.
 (۳) چینه دان مرغ.
 ~ لی لیک { ۱.۱ } پر دانه بودن.
 ~ یئین پرندگانی که گوشت خوار نیستند و با دانه
 تغذیه می کنند.
 ساجلارئنا دن دوشوب تارهای سفید در
 مویش ظاهر شده.
 دندنه { داندانا } { ۱.۱ فا. } دندانه. (۲) پرتله های
 چرخ. (۳) دسته، گیره.
 ~ لمک { ف. } دندانه دار کردن.
 ~ لتمک { ف. م. } دندانه دار شدن.
 ~ لی { ص. } دندانه دار.
 دنگ { دانگ } { ۱.۱ } لنگه، همتا، عدل (بار)،
 جزء ناچیز.
 دنگ { دانگ } { ۲ } ~ ائله مک (ائتمک)
 گوش را خسته کردن، ورتاجی کردن، خستن،

- در آوردن.
 ~ لشد بیرلمیش بشم علوفه و دان مرغ و دام را با
 فشردن بهم و خرد کردن بصورت حبه
 درمی آورند.
 ~ لیک دانه دانه بودن، پردانه بودن.
 دنی { دانی } [ص.ع.] دنی، پست، رذل، فرومایه.
 دنیا باخ: دویا.
 دنیز { دانیز } [ا.] دریا، بحر.
 ~ آتی باخ: ~ آبی.
 ~ آخین لاری (اوکشان آخین لاری)
 جریان آب در دریاها و اقیانوس ها (مثل جریان
 آب گرم گلف استریم).
 ~ آرئدان [ا./ص.] کشتی لایروبی.
 ~ آسلان لاری [ا.] شیر آبی، شیر دریائی.
 ~ آشیرئ [ص.] ماوراء دریا، آنسوی دریا.
 ~ آلتئ [ا.] اراضی زیر دریا، کف دریا،
 تحت البحری.
 ~ آبغیرلاری [ا.] کره آبی، اسب آبی،
 اسب ماهی. جانوری که سرش مثل اسب، و دمش
 مثل ماهی است. (Hippocampus)
 ~ اولدوزلاری [ا.] ستاره دریائی.
 (Asteroidea)
 ~ اینه لری { ینالاری } [ا.] سوزن ماهی.
 ~ یتکی لری [ص.] نباتات دریائی، گیاهان
 آبی.
 ~ پرسی [ص.] ببری دریائی.
 ~ پیاده سی نیروی نظامی دریا، ساحل.
 ~ توتما [ف.ا.] دریا گرفتگی.
 ~ جیک دریای کوچک، استخر.
 ~ چی [ا.] دریانورد، دریایما، ملوان.
 ~ چیلیک [ا.] دریانوردی.
 ~ ساحیلی ساحل دریا، حاشیه دریا، دریا کنار.
 ~ خسته لیئی [ص.] دریا گرفتگی.
 ~ دویونو [ا.] گره های مورد استعمال در
 دریانوردی.
- ~ زانباق لاری [ا.] یکی از خارپوستان غلاف
 بدن از خانواده مخصوص اعماق اقیانوس ها.
 ~ سئیه سی [ص.] سطح دریا.
 ~ فاونا سی { فاوناسی } مجموعه حیواناتی
 که در دریا و اقیانوس زندگی می کنند ۱۶۰
 هزار نوع آن معلوم است.
 ~ قولدورلوغو دزدی دریائی.
 ~ قیرآغئ (~ کناری) ساحل دریا،
 کنار دریا.
 ~ کیرپی لری [ا.] خارپشت دریائی.
 (Echinoidea)
 ~ وَاغزالئ توقفگاه کشتی (مسافری و باربری)
 در بند.
 ~ وَاَناسئ (سومو عالیجه سی) درمان با
 آب دریا.
 ~ یوللاری خطوط کشتیرانی، راه های دریائی.
 دُو { دُو } [سای./فا.] دو، (در بازی تخته نرد
 گفته می شود).
 دُو¹ [ا.] آوازی برای صدا کردن گاو و غیره.
 ~ چکمک در حال نعره کشیدن حمله بردن،
 هروله رفتن.
 دُو² باخ: دُوژ.
 دوا باخ: دواوا.
 دوات { دواوات } باخ: دواوت.
 دو آلیزم [لا.] مکتب ثنویت، عقیده فلسفی بر وجود
 دو نیرو، دواصل در هستی (ایزد و اهریمن).
 دوام { دواوام } [ا.] دوام، ثبات، پایداری. ۲)
 طاقت، تاب. ۳) ادامه.
 ~ ائتدیرمک ادامه دادن، پی گیری کردن.
 ~ ائتمک (ائله مک) تاب آوردن،
 دوام کردن، ادامه دادن، ادامه داشتن.
 ~ چئ [ص.] ادامه دهنده، پی گیر.
 ~ سیئر [ص.] بی دوام، بی تاب، بی طاققت،
 کم دوام، بدون دنباله، ناپایدار.
 ~ سیئرلیق [ا.] بی دوامی، عدم استحکام،

حقیقت محض: ۲) یکر است، مستقیم.
دۇپ دۇلو [ص.] لبالب، لبریز، کاملا پر، لب به لب، لبریز، پرپر، مملو.

دۇبو [ا.] دیزی، ظرف دیزی، باخ: پیتی.
دۇتار [ا.] دونار، نوعی ساز شبیه تار که فقط دو سیم دارد.

دۇچار [ص. فا.] دچار، گرفتار، مبتلا.
~ ائتمک (ائله مک) دچار کردن، مبتلا کردن، گرفتار کردن.

~ اولماق گرفتار شدن، مبتلا شدن، دچار شدن.
دوختور باخ: دکنر.

دۇخسان { دۇخسان } [سای.] انود.
دۇخسانئیمجی نودمیں، نودمی، نودم.
دۇخسانئیمجی نودمی، نودمی، نودم.
دۇخیش [ا. فا.] زمین مزروعی را دویار با گاو آهن شخم زدن.

دودا [ا. فا.] دوده، باخ: فوروم.

دۇداق [ا. ۱] لب. ۲) لبه.

~ آراسی باخ: دۇداق آلتی.

~ آلتی [ظ.] زیر زیر کی، پنهانی، پیش خود، زیر لبی.

~ اوچو [ظ.] بی میل و رغبت، با اکراه.

~ بۇزمک ۱) لب برچیدن، لب ورچیدن، لب جمع کردن، لب غنچه کردن. ۲) نشانه رضایت، نفرت از چیزی.

~ چوخورو فرو رفتگی زیرینی و بالای لب.

~ چیچکلی لر [ا.] گیاهان لب شکافته، تیره نماغ. (Labiatae.)

~ دۇداغا گلکمک لب بر لب نهادن، همدیگر را بوسیدن.

~ ده یمز باخ: دۇداق ده یمز.

~ ساللاماق لب ولوجه آویزان کردن، قهر کردن.

~ قاجیئرتماق (قاجیئرماق) تبسم کردن، لبخند زدن.

~ قارمونی [ا.] ساز دهنی.

ناپایداری، بی ثباتی، بی طاقتی، کم دوامی.
~ گتیرمک طاقت آوردن، تاب آوردن، تحمل کردن.

~ لی [ص.] با دوام، پردوام، با ثبات، بر طاقت، دنباله دار، مستند، مقاوم، پایدار.

~ لی لئیق [ا.] استحکام، پایداری، بر طاقتی.

اۇدا داۋاملی مقاوم در مقابل حرارت.

دوباره { دۇبارا } [ظ. فا.] دوباره، مکرر.

دۇبالاق [ا.] پشت پا (زدن).

دوبه { دۇبا } [ا.] لوده، شوخ و حقه باز.

~ لیک [ا.] لودگی، شوخی و حقه بازی.

دوبه دوز { دۇبادۆز } [ص.] کاملاً راست، مستقیم. باخ: دۆم - دۆز.

دوبدو { دۇبادۆ } [ظ. فا.] دوبدو.

دوبرد { دۇبارد } : دۇبردینی داغیئماق مجازات کردن، تنبیه کردن، پدر کسی را در آوردن، خانه برباد دادن.

دوبلاز { دۇبلیاز } [فر.] به معنی رونویسی کردن، صورت چیزی را کشیدن، برگرداندن مکالمه فیلم ها.

دوبلور { دۇبلیور } [ا. فر.] کسی که کار دوبلاژ را انجام می دهد، کسی که مکالمه را از زبان اصلی به زبان دیگر بنحوی برمی گرداند که صدا منطبق با حرکات هنرپیشگان اصلی باشد.

دۇبندی [ا. فا.] کفش نرم و سبک مردانه از چرم و نوماج باخ: دربندی.

دو بیست { دۇئیسیت } [ا. فا. ۱] دوبستی:

چهار مصرع دارد مانند رباعی، مصرع اول و دوم و چهارم آن قافیه دار، ولی وزن آن رباعی فرق دارد، «قوشما بیست» نیز گویند. ۲) یکی از آهنگهای آشیقی ها که غم انگیز است.

دوپ دورو باخ: دوم دورو.

دۇپ - دۆز { دۇپیه دۆز } [ص.] کاملاً راست و مستقیم، کاملاً صاف و مستقیم.

دۇپ دۇغرو [ص. / ظ. ۱] کاملاً درست،

نقاط دورتر را می بینند .

دۇرت { دۇرت } باخ: دۇرد .

دۇرتلمک { دۇرتلامک } باخ: دۇرتلمک .

دۇرتلمک { دۇرتلمک } [ف.ا.] تپانیدن،

چپانیدن، بزور فرو کردن، فروبردن، زورچپان

کردن. (۲) سیخ زدن، شک زدن. (۳) بزور جا

دادن.

گۆزۆنه دۇرتلمک به چشم کسی فرو کردن.

دۇرتلمک لمک باخ: دۇرتلمک. باخ: دۇرتمه -

لمک.

دۇرتمه [ف.ا./ا.] سقلمه، ضربه.

~ لمک [ف.] سقلمه زدن.

~ وورماق سقلمه زدن.

دۇرتوشدۇرماق [ف.] بزور چپانیدن، زورچپانی

کردن.

دۇرتوشدۇرولماق [ف.م.] بزور فروشدن،

گنجانیده شدن، به زحمت فروشدن.

دۇرتوشماق [ف.قار.] بطور دسته جمعی و با

ازدحام وارد شدن، باخ: دۇرتولماق.

دۇرتولماق { دۇرتولماق } [ف.ا.] بزور وارد

شدن، چپیدن، بزور داخل شدن. (۲) خلیدن،

فرورفتن.

دۇرتولماق باخ: دۇرتولماق.

دۇرجک { دۇرجک } [ا.] برجستگی های روی

پوست یا قماش.

دۇرد { دۇرد } [اسای.] چهار. (۲) در ابتدای

بعضی کلمات مفهوم همه و همه جانبه را می رساند .

~ آدام لیق [ص.] به ظرفیت چهار نفر، برای

چهار نفر.

~ آشیق [ا.] چهارقاب (نوعی قاب بازی).

~ آباق [ص./ا./ظ.] چهارپا، دام. (۲)

چهارپایه، تخته ای که روی آن خمیر بازی کنند.

(۳) چهارنعل (طرز ناخت اسب). (۴) به سرعت،

به ناخت.

~ آیاقلی لار چهارپایان.

~ اللی [ص./ظ.] (۱) جدی، محکم، باعلاقه. (۲)

چهار دست و پا.

~ اللی باپیشماق با تمام توان چسیدن.

~ اۆزلۆ چهاروجهی.

~ اولماق خیلی زیاد شدن، عظیم و سترگ شدن.

~ بوجاق چهار گوشه، چهارپهلوی.

~ بۇلگۆلۆ (بۇلۆشلۆ) [ا.] چهارخانه،

دارای چهارخانه، چهار قسمت.

~ بۇئیرک [ص.] جسور، بردل، بی پروا.

~ جه فقط چهارتا، جمعا چهارتا.

~ ده بیر یک چهارم، چهاریک، مقدار کم.

~ طرفدن از هر چهار طرف، از هر جانب، از

هر سو.

~ عمل چهار عمل اصلی در ریاضیات (جمع،

تفریق، ضرب، تقسیم).

~ فضیل چهار فصل، نوعی قالی کلاسیک

منسوب به مکتب قالیبافی تبریز که نقش

چهار فصل را مجسم می کردند و چند بیت شعر نیز

بافته می شد.

~ کۆنج چهار گوش، چهار گوشه.

~ گۆز [ص./ا.] دارای چهار چشمه،

چهارخانه. (۲) عینکی.

~ گۆزائتمک بیدار کردن، هشیار کردن.

~ گۆزاولماق هشیار شدن، دقیق شدن، انتظار

کشیدن.

~ گۆز باخماق (گۆزلمک) چهارچشمی

پائیدن، از هر جهت مراقب بودن، با دقت و

هشیاری نگاه کردن .

~ گۆل مرتب، به شکل مرتب، دارای چهار ضلع

برابر.

~ لشمک [ف.] چهار تایی شدن.

~ لۆک [ص.] چهار تایی.

~ مینجی (دۇردینجی) چهارمی، چهارمین.

دۇردۆنجۆ باخ: ~ مینجی.

~ یانیئنا باخماق (۱) به همه جانب نگرستن به

- دور و بر خود نگاه کردن، چهار طرف خود را نگاه کردن. (۲) جهت را گم کردن.
 ~ بئرلی [ص.] اطاق چهارخوابه، چهارنفره.
 ~ بؤل آغزئ سر چهار راه.
 دوردمه { دورداما } [ظ.] چهار نعل، به تاخت.
 دوردورماق باخ: دورغوز دورماق.
 دؤر - دؤشک { دؤر - دؤشک } [ا.] لوازم رختخواب، لحاف و توشک، بستر.
 دؤر - دؤئون [ا.] خرت و پرت جزء لوازم خانه.
 دورغو [ا.] سکوت، توقف، مکث، سکنه، علائمی در تحریر و چاپ که بیان را سآتر می کنند.
 ~ ایشاره لری علائم مکث مثل نقطه، ویرگول و غیره، انواع آن عبارت است از:
 تیره (-)، دئفیس (-)، دئرناق («»)، سوال (؟)، کورسیو (خط شکسته در فارسی، خط ایستاییک)، نقطه (.)، نقطه لی وئیرگول (؛)، ندا (!)، وئیرگول (،)، معترضه (پارانتز)، اوچ نقطه (...)، ابکی نقطه (:).
 دورغوز دورماق [ف.س.] (۱) بیدار کردن (از خواب)، (۲) بلند کردن، برخیزاندن، (۳) بلند کردن با تحریک (نمود).
 دوزغوزماق باخ: دورغوز دورماق.
 دورغون [ص./ا.] راکد، بی حرکت، ساکن، متوقف، (۲) انتهای روده بزرگ.
 ~ سو آب راکد.
 ~ لانتاق [ف.س.] بی حرکت گرداندن، بوسیله کسی راکد کردن، ساکن گردانیدن.
 ~ لاشماق [ف.] بی حرکت شدن، راکد شدن، به حال رکود درآمدن، ساکن شدن، متوقف شدن.
 ~ لوق [ا.] رکود، بی حرکتی، سکون، ایستائی.
 دؤرک { دؤراک } [ص.فا.] دورگه.
 دؤرگه { دؤرگا } [ا.] بسته، دسته شده.
 (۲) باخ: درز، بیر دورگه بول یک بسته بول.
- دورگه لمک { دؤرگالماک } [ف.] دسته کردن و بستن.
 دؤرلو [ا.] (۱) جور، نوع، (۲) متنوع، جور و واجور.
 دؤرلو - دؤرلو [ظ.] جور و واجور.
 دورمادان [ظ.] (۱) بهل انقطاع، بی وقفه، بی تأمل، (۲) مستمر، بی دریغ، پشت سر هم.
 دورماق [ف.] (۱) ایستادن، (۲) توقف کردن، مکث کردن، راکد شدن، ساکن شدن، (۳) برخاستن، بپاخاستن، سرپا ایستادن، بلند شدن (از جا، از رختخواب، از بستر بیماری)، (۴) پاشدن، (۵) ایستادگی کردن، تاب آوردن، مقاومت کردن، (۶) اصرار ورزیدن، (۷) فرار گرفتن، مستقر شدن، (۸) صبر کردن، دست نگهداشتن، منتظر ماندن، (۹) ماندن، باقی ماندن، زنده ماندن، (۱۰) ادامه یافتن، دوام آوردن، استمرار یافتن، (۱۱) موجود بودن، وجود داشتن، قرار داشتن، (۱۲) برآزنده و مناسب بودن، (۱۳) به عنوان فعل معین معنی دوام و استمرار را می دهد، (۱۴) شق ماندن، راست ایستادن، سیخ شدن، (۱۵) ساکت ماندن، راحت ماندن، آرام ماندن، (۱۶) تأمل کردن، دقت کردن، (۱۷) استخدام شدن، کاری را عهده گرفتن، (۱۸) تمام شدن، بالغ شدن، (۱۹) شروع کردن، آغاز کردن.
 دورا - دورا [ظ.] در حالی که زنده است، در حالی که حضور دارد، در حالیکه وجود دارد.
 دورما قاج با شتاب، بی وقفه، یک نفس.
 دورما گلدهیم سریع، فوری، بکراست.
 دورماشین نایستید، زود باشید، عجله کنید.
 دوروب - دوروب [ظ.] هرچند گاه، بافاصله.
 دوروب - سؤیله مک به سخن گفتن آغاز کردن.
 آغیر قیمته دوردو به قیمت گران تمام شد.
 آیاغا دورماق برخاستن، بپاخاستن، پاشدن.
 اوؤونه دورماق مقابله کردن، درروی کسی ایستادن.

(ائله ووردوم کی میل دوردو) آنجان
ضربه زدم که میخکوبش کردم.

نوکر دورماق بسمت نوکر گمارده شدن،
بسمت نوکر استخدام شدن.

نه دورور سونوز تئز اولون چرا معطلید
زود باشید.

یوزتومنه دوردو به صد تومان تمام شد، بالغ بر
صد تومان شد.

دورماک [ا]. لقمه، لقمه درشت بهم پیچیده،
ساندویچ.

~ وورماق لقمه کردن غذا (با دست).

دورملماک { دورمالماک { [ف. ۱] } لول
کردن، تومار کردن، به خود پیچیدن. ۲) لقمه
درست کردن.

دورملنماک { دورمالانماک { باخ: دورملنماک.

دورمنج { دورمانج { [ا]. لقمه، ساندویچ.

دورمه لنمیش (دورمالانمیش) باخ: بورمه-
لنمیش.

دورنا [ا]. درنا، کلنگ. (Gruidae)

~ بوغاز [ص]. گردن دراز.

~ گوز [ص]. دارای چشم های سبز روشن و براق.

دورنا بالیق [ا]. اردک ماهی.

دورو [ص. ۱] صاف، زلال، شفاف، روشن. ۲)

تمیز، پاک. ۳) ناب، خالص. ۴) رقیق.

~ سوندان از بهترین نوع و قیمت، خالص.

(دویونون دوروسوندان) از بهترین نوع

برنج، برنج ناب.

~ لاتماق [س]. بوسیله کسی صاف کردن، رقیق
کردن.

~ لاشدیرماق [ف]. صاف کردن.

~ لاشدیرلماق [ف. م]. صاف شدن، صاف تر
شدن.

~ لاشماق باخ: دورولماق.

~ لاماق [ف. ۱] از صافی گذراندن، آب

کشیدن. ۲) روشن کردن، معلوم کردن.

باخیب - دورماق به نگاه کردن ادامه دادن،
خیره شدن.

بئله دورسون همیطوری باقی بماند.

بوئش دورماق بیهوده وقت گذراندن، بیکار
ماندن، به بطالت گذراندن.

بومسئله نین اوزرینده بیر آز دورماق لازیم
دئر درباره این موضوع کمی باید تأمل کرد.

بیر آز دورون کمی صبر کنید.

بیر دقیقه بئرینده دورا یلمیر یک دقیقه آرام
نمی گیرد، یک دقیقه قرار ندارد.

بیرانا دورسون کنار بماند این یکی بماند.

پالتار اگنینده (ائنینده) باخشی دورور
لباس به تن او برانده است.

توک لری بیز - بیز دورماق موهای کسی
سیخ شدن.

چیریشیب دورماق به دست و پا زدن ادامه
دادن.

دابانیب - دورماق متوقف شدن.

دوردو منیم له صؤحبته شروع کرد بامن به
صحبت کردن.

دورونوز ۱) برخیزید، با شوید، راه بیفتید. ۲)
بایستید، توقف کنید، مکث کنید.

دوشمن قارشئ سیندا ابگیدجه سینه
دوردو در برابر دشمن مردانه مقاومت کرد.

سات دوروب ساعت خوابیده.

سزؤنؤن اؤستؤنده دوردو در عقیده خود
باقی ماند، در عقیده خود استوار ماند.

سیزین آت هله دورور اسب شما هنوز زنده
است.

قارشئ دورماق مخالفت کردن، در برابر کسی
یا چیزی ایستادن.

کؤئنه بین باخاسئ باخشی دورمور یقه
پیراهن خوب نیست.

گئری دورماق کنار ماندن، دورماندن.

میل دورماق سیخ ایستادن، راست ایستادن.

(طلب ۶.) سر حال آمدن، باز شدن (رنگ
چهره).

دوروم [۱.۱] وضعیت، حالت، وضع، حال. باخ:
دوروش (۲) دوام، ثبات، تاب و تحمّل (۳)
منزلگاه، استراحتگاه (۴) رنگ.

دوره { دؤرا، دؤورا } [۱.ع.۱] دوره، مرحله.
(۲) پیرامون، اطراف (۳) گرد، دایره.
(۴) یک دور گشتن، تناوب (۵) باخ: دؤورؤ.
~ لشدیرمک [ف.] گرد کردن، بشکل مدور
در آوردن.

~ لمک [ف.] دوره کردن، گرد گرفتن، احاطه
کردن، محاصره کردن.
~ لنمک [ف.م.۱] دوره شدن، احاطه شدن.
(۲) گرد شدن.

~ لی [ص.] وسیع، گشاد.
~ به آلمات دوره کردن، محاصره کردن.
دوری { دؤری، دؤوری } [ص.ع.۱] (ص.ع.۱) باخ:
دؤورؤ (۲) دوره‌ای، ادواری، نویی.

~ کسر عدد کسراعی که بعد از چند رقم
یک یا چند رقم بی نهایت تکرار شود:
۰.۷:۱۲۳۰/۵۰۸ (۳) ۳۳.

~ مطبوعات مطبوعات دوره‌ای، انتشارات
ادواری، نشراتی که در فواصل معین بطور منظم
انتشار می‌یابد.

دوز [۱.۱] (نمک.۲) مزه، طعم، بانمک.
~ چو [۱.] نمک فروش، کارگر استخراج کننده
نمک.

~ سئون [ص.] نباتات شور زار.
~ سوز [ص.۱] (بی نمک.۲) بی مزه، لوس.
~ سوزلاشدیرماق [ف.] بی نمک کردن.
~ سوزلاشدیرلماق [ف.م.] بی نمک شدن
(توسط).

~ سوزلاشماق [ف.] بی نمک شدن، نمک
خود را از دست دادن.
~ سوزلوق [۱.۱] (بی نمکی.۲) بی مزگی،

~ لاندیرماق باخ: دورولانماق.

~ لانماق [ف.م.] صاف شدن، آب کشیدن.

~ لتماق باخ: دورولتماق.

~ لماق باخ: دورولماق.

~ لوق [۱.۱] (صافی، روشنی، زلالی.۲)
تمیزی، پاک‌ی (۳) خلوص، نابی (۴) رقیقی.
~ منفعت سود خالص.

دورویا چیخارتماق تیره کردن، مترا کردن.
بولانلیق سو دورولدو آب گل آلود صاف
شد.

کثفی دورولدو کیفش کوک شد.

دوروخ دورماق [ف.م.] [بوسیله کسی فعل
«دوروخماق» را انجام دادن.

دوروخسونماق (دوروخسونماق) باخ:
دوروخماق.

دوروخماق [ف.۱] مکث کردن، توقف کردن،
سکوت کردن، درنگ کردن (۲) خیره شدن (۳)
به فکر فرو رفتن.

دوروش [۱.۱] طرز ایستادن، حالت، ژست (۲)
استواری، مقاومت (۳) توقفگاه، ایستگاه.

دوروش گتیرمک (وئرمک) دوام
آوردن، صبر کردن.

دوروشونا - اوئوروشونا رفتار و کردار.

دوروشماق [ف.فار.] مقابله کردن، مقاومت کردن
(دسته جمعی) مدافعه کردن، رودرور شدن،
خیره سری کردن.

دورولتماق [ف.۱] صاف کردن، از صافی
گذرانیدن، ته نشین کردن (۲) روشن کردن،
زال کردن (۳) نقد کردن.

دورولدوجو [ص.] صاف کننده، صافی.

دورولدولماق [ف.م.] به حالت صاف و شفاف
در آمدن.

دورولماق [ف.۱] صاف شدن، از صافی گذشتن،
ته نشین شدن (۲) روشن شدن (۳) رقیق تر شدن.
(۴) زلال شدن، شفاف شدن (۵) نقد شدن

- لوسی. نمک (بودن).
 ~ قابئ [ا.] نمکدان.
 ~ قیران [ا.] نمک کوب.
 ~ کیمی یا لاماق بی اندازه دوست داشتن و نوازش کردن.
 ~ گوئو [ا.] دوشنبه.
 ~ لاندیرماق باخ: دوزلاتماق.
 ~ لاتماق [ف. م.] بوسیله کسی نمک زدن، نمک سود کردن، شورانداختن.
 ~ لادیجی [ا.] کارگر نمک سود کننده.
 ~ لادیلماق [ف. م.] بوسیله کسی نمک زده شدن، نمک سود شدن.
 ~ لاشدیرماق [ف.] تبدیل به نمک کردن.
 ~ لاشدیرلماق [ف. م.] به نمک مبتدل شدن (توسط).
 ~ لاشماق [ف.] نمک شدن، بحالت نمک درآمدن.
 ~ لاق [ا.] نمکزار، معدن نمک، نمکدان، جای نمک برای حیوانات.
 ~ لاق چوغانی باخ: دوزلاق چوغانی.
 ~ لاماق [ف.] نمک زدن، در نمک خواباندن، نمک سود کردن.
 ~ لاندیرماق [ف.] به صورت نمک در آوردن، نمک زدن.
 ~ لاندیرلماق [ف. م.] به حالت نمک درآمدن، نمک زده شدن.
 ~ لاتماق [ف. م.] نمک سود شدن، در نمک خوابانیده شدن. (۲) لوس شدن، حرکات جلف در آوردن.
 ~ نو [ص.] با نمک، نمک سود، تو آب نمک خوابیده، شور. (۲) نمکین، بامزه.
 ~ لوجا [ص.] شور، پرنمک. (۲) شیرین، خوشایند، بانمک.
 ~ لوق [ا.] نمکدان، نمکزار.
 ~ لولوق [ا.] نمکی، نمکین، شوری. (۲) با
- نمک (بودن).
 ~ بییب، دوزلاغی باتیرما نمک خوردی نمکدان آلوده مکن.
 دوزا قویماق توی نمک آب خواباندن، شور گذاشتن.
 دوزونا باخماق نمک چیزی را چشیدن.
 دوزونو دادماق نمک چیزی را چشیدن.
 دوزونو قاجیرماق بی مزه کردن.
 دایش دوز [ا. ص.] نمک سنگی.
 یاخشئی آدام لا دوزداشی، پیس آدام لایشمه آشی با آدم خوب نمک (بار سنگین) حمل کن و با آدم بد سرفره منشین.
 دوژ [ص. / ظ. / ا.] (۱) مستقیم. (۲) هموار، صاف، مسطح. (۳) راست، قائم. (۴) دشت، زمین هموار. (۵) درست، صحیح، حقیقت. (۶) درستکار، پاکدامن، عقیف.
 دوژ - عمللی [ظ. / ص.] درست و حسابی، راست و ریس، مرتب و منظم، خوب، مناسب.
 ~ باغیرساق روده راست.
 ~ بوجاق راست گوشه، قائم الزاویه، زاویه قائمه.
 ~ بوجاقلی دارای گوشه راست، دارای زاویه قائمه.
 ~ بوجاقلی اوچ بوجاقلی سه گوشه راست گوشه، مثلث قائم الزاویه.
 ~ به دوز [ظ.] بکراست، مستقیماً، درست، سرراست.
 ~ جه [ص. / ظ.] کاملاً درست، مستقیم.
 ~ خط خط مستقیم.
 ~ دورماق راست ایستادن.
 ~ دوئیا [ا.] عالم واقعی، پهنه بی انتها.
 ~ قانادللی لار تیره راست بالان (حشرات مثل ملخ).
 ~ قلبلی [ص.] خوش قلب، پاکدل، صمیمی.
 ~ گتیرمک (ایشی) در کارش موفق شدن.
 ~ گلکمک جور آمدن.

~ لشدیرمک [ف.] راست کردن، صاف و هموار کردن.

~ لشمک [ف.] راست شدن، صاف و هموار شدن.

~ لنډیرمک [ف.س.] راست گردانیدن، هموار کردن، (به وسیله کسی).

~ لوک [ا.] راستی، درستی، درستکاری. (۲) همواری، صافی. (۳) زمین هموار.

~ مقتاصیب تناسب مستقیم (حساب).

~ وُوران [ص.ا.] تیرانداز ماهر، نشانه گیر ماهر که به هدف می زند.

~ یثیرسن دئییرلر بیج کؤیک اوغلو، اثری گنډیرسن دئییرلر گنج کؤیک اوغلو راست کردار باشی می گویند: پدر سوخته چه زیرک است، اگر کج رفتار باشی می گویند: پدر سوخته چقدر خل است.

دوژو اثری گؤرمک وارونه جلوه دادن امور.

دوژا [بو.] دز، یک خوراک دوا.

دوژاق [ا.] دام، تله.

دوژدوژتمک [ف.س.] بوسیله کسی منظم چیدن، به حروف چینی دادن، بوسیله دیگری حروف چینی کردن.

دوژدوژمک باخ: دوژدوژتمک.

دوژک { دوژاک } : بزرگ - دوژک آرایش و پیرایش، زینت.

دوژگو [ا.] طرز چیدن، بانظم و ترتیب چیده شده.

دوژگون [ص.ا.] راست، درست، صحیح، حقیقی، سالم. (۲) منتظم. (۳) درستکار. (۴) [ظ.] به قاعده، به جای خود، به موقع خود.

~ اولمایان کسر کسر غیر حقیقی (صورت از مخرج بزرگتر یا برابر باشد).

~ چوخ بوجاقلی کثیرالاضلاع منتظم.

~ کسر کسر حقیقی (صورت از مخرج کوچکتر باشد).

~ لشدیرمک [ف.] منظم کردن، مرتب کردن.

~ لشمک [ف.] منظم شدن، مرتب شدن.

~ لوک [ا.] راستی، درستی، صداقت، صحت، حقیقت، نظم، ترتیب.

دوژلاق چوغانی [ا.] اشنان، گیاهی است که در شوره زار می روید، ریشه آن را پس از خشک کردن نرم می گویند و در شستن جامه بکار می برند، چوبک، اشنان یا آذربونیز گویند.

دوژلتدیرمک { دوژالتدیرماک } [ف.س.] حالت اجبار و سبب فعل دوژلتمک.

دوژلتمک { دوژالتماک } [ف.ا.] درست کردن، ساختن. (۲) اصلاح کردن، تعمیر کردن، تنظیم کردن. (۳) راست کردن، مرتب کردن، چیدن. (۴) تشکیل دادن، تأسیس کردن، بوجود آوردن. (۵) تهیه کردن، تدارک دیدن. (۶) کار کسی را درست کردن (برای استخدام و غیره)، واسطه انجام کاری شدن.

دوژلتمه { دوژالتما } [ص.ا.] ترکیبی، ساختگی، ساخته شده، بدلی. (۲) تصحیح. (۳) علامت قراردادی.

سؤز دوژلتمه لغت سازی.

دوژلدیجی { دوژالدیجی } [ف.ص.] سازنده، تنظیم کننده، تعمیر کار.

دوژلدیلمز { دوژالدیلماز } [ص.] غیر قابل اصلاح، غیر قابل تعمیر، درست ناشدنی، اصلاح ناپذیر.

دوژلدیلمک { دوژالدیلماک } [ف.م.ا.] درست شدن، ساخته شدن. (۲) اصلاح شدن، تعمیر شدن، تنظیم شدن. (۳) راست شدن، مرتب شدن، منظم شدن، چیده شدن. (۴) تشکیل شدن، تأسیس شدن.

دوژلمک { دوژالماک } [ف.ا.] درست شدن، ساخته شدن. (۲) اصلاح شدن، تعمیر شدن، تنظیم شدن. (۳) راست شدن، مرتب شدن، منظم شدن، چیده شدن. (۴) بهتر شدن، بهبود یافتن، سالم شدن. (۵) تشکیل شدن، تهیه شدن. (۶) قد راست

دۆزۈچۈ {۱.۱} (حروف چىن چاپخانى. ۲) ھر كى
كە چىزى را منظم مى چىند .

دۆزۈش باخ: دۆزۈم .

دۆزۈش {۱.۱} طرز چىند .

دۆزۈش دۆرۈمك {ف.} منظم و يانترىب خاص
(بر حسب نوع و اندازه و غيره) چىند و ردیف
كردن .

دۆزۈشمك {ف.} ردیف شدن .

دۆزۈلمز { دۆزۈلماز } {ص.} تحتل ناپذير ،
غير قابل تحتل .

~ ليك {۱.۱} تحتل ناپذيرى .

دۆزۈلمك { دۆزۈلماك } {ف.م.۱} چىدە
شدن . ۲) منظم و مرتب شدن ، ردیف شدن . ۳) به
رشته كشيده شدن . ۴) صف بستن ، رده بستن .

دۆزۈلمك {ف.م.} تحتل شدن .

دۆزۈلۈ (دۆزۈلمۈش) {ص.} چىدە شدة ،
ردیف شدة ، برشته كشيده شدة ، منظم چىدە شدة .

دۆزۈلۈش {۱.۱} طرز چىند ، شيۋە ردیف كردن .
۲) نظم و نسق ، ترتيب .

دۆزۈلۈشمك {ف.} صف بستن ، ردیف شدن .

دۆزۈم {۱.۱} تحتل ، تاب ، توان ، مقاومت ، دوام ، ثبات .

~ سۆز {ص.} بى تحتل ، كم طاقت ، بى تاب .

~ سۆزلۈك {۱.۱} كم طاقتى ، بى تابى ، بى ثباتى .

~ لۈ {ص.} متحتل ، مقاوم ، صبور ، پر طاقت .

~ لۈلۈك {۱.۱} قابليت تحتل ، پر طاقتى ، صبورى ،

مقاومت ، حالت تاب آوردن .

دۆزۈم {۱.۱} باخ: دۆزۈلۈش . ۲) تعداد دانه هاى
كه در يك نخ كشيده مى شود ، (مثل تسبيح ،
زرد آلو خشك و غيره) .

دۆزۈن { دۆزان } {۱.۱} زمين صاف ، دشت .

دۆزۈن قولو { دۆزان قولو } {ظ.} راستا حسيني ،
بى شيله پيله .

دۆزۈنگاه { دۆزانگآه } باخ: دۆزۈنلىك .

دۆزۈنلىك { دۆزانلىك } {۱.۱} زمين هموار و
مسطح ، زمين صاف ، دشت ، جلگه .

كردن ، ايستاندن . ۷) راه افتادن ، به سوئى حركت
كردن . ۸) استخدام شدن .

دۆزۈلمە جك درجه ناحت غير قابل اصلاح .

ايشه دۆزۈلمك استخدام شدن .

يۈلا دۆزۈلدى راه افتاد .

دۆزۈلمك { دۆزۈلماك } {ف.۱} نشان رفتن ،

هدف قرار دادن ، نشانه روى كردن ، نشانه گيرى

كردن . ۲) صاف و هموار كردن .

دۆزۈلن { دۆزۈلان } : آلاى دۆزۈلن ، آلاى

فاراغات . دسته به صف (خبردار) ، دسته آزاد .

دۆزۈلنديريجى { دۆزۈلنديريجى } {۱.۱} .

دستگاهى كه جريان متغير برق را به جريان ثابت

تبديل مى كند .

دۆزۈلش { دۆزۈلش } {۱.۱} تصحيح ،

غلط گيرى ، غلط نامه . ۲) اصلاح ، سازش .

دۆزۈلش دىرمك { دۆزۈلش دىرمك } {ف.۱} .

باخ: دۆزۈلمك . ۲) سازش بوجود آوردن ، توافق

ايجاد كردن .

دۆزۈلش مك { دۆزۈلش مك } {ف.قار.۱} با

يكدىگر سازش كردن صلح كردن ، توافق

كردن ، ساخت و پاخت كردن . ۲) اصلاح شدن ،

درست شدن .

دۆزۈمك { دۆزۈماك } {ف.۱} تحتل كردن ،

تاب آوردن ، منتظر شدن ، انتظار كشيده ، صبر

كردن . ۲) رضايت دادن ، تمكين دادن .

دۆزۈمك { دۆزۈماك } {ف.۱} چىدن . ۲) منظم

كردن ، ردیف كردن . ۳) برشته كشيده (تسبيح

و غيره) . ۴) به صف كشيده .

دۆزۈمه {ف.۱.۱ / ۱.۱ / ص.۱} مستط: شعري شامل

چند بند و هر بند شامل چند مصراع ، بريك وزن و

يك قافيه . در حاليكه در پايان مصراع آخر قافيه

اصلى آورده شود . ۲) برشته كشيده شدة ، چىدە

شدة . ۳) حيله و تزوير .

دۆزۈ { آراسۈز } راستش ، براستى ، در حقيقت .

سۆزۈن دۆزۈ حقيقت امر .

- دۆزۈمك { دۆزانماك } : (بزنيب -
 دۆزۈمك) [ف. فا.] آرايش كردن، لباس
 مرتب پوشيدن، خود را آراستن.
 دۆزۈنە [ظ. ۱.] راستى، درستى، حقيقى، اصلى. (۲)
 مستقيم.
 دۆزۈنە اۆصوللار باخ: اۆبئيمال لاشدۇرما
 اۆصوللار.
 دۆسۈنت [لا.] معلم مدارس عالى، رتبه‌اى بين استاد
 و دانشيار.
 دۆست [ا. ص. فا. ۱.] دوست، رفيق، يار. (۲)
 دوستدار، طرفدار، هوا دار.
 ~ آراماق دوست گرفتن، دوست گزیدن.
 ~ اولماق دوست شدن.
 ~ باز [ص.] رفيق باز.
 ~ بازلئيق [ا.] دوست بازى، رفيق بازى.
 ~ توتماق دوست گرفتن.
 ~ جاميئنا [ظ. / ص.] دوستانه.
 ~ قازانماق دوست ياقن، دوست بدست آوردن.
 ~ لاشدۇرماق [ف.] دوست گردانيدن.
 ~ لاشماق [ف.] با همدىگر دوست شدن،
 دوست شدن.
 ~ لوق [ا.] دوستى، رفاقت.
 ~ لوق قانماق دوستى برقرار كردن.
 دۆستون آندىغى داش، باش يارماز سنگى
 كه دوست بىندازد سرنشكند. از سخن تلخ
 دوست پريشان خاطر نشويد. هرچه از دوست
 مى رسد نيكوست.
 دۆست بانا باخ: دۆست جاميئنا.
 دوستاق [ا.] زندان، دوستاق، محبس، ظاهراً مأخوذ
 از كلمه «دوت ساق» مترادف با «دوتوب
 ساخلاماق».
 ~ ائتمك (ائله مك) زندانى كردن.
 ~ اولماق حبس شدن، زندانى شدن، محبوس
 شدن.
 ~ چى [ا.] زندانبان.
- ~ چيلىق [ا.] زندانبانى.
 ~ لئيق [ا.] زندانى (بودن).
 دوستاغا سالماق دوستاق كردن، به زندان
 انداختن.
 دۆستانا [ظ. فا.] دوستانه.
 دۆستو [ا.] عنوان احترام آميز براى زن عموموزن
 دائى مثل: عى دۆستو، دائى دۆستو.
 دۆستور { دۆستور } [ا. ع. ۱.] دستور، قاعده. (۲)
 فرمول، معادله، اتحاد (جبر)، رابطه جبرى
 (رياضيات). (۳) باخ: دستور.
 دوسر { دۆسار } [ا. فا. ۱.] آلنى كه يك طرف آن
 بىر و طرف ديگر آن كلنگ است. (۲) ميخ دوسر.
 دوش [ا. فر.] دوش (حمام).
 ~ خانا [ا.] حمام دوشدار.
 دوش [ا. / قدىمى.] خواب، رۇيا.
 دۇش [ا. ۱.] (سینه. ۲) پستان. (۳) دامنه (كوه)،
 سینه كش (كوه).
 ~ ابناغى انزىن سینه، سینه درد.
 ~ باغى [ا. ۱.] سینه بند زنانه. (۲) بندزىن كه از
 زىر سینه رد مى شود.
 ~ بۇشلوغو قفە سینه، فضاي سینه.
 ~ دن [ظ.] از بر، از حفظ.
 ~ دن آيىرماق از شير گرفتن بچه.
 ~ ده ئيشميش [ص.] هار، غضبناك.
 ~ سالماق (وئرمك) به بچه شير دادن.
 ~ قفسى قفە سینه، قفە صدرى.
 ~ گرمك سینه سېر كردن.
 ~ لشمك [ف. قار.] سینه به سینه آمدن، سینه به
 سینه جنگيدن.
 ~ لمك [ف. ۱.] با سینه هول دادن، از سینه
 كسى چسبيدن. (۲) خوردن، بلعيدن.
 ~ لو [ص. ۱.] سینه پهن. (۲) دلير، نترس، گردن -
 شقى.
 ~ لوك [ا.] پيش بند، سینه بند.
 ~ نيشان لارى مدهالهاى سینه، نشانهائى كه به

دۈشبره { دۈشبارا } (دۈشبره آشی.) [۱.۱] (۱)
 آش گوشواره: گوشت کوبیده و پیاز رنده شده و
 ادویه را در قطعات کوچک خمیر آرد می پیچند و
 می پزند و نعنای داغ و سرکه به آن اضافه می کنند.
 (گبیرس، گۈرزه، ایبری دنه لی) هم نامیده
 می شود.

~ خور [۱.] ظرف آش خوری.

دۈشتدیرمک { دۈشاتدیرماک } [ف.س.] به
 وسیله کسی فرش کردن.

دۈشتمک { دۈشاتماک } [ف.س.] بوسیله کسی
 فرش کردن.

دۈشدۈرمک { دۈشدۈرماک } [ف.س.]
 واداشتن به پائین آمدن، باعث تنزل شدن، ساقط
 کردن.

دۈشدۈکجه [ظ.] برحسب تصادف، اتفاقی،
 برحسب امکان.

لازیم اولان شئی لری دۈشدۈکجه آلدیق
 لوازم مورد نیاز را در هر فرصتی خریدیم.

دۈشر - دۈشمز { دۈشار - دۈشماز } [ص.]
 آمد و نیامد، خوب و بد، خوش و بدیمن.

دۈشرگه { دۈشبارگا } [۱.۱] (۱) اردوگاه
 کوچ نشینان، اقامتگاه موقتی، اردوگاه سپاهی،
 فرارگاه، اردوگاه. (۲) انعامی که به آورنده بقیه
 حتام داماد داده می شود.

~ سالماق اردوزدن.

دۈشرلی { دۈشارلی } [ص.] باب طبع، موافق،
 آمد داشتن، خوب، مفید.

دۈشرینه { دۈشارینا } [ظ.] هرچه بیش آید،
 برحسب اتفاق و پیشامد.

دۈشسه { دۈشسا } [باغلا.] اگر اتفاق بیفتد، اگر
 امکان داشته باشد، اگر پیش آید.

دۈشسه منه ده آل اگر بیش آید برای من هم
 بخر.

دۈشک { دۈشاک } [۱.] تشک، بستر.

~ آغیلارئی [۱.] ملافه، ملحفه.

سینه نصب می کنند.

دۈشۈ آنلانماق (۱) نفس نفس زدن. (۲)
 خودنمائی کردن و بی ثمر تلاش کردن.

دۈشۈ گلکم ورم کردن پستانها.

دۈشۈنه چکمک (۱) به آغوش کشیدن. (۲)
 حمایت کردن.

~ دۈشمک (یا تماق) دلپذیر بودن، دلخواه
 بودن، مطابق میل بودن.

~ دۈشدۈ باب میلش افتاد، خیلی خوشش آمد،
 بسیار پسندید.

~ دۈشمک (وورماق) منم منم گفتن، به خود
 بالیدن.

(آت) دۈشۈنه قاتماق (سالماق) جلو
 اسب انداختن و دواندن.

دۈشۈندن دۈشمک از بر گفتن، از محفوظات
 ذهنی خود بازگو کردن.

دۈشه چیخماق نا حد سینه رسیدن، عمق آب نا
 سینه رسیدن.

دۈشه وورماق بالانداختن، بلعیدن، خوردن.
 داغ دۈشۈنده در سینه کش کوه.

دۈشاب (باخ: بکمز) [۱.فا.] دوشاب، شیرۀ انگور
 یا خرما.

~ آلمیشام بال چیخیب دوشاب خریدم غسل
 از آب در آمد.

~ لئق [۱.] مناسب برای نهیۀ دوشاب.

دۈشان { دۈوشآن، دۈشآن } [۱.ص.] (۱)
 خرگوش. (۲) بزدل، ترسو.

~ اوړکلی ترسو.

~ جئق [۱.] خرگوش کوچولو.

~ جئیل [ص.] لاشخور.

~ دۈدایق [ص.] لب شکری، شکاف مادرزادی
 در لب بالا.

~ دۈدایقئق حالت لب شکری بودن.

~ بوخوسو [ص.] خواب خرگوشی، خواب
 کوتاه و عمیق.

~ اوږو روتشکی.

~ جه [۱.] تشکچه.

~ ده ياتماق بستری شدن، بیمار شدن.

دوښگو { دوښگو } [۱. ظ.] تنزل، افت، سقوط، کاهش ناگهانی.

دوښگون { دوښگون } [ص. ۱۱] فاسد، پست،

رذل (۲. زیون، حقیر، ذلیل، فقیر، از پا افتاده (۳.

فلاکت بار، بی چیز، نادار، فقیر (۴. ضعیف،

لاغر، نحیف، پیر، فرتوت (۵. افسرده، سست،

درمانده (۶. مبتلا، معتاد، آلوده (۷. شیفته،

علاقمند، دل بسته (۸. نازل، کم بهاء.

~ لشمک [ف. ۱] فاسد شدن (۲. زیون و حقیر

شده (۳. بی چیز شدن (۴. پیر و فرتوت شدن (۵.

مبتلا شدن، آلوده شدن.

~ لوک [۱. ۱] پستی، رذالت، فساد (۲. زیونی،

ذلت (۳. ضعف، لاغری (۴. اعتیاد (۵.

افسردگی، سستی (۶. شیفتگی، علاقه (۷. تنزل،

کم بهائی.

شهرت (شُهرت) دوښگونو مړده

شهرت، شیفته شهرت.

دوښلگه { دوښالگا } باخ: دوشرگه.

دوښمک { دوښماک } [ف. ۱] افتادن، پائین

افتادن، سقوط نمودن، نزول کردن، فرود آمدن،

فروافتادن، هبوط کردن (۲. درافتادن (۳.

پیاپی شدن (۴. تنزل کردن، کاهش یافتن (۵.

ساقط شدن، از مقام افتادن (۶. باریدن، نزول

برف (۷. منزل کردن، انراق کردن، توقف

کردن (۸. بستری شدن، از پا افتادن (۹. دچار

شدن، گرفتار شدن (۱۰. جور آمدن، به چیزی

خوردن و یا موافق بودن، درخور بودن (۱۱. تعلق

گرفتن، مربوط شدن (۱۲. میل و علاقه نشان

دادن (۱۳. روبرو شدن، تصادف کردن، راست

آمدن (۱۴. شگون داشتن، خیر داشتن، فایده

داشتن (۱۵. گم شدن (۱۶. به قسمت یا حق

کسی اصابت کردن (۱۷. جلو یا دنبال کسی

افتادن (۱۸. مشمول شدن، داخل شدن (۱۹.

سقط شدن جنین (۲۰. غلبیدن، زمین خوردن.

(۲۱. فرار سیدن (۲۲. روی دادن، اتفاق افتادن،

برقرار شدن (۲۳. ضعیف شدن، لاغر شدن، ناتوان

شدن (۲۴. واقع شدن، قرار گرفتن (۲۵. شایع

شدن، پخش شدن، انتشار یافتن (۲۶. برای اولین

بار کاری را شروع کردن.

~ آرخاسیئا ~ دنبال کسی راه افتادن، کسی را

تعقیب کردن.

آیاغیئا ~ به پای کسی افتادن.

آیاقدان ~ از پا درآمدن، خسته شدن.

اڼو یولون سولونا دوښور خانه در سمت چپ

جاده قرار می گیرد.

الدين دوښمک خسته شدن، ناتوان شدن، از

کار افتادن.

اله ~ بدست آمدن، تحصیل شدن.

اوشاغي ~ بچه سقط کردن، سقط جنین کردن.

ایش دیر دوشر، آش دیر پیشر کاری است

گذشته و آشی است پخته، سیوئی است شکسته.

ایشی دوښمک به کسی احتیاج داشتن، از

کسی تقاضا کردن.

ایشین اوښتونه ~ با جدیت بکاری پرداختن،

در امری با تمام نیرو تلاش کردن.

باروښتیق دوشر سازش برقرار می شود، صلح.

برقرار می شود.

باشقا مجموعه لره دوښمه میش متن لر

متن هائی که در سایر مجموعه ها داخل نشده

است (آورده نشده است).

باغ منه دوښدو باغ جزء سهم من قرار گرفت،

باغ به سهم من افتاد.

بورانیڼ هاواسی منه دوښور هوای اینجا با

من می سازد.

بو پالتار اوڼا دوښور این لباس به او می آید

(برازیده است)، برای او مناسب است.

بو فیکیره دوښدو به این فکر افتاد.

بیرینه دوشمک (۱) جور آمدن، برارنده بودن، مناسب بودن. (۲) سهم کسی قرار گرفتن.

بیرینین ائوینه دوشمک در خانه کسی فرود آمدن، به خانه کسی وارد شدن، (مهمان شدن).

... پس دوشر بد می شود، بد تلقی می شود.

نورا دوشمک به تور افتادن، به دام افتادن.

چؤل لره دوشمک سر به بیابان نهادن، آواره و سرگردان شدن، بی خانمان شدن.

چؤل لره قار دوشوب صحرا برف باریده.

چیینی دوشمک شانه اش افتادن، سنگین بودن بار، خسته شدن زیر بار.

داس دوشدو سنگ افتاد، سنگ سقوط کرد.

دعوا { دآؤآ } دوشمک دعوا افتادن، نزاع روی دادن.

دوشدو کلری متهمان خانا مسافر خانه ای که در آن فرود آمده اند (توقف کرده اند، منزل کرده اند).

دوشوب قالحماق افتادن، برخاستن، افتادن و خیزان، تنزل و ترقی کردن.

دوشور اوینا ماغا شروع می کند به رقصیدن.

دوشونه دوشمک پسند آمدن، پسند خاطر افتادن.

دیلدن - دیله دوشمک شایع شدن، سرزبانها افتادن.

دیه دوشمک سرزبانها افتادن، موضوع شایع بودن.

زیندانا دوشمک به زندان افتادن، بازداشت شدن.

سس دوشدو شایعه راه افتاد، سرو صدا راه افتاد، انتشار یافت.

سس - کوئی دوشمک سرو صدا راه افتادن، سرو صدا پدید آمدن.

سن بورابا هارادان دوشدو از کجا این جا افتادی، چطور این جا آمدی، چطور این جا پیدا شدی.

سوز یترنه دوشمک به موقع سخن گفتن، حرف به موقع زدن، در مقام مناسب حرف زدن، سخن بجا گفتن.

سویوق دوشدو سرما فرار رسید.

سیخیشتی یا دوشمک در سختی افتادن (گرفتار شدن، دچار شدن).

شبهه یه (شوبهه یه) ~ به تردید افتادن، به شبهه افتادن.

قارانیلق ~ شب فرار رسیدن، سیاهی شب فرار رسیدن، تاریک شدن هوا.

قلم دن ~ از قلم افتادن، به حساب نیامدن.

قوناقلیق بیزه دوشدو نوبت مهمانی ماست، مهمانی به خانه ما افتاد.

قوزو اوتا دوشدو بزه به سن علف چریدن رسیده، بزه شروع کرد به علف خوردن.

قیمت دن دوشمک از ارزش افتادن، تنزل قیمت یافتن.

کند بولون بو طرفینه دوشور ده این طرف جاده قرار می گیرد.

کؤللو دوشمک عاشق شدن، دل باختن، شیفته شدن.

کیتاب یتره دوشدو کتاب به زمین افتاد.

گوچدن دوشمک ضعیف شدن، از توان افتادن.

گوزو ~ علاقمند شدن، پسندیدن، چشمش گیر کردن.

ناخوشلوق ~ بیماری شیوع یافتن، بیماری افتادن.

نظردن ~ از نظر افتادن، بی اهمیت شدن.

نه دوشوب (کی) چه شده، چه اتفاق افتاده، چه پیش آمده، به چه علت، مویوط نیست، چه ارتباطی دارد، ربطی ندارد.

یوزغون دوشمک خسته و کوفته افتادن، از خستگی از پا در آمدن.

یولا دوش راه یافت، حاضر باش!، آماده باش!

بیرینه دوشمک (۱) جور آمدن، برارنده بودن، مناسب بودن. (۲) سهم کسی قرار گرفتن.

بیرینین ائوینه دوشمک در خانه کسی فرود آمدن، به خانه کسی وارد شدن، (مهمان شدن).

... پس دوشر بد می شود، بد تلقی می شود.

نورا دوشمک به تور افتادن، به دام افتادن.

چؤل لره دوشمک سر به بیابان نهادن، آواره و سرگردان شدن، بی خانمان شدن.

چؤل لره قار دوشوب صحرا برف باریده.

چیینی دوشمک شانه اش افتادن، سنگین بودن بار، خسته شدن زیر بار.

داس دوشدو سنگ افتاد، سنگ سقوط کرد.

دعوا { دآؤآ } دوشمک دعوا افتادن، نزاع روی دادن.

دوشدو کلری متهمان خانا مسافر خانه ای که در آن فرود آمده اند (توقف کرده اند، منزل کرده اند).

دوشوب قالحماق افتادن، برخاستن، افتادن و خیزان، تنزل و ترقی کردن.

دوشور اوینا ماغا شروع می کند به رقصیدن.

دوشونه دوشمک پسند آمدن، پسند خاطر افتادن.

دیلدن - دیله دوشمک شایع شدن، سرزبانها افتادن.

دیه دوشمک سرزبانها افتادن، موضوع شایع بودن.

زیندانا دوشمک به زندان افتادن، بازداشت شدن.

سس دوشدو شایعه راه افتاد، سرو صدا راه افتاد، انتشار یافت.

سس - کوئی دوشمک سرو صدا راه افتادن، سرو صدا پدید آمدن.

سن بورابا هارادان دوشدو از کجا این جا افتادی، چطور این جا آمدی، چطور این جا پیدا شدی.

مفروش شده، چیده شده، منظم و مرتب.
 دوشنه جګ { دوشانجاګ } [ا.ا] فرش،
 زیرانداز، باخ: دوشه نګ.
 دوشورتمګ { دوشورتمګ } [ف.س.]
 (۱) پائین آوردن، پائین گذاشتن، به زمین گذاشتن
 (بار)، پیاده کردن. (۲) ساقط کردن، تنزل دادن.
 دوشور د و ل م ک فعل مجهول از دوشورمک.
 دوشورمک [ف.] (۱) پائین آوردن، پائین
 گذاشتن، به زمین گذاشتن (بار). (۲) افتادن،
 پائین افتادن. (۳) ساقط کردن، پائین کشیدن.
 (۴) میوه چیدن، کندن. (۵) دچار کردن.
 دوشورمک [ف.] برچیدن، چیدن، جمع آوری
 کردن، جمع کردن، با حرص و ولع جمع
 کردن، چنگ زدن، هول زدن، فاپیدن.
 دوشور و ل م ک [ف.م.] پائین آورده شدن، پائین
 گذاشته شدن. (۲) پیاده شدن. (۳) ساقط شدن.
 دوشور و ل م ک [ف.م.] جمع آوری شدن، چیده
 شدن.
 دوشوک [ص.] (۱) افتاده، سقط شده. (۲) تنزل یافته.
 (۳) هرزه، پست، رذل.
 دوشوم^۱ [ا.] تناسب، درخور، خورند.
 بورنگین دوشومو یوخدور این رنگ مناسب
 نیست (جور نیست).
 دوشوم^۲ (سس دوشومو) [ا.] سقط، افت،
 حذف شدن حرف آخر صدا دار کلمه اول که بعد
 از آن کلمه ای بیاید که حرف اولش صدا دار
 باشد. مثال:
 الی آچیق که می شود ال آچیق.
 علی اکبر که تلفظ می شود علی اکبر.
 دوشوتجه [ا.] اندیشه، درک، فهم، شعور، تفکر،
 تأمل.
 ~ سیز [ص.] نفهم، کودن، بی شعور.
 ~ سیز لیک [ا.] نفهمی، کودنی، بی شعوری.
 ~ لی [ص.] فهمیده، باشعور، متفکر، اندشمند.
 دوشوندورمک [ف.] فهماندن، تفهیم کردن، به

یولا دوشمک راه افتادن، عزیمت کردن،
 حرکت کردن، آماده حرکت شدن، تدارک سفر
 دیدن.
 یولوم دوشدو راهم از اینجا افتاد، تصادفاً از
 اینجا رد می شدم.
 دوشمن { دوشمان } [ا.فا.] (۱) دشمن، خصم،
 عداو، بدجو. (۲) حریف.
 ~ جه سینه [ظ.] دشمنانه، خصمانه.
 ~ چیلیک [ا.] دشمنی، خصومت، عداوت.
 ~ کیلمک دشمن شدن.
 ~ لیک باخ: دوشمن چیلیک.
 دوشمه { دوشما } [ف.ا. / ص.] سقوط.
 (۲) از کار افتاده، مستعمل. (۳) تصادفی،
 غیر مترقبه.
 ~ ایش کار اتفاقی.
 ~ بشره سیئنا رسان (۱) نبفت که می شکنی!
 (۲) آدم زود رنج.
 ال دن دوشمه مستعمل، کار کرده، دست دوم.
 ایشدن دوشمه [ص.] از کار افتاده، مستعمل.
 دوشمه لی { دوشمالی } [ص.] جایی که مناسب
 برای توقف باشد.
 دوشن { دوشان } [ا.] سهم، حصه، قسمت هر
 کس.
 دوشنبه { دوشانبا } [ا.فا.] دوشنبه، سومین روز
 هفته.
 دوشنتی { دوشانتی } [ا.] پوشش، زیرانداز،
 فرش.
 دوشنده { دوشاندا } [ظ.] در صورت امکان، اگر
 شد، گهگاه، بعضاً، گاهی، تصادفاً، پیش آمد.
 دوشنمک { دوشانماک } [ف.م.] فرش
 شدن، بهن شدن، گسترده شدن. (۲) دراز
 کشیدن، ولو شدن. (۳) منظم چیده شدن. (۴) به
 پای کسی افتادن. (۵) با حرص و ولع خوردن.
 (۶) دنبال کسی راه افتادن.
 دوشنمیش { دوشانمیش } [ف.ص.] فرش شده،

بازانا، قارقیش پوزانا، سوز قالسین اینسان
گشتین، دوست وار اولسون، دوشمن خوار
{ خار } اولسون، ایندی یشک مطلبه.

از چه بگویم (از کجا شروع کنم): از کم
حرفها، از آنهایی که سکوت مرگی گرفته اند، از
کسانی که سربه زیر می اندازند، از سگ هایی که
پارس نمی کنند، از شغالهایی که زوزه
نمی کشند، از آدمهای زودرنج، از قهروها، از
دزدها، از دروغگویان، از بسی وفایان، از
بهتان گوها، از ناکامان، از بدقولان، از کسانی
که سوار گوساله از رودخانه رد می شوند، از
آنهایی که بر پشت خروس جالیز می کارند، لعنت
بر دروغ آشکار، رحمت بر راستی پنهان
(غیر آشکار)، درود بر نویسنده، نفرین بر
محو کننده نوشته ها و سخن ماندنی است و انسان
رفتنی، زنده باد دوست، خوار و ذلیل باد دشمن،
حال پیردازیم به مطلب.

دوشه مه سیلن { دوشاما سیلان } [۱].
(۱) جارو (برقی)، کف شور (۲) جارو کش،
رفتگر.

دوشه نک { دوشاناک } [۱]. بستر،
فرش، زیرانداز (۲) بستر زیربای حیوانات
در آغل و آشیانه مرغ.

~ لی [ص]. دارای بستر، فرش شده.

دوشه نیلمک { دوشانیلمک } [ف.م]. فرش
شدن، مفروش شدن، (بوسیله کسی یا چیزی)،
پهن شدن، گسترده شدن.

دوطلب { دوتالاب } [ص.فا.ع]. داوطلب،
دلخواه، با میل و رغبت.

دوغا { دوغا، دوؤغا } [۱]. دوغبا، آش ماست،
آش دوغ که در آن برنج و سبزی و نخود و گاهی
کوفته ریزه هم می ریزند.

ترکیسم را در این حبش نخرند
لاجرم دوغبای خوش نخورند
(نظامی)

تفکرواداشتن، شيرفهم کردن، حالی کردن.
دوشوندوروجو [ص]. تفکرانگیز، خیال انگیز.

دوشونمک [ف.م.۱] فهمیدن، درک کردن،
فکر کردن، اندیشیدن، به فکر فرورفتن، پیش
خود اندیشیدن (۲) تصور کردن، خیال کردن.
(۳) غصه خوردن، نگران شدن.

دوشونن { دوشونان } هاشین [۱] / ص. کامپوتر.

دوشونوش [۱]. طرز تفکر، تفکر، ادراک.

دوشونوشمک [ف]. دشمنی ورزیدن، خصومت
داشتن، کینه بستن.

دوشونولمک [ف.م]. فهمیده شدن، درک شدن،
فکر شدن.

دوشه لی { دوشالی } [ص]. فرش شده، مفروش.

دوشه مک { دوشاماک } [ف.۱] فرش کردن،
گسترده کردن، پهن کردن (۲) منظم کردن (۳) بستر
درست کردن (۴) کف سازی کردن، فرش
کردن کف (ساختمان) (۵) کوبیدن، نواختن،
زدن (۶) گفتن، بی تأمل حرف زدن (۷) حریصانه
و پر خوردن.

دوشه مه { دوشاما } [۱]. فرش، بستر،
زیرانداز (۲) کف سازی (ساختمان)،
سنگ فرش (۳) ته چین، گوشت و غیره که زیر پلو
می گذارند.

دوشه مه { دوشاما } (۲) (ناغیل باراشیغی) مقدته
قصه، زمینه سازی قصه، به عنوان مثال قطعه زیر
نقل می شود:

«سیره هارادان دئییم: آزدانیشانلاردان، قارا دینمز
لردن، یشره باخانلاردان، هورمه ین ایتلردن،
اولامایان چاققاللاردان، ده یمه دوشلردن،
کوشنلردن، اوغرویلاردان، یالانجیلاردان،
وفاسیزلاردان، بوهتان چیلاردان، اوغورسوز
لاردان، ایلقاریندان دؤنلردن، بوزو مینب چای
کئچن دن، خوروز بئلینده بوستان اکن دن، لعنت
قویروقلو بالانا، رحمت قویروقسوز دوزه، آلقیش

دوغرایيچئي [۱.ص./ص.۱] آلت برنده، آلت
خرد کننده. ۲) برنده، خرد کننده.

دوغرو [ص./قوشما. ۱] مستقيم، راست.
۲) درست، حقيقت، راست، صحيح.
۳) راستگو، درستکار. ۴) سو، طرف، جهت، سمت.

~ آدام [ص.] آدم درستکار.

~ جا [ظ. ۱] براستی، بدرستی. ۲) درست، مستقيم، يکراست.

(بويول) دوغروجا کنده گئدبر اين راه
يکراست به ده مي رود.

~ جول [ص. ۱] راستين، حقيقي. ۲) باخ:
~ چو.

~ چو [ص.] درستکار، راستگو.

~ چولوق [۱.] درستکاری، راستگوئی.

~ چيخماق به حقيقت پيوستن، تحقق يافتن،
تأيد شدن صحت موضوعي.

~ خيبر خبر درست، خير واقعي.

~ دان [آراسوز.] براستی، انصافاً، حقيقتاً،
بدرستی.

~ دان دوغرويا براستی، حقيقتاً، درحقيقت،
بدرستی، مستقيماً.

~ دور ۱) درست است، صحيح است که. ۲) هر
چند که.

~ سو [آراسوز.] حقيقت چيزي، واقعيت،
دراصل، راستي، بدرستی.

~ سو بودوركي حقيقت اين است که، راستش
اين است که، راستي را.

~ لاما [ف.] تحقق بخشيدن، صحت و درستی
امري را تأيد کردن.

~ لانماق [ف.م.] تحقق يافتن، به حقيقت
پيوستن، تأيد شدن، تصديق شدن.

~ لتماق باخ: دوغرولتماق.

~ لماق باخ: دوغرولماق.

~ لوق [۱.] صحت، راستي، درستی، حقيقت،

~ ليقي مواد مناسب براي پختن آش ماست.

دوغان (طوغان) [ف.ص./۱.۱] باز، قوش،
شاهين. ۲) زابنده، آفريننده، زابا. ۳) تکثير
يابنده.

دوغاناق [۱.] چنبره، حلقه، حلقه با دوشاخه اي که
براي گره زدن دوسر طناب بکار مي رود، چنگک
چوبي، قلاب.

ايب گليب دوغاناق دان کشچر طناب
بالاخره از قلاب رد مي شود، آخر گذر پوست به
دباغ خانه است.

دوغدورماق { دوغدورماق } [ف.س.] زاباندن.
دوغراتماق [ف.س.] قيمه قيمه کردن، ريزريز
کردن، خرد کردن، قطعه قطعه بریدن، بریدن
(بوسيله ديگري).

دوغرام { دوغرام } [۱.۱] ريزريز، خرد شده،
قطعه قطعه. ۲) به اندازه بکبار برش.

دوغراما [ف.۱.۱/۱.۱] قيمه قيمه، ريزريز، خرد
شده. ۲) تريد. ۳) باخ: دوغراماج.

دوغراماج [۱.] آيدوغ خيبار، نان تريد شده در
دوغ. (باخ: اوودوق، اوودوغ، اوودئغ).

دوغراماچئي [۱.] انجار، درو پنجره ساز.
~ ليقي [۱.] تجاري، درو پنجره سازي.

دوغراماق [ف.۱] بریدن و قطعه قطعه کردن،
بریدن، قيمه قيمه کردن، ريزريز کردن، تکه و پاره
کردن، خرد کردن. ۲) لاف زدن، گراف گفتن.

دوغرانتئي [۱.] خرده ريزهاي چيز بریده شده.
دوغراندئيرماق باخ: دوغراتماق.

دوغرانماق { دوغرانماق } [ف.م.] بریده شدن،
قطعه قطعه شدن، قيمه قيمه شدن، ريزريز شدن،
خرد شدن.

دوغرايان { دوغرايان } [ص.۱] برنده،
برش دهنده، خرد کن. ۲) همراه برخي ازاسامي،
اسم آلت مي سازد.

ات ~ [۱.] گوشت خرد کن.

مئوه ~ [۱.] ميوه بر.

است، مادری که آرزو می کند که کاش این بچه
ناخلف را نمی زائید.

گۆن دۇغدو خورشید طلوع کردن.
دۇغمالاشماق [ف.] همزاد شدن، مانوس شدن،
الفت گرفتن.

دۇغو [ا.] شرق، خاور.
دۇغورغان [ص.] زایا، دامی که زیاد بزاید.

دۇغورماق باخ: دۇغوز دورماق.
دۇغوز دورماق [ف.س.] زایاندن، کمک
کردن به زایمان. (۲) سبب شدن، بوجود آوردن،
بیدار کردن، احیاء کردن.

دۇغوز درورولماق [ف.م.] زایانیدن.
(۲) بوجود آمدن، پیدایش یافتن.

دۇغوزماق باخ: دۇغورماق.
دۇغوش [ا.] زایش، تولد. (۲) طلوع. (۳) پیدایش.
دۇغولماق [ف.] زائیده شدن، متولد شدن.
(۲) طلوع کردن، ظهور کردن. (۳) بوجود آمدن.
دۇغولوش [ا.] تولد، زایش. (۲) وجود،

پیدایش. (۳) ظهور، طلوع.
دۇغوم [ا.] تولد، زایش، زایمان.
~ انئوی [ا.] زایشگاه.
~ ابلی سال تولد.
~ سانجیسی درد زایمان.
~ یشری زاد بوم.

دۇققاز { دۇققاز } [ا.] در کوچک چوبی (از
اتصال چوبها به همدیگر درست می شود).
~ کسمک بستن راه عبور عروس برای گرفتن
انعام.

~ لانماق بسته شدن در (دۇققاز).
آرابا دۇققازین قاباغیندا حاضیر اولدو
عزابه دم در ایستاد.

دۇققوز [سای.] نه، عدد نه.
~ آیلیق [ص.] نه ماهه.
~ لوق [ص.] نه تاشی، دارای نه خال (کارت).
دۇققوزونجو نهم، نهمین.

صداقت، صمیمیت.
~ یول راه راست، راه مستقیم.

ائولرینه دۇغرولدو به سوی خانه شان رفت.
اورایا دۇغرو یۆلندی به آن طرف راه افتاد.
دنیزه دۇغرو به سوی دریا.

داها دۇغرزسو درواقع، براستی.

دۇغرولتماق { دۇغرولتماق } [ف.] تحقق
بخشیدن، به اجرا در آوردن. (۲) درست کردن،
ساختن، اصلاح کردن. (۳) سراسر کردن، قد
راست کردن. (۴) نشانه روی کردن، جهت
گرفتن. (۵) جبران کردن، تأمین کردن.

قویولان خرج اوزونو دۇغرولتدئ هزینه
انجام یافته تأمین شد.

دۇغرولماق (۱) تحقق یافتن، به اجرا در آمدن،
تأیید شدن، تصدیق شدن. (۲) درست شدن،
ساخته شدن، اصلاح شدن، به عمل آمدن. (۳) قد
راست کردن. (۴) جهت گرفتن، به سوئی رو
آوردن.

دۇغما [ف.ا.] / [ص.ا.] بطنی، همزاد، صلبی،
تنی، از یک پدر و مادر. (۲) مادرزادی. (۳) خیلی
مهربان و نازدیک. (۴) زایش. (۵) طلوع
(خورشید).

~ انئوی [ا.] زایشگاه.
~ جا [ص.] تنی، از یک پدر و مادر.

~ قارداش برادر تنی.
~ لیق [ص.] تنی.

~ یورد، شیرین اولار زادگاه، شیرین است.
آنادان دۇغما (آنادان گلمه) لخت
مادرزاد، مادرزادی.

دۇغماق { دۇغماق } [ف.] زائیدن، بچه به
دنیا آوردن. (۲) طلوع کردن، در آمدن،
ظاهر شدن. (۳) بوجود آمدن، پدید آمدن،
آفریدن.

دۇغوب نۆرمک تکثیر یافتن، تولید مثل کردن.
دۇغدوغونا پشیمان دیر از زائیدنش پشیمان

دوققوزدۇن [۱]. شمشاد پىچ از خانوادە پىچ

امین الدوله. (Lonicera)

دۆكچە { دۆكچا } [۱]. دوكچە، دوك نخ رىسى.

دۆگاہ { دۆگاہ } [۱]. فا. [۱]. يکى از مقام های

موسيقى.

دۆگچلمک { دۆگاجلاماک } باخ: دۆيچلمک.

دۆگمک { دۆگماک } باخ: دۆئىمک.

دۆگون^۱ باخ: دۆيۆن.

دۆگون^۲ [۱]. عروسى، جشن، شادمانى.

~ لىمک [ف]. مهمانى عروسى دادن، جشن

عروسى گرفتن، سور دادن.

دول [ص. ۱/۱]. بيوه، زن بى شوهر، مرد بى زن.

~ لاشماق [ف]. بيوه شدن.

~ لوق [۱]. بى شوهرى، ييوگى.

دؤل [۱]. دلو، سطل، کيسه چرمى براى کشيدن گل و

لاى درموقع کندن چاه و فئات.

دؤل [۱]. (۱) جنين (از دو ماهگى تا تولد). (۲) توله،

بچه. (۳) نسل، تخم، نژاد.

~ چۆ [ص]. متخصص نژاد گيرى.

~ چۆلۆک [۱]. نژاد گيرى، پرورش نژاد اصیل.

~ دۆشمک فعل آمدن دامها.

~ سۆز [ص]. نازا، عقیم.

~ سۆزلىدىرلىمک باخ: دؤل سۆزلىدىرلىمک.

~ سۆزلىدىرلىمک باخ: دؤل سۆزلىدىرلىمک.

~ سۆزلىشمک [ف]. عقیم شدن، اخته شدن،

نازا شدن.

~ سۆزلىدىرلىمک [ف]. عقیم کردن، اخته

کردن.

~ سۆزلىدىرلىمک [ف. م.]. بوسيله ديگرى نازا

شدن.

~ سۆزلىمک باخ: دؤل سۆزلىشمک.

~ سۆزلۆک [۱]. نازائى (دامها).

~ لىمک [ف]. القاح، بارور کردن،

تلفيح مصنوعى، نطفه نر را به ماده داخل کردن.

~ لمه [ف. ۱]. القاح، بارورى.

~ لىدىرلىمک [ف]. تلفيح کردن، بارور کردن.

~ لىدىرلىمک [ف. م.]. تلفيح شدن، بارور شدن.

~ لىمک [ف]. بارور شدن، حامله شدن.

~ لۆک [ص]. گاونر اصیل که از آن براى

نسل گيرى استفاده مى کنند، جنس، اصیل.

~ وئرىجى لىک [۱]. استعداد بارورى.

~ ياتاغي [۱]. رحم، زاهدان.

~ يۆلو [۱]. مهبل، راه خروج جنين، مجراى رحم.

دۆلاب [۱]. (۱) دولاب، جرخ چاه براى کشيدن آب.

(۲) گنج، اشکاف. (۳) کلک، حيله، تزوير.

~ چئى [ص]. حيله گر، کلک باز.

~ قورماق دام گسترده، حيله بکار بردن.

~ گلىمک فریفتن، گول زدن، تزوير بکار بردن.

دۆلابا دۆشمک دچار حيله و تزوير شدن، به

دردسرافتادن.

دۆلابا سالماق به دردسرافتادن.

دۆلابچا [۱]. دولابچه، گنجۀ کوچک، اشکاف.

دۆلاش [ص. ۱/۱]. سردرگم، زولیده، درهم و برهم،

پيچيده، باخ: دۆلاشا.

دۆلاشا [۱]. کلاغ زاغى، زاغچه.

دۆلاشان (۱) باخ: دۆلاش. (۲) باخ: دۆلاشا.

دۆلاشدئيرماق [ف. ۱]. پيچيده کردن، پيچيدن،

پيچاندهن، بند کردن. (۲) کلاف سردرگم کردن،

درهم و برهم کردن، زولیده کردن. (۳) منحرف

کردن، گمراه کردن. (۴) گرداندن، گردش

دادن. (۵) گيرانداختن.

بوايش له منى دۆلاشدئيردى با اين کار مرا

گيرانداخت.

بۆلىس سۇرغولارىلامنى دۆلاشدئيردى

بلىس با سؤالات خود مراى پيچاند.

ديلىنى دۆلاشدئيرماق حرف خود را عوض

کردن، ياهه بهم بافتن، بى سرو ته حرف زدن.

دۆلاشدئيرجئى [ص. ۱]. پيچيده، مبهم، سردرگم،

گمراه کننده.

دۆلاشدئيرلىماق [ف. م. ۱]. پيچاندهن.

(۲) گردش داده شدن، گردانده شدن. (۳) بفرنج شدن، مغشوش شدن.

دۆلاشماق { دۆلاشماق } [ف. ۱] پیچیدن، پیچ خوردن، بهم پیچیدن. (۲) سردرگم شدن، درهم و برهم شدن، زولیده شدن. (۳) منحرف شدن، گمراه شدن. (۴) گردیدن، گشتن، گردش کردن، دور زدن. (۵) بند شدن، گیر کردن. (۶) گیرافتادن به وضع دشواری دچار شدن. (۷) پای پیچ کسی شدن، سربسر کسی گذاشتن، کسی را دست انداختن.

آیاغینا دۆلاشماق (۱) پای پیچ کسی شدن، مزاحم و سربار کسی شدن، پروپای کسی پیچیدن. (۲) به پای کسی گیر کردن. اجل باشی اوستونده دۆلاشیردی اجل بالای سرش دور می زد.

دیلی دۆلاشماق زبان بند آمدن.

ساب دۆلاشدی نخ بهم پیچید.

ساج لاری دۆلاشدی زلفهایش زولیده شد.

کوچه ده دۆلاشیردیق در کوچه گردش می کردیم.

کوللار قیچینا دۆلاشیردی بوته ها به باهایش گیر می کرد.

دۆلاشیق [ص.] سردرگم، مغشوش، درهم، پیچ در پیچ، پیچیده، دشوار، بفرنج، زولیده.

~ دۆشمک سردرگم شدن، مغشوش شدن، درهم شدن، پیچیده شدن، زولیده شدن.

~ سالماق باخ: دۆلاشدیرماق.

~ لئیق [ا.] پیچیدگی، درهمی، زولیدگی.

دۆلاشیغا دۆشمک به مشکل افتادن، دچار دشواری شدن.

دۆلاق [ا.] میج پیچ، پا پیچ، ساق بند، پا ناوه، نوار یا پارچه ای که به ساق پا می پیچند. (۲) سیم - پیچی.

دۆلام [ا. / ظ.] به اندازه یکبار پیچیدن، حلقه، پیچ. قیورئلیب دۆلام - دۆلام حلقه حلقه، تاب

خورده.

دۆلاما [ص.] بره پیچ و خم، مارپیچ، پیچ در پیچ، پیچ. (۲) عقربک انگشتان، التهاب چرکی انگشت، آماس انگشت. (۳) پیچ خوردگی. (با) ~ چارخ [ا.] چرخ سرچاه که با آن سطل را بالا می کشند، دولاب، باخ: چغیرتیق.

~ خط خط مانور (در راه آهن).

~ بؤل راه بر پیچ و خم، راه مارپیچ.

دۆلام - دۆلاشیق [ص. / ظ.] بهم پیچیده، کلاف سردرگم. (۲) مبهم.

دۆلماق [ف. ۱] پیچیدن، دور چیزی پیچیدن، گرداندن، چرخاندن. (۲) دست انداختن، گول زدن، فریب دادن، مورد استهزاء قرار دادن. (۳) قالب کردن، تحمیل کردن، سبردن. (۴) زدن، شلیک کردن.

بو ابشی هر کسه دۆلماق اولماز این کار را به هر کسی نمی توان سپرد و تحمیل کرد.

شاللاغا دۆلادی شلاق باران کرد، شلاق پیچ کرد.

دۆلاناچاق [ا.] توشه، معاش، گذران، روزی، وسیله امرار معاش.

دۆلاناچاق [ص. / ا.] پیچیده، بهم پیچیده، مارپیچ، پیچ و خم دار، پیچ و واپیچ. (۲) دشوار، بفرنج.

~ بۆللار راهای بر پیچ و خم.

دۆلاناچاق [ظ.] مارپیچی.

دۆلاندیرماق [ف. ۱] گرداندن، چرخاندن، پیچاندن. (۲) اداره کردن، خرج کسی را دادن، هزینه زندگی کسی را تأمین کردن. (۳) فریب دادن، گول زدن، فریفتن، سرگردان کردن، امروز و فردا کردن. (۴) قربان و صدقه رفتن. (۵) گردش دادن.

باشینا ~ دور سر خود گرداندن، صدقه دادن.

بیر عایله نی ~ یک خانواده را تأمین کردن، اداره کردن

دولاند ئېر ئېچى [۱.۱] كىسى كە دىگىرى را
سرمى دواند و امروز و فردا مى كند.

دولاند ئېر ئېلماق [ف.م.] چرخاندىن، گردانده
شدن، گردش داده شدن.

دولانما [۱.۱/ف.۱.۱] اعاشه (۲) زندگى، معيشت.
(۳) چرخش، گردش، دوران.

دولانماق { دولانماق } [ف.۱] گرديدن،
چرخيدن، گشتن، دور زدن. (۲) پيچيدن، پيچ

خوردن، دور چيزى پيچيدن. (۳) امرار معاش
كردن، گذران كردن، روزگار گذرانيدن.

(۴) رفتار كردن، سلوك كردن. (۵) گردش
كردن. (۶) رواج داشتن، متداول بودن، دست به

دست گشتن. (۷) دگرگون شدن. (۸) قربان و
صدقه رفتن، دور سر كسى گرديدن.

باشينا دولانيم دور سرت بگردم.
دولانيش [۱.۱] شرايط زيبست، معاش، گذارن.

(۲) چرخش، گردش، دوران.
دولانيشاجاق باخ: دولاناجاق.

دولانيشيقيق [۱.۱] معيشت، روزى، گذران، رفتار،
باخ: دولاناجاق.

دولاي [۱.۱] راه بارىكه، راه پر پيچ وخم، غير مستقيم.
دولايى [ص.۱/فوشما.۱] غير مستقيم، با واسطه.

(۲) درباره، بخاطر.
~ وئرگى ماليات غير مستقيم.

دولت { دولات، دؤلات } [ع.۱.۱] دولت،
كشور، حكومت. (۲) دارايى، ثروت، مال،

مكت. (۳) بخت، اقبال.
~ آپاراتى دستگاه دولتى، تشكيلات دولتى،

سازمان دولت.
~ انتها مچيئسى (ايتيهامچيئسى) [۱.۱]

مذعى العموم، دادستان.
~ باشچى سى [۱.۱/ص.] رئيس دولت، رئيس

قوة مجريه.
~ بؤلمه سى [۱.۱/ص.] بخش دولتى.

~ دولتى گتيرر ثروت، ثروت مى آورد.

~ دىلى [ص.] زبان رسمى حكومت.

~ سيز [ص.] بى مال و مكن، بى ثروت.

~ گتيرى [۱.۱] نشان رسمى دولتى.

~ لنديرمك [ف.] ثروتمند كردن، متمول
كردن، پولدار كردن، صاحب مال و مكن

كردن.
~ لنىمك [ف.] ثروتمند شدن، متمول شدن،

پولدار شدن، صاحب مال و مكن شدن.
~ لى [ص.] ثروتمند، متمول، پولدار.

~ لى ليك [۱.۱] ثروتمندى، تمول.
دولتى [ص.] دولتى، مربوط به دولت.

دولتى تانيما شناسائى رسمى يك دولت.
~ جيناييت سوء قصد بر عليه دولت و خيانت عليه

رژيم رسمى واميتت كشور.
دولچا [۱.۱] دولچه، دلو كوچك. (۲) ماه بهمن،

ماه دلو.
دولدورتماق { دولدورتماق } [ف.س.] بوسيله

ديگري پر كردن.
دولدوروماق [ف.۱] پر كردن، مملو كردن،

انباشتن، اشباع كردن. (۲) باد كردن (لاستيك
جرخ). (۳) انجام رسانيدن، تكميل كردن.

(۴) واريز كردن. (۵) چاشنى گذاشتن (تفنگ).
(۶) بار زدن.

دولدوروجو (ماده) [ص.] مواد اشباع
كننده.

دولدورولماق [ف.م.۱] پر شدن، انباشته شدن،
اشباع شدن. (۲) بار شدن، گذاشته شدن.

(۳) انجام يافتن، تكميل شدن.
دولر { دولار } [فا.۱] جفت دو (در بازي

نخته نرد).
دولفون [ص.۱] غنى، سرشار، پر مضمون،

همه جانبه. (۲) بلوغ، كمال. (۳) چاق، گوشالو.
(۴) پر، باد كرده. (۵) متأثر، گرفته،

قهر آلود، اشگ آلود (چشم).
~ بدن اندام نسبتاً فربه، داراي يك پرده گوشت.

~ لا شماق [ف. ۱] یک پرده گوشت آوردن،
 جاق شدن. ۲) غنی و سرشار شدن، پر مضمون
 شدن. ۳) بالغ شدن، به حد کمال رسیدن.
 ~ لوق [۱. ۱] (سرشاری، غنا. ۲) فربهی.
 ۳) بلوغ.
 دؤلغونماق [ف. ۱] باخ: دؤلغونلاشماق.
 دؤلگَر { دؤلگار } [۱. ۱] [نَجَار، درود گر، چوب بر.
 ~ خانا [۱. ۱] [نَجَار خانه.
 ~ لیک [۱. ۱] [نَجَاری، درود گری، چوب بری.
 دؤلما { دؤلما } [۱. ۱] [ف. ص. ۱] دلمه (برگ
 مو، کلم، بادمجان، گوجه فرنگی) ۲) پر شده.
 ~ لئق [ص. ۱] مواد لازم برای تهیه دلمه.
 دؤلماق { دؤلماق } [ف. ۱] پر شدن، مملو
 شدن، اشباع شدن. ۲) جاق شدن، فربه شدن.
 ۳) عصبانی شدن، کوک شدن، متاثر شدن،
 حالت گریه دست دادن. ۴) بارور شدن،
 محصول دار شدن، دانه بستن گندم و غیره.
 ۵) تکمیل شدن، بالغ شدن. ۶) نفوذ کردن،
 داخل شدن (به مقدار زیاد). ۷) فرا گرفتن.
 گؤزلری ~ پراشگ شدن چشم.
 باشا ~ به سن رسیدن، بزرگتر شدن، بالغ شدن.
 دؤلמוש [ف. ص. ۱] پر، پر شده، مملو.
 ۲) بغض آلود.
 دؤلمه (دؤلما) [۱. ۱] [دالان، راهرو.
 دولو { داؤللی } (دهوهلی لر) دولو، طایفه
 ترک زبان ساکن ایران، شاخه‌ای از قاجاریه.
 دؤلو [ص. ۱. ۱] پر، مملو، انباشته، آکنده،
 لبریز، لبالب، مالا مال. ۲) جاق. ۳) تگرگ.
 ~ بیر نفس آلیب نفس عمیقی کشید.
 ~ تفنگ تفنگ پر، تفنگ آماده شلیک.
 ~ جا [فا. ۱] پر پر، لبالب.
 ~ سو [ظ. ۱] به اندازه گنجایش، ظرف
 اندازه گیری.
 ~ سونبول سنبیل پر (دارای دانه‌های فراوان و
 درشت).

~ وورماق تگرگ زدن.
 اوؤوج دؤلوسو یک مشت پر.
 دؤلوخساق باخ: دؤلوخسونماق.
 دؤلوخسونماق [ف. ۱] بغض گلورا گرفتن، حالت
 گریه به خود گرفتن، متاثر شدن، خشم خود را
 فرو خوردن.
 دؤلوخسونموش [ف. ص. ۱] بغض گلویش را
 گرفته، حالت گریه به خود گرفته.
 دؤلوخماق باخ: دؤلوخسونماق.
 دولوس [۱. ۱] [سفالگر، کوزه گر، سازنده ظروف
 گلین.
 ~ چارخی جرخ کوزه گری.
 ~ چو باخ: دولوس.
 ~ چولوق [۱. ۱] [سفالگری، کوزه گری، ساختن
 ظروف گلین.
 ~ کوره سی کوره سفال پزی، کوره کوزه پزی.
 ~ لوق [۱. ۱] [سفالگری، کوزه گری.
 دؤلوش [۱. ۱] [انباشتگی، حالت پر شدن، آکندگی.
 بوقاب هردؤلوشدا بیر کیلو باغ توقار این
 ظرف هربار پر شود یک کیلوروغن گنجایش
 دارد.
 دؤلوشدورماق [ف. ۱] با ازدحام پر کردن، با
 ازدحام یکجا جمع کردن، انباشتن.
 دؤلوشماق [ف. قار. ۱] با ازدحام یکجا جمع شدن،
 ازدحام کردن، با ازدحام داخل شدن، پر شدن
 دسته جمعی.
 دوّم (به عنوان پیشوند با صفات استعمال می شود).
 تمام، کامل، محض.
 ~ آپیاق بیاض، سفید مطلق، سفید یکدست.
 ~ آغ سفید سفید، کاملاً سفید.
 ~ دؤز باخ: دؤمدؤز.
 دوها [ر. ۱] [مجلس روسیه تزاری.
 دومان [ص. ۱. ۱] مه، بخار، ابر. ۲) دود. ۳) گرد
 و غبار. ۴) غم و اندوه، غصه. ۵) کدر، مبهم.
 ~ سیئر [ص. ۱] هوای صاف و روشن.

- ~ لاتماق باخ: دومان لاندیرماق.
 ~ لاشماق [ف.] ابری شدن، مه آلود شدن.
 ~ لاماق [ف.] ۱) مه فرا گرفتن، ابری شدن، بخار شدن. ۲) کدر شدن، مبهم شدن.
 ~ لاندیرماق [ف.] مه آلود کردن، دود آلود کردن.
 ~ لاتماق [ف.م.] ۱) مه آلود شدن، دود گرفتن. ۲) اشک آلود شدن (چشم‌ها)، تیره شدن. ۳) اندوهگین شدن، غمگین شدن.
 ~ لی [ص.] ۱) مه آلود، بخار آلود، ابری، دود آلوده. ۲) کدر، مبهم، تیره.
 گوزو دومانلانیش از خشم کور شدن، بینائی کسی تیره شدن، اشک آلود شدن چشم‌ها.
 دومبا { دومبا } [ص.] ورقلمبیده، برجسته، برآمده.
 ~ گوز [ص.] چشم ورقلمبیده.
 ~ لیق [ا.] ورقلمبیدگی، برجستگی.
 دومبالاق [ا.] معلق، پشتک وارو.
 ~ آشماق (~ وورماق) پشتک وارو زدن، معلق زدن.
 ~ لاماق باخ: ~ آشماق.
 دومبالان (دونبالان) [ا.] ۱) دنبان، قارچ. ۲) گوز، ورم، دمل. ۳) باخ: دومبا.
 دومبالان گوبلک [ا.] قارچ دنبان. (Truffel)
 دومبالتماق { دومبالتماق } [ف.س.] ۱) به حالت رکوع در آوردن، دولا کردن. ۲) قلبه کردن، برآمده کردن.
 دومبالماق [ف.] ۱) خم شدن به حالت رکوع، خم کردن کمر، پشت گوز کردن، دولا شدن، سر به زمین دم به هوا کردن. ۲) باد کردن، ورم کردن.
 دومبک { دومبک } [ا.] دنبک، طبل کوچک، باخ: دومبول.
 دومبلیک { دومبالاک } باخ: دومبک.
 دومبول باخ: ناغارا.
 دومبول [ا.] تپل، جاق و گرد.
- دومجا { دومجا } [ا.] تور گرد برای صید ماهی یا پرند.
 دوم دورو [ص.] ۱) زلال، صاف صاف، کاملاً شفاف. ۲) روان (عمل).
 دومدوز [ص./ظ.] ۱) سراسیمه، مستقیم، کاملاً راست، کاملاً مسطح و هموار. ۲) آدم کاملاً صاف و ساده.
 دومروق { دومروق } (تومورجوق) [ا.] ۱) غنچه شکفته نشده گل. ۲) جوانه. ۳) جوش، بشوره.
 دومسک { دومساک } باخ: دومسوک.
 دومسوک [ا.] سقلمه.
 ~ لمک [ا.] سقلمه زدن، به پهلوی کسی زدن، با آرنج به کسی زدن.
 ~ لنمک [ف.م.] سقلمه خوردن.
 دوملنمک { دومالانماک } [ف.] پلکیدن، باخ: وورنوخماق، اللشمک.
 دومورجوق [ا.] قطره.
 دوموخماق باخ: دؤنوخماق.
 دوموشماق [ف.] ۱) چهارزانو نشستن. ۲) عمل پرندگان که بانوک تن خود را تمیز می کنند.
 دوموشمک { دوموشماک } چمباتمه زدن.
 دوموشوق [ص.] مجاله، کز کرده، مات و مبهوت.
 دوموک [ا.] مشغولیت، چیزی برای سرگرمی.
 دومینانت [فر.] مصلط، مستولی، برتر.
 ~ لیق برتری و سلطه گری، خصوصیات ارئی نر یا ماده که مسلط است.
 دومینو [ا.فر.] نوعی بازی، بازی دومینو.
 دومینیون [انگل.] عنوان هریک از کشورهای عضو امپراطوری انگلستان تا سال ۱۹۴۷.
 دوون باخ: دونن.
 دوون^۱ [ا.] پیراهن زنانه دامن دار.
 ~ بیچمک ۱) گوشمالی دادن، آش پختن (برای تو آشی بپزم که ...). ۲) کاری را سرو سامان دادن، نقشه ریختن، کلک زدن. ۳) پیراهن

د گرگون ساختن. ۴) منصرف كردن. ۵) قانع كردن.

دۇندرمه { دۇندارما } ۱) [ا.ا] بىرگىردان (در موسيقى)، پىچ، بازگردانى.

دۇندرمه { دۇندارما } ۲) [ا.ا] آبىبارى باردوم مزرعة غله. ۲) دريوش كه از تركه چوب درست كند.

دۇندارىجى { دۇندارىجى } [ص.ا] گىردان، جرخان، چرخنده.

~ كران جزقيل گردان.

دۇندارش { دۇندارش } [ا.ا] بىرگىردان، پىچ.

دۇندارىلمك { دۇندارىلمك } [ف.م.ا] بىرگىردانده شدن.

دۇندورما [ا.ا/ص.ا] ۱) بستى. ۲) بىخ زده، بىخى، منجمد.

~ اتى گوشت بىخ زده.

~ چى [ا.ا] بستى فروش، بستى ساز.

~ ساتان [ا.ا] بستى فروشى.

~ شومو شخم پائىزى.

دۇندورماق [ا.ا] ۱) منجمد كردن، بىخ زده كردن، بىخ درست كردن، به حالت انجماد و بىخ

در آوردن. ۲) توى سرما نگه داشتن. ۳) مات و مبهوت گردانيدن.

دۇندورولماق [ف.م.ا] منجمد شدن، بىخ زده شدن، به حالت انجماد و بىخ درآمدن.

دۇندوروجو [ص.ا] ۱) بىخ زننده، منجمد كنده. ۲) تونل انجماد (در سردخانه). ۳) سرماى سوزناك.

دۇندورلموش [ف.ص.ا] بىخ زده.

~ باليغ ماهى بىخ زده.

دۇنقا باخ: دۇنقار.

دۇنقار [ص.ا] گوژ (پشت)، برآمدگى پشت يا سينه، غوز، قوز، انحراف و كجى.

~ بئل [ص.ا] گوژپشت، غوزى، قوزى.

~ لاشماق [ف.ا] گوژ پشت شدن.

بريدن.

~ گىشديرمك ظاهر آرائى كردن.

~ لوق [ص.ا/ا.ا] بارچه مخصوص پىراهن زنانه. ۲) مقررى، دستمزد.

دۇناتماق باخ: دۇناتماق.

دۇنا سالماق ظاهر آرائى كردن، رنگ عوض كردن.

دۇنا گىرمك جلد عوض كردن، رنگ عوض كردن.

دۇنون ده ئىشمك ۱) جلد عوض كردن.

۲) پىراهن عوض كردن.

دۇن ۲) [ا.ا/ظ.] انجماد، بىخ، درجه حرارت زير صفر.

~ آپارماق بىخ زدن (پا و غيره).

~ شۇناسلىق قطب شناسى.

~ وورما سرمازدگى، بىخ زدگى، انجماد.

~ وورماق بىخ زدن، سرمازدن، منجمد شدن.

~ وورموش بىخ زده، سرمازده، منجمد.

دۇناتىرماق [ف.س.ا] به وسيله كسى تزيين كردن، آئين بستن.

دۇناتماق [ف.ا] لباس پوشاندن، تزيين كردن، آئين بستن، آئين بستن.

دۇنا قالماق [ف.ا] (از ترس و يا تعجب) بى حركت ماندن، بى حس شدن، به حالت بىخ زده ماندن، مات و مبهوت ماندن، دو دل و در حال

ترديد باقى ماندن، خشكش زدن.

دۇنانما { دۇناتما } [ا.ا] ناوگان.

دنىز ~ سى ناوگان دريائى.

هاوا ~ سى ناوگان هوايى.

دۇنبالماق باخ: دۇنبالماق.

دۇندىرتمك { دۇندارىتماك } [ف.س.ا] بوسيله كسى بىرگىرداندىن، پشت ورو كردن، چرخاندن،

مراجعت دادن.

دۇندىرتمك { دۇندارىتماك } [ف.ا] ۱) بىرگىرداندىن. ۲) پشت ورو كردن. ۳) به عقب

بىرگىرداندىن، مراجعت دادن، منقلب كردن،

دۇنمىز { دۇنماز } [ص.] غىرقابل برگشت،
ثابت قدم، استوار، برگشت ناپذير.

~ ليك [ا.] غىرقابل رجعت، برگشتنى،
برگشت ناپذيرى، استوارى، ثبات قدم.

دۇنمىك { دۇنماك } [ف.ا.] برگشتن، رجعت
كردن. ۲) چرخيدن. ۳) روبر گرداندن، پشت
كردن. ۴) پشت و رو كردن، وارونه كردن.
۵) به عقب برگشتن، بازگشتن، مراجعت كردن.
۶) دگرگون شدن، تغيير يافتن. ۷) پيچيدن.
۸) چرخيدن، گرديدن. ۹) مرتد شدن، عدول
كردن، نقض عهد كردن.

اۋ اۋزۇ دۇندۇ آن رويش بالا آمد، بدخلق شد.
ايتە دۇنمىك روى سگش بالا آمدن، به همە چيز
بريدن، پرو پاچه گرفتن.

ديلى دۇنمىك توانا بودن به تلفظ لغات نامانوس
و مشكل يالغات اجنبى.

ديلى دۇنمە مك عدم توانائى به تلفظ صحيح
بعضى لغات.

سۈزۈندىن دۇنمىك حرف خود را پس گرفتن،
نقض قول كردن.

سۇل الە دۇنۇز به طرف چپ پيچيد.

ھاۋا دۇندۇ ھاۋا تغيير کرد.

دۇنمە { دۇنما } [ف.ص. / ص.ا.] برگردان،
رجعت، چرخش، دگرگونى، برگشت.
۲) ارتداد. ۳) تغيير نژاد داده. ۴) باخ: گاف لار.

دۇنمە دن { دۇنمادان } [ظ.ا.] بى برگشت، به طور
قطعى و بى گير، بى اعراض.

دۇنن { دۇنان } [ا. / ظ.ا.] ديروز، روز پيش.

~ كى اوشاق طفل ديروزى، خيلى بى تجربه.

دۇنوخان [ص.] كرخت، بى حش شده.

دۇنوخدورماق [ف.] مات كردن، ميهوت كردن،
به حيرت انداختن.

دۇنوخماق { دۇنوخماق } [ف.] مات شدن،

مات بردن، ميهوت شدن، بى حركت ماندن، خيره
شدن.

~ لاما ق [ف.] پشت را گوز كردن، پشت را خم
کرد.

~ لانماق [ف.م.] پشت خم شدن، به حالت گوز
در آمدن.

~ لى [ص.] گوزدار، گوز پشت.

~ لىق [ا.] گوز پشتى، برآمدگى، برجستگى.

دۇنقاز [ص.] لاغر، نحيف، ضعيف.

~ لىق [ا.] لاغرى، نحيفى.

دۇنقوز باخ: دۇنوز.

دۇنقولىتو [ا.نق.] غرولند، غر.

دۇنقولىداتماق [ف.س.] به غرولند واداشتن.

دۇنقولىداشماق [ف.قار.] دسته جمعى غرولند
كردن، نق زدن.

دۇنقولىداماق [ف.] شكوه كردن، عز و نيز كردن.

دۇنقولىداماق [ف.] ارغر كردن، غرزدن، غرولند
كردن.

دۇنك { دۇناك } باخ: دۇنوك.

دۇنكو { دۇنكو } (دۇنكى) [ص.] ديروزى.

دۇنگل { دۇنگال } [ا.] از گيل وحشى.

دۇنگللك { دۇنگالماك } [ف.] از قول و قرار
خود رجوع نمودن.

دۇن گون { دۇنوگون } [ظ.ا.] شب و روز،
بيوسته.

دۇنگە { دۇنگا } [ا.] پيچ و پيچ ناگهانى و تند،
سريچ.

~ باشى سريچ (كوچه).

~ لى [ص.] داراي پيچ، داراي پيچ و خم.

دۇنما [ف.ا. / ا.] انجماد، يخ زدگى.

~ نقطه سى نقطه انجماد.

دۇنماق { دۇنماق } [ف.ا.] منجمد شدن،

يخ بستن، به حالت يخ در آمدن. ۲) سرد شدن.

۳) يخ زدن. ۴) به حالت جامد در آمدن، سفت

شدن (سيمان و غيره).

بۇرىندە دۇندۇ درجا خشكش زد.

دۇنموش [ف.ص.] منجمد، يخ زده، سفت شده.

- دوئوژ [فر. دهنده، خون دهنده.
دوئوز [ا. / ص. ۱] (خوک. ۲) کشیف، خشن،
بی ادب.
~ اوئاران [ص. ۱/ا.] خوک چران.
~ پوئاسی توله خوک.
~ چو [ص.] خوک چران، پرورش دهنده خوک.
~ چولوق [ا.] خوک داری، پرورش خوک.
~ لوق [ا. / ص. ۱] (خوکدانی. ۲) زندان.
۳) کیفی، شلختگی. ۴) بی ادبی، خشونت.
دوئوزا باخان باخ: دوئوزچو.
دوئوس [ر.] خبر و اطلاعات. محرمانه که درباره
کسی به دستگاههای دولتی داده می شود.
دوئوش [ا. ۱] (انجماد، یخ زدگی. ۲) باخ: دوئوق.
~ لوق [ا.] زمین یخ زده، منجمد.
دائیمی دوئوشلوق منطقه سی منطقه منجمده.
دوئوش [ا. ۱] (بازگشت، رجعت. ۲) تغبیر،
دگرگونی. ۳) عطف.
~ نقطه سی نقطه عطف.
دوئوشماق { دوئوشماق } [ف.] حالتی نظیر با
نزدیک به انجماد یافتن.
دوئوق [ص. ۱] (منجمد، یخ بسته. ۲) سرد،
بی حرکت، راکد، مات و مبہوت.
۳) بی احساس، بی تفاوت. ۴) کدر، تیره،
غیر شفاف.
~ گوز [ص.] انگاه سرد، نگاه بی تفاوت،
چشم های بی حرکت، چشم های مات و مبہوت.
~ لاشماق [ف.] به حالت انجماد درآمدن، کدر
شدن.
~ لوق [ا. ۱] (انجماد، یخ زدگی، یخی.
۲) سردی، دلسردی، سکوت و رکود.
دوئوک [ص. ۱] (واژگون، بازگون. ۲) متلون،
مرتد. ۳) واپس گرا، مرتجع.
~ لوک واپس گرایی، ارتجاع، برگشتنی،
تلون، ارتداد.
دوئوم [ا. ۱] بازگشت، رجعت، برگشت.
- ۲) هر بار رفت و برگشت. ۳) پیچ.
ایل دوئومو سالگرد.
دوئنه [ا.] دفعه، بار، مرتبه.
دوئنه - دوئنه [ظ.] به کرات، مکرر، به دفعات،
بارها.
دوئنه جک { دوئناجاک } [ا.] سربچ.
دوئیا { دوئیآ } [ع. ۱] (دنیا، جهان، گیتی،
عالم. ۲) هستی، کائنات، ناسوت، فلک. ۳)
همه، هر کس. ۴) کره زمین.
~ باخیشتی جهان بینی.
~ بش گوندور، بشی ده قارا (بشی
ده هنج گوندور) دنیا پنج روزه است آن هم
سیاه.
~ دا هرگز.
(بوکیتابی) دوئیا دا کیمسه به وئرمم
این کتاب را هرگز به کسی نمی دهم.
~ دان ال چکمک از دنیا دست شستن، به دنیا
بی اعتناء بودن.
~ دان خبری اولما ماق بی اطلاع بودن از
محیط خود.
~ دان خبری یوخدور بی خبر بودن، بی اطلاع
بودن، نا آگاه بودن.
~ دان کئچمک ترک دنیا کردن.
~ گؤچمک رحلت کردن، از این جهان رخت
برستن.
~ دوردوقجا تا جهان پایدار است، تا ابد.
~ شیرین، جان عزیز دنیا شیرین و جان عزیز
است.
~ - عالم سراسر جهان، هستی، کائنات.
~ قدر [ظ.] یک دنیا، خیلی زیاد.
~ گؤرموش [ص.] جهان دیده، آزموده، باتجربه.
~ گؤروشو [ا.] جهان بینی.
~ گؤزلی [ص.] زیباترین زیباییان (زن)،
زیباترین.
~ لار اونون اولدو (مثل اینکه) دنیا را به او

بخشیدن، خیلی خوشحال شد.

~ لار قدر [فا، ای] اندازه زیاد.

~ لئق [ا، ای] جهانى، مادیات، مال و ثروت، مال دنیا.

~ موچار بیه سی جنگ جهانی، جنگ بین المللی.

~ نئ باشینا زیندان ائله مک خود را تحت فشار گذاشتن، زندگى را بر خود نپناه کردن.

~ نئ باشینا گؤتورمک شلوغ و سروصداه انداختن، آشوب و غوغا پیا کردن.

~ نئ باشینا بیغدهئ همه را دور خود جمع کردن.

~ نئین اوباشئ اشاره به جای خیلی دور، دور دست.

دوئیواؤی دنیائی، این جهانی، ناسوتی.

دوئیابا بئل باغلاماق به این دنیا دل بستن، به این دنیا اعتماد کردن.

~ سیغمايان خیلی خوشحال بودن، از خوشحالی تو پوست خود ننگجیدن.

~ گئیرمک به دنیا آوردن، زایاندن، زائیدن.

~ گلمک به دنیا آمدن، متولد شدن، زاده شدن، پا به جهان گذاشتن.

علم دوئیاسئ دنیای علم.

بؤتؤن دوئیادا در هیچ جا، در هر جا، در سراسر عالم.

بیر دوئیایک عالم، یک عالمه، خیلی زیاد، بى اندازه.

دوؤ [ا، ای] میدان داری، ۲) حریف، ۳) حمله، برخاش، تهدید، دعوا، جنجال.

~ توتماق میدان داری کردن، برخاش کردن، تهدید کردن.

~ گئیمک حمله ور شدن.

~ گلمک دو آمدن، حریف شدن، برابری کردن، هم آوردن، غلبه کردن.

~ گؤتورمک دو برداشتن.

الینه دوؤ دؤشمک فرصت به دست آوردن، بیکه تاز میدان شدن.

ایکى ایت بیراسلانا دؤؤگلر دوسگ بریک شیر غلبه می کند (برابری می کند).

کئچى به چاخئر وئرسن قوردا دؤؤ گئدر اگر به بز شراب بدهی، به گرگ حمله ور می شود. مین آنلئ با دؤؤدور حریف هزار سوار است. دوؤار باخ: دیوار.

دوؤاق [ا، ای] نقاب، سرپوش عروس، نور صورت، روبند عروس. ۲) سرپوش دیگ و قابلمه و غیره (معمولاً از گل پخته می سازند).

~ سئز [ص، ای] نقاب، بى روپوش، روباز.

~ لاماق [ف، ای] نقاب کشیدن، تور عروسی را انداختن.

چؤلمک - دوؤاق [ا، ای] دیزی و سرپوش، قابلمه گلی و سرپوش.

چؤلمک دئغیرلانیب دوؤاغئین ناپاز دیزی می غلطد و سرپوشش را پیدا می کند. (کبوتر با کبوتر، باز با باز).

~ لئ [ص، ای] نقابدار، سرپوش دار.

دوؤاق قاپما [ا، ای] گونه شعر «آشئق» که در پایان مراسم عروسی از طرف «آشئق» خوانده می شود.

دؤؤر { دؤؤر [ا، ع، ای] دور، دوره، عصر، عهد. ۲) محیط، پیرامون، اطراف. ۳) چرخش، گردش دور محور. ۴) صدر مجلس.

~ ائتمک ۱) دور زدن، دور چرخیدن. ۲) زندگى کردن، روزگار گذراندن.

~ لشدیرمک [ف، ای] به دوره ها تقسیم کردن، مرحله بندی کردن.

~ لشدیرلمک [ف، م، ای] به دوره ها تقسیم شدن، مرحله بندی شدن.

~ لشمک [ف، ای] به دوره های مختلف تقسیم شدن.

دؤؤران باخ: دوران.

دؤؤر مه { دؤؤراما [ص، ای] مدور، گِرد، به شکل

- دایره.
- دوورو { دۋورو } [ا.] دوری، دیس، بشقاب بزرگ.
- دۋوره باخ: دوره.
- دۋوری باخ: دۋری.
- دۋوریلیک { ا. / ع. } [نوبتی، ادواری، هرامر که بطور ادواری تکرار شود.
- دۋوریته { ص. ع. } [در گردش، متحرک.
- ~ کاپیتالی سرمایه در گردش.
- دووشان باخ: دوشان.
- دووشان الماسی { ا. } [شیرخشت. (Cotoneaster Medis).
- دووشان کلمی { ا. } [گل ناز. (Sedum.)
- دوۋغا باخ: دۋغا.
- دوۋلا { ا. } [پارچه شاد رنگی که شکارچیان برای گول زدن در تاج و کبک از آن استفاده می کنند.
- دۋولت باخ: دولت.
- دوۋوخماق باخ: دۋوخماق.
- دۋها { ا. } [دهاء، نبوغ، تیزهوشی، هوشمندی، ذکا.
- ~ لئی { ص. } [پرنیو، داهی، هوشمند.
- دۋه جر { داۋاجار } [ا.] کسی که شب را بیتوته کرده، بی خوابی کشیده.
- دۋه جیک { داۋاجیک } [ا.] حشره ریز از پرده بالان.
- دۋهل { داۋال } [ا.] [وعدۀ و وعید، وعدۀ تو خالی، وعدۀ بیجا.
- ~ وئرمک وعدۀ و وعید دادن، از سروا کردن، سردواندن.
- دۋهول باخ: دهل.
- دوئار { ص. } [حتاس.
- ~ لئق { ا. } [حتاسیت.
- دویناق باخ: دۋغاناق.
- دۋئج { دۋئاج } [ا.] چکش جویی، گرز، دستۀ هاون، وسیله کوبیدن و ضربه زدن.
- ~ چپی { ا. } [چکش کار.
- ~ لیمک { ف. } [۱] مشت مالی کردن، زیر ضربات مشت گرفتن، زدن، کوبیدن، پشت سرهم ضربه زدن، پابه زمین کوفتن. ۲) یک ریز حرف زدن.
- ~ لیمک { ف. م. } [کوبیده شدن، ضربه خوردن.
- دۋئجه { دۋئجا } [ا.] [پیوند، قلمه.
- ~ لیمک { ف. } [پیوند زدن، قلمه زدن.
- دۋئدۋ { دۋئدو } [ا.] [دسته تبر.
- دۋئدورتمک { دۋئدورتماک } [ف. س.] [۱] بوسیله کسی دیگری را زدن. ۲) بوسیله کسی آرد کردن. ۳) تلقیح کردن. ۴) کوباندن.
- دۋئدورمک { دۋئدورماک } [ف. س.] [بوسیله کسی عمل دوئیمک را انجام دادن یا سبب انجام آن شدن.
- دۋئدورمک باخ: دۋئدورتمک.
- دۋئدورمه { دۋئدورما } [ف. ا.] [۱] تلقیح. ۲) کوبیدن. ۳) زدن (تلقیح آبله). ۴) خال - کوبی.
- دۋئدورماق { دۋئدورماق } [ف.] [فهماندن، محسوس گردانیدن.
- دۋئدورماق { دۋئدورماق } [ف.] [سیر گردانیدن، اشباع گردانیدن.
- دۋئدوروجو { ص. } [سیر کننده.
- دۋئدورولماق { ف. م. } [سیر شدن، اشباع شدن (بوسیله کسی یا چیزی).
- دۋئغو { دۋئغو } [ا.] [۱] احساس، عاطفه، شور. ۲) حس، درک، فهم.
- ~ سوز { ص. } [بی احساس، بی تفاوت، بی عاطفه.
- ~ سوزلوق { ا. } [بی احساسی، بی تفاوتی.
- ~ لو { ص. } [حتاس، با عاطفه، پرشور.
- اینجه دویغولار احساسات ظریف.
- دوبلک { دۋیلاک } [ا.] [خربزه یا هندوانه نارس، کالک.
- ~ باز { ص. } [کلک باز، جنجالی، دغلباز.
- ~ کیمی { ص. } [گرد، مدور.

دوئلوق: اؤزؤنؤ دويلوغا قويماق خود را به نفه می زدن.

دوئماج { دوئماج } [ا.ا] مخلوطی از پنیر و خرده نان.

دوئماز { دوئماز } [ص.ا] سیری ناپذیر، حریص. ~ لئق (~ ماما زلیق) سیری ناپذیری، حرص.

دوئماق { دوئماق } [ف.ا] حس کردن، احساس کردن، درک کردن، دریافتن، ملتفت شدن.

دوئماق { دوئماق } [ف.ا] سیر شدن، اشباع شدن. (۲) بیزار شدن، دل زده شدن.

جانا ~ از جان خود سیر شدن، به حد افراط از خود بیزار شدن.

دوئمالی { دوئمالی } [ص.ا] اندیشیدن، بازی با کلمات به نحوی که برای درست خواندن آنها باید دقت و توجه خاص بشود.

ککلیک، کپنک، گلین گئدک کؤلگه لیکه، گؤرک گلین گلیبدیر؟

دوئمامیش { دوئمامیش } [ف.ص.ا] سیر نشده، اشباع نشده.

دوئماج { دوئماج } [ا.ا] خوراک که از کوبیده میوه تازه تهیه می شود، خوراک که از مخلوط نان با پنیر یا گرد و تهیه می شود.

دوئماک { دوئماک } [ف.م.ا] گره زدن، حلقه زدن (سر طناب و غیره). (۲) بستن، متصل کردن، پیوند دادن.

آتین قوئروغونو دوئماک دم اسبرا گرده زدن یا حلقه کردن.

دوئماک { دوئماک } [ف.ا] زدن، کتک زدن. (۲) کوبیدن، ضربه زدن. (۳) فلمکاری کردن.

(۴) آرد کردن، آسیاب کردن. (۵) تلقیح کردن، (آبله)، (خال) کوبیدن. (۶) گرد گیری کردن

(فرش)، زدن با ضربات چوب. (۷) له کردن، سرکوب کردن.

اٹشه یی ~ خرا کتک زدن.

ات ~ گوشت کوبیدن.

بوغدانئ ~ کوبیدن خوشه گندم برای جدا کردن دانه از پوسته.

چیچک ~ آبله کوبیدن.

دوز دوئمک نمک کوبیدن.

دوئمن شهرئ تویلا دؤئدو دشمن شهر را با توپ کوبید.

دوئمنه دوئمک به خود بالیدن، به خود غرّه شدن.

قایئئ دوئمک در زدن.

قیمت داعواسئ دؤئمؤردؤ سرفیمت چانه نمی زد (مشاجره نمی کرد).

دوئموش { دوئموش } [ف.ص.ا] اشباع شده. (۲) سیر شده.

~ کاربؤن کاربن اشباع شده.

دوئمه (دوگمه) { دوئما } [ا.ا] دگمه، تکمه، دکمه. (۲) شستی، دگمه زنگ اخبار و غیره. (۳) میخ سر پهن. (۴) جوانه (برگ و گل).

(۵) حلقه یا میله ای که چفت در و غیره به آن وصل می شود.

~ چه به اندازه یک دگمه، خرد و کوچک.

~ جیک دگمه کوچک، جوانه کوچک.

~ چه [ا.ا] دگمه کوچک و ظریف. (۲) جوانه ای که هنوز نشکفته. (۳) شستی برقی.

(۴) کلیپس. (۵) باخ: دوئونجه.

~ چه لمک [ف.ا] کلیپس زدن.

~ چه لنمک [ف.ا] جوانه زدن (برگ و میوه).

~ چه لی [ص.ا] جوانه دار.

~ چی [ا.ا] دگمه فروش.

~ لئمک [ف.ص.ا] به وسیله دیگر بستن دگمه.

~ لمک [ف.ا] دگمه کردن، انداختن دگمه، بستن دگمه.

~ لنمک [ف.م.ا] بسته شدن دگمه. (۲) جوانه بستن (درخت).

~ لی [ص.ا] دگمه دار، دارای شستی، غنچه دار،

دۆيوزولماق [ف.م.] بوسيله ديگرى سىر شىدن،
بوسيله چىزى اشباع شىدن. باخ: دۆيوزولماق.

دۆيوزدورماق [ف.م.] بوسيله كسى يا چىزى
سىر كىردىن. باخ: دۆيوزولماق.

دۆيوش [ا.] احساس، درك.

دۆيوش [ا.] نىبرد، رىزم، جنگ، كارزار.
(۲) ضربه، تقي.

~ امرى فرمان جنگى.

~ طياره سى هواپىماى جنگى.

~ چو [ا./ص.] رىزمنده، جنگجو، جنگاور.

~ سوزساتى تجهيزات جنگى.

~ سوز [ظ.] بدون جنگ و دعوا، بدون جنگال،
بامسالمت.

~ نىظامى آرايش جنگى.

~ حاضىرلىغى تدارك جنگى، آمادگى جنگى.

دۆيوشدورمىك { دۆيوشدورماق } [ف.م.]

(۱) بهم انداختن، به منازعه واداشتن، به نزاع
تحريك كىردن، جنگ انداختن. (۲) تخم مرغ
بازى كىردن.

اؤكوز ~ گاوهاى نر را به جنگ واداشتن (بهم
انداختن).

خوروز ~ خرومهارا به جنگ انداختن.

سوز ~ مشاجره و مشاعره كىردن.

يومورتا ~ تخم مرغ بازى كىردن.

دۆيوشدورولمىك [م.] به منازعه تحريك شىدن.

دۆيوشكىن { دۆيوشكان } [ص.] جنگى،

جنگجو، رىزم آور، پىكارجو، رىزمجو. (۲) مبارز،
بى پروا، دلبر.

~ لىك [ا.] جنگاورى، پىكارجوئى،

رىزمجوئى. (۲) بى پروائى، دلبرى.

دۆيوشمىك [ف.قار.] با يكدىگر جنگيدىن، منازعه
كىردن، جنگ كىردن.

دۆيوشىن { دۆيوشان } [ف.ص.] رىزمنده،

پىكارجو، جنگى.

~ اوردو نيروهاى مسلح در حال نبرد.

جوانه دار.

آغاچ لار دۆشمه باغلادى درختها جوانه
بسته اند.

دويمه { دۆشما }^۲ (هلىندى): { دۆشم } واحد
اندازه گىرى طول معادل ۲/۵۴ سانتى متر.
دويمه يارئىملىق نصف اندازه «دويمه».

دۆشمه { دۆشما } [ف.ا./ا.] كوش،
چكش كارى، كوبيدن آهن و فلز براى شكل
دادن به آنها. (۲) خرمنكوبى، جدا كىردن دانه از
كاه و ساقه وغيره. (۳) قلمكارى روى فلزات،
نقش كوبى. (۴) كوبيده (نمك، فلفل).
(۵) خوراك بلغور گندم. (۶) برگ و علوفه خرد
شده.

~ - كسمه [ا.] قلمكارى (حكاكى روى فلز).

~ ماشينى [ا.] چكش برقى، دستگاه كوش.

چيچىك دويمه [ف.ا.] آبله كوبى.

خال دويمه [ف.ا.] خالكوبى.

دۆشمه - دۆشمه { دۆشما - دۆشاما } [ا.]
قيمه پلو، ته چين قيمه.

دۆشمه شيره { دۆشماشيرا } [ا.] سفيد آب.

دويمه - قيمه { دۆشما - قيشما } [ا.] خوراكى
كه از گوشت كوبيده و نخود و كشمش تهيه
مى كنند.

دۆشمه - كاباب [ا.] كباب كوبيده.

دۆيؤ (دۆگؤ، دۆگى) [ا.] برنج.

~ چو [ا.] برنجكار، برنج فروش.

دۆيوخماق [ف.ا.] بيدار شىدن، هشايار شىدن،

آگاه شىدن. (۲) باخ: دوروخماق. (۳) رم كىردن.

دۆيوشوران [ص.ا.] اشباع كنىنده، ماده

اشباع كنىنده. (۲) سىر كنىنده. (۳) بقدر كافى.

دۆيؤرد { دۆيؤرد } [ا.] روسرى كه روى آن

نقش هاى رىز نقطه چين بافته باشند.

دۆيوزوماق [ف.ا.] اشباع كىردن. (۲) سىر كىردن.

(۳) به دورغ مطمئن كىردن، باورانيدن.

دۆيوزوجو باخ: دۆيوزان.

دۇيوشە - دۇيوشە [ظ.] نىبردكنان، در حال جنگ.

دۇيوق [ص.] ۱) ھىشيار، آگاه، حساس. ۲) خبردار.

~ دۇشمك ھىشيار شىدن، آگاه شىدن.

~ سالىماق ھىشيار ساختن، خبردار كردن.

~ سوز [ص./ظ.] ۱) ناھوشيار، غير حساس.

۲) بى خبر، بى اطلاع.

~ لوق [ا.] ھىشيارى، حساسيت، آگاهى.

دۇيۇكدۇرمىك [ف.] به تعجب واداشتن، مبھوت ساختن، دستپاچه كردن.

دۇيۇكمك [ف.] دستپاچه شىدن، مبھوت ماندن، تعجب كردن، سردرگم شىدن.

دۇيۇكمۇش [ف.ص.] دستپاچه، مبھوت، شگفت زده.

دۇيولماز [ص./ظ.] غير قابل احساس، غير قابل فهم.

دۇيولماق [ف.م.] احساس شىدن، حس شىدن، درك شىدن، آگاه شىدن، باخبر شىدن، معلوم شىدن.

دۇيولماق [ف.م.] سىر شىدن، اشباع شىدن.

دۇيۇلمك [ف.م.] گرە خوردن، حلقە شىدن.

دۇيۇلمك [ف.م.] ۱) كتك خوردن، زده شىدن. ۲) كوبيده شىدن، ضربه خوردن. ۳) آرد شىدن، آسياب شىدن. ۴) له شىدن، منكوب شىدن.

دۇيۇلمۇش [ف.ص.] ۱) كتك خورده، زده شده. ۲) ضربه خورده، كوبيده شده. ۳) آرد شده.

دۇيۇم [ا.] احساس، مكاشفە، ادراك، الهام، فهم. دۇيۇم باخ: دۇيۇن.

دۇيۇم [ا.] عمل كوبيدن خوشه غلە (برنج كوبي).

دۇيۇم لوق [ا./ص.] ۱) به اندازه اى كه سىر بكند. ۲) سىرى.

دۇيۇن (دۇگۇن) [ا.] گرە (نخ، بند درخت، نخه)، گرە دريائى. ۲) دشوارى، تنگنا. ۴) درد، غم، غصه.

~ دۇشمك گرە افتادن، گرە خوردن.

~ سالىماق گرە انداختن.

~ لمك [ف.] گرە زدن، گرە انداختن.

~ لنمك [ف.م.] ۱) گرە خوردن، گرە شىدن. ۲) دشوار شىدن، بفرنج شىدن.

~ لو [ص.] ۱) گرە دار، گرە خورده. ۲) بفرنج، پيچيده، دشوار. ۳) درد مند.

~ نقطه سى نقطه گرھى.

الينن آچيلان دۇيۇنۇ، ديشينه سالما گرھى را كه با دست مى توان باز كرد، با دندان باز نكن.

قاشلارئى دۇيۇنۇ لمك گرە برابر وانداختن، اخم كردن.

كۇر دۇيۇنۇ گرە كور، گرە باز نشدى.

يۇمروغۇنو دۇيۇنۇلمك مشت گرە كردن.

انواع گرە:

بالىق چى سۇنگۇسۇدۇيۇنۇ - بۇغما

دۇيۇنۇ - پيشيك پنجه سى دۇيۇنۇ - ده

نيز دۇيۇنۇ - سىگىز وارئ

دۇيۇنۇ - قايىق دۇيۇنۇ - ياستى دۇيۇنۇ.

دۇيۇنۇ ۲ [ا.] باخ: دۇگۇن. عروسى، مهمانى، مراسم جشن و شادمانى.

دۇيۇنۇ باخ: دۇيۇم.

~ چۇ [ا.] كارگر (خرمنكوب، برنجكوب).

دۇيۇنۇتۇ [ا.] ضربان، تپش.

دۇيۇنۇجا [ظ.] ۱) به حد سىرى، شكم سىرى، تا حد اشباع. ۲) بقدر كافى، بقدر رفع احتياج.

دۇيۇنۇجاق باخ: دۇيۇنۇجا.

دۇيۇنۇ چوك باخ: دۇيۇنۇچه.

دۇيۇنۇچه [ا.] ۱) دستمال يا سفره اى كه نان وغيره را در آن مى پيچند. ۲) باخ: دۇيۇنۇ، دۇيۇنۇچه.

دۇيۇنۇدۇرمىك {دۇيۇنۇدۇرماك} [ف.ص.] به تپش واداشتن، باعث تشديد ضربان شىدن.

دۇيۇنۇمك [ف.] تپيدن، تپش داشتن، تندزدن قلب، بى قرارى واضطراب داشتن.

دۇيۇنۇنمه [ف.ا./ص.] ۱) ضربان، تپش.

۲) بى قرارى، اضطراب.

ترس، واهمه، فاجعه.
 ~ لندیرمک [ف.] به وحشت انداختن، ترساندن.
 ~ لنمک [ف.م.] متوحش شدن، به وحشت افتادن، خوف برداشتن.
 ~ لی [ص.] وحشتناک، ترسناک، خوفناک.
 دهشته دوشمک به وحشت افتادن، دچار ترس شدن.
 ~ سالماق (گتیرمک) به وحشت انداختن، ترساندن.
 دهل { دوهول } [ا.] دهل، دف، طبل.
 دهلمک { داهلاماک } [ف.] هی کردن و راندن دام.
 دهلیز { داهلیز } [ا.فا.] دهلیز، راهرو باریک.
 دهلیز - ایبلیز سینیرلری (اٹشیتمه سینیرلری) اعصاب شنوائی، اعصاب قسمت حلزونی و دهلیز گوش.
 دهمرلمک { داهمارلاماک } [ف.] هی کردن (چهارپایان).
 آتلاوئنی دهمرلمه دیلر اسبهایشان را هی کردند.
 دهنه { داهنا } [ا.فا.] ابتدای جوی فرعی که از جویا نهر اصلی منشعب می شود، دهانه.
 (۲) تاسیماتی که بر روی رودخانه و مخازن آب جهت استفاده از آب برای آبیاری و غیره سازند.
 دو نوع است: بدون سذبندی و سذبندی شده، باش قورغو هم گفته می شود. (۳) قسمت آهنی افسار که در دهان اسب قرار می گیرد، دهنه، دهانه، لجام، باخ: جوژه.
 ~ لمک [ف.] دهانه را به دهان اسب گذاشتن.
 ~ لنمک [ف.م.] لجام به دهان اسب گذاشتن.
 ده ورگوز { داوارگوز } باخ: دبرگوز.
 ده وه [ا.] شتر.
 ~ بوئینو (۱) شتر گلو (در لوله کشی).
 (۲) گردن شتر.

اوژه ک دؤیوئمه سی تپش قلب، اضطراب.
 دؤئه (دوگه) [ا.] نلیسه (گاو، گاومیش، آهو) گوساله ماده جوان از یک سالگی تا قبل از زائیدن.
 دؤیه نک { دوشاناک } [ا.ص.] میخچه (با)، پینه، زخم شدن پوست. (۲) زمین سخت کوبیده شده.
 دؤیه نه یئنی باسماق (نابدا لاما ق، آباقلاماق) نمک روی زخم باشیدن، میخچه را لگد کردن، آزار دادن.
 ده { دا } باخ: دا.
 دهباشی { داهباشی } [ا.] ده باشی، فرمانده ده نفر.
 ده ده [ا.] دده، پدر، بابا، پدر بزرگ، اجداد.
 ~ سیز [ص.] بی پدر، یتیم.
 ~ لی [ص.] پدردار، با پدر.
 ~ لیک [ا.] ناپدری، پدرخوانده. (۲) حق و تکلیف پدری.
 ~ مالی ارث پدری.
 ~ وئردی ارث پدر.
 ده ده سین دالینا سریمک پدرش را در آوردن.
 ~ یاندیرماق پدرش را در آوردن.
 ده ده - بابا [ا.] آبا و اجداد، نیاکان.
 ده ده قورقود باخ: کیتابی ده ده قورقود.
 دهره { داهرا } [ا.] دهره، نیشه، اره.
 ~ بورنو [ا.] تصویر تزیینی به شکل نوک برگشته دهره که روی روسری و غیره می بافند.
 ~ بورون [ص.] نوک دماغ که به بالا برگشته باشد.
 ~ لمک [ف.] با دهره بریدن، قطعه قطعه کردن.
 ~ لنمک [ف.] با دهره بریده شدن.
 دهریلیک { داهریلیک } [ا.] دهری گری، اعتقاد به ازلی وابدی بودن دنیا و انکار وجود خدا.
 دهشت { داهشات } [ا.ع.] دهشت، وحشت،

ده يىك { داه ئىنك } [۱. فا.] ده يىك، مالىياتى كه
 معادل يىك دهم محصول به خان ها تاديه مى شد.
 ده ئىمز { دائىماز } [ص. ۱] نالايىق، ناشايست.
 (۲) بى ارزش، بى ارج.
 ده ئىمك { دايماك } [۱. ف.] بر خوردن، بهم
 خوردن، به كسى يا چيزى خوردن، اصابت
 كردن، خوردن. (۲) بر خوردن، رنجيدن.
 (۳) ارزىدن، ارزش داشتن. (۴) سرزدن،
 احوال پرسي كردن، ملاقات كردن، ديدار كردن،
 سر كشي كردن. (۵) زمين خوردن.
 ال ده ئىمه هيش [ص.] دست نخورده، بكر.
 اليم الينه ده ئىدى دستم به دستش خورد.
 بوانئو بو قيمته ده ئىر اين خانه به اين قيمت
 مى ارزد.
 بوسؤزؤم اونا ده ئىدى اين حرفم به او بر خورد
 (رنجيد).
 بىر - بىرينه ده ئىمك بهم خوردن، مخلوط
 شدن، قاطى شدن.
 سؤيق ده ئىمك سرما خوردن.
 قولاغىنا ده ئىپ به گوشش خورده، شنیده
 است.
 كئفينه ده ئىدى به او بر خورد، ناراحت شد.
 گؤز ده ئىمك چشم خوردن، چشم زخم خوردن.
 ~ ده ئىمه سين چشم نخورد.
 گؤزه ده ئىمك به چشم خوردن، مشاهده شدن.
 گؤلله هدفه ده ئىدى گلوله به هدف اصابت
 كرد.
 ياردئىمى ده ئىمك كمك كردن، كمك
 رسيدن از كسى.
 ده ئىمك { دايماك } [۲. ف.] [۱. ف.] رسيدن، پخته شدن.
 چىيان ده ئىمىشدير دمل رسیده (پخته شده).
 مئوه ده ئىمىشدير ميوه رسیده (پخته شده).
 ده ئىمه - دؤشر { دايما - دؤشار } [ص.]
 نازك نارنجى، زودرنج.
 ~ ليك [۱.] زودرنجى.

~ بوئئو كيمى كچ.
 ~ نيكائى [۱.] بوته خار، بوته كنگر، خار شتر.
 ~ چى [۱.] شتر بان، ساريان.
 ~ چىليك [۱.] شتر باني، شتر داري، پرورش شتر.
 ~ دابائى [۱.] حشيشة السعال گياه داروئى
 مخصوص درد سينه.
 ~ دله بى لر [۱.] گروه حشرات خونخوار.
 ~ دن بؤيؤك فيل واردئير بزرگتر از شتر فيل
 است، دست بالاي دست بسيار است.
 ~ ده بوئئوز گؤرمؤشلىر چيز عجيب و غريب،
 خارق العاده.
 ~ قوشو [۱.] شتر مرغ.
 ~ كيمى [ص.] بزرگ، گنده، لندهور، گردن
 دراز.
 ~ كينى [ص.] كينه شترى.
 ~ گؤنؤرمز [ص.] خيلى سنگين، خيلى بزرگ و
 ثقل، بسيار شاق و تحتل ناپذير.
 ~ لى [ص.] شتر سوار، شتر دار.
 ده ئى اؤزؤنه { دايى وؤنا } بزن بچاك.
 ده ئىديرمك { دايديرماك } [ف. ص.] سبب بهم
 خوردن دو چيز شدن، باعث بر خورد دو چيز شدن.
 ده ئىر { دايار } [۱. ص.] ارزش، بهاء، قيمت.
 (۲) لياقت، استعداد، شايستگى. (۳) درخور،
 مناسب، لايىق، قابل.
 ~ سىز [ص.] بى ارزش، بى بهاء، بى ارج،
 بى قيمت. (۲) نالايىق، بى اهميت.
 ~ سىزليك [۱.] بى ارزشى.
 ~ قانونو قانون ارزش.
 ~ لى [ص.] با ارزش، پر بهاء، ذيقيمت،
 ارزشمند. (۲) شايسته، لايىق. (۳) معتبر.
 ~ لى ليك [۱.] بر ارزشى، پر بهائى، ارزشمندى.
 اوخوماغا ده ئىر اثر اثر قابل مطالعه.
 مايا ده ئىرى قيمت تمام شده.
 ده ئىر - ده ئىمزينه { دايار - دايمازينا } [ظ.]
 ارزان تر از قيمت واقعى، به قيمت مفت.

- ده‌یِمه میش { دایم‌میش } [ص.] کال، نارس.
 ده‌یِمیش { دایمیش } [ص.] رسیده، بخته.
 ده‌یِشک { دایاناک } [۱.] دگنک، چماق،
 باخ: دگنک. (۲) زور، استبداد. (۳) خطاب
 تحقیرآمیز.
 ~ کیمی [ص.] خشک و سخت (نان).
 (۲) سیخ و بی حرکت (حالت ایستادن).
 ~ لمک [ف.] با چماق کوبیدن.
 ~ لی [ص.] چماقدار، زورگو، برزور.
 ده‌یِیرمان { داییرمان } [۱.] آسیا، آسیاب، باخ:
 دگیرمان.
 ~ چی [۱.] آسیابان.
 ~ چیلیق [۱.] آسیابانی.
 ~ خوروزو [ص.] آدم سالم و جلد.
 ~ داشی [۱.] سنگ آسیاب.
 ~ شاهادی سهم آسیابان از آرد.
 ~ کیمی اوئودوب نوکمک یک ریز حرف
 زدن.
 ~ لئق [ص.] محل آسیاب، چیزهای قابل آسیا
 کردن.
 ده بیرمانشین بوغازئندان سالسان،
 گوئوندن دبری چیخار از سوراخ سوزن رد
 می شود، زرننگ.
 ال ده بیرمانی [۱.] آسیاب دستی.
 خودده بیرمانی آسیا دودی، آسیاموتوری.
 سو ده بیرمانی آسیا آبی.
 بئل ده بیرمانی آسیا بادی.
 ده بیرمان بیلدیگینی ائلر، چاخ - چاخ
 باشینادویه را آسیاب می گردد، چاخ چاخ نو
 سرش می زند.
 ساققالیئی ده بیرمان دا آغارتما می شام
 کی؟ مگر موهایم را نو آسیاب سفید کرده ام،
 تجربه طولانی دارم.
 ده‌یِیرمی { داییرمی } [ص.] گرد، دایره‌ای،
 حلقوی، کره‌ای، مدور.
 ~ سوؤ [ظ./ص.] تقریباً گرد، شبه کره.
 ~ لئمک باخ: ده‌یِیرمی لمک.
 ~ لشدیرمک باخ: ~ لمک.
 ~ لشدیرلمک باخ: داییرمی لمک.
 ~ لشمک باخ: داییرمی لمک.
 ~ لمک [ف.] گرد کردن، به حالت دایره و مدور
 در آوردن.
 ~ لئمک [ف.] گرد شدن، کروی شدن، به شکل
 دایره در آمدن.
 بالاجا ده‌یِیرمی پنجره پنجره گرد کوچک.
 ده‌یِیش { داییش } [۱.] مبادله، تبادل،
 معاوضه. (۲) تغییر، تحول، تبدیل. (۳) دگش.
 ده‌یِیشجک { داییشاجک } باخ: ده‌یِیشک.
 ده‌یِیشدیرتمک { داییشدیرتماک } [ف.س.]
 بوسیله دیگری تغییر دادن، باعث جابجائی شدن.
 ده‌یِیشدیرمک { داییشدیرماک } [ف.]
 (۱) عوض کردن، تبدیل کردن، تعویض کردن.
 (۲) تغییر دادن، جابجا کردن. (۳) مبادله کردن،
 معاوضه کردن. (۴) تسعیر کردن پول، خرد
 کردن پول.
 ده‌یِیشدیرجی { داییشدیرجی } [۱.]
 تغییر دهنده، دگرگون کننده.
 ده‌یِیشدیرلمز { داییشدیرلماز } [ص.]
 غیر قابل تغییر، تغییرناپذیر.
 ده‌یِیشدیرلمک { داییشدیرلماک } [ف.م.]
 (۱) عوض شدن، تبدیل شدن. (۲) تغییر یافتن،
 جابجا شدن. (۳) مبادله شدن، تعویض شدن.
 (۴) تسعیر شدن پول، خرد شدن پول.
 ده‌یِیشک { داییشاک } [۱.] لباس زیر، عوضی،
 جامه جانشین.
 ~ چی [۱.] خدمتکار مأمور تعویض لباس زیر در
 بیمارستان و غیره.
 ~ لیک [ص.] لباس های زیر.
 ده‌یِیشکن { داییشکان } [ص.] تغییر دهنده،
 دگرگون کننده. (۲) متغیر، غیر ثابت.

- ~ لیک [۱.] قابلیت تغییر، قابلیت تطوّر، دگرگونی، متغیر (بودن).
 ده‌یشمز { دایشماز } [ض.] ثابت، تغییر ناپذیر.
 ~ لیک [۱.] ثابت، تغییر ناپذیری.
 ده‌یشمک { دایشماک } [ف. ۱.] عوض کردن، بدل کردن، تبدیل کردن. ۲) تغییر دادن، جابجا کردن، دگرگون کردن. ۳) مبادله کردن، معاوضه کردن. ۴) تسعیر کردن پول، خرد کردن پول. ۵) پوست انداختن (مار). ۶) صرف کردن.
 بوغدانئ، آریا ابله ده‌یشدی گندم را با جو مبادله کرد (معاوضه کرد).
 پالتارئئ ده‌یشدی لباس را عوض کرد.
 هاؤا ده‌یشدی هوا تغییر کرد.
 ده‌یشمه { دایشما } [ف. ۱.] مبادله، تبادل، تعویض، معاوضه. ۲) تحوّل، تغییر، تطوّر، دگرگونی. ۳) تصریف (افعال).
 ده‌یشمه مزلیک { دایشما مزلیک } باخ: ده‌یشمزلیک.
 ده‌یششن { دایششان } [ف. ص.] متناوب، مبدل، تبدیل کننده، تعویض کننده، مبادله کننده، متغیر.
 ~ جریان جریان متناوب (برق).
 ده‌یششیک { دایششیک } [۱. ۱.] عوضی. ۲) عوض شده، اشتباه. ۳) دگرگونی، تغییر. ۴) لباس زیر، لباس جانشین.
 ~ دوّشمک عوض شدن، اشتباهاً چیزی جای چیز دیگری قرار گرفتن.
 ~ سالماق عوضی گرفتن، عوض کردن، اشتباهاً چیزی را به جای چیز دیگر گرفتن.
 ~ لیک [۱. ۱.] تغییرات، دگرگونی، تعویض. ۲) کودتا.
 نای ده‌یشیک لنگه به لنگه شدن، لنگه کفش پای چپ با لنگه کفش پای راست عوض شدن.
 ده‌یشیلمز { دایشیلماز } [ص.] تغییر ناپذیر، ثابت، غیر متغیر.
- ده‌یشیلماک { دایشیلماک } [ف. م. ۱.] عوض شدن، بدل شدن، تبدیل شدن. ۲) تغییر یافتن، جابجا شدن، دگرگون شدن. ۳) مبادله شدن، معاوضه شدن. ۴) تسعیر شدن پول، خرد شدن پول.
 ده‌یشیلمه { دایشیلما } [ف. ۱.] تعویض، تبدیل. ۲) تغییر، تحوّل، تطوّر، دگرگونی. ۳) تبادل، مبادله.
 ده‌یشیلمه ین { دایشیلما ین } [ف. ص.] ثابت، لایتنیر. (ریاضی).
 دی [ادا. ۱.] علامت خواهش، امر یا تاکید. ۲) علامت تعجب و نارضایتی.
 دی تثر اوّل دزود باش!
 دی گل (دی گل کی ...) اقا، لکن، ولی.
 دی گل، گور نه دانیشتیر بیاو ببین چه می گوید.
 دی باز دینویس!
 دیار { دیشآر } [ع. ا.] دبار، سرزمین، مسکن.
 ~ داش همدیار، هموطن.
 دیاهتر { دیشآهتر } [ا. یو.] قطر، قطر دایره.
 دیانت { دایشآنت } [ع. ا.] دیانت، ایمان، دینداری. ۲) صداقت، ثبات عقیده.
 ~ سیز [ص.] بی دیانت.
 ~ سیزلیک [ا.] بی دینانسی، بی ایمانی.
 ~ لی [ص.] با ایمان، دارای عقیده ثابت.
 ~ لی لیک [ا.] متدین، با ایمان (بودن).
 دیب [۱. ۱.] نه، کف. ۲) عمق، ژرفا. ۳) ریشه، بیخ، بن، گونه، بیخ. ۴) انتها، آخر. ۵) پا، پایه، زیر.
 ~ اوّلچن عمق یاب.
 ~ دن چیخما [ص. ۱. ۱.] ترکه چوب بدون شاخه. ۲) [ف. ا.] ریشه کن.
 ~ دن دوّشمه خیشار [ص.] محصول بونه خیار که نزدیک بن بید می آید.
 ~ سیز [ص. ۱.] بی انتها، بی پایان. ۲) بی ریشه، بی کونه. ۳) بی اساس، بی پایه. ۴) بدون کفی.

~ سیز - بوجاقسیر [ص.] بی انتها، بی پایان.
 ~ سیز تورپ ترب بدون کونه.
 ~ لی [ص.] (۱) دارای ریشه، (۲) دارای کف، (۳) اساسی.
 ~ لیک [ص.] کفی، مناسب برای کفی.
 دیبه چؤ کمک ته نشستن، ته نشین شدن.
 دیبی چیخدی ته اش در آمد، محتویات ظرف تمام شد.
 دیبی سودا دئیل ریشه اش در آب نیست.
 دیبینه داش آتماق ته چیزی را در آوردن، مصرف کردن و تمام کردن.
 آغاجی دیبیدن چیخار تماق درخت را از ریشه کنن.
 آغاجین دیبیده ایلشمک زیر درخت نشستن.
 چیرین دیبی پای دیوار.
 چیراغ اؤز دیبینه ایشیق وئرمز چراغ به پای خود نور نهد.
 حیطین دیبی انتهای حباط.
 دیش دیبی بن دندان، ریشه دندان.
 سوغان دیبی کونه پیاز.
 قازائین دیبی ته مانده دیگ، ته دیگ.
 قولاق دیبی دم گوش، بیخ گوش.
 یثرلی - دیبلی تماماً، بکلی، از ریشه، از اساس، تا ته.
 یومرو دیب ته گرد.
 دیبا [فا.] دیبا، پارچه حریر.
 دیباچه [فا.] دیباچه، مقدمه.
 دیبجیک ته فداق تفنگ.
 دیبچک { دیبچاک } [ا.] گلدان.
 دیب درینلشدیرمک [ف.] لایروبی کردن، عمیق تر کردن.
 دیب درینلشدیرمه [ف.] لایروبی.
 دیب درینلشدیرن گمی کشتی لایروبی.
 دیبک { دیبک } [ا.] حفرة بزرگ از تنه درخت و یا سنگ، (۲) حفرة ای که برای کوبیدن

غلات در زمین کنده می شود.
 ~ دسته دسته سنگی یا چوبی برای کوبیدن گوشت و غیره.
 دئییر [ا.] بز پشاهنگ، بز نر، باخ: تکه.
 دئییریق [ظ.] تند و چابک (راه رفتن).
 دیپ - دیری [ص.] سرزنده، شاداب، زنده، کاملاً تندرست.
 دیپلوم [ا. فر.] دیپلم، گواهنامه.
 ~ چو [ا.] دانشجویی که رساله فارغ التحصیلی خود را تهته می کند.
 ~ سوز [ص.] بدون دیپلم.
 ~ لو [ص.] دارای دیپلم، دیپلمه.
 دیپلوماتیک [ص. فر.] سیاسی، مربوط به امور سیاسی.
 دیتدیلی { دیتدیلی } [ا.] پشه.
 دیددیرمک [ف. س.] بوسیله دیگری عمل «دیدمک» را انجام دادن یا سبب انجام آن شدن.
 دیدرگین { دیدارگین } [ص.] آواره، سرگردان، خانه بدوش، دربدر.
 ~ دوشمک آواره و سرگردان شدن، خانه بدوش شدن.
 ~ سالماق آواره و سرگردان کردن، خانه بدوش کردن، دربدر کردن.
 ~ لیک [ا.] آوارگی، سرگردانی، خانه بدوشی، دربدری.
 دیدللمک { دیدالاماکی } [ف.] باخ: دیدمک.
 دیدمهک { دیدماکی } [ف.] از هم باز کردن الباف (پنبه یا پشم)، با دست حلاجی کردن.
 (۲) دریدن، با منقار قطعه قطعه کردن (۳) پاره کردن، خراشیدن، خراش دادن، پاره پوره کردن، چنگ زدن، ناخن کشیدن. (۴) کشدن (گیسو)، همدیگر را چنگ زدن و ناخن کشیدن.
 بیربیرینی دیدمهک نزاع کردن، منازعه کردن.
 گلاویز شدن، موی یکدیگر را کشدن، سرو صورت یکدیگر را خراشیدن.

- دیدملمک { دیدمالاماک } باخ: دیدبیک
لمک...
- دیدیشدیرمک { ف. ۱ } از هم باز کردن الیاف و
رشته‌های پنبه و پشم، چنگ زدن. ۲) ناراحت
کردن، آزار دادن، اذیت کردن.
- دیدیشمک { ف. قار. } با هم نزاع کردن، با چنگ و
ناخن منازعه کردن، چنگ و ناخن زدن به
همدیگر.
- دیدیشمه { ف. ۱. ا. } نزاع، منازعه.
~ سالان { ص. } آتش افروز منازعه، کسی که
جنجال و دعوا و نزاع بپا کند.
- دیدیک { ص. ۱ } خراشیده، پاره پوره، تگه، ریز.
۲) حلاجی شده بادست، الیاف از هم باز شده.
~ دیدیک { ص. } خراش خراش، ریز ریز.
- ~ لمک { ف. ۱ } از هم باز کردن الیاف (پنبه،
پشم)، بادست حلاجی کردن. ۲) قطعه قطعه
کردن.
- ~ لنمک { ف. } قطعه قطعه کننده شدن، از هم
باز شدن الیاف (پنبه یا پشم).
- دیدیلیمک { دیدیلیماک } { ف. م. ۱ } از هم
باز شدن الیاف، حلاجی شدن. ۲) خراشیده شدن،
چنگ خوردن. ۳) ریش ریش شدن (دل).
- دیدیلیمیش { ف. ص. } حلاجی شده، خراشیده،
چنگ زده شده.
- دیدیم - دیدیم باخ: دیدبیک دیدبیک.
- دیدینتی { ا. } نخاله پشم و غیره که بعد از حلاجی
باقی می ماند.
- دیدینمک { ف. قار. } خود را خارا نندن، خارش
گرفتن.
- دیر { دثیر } { ا. ۱ } دیر، صومعه.
- دیراب (دیراپ) { ا. ۱ } نوعی پارچه پشمی.
- دیرابی پاپاق { ا. ۱ } کلاه مخملی (دیرآب، مأخوذ از
دیرآب فرانسه است).
- دیرثکتیو { ا. ۱ / ص. فر. } دستور، راهنما،
دستور العمل، خط مشی.
- دیرچک { دیرچاک } کوتان باخ: دیبیر-
جکلی کوتان.
- دیرچلتمک { دبرچالتماک } { ف. ۱ } جان
بخشیدن، احیاء کردن، سرزنده کردن،
شکوفه کردن، بهبود بخشیدن. ۲) ارتقاء دادن.
- دیرچلده یلمک { دیرچالده یلماک } { ف. م. ۱ }
(۱) سالم تر گردانیده شدن. ۲) دوباره احیاء شدن،
تجدید نیرو شدن.
- دیرچلمک { دیرچالماک } { ف. ۱ } جان
گرفتن، احیاء شدن. ۲) شکوفه شدن، بهبود یافتن،
سرزنده شدن. ۳) شفا یافتن، سالم شدن. ۴) ارتقاء
یافتن، اعتلاء یافتن، قد برافراشتن، بپاخاستن،
بلند شدن.
- دیرچلمه { دیرچالما } { ف. ۱. ا. } احیاء،
شکوفائی، زنده دلی. ۲) ارتقاء، اعتلاء.
- دیرچلیش { دیرچالیش } { ا. ۱ } احیاء، ارتقاء،
اعتلاء، شکوفائی، رستاخیز.
- دیر - دثیر { ص. } ور-ور، صدای یکنواخت و خسته
کننده.
- ~ ائله مک (ائتمک) ورور کردن، بطور
یکنواخت و خسته کننده صحبت کردن، (صدا
در آوردن).
- دیرویک { ا. ۱ } جالیز، بستان، بوته زار، سبزه زار،
باغچه سبزیکاری. ۲) اسباب، اثاثیه، باخ:
دیری لیک (۳).
- ~ چی { ص. } باغبان، جالیزبان.
- دیرسک { دیرساک } { ا. ۱ } آرنج. ۲) پایه،
حائل، چوبی که زیر شاخه پربار درخت می زند،
شمع (در ساختمان). ۳) کنج، زانوئی (در
لوله).
- ~ اوژناغی مفصل آرنج.
- ~ سو مو یو استخوان آرنج.
- ~ گوستر مک پشت کردن، روی گرداندن.
- ~ لمک { ف. ۱ } با آرنج زدن و هول دادن.
(۲) از آرنج کسی گرفتن.

~ لیک [م.س.] مصالح مناسب برای ستون، الوار مناسب برای تهیه تیرک.

دیره یی قیزیل دان اولماق ستون‌های خانه کسی از طلا بودن، خیلی متمول بودن.
دیرکتور { دیر نکتور } [لا.ا.] مدیر.
~ لوق [ا.] مدیریت.

دیرماشدیرماق [ف.س.] بالاراندن، بالا کشاندن.

دیرماشماق [ف.] بالارفتن، بالا خزیدن، بالا کشیدن خود، چهار دست و پا بالارفتن. باخ: دیرمانماق.

داغا ~ بالارفتن از کوه.

آغا جا ~ بالارفتن از درخت.

دیرماقلاتماق باخ: دیرمیش لاتماق.

دیرمالاماق [ف.] خراشیدن، چنگ زدن.

دیرمانان [م.س.] بالا خزنده.

دیرمانان بیتکی لر گباهان بالا خزنده.

دیرماندیرماق [ف.س.] کسی را به بالای درخت یا دیوار خزانند.

دیرمانماق [ف.] از درخت یا ستونی چهار دست و پا به بالا خزیدن، باخ: دیرماشماق.

دیرمک { دیراماک } [ف.ا.] تکیه کردن،

تکیه دادن. ۲) زل زدن، خیره شدن، به یک نقطه

چشم (دوختن). ۳) سینه سپر کردن، پافشاری

کردن، اصرار کردن.

آباق دیرمک پافشاری کردن، اصرار کردن،

لج کردن.

اوزونه دیره نندی توروش ایستاد.

گور کیمه دیره ژیپ بین به کی بند کرده.

دیرمیش [ا.] شن کش، شانه، چنگال، (= چنگ،

جیلغی، دیرناووج، دازین قوج، داراق، رنده) نیز

گویند.

~ لاما [ف.] با شن کش زمین را صاف کردن،

با چنگال علوفه و غلات را جمع آوری کردن.

~ لاتماق [ف.م.] صاف شدن زمین با شن کش.

~ لیمک [ف.م.ا.] به آرنج تکیه دادن.

۲) با آرنج ضربه خوردن.

~ لی [م.س.] به شکل آرنج، زانو دار.

۲) پرزور، نیرومند، بانفوذ.

~ لی بوزو لولفزانوئی.

~ لیک [ا.م.س.] چیزی که برای حائل یا

پایه و شمع زدن مناسب باشد. ۲) بازو بند.

۳) وصله‌ای که به آرنج زنند.

~ لی و آل میل لنگ.

دیرشدیرمک { دیراشدیرماک } [ف.س.]

بوسیله دیگری فل دیرشمک را انجام دادن.

دیرشمک { دیراشماک } [ف.ا.] کلنجار

رفتن، ویرفتن، تفلّا کردن، دست و پنجه

نرم کردن. ۲) دسته جمعی به چیزی زل زدن.

دیرک { دیراک } (دیره یی) [ا.م.س.]

۱) تیرک، تیر، ستون، پایه، تیردکل.

۲) پشتیبان، حامی.

~ اوستو کلبه‌ای که در مناطق مرطوب روی

پایه چوبی می‌سازند.

~ اولماق حامی شدن، پشتیبانی کردن.

~ بارئی خانه روی ستون.

~ جیک ستون کوچک، تیرک باریک.

~ چه [ا.] ستون کوچک، تیرک.

~ چه لی [م.س.] دارای ستون کوچک، دارای

تیرک.

~ سیز [م.س.] بدون ستون، بدون حائل.

~ کیمی [م.س.] آدم دراز قد.

~ لیمک [ف.س.] بوسیله دیگری ستون زدن،

حائل زدن.

~ لیمک [ف.] ستون زدن، تکیه گاه زدن، تیرک

کاشتن، حائل زدن.

~ لیمک [ف.م.ا.] ستون برپا شدن، تکیه گاه

زده شدن. ۲) مثل دکل فت برافراشتن و بلند شدن.

~ لی [م.س.] ستوندار، دارای حائل، دارای

تکیه گاه.

دیرناق [۱.۱] (ناخن ۲. شُم ۳.) جنگال، چنگول،

بنجه ۳. گیومه «...».

~ آراسیندا داخل گیومه.

~ اوؤوجا باتماق ندانسته کار خود را خراب کردن.

~ ایلیدشدیرمک (کشچیرمک) ناخن به چیزی بند کردن، گرفتن، چسیدن از.

~ توانان [۱.۱] ناخن گیر.

~ جئیق [۱.۱] (ناخن کوچک ۲.) آن قسمت برگ که بتدریج باریک می شود.

~ سئیزمابان (~ گؤسترمه یئن) خسیس، ناخن خشک.

~ قدر به اندازه یک ناخن، اصلاً، هیچ.

~ لاشماق [ف. قار.] به همدیگر جنگ و ناخن زدن.

~ لاماق [ف.] ناخن کشیدن، چنگ زدن.

~ لانماق [ف. م.] با ناخن خراشیده شدن.

~ لی [ص. ۱] (شُم دار، ناخن دار ۲.) زیرو زرنک.

~ لئق باخ: دیرناقلیق.

~ لیئار [ص.] سم داران.

~ نان ات کیمی دیر مثل گوشت و ناخن است، جداشدنی نیستند.

~ یئری آختارماق دنبال بهانه گشتن.

دیرناغی برک اولسون بمعنی تحت اللفظی: سمش محکم باد!، به کسی که تازه اسب خریده به قصد تهنیت گویند.

دیرناغی قاییم اولسون خطاب تهنیت آمیز به تازه عروس.

اونون دیرناغی دا اولا بیلمز انگشت کوچکش هم نمی شود.

ایکی دیرناق گیومه.

دیرناقلیق (دیرناق پولو) [۱.۱] مالیانی که از طرف خانهای آذربایجان از دامداران بابت تعلیف

مرايع اخذ می شد (نیمه دوم قرن ۱۸ و قرن ۱۹).

دیرناؤوج باخ: دیرمئق.

دیرنمک { دیرانماک } [ف. ۱] تکیه داده

شدن. ۲. دوخته شدن چشم به یک نقطه، خیره

شدن. ۳. مقاومت کردن، پایداری کردن،

ایستادگی کردن. ۴. تماس گرفتن، برخوردن،

تا نقطه ای امتداد یافتن. ۵. راست و قائم

قرار دادن. ۶. لجاجت کردن، عناد ورزیدن،

اصرار کردن. ۷. بالارفتن.

بئل لر بئره دیره ندی بیلها به زمین میخکوب شدند.

دیرنمه { دیرانما } [ف. ۱. / ۱.] لجاجت،

پافشاری، اصرار، استقامت، پایداری.

دیره چکمک (توتماق) [ف.] عذاب دادن،

مجازات کردن.

دیره دؤئمه [۱.] بازی دسته جمعی کودکان.

دیرهم { دیرهام } [ع. ۱.] درم، برابر با ۲/۹۷ گرم

نقره خالص.

دیره فن { دیرانان } [ص.] مضر، لجوج، عنود.

دیری [ص. ۱] (زنده، جاندار ۲.) شاداب،

سرزنده. ۳. نیم پز، ناپخته. ۴. خام و زیرو

درشت.

~ ائتمک (ائله مک) زنده کردن، حیات

بخشیدن، احیاء کردن.

~ باش [ص.] سرزنده، زنده دل، چابک،

تیزهوش.

~ باش لاشماق [ف.] سرزنده شدن، چابک تر

شدن، تیزهوش شدن.

~ باشلیق [۱.] سرزندگی، زنده دلی، چابکی،

تیزهوشی.

~ پارچا [۱. / ص.] پارچه خام و زیر.

~ دوغان [ص.] زنده ز، بچه ز.

~ دوغان بالیق لار ماهی های زنده ز.

~ دوغان بیتکی لر نباتات زنده ز.

~ دوغاناق بچه زائیدن، زنده زائیدن.

- ~ دویو [ص.] برنج نپخته، برنج نیم پز.
 ~ (دیری ۱) در حالت زنده، بصورت زنده و جاندار. ۲) نپخته، نیم پز (پلو).
 ~ سوبان [ا.] زنده خوار، زنده زنده پوست کنده، قسی القلب، بی رحم.
 ~ قالماق زنده ماندن، زیستن.
 ~ گوزلو [ص./ظ. ۱] زنده، جاندار، تیزبین، هشیار. ۲) در حال حیات، بصورت زنده و جاندار.
 دیر یلمک باخ: دیر یلمک.
 ~ لشمک [ف.] زنده شدن، شاداب شدن، سر حال شدن.
 دیر یلمک باخ: دیر یلمک.
 ~ لیک [ا.] زندگی، حیات، زیست. ۲) شادابی، سر حالی. ۳) معیشت، توشه زندگی، باخ: دیر یلمک.
 ~ لیک ائتمک (ائله مک) ۱) زیستن، زندگی کردن. ۲) اعاشه کردن.
 ~ لیک سوو آب حیات.
 ~ لیک وئرمک حیات بخشیدن.
 سولو دیری - دیری اوندو بچه ماهی را زنده زنده بلعید، نجویده بلعید.
 دیر یلمک { دیر یلمک } [ف.] زنده کردن، احیاء کردن، حیات بخشیدن، جان دادن.
 دیر یلمک { ا.] صدای ور، ور.
 دیر یلمک { ص.] احیاء کننده، زنده کننده، حیات بخش، روح بخش.
 دیر یلمک { دیر یلمک } [ف.م. ۱] زنده شدن، احیاء شدن، جان گرفتن، نیرو گرفتن. ۲) بهبود یافتن، شفا یافتن.
 دیریم: اولوم - دیریم مرگ وزندگی.
 دیریمک باخ: دیره مک.
 دیرینگه ۱) باخ: دیرینگه. ۲) روروک.
 دیرینگه [ا.] نوعی آهنگ موسیقی شاد.
 دیز [ا.] زانو.
 ~ آشیغی [ا.] قاب زانو.
 ~ اوئناغی [ا.] مفصل زانو.
 ~ چو کمک زانو زدن، تسلیم شدن.
 ~ دیزه (دیز به دیز) [ظ.] زانو به زانو، روبروی هم.
 دیز - دیزی [ظ.] روی زانو ها خود را کشیدن.
 ~ قاپاغی [ا.] کاسه زانو.
 ~ لمک [ف.] با زانو زدن، با زانو ضربه زدن.
 ~ لیک [ا.] زانو بند. ۲) زیر شلواری (مردانه)، دامن گشاد (زنان).
 دیز لرینی قوجماق زانو ها را بغل کردن، مایوس و غمگین نشستن.
 دیز لرینی باغی قیر یلماق (اوژولمک).
 سست شدن زانو ها.
 دیزه چو کدورمک به زانو در آوردن، به تسلیم واداشتن.
 ~ چیخماق نا زانو رسیدن، خیلی زیاد بودن، از سرو کول بالا رفتن.
 ~ گتیرمک تسلیم کردن، به زانو در آوردن، عاجز کردن.
 دیزینه دژیمک به زانوی خود کوبیدن، پشیمان شدن، نادم شدن.
 آباق اولماسا، دیز هارادان اولار اگر با نباشد زانو نخواهد بود، پا هست که زانو هست، لازم و ملزوم بودن دو چیز.
 دیز [ا.] اوزوز، صدای زنبور.
 دیز قاق [ا.] زمین لم بزرع، حرز، دغسر.
 دیزل { دیزل } (ماخود از نام مخترع آلمانی) موتور که با سوخت مایع کار می کند و انواع روغن و نفت را می توان به جای بنزین در آنها مصرف کرد.
 دیز یخماق [ف.] جیم شدن، در رفتن.
 دیز یلمک { دیز یلمک، دیز یلمک } [ا.] اوزوز.
 دیز یلمک [ف.] اوزوز کردن.
 دیزین - دیزین [ظ.] روی زانو (خزیدن) باخ: دیز - دیزی.

دیسکینمک { دیسکینماک } باخ:
دیکسینمک.

دیش^۱ [ا.] (۱ دندان، ۲ دندان، ۳ حبه) سیر (۴) به اندازه یک گاز.

~ آچان [ا.] دستگاه دندان ساز.

~ آراسی [ص.] حروفی که در موقع تلفظ آنها هوا از لای دندانها عبور می کند.

~ آرخاسی [ص.] حروفی که از پس دندان تلفظ می شود.

~ آغار تماق (۱) نیش باز کردن، لوس و بیمزه خندیدن، (۲) دندان نمودن، تهدید کردن.

~ ائی [ا.] له.

~ اوّلچن [ا.] ابزار انداز گیری دندان.

~ ایتی لمک (ایتیلتمک) برای چیزی با امری دندان تیز کردن.

~ باتان [ص.] دندان گیر، نقطه ضعف.

~ بانماز [ص.] سفت، نفوذناپذیر.

~ بادامی [ص./ا.] بادام پوست نازک.

~ توزو [ا.] گرد دندان.

~ تاققیلداتماق تهدید کردن، دندان غروجه رفتن.

~ چکدیرمک بوسیله دیگری دندان کشیدن.

~ چکمک دندان کشیدن.

~ چوؤبو [ا.] خلال، چوب خلال.

~ چیخارتماق دندان در آوردن.

~ داشی ماده سختی که روی دندان رسوب می کند.

~ - داماق [ص.] حروفی که با دخالت دندان و کام تلفظ می شوند.

~ دان [ص./ا.] دندان گرازی، دندان درشت، (۲) دندان ریخته.

~ - دوّداق حروف صامت آذربایجانی که با مشارکت لب و دندان ادا می شوند: ف، و،

~ ده ئیشمک (۱) دندان جدید در آوردن.

(۲) نوع غذا را تغییر دادن، غذای متنوع خوردن.

~ - دیش [ص.] دندان، دندان، دندان دار، مضرّس.

~ - دئیرناق ایلله با چنگ و دندان، با تلاش فراوان، با تمام نیرو و با هر مشقتی.

~ دیشمک { دیشاماک } دوباره دندان در آوردن.

~ سالماق (۱) پیر شدن حیوانات، (۲) دندان مصنوعی گذاشتن.

~ سیز [ص./ا.] بی دندان، (۲) بی دندان، صاف، (۳) ناتوان، بی نفوذ.

~ سیز آغئیز، داش سئیز ده ئیرمان دهان بدون دندان، مثل آسیاب بدون سنگ است.

~ سیندئیران [ص.] دندان شکن، جواب سخت و قاطع.

~ شوئکاسی [ا.] مسواک دندان.

~ قوردالاماغابیرچوؤبو یوخدور از مال دنیا چیزی ندارد، فقیر و بینوا.

~ قوردالامااق خلال کردن دندان.

~ قوزو گردوی پوست نازک.

~ قئیحئیرتماق (قئیجاماق) دندان غزه رفتن، دندان قروجه کردن، فشردن و سائیدن دندانها از شدت خشم.

~ کیره سی باخ: دیش کیره سی.

~ گؤسترمک تهدید کردن، چنگ و دندان نشان دادن، تسلیم نشدن.

~ لرینی نییّه آغار دئیرسان؟ چرا نیست باز شده؟

دیشلک باخ: دیشلک.

دیشلم باخ: دیشلم.

دیش لمک [ف./ا.] (۱) دندان زدن، گاز گرفتن، به دندان خائیدن، جویدن، (۲) خوردن.

(۳) گزیدن.

دیشلمه باخ: دیشلمه.

~ لنمک [ف./م.] جویده شدن، دندان خوردن.

~ لنمیش [ف./ص.] دندان خورده، گاز گرفته،

جانشین دیشینه گتیردی جاناش را به لب آورد،
ذله کرد، به تنگ آورد.

سود دیشی دندان شیر.

صونعی دیش دندان مصنوعی.

کسیجی دیش (کسن دیش، قاباق
دیش، اؤن دیش) دندان پیش، ثنایا.

کؤیک دیش دندان انیاب، نیش.

اجزاء دندان:

بویون عاج.

تاج تاج.

کؤک ریشه.

مینا مینا.

پولیا (اؤزک) مغز دندان.

ایشلمه ئین دیشله مز؛ ایشله، دیشله هر کس
کار نکند نخورد، کار کن بخور.

دیش [ا]. خارج، بیرون.

دیشارتی [ا]. جوانه های گندم.

دیشاری [ا]. خارج، بیرون.

دیشداک { دیشداک } [ا. ۱] (شانه چوبی که
در حصیربافی بکار می رود. ۲) باخ: دیشلک.

دیشرماک { دیشارماک } [ف]. جوانه زدن،
سبز شدن، سر بیرون آوردن (گیاه).

دیشره { دیشرا } [متروک]. باخ: دیشاری.

دیشقاری { دیشقاری } [ا. قدیمی]. باخ:
دیشاری.

دیشک { دیشاک } [ا]. دندان، دندان های یک
چیز مضرس.

لی [ص]. مضرس، دندان دار.

دیش گیره سی [ا. ۱] (نوعی مالیات در دوره
خانات آذربایجان که برای تأمین غذای افراد
مسلح در سفر داده می شد. ۲) هدیه جنسی یا
نقدی که به مهمانان داده می شد.

دیشلک { دیشلاک } [ا. / ص. ۱] گاز گرفته،
دندان زده. ۲) جای دندان، اثر گاز. ۳) گاز زده
شده، دندان خورده.

جویده شده.

لی [ص. ۱] دندان دار، دندان دار، مضرس.
۲) آدم منتقد.

لی بیرلشمه اتصالات دندان دار.

لی چارخ چرخ دندان دار.

لی بیری جای دندان.

دیشه نوخونان چیز دندانگیر، چیز مفید،
چیز سود آور.

ده ئین خوراکی قابل خوردن.

وورماق به دندان زدن (تخم مرغ و غیره برای
آزمایش سفتی آن)، آزمودن، امتحان کردن.

دیشی آغرئماق دندان درد داشتن، درد گرفتن
دندان.

باتماق نفوذ داشتن، سیطره داشتن، از عهده
امری برآمدن.

باغیرساغین کسمک دندان روی
جگر گذاشتن، خون خویش را خوردن، سخت
خشمگین شدن.

قاریندا اولماق حيله گرومگار بودن.

دیشین دیبینه قالماق سیر نشدن، کم بودن
غذا.

دیشیندن آرتیرماق صرفه جوئی کردن.

دیشینه گؤره بر حسب نفوذش، به اندازه
قدرتش.

دیشی نین دیبیندن گلنی (چیشخانی)
دئدی بد و بیراه گفتن، هر چه زبانش آمد گفت،
هر چه فحش در چته داشت گفت.

آزئی دیشی دندان آسیا.

آغیل دیشی دندان عقل.

بویوک آزئی دیش دندان آسیای بزرگ،
کرسی.

بیر دیش خییار به اندازه یک گاز خیبار.

بیر دیش سارئمساق یک حبه سیر.

تاخما دیش دندان مصنوعی.

تاهاه دیشینی چکمک دندان طمع را کشیدن.

~ لاتماق [ف.م.] دچار دق شدن، دق کردن، ذقه شدن.

دئیسغ - دئیسغ [ا.۱] وراج، حراف، پرحرف، حرفهای خسته کننده. ۲) غلغل، آوای جوشیدن مایع.

دئغیر [ا.۱] قاب بز. ۲) خرده برنج.

دئغیر لاتماق باخ: دبیرلنمک.

دئغیر لاساق باخ: دبیرلنمک.

دئغیر لاتندیر ساق باخ: دبیرلندیرمک.

دئغیر لاتماق باخ: دبیرلنمک.

چولمک دئغیرلانا، دوواغین قاپار دیزی

قل می خورد و سرپوشش را پیدامی کند، کبوتر با کبوتر باز با باز.

دئغیلتی [ا.۱] غلغل، صدای جوشیدن آب.

دئغیلدا ماق [ف.] غلغل کردن.

دیفتری [بو.] دیفتری، خناق.

دیق (دیقی) [ا.ع.] دق، سل.

دئققا [ظ.] تکه، ریزه، مقدار کم، قطعه کوچک.

دئققان باخ: دئققا.

دئققانا باخ: دئققا.

دئققیللی باخ: دئققا.

دیک [ص.۱/۱.ظ.] عمود، قائم، راست، شق،

سیخ. ۲) برآمده، برجسته. ۳) بلندی، تپه، پشته.

۴) عمودی، سربالائی. ۵) درست، دقیقاً.

~ آتیلدی یکهو بلند شد، ناگهان از جا برخاست، سراسیمه از خواب پرید.

~ باخماق ۱) زل زدن، خیره شدن، مستقیماً به

چشم نگریستن. ۲) مغرورانه نگریستن، جسورانه نگریستن.

~ باش [ص.۱/۱] مغرور، متکبر، کله شق، غده.

~ باشلی [ا.۱] مغرور، متکبر، کله شق.

~ باشلیق [ا.۱] غرور، تکبر، کله شقی، غدی.

~ بورون [ص.] دارای دماغ سربالا.

~ جاواپ وئر مک با خشونت جواب دادن،

جسورانه جواب دادن.

دیشلم { دیشلام } [ا.۱] رابطه متقابل ردیف دندانهای فک بالا و فک پایین هنگامی که دهان به درستی بسته شود، طرز قرار گرفتن دندانها. ۲) باخ: دیشلک.

دیشلمه { دیشلاما } [ص.] جای تلخ، دیشلمه، جای قند پهلو.

دیشله [ا.ر.] بیری که به محور چرخ عربه یا درشکه وصل می شود و اسبها را دو طرف آن می بندند، مال بند عربه.

دیشمک { دیشاما } [ف.۱] با نیشه ناهموار کردن سنگ آسیاب، با نیشه تراشیدن سنگ. ۲) نیز کردن دندانهای داس و غیره. ۳) دندان ریزی بچه در هفت سالگی.

دیشنمک { دیشانما } [ف.م.۱] با نیشه تراشیده شدن (سنگ). ۲) نیز شدن دندانهای داس و غیره.

دیشه [ا.۱] (باخ: قیرنج) گیاه مرتعی، علف مرتعی. (Poa) ۲) تیشه.

دیشه لمک { دیشالاما } باخ: دیشمک.

دیشی [ص.۱/۱] ماده، مؤنث مادینه، مقابل نر. ۲) چوب نرم. ۳) دسل وزخم های چرکین که سرباز نمی کنند.

~ آغاج چوب نرم.

~ جیک [ا.۱] مادگی، مادینگی (گل گیاهان).

~ جیک اوچ حیصه به بؤلونور مادگی دارای سه قسمت است:

یومورتالیق نهمدان.

سونون جوق پایه.

آغیز جیق دهانه.

~ لیک [ا.۱] مادینگی، مؤنث بودن.

~ لی - اثر کک لی نرو ماده.

دئغ [ا.ع.] باخ: دبق.

~ لاتماق [ف.] دق دادن، ذقه کردن، مبتلا به دق کردن.

~ لاماق [ف.] دق کردن، مسلول شدن.

- ~ جه [ظ.] عمودوار، بطور قائم، سیخ و شق.
 ~ دابان [ص.] کفش پاشنه بلند.
 ~ دوران کول بوقه خارا بستانده (برخلاف خزنده).
 ~ دورماق (۱) سیخ ایستادن. (۲) سراسیمه از جا بلند شدن.
 ~ قولاق [ص.] دارای گوش شق و سیخ.
 ~ گلدی قباغینا نا گهان رو بروی او درآمد، بکهو جلوی او ظاهر شد، درست جلوی او ظاهر شد.
 ~ گون اوژتا و اختی درست موقع ظهر.
 ~ لندیرمک [ف. س.] بوسیله دیگری به وضع قائم در آوردن، راست و عمودی بالا بردن، بلند کردن.
 ~ لتمک باخ: دیک لندیرمک.
 ~ لشدیرمک [ف.] به حالت قائم در آوردن.
 ~ لشمک [ف.] به حالت قائم درآمدن.
 ~ لمک [ف.] به حالت قائم در آوردن. (۲) از سربالائی بالا رفتن، سرفراز شدن. (۳) نشان گرفتن، هدف گرفتن.
 ~ لمه [ظ.] سربالا، رو به بالا.
 ~ لندیرمک [ف.] به حالت قائم در آوردن، بلند کردن و به حالت قائم گذاشتن.
 ~ لنمک [ف.] سیخ شدن، به حالت قائم درآمدن. (۲) بالا رفتن.
 ~ لی [ص.] دارای بلندی و برجستگی.
 ~ لیک [ا.] حالت عمودی و قائم بودن، بلندی، برآمدگی، چه زار.
 ~ یاریاق [ا.] نوعی علف که در شن زار می روید. (Agriophyllum).
 دیکتاتور [ا. لا.] دیکتاتور، مستبد، خود کامه، خودرأی.
 ~ لوق [ا.] دیکتاتوری، خود کامگی، استبداد.
 دیکته { دیکا { [ا. لا.] دیکته، املاء.
 ~ اتمک (ائله مک) (۱) دیکته کردن.
 (۲) امر کردن.
 ~ دئمک دیکته گفتن.
 ~ یازماق دیکته نوشتن.
 دیکدیر { دیکدیر { [ا.] پشته، چه.
 دیکسینتی { دیکسینتی { [ا.] یگه، یگ (خوردن)، تکان ناگهانی.
 دیکسیندیرمک { دیکسیندیرماک { [ف.] س. [۱] سبب یگه خوردن کسی شدن، هراندن. (۲) مشغول کردن.
 دیکسینمک { دیکسینماک { (دیکسینمک) [ف.] یگه خوردن، از جا پریدن. (۲) بی هوا از چیزی ناراحت شدن و تکان خوردن. (۳) مشغول شدن.
 دیکلتمک { دیکالتماک { [ف.] به وضع قائم در آوردن، راست و عمودی بالا بردن، بلند کردن. (۲) برپا داشتن، سرفراز کردن، سربلند کردن.
 دیکلدیلیمک { دیکالدیلیماک { [ف. م.] (۱) بلند شدن، مرتفع شدن. (۲) سربلند شدن، سرفراز شدن.
 دیکلمک { دیکالماک { [ف.] راست شدن، قائم شدن، به حالت عمود درآمدن. (۲) بپا خاستن، قدر است کردن، راست ایستادن، بلند شدن. (۳) سربالائی رفتن، صعود کردن. (۴) سربلند آوردن، قد کشیدن، برکشیدن. (۵) استقرار یافتن.
 دیکمک { دیکماک { (تیکمک) [ف.] کاشتن، نشانیدن.
 آغاچ ~ درخت نشانیدن، درخت کاشتن.
 دیکمک^۲: گوزونو دیکمک (تیکمک) چشم دوختن، به نقطه ای خیره شدن، بادقت نگرستن.
 دیکیلیمک (تیکیلیمک) [ف.] به یک نقطه خیره شدن، به جایی یا کسی چشم دوختن، بادقت نگرستن.

دیکیلی [ص.] عمود، قائم، راست، سیخ، شق.

~ آغاج بوخودور هیچ درختی سر با نیست، هیچ چیز سامانی ندارد.

دیکینه [ظ.] عمودی، به حالت قائم، راست، سر بالا.

دیگر { دیگر } [ف. فا.] دیگر، سایر، غیر.

~ لنمک [ف.] دگرگون شدن، تغییر یافتن، به حالت دیگر درآمدن.

دیگرگون { دیگرگون } [ص.] دگرگون.

دی گل کی [باغلا.] انا، با اینهمه.

دیگه [ا.] محلی از دامنه کوه که در موقع رفتن رمة گوسفندان به بیلاق چند روزی در آنجا توقف می کنند.

دیگیر باخ: وردنه.

دیگیرلنمک باخ: دیپیرلنمک.

دیل^۱ [ا. ۱.] زبان، عضو گوشتی در دهان که برای بلعیدن غذا و چشیدن و تکلم بکار می رود. (۲) زبان، تکلم. (۳) زبانه. (۴) باریکه شنی و ماسه ای که بصورت تپه در رودخانه و دریا تشکیل می شود و یک سر آن به ساحل متصل است. (۵) اسیری را گویند که بتواند از جبهه دشمن اطلاعات بدهد.

~ آچماق (۱) زبان باز کردن، شروع به حرف زدن کردن، به زبان آمدن. (۲) التماس کردن، خواهش کردن.

~ آرخاسی [ص.] حروف پسین کامی که در موقع تلفظ قسمت پسین زبان به قسمت پسین کام نزدیک می شود مثل: خ، غ، ق، ک، آ، و، و، ی.

~ آغیزائله مک احوالپرسی کردن.

~ آلتی وژی لر غده های زیرزبانی، غده بزاق.

~ اوئوشمیسن مگر کله گنجشک خورده ای؟ و راجی کردن، بر حرفی کردن.

~ اوچو [ص. / ظ. ۱.] حروفی که در تلفظ آنها نوک زبان دخالت دارد. باخ: دیل اوئو.

(۲) نوک زبان، نوک زبانی، بی میل و خلاصه

مطلبی را گفتن.

~ اوژتاسی [ص.] حروفی که در تلفظ آنها وسط زبان دخالت دارد، میان کامی: ک، گ، ی، ئ.

~ اولحاق (۱) سخن گفتن، به حرف درآمدن. (۲) التماس کردن.

~ اوئو [ص.] پیشین کامی، حروفی که در تلفظ آنها قسمت قدیمی زبان دخالت دارد. مثل: ا، و، و، ی، ت، ج، چ، ز، ژ، س، ش، ل، ن.

~ اوژتمک حرف یاد دادن، تحریک کردن.

~ باغلاماق دل بستن، علاقمند شدن.

~ بوغازا قویماق حرف نزدن، سکوت کردن، زبان در کام کشیدن.

~ بوغازا قوئموردو سخن را قطع نمی کرد، آرام نمی گرفت.

~ بولاماق زبان ریختن، به نفع کسی به دیگری سخن گفتن یا از او خواهش کردن.

~ بیر [ص.] همزبان، همدل، همراهی، یکدل.

~ بیرلیک [ا.] همزبانی، همدلی، همراهی، اتفاق عقیده، یکدلی.

~ بیلمز [ص. / ا.] نفهم، نادان، کودن، زبان نفهم.

~ بیلمزلیک [ا.] نفهمی، نادانی، زبان نفهمی.

~ پهلپوانئی (اوستاسی) قهرمان حرف، حراف بی عمل.

~ تاپماق تفاهم کردن.

~ ترپتمک سخن گفتن، حرفی زدن، اظهار عقیده ای کردن.

~ تئو کمک زبان بازی کردن، زبان ریختن، حرفهای خوشایند زدن، چرب زبانی کردن.

~ جاوائی [ظ. / ص.] شفاهی، زبانی.

~ جیک [ا.] زبان کوچک، زبانه.

~ چک { دیلچاک } باخ: دیلچک.

~ چی [ا.] زبان شناس.

~ چیخارماق با زبان شکلک در آوردن.

~ چیلیک [ا.] زبان شناسی.

~ داش [ا.] همزبان.
 ~ - داماق حروف صامت آذربایجانی که با مشارکت زبان و کام تلفظ می شوند: خ، ک، گ، غ، ق، ل، ی.
 ~ دثیب آغلاماق مرثیه گفتن و گریستن.
 ~ دن دثمک نه از ته دل بلکه سرزبانی گفتن، غیر صمیمی حرفی را گفتن.
 ~ دن دوشمک از توان افتادن، بی طاقت شدن، از حال رفتن، به حال نزار افتادن.
 ~ دن - دیله دوشمک شایع شدن، بر سرزبانها افتادن.
 ~ دن سالماق از پانداختن، خسته کردن.
 ~ دوئمز [ا.] گونه شعر «آشیق» که حرفی در آن بکار می برند که در موقع تلفظ زبان حتی الامکان حرکت ندارد.
 ~ ده توک بیتمک زبان مودر آوردن، مکرر یک مطلبی را گفتن.
 ~ ده دثمک بر خلاف عقیده خود چیزی را زبانا گفتن.
 ~ - دیش حرفی که در زبان آذربایجانی با مشارکت زبان و دندان ادا می شود: ت، ج، چ، د، ر، ز، س، ش، ن.
 ~ سیز [ص] (بی زبان، کم حرف. ۲) لال، گنگ. ۳) عاجز، ضعیف، کمرو.
 ~ سیزلیک [ا.] بی زبانی، کمروئی، کم حرفی.
 ~ شوئاس [ا.] زبان شناس.
 ~ شوئاسلیق [ا.] زبان شناسی.
 ~ قانادان باخ: دیل قانادان.
 ~ قانان (ییلن) [ص.] زبان فهم، زبان دان.
 ~ گوئستمک برای مسخره و تحریک دیگری بازبان شکلک در آوردن.
 ~ لرازیری زبانزد عموم، مشهور.
 ~ لرده دولاشماق (اولماق) بر سرزبانها بودن، موضوع شایعه و گفتگو بودن.
 ~ لره دوشمک رسوا شدن، بر سرزبانها افتادن.

~ لشمک [ف.] گفتگو کردن، مذاکره کردن، صحبت کردن، همزبانی کردن، همراهی شدن.
 ~ لندیرمک [ف. ص.] ۱) به حرف در آوردن، به سخن گفتن واداشتن. ۲) به صدا در آوردن.
 ~ لندیرلمک [ف. م.] به سخن گفتن وادار شدن.
 ~ لنمک [ف.] ۱) سخن گفتن، به زبان آمدن. ۲) جرأت و جسارت ورزیدن، به صدا در آمدن.
 ~ لی [ص.] ۱) زبان دار. ۲) زبان آور. ۳) چرب زبان، پر حرف. ۴) زبانه دار.
 ~ لی - آغئزلئ [ص.] خوش بیان، خوش صحبت، مؤدب، متین.
 ~ لی - باشلئ [ص.] ۱) چرب زبان، خوش بیان. ۲) مؤدب و متین.
 ~ لی - دیلاؤر [ص.] زبان آور، جسور در گفتار، گستاخ سخن، بی پروا.
 ~ لی لیک [ا.] زبان آوری، پر حرفی، حرافی.
 ~ وارئ [ص. / ظ.] به شکل زبان، مانند زبان.
 ~ وئرمک ۱) دل دادن، علاقمند شدن. ۲) قول دادن، وعده کردن. ۳) تشویق به حرف زدن کردن، حرف یاد دادن.
 ~ وورماق با زبان خوش به سوی خود جلب کردن.
 ~ یاراسئ زخم زبان، حرفهای نیشدار.
 ~ یئیرمک ۱) زبانا به کسی کمک کردن. ۲) حضوراً صحبت کردن.
 ~ دیله نوتماق با زبان نرم با کسی صحبت کردن، سر کسی را گرم کردن، فریفتن، اغواء کردن، گول زدن.
 ~ دوشمک بر سرزبانها افتادن، رسوا شدن، برملاء شدن.
 ~ سالماق بر سرزبانها انداختن، موضوع حرف و گفتگو کردن.
 ~ گتیرمک کسی را به سخن گفتن واداشتن، به اعتراف واداشتن.

~ گتیرمه مک بر زبان نیاوردن.

~ گلمک به زبان آمدن، شروع به حرف زدن کردن (کسی که سکوت کرده بود)، کسی که شرم دارد و حرف نمی زند بالاخره به سخن می آید.

دیلی آجی تلخ زبان.

~ آچیلماق زبان باز کردن، زبان گشودن، جرات کردن به سخن گفتن.

~ آغزئنا سیغماق لاف زدن، خودسنائی کردن.

~ وارسا، دیلچه بی ده وار زبان دارد هنرم دارد.

~ اوزون (۱) زبان دراز. (۲) فضول. (۳) محق، چیره.

~ اوزونلوق [۱.۱] (۱) زبان درازی. (۲) فضولی. (۳) حق داشتن، چیرگی.

~ ایله چالماق زخم زبان زدن، حرف نیشدار زدن.

~ ایله بالاماق با زبان لبسیدن، بسیار دوست داشتن (فرزند).

~ بادام ایچی دیر زبانش مثل مغز بادام شیرین است.

~ باغلی [ص.] زبان بسته، خاموش، ساکت.

~ بیر قارش دارای یک وجب زبان، فضول، حاضر جواب، گستاخ.

~ توتولماق بند آمدن زبان.

~ دولاشماق بند آمدن زبان (از ترس یا خستگی)، لکت داشتن.

~ دؤنمک لغات نامانوس را درست تلفظ کردن.

~ دؤنمه مک با لهجه تلفظ کردن، درست تلفظ نکردن، عدم توانائی به تلفظ صحیح لغات نامانوس و خارجی.

~ شیرین [ص. ۱] شیرین زبان مهربان.

(۲) کسی که (ر) و (ل) را «ی» تلفظ کند یا (س) را (ش).

~ شیرین لیک [۱.] شیرین زبانی، مهربانی.

~ قارئیندا زبان در کام، ساکت، خاموش.

~ قوروماق (۱) از تشنگی مفرط خشک شدن دهان. (۲) (نقرین) لال شدن، بریده شدن زبان.

~ گؤدک (قیسا، کسبک) زبان کسی کوتاه بودن (در حالی که مرتکب خلافی شده و عذری هم نداشته باشد گویند زبانش کوتاه است ...)

دیلیم دن قاچدئ از زبانم دررفت، بدون اراده گفتم.

دیلیم قوروسون زبانم لال.

دیلیم گلمیر جرات نمی کنم بگویم، مایل نیستم بگویم.

دیلیمیز اوئون اؤستونده اوزون اولار براو چیره خواهیم بود، همیشه از او طلبکار خواهیم بود.

دیلیمین اوجوندادئر سرزبانم است، نوک زبانم است، الآن بادم می آید، (چیزی که می دانست ناگهان فراموش کرده).

دیلین یانسین زبانت لال.

دیلیندن ماققاش لا سوزچکمک به زحمت زیر زبان کسی را کشیدن، به زحمت به حرف در آوردن، (درمورد کسی گفته می شود که خیلی کم حرف یا خیلی محتاط یا بسیار سرتنگه دار باشد).

دیلینه پای چیخماق زبانش زخم شدن، تاول زدن (بنا به باور عوام اگر کسی سهم دیگری را بخورد زبانش تاول می زند).

دیلینه وورماق به زبان زدن، چشیدن.

دیلینه وورماق چیزی نخوردن، به چیزی زبان نزدن، اشتهانداشتن.

دیلینی باغلاهاق (۱) زبان کسی را بند آوردن، به سکوت واداشتن. (۲) دوختن زبان بدخواه (بادعا و غیره).

~ بوغازئندان چیخارماق زبان کسی را از حلقوم بیرون کشیدن، مجازات و شکنجه دادن.

نه دیل بیلسین، نه دوداق کاملاً محرمانه
بماند.

دیل^۲ [ا. فا.] دل، قلب.

~ آرا [ص.] دلارا، محبوب.

~ آرام [ص.] دلارا، دلبر.

~ بر [ص.] دلبر، معشوق.

~ برلیک [ا.] دلبری، دلربائی.

~ بسته [ص.] دل بسته، علاقمند.

~ خور [ص. / ظ.] دلخور، ملول، آزرده.

~ خور ائتمک (ائله مک) دلخور کردن،
آزردن.

~ خور اولماق دلخور شدن، ملول شدن.

~ خورلوق [ا.] دلخوری، رنجیدگی.

~ خوش [ص.] دلخوش، خوشحال، شادمان.

~ خوشلوق [ا. ۱] دلخوشی، خوشحالی،

سرور، شادمانی. ۲) شوخی، مزاح.

~ دار [ص.] دلدار، محبوب.

~ دارلیق [ا.] دلداری، دلجوئی.

~ دارلیق وئر مک دلداری دادن، دلجوئی

کردن، تسلی دادن.

~ رويا [ص. / ا.] دلربا.

~ کش [ص. / ا.] دلکش، یکی از فروع مهم

مقام شهناز در موسیقی.

دیلاق { دئیلاق } [ص. ۱] دیلاق، قدبلند،

لندهور. ۲) بی قابلیت، ناشایسته.

دیلاور { دیلاوار } [ص. فا. ۱] دلاور، شجاع،

جسور، گُرد. ۲) (دیل) (تر.) + آور (فا.)

زبان آور، خوش صحبت.

~ جه سینه [ظ.] دلاورانه، جسورانه.

~ لشمک [ف. ۱] دلاورتر شدن، جرأت یافتن.

۲) باجرأت و جسارت صحبت کردن.

~ لشمک [ف.] دلاور شدن، جرأت و جسارت

یافتن.

~ لیک [ا. ۱] دلاوری، شجاعت، جسارت،

جرأت. ۲) زبان آوری.

~ بیلیمک (اؤثرنمک) زیرزبان کسی را
کشیدن.

~ چئینه مک کلام را جویده جویده گفتن، من و
من کردن.

~ دولاشدیرماق مطالبی را سرهم کردن برای
اینکه حقیقت را نگفته باشد، موضوع صحبت را
عوض کردن، خلط مبحث کردن، زبان بازی
کردن.

~ دیشلیمک زبان را گاز گرفتن، توبه کردن،
پشیمان شدن، نادم شدن.

~ ساخلاماق زبان در کشیدن، عمدتاً از گفتن
مطلبی خودداری کردن.

~ ساخلایان، باشینی دا ساخلار کسی که
جلوی زبانش را بگیرد سرش را هم حفظ می کند،
زبان سرخ سرسبز می دهد بر باد. (رودکی).

~ کسمک بریدن زبان (زبان را ببر)، به
سکوت مجبور کردن، سکوت کردن.

دیلی نین آلتی نی چکمک زیرزبان کسی را
کشیدن، از کسی حرف کشیدن.

~ او جونا گلمیشکن اؤزونو ساخلادی
می خواست بگوید خودداری کرد، سرزبان بود
ولی نگفت.

~ بلاسین چکیر هر بلا سرش می آید از زبان
خودش است، نستجیده حرف می زند و سزایش
رامی بیند.

آجی دیل [ص.] تلخ زبان.

آذربایجان دیلی زبان آذربایجانی.

آکووون دیلی زبانه آتش، زبانه شعله.

ائی دیلی قافیل ای دل غافل، در مقام تعجب و
ندامت و تأسف گفته می شود.

ترزی دیلی شاهین ترازو.

توته بین دیلین چکدی زبانه نی لبک را
در آورد، خفقان گرفت، ماست ها را کبسه کرد.

زنگین دیلی زبانه زنگ.

شیرین دیل لر توکمک چرب زبانی کردن.

- دیلاويز { دیلاؤيز } [ص. فا.] دلاويز دلپسند، دلخواه.
- دیلفیئر { دیلفیئر } [ص. ۱/۱.] جرب، مورینخته.
- (۲) بی سروپا، آدم آواره و بدرد نخور.
- ~ لئیق [۱/۱.] جربی، مورینختگی (حیوان).
- (۲) بی سروپائی.
- دیل قانادان [۱/۱.] (فاطر) قاتیراوتو، ات گتیرن هم گویند. (Galium.)
- دیلقمی { دیل قامی } [۱/۱.] (دل غمی) آهنگ آشین، یکی از کوک های اصلی ساز.
- دیلک { دیلاک } [۱/۱.] آرزو، آمال، خواسته، تمنا، خواهش.
- ~ سیز [ص.] بدون آرزو و آمال و تمنا.
- ~ قلبین یانان نفسی دیر آرزو نفس سوزان دل است.
- ~ لی [ص.] آرزومند.
- دیلاق [۱/۱.] چبله، چوچوله، زیانه فرج.
- دیلمانج { دیلما نچ } [۱/۱.] دیلماج، مترجم، سخنگو (۲) رابط، میانجی. (۳) زبان آور، گستاخ در سخن گفتن.
- دیلمک { دیلاماک } [۱/۱.] آرزو کردن، خواستن، خواهش کردن، طلب کردن، تمنا داشتن. (۲) گدائی کردن، سؤال کردن. عذر ~ عذر خواستن، پوزش طلبیدن.
- دیلنجی { دیلانچی } [۱/۱.] گدا، سائل، دريوزه. ~ بائی حق گدائی.
- ~ لشدیرمک [ف.] به روز گدائی انداختن.
- ~ لشدیرلمک [ف. م.] به گدائی افتادن.
- ~ لشمک [ف.] گدا شدن.
- ~ لیک [۱/۱.] گدائی، دریوزگی.
- دیلندیرمک { دیلاندرماک } [ف. س.] به گدائی واداشتن، به گدائی انداختن.
- دیلنمک { دیلانماک } [ف. ۱/۱.] گدائی کردن، دریوزگی کردن، سؤال کردن. (۲) التماس و تضرع کردن.
- دیلیجان [۱/۱.] فر. [دلیجان.
- دیلیک [ص.] قاج، دندان.
- ~ دیلیک [ص. /ظ.] دندان دندان، قاج قاج.
- ~ لتمک [ف. س.] قاج، قاج گردانیدن.
- ~ لمک [ف.] قاج - قاج کردن.
- ~ لنمک [ف. م.] قاج - قاج شدن.
- ~ لی [ص.] دندان دار.
- دیلم [۱/۱.] قاج، برش. (۲) قطاع در دایره.
- ~ دیلم [ظ. /ص.] قاج - قاج.
- ~ لتمک [ف. س.] بوسیله دیگری قاج کردن.
- ~ لمک [ف.] قاج کردن، قاج - قاج بریدن.
- ~ لندیرمک [ف.] قاج کردن.
- ~ لنمک [ف. م.] قاج شدن.
- ~ لی [ص.] قاج - قاج، دندان دار، مضرس.
- ~ لی بارباق بر گهای دندان دار، برگهای مضرس.
- شیش دیلم باباقلی کلاه شش ترکه.
- قاریوز دیلمی قاج هندوانه.
- دیم دیری [ص.] زنده، سر حال جاندار.
- دیم دیک [ص. ۱/۱.] راست و مستقیم، سیخ، کاملاً قائم و شاقولی، با تمام قامت. (۲) سیخ و شق.
- دیمدیک [۱/۱.] منقار، نوک، تک.
- ~ لشمک [ف. ۱/۱.] نوک به نوک سائیدن، منقار به منقار مالیدن. (۲) منازعه کردن.
- ~ لمک [ف.] منقار زدن، نوک زدن، با منقار خوردن.
- ~ لنمک [ف.] خود را با منقار تمیز کردن.
- ~ لی [ص.] منقار دار.
- دیمدیلی دیشو [۱/۱.] بازی آلا کلنگ.
- دیمیق [۱/۱.] نوک یا لبه نیز آلات برنده. (۲) گوسفند دینه دار.
- دین [ع. /دین، آئین، کیش.
- ~ پرور [ص.] دین پرور، دین پرست.
- ~ پرورلیک [۱/۱.] دین پرستی، دین پروری.
- ~ چی باخ: دیندار.

- ~ چیلیک باخ: دیندارلیق.
 ~ دار [ص.] دین دار، متدین.
 ~ دارلیق [ا.] دینداری.
 ~ داش [ص.] همدین، هم مسلک.
 ~ داشلیق [ا.] همدینی، هم مسلکی.
 ~ سیز [ص.] بی دین، لامذهب. (۲) ظالم، بی رحم.
 ~ سیزلیک [ا.] بی دینی، لامذهبی.
 ~ سیزین عۆده سیندن، ایمان سیز گلر از عهده بی دین (بی انصاف) آدم بی ایمان برمی آید.
 دینی [ص.] دینی، مربوط به دین.
 دینار [ا.ع.] دینار، یک صدم ریال ایران، واحد پول یوگوسلاوی و بعضی کشورهای عربی.
 دینامیت [یو.] دینامیت، ماده قابل انفجار که از نیترو گلیسرین ساخته می شود.
 دینامیک [ص. یو.] (۱) مربوط به قوه و نیرو، علم حرکت اجسام با قوه برقی. (۲) متحرک، پویا.
 دینیییز { دینیییز } [ص.] عظیم الجثه، هیولا.
 دینج { دینج } [ص.] (۱) دنج، آرام، آرامش، استراحت. (۲) صلح، مسالمت.
 ~ اھالی غیر نظامیان، غیر نظامیانی که در جنگ و دفاع دخالت مستقیم ندارند.
 ~ بوراخماق ناراحت کردن، مزاحم آرامش کسی شدن.
 ~ دور! ساکت! آرام!
 ~ دورماق آرام بودن، ساکت بودن، مزاحم کسی شدن.
 ~ دینمز [ص.] ساکت، سربراه، بی آزار.
 ~ شرابط شرابط صلح آمیز، شرابط مسالمت آمیز، آرامش.
 ~ لشمک [ف.] آرام شدن، آرامش یافتن، ساکت شدن، خستگی در کردن، نفس راحتی کشیدن.
 ~ لیک [ا.] آرامش، آسایش، سکوت، صلح، مسالمت.
 ~ یاناشی باشماق همزیستی مسالم آمیز.
 دینجه قۆبولموش تۆریاق زمین آیش.
 دینجی نی آلماق رفع خستگی کردن، استراحت کردن.
 دینجلمک { دینجالتماک } [ف.] آرامش بخشیدن، تسلی دادن، استراحت دادن، راحت کردن، تسکین دادن.
 دینجالدیجی { دینجالدیجی } [ص.] آرام بخش، مسکن.
 دینجلمز { دینجالماز } [ص.] آرامش ناپذیر.
 دینجلمک { دینجالماک } [ف.] آرام گرفتن، استراحت کردن، رفع خستگی کردن، راحت شدن، ساکت شدن.
 دینجلمیش { دینجالمیش } [ف.ص.] استراحت کرده، رفع خستگی کرده، آرام گرفته.
 دینجلیش { دینجالیش } [ا.] آرامش، استراحت.
 دیندیرمک [ف.] (۱) سؤال و جواب کردن، سؤال پیچ کردن. (۲) به حرف کشیدن، به صحبت واداشتن. (۳) بازپرسی کردن، بازجوئی کردن، استنطاق کردن.
 دیندیرمه [ف.] بازپرسی، بازجوئی، استنطاق.
 دیندیرن { دیندیران } [ا.ص.] مستنطق، بازپرس.
 دیندیریش [ا.] استنطاق، بازپرسی، سؤال و جواب، پرسش و پاسخ.
 دیندیریلماک { دیندیریلماک } [ف.م.] (۱) مورد بازپرسی قرار گرفتن، سؤال پیچ شدن. (۲) به حرف کشیده شدن، طرف سؤال قرار گرفتن.
 دیندیریلن { دیندیریلان } [ص.] کسی که بازپرسی می شود، طرف سؤال.
 دینقی { دینقی } [س.] صدای برخورد یا افتادن مس و فلزات، درنق.
 دینقییر [ا.] آلت موسیقی ضربی شبیه دف.
 (۲) قوطی کوچک. باخ: دانقییر.

فرادادن، شنیده شدن.
 دینله ئین { دینلایان } باخ: دینله ییجی.
 دینله ئیجی {۱.} شنونده، مستمع، گوش دهنده.
 دینله ئیش {۱.} استماع.
 دینمز { دینماز } {۱. / ظ.} ۱) بی حرف، ساکت، کم حرف. ۲) بی گفتگو، بی حرف.
 ~ جه {ظ.} بی سخن، بی گفتگو، بدون صحبت، با سکوت و آرامش.
 ~ - سؤیله مز {ص. / ظ.} ساکت و آرام، بی گفتگو.
 دینمک { دینماک } {ف.} ۱) حرف زدن، صحبت کردن. ۲) شنیدن، استماع کردن، در گوش طنین انداختن. ۳) به صدا درآمدن. ۴) تشر زدن، اعتراض کردن، زبان به سخن گشودن.
 دینمه وئر بی گفتگو بده، باج و خراج و مالیات اضافی و دلخواه در سابق.
 دینیش {۱.} نخته کلفت، الوار.
 دیو {۱. / فا.} ۱) باخ: دئو. ۲) دیو: موجود افسانه‌ای شبیه به انسان اما زشت و تنومند و بدکار.
 ~ آددیم لاری لا با گام‌های غول آسا.
 ~ قیلیق [ص.] دیوسیرت، دیومش، دیوصفت.
 ~ گزوده لی [ص.] دیو آسا، غول آسا، بسیار تنومند، تناور.
 دیوار {۱. / فا.} ۱) دیوار، حصار. ۲) دیواره. ۳) مانع و رادع.
 ~ دایاغی شمع می که به دیوار می‌زنند، تکیه‌گاه و حائل دیوار.
 ~ دیبی پای دیوار، زیر دیوار.
 ~ قازنشی روزنامه دیواری.
 ~ کاغیذی کاغذ دیواری.
 ~ لی [ص.] دارای دیوار، محصور.
 ~ لئق [ص.] مصالح مناسب برای کشیدن دیوار.
 دیوارا دیرمک { قیسنماق } به بن بست کشاندن طرف مباحثه، در تنگنا قرار دادن.

دینقیلشتی {۱.} صدائی که از زدن ضربه به مس یا فلزات در می‌آید.
 دینقیلدا تماق باخ: دینگلدنمک.
 دینقیلدا ماق باخ: دینگلدنمک.
 دینقیللی باخ: دینقا.
 دینگ { دینگ } {۱.} دنگ، طاحونه، برنجکوبی، شالی کوبی، دستگاه پوست کنی شلنوک برنج.
 ~ چی {۱.} شالی کوب.
 آباق دینگی دنگ پائی، شالی کوبی پائی.
 سودینگی آبدنگ.
 دینگه { دینگا } {۱.} روسری زنانه مثل عمامه طالش‌ها.
 اثری (اگری) دینگه روسری زنانه که مثل عمامه کج و یک‌وری بر سر گذاشته می‌شود.
 دینگیلشتی {۱.} اورجه ورجه، جنب و جوش.
 دینگیلدتمک { دینگیلدا تماک } {ف. / س.} ۱) به صدا درآوردن (ناقوس، فلز، زنگ)، دق‌الباب کردن. ۲) جنباندن، به تکان درآوردن.
 دینگیلدشمک { دینگیلدا شماک } {ف. / قار.} باهم ورجه ورجه کردن، دسته جمعی ول زدن، جنبیدن.
 دینگیلدمک { دینگیلدا ماک } {ف.} ۱) به صدا درآمدن (ناقوس، فلز و غیره). ۲) ورجه ورجه کردن، تکان خوردن، ول خوردن. ۳) غیرجذبی رفتار کردن.
 دینگیلی دیشو {۱.} باخ: دیمدلی دیشو.
 دینگیلیش [ص. / ۱.] طرز رفتار سبک و جلف و غیرجذبی.
 دینلتمک { دینلا تماک } {ف. / س.} وادار کردن کسی به گوش کردن.
 دینلمک { دینلا ماک } {ف.} ۱) گوش دادن، استماع کردن، شنیدن. ۲) توجه کردن، قبول کردن، پیروی کردن.
 دینلنمک { دینلانماک } باخ: دینله نیلمک.
 دینله نیلمک { دینلانیلماک } {ف. / م.} گوش

وصل می کنند و در چند نقطه آنها را با طناب بهم می بندند و با ترکه چوب و غیره می پوشانند.

~ جیک {ا.} کلبه کوچک و محقر.

~ لیک {ص.} از مین و مصالح مناسب برای ساختن {دایا} مجموعه مسکونی از «دیه».

دیشه جک {دیشاجاک} {ص.} گفتنی، باخ: دثیه جک.

دثیه ر {دیار، دثیار} {ف.} گمان کند.

اولولر دثیه ر کی دیرلر حالو ایشیرلر

مرده ها گمان برند که زنده ها حلوا می خورند.

دیشه سن {دثیه سن، دثیه سن بس}

{آراسوز.} گوئی، انگار، مثل اینکه، باخ: ائله بیل، دثیه سن.

دثیه سن بس باش گتیریب انگار سر آورده.

دیشیرلر جک {دیشیرجاک} {ا.} اروروک، غلتنده.

~ لی {ص.} چرخدار، غلتان.

دیشیرلر تمک {ف. س.} غلطانیدن، قل دادن، غلت دادن.

دیشیرلر لک {دیشیرلاک} {ا.} لوله یا تیری که زیر

چیز سنگین فرار می دهند و روی آن می غلطانند.

دیشیرلر لک باخ: دیشیرلر تمک.

دیشیرلر تمک {ف.} غلتیدن، غلت خوردن، قل خوردن.

دیشین {دیشین} {ا.} ریسمانی که به گردن اسب

بندند، افار.

بیزدن دیواری آلچاغی ناپمادین دیواری از ما کوتاه تر پیدا نکردی.

دؤرد دیوار آراسیئندا قالماق در

چهار دیواری خانه ماندن، با خارج از خانه ارتباط نداشتن.

دیوان {ا. فا. ۱} دیوان، دادگاه، عدالتخانه،

محکمه، دفترخانه. {مجموعه شعر. ۳} نیمکت

بشنی دار.

~ ائله مک {ائتمک} محاکمه کردن.

~ توتماق {قورماق} قضاوت کردن،

محاکمه کردن، کفر دادن.

~ خانا عدالتخانه.

دیوانه {ا. فا.} دیوانه، مجنون، بی عقل.

~ ائتمک {ائله مک} دیوانه کردن.

~ لشمک {ف.} دیوانه شدن، کم عقل تر شدن.

~ لنمک {ف.} دیوانه شدن.

~ لیک {ا.} دیوانگی، جنون، بی عقلی.

~ وار {ظ.} دیوانه وار، جنون آسا.

دیوانی {ا. فا.} گونه شعر «آشیق» که هر مصراع

آن دارای ۱۵ هجا و هر بند ۴ مصراع دارد.

دیتوت {دایشیوس} {ص. / ا.} دیتوت،

مرد بی غیرت.

دیوینیا {ا. لا.} دیوبزیون، قسمت، لشکر، تب.

دیه {دایا} {ا.} محل مسکونی موقتی، قطعات

چوب را در زمین می کارند و نوک آنها را بهم

ذ

ذ - در کلمات عربی وارده به پیروی از املاء منشاء نوشته می شود. در زبان آذربایجانی مانند «ز» تلفظ می شود. باخ: ز.

ذات { زآت } [ع. ۱] ذات، نفس، جوهر و حقیقت اشیا. ۲) اصل، ریشه. ۳) تبار، نسل. ۴) شخصیت.

ذاتی [ص.] ذاتی، غریزی، طبیعی، جبلی، فطری. ذاتی قیثریق [ص. / ۱] بد ذات، بد جنس، خبیث.

ذاتی { زاکآ } [ع. ۱] ذکاء، نبوغ، هوش، شعور. سیز [ص.] بی ذکاوت، کند ذهن، کم هوش. سیزلیق [۱.] کند ذهنی، کم هوشی.

ذکاوت { زاکاوات } [ع. ۱] ذکاوت، تیزهوشی، نبوغ. ذکر { زیکر } [ع. ۱] ذکر، یادآوری، بیان.

ذاتی { زاکاوات } [ع. ۱] ذکاوت، تیزهوشی، نبوغ. ذکر { زیکر } [ع. ۱] ذکر، یادآوری، بیان.

ذکر { زیکر } [ع. ۱] ذکر، یادآوری، بیان. ذکر خدا را کردن. ائتمک خاطر نشان ساختن، ذکر کردن، یادآوری کردن.

ذاتی { زاکاوات } [ع. ۱] ذکاوت، تیزهوشی، نبوغ. ذکر { زیکر } [ع. ۱] ذکر، یادآوری، بیان.

ذکر { زیکر } [ع. ۱] ذکر، یادآوری، بیان. ذکر خدا را کردن. ائتمک خاطر نشان ساختن، ذکر کردن، یادآوری کردن.

ذاتی { زاکاوات } [ع. ۱] ذکاوت، تیزهوشی، نبوغ. ذکر { زیکر } [ع. ۱] ذکر، یادآوری، بیان.

ذکر { زیکر } [ع. ۱] ذکر، یادآوری، بیان. ذکر خدا را کردن. ائتمک خاطر نشان ساختن، ذکر کردن، یادآوری کردن.

ذاتی { زاکاوات } [ع. ۱] ذکاوت، تیزهوشی، نبوغ. ذکر { زیکر } [ع. ۱] ذکر، یادآوری، بیان.

شدن، لذت بردن.
 ~ لو [ص.] باذوق، باسلیقه، علاقه‌مند،
 لذت بخش.
 ~ له [ظ.] باذوق، باعلاقه، با اشتیاق.
 ~ وثرهک لذت دادن، محظوظ کردن.
 ذؤؤقادالماق غرق در لذت شدن.
 ~ گلکم سر ذوق آمدن، سر حال آمدن.
 ذؤؤقونو اوخشاماق خوشنود کردن،
 پسند آمدن، خوش آمدن.
 ذهن { زنهین، زنهین } [ا.ع.] ذهن، عقل، شعور،
 هوش.
 ~ (ذهین) سیز [ص.] بی عقل، بی شعور،
 کم هوش، کم استعداد، کند ذهن.
 ~ سیزلیک [ا.] بی عقلی، کم هوشی،
 بی شعوری، کند ذهنی.
 ~ لی [ص.] باهوش، باحافظه، تیزهوش،
 با استعداد.
 ~ لی لیک [ا.] باهوشی، تیزهوشی.
 ذهنی { زنهینی } [ص.ع.] ذهنی، فکری.
 ~ آچیق [ص.] آیزفهم، تیزهوش، روشنگر.
 ~ آچیق لیق [ا.] آیزفهیمی، تیزهوشی،
 روشنگری.
 ~ امک کار فکری.
 ~ ترییه پرورش فکری.
 ~ قارالماق تیره شدن ذهن، مختل شدن قوه تفکر.
 ذهین { ذنهین } باخ: ذهن.

یوخاریدا دیگر اولونموش (اولونان)
 فوق الذکر، آنچه که در بالا ذکر شد.
 ذلت { زیللات } [ا.ع.] ذلت، بدبختی، فلاکت،
 خواری، پستی، بیچارگی.
 ~ چکمک بدبختی کشیدن.
 ذیلته دوشمک به ذلت دچار شدن،
 دچار فلاکت شدن.
 ~ سالماق به ذلت افکندن، دچار بدبختی و
 فلاکت کردن.
 ذلیل { زایل } [ا.ع.] ذلیل، زیون، خوار، پست،
 بیچاره، بدبخت.
 ~ ائتمک (ائله مک) ذلیل کردن، بدبخت
 کردن، زیون کردن.
 ~ - ذلیل [ظ.] مظلومانه، فقیرانه.
 ~ لشمک [ف.] ذلیل شدن، زیون شدن،
 خوار شدن، بیچاره شدن، بدبخت شدن.
 ~ لیک [ا.] ذلت، زیونی، خواری، بدبختی.
 ذمه { زیمما } [ا.ع. ۱] ذمه، کفالت، ضمانت.
 ۲) عهد، ضمان، نتیجه و حاصل تعهد.
 ذوق { زؤؤق، زؤق } [ا.ع. ۱] ذوق، سلیقه.
 ۲) لذت، خوشی. ۲) علاقه، میل، شور و شوق.
 ~ آلماق محظوظ شدن، لذت بردن.
 ~ اهلی اهل ذوق، خوش گذران.
 ~ ایله [ظ.] با سلیقه.
 ~ سوژ [ص.] بی ذوق، بی سلیقه، بی میل.
 ~ سوژلوک [ا.] بی ذوقی، بی سلیقه گی.
 ~ لنمک سر شوق آمدن، سر حال آمدن، خوشنود

ر - یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف صامت طنین دار، پیشین کامی و شبه صامت گروهبندی می شود.

رابط { رأبیت } [ص.ع.] رابط، بهم متصل کننده، پیوند دهنده، واسطه.

رابطه { رأبیتا } [ع.ا.۱] رابطه، ارتباط، پیوند. (۲) مناسبت. (۳) آشنائی، دوستی.

~ چی [ا.ص.] رابط، ربط دهنده.

~ سیز [ص.] بی ارتباط، بدون پیوند، بی نظم، بی مناسبت.

~ لندیرمک [ف.] مربوط ساختن، ارتباط دادن.

~ لی [ص.] مرتبط، مربوط، بهم پیوسته.

~ لیک [ا.] ارتباط.

راپورت [ا.فر.] گزارش، خبر، اطلاع.

~ چی [ا.] گزارشگر، گزارش کننده، خبرچین.

وئریمک گزارش دادن، خبر دادن، اطلاع دادن.

راجع { رآجیع } [ع.ا.] راجع، مربوط، درباره.

راحات { رآهآت } [ص.ظ.ع.ا.۱] راحت، آسوده، آسایش. (۲) آسان، سهل. (۳) آرام،

ساکت، آرامش.

~ ائتمک (ائله مک) راحت کردن، آسان

کردن، آرام کردن.

~ اولماق راحت شدن، آسوده شدن،

آسایش خاطر یافتن، آسان شدن، آرام شدن.

~ پالتار لباس راحت.

~ جا (سیئا) [ظ.] براحتی، به سهولت،

به آرامی.

~ دورماق آرام بودن، ساکت بودن.

~ سیئز [ص.] ناراحت، ناآرام، معذب.

~ سیئرلیق [ا.] ناراحتی، ناآرامی.

~ لاشدیرماق باخ: ~ لاندیرماق.

~ لاشماق [ف.] راحت شدن، آرام گرفتن،

آسوده شدن.

~ لاماق [ف.ا.۱] راحت کردن، آرام کردن،

سهل کردن. (۲) جانداختن، جای استراحت

درست کردن.

~ لاندیرماق [ف.] راحت گردانیدن،

آسوده کردن کسی، آسان کردن چیزی،

- آرامش بخشیدن.
 ~ لائماق [ف.] راحت شدن، آسایش یافتن، استراحت کردن، سهل شدن، آسان شدن، آرامش یافتن.
 ~ لئق [ا.] راحتی، آسایش، سهولت، آسانی، آرامش.
 ~ لئق اوژو گورمه مک روی آسایش ندیدن.
 ناراحت [ص.] ناراحت، معذب، شرور.
 ~ اولماق ناراحت شدن، معذب شدن.
 ~ لئق [ا.] ناراحتی، معذب (بودن).
 ~ لئق لا [ظ.] باناراحتی.
 راحت باخ: راحت.
 رادار [ا.] انگلس. رادار، دستگاهی که از راه دور جسمی را در هوا نشان می دهد.
 راده { رآدا } [ا.ع.] حدود، تقریب.
 سات اوچ راده لرینده حدود ساعت ۳.
 رادیکال [ا.لا.۱] (۱) ریشه، اساس. (۲) علامت ریشه یابی، (ریاضی) (۳) بنیادگرا، افراطی.
 رادیکالیزم [ا.لا.] بنیادگرایی، افراطی در رعایت اصول عقیدتی، جزمی.
 رادیو { رآدیو } [لا.] رادیو، تشعشع.
 ~ آبارائی [ا.] دستگاه رادیو.
 ~ هوسکاری [ص.] علاقمند به رادیو، دوستدار رادیو.
 ~ دینلمک رادیو گوش کردن.
 ~ دینله ییجی سی شنونده رادیو.
 ~ قبول اندیجی [ا.] رادیو، دستگاه گیرنده رادیو.
 ~ قوؤشاغئی مرکز رادیوئی.
 ~ لاشدئرهاق [ف.] با دستگاه پخش و گیرنده و شبکه رادیو مجهز کردن.
 ~ لاشماق [ف.] با دستگاه پخش رادیو مجهز شدن.
 ~ وئریجی [ا.] دستگاه دهنده رادیو، پخش کننده امواج رادیو.
- ~ وئریلیشی [ف.ا.] سخن پراکنی رادیوئی، برنامه رادیوئی.
 رادیو آکتیو [ا.لا.] رادیو آکتیو، جسمی که دارای تشعشعات اتمی باشد.
 رادیو تراپی { رادیو تراپی } [ا.لا.] رادیو تراپی، پرتو درمانی، معالجه امراض با تشعشعات.
 رادیوس { رآدیوس } [ا.لا.] شعاع.
 رادیوسکوپ { رادیوسکوپ } [ا.لا.] رادیوسکوپ، پرتوبینی، معاینه اعضاء بدن بوسیله اشعه ایکس.
 رادیو گرافی { رآدیو قرافی } [ا.لا.] رادیو گرافی، پرتونگاری، عکسبرداری با اشعه ایکس از اعضاء بدن.
 رادیوم { رآدیوم } [ا.لا.] رادیوم.
 رازیانه [ا.فا.] گیاه رازیانه، نخم رازیانه.
 راسی باخ: راست ۲.
 راست { رآست } [ا.فا.] یکی از مقام های موسیقی.
 راست { رآست } [ص.فا.ا.] راست، مستقیم.
 (۲) با افعال معین ~ گتیرمک، گلیمک و غیره به شرح زیر استعمال می شود:
 ~ گتیرمک موفق شدن، شانس آوردن، روبراه کردن.
 ~ گلیمک (۱) پیش آمدن، اتفاق افتادن، برخوردن، تصادف کردن، مصادف شدن.
 (۲) راست آمدن کار، مطابق دلخواه شدن، اسباب آن فراهم شدن. (۳) مطابقت داشتن، هم آهنگی داشتن. (۴) تحقق یافتن، به وقوع پیوستن. (۵) به هدف خوردن، اصابت کردن.
 ~ گلن (۱) تصادفی، پیش آمد، هرچه اتفاق بیفتد، هر کس و هرچه پیش آید. (۲) سازگار، هم آهنگ.
 ~ لائماق [ف.] تحقق بخشیدن.
 ~ لاشماق [ف.فار.ا.] مواجهه شدن، روبرو شدن، اتفاقی بهم رسیدن، مصادف شدن.

~ اولماق راضی شدن، خشنود شدن، موافقت کردن.

~ دو شمع رضایت دادن، راضی کردن.

~ سالماق راضی کردن، قانع کردن.

~ قالماق راضی بودن، متقاعد شدن، خشنود شدن.

~ لاشدیرماق [ف.ا] راضی گردانیدن، کسی را خشنود ساختن، کسی را قانع کردن، قبولاندن.

~ لاشدیرئلماق [ف.م.ا] راضی شدن، بوسیله کسی خشنود شدن، توسط دیگری قانع شدن، قبول کردن.

~ لاشماق [ف.ا] راضی شدن، رضایت دادن، توافق کردن، تفاهم کردن.

~ لیق [ا.ا] رضایت، خشنودی. ۲) تفاهم، تراضی.

~ لیق آلماق قبولی گرفتن، موافقت کسی را گرفتن.

~ لیق ائتمک رضایت دادن، رضایت داشتن، اظهار خشنودی کردن، تراضی کردن، تفاهم کردن.

~ لیق گؤسترمک اظهار قبولی کردن، اظهار رضایت کردن، خشنودی خود را نشان دادن.

~ لیق وئرمک رضایت دادن، قبولی خود را اعلام داشتن.

آللاه راضی اولسون خدا از تو راضی باشد.

ناراضی ناراضی، باخ: ناراضی.

راکت { راکت } [ا.ا] راکت یکی از وسائل بازی تنیس که با آن توپ را می زنند. ۲) راکت، موشک، فشقه.

راکد { راکد } [ع.ا] راکد، بی حرکت، ساکن. رام [ص.فا] رام، مطیع (در زبان آذربایجانی با افعال معین ائتمک و اولماق استعمال می شود).

~ ائتمک رام کردن، مطیع کردن، مانوس کردن.

۲) مطابق شدن، جور شدن.

~ لاماق [ف.ا] نشانه گیری کردن، هدف گیری کردن.

~ لانماق [ف.م.ا] به حقیقت پیوستن، مواجه شدن، مصادف شدن. ۲) جور در آمدن.

راستیئا گلمک (چیخماق) پیش آمدن، برخوردن، مواجه شدن.

آللاه ایشینیزی راست گتیرسین در کارتان موفق باشید، خداوند کارتان را بروفق مرادتان کند.

ایشیمیز راست گلمه دی کارما جورنشد، اسباب کار فراهم نشد، نتوانستیم توافق بکنیم.

بوایشده راست گتیرمه دیک در این کار شانس نیاوردیم.

چوخ گزدیم، آمماسیزه راست گلمه دیم خیلی گشتم ولی به شما برخورددم.

قاربوزون باخشئی سئی منه راست گلدی تصادفاً هندوانه خوب نصیب من شد.

مدرسه ده سیزین قارداشینیزا راست گلدیک در مدرسه به برادر شما برخوردیم (بطور تصادفی ملاقات کردیم).

راستا^۱ [ا.فا] راسته، ردیف مغازه ها در یک خیابان.

~ بازار محل مغازه ها که در ردیف هم قرار دارند.

راستا^۲ [ا.فا] گوشت فیل، راسته (گوسفند و یا گاو).

راستا حسینئی { راستآ هؤسئینی } راستا حسینئی، رک و راست، صاف و پوست کنده، بی شبهه پله.

راسیونال [ا.لا] معقول، موافق عقل.

~ عدد اعداد منطقی.

راضئی { رآزی } [ص.ظ.ع.ا] راضی، خشنود، متقاعد.

~ ائله مک (ائتمک) راضی کردن، متقاعد کردن، خشنود کردن، قبولاندن.

- ~ اولماق رام شدن، مطیع شدن، مانوس شدن،
الف گرفتن.
- راوند { رأؤاند } [ا. راوند، ریوند، ریواس.
راوی [ا. ع. راوی، روایت کننده، حکایت کننده،
نقل کننده.
- راهاند { راهآند } باخ: راحت.
راهب { راهیب } [ا. ع. راهب، دیرنشین،
نارک دنیا.
- ~ لیک [ا. رهبانیت، ترک دنیا کردن.
راهبه { راهیا } [ا. ع. راهبه، زن دیرنشین.
راهلاماق [ف. ۱] راه انداختن، روپراه کردن، سرو
سامان دادن. ۲) باخ: راحت لاماق.
- راهلاماق [ف. م.] روپراه شدن، سرو سامان یافتن.
رایج { رایج } [ا. ع. رایج، متداول.
رایحه { رایها } [ا. ع. رایحه، بوی خوش، بو.
~ لی [ص.] رایحه دار، معطر، خوشبو.
- رایون [ا. فر.] ناحیه، منطقه.
- ~ لاشدیرماق [ف.] ناحیه بندی کردن،
منطقه ای کردن.
- ~ لاشدیرلماق [ف. م.] ناحیه بندی شدن،
منطقه ای شدن.
- ~ لاشدیرلیمیش [ف. ص.] ناحیه بندی شده،
منطقه ای شده.
- رای (رای) [ا. ع. رای، عقیده، حکم.
~ آلماق رای گرفتن، اخذ آراء.
- ~ سورغوسو همه پرسی، رفراندوم.
~ وئرماک (رای دادن. ۲) رضایت دادن.
رأبه قوبماق به رای گذاشتن.
- رأبه گلماک (اظهار موافقت کردن.
۲) نصیم گرفتن.
- رأینجه بنظر او، به عقیده او، بنابه رای او.
رئال [ص. لا.] واقعی، حقیقی.
- ~ لاشدیرماق [ف.] تحقق بخشیدن.
~ لاشدیرلماق [ف. م.] بوسیله دیگری تحقق
یافتن.
- ~ لاشماق [ف.] تحقق یافتن.
~ لئق [ا.] واقعیت.
- رئالیزم [ا. لا.] واقع بینی، حقیقت جوئی،
واقع گرایی.
- ~ مکتبی مکتب واقع گرایی در ادبیات.
رئالیست { رئالیست } [ص. لا.] واقع بین،
حقیقت جو، واقع گرا.
- ~ بازئچی نویسنده واقع گرا، منسوب به مکتب
رئالیزم.
- رئزین [ا. فر.] ارزین، لامنیک.
رئسه { رئسا } [ا. اریسه، رشته، دسته.
رئسه لمک ریه کردن، رشته کردن، به نخ
کشیدن.
- سارئسماق رئسه سی دسته ای سیر که ساق آنها
را بانخ بهم بافته باشند، ریه سیر.
- رئلیئف [ا. لا.] برجستگی، برآمدگی،
چین خوردگی (زمین شناسی).
- رئیس { رئیس } [ا. ع. رئیس، سرور.
~ لیک [ا.] ریاست.
- رب { راب، راب } [ا. ع. راب، خدا.
ریاب { روآب } [ا. ع. آریاب، آلت موسیقی.
- ریاعی { روآیشی، روآعی } [ا. ع. آریاعی،
چهارتایی، چهارمصرع شعر که مصرع اول و
دوم و چهارم آن با قافیه و بر وزن لاجول و لاقوة
الابالله باشد.
- ربط { رابست } ربطی اولماق ربط داشتن،
مربوط بودن، پیوستگی داشتن.
- ربطی یوخدور مربوط نیست.
- ربع { روآب، روآع } [ا. ع. ربع، یک چهارم،
چهار یک.
- رتبه { روآبا } [ا. ع. رتبه، مقام، پایه، درجه.
~ آلماق رتبه گرفتن.
- ~ دن دو شمک از رتبه افتادن، تنزل مقام یافتن.
- ~ سیز [ظ. / ص.] بی رتبه.
- ~ لی [ص.] رتبه دار، درجه دار.

- رج { راج } [ا.ع.] راج، ردیف، رده.
 ~ لمک [ف.] راج کردن، ردیف کردن.
 رجا { رجا } [ا.ع.] رجاه، درخواست، اُمید، خواهش.
 ~ ائتمک (ائله مک) اُمید داشتن، انتظار داشتن، خواهش کردن.
 رجال { رجاآل } [ا.ع.] رجال، بزرگان دولتی.
 رجب { راجاب } [ا.ع.] (ماه) رجب، ماه هفتم تقویم هجری قمری.
 رجز { راجساز } [ا.ع.] رجز، خودستایی.
 (۲) نوعی شعر در وزن عروض با قالب مستعلن.
 ~ اوخوماق رجز خوانی، خودستایی کردن.
 رجعت { رجعات } [ا.ع.] رجعت، بازگشت.
 ~ ائتمک (ائله مک) رجعت کردن، بازگشتن.
 رجوع { روجو، روجو } ائتمک (ائله - مک) رجوع کردن، بازگشتن، حواله کردن.
 رحم { راهم } [ا.ع.] رحم، شفقت، دلسوزی، ملاطفت.
 ~ ائتمک رحم کردن، ملاطفت کردن، دلسوزی کردن.
 ~ دیل [ص.] دل رحم، رحیم، دلسوز.
 ~ سیز [ص.] بی رحم، شقی، سنگدل.
 ~ سیز جه سینه [ظ.] بی رحمانه.
 ~ سیزلیک [ا.] بی رحمی، سنگدلی، شقاوت.
 ~ قیلماق باخ: ~ ائتمک.
 ~ لی [ص.] رحیم، بار رحم، دلسوز.
 رحمه گتیرمک به ترخم واداشتن (کسی)، به رحم آوردن (کسی).
 ~ گلیمک به رحم آمدن، ترخم کردن.
 رحمی گلیمک دلسوختن، رحم آوردن، دل سوزاندن.
 رحم { راهیم } [ا.ع.] رحم، زهدان.
 رحمت { راهمات } [ا.ع.] رحمت، دلسوزی، ملاطفت.
 آلاهی رحمت ائله سین خدا رحمت کند.
 ~ لیک [ص.] مرحوم، شادروان.
 ~ لیک اوغلو پدر آمرزیده.
 ~ اوخوماق رحمت خواندن.
 رخصت { روخسات } [ا.ع.] رخصت، اجازه.
 رخنه { راخنا } [ا.ف.] رخنه، نفوذ، شکاف.
 ~ ائله مک رخنه کردن، نفوذ کردن.
 ~ سالماق شکاف انداختن.
 رد { راد، رادد } [ا.ع.] رده، اثر، جای پا، باخ: ایز. (۲) رده بمعنی رد کردن و باز گردانیدن با افعال معین ائتمک و اولماق استعمال می شود.
 ~ ائتمک رد کردن، امتناع ورزیدن، باز گردانیدن.
 ~ ائدیلمز غیر قابل انکار، انکارناپذیر.
 ~ اول، گشت بروگم شو!
 ~ اولماق رد شدن، باز گردانیده شدن.
 ردینه دووشمک جای پای کسی را پیدا کردن.
 ردیف { رادیف } [ا.ع.] ردیف، پشت سر هم. (۲) در شعر: کلمه یا کلمات مکرری که در آخر مصراع ها و ابیات پس از قافیه اصلی آورند.
 رذالت { رازآلات } [ا.ع.] رذالت، دنائت، پستی، فرومایگی.
 رذالته اوغراماق به پستی گرائیدن.
 رذل { رازیل } [ص.ع.] رذل، رذیل، پست، فرومایه، ناکس.
 ~ لیک [ا.] رذالت، فرومایگی.
 رذیل { رازیل } باخ: رذل.
 رزق { ریزق } [ا.ع.] رزق، روزی، توشه، وسائل معیشت.
 رزنه { رازانا } [ا.] رازبان، رازیانک.
 رزه { رازا } [ا.] رزه، حلقه در، کلون، چفت.
 ~ لمک [ف.] با چفت بستن.
 رژیسور { رژیسور } [ا.فر.] رژیسور، کارگردان (تئاتر، سینما).
 ~ لوق [ا.] رژیسوری، کارگردانی.

رسول { رسول } [ا.ع.] رسول، پیامبر.
 ~ مال شریک، مال مشاع.
 رسوم { رؤسوم } [ا.ع. ۱] رسومات، عوارض،
 هزینه (دادرسی و غیره). [۲.ع.] رسم، آئین.
 رسومات { رؤسومات } [ا.ع.] رسم و آئین،
 رسومات.
 رشادت { راشادات } [ا.ع.] رشادت، دلوری،
 شجاعت، دلیری.
 ~ گزومترمک رشادت نشان دادن.
 ~ لی [ص.] ارشید، شجاع، دلاور، دلیر، بابا-
 شامت.
 رشته { ریشتا } [ا.فا.] رشته، باخ، اریشتا.
 رشمه { راشما } [ا.ع.] رشته، طناب، پوزیند اسب.
 رشید { راشید } [ا.ع.] ارشید، دلیر، دلاور.
 ~ لیک [ا.] دلیری، دلاوری.
 رصد { راساد } [ا.ع.] رصد، رصدگاه.
 ~ خانان [ا.] رصدخانه.
 رضا { ریزآ } [ا.ع. ۱] رضا، خشنود، راضی.
 [۲.ع.] رضایت.
 ~ آلماق رضایت گرفتن.
 ~ سی او لار سا اگر راضی باشد، اگر رضایت
 داشته باشد.
 ~ سیز [ص.] ناراضی، بی میل.
 ~ وئرمک رضایت دادن.
 آلاهی رضاسینا بخاطر رضای خدا.
 رطوبت { روتوبات } [ا.ع.] رطوبت، نم.
 ~ چکمک رطوبت کشیدن، نم کشیدن.
 ~ لنمک [ف.م.] مرطوب شدن، نمناک شدن.
 ~ لی [ص.] مرطوب، نمناک.
 ~ لی لیک [ا.] نمناکی، مرطوب (بودن).
 رعایت { رعایات، رعایات } [ا.ع.] رعایت،
 احترام، پاسداری.
 ~ ائتمک (ائله مک) رعایت کردن، احترام
 گذاشتن به حقوق دیگران.
 ~ اولمق رعایت شدن، ملحوظ شدن.

~ لوق ائتمک کارگردانی کردن.
 رژیم { رژییم } [ا.فر.] رژیم، طرز حکومت، طرز،
 نظام (زندگی).
 ~ ساخلاماق برنامه غذا رعایت کردن، پرهیز.
 رساله { ریسالآ } [ا.ع.] رساله، کتاب کوچک،
 اثر علمی.
 رسام { راسام } [ا.ع.] رسام، پیکرنگار، نقاش.
 ~ لئق [ا.] نقاشی، پیکرنگاری.
 رسپوبلیکا { رتسپوبلیکا } [ا.لا.] جمهوری.
 رستوران { رتستوران } [ا.فر.] رستوران، سالن
 غذاخوری.
 رسم { راسم } [ا.ع. ۱] رسم، نقاشی، تصویر،
 خط کشی. [۲.ع.] عادت، آئین، قاعده، آداب.
 [۳.ع.] عوارض، رسومات.
 ~ ائتمک (۱) رسم کردن، برسیم کردن.
 [۲] توصیف کردن، مجسم کردن.
 ~ چکمک نقاشی کردن، رسم کشیدن.
 ~ چی [ا.] رسام.
 ~ لی [ص.] تصویردار، مصور.
 ~ لیک [ا.] رسمیت، تشریفات.
 رسماً [ظ.] رسماً، به طور رسمی.
 رسمی [ص. / ظ.] رسمی، مطابق رسم، طبق
 عرف، تشریفاتی.
 رسمی گنچیدسان رسمی، رژه تشریفاتی.
 رسمیت { راسمییات } [ا.ع.] رسمیت، رسمی
 بودن، تشریفات.
 ~ له [ظ.] رسمی، با تشریفات.
 ~ چیلیک [ا.] تشریفاتی.
 رسوا { رؤسوا } [ا.ع.] رسوا، بدنام، بی آبرو.
 ~ ائتمک (ائله مک) رسوا کردن،
 بی آبرو کردن.
 ~ اندیجی [ص.] رسواگر، بدنام کننده.
 ~ اولمق رسوا شدن، بی آبرو شدن.
 ~ چیلیق [ا.] رسوائی، بدنامی، بی آبرویی.
 ~ لئق باخ: ~ چیلیق.

- ~ اوّلونماق مورد رعایت دیگری قرار گرفتن، از طرف دیگری رعایت شدن.
- رعشه { راعشا } [ا.ع.] رعشه، لرزه، لرزش. رعشه به سالماق به لرزه انداختن.
- رعنا { راعنا } [ص.ا.ع.] رعنا، خوش قامت، زیبا.
- ~ لیتی [ا.] رعنائی، خوش اندامی، زیبایی.
- رعیت { راعیثات } [ا.ع.] رعیت، کشاورزی که برای مالک کار کند (۲۰ عاقله مردم).
- ~ چیلیک [ا.] رعیتی.
- رغبت { راغبات } [ا.ع.] رغبت، میل، اشتیاق، گرایش.
- ~ ائتمک رغبت کردن، مایل بودن.
- ~ بسلمک تمایل داشتن، اشتیاق داشتن، علاقمند شدن.
- ~ دن دوّشمک از رغبت افتادن، بی میل شدن، از شوق افتادن، بیزار شدن.
- ~ دن سالماق از رغبت انداختن، بیزار و متنفر کردن.
- ~ سیز [ص.] بی رغبت، بی میل.
- ~ سیزلیک [ا.] بی رغبتی، بی میلی، عدم تمایل.
- ~ گوّسترِمک رغبت نشان دادن، اظهار تمایل کردن.
- ~ لندبرِمک [ف.] مشتاق کردن، مایل کردن، تشویق کردن.
- ~ لی [ص.] بارغبت، مشتاق، مایل.
- رغم { راغم } [ا.ع.] راغم، خلاف.
- بیرزادین رِغمینه برخلاف چیزی، علیرغم
- رغماً { راغمان } [ظ.ع.] علیرغم.
- رف { راف } [ا.ع.] رف، قسه، طاقچه.
- رفاوت { رافاقت } [ا.ع.] رفاوت، دوستی.
- ~ ائله مک (ائتمک) رفاوت کردن، دوستی کردن.
- رفاه { ریفاه } [ا.ع.] رفاه، آسایش، خوشی زندگی، فراوانی وسایل زندگی.
- رفتار { رافتار } [ا.فا.] رفتار، طرز عمل، کردار.
- ~ ائتمک رفتار کردن.
- ~ لی [ص.] خوش رفتار، مهربان.
- رفته { رافاتا } [ا.] آلتی که با آن خمیرنان را به تنور می چسبانند، رفته.
- رفع { راف، رافع } [ا.ع.]:
- ~ ائتمک (ائله مک) رفع کردن، برطرف کردن، از بین بردن.
- ~ اوّلماق رفع شدن، برطرف شدن.
- رفه { رافا } [ا.ع.] رف کوچک، طاقچه.
- رفیق { رافیق } [ا.ع.] رفیق، بار، همراه، (باغ: بولداش).
- ~ لیک [ا.] رفاوت.
- رفیقه { رافقا } [ا.ع.] رفیقه، دوست دختر، ندیمه.
- رقابت { راقابات، ربقابات } [ا.ع.] رقابت، هم چشی.
- ~ ائتمک رقابت کردن، هم چشی کردن.
- رقاص { راققاس } [ا.ع.] (۱) رقاص (۲) رقاصک ساعت.
- ~ لیتی [ا.] رقاصی.
- رقاصه { راققاسا } [ا.ع.] رقاصه، زن رقص کننده.
- ~ لیک [ا.] رقاصگی.
- رقت { ربققات } [ا.ع.] رقت، رحمت، مهربانی.
- ~ آمیز [ص.] رقت آمیز.
- ~ لندبرِمک [ف.] به رقت آوردن.
- ~ لنمک [ف.] به رقت آمدن، ترخم کردن.
- ~ لی [ص.] رقت آمیز.
- رقت گئیرِمک به رقت آوردن.
- ~ گلِمک به رقت آمدن.
- رقص { راقس } [ا.ع.] (۱) رقص، پایکوبی. (۲) لرزش، نوسان، اهتزاز، ارتعاش، ویراسیون. (۳) نوسان کردن، لرزش کردن، به اهتزاز درآمدن.
- ~ چی [ا.] رقاص.
- ~ چیلیک [ا.] رقاصی.

- ~ ائله مک (۱) رقص کردن، بایکوبی کردن.
 رقم { راقام } { ۱.ع.۱ } رقم، عدد، بیکر.
 (۲) نوشتن، تحریر.
 ~ ائتمک مرقوم کردن، نوشتن.
 رقیب { راقیب } { ۱.ع.۱ } رقیب، حریف، هم‌آورد.
 ~ سیز [ص.] بی رقیب، بی همتا.
 ~ سیزلیک [۱.] بی همتائی، بدون رقیب (بودن).
 رکلام { رکلام } { ۱.ع.۱ } به معنی جار و فریاد.
 رکلام، آگهی، اعلان، تبلیغ.
 رکن { رۆکن } { ۱.ع.۱ } رکن، پایه، ستون.
 رکورد { رنکورڈ } { ۱.فر.۱ } پیشی در مسابقه،
 بالاترین امتیاز که در مسابقه به دست آید.
 رکوع { رۆکوع } { ۱.ع.۱ } رکوع (در نماز).
 رل { رۆل } { ۱.فر.۱ } رل، نقش.
 ~ اوژنماق نقش بازی کردن، رل ایفا کردن.
 رقال { رامقال } { ۱.ع.۱ } رقال، فالگیر، طالع بین.
 ~ لئق [۱.] رقالی، فالگیری، طالع بینی.
 رمان { رۆمان } { ۱.فر.۱ } رمان، داستان طولانی.
 ~ چی [۱.] رمان نویس، داستان نویس.
 تاریخی ~ رمان تاریخی، داستانی که از یک
 دوره تاریخی بحث می کند و قهرمانهایش
 شخصیت های تاریخی است.
 رمانتیک { رۆمانتیک } { ۱.ص.فر.۱ } داستانی،
 افسانه ای، شاعرانه، خیال پردازی.
 رمز { رامز } { ۱.ع.۱ } رمز، علامت، نشانه،
 سمبل. (۲) راز نهفته، سر.
 رمزی { رامزی } { ۱.ص.ع.۱ } رمزی، دارای رمز.
 (۲) سری.
 رمضان { رامآزان } { ۱.ع.۱ } رمضان، ماه روزه.
 ~ آبی ماه رمضان، نهمین ماه قمری.
 رمل { رامل } { ۱.ع.۱ } رمل، آلت پیشگوئی و
 فالگیری.
 رنجبر (رشبر) { رانجبار } { ۱.فا.۱ } رنجبر،
 زحمتکش.
- رنده { راندا } { ۱.فا.۱ } رنده، آلتی برای صاف
 کردن و هموار کردن سطح چوب یا تخته، آلتی
 برای تراشیدن پیاز و غیره. (۲) باخ: دژرمن.
 ~ لئمک [ف.ص.] بوسیله دیگری رنده کردن.
 ~ لکم [ف.] رنده کردن، رندیدن.
 ~ لندیرمک باخ: ~ لئمک.
 ~ لئمک [ف.م.] رنده شدن.
 ~ لنمیش [ف.ص.] رنده شده، رندیده.
 رنسانس { رۆنسانس } { ۱.فر.۱ } تجدید حیات،
 بازگشت، احیاء.
 ~ دؤؤرؤ (اینتیباه دؤؤرؤ) دوره تجدید،
 عهدنوزائی، که در اواخر قرن پانزدهم میلادی در
 اروپا پدید آمد و دوره قرون وسطی پایان یافت.
 رنگ { رانگ } { ۱.فا.۱ } رنگ، لون. (۲) ظاهر،
 جلوه. (۳) مکر، حیل، کلک. (۴) رنگ در
 موسیقی: قطعه ای که به طور مستقل بعد از ترانه
 نواخته می شود.
 ~ آپازان [ص.] رنگ بر، پاک کننده رنگ،
 زداینده رنگ.
 ~ آکماق رنگ گرفتن، رنگین شدن.
 ~ به رنگ [ص. / ظ.] رنگ به رنگ، جور
 و جور، رنگارنگ.
 ~ دن رنگه گیرمک رنگ به رنگ شدن، رنگ
 عوض کردن، شرمگین شدن، تغییر آرایش دادن،
 جلد عوض کردن، عقیده و رفتار خود را تغییر
 دادن.
 ~ ساز [۱.] رنگ ساز.
 ~ سازخانا [۱.] کارگاه رنگ سازی.
 ~ سازلئق [۱.] رنگ سازی.
 ~ سیز [ص.] بی رنگ، رنگ پریده، کم رنگ.
 ~ سیزلشدیرمک [ف.] بی رنگ کردن،
 کم رنگ کردن.
 ~ سیزلشمک [ف.] بی رنگ شدن، کم رنگ
 شدن.
 ~ سیزلیک [۱.] بی رنگی.

- ~ قانماق رنگ مخلوط کردن، رنگ قاطی کردن.
 ~ کار [ا.] رنگ کار، نقاش.
 ~ کۆرلوغو [ص.] کوردنگی، تمیز ندادن رنگها.
 ~ لتدیرمک [ف. ص.] بوسیله دیگری رنگ کردن، رنگ کاری کردن.
 ~ لئمک باخ: ~ لندیرمک.
 ~ لئمک [ف. ا.] رنگ کردن، رنگ زدن. (۲) کلک زدن.
 ~ لئمک [ف. م. ا.] رنگ شدن، رنگین شدن. (۲) حقه خوردن.
 ~ له ییجی [ص.] رنگین، متاد رنگی، رنگ کننده.
 ~ لی [ص. ا.] رنگین، رنگی. (۲) پررنگ، دارای رنگ تند.
 ~ وئرمک (۱) رنگ دادن، رنگ پس دادن. (۲) بنابه میل خود چیزی را تعبیر کردن، جلوه دادن.
 ~ وئریب رنگ آلماتق از ترس و یا خشم و یا هیجان تغییر رنگ دادن، رنگ صورت عوض شدن.
 ~ یاخماق (۱) رنگ زدن، رنگ مالیدن. (۲) اتهام بستن، تهمت زدن.
 ~ رنگارنگ [ص. / ظ.] رنگارنگ، رنگ به رنگ، الوان، جورواجور.
 ~ رنگی آتماق رنگ پریدن.
 ~ آغارماق (از ترس) رنگ پریدن، سفید شدن.
 ~ اوچماق رنگ پریدن.
 ~ پۇرتمک (از گرما و یا خشم و غیره) رنگ صورت گلگون و سرخ شدن.
 ~ چیشماق رنگ پس دادن.
 ~ دورو رنگ روشن، چهره باز و سالم و شاداب.
 ~ - روڤو قاجمیش رنگ و روی (کسی) پریدن.
 ~ سارالماق زرد رنگ شدن.
- ~ سۇلماق رنگ پریدن، رنگ باختن، افسردن، پژمردن، زرد رنگ شدن (چهره).
 ~ قاچماق رنگ پریدن، کم رنگ شدن (از ترس یا بیماری)، رنگ پریدن.
 ~ کۆله دۇنمک از ترس و یا خستگی رنگ پریدن، رنگ صورت کدر شدن.
 ~ گئتمک زایل شدن رنگ، پاک شدن رنگ، رنگ پس دادن.
 ~ بیررنگه چالماق به فلان رنگ شبیه بودن یا نزدیک بودن.
 ~ رنگین { رانگین } [ص. فا.] رنگین، رنگارنگ، الوان.
 ~ روا { راؤآ } [ا. فا.]: ~ بیلمک (گۆرمک) روا دیدن، جایز دانستن.
 ~ رواج { راؤآج } [ص. ع.] رواج، رونق، متداول.
 ~ قاپماق رواج یافتن، رونق یافتن، متداول شدن.
 ~ وئرمک رواج دادن، متداول کردن، رونق دادن.
 ~ روان { راؤآن } [ص. / ظ. فا. ا.] روان، جاری. (۲) پررونق. (۳) سلیس.
 ~ ~ شعر شعر سلیس و روان.
 ~ رواند { راؤآند } [ا.] ریواس، ریوند.
 ~ روایت { راؤآیات } [ا. ع.] روایت، داستان، حدیث، خبر، حکایت.
 ~ روایت گۆره بنابه روایت، بنابه خبر.
 ~ روبل { روبل } [ا. ر.] روبل، واحد پول اتحاد شوروی، معادل صد کوپک.
 ~ روبیه { روبیآ } [ا.] روبیه، واحد پول هندوستان و پاکستان.
 ~ روح [ا. ع.] روح، روان، جان.
 ~ ~ پرور [ص.] روح پرور، روحنواز، فرحبخش.
 ~ دۆشگۆنلۆیۆ [ص.] افسردگی روانی.
 ~ سوز [ص.] بی روح، بی جان، خشک.
 ~ سوزلوق [ا.] بی روحی، خشکی.
 ~ لاندیرماق [ف. ا.] روحیه دادن،

- تقویت روحیه کردن. ۲) تشویق کردن. ۳) روح بخشیدن، جان میدن.
- ~ لاند ئیرجی [ص.] تشویق انگیز، شور آفرین، جانبخش.
- ~ لانماق [ف. ۱] روحیه گرفتن، جرات یافتن.
- ۲) تشویق شدن. ۳) جان گرفتن.
- ~ لو [ص.] بارو حبه، جاندار، بانشاط.
- ~ وئرمک باخ: ~ لاند ئیرماق.
- ~ وئیرجی [ص.] ارو حبخش، روح نواز.
- روحاً [ظ.] روحاً، از نظر روانی.
- روحی [ص.] روحی، مربوط به روح و روان.
- روحانیت { روها نیات } [ع. ۱] ارو حانیت.
- روحیه { رو هیئا } [ا. ۱ / ظ. ع.] روحیه، وضع و حال روحی، جرات، جسارت.
- روزگار^۱ [ا. فا.] روزگار، زمانه، عمر، دنیا، زندگي.
- روزگار^۲ [ا. ۱] (۱) باد، نسیم. ۲) هوا.
- روزنامه [ا. فا.] روزنامه.
- ~ چی [ا.] روزنامه فروش.
- ~ چیلیک [ا.] روزنامه فروشی.
- روزی [ا. فا. ۱] (۱) روزی، رزق، توشه. ۲) نصیب، قسمت.
- ~ ائله مک (ائتمک) امرار معاش کردن.
- ~ سینی کسمک روزی کسی را قطع کردن، نان کسی را بریدن.
- قوناغین روزیسی اؤزۆندن قاباق گلر روزی مهمان از پیش می رسد.
- روس [ا. اروس.]
- روسی [ص. / ظ.] زبان روسی، به روسی.
- روشنئیم { رو شئیم } [ع. ۱] نطفه، جنین.
- ۲) رویان، گیاهک (دریذر).
- ~ دؤؤرۆنده در دوران جنینی.
- رشوت { رو شوات } [ع. ۱] رشوه، رشوت.
- ~ آلماق رشوه گرفتن.
- ~ چی [ا.] رشوه خور، رشوه گیر.
- ~ چیلیک [ا.] رشوه خوری، رشوه گیری.
- ~ خور باخ: ~ چی.
- ~ خورلوق باخ: ~ چیلیک.
- ~ یشمک رشوه خوردن، رشوه گرفتن.
- روضه { روؤزا } [ع. ۱] ا. روضه.
- ~ خوان { خآن } [ا. ۱] ا. روضه خوان.
- ~ خوانلیق { خآنلیق } [ا. ۱] ا. روضه خوانی.
- روؤف: رنگی روؤف قاقچماق باخ: رنگ روؤف.
- صورت تحریف شده روی است به معنی رُخ، چهره، صورت.
- روم [ا. ا. روم، آسیای صغیر را می گفتند. به یونانیها نیز اطلاق می شود.
- رومین [ا. ا. رومانی.]
- ~ جه [ص.] [ص.] زبان رومانی.
- رونق { روؤناق } [ع. ۱] ا. رونق، رواج، درخشندگی.
- ~ تاپماق رونق گرفتن، رواج یافتن.
- ~ دن دوشمک از رونق افتادن.
- ~ دن سالماق از رونق انداختن.
- ~ لند برمک [ف.] ا. رونق دادن، رواج دادن.
- ~ لنمک [ف.] ا. بر رونق شدن، متداول شدن.
- ~ لی [ص.] ا. بر رونق، متداول.
- ~ وئرمک رونق دادن، رواج دادن.
- رونقه دوشمک رونق گرفتن، رواج یافتن، متداول شدن.
- ~ سالماق به رونق انداختن، رواج دادن.
- رهبر { راهبار } [ا. فا. ۱] ا. رهبر، پیشوا، قائد، لیدر، هادی.
- ~ لیک [ا. ۱] ا. رهبری، هدایت.
- ~ لیک ائتمک رهبری کردن.
- رهن { راهن } [ع. ۱] ا. رهن، گرو.
- ریا { ریشآ } [ع. ۱] ا. ریا، خدعه، تزویر.
- ~ سیز [ص.] ا. بی ریا.
- ~ سیئرلیق [ا. ۱] ا. بی ریائی.
- ~ کار [ص.] ا. ریاکار.
- ~ کارجاسینا [ظ.] ا. ریاکارانه، مزورانه.
- ~ کارلیق [ا. ۱] ا. ریاکاری.

- ~ کارلئق ائتمک (ائله مک) ریاکاری
 کردن، خدعه بکار بردن.
 ریاضی { ریآزی } [ص.ع.] ریاضی.
 ریاضیات { ریآزیآت } [ا.ع.] ریاضیات.
 ~ چی [ا.ص.] ریاضی دان.
 ربال { ریآل } [ا.ا.] ربال، واحد پول ایران، واحد پول عربستان سعودی.
 ریچال [ا.ا.] مرتا، ریچار.
 ریجان { ریثهآن } [ا.ا.] ریجان (سبزی خوراکی).
 ریحانی { ریثهآنی } [ا.ا.] ریحانی، نوعی رقص آذربایجانی.
 ریزه [ا.ا./ص.فا.] ۱) ریزه، تگه، خیزده ریز.
 ۲) خرداندام.
 ریزه - ریزه [ظ.] ریز ریز.
 ریزه - میزه [ص.] خرد و ریز، ریزنقش (بچه).
 ریسک [ا.فر.] خطر، اقدام خطرناک.
 ~ ائله مک (ائتمک) کار خطرناک کردن.
- ریشه باخ: رشته.
 ریشخند { ریشخاند } [ا.فا.] ریشخند، مسخره.
 ~ ائتمک (ائله مک) ریشخند کردن، دست انداختن، مسخره کردن.
 ~ جیل [ص.] دوستدار ریشخند کردن دیگران.
 ~ چی [ا.ا.] ریشخند کننده، مسخره کننده.
 ~ لی [ص.] مسخره آمیز.
 ریشخنده قوئماق ریشخند کردن، مورد تمسخر قرار دادن.
 ~ سالماق به شوخی برگزار کردن.
 ریشه [ا.فا.] ریشه، بن، بیخ، اصل.
 ~ آتماق ریشه دواندن، ریشه کردن.
 ~ سالماق ریشه کردن.
 ~ سیز [ص./ظ.] بی ریشه.
 ~ لنمک [ف.] ریشه دار شدن، ریشه دواندن.
 ~ لی [ص.] ریشه دار، پرریشه.

ز

- ز - یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف صامت طنین دار، پیشین کامی و اصطکاکی گروه بندی می شود.
- زابل (زابیل) [ا. زابل، یکی از مقام های موسیقی.
- زاپاس [ا. ر.] ذخیره، بدکی، لاستیک بدکی.
- زاج (=زه ی) [ا. زاج.
- زاد [ا. چیز، شئی
- هر زاد هر چیز، همه چیز.
- هشج زاد هیچ چیز.
- زادگان { زادگان } [ا. فا.] اشراف، اعیان، نجیب زاده.
- ~ لئیق [ا.] اشرافیت، نجیب زادگی.
- زاده [ا. فا.] زاده، فرزند، اولاد.
- زار^۱ [ا. پرده نازک، غشاء، پوسته نازک.
- ~ قانادلئیلار (پرده قانادلئیلار) پرده بالان (حشرات، پرندگان).
- ~ لی [ص.] غشاء دار، پرده دار، دارای بالهای پرده مانند.
- زار^۲ [ا. / ص. فا.] زار، ناله، گریه تلخ، مویه.
- ۲) ناتوان، رنجور.
- زار - زار زار - زار، گریه شدید.
- زار - زار آغلاماق زار - زار گریستن.
- زار اقالماق درمانده شدن.
- زارا گلیمک به تنگ آمدن، بیچاره شدن، به تلخی گریستن.
- آه - زار [ا.] آه و زار، ناله، شکوه.
- زارافات [ا. / ص. ع.] شوخی، بذله گویی، مزاح.
- ~ ائتمک شوخی کردن، مزاح کردن.
- ~ بیرانا بی شوخی، جدی.
- ~ جاسینا [ظ.] به شوخی.
- ~ جیل [ص.] شوخ، بذله گو، آدم بذله گو، اهل شوخی.
- ~ چی [ص. / ا.] شوخی کننده، بذله گو، اهل مزاح.
- ~ چیلئق [ا.] حالت شوخ بودن، بذله گوئی.
- ~ دئیل شوخی نیست، جدی است.
- ~ سیز [ظ.] بی شوخی.

زاغارا [ا.] پوست بقیه (لباس)، کناره‌های کلاه
جرمی.

زاغچا (زَخَجَه) [ا.] زاغچه، از تیره گنجشک‌ها
شبه به زاغ با پاها و منقار زرد.

زاغ - زاغ اسمک (تیت‌رسمک) [ف.]
۱) مثل بید لرزیدن، سخت لرزیدن، به شدت
ترسیدن. ۲) دل لرزیدن، تن لرزیدن (از فرط
دوست داشتن).

زاگون [ا. ر.] قانون، قاعده، مقررات، رسم.
زال [ا. آ.] سالن.

زاهازکا (زاهاسکا) [ا. ر.] بتونه، زاموسکا.
~ چئی [ا.] بتونه کار.

~ لاتماق [ف. س.] توسط دیگری بتونه کردن.
~ لاماق [ف.] بتونه کاری کردن.

~ لاتماق [ف. م.] بتونه شدن.

زامان [ا. ع.] ۱) زمان، وقت، مدت، فرصت، موقع،
هنگام. ۲) روزگار، عصر. ۳) عهد، دوران.

زامان - زامان [ظ.] گهگاه.

~ ظرفلی بی ظرف زمان، قید زمان.

~ قازانماق تحصیل مدت کردن، وقت بیشتر
بدست آوردن.

~ کشچدیکجه به مرور، رفته رفته، با گذشت
ایام.

~ لا [ظ.] پایای زمان، هم آهنگ با زمان.

~ لا آباقلاشماق با زمان همگام شدن.

~ وثرمک وقت دادن، مهلت دادن.

زامانی کشچمک قدیمی شدن، کهنه شدن.

زامانین نبضینی توقماق نبض زمان را بدست
آوردن، هم آهنگ با زمانه شدن.

زامانیندا در عصر خود، در دوره خود، بموقع
خود.

آخیر زامان آخرالزمان.

او ~ آن وقت، آن زمان.

او ~ کی وقتی که، هنگامی که، زمانی که.

اوشاقلیق زامانی دوران کودکی.

~ لا [ظ.] شوخی شوخی، به شوخی.

~ لاشماق [ف. قار.] با همدیگر شوخی کردن،
با هم مزاح کردن.

~ هنگی باخ: زارافات یانا.

~ یانا [ظ. / ص.] مزاح کنان، به شوخی.

زارافاتا سالماق به شوخی برگزار کردن.

زارئتماق باخ: زارئلداتماق.

زارئلتئی [ا.] زاری، ناله پرسوز، مویه.

زارئلداتماق [ف. س.] سبب گریه و زاری کسی
شدن.

زارئلداشماق [ف. قار.] گروهی گریه و زاری
کردن، زار زدن.

زارئلداهاق [ف.] زاری کردن، ناله کردن، آه و ناله
کردن، زاریدن.

زارئماق [ف.] زاری کردن، حق و حق گریه کردن،
آه و زاری کردن.

زارئنجئی [ا.] مریض و نزار.

زاغ^۱ [ا. فا.] کلاغ سیاه.

زاغ^۲ [ا. ع.] ازاج سبز، کات کبود.

زاغ^۳ [ا.] صیقل، جلا.

~ چئی [ا.] جلاکار.

~ لاتماق [ف. س.] بوسیله دیگری جلا دادن،
صیقل دادن.

~ لا ما [ف. ا.] جلاکاری، صیقل کاری.

~ لاماق [ف.] صیقل دادن، جلاکاری کردن.

~ لاتماق [ف. م.] صیقل خوردن، جلا زده شدن.

~ لی [ص.] صیقل شده، جلا داده.

زاغا [ا.] زاغه، آشیانه، آغل یا گودال که در کوه
برای گوسفندان درست می کنند. باخ: ماغارا.

زاغار [ا. ا.] متکبر، مغرور، خودپسند.
۲) شکم گنده.

زاغار - زاغار [ظ.] متکبرانه، مغرورانه،
باتبختر.

~ لاتماق [ف.] تکبر به خرج دادن، مغرور رفتار
کردن، مغرور شدن.

کردن، تلف کردن، هدر دادن.
 ~ اوُلماق ضایع شدن، فاسد شدن، خراب شدن،
 هدر رفتن، تلف شدن.
 زایواخلاماق { زآیواآخلاماق } { ف. } اجرت
 و پرت گفتن، مزخرفات بافتن، هذیان گفتن.
 زئبرا { زئبرا } { ا. فر. } گور، گورخر.
 زئرزک { زئرزاک } { ا. } طوقه چینی چاه،
 سنگ چینی.
 زئوس { زئوس } { ا. } ازئوس، ازخدایان یونان
 قدیم، ستاره مشتری.
 زئی { ا. } حقه، اندازه، زی.
 ازئ زئیندن چیخماق از حقه خود خارج شدن.
 زبان { زابآن } { ا. فا. } زبان، عضو تکلم و بلع و
 چشائی.
 زبانان گلمک به زبان آمدن، زبان به اعتراض
 گشودن.
 زبرجله { زابارجاد } { ا. ع. } زبرجد، سنگ قیمتی.
 زحل { زوآهال } { ا. } ستاره زحل.
 زحمت { زاهمات } { ا. ع. } زحمت، کار،
 کوشش. ۲) رنج، آزار، ناراحتی، دردسر.
 ~ اوُلماسا (اوُلمازسا) اگر زحمت نباشد.
 ~ چکمک زحمت کشیدن، ناراحت شدن.
 ~ حقی حق الزحمه، مزد.
 ~ سئور { ا. ص. } زحمتکش، پرکار، کوشا.
 ~ سئون باخ: زحمت سئور.
 ~ سیز { ا. ص. / ظ. } بی زحمت، بدون رنج، بدون
 کار و کوشش، آسان و سهل.
 ~ کش { ا. ص. } زحمتکش، رنجبر.
 ~ لی { ا. ص. } پر زحمت، دشوار، مزاحم.
 ~ وئرکمک زحمت دادن، ناراحت کردن.
 زحمته دوشمک به زحمت افتادن، به دردسر
 افتادن.
 ~ سالماق به زحمت انداختن، دچار ناراحتی
 کردن.
 ~ قاتلانماق (قاتلاشماق) تحتل زحمت

بیر زامان زمانی، وقتی، هنگامی، در گذشته.
 چوخ ~ خیلی وقت، بارها، زود به زود.
 شاهلیق زامانی دوره سلطنت.
 عینی زاماندا در یک زمان، همزمان.
 گول زامانی فصل گل.
 نه زامان چه وقت؟ کی؟
 نه زامان دئر گوروشمه میشیک خیلی وقت
 است که همدیگر را ملاقات نکرده ایم.
 هئچ بیر زامان هئچ گاه، هئچ وقت، در هئچ
 زمانی.
 هئچ زامان هر گز، هئچ گاه.
 هر زاماندا هر زمان، همیشه.
 یوخو زامانی وقت خواب.
 زامانا باخ: زمانه.
 زانباق { ا. ع. } زنبق. (Lilium)
 زانباقچا { ا. } لاله واژگون، لاله چمنی.
 (Fritillaria)
 زانقیلتی { ا. } جرنج، آوای زنگ یا بهم خوردن دو
 فلز.
 زاوال باخ: زوال.
 زاوود { ا. ر. } کارخانه، کارخانه ماشین و
 ابزار سازی، مؤسسه صنعتی بزرگ، محل پرورش
 دام اصیل.
 ~ چو { ا. } کارخانه دار، صاحب کارخانه.
 ~ چولوق { ا. } کارخانه داری.
 ~ بانی کارخانه کوچک وابسته به صنایع
 بزرگ.
 زاویه { زآوییا } { ا. ع. } زاویه، گوشه، کنج.
 ۲) حجره، تکیه.
 زاهد { زآهید } { ا. ع. } زاهد، پرهیزکار.
 زاهی { ا. } حامله، آبستن، زائو.
 ~ لئق { ا. } حاملگی، آبستنی.
 زائی { ا. ص. ع. } ضایع، فاسد، تلف، خراب، هدر،
 تباه، مهمل، بیکاره.
 ~ ائتمک ضایع کردن، فاسد کردن، تباه

زرد { زارد } ۱۰ [۱] مرغ انجیرخوار، باخ؛ ساری کویک.

زرداب { زاردآب } [۱. فا. ۱] (۱) زرداب، (۲) آب ماست ترش، (۳) آب خون لخته شده، ترشحات چرکین زخم.

زردآلی { زاردآلی } [۱. فا. ۱] زردآلو، قیسی. زردشت { زاردوشت } [۱. فا. ۱] زردشت، زرتشت. (~ لوک) زردشتیلیک زردشتی، پیرو آئین زردشت، بهدین.

زرده { زاردا } [۱. فا. ۱] زردک، هویج، باخ؛ بزرکوکو.

زر قانادلی لار { زار } [۱. فا. ۱] حشرات زربال، زربالان.

زرگر { زارگار } [۱. فا. ۱] زردگر. ~ لیک [۱. فا. ۱] زردگری.

زر ورق { زارواراق } [۱. فا. ۱] زرورق، کاغذنازک به شکل ورقه زرد ساخته می شود.

زره { زیره } [۱. فا. ۱] (۱) زره، جوشن، اسلحه. (۲) پوشش فلزی، برای حفاظت ماشین و غیره از صدمات گلوله. (۳) پوشاک برای حفاظت بدن از ضربات سلاح سرد. (۴) پوشش طبیعی سخت بعضی از حیوانات، لاک.

~ لمک [ف. ۱] زره دار کردن، زره پوشاندن.

زره دین { زارادین، زارادین } [۱. سیم بر، انبر آهنگری، انبردست.

زرنج { زرنج } [۱. فا. ۱] زرنج.

زعفران { زعفران } [۱. ع. ۱] (۱) زعفران. (۲) رنگ زرد.

زعفرانی [ص. ۱] زعفرانی، به رنگ زعفرانی.

زفاف { زفاف، زوفا } [۱. ع. ۱] زفاف.

زفت { زفت } [۱. ع. ۱] (۱) ماده سیاه رنگ و سفتی که از قیر تهیه می کنند که در مقابل حرارت نرم می شود و برای کردن مو و نیز در کشتی سازی و غیره مصرف می شود. (۲) سیاه.

~ لمک [ف. ۱] زفت مالیدن، زفت انداختن.

کردن، دشواری را تحتل کردن.

زحمتینه ده یمز به زحمتش نمی ایزد، چیز بی ایزشی است.

زده { زادا } [۱- فا. ۱] زده، لگه، فرورفته، خراشیده شده، زخمی. (۲) صدمه، آسیب. (۳) به صورت پسوند همان معنی را دارد که در فارسی دارد: فلک زده، غم زده، و غیره. ~ سیز [ص. ۱] بدون خراشیدگی یا نقصان، کامل و بی عیب.

~ لمک زده دار کردن، لگه دار کردن، زخمی کردن، ناقص کردن، نقص جزئی برداشتن (از قبیل: خراش، فرورفتگی، غرشدن، جرخ خوردن، ترک برداشتن).

~ لنمک [ف. م.] زده دار شدن، لگه دار شدن، زخم برداشتن، ضربه دیدن، صدمه دیدن.

~ لنمیش [ف. / ص.] زده دار، لگه دار، زخمی، ناقص، آسیب دیده.

~ لی باخ: ~ لنمیش.

زر { زار } [۱. فا. ۱] زر، طلا. (۲) آب طلا، گرد طلا. (۳) ناس (تخته نرد و غیره).

~ لی [ص. ۱] زرین، طلائی، طلا دار، طلا کوب. ~ وُرق زورق، آب طلا داده شده (کاغذ).

زرآدخانه { زارآدخاآ } [۱. ع. ۱] زرآدخانه، اسلحه خانه، کارخانه اسلحه سازی.

زراعت { زیرآعت } [۱. ع. ۱] زراعت، کشت، کشاورزی.

زرافه { زورآفا } [۱. ع. ۱] زرافه.

زراوند { زارآوند } [۱. فا. ۱] گیاه زاروند. (Aristolochia)

زرباف { زارباف } [۱. فا. ۱] زرباف، بارچه گرانقیمت بافته شده از نخ های ابریشمی طلائی یا نقره ای.

زرخارا { زارخارآ } [۱. فا. ۱] بارچه ابریشمی که در روی آن با نخ های طلائی گلدوزی شده.

زرد { زارد } [ص. فا. ۱] زرد، رنگ زرد.

- ~ لی [ص] ازفت اندود شده.
- زققا تو { زاققا تو، زاققا تو } باخ: زققو.
- زققو { زاققا تو } [ص] بسیار تلخ، بسیار ترش.
- زقوم { زاققوم } [ع.ا] زقوم، بسیار تلخ، درختی در جهنم که میوه بسیار تلخ دارد.
- ~ لانتاق [ف] ازهرمار کردن، کوفت کردن.
- زکات { زاکآت } [ع.ا] زکات، مقداری از مال که طبق احکام شرع اسلام باید به فقرا و مستحقان داده شود.
- زکام { زؤکام، زؤکام } [ع.ا] زکام.
- ~ تونماق زکام گرفتن، دچار زکام شدن.
- ~ لی [ص] زکام گرفته.
- ~ اولماق زکام شدن.
- زالال { زؤلال } [ع.ا] پروتئین، ماده سفیده ای.
- (۲) زالال، صاف، آب گوارا.
- زلزله { زالزالا } [ع.ا] زلزله، زمین لرزه.
- ~ اوچاغی کانون زلزله.
- ~ لی [ص] زلزله خیز.
- زلزله یه داواملی نیکینتی ساختمان مقاوم در مقابل زلزله، ساختمان ضد زلزله.
- ~ به سالماق زلزله بپا کردن، بلرزه انداختن، بهم زدن، غوغا برانگیختن.
- زلف { زؤلف } [ع.ا] زلف، گیسو.
- ~ لو [ص] زلف دار.
- زلی { زالی } [ع.ا] زالو (۲)، خونخوار (۳) سمج.
- ~ سالماق (دؤز مک، قوئماق، یاپیشدیرماق) زالو انداختن.
- زلی کیمی یاپیشماق مثل زالو چسبیدن، گرفتن و ول نکردن.
- زمان { زامان } باخ: زامان.
- زمانه { زامانا } [ع.ا] زمانه، روزگار، دهر.
- (۲) عصر، دوره، عهد (۳) معاصر، دوره کنونی.
- (۴) تقدیر، اقبال.
- ~ او شاقلا ری بجه های امروزی.
- زهره { زؤمرا } [ع.ا] زهره، گروه، دسته، جزء.
- ~ سینده در زمره، در جزء.
- زمزم { زامزام } [ع.ا] زمزم، نام چاهی در نزدیکی کعبه (۲) آب گوارا و فراوان.
- زهرمه { زؤمزؤما } [ع.ا] زمزمه، نجوا، زیر لب ترنم (کردن).
- زمهری { زامهاری } [ع.ا] زمهریر، بی نهایت سرد.
- زمی { زامی } [ع.ا] فاء، مزرعه، گشتزار.
- زمین { زامین } [ع.ا] فاء، زمین، ارض (۲) پایه، اساس، مبنا (۳) زمینه، شالوده.
- ~ دار زمین دار، مالک زمین.
- ~ یاراتماق زمینه ایجاد کردن.
- زمینی قارا دارای زمینه سیاه.
- بوزمین ده بیر اثر اثری در این زمینه.
- زمین خارا (زمین خاره) در دستگاه شور بعد از سیمای شمس اجرا می شود.
- زمینه { زامینا } [ع.ا] فاء، زمینه، پایه، اساس، شالوده.
- ~ سیز [ص] بدون زمینه، بی شالوده.
- ~ یاراتماق (حاضیر لاما، قویماق) زمینه ایجاد کردن، شالوده فراهم ساختن.
- زنانه { زانانا، زانانا } [ص.فا] زنانه، مربوط به زنان.
- ~ حامام حتام زنانه.
- ~ باشماق کفش زنانه.
- زنبورک { زانبارک } [ع.ا] فاء، زنبورک، توبی که روی جهاز شتر نهاده می شد (۲) فتر فلزی.
- ~ چی [ع.ا] زنبورک چی.
- زنبورک باخ: زنبورک.
- زنبیل { زانبیل } [ع.ا] فاء، زنبیل، سبد.
- ~ چی [ع.ا] زنبیل باف، زنبیل فروش.
- ~ چیلیک [ع.ا] زنبیل بافی، سبد بافی.
- ~ لی [ص] زنبیل بدست.
- زنجره { زانجارا } [ع.ا] فاء، زنجره، سیر سیرک.
- زنجفره { زنجافرا } [ع.ا] فاء، شنگرف.

- شجر، زنجفر، از اقسام سنگهای معدن جیوه.
(۲) رنگ نارنجی و سرخ.
زنجفیل { زنجافیل } [ع.ا.] زنجیل، زنجفیل.
زنجی { زانجی } [ع.ا.] سیاه (نژاد)، سیاه
پوست، زنگی.
زنجیر { زانجیر } [فا.ا.] زنجیر، سلسله،
رشته، توالی، تسلسل (۲) کنایه از اسارت و ظلم.
~ لتمع [ف.س.] به زنجیر کشاندن، بوسیله
دیگری زنجیر کردن.
~ لمک [ف.] زنجیر کردن، به بند کشیدن، به
اسارت آوردن.
~ لنمک [ف.م.] زنجیر شدن، به بند کشیده
شدن، به اسارت درآمدن.
~ لی [ص.ا.] زنجیری، زنجیردار، به
بند کشیده شده، دست و پا بسته (۲) دیوانه،
مجنون.
زنجیر بنی قیمر، زنجیر گسستن، از اسارت
رهائی یافتن، زنجیر باره کردن، افسار گسیختن،
از حد خود تجاوز کردن.
~ لی او تور و جو نقاله زنجیری.
~ واری زنجیروار، سلسل، پشت سر هم.
زنجیره { زنجیرا } [فا.ا.] زنجیره، حاشیه ای که از
نخ زرین یا نقره ای و یا نخ ابریشم و غیره بافته
می شود، بولک هائی که در حاشیه می دوزند.
زند { زاند } باخ: ظن.
زندان { زیندآن } [فا.ا.] زندان، محبس،
بازداشتگاه، دو ستاق.
~ اولماق زندانی شدن.
~ بان زندانبان، نگهبان زندان.
~ چی [ا.] زندانبان.
~ چیلیق [ا.] زندانبانی.
زندانان سالماق به زندان انداختن.
زندگانلیق { زیندا گانلیق } [فا.ا.] زندگانی،
حیات، معاش.
~ ائله مک زندگانی کردن.
- زنده { زیندا } [فا.ا.] زنده، جاندار.
~ دیل سرزنده، زنده دل، شاد.
زندیق { زیندیق } [ع.ا.] زندیق، کافر.
زنقله { زانقلا } [ا.ا.] گوش ماهی، صدف، باخ:
بالیق قولاغی.
زنگ { زانگ } [ا.ا.] زنگ، ناقوس، جرس.
(۲) صدای زنگ.
~ ائله مک زنگ زدن، تلفن کردن.
~ چالان (~ چی) مأمور نواختن زنگ،
زنگ نواز.
~ چالماق زنگ نواختن، زنگ زدن.
~ وورماق زنگ زدن، زنگ نواختن.
زنگ { زانگ } چیچه یی [ا.] گل استکانی،
باخ: زینقیر وواؤتو. (Campanula)
زنگ شتر { زانگی - شوؤور } [فا.ا.] زنگ
شتر، یکی از آهنگهای موسیقی.
زنگل { زانگال } [ا.ا.] زنگال، ساق پوش، گتر.
زنگوله { زانگولا } [فا.ا.] یکی از مقام های
دوازده گانه موسیقی (۲) چهچه، چهچه.
~ وورماق چهچه زدن.
زنگین { زانگین } [ص.ا.] غنی، سرشار، پر بار،
فراوان، ثروتمند (۲) باشکوه، پر جلال.
~ آدام آدم ثروتمند.
~ پالتار لباس پر قیمت، جامه باشکوه.
~ توریاق زمین پر بار.
~ دیل زبان غنی.
~ لشدیرمک [ف.] غنی کردن، پر بار کردن،
فراوان کردن، ثروتمند کردن.
~ لشمک [ف.] غنی شدن، پر بار شدن،
فراوان شدن، ثروتمند شدن، تغلیظ فلزات.
~ لشدیرلمک [ف.م.] بوسیله دیگری غنی
شدن، پر بار شدن، فراوان شدن، ثروتمند شدن.
~ لیک [ا.] غنا، سرشاری، پرباری، وفور،
ثروتمندی، جلال و شکوه.
زنن { زانان } [فا.ا.] زن، همسر، زنان.

دارد، ایلچی نباید مورد تعدی قرار بگیرد، اصل مصونیت سفرا.

زویا [۱.۱] چماق، چوب بزرگ برای زدن. (۲) گردن کلفت، تنومند.

~ لاشماق [ف. قار.] با چماق دعوا کردن.

~ لاماق [ف.] با چماق زدن، کتک زدن.

~ لانماق [ف. م.] کتک خوردن، ضربه چماق خوردن.

زویو [ا.] چوبی (رقص).

زوج { زؤؤج } [ع. ا.] زوج، شوهر، همسر.

زود [۱.۱] جوشکاری، لحیم کاری. (۲) تند، تیزی، قاطعیت، برش، نفوذ.

~ لاماق [ف.] جوشکاری کردن، لحیم کردن، جوش دادن، لحیم کاری کردن.

~ لو [ص.] جوش خورده، تیز و بزا.

آغزئیش زودو یؤخدور نفوذ کلام ندارد.

زودیاک { زؤدیشاک } [ا.] منطقه البروج، مسیر بیضی شکل حرکت انتقالی زمین را به ۱۲ قسمت کرده اند و هر قسمت را برج نامند و هر برجی نماینده یک ماه شمسی است. اسامی آنها به شرح زیر است:

۱- قوچ حمل، فروردین.

۲- بوغا ثور، اردیبهشت.

۳- ائکیز لر جوزا، خرداد.

۴- خرچنگ (یشگج) سرطان، تیر.

۵- شیر (ارسلان) اسد، مرداد.

۶- قیز (باشاق) سنبله، شهریور.

۷- تره زی میزان، مهر.

۸- عقرب عقرب، آبان.

۹- اوخ آتان (یای) قوس، آذر.

۱۰- اوغلاق جدی، دی.

۱۱- دولچا (قووا) دلو، بهمن.

۱۲- بالیق حوت، اسفند.

زور [ا. ص. فا.] زور، قوه، نیرو، توان.

(۲) نیرومندی، قوت. (۳) جور، تعدی، عتف.

~ حامامی (۱) حتام زنانه. (۲) جای پرسرو صدا. زنهارا { زینهارآ } گتیرمک به تنگ آوردن، خستن، به تسلیم واداشتن، به ذله آوردن.

زوار { زاؤؤآر } زوؤؤآر { [ع. ا.] زوار، زائر، زیارت کننده.

زوال { زآؤآل } [ع. ا.] زوال، نابودی، نیستی. (۲) زیان، صدمه، تعدی، ستم. (۳) افول، پس روی، تنزل.

~ قاپماق زیان دیدن، دچار خسارت شدن.

~ سیز [ص.] فنا ناپذیر، محو نشدنی، بادوام، دائمی، جاویدان، زوال ناپذیر.

~ سیزلیق [ا.] زوال ناپذیری، محو نشدنی، جاودانی.

~ گؤرمه مک زیان ندیدن، دچار گرفتاری نشدن.

~ لی [ص. ا.] بدبخت، بدسرنوشت، ناخرام، بیچاره. (۲) ستم دیده، زیان دیده. (۳) صدمه دیده (درختها، میوه و سبزی).

~ لی لئق [ا.] بدبختی، شوربختی، بیچارگی.

~ وئرمک بدبخت کردن.

~ وورماق زیان وارد کردن، ضرر زدن، پایمال کردن.

~ یشیرمک باخ: ~ وورماق.

~ یؤخدور (اولماز) باک ندارد، خطری نیست.

زاؤالا اوغراماق رو به نابودی گذاشتن، به نیستی گرائیدن.

~ دؤشمک به بدبختی افتادن.

~ گئتمک (۱) دچار بدبختی شدن، صدمه دیدن. (۲) افول کردن، بسوی نابودی رفتن.

~ گلیمک باخ: زاؤالا گئتمک.

~ یشیرمک (وئرمک، یشتمک) بدبخت کردن.

ائلچی به زاؤال یؤخدور ایلچی مصونیت

- ۴) اجبار، الزام.
~ ائتمک (ائله مک) زور کردن، زور گفتن، مجبور کردن.
~ - بلا به سختی، به زحمت، با کوشش زیاد، با تقاتل، فراوان.
~ خانا باخ: زورخانا.
~ دئتمک زور گفتن، حرف زور زدن، بزور کسی را به قبول امری اجبار کردن.
~ دور دشوار است.
~ سوز [ص.] بی زور، ضعیف، بدون اجبار.
~ گؤسترمک (ایشلمک) زور بکار بردن، زور گفتن.
~ لا به زحمت، به سختی، به زور، به عنف.
~ لاتماق [ف.س.] تقویت کردن، نیرومند کردن.
~ لا گؤزل لیک اولماز بزور نتوان زیبا شد.
~ لاتماق [ف.] بزور شدن، نیرومندتر شدن.
~ لاما [ف.ا.] جبر و عنف.
~ لاماق [ف.ا.] زور گفتن، بزور مجبور کردن. ۲) به عنف تجاوز کردن (روابط جنسی).
۳) زور زدن، زور آوردن.
~ لاتماق [ف.م.ا.] بزور شدن. ۲) به زور مجبور شدن. ۳) به زور مورد تجاوز قرار گرفتن.
~ لو [ص.ا.] نیرومند، پر قدرت. ۲) بانفوذ.
~ لوق [ا.] دشواری، زور.
~ وئرمک زور دادن، زور آوردن.
~ وورماق زور زدن، نیرو بکار بردن.
زورا سالماق به زحمت انداختن، دچار دشواری کردن.
زورنا دؤنؤم قربان زور بازوی تو!
زورا کسی [ص.] زور کسی، به زور، به اجبار، علیرغم میل کسی.
~ لئق [ا.] زور گوئی، استبداد، اجبار، الزام.
~ اوْلوم مرگ غیر طبیعی.
زورسا { زورسا } [ص.ا.] تنومند، گنده.
- ۲) برزور، گردن کلفت، زورگو.
~ جا [ص.] خبلی گنده.
~ لاشدیرماق [ف.] گنده و تنومند کردن.
~ لاشدیرلماق [ف.م.] گنده و تنومند شدن.
~ لاشماق [ف.] گنده و تنومندتر شدن.
~ لاتماق باخ: زور بالاشماق.
زور بالئق [ا.] ۱) تنومندی، گندگی.
۲) زور گوئی، گردن کلفتی.
زور با زور [ا.] زورگو، ستمگر، ظالم، گردن کلفت، هرج و مرج طلب.
~ لوق [ا.] زور گوئی، گردن کلفتی.
زورخانا [ا.فا.] زورخانه، سالن ورزش باستانی، اصطلاحات مربوط به زورخانه:
آباق دؤئمه.
تن دؤوره چرخ.
چرخى چرخ.
سنگى - داش قالدیرما سنگ گرفتن.
سؤفره گود (زورخانه).
سینو شنا.
کباده کباده.
کمانه کباده.
مؤرشود مرشد، با ضرب گرفتن و خواندن اشعار حرکات و ورزش را تنظیم می کند.
میل اویونو میل بازی.
میاندار میاندار، داور و مرتبی زورخانه.
زورراما [ظ.] به زور، به عنف، به اجبار، باخ: زور، زورلما.
زورنا { زورنا } [ا.] سرنا، نی، آلت موسیقی بادی.
~ باغلاماق غیبت کردن، پشت سر کسی حرف زدن.
~ چالماق ۱) سرنا زدن، سرنا نواختن.
۲) بیهوده حرف زدن.
~ چئی [ا.] ۱) سرنا زدن، نی نواز. ۲) پرگو، روده دراز.
~ چئلئق [ا.] ۱) سرنا زنی، نواز دگی سرنا.

- (۲) بىر گۆشى، روده درازى.
الينه زورنا وئىرمك وعدة دروغ دادن.
زۇغ [ا.] جوانه، ساقه نورسته، ساقه زير زمينى.
~ آتماق (وئىرمك - ائله مك) جوانه زدن.
~ لاماق [ف.] جوانه زدن، ساقه جديد از ريشه روئیدن.
زۇغال [ا.] زغال اخته.
زۇغالى [ص.] به رنگ زغال اخته، فرمز پر رنگ.
زۇققولتو [ا.] زغ زغ دمل، سوزش، درد.
زۇققولداماق [ف.] درد همراه با ضربان، سوزش داشتن، زغ زغ كردن دمل. (۲) زارى كردن، نالیدن، بازاري گريستن.
زۇكم باخ: زكام.
زۇل [ص. ۱/۱] هر چيز باريك و دراز. (۲) تركه باريك و دراز. (۳) جاي تازيانه. (۴) يكر است، مستقيم.
زۇل - زۇل باخ: زۇل - زۇل.
~ لاماق باخ: زۇلاماق.
~ ووروب باخماق زل - زلنگاه كردن، زل زدن، خيره شدن.
زۇلا [ا.] چوب باريك و دراز، تركه.
زۇلاق [ا.] (خط. ۲) باريكه، قطعه، رگه. (۳) پرتو، شعاع. (۴) شال كمر.
~ كافتار كفتار خط خطى.
~ لى [ص.] خط خطى، داراي خط هاي موازي، رگه رگه.
مشته زۇلاغى حاشيه جنگل، باريكه جنگل.
زۇلال باخ: زلال.
زۇلبيا [ا.] زولبيا.
زۇل - زۇل [ا. ۱/ظ. ۱] باريكه، اثر شلاق. (۲) خيره، متما ديا.
~ ائله مك شلاق زدن ورگه كبود جاي شلاق بجا ماندن.
~ باخماق خيره نگريستن، به يك نقطه چشم دوختن.
زۇلف باخ: زلف.
زۇللاماق [ف.] (خط خطى كردن، رگه رگه كردن. (۲) چوب زدن، شلاق زدن. (۳) افكندن، انداختن، دور انداختن.
باشينا بىر يوموروق زۇللادى بىك مشت به كتلاش حواله كرد.
زۇم [ا.] گلى كه در موقع باك كردن نهر در كنار آن مى ريزند.
زومار باخ: زومهار.
زۇمروڭ [ا. ۱/ص. ع. ۱] زمرد، سنگ قيمتى سبزرنگ. (۲) رنگ سبز تند.
~ چيچه بى [ا.] نوعى علف داراي گلهايى به رنگ سبز يا آبي.
~ قوشو [ا.] قتنوس.
~ گۇزلۇ [ص.] چشم آبي.
زۇمروڭ [ص.] به رنگ سبز تند.
زۇمره باخ: زمرة.
زۇمزۇمه باخ: زمزمه.
زومهار { زومهار } [ا.] آذوقه، روزى، توشه زمستانى.
زۇنا [يو.] ناحيه، منطقه.
زۇنال [ص. يو.] منطقه اى، ناحيه اى.
زونتىك { زونتىك } [ا. ر. ۱] چتر.
زۇۇ... { زۇۇ } [يو.] پيشوند به معنى حيوانات، مربوط به حيوانات.
~ بائتار [ا.] دامپزشك.
~ پارك [ا.] پارك جانوران.
~ لۇگيا [ا.] جانور شناسى.
زۇۇ باخ: زۇغ.
زۇۇۇلدەك باخ: زۇۇۇلدەك.
زۇۇ [ا. ۱] تكرار آهنگ در موسيقى. (۲) شُر، ليز.
~ تونماق تكرار ترجيع از طرف حاضرين در آواز خوانى.
زۇيۈچۆ [ا.] آوردست شُرنازن كه دم مى گيرد.

زەر آلود (۲. تلخ. ۳. كين دار.
 ~ لى ليك [ا.ا.] مسموميت، زهر آگينى.
 ~ لى ييتكى لر گياهان سىتى، گياهان زهر دار،
 گياهان مسموم كىندە.
 اۆز - گۇزۇندىن زهر باغماق
 (تۇكۇلكى) اخمىيۇد، سخت خشمگين
 بۇد.
 زهرمار { زهرىمار } [ا.ا. فا. ۱] زهرمار.
 (۲) بىمار تلخ، غذا ونوشيدنى منفور.
 زهروى { زۇهراۋى } [ص.ع. ازهروى.
 ~ خىستە ليك لر بىمارىيەى زهروى،
 بىمارىيەى مقارىتى.
 زهره { زۇهرا } [ا.ع.] ستاره زهره، دۆمىن ستاره،
 خورشيد، ناهيد، ونوس. باغ: كارۋان قىران.
 (۲) درادىيات شرق و آذربايجان مظهر عشق و
 زىبائى.
 ~ چىچە ئىى [ا.ا.] گل كفش ونوس.
 (Cypripedium)
 زهله { زاھلا } با افعال معين آپارماق، تۇكمەك،
 گىشمەك استعمال مى شود.
 ~ آپاران [ص.] تنقر آور، مسمۇز كىندە، بىزار
 كىندە.
 ~ آپارماق مسمۇز كردن، بىزار كردن، متنقر
 كردن.
 ~ تۇكمەك باغ: زهله آپارماق.
 ~ تۇكن (تۇكۇجو) [ص.] نفرت آور،
 متنقر كىندە، مسمۇز كىندە.
 ~ سى گىشمەك (قاقماق) متنقر شدن،
 مسمۇز شدن، زده شدن.
 زهم { زاھم } [ا.ا. فا. ۱] سہم، ترس، خوف، وحشت.
 ~ لہ [ظ.] با خشم، با غضب.
 ~ لندىر مەك [ف.] بە وحشت انداختن، بە ترس
 انداختن.
 ~ لندىر يلمەك [ف.م.] بوسيله ديگرى بە ترس
 افتادن، بە وحشت افتادن.

~ لۆك [ا.ا.] كسى كە كارش تقليد آھنگ
 ديگرى است. (۲) مقلد.
 زۆيۈشمەك [ف. قار.] باھم شۇ خوردن، لىز خوردن،
 سريدن، خزيدن.
 زۆيۈشمە [ف.ا.] شۇ (خوردن)، لىز (خوردن).
 زۆيۈلتۇ [ا.ا.] لغزش، سر (خوردن)، (۲) گرىزە
 بچە. (۳) صدای چيزى كە سريع لىزمى خورد.
 زۆيۈلداق [ص.] لغزنده، جاي لىز.
 زۆيۈلدىمەك { زۆيۈلدىتماك } [ف.س.ا.]
 (۱) لغزاندن، شردادن. (۲) گرياندن.
 زۆيۈلدىمەك [ف.ا.] سر خوردن، لىزىدن،
 لغزىدن، سريدن. (۲) زوزە كشىدن، زارى كردن،
 گريستن.
 زە { زئە } [ا.ا. فا. ۱] زه، چلە كمان. (۲) حاشية
 (لباس، دروغيرە).
 ~ لى [ص.] ازە دار، حاشيار.
 زهر { زاھار } [ا.ا. فا. ۱] زهر، ستم. (۲) خبلى تلخ.
 (۳) مبكروب.
 ~ داغار جيغى { تولوغو } انبان زهر، آدم
 تلخ زهان.
 ~ سىز [ص.] بى زهر، بدون ستم، غير ستمى.
 ~ سىز لشدىرىجى [ص.] غير ستمى، خشتى كىندە
 اثر ستم.
 ~ سىز ليك [ا.ا.] غير ستمى (بۇدن).
 ~ قاتماق مسموم كردن، زهر مخلوط كردن.
 ~ لىمەك [ف.س.] بوسيله ديگرى مسموم كردن.
 ~ لىمەك [ف.ا.] زهر دادن، مسموم كردن،
 زهر آلۇدن، زهر آلۇدە كردن، ستم زدن، ستمى
 كردن. (۲) تلخ كردن، خراب كردن.
 ~ لىنمە [ف.ا.] مسموميت.
 ~ لىنمەك [ف.م.] مسموم شدن، ستمى شدن،
 زهر آلۇد شدن.
 ~ لہ بىيجى [ص.] ستمى، مسموم كىندە،
 زهر آگين.
 ~ لى [ص.ا.] مسموم، زهر دار، زهر آگين،

- ~ لنمک [ف.] سخت ترسیدن، دچار واهمه شدن.
- ~ لی [ص.] سهمناک، ترسناک، وحشت آور.
- زهملی لیک [ا.] سهمناکی، ترسناکی.
- زاهمی باسماق ترساندن، به وحشت انداختن.
- زهمی یارئلماق زهره ترک شدن، وحشت کردن، ترسیدن.
- زهنده { زاهاندا } [ص.] زننده، اشمئزاز آور، نفرت آور.
- زه وژتمک { زاؤزاتماک } [ف.س.] کسی را به برگوئی واداشتن.
- زه وژک { زاؤزاک } [ا.] حرف، نقال، پرگو، برحرف.
- ~ لیک [ا.] حرفی، برگوئی، برحرفی.
- آدام لارین زه وژه بی خیلی حرف، خیلی برحرف.
- زه وژمک { زاؤزاماک } [ف.] برحرفی کردن، برگوئی کردن، پرگفتن.
- زه ئی { زائی } [ا.] زاج، سنگ سولفات.
- ~ داشی کلوخه زاج.
- ~ دان باخ: زه ی دان.
- ~ لتمک [ف.س.] بوسیله دیگری زاج زدن، با زاج مخلوط کردن.
- ~ لمک [ف.] زاج زدن، زاج مخلوط کردن.
- ~ لنمک [ف.م.] زاج زده شدن، زاج مخلوط شدن.
- ~ لی [ص.] زاج دار.
- ~ لیک باخ: زه ی دان.
- زه ئی دان { زائی دآن } [ا.] سرپیچ چراغ نفتی.
- زه ئیرک { زایاراک } باخ: زیهرک.
- زیاده { زیآدا } [ظ.ع.ا.] زیاده، بیش از حد، بیش از معمول، اضافی، زاید. (۲) افزونی، زیادتی، بیشی. (۳) همچنین، و نیز، به علاوه.
- ~ دیر بیش از ...
- ~ لشمک [ف.] زیاد شدن، افزون شدن، اضافه تر شدن، فراوان تر شدن.
- زیارت { زیآ رات } [ع.ا.] زیارت، دیدار کردن از شخص بزرگ.
- ~ ائتمک (ائله مک) زیارت کردن.
- ~ چی [ا.] زیارت کننده، زائر.
- ~ گاه [ا.] زیارتگاه، مزار بزرگان.
- زیارته گئتمک به زیارت رفتن.
- هم زیارت هم نیجارت هم زیارت هم تجارت.
- زیان { زیآن } [فا.ا.] زیان، ضرر، خسارت، غرامت، صدمه، آسیب.
- ~ ائله مک (ائتمک) (۱) ضرر کردن. (۲) بچه انداختن.
- ~ توخونماق زیان خوردن، دچار زیان شدن.
- ~ چکمک تحتل زیان کردن، ضرر کشیدن.
- ~ چئی [ا. / ص.] خرابکار، ویرانگر، آسیب رسان.
- ~ چیلئق [ا.] خرابکاری.
- ~ خور [ص.] مضرت، خرابکار.
- ~ ده ئمک ضرر خوردن.
- ~ سئز [ص.] بی زیان، بی ضرر، بی صدمه.
- ~ سئزلئق [ا.] بی ضرری، عدم خسارت.
- ~ کار [ص.] (۱) خرابکار. (۲) مضرت، زیان آور.
- ~ کارلئق [ا.] خرابکاری.
- ~ گورمک زیان دیدن، ضرر کردن، صدمه دیدن.
- ~ لی [ص.] مضرت، زیان آور.
- ~ لئق [ا.] زیان، ضرر، صدمه، خسارت.
- ~ وئرن (وئریجی) [ص.] زیان آور، آسیب رسان، صدمه زننده، مضرت.
- زیانئی بوخ ضرر ندارد، بی اهمیت است.
- زیانلئق { زیآنلئق } [ا.] همیاری دهقانان برای جبران زیان وارده به یکی از اهالی ده.
- زیبا [ص.فا.] زیبا، خوشگل.
- ~ لئق [ا.] زیبائی.
- زیبیل [ا.ا.] (۱) زیاله، آشغال، خاکروبه. (۲) آدم

زیرا [باغلا. فا.] زیرا، چونکه، برای اینکه، از این جهت.

زیرافکند { زیرافکاند } [فا.] نام یکی از مقام‌های دوازده گانه موسیقی آذربایجانی. زیرته باخ: زره.

زئریی [ص. ۱/۱] گنده، لندهور. ۲) خشن، بی ادب.

زئرت - زئرت { زئرت } [ظ.] ضرت و ضرت، پشت سرهم، بی دریی و بدون انتظار.

~ - ~ اوشاق دؤغدو پشت سرهم بچه پس انداخت.

زئردلی { زئردالی } [ص.] دیوانه محض، دیوانه زنجیری.

زئراها { زئوراآما } [ص.] کم عقل، احمق.

زیرزمی { زیرزایی } [فا.] زیرزمین.

~ لی [ص.] دارای زیر زمین.

زیر - زیبیل [ا.] آت آشغال، خرت و پرت.

زئر - زئر [ا.] زر، زاری، گریه.

زئرقانماز [ص.] نفهم مطلق، بسیار نادان.

زیرک { زیراک } [ص. فا.] زیرک، باهوش، تیزهوش، جالاک.

~ تریشمک (تریشمک) چالاک جنیدن.

~ لشمک (لشمک) [ف.] زیرک شدن، هوشیار شدن، چالاک شدن.

~ لیک [ا.] زیرکی، بصیرت، هوشیاری، چالاک.

~ لیک گؤستریمک زیرکی نشان دادن، سریع و چالاک رفتار کردن.

~ لیک له زیر کانه، بازیرکی.

~ قوش دیمدیگیندن تله به دؤشر برنده زیرک از منقارش نوله می افتد.

زیرنگ { زیرانگ } باخ: زیرک.

زئرنیخ [ا.] زرنیخ.

زئرنیق باخ: زئرنیخ.

زیر و زیر { زیر و زبار }؛ ائله مک زیر و زیر

پست و رذل.

~ آتان زیاله کش، ماشین زیاله بر.

~ چی [ا.] آشغالی، سپور، رفتگر.

~ چیلیک [ا.] رفتگری.

~ داشییان زیاله کش.

~ کمری لوله مجرای آشغال (در ساختمانهای چند طبقه).

~ کیمی فراوان، به حد وفور.

~ لشمک کیف کردن.

~ لشدیرمک باخ: ~ لشمک.

~ لشمک پر زیاله شدن.

~ لکم ۱) زیاله ریختن، آشغال ریختن، کیف کردن. ۲) آلوده کردن.

~ لندیرمک باخ: ~ لشمک، پر زیاله شدن.

~ لشمک [ف.] پر آشغال شدن، کیف شدن.

~ لی [ص.] زیاله دار، پر آشغال، کثیف.

~ لیک [ا.] زیاله دانی، ظرف آشغال.

زیبیل لیک تویوق لاری [ا.] کلاغ زنگی،

جرخ ریسک دم دراز. (Megapodudae.)

زئلاماق { زئلاماق } [ف.] کوبیدن، انداختن.

ائله قابیرقاسینا زئیلادی کئی آن چنان به دنده اش کوبید.

ائله سؤزلر قابیرقاسینا زئیلادی کئی

آن چنان بد و بیراه به او گفت که، هرچه دهنش

آمد به او گفت.

زئیرتی [ص.] زوار در رفته، فرسوده، بی خاصیت.

زیتون { زئیتون } [ا. ع.] زیتون.

~ آغاجی درخت زیتون.

~ چو [ا.] پرورش دهنده زیتون، زیتون کار.

~ چولوق [ا.] زیتون کاری، پرورش زیتون.

~ لوق [ا.] زیتون زار، باغ زیتون.

~ یاغی روغن زیتون.

زئیتونی [ص.] زیتونی، به رنگ زیتون.

زیج [ا.] معرب زیگ. زیج، جدول ستاره شناسی،

کتابچه اطلاعات مربوط به ستاره شناسی.

زبل [۱.۱] صدای زیر در موسیقی، صدای نازک و بلند (۲. زنگ، زنگوله. ۳) (در باره رنگ) کاملاً، مطلق، محض، تند. ۴) فضله، کود پرنده، باخ: زبل.
 ~ خوان { خان } [۱.۱] خواننده با صدای زیر.
 ~ سس [ص.] صدای زیر، صدای نازک و بلند.
 ~ دن اولادئ با صدای زیر پارس کرد.
 ~ قارا سیاه محض، سیاه سیاه.
 ~ قارانلیق تاریکی مطلق.
 ~ لشد بر مک [ف.] زیر و بلند کردن صدا.
 ~ لشمک [ف.] زیر و بلند شدن صدا.
 زبل [۱.۱] فضله (مرغ و پرنده)، پینخال پرندگان، پس افکنده.
 ~ لاماق [ف.] فضله انداختن (پرنده)، پس افکندن.
 زبلتنگ { زبلتانگ } [۱.۱] باردم، رانکی.
 زبلخ { زبلخ } [۱.۱] چغندر.
 زبلخا { زبلخا } [ظ.] سرتاسر، به کلی.
 زبلغا { زبلغا } [۱.۱] جوجه پرنده که تازه از تخم بیرون آمده. ۲) غله‌ای که دچار خشکسالی شده است. ۳) کم مو، طاس.
 زبللمک { زبللاماک } [ف.] انداختن، دوختن (چشم)، خیره شدن، زل زدن. ۲) صدای زیر در آوردن.
 زبللنمک { زبللانماک } [ف.م.] دوخته شدن (چشم). ۲) زیر و بلند شدن صدا.
 زبلی [۱.۱] زیلو، پلاس، گلیم.
 زبلیق [۱.۱] آب دهان و دماغ و چشم.
 زلمیرتلاق { زلمیرتلاق } [۱.۱] گل، باطلاق، کود خیس.
 زینا { زینا } [ع.] زنا.
 ~ اشمک زنا کردن، مرتکب زنا شدن.
 ~ کار [ص.] زنا کار.
 ~ کارلیق [۱.۱] زنا کاری.
 زینت { زینات } [ع.] زینت، آذین، آرایش،

کردن، پریشان کردن، بهم ریختن.
 زیره [۱.۱] زیره. (Carum)
 زیری [۱.۱] ف.ا. سینی کوچک که استکان و نعلبکی را روی آن می گذارند.
 زیریش { زیریشک } [۱.۱] زرشک، باخ: زارینج، زیرینج.
 زئرئ { زئرئق } [ص. ۱/۱] گنده، لندهور. ۲) خشن، نفهم.
 زئرئلتی [۱.۱] زاری، زرد - زر.
 زئرئلدا اتماق [ف.س.] زرد - زر کسی را در آوردن، زاراندن، گریاندن.
 زئرئلداماق [ف.] زرد کردن، زاری کردن، گریستن. ۲) پرگوئی کردن، وزاجی کردن.
 زیرینج باخ: زارینج.
 زیزن { زیزان } چورک [۱.۱] کلوچه مخصوص بچه ها، نان مغزدار، باخ: ایجلی چورک.
 زئغ [۱.۱] گل، گل ولای. ۲) فی چشم.
 ~ لاماق [ف.] گل گرفتن، گل اندود کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] گل آلود شدن، غلیظ شدن.
 ~ لی [ص.] گلی، گل آلود. ۲) چشم فی کرده.
 زئغئلداماق [ف.] نالیدن، ناله وزاری کردن شکایت کردن.
 زیفاف باخ: زفاف.
 زیفیت باخ: زفت.
 زئققانا - زئققانا [ظ.] زور زنان، نفس زنان.
 زئققانماق [ف.] زور زدن، به زور خواندن چیزی، من و من کردن.
 زئققئی [ص. ۱/۱] کند، تپل. ۲) حرص.
 زئققئلتی [۱.۱] زاری، ناله.
 زئققئلداماق [ف.] زاری کردن، ناله کردن.
 زئققئیماق [ف.] زور زدن (زیر بار).
 زئققئینماق [ف.] زور زدن، من و من کردن.
 زیگزاک { زیقزاق } [۱.۱] فر. زیگزاک، خط کنگره دار، خط متکسر.

- زبور. ~ چی آرایش دهنده. ~ لمک [ف.] آرایش دادن، زینت کردن، تزئین کردن، آراستن. ~ لندبرمک [ف.] تزئین کردن، آذین بستن، آراستن. ~ لنمک [ف.م.ف.ق.] تزئین شدن، آذین شدن، آراسته شدن، آرایش یافتن، خود را آرایش کردن. ~ لی [ص.] آراسته، آرایش یافته، مزین. ~ وثرمک زینت دادن، جلوه دادن. زندان^۱ باخ: زندان. زندان^۲ [ع.] اسدان. ~ خانان [ا.] آهنگری. زئندیق باخ: زندیق. زئنیق { زئنیق } [ا.] (۱) فضله، کود پرنده. (۲) صدای زنگ، جرنگ. زئنیقروؤ [ا.] زنگوله، جرس. ~ اوئو باخ: زنگ چچه بی. ~ لوابلان [ا.] مارزنگی. زئنیقئلتی [ا.] صدای زنگ و زنگوله، جرنگ. زینگ { زینگ } [ا.] استخوان بازو و ران.
- زنگیلتی [ا.] (۱) زوزه، زاری. (۲) زنجبوره. زنگیلدمک { زنگیلداتماک } [ف.س.] به زوزه در آوردن، به زاری واداشتن. زنگیلدشمک { زنگیلداشماک } [ف.فار.] دسته جمعی زوزه کشیدن. زنگیلدمک [ف.] زوزه کردن، زاری کردن. زینه [ا.] آب باریکه. زنهار باخ: زنهار. زیوانا [ا.] (۱) زوانه، زیانه. (۲) لوله کوچکی که دو انتهای آن باز باشد، لوله اتصال. (۳) سوراخ وسط سنگ آسیاب. زیوه [ا.] طناب رخت آویزی. زیویلداق باخ: زیویلداق. زیئاد [ا.] نوعی ماهی. زیشیل (زینگیل) [ا.] ازگیل. ~ تۆکمک زگیل در آوردن. ~ جیک [ا.] زگیل کوچک. ~ لی [ص.] ازگیل دار. زیئیلدمک { زیئیلداماک } [ف.] ازسرما لرزیدن، لرزیدن، به لرزه افتادن. زیئیه رک { زیئیاراک } [ا.] بزرگ، کتان، دانه روغنی.

و ماده‌ای است مثل پلاستیک نرم و ترد).	ژ یکی از حروف صامت زبان آذری است که جزء
ژله (ژئلی ۴) [ا. فر.] خوراکی که به شکل	حروف صامت طنین دار و پیشین کامی
لرزانک درست کنند، لرزانک.	گروهندی می‌شود.
ژئرال { ژئنشرال } [ا. فر.] ژئرال، سرنیپ،	ژاسمین { ژآسمین } [ا. فر.] گل یاسمن.
سرلشکر.	ژاکت { ژآکت } [ا. فر.] ژاکت، نیم‌تنه.
ژئرال یسم [ا. فر.] فرمانده کل قوا.	ژاله [ا. فا. ۱] (زاله، شبنم، ۲) اشک چشم.
ژورنال [ا. فر.] ژورنال، روزنامه، مجله.	ژاندارم { ژآندآرم } [ا. فر.] ژاندارم.
ژورنالیست [ا. فر.] ژورنالیست، روزنامه‌نگار.	ژاندارمری { ژآندآرمثریآ } ژاندارمری.
ژوری [ا. فر.] داوری، هیئت داوران.	ژانر { ژآنر } [ا. فر.] نوع، سبک، اسلوب (ادبی).
ژول [ا. فر.] ژول واحد اندازه‌گیری، یک کیلوکالری	ژست { ژئست } [ا. فر.] ژست، حالت رفتار و
مساوی است با ۴/۱۸۶۸ ژول.	حرکات شخص.
ژولیک [ا. فر.] جیب‌بر.	ژلاتین { ژئلاتین } [ا. فر.] ژلاتین: ماده لزج و
~ لیک [ا. فر.] جیب‌بری.	چسبناک که از طریق جوشاندن استخوان و
ژیمناستیک { ژیمناستیک } [ا. فر.] ورزش	غضروف در آب بدست می‌آید.
بدنی که بوسیله بارفیکس و پارالل و غیره انجام	~ لشمک (باخ: هلمه شیک لشمه)، دلمه
می‌گیرد.	شدن، لرزانک شدن. (مابعی که جاری نمی‌شود

س

- س (س - سه) یکی از حروف صامت زبان
آذری است که جزء حروف صامت گنگ،
پیشین کامی و اصطکاکی گروه بندی می شود.
سا { سا ، سا } باخ: ایسه.
ساآت (= ساعت، ساعات) [ا.ع. ۱] ساعت.
۲ (وقت، زمان. ۳) مقیاس زمان، هر شبانه روز
۲۴ ساعت و هر ساعت ۶۰ دقیقه است.
~ با ساآت [ظ.] ساعت به ساعت، دم به دم،
هر ساعت.
~ نو تماق وقت نگهداشتن.
~ چئی [ا.] ساعت ساز، ساعت فروش.
~ چیلئیق [ا.] ساعت سازی، ساعت فروشی.
~ ساز [ا.] ساعت ساز.
~ ساز لئیق [ا.] ساعت سازی.
~ کیمی مثل ساعت، دقیق و منظم.
(بیر) ~ لئیق [ص./ظ.] ساعتی، برای (یک
یا چند) ساعت.
او ساآت همان ساعت، فی الفور.
بو ~ الساعه، فوراً.
- بیر سا آنلئیق یول یک ساعت راه.
جیب سا آئی ساعت جیبی.
چالار ساآت ساعت زنگ دار، ساعت
شتاطه دار.
دیوار منا آئی ساعت دیواری.
قول سا آئی ساعت مچی.
گونش سا آئی ساعت خورشیدی.
سابق { سا بیق } [ص.ع.] سابق، گذشته، قبلی،
پیشین.
سابقاً { سا بیقان } [ظ.ع.] سابقاً، در گذشته، پیش
از این.
سابقه { سا بیقا } [ص.ع.] سابقه، پیشینه.
~ لی سابقه دار، پیشینه دار، با سابقه.
سابوتاژ [ا.فر.] سابوتاژ، خرابکاری، کار شکنی
(عمدی).
~ چئی [ص./ا.] خرابکار.
~ چیلئیق [ا.] خرابکاری.
ساپ [ا. ۱] (نخ. ۲) نار. ۳) دسته (بیل و کلنگ و
چاقو و غیره). ۴) دم برگ، دم گل، دم مبه.

~ آشیغنی فرقره نخ.

~ سیز [ص.] بدون دسته، بدون ساقه، بی نخ، بدون دم.

~ لاهاق باخ: سابلاماق.

سابلاماق باخ: سابلاماق.

ساب لی [ص.] (نخ دار. ۲) دسته دار. ۳) دم دار (گل، برگ، میوه).

سابا چکمک به نخ کشیدن، نخ گذراندن.

سایشنا قدر تا ته، خیلی زیاد.

سایشنا قدر یئرلشدیردی تا ته فرو کرد، همه اش را جا داد.

اۆره یی نین سایی اؤزۆلمک بنددلش پاره شدن.

بئل سایی [ص.] دسته بیل.

یاریاق سایی [ص.] دم برگ.

سابالاق [۱.۱] (تقسیم، توزیع. ۲) نوعی مالیات کشاورزی که به موجب آن در اوایل انقلاب اکبر دهقانان می بایستی مازاد تولید غلات خود را اجباراً به قیمت دولتی به دولت تحویل دهند.

سابان [۱.۱] (خیش. ۲) باخ: ساپاند.

ساباند { ساپاند } [۱.۱] سنگ انداز، فلاخن، سنگ قلاب.

~ داشی سنگ فلاخن.

رئزین ساباند فلاخن لاستیکی.

سایدیرماق [ف. س.] به انحراف کشاندن، از راه بدر بردن، گمراه ساختن.

ساب ساری [ص.] کاملاً زرد، زرد زرد، زرد مطلق.

ساب ساغلام [ص.] خیلی سالم، کاملاً تندرست.

سابقیقین { ساپقین } [ص. تر. ۱] منحرف، گمراه. ۲) هرزه، شرور، شهوتران.

~ جاسینا گمراهانه، منحرفانه، شرورانه.

~ لئیق [۱.] انحراف، هرزگی، شهوترانی.

~ لئیق ائتمک هرزگی کردن، شهوترانی کردن.

سابلاق [۱.۱] دم، دمچه (برگ، میوه، گل).

۲) دسته. ۳) باخ: ساب.

~ لی [ص.] دسته دار، ساقه دار، دم دار.

سابلاماق [ف. ۱] نخ کردن (سوزن. ۲) دسته انداختن، دسته استوار کردن، دسته جا کردن (بیل و کلنگ و غیره. ۳) نصب کردن، نشانیدن، دوختن. ۴) به زور چپاندن، به شدت فرو کردن، تا دسته فرو کردن (خنجر. ۵) توهین کردن، تحمیل کردن.

بیچاغی قاریوزا سابلائی چاقورا بشدت توی هندوانه فرو کرد.

بیرنین بئینه ~ به کسی تحمیل کردن.

گوزلرین اوتون گوزلرینه سابلائی چشم هایش را به چشمان او دوخت.

سابلاماق [ف. م. ۱] نخ شدن (سوزن. ۲) دسته نصب شدن. ۳) به شدت فرو رفتن، تا دسته فرو رفتن. ۴) فرو رفتن و ماندن، دوخته شدن، خیره شدن.

سابلیجا { ساپلیجا } ۱) تابه، تاوه، ماهی تابه، تابه دسته بلند.

سابما [ف. ۱.۱] انحراف، گمراهی.

سابماق [ف. ۱] منحرف شدن، انحراف یافتن. ۲) گمراه شدن، به بیراهه رفتن، از جاده بدر شدن، به جهت دیگر رفتن، عوضی رفتن. ۳) عدول کردن، رد کردن، نپذیرفتن، طفره رفتن.

سابیتماق [ف. ۱] از موضوع منحرف کردن. ۲) عقلش را از دست دادن، دیوانه شدن. ۳) چرند و پرند گفتن. ۴) مانور کردن.

سابیلجا { ساپیلجا } باخ: سابلیجا.

سابیلماق [ف. م. ۱] به بیراهه کشانده شدن، به انحراف کشیده شدن، گمراه شدن. ۲) به بیراهه افتادن، منحرف شدن، گمراه شدن.

ساتاشقان [ص.] طعنه زن، متلک گو، کسی که با دیگران سربسر می گذارد.

ساتاشماق [ف. ۱] سربسر گذاشتن. ۲) نیش زدن،

- طعنه زدن، متلک گفتن. ۳) تعرض کردن، تجاوز کردن، متهم کردن، توهین کردن. ۴) سرخورد کردن چشم، تلافی نگاه. ۵) برخوردن، تماس گرفتن.
- ساتدیрмаق [ف.م.] به معرض فروش گذاشتن، بوسیله کسی فروختن، به فروش رسانیدن.
- ساتدیق باخ: ساتلیق.
- ساتراپ [ا.یو.] حاکم والی در ایران قدیم.
- ساتقی {ساتقی} [ا.ف.] فروش.
- ساتقیق {ساتقیق} [ص.] اخسودفروش، خودفروخته، جیره خور.
- ~ لئق [ا.] خودفروشی، جیره خواری.
- ساتلیق {ساتلیق} [ص.] قابل فروش، برای فروش، فروختنی، در معرض فروش.
- سورؤ قویون سیزده، ساتلیق یاغ بیزده؟ رمة گوسفند شما دارید، روغن فروشی ما؟
- ساتماق [ف.] ۱) فروختن، به فروش رساندن. ۲) عرضه داشتن، تظاهر کردن، فضل فروشی کردن.
- پوز ~ پوز دادن، تظاهرات خودپسندانه کردن، خودنمایی کردن.
- ساتیب - سورماق فروختن و برپادادن، چوب حراج زدن.
- ساتیب سورماق (سوروماق) به قیمت ارزان فروختن، اتلاف کردن، برپادادن.
- ناز ساتماق نازفروختن، ناز و کرشمه کردن.
- بالان ساتماق دروغ پرداختن، دروغ گفتن.
- ساتیجی [ا.] فروشنده.
- ~ لئق [ا.] فروشندگی، فروشی.
- ساتیرا [ا.لا.] تألیف ادبی افشاگر.
- ساتیریک [ص.لا.] تألیف انتقادی.
- ساتیش [ا.] ۱) فروش. ۲) فروشی.
- ساتیشا بوراخماق در معرض فروش گذاشتن، برای فروش عرضه کردن.
- ساتیل باخ: سطل.
- ~ جا [ا.] سطل کوچک.
- ساتیلما [ف.ا.] فروشی، فروخته شده، فروختنی.
- ~ قول برده فروشی، برده زر خرید.
- ~ لی باخ: ساتیلمالی.
- ساتیلماز [ص.] غیر قابل فروش.
- ساتیلماق [ف.م.] ۱) فروخته شدن، به فروش رفتن. ۲) خودفروختن، خودفروشی کردن.
- دوشمنه ساتیلماق خود را به دشمن فروختن.
- ساتیلمالی [ص.ظ.] قابل فروش، در معرض فروش، فروختنی، فروشی.
- ساتین: ساتین آلماق بهای چیزی را دادن و خریدن، خریداری کردن، خریدن.
- ~ آلما قیمت قیمت خرید.
- ~ آلما قول برده زر خرید.
- ائله بیل ساتین آلیب انگار خریده!
- ساج [ا.] ۱) ساج، تابه، تاوه. ۲) ورقه چدنی یا آهنی که روی آن نان می پزند.
- ~ چوره بی نان ساج پز.
- ساج آیاغی (ساج آیاق) [ا.] سه پایه که روی آتش و شمع می گذارند، سه پایه.
- ساجایاق باخ: ساج آیاغی.
- ساج [ا.] ۱) زلف، گیس، گیسو، کاکل. ۲) مو. ۳) کاکل ذرت و غیره.
- ~ آغارنماق ۱) گیسو سفید کردن. ۲) متن قر شدن، تجربه اندوختن.
- ~ اوزون، آغیل گودک مودراز و عقل کوتاه.
- ~ سیز [ص.] بدون گیسو، بی زلف، بی مو.
- ~ لاشماق [ف.قار.] گیسوی همدیگر را کندن.
- ~ لاماق [ف.] گیسوی کسی را چنگ زدن، کشیدن.
- ~ لانماق [ف.م.] مودر آوردن، زلف دار شدن.
- ~ لی [ص.] زلف دار، دارای گیسو.
- ساجینا دن دوشمک سفید شدن گیسو، جوگندمی شدن موها.
- ساجینی یولماق (یولماق) گیسو کندن،

جنگ زدن موها.
 ساری ساجلی [ص.] گیسوطلائی، موزرد.
 قارا ساجلی [ص.] سیه زلف، موی سیاه.
 گوئون ساج لاری پرتو آفتاب.
 ساجاق [۱.] (۱) منگوله، شرابه. (۲) حاشیه، سجاج،
 کناره. (۳) رشته های دورپارچه و جامه، ریشه.
 ~ سیئر [ص.] بدون منگوله، بدون سجاج.
 ~ لاماق [ف.] منگوله دوختن، ریشه ریشه کردن
 (حاشیه پارچه)، سجاج زدن.
 ~ لانماق ریشه ریشه شدن.
 ~ لی [ص.] (۱) منگوله دار، دارای شرابه.
 (۲) ریشه ریشه، رشته رشته.
 ~ لی کؤک ریشه افشان (گیاه).
 ساجما [ف. ۱. ۱.] (۱) ساجمه، گلوله کوچک
 سربی. (۲) افشان. (۳) حرف بیهوده، سخن
 بی منطق.
 ~ لاماق [ف.] بیهوده حرف زدن، بی منطق سخن
 گفتن.
 ساجماق [ف.] (۱) افشاندن، افکندن. (۲) پراکندن،
 پاشیدن. (۳) منتشر کردن، پخش کردن.
 شعله { شوعله } ساجدی پرتو افکند،
 نور افشاند، شعله پخش کرد.
 ساجیلماق [ف.] پخش شدن، منتشر شدن، پاشیده
 شدن، پراکنده شدن.
 ساجیشتی [ا.] تراوش، ترشح، ذراتی که پخش
 می شود.
 ساحل { ساهیل } [ع. ۱.] ساحل، کنار، کناره،
 کرانه.
 ~ بؤیو در طول ساحل، در امتداد کناره.
 ساحه { ساهاه } [ع. ۱.] (۱) ساحت، میدان.
 (۲) ناحیه. (۳) زمینه، پهنه. (۴) سطح، وسعت،
 مساحت. (۵) رشته.
 اکیینیچی لیک ساحه سی رشته کشاورزی.
 داییره نین ساحه سی مساحت دایره.
 ساختا { ساختا } [ص. ۱.] ساختگی، جعلی،

قلابی، بدل. (۲) مصنوعی. (۳) مسخ شده.
 ~ کار [ا. ۱.] جعل کننده، قلب ساز،
 ساخته کار، ریا کار، بدل ساز.
 ~ کارلییق [ا.] جعل، تقلب، ساخته کاری،
 ریا کاری، بدل سازی.
 ~ لاشدیئرماق [ف.] (۱) جعل کردن،
 قلب کردن، تحریف کردن. (۲) مسخ کردن.
 (۳) ریا کاری کردن.
 ~ لاشدیئرلماق [ف. ۱.] (۱) جعل شدن،
 تحریف شدن، قلب شدن. (۲) مسخ شدن.
 ~ لیق [ا.] (۱) جعلی، ساختگی، قلابی (بودن)،
 مصنوعی. (۲) ریا کاری، نیرنگ.
 ساخسی [ا.] گلی، سفالی، سفالین، ظروف گلی
 پخته شده.
 ~ چی [ا.] سفالگر.
 ~ چیلییق [ا.] سفالگری.
 ساخلاتدیئرماق [ف. ۱.] متوقف گردانیدن،
 بوسیله کسی نگهداری و حفظ کردن.
 ساخلاتماق باخ: ساخلاتدیئرماق.
 ساخلاج [ا.] رخت آویز، گل میخ.
 ساخلاشدیئرماق [ف.] (۱) ممانعت کردن،
 جلوگیری کردن، متوقف کردن، حفاظت کردن.
 (۲) خود را حفظ کردن، از ادامه عمل خود
 جلوگیری کردن.
 ساخلاها [ف. ۱. ۱.] نگهداری، حفاظت، حمایت،
 سرپرستی.
 ساخلاماق [ف.] (۱) متوقف کردن، بازداشتن،
 ایستاندن. (۲) نگهداری کردن، نگاهداری
 کردن، نگهداشتن. (۳) حفظ کردن، محفوظ
 داشتن. (۴) جلوگیری کردن، ممانعت کردن.
 (۵) پنهان کردن، مخفی کردن. (۶) سرپرستی
 کردن، حمایت کردن. (۷) ذخیره کردن.
 آلاسه ساخلاسیئن خدانگهدارد، خداحفظش
 کند.
 آباق ساخلاماق قدم آهسته کردن، ایستادن.

تسهیل کردن، آسان کردن. ۲) راحت کردن.
۳) بسیط کردن.

~ لشدیرلمک [ف.م.] بوسیله دیگری ساده تر شدن، بسیط شدن، آسان شدن.

~ لشمک [ف.] ساده تر شدن، سهل تر شدن، آسان تر شدن. ۲) بسیط شدن، بی پیرایه شدن.

~ لندیرمک باخ: ساده لشدیرمک.

~ لنمک باخ: ساده لشمک.

~ لئوح [ص.] ساده لوح، ساده دل، زود باور.

~ لئوح لوق [ا.] ساده لوحی، ساده دلی، زود باوری.

~ لیک [ا.] سادگی، سهولت، بی آلاشی، خلوص.

سادیزم [فر.] سادبسم، شهوت رانی با آزار معشوق، جنون مردم آزاری.

سادیلماق باخ: سادالاماق.

سار [ا.فا.] سار، سارنگ، پرنده ای است کمی بزرگتر از گنجشک و رنگ پرهايش برنزی مایل به زرد است.

ساراب باخ: سراب.

ساراغان [ا.] گلپر (گیاه)، گیاهی است دارای تنه زرد رنگ و گلهای ریز و به ارتفاع ۲ - ۳ متر از ساقه آن ماده ای نارنجی رنگ استخراج می کنند و برای رنگ آمیزی از آن استفاده می نمایند.

سارالتماق [ف.] زرد کردن، به رنگ زرد در آوردن. ۲) رنگ پریده کردن، افسرده کردن، پژمردن.

سارالتی [ا.] زرد قام، چیزی که از دور زرد رنگ بنظر می رسد.

سارالماق [ف.] زرد شدن، زرد رنگ شدن. ۲) رنگ پریدن، رنگ باختن (چهره).

۳) افسردن، پژمردن. ۴) رسیدن میوه.

سارالمیش [ف.ص.] زرد رنگ. ۲) رنگ پریده (صورت). ۳) پژمرده، افسرده. ۴) صفراوی.

سارالئیب - سولماق باخ: سارالماق.

ال ساخلاماق دست نگهداشتن، ادامه ندادن.

دیلینی ساخلا زیانت را نگهدار، مواظب حرفه ایت باش.

ساخلاتما [ف.ا.] نگهداری، حفاظت، انبار (شدن)، بقاء.

انرژنین ساخلائماسی قانونو قانون بقاء انرژی.

ساخلائماق [ف.م.] نگاهداری شدن، محافظت شدن، متوقف شدن، پنهان داشتن.

ساخلائیلما [ف.ا.] نگهداری، حفاظت.

ساخلائیلماق [ف.م.] متوقف شدن.

۲) نگاهداری شدن، حفظ شدن. ۳) از کسی پنهان نگاهداشتن. ۴) تحت سرپرستی کسی بودن.

ساخلیان [ف.ص.] نگاهداری کننده، حافظ، حامی، سرپرست، پنهان کننده.

ساخلائیجی باخ: ساخلیان.

ساخلوو [ا.] پادگان.

ساداق [ا.] تیردان.

سادالاماق [ف.ع.] صدا کردن، صدازدن، بنام خواندن. ۲) حاضر و غایب کردن.

سادالانماق [ف.م.ع.] صدازده شدن، بنام خوانده شدن.

ساده [ص.فا.] ساده، آسان، سهل. ۲) بسیط، بی پیرایه، بی آلاش، بی زب و زیور. ۳) خالص، ناب. ۴) راحت.

~ اوژکلی [ص.] ساده دل، ساده قلب.

~ جه [ص./ظ.] به سادگی، محض، فقط.

~ جه سینه [ظ.] به سادگی، به سهولت، به آسانی.

~ دیل [ص.] ساده دل، بی مکر و حيله، راستگو و بی ریا، آدم ساده.

~ دیل لیک [ا.] ساده دلی، بی ریائی.

~ عدد عدد اول، عددی که فقط بر خود و یک قابل قسمت است.

~ لشدیرمک [ف.] ساده کردن.

- ساربان [ا. فا.] ساربان، ساروان، شتردار.
 سارپ { سآرپ } [ص. ۱] مشکل، دشوار، سخت، صعب العبور. ۲) رام نشدنی.
 ساریماق باخ: ساق.
 سارساق (= سارساخ) [ص. ۱] احمق، کودن، جاهل، پریشان حواس. ۲) یاوه، بیهوده.
 ~ جاسینا [ظ.] احمقانه، ابلهانه.
 ~ لاشماق [ف.] کودن شدن، یاوه گفتن.
 ~ لاما [ف. ۱] چرند و پرند گفتن، هذیان گفتن، یاوه گوئی کردن. ۲) احمق شدن، ابله شدن، خرفت شدن.
 ~ لیق [ا. ۱] حماقت، کودنی، جهالت، پریشان حواسی. ۲) یاوه گوئی.
 سارساق لاراؤلما سایدی، بالتاق لار آجیندان اؤلردی اگر احمق ها نبودند، متملقین از گرسنگی می مردند.
 سارسیتماق [ف.] متزلزل کردن، از پادر آوردن، عاجز کردن، لرزاندن، به لرزه انداختن.
 سارسیدئجی [ص.] متزلزل کننده، لرزاننده، کمر شکن.
 سارسیلماز [ص.] متزلزل ناپذیر، استوار، پابرجا.
 ~ لیق [ا.] متزلزل ناپذیری، استواری.
 سارسیلماق { سارسیلماق } [ف.] متزلزل شدن، از پا درآمدن، عاجز شدن، لرزیدن، تکان خوردن، ضعیف شدن، ناتوان شدن.
 سارسیتماق [ف.] است شدن، از ضربه شدید تکان خوردن، سراسیمه شدن، یگه خوردن، شوکه شدن.
 سارسینتی [ا.] لرزه، تکان، حرکت شدید، ضربت سخت، متزلزل، لرزش.
 ~ لی [ص. ۱] متزلزل، تکان خورده. ۲) اندوهگین، پریشان.
 سارغی { سآرغی } [ا. ۱] نسوار. ۲) بند. ۳) دستار. ۴) باند زخم بندی.
 ~ منطقه لری مراکز زخم بندی.
 سارقا [ج. ۱] آونگ، لنگر، پاندول.
 سارها [ف. ۱/ا.] نقش گلابتون دوزی شده روی پارچه.
 سارهاشان [ف. ص.] پیچنده، پیچک، بهم پیچنده، گیاه پیچنده و بالارونده.
 سارهاشماق [ف. ۱] پیچیدن، بهم پیچیدن، پیچیدن و بالارفتن (مثل عشقه). ۲) همدیگر را در آغوش گرفتن.
 سارهاشیق [ا.] پیچک، عشقه، پاپیال (پایپال).
 سارهاق [ف.] پیچیدن، پوشیدن، فرا گرفتن.
 سارهالاماق باخ: سارماق.
 سارنج { سآرانج } [ا. فا.] سارنج، یکی از مقام های موسیقی.
 ساروان باخ: ساربان.
 ساری^۱ [ا. قوشما. ۱] سو، طرف، سمت. ۲) بدان جهت که، به آن علت که.
 داغا ساری به سوی کوه.
 ساری^۲ [ص. ۱/ا.] زرد. ۲) رنگ پریده (چهره).
 ۳) بور (مو). ۴) زرده (نخم مرغ). ۵) طلا. ~ باش [ص.] موطلائی.
 ~ بنیز باخ: ساری شین.
 ~ بولبول [ا.] قناری.
 ~ ساج [ص.] گیسو طلائی، مویور، بور.
 ~ سندن باخ: ساری کؤنیک.
 ~ شین [ص. ۱] رنگ مایل به زردی، زرد گونه. ۲) بلوند، بور.
 ~ قیزدیرما [ا. ص.] تب زرد.
 ~ قیزیللی [ص.] زرد تند، زرد طلائی.
 ~ کورن [ص.] قهوه ای روشن، بلوطی رنگ - روشن.
 ~ کؤک [ا.] زرد چوبه.
 ~ کؤنیک [ا. ص. ۱] قناری، مرغ.
 انجیر خوار، زرد. ۲) خربزه زرد پوست.
 ~ لیق باخ: سارلیق.
 ~ باچالار باخ: ساریمتیل.

شدن. ۲) تنیده شدن. ۳) بافته شدن، رسیدن.

۴) میان بستن، کمر بستن. ۵) دست انداخته شدن، مورد استهزاء قرار گرفتن.

سارثیجی [۱.ا] کارگری یا آلت نخ پیچی.

ساز [۱.فا.ا] ساز، آلت موسیقی. ۲) آلت موسیقی

آشبیق‌ها که با مضرب نواخته می‌شود.

۳) سرحال، سلامت. ۴) سالم، صحیح،

قابل استفاده. ۵) روبراه، آماده، مهیا، مجهز، مرتب.

~ ائله مک آماده کردن، روبراه کردن.

۲) کوک کردن (تار و غیره).

~ اولماق باخ: سازلانماق.

~ چالان [۱.ا] نوازنده، ساززن.

~ چالماق ساز زدن، ساز نواختن.

~ چی باخ: ساز چالان.

~ لاشدیرماق [ف.س.] باخ: سازلاماق.

~ لاشماق باخ: سازلانماق.

~ لاما [ف.ا.] راه اندازی، کوک (کردن)،

تجهیز، آمادگی.

~ لاما [ف.ا.] روبراه کردن، راه انداختن،

آماده کردن، تجهیز کردن. ۲) مرتب کردن،

منظم کردن. ۳) تعمیر کردن، قابل استفاده

کردن، اصلاح کردن. ۴) آراستن، سامان دادن.

۵) تنظیم کردن، کوک کردن (تار و غیره).

~ لانماق [ف.م.ا.] روبراه شدن، آماده شدن،

مهیا شدن، تجهیز شدن. ۲) مرتب شدن،

مجهز شدن. ۳) مرتب شدن، اصلاح شدن،

قابل استفاده شدن. ۴) آراسته شدن، سامان یافتن.

۵) تنظیم یافتن، کوک شدن. ۶) سالم شدن،

سرحال آمدن.

~ لیق [۱.ا] سرحالی، سلامتی. ۲) قابلیت

استفاده، آمادگی.

بدنجه ساز از لحاظ بدنی سالم.

ناساز [ص.ظ.] ناساز، نامیزان، نامرتب،

عدم آماده، بی حال.

~ یاغیز باخ: ساری شین.

~ یانیز باخ: ساری شین.

سارثماق باخ: سارماشماق.

سارثیق [۱.ا] دستار، عمامه. ۲) طناب. ۳) وصله.

۴) چیزی که دور چیز دیگر ببچند.

~ لی [ص.] دستاردار، طناب پیچ، وصله دار.

~ لیق [۱.ا] پارچه دستاری.

سارثلماق [ف.ا.] پیچیده شدن، پیچیده شدن

دور چیزی. ۲) در آغوش گرفتن، بغل کردن

(باخ: سرلمک).

آیاغینا سارثلماق بپای کسی افتادن (برای

التماس).

بوئنونا ~ دستها را به گردن کسی آویختن،

در آغوش کشیدن.

سیلاحا ~ ملتح شدن.

سارثلی [ص.] باند پیچی شده، طناب پیچ شده،

ملفوف.

سارثلیق [۱.ا] زردی، برفان.

سارثلیق اوئو [۱.ا] گیاه خاکشیر، خاکشی.

(*Sisymbrium Sophia*.)

سارثلماق [ف.ا.] (باخ: سریمک) ۱) پیچیدن،

پیچیدن دور چیزی. ۲) باند پیچی کردن،

زخم بندی کردن، نواری پیچ کردن، طناب پیچ

کردن. ۳) پیچیدن به چیزی و بستن، ملفوف

کردن. ۴) روشن، رسیدن. ۵) تنیدن.

۶) دست انداختن.

سارثمتیراق [ص.] زرد رنگ، زرد گونه، زرد قام.

~ بنیزلی رنگ پریده، زرد چهره.

سارثمتیل [ص.] باخ: سارثمتیراق.

سارثمساق [۱.ا] سیر.

بیردیش سارثمساق یک حبه سیر.

سارثمسوؤ باخ: سارثمتیراق.

سارثنتی باخ: سارالتی.

سارثنماق [ف.ا.] (باخ: سریمک) ۱) پیچیده شدن

دور چیزی، پیچیدن، باند پیچی شدن، طناب پیچی

نا ساز لئق [ا.] ناسازی، نامیزانی، عدم هم آهنگی، عدم آمادگی، بی حالی.
 کشفی ساز دماغی چاغ کیفش کوک، دماغش جاق، سالم و سرحال.
 ساز ۲ [فا.] پسوند فاعلی: رنگ ساز.
 سازاق [ا.] باد سرد، سوز، سرما.
 ~ لئ [ص.] هوای سرد کولاکی.
 پاییز سازاغی سوز پاییزی.
 سازان [ا.] ماهی کپور.
 سازش { سازیش } [ا. فا.] سازش، توافق، صلح، آشتی.
 ~ ائتمک سازش کردن، توافق کردن.
 ~ باغلاماق عهد بستن، قرارداد بستن.
 ~ چس [ص.] سازشکار، سازش کننده، اهل مدارا.
 ~ چیلیک [ا.] سازشکاری.
 سازیشه گلیمک به توافق رسیدن.
 سازنده { سازاندا } [ا. فا.] نوازنده، ساززن، مطرب.
 ~ لیک [ا.] نوازندگی.
 ساش باخ: ساج.
 ساعت (سات، ساعات) باخ: سات.
 ساعد { سآعید، سآید } [ا. ع.] ساعد، ساق دست.
 ~ عضله لری عضلات ساعد.
 ساغ ۱ [ص.] سمت راست، طرف راست، راست در مقابل چپ. ۲) جریانات سیاسی و اجتماعی راست یا محافظه کار.
 ساغا [ظ.] به طرف راست، به سوی راست.
 ساغا - سؤلا باخماق به چپ و راست نگاه کردن، به هر سو نگریستن، از هر جهت مراقب بودن.
 ساغ ال ۱) دست راست. ۲) معاون، دوست نزدیک.
 ساغ الیز باشیمیزا دست راست شماروی

سرما، به ما هم مرحمت داشته باشید.
 ~ چئی [ص.] راست گرا (در سیاست).
 چیلئق [ا.] راست گرایی.
 ساغدا [ظ.] در سمت راست، در طرف راست.
 ساغدان [ظ.] از طرف راست.
 ~ لئ - سؤللو از چپ و راست، از هر سو.
 ساغدیش باخ: ساغدیش.
 ساغ قولاغیم قاشیندئی خبر خوش خواهم شنید، گوش راست من خارید.
 ساغینا - سؤلونا گؤزگزدیرمک چپ و راست را نگریستن، همه اطراف را از نظر گذراندن.
 ساغ ۲ [ص.] ۱) زنده، جاندار. ۲) سالم، سلامت، تندرست، جاق. ۳) صحیح، سالم. ۴) سرحال، سرزنده.
 ~ اولسون زنده باد!
 ~ اولون سلامت باشید، متشکرم، به سلامت! خدا حافظ!
 ~ سالامات [ظ./ص.] صحیح و سالم.
 ~ قالانلار بازمانده ها (بعد از یک حادثه)، کسانی که زنده مانده اند.
 ~ قالماق زنده ماندن، سالم ماندن.
 ~ قورتولماق به سلامت جستن از...
 ~ لاشدئرماق [ف.] سالم گردانیدن.
 ~ لاشماق [ف.] بهبود یافتن، سالم شدن.
 ~ لئق باخ: ساغلق.
 باشینئز ساغ اولسون در مقام تسلیت به کسی گفته می شود، سر سلامت باشید.
 سن ساغ، من سالامات به خیر گذشتن امری، تو به خیر و من به سلامت.
 سیز ساغ اولون زنده باشید! ناراحت نشوید.
 ساغالتماق [ف.] سالم گردانیدن، بهبودی بخشیدن، شفا دادن، التیام دادن، خوب کردن.
 ساغالدان [ص.] سلامتی بخش، شفا بخش، التیام دهنده.

ساغالدیجی باخ: ساغالدان.

ساغالما [ف.ا.] سلامتی، بهبودی، شفا، التیام.

ساغالماز [ف.ص.] خوب نشدنی، شفاناپذیر، غیر قابل علاج.

ساغالماق [ف.] سالم شدن، بهبود یافتن، شفا یافتن، التیام یافتن، خوب شدن.

ساغاناق [ا.] کناره غریبال، حاشیه الک، کلاف، دف و نظایر آن.

ساغدیрмаق [ف.س.] بوسیله کسی دوشاندن، شیر دوشاندن.

ساغدییش [ا.] سافدوش، بنگه، همراه عروس یا داماد که در طرف راست او قرار می گیرد.

~ سولدییش [ا.] همراهان عروس و یا داماد که در طرفین آنها قرار می گیرند.

ساغری { ساغری } [ا.ا.] کفل، کبل، سرین. (۲) ران، (۳) جرمی که از پوست دمگاه و کفل اسب

می سازند.

~ لی [ص.] کفل بهن.

آتین ساغریسی کفل اسب.

ساغساغان [ا.] زاغچه، زاغک.

ساغلام [ص.ا.] سالم، تندرست. (۲) زنده، سرحال. (۳) درست، درسته، دست نخورده، کامل. (۴) امین، درستکار.

~ آدام آدام سالم و تندرست، شخص درستکار و نیک کردار.

~ بدنلی دارای بدن سالم.

~ دوشو نجه لی باخ: ساغلام فیکیرلی.

~ فیکیرلی خوش فکر، صاحب پندار نیک، نیک اندیش.

~ لاشدیژما [ف.ا.] اصلاح، بهسازی.

~ لاشدیژماق [ف.ا.] بهبود بخشیدن، شفا دادن، سالم کردن. (۲) اصلاح گردانیدن.

(۳) بهداشتی کردن، سالم سازی کردن.

~ لاشدیژجی [ص.] سلامتی بخش، سالم تر کننده.

~ لاشدیژیلماق [ف.م.] بوسیله کسی سالم شدن، شفا یافتن، بهداشتی شدن، سالم سازی شدن.

~ لاشماق [ف.م.] بهبود یافتن، شفا یافتن، سالم شدن. (۲) اصلاح شدن. (۳) بهداشتی شدن، سالم سازی شدن.

~ لیق [ا.] (۱) تندرستی، سلامتی، بهداشتی. (۲) درستی، راستی.

ساغلیق [ا.] (۱) سلامتی، تندرستی، صحت. (۲) حیات، زندگی. (۳) در پاسخ چه خبر؟ گفته می شود: ساغلیق.

~ اولسا اگر عمری باقی بود، اگر زنده بودیم.

~ اولسون سرت به سلامت! عافیت باشد.

~ لا به سلامتی.

ساغلیقیندا در زمان حیات.

بیرنین ساغلیقینا ایچمک به سلامتی کسی باده نوشیدن.

جان ساغلیقنی سلامتی تن، صحت مزاج، تندرستی، عافیت.

ساغماق [ف.ا.] (۱) دوشیدن، شیردوشیدن. (۲) مالی از کسی تلکه کردن، گوش کسی را بریدن. بتدریج از کسی پولی اخاذی کردن. (دوشیدن). ساغمال [ص.] شیرده، شیر (گاو و گوسفند)، دوشیدن.

ساغمال لارنان ساغلییب، سوبای لارنان قیترخیلماق مثل مرغ است که هم در عزا و هم عروسی سر می برند.

ساغو (باخ: آغی) [ا.] مرثیه، شعر ماتم و عزا، اشعار سوگواری.

~ چی مرثیه خوان، نوحه خوان.

ساغیچی (ساغان) [ص.] دوشده، شیردوش.

~ لیق [ا.] دوشدگی، شیردوشی.

ساغیش [ا.] دوشش، عمل دوشیدن.

ساغیلماق [ف.م.] (۱) دوشیده شدن. (۲) پر شدن، انباشته شدن، جاری شدن خون. (۳) تراویدن، تراوش شدن.

دامارلارئنا قان ساغیلیردئی رگهایش پر خون شده بود.

ساغیثم (۱.۱) مقدار یک وعده شیردوشیده شده.
(۲) دام شیردهنده (۳) شیردوشی.
~ لئی [ص.] شیرده، شیری.
~ لئق [ا.] دام شیری.

ساغین باخ: ساغیثم.
~ چئی [ا.] شیردوش، صاحب شیر.
ساغینتئی (۱.۱) دام شیرده (۲) خونی که در اعضاء بدن جمع شود و یا از آن بچکد.
ساق [ا.] تنه، بدنه.

ساقداش باخ: ساغدیش.
ساقساقان باخ: ساغساغان.
ساققا (۱.ع.۱) سقا، کسی که آب به خانه ها می برد (۲) قاب مادر، قاب درشتی که در موقع بازی سایر قابها را با آن می زنند.
جوئونه بیر ساققا ووردو جفتشان را با یک قاب زد، با یک تیر دو نشان زد.
ساققا قوشو [ا.] سهره.
ساققال [ا.] ریش.

~ آغارتماق ریش سفید کردن، پیر شدن.
~ اله وئرمک ریش را دست کسی دادن، اختیار خود را به دیگری وا گذاشتن، تحت نفوذ دیگری بودن.
~ اله وئرمه مک دم به تله ندادن، تحت نفوذ کسی نرفتن.

~ اوزاتماق ریش بلند کردن.
~ باسماق بلند شدن ریش و مو.
~ چیخارتماق ریش در آوردن، روئیدن موی صورت.

~ سیئر [ص.] بی ریش، ریش تراشیده.
~ قوئتماق ریش گذاشتن.
~ لاماق [ف.] ریش کسی را گرفتن، یخه کسی را گرفتن، تحت نفوذ قرار دادن.
~ لاتماق [ف.م.] ریش دار شدن.

~ لئی [ص.] ریش دار، با ریش، صاحب ریش.
ساققالی آغارمیش خطاب صمیمانه به نوجوان پسر، ریش سفید، پیر مرد.
ساققالی ده ئیرمان دا آغارتماق در آسباب ریش را سفید کردن، بدون کسب تجربه روزگار گذرانیدن.

ساققالیثم بوخدور، سوزوم کشچمیر (اؤتمور) ریش ندارم حرفم را گوش نمی کنند (نفوذ کلام ندارم).
ساققالیئنا گولمک بریش کسی خندیدن، ریشخند کردن.

ساققو [ا.] مسمومه: بیماری واگیر که آن را انفلونزا و گریپ هم می گویند اسب و قاطر هم به آن مبتلا می شوند.

ساققیز [ا.] سقز.
~ چینه مک (۱) سقز جویدن (۲) بیهوده حرف زدن.

~ کیمی مثل سقز، چسناک و چسبنده.
ساققیزئینی اوغور لاماق قاب کسی را دزدیدن، عقل کسی را ربودن.

قیر ساققیز کیمی یایشماق خیلی سمج بودن.
ساقی [ا.ع.] ساقی.

ساقیناراق [ا.۱] (۱) پیشگیری (۲) صرفه جویی.
ساقیندئر هاق [ف.۱] (۱) منصرف کردن، جلوگیری کردن، پیشگیری کردن (۲) برداشتن، خلع کردن، منتزع کردن، منفک کردن، سلب کردن.

ساقینماق [ف.۱] (۱) منصرف شدن، امتناع کردن (۲) خود را حفظ کردن (۳) احتراز کردن، اجتناب ورزیدن، پرهیز کردن (۴) احتیاط کردن.
ساکت { ساکتیت } [ص. / ظ.ع. ۱] (۱) ساکت، آرام (۲) خاموش (۳) بی صدا (۴) آهسته (۵) جای خلوت.

~ اثتمک ساکت کردن، آرام کردن، تسکین دادن، خاموش کردن.

~ سالا مات [ص. / ظ. ع. ۱] سلامت، تندرستی.
 (۲) سالم (۳) صحیح، بی عیب.
 ~ چیخماق سالم نجات یافتن، جان سالم بدر بردن.
 ~ قالماق (۱) سالم ماندن، نجات یافتن.
 (۲) بی عیب و نقص ماندن، دست نخورده ماندن.
 ~ قورقارماق جان سالم بدر بردن.
 ~ لاشماق [ف. ۱] تندرست شدن، سالم شدن، بهبود یافتن، شفا یافتن. (۲) بی عیب شدن، صحیح و سالم شدن. (۳) خدا حافظی و تودیع کردن.
 ~ لئق [ا. ۱] سلامتی، صحت، تندرستی، بی عیبی.
 سالخاق [ص. ۱] آویزان. (۲) لقی و شل.
 ~ اتی سالخاق دارای گوشت شل و ول و آویزان.
 سالخییم [ا. ۱] خوشه.
 ~ چپچه ئی [ص. / ا. ۱] گل خوشه‌ای.
 ~ سل یود [ا. ۱] بید مجنون.
 ~ لاشماق [ف. ۱] خوشه‌ای شدن، به شکل خوشه درآمدن.
 ~ لاتماق باخ: ~ لاشماق.
 ~ لئ [ص. ۱] خوشه‌ای، خوشه‌دار.
 اوزوم سالخیمی خوشه‌انگور.
 سالدات [ا. ر. ۱] سرباز، سپاهی.
 سالدیئر قان [ص. ۱] متجاوز، تجاوز کار.
 ~ لئق [ا. ۱] تجاوز کاری، متجاوز (بودن).
 سالدیئرما [ف. ۱. ۱] تجاوز، تعرض، هجوم.
 (۲) گرفتن، غصبی، غنیمت.
 سالدیئرماق [ف. س. / ف. ۱] بوسیله کسی گسترده (فروش و سفره و غیره)، بوسیله دیگری پهن کردن. (۲) رها گردانیدن، بوسیله دیگری فعل «سالمق» را بجا آوردن. (۳) وادار به تجاوز کردن، تشویق به هجوم کردن، به جان هم انداختن، به تعرض واداشتن. (۴) غنیمت گرفتن، غصب کردن، از چنگ کسی درآوردن.
 (۵) بوسیله دیگری بنا نهادن، احداث کردن.
 (۶) صرفه جوئی و پس انداز کردن. (۷) انداختن

~ اندیجی آرام بخش، تسکین دهنده.
 ~ اوکئان [ا. ۱] اقیانوس آرام.
 ~ اولماق ساکت شدن، آرام شدن، آرام گرفتن، خلوت شدن، تسکین یافتن.
 ~ اولان، سالیتم اولار سکوت، سلامتی است.
 ~ جه سینه [ظ. ۱] با سکوت و آرامش.
 ~ لشدیرمک [ف. ۱] ساکت کردن، آرام کردن، تسکین دادن.
 ~ لشدیرجی [ص. ۱] آرام بخش، تسکین دهنده.
 ~ لشدیرلمک [ف. م. ۱] ساکت شدن، آرام شدن، تسکین یافتن.
 ~ لشمک [ف. ۱] ساکت شدن، آرام شدن، تسکین یافتن، خلوت شدن.
 ~ لنمک باخ: ~ لشمک.
 ~ لیک [ا. ۱] سکوت، آرامش، خاموشی، خلوت.
 ساکیکقا [ا. ۱] کنه.
 ساکین [ا. ع. ۱] ساکن، آرمیده، بی حرکت، آرام، راکد.
 ~ ائتمک ساکن کردن.
 ~ اولماق ساکن شدن.
 ~ لشمک [ف. ۱] ساکن شدن، سکوت اختیار کردن.
 ~ لیک [ا. ۱] سکون، رکود، سکونت.
 سال [ا. ۱] کلک، بلم، قایقی که از بستن چوبهای بلند به همدیگر درست کنند. (۲) پل.
 (۳) تخته سنگ، سنگ قبر. (۴) یکپارچه، صاف و هموار.
 ~ داش صخره بزرگ و صاف.
 سالات [ا. فر. ۱] سالاد.
 ~ لئق [ص. / ا. ۱] مواد مناسب برای تهیه سالاد.
 سالاجا [ا. ۱] (نمش کش، برانکار. ۲) تخت روان. (۳) زنبه، خاک کش.
 سالاجاق [ا. ۱] تخت مرده شوئی، تخته سنگی که تن مرده را روی آن می‌شویند.
 سالام باخ: سلام.

(بوسیله دیگری).

ساللاق^۱ [ع.ا.] سلاخ، کشتار کننده، قصاب، پوست کن.

~ خانان [ا.] سلاخ خانه، کشتار گاه، مسلخ.

~ لئق [ا.] سلاخی، کشتار دام.

ساللاق^۲ [ص.ا.] آویزان، معلق. (۲) شل و ول، فرو افتاده، لقی.

~ ییغ (لئ) [ص.] سیل آویزان.

~ دو داق [ص.] لب شتری.

~ قارئن [ص.] شکم گنده.

~ لئق [ا.] حالت آویزان بودن.

ساللاما [ف.ا./ا.] ظرف آویزان، آویخته.

(۲) آویز (گوشواره، چلچراغ و غیره).

(۳) آهنگ (باغ: چوبان بایانی و شور).

ساللاماق [ف.ا.] آویختن، آویزان کردن. (۲) به

دار کشیدن. (۳) بند کردن به کسی.

دو داق ~ لب و لوجه آویزان کردن، قهر کردن

(بچه).

قاش - قاباق ~ اخم کردن.

ساللانا - ساللانا [ظ.] سلاخ - سلاخ،

آرام - آرام، تلؤتلؤ خوران، خرامان.

ساللاندیرماق [ف.ص.] بوسیله کسی فعل

ساللاماق را انجام دادن، بوسیله دیگری آویزان

کردن.

ساللالماق [ف.م.] آویزان شدن، آویختن. (۲) به

دار کشیده شدن. (۳) شل و ول بودن، لقی بودن.

(۴) خرامان و با ناز و عشوه راه رفتن.

ساللانیئیش [ف.ص.] آویزان، آویخته، معلق،

باغ: ساللاق. (۲) خرامان و طرز راه رفتن با ناز و

عشوه.

سالم {سآلیم} [ص.ع.ا.] سالم، نندرست. (۲)

صحیح، بی عیب.

سالماق [ف.ا.] انداختن، افکندن، جا انداختن.

(۲) طرح ریختن، طرح کردن، احداث کردن.

(۳) گسترده (فرش)، پهن کردن (سفره).

(۴) فرو بردن. (۵) رها ساختن، نجات دادن.

(۶) دچار کردن. (۷) گذاشتن. (۸) با شتاب پی

چیزی افتادن. (۹) از پا انداختن. (۱۰) برپا داشتن.

(۱۱) سرنگون کردن، ساقط کردن. (۱۲) به حمله

واداشتن، شورانیدن. (۱۳) توی ریختن خواب

خواباندن. (۱۴) باد کش انداختن، گذاشتن.

(۱۵) (باغ) تأسیس کردن، کاشتن.

آت سالماق اسب دووانیدن، دنبال کسی اسب

دواندن.

آدام ~ (برای جستجوی کسی یا چیزی) آدم

فرستادن.

اله سالماق دست انداختن، مسخره کردن.

الیندن ~ از دست انداختن، افتادن.

الینی جیبینه ~ دست توی جیب فرو کردن.

اوستونه یوزغان سالماق روی کسی لحاف

انداختن، روی کسی را با لحاف پوشاندن.

اوشاغی یئرینه سالدئی بچه را در ریختن خوابش

خواباند.

اوغرودان سالائی، راممال آپارار آنچه از

دست دزد نجات داده شود، رقال می برد.

ایپی قوبویا سالماق ریسمان را به چاه انداختن.

باشینا ایپ ~ (۱) طناب گردن حیوان انداختن،

طناب بستن. (۲) رام کردن.

باشینئی درده ~ خود را به درد سر انداختن.

باغ سالماق باغ احداث کردن، درخت کاشتن.

بانگا ~ باد کش انداختن باد کش گذاشتن.

پرده نی ~ پرده را انداختن، پرده را آویزان

کردن.

تاخت دان سالماق از تخت ساقط کردن، از

تخت به زیر انداختن.

تازئی نی دووشانا سالماق سگ تازی را به

حمله به خرگوش واداشتن (تازاندن).

چابا لیمون سالماق توی چای لیمو ریختن.

حیطه سالماق داخل حیاط کردن.

خبر سالماق شایع کردن، چوانداختن،

۳) گسترده شدن، پهن شدن. ۴) رها شدن، نجات داده شدن. ۵) دچار شدن. ۶) سرنگون شدن. ۷) رد شدن، رفوزه شدن. ۸) خراسیدن، تلؤتلؤ خوردن.

باغچا سالیئمیئشدئی باغچه احداث شده بود. سالیئمیئش [ف. ص.] افکنده شده، انداخته شده، طرح شده، احداث شده، گسترده، پهن شده، ساقط.

سامان [ا.] کاه، پوشال.

~ آلتیئندان سوئرتتمک آب زیر کاه بودن، زیرزیرکی کار کردن، موزیگری کردن. ~ لاماق [ا.] کاه مخلوط غلوفه کردن، کاه به دام دادن.

~ لئی [ص.] مخلوط با کاه، آلوده به کاه.

~ لیق [ا.] کاهدان، انبار کاه. ۲) درهم ریخته و بی نظم.

سامان سنین دیر، سامانلیق کی سنین دئیل کاه مال توست کاهدان که مال تونیست.

سامانی [ص.] به رنگ کاه، زرد رنگ.

ساماوار [ا. ر.] سمار.

سامبال باخ: مانیال.

سامور [ا.] سمور.

سامی [ا.] نژاد سامی یا بنی سام، اولاد سام پسرنوح که عبارتند از عرب، آکدی، آشوری، عبری، سریانی، آرامی و کنعانی. ۲) چوب کوچک که یوغ را با آن به گردن گاو می بندند. سان^۱ [ا.] شهرت، اشتها، اعتبار، نام، معروفیت، افتخار، شأن.

~ لئی [ص.] مشهور، معتبر، معروف.

آدلئ - سانلئ [ص.] صاحب عنوان، شخص معتبر و مشهور، معروف و شناخته شده.

آدئ - سانئ نام و شهرت، اعتبار و معروفیت.

سان^۲ [فر.] سان، بازدید فرمانده از سپاهیان، رژه، نمایش نظامی.

~ کئچمک (گئتمک) رژه رفتن، سان

خبر کردن، خبر رساندن.

خسته لیک ~ بیماری را سرایت دادن.

داممالا گؤل سالماق روی دستمال نقش گل انداختن.

داغارجیق چؤره ئینه دادانان، دولت باشینا ایپ سالماز کسی که به نان انبان عادت کرد، نمی تواند ثروت را به خود رام کند.

زیندانا سالماق به زندان انداختن.

سو سالماق آب انداختن (ماست).

سؤفره ~ سفره پهن کردن، سفره گستردن.

سؤمؤیو چیئخمیئشدئی یئرینه سالدئی استخوانش دررفته بود جا انداخت.

شهر { شاهار } سالماق شهر احداث کردن، شهر ایجاد کردن.

کؤلگه ~ سایه انداختن.

گئریه ~ به تأخیر انداختن، به عقب انداختن.

هنده اؤزؤمو ائوه سالدئیم من هم به عجله وارد اطاق شدم.

سالنامه [ا. فا.] سالنامه.

~ چیئ [ا.] سالنامه نویسی.

سالون [ا. فر.] سالن، تالار بزرگ.

سالوؤچو [ا.] دختر و پسری که دعوتنامه عروسی را به مدعوین می رسانند.

سالی [ا.] روز سه شنبه.

سالیئشدئرماق [ف. قار.] ۱) به هم انداختن، به جان هم انداختن. ۲) به نزاع واداشتن دو نفر، به حمله بر یکدیگر واداشتن، معمولاً به صورت «بیر بیرنه سالیئشدئرماق» استعمال می شود.

سالیق [ا.] خبر، آگاهی.

~ چیئ [ا.] بلد، آشنا.

سالییم باخ: سالم.

سالییم [ص.] کم، کافی برای یکبار مصرف.

بیر سالییم جای جای به اندازه یک بار دم کردن.

سالیئماق [ف. م.] ۱) انداخته شدن، افکنده شدن.

۲) طرح شدن، احداث شدن، بسا شدن.

سانجی [۱.۱] درد (۲. سوزش. ۳. دل درد،
 دل پیچه، قولنج. ۴. درد زایمان، پیش درد.
 ~ قونماق دچار درد زایمان شدن، دچار درد
 شدن، قولنج گرفتن.
 ~ جئی [ص.] نیش زننده، نیشدار، نیش زن.
 ~ لانما [ف. ۱. ۱] شکم درد، قولنج.
 (۲. پیش درد، درد زایمان.
 ~ لانماق [ف. ۱. ۱] تیر کشیدن (زخم)، درد
 گرفتن، سوزش داشتن. (۲. شکم درد کردن،
 دل پیچه داشتن، قولنج گرفتن. ۳. دچار
 درد زایمان شدن. ۴. بی قرار شدن.
 ~ لی [ص. ۱] دردناک، درددار. (۲. دچار
 دل پیچه، دچار قولنج. ۳. در حال زایمان.
 سانجیلماق [ف. م. ۱] نصب شدن، الصاق شدن.
 (۲. فرو رفتن، خلبیدن. ۳. گزیده شدن، نیش
 خوردن. ۴. دوخته شدن، خیره شدن.
 سانجیلمیش [ف. ص. ۱] نصب شده، الصاق شده.
 (۲. فرو رفته. ۳. گزیده شده.
 ساندال [۱. ۱] درخت سندل یا چندل. (۲. کفش
 چوبی، کفش تابستانی و راحت.
 سانسکریت { سانسکریت } سانسکریت.
 سانسور [فر.] سانسور، تفتیش روزنامه و مطبوعات.
 ~ چی [۱. ۱] مأمور سانسور.
 سانکی [باغلا.] گویا، گوئی، گواينکه، مثل اینکه،
 انگار.
 ~ آلدئین دانه قازاندئین ؟ انگار گرفتی چه
 گیرت آمد ؟
 ~ خبری یوخوموش گوئی خبر نداشت.
 سانماق [ف. ۱. ۱] انگاشتن، فرض کردن، گمان
 بردن، تصور کردن. (۲. به حساب آوردن،
 مورد توجه قرار دادن، شمردن.
 سانیلماق [ف. م. ۱] فرض شدن، انگاشته شدن،
 تصور شدن. (۲. به حساب آمدن.
 سانیلی [ص.] شمارش شده، معدود.

دیدن.
 سان (۱۳) شمار، شمارش. (۲. باخ: سانکی.
 ساناتوریا [لا.] بنگاه معالجه و بهداشت، درمانگاه و
 استراحتگاه.
 ساناسان (= ائله بیل) [باغلا.] گویا، انگار، مثل
 اینکه، چنین بنظر می رسد.
 سانامااق باخ: سانماق، سایماق.
 سانبال [۱. ۱] متین، با ارزش، سنگین، وزین.
 (۲. وزن، سنگینی.
 ~ لاماق [ف. ۱. ۱] چیزی را با دست به طور
 تخمین وزن کردن، سبک و سنگین کردن.
 (۲. آماده کردن.
 ~ لی [ص. ۱] موقر، با متانت، ارزشمند.
 (۲. سنگینی، وزین، محکم، فرص.
 ~ لی بیر کومیسسیا کمیسیون عالی مقام،
 کمیسیون پراهمیت.
 آرخالئی - سانبا للئی آدام کسی که دارای
 پارتی و حامی عالی مقام و معتبر باشد.
 سانترال [فر.] مرکزی، اصلی.
 سانتور [۱. ۱] سنتور، آلت موسیقی سیمی که با دو
 مضرب نواخته می شود.
 ~ چی (= ~ چالان) نوازنده سنتور.
 سانتی [فر.] پیشوند بیان کننده یک صدم واحد.
 ~ قرام سانتی گرام، یک صدم گرام.
 ~ متر سانتی متر، یک صدم متر.
 سانتیم [فر.] یک صدم، صد یک.
 سانجاق [۱. ۱] سنجاق (سر، سینه، کاغذ)، گیره.
 (۲. پرچم، درفش، علم، بیرق. ۳. در عثمانی
 ناحیه در تقسیمات کشوری.
 ~ لاماق [ف.] سنجاق کردن، گیره زدن.
 سانجان باخ: سانجی جی.
 سانجماق [ف. ۱. ۱] نصب کردن، الصاق کردن.
 (۲. فرو کردن، خلالتیدن. ۳. سنجاق زدن.
 (۴. گزیدن، نیش زدن. ۵. تیر کشیدن (قلب،
 سر، دست و غیره).

- ساوا [۱.۱] (خبر، مزده، بشارت. ۲) بعد از موعد
سبز شدن، جوانه زدن، دیر رس.
~ چئی [۱.] خبر رسان، رسول.
ساوااد باخ: سواد.
ساوار [۱.] گندم دیر کاشته شده، گندمی که دیرتر از
موعد کاشته شده.
ساواش [۱.] نزاع، جنگ، زد و خورد، دعوا، ستیزه.
~ چئی [۱.۱/ص.] جنگجو، نزاع طلب، اهل دعوا.
~ دئیران [ص.] دو بهم زن، جنجال برانگیز.
~ دئیرماق [ف.س.] به منازعه واداشتن، دعوا
انداختن، به جان هم انداختن، جنجال راه انداختن.
~ قان [ص.] ستیزه جو، دعوا کن،
جنجالی، جنگی، منازعه طلب.
~ قانلیق [۱.] ستیزه جوئی، پر خاشگری،
منازعه طلبی.
ساواشما [ف.ا.] نزاع، جنگ، دعوا، زد و
خورد، ستیزه.
ساواشماق [ف.] نزاع کردن، جنگ کردن،
دعوا کردن، زد و خورد کردن، ستیزیدن.
ساواند [۱.] سوهان، آلت برای سائیدن فلز.
ساوائی [قوشما.ع.] هوا، سواى، غیر از، دیگری.
ساهالماق باخ: ساغالماق.
ساهمان [۱.۱] سامان، نظم، ترتیب، آراستگی.
(۲) خانه وزندگی.
~ لاماق [ف.] سامان دادن، سر و صورت دادن،
منظم کردن، مرتب و آراسته کردن.
~ لانماق [ف.م.] سامان گرفتن، سر و سامان
یافتن، صاحب خانه وزندگی شدن، جا افتادن.
~ لئی [ص.۱] سامان یافته، منظم، مرتب،
آراسته. (۲) صاحب خانه وزندگی.
ساهمانا سالماق سامان بخشیدن، سر و سامان
دادن، روبراه کردن، منظم کردن، سر و صورت
دادن.
سائی [۱.۱] (شماره، شمارش، نمره. ۲) کمیت،
مقدار. (۳) عدد، رقم. (۴) پایاب، جاهای کم عمق
دریا ورودخانه.
~ جا [ظ.] به اندازه، به تعداد، به شماره.
~ دئیرماق باخ: سایدئیرماق.
~ سایما [ف.ا.] شمارش.
~ سایماز باخ: سایماز.
~ سایماق باخ: سایماق.
~ سیئز [ظ. / ص.] بسی حساب، بسی اندازه،
بی شمار، خیلی زیاد.
~ سیئز - حساب سیئز بی حساب و کتاب،
بی حد و حساب، بی اندازه، بسیار زیاد.
~ غاج باخ: سائیغاج.
~ لار اعداد.
سایا سالماق به حساب آوردن، به حساب
گرفتن، به شمار آوردن.
سایا گلمه مک غیر قابل شمارش، بی اندازه.
سایا [ص.۱] (صاف، هموار، ساده. ۲) یکدست،
یکنواخت، یک رنگ، (پارچه. ۳) آدم ساده.
(۴) قطعات شعر فولکوریک، نغمه های ایام نوروز و
اعیاد ملی. (۵) پستانی کفش، روبه کفش.
~ آدام آدم ساده.
~ پارچا پارچه یک رنگ.
~ ناخیشش نقش ساده.
سایاچئی (چی) آوازه خوانهای دوره گردی که
در ایام نوروز عروسی بشکل بز درست می کنند
و اشعار و نغمه های نوروزی می خوانند،
عمونوروز، نکم چی نیز گویند.
سایاخلاماق باخ: سائیقلماق.
سایاق (سایاغئی) [ظ. / ص.ع. ۱] سباق.
(۲) اسلوب، روش، طرز، نحوه، شیوه.
آیرئی ~ طور دیگر.
بو ~ این طور، به این ترتیب، با این روش، مثل
این نظیر این.
بیر ~ به نحوی، به طریقی، به ترتیبی.
نه ~ به چه نحو، چه جورى، به چه ترتیب.
سایاقلاماق باخ: سائیقلماق.

~ جاسینا [ظ. ۱] بی اعتناء، با بی تفاوتی.

(۲) بی ادبانه، با بی احترامی، بی حرمتی.

~ لئق [ا] بی اعتنائی، بی تفاوتی، بی حرمتی، بی احترامی.

~ یانا باخ: سایماز جاسینا.

سایماق [ف. ۱] (۱) شمردن، حساب کردن. (۲) به

حساب آوردن، اهمیت دادن، محترم شمردن.

(۳) مراعات کردن. (۴) پنداشتن، انگاشتن، فرض کردن.

سایمازلئق باخ: سایمازلئق (سایماز).

سایه [ا. فا. ۱] (۱) سایه. (۲) حمایت، تحت حمایت.

~ سالماق [ف. ۱] (۱) سایه انداختن. (۲) کسی را تحت حمایت گرفتن.

~ سینده زیر سایه، تحت حمایت، در سایه.

~ وآن [ا] سایان.

سائی باخ: سائی.

سائیجی [ص.] شمارنده، شماره کننده،

شمارش گر، باخ: سایان.

سایئر - بایئر [ص. / ظ.] حرفهای بی ربط، بی منطق.

ساییره [ا] و غیره.

و ساییره و غیره، الخ.

ساییق [ص. / ظ.] بیدار، بیدار دل، آگاه، هوشمند،

هشیار، نیز هوش.

~ اوّلماق بیدار بودن، هشیار بودن.

~ لئق [ا] بیداری، آگاهی، هوشمندی، هشیاری.

~ یانماق هشیار خوانیدن، سبک خوانیدن.

سایقلاها [ف. ا.] هذیان، پریشان گوئی، سرسام.

سایقلاهان [ف.] هذیان گفتن، پرت گفتن،

پریشان گوئی کردن، سرسام گرفتن، چرند

بافتن، در خواب حرف زدن.

سایقلماق [ف. م. ۱] (۱) شمرده شدن، حساب شدن.

(۲) به حساب آمدن، محترم شمرده شدن.

(۳) مراعات شدن. (۴) فرض شدن، انگاشته شدن.

سایالاتماق [ف.] سالم شدن، بهبود یافتن، التیام یافتن.

سایتال [ص.] بزرگی، گنده، چهارشانه، تنومند، تناور.

سایخاش [ص.] ساکت، راکد، بی حرکت (هوا).

~ لئق [ا.] سکوت، رکود، بی حرکتی، توقف.

~ ماق [ف.] ساکت شدن، راکد شدن،

بی حرکت شدن، آرامش یافتن.

سایدیئر. ماق [ف. س.] فعل سایماق را بوسیله

دیگری به انجام رساندن، بوسیله کسی شمارش

کردن.

سایر { سائیئر } [ص. ع.] سایر، دیگر، بقیه، غیره، الخ.

~ لری [ا.] سایرین، دیگران.

سایرو { سائیرو، سائیروی } [ص.] بیمار، مریض، خسته.

سایرئشان [ص.] چشمک زن، سوسوزنده، پدیده

زود گذر.

سایرئشماق [ف.] چشمک زدن، سوسوزدن،

سرعت پدید و ناپدید شدن.

سایئرئلماق [ف.] سوسوزدن، چشمک زدن، تلو تلو

کردن.

سایغاج [ا. ۱] (۱) کننور، شمارش گر، دستگاه

شمارش. (۲) چرتکه. (۳) مأمور سرشماری،

آمار گر.

سایغی [ا. ۱] (۱) هشیاری، بیداری. (۲) حرمت،

احترام، مهربانی.

~ سیئر [ص. ا. ۱] بی اعتناء، بی محبت، بی علاقه.

(۲) بی احتیاط، بی اعتناء.

~ سیئرلئق [ا.] بی اعتنائی، بی علاقهگی.

~ لی [ص. ۱] (۱) هشیار، بیدار. (۲) بامحبت،

مهربان.

سایلاشماق [ف.] کم عمق شدن رودخانه و دریا.

سایماز [ص.] بی اعتناء، بی تفاوت، کسی که دیگران

را به حساب نیاورد.

برگزیده شده، دست چین شده، نخبه، زیده،
مجموعه برگزیده.
سئچیلن { سئچیلان } [ف. ص. ۱] انتخاب
شونده. ۲) متمایز.
سئخ [آ. ۱] (شعبه، کارگاه. ۲) صنف.
سئرچه [ا. ۱] گنجشک.
سئزدیرمک { سئزدیرماک } [ف. ۱] فهماندن،
حالی کردن، متوجه کردن، توجه دیگری را به
چیزی جلب کردن محسوس کردن.
سئزفک { سئزماک } [ف. ۱] تشخیص دادن،
تمیز دادن، متوجه شدن، ملتفت شدن، پی بردن،
دریافتن، درک کردن، احساس کردن، بو بردن،
حدس زدن، حالی شدن.
سئزیلمک { سئزیلماک } [ف. ۱] مشخص شدن،
محسوس شدن، قابل تشخیص شدن.
سئسی هیلچک لری [ا. ۱] پشه های تبه تبه ناقل
میکروب بیماری تبه تبه.
سئل [ا. ع. ۱] سیل، سیلاب، تنداب.
~ آپارهاق سیل بردن.
~ باسار [ص. ۱] سیل گیر، اراضی که با آب سیل
آبیاری می شوند.
~ لمک [ف. ۱] آب بستن به مزرعه برای آبیاری.
~ لعه [ص. ۱] سیل وار، سیل آسا. ۲) فراوان،
به حد وفور.
~ لنمک [ف. ۱] سیل شدن، سیل جاری شدن.
~ لی سیل خیز.
~ لیک باخ: سئلیتی.
ائل گوؤجو، سئل گوؤجو نیروی خلق، مثل
نیروی سیل است.
سئلئوکی سلوکی، سلوکید، سلسله پاشاهان
سلوکی.
سئلیک [ا. ۱] (مخاط، لعاب. ۲) آب بینی.
~ لی [ص. ۱] مخاطی.
~ قیشا غشا مخاطی.
سئلیتی [ا. ۱] سیل، زمینی را که سیل شسته و برده.

سائیلی [ص. ۱] شمارش شده، شمرده شده،
شماره دار، محدود، تعداد معین.
سئچدیرمک { سئچدیرماک } [ف. ص. ۱]
بوسیله کسی گزینش کردن، برگزیدن،
دست چین کردن، انتخاب کردن.
سئچکی [ا. ۱] انتخاب، انتخابات، گزینش.
~ قاباغئی [ص. ۱] آستانه انتخابات.
~ لی [ص. ۱] انتخابی.
~ لیک [ا. ۱] تبعیض.
سئچکین [ص. ۱] برگزیده، انتخاب شده،
دست چین، نخبه.
~ لیک [ا. ۱] گزیدگی، دست چینی، برجستگی.
سئچمک [ف. ۱] انتخاب کردن، گزین کردن،
برگزیدن. ۲) دست چین کردن. ۳) ورچیدن،
جدا کردن. ۴) فرق گذاشتن، تبعیض قائل شدن.
۵) تشخیص دادن، تمیز دادن.
سئچمه^۱ [ف. ا. / ص. ۱] دست چین، برگزیده.
۲) انتخاب شده، نخبه، زیده. ۳) مجموعه
برگزیده. ۴) تمیز، تشخیص.
~ لی [ظ. / ص. ۱] قابل گزینش، شایسته
دست چین شدن. ۲) مختار در انتخاب این یا آن.
~ لیک باخ: سئچمه لیک.
سئچمه سئچمه [ص. ۱] برگزیده ترین.
سئچمه^۲ [ا. ۱] ساجمه.
سئچمه لیک [ا. ۱] انبار تپاله، انبار کود، انبار هیمه.
سئچه - سئچه دؤشدؤ سئچمه لیگه آفندر
در انتخاب وسواس به خرج داد تا آشغال گیرش
آمد. (افتاد توی انبار تپاله).
سئچی [ا. ۱] انتخاب، گزینش.
سئچی جی [ا. ۱] انتخاب کننده، گزیننده، جدا
کننده.
سئچیلیمک [ف. م. ۱] انتخاب شدن، گزیده شدن.
۲) دست چین شدن. ۳) ورچیده شدن، جدا شدن.
۴) تمیز داده شدن، مشخص شدن.
سئچیلیمیش [ف. ص. / ص. ۱] انتخاب شده،

- سئودا { سئودآ } [ع. ۱] عشق، هوی و هوس، میل و اشتیاق مفرط. ۲) مالیخولیا.
- ~ لی [ص. ۱] عاشق، مفتون، فریفته. ۲) سودازده، مالیخولیائی.
- ~ با دوشمک عاشق شدن، فریفته شدن.
- سئودیرمک [ف. س. / ف. قا. ۱] خود را عزیز کردن، محبوب کردن. ۲) کسی را به دوست داشتن ترغیب و وادار کردن.
- سئور { سئوار } [ص. / ظ. ۱] دوستدار، طرفدار، پرستنده، عاشق. ۲) (با کلمه پشیریدن) نقطه ضعف، نقطه خطر و کشنده.
- ~ لیک عشق، محبت، دوست داشتنی.
- صلح سئور صلح دوست، طرفدار صلح.
- سئوگی [ع. ۱] عشق، محبت، مهر، علاقه. ۲) مورد علاقه، معشوق.
- ~ سیز [ظ. / ص.] بی محبت، بی علاقه، بی عشق.
- ~ لی [ص.] سوگلی، معشوق، محبوب، عزیز، دوست داشتنی، همدم، یار.
- سئومک [ف. ۱] دوست داشتن. ۲) عشق ورزیدن، عاشق شدن.
- سئومه [ف. ۱] دوستی، عشق ورزی، ابراز محبت، علاقه مندی، پرستش.
- ~ لی [ظ. / ص.] دوست داشتنی، عشق ورزیدنی، محبوب، پسندیده، زیبا.
- سئوه - سئوه [ظ.] با علاقه، با اشتیاق.
- سئوب سئچمک [ف.] پسندیدن و برگزیدن.
- سئویجی [ع. / ص.] دوستدار، عاشق، شیفته.
- سئویشمک [ف. قار.] همدیگر را دوست داشتن، به همدیگر عشق ورزیدن، معاشره کردن، همدیگر را نوازش کردن.
- سئویشمه [ف. ۱] دلدادگی، عشق بازی.
- سئویل [ص.] دوست داشتنی.
- سئویلکم [ف. م.] دوست داشته شدن، مورد علاقه بودن، پسندیده شدن.
- سئویم [ع. ۱] عشق، محبت، مهر.
- ~ لی [ص.] محبوب، دوست داشتنی، عزیز.
- ~ لی لیک [ع. ۱] محبوبیت، زیبایی.
- سئوینج { سئوینج } [ع. ۱] شادی، مسرت، شادمانی، سرور، خوشحالی، خوشنودی.
- ~ سیز [ص.] ناشاد، ناخشنود، اندوهناک.
- ~ له [ظ.] شادان، شادمانه، باخوشحالی، مسرورانه.
- ~ لی [ص. ۱] مسرت بخش. ۲) شادمان، مسرور، خوشحال، خوشنود.
- سئوینجک { سئوینجاک } [ظ.] شادمانه، خرم، خوشحال، شادان.
- سئویندیرمک [ف. ۱] خوشحال کردن، مسرور کردن، شاد کردن. ۲) خبر خوش دادن.
- سئویندیرجی [ص. ۱] خوشحال کننده، شادی آور، شادی بخش، مسرت بخش. ۲) خوش خبر.
- سئوینمک [ف. ۱] خوشحال شدن، مسرور شدن، شاد شدن، به وجد آمدن. ۲) خبر خوش شنیدن.
- سئوینه - سئوینه [ظ.] باخوشحالی، شادمانه.
- سئوینیشمک [ف. قار.] دسته جمعی شاد شدن، خوشحالی کردن.
- سئویر باخ: سحر.
- سئویر باخ: سیر.
- سئویران باخ: سیران.
- سئیرچی [ع. ۱] نظاره کننده. ۲) گردش کننده، کسی که از دور نظاره و از دخال خودداری کند.
- سئیرنگاه [ع. / ف.] جای گردش و تفریح.
- سئیرک { سئیراک } [ص. ۱] تنگ، کم پشت. ۲) پراکنده، فاصله دار، رقیق.
- ~ ساچلی [ص.] دارای موهای کم پشت، کم مو.
- آغا جلارئی سئیرک باغچا باغچه تنک، باغچه ای که درختهای آن با فاصله بیشتر کاشته شده است.
- ~ لتدیرمک [ف. س.] بوسیله دیگری تنک کردن، کم پشت کردن، فاصله دار کردن.

- ~ لنمک باخ: ~ لنديرمک.
 ~ لشديرمک تنک کردن، کم پشت کردن.
 ~ لشديرلمک [ف.م.] تنک شدن، کم پشت شدن بوسیله دیگری.
 ~ لشمک [ف.] تنک شدن، کم پشت شدن.
 ~ لمک [ف.] تنک کردن، کم پشت کردن، فاصله دار کردن. (۲) کم عقل شدن.
 ~ لنديرمک [ف.س.] بوسیله دیگری تنک گردانیدن.
 ~ لنمک [ف.م.] بوسیله دیگری تنک شدن، کم پشت شدن.
 ~ لیک [ا.] تنکی، کم پشتی، پراکندگی، رقیقی.
 آغیل دان ~ کم عقل.
 سئیرلتمک { سئیرالتماک } [ف.] تنک کردن، کم پشت کردن.
 سئیرلدیلیمک { سئیرالدیلیماک } باخ: سئیرک-لنديرمک.
 سئیرلمک { سئیرالماک } [ف.] تنک شدن، کم پشت شدن.
 سئیسیمیک { سئیسیمیک } [یو.] مربوط به زلزله، زلزله خیز.
 سئوآن { سئوآن } [ا.] باخ: ائوآن. (۲) ایوان، جلورخان. (۳) چادر.
 قولاق سئوآنی لاله گوش.
 سئشیز [ا.] بز نر، بز پشاهنگ. (۲) مهر (اسب).
 ~ لیک [ا.] مهتری.
 سبب { ساباب } [ع.ا.] سبب، جهت، علت، باعث، موجب، وسیله، دلیل.
 ~ اولماق سبب شدن، باعث شدن، موجب شدن، وسیله شدن.
 ~ سبیز [ص.ظ.] بی سبب، بدون علت، بدون دلیل، غیرموجه.
 ~ کار [ا.] مستب، باعث.
 ~ کارلیق [ا.] سببیت، علت.
 ~ لی [ص.] با دلیل، موجه، علت دار.
 سببی ایله به سبب، به جهت، به علت، به دلیل، بوسیله.
 سببیت { سابابیات } [ع.] سببیت، علت.
 سبت { سابات } [ا.] سب، زنبیلی که از ترکه های چوب می بافند.
 ~ توخویان سب باف، بافنده سب.
 ~ جیک [ا.] سب کوچک.
 ~ چی [ا.] سب باف، سب فروش.
 سبتنه { ساباتا } [ا.] بدنه، ساختمان، اسکلت. (۲) آشیانه، لانه.
 سبد باخ: سبت.
 سبزه { سبز } [ا.فا.] سبزه، گیاه نورسته، گیاه تازه و سبز. (۲) سبزه، کشمش سبزرنگ. (۳) گندمگون، سبزه.
 ~ لی [ص.] دارای سبزی.
 ~ لیک [ا.] سبزه زار، چمن زار، زمین سبز و خرم.
 سبزوات { سبزاوات } [فا.] سبزجات، تره بار.
 ~ چی [ا.] سبزی فروش، تره بار فروش.
 ~ چیلیق [ا.] سبزی فروشی، تره بار فروشی.
 سبزی { سبزی } [ا.فا.] سبزی. (۲) باخ: سبزه.
 ~ قوؤورما خورشت قورمه سبزی.
 ~ قوؤورمالیق مخصوص و مناسب سبزی قورمه.
 سبک { سابک } باخ: سبک.
 سب { ساب } - سوؤار [ص.] آبیاری بلافاصله بعد از بذرافشانی.
 سپديرمک { سپديرماک } [ف.س.] بوسیله دیگری فعل سبک را به انجام رساندن.
 سپر { سپار } [ا.فا.] سپر، زره. (۲) حفاظ.
 سپک { سپاک } [ع.ا.] سبک، اسلوب، شکل، اصول، طرز.
 سپگی { سپگی } [ا.] جوش، بنوره، دانه ریز روی پوست. (۲) کک و مک.
 سپلمک { سپالاماک } [ف.] پاشیدن،

- پراکندن، افشاندن. ۲) انتشار دادن، نشر کردن، توزیع کردن، پخش کردن.
- سپلنمک { ساپالانماک } { ف.م. ۱۱ } پاشیده شدن، پراکنده شدن. ۲) انتشار یافتن، پخش شدن.
- سپلنمیش { ساپالانمیش } { ف.ص. ۱۰ } پراکنده، پاشیده شده، پخش.
- سپمک { ساپماک } { ف. ۱۱ } پاشیدن، افشاندن، پراکندن. ۲) تخم پاشیدن، بذر افشاندن. ۳) منتشر کردن، پخش کردن. ۴) ولو کردن، ریختن، ریخت و پاش کردن. ۵) باریدن (باران، برف با قطرات ریز)، نم‌نم باریدن. ۶) جوش زدن پوست، دانه ریختن پوست.
- یاراسینا دوزسپمک نمک روی زخم کسی پاشیدن، درد کسی را تازه کردن.
- گوزونه تورباق سپمک به چشم کسی گرد و خاک پاشیدن.
- سپمه { ساپما } { ف. ۱۱ } بذر افشانی، تخم پاشی. ۲) جوش زدن پوست. ۳) نشر، پخش. ~ باقالاق { ۱۱ } تبفوس (بیماری).
- سپمه - دوشورمه { ساپما دوشورما } { ف. ۱۱ } پراکنده کردن و جمع کردن، لف و نشر در ادبیات آن است که شاعر چند کلمه یا چند اسم را در یک مصراع یا بیت بیاورد و در مصراع یا بیت بعدی صفاتی برای هریک ذکر کند. اسامی را «لف» یا «دوشورمه» و صفات را «نشر» یا «سپمه» گویند.
- سپیجی { ساپیجی } { ص. ۱۱ } پاشنده، افشاننده. ۲) پخش کننده. ۳) بذرپاش، تخم افشان. ~ هاشین ماشین بذرپاش.
- سپیلماک { ساپیلماک } { ف.م. ۱۱ } پاشیده شدن، افشانده شدن، پراکنده شدن. ۲) منتشر شدن، پخش شدن. ۳) ولو شدن، ریخته شدن. ۴) جوش زدن پوست. ۵) بارش ریز برف و باران.
- سپیلمه { ساپیلما } { ف. ۱۱ } پاشیدگی، پراکندگی، پخش.
- سپیشیک { ساپیشیک } باخ: سپگی.
- سپین { ساپین } { ۱۱ } کاشت، بذر افشانی، تخم پاشی.
- ~ چی [ص.] بذر افشان، تخم پاش.
- ~ قاباغی پیش از کاشت، پیش از بذر افشانی.
- سپینتی { ساپینتی } { ۱۱ } پاشیدنی، بذر. ۲) ریخت و پاش، پراکندگی، پریشانی. ۳) قطرات ریز باران، نم‌نم باران، ترفیع. ~ باقاق لار محل بذر کاری.
- ستایش { ستایش } { ف. ۱۱ } ستایش، مدح، ثنا. ~ ائتمک ستایش کردن، ستودن، مدح کردن، ثنا گفتن.
- ~ گاه [۱۱] ستایشگاه، جای ستایش، معبد.
- ستلجم { ساتالجام } { ۱۱ } سینه پهلوی، ذات الریه.
- ستم { ستام } { ف. ۱۱ } ستم، ظلم، جور. ~ ائتمک (ائله مک، قیلماق) ستم کردن، ظلم کردن، جور کردن.
- ~ کار [۱۱] استعمار، ظالم.
- ~ کارلیق [۱۱] استمکاری، ستمگری، ظلم و تعدی.
- ~ لی [ص.] استمدیده، مظلوم.
- ستون { سوتون } { ۱۱ } ستون (ساختمان - روزنامه)، پایه، رکن.
- ~ لو [ص.] ستون دار.
- سجاده { ساججادا } { ع. ۱۱ } سجاده، قالیچه کوچک برای نماز، جانماز.
- سجده { ساجدا } { ع. ۱۱ } سجده، کرنش. ~ ائله مک سجده کردن.
- ~ به دوشمک برای عبادت پیشانی بر زمین گذاشتن، به سجده افتادن.
- سجع { ساجع } { ص.ع. ۱۱ } سجع، سخن باقافیه.
- سجل { سیجیل } { ع. ۱۱ } سجل، شناسنامه. ~ آلقاق شناسنامه گرفتن.
- ~ سیز [ص.] بی شناسنامه، بی هویت.

- ~ لی [ص.] دارای شناسنامه، با هویت.
 ~ وثرمک شناسنامه صادر کردن.
 سجیه { ساجییا } [ع.ا.] سجیه، خلق، خوی، سرشت، طبیعت. ۲) کارا کتر، شخصیت، منش.
 ~ سیز [ص.] بی شخصیت، بی هویت.
 ~ لندبرمک [ف.] خصوصیات ویژه چیزی را مشخص کردن.
 ~ لنمک [ف.] مشخص شدن، متمایز شدن.
 ~ لی [ص.] با کارا کتر، باشخصیت.
 ~ وی [ص./ظ.] ذاتی، طبیعی، مخصوص به خود، خود ویژه.
 سحر { ساهار } [ع.ا.] سحر، صبح، صبحدم.
 ~ آچیلماق صبح دمیدن.
 ~ تئزدن صبح زود.
 ~ - سحر [ظ.] صبح زود، صبح اول وقت.
 ~ چاغی وقت سحر، هنگام صبح.
 ~ کی آن چه که صبح اتفاق افتاده.
 سحر { ستهر، ستهیر } [ع.ا.] سحر، جادو، افسون.
 ~ ائتمک سحر کردن، جادو کردن، افسون کردن.
 ~ باز [ا.] سحر باز، افسونگر، جادوگر.
 ~ بازلیق [ا.] سحر بازی، جادوگری، ساحری.
 ~ کار [ص.] سحر کننده، فریبا، دلربا.
 ~ لمک [ف.] افسون کردن، سحر کردن، جادو کردن. ۲) مفتون کردن، واله کردن، شیفته کردن.
 ~ لنمک [ف.] افسون شدن، سحر شدن، جادو شدن، مسحور شدن. ۲) مفتون شدن، واله شدن و شیفته شدن.
 ~ لی [ص.] سحر آمیز، جادویی، دلفریب.
 سحر { ساهار } - آخشام [ظ./ا.] صبح و شام، هروقت. ۲) باغ: قانووز.
 سخاوت { ساخاوات } [ع.ا.] سخاوت، کرم، جود، گشاددستی، بخشش.
 ~ گوسترهک سخاوت کردن، کرم کردن، بخشش کردن.
 ~ له [ظ.] با سخاوت، با سخاوتمندی، کریمانه.
 ~ لی [ص.] سخاوتمند، کریم، بخشنده.
 سخاوتنه گلمک خوان کرم گستردن، گشاده دستی کردن.
 سده { ساد، سادد } [ع.ا.] سده، بند، مانع.
 ~ باغلاماق سده بستن.
 ~ چکمک سده کشیدن.
 سدر { سیدر } [ع.] سدر، درخت کنار.
 سر { سیر، سیرر، ستر، راز، امر پوشیده، مخفی.
 ~ آچماق راز فاش کردن، افشاء کردن اسرار.
 ~ داش [ا.] همراه، دوست صمیمی.
 ~ داشلیق [ا.] همراهی، رازداری.
 سیررینی دئمه دوستونا، دوستونون دا دوستووار اسرار را به دوست نگو زیرا دوست هم دوست دارد، (دیوار موش دارد، موش هم گوش دارد).
 سر { سیر } ساخلاماق سرنگاهداشتن، رازداری کردن.
 ~ لی [ص.] ستری، مخفی، اسرار آمیز.
 ~ لی لیک [ا.] اسرار آمیزی، ستر، راز.
 ~ وثرمز [ص.] رازدار، تودار، سرنگهدار.
 ~ وثرمک گفتن اسرار، فاش ساختن راز.
 سراب { سارآب } [ا.فا.] سراب، انعکاس نور و حرارت که از دور بشکل آب بنظر آید، شبح.
 سراج { سارآج } [ع.ا.] سراج، زین ساز.
 ~ لیق [ا.] سراجی.
 سراسر { سارآسار } [ظ.فا.] سرتاسر، سراسر.
 ۲) همه، همگی.
 سراسیمه { سارآسیما } [ظ.فا.] سراسیمه، هولناک.
 سراغاگون { سراغاگون } باغ: اسراغاگون.
 سرامیک { سترآمیک } [ا.فر./بو.] سرامیک،

~ لشمک [ف.] سخت تر شدن، سفت تر شدن،

محکم تر شدن، خند تر شدن، خشن تر شدن.

~ لندیرمک باخ: ~ لشدیرمک.

~ لیک [ا.] سختی، سفتی، محکمی، تندی

شدت. ۲) قاطعیت، برندگی، جدی بودن.

۳) خشونت، ناهنجاری.

سرت سیر که نین، قایثنا ضروری وار سر که

تند برای ظرفش مضر است.

سرحد { سارهاد [ا. فا. ع.] سرحد، مرز.

~ چکمک مرز کشیدن.

~ چنی [ا.] مرزبان، سرحد دار.

سرخوش { سارخوش [ص. فا.] سرخوش،

مست، سر حال، سرمست، شنگول.

~ اولماق سرخوش شدن، مست شدن.

~ لوق [ا.] سرخوشی، خوشحالی، سرمستی،

مستی.

~ لوق ائتمک خوشگذرانی کردن.

سردابه { ساردآبا، ساردآوا، ساردآبا [ا.]

فا. ۱) سردابه، سرداب. ۲) زیرزمین، دخمه.

۳) مقبره.

سردار { ساردآر [ا. فا.] سردار، سالار،

سرکرده، فرمانده.

سرداری { ساردآری [ا.] سرداری، لباس بلند

مردانه.

سراسر { سارراست [ص. ظ. فا.]

۱) سراسر است، مستقیم. ۲) دقیق، بی کم و

کاست.

~ آتقاق دقیق انداختن، به هدف زدن.

~ گلمک میزان بودن، بی کم و کاست بودن.

~ لئق [ا.] حالت راست و مستقیم بودن، دقت.

سر رشته { سارریشتا [ا. فا. ۱] سر رشته،

مهارت، تخصص. ۲) آشنائی، آگاهی.

۳) تجربه، کاردانی، ورزیدگی.

~ سیز [ص.] بی تجربه، نا آشنا.

~ لی [ص.] ماهر، متخصص، باتجربه، آشنا.

سفال سازی، سفالی.

سرانجام { سارانجام [ا. فا. ۱] حکم، فرمان،

دستور، امر. ۲) حکم (در ریاضیات در مقابل

فرض. ۳) حکم محکمه، رأی دادگاه.

۴) سرانجام، پایان، عاقبت، پی آمد.

۵) سرنوشت.

~ چنی [ا.] مدیر، سرپرست، مسئول اجرای حکم.

~ وئریمک حکم دادن، خاتمه دادن، فرمان

دادن، دستور دادن.

سرای { سارآئی [ا. فا.] سرا، قصر، کاخ، خانه.

سرایت { سیرآیات [ا. ع.] سرایت، واگیری.

~ ائتمک سرایت کردن.

~ اندیجی [ص.] واگیر، سرایت کننده.

سرباز { سارآز [ا. فا.] سرباز، سپاهی.

~ لئق [ا.] سربازی.

~ خانا [ا.] سربازخانه.

سربست { ساریاست [ص. ظ. فا. ۱] آزاد.

۲) آزادانه، بی پروا، رک. ۳) مستقل.

~ جه [ظ.] آزادانه، با استقلال.

~ جه سینه [ظ.] آزادانه، با استقلال.

~ شعر شعر آزاد.

~ لشمک [ف.] آزاد شدن، مستقل شدن.

~ لیک [ا.] آزادی، استقلال.

سرب { سارب [باخ: سارب.

~ قایالار سنگلاخهای صعب العبور، پرتگاه،

سرازیری تند.

سریمک { ساریماک [ف.] از جا منحرف شدن،

اشتباه کردن.

سرت { سارت [ص. ۱] سخت، محکم. ۲) تند،

شدید. ۳) قاطع، برنده، جدی. ۴) خشن،

ناهنجار.

~ داش سنگ سخت.

~ سؤیوق خیلی سرد، سرمای شدید.

~ لشدیرمک [ف.] سخت تر کردن، سفت تر

کردن، تشدید کردن، محکم تر کردن.

- سرزنش { سارزانیش } [ا. فا.] سرزنش، ملامت، طعنه، مذمت.
- ~ اثتمک (ائله مک) سرزنش کردن، ملامت کردن، طعنه زدن.
- سرسری { سارساری } [ا. / ص. فا.] سرسری، سهل انگاری. (۲) ولگرد، بیکاره، آواره، بی هدف.
- ~ نونماق با سهل انگاری برگزار کردن، سرسری گرفتن.
- ~ لیک [ا.] بیکارگی، ولگردی.
- سرسم { سارسام } [ص. فا.] سرسام، پریشان حواسی، سرگشتگی.
- ~ ائله مک سرسام گرداندن، دیوانه کردن.
- ~ اولماق سرسام گرفتن، گیج شدن.
- ~ لشمک [ف.] سرسام گرفتن.
- ~ لمک [ف.] هذیان گفتن، سرسام گرفتن، پریشان خاطر شدن، گیج شدن، مبهوت شدن.
- ~ لیک [ا.] پریشان حواسی، سرگشتگی، گیجی.
- سرعت { سورعات } [ع. ا.] سرعت، تندی، شتاب.
- ~ اولچن [ا.] سرعت منج.
- ~ قاطارئ قطار سریع السیر، قطار تندرو.
- ~ له [ظ.] به سرعت، با شتاب.
- ~ لشدیریجی [ص.] تسریع کننده، سرعت بخشنده.
- ~ لندیرمک [ف. م.] تسریع کردن، شتاب دادن، تندتر کردن.
- ~ لندیریجی باخ: سرعت لشدیریجی.
- ~ لندیرلمک [ف. م.] بوسیله دیگری تسریع شدن، تندتر شدن.
- ~ لنمک [ف. م.] سرعت گرفتن، شتاب داشتن، تندتر شدن، سریع شدن.
- ~ لی [ص.] سریع، با شتاب، تند.
- ~ لی لیک [ا.] سرعت (داشتن)، تندی.
- قاجیشین سرعتی سرعت دو.
- سرقت { سیوقات } [ع. ا.] سرقت، دزدی.
- سر { سار } قیئیل [ا. فا.] سرقتی.
- سرک { ساراک } [ا.] گنج، منگ، سفیه.
- سرکرده { سارکارد } [ا. فا.] سرکرده، سرده، فرمانده.
- ~ لیک سرکردگی، فرماندهی.
- سرکش { سارکش } [ص. فا.] سرکش، گردنکش، یاغی، چموش، نافرمان، باخ: دیکباش.
- ~ لیک [ا.] سرکشی، گردنکشی، یاغیگری، چموشی، نافرمانی.
- سرکی { سارکی } [ا.] سرزنش، سرکوفت، ملامت.
- ~ وورماق سرزنش کردن، سرکوفت زدن، ملامت کردن.
- سرگردان { سارگاردان } [ص. / ظ. فا.] سرگردان، آواره.
- ~ لئق [ا.] سرگردانی، آوارگی.
- سرگذشت { سارگوزاشت } [ا. فا.] سرگذشت، شرح حال، ماجرا، داستان.
- سرگی { سارگی } [ا. ا.] (نمایشگاه. ۲) محل گستردن میوه برای خشک کردن آن.
- سرلوحه { سارلؤوها } [ع. / فا.] سرلوحه، عنوان.
- ~ لی [ص.] عنوان دار، با عنوان.
- سرمايه { سارمايا } [ا. فا.] سرمايه.
- (۲) دارائی، ثروت.
- ~ چی [ا. / ص.] سرمايه دار.
- ~ چیلیک [ا.] سرمايه داری.
- ~ دار [ا. ص.] سرمايه دار.
- ~ دارلئق [ا.] سرمايه داری.
- ~ سیز [ص.] بی سرمايه، بی مایه.
- ~ لی [ص.] با سرمايه، دارا، ثروتمند.
- سرمک { سارماک } [ف. م.] گستردن، پهن کردن. (۲) بخش کردن. (۳) آویزان کردن. (۴) فرش کردن. (۵) به زمین زدن (در کشتی، دردعوا. ۶) باخ: سارنماق.

- ~ خالئی نئی سرمک قالی را گستردن، قالی را
 بهن کردن.
 ~ یو یولموش پالتارئی ایبه سرمک لباس شسته
 شده را روی طناب بهن کردن (آویزان کردن).
 ~ سرن { ساران } [ا.] تیری که بشکل صلیب بالای
 دکل کشتی برای آویزان کردن بادبان نصب
 می کنند.
 ~ سرنشین { سارنشین } [ا. فا.] سرنشین، مسافر.
 ~ اتوبوسون سرنشین لری مسافران اتوبوس.
 ~ سرو { سارو } [ا. فا.] درخت سرو.
 ~ بو یلو سروقد، دارای قد بلند و کشیده.
 ~ لیک سروستان، باغ سرو.
 ~ سروقت { سارو آخت } [ص. / ظ. فا.] سروقت،
 آماده بکار، حاضر به خدمت، آماده باش.
 ~ اولماق آماده بکار بودن، آماده بودن.
 ~ سره لنمک { سارالانماک } [ف.] روی زمین ولو
 شدن، دراز کشیدن و دست و پا را گشودن.
 ~ سری { ستری } [لا.] سری، سلسله، رشته، ردیف.
 ~ سریلمک { ساریلماک } [ف. م. ا.] گسترده
 شدن، پهن شدن. ۲) پخش شدن. ۳) آویزان
 شدن (لباس). ۴) فرش شدن. ۵) ولو شدن، دراز
 کشیدن و دست و پا را از هم باز کردن. ۶) باخ:
 سارینماق.
 ~ ساریلی { ساریلی } [ظ. / ص. ا.] پخش شده، پهن
 شده، گسترده، ولو شده. ۲) باخ: ساریلی،
 ساریلمیش.
 ~ ساریمک { ساریماک } [ف. ا.] پیچیدن،
 طناب پیچ کردن، بستن. ۲) دست انداختن، باخ:
 سارینماق.
 ~ باشلارینئی ساریمک سر کسی را گرم کردن،
 گول زدن.
 ~ سارین { سارین } [ص. ا.] خنک، سرد.
 ۲) سردی روابط.
 ~ باخماق خون سرد نگریستن، بی علاقه نظاره
 کردن.
 ~ جه کمی خنک، کمی سرد.
 ~ دو شمک خنک شدن هوا.
 ~ سو آب خنک.
 ~ کش [ا.] هواکش، دستگاه تهویه.
 ~ لتمک [ف. ا.] خنک کردن بوسیله کسی.
 ۲) دل کسی را خنک کردن، تسکین دادن.
 ~ لشدیرجی باخ: ~ لشدیرجی.
 ~ لشدیرمک [ف. ص. م.] بوسیله کسی خنک
 کردن.
 ~ لشدیرجی [ص.] خنک کننده، سرد کننده.
 ~ لشمک [ف. ا.] خنک تر شدن، سردتر شدن.
 ۲) روابط دو یا چند نفر سرد شدن.
 ~ لمک [ف.] خنک شدن.
 ~ لنمک [ف. م.] خنک شدن.
 ~ لیک [ا. ا.] خنکی، سردی. ۲) هوای خنک.
 ۳) جای خنک. ۴) سردی روابط.
 ~ سارینج { سارینج } [ا. فا.] ظرف مسی بشکل
 پارچ، بادیه، گاودوش.
 ~ سوڈ سارینجی گاودوش.
 ~ سس { ساس } [ا. ا.] صدا، صوت، آوا. ۲) آواز.
 ۳) ندا، کمک. ۴) فریاد، سرو صدا. ۵) رأی.
 ~ ائتمک صدا کردن، سرو صدا کردن.
 ~ او جالدهان بلند گو، تقویت کننده صدا.
 ~ ایتیمی فقدان صدا، بیماری که به نارهای
 صوتی صدمه می زند و شخص نمی تواند حرف
 بزند.
 ~ باتماق گرفتن صدا.
 ~ بوغان (توتان) صدا گیر، خفه کن.
 ~ تزلیلی سرعت صوت.
 ~ تئل لری نارهای صوتی.
 ~ توتان دستگاه گیرنده صدا.
 ~ چیخارتمادی (۱) صدایش را در نیابورد،
 سکوت کرد. ۲) راضی بود.
 ~ چیخارتماق سرو صدا کردن.
 ~ چیخماماق خبری نشدن، صدای کسی

- در نیامدن.
 ~ دن سرعتلی سرعت مافوق صوت.
 ~ دو شمک خبر شدن، شایع شدن.
 ~ - صدا سرو صدا، رفت و آمد.
 سس - سسه وثرمک هم صدائی کردن،
 هم نوائی کردن، با یکدیگر آواز خواندن و سرو
 صدا کردن.
 ~ سالماق سرو صدرا راه انداختن، شایعه
 پراکندن، خواندختن، جار و جنجال پیا کردن.
 ~ - سمیر [ا.] سرو صدا.
 ~ سرعتی سرعت صوت.
 ~ سیز [ص. / ظ. ۱] صامت، بی صوت.
 (۲) بی صدا، بدون صدا. (۳) کم حرف، ساکت،
 آرام. (۴) بی سرو صدا.
 ~ سیزجه [ظ.] بی سرو صدا، به آرامی.
 ~ سیز - سمیر سیز [ص. / ظ.] بی سرو صدا.
 ~ - سیزلشمک [ف.] بی سرو صدا شدن،
 ساکت شدن.
 ~ سیزلیک [ا. ۱] بی صدائی. (۲) سکوت،
 آرامش.
 ~ سیز - کوئسوز [ص.] بدون های و هوی،
 بدون جار و جنجال.
 ~ قوئماق سرو صدا پیا شدن، جنجال برخاستن.
 ~ کنچیره ئن [ص.] عایق صوت.
 ~ - کوئی [ا.] سرو صدا، جار و جنجال، هیاهو،
 های و هوی.
 ~ - کوئچو لوک هوجیگری.
 ~ - کوی سالماق جار و جنجال راه انداختن،
 هیاهو پیا کردن.
 ~ گوزلندیرجی [ا.] دستگاه تقویت کننده
 صدا.
 ~ لشمک [ف.] هم صدا شدن، هم آواز شدن،
 هم آهنگ شدن، به همدیگر ندا دادن.
 ~ لشن [ص.] هم صدا، همخوان.
 ~ لمک [ف. ۱] صدا زدن، صدا کردن.
- (۲) دعوت کردن، فراخواندن. (۳) نامیدن.
 (۴) کمک خواستن.
 ~ لندیرمک [ف. ۱] به صدا در آوردن.
 (۲) نواختن، مترنم ساختن. (۳) خواندختن.
 ~ لنمک [ف.] به صدا در آمدن، نواخته شدن، به
 کسی پاسخ دادن، نامیده شدن.
 ~ لی (۱) صدا دار. (۲) ناطق. (۳) پر سرو صدا.
 (۴) مصوت.
 ~ وثرمک (۱) جواب دادن. (۲) رأی دادن (در
 انتخابات). (۳) یاری دادن، هم آواز شدن.
 ~ یازان [ا.] صوت نگار.
 ~ یازما صدانگاری.
 سسه قوئماق به رأی گذاشتن.
 سسی چینجماق سکوت کردن، صدایش در
 نیامدن.
 ~ کسيلمک خفه شدن، ساکت شدن، بریدن
 صدا.
 سسینه سس وثرمک جواب دادن، به ندای
 کسی جواب دادن، کمک کردن، همفکری
 کردن.
 سسینی سسینه قاتماق هم آوازی کردن،
 همفکری کردن.
 ~ ایچینه سالماق سکوت کردن، صدا
 در نیامدن.
 ~ کسمک خفه شدن، ساکت شدن،
 بریدن صدا، لب فرو بستن.
 اینجه سس (۱) صدای ظریف، زیر. (۲) حروف
 صدا دار نرم زبان آذربایجانی عبارتند از: آ، ا، و، و،
 و، و.
 زاریئان ~ لحن بر تضرع، لحن زاری و ناله.
 زیل ~ صدای زیر.
 قالین ~ (۱) صدای کلفت، بم. (۲) حروف صائت
 خشن در زبان آذربایجانی عبارتند از: آ، ئ، و، و، و.
 قولاغینا سس گلیمک (دگمک) صدائی
 به گوش خوردن، صدائی شنیده شدن.

مشورنی سس رأی مشورنی.
 بالوارثمی بیرسس لحن نضرع آمیز، ملتسانه.
 سست { سوست } [ص. فا.] سست، ضعیف، نرم، کم دوام، بی حال.
 ~ لثمک [ف. ۱] سست گردانیدن، ضعیف ساختن، شل کردن. ۲) بی علاقه کردن.
 ~ لشدیرمک [ف. س. ۱] بوسیله کسی سست کردن، ضعیف کردن، شل کردن. ۲) بی میل کردن، بی اراده کردن.
 ~ لشمک [ف. ۱] سست شدن، بی حال شدن. ۲) بی علاقه شدن.
 ~ لندیرمک باخ: ~ لشدیرمک.
 ~ لنمک باخ: ~ لشمک.
 ~ لوک [ا.] سستی، فتور، ضعف، بی حالی، بی ارادگی.
 ص. ر. ای (سوؤئت سوسبالیست رئیسو بلیکالاری ایتفاقی) اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی.
 سطح { سانه } [ع. ۱] سطح، رویه. ۲) ارتفاع، بلندی.
 سطحی { ساتهی } [ص. / ظ. ع.] سطحی، غیر عمیق.
 ~ لشدیرمک [ف.] سطحی کردن، ساده کردن، عامی کردن.
 ~ لشدیربلمک [ف. م.] سطحی شدن، ساده شدن.
 سطر باخ: سطر.
 سطری { ساتری } سطری ترجمه ترجمه کلمه به کلمه.
 سطریر { ساتیر } [ع. ۱] سطر، خط.
 ~ باشی سر سطر.
 ~ به سطریر سطر به سطر.
 سطلیل { ساتیل، ساتیل } [ع. ۱] سطل.
 ~ جه [ا.] سطل کوچک.
 سعادات { معادات } [ع. ۱] سعادت، خوشبختی، نیکبختی.
 ~ سیز [ص.] کم سعادت، بدبخت.
 ~ لی [ص.] سعادت مند، خوشبخت.
 سفارت { سافارات } [ع. ۱] سفارت.
 ~ خانا [ا.] سفارتخانه.
 سفارش { سیفارش } [ا.] سفارش، توصیه، دستور.
 ~ ائله مک (ائتمک) سفارش کردن، دستور دادن.
 ~ چی [ا.] سفارش دهنده، کارفرما.
 ~ وئرمک سفارش دادن، سفارش کردن، سپردن.
 سفالت { سافالات } [ع. ۱] سفالت، پستی، رذالت، فرومایگی، فقر و احتیاج.
 سفاهت { سافاهات } [ع. ۱] سفاهت، دیوانگی، حماقت، بلاهت، و لخرجی و خوشگذرانی.
 سفته { سافته } باخ: سفیه.
 سفته { سفتا } [ص. / ظ. ۱] دشت، اولین فروش از یک کالا، نخستین فروش اول صبح. ۲) نخست، نخستین. ۳) سفته.
 ~ ائتمک دشت کردن.
 سیفته سین کور ائله مک دشت کسی را کور کردن.
 سفر { سافار } [ع. ۱] سفر، سیر، مسافرت، گشت و گذار. ۲) به جنگ رفتن.
 ~ ائتمک مسافرت کردن، سفر کردن.
 سفره چیخماق به سفر رفتن، به مسافرت رفتن.
 ~ گئتمک به مسافرت رفتن.
 سفر { سافار } [ا.] دفعه، بار، مرتبه.
 بو ~ این دفعه، این بار.
 گلن ~ دفعه دیگر.
 سفریر { سافاریار } [ص. ع. / فا.] بسیج، تجهیز.
 ~ ائتمک بسیج کردن.
 ~ اندیجی [ص.] بسیج گر، بسیج کننده.
 ~ اندیلمک بسیج شدن.

مشورنی سس رأی مشورنی.
 بالوارثمی بیرسس لحن نضرع آمیز، ملتسانه.
 سست { سوست } [ص. فا.] سست، ضعیف، نرم، کم دوام، بی حال.
 ~ لثمک [ف. ۱] سست گردانیدن، ضعیف ساختن، شل کردن. ۲) بی علاقه کردن.
 ~ لشدیرمک [ف. س. ۱] بوسیله کسی سست کردن، ضعیف کردن، شل کردن. ۲) بی میل کردن، بی اراده کردن.
 ~ لشمک [ف. ۱] سست شدن، بی حال شدن. ۲) بی علاقه شدن.
 ~ لندیرمک باخ: ~ لشدیرمک.
 ~ لنمک باخ: ~ لشمک.
 ~ لوک [ا.] سستی، فتور، ضعف، بی حالی، بی ارادگی.
 ص. ر. ای (سوؤئت سوسبالیست رئیسو بلیکالاری ایتفاقی) اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی.
 سطح { سانه } [ع. ۱] سطح، رویه. ۲) ارتفاع، بلندی.
 سطحی { ساتهی } [ص. / ظ. ع.] سطحی، غیر عمیق.
 ~ لشدیرمک [ف.] سطحی کردن، ساده کردن، عامی کردن.
 ~ لشدیربلمک [ف. م.] سطحی شدن، ساده شدن.
 سطر باخ: سطر.
 سطری { ساتری } سطری ترجمه ترجمه کلمه به کلمه.
 سطریر { ساتیر } [ع. ۱] سطر، خط.
 ~ باشی سر سطر.
 ~ به سطریر سطر به سطر.
 سطلیل { ساتیل، ساتیل } [ع. ۱] سطل.
 ~ جه [ا.] سطل کوچک.
 سعادات { معادات } [ع. ۱] سعادت،

تشویش، هیجان.
 ~ لی [ص. / ظ.] مضطرب، مشوش، مضطربانه.
 سکسن { ساکسان } [سای.] هشتاد.
 ~ ینجی هشتادمین، هشتادم، هشتادمی.
 سکسندیرمک { ساکساندیرماک } باخ:
 دیکسیندیرمک.
 سکسنمک { ساکسانماک } [ف.] یگه خوردن،
 باخ: دیکسینمک.
 سککیز { ساککیز } [سای.] هشت.
 ~ اوژلو هشت وجهی.
 ~ جه [ظ.] فقط هشت تا.
 ~ ینجی هشتمین، هشتم، هشتمی.
 ~ واری دو یون گرهی که بشکل عدد هشت
 لاتین است.
 سکمز { ساکماز } قوش سکمزیر جایی که پرند
 پر نمی زند، جای مخوف و خطرناک.
 سکمک { ساکماک } [ف.] لی لی کردن،
 لنگیدن، روی یک پا دو پا جهیدن، جست و خیز
 کردن.
 سکنجبین { سیکانجایی } [ا. فا.] سکنجبین.
 سکنه { ساکانا } [ع. ا.] سکنه، ساکنین، اهالی.
 سکوت { سوکوت } [ع. ا.] سکوت، خاموشی،
 آرامش.
 ~ ائله مک (ائتمک) سکوت کردن،
 خاموشی گزیدن، آرام شدن.
 سکوتا دالماق غرق در سکوت شدن.
 سکونو پوزماق سکوت را برهم زدن.
 سکونت { سوکونات } [ع. ا.] سکونت، اقامت
 گزیدن. (۲) آرامش، قرار و آرام.
 سگه { میککا } [ع. ا.] سگه، مسکوک.
 ~ خانا [ا.] ضربخانه.
 ~ سیز [ص.] غیر مسکوک.
 ~ کسمک سگه ضرب کردن.
 ~ کسيلمه سی سگه زنی.
 ~ کسيلمک سگه ضرب شدن.

~ لیک [ا.] بسیج (کردن)، تجهیز و
 آمادگی.
 ~ لیک ائتمک بسیج کردن.
 ~ لیئه آلماق بسیج کردن، تجهیز کردن.
 ~ لی یه آئینماق بسیج شدن، تجهیز شدن.
 سفره { سوفا } [ا.] سفره، باخ: سوفا، سورفا.
 ~ یغمالا ماق تکان دادن سفره.
 سفلیس { سفلیس } [ا.] سفلیس.
 سفیر { سافیر } [ع. ا.] سفیر، نماینده، ایلچی.
 ~ لیک [ا.] سفارت.
 سفیل { سافیل } [ص. / ظ. ع. ا.] سفله، پست،
 حقیر. (۲) بینوا، ذلیل، بیچاره، آواره، دریدر.
 ~ لیک [ا.] سفله گسی، پستی، حقارت.
 (۲) ذلت، بیچارگی، آوارگی، فقر، دریدری.
 ~ - سرگردان [ظ.] آواره و دریدر، بی خان و
 مان.
 سفیه { سافیه } [ص. / ع. ا.] سفیه، نادان، ابله،
 احمق.
 ~ ایش کار احمقانه.
 ~ جه (سینه) [ظ.] احمقانه، ابلهانه.
 ~ - سفیه [ظ.] ابلهانه، احمقانه.
 ~ لشمک [ف.] سفیه شدن، ابله شدن.
 ~ لمک باخ: سافیه لشمک.
 ~ لیک [ا.] سفاهت، حماقت، بلاهت، نادانی.
 سقف { ساقف } [ع. ا.] سقف.
 سقوط { سوقوط } [ع. ا.] سقوط، واز گونی.
 ~ ائتمک سقوط کردن، واز گون شدن.
 سکان { سوککان، سوکان } [ع. ا.] سکان
 (کشتی)، رل، فرمان (اتومبیل).
 ~ چی [ا.] سکاندار. (۲) رهبر، اداره کننده.
 سکنه { ساکنا } [ع. ا.] سکنه، توقف.
 سکرت { سئکرتت } [لا. ا.] پنهان، پوشیده،
 مخفی، محرمانه. (۲) ترشحات غدد داخلی بدن
 (شیرۀ معده، آب دهان و غیره).
 سکسکه { ساکساکا، ساکساکی } [ا.] اضطراب،

مبوه درخت و راندن حیوان پرتاب می کنند.
(۲) هر چیز که پرتاب شود.

~ لمک [ف.] با « سلبه » زدن، « سلبه » پرتاب کردن.

سَلت { سالت } [ص.] مملو، پر، کاملاً.
چورک سلت دوز دور نان پراز نمک است،
نان کاملاً شور است.

سَلدیرمک { سالدیراماک } باخ: سلدیرلمک
سلدیرلمک { سالدیرلاماک } باخ: سندلمک.
سلسله { سلسیلا } [ع.] سلسله، رشته، زنجیر،
نیل.

~ وی [ظ.] سلسله وار، زنجیر وار، مسلسل،
بشت سرهم.

سلطان { سولتان } [ع.] سلطان، شاه، پادشاه.
سلطنت { سالتانات } [ع.] سلطنت، پادشاهی،
حاکمیت.

سَلیمی { سالیمی } [ص.] ولگرد، سرگردان.
~ گرمک ول گشتن.

سلم { سلام } [ع.] سلم، سلف، بیعی که بهای
جنس را پیشکی می پردازند و جنس را بعد از
مذتی تحویل می گیرند و معمولاً نزول پول را از
قیمت کم می کنند، نزول.

~ چی [ا. ص.] سلف خر، رباخوار، نزول خور.
~ چی پول کاپیتالی سرمایه ربائی.
~ چیلیک [ا.] سلف خری، نزول خوری.
~ خور باخ: سلم چی.

سله { سالا } [ا.] سله، زنبیل، سبد، ساک،
کیف دستی. (۲) قطعه ای از معده چهارپایان که با
آن سر کوزه و غیره را می بستند و محکم
می کردند.

سلیس { سالیس } [ص. ع.] سلیس، روان.
~ لیک [ا.] سلاست، روانی.

سلیقه { سالیقا } [ع.] سلیقه، ذوق. (۲) نظم و
ترتیب، آراستگی و تمیزی.

~ ایله با سلیقه، با نظم و ترتیب.

~ لی [ص.] مسکوک.

~ وورماق سگه زدن.

سکی { ساکی } [ا.] سکو، جلوخان، پیاده رو.

~ لی [ص.] سکودار، دارای پیاده رو.

سکی { ساکی } [ص.] خال سفید.

سکیل { ساکیل } [ص.] سفید پا (اسب و غیره).

~ لی [ص.] دارای پا های سفید رنگ (اسب).

سلاح { سیلاه } [ع.] سلاح، اسلحه، آلت جنگ.

~ خانا [ا.] اسلحه خانه، مخزن اسلحه.

~ داش [ص.] هم رزم.

~ سیز [ص. ظ.] بی اسلحه، غیر مسلح.

~ سیز لاشدیرماق [ف.] خلع سلاح کردن.

~ سیز لاشدیرلماق خلع سلاح شدن.

~ سیز لاندیرماق [ف.] خلع سلاح کردن.

~ قایشان [ا.] اسلحه ساز.

~ لاندیرماق [ف.] مسلح کردن.

~ لاندیرلماق [ف. م.] مسلح شدن بوسیله
دیگری.

~ لانماق [ف.] مسلح شدن، مجهز شدن.

~ لی [ص.] مسلح، مجهز.

~ لی قووه لر نیروهای مسلح.

سیلاخا { سیلاها } سارلماق مسلح شدن.

سلاله { سولا } [ع.] سلاله، سلسله، نسل، افراد
یک طایفه و ایل.

سلام { سلاّم، سالاّم } [ع.] سلام، درود، تحیت.

~ گوندرمک سلام رسانیدن، درود فرستادن.

~ لاشماق [ف. قار.] با یکدیگر سلام و علیک

کردن، از همدیگر احوالپرسی کردن، به
همدیگر سلام گفتن.

~ لاماق [ف.] سلام دادن، سلام گفتن، سلام
کردن.

~ وئرمک سلام دادن، سلام کردن.

سالامیئی آلماق جواب سلام کسی را دادن.

سلامت { سالامات } باخ: سلامات.

سلبه { سالبه } [ا.] ترکه چوب که برای ریختن

شبهه سوسمار که در آب و خشکی زندگی
می کند. (۲) پرندۀ افسانه‌ای که در آتش زندگی
می کند.

سمنی { سامانی } [۱.۱] (۱) سمنو: حلوائی که از شیرۀ
جوانۀ گندم و آرد پخته می شود. (۲) سبزی که در
نوروز سبز می کنند.

سموم یئلی { ساموم یئلی } [۱.۱/ص.] باد سموم،
خاک باد، باد گرم.

سمه { ساما } [ص.] گبیج، منسگ، کودن،
سهل انگار.

سمیر باخ: سس - سیر.

سمیز { سامیز } [ص.] جاق، فربه، گوشتالو،
چربی دار، سمین.

~ اوئو [۱.] خرفه.

~ لشمک [ف.] جاق تر شدن، فربه شدن، پیه
بستن (مرغ و چهارپا).

~ لمک باخ: سمیزمک.

~ لیک [۱.] جاقی، فربهی، چربی (بستن).

~ مک [ف.] جاق و چله شدن.

سمینار { ستمینار } [لا.] سمینار، مجلس یا
انجمنی از اهل فن که در رشته معینی و مربوط به
خود بحث و مذاکره کنند.

سن { سان } [ص.] تو، ضمیر دوم شخص مفرد.

~ آغا من آغا اینک لری کیم ساغا من آقا
و تو آقا، پس گاوهارا چه کسی بدوشد.

~ اوئل تو بمیری، مرگ تو!

~ اوولاسان آلاسه تورابه خدا!

~ دئمه تونگو!

~ سابدیغینئی سای، گورفلک نه سائیئر تو
حساب کار خود را بکن ولی متوجه فلک باش،
چون فضا آید چه سود از احتیاط.

~ گل بو داشئی اته ییندن نؤک (آت)
از این کار دست بردار.

~ لی - منلی [۱./ظ.] خودمانی، خصوصی،
بین خودمان.

~ سیز [ص.] [۱.] بی سلیقه، بی ذوق. (۲) شلخته.

~ سیزلیک [۱.] بی سلیقگی، بی ذوقی.
(۲) شلختگی.

~ لی [ص.] [۱.] با سلیقه، با ذوق. (۲) منظم و
آراسته.

~ لی لیک [۱.] با ذوقی، با سلیقه (بودن)،
آراستگی و تمیزی.

سم { سام، سامم } [۱.ع.] ستم، زهر.

سما { ساما } [۱.ع.] آسماء، آسمان، فضا.

سماوی [ص.] [۱.] سماوی، آسمانی.
(۲) آبی آسمانی.

سماق { سوماق، سوماخ } [۱.ع.] سماق، گیاهی
است بشکل درختچه میوه اش کوچک و ترش مزه

و قابض است و گرد آن جهت چاشنی اغذیه بکار
می رود، برگش تب بر است.

~ داشئی سنگ سماق.

سمبه { سوما } [۱.] سبه، سنبه.

~ لمک [ف.] سبه زدن، سنبیدن.

سمپاتی { سامپاتی } [۱.فر.] همدردی،
رابطه معنوی، پیوستگی، علاقه.

سمپاتیزان { سامپاتیزان } [ص.فر.] علاقمند،
هوادار، طرفدار.

سمت { سامت } [۱.ع.] سمت، جهت، سو.
(۲) نزدیک، اقربا.

~ دو شمشک به سوی چیزی نزدیک شدن.

~ لندیرمک [ف.] جهت دادن.

سمنت { ستمنت } [۱.آ.] سیمان.

~ چی [۱.] سیمان کار.

~ لشمک [ف.] به شکل سیمان درآمدن.

~ لمک [ف.] سیمانی کردن.

~ لنمک [۱.] سیمانی شدن.

~ لی [ص.] سیمانی.

سمند { ساماند } [ص.] سمند، اسب کردند، اسب
زرد رنگ، زرد پررنگ یا حنائی یا قهوه‌ای روشن.

سمندر { ساماندار } [۱.فا.] سمندر، جانوری

- ~ لیک [ا.] مربوط به تو.
 ~ وورمادون من ییخیلمادیم تو نزدی منهم
 نیفتام، شتر دیدی ندیدی.
 سندن از تو.
 سنه به تو، تورا.
 سنه بۇرچ دئییل به تو مربوط نیست.
 سنه بیرنوی تونارام کی بلائی سرت بیارم!
 سنه نه به توجه!
 سنه نه وار؟ به توجه! به تو مربوط نیست.
 سنی تورا.
 سنی اکنه ده لعنت دوغانادا لعنت بر کسی
 که تورا کاشت و کسی که تورا زاید، لعنت بر
 پدر و مادرت (نفرین).
 سنی یاناسان الهی! جز جیگر بگیری.
 سنین مال تو، مربوط به تو، متعلق به تو.
 سنین کی مال تو.
 سن { سین } (سیننی) [ا.ع.سن].
 ~ سیز [ص.] کم سن.
 ~ لی [ص.] مسن، سالخورده.
 سیننه دولماق مسن تر شدن، از لحاظ سنی
 بزرگتر شدن.
 سیننی چوخ اولماق طول عمر داشتن، از لحاظ
 سنی بزرگ تر بودن.
 سنا { سنآت } [لا.] سنا، مجلس سنا.
 سناتور { سنآتور } [لا.] سناتور، نماینده
 مجلس سنا.
 ~ لوق [ا.] سناتور، نمایندگی مجلس سنا.
 سنامکی { ساناآماکی } [ا.ع.] سنامکی، سنا،
 گیاهی است که برگ آن ملین و مهمل است.
 سنیککی { سونباکی } وورماق (گتتمک)
 لکنت زبان داشتن، تبق زدن.
 سنبل { سونبول } [ا.] سنبل، خوشه، خوشه گندم و
 جو.
 ~ آچماق سنبل بستن، خوشه کردن.
 ~ باغلاماق خوشه بستن.
 ~ لشمک [ف.] سنبل بستن، خوشه بستن.
 ~ لشمک [ف.] سنبل در آوردن.
 ~ لو [ص.] سنبل دار، خوشه ای، خوشه دار.
 سینه { سونبا } باخ: سوبه.
 سنت { سوننت } [ا.ع.] ختنه.
 ~ توبو ختنه سوران.
 سنتز { سینتیز } [یو.] ترکیب، تألیف: الف) اصول
 تدقیق جسم مرگب با در نظر گرفتن اجزاء و
 عوامل مؤثر و متقابل. ب) نتیجه ترکیب دو جسم و
 آثار مختلف آن.
 سنتیابر { سنشتیابر } [لا.] سپتامبر، نهمین ماه
 تقویم میلادی.
 سنج { سینج } [ا.فا.] سنج، دو صفحه برنجی
 دایره ای شکل که در موقع نواختن موسیقی بهم
 می کوبند.
 ~ چی [ا.] سنج نواز، سنج زن، نوازنده سنج.
 سنجاب { سینجاب } [ا.] سنجاب.
 سینجایی [ص.] رنگی بین قهوه ای و نقره ای.
 سند { ساناد } [ا.ع.] سند، مدرک، نوشته.
 سندلمک { ساندالاماک } [ف.] تلؤ تلؤ
 خوردن، سکندری خوردن، لنگیدن، پیلی پیلی
 خوردن. ۲) گیج شدن، سر گیجه گرفتن. ۳) لق
 بودن.
 سندلیه - سندلیه [ظ.] تلؤ تلؤ خوران.
 سندیرلمک { ساندیرلاماک } باخ: سندلمک.
 سندیکا { ساندیکا، سیندیکا } [ا.انگله.]
 سندیکا، اتحادیه صنفی.
 ~ چی [ص.] عضو سندیکا.
 سنک { ساناک } باخ: سهنک.
 سنگر { سانگار } [ا.] سنگر، جان پناه، پناهگاه.
 ~ لنمک [ف.] سنگر گرفتن.
 سنگک { سانگاک } [ا.فا.] نان سنگک.
 ~ چی [ا.] سنگک پز.
 ~ پزخانا [ا.] سنگک پزی.
 سنه { سانا } [ا.ع.] سنه، سال.

- ~ لیک [ص.] سالیانه.
 سنی (سوننی) [ع.] سنی، دارای مذهب سنی.
 سو (سوئو، سوئی، سوئون) [ا.] آب.
 (۲) ابرو.
 سوآنان آب پاش (در کشتی)، لوله تخلیه آب.
 ~ آخان [ا.] محلی که در گذشته برای شست و
 شودر گوشه اطاق اختصاص می دادند.
 ~ آشیران [ا.] وسیله تخلیه آب، سرریز منبع
 آب و غیره.
 ~ آشیری [ا.] تند آب، محلی از رودخانه که آب
 تندتر جاری می شود.
 ~ آلتی [ص.] زیر آبی، زیر دریایی،
 تحت البحری.
 ~ آلتی قایق کشتی زیر دریایی.
 ~ آلتی گمی کشتی زیر دریایی.
 ~ آنباری انبار آب، آب انبار.
 ~ آبدن لئق دیر آب روشنائی است.
 ~ آبرئجی [ا.] آبریز.
 ~ اولان بئرده نیمم باطیل دیر جایی که آب
 هست نیمم باطل است.
 ~ اولچن [ا.] کنتور آب، دستگاه اندازه گیری
 مصرف آب.
 ~ ابیتی [ا.] سنگ آبی.
 ~ ایچمک آب نوشیدن، آب خوردن.
 ~ ایچیم [ص.] مثل آب خوردن، بسیار
 سهل و آسان.
 ~ ایلانی [ا.] مار آبی.
 ~ ابله اوڈ آراسیندا قالماق بین آب و آتش
 ماندن، سرگردان و مرده ماندن.
 ~ باسار (باسان) [ا.] آبگیر، قطعه زمینی که
 آب بر آن سوار شود.
 ~ باسقیئی [ص.] طغیان آب.
 ~ باسماق آب گرفتن، آب فرا گرفتن.
 ~ باسیمی [ا.] آبخور کشتی.
 ~ باشی [ا.] (سرچشمه، سرآب، سرآسیاب.
 (۲) دست به آب.
 ~ باشدان آشماق آب از سر گذشتن.
 ~ بؤجه ئی [ا.] سوسک آبی.
 ~ بوراخان [ا.] آبراهه، آبرو.
 ~ بوراخیجی [ا.] آبرسان، دستگاهی که آب را
 به لوله یا زمین و غیره می راند.
 ~ بیبری { بیباری } [ا.] علف هفت بند.
 ~ بیتکی لری گیاهان آبرزی.
 ~ پیشی ئی [ا.] گریه آبی، خوک آبی.
 ~ پریمی [ا.] پری دریائی.
 ~ قوتار [ا.] آبگیر.
 ~ چاناغی سو بولوندا سینار کوزه آب در
 راه آب می شکند.
 ~ چکمک ۱) آب کشیدن (از چاه).
 ۲) جذب کردن آب (خشک کن). ۳) آب
 کشیدن زخم، چرک کردن.
 ~ چکن [ا.] کاغذ خشک کن.
 ~ چو [ا.] سقا، آبرسان، آبیار.
 ~ چول [ص.] آبدوست، آبرزی (گیاهان و
 جانوران).
 ~ چولوق [ا.] سقائی، آبرسانی، آبیاری.
 ~ چیچه ئی [ا.] آبله مرغان.
 ~ چيله مک آب زدن، آب پاشیدن.
 ~ چيله ئین [ا.] آبپاش، دستگاه اسپری.
 سودا بؤغولان، سامان چلیونه ال آنار
 غریق به پر کاهی می چسبد.
 ~ دان اوجوز بی ارزش، کم بهاء.
 سودان قوروچیخدئ از آب خشک درآمد،
 بی کمترین صدمه از خطر جست.
 ~ دیبی [ص.] نه آب، کف دریا، عمق آب.
 ~ زانباغی زبق آبی، نیلوفر آبی.
 ~ سالماق باخ: سوسالماق ۲.
 ~ سئور (سئون) [ص.] آبدوست، آبرزی.
 ~ سین [ا.] آب پاش.
 ~ سودان نکان یئمه دی آب از آب نکان

نخورد.
 ~ سوز باخ: سوسوز.
 ~ سیچانی [۱]. موش آبی.
 ~ سیژماق نشت کردن، آب چکیدن.
 ~ سیچوؤولی [۱]. خر موش آبی.
 ~ فره سی باخ: جوللوت.
 ~ قاتیلمایش [ص]. خالص، غلیظ.
 ~ قاتیلمایش [ص]. رقیق، مخلوط با آب.
 ~ قورودان [۱/ص]. کاغذ خشک کن.
 ~ قوشو [۱]. مرغ جنگلی.
 ~ کئچمز (کئچمه یئن) [ص].
 رطوبت ناپذیر، غیر قابل نفوذ (آب)، پارچه ای که آب را رد نکند.
 ~ کسن باخ: سوباران.
 ~ کی گیردی قابا اولدو ایچمه لی آب که به لیوان ریخته شد خوردنی است.
 ~ کیمی [ص. ۱] مثل آب، روان، سیال.
 (۲) بی ارزش، کم بهاء.
 ~ کیمی آخماق مثل آب روان بودن.
 ~ کیمی از برلمک فوت آب بلد بودن، سلیس حفظ کردن.
 ~ کیمی بیلیمک فوت آب بلد بودن، خیلی روان بلد بودن.
 ~ کیمی گئیمک سیل وار خرج کردن.
 ~ گلیمیش آرخ دان، بیرده گلر از نهری که آب آمده باشد باز آب جاری می شود.
 ~ معدن لری آبهای معدنی.
 سولاق [۱. ۱] آبدار، مرطوب، پر آب.
 (۲) مرداب، باتلاق، آبگیر.
 سولاماق باخ: سولاماق.
 سولو باخ: سولو.
 سولوق باخ: سولوق.
 سونرگیسی [۱]. شاه پسند.
 سووات باخ: سووات.
 سوواجاق باخ: سوواجاق.
 سووآرماق (۱) باخ: سووآرماق. (۲) آبیاری کردن، سیراب کردن. (۳) آب دادن.
 ~ وئرماک (۱) آب دادن. (۲) آبیاری کردن.
 (۳) آب خوراندن. (۴) آب دادن فولاد. (۵) نشت کردن، آب پس دادن، سوراخ بودن.
 ~ یاران [ص. ۱/۱]. آب بر، آب شکاف، قسمت تیزی جلوی کشتی.
 ~ بولو [۱]. آبراه، راه آب، فاضلاب.
 سوئا چکمک آب کشیدن.
 ~ داواملی [ص]. ضد زنگ، مقاوم در مقابل آب و رطوبت.
 سوئو اوؤوره - اوؤوره ایچن کسی که آب را فوت می کند و می نوشد، وسواسی.
 ~ بولاندیژماق آب را گل آلود کردن، روابط دو نفر را بهم زدن، به منظور سوء استفاده نظم و قاعده را برهم زدن.
 ~ تۆکولمک بی آبرو شدن، آبروی کسی ریخته شدن.
 ~ چکیلیمیش [ف. ص]. خشک شده، آبش را از دست داده، پلاسیده.
 ~ سوؤولنک شرمندہ شدن، سرشکسته شدن، سرافکنده شدن، آبرو باختن.
 ~ سوؤوله - سوؤوله [ظ]. شرمندہ، سرشکسته، سرافکنده.
 ~ شیرین [ص]. با نمک، خوش بر خورد، جذاب.
 ~ گؤرمه دن پاچالاری سووآماق پیش از آن که آب را ببیند پاچه هایش را بالا می زند، علاج واقع قبل از وقوع کردن.
 ~ یومشاق [ص]. آدم نرم خو، شخص قابل انعطاف، تسلیم پذیر.
 سوئوموز بیر بؤلا گئتمیر آب مابه یک جو نمی ریزد، با هم توافق نداریم.
 سوئون آلماق (۱) آب چیزی را گرفتن.
 (۲) شیرهاش را کشیدن. (۳) خشک کردن.

نخورد.
 ~ سوز باخ: سوسوز.
 ~ سیچانی [۱]. موش آبی.
 ~ سیژماق نشت کردن، آب چکیدن.
 ~ سیچوؤولی [۱]. خر موش آبی.
 ~ فره سی باخ: جوللوت.
 ~ قاتیلمایش [ص]. خالص، غلیظ.
 ~ قاتیلمایش [ص]. رقیق، مخلوط با آب.
 ~ قورودان [۱/ص]. کاغذ خشک کن.
 ~ قوشو [۱]. مرغ جنگلی.
 ~ کئچمز (کئچمه یئن) [ص].
 رطوبت ناپذیر، غیر قابل نفوذ (آب)، پارچه ای که آب را رد نکند.
 ~ کسن باخ: سوباران.
 ~ کی گیردی قابا اولدو ایچمه لی آب که به لیوان ریخته شد خوردنی است.
 ~ کیمی [ص. ۱] مثل آب، روان، سیال.
 (۲) بی ارزش، کم بهاء.
 ~ کیمی آخماق مثل آب روان بودن.
 ~ کیمی از برلمک فوت آب بلد بودن، سلیس حفظ کردن.
 ~ کیمی بیلیمک فوت آب بلد بودن، خیلی روان بلد بودن.
 ~ کیمی گئیمک سیل وار خرج کردن.
 ~ گلیمیش آرخ دان، بیرده گلر از نهری که آب آمده باشد باز آب جاری می شود.
 ~ معدن لری آبهای معدنی.
 سولاق [۱. ۱] آبدار، مرطوب، پر آب.
 (۲) مرداب، باتلاق، آبگیر.
 سولاماق باخ: سولاماق.
 سولو باخ: سولو.
 سولوق باخ: سولوق.
 سونرگیسی [۱]. شاه پسند.
 سووات باخ: سووات.
 سوواجاق باخ: سوواجاق.

قاراسو [ا.] آب سیاه (بیماری چشم).
 قائنا سو [ص.] آب جوش.
 گوزوم سواچمیر چشم آب نمی خورد، امید
 ندارم.
 گول سوو [ا.] گلاب.
 نار سوو آب انار، افشره انار.
 سو آل [ا.ع.] سوال، پرسش.
 ~ ائله مک (ائتمک) سوال کردن،
 پرسیدن.
 ~ ائدیجی [ص.] پرسشگر، سوال انگیز.
 ~ اشاره سی (دورغو اشاره لریندن) (علامت سوال) (؟).
 سو آل - جاواب سوال و جواب، پرسش و
 پاسخ.
 ~ چی سوال کننده، پرسش گر.
 ~ لی باخ: ~ ائدیجی
 ~ وئرمک سوال کردن.
 سواد { ساؤاد } [ا.ع.] سواد خواندن و نوشتن.
 ~ سیز [ص.] بی سواد، جاهل.
 ~ سیزلیق [ا.] بی سواد، جاهل.
 ~ لاندیرماق [ف.] باسواد کردن، تعلیم دادن
 خواندن و نوشتن.
 ~ لاندیرئلماق [ف.م.] باسواد شدن.
 ~ لانتماق [ف.] باسواد شدن، باد گرفتن،
 خواندن و نوشتن.
 ~ لی [ص.] باسواد، با معلومات.
 ~ لی لیق [ا.] باسواد.
 سواری { سوؤاری } [ا.ص.فا.] سواری.
 ~ دسته سی دسته سوار نظام.
 سواؤلچن { سوؤلچان } [ا.ا.] حشره آبرزی.
 ۲) باخ: سواؤلچن.
 سوء قصد { سوئی قاسد } [ا.ع.] سوء قصد،
 توطئه.
 ~ ائله مک سوء قصد کردن، توطئه چیدن.
 ~ چی [ا.ص.] توطئه گر، سوء قصد کننده.

سوون اولی بولانیقلی گلر اول آب
 گل آلود است.
 سوون باشی سرچشمه آب، سرآب.
 سوون چکمک خشک شدن، بخار شدن آب
 خورشت، کشیدن شیره چیزی.
 سوون چیخارتماق چلاتدن، آب چیزی را
 گرفتن، شیره چیزی را در آوردن.
 سوون لام آخانی، آدامین بئره باخانی
 (سوون لام آخانیئندان، آدامین بئره
 باخانیئندان قورخ) از آبی که بی سرو صدا
 جاری است و از شخصی که سر به زیر دارد بترس.
 از آن نترس که های و هوی دارد از آن بترس که
 سر به تو دارد.
 سوون اوسته گمی وار، هراشین بیر
 چمی وار همانطور که کشتی (بر اساس
 قاعده) روی آب حرکت می کند هر کاری هم
 نمی دارد.
 سوونو ده یشمک آب و هوا عوض کردن،
 برای تغییر آب و هوا به جای دیگر رفتن.
 آخار سو [ص.] آب روان، آب جاری.
 آغیز سوو [ا.] آب دهان، بزاق، خیر.
 آکما سوو آب سیب.
 الک له سوداشیماق با غربال آب کشیدن،
 کار عبث و بیهوده کردن.
 اوژ سوو [ا.] آبرو، حیاء.
 اوژو سولو [ص.] آبرومندانه، آبرومند.
 اوژونده سو بوخدور بی آبرو، آبرو باخته.
 ایچمه لی سو [ص.] آب نوشیدنی، آب خوردنی،
 آب گوارا.
 ایستی سو آب گرم.
 ایلیق سو [ص.] آب ولرم.
 بوژباش سوو آب آبگوشت.
 بوزلوسو آب بخ، آب خنک.
 شور سو [ص.] آب شور، نمک آب.
 شیرین سو [ص.] آب شیرین، آب گوارا.

زدن، رفت روروب کردن.
 قاش قاباغی یئر سوپورور براخم ونخم.
 سوپوروب یشمک ثا نه خوردن.
 سوپوروجو [ص.] جارو کنده، روبنده.
 سوپوروشمک باخ: سوپورلشمک.
 سوپورولمک { سوپورولماک } [ف. م.] جارو شدن.
 سوپورونتو [ا.] خاکروب، خاشاک، آشغال، زباله.
 سوت باخ: سود.
 سوتکا { سوتکا } [ظ. ر.] شبانه روز، ۲۴ ساعت.
 ~ لئق [ص. / ظ.] به مدت ۲۴ ساعت، هر ۲۴ ساعت.
 ~ لئق حرکاتی حرکت وضعی زمین.
 سوتول [ص. ا.] نارس (دانه های غلات که کاملاً سفت نشده)، نیم رس. ۲) نیم پز، نیم پخته (آش)، آبدار. ۳) نوجوان.
 ~ لشمک (لشمک) [ف.] نیم رس شدن، نیم پز شدن.
 ~ لوک [ا.] نارس (بودن)، نیم پختگی، نوجوانی.
 سوجاق [ا.] آبگیر، زمین نمناک.
 سوجوق [ا.] جوز قند. ۲) مرداب، باتلاق، باخ: سولوق.
 سوجوللوتو [ا.] مرغ آبیانه، کاروانک مرداب (برنده).
 سوچ [ا.] گناه، تقصیر، بزه، اتهام، خطا.
 ~ سوز [ص.] بی گناه.
 ~ لاماق [ف.] متهم کردن.
 ~ لو [ص.] گناهکار، بزهکار، مقصر، متهم، خاطی.
 سوخدورماق [ف. م.] بوسیله دیگری فرو بردن، داخل کردن، چپاندن.
 سوخدورولماق [ف.] بوسیله دیگری چپانده شدن، فرو برده شدن.
 سوخماق [ف. ا.] فرو بردن، فرو کردن، داخل

سوبا [ا.] اجاق، بخاری، آتشدان.
 سوبائی [ص.] مجرد، غیر متأهل، عصب.
 ~ اوغلان پسر مجرد، عصب.
 ~ قیز دختر مجرد.
 ~ لئق [ا.] تجرد، عزی.
 سوبای لئق سلطان لئق دیر عزی، پادشاهی است.
 سوب ترؤپیک [ص. لا.] گرمسیر، گرمسیری.
 سوبیشتکیو [ص. لا.] ذهنی، شخصی، ذاتی، درون ذاتی.
 سوب [ا. ر.] سوب (غذا).
 سوبا [ا.] سگ، مأخوذ از زبان تالشی.
 سوبالانماق [ف. ا.] تملق گفتن، خود را لوس کردن. ۲) پرو پاچه گرفتن، مثل سگ شدن.
 سوبا (زوبا) [ا. ا.] چوبدست، چماق.
 ۲) بزرگ، گنده. ۳) ضرب، کتک.
 سوپور: سیل - سوپور رفت و روروب، نظافت.
 سوپورتدورمک { سوپورتدورماک } [ف. م.] بوسیله کسی جارو کردن، واداشتن دیگری به جارو کردن.
 سوپورتکمک باخ: سوپورتدورمک.
 سوپورگه [ا.] جارو، جاروب.
 ~ چکمک جارو کشیدن، جارو کردن، روییدن.
 ~ چوبو [ا. ا.] چوب جارو. ۲) چیز بی ارزش.
 ~ چس [ا. ا.] جارو کش، رفتگر، سپور. ۲) جارو فروش.
 ~ چیلیک [ا.] جارو کشی، رفتگری.
 ~ ساققال [ا.] لولو، یک سرود و گوش.
 ~ لمک جارو کردن.
 سوپورلشمک [ف. قار.] گلاویز شدن، دست به یقه شدن، به همدیگر جنگ انداختن.
 سوپورولمک [ف.] از جا کندن (کسی را)، دست انداختن، جنگ انداختن، حمله کردن، تسلط یافتن، به دست آوردن.
 سوپورتدورمک [ف.] جارو کردن، روییدن، جارو

- کردن، وارد کردن. ۲) چپاندن، تپاندن، به زور چپاندن. ۳) بند کردن، کلاه گذاشتن. ۴) نیش زدن (بته)، سیخ زدن
 آباغیشئ سوخماق تجاوز کردن.
 باشیشئ بیره سوخوم خاک بر سرت.
 بیزدن چک اوزگه سینه سوخ از ما بکش و به دیگری بند کن.
 هرایشه بارماق سوخماق انگشت به هر چیزی رساندن.
 ایشه سوخماق به زور استخدام کردن.
 سوخور [ا. ع.] صخره، سنگ معدن، معدن، مواد معدنی که پوسته زمین را تشکیل می دهد.
 سوخوشدورماق [ف. ۱] چپاندن، فروبردن، تپاندن، به زور داخل کردن. ۲) توهین کردن، بد و بیراه گفتن. ۳) قالب کردن، کلاه گذاشتن.
 سوخوشماق [ف. قار.] باز دحام وارد شدن.
 سوخولجان [ا.] کرم خاکی، کرم باران.
 سوخولماق [ف. ۱] داخل شدن، فروشدن، وارد شدن. ۲) تجاوز کردن، نفوذ کردن، دخالت کردن، رخنه کردن. ۳) چپیدن. ۴) خود را جا کردن.
 گوزونه سوخولماق باخشونت و پرروئی در اثبات چیزی اصرار کردن.
 سوخولوشماق [ف. قار.] دسته جمعی وارد شدن، باز دحام داخل شدن.
 سوڊ [ا. ۱] شیر. ۲) شیری. ۳) شیرۀ گیاهان که شبیه شیر است. ۴) رضاعی: قرابتی که از طریق خوردن شیر یک زن شیرده و بچه شیرخوار و بین بچه هائی که از شیر زن معین خورده اند بوجود می آید.
 ~ آشئ شیر برنج.
 ~ آنا [ص.] مادر رضاعی.
 ~ امر [ص.] شیرخوار، شیرخواره.
 ~ ایله گلن، جان ایله چیخار با شیر اندرون شده با جان بدر رود.
 ~ باجئ [ص.] خواهر شیری، خواهر رضاعی.
 ~ بولو [ا.] شیربهاء.
 ~ نوزو [ا. ص.] شیر خشک، پودر شیر.
 ~ چو [ا.] شیر فروش.
 ~ چولوک [ا.] شیرفروشی، لبنیاتی.
 ~ خانآ [ا.] لبنیاتی، انبار شیر.
 ~ داش [ص.] برادر (خواهر) رضاعی.
 ~ دان شیردان، ظرف شیر.
 ~ دن آچماق از شیر گرفتن.
 ~ دن کسمک از شیر گرفتن.
 ~ دیشی دندان شیری.
 ~ ساتان [ا.] شیر فروش.
 ~ قارداشئ [ص.] برادر شیری، برادر رضاعی.
 ~ کیمی آغ سفید مثل شیر، سفید مثل برف.
 ~ گوئو [ا.] روز یکشنبه.
 ~ لو [ص. ۱] شیرده، شیری، شیردار. ۲) با شیر پخته شده، با شیر مخلوط شده.
 ~ لوئیشئق [ا.] شیر برنج.
 ~ لوئون سوړوئوئون چيخماز گوسفند شیری از رمه خارج نمی شود.
 ~ لوک [ا.] شیرده، شیری.
 ~ لوک قارامال دامهای شیری.
 ~ لولوک [ص. / ط.] شیردهی، شیری، میزان شیردهی.
 ~ له ئن [ص.] گیاهی که شیر به پس می دهد، گیاه شیردار.
 ~ وئرمک شیر دادن.
 ~ وئرن [ص.] شیرده، شیری.
 ~ سوڊوم حلال اولسون شیرم حلال (دعا و ستایش مادر نسبت به بچه).
 ~ بولو [ا.] راه شیری، کهکشان.
 ~ آغزی سوڊایشئ وئرم دھانش بوی شیر می دهد، هنوز طفل است.
 ~ یتکی سوڊو شیر گیاه، شیرۀ گیاه که شبیه شیر است.

سودا (باخ: ۱) سودا (۲) سوده.
 سودا جر { سودا جار } [ص.] بجه هائی که به
 فاصله کم متولد می شوند.
 سودور [ا.] تناول آبکی، تناول ورم،
 آماس پوست، آب آوردن زیر پوست.
 ~ لاماق (~ اولماق) جمع شدن مایع
 زیر پوست، متورم شدن.
 سودور جوق [ا.] تناول آبکی.
 سودوک (= سودیک) باخ: سیدیک.
 سوراغ: [ا.] سوردودویو [ا.ع.] شپور، بوق،
 صوراسرافیل.
 سورا باخ: سونرا.
 سوراق [ا.] سراغ، پرسش از جا و مکان کسی،
 نشان، استفسار، خبر.
 ~ آلماق سراغ گرفتن، خبر گرفتن.
 ~ ائله مک سراغ گرفتن، خبر جوئی کردن.
 ~ چی [ا.] سراغ گیرنده، پی جو، پرس و جو
 کننده، سراغ گیر.
 ~ سیز [ص.] / ظ. [بی خبر، بی اثر].
 ~ کیتا بچاسی دفترچه راهنما.
 ~ لاشماق [ف.] سراغ گرفتن، خبر گرفتن،
 پرس و جو کردن.
 ~ لاماق باخ: سوراق لاشماق.
 ~ وثرمک سراغ دادن، خبر دادن.
 سوریه [ا.] گله، گروه، دسته، قطار (شتر).
 سوریا پاق [ا.] نوعی بازی ورزشی آذربایجانی.
 سورت { سورت } [ا.فر.] نوع، جنس.
 ~ سینما گرفتن نوع بهتر.
 ~ لاشدیرماق [ف.] درجه بندی کردن.
 ~ لاماق [ف.] سورت بندی کردن.
 ~ لاییحی [ا.] طبقه بندی کننده.
 ~ لوق [ا.] سورت بندی، طبقه بندی.
 سورتکج { سورتکاج } [ا.] رنده برای رنده
 کردن میوه و سبزی و غیره (۲) ماله.
 سورتکو [ا.] مالیدن، پماد، مرهم.

~ باغلاری روغن های مالیدنی.
 سورتکمک { سورتماک } [ف.] مالیدن، مالش
 دادن (۲) سائیدن، ساییدن، سوندن، اصطکاکی
 دادن (۳) وقت گذرانی کردن، وقت
 تلف کردن، کم کاری کردن.
 سورتمه { سورتما } [ف.] مالش،
 اصطکاکی (۲) وقت گذرانی، اتلاف وقت.
 سورتوخلماق باخ: سورماق ۱.
 سورتوشدورمک [ف.س.] بوسیله کسی دو چیز
 را بهم مالیدن، اصطکاکی دادن.
 سورتوشکن { سورتوشکان } [ص.] مزاحم.
 سورتوشمک [ف.قار.] به همدیگر مالیده
 شدن، اصطکاکی یافتن، برخوردن، سائیده شدن.
 (۲) مزاحم شدن، سر بر سر گذاشتن.
 سورتوک [ص.] پاچه ورمالیده، سرد و گرم
 روزگار چشیده (۲) پررو، بی حیا (۳) مالیده
 شده، ساییده شده.
 سورتولمک { سورتولماک } [ف.م.] مالیده
 شدن (۲) سائیده شدن (۳) اصطکاکی یافتن،
 برخوردن (۴) پررو شدن.
 سورتولمه { سورتولما } [ف.] سایش،
 ساییدگی، مالش، اصطکاکی.
 سورتونمک { سورتونماک } [ف.قا.]
 (۱) سائیده شدن، اصطکاکی یافتن، خود را بجائی
 مالیدن (۲) به پرو پای کسی پیچیدن، مزاحمت
 ایجاد کردن، برای نزاع با کسی بهانه جوئی کردن.
 سورتونمه [ف.] سایش، مالش، ساییدگی،
 اصطکاکی.
 سورتونن { سورتونان } [ص.] ساینده مالنده،
 اصطکاکی (۲) حروف صامت اصطکاکی
 عبارتند از: ه، خ، ز، ژ، س، ش، غ، ف، و.
 ~ سطح لر سطوح اصطکاکی.
 سوردورمک { سوردورماک } [ف.س.]
 (۱) بوسیله دیگری راندن (۲) کشانیدن.
 (۳) طولانی کردن، کش دادن (۴) سوق دادن،

- سۆرگج { سۆرگاج } ۲ تخته سورتمه، سورتمه.
 سۆرگۆ { ۱.۱ } کشو، کلون. ۲) ماله، زمين صاف
 کن، غلتک، بزن. ۳) گلنگدن تفنگ، کولاس.
 ۴) سبه.
 ~ لو [ص.] کشودار، کلون دار.
 سۆرگۆن { ۱.۱ } تبعید، نفی بلد. ۲) جوانه گیاه.
 ۳) اسهال.
 ~ ائتمک تبعید کردن، نفی بلد کردن.
 ~ اولماق تبعید شدن.
 ~ لۆک { ۱.۱ } تبعیدی، محل تبعید، تبعید گاه.
 سۆرگۆنه گۆندریلمک تبعید شدن، به تبعید
 فرستاده شدن.
 سۆرما { ۱.۱ } مکش، عمل مکیدن. ۲) سؤال،
 پرسش.
 سۆرماج { ۱.۱ } مکنده، مکش، لوله مکنده.
 سۆرماق^۱ { ۱.۱ } مکیدن، مک زدن.
 قان سۆران { ص. } خونخوار.
 سۆرماق^۲ { ۱.۱ } سؤال کردن، پرسش کردن،
 پرسیدن. ۲) بازپرسی کردن، استنطاق کردن.
 ۳) خبر گرفتن، پرس و جو کردن، استفسار
 کردن.
 سۆرماق (عیب) آييب اولماسون معذرت
 می خواهم که می پرسم، اگر اجازه بدهید
 می خواهم پرسم که، جاسارتاً می پرسم که.
 سؤرا - سؤرا [ظ.] پرسان - پرسان.
 سۆرمک { سۆرماک } { ۱.۱ } رانیدن.
 ۳) رانندگی کردن. ۳) کشیدن، سوق دادن.
 ۴) طول کشیدن، مداومت داشتن، پاییدن.
 ۵) شخم زدن، با گاوا آهن شخم کردن. ۶) سبزی
 کردن، گذراندن وقت. ۷) تبعید کردن.
 آرابانی سۆرمک رانند عرابه.
 اسکی { نسکی } ~ اسکی بازی کردن.
 ابره لی ~ بیش کشیدن، پیشنهاد دادن، مطرح
 نمودن، پیش بردن.
 چوخ سۆرمه دی دیری ناپئید، طولی نکشید.
- هدایت کردن.
 سۆردۆرمک { سۆردۆرماک } { ۱.۱ } ف.س. با
 گاوا آهن زمین را شخم زدن (بوسیله دیگری).
 سورسات { ۱.۱ } سورسات، آذوقه، ذخیره مهتات،
 وسایل جنگی.
 سۆر - سۆرکۆنتۆ { ۱.۱ } باره پوره، پارگی، باخ:
 سۆکۆنتۆ.
 سۆرسۆمۆک { ۱.۱ } استخوان، ته مانده غذا، آشغال
 استخوان.
 سۆرغۆ { سۆرغو } { ۱.۱ } پرسش، سؤال،
 استیضاح. ۲) استفهام. ۳) بازپرسی، استنطاق.
 ~ ائتمک سؤال کردن، پرسیدن.
 ~ باخیشتی نگاه استفهام آمیز.
 ~ چو { ۱.۱ } سؤال کننده، استیضاح
 کننده. ۲) بازپرس، مستنطق.
 ~ یاچکیمک تحت بازپرسی قرار دادن.
 سورغوج { ۱.۱ } لاک و موم که به سرعت ذوب می شود
 و سریعاً منجمد می گردد.
 ~ لاما ق { ۱.۱ } لاک و مهر کردن.
 ~ لو { ص. } لاک و مهر شده.
 سۆرغوج { ۱.۱ } جقه، نشان، کلاه پادشاهان، علامت.
 سورفا باخ: سوفرا.
 سۆرفه { سۆرفا } { ۱.۱ } ع. کرم حشرات، رشک،
 لارو، یکی از مراحل دگردیسی حشرات که
 حشره به صورت کرم درمی آید.
 سۆرک { سۆراک } { ۱.۱ } دوام، ادامه، دیریا،
 اطاله، طول.
 ~ سیز { ص. } غیرممتد، کوتاه مدت.
 ~ لی { ص. } ممتد، طولانی، دیربا.
 ~ لی آلقیشلار کف زدنهای ممتد.
 سۆرک { سۆراک } { ۱.۱ } گله، گله بزرگ.
 ۲) گروه حیوانانی که برای شکار دوره می شوند.
 ~ چی { ۱.۱ } کسی که حیوانات شکاری را برای
 شکار گردمی آورند.
 سۆرگج { سۆرگاج } { ۱.۱ } مار بوآ.

حکم سۆرمک حکمراندىن، حکمرانى کردن.
عۇمۇر ~ سېرى کردن عمر، گذراندن زندگى،
عمر کردن، زندگى کردن.

سۆرھه { سۆرما } [۱.۱] سرمه، گردى سیاہ رنگ
که برای سیاہ کردن پلک ها و مزه ها بکار
مى رود. (۲. رانش، مالش. ۳. کلون، کشو.
۴) آفت گندم و جو، زنگ سیاہ غلات.
~ آزارى سیاہى گندم، زنگ سیاہ غلات، زنگ
گندم.

~ چکمک سرمه کشیدن.

~ خسته لىشى آفت زنگ سیاہ غلات.

~ دان [۱.۱] سرمه دان.

~ لنمک [ف.] سرمه کشیدن.

~ لى [ص.] سرمه کشیده.

~ ئى [ص.] رنگ سرمه اى، رنگى بين سبز و سیاہ.
سۆرۆ (سۆرى) [۱.۱] گله، رمه، گروه، دسته.

بىر ~ [ظ. / ص.] يك گنه، خبلى زياد،
يك عالمه.

سۆرۆ [۱.۱] سؤال، استفهام.

سۆرۆتلمک { سۆرۆتلاماک } باخ: سۆرۆتلمک.
سۆرۆتلمک [ف.] کشاندن، کشیدن، به دنبال
کشاندن، همراه بردن، لغزاندن.

سۆرۆتلمه [۱.۱] سورتمه. (۲) دم پائى.

سۆرۆجۆ [۱.۱] راننده.

~ لۆک [۱.۱] رانندگى.

سۆرۆجۆ [ص. / ۱.۱] سؤال کننده، پرسش کننده،
پرسنده. (۲) مکنده. (۳) کشنده هوا، هواکش.
~ باخيش نگاه پرسشگر، نگاه کنجکاو.
~ لار حشرات مکنده.

سۆرۆش دورماق [ف. س.] بوسيله ديگرى سؤال
کردن، تحقيق کردن.

سۆرۆش دورمک [ف. س.] لغزاندن، سراندن،
سُر دادن.

سۆرۆش دورۆلمک [ف. م.] بوسيله كسى سر داده
شدن، ليز خوردن.

سۆرۆشك { سۆرۆشاك } باخ: سۆرۆشكن.
سۆرۆشك { سۆرۆشماك } [ف. ۱] ليز
خوردن، سرخوردن، لغزیدن، سریدن.
(۲) خزیدن. (۳) جیم شدن.

سۆرۆشكن { سۆرۆشكان } [ص. / ليز، لغزنده.
~ ليك [۱.۱] لغزش، ليزى. (۲) جاي ليز، محل
لغزنده.

سۆرۆشما [ف. ۱.۱] سؤال، پرسش، استفسار،
استعلام، استخبار، استطلاع. (۲) پژوهش، تحقيق.
(۳) احوالپرسی، پرسش از سلامتی حال.

(۴) دلجوئى، تفقد. (۵) بازخواست، مواخذه.
سۆرۆشماق [ف. ۱] سؤال کردن، پرسیدن.
(۲) خبر گرفتن، پرس و جو کردن،
استفسار کردن. (۳) بازجوئى کردن.

سۆرۆشولاسى [ص. / ظ.] قابل پرسش، سؤال
برانگيز، پرسيدنى.

سۆرۆشولما [ف. ۱] پرسش، استفسار.
سۆرۆشولماق [ف. م.] پرسیده شدن، تحت سؤال
قرار گرفتن، طرف سؤال واقع شدن، استفسار
شدن.

سۆرۆك لمک [ف.] کشیدن، به دنبال کشیدن،
روى زمين کشیدن، به زور کشیدن، کشان کشان
بردن، همراه بردن.

سۆرۆك لنمک [ف. م.] روى زمين کشیده شدن،
به زور کشیده شدن، دنباله روى کردن، همراه
برده شدن.

سۆرۆلما [ف. ۱] مکش، عمل مکیده شدن.
باغثيرساق لاردا سۆرۆلمانى لنگيدن عامل
کند کنندۀ عمل مکش در روده ها.

سۆرۆلماق [ف. م. ۱] مکیده شدن، هورت
کشیده شدن. (۲) مورد سؤال قرار گرفتن، مسئول
قرار گرفتن، بازخواست شدن.

سۆرۆلمک { سۆرۆلماک } [ف. م. ۱] راننده
شدن. (۲) تبعيد شدن. (۳) کشیده شدن، سوق داده
شدن. (۴) طول کشیدن، مداومت داشتن. (۵) شخم

گۆدەسى ~ تنه خزنده، ساقه خزنده (گياه).
 سۆرۈه { سۆرۈا } [ا.] مريم گلى، مريم چمنى،
 سالوبا، تشنك، گياهى به ارتفاع ۳۰ تا ۶۰
 سانتى متر كه به صورت خودرودر كنار رودخانه
 مى رويد و نيز به عنوان گياه زينتى كاشته مى شود.
 گلبرگهاى آن آبي مايل به بنفش و يا سفيدند.
 (Salvia.)

سۆز [ا.] (۱) حرف، سخن، كلام. (۲) صحبت، بيان،
 نطق. (۳) كلمه، لغت، واژه. (۴) شايعه. (۵) قول،
 عهد، قرار. (۶) بگو مگو، گلابه، طعنه. (۷) نوبت
 صحبت، اجازه صحبت. (۸) رأى، نظر، عقیده.
 ~ آتماق كناية زدن به كسى، حرف نيشدار زدن.
 ~ آچماق سر سخن را باز كردن، به موضوع
 پرداختن، عنوان كردن مطلب، سخن آغاز كردن.
 ~ آچيلدئى سر صحبت باز شد، موضوع عنوان
 شد.

~ آراسئى [ظ.] ضمن صحبت، در بين صحبت.
 ~ آردئى [ا.] مؤخره، تكملة.
 ~ آزادليغئى آزادى بيان.
 ~ آلتيندا قالماق زير منت كسى ماندن، مورد
 اتهام قرار گرفتن.
 ~ آلماق اجازه صحبت گرفتن، قول گرفتن.
 ~ آنلاتماق به كسى مطلبى را فهماندن، تفهيم
 كردن.

~ آنلاماق فهميدن، تفهيم شدن، درك كردن.
 ~ آنلايان [ص.ا.] چيز فهم، تيز فهم.
 ~ آئشيتمك حرف كسى را قبول كردن، اطاعت
 كردن، حرف شنوى داشتن.
 ~ آئله مك شايعه ساختن، شايعه پرداختن،
 حرف درست كردن.
 ~ اولار به سر زبانها مى افتد، به زبانها مى افتد،
 شايع مى شود.
 ~ اولسون ديئيه محض اينكه حرفى زده باشد
 چيزى گفت، بدون اينكه قصدى داشته باشد
 حرفى زد.

زده شدن، با گاو آهن شخم شدن. (۶) سپرى شدن.
 (۷) به زمين كشيده شدن.
 سۆرۈما [ف.ا.] مكش، عمل مك زدن.
 سۆرۈمك [ف.] اروي زمين كشيده، به زور كشيده
 و همراه بردن، باخ: سۆرۈك لمك.
 سۆرۈندۈرمه [ف.ا.] اطاله، معطللى، كش
 (دادن)، مماطله، امروز و فردا (كردن).
 سۆرۈندۈرمه چى [ا.ص.] اطاله دهنده، كش
 دهنده، لغت دهنده، مسامحه كار، امروز و فردا
 كن.

~ ليك [ا.] مسامحه كارى، تطويل، لغت كارى،
 كش دهندگى.
 سۆرۈندۈرمك [ف.ا.] كش دادن، طول دادن،
 دفع الوقت كردن، به تاخير انداختن، معطل
 كردن، مسامحه كردن، سرگردان و آواره كردن.
 (۲) كشاندن، به دنبال كشاندن، روى زمين يا
 چيزى كشاندن.

سۆرۈندۈرۈجۈ باخ: سۆرۈندۈرمه چى.
 ~ لۈك باخ: سۆرۈندۈرمه چليك.
 سۆرۈنگج { سۆرۈنگاج } [ص.] كشوئى، پيش و
 پس رونده، لغزنده.
 ~ آيته له ييجى وسيله اى كه جذب و دفع مى كند
 ابزارى كه چيزى را به دنبال مى كشد و پس
 مى زند.

سۆرۈنگل { سۆرۈنگال } [ا.] منطقه ليز و لغزنده
 در كوستان.

سۆرونماق [ف.م.] مكيده شدن.
 سۆرۈنمك [ف.ا.] خزیدن، سينه مال رفتن، خود
 را روى زمين كشيده. (۲) با فقر و بيچارگى
 زندگى كردن، با ولگردى روزگار گذراندن.
 (۳) آهسته حركت كردن.

ديزين - ديزين سۆرۈنمك روى زانو خزیدن.
 سۆرۈنن { سۆرۈنان } [ص.] خزنده.
 ~ آيرئق [ا.] گياه مرغ خزنده. (Agropyrom
 repens.)

~ اوّلماق سۈء تفاهم شدن، شایع شدن.
 ~ اوْتون دور حرف، حرف اوست نظر او درست است، نوبت اوست که حرف بزند.
 ~ اهلی کسی که حرف می زند و عمل ندارد، مرد حرف.
 ~ باز [ص.] سخن چین، خبرچین، هوچی.
 ~ بازلیق [ا.] سخن چینی، خبرچینی، هوچیگری.
 ~ باشی [ظ. ا/۱] در هر جمله مطلبی را تکرار کردن. (۲) مقدمه، پیش گفتار.
 ~ بزمک [ف.] اتهام بستن، حرف درست کردن (برای کسی).
 ~ به سۆز [ظ.] کلمه به کلمه.
 ~ بیر آلاّه بیر خدا بکی، حرف هم بکی، قول قطعی.
 ~ بیرلیگی (بیرلی ئی) وحدت کلمه، هم رأیی، متفق القول.
 ~ قوتماق تأثیر کردن، تحت تأثیر قرار دادن، رنجاندن، برخوردن (حرف و سخن).
 ~ (سۆزۆم توتدو) حرفم گرفت، حرفم قبول شد.
 ~ سۆز تۆره دبجی [ص.] واژه ساز، کلمه ساز.
 ~ چکمک حرف کشی از کسی، زیر زبان کسی را کشیدن.
 ~ چۆ [ا.] سخن گو.
 ~ چۆلۆک [ا.] لفاظی، سخن آرائی.
 ~ چيخارتماق شایعه انداختن، حرف در آوردن.
 ~ دئدیگین دمیردیر، دؤگدۆکجه اوزانار حرف مثل آهن است هرچه بکوبی درازتر می شود.
 ~ دۆزلدبجی واژه ساز، کلمه ساز.
 ~ دۆزلدبجی شکیل چی پسوند (پیوند) واژه ساز.
 ~ دۆشدۆ دئدیم من باب مثال گفتم، چون مطرح شد گفتم.
 ~ دۆشنده اگر سخن به میان آید، هنگام مطرح شدن.

~ دۆیۆشدۆرمک مشاجره کردن، مباحثه کردن، جدل کردن.
 ~ دبنلمک حرف گوش کردن، اطاعت کردن، پند گرفتن.
 ~ ده [ظ.] در حرف (نه در عمل).
 ~ ده ئیشدیرمه واگردانی کلمه، تصریف واژه.
 ~ ده ئیشدیربجی [ص.] واگردان کلمه، تصریف واژه.
 ~ ده ئیشدیربجی شکیل چی (= پیوند) پسوند واژه گردان پسوندهائی که ظاهر کلمات را تغییر می دهد ولی تأثیر اساسی در مضمون آن ندارد، مثل لار، لر و غیره، دئیم، دیر (یازدئیم، یازدیر) پیوند تصریفی.
 ~ ده ئیشمه باخ: ده ئیشدیرمه.
 ~ سالماق حرف به میان کشیدن، مطرح کردن.
 ~ سۆز [ص. / ظ.] بی حرف، بی گفتگو، بی چون و چرا، بی قید و شرط، بلاشرط.
 ~ سۆز تسلیم تسلیم بلاشرط.
 ~ سۆز دانیشیق سیز باخ: سۆز سۆز.
 ~ صاحبی صاحب عقیده، سخن پرداز.
 ~ قایثارماق با گستاخی جواب دادن.
 ~ قنیم اولسون زبانم به کام.
 ~ قوشدور، بوراخارسان اوچار گئدر حرف مثل پرنده است رها کنی پرواز می کند و می رود.
 ~ قوشماق (۱) شعر سرودن. (۲) بهتان زدن، درباره کسی حرف در آوردن.
 ~ کسمک تصمیم گرفتن، قرار گذاشتن، توافق کردن.
 ~ گزدیرمک سخن چینی کردن.
 ~ گزدیرن [ص. / ا.] سخن چین، شایعه ساز.
 ~ گلیشی [ظ.] در ضمن، ضمناً، مثلاً، به عنوان مثال.
 ~ گۆتۆرمز (گۆتۆرمه ئن) [ص.] حرف ندارد (بی تردید درست است)، جای حرف ندارد، حرف بر نمی تابد. (تحمل شنیدن سخن

می کند.

~ چىخماق شايىچ شدن، بر ملا شدن، مطرح شدن، شهرت يافتن.

(كىشى نىن سۆزۈ چىخىنجا، جانئى چىخىشئىن) مرد جانىش در آيد به كه حرفش در آيد. (شهرت بد يابد).

سۆزۈ چۇخ اوزادارسان، دادئى قاچار اگر سخنى را به درازا بكشانى بى مزه مى شود.

~ قازىشىدۇرماق خلط مبحث کردن، حرف تو حرف آوردن.

~ كىچىر (كىچىن) [ص.] بانفوذ، داراى نفوذ كلام، منتفذ.

~ كىچىمىك نفوذ كلام داشتن.

~ بىشره دۇشمىك حرف كسى زمين افتادن، خواهش كسى را رد کردن.

سۆزۈمۇ آغزۇمدا قۇيىدۇ حرفىم را قطع كرد، سخنى را ناتمام گذاشت.

سۆزۈن آچىغۇ سخنى پوست كنده، حرف رڭى و راست.

سۆزۈن چۆرۈيۈن چىخىخارتماق لف دادن كلام، تكرار خسته كندۀ يك حرف.

سۆزۈن دۆزۈ سخنى راست، راستش را بنخواهى، حقيقت اين است كه.

سۆزۈن دۇغروسو، دميردن كىچىر سخنى راست در آهن تأثير مى كند.

سۆزۈندىن چىخماق نافرمانى كرىدن.

سۆزۈندىن دۇنمىك بدقولى كرىدن، عهدشكنى كرىدن، عهد شكستن.

سۆزۈندىن قاچماق زير قول خود زدن، از قول خود امتناع كرىدن.

سۆزۈندە دورماق روى حرف خود ايستادن، به قول خود وفا كرىدن.

سۆزۈنۇ بىلىمىك حرف خود را فهميدن، فهميده و آگاهانه سخنى گفتن.

~ دە ئىشىدۇرماق حرف خود را عوض كرىدن.

درشت و ناصواب را ندارد)، كله شق.

~ گۇلىشىدۇرماق زبان بازى كرىدن، مباحثه و جدل كرىدن، مجادله لفظى كرىدن، با كلمات بازى كرىدن.

~ لىشىك [ف. ۱] بگو مگو كرىدن، مشاجره كرىدن، مجادله كرىدن، مباحثه كرىدن، مشاعره كرىدن. ۲) گفتگو كرىدن. ۳) قرار گذاشتن، تراضى كرىدن، عهد و پيمان بستن.

~ لىشمە [ف. ۱] بگو مگو، مشاجره، گفتگو، هم عهدى، توافق.

~ لۇ [ص. ۱] حرف دار، كسى كه حرفى براى گفتن دارد. ۲) نامزد شده، نشان شده.

~ لۇك [ا.] لغت نامه، فرهنگ لغت، واژه نامه.

~ وئىرمىك ۱) اجازه صحبت دادن. ۲) قول دادن.

~ يۇخ حرف ندارد، كاملاً درست است، البته، بى نرديد.

سۆزە باخان [ص.] حرف شنو، مطيع.

~ باخماز [ص.] كله شق، نافرمان، حرف نشو.

~ باخماق حرف گوش كرىدن، اطاعت كرىدن، قبول كرىدن.

~ توتماق سر كسى را به صحبت مشغول كرىدن.

~ گلىمىك به سخنى در آمدن، مباحثه كرىدن.

سۆزۈ آچىلىماق مطرح شدن موضوعى، سر صحبت باز شدن.

~ آزديرماق موضوع صحبت را عوض كرىدن.

~ آغزۇندىن آلماق ۱) حرف كسى را قايدىدن، تيز فهميدن. ۲) حرف كسى را قطع كرىدن.

~ آغزۇندىن بوراخماق حرف كسى را ناتمام گذاشتن.

~ آلىنه آلماق رشته سخنى را بدست گرفتن.

~ اوزاتماق موضوع را كش دادن، موضوع را طول دادن.

~ بۇنۇ (بۇنۇن) [ص.] كسى كه به قول خود پاى بند است، كسى كه به گفته خود عمل

~ كىمك حرف كسى را بريدن، سخن ديگرى را قطع كردن.

~ كىچيرتمك حرف خود را به كرمى نشاندين، حرف خود را قبولاندين.

~ گشرى آلماتق حرف خود را پس گرفتن، نقض عهد كردن.

سۆزۆنه گىلمك بعدا حرف كسى را تايبيد كردن (حالا آمدي سر حرف من).

آتالار سۆزۆ ضرب المثل، پند و امثال. ائوسۆز سۆز، گۆر عذاب سۆز اولماز خانه بدون گلايه (بگو مگو) و گور بى عذاب نباشد.

بوسۆز آرامىزدا قالسۇن اين حرف بين ما بماند، (مخفى بماند).

بوكى سۆز آنلامىئر اين كه حرف سرش نمى شود، اين كه نمى فهمد، آدم زبان نفهمى است.

اؤكۆزۆ يۇرولانا، جۇخ سۆز دئيه ر لر كسى را كه گاوش خسته شده طعنه ها زنند.

سۆزارماق [ف]. [رنگ و روباختن، بزمردن، بزمردن شدن، به خاموشى گراييدن آتش.

سۆزالماق باخ: سۆزارماق. سۆزدۆرتمك { سۆزدۆرتماك } [ف. س.].

بوسيله ديگرى از صافى گذرانيدن، تصفيه كردن، بالودن.

سۆزدۆرتمك باخ: سۆزدۆرتمك. سۆز گىج { سۆز گاج } [آبكش، صافى،

صاف كن، فيلتر، پالونه، پرويزن. سۆز گۆ { سۆز گۆ } باخ: سۆز گىج.

سۆز گۆن { سۆز گۆن } [ص. ۱] نشنى، بالودگى. ۲. ضعيف، بى حال. ۳. خمار (چشم)، غماز، مخمور.

~ باخيئش نگاه خمار آلوده. سوزمك { سۆزماك } [ف. ۱] از صافى

گذرانندن، صاف كردن، بالودن. ۲. آب چيزى را گرفتن، آب چيزى را كشيدين. ۳. نشت

كردن، ريختن. ۴. از نظر گذرانندن، چشم چرانندن، خمار آلود نگاه كردن، سير كردن.

۵. خراميدن (رقص). ۶. بدون بال بهم زدن پرواز پرنده ها. ۷. ريختن (چائى).

سۆزۆب اوينا ماق خرامان رقصيدن. چاي سۆزمك چاي ريختن.

چايى ~ چايى را از چاي صاف كن گذرانندن. سۆز مه [ف. ۱. ۱. / ۱. ۱] آب گرفته، آبكش شده،

بالوده. ۲. مخمور، غماز، خرامش. ~ پلۇ . پلوى آب كش.

سۆز نك { سۆز ناك } [فا. ۱. ۱] سوزاك. سۆزۆلمه [ف. ۱. ۱] نشت، ريزش.

سۆزۆلمك { سۆزۆلماك } [ف. ۱. ۱] نشت كردن، فرو چكيدن، ريزش كردن. ۲. خزيدن، كشيده شدن (روى زمين). ۳. جيم شدن، در رفتن. ۴. صاف شدن، تصفيه شدن، گرفته شدن

آب چيزى، آبكش شدن (ماست و پلوى وغيره). ۵. ضعيف شدن. ۶. خمار آلود شدن. ۷. نخ نما شدن لباس.

سۆزۆلمۆش [ف. ص. ۱] از صافى گذشته، آبكش شده.

سۆزۆنتۆ [ا. ۱] آنچه كه در صافى مى ماند. سۆزه جك { سۆزاجاك } [آبكش، صاف

كن، باخ: سۆز گىج. سۆزه لنمك { سۆزالانماك } [ف. ۱] تراوش

كردن، تراويدن، فطره فطره چكيدن، نشت كردن. سۆزئت [فر. ۱] سۆزه، موضوع، مضمون.

سوس [سس. ۱] هيس، ساكت، باخ: سوس. سوس [ا. ۱] زينت، برك.

~ لمك [ف. ۱] برك كردن، آراستن. ~ لۆ [ص. ۱] برك كرده، آراسته.

سوسالماق [ف. ۱] تشنه شدن. سوسالماق [ف. ۱] آب انداختن (ماست).

سوسالميش [ف. ص. ۱] تشنه، عطش. سوسالماق [ف. ۱] تشنه شدن، عطش شدن.

- (۲) اشتياق داشتن.
 قانئنا ~ تشنه خون كسى بودن.
 سوسامئش [ف.ص.] تشنه، عطش.
 سوستلمك { سوستالمك } باخ: مست لشمك.
 سوسدورماق { سوسدورماق } [ف.س.] به سكوت واداشتن، آرام كردن، ساكت گردانيدن.
 سوسدورولماق { سوسدورولماق } [ف.م.] بوسيله ديگرى ساكت شدن، وادار به سكوت شدن.
 سوسرى { سوسارى } [ا.] سوسك، جبرجيرك.
 سوسقون [ظ.] ساكت، بى حرف، خاموش.
 ~ لوق [ا.] سكوت، خاموشى.
 سوسماز [ص.] ساكت نشدن، سكوت ناپذير.
 سوسماق [ف.] سكوت كردن، خاموشى گزیدن، لب فرو بستن، ساكت شدن.
 سوسن { سوسان } [ا.] گل سوسن.
 سوسوز [ص.] بى آب، بدون آب. (۲) خشك.
 (۳) تشنه، عطشان.
 ~ لاشدئرماق [ف.] بى آب كردن، تشنه كردن.
 ~ لاشماق [ف.] بى آب شدن، تشنه شدن.
 ~ لاماق [ف.] بى آب شدن، تشنه شدن.
 ~ لانماق [ف.م.] بى آبى كشيدين، تشنگى كشيدين.
 ~ لوق [ا.] بى آبى، خشكى، تشنگى، عطش.
 سوسا سوسوز آپارئب، سوسوز گتيرير سر آب تشنه مى برد و تشنه هم بر مى گرداند، آدم حقه باز و رياكارى است.
 سوسيال [لا.] اجتماعى، مدنى، اشتراكى.
 سوسياليزم [لا.] سوسياليزم، مرامى كه هدف آن تعديل ثروت عموم و دولتى كردن وسائل توليد و منابع طبيعى به نفع همه افراد است.
 سوسياليزست [ص.لا.] سوسياليزست، طرفدار و معتقد به سوسياليزم.
 ~ جه سينه [ظ.] به شيوة سوسياليزستى.
 سوسيسكا [ا.ر.] سوسيس.
 سوسيوئوزى [ص.لا.] جامعه شناسى.
 سوسيوئولوق [ا.] جامعه شناس.
 سوغان [ا.] پياز، پيازچه.
 ~ چا [ا.] پيازچه. (۲) پيازداغ.
 ~ گولوز [ا.] گل كوكب.
 سوغانلى [ص.] پيازدار.
 سوغانلىق [ا.] مزرعه پياز.
 سوغان يشمه ميسن نيئه ايچين گولئنه ئير؟
 تو كه پياز نخورده اى چرا گلويت مى سوزد.
 سوغانئى كيم يئير؟ درده جر، عيسى كيم دئير؟ عيبه جر پياز را كى مى خورد؟
 دردجو، معايب را كى مى گويد؟ عيب جو.
 او قاتئنا سوغان دؤغرادئى اوقاتش را تلخ كرد، ناراحت و عصبانى كرد.
 سوغاناق [ا.] پياز (گل)، پيازچه. (۲) غده.
 ~ لئى ييتكى لر نباتات پيازدار، پياز داران.
 داد سوغاناقلارئى غدد جشائى.
 سؤفا [ا.فر.] صندلى راحتى، نيمكت.
 سوفرا [ا.] سفره.
 ~ آچماق سفره گستردين، سفره پهن كردن، سفره باز كردن.
 ~ باشئنا كئچمك سر سفره نشستن.
 ~ سرمك سفره پهن كردن.
 ~ يئغماق سفره جمع كردن، سفره برچيدن.
 سوق { سؤوق } [ع.ا.] سوق.
 ~ ائتمك سوق دادن، راندن، برانگيختن، وادار كردن.
 سوقات { سؤوقآت، سؤوقات } [ا.] سوغان ارمغان، هديه، ره آورد.
 سوقامئشئى [ا.] بوريا.
 سوق طبيعى { سؤوقى طبيعى } [ص.ع.] افطرى ذاتى، طبيعى.
 سؤكدؤرمك [ف.س.] بوسيله كسى شكافتن كندن، اوراق كردن.
 سؤكمك [ف.] (۱) شكافتن، از هم جدا كردن

~ لوق باخ: سۆلچولوق.
 سۆلاخاي [ص. ۱.] چپ دست، چپه.
 ~ لئق [۱.] چپ دستی.
 سولا شماق [ف. ۱.] بروی یكدیگر آب پاشیدن.
 (۲) آب انداختن، آبکی شدن.
 سۆلاق باخ: سۆلاخای.
 سۆلاقان [ص. ۱.] بزمرد، چیزى كه زود تر بزمرد
 شود.
 سولاما [ف. ۱.] آبپاری، آب پاشی، خیس
 (کردن).
 سولاماق [ف. ۱.] آبپاری کردن، آب پاشی
 کردن، آب دادن، آب پاشیدن. (۲) خیس کردن،
 خیساندن، مرطوب کردن، نم زدن.
 سولان ~ رجز خوانی کردن، میداناری کردن.
 سۆلان باخ: سۆلاقان.
 سولاندیرماق [ف. ۱.] آبکی کردن، رقیق کردن.
 (۲) آب انداختن (دهان). (۳) حق و حساب دادن.
 آغزئنی سولاندیرماق دهان کسی آب
 انداختن، تحریص کردن.
 سولانماق [ف. م. ۱.] آبپاری شدن، آبپاشی شدن،
 آب داده شدن، خیس خوردن. (۲) آبدار شدن،
 رسیدن میوه.
 آغزئ ~ دهان آب افتادن، هوس کردن.
 گۆزؤ ~ تر شدن چشم، گریه کردن.
 سولانمیش [ف. ص. ۱.] آبدیده، مرطوب، خیس.
 سۆلچو [۱.] چپ گرا، چپ رو، دست چپی.
 ~ لوق [۱.] چپ رویی، چپ گرائی.
 سۆلدات [۱.] باخ: سالدات.
 سۆلدورماق [ف. ۱.] رنگ باخته کردن.
 (۲) ضعیف کردن. (۳) بزمرد کردن.
 سۆلفون [ص. ۱.] رنگ پریده، رنگ باخته،
 زرد چهره. (۲) بزمرد، افسرده، دژم.
 ~ اولماق رنگ پریده شدن، بزمرد شدن.
 ~ لاشدیرماق [ف. م. ۱.] بوسیله دیگری بزمرد
 کردن، افسرده کردن.

(۲) خراب کردن. (۳) باره کردن. (۴) از هم باز
 کردن و پیاده کردن (ماشین و غیره)، اوراق
 کردن. (۵) شخم کردن. (۶) کندن، برچیدن،
 (شیروانی بام و غیره).
 تیکیشی سۆکمک درز را شکافتن، دوخت را
 شکافتن.
 دیوارئ ~ شکافتن دیوار، خراب کردن دیوار.
 ما آتئ ~ اوراق کردن ساعت.
 قولاغیمئ سۆكدؤ گوشم را برد.
 قولاغیمئ سۆكمه خفه شو، گوشم را نبر.
 سۆكۆشدۆرمك [ف. ۱.] دریدن، باره کردن،
 باره پوره کردن.
 سۆكۆك [ص. ۱.] شکافته، خراب شده، زمین کنده
 شده، اوراق شده، باره، چاک خورده.
 سۆكۆلمك [ف. ۱.] شکافته شدن، چاک خوردن،
 خراب شدن، باره شدن، کنده شدن، اوراق شدن.
 دان بئری سۆكۆلدؤ آفتاب طلوع کرد،
 سپیده دمید.
 سۆكۆتئ [۱.] باره، پارگی، قطعات، از هم شکافته
 شده.
 سۆل^۱ [۱.] بجه ماهی، ماهی کولی.
 ~ چا بجه ماهی.
 سۆل [۱.] چپ، سمت چپ. (۲) جناح افراطی و
 بنیاد گرا در جریانات سیاسی واجتماعی.
 ~ ال دست چپ.
 سۆل طرفدن قالخمیش از دنده چپ پا شده،
 آدم منفی باف و مخالف خوان.
 سۆلا [ظ.] به طرف چپ.
 سۆلچو باخ: سۆلچو.
 سۆلدا [ظ.] در سمت چپ.
 سۆل داش همراه عروس یا داماد که در مراسم
 عروسی در سمت چپ او قرار می گیرد.
 سۆلدان [ظ.] از سمت چپ.
 ~ لاشماق [ف. ۱.] به گروه سیاسی چپ متمایل
 شدن.

- ~ لاشماق [ف. ۱] رنگ باختن، پریده رنگ شدن. ۲) پژمردن، افسردن، پژمرده شدن.
- ~ لوق [۱. ۱] رنگ پریدگی، رنگ باختگی، زردروئی. ۲) افسردگی، پژمردگی.
- سولک { سولاک } [ص. ۱] ولگرد، پرسه زن، هرزه. ~ ایت سگ ولگرد، سگی که به دنبال هر کسی پرسه می زند.
- سولما [ف. ۱. ۱] رنگ باختگی، رنگ پریدگی، پژمردگی، افسردگی.
- سولماز [ص. ۱] نابزمردنی، نافسردنی، پژمرده نشدنی. ۲) همیشه باطروات، زوال ناپذیر.
- سولماق [ف. ۱] رنگ باختن، پریده رنگ شدن. ۲) پژمردن، افسردن، پژمرده شدن.
- سولموش باخ: سولفون.
- سولندیرمک { سولاندیرماک } [ف. ۱] سردواندن، سرگردان و آواره کردن.
- سولنمک { سولانماک } [ف. ۱] پرسه زدن، ول گشتن، دنبال کسی افتادن، به دنبال خوراکی هرجا سرکشیدن.
- ایت کیمی سوله نن مثل سگ پرسه زن و ولگرد.
- سولو [ص. ۱] آبدار، پرآب. ۲) مرطوب، نمناک، خیس، تر. ۳) آبکی، رقیق. ۴) آبرومند، باشرم و حیاء.
- ~ بویا آب و رنگ.
- ~ خوراک غذای رقیق (آبکی).
- ~ قار برف آبکی.
- ~ لوق آبداری، پرآبی، نمناکی، رقیقی.
- ~ نامازدیئر نماز با وضو است.
- سولو [ینا] نوازندگی یک نفری.
- سولوب - سارالماق [ف. ۱] پژمردن و رنگ باختن، طراوت خود را از دست دادن و زرد شدن.
- سولوخماق [ف. ۱] رنگ پریده شدن، افسرده شدن، پژمردن، رنگ باختن.
- سولوف [۱] نوعی علف دامی.
- سولوق [۱. ۱] باخ: سودور، سودورجوق. ۲) رقیق، آبکی. ۳) محصول لبنی شبیه پنیر که از اولین شیر گوسفند تهیه می کنند.
- ~ لاماق باخ: سودور لاماق.
- آشین سولوق لوغو (سییقلیغی) دنین یوخلوغونداندیئر آبکی بودن آتش از فقدان بنشن است، اگر قصوری از پذیرائی ملاحظه کردید ناشی از فقدان وسائل است.
- سولوق [ص. ۱] باخ: سولفون.
- ~ لوق باخ: سولفونلوق.
- سولوک [۱] جوانه نی و غیره.
- سوم [ص. ۱] توپُر، تنومند، درشت.
- سوماخ باخ: سماق.
- سوماغی [ص. ۱] به رنگ سماق، قرمز تند.
- سومباتا [۱. ۱] سمباده، سباده (سنگ).
- ~ لاماق [ف. ۱] سمباده زدن.
- سومباتلی [ص. فر. ۱] سمباتیک، جالب، دلچسب، دلپذیر.
- سومبول باخ: سنبل.
- سومسوز [۱. ۱] آلتی برای تقلید صدای پرندگان برای جلب کردن و شکار آنها. ۲) سوت سوتک، سوت.
- سومسوک [ص. ۱] سبک مغز، کند ذهن، خرف، ابله. ۲) سگ هرزه.
- سومسونمک { سومسونماک } [ف. ۱] پلکیدن، پرسه زدن، به هرجا سرک کشیدن (برای خوراکی).
- سومک { سوماک } [۱. ۱] گلولة پشم آماده برای رشتن و تابیدن.
- سومو [۱] نان بربری.
- سومورتگن { سومورتگان } [ص. ۱] مکنده، خونخوار.
- ~ بلوجه ئی [ص. ۱] پشه های مکنده، پشه های خونخوار.
- سومورگه { سومورگا } [ص. ۱] مستمره.

- سۆمورماق [ف.] مکیدن،
 سۆمورمک [ف. ۱. ۱] مکیدن. ۲) بلعیدن،
 هورت کشیدن. ۲) استعمار کردن، داروندار
 کسی را (از چنگش خارج کردن).
 سۆمۆک [ا.] استخوان.
 ~ آتماق تخته ترد بازی کردن.
 ~ اوستلویو غشاه روی استخوان.
 ~ اوئناق مفصل استخوان، بندگاه استخوان.
 ~ سیز [ص.] بی استخوان.
 ~ سیندیرماق استخوان خرد کردن، خیلی تلاش
 کردن و زحمت کشیدن.
 ~ لری چیخماق لاغر شدن.
 ~ لری یوغونلائیپ پشتش باد خورده.
 ~ لرنه سوگلدی زیر پوستش آب افتاد، سرحال
 آمد.
 ~ لشمک [ف.] استخوانی شدن، سفت شدن،
 خشک شدن.
 ~ لو [ص.] استخوانی، استخوان دار.
 سۆمۆیۆنه دۆشمک میل به رقصیدن پیدا
 کردن، باب طبع افتادن.
 سۆمۆیۆنه قدرایشلمک تا مغز استخوان کار
 کردن (نفوذ کردن) زخم یا سرما.
 آغزئنا سۆمۆک آتماق حق سکوت دادن.
 بیر ددی بیر سۆمۆک یک پوست و یک
 استخوان، لاغر و نحیف.
 سۆمۆرگن { سۆمۆرگان } باغ: سۆمۆرتگن.
 ~ بیتکی لر گیاهان طفیلی، گیاهانی که از راه
 مکیدن شیره گیاهان دیگر ارتزاق می کنند.
 سۆمۆن [ا.] (بیج و) مهره، به شکل هرم.
 سۆن [ا. ۱] (پایان، آخر، انتها، انجام. ۲) آخری،
 آخرین، تازه ترین. ۳) حته. ۴) نتیجه، عاقبت.
 ۵) در زایش آنچه بعد از جنین خارج می شود،
 جفت، بدن ناف و غیره. ۶) مرگ.
 ~ باهار پائیز، خزان.
 ~ بششیک [ا. ۱] ته تناری، آخرین بچه.
 ۲) عزیز دردانه.
 ~ درجه حده اکثر، به غایت، منتهی درجه.
 ~ دفعه آخرین بار، دفعه آخر.
 ~ سوز [ص.] ۱) بی انتها، بی پایان، نامحدود،
 نامتناهی. ۲) بی نتیجه، بی ثمر. ۳) نازا، عقیم.
 ~ سوزلوق [ا. ۱] بی انتهای، نامحدود
 (بودن). ۲) بی ثمری، بی باری. ۳) نازائی،
 عقمی.
 ~ سۆز آخرین دفاع (متهم).
 ~ قوئماق خاتمه دادن، پایان بخشیدن.
 ~ لاشماق [ف.] به انتها رسیدن، به پایان رسیدن.
 ~ لو باخ: سۆنلو.
 ~ لوق [ا.] پسوند (پیوند) (دستور زبان)
 (حال سۆنلوق لاری).
 ~ نفس آخرین نفس، نفس آخر.
 ~ وئرمک پایان دادن.
 سۆنا یئتیرمک (چاندیرماق) به آخر
 رساندن، تمام کردن.
 سۆنونا چیخماق به انجام رسانیدن، تمام
 کردن، تا آخر مصرف کردن.
 سۆنوندا در پایان، در انتها.
 سۆنونجو [ص.] آخرین، آخری، واپسین،
 پسین، نهائی.
 سۆنونو دۆشۆنمک عاقبت اندیشی کردن، به
 نتیجه فکر کردن.
 سۆنو یۆخدور ۱) نتیجه ندارد. ۲) پایانی ندارد،
 آخر و عاقبت ندارد.
 سۆنولون سۆنو انتهای این راه، پایان این راه.
 سۆنا [ا. ۱ / ص. ۱] اردک نر، مرغابی وحشی نر.
 ۲) زیبا، فشنگ.
 سۆنالماق [ف.] بهانه گیری کردن، ایراد گرفتن به
 هر چیز.
 سۆنیککی باخ: سنیککی.
 سۆنوجوق [ا.] جفتک، جفتک پرانی، لگد پرانی
 (خر).

- ~ آتماق جفتك پراندن.
~ لاماق [ف.] جفتك زدن، لگد پراندن، آليزیدن.
~ لایان [ص.] جفتك پران، رموك.
سوئند { سوئند } [ا. فر.] ميله، ميله جراحی، لوله باریك برای خارج کردن ادرار از مثانه.
~ لاماق [ف.] سوئند زدن، سوئند گذاشتن.
سوئرا [ظ. / قوشما.] (۱) بعد، سپس، (۲) پس، آن وقت، (۳) بعد از (آن)، به دنبال (آن).
سوئرادان [ظ.] بعداً، بعدها، بعد از آن.
سوئرادان سوئرایا [ظ.] بعد از مدت‌ها، بالاخره.
سوئراسی [ظ.] دنباله آن، عاقبت آن، بعدش.
سوئراسیز [ص.] بی دنباله، ابدی.
سوئراکی [ظ.] بعدی، آنچه بعداً رخ دهد.
سوئرایاقوئماق به بعد موکول کردن.
آغلی سوئرادان گلیر عقلش از پشش می آید، علاج واقعه بعد از وقوع کردن، دیر تصمیم گرفتن.
ایشی سوئرایا بوراخماق کار را به تاخیر انداختن، کار را به بعد موکول ساختن.
پیرایلدن سوئرا بعد از یک سال، یک سال بعد.
سوئندورمک [ف.] خاموش کردن، اطفاء کردن، فرونشاندن.
سوئندوروجو [ا.] خاموش کننده (ابزار و مواد).
سوئندورولمک [ف. م.] بوسیله دیگری خاموش شدن.
سوئقور [ا.] سفر، شاهین، نوعی باز.
سوئنگ { سوئنگ } ائله مک داروندار کسی را از جنگش خارج کردن، ورشکست کردن.
سوئنگر { سوئنگار } [ا.] اسفنج، ابر.
~ داشی سنگ پا.
بوساسوئنگری تفاله اسفنجی شکل آهن.
سوئنگو (سوئنگو) [ا.] سرنیزه.
~ لشمک [ف. فار.] با سرنیزه جنگیدن (دو یا چند نفر).
~ لمک [ف.] با سرنیزه زدن.
~ لو [ص.] سرنیزه دار.
سوئلو [ص.] محدود، معین، محدود.
~ لوق (۱) پایانی، آخری، (۲) محدودیت، متناهی.
سوئنمز { سوئنماز } [ص.] (۱) خاموش نشدنی، خاموشی ناپذیر، (۲) همیشه فروزان.
سوئنمک { سوئنماک } [ف.] (۱) خاموش شدن (آتش، چراغ)، به سردی گرائیدن، (۲) از رونق افتادن، (۳) مردن، (۴) غروب کردن آفتاب و ستاره و غیره.
آجیغئی سوئندو خشمش به سردی گرائید.
اودسوئندو آتش خاموش شد.
سوئنی باخ: سنی.
سوئورج [ا.] نتیجه، عاقبت.
سوئور [ص.] [حروف صامت شبه صائت در زبان آذربایجانی که آهنگ صوتی آنها به اصوات صائت نزدیک تر است و عبارتند از: ر، ل، م، ن، ی].
سوئووک [ص. / ظ.] خاموش، تیره، کم رنگ، کم نور، بی رونق، کدر، بی روح، سرد.
~ گوز [ص.] چشم بی نور.
~ لووک [ا.] خاموشی، کم نوری.
سووات [ا.] آبشخور، آبخور، جای عمیق در رودخانه که از آنجا آب برمی دارند یا دام‌ها را آنجا سیراب می کنند.
سوواتماق [ف. یس.] بوسیله کسی سفید کردن، گچ کاری کردن، کاه گل کردن، اندودن.
سوواچاق [ا.] کلوز، درچه سز.
سوواخ باخ: سوواق.
سووارما [ف. ا.] آبیاری، آبرسانی.
سووارماق [ف.] آبیاری کردن، آب رساندن، آب دادن، سیراب کردن.
آنلاری ~ آب دادن، به اسبها، سیراب کردن اسبها.

سوۋورولماق { سوۋورولماق } [ف.م.] بىر باد
 رخت، بوجارى شىن، بىر باد دادە شىن.
 سوۋوماق { سوۋوماق } [ف.] رد كردن.
 باشدان سوۋوماق از سر رد كردن، دك كردن.
 سوۋوراق باغ: سوۋوروق.
 ~ آت اسب باد پا.

سوۋوران [ص. ۱.] بوجارى، بوجارى كىندە.
 سوۋورما [ف. ۱.] بوجارى، باد (دادن).
 سوۋورماق [ف. ۱.] باد دادن (خرمن)، بوجارى
 كردن. ۲) باد دادن.
 سوۋوروجو [ا.] دستگاه بوجارى.
 سوۋوروق [ا. ۱.] گرد باد. ۲) عمل باد دادن
 (خرمن).

سوۋوشدورماق [ف.] سپرى كردن، گذرانيدن،
 برطرف كردن، رد كردن.
 سوۋوشماق [ف.] سپرى شىن، گذشتن، برطرف
 شىن، رد شىن، عبور كردن، گذشتن،
 گذر كردن، از سر گذشتن، رد شىن قضا و خطر.
 سوۋولماق [ف.م.] سپرى شىن، رد شىن.
 بىلىدېر چىنىن بىلىش، دارى
 سوۋولانا جاندىر خانى بىلدىرچىن تا سپرى شىن
 خرمن ارزن است.
 سوۋى [ا.] خانواده، طايفه، ايل، نسل، اجداد، تبار،
 هم خون.

~ سوۋپ [ا.] اصل و نسب، قوم و خویش.
 ~ داش [ا.] هم تبار، هم خون، از يك نسل و
 نسب.

~ سوز [ص.] بى خانواده.
 ~ سوزلوق [ا.] فقدان اصالت خانوادگى.
 ~ لو [ص.] اصیل، از خانواده اصیل.
 ~ لولوق [ا.] اصالت خانوادگى.

~ لو - سۋېلو [ص.] با اصل و نسب.
 سۋى: سۋز سۋز، سۋى سۋز دۋر بى قىلو
 قال است، بى شيله پيله است.
 سوۋاجاق [ا.] جريان آب رودخانه را با سنگ وغيره

باغى ~ آييارى كردن باغ.
 سوۋار ئىچى [ا.] آب دهنده، آبيار، دستگاه
 آييارى، آبخورى (در دامدارى).
 سوۋار ئىلماق [ف.م.] آييارى شىن.
 سوۋار ئىلميش [ف.ص.] آبدیده.
 ~ پۇلاد فولاد آبدیده.

سوۋاشقان [ص.] چىبىندە، چىبىناك.
 ~ لىق [ا.] چىبىناكى، چىبىندگى.
 سوۋاشماق [ف.] چىبىند، آغشتن.
 سوۋاق [ا.] كاه گل، گچ كارى، سفيد كارى، اندود.
 ~ چى گچ كار، سفيد كار.
 ~ سىز [ص.] بدون گچ كارى، سفيد كارى
 نشده.

~ لاماق [ف.] كاه گل كردن، گچ كارى
 كردن، سفيد كارى كردن.
 ~ لاتماق [ف.م.] كاه گل شىن، گچ كارى
 شىن، سفيد كارى شىن.

~ لى [ص.] گچ كارى شده، سفيد كارى شده.
 سوۋاماق [ف.] باخ: سوۋاقلماق، اندودن، ماليدن.
 سوۋاندا { سوۋاندا } [ا.] باخ: ايله، سوهان.
 ~ لاماق [ف.] سوهان زدن، سوهان كارى كردن.
 سوۋانماق [ف.م.] باخ: سوۋاقلماق، اندوده
 شىن، مالیده شىن.

سوۋخا { سوۋخا } [ا. ۱.] بى صاحب، ميراث.
 ۲) كرم آفت بىبه.

سوۋخابا قالماق بى صاحب ماندن.
 سوۋدا { سوۋدا } [ا.ع.] سودا، اگزما، زرد زخم.
 ~ لى [ص.] سودائى، مبتلا به اگزما، باخ: سوۋدا.
 سوۋوده { سوۋدا } [ا.فا.] داد و ستد، معامله.
 ~ ائله مك سودا كردن، معامله كردن.
 ~ گر بازرگان.

~ لشمك [ف.] معامله كردن، ساخت و باخت
 كردن.
 چاى دا بالىغ سوۋداسى دىر معامله بر روى
 ماهى درياست، به دشت آهوى نا گرفته مبخش.

بند آوردن برای شنا و غیره.

سۆیژۆرمک {ف.س.} بوسیله کسی فتخاشی کردن، بوسیله دیگری امانت کردن.

سۆیسون {سۆیسون} {۱.۱} گرده، پشت گردن، دوش (در مورد حیوانات بارکش).

سۆیسۆنۆنده پیی و عضله لردن عبارت هۆرگۆچۆ وار در گردهاش کوهانی مرتکب از پیه و عضله دارد (گار).

سۆیغون {ا.} غارت، چپاول، راهزنی، دزدی، تاراج، یغما، غنیمت.

~ چو {ا.} غارتگر، چپاولگر، راهزن.

~ چولوق {ا.} راهزنی، غارتگر، تاراجگر.

سۆیكشمک {سۆیکاشماک} باغ: سۆیکشمک. داش - داشا سۆیکشمنده دووار اولار سنگ به سنگ تکیه دهد دیوار گردد.

سۆیكک {سۆیکاک} باغ: سۆیککه چک.

سۆیكکمک {سۆیکاماک} {ف.۱} تکیه دادن. (۲) در جوار و متصل بهم گذاشتن.

سۆیكکنمک {سۆیکانماک} {ف.۱} تکیه دادن، پشت به پشت دادن، لمیدن، متکی شدن، در جوار و متصل بهم قرار گرفتن.

سۆیكکنه چک {سۆیکاناجاک} {ا.۱} تکیه گاه، نقطه اتکاء، پشتی، حامی، پشتیبان.

سۆیلتیمک {سۆیلاتماک} {ف.س.} وادار به حرف کردن، به حرف زدن واداشتن.

سۆیلتشمک {سۆیلاشماک} {ف.فار.} گفتگو کردن، درد دل کردن، مذاکره کردن، مشاوره کردن با همدیگر.

سۆیلمک {سۆیلاماک} {ف.۱} اظهار کردن، بیان کردن، حرف زدن، سخن گفتن، فرمایش کردن، گفتن. (۲) آواز خواندن.

سۆیله گۆره ک بفرماید.

سۆیلتنمک {سۆیلتنماک} {ف.م.ف.قا.} (۱) اظهار شدن، گفته شدن. (۲) با خود حرف زدن، پیش خود غرغر کردن.

سۆیلنه - سۆیلنه {ظ.} غرولند کنان.

سۆیله نیلمک {سۆیلا نیلماک} {ف.م.} بوسیله کسی اظهار شدن، بوسیله دیگری گفته شدن.

سۆیتماق {سۆیتماق} {ف.۱} کندن، پوست کندن. (۲) لخت کردن، غارت کردن، چپیدن، چپاول کردن.

سۆیتمک {سۆیتماک} {ف.} فحش دادن، ناسزا گفتن، دشنام دادن.

سۆیوتما {سۆیوتما} {ف.۱.۱/۱.۱} یخنی (گوشت). (۲) منجمد، یخ زده، انجماد.

تۆیوق سۆیوتماسی یخنی مرغ.

سۆیوتما تۆیوق مرغ منجمد.

سۆیوتماق {ف.۱} سرد کردن، خنک کردن، تبرید کردن. (۲) منجمد کردن، یخ زده کردن. (۳) بیزار کردن، بیگانه کردن، از شور و شوق انداختن، دل سرد کردن.

سۆیؤد {ا.} بید.

~ لۆک {ا.} بیدستان، باغ درختان بید.

سۆیؤدوجو {ا.۱} سرد کننده، خنک کننده، تبرید. (۲) یخچال.

سۆیؤدولماق {ف.} بوسیله دیگری سرد شدن، خنک شدن، منجمد شدن.

سۆیؤش {ا.} فحش، ناسزا، دشنام.

~ جۆل باغ: سۆیؤش چۆ.

~ چۆ {ص.۱} فتخاش، ناسزاگو، دشنام دهنده، فحش گو.

~ کن باغ: سۆیؤش چۆ، بسیار فحش دهنده.

~ مک {ف.فار.} به همدیگر فتخاشی کردن، به همدیگر دشنام دادن، به همدیگر ناسزا گفتن.

سۆیوق {ص.} باغ: سییق.

سۆیوق (سۆیوغا) {ص.۱} سرما، سرد، برودت، خنک. (۲) بی مهری، سهل انگاری.

~ آپارماق یخ زدن، سرما زدن.

~ آدام {ص.} شخص نامهربان، آدم نچسب.

~ ده ئیمه {ا.} سرما خوردگی.

سۆيۆنماق [ف. فا.] لباس در آوردن، رخت كندن، لغت شدن.

سۆيۆشه { ساۋييا } [ا. ع.] سطح، پايه، رده.
يېر سۆيۆشه ده برابر، مساوي، همطراز، دريك سطح.

ياشايش سوييه سى سطح زندگى.
يۆكسك سوييه به مقامات عالي تر.

سه تار { سشتار } [ا. فا.] سه تار (آلت موسيقى).
سه گاه { سىنگاه } [ا. فا.] سه گاه، يكي از آهنگهاى موسيقى.

بشيم سىگاهى نوعى سه گاه.
سهل انگار { ساهل انگار } [ص. ع. / فا.]
سهل انگار، لاقيد، آسان گير.

~ لئيق [ا.] سهل انگارى.
~ لئيق ائتمك سهل انگارى كردن.

سهلب { ساهلاب } باخ: ثعلب.
سهلمك { ساهلاماك } [ف.] آرام گرفتن، آرام شدن، آرامش يافتن.

ياغيش سهلدى باران آرام شد.
سهم { ساهم } [ا. ع.] سهم، حصه، قسمت.
~ دار [ا.] سهامدار.

سهنك { ساهانك } [ا. سبو، كوزه].
سهو { ساهو } [ا. ع.] خطا، اشتباه، غلط.
~ ائتمك (ائله مك) سهو كردن، خطا كردن، اشتباه كردن.

~ بوراخماق اشتباه كردن، مرتكب خطا شدن.
~ سيز بدون خطا.

سهوا { ساهوان } [ظ.] سهوا، از روى اشتباه.
سه ييرتمك { ساييرتماك } [ف. م. س.] تاخت و تاز كردن، تاختن، تاخت رفتن. (پراندن، به پرواز در آوردن) پرندگان.

سه ييرمك ۱ { ساييرماك } [ف.] لرزیدن، مرتعش شدن، پريدن (پلك چشم)، ناگهاني تكان خوردن.

گۆزۆ ~ پريدن پلك چشم.

~ ده يتمك سرما خوردن.

~ دوشمك سرد شدن، خنك شدن (هوا).

~ - سۆيۆق [ظ. / ص.] كاملاً سرد.

~ قانلى [ص. ظ. ۱] خونسرد، بى تفاوت، بردبار. (۲) جانور خونسرد كه درجه حرارت بدن او برابر با درجه حرارت محيط زندگى اش است مانند ماهى.

~ قانلى لئيق خونسردى، بى تفاوتى.

~ لاشد يرماق [ف.] سردتر كردن، خنك تر كردن.

~ لاشماق [ف.] سردتر شدن، خنك شدن.

~ لاما [ف. ا. / ا.] سرما خوردگى.

~ لاماق [ف.] چايندن، سرما خوردن.

~ لوق [ا. ۱] سردى، خنكى. (۲) بى مهرى، سهل انگارى. (۳) سردسير. (۴) حالتى كه در اثر خوردن ميوه ها و غذاهاى سردى زابوجود مى آيد.

~ لوق ائله مك سردى كردن.

~ لوق گۆسترمك سهل انگارى كردن، مسامحه كردن.

~ محاربه جنگ سرد.

سۆيۇغا داواملى مقاومت در مقابل سرما، عايق سرما.

سۆيۆلمك { سۆيۆلماك } [ف. م.] فحش خوردن، ناسزا شنيدن، در معرض دشنام قرار گرفتن.

سۆيۆلماق [ف. م. ۱] كنده شدن، از پوست درآمدن، پوست جبرى كنده شدن. (۲) لغت شدن، غارت شدن.

سۆيۆلماق [ف. ۱] سرد شدن، خنك شدن. (۲) بى مهر شدن، دل زده شدن، سرد شدن روابط دو نفر، دلسرد شدن.

سۆيۆندورماق { سۆيۆندورماق } [ف.] لباس كسى را در آوردن، لغت كردن.

سۆيۆندورولماق [ف. م.] لغت شدن، لباس از تن درآمدن، رخت كنده شدن.

سه ئیرمهک ۲ { ساییرماک } [ف.] آواز خواندن
پرنده.

سه ئیرمه { ساییرما } [۱.۱] ریشه، لرزه.
(۲) پرش چشم، خلجان، اختلاج اعضاء.
سی (سی - سو - سو) پسوند مالکیت، در
مواردی که حرف آخر کلمه صدادار باشد
بر حسب قانون هم آهنگی اصوات در زبان
آذربایجانی به صورت (سی، سی، سو، سو)
درمی آید. در کلماتی که حرف آخر آن بی صدا
باشد به صورت (ی، ی، و، و) آورده می شود.

مثال:

آناسی پدرش، پدر او.

باجیشی خواهرش، خواهر او.

قوزو سو گوسفندش، گوسفند او.

کؤریو سو پلش، پل او.

وطنی وطنش، وطن او.

قوالی دفش، دف او.

گؤزو چشمش، چشم او.

یولو راهش، راه او.

سیاحت { سایاها } [۱.ع.] سیاحت، گردش،
جهانگردی.

~ اتمک سیاحت کردن، گردش کردن.

~ چی [۱.ع.] سیاح، جهانگرد.

~ نامه [۱.ع.] سیاحت نامه.

سیاحته چیخماق به گردش رفتن، برای سیاحت
عزیمت کردن.

سیار { ساییار } [ص.ع.] ستار، متحرک.

~ کؤریو پل متحرک.

سیاره { ساییار } [۱.ع.] ستاره ستار، کوکب.

~ لر ستارگان ستار، کواکب.

سیاست { سییاسات } [۱.ع.] سیاست.

(۲) تدبیر. (۳) کلک. (۴) جزا، کیفر.

~ باز [۱.ع.] سیاست باز، مکار.

~ بازلیق [۱.ع.] سیاست بازی، حيله گری.

~ چی [۱.ع.] اهل سیاست، سیاست. (۲) کلک

باز.

سیاسی { سییاسی } [ص.ع.] سیاسی، مربوط به
امور سیاست.

سیاهی { سییاهی } [۱.ع.] سیاهه، سیاهی،
جدول، آمار، فهرست، صورت حساب،
صورت برداری.

~ توتماق فهرست کردن، سیاهه گرفتن.

~ سیاهییه آتماق صورت برداری کردن، در
صورت منظور کردن.

اهالیئی سیاهییه آتماق سرشماری کردن.

سییخماق [ف.] گریختن، جیم شدن، در رفتن.

سیتات [لا.] نقل قول، شاهد مثال.

سیتال [ص.] (۱) مزاحم، موی دماغ، مصدع، سمج،
پرو، سرتق.

~ لاشماق [ف.] مزاحم شدن، موی دماغ شدن،
پرو و سرتق شدن.

~ لئق [۱.ع.] مزاحمت، تصدیع، سماجت،
پروئی.

سیتروس بیتکی لری [لا.] مرغبات، درخت
مرغبات.

سیتقاماق [ف.] زاری کردن، ندبه کردن، استغاثه
کردن، نضرع کردن، التماس کردن.

سیجاق [ص.] گرم، داغ، با حرارت، گرما، هرم.

~ لئق [۱.ع.] گرمی، حرارت.

نفسی نین سیجاقلیغیئی حس ائدیردی هرم
نفس او را احساس می کرد.

سیجیرلمه [۱.ع.] (۱) پر طول و تفسیر، پهناور،
طول و دراز. (۲) قصیده.

سیجیل باخ: سجل.

سیجیل لمه باخ: سیجیرلمه.

بیرسیجیل لمه سؤزدئدی پر طول و تفصیل
حرف زد.

سیجیم [۱.ع.] طناب (از پشم یا موی بز)، رسن،
رسمان. (۲) نخ قند، نوعی الیاف تابیده کلفت تر

از نخ و باریک تر از طناب. (۳) گلیم، زیلو.

سیچاغا [۱]. خرده‌های چینی آلات شکسته.

سیچان [۱]. موش.

سیچان دلی یینی ساتین آلمات سوراخ موش را خریدن، دنبال سوراخ موش گشتن، از قوس و یا خجالت به سوراخ موش پناه بردن. سیچانا دؤنمک مثل موش شدن، ترسیدن و خود را مخفی کردن.

سیچراتماق [ف. س. ۱] پاشاندن. ۲) وادار به جهیدن و پرش کردن. ۳) از جا کندن (اسب).

سیچرالاماق [ف. ۱] جهیدن، پریدن. ۲) جستن، برجستن.

سیچراماق [ف. ۱] جهیدن، پریدن. ۲) جستن، برجستن. ۳) پاشیده شدن. ۴) خیز برداشتن، از جا پریدن. ۵) یگه خوردن. ۶) سرایت کردن. ۷) باخ: سیچرمک.

سیچراباراق (سیچره به رک) بوخودان آیللدی از جا پرید و از خواب بیدار شد، در حالیکه یگه خورد از خواب پرید.

داش سویا دوشدو، سوسیچرادئی سنگ نوی آب افتاد، آب پاشیده شد.

قیقئیلیجیم سیچرادئی جرقه پرید.

یانقین قونشو ائوه سیچرادئی آتش سوزی به خانه همسایه سرایت کردن.

یئریندن سیچراماق از جا پریدن، بکھو برخاستن، از جا برجستن.

سیچرانتی [۱. ۱] ترشح، چکه، قطره. ۲) باخ: سیچراییش.

سیچراییش [۱. ۱] جهش، خیزش، پرش.

~ واری [ظ. / ص.] جهش، جهش وار.

سیچرتمک {سیچراتماک} باخ: سیچراتماق.

سیچرلمک {سیچرالاماک} باخ: سیچرالاماق.

سیچرمک {سیچراماک} باخ: سیچراماق.

سیچمک [ف.] غایب کردن، ریدن.

سیچوؤول [۱. ۱] موش صحرائی، خر موش، موش بزرگ.

سیخ [ظ. / ص. ۱] انبوه، متراکم، پرپشت، ضخیم. ۲) تنگاتنگ، نزدیک بهم، بهم فشرده، سفت، محکم، کبب. ۳) شدید.

~ - سیخ [ظ. / ص. ۱] خیلی انبوه، تنگاتنگ، نزدیک بهم. ۲) در هر قدم.

~ لاشدئرماق [ف. س. ۱] بوسیله دیگری انبوه تر کردن، متراکم کردن. ۲) فشرده تر کردن، محکم تر کردن. ۳) تشدید کردن.

~ لاشدئریلماق [ف. م.] بوسیله دیگری انبوه شدن، متراکم شدن، فشرده تر شدن، محکم تر شدن، تشدید شدن.

~ لاشما [ف. ۱. ۱] انبوهی، تراکم، پرپشتی، بهم فشردگی.

~ لاشماق [ف. ۱] انبوه تر شدن، متراکم شدن. ۲) فشرده تر شدن، محکم تر شدن. ۳) تشدید شدن.

~ لیتی [۱. ۱] تراکم، بهم فشردگی، پرپشتی، انبوهی.

اهالی نین سیخ لیغی تراکم جمعیت.

سیخاج [۱. ۱] گیره، منگنه.

سیخچالاماق [ف.] لگد کوب کردن، له کردن، تحت فشار قرار دادن.

سیخما - بوغما [۱. ۱] تنگنا، فشار، مضيقه.

سیخمایا - بوغمایا سالماق = سیخما -

بوغمایا آلمات = سیخما - بوغما

وئرمک در تنگنا قرار دادن، تحت فشار گذاشتن، در مضيقه انداختن.

سیخماق [ف. ۱] فشردن، بهم فشردن. ۲) افشردن، چلاتدن. ۳) در مضيقه گذاشتن

در فشار قرار دادن، در تنگنا گذاشتن، تحت تضییق در آوردن. ۴) متراکم کردن، سفت

کردن، تنگ کردن، محکم کردن. ۵) به سئوه آوردن، رنج دادن، با سماجت طلبکاری کردن.

سیخیجی [ص. ۱. ۱] آلت فشار دهنده، منگنه.

۲) خسته کننده، خفقان آور، دل‌تنگ کننده.

یابلارین سیخیجی قوؤه سی نیروهای فشار

فرها. ~ وثرمک به ستوه آوردن، آزدن، در فشار گذاشتن.

سیخیشتنی یا دو شمک به مضیقه دچار شدن، در تنگنا افتادن، تحت فشار قرار گرفتن.

سیدل سیث، سیدل [ا.ع.] سید، آقا، لقب اولاد حضرت رسول اکرم از نسل امیرالمؤمنین علی علیه السلام و فاطمه زهرا علیها سلام.

سیدیک [ا.] ادرار، شاش، پیشاب.

~ قوؤوجو [ص.] مدر، ادرار آور.

~ لیک [ا.] مثانه.

~ یولو مجرای ادرار.

سیر [سیر] [ا.ع.] سیر، گردش، گشت و گذار. (۲) تماشا، نگاه، مشاهده، نظر.

~ اتمک (۱) سیر کردن، گردش کردن، قدم زدن. (۲) تماشا کردن، نظر انداختن.

~ چی [ا.] تماشاگر، بیننده، نظاره گر.

سیره چیخماق به گشت و گذار رفتن، سیاحت کردن.

~ دالماق به تماشا پرداختن، غرق تماشا شدن.

سیر باخ: سر.

سیرا [ا.] صف، رده، ردیف. (۲) سلسله،

پشت سرهم، دنبال هم، توالی. (۳) رشته، نظم،

ترتیب، سری. (۴) نوبت. (۵) در یک خط، در یک

امتداد، سطر. (۶) زمره، جزء.

~ داغ لار سلسله جبال.

~ دوزمک صف بستن، صف آراستن.

~ سایی اعداد ترتیبی.

~ سیر [ص.] بی نظم، نامرتب، خارج از رده.

~ لاتماق [ف.س.] بوسیله دیگری ردیف

کردن، به صف کشیدن، منظم کردن، به ترتیب

قرار دادن.

~ لاهاق [ف.] به ردیف چیدن، در یک خط

قرار دادن، به صف کشیدن، به ترتیب پشت سرهم

قرار دادن، منظم کردن.

~ لاتماق [ف.م.] ردیف شدن، در یک خط

سیخیشدیثرماق [ف.س.] بوسیله دیگری

تحت فشار قرار دادن، در تنگنا گذاشتن، در

مضیقه گذاشتن، فشردن، منقبض کردن، بزور جا

دادن، متراکم کردن، به ستوه آوردن، ملزم و

مجبور کردن.

سیخیشدیثرلماق [ف.م.] تحت فشار بودن،

در تنگنا بودن، در مضیقه گذاشته شدن، فشرده

شدن، متراکم شدن، به ستوه آمدن.

سیخیشماق [ف.] متراکم تر شدن، فشرده تر

شدن، توهم فرو رفتن.

سیخیلما [ف.ا.] دلنگی، ناراحتی، شرمساری،

احساس حقارت.

سیخیلماز [ص.] بی شرم، پررو.

سیخیلماق [ف.م.] تحت فشار قرار گرفتن،

در تنگنا قرار گرفتن، در مضیقه گذاشته شدن.

(۲) فشرده شدن، چلاتده شدن. (۳) متراکم شدن،

تنگ شدن، سفت شدن. (۴) به ستوه آمدن، دلنگ

شدن، دلگیر شدن، حوصله سر رفتن. (۵) خجالت

کشیدن. (۶) کز کردن.

اوشاق سیخیلیب، سوزون دئمه دی بجه

خجالت کشید و حرف نزد.

بارهاغی ایکی داش آراسیندا سیخیلدی

انگشتش بین دو سنگ فشرده شد.

غربت ده (قوربت ده) سیخیلدیم در

غربت دلنگ شدم (حوصله ام سر رفت).

سیخیلمیش [ف.س.] تحت فشار، فشرده شده،

دلنگ، دلگیر، خجالت زده، چلاتده.

سیخییم [ظ.] به اندازه یک مشت، اندکی.

بیر سیخییم خمیر یک مشت خمیر.

سیخیشتنی [ا.] فشار، مضیقه، تنگنا، بی حوصلگی،

دلنگی، دلگیری، مشقت، آزار، تنگدستی.

~ چکمک در مضیقه قرار گرفتن، مشقت

کشیدن، در تنگدستی افتادن.

~ لی دلگیر، دلنگ کننده، پر مشقت.

- قرار گرفتن، مرتب و منظم شدن.
 ~ لانمیش [ف. ص.] اصف بسته، ردیف شده، منظم، پشت سرهم چیده شده.
 ~ لی [ص.] مرتب، ردیف شده، دارای نظم و ترتیب.
 ~ دان چیخارتماق از رده خارج کردن، از صف بیرون کردن.
 ~ دان چیخماق از رده خارج شدن، از صف بیرون رفتن.
 ~ دان قالمماق با گروه حرکت کردن، از گروه عقب نماندن.
 آدام سیراسینا کچمک در زمرة آدمهای با شخصیت بشمار آمدن.
 آزادا - سیرادا این جا و آن جا، در فاصله، متناوباً.
 بیر سیرا یک رشته.
 بیر سیرا آغاچ یک ردیف درخت.
 بیر سیرا دا دریک صف، هم رتبه، در یک ردیف.
 بو هفته سیرا بیزه دوشدو این هفته نوبت به ما افتاد (دوره مهمانی).
 سیراتاغ [ا.] سردروازه، طاق، مقوس.
 سیراجا [ا.] خنازیر.
 سیران { سئیران } [ا. ع. ۱] گردش، سیرو گردش، گشت و گذار. (۲) نظاره، تماشا.
 ~ ائتمک (۱) سیر و گردش کردن. (۲) نظاره کردن، تماشا کردن.
 ~ گاه [ا.] گردشگاه، تفرج گاه.
 سیراؤی [ص. ۱] ساده، عادی، معمولی. (۲) صفی.
 ~ عسکر سرباز بدون درجه، سرباز ساده.
 ~ فهله کارگر ساده.
 سیرت [ا. ۱] گرده، پشت. (۲) بسته، برآمدگی، مرز، جالیز. (۳) بلندی، تپه، کمر کوه، بالای کوه.
 سیرتینا آلماق بر پشت نهادن.
 سیرتیننی پیره گتیرمک خاک کردن (در کشتی).
 سیرتینق [ص.] سرتق، پررو، سمج، گستاخ، بی شرم، جلف و سبک سر.
 ~ لاشماق [ف.] گستاخ تر شدن، سمج شدن.
 ~ لیق [ا.] پرروئی، سماجت، گستاخی، بی شرمی.
 ~ لیق ائتمک پرروئی کردن، گستاخی کردن، سماجت کردن، بی حیائی کردن.
 سیرتلماق [ف.] پررو شدن، گستاخ شدن.
 سیر - سیرا [ا.] قطعه یخ بشکل لوله که از یخ زدن قطرات آب در لبه شیروانی و غیره درست می شود، یخ ریزه.
 آغاچلار سیر - سیرا باغلامیش درختان از ورقه نازک برف مستور بودند.
 سیر - صفت { سیر - سیفات } [ا.] شکل و شمایل، قیافه، ریخت.
 سیرغا [ا.] گوشواره.
 ~ لیق [ا. / ص. ۱] نرمه گوش، لاله گوش (باخ: مرجک). (۲) چیزهای مناسب برای ساختن گوشواره.
 سیرف باخ: صرف.
 سیرک { سیرک } [ا. لا.] سیرک، محل نمایش حیوانات و بند بازی و غیره.
 سیرکان [ا.] بوته با گل زرد رنگ.
 سیرکه [ا.] سرکه.
 سیرکه نه قدر توئنداؤلسا، اوؤز قابیننی سیندئیرار سرکه هر قدر نند باشد برای ظرفش زیان آوراست.
 سیرکه^۲ [ا.] ارشک شیش، تخم شیش.
 سیرها [ا.] نوار، پراق، سرمه دوزی.
 ~ ساج [ص.] گیسوهای طلائی رنگ.
 ~ لاماق [ف.] پراق دوختن، سرمه دوختن.
 ~ لی [ص.] پراق دار، سرمه دوزی شده.
 سیرم - سیرم { سیرام - سیرام } [ظ.] اردیف، در رده های منظم.

- سیژناشیق [ا.] الجوج، خیره سر، پبله کن، گدای سمج.
- سیژیشمک {سایریشماک} (۱) باخ: سایریشماق. (۲) لرزیدن، مرتعش شدن.
- سیژیق [ا.] کوک بخیه.
- ~ چکمک از ته جارو کردن، غارت کردن، از گرده کسی تسمه بیرون کشیدن.
- ~ لاماق [ف.] بخیه زدن، کوک کردن.
- ~ لی [ص.] کوک شده، بخیه زده شده (باخ: گودک جه).
- ~ وورماق کوک زدن.
- سیژئماق [ف.] (۱) کوک زدن، بخیه کردن. (۲) به بهای گران قالب کردن. (۳) وصله کردن.
- سیژیمک {سایریماک} باخ: سه یرمک.
- سیژینسیتمک [ف.] (۱) ماساندن. (۲) دل زده کردن، متفر کردن، بیزار کردن.
- سیژینسیمک [ف.] (۱) ماسیدن، ماسیده شدن. (۲) دلزده شدن، دل چرکین شدن.
- سیژئنماق [ف.م.] کوک زده شدن، بخیه شدن.
- سیژ^۱ [ض.] شما (ضمیر دوم شخص جمع).
- سیزجه به نظر شما، به اندازه شما.
- سیزدن از شما.
- سیزه به شما، برای شما.
- سیزی شما را.
- سیزین مال شما، مربوط به شما.
- سیزین کی متعلق به شما.
- سیزین له باشما، به اتفاق شما.
- سیزداش قویان بیره، من باش قویارام هرجا که شما سنگ بگذارید من سرمی گذارم، هرجا شما سنگ قبر بگذارید من حاضریم بمیرم، اظهار اخلاص و ارادت.
- سیزین بیر دیرنا غینیزئی اونا وئرمرم به اندازه یک ناخن شما ارزش ندارد.
- سیزینله منیم کی توقار من و شما باهم کنار می آئیم.
- سیژ^۲ (سیز، سیژ، سوز، سۆز) پسوند بمعنی نفی، بدون ... بی ... فاقد ...
- آناسیژ بی پدر، بدون پدر.
- اؤسیژ بی خانه، بدون خانه.
- اؤلچوسۆز بی اندازه.
- پول سوز بی پول، بدون پول، فاقد پول.
- سیز سیز بدون شما، بی شما.
- سیژاق باخ: سیژاناق.
- سیژاناق [ا.] جوش، جوش صورت، بشوره.
- ~ چیخارتماق جوش در آوردن.
- ~ لی [ص.] پر جوش، دارای جوش.
- سیژدئرماق [ف.س.] توسط کسی تراوش دادن، نشت دادن، آب چلانیدن، چکاندن. باخ: سۆزدورمک.
- سیژقا (سیژقوؤ) [ص.] نشت، قطره قطره، چکه چکه جاری شدن آب.
- سیژلاماق [ف.] (۱) آه و ناله کردن، مویه کردن، زاری کردن. (۲) سوزش داشتن، تیر کشیدن (زخم).
- سیژلایان سیننه م سیننه پر ناله من.
- سیژها [ا.] چگه، تراوش، ترشح، نشت. (۲) باخ: سیژلتئی.
- سیژهاق^۱ (۱) چگه کردن، چکیدن، تراوش کردن، تراویدن، ترشح کردن، نشت کردن. (۲) رخنه کردن، نفوذ کردن، درز کردن.
- دبیلندن سیژدئی از زبانش درز کرد.
- قان سیژان یارا زخم خون چکان.
- سیژهاق^۲ [ف.] (۱) سوزش داشتن، تیر کشیدن (دممل). (۲) نالیدن، زاری کردن، شکایت کردن.
- سیژئی باخ: سیژلتئی.
- سیژئلتئی [ا.] (۱) سوزش خفیف. (۲) شکوه، ناله و زاری، شکایت از سرنوشت.
- ~ لی [ص.] شکوه آسیر، سوزناک.
- سیژئلدهاماق [ف.] (۱) سوزش داشتن، تیر کشیدن

بگه خوردن، باخ: سندلمک.
 سیکلنمک {سایاک لانماک} باخ: سندلمک.
 سیگار {سیقار} [ا.فر.] سیگار، باخ: سیغار.
 سیلدیرتمک {ف.س.} بوسیله دیگری پاک کردن
 و فعل سیلمک را انجام دادن.
 سیلدیرمک باخ: سیلدیرتمک.
 سیلدیرتم [ص.] سراسیمه، پرتگاه.
 ~ داغ کوه مرفوع و دارای سراسیمه تند.
 ~ لی دارای سراسیمه تند و پرتگاه.
 سیل - سوپور [ا.] رفت و روب.
 سیلکدیرتمک {سیلکدیرتماک} [ف.س.]
 بوسیله کسی تکان دادن، تکانیدن، گردگیری
 کردن.
 سیلکدیرمک {سیلکدیرماک} باخ:
 سیلکدیرتمک.
 سیلکه لتمک {سیلکالانماک} [ف.س.]
 بوسیله دیگری تکان دادن و فعل سیلکه مک را
 انجام دادن.
 سیلکه لمک {سیلکالانماک} [ف.] تکان
 دادن، تکاندن، گردگیری کردن.
 بیر آغاچا چیخاندا، هامی بوداق لاری
 سیلکه لمه از درختی که بالارفتی، تمامی
 شاخه ها را تکان نده. (همه پل ها را پشت سر خود
 خراب نکن).
 سیلکه لنمک {سیلکالانماک} [ف.قا.ر.ف.]
 م. (۱) خود را تکان دادن. (۲) تکانده شدن.
 سیلکه مک {سیلکالماک} باخ: سیلکه لمک.
 سیلکمک {سیلکماک} [ف.] تکان دادن،
 تکاندن برای تمیز کردن گرد و خاک و غیره.
 سیلکینمک {سیلکینماک} [ف.قا.] خود را
 تکان دادن، گرد و خاک خوردن را تکاندن.
 سیلگی {سیلگی} [ا.] گردگیر، پارچه پاک
 کننده.
 سیلله [ا.] سیلی، کشیده، تپانچه، توگوشی.
 ~ لمک [ف.] سیلی زدن، سیلی نواختن.

سیغیشماق [ف.] (۱) گنجیدن، جا گرفتن، به
 زحمت جا گرفتن. (۲) پناه جستن.
 سیغیم [ا.] گنجایش، ظرفیت.
 سیغین [ا.تر.] گوزن، گاو کوهی.
 سیغیناجاق [ا.] (۱) پناهگاه، ملجاء، مأمن.
 (۲) جان پناه. (۳) منزل.
 ~ حقوقی حق پناهندگی.
 سیغیناق باخ: سیغیناجاق.
 سیغینتی [ا.] پناه، پناهگاه.
 سیغینجاق باخ: سیغیناجاق.
 سیغینماق [ف.] (۱) پناه آوردن، ملجئ شدن، مأمن
 گرفتن. (۲) در جای تنگی گرد آمدن، منزل
 کردن، مأوا کردن.
 سیفته باخ: سفته.
 سیفراق {سیفراق} [ا.ع.] استفراق، قی، بالا
 آوردن.
 ~ انله مک استفراق کردن، بالا آوردن.
 سیفیر باخ: صفر.
 سیفراق {سیفراق} [ا.] سفر، کاسه و کوزه
 دسته دار.
 سیقنال [ا.لا.] بوق، علامت، اخطار.
 ~ چی [ا.] اخطار کننده، علامت دهنده.
 ~ وئرمک اخطار کردن، علامت دادن، بوق
 زدن.
 سیک [ا.] آلت رجولیت.
 سیکدیر (بیان خشن و نامحترمانه) گم شو،
 دور شو، گورت را گم کن.
 سیکمک [ف.] مجامعت، کردن، گائیدن، سپوختن.
 سیکیشمه [ف.ا.] مباشرت، جماع، چالش.
 سیکیشمک [ف.قا.ر.] باخ: سیکمک.
 سیکدیرمک [ف.] گورش را گم کردن (خشن و
 نامحترمانه).
 اویورادانه سیکدیریر؟ این جا چه غلطی
 می کند؟
 سیکلمک {سایاک لانماک} [ا.] تکان خوردن،

- ~ لنمک [ف.م.] سیلی خوردن.
 سیللی باخ: سیله.
 سیلمک { سیلماک } [ف.۱] پاک کردن، تمیز کردن. (۲) زدودن، ازبین بردن، محو کردن، ستردن. (۳) فراموش کردن. (۴) مالیدن. (۵) خشک کردن (دست و صورت، بشقابها و غیره). (۶) واكس زدن.
 سیلیپ - سوپورمک رفت و روب کردن، پاک و پاکیزه جارو کردن.
 گلوز یا شیئی سیلمک اشک چشم را پاک کردن.
 اوژونو سیلمک صورت را خشک کردن.
 سیلندر { سیلندیر } [ص.یو.] سیلندر، استوانه، استوانه شکل.
 سیلو [ا.اسپا.] سیلو، انبار غله.
 سیله جک { سیلاجاک } [ا.۱] دستمال خشک کن، پاک کن (باخ: سیلگی).
 سیله لمک { سیلالماک } [ف.] کاملاً پر کردن، لبریز کردن، مالا مال کردن.
 سیلیجی [ص.] پاک کننده، محو کننده، زداینده.
 سیلینمز { سیلینماز } [ص.۱] پاک نشدنی، محو نشدنی، نازدودنی. (۲) فراموش نشدنی.
 سیلینمک [ف.م.۱] پاک شدن، تمیز شدن. (۲) زدوده شدن، ازبین رفتن، محو شدن، سترده شدن. (۳) فراموش شدن. (۴) خشک شدن. (۵) مالیده شدن. (۶) واكس خوردن. (۷) [ف.قا.] خود را خشک کردن.
 سیم^۱ [ا.۱] سیم، مفتول. (۲) نقره. (۳) زه و سیم تارو غیره.
 ~ چکمک سیم کشیدن.
 ~ سیز [ص.] بی سیم.
 ~ سیز تلگراف تلگراف بی سیم.
 ~ لی [ص.] آسیم دار.
 ~ لی ارکستر ارکستر زهی.
 سیم^۲ [ا.فا.] چرک و خونابه در زخم، ورم، آماس چرکین.
 ~ لمک [ف.] چرکین شدن، جراثیم.
 ~ لی [ص.] ازخم چرک کرده، ورم کرده، آماس دار.
 سیمما [ا.ع.۱] سیمما، چهره، صورت، هیئت. (۲) شخصیت.
 ~ سیز [ص.۱] بی شخصیت. (۲) بی هویت، گمنام.
 ~ سیز لا شدیرماق [ف.] بی شخصیت کردن، گمنام کردن، پدنام کردن، بی هویت کردن.
 ~ سیز لاشماق [ف.] بی شخصیت شدن، هویت خود را از دست دادن.
 ~ سیز لئق [ا.] بی شخصیتی، گمنامی، شهرت.
 تانیتمیش سیمما شخصیت شناخته شده، چهره شناخته شده.
 ملتین معنوی سیماسی سیمای معنوی ملت.
 سیمتری { سیمترشیآ } [ا.یو.] تناسب، مراعات نظیر، قرینه.
 سیمتریک { سیمتریک } [ا.یو.] متناسب، با تناسب، متناظر، متقارن.
 سیمورغ { سیمورغ } [ا.فا.] سیمورغ.
 سیمسار [ا.ع.] سمسار، دلال، واسطه بین خریدار و فروشنده.
 ~ لئق [ا.] سمساری، دلالی.
 سیمسیرئق [ا.] اخم، ترش روئی.
 سیمسیرئغینی ساللاماق لب و لوجه آویزان کردن، اخم و قهر کردن.
 سیمسیرئق باخ: سیمسیرئق.
 سیموؤل { سیموؤل } [ا.یو.] سنبل، نشانه، نمایند، نماد، رمز.
 سیموؤلیک [ص.یو.] سمبولیک، استعاره ای، رمزی.
 سیمیتن { سیمیتان } [ص.۱] پررو، سمج. (۲) مزاحم، مصدع.
 سیمیح [ص.۱] سمج، پررو، لجوج، بی شرم.

- (۲) خسیس. ~ لشمک [ف.] سبج شدن، لجوج شدن، خسیس شدن.
- ~ لیک [۱.] سبجی، پرروئی، لجاجت، بی شرمی. (۲) خسیسی.
- ~ لیک اتمک سبجی کردن، پرروئی کردن، خست کردن.
- سینا تماق [ف.س.] بوسیله دیگری آزمودن، امتحان کردن، آزمایش کردن، سنجیدن.
- سیناق [۱.] آزمایش، امتحان، آزمون، سنجش، معاينه، تجربه، بازرسی، کنترل، بازیابی. سیناغا چکمک آزمایش کردن، سنجیدن، مورد معاينه قرار دادن.
- ~ چئی [۱.] امتحان کننده، آزمایش گر، ممتحن، آزماینده.
- سیناق دان چیخماق از امتحان موفق بیرون آمدن.
- ~ لی [ص.] آزموده، مجرب، دارای تجربه. سیناها [ف.] آزمایش، امتحان، معاينه، سنجش. سیناهاق [ف.] امتحان کردن، آزمایش کردن، آزمودن، سنجیدن، تجربه کردن، معاينه کردن، بازرسی کردن، کنترل کردن، بازیابی کردن.
- سینانماق [ف.م.] امتحان شدن، مورد آزمایش قرار گرفتن، سنجیده شدن، تجربه شدن، معاينه شدن، بازرسی شدن.
- سینانمیش [ف.ص.] آزموده، امتحان شده. سینانیلماق [ف.م.] بوسیله دیگری فعل سینانماق انجام گرفتن، بوسیله دیگری آزمایش شدن، مورد امتحان قرار گرفتن.
- سینائیجئی [ص.] آزمایش کننده، آزماینده، امتحان کننده، آزمایشی.
- سیندیئرما [ف.] انکار، شکست (شکستن).
- سیندیئرماق [ف.] شکستن، خرد کردن، ترکاندن. (۲) شکست دادن، منهزم کردن. (۳) با شور و ناز و کرشمه رقصیدن.
- اؤزونو سیندیئرماق خودش را نمی شکند، تسلیم نمی شود، اظهار عجز نمی کند.
- بئلینی ~ کمر کسی را شکستن.
- سیندیئرماک [ف.] هضم کردن، جذب کردن، تحلیل بردن. (۲) ترساندن، زهرچشم گرفتن.
- سیندیئرئجئی [ص.] شکسته، خرد کننده، مقاومت ناپذیر، قاطع.
- دیش ~ قاطع، دندان شکن.
- سیندیئرئلماق [ف.م.] شکسته شدن، خرد شدن، ترک خوردن. (۲) شکست خوردن، منهزم شدن.
- سیندیئرئلماک [ف.] هضم شدن، جذب شدن، تحلیل شدن. (۲) ترسانده شدن.
- سیندیئریم [۱.] هضم، گوارش.
- سینسی { سینسی } [۱.] پنهانی، نهانی، زیرجلی، مخفی.
- ~ لشمک [ف.] پنهان شدن، مخفی شدن، به حالت اختفاء در آمدن، به حالت کمون در آمدن.
- ~ لیک [۱.] باریک بینی، موشکافی، اختفاء.
- سینسیتمک { سینسیتماک } [ف.] رنج دادن، دل آزرده، ذله کردن.
- سینسیتمک { سینسیماک } [ف.] آزرده خاطر شدن، ملول شدن، ذله شدن، گله و شکوه کردن.
- سینک { سینک } [۱.آ.] قلع، روی.
- ~ لمک [ف.] قلع اندود کردن.
- سینک { سیناک } [۱.] مگس.
- سینما [ف.] شکستگی، شکندگی، شکست، انهزام.
- سینما { سینمآ } [۱.فر.] نمایش بر روی پرده. (۲) محل نمایش فیلم. باخ: کینؤ.
- سینماق [ف.] شکستن، خرد شدن، ترک برداشتن. ۲ شکست خوردن، منهزم شدن، هزیمت یافتن، نارومار شدن. (۳) ورشکست شدن. (۴) دل شکستن، آزرده خاطر شدن. (۵) شکستن قیمت، ارزان شدن، تنزل یافتن. (۶) به دل جسیدن، باب طبع بودن.

سینمایش شاققیلدا اما نشکسته صدا نکن.

سینمایان [ف. ص.] شکست ناپذیر، نشکن.

سینمک { سینماک } [ف. ۱] هضم شدن،

جذب شدن، تحلیل شدن. ۲) به دل نشستن.

۳) ترسیدن. ۴) به گوشه‌ای خزیدن، پناه بردن.

۵) زهر چشم گرفته شدن. ۶) فرو افتادن. ۷) خم

شدن و چسبیدن (از زین اسب).

اؤره یمه، سیندی به دلم چسبید، خوشم آمد.

جائینا سینمک به دل نشستن، مطلوب افتادن.

سینونیم [بو.] مترادف، چند کلمه هم معنی و

غیر هم شکل مثل اوُرک و قلب.

سینه [۱. فا. ۱] سینه. ۲) پستان. ۳) قلب، دل.

~ بند [۱. ۱] سینه بند، پستان بند. ۲) سینه ریز.

۳) نسجه‌ای که برای محکم کردن زین از گردن

اسب تا سینه اش امتداد دارد.

~ داغی داغ جگر، داغ دل، سوز سینه.

~ دؤلوسو نفس آلماتی نفس عمیق کشیدن.

سینه سینه با سماع به آغوش کشیدن، به سینه

خود فشردن.

سینه سینه باتماق (دوشمک) پسند آمدن،

دلپذیر و مطلوب افتادن.

~ سیندن از سینه، از پیش خود.

~ گرمک سینه سیر کردن.

~ گیر آسم، تنگی نفس.

~ وئرمک سینه جلو دادن.

~ وورماق سینه زدن، سینه زنی کردن.

سینی [۱. سینی، دیس، دوری.

سینیشخماق [ف.] لاغر شدن، ضعیف شدن،

نحیف شدن، نزار شدن، کم بیه شدن.

سینیر [۱.] عصب، پی، رگ.

~ توخو بافت عصبی.

~ لندبرمک [ف.] عصبانی کردن، عصبی

کردن.

~ لنمک [ف.] عصبانی شدن، عصبی شدن.

~ لی [ص.] عصبانی، عصب دار.

سینیرمک [ف.] زیاد پختن، زیاد پخته شدن، له شدن

در اثر زیاد پخته شدن.

سینیشیق [ص. ۱] شکسته، خرد شده. ۲) ناقص،

معلول. ۳) ور شکسته. ۴) شکستگی.

۵) شکست خورده.

~ چئی [۱.] شکسته بند.

~ چیلئق [۱.] شکسته بندی.

~ خط خط شکسته، خط منکسر (هندسه).

~ - سالخاق [ص.] شکسته، بسته.

~ - سؤ کوک [ص.] مخروبه، شکسته و خرد

شده، داغون.

~ قوشون قشون شکست خورده.

~ لئق [۱.] شکستگی.

سیوُری { سیوُری } [ص. ۱] تیز، نوک تیز.

۲) دراز و باریک، قلمی. ۳) حاذقه (زاویه).

~ او جللو [ص.] نوک تیز.

~ بورون [ص.] بینی نوک تیز، بینی قلمی.

~ بیچاق چاقوی نوک تیز.

~ لشمک [ف.] نوک تیز شدن.

سیوُری سنک { سیوُری ساناک } [۱. ۱] پشه، پشه

لعل. (باخ: میخ میخا).

سیوُیشکن { سیوُیشکان } [ص.] باخ:

سوروشکن.

~ لیک باخ: سوروشکن لیک.

سیوُیشمک [ف. ۱] لیز خوردن، سر خوردن.

۲) جیم شدن، گریختن، رخت بر بستن.

سیوُیشیک باخ: سیوُیشکن.

سیوُیل [لا.] کشوری، غیر نظامی.

سیه لنمک { سایشلاناک } باخ: سندنمک.

سیه لنه - سیه لنه { سایشلانا - سایشلانا } [ظ.]

تلؤ تلؤ خوران، لرزان و لنگان.

سیه نک { سایشلاناک } [۱.] ماهی شور.

سییر یلمک { سییر یلماک } باخ: سییر یلمک.

سیوُرتوک [۱.] قدیمی، سرداری.

سیوُورقال [۱.] سیورغال، نیول، نوازش، معاش.

- سییمک [ف. ۱] سرها گرفتن. ۲) شاش کردن.
 سییمکمه [ا. ۱] کشو. ۲) کلون، لولا.
 ~ لی [ص.] کشویی، کشودار.
 سییمک [ف. ۱] خراش دادن، خراشیدن.
 ۲) پوست کندن، لخت کردن. ۳) آختن، از
 غلاف بیرون کشیدن، از نیام بیرون کشیدن.
 ۴) پاک کردن، تمیز کردن، لبیدن، ته بشقاب
 را تا آخرین لقمه پاک کردن. ۵) کشیدن و از تن
 در آوردن (لباس). ۶) کندن و دور انداختن.
 بوشقابی سییمدی ته بشقاب را پاک کرد،
 ته بشقاب را لبید.
 چارخ الینی سییمدی جرخ دستش را خراشید.
 قیلینجی نی سییمدی شمشیرش را از غلاف
 بیرون کشید.
 سییممه [ظ. ۱] برهنه، لخت، بدون غلاف.
 ۲) باخ: سییممه.
 ~ قیلینج دشته بدون غلاف.
 سییمک [ف. ۱] خراشیده شدن، خراش
 یافتن. ۲) لخت شدن، از غلاف بیرون کشیده
 شدن. ۳) لبسیده شدن، پاک شدن. ۴) با
 کشیدن از تن بیرون شدن (لباس).
 ۵) لیز خوردن، سر خوردن.
 سییمیم باخ: سییمینتی.
 سییمینتی [ا.] خراشیده، خراش.
 سییمیق [ص. ۱] کم پشت، تنک. ۲) آبکی، مایع،
 رقیق.
 ~ آش آش رقیق.
 ~ لاشدیرماق [ف.] رقیق تر کردن، آبکی
 کردن.
 ~ لئق [ا.] آبکی، رقت، رقیقی.
 سییمیمک [ف.] شاش کردن، ادرار کردن،
 شاشیدن، پیشاب کردن.

ش

~ لاؤز قیزار تماق با سیلی صورت را سرخ کردن، بطور مصنوعی نظاهر به رفاه و خوشی کردن.

~ لاقاق [ف.] توستری زدن، سیلی زدن.

~ لاتماق [ف.م.] توستری خوردن، سیلی خوردن.

~ وورماق سیلی زدن.

شاپیادان [ظ.] ناگهانی، ناگهان، بغتا، غیر منتظره.

شاپیالاماق [ف.] کتک کاری کردن، کتک زدن، پوست ... کندن.

شاپیئلتنی [ا.] شلب، صدای بهم زدن آب، شلب و شلوب.

شاپیئلدا تماق [ف.] صدای شلب و شلوب در آوردن.

شاپیئلدا اهاق [ف.] صدای شلب و شلوب کردن.

شاپیئلدا انماق [ف.] شلب و شلوب راه انداختن.

شاپیکا [ا.] شاپکا، کلاه لبه دار، شاپو.

~ لی [ص.] کسی که کلاه لبه دار بر سر دارد.

شاپیئر ~ شاپیئر [ظ.] ملج، ملج (کردن)، با سرو صدا (مکیدن).

شاتیئر [ا.ع.] شاطر، نانوا، نان پز.

ش، شه، شه.

یکی از حروف زبان آذری است که جزء حروف صامت گنگ، پیشین کامی و اصطکاکی

گروه بندی می شود.

شاب [ا.] ازاج، باخ: زه.ئ.

شاباش [ا.فا.] انعامی که در عروسیها به خواننده و

نوازنده می پردازند.

شابالید [ا.] شاه بلوط.

~ آغاجئی درخت شاه بلوط.

~ جینسی [ص.] آدم خیس و بی خیر.

~ دان یاغ چیخار تماق از شاه بلوط روغن

گرفتن، (از آب کره گرفتن)، کار غیر ممکن و

بیهوده کردن.

~ لئق [ا.] جنگل شاه بلوط، شاه بلوط زار.

شابالیدئی [ص.] رنگ بلوطی، رنگ خرمائی.

شابلون [ا.آ.] شابلون، الگو، قالب.

شاپاتلاماق [ف.] زیر ضربه مداوم و متوالی مشت و

لگد گرفتن، پشت سر هم زدن.

شاپالاق [ا.] توستری، بامباجا، کشیده، سیلی، چک.

- ~ لئق [ا.] شاطری، نانوائی.
 شاخ^۱ [ا.] شاخه درخت.
 ~ بوداق [ا.] شاخه های اصلی و فرعی درخت.
 ~ لاماق [ف.] با شاخه پوشاندن یا پرچین کشیدن.
 ~ لی [ص.] شاخه دار، شاخسار، پر شاخه.
 شاخ^۲ [ا.] صریح، بی پرده، بی رودربایستی.
 (۲) شق، راست. (۳) سرما، یخبندان.
 ~ دورماق راست ایستادن، استوار ایستادن، شق ورق ایستادن.
 ~ گزمک سرافراز رفتار کردن، شق ورق راه رفتن.
 ~ لانماق [ف.] شق ایستادن، راست ایستادن. (۲) شاخ و شانه کشیدن، غرور فروختن.
 ~ لی [ص.] شق، تانخورده (پارچه).
 اوزونو شاخ تونماق مغرورانه و با گردن افراشته رفتار کردن.
 اوزونه شاخ باخماق با سربلندی نگاه کردن، نوی روی کسی زل زدن.
 سوزو شاخ دئمک صریح و بی پرده سخن گفتن.
 ساختا { شاختآ }^۱ [ا.] بوران، سوز، یخبندان، هوای سرد و یخبندان.
 ~ هاوا هوا یخبندان.
 ~ لی بسیار سرد، هوای سرد.
 ساختا { شاختآ }^۲ [ا.] تونل. (۲) معدن، کان.
 ~ چی [ا.] معدنچی، معدن کار.
 ~ چیلئق [ا.] معدن کاری.
 شاخدیرماق باخ: چاخذیرماق.
 شاخسئی { شاخسئی } تحریف شده شاه حسین که در موقع بروز حادثه تأثر انگیز و فاجعه آمیز برای باری طلبیدن از حضرت حسین علیه السلام فریاد می کنند.
 ~ واخسئی تحریف شده (یا حسین، وای حسین) در مراسم عزاداری محترم.
 شاخشاخ [ا.] جنجفه.
 شاخشول { شاخ شاول، شووال } [ا.] شاخ و برگ.
 شاخماق [ف.] برق زدن، جرقه زدن، پرتو افکندن، باخ: چاخماق.
 شیمشک شاخدئی برق زد.
 شاخه [ا.] (۱) شاخه، شاخه درخت. (۲) شعبه، فرعی.
 ~ لنمک [ف.م.] منشعب شدن. شاخه شاخه شدن، به شعبه ها تقسیم شدن.
 ~ لی [ص.] (۱) پر شاخه، پر شاخ و برگ. (۲) دارای شعبه های زیاد.
 شاخیماق [ف.] ناپیدن (آفتاب)، تأثیر کردن.
 شاد [ص.فا.] شاد و خوشحال، خوشنود، خوش و خرم.
 ~ ائتمک (ائله مک) شاد کردن.
 ~ اولماق شاد شدن، مسرور شدن، خوشحال شدن.
 ~ لاندیرماق [ف.] شاد کردن، مسرت بخشیدن، خوشحال کردن.
 ~ لاندیرئجی [ص.] شاد کننده، مسرت بخش، خوشحال کننده، شادی آور.
 ~ لانماق [ف.] شاد شدن، خوشحال شدن، خشنود شدن.
 ~ لئق [ا.] شادی، شادمانی، خوشحالی، خوشدلی، جشن و سرور.
 ~ لئق ائتمک شادی کردن، شادمانی کردن، خوشحالی کردن.
 ~ لئق لا. (۱) باشادی، باشادمانی. (۲) سلامت، خدا حافظ.
 شادایانا [ظ./ص.] شادمان، شادمانه، شادبانه.
 شادایانالئق [ا.] جشن پرنشاط و شادی و مسرت.
 شادایانالئق ائتمک جشن و شادی برپا کردن.
 شادارا [ا.] سرند.
 ~ لاماق [ف.] سرند کردن، الک کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] سرند شدن، الک شدن.

- شادار اباد و نمک مشبک شدن، سوراخ سوراخ شدن.
شادانا [ا. فا.] شاهدانه.
شاد - شالائین باغ: شاد.
شار [ا. ر. ۱] گلوله، گوی، کروی. ۲) نوپ، ساچمه. ۳) کره (هندسه).
~ بورا خماق شایعه پراکندن.
شاراپ [ا.] صدای افتادن چیز سنگین به زمین.
شارا پیادان [ظ.] ناگهانی.
شارپ - شارپادان باغ: شاراپادان.
شاریلتی باغ: شاراپ.
شاریلتی [ا.] شرشر، صدای ریزش آب.
شارع [ا. ع. ۱] واضح شریعت، آورنده دین. ۲) راه، راه راست، شاهراه.
شارف { شارف } [ا.] شال گردن، دستمال گردن.
شارلاتان [فر.] شارلاتان، حقه باز، کلاهبردار، فضل فروش، پاچه ورمالیده، کسی که معلوماتی ندارد ولی در هر کار تخصصی اظهار عقیده می کند.
~ لیتی [ا.] شارلاتانی، حقه بازی، کلاهبرداری.
شاریلتی باغ: شاریلتی.
شاریلدا تماق [ف.] شرشر ریختن، صدای شرشر در آوردن.
شاریلدا ماق [ف.] صدای شر و شر کردن، شرشر ریختن.
شاشقین { شاشقین } [ص.] مضطرب، حیرت زده، سرگردان، گیج، منگ، متعجب، حواس پرت، مات و مبهوت.
~ جا [ظ.] مضطربانه، حیرت آلود.
~ لاشماق [ف.] حیرت زده شدن، گیج شدن.
~ لیتی [ا.] اضطراب، حیرت زدگی، سرگردانی، گجی، منگی.
شاشماق [ف. ۱] بیراهه رفتن، منحرف شدن. ۲) مضطرب شدن، گیج شدن، منگ شدن، حیرت کردن، حواس پرت شدن، مات و مبهوت شدن.
شاشیر تما [ف. ۱] اضطراب، سردرگمی، بند (آمدن) زبان.
شاشیر تماق [ف.] مضطرب کردن، حواس کسی را پرت کردن، گیج کردن، دست پاچه کردن، سردرگم کردن. ۳) بند آمدن زبان. ۴) به وجد آمدن.
شاشیرها باغ: شاشیر تما.
شاشیرهاق [ف. ۱] مضطرب شدن، حواس پرت شدن، گیج شدن، دست پاچه شدن، سردرگم شدن. ۲) اشتباه کردن. ۳) بند آمدن زبان. ۴) به وجد آمدن.
شاطر باغ: شاتیر.
شاعر { شاعر } [ا. ع.] شاعر، چاهمه سرا.
شاعیرانه [ظ.] شاعرانه.
شاعیرلیک [ا.] شاعری، سرایندگی شعر.
شاعیره [ا.] شاعره، زن شاعره.
شافتالی [ا. فا.] شفتالو، هلو.
~ لیتی [ا.] باغ شفتالو.
شاقراق [ص.] برطین، باروخ، بانشاط.
~ سس صدای برطین، صدای شاد و بانشاط.
شاققا [ا. ع.] شقه، نیمه، قطعه.
~ لاتماق [ف. س.] بوسیله دیگری شقه کردن، به دونیم کردن، قطعه قطعه کردن.
~ لاماق [ف.] شقه کردن، از درازا چیزی را دونیم کردن، قطعه قطعه کردن.
~ لانماق [ف. م.] شقه شدن، دونیم شدن، قطعه قطعه شدن.
~ لی [ص.] چهارشانه، تنومند.
~ ماق باغ: شاققالماق.
شاققاشاق [ا.] ترق و تروق، شاراق و شروق.
شاققاناق: ~ چکمک قهقهه زدن، با صدای بلند خندیدن.
شاققیلتی [ا. ۱] صدای شاراق، صدای شکستن

- (درخت) (۲). قهقهه.
 شاققیلداق [ا. ف. ۱] (صدای شارق. ۲) گال،
 سرگین خشک شده و چسبیده به پشم دنبه
 گو سفند.
 شاققیلداق [ف. ا. ر. گ. انگشتان را شکستن و
 شارق صدا برآوردن.
 داما غیننی ~ سق زدن.
 شاققیلداق [ف. فار.] دسته جمعی با
 صدای بلند خندیدن، قهقهه زدن.
 شاققیلداق [ا. ف. ۱] شارق صدا کردن.
 (۲) قهقهه زدن.
 شاققیماق باخ: شاققیلداق.
 شاقول [ا. ۱] شاغول.
 شاقولی [ص. ۱] شاغولی، عمودی.
 شاقولی قالخان طیاره هواپیمای عمودرو.
 شاقیرتی باخ: شاقبلیتی.
 شاقیرداماق باخ: شاققیلداق.
 شاگیرد [ا. ف. ۱] شاگرد، محصل، دانش آموز،
 کارآموز، زیر دست.
 ~ لیک [ا. ۱] شاگردی، کارآموزی.
 شال [ا. ۱] (۱) شال، نوعی پارچه. (۲) شال گردن،
 روسری.
 ~ ساللاماق شال اندازی، در مراسم چهارشنبه
 سوری از دریا سوراخ بخاری خانه دستمالی برای
 گرفتن هدیه آویزان می کنند.
 شالاخو [ا. ۱] گرجی. [رقص شاد و تند.
 شالاق [ص. ۱] (۱) وارفته. (۲) آب لمبو. (۳) برگ
 کلفت کلم که در ته ساقه است. (۴) خربزه و
 هندوانه نارس، خربزه بزرگ زرد رنگ.
 شال - اوژوک [ا. ۱] شال، انگشتر، مراسم نامزدی
 که حلقه دست عروس می کنند.
 شالبان [ا. ۱] بیرک، نیر چوبی.
 شالغام [ا. ۱] شلغم.
 شاللاق [ا. ۱] شلاق، نازیانه.
 ~ لاماق [ف. ۱] شلاق زدن، نازیانه زدن.
- ~ وورماق شلاق زدن.
 شالمان باخ: شالبان.
 شالوار [ا. ۱] شلوار.
 ~ لیتی [ص. ۱] پارچه شلوازی.
 شام [ا. ف. ۱] (۱) شام، شب، غروب. (۲) شام، غذای
 شب.
 ~ ائتمک شام خوردن.
 ~ لیتی [ص. ۱] غذای مخصوص شام.
 شام (چام) [ا. ۱] کاج، سرو.
 ~ آغاجی سرو.
 ~ لیتی [ا. ۱] جنگل کاج، سروستان.
 شام [ا. ع. ۱] شمع.
 ~ دان شمعدان.
 ~ دان گوللو گل شمعدانی.
 شاهاتا باخ: شمانت.
 شاهاما [ا. ع. ۱] دستنبو، شتامة.
 شاهان [ا. ۱] شمن، جادوگر، ساحر.
 ~ لیتی [ا. ۱] اعتقاد مذهبی (از آن جمله عقاید
 طوایفی از ترکها در قدیم) که برای راندن شر و
 جلب خیر و نیکی و سلامتی مراسم رقص و آواز
 انجام می دادند، ساحری.
 شامایلی [ا. ف. ۱] نوعی ماهی با پولکهای نقره ای و
 پشت سبزرنگ.
 شام ترزی { تارازی } باخ: قویروق دؤغدو.
 شامل { شامیل } [ا. ع. ۱] شامل، دربرگیرنده،
 فراگیرنده، فراگیر.
 شان [ا. ۱] موم، شان، کندو.
 ~ بال عمل موم دار.
 ~ بئچه [ا. ۱] زنبور عمل جوان.
 شان { شان } [ا. ع. ۱] (باخ: سان) شان، شهرت،
 شوکت، شکوه، اسم و رسم.
 ~ لی [ص. ۱] با شان و شوکت، پر شکوه، پرافتخار،
 عالقدر، محتشم، سربلند، سرفراز، شکوهمند،
 برجلال، شایان تحسین، معروف، مشهور،
 پرآوازه.

شاهناز [ا.] نام یکی از مقام‌های موسیقی آذربایجانی.
شاهی^۱ [ا. فا.] شاهی، معادل پنج دینار، از اجزاء
واحد پول ایران.

شاهی^۲ [ا.] باخ: قانون‌وز.

شاهید [ا. ع.] شاهد، گواه.

~ اولماق شاهد شدن، گواه بودن.

~ چاغیرماق شاهد معرفی کردن، شاهد آوردن.

~ چکمک شاهد آوردن، به شهادت طلبیدن.

~ دورماق شهادت دادن، شاهد شدن.

~ کچمک شهادت دادن.

~ گؤستمک شاهد اعلام کردن، شاهد آوردن.

~ لیک [ا.] شهادت، گواهی.

شاهین [ا. فا.] شاهین، پرندۀ شکاری شبیه عقاب.

~ باخیشلئ [ص.] نگاه‌خشن، نگاه
خشونت آمیز.

شاید { شآیاد } [آراسوز. باغلا. فا.] شاید،
یاحتمل، اگر.

شایعه { شآیعا } [ا. ع.] شایعه، خبر بی پایه.

~ دوشمک شایعه شدن.

~ سالماق شایعه انداختن، شایعه پراکندن.

شائیرد باخ: شاگرد.

شئر [ا.] شیر.

ششّه^۱ [ص. ۱] متفرعن، متکبر، مغرور،
پرنخوت، خودنما (۲) شق، نوک نیز.

~ بیغ سیل از بنا گوش درفته، سیل چخماغی.

~ لنمک [ف. ۱] مغرور شدن، فخر فروختن،

خودنمایی کردن (۲) خشونت به خرج دادن،

داد و پداد کردن.

~ لیک [ا.] نخوت، تفرعن، غرور، خودنمایی.

قولاق لارئنئ ششّه لمک گوش‌ها را بیز
کردن.

ششّه^۲ [ا.] آل: باور خرافی که آل در شب ششم تولد
برای زیان رساند به طفل می‌کوشد.

~ وورماق آل زدن.

ششف [فر.] سرپرست، رئیس.

شانا [ا.] شانه (آلتی برای جمع آوری علف و غیره).

~ لاما ق با شانه جمع کردن (علوفه و غیره).

شاناپیپک { پیپاک، پیپیک } [ا.] شانه‌بسر،
هدد، باخ: هوپ - هوپ.

شانس { شانس } [ا. فر.] شانس، بخت، اقبال.

~ سئز [ص.] بی‌شانس، بدشانس، بی‌اقبال.

~ لئ [ص.] باشانس، خوش‌شانس، با اقبال.

~ گگیرمک شانس آوردن.

شان - شان [ا.] سوراخ - سوراخ.

شانه [ا. فا.] شانه (شانه‌سر، شانه‌ریش).

شانه - شانه [ظ.] سوراخ سوراخ، چاک چاک.

شانه لمک [ف.] چاک چاک کردن.

شانئ [ا.] انگور شاهانه.

شاه [ا. فا. ۱] شاه، سلطان، شهریار (۲) فرمانروا،
حاکم (۳) یکی از مهره‌های شطرنج (۴) ملکه

زنپور عسل (۵) بزرگ، برجسته.

~ اثر شاهکار.

~ تنبلئ شاه تنبل‌ها، خیلی تنبل.

~ توت [ا.] شاه‌توت.

~ دامار شاه‌رگ.

~ راه شاه‌راه، راه اصلی.

~ زاده [ا.] شاهزاده.

~ لئق [ا.] پادشاهی، سلطنت، شهرباری.

~ لئق ائتمک سلطنت کردن.

شاه^۲ حالتی که اسب روی دویای عقب بلند شود.

باخ: شاه‌قالخماق.

شاهاد [ا.] مزد آسیاب، حق الزحمه آسیابان.

ده بیرمان شاهادئ سهم آسیابان از آرد بابت

حق الزحمه.

شاه‌قالخماق [ف.] روی دویا بلند شدن اسب، بلند
شدن.

شاهباز [ا. / ص. فا. ۱] شهباز، باز (۲) سفید و
بزرگ.

شاهمات [ا. فا.] شطرنج، شطرنجی (چهارخانه).

~ چئ [ا.] شطرنج باز.

~ لیک [۱.۱] سربرسی، ریاست.
 (۲) همکاری، همیاری.
 شئل لندیرمک [ف.] لوس کردن، نتر کردن.
 شئل لنمک [ف.] لوس شدن، نتر شدن، خود را
 لوس کردن.
 شئن لیک [ا.] عمران و آبادانی، آبادان،
 محل سکونت، قصبه.
 ~ سیز جای کم جمعیت.
 شئورو [ا. فر.] چرم تهته شده از پوست بز.
 شئوئوت [ا.] انگد. [بارچه پشمی یا نیم پشمی نرم و
 دارای پرزهای ظریف.
 شئه [ا.] (۱.۱) شبنم، زاله، (۲) رطوبت، نم.
 ~ لی [ص.] (۱) شبنم دار، نمناک. (۲) تازه، با
 طراوت.
 ~ لنمک [ف.] شبنم زدن، شبنم نشستن.
 شئی [ا.] شئی، چیز.
 ~ - شوئی [ا.] چیز، میز، خرت و پرت.
 ~ - فئی [ا.] خرده ریز.
 بیر ~ چیزی.
 بیرشئی دثیل چیزی نیست، اهمیت ندارد.
 بیرشئی ایدی اولدو کاری بود اتفاق افتاد،
 چیزی بود گذشت.
 هئج بیرشئی هیچ چیزی.
 هئج شئی هیچ چیز.
 هرشئی هرچیز.
 شباهت { شابآهات } [ا. ع.] شباهت، همانند،
 مانندگی.
 شببو { شابیو } [ا. فا.] گل شببو.
 شب پره { شاپارا } [ا. فا.] شب پره، باغ: یاراسا.
 شبق { شاباق } باغ: شوه.
 شب { شاب } کورلوق [ا. فا.] شب کوری.
 شبکه { شاباکا } [ا. ع.] شبکه (تلفن و غیره).
 (۲) تور، تور ماهیگیری.
 ~ لی [ص.] شبکه دار، مشبک.
 شبناهه { شابنا ما } [ا. فا.] شبنامه، اعلامیه، مخفی.

شبنم { شابنام } [ا. فا.] شبنم، زاله، باغ: شنه.
 شبیه { شوپها } [ا. ع.] شبیه، تردید، شک.
 ~ اثتمک شبیه کردن، شک کردن.
 ~ اوپاتماق (اوپاندیرماق) شبیه ایجاد
 کردن، تردید برانگیختن.
 ~ دوغورماق شبیه بوجود آوردن، ایجاد تردید
 کردن.
 ~ مییز [آراسوز.] بدون شبیه، بی تردید،
 بلاشک. (۲) یقیناً، البته.
 ~ لندیرمک [ف.] به شبیه انداختن، دچار شک
 و تردید کردن.
 ~ لنمک [ف.] مشتبه شدن، مردد شدن، به شک
 افتادن، مظنون شدن.
 ~ لی [ص.] مشتبه، مشکوک، تردید آمیز،
 مظنون.
 ~ یه دووشمک به شک افتادن، دچار شبیه شدن.
 ~ یه سالماق به شک انداختن، دچار شبیه
 کردن.
 شبیخون { شابخون } [ا. فا.] شبیخون، تاراج
 شبانه، حمله غافلگیرانه.
 شبیه { شابییه، شابه } [ا. ع.] شبیه، مانند،
 نظیر. (۲) نمایش سوگواری عاشورا.
 ~ گردان [ا.] تئزیه گردان.
 شئل { شاتال } [ا. ا.] شئل، باج درقمار، باج
 سیل، دوز و کلک. (۲) دغل، جرزن.
 ~ آتقاق دغلبازی کردن.
 ~ آلقاق باج سیل گرفتن.
 ~ لیک [ا.] (۱) دغلی، جرزنی. (۲) شتلی.
 شجاعت { شاجآعات، شوآجات } [ا. ع.]
 شجاعت، دلیری، شهامت، رشادت.
 ~ گوستریمک دلیری کردن، ابراز شجاعت
 کردن.
 ~ لی [ص.] شجاع، دلیر، رشید.
 شجره { شاجارا } [ا. ع.] شجره، اصل و نسب.
 ~ لی [ص.] شجره دار، با اصل و نسب.

- شخص { شاخص } [ا.ع.] شخص، کس، نفر، فرد.
- ~ سبز جمله { جو ملا } جمله نامعین.
- ~ لی جمله { جو ملا } جمله معین.
- شخصی [ص.] شخصی، خصوصی، فردی.
- ~ عوض لیک ضمیر شخصی.
- ~ غرض { قاراز } غرض شخصی.
- حقوقی شخص شخص حقوقی.
- فیزیکی شخص شخص حقیقی.
- شخصاً { شاخصان } [ظ.] شخصاً، حضوراً، خود.
- ~ گلمک خود آمدن، شخصاً حضور یافتن.
- شخصیت { شاخصیات } [ا.] شخصیت، هویت.
- شدت { شیددات } [ا.ع.] شدت، سختی، تندی، سرعت.
- ~ ائتمک (ائله مک) تشدید شدن، شدت یافتن.
- ~ گزستر مک (۱) شدیدتر شدن. (۲) تندی به خرج دادن.
- ~ له [ظ.] به شدت، به سختی، به سرعت، به تندی.
- ~ لندهر مک [ف.] تشدید کردن، تسریع کردن.
- ~ لندهر یلمک [ف.م.] بوسیله دیگری تشدید شدن، تسریع شدن.
- ~ لنمک [ف.] شدت یافتن، تشدید شدن، تسریع شدن.
- ~ لی [ص.] شدید، سخت، تند، باشدت.
- شدره { شادارا } باخ: شادارا.
- شده { شادادا } [ا.ع.] رشته سروارید، رشته منجوق. (۲) تشدید.
- شدید { شادید } [ص.ع.] شدید، سخت، محکم.
- ~ لیک [ا.] شدت، سختی.
- شر { شار، شارر } [ا.ع.] شر، بدی.
- (۲) افترا، بهتان، تهمت. (۳) مفتری، فتنه انگیز.
- (۴) شب، تاریکی.
- ~ آتماق افترا زدن.
- ~ ائتمه سه، خشییراؤلماز (~ دئمه سک خشییراؤلماز) شر بود که خیر آمد.
- ~ باز [ص.] شرور، فتنه انگیز.
- ~ چی [ا.] شرور، مفتری، فتنه انگیز.
- ~ قاروشماق (قووشماق) شب شدن، غروب شدن، هوا تاریک شدن.
- ~ قووششان وقت غروب، مغرب، شامگاه.
- ~ باخماق تهمت زدن.
- شره دوشمک دچار شر شدن، مورد تهمت قرار گرفتن.
- ~ سالماق دچار شر کردن، متهم کردن، تهمت زدن.
- شری باشندان اوزاقلاندیرماق شر را از خود دور کردن.
- شراب { شارآب } [ا.فا.] شراب.
- ~ چی [ا.] شراب ساز، شراب فروش.
- ~ چیلیق [ا.] شراب سازی، مشروب فروشی.
- ~ خانا [ا.] کارخانه شراب سازی، انبار شراب.
- ~ خور [ص.] شراب خوار.
- شرارت { شارآرات } [ا.ع.] شرارت، بدی، پلیدی، بد کاری، فتنه و فساد.
- شرافت { شارآفات } [ا.ع.] شرافت، بزرگواری.
- ~ لی [ص.] شرافتمند.
- شراکت { شارآکات } [ا.ع.] شراکت، مشارکت.
- شرایط { شارآییت } [ا.ع.] شرایط، شروط، شرط ها. (۲) وضعیت، جو، اوضاع و احوال.
- شریت { شاریات } [ا.ع.] شریت، آب یا عصارة میوه که قند یا شکر در آن حل کرده باشند، داروی آشامیدنی شیرین.
- ~ چی [ا.] شریت فروش.
- ~ چیلیک [ا.] شریت فروشی.
- ~ لیک [ص.] شربت، مواد مخصوص پختن شربت.
- شربت ظرف شربت.

- شرح { شاره } { ا.ع. } شرح، توضیح، تفصیل.
 ~ اثتمک { ائله مک، قیلماق } شرح دادن، تشریح کردن.
 ~ چی { ا. } شرح دهنده، مفتر، شارح.
 شرط { شارت } { ا.ع. } { ۱ } شرط. { ۲ } قرار، پیمان، قید.
 ~ اثتمک { قیلماق کسمک } شرط کردن.
 ~ باغلاماق شرط بستن، قرار گذاشتن.
 ~ سیز { ظ. } بی شرط، بدون قید.
 ~ قویماق شرط گذاشتن، قید و شرط گذاشتن.
 ~ کسمک شرط کردن، قرار گذاشتن.
 ~ لشمک { ف. } شرط بستن، شرط گذاشتن.
 ~ لندیرمک { ف. } مشروط کردن.
 ~ لندیرلمک { ف.م. } مشروط شدن.
 ~ لی { ص. } مشروط.
 ~ نامه { ا. } پیمان، قرارداد.
 شرطی { ص. } شرطی، مشروط، نسبی.
 ~ اولاراق مشروط بر این که.
 ~ ابشاره لر علامت شرطی.
 ~ رتفلنکس بازتاب شرطی.
 ~ شوم دا کسمک شرط و شروط را موقع شخم زدن می گذارند، (جنگ اول به از صلح آخر، گریه را دم حبله می کشند).
 ~ لیک حالت مشروط بودن.
 ایلکین شرط لر شرایط نخستین، پیش شرطها.
 شرع { شارع } { ا.ع. } شرع، احکام دین.
 شرعاً { ظ. } شرعاً، مطابق احکام شرع.
 شرعی { ص. } شرعی، مربوط به احکام شرع، موافق احکام دین.
 شرف { شاراف } { ا.ع. } شرف، افتخار، سربلندی، آبرو، حیثیت.
 ~ سیز { ص. } بی شرف، بی آبرو.
 ~ سیزجه سینه { ظ. } بی شرفانه.
 ~ سیزلیک { ا. } بی شرفی، بی آبرویی.
 ~ لندیرمک { ف. } مفتخر کردن.
 ~ لنمک { ف. } مفتخر شدن.
 ~ له { ظ. } با افتخار، شرافتمندانه.
 ~ لی { ص. } شریف، با شرف، آبرومند.
 ~ وئریمک افتخار دادن.
 اوئلارین شرفینه به افتخار آنها.
 شرفه { شارافا } { ا.ع. } محل اذان در مناره.
 شرق { شارق } { ا.ع. } شرق، مشرق، خاور.
 ~ شوئاس { ا. } شرق شناس، خاورشناس.
 ~ شوئاسلیق { ا. } شرق شناسی، خاورشناسی.
 ~ لی { ص. } شرقی، اهل مشرق زمین.
 شرقی { شارق } { ا.ع. } آواز و ترانه.
 { ۲ } شرقی، مربوط به شرق.
 شرک { شیرک } { ا.ع. } شرک، کفر.
 شرکت { شیرکات } { ا.ع. } شرکت، مشارکت.
 شرم { شارم } { ا.فا. } شرم، آزر، حیاء، آبرو، خجالت.
 ~ سیز { ص. } بی شرم، بی حیاء.
 شرمنده { شارماندا } { ص.ع. } شرمنده، خجل، سرافکنده.
 ~ لیک { ا. } شرمندگی، خجالت، سرافکندگی.
 شر و شور { شارا شور } { ص.ظ. } شر و شور، شرور، جنجالی.
 ~ لوق شر و شوری، جنجال گری.
 شروع { شورؤ، شورؤع } { ا.ع. } شروع، آغاز، ابتدا.
 ~ ائله مک شروع کردن، آغاز کردن، آغازیدن.
 شریعت { شاریت } { باخ: شریعت. }
 شریعت { شاریت } { ا.ع. } طناب، نوار، بند (لباس).
 شریر { شاریر } { ص.ا.ع. } شرور، بدکار.
 ~ اوئاق بجه شرور.
 شریعت { شاریعات } { ا.ع. } شریعت، احکام دین.
 شریف { شاریف } { ا.ع. } شریف، بزرگوار، شرافتمند.
 شریک { شاریک } { ا.ع. } شریک، سهیم.

- همکار، انباز.
 ~ ائله مک (ائتمک) شریک کردن.
 ~ اولماق شریک شدن، سهم شدن.
 ~ چیخماق اذعای مشارکت کردن.
 ~ سیز [ص.] بدون شریک.
 ~ لشمک [ف.] (۱) شریک شدن. (۲) توافق کردن.
 ~ لی [ص.] مشترک، شراکتی.
 ~ لیک [ا.] مشارکت، اشتراک.
 ~ لیک قازان، قایثانماز دیگ شرکتی به جوش نمی آید.
 شست { شاست } [ا. فر.] (۱) ژست، حالت، وقار، متانت. (۲) قامت.
 ~ له [ظ.] بازست، با حالت رسمی، باحالت جدی، باوقار.
 ~ لی [ص.] خوش ادا، خوش قد و قامت.
 ~ لی - بستلی [ص.] خوش حالت، خوش اندام.
 شستینه توخونماق (ده ئمک) به ژست کسی برخوردن، به شخصیت کسی برخوردن.
 شستینی سیئدیژدی ژستش را بهم زد، حالت جدی و باوقارش را دگرگون کرد.
 شش { شش } [ا. فا.] شش، عدد شش که در بازی تخته نرد مصطلح است.
 ~ - بشش شش و بشش، شش و پنج در بازی تخته نرد.
 شش^۲ { ششش } [ا.] شکاف، بریدگی، شیار (داخل، لوله تنگ، غیره).
 ~ آچماق شکاف باز کردن.
 ~ لی [ص.] دارای شیار، شکاف دار.
 ششبر { شاشبار } [ص.] سیل کلفت و شق، سیل از بنا گوش در رفته.
 شش پر { ششش پار } [ا. فا.] شش پر، گریزی که دارای شش پهلو باشد.
 شعار { شوآر، شوآر } [ا. ع.] شعار، بیان فشرده و روشن نظریات.
 ~ بوراخماق (وئرمک) شعار دادن.
 ~ چیلئق [ا.] شعارپراکنی، طرفداری از دادن شعارهای پرطمطراق و غیر عملی.
 شعاع شوآع، شوآع { ا. ع. } شعاع، پرتو، اشعه.
 ~ بوراخما [ف. ا.] پرتوافکنی.
 ~ بوراخماق پرتوافکنی، تشعشع کردن.
 ~ ساچان (ساچیجی) [ص.] پرتوافکن، نورافکن، تابان، درخشان.
 ~ لاندیرماق [ف.] پرتوافشاندن.
 ~ لاندیرئجی [ص.] پرتوافشان.
 ~ لانماق [ف.] پرتوافشاندن، پرتوافکندن، تشعشع کردن.
 ~ لی [ص.] پرنور، نورانی.
 شعبان { شاعبان } [ا. ع.] شعبان، ماه هشتم تقویم هجری قمری.
 شعبده { شابادا } [ا. ع.] (۱) شعبده، نیرنگ. (۲) تمسخر، استهزا، بوزخند.
 ~ باز [ا.] شعبده باز، مسخره کننده.
 ~ ده به قوئماق دست انداختن، تمسخر کردن.
 شعبه { شوآبا، شوآبا } [ا. ع.] شعبه، بخش، شاخه.
 ~ لنمک [ف.] منشعب شدن، شاخه شاخه شدن.
 شعر { شعر } [ا. ع.] شعر، نظم.
 ~ قوشماق شعر سرودن.
 ~ لشمک [ف.] مشاعره کردن.
 ~ لنمه [ف. ا.] مشاعره.
 شعریاف { شاریاف } [ا. فا.] شعریاف، کسی که از موی یا ابریشم پارچه می بافت.
 ~ لئق [ا.] شعربافی.
 شعله { شوآلا، شوآلا } [ا. ع.] شعله، الو، لهیب، تنوره.
 ~ چکمک شعله کشیدن، زبانه کشیدن.
 ~ ساچماق شعله افکندن، نور پراکندن.
 ~ لندیرمک [ف.] مشتعل کردن.

~ لنمک [ف.] مشتعل شدن، شعله ور شدن.
 ~ وثرمک شعله ور شدن، مشتعل شدن.
 شعور { شوّور } [ع.] شعور، ذهن، آگاهی،
 ادراک، فهم.
 ~ سوز [ص.] ۱) بی شعور، نفهم. ۲) بی هوش،
 غش کرده.
 ~ سوزلوق [ا.] بی شعوری، کند ذهنی،
 بی هوشی، نا آگاهی.
 ~ لاتماق [ف.] عاقل تر شدن، آگاهی یافتن.
 ~ لو [ص.] باشعور، فهم، آگاه، آگاهانه.
 ~ لولوق [ا.] باشعوری، فراست، آگاهی.
 شوّورونو ابتیرمک شعور خود را از دست
 دادن، دیوانه شدن.
 غیری { قشیری } شوّوری نا آگاهانه.
 شفا { شافآ } [ع.] شفا، علاج، درمان، بهبودی از
 مرض.
 ~ اثوی [ا.] شفاخانه، دار الشفاء، بیمارستان.
 ~ بخش [ص.] شفا بخش، شفا دهنده.
 ~ بولماق شفا یافتن.
 ~ تاپماق شفا یافتن، علاج شدن.
 ~ خانا باخ: ~ اثوی.
 ~ لاتماق [ف.] شفا یافتن.
 ~ وثرمک شفا دادن، شفا بخشیدن.
 ~ وثرجی [ص.] شفا بخش، شفا دهنده.
 شفاف { شاففآف، شاففآف } [ع.] شفاف،
 براق.
 ~ لاشدیرماق [ف.] شفاف کردن.
 ~ لاشماق [ف.] شفاف تر شدن.
 ~ لئق [ا.] شفافیت، براقی.
 شفاهی { شیفآهی } [ع.] شفاهی، زبانی.
 شفق { شافاق } [ع.] ۱) شفق، فجر، سپیده دم.
 ۲) درخشندگی، براقی.
 ~ ساچان [ص.] درخشان، تابان.
 ~ سالماق درخشان شدن، براق شدن.
 ~ سل کولدو سحر دمید، فجر دمید.

~ لنمک [ف.] صبح دمیدن، تابیدن،
 درخشیدن، سرخ شدن افق در سحرگاه.
 ~ لی [ص.] شفق دار، درخشان.
 ~ وثرمک درخشیدن، تلوتلو کردن.
 شمالی ~ فجر شمالی.
 شفقت { شافقات، شافاقات } [ع.] شفقت،
 مهربانی، رحم، همدردی.
 ~ باجیشی [ص.] پرستار بیمارستان.
 ~ سیز [ص.] بی شفقت، بی رحم.
 ~ سیزجه سینه [ظ.] با بی رحمی.
 ~ سیزلیک [ا.] بی رحمی، نامهربانی.
 ~ لی [ص.] با شفقت، مهربان، رحم دل، همدرد.
 شقایق { شاقآئیق } [ع.] گل شقایق.
 شک { شک } (شککی) [ع.] شک،
 تردید، دودلی، ناگهانی.
 ~ اثتمک شک کردن، تردید کردن.
 ~ دن چیخارتماق از شک در آوردن.
 ~ دن چیخماق از شک درآمدن.
 ~ سیز [آراسوز.] بی شک، بدون تردید.
 ~ قالدیرماق شک برانگیختن.
 ~ گتیرمک شک کردن، تردید کردن،
 مشکوک شدن.
 ~ لشمک [ف.] به شک انداختن، ایجاد شبهه
 کردن.
 ~ لندیرمک [ف. ص.] به شک انداختن، به شبهه
 برانگیختن.
 ~ لنمک [ف.] شک کردن، تردید کردن،
 دودل شدن، شبهه داشتن.
 ~ لی [ص.] مشکوک، شکاک، مردّد.
 شککه دو شمک به شک افتادن، دچار تردید
 شدن.
 ~ سالماق به شک انداختن، مردّد کردن.
 شکار { شیکآر } [ا. فا.] ۱) صید. ۲) حیوان
 شکار شده.
 ~ ائله مک (اثتمک) شکار کردن، صید

- کردن.
 ~ چى [ا]. صیاد، شکارچی.
 شیکارا چیخماق (گشتمک) به شکار رفتن.
 شیکاری [ص]. شکاری، مخصوص شکار.
 شکاک { شاکیاک } [ا]. شکاک، بسیار شک کننده.
 شکایت { شیکایات } [ا.ع]. شکایت، گله، شکوه، اعتراض.
 ~ ائتمک (ائله مک) شکایت کردن، گله کردن.
 ~ جیل [ص]. بسیار شکایت کننده و گله گزار، ناراضی و شاکی.
 ~ چى [ص.ا]. شاکی، گله گزار.
 ~ لنمک [ف]. شکایت کردن، گله گزاردن، شکوه کردن، اعتراض کردن.
 ~ لی [ص]. شکایت آمیز، گله مند، شاکی.
 ~ نامه [ا]. شکایت نامه، نامه شکایت.
 ~ وئرمه [ف.ا]. اعتراض.
 شکر (شوکور) باخ: شوکور.
 شکر { شاکار } [ا.فا]. شکر، قند.
 ~ باغی [ا]. پرک، نخ پرک.
 ~ چوغوندورو چغندر قند.
 ~ چؤره یی نان قندی.
 ~ خسته لی یی بیماری قند.
 ~ قامیشی نیشکر.
 ~ لمک [ف]. شکر زدن، با شیره شکر جوشاندن.
 ~ لنمک [ف.م.ا] شکرین شدن، شیرین شدن. (۲) شکرک بستن.
 ~ لی شکر دار، شیرین.
 شکرپورا { شاکیپورا } [ا]. نوعی قطاب (شیرینی).
 شکست { شیکاست } [ص.فا.ا] شکست، علیل (۲) مغلوبیت، شکست. (۳) شکسته، ناقص.
 ~ ائتمک (ائله مک) شکست کردن، علیل کردن. (۲) مغلوب کردن.
- ~ اولماق علیل شدن، زمین گیر شدن.
 ~ ناباق شکست خوردن، مغلوب شدن.
 ~ لیک [ا.ا] (علیلی. ۲) مغلوبیت.
 ~ یشمک شکست خوردن، مغلوب شدن.
 چارپائی نئن بیر قیچی شیکست دیر یکی از پایه های چهارپایه شکسته است.
 شکل { شیکیل، شاکیل } (شکلی) باخ: شکیل.
 شکلات { شوکولاد، شوکولات } [ا.اسپا]. شکلات، نوعی شیرینی که از شیر و شکر و کاکائو تهیه می شود.
 ~ لی [ص]. شکلاتی، شکلات دار.
 شکلمک { شاکیلامک } [ا.ف]. تیز کردن، سیخ کردن.
 قولاغینی شکلدی گوشه ایش را نیز کرد، گوشه های را سیخ کرد.
 شکنجه { شیکانجا، یشکانجا } [ا.فا]. شکنجه، عذاب، آزار.
 ~ لی [ص]. شکنجه آور.
 ~ وئرمک شکنجه دادن.
 شکوفه { شوکופا } [ا.فا]. شکوفه، غنچه، گل.
 ~ لنمک [ف]. شکوفه کردن، پر غنچه شدن.
 شکیل { شاکیل، شیکیل } (شاکلی) [ا.ع.ا] (۱) شکل، تصویر، عکس (۲) زیبا، خوش اندام. (۳) شیوه، طرز، نظم و ترتیب.
 ~ جه [ظ]. از لحاظ شکلی.
 ~ چکمک عکس برداشتن، نقاشی کردن، تصویر کشیدن.
 ~ چکن [ا.ص]. تصویر گر، نقاش، عکاس.
 ~ چى (لر) باخ: شکیل چى.
 ~ سیز [ص]. بسی شکل، بد ریخت، زشت، ناهنجار.
 ~ کیمی [ص]. زیبا، منل عروسک.
 ~ لشدیرمک [ف]. تغییر شکل دادن.
 ~ لشمک [ف]. شکل گرفتن، زیبا شدن.

~ لندیرمک [ف.] شکل دادن، زیبا کردن.
 ~ لنمک [ف.] شکل گرفتن، زیبا شدن.
 ~ لی [ص.] (۱) عکس دار، تصویربردار، مصوّر، دارای شکل. (۲) زیبا، خوشگل. (۳) شکل، از لحاظ ظاهری و نمود.
 ~ و شمایل شکل و شمایل، نمود.
 شکله دوشمک به نظم در آمدن، منظم شدن، شکل گرفتن.
 شکله سالماق منظم کردن، به نظم در آوردن.
 شکلی دوشمک تصویر چیزی افتادن، عکس افتادن (توی آب و آئینه و غیره).
 باشقا شکله دوشمک (گیرمک) قیافه و شکل را تغییر دادن.
 بوسرگی ده چوخلو شکیل وار در این نمایشگاه عکس زیادی وجود دارد.
 بوشکیلده ایش گورمک فایدا سیژدیر به این ترتیب کار کردن بی فایده است.
 هندسی شکیل لر اشکال هندسی.
 یئر کوره سی نین شکیلی بوو اراق دیر شکل کره زمین گرد است.
 شکیل چی { شکیل چی } [ا.] دستور زبان کلماتی که به تنهائی دارای معنی و مفهوم نیستند ولی پس از اتصال و پیوند به ریشه کلمات، شکل و یا شکل و مضمون آنها را تغییر می دهند، (ادات، پیوند، پسوند، وند).
 ~ لشمک [ف.] به کلمات «پیوندی» تبدیل شدن، نقش کلمه پیوندی ایفاء کردن.
 سوزده ییشدیرجی ~ پیوندهای تصریفی، پیوندهائی که پس از اتصال به ریشه کلمه شکل آن را تغییر می دهد و نه مضمون آنرا: اوشاق - اوشاق لار.
 سوزدوزه لدیجی ~ پیوندهای واژه ساز، (توصیفی)، پیوندهائی که پس از اتصال به کلمه ریشه مفهوم و معنی آن را تغییر می دهد: کند - کندچی.

شلاله { شالالا } [ا. فا.] شلاله، آبشار، فتاره.
 شلپه { شالپا } [ا.] چیزهای بی ارزش، زواید غیر قابل استفاده گوشت.
 شلپه - شولپه { شالپا - شولپا } [ا.] خرت و پرت، چیزهای بی ارزش.
 شلته { شالتا } [ا.] شلیته، دامن گشاد و بلند.
 (۲) فرسوده، نخ نما (لباس، قالیچه و غیره).
 ~ - شلته [ص.] تگه پاره.
 ~ لی [ص.] شلیته پوش.
 ~ لیک [ا.] (۱) فرسودگی. (۲) پارچه مخصوص شلیته.
 شلغم { شالغام } باغ: شالغام.
 شلکت { شالاکات } [ص.] (۱) باران مه آلود، هوای بارانی و مه آلود. (۲) هوای ساکت و آرام.
 شللمک { شاللاماک } [ا.] بار کردن، کول کردن.
 شله { شالا } [ا.] بار، کوله بار، باری که بر پشت نهند.
 ~ قوثروق [ا.] روباه.
 ~ - کوله باغ: شله - کوله.
 ~ لمک [ف.] بار کردن، بار بر پشت نهادن، توده کردن، رویهم انباشتن.
 ~ لنمک [ف. م.] بار شدن، بار بر پشت کسی گذاشته شدن.
 ~ لی [ص.] (۱) بار بر پشت. (۲) تنومند، چاق.
 ~ سینی توتماق بار خود را بستن.
 ~ سینی سودان چیخارماق گلیم خود را از آب در آوردن.
 شله - کوله { شالا - کولا } [ا.] بار و بنه، بار و بندیل، اسباب و لوازم، خرت و پرت زندگی.
 شماتت { شاماتات } [ا. ع.] شماتت، سرزنش، طعنه، مذمت.
 ~ اثتمک { ائله مک } شماتت کردن، سرزنش کردن.

شمار { شوآمار } : شوآمارا گلمه مک غیر قابل شمارش بودن، پیشمار بودن.

شمال باخ: شمال.

شمر { شوآمور } ~ [ع.ا] (۱) شمر (۲) ظالم، ستمگر، غدار، بی رحم.

شمشاد { شوآمشاد، شیمشاد } [فا.ا] شمشاد، درخت همیشه سبز دارای چوب سخت، انواع جنگلی و تزینی دارد.

شمشیر { شامشیر } [فا.ا] شمشیر.

~ باز [ا] شمشیر باز.

~ بازلیق [ا] شمشیر بازی.

~ چکمک شمشیر کشیدن، شمشیر آختن.

شمول { شوآمول } [ع.ا] شمول، دربر گیرنده، شامل، فراگیر.

جاهان شوآمول [ص.ا] جهان شمول، جهانگیر، بین المللی، عالمگیر.

شن { شان } [ص.ا] شاد، بشاش، بانشاط، خوشرو، مسرور، خوش.

~ لثمک باخ: ~ لندیرمک.

~ لثمک باخ: ~ لثمک.

~ لندیرمک [ف.ا] شاد کردن، مسرور کردن، نشاط بخشیدن، خوشحال کردن.

~ لندیر یلمک [ف.م.ا] بوسیلۀ دیگری شاد شدن، مسرور شدن، خوشحال شدن.

~ لثمک [ف.ا] شاد شدن، مسرور شدن، بانشاط شدن، خوشحال شدن.

~ لیک [ا] شادی، نشاط، مسرت، خوشحالی، جشن و سرور.

~ لیکله [ظ.ا] باشادی، به خوشی.

شنبه { شانبا - یشانبا } [فا.ا] روز شنبه.

شنیدیر { شیندیر، شاندیر } [ص.ا] گوشت بی چربی، گوشت نامرغوب.

شن - شن { شان - شان } [ظ.ا/ص.ا] شادمانه، باشادی، باخوشحالی.

شوآل { شاوآل } [ع.ا] شوآل، ماه دهم تقویم

هجری قمری.

شوآدمک { شوآداماک } [ف.ا] تندند

جنگ زدن (۲) باشتاب خوردن (۳) سرعت

دوختن (سوزن زدن).

شوآتکا (شوآتکه) [ر.ا] ماهوت پاک کن، برس.

~ لاماق [ف.ا] برس زدن، با ماهوت پاک کن تمیز کردن.

~ لانماق [ف.م.ا] برس شدن، با ماهوت پاک کن تمیز شدن.

شوآ کؤک { شوآ کؤک } ~ ائله مک کوک درشت زدن.

شوآوللمک { شوآوللاماک } باخ: شوآوآمک.

شوآوآمک { شوآوآماک } [فر.ا] دویدن، فرار کردن (۲) پرواز کردن، پریدن، جهیدن.

شوآخ [فا.ا] شوآخ، سرزنده، سرحال، باطراوت، طناز، عشوۀ گر، دلربا، غقاز.

~ لوجا [ص.ا] شوآخ، ملوس.

~ لوق [ا.ا] شوآخی، مزاح (۲) ظرافت، طنازی.

~ لوق ائتمک شوآخی کردن، مزاح کردن.

~ لوق جا [ظ.ا] به شوآخی.

~ مه مه سینه های سرزنده، پستان دلربا.

شور^۱ [فا.ا] شور، یکی از مقام های موسیقی آذربایجانی.

شور^۲ [فا.ا] شور، شور و شوق، وجد.

شورایله [ظ.ا] با شور و اشتیاق.

شورا گلمک به هیجان آمدن، سرشوق آمدن.

شور [ص.ا/ا.ا] شور، بانمک (۲) شورۀ زار، نمک زار (۳) دوع بریده که آبکش شده و بانمک مخلوط گردد.

شور سو آب شور.

~ سو صابون گؤتورمز در آب شور صابون کف نمی کند.

~ گؤز [ص.ا] شور چشم، چشم چران، هیز،

شوریا [ا.] شوربا، نوعی آش ساده که با برنج و انواع سبزی می پزند.

شورتماق { شورتماق } [ف.] [دوریدن، فرار کردن، گریختن.

شورتو [ص.] ولنگار، جلف، سبک سر، بی شرم.
~ لوق [ا.] ولنگاری، جلفی، سبک سری، بی شرمی.

شورش { شوریش } [ا. فا.] شورش، طغیان، قیام، هرج و مرج.

~ دوشمک شورش برپا شدن.
~ سالماق شورش برپا کردن، هرج و مرج راه انداختن.

شورم { شورام } [ا.] هرچیز باریک و دراز، باریکه.
شورولدا تماق [ف. م.] جاری کردن (آب)، شرو شریختن.

شورولدا ماق [ف.] شرو شریختن، جاری شدن (آب).

شوره: ~ مینی سالماق دل بستن، سرگرم کاری شدن.

شوسه (شوستی) [ا. فر.] شوسه (جاده) جاده شن ریزی شده.

شوش [ا. ص.] سیخ، شق و رق (چوب باریک و راست، پایه چوبی که در کنار بوته لوبیا و غیره نصب می کنند).

~ نوتماق شق و رق نگهداشتن (گردن)، سیخ نگهداشتن، عمود و قائم نگهداشتن.
~ دورماق شق و رق ایستادن، سیخ ایستادن.

شوشاق [ا.] بزاق، آب دهان.
شوشتر { شوشتار } [ا. فا.] یکی از مقام های موسیقی آذربایجانی.

شوشکی { شوشاکی } [ا.] شیشکی، سوت.
~ یه باسماق شیشکی بستن.
~ سالماق شیشکی بستن.

شوشه باخ: شیشه.
شوعور باخ: شعور.

نظرباز.
~ گوزلوک [ا.] شورچشمی، چشم چرانی، نظربازی.

~ لاتماق [ف.] شور کردن، شورانداختن، باخ: شورلاماق.
~ لاشدیрмаق [ف.] شورتر کردن.

~ لاشدیئرلماق [ف. م.] شورتر شدن.
~ لاشماق [ف.] شورتر شدن، شوره زار شدن.
~ لاماق [ا.] شورانداختن، در نمک آب

خواباندن، نمک سود کردن. (۲) پرچیدن جالیز (در آخر فصل که چمن آخر را می کنند و جالیز را ترک می گویند).

~ لاتماق [ف. م.] شور شدن. (۲) شورانداختن شدن، نمک سود شدن. (۳) پرچیده شدن جالیز.
شورونو چیخارتماق شورش را در آوردن، به

ابتدال کشاندن.
پیس لیگینه گوره، شورگوزلو ده وار هم

بدجنس است و هم نظرباز، میمون هرچه زشت تر ادایش بیشتر.

شورا [ا. ع.] شورا، مجلس، مشاوره
~ لار حکومتی حکومت شوروی.

شورا [ا.] شوره.
کالیوم شوراسی کالیوم نیرات.

شورابا [ا.] شور آب، آب نمک، شور (خیار، گوجه فرنگی و سایر سبزیجات).

~ قوشماق در نمک آب خواباندن، شور گذاشتن.

شورازار [ا. فا.] شوره زار.
شوراق [ص.] شور مزه، دارای طعم شور.

شوراکت { شورآکات } باخ: شوران.
~ لشمک [ف.] شوره زار شدن، لم یزرع شدن.

~ لی [ص.] شوره زار.
~ لیک [ا.] کویر، زمین نمک زار.

شوران [ا.] زمین شوره زار، زمین شور.
~ لیق [ا.] کویر.

- شوغول^۱ [ص.] [خبرچین، سخن چین، نقام، باخ؛ چوغول.]
- ~ لاماق [ف.] چغلی کردن، خبرچینی کردن.
- ~ لیش [ا.] چغلی، شیطننت، خبرچینی، بازیگوشی.
- شوغول^۲ (باخ: شووول. ۲) محور ترازو.
- شوفر { شووفر، شووفر } [ا. فر.] شوهر، راننده.
- ~ لیک [ا.] رانندگی.
- شوق [ا.] تلوتلو، پرتو، باخ: شووکه، شووق.
- گونش شووق شعاع آفتاب، تلوتلو خورشید، پرتو آفتاب.
- شوق { شووق، شوق } [ا. ع.] شوق، اشتیاق، میل، شور و شوق، علاقه.
- ~ سوز [ص.] بی شوق، بی علاقه، بی میل.
- ~ { شووق } له [ظ.] باشوق، بامیل، باعلاقه، باشور و شوق.
- ~ لندیرمک [ف.] تشویق کردن، به شوق آوردن.
- ~ لندیرجی [ص.] شوق آور، شوق انگیز.
- ~ لنمک [ف.] تشویق شدن، سرشوق آمدن.
- ~ لو [ص.] مشتاق، مایل، باشور و شوق.
- شووقه گتیرمک ترغیب کردن، تشویق کردن، سرشوق آوردن.
- ~ گلکم سرشوق آمدن، میل کردن.
- شوقریب { شوقاریب } [ا.] مرده شور برده (نفرین)، شوم، نحس.
- شوقریه قالمیش مرده شور برده (نفرین).
- شوققو باخ: شوشکی.
- شوققوماق [ف.] جرزدن، شیشکی بستن.
- شوقول [ا.] شاغول.
- شوک [ص.] سراسر، قایم.
- ~ چینار چنار بلند و راست.
- شو ککوتمک { شو ککوتماک } [ف.] نشان دادن، به نشستن واداشتن.
- شو کور [ا. ع.] شکر، سپاس، باخ: شکر.
- ~ ائله مک (ائتمک، قیلماق) شکر کردن، سپاس گزاردن.
- شوکه [ا.] ترکه چوب.
- شوگون [ا.] شگون، فال نیک، خیر، خجستگی.
- ~ لو [ص.] باشگون.
- شول شکل قدیمی و متروک: اوّل، او به معنی آن.
- شولک { شولاک } [ا.] انوار پارچه، توپ پارچه ای.
- قیرمیزی شولک لری قوللاراباغلاندی نواریهای پارچه ای سرخ رنگ به بازوها بسته شد.
- ~ لمک [ف.] بشکل نوارد آوردن پارچه، بهم پیچیدن تکه های پارچه برای درست کردن توپ بازی.
- شولن { شولان } [ا.] خیر، خجسته.
- شولن { شولان } [ا.] مهمانی، ولیمه، ضیافت.
- ~ مراسیمی ضیافت دینی (در قدیم).
- شولوق [ص. / ا.] شلوغ، نا آرام. ۲) هرج و مرج، برجنب و جوش، پرازدحام. ۲) خراب، آشفته.
- ~ چو [ا.] شلوغ، شلوغ کن.
- ~ چولوق [ا.] شلوغی، شیطننت.
- ~ سالماق شلوغی راه انداختن.
- ~ لوق [ا.] شلوغی، ازدحام، هرج و مرج.
- ~ لوق ائله مک (ائتمک) شلوغ کردن.
- ~ لوق دوشمک هرج و مرج شدن، شلوغ شدن.
- ~ لوق سالماق شلوغی راه انداختن.
- شوله [ا.] طول فاصله از نوک انگشت یک دست تا سرانگشت دست دیگر درحالی که دستها به طرفین گشوده شده باشد.
- شوم^۱ [ا.] شخم، زمین شخم خورده، شیار زده، شخم زار. ۲) ریزش، فرو ریختگی، خرابی.
- شوم آلتی [ص.] لایه زیرین زمین شخم خورده.
- شوم لاماق [ف.] شخم زدن. ۲) ریزش کردن.

- شوم لاتماق [ف.م.۱] شخم خوردن، شخم زده شدن. ۲) ریزش کردن.
- شوم لانمیش [ف.ص.۱] شخم خوردن. ۲) ریزش کرده (دیوار، چاه و غیره). دوندورماشومو شخم پائیزی.
- شرطی شوم دا کسمک شرط را در اقل کار بستن، صلح اول به از جنگ آخر.
- قوبو شوم لادی چاه ریزش کرد.
- شوم لوق [ا.۱] زمین شخم شده.
- شوم [ع.۱] شوم، نحس، بدیمن، نامبارک. ~ لوق [ا.۱] شوم، شومی، نحوست.
- شومار باخ: شمار.
- شومال [ص.۱] سرراست، قایم، بلند. ۲) بلند قامت.
- ~ چینار چنار بلند و راست.
- شومال { شومال } [ص.۱] جوانه، شاخه جوان. ۲) راست و هموار. ۳) نوجوان.
- ~ بیراوغلان پسر نوجوان.
- چکیل شومالی ترکه توت، شاخه جوان توت.
- ساحیلده کی شومال داشلار سنگهای صاف و هموار ساحل.
- شومرک { شوماراک } [ص.۱] درخت نورسته و جوان.
- شومو [ا.۱] اسفناج. باخ: ایسپاناق.
- شومول باخ: شمول.
- شونقار { شونقار } [ا.۱] شاهین، باز، قوش.
- شونقوتما { شونقوتما } [ا.ظ.۱] چمباتمه، باخ: شونگوک.
- تولا شونقوتما اگله شیب توله سگ چمباتمه زده.
- شونقوماق باخ: شونگوک.
- شونگوک [ف.۱] چمباتمه زدن.
- بومشاق قوئروغواؤستونده شونگوئوردو بر روی دم نرمش چمباتمه می زد.
- شوووق [ا.۱] نور، پرنو، فروغ، برق، باخ: شوق.
- گوزوئون شوووقو نور چشم.
- شوووکه { شوووکا } [ا.۱] تلوتلو، پرنو، برق.
- ~ لی [ص.۱] تلوتلودار، براق، درخشنده، پرفروغ.
- شوووره { شووارا } شووره یه وئرمک بر باد دادن، نابود کردن.
- شووه باخ: شوه.
- شووول { شووول } [ا.۱] تیر، شفت، چوب بلند و راست.
- نننی نین بانلارئنداکی ایکی موازی شووول دو تیرچوبی موازی طرفین ننو.
- شوورن { شوواران } [ا.۱] خاکشیر (گیاه).
- شوونیزم [ا.فر.۱] طرفداری افراطی از ملیت.
- شوه { شاوا } [ا.فا.۱] عقیق، شق. ۲) مشک، سیاه.
- ~ کیمی [ص.۱] سیاه سیاه.
- شوهل { شاوال } باخ: شاخ - شوهل.
- ~ لیک محل پراز شاخه و چوب خشک.
- شوئی [ا.۱] ترکه، شاخه باریک و تر.
- ~ لمک [ف.۱] با ترکه زدن، تازیانه زدن، شلاق زدن.
- شویره لنمک { شویرالانماک } [ف.م.۱] لعاب کشیده شدن روی ظروف سفالی.
- شویره لنمیش { شویرالانمیش } [ف.ص.۱] لعاب کشیده شده، لعابی.
- شوئیوت [ا.۱] شوید، شبت.
- شوئیود باخ: شوئیوت.
- شوئیوم [ا.۱] چرکین، پلشت.
- شهادت { شاهآدات } [ع.ا.۱] شهادت، گواهی. ۲) شهید شدن.
- ~ بارماغئی [ا.۱] انگشت شهادت، انگشت نشان، انگشت ابهام.
- ~ نامه [ا.۱] گواهینامه، تصدیق، استشهادنامه.
- ~ وئرمک شهادت دادن.
- شهادته بیئیشمک به شهادت رسیدن، شهید شدن.
- شهر { شاهار } [ا.فا.۱] شهر.

- ~ جیک [ا.] شهرک.
 ~ سالما شهرسازی.
 ~ ساباتاغی طرز زندگی شهری، به شیوه شهری.
 ~ لی [ص.] شهری، اهل شهر.
 شهرت { شؤهرات } [ا.ع. ۱.] شهرت، آوازه.
 ۲) تخلص، اسم مستعار.
 ~ اثتمک (ائله مک) شهرت بهم رساندن،
 مشهور شدن.
 ~ باز [ص.] شهرت باز، شهرت پرست.
 ~ بازلیق [ا.] شهرت پرستی.
 ~ پرست [ص.] شهرت باز، جاه طلب.
 ~ پرستلیک [ا.] شهرت پرستی، جاه طلبی.
 ~ ناپماق شهرت یافتن، مشهور شدن.
 ~ سیز [ص.] بی آوازه، غیر معروف.
 ~ قازانماق شهرت کسب کردن.
 ~ لندیرمک [ف.] مشهور کردن، پر آوازه
 ساختن.
 ~ لندیرلمک [ف.م.] مشهور شدن، پر آوازه
 شدن بوسیله دیگری.
 ~ لنمک [ف.م.] مشهور شدن، پر آوازه شدن.
 ~ لی [ص.] مشهور، پر آوازه.
 شهره { شاهرا } [ا. ۱.] شهله، چربی روی گوشت،
 دنبه، چربی. ۲) زخم باز.
 ~ لی [ا.] گوشت پر رگ و ریشه و چربی.
 شهلا { شاهلا } [ص.ع.] چشم درشت و به رنگ
 آبی تند (شهلا گوز).
 شهوانی { شاهوانی } [ص.ع.] شهوانی، مربوط به
 علائق جنسی، پر شهوت.
 شهوت { شاهوات } [ا.ع.] شهوت، میل، میل
 جنسی.
 ~ پرست [ص.] شهوت پرست، شهوت ران.
 ~ پرستلیک [ا.] شهوت پرستی، شهوت رانی.
 ~ کار باخ: شهوت پرست.
 ~ لی [ص.] شهوی.
 شهید { شاهید } [ا.ع.] شهید، کشته شده در راه
 ایمان و عقیده.
 ~ اولماق شهید شدن.
 شیبیه { شیبیا } [ا.] گیاه چند ساله بدون گل که
 در کنار استخرها و تنه درختان می روید.
 (Lichenophyta)
 شیبیئلتنی [ا.] شلپ، صدای افتادن چیزی در آب.
 شپ شیرین [ا.] خیلی شیرین.
 شیپور { شیپور } [ا.] شیپور، بوق، کرنا.
 ~ چالان شیپورزن.
 ~ چئی (چو) شیپورزن، شیپورچی.
 شیت [ص. ۱.] بی نمک. ۲) بی مزه. ۳) رفتار
 جلف و سبک، لوس. ۴) بدرنگ.
 شیت - شیت گؤلْمک بی مزه خندیدن، هرزه
 خندیدن.
 ~ لندیرمک [ف.] لوس کردن، نتر کردن.
 ~ لنمک [ف.] لوس شدن، نتر شدن، رفتار جلف
 و سبک داشتن.
 ~ لیک [ا.] بی نمکی بی مزگی، لوس و سبکی،
 بدرنگی.
 شیتی چیخماق شورش در آمدن.
 شیتینی چیخارتماق شورش را در آوردن، به
 ابتذال کشاندن.
 شیتنگی { شیتانگی } [ص.] لوس، نتر، نازیروده،
 دغل، پررو، بی نمک.
 ~ لیک [ا.] لوسی، نتری.
 شیتنمک { شیتانماک } [ف.] دغلی کردن، رفتار
 سبک و جلف کردن، بی نمکی کردن.
 شیتیل [ا.] نشاء، نهال.
 ~ اکمک نهال غرس کردن، نشاء کردن،
 نشاء کاری کردن.
 ~ لمک [ف.] تنک کردن مزرعه.
 ~ لیک [ا. / ص.] نشائی، مزرعه نشاء کاری.
 شید ئرغی [ص. / ظ. ۱.] تند، شدید. ۲) به شدت،
 به سرعت. ۳) بی وقفه، مداوم.
 ~ یاغیش رگبار، باران تند و شدید.

شیر^۱ [۱. / ص. فا. ۱] شیر، اسد، باخ: شتر.
 (۲) شجاع و نیرومند.
 شیره دؤنمک شیر شدن، دل و جرات یافتن.
 شیرانه [ظ. ۱] شیرانه، به مانند شیر.
 (۲) شجاعانه، دلیرانه.
 شیر^۲ [۱. / لعاب، رنگ، شیرۀ ظروف سفالی.
 ~ چکمک لعاب زدن.
 ~ لمک لعاب کشیدن، لعاب زدن.
 ~ لنمک لعاب اندود شدن.
 ~ لی [ص. ۱. / ۱] لعاب دار (ظروف). (۲) خمرة
 کوچک.
 ~ وورماق لعاب زدن.
 شیر اتان [۱. / لوله یا سوراخی که آب از آن بیرون
 بریزد.
 شیر بیرنج [۱. / فا. / شیر برنج، خوراکی که از شیر و
 برنج تهیه کنند.
 شیرپ { شیرپ } [ظ. / درد، ناگهانی.
 شیر پنجه { شیر پانجا } باخ: قارابارا، سیاه زخم.
 شیر پنجه سی { شیر پانجاسی } [۱. / گیاه خودرو
 دارای گل‌های ریز آبی رنگ و برگ‌های
 چین خورده.
 شیر تاشیرت [۱. / ظ. / گل آلود بودن زمین به علت
 بارندگی و غیره، گل و شل.
 شیر قتی [۱. / ص. / کیف، پلشت، شلخته، و لنگار.
 شیر قیق [۱. / ۱] کثافت، چرک و لک. (۲) پیش پا
 افتاده، مبتذل.
 ~ لی [ص. / کیف، آلوده.
 شیر تیلتی [۱. / شارب، صدای خوردن شلاق به چیزی.
 شیر چی [۱. / رنگ ساز، لعاب کار.
 شیر دان [۱. / فا. / شیردان، معدۀ کوچک
 نشخوار کنندگان، باخ: فورساق.
 شیران [۱. / ۱] آبشار، شلاله. (۲) شر و شر.
 شیر هانماق [ف. / نزد یک شدن، بغل کردن،
 در آغوش کشیدن.
 شیر مائی [۱. / ص. ۱] عاج فیل و نظایر آن،
 صدف. (۲) مثل صدف، سفید.
 شیر مائی دسته یابندن. از قبضۀ استخوانی آن
 (که از عاج ساخته شده).
 دیرناق لاری شیر مائی دیر ناخنایش مثل
 صدف سفید است.
 شیرناق [۱. / ۱] جریان آب باریکه، فتاره.
 (۲) جریان، برد.
 ~ لی [ص. / جاری، دارای برد.
 اورنا شیرناق لی برد متوطط.
 اوزون شیرناق لی برد بلند.
 قیسا شیرناق لی برد کوتاه.
 شیرنی [۱. / شیرینی، شیرینی جات، باخ: شیرین.
 ~ چی [۱. / شیرینی یز، شیرینی فروش.
 ~ ایچمک مراسم نامزدی را برگزار کردن،
 مراسم شیرینی خورانی.
 شیر نیکدیرمک [ف. / تحریک کردن، ترغیب
 کردن، تشویق کردن، برانگیختن، آغالیدن.
 شیر نیکدیرجی [ص. / محرک، مشوق، ترغیب
 کننده، تشویق کننده، تحریک آمیز،
 برانگیزاننده.
 شیر نیک لندیرمک [ف. / راغب تر کردن، تشویق
 کردن، برانگیختن، آغالیدن.
 شیر نیک لنمک [ف. / تشویق شدن، راغب شدن،
 تمایل یافتن.
 شیر نیکمک [ف. / م. ۱] تحریک شدن، ترغیب
 شدن، تشویق شدن، برانگیخته شدن. (۲) ولع پیدا
 کردن. (۳) معتاد شدن.
 شیر^۵ [۱. / فا. ۱] شیرۀ، عصاره. (۲) جوهر.
 ~ سینی چکمک (۱) شیرۀ چیزی را کشیدن.
 (۲) استمار کردن.
 ~ لنمک [ف. / شیرۀ دار شدن، رسیدن (میوه).
 ~ لی [ص. / شیرۀ دار، آبدار، پر آب، پر شیره.
 معدۀ شیرۀ سی شیرۀ معدۀ.
 شیر^۶ [۱. / آب آهک، محلول گچ (برای
 سفید کردن دیوارها استعمال می شود).

شیر^۱ [۱. / ص. فا. ۱] شیر، اسد، باخ: شتر.
 (۲) شجاع و نیرومند.
 شیره دؤنمک شیر شدن، دل و جرات یافتن.
 شیرانه [ظ. ۱] شیرانه، به مانند شیر.
 (۲) شجاعانه، دلیرانه.
 شیر^۲ [۱. / لعاب، رنگ، شیرۀ ظروف سفالی.
 ~ چکمک لعاب زدن.
 ~ لمک لعاب کشیدن، لعاب زدن.
 ~ لنمک لعاب اندود شدن.
 ~ لی [ص. ۱. / ۱] لعاب دار (ظروف). (۲) خمرة
 کوچک.
 ~ وورماق لعاب زدن.
 شیر اتان [۱. / لوله یا سوراخی که آب از آن بیرون
 بریزد.
 شیر بیرنج [۱. / فا. / شیر برنج، خوراکی که از شیر و
 برنج تهیه کنند.
 شیرپ { شیرپ } [ظ. / درد، ناگهانی.
 شیر پنجه { شیر پانجا } باخ: قارابارا، سیاه زخم.
 شیر پنجه سی { شیر پانجاسی } [۱. / گیاه خودرو
 دارای گل‌های ریز آبی رنگ و برگ‌های
 چین خورده.
 شیر تاشیرت [۱. / ظ. / گل آلود بودن زمین به علت
 بارندگی و غیره، گل و شل.
 شیر قتی [۱. / ص. / کیف، پلشت، شلخته، و لنگار.
 شیر قیق [۱. / ۱] کثافت، چرک و لک. (۲) پیش پا
 افتاده، مبتذل.
 ~ لی [ص. / کیف، آلوده.
 شیر تیلتی [۱. / شارب، صدای خوردن شلاق به چیزی.
 شیر چی [۱. / رنگ ساز، لعاب کار.
 شیر دان [۱. / فا. / شیردان، معدۀ کوچک
 نشخوار کنندگان، باخ: فورساق.
 شیران [۱. / ۱] آبشار، شلاله. (۲) شر و شر.
 شیر هانماق [ف. / نزد یک شدن، بغل کردن،
 در آغوش کشیدن.
 شیر مائی [۱. / ص. ۱] عاج فیل و نظایر آن،
 صدف. (۲) مثل صدف، سفید.
 شیر مائی دسته یابندن. از قبضۀ استخوانی آن
 (که از عاج ساخته شده).
 دیرناق لاری شیر مائی دیر ناخنایش مثل
 صدف سفید است.
 شیرناق [۱. / ۱] جریان آب باریکه، فتاره.
 (۲) جریان، برد.
 ~ لی [ص. / جاری، دارای برد.
 اورنا شیرناق لی برد متوطط.
 اوزون شیرناق لی برد بلند.
 قیسا شیرناق لی برد کوتاه.
 شیرنی [۱. / شیرینی، شیرینی جات، باخ: شیرین.
 ~ چی [۱. / شیرینی یز، شیرینی فروش.
 ~ ایچمک مراسم نامزدی را برگزار کردن،
 مراسم شیرینی خورانی.
 شیر نیکدیرمک [ف. / تحریک کردن، ترغیب
 کردن، تشویق کردن، برانگیختن، آغالیدن.
 شیر نیکدیرجی [ص. / محرک، مشوق، ترغیب
 کننده، تشویق کننده، تحریک آمیز،
 برانگیزاننده.
 شیر نیک لندیرمک [ف. / راغب تر کردن، تشویق
 کردن، برانگیختن، آغالیدن.
 شیر نیک لنمک [ف. / تشویق شدن، راغب شدن،
 تمایل یافتن.
 شیر نیکمک [ف. / م. ۱] تحریک شدن، ترغیب
 شدن، تشویق شدن، برانگیخته شدن. (۲) ولع پیدا
 کردن. (۳) معتاد شدن.
 شیر^۵ [۱. / فا. ۱] شیرۀ، عصاره. (۲) جوهر.
 ~ سینی چکمک (۱) شیرۀ چیزی را کشیدن.
 (۲) استمار کردن.
 ~ لنمک [ف. / شیرۀ دار شدن، رسیدن (میوه).
 ~ لی [ص. / شیرۀ دار، آبدار، پر آب، پر شیره.
 معدۀ شیرۀ سی شیرۀ معدۀ.
 شیر^۶ [۱. / آب آهک، محلول گچ (برای
 سفید کردن دیوارها استعمال می شود).

- ~ لَمک [ف.] آب آهک زدن.
~ لَمک با آهک یا گچ مفید شدن.
شیرها شیر [ظ.] شروشر.
شیره بوران [ا.] باران تند و شدید.
شیره کنش [ا. ف.] شیره کش، افبونی، تریاکی.
شیره کی { شیراکی } باخ: شیره کنش.
شیرئق [ا.] انوار، نگه پارچه باریک.
شیرئلٹی [ا.] شروشر (آب).
شیرئلدا تماق [ف.] شروشر ریختن.
شیرئلدا ماق [ف.] شروشر کردن آب.
شیرئل - شیرئل (شیرئلدا ماق) شروشر آب، صدای جریان آب.
شیرئم [ا.] قاج، قطعه. (۲) برش، شیار.
~ لاماق [ف.] قاج دادن.
شیرین (شیرنی) [ص. ف.] شیرین، خوش مزه، لذیذ، دوست داشتنی.
~ او شاق بچه شیرین، بچه بانمک، بچه دوست داشتنی.
~ نهر [ص.] شیرین مانند، کمی شیرین.
~ جه [ص. ظ.] اندکی شیرین.
~ دبل تو کمک شیرین زبانی کردن.
~ دبله تو تماق با سخنان شیرین کسی را فریب دادن، رام کردن، سرگرم کردن.
~ دبل لی [ص.] شیرین زبانی، خوش صحبت، مهربان.
~ دبللی لیک [ا.] شیرین زبانی، مهربانی.
~ سو آب گوارا، آب شیرین.
~ سوز سخن دلنشین.
~ شیرین - شیرین [ظ.] بامیل، بالذت، با اشتها.
~ لَمک [ف.] شیرین کردن، شیرین تر کردن.
~ لشدیر مک [ف.] شیرین کردن، شیرین تر کردن.
~ لشمک [ف.] شیرین تر شدن.
~ لندیر مک [ف. ص.] شیرین کردن (بوسیله دیگری).
~ لَمک [ف. م.] شیرین شدن.
~ لیک [ا.] شیرینی، شیرین (بودن)، مهربانی، دلپذیری، ظرافت.
~ بوخو خواب شیرین.
هله ده شیرینی سی آغزئمد ادیر هنوز هم شیرینی اش زیر زبانم است، هنوز هم آن خاطره خوب یادم است.
شیرین بیان { شیرین بایشان } [ا.] شیرین بیان، یکی از گیاهان بومی ایران، ریشه و ساقه زیرزمینی و عصاره آن مصرف داروئی دارد.
(Glycyrrhiza).
شیرئنقا [ا.] سرنگ، آب دزدک.
شیش^۱ [ا.] ص. (۱) سیخ، میله. (۲) نوک تیز.
~ باش (لی) [ص.] نوک تیز.
~ بورون بینی نوک تیز.
~ کاباب کباب سیخی.
~ لَمک [ف.] نوک تیز کردن. (۲) به سیخ کشیدن.
~ لَمک [ف. م.] نوک تیز شدن، بندریج باریک تر شدن. (۲) به سیخ کشیده شدن.
شیشه چکمک به سیخ کشیدن.
نه شیش یانئین نه کاباب نه سیخ بسوزد نه کباب، هیچ یک از طرفین متضرر نشود.
شیش^۲ [ا.] ص. (۱) ورم، آماس، التهاب زخم. (۲) نفخ، باد کرده.
~ گتیر مک ورم کردن، باد کردن.
شیش قارئین [ص.] شکم گنده.
شیش^۳ [ا.] راست، شق.
~ لَمک [ف.] شق شدن، سیخ شدن.
شیش تپه { شیش تاپا } [ا.] قله، ستیخ، بلندی کوه.
شیشدیر مک باخ: شیشیرتمک.
شیشک { شیشاک } [ا.] بزه یکساله، شیشک، بزه نر یکساله تا ۱ ساله.
شیشکین [ص.] (۱) متورم، باد کرده، آماس دار،

- ورم کرده. ۲) مبالغه آمیز، غلو شده.
 ~ لشمک [ف.] متورم شدن، ورم کردن،
 باد کردن.
 ~ لیک [ا.] ورم، تورم، آماس. ۲) مبالغه،
 غلو.
 شیشلیک [ا.] شیشلیک، کباب نگه ای.
 ۲) سیخ کباب.
 شیشمان [ص.] جاق، فربه، خپله. ۲) باد کرده،
 ورم کرده.
 ~ جا [ص.] کمی جاق.
 ~ قارئی شکم باد کرده اش، شکم برآمده اش.
 ~ لاشماق [ف.] جاق تر شدن، فربه شدن.
 ~ لئق [ا.] جاقی، فربهی، خپله گی.
 شیشمک [ف.] باد کردن، آماسیدن، آماس
 کردن، ورم کردن، متورم شدن. ۲) باد به غیغ
 انداختن، برخورد بالیدن، مغرور شدن، متکبر شدن،
 فیس کردن. ۳) گزافه گوئی کردن، مبالغه
 کردن. ۴) برخوردن. ۵) جاق شدن، فربه شدن.
 ۶) به چیزی هوس کردن، به دنبال چیزی چشم
 داشتن.
 بواوشاغا بیرتیکه کاباب وئر، ایشی
 گلیر، شیشر یک تکه کباب به بچه بده، بویش
 می آید، هوس می کند.
 شیشه { شوْشا، شیشا } [ا.] شیشه، جام، حباب
 چراغ نفتی، بطری.
 ~ بند شیشه بند.
 ~ چی [ا.] شیشه گر، شیشه فروش.
 ~ چیلیک [ا.] شیشه بری.
 ~ سالان [ا.] شیشه بر.
 ~ میلن [ص.] شیشه پاک کن.
 ~ کسن آلت شیشه بری.
 ~ لشدیرمک [ف.] به حالت شیشه در آوردن.
 ~ لمک [ف.] شیشه انداختن.
 ~ لیفی پشم شیشه.
 ~ شیئاندا سس لنر شیشه در موقع شکستن
 صدای می کند.
 بویوودوْجوْ شوْشه شیشه ذره بین.
 شیشیرتمک [ف.] مبالغه کردن، گنده کردن،
 بزرگ کردن، غلو کردن. ۲) پر باد کردن، متورم
 کردن، باد کردن. ۳) باد تو آستین کسی کردن.
 اوزونوْ شیشیرتمک گنده گوئی کردن،
 پرمذعائی کردن.
 شیشیرتمه [ف. ا. ص.] مبالغه، اغراق، گزافه،
 گزافه گوئی. ۲) تورم، آماس.
 شیشیردیلیمک [ف. م.] گنده شدن، مبالغه
 شدن. ۲) باد شدن، متورم شدن.
 شیشیردیلیمیش [ف. ص.] گنده شده، مبالغه آمیز،
 باد شده، متورم.
 شیشیردیلیمک باخ: شیشیردیلیمک.
 شیشیک باخ: شیشکین.
 شیطان { شیْطان } [ا. ع.] شیطان، اهریمن.
 ۲) بچه بازیگوش. ۳) فتنه کار، دوبهم زن،
 سخن چین.
 ~ آغاجی باخ: له لک.
 ~ بازار شلوغی، ازدحام.
 ~ تورو نار عنکبوت.
 ~ جاسینا [ف.] شیطنت آمیز، اهریمنانه.
 ~ چیلئق [ا.] شیطنت، خبانت.
 ~ چیلئق ائتمک شیطنت کردن.
 ~ دوْیونوْ (~ دوْلاشیغی) گره کور.
 ~ دئیرکی شیطان وسوسه می کند که.
 ~ شاپالاغی کوتوله.
 شیطانا پاپاق تیکمک سرشیطان کلاه
 گذاشتن، کت شیطان را از پشت بستن.
 شیطانین قولاغی کار گوش شیطان کر.
 شیطانی { شیْطانی } [ص.] شیطانی، منسوب به
 شیطان.
 شیطانی { شیْطانی } : اولماق (شیطان
 آزدیْزماق) جنب شدن در خواب.
 شیعه [ا. ع.] شیعه، معتقد به مذهب تشیع.

- ~ لیک [ا.] شیمه گری.
 شیغماق [ف.] (۱) پر کشیدن. (۲) هجوم بردن، حمله کردن. (۳) پر کشیدن برای شکار، شکار کردن در هوا. (۴) به سرعت پرواز کردن، رد شدن.
 شیغئماق باخ: شیغماق.
 شیغئئ ییجی [ص.] شکاری، حمله ور.
 ~ بو مباردیمانچی طیاره طیاره شکاری بمب افکن.
 شیفر { شیفر } [ا. فر.] (ماخوذ از صفر عربی) عدد، رمز.
 ~ چی [ا.] رمز نویس، رمز خوان.
 ~ لمک [ف.] رمز نوشتن، رمز برگرداندن، گشودن رمز.
 شیق [فر.] شیک، طبق مدروز، آراسته.
 ~ گشینیب شیک لباس پوشیده، مطابق مدروز لباس پوشیده، خود آرائی کرده.
 ~ لئق [ا.] شبکی.
 ~ لئق ساتماق با شیک پوشی نظاهر کردن، پرداختن.
 شیققیلئتئ [ا.] ترق و تروق، صدای شکستن چیزی، صدای ترک خوردن.
 شیققیلداتماق [ف.] صدای شکستن در آوردن، رگ انگستان را شکستن و صدا در آوردن.
 شیققیلداق باخ: شیققیلئتئ.
 شیققیلداهاق [ف.] صدا کردن انگشت ها موقع شکستن رگها، صدای ترق و تروق کردن.
 شیکار باخ: شکار.
 شیکایت باخ: شکایت.
 شیکست باخ: شکست.
 شیکسته { شیکاستا } [ص.] (۱) شکسته. (۲) شکسته دل، آزرده خاطر. (۳) یکی از آهنگهای موسیقی.
 ~ خاطیر شکسته خاطر، آزرده خاطر.
 ~ دبل شکسته دل، آزرده دل.
 ~ لیک [ا.] شکستگی، تواضع.
 شیل [ص.] (۱) ف. ا. شل، چلاق، پاشکسته، افلیج، لنگ، زمین گیر.
 ~ - کوئت [ص.] - [لت و بار، له و لورده، دست و پا شکسته، خرد و خمیر.
 ~ - کوئت ائله مک (ائتمک) کتک زدن و له و لورده کردن.
 ~ - کوئت اولماق له و لورده شدن.
 ~ لیک [ا.] شلی، چلاق، لنگی، افلیجی.
 شیلتاق [ا. ص.] (۱) شلتاق، مراغه، نزاع، همه و غوغا. (۲) ادعای بساحق. (۳) جنجال. (۴) بهانه گیر (بچه). (۵) متغیر، متلاطم.
 ~ ائتمک (ائله مک) شلتاق کردن، مراغه کردن، نزاع کردن، همه و غوغا کردن، گریه و بهانه جوئی کردن.
 ~ چی [ص.] مراغه گر، نزاع کن، جنجال کن، ناراضی، بهانه گیر.
 ~ دنیز دریای متلاطم.
 ~ هاوا هوا متغیر.
 ~ لئق [ا.] شلتافی، منازعه، مراغه.
 شیلته - شیلته { شیلتا } : اولماق [ف.] تگه پاره شدن، قطعه قطعه شدن.
 شیلاق [ا.] جفتک، لگد.
 ~ آنان [ص.] جفتک بران، لگدزن.
 ~ آتماق جفتک براندن، لگدزدن.
 ~ چی [ا. ص.] لگد بران، جفتک بران.
 ~ لاشماق [ف. فار.] به همدیگر جفتک براندن.
 ~ لاماق [ف.] جفتک پرانی کردن، لگدزدن.
 ~ لایان باخ: شیلاق آنان.
 شیلاغا قالخماق جفتک براندن، جفتک پرانی کردن.
 شیلله [ا.] سبلی، چک، کشیده، تپانچه، توگوشی، باخ: سبلله.
 ~ لمک [ف.] سبلی زدن، چک زدن، کشیده نواختن.

- ~ لنمک [ف.م.] سبلی خوردن، چک خوردن.
 شیلنگ { شلانیق، شیلنگ } [آ.ا.] شیلنگ، لوله
 پلاستیکی برای جابجا کردن آب یا گاز و غیره.
 شیله [ا.ا.] شله، خوراک غلیظی که از برنج تهیه
 می کنند (۲) بارچه، جیت قرمز رنگ.
 ~ پلوؤ [ا.] شیر برنج.
 شیله مک { شیلماک } [ا.] گلوله باران کردن،
 به گلوله بستن، پشت سر هم زدن.
 شیلیت لمک [ا.] چپ و راست زدن، به باد کتک
 گرفتن.
 شیلیم - شهره { شیلیم - شاهرا } [ص.ا.]
 (۱) له و لورده (۲) آشغال گوشت.
 شیمال [ع.ا.] شمال.
 شیمال بوزلو اوکئانی اقبانوس منجمد شمالی.
 ~ - شرق شمال شرقی.
 ~ - قرب (غرب) شمال غربی.
 ~ لی [ص.] شمالی، اهل شمال.
 شیمالی [ص.] شمالی.
 شیمدی { شیمدی } [تر.] اکنون، حال، حالا،
 باخ: ایندی.
 شیمشک { شیمشاک } [ا.] آذرخش، برق، باخ:
 ایلدی ریم.
 ~ چاخماق برق زدن.
 ~ لی [ص.] بررعد و برق.
 شیمشیر کلی { شیمشیرا کلی } باخ: شیمشک -
 لی.
 شینگیله [ا.] گیاه جنگلی که دانه های قرمز ریز
 دارد.
 شینگیلیم باخ: شینگله.
 شینه بوب (چینه بوبو، شاناییک) [ا.]
- شانه بسر، هدهد.
 شیو باخ: شوی.
 ~ لمک [ف.] شاخ و برگ کردن.
 شیورک { شیواراک } [ص.] نازک، شکننده،
 لطیف، ترد.
 ~ آغاج درخت بلند و نازک و شکننده.
 شیورن { شیواران } باخ: شورون.
 شیون { شیوان } [ا.فا.] شیون، فغان، داد و فریاد،
 هیاهو و جنجال.
 ~ اثتمک (ائله مک - قورماق) شیون
 کردن.
 ~ سالماق داد و فریاد راه انداختن، شیون وزاری
 کردن.
 ~ قالدیرماق شیون بپا کردن، جنجال به راه
 انداختن.
 ~ قورماق مجلس سوگواری برگزار کردن.
 ~ قوبارماق شیون بپا کردن، جنجال راه انداختن.
 ~ قوبیماق شیون وزاری بپا شدن، فریاد و ناله
 برخاستن.
 ~ لی [ص.] عزادار، فاجعه آمیز، پر شیون.
 شیوه [ا.فا.] (۱) شیوه، طرز، اسلوب، روش. (۲) ادا و
 اطوار.
 ~ باز [ص.] عشوه گر، اطواری.
 ~ بازلیق [ا.] عشوه گری.
 ~ کار باخ: شیوه باز.
 ~ گلیمک ادا و اطوار ریختن، عشوه کردن.
 ~ لی [ص.] عشوه گر، کرشمه دار.
 شییه { شیها } [ا.] شییه کشیدن.
 ~ چکمک شییه کشیدن.

ص

صاباحا چیخماق تا فردا زنده بودن، به فردا رسیدن.

صاباحین خیییر صبح بخیر، روز بخیر.
بوخته صاباحا چیخماز این بیمار تا فردا زنده نمی ماند.

گئجه نی صاباح ائله مک شب را صبح کردن، بیتوته کردن.

صابون [ا.ع./بو.] صابون.

~ اوئو [ا.] گیاه اشان.

~ بیشیره صابون پزی.

~ چو [ا.] صابون فروش، صابون پز.

~ چولوق [ا.] صابون فروشی، صابون پزی.

~ قابی جا صابونی، ظرف صابون.

~ کفی کف صابون.

~ کویوؤ حباب صابون.

~ لاماق [ف.] صابون زدن، با صابون شستن.

~ لانماق [ف.م.] صابون زدن، با صابون شسته شدن.

~ لو [ص.] صابونی.

ص (ص) در لغات وارده به پیروی از املاء اصلی کاربرد دارد، و در زبان آذربایجانی مانند «ص» تلفظ می شود. باخ:ص.

صائت { س آیت } [ص.ع.] صائت، حروف صدادار، مصوت، آوائی. در زبان آذربایجانی ۹ مصوت است. آوائی (حروفی) که در موقع ادا کردن آن هوا در فضای دهان به مانعی برنخورد.

صاباح { س آبه } [ا.ع.ا.] صبح، صحر، فجر. (۲ فردا. ۳) آینده.

~ آچیلماق صبح دمیدن.

~ بوگون امروز و فردا.

~ بوگونه سالماق امروز و فردا کردن، به تأخیر انداختن.

~ بیرر گون [ظ.] فردا، پس فردا، در آینده نزدیک.

~ دان [ظ.ا.] از فردا. (۲) از صبح اول وقت.

~ کی [ظ.] فردا، آینده.

~ لئق فردائی، برای فردا.

~ لوق [ظ.] جا صابونی.

صاحب {سآ هیب} [ا.ع.] صاحب، مالک، دارنده.

~ اولعاق صاحب شدن، مالک شدن.

~ چیخماق اذعای مالکیت کردن.

~ خانا [ص.] صاحب خانه، مالک خانه.

~ سیئر [ص.] بدون صاحب، بدون مالک،

بدون سرپرست.

~ سیزلیک [ا.] بی صاحبی، عدم مالکیت،

بی سرپرستی.

~ کار [ا.] صاحب کار، کارفرما.

~ کارلیق [ا.] کارفرمائی

~ لندیرمک [ف.] تملیک کردن.

~ لنمک [ف.] تصاحب کردن، مالک شدن.

~ لیک [ا.] تملک، تصاحب، مالکیت،

حمایت و سرپرستی.

~ لیک ائتمک تصاحب کردن، حمایت و

سرپرستی کردن.

~ منصب [ص./ا.] صاحب منصب، دارای رتبه

و مقام، عالی مقام.

اؤ صاحبی صاحب خانه.

مال ~ صاحب مال، توانگر.

صاداغا باخ: صدقه.

صادر {سآ دیر} [ع.]: ~ ائتمک صادر کردن،

خارج فرستادن، فرستادن.

صادق {سآ دیق} [ا.ع.] صادق، راستگو، امین.

~ لیک [ا.] صداقت، راستگوئی، امانت.

صادقانه {سآ دیقآ نا} [ظ.] صمیمانه، صادقانه،

از روی راستی.

صاغ باخ: ساغ.

صاغیر باخ: صغیر.

صاف [ص.ع.] (۱) صاف (۲) هموار، مسطح.

(۳) زلال، بسی لرد. (۴) پاک، پاکیزه.

(۵) بی آلابش، خالص.

~ اوژکلی [ص.] پاکدل، صمیمی، بی ریا.

~ جینس نژاد خالص.

صاف - چوړوګ ائله مک تفکیک کردن،

برگزیدن، انتخاب کردن، گزینش کردن،

خوب و بد را از هم جدا کردن.

صاف دبل [ص.ع./فا.] صاف دل، پاکدل،

ساده دل.

~ دبل لیک [ا.] پاکدلی، صاف دلی، ساده دلی.

~ سو [ص.] آب صاف، آب زلال، آب تمیز.

~ قلب [ص.] خوش قلب، پاکدل.

~ قلب لی [ص.] خوش قلبی، پاکدلی.

~ لاتعاق [ف.] (۱) از صافی گذرانیدن،

صاف گردانیدن. (۲) هموار گردانیدن.

(۳) تصفیه حساب کردن.

~ لاشدیرماق [ف.] (۱) تصفیه کردن.

(۲) به حالت زلال درآوردن. (۳) هموار کردن.

(۴) تصفیه حساب کردن.

~ لاشدیرئجی [ص.] صافی، صاف کننده.

~ لاشدیرئلماق [ف.م.] (۱) بوسیله کسی

صاف شدن، تصفیه شدن. (۲) هموار شدن.

~ لاشماق [ف.] صاف شدن، زلال شدن، تصفیه

شدن.

~ لاماق صاف کردن، از صافی گذراندن،

تصفیه کردن.

~ لاندیرماق باخ: صافلاشدیرماق.

~ لاندیرئلماق باخ: صافلاشدیرئلماق.

~ لانماق [ف.م.] صاف شدن، به حالت زلال

درآمدن، بی درد شدن، بی آلابش شدن، هموار

شدن.

~ لیق [ا.] (۱) صافی، همواری. (۲) زلالی.

(۳) پاکیزگی، پاکیزگی. (۴) بی آلابشی.

صافا چیخارتماق تبرئه کردن.

~ چیخماق تبرئه شدن، تبرئه شدن.

صامت {سآ میت} [ص.ع.] صامت، حروف

بی صدا، غیر مصوت، حروفی (آوائی) که

در موقع تلفظ آنها هوا به مانعی در دهان برخورد

- کند.
- صاندیق { ساندیق } باخ: صندوق.
- صاندیقچا { } [صندوقچه].
- صاندیقخانا { } [صندوق خانه، پستو].
- صاواب { ساواب } باخ: صواب.
- صبا { سبابا } [ع. صبا، باد صبا، نسیم صبح گاهی].
- صبح { سونه } [ع. صبح، صحر].
- صبر { سابیر، سابو } [ع. ۱] صبر، شکیبائی، بردباری، حوصله، حلم. ۲) انتظار. ۳) عطفه.
- ~ ائتمک صبر کردن، شکیبیدن، حوصله بخرج دادن، انتظار کشیدن، تحمل کردن.
- ~ سیز [ص. صبر، بی حوصله، ناشکیبا].
- ~ سیزلنمک [ف.] کم حوصله شدن، صبر و فرار را از دست دادن.
- ~ سیزلیک [ا.] بی صبری، کم حوصلگی، ناشکیبائی.
- ~ سیزلیکله [ظ.] با بی صبری، بی صبرانه.
- ~ گلیمک عطفه کردن، صبر آمدن.
- ~ له [ظ.] با صبر و حوصله، صبورانه.
- ~ لی [ص.] صبور، بردبار، پر حوصله، حلیم.
- ~ لی لیک [ا.] صبوری، بردباری، شکیبائی، پر حوصلگی.
- صبری تۆکنمک حوصله سر رفتن، ناشکیبا شدن.
- ~ داشماق بی حوصله شدن، کاسه صبر کسی لبریز شدن.
- صبرایله حالوا بیشر، آی قوراسندن گر صبر کنی زغوره حلوا سازی.
- صبیر { سابیر } باخ: صبر.
- صحبت { سؤهبات } [ع. صحبت، گفتگو، حرف].
- ~ ائتمک صحبت کردن.
- ~ جیل [ص.] حراف، خوش صحبت، شیرین سخن.
- ~ دوشدو صحبت شد، سخن به میان آمد.
- ~ لری توندو صحبتشان گل انداخت.
- ~ لشمک [ف. فار.] هم صحبت شدن، با هم گفتگو کردن.
- ~ یولا کۆر یودور حرف پل سفر است.
- صحبتله قارلشماق وارد صحبت شدن، در گفتگوی دیگران دخالت کردن.
- صحّت { ساههات } [ع. صحت، تندرستی، درستی، سلامتی].
- صدقه { ساداقا } باخ: ساداغا.
- صحرا { ساهرا } [ع. صحرا، بیابان، دشت].
- ~ بادوشمک از خانه و وطن خود آواره شدن.
- ~ یا سالماق از خانه و خانواده خود آواره کردن.
- صحن { ساهن } [ع. صحن، بهنه حیاط].
- صحنه { ساهنا } [ع. ۱] صحنه، محل نمایش، سن. ۲) هر قسمت از نمایشنامه. ۲) حادثه.
- صحنه یه چیخماق در صحنه نمایش ظاهر شدن، روی صحنه آمدن.
- ~ جیک [ا.] نمایشنامه کوچک.
- ~ لشدیرمک [ف.] برای نمایش آماده کردن، به صورت نمایشنامه در آوردن.
- ~ لشدیرلمیش [ف. ص.] برای نمایش آماده شده.
- ~ لیک [ص.] آماده برای نمایش.
- صحیفه { ساهیفنا } [ع. صحیفه، صفحه، برگ، ورق].
- ~ باغلایان صفحه بند.
- ~ لمک [ف.] ورق زدن.
- ~ لنمک [ف. م.] ورق خوردن.
- صحیّه { ساهییا } [ع. صحیه، بهداری].
- صدّا { سادّا } [ع. صدا، صوت، آهنگ، آوا].
- ~ ائتمک صدا کردن، خواندن، سرو صدرا راه انداختن.
- ~ سالماق (۱) سرو صدرا راه انداختن.
- ~ پر آوازه شدن، شهرت یافتن.

- س - صدا سالماق سرو صدا راه انداختن.
 سس سیز - صدا سیز بی سرو صدا.
 سس - صدا یو خودور سرو صدائی نیست، خبری نیست، آرامش برقرار است.
 صدارت { ساد آرات } [ع.ا.] صدارت، سرکردگی، ریاست.
 صداقت { ساد آفات } [ع.ا.] صداقت، دوستی، درستی.
 ~ لی [ص.] با صداقت، درستکار.
 صدر { سادر } [ع.ا.] صدر، بالانشین، رئیس.
 ~ لیک [ا.] صدارت، ریاست، بالانشینی.
 صدوری { سادری } [ا.] برنج صدوری.
 صدغه { ساداغا } [ع.ا.] صدقه.
 صدف { ساداف } [ع.ا.] صدف (۲) پولک، ~ اوئو (~ گولؤ) [ا.] اسپند.
 ~ لی [ص.] (۱) صدف دار (۲) پولک دار.
 (۳) ساخته شده یا تزین شده با صدف.
 صدقه { ساد آغا } [ع.ا.] صدقه، صدقه سر، خیرات، ~ وئریمک صدقه دادن.
 صدمه { ساداما } [ع.ا.] صدمه، آزار، اذیت، ضربه معنوی.
 ~ تو خونماق صدمه خوردن.
 ~ ده یمک صدمه خوردن.
 ~ وورماق صدمه زدن، زیان رساندن.
 صراحی { سور آهی } [ع.ا.] صراحی، باده، تنگ شراب.
 صراف { سارراف } [ع.ا.] صراف، معامله کننده پول، زرشناس.
 ~ لئق [ا.] صرافی.
 صرف { سارف } [ع.ا.] صرف، تصریف (دستور زبان (۲) مصرف، استعمال (۳) سود، بهره، استفاده.
 ~ ائتمک (ائله مک، قیلماق) خرج کردن، صرف کردن، مصرف کردن، سود آور بودن، فایده داشتن.
 ~ ائدیلیمک صرف شدن، مصرف شدن.
 ~ ائله مک صرف کردن، سود آور بودن، تصریف کردن.
 ~ نظر ائتمک صرف نظر کردن.
 صرف { سیوف } [ع.ا.] صرف، محض، خالص.
 ~ بالان دروغ محض، کاملاً دروغ.
 ~ بؤهتان بهتان مطلق، اتهام محض.
 صرفه { سارفا } [ا.] صرفه، سود، فایده.
 ~ سیز [ص.ظ.] بی صرفه، بی سود، بدون فایده.
 ~ لی [ص.] با صرفه، پر منفعت، سود آور.
 صرفی افتعه { سارفی امتاعا } کالای مصرفی.
 صغیر { ساغیر } [ص.ع.ا.] صغیر، نابالغ، (۲) یتیم، بی سرپرست.
 ~ لئق [ا.] (۱) صغر، عدم بلوغ (۲) یتیمی، بی سرپرستی.
 صف { ساف } [ع.ا.] صف، رده، ردیف، ~ باغلاماق صف بستن.
 ~ چکمک صف کشیدن.
 صفه دورماق به صف ایستادن.
 صفا { سافا } [ع.ا.] صفا، خوشی، لذت.
 ~ سورمک خوش گذرانی کردن، صفا کردن.
 ~ لی [ص.] با صفا، مصطفی خوش منظره.
 ~ وئریمک صفا بخشیدن، لذت دادن.
 صفت { سیفات } [ع.ا.] صفت (دستور (۲) بیان حال، حالت، چگونگی (۳) صورت، چهره، شکل.
 صفحه { سافها } [ع.ا.] صفحه (۲) مرحله، دوره، وهله (۳) صورت فلکی (۴) باخ: صحیفه.
 صفر { سیفیر } (سیفرا) [ع.ا.] صفر، عدد صفر، هیچ.
 صفره باخین نزدیک به صفر.
 صفر { سافار } [ع.ا.] صفر، دومین ماه تقویم هجری قمری.
 صفرا { سافرا } [ع.ا.] صفرا، باخ: سِفراق.

- صلاحیت { سلاهیات } [ع.ا.] صلاحیت، شایستگی، اهلیت.
 ~ دار [ص.] صلاحیت دار، دارای صلاحیت، شایسته، لایق.
 ~ سیز [ص.] بی صلاحیت، نالایق.
 ~ لی [ص.] صلاحیت دار، دارای صلاحیت، شایسته، لایق.
 ~ وثرمک اختیار دادن.
 صلح { سوله } [ع.ا.] صلح، سازش.
 ~ اوغروندا در راه صلح.
 ~ باغلاماق صلح بستن.
 ~ پرور [ص.] صلح طلب، دوستدار صلح.
 ~ سئور [ص.ا.] صلح طلب، دوستدار صلح.
 صلیب { سالیب } [ع.ا.] صلیب، جلیبا، خاج، دار عیسی.
 ~ چی [ص.ا.] صلیبی، سپاهی جنگهای صلیبی.
 ~ یوروشو (محاربه سی) جنگهای صلیبی.
 صمیمی { سامیمی } [ص.ع.] صمیمی، یک دل، همدل، بی ریا.
 ~ لشمک [ف.] صمیمی تر شدن.
 ~ لیک [ا.] صمیمیت، یگانگی، یکدلی، خلوص.
 صنایع { سانآئیع } [ع.ا.] صنایع، صنعت.
 ~ چی [ا.] صاحب صنعت، کارخانه دار، معدن دار.
 ~ لشدیرمک [ف.] صنعتی کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف.م.] صنعتی شدن.
 ~ لشمک [ف.] صنعتی شدن، ماشینی شدن.
 ~ لی [ص.] صنعتی، صنعتی شده.
 آغیر ~ صنایع سنگین.
 یونگول ~ صنایع سبک.
 صندل ۱ { ساندال } [ا.] صندلی دسته دار.
 صندل ۲ { ساندال } [ا.] درخت صندل.
 صندل ۳ { ساندال } [بو.] کفش راحتی بی پاشنه.
- صندلی { ساندالی } [ا.] صندلی دسته دار.
 صندوق { ساندیق } [ع.ا.] صندوق، جعبه.
 ~ دار [ا.] صندوق دار، متصدی صندوق.
 صنعت { سانات، سانات } [ع.ا.] صنعت، هنر، پیشه، حرفه، فن.
 ~ چی [ص.ا.] صنعتکار، ماهر، هنرمند، صنعتگر.
 ~ شوئامس [ا.] کارشناس، صنعتی، هنرشناس.
 ~ شوئاسلیق [ا.] هنرشناسی.
 ~ کار باخ: ~ چی.
 ~ کارانه [ظ.] هنرمندانه، استادانه، ماهرانه.
 ~ کارلیق [ا.] هنرمندی، مهارت، صنعت گری.
 صنعتی { سونعی } [ص.ع.] مصنوعی، ساختگی، غیر طبیعی.
 ~ پئیک قمر مصنوعی، ماهواره.
 ~ دیش دندان مصنوعی.
 ~ لشدیرمک [ف.] مصنوعی کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف.م.] مصنوعی شدن.
 ~ لشمک [ف.] مصنوعی شدن.
 ~ لیف الیاف مصنوعی.
 ~ لیک [ا.] مصنوعی (بودن).
 صنف { سینیف } (سینی) [ع.ا.] ۱) صنف، طبقه. ۲) کلاس (مدرسه). ۳) نوع. ۴) درجه بندی (کشتی).
 ~ داش [ص.ا.] هم کلاس.
 ۲) هم صنف. ۳) هم نوع.
 ~ دن کنار خارج از کلاس درس.
 ~ سیز [ص.] بی طبقه.
 ~ لی [ص.] طبقاتی.
 صینفی مبارزه مبارزه طبقاتی.
 فهله صینفی طبقه کارگر.
 صنم { سانام } [ع.ا.] ۱) صنم، بت. ۲) زیبا.
 صواب { ساؤاب } [ع.ا.] صواب، عمل خیر.
 صواب ائتمک (ائله مک) صواب کردن.
 ~ قازانماق صواب کسب کردن.

صیٔرا باخ: سیرا.	صاوأبا بانماق صواب کردن.
صیغه { سیغا } [ع. ۱. ۱] (صیغه، متعه، نکاح	صوت { سؤٔت } [ع. ۱. ۱] [صوت، صدا.
موقت. ۲) صیغه معامله و نکاح که هنگام عقد بیان	صورت { سورات } [ع. ۱. ۱] (صورت، ظاهر،
می کنند.	قیافه، چهره. ۲) شکل، حالت. ۳) تصویر،
~ ائله مک صیغه کردن.	رونوشت. ۴) صورت کسر متعارفی.
~ اوخوماق صیغه خواندن.	رسمی صورته بصورت رسمی، بشکل رسمی.
صیغیئر باخ: سیغیئر.	بوصورته دراین صورت، دراین حالت.
صیفت باخ: صفت.	صؤل باخ: سؤل.
صیغیئر (صیغرا) باخ: صفر.	صؤن باخ: سؤن.
صینیف باخ: صنف.	صؤنا باخ: سؤنا.
	صؤنرا باخ: سؤنرا.

ض

- ض (ض) در لغات وارده به پیروی از املاء اصلی کاربرد دارد. در زبان آذربایجانی مانند «ز» تلفظ می شود. باخ: ز.
- ضابط { زآبیت } [ع.ا.] ضابط، افسر، فرمانده، درجه دار.
- ~ لیک [ا.] درجه افسری، فرماندهی.
- ضابطه { زآبیتا } [ع.ا.] ضابطه، قاعده، قانون.
- (۲) نفوذ، تأثیر.
- ~ سیز [ص.] (۱) بی قاعده. (۲) بی نفوذ.
- ~ سیز لیک [ا.] بی قاعدگی، بی قانونی، بی نفوذی.
- ~ لی [ص.] (۱) با قاعده، منظم، با انضباط.
- (۲) بانفوذ، متین.
- ~ لی لیک [ا.] با قاعدگی، مطابق نظم.
- ضامن { زآمین } [ع.ا.] ضامن، کفیل، پابند.
- ضامین اولماق ضامن شدن، ضمانت کردن.
- ~ دوران ضامن، ضمانت کننده.
- ~ دورماق ضامن شدن، ضمانت کردن.
- ~ کار [ا.] ضامن، کفیل.
- ~ کارلیق [ا.] ضمانت، کفالت.
- ~ لیک [ا.] ضمانت.
- ~ وئرمک ضامن دادن، با تضمین آزاد شدن.
- ضامینه گؤنۆرمک کفیل شدن.
- ضایع باخ: زای.
- ضایعات { زآیئعات } [ع.ا.] ضایعات، ضایعه، زایده.
- ضبط { زابست } [ع.ا.] ضبط، توقیف، بازداشت، مصادره. (۲) ثبت، یادداشت.
- ~ ائله مک (ائتمک) (۱) ضبط کردن، اشغال کردن، بازداشت کردن. (۲) ثبت کردن.
- ضدّ { زید، زیدد } [ص.ع.] ضدّ، مخالف، دشمن.
- ~ اولماق مخالف بودن، دشمن بودن.
- ~ چیئخماق مخالف شدن، ضدیت کردن.
- ~ گئتمک مخالفت کردن، بر علیه و ضدّ کسی بودن.
- ~ لیک [ا.] (۱) ضدیت، مخالفت، تضاد.
- (۲) دشمنی، خصومت.

~ چکمیش شخص شخص متضرر، طرف
زیان دیده.

~ ده ٲمک ضرر خوردن، زیان دیدن، متضرر
شدن.

~ سیز [ص.] بی ضرر، بی زیان، بی گزند.
~ سیزلشد یرمک [ف.] بی ضرر کردن،
کم ضرر کردن.

~ سیزلشد یرلمک [ف.م.] بی ضرر شدن.
~ سیزلشمک [ف.] بی ضرر شدن، کم زیان
شدن.

~ سیزلیک [ا.] بی ضرری، عدم خسارت.
~ گتیرمک ضرر کردن، زیان بار آوردن.
~ گؤرمک ضرر دیدن، زیان بردن، آسیب
دیدن.

~ لی [ص.ا.] (مضر، زیان آور، ۲) متضرر،
زیان دیده.

~ لی لیک [ا.] زیان آوری، زیان باری.
~ لی چیخماق متضرر شدن.
~ وئرمز [ص.] بی ضرر، بی زیان.

~ وئرمک ضرر دادن، زیان دیدن، متحمل
خسارت شدن.

~ وئریجی [ا.ا.] (زیان آور، مضر، ۲) آفت،
آفات.

~ وورماق ضرر زدن، زیان رساندن.
ضرره دؤشمک دچار ضرر شدن، زیان دیدن.

ضرری چاتماق از امری یا چیزی ضرر
رسیدن.

~ یؤخدور ضرر ندارد، اهمیت ندارد.
نه ضرر چه ضرری دارد؟

ضرورت { زارورات } [ا.ع.ا.] ضرورت،
لزوم، ناگزیری. (۲) نیاز، حاجت. (۳) جبر
(در مقابل اختیار در فلسفه).

ضروری { زاروری } [ص./ظ.ع.ا.] ضروری،
لازم، ناگزیر، ناچار. (۲) محتوم، حتمی.
~ امک نیروی کار لازم برای تولید محصول معین.

ضیدینه برضد، برخلاف، برعکس.
ضدیت { زیددیئات } [ا.ع.ا.] ضدیت،
مخالفت. (۲) دشمنی، خصومت. (۳) تضاد،
تناقض، تقابل.

~ سیز [ص.] بدون تضاد، بدون خصومت.
~ لی [ص.] متضاد، دارای تضاد.

ضرب { زارب } [ا.ع.ا.] ضرب (حساب).
(۲) ضربه، کوبش. (۳) ضرب سگه.
~ دست [ص.] ضرب دست، زور بازو.
~ له [ص.] باشدت، با ضربه سنگین.

ضربیندن داغلار قیتره دی از شدت ضربه اش
کوها به لرزه آمدند.

آجاج ضربی ضربه تر که چوب.
ضربت { زاریات } [ا.ع.] ضربت، زخم.

ضربخانه { زارب خانآ } [ا.] ضربخانه، محل
ضرب سگه و ساختن نشان و غیره.

ضرب مثل { زاری ماسال } [ع.] ضرب المثل.
ضرب موسیقی آلت لری آلان موسیقی
ضربی.

ضربه { زاربا } [ا.ع.ا.] ضربه، برخورد شدید
دو چیز به همدیگر. (۲) ضربه زدن در جنگ.

~ چی [ا./ص.] کار گر نمونه، کار گر پیشرو.
~ چیلیک مسابقه دسته جمعی در شوروی به

منظور افزایش کار آئی و بازدهی کار و کاهش
هزینه تمام شده محصولات.

~ لی [ص.] با ضربه.
~ وورماق ضربه زدن.

ضربی { زاری } موغام [ا.] یکی از مقام های
موسیقی.

ضرر { زارار } [ا.ع.] ضرر، زیان، خسارت،
آسیب، گزند، ضرر و زیان.
~ اٲمک ضرر کردن، زیان دیدن.

~ چکمک ضرر کشیدن، زیان بردن، متحمل
خسارت شدن.
~ چکمیش متضرر، زیان دیده.

- ~ لیک [ا.] [ضعف، ناتوانی، سستی، لاغری.
 ضمانت { زامآ نات } [ا.ع.] ضمانت، کفالت.
 ~ چي [ا.] ضامن، تضمین کننده.
 ~ کار [ا.] ضامن.
 ضماناً { زیمنان } [ظ.ع.] ضمناً، در ضمن، بطور
 ضمنی.
 ضمیر { زامیر } [ا.ع.] ضمیر، باخ: عوض لیک.
 ضییا { زیآ } [ا.ع.] ضیاء، نور، روشنائی، روشنی.
 ~ لاندیرمق [ف.] [ا.] نورانی کردن،
 منور کردن. ۲) بافرهنگ کردن.
 ~ لاندیرئلماق [ف.م.] [ا.] نورانی شدن، منور
 شدن. ۲) بافرهنگ شدن.
 ~ لانماق [ف.] [ا.] نورانی شدن، منور شدن.
 ۲) بافرهنگ شدن.
 ~ لی [ص.] [ا.] پرنور. ۲) روشن فکر،
 منورالفکر.
 ~ لی لاشماق [ف.] روشن فکر شدن، بافرهنگ
 شدن.
 ~ لی لئق [ا.] روشن فکری، منورالفکری.
 ضیافت { زیآفات } [ا.ع.] ضیافت، مهمانی.
- ~ لیک [ا.] [ضرورت، لزوم، اجبار.
 ~ محصول مقدار محصول کار که برای تجدید
 انرژی کار لازم است.
 ~ وقت وقت لازم برای تولید محصول معین.
 ~ و کافی شرط لر شرط لازم و کافی.
 ضعیف { زاعیف } [ص.ع.] [ا.] ضعیف، ناتوان،
 سست. ۲) لاغر، نحیف. ۳) کم. ۴) بی نفوذ،
 عاجز. ۵) بی تأثیر، کم تأثیر (دارو).
 ~ جه ایشیق نور کم و ضعیف.
 ~ دامار نقطه ضعف، رگ حساس.
 ~ لئمک ضعیف کردن، تضعیف کردن.
 ~ لشدیرمک [ف.] ضعیف تر کردن، ناتوان
 کردن.
 ~ لشدیرجی [ص.] تضعیف کننده، لاغر
 کننده.
 ~ لشمک [ف.] ضعیف شدن، ناتوان شدن،
 لاغر شدن، تضعیف شدن، کم اثر شدن.
 ~ لئمک باخ: ~ لشمک.
 ~ لندیرلئمک [ف.] تضعیف گردیدن.
 ~ لندیرمک باخ: ~ لئمک.
 ~ لئمک باخ: ~ لشمک.

ط

~ دن دوشمک از تاب افتادن.
 ~ دن دوشموش بی تاب، بی بنیه، ضعیف.
 ~ دن سالماق از توان انداختن، بی تاب کردن.
 طاقتی کسيلمک طاقتش بریدن، از توان افتادن، تاب و توان از دست رفتن.
 طاقچا باخ: طاقچا، تاخچا.
 طاقچه (طاقچا) { تاخچا } [ا.فا.] طاقچه، رف.
 طالب { تالیب } [ا.ع.] طالب، خواستار، متقاضی، مشتری.
 ~ اولماق خواستار شدن، در پی چیزی بودن، خواستن، هوس کردن، آرزو کردن.
 طالبه { تالیا } [ا.ع.] طلبه و دانشجوی (دختر)، محصل (دختر).
 طالش { تالیش } [ا.ا.] طالش، تالش.
 ~ جا [ص./ظ.] به زبان طالش، زبان طالشی.
 انؤلرینین یانی یونجا.
 گؤلؤ اولوب پئنجه - پئنجه.
 تالیش قیزی اولور اینجه.

ط در لغات وارده به پیروی از املاء اصلی کاربرد دارد. در زبان آذربایجانی مانند «ت» تلفظ می شود. باخ: ت.
 طاس { تاس } [ا.ا.] تاس، بادیه، کاسه مسی.
 ~ قورماق سرناس نشستن (با تاس فال گرفتن).
 ~ کابابی [ا.ا.] ظرف مسی شبیه دیگچه که سربوش و دو دسته دارد.
 کؤهنه حمام، کؤهنه طاس حتام قدیمی و تاس قدیمی - آش همان آش و کاسه همان کاسه.
 طاس کباب [ا.ا.] طاس کباب.
 طاس کلاه { تاس کولاه } [ا.ع./فا.] کلاهخود.
 طاعون { تاعون } [ا.ع.] طاعون.
 ~ تونماق دچار طاعون شدن.
 طاقت { تاقات } [ا.ع.] طاقت، توان، قدرت، تحمل، تاب.
 ~ سیز [ص./ظ.] بی تاب، بی طاقت، بی توان.
 ~ سیزلیک [ا.ا.] بی طاقتی، بی نایی.
 ~ گتیرمک تحمل کردن، تاب آوردن.
 ~ لی [ص.] منحتل، پرتوان، باطاقت.

طالع { تالئع } { ۱.ع.۱ } طالع، سرنوشت.
(۲) بخت، اقبال.

~ اولدوزو ستاره اقبال.

~ سیز [ص.] بد اقبال، بد شانس.

~ سیزلیک [ا.] بد اقبالی، بد شانس.

طاووس { توؤوز، تاؤوس } { ۱.ع.۱ } طاووس، مرغی است از نوع ماکیان که دارای پره‌های زیبایی است. (۲) زیبا و خوش رنگ.

طایفه { تاّیفا } { ۱.ع.۱ } طایفه، قبیله، اهل، قایل. (۲) صنف.

طب { تیب } { ۱.ع.۱ } طب، پزشکی.

طبی { تیبی } { ۱.ع.۱ } طبی، پزشکی، مربوط به علم پزشکی.

طبابت { تابآبات } { ۱.ع.۱ } طبابت، معالجه، پزشکی.

طبع { تاب، تابع } { ۱.ع.۱ } طبع، خوی، سبجه. (۲) مزاج.

طبق باخ: تاباق.

طبقه { تاباقا } { ۱.ع.۱ } طبقه، لایه. (۲) فشر (اجتماعی). (۳) ورق کاغذ.

~ طبقه لایه به لایه.

~ لشمک [ف.] طبقه بندی شدن.

~ لشمه [ف. ا.] طبقه بندی.

طبل { تابیل } { ۱.ع.۱ } طبل، دهل.

~ چالان [ا.] دهل زن، نوازنده طبل، طبال.

~ چی [ا.] طبال، طبل زن.

طیب { تابیب } { ۱.ع.۱ } طیب، پزشک.

~ لیک [ا.] طبابت، پزشکی.

طبیعت { تابیعات } { ۱.ع.۱ } طبیعت، ماهیت، خصلت، خوی.

~ جه [ظ.] بنابه طبیعت خود، طبیعتاً، بنابه ماهیت خود.

~ چی [ص.] طرفدار طبیعت، طبیعت دوست، طبیعی دان.

~ شوّناس [ا.] طبیعی دان، متخصص علوم

طبیعی.

~ شوّناسلیق [ا.] علوم طبیعی.

طبیعی { تابیمی } { ۱.ص.ع.۱ } طبیعی، فطری. (۲) عادی. (۳) [آر آسوز.] در اول بعضی از جملات به معنی تأیید و البته.

~ سئجه انتخاب طبیعی (داروین).

~ عدد عدد طبیعی، عدد صحیح.

~ لیک [ا.] طبیعی، عادی، متعارف، غیر مصنوعی.

طراوت { تارآفات } { ۱.ع.۱ } طراوت، نازگی، لطافت.

~ وئرمک تازه کردن، لطیف کردن.

~ لنمک [ف.م.] با طراوت شدن، تازه تر شدن.

~ لی [ص.] با طراوت، تازه.

طرز { تارز } { ۱.ع.۱ } طرز، شیوه، راه و روش.

طرز تفکر طرز فکر.

طرزی حیات طرز زندگی.

ایفاده طرزی طرزیان، شیوه ادا.

طرف { تاراف } { ۱.ا. / قوشما.ع.۱ } طرف، جانب، سو، جهت، ور، سمت. (۲) طرف دعوا، طرف مخاطب. (۳) ضلع، پهلو (هندسه). (۴) پاها و دستهای دام‌ها.

~ تو تماق جانبداری کردن، طرفداری کردن، پشتیبانی کردن.

~ دار [ا.] طرفدار، جانبدار، هوادار.

~ دار اولماق طرفداری کردن، هواخواه بودن.

~ دار جاسینا [ظ.] طرفدارانه، جانبدارانه، به هواداری.

~ دار میّز [ص.] بدون طرفدار، بدون هواخواه، بدون پشتیبان.

~ دار لی [ص.] دارای هوادار، دارای پشتیبان.

~ دار لئق [ا.] طرفداری، جانبدار، هواخواهی، پشتیبانی.

~ دار لئق ائتمک طرفداری کردن.

~ دورماق جانب کسی را گرفتن، حمایت

- کردن.
 ~ ساختن یا بن طرفدار، هوادار، پشتیبان.
 ~ ساختن یا بن طرفداری کردن، هواداری کردن،
 جانبداری کردن، حمایت کردن.
 ~ کش [۱]. طرفدار.
 ~ گیر [۱]. طرفدار.
 ~ گیرلیک [۱]. طرفداری.
 اوچ بوجاغیئن طرف لری اضلاع منئت،
 جوانب منئت.
 بو طرف لر این اطراف، این نواحی.
 ساغ طرف سمت راست.
 سؤل طرف سمت چپ.
 قویونون دال طرف لری پاهای گوسفند.
 طرلان { تارلان } [۱]. طرلان، بازشکاری،
 شاهین، عقاب. ۲. جور، شجاع، جالاک.
 طریقت { تاریقات } [۱]. ع. طریقت، آئین،
 مسلک، راه و روش مذهبی.
 ~ چی [۱]. آئین پرست، آئین گرا.
 ~ چیلیک [۱]. آئین پرستی، طریقت گرایی.
 طشت { تشت } [۱]. فا. طشت.
 طعام { تاآم، تاعام } [۱]. ع. طعام، غذا،
 خوراک.
 طعم { تام، تاآم } [۱]. ع. طعم، مزه، باخ: نام ۲.
 ~ سیز باخ: نام سیز.
 ~ سیزلشمک باخ: نام سیزلاشماق.
 ~ سیزلیک باخ: نام سیزلیق.
 ~ لندیرمک باخ: نام لندیرماق.
 ~ لی باخ: نام لی.
 طعنه { تاغنا } [۱]. ع. طعنه، ملامت، سرزنش.
 ~ اثتمک (ائله مک) طعنه زدن، ملامت
 کردن، سرزنش کردن.
 ~ لی [ص]. طعنه آمیز، سرزنش آمیز.
 ~ وورماق باخ: طعنه اثتمک.
 طغار { تاغار } [۱]. طغار، ظرف خمیرگیری،
 ظرف سفالین بزرگ. ۲. واحد اندازه گیری،
- معادل ۸۳/۲ کیلوگرم. (بیرتاغارآریا).
 طغرا { توغرا } [۱]. معرب کلمه ترکی طورغای [۱]
 ۱. طغری، طغراء، خط قوسی شامل نام و القاب
 سلطان. ۲. امضاء مخصوص شاه.
 طغرل { توغرؤل } [۱]. مرغ شکاری از نوع شاهین.
 طغیان { توغیان } [۱]. طغیان، شورش،
 گردن کشی، نافرمانی. ۲. بالا آمدن آب دریا و
 رودخانه.
 طغیاننا گلیمک (~ اثتمک) طغیان کردن.
 طفل باخ: طفیل.
 طفیلی { توفیشلی } [۱]. ع. طفیلی، انگل.
 ~ لیک [۱]. مزاحمت، طفیلی (بودن).
 طلاق { تالاق } [۱]. ع. طلاق، جدا شدن زن از
 شوهر.
 ~ آلماق طلاق گرفتن، جدا شدن.
 ~ وئرمک طلاق دادن، متارکه کردن.
 طلب { تالاب } [۱]. ع. طلب، وجهی که کسی
 از دیگری طلب دارد. ۲. تقاضا (عرضه و
 تقاضا). ۳. خواست، تقاضا.
 ~ اثتمک (ائله مک) خواستن، خواستار شدن،
 مطالبه کردن.
 ~ کار [ص]. ۱. طلبکار، بستانکار. ۲. پرمدعا،
 سختگیر.
 ~ کارلیق [۱]. ۱. بستانکاری، طلبکاری.
 ۲. سختگیری، پرمدعائی.
 ~ لر نیازها، مطالبات، خواستها و تقاضاها.
 ~ و تکلیف عرضه و تقاضا.
 طلبات { تالبات } [۱]. ع. طلب، خواست،
 تقاضا. ۲. نیاز، احتیاجات، خواسته. ۳. تقاضا
 (در مقابل عرضه).
 طلبه { تالابا } [۱]. ع. دانشجو، محصل، طلبه.
 ~ لیک [۱]. دانشجوئی، طلبگی.
 طلسم { تیلسیم، تیلیسیم } [۱]. طلسم، جادو،
 افسون.
 ~ چی [۱]. جادوگر، افسونگر.

- ~ لمک [ف.] طلسم کردن.
 ~ لنمک [ف.م.] طلسم شدن، بن بست گیر کردن.
 ~ لنمیش [ف.ص.] طلسم شده.
 ~ لی [ص.] طلسم شده.
 طلسمه { تیلیسما } دوشمک طلسم شدن، گره خوردن کار.
 ~ سالماق طلسم کردن، گره انداختن کار.
 طلسمی (تیلیسمی) سیندیرماق طلسم را شکستن، خنثی کردن طلسم، باطل کردن طلسم، راه جاره پیدا کردن.
 طلوع { تولوع } [ا.ع.] طلوع (آفتاب)، بر آمدن، ظاهر شدن چیزی.
 طمطراق { تامتارآق } [ا.ع.] طمطراق، دبدبه، طنطنه، شکوه، جلال، کز و فر.
 ~ لی [ص.] بر طمطراق، مجلل، پر شکوه.
 طمع { تامآه } باخ: تاماه.
 طناب { تاناآف } [ا.ع.] طناب، ریسمان، رسن.
 طنطنه { تانتانا } [ا.ع.] طنطنه، دبدبه، شکوه، جلال.
 ~ لی [ص.] پر شکوه، مجلل.
 طوغ باخ: توغ.
 طوغان [ا.] طغان، شاهین، باز.
 طول { تول } [ا.ع.] طول، درازا.
 طولانی { تولآنی } [ص.ع.] طولانی، دراز.
 طومار { تومار } [ا.ع.] طومار، تومار، لوله کاغذ.
 طویله { توؤلا، توئلا } [ا.] طویله، آغل.
 طیاره { تائیآرا } [ا.ع.] طیاره، هواپیما.
 ~ چی [ا.] هوانورد، خلبان.
 ~ چیلیک [ا.] هوانوردی، خلبانی.
 ~ میلدانی [ا.] فرودگاه.
 طیفیل { تیفیل } [ا.ع.] طفل، طفلی، طفلکی.
 ~ اوشاق دیر طفلکی بچه است.
 ~ لیک [ا.] طفولیت، بچگی.
 طیلیسیم باخ: طلسم.

ظ

ظ در لغات وارده به پیروی از املاء اصلی کاربرد دارد. در زبان آذربایجانی مانند « ز » تلفظ می شود. باخ: ز.

ظالم { زآلیم } { ص. / ا.ع. ۱ } ظالم، ستمگر، بیدادگر، بی انصاف. ۲) صفتی برای اشخاص زرنک.

ظالیم اوغلو ولد جموش.

~ جاسینا [ظ.] ستمگرانه، ظالمانه.

~ لئیق [ا.] ستمگری، بیدادگری.

ظاهر { زآهیر } { ا.ع. } ظاهر، آشکار، نمایان.

~ ائتمک (ائله مک) ظاهر کردن، نمایان کردن.

~ اوولماق ظاهر شدن، علنی شدن، نمایان شدن.

ظاهره چیئخماق آشکار شدن.

ظاهری { زآهیری } { ص. } ظاهری، در ظاهر.

ظاهراً { زآهیران } { ظ. } ظاهراً، بر حسب ظاهر.

ظرافت { زارآفات } { ص.ع. } ظرافت، نرمی، لطافت، شوخی.

ظرف { زارف } { ا.ع. ۱ } ظرف، بشقاب.

۲) قید، ظرف (زمان و مکان و غیره) از لحاظ شکل سه نوع است (ساده، پیوندی، مرکب) و از لحاظ مفهوم ۴ نوع است: طرز حرکت، زمان، مکان، کمیت. ۳) پاکت.

~ لیک [ا.] حالت قیدی.

بیرگونون ظرفینده در ظرف یک روز، در عرض یک روز، در طول یک روز.

ظریف { زاریف } { ص.ع. ۱ } ظریف، نرم، لطیف. ۲) باریک اندام.

~ لشدیرمک [ف.] ظریف کردن، لطیف کردن.

~ لشدیرلمک [ف.م.] نرم شدن، ظریف و شدن، لطیف شدن بوسیله دیگری.

~ لشمک [ف.] ظریف شدن، لطیف شدن.

~ لیک [ا.] ظرافت، لطافت، نرمی، نازکی.

~ یونلو قوئون گوسفند دارای پشم های لطیف.

ظریفانه { زاریفانا } { ظ. } ظریفانه، با ظرافت.

ظفر { زافار } { ا.ع. ۱ } ظفر، نصرت، پیروزی، غلبه. ۲) آسیب، صدمه.

در روی پارچه پهن می کنند و بر روی زخم
می گذارند.

ظن { زان، زانن } [ا.ع.] ظن، گمان، فرض،
حدس، نظر.

~ ائتمک (ائله مک) گمان بردن، حدس
زدن، فرض کردن.

~ ايله باطن، با گمان، با تردید.

ظنیمجه [آراسوز.] به گمان من.

ظنیم کسمیر گمان نمی کنم.

ظنین { زانین } [ص.ع.] ظنین، مشکوک،
مورد سوءظن، متهم.

ظولوم باخ: ظلم.

ظولومات باخ: ظلمات.

ظهور { زوهور } [ا.ع.] ظهور، آشکار، پدید.

~ ائتمک ظهور کردن، آشکار شدن، نمایان
شدن، پدید آمدن.

ظهورا گتیرمک ظاهر کردن، آشکار

گردانیدن، نمایان کردن.

~ گلمک ظاهر شدن، آشکار گردیدن، نمایان
شدن.

~ توخونماق ضرر و زیان رسیدن.

~ چالماق (قازانماق) پیروز شدن، غلبه
یافتن.

~ طاغی { تاغی } طاق نصرت.

~ لی [ص. ۱] عضو حشاش و صدمه پذیر بودن.
(۲) ظفر مند، پیروز.

~ لی یئر جای حشاش بدن.

ظلم { زولوم } [ا.ع.] ظلم، ستم، جور، بیداد.

~ ائله مک (ائتمک) ظلم کردن،
ستم کردن، جور روا داشتن.

~ ايله ستمگرانه، با ظلم و ستم.

~ چکمک ظلم کشیدن، ستم تحمیل کردن.

~ - ظولوم آغلاماق به تلخی گریستن.

~ کار [ا.] ظالم، ستم کار، بیدار گر.

~ کار جاسینا [ظ.] ظالمانه، ستمکارانه.

~ کار لئق [ا.] ستمگری، بیداد گری.

اؤلوم - ~ بزحمت، بزور.

ظلمت { زولمات } [ا.ع.] ظلمت، تاریکی.

ضماد { زوماد } [ا.ع.] مرهم، دارویی که روی
زخم گذارند، دارویی که بصورت خمیر ساخته و

ع

- ع - عه - سع - کلماتی که در عربی حرف «عین» دارند و در زبان آذربایجانی وارد متداول شده اند غالباً آهنگ تلفظ زبان آذربایجانی را پذیرفته و بر حسب مورد مانند (آ - ا - ئ - و - ۆ - ۇ - ۈ - ی) تلفظ می شوند و در موارد استثنایی «عین» تلفظ می شود. در املاء لغات وارد حرف «عین» کاربرد دارد.
- عائله { آئیل } [ع.ا.۱] (عائله، خانواده. ۲) گله (زنبر).
- ~ باز [ص.] فامیل باز، قوم و خویش باز.
 ~ بازلیق [ا.] قوم و خویش بازی (در ادارات).
 ~ پرست [ص.] خانواده دوست.
 ~ پرست لیک [ا.] خانواده دوستی.
 ~ جانلی [ص.] باخ: ~ پرست.
 ~ چیلیک [ا.۱] (خانواده دوستی. ۲) قوم و خویش بازی.
 ~ سیز [ص.] مجرد، بدون خانواده.
 ~ سیز لیک [ا.] مجردی.
- ~ لی [ص.] عائله مند.
 ~ ۆی [ص.] خانواده گی.
 عابد { آید } [ع.ا.] عابد، پرستنده پروردگار.
 ~ جه سینه عابدانه، زاهدانه.
 ~ لشمک [ف.] عابد شدن.
 ~ لیک [ا.] زهد، عبودیت.
 عاجز { آجیز } [ص.ع.ا.۱] عاجز، ناتوان، بی دست و پا، دست و پا چلفتی، فقیر، زیون.
 ۲) معیوب، ناقص، کور.
 ~ انه [ظ.] عاجزانه، بازبونی.
 ~ اولماق عاجز شدن، زیون شدن، ناگزیر شدن، فقیر شدن.
 ~ جه (سینه) [ظ.] باخ: عاجزانه.
 ~ قالماق ناچار شدن، ناگزیر شدن.
 ~ لشدیرمک [ف.] عاجز کردن، ناتوان کردن، ناگزیر کردن.
 ~ لشمک [ف.] عاجز شدن، ناتوان شدن، ناگزیر شدن.
 ~ لیک [ا.۱] (زیبونی، عجز، ناتوانی. ۲) از

- کارافتادگی و نقص.
- عادت { آ د ا ت } [ا.ع. ۱] عادت، رسم.
- ۲) عادت، خلق و خوی. ۳) عادت ماهانه زنان.
- ~ ائتمک (ائله مک) عادت کردن.
- ~ اوژره بر حسب عادت، طبق معمول.
- ~ دن کنار غیر عادی.
- ~ کرده عادت کرده، مانوس.
- ~ گؤرمک حیض دیدن، رگل شدن.
- عادتاً [ظ. / آراسوز]. عادتاً، بر حسب عادت، معمولاً.
- عادل { آ دیل } [ص.ع. ۱] عادل، داد گستر، داد پرور، داد گر.
- ~ لیک [ا. ۱] داد گری، داد پروری.
- عادلانه { آ دیلانا } [ص.ع. ۱] عادلانه، منصفانه.
- عادی { آ دی } [ص.ع. ۱] عادی، معمولی.
- ~ کسر کسر متعارف.
- ~ لشمک [ف. ۱] عادی شدن، معمولی شدن.
- ~ لندیرمک [ف. ۱] عادی کردن.
- ~ لیک [ا. ۱] حالت عادی و معمولی.
- عار [ا.ع. ۱] عار، ننگ، حیاء، آبرو، شرم.
- ~ ائتمک ننگ داشتن.
- ~ اولسون (نفرین) ننگ باد!، شرم کن!.
- ~ بیلیمک ننگ تلقی کردن.
- ~ سیئر [ص. ۱] بی عار، بی شرم، پررو.
- ~ سیئریتکی گیاهی که در هر شرایط سختی رشد می کند.
- ~ سیئر جاسینا [ص. / ظ. ۱] بی شرمانه.
- ~ سیئر هشیج و اخت قوچالماز بیعار هر گز پیر نگردد. (خرد و شکسته نمی شود).
- ~ سیئر لاشماق [ف. ۱] بیعار شدن، بی حیاء شدن.
- ~ سیئر لاماق [ف. ۱] بیعار شدن، پررو شدن.
- ~ سیئر لناماق [ف. ۱] بیعار شدن.
- ~ سیئر لیغا قورشانماق به بیعاری عادت کردن، به بیعاری خو گرفتن.
- ~ سیئر لئیق [ا. ۱] بیعاری، بی شرمی، بی رگی.
- ~ لانماق [ف. ۱] احساس عار و ننگ و شرمساری.
- کردن.
- بئعار بیعار، باخ: عاریسز.
- عارض { آ ریز } [ا.ع. ۱] عارض شدن، دچار شدن، از کسی شکایت کردن.
- عارضه { آ ریزا } [ا.ع. ۱] عارضه، رخداد، رویداد غیر منتظره.
- ~ لی [ص. ۱] پرحادثه، پر از مشکلات.
- عارف { آ ریف } [ا.ع. ۱] عارف، دانا، آگاه.
- ~ لشمک [ف. ۱] عارف شدن، دانا شدن.
- ~ لیک [ا. ۱] عارفی، دانائی.
- عارفه نه تعریف برای عارف (آگاه) نیازی به تعریف نیست. توضیح و اصحات است.
- عارفانه { آ ریفانا } [ظ.ع. ۱] عارفانه، مانند عارف.
- عاریه { آ رییا } [ا.ع. ۱] عاریه، عاریت.
- ~ ائله مک عاریه کردن، به عاریت گرفتن.
- عاشق { آ شیق } [ا.ع. ۱] عاشق، دل داده، دلباخته، شیفته.
- ~ اولماق عاشق شدن، دل باختن.
- ~ لیک [ا. ۱] عاشقی، دلدادگی.
- عاشقانه { آ شیقانا } [ص.ع. ۱] عاشقانه.
- عاشیق { آ شیق } [ا.ع. ۱] در آذربایجان شاعر، آهنگساز، نوازنده و خواننده مردمی را گویند، خنیاگر، در گذشته وارساق، دوده اوژان، یانشاق نیز نامیده می شدند. باخ: آشیق.
- ~ ادبیاتی ادبیات پرداخته آشیق ها که یکی از رشته های غنی ادبیات فولکلوریک آذربایجان است.
- عاصی { آ سی } [ا. / ص.ع. ۱] عاصی، طغیانگر، نافرمان، شورشی. ۲) گناهکار.
- ~ لشمک [ف. ۱] عاصی شدن.
- ~ لندیرمک [ف. ص. ۱] به عصیان واداشتن.
- ~ لیک [ا. ۱] عصیان، عصیان گری.
- عاطل { آ تیل } [ص.ع. ۱] عاطل، مهمل، بی کار.
- ~ لچیک [ا. ۱] بطلان، بی کارگی، مهملی.
- عافیت { آ فییات } [ا.ع. ۱] عافیت، تندرستی،

- سلامتی.
 ~ اولسون نوش جان! عافیت! سرت سلامت،
 سرسلامتی.
 عاقبت { آقیبات - آغیبات } [ع.ا.] عاقبت،
 بالاخره، درپایان، سرانجام، فرجام.
 ~ سیز [ص.] بدفرجام، بی نتیجه.
 ~ سیزلیک [ا.] بدفرجامی.
 ~ لی [ص.] خوش فرجام، دارای عاقبت و پایان
 خوب، عاقبت بخیر.
 آلاه عاقبتین خئییرالله سین انشاء الله،
 عاقبت بخیر.
 عالم { آلیم } [ا./ص.ع.] عالم، دانا، فاضل،
 دانشمند.
 ~ جه سینه عالمانه، بطرز عالمانه، خردمندانه.
 ~ لیک [ا.] خردمندی، دانشمندی.
 عالم { آلام } [ع.ا.] عالم، دنیا، جهان، گیتی،
 هستی. ۲) مردم، انبوه مردم.
 ~ - آشکار [ص./ظ.] واضح، مبرهن، کاملاً
 علنی.
 ~ شمول (شومول) عالمگیر، جهان شمول.
 ~ گیر عالمگیر.
 پیر عالم خیلی، انبوه، یک عالم.
 گئجه نین پیر عالمینده زمانی در نیمه شب.
 نه عالم ده سینیز درجه حالی هستید؟ کجای
 کار هستید.
 عالی [ص.ع.ا.] عالی، برتر، بلند پایه. ۲) دوره
 تحصیلات بالاتر از دیلم.
 ~ باش کو هاندان [ا.] فرماندهی عالی.
 ~ گوهر [ص.] والا گهر.
 ~ مکتب [ا.] دانشکده، مدرسه عالی.
 عالیجناب [ص.] عالیجناب، بزرگوار.
 عالی شأن { آلی شأن، آلی شان } [ص.]
 عالی شأن، عالی مقام، والا مرتبه.
 عام [ع.ا.] عام، همگانی.
 عامل { آمیل } [ع.ا.] عامل، کننده، مباشر.
- ۲) سبب، علت. ۳) کار گزار.
 ~ لیک [ا.] کارگزاری.
 عاقه { آمما } [ع.ا.] عاقه، نوده مردم، عموم،
 همگانی.
 عامیانه { آمیآنا } [ظ.ع.ا.] عامیانه، عوامانه.
 ۲) معمولی، عادی.
 عاید { آئید } [قوشما.ع.] عاید، مربوط، در ارتباط.
 ~ اولماق مربوط بودن، متعلق بودن،
 دربر گرفتن، شمول یافتن، شامل بودن.
 عایدیت { آئیدیئات } [ع.ا.] صلاحیت.
 محکمه عایدیتینه گوره بنابه صلاحیت
 دادگاه.
 عبا باخ: آبا.
 عبادت { یبآدات } [ع.ا.] عبادت، پرستش،
 ستایش.
 ~ ائتمک عبادت کردن، پرستش کردن.
 ~ خانا [ا.] عبادتگاه، پرستشگاه.
 ~ کار [ا.] عبادت کننده، عابد.
 ~ گاه [ا.] عبادتگاه، معبد، پرستشگاه.
 عبارت { یبآرت } [ع.ا.] اولماق عبارت بودن،
 متشکل بودن.
 عباره { یبآرا } [ع.ا.] عبارت، جمله. ۲) کلام
 بی محتوا.
 ~ باز [ا.] عبارت پرداز لفاظ، عبارت آراه.
 ~ پرداز باخ: ~ باز.
 ~ پرداز لئیق [ا.] عبارت پردازی، لفاظی.
 ~ ساتماق عبارت پردازی کردن.
 ~ لی [ص.] کلام برطمطراق.
 عباسی باخ: آبیاسی.
 عبث { اباس } [ص./ظ.ع.] عبث، بیهوده،
 بی فایده، نامعقول، غیر واقعی.
 ~ یثره باخ: اباس.
 عبرت { بیرات } [ع.ا.] عبرت، پند، آگاهی.
 ~ آلماق (ائله مک، ائتمک)
 گؤنؤر مک (عبرت گرفتن، پند آموختن،

- آگاهی یافتن.
 ~ آمیز [ص.] عبرت آمیز، شایان عبرت.
 ~ اولماق عبرت شدن، سرمشق شدن، تجربه شدن.
 ~ لندیرمک [ف.] عبرت آموختن، سرمشق دادن.
 ~ لنمک [ف.] عبرت گرفتن، پند گرفتن.
 ~ لی [ص.] عبرت آموز.
 ~ وئریجی باخ: ~ لی.
 عجایب { اجآئیب } [ع.] عجیب و غریب، شگفتیها، چیزهای شگفت آور و بدیع.
 عجب { اجاب } [ص.ع.] ۱) عجب! شگفتا!
 ۲) مضحک، خنده دار. ۳) خیلی خوب.
 ~ ایش دیر کار عجیب است.
 نه عجب چه عجب!
 عجا { اجابآ } [ع.] شگفتا! عجا! عجیب است.
 عجله { اجالا } [ص./ظ.] ۱) عجله، شتاب، سرعت. ۲) با عجله، با شتاب.
 ~ ائله مک عجله کردن، شتاب داشتن.
 ~ لی [ص.] عاجل، فوری.
 عجیبه { اجیبا } [ص.ع.] عجیبه، غریبه، شگفت انگیز.
 عدالت { ادآلات } [ع.] عدالت، داد، انصاف، دادگری.
 ~ پرور [ص.] داد گستر، عادل، دوستدار عدل و داد.
 ~ سیز [ص.] بی انصاف، غیر عادل.
 ~ سیزلیک [ا.] بی عدالتی، بی انصافی.
 ~ لی [ص.] عادل، عدالت پیشه، داد گر، داد گستر.
 ~ لی اولماق انصاف داشتن، عادل بودن.
 ~ محکمه سی محکمه عدالت، داد گاه عدل.
 عداوت { ادآوات } [ع.] عداوت، کینه، دشمنی، کینه ورزی، کینه توزی، خصومت، کین، کدورت.
 ~ آپارماق دشمنی ورزیدن.
 ~ بسلمک کینه بستن، دشمنی کردن.
 ~ دوشمک (دوغماق) دشمنی افتادن (بین چند نفر)، دشمنی بروز کردن.
 ~ دوغورماق سبب دشمنی شدن، خصومت برانگیختن.
 ~ سیز [ص.] بی کینه.
 ~ قالخماق دشمنی پیا شدن.
 ~ لی [ص.] کینه توز، کینه ورز، کین دار.
 عدد { اداد } [ع.] عدد، شمار، شماره، تعداد.
 ~ سیز [ص.] بی شمار.
 تام عددلر اعداد صحیح، اعداد تام: ۱، ۸، ۱۰، ۱۰۰.
 راسیونال عددلر اعداد گویا: یک چهارم، دو سوم.
 سیرا عددلر اعداد ترتیبی: یکم، دوم، سوم ...
 کمر عددلر اعداد کسری: ۱/۲، ۱/۳، ۱/۴، ۱/۵، ...
 منفی عددلر اعداد منفی: -۱، -۵، ...
 مثبت عددلر اعداد مثبت: +۲، +۳، ...
 عددی { ادادی } [ص.ع.] عددی، منسوب به عدد.
 ~ سورقا میانگین عددی.
 ~ سیلسیله تصاعد عددی: ۱، ۸، ۱۰، ۱۰۰، ۲۰۵.
 ~ مال کالای قابل شمارش.
 عدلیه { ادلیثا } [ع.] عدلیه، داد گستری.
 عذّه { یددا، عیددا } [ع.] ۱) عذّه (طلاق، فوت). ۲) شماره، شمار، جماعت، عذّه.
 عذاب { ازآب } [ع.] عذاب، شکنجه، اذیت، آزار، رنج، صدمه.
 ~ چکمک عذاب کشیدن.
 ~ سیز بدون عذاب، بی آزار، آسان و راحت.
 ~ گورمک عذاب کشیدن، شکنجه دیدن.
 ~ لی [ص.] بر عذاب، عذاب آور، دشوار.
 ~ وئرمک عذاب دادن، آزار دادن.

- ~ وثریجی [ص.] عذاب دهنده، آزار دهنده، شکنجه آور.
 عذابا سالماق دچار عذاب کردن.
 عذر { وُزِرَ } [ع.] عذر، بهانه، پوزش، دستاویز.
 ~ ایسته مک (ديلمک) عذرخواستن، پوزش طلبیدن.
 ~ ایسته نیجی [ص . / ظ .] عذرخواه، پوزش طلبانه.
 ~ خواه { خاه } [ا.] عذرخواه، پوزش طلب.
 ~ خواهلیق { خاهلیق } [ا.] عذرخواهی، پوزش طلبی.
 ~ سوُز [ص./ظ.] بدون عذر، ناموجه.
 ~ گنیرمک عذر آوردن، بهانه تراشیدن.
 ~ لوُ [ص.] (۱) معذور، موجه. (۲) سوگوار.
 ~ لوُ بئری مجلس سوگواری.
 عذرنی ایسته مک عذر کسی را خواستن.
 عذرلو { وُزِرِلوُ } باخ: عذر.
 عرابه { آراآبا، ارابا } باخ: آراپا.
 عزاده { ارآدا } [ع.] عزاده، حصارگشا.
 عرب { ارب } [ا.] عرب، مردمی که به عربی نکلم می کنند.
 عرش { ارش } [ع.] عرش، آسمان.
 عرشه چیخماق سر به فلک کشیدن، اوج گرفتن.
 عرصه { ارسا } [ع.] عرصه، میدان، بهنه، گستره.
 عرصه به چاتماق (بئتمک، گلمک) بالغ ورشید شدن، زندگی مستقل آغاز نمودن.
 عرض ^۱ { ارز } : ائتمک [ع.] عرض کردن، اظهار داشتن.
 ~ اوُلسون کی عرض کنم که.
 ~ - حال عرض حال، دادخواست.
 عرض ^۲ { ارز } [ع.] عرض، بهنا.
 عرضینده [ظ.] در عرض، در ظرف، در مدت.
 عرض { یوز } [ع.] عرض، ناموس، شرف، آبرو، احترام، عزت، ارج.
 عرعر { ارار } [ع.] درخت عرعر، باخ: آردیج.
 عرفه { ارافا } [ع.] عرفه، آستانه.
 ~ سینده در آستانه، در شروع، در ابتدای ...
 عرق { آراق } باخ: آراق.
 عرق (عیرق) { یرق } [ع.] عرق، نژاد.
 ~ چی [ا.] نژاد پرست، نژادگرا، طرفدار برتری نژادی.
 ~ چیلیک [ا.] نژاد پرستی، نژادگرایی، طرفداری از برتری نژادی.
 ~ شوُناسلیق [ا.] نژادشناسی.
 عرقچین { آراقچین } باخ: آراقچین.
 عروس { اروس } [ع.] عروس، باخ: گلین.
 عروض { اروز } [ع.] عروض (وزن شعر)، در اشعار عروضی آذربایجانی ۱۲ بحر زیر استعمال می شود: هزج، رمل، رجز، مجتث، مضارع، متقارب، منسرح، خفیف، سریع، مندارک، کامل، مقتضب).
 ~ علمی علم عروض، علم بحث در وزن شعر، یکی از اقسام علوم ادبی.
 عربان { وُرشان، عورشان } [ص.] عربان، لخت، برهنه.
 عریضه { اریزا } [ع.] عریضه، درخواست، تقاضا نامه.
 ~ باز [ص.] عریضه باز، نامه بران.
 ~ بازلیق [ا.] نامه پرانی، نامه پراکنی.
 ~ چسی [ا.] عریضه نویس، عریضه نگار، عریضه دهنده، متقاضی.
 ~ چیلیک [ا.] نامه پرانی، عریضه نگاری.
 عزا { ازا } [ع.] عزا، ماتم، سوگواری، سوگ.
 ~ ساخلاماق سوگواری کردن، عزاداری کردن.
 عزت { یزرات } [ع.] عزت، احترام، اکرام، بزرگداشت، ارجمندی.
 ~ لی [ص.] معزز، محترم.
 عزرائیل { ازرائیل } [ع.] عزرائیل.

(۲) یک مرگ، جانستان.

عزم { ازم } [ا.ع.] عزم، اراده، قصد، تصمیم، آهنگ.

~ ائتمک (ائله مک) عزم کردن، اراده کردن.

~ قئلماق قصد کردن، عزم کردن.

~ کار [ص.] مصمم.

~ کارجاسینا [ظ.] مصممانه.

~ کارلیق [ا.] مصمم بودن.

~ له [ظ.] باعزم و اراده، مصممانه.

~ لی [ص.] باعزم و اراده، مصمم.

عزمیندن دؤنمک از قصد خود برگشتن (منصرف شدن).

عزمینی توپلاماق عزم خود را جزم کردن.

عزیز { ازیز } [ص.ع.] عزیز، گرامی، دوست داشتنی. (۲) ارجمند، گرانمایه، بزرگوار، محترم.

(۳) کمیاب، نادر.

~ اوولاسان عزت زیاد.

~ اوولماق عزیز شدن.

~ نوتماق گرامی داشتن.

~ لتمک باخ: ~ لمک.

~ لشمک [ف.] عزیزتر شدن.

~ لمک [ف.] نوازش کردن، ناز کشیدن، گرامی داشتن، عزیز کردن.

~ لنمک [ف.م.ف.] نوازش شدن، درناز و

نعمت پرورش یافتن، خود را عزیز کردن.

~ لیک [ا.] عزت، احترام، گرامی داشت.

عسکر { اسکار } [ا.ع.] عسگر، سرباز، نظامی، سپاهی.

~ آپارماق خدمت سربازی بردن.

~ گئتمک خدمت سربازی رفتن.

~ ساباغی سربازوار، مثل سرباز، به شیوه سربازی.

~ لیک [ا.] سربازی، نظامی گری، سپاهی گری.

عسکری { اسکاری } [ص.ع.] سربازی، نظامی،

مربوط به سپاهی.

عشرت { یشرات } [ا.ع.] عشرت، خوش گذرانی. ~ ائتمک (ائله مک) خوش گذرانی کردن.

عشق { نشق } [ا.ع.] عشق، محبت. (۲) شیفتگی، دل بستگی، دوستی مفرط.

(۳) هوس، شهوت.

~ ائتمک (ائله مک) عشق کردن، خوش گذرانی کردن، به خوشی گذراندن، لذت وافر بردن.

~ اوولسون درود بر...! آفرین!

~ باز [ص.] عشق باز.

~ بازلیق [ا.] عشق بازی، عاشق پیشگی، عاشقی.

~ یشیرمک عاشق شدن، دل باختن.

عشقه سالماق گرفتار عشق ساختن.

~ گلیمک تهییج شدن، سر شوق آمدن.

عشقی جوشا گلیمک سر شوق آمدن، تهییج شدن.

آلاه عشقینه بخاطر خدا.

عشوه { یشوا } [ا.ع.] عشوه، غمزه، ناز و کرشمه.

~ باز باخ: ~ کار.

~ ساتماق عشوه فروختن، ناز و غمزه کردن.

~ کار [ص.ا.] عشوه کار، عشوه گر.

~ کارانه [ظ.] عشوه گرانه.

~ کارلیق [ا.] عشوه گری.

~ لی [ص.] پرعشوه، با ناز و کرشمه.

عصا { اسا } [ا.ع.] عصا، چوب دستی.

~ لی [ص.] دارای عصا، دارای چوب دست.

عصب { اساب } [ا.ع.] عصب، پی.

عصبانی { اسابانی } [ظ.ص.ع.] عصبانی، خشمگین.

عصبی { اسابی } [ص.ا.] عصبی، مربوط به

عصب. (۲) عصبانی، خشمگین.

~ جه سینه [ظ.] به حالت عصبانی.

~ لشدیرمک [ف.] عصبی کردن،

عصبانی کردن، تحریک کردن اعصاب.

عطالت { اتالات } [ا.ع. ۱] عطالت، بیکاری.
(۲) ایستائی، استانیستیک.

~ باسماق تنبل و سست شدن، بی حال و
بی حوصله شدن.

~ قووه سی نیروی ایستائی.

~ لی [ص.] سستی، تبلی، بی حالی، ایستائی.

عطر { اتیر } [ا.ع.] عطر، بوی خوش.

~ ساچماق (سپمک، یائماق) بوی عطر
پراکندن، عطر پاشیدن.

~ لمک [ف.] عطر زدن، عطر پاشیدن.

~ لندیرمک [ف.] معطر کردن.

~ لنمک [ف.م.] معطر شدن.

~ لی [ص.] معطر، عطر آگین، خوش بو.

عطش { اتاش } [ا.فا.] عطش، تشنگی.

عطیر باخ: عطر.

عظمت { ازامات } [ا.ع.] عظمت، جلال، شکوه،
بزرگی.

~ له باشکوه و جلال.

~ لی باعظمت، پر جلال و شکوه.

عفت { یففات } [ا.ع.] عفت، پاکدامنی،

پرهیزگاری، پارسائی.

~ سیز [ص.] بی عفت.

~ لی [ص.] عفیف، پاکدامن، پرهیزگار.

عفریت { یفریت } [ا.ع.] عفریت، زشت،

بد هیئت، دیو، غول، ظالم، بد سرشت.

عفو { افو } [ا.ع.] عفو، بخشایش، گذشت،

آمرزش.

~ ائتمک عفو کردن، بخشیدن.

~ ائدیلمز [ص.] بخشش ناپذیر، غیر قابل عفو.

~ ائدینیز (ائدوسینیز) ببخشید!

~ اولونماق عفو شدن، مورد بخشش قرار گرفتن.

~ عمومی عفو عمومی.

عفونت { وفونات } [ا.ع.] عفونت، گندیدگی،

فساد، بوی بد، چرکینی زخمها.

~ لندیرمک [ف.] گنداندن، فاسد کردن،

~ لشدیرجی [ص.] تحریک کننده، عصبانی
کننده.

~ لشدیرجی لیک [ا.] محرک،
تحریک کننده.

~ لشدیرلمک [ف.م.] تحریک شدن اعصاب،
عصبی شدن.

~ لشمک [ف.] عصبی شدن، عصبانی شدن،
تحریک شدن اعصاب.

~ لیک [ا.] عصبانیت، حساسیت در مقابل
تحریکات عصبی.

عصر { اسر } [ا.ع. ۱] عصر، قرن، دوران، زمان.
(۲) عصر، غروب.

~ لرجه [ظ.] به اندازه قرن‌ها، در طول اعصار.

~ لیک [ظ. / ص.] در طول یک عصر.

عصری { اسری } [ص.ع.] عصری، معاصر.

عصیان { وستیان } [ا.ع.] عصیان، نافرمانی،

سرکشی، شورش، قیام، طغیان، خیزش.

~ ائتمک (ائله مک) عصیان کردن، قیام
کردن.

~ چی [ا.] انقلابی، شورشگر، باغی.

~ چیلئق [ا.] انقلابی گری، شورشی، باغی گری.

~ قالدیرماق شورش پیا کردن.

~ کار باخ: ~ چی.

عضله { ازالا } [ا.ع.] عضله، ماهیچه.

~ نین اوزانماسی انبساط عضله.

~ نین یئغیلماسی انقباض عضله.

ائینه زولاقلی عضله حلقوی.

سابا عضله دراز.

عضو { وزو } [ا.ع.] عضو (بدن، سازمان).

~ لوک [ا.] عضویت.

عضوی { وزوئی } [ص.] عضوی، آلی، جزئی از

یک دستگاه منجم.

~ کوبره کود آلی (حیوانی، گیاهی).

~ کیمیا شیمی آلی.

~ ماده ماده آلی.

~ ائتدیرمک [ف. س.] منعکس گرداندن، انعکاس دادن، برگردانیدن، تاباندن.

~ ائتمک (ائله مک) [ف.] منعکس کردن، انعکاس دادن، معکوس کردن.

~ ائدبلمک [ف. م.] منعکس شدن، انعکاس یافتن، برگشتن، تابیدن.

~ ادعا { یددیم } ادعای متقابل.

~ انقلاب { ینقیلاب } ضد انقلاب.

~ انقلابی { ینقیلابی } ضد انقلابی.

~ نقدیرده (صورتده) برعکس، برخلاف، درغیر اینصورت.

~ حمله حمله متقابل نیروهای مدافع بر قوای مهاجم.

~ صدا (۱) پژواک، انعکاس صوت. (۲) تأثیر، نفوذ.

~ صورتده باخ: عکس تقدیرده.

~ ضربه ضربه متقابل.

~ کشفیات ضد جاسوسی.

~ لیک (۱) تضاد، تقابل، ضدیت، معکوس.

~ هجوم حمله متقابل، پاتک.

~ عکسینه { اکسینا } [ظ.] آراسوز. [برعکس، برخلاف، برضد، درمقابل.

~ علاج { الآج، ایلاج } [ع. ۱.] علاج، درمان، معالجه، دوا. (۲) تدبیر، چاره.

~ ائتمک علاج کردن، چاره کردن، مداوا کردن.

~ پذیر [ص.] علاج پذیر، قابل درمان.

~ سیئر [ص.] بی علاج، ناجار، درمان ناپذیر.

~ سیئرلیق [ا.] لاعلاجی، ناجاری، درمان ناپذیری.

~ لی [ص.] قابل علاج، چاره پذیر، درمان شدنی.

~ علاجی کسيلمک لاعلاج شدن، امیدش قطع شدن.

~ علاف { الالف، آلاف } [ع.] علاف،

چرک کردن (زخم).

~ لنمک [ف.] گندیدن، فاسد شدن، چرکی شدن (زخم).

~ لی [ص.] متعفن، گندیده، فاسد.

عقد { اقد } [ع. ۱.] عقد، نکاح، معامله، ایقاع.

~ ائتمک (ائله مک) عقد کردن، عقدنکاح بستن، قرارداد بستن، معامله کردن.

عقده (وقدا) [ع. ۱.] عقده، ناراحتی روانی و فکری ورنجهای حاصل از امبال سرکوفته.

عقرب { اقرب } [ع. ۱.] عقرب، کژدم. (۲) ماه آبان. (۳) عقربه، رقاصک. (۴) ریاکار، مودی.

~ عقرب اوستونده درست ساعت ۱۲.

~ لی [ص.] عقربه دار (ساعت و غیره).

عقل باخ: آغیل.

عقلی کیفیت خصوصیات عقلی.

عقیده { اقیدا } [ع. ۱.] عقیده، باور، رأی، نظر. (۲) دین، ایمان.

~ صاحبی صاحب نظر، با ایمان.

~ سی اولماق عقیده داشتن، باورداشتن، ایمان داشتن.

~ سی اولماق عقیده نداشتن، باورندداشتن، ایمان نداشتن.

~ سیز [ص.] بی عقیده، بی اعتقاد، بی ایمانی.

~ سینی سؤئلیمک اظهارنظر کردن، اظهاررأی کردن، کسی عقیده اش را گفتن.

~ لی [ص.] معتقد، باعقیده، با ایمان.

عقیق { اقیق } [ع. ۱.] عقیق، نوعی کوارتز بی شکل به رنگهای مختلف، سنگ زینتی.

عقیل { اقیل } باخ: آغیل.

عقیم { اقیم } [ص. ع.] عقیم، نازا.

~ اولماق عقیم بودن، نازا بودن.

عکس { اکس } [ع. ۱.] عکس، شکل. (۲) وارو. (۳) انعکاس. (۴) متقابل، ضد، معکوس.

کاه فروش، غله فروش.
 علاقه { الآقا } [ع. ۱] علاقه، رابطه، مناسبت،
 دلبستگی. ۲) محبت، عشق، دلبستگی.
 ۳) دوستی، نزدیکی. ۴) شوق، ذوق، اشتیاق،
 میل.
 ~ چي [ا.] رابط، سرباز رابط در ارتش.
 ~ دار [ص. ۱] علاقه دار، مرتبط، مربوط،
 در ارتباط، بسته. ۲) علاقمند، مشتاق، مایل.
 ۳) شریک، سهم دار.
 ~ داراؤل اراق [ظ.] به مناسبت، بخاطر، در نتیجه،
 در ارتباط.
 ~ سيز [ص.] بی علاقه، بی ارتباط، عدم تمايل.
 ~ سيزليک [ا.] عدم ارتباط، عدم پیوستگی،
 ناپیوستگی. ۲) بی علاقهگی، بی میلی.
 ~ لندير مک [ف.] علاقمند کردن، مربوط
 کردن.
 ~ لنديريلمک [ف. م.] بوسیله دیگری بین دوا
 چند نفر علاقه و ارتباط ایجاد شدن.
 ~ لنمک [ف.] علاقمند شدن، مربوط شدن.
 ~ لی [ص.] علاقمند، علاقه دار، مربوط، دلبسته.
 ~ لی ليک [ا.] علاقه مندی.
 علامت { الآمات } [ع. ۱] علامت، نشانه.
 ۲) اشاره، ایما. ۳) رد، اثر.
 ~ دار نشان شده، دارای علامت، مهم و معروف.
 ~ قوئماق نشانه گذاری کردن.
 ~ وئرمک اشاره کردن، علامت دادن.
 علامتی قالماق باقی ماندن اثر.
 علامه { الّامّا } [ع. ۱] علامه، بسیار دانا،
 دانشمند. ۲) عالم نما. ۳) حبله گر.
 ~ ليک [ا.] بسیار دانا بودن، عالم نمائی.
 علاوه { آلاؤه، ایلاؤا } [ص. ۱/۰ قوشما. ع.]
 ۱) علاوه، اضافه، مازاد، اضافی. ۲) الحاقی.
 ~ ائتمک علاوه کردن، اضافه کردن.
 ~ اوئلماق اضافه شدن.
 ~ مآذولیت مرخصی اضافی.

پیرشئين علاوه سی مازاد چیزی.
 علت { یللات } [ع. ۱] علت، سبب، جهت.
 ۲) دلیل، برهان. ۳) کسالت، بیماری.
 ~ سيز [ص.] بدون علت، بی سبب.
 ~ لی [ص. ۱] بیمار، مریض. ۲) دارای علت و
 سبب.
 علف { الاف، آلف } [ع. ۱] علف (علوفه دام).
 علفه { الافا } [ا.] مالیاتی که در گذشته بابت تأمین
 علوفه اسبهای چابارها و مأمورین دولتی وصول
 می شد (تیموریان و صفویان).
 علم { ئلم } [ع. ۱] علم، دانش، معرفت.
 ~ سيز [ص.] بی علم، جاهل.
 ~ سيزليک [ا.] بی علمی، بی سوادی، بی دانشی.
 ~ لر آکادمیاسی فرهنگستان علوم.
 ~ لر نامزدی { نآ میزدی } درجه علمی
 (معادل فوق لیسانس).
 ~ لندير مک [ف.] علم یاد دادن، باسواد کردن.
 ~ لنمک [ف.] علم فرا گرفتن، سواد آموختن.
 ~ لی [ص.] عالم، دانشمند.
 علمی [ص.] علمی، مربوط به علم.
 علمی ایشچی محقق علمی، کارمند علمی.
 علمی قاباق گؤرنلیک آینده نگری علمی.
 علم (الام) [ع. ۱] علم، بیزق، برجم، رایت، باخ:
 بایراق.
 علوی { وئلوی } [ص. ع.] علوی، والا، بلند مقام،
 آسمانی، مقدس.
 ~ ليک [ا.] علویت، بلند مقامی.
 علیحده { الآهیددا } [ص. ۱/۰ ظ. ع.] علیحده.
 ۲) اختصاصی، جدا گانه. ۳) خاص. ۴) باخ:
 آلاهی.
 علیل { الیل } [ص. ۱/۰ ع. ۱] علیل، از کار افتاده.
 ۲) بیمار، رنجور.
 ~ ليک [ا.] از کار افتادگی، معلولیت.
 علیه { الئیّه } [ظ. ۱/۰ ع.] علیه، ضد.

- عموم { وُموم } [ع.ا.] عموم، همه، همگی، فراگیر.
 ~ خالق تمام خلق، همه انسانها.
 ~ دُوْنِیا جاذبیه قانونو قانون جاذبه عمومی.
 ~ لاشدیرماق باخ: عمومی لشدیرمک.
 عموما { وُمومان } [ظ.] عموما، همگی.
 عمومی { وُمومی } [ص./ظ.] عمومی، همگانی، مشترک، کلی.
 ~ تاریخ تاریخ عمومی.
 ~ سنجگی انتخابات عمومی.
 ~ کیتاب خانا کتابخانه عمومی.
 ~ لشدیرمک [ف.ا.] عمومی کردن، همگانی کردن. (۲) عام کردن، تعمیم دادن.
 ~ لشدیرمه [ف.ا.] تعمیم، کلیت (دادن).
 ~ لشدیرلمک [ف.] عمومی شدن، همگانی شدن، متلی شدن، اشتراکی شدن (توسط دیگری).
 ~ لشمک [ف.] عمومی شدن، همگانی شدن، متلی شدن، اشتراکی شدن.
 ~ لیک [ا.] عمومیت، همگانی، اشتراک.
 عمه { امما } [ع.ا.] عقه، خواهر پدر، بی بی.
 عمی { امی } [ع.ا.] عمو، برادر پدر.
 (۲) خطاب احترام آمیز به پیرمردان.
 ~ آروادئی زن عمو.
 ~ اوغلو (عموغلو) پسرعمو.
 ~ دوستو زن عمو.
 ~ قیزی (عمقیزی) دخترعمو.
 ~ گلینی خطاب احترام آمیز به زن عمو، عروس عمو، زن پسرعمو.
 عتاب { یننآب } [ع.ا.] عتاب. (Ziziphus).
 درختچه عتاب، سیب کوهی، آما آغاجی.
 عتابی { یننآبی } [ص./ع.ا.] عتابی، بَرنگ، عتابی، سرخ رنگ. (۲) آهنگ رفص آذربایجانی.
 عناد { ینآد } [ص./ع.ا.] عناد. (۲) اصرار، پافشاری، ثابت قدمی، استوار (بودن)، عزم.
 (۳) لجاجت، خیره سری، سرسختی، کله شقی،
 ~ دار [ظ.] بر علیه، مخالف، برضد.
 ~ قاز [ا.] ماسک ضد گاز.
 علیهینه [ظ.] بر علیه، برضد کسی یا چیزی.
 عمارت { یمآرات } [ع.ا.] عمارت، ساختمان معظم. (۲) نوعی گردن بند زنانه.
 عمامه { امما } [ع.ا.] عمامه، دستار.
 عمان { وُمآن } [ع.ا.] عتمان، دریای بزرگ، اقیانوس. (۲) بی کران، بیش از حد.
 عمده { وُمدآ } [ص.ع.] عمده، کلی، اساسی.
 عمر باخ: عُمُور.
 عمل { امال } [ع.ا.] عمل، کار. (۲) اجرا، اعمال. (۳) کردار، رفتار.
 ~ ائتمک (ائله مک) عمل کردن، بجا آوردن.
 ~ سیز [ص.] بی عمل، کسی که به گفته و قول خود عمل نکند.
 عمله گلمک (۱) پیدایش یافتن، بوجود آمدن.
 (۲) پروار شدن، سر حال آمدن.
 عملی عملی، مقابل نظری و علمی.
 عملی آزماق کج رفتار شدن.
 ~ آباغینا جیدار اولماق کردارش و بال گردن شدن.
 ~ صالح عمل صالح، نیکو کردار.
 عمللی { امल्ली } [ص./ظ.ع.ا.] کسارا، بدرد بخور. (۲) درست، حسابی. (۳) کامل، بی نقص، اساسی.
 ~ باشلی درست و حسابی، بی نقص و اساسی.
 عمله { املا } [ع.ا.] عمله، کارگر، فعله.
 عملیات { امالییات } [ع.ا.] عملیات. (۲) جزاحی.
 بانگ عملیاتی عملیات بانکی، امور بانکی.
 حربی عملیات عملیات جنگی.
 عمود { امود } [ع.ا.] عمود، قائم، شاقولی. (۲) گرز پولادین.
 عمودی [ص.] عمودی، شاقولی.

- خودرانی، کین.
 ~ ائتمک (ائله مک) عناد ورزیدن، پافشاری
 و اصرار کردن، لجاجت و خیره سری کردن.
 ~ ائدیجی [ص.] غذ، لجوج، کله شق،
 خودرانی، ثابت قدم، استوار.
 ~ جیل [ص.] لجوج، خیره سر، سر سخت، مصر،
 ثابت قدم.
 ~ چی [ا.] لجباز، لجوج، خیره سر، کینه توز.
 ~ چیلیق [ا.] لجبازی، لجاجت، خیره سری،
 کینه توزی.
 ~ کار باخ: عناد ائدیجی.
 ~ کارلیق [ا.] لجاجت، پافشاری، اصرار،
 خودرانی، کله شقی.
 ~ گؤسترهک پافشاری بخرج دادن، استواری و
 ثابت قدمی ابراز کردن.
 ~ لا [ظ.] باعزم، بااراده، باثابت قدمی،
 بالجاجت.
 ~ لی [ص.] لجوج، کله شق، خیره سر، عنود.
 (۲) باعزم، بااراده، مصمم.
 ~ لی لیق [ا.] مصمم، لجاجت، پافشاری،
 ثابت قدمی، استواری.
 ~ بئرتمهک لجاجت ورزیدن، خیره سری کردن،
 اصرار کردن.
 عینادا دؤشمک سرلج افتادن، لجاجت کردن.
 اوئون عینادینا از لج او، برخلاف رأی او،
 علی رغم میل او.
 عنبر { انبار } [ا.ع.] عنبر، مشک. (۲) بوی
 خوش.
 عنتر { انتار } [ا.ص.ع.] عنتر، انتر، بوزینه،
 میمون دماغ باریک. (۲) بد ترکیب، زشت رو.
 عنتیق { انتیق } باخ: عتیقه.
 عنتیقه { انتیقا } [ص.ع.] عجیب، تعجب آور،
 عجیب و غریب، فوق العاده. (۲) عتیقه، قدیمی.
 ~ باز [ص.] دوستدار عتیقه، عتیقه باز.
 ~ چی باخ: ~ باز، عتیقه فروش.
- ~ چیلیک [ا.] عتیقه بازی، علاقمندی و
 جمع آوری اشیاء عتیقه.
 یاراشیردا سئزدور، عنتیقه دیر نه فقط
 برازنده است بلکه فوق العاده است.
 عنعنه { انعانا } [ا.ع.] عنعنه، آداب و رسوم،
 ترادیسون.
 ~ پرست [ص.] سنت پرست.
 ~ چی [ص.] سنت پرست، سنت گرا.
 ~ چیلیک [ا.] سنت پرستی، سنت گرایی.
 ~ ئی [ص.] سنتی، مرسوم.
 عنصر { اؤنسور } [ا.ع.] عنصر جسم بسیط، ماده،
 آخشیج.
 عنوان { وئوآن } [ا.ع.] عنوان، آدرس،
 نشانی. (۲) عنوان، سرمقاله، سرلوحه.
 عنوانیندا درباره، راجع به.
 عوارض { اوآریز } [ا.ع.] عوارض.
 (۲) مالیات اتفاقی که تا اواخر قرن نوزدهم میلادی
 در آذربایجان معمول بوده.
 عوام { اوآم } [ص.ع.] عوام، بی سواد، جاهل،
 ساده لوح.
 ~ جاسینا [ظ.] بطور عامیانه، ساده لوحانه.
 ~ لیق [ا.] عامی (بودن)، جهالت، ساده لوحی.
 ~ یانا باخ: ~ جاسینا.
 عود^۱ { ود } [ا.ع.] عود، آلت موسیقی.
 عود^۲ { ود } [ا.ع.] عود، چوب درخت بلسان.
 (۲) بوی خوش.
 عوض { اوآز } [ا.ع.] عوض، بدل، جانشین.
 (۲) مزد، پاداش. (۳) قصاص، انتقام.
 ~ ائدیجی [ص.] جانشین، عوض کننده.
 ~ ائدیلمز [ص.] غیر قابل جانشین، تغییرناپذیر.
 ~ ائله مک (ائتمک) عوض کردن، جابجا
 کردن.
 ~ اوالماق عوض شدن، جانشین شدن.
 ~ - بدل عوض و بدل، مبادله و چیز.
 ~ چی [ا.ص.] عوض کننده، رزرو، عوض

عۇمرۆندە [ظ. ۱] در عمرش، در سراسر
زندگی. (۲) هیچگاه، هرگز.

~ پیرگون گۆرمه مک عمر را با بدبختی و
ذلت سپری کردن، حتی یک روز خوش نداشتن.

عۇمرۆنۆز چۇخ اولسون عمرتان درازباد!

عۇمرۆ وفا ائتمه مک عمر وفا نکردن.

عۇمۇر بۇیو درطول عمر، درطول زندگی.

~ چۆرۆتمک عمر تلف (تباہ) کردن، به عبث
وقت گذرانی.

~ سۆرمک (کئچیرمک) عمر کردن.

~ سۆز [ص.] کم عمر.

~ سۆزلۆک [ا.] کم عمری، عمر کوتاه داشتن.

~ کئچمک گذشتن عمر.

~ لۆ [ص.] سن، دارای عمر طولانی.

~ لۆک [ص.] عمری، مادام العمر، تا زنده است.

~ لۆک حبس [ص.] زندان ابد، حبس مؤبد.

~ وئرمک عمر دادن، عمر طولانی دادن.

~ یۆلداشی زوجه، همسر.

اوزون عۇمۇر [ص.] عمر طولانی.

اوزون عۇمۇرلۆ [ص.] دارای عمر طولانی.

قیسا عۇمۇرلۆ [ص.] کوتاه عمر، کم دوام.

عهد {اهد} [ا.ع. ۱] عهد، پیمان، قرار، قول،

وعده. (۲) زمان، دوره، عصر.

~ ائتمک عهد کردن، پیمان بستن.

~ باغلاماق (قیلماق) عهد بستن، پیمان

بستن.

~ لشمک بایکدیگر عهد بستن، قول و قرار

گذاشتن.

~ نامه عهدنامه، پیمان نامه، قرارداد.

عهدده وفا ائتمک وفای به عهد کردن،

به قول خود وفا کردن.

عهدیندن دؤنمک (کئچمک) از عهد خود

عدول کردن.

عهدینه چاتماق وفای به عهد کردن.

عهدبنی پوزماق (سیئندیرماق، قیرماق)

چیزی، جانشین کسی. (۲) انتقام کش. (۳) کسی
که دارای چند شغل است.

~ چیلیک [ا.ا.] جانشینی. (۲) انتقام کشی.

~ سیز [ص./ظ. ۱] بدون عوض، بی بدل،

بی همتا. (۲) مفت، مجانی.

~ لمک [ف.] جانشین، کردن، مبادله کردن،

تعویض کردن.

~ لنمک [ف.م.] جانشین شدن، تعویض شدن.

~ لیک (۱) باخ: عوض لیک. (۲) عوض، عوض

چیزی.

عوضینده در عوض، در مقابل، بجای آن.

عوضینی آلماق (چیخماق) انتقام گرفتن،

تلافی کردن.

عوض لیک {اؤزلیک} [ا.] ضمیر، ضمائر در

زبان آذربایجانی عبارتند از:

۱ - اشاره (اشاره): بو، او، همین.

۲ - انکار (اینکار) انکار و نفی: هئچ کیم،

هئچ نه ...

۳ - تعیین تعیینی، معین: بۆتۆن، هر، هانسی ...

۴ - سوآل استفهام: کیم، نه، هارا، نه اوچون،

نجه ...

۵ - شخص شخصی: من، سن، او، بیز، سیز،

اؤنلار.

۶ - غیری معین نامعین، نامعلوم: هر کس،

کیمسه، هر کیم، کیمبسی ...

۷ - قاییدیش عطفی، رجعی: اؤزۆم، اؤزۆن،

اؤزۆ، اؤزۆمۆز، اؤزۆنۆز، اؤزلىرى.

عۇمۇر {ؤمۆر} (عۇمۇرۆ) [ا.ع.] عمر،

هستی، زندگی، حیات، مدت زندگی، سن.

عۇمۇرۆ اولدوقجا تا زنده است، مادام العمر، تا

عمر دارد.

~ باد اگئتمک عمر برباد رفتن، بیهوده عمر

گذرانی.

عۇمۇرۆ اوزون اولسون خدا به تو طول عمر

بدهد.

عیب { ثُیْب، آثِیْب، ثِیْب } [ع. ۱] (۱) عیب، نقص، نقیصه، ایراد. (۲) زشتی، بدی، شرم آور. (۳) فضاحت، رسوائی.
 ~ اثْمَز عیب ندارد!
 ~ اوْلسون عاربَاد، ننگ باد.
 ~ تو تماق عیب گرفتن، ایراد گرفتن.
 ~ دیر عیب است! شرم آور است!
 ~ سیز [ص.] بی عیب، بی نقص.
 ~ سیز گوزل اوْلماز گل بی خار نباشد.
 ~ سیز لیک [ا.] بدون نقصان، بی عیبی.
 ~ لمک [ف.] سرزنش کردن، ملامت کردن.
 ~ لی [ص.] عیب، معیوب، زشت، ناقص.
 ~ یئرلری نقاط نامحرم بدن.
 عیبی ده اوْلسامی بخشید اگر عیب است.
 ~ یوْخدور عیب ندارد، اهمیت ندارد، مهم نیست.
 عیبینی آچماق عیب کسی را افشاء کردن.
 ~ اوْرتمک عیب کسی را پوشاندن (مخفی کردن، پرده پوشی کردن).
 ~ اوْزوْنه دتمک عیب کسی را به رویش گفتن.
 نه عیبی وار چه عیبی دارد؟ عیب ندارد، اهمیت ندارد.
 عیبجر { ثِیْباجار } [ص. ۱] (۱) ناقص، معیوب، عیبناک، ناقص الخلقه، عجیب الخلقه، خارق العاده. (۲) زشت، پلید، نکوهیده. (۳) تحریف شده، ناموزون، بی معنی، نفرت آور، نامطلوب.
 ~ جه سینه [ظ.] به طور غیر عادی، به طور ناقص.
 ~ لشدیرمک [ف. ۱] (۱) به صورت معیوب در آوردن. (۲) زشت کردن. (۳) تحریف کردن، خراب کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف. م. ۱] (۱) ناقص گردانیدن. (۲) زشت و پلید گردانیدن. (۳) تحریف گردیدن.
 ~ لشمک [ف.] معیوب شدن، ناقص تر شدن.
 ~ لمک [ف.] ایراد گرفتن از کسی، سرزنش

نقض عهد کردن.
 عهد { وْهْدَا } [ع. ۱] عهد، ذقه، ضمان، تعهد.
 ~ چی [ا.] متعهد، ضامن.
 ~ چیلیک [ا.] تعهد، تضمین.
 ~ سینه آتماق به عهده دیگری انداختن، به عهده دیگری وا گذاشتن.
 ~ سینه آتماق به عهده گرفتن، تعهد کردن، گردن گرفتن.
 ~ بوراخماق به عهده دیگری وا گذار کردن.
 ~ دوْشمک به عهده اش افتادن.
 ~ قوْتماق به عهده دیگری گذاشتن.
 ~ گوْتورمک عهده دار شدن، به عهده خود گرفتن.
 ~ سیندن آتماق از عهده خود خارج کردن، شانه خالی کردن.
 ~ گلیمک از عهده انجام امری بر آمدن، قادر به انجام امری شدن، در زور آزمائی هم آورد شدن.
 ~ لیک [ا.] تعهد، ضمانت.
 عیار { اِیْآر } [ع. ۱] عیار، مقیاس برای سنجش مقدار خالص طلا و یا نقره و مسکوکات و غیره.
 ~ آنالیزی تعیین عیار، محک زدن.
 ~ قابئی ظرف اندازه گیری.
 عیار { اِیْآر } [ص. ع.] عیار، تردست، حقه باز، جیب بر.
 ~ لئق [ا.] عیاری، تردستی.
 عیاش { اِیْآش } [ع. ۱] عیاش، خوش گذران، شراب خوار.
 ~ لئق [ا.] شراب خواری، عیاشی، خوش گذرانی.
 عیال { اِیْآل } [ع. ۱] (۱) زن و فرزندان. (۲) زن، زوجه، عیال.
 عیانی { اِیْآنی } [ص. ع. ۱] عیان، آشکار، قابل رؤیت. (۲) تدریس عملی، آموزش سمعی و بصری.
 ~ لیک [ا. ۱] (۱) ظهور، عیانی، قابل رؤیت. (۲) در آموزش به معنی (سمعی و بصری).

- کردن. ~ لنمک باخ: ~ لشمک.
 ~ لیک [ا.ا] خارق العادگی، نقصان، زشتی،
 بلیدی، حالت غیر عادی.
 عیش { ئیش } [ا.ع.] عبش، عشرت،
 خوش گذرانی.
 عین^۱ { ئین } [ا.ع.] چشم، دیده.
 عینی آچیلماق سر حال آمدن، شاد و خوشحال
 شدن، شکفته شدن.
 عین^۲ { ئین } [ا.ع.] عین، نظیر، این همانی،
 همسانی، ذات هر چیز.
 ~ آدلی [ص.] هم نام، هم اسم.
 ~ زاماندا در همان هنگام.
 ~ باشلی [ص.] هم سن، همسال.
 عینی عین چیزی، خود همان چیز، معادل.
 ~ ایله [ظ.] عیناً، همان طور.
 ~ لشدیرمک [ف.] بکنواخت کردن، یکسان
 کردن، همان کردن، هم شکل کردن.
 ~ لشدیرمه [ف.ا.] بکنواختی، یکسانی،
 هم شکلی.
 ~ لشدیرلمک [ف.م.] بکنواخت گردیدن،
 یکسان شدن، همان شدن، هم شکل شدن.
 ~ لشمک [ف.] بکنواخت شدن، یکسان شدن،
 هم شکل شدن، همان شدن.
 ~ لیک [ا.] عینیت، خود همانی، عین چیزی
 (بودن)، معادل، مساوی، برابر.
 عینینه دئیل عین خیالش نیست، بی خیال.
 عیناً { ئینان } [ظ.ع.] عیناً، نظیر، درست ماننده.
 عینک { ئیناک } [ا.ع. / فا.] عینک، باخ:
 گوزلوک.
 ~ چی [ا.] عینک فروش، عینک ساز.
 ~ لی [ص.] عینک دار، عینکی.
 عینیت { ئینیات } [ا.ع.] عینیت، این همانی.

غ

- غ - غ - غ - غ یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف صامت طنین دار، پسین کامی و اصطکاکی گروه بندی می شود، و در زبان آذربایجانی هیچگاه در اول کلمه نمی آید و کلمات بیگانه نیز از تلفظ بومی پیروی می کنند و اگر اول کلمات بیگانه که به زبان آذربایجانی وارد شده اند در اصل «غ» بوده در زبان آذربایجانی به «ق» تبدیل می شود. مثلا:
- غریب می شود قریب.
«غ» در آخر کلمات چند هجائی نمی آید.
معذک در املاء متداول لغات وارد شده که در اصل با «غ» شروع می شود شکل املاء اصلی را غالباً رعایت می کنند.
- غائله { قآیثلا } [ا.ع.] غائله، دردسر، گرفتاری، مهلکه، آشوب.
~ سیز [ص.] بدون غائله، بدون آشوب، بی دردسر.
~ لی [ص.] پر غائله، پر آشوب.
- غارت { قآرات } [ا.ع.] غارت، چپاول، تالان.
~ ائتمک غارت کردن.
~ چیئ [ا.] غارتگر.
~ چیلک [ا.] غارتگری.
~ گر [ص.] غارتگر.
~ گرلیک [ا.] غارتگری.
- غاز باخ: قاز ا.
غازی { قآزی } [ا.ع.] غازی، جهادگر، جنگجو.
غافل { قآفیل } [ص./ع.] غافل، نا آگاه.
~ لیک غفلت، نا آگاهی.
- غالب { قآلیب } [ص.ع.] غالب، پیروز، چیره، برنده، مستولی.
~ گلمک (چیشخماق، اولماق) غالب شدن، پیروز شدن.
~ لیک [ا.] غلبه، پیروزی.
- غالباً { قآلیان } [ظ.] غالباً، اکثراً.
غالبانه { قآلیانا } [ظ.] پیروز مندانه.
غالبیت { قآلیبیئات } [ا.] غلبه، پیروزی.
~ لی [ص.] پیروز، پیروزمند، مظفر.

- غایب { قایب } [ص.ع.] غایب، ناپدید،
 غایبه { قایبا } [ا.ع.] غایت، هدف، مقصد،
 کمال مطلوب.
 غبار { قویار } [ا.ع.] غبار، گرد و خاک.
 (۲) غم و غصه.
 غبطه { قیتا } [ا.ع.] غبطه، آرزوی رسیدن به
 سعادت و خوشبختی که دیگران دارند.
 (۲) حسادت.
 ~ ائتمک (ائله مک) غبطه خوردن.
 غذار { قاددار } [ص.ع.] غذار، ستمگر،
 حيله گر، بی رحم.
 ~ جاسینا [ظ.] بی رحمانه، غذارانه، ستمگرانه،
 حيله گرانه.
 ~ لیتی [ا.] غذار، ستمگری، بی رحمی،
 حيله گری.
 غذارانه [ظ.] غذارانه، ستمگرانه، بی رحمانه.
 غده { قوددا } باخ: وزی.
 غرابت { قارآبات } [ا.ع.] غرابت، بیگانگی،
 دوری، خارق العاده.
 غرامت { قارآمات } غرامت، تاوان، جبران ضرر.
 غرب { قارب } [ا.ع.] غرب، باختر، کشورهای
 واقع در غرب.
 ~ چی طرفدار فرهنگ غرب (اروپا و امریکا).
 ~ چیلیک [ا.] غرب گرائی.
 ~ لی [ص.] اهل کشورهای غربی.
 غربی [ص.] غربی، باختری.
 غربت { قوریات } [ا.ع.] غربت، دوری.
 ~ چی غرب.
 ~ زده [ص.] غرب، غربت زده.
 ~ کش [ص.] غرب، غربت کشیده.
 ~ لیک [ا.] غربی، دوری از وطن.
 غرض { قاراز } [ا.ع.] غرض، دشمنی،
 سوء نیت. (۲) مقصد، هدف، منظور. (۳) خلاصه،
 کوتاه سخن.
 ~ سیز [ص.] بی غرض، بدون سوء نیت.
- ~ سیزلیک [ا.] بی غرضی، سوء نیت (نداشتن).
 ~ کار باخ: ~ لی.
 ~ لی [ص.] مغرضانه، مغرض.
 ~ لیک [ا.] دشمنی، خصومت، سوء نیت.
 ~ لی لیک [ا.] دشمن (بودن)، سوء نیت
 (داشتن).
 غرق { قارق } [ا.ع.] غرق، زیر آب رفتن، خفه شدن
 در آب.
 ~ ائتمک (ائله مک) غرق کردن.
 ~ اولماق غرق شدن.
 غروب { قوروب } [ا.ع.] غروب عصر، هنگام
 فرو شدن آفتاب.
 ~ ائتمک غروب کردن، افول کردن.
 غرور { قورور } [ا.ع.] غرور، تکبر، نخوت.
 ~ لانماق [ف.] مغرور شدن، متکبر شدن، متفرعن
 شدن.
 ~ لو [ص.] مغرور، خودخواه، متکبر.
 غره { قوررا } [ا.ع.] غره، غرور، غرر.
 ~ لنمک [ف.] مغرور شدن، غره شدن.
 آئین ~ سی غره ماه، اول ماه قمری.
 غریب { قاریب } [ص.ا.ع.] غریب، دور
 از وطن، بیگانه. (۲) بی کس. (۳) عجیب و غریب،
 غیر عادی.
 ~ سمک باخ: غریب سمک.
 ~ - غریب [ظ.] مظلومانه، غمگینانه.
 ~ قوشون یوؤاسین آلاله یاپار لانه پرنده
 غریب را خدا سازد.
 ~ لشمک [ف.] احساس غربت کردن، غریب
 شدن.
 ~ لمک باخ: ~ لشمک.
 ~ لیک [ا.] غربت، دوری، بی کسی.
 (۲) بیگانگی، عجیب.
 غریب لیثه دو شمک به غربت افتادن، بیگانه
 شدن، مورد بی اعتنائی قرار گرفتن.
 ~ نواز [ص.ا.] غریب نواز، کسی که از

غریبه ها و بی کس ها حمایت و پشتیبانی کند.

غریبانه [ظ.] مظلومانه.

غریبسمک { قاریساماک } [ف.] احساس غربت کردن، احساس بیگانگی کردن.

غریبه { قاریبا } [ص.ع.ا.] غریبه، بیگانه، اجنبی. (۲) عجیب، غریب، نامألوف، غیر عادی.

(۳) فوق العاده.

~ دیر عیب!، عجب است.

~ گوزل دیر فوق العاده زیبا است.

~ لشمک [ف.] بیگانه شدن.

غزال { قازال } [ع.] غزال، آهو.

غزل { قازال } [ع.] غزل، شعر در وزن عروض دارای ۵ تا ۱۲ بیت که دو مصراع بیت اول هم قافیه و مصراع دوم ابیات بعدی با بیت اول هم قافیه است.

~ اوخوماق پرجانگی کردن، زیادی حرف زدن، شعر گفتن.

~ چی [ا.] غزلرا.

~ چیلیک [ا.] غزلرا.

غسل { قوسول، قوسل } [ع.] غسل، شستشو برای رفع نجاست.

~ ائله مک (ائتمک) غسل کردن.

~ وئر مک غسل دادن، آب کشیدن.

غش { قاش، قاشش } [ع.] غش، بیهوشی، صرع.

~ ائتمک (ائله مک) غش کردن، از

هوش رفتن، به حالت صرع افتادن. (۲) بیش از حد دوست داشتن (دلش غش رفتن).

غشاء { قیشا } [ع.] غشاء، پرده نازک، پوسته.

غصب { قاسب } [ع.] غصب، تملک به غنف، تصرف به زور، به صورت ذیل استعمال می شود:

~ ائتمک (ائله مک) غصب کردن.

~ کار غاصب.

~ کار لئیق [ا.] غصب، تصرف به غنف.

غصه { قوسسا } [ع.] غصه، غم، اندوه، درد.

~ چکمک (یتکم) غصه خوردن.

~ سیز [ص.] بی غصه، بی غم، بی اندوه، بی درد.

~ سیزلیک [ا.] بی غمی، بی دردی.

~ لندیرمک [ف.] غصه دار کردن، غمگین کردن.

~ لندیرلمک [ف.م.] غصه دار شدن، اندوهگین شدن.

~ لنمک [ف.] غصه دار شدن، اندوهگین شدن.

~ لی [ص.] غصه دار، مغموم، اندوهناک، اندوهگین.

~ لی لیک [ا.] غمناکی، اندوهناکی.

غضب { قازاب } [ع.] غضب، خشم، خشمگینی.

~ لندیرمک [ف.س.] بوسیله ای کسی را عصبانی کردن، سبب خشم کسی شدن، باعث عصبانیت کسی شدن، اسباب خشم کسی را فراهم آوردن.

~ لندیرلمک [ف.م.] بوسیله کسی عصبانی شدن.

~ لنمک [ف.] غضبناک شدن، خشمگین شدن، خشم آوردن.

~ لی [ص.ظ.] غضبناک، خشمگین، غضب آلود، خشمناک.

غضبی توتماق خشم گرفتن، عصبانی شدن.

غفلت { قافلات } [ع.ا.] غفلت، بی خبری. (۲) جهالت. (۳) سهل انگاری، مسامحه.

~ ائتمک (ائله مک) غفلت کردن، غفلت ورزیدن.

~ ده اولماق در غفلت بودن، در بی خبری ماندن.

~ ده ساخلماق در غفلت نگهداشتن، در بی خبری گذاشتن.

~ یوخوسو خواب غفلت، بی خبری فوق العاده.

غفلتا { قافلاتان } [ظ.ع.] غفلتا، ناگهانی، بی خبر.

غلاف { قیلاف } [ع.ا.] غلاف، پوشش، پوسته، جلد. باخ: (۱) قیلاف. (۲) قیلیف.

غلام باخ: قولام.

غلبه { قالا با } [ع.ا.] غلبه، پیروزی، ظفر، استیلاء،

- چیرگی.
~ ائتمک (ائله مک) غلبه کردن، پیروز شدن.
~ ال ده ائله مک باخ: چالماق.
~ چالماق (قازانماق) پیروز شدن، غالب شدن.
~ لیک (۱. ۱) پیروزی، ظفر مندی.
(۲) ازدحام، شلوغی.
غلط { قالات } (۱. ع.) غلط، اشتباه، سهو.
~ ائله مک (ائتمک، ~ دارتماق) غلط کردن، توبه کردن، اظهارندامت کردن.
~ سیز (ص. / ظ.) بدون غلط.
بئله بیر غلط ائله از این غلط ها نکن.
نه غلط ائله ئیرسن؟ چه غلطی می کنی؟ به تو چه؟ چه می توانی بکنی.
غلطان { قالتان } (ع.) : قانیئا قلتان اولماق درخون خود غلطیدن، به خون خود آغشتن.
غلغله { قولغولا } (۱. فا.) غلغله، هياهو، ازدحام.
غلّه، { قاللا } (۱. ع.) غله، گندم و جو و حبوبات.
غلیان { قالیان } (۱. ع.) غلیان، جوش و خروش.
غلیظ { قالیز } (ص. / ع. ۱) غلیظ. (۲) بفرنج. (۳) فشرده. (۴) تند و زننده. (۵) مقابل رفیق.
~ لشدیرمک (ف.) غلیظ کردن.
~ لشدیرلمک (ف. م.) به وسیله دیگری غلیظ شدن.
~ لشمک (ف.) غلیظ تر شدن.
~ لندیرمک باخ: ~ لشدیرمک.
~ لنمک باخ: ~ لشمک.
~ لیک (۱.) غلظت.
غم { قام } (۱. ع.) غم، غصه، اندوه، حزن.
~ سیز (ص.) بی غم.
~ سیز لیک (۱.) بی غمی.
~ گین (ص.) غمگین، اندوهگین، اندوهناک، حزن آور.
~ گین اوخوماق آواز حزن آور خواندن.
- ~ گین لشمک (ف.) غمگین شدن.
~ گین لندیرمک (ف.) غمگین کردن، باعث غمگینی کسی شدن.
~ گین لیک (۱.) غمگینی، اندوهناکی، حزن.
~ لنمک (ف. م.) غمگین شدن، اندوهگین شدن، مغموم شدن.
~ لی (ص.) غمگین، اندوهگین، غصه دار، محزون، غمناک، اندوهناک، دژم.
~ لی لیک (۱.) غمگین.
~ یشمک غم خوردن.
غمینه اورتاق اولماق شریک غم کسی بودن.
~ قالماق غم دیگران خوردن، به فکر دیگری بودن.
غمزه { قامزا } (۱. ع.) غمزه، عشوه، ناز و کرشمه، اشاره به چشم و ابرو.
~ ساتماق (ائله مک، ائتمک، گللمک) غمزه کردن، عشوه آمدن.
~ کار باخ: ~ لی.
~ لی (ص.) غمتاز، عشوه گر.
غنچه { قونچا، قونچآ } (۱. فا.) غنچه، شکوفه، گل ناشکفته.
~ جیک (۱.) غنچه کوچک.
~ لب (ص. فا.) غنچه لب، غنچه دهان.
~ لنمک (ف.) شکفتن، غنچه کردن.
~ لی (ص.) غنچه دار، شکوفه دار.
غنیمت { قانیمات } (۱. ع.) غنیمت، آنچه که در جنگ از دشمن بگیرند.
~ بیلیمک (سائیماق) غنیمت دانستن، سود بردن از آنچه که در دسترس است، فایده بردن از فرصت.
~ چی (۱.) بلکه کن، کسی که از هر فرصتی برای سودجویی استفاده کند.
غول باخ: قول. ۲.
غیابی { قیآبی } (ص. ع.) غیابی، غیر حضوری.
~ تحصیل آموزش غیابی (مکاتبه ای).

~ اختیاری حرکتلر رفتار غیرارادی، حرکات غیراختیاری.

~ ایرادی غیرارادی.

~ اینفکسیون غیرعفونی.

~ برابر [ص./ظ.] نامساوی، نابرابر.

~ جیددی [ص.] غیرجذبی، شوخی.

~ رسمی [ص.] غیررسمی.

~ شوغوری [ص.] ناآگاهانه.

~ طبیعی [ص.] غیرطبیعی، غیرعادی.

~ عادئی [ص.] غیرعادی، نامتعارف.

~ قابیل (۱) غیرقابل، غیرممکن، نشدنی.

(۲) ناشایست، نالایق.

~ قاییلی قبول غیرقابل قبول.

~ قانونئی غیرقانونی.

~ قطعی [ص./ظ.] غیرقطعی.

~ کافی غیرکافی، ناکافی.

~ محدود نامحدود، غیرمحدود.

~ محصولدار خرجلر هزینه‌های غیرمولد.

~ مؤمکون غیرممکن، ناممکن.

بئله دیر یاغیرئ بئله اینظوری هست یاغیراز

این است.

بونندان غیری غیرازاین.

من دن غیری غیرازمن.

غیظ { قشیز } [ع.ا.] غیظ، غضب، خشم، خشم

شدید.

~ لندبرمک [ف.] عصبانی کردن، به

خشم آوردن.

~ لنمک [ف.] خشمگین شدن.

~ لی [ص.] غضبناک، خشمگین.

غیظه گلیمک عصبانی شدن، به خشم آمدن.

غیظی توتماق باخ: ~ گلیمک.

غیور { قایئور } [ص.ع.] غیور، دلیر، شجاع،

سخت کوش.

~ چی [ا.] دانش آموز مکاتبه‌ای (غیابی).

غیب { قشیب } [ع.] غیب، ناپیدا، پنهان، نهان از چشم.

~ ائله مک (ائتمک) غیبت کردن، پنهان کردن.

~ اولماق غیب شدن، ناپدید شدن.

غیبت { قشبات } [ع.ا.] غیبت، بدگوئی پشت سر کسی. (۲) عدم حضور.

~ ائله مک (ائتمک) غیبت کردن، پشت سر کسی بدگوئی کردن.

~ جیل [ص.] غیبت کننده، سخن چین.

~ چی [ا.] غیبت کننده.

~ چیلیک [ا.] غیبت گوئی.

اوشاق اولان ائوده غیبت اولماز درخانه‌ای که بچه باشد غیبت نمی‌شود.

غیر { قشیر } [ص.ع.] غیر، دیگری، شخص دیگر، بیگانه.

غیرت { قشیرات } [ع.ا.] غیرت، حمیت، ناموس پرستی، تعصب، سعی زیاد.

~ ائتمک (ائله مک) غیرت کردن.

~ سیز [ص.] بی غیرت.

~ سیز لیک [ا.] بی غیرتی.

~ کش [ص.] غیرتمند.

~ لندبرمک [ف.] سرغیرت آوردن، جرأت دادن.

~ لنمک [ف.] سرغیرت آمدن، جرأت یافتن، فوق‌العاده کوشش کردن.

~ لی [ص.] غیرتمند، باغیرت، متعصب.

~ مند [ص.] غیرتمند، صاحب غیرت.

غیرتینه توخوتماق به غیرت کسی برخوردن، توهین و تحقیر کردن.

غیری { قشیری } { قوشما.ع.ا. } دیگری، غیراز، بمعنی «نا» پیشوند نفی. (۲) بیگانه، اغیار.

~ آشکار غیر آشکار، ناپیدا.

ف

کاشتن، ۳) زود درس.
 ~ تره وز تره بار زود درس، تره بار تازه.
 ~ گلمک زود تر از موعد رسیدن (تابستان و غیره).
 فراغات [ص. / ظ. ع. ۱] فراغت، آسایش.
 ۲) آرام، راحت. ۳) ساکت، خاموش.
 ۴) تعطیلی، استراحت. ۵) آزاد! (فرمان نظامی).
 ~ او تورماق ساکت نشستن.
 ~ دورماق آرام ایستادن، راحت بودن.
 فارس [۱. فا.] فارس.
 ~ جا [ص. / ظ.] زبان فارسی، به فارسی.
 ~ لاشد ئیرماق [ف.] غیر فارس ها را به فارسی حرف زدن مجبور کردن.
 فارسی [۱. از زبان فارسی].
 فاریقه { فآریقا } [ع. ۱.] خط تیره.
 فازا [یو.] فاز، مرحله.
 فاسد { فآسید } [ص. ع.] فاسد، خراب، تباه.
 ~ لیک [۱.] فساد، خرابی، تباهی.
 فاسون [فر. ۱] دوخت، ساخت، مدل. ۲) طرز،

ف - ف یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف صامت گنگ، لب و دندان و اصطکاکی گروه بندی می شود. این حرف شبه صائت است.
 فابریک [۱. لا.] فابریک، کارخانه.
 ~ چی [۱.] کارخانه دار.
 فاتح { فآتئه } [ع. ۱.] فاتح، غالب، پیروز.
 فاتحه { فآتیها } [ع. ۱.] فاتحه.
 ~ او خونماق فاتحه خواندن، سورة فاتحه خواندن (در مجلس سوگواری یا بر سر قبر).
 فاتما نه نه (قورشاغی) باغ: گوی قورشاغی.
 فاجعه { فآجیعا } [ع. ۱.] فاجعه، مصیبت، سختی.
 ~ لنی [ص.] نرازدیک، غم انگیز، فاجعه دار.
 ~ وی [۱. / ص.] فاجعه آمیز.
 فاحشه { فآهیشا } [ع. ۱.] فاحشه، زن خود فروش.
 ~ خانا [ع. / فا.] فاحشه خانه، محله بدنام.
 ~ لیک [۱.] خود فروشی.
 فاراسات باخ: فراست.
 فاراش [ص. / ظ. ع. ۱] زود. ۲) زود تر از موعد

سبک، ادا و اطوار.
 فاش [ص.ع.] فاش، آشکار.
 ~ اثتمک (ائله مک) فاش کردن،
 برملاء کردن، آشکار کردن.
 ~ اولماق فاش شدن، آشکار شدن، علنی شدن.
 فاصله { فآ سیلا } [ع.ا.] (۱) فاصله. (۲) مسافت.
 (۳) مدت توقف.
 ~ آچماق فاصله گرفتن، از همدیگر دور شدن.
 ~ ابله با فاصله، موقتاً کار را تعطیل کردن.
 ~ سیز [ص. / ظ. ۱] بی فاصله، لابنقطع.
 (۲) چسبیده بهم، متصل بهم.
 ~ سیزلیک [ا.] بهم پیوستگی، تسلسل.
 ~ لی [ص. / ظ.] با فاصله، مسافت دار، منقطع.
 ~ وئرمک فاصله دادن.
 فاعل { فآ عیل } [ع.ا.] فاعل، کننده کار.
 فاغیر [ع.ا.] (۱) فقیر، بیچاره، ندار، تنگدست.
 (۲) مظلوم، سربه زیر، بی آزار، رام.
 ~ - فاغیر [ط.] مظلومانه.
 ~ - فقرا { فو قارآ } فقیر و فقرا، نیازمندان.
 ~ لاشماق [ف.ا.] (۱) فقیرتر شدن، بیچاره شدن،
 ندار شدن، تنگدست شدن. (۲) مظلوم تر شدن،
 بی آزار تر شدن.
 ~ لیق [ا.] (۱) فقیری، نداری، تنگدستی.
 (۲) بی آزاری، مظلومیت.
 فاکت { فآ کت } [لا.ا.] فاکت، مدارک، سند.
 (۲) واقعیت.
 فاکتور [لا.] فاکتور، صورت حساب، مشخصات
 کالا.
 فاکتور^۲ [لا.] عامل.
 فاکتیک [ص.لا.ا.] (۱) مسند، بامدرک. (۲) واقعی.
 فاکولته [فر.] دانشکده.
 فال^۱ [ع.ا.] فال، پیش گوئی، طالع.
 ~ آچان فال بین، طالع بین، فالگیر.
 ~ آچدیئرماق به فال بین مراجعه کردن، بوسیله
 کسی فال گرفتن.

~ آچماق فال گرفتن.
 ~ چی [ا.] فالگیر، طالع بین، پیشگو.
 ~ چیلیق [ا.] فالگیری، پیشگوئی، طالع بینی.
 فاللا باخان باخ: فال آچان.
 ~ باخدیرماق بوسیله کسی فال گرفتن.
 ~ باخماق فال زدن، طالع دیدن.
 قبولاق فالی به نیت فال گرفتن (خوب باید)
 استراق سمع کردن، فال گوش (ایستادن).
 فال^۲ [ا.] فال، قاج.
 بیر فال بورانی یک قاج کدو، یک قطعه بریده
 شده از کدو.
 فاللا (فال) [ا.] تخم مرغی که در لانه مرغ می گذارند
 تا مرغ برای تخم گذاری به آنجا مراجعه کند.
 فالاققا [بو.] فلک، چوب و فلک.
 فامیل (فامیلیا) [لا.] فامیل، خانواده، قوم و
 خویشان، اقربا، نام خانوادگی، نام فامیلی.
 فانئر [ا.آ.] فانه، نخته چوب، نخته سه لائی.
 فانتاستیک [بو.] خیالی، تخیلی، افسانه ای.
 فانتزى { فآ نتزی، فآ نتازیآ } [بو.] خیال،
 وهم، تصور، تخیل.
 فانوس [بو.] فانوس.
 فانی [ص.ع.] فانی، نابود شونده، ناپایدار، فنا پذیر.
 ~ لیک [ا.] فنا، نابودی، ناپایداری.
 فایتون { فآ یتون } [بو.] درشکه.
 ~ چو [ا.] درشکه چی، راننده درشکه.
 ~ چولوق [ا.] درشکه رانی.
 ~ سورن [ا.] درشکه چی.
 فایدا { فآ یدآ } [ع.ا.] (۱) فایده، سود، منفعت.
 (۲) بهره، ثمر، ثمره.
 ~ سیئر [ص.] بی فایده، بی مصرف، بی ثمر،
 بیهوده.
 ~ سیئرلیق [ا.] بی فایده گی، بی مصرفی،
 بی ثمری.
 ~ لاندیرماق [ف.ا.] (۱) مفید کردن،
 سود آور کردن. (۲) مشرثمر کردن، بهره مند

- گردانیدن.
 ~ لا نَمَاق [ف. ۱] فایده بردن، سود بردن، منفعت بردن. بهره گرفتن، استفاده بردن. بهره مند شدن. ۳) تغذیه شدن.
 ~ لئ [ص.] مفید، بامنفعت، پرسود، سود آور، مشر.
 ~ لئ لئق [ا.] مفیدیت، سود آوری، سود دهی.
 ~ وُثْرَمَک سود دادن، مفید بودن.
 نه فایده!؟ چه فایده!؟
 فایده باخ: فایدا.
 فایز {فَایز، فَایز} ۱) بهره، ریح، فرع، تنزیل ۲) درصد، پورسانتاز.
 ~ سیز [ص.] بدون بهره، بدون فرع، بدون ریح، بی تنزیل.
 ~ لی [ص.] بابهره، با فرع، باریح، با تنزیل.
 اکتی فایز شش درصد.
 فایق {فَایق} [ا.ع.] فایق، برتر، مستولی.
 ~ گلمک فایق شدن، تسلط یافتن، غلبه یافتن.
 فئل [ا.] حبله، فتنه، دوز و کلک، ترفند.
 فئینه اوْثَنا ماق در دام کسی افتادن، اغفال شدن.
 فئودال [ا.لا.] فئودال، ملاک، خان.
 فئورال [ا.لا.] فوریه، دومین ماه تقویم میلادی.
 فتح {فَاته} [ا.ع.] فتح، غلبه، پیروزی.
 ~ ائتمک (ائله مک) فتح کردن، گشودن.
 ~ ائد بلمک فتح شدن.
 فتنه {فیتا} [ا.ع.] فتنه، آشوب، دو بهم زنی.
 ~ تْور تمک باخ: ~ سالماق.
 ~ چی [ا.ص.] فتنه گر، آشوبگر.
 ~ سالماق فتنه پیا کردن، آشوب براه انداختن.
 ~ قالدیر ماق باخ: ~ سالماق.
 ~ کار [ا.] فتنه گر، آشوب گر.
 ~ کار لئق [ا.] فتنه گری، آشوبگری.
 ~ لی [ص.] فتنه انگیز، فتنه گر.
 فتوا {فیتوآ} [ا.ع.] فتوی، حکم حاکم شرع.
 ~ وُثْرَمَک فتوی دادن.
- فتوحات {فوتوهاآت} [ا.ع.] فتوحات، پیروزی ها.
 فخر {فاخر} [ا.ع.] فخر، مباهات، افتخار، سربلندی.
 ~ ائتمک (ائله مک) افتخار کردن، مباهات کردن.
 ~ له [ظ.] با افتخار، با سربلندی.
 فخری {فاخری} [ص. ۱] افتخاری.
 ۲) تشریفاتی.
 ~ عضو عضو افتخاری.
 فدا {فادآ} [ا.ع.] فدا، ایثار.
 ~ ائتمک (ائله مک، قیلماق) فدا کردن، قربان کردن.
 ~ اوْلماق فدا شدن، قربانی شدن.
 ~ کار [ص.] فداکار، ایثارگر، جانباز.
 ~ کار جا سینا [ط.] فداکارانه، ایثار گرانه.
 ~ کار لئق [ا.] فداکاری، ایثار گری، گذشت.
 فدائی [ص.] فدائی، کسی که جان و مال خود را در راه هدفی فدا کند، جانباز.
 فدراسیون {فئدئوآ سیون} [فر.] فدراسیون، اتحاد چند اتحادیه، اتحاد چند منطقه.
 فدرال {فئدئوآ ل} [فر.] فدرال، اتحاد دول.
 فر {فار} {باخ: ۱) فرسبز. ۲) فرلی.
 فرار {فارآر} [ا.فا.] فرار، گریز.
 ~ ائتمک (ائله مک) فرار کردن، در رفتن، گریختن.
 فراری {فارآری} [ص.] فراری (از خدمت و وظیفه و غیره)، کسی که از انجام وظایف ملی و عمومی خود شانه خالی کند.
 ~ لیک [ا.] فراری بودن.
 فراست {فارآسات} [ا.ع.] فراست، هوشیاری، بصیرت، بینش.
 ~ سئز [ص.] بی فراست، بی شعور.
 ~ لی [ص.] با فراست، هوشیار، باشعور.
 فرّاش {فارآش} [ا.ع.] فرّاش، پیشخدمت.

فردی. ~ باشی فراش باشی، سرپیشخدمت.
 فراغت باخ: فراغات.
 فراق { فارآق، فیراق } [ع.ا] فراق، دوری، هجران، مفارقت، جدائی.
 فراکسیون { فراکسیا، فراکسیون } [ا.فر] فراکسیون، دسته، گروه، گروه متشکل از اعضا در داخل حزب و یا مجلس و هر سازمان اجتماعی.
 ~ چچی [ص.] عضو فراکسیون، عضو گروه.
 ~ چیلیق [ا.] فراکسیون بازی، گروه بازی.
 فرانسیز [ا.] فرانسوی، اهل فرانسه.
 ~ جا [ص.ظ.] زبان فرانسه، به زبان فرانسه.
 فراوان { فیروآن } [ص.ظ.ا] فراوان، انبوه، کثیر، بسیار. (۲) رفاه، وفور.
 ~ لیق [ا.] فراوانی، وفور، انبوهی، کثرت، بسیاری.
 ~ یاشاماق در رفاه زندگی کردن.
 فرح { فاراه } [ع.ا] فرح، شادی، مسرت، سرور، شادمانی.
 ~ میز [ص.] ناشاد، غمگین، افسرده.
 ~ له [ظ.] شادمانه، بامسرت، باخوشحالی.
 ~ لندیرمک [ف.] فرح بخشیدن، شاد گردانیدن، مسرور گردانیدن.
 ~ لندیرجی [ص.] فرح بخش، فرح انگیز، مسرت آور.
 ~ لنمک [ف.] مسرور شدن، شاد شدن، شادمان شدن.
 ~ لی [ص.] فرحناک، مسرور، شاد.
 فرد { فارد } [ع.ا] فرد، شخص، نفر. (۲) طاق (۳) بی همتا، تنها، واحد. (۴) یک بیت شعر.
 فردی { فاردی } [ص.] فردی، شخصی، خصوصی، تنهائی.
 ~ لشدیرمک [ف.] انفرادی کردن، شخصی کردن، خصوصی کردن.
 فردیت { فاردیثات } [ا.] فردیت، خصوصیات فردی.
 ~ چچی [ص.] فرد پرست، شخصیت پرست.
 ~ چیلیک [ا.] فرد پرستی، شخصیت پرستی، خود پرستی.
 فرسینز { فارسینز } [ص.ا] بی ثمر، بیهوده. (۲) بی شعور، نالایق، بدرد نخور.
 ~ لیک [ا.] بی ثمری، بی فایده گی. (۲) بی شعوری.
 فرش { فارش } [ع.ا] فرش، قالی.
 فرصت { فورسات } [ع.ا] فرصت، مجال، وقت، وقت مناسب برای کاری.
 ~ آراماق (اختارماق) فرصت کردن، دنبال فرصت بودن.
 ~ ائتمک (ائله مک) فرصت کردن، مجال یافتن.
 ~ یلمک فرصت دانستن، غنیمت شمردن.
 ~ تاپماق (بولونماق) فرصت یافتن، مجال کردن.
 ~ دن ایستیفاده ائتمک از فرصت استفاده کردن، از وقت استفاده کردن.
 ~ دوشمک فرصت پیش آمدن، وقت شدن.
 ~ گوزلمک مترصد فرصت بودن.
 ~ وئرتمک فرصت دادن، مجال دادن.
 فرصتی الدن بوراخماق (قاقچیرماق، وئرتمک) فرصت را از دست دادن.
 ~ فزوت ائتمک فرصت را تلف کردن.
 فرض { فارز } [ع.ا] فرض، احتمال، گمان، پندار، ظن. (۲) وظیفه، تکلیف، ضروری، واجب.
 ~ ائتمک (ائله مک) فرض کردن، گمان کردن، احتمال دادن.
 ~ اولماق واجب بودن.
 ~ اولونماق فرض شدن، گمان شدن.
 فرضاً { فارزان } [ظ.ع.] فرضاً، بالفرض، از روی پندار و گمان.
 فرضی { فارزی } [ص.ع.] فرضی، خیالی.

فردی. ~ باشی فراش باشی، سرپیشخدمت.
 فراغت باخ: فراغات.
 فراق { فارآق، فیراق } [ع.ا] فراق، دوری، هجران، مفارقت، جدائی.
 فراکسیون { فراکسیا، فراکسیون } [ا.فر] فراکسیون، دسته، گروه، گروه متشکل از اعضا در داخل حزب و یا مجلس و هر سازمان اجتماعی.
 ~ چچی [ص.] عضو فراکسیون، عضو گروه.
 ~ چیلیق [ا.] فراکسیون بازی، گروه بازی.
 فرانسیز [ا.] فرانسوی، اهل فرانسه.
 ~ جا [ص.ظ.] زبان فرانسه، به زبان فرانسه.
 فراوان { فیروآن } [ص.ظ.ا] فراوان، انبوه، کثیر، بسیار. (۲) رفاه، وفور.
 ~ لیق [ا.] فراوانی، وفور، انبوهی، کثرت، بسیاری.
 ~ یاشاماق در رفاه زندگی کردن.
 فرح { فاراه } [ع.ا] فرح، شادی، مسرت، سرور، شادمانی.
 ~ میز [ص.] ناشاد، غمگین، افسرده.
 ~ له [ظ.] شادمانه، بامسرت، باخوشحالی.
 ~ لندیرمک [ف.] فرح بخشیدن، شاد گردانیدن، مسرور گردانیدن.
 ~ لندیرجی [ص.] فرح بخش، فرح انگیز، مسرت آور.
 ~ لنمک [ف.] مسرور شدن، شاد شدن، شادمان شدن.
 ~ لی [ص.] فرحناک، مسرور، شاد.
 فرد { فارد } [ع.ا] فرد، شخص، نفر. (۲) طاق (۳) بی همتا، تنها، واحد. (۴) یک بیت شعر.
 فردی { فاردی } [ص.] فردی، شخصی، خصوصی، تنهائی.
 ~ لشدیرمک [ف.] انفرادی کردن، شخصی کردن، خصوصی کردن.
 فردیت { فاردیثات } [ا.] فردیت، خصوصیات

- فرضیه { فارزیثا } [ا.ع.] فرضیه، نظریه، گمان، احتمال.
- فرعون { فیرعون } [ا.ا.] فرعون لقب پادشاهان مصر باستان. ۲) متفرعن، خودخواه، متکبر، ستمگر.
- ~ لوق [ا.] تفرعن، خودخواهی.
- ~ لوق اثتمک (ساتماق) تفرعن فروختن، تکبر فروختن.
- فرق { فارق } [ا.ع.] فرق، تفاوت، تمایز، امتیاز، اختلاف اعداد یا کمیت ها.
- ~ اثتمز فرق نمی کند، یکسان است، اهمیتی ندارد.
- ~ اثتمک (ائله مک) فرق کردن، تغییر کردن، تشخیص دادن، تمیز دادن.
- ~ ائدیلیمک تشخیص شدن.
- ~ سیز [ص./ظ.] بی تفاوت، عدم تمایز.
- ~ سیزلیک [ا.] بی تفاوتی، عدم تمایز، مشابهت، همسانی.
- ~ قوئماق فرق گذاشتن.
- ~ لندیرمک [ف.] فرق گذاشتن، تشخیص دادن.
- ~ لندیریلیمک [ف.م.] مشخص شدن، متمایز شدن.
- ~ لنمک [ف.م.] فرق داشتن، متفاوت بودن، مشخص شدن، متمایز شدن.
- ~ لی [ص.] متفاوت، متمایز، مشخص.
- ~ لی اولماق فرق داشتن، تفاوت داشتن، تشخیص داده شدن.
- فرقی نه دیر چه فرقی دارد؟ تفاوتی ندارد؟
- فرقی بوخودور فرقی نمی کند، تفاوت ندارد، یکسان و برابر است.
- فرقینه و ارماق تفاوت چیزی را تشخیص دادن، متوجه شدن.
- فرقه { فیرقا } [ا.ع.] فرقه، حزب، جمعیت، دسته.
- ~ چی [ا.] عضو حزب.
- ~ چیلیک [ا.] حزب، حزب بازی.
- ~ لی باخ: ~ چی.
- فرلی { فارلی } [ص.ا.] مفید، بدرد بخور.
- ۲) لایق، باشمور.
- ~ - باشلی [ص.] مرتب، منظم، ثمربخش.
- فرما { فثوما } [فر.ا.] مزرعه، بنگاه کشاورزی.
- ۲) مزرعه دامداری.
- فرمان { فارمان } [ا.فا.] فرمان، دستور، امر، حکم.
- ~ وئرمک فرمان دادن، دستور دادن، امر صادر کردن، حکم راندن.
- فرمایش { فارمایش } [ا.ظ.] فرمایش، امر، حکم.
- فرمش { فارماش } [ا.] مفرش.
- فرنگ { فیوانگ } [ا.] فرنگ، فرانسه، اروپا.
- فرنگی [ص.] فرنگی، فرانسوی، اروپایی.
- فره { فارا } [ا.] ماکیان جوان، نیمچه مرغ، جوجه مرغی که هنوز به تخم نیامده، جوجه کبک.
- فریاد { فریآد } [ا.فا.] فریاد، بانگ، داد، آواز بلند.
- ~ اثتمک (ائله مک، قیلماق)
- فریاد کردن، بانگ زدن.
- ~ چکمک فریاد کشیدن.
- ~ قوئارتماق فریاد کشیدن، بانگ برآوردن.
- فس { فاس } [ا.] (مأخوذ از نام شهری در مراکش) فینه، کلاه سفید یا قرمز رنگ که مصریها و ترکها بر سر می گذارند.
- فساد { فاسآد، فیسآد } [ا.ع.] فساد، فتنه، آشوب، تباهی، شرارت، لهو و لعب.
- ~ تئورتیمک آشوب پیا کردن.
- ~ چی [ص./ا.] مقصد، فتنه انگیز، آشوبگر، اهل لهو و لعب.
- ~ چیلیق [ا.] مفسدت، مفسده جوئی، آشوبگری.
- ~ دوشمک هرج و مرج رخ دادن، اغتشاش شدن، نفاق افتادن.

- ~ سالماق فساد بیا کردن، فتنه راه انداختن، نفاق انداختن.
فساد او غراماق دچار فساد شدن، دچار تباهی شدن.
~ دو شمک دچار فساد شدن، گرفتار هرج و مرج شدن.
فستیوال { فستیوال } [فر.] فستیوال، جشن و مهمانی با ساز و آواز.
فسق { فسق } [ع.] فسق، فسق و فجور، اعمال زشت و خلاف اخلاق.
فسله { فاسالا، فاسالی } [ا.] نوعی شیرینی، نان روغنی.
فسونکار { فوسونکار } [ص. فا.] افسونگر، دلربا.
~ لئق [ا.] افسونگری، دلربائی.
فسیل باخ: فصل.
فشنگ باخ: فشک، فیشنگ.
فصل { فاسیل } [ع.] فصل، موسم. (۲) باب، بخش.
فصیله { فاسیلا } [ع.] تیره، رسته (گیاهان و حیوانات). (۲) خانواده.
فضا { فازآ } [ع.] فضا، مکان وسیع، جو، کیهان.
فضول { فوزول } [ص. ع.] فضول، زبان دراز، فضولی و دخالت در کار دیگران.
~ لوق [ا.] فضولی.
~ لوق ائتمک (ائله مک) فضولی کردن.
فطرت { فیترات } [ع.] فطرت، سرشت، طبیعت.
فطری { فیتری } [ع.] فطری، ذاتی، طبیعی، جبلی.
فطیر { فاتیر } [ع.] نان فطیر، نانی که خمیر آن ور نیامده باشد.
~ صیفت صورت گرد و پهن.
فقال { فاعمال } [ص. ع.] فقال، پرکار، برتر حرکت، مرد عمل.
~ لاشد ئرماق [ف.] فقال تر کردن.
~ لاشماق [ف.] فقال تر شدن.
~ لئق [ا.] فقال بودن.
فعالیت { فاعالییات } [ع.] فعالیت، تلاش، کار و کوشش، برکاری، اقدام.
~ سیز [ص.] بدون فعالیت، سست.
~ سیزلیک [ا.] بی فعالیت، فعال نبودن، بی تجربگی، بی عملی، سستی.
~ قابیلیتی (۱) حق استیفاء. (۲) استعداد فعالیت، صلاحیت اقدام.
~ گز سترمهک ابراز فعالیت کردن، فعالیت بخرج دادن.
~ لی [ص.] فقال، با فعالیت، پرکار، پرتلاش، برتر حرکت.
فعل { فئعل } [ع.] فعل، عمل، کردار، کار.
(۲) فعل: بیان کننده حرکت و حالت و عمل که بر حسب شخص و زمان و کمیت تصریف می شود (دستور زبان).
فعله باخ: فله.
فغان { فاغان } [فا.] فغان، بانگ، فریاد، آه و ناله، شیون.
~ قویدو شیون بپاشد.
فقره { فاقارا } [ع.] مهره پشت، مهره.
(۲) حادثه، رخداد. (۳) بند، فصل، بخش (در نوشته ها). (۴) بار، دفعه.
~ آراسی بین فقرات.
~ سوتونو ستون فقرات.
بویون فقره لری مهره های گردن.
فقط { فاقات } [باغلا/ ادا. ع.] فقط، تنها، لاغیر، منحصرأ، ولی، اما، لکن.
خبری وار فقط دئمک ایسته میر خبر دارد ولی نمی خواهد بگوید.
فقیر باخ: فاغیر.
فلاح { فاللاه } [ع.] فلاح، زارع، کشتکار، کشاورز، برزگر.

- فلاکت { فلاکات } [ا.ع.] فلاکت، بدبختی، فلک زدگی.
- ~ لی [ص. ۱] مفلوک، بدبخت، بیچاره.
- ۲) فلاکت آمیز، بدبختی زا.
- فلاکته اوغراماق دچار فلاکت شدن، دچار بدبختی شدن.
- فلان باخ: فیلان.
- فلز { فیلز } [ا.] فلز، عنصر ساده شیمیائی، دارای جلای مخصوص بوده و هادی الکتریسته و حرارت هستند، به غیر از جیوه بقیه فلزات در حرارت معمولی جامدند.
- ~ لی [ص.] فلزدار، دارای فلز.
- فلسفه { فالسافا } [یو.] فلسفه، حکمت.
- ~ توخوماق فلسفه بافتن، خیالبافی کردن.
- فلسفی فلسفی، مربوط به فلسفه.
- فلک { فلاک } [ا.ع. ۱] فلک، آسمان، گردون.
- ۲) نیروی ماوراء الطبیعی که مقدرات را تعیین می کند.
- ~ زده [ص. ۱/۱] فلک زده، بدبخت، نگون بخت.
- ~ یازان سرنوشت، طالع، تقدیر.
- فلکیئن اوژ دؤنדרمه سی بخت برگشتن، بدشانسی آوردن.
- ~ چارخی دؤنسؤن نگون بخت گردی! (نفرین).
- ~ گوڭدازئنا گئتمک قربانی سرنوشت شدن.
- فن { فان، فائن } [ا.ع. ۱] فن، صنعت، هنر.
- ۲) مکر، حيله، تدبیر.
- فتی [ص.] فتی، مربوط به فن.
- فنا { فانا } [ا.ع. ۱] فنا، نیستی، نابودی، عدم.
- ۲) تباه، نامطبوع، ناخوشایند.
- ~ اولماق نابود شدن، از بین رفتن، تباه شدن.
- ~ لاشماق [ف.] بدتر شدن، خردتر شدن.
- ~ لئیق [ا.] باهی، بدی، شر.
- احوالی فنادیر حالش بد است.
- فند { فاند } [ا.فا. ۱] فند، ترفند. ۲) حيله، مکر.
- ~ ایشلتمک ۱) حيله بکار بردن. ۲) فن
- بکار بردن، مهارت بکار بردن.
- ~ باز باخ: فند گیر.
- ~ بازلئیق باخ: فند گیرلیک.
- ~ باغلاهاق حيله زدن، گول زدن.
- ~ جیل باخ: ~ گیر.
- ~ قورماق دام گستردن، توطئه کردن.
- ~ گیر [ص. ۱] زبردست. ۲) مکار، نیرنگ باز.
- ~ گیرلیک [ا. ۱] زبردستی. ۲) مکاری، نیرنگ بازی.
- فتر ۱ { فانار } [ا.یو. ۱] فتر، فانوس. ۲) فتر (اتومبیل، ساعت و غیره).
- ~ چکمک فانوس کشیدن، فانوس را پیشاپیش کسی بردن.
- ~ چی [ا.] فانوس کش، فتر ساز، فتر فروش.
- فتر ۲ { فانار } [ا.] کبودی و خونمردگی که در صورت پدید آید.
- گؤزؤنؤن آلتئندا فترؤار زیر چشم خونمردگی و کبودی وجود دارد.
- فواره { فاؤؤآرا } [ا.ع. ۱] فواره. ۲) جریان مداوم و لاینقطع.
- ~ لنمک [ف.] فواره کردن.
- ~ لی [ص.] فواره ای، فواره دار.
- ~ وورماق فواره زدن، فوران کردن.
- فوران { فاؤارآن } [ا.ع.] فوران، جهیدن، جهش.
- فونمن { فنؤمن } [ا.یو.] فونمن، پدیده، نمود.
- فوت { فؤؤت، فؤت } [ا.ع.] فوت، تلف، از دست رفتن.
- فوتبال (فوتبول) [ا.انگ.] فوتبال.
- ~ چی [ا.] فوتبالست، بازیکن فوتبال.
- فوتو [ا.یو.] عکس، عکاسی.
- ~ آپارات دستگاه عکاسی.
- ~ بؤیؤ دؤجؤ [ا.] دستگاه بزرگ کننده عکس.
- ~ سرگی نمایشگاه عکس.
- ~ قراف عکاس، عکس بردار.

- فوراً { فؤوران، فؤران } [ظ.ع.] فوراً، در حال سرب.
- فورس { فورس } [ا.فر.نیرو.] تکبر، غرور، خودنمائی.
- ~ ائله مک (ائتمک، ساتماق) تکبر بخرج دادن، خودنمائی کردن، افاده فروختن.
- ~ لانماق [ف.] تکبر فروختن، مغرور شدن، خودنمائی کردن.
- ~ لو متکبر، مغرور، خودنما، خودپسند، مظاهر.
- ~ وئر مک بز دادن، تکبر فروختن، خودنمائی کردن.
- فورقون [ا.فر.] فورقون، فورغون.
- ~ چو [ا.] فورغون کش.
- فورم (فورما) [ا.لا.] فرم، شکل، هیئت، ریخت، وضع، ساختار، حالت، نمونه.
- ~ سیز [ص.] بی شکل.
- ~ لاشما [ف.ا.] شکل بندی، شکل گیری.
- ~ لاشماق [ف.] شکل گرفتن.
- فورمالیزم [ا.فر.] فرمالیسم، شکل گرایی.
- فورمالیست [ص.فر.] فرمالیست، شکل گرا.
- فوری { فؤوری، فؤری } [ظ.ع.] فوری، سرعت، هرچه زودتر.
- فوسفور [ا.بو.] افسفر.
- ~ لو [ص.] افسردار.
- فوفه { فؤفا } (پوفه) [ا.] غذا به زبان کود کانه.
- فوق العاده { فؤوقالعاآدا } [ص.ع.] فوق العاده، خارق العاده، بیش از حد معمول.
- فوکوس [ا.لا.] کانون (بیضی).
- فولکلور [ا.انگله.] فولکلور، فرهنگ عامیانه، فرهنگ شفاهی، توده شناسی.
- ~ چو [ا.] فولکلور شناس، عالم فرهنگ عامیانه.
- ~ چولوق [ا.] فولکلور شناسی.
- ~ شوئاس [ا.] فولکلور شناسی.
- ~ شوئاسلیق [ا.] فولکلور شناسی.
- فونئیک [ا.یو.] فونئیک، صدا شناسی، آواشناسی زبان.
- فونتان (فانتان) [ا.فر.] فواره.
- فوند { فؤند } [ا.فر.] مخزن، ذخیره.
- ۲ صندوق کمک.
- فهلله { فاهلا } [ا.ع.] کارگر، فعله، عمله.
- ~ باشی سرکارگر.
- ~ صینفی طبقه کارگر.
- ~ لیک [ا.] کارگری.
- ~ لیک ائتمک کارگری کردن.
- فهم { فاهم } [ا.ع.] فهم، درک، دانائی، ادب، نزاکت.
- ~ ائتمک (ائله مک، قیلماق) فهمیدن، درک کردن.
- ~ سیز [ص.] بفهم، بی ادب و نزاکت.
- ~ لی [ص.] بافهم، فهم، دانا، با ادب و نزاکت.
- فیت [ا.ا.] (سوت، شیشکی. ۲) بوق.
- ~ چالماق سوت زدن، بوق زدن.
- ~ سسی صدای سوت، صدای بوق، سوت اشغال تلفن.
- ~ لمک [ف.ا.] (سوت زدن، ۲) شیشکی بستن.
- ۳ تحریک کردن، ۴) کیش دادن.
- ~ وورماق سوت زدن، بوق زدن.
- فیتیه باسماق شیشکی کشیدن.
- فیتله ئین { فیتلایان } [ص.] سوت زننده.
- ~ جووره [ا.] نوعی اردک.
- فیتنه باخ: فتنه.
- فیتیه [ا.ع.] فوطه، لنگ.
- فیتیل [ا.] فیتیل، باخ: پیلته.
- ~ لمک [ف.ا.] (فیتله گذاشتن، فیتله گذاری کردن) مواد منفجره. ۲) تحریک کردن، آتش افروزی کردن.
- ~ لی فیتله ای، فیتله دار.
- فیدان باخ: فیده.
- فیده [ا.] انشاء، نهال، پاجوش درخت و بوته که برای

فیئر قنند { فیئر قانند } [ا.ا] نوعی تکثیر درخت
منحوصاً تاک از طریق خواباندن شاخه.

فیئر لاتماق [ف.ا] چرخاندن، گردانیدن،
دوریک محور به حرکت در آوردن. (۲) پرتاب
کردن، پرت کردن، افکندن.

فیئر لاغان باخ: فیئر فیئر.

فیئر لاق [ص.ا] چرخان، دوار، گردنده.

فیئر لاق [ف.ا] چرخیدن، گردیدن، دوران کردن.

فیئر لاندیئر ماق [ف.س.ا] به چرخش در آوردن، دور
یک محور گرداندن، چرخاندن، گرداندن.

فیئر لاندیئر جی [ص.ا] (چیزی را دور خود)
گرداننده، چرخاننده، چرخش دهنده (دوریک
محور).

باش ~ سرگجه آور.

فیئر لانغیج [ا.ا] چرخ و فلک. (۲) میله گردان
در دستگاه حقاری.

فیئر لاتما [ف.ا] چرخش، گردش، دوران.

فیئر لاتماق [ف.ا] چرخیدن، گردیدن، دوران کردن،
چرخ زدن، دور خود چرخیدن، گردش کردن.

فیئر - فیئر لاتماق مثل فریره چرخ زدن.

فیئر نی [ا.ا] فرنی، خوارکی که از شیر و آرد برنج و
شکر می پزند.

فیئر وزه [ا.فا.ا] فیئر وزه. (۲) رنگ آبی، رنگ
فیئر وزه ای.

فیئر یدون [ا.ا] فریدون.

فیئر یق [ص.ا/ظ.ا] زار، خراب. (۲) بد، وخیم.

فیئرئلداق [ف.س.ا] بوسیله دیگری چرخاندن،
به چرخش در آوردن، گرداندن.

فیئرئلداق [ا.ا] کلاهبرداری، تقلب، مکر و نیرنگ،
بند و بست.

~ چی [ا.ا] کلاهبردار، متقلب، نیرنگباز، مکار،
بند و بست چی.

~ چیلیق [ا.ا] کلاهبرداری، تقلب، مکر و حيله.

~ گلیمک (دولتمک، ایشلمک) نیرنگ زدن،
حيله بکار بردن.

قلمه و تکثیر مورد استفاده قرار می گیرند.

~ لیق خزانه نهال، نهالستان.

فیدیه { فیدیئا } [ا.ع.ا] فدییه، بخشش، غرامت برای
رهائی اسیر.

فیئر [ا.ا] برآمدگی و ورم که در پوسته درختها و
گیاهان بوجود می آید. (۲) گره چوب (گردو و
غیره). (۳) هریک از دو کوهان شتر. (۴) هر چیز
زاید و غیر مفید.

~ لی [ا.ا] دارای برآمدگی. (۲) کوهان دار.

فیئرئ یاتماق بادش فروکش کردن، خشم کسی
تسکین یافتن، از شور و شوق افتادن، بادش
خوابیدن.

فیئر اق باخ: فراق.

فیئر اوان باخ: فراوان.

فیئر یق [ا.ا] آب دماغ، مف.

~ لی [ص.ا] مفو، بچه مفو. (۲) آلوده به آب
دماغ.

بورنو فیئر یق لی [ص.ا] اکبر، شلخته.

فیئر تیئا [ا.ا] طوفان، کولاک، گردباد.
(۲) زندگی پرتلاطم و جنب و جوش و مملو از
مبارزه و کشمکش.

~ قوشو مرغ طوفان.

~ قویماق طوفان برخاستن، طوفان پیا شدن.

~ لی [ص.ا] طوفانی.

فیئر چا [ا.ا] فرجه، قلم مو، ماهوت پاک کن، برس.

فیئر چیلتی [ا.ا] صدای فرت و فرت.

فیئر چیلداق [ف.ا] فرت و فرت صدا کردن.

باشماق لاری ~ کفش های (خیس) فرت و
فرت صدا کردن.

فیئر - فیئر [ا.ا] فریره.

~ فیئر لاتماق فریره چرخاندن، فریره بازی
کردن.

~ کیمی بیرنن باشینا (دوؤره مینه)
فیئر لاتماق دور کسی گردیدن، تملق گفتن،
چاپلوسی کردن.

نا گهانی مایع یا گاز پدید می آید. ۲) فوران، جهش، فواره (زدن).
 فیثقیئر اماق [ف.] نا گهانی و به شدت بیرون ریختن، فوران کردن، جهیدن (خون).
 فیثقیئرئق [ا.] (سوت، شیشکی. ۲) جهش، فوران.
 ~ چالماق سوت زدن.
 فیثقیئرئفا باسماق شیشکی بستن.
 فیشک { فیشاک } [ا.] فشنگ، گلوله تفنگ و تپانچه، فشقه.
 ~ آتماق فشنگ انداختن.
 ~ خانا [ا.] انبار فشنگ.
 فیشنگ { فیشانگ } باخ: فیشک.
 فیثیئلئ [ا.] فش و فش، صدای شر و شر.
 ~ لی [ص.] دارای صدای فش و فش، با فش و فش.
 فیثیئلدا اماق [ف.] فوران کردن، شر و شر کردن، فش و فش کردن.
 فیثیئل - فیثیئل [ا./ظ.] شر و شر، فش و فش.
 فیض { فیئز } [ع.] فیض، بهره، برکت و رفاه.
 ~ آپارماق فیض بردن، بهره جستن.
 ~ آلماق بهره مند شدن.
 ~ لنمک [ف.] بهره مند شدن، سود جستن.
 ~ لی [ص.] بهره مند.
 ~ یاب [ص.] بهره مند.
 فیطره { فیترا } [ع.] فطریه.
 فیقور [ا.] فیگور، صورت، اطوار، اندام.
 فکر باخ: فیکیر.
 فیکیر { فیکری، فیکره } [ع.] فکر، اندیشه. ۲) خیال، وهم. ۳) نظر، عقیده.
 ~ آپارماق تو فکر فرورفتن.
 ~ ائتمک { ائله مک، قیئلماق } (۱) فکر کردن، اندیشیدن. ۲) غصه خوردن.
 ~ چکمک (۱) تو فکر فرورفتن. ۲) غصه خوردن. ۳) تدبیر اندیشیدن.

فیرئلدا اماق [ف.] چرخیدن، چرخ زدن، چرخش کردن، گردیدن، دور زدن، دوران کردن.
 فیزیک [یو.] (۱) فیزیکدان. ۲) فیزیک.
 فیزیکی [ص.] فیزیکی، جسمانی.
 ~ شخص شخص حقیقی.
 فیزیولوگیئا [ا.] فیزیولوژی، علم وظایف اعضاء بدن جانداران.
 فیستئق باخ: فیسدئق.
 فیسدئق [ا.] (پسته. ۲) بادام زمینی. ۳) جوز آتش.
 شام فیسدئقی پسته شامی.
 بئر فیسدئقی بادام زمینی.
 فیسدئقی [ص.] به رنگ مغز پسته، رنگ سبز مایل به زردی.
 فیس - فیس [ا.] فس و فس.
 ~ ائله مک { ائتمک } فس و فس کردن، با وسواس و تانی کار کردن.
 فیسقیئر تماق { فیسقیئر اماق } [ف.] کشیدن (سیگار و غیره)، دود کردن (سیگار و غیره).
 فیسقیئرئق [ا.] (باخ: فیت. ۲) های و هو، جنجال، سرو صدا.
 ~ قورماق جنجال پاشدن، سرو صدا برخاستن.
 فیثیئلئ [ا.] فس و فس، صفیردار.
 ~ لی [ص.] با فس و فس، صفیردار.
 فیثیئلدا شماق [ف.] قار. [ع.] عده ای فس و فس کردن، نفس و نفس زدن.
 فیثیئلدا اماق [ف.] (۱) فس و فس کردن، نفس نفس زدن. ۲) با فس و فس کار کردن، کاهلانه کار کردن.
 فیسینجان [ا.] فسینجان (خورشت).
 فیثقا [ا.] سوت.
 ~ چالماق سوت زدن.
 فیثقیئر تماق [ف. س.] بوسیله دیگری نا گهانی و به شدت بیرون ریختن، فوران کردن، جهانندن (یا باعث آن شدن).
 فیثقیئرئ [ا.] فش و فش، صدائی که از فوران

~ سیز [ص.] بی فکر، بی خیال، لاقید.
~ سیزلیک [ا.] بی فکری، بی خیالی، لاقیدی.

~ گز تورمک به اندیشه پرداختن، تو فکر
فرورفتن، به علت ناراحتی و ترس به فکر فرورفتن.
~ لشمک [ف.] فکر کردن، اندیشیدن.

~ لی [ص.] با فکر، متفکر، اندیشمند، دانا.
~ وئریمک مراقب بودن، مواظب بودن، متوجه
بودن، دقت کردن.

~ یشتیریمک درباره امری اندیشیدن، توجه
کردن.

~ یشرتیمک فکر خود را مطرح کردن، اندیشه
خود را بیان کردن.

~ فیکره دالماق به فکر فرورفتن.

~ دوشمک به فکر افتادن، عزم کردن.

~ سالماق به اندیشه و داشتن، به فکر انداختن،
پریشان خاطر کردن.

~ گلمک تصمیم گرفتن.

~ گشتمک به فکر فرورفتن، اندیشیدن.

~ فیکری [ص.] فکری، ذهنی، معنوی.

~ فیکری آچیق [ص.] آروشنفکر.

~ الوزونده اولعالماق متوجه نبودن، فکرش
در جای دیگری بودن، تمرکز حواس نداشتن.

~ چاشماق اشتباه کردن، فکرش منحرف شدن.

~ دولاشماق باخ: ~ چاشماق.

~ فیکریمجه [ظ.] / آراسوز. به نظر من، به عقیده
من.

~ فیکرین ده ئیشدی فکرش را تغییر داد،
تغییر عقیده داد، منصرف شد.

~ فیکریندن داشیندیرماق عقیده کسی را عوض
کردن، از عقیده خود منصرف کردن، مجبور به
تغییر رأی کردن.

~ داشینماق از فکر خود منصرف شدن (دست
کشیدن).

~ دوئمک فکر و عقیده خود را تغییر دادن، از
عقیده خود برگشتن.

~ کئچمک از فکر و اندیشه کسی گذشتن،
بخاطرش خطور کردن.

~ کئچیریمک تصور کردن، بخاطر آوردن.

~ فیکرینه دوشمک به فکر چیزی افتادن،
تصمیم به انجام امری گرفتن.

~ سالماق (~ قویماق) به فکر چیزی انداختن.

~ گشیریمک تصور کردن، خیال کردن.

~ گلمک به فکرش رسیدن، تصمیم گرفتن.

~ فیکرینی آچماق افکارش را بیان کردن،
فکر کسی را باز کردن.

~ آزدیрмаق منحرف کردن، افکار کسی را به
موضوع دیگری متوجه کردن.

~ داغیتماق افکارش را پریشان کردن، مانع
تمرکز حواس شدن، افکار ناراحت کننده را برهم
زدن، مانع تمرکز حواس شدن.

~ یایشندیرماق فکر کسی را به موضوع دیگری
متوجه کردن.

~ فیکرینین اوستونده دورماق در نظر و عقیده
خود استوار بودن.

~ پیس فیکیرده اولماق بدبین بودن، سوءنیت
داشتن.

~ فیل [ا. فا.] فیل.

~ آزارئی [ا.] بیماری رشد غیرعادی بعضی از
اعضاء بدن به خصوص پاها.

~ بان [ا.] فیلان.

~ دیشی دندان فیل، عاج.

~ قولاغیندا یا تماق نسبت به حوادث اطراف
بی اعتنا بودن، از حوادث اطراف بی خبر بودن.

~ ده وه دن بویوک فیل و ار فیل بزرگتر از شتر
است، دست بالای دست بسیار است.

~ فیلان { فیلان } [ص. ع.] فلان، شخصی، کسی،
چیزی.

~ - بسمه کن فلان و بهمان.

~ کسی [ا.] فلانکس.

~ فیلانی [ا.] فلانی، فلانکس.

- فیلسوف { فیلو سوف } [۱. ص. یو.]
 ۱) فیلسوف، عالم فلسفه. ۲) دانا، حکیم.
 فیلم { فیلم، فیلیم } [۱. انگل.] ۱) فیلم که برای گرفتن عکس و یا تصاویر سینمایی بکار می‌رود. ۲) مجموعه یک نمایش سینمایی.
 فیلولوگیا [۱. یو.] زبان‌شناسی، فیلولوژی.
 فیلیال [۱. لا.] شمه، بخش.
 فیلیز باخ: فلز.
 فیلیق [ص.] بدون پوست، پوست کنده، لخت، غلفتی.
 درسین فیلیق چیه‌خارتماق درست‌ه پوست کندن، پوست کندن، غلفتی پوست چیزی را کندن.
 فین [۱.] فنلادی، اهل فنلاند.
 ~ جه [ص. ظ.] به زبان فنلادی، زبان فنلادی.
 فینجان [۱. یو.] فنجان.
 فیئخیرتی [۱. ۱] خرّه، خرّو خر. ۲) خرّه اسب.
 فیئخیرماق [ف. ۱] خرّه کشیدن. ۲) از بینی نفس کشیدن. ۳) پاک کردن بینی، فین کردن. ۴) خرّه کشیدن اسب.
 آت فیئخیردئی اسب خرّه کشید.
 فیئخیرشماق [ف. قار.] دسته جمعی با هم خرّه کشیدن.
 فیئخیرئق باخ: فیئخیرتی.
 فیئدیق [۱.] فندیق.
 ~ سیندیران (قیران) [۱.] فندق شکن.
 ~ لیق [۱.] فندق‌زار.
 فیئدیغی [ص.] به رنگ فندق.
 فیئدیقجا [۱. ۱] بشکن. ۲) نوعی تزیین کف دست با حنا.
 ~ چالماق (وروماق) بشکن زدن.
 فیئات [ع. ۱.] فی، قیمت، بهاء، واحد.

ق

ق - ق - ق

یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف صامت طنین دار، پسین کامی و انفجاری گروه بندی میشود.

«ق» در آخر کلمات تک هجائی نمی آید. اگر «ق» در آخر کلمه و قبل از حروف صامت گنگ قرار بگیرد، گنگ تلفظ میشود.

بعد از کلماتی که با حرف «ق» خاتمه می یابد اگر پسوند یا کلماتی بیاید که با حروف صامت طنین دار و یا با حروف صدادار شروع شود «ق» مثل «غ» تلفظ میشود؛ و اگر پسوند و یا کلماتی بیاید که حرف اول آنها صامت گنگ باشد «ق» مثل «خ» تلفظ می شود.

قا [س.] آوای کلاغ.

قان [ا.] قان، خاقان، لقب خانهای مغول و سلاطین چین.

قاب [ا.] قاب، ظرف، آوند. (۲) چارچوبه عکس. (۳) غلاف (قاب عینک).
~ آغاردان [ا.] رویگر.

~ قاجاق [ا.] ظرف و ظروف، ظروف آلات.

~ قازان [ا.] دیگ و سایر ظروف لازم برای پخت و پز.

~ قاشیق [ا.] ظروف، قاشق و بشقاب.

بوْش قاب [ا.] بشقاب.

قابیننا سیغمايان [ص.] (۱) پرمدها، خود بزرگ بین. (۲) در پوست خود نگنجیدن (از شادی).

قابا [ص.] (۱) خشن، زیر، زمخت. (۲) بی ادب، بی تربیت، بی نزاکت.

~ سؤز [ص.] سخن خشن، حرف بی نزاکت.

~ لاشدېرماق [ف.] [خشن (تر) کردن، زیر کردن.

~ لاشماق [ف.] (۱) خشن شدن، زیر شدن،

از ظرافت افتادن. (۲) بی ادب (تر) شدن، بی نزاکت شدن، ناهنجار شدن.

~ لییق [ا.] (۱) خسونت، زیری، زمختی، درشتی.

(۲) بی ادبی، بی نزاکتی، بی تربیتی، ناهنجاری.

~ یشم غلوفه خشک، فصیل.

قَابَار [۱.۱] (بینه، تاول، میخچه. ۲) حباب
 (روی آب. ۳) زرم کرده، باد کرده، بینه بسته.
 ~ باغلاماق (چالماق، اولماق) بینه بستن،
 تاول زدن، میخچه شدن.
 ~ جئیق [۱.۱] (بینه، تاول کوچک. ۲) حباب.
 ~ چالماق تاول زدن.
 ~ لاتماق [ف.] تاول زدن، ورم کردن.
 ~ لاماق [ف.] بینه بستن، تاول شدن.
 ~ لاتماق باخ: ~ لاماق.
 ~ لئی [ص.] بینه بسته، تاول زده، میخچه دار.
 قَابَارَتَمَا [ف. ۱/ص.] برجسته (نقاشی).
 قَابَارَتَمَاق [ف. ۱] متورم کردن، باد کردن.
 ۲) برملاء کردن، به رخ کشیدن.
 کُو کُؤنُو ~ سینه را جلو دادن، باد کردن، باد
 درغیب انداختن.
 قَابَارَتِی [۱.۱] بینه، تاول، میخچه.
 قَابَارَدِیْجِی [ص. ۱/۱.۱] متورم کننده. ۲) نوعی
 حشره که محل نیش او در روی پوست تاول میزند.
 قَابَارَدِیْلَمَاق [ف. ۱.۱] متورم شدن.
 قَابَارَمَا [ف. ۱.۱/۱.۱] مده، بالا آمدن آب دریا.
 ۲) باخ: قَابَارَمَاق.
 ~ وچکیلمه [۱.۱] مذوجزر، جزر و مد.
 قَابَارَمَاق [ف. ۱] بینه بستن. ۲) تاول زدن. ۳) ورم
 کردن، باد کردن، آماس کردن. ۴) بالا آمدن،
 برجسته شدن. ۵) ورم آمدن، پف کردن. ۶) رودر
 روی کسی ایستادن، جسارت ورزیدن.
 ۷) عصبانی شدن، خشونت بخرج دادن.
 قَابَارَمِیْش [ف. ص. ۱] متورم شده. ۲) پف کرده.
 ۳) بالا آمده، ورم آمده. ۴) عصبی، غضبناک.
 قَابَارِیْق [ص. ۱] برجسته، باد کرده، متورم.
 ۲) تاول زده، ورم کرده. ۳) محدب (هندسه).
 ~ دؤشُر سینه های برجسته.
 ~ لئی [ص.] دارای برجستگی، متورم.
 ~ لیق [۱.] برجستگی، تاول زدگی، ناهمواری.
 ~ وچو کُؤک محدب و مقعر.

قَابَارِیْلَمَاق باخ: قَابَارَدِیْلَمَاق.
 قَابَاق ۱ [۱.۱] (بُورائی، بالقاباق، کُودُو ۱) کدو.
 (cucurbita) ۲) کالک خربزه و هندوانه.
 قَابَاق ناغی شاماما وثرمز بوته کدو دستنبو
 بار نمی آورد.
 قَابَاق کیمی لر گیاهان تیره کدو.
 موشک قَابَاقی کدو یلوئی.
 قَابَاق ۲ (قَابَاغا) [ظ. / قوشما. ۱] جلو، رو،
 روبرو. ۲) پیش، پیشین، اول، اولی. ۳) چهره،
 منظر.
 ~ اطراف لار دست های چهارپایان.
 ~ جا [ظ.] از قبل، از پیش، پیشاپیش، در آغاز،
 اول، ابتداء.
 ~ جادان [ظ.] از پیش، از آغاز، از ابتداء، از اول،
 قبلاً.
 ~ جئیل [ص. ۱] پیشرو، پیش آهنگ، پیشگام،
 پیشقدم، جلودار. ۲) ممتاز، مترقی.
 ~ جئیل لیق [۱.۱] پیش آهنگی، پیشگامی.
 ~ دا [ظ.] در جلو، پیشاپیش، جلوتر، در آینده.
 قَابَاقدا گئدیرم دئئیرلر بیج دیر، دالدا
 قَالِیرام دئئیرلر - گنج دیر پیشاپیش میروم
 می گویند زرننگ است، عقب می مانم میگویند
 منگ است.
 قَابَاقدا کی [ص.] جلوئی، مقدم، قبلی، آنهایی
 که در جلو یا پیشاپیش قرار دارند.
 قَابَاق داگئتمک ۱) جلوتر از همه رفتن،
 پیشاپیش رفتن. ۲) راهنمائی کردن.
 ~ دان [ظ.] از پیش، از قبل، از جلو، از روبرو.
 ~ دان گلمیشلیک ائله مک پیشدستی کردن،
 دست پیش گرفتن.
 ~ - قَابَاغا [ظ.] رویارو، روبرو.
 ~ - قَابَاغا گلمک روبرو شدن، رویارو
 برخورد کردن.
 ~ - قنشر [۱.] روبرو، پیش رو.
 ~ کُؤرُؤ [۱.] جلوبند (اتومبیل).

قاباغئینی آلماق (۱) جلو گیری کردن،
پیش گیری کردن. (۲) جلوی کسی را گرفتن.
~ بوغماق جلوی چیزی را سد کردن.
~ کسمک (۱) راه بریدن. (۲) مانع ایجاد کردن.

قاش - قاباغئینی ساللاماق روترش کردن،
اخم کردن، ابرو درهم کشیدن.
قاباق لیق [۱] (۱) پیش بند. (۲) زینت آلانی که زنان
بر پیشانی می آویزند.

قابان [۱/ص. ۱] (۱) خوک نر، خوک وحشی، گراز.
(۲) نفهم، نادان، کودن، تنومند، بد هیكل.
(۳) باخ: دژنوز.

قابلاتدیرماق [ف. س.] بوسیله دیگری جا دادن،
چاندن.

قابلاتماق باخ: قابلاتدیرماق.
قابلاشدیرماق [ف.] جادادن، گنجاندن، جا
انداختن، چاندن، تپاندن.

قابلاشماق [ف.] جا گرفتن، گنجیدن.
قابلاما [ف. ۱/۱.] قابلمه.

قابلاماق [ف. ۱] جا کردن، گنجاندن، جادادن،
چپاندن، تپاندن، انباشتن. (۲) قالب کردن، به
کسی انداختن.

قابلاتماق [ف. ۱.] جاداده شدن.
قاییرغا [۱/۱] (۱) دنده. (۲) کرگاه. (۳) کمرو بهلوی
اشیاء (سماور و غیره).

~ لاری چیخماق نحیف شدن، لاغر شدن
(از بس لاغر شده دنده هایش پیدا است).

~ لاریئنی سائماق اولار نحیف بودن، لاغر
بودن، (از بس لاغر است دنده هایش را می توان
شمرده).

~ لی [ص. ۱] (۱) دنده دار. (۲) چاق و فربه.
~ وئرمک (۱) به بهلو دراز کشیدن. (۲) خود را
به نفهمی زدن، پشت گوش انداختن.

قاییق (قابئیغی) [۱] پوست، پوسته، رویه، قشر،
پوشش بیرونی، غلاف.

~ گزرن [ص.] آینده نگر، دورنگر، پیش بین.
~ گزرنلیک [۱] [پیش بینی، آینده نگری،
دورنگری.

~ لاشدیرماق [ف.] روبرو کردن، مواجهه دادن،
مقایسه کردن.

~ لاشماق [ف.] روبرو شدن، مواجهه شدن،
رویارو شدن.

~ لاماق (۱) پیشی گرفتن، پیشدستی کردن،
سبقت جستن، جلو زدن. (۲) جلو گرفتن،
جلو گیری کردن، مانع شدن، راه بستن.

~ لانماق [ف. م. ۱] جلو افتادن دیگران،
پیش گرفتن دیگران، عقب ماندن. (۲) جلو گیری
شدن، ممانعت شدن. (۳) استقبال شدن.

قاباغا [ظ.] به پیش، به جلو.
~ چیخماق از کسی استقبال کردن.

~ کشچمک جلو افتادن، در ردیف جلو
قرار گرفتن.

~ گشتمک پیش رفتن، ترقی کردن، ارتقاء یافتن.
~ گلن (۱) پیش آمد. (۲) پیشواز کننده، استقبال
کننده.

قاباغئی آچیلماق (۱) چهره اش شکفتن.
(۲) جلوی چیزی باز شدن، سرش باز شدن (گله و
غیره).

قاباغئینا چکمک بطرف خود نزدیک کردن،
جلوی خود کشیدن.

قاباغئینا چیخماق (۱) استقبال کردن.
(۲) جلوی کسی سبز شدن. (۳) جلوراه کسی را
گرفتن.

~ قانماق راندن، پیش راندن.

~ کشچمک (۱) جلو قرار گرفتن. (۲) جلوی
کسی را گرفتن، مانع و مزاحم شدن.

قاباغئیندا [ظ.] در روبرو، در پیش.

قاباغئیندان از جلوی خود، از پیش پای خود.
قاباغئیندان ئیین دئیل آدم تمکین ناپذیری
است، آدم متجاوز است، به حد خود قانع نیست.

- ~ لی [ص.] با قابلیت، با استعداد، شایسته، لایق.
قابیل^۱ پسر ارشد حضرت آدم که برادرش هابیل را کشت.
قابیل^۲ [ص.ع.] ۱) قابل، شایسته، برازنده، سزاوار، لایق. ۲) ممکن، میسر.
~ لشمک [ف.] شایسته تر شدن، لایق تر شدن.
~ لیک [ا.] قابلیت، مهارت، استعداد، شایستگی.
قابیلله [ع.ا.] قابله، ماما.
~ لیک [ا.] قابلیت، مامائی.
قابا تماق [ف.س.] کسی را مجبور به انجام فعل «قابا ماق» کردن.
قابادئلماق [ف.ا.] بسته شدن، تخته شدن (در)، تعطیل شدن، قفل شدن.
قاباز [ا.] توسری.
~ آلتی توسری خور.
~ لاشماق [ف.قار.] به همدیگر توسری زدن.
~ لاماق [ف.] توسری زدن.
~ لاتماق [ف.م.] توسری خوردن.
~ وورماق توسری زدن.
~ بُمک توسری خوردن.
قاباغان [ص.] گاز گیرنده، بگیر (سگ).
قاباق [ا.] ۱) سرپوش، درپوش، در (ظرف). ۲) پلک (چشم). ۳) کاسه زانو. ۴) کلاهک.
~ باغلابان [ا.] وسیله ای که با آن دربطری را می بندند، درپوش (بطری).
~ سیز [ص.] بدون درپوش.
~ لاماق [ف.] درپوش گذاشتن.
~ لی [ص.] دردار، سرپوش دار، دارای کلاهک.
~ لیق [ا.] مناسب برای درپوش.
قاباقاپ با چنگ ربودن، غارت کردن، از همدیگر ربودن. بچاپ بچاپ.
قابالی [ص.] ۱) بسته، تخته شده (در). ۲) مقفل. ۳) پوشیده، مسدود. ۴) سزی، محرمانه.
~ باغلاماق [ف.ص.] رویه بستن، جوش خوردن (زخم)، پوست آوردن، پوسته بستن.
~ باغلامیش [ف.ص.] ۱) پوسته بسته، پینه بسته. ۲) زخم جوش خورده.
~ چیخاران [ص.ا.] پوست کن، دستگاه پوست کنی (میوه و غیره).
~ دان چیخماق پوست انداختن.
~ سیز [ص.] بدون پوست، بی پوسته، بدون غلاف.
~ قوئما [ف.ا.] پوست اندازی (خزندگان).
~ قوئماق پوست انداختن، سخت زحمت کشیدن، کار کردن.
~ لاماق [ف.] پوست کندن، پوست کردن (میوه و غیره).
~ لاتماق [ف.] ۱) پوست شدن، پوست بستن. ۲) کنده شدن پوست چیزی. ۳) پوسته شدن، جوش خوردن، پوسته بستن (زخم).
~ لی [ص.] پوسته دار، پوست دار (میوه)، غلاف دار.
~ وثرمک پوسته پوسته شدن.
~ یئین لر حشرات چوب خوار.
قابییغینا سیغما ماق (بثرلشمه مک) ۱) در پوست خود نگنجیدن. ۲) تفرعن بخرج دادن، مغرورانه رفتار کردن. ۳) بیش از حد خوشحال شدن.
آجاج قابییغنی پوست درخت.
اؤز قابییغینا گیرمک توجلد خود فرورفتن، درخود فرورفتن، انزوا جستن.
یترین قابییغنی پوسته زمین.
قابلیت {قابیلیات} [ع.ا.] قابلیت، استعداد، شایستگی، لیاقت.
~ سیز [ص.] ناقابل، بی قابلیت، بی استعداد، بی لیاقت.
~ سیزلیک [ا.] بی قابلیت، عدم شایستگی، بی لیاقتی.

- (۵) تنها، منزوی. (۶) محدود.
 ~ ایجلاس جلسه سزی.
 ~ تلویزیون سیستمی تلویزیون مدار بسته.
 ~ حیات زندگی منزوی.
 ~ صائیت لر صائت های بسته که برای ادای آنها دهان کمتر باز می شود: ی، ئ، و، و.
 ~ لئق انزواء، اختفا.
 ~ محکمه یا خیشی جلسه سزی دادگاه.
 ~ هجا هجای بسته آن است که به صامت مختوم شود، مثل: اولدوز.
 گوزوقالبی چشم بسته، بی تجربه.
 قاپاماق (ف. ۱) بستن، کبب کردن، نخته کردن (در. ۲) قفل کردن. (۳) پوشاندن، مسدود کردن. (۴) انجام دادن، تعطیل کردن. (۵) اندودن، بر کردن (سوراخ، چاله).
 قاپان ۱ (ص. ۱) گاز گیرنده، گزنده، گیر (سگ. ۲) جنگ زننده، غارت کننده، رباینده.
 قاپان - قاپان غارت دسته جمعی، هرکس با نقلا و جنگ زدن می خواهد بیشترین سهم از چیزی را برای خود بر باید.
 قاپان ایت دیشینی گوسترمز سگ گیرا دندان نشان نمی دهد.
 قاپان ۲ (ع. ۱/ بو. ۱) قبان، ترازو.
 ~ چئ [ا. ۱] قباندار.
 ~ دار [ا. ۱] قباندار.
 ~ دارلئق [ا. ۱] قباندار.
 قاپانماق (ف. م. ۱/ ف. قا. ۱) بسته شدن، کبب شدن، نخته شدن (در. ۲) قفل شدن. (۳) پوشیده شدن، مسدود شدن. (۴) انجام یافتن، تعطیل شدن. (۵) پر شدن، اندود شدن. (۶) منزوی شدن، در بروی خود بستن. (۷) مجذوب شدن، جلب شدن. (۸) زمین خوردن.
 آغزی ~ به سکوت و ادار شدن، دهان کسی بسته شدن.
 آغزی اوسته قایاندئ با دهان بزمین خورد.
- کیتا با قاپانماق مجذوب (مطالعه) کتاب شدن.
 قاپائئجئ (ص. ۱/ ۱) احاطه کننده، دربر گیرنده، پوشیده. (۲) نفر آخر صف یا دسته.
 قاپچاق (۱/ ۱) چلیک، بشکه. (۲) گونی بافته شده یا دوخته شده از الیاف حصیر یا طناب.
 قاپدئرماق (ف. س.) تحریک کردن سگ برای گاز گرفتن.
 قاپاماق (قاپئئنماق) (ف.) بزور گرفتن، ضبط کردن، دست روی چیزی گذاشتن.
 قاپسانماق (قاپئئنماق) (ف.) بسته شدن، کبب شدن.
 قاپئئماق باخ: قاپساماق.
 قاپئئماق باخ: قاپسانماق.
 قاپ - قاج بزن و دررو.
 قاپ - قارا (ص.) سیاه سیاه، سیاه مثل زغال.
 قاپلاما (ف. ۱/ ص.) طلا اندود، نقره اندود.
 ~ چئ کسی که فلزات را با طلا یا نقره اندود می کند.
 قاپلاماق (ف. ۱) احاطه کردن، پوشاندن. (۲) شامل شدن، فرا گرفتن.
 سوکوت قاپلادئ سکوت فرا گرفت.
 قاپلن [ا. ۱] بلنگ.
 قاپما (ف. ۱/ ا.) ربایش، چسنگ (زدن)، گاز (گرفتن).
 قاپماق (ف. ۱) گاز گرفتن. (۲) گزیدن، نیش زدن. (۳) جنگ زدن، ربودن، قاپیدن.
 اونون سوزون آغزئندان قاپدئ سرعت فکر او را دریافت.
 ایت قاپدئ سگ گاز گرفت.
 چوره گی قاپدئ قاجدئ نان را قاپ زد و برد.
 قورد قوزونو قاپدئ گرگ گوسفند را ربود.
 قاپو باخ: قاپی.
 قاپی [ا. ۱] قاپو، در، دروازه، باب.
 ~ - باجا [ا. ۱] در و پیکر.
 ~ - باجا آچئق بی در و پیکر، بدون محافظت

- و مراقبت.
- ~ بیر همسایه نزدیک، خانه یکی.
- ~ جیق [ا]. دریچه، در کوچک.
- ~ چئی [ا]. قابوچی، دریان، نگهبان.
- (۲) پیشخدمت. (۳) دروازه بان (فوتبال).
- ~ چئی باشی مأمور نگهبانی دروازه (دروازه بان) و وصول کننده مالیات از کالای وارده به شهر (در قدیم).
- ~ چیلیق [ا]. دریانی، نگهبانی، دروازه بانی.
- ~ دا دورماق پشت در به انتظار ماندن.
- ~ دالیندا قالماق پشت در ماندن، اجازه ورود نداشتن.
- ~ دان قوؤوماق از در راندن.
- ~ دان قوؤورسان، پنجره دن دوشور از در برانی از پنجره داخل میشود، آدم سمج و پررو.
- ~ سی آچیق اولماق در خانه کسی بروی همه باز بودن، مهمان نواز بودن.
- ~ - قابئی دوؤلاشماق (گزمک، دوشمک) در بدر گشتن، خانه به خانه جستجو کردن.
- ~ - قابئی با همجوار.
- ~ قان دوؤرانی سیستمی گردش خون در بین دورگ.
- ~ قونشو همسایه دیوار به دیوار، درو همسایه.
- ~ قاپئی آلماق دم در انتظار کشیدن.
- ~ چکمک پیش کردن در.
- ~ چیریماق در را بهم زدن.
- ~ دوؤیمک در زدن.
- ~ کسدیرمک دم در کسی به انتظار ماندن.
- ~ کسمک باخ: قاپئی کسدیرمک.
- ~ قابئی نین دابائی باشه در.
- ~ دابائین چیخارتماق باشه در را در آوردن، با اصرار مطالبه کردن، پی در پی رفت و آمد کردن.
- ~ قابئی یا به در، به سوی در.
- قایشدیرماق [ف. س. ا.] (بهم انداختن جانوران.
- (۲) به قاپیدن از دست همدیگر تحریک کردن.
- قایشماق [ف. فار. ا.] (همدیگر را گاز گرفتن.
- (۲) از همدیگر قاپیدن، از دست همدیگر چنگ زدن.
- قایلماق [ف. م. ا.] (گاز گرفته شدن، گزیده شدن.
- (۲) ربوده شدن، قاپیده شدن. (۳) فریفته شدن، مجذوب شدن.
- قایلمیش [ف. ص. ا.] (فریفته، مجذوب.
- (۲) گاز گرفته شده، گزیده شده. (۳) قاپیده، ربوده.
- قات [ا. ا.] (لایه، طبقه. (۲) دفعه، مرتبه، بار. (۳) لا، تاه. (۴) بند. (۵) خطاطو.
- قات باقات باخ: قات - قات.
- قات - قات باخ: قات - قات.
- ایکی قات اولماق دولاشدن، کمر خم کردن، گوز پشت شدن.
- ایکی قات دولا، دو طبقه.
- دالی قات دا در پشت سر.
- شالواری قاتدان دوشدو اطوی شلوارش به هم خورد.
- مین قات هزار (صد) بار.
- بئرین قاتی لایه زمین.
- قاتار [ا. ع.] قطار، مقام که در آلات موسیقی بادی کوچک نواخته می شود.
- قاتانقاز [ص.] [خشن، سفت، شق، تان شو.
- بالائی سویا سالدیقدا ناختا کییمی قاتانقاز اولور جاجیم را که توی آب می اندازی مثل تخته سفت میشود.
- قاتدالاق [ا.] [ورم طحال.
- قاتداماق باخ: قاتلاماق.
- قاتدیرماق [ف. س. ا.] بوسیله دیگری مخلوط کردن.
- قات - قات [ظ. ا.] (لایه به لایه، طبقه - طبقه.
- (۲) بارها، بدفعات، مرتبه به مرتبه. (۳) لایه لا.
- (۴) هزار لا.
- قات - قاتی [ا.] هزار لا، هزار تو، هزار خانه،

قاتما ۱ [ا.ا] قاتمه، نخ، رشته و طنابی که از موی دم و یال اسب و استر بافند.

قاتما ۲ [ف.ا] آمیختگی، اختلاط.

قاتماجا [ا.ا] چیزی که به چیز دیگر مخلوط می شود، هریک از اجزاء و عناصر مخلوط.

قاتماق [ف.ا] ۱) مخلوط کردن، قاتی کردن، علاوه کردن. ۲) شرکت دادن، داخل کردن. ۳) ملحق کردن. ۴) بهم ریختن، بهم زدن.

آرالارئنی قاتماق میانه دو نفر را بهم زدن، دو بهم زنی کردن.

باشئنی قاتماق سرگرم کردن.

سویاشکر قاتماق شکر را با آب مخلوط کردن.

قاباغئنا قاندئ کسی را دنبال کرد، کسی را تعقیب کرد.

گئجه نی گوندؤزه قاتماق شب را به روز آوردن، شب و روز کار کردن.

قاتما - قارئشئق [ص.ا] ریخته و پاشیده، به هم ریخته، درهم و برهم، مغشوش، ژولیده.

~ سالماق درهم و برهم کردن، ژولیده کردن، بهم ریختن.

قاتئ [ص.ا] ۱) غلیظ، انبوه، پرپشت. ۲) سخت، سفت، جامد. ۳) شدید، بسیار تند. ۴) دو آتش، قهار، بی رحم، قستی القلب. ۵) مخلوط، مختلط، مرغوب.

~ قارانئق تاریکی محض، بسیار تاریک.

~ لاشدئرماق [ف.ا] غلیظ کردن، انبوه تر کردن، تغلیظ کردن.

~ لاشدئرئلمئش [ف.ص.ا] تغلیظ شده.

~ لاشما [ف.ا] تغلیظ.

~ لاشماق [ف.ا] غلیظ تر شدن، انبوه شدن، خشن شدن.

~ لانماق [ف.م.ا] غلیظ شدن، سفت شدن.

~ لی [ص.ا] مخلوط، ناخالص.

~ لئق باغ: قاتئلق.

قاتئ باغ روغن جامد.

قسمت سؤم معدۀ نشخوار کنندگان.

قات - قارئشئق [ص.ا] درهم و برهم، بی نظم، مغشوش.

قاتئق [ا.ا] مخلوط، ماده مخلوط شده.

~ سئز [ص.ا] خالص، غیر مخلوط.

قاتل { قاتئل } [ا.ص.ع] قاتل، آدم کش، جانی.

~ لیک [ا.ا] قتل، آدم کشی.

قاتلاشدئرماق [ف.س.ا] به احتمال و داشتن، به مقاومت و داشتن.

قاتلاشماق [ف.ا] ۱) ناشدن، دولا شدن. ۲) خم شدن. ۳) تحتل کردن، تاب آوردن، تن در دادن، طاقت آوردن.

قاتلاما [ف.ا.ص.ا] ۱) تاشو. ۲) ناخورده، چین. ۳) نان فطیر روغنی.

قاتلاماق [ف.ا] ۱) تا کردن، رویهم خواباندن، درنوردیدن، بستن (کتاب). ۲) خم کردن، دولا کردن. ۳) پیچ دادن، پیچانیدن. ۴) قطع

کردن، بریدن، تراشیدن (قلم). ۵) تاب آوردن، طاقت آوردن، تحتل کردن.

~ قاتلاناجاق [ا.ا] چاله زیر زانو.

قاتلانئرماق [ف.س.ا] بوسیله کسی تا کردن، خم کردن، دولا کردن، قطع کردن، تراشیدن، بریدن.

~ قاتلانماز [ص.ا] تاشو، غیر قابل خم کردن.

قاتلانماق [ف.م.ا] ۱) ناشدن، رویهم خوابیدن. ۲) خم شدن، دولا شدن. ۳) پیچ خوردن، پیچانده شدن. ۴) قطع شدن، بریده شدن، تراشیده شدن

(قلم). ۵) تاب آوردن، تحتل کردن، طاقت آوردن، تن در دادن.

قاتلانمائش قطع نخورده (مداد)، تان نشده (اسکناس)، کاملاً نو و دست نخورده، تراشیده نشده.

قاتلائلماق [ف.م.ا] بوسیله کسی نا خوردن، خم شدن، دولا شدن، قطع شدن، بریده شدن، تراشیده شدن، تحتل آوردن، تن در دادن.

قائیر [۱. ص.] (۱. قاطر، استر. ۲) کینه جو، عنود، جموش.
 ~ چئ [۱. قاطرچی، قاطردار.
 ~ چئلیق [۱. قاطرداری.
 ~ دئیرناغئ [۱. گل پرطاووسی، جاروب (گیاه).
 ~ قوئروغو [۱. گیاه دم اسب.
 قاتیشدئیرماق [ف. بهم زدن، مخلوط کردن، قاتی کردن، برهم زدن، مغشوش کردن، پریشان کردن، ژولیده کردن، باخ: قاتیشدئیرماق.
 قاتیشماق [ف. ۱] مخلوط شدن، قاتی شدن، علاوه شدن. ۲) شرکت کردن، مداخله کردن، داخل شدن. ۳) ملحق شدن، پیوستن. ۴) بهم خوردن، پریشان شدن. ۵) آلوده شدن، گل آلود شدن. ۶) خراب شدن.
 قاتیشیق [ص. ۱] درهم، درهم و برهم، بهم ریخته، ریخته و پاشیده، مغشوش، ژولیده. ۲) مخلوط، آمیزه.
 ~ لئق [۱. درهم برهمی، برهم خوردگی، پریشانی، آشوب.
 قاتیق [۱. (۱. یوغورت) ۱) ماست. ۲) خورشت. ۳) چیزی که همراه نان می‌خورند.
 ~ آشئ آش ماست.
 ~ چالماق ماست زدن.
 ~ چئ [۱. ماست فروش.
 ~ ساتان ماست فروش.
 قاتیق داغئلسا بئرئ قالار، آئران داغئلسا نه بی قالار؟ اگر ماست بریزد اثرش میماند، اگر دوغ بریزد چه اثری میماند؟
 ~ لاق [ف. ماست مالیدن.
 ~ لئ [ص. ماست آلود، ماستی.
 آج قاتیق ابسته مز، یوخولو باسدئیق گرسنه خورشت نمی‌خواهد و خواب آلوده بالش.
 قاتئلماق [ف. ۱] مخلوط شدن، قاتی شدن، علاوه شده، آمیختن. ۲) مشارکت کردن،

مداخله کردن. ۳) بهم خوردن، بهم زده شدن. ۴) آلوده شدن. ۵) ملحق شدن، پیوستن.
 قاتئلئش [۱. ظ.] اختلاط، طرز مخلوط شدن.
 قاتئلئق [۱. ۱] تغلیظ، غلظت، نسبت هر عنصر در یک مخلوط. ۲) شدت، سختی و سفتی. ۳) جمود. ۴) قهاری، بی رحمی. ۵) اختلاط، آمیزگی.
 ~ اوئلچن [۱. غلظت سنج، جگالی سنج.
 قاج ۱ [۱. دشمن، مخالف، ضد.
 ~ دوشمک (اولماق) [ف. دشمن شدن، ضد کسی بودن.
 ~ لاشماق [ف. مخالف شدن.
 ~ لئق [۱. دشمنی، مخالفت، ضدیت.
 قاج ۲ نهرهای باریک برای آبیاری.
 قاجا [ص.]: قاجا یول راه پرچاله و جوله.
 قاجاق: قاب-قاجاق [۱. ظرف آلات، ظرف و ظروف.
 قاجئماق [ف. در اثر خشک شدن متقبض شدن، خم شدن (چوب تر).
 قاجئئماق [ف. خمیازه کشیدن، دهن دره کردن.
 قاج [ف. ۱/ ۱] حالت امر از فعل قاجماق، بدو فرار کن، بگریز. ۲) قاج، بریده.
 قاج آت باسدئ بدو که زیر اسب نیروی، عجله کن.
 قاجاراق [ظ. بدو، در حال دویدن، دوان.
 ~ لاماق [ف. دواندن، تیز تاختن.
 قاجاراغاسالماق به دویدن و داشتن، دواندن.
 قاجاغان [ص. ۱] تندرو، تیزرو، تیزبا. ۲) رموک.
 ~ لئق [۱. ۱] تیزبایی، تیزروی. ۲) رمیدگی.
 قاجاغانلار [۱. مگس ریزه، کمیجه.
 قاجاق [۱. ص. ۱] قاجاق، کاری که مخفی و بانردستی صورت بگیرد، خرید و فروش و وارد کردن کالا بطور غیر قانونی. ۲) فراری، دهقانانی که برای مبارزه با خوانین و مأمورین دولتی به کوهها و جنگلها فرار می‌کردند. ۳) تندرو.

قائیر [۱. ص.] (۱. قاطر، استر. ۲) کینه جو، عنود، جموش.
 ~ چئ [۱. قاطرچی، قاطردار.
 ~ چئلیق [۱. قاطرداری.
 ~ دئیرناغئ [۱. گل پرطاووسی، جاروب (گیاه).
 ~ قوئروغو [۱. گیاه دم اسب.
 قاتیشدئیرماق [ف. بهم زدن، مخلوط کردن، قاتی کردن، برهم زدن، مغشوش کردن، پریشان کردن، ژولیده کردن، باخ: قاتیشدئیرماق.
 قاتیشماق [ف. ۱] مخلوط شدن، قاتی شدن، علاوه شدن. ۲) شرکت کردن، مداخله کردن، داخل شدن. ۳) ملحق شدن، پیوستن. ۴) بهم خوردن، پریشان شدن. ۵) آلوده شدن، گل آلود شدن. ۶) خراب شدن.
 قاتیشیق [ص. ۱] درهم، درهم و برهم، بهم ریخته، ریخته و پاشیده، مغشوش، ژولیده. ۲) مخلوط، آمیزه.
 ~ لئق [۱. درهم برهمی، برهم خوردگی، پریشانی، آشوب.
 قاتیق [۱. (۱. یوغورت) ۱) ماست. ۲) خورشت. ۳) چیزی که همراه نان می‌خورند.
 ~ آشئ آش ماست.
 ~ چالماق ماست زدن.
 ~ چئ [۱. ماست فروش.
 ~ ساتان ماست فروش.
 قاتیق داغئلسا بئرئ قالار، آئران داغئلسا نه بی قالار؟ اگر ماست بریزد اثرش میماند، اگر دوغ بریزد چه اثری میماند؟
 ~ لاق [ف. ماست مالیدن.
 ~ لئ [ص. ماست آلود، ماستی.
 آج قاتیق ابسته مز، یوخولو باسدئیق گرسنه خورشت نمی‌خواهد و خواب آلوده بالش.
 قاتئلماق [ف. ۱] مخلوط شدن، قاتی شدن، علاوه شده، آمیختن. ۲) مشارکت کردن،

قیز اوغلان لا قاجدی دختر با پسر فرار کرد.
 قیز اوغلان دان قاجیتر دختر از پسر رومی گیرد.
 گوزوندن قاجماق بحساب نیامدن، از دید
 پنهان ماندن، مشاهده نشدن.
 بوخوسو قاجماق خواب کسی پریدن، بیخواب
 شدن.
 قاجیتر تماق [ف. ۱] (دواندن، ۲) گریزانیدن،
 فرار دادن. ۳) طفره رفتن، شانه خالی کردن،
 در رفتن. ۴) در بردن از معرکه. ۵) پرانیدن
 (رنگ، خواب)، محو کردن، از بین بردن.
 ۶) دزدیدن، ربودن. ۷) قاجاق کردن. ۸) کسی
 را برای اجرای امری بسرعت و باشتاب فرستادن.
 آغیزدان ~ از دهان در رفتن، از زبان پریدن،
 بی اراده مطلبی را گفتن.
 بوئون ~ شانه خالی کردن.
 دادیئی ~ بی مزه کردن.
 قیز ~ دختر ربودن، دختر فرار دادن.
 گوزدن ~ از نظر انداختن، بحساب نیاوردن.
 شالوارئنا قاجیترندی (بچه) توشلوار ریخت
 (در داد).
 بوخوسو قاجیترندی خواب مرا پراند، مرا
 بیخواب کرد.
 قاجیتر دیلماق باخ: قاجیتریلماق.
 قاجیترماق [ف. ۱] فرار دادن، گریزانیدن.
 ۲) قاجاق کردن. ۳) ربودن، در بردن.
 قاجیتریلماق [ف. م.] فراری شدن، از معرکه
 بدر شدن.
 قاجیش [۱. ۱] (دو، تک، ۲) فرار، گریز، هزیمت.
 ~ ایدمانی ورزش دو.
 ~ عملیاتی عملیات فرار (در جنگ).
 مانیه لرله قاجیش دو با مانع.
 قاجیشما [ف. ۱. ۱] (دوندگی، ۲) مسابقه دو.
 ۳) فرار و گریز.
 قاجیشماق [ف. فار. ۱] دوندگی کردن،
 دسته جمعی دویدن. ۲) مسابقه دو گذاشتن.

~ آت اسب تندرو.
 ~ چش [۱.] قاجاقچی، قاجاق کننده، قاجاق
 فروش.
 ~ چیلیق [۱. ۱] قاجاقچی گری. ۲) راهزنی.
 ~ حمر کانی جنبش دهقانی به رهبری و
 سرکردگی «قاجاق» بر علیه خانها و مأمورین
 دولتی.
 ~ قوئون گوسفندی که از گله رمیده است.
 ~ لیق [۱.] حالت قاجاق و فراری.
 ~ مال جنس قاجاق، کالای قاجاق.
 قاجا - قاج [۱.] فرار دسته جمعی، فرار با ازدحام،
 بدو بدو.
 قاجا - قاجا [ظ.] دوان دوان، بدو.
 قاجان ۱ [ف. ص.] دونده، دوان، جاری، فزار، تیزرو.
 قاجان ۲ (شکل قدیمی هاجان) کی؟ چه وقت؟
 قاجدی - توتدو [۱.] بازی کودکانه موش و
 گربه، گرگم بهوا.
 قاجقین { قاجقین } [۱.] فراری، گریزان، فزار.
 ~ لیق [۱.] فراری (بودن)، گریزندگی،
 مهاجرت.
 قاجماق [ف. ۱] (دویدن، ۲) گریختن،
 فرار کردن، گریزیدن. ۳) طفره رفتن، شانه خالی
 کردن، در رفتن، جرزدن. ۴) پریدن (رنگ،
 خواب)، محو شدن، ناپدید شدن، از بین رفتن.
 ۵) دوری جستن، اجتناب کردن. ۶) رو گرفتن
 زن در برابر مرد. ۷) ترک کردن (خانه و غیره).
 ~ یولو راه فرار، راه گریز.
 آغیزندان قاجماق بی اراده مطلبی را گفتن،
 از دهان کسی پریدن، از زبانش در رفتن.
 ایشدن ~ از کار در رفتن، از کار شانه خالی
 کردن.
 دو داغی ~ لبانش لرزیدن، تبسم کردن.
 رنگی ~ رنگ پریدن.
 سود قاجماسی خشک شدن شیر پستان.
 عطیری قاجماق عطرش پریدن.

(۳) فرار کردن دسته جمعی، گریختن. (۴) از هم فرار کردن، متفرق شدن.
قاجیق [ص.] نخ در رفته (جوراب).
قاجیلماز [ص.] اجتناب ناپذیر، ناگزیر، گریز ناپذیر.
 ~ لئق [ا.] اجتناب ناپذیری، ناگزیری.
قاجینماق [ف.] گریختن، گریزان شدن، اجتناب کردن، دوری کردن.
قاخ [ا.] میوه خشک (زرد آلو، سیب، گلابی، شفتالو)، خشکبار، برگه، قاق.
قاجاج [ا. / ص.] گوشت و ماهی خشک شده که برای زمستان ذخیره می شود، نمک سود، نمک زده، دودی. (۲) لاغر و خشکیده.
 ~ ائتمک (ائله مک) خشک کردن، نمک سود کردن، با دود خشک کردن.
 ~ چئ [ا.] کسی که « قاجاج » تهیه میکند.
 ~ لاماق باخ: قاجاجینماق.
قوروقاجاج ال لری دستهای خشکیده و لاغر.
قاجاجینماق [ف.] خشک کردن ماهی و گوشت.
قاجاجینماق [ف.] خشک شدن، بحالت « قاجاج » درآمدن. (۲) لاغر و خشکیده شدن.
قاجانج { قاجانج } باخ: قاجینج.
قاجدیرماق { قاجدیرماق } [ف. س.] به انجام فعل « قاجماق » مجبور کردن یا مسبب آن شدن.
قاجسینماق { قاجسینماق } [ف.] فاسد کردن، متعفن کردن، گنداندن.
قاجسینماق { قاجسینماق } [ف.] فاسد شدن، متعفن شدن، گندیدن، بو گرفتن.
قاجین قاجسینماسی فساد روغن، عفونت روغن.
قاجماق [ف.] سرزنش کردن، طعنه زدن، شماتت کردن، سرکوفت زدن. (۲) کوبیدن، کوفتن، آهسته ضربه زدن، کوبیدن و رفته قلزی که در طرف دیگر برجستگی ایجاد شود. (۳) نشان دادن، مرضع کردن.
باشاقاجماق سرکوفت زدن، سرزنش کردن،

طعنه زدن، شماتت کردن.
قاجیش [ا.] (۱) سرزنش، سرکوفت، طعنه. (۲) ضربه، کوبش.
قاجیل: ~ او تورماق میخکوب نشستن، بی حرکت نشستن، تمر گیدن.
قاجیلماق [ف. م.] (۱) میخکوب شدن، نشانده شدن. (۲) خلبیدن، فرو رفتن. (۳) گزیده شدن. (۴) تمر گیدن.
قاجینج { قاجینج، قاجینج } [ا.] سرکوفت، سرزنش، ملامت، طعنه، شماتت.
قادا [ا.] قضا، حادثه، بلا، مصیبت، درد.
 ~ - بالا درد و بلا، مصیبت و بدبختی.
قاداسی در مقام خصوصیت گفته می شود: دردت بجونم.
قاداسین آلیم (قادان آلیم) دردت بجونم، خواهش می کنم، فدایت می شوم.
قادلئ [ص.] دردمند، مصیبت زده.
قاداخاباخ: قاداغان.
قاداغان [ا.] (باخ: یاساق) قدغن، ممنوع، غیر مجاز، غیر قانونی.
 ~ ائتمک (ائله مک) قدغن کردن، ممنوع کردن.
 ~ ائد بلمک ممنوع شدن، قدغن شدن.
قاداق [ا.] محور، چفت، پیچی که تیغه چاقو یا قیچی را به دسته متصل می کند.
قادداماق باخ: قته مک.
قادیر [ص. ع.] قادر، توانا، نیرومند.
 ~ لیک [ا.] توانائی، نیرومندی.
 ~ اولماق قدرت یافتن، قادر شدن، توان انجام کاری را داشتن.
قادی [ا.] زن، بانو، خانم، کدبانو.
 ~ لئق زن، (بودن) استعداد زنانه، رفتار زنانه، مربوط به زن.
آیاغی سوروشکن قادی (خمیری بومشاق قادی) زن منحرف، زنی که زود با

- مردھا دوست می شود.
- قارا [۱/ص.] (۱) برف، سفید، تمیز.
- ~ آباق او شونمک او چوندور خاصیت برف اینست که با در برف میچاید.
- ~ او چفونو بهمن.
- ~ تمیزله ئین [۱] برف روب (ماشین)، برف پاک کن.
- ~ چو و غونو [۱] طوفان سرد نوام با برف.
- ~ چیچه یی (چیچه گی) [۱] گل یخ.
- ~ کیمی [ص.] سفید و تمیز.
- ~ گولله سیننه با سماق به گلوله برفی بستن، با گلوله برفی زدن.
- ~ لاماق [ف.] برف باریدن.
- ~ لاشماق [ف.] برفی شدن، به شکل برف درآمدن. (۲) برف بازی کردن.
- ~ لی پر برف، برفی، همراه با برف.
- ~ لئق [۱/ص.] جائی که برف زیاد میبارد، برف خیز.
- ~ باغماق برف باریدن.
- قوش باشی قار برف کله گنجشکی.
- قارا^۱ [ص.] (۱) قره، سیاه، سیه، مشگی.
- (۲) سیاه پوست، (۳) تیره و تاریک، (۴) شوم، منحوس، مرتجع، (۵) سوک، ماتم، (۶) نوشته، خط، پیش نویس، (۷) ساده (کارگر)، بی ارزش، عادی، (۸) کثیف، آلوده، (۹) خشکی (در مقابل دریا) باغ: قارا^۲ (۱۰) خورشید، باغ: قارا^۳ (۱۱) سایه.
- ~ آدام [۱/ص.] مردم عوام، افراد ساده.
- ~ آزار باغ: قارا آزار.
- ~ آعاج [۱] باغ: قارا آعاج، درخت نارون، اوجا.
- ~ آغئیز [۱/۱] (۱) گرگ، (۲) بز پشاهنگ.
- ~ آباق [ص.] حیوانی که پاهایش سیاه باشد.
- ~ آباق خسته لیئی بیماری گیاهی.
- ~ اور کلی [ص.] سیاه دل، سیه قلب، بد دل، بد گمان، حسود.
- ~ اور کلی لیک [۱] حسادت، بد دلی، بد گمانی.
- ~ اور (لو) (اورو قارا) [ص.] سیاه رو، سیه رو، روسیاه، بدنام، رسوا، آبرو باخته.
- ~ اوروم [۱/ص.] انگور سیاه.
- ~ ایستی اوت [۱] فلفل سیاه.
- ~ باتداق باغ: قارا باتداق (باتاق).
- ~ باخت [ص.] سیاه بخت، تیره بخت، بد بخت، بد اختر.
- ~ باسما [۱] بختک، کابوس، خفتک.
- ~ با سماق [۱] دچار کابوس شدن، خواب وحشتناک دیدن.
- ~ باش [۱/۱] بد بخت، سیاه بخت، (۲) خدمتکار (زن).
- ~ باشاق (باشاق) [۱] گندم سیاه، قره باش.
- ~ باغ شیکسته سی باغ: قارا باغ شیکسته سی.
- ~ باقارا [۱] سایه به سایه، پایا (تعقیب کردن).
- ~ بئل سیئه نک [۱] نوعی ماهی خوراکی.
- ~ بنیز [ص.] سیه چرده، گندم گون.
- ~ بوغاز [ص.] بی اندازه متعصب.
- ~ بوغاناق [۱] سیاه سرفه.
- ~ بوغدا [۱] گندم سیاه، چاودار. (Pagopyrum).
- ~ بوغدا بی [ص.] گندم گون، سیه چرده، سبزه.
- ~ پاچا [۱] حیوان غیر اهلی (شبه بز)، بز کوهی.
- ~ پول [۱] پول سیاه، پول خرد، پول مسی.
- ~ تاپماجا [ص.] تهدید غیر جدی.
- ~ تاختا [۱] نخته سیاه.
- ~ تورباق [ص.] خاک سیاه.
- ~ توئوق باغ: قارا توئوق.
- ~ تیکان باغ: قارا تیکان.
- ~ تهر [ص.] سیاه گون، سیاه وش.
- ~ جا [ص.] (۱/۱) سیه فام، سیه گون.
- (۲) سیاهک.

~ شام [۱.] کاج فرنگی. (Larix)
 ~ شین [ص.] سبزه، گندم گون، سیه جرده.
 ~ غاج باخ: قارا آغاج.
 ~ قاباق [ص.] اخمو، بد اخم، عبوس، ترشرو.
 ~ قاباق [۱.] خفه کن سماور.
 ~ قارغا [۱.] (کلاغ سیاه، زاغ. ۲) کنایه از آدم مسن که موهایش سفید نشده.
 ~ قاش [ص. ۱/۱] سیه ابرو، ابروی سیاه و پر پشت. ۲) نوعی ماهی که در آبهای شیرین زیست می کند و از گیاهان پوسیده تغذیه می کند.
 ~ قانچیر [۱.] خونمردگی.
 ~ قورخو تهدید.
 ~ قورخو گلمک تهدید کردن.
 ~ قوروت [۱.] قره قوروت، ماده جوشانده غلیظ شده آب کشک.
 ~ قوش (باخ: قارتال) [۱.] عقاب، شاهین، قره سنقر.
 ~ قول [۱.] غلام سیاه.
 ~ قولاق [۱.] سیاه گوش، حیوان درنده شبیه روباه، قره فلاغ.
 ~ قوؤما یا سالماق تعقیب کردن، در تنگنا انداختن، به شتاب واداشتن.
 ~ قیز [ص.] دختر سیاه جرده.
 ~ قیز دیرها [۱.] تب نوبه.
 ~ قیش زستان سیاه، زمستان سخت و یخبندان.
 ~ قیشقیرئق [۱.] سرو صدا، الم شنگه.
 ~ قیشیق باخ: قاراقینق.
 ~ کئچه [ص. ۱.] (نمد سیاه. ۲) سیاه چادر، سیه خیمه، نوعی آلاچیق که تیرک ها بشکل دایره نصب میشوند و با نمد سیاه پوشانده می شود، باخ: موخور.
 ~ کوئان باخ: قارا کوئان.
 ~ گئیمک لباس سیاه پوشیدن، عزادار بودن، سوگوار بودن.
 ~ گور و هچولار [۱.] باند سیاه، خرابکاران.

~ جالئی [ص.] دارای آفت سیاهک.
 ~ جیشیه ر (جیگر) [۱. ص. ۱] جگر سیاه، کبد. ۲) سیدل، بزدل، ترسو.
 ~ چوخور [۱.] سیاه چال (فضائی، در نظریه نسبت عمومی).
 ~ چؤهره باخ: قارا چؤهره.
 ~ خبر [۱.] خبر مرگ، خبر فاجعه آمیز، خبر مشوم.
 ~ دابان [۱.] بدبین، بد قدم.
 ~ داش [۱.] حجر الاسود (خانه کعبه).
 ~ دام [۱.] خانه های بومی در مناطق کشاورزی و دامداری آذربایجان که در سقف آن سوراخی برای نفوذ نور و روشنایی و خروج دود تعبیه میشود.
 ~ دریلی [ص.] سیاه پوست، دارای پوست سیاه.
 ~ دوؤاق [۱.] سیاه پوش، سوگوار.
 ~ دینمز [ص.] سوت و کور، بی سرو صدا، ساکت و خاموش.
 ~ دینمزجه [ظ.] خاموشانه، با حالت سوت و کور.
 ~ ساققال [ص. ۱.] (ریش سیاه. ۲) مرد میانسال.
 ~ ساققالئی [ص.] دارای ریش سیاه.
 ~ ساققیز [۱.] زفت، قیر.
 ~ ساققیز کیمی با پیئشماق مثل زفت چسبیدن، مثل کنه چسبیدن، سماجت و پررویی کردن.
 ~ سایاق سیاه گون، سیاه طور.
 ~ سو [۱.] آب سیاه (بیماری چشم).
 ~ سوران [۱.] (زاندانم، قره سوران. ۲) زیاد سزال کن، پرسنگر.
 ~ سول [۱.] نوعی ماهی خوراکی.
 ~ (Virmba- Vimba).
 ~ سؤودا مایخولیا.
 ~ سینا [ظ. م. ۱] غیابا. ۲) الله بخنکی، بدون علم و یقین.
 ~ سینک [۱.] مگس (خانگی).

- ~ گؤز [ص. ۱/۱] چشم سیاه، سیه چشم.
 (۲) در ترکیه: خیمه شب بازی و نمایش سیاه ها را بنام قهرمان بازی «قارا گؤز» مینامند.
 ~ گؤزلوک ائتمک: ظاهر به گریه کردن.
 ~ گون لر [ص.] روزگار سیاه، روزهای بدبختی.
 ~ گونه قالماق: به خاک سیاه نشستن، بروز سیاه افتادن.
 ~ گیله باخ: قارا گیله.
 ~ لاتماق باخ: قارا لاماق.
 ~ لاشماق [ف.] سیاه تر شدن.
 ~ لاها [ف. ۱.] خط خطی کردن، سیاه کردن).
 ~ لاها کاغیذ: کاغذ سیاه، کاغذ مسوده، کاغذ - پیش نویس.
 ~ لاماق [ف. ۱.] سیاه کرد، سیاه رنگ کردن.
 (۲) خط خطی کردن، خط کشیدن. (۳) تند و بدخط نوشتن، کاغذ سیاه کردن. (۴) نشان گذاشتن، در نظر گرفتن. (۵) لکه دار کردن. متهم کردن.
 ~ لامایازی: پیش نویس، مسوده.
 قارا التماق باخ: قارا التماق.
 قارا الماق باخ: قارا الماق.
 قارا لیست لیست سیاه.
 ~ لئق [۱/۱] سیاهی. (۲) بدبختی.
 ~ مال [۱.] حشم، چهارپا، دام.
 قارامتیل [ص.] سیاه گون، سیه فام، سیاه وش.
 قارانس [ظ.] تنگ نفس، باشتاب و نفس زنان.
 ~ نفس قاجدیق: یک نفس دویدیم، تاحد تنگ نفس شدن دویدیم.
 ~ واش باخ: قارا واش.
 ~ وئر مک سایه خود را نشان دادن، اجمالا خود را نشان دادن.
 ~ وورغون [۱.] افلیج.
 ~ یاناق [۱.] بیماری که مدت طولانی در بستر باشد.
 ~ یاخا [ص. ۱] مردم عادی که عنوان و لباس رسمی ندارند. (۲) سمج.
 ~ یاخماق: متهم کردن، تهمت زدن، افترا بستن.
 ~ یارا [۱.] سیاه زخم، شارین.
 ~ یاراق قره یراق، رساننده ملزومات و اسلحه در دوره صفویان.
 ~ یاز [ص.] سیاه بهار، از اول بهار تا اواسط اردیبهشت.
 ~ یازی [ص.] سرنوشت شوم، طالع بد.
 ~ یاغیز (یاغیز) [ص.] سیه چرده، سیاه چهره، سیاه سوخته.
 ~ یانیق باخ: قارا یاغیز.
 ~ یئل [۱.] گرد باد.
 ~ یوخو [۱.] خواب مرگ، مرگ.
 ~ یهر { یاهار } [ص.] اسب رام نشده، اسب وحشی.
 اوژونون قاراسی: سیه روئی، رسوائی، بدنامی.
 قارا [۱/۱] خشکی، یز، زمین، قسمتی از کره زمین که اقیانوس و دریا نیست.
 قارابا آباق باسماق: به خشکی قدم گذاشتن.
 قارا خورش، خورش، مواد مخلوط با پلو.
 ~ سیز بدون خورش.
 مثال:
 بورانی پولوؤ کدو پلو.
 نوبوق پولوؤ مرغ پلو، جلومرغ.
 سیزی پولوؤ سیزی پلو.
 سودلو پولوؤ پلو که با شیر پخته شود.
 شوؤد پولوؤ شوید پلو.
 قوؤورما پولوؤ قیقه پلو.
 چیغیرتما نوعی خورش که با قطعات مرغ و گوجه فرنگی و کدو و بادمجان و تخم مرغ میپزند.
 فیسینجان فسنجان.
 موسقه (موسامما) متما (خورشتی که از قطعات مرغ با گوجه برغانی و پیاز داغ تهیه میکنند.
 قارا آزار [۱/۱] سیاه زخم.

قارا آغاچ (قاراغاچ) [۱]. درخت نارون، اوجا.

قاراباتداق (باتشاق) [۱]. قره قاز، فوق، نوعی مرغابی سیاه رنگ و ماهی خوار.

قاراباغ شیکسته سی [۱]. یکی از مقام های ضربی آذربایجانی.

قاراتوئوق [۱]. نوکا، طرفه، باسترک، پرنده از تیره گنجشک ها که برای آواز خوانی یا بخاطر گوشتش شکار می کنند. (Turdidae)

قاراتیکان [۱]. سیاه تلو، سیاه تلی، قره تیکان، یکی از درخت های جنگلی. (Paliurus)

قاراجور [۱]. شمشیردار. (۲) شمشیر دراز.

قاراجوره [۱]. درخت سرخدار. (Taxus)

قاراجئی ۱ (۱) کولی. (۲) گدا. (۳) جیغ جیغو، سلیطه، فرمال. (۴) خیس. (۵) مفتری.

~ لئق [۱]. کولی گری. (۲) سلیطه گری.

(۳) خیس. (۴) گدائی. (۵) افترا.

قاراجئی ۲ [۱]. گونه ای از آهنگ های آشین. (۲) یکی از کوک های اصلی سازها.

قارادالاق ائتمک [ف]. ازبایانداختن، از ناانداختن، دواندن و خسته کردن.

قاراغات [۱]. انگور فرنگی، خولجان، قرغات. (Ribes).

قارا ~ انگور فرنگی سیاه دانه.

قیرئلی ~ انگور فرنگی سرخ دانه.

قاراقینیق [۱]. آویشن، مرزنجوش. (Origanum)

قارا کوتان [۱]. گاو آهن، خیش بزرگ، درنواحی مختلف دارای اسامی خاصی است:

آتابابا کونائی - آغاچ کونائی - ائیری
بازی کونائی - بینه - چاتال - داراق - قیر
- کل کونائی.

قاراگیله [۱ / ص. ۱] (۱) تیره از گیاهان مثل زغال اخته، مورد و آس. (۲) دانه سیاه، سیاه دانه (انگور). (Vaccinium Myrtillus).

(۳) سیاه چشم.

قارال [۱]. قرار، آرامش، سکون، راحت.

~ لارئ گلمزدی آرامش نداشتند.

قارالتماق { قارآلتماق } [ف]. سیاه کردن.

قارالتئی { قارآلتئی } [۱]. شبح، سواد، سیاهی، سایه. (۲) لگه سیاه.

قارالمق [ف]. (۱) سیاه شدن. (۲) تاریک شدن، تیره شدن. (۳) کبود شدن (از خشم یا خفگی).

(۴) خاموش شدن، کم سو شدن. (۵) از دور دیده شدن، سواد چیزی بنظر رسیدن. (۶) بند آمدن (نفس، صدا). (۷) بدبخت شدن.

قاش قارالدئی هوا تارک شد، شب شد.

گوز قارالدئی چشم سیاهی رفت، پر دامنه و خارج از دیدرس بود.

قاراما [۱]. باخ: آلا. (۲) توسری. (۳) باتلاق و مرداب کنار رودخانه.

~ وئرمک باخ: آلا وئرمک.

قاراماق [ف]. متهم کردن، افترا بستن. (۲) سرزنش کردن، ملامت کردن. (۳) مراقبت

کردن، تحت نظر داشتن. (۳) باخ: قارغیماق.

قارانقو باخ: قارانلیق.

قارانقوش [۱]. پرستو، چلچله. (Hirundinidae)

قارانلیق [۱]. تاریکی، سیاهی، ظلمت.

(۲) جای تاریک. (۳) مبهم، غیر واضح.

~ دو شمک (چو کمک، قوؤ و شماق) شب شدن، تاریک شدن هوا.

~ قوبویا داش آتماق تیر در تاریکی انداختن، بر اساس گمان و فرض عمل کردن.

~ لاشدئرمق [ف]. تاریکتر کردن، بی نور کردن، مبهم کردن.

~ لاشماق [ف]. تاریک شدن، شب شدن، مبهم شدن.

~ لاماق (۱) باخ: ~ لاشماق. (۲) تاریک کردن.

قارانلیغا قالماق به تاریکی شب افتادن، تأخیر در حرکت تا فرارسیدن شب.

قاراواش [۱]. کنیز، پیشخدمت، کلفت، (باخ:

۸) سمباده، سنگ سمباده. ۹) آوای شکستن چیز ترد، آوای خارش.

~ باغلاماق (۱) شکرک بستن. ۲) پینه بستن، کبره بستن.

~ باغلامیش [ف. ص. / ص. ۱] (۱) شکرک بسته. ۲) پینه بسته، کبره بسته.

~ لاشماق [ف. ۱] (۱) پیر شدن، فرتوت شدن. ۲) کهنه شدن، چروکیده شدن. ۳) شکرک زدن.

۴) کبره بستن، پینه بستن. ۵) سخت شدن، سفت شدن، چغل شدن. ۶) طراوت و تازگی را از دست دادن.

~ لانتماق (۱) باخ: قارتلاشماق. ۲) کبره بستن. روبه بستن زخم. ۳) خود را خاراندن.

~ لی [ص. ۱] کبره دار، پوسته بسته (زخم). ~ لیق [۱. ۱] (۱) پیری. ۲) کهنگی، سفتی، سختی. ۳) بدجنسی، کهنه کاری.

~ ماق باخ: قارتماق.

قارتال (= قاراقوش) [۱. ص. ۱] شاهین، پرنده‌ای شبیه عقاب، قره سنقر. (Aquila) ۲) جسور.

~ باخیش [ص. ۱] نگاه جسور و تیزبین.

~ بورون [ص. ۱] بینی عقابی. قارتلاماق { قارتلاماق } [ف. ۱] خاراندن، سخت خاراندن. ۲) باخ: قارت.

قارتماق { قارتماق } [ف. ۱] پوسته بستن روی زخم. ۲) کبره بستن.

قارتماق { قارتماق } [ف. ۱] سخت شدن، خشن شدن.

قارتی { قارتی } [۱. ۱] چو خا، لباس نم‌دین چوبانها.

قارتیماق { قارتیماق } [ف. ۱] پیر شدن، از دست دادن طراوت، چروکیده شدن، کهنه شدن، بیات شدن.

قارتیمیش [ف. ص. ۱] باخ: قارتماق. ۱) پیر، فرتوت. ۲) بیات، کهنه شده، بی طراوت شده.

قارداش [۱. ۱] (۱) برادر، اخوی. ۲) دوست، رفیق.

قاراباش).

قاراوللی { قارآواللی } [۱. ۱] انکتود، فکاهی، لطیفه. ۲) یکی از گونه‌های نمایش مرسوم در آذربایجان در فضای باز.

قارپاجاق [۱. ۱] دندان انیاب، دندانهای جلو.

قارپماق { قارپماق } (۱) باخ: قارپماق [ف. ۱] قاپیدن، چنگ زدن، ربودن و گرفتن. ۲) خاریدن. ۳) گاز گرفتن.

قاربوز باخ: قاریز.

قاریز [۱. ۱] هندوانه. (Citrullus)

~ چی [۱. ص. ۱] هندوانه فروش.

~ لیق [۱. ۱] جالبز هندوانه. ۲) عضله بالای دست اسب.

قاریزی [ص. ۱] (۱) برگ هندوانه. ۲) بشکل هندوانه.

قاریزی سیماور سماور شکم دار، سماور کره‌ای شکل.

قاریشیدئرماق [ف. ۱] تحریک کردن برای قاپیدن از هم، بازی دادن حیوانات با یکدیگر، به کشی گرفتن تشویق کردن.

قاریشماق (باخ: قاریشماق) [ف. فار. ۱] از همدیگر قاپیدن، از همدیگر ربودن. ۲) همدیگر را گاز گرفتن حیوانات، بازی کردن حیوانات با یکدیگر. ۳) کشی گرفتن.

قاریشلی [۱. ۱] خرت - خرت (خاراندن).

قاریشماق [ف. قا. ۱] خود را خاراندن، گاز گرفتن. آدام دانیشا - دانیشا، انششک - قاریشنا - قاریشنا آدم‌ها با صحبت کردن و خرا با گاز گرفتن با یکدیگر آشنا می‌شوند.

قارت { قارات } باخ: غارت.

قارت { قارت } [ص. ۱. / س. ۱] پیر، چروکیده. ۲) خشک، شکننده، خشکیده.

۳) شکرک بسته. ۴) کبره، پینه. ۵) سخت، سفت، چغل. ۶) چیزی که طراوت و تازگی را از دست داده باشد. ۷) قهار، کهنه کار، بدجنس.

۳) خطاب دوستانه و احترام آمیز به پسران و مردان.

~ جاسینا [ظ.] برادرانه، برادروار.

~ جیق [ا.] برادر کوچولو.

~ لاشما [ف.ا.] برادر خواندگی، برادر صیغه‌ای.

~ لاشماق [ف.] دست برادری دادن، عهد اخوت بستن.

~ لیق [ا.ا.] (برادری. ۲) برادر خوانده.

۳) نابرداری. ۴) اتحاد، دوستی.

اؤگئی قارداش [ص.] برادر ناتنی.

سود قارداشی [ص.] برادر رضاعی، برادر شیر.

قان قارداشی [ص.] برادر خونی، برادر تنی.

قارساق { قارساق } [ص.] کز، سوختگی.

قارسالاماق [ف.] سوزاندن (سرما)، کزدادن، سوزاندن مو، تف دادن.

بشری گویو قارسیان ابستی گرما که زمین و آسمان را سوزانده.

قارسالاماق [ف.] سوختن (سطحی)، کز گرفتن.

قارسالانمیش [ف.ص.] سوخته.

کولک دن قار سالانمیش از کولاک و سرما سوخته.

قارسالماق [ف.] سوختن (مو)، سوختن سطحی، کز گرفتن.

قارساماق [ف.] سوختن مو، سوختن سطحی، کز گرفتن.

آلوؤاؤز - گوزو قارسیئر هر م شعله آتش سر و صورت را می سوزاند (کباب می کند).

قارسماق { قارسماق } باخ: قارسالاماق.

قارسیئماق باخ: قارسالانماق.

قارسیئماق [ف.] سوزاندن (سطحی)، کز دادن.

قارشئی { قارشئی } [ا.ص./ف.ا.] قوشما. ۱) مقابل،

روبرو، طرف مقابل، رویارو، برابر. ۲) نسبت به،

در باره. ۳) ضد، مخالف، علیه، بر علیه.

~ چیخماق مواجه شدن، روبرو شدن، روبروی هم قرار گرفتن.

~ دا [ظ.] در مقابل، در روبرو، در آینده.

~ دان [ظ.] از روبرو، از مقابل، از قبل.

~ دان قارشئی یا از سوئی به سوی مقابل.

~ دان گلن حر کاتین اوستونلوؤو حق تقدم با وسیله مقابل.

~ دورما [ف.ا/ص.] متقابل، متناظر، روبروی هم.

~ دورماق رویارو ایستادن، رویارو شدن، مقابله

کردن، در مقابل هم قرار گرفتن، مخالف هم بودن.

~ سئی آلیئماز [ص.] غیر قابل پیش گیری، غیر قابل جلوگیری.

~ سیندا [ظ.] در مقابل، در روبرو، در حضور.

~ سینئی آلماق جلوگیری کردن.

~ سینئی کسمک جلورا سد کردن.

~ قارشئی یا [ظ.] از سوئی به سوی دیگر،

روبروی هم، متقابل، متناظر.

(بارباق لاری) قارشئی - قارشئی با دارای

بر گهای متناظر، دارای بر گهای متقابل.

~ قوشماق روبروی هم قرار گرفتن، مقابل هم نهادن.

~ گلمک مواجه شدن، روبرو شدن، روبرو درآمدن.

~ گئتمک بر خلاف جهت کسی رفتن.

~ لاشدئرها [ف.ا.] مقایسه، مقابله.

~ لاشدئرهاق [ف.ا.] مقایسه کردن، مقابله

کردن. ۲) برابر هم نهادن، موازنه کردن.

۳) مواجهه دادن. ۴) رویارو کردن، مقابل هم گذاشتن.

~ لاشدئریئلماق [ف.م.] مقایسه شدن، مقابله

شدن، برابر هم نهاده شدن.

~ لاشماق [ف.ا.] روبرو شدن، رویارو شدن.

۲) استقبال شدن (از دسو). ۳) معادل شدن،

موازنه شدن. ۴) مقایسه شدن، مقابله شدن.

~ لاهاق [ف.ا.] استقبال کردن، پیشواز کردن.

۲) برخورد کردن، ملاقات کردن. ۳) روبرو

قارغی {قارغی} (باخ: قامیش) [۱.۰] نی،
 بوریا، خیزران، قصب. (Arundo)
 ~ لاماق [ف.۰] بانی پوشاندن.
 ~ لئق [۱.۰] نیزار، نیستان.
 قارغیتماق [ف.س.۰] وادار به نفرین کردن.
 قارغی دالی [۱.۰] ذرت، بلال. (Zea Mays)
 قارغیش {قارغیش} [۱.۰] نفرین، لعنت.
 ~ ائتمک (ائله مک) نفرین کردن.
 ~ لاماق [ف.۰] نفرین کردن، لعن فرستادن.
 قارغیتماق {قارغیتماق} [ف.۰] نفرین کردن، لعن کردن.
 قارقا باخ: قارغا.
 ~ قوزقون زاغ وزغن.
 قارقار [س.۰] قارقار، آوای کلاغ.
 قارقارا (قرقره) [۱.۰] (۱) قرقره، قرقره نخ.
 (۲) قرقره برای بلند کردن بار، قرقره برای
 بالا کشیدن آب از چاه. (۳) غرغره، مضمضه،
 گرداندن آب در دهان و گلو.
 قارقاگوزو [۱.۰] نوعی گل تاجریزی (Paris).
 قارقاماق باخ: قارغیتماق.
 قارقیش {قارقیش} باخ: قارغیش.
 قارماق {قارماق} ۱ (= قیرماق) قلاب، چنگک،
 گیره، چنگال، قارماق.
 ~ آئماق قلاب ماهی گیری را به آب انداختن.
 ~ لاماق چنگ زدن، به قلاب گیر دادن.
 ~ لاماق به قلاب گیر کردن، گیر افتادن.
 ~ لئ [ص.۰] دارای قلاب.
 قارماق {قارماق} ۲ باخ: قانیرماق.
 قارماقارثیق {قارماقارثیق} [ص/ظ.۰]
 (۱) آشفته، درهم برهم، مغشوش، ژولیده، بهم
 ریخته. (۲) مخلوط، ناخالص.
 ~ ائتمک (ائله مک) ۱ آشفته کردن، بهم
 ریختن. (۲) مخلوط کردن.
 ~ لئق ۲ آشفتنگی، ژولیدگی، درهم برهمی،
 بهم ریختگی. (۲) ناخالصی.

شدن، مواجهه شدن.
 ~ لانماق [ف.م.۱] استقبال شدن،
 مورد استقبال قرار گرفتن. (۲) از روبرو برخوردن.
 ~ لئق [۱.۰] مقابل، بدل، عوض، معاوضه، تقابل،
 تناظر، متعالف.
 ~ لئق لی [ص.۰] متقابل، روبرو، برابر، متعادل،
 دوجانبه، متقابل.
 ~ لئق لی بوجاق لار زوایای متقابل، دو گوشه
 روبرو.
 ~ لئق لی حسابلا محاسبه پایا، کلرینگ.
 ~ لئق لی قاپی لار درهای روبرو.
 ~ لئق لی باردیم کمک متقابل.
 قارشئ یا چیشماق پیشواز کردن، استقبال
 کردن، جلوی کسی ظاهر شدن.
 ائوین قارشئ سی روبروی خانه، مقابل خانه.
 بوسوزه قارشئ نه دئییر؟ درباره (نسبت به)
 این سخن چه می گوید.
 گوزگویه قارشئ ائورماق روبروی آینه
 نشستن.
 بازار قارشئ بسوی بهار.
 قارغا {قارغا} [۱.۰] کلاغ، کلاغ سیاه.
 (Corvuscorone).
 ~ دبلی زبان زرگری.
 ~ سوغانی باخ: قارغا سوغانی.
 ~ لی بازار بازار پرسرو صدا و پرازدحام و
 شلوغ.
 آلاقارغا [۱.۰] کلاغ سفید و سیاه.
 قارغابورنو [۱.۰] (۱) شب بند در. (۲) دستگاه خم کن
 (مبله و غیره).
 قارغاساققیرئ [۱.۰] انگم درخت آلوچه، زرد آلو و
 آلو.
 قارغاسوغانی [۱.۰] گل گلابیل. (Gladiolus)
 قارغاشا [۱.۰] سرو صدا، جار و جنجال، غوغا، ازدحام.
 ~ لئق ازدحام، جار و جنجال، غوغا.
 قارغاماق باخ: قارغیتماق.

قارئخدیرماق [ف. س.] به عجله واداشتن، دستپاچه کردن.

قارئخماق [ف.] عجله کردن، سردرگم شدن، دستپاچه شدن.

قارئش (قارئچ، قارئج) [ا.] واجب.

قارئش - قارئش [ظ.] واجب به واجب.

~ لاماق [ف.] با واجب اندازه گرفتن.

قارئش - بولاش [ا.] درهم و برهم، مغشوش، درهم ریخته.

قارئشدیران [ا. / ص.] مخلوط کن، هم زن (دستگاه).

قارئشدیرماق [ف. ا.] (مخلوط کردن ۲) بهم زدن. ۳) پریشان کردن، درهم و برهم کردن، بهم ریختن، زولیده کردن. ۴) دوبهم زدن، تفرقه انداختن. ۵) مشترک کردن.

آراقارئشدیرماق میانه دونفر را بهم زدن، تفرقه افکندن.

چایی قارئشدیرماق بهم زدن جای.

قارئشدیرجئی باخ: قارئشدیران.

~ لئق [ا.] دوبهم زنی، تفرقه افکنی.

قارئشدیرئلماق [ف. م. ا.] (بوسیله دیگری مخلوط شدن، بهم خوردن. ۲) درهم و برهم شدن، پریشان شدن، زولیده شدن.

قارئشقا [ا.] مورچه، مور.

~ یئین لر [ا.] مورچه خواران.

قارئشما [ف. ا.] آمیزه، اختلاط، مداخله، دخالت، بهم خوردگی.

قارئشماق [ف. ا.] (آمیختن. ۲) دخالت کردن، مداخله کردن. ۳) مخلوط شدن، ترکیب شدن.

۴) شرکت کردن، مشارکت داشتن. ۵) بهم خوردن، مغشوش شدن، زولیده شدن. ۶) آلوده شدن، گل آلود شدن. ۷) خراب شدن، بد شدن.

بوایشه قارئشماقین دراین کار دخالت نکنید.

هاوا قارئشدئی هوا بهم خوردن (طوفانی شد، خراب شد).

قارمالاماق { قارمالآماق } [ف. ا.] جنگ زدن، جنگ انداختن. ۲) تصرف کردن، اشغال کردن.

۳) برداشتن، بزور گرفتن، قاپ زدن، قاپیدن.

قارمون { قارمون } [ا. ر. / یونانی.] آکاردئون. ~ چالان نوازنده آکاردئون.

~ چو سازنده یا فروشنده آکاردئون.

قارناق { قارناق } [ا.] برنگیر.

قارئی { قارئی } باخ: قارئش.

~ یارئق [ا.] قارئی با روغ، بارهنگ.

قارووالئق (گئجه کورلوغو) [ا.] شب کوری، کسانی که در شب نمی بینند، شب کور.

قارووال [ا. ا.] (قراول، نگهبان، کشیک، دیده بان، پایدار. ۲) طلایه دار، طلایه. ۳) نشانه گیر تفنگ.

~ چکمک نگهبانی دادن، کشیک کشیدن.

~ چو [ا.] نگهبان، دیده بان.

~ چولوق [ا.] نگهبانی، دیده بانی، کشیک.

~ خانا [ا.] اطاق نگهبانی، برج دیده بانی.

~ لاماق [ف. ا.] نشانه رفتن، نشانه گرفتن، نشانه روی کردن، هدف گیری کردن. ۲) کمین کردن.

~ لوق [ا.] نگهبانی کردن، دیده بانی.

قارئ [ا. ا.] (پیرزن. ۲) زن، همسر، زوجه عیال. ۳) جادوگر، حيله گر.

~ لاشماق [ف.] پیر شدن (زن).

~ لئق [ا.] پیرزنی.

~ نه نه پیرزن.

~ نه نه قورشاغئی (اؤرکه نی، جئجیمی) قوس و قزح، رنگین کمان.

کؤبه گیرن قارئ دوبهم زن، سخن چین، حيله باز.

قارئماق [ف. ا.] (پیر شدن. ۲) بموقع نجیدن درخت.

قارئچ باخ: قارئش.

~ بوشلوغو فضاي داخلي شكم كه امعاء و احشاء در آن قرار دارند.

~ پا [ص.] شكمو، شكم پرست، پرخور، گلوبنده.

~ جئيق [ا.] (۱) شكم كوچك. (۲) شكم حشرات.

~ داش باخ: قارداش.

~ دولوسو بک شكم سیر (خوردن)، شكم سیری.

~ دؤبوران آشي، گؤز اوزاق دان گؤره راش شكم پرکن را از دور می توان تشخیص داد.

~ ساللاماق (۱) باخ: ~ وئرمک. (۲) چاق شدن.

~ قولو [ص.] شكم پرست، شكمو، شكم باره، گلوبنده.

~ قولولوق [ا.] شكم پرسنی، شكم بارگی، پرخوری.

~ لی [ص.] شكم گنده، شكم دار. (۲) پرخور، شكمو.

~ وئرمک شكم دادن، كج شدن و در حال خرابی بودن دیوار و غیره، شكم دادن دیوار.

~ یاتالاغئی [ا.] حصه روده ای.

قارنى آج [ص.] (۱) گرسنه. (۲) شكم خالی. (۳) فقیر، نادار.

~ آچيق [ص.] (۱) لغت، برهنه. (۲) بیچاره و فقیر.

~ اوسته روی شكم، روی سینه (خوابیده، دمر، دمر و).

~ بشلیندن آشماق بحد افراط خوردن، شكم سیری خوردن، از پرخوری شكمش ترکیدن.

~ توخ [ص.] (۱) سیر، بی اشتها. (۲) ثروتمند، متمول.

~ دؤثماق سیر شدن.

~ یاریق [ا.] (۱) گوش ماهی، صدف. (۲) نوعی گیاه طبی، قارنى یاروغ، بارهنگ. (۳) نوعی خورشید بادمجان، شكم باره.

~ یوغون [ص.] شكم گنده، چاق.

قارئين دا اوشاق وار تو شكم بچه دارد، حامله است.

قارئشمیش [ف. ص.] مخلوط، درهم، قاراشمیش.

قارئشيق [ص.] (۱) آمیزه، مخلوط، درهم،

غیر خالص، مرکب. (۲) دور گه، باخ: ملز.

(۳) زولیده، پریشان، مغشوش. (۴) توأم، باهم.

~ سئیز [ص.] یکدست، اصل، خالص.

~ عدد عدد صحیح همراه با اعشار (کسر) مثل ۲/۶.

~ لی [ص.] مخلوط، غیر خالص.

~ لیق [ا.] درهم برهمی، اغتشاش، بهم خوردگی، هرج و مرج.

چرشنبه قارئشيقی مخلفات چهارشنبه سوری.

قارئشيلماق [ف.] مخلوط شدن، آمیختن، دخالت کردن.

قارئلتی [ا.] قارقار، آوای کلاغ.

قارئلدا تماق [ا.] اور - ویزدن، حرفهای نامفهوم و بی معنی زدن.

قارئلدا شماق [ف. قار.] دسته جمعی قارقار کردن، دسته جمعی سرو صدا کردن.

قارئلدا ماق [ف.] قارقار کردن.

قارئم [ا.] انهر، خندق، جوی باریک، گودال آب، آبگیر، معمولاً دور چادر جوی باریکی حفر می کنند که آب باران و غیره بداخل چادر نفوذ نکند.

قارئماز [ص.] همیشه جوان، فرتوت نشدنی.

قارئماق [ف.] (۱) پیر شدن. (۲) پوستی که در اثر خواباندن طولانی در آب چروکیده می شود.

(۳) نفرین کردن، لعن فرستادن.

قارئن (قارئی) [ا.] شكم، بطن. (۲) اندرون، دل. (۳) رحم، زهدان.

~ آغریسی (۱) شكم درد. (۲) ناراحتی، عذاب، زجر. (۳) آزار، شلاق.

~ آلتی [ا.] نسجه ای که برای محکم کردن زمین از زیر شكم اسب می گذرد.

~ باغلاماق شكم گنده کردن، شكم دار شدن.

~ باغئی [ا.] شكم بند.

قازانج { قازانج } [۱.۱] دخل، درآمد، کسب.
(۲) بهره سود، منفعت، استفاده. (۳) مزد.

~ سئیز [ص.] بدون درآمد، بی بهره، بدون سود.

~ لی [ص.] دارای درآمد، سود آور، پرسود.

قازاندیرماق [ف.م.] بوسیله کسی کسب کردن، سود آور کردن، مشوق یا باعث کسب درآمدی از طرف کسی شدن.

قازانماق [ف.] کسب کردن، بدست آوردن، تحصیل کردن. (۲) بهره بردن، سود بردن، منفعت کردن، فایده بردن. (۳) نایل شدن، پیروز شدن.

آد ~ اسم در کردن، شهرت کسب کردن، معروفیت یافتن.

باققال بوایل یاخشی قازاندی بقال امسال خیلی درآمد داشت.

چوخ اوخویان، چوخ قازانار هرکس زیاد مطالعه می کند بیشتر می آموزد.

یارئش داییرنجی لیک قازانماق درمسابقه رتبه اول شدن (بدست آوردن).

یولد اش قازانماق دوست یافتن.

قازانیلما [ف.] اکتسابی، عارضی.

قازانیلماق [ف.م.] کسب شدن، بدست آمدن، تحصیل شدن.

قازایاغی [۱.] قازایاغی، قازایاقی، پای کلاغ، اطرللال. (گیاه خوراکی) (Chenopodium)

قازیشکی (قازئی به یی) [۱.] سنگمسی، پول رایج در قرن ۱۶ و ۱۸ میلادی در ایران و آذربایجان معادل ۵ دینار. ۴۰ قازیشکی معادل یک عباسی بود.

قازدیرتماق [ف.م.] بوسیله دیگری کردن، کاویدن، حقاری کردن. (۲) بوسیله دیگری حک کردن.

قازدیرماق باخ: قازدیرتماق.

قازما [ف.۱/۱.] دخمه، زاغه، خانه های زیرزمینی، بوم کند. (۲) کلنگ. (۳) حفاری، کندو کاو. (۴) حکاکی.

قارئینی برکیتمک ته بندی کردن، سیر خوردن.

دبلین قارئینا سوخدو سکوت کرد، زبانش را قورت داد.

گمی قارئی شکم کشنی، برآمدگی تنه کشنی.

قارئنج باخ: قارئش.

قارئنجا باخ: قارئشقا.

قاز [۱.] غاز. (Anser)

~ یئرش می مثل غاز راه رفتن، متکبرانانه راه رفتن.

انواع غازها: بوزقاز، - آغ قاش قاز -

هیند قازئی (داغ قازئی) - شوملوق

قازئی - قاشقا قاز - ماوی قاز.

قاز ۲ باخ: گاز ۱.

قاز ۳ باخ: گاز ۲.

قازاخ (قزاق) [۱.۱] قزاق، اهالی قزاقستان.

(۲) سپاهی در روسته تزاری و ایران (در سابق).

قازاغی [۱.] رقص دسته جمعی مردان جوان در آذربایجان.

قازاق باخ: قازاخ.

قازالاق [۱.۱] عزابه دو چرخه فندار که با یک اسب کشیده می شود. (۲) پرنده ای خواننده از خانواده چکاوک، غازالاق، قازلاخ.

قازامات [۱.] یتا. [زندن، حبس، جای تاریک.

قازان [۱.] دیگ: پاتیل، قازغان.

~ آسماق بار گذاشتن غذا.

~ چا [۱.] دیگ کوچک، دیگچه.

~ چی [۱.۱] دیگ ساز. (۲) مسئول دیگ بخار.

~ چیلئق [۱.] دیگ سازی.

~ دیبی [۱.] ته دیگ، ته طغار.

قازان قازانادیه ر، اوژون قارا دیگ به دیگ میگوید رویت سیاه.

قاز ووروب قازان دولدورماق با بخار دیگ را پر کردن، با هوا پر کردن، (کار بیهوده کردن، آب درهاون کوبیدن).

خرده، چیز تراشیده شده. ۴) خراشیده یا تراشیده (نوشته).

~ بیتکی لر بقایای گیاهی که در حقاری بدست می آید.

~ حیوانلار بقایای حیوانی.

~ کؤمور زغال معدنی.

قازئنما [ف.ا.] خراشیدگی، تراشیدگی، جای خراشیدگی، حک، تراش.

قازئنماق [ف.ا.ف.] خود را خراش دادن، خارانیدن خود تا حدی که پوست خراشیده شود. ۲) کنده شدن، حفر شدن.

قاسناق^۱ [ا.ا.] کبره، پوسته. ۲) پوسته نازک روی زخم.

~ باغلاماق کبره بستن.

~ لاهاق [ف.] کبره بستن، پوسته بستن زخم.

~ لی [ص.] کبره بسته، پوسته بسته (زخم).

قاسناق^۲ [ا.ا.] کلاف چرخ، چنبر (دف، غربال)، حلقه، فلکه، طوق، چرخ، تسمه نقاله.

~ لاهاق [ف.] نصب کردن کلاف یا طوق الک و دف و غیره.

قاسیرغا [ا.] گردباد، طوفان.

~ کیمی [ص.] طوفانی، خیلی شدید و سریع.

~ لی [ص.] طوفانی، دارای گردباد. ۲) برجوش و خروش.

قاسیق [ا.] ایضه، شرمگاه.

~ باغی [ا.] فتنه بند.

قاسیلماق [ف.ا.م.] نو گذاشتن لبه پارچه یا لباس، کوک خوردن. ۲) کوتاه شدن.

قاش [ا.ا.] ابرو. ۲) نگین. ۳) قاش زین، قاج زین، قریوس. ۴) افق. ۵) کمرکوه.

~ آغارماق سپیده دمیدن، صبح شدن، ظاهر شدن فلان.

~ آلان [ا.] آرایشگر زن که زیرابرو میگیرد، بند انداز.

~ آلماق زیرابرو را گرفتن، بند انداختن.

~ چئی [ا.ا.] حقار، حفر کننده. ۲) معدنجی، معدن دار. ۳) حگاک، کنده کار، قلمکار.

~ چیلئق [ا.ا.] حقاری. ۲) معدنکاری. ۳) حگاک.

~ ماشینی [ا.] ماشین حقاری.

قازماق^۲ [ف.ا.] کندن، حفر کردن. ۲) حک کردن، نفر کردن، کنده کاری کردن، حگاک کردن، قلم زدن.

قازماق^۲ [ا.] ته دیگ.

~ لانماق [ف.] ته دیگ بستن.

~ لی [ص.] ته دیگ دار.

قازناق [ا.] حفره، چاله، جای کنده شده.

قازورات [ا.] پس مانده، برار، مدفوع.

قازوق باخ: قازوق.

قازولین باخ: گازولین.

قازوئیل باخ: گازوئیل.

قازئی^۱ باخ: غازی.

قازئی^۲ [ص.] متکبر، متفرعن، متظاهر، مغرور، خود پسند، پرنخوت.

~ لاتماق [ف.] کبر و غرور فروختن، بخود بالیدن.

قازئچی [ا.ا.ص.] حقار. ۲) حگاک.

قازئق [ص.ا.] میخ چوبی، گل میخ. ۲) چاله، جای کنده شده.

قازئلماق [ف.ا.م.] کنده شدن، حفر شدن. ۲) حک شدن، نفر شدن.

قازئما [ف.ا.ا.] حقاری. ۲) حگاک.

~ بالتناسی تیغه (دستگاه) حقاری.

~ دزگاهی دستگاه حقاری.

قازئماق [ف.ا.] حقاری کردن، کندن. ۲) حک کردن، نفر کردن. ۳) تراشیدن، خراشیدن، باخ: قازماق.

قازئنتی { قازئنتی } [ا.ا.] حقاری، کندوکاو. ۲) بقایای حیوانات و گیاهان و اشیاء که در موقع حقاری به دست می آید. ۳) قراضه، پاره، ریزه،

اۈكۈزۈن قاشقاسىن دۇژرلر گاپىشانى

سفيد رامى زنند، ديه بر عاقله است.

قاشقال { قاشقال } [۱]. [تخته چوبى كه براى تقسيم آب در دهانه نهر قرار مى دهند.

قاشقالاشماق [ف. قار. شاخ به شاخ شدن، باهم در افتادن، ستيز كردن، مناقشه كردن.

قاشقالداق [۱]. [پرنده آبى حلال گوشت سياه رنگ شبيه اردك.

قاشقاشالا [۱]. [ملخ.

قاشوۋ { قشو } [۱]. [قشو، وسيله تيمار چهاربايان.

~ لاتماق [ف. س. [بوسيله ديگرى تيمار كردن، قشو كردن.

~ لاما قشو كشيدن، تيمار كردن.

~ لاتماق [ف. م. [قشو شدن، تيمار شدن.

قاشيتماق [ف. س. [خاراندن.

قاشيۋ [۱]. [قاشق.

~ لاما ق [ف. [قاشق زدن، باقاشق بهم زدن، باقاشق خوردن.

~ چي [۱]. [قاشق ساز.

خورك قاشيغي قاشق غذاخورى.

هرنه نوكسن آشيئنا، اۋداچيئخار

قاشيغيئنا هرچه تو آش بريزى خواهى خورد.

هرچه كنى بخود كنى، گرهمه نيك و بد كنى.

قاشيئما [ف. ۱]. [خارش.

قاشيئماق [ف. ۱]. [خراشيدن، خاراندن، ناخن

كشيدن. ۲. [تراشيدن، خراشيدن. ۳. [باسايش

پاك كردن، زدودن.

باشيئنى قاشيئماغا واختى بوخودور وقت

سر خاراندن ندارد.

قاشيئتى [۱]. [۱]. [خارش، مور مور. ۲. [تراشه.

قاشيئنديرماق [ف. س. [خارش انداختن، تحريك

كردن.

قاشيئماق [ف. ق. ۱]. [خود را خاراندن، خاريدن،

خارش داشتن. ۲. [مور مور كردن، خارش گرفتن.

قازى { قازى } [۱]. [ع. [قازى، حاكم شرع.

~ اوئانماق چشمك زدن، پشت ابرو نازك كردن.

~ چانماق (~ لارئنى چارتماق) گره برابر و افكندن، ابرو درهم كشيدن، گره برابر و انداختن، ناراضى و خشمگين شدن.

~ قاباق [۱]. [اخم، چين پيشانى و ابرو، ترشرو، سگرمة.

~ قاباقلئ [ص. [اخم، ترشرو، عبوس.

~ قاباقلئ ليۋ [۱]. [ترشروئى.

~ قاباغئ آچيئلدى جهره اش شگفت، اخم هايش باز شد.

~ قاباغئ يئر سوۋورۋر اخم آلود، بداخم، برج زهرمار.

~ قاباغئنى نوكسمك عبوس شدن، اخم كردن، گره برابر و انداختن.

~ قارالماق غروب شدن، هوا تاريك شدن، گرگ و ميش (شدن) هوا، ظاهر شدن شفق.

~ گۈز آتماق چشمك زدن، باحركت چشم و ابرو اشاره كردن.

~ گۈزائله مك (ائتمك) باخ: قاش - گۈز آتماق.

~ لاتماق [ف. ص. [بوسيله ديگرى نگين برانگشتر نشاندن.

~ لاما ق [ف. [نشاندن نگين برانگشتر.

~ لئ [ص. ۱]. [نگين دار. ۲. [داراي ابرو هاى پر پشت.

(قاشئ نئىن آلتئندا گۈزۈن وار) دئتمك

خطاب به كسى گفتن: (بالاي چشمت ابروست).

كسى كه تحتل كوچكترين انتقاد را ندارد.

اۋزۈك قاشئ نگين انگشتر.

داس قاش [۱]. [جواهر، نگين جواهر نشان.

قلم قاش [ص. [ابروى قلمى، ابروى كشيده.

بهرين قاشئ قاج زين، قريوس.

قاشقا { قاشقا } [۱]. [قشقه پيشانى، خال سفيد

در پيشانى. ۲. [بين دو ابرو، وسط پيشانى.

~ به بی [ا.] قلعه بیگی، نگهبان قلعه، فرمانده دژ و شهر داخل دژ.

~ چئی [ا.] قلعه بان، نگهبان.

قالا^۲ مشتق از فعل قالماق که بصورت ترکیبی با بعضی از کلمات استعمال می شود.
آزقالا کم مانده، کم مانده بود.

قالا - قالا باخ: قالماق.

قالا بالیق [ا.] ازدحام، شلوغی.

قالا تدیрмаق باخ: قالانماق.

قالانماق [ف. م.] بوسیله کسی توده کردن، رویهم انباشتن، آتش کردن.

قالاج [ا. ر.] (کژمبا) نوعی نان.

قالاغان باخ: قانقال.

قالاق [ا.] توده، کپه، پشته، انباشته.

قالاق - قالاق [ظ.] پشته پشته، بصورت کپه.

~ لاتماق [ف. م.] بوسیله دیگری کپه کردن، توده کردن، انباشتن.

~ لاماق [ف.] رویهم انباشتن، انباشته کردن، تل کردن، کپه کردن، توده کردن.

~ لانماق [ف. م.] رویهم انباشته شدن، کپه شدن.

~ وورماق انباشتن، تل کردن، کپه کردن.

قالا قالماق [ف.] تودرد سر افادان، گرفتار شدن.

قالا کتیکا (یو.) به معنی شیری (راه شیری، کهکشان).

قالاما [ف. ا.] توده، پشته، انبوه، لبالب (۲) آتش (کردن) افروزش.

قالاماق [ف. ا.] توده کردن، رویهم چیدن، انباشتن، تل کردن (۲) پر کردن، لبالب کردن،

بزورچپاندن (۳) برافروختن، آتش زدن، آتش

افروختن، روشن کردن بخاری و اجاق و غیره.

اود قالاماق آتش افروختن.

قالان^۱ [ا.] باقیمانده، اضافی، بقیه.

قالائی گلن نؤمره ده بقیه در شماره بعد.

قالان^۲ { قالآن، قالآن } نوعی مالیات در دوره

مغول که هزینه سفر امراء از اهالی محل وصول

قاطار باخ: قطار.

قاطران باخ: قطران.

قاعده باخ: قایدا.

قاغا [ا.] کاکا، کاکو، عنوانی برای خویشان نزدیک و صمیمی مثل برادر و دایی و غیره.

(۲) منقار، نوک.

قاغارماق باخ: قاهارماق.

قاغال [ا.] نوعی شیرینی. باخ: چنگورو، بیشی.

قاغایی [ا.] باغو، مرغ نوروزی، نوعی پرندۀ دریائی.

قاغلا { قاغلا } [ا.] ظرف سفالی.

قاغیلتی [ا.] صدای غاز، قارقار.

قاغیلداشماق [ف. قار.] دسته جمعی قارقار کردن، دسته جمعی سرو صدا کردن.

قاغیلداماق [ف.] قارقار کردن، صدای غاز در آوردن.

قافا [ا.] قفا، سر، کله.

قافلان باخ: قاپلان.

قافله { قافلا } [ا. ع.] قافله، کاروان.

قافیه { قافییا } [ا. ع.] قافیه، حرف یا کلمه آخر بیت در شعر.

قاق باخ: قاخ.

قاقا (قاققا) [ا.] خوردنی و شیرینی بزبان کودکانه، قاقالی لی.

قاققاناق [ا.] قهقهه، خنده بلند و سرو صدا.

~ چکمک قهقهه زدن، با صدای بلند خندیدن.

قاققیلتی [ا.] قهقهه، قاه قاه (۲) قدقد.

قاققیلداشماق [ف. قار.] باهم قهقهه زدن، کر کر خندیدن (۲) دسته جمعی قدقد کردن،

آواز خواندن کبک.

قاققیلداماق [ف. ا.] قهقهه زدن (۲) قدقد کردن.

قاقوم [ا.] قاقم.

قاقیرداق [ا.] جزغاله.

قالا^۱ [ا. ع.] قلعه، دژ، بارو، حصار بلند.

(۲) زندان، محبس.

~ بندد محبوس در قلعه، ممنوع الخروج.

قالخما { قالخما } [ف.ا.] صعود، اوج، قیام، برآمدگی.

قالخماق { قالخماق } [ف.ا.] برخاستن، بپاخاستن. (۲) بلند شدن، بیدار شدن. (۳) بهبود یافتن، از بستر بیماری برخاستن. (۴) صعود کردن، اوج گرفتن. (۵) ارتقاء یافتن (مقام). (۶) سربالائی رفتن، بالا شدن. (۷) بهوارفتن، بالا رفتن. (۸) قیام کردن. (۹) برآمدن، برجسته شدن. (۱۰) ورا آمدن.

آرادان دوشمن چیلیک قالخدئی خصومت از میان رخت بر بست، دشمنی از میانه رفع شد. اورتوئو قالخدئی پوشش آن باز شد (برداشته شد).

توئستو قالخدئی دود بلند شد، دود به هوارفت. خسته تزلیکله قالخار بیمار بزودی شفا می یابد.

داغا قالخماق از کوه بالا رفتن. دیک قالخماق راست ایستادن، ازجا پریدن و بپای ایستادن.

قوشلارهاوا یا قالخدیلار پرندگان به پرواز درآمدند (اوج گرفتند). بشریندن قالخماق ازجا برخاستن.

یوخودان قالخماق از خواب بیدار شدن. قالخیئتماق [ف.س.] بوسیله کسی بلند کردن، کسی را از جای بلند کردن، برافراشتن، برانگیختن.

قالخیژدیرماق باخ: قالخیئتماق. قالخیژماق باخ: قالدیرماق.

قالخیئش [ا.] قیام، خیزش. قالخیئشما [ف.ا.] قیام، خیزش، عصیان.

قالخیئشماق [ف.قار.] دسته جمعی پاشدن، برخاستن، ازجا بلند شدن. (۲) قیام کردن، عصیان کردن.

قالخیئق [ص.ا.] برجسته، برآمده. (۲) بلند شده، به هوا رفته. (حالتی که تخته های جعبه که از جای

می شد.

قالانماق [ف.م.ا.] نوده شدن، رویهم چیده شدن، انباشته شدن، انبوه شدن، تل انبار شدن. (۲) پر شدن، لبالب شدن. (۳) روشن شدن بخاری و غیره، آتش درست شدن، برافروخته شدن، شعله ور شدن.

قالائی [ا.] قلع، ازبیر. ~ چی [ا.] سفید گر، رویگر.

~ چیلئق [ا.] سفید گری، رویگری، قلع اندود کردن ظروف مسی.

~ سیئر [ص.] ظروف مسی که احتیاج به سفید کاری دارند.

~ لانماق [ف.س.] بوسیله دیگری ظرف مسی را سفید کردن، سفید گردانیدن ظروف مسی.

~ لاماق [ف.] سفید کردن ظروف مسی. ~ لانماق [ف.م.] سفید شدن ظروف مسی.

~ لی [ص.ا.] سفید شده، سفید کاری شده. (۲) ساختگی، تقلبی، جعلی.

قالباق { قالباق } [ا.ا.] کلاه پوستی (ماهوت، آهنی). (۲) درپوش. (۳) قالباق انومبیل که روی پیچ ومهره های جرخ نصب می کنند.

قالناق { قالناق } [ا.ا.] قلاق، قالناق، زین بدون نسمة زیردم، قسمت چوبی زین. (۲) حقه باز، پشت سرهم انداز.

~ لئق [ا.] حق بازی، پشت سرهم اندازی. قالچا { قالچا } ^۱ باخ: خالچا.

قالچا { قالچا } ^۲ [ا.] قسمت میان ران و تهیگاه. ~ سوئوئو استخوان لگن خالصه.

قالخاق باخ: قالخیئق. قالخان { قالخان } [ا.] سپر.

~ بالئغئی [ا.] سفره ماهی، سبر ماهی. ~ جئق [ا.] سپر، غلاف، پوست سخت.

قالخانا بنزر وژی غده تیروئید. قالخانا بنزر اطراف وژی غده پاراتیروئید.

قالخسانا { قالخسانا } [ف.] دججب!

کنده شده).

قالخییم [۱.] برآمدگی، برجستگی.

قالخینماق [ف.] بلند شدن، برپا خاستن.

قالدیئران [ص.] بلند کننده، بالا بر.

قالدیئرتماق [ف.س.] بوسیله دیگری بلند کردن،

برخیزاندن، به قیام واداشتن، بوسیله دیگری فعل

«قالدییرماق» را انجام دادن یا سبب انجام آن

شدن.

قالدیئرماق [ف.۱.] بلند کردن، برپاداشتن،

برخیزاندن. (۲.) برافراشتن، باهتزاز در آوردن

(پرچم، بادبان کشتی و غیره). (۳.) از خواب

بیدار کردن، از جا بلند کردن، از بستر بیماری

بلند کردن. (۴.) بهبودی بخشیدن. (۵.) بالا بردن،

برداشتن. (۶.) بردن، از بین بردن. (۷.) شورانیدن،

به قیام واداشتن.

آرادان ~ از بین بردن، رفع کردن.

آیاغا ~ برپاداشتن، برخیزاندن، بلند کردن.

باش ~ سر بلند کردن، شورش کردن.

بوخودان ~ از خواب بیدار کردن.

قالدیئرئجی [ص.۱.] بالا بر (جرتقیل، آسانسور و

غیره).

~ کران جرتقیل.

قالستوک { قالستوک } [۱.آ.] کسراوات،

دستمال گردن.

قالغئی { قالغئی } باخ: قالغئی.

قاللاج [ص.] قلاج، دست و دل باز.

قالما { قالما } [ف.۱.۱/۱.] توقف. (۲.) مانده،

باقی. (۳.) یادگاری.

آنادان قالما ارث پدری، مادرک پدری.

قالماق { قالماق } [ف.۱.] ماندن. (۲.) اقامت

کردن، توقف کردن. (۳.) باقیماندن، پس ماندن.

(۴.) تاخیر افتادن، دیر کردن. (۵.) جاماندن.

(۶.) واماندن، بازماندن، درماندن. (۷.) موجود

بودن، هستی داشتن، زنده بودن. (۸.) بفکر کسی

بودن، بدرد کسی رسیدگی کردن. (۹.) به عنوان

فعل معنی و مفهوم استمرار را می‌رساند: آغزئی

آجیلا قالدی (دهانش) (از تعجب) باز ماند.

(۱۰.) گیر کردن. (۱۱.) گرفتار شدن.

قالدی کی علاوه بر این، بعلاوه، اقا بقیه داستان،

اقا باید گفت، در مورد.

آج قالماق گرسنه ماندن، گرسنگی کشیدن.

آز قالدی کم مانده، نزدیک است، تقریباً.

اصلینه قالاندا در اصل، در حقیقت.

آغزئی آچیق قالماق (از تعجب) دهن کسی

باز ماندن.

اوایش هله لیک قالدی آن کار فعلاً متوقف

شد.

اوزه قالماق رودرواسی کردن.

اونا قالسا اگر بنظر او موکول شود، اگر بسته

بنظر او باشد، اگر باختیار او باشد.

ایزی قالماق اثرورد چیزی ماندن.

ایشدن قالماق از کار باز ماندن.

ایشمیز آلاها قالیب کارما با خداست.

ایکی آلمانا قالدی دو عدد سیب باقی ماند.

باخا قالدی خیره ماند، چشم دوخت.

بوانو آتاسیندان قالمیش این خانه از پدرش

مانده است (به ارث رسیده است).

بو قوناق قالمالی اولاجاق این مهمان ماندنی

است.

دردینه قالماق بدرد کسی رسیدگی کردن، با

کسی همدردی کردن.

سفریمیز گلن هفته یه قالدی مسافرت ما به

هفته بعد موکول شد. (ماند).

سن قالا - قالا اوئو ووردولار تو بودی که او

را کتک زدند.

سنین باردیئمینا قالما می‌شام به کمک تو

احتیاج ندارم.

شاگیرد بوایل ده قالدی شاگرد امسال هم رد

شد.

گزمک دن قالماق از گردش باز ماندن،

از گردش محروم شدن.
 من قالا - قالاسن اوشاغی دؤیورسن مگر
 من مرده‌ام که تو بچه را می زنی؟ درحالی که من
 هستم تو بچه را می زنی؟ درحضور من بچه را
 می زنی؟
 منه قالسا اگر بمن واگذار شود، اگر نظر
 مرا بخواهید، اگر به اختیار من باشد.
 ناموسلو قالماق شرافتمندانه زندگی کردن،
 شرافتمندانه باقی ماندن.
 هاردا قالیرسیئیز کجا اقامت دارید؟ کجا
 سکونت دارید؟ کجا می مانید؟
 یو خودان قالماق از خواب باز ماندن.
 یو خوبا قالماق خواب ماندن.
 یولد اقالماق در راه ماندن.
 قالما قال [ا.] قیل و قال، گفتگوی درهم و برهم و
 دسته جمعی، هیاهو، سرو صدا.
 ~ چی [ص.] بر سرو صدا، ستیزه جو، جنجالی.
 قالوش [ا. ر.] گالش، پوتین لاسیکی.
 قالون [انگله.] گالن، معادل ۵/۴ لیتر.
 قالیان باخ: قلیان.
 قالیب قالب، شکل، باخ: قلیب.
 ~ چی [ا.] قالب ساز، قالب ریز.
 ~ چیلیق [ا.] قالب سازی.
 ~ لاتماق [ف. م.] بوسیله کسی قالب زدن.
 ~ لاشماق [ف.] شکل گرفتن، هم شکل شدن.
 ~ لاما [ف. ا.] قالب گیر.
 ~ لاماق [ف.] قالب زن، قالب ریختن.
 ~ لانماق [ف. م.] شکل قالب را گرفتن، قالب
 شدن.
 ~ لی [ص.] قالب شده.
 قالیانؤ کمک قالب ریختن، به قالب ریختن
 (در ریخته گری).
 قالیاچکمک به قالب کشیدن.
 قالیاوورماق قالب زدن.
 قالیدان قالیا گیرمک شکل عوض کردن.

باشماق قالیی قالب کفش.
 بیر قالیب صابون یک قالب صابون.
 بیر قالیبا گیرمک هم شکل شدن، شکل
 گرفتن.
 تؤ کمه قالیی قالب ریخته گری.
 قالیش [ا.] اقامت، محل ماندن.
 قالیق [ا.] نه مانده، پس مانده، بقیه، باقیمانده، بقایا.
 قالیم [ا.] دیرزیستن، دیربایی.
 قالین [ص. ا.] ضخیم، کلفت. ۲) پریش، انبوه.
 ۳) قطور، تومند، ستر.
 ~ باغیر ساق [ا.] روده بزرگ.
 ~ تۆک [ص.] دارای موهای پریش.
 ~ جا [ص.] خیلی کلفت، خیلی پریش.
 ~ مس [ص.] صدای کلفت، صدای خشن، بم.
 ~ قابیق [ص.] پوست کلفت، دارای پوست
 ضخیم، گرانجان.
 ~ قافالی [ص.] کند ذهن، دیرفهم.
 ~ لاتماق باخ: قالین لاشدیرماق.
 ~ لاشدیرماق [ف.] ضخیم تر کردن، کلفت تر
 کردن، پریش تر کردن.
 ~ لاشدیرئلماق [ف. م.] بوسیله دیگری
 ضخیم تر شدن، پریش تر شدن.
 ~ لاشماق [ف.] ضخیم تر شدن، کلفت تر شدن،
 انبوه شدن، قطور شدن، پریش تر شدن.
 ~ لیق [ا.] ضخامت، کلفتی، پریشی.
 قامارلاماق [ف. ا.] قاپیدن، ربودن، چنگ زدن.
 ۲) گرفتار کردن، دستگیر کردن. ۳) تحریک
 کردن، تحریص کردن، غلبه کردن.
 قامارلاماق [ف. م. ا.] ربوده شدن، قاپیده شدن،
 گرفتار شدن. ۲) دستگیر شدن، گرفتار شدن.
 ۳) تحریک شدن، تحریص شدن، برانگیخته
 شدن، میل کردن، هوس کردن.
 قاماشدیرماق [ف. ا.] خیره کردن چشم، (دراثر
 نور زیاد)، موقتاً بینائی را از بین بردن، سرخ
 کردن چشم. ۲) کند کردن دندان.

(۳) سرشت، طبیعت، (۴) دشمنی، خصومت.
 (۵) انتقام، قصاص، (۶) قتل، آدم کشی.
 ~ آپارماق خونریزی کردن، در اثر خونریزی
 شدید از حال رفتن.
 ~ آخما [ا. ف.] خونریزی.
 ~ آخماق خون رفتن، جاری شدن خون.
 ~ آخیتماق خون کردن، کشتار کردن، خون
 ریختن.
 ~ آزیغنی [ا.] کم خونی.
 ~ آغلاماق خون خوردن، بسیار غم خوردن،
 خون گریستن، به تلخی گریستن.
 ~ آلان [ص. / ا.] خونگیر، رگ زن، فصاد.
 ~ آلما [ا.] فصد، خون (گرفتن).
 ~ آلماق خون گرفتن، فصد کردن، با حجامت
 خون گرفتن.
 ~ ائله مک (ائتمک) خون بپا کردن،
 آدم کشتن.
 ~ اوتدورماق (اوددورماق) خون دل
 خوراندن، آزار دادن.
 ~ اوتماق (اودماق) خون دل خوردن،
 عذاب و آزار کشیدن.
 ~ اوئلماق خون شدن، کشت و کشتار شدن، قتل
 اتفاق افتادن.
 ~ اونو خون لخته شده برای تغذیه حیوانات،
 بودرخون.
 ~ ایتیرمه [ف.] خونریزی.
 ~ ایچدیرمک خون دل خوردن، عذاب دادن.
 ~ ایچن [ص.] خون آشام، خونخوار.
 ~ ایچی جی [ص.] خونخوار، خون آشام.
 ~ ایچی چیلیک [ا.] خونخواری، خون آشامی،
 ستمکاری.
 ~ باشیما سیچرادئی (ووردو) خون به مغزم
 زد، ناگهانی و بشدت عصبانی شدم.
 ~ باهاسئی خونبها.
 ~ پولو [ا.] خونبها، دبه.

گوز قاشدیرئجی [ص.] چشم آزار، خیره
 کننده چشم.
 قاماشماق [ف. ا.] (۱) خیره شدن چشم، (در اثر نور
 زیاد)، موقتاً بینائی را از دست دادن، سرخ شدن
 چشم. (۲) کند شدن دندان.
 قاماشیق [ص.] کندی (دندان)، خیرگی (چشم).
 قامت { قامات } [ا. ع.] قامت، اندام، قد.
 ~ لی [ص.] خوش قامت، خوش اندام، بلند بالا.
 قامچی { قامچی } [ا. ا.] قمچی، نازیانه، شلاق،
 تازک. (۲) تار، موی.
 ~ آباقلئی لار [ا.] جانداران و گیاهان تک یاخته
 که بوسیله زاینده بشکل نازیانه حرکت می کنند.
 ~ لار [ا.] تارهای حرکتی، نازیانه ها.
 ~ لاماق [ف. ا.] نازیانه زدن، شلاق زدن.
 (۲) باخشونت انتقاد کردن. (۳) بشدت باریدن
 باران و تگرگ. (۴) تحریک کردن، برانگیختن.
 ~ لانماق [ف. م. ا.] نازیانه خوردن، شلاق
 خوردن. (۲) مورد انتقاد شدید و خشن قرار گرفتن.
 ~ لی لار [ا.] نازیانه داران.
 قامقالاق [ا.] پوشال تخته رنده شده.
 قامقالداق [ص.] درهم و آشفته رویهم انباشته.
 قامماز باخ: قامماز.
 قامماشو عالما اشعة گاما.
 قامو (قدیمی) هامی.
 قامیش [ا. ا.] (۱) نی، خبیزان، قصب. (۲) مزاحمت،
 انگل، غامیش. (۳) باخ: قمیش.
 ~ پیشی یئی [ا.] نوعی گریه وحشی.
 (Felischaus).
 ~ سو موئو [ا.] استخوان ران.
 ~ شکری [ا.] بشکر.
 ~ قوئماق مزاحمت ایجاد کردن، غامیش
 گذاشتن.
 ~ لیق [ا.] نیزار، نیستان.
 ~ وئرئی [ص.] بند-بند مثل نی.
 قان [ا. ا.] (۱) خون. (۲) نسل، تبار، دودمان.

~ سىزما [ف. ۱.] خونريزى، خونريزى داخلى،
چكىدن خون.
~ قارالدان [ص.] خشم آور، عصبانى كنده.
~ قارالدىجى باخ: ~ قارالدان.
~ قان دئىك دىبال دعوا گشتن، تشنه خون
بودن.
~ قرو بىلارنى (قوروبىلارنى) گروهى
خون.
~ قورودان [ص.] بند آورنده جريان خون،
خشك كنده خون، منعقد كنده خون.
~ قوسدورماق خون دل خوراندن، زجر دادن.
~ قوسماق خون دل خوردن، زجر كشيدن.
~ قوشوسوگلىر بوى خون مى آيد،
انتظار جنگ و دعوا مى رود.
~ كسن بند آورنده خون، منعقد كنده خون.
~ كؤچورمك خون تزيق كردن.
~ كؤچورمه [ا.] تزيق خون، انتقال خون.
~ گىشمك خون رفتن، خونريزى كردن، رگل
شدن زنها.
~ گىلمك خون آمدن، خونريزى كردن.
~ گؤرمك رگل شدن زنان.
~ لى [ص. ۱.] خونى، خونين، خون آلود.
~ (۲) بىرخون. (۳) قاتل، جاني. (۴) نيم پز، آبدار
(كباب).
~ لى يىچاق دشمن خونى.
~ لى دوشمن دشمن خونى.
~ لى كؤئىك پيراهن خون آلود.
~ لى لىق [ا.] دشمن خونى بودن.
~ لى محاربه جنگ خونين.
~ وئرمك خون دادن، خون هديه كردن.
~ هايشيرماق خون استفراغ كردن، سرفه
خون آلود كردن، خلط خون آلود بالا آوردن.
~ يارانما [ف. ۱.] خون سازى.
~ ياش [ص.] گريه خون آلود، گريه تلخ.
~ ياش آخىتماق خون گريه كردن، به تلخى

~ (تراپچينده ۱) غرق در عرق، شدت عرق
كردن. (۲) باز حمت و مشقت (كارى را انجام
دادن).
~ تهشيقى [ا.] فشار خون.
~ توتماق قصاص پس دادن، جزاى خونريزى را
پس دادن، گيرافتادن جنايتكار (خون
مى گيرد).
~ توكن [ا.] خونريز، قاتل.
~ توكمك خونريزى كردن، خون ريختن،
كشتن، بقتل رساندن، كشتار كردن.
~ چاناغى (۱) كاسه خون. (۲) خون آشام،
فته گر.
~ چىخماق (۱) خون بيرون زدن، خون
جارى شدن، خون فشاندن. (۲) قتل اتفاق افتادن.
~ داش [ص.] برادر خوني، هم خون، هم نژاد.
~ دعواسى { داؤاسى } خونخواهى، انتقام
خون كسى.
~ دوشگونو [ص.] خونخوار، خون آشام.
~ دوشمك دشمنى پيش آمدن، كشت و كشتار
راه افتادن.
~ دوشمنى [ص.] دشمن خونى.
~ دؤورانى [ا.] گردش خون.
~ سالماق خون راه انداختن، كشتار راه انداختن،
دشمنى پيا كردن.
~ سوران [ص. ۱.] مكننده خون، خون آشام،
خون خوار. (۲) زالوصفت.
~ سوران ميلچك لر بشه هاى خونخوار.
~ سىز [ص. ۱.] كم خون، ضعيف. (۲) بى خون،
بدون خونريزى (دعوا). (۳) بى احساس، ترسو.
~ سىزلاشديرماق [ف. س.] بى خون كردن،
كم خون كردن، بى رمق كردن، از نا انداختن.
~ سىزلاشماق [ف.] بى خون شدن، كم خون
شدن، بى رمق شدن، رنگ پریده شدن.
~ سىزلىق [ا.] كم خونى، بيمارى كم خونى.
~ (۲) بى احساسى و ترسوئى، بى رحمى.

- گريستن.
 قانا بلمک به خون آغشتن، خون آلود کردن، خونين کردن.
 ~ بلمک به خون آغشتن، خون آلود شدن.
 ~ بویاماق خونين کردن، زخمی کردن، کشتن.
 ~ دؤولماق رنگ و روی کسی باز شدن.
 قاناتماق باخ: قاناتماق.
 قاناسوساماق تشنه خون بودن، تشنه خونریزی و کشتن بودن.
 ~ - قان ایسته مک خواستن خون درمقابل خون، قصاص کردن.
 قانا ما باخ: قانا ما.
 قانا ما باخ: قانا ما.
 قانی آچیق [ص.] پزمرده، رنگ پریده.
 ~ ایستی [ص.] خونگرم، زودجوش، مهربان.
 ~ بانماق خون کسی هدر رفتن.
 ~ باها سینا به بهای خون کسی، به قیمت جان کسی.
 ~ بیر [ص.] هم خون، هم نسل.
 ~ جوشا گلکم خون کسی بجوش آمدن.
 ~ سوبوق [ص.] خون سرد، آدم سرد، نجسب، دیرجوش.
 ~ سوبوق لوق [ا.] خون سردی، دیرجوشی.
 ~ قاجماق رنگ از چهره پریدن.
 ~ قارا [ص.] عصبانی، دلنگ، خشمگین.
 ~ قارالماق عصبانی شدن، تنگ خلق شدن.
 ~ قابناماق خونش به جوش آمدن، به هیجان آمدن.
 قانیق باخ: قانیق.
 قانین لاختالناماسی [ف. ا.] لخته شدن خون، انعقاد خون.
 قانینا بویاماق به خون خود آلودن، خونش را ریختن.
 ~ سوساماق به خون کسی تشنه بودن، قصد کشتن کسی را داشتن.
- ~ سوسامیش [ف. ص.] تشنه خون کسی.
 ~ بئریمک (۱) داخل خون شدن، سرایت کردن. (۲) عادت شدن.
 قانیندا اولماق مادرزادی، ارثی، فطری بودن.
 قانیندان کئچمک (۱) بخشیدن. (۲) از جان گذشتن.
 قانینی سوزماق خون کسی را مکیدن، کسی را استثمار کردن.
 ~ شیشه به توتماق جان به لب رساندن، خون کسی را توی شیشه کردن.
 ~ قارالتماق عصبانی کردن، خشمگین کردن، خون کسی را کیف کردن.
 قانی نیث آراسینا گیرمک کس را از مرگ رهانیدن، به داد کسی رسیدن، کسی را از مهلکه نجات دادن.
 ایگید جانلی، کاباب قانلی اولمالیدیر دلاور قوی و کباب خونی باید باشد.
 بورنوندان قان آچیلدی خون دماغ شد.
 گوزلری قان چاناغی کیمی اولموشدور چشم هایش کاسه خون شده بود، از شدت خشم چشمهایش سرخ شده بود.
 قانا [ا.] کرت.
 ایمان شافتالی آغاجی دئیل کی هر قانادا بیته ایمان درخت شفتالو نیست که در هر کرتی بروید.
 قاناتدیرماق [ف. ص.] سبب خونریزی شدن.
 قاناتماق [ف.] خونین کردن، خونی کردن، زخمی کردن.
 بورنونو قاناتمادان بی آنکه از دماغ کسی خون بریزد، بی آزار و آرام.
 قانا جاق [ا. ۱] فهم، شعور، ادراک. (۲) ادب، تربیت، نزاکت، مبادی آداب.
 ~ سیئز [ص.] بی شعور، نفهم، بی ادب، بی نزاکت.
 ~ سیئلیق [ا.] بی شعوری، نفهمی، بی ادبی،

بورسو قانا ماق خون دماغ شدن، خونریزی کردن بینی.

قانان [ف. ص.] فهمیده، باشعور، باادب، بانزاکت.

قاناوات [ا.] بارچه ابریشمی راه راه.

قاناووز باخ: قانوؤوز.

قانبور { قانبور } باخ: قوزبئل.

قانتار [ا. یو.] فطار، واحد مقیاس وزن، وسیله وزن کشی، قبان یا یک اهرم.

قانتارغا [ا.] دهنه اسب، قسمت فلزی لجام که در دهان اسب قرار می گیرد، افسار، لجام، لگام.

~ لاماق لگام زدن، افسار زدن، لجام زدن.

قانبجیغا { قانبجیغا } [ا.] سوراخی که در قسمت عقب و جلوی زین برای عبور دادن تسمه و طناب قرار دارد.

قانبجیق { قانبجیق } [ص. ۱] جنس ماده، ماچه. (۲) ماده (الاغ. ۳) کنایه از آدم پست و خائن، زن هرزه.

~ لئق [ا.] ارذالت، پستی، جنایت، هرزگی.

قانبجیر { قانبجیر } (۱) خون مردگی، کبودی. (۲) یخ زدگی خون.

آت قانبجیر اولوب اولدو اسب در اثر خون مردگی تلف شد.

قاراقانبجیر خون مردگی شدید.

قاندا { قاندا } (شکل قدیمی هارادا) کجا؟

قانداال { قانداال } [ا.] (= بوخوؤ) کنده، پایبند، دستبند، زنجیر.

~ لئ [ص.] زنجیر شده، پایبند یا دستبند زده شده.

قانداالاق { قانداالاق } باخ: قانداال.

قاندااللاماق [ف.] کنده زدن، پایبند زدن.

قاندا للانماق [ف. م.] به زنجیر بسته شدن، پایبند زده شدن.

قاندیرماق { قاندیرماق } [ف.] فهماندن، شبرفهم کردن، حالی کردن.

قاندیرجی [ص.] تفهیم کننده، اقناع کننده.

بی نزاکتی.

~ لئ [ص.] باشعور، فهمیده، با تربیت، مبادی آداب.

~ لئ لئق [ا.] حالت باشعوری، با تربیت بودن.

قاناد [ا. ۱] بال (پرنده، هواپیما. ۲) باله، بال کوچک ماهی ها (۳) ضلع، پهلوی (۴) پر، پره، پروانه (۵) لنگه درو پنبجره (۶) جناق، طرف (۷) انشعاب، شاخه.

~ آچماق بال گشودن، پرواز کردن.

~ آلتینا آلماق زیربال و برگرفتن، تحت حمایت گرفتن.

~ چالماق بال زدن.

~ چیربماق بال بهم زدن، پرواز کردن.

~ سیئر (۱) بی بال، بدون بال و پر (۲) بی ثمر.

~ گرمک (۱) بال سپر کردن، بال گشودن. (۲) تحت حمایت گرفتن.

~ لاندیرماق [ف.] پروبال دادن، جرأت دادن.

~ لانماق [ف. ۱] بال و پر در آوردن. (۲) پرواز کردن، اوج گرفتن، پر کشیدن، بال گشودن. (۳) هجوم بردن. (۴) خوشحال شدن، به هیجان آمدن.

~ لانمیش بال در آورده.

~ لئ [ص. ۱] بالدار، با بال و پر. (۲) پرنده. (۳) نیز پرواز.

~ لئ مو شک [ص. ۱/۰] مو شک بالدار، مو شک پرنده.

قانادئ سئنماق باخ: ~ قیرئلماق.

قانادئ قیرئلماق (۱) بال و پر شکستن. (۲) حامی کسی مردن.

قوئل - قاناد [ا.] بال و پر.

قانا - قانا [ظ.] آگاهانه، قصداً، از روی اطلاع، با علم و اطلاع.

قاناما [ف. ۱/۰] خونریزی.

قاناهاق [ف.] خونریزی کردن، خونین شدن، خون جاری شدن، زخم شدن.

قانون^۲ [ا. ع. / بو. ۱] قانون. ۲) دستور، قاعده، نظم، مقررات، ضابطه.

~ چو قانون شناس، قانون دان، حقوق دان.

~ چولوق [ا. ۱] قانونی، قانونیت، اجرای صحیح قانون، رفتار قانونی. ۲) قانون شناسی، حقوقدانی.

~ سوز [ص.] بی قانون، بی نظم و قاعده، بی ضابطه.

~ سوزلوق [ا.] بی قانونی، بی نظمی.

~ شوئاس باخ: قانون جو.

~ ناهه [ا.] مجموعه قوانین.

~ وئر مک قانون گذاردن، قانون وضع کردن.

~ وئر یجی [ص.] قانونگذار، واضع قانون.

~ وئر یجی لیک [ا.] قانونگذاری، وضع قوانین.

قانونا سالماق تحت نظم و قانون در آوردن، رسمیت دادن.

قانونا اوئغون [ص.] قانونمند، مطابق قانون، موافق قانون، برابر مقررات.

قانونا اوئغونلوق [ا.] قانونمندی، مطابقت با قوانین.

قانونا [ظ.] قانونا، طبق قانون، بر حسب قانون.

قانوندان کنار [ص.] غیر قانونی.

قانونون گشریه قوؤه سی عطف به ماسبق قانون.

قانونی اساسی قانون اساسی.

قانونی [ص.] قانونی، طبق قانون.

~ لشدیر مک [ف.] قانونی کردن، رسمی کردن.

~ لشدیر یلمک قانونی شدن، رسمی شدن.

~ لیک [ا.] قانونیت، قانونی.

قانوؤ [ا.] قنات، کاریز.

قانوؤوز [ا.] بارجه ابریشمی رنگین. بورسای نوع

ظریف و لطیف و تافتا نوع خشن آن است. در

مناطق مختلف اسامی خاصی دارد:

شاهی، اوردک بؤینو، سحر آخشام، آل

قاندیر ئلماق [ف. م.] بوسیله کسی فهمانده شدن، حالی شدن، شیر فهم شدن.

قاندیر ئلماق { قاندیر ئلماق } [ف.] برگشتن، به عقب نگر بستن، به عقب برگشتن، عقب گرد کردن، روی برگردانیدن، چرخیدن.

قاندیر ئلیب قاپی یا باخدئی روی برگردانید و بدر نگر بست.

قاندیر ئماق [ف.] به عقب برگرداندن، چرخاندن.

قانشار { قانشار } باخ: قنشر.

قانع { قانشع } [ا. ع.] قانع، قناعت پیشه.

~ ائتمک (ائله مک) قانع کردن، متقاعد کردن، باوراندن.

~ اندیجی [ص.] اقناع کننده، قابل قبول، قانع کننده.

قانقال { قانشال } [ا.] کنگر، بوته خار، خاربه. (Cirsium).

قانقالان [ا.] خرده چوب، قطعه چوب.

قانقی { قانشقی } (قانقو) (شکل قدیمی هانسی) کدام یک.

قانقیماق [ف.] در آرزوی چیزی بودن، در حسرت چیزی بودن، التماس کردن، تقاضا کردن.

قانلو { قانلو } باخ: قانی.

قانماز [ص. ۱] نفهم، کودن، کند ذهن. ۲) بی ادب، بی نزاکت.

~ جاسینا [ف.] بی ادبانه، بی نزاکتی.

~ لئق [ا.] نفهمی، کودنی، بی ادبی، بی نزاکتی.

قانماق { قانشماق } [ف.] فهمیدن، درک کردن، حالی شدن، شیر فهم شدن.

قانمارام قالا سان یانا - یانا خودم را به نفهمی می زنم فاز جربکشی.

قانما مازلئق [ا.] نفهمی، بی شعوری، کندذهنی، بی ادبی، بی نزاکتی.

قاننادئی [ا.] قنادی، شیرینی پزی، شیرینی فروشی.

قانون^۱ [ا. ع.] قانون، آلت موسیقی است شبیه سنتور که با انگشتان دست نواخته می شود.

باشیل.

قانوؤوزو [ص.] بررنگ، تند (جای).

قانی [ا.] گردونه (عرا به)، مال بند.

اؤکوز اینیلدیمک دن، قانی (قانلو)

جیئرئلدا ییئر به جای آن که گاوناله کند گردونه

(عرا به) ناله می کند.

قانیخماق [ف.] باخ: قانیخماق.

قانیرماق [ف.] پیچاندن، خم کردن، تاب دادن

میچ دست، به زور چیزی را از جایی کندن، یا از

جنگ کسی گرفتن. باخ: قاهارماق.

قانیئرئلماق [ف.م.] برگشتن، پیچیدن، خم

شدن.

قانیئرئلماق [ف.م.] برگشتن، پیچیدن، خم شدن.

قانییق [ص. ۱/۱] نشنه خون، خون آشام.

(۲) حریص، عادت کرده.

~ ائتمک عادت دادن.

قانییقماق [ف.] عادت کردن. (۲) نشنه خون

شدن.

قانیئلماز [ص.] غیر قابل فهم، درک نشدنی.

قانیئلماق [ف.م.] شیرفهم شدن، فهمانده شدن،

فهم شدن.

قاوارا [ا.] قواره، قد و قواره، اندام.

~ لی [ص.] خوش قواره، خوش اندام.

قاوال [ا.] دف، دایره، دایره.

~ چالماق دف زدن، دایره زدن.

~ چی [ا.] دف زن، دایره زن.

~ چیلیق [ا.] دف زنی، دایره زنی.

قاواراما [ف.ا.] درک، فهم، تحصیل.

قاواراما [ف.ا.] درک کردن، فهمیدن.

(۲) بدست آوردن، تحصیل کردن. (۳) تلقی

کردن، پی بردن. (۴) فراچنگ آوردن، به چنگ

گرفتن. (۵) فرا گرفتن، احاطه کردن.

قاوارانماق باخ: قاوارانیئلماق.

قاوارانیئلماز [ص.] غیر قابل درک، نامفهوم.

قاوارانیئلماق [ف.م.ا.] درک شدن.

(۲) بدست آمدن، تحصیل شدن. (۳) تلقی شدن.

(۴) فراچنگ آمدن. (۵) احاطه شدن.

قاوارایش [ا.] درک، فهم، قوه مدر که.

قاووتماج (قاووتماش) [ا.] غذای مخصوص

چوپانان که از شیر درست می کنند.

قاهار لاماق [ف.] پیچاندن، با فشار تاب دادن،

زور کردن، تاب دادن میچ.

الیمی قاهارلاییب آلدی دستم را پیچاندن و

گرفت.

قاهارماق باخ: قاهارلاماق.

قاهال [ا.] فضای محصور و رویاز برای نگهداری دام.

قاهمار { قاهمار } [ا.] طرفدار، حامی، پشتیبان.

قایا [ا.] سنگ، صخره.

~ اوستو تصویر لر باخ: قایارسم لری.

~ جیق [ا.] صخره کوچک.

~ رسم لری سنگ نبشته، نقاشی روی سنگ،

سنگتراشی.

~ کچی سی [ا.] بز کوهی.

~ لی [ص.] صخره ای، سنگلاخ.

~ لیق [ا.] سنگلاخ، پراز سنگ، صخره ای.

قایاباشی [ا.] نام ترانه ای که چوپانان می خوانند.

قایاقاپان [ا.] سوسمار، مارمولک.

قایاتارماق { قایتآرماق } [ف.ا.] برگشت

دادن، برگرداندن، باز برگرداندن، پس دادن،

باز پس دادن، اعاده کردن، مسترد داشتن،

مرجوع کردن. (۲) دفع کردن.

سؤز ~ به خشونت و با بی ادبی جواب کسی را

دادن.

ضربه نی ~ ضربه را دفع کردن.

قایاتارجی [ص. ۱/۱] منعکس کننده، برگشت

دهنده.

قایاتارش [ا.] استرداد، بازگشت، ارجاع.

قایاتارئلما [ف.] استرداد، اعاده، برگشت.

قایاتارئلماز [ص.] غیر قابل استرداد، برگشت

ناپذیر.

خشکیده زخم، رویه خشکیده خمیر، پوسته سخت خاک. باخ: قاسناق.

~ باغلاماق رویه بستن (زخم، خمیر).

~ لانماق رویه بستن زخم.

یارانین قایشاق باغلاماسی رویه بستن زخم.

قایشاوا { قایشاوا } [۱] قیسی سرخ کرده،

قیسی و کشمش و خرما سرخ کرده.

قایشی { قایشی } [۱] قیسی، زرد آلو.

قایشی { قایشی } [۱] احساس، عاطفه.

۲) اضطراب، تشویش، دلهره. ۳) دلسوزی،

توجه، علاقه، اندوه، غمخواری، درد، محنت.

~ ییلمز [ص.] بی درد، بی تشویش، خوشبخت.

~ جیل [ص.] دلسوز، غمخوار.

~ چکمک غمخواری کردن، توجه کردن،

دچار تشویش شدن.

~ سیز [ص.] بی احساس، بی توجه، بی علاقه،

بی غم.

~ سیزجا [ظ.] بای علافگی، لایقانه.

~ سیزلیق [۱] بی احساسی، بی توجهی،

بی علافگی.

~ کش [ص.] همدرد، غمخوار، دلسوز.

~ کش لیک [۱] همدردی، غمخواری،

دلسوزی.

~ کش لیکله [ظ.] با همدردی، غمخوارانه،

دلسوزانه.

~ لی [ص.] غمخوار، دلسوز، غمگین،

اندوهگین، مضطرب، پرشور، پراحساس.

~ لی سس له بالحن دلسوزانه، بالحن

پراحساس.

قایشاناق (قیشاناق، قایشاناق) [۱] نیمرو،

خاگینه.

قایشا { قایشا } [۱] باخ: قایا.

قایشاق { قایشاق، قیشاق } [۱] سرشیر،

قیماق، جرابه، چربه، خامه، رویه شیر، «اوز» و

«خاما» هم نامیده می شود. ۲) بهترین هرچیز،

قایشاناق { ف.م. } برگشت شدن، بازگردانیدن،

پس داده شدن، مرجوع شدن، مسترد شدن.

قایشاغی [۱] نوعی آهنگ و رقص آذربایجانی،

رقص تند و پرهیجان، تک نفری یا چند نفری.

~ اویشاناق از درد به خود پیچیدن، پیچ و تاب

خوردن.

قایشاق [۱] بند، تسمه.

آغزینین قایشاغی یو خودور دهانش جفت و

بست ندارد، هرچه به زیانش می آید می گوید.

قایشان [۱] قبطان، نخ پنبه ای یا ابریشمی تائیده.

~ لاماق [ف.] قبطان بستن، براق دوختن، نوار

دوختن.

قایشچی { قایشچی } [۱] فیچی. ۲) بی تناسبی

بین دو چیز.

~ کسمز [۱] لباس عروس را نمی بپوشند مگر

این که هدیه یا تحفه ای بگیرند.

~ گورمه میش [ص.] دست نخورده.

~ لاماق [ف.] فیچی کردن، با فیچی بریدن.

~ لانماق [ف.م.] فیچی شدن، با فیچی بریده

شدن.

قایشدا { قایشدا } [۱] ع. ۱) قاعده، قانون، نظم.

۲) اصل، اساس، پایه، راه، روش، طرز.

۳) عادت، رسم.

~ اوژره طبق قاعده، مطابق با رسم و عادت.

~ اولماق رگل شدن زنان.

~ سیز [ص.] بی قاعده، بی نظم.

~ لی [ص.] با قاعده، اساسی، طبق اصول، مرتب.

قایشدا یا سالماق تحت قاعده در آوردن، منظم و

مرتب کردن.

بوقایشدا ایله به این ترتیب، براین اساس، براین

منوال.

قایشاناق { قایشاناق } [ف.م. ۱] درست

شدن، ساخته شدن. ۲) تأسیس شدن، تشکیل

شدن. ۳) تعمیر شدن، اصلاح شدن.

قایشاق { قایشاق } [۱] رویه خشک و سخت، رویه

- سر سبد (۳) لذت.
 ~ باغلاماق سر شیر بستن.
 ~ چيچک لی لر باخ: قائماق چيچک لی لر.
 ~ کیمس [ص.] سفید سفید، خوش مزه و خوش طعم، بهترین قسمت هر چیز.
 ~ لناماق [ف.] سر شیر بستن، خامه بستن.
 ~ لی [ص.] سر شیر دار، خامه دار.
 قائماق چيچکلی لر [۱.] تیره آلاگان، تیره آلاها.
 قائنا تیرماق [ف.س.] بوسیله دیگری جوشاندن.
 قائنا تما [ص.] جوشانده.
 قائنا تماق { قائنا تماق } [ف.۱] جوشاندن، به جوش آوردن، به غلیان آوردن (۲) جوش دادن (فلز).
 قائنا ديلماق [ف.م.] جوشانیدن، جوشانده شدن.
 قائنا ر [ص.۱] جوش، جوشان، داغ.
 (۲) خروشان، بر جوش و خروش، پر شور.
 ~ لئق [۱.] جوشش، غلیان.
 قائنا شدیرماق [ف.س.] به جوش و خروش آوردن، موجب ازدحام شدن، بهم جوش دادن، بهم متصل کردن.
 قائنا شماق { قائنا شماق } [ف.۱] جوشیدن، (۲) خروشدن، (۳) ازدحام کردن، درهم لولیدن، تجمع کردن، متراکم شدن، (۴) جوش خوردن، به هم پیوستن.
 گوزو قائنا شان چشم های خونبار.
 قائناق { قائناق } [۱.] چشمه، منبع، منشا، سرچشمه، مأخذ.
 قائناق { قائناق } [۲.] جوشان، خروشان.
 قائناق { قائناق } [۳.] جوش (فلزات و شیشه و غیره)، محل جوش، لحیم.
 ~ چی [۱.] جوشکار.
 ~ چیلق [۱.] جوشکاری.
 ~ لاماق [ف.] جوش دادن، لحیم کردن.
 ~ لناماق [ف.م.] جوش خوردن، لحیم شدن.
 ~ لی [ص.] جوش خورده، لحیم شده.
 ~ وئرمک لحیم کردن.
 قائناق { قائناق } [۱.] جنگال پرندگان (شکاری، ۲) جنگ، پنجه.
 ~ لاماق [ف.] جنگ زدن، جنگال زدن.
 ~ لناماق [ف.م.] در جنگال گیر افتادن.
 قائنا ما { قائنا ما } [ف.۱/۱.] جوشش، غلیان.
 ~ نقطه سی { نوقتاسی } نقطه جوش، نقطه غلیان.
 قائنا ماق { قائنا ماق } [ف.۱] جوشیدن، جوش خوردن، جوش زدن، به جوش آمدن، به غلیان آمدن، (۲) خروشدن، به جوش و خروش آمدن، (۳) مثل چشمه از زمین جوشیدن، (۴) ازدحام کردن، درهم لولیدن، متراکم شدن.
 قائنا شپ - قارئشماق (۱) درهم جوشیدن، مخلوط شدن، (۲) انس گرفتن، دوست شدن.
 بورادا قارئشقالار قائنا شیر این جامورچه می جوشد (خیلی زیادند).
 جاواندیر سیئمیش سو مو بو تئزراق قائنا بار جوانست استخوان شکسته اش زودتر جوش می خورد.
 چا ئییک قائنا ماغا باشلادی فوری شروع کرد به جوشیدن.
 قانی قائنا ماق خون کسی به جوش آمدن، به هیجان آمدن، سر غیرت آمدن.
 قائنا نمیش { قائنا نمیش } [ص.] جوشیده، جوشانده.
 ~ سو آب جوش.
 قائیب باخ: غایب.
 قائیدیرماق [ف.س.] بوسیله دیگری ساختن، درست کردن، تعمیر کردن.
 قائیتما [۱.] انعکاس، برگشت، بازگشت، مراجعت.
 قائیتماز [ص.] غیر قابل برگشت، برگشت ناپذیر، استوار.
 قائیتماق [ف.] برگشتن، رجعت کردن، مراجعه کردن، بازگشتن، باز آمدن، رجوع کردن،

قائیم [ص. ع. ۱] (بلند ۲۰) محکم، سخت، قرص.
(۳) قائم.

~ لاتماق [ف.] محکم کردن، استوار کردن،
بلند کردن (صدا).

~ لاشدئرماق [ف.] محکم تر کردن، سریعتر
کردن، بلندتر کردن.

~ لاشماق [ف.] محکم تر شدن، سریعتر شدن،
بلندتر شدن.

قائین [ا.] برادر زن یا برادر شوهر، فاین.

~ آنا پدر شوهر یا پدر زن.

~ آروادی زن برادر زن، زن برادر شوهر.

~ آنا مادر شوهر یا مادر زن.

قائین آغاجی [ا.] (باخ: آغجا قائین)
درخت سپیدار.

قائین خاتون [ا.] جاری، زنان دو برادر.

قائین خاتون لارین چارشاب - جورابی،
بو قچادا دؤیوش چادر و جوراب (رخت) دو
جاری در بقیه هم بایکدیگر نزاع می کنند.

قئی { قئی } [ا. قی، استفراغ.

~ ائتمک (ائله مک) قی کردن، استفراغ
کردن، بالا آوردن، برگرداندن.

قئچی باخ: قائیچی.

قئسی باخ: قایی.

قبا { قبا } [ا. ع. قبا.

~ لی قبا پوش.

قباححت { قبا آهات } [ا. ع. ۱] خطا، تخلف:

تقصیر، گناه کوچک. (۲) رفتار زشت و
ناشایست، هتک شرف، اعمال ناصواب و
نادرست.

~ سیز [ص.] بی گناه.

~ سیزلیک [ا.] بی گناهی.

~ لی [ص.] گناهکار، مفسر.

قباله { قبالا } قباله، سند مالکیت.

~ نامه قباله نامه، سند.

قبر (قبیر) { قابیر } [ا. ع.] قبر، گور

عقب گرد کردن، ظاهر شدن، دوباره پدیدار
شدن، عود کردن.

قائیدان [ص.] بازتابنده، منعکس شونده.

قائیدیش [ف. ص.] [مراجعت، برگشت، بازگشت.

قائیر تماق { قائیر تماق } [ف. س.] مجبور
به ساختن کردن، وادار به تعمیر کردن.

قائیرما [ف. ا. ص.] مصنوعی، ساختگی، ساخت،
تعمیر.

~ دبش دندان مصنوعی.

طیاره قائیرما هواپیما سازی.

قائیرماق [ف. ا.] ساختن، درست کردن.

(۲) ساختمان کردن، تأسیس کردن. (۳) تعمیر
کردن، اصطلاح کردن.

نه قائیرماق چه باید کرد؟

نه قائیرلر سئیش چه می کنید؟ حالتان چطور
است؟

تولکوبازاردانه قائیرلر روباه در بازار چه کار
دارد.

قائیرلش [ا.] ساخت، تعمیر.

قائیش [ا. ۱] کمر بند، تسمه چرمی، قیش.

(۲) دوال کمر. (۳) چرمی که تیغ را با آن نیز
می کنند. (۴) نان خمیر و فطیر.

~ بالددئر [ص. ا. ۱] لاغرولی قوی.

(۲) موجود افسانه ای که وقتی چسبید جدا
نمی شود.

~ چی [ا.] کمر بند ساز، تسمه ساز.

~ دؤلدو [ا.] نوعی بازی نوجوانان با کمر بند.

قائیش - قائیش [ا.] نوعی بازی با کمر بند.

~ کیمی [ص.] مثل جرم (غیر قابل جویدن در
مورد خوراکی گفته می شود)، چغیر.

~ لی اؤنور و جو تسمه نقاله.

قائیق [ا.] قایق، بلم، کشتی کوچک، لنکه.

~ چی [ا.] قایقران.

~ چیلیق [ا.] قایقرانی.

~ دؤیون نوعی گره.

بوداوانئی گوئنده اوچ دفعه قبول ائتمک

لازم دیر این دارو باید روزی سه بار استعمال شود (خوردن، نوشیدن و غیره).

قبه (قویا) [ا.ع.] قبه، گنبد.

قبیر باخ: قبر.

قیض باخ: قبض.

قبیل {قابیل} [ا.ع.] قبیل، گونه، مثل، نوع.

بو ~ مثل این.

بو ~ دن از این قبیل.

قبیله {قابیلا} [ا.ع.] قبیله، طایفه، ایل.

قپیک {قاپیک} [ا.ر.] یکصدم منات واحد پول روسیه.

قت تزه {قات تازا} [ص.] کاملاً نو، کاملاً تازه، هنوز استفاده نشده، نونو.

قتتمک {قاتتا مک} باخ: قذمک.

قتفه {قاتفا} [ا.ع.] قطیفه، حوله حتام.

~ چی [ا.] کارگر حتام که به مشتریان قطیفه میدهد.

قتل {قاتل} [ا.ع.] قتل، کشتار.

~ ائتمک (ائله مک) قتل کردن، کشتن.

~ گاه قتلگاه، کشتارگاه.

قتله بئیشمک به قتل رسیدن، کشته شدن.

قتلی - عام قتل عام، کشتار دسته جمعی.

قتیل {قاتیل} [ا.ع.] قتل، شهادت، باخ: قتل.

قجره {قاجارا} [ا.] جاجیم باقالیچه‌ای که برای زینت روی زمین می‌اندازند.

قجله {قاجالا} [ا.] زاغی، کشکک، باخ: ساغساغان.

قحبه {قاهبا} [ا.ع.] قحبه، روسپی، زن بدکار، فاجر.

~ لیک روسپی گری.

نه نه سی ~ مادر بکطا.

قحط {قاهات} [ا.ع.] قحط، خشکالی، قحطی.

~ چیخماق (اولماق) قحط شدن، نایاب شدن.

آرامگاه، مزار.

~ ائشن [ا.] (گوزائشن) کفتار.

~ داشی سنگ قبر.

~ قازان [ا.] (گورکن. ۲) کفتار.

~ قازماق گور کردن، قبر کردن.

قبرستان [ا.ع.] قبرستان، گورستان، آرامگاه، مزارستان.

~ لئق [ا.] محل کفن و دفن مردگان، گورستان.

قبری قازئلمیشدیر گورش کنده شده، به مرگش کم مانده.

قبض {قبز، قابیز} [ا.ع.] قبض، ورقه رسید.

قبض {قابیز} [ا.ع.] پیوست.

~ اولماق پیوست داشتن.

~ لیک [ا.] پیوست (مزاج).

قبضه {قابزا} قبضه، دسته، (شمیر).

~ لی [ص.] دسته دار، قبضه دار.

قبله {قبیلا} [ا.ع.] قبله (۲) جنوب، سمت جنوب.

~ نوما [ا.] قبله نما.

قبول {قابول} [ا.ع.] قبول، پذیرش، باور، موافقت.

~ ائتدیرمک قبولاندن، وادار به قبول کردن، باوراندن.

~ ائتمک (ائله مک، قیلماق) قبول کردن، پذیرفتن، تصویب کردن، موافقت کردن، بحضور پذیرفتن.

~ ائدیجی آبارات لار دستگاههای گیرنده.

~ ائدیجی - وئریجی (دستگاههای) گیرنده و دهنده.

~ اولماق قبول شدن، پذیرفته شدن.

~ چو قبول کننده، تحویل گیرنده.

قبولا کئچمک قبول شدن، پذیرفته شدن، مورد موافقت قرار گرفتن.

قبولو اولماق مورد قبول کسی واقع شدن.

قبولونا دوشمک مورد پذیرش قرار گرفتن.

~ لشمک [ف.] قحط شدن، نایاب شدن.
 ~ لیک [ا.] قحطی، کم محصولی، نایابی خوار و بار و غیره.
 باشینا قحط ابدی؟ آیا کار بهتری نبود که بکنی؟ مگر کار قحط بود؟
 قد { قادی، قاد } [ا. غ.] قد، قامت.
 ~ لی [ص.] خوش قد، خوش قد و قامت.
 قد دینی بوکمک (بثلینی بوکمک)
 (۱) کمر خم کردن. (۲) کسی را بدبخت کردن، کمرش را شکستن.
 قدار { قادی آر } باخ: غدار.
 قذاره { قادی آرا } [ا. غ.] غذاره، غداره، شمشیر راست و پهن و سنگین و دودم.
 ~ باغلاماق قذاره بستن، مراد ستم روا داشتن.
 قد تزه { قاداتازا } [ص.] باخ: قوتزه.
 قدح { قاده } [ا. غ.] قدح، جام، گیلان.
 ~ جیک [ا.] قدح کوچک.
 ~ قالدیر ماق بلند کردن جام.
 قدر { قادیار } [ص.] قوشما. ع. ۱ (به قدر، به اندازه. ۲) قدر، مقدار، اندازه. ۳) تا. ۴) پیش از، قبل از. ۵) مثل.
 ~ سیز [ص.] بی اندازه، بی حد، بی حساب.
 آخشاها ~ تا شب.
 ایچی قدر قارا ابدی مثل داخلش سیاه بود.
 بو ~ این مقدار، این اندازه.
 بیر ~ یک کمی، اندکی، مقداری.
 بیراؤووج ~ به اندازه یک مشت.
 مین بو ~ هزار برابر این مقدار.
 ناها را ~ تا ظهر.
 نه قدر؟ جقدر؟ هر قدر.
 نه قدر کی تا وقتی که.
 یوز نفره ~ تقریباً صد نفر، تا حدود صد نفر.
 قدر ۲ { قادیرو، قادر } [ا. غ.] قدر، ارزش، قیمت، بهاء، ارج، باخ: قدر. ۱.
 ~ ییلن [ص.] قدر شناس، قدر دان، ارج شناس.

~ ییلمز [ص.] قدر ناشناس.
 ~ ییلمز لیکه [ا.] قدر شناسی.
 ~ ییلمک قدر شناختن، ارج گذاشتن.
 ~ شوئنامی ~ ییلن.
 قدر ۳ { قادیر، قادیرو } [ا. غ.] قدر، شب قدر، ليلة القدر.
 ~ گنججه سی شب قدر، شب بیست و هفتم (محل اختلاف است) ماه رمضان که قرآن مجید در این شب نازل شده است.
 قدر ۴ { قادار } [ا. غ.] قدر، تقدیر، سرنوشت.
 ~ لنمک [ف.] مقدر شدن.
 قدری لیک [ا.] اعتقاد به جبر، اعتقاد به طالع و سرنوشت، عقیده به عدم آزادی و اختیار انسان.
 قدرت { قودرات } [ا. غ.] قدرت، توانایی، ظرفیت، استعداد. ۲) قوه تأثیر، میزان استحکام و استواری.
 ~ سیز [ص.] ناتوان، بی قدرت، فاقد اقتدار.
 ~ سیز لیک [ا.] ناتوانی.
 ~ لنمک [ف.] توانا شدن، قوی شدن، قدرت یافتن.
 ~ لی [ص.] با قدرت، با نفوذ، نیرومند.
 ~ لی لیک [ا.] نیرومندی، نفوذ (داشتن).
 قدرتی چاتماق [ا.] توانائی داشتن، قادر بودن.
 ~ بئیشمک باخ: قدرتی چاتماق.
 قدسیّت { قودسیّات } [ا. غ.] قدسیت، تقدس، پاکی.
 قدغن باخ: قادیان.
 قدک { قادیاک } [ا.] جامه کرباسی رنگ کرده (نیلی یا آبی)، بالابوش ارزاقیت.
 قدلمک { قادیلامک } باخ: قدیمک.
 قدلنمک { قادیلانمک } باخ: قدنمک.
 قدم { قادیام } [ا. غ.] قدم، گام، اندازه پا.
 ~ باسماق (۱) گام نهادن. ۲) آغاز کردن.
 ~ سیز [ص.] بد قدم، شوم، بدیعین.
 ~ قوشماق (۱) قدم گذاشتن. ۲) شروع کردن.

~ گۆنۆرمک گام برداشتن.

~ لی [ص.] خوشقدم.

خوش قدم [ص.] خوش قدم.

قدم به قدم [ظ.] قدم به قدم، گام به گام، به تدریج.

بیرقدم لیک یول دور (به اندازه) یک قدم راه است.

قدمک { قادیماک } { قانتاماک،

قادیماق } [ف. ۱.] قطع کردن، تراشیدن

(مداد ۳.) خم کردن، تا کردن، باخ: قانتاما.

قدمه { قادیما } [ع. ۱.] پله، پله های نردبان.

(۲) درجه.

قدنمک { قادیماک } [ف. م. ۱.] قطع شدن،

تراشیده شدن. (۲) خم شدن، ناشدن.

قدنمیش { قادیماش } [ص.] تراشیده (مداد).

قدیر باخ: قدر. ۲ و ۳ و ۴.

قدیم { قادیما } [ص. ع. ۱.] قدیم، باستان. (۲) خیلی

کهنه.

~ دن [ظ.] از زمانهای قدیم، از زمانهای پیش،

از سابق.

~ لیک [ا.] باستانی، قدیمی، قدمت.

قدیم [ظ.] از قدیم.

قدیمی [ص. ۱.] قدیمی، باستانی. (۲) کهنه.

قرائت { قیرآت، قیراعات } [ع. ۱.] قرائت،

خواندن.

~ خانا [ا.] کتابخانه، قرائتخانه.

~ خاناچی [ا.] کتابدار.

قرابت { قارآبات } [ع. ۱.] قرابت، خویشاوندی،

نزدیکی، باخ: غرابت.

قرار { قارآر } [ع. ۱.] قرار. (۲) آرامش، ثبات.

(۳) نظم، قاعده. (۴) وعده، قرار. (۵) تصمیم،

تصوینامه، حکم و رأی.

~ آلماتق تصمیم گرفتن.

~ تاپماق (~ تونماق) آرام گرفتن،

قرار گرفتن.

~ چیخارماق تصمیم گرفتن، نتیجه گیری کردن.

~ داد باخ: قرارداد.

~ دان گئتمک آرامش خود را از دست دادن،

بیقرار شدن، از حال رفتن.

~ سیئر [ص.] ناآرام، بی ثبات، بی قرار، بی تاب،

بلا نقطه.

~ سیئرلیق [ا.] ناآرامی، بی ثباتی، بی قراری،

بی تابی، ناشکیبایی.

~ قوئماق قرار گذاشتن.

~ گاه باخ: قرارگاه.

~ لا [ظ.] با نظم و قاعده.

~ لاشدئرماق (۱) جای کردن، مستقر کردن،

تثبیت کردن. (۲) توافق کردن، تصمیم گرفتن

~ لاشدئر ئلماق [ف. م.] بوسیله دیگری

آرامش یافتن، تثبیت شدن، جابجا شدن.

~ لاشماق [ف. ۱.] قرار گذاشتن، وعده

گذاشتن، موافقت و تراضی کردن با همدیگر.

(۲) قرار گرفتن، آرام گرفتن، جابجا شدن.

~ لی [ص.] ثابت، منظم.

~ نامه [ا.] قرارنامه، تصویب نامه.

~ وئرمک اتخاذ تصمیم کردن، حکم

صادر کردن.

قرارا گلمک به توافق رسیدن، تصمیم گرفتن.

قرارئی اوؤولمک کم طاقت شدن، تحمل و

آرامش خود را از دست دادن.

~ کسيلمک بی تاب شدن، حوصله اش سر رفتن.

قرارئیم قالمادی آرامش من بهم خورد، بی قرار

شدم.

قرارئینجا [ط.] برحسب توافق، به اندازه،

طبق قرار.

قرارئیندا [ظ.] بساندازه، به مقدار معین،

برحسب قرار.

بیرقراردا بیک نسبت و بیک اندازه،

بدون تبعیض و تغیر.

بروز بیماری مسری مسافران یا دام‌های وارده
چند روز را در قرنطینه تحت مراقبت و
آزمایش پزشکی قرار میدهند تا از سرایت بیماری
پیش‌گیری نمایند.
قرنفیل { قارانفیل } [۱.ا] قرنفل، میخک،
(صدیر). (Dianthus)
قرنی لشمک { قارنیلشماک } [ف.ا] شاخی
شدن پوست، سخت شدن پوست، باخ:
بویونولاشماق.
قرنیز { قارنیز } [آ.ا] جدولی از آجر یا سیمان و
یا مواد پلاستیکی و چوب که در پایین دیوار مماس
با کف اطاق کار می‌گذارند.
قروپ { قروپ، قوروپ } [آ.ا] دسته، گروه.
~ باز [ا.ا] دسته بند، باند باز.
~ بازلیق [ا.ا] دسته بندی، باند بازی.
~ جوق دسته کوچک.
~ لاشدیرماق [ف.ا] دسته دسته کردن.
~ لاشدیرئلماق [ف.م.ا] دسته دسته شدن.
~ لاشدیرئلیمیش [ف.ص.ا] دسته بندی شده.
~ لاشماق به گروهها تقسیم شدن.
قره { قارا } [ا.ا / ص.ا] باخ: قارا (۲) رعیت،
خوش نشین.
~ باسماق دچار کابوس شدن.
~ جاماعات توده مردم، عوام.
~ قورخو نهید، خط و نشان (کشیدن).
قریب باخ: غریب.
قریه دیرکی [آراسوز] عجیب است.
قریحه { قاریها } [ا.ع.ا] قریحه، طبع، استعداد،
ذوق.
~ لی [ص.ا] صاحب قریحه، با استعداد، با ذوق.
قریم { قریم } [یتا.ا] گریم، آرایش صورت برای
نمایش.
~ لمک گریم کرشدن، آرایش کردن.
~ لنمک گریم شدن، آرایش شدن.
~ لنمیش [ف.ص.ا] گریم شده، آرایش شده.

قورولتایشین قرارلاری مصوبات کنگره،
تصمیمات کنگره.
گۆز قراری ایله نظری، تخمیناً.
ماشین بیرقرار اوّزره ایشله ییر ماشین بریک
نظم (قرار) کار می‌کند.
هاوانشین قراری یوْخدور هوا آرام‌نیت.
هرشئین بیرقراری وار هرکاری قاعده‌ای
دارد، (نظمی دارد).
قرار داد { قارآر دآد } [ا.ع.فا.ا] قرارداد،
عهد و پیمان، پیمان‌نامه (۲) قرار داد گاه.
قرارگاه { قارآرگاه } [ا.ع. / فا.ا] قرارگاه،
پایگاه، سناد.
قرافیکا [بو.ا] گرافیک، نمودار، نمایش چیزی با
نوشته و یا با خط.
قراِم [یونانی: بمعنی کوچک] گرم، از اجزاء واحد
اندازه گیری، یک هزارم کیلو.
... قراِم (یونانی: بمعنی خط، نوشتار، حرف) ...
گرام پسوند کلماتی که بیان کننده نوشته یا
تصویر گرافیک است مثل تلگرام، رادیو گرام.
قراِماتیکا (یونانی: بمعنی حرف، نوشتار)
دستور زبان.
قران باخ: قیران.
قرزک { قارزاک } [ا.ا] پوسته بیرونی فندق، غلاف
فندق و بادام و غیره.
~ تمیزله یئن [ا.ا] دستگاه جدا کننده پوسته فندق و
بادام.
~ لمک [ف.ا] کندن پوست و غلاف بیرونی فندق
و گردو و غیره.
~ لی [ص.ا] غلاف دار، پوسته دار، (میوه‌هایی
مثل بادام و فندق).
قرص { قورس } [ا.ع.ا] قرص، (قرص ماه و
خورشید) (۲) کم حجم سنگین وزن.
قرض { قارز } [ا.ع.ا] قرض، وام، بدهی.
قرعه { قورعا } [ا.ع.ا] قرعه، فال.
قرنطینه { قارانتینا } [ا.فر. / انگل.ا] در مواقع

~ لی [ص.] گریم شده.

قرینه { قارینا } [ع.] قرن، عصر معادل ۳۳ سال که چون سال قمری ۱۱ روز کمتر از سال شمسی است هر ۳۳ سال روز آغاز آنها با هم تطبیق می کند، لذا قرن را ۳۳ سال فرض کرده اند.

قزت { قازنت } (مأخوذ از ایتالیائی که معنای اولیه آن پول خرد و پول کم بوده است) روزنامه، نشریه، بومته.

~ چمی [ا.] روزنامه نگار، روزنامه فروش.

~ چیلیک [ا.] روزنامه نگاری.

قزنته وورماق در روزنامه منتشر کردن، بوسیله روزنامه انتقاد کردن.

دیوار قزنتی روزنامه دیواری.

قزح باخ: قوزنه.

قزمت { قازامات } باخ: قازامات.

قزیل { قازیل } [ا.] (موی بز. ۲) طنابی که از موی بز می بافند.

~ لمک [ف.] (۱) با طناب محکم بستن. (۲) با زبان نرم کسی را گول زدن، سرکشی را شیره مالیدن.

~ لی [ص.] دارای موهای بلند (بز).

قسم { قیسیم } [ع.] (۱) قسم، نوع، جور. (۲) جزء، قسمت.

قسم { قاسام } [ع.] قسم، سوگند.

~ اثتمک (ائله مک) سوگند خوردن.

~ ایچمک سوگند خوردن.

~ نامه [ا.] قسم نامه، سوگند نامه.

~ وئریمک قسم دادن.

قسماً { قیسمان } [ظ. ع.] قسماً، قسمتی، نسبی.

قسمت { قیسمات } [ع.] (۱) قسمت، طالع تقدیر، سرنوشت. (۲) نصیب، بهره، سهم.

(۳) خارج قسمت، بهره (در ریاضیات).

~ اولماق قسمت شدن، نصیب شدن.

~ دن قاچماق اولماز از سرنوشت گریزی نیست.

قسوت { قاسوات } [ع.] قساوت، بیرحمی، حزن و اندوه.

قشک { قاشاک } باخ: قشنگ.

قشنگ { قاشانگ } [ص. فا.] قشنگ، خوشگل، زیبا، خوش نما، بهتر، خوب.

~ جه [ص.] خیلی خوب، خیلی زیبا.

~ لشمک [ف.] قشنگتر شدن، زیباتر شدن، بهتر شدن.

~ لنمک باخ: ~ لشمک.

~ لیک [ا.] زیبایی، قشنگی.

قشنگ { قاشانگ } دوداق [ا.] نوعی پرنده. (Otisundulata).

قشنگی { قاشانگی } [ا. فا.] گونه آهنگ رقص آذربایجانی.

قشو { قاشو } باخ: قاشوؤ.

قصاب { قاسصاب } [ع.] قصاب، گوشتفروش. ~ خانا [ا.] قصابخانه، مغازه گوشت فروشی.

~ لئق [ا.] قصابی، گوشت فروشی.

قصاص { قیساس } [ع.] قصاص، انتقام.

~ آلماق قصاص گرفتن، انتقام کردن.

~ چئی [ا.] انتقام کش.

~ چیلئق [ا.] انتقام کشی.

قصبه { قاسابا } [ع.] قصبه، شهرک.

قصد { قاسد } [ع.] (۱) قصد، عزم، نیت. (۲) سؤقصد، سؤنیت. بصورت ذیل استعمال می شود:

~ اثتمک (ائله مک) قصد کردن، عزم کردن، آهنگ کردن.

~ چمی [ا.] سوء قصد کننده، تروریست.

~ چیلیک [ا.] آدمکشی.

~ سیز [ظ.] (۱) بدون قصد، بدون نیت.

(۲) بدون سؤنیت.

قصداً [ظ.] قصداً، از روی قصد، عمد، از روی عمد.

قصدینه دورماق بر علیه کسی سوء قصد کردن.

قطار { قاتآر } [ا.ع. ۱] قطار (پاه آهن).
 (۲) کاروان (شتر و غیره). (۳) نوار فشنگ. (۴)
 پشت سرهم، ردیف.
 ~ لاماق [ف.] قطار کردن، ردیف کردن،
 پشت سرهم کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] قطار شدن، ردیف شدن،
 پشت سرهم قرار گرفتن.
 ~ لی [ص.] دارای قطار فشنگ.
قطب { قوتب } [ا.ع.] قطب، دوانتهای محور
 کره زمین (قطب شمال و قطب جنوب)، دو
 انتهای پیل الکتریکی (قطب منفی، قطب مثبت).
 ~ اولدوزو [ا.] ستاره قطبی.
قطران { قاتران } [ا.ع.] قطران، کثیران، زفت.
 ~ آغاجی [ا.] سرو، سرو آزاد.
 ~ کیمی مثل قطران، سیاه رنگ.
 ~ لاتماق به قطران آغشتن.
 ~ لاشماق [ف.] به حالت قطران در آمدن.
 ~ لاماق [ف.] قطران زدن، قیر اندودن.
 ~ لانماق [ف.م.] قطران زده شدن، قیر اندودن.
 ~ لی [ص.] قطران دار، قیر اندود.
 بیتکی قاطرانی قطران گیاهی، ماده سیاه رنگی
 که از صنوبر و عرعر و بعضی درختان می چکد.
 معدن قاطرانی قطران معدنی که از نقطه
 زغال سنگ به دست می آید.
قطره { قاترا } [ا.ع.] قطره، چکه، مقدار اندک و
 ناچیز.
قطره قطره [ظ.] قطره قطره، چکه چکه.
قطع { قاتع } [ع.] قطع.
 ~ اثتمک (اٹله مک) قطع کردن،
 طی کردن، تعیین، کردن حل کردن، بریدن.
 ~ نامه (۱) قطعنامه، خلاصه و نتیجه قرار و تصمیم
 گفتگوهای گروهی. (۲) حکم صادره از طرف
 دادگاه در دعاوی مدنی.
 ~ ایملکان تدبیر لری تدابیر احتیاطی برای
 تحدید موقتی آزادی متهم و منع خروج از حوزه

جانیثنا قصد اثتمک به کسی سوء قصد کردن.
سویی - قصد سوء قصد، قصد جان کسی را
 کردن.
قصر { قاسر } [ا.ع.] قصر، کاخ، سرا.
قصور { قوسور } [ا.ع. ۱] قصور، کوتاهی،
 سهل انگاری. (۲) تقصیر و گناه.
 ~ اثتمک (اٹله مک) قصور ورزیدن.
 ~ سوز [ص./ظ.] بی گناه، بدون سهل انگاری.
 ~ سوزلوق [ا.] بی گناهی.
 ~ لو [ص.] با تقصیر، با کوتاهی و سهل انگاری.
 ~ لولوق [ا.] کوتاهی و سهل انگاری.
قصه { قیسا } [ا.ع.] قصه، داستان، حکایت.
قصیده { قاسیدا } [ا.ع.] قصیده، چکامه.
 ~ چی [ا.] قصیده سرا.
 ~ چیلیک [ا.] قصیده سرانی.
قضا { قازآ } [ا.ع. ۱] قضا، حادثه، اتفاق،
 نصادف. (۲) ضرر، زیان، صدمه. (۳) قضا و قدر،
 تقدیر، سرنوشت. (۴) منطقه، یا ناحیه، (واحد
 تقسیمات کشوری در روسیه تزاری). (۵) بجا
 آوردن نماز و سایر عبادات که در موقع خود انجام
 نگرفته است.
 ~ اوژ و ثرمک بدبختی روی آوردن، حادثه و
 سانحه اتفاق افتادن.
 ~ دان [ظ.] از قضا، اتفاقاً.
 ~ را اتفاقاً، از قضا، ناگهان چنین پیش آمد.
 ~ زده تصادف کرده، متضرر از تصادف.
 ~ یا اوغراماق خود را به سرنوشت سپردن، دچار
 حادثه شدن.
 ~ یا دوشمک دچار حادثه شدن.
خصوصی قضا (در حقوق دریائی) خسارت
 خاص.
عمومی قضا (در حقوق دریائی) خسارت عام
 مشترک، (جنرال آورج).
قضاوت { قازآوات } [ا.ع.] قضاوت، داوری.
قطاب باخ: قوتاب.

قضائی، التزام، بازداشت، ممنوع الملاقات.
 قطعه { قیتا، قیتما } [ا.ع. ۱] (قطعه، پاره،
 قسمت. ۲) قازه. ۳) قطعه شعر که از ۷ یا ۱۰ بیت
 بیشتر نباشد.
 ~ لر آراسی [ص.] بین قازه‌ای.
 قطعی { قاتی، قاتعی } [ع.] قطعی، حتمی،
 محتوم، تعیین کننده، مؤثر.
 ~ اثتمک (اثله مک) قطعی کردن، نهایی
 کردن.
 ~ او لاراق به طور قطع، بی گفتگو.
 ~ قرار قرار قطعی، تصمیم نهایی.
 ~ لشدیرمک [ف.] قطعی کردن، حتمی کردن.
 ~ لشمک [ف.] قطعی شدن، حتمی شدن.
 قطیفه { قاتیفا } باخ: قتفه.
 قفس { قافاس } [ا.فا. ۱] (قفس. ۲) زندان.
 ۳) قفه.
 قفسه قوژماق توی قفس گذاشتن.
 ~ گیرمک توی قفس رفتن.
 دوش قفسی قفه سینه، قفه صدی.
 قوش قفسی قفس برنده.
 قفیل { قافیل } [ص./ف.ع.] غفلتاً، نا آگاه،
 نا گهان، غیرمنتظره.
 ~ جبه باخ: ~ دن.
 ~ دن [ف.] غفلتاً، بطور نا گهانی، یکباره، بکهو.
 قلاش { قالاش } [ا.] قلاش، کلاش، بیکار،
 ولگرد، مفتخور.
 قلب { قالب } [ا. ۱] (قلب، دل. ۲) قسمت اصلی
 هر چیز، میان و وسط، مرکز.
 ~ آچان [ص.] دلگشا، فرح‌زا.
 قلباً [ظ.] قلباً، از صمیم قلب، از ته دل.
 قلبی اینجیمک دل آزرده شدن.
 قلبی داش [ص.] سنگدل، بیرحم.
 ~ سئوینمک دلشاد شدن.
 ~ سیخیلماق دلتنگ شدن.
 ~ سینماق دل شکستن.

~ قارا [ص.ا.] سیاه دل، بد طبیعت.
 ~ قارالیق [ا.] سیاه دلی، بد طبیعتی.
 ~ قیئرئق [ص.] دل شکسته، دل آزرده.
 ~ گؤئنه دی دلش سوخت، جگرش سوخت.
 ~ نازیک [ص.] دل‌رحم، رؤف.
 ~ وورماق تپیدن قلب، زنده بودن.
 ~ یارالئی [ص.] دل‌ریش، دردمند.
 ~ یارئلماق زهره ترک شدن، قلب کسی
 ترکیدن (از ترس و وحشت).
 ~ یانماق دلسوزی کردن، دل سوختن.
 قلبیندن کنچمک از خاطر کسی خطور کردن،
 آرزو کردن.
 قلبینه ده ئیمک (توخونماق)
 ۱) سرخوردن، آزرده خاطر شدن.
 ۲) آزرده خاطر کردن.
 قلبینی آچماق راز دل گشودن.
 ~ اله آلماق دل کسی را بدست آوردن، راضی
 کردن.
 ~ اوولاماق دل کسی را شکار کردن، توجه
 کسی را جلب کردن.
 ~ سیندیرماق دل کسی را شکستن، ناراضی
 کردن.
 ~ قیئرماق آزرده خاطر کردن، رنجاندن.
 قلب { قالب } ۲ [ص.ع. ۱] (قلب، نقلبی،
 ساختگی، مصنوعی، مجعول. ۲) ریا کار.
 ~ سیککه سگه نقلبی.
 ~ لیک [ا.] نقلبی، مصنوعی، ریا کاری.
 قلبی { قالبی } [ص.] بلند، مرتفع.
 ~ لشدیرمک [ف.] بالا بردن، برافراشتن.
 ~ لشمک باخ: ~ لنمک.
 ~ لنمک [ف.] بالا رفتن، اوج گرفتن.
 قازامات ابستی دیر یا تا بیلیمیرم - بارئسئی
 قلبی دیر آشا بیلیمیرم.
 زندان گرم است نمی توانم بنخوابم - برج و
 بارویش بلند است نمی توانم بالا بروم.

قلیبر { قالبیر } باخ: خلیبر.
 قلمپ { قالب } باخ: قلمپ.
 قلمپ پول کسمه ضرب سجه تفلپی، چاپ اسکناس
 جعلی.
 قلمبه { قالمبا } [۱.ا] تگه، پاره، قطعه، قلو، ترکش.
 ~ لیمک [ف.ا] تگه تگه کردن، قطعه قطعه کردن،
 قلو کن کردن.
 ~ لنمک [ف.م] تگه تگه شدن، پاره پاره شدن،
 قطعه شدن، قلو کن شدن.
 ~ لنمیش [ف.ص] قلو کن.
 داش قلمبه سی سنگ پاره، قلو سنگ.
 قلمسه { قالمسا } [۱.ع] شش، آب شش، پره
 گوشهای ماهی.
 ~ لی [ص] شش دار.
 قلمه باخ: قالا.
 قلم { قلام } (به یونانی یعنی نی) [۱.۱] قلم برای
 نوشتن، خامه، کلک. ۲) قلم حکاکی، آلت نوک
 نیز از فلز یا چوب برای کنده کاری. ۳) قلم مو
 برای نقاشی. ۴) اسگنه. ۵) قلمه (در
 درختکاری). ۶) (~ اشمک) پریدن، قطع
 کردن. ۷) رقم، جنس، عدد، نوع، گونه، فقره.
 ۸) پر، شاه پر. ۹) نگارش، انشاء، نویسندگی.
 ~ اشمک (ائله مک) ۱) قلمه زدن، پیوند
 زدن. ۲) نوک چیزی را نیز کردن. ۳) قطعه قطعه
 کردن، بریدن.
 ~ اوجو [۱.ص] ۱) سر قلم، نوک قلم.
 ۲) مختصر و با شتاب.
 ~ اهلی باسواد، اهل قلم، قلم به دست، نویسند،
 نقاش.
 ~ ابشی ۱) کار قلمی، نویسندگی.
 ۲) کاردستی با قلم.
 ~ تراش قلم تراش.
 ~ جیک [۱.ا] قلم کوچک.
 ~ چالماق قلم زدن، نوشتن.
 ~ چکمک قلم کشیدن، خط کشیدن، باطل

کردن، منسوخ کردن، خط بطلان کشیدن.
 ~ دان [۱.ا] قلمدان، جای قلم.
 ~ دن دو شمک از قلم افتادن، فراموش شدن.
 ~ صاحبی صاحب قلم، نویسنده.
 ~ قابی [۱.ا] قلمدان، جای قلم.
 ~ قانماق در نوشته ای دست بردن.
 ~ قاشلی [ص.ا] برو قلمی، (کشیده و ظریف).
 ~ - قلم ائله مک تگه تگه بریدن، قطعه قطعه
 کردن.
 ~ کار [۱.ا] نوعی پارچه که روی آن نقش چاپ
 کرده با با قلم کار می کنند، پارچه قلمکار.
 ~ کارلیق [۱.ا] قلمکاری.
 ~ لشمک [ف.س] بوسیله دیگری پیوند زدن،
 قلمه کاشتن.
 ~ لیمک [ف.۱] ۱) قلمه زدن، پیوند کردن.
 ۲) قطعه قطعه کردن، قطع کردن، بریدن.
 ~ لنمک [ف.م] پیوند شدن، کاشته شدن قلمه.
 ~ لنمیش [ف.ص] پیوند خورده، قطعه قطعه
 شده.
 ~ لیک [۱.ا] قلمه زار.
 ~ بازماق اوچوندور قلم برای نوشتن است.
 قلمه آلماق به تحریر در آوردن، نگاشتن،
 منظور داشتن.
 ~ او لماق شکستن، قطع شدن، قلمه شدن.
 ~ گلمز [ص.ا] توصیف ناپذیر، غیر قابل بیان.
 ~ وئرمک قلمداد کردن، به حساب آوردن.
 اوچ قلم داوا سه قلم (نوع، فقره) دارو.
 اوئما قلمی قلم حکاکی.
 ایکی قلم مال دو قلم کالا.
 کؤک قلمی قلمه با جوش، قلمه ریشه.
 گوؤده قلمی قلمه شاخه.
 باشیل قلم قلمه شاخه تازه.
 قلمه { قالاما } [۱.ا] سپیدار، تبریزی، قلمه.
 ~ قوؤاق (ابریشیم قوؤاق) نوعی سپیدار.
 قلمی { قلامی } [ص.فا] کلاه از پوست بخارا که

دارای گلهای ظریف است.
 قلندر { قلاندار } [ا. فا.] قلندر، درویش.
 ~ لیک [ا.] قلندری، درویشی.
 قلوی { قلاوی } [ا. ع.] قلیانی، باز.
 ~ لشدیرمک [ف.] قلیانی کردن.
 ~ لیک [ا.] میزان قلیانی بودن.
 قلّه { قوللا } [ا. ع.] قلّه، برج، مناره.
 ~ لی [ص.] دارای قلّه، دارای برج.
 ~ واری [ص.] بشکل قلّه.
 ایفل قولله سی برج ایفل.
 تئلؤیزون قولله سی برج تلویزیون.
 قلیان { قلیان } [ا.] قلیان.
 ~ آلتی [ا.] ناشنا، چاشت، صبحانه.
 ~ باشی سرفلیان.
 ~ بوغاز [ص.] دارای گردن داراز و کشیده.
 ~ چکمک غلیان کشیدن.
 قلیب { قالیب } باخ: قالب.
 قلیه { قالیّا } [ا.] قلیه، خوراکی که از لوبیا و کدو
 و بادمجان و غیره تهیه میشود.
 قمار باخ: قومار.
 قماش باخ: قوماش.
 قمبر { قامبار } [ا.] سنگ رودخانه، سنگ برای
 سنگفرش.
 قمچی { قامچی } باخ: قامچی.
 قمری { قاماری } [ص. ع.] قمری.
 ~ آی ماه قمری مثل محرم، رمضان و غیره.
 ~ ایل سال قمری که ۳۵۴ روز است.
 قملتی { قامالتی } [ا.] جاقوی بزرگ، آلت برنده
 دسته دار.
 قمه { قاما } [ا.] قمه، نوعی اسلحه سرد،
 خنجر کوچک دودم.
 ~ لمک [ف.] قمه زدن.
 ~ لنمک [ف. م.] قمه خوردن.
 ~ لی [ص.] قمه دار، مسلح به قمه.
 قمیز { قامیز } [ا.] باخ: قمیز.

قمیش { قامیش } باخ: قامیش.
 ~ قوئماق مزاحمت ایجاد کردن، انگل
 تراشیدن، غامیش گذاشتن.
 ~ لیک [ا.] نیزار (۲۰ هزار). مزاحمت.
 قمیشینی چکمک رفع مزاحمت کردن.
 ابشی قمیش دیر کارش زار است، کارش
 پیچیده است.
 قناتی { قانآتی } باخ: قاننادی.
 قنادی { قانآدی } باخ: قاننادی.
 ~ معمولاتی محصولات قنادی، فرآورده های
 قنادی.
 قناره { قانآرا } [ا.] قناره، چنگک، قلاب
 (قصابی).
 قناعت { قانآعات } [ا. ع.] قناعت.
 (۲) صرفه جوئی. (۳) پس انداز. (۴) خشنودی،
 رضایت. (۵) اقناع، قانع.
 ~ بخش [ص.] کفایت کننده، قانع کننده.
 ~ جیل [ص.] قانع، صرفه جو، قناعت پیشه.
 ~ جیل لیک [ا.] قناعت پیشگی، صرفه جویی.
 ~ چی [ص. ا.] قانع، قناعت پیشه، صرفه جو.
 ~ چیلیک [ا.] قناعت، صرفه جوئی، قانع
 (بودن).
 ~ رئریمی روش صرفه جویی در مصرف و تولید.
 ~ کار [ص.] قناعت پیشه، صرفه جو.
 ~ لندهریجی [ص.] قانع کننده.
 ~ لشدیرمک [ف.] اقناع کردن، باوراندن،
 راضی ساختن.
 ~ لنمک [ف.] صرفه جویی کردن، قانع شدن،
 اکتفا کردن.
 قناعته گلمک بقین کردن، تصمیم قطعی
 گرفتن، قانع شدن.
 قناعتیمه گؤره بنظر، به عقیده من.
 قند { قاند } [ا. ع.] قند.
 ~ آب [ا.] قند آب.
 قندان [ا.] قنددان، ظرف قند.

کرد.
قۇياراق (قۇياراغا) [ظ.] سريع، فوري،
 بلا تاخير، باشتاب.
 ~ لاما ق [ف.] تعقيب کردن، دنبال کردن،
 کسی را راندن و به دنبالش افتادن، به دنبال کسی
 افتادن و او را وادار به شتاب کردن.
 ~ لانما ق [ف.] به شتاب رفتن، فوري و سريع
 دویدن.
 قۇياراغا توتماق باخ ~ لاما ق.
 قۇياراغا گۇتورمك کسی را به دویدن شتابانه
 واداشتن، کسی را راندن و تعقيب کردن.
 قۇيارتدئيرماق { قۇيارتدئيرماق } [ف.س.]
 بوسيله ديگري فعل « قۇيارتماق » را انجام دادن و
 با سبب انجام آن شدن.
 قۇيارتماق { قۇيا رتماق } [ف.۱] كسندن،
 جدا کردن، قطع کردن. (۲) بزور و حيله گرفتن،
 كش رفتن، گوش بریدن. (۳) براه انداختن، برپا
 کردن.
 اۇندان بوكيتابی قۇيارتدئير اين كتاب راز
 ايشان كش رفت.
 تۇز ~ گرد و خاک به راه انداختن، گرد و خاک
 برپا کردن.
 دۆيمه نى ~ دگمه را كندن.
 سسى ~ سرو صدا راه انداختن.
 قۇياردئيلماق [ف.م.] بوسيله ديگري كنده شدن،
 جدا شدن، برپا شدن (صدا، طوفان).
 قۇيارماق باخ: قۇيارتماق.
 قۇيارئيلماق [ف.م.۱] كنده شدن، جدا شدن.
 (۲) بزور و حيله گرفتن. (۳) برپا شدن (صدا و
 طوفان).
 قۇيلاق [ا.] نشر.
 قۇيالاغئين گۇتورمك با توپ و تشر از خود
 راندن.
 قۇيدورماق [ف.س.] بوسيله ديگري كندن،
 جدا کردن.

~ دۇغرايان [ا.] قندشكن.
 ~ سئندئيران باخ: قند دۇغرايان.
 ~ قئيران [ا.] قندشكن.
 قنديل { قانديل } [ا.ع.] قنديل، چراغ آويز كه با
 روغن زيتون يا بيه روشن مى شود.
 قنشر { قانشار } [ا.] روبرو، مقابل، طرف جلو،
 پيش روى.
 ~ گللك مواجه شدن، روبرو شدن.
 ~ لمك [ف.] استقبال کردن.
 ~ ليك [ا.] پيش بند.
 قنير { قانير } [ا.] مثل، شبهه، همتا، نظير.
 ~ سيز [ص.] بى همتا، بى نظير.
 قنيم { قانيم } [ا.ع.] دشمن، مخالف، خصم،
 حريف، وىال.
 ~ كسيلمك (اولماق) دشمن شدن،
 حريف شدن.
 اۇناقنيم اولسون وىال گردنش باد! (نفرين).
 ابلانين قنيمى بالاسى دئر بچه مار وىال مار
 است.
 قو [ا.۱] (قو، غو. ۲) تهيه شده از بر قو.
 ~ بالئش بالش بر قو.
 قو قوشو [ا.] قو.
 انواع قوها: قارابۇيون قو، قارا ديمدېك
 قو، قئزئيل ديمدېك قو.
 قواره باخ: قوارا.
 قواوخ { قووخ } باخ: كئمز.
 قۇياقاز [ا.] غاز وحشى.
 قۇشئنيا [لا.] ولايت و شهرستان.
 قۇببا باخ: قبه.
 قۇبو [ا.۱] دره خشك كه گهگاه آب در آن جارى
 مى شود. (۲) گودى كه در انر چين خورد گى يا
 جريان سيل و غيره بوجود آمده و آب در آن جمع
 مى شود. (۳) قسمت عميق رودخانه.
 قۇبور [ا.] قاب تپانچه، تركش، تيردان.
 قۇيانجاسئنى قۇبورا قۇيدو تپانچه اش را غلاف

قوب قورو [ص. ۱] کاملاً خشک، خشکیده.

(۱) پوست و استخوان، بسیار لاغر.

قوبماق [ف. ۱] کنده شدن، جدا شدن، تفکیک

شدن، قطع شدن. (۲) گستن، گسیختن.

(۳) برپاشدن، بلند شدن، اوج گرفتن (طوفان

و صدا و غیره).

اوره بی قوبدو دلش از جا کنده شد (خیلی

ترسید).

قوبلو قوبدو دستاش کنده شد.

قیرتینا قوبدو طوفان برپا شد (برانگیخته شد).

قیامت اوگون قوبار کی بیری بیشه ر،

بیری باخار قیامت روزی برپا شود که یکی سیر

بخورد و دیگری نظاره کند.

قیامت قوبدو قیامت برپا شد.

قوبوز [ا. ساز، آلت موسیقی شبیه تار که با مضراب

نواخته می شود. در قرون وسطی در آذربایجان

رواج داشته و در کتاب «دهده قورقود» نام برده

شده است.

قوبوشماق [ف. قار.] دسته جمعی از جا کنده شدن،

رو آوردن، هجوم آوردن.

قوبوق [ص. ۱] جدا شده، منفک. (۲) تکه،

جدا شده، قسمت منفک شده.

قوبولموش باخ: قوبوق.

قوت { قوت } [ا. خوشبختی، کامرانی، سعادت.

~ سوز [ص. ۱] نامبارک، بدبخت، بدقدم،

نیره بخت.

~ لو [ص. ۱] مبارک، خوش بخت، شگون دار،

خوشبختی آور.

قوت { قوؤؤات } [ا. ع. باخ: قووه. ۱] توان، قوه،

نیرو. (۲) اقتدار، قدرت، استعداد، توانایی.

(۳) توان در ریاضیات (3^4 سه بتوان چهار).

~ آلماق [ا. نیرو گرفتن، جرأت یافتن.

~ اولچن [ا. نیرو سنج.

~ دن دوشمک ناتوان شدن، ضعیف شدن.

~ سیز [ص. ۱] ناتوان، بی نیرو، فاقد قوه، بی زور،

بی تأثیر.

~ سیزلیک [ا. ناتوانی، بی تأثیری.

~ له [ظ. ۱] نیرومندانه، با استواری، با قدرت،

با اقتدار.

~ لندیرمک [ف. ۱] نیرومند گردانیدن،

توانا گردانیدن، قوت بخشیدن، تشدید کردن،

تقویت کردن.

~ لندیرجی [ص. ۱] نیرو بخش، تقویت کننده.

~ لندیرلمک [ف. م. ۱] نیرومند تر شدن.

~ لنمک [ف. ۱] نیرومند شدن، توانا شدن، قوی

شدن، تشدید شدن.

~ لی [ص. ۱] مقتدر، نیرومند، توانا، قوی.

(۲) مفذی.

~ لی لیک [ا. ۱] اقتدار، نیرومندی.

~ وئرملک (۱) نیرودادن، کمک رساندن.

(۲) تأیید کردن، تنفیذ کردن.

قوت بوکسلتمه (ک) بتوان رساندن

(ریاضیات).

وار قوونسی ابله با تمام نیرو.

قوتاب [ا. ۱] قطاب (نوعی شیرینی)، نوعی خوراکی

که از خمیر با گوشت و سبزی و کدو و غیره

درست می کنند.

قوتاران [ص. ۱] پایان پذیر، تمام شدنی.

قوتاز [ا. ۱] منگوله، آویز، شرابه.

~ لاشماق [ف. ۱] بشکل منگوله در آمدن.

~ لاهاق [ف. ۱] با منگوله و شرابه تزئین کردن.

~ لاتماق [ف. م. ۱] با منگوله و شرابه تزئین شدن.

~ لی [ص. ۱] منگوله دار.

~ لیق [ص. ۱] مناسب برای تهیه منگوله و شرابه.

قوتان [ا. ۱] پلیکان.

قوتب باخ: قطب.

قوتمان [ا. ۱] پشته علف، کاه که بصورت مخروطی

روبهم انباشته می شود.

~ لاهاق علف یا کاه را روبهم انباشتن.

~ ووردان [ا. ۱] کسی که علف را انبار می کند.

را دربر گرفتن. ۲) بهم پیوستن.
 ~ لاساق [ف. ۱] بگل کردن، در آغوش کشیدن، دربر گرفتن. ۲) پناه دادن.
 ~ لانماق [ف. م. ۱] بگل شدن، در آغوش کشیده شدن. ۲) احاطه شدن.
 قوجاغا آلساق بگل کردن.
 قوجاغی اوشاقلی بچه بگل، بچه دار.
 قوجاغینا آلساق بگل گرفتن، در آغوش گرفتن.
 قوجاغینا اوتورتدی بگلش نشاند، روی زانوانش نشاند.
 قوجاغیندا گزدرمک در بگل گردانیدن.
 بیر قوجاق اودون یک بگل هیزم، به اندازه یک بگل هیزم.
 دوشمنین قوجاغینا دوشمک بدامن خصم افتادن، به آغوش دشمن پناه بردن.
 قوجاساق باخ: قوجاقلماق.
 قوجامان [ص. ۱] پیر، ریش سفید، کهنسال، پیردیر. ۲) والا، عالی.
 قوجاساق باخ: قوجاقلماق.
 قوجموش (قوجاقلامیش) [ف. ص. ۱/ ص. ۱].
 در آغوش کشیده، بگل کرده، بگلی.
 قوجوخماق باخ: قوجاقلاساق.
 قوجولماق باخ: قوجاقلاساق.
 قوجوم [ا. ۱/ ظ.] اندازه دوره چیزی، اندازه پیرامون، محیط چیزی.
 دوش قوجومو اندازه دورسینه.
 قوچ [ا. ۱] قوچ، گوسفند، ۲) ختمل یا بزه اولین برج از دوازده برج فلکی، فروردین. ۳) دلاور، جوانمرد.
 ~ اوغلان دلاور، نترس، جالاک، زیر و ز رنگ.
 ~ باز [ا. ۱] قوچ باز، دوستدار قوچ، کسی که قوچ برای بهم انداختن با قوچ دیگر پرورش می دهد.
 ~ لانماق (باخ: قوجولاساق).
 ~ دویوشونه، قوچ دوزر برای نبرد با قوچ،

قوتوجوق [ا. ع. ۱] قوطی کوچک. ۲) قوزه، میوه های خشکی که از چند کاسبرگ بشکل قوطی و دانه های فراوان تشکیل می شود. (مثل زنبق و کان).
 قوتور [ا. ۱/ ص. ۱] جرب، گال، گر.
 ~ لاسماق باخ: قوتورلاماق.
 ~ لاساق [ف. ۱] جرب گرفتن، گال گرفتن، گرسدن.
 ~ لانماق باخ: قوتورلاماق.
 ~ لوق [ا. ۱] بیماری گری، جرب، گال. ۲) گری.
 قوجا [ا. ۱/ ص. ۱] پیر، متن، سالخورده، کهنسال، بزرگسال. ۲) فرتوت، کهنه، قدیمی. ۳) مرد، شوهر، زوج.
 ~ قارئی پیرزن.
 ~ لاشدیرماق [ف. ۱] پیرتر نشاندادن، پیرتر بنظر آوردن.
 ~ لاسماق [ف. ۱] پیرتر شدن، متن تر شدن.
 ~ لتماق [ف. ص. ۱] پیر کردن، باعث پیری کسی شدن. ۲) پیر جلوه دادن.
 ~ لاساق [ف. ۱] پیر شدن، سالخورده شدن. ۲) فرتوت شدن، کهنه شدن و قدیمی شدن.
 ~ لمیش [ف. ص. ۱] پیر، فرتوت، کهنه.
 ~ لیش [ا. ۱] پیری، کهولت، سالخوردگی، فرتوتی. ۲) کهنگی، قدیمی.
 ~ لیش دا یورغالیق سر پیری و معرکه گیری.
 ~ یانا [ظ.] پیرانه، پیرمردانه، درخور پیر.
 قوجاق { قوجاغا } [ا. ۱] آغوش، بگل، بر. ۲) به اندازه یک بگل.
 ~ آچماق پناه دادن به کسی.
 ~ قوجاغا هم آغوش، دست در گردن همدیگر.
 ~ قوجاق [ظ.] بگل بگل، فراوان.
 ~ لاسماق [ف. قار. ۱] همدیگر را بگل کردن، همدیگر را در آغوش کشیدن، یکدیگر

- قوچ باید .
 ~ لوق [ا.] دلوری، جوانمردی، چالاکی، جابکی.
 قوچاق [ص.] دلور، پهلوان، پرزور، جابک، بی باک، جوانمرد، قچاق.
 ~ جاسینا [ظ.] دلورانه، جوانمردانه.
 ~ لاشماق (~ لاشماق) [ف.] دلیر شدن، جابک شدن، بی باک شدن.
 ~ لیق [ا.] دلوری، جابکی، بی باکی، جوانمردی.
 قوچاقلا [ا.] حماسه، دوبیتی هایی در وصف جنگ و مبارزه.
 قوچچاق باخ: قوچاق.
 قوچو [ا.] یگه بز، داش مشدی، لات، لوطی.
 ~ بازلیق [ا.] یگه بزنی، داش مشدی گری.
 (۲) تشکیل دسته های یگه بز.
 ~ لاشماق [ف.] شاخ و شانۀ کشیدن، ستیزه جوئی کردن.
 ~ لوق [ا.] یگه بزنی، لات بازی، زور گویی.
 قوخماق باخ: قوخماق.
 قوخیو [ا.] بو، رایحه. (۲) گند، بوی تعفن.
 ~ ییلمه شاته، بویایی (حت)، استشمام.
 ~ تماق [ف.] گنداندن، گندزدن، فاسد کردن، متعفن کردن. (۲) بوی بد در دادن.
 ~ دو یغوسو حت بویائی، شاته.
 ~ سوز [ص.] بی بو.
 ~ لاماق [ف.] بودادن، متعفن شدن.
 (۲) بوئیدن، استشمام کردن، بو کردن.
 (۳) آزمایش کردن از طریق بوئیدن.
 ~ لاندیرماق باخ: قوختماق.
 ~ لاشماق [ف.] بو گرفتن، گندیدن، بودادن.
 ~ لو [ص.] بودار، معطر. (۲) متعفن، بدبو، بویناک.
 ~ ماق [ف.] بودادن. (۲) گندیدن، متعفن شدن.
 ~ موش [ص.] گندیده، متعفن، فاسد.
 ~ وژی لری غده های بویائی، کیسه های بوی زننده در حشرات.
 عطیر قوخیوسو بوی عطر.
 قودا [ا.] پدرزن، مادرزن، پدرشوهر، مادرشوهر، اقربا. باخ: قودی.
 ~ لاشماق در نتیجه ازدواج دختر یا پسر قوم و خویش شدن. نسبت سببی یافتن.
 قودوخ باخ: قودوق.
 قودورتماق [ف. ص.] تحریک کردن، دیوانه کردن، خشمگین کردن، هار گردانیدن.
 قودورغان [ص.] (۱) هار. (۲) آتشی، خشمگین، از جا در رفته، دیوانه وار، خودنما، شرور.
 ~ جاسینا [ظ.] خشمگینانه.
 ~ لاشماق [ف.] هار شدن، درنده خو شدن.
 ~ لیق (۱) هاری. (۲) خشمگینی، باحالت آتشی، دیوانه وار.
 قودورماق [ف.] (۱) هار شدن. (۲) خشمگین شدن، حرکات دیوانه وار کردن. (۳) تحریک شدن. (۴) شرور شدن.
 قودورموش [ا. ص.] (۱) هار. (۲) برانگیخته شده، تحریک شده، کسی که رفتار دیوانه وار و خشمگین داشته باشد.
 قودوروشماق [ف. فار.] بهم پریدن، بازی کردن، توله های حیوانات (کشتی گرفتن، گاز گرفتن همدیگر و غیره).
 قودوروق باخ: قودورموش، قودورغان.
 قودوز [ص.] (۱) هار. (۲) خشمگین، آتشی، شرور.
 ~ جاسینا [ظ.] هاروار، دیوانه وار، وحشیانه.
 ~ لاشماق [ف.] هار شدن، وحشی گری کردن. (۲) مرض هاری گرفتن.
 ~ لوق [ا.] هاری، وحشیگری، دیوانگی.
 قودوق [ا. ص.] (۱) کزّه خور. (۲) بی ادب، بی تربیت.

~ لاماق [ف.] کره زائیدن.

~ لاتماق [ف.] بی ادبی کردن، بی ادبانه رفتن کردن، خود را لوس و نتر کردن.

قودو - قودو [ا.] (هؤدو - هؤدو) مراسم قدیمی آذربایجانی که در فصل بهار پس از بارندگی طولانی «قودو» را با پارچه سرخ رنگ آرایش میدهند و می گردانند و برای طلوع آفتاب ستایش می کنند.

در هنگام خشکسالی «قودو» را با علف سبز و شاخه های ترمی آرایند و در حالیکه آواز می خوانند آن را می گردانند.

قودو به احتمال مظهر خدای آفتاب، یا باران و روح بوده است.

قودی [ص.] خودی، اقربا، باخ: قودا.

یادا یارثیاجان، قودئییه دبینه جن اغیارا نیمه، اقربا را تمام، برای اغیار نصفه و برای اقربا تمام.

قور [ا.] گر، جرقه، شراره، اخگر، آتشبار، شرر.

~ بازلیق [ا.] آتشبازی.

~ خاناقورخانه، اسلحه خانه، زردخانه.

~ لاتماق باخ: قورلاماق.

~ لاشماق باخ: قورلاتماق.

~ لاماق [ف.] جرقه زدن، روی سرپوش دیگ آتشبار ریختن، با آتش پاره پوشاندن.

~ لاتماق [ف.] (۱) آتش گرفتن، جرقه شدن. (۲) آتشبار شدن، با آتشبار پوشانده شدن. (۳) به هیجان آمدن.

~ لو (۱) جرقه دار. (۲) زخم التیام نیافته و سوزناک.

قورا [ا.] غوره، انگور نارس.

~ بیشیرن آی [ا.] ماه انگور پزان، گرمترین ماه تابستان تقریباً مرداد ماه.

~ دؤئن آی ماه آبغوره گرفتن، تقریباً تیرماه.

~ سوو [ا.] آبغوره.

روحونا قورا سیخماق کسی را روحاً معذب

کردن، شکنجه روحی دادن.

صبرله حالوا بیشرای قورا سندن گر صبرکنی ز غوره حلوا سازند.

گوزونون قوراسیئنئ نؤکمک (سیخماق) آبغوره گرفتن، اشک چشم ریختن، گریه کردن.

قورابا [ا.] آبغوره، افشره انگور.

قوراباشی [ا.] بعد از چیدن انگور، غوره ای را گویند که بار دوم در یکسال به ثمر برسد.

قورابیئه [ا.] قرابیه، نوعی شیرینی که از مغز بادام یا گردو می پزند.

قوراشدیرما [ف. ا. / ص. ۱] نصب، مونتاژ. (۲) جعلی، دروغ.

قوراشدیرماق [ف. ۱] نصب کردن، سوار کردن قطعات، متناسب باهم چیدن، مونتاژ کردن.

(۲) جعل کردن، از خود بافتن.

سوزلری قوراشدیرئر حرفهای زیبا سرهم می کند.

قوراشدیرئجی [ا. / ص. ۱] سازنده، نصب کننده، مونتاژ کار.

قوراشماق [ف.] متناسب هم بودن، باهم جور بودن، بهم آمدن.

قوراشیق [ص.] آنکه تکه بهم وصل شده.

قوراق^۱ [ص. / ظ.] خشک، بی باران، بی رطوبت.

~ جیل خشکی پسند (نبانات).

~ لیغاداواملی [ص.] مقاوم در مقابل خشکی و بی آبی (نبانات).

~ لیق [ا.] خشکی، خشکسالی.

~ هاوا هواي خشک و بی باران.

قوراق^۲ [ا.] وصله.

~ لی [ص.] وصله دار.

قوراما^۱ [ص. ۱] چهل تکه (رومیزی و پرده، وغیره). (۲) بانظم خاص چیدن قطعات پهلوی هم.

~ چئ تکه دوز.

قوراما^۲ [ا.] جعلی، ساختگی.

قوراماق [ف.] قطعه قطعه بهم وصل کردن، وصله کردن، تکه هارا بهم چسباندن.

قورامیت [ا.] علف چمن. (Lobium)

قوران [ف. ص.] نصب کننده، تاسیس کننده، آفریننده، ایجاد گر، موناو کار.

قوریاغا [ا.] قوریاغه، وزغ، غوک.

~ گؤلونه داش آتماق به آبگیر پر از قوریاغه سنگ انداختن، آب در لانه مورچگان ریختن، ازدحام ایجاد کردن.

قوریاغا اوتو [ا.] نوعی گیاه که در آب یا باتلاق می روید. (Sparganium)

قوربان [ا. ع.] قربان، قربانی، هدیه کردن موجود زنده برای خدایان.

~ ائتمک (ائله مک) قربان کردن، فدا کردن.

~ اولماق قربان کسی شدن، فدا شدن.

~ بایرامی عید قربان، عید اضحی.

~ قویونو کیمی مثل گوسفند قربانی.

~ کسمک قربانی کشتن.

~ گاه [ا.] قربانگاه، محل قربانی.

~ لئق [ص.] قربانی (گوسفند و ...)

~ وئرمک قربانی دادن، کشته دادن.

قوربانئن اولارام قربانت برم! فدایت میشوم!

قوربت { قوربات } باخ: غربت.

قورپ { قورپ } باخ: قولپ.

قورت { قورت }^۱ باخ: قورد.

قورت (قورت)^۲ [س.] قرت، یک دم آب.

قورتاراجاق [ا. / ص.] منتهی الیه، نقطه پایانی، انتها، پایان، راه نجات.

قورتارماز [ص.] بی انتها، بی پایان، بی سرانجام، تمام نشدنی، پایان ناپذیر، رهائی ناپذیر.

~ لئق [ا.] بی پایانی، پایان ناپذیری.

قورتارماق [ف. ا.] تمام کردن، به آخر رساندن، به پایان بردن. (۲) تمام شدن، به آخر رسیدن.

(۳) راحت شدن. (۴) نجات یافتن، رهیدن، رستن.

(۵) رهانیدن، خلاص کردن. (۶) مردن. (۷) خرج برداشتن، تمام شدن قیمت.

اولوب قورتارماق مردن و راحت شدن، مردن و تمام کردن.

تهلگه دن قورتارماق از خطر جستن، از خطر رهائی یافتن.

سوزون قورتارائی کلام آخر، در یک کلام.

قورتاردئ گشتدی تمام شد، والتلام.

قورتارها قورتارئندا [ظ.] در آخرین مرحله اتمام، در نقطه آخری، در مرحله پایانی.

قورتارئجئ [ا. ۱] نجات دهنده، رهائی بخش، رهاننده. (۲) تمام کننده، انجام دهنده.

قورتارئش [ا.] رهائی، نجات، رستگاری، رهایش.

قورتارئلماق [ف. م. ۱] تمام شدن، به پایان رسیدن. (۲) نجات یافتن، رهانیده شدن، باخ:

قورتولماق.

قورتا قورت { قورتا قورت } [ا.] آوای قورت - قورت در موقع آب خوردن.

قورتدالاماق { قورتدالاماق } [ف. ۱] بهم زدن، جستجو کردن، کاویدن، کندو کاو کردن.

(۲) انگولک کردن.

قورتداسان قوردو چیخار اگر بهم بزنی گندش در می آید.

قورتلاماق { قورتلاماق } [ف.] کرم گذاشتن، فاسد شدن.

قورتلاندئرماق { قورتلاندئرماق } [ف.] فاسد کردن.

قورتلانماق { قورتلانماق } [ف. ۱] کرم گذاشتن، کرمو شدن. (۲) از بیکاری پوسیدن.

قورتولماق [ف. ۱] نجات یافتن، رهائ شدن، خلاص شدن، در رفتن، رهائی جستن، از دست

کسی گریختن. (۲) تمام شدن، به پایان رسیدن. (۳) فارغ شدن (زن باردار).

قورتولوش [ا.] نجات، رستگاری، رهائی، خلاص،

واهمه داشتن، پروا داشتن.
 قورخدوغو ایش باشینا گلدی از چیزی که
 میترسید برش آمد.
 بوییتکی لرسویوق دان قورخمور این
 گیاهان در مقابل سرما مقاومت دارند.
 کؤلگه سیندن قورخماق از سایه خود
 ترسیدن.
 گوزو قورخماق چشم ترسیدن.
 قورخما مازلیق باخ: قورخمازلیق.
 قورخو [ا.] ترس، بیم، خوف، واهمه، وحشت،
 تهدید، باک، پروا، محابا، مهابت، رعب، جبن.
 ~ ییلمز [ص.] [نترس، بی پروا، قویدل.
 ~ ییلمزلیک [ا.] [نترسی، بی پروائی.
 ~ تماق باخ: قورخوتماق.
 ~ دان [ظ.] [از ترس.
 ~ دولماق [ف.م.] [ترسانده شدن، تهدید شدن،
 بهراس افتادن.
 ~ سوز [ص./ظ.] [نترس، بی باک، بی پروا،
 بی هراس، بدون وحشت، جای امن، بی خطر.
 ~ سوزلوق [ا.] [بی باکی، نترسی.
 ~ خوشماق باخ: قورخوشماق.
 ~ لاجاق باخ: قورخولاجاق.
 ~ لو [ص.] [ترسناک، وحشتناک، مخوف،
 بیم انگیز، دهشتناک، خوفناک، پر مخاطره،
 خطرناک.
 ~ لوق [ا.] [ترس، وحشت، خطر، ترسک.
 ~ نچ باخ: قورخونچ.
 قورخویا دوشمک دچار ترس شدن.
 ~ سالماق ترساندن، به وحشت انداختن.
 جان قورخوسو ترس از جان، خطر مرگ.
 جانینا قورخو دوشدو ترس سراپای وجودش
 را فرا گرفت.
 قورخوتماق [ف.] [ترساندن، تهدید کردن، به
 هراس انداختن، بیم دادن.
 قورخوماق باخ: قورخوتماق.

آزادی، رهایش.
 قورتوم [ا.] [جرعه، غلب.
 قورتوم - قورتوم [ظ.] [جرعه - جرعه.
 ~ لاما [ف.] [جرعه جرعه نوشیدن.
 بیر قورتوم سو یک جرعه آب.
 قورجالاما [ف.] [ور رفتن، کنکاش کردن،
 انگولک کردن.
 بیر مسئله نی قورجالاما با موضوعی ور رفتن.
 قورجالاتماق [ف.] [درجای خود تکان خوردن،
 جنبیدن، جابجا شدن، وول خوردن، خود را
 خاراندن، تفلأ کردن.
 یئرینده قورجالاندی در جای تکان خورد.
 قورجوخماق { قورجوخماق } [ف.قا.] جابجا
 شدن، بخود جنبیدن، جنبیدن.
 قورجوشماق { قورجوشماق } باخ:
 قورجوخماق.
 قورجونماق { قورجونماق } [ف.] [وول خوردن،
 جابجا شدن، تکان خوردن.
 قورچی [ا.] [فورچی، محافظ، اسلحه دار شاه،
 نگهبان کاخ.
 ~ باشی سردسته قراولان، فرمانده نگهبانان.
 قورخاجاق [ص.] [۱] باخ: قورخاق. [۲] ترسناک،
 ترس آور.
 قورخاق [ص.] [۱] ترسوجبان، بزدل. [۲] کمتر.
 ~ برک وورار ترسوشدیدیتر می زند.
 ~ نریه نیرسن ترسورفتار می کنی، مثل ترسوها
 رفتار می کنی.
 ~ جاسینا [ظ.] [با ترس، بزدلانه.
 آرشین دان بیر آز قورخاق از یک ذرع کمی
 اند کتر.
 قورخا - قورخا [ظ./ص.] [با ترس و لرز، با
 احتیاط.
 قورخماز [ص.] [نترس، بی پروا، شجاع، جسور.
 ~ لیق [ا.] [نترسی، بی پروایی، جسارت، شجاعت.
 قورخماق [ف.] [ترسیدن، هراسیدن، بیم داشتن،

~ لاما ق باخ: قورتلاماق.
 ~ لاندیرلاماق باخ: قورتلاتدیرماق.
 ~ لانماق (۱) باخ: قورتلاماق. (۲) خودخوری
 کردن، حسادت کردن.
 ~ لو [ص.] کرمو، پراز کرم، کرمکی.
 ~ بشک کرم خوردن، پوسیدن.
 قوردونو تۆکمک کرم ریختن.
 آغاج قوردو کرم درخت.
 ابچینه قورد دۆشمک (۱) کرم افتادن.
 (۲) حسادت کردن، خودخوری کردن.
 باراما قوردو [ا.] کرم ابریشم.
 گوزونون قوردون اولدور آنقدر بخور که
 دیگر حرص نزن.
 قوردا لاشماق { قوزدا لاشماق } [ف.] وول
 خوردن، جای خود جنییدن، تکان خوردن.
 قوردا لاما ق [ف.] (۱) ور رفتن، دستکاری کردن،
 انگولک کردن. (۲) بهم زدن، زیرورو کردن.
 (۳) موضوع فراموش شده ای را از نو مطرح
 کردن، کندو کاو کردن، کاویدن. (۴) خلال
 کردن (دندان).
 قوردا لاتماق [ف.] (۱) وول خوردن، سرگرم بودن،
 مشغول بودن. (۲) جستجو کردن.
 قورد آیساغی [ا.] گیاه پنجه گرگی.
 (Lycopodium).
 قوردا ائشنه ئی { قوردا ائشانایی } [ص.] ریخت و
 پاش، زیرورو.
 قورد اوتو [ا.] گیاه قورت اودی، خارا گوش.
 قورد باغری [ا.] گیاه برگ نو. (Ligustrum
 Vulgare).
 قورد بوغان [ا.] تاج الملوک، اقربطون طنبی.
 (Aconitum napellus).
 قورد - قوش [ا.] حشرات.
 قوردورتماق [ف. ص.] بوسیله دیگری عمل
 قوردورماق را انجام دادن.
 قوردورماق [ف.] (۱) برپا کردن، برافراشتن.

قورخوشماق [ف. قار.] دسته جمعی ترسیدن.
 قورخولاجاق [ص. / ظ.] ترسناک، تهدید آمیز.
 قورخونج { قورخونج } [ص. ۱] ترس آور،
 ترسناک، مخوف، بیم آور. (۲) خطرناک.
 (۳) ترس، واهمه، خوف.
 قورد { قورد } [ا. ۱] (۱) گریه، گریه،
 کاردان. (۲) محیل، حيله گر، خونخوار، بیرحم.
 ~ آباغی باخ: قورد آباغی.
 ~ او تو باخ: قورد او تو.
 ~ باسان [ا.] سگ قوی هیکل چوبان.
 ~ باغری باخ: قورد باغری.
 ~ بوغان باخ: قورد بوغان.
 ~ دومانلی هاوانی سئور گریه هوای
 مه آلود را دوست دارد. کسی که سؤنیت دارد و
 آرزوی کند که بین دو طرف شکر آب شود.
 ~ کیمی مثل گریه، باتدبیر، حيله گر،
 خونخوار.
 ~ لوق [ا.] گریه صفتی، دد منشی، خونخواری.
 ~ ناغیلی ققته های سرگرم کننده برای
 وقت گذرانی.
 قوردا رحم ائله مک، قوبونا ظولم
 ائله مک دیر ترخم بر گریه، ستمگری بر
 گوسفندان است، ترخم بر پلنگ تیز دندان
 ستمکاری بود بر گوسفندان.
 او بو ایشین قوردودور استاد این کار است،
 کننده این کار است.
 کؤهنه قورد کهنه کار، حيله گر، با تجربه.
 قورد { قورد } [ا. ۲] کرم.
 ~ آغاجی ابچیندن بشیر کرم درخت را از
 داخل می خورد، کرم از خود درخت است.
 ~ جوق [ا.] کرمک، کرم ریز حشرات در
 مرحله دگردیسی.
 ~ سالیش [ف. ص.] کرم گذاشته، کرمو.
 ~ قووان ضد کرم (درمان).
 ~ قوئماق کرم گذاشتن.

- (۲) ابجاد کردن، بنا کردن، تأسیس کردن.
(۳) کوک کردن.
- قورساق { قورساق } (قورساغی) [۱].
(۱) شیردان، قسمت چهارم معدة
نشخوارکنندگان. (۲) معده، شکمیه.
~ لی [ص. ۱] (دارای شیردان. ۲) جسور،
قویدل.
قورساغی بوش گرسنه، شکم خالی.
قورساغی دارالماق لاغر شدن.
پشندیر حاضیر لاما ق اوچون، سوّده
قورساق هایاسی وورولور برای درست کردن
پیر به شیر مایه شیردان مخلوط می کنند.
قورشاق { قورشاق } [۱]. (۱) کمر، کمربند،
شال کمر. (۲) خط استوا. (۳) منطقه، ناحیه.
~ آتماق شال انداختن، دستمال انداختن
(مراسم چهارشنبه سوری).
~ توتان [۱] کشتی گیر.
~ توماق کشتی گرفتن، کمر گرفتن.
~ لاشماق کشتی گرفتن، کمر همدیگر را
گرفتن.
~ لاماق [ف. ۱] کمربند بستن، شال کمر
بستن. (۲) از کمر کسی گرفتن.
~ لانماق [ف. م. / ف. ۱] به کمر خود کمربند
بستن. (۲) کمربند بسته شدن. (۳) بکاری کمر
بستن، آماده شدن.
~ لانمیث [ف. ص.] کمربند کشیده شده،
باحلقه محکم شده (بشگه).
~ لی [ص. ۱] کمربند بسته، شال کمر بسته.
(۲) باحلقه محکم شده.
~ لئق [ص.] مناسب برای کمربند.
قورشاغا چیخماق تا کمر را پوشاندن، زیاد
بودن.
جغرافی ائلیک قورشاق عرض جغرافیائی.
گؤی قورشاغی [۱] رنگین کمان.
ملایم { مولاییم } قورشاق منطقه معتدله.
- قورشاتماق [ف. م.] بوسیله دیگری کمر بستن،
تحریک کردن.
قورشاماق [ف. ۱] بستن، پیچیدن، به کمر بستن.
(۲) شروع کردن، دست یازیدن. (۳) تشویق
کردن، تحریک کردن، از راه به در کردن.
(۴) دست انداختن. (۵) معناد کردن.
بئلینه کمر قورشاماق کمربند بستن.
قورشانماق [ف. م. / ف. ق. ۱] تشویق شدن،
تحریک شدن، از راه بدر شدن. (۲) به کاری
کمر بستن، دست یازیدن، شروع کردن. (۳) بسته
شدن، پیچیده شدن. (۴) معتاد شدن. (۵) به
کمر خود شال یا کمربند بستن.
قورشایان [ص.] احاطه کننده، دربر گیرنده،
تحریک کننده، تحریص کننده.
قورشون باخ: قورقوشون.
قورشونا دؤزمک به گلوله بستن.
قورعه باخ: قورعه.
قورغا [۱] گندم برشته، گندم و یا برنج و یا حبوبات
بوداده.
قورغانماق [ف.] باخ: قورونماق.
قورغو [۱] (۱) تشکیلات، سازمان. (۲) دستگاه،
جهاز، تجهیزات و ماشین آلات. (۳) کوک.
(۴) حیل و کلک.
~ قورماق توطه جیدن، دام گستردن.
قورغوشون [۱] (۱) سرب. (۲) گلوله تفنگ و تپانچه.
(۳) سنگین، پروزن.
~ کیمی سنگین مثل سرب.
~ لاماق [ف.] با سرب اندودن، ورقه سرب روی
چیزی کشیدن.
~ لانماق [ف. م.] با سرب اندود شدن.
~ لو [ص.] سرب دار، با سرب اندود شده.
قورغئی باخ: قورغو.
قورقور [۱] (۱) فمری (پرنده).
قورقور [۱] (۱) فار و قور شکم. (۲) قور - قور
قورباغه. (۳) آوای درهم و برهم و بی معنی.

قورقور^۳ [۱.] ناودان کوچک ساخته شده از چوب
برای جمع آوری تمشک و میوه های نظیر آن.
قورما [ف. ا. / ص. ۱۰۱] احداث، ایجاد، شکل.
(۲) فتردار، کوکی.
هندسی قورمالار اشکال هندسی.
قورماشدئرماق باخ: قوراشدئرماق.
قورماشدئرئب دانیشتئر بهم بافته و می گوید.
قورماق { قورماق } [ف. ۱] دایر کردن،
برپا کردن، استوار نمودن، ساختن، بنانهادن، تعبیه
کسردن. (۲) تشکیل دادن، سازمان دادن.
(۳) آفریدن، ایجاد کردن. (۴) کوک کردن
(ساعت. ۵) اغواء کردن، تحریک کردن.
باغداش قورماق چهارزانو نشستن.
بیرینی قورماق کسی را تحریک کردن، کسی
را کوک کردن، کسی را اغواء کردن.
تله ~ تله گذاشتن، تله کار گذاشتن، تله نصب
کردن. دام چیدن، دام گسردن.
حکومت ~ حکومت تشکیل دادن.
چادئر ~ چادر برافراشتن، چادر زدن، چادر
نصب کردن.
ما آئی ~ کوک کردن ساعت.
مجلس ~ مجلس برپا کردن، مجلس تشکیل
دادن.
نقشه ~ نقشه کشیدن، نقشه ریختن.
اؤنو قوردو او را تحریک کرد، او را اغواء
کرد، او را کوک کرد.
قورنا { قورنا } [۱.] حوضچه سنگی در حمام و
غیره، حوضچه شیر آب.
قورناجاق [۱.] جرقه، شراره، شرر.
قورناز [ص.] نافلا، زیرک، حبله گر، حقه باز.
~ جاسینا [ظ.] حبله گرانه، مکارانه.
~ لئق [۱.] نافلاگری، زیرکی، حبله گری،
حقه بازی.
قورو [ص. ۱] خشک، (در مقابل تر و مرطوب و
آبدار. (۲) یابس، آدم خشک و نجسب. (۳) گیاه

بزمرد. (۴) محض، خالی، بی پایه. (۵) لاغرو
نجیف. (۶) زمین، خشکی (در مقابل دریا).
~ آدام آدم خشک، آدم نجسب.
~ آرخ نهر خشکیده، نهر بدون آب.
~ ال دست خالی، ندار.
~ اوٹ علف خشک، علوفه خشک.
~ اوٹاق اطاق خالی، اطاق بدون فرش.
~ اوٹکورک سرفه خشک، سرفه بدون خلط.
~ ایفتیرا افترای بی پایه، افترای محض.
~ ایقلیم اقلیم خشک، آب و هوای خشک و
غیر مرطوب.
~ بالئق ماهی خشک، ماهی نمک سود،
ماهی دودی.
~ بؤهتان بهتان محض.
~ بیر ابفاده ابله با بیان خشک و بی حالت، با
حالت خشک و رسمی.
~ تماق باخ: قوروتماق.
~ توت توت خشک.
~ تورپاق زمین خشک، زمین کشت نشده، زمین
بی آب و گیاه.
~ جا [ص.] کم و باز یاد خشک.
~ چن باخ: قوروچن.
~ چؤرک نان خشک، نان خالی، نان بدون قاتق.
~ دان قورویا [ظ.] بیهوده، بی جهت، بی دلیل.
~ دوجو باخ: قورودوجو.
~ دولماق باخ: قورودولماق.
~ سس - کوی جار و جنجال بیهوده.
~ سوٹوق سرمای خشک، سرمای سخت و
بدون رطوبت.
~ سؤز حرف خشک و خالی، سخن بی معنی.
~ قوریاغالارئ قوریاغه های خشکی زی.
~ - قوروسونا دست خالی، خالی، بی ثمر.
~ قوشون ارتش زمینی.
~ لانتاق [ف.] خشکاندن.
~ لاماق [ف.] خشک کردن، رطوبت را گرفتن.

قوروش [۱. یتا.] یکصدم لیره عثمانی، بول خرد.
 قوروق [۱. ۱] (۱) فرق، منطقه ممنوعه، منطقه حفاظت شده. (۲) نگهبان، محافظ.
 ~ اولماق [ف. م.] فرق شدن، ممنوع شدن.
 ~ چو [۱. ۱] (۱) فرقچی، مأمور فرق کردن محلی، ناطور، دشتیان. (۲) کشیک، نگهبان.
 قوروق - قایناق [۱. ۱] حدومرز، چهارچوبه، نزاکت.
 قورولایان [ص. ۱ / ۱] (۱) باخ: قورودان. (۲) حوله.
 قورولتای { قورولتائی } [۱. ۱] (لغت مفعولی خورولتای یا خورولدان به معنی مجلس، گردهم آیی، اجتماع)، کنگره.
 قورولتو { قورولتو } [۱. ۱] آوای قورباغه، قار و قور.
 قورولداشماق [ف. فار.] قورقور کردن دسته جمعی قورباغه ها.
 قورولداماق [ف. ۱] (۱) صدای قورباغه در آوردن. (۲) غرولند کردن.
 قورولماق [ف. م. ۱] (۱) دایر شدن، برپا شدن، بنا شدن، ساخته شدن، تعبیه شدن. (۲) تشکیل شدن، سازمان یافتن. (۳) ایجاد شدن. (۴) کوک شدن. (۵) اغواء شدن، تحریک شدن.
 قورولو [ص. ۱] (۱) کوک شده. (۲) آماده (آتش). (۳) بنا شده، تعبیه شده.
 قورولوش [۱. ۱] ساختار، ساخت، نظام، سازمان، ترکیب.
 ~ چو [۱. ۱] سازمان دهنده، رهبری کننده، رئیسورنمایش.
 قورولوشماق [ف. ۱] چهارزانو نشستن.
 قوروم^۱ [۱. ۱] سازمان، تشکیلات، باخ: قورولوش.
 دولت قورومو سازمان دولتی.
 قوروم^۲ [۱. ۱] (۱) دوده. (۲) رنگ سیاه. (۳) زنگ آهن.
 ~ لاتماق [ف. س.] دوده ای کردن بوسیله دیگری، سبب دوده ای شدن.
 ~ لاماق (~ لاتماق) [ف. ۱] دوده گرفتن.

~ لاتماق [ف. قا.] خود را خشک کردن.
 ~ لوق [۱. ۱] (۱) خشکی. (۲) زمین، منطقه خشکی. (۳) لاغری.
 ~ ماق باخ: قوروماق.
 ~ موش [ف. ص. / ص. ۱] (۱) خشکیده، خشک شده. (۲) مات و مبهوت.
 ~ نماق باخ: قورونماق.
 ~ یارباق برگ خشک.
 ~ یانار یاش اینیلدر خشک میسوزد تر ناله می کند، زور بر گاو و ناله بر گردون.
 ~ یئر جای بدون زیرانداز، جای خالی.
 ~ یئرده قالماق داروندارش را از دست دادن.
 دبلین قوروسون زبانت بخشکد. (نفرین).
 یاش دا قورویله یانار تر و خشک باهم می سوزند.
 قوروپ باخ: قوروپ.
 قوروت [۱. ۱] (۱) فروت، کشک.
 قوروت باخ: قوروت.
 قوروتماق [ف. ۱] خشک کردن، خشکاندن.
 کؤ کونو قوروتماق از ریشه خشکاندن، از بین خراب کردن.
 قوروجو [ص. ۱ / ص.] سازنده، سازمان دهنده، بنا کننده، آفریننده، ایجاد کننده، تشکیل دهنده، مؤسس.
 ~ لوق [۱. ۱] سازندگی، سازمان دهی، آفرینندگی.
 قوروجو [ص.] محافظ.
 ~ کلایان سوپاپ اطمینان.
 قوروچن { قوروچان } (قوروچان) تیره شدن هوا در نتیجه دود و گرد و خاک.
 قورودان [ص. ۱ / ص.] خشک کن.
 قورودوجو [ص. ۱] خشک کننده، خشکاننده، خشک کن.
 قورودولماق [ف. م.] بوسیله دیگری خشک شدن.
 قورودولموش [ف. ص. ۱] خشک شده، خشک.

- ~ لوق [ا.ا] گردوزار، باغ گردو.
 ~ میوه لی جوزدار.
 باشیمی یاروب، انگیمه قوزدولدورور سرم
 را شکسته دامنم را با گردو بر می کند.
 قوز^۲ [ا.ا] گوز، غوزه، کوهان.
 ~ بئل [ص.ا] گوزپشت.
 قوزا [ا.ا] (۱) غوزه (پنبه)، (۲) جوز (سرو، کاج).
 (۳) نوعی زینت زنانه که بر بازوی لباس
 می دوختند.
 ~ جیق [ا.ا] غوزه کوچک.
 ~ لاماق [ف.ا] غوزه آوردن.
 ~ واری [ظ.م.ص.ا] شبیه غوزه.
 قوزنه [ا.ع.ا] قرح، قوس و قرح.
 ~ لی قیشا عنبیه چشم.
 قوزئی [ا.ا] (۱) طرفی که سایه است، سایه (۲) شمال.
 ~ لی [ص.ا] شمالی.
 قوزغون [ا.ا] کلاغ سیاه، غراب، زاغ، کرکس.
 (Cervus Corax).
 قوزقورتماق (قوزقورماق) [ف.ا] چاخان
 کردن، چاخان گفتن.
 قوزلا [ا.ا] محل نشستن راننده در درشکه و عرابه.
 قوزلاتماق [ف.ا] تکثیر بخرج دادن، مغرور شدن،
 خودنمایی کردن، تبختر فروختن.
 قوزو^۱ [ا.ا/ص.ا] بره، بره ۳ تا ۴ ماهه،
 نوزاد گوسفند (۲) آدم آرام و ملایم (۳) بچه
 دوست داشتنی.
 ~ او تاران [ا.ا] گوسفند چران، چوپان.
 ~ چو [ا.ا] بره چران.
 ~ دریمی پوست بره.
 ~ دیشی (سوت دیشی) دندان شیری.
 ~ قولاغی باخ: قوزو قولاغی.
 ~ کیمی [ص.ا] آرام، بی آزار.
 ~ گوبگی باخ: ~ گوبگی.
 ~ لاشماق [ف.ا] آرام تر شدن، رام و بی آزار شدن.
 ~ لاما [ف.ا] بره زائی.
- ~ لو [ص.ا] دوده گرفته، دوده ای.
 قوروما [ف.ا] حفاظت، نگهداری، مراقبت،
 حراست، حمایت.
 قوروماق [ف.ا] حفاظت کردن، نگهداری کردن،
 حراست کردن، حمایت کردن.
 قوروماق [ف.ا] (۱) خشک شدن، (۲) رطوبت و آب
 را از دست دادن، (۳) لاغری و نحیف شدن.
 (۴) خشک شدن، مات بردن، بسیار تعجب کردن.
 (۵) فلج شدن، بی حس شدن، خشک شدن عضله.
 قورومساق { قورومساق } [ص.ا/ا.ا] قرمساق،
 بی ناموس، دیتو، جاکش.
 ~ لیتی [ا.ا] جاکشی، قرمساقی.
 قوروموش [ف.ص.ا] خشکیده، خشک شده،
 خشک.
 قوروناق [ا.ا] جان پناه، مأمن.
 قورونما [ف.ا/ا.ا] حفاظت، نگهداری، داشت
 (در کشاورزی).
 قورونماق [ف.م.ا] محافظت شدن،
 حراست شدن، مراقبت شدن، حمایت شدن،
 تحت محافظت بودن. (۲) [ف.ا] خود را محافظت
 کردن، از خود مراقبت کردن.
 قورونماق [ف.ا] خود را خشک کردن.
 قوروثوب - قالماق [ف.ا] مات و مبهوت ماندن،
 از حیرت در جایش خشک شدن.
 قوروثوجو [ص.ا/ا.ا] محافظ، حمایت کننده،
 حامی، پشتیبان. (۲) نگهدار، کشیک، ناظر،
 دشتبان. (۳) حفاظ، عایق. (۴) پیشگیری کننده.
 ~ اورتوک پوشش محافظ، حفاظ.
 ~ پیوند واکسن پیشگیری بعضی
 بیمارهای عفونی.
 ~ گورمروک گمرک حمایتی.
 ~ لوق [ا.ا] حفاظی، پیشگیری، حمایت.
 قوریللا [ا.ا] گوریل (میمون).
 قوز^۱ [ا.ا] گردو، گرد کان.
 قوز - قوزا و نماق گردوبازی کردن.

~ لاواک [ص. ۱/۱] ترسو، بزدل.
 ~ اوژومو باخ: قوش اوژومو.
 ~ باخیشتی [ظ.] سریع و گذرا نظر انداختن، نگاه
 برق آسا.
 ~ باز [ا.] کبوتر باز، پرنده باز، علاقمند
 به پرورش پرندگان.
 ~ بازاری [ا.] توقفگاه پرندگان، محل‌هایی که
 پرندگان در فصل معین برای تخم گذاری در آن
 جا جمع می‌شوند.
 ~ بازلیق [ا.] کبوتر بازی، پرنده بازی.
 ~ باشی قار [ص.] برف کله گنجشکی،
 برف درشت دانه.
 ~ بالاسی جوجه پرنده.
 ~ بشین لی [ص.] کله گنجشکی، بی‌شعور،
 کم‌عقل.
 ~ بورنو باخ: قوش بورنو.
 ~ جوغاز [ا.] جوجه پرنده، مرغک، پرنده
 کوچک. (۲) علاقمند به پرنده.
 ~ چو [ا.] مرغدار، پرورش دهنده پرنده.
 (۲) مراقب و نگهدارنده پرنده‌های شکاری.
 ~ چولوق [ا.] مرغداری، پرنده‌داری.
 ~ چولوق فتره‌اسی مزرعه مرغداری.
 ~ خانا [ا.] آشپانه مرغ، کبوترخان.
 ~ دارلسی [ا.] ارزن (جنس گیاه ارزن).
 ~ سودو شیر مرغ، غیر ممکن و نایاب.
 ~ قونماز [ص. ۱/ظ.] پرنده پر نمی‌زند، جای
 غیر قابل دسترسی.
 ~ لار پرندگان.
 ~ لارین کؤچمه‌سی کوچ پرندگان، مهاجرت
 پرندگان.
 ~ لاق [ا.] منطقه شکار پرندگان.
 ~ لاهاق [ق.] با پرنده شکاری شکار کردن.
 ~ یوخوسو [ص.] خواب سبک، چرت.
 قوشو قونماق دل بستن، علاقمند شدن.
 قوشا [ص. ۱] جفت، دونائی، زوج. (۲) بهم متصل،

~ لاماق [ف.] (۱) بره زائیدن. (۲) ریزش
 کردن خاک.
 ~ لو [ص.] بره دار، گوسفندی که بره شیرخوار
 دارد.
 ~ لوق [ا.] (۱) محل نگهداری بره‌ها. (۲) حالت
 آرام و بی‌آزار بودن.
 قوزو [ا.] حمل، فرودین.
 قوزو قولاغی [ا.] نرشک (گیاه)، باخ:
 تورشنگ. (Runex Acetosa)
 قوزو گؤبگی (گؤبه‌ئی) [ا.] عاریقون
 (فارچی است خوراکی). (Agaricus.
 Campestris).
 قوزی باخ: قوزو.
 قوس { قؤؤس، قوس } [ا.] قوس، کمان،
 منحنی. (۲) مدار برق.
 ~ سؤباسی کوره الکتریکی ذوب فلزات.
 قؤؤسی قوزنه قوس و قزح، رنگین کمان.
 قوسدوران { قوسدوران } باخ: قوسدوروجو.
 قوسدورما [ف. ا. / ص.] تهوع آور (دارو).
 قوسدورماق [ف. س.] وادار به استفراغ کردن،
 سبب استفراغ کسی شدن.
 قان قوسدورماق خون خوراندن، ستمگرانه رنج
 دادن.
 قوسدوروجو [ص.] تهوع آور، مهتوع،
 استفراغ آور، دل آشوب، دل بهم‌زن، قی آور.
 ~ دارمانلار داروهای مهتوع.
 قوسما [ف. ا. / ا. قی] استفراغ، تهوع.
 قوسماق [ف.] استفراغ کردن، قی کردن، تهوع
 کردن، برگرداندن، بالا آوردن.
 قان قوسماق خون خوردن، رنج بردن.
 قوسونتو [ا.] قی، استفراغ، برگردانده شده.
 قوش [ا.] (۱) پرنده، مرغ. (۲) پوسته بین ناخن و
 گوشت.
 ~ اوچماز یئرلر جایی که پرنده پر نمی‌زند،
 محل بکروناشناخته.

قوش بورنو [ا.] نسترن (Rosa Canina).
قوشپیه ئی { قوشاپ پایئ، قوشابایی } [ا.]
پنیرک (گیاه). گیاه کیسه کشیش.
(Capsella).

قوشدورتماق [ف. م.] (۱) بوسیله کسی دیگر
بستن اسب به درشگه، صادر کردن دستور بستن
اسب یا گاو به عرابه (۲) سوار گردانیدن، مونناژ
کردن (۳) همراه گردانیدن.

قوشدورماق باخ: قوشدورتماق.
قوشدورولماق [ف. م.] بوسیله دیگری بسته شدن
اسب به درشگه یا عرابه، مونناژ شدن.

قوشقو { قوشقو } [ا.] بدک، عرابه (کامیون و
غیره) (۲) کشنده (اسب یا گاو میش که به عرابه
می بندند) (۳) زین و یراق، ابزار آلات.
~ حیوانی چهارپای کشنده (عرابه یا درشگه).
~ شئی لری زین و یراق.

~ نقلیاتی وسیله نقلیه ای که برای کشیدن آن از
نیروی حیوانات اهلی استفاده می شود.

قوشقولانماق (= قوشقولانماق) [ف.] ترمیدن و
رمیدن، بهراس افتادن، از ترس به لرزه افتادن.

قوشقون (= قوشقون) [ا.] قشقون، باردیم، رانکی،
قوشقون.

~ تکلیفی تعارف غیر جدی، تعارف
شاه عبدالعظیمی.

قوشما^۱ [ص. / ف. ص.] (۱) همراه، ضمیمه،
پیوست، الحاقی (۲) یراق شده، آماده به کار،
بسته شده (اسب به درشگه).

قوشما^۲ [ا.] دوبیتی، گونه شعر آذربایجانی که ۱۱
هجا، ۴ مصراع و ۵ بند دارد در بند اول مصراع
اول و سوم و مصراع دوم و چهارم هم قافیه هستند.
گاهی اوقات مصراع اول و سوم آزاد است، از بند
دوم به بعد سه مصراع اول هم قافیه و مصراع چهارم
با مصراع چهارم بند اول هم قافیه است.

در بیت آخر شاعر نام خود را می آورد که آن را
«مؤهور بند» گویند.

بهم پیوسته، توأمان، همراه، ضمیمه (۳) موازی.
~ آئلئ دواسبه (درشگه).

~ بوئنوز [ص.] (حیوانات) جفت شاخ دار.
~ دئیرناقلئ [ص.] جفت سم دار، جفت سمی.
~ سسلی [ص.] دو صدائی.

~ قانادلئ [ص.] (۱) جفت بالان، دو بالان.
(۲) دولنگه (در).

~ قوشا [ظ.] جفت جفت.

~ گورن [ص.] لوج، چپ چشم.

~ گورمه [ا.] لوجی، چپ چشمی.

~ لاتماق [ف. م.] جفت گردانیدن.

~ لاشدئرماق [ف.] جفت کردن، دوتا کردن،
زوج کردن.

~ لاشدئیرئلماق [ف. م.] جفت شدن.

~ لاشماق [ف.] جفت شدن، دوتائی شدن، زوج
شدن.

~ لاماق [ف.] (۱) جفت کردن (۲) یک جفت
برنده را هدف یک تیر قرار دادن.

~ لاتماق باخ: قوشالاشماق.

~ لوله [ا.] تفنگ دولول.

~ لئق [ا.] حالت دوتایی، حالت جفت بودن،
بهم پیوستگی، موازی (بودن).

~ ناغارا [ا.] طبل دولول.

~ یارباق [ص. / ا.] (۱) جفت برگی (۲) دو
برگ نخستین گیاه نورسته.

~ یارباق اولماق (۱) دوبرگه شدن گیاه.
(۲) گونه شعر مرکب از دو مصراع.

~ یئلن [ص.] جفت حاشیه.

قوشاشدئرماق [ف. قار.] دوتا اسب را باهم
تاختن، مسابقه دادن.

قوشاشماق [ف. قار.] باهم تاختن دواسب، مسابقه
دادن.

قوشاق [ظ.] توأما، دوتایی، جفت (بودن).

قوش اوزومو [ا.] گیاه از تیره بادنجانیان.
(Solanum).

قوشما^۲ [۱.] حروف ربط، مثل: «گوره، اؤترو، باشقا».

قوشماق [ف. ۱.] بستن (اسب به درشگه، گاو به گاو آهن)، یراق کردن، آماده کردن.

(۲) بهم بستن، سوار کردن، متصل کردن.

(۳) همراه کردن، همراه فرستادن، ملحق کردن، پیوست کردن، ضمیمه کردن. (۴) سرودن، شعر گفتن، شعر برداختن. (۵) رفتن، هجوم بردن.

آرابانسی ~ عزابه را آماده کردن، چهارپای کشنده را به عزابه بستن.

اؤکۆزلری خیشا قوشدولار گاوها را به خیش بستند.

باش ~ سر بسر گذاشتن.

سوگمرین ~ متصل کردن لوله آب.

سۆز ~ درباره کسی حرف درآوردن.

شعر ~ شعر سرودن.

من ده اؤطرفه قوشدوم منم به آنطرف دویدم.

مۆتۆرؤ قوشدولار موتور را سوار کردند.

قوشوجو [ص. ۱/۰] اتصال دهنده، پیوند دهنده، دستگاه اتصال دهنده دو واگن بهم دیگر.

قوشوشماق [ف. قار.] دسته جمعی به جایی بدورفتن.

قوشولان [ف. ص.] باخ: قوشقو^۱.

قوشولماق [ف. / ف. م. ۱] پیوستن، ملحق شدن، متصل شدن. (۲) همراه شدن، قاطی شدن، ساخته شدن. (۳) سروده شدن. (۴) بسته شدن اسب به درشگه و غیره.

قوشولو [ص.] یراق شده، آماده شده.

قوشولوب - قاچماق [ف.] فرار کردن دختری با پسری به قصد ازدواج.

قوشون [۱.] قشون، ارتش، سپاه. (۲) کثرت، عده زیاد.

~ چکمک فنون کشی کردن، حمله کردن.

~ کشیدی فنون کشی، جنگ و ستیز.

~ کشش لیک لشگر کشی.

قوصور باخ: قصور.

قوطی { قوتو، قوتی } [۱.] قوطی، جعبه، صندوق.

قوغال [۱.] کلوجه، نان شیرمال، کوکه نیز گویند.

قوغو باخ: قوققو^۲.

قوغولدماق [ف.] بخ بغو کردن، آوای کبوتر درآوردن.

قوققو^۱ (قوققو قوشو) [۱.] کوکو، فاخته.

قوققو^۲ [س.] کوکو، آوای فاخته.

قوققولوقو [۱.] بانگ خروس.

قوقو چیچه یی (= نؤؤروز گؤلؤ) [۱.] نوعی گل نرگس.

قوقورد { قوقورد } [۱.] غنچه گل سرخ.

قوقوشو باخ: قو.

قوقولو (قوقولو) [۱.] مغز گردوی درسته، مزانار درسته.

قول^۱ [۱.] برده، غلام.

~ دارلیق [۱.] برده داری.

~ لار باخ: قوللار.

قول^۲ [۱.] (۱) غول، دیو. (۲) بزرگ جته و بدیهکل.

قول^۳ [۱.] در ادبیات آذربایجانی فصل، بخش داستان را «قول» گویند، هر بخش داستان کوراوغلو قول نامیده می شود.

قول^۲ [۱.] (۱) بازو، دست، مج. (۲) دسته، دستک. (۳) بازو در جرقیل و غیره. (۴) شاخه، شعبه. (۵) جناح، طرف، سمت. (۶) آستین. (۷) پاهای جلوی است و چهارپایان. (۸) شاخه درخت. (۹) امضاء.

~ آتماق پرشاخه شدن.

~ آچماق آغوش باز کردن، با آغوش باز استقبال کردن.

~ باسد پرماق خوابانیدن شاخه درختان در زیر خاک برای تکثیر.

قولباغی باخ: قولباق.

قولباق باخ: قولباق.

قوشما^۲ [۱.] حروف ربط، مثل: «گوره، اؤترو، باشقا».

قوشماق [ف. ۱.] بستن (اسب به درشگه، گاو به گاو آهن)، یراق کردن، آماده کردن.

(۲) بهم بستن، سوار کردن، متصل کردن.

(۳) همراه کردن، همراه فرستادن، ملحق کردن، پیوست کردن، ضمیمه کردن. (۴) سرودن، شعر گفتن، شعر برداختن. (۵) رفتن، هجوم بردن.

آرابانسی ~ عزابه را آماده کردن، چهارپای کشنده را به عزابه بستن.

اؤکۆزلری خیشا قوشدولار گاوها را به خیش بستند.

باش ~ سر بسر گذاشتن.

سوگمرین ~ متصل کردن لوله آب.

سۆز ~ درباره کسی حرف درآوردن.

شعر ~ شعر سرودن.

من ده اؤطرفه قوشدوم منم به آنطرف دویدم.

مۆتۆرؤ قوشدولار موتور را سوار کردند.

قوشوجو [ص. ۱/۰] اتصال دهنده، پیوند دهنده، دستگاه اتصال دهنده دو واگن بهم دیگر.

قوشوشماق [ف. قار.] دسته جمعی به جایی بدورفتن.

قوشولان [ف. ص.] باخ: قوشقو^۱.

قوشولماق [ف. / ف. م. ۱] پیوستن، ملحق شدن، متصل شدن. (۲) همراه شدن، قاطی شدن، ساخته شدن. (۳) سروده شدن. (۴) بسته شدن اسب به درشگه و غیره.

قوشولو [ص.] یراق شده، آماده شده.

قوشولوب - قاچماق [ف.] فرار کردن دختری با پسری به قصد ازدواج.

قوشون [۱.] قشون، ارتش، سپاه. (۲) کثرت، عده زیاد.

~ چکمک فنون کشی کردن، حمله کردن.

~ کشیدی فنون کشی، جنگ و ستیز.

قول به ئى قل بیگ، حاکم شهر یا ناحیه در عهد صفویه.

قول - بوداق (۱) شاخ و برگ، شاخساران.

(۲) دست‌ها و پاها (۳) فرزند و اقربا.

~ - بوداق آتماق (۱) شاخ و برگ کردن،

شاخه شاخه شدن. (۲) توسعه یافتن، گسترش یافتن.

~ - بوداق لی [ص.] پر شاخ و برگ، پر شاخه.

~ بویون دست در گردن همدیگر (انداختن).

قولچاق باخ: قولچاق.

قول چکمک (قولماق) امضاء کردن.

قولچوماق باخ: قولچوماق.

قول دوئمه سی دگمه سردست.

~ زورونا بزور بازو، به زحمت:

~ ما آتی ساعت مچی.

~ سوز [ص.] (۱) بسی دست، بسی بازو.

(۲) بی دسته (۳) بی آستین، آستین کوتاه.

~ - قاناد [ا.] پروبال، دست و بال، شاخ و

برگ.

~ - قاناد آچماق پروبال گشودن،

پرواز کردن، آزادی عمل یافتن، میدان فعالیت

بدست آوردن.

~ - قاناد اولماق کسی را زیر پر و بال خود

گرفتن، کسی را تحت حمایت خود قرار دادن.

~ - قانادئ قیرئلماق (سینماق) شکستن

پروبال (کسی)، بی یار و یاور ماندن، از توان

افتادن، همه امکانات کسی از بین رفتن.

~ - قول [ظ.] بازو بیازو.

~ - قول وئرمک (۱) بازو به بازو دادن،

زیر بغل همدیگر را گرفتن، بازو در بازوی هم

انداختن. (۲) هم یاری کردن، با کمک هم کاری

را کردن.

~ لارئنی اولچمک موقع حرف زدن دست‌ها را

تکان دادن.

~ لارئنی ساللایا - ساللایا گلیمک دست‌از

پا درازتر برگشتن، دست‌خالی برگشتن، با

عدم موفقیت برگشتن.

~ لو [ص.] آستین دار، دارای دست، دسته دار.

قولو باغلی [ظ. ص.] دست بسته.

قولوچیرمکلی [ص.] (۱) آستین بالا زده.

(۲) آستین کوتاه. (۳) حاضر به خدمت، آماده

اقدام.

قولو زوریا [ص.] قلدر، گردن کلفت.

قولو زوربالیق [ا.] قلدری، گردن کلفتی.

قولو زورلو [ص.] پر زور، دارای زور بازو.

قولو - قانادئ قیرئلماق دست و بال کسی

شکستن، همه امکانات کسی از بین رفتن.

قولو کسیک دست بریده.

~ گوچلو [ص.] (۱) دارای زور بازو. (۲) قلدر.

~ گوده آستین کوتاه.

قولونا گیرمک (۱) زیر بغل کسی را گرفتن.

(۲) در بغل کسی پناه جستن.

ال - قول آچماق احساس آسایش کردن،

گشاد دست شدن، دست و بال کسی باز شدن،

امکانات و مقدرات بیشتری بدست آوردن.

چایشین ماغ قولو شاخه سمت راست رودخانه.

قول^۳ قول، وعده، عهده، باخ: قول.

~ لاشماق هم عهد شدن، بهمدیگر وعده دادن،

به توافق رسیدن.

~ وئرمک قول دادن، وعده کردن.

قولونجا بنابر وعده، به قول.

قول^۴ [ا.] انگل. وارد کردن توپ فوتبال به داخل

دروازه حریف، گل در فوتبال.

~ وورماق گل زدن در فوتبال.

قولا [ا.] اسب به رنگ زرد روشن.

قولاج [ا.] قلاج، واحد اندازه گیری محلی (فاصله از

نوک بینی تا انتهای انگشت دستی که به محاذات

شانه کشیده شده)، حدود یک متر.

~ لاماق با واحد قلاج اندازه گیری کردن.

قولاز لاماق باخ: قولازلاماق.

قولاق (قولاغی) [ا.] (۱) گوش. (۲) لاله گوش.

~ لارئنا قدر قئزارماق تا گوشه‌باش سرخ شدن، بسیار شرمندۀ شدن.
 ~ لارئنی نیکمک گوشه‌ارا نیز کردن، به دقت استراق سمع کردن.
 ~ لاشماق (۱) در گوشه حرف زدن، (۲) از گوش همدیگر گرفتن و کشیدن.
 ~ لاماق از گوش (حیوان) گرفتن و کشیدن و براه بردن.
 ~ لی [ص.] گوش دار.
 ~ لیق [۱] (۱) گوش (تلفن و غیره)، (۲) گوشه کلاه که گوش را می پوشاند.
 ~ وئرمک (۱) گوش دادن، (۲) دقت کردن، (۳) اطاعت کردن.
 ~ هابانی هم صحبت.
 ~ هرگون تازا بیرسوز ائشیتمزسه کاراؤلار اگر گوش هر روز چیز تازه‌ای نشنود گرمی شود.
 ~ یائیرتماق [۱] گوش دادن، استراق سمع کردن، گوش به زنگ بودن.
 ~ یولدائی هم صحبت.
 ~ قولاغایرن (۱) باخ: قولاغایرن.
 (۲) خبرچین.
 قولاغی آغیرلیق ثقل شنوایی، سنگینی شنوایی، گوش سنگین.
 ~ آغیرائشیدیر (۱) گوشش سنگین است، (۲) سهل انگار و مسامحه کار است.
 ~ باتماق کرشدن، ناشنوا شدن.
 ~ توتولوب گوشش گرفته.
 ~ جینگیلده دی گوشش زنگ زد.
 ~ دنگ اولماق کرشدن، ناشنوا شدن.
 ~ دینج با آرامش خیال، آسوده خاطر.
 ~ سس ده اولماق درانتظار خبری با کسی بودن، گوش به زنگ بودن.
 قولاغیم سنده دیر گوشم به توست، به حرفهای تو گوش می دهم.

(۳) روگوشی (کلاه)، (۴) گوشه، (۵) یک تنگه، یک قطعه، (۶) آن قسمت از محور درشکه و غیره که در بیرون جرخ قرار دارد.
 ~ آردئی [۱] پشت گوش، بنا گوش.
 ~ آردئنا وورماق پشت گوش انداختن، نشنیده انگاشتن.
 ~ آسماق (۱) گوش دادن، استماع کردن، استراق سمع کردن، (۲) اطاعت کردن.
 ~ آسماق گوش ندادن، استماع نکردن، پیروی نکردن.
 ~ آلتی [۱] (۱) زیر گوش، (۲) نازبالش.
 ~ اولماق (۱) استراق سمع کردن، هم صحبت شدن.
 ~ باتیران [ص.] گوش کر کن.
 ~ باتیرجی [ص.] کر کننده، گوش خراش.
 ~ بورماسی (۱) گوشمالی، زهرچشم، (۲) تادیب، تنبیه.
 ~ بورماسی وئرمک گوشمالی دادن، زهرچشم گرفتن، تادیب و تنبیه کردن.
 ~ توتماق گوش ایستادن، گوش کردن.
 ~ جیق [۱] گوش کوچک.
 ~ دان اولماق کرشدن.
 ~ دان قولاغادر گوشه شایع شدن، گوش به گوش رسیدن.
 ~ سیوانی لانه گوش.
 ~ سیز [ص.] بدون گوش، گوش بریده.
 ~ قاباتماق استراق سمع کردن، مخفیانه گوش دادن.
 ~ قولاغای پهلوی هم، نزدیک به هم، (۲) در گوشه.
 ~ کمن گوش بر، بلکه کن.
 ~ کسمک گوش بریدن، بلکه کردن.
 ~ کسيلمک به دقت گوش دادن.
 ~ لاری پاسلانماق زنگ زدن گوش، مدتها هم صحبت نداشتن.

قولاغین بورماق گوش کسی را پیچاندن، گوشمالی دادن. (۲) هشداردادن.

قولاغینا باتماق نو گوش کسی فرورفتن، براو تأیر کردن.

~ بارماق تیخاهاق پنبه توی گوش کردن، از گوش دادن امتناع کردن.

~ پیچیلدهااق در گوش حرف زدن، پیچ کردن، زمزمه کردن، نجوا کردن.

~ چاند بوماق بگوش رساندن، خبری را به کسی رساندن.

~ چانماق بگوش رسیدن، خبردار شدن.

~ چالینماق (ده یکمک) بگوش خوردن، بر حسب تصادف شنیدن.

~ سوخماق تو گوش کسی فرو کردن، تفهیم کردن، شیرفهم کردن.

~ قورغوشون گوش شیطان کر.

~ گیرمک آویزه گوش کردن، تو گوش کسی فرورفتن، فهمیدن، قبول کردن.

~ گیرمه دی به گوشش فرونرفت، درک نکرد، نپذیرفت.

~ یئیشمک باخ: ~ چاتماق.

قولاغیندا ساخلاهاق آویزه گوش کردن، به یادنگهداشتن، فراموش نکردن.

~ سیرغا اولماق آویزه گوش بودن، بیادداشتن.

~ قالماق بگوش گرفتن، بیادداشتن، بنخاطر ماندن.

قولاغیندان پامبیغنی چیخارماق پنبه را از گوش در کردن، هشیار شدن.

قولاغیننی آپارماق گوش کسی را بردن، تاحذ سرسام آور مطلبی را تکرار کردن یا وزاجی کردن.

~ نوتوب - قاچماق گوش هارا گرفتن و فرار کردن، علاقه به شنیدن چیزی نداشتن.

~ چکمک (بورماق) گوش کسی را کشیدن، تنبیه کردن، تادیب کردن.

~ دولدورماق نو گوش کسی خواندن، گوش

کسی را پر کردن، مطلبی را به کسی تلقین کردن، کسی را قانع کردن.

~ ساللاهاق گوش خود را پائین انداختن، گوشش را آویزان کردن، شنیدن ولی نفهمیدن و توجه نکردن.

قولاغی نئیز آردیننی گؤرنده هروقت پشت گوشت را دیدی، هیچگاه، هرگز.

~ دیینده دم گوش کسی، خیلی نزدیک.

آدین دی قولاغین چک انگار موش را آتش زد، اسمش را آوردی حضور پیدا کرد.

الی قولاغیندا به موقع، درست در موقع خود، سربرنگاه.

اوشاق، قولاغیننی بیر بوراخ (بوراق) بچه! باری گوشهایت را بکشم. (در مقام نوازش به بچه گفته می شود).

بالیق قولاغی گوش ماهی، صدف ماهی.

بوسوزلرله هنیم قولاغیم دولودور گوش من از این حرفها براست، باور نکردن حرفهای کسی.

گؤز - قولاق دا اولماق چشم و گوش بودن، گوش به زنگ بودن، هشیار بودن، با تمام حواس پاییدن، سرو گوش آب دادن.

اجزاء گوش عبارتند از: انشیتمه بؤروسو مجرای شنوایی. اورتما قولاق گوش

میانی. اوزنگی رکابی. ایلپیز آخاجاغی

مجاری حلزونسی. چکمیج

چگش. خاریجی قولاق گوش

خارجی. خاریجی قولاق کئچه جه ئی

مجرای گوش خارجی. داخلی قولاق گوش

داخلی. دهلیز دهلیز. زارلی و سوموک

لابیرنت لری لابیرنت های استخوانی و غشائی.

زیندان سندان. سوموک جوک استخوانهای

(کوچک). طبیل پرده سی

پرده صماخ. قولاق سئیلوانسی

لاله گوش. بئوستاخ بؤروسو شیپور استاش.

قولاغا گیرن { گیران } (= قیرخ آباق) [۱].

~ لانتاق [ف.] دسته ساختن، دسته کار گذاشتن.
 ~ لو [ص.] دسته دار.
 قولپونو ایتیرمک سرنخ را گم کردن.
 ایشین قولپوندان یاپیشماق از یک کاری
 چسیدن، به یک کاری اقدام کردن.
 بارداغین قولپو دسته کوزه.
 یومورنایا قولپ قولتاق برای هر چیزی بهانه
 تراشیدن، دفتر دستک درست کردن.
 قولتوق { قولتوق } [۱.۱] بغل، زیر بغل، آغوش.
 (۲) دسته (صندلی و غیره).
 ~ آغاجی [۱.] چوب زیر بغل.
 ~ آلتی [۱.] زیر بغل.
 ~ جیبی [۱.] جیب بغل.
 ~ لاری شیشمک زیر بغل کسی باد کردن،
 هندوانه زیر بغل کسی دادن، از شنیدن تملق
 باد کردن.
 ~ لاماق [ف.] زیر بغل گرفتن، بغل گرفتن.
 ~ لانتاق [ف.] زیر بغل گرفته شدن.
 ~ لو [ص.] دسته دار.
 ~ لوق [۱.] دسته (صندلی و غیره).
 قولتوغا سؤخولماق به آغوش کسی پناه
 بردن، به کسی پناه بردن.
 قولتوغا سیغینماق در بغل کسی پناه بردن.
 قولتوغا گیرمک زیر بغل کسی را گرفتن.
 قولتوغونا قاریز وئرمک زیر بغل کسی
 هندوانه گذاشتن، بطور اغراق آمیز از کسی
 تعریف کردن.
 قولتوغونا گیرمک (۱) زیر بغل کسی را گرفتن،
 خود را به کسی چسباندن. (۲) در بغل کسی پناه
 جستن.
 قولتوغوسل لندی باد در آستین انداختن،
 مغرور شد.
 شله سینی قولتوغونا وئرمک بساط کسی را
 جمع کردن، آبروی کسی را بردن، بصورت
 توهین آمیز عذر کسی را خواستن.

گوش خیزک، هزارپا (۲) خبرچین.
 قولام [۱.ع.] غلام، برده، نوکر.
 قولان [۱.۱] اسب وحشی، از جنس اسب والاغ
 و گورخر که اهلی نیست. (E q u u s
 hemionus) (۲) باخ: قولون.
 قولانچار (قولانچار، یئر آرمودئی) [۱.۱]
 مارچوبه.
 قولای [ص.۱] آسان، سهل، سهل الوصول، ساده،
 دردسترس، مقدور، دم دست. (۲) مناسب، موافق،
 مساعد. (۳) بدر دهنور، نامرغوب.
 ~ جا [ص.] سهل و ساده، راحت، مناسب.
 ~ لا [ظ.] به سهولت، از طریق مناسب.
 ~ لاشماق [ف.] آسان شدن، سهل شدن،
 سهل الوصول شدن.
 ~ لیق [۱.۱] آسانی، سهولت. (۲) حالت
 مناسب و مساعد بودن.
 قولایینا از طریق سهل و ساده.
 قولایینا باخماق راه مناسب برای انجام کار را
 یافتن، سهل ترین راه حل را جستن.
 قولایینئی بیلیمک چم و خم کاری را دانستن،
 راه مناسب را شناختن.
 قولایلاماق (قولایلاماق) دست ها را به
 اطراف گشودن و عقب بردن برای اندازه گیری یا
 ضربه زدن، آغوش باز کردن.
 قولئی بانئی باخ: قولیابانی.
 قولبا { قولبا } [۱.] قلبه، چوبی که خیش را بدان
 نصب می کنند.
 قولباق { قولباق } (قولباغی) [۱.] دستبند،
 انگو، بازوبند، باخ: بیلر زیک، بازوبند.
 ~ لی [ص.] انگو بدست، دارای دستبند.
 قولباغی قیزئل دارای انگوی طلائی.
 قولپ { قولپ } [۱.] دسته، دستگیره.
 ~ قولماق (باغلاماق، ناخماق،
 قوندارماق) دلیل تراشیدن، بهانه جوئی
 کردن، عذر آوردن.

قولچاق { قولچاق } [۱.۱] بازوبند، بازوبیج، نیم آستین که برای کثیف نشدن آستین کت به دست می کنند و یا شاطرها برای محافظت در مقابل آتش بدست می کنند، دستکش بدون جانگشتی. ۲) بازوبند آهنی یا فلزی که برای محافظت دست از ضربه شمشیر و غیره در جنگها به دست می کردند، قلچاق. ۳) عروسک.

قولچوماق { قولچوماق } [۱.۱] قلچماق، قلدر، چماق به دست، قوی. ۲) زورگو. ۳) دهقان ثروتمند، بورژوازی ده، کولاک ها.

~ لئیق [۱.۱] قلدری، زور گوئی.
قولدور [۱.۱] قلدر، راهزن، زورگو، گردن کلفت.
~ باشی سردسته قلدرها.

~ جاسینا [ص.ظ.] قلدر مآبانانه، راهزنانه، باگردن کلفتی.

~ چولوق [۱.۱] قلدری، راهزنی، زورگویی، گردن کلفتی.

~ لوق [۱.۱] قلدری، زورگویی، راهزنی، گردن کلفتی.

قوللاب [۱.۱] ۱) قلاب، چنگک. ۲) ویرگول. ۳) بوک (سیگار)، بوک محکم و ممتد به سیگار و چبن.

سیگارینا درین بیر قوللاب ووردو بک محکمی به سیگار زد.

قوللابئی [۱.۱] ع. [۱.۱] قلابی، ساختگی، مصنوعی، دروغ. **قوللار** [۱.۱] قوللار، غلامان سلطنتی در عهد صفویان.

~ آغاسی (قدیمی) قوللار آقاسی، مهنر غلامان، رئیس غلامان.

قوللوق (قوللوغا) [۱.۱] قلق، خدمت. ۲) حضور، پیشگاه. ۳) امر، فرمایش. ۴) بردگی، غلامی.

~ ائتمک (ائله مک) خدمت کردن.

~ چو [۱.۱] خدمتکار، مستخدم، نوکر، پیشخدمت، قلقچی.

~ چولوق [۱.۱] خدمتکاری، مستخدمی، نوکری.

قوللوغا گیرمک استخدام شدن.

قوللوق دا اولماق در خدمت حاضر بودن.

قوللوغوندا دورماق (اولماق) در خدمت حاضر بودن، برای خدمت آماده بودن، گوش به فرمان بودن.

قولله باخ: قله.

قولون [۱.۱] کره اسب تا ۶ ماهگی.

~ لاماق [ف.] کره زائیدن.

~ لو [ص.] مادیاں کره دار، مادیاں شیرده.

قولونج { قولونج } [۱.۱] ع. [۱.۱] قولنج، درد ستون فقرات در ناحیه شکم.

~ اولماق [ف.] قولنج گرفتن.

قولونجونو سیندیرماق قولنج در کردن.

قولونجا [۱.۱] کره اسب نوزاد.

قولونجان [۱.۱] قولنجان، خولنجان، ریشه درخت تانبول که در هندوستان می روید در طب و داروسازی بکار می رود.

قولیابانی [۱.۱] ص. [۱.۱] غول بیابانی. ۲) آدم تنومند و بدرخت وزشت.

قوم [۱.۱] رینگ، شن، ماسه.

~ ما آئی ساعت شنی.

~ مال [۱.۱] ص. [۱.۱] ریگزار، شن زار.

~ ماللیق [۱.۱] منطقه شنی.

~ سوؤوردان [۱.۱] غبارگیر، گردگیر، دستگاه تهویه و تصفیه هوا.

~ شیرناق تمیز کردن و ساب دادن فلزات ریخته گری شده و نمای ساختمانها با جریان شن.

~ لاق باخ: ~ لوق.

~ لاماق [ف.] [۱.۱] زیر خاک کردن، به خاک سپردن. ۲) باشن مالیدن و شستن.

~ لانماق [۱.۱] [۱.۱] دفن شدن. ۲) بوسیله مالیدن شن شستن.

~ لو [ص.] شنی، خاکی.

~ لوجا [ص.] زمین شنی.

~ لو ساحیل ساحل شنی.

~ لوق [ا.] شن زار، ریگزار.
 قوم [ا.] دسته، کبه، دسته خوشه گندم و غیره.
 ~ لاماق [ف.] دسته - دسته کردن،
 دسته - دسته بستن.
 بیر قوم آچار یکدسته کلید.
 بیر قوم بنووشه یک دسته بنفشه.
 قومار [ا.ع.] قمار، برد و باخت.
 ~ اویناماق قمار بازی کردن.
 ~ باز [ا.ص.] قمار باز.
 ~ بازلیق [ا.] قمار بازی.
 ~ چی [ا.] قمار باز.
 ~ چیللیق [ا.] قمار بازی.
 ~ خانا [ا.] قمارخانه.
 قومارلاماق [ف.] احاطه کردن، محاصره کردن،
 دور کردن، گرد گرفتن.
 قومارلانماق [ف.م.] احاطه شدن، محاصره شدن.
 قوماش [ا.ع.] قماش، پارچه ابریشمی الوان.
 قوم اشن { قوم نشان } [ا.] نوزاد ماهی.
 قومبارا [ا.] خمپاره، گلوله توپ.
 ~ آتان [ا.ص.] خمپاره انداز.
 ~ چی [ا.] خمپاره انداز، خمپاره ساز.
 قومرال { قومرال } [ص.] خرمائی، زرد تند یا
 قهوه ای بلوطی رنگ یا خرمائی.
 مارالین قومرال گوزلری چشم های بلوطی
 رنگ آهو.
 قومرو [ا.] قمری (برنده).
 قومروؤ [ا.] زنگوله.
 ~ لو [ص.] زنگوله دار.
 قوم - قوم [ظ.] کبه - کبه، مشت - مشت.
 قومقوما [ا.ع.] ظرف یا محلی که چیزی را در خود
 جمع می کند، قمقمه (قومقومه).
 ~ چی خرده بین، وسواس.
 قوناق [ا.] مهمان.
 ~ ائتمک (ائله مک) مهمان کردن.
 ~ اوئاغی اطاق مهمانی.
 ~ پرست [ص.] مهمان پرست، مهمان دوست.
 ~ پرست لیک [ا.] مهمان پرستی، مهمان دوستی.
 ~ پرور [ص.] مهمان نواز، مهمان دوست.
 ~ پرور لیک [ا.] مهمان نوازی، مهمان دوستی.
 ~ جیل [ص.] مهمان نواز.
 ~ جیل لیق [ا.] مهمان نوازی.
 ~ چاغیترماق مهمان دعوت کردن.
 ~ چی [ا.] (۱) مهماندار، میزبان. (۲) مهمان نواز،
 مهمان دوست.
 ~ سئور (سئون) [ص.] مهمان نواز،
 مهمان دوست.
 ~ سئور لیک (سئون لیک) [ا.]
 مهمان دوستی، مهمان نوازی.
 ~ سئومز [ص.] غیر مهمان نواز، کسی که مهمان
 را دوست ندارد.
 ~ قارا [ا.] مهمان ها.
 ~ قالماق مهمان بودن.
 ~ گئتمک مهمان رفتن.
 ~ گللمک مهمان آمدن.
 ~ لاماق [ف.] مهمان کردن، سورچرانی کردن،
 ضیافت دادن.
 ~ لیق [ا.] (۱) مهمانی، سورچرانی، ضیافت
 (۲) مالیاتی که برای پذیرایی عمال حکومت
 وصول می شد.
 ~ لیق وئرکم مهمانی دادن، ضیافت دادن.
 قوناغین روزی سئی دا اوؤوايله گلر روزی
 مهمان همراه خودش است.
 گللمک قوناقدان دئیر، بؤلا سالماق
 انوئییه سیندن آمدن مهمان بسته به تصمیم
 خودش است ولی راه انداختنش بسته به پذیرایی
 صاحب خانه است.
 قونج { قونج } [ا.] ساق چکمه (بوغاز هم
 گویند)، ساقه بلند جوراب. (۲) دسته، دستگیره.
 ~ سوز [ص.] ساقه کوتاه، بی ساقه.
 ~ لو [ص.] ساقه بلند.

~ لوق [ا.] شن زار، ریگزار.
 قوم [ا.] دسته، کبه، دسته خوشه گندم و غیره.
 ~ لاماق [ف.] دسته - دسته کردن،
 دسته - دسته بستن.
 بیر قوم آچار یکدسته کلید.
 بیر قوم بنووشه یک دسته بنفشه.
 قومار [ا.ع.] قمار، برد و باخت.
 ~ اویناماق قمار بازی کردن.
 ~ باز [ا.ص.] قمار باز.
 ~ بازلیق [ا.] قمار بازی.
 ~ چی [ا.] قمار باز.
 ~ چیللیق [ا.] قمار بازی.
 ~ خانا [ا.] قمارخانه.
 قومارلاماق [ف.] احاطه کردن، محاصره کردن،
 دور کردن، گرد گرفتن.
 قومارلانماق [ف.م.] احاطه شدن، محاصره شدن.
 قوماش [ا.ع.] قماش، پارچه ابریشمی الوان.
 قوم اشن { قوم نشان } [ا.] نوزاد ماهی.
 قومبارا [ا.] خمپاره، گلوله توپ.
 ~ آتان [ا.ص.] خمپاره انداز.
 ~ چی [ا.] خمپاره انداز، خمپاره ساز.
 قومرال { قومرال } [ص.] خرمائی، زرد تند یا
 قهوه ای بلوطی رنگ یا خرمائی.
 مارالین قومرال گوزلری چشم های بلوطی
 رنگ آهو.
 قومرو [ا.] قمری (برنده).
 قومروؤ [ا.] زنگوله.
 ~ لو [ص.] زنگوله دار.
 قوم - قوم [ظ.] کبه - کبه، مشت - مشت.
 قومقوما [ا.ع.] ظرف یا محلی که چیزی را در خود
 جمع می کند، قمقمه (قومقومه).
 ~ چی خرده بین، وسواس.
 قوناق [ا.] مهمان.
 ~ ائتمک (ائله مک) مهمان کردن.
 ~ اوئاغی اطاق مهمانی.

قوندارا [ا.] کفش.

قوندارما { قوندارمآ } [ف. ا. / ص.]
(۱) ساختگی، مصنوعی، جعلی (۲) وصله و پینه
(کردن).

~ چیلیق [ا.] جعل، ساختگی.

قوندارما تیکمه [ا.] نگه‌دوزی، بریدن اشکال
مختلف از پارچه و دوختن آنها روی لباس و غیره.
قوندارماق [ف. ا.] ساختن، جعل کردن،
ازپیش خود تراشیدن (۲) کارانداختن،
جاانداختن.

قوندارئلماق [ف. م. ا.] جمل شدن.
(۲) کارانداخته شدن، وصله پینه شدن.

قونداق [ا.] قنداق، باخ: بک. (۲) قنداق تفنگ
(قسمت چوبی ته تفنگ).

~ باغی بند قنداق.

~ چی [ا.] سازنده قنداق تفنگ. (۲) سازنده و
تعمیرکار عرابه.

~ لاتماق [ف. س.] بوسیله دیگری بجه را قنداق
کردن.

~ لاماق (۱) قنداق کردن (بجه)، بطور اعم
محکم بستن. (۲) بستن قنداق تفنگ.

~ لاتماق [ف. م.] قنداق شدن.

~ لی [ص.] قنداق شده.

~ لیق [ص.] مناسب برای قنداق (پارچه و غیره).

قوندورماق { قوندورمآق } [ف. ا.] نشانیدن،
باین آوردن، فرود آوردن. (۲) نصب کردن.

نئل لرینه چیچک قوندورموش به زلفهایش
گل نصب کرده.

قوندوز [ا.] سگ آبی، بیدستر، سمور آبی، قندز.
(Castorfiber).

قونسا { قونسآ } [ا.] معده پرده.

قونشو { قونشو } [ا. / ص.] همسایه، مجاور،
همجوار.

~ بوجاقلار زوایای مجاور.

~ جوغاز همسایه (خطاب صمیمی)، همسایه

عزیز.

~ داییشر، بیزه ده دوشدر در همسایه می‌پزند
به ماهم سهمی می‌رسد.

~ لاشماق [ف.] همسایه شدن، به هم‌دیگر
نزدیکتر شدن.

~ لوق [ا.] همسایگی، مجاورت.

~ نون او میدیلده اوتوران، شام سیز باتار
هر کسی به اتید همسایه بماند، بی شام سرب‌بالین
می‌گذارد.

قونق باخ: گونگ.

قونقا [ا. ر.] واگن آبی.

قونماق { قونمآق } [ف. م. ا.] نشستن پرده روی
زمین یا بلندی، فرود آمدن، نازل شدن. (۲) منزل
کردن در سفر، رحل اقامت افکندن.

نوز قونماق گرد و خاک (برجیزی) نشستن.

سئرچه بوداغا قوندو گنجشک روی شاخه
نشست (فرود آمد).

قونور [ص.] قهوه روشن، بلوطی رنگ.

~ آبی خرس قهوه‌ای.

~ گوزلو دارای چشمهای بلوطی رنگ.

~ لاشماق [ف.] به رنگ قهوه‌ای روشن در آمدن.

قونورومتول [ص.] مثل قهوه‌ای روشن، مایل
به رنگ بلوطی.

قونوش [ا.] فرود، طرز فرود آمدن، طرز نشستن
پرنده.

قونوشدورماق [ف.] کسی را به دیگری
معرفی کردن، آشنا کردن.

قونوشقان [ص.] خوش صحبت، زودجوش،
خوش مشرب.

قونوشما [ف. ا. / ص.] صحبت، گفتگو.

قونوشماق { قونوشمآق } [ف. ا.]
(۱) گفتگو کردن، صحبت کردن،
مذاکره کردن. (۲) نزدیک شدن، انس گرفتن.

قونوم - قونشو [ا.] قوم و خویش، درو همسایه،
اطرافیان و نزدیکان.

قوۋ [۱.ا] قو، فئەل، آتش زە.
 قوۋات [۱.ا / ص.] قوۋاد، دلال محبت، دېتوت، جاكش.
 قوۋارلاتماق (= قوبسارلاتماق) [ف.] اندوهگين شدن، سخت غمناك شدن.
 قوۋارلاتماق [ف.] خودنمائي كردن، تكتير بخرج دادن.
 قوۋاق [۱.م.ا] نوعى تېرىزى، سېپدار، شالك. (Populus) (۲) شورە سر، پوسته، كېرە.
 ~ آغاچنى درخت سېدار.
 قوۋالاماق [ف.] اراندن، دور كردن، دنبال كردن، تعقيب كردن، فرار دادن، دواندن، اخراج كردن، جواب كردن.
 قوۋالاماق باخ: قوۋولماق.
 قوۋان [۱.ا] كندوى زنبور عسل. (۲) [ص.] باخ: قوۋوجو.
 قوۋودورماق { قوۋ دورماق } [ف. ص.] دور گردانيدن، طرد كردن، به تعقيب واداشتن، دواندن.
 قوۋورولماق [ف.م.] برشته شدن، در آتش سرخ شدن، بريان شدن، كز گرفتن، تفت داده شدن، بوداده شدن (تخمه).
 يانيب - قوۋورولماق (۱) دلش كباب شدن، جگرش جزغاله شدن. (۲) زجر كشيدن، درد كشيدن.
 سوسوزلوق دان اكين لر قوۋورولدو كشتها از بى آبي سوختند.
 قوۋورولموش [ف. ص.] برشته، بريان شده، بوداده، تفت داده.
 قوۋوزاتماق [ف. ص.] بوسيله ديگرى بلند كردن، مرتفع كردن.
 قوۋوزاماق [ف.] بلند كردن، بالابردن، برافراشتن.
 قوۋوشاق [۱.ا] محل اتصال، محل تلاقى، محل پيوستن، تقاطع، چهارراه، پيوند گاه.
 ~ لار اتصالات.

~ لاماق [ف.] بهم پيوستن، بهمديگر متصل كردن.
 قوۋوشوق [ص. / ظ.] بهم پيوسته، پيوند خورده، بهم متصل.
 قوۋوشه [۱.ا] پوست، غلاف، جلد.
 قوۋوغا [۱.ع.] غوغا، همهمه، آشوب، داد و بيداد.
 ~ چى [۱.ا] غوغا طلب، فتنه انگيز، آشوبگر، جنجال.
 ~ چيلىق [۱.ا] فتنه انگيزى، آشوبگرى.
 ~ قوۋارماق غوغا انگيختن، آشوب پيا كردن.
 ~ لى [ص.] غوغائى، پر آشوب.
 قوۋوقاچا [۱.ا] چوبى كه با آن سطل آب را از چاه بالامى كشند.
 قوۋول باخ: قوۋل.
 قوۋولاتدئيرماق [ف. ص.] تساراندن، رانندن، گريزاندن، طرد ساختن (بوسيله كسى).
 قوۋولاماق [ف.] اراندن، فرار دادن، طرد كردن، تاراندن، دنبال كردن، تعقيب كردن، دواندن.
 قوۋولاماق (قوۋولماق) [ف.] ارانده شدن، فرار داده شدن، طرد شدن، دنبال شدن، تعقيب شدن، دوانده شدن.
 قوۋولوق [۱.ا] پوشه، كلاسور. (۲) جعبه خياطى.
 (۳) چته، كيف، قاولوغ.
 قوۋوماق [ف.] اراندن، بيرون كردن، اخراج كردن، جواب كردن، از بيش خود رانندن، دفع كردن، تعقيب كردن، تاراندن، دنبال كردن.
 قوۋوت (قاۋوت) [۱.ا] قاۋود، گندم (برنج ونخود ...) بوداده كه آرد كنند.
 قوۋوجو [ص.] دفع كننده، طرد كننده، دافعه، رانش (نيرو).
 قوۋورتما باخ: قوۋورما.
 قوۋورتماق { قوۋورتماق } [ف. ص.] بوسيله كسى برشته كردن، بريان كردن.
 قوۋورغا { قوۋورغا } [۱.ا] گندم (يا ساير حبوبات) بوداده و برشته، برشته، بوداده.

قوۋورما [ف. ۱. ۱. ۱.] فرمه، گوشت سرخ كرده كه
برای مصرف زمستان ذخیره كند، سرخ كرده.

~ لیش [ص.] مناسب برای سرخ كردن
(گوشت).

قوۋورماج [ا.] قورماج، گندم برشته شده، باخ:
قوۋورغا.

قوۋورماق [ف.] برشته كردن، برشتن، تاب دادن
در روغن، سرخ كردن در روغن، بریان كردن،
بودادن (نخمه).

قوۋوش [ا.] اسب دوانی، اسب سواری.

~ میله انی میدان اسب سواری

قوۋوشان [ص. / ظ. ۱.] متصل، بهم پیوسته،
بهم نزدیک شده، محل اتصال. (۲) زودانسی
گیرنده.

قوۋوشدوران { قوۋوشدوران } [ص.]
پیوند دهنده، ربط دهنده، متصل كنده.

قوۋوشدورماق { قوۋوشدورماق } [ف.]
بهم رسانیدن (دو چیز یا دو كس)، یکی كردن،
متحد كردن، پیوند دادن، متصل كردن.

قوۋوشدورماق ۲ [ف.] اسب ناختن، مسابقه
اسب دوانی دادن.

قوۋوشدوروجو [ص.] جوش دهنده،
متصل كنده، پیوند دهنده.

قوۋوشدورولماق [ف. م.] بوسیله دیگری بهم
پیوند داده شدن، متصل شدن.

قوۋوشما [ف. ا.] اتصال، پیوند.

قوۋوشماق ۱ [ف.] بهم رسیدن، چسبیدن،
وصل شدن، بهم رسیدن، یکی شدن، متحد شدن،
پیوستن، جوش خوردن، ادغام شدن، واصل شدن.

ایکی جای بیریرینه قوۋوشور دورودخانه
بهمدیگرمی پیوندند.

قارانلیق قوۋوشانا قدر ناموقع رسیدن شب.

بارا قوۋوشوب زخم زود جوش خورده.

قوۋوشماق ۲ [ف. قار] مسابقه دودادن، مسابقه
اسب دوانی دادن.

قوۋوشوق [ص.] جوش خورده، بهم پیوسته، متصل.
قوۋوق [ا. ۱.] (مشانه. ۲) باد كنك (ماهی).

(۳) خیک. (۴) کیسه جنین. (۵) حباب.

قوۋولماق [ف. م.] بركنار شدن، طرد شدن، دفع
شدن، رد شدن، رانده شدن، جواب رد شنیدن.

قوۋون [ا.] خربزه. باخ: یشمیش.

~ آغاجی درخت پاپایا (خربزه درختی).

قوۋه { قوۋوا } [ع. ۱.] قوۋه، نیرو، توان.
(۲) شدت. (۳) اعتبار، نفوذ، قدرت. (۴) قابلیت،
صلاحیت، اقتدار. (۵) استعداد نظامی، قوای مسلح.
~ استقامتی { یستیقه آماتی } جهت نیرو،
(فیزیک).

~ ده اولماق معتبر بودن، اعتبار داشتن، در قدرت
بودن.

~ سیز [ص.] ناتوان.

~ سیزلیک [ا.] ناتوانی.

~ لی [ص.] نیرومند، توانا، معتبر.

~ نین قیمتی مقدار نیرو (فیزیک).

~ یه میندیرمک قوت بخشیدن، اعتبار دادن،
معتبر كردن.

~ یه مینمک اعتبار یافتن (قانون).

~ آت قوۋه سی نیروی اسب.

نائیر قوۋوسی نیروی مؤثر، نیروی وارد
(فیزیک).

قوۋوم [ا.] خویش، قوم و خویش، خویشاوند، فامیل،
آشنا.

~ بازلیق [ا. ۱.] قوم و خویش بازی (در
ادارات). (۲) علاقه در معاشرت زیاد
با خویشاوندان.

~ بالتاسی باشیمیزئی باراندا، یاد ایگنه
(ایینه) سینه نه دئییه ک به هنگامی که
تیر فامیل سرمی شکافد، چه شکایتی از سوزن
اجنبی داریم.

~ پرست [ص. ۱.] قوم و خویش باز.
(۲) علاقمند به خویشاوندان.

~ جانلی [ص.] دوستدار خویشاوندان.

~ جانلی لئق [ا.] علاقه و - وستی نسبت به خویشاوندان.

~ - قارداش [ا.] قوم و خویش، اقربا.

~ - قونشو باخ: قونوم - قونشو.

~ لاشدیرماق [ف.] قوم و خویش کردن.

~ لاشماق [ف.] فامیل شدن، وصلت کردن.

~ لوق [ا.] خویشاوندی، خویشی، قرابت، پیوندی.

آنادان بیر قوهوم لوق خویشاوندی پدری (ابی)، فرزندان یک پدر و از مادر جدا.

آنادان بیر قوهوم لوق خویشاوندی مادری (اتی)، فرزندان یک مادر و از پدر جدا.

دوؤ خط (بیرباشا) قوهوم لوق خویشاوندی در خط مستقیم (پدر و پسر و نوه و غیره).

سود قوهوم لوق خویشاوندی رضاعی (شیری)، نسبت خویشاوندی بچه‌هایی که تحت شرایط معین شیر یک زن را خورده‌اند با همدیگر و با زن.

باناکئی (دولائی) قوهوملوق خویشاوندی در خط غیر مستقیم، (مثل برادر و خواهر، دایی و خواهرزاده، و غیره که نسبت آنها به اجداد می‌رسد).

آشاغی دوؤ خط قوهوملوق خویشاوندی در خط مستقیم نزولی (جد، پدر، نوه و ...).

بوخاری دوؤ خط قوهوملوق خویشاوندی در خط مستقیم صعودی (نوه، پدر، جد و ...).

قوهون باخ: قوهون - بشمیش.

قوهوم آجیسی، قوهون آجیسی تلخی خویشاوندی، مثل تلخی خرمنه است.

قوی [ف./ا.] (۱) بگذار، اجازه بده. (۲) وارهان، ولش کن.

قوی سیز دئین اولسون هرچه بادا باد، هرچه شما بخواهید.

~ گئشین بگذار برود، ولش کن برود.

قوی { قادی } [ص.ع.] قوی، نیرومند، پرزور، توانمند.

قویاجاق [ا.ص.] جای گذاشتن، محل نهادن، گذاشتن.

قوئدورتماق { قوئدورتماق } [ف.ص.] بوسیله کسی فعل قوئماق را انجام دادن یا مسبب انجام آن شدن.

قوئرووق { قوئرووق } (قوئروغو) (۱) دم.

(۲) دنبه. (۳) دنباله‌رو. (۴) صف نوبت. (۵) زایده. ~ آلتی [ا.] پاردم، رانگی.

~ اله وئرمک دم به تله دادن.

~ بولاماق (تیرتمک) دم نکان دادن، تملق گفتن، دم لایه کردن.

~ جوق [ا.] دم کوتاه، شبیه دم.

~ چولوق [ا.] دنباله‌روی.

~ دا سور وئمک از کسی دنباله‌روی کردن.

~ دوغدو باخ: قوئرووق دوغدو.

~ دوئدو باخ: قوئرووق دوغدو.

~ ساللاماق دم جنباندن، تملق گفتن، حالت تسلیم به خود گرفتن.

~ سوز [ص.] بی دنبه، بدون دم.

~ قیسماق رسیدن، دم را لای پا گذاشتن.

~ لاماق [ف.] (۱) از دم حیوانات گرفتن. (۲) گیر انداختن.

~ لاتماق [ف.م.] از دم گیر افتادن.

~ لو [ص.] دم دار، دنبه دار، پردمبه.

~ لواولدوز [ا.] ستاره دنباله دار.

~ لوبالان [ص.] دروغ شاخدار.

~ یاغی روغن دنبه.

قوئروغو قاپی آراسیندا قالماق نوله افتادن، گیر افتادن.

قوئروغونو آباقلاماق پاروی دم کسی گذاشتن، کسی را تحریک کردن.

~ ائشمک آماده فرار شدن.

~ باجاسيئنا قيسىدى دىمىش را گذاشت
لاي پايىش، ترسيد و دررفت.

~ تايدالاماق باخ: قوئروغونو آياقلاماق.
(توتماق ۱) گيرانداختن، به چنگ آوردن.
(۲) تعقيب كردن، دنبال كردن.

~ دويونله مك آماده مقابله و مقاومت شدن.
قوئروغويله بيرليكنده گلمك بادمش آمدن،
(يعنى يك يا چند نفر را هم با خود آوردن).

قوئروق دۇغدو در گاهشماری مردم آذربايجان
بيانگر سپرى شدن نيمه تابستان است (نيمه دوم
مرداد) زمانى كه ستاره ثريا با خوشه پروين
بشكل دم در آسمان مشاهده مى شود در اين موقع
هوا به سردى مى گرايد و دامداران به قشلاق
بر مى گردند. ائل قووان، قوئروق دۇندو، شام
ترزى، هۇداخ كاروان نيز ناميده مى شود.

قوئلاماق {قوئلاماق} [ف.] دفن كردن،
زير خاك كردن، پوشاندن، مخفى كردن،
فرو كردن.

قوئلاماق {قوئلاماق} [ف.م.] دفن شدن،
زير خاك شدن، پوشانده شدن.

قوئما {قوئما} [ف.ا. / ص.ا.] مصنوعى.
(۲) گذارى (نام، كلاه ...).

~ خال دان خال اولماز خال مصنوعى خال
نشود.

~ ديش دندان مصنوعى.

آد قوئما نامگذارى.

بۇرك قوئما كلاه گذارى.

قوئماق {قوئماق} [ف.ا.] گذاشتن، گذاردن،
نهادن. (۲) قراردادن، جادادن. (۳) سپردن.
(۴) رهاساختن، ول كردن، اجازه دادن، راه دادن.
(۵) مانع شدن، بازداشتن، به تاخير انداختن.

(۶) تاسيس كردن، پى ريزى كردن.

(۷) فدا كردن. (۸) بكار گماردن، سركار
گذاشتن، به مدرسه فرستادن. (۹) محول كردن.

(۱۰) صرف كردن. (۱۱) مطرح كردن.

آج قوئماق گرسه گذاشتن.

آد ~ اسم گذاشتن، نام گذارى كردن.

آرايا ~ درميان گذاشتن.

ال ~ دست روى چيزى گذاشتن، تصرف كردن،
آغاز به كار كردن.

اؤزؤنؤ اؤيئره قوئما توجه نكن، خودت را
آشنا نكن.

اؤزتايا ~ در ميان گذاشتن، مطرح ساختن.

اؤستؤنه ~ افزودن، رويش گذاشتن، اضافه
كردن.

ايشدن ~ از كار بازداشتن، مانع كار كسى شدن.
باشيئنى وطن يولوندا قوئدو در راه ميهن فدا
شد.

بوايشه كيمنى قوياجاق سيئيز چه كسى را به
اين كار خواهيد گمارد؟

تات سؤزؤنه توتارلار، تات سؤزؤنه
قوئمازلار به حرف تات (روستائى) دستگير
مى كنند ولى به حرف اورهانى كنند.

تملين كييم قوئدو چه كسى اساس آن را
گذاشت؟

چؤح يئمك، آدمى آز يئمك دن قۇبار

پر خورى آدم را از كم خوردن نيز بازمى دارد.

قۇيوب گئتمك وا گذاشتن، ترك كردن،
رها ساختن.

قۇئدوغوم يئرده قالئير در همان جايى كه
گذاشته ام باقى است، دست نخورده باقى مانده
است.

كييمسه نى ايچريئيه قوئمورلار كسى را به
داخل راه نمى دهند.

بۇلونا قوئماق به مسير صحيح انداختن، به راه
راست هدايت كردن.

قوئماق {قوئماق} [ا.] نوعى كاجى.

قوئنو {قوئنو} باخ: قۇيون ۲.

قوئو [ا.۱] (چاه ۲) چاله اى كه براى نگهدارى

غلات در سابق در زير زمين خشك آماده

- می کردند .
 ~ چوباغ: قویوقازان.
 ~ قازان [ا]. چاه کن، مفتی.
 ~ قازان اوزو دوشر چه مکن که خود افتی.
 ~ قازماق (قازئماق) (۱) چاه کندن، چاه حفر کردن. (۲) برای دیگری مزاحمت ایجاد کردن.
 ~ کیمی [ص]. خیلی عمیق.
 ~ لاماق [ف]. چاه کندن، دفن کردن، چال کردن، زیر خاک کردن، پوشاندن.
 ~ لانماق [ف.م]. دفن شدن، زیر خاک شدن.
 بیرینه قویو قازماق برای کسی تله گذاشتن.
 قوئولماق [ف.م. ۱] گذاشته شدن، نهاده شدن. (۲) فرار گرفتن، جا گرفتن. (۳) سپرده شدن. (۴) رهاسدن، ول شدن، اجازه یافتن، راه داده شدن. (۵) مانع شدن، باز ماندن. (۶) تأسیس شدن. (۷) فدا شدن. (۸) به کار گمارده شدن، به مدرسه فرستاده شدن. (۹) به تأخیر افتادن. (۱۰) محوّل شدن. (۱۱) مطرح شدن.
 قوئولوش [ا.ظ. ۱] سرمایه گذاری، شبوه کار گذاشتن، طرز طرح پیشنهاد.
 قوئون^۱ [ا. ۱] گوسفند، میش. (۲) آدم رام و مطیع.
 ~ چو [ا]. چوپان، گوسفنددار، پرواریند.
 ~ چولوق [ا]. گوسفندداری، پرورش گوسفند، پرواریندی.
 ~ درسی پوست گوسفند.
 ~ قولاغئ باخ: قوئون قولاغئ.
 ~ قئران باخ: قوئون قئران.
 ~ گوزو باخ: قوئون گوزو.
 آلتئ بولاق ایچرلر، اوستو زمی بیچرلر (جیستان) زیرش چشمه ایست که می نوشند و رویش کشتی است که می چینند. (گوسفند).
 قوئون^۲ (قوئو) [ا]. بغل، آغوش، سینه.
 قوئون - قوئونا [غا]. بغل هم، در آغوش هم.
 قوئونا آلماق در آغوش گرفتن، بغل کردن.
- ~ گیرمک بغل کسی آرمیدن، هم آغوش شدن.
 آنا قوئوندا در آغوش مادر.
 آل لری قوئوندا دست به سینه، درمانده.
 ایستی قوئو وار آغوش گرمی دارد.
 قوئون قولاغئ [ا]. گیاه سیلن. (Silene)
 قوئون قئران [ا]. نوعی گل راعی، گیاه هزارچشم، باخ: دازی. (Hypericum)
 قوئون گوزو [ا]. جنس بابونه گاوی. (Matricaria Parthenium).
 قوئئ باخ: قویو.
 قهر { قاهر } [ا]. بغض، خشم، عصبانیت.
 ~ اوئو بوغوردو بغض خفه اش می کرد، بغض گلویش را می فشرد.
 ~ لنمک [ف]. بغض کردن، خشمگین شدن.
 ~ لی [ا]. بغض آلود، خشناک.
 قهر { قاهر } [ا.ع. ۱] باخ: قهر { قاهر } { ۲ } قهر.
 ~ ائتمک (ائله مک) (۱) محو کردن (از بین بردن). (۲) قهر کردن.
 قهرآ { قاهران } { ظ.ع. } قهرآ، الزامآ، قطعآ.
 قهرمان { قاهرمان } [ا.ص.فا]. قهرمان، بهلوان، برنده مبارزه.
 ~ جاسئنا [ظ]. قهرمانانه، دلیرانه.
 ~ لاشماق [ف]. قهرمان شدن، روحیه قهرمانی پیدا کردن.
 ~ لئق [ا]. قهرمانی، بهلوانی، دلیری.
 قهرمانانه باخ: قهرمانجاسئنا.
 قهرمانئ { قاهرمانئ } [ا]. گونه آهنگ آشتی، یکی از آهنگهای رقص آذربایجانی.
 قهری { قاهری } { ص.ع. } قهری، الزامی، اجباری.
 قهقهه { قاهقاها } [ا.ع.] قهقهه، قاه قاه، آوای خنده بلند.
 ~ ابله گوزلمک قهقهه زدن، قاه قاه خندیدن.
 ~ چکمک قهقهه زدن.
 قهمر { قاهمار } [ا]. حامی، پشتیبان، طرفدار،

- باخ: قاهمار.
 ~ چیخدی به هواداری برخاست.
 قهوه { قاهوا } [ع.ا.] قهوه.
 ~ آلتی [ا.] غذای سبک بین صبحانه و ناهار، صبحانه.
 ~ چی [ا.] قهوه خانه دار.
 ~ چیلیک [ا.] قهوه خانه داری.
 ~ خانا [ا.] قهوه خانه، جایخانه.
 ~ دان [ا.] قهوه دان، ظرفی که در آن قهوه تهیه می کنند.
 ~ بی [ص.] قهوه ای، به رنگ قهوه ای.
 قیاس { قیاس } [ع.ا.] قیاس، مقایسه، منجش.
 (۲) ظن و گمان.
 ~ ائتمک (ائله مک) قیاس کردن، مقایسه کردن، گمان کردن.
 قیافه { قیآفا، قیآفات } [ع.ا.] قیافه، ظاهر.
 (۲) لباس.
 قیام { قیآم } [ع.ا.] قیام، خیزش، شورش، عصیان.
 ~ ائله مک (ائتمک) شورش کردن، عصیان کردن، قیام کردن.
 ~ چی [ا.] شورشی، عصیانگر، قیام کننده.
 ~ چیلیق [ا.] شورشگری، عصیان گری.
 قیامت { قیآمات } [ع.ا.] قیامت، معاد، آخرت، رستاخیز. (۲) فوق العاده. (۳) آشوب، همه.
 ~ آدام دیر آدم فوق العاده است.
 ~ ائله مک (ائتمک) کار فوق العاده کردن، قیامت کردن.
 ~ قویارماق داد و فریاد راه انداختن، دشنام دادن، ناسزا گفتن، جنجال و آشوب پیا کردن.
 ~ قویماق آشوب پیا شدن، هنگامه شدن، ولوله افتادن.
 ~ گونو [ا.] روز محشر.
 قیبراق { قیبراق } باخ: قیوراق.
 قیبله باخ: قبله.
- قیپ: در موارد زیر استعمال می شود:
 ~ قیبر میزی [ص.] سرخ سرخ، قرمز تند، کاملاً سرخ. (۲) سخت شرمنده و خجول (۳) بی شرمانه.
 ~ قیزئل [ص.] باخ: قیپ قیبر میزی.
 قیپماق { قیپماق } [ف.] تند تند چشم بهم زدن، پلک ها را بستن و باز کردن، تند تند مژه بهم زدن.
 قیپشیدیرماق باخ: قیپماق.
 قیپیق [ص.] نیم بسته، نیم باز.
 گوزلری ~ چشم های نیم بسته.
 گوزو ~ ترسو، یزدل.
 قییت [ص.] قحط، کمیاب، نادر، نایاب.
 ~ اولماق قحط شدن، نایاب شدن، کمیاب شدن.
 ~ لاشدیرماق [ف.] کمیاب کردن، نایاب کردن، قحطی ایجاد کردن.
 ~ لاشماق [ف.] قحط شدن، قحطی شدن، کمیاب شدن.
 ~ لئق [ا.] قحطی، کمیابی (خوار و بار).
 قیتعه باخ: قطعه.
 قیج [ص.] کرخ، کرخت، بی حش، انقباض و گرفتگی عضله.
 ~ اولما [ف.ا.] انقباض غیر ارادی عضله، گرفتگی و پیچیدگی عضله.
 ~ اولماق باخ: قیجلاشماق.
 ~ لاشماق [ف.] کرخ شدن، بی حش شدن، خیج شدن، خشک شدن عضوی، منقبض شدن عضله. (۲) سز شدن.
 ~ لئق [ا.] بی حشی، کرختی.
 قیجهاق [ف.] دندان قروچه کردن، دندانها را بهم فشردن (از خشم).
 قیجانماق [ف.] برای تهدید حالت حمله بخود گرفتن.
 قیجقیرتماق [ف.] تخمیر گرداندن، ترشاندن.
 قیجقیرما [ف.ا.] ترشیدگی، ویرآمدگی (خمیر)، تخمیر.

~ لاری آغریماق باهای کسی درد گرفتن.
 ~ لاری نونولماق کرخ شدن باها،
 خواب رفتن باها.
 میزین قیچی پایه میز.
 قیچا [۱.۱] (شاخه، بوته، ۲) محور ساده گوشتی و
 گلداز گیاه، خوشه گریبانه دار.
 (Spadix) (۳) حبه، تنگه، قاج، فال (یک فال
 بافلوا) (۴) دندانان شن کش، شانه، باخ: هاجا.
 ~ لاماق [ف] قاج قاج بریدن، فال فال بریدن.
 قیچی { قایچی } باخ: قایچی.
 قیخمیق [۱] تراشه، قطعه قطعه (کردن) چوب.
 ~ لاماق [ف] چوب را با تبر قطعه قطعه کردن.
 قید { قئید } [ع. ۱.۱] (۱) قید، یادداشت (۲) قذحر،
 یاد آوری (۳) فکر و خیال، غم و نگرانی.
 ~ ائتمک (ائله مک) تذگردادن،
 خاطر نشان نمودن، یاد آوری کردن، یادداشت
 کردن، تلقی کردن.
 ~ ائدیلمک برگزار شدن، منذحمر شدن،
 یاد آوری شدن، یادداشت شدن، ثبت شدن.
 ~ چی [۱] دفتر نویس، ثبات.
 ~ سیز [ص] بی غم، لایق، بی تفاوت.
 ~ سیز - شرط سیز بی قید و شرط، بدون
 هر گونه شرط.
 ~ سیزلیک [۱] لایق، بی تفاوتی، بی غمی.
 ~ کش [ص] غمخوار، مهربان.
 ~ کش لیک [۱] غمخواری، دلسوزی.
 ~ لی [ص] دلسوز، غمخوار.
 قئیده آلماق قید کردن، ثبت کردن، به ثبت
 رسانیدن.
 قئیدینه قالماق نگران کسی بودن، به فکر
 کسی بودن.
 بوسوزلری احتیاط لاقئید ائتملی این سخنان
 را با احتیاط باید تلقی کرد.
 قیدا [ع. ۱] غذا، خوراک.
 ~ بوزوسو [۱] لوله گوارش، مری.

قیجقیرماق [ف] نخمیر شدن، ترش شدن، ورآمدن
 (خمیر)، ترشیدن.
 قیجقیرمیش [ف. ص] ورآمده (خمیر)،
 نخمیر شده، ترشیده، ترش شده.
 قیجیتماق (۱) باخ: قیجیتماق، دندان فروجه رفتن.
 (۲) چشم غره رفتن.
 قیجیرتماق باخ: قیجیر داتماق.
 قیجیر داتماق (قیجیر داتماق) [ف] دندان
 فروجه کردن، دوجیز را بهم سائیدن و صدا
 در آوردن.
 قیجیرماق باخ: قیجیر داتماق.
 قیجیق [۱] تحریک، قلقلک، انگیزش.
 ~ لاماق [ف] تحریک کردن، متأثر کردن،
 برانگیختن.
 ~ لاندیرماق [ف. ص] بوسیله دیگری تحریک
 کردن، متأثر کردن، برانگیختن، قلقلک دادن.
 ~ لاندیرئجی [ص] محرک، تحریک کننده.
 ~ لاندیرئجی دارمانلار داروهای محرک.
 ~ لاندیرلماق [ف. م] بوسیله دیگری تحریک
 شدن، قلقلک داده شدن.
 ~ لاندیرئنجایا قدر [ظ] تا حد تحریک، تا حد
 عصبانیت.
 ~ لاتماق [ف. م] تحریک شدن، متأثر شدن،
 برانگیخته شدن، قلقلک داده شدن.
 ~ لایجی [ص] محرک، تحریک کننده.
 قیجیتماق [ف. ۱] خارش گرفتن، تحریک شدن.
 (۲) باخ گبیشمک، باخ: قیجیتماق.
 دبش لرینی ~ دندان فروجه کردن، دندانها را
 بهم سائیدن (از خشم).
 بیر آجیئاندا اوزونسو گوزله،
 بیر قیجیئاندا یکی موقع گرسنگی و دیگری
 در موقع تحریک خود را بیا، بهنگام خشم و
 تحریک مواظب خودت باش.
 قیج [۱] پا، پایه.
 ~ سیز [ص] بی پا، بدون پایه.

قلاب دارد و برای بالا کشیدن آب از چاه
موردا استفاده قرار می گیرد. باخ: قوؤ قاجا.
(۲) باخ: قارا کوئان.

قیئر^۳ [۱.۱]، قرا، ناز، کرشمه، فرو اطوار.
~ وئر همک فردادن، فرو اطوار آمدن.
قیئرا [۱.۱] (۱) چنگک ناسوائی، بلسک.

(۲) خربزه نارس، کالک، باخ: خیرا.
قیئر اجاق [۱.۱] (۱) آلت برنده برای هموار کردن
سم اسب. (۲) [ص.۱] قتاله، کشنده.

قیراط [۱.۱] [یو.۱] قیراط، واحد اندازه گیری فلزات و
سنگهای قیمتی معادل $2/10^4$ کیلوگرم (۲۰۰
تا ۲۰۶ میلیگرم).

قیئر اغ باخ: قیراق.
قیئر اق [۱.۱] (۱) کنار، حاشیه، کرانه، ساحل. (۲) دور،
بیگانه، اجنبی.

~ - بوجاق [۱.۱] کنار گوشه.
~ دان [ظ.۱] از دور، از حاشیه.
~ لی [ص.۱] حاشیه دار (پارچه).

دنیز قیئر اغی کنار دریا، ساحل دریا.
قیئر ان^۱ [ص.۱] (۱) کشتار کننده، مهلک، کشنده.
(۲) شکننده، خرد کننده.

دانش قیئر ان [ص.۱/۱] سنگ شکن.
قیئر ان^۲ [۱.۱] [قران، واحد پول در زمان فتحعلیشاه قاجار
تا دوران پهلوی، قران معادل ۲۰ شاهی یا ۱۰۰
دینار.

قیئر پدیر ماق [ف.ص.۱] بوسیله دیگری کردن، قطع
کردن، چیدن.

قیئر پما [ف.۱/۱.۱] (۱) مزه بهم زنی، چشمک زنی.
(۲) تلمیح: نگاه کردن و اشاره کردن به چیزی،
اشاره به داستان یا آیه یا مثلی معروف در شعر.

قیئر پماق [ف.۱] (۱) مزه بهم زدن، پلک ها را تند تند
بستن و باز کردن، چشمک زدن. (۲) کردن، قطع
کردن، چیدن.

گوز ~ پلک بهم زدن.
گوز وؤ قیئر پمادان بی آنکه چشم ها را ببندد،

~ سیئر [ص.۱] بی غذا، غیر مغذی.

~ سیئر لئق [۱.۱] غیر مغذی (بودن).

~ لاندیر ماق [ف.۱] تغذیه کردن، غذا دادن.

~ لاندیر ئجی [ص.۱] تغذیه کننده.

~ لاندیر ئلماق [ف.م.۱] بوسیله دیگری تغذیه
شدن.

~ لانما [ف.۱] تغذیه.

~ لانماق [ف.۱] تغذیه شدن، غذا خوردن.

~ لی [ص.۱] مغذی.

~ لی لئق [۱.۱] غذائیت، مقدار کالری موجود در
مواد خوراکی.

~ وئر همک غذا دادن، تغذیه کردن.

قیدتیق (قیدتیغی) [۱.۱] (۱) قلقلک. (۲) تحریک
پوست بدن.

~ لاشماق [ف.فار.۱] همدیگر را قلقلک دادن.

~ لاماق [ف.۱] قلقلک دادن، تحریک کردن.

~ لانماق [ف.م.۱] قلقلک شدن.

~ لی [ص.۱] قلقلکی، حساس در مقابل قلقلک.

قیدتیغی گلیمک قلقلکی بودن، قلقلک شدن.

قیئر^۱ [۱.۱] (۱) فیر. (۲) جرم چوب سیگار. (۳) رنگ

سفید مایل به خاکستری، رنگی که از مخلوط

کردن سفید و سیاه کم رنگ به دست می آید.

(۴) صحرا، دشت هموار. (۵) صیغه امر از فعل

« قیر ماق ». بکن! قطع کن.

~ آت اسب خاکستری.

~ بیشیرن [۱.۱] فیریز.

~ لاتماق [ف.ص.۱] توسط دیگری قیراندود
کردن.

~ لاشماق [ف.۱] (۱) بحالت قیر در آمدن.

(۲) چسیدن، چسبناک شدن.

~ لاماق [ف.۱] قیراندود کردن.

~ لانماق [ف.م.۱] (۱) قیراندود شدن. (۲) دوده

گرفتن، جرم گرفتن.

~ لی [ص.۱] قیراندود شده.

قیئر^۲ [۱.۱] (۱) چوبی که انتهایش شاخه باریکی بشکل

یک قطعه، قطع کردن، بریدن.
 قیرتنی [ا.] تکه، خرده ریز، دم قیچی.
 قیریم - قیرتنی [ا.] خرده ریزهایی که در موقع
 بریدن چیزی باقی می ماند. باخ: خیریم - خیرتنی.
 قیرتیج [ا.] گیاه مرتعی، گیاه علوفه ای.
 (Poa) باخ: دبشه.
 قیرتیلداماق [ف.] آقدق کردن مرغ.
 قیرجانماق [ف.] ناز کردن، ناز و ادا آمدن، لوس
 شدن، خود را لوس کردن.
 قیرجانا - قیرجانا با ناز و ادا، با ادا و اطوار،
 خرامان - خرامان.
 قیرج - قیرج [ا.] فروج - فروج، آوای
 بهم سائیده شدن دندان.
 قیرچین [ا.] (۱) جین، شکنج (۲) نرین دور ظروف
 بشکل موج (۳) برگهائی که در بن گیاه می رود.
 (۴) دامن چین دار.
 ~ لاماق [ف.] چروک شدن، موج دار شدن،
 موج شدن، چین برداشتن.
 ~ لانماق [ف.م.] چین و شکنج برداشتن.
 ~ لی [ص.] چین دار، چین و شکن دار، دارای
 حاشیه نرینی موج دار.
 قیراغی قیرچین معجمه بی سینی که حاشیه اش
 موج دارد.
 قیرچینماق [ف.] آزدن، ناراحت شدن.
 قیرخ^۱ (سای) (۱) چهل، چله (۲) عددی که کثرت
 را می رساند.
 ~ آچار جام جام فالگیری که تصاویری در آن
 حکاکی شده و چهل بار غسل دادن با آب آن جام
 مشکل گشاست.
 ~ آباق [ا.] هزارها، خرچنگ.
 ~ بایئر [ا.] هزارلا (معدۀ نشخوار کنندگان).
 ~ بوغوم باخ: قیرخ بوغوم.
 ~ دامار [ص.] سخت جان، مقاوم.
 ~ ساخلاماق (نونماق) مراسم چهارم
 روزوفات را برپا داشتن.

بی آنکه پلک بهم بزند.
 بارباقلارئ قیرماق برگها را کردن.
 قیریتماق [ف.] آویزان کردن، جنباندن، تکان
 دادن.
 قویونلار قولاقلاؤنئی قیریتدیلار
 گوسفندها گوشهایشانرا (بطرف پائین) آویزان
 کردند (جنباندند).
 قیریشدیرماق [ف.] چشم هارا سریع باز و بسته
 کردن، مژه هارا تندتند بهم زدن.
 قیریتق باخ: قیریلش.
 قیریتلماق [ف.م.] (۱) کنده شدن، قطع شدن،
 چیده شدن (۲) تند و تند باز و بسته شدن
 (چشم)، بهم خوردن سریع پلک.
 قیریتلش [ص.] کنده شده، قطع شده، چیده شده.
 قیریم [ا.] یک آن، یک لحظه، یک چشم بهم زدن.
 بیر گوز قیریتمندا دریک آن، دریک چشم
 بهم زدن.
 قیریتئی [ا.] خرده ریز، تکه پاره، دم قیچی.
 قیریتماق [ف.] (۱) چشمک زدن، پلک بهم زدن،
 سوسوزدن (۲) جنبیدن، تکان خوردن.
 قیریتان اولدوزلار ستاره های سوسوزن.
 آت نه دیکسیندی، نه ده قیریتندئ اسب نه
 یکه خورد و نه جنبید.
 قیرت [ا.] (۱) مرغ کرج (۲) صدای قدقد مرغ.
 (۳) باخ: کورت.
 قیرت - قیرت [ا.] آقدق مرغ کرج.
 قیرت نوبوق مرغ کرج.
 ~ دوشمک کرج شدن.
 ~ لاماق [ف.] آقدق کردن مرغ کرج.
 (۲) مثل موش جویدن.
 ~ لیتق [ا.] کرجی، حالت کرج بودن.
 قیرتیلداماق باخ: قیرتیلداماق.
 قیرتلاق [ا.] حلقوم، حلق، گلو، خرخره، قصبة الریه،
 باخ: خیرتدک.
 قیرتماق { قیرتماق } [ف.] کندن، جدا کردن

قیرخیثم [ص. ۱] زنی که هنوز چهل روز از زایمان او سپری نشده. ۲) کسی که از تاریخ فوت اقربای نزدیکش چهل روز نگذشته، نوزاد به چهل روز نرسیده.

قیرخیث باخ: قیرخیثم.

قیرخیثنتی [ص. ۱] پشم دم فیجی، خرده ریز و ضایعات پشم چینی.

قیرخیثنجی [ص. ۱] باخ: قیرخ. ۲) پشم چین، کارگر پشم چینی گوسفند.

قیردیرتاق باخ: قیردیرماق.

قیردیرماق [ف. م.] بوسیله دیگری بریدن، قطع کردن، کشتار کردن.

قیردیرئلماق [ف. م.] بوسیله دیگری بریده شدن، قطع شدن، کشتار شدن.

قیرساققیز [ص. ۱] زفت، چسبناک، چسبو. ۲) پررو، لجوج.

~ کیمی یا پیشماق سفت چسبیدن، لجوجانه اصرار کردن.

قیرغی [ص. ۱] فرقی، باشه، قوش، باز، شاهین.

~ اوئو باخ: قیرغی اوئو.

~ بورون [ص.] بینی عقابی.

~ کیمی [ص.] تیزبین و تیزیر.

قیرغی اوئو [ص.] جنس گیاه زاغک. (Hieracium).

قیرغیز [ص. ۱] قریز.

قیرغین [ص. ۱] کشتار دسته جمعی، کشتار، مرگ و میر، کشت و کشتار.

قیرقوؤول [ص. ۱] قرقاول، نذرو، نورنگ، خروس صحرائی.

قیرقیج باخ: قیج.

قیرقیر [ص. ۱] پرندۀ کوچکی که پس از کوچ کردن ایل در یورت می گردد و از ریخت و پاش ایل شکمی سیر می کند.

اتل بائلاغا دایانندی، قیرقیرایندی اوئانندی ایل به بیلاق رسبد قیرقیر تازه از خواب بیدار شد.

~ لی [ص. ۱] زنی که هنوز چهل روز از زایمان او سپری نشده. ۲) کسی که از تاریخ فوت اقربای نزدیکش چهل روز نگذشته، نوزاد به چهل روز نرسیده.

~ مینجی جهلم، جهلمین.

~ لئق چهل تومانی (چهل ریالی) چهل واحد از چیزی.

قیرخی چیشماق خاتمه مراسم جهلم روز وفات.

قیرخینجی جهلم، جهلمین.

قیرخیندا یورغلایماق جلجلی کردن، سرپیری معرکه گیری.

قیرخ [ف.] بچین! تراش! صیغه امر از فعل «قیرخماق».

قیرخ بوغوم (= یؤل اوئو) [ص. ۱] علف هفت بند. (Polygonum).

قیرخدیرماق [ف. م.] تراشاندن (مو)، بوسیله دیگری تراشیدن، چیدن (مو و پشم و غیره).

قیرخدیرئلماق [ف.] بوسیله دیگری تراشیده شدن (مو)، چیده شدن (پشم).

قیرخلیق { قیرخلیق } [ص. ۱] قیجی مخصوص چیدن پشم گوسفند. ۲) باخ: قیرخ.

قیرخماق [ف.] تراشیدن (مو)، اصلاح کردن (موی سر و صورت)، پشم چیدن، مو چیدن، ستردن.

باش ~ سر تراشیدن، تلکه کردن.

قیرخینجی [ص. ۱] پشم چین، کسی که پشم گوسفند و شتر و غیره را می چیند.

قیرخیق [ص.] تراشیده، سترده، اصلاح کرده (مو)، چهارپائی که پشمش را چیده اند.

قیرخیئلماق [ف. م.] تراشیده شدن (مو)، اصلاح شدن (موی سر و صورت)، چیده شدن (مو و پشم).

قیرخیلمیش [ف. م.] تراشیده شده (مو)، چیده شده.

قیرخیللی [ص.] باخ: قیرخیلمیش.

~ دڤیز [ا.] دریای سرخ، بحر احمر.
~ قان جیسیم جیک لری گلبول‌های سرخ خون.

~ لاشدیرماق [ف.] برنگ سرخ کردن، با قرمز رنگ کردن.

~ لاشدیرئلماق [ف.م.] برنگ سرخ در آمدن، با قرمز رنگ شدن.

~ لاشماق [ف.] سرخ شدن، قرمز شدن.

~ لی [ص.] دارای رنگ سرخ.

~ لیق [ا.] (۱) قرمزی، سرخی. (۲) بی شرمی، پرروی.

~ مرجان (نجیب مرجان) مرجان سرخ.
قیژمیزئلماق [ص.] سرخ‌وش، قرمز رنگ، گلگون.

قیژمیزئلماق [ص.] سرخ فام، سرخ‌گونه، قرمز رنگ.

قیژمیزئلماق [ص.] سرخ نما، قرمز رنگ.

قیژوؤ [ا.] (۱) شبنم یخ بسته، بلورهای یخی که در شب‌های سرد و مهتاب و آرام بر روی زمین می‌نشیند، برف ریزه. (۲) نابینائی جزئی.

~ لاماق [ف.] برف ریزه بستن.

~ لانماق [ف.م.] با شبنم یخ زده پوشیده شدن.

قیژجی [ص.] (۱) کشنده، تلف کننده، مهلک.
(۲) برنده، قطع کننده. (۳) شکاری (هواپیما).

~ طیاره طیاره شکاری.

قیژیش [ا.] چین، چین و چروک، چین خوردگی، تاخوردگی، کیس.

~ دیرماق [ف.] چین دادن، چروک کردن، چین و چروک کردن.

~ قیژیش [ص.] چین خورده، پرچین، پرچین و چروک دار.

~ ماق [ف.] چین خوردن، چروک شدن، تاخوردن، کیس برداشتن.

~ میش [ف.ص.] چروکیده، چین خورده، چروک شده.

قیژلانغیج { قیژلانغیج } [ا.] پرسنو، (قارانقوش).

قیژما [ف.ا./ا.] حبه، قطعات خرد شده. (۲) برش، گسیختگی. (۳) ساچمه.

~ بادام حلوی بادامی یا فندق.

~ بیغ [ص.] سبیلی که با قیچی رویش رازده باشند.

~ توڤنگی [ا.] تڤنگ ساچمه‌ای.

~ داش [ا.] سنگ شکسته.

قیژماق^۱ (= قیژماغ) [ا.] قلاب، فلاپ ماهیگیری، باخ: قارماق.

قیژماق^۲ [ف.ا.] بریدن، پاره کردن، قطع کردن، گسیختن، گستن. (۲) ریشه کن کردن، کندن، نابود کردن. (۳) کشتن، بقتل رساندن، کشتار کردن. (۴) شکستن، خرد کردن، نقض کردن.

قیژیب - توکمک زدن و شکستن، خرد و ریز کردن، خرد کردن و از بین بردن.

آزار نویوق لاری قیژدی بیماری (آفت) مرغهارا کشتار کرد.

بوداقلاری قیژدی شاخه‌ها را قطع کرد.

داش قیژماق سنگ بری کردن، سنگ بریدن، سنگ تراشیدن، خرد کردن سنگ.

قیژمانج { قیژمانج، قیژماج } [ا.] شلاق، تازیانه.

~ لاتماق [ف.س.] بوسیله دیگری تازیانه زدن.

~ لاماق [ف.ا.] تازیانه زدن، شلاق زدن. (۲) باخشونت انتقاد کردن.

~ لانماق [ف.م.] تازیانه خوردن، شلاق خوردن. (۲) شدیداً مورد انتقاد قرار گرفتن.

~ لی تازیانه بدست.

قیژمیزی [ص.] (۱) قرمز، سرخ، گلگون، احمر.

(۲) پررو، جسور، بی شرم.

~ آی پارا [ا.] هلال احمر.

~ بائراق (قیژئل بائراق) برچم سرخ.

~ بییر [ص.] فلفل قرمز.

~ میئش گۆزلر چشم‌های چروکیده.

قیژئشئق باخ: قیژئشئق.

اوژو قیژئشماق صورت کسی چین و چروک شدن.

قیژئشمال [ا.] افرشمال، دشنام شوخی آمیز.

قیژئشئق [ا.] چین، چروک، چین خوردگی، چین و چروک، ناخورده، کیس.

~ لی [ص.] چین خورده، چروک دار، پرچین و چروک.

~ لیق [ا.] چین خوردگی، چین خوردگی زمین.

قیژئق [ص.] ۱) بریده، دم فیجی، خرده ریز.

۲) پاره شده، قطع شده، شکسته. ۳) تراشه. ۴) براده (آهن).

~ - قوراق [ا.] پارچه دم فیجی.

~ - قیژئق [ظ./ص.] بریده بریده، پاره پاره، شکسته بسته (حرف زدن).

~ - قوشون قشون شکست خورده و پراکنده.

~ لیق [ا.] ۱) پارگی، شکستگی، بریدگی.

۲) سوزش، کوفتگی، درد.

بیر قیژئق یک قطعه، یک پاره، یک تکه.

ذاتی قیژئق [ص.] بد ذات، بدجنس، نااصل.

قیژئلتی [ا.] آوای قار - قار کلاغ.

قیژئلدا تاق [ف.] ۱) صدای تق و تق در آوردن.

۲) قار و قور کردن. ۳) ورور کردن، کلمات

بی معنی گفتن.

قیژئلداماق [ف.] ۱) فروچ فروچ کردن، تق تق

صدا کردن، قارقار کردن (کلاغ). ۲) ورزدن،

سخنان بی سر و ته نامفهوم گفتن.

نه قیژئلدادئیرسان چه ور می زنی؟

قیژئلما [ف.] ۱) گسیختگی، پارگی.

۲) تلف، کشتار (شدن).

قیژئلماز [ص.] ناگسستن، گسست ناپذیر،

محکم و استوار.

~ لیق [ا.] گسست ناپذیری، استواری.

قیژئلماق [ف.] ۱) پاره شدن، گسیخته شدن،

گسستن. ۲) بریده شدن، قطع شدن، جدا شدن.

۳) کشته شدن، تلف شدن، بقتل رسیدن،

کشتار شدن، مردن.

آجئمیزدان قیژئلدیق از گرسنگی مردیم.

آرالاری قیژئلدی میانه شان بهم خورد،

روابطشان قطع شد.

ایپ قیژئلدی طناب پاره شد، ریسمان از

هم گسیخت.

بئلی قیژئلماق کمر کسی شکستن، ناتوان و

عاجز شدن.

سوموک لری قیژئلدی استخوانهایش درد

گرفت (شکست).

کؤنلو قیژئلماق دل شکستن.

گولمک دن قیژئلدیق از خنده مردیم، از

خنده روده بر شدیم.

هاردا قیژئلمیئش سینئز کدام گور هستید؟

قیژئلمیئش [ف.] ۱) بریده شده، قطع شده،

قطعه قطعه شده. ۲) ذلیل مرده (نفرین).

بوقیژئلمیئش لار هارادا قالدیلار این ذلیل

مرده ها کجا ماندند؟

قیژئم [ا.] قیافه، ظاهر، نما، حال و احوال.

قیژئم - قیژئتئ [ص.] خرده ریز، خرت و پرت،

ضایعات.

قیژئنتئ [ا.] تکه پاره، خرده ریز، بقایا، ته مانده.

شیشه قیژئنتئ لاری خرده شیشه.

قیژ [ا.] دختر، دوشیزه، باکره.

~ آدامئ اطرافیان عروس، اقربای عروس.

~ آغاجئ، قوز آغاجئ، هرگلن بیرداش

آناز دختر مثل درخت گردو است هرکس

سنگی بر آن اندازد.

~ آلماق دختر گرفتن، دختر به زنی گرفتن،

بادختری ازدواج کردن.

~ آلیب - وئر مک دختر به عروسی دادن و

دختر به عروسی گرفتن.

~ بس نام شخص، معمولاً در خانواده‌هایی که

قیز آر تی [۱.۱] (۱) فرمزی، سرخی، رنگ سرخ،
رنگ طلائی. (۲) شبح چیزی که از دور به رنگ
سرخ دیده شود. (۳) خون افتادن و سرخ شدن
چشم. (۴) لکه سرخ.

قیزاردیلماق { قیز آردیلماق } [ف.م.]
(۱) سرخ شدن، بریان شدن. (۲) به رنگ سرخ
در آمدن. (۳) سبب خجالت کسی شدن.

قیزاردیلمیش [ف.ص.] (۱) سرخ شده،
قورمه شده، بریان شده. (۲) سخت خجالت داده
شده.

قیزارماق { قیز آرماق } [ف.] (۱) سرخ شدن
(آتش، صورت، گوشت و غیره)، قرمز شدن،
گلگون شدن، گل انداختن. (۲) به رنگ سرخ
در آمدن. (۳) بریان شدن، توی روغن سرخ شدن
(خوراکی). (۴) خجالت کشیدن، شرمنده شدن،
برافروخته شدن. (۵) رسیدن (گوجه فرنگی و
سیب و غیره)، رنگ انداختن. (۶) از دور
بنظر رسیدن (نور و غیره).

قیز اریب بو زارماق [ف.] [رنگ باختن، رنگ به
رنگ شدن، (از خشم یا شرم).

آلمالار قیزاردی سبب ها سرخ شدند (رنگ
انداختند).

اوتانیب او زو قیزاردی خجالت کشید و
چهره اش سرخ شد.

سوغان باغدا قیزاردی بیاز در روغن سرخ
شد.

قیزین باناقلاری قیزاردی گونه های دختر گل
انداخت (گلگون شد).

قیزارمیش { قیز آرمیش } [ف.ص.] [سرخ شده
(آتش، گوشت و غیره، گونه، گوجه فرنگی و
غیره).

قیزاریق [۱.۱] [لکه های سرخ رنگ روی بدن (در اثر
خارش و غیره).

قیزال [۱.ع.] [غزال، جنس آهو.

قیزان باخ: قیزمیش.

دارای چند دختر پشت سر هم می شدند اسم
آخری را «قیزبس» یعنی (دختر بس است)
می گذاشتند، به نیت این که فرزند بعدی پسر
باشد.

~ بی بی پسر خانه نشین، ترسو، بی دست و پا.

~ جیغ (~ جیغاز) [۱.ا.] دخترک.

~ چیچه بی باخ: قیزچیچه بی.

~ دینگیلده پیر دختر بالغ شده، سرو گوش
دختر می جنبد.

~ قاچیرتماق دختر فرار دادن، دختر ربودن،
بدون رضای پدر و مادر با دختر ازدواج کردن.

~ قالماق شوهر نکردن.

~ قاییت باخ: قیزبس.

~ قوشو باخ: قیز قوشو.

~ کؤچورمک دختر شوهر دادن.

~ لار آغاسی (قدیمی) خواجه باشی حرمسرا.

~ لیلیق [۱.۱] (۱) دوشیزگی، بکارت.
(۲) دختر خوانده، نادختری.

~ وئرمک دختر دادن، دختر به عقد کسی
در آوردن.

~ یوکؤ دوزیوکؤ دختر مثل بار نمک است،
بار سنگینی است (دختر تخم تره نیزک است).

~ قیزیم سنه دئییرم، گلینیم سن دوشون
(انشیت) دخترم به تو خطاب می کنم، عروسم
تو گوش کن.

قیزارتداق { قیز آرتداق } [ص.] [رنگ زرد مایل
به سرخی.

قیزارتدیثماق { قیز آرتدیثماق } [ف.م.]
بوسیله کسی سرخ کردن، نف دادن.

قیزارتما { قیز آرتما } [ف.ا.] [۱.ا.] سرخ
کردنی، گوشت سرخ کرده.

قیزارتماق { قیز آرتماق } [ف.] (۱) سرخ
کردن، بریان کردن، برشته کردن. (۲) به رنگ

سرخ در آوردن. (۳) سبب خجالت کسی شدن.

(۴) سرخ کردن و گل انداختن آتش وزغال.

قیز چیچه ئی [۱.] گل مینای چمنی. (Bellis)
 قیز دیر تفاق [ف. م.] بوسیلہ کسی گرم کردن،
 حرارت دادن، داغ کردن.
 قیز دیر ما [ف. ۱/۱.] تب، تب مالاریا. (۲) داغ و
 گرم (کردن).
 ~ سالان [ص.] تب بر.
 ~ کسن [ص.] تب بر.
 قیز دیر ما [ف. ۱.] گرم کردن، حرارت دادن،
 داغ کردن. (۲) تب کردن. (۳) باخ:
 قیز شدیر ما.
 قیز دیر مالی [ص.] تب دار، حرارت دار.
 قیز دیر جی [ص. ۱/۱.] (= ایدجی) گرم کننده،
 کسه آبگرم.
 قیز دیر لفاق [ف. م.] گرم شدن، داغ شدن
 بوسیلہ کسی. (۲) تشدید شدن، تهیج شدن.
 قیز غین [ص. ۱/۱.] داغ، با حرارت، بسیار گرم.
 (۲) پر شور، پر هیجان، شدید. (۳) تب آلود.
 (۴) فعل، هیجان جنسی، جفت طلبی حیوانات.
 ~ باشد ا آغیل اولماز در سر پر شور عقل
 نیست.
 ~ لاشماق [ف.] داغ تر شدن، پر شور شدن،
 شدت گرفتن، عصبانی تر شدن.
 ~ لئق [۱/۱.] گرمی، داغی. (۲) پر شوری،
 جوش و خروش. (۳) درنده خوئی، عصبانیت،
 حالت هیجان جنسی حیوانات در موقع جفت طلبی.
 قیز قوشو [۱.] کاروانک، کروان. (Merops)
 قیز مار [ص.] آفت، بسیار گرم، پر حرارت،
 سوزاننده.
 ~ گون روز بسیار گرم، هوای تفتیده و سوزان.
 ~ لئق [۱.] گرمایش، گرمایشی.
 قیز ما [ف. ۱/۱.] گرم شدن، داغ شدن، تفتیدن.
 (۲) تحریک شدن، جوش آوردن (کسی)، به
 خشم آمدن، عصبانی شدن، به هیجان آمدن، به
 جنب و جوش افتادن، به تب و تاب افتادن. (۳) فعل
 آمدن (حیوانات)، هار و تهیج شدن حیوانات

در موقع جفت طلبی. (۴) اعتماد کردن، اطمینان
 خاطر یافتن.
 اوړه ئیم قیز مادی دلم راضی نشد، خاطر جمع
 نشدم.
 قیز میث [ص.] گرم شده، داغ، تهیج شده،
 تحریک شده، هیجان زده.
 قیز تفاق [ف.] گرم کردن.
 قیز تر قالاتفاق باخ: قیز تر قاناتاق.
 قیز تر قاناتاق باخ: قیز تر قاناتاق.
 قیز تر قاناتاق [ف.] امساک بخرج دادن، مضایقه
 کردن، دریغ داشتن، تنگ چشم بودن، خست
 بخرج دادن.
 قیز شدیر ما [ف. م.] گرم کردن، حرارت
 دادن، داغ کردن. (۲) تحریک کردن،
 تشدید کردن. (۳) بازار گرمی کردن، دعوا را گرم
 کردن، به جان هم انداختن. (۴) گیراندن
 (آتش). (۵) عصبانی تر کردن.
 قیز شدیر جی [ص. ۱/۱.] محرک، تحریکات
 کننده، دو بهم زن. (۲) گرم کن.
 قیز شدیر لفاق [ف. م.] بوسیلہ دیگری شعله ورتر
 شدن، تهیج شدن، تحریک شدن، تشدید شدن،
 گرم تر شدن، عصبانی شدن.
 قیز شغان [ص.] پر شور، کسی که زود عصبانی
 شود یا به هیجان آید، هار.
 قیز شماق [ف. ۱/۱.] گرم شدن، حرارت دیدن، داغ
 شدن، خود را گرم کردن. (۲) تشدید شدن، شدت
 وحدت یافتن. (۳) به سر غیرت آمدن، به هیجان
 آمدن، با حرارت کار کردن، تحریک شدن.
 (۴) تحریک شدن جنسی (حیوانات). (۵) به خشم
 آمدن، خشمناک تر شدن، عصبانی شدن. (۶) ترض
 شدن، فاسد شدن، ترشیدن.
 ال لریم قیز شدی دستهایم گرم شد.
 حریفی گورجک قیز شدی تا حریف را
 دبد به هیجان آمد.
 دعوا { داؤ آ } قیز شدی دعوا گرم شد،

فرمز در آوردن.
 ~ لاشماق [ف.] طلائی رنگ شدن، سرخ رنگ شدن.
 ~ لا ما [ف.ا.] طلاکاری، آب طلا (دادن).
 ~ لاماق [ف.] طلاکاری کردن، آب طلا دادن، پوشش طلا دادن، زراندود کردن.
 ~ لی [ص.] مطلقاً، طلا دار.
 ~ لی لیتی [ا.] سرخی رنگ.
 ~ مئدال مدال طلا.
 ~ مئیدان میدان سرخ.
 ~ و الیوتا احتیاطی ذخیره پستوانه طلا.
 ~ یئل [ا.] باد سرخ، بیماری پوستی.
 قیژنلا قوتماق زراندود کردن، با زر تزیین کردن.
 قیژنلی باخ: قیژنلی.
 قیژنل باش [ا.] سباهیان شاه اسمعیل صفوی که کلاه سرخ رنگی بر سر می گذاشتند.
 قیژنلی [ص.ا.] طلائی رنگ، زرد شفاف، زرین.
 (۲) سرخ رنگ، حمرا.
 قیژندیرماق [ف.] گرم کردن.
 قیژنماق [ف./قا.ا.] گرم شدن، خود را گرم کردن. (۲) اعتماد کردن.
 قیژقیرتماق [ف.س.] ترشاندن، تخمیر کردن.
 قیژقیرماق [ف.] ترشیدن، فاسد شدن، ترش کردن، تخمیر شدن، کپک زدن.
 قیژقیرمیش [ف.س.] ترشیده، تخمیر شده.
 قیژوؤ [ا.] محلی از رودخانه که آب با سرعت زیاد جریان دارد.
 قیژئی [ا.] هاگ، اسپر، هاگچه، گیاهان هاگ دار. (۲) نوعی گیاه که در مناطق مرطوبی می روید و دارای برگهای بلند و زیانه دار.
 قیژئلتی [ا.] قز، غز، آوای جریان تند آب یا چیزی که به سرعت در هوا می پرد.
 قیس: وورماق با سرو صدا جانوران را فرار دادن.
 قیسا [ص.ا.] کوتاه، پست. (۲) فاصله کم، مدت

دعوا شدت گرفت.
 قیژشمیش باخ: قیژمیش.
 قیژئل [ا./ص.ا.] طلا، زر. (۲) سرخ، فرمز. (۳) به رنگ طلائی، زرد شفاف. (۴) پربهاء، گرانبهت، ارزشمند.
 ~ آزار [ا.] مخملک.
 ~ آغاج [ا.] درخت توسکا، توسه، رازدار (در آستارا). (Alnus)
 ~ آلا [ا.] ماهی قزل آلا.
 ~ احتیاطی اندوخته طلا.
 ~ اوژدو ارتش سرخ.
 ~ اوژک مری، لوله گوارش.
 ~ اولدوز ستاره طلائی (مدال).
 ~ باش باخ: قیژئل باش.
 ~ بالیتی [ا.] ماشی آزاد. (= ازاد مایی نیز گفته می شود).
 ~ بوؤ [ص.] رنگ خاکستری مایل به سرخی.
 ~ جا [ا.] قزچه، سرخک. (۲) سرخ فام.
 ~ جالی [ص.] مبتلا به سرخک.
 ~ ساج [ص.] زلفهای طلائی رنگ.
 ~ دبش [ص.] دندان طلائی.
 ~ سارماشیق [ا.] گیاه انگل یونجه. (Cuscuta).
 ~ سو آب طلا، آب زر.
 ~ سوبونا چکیلیمیش آب طلا داده شده، مطلقاً.
 ~ قاز [ا.] از انواع فلامینگو.
 ~ قواردیا گارد سرخ.
 ~ قوش [ا.] قوش، باز، عقاب.
 ~ کولچه سی شمش طلا.
 ~ گول^۱ [ا.] گل سرخ، گل محمدی، گل رز.
 ~ گول^۲ [ا.] گونه رقص محلی زنان آذربایجان.
 ~ لاتماق [ف.س.] بوسیله دیگری آب طلا دادن، زراندود کردن.
 ~ لاشدیرماق [ف.ا.] طلاکاری کردن، مطلقاً کردن، آب طلا دادن. (۲) سرخ کردن، برنگ

اندک (۳) خلاصه، مختصر، اجمال.
 ~ بویلو [ص.] کوتاه قد.
 ~ جا [ص.] به اختصار، خلاصه، کمی کوتاه.
 ~ جاوآب وثرمک خلاصه جواب دادن.
 ~ جئق [ص.] خیلی کوتاه، خیلی خلاصه.
 ~ دالغا [ص.] موج کوتاه.
 ~ دیلماق باخ: قیسادیلماق.
 ~ قئچ [ص.] با کوتاه.
 ~ گؤده لی [ص.] قد کوتاه، پا کوتاه (گیاه).
 ~ لتماق [ف.] کوتاه کردن، مختصر کردن، خلاصه کردن، تلخیص کردن.
 ~ لماق [ف.] کوتاه شدن، مختصر شدن، خلاصه شدن.
 ~ لئق [ا.] کوتاهی، اختصار.
 ~ مودد تلی [ص.] کوتاه مدت.
 ~ یول [ص.] راه کوتاه، راه نزدیک.
 سوزون قیاسی خلاصه کلام.
 قیسادیلماق [ف.م.] بوسیله دیگری کوتاه شدن، مختصر شدن.
 قیسادیلمیش [ف.ص.] کوتاه شده، مختصر، خلاصه شده.
 قیساراق [ص.] کوتاه تر، کمی کوتاه، مختصر تر.
 قیسدیلماق [ف.] تحت فشار قرار دادن، در تنگنا قرار دادن، در مگنه گذاشتن.
 قیسدیئرلماق [ف.م.] تحت فشار قرار گرفتن، در مضیقه قرار گرفتن.
 قیسراق { قیسراق { [ص. ۱] } مادیان، اسب ماده، تاناری، رمکه (۲) نازا، عقیم، قسراق.
 قیسسا باخ: قیسا.
 قیسقاج [ا. ۱] گبره، گازانبر، پنس (۲) باخ: (فولغا گیرن)، گوش خیزک (حشره).
 (۳) عضو گازانبر مانند خرچنگ و غیره.
 قیسقانج { قیسقآنج { [ص. ۱] } حسود، بخیل، رشک ورز (۲) خبیس، لئیم، تنگ چشم.
 ~ لئق [ا. ۱] حسادت، بخیل، رشک.

(۲) خبسی، لئیمی.
 قیسقاندیئرماق [ف.ص.] بخیل و حسادت کسی را تحریک کردن.
 قیسقانماق [ف. ۱] حسد ورزیدن، بخیل داشتن، حسادت کردن، رشک بردن (۲) دریغ داشتن، مضایقه کردن (۳) غبطه خوردن.
 قیسقانیئش [ا.] حسادت، بخیل، رشک.
 قیسقئی [ا. ۱] فشار، تنگنا، شتاب (۲) تهدید.
 ~ لماق [ف.] تحت فشار قرار دادن، تهدید کردن.
 ~ یا باسماق تحت فشار قرار دادن، در تنگنا گذاشتن، تهدید کردن، ترساندن.
 قیسقئیرتماق [ف.] سگ را به طرف کسی کیش دادن، سگ را برای حمله به کسی تحریک کردن.
 ابئی اونون اوستونه قیسقئیرندئی سگ را به طرف او کیش داد.
 قیسقئیرماق باخ: قیسقئیرتماق.
 قیسقئینماق [ف.] تحت فشار قرار گرفتن، خجالت کشیدن.
 قیسقئین [ا.] فشار، تنگنا، شتاب.
 قیسقئینتی [ا.] فشار، آزار.
 قیسماق [ف. ۱] فشردن، فشار دادن، تحت فشار قرار دادن، در مضیقه گذاشتن (۲) چلانیدن، در مگنه گذاشتن (۳) سفت بستن، تنگ کردن (۴) خود را جمع کردن (۵) قساعت کردن، صرفه جویی کردن (۶) دم را لای با جمع کردن (حوانات).
 چیشین لرینی قیسماق شانه ها را باریک کردن، شانه ها را جمع کردن.
 نفس لرینی قیسمیئش دیلار نفس هایشان را حبس کرده بودند.
 قیسناق [ا. ۱] تنگنا (۲) شتاب، عجله.
 قیسناغاسالماق به عجله واداشتن، در تنگنا گذاشتن.
 قیسناهماق { قیسناآماق { [ف. ۱] } تحت فشار

اندک (۳) خلاصه، مختصر، اجمال.
 ~ بویلو [ص.] کوتاه قد.
 ~ جا [ص.] به اختصار، خلاصه، کمی کوتاه.
 ~ جاوآب وثرمک خلاصه جواب دادن.
 ~ جئق [ص.] خیلی کوتاه، خیلی خلاصه.
 ~ دالغا [ص.] موج کوتاه.
 ~ دیلماق باخ: قیسادیلماق.
 ~ قئچ [ص.] با کوتاه.
 ~ گؤده لی [ص.] قد کوتاه، پا کوتاه (گیاه).
 ~ لتماق [ف.] کوتاه کردن، مختصر کردن، خلاصه کردن، تلخیص کردن.
 ~ لماق [ف.] کوتاه شدن، مختصر شدن، خلاصه شدن.
 ~ لئق [ا.] کوتاهی، اختصار.
 ~ مودد تلی [ص.] کوتاه مدت.
 ~ یول [ص.] راه کوتاه، راه نزدیک.
 سوزون قیاسی خلاصه کلام.
 قیسادیلماق [ف.م.] بوسیله دیگری کوتاه شدن، مختصر شدن.
 قیسادیلمیش [ف.ص.] کوتاه شده، مختصر، خلاصه شده.
 قیساراق [ص.] کوتاه تر، کمی کوتاه، مختصر تر.
 قیسدیلماق [ف.] تحت فشار قرار دادن، در تنگنا قرار دادن، در مگنه گذاشتن.
 قیسدیئرلماق [ف.م.] تحت فشار قرار گرفتن، در مضیقه قرار گرفتن.
 قیسراق { قیسراق { [ص. ۱] } مادیان، اسب ماده، تاناری، رمکه (۲) نازا، عقیم، قسراق.
 قیسسا باخ: قیسا.
 قیسقاج [ا. ۱] گبره، گازانبر، پنس (۲) باخ: (فولغا گیرن)، گوش خیزک (حشره).
 (۳) عضو گازانبر مانند خرچنگ و غیره.
 قیسقانج { قیسقآنج { [ص. ۱] } حسود، بخیل، رشک ورز (۲) خبیس، لئیم، تنگ چشم.
 ~ لئق [ا. ۱] حسادت، بخیل، رشک.

بیرگون ده قالمیش سادا، قیش قیشلیغین
اٹلر حتی یک روز هم از زمستان مانده باشد
زمستان خود را نشان می دهد.

قیشقیر - باغیر [ا.] داد و فریاد، جیغ و داد.
قیشقیر تماق [ف.س.] داد کسی را در آوردن،
کسی را به جیغ و داد وادار کردن.

قیشقیر تی [ا.] جیغ و داد، فریاد، هیاو.
قیشقیر دیجی [ص.] کسی که باعث فریاد و جیغ و
داد دیگری شود، محرک جیغ و داد.

قیشقیرماق [ف.قار.] جیغ کشیدن، داد و فریاد
کردن، فریاد کردن، هیاو پیا کردن.
قیشقیریق [ا.] قشقرق، جیغ و داد، فریاد، هیاو،
الم شنگه.

~ چی [ص.] بر سر و صدا، جیغ جیغو.
قیشلا [ا.] پادگان. (۲) خانه های کارگری.
قیشلاق [ا.] قشلاق.

~ باشی [ا.] رسوم قشلاق، عوارض قشلاق.
قیصاص باغ: قصاص.
قیصر { قنیسار } [ا.] قیصر، لقب پادشاهان سابق
روم.

~ کسیگی (کسیشی) سزارین، از طریق
جراحی شکم مادر بچه را خارج می کنند.
قیطان { قیطان } باغ: قاپتان.

قیغ [ا.] نباله، تابه، پشگل گوسفند و غیره.
~ لاماق [ف.] ناپاله انداختن، پشگل انداختن.
قیغیر داق [ا.] غضروف.

~ لی بالیق لار ماهی های غضروفی.
قیغیلجیم [ا.] (جیرنداق، جیلغا، چینقی) شراره،
جرقه، آتشیپاره، اخگر، شرر.

~ ساچان جرقه افکن، شراره زا.
~ لانماق جرقه زدن، شراره زدن، برق زدن.
~ لی [ص.] جرقه دار.

گوزلربندن قیغیلجیم قوبدو از چشم هایش
جرقه بارید.
قیغیلداشماق [ف.قار.۱] بگ بگو کردن

قرار دادن، در تنگنا گذاشتن، در مضیقه گذاشتن.
(۲) اصرار کردن، لجوجانه پافشاردن.

قیسیجی [ص.۱/۰] فشار دهنده، بهم فشار
دهنده، گیرنده. (۲) آلت برای فشار دادن یا
گرفتن.

قیسیر [ص.] عقیم، نازا (حیوانات).
~ لاشماق [ف.] نازا شدن، عقیم شدن.
~ لئق [ا.] نازائی، حالت عقیمی.

قیسیر قانماق [ف.] دروغ ورزیدن، مضایقه کردن.
قیسیق [ص.۱] فشرده، تحت فشار. (۲) محل تنگ
و باریک. (۳) کوتاه.

قیسیلماق [ف.۱] منقبض شدن، فشرده شدن،
در تنگنا قرار گرفتن. (۲) در گوشه ای خود را
جمع کردن، پناه بردن. (۳) خجالت کشیدن،
رودرواسی گیر کردن. (۴) گرفتن صدا، خفه شدن
صدا.

اوزه یم قیسیلدی دلم تنگ شد.
قیسیلمیش [ف.ص.] خود را گوشه ای جمع
کرده، در گوشه ای پناه بسته، مخفی شده.

قیسیم باغ: قسم.
قیسینتی [ا.] فشار، مضیقه.
قیسینماق [ف.قا.ف.م.۱] امساک کردن، به
خود فشار آوردن، خود را در مضیقه گذاشتن.

(۲) پناه گرفتن. (۳) تحت فشار قرار گرفتن،
در مضیقه بودن.

قیش [ا.] زمستان، فصل زمستان.
~ لاق باغ: قیشلاق.

~ لاماق [ف.] زمستان را به سر بردن، در قشلاق
بودن، قشلاق کردن.

~ گندر اوژو قارالیق کؤموره قالار زمستان
سپری می شود و روسیاهی به زغال می ماند.
~ لئق [ص.] زمستانی، مدت زمستان.

~ لئق پالتار لباس زمستانی.
بیر قیشلیق پالتاردیر برای طول یک زمستان این
لباس دوام می آورد.

دسته جمعی کبوتر (۲) دسته جمعی خندیدن
کود کان.

قیف [ا] قیف.

~ واری [ص.] به شکل قیف.

قیفیل [ع.] قفل، چفت.

~ چئی [ا.] قفل ساز.

~ لاتماق [ف.س.] بوسیله دیگر قفل کردن.

~ لاماق [ف.] قفل کردن، بستن، چفت کردن (۲) در دهان کسی را بستن، امر کردن به کسی که حرف نزنند.

~ لانماق [ف.م.] قفل شدن، بسته شدن، چفت شدن.

~ لانمیش [ف./ص.] قفل شده، مقفل.

~ لی [ص.] قفل شده، مقفل، بسته.

قیفیل بند باخ: باغلامالار.

قیققیلداشماق [ف.فا.] دسته جمعی قاه قاه خندیدن.

قیققیلداماق [ف.] قاه قاه خندیدن، خندیدن.

قیل [ا.] (۱) مو، موی ریز، پشم و پيله، تار مو. (۲) باریک، به اندازه یک مو.

~ جا [ظ.] به اندازه تار مو، یک ذره، اصلاً، هیچ.
~ دان آسيلماق (آسئلئ اولماق) به تار موئی بند بودن، در معرض خطر بودن.

~ سئز [ص.] بی مو.

~ قوردلار [ا.] کرمهای موئی.

~ قوئروقلولار باخ: قیل قویروقلار.

~ کؤربؤ باخ: قیل کؤربؤ.

~ کیمی [ص.] خیلی باریک، مثل مو.

~ لانماق [ف.م.] مودار شدن، مودر آوردن.

~ لی [ص.] (۱) مودار، پشم آلو. (۲) کودن، خشن.

~ لی لئق بر موئی، پشم آلوئی.

~ لیجا باخ: قیل لیجا.

قیلئ، قیل دان سئچمک مواز ماست بیرون کشیدن، موشکافی کردن، باریک بینی کردن.

قیلاف (قیلاف) [ا.] غلاف، پوشش، پوسته.
قیلان [ا.] موی ریز و کلفت حیوانات که پوشش روئی

پشم را تشکیل می دهد و قابل ریسندگی نیست.

قیلاووز [ا.] (۱) فلاووز، مقدمه لشکر. (۲) راهنما، مرشد، رهبر، دلیل راه. (۳) منه، بر قو.

قیلچا [نا.] ساق پا، ران.

~ لاماق [ف.] از پای کسی گرفتن.

قیلچئق [ا.] (۱) پرز، موی باریک. (۲) پرز گیاهان، پرز شلتوک برنج. (۳) تیغه، سوک، داسه، تارهای سنبل گندم و جو. (۴) استخوان ریز ماهی، تیغ ماهی.

~ لاماق تمیز کردن استخوان ریز ماهی.

~ لانماق [ف.م.] تمیز شدن استخوان ریز ماهی. (۲) ظهور و رشد تارهای سنبل گندم و جو.

~ لی [ص.] تیغه دار، پرزدار، تیغ دار.

قیلدئرماق { قیلدئرماق } [ف.س.] اودار به انجام امری کردن.

قیلدئق [ا.] اعتقاد، باور.

~ سئز [ص.] بی اعتقاد، ناباور.

قیل قوئروقلولار اردک های دم دراز. (Thysanura).

قیل کؤربؤ [ا.] بل صراط.

قیل لیجا [ا.] (۱) باخ: چوئیزا. (۲) وحشی.

قیلماق [ف.] کردن، انجام دادن، بجا آوردن، اجرا کردن، ایفا کردن، ادا کردن، گزاردن، باخ: ائتمک (ائله مک).

چاره ~ چاره اندیشیدن.

فیکیر ~ اندیشیدن.

ناماز ~ نماز گزاردن، نماز خواندن.

قیلؤو [ا.] براده های ریزی که بعد از تیز کردن چاقو و نظایر آن به لبه چاقو می چسبد.

~ لاماق [ف.] با کشیدن چاقو و غیره به تسمه

باک کردن لبه آن از براده های ریز.

قیلئچ (قیلئش) باخ: قیلئچ.

قِیْلُیْف [ا] غلاف، پوسته، نیام، پوشش، جلد.

~ دان چیخماق برهنه شدن، از غلاف بیرون آمدن.

~ لئی [ص] غلاف دار، دارای پوشش، جلد دار.

قِیْلِیق [ا] قلق، لم، رفتار، کردار، شکل ظاهری، فواره، کردار و رفتار خوب، خلق خاص.

~ سیز [ص] بد خلق، بد رفتار، بد نما، زشت.

~ لاماق [ف] ناز کشیدن، تملق گفتن، بمنظور جلب نظر موافق کسی، دل کسی را به دست آوردن.

~ لئی [ص] اخوش رفتار، خوش کردار، خوش نما.

قِیْلِیقِیْنَا گیرمک نو جلد کسی رفتن، با کسی هم آهنگ شدن، خلق کسی را به دست آوردن.

قِیْلِیْنِج (= قِیْلِیْج، قِیْلِیش) [ا] ۱) شمشیر، خنجر، دشنه، تیغ. ۲) دندانهای گراز، دندان نیز. ۳) تیغه آهنی گاو آهن.

~ اوْیْئاناما شمشیر بازی.

~ اوْیْئاناماق شمشیر بازی کردن، شمشیر آختن، خود سری کردن.

~ اوْیْئادان شمشیر باز.

~ بالیق [ا] شمشیر ماهی، اژه ماهی، خار ماهی.

~ چالماق شمشیر نواختن، شمشیر زدن.

~ دان کشچیرتمک از شمشیر گذراندن، شمشیر زدن.

~ قوْزچوسو شمشیر دار در دوره صفویه.

~ کیمی [ص] برنده، تیز.

~ لاماق [ف] با شمشیر زدن، کشتن.

~ لانماق [ف.م.ا] ضربه شمشیر خوردن، با شمشیر زخمی یا کشته شدن. ۲) به شمشیر مسلح شدن.

~ لئی [ص] خنجر دار، شمشیر بسته، شمشیر به دست.

~ وورماق خنجر زدن، شمشیر زدن.

قِیْلِیْنِجَا سارئلماق شمشیر بستن، آماده جنگ

شدن.

قِیْلِیْنِجِیْ نِیْن دالیداکسیر، قاباغیئدا آدم بانفوذ، شمشیر دو دم است، از هر طرف کشتار می کند.

کؤلگه سیئنی قِیْلِیْنِج لاماق سایه اش را با تیر زدن.

قِیْلِیْنِماق [ف.م.] حالت مجهول فعل قِیْلماق، ادا شدن، انجام شدن، باخ: ائد بلمک.

مچیدده ناماز قِیْلِیْنِش در مسجد نماز گزارده می شود.

قِیْم { قِیْیوم } [ا.ع.] اقیم، سرپرست امور طفل یتیم یا صغیر.

~ چولوق [ا] سرپرستی، خود را قِیْم کسی قلمداد کردن.

~ لوق [ا] اقیموت، قیمومیت.

قیمت { قِیْیْمات } [ا.ع.ا] ۱) قیمت، بهاء، ارزش، نرخ. ۲) اهمیت، اعتبار، ارزش، ارج. ۳) مقدار، میزان، اندازه. ۴) نمره (درس).

~ دان سالماق ۱) از قیمت انداختن. ۲) بی اعتبار کردن، بی ارزش کردن.

~ سیز [ص.ا] بی قیمت، بی ارزش، بی بهاء. ۲) بی نظیر، پربهاء.

~ سیزلشدیرمک [ف.] بی ارزش کردن، بی بهاء کردن، از قیمت انداختن، قیمت چیزی را تنزل دادن.

~ سیزلشدیر بلمک [ف.م.] بوسیله دیگری بی ارزش شدن، بی بهاء شدن.

~ سیزلیک [ا] بی ارزشی، کم بهایی.

~ شوْئاس [ص.ا] قدر شناس. ۲) قیمت گذار، ارزیاب.

~ لندیرمک [ف.] ارزش قابل شدن، بهاء دادن، ارزشیابی کردن، ارزیابی کردن.

~ لندیر بلمک [ف.م.] ارزشیابی شدن، بهاء داده شدن.

~ لنمک [ف.] پربهاء شدن، گرانتر شدن.

~ لی [ص.] بر بهاء، گرانبها، با ارزش، بهاء دار.
~ لی توتماق ارزش قابل شدن، اهمیت دادن،
ارج نهادن.

~ لی کاغیذ لار اوراق بهادار.

~ لی لیک [ا.] بر بهائی، گرانبهائی.

~ میقیاسی معیار پول ارز (مقدار وزن نقره یا
طلای موجود در واحد پول هر کشور).

~ وئر مک ارزش قائل شدن، قیمت دادن.

اوتون قیمتی اولچولموشدور ارزش آن
محاسبه شده است.

پراکنده ساتیش قیمتی قیمت خرده فروشی.

توبدان ساتیش ~ قیمت کلی فروشی.

ثابت قیمت قیمت ثابت.

ساتین آلماق قیمتی قیمت خرید.

موقتی قیمت قیمت موقتی.

مؤوسومی قیمت قیمت فصلی.

قیمزاتماق { قیمتزاتماق } [ف.] ازجا
بلند کردن، حرکت دادن.

قیمزانديئرماق [ف.] برخیزانیدن، بلند کردن،
حرکت دادن.

قیمزاتماق [ف.] برخاستن، بلند شدن، از جای خود
جنبیدن.

قیمه { قیما } [ا.] قیمه، خورش قیمه، ریز ریز
خرد شده، تکه تکه شده، باریک بریده شده.

~ ائتمک (ائله مک) خرد کردن، قیمه
کردن.

~ پلوؤ پلو قیمه.

~ قییمه [ظ.] قیمه قیمه، خرد و ریز.

~ کئش [ا.] ساطور برای خرد کردن گوشت.

~ لمک [ف.] قیمه کردن، خرد و ریز کردن.

~ لی [ص.] غذای قیمه دار.

~ لیک [ص.] گوشت برای قیمه نهته کردن.

قیمه { قییمه } چیغیرتما [ا.] خورشتی که از
قیمه، پیاز، زعفران و تخم مرغ نهته می شود.

قیمیز [ا.] قمیز، آشامیدنی ترش مزه که از

شیرمادیان (یا شیر گاو و شتر) نهته می کنند.

قیمیشا - قییمیشا [ظ.] تبسم کنان.

قیمیشماق [ف.] تبسم کردن، لبخند زدن، زیر لب
خندیدن.

قییمیشیق [ا.] تبسم، لبخند.

قییمیلتی [ا.] ازدحام، جنب و جوش.

قییمیلداتماق [ف.س.] ازجا جنبانیدن، تکان دادن،
جنبانیدن.

قییمیلداتماق [ف.قار.] درهم لولیدن، ازدحام
کردن، جنب و جوش داشتن.

قییمیلداتماق [ف.] ازجا جنبیدن، جم خوردن،
در جای خود تکان خوردن، لولیدن، ازدحام
کردن.

قییمیلداتماق [ف.] درهم لولیدن، تکان خوردن.

قین [ا.] جلد، قاب، پوسته، پوشش، غلاف، نیام.
(۲ لاک. ۳) دسته، قبضه. ۴) آن قسمت از

برگ ذرت و گندم و غیره که دور ساقه می پیچد.
~ لاماق [ف.] دانه کردن با قلا و غیره،
از پوست در آوردن.

~ واری [ص.] لاک وار، شبهه لاک.

قیننا کچیرنمک (گیردیرمک) در غلاف
کردن، در جلد فرو بردن.

~ گیرمک توجلد خود فرو رفتن، انزوا جستن،
پنهان شدن.

خنچر قینی دسته خنجر، دسته دشنه.

توسباغا قینیندان چیخدی، قینینی بینمدی
{ بایانمادی } لاک پشت از لاکش بیرون آمد و
لاکش را نپسندید.

قیناق [ا.] سرزنش، ملامت، سرکوفت، طعنه،
مذمت، شماتت.

قیناما [ف.ا.ا.] سرزنش، ملامت، سرکوفت.

قیناماق [ف.] سرزنش کردن، ملامت کردن،
مقصد دانستن، سرکوفت زدن، تقبیح کردن، طعنه
زدن، شماتت کردن، مذمت کردن.

قینانماق [ف.م.] سرزنش شدن، ملامت شدن.

قیثنج { قیثنج } [ا.ع.] غنچ، ناز، غمزه، عشو، کرشمه.

قیثنجانماق [ف.] ناز و غمزه کردن.

قیثندی { قیثندی } [ا.] حریره، باخ: هوررا.

قیثندیئرغا [ا.ص.] (۱) آشفته، درهم (زلف)، (۲) سخت، محکم و سفت و خشک (۳) نوعی گیاه که در اراضی خشک و کم آب می‌روید.

قیثنی - قیثنی اشاره‌ای که بجه‌ها با گذاشتن انگشت روی نوک بینی می‌کنند به معنی دماغ سوخته، خیط شده.

~ وئر مک علامت «دماغ سوخته» دادن.

قیثوراق [ص.] (۱) فبراق، زیرک، جست و جالاک، جلد، سرحال، سرزنده، باخ: قیثوراق (۲) تنگ، چسبیده، سبک (لباس).

~ لاشماق [ف.] چابک شدن، جلد شدن، سرحال شدن.

~ لانماق [ف.] ~ لاشماق.

~ لیق [ا.] چابکی، زیرکی، جست و جالاک، سرحالی.

قیثورانماق [ف.] پیچیدن، تاخوردن، لوله شدن.

قیثورئق [ص.] مجتد، تابیده شده، بافته شده (گیو).

قیثورئتماق [ف.] مجتد کردن، تاب دادن، پیچ و تاب دادن، به حالت مجتد در آوردن.

قیثورئلما [ف.ا.] (۱) پیچش، تاب (۲) پیچ و تاب (موج).

قیثورئلماق [ف.] تاب خوردن، پیچ و تاب خوردن، مجتد شدن، چنبره زدن، بخود پیچیدن، تاخوردن، لوله شدن.

ابلان کیمی قیثورئلیئر منل مار پیچ و تاب می‌خورد.

قیثورئلمیش [ا.ص.] مجتد، پیچیده، تابدار.

قیثورئلیش [ا.] پیچ و تاب.

قیثورئلم [ا.] پیچش، تاب، پیچ، پیچیده، مجتد، شکن دار، حلزونی (شکل) (۲) [ص.] حالت و

نقطه خم و راست شدن چیزی.

~ قیثورئلم شکن اندر شکن (گیو)، مجتد.

~ لاشدیئرماق [ف.] مجتد کردن، پیچ و تاب دادن.

~ لاشدیئرلماق [ف.م.] بوسیله دیگری مجتد شدن، پیچ و تاب خوردن.

~ لاشماق [ف.] مجتد شدن، برپیچ و تاب شدن.

~ لی [ص.] مجتد، برپیچ و تاب، کج و کوله، حلقه حلقه.

~ لیق [ا.] پیچ خوردگی، فرفری، حالت مجتد بودن.

ساج لاری قیثورئلم گیسوهای مجتد او.

قیثورئنتی { قیثورئنتی } [ا.] نقطه خمیدگی، نقطه پیچ خوردگی.

قیثورئرجیق [ص.] مجتد، برپیچ و شکن، فرفری.

~ ساج [ص.] زلفهای مجتد.

~ لانماق [ف.م.] مجتد شدن، فرفری شدن.

قیثورئیر - زئوئر [ا.] خیرت و پیرت، چیزهای بی ارزش، بی مصرف، آشغال، مزخرف.

قیثورئلجیم باخ: فیثلجیم.

قیثی [ا.] قیه، بانگ بلند، فریاد، نعره.

~ وورماق با بانگ بلند صدا کردن.

قیثی [ا.] قیه، جیغ، نعره، فریاد بلند، باخ: قیثی.

~ لاماق [ف.] فریاد کشیدن، قیه کشیدن.

~ وورماق جیغ زدن، نعره زدن، بابانگ بلند صدا کردن.

قیثاق [ا.] گیاه خودروی بی برگ، (= قیثاق، قیثاق اوئو).

قیثتمک { قایثتماک } باخ: قایثتماق.

قیثیدیش { قایثیدیش } باخ: قایثیدیش.

قیثیرمک { قایثیرماک } باخ: قایثیرماق.

قیثقاج (قیثقاجی) [ص.] کج، مورب، چپکی، ارب، قیثقاج.

قیثقاجی باخماق چپکی نگاه کردن، از گوشه

چشم نگریستن، خمار آلود نگاه کردن.

قئى - قئى باخ: خئى - خئى [۱.۱] لى لى، روى يك
پا جهيدن، بازى كود كانه لى لى.

قئىم { قئىم } باخ: قئىم.

ايكى لون وار، ايكى سينده بورج ائله
باشئى قئىم ماخلا دودست دارى، دوتاهم
فرض كن سرت را محكم نكه دار.

قئىماق { قئىماق } [ف. ۱] راضى شدن، رضايت
داشتن، رضا بودن، (دل آمدن) (۲) مضايقه
نكردن، دريغ نكردن، رواداشتن (۳) تنگ
كردن، باريك كردن، بهم زدن (پلك)، نيم
سته كردن.

گوزلرني قئيدى چشمه ايش را تنگ كرد.

قئىماق { قئىماق } [ف. ۱] دريغ كردن،
مضايقه كردن (۲) راضى نشدن، روانداشتن.

قئىن { قئىن } باخ: قئىن.
قئىناق { قئىناق } [۱.۱] جنگال و پنجه پرنندگان
شكارى.

~ لاما ق [ف. ۱] جنگال زدن.

~ لانا ق [ف. م.] به جنگال كشيده شدن.

قئىئى [۱.۱] گوشه چشم.

قئىئيش [۱.۱/ظ.] باريك كرد (ن) چشم.

قئىئىق [۱.۱/ص.] جوالدوز، سيخونك.

~ دان [۱.۱] جاي سوزن، جاي جوالدوز.

~ گوزلو [ص.] داراي چشم هاي باريك، داراي

چشم هائي كه گوشه ها آن باريك است.

قئىئىلى [۱.۱] قيه، صداى بلند جينغ (۲) تنگ شدن
چشم.

قئىئلماق [ف.] تنگ شدن، باريك شدن.

ک

ک ~ چکمک کباب به سیخ کشیدن، کباب درست کردن.

~ چئی [ا.] کباب پز، کبابی.

~ چیلئیک [ا.] کباب پزی.

~ لئیک [ص.] گوشت کبابی.

اوزه بی کباب اولدو جگرش سوخت، دلش کباب شد.

نام کباب [ا.] تاس کباب.

تاوا کبابی [ا.] کباب تابه.

تیکه کباب [ا.] کباب چنجه، کباب برگ.

چؤلکم کبابی [ا.] کباب تابه.

دؤئم کباب کوبیده.

شیشلیک ~ [ا.] شیشلیک.

لؤل ~ [ا.] کباب کوبیده.

جیه رینی کباب ائله مک جگرش را کباب کردن.

کابل [هلندی] کابل (برق).

~ آختاران کابل سنج.

~ دوزه ن کابل گذار.

ک، ک، ک یکی از حروف صامت آذربایجانی است که جزء حروف گنگ، میان کامی (مثل کلم) و پسین کامی (مثل کاشیف) و انفجاری گروهندی می شود.

اگر بعد از کلمات چندهجائی که به «ک» مختوم می گردند پیوندی بیاید که حرف اول آن صدا دار باشد «ک» تبدیل به «ی» می شود.

مانند: بلك، بله یی، كولك - كوله یه.

در حالت مزبور تبدیل «ک» به «گ» نیز معمول است، یعنی بلگی و كولگی هم بکار می رود.

کائوچو (كاوچو) { کآوچو،

کآوچوک } [ا. فر.] کائوچو. شیرابه درخت

هوآ که از گیاهان تیره فرفیون است و ارتفاع آن به

سی متر و قطرش به یک متر می رسد. مصارف

صنعتی کائوچو بسیار زیاد است.

کباب (کباب) [ا. ع.] کباب.

~ اولماق کباب شدن.

~ ائله مک (ائتمک) کباب کردن.

~ بیشیرمک کباب پختن.

- کابل باغ: کابل.
- کابوس [ا.ع.] کابوس، بختک، شبح.
- کابینئت [ا.فر.] (۱) اتاق، اتاق کار. (۲) کابینه، هیئت دولت.
- کابینه [فر.] (۱) اتاق، اتاقک. (۲) کابینه.
- کاپ باغ: پولوش.
- کاپسول [لا.] کپسول، (دارو).
- کاپیتال [ا.لا.] سرمایه.
- ~ ایخراجی صدور سرمایه.
- ~ قوینولو شو سرمایه گذاری.
- ~ لاشماق [ف.] به سرمایه تبدیل شدن.
- کاپیتالیزم [ا.لا.] کاپیتالیزم، رژیم سرمایه داری.
- کاپیتالیزست [ص.لا.] کاپیتالیزست، سرمایه دار، طرفدار رژیم سرمایه داری.
- کاپیتان [ا.فر.] (۱) سروان (درجه ارتشی). (۲) سرپرست (تیم ورزشی). (۳) ارشد، فرمانده (کشتی).
- کاتب { کاتب } [ا.ع.] کاتب، منشی، نویسنده، دبیر.
- ~ لیک [ا.] منشی گری، نویسنده گی، دبیری.
- بیرینجی ~ دبیر اول.
- کاتنا (کندا) { کآتآ } (کندخدا، کندخدا) [ا.] کدخدا، دهبان.
- کاتلئت [ا.فر.] کتلت.
- کادر { کآدر } [ا.فر.] (۱) افراد اداره کننده یک اداره و یا بنگاه. (۲) چهارجوبه، قاب.
- کار [ا.ص.] (۱) کر، ناشنوا. (۲) گنگ (تلفظ).
- ~ اولماق کر شدن، ناشنوا شدن.
- ~ صامیت لر باغ: کار صامیت لر.
- ~ لاشما [ف.] کری، ناشنوائی.
- ~ لاشماق [ف.] کر شدن، ناشنوا شدن.
- (۲) گنگ تلفظ شدن (تلفظی که بدون دخالت ناره‌ای صوتی ادا شود).
- ~ لئیق [ا.] کری، ناشنوائی.
- اوزونو کارلیغا وورماق خود را به کری زدن،
- نظاره به نشنیدن کردن.
- کار [ا.فا.] (۱) کار. (۲) تأثیر، فایده، کارگر.
- (۳) پسوند فاعلی.
- ~ آشماق پیشرفت نکردن کار، پیش نرفتن کار، بی نتیجه ماندن کار.
- ~ ائتمز کار گر نمی شود، تأثیر ناپذیر.
- ~ ائله مک تأثیر گذاشتن، کارگر شدن.
- ~ خانا باغ: کارخانا.
- ~ دان دوشمک از کار افتادن، از تأثیر افتادن.
- ~ سیز [ص.] بی فایده، غیر ضروری، بدر نخور، غیر مؤثر، غیر کاری.
- ~ سیزلیق [ا.] بی فایده گی، غیر ضروری، غیر کاری.
- ~ گاه باغ: کارگاه.
- ~ گوزار باغ: کار گزار.
- ~ لی [ص.] کاری، مؤثر، کار آ، مفید.
- ~ وئر مک مفید بودن، بدرد خوردن.
- کارا گلن [ص.] مفید، بدرد بخور.
- ~ گلکم بدرد خوردن.
- کارئنا گلکم بکار کسی خوردن، بدرد خوردن.
- بیربارا وور کارلی وور یک زخم بزن، اقا کاری بزن.
- پشه کار [ص.] پیشه کار، حرفه ای.
- حیله کار [ص.] حیلہ گر، نیرنگ باز.
- کارات باغ: قیراط.
- کاراته { کآراتی } [ا.] کاراته، به زبان ژاپنی یعنی دست برهنه، دفاع از خود که با دست یا آرنج یا پا به نقاط ضعیف بدن طرف ضربه دقیق و حساب شده وارد می کند.
- کاراستی { کآراستی } [ا.] (۱) افزار و آلات، ابزار دستی. (۲) اسلحه.
- کاراکتر { کآراکتر } [یو.] کاراکتر، خصوصیات، خلق و خوی، منش.
- کارانتین باغ: قرنطینه.

کارنداش (تورک دیل لرینده: قارا + داش) [۱].
مداد.
کارتوف [۱. آ.] سیب زمینی.
~ اکن [۱.] سیب زمین کار.
~ اونو آرد سیب زمینی.
~ تمیزله بن [ص. ۱/۱] سیب زمین پاک کن.
~ چو [۱.] سیب زمینی کار.
~ چولوق [۱.] سیب زمینی کاری.
~ دوغرابان [۱.] سیب زمینی خرد کن.
~ سوبان [۱.] پوست کن سیب زمینی.
~ بارماسی بلغور سیب زمینی، خلال سیب زمینی.
~ پیغان [۱.] جمع آوری کننده سیب زمینی.
کارتون [فر. ۱] کارتن، مقوای از ماده کاغذ ولی
کلفت و محکم ساخته شده. ۲) جمعه کارتنی.
~ چو [۱.] کارتن ساز، سازنده جمعه مقوایی.
کارخانا [۱. فا.] کارخانه، کارگاه.
~ چئی [۱.] کارخانه دار.
~ چیلیق [۱.] کارخانه داری.
کارسالا [ص. ۱۱] حالتی که گوش کسی سنگین
است، ضعف شنوائی. ۲) کند ذهن، بی احساس،
منگ.
~ لاماق [ف.] سنگین شدن گوش، ضعیف شدن
شنوائی.
~ لیق [۱. ۱۱] ضعف شنوائی. ۲) کند ذهنی،
بی احساسی.
کار صامیت لر حروف صامت گنگ، حروف
صامتی که در زبان آذربایجانی بدون مشارکت
فقال نارهای صوتی ادا می شوند: ب - ت - ج -
ه - خ - س - ش - ف - ک.
کارگاه [۱. فا.] کارگاه، محل کار.
کارگزار { کارگزار } [۱. فا.] کارگزار،
مأمور، کارمند دفتری. ۲) (قدیمی) کمک،
راهنمایی.
~ لیق [۱.] کارگزاری، مأموریت، شغل
کارمند دفتری.

کارنیز باخ: فرنیز.
کاروان [۱. فا.] کاروان، قافله.
~ باشی [۱.] ساریان، کاروان سالار.
~ باشیلیق [۱.] ساریانی، کاروان سالاری.
~ چئی [۱.] ساریان.
~ چیلیق [۱.] ساریانی.
~ سارا [۱. ۱] (کاروانسرا. ۲) جائی مسکونی
وسیع و پیراز دحام. ۲) خانه ای که رفت و آمد
مهمان زیاد است.
~ ساراجئی [۱.] کاروانسرا دار.
~ ساراجیلیق [۱.] کاروانسرا داری.
~ قووان [ص.] طوفان و گرد باد شدید.
~ قییران [۱. ۱] (سواره زهره. ۲) باد سرد
کوهستانی.
~ بولو [۱.] کهکشان، راه شیری.
کاره: نه کاره سن چکاره ای؟
کارئخدئرماق [ف. ۱] گسیج کردن،
گمراه کردن. ۲) منحرف کردن، به انحراف
کشاندن. ۳) شبهه ایجاد کردن.
کارئخدئرئجئی [ص.] گمراه کننده، گسیج کننده،
منحرف کننده.
~ سوآل سوال انحرافی.
کارئخدئرئلماق [ف. م.] گسیج شدن،
گمراه شدن، منحرف شدن.
کارئخماق [ف. ۱] دستپاچه شدن، سردرگم
شدن، گسیج شدن. ۲) منحرف شدن،
فریب خوردن. ۳) به شبهه افتادن.
کاریکاتور [۱. ینا.] کاریکاتور، نقاشی مضحک
به منظور انتقاد از کسی یا چیزی.
~ چئی [۱.] کاریکاتور بست.
کاسا [۱. فا.] کاسه، کاس.
~ سچیق [۱. ۱] (کاسبرگ. ۲) کاسه کوچک،
~ یارباغئی کاسبرگ.
~ بییین کاساسئی کاسه سر، استخوان کله.
تارئن کاساسئی کاسه تار.

چیچک کاساجیغنی کاسرگ گل.

قاشیق کاساسی قسمت گود و بهن قاشق.

کاساد [ص.ع. ۱] کساد، بی رونق، راکد.
(۲) کسادی، قحطی، نایابی.

~ لاشدیرماق [ف.] کساد کردن،

بی رونق کردن، قحطی بوجود آوردن.

~ لاشماق [ف. ۱] کساد شدن، راکد شدن،

بی رونق شدن. (۲) قحط شدن، نایاب شدن.

~ لانتماق باخ: ~ لاشماق.

~ لیق [ا. ۱] کسادی، بی رونقی، رکود.

(۲) قحطی، نایابی.

کاسسا [ا. یتا. ۱] صندوق، گاو صندوق. (۲) دایره صندوق.

امانت کاساسی صندوق امانت.

کاسنی { کآسنی } [ا. فا.] کاسنی.
(Cichorium.)

کاسیب [ص.ع. ۱] فقیر، ندار، بی بضاعت.
(۲) کاسب، سوداگر.

~ چورک تاپماز یئمگه ایتی نین آدین

گوموش قوزار آدم بی بضاعت نان ندارد که

بخورد ولی اسم سگش را نفره (طلا) می گذارد.

~ چیلیق [ا. ۱] کاسبی. (۲) فقر، ناداری،

بی بضاعتی.

~ کوسوب [ا.] فقیر و فقرا.

~ لاشدیرماق [ف. س.] سبب فقر کسی شدن،

باعث بی بضاعتی کسی شدن.

~ لاشدیرئلماق [ف. م.] بوسیله دیگری

فقر شدن، بی بضاعت شدن.

~ لاشماق [ف.] فقیرتر شدن، ندار شدن،

بی بضاعت شدن.

~ لاماق [ف.] فقیر شدن، ندار شدن، بی بضاعت

شدن.

~ لیق [ا. ۱] کاسبی. (۲) فقر، بی بضاعتی.

~ لیق ائتمک کاسبی کردن.

~ نوقولی [ا.] دژت بوداده، چغیل.

~ واری (یا نا) [ظ.] فقیرانه.

آغیلده ان کاسیب کم عقل، ناقص العقل.

کاش [ادات. فا.] کاش (خواهش و حسرت و طلب چیزی را می رساند).

کاشف { کآشیف } [ص.] کاشف،
کشف کننده.

کاشکی { کآشکی } کاش.

کاشی [ا. فا.] کاشی.

~ کارلیق [ا.] کاشی کاری.

~ لی [ص.] کاشی کاری شده.

کاغاز باخ: کاغذ.

کاغذ باخ: کاغذ.

کاغیذ [ا. ۱] کاغذ، ورقة کاغذ. (۲) کاغذ، نامه.

(۳) ورقه، برگ، سند رسمی، قبض. (۴) اوراق

بهادار. (۵) ورق (قمار).

~ اوژه رینده قالماق روی کاغذ ماندن، به

مرحله اجراء درنیامدن.

~ بادام بادام کاغذی، بادام پوست نازک.

~ پایلابان [ا.] نامه رسان.

~ پول پول کاغذی، اسکناس.

~ چی [ا.] کاغذ فروش، کاغذ ساز.

~ چیلیق [ا. ۱] کاغذ فروشی، کاغذ سازی

(۲) کاغذ بازی.

~ سیئر [ص.] بدون کاغذ، بدون سند.

~ کیمی [ص.] سفید مثل کاغذ، ظریف مثل

کاغذ.

~ لانتماق [ف. س.] بصورت کاغذ در آوردن، با

کاغذ پوشاندن.

~ لاشماق [ف.] مکاتبه کردن، نامه نگاری

کردن.

~ لاهاق [ف.] کاغذ چسباندن، با کاغذ پوشاندن.

~ لی کاغذ دار، سند دار.

کاغیذی قوز گردوی پوست نازک.

دیلندن کاغیذ وئرمک کتبا متعقد شدن.

سوچکن (سوقورولویان) کاغیذ کاغذ

اؤدون گتیریب از خرابه‌های پشت‌خانه یک

بغل هیزم آورده.

کالسیوم [لا.ا.] کالسیم.

کالوری (کالوریا) [لا.ا.] واحد اندازه‌گیری

حرارت (مقدار گرمای لازم برای اینکه درجه

حرارت یک گرم آب را یک درجه سانتی‌گراد

بالا ببرد).

کالیئش [لا.ا.] (نوعی علف‌شبه‌نی‌باخ:

سورقو.۲) پیازچه (سبز و تازه).

کالیئم [لا.ا.] شیربهاء، باخ: باشلیق.

کام [لا.ا.] (کام، مراد، مقصود، آرزو.۲) لذت.

~ آلماق (بولماق) کام گرفتن، کام‌جستن.

~ میئر [ص.] نا کام.

~ میئرلیق [لا.ا.] نا کامی.

~ وئرملک به کام رساندن، کامیاب کردن،

به مقصود رساندن.

کاماچاتماق (یئتملک) کامیاب شدن،

کام گرفتن، راضی شدن، به مقصود رسیدن،

به آرزو نایل شدن.

کام دل { کامی دیل } کام دل، آرزوی قلبی.

کامینجا [ظ.] به دلخواه، مطابق میل.

کامال باخ، کمال.

کامان باخ: کمان.

کامانچا [لا.ا.] کمانچه.

~ چالان (چی) [لا.ا.] کمانچه‌زن.

کامرا [لا.ا.] دوربین فیلمبرداری.

~ کلچورمه جاپ‌فیلم.

کامباغئی [لا.ا.] نسیمه باربندی (اسب).

کامل { کامیل } [ص.ع.ا.] کامل، بی‌نقص.

(۲) تمام، همه، (۳) رسیده، پخته.

~ لشدیرملک [ف.] کاملتر کردن.

~ لشدیرلمک [ف.م.] تکمیل شدن.

~ لشمک [ف.] کامل تر شدن، کمال یافتن،

تکمیل شدن.

~ لیک [لا.ا.] کمال.

خشک کن.

شیرلی ~ کاغذ براق.

کافتار [لا.ا.] کفتار، مرده‌خور، گورکن.

(۲) پیر خرفت.

~ لاشماق [ف.] خرفت شدن، پیر فروت شدن.

~ لاهاق باخ: کافتار لاشماق.

~ لیق [لا.ا.] پیری، فروتنی.

کافر { کآفیر } [ص.ع.] کافر، بی‌دین،

غیرمسلمان.

~ لیک [لا.ا.] کفران، بی‌دینی، نامسلمانی.

کافور [ع.ا.] کافور.

کافی [ص.ع.] کافی، بس، بسنده.

~ اولماق کافی بودن، کفایت کردن.

~ لیک [لا.ا.] نکافو، بسندگی، کفایت.

کاکائو { کاکآؤ } [لا.ا.] اسپانیا کاکائو: درختی

است به ارتفاع ۴ تا ۱۰ متر، میوه‌اش به اندازه یک

خیار و محتوی ۲۵ تا ۴۰ دانه است، از دانه‌های آن

پودر کاکائو تهیه می‌شود که از آن در تهیه

شکلات استفاده می‌شود، با شیر و شکر به مصرف

می‌رسد و در داروسازی بکار می‌رود.

کال [ص.ا.] (کال، نارس، نبخته.۲) دیرفهم،

کندذهن، بی‌تجربه، (۳) صدای گرفته و خفه.

~ لاشماق [ف.] گرفتن صدا.

~ لیق [لا.ا.] کالی، نارس، ناپختگی.

(۲) دیرفهمی، بی‌تجربگی.

بوخودان کال دورماق از خواب سیر نشدن.

کالا [لا.ا.] غوزه پنبه. (۲) ظرف شیشه‌ای بزرگ.

کالاغایی باخ: کلاغایی.

کالافا [لا.ا.] مخروطیه، بقایای خرابه. (۲) سوراخ

بزرگ (در دیوار و غیره)، حفره، گودال.

(۳) چاه.

~ آغیز [ص.] دهان گشاد.

~ لیق [لا.ا.] خرابه‌زار، جای مخروطیه.

بیر کالافا سوؤمؤک آدم لاغر.

دامین دالینداکی کالافادان بیر قوجاق

کاملًا { کامیلان } [ظ.] کاملًا، به تمامی.

کامیل باخ، کامل.

کانات [ا.ر.] تسمه، سیم نقاله.

~ لی میشار ازه سنگ بری.

~ یولو سیم نقاله که بوسیله آن واگن مسافربری

یا باربری را جابجایی کنند (معمولاً در بلندی).

کانال [ا.لا.۱] کانال، ترعه، آبراهه، مجرا.

(۲) نهر، قنات.

کانتور { کانتور } [ا.ر.] دفتر تجارتي، اداره،

شعبه.

کانداز { کانداز } [ا.ا.] آستانه، دم در، درگاه.

کاندئل [ا.لا.۱] شمع، باخ: شام. (۲) شمع، واحد

بین المللی برای اندازه گیری روشنایی.

کانفت باخ: کوفت.

کان کان (کن کن) [ا.فا.] چاه کن، مفتی، حقار.

~ لئق [ا.] چاه کنی، حقاری.

کاوار باخ، که ور.

کاه باخ: کاه.

کاه (= کوهول، ماغارا، کاه) [ا.] غار.

کاهال باخ: کاهیل.

کاهی [ا.] کاهو.

کاهیل (= کاهیل) [ص.ع.] کاهل، تنبل.

کاهین [ا.ع.] کاهن، غیگو.

~ لیک [ا.] کاهنی، غیگوئی.

کاینات { کاینات } [ا.ع.] کاینات، گیتی،

جهان، هستی.

کایی لار (= قایی لار) یکی از طوایف اوغوز که در

قرن یازدهم میلادی به همراه سلجوقی ها

به آذربایجان آمدند.

کشی (= کشیکا) [ا.ر.] کلاه کبی.

کنجینمک: گنجینیب - کنجینمک لباس

پوشیدن و خود را آراستن.

کنج [ا.ف.] برو، رد شو. (۲) بگذر! ولش کن!

بخش!، اهمیت نده.

کچمه نامرد کوریوسوندن، قوی آپارسین

سئل سنی مرگ بهتر است از زیر بار منت نامرد

بودن.

کچر { کچار، کچاری } [ظ./ص.] گذرا،

موقتی.

کچلت { کچلات } [ا.] معبر، گذرگاه،

(آرخی کچلتی).

کچله کرکس { کچالا کارکاس } [ا.]

کرکس.

کچمز { کچماز } [ص.] نفوذناپذیر،

غیر قابل عبور. (۲) نابخشودنی، گذشتناپذیر،

غیر قابل عفو.

سو ~ مقاوم در مقابل آب، غیر قابل نفوذ (آب).

کچمک { کچماک } [ف.] عبور کردن،

گذشتن، گذر کردن. (۲) سپری شدن، تجاوز

کردن، رد شدن، مرور کردن. (۳) صرف نظر

کردن، عفو کردن، اغماص کردن.

(۴) نفوذ کردن، رسوخ کردن. (۵) سرایت کردن.

(۶) منتقل شدن. (۷) درهم فرو رفتن، فرو رفتن.

(۸) پیشی گرفتن، سبقت جستن. (۹) از حال رفتن،

بیهوش شدن، غش کردن. (۱۰) خاموش شدن،

از بین رفتن. (۱۱) قبول شدن، عضو شدن.

(۱۲) فرار گرفتن، مستقر شدن. (۱۳) تصویب

شدن، به تصویب رسیدن.

آت قوبونو کچدی اسب از گوسفند پیشی

گرفت.

آدی کچمک نامبرده شدن.

اله ~ دستگیر شدن، به دست آمدن.

اوزه بی ~ غش کردن، بیهوش شدن.

اؤزوندن ~ از خود گذشتن، فداکاری کردن.

اؤستا دز گاهین آرخاسینا کچدی استاد

پشت دستگاه قرار گرفت.

ایچری کچمک داخل شدن، وارد شدن.

اوتون هنه پیس لیئی کچیب او به من بدی

کرده است.

باش دان ~ از سر گذشتن، از سر تجاوز کردن.

مدافعه دن هجوما کُچمک از حالت دفاع
به حمله پرداختن.

مدیره لیگه کُچدیم به مقام مدیریت ارتقاء
یافتیم.

نُچه ایلدیر قوراقلیق کُچیر چند سال است
که خشکسالی ادامه دارد.

یاز کُچدی بهار سپری شد، بهار گذشت.
یُشنی اثره کُچمک به خانه جدید نقل مکان
کردن.

کُچمه [ف. ا. / ۱. ۱] عبور، گذر، ۲) خاموشی.
۳) عفو، گذشت، ۴) غش.

~ چرچیوّه چهارچوبه‌ای که کناره‌ها آن بهم
قفل و بند شده.

کُچمیش [ف. ص. / ق. ا. ۱] گذشته، سابق،
ماضی، سپری شده، ۲) خاموش، ۳) [ظ.] بعد،
بعداز، پس از.

~ ده [ظ.] در سابق، در گذشته، در قدیم.

کُچمیشی قویاق کُچمیشده، اوْستونده
ده بیرداز گذشته را فراموش کنیم و سنگی هم

رویش بگذاریم. (دفنش کنیم).

ایش - ایش دن کُچمیش کاراز کار گذشته.
بیرایل کُچمیش بعداز یکسال.

کُچن { کُچان } [ف. ا. / ص. ۱] رهگذر،
عابر، ۲) گذرنده، گذرا، ۳) گذشته، اتمام

گذشته، قبل، پیش.

~ آی ماه گذشته، ماه قبل.

~ دفعه دفعه پیش.

~ لر گذشته‌ها.

~ لردن [ظ.] از سابق.

~ لرده [ظ.] در سابق، در اتمام گذشته.

~ یئری اولماق قابل گذشت نبودن.

کُچه [۱. ۱] نمد، نمدی، ۲) موهای ژولیده و
بهم چسبیده.

~ باسماق نمد مالیدن.

~ پاپاق کلاه نمدی.

باشیندان ~ فداکاری کردن.

بورادان کُچیردیم، سیزه باش ووردوم از
اینجا ردمی شدم به شما سرزدم.

بیزیم عؤمؤرده بئله کُچدی عمر ما هم این
چنین گذشت (سپری شد).

چیراق کُچدی چراغ خاموش شد.

حاکمیتی آلتینا کُچدی تحت
فرمانروائی اش قرار گرفت.

حؤکمؤ کُچمک حکم کسی روان بودن.

خسته لیک اوْندان سیزه کُچیب بیماری از
ایشان به شما سرایت کرده است.

داها بؤنگؤل ایشه کُچمک بکار سبک‌تر
پرداختن.

درسلی کُچمک مرور کردن دروس، خواندن
دروس.

درسلیمی بیر کره داها کُچدیم درسهایم را
یک بار دیگر مرور کردم.

ساآت اوْچؤ کُچیب ساعت از ۳ گذشته
(تجاوز کرده).

سودان کُچمیش آب کشیده (پارچه را که در
آب خیس کنند تا کوتاه نشود)، از آب گذشته،

آزموده شده، امتحان داده.

سؤزؤ کُچمک نفوذ کلام داشتن.

سو کُچمک نفوذ کردن آب، رسوخ کردن آب.

سؤیوق سؤمؤگؤمه کُچدی سرما به استخوان
من نفوذ کرد (اثر کرد).

سیناق دان کُچدی در آزمایش قبول شد،
از امتحان گذشت، مورد آزمایش قرار گرفت.

شاختا آدامین سؤمؤیؤنه کُچیر سرما
تا استخوان نفوذ می کند.

کُچه بیلیمک قدرت عبور داشتن، توانائی
گذشت داشتن، مایل به اغماض بودن،

چشم‌پوشی کردن.

کؤرؤدن کُچمک از بل رد شدن.

مندن کُچیب از من گذشته.

~ ټپن (آټان، باسان) [۱]. نمد مال.

~ چي [۱]. نمد مال، نمد فروش.

~ چيليك [۱]. نمد مالي، نمد فروشي.

~ لشمک [ف]. نمدی شدن، زیر شدن، ژولیدن و بهم چسبیدن موها.

کښچه جک { کښچا جاک } [۱.۱] معبر، گذر.

(۲) گذشته (۳) گذران، معاش، توشه.

کښچی [۱.۱] (بز. ۲) آدم لجوج.

~ اوټاران بزجران.

~ بوټنوزو باخ: کښچی بوټنوزو.

~ جان هائیڼده، قصاب پی اختارثر قصاب به فکر پیه است و بز نگران جان خویش.

~ دن دولت اولماز، قیزدان اټولاد بز ثروت نشود و دختر فرزند.

~ ساققاللی [ص]. اریش بزی.

~ صدفی باخ: چیش اوټو.

~ سوبولاندير هاسی آب را گل آلود کردن، بهانه کردن.

~ قولاغی باخ: کښچی قولاغی.

~ قیران [۱]. سرمای آخر زمستان و اوایل بهار.

~ همه سی (۱) نام گیاهی از تیره گل زنگوله ای که مصرف صنعتی دارد. (۲) آهنگ رقص آذربایجانی.

~ نین بوټنوزو گیجیشن ده باشینی چوبانی چوماغینا سورتر (کښچی نین اجلی گلنده، چوبانی دگنگینه سورټولر) شاخ بز که خارش بگيرد، کله اش را به چوب دست چوپان می مالند.

~ یولو راه بزی، راه بزر، راه باریک (در کوهستان).

کښچی بوټنوزو [۱]. اخرنوب. (Ceratonia siliqua).

کښچی جی [ص. ۱] گذرا، موقتی، بی دوام.

(۲) ناجیز، غیر مهم. (۳) ساری، واگیر. (۴) عابر، رهگذر. (۵) کسی که در مسابقات رتبه اول را

بدست آورد، سبقت گیرنده.

~ لیک [۱.۱ / ص. ۱] موقت، بی دوام.

(۲) سرایت، واگیری.

کښچید [۱.۱] (گذر، عبور. ۲) سان، رزه.

(۳) گذار، معبر، گذرگاه.

~ دؤؤرؤ دوره گذر.

کښچیرتمک { کښچیرنماک } [ف. ۱]

(۱) عبور دادن، گذراندن. (۲) گذرانیدن، زندگی

کردن، روزگار سپری کردن. (۳) منتقل کردن،

انتقال دادن. (۴) به تصویب رساندن، به

کرسی نشاندن. (۵) توهم فرو بردن، فرو بردن.

(۶) خاموش کردن، اطفاء کردن.

(۷) برگزار کردن (جلسه)، به انجام رساندن.

(۸) راهنمایی کردن، هدایت کردن. (۹) هادی

بودن.

آیاغینا ~ پیا کردن، پوشیدن (کفش، جوراب).

اؤدو ~ آتش را خاموش کردن.

ایمتحان ~ امتحان دادن، گذراندن امتحان.

باش آغیر یسینی ~ سردرد را گذراندن، رفع

شدن سردرد.

باش طرفه ~ به صدر مجلس راهنمایی کردن.

باشینا بؤرک ~ کلاه سرکسی گذاشتن.

بیرگون ~ روزی را سپری کردن.

پنجره یه جام ~ شیشه به پنجره نصب کردن.

خوش ~ خوش گذرانیدن.

سابی ایگنه یه ~ نخ توی سوزن کردن.

سؤزؤنؤ ~ حرف خود را پیش بردن، حرف خود

را به کسی نشاندن.

شئی لری باشقا اؤتاغا ~ اشیاء را به اطاق

دیگر منتقل کردن.

قیلینج دان ~ از دم شمشیر گذراندن، قتل عام

کردن.

کؤرؤدؤن ~ از پل عبور دادن.

گؤزدن ~ از نظر گذراندن، ملاحظه کردن.

لامپایا آباؤور ~ آباؤور به لامپ وصل کردن،

کُشکِه { کُشکا } [۱.۱] شوره یا پوسته که روی پوست پدید می آید. ۲. شکرک روی میوه خشک. الی کُشکِه آتیب دستش شوره بسته. انجیر قوروسو کُشکِه آتیب انجیر خشک شکرک بسته. کُشکِه ئی { کُشکائی } [۱.۱] نهر کوچک برای آبیاری زمین. ۲. تیری که به جای پل روی نهر می اندازند. کُشکِه { کُشگا } [۱.۱] کاشکی، کاش، در ابتدای جملاتی می آید که طلب و آرزو را بیان می کنند. کُشنیس [۱.۱] گشنیز. کُشیش اوغلو [۱.۱] آهنگ آذربایجانی که بوسیله آشیقی ها اجرا می شود، دارای ۱۱ هجا و در دستگاه شور است. کُف [۱.۱] (کیف، خوشی، لذت. ۲) حال، احوال. ۳) مستی، سرخوشی. ~ ائله مک کیف کردن، لذت بردن، تفریح کردن. ~ جیل [ص.۱] اهل کیف، خوش گذران، دوستدار خوش گذرانی. ~ جیل لیک [۱.۱] خوش گذرانی، اعتیاد به شراب خواری. ~ چکمک کیف کردن، لذت بردن، خوش گذراندن. ~ چی [۱.۱] (اهل حال، خوش گذران. ۲) شوخ. ~ ده اولماق مشغول خوش گذرانی بودن، سرگرم لذت و خوشی بودن، در حال کیف بودن. ~ سورمک خوش گذرانی کردن، لذت بردن، کیف کردن. ~ سوروشماق احوال پرسى کردن. ~ سیز [ص.۱] بی حال، بیمار، مریض، ناخوش، پکر، کسل. ~ سیزجه سینه [ظ.۱] بی حالی، با پکری، با حالت بیماری.

آبازور گذاشتن. کُچیر دیلمک [ف.م.۱] عبور داده شدن. ۲) منتقل شدن، نقل شدن. ۳) راهنمایی شدن. ۴) خاموش شدن. کُچیرمک باخ: کُچیرنمک. کُچیر یجی [۱.۱] عبود دهنده، راهنما. ۲) هادی (برق). ~ لیک [۱.۱] رسانائی، قابلیت هدایت، هادی بودن. یارُم کُچیر یجی [ص.۱] نیم هادی (فیزیک). کُچیر یلمک [ف.م.۱] عبور داده شدن، گذرانده شدن. ۲) انتقال داده شدن. ۳) خاموش گردانیدن. ۴) برگزار شدن. کُچیریم [۱.۱] گذرگاه، معبر. ۲) هادی (الکترونیک). کُچیش [۱.۱] عبور، گذر، انتقال. کُچیشمک [ف.فار.۱] توهم فرو رفتن، داخل هم شدن. کُچی قولاغی [۱.۱] گیاه ترشک، ربوند، راوند. کُچیلمز { کُچیلماز } [ص.۱] غیر قابل عبور، گذرناپذیر. ۲) غیر قابل گذشت، غیر قابل اغماض، چشم نابوشیدنی. ۳) غیر قابل انصراف، بسیار خوب و دلپذیر. کُچیلیمک [ف.م.۱] حالت مجهول کُچمک. کُچیلیش [۱.۱] گذر، عبور. کُچیندیرمک [ف.س.۱] راه بردن، گذرانیدن، اداره کردن، وسایل معیشت کسی را فراهم کردن. کُچینمک [ف.۱] گذرانیدن، گذران کردن، زندگی کردن، امرار معاش کردن. ۲) ساختن، مدارا کردن. ۳) بیهوش شدن. ۴) مردن. کُچینه [ف.۱.۱] وسائل زندگی، معاش، گذران، حسن معاشرت. کُچینه جک { کُچیناجاک } [۱.۱] گذران، معاش، توشه زندگی، امرار معاش. کُترامیکا [۱.۱] سرامیک.

~ کشفینه توخونماق (ده ئیمک) رنجاندن، آزرده.

~ سوغان دۇغراماق اوقات کسی را تلخ کردن.

~ گشتمک دنبال خوش گذرانی خود رفتن.

~ یاتماق (گلمک) مطابق میل شدن، دلپذیر بودن، مطبوع بودن.

~ کشفیندن ائله مک (ائتمک، قویماق) کسی را از لذت باز داشتن، کسی را از خوش گذرانی محروم کردن.

~ قالماق دست از خوش گذرانی برنداشتن، دنبال کیف و خوش گذرانی بودن.

~ کشفینی پوزماق خوشی کسی را بهم زدن، ناراحت کردن.

~ اؤز کشفینده اولماق سرگرم خوش گذرانی بودن.

~ اؤز کشفینه به دلخواه خود، به میل خود.

~ کشفال (= کافال) [ا. بو. ماهی کفال.

~ کشن قورو (= کانقورو) [ا. کانگورو، از پستانداران گیاه خوار است، در سطح شکمی دارای کیسه ای است و در قه کیسه آن غده های شیری موجود است نوزاد حیوان در همان جا بوسیله غده های مترشح شیر تغذیه می گردد وقتی به اندازه گربه شد از کیسه خارج می شود.

~ کشی [ص. کرخت، سیر، سست و بی حال، بی حش، غیر حشاس.

~ اولماق کرخت شدن.

~ دیرمک بی حش کردن، کرخت کردن، سیر کردن، سبب سستی و بی حالی کسی شدن.

~ لشدیرمک باخ: کشیدیرمک.

~ لشدیرجی [ص. بی حش کننده، کرخت کننده، سستی آور.

~ لشدیرلمک [ف. م. بوسیله دیگری کرخت شدن، بی حش شدن، سیر شدن، سست و بی حال شدن.

~ سیزلمک [ف. مریض شدن، بیمار شدن، ناخوش شدن، بی حال شدن، کسل شدن.

~ سیزلیک [ا. بیماری، مریضی، ناخوشی، کسالت، بی حالی.

~ لندیرمک مست کردن، سرخوش کردن.

~ لندیرلمک [ف. م. بوسیله دیگری مست شدن.

~ لنمک [ف. م. مست شدن، سرخوش شدن.

~ لی [ص. ۱] (مست، سرخوش، لول، ۲) اهل حال، شوخ.

~ کشفلی - کشفلی [ص. / ظ. در حال مستی.

~ کشفلی لیک [ا. مستی.

~ وئرمک لذت بخشیدن.

~ یئری محل عیش و عشرت، محل خوش گذرانی.

~ کشفه باخماق کیف کردن، خوش گذرانی کردن.

~ کشفی آچیلماق باخ: کشفی دورولماق.

~ ایسته مک میل داشتن، آرزو داشتن، خواستن.

~ ایسته ئن ده هروقت دلش بخواهد، هرگاه بخواهد، به دلخواه.

~ دورولماق حال آمدن، سر حال شدن.

~ دیر خوش به حالش.

~ سازالماق سر حال آمدن، حالش بهتر شدن، مرقه شدن.

~ ساز اولماق سر حال بودن، در رفاه بودن.

~ قارئشماق حال بهم خوردن.

~ قالخماق سر حال آمدن، شنگول شدن.

~ کؤک [ص. سر حال، شاد، شنگول.

~ گلر مه اگر سر حال بود، اگر میل داشت.

~ گلمک میل کردن، خواستن، هوس کردن.

~ باخشی دیر حالش خوب است.

~ یئرینده اولماق سر حال بودن.

~ کشفین نجه دیر حالت چطور است.

کینینه کیلیمک و بال گردن کسی شدن.
 کیننی نی وثرمک طلاق دادن.
 کپسول باخ: کاپسول.
 کپک { کاپاک } (کپه یی) [۱.۱] (۱) سبوس.
 (۲) خاک ازه. (۳) شوره سر، پوسته سر. (۴) قارچ، کفک، کپک.
 ~ لمک [ف]. سبوس زدن، سبوس مخلوط کردن.
 ~ لنمک [ف. ۱] (۱) کپک زدن، پوسیدن و گندیدن. (۲) شوره گذاشتن سر.
 ~ لی [ص. ۱] (۱) کپک زده، دارای کپک. (۲) سرشوره دار. (۳) سبوس دار.
 بوغدا کپه یی پوسته گندم، سبوس گندم.
 کپنک { کاپاناک } [۱.۱] پروانه.
 کپنک { کاپاناک } چیچک [۱.۱] تاج الملوک، اقونیطون طبی، آکونیت گیاهی از تیره آلانگان. (Aconitum-Napellus)
 کپنگ { کاپانگ } [۱.۱] دری که از قسمت پائین به بالا گشوده می شود.
 کت { کات } [۱.۱] ده، قریه، باخ: کند.
 کتاب { کیتاب } [ع. ۱] کتاب، نوشته.
 ~ آچدیژماق سر کتاب باز کردن، فال گرفتن.
 ~ اهلی [ص. ۱] اهل کتاب، ادیانی که دارای کتاب آسمانی هستند.
 ~ چا [۱.۱] کتابچه.
 ~ چی [۱.۱] (۱) کتاب فروش. (۲) دوستدار کتاب.
 ~ چیلئق [۱.۱] کتاب فروشی.
 ~ خانا [۱.۱] کتاب خانه.
 ~ خاناجی [۱.۱] کتاب خانه دار.
 ~ خاناجیلئق [۱.۱] کتاب خانه داری.
 ~ دار [۱.۱] کتابدار.
 ~ ساتان [۱.۱] کتاب فروش.
 ~ سئون [ص. ۱] دوستدار کتاب.
 ~ سیژ [ص. ۱] ادیانی که دارای کتاب آسمانی نیستند، خارج از دین یهود و مسیحی و اسلام

~ لشمک باخ: کشیمک.
 ~ لیک [۱.۱] کرختی، سیری، بی حتی، مستی و بی حالی.
 ~ مک باخ: کشیمک.
 کشی بند { کشی باند } [۱.۱] نوعی گلیم که رویه اش صاف و آسترش پرزدار است.
 کشیف باخ: کشف.
 کشیمک { کشیماک } [ف. ۱] کرخت شدن، سیر شدن، بی حتی شدن، خواب رفتن (دست و پا).
 قیچچی کشیدی پایش خواب رفت.
 کشیمک { کشیماک } باخ: کشیدیرمک.
 کشیتمه { کشیتما } [۱.۱] / [ف. ۱] بی حتی، کرختی.
 کشیدیرجی باخ: کشی لشدیرجی.
 کشیشمک { کشیشماک } باخ: کشیمک (کشیمک).
 کشیکدیرمک { کشیکدیرماک } باخ: کشیدیرمک.
 کشیکدیرلمک { کشیکدیرلماک } باخ: کشی لشدیرلمک.
 کشیکمک { کشیکماک } باخ: کشیمک.
 کشیمک { کشیماک } باخ: کشیمک.
 کبر باخ: کبیر.
 کبرا { کوبرآ } (= گوزلو کلو ایلان) [۱.۱] مار عینکی، مار کبرا.
 کبلایی باخ: کربلایی.
 کبین { کابین } [۱.۱] / [فا. ۱] کابین، مهر. (۲) نکاح، عقد، ازدواج.
 ~ اوونولارئی رفص جفت گیری (پرندگان).
 ~ کاغیذئی ورقه ازدواج، قباله ازدواج، سند ازدواج.
 ~ کسمک عقد نکاح جاری کردن.
 کبینیم حالال، جانیم آزاد مهرم حالال، جانم آزاد.

- هستند.
- ~ شوَناس [ا.] کتاب شناس.
- ~ شوَناسلیق [ا.] کتاب شناسی.
- کیتابا ال باسماق به قرآن سوگند خوردن.
- دبلی یوْخدور دبیلندیریر، اینسانی علم لندیریر (جستان) زیان ندارد به سخن وامی دارد، انسان را صاحب علم می کند. (کتاب.)
- کتنان { کاتآن [ا.] کتنان، گیاه بزرک، باخ: زهرک. (Linum.)
- ~ پارچا [ص.] پارچه کنانی.
- ~ چیئ [ا.] کتان کار.
- ~ چیئلیق [ا.] کتان کاری.
- کتنان { کاتآن { قوشو [ا.] مرغ کتنان، مرغ بزرک خور. (Cannabina.)
- کت خدا { کات خودآ [ا.] کدخدا، دهبان، باخ: کتا، کندخدا.
- کتک { کوتاک [ا.] کتک، ضرب با چوب و غیره.
- ~ لشمک [ف. فار.] همدیگر را کتک زدن، کتک کاری کردن.
- ~ لمک [ف.] کتک زدن، چوب زدن.
- ~ لنمک [ف. م.] کتک خوردن، چوب خوردن.
- ~ وورماق کتک زدن.
- ~ بشمک کتک خوردن.
- کتمز { کاتاماز [ا.] خوراکی که از شیر نخستین روز پس از زایمان گاو و یا میش تهیه می کنند (قواوخ، آغیز کلکه).
- کتمن { کاتمان [ا.] آلت مخصوص علف چینی و پر کردن دورساقه گیاهان.
- کته { کاتا [ا.] کته، برنج را بدون آنکه آبکش کنند بپزند. (۲) قطاب سبزی (خمیر را مثل قطاب می پیچند و درون آن سبزی و دانه انار و پیرو غیره قرار می دهند و می پزند.)
- کتیبه { کاتیا [ا. ع.] کتیبه، نوشته.
- کتیل { کاتیل [ا.] چهارپایه. (۲) گردنه. (۳) تیری که روی در و پنجره یا بین دیوار سنگ چین یا آجرچین می اندازند. (۴) کفش چوبی، دم پائی که از چوب سازند.
- کثافت { کاسآفات [ا. ع.] کثافت، نجس، مدفوع.
- ~ لی [ص.] کثیف.
- کثرت { کاسرات [ا. ع.] کثرت، زیادی، فزونی.
- کثیف { کاسیف [ص. / ا. ع.] کثیف، آلوده، چرکین. (۲) ضخم، انبوه، غیر شفاف، کدر.
- ~ لشدیرمک [ف.] کثیف کردن، آلوده کردن.
- ~ لشدیرلمک [ف.] کثیف تر شدن، آلوده شدن.
- ~ لشمک [ف.] کثیف تر شدن، آلوده شدن.
- ~ لیک [ا.] کثافت، آلودگی، چرکینی.
- کج { کاج [ص. / فا.] کج، اریب، خمیده. (۲) کج دست، دزد، جیب بر. (۳) منحرف، گمراه، لجوج.
- ~ باخماق کج نگاه کردن، با سوءظن نگاه کردن، با نظر سوء نگریستن.
- ~ دانیشماق منفی بافی کردن، با لجاجت حرف زدن.
- ~ لیک [ا.] کجی. (۲) دزدی، نادرستی. (۳) انحراف، گمراهی، لجاجت.
- کجا با { کاجآ با { باخ: کجاوه.
- کجاوه { کاجآ وا { [ا. فا.] کجاوه، عماری، محمل.
- کچل { کچال [ص.] کچل، طاس، بی مو، کل. (۲) کچلی (بیماری).
- ~ لمک (لشمک) [ف.] کچل شدن، طاس شدن.
- ~ لیک [ا.] کچلی، طاسی، کلی.
- کدر { کادار [ا. ع.] کدر، تیره. (۲) غم، اندوه، غصه.

- ~ سبز [ص.] بی غم، بی غصه، بی درد.
~ سبزلیک [ا.] بی غمی.
~ لندبرهک [ف.] اندوهگین کردن، غمگین کردن، آزرده کردن، مکدر کردن، ناراحت کردن. (۲) کدر کردن.
~ لندبریچی [ص.] کدر کننده. (۲) غم آور، اندوه‌زا.
~ لندبرلمک [ف.م.] کدر شدن. (۲) غمگین شدن.
~ لنمک [ف.] اندوهگین شدن، غمگین شدن، آزرده خاطر شدن. (۲) کدر شدن.
~ لی [ص.] مکدر، غمگین، آزرده خاطر، اندوهگین، غصه‌دار. (۲) تیره، لگه‌دار.
~ کدره بانمیش غصه‌دار، مغموم، غمگین، غرق در اندوه.
~ کدورت { کودورات [ا.ع.] کدورت، کینه، عداوت. (۲) غم، کدر.
~ لی [ص.] کینه‌دار. (۲) مکدر.
~ کر باخ: کار ۱.
~ کراال { کراال [ا.ر.] پادشاه، سلطان.
~ جمعیتی انجمن سلطنتی.
~ لئق [ا.] سلطنت، پادشاهی.
~ کرالیچه { کرالیچا [ا.ر.] ملکه، شهبانو.
~ کرامت { کرامات [ا.ع.] کرامت، بخشندگی. (۲) امر خارق‌العاده، شبیه به معجزه.
~ صاحبی (۱) صاحب کرامت، اعجاز‌گر. (۲) کریم، بخشنده.
~ گؤستمک بخشندگی کردن، کرامت بخرج دادن.
~ لی [ص.] کریم، بخشنده. (۲) اعجاز‌گر.
~ کراحت { کارآهات [ا.ع.] کراحت، زشتی.
~ لی کریه، زشت.
~ کرایه باخ: کیره، کیرا، کیرایه.
~ کربلایی (کبله ئی) { کاربالائی [ص.] لقب کسی که کربلا را زیارت کرده است.
- ~ کریج { کاریج [ا.] آجر.
~ باغلاما آجرچینی.
~ چی [ا.] کارگر خشت‌زن، آجرپز.
~ چیلیک [ا.] آجرپزی.
~ خانا [ا.] آجرپزی، آجرسازی.
~ کسن [ص.] خشت‌زن.
~ کسمک خشت‌زدن.
~ کوره‌سی کوره‌آجرپزی.
~ هؤرگوسو آجرچینی شده.
~ کریجی [ص.] رنگ آجری، به شکل آجر.
~ بیشمیش کریج [ص.] آجر پخته.
~ کرت { کارت { باخ: کرنیک.
~ لمک [ف.] شکاف دادن.
~ لنمک [ف.] شکاف خوردن.
~ کرتیمک { کارتماک [ا.ف.] افاق دار کردن، شکافتن، شکاف دادن، کندن چوب.
~ کرتیمک { کارتماک [ا.] چرک، کیره.
~ کرتمه { کارتما [ا.] کلبه‌هائی که از تنه درختان ساخته می‌شود و برای اتصالات از میخ آهنی استفاده نمی‌شود بلکه سرتیرها را از طریق قفل و کلید کردن آنها یا شکاف دادن یا صاف و هموار کردن آنها رو به هم می‌خوابانند و بهم متصل می‌کنند.
~ کرتنجیک { کارتانجیک [ا.] سمندر.
~ کرتنگله { کارتانکلا [ا.] سوسمار، مارمولک، بزمچه، چلپاسه. (۲) حقه‌باز، آب‌زیرکاه.
~ کرتیرمک { کارتیرماک [ا.ف.] نامزد کردن، باخ: نیشانلاماق.
~ کرتیک { کارتیک [ا.] شکاف، بریدگی، فاق. (۲) فرورفتگی. (۳) قطعه چوب.
~ لمک [ف.] شکاف دادن.
~ لنمک [ف.م.] شکافته شدن.
~ کرتيلمک { کارتيلمک [ا.ف.] شکاف خوردن.
~ کرجی { کاراجی [ا.] کرجی، قایق بزرگ.

~ وآن [۱] کرچی بان، قایق ران.
 کرچه { کارچا } [ص] باخ: کره ۲.
 کردار { کیردآر } [فا] کردار، رفتار، عمل.
 ~ دان دوشمک از کار افتادن.
 ~ سیز [ص] ۱) دست و پا چلفتی، نالایق،
 بی عرضه. ۲) بی حوصله، ناشکیبا.
 ~ سیزلیق [۱] ۱) نالیافتی، ناشایستگی.
 ۲) ناشکیبائی.
 ~ لی [ص] ۱) لایق، کاری. ۲) صبور، شکیا.
 کرداری { کیرداری } کسمک حوصله
 کسی را سر بردن.
 ~ گلمه مک بی حوصله بودن، حوصله نداشتن،
 هوس نکردن.
 کردی { کاردی، کاردآ } [۱] کرت، باغچه
 حیاط.
 کردیت { کرئدیت } (لانی، به معنی باور
 می کنم) ۱) اعتبار، وام. ۲) ستون بستانکار،
 صورت حساب.
 ~ بوراخماق وام و اعتبار دادن.
 کردیوار { کاردیوآر } [۱] آلت کشاورزی
 برای احداث جو و مرزبندی، نهـر کن. باخ:
 مارغیز.
 کرسکه { کاراسکا } [۱] جای اختصاصی بزهـها
 در آغل گوسفندها، باخ: آرخاج.
 کرسی باخ: کوورسو.
 کرک { کوورک } [۱] کرک، پشم.
 ۲) پوستین.
 ~ تیکن [۱] پوستین دوز.
 ~ چو [۱] پوستین دوز.
 ~ چو لوک [۱] پوستین دوزی.
 ~ لو [ص] کرک دار، پرزدار، پوستین دار.
 کوورکونه بیره دوشوب کک تو تنبانش افتاده.
 کوورکونو سودان چیخارماق گلیم خود را از
 آب در آوردن.
 کرکس { کارکاس } [فا] کرکس، اسامی

دیگر: (لشش قارتالی، ساققالتی قارتال،
 توغلوگوئون، قارا کرکس، آغ باش کرکس).
 کرکی { کارکی } [ع] ۱) تیشه، کج بیل، کرکی.
 ~ لمک [ف] ۱) با تیشه تراشیدن، با کج بیل بیل
 زدن.
 کرکینجک { کارکینجاک } [۱] شاهین
 کوچک.
 کرکینمک { کارکینماک } [ف] مالیدن
 (نوعی تماس جنسی).
 کرگدن { کارگادان } [فا] کرگدن، پستاندار
 علفخوار دارای یک یا دو شاخ بر روی بینی و
 پوست ضخیم و کلفت.
 کرم { کارام } [ع] ۱) کرم، بخشش، جود، لطف.
 ~ سیز [ص] ۱) بی لطف، خسیس.
 ~ قیل لطف کن، بخشا.
 ~ لی [ص] ۱) کریم، بخشنده.
 کرم { کارام } ۲) باخ: کرم.
 کرم { کارام } ۳) کرم در داستان اصلی و کرم.
 کرم شیکسته سی { کارام شیکاستاسی } [۱]
 نوعی آهنگ آشیق در دستگاه راست و سه گاه،
 زآرنجی هم می گویند.
 کرم گوزللمه سی { کارام گوزاللاماسی }
 [۱] نوعی آهنگ آشیق در دستگاه سه گاه،
 آهنگ غمناک.
 کرمه { کارما } [۱] ۱) هیمه، هیزم. ۲) تپاله.
 کرمه نی دادبئر، آلیئر هیمه (تپاله)
 رامی جشد و بعد می خرد، (آدم و سواسی).
 کرمی { کارامی } [۱] نوعی آهنگ آشیق، مشابه
 یانیق کرمی.
 کرن { کاران } [۱] نیر چوبی، تیر ستونی، کنده.
 کرنا { کارانائی } [۱] کرنای، شیپور، بوق باخ:
 کر نشی.
 کرنشی { کارانشی } [۱] ۱) دود کش، تنوره.
 ۲) کرنا، شیپور.
 کرننتی { کارانتی } [۱] کرننتی، داس دسته بلند،

- باخ: دریاز.
 ~ چچی [ا.] کارگری که با داس درو می کند.
 ~ لمک [ف.] با داس بریدن.
 ~ لنمک [ف.م.] با داس درو شدن.
 کرواشان { کاروآشان } [ا.] تیرک بلند و باریک.
 کره { کارا } ^۱ [ا.] (کره ۲) کله تراشیده شده (آدم).
 ~ باغی روغن کره.
 کره { کارا } ^۲ [ص.] گوش کوچک و نوک تیز (گوسفند).
 کره { کارا } ^۳ [ظ.] بار، دفعه، مرتبه، نوبت، تا، ضربدر.
 ابکی کره ابکی دوسار دو، دونا دو، دوضربدر دو.
 ~ بیر کره یک بار، یک نوبت.
 بیر کره لیک یک باره.
 کره باخ: کوره ^۳
 کره ویز { کاراویز } [ا.] جنس کرفس و جعفری، انواع کرفس. (Apium)
 کریدور { کوریدور } [ا.فر.] کریدور، دالان.
 کریستال (خروستال) { کریستال } (یونانی به معنی بلور، یخ)، کریستال، باخ: بولور.
 ~ لاشعاق [ف.] متبلور شدن.
 ~ لیتی [ا.] حالت کریستالی، متبلور.
 کریمونولوزی { کریمونولوزی } [لا.] جرم شناسی.
 کزاز { کوژآز } [ا.] کزاز، بیماری عفونی است که عامل آن باسیلی است که در گرد و خاک و مخصوصاً در خاک مزارع و باغچه ها و طویله ها زندگی می کند.
 کس { کاس } [ض. / فا.] کس، شخص، نفر، آدم خوب.
 بیر ~ کسی.
 هر کس هر کس، همه.
 هئج ~ هیچ کس.
 کساد باخ، کاساد.
 کسالت { کاسآلات } [ا.ع.] کسالت، ناخوشی، بیماری، بی حالی، دل تنگی.
 ~ باسماق کسل شدن، سست و بی حال شدن.
 کسب { کاسب } [ا.ع.] کسب، سوداگری، معامله.
 ~ ائتمک (۱) کاسبی کردن. (۲) تحصیل کردن، کسب کردن، بدست آوردن.
 ~ کار [ا.] کاسب، سوداگر، معامله گر.
 ~ کارلیق [ا.] کاسبی، سوداگری، معامله گری.
 کستانه { کاستانه } [ا.یو.] شاه بلوط.
 کسدیرتمک { کاسدیرتماک } باخ: کسدیرمک.
 کسدیرمک { کاسدیرماک } [ف.] (۱) بوسيله کسی بریدن، قطع کردن. (۲) ختنه کردن. (۳) تمام کردن، قطعی کردن، اتخاذتصمیم کردن، تخمین زدن، اراده کردن. (۴) به انتظار ایستادن.
 آرانئ ~ بوسيله پرده و یا حصار و غیره جدا کردن.
 بالتارئئ ~ لباس برای دوخت سفارش دادن.
 قاپئئ ~ دم در به انتظار نشستن.
 یانئئ ~ سایه به سایه کسی را دنبال کردن، همیشه همراه کسی بودن.
 یولونو ~ راه بر کسی بردن.
 کسدیره { کاسدیرما } [ف. / ص.] میان بر.
 کسدیریلیمک { کاسدیریلماک } [ف.م.] (۱) بوسيله کسی بریده شدن، قطع شدن. (۲) قطعی شدن، تصمیم گرفته شدن.
 کسر { کاسر } [ا.] کسر، عدد کسری (ریاضیات).
 ~ لی [ص.] کسری.
 اوئلوق کسر کسراشاری.

برنده. ۲) نیز، تند، حاد، شدید، قوی.
۳) جدی، آمرانه، خشن.

~ اینی [ص.] بوی تند وزنده.

~ لشدیرمک [ف.] تشدید کردن، حادثه
کردن، قطعی کردن.

~ لشدیرلمک [ف.م.] تشدید شدن، حادثه
شدن.

~ لشمک [ف.] تشدید شدن، شدت یافتن،
حادثه شدن، تیزتر شدن، برآشیدن.

~ لیک [ا.] برندگی، تیزی، قاطعیت.

کسمجه { کاسماجا } [ظ.] به شرط چاقو
(هندوانه، خربوزه).

کسمک { کاسماک } [ف.ا.] بریدن، قطع

کردن، جدا کردن، پاره کردن. ۲) بند آوردن،

متوقف کردن، جلو گرفتن، ایستاندن، مانع

ایجاد کردن، حایل شدن. ۳) قطعی کردن، تثبیت

کردن، معین کردن (قیمت). ۴) کم کردن،

کسر کردن. ۵) بریدن و کوتاه کردن (دامن

لباس). ۶) به شدت تأثیر کردن (سرما). ۷) به

انتظار ایستادن، به انتظار نشستن. ۸) ضرب

کردن (سکه). ۹) حکم صادر کردن، مجازات

تعیین کردن، کیفر دادن. ۱۰) بوسیله پرده یا

دیوار و غیره جدا کردن. ۱۱) دزدیدن، سرقت

کردن (باشکستن حرز). ۱۲) ختنه کردن.

آغاجی کسمک بریدن درخت، قطع کردن
درخت.

آغرئنی ~ بریدن درد، تسکین دادن درد.

آغیل ~ قدرت تشخیص داشتن، قابل فهم و
درک بودن.

اتی ~ قطعه قطعه کردن گوشت.

الینی ~ ۱) بریدن دست. ۲) کوتاه کردن دست

کسی از چیزی، جلو کسی را گرفتن.

بارماغینی ~ انگشت خود را بریدن.

پالتار ~ لباس بریدن.

سوزونو ~ حرف کسی را قطع کردن.

کسرین صورتی صورت کسر.

کسرین مخرجی مخرج کسر.

دوژگون ~ کسری که صورت از مخرج
کوچکتر باشد.

دوژوی ~ کسر دوری، کسری که اگر صورت

را به مخرج تقسیم کنند عدد یا اعدادی تکرار

شود.

سونسوز اوئلوق کسر کسرا عشاری

بی نهایت (نامحدود).

عادی کسر کسر متعارفی.

قارئشیق عدد عدد مختلط (دارای عدد صحیح

و کسر).

کسیلمز کسر کسر بی نهایت.

کسر { کاسار } [ا.ص.] برندگی، برآئی.

۲) تأثیر، اثر. ۳) آلت برنده.

~ دان دوشمک کند شدن، از اثر افتادن.

~ سیز [ص.] کند، بی اثر.

~ سیزلیک [ا.] کندی، بی اثری، عدم نفوذ.

~ لی [ص.] برنده، مؤثر، قاطع.

کسرتی { کاسارتی } [ا.] آلت برنده: چاقو،

دشه، داس و غیره.

کسک { کاساک } [ا.] کلوخه، گل خشک

شده، توده خاک بهم سرشته.

~ دوژن [ا.] کلوخ خرد کن.

~ لشمک [ف.] کلوخه شدن، به حال کلوخه

درآمدن.

کسک { کاساک } [ا.] باخ، کسک.

کسک { کاساک } او تو [ا.] گیاهان شبه خردل،

ویژه مناطق معتدل شمالی. (Arabidopsis)

کسکی { کاسکی } [ا.] برش، قاطعیت.

۲) تبریز، دسفال، تیغه گاو آهن. ۳) ابزار برش:

نورنا، دوغراما، قایناق لانیئش، یونما،

ئیواچما، ایچ یونما، ایسکته.

~ باشلیق دارای تیغه برش.

کسگین { کاسگین } [ص.] قاطع، برآ،

- سویو ~ آب را قطع کردن.
 سیککه ~ سگه ضرب کردن.
 شرط ~ شرط بستن، شرط تعیین کردن.
 شرطی شوخوم دا کسمک موقع شخم شرایط را تعیین کردن، جنگ اول به از صلح آخر.
 قاباغیئی ~ راه بر کسی بریدن، جلو گرفتن.
 قان کسن [ص.] بند آورنده خون، منعقد کننده خون.
 قولاق کسمک گوش بریدن، گوش بری کردن، تلکه کردن.
 قویون ~ گوسفند سر بریدن، گوسفند کشتن.
 قیمتیندن بیر قییران کسدیلر از قیمتش یک قران کم کردند.
 کریج کسمک آجر قالب زدن، خشت زدن.
 نیرخ کسمک نرخ تعیین کردن.
 داعوا { داؤآ } آراسیندا نیرخ کسیر در میان دعوا نرخ تعیین می کند.
 یاردیئی کسمک قطع کردن کمک.
 یولو ~ راه زنی کردن.
 یولونو ~ راه بر کسی بریدن، جلوی کسی را گرفتن.
 کسمه { کاسما } [ف. ا. ۱] بریده، تراشیده. (۲) میان بر.
 ~ داش [ص.] سنگ تراشیده، سنگ شکسته.
 ~ - کسمه [ظ.] بریده - بریده، منقطع.
 ~ یول [ص.] راه میان بر.
 کسمه - شیکسته { کاسما - شیکاستا } [ا.] مقام ضربی آذربایجان بر پایه سه گاه، آهنگی غناک و سوزناک.
 کسمیک { کاسمیک } [ا. ۱] شیر ترش شده، شیر بریده، شیر دلمه. (۲) سنبل با ساقه اش.
 ~ لشدیرمک [ف.] ترشاندن شیر.
 ~ لشدیرلمک [ف. م.] دلمه شدن، ترش شدن شیر.
 ~ لشمک [ف.] ترش شده، دلمه شده (شیر).
 کسن { کاسان } [ا. ۱] وتر (هندسه). (۲) برشکار، برنده.
 کسنین اوژون، تیکن آغاردار برشکار را دوزنده روسفید کند.
 کسوف { کوْسوْف } [ا.] کسوف، گرفتگی خورشید.
 کسوْ { کاسوْ } باخ: کوْسوْ.
 کسه { کاسا } [ص.] میان بر، بریده شده، کوتاه. ~ سینه [ظ.] از راه میان بر.
 ~ یول راه میان بر.
 کسه ئین { کاسایان } [ص. ۱] برنده، قاطع، برآ، نیز. (۲) بند آورنده، قطع کننده.
 کسیجی { کاسیجی } [ص. ۱ / ا. ۱] برنده، قاطع، نیز، برآ. (۲) بند آورنده، قطع کننده. (۳) آلت برش، آلت برنده.
 ~ آلت آلت برنده.
 ~ دیش [ا.] دندان ثابا، دندان نیش.
 ~ لیک [ا.] برندگی، تیزی، قاطعیت.
 قاز کسیجیسی آلتی که فلزات را با گاز می برد.
 کسیر { کاسیر } [ا. ۱] کسر (صندوق)، کم. (۲) باقی مانده، باقی. (۳) اعشاری، کسر. ~ سیز بدون کسر، بدون کم و کسر.
 ~ لی [ص.] کسر دار، باقیمانده دار، اعشاری، کسری.
 کسیشمک { کاسیشماک } [ف. قار.] (۱) همدیگر را قطع کردن، متقاطع شدن. (۲) قطعی کردن، قرار گذاشتن، طق کردن و بریدن معامله.
 کسیشمه { کاسیشما } تقاطع، برخورد، مثل دو خط، مثل تقاطع راه.
 کسیشن { کاسیشن } [ص.] متقاطع (هندسه).
 کسیک { کاسیک } [ا. ۱] بریده، بریده شده، منقطع. (۲) ناقص، معیوب. (۳) قطعه، پاره. (۴) مقطع، برش. (۵) اخته. (۶) خانه نشین.

- (۷) پاره‌تن.
- ~ آغاج درخت بریده شده.
- ~ - کسیک [فا. ص.] منقطع، بریده - بریده.
- ~ - کسیک نفس آلمات بریده بریده نفس کشیدن.
- ~ لیک [ا.] بریدگی، جای برش.
- الی کسیگین، الی کسیکدن خیری اولار دست بریده از حال دست بریده خبر دارد.
- اوزونونا کسی پی برش طولی.
- تورپاق کسیک لری قطعات اراضی.
- کسیلمز { کاسیلماز } [ص.] ممتد، لاینقطع، غیرمقاطع.
- کسیلمک { کاسیلماک } [ف. م.] بریده شدن، قطع شدن، جدا شدن، پاره شدن.
- (۲) بند آمدن، متوقف شدن، ایستادن. (۳) قطعی شدن، تثبیت شدن، معین شدن. (۴) کم شدن، کسر شدن. (۵) ختنه شدن. (۶) ضرب شدن (سکه). (۷) حکم صادر شدن. (۸) سرفتن شدن، دزدی شدن باشکستن حرز.
- آباغی ~ پای کسی از جایی قطع شدن، رفت و آمد کسی قطع شدن.
- الی ~ دست کسی کوتاه شدن، ناچار شدن.
- اومیدی کسیلمک ناامید شدن، مایوس شدن، اتید کسی قطع شدن.
- اؤ کسیلدی خانه را دزد زد.
- ایشتهاسنی کسیلدی اشتهايش برید، بی اشتها شد.
- پول کسیلردی سکه ضرب می شد.
- چاره سی کسیلمک ناچار شدن، لاعلاج شدن.
- دوشمن کسیلمک دشمن شدن.
- سؤد کسیلدی شیر برید.
- طاقتی کسیلدی طاقتش طاق شد، طاقتش تمام شد.
- نفسی کسیلمک از نفس افتادن.
- باغیش کسیلدی باران متوقف شد.
- بئل کسیلدی باد قطع شد.
- کسیله ~ کسیله { کاسیلا } [ظ.] خجولانه.
- ~ قالماق در حالت ناراحتی و عذاب روحی بسر بردن (در نتیجه عدم کامیابی).
- کسیلی { کاسیلی } [ص.] بریده، بریده شده، قطع شده.
- کسیلش { کاسیلش } [ا.] برش، مقطع.
- کسیلشمک { کاسیلشماک } [ف. م.] منقطع شدن، با همدیگر تصفیه حساب کردن.
- کسیم { کاسیم } [ا.] برش. (۲) فرم، شکل. (۳) قطع شده، مقطع، مقدار مقطوع.
- کسینتی { کاسینتی } [ا.] بریده، (جرايد).
- کشتی { کؤشتؤ } [فا.] کشتی.
- ~ تونماق کشتی گرفتن.
- کشف { کاشف } [ع. ا.] کشف، اختراع.
- ~ اثتمک (اثله مک) کشف کردن.
- ~ اندیلمک کشف شدن.
- ~ اولماق کشف شدن.
- کشفیات { کاشفیآت } [ع. ا.] کشفیات، تجسس، جاسوسی.
- ~ چی [ا.] جاسوس، طلايه.
- ~ چیلیق [ا.] جاسوسی، تجسس.
- کشمکش { کاشماکش } [فا.] کشمکش.
- کشیش { کشیش } [ا.] کشیش، روحانی مسیحی.
- کشیک { کشیک } [ا.] کشیک، قراول، نگهبانی، پاسداری.
- ~ چکمک کشیک دادن، پاسداری کردن، مراقب و منتظر بودن.
- ~ چی [ا.] کشیک، قراول، نگهبان، پاسدار نوبت چی.
- ~ چی آرئ زنبور سرباز.
- ~ چی باشئ [ا.] سر قراول، رئیس نگهبان.
- ~ چیلیک [ا.] نگهبانی، پاسداری.
- ~ خانان دیده بان، قراول خانه.

کفن { کافان } [ا.ع.] کفن، پارچه‌ای که مرده را به آن پوشانده و دفن می‌کنند.
 ~ سیز [ظ./ص.] بدون کفن، کفن نشده.
 ~ لمک [ف.] کفن کردن.
 ~ لنمک [ف.م.] کفن شدن.
 ~ لی [ص.] کفن شده، کفن پوش.
 ~ لیک [ا.] پارچه کفنی.
 کفنی بوئنوننا خونش به گردن خودش، باقوی تر از خود جنگیدن.
 ~ یئر تفاق از بیماری مهلک شفا یافتن.
 کفه { کافا } [ا.ع.] (۱) کف دست. (۲) کفه (ترازو).
 کک اوتو { کاک وُتو } باخ: ککلیک اوتو.
 ککره { کاکرا } (ککره اوتو) [ا.] (۱) تلخه. (Acroptilon respos) (۲) دبش، گس، سوزاننده، تند.
 ککلیک (کهلک) { کاکلیک } [ا.] کیک.
 ککلیگی آزماق باخ: گه ییریک (گه ییرگی آزماق).
 ککلیک اوتو { کاکلیک وُتو } [ا.] آویشن، سی سنبر. (Thymus)
 ککلیه - ککلیه { کاکالایا } [ظ.] تته پته کنان، بالکت زبان.
 ککمک { کاکاماک } باخ: ککه لمک.
 ککوؤ { کاکوؤ } [ا.] الکن، باخ: ککه.
 ککه { کاکا } [ص.] الکن.
 ~ لمک [ف.] تته پته کردن، لکت زبان داشتن.
 ~ لمه [ف.] تته پته، لکت زبان.
 ~ لنمک [ف.] (۱) لکت زبان پیدا کردن، به تته پته افتادن. (۲) شاخ و شونه کشیدن، منم منم گفتن و هارت و پورت کردن.
 ~ لیک [ا.] لکت (زبان)، زبان گرفتگی.
 ککیل { کاکیل } [ا.فا.] کاکل.
 ~ داراق [ا.] شانه بسر، هدهد.

~ ده دورماق (دابانماق، اولماق) باخ: ~ چکمک.
 کف { کاف } [ا.فا.] (۱) کف (صابون). (۲) باخ: کفه.
 ~ لنمک [ف.] کف کردن.
 ~ لی [ص.] کف دار.
 صابون کفی کف صابون.
 کف { کاف } [ا.فا.] (۲) ~ گنتمک کف زنی کردن، ربودن، دستبرد زدن.
 کفالت { کافالات } [ا.ع.] کفالت.
 ~ اتمک (ائله مک) کفالت کردن.
 کفایت { کفایات } [ا.ع.] (۱) کفایت، شایستگی. (۲) نکافو، بسندگی.
 ~ اتمک (ائله مک) (۱) کافی بودن، بس بودن، اکتفا کردن. (۲) راضی شدن.
 ~ دیر کافی است، بس است.
 ~ سیز [ص.] نالابق، ناشایسته، بی لیاقت.
 ~ سیز لیک [ا.] بی لیاقتی، ناشایستگی.
 ~ قدر [ظ.] به قدر کافی.
 ~ لندیرمک [ف.] قانع کردن، راضی کردن. (۲) اشباع کردن.
 ~ لندیرجی [ص.] کافی، قانع کننده، راضی کننده.
 ~ لنمک [ف.م.] قانع شدن، راضی شدن.
 (۲) اشباع شدن. (۳) اکتفا کردن.
 ~ لی [ص.] شایسته، لایق، با کفایت.
 گفتار باخ: کافتار.
 کفر { کوؤر } [ا.ع.] کفر، بی دینی، خدانشناسی.
 ~ دانیشماق (سؤیله مک) کفر گفتن.
 کفرم { کافرما } [ا.] لعاف و دوشک بدون رویه.
 کفگیر { کافگیر } [ا.فا.] (۱) کفگیر. (۲) آونگ، لنگر، رقاصک، پاندول. (۳) آباش-دوش حقام.
 کفلمه { کافلاما } [ا.ا.] جوشانده گیاهی. (۲) استمنا.

(۲) درجه زیر کندی (رجوع کنید) به منظور تخلیه محتویات کندی (۳) درجه یا سوراخ برای نهویه تنور و کوره.

~ لمک [ف.] درجه هواکش و تنور یا کوره را مسدود کردن.

کلبه جیک { کالباچیک } [ا.] نوله سگ.

کلبک { کالاباک } باخ: کبنک.

کلتن { کالتان } باخ: کلته.

باخمادیم آغاچا، کلتنه، داشا بی توجه به درخت، کلوخه و سنگلاخ.

کلته { کالاتا } [ا.] کلوخه.

کلر { کلور، کولور } (خلور) [ا.فر.] شبه فلزی است زرد مایل به سبز با بوی خفه کننده.

کلز { کالاز } [ا.] سوسمار، بزمچه.

کلف { کلاف } [ا.] کلاف.

~ چه [ا.] (حلقه ۲) دوک، آلت دوک پیچی (۳) باخ: کلاف.

~ دولاشماق گره افتادن کلاف، پیچیده و دشوار شدن امری.

~ لمک [ف.] کلاف کردن، به شکل کلاف پیچیدن.

کلفین اوجون اله گتیرمک سرخ به دست آوردن، راه حل پیدا کردن.

کلفین اوجونو ایتیرمک سرخ را گم کردن، کار را گره انداختن، مسئله را دشوار و پیچیده کردن.

کلفی نین اوجو آپیلماق سرخ پیدا شدن، راه حل پیدا شدن.

کلفت { کولفات } [ا.ع.] (کلفت ۲) خانواده با عائله (۳) زن، همسر.

~ چیلیک [ا.] پیشخدمتی.

~ دار [ص.] عائله دار.

~ سیز [ص.] بی عائله.

~ لی [ص.] خانواده دار.

~ لیک له [ظ.] به اتفاق همه اعضاء خانواده.

~ لی [ص.] کاکل دار، کاکلی. (۲) شانه بر.

~ لی توبوق مرغ کاکلی.

نزه به ئ گلیب ککیلی یاندان قویور خان نازه ای آمده کاکل را یکوری می گذارد، یعنی رسم جدیدی گذاشته است.

ککیتلی { کاکیتلی } [ا.] آوای کبک، بخ بنو.

ککیللی لر { کاکیل لیلار } [ا.] پروانه های کاکلی.

کل { کال } [ا.] گاومیش نر، گاومیش اخته. (۲) بر قدرت، زورمند.

~ اوغلان پسر جوان پهلوان و قوی.

~ بچه [ا.] گاومیش نر ۱ تا ۳ ساله.

~ کوفانی باخ: قارا کوفان.

کلارنت { کلارنت } [ا.فر.] آلت موسیقی بادی (نفسی).

کلاغایی { کالآغائی } [ا.] چارقند کلاغی، روسری چهار گوش ابریشمی. باخ: کالآغائی.

کلام { کلام } [ا.ع.] کلام، حرف، سخن، بیان، نطق، عبارت، جمله.

کلانتار { کالانتار } [ا.] کلانتار، رئیس شهر.

~ لیک [ا.] وظایف کلانتار، منطقه تحت اداره کلانتار (۲) عوارضی که از اهالی شهر برای کلانتارها در سابق جمع آوری می شد.

کلاه { کولاه } [ا.فا.] کلاه، کلاه سه گوشه بلند و با مدور از پارچه نسبتاً کلفت که دور آن را با گلدوزی تزیین می کردند و معمولاً درآویش و سبدها به سر می گذاشتند.

شب کولاه شب کلاه.

کلبائی { کالبائی } باخ: کربلایی.

کلبتین { کالباتین } [ا.ع.] گازانبر، کلبتین. (۲) میخ کش.

ابتی دوداق ~ میخ کش لبه تیز.

گیرده دوداق ~ میخ کش لبه گرد.

کلبه { کولبا } [ا.] کلبه، خانه محقر، کومه.

بوستاندا وار بیر آرؤات، پالتار، گشیب
قات - قات (چیستان) در جالیز زنی هست
که لباس روی لباس پوشیده است (کلم).

کلمه { کالما } [ع.ا.ع.] کلمه، لغت، واژه، حرف،
سخن.

~ باشی [ظ.] در هر کلمه، در اول هر کلمه، مکرر
و تند تند.

~ کسمک صحبت کردن، گفتگو کردن،
حرف زدن.

~ کسمه دی حرفی نزد، سکوت کرد.

کلنگ { کوْلونگ } [ا.] کلنگ.

~ چو [ا.] کلنگ زن.

~ سیند بڑھاق سخت کوشیدن، زحمت کشیدن.

~ لمک [ف.] کلنگ زدن، با کلنگ کندن.

~ لنمک [ف.م.] با کلنگ کنده شدن، کلنگ
خوردن.

~ وورماق [ف.م.] کلنگ زدن.

کلوب { کلوب، کولوب } [ا.فر.] کلوب،
باشگاه، کانون.

کله { کالا } [ا.ا.] گاو میش نراخته نشده که
برای نسل گیری نگهداری می شود. (۲) فاسق.

~ گلمک آبستن شدن (گاو میش).

گیزلی کله گلن، آشکار دؤغار اگر
آبستنی پنهان باشد، زادن آشکار است.

کله { کاللا } [ع.ا.ع.] کله، رأس، سرفته. (۲) کته
(قند. ۳) جمجمه. (۴) عقل، شعور، مغز.

(۵) کله شق.

~ آنماق با کله زدن.

~ - پاچا [ا.] کله پاچه.

~ پز [ا.] کله پز.

~ پزلیک [ا.] کله پزی.

~ سیز [ص.] بی کله، بی شعور، بی پروا.

~ سیزلیک [ا.] بی شعوری، بی پروائی.

~ لشمک [ف.] شاخ به شاخ شدن، با کله به
همدیگر ضربه زدن.

کلک { کلاک } (کله یه) [ا.ا.] کلک،

حبله، حقه، نیرنگ. (۲) تله، دام. (۳) خیک، پرباد
برای عبور از روی رودخانه. (۴) کالک، خربزه
نارس.

~ باز [ص.] حبله گر، فربیکار، دام گستر.

(۲) شوخ، آدم بامزه.

~ بازلیق [ا.] حبله گری، فربیکاری.

~ چی باخ: ~ باز.

~ چیلیک باخ: ~ بازلیق.

~ سیز [ص.] بدون کلک، بی حبله، بدون نیرنگ.

~ قورماق دام گستریدن.

~ گلمک (ایشله مک) حبله بکار بردن،

کلک زدن، دام گستریدن.

~ له گلن، کوْلک له گئدر آنچه با کلک به

دست آید با کولاک می رود، باد آورده را باد
می برد.

~ لمک کلک زدن.

کله یه دوشمک به دام افتادن، گرفتار شدن،
گول خوردن.

کله یه سالماق (قویماق) به دام انداختن،

گرفتار کردن، دچار درد سر کردن، گول زدن،
فرب دادن.

کله یی باش نونمادی حبله اش نگرفت.

~ بی کسیلدی کلکش کنده شد، از پا درآمد.

~ بی نین اوْستوْ آچیلماق حبله کسی فاش
شدن.

کلکه { کالا کا } [ا.] آغوز بسته شده.

آغیز ~ باخ: کتمز.

کلم { کلام } [ا.] کلم (گیاه).

~ باش سرگرد و گنده.

~ دؤولماسی دلمه کلم.

~ لیک [ا.] مزرعه کلم.

داش ~ کلم سنگی، کلم قمری.

گول ~ کلم گل.

یارباق ~ کلم برگ.

- ~ لیمک [ف.] با شاخ زدن، با کله ضربه زدن.
 ~ لی [ص.] با کله، باشمور.
 ~ لیک [۱.۱] چوینی که قسمت بالای چهارچوب را بهم وصل می کند (۲. قسمت بالائی هر چیزی (۳. کله شقی. ۴) پنجره بالای در.
 ~ - مایاللاق [ص.] معلق، وازگون، سرنگون.
 ~ - مایاللاق آشماق [ف.] معلق زدن.
 ~ مایاللاق دوشمک معلق افتادن، باسر به زمین افتادن.
 ~ وورماق با کله زدن، کله زدن.
 کله نی یثره قویماق (۱) خوابیدن (۲) مردن.
 بیر کله قند یک کله قند.
 داغین کله سی رأس کوه.
 گوزلری کله به چیخماق چشم ها از حدقه درآمدن.
 اجزاء استخوانهای کله عبارتند از: تک آکین - استخوان پیشانی، انسه - پس سری، خلیبر - پرویزی، جووت نیه - آهیانه، گیجگاه - گیجگاه، گوزیوواسی - کاسه چشم، کله قاپاغی - کاسه سر، بیین جیک - منجه، تک چنه - استخوان چانه (زنخدان)، جووت انگ - استخوان فکین، آلماجیق - گونه، بورون - بینی، گوزیاشی - اشگی، امگک - ملاج.
 کله - کۆتور { کلا - کۆتور } (۱) ناصاف، ناهموار (۲) زمخت، خشن.
 ~ لشمک [ف.] (۱) ناصاف شدن، ناهموار شدن (۲) زمخت و خشن شدن.
 ~ لوک [۱.۱] ناهمواری، ناصافی (۲) زمختی، خشنوت.
 کلید باخ: کلید.
 کلیک { کالیک، کلاک } [۱.۱] ف.ا. کالک، خربزه نارس.
 کم { کام } (۱) [ص. / ظ. فا. ۱] کم، اندک. (۲) ناقص، عیب، نقصان، بد (۳) پست، پائین.
- (۱) بی توجهی، بی اعتنائی.
 ~ آغیل کم عقل.
 ~ ایشتاها کم اشتها.
 ~ باخماق بی توجهی کردن، بی اعتنائی کردن.
 ~ توتماق بی اعتنائی کردن.
 ~ چنه [ص.] چانه کوتاه.
 ~ حوصله [ص.] کم حوصله، کم طاقت، بی حوصله، نابردبار.
 ~ حوصله لیک [۱.۱] کم حوصلگی، کم طاقتی، بی حوصلگی.
 ~ رنگ [ص.] کم رنگ، بی رنگ، رنگ روشن.
 ~ فورصت [ص.] تند مزاج، زودخشم، کم حوصله.
 ~ - کسیر [۱.۱] کم و کسر.
 ~ گلیمک کسر آمدن.
 ~ لیک کمی، کسری، نقصان.
 ~ مایا [ص.] کم مایه، کم سرمایه.
 ~ محل [ص.] بی اعتناء.
 ~ بیشک کسر.
 کم { کام } (۱) [۱.۱] (۲) غربیل، الک (۲) قسمت آهنی افسار که در دهان اسب قرار می گیرد.
 ~ لیمک [ف.] الک کردن.
 ~ لنمک [ف.م.] الک شدن.
 کمال { کامال } [۱.۱] ع.ا. کمال، عقل، درایت.
 ~ سیز [ص.] بی کمال، بی ادب.
 ~ لانماق [ف.] با کمال و درایت شدن، صاحب عقل و درایت شدن.
 ~ لی [ص.] با کمال، با عقل و دانش.
 کامالا چانماق (یتیشمک) به حد کمال رسیدن، به حد بلوغ رسیدن.
 آغیللی - کاماللی معقول و فهمیده.
 کمان { کامان } [۱.۱] ف.ا. ۱] کمان، زره. (۲) کمان وسیله نواختن، ویلون و کمانچه و غیره.
 ~ چالان (چی) [۱.۱] کمانچه زن.
 ~ قاشلی [ص.] کمان ابرو.

کَمچَه { کامچا } [۱. فا.] چمچه بتائی.
 کَمچِیک { کامچیک } [ص.] ناقص، غیر کافی.
 کَمدی { کومندی } [۱. بو.] کمدی، فکاهی،
 نمایش یا نوشته خنده آور.
 کَمَر { کامار } [۱. فا.] (۱) کمر، (۲) کمر بند.
 (۳) لوله، (۴) طاق بالای در و پنجره، بنای قوسی
 شکل.
 ~ باغلاماق کمر بستن، آماده خدمت بودن.
 ~ لَمک [ف. ۱] از کمر گرفتن و زمین زدن.
 (۲) احاطه کردن.
 ~ لَنمک [ف. م. ۱] از کمر گرفته شدن و زمین
 خوردن. (۲) احاطه شدن، محاصره شدن.
 ~ لی [ص. ۱] دارای کمر بند. (۲) در و پنجره
 دارای طاق قوسی شکل.
 سو کمری لوله آب، گذرگاه آب، مجرای آب.
 کَمَرچین { کامارچین } [۱.] کمرچین، دامن یا
 کتی که کمرش چین چین باشد.
 کَمسِیک { کامسیک } [۱. ۱] بوزه بند سگ، قلاده
 سگ.
 ~ لَمک [ف.] قلاده بستن، لگام بستن.
 ~ لی [ص.] قلاده به گردن.
 کَمسی ئینی چینه مک سخت عصبانی شدن،
 قلاده را جویدن.
 ~ ئینی قیرماق قلاده را پاره کردن، از حد خود
 تجاوز کردن.
 بُوغاز ئنا کَمسیک سالیب سوروئوردو
 قلاده گردنش انداخته بود و می کشید.
 کَمسیک { کامسیک } [۱. ۲] کسری، ارش.
 کَمک باخ: کُومک.
 کَمند { کاماند } [۱.] کمند، طناب.
 ~ چی [۱.] کمند انداز، کمند افکن.
 ~ لَمک [ف. ۱] با کمند گرفتن. (۲) رام
 کردن.
 ~ لَنمک [ف. م.] به کمند افتادن، گرفتار کمند
 شدن.

کَمی { کاممی } [ص.] کتی، چندی، مربوط به
 مقدار و اندازه.
 کَمیت { کامیئات } [۱. ع.] کمیت، چندی، مقدار.
 ~ جه [ظ. / ص.] از لحاظ کمیت و مقدار.
 اورتاق اؤلچوسوز ~ اعداد متباین.
 ~ اؤلچولور ~ اعداد متوافق.
 کَن { کان } [۱. ۱] تیر و تیرچه ای که زیر پوشش
 کف اطاق می گذارند.
 ... کَن { ... کان، یکان } پسوندی که افاده
 معنی استمرار در حال انجام را می دهد.
 کَنار { کانآر } [۱. فا.] کنار، حاشیه، دور.
 (۲) کناره، لبه، دم، (۳) ساحل، کرانه. (۴) بیگانه،
 غیر، خارجی. (۵) دور، با فاصله. (۶) فرعی،
 جنبی، تبعی.
 ~ آدام آدم بیگانه، آدم غیر خودی.
 ~ ائله مک (ائتمک) دور کردن،
 رد کردن، دور راندن، اخراج کردن، پس زدن.
 ~ تاثیر اثرات فرعی، اثرات جنبی.
 ~ دورماق کنار گرفتن، دور ماندن،
 کناره گیری کردن.
 ~ سیز [ص.] بی کرانه، بی پایان.
 ~ گزمک (دولانماق) دوری گزیدن،
 اجتناب کردن، قطع علاقه کردن.
 ~ گوشه ده در کنار و گوشه.
 ~ لاشدیرماق [ف.] کنار کردن، دور کردن.
 ~ لاشدیرئلماق [ف. م.] بوسیله دیگری بر کنار
 شدن، دور شدن.
 ~ لاشعاق [ف.] بر کنار شدن، دور شدن.
 کنار آتماق به دور افکندن، فراموش کردن،
 بی اعتنائی کردن.
 ~ چکیلَمک پرهیز کردن، دوری گزیدن،
 اجتناب کردن، گوشه نشینی کردن.
 کناردا قالماق (دورماق) دخالت نکردن،
 مشارکت نکردن، کنار کشیدن، فراموش شدن.
 ~ اوئورماق خارج از گود نشستن، گوشه گیری

- کردن.
کنارلی [ص.] دارای حاشیه.
بوییر کنار قالسین (دورسون) این بماند،
صرف نظر از این.
دنیز کناری ساحل دریا.
بولون کناری کنار جاده.
کنايه { کینا یا } [ع.] کنايه، ایماء و اشاره.
~ ائتمک (ائله مک) اشاره کردن، با کنايه گفتن.
~ ابله [ظ.] کنايه آمیز، با کنايه، با تمسخر و استهزاء.
~ لی [ص.] کنايه دار.
~ وورماق با کنايه و اشاره حرف زدن.
کنترل { کونترول } [ا. فر.] کنترل، نفیث، نظارت، بازرسی.
کنج { کونج } [ا. فا.] کنج، گوشه، زاویه.
کند { کاند } [ا. ده.] قریه، روستا.
~ تصروفاتی اقتصاد روستائی، اقتصاد دهقانی.
~ جیک [ا.] ده کوچک.
~ چی [ا.] دهقان، دهاتی، برزگر.
~ خودا (کت خودا) [ا.] کد خدا، دهان.
~ ساباغی [ص. / ظ.] به شیوه دهقانی، دهاتی وار.
~ کسک ده و اطرافش.
~ لی (کتلی) [ص.] دهاتی، روستائی، ده نشین.
~ لی ایصلاحتی اصلاحات کشاورزی.
~ یانی اطراف ده، جنب ده.
کندی { کاندی } [ا. ۱۰] کندو. ظرف برای نگهداری غلات و آرد.
کندیر { کاندیر } [ا. ۱۰] طناب، ریمان.
(۲) بند، قبطان.
~ اوئو باخ: کندیر اوئو.
~ باز [ا. ۱۰] طناب باز، بند باز. حقّه باز.
~ بازلیق [ا. ۱۰] طناب بازی، بند بازی.
- (۲) حقّه بازی.
کندیر اوئو { کاندیر اوئو } [ا. ۱۰] گل زنگوله ای، از تیره پنیرکیان، گاودارو (ضد اسهال).
(Abutilon).
کندیستان { کاندیستان } [ا. ۱۰] دهستان.
(۲) اهل ده.
کنسرت { کونسرت } [ا. لا.] کنسرت، هم آهنگی، قطعه موسیقی که با ارکستر نواخته می شود.
کنسرو { کونسرو } [فر.] کنسرو، خوراکی که بر اساس روش معین بطور آماده در قوطی های در بسته به مصرف می رسد.
~ آچان در باز کن قوطی کنسرو.
~ لشدیرمک باخ: ~ لمک.
~ لشدیرلمک [ف. م.] کنسرو شدن.
~ لشدیرلمیش [ف. ص.] کنسرو شده.
~ لشمک [ف.] کنسرو شدن.
~ لمک کنسرو کردن.
کنسرواتوار { کونسروآتوار } [ا. فر.] کنسرواتوار، آموزشگاه موسیقی، تأثیر و هنرهای نمایشی.
کنسرواتور { کونسروآتور } [ا. فر.] محافظه کار.
کنف { کائف، کائاف } [ا. ۱۰] کنف، گیاهی است از تیره پنیرکیان که از الیاف پوست آن برای تهیه طناب و نخ گونی و پارچه های ضخیم استفاده می کنند. « کندیر، چته » نیز گویند.
کنک { کاناک } [ص. ۱۰] گردو یا بادامی که مغزش به دشواری درمی آید. (۲) امر دشوار.
(۳) آدم بی خیر، لجوج.
کنکان { کان کان } باخ: کان کان.
کنگر { کانگار } [ا. ۱۰] کنگر (گیاه). گیاهی است علفی و پایا و با برگهای بریده و خاردار، دارای گلهایی صورتی رنگ، از ساقه زیرزمینی و جوان آن خورشید تپه می کنند.

کۆپ { ۱.۱ } (۱.۱) ورم، برآمدگی. ۲. نفخ (معدە).
 کۆپدورمک باد کردن، متورم کردن.
 کۆپدورۆلمک باد شدن، متورم شدن.
 کۆپوآلئىنماق بادش خالی شدن، تسکین یافتن، آرام شدن.
 کۆپو باتماق تسکین یافتن، آرام شدن.
 کۆپونۆ آتماق بادش را گرفتن، ورم را خواباندن.
 کۆپپوش [ص.] باد کرده، ورم کرده، متورم، چاق، خپله.
 کۆپپون باخ: گرز ۲.
 کۆپپه (کۆپپه جه) { ۱.۱ } نانی که به خمیر آن تخم مرغ زده و در روغن سرخ می کنند.
 کۆپسمک { کۆپسماک } باخ: گۆسمک.
 کۆپش { کۆپاش } [ص.] متورم، باد کرده، برآمده.
 کۆپشیک { کۆپاشیک } { ۱.۱ } جوش، بشوره، دانه های قرمز روی پوست.
 کۆپک { کۆپاک } { ۱.۱ } سگ، سگ چوپان.
 ۲. پیرسگ (فحش).
 ~ اوغلو پدرسگ، پدرسوخته.
 ~ اوغلو کۆپک توله سگ.
 ~ اوغلولوق پدرسوختگی، حقه بازی.
 ~ بالیغی { ۱.۱ } ماهی کوسه، سگ دریایی.
 ~ چیک { ۱.۱ } (خطاب مهر آمیز) سگ کوچولو.
 ~ دیشی { ۱.۱ } دندان نیش، دندان انیاب.
 ~ دیلی اوئو { ۱.۱ } گیاه لسان الکلب.
 ~ لشمک { ف. } پیر شدن، فرتوت شدن (خطاب تحقیر آمیز).
 ~ لمک باخ: ~ لشمک.
 ~ لیک { ۱.۱ } پیری سگ.
 کۆپگر { کۆپگار } { ۱.۱ } نوعی آهوی بیابانی.
 کۆپمک { کۆپماک } { ۱.۱ } زدن، نواختن.
 ۲. بلعیدن، با و لعی خوردن.
 کۆپمک { کۆپماک } { ۱.۱ } { ف. } کپیدن،

کنه { کلنا } { ۱.۱ } کنه، حشره ای است طفیلی که از خون میزبان (انسان، سگ و پرنده) تغذیه می کند و ناقل میکرب برخی بیماری می باشد.
 کنیز { کانیز } { ۱.۱ } { ف. } کنیز، کلفت، پیشخدمت زن. ۲. زن زورخیزد، زن استیر.
 ~ لیک { ۱.۱ } کلفتی، کنیزی.
 کنیه { کۆنیا } { ۱.۱ } ع. کیه، لقب.
 کوادرات { کواآرات } { ۱.۱ } مربع، به توان دو، به قوه دو.
 ~ تنلی یی معادله درجه دوم.
 کوب [بو.] مکتب.
 ~ متر متر مکتب.
 کویار { ۱.۱ } { ص. ع. } کبار، اشراف زاده، اشراف، اعیان.
 ~ جا (جاسینا) { ظ. } به شیوه اشرافی.
 ~ لئق { ۱.۱ } اشراف زادگی، اشرافیت.
 کۆیر { کویار } { ۱.۱ } خاکریز، تپه، جای مرتفع.
 کۆبود [ص.] زمخت، خشن، درشت، باخ: قابا.
 ~ جاسینا { ظ. } به درشتی، باخشونت، بی ادبانه.
 ~ لاشماق { ف. } خشن شدن، زمخت شدن.
 ~ لوق { ۱.۱ } خشونت، درشتی، زمختی.
 کۆیه { ۱.۱ } { حاشیه، کنار، سجاجاف. ۲ } پرده ظریفی که در محل اتصال پایه برگ به شاخه وجود دارد.
 ~ چی حاشیه دوز.
 ~ لمک حاشیه دادن، حاشیه دوختن.
 ~ لی [ص.] حاشیه دار.
 ~ لیک [ص.] مناسب برای حاشیه.
 کۆپ { ۱.۱ } { خم، خمیره، کوزه.
 ~ چه { ۱.۱ } کوزه کوچک.
 ~ چی { ۱.۱ } رنگرز (نخ و غیره).
 ~ چیلیک { ۱.۱ } رنگری.
 ~ کیمی [ص.] شکم گنده.
 کۆپونۆ دولدورماق کیسه خود را پر کردن.
 کۆپ { ۱.۲ } باخ: دیچیک. ۲. دسته تبر. ۳. قبضه.

- خوابیدن. ۲) ترکیدن. ۳) به زانو نشستن شتر.
 ده وه کۆپدۆ شتر به زانو نشست.
 کۆپمک { کۆپماک } ۲ [ف. ۱] باد کردن،
 نفخ کردن، متورم شدن. ۲) برآمدن خمیر،
 ترشیدن خمیر.
 کۆپونجه تاحه ترکیدن (خوردن).
 کۆپمۆش [ف. ص.] باد کرده، متورم، خیکی.
 کۆپورتماک { کۆپورتماک } [ف. ۱] متورم
 کردن، باد کردن. ۲) نفخ آوردن. ۳) کف به
 دهان آوردن، کف ساختن.
 کۆپورتماک { کۆپورتماک } [ف. ۱] کف
 کردن. ۲) باد کردن، متورم شدن.
 کۆپوک (کۆپویو، کۆپوگو) ۱) کف،
 کفک، حباب. ۲) باخ: قیپک.
 ~ لتمک باخ: ~ لندیرمک.
 ~ لمک [ف.] کف کردن.
 ~ لندیرمک [ف.] کف آلود کردن، کف
 ساختن.
 ~ لندیرجی [ص.] کف کننده.
 ~ لنمک [ف.] کف کردن، کف بستن.
 ~ له یانغین سۇندۇرما کف آتش نشانی.
 ~ لو [ص.] کف آلود، کف دار، کف کننده.
 آغزى کۆپوک لندی دهانش کف کرد.
 صابون کۆپویو (کۆپوگو) کف صابون.
 کۆپه [۱. ۱] خم بزرگ، خمیره، کوزه بزرگ.
 ۲) باد کش. ۳) گوشواره، آویزه پوستی زیر گلو
 خروس. ۴) زخم کوچک. ۵) جوانه گیاه
 (نومورجوق).
 ~ جیک [۱.] کوزه کوچک.
 ~ چیچه یی باخ: کۆپه چیچه یی.
 ~ سالماق (قوئماق) باد کش گذاشتن،
 باد کش انداختن.
 ~ لمک [ف.] باد کش گذاشتن.
 بئل کۆپه سی باد کش که به پشت گذارند.
 کۆپه چیچه یی [۱.] گل آویز.
- کوت [ص.] کوت، کپه، توده.
 کوت - کوت [ص./ظ.] کوت کوت، بشکل
 کپه ها.
 ~ لاشماق [ف.] کوت شدن، کپه شدن.
 ~ لاماق [ف.] کوت کردن، کپه کردن.
 کوت [ص.] ۱) کند. ۲) بی دست و پا، دیرفهم،
 کودن، تنبل. ۳) زاویه حاده. ۴) نانی که به تنور
 افتاده باشد، نان کوله رفته در تنور. ۵) غذای
 سگ.
 ~ اولماق کندشدن.
 ~ بشین کندذهن، احمق، دیرفهم.
 ~ بوجاق زاویه حاده (کۆربوجاق).
 ~ بیچاق چاقوی کند.
 ~ گئتمک [ف.] به تنور افتادن نان، کوله رفتن
 نان در تنور.
 ~ لتمک [ف. ص.] کند گردانیدن.
 ~ لشدیرمک کندتر کردن.
 ~ لشدیرلمک بوسیله دیگری کند شدن.
 ~ لشمک [ف.] کندتر شدن.
 ~ لندیرمک باخ: کوت لشدیرمک.
 ~ لندیرلمک باخ: کوت لشدیرلمک.
 ~ لنمک [ف.] کند شدن.
 ~ لئوک [۱. ۱] کند. ۲) کندذهنی.
 ۳) خمیری که به مصرف خوراک سگ و دام
 می رسد.
 کۆته گئتمک افتادن خمیر نان به آتش تنور.
 کۆتان [۱.] خیش، شخم زن. باخ: قارا کۆتان.
 ~ چئ [۱.] راننده، دستگاه شخم زنی.
 ~ لاتماق [ف. ص.] بوسیله کسی با خیش شخم
 زدن.
 ~ لاماق [ف.] باخیش شخم زدن.
 ~ لاتماق [ف. م.] با خیش شخم شدن.
 کۆتانی برک ده، ایگیدی یامان گۆنده
 سینارلار خیش را در زمین سخت و جوانمرد را
 در گرفتاری ها آزمایش کند.

- كۆتۈل { كۆتال } [۱.۱] (كۆت، تې. ۲) اسبىد ك
(رزرو).
كۆتلىت [۱.۱/فر.] كىلىت (خوراك)، باخ:
كاتلىت.
كۆتلىمز { كۆتالماز } [ص.] غىرقابل كىندىدىن،
ھىمىشە تىزوبىزا.
كۆتلى { كۆتلا } [۱.ع.] تودە، خلىق، مردم،
جماعت. ۲) تودە، پىشتە، قىل، كې. ۳) وزن -
منصوص، جرم، حجم، وزن، مقدار.
~ سۆي باخ: كۆتلىوى.
كۆتلىوى { كۆتلاوى } [ص.] تودە،
دستە جمى، عمومى (كىتابخانى).
~ استحصال توليد انبوه.
~ لىدىرىمك [ف.] تودە، كىندىدىن، عمومى
كىندى.
~ لىدىرىلمك [ف.م.] تودە، كىندىدىن، عمومى
گىردىدىن (بوسىلە دىگىرى).
~ لىمك [ف.] تودە، كىندىدىن، عمومى كىندى.
~ لىك [۱.] تودە، كىندىدىن، مردمى.
كۆتمول { كۆتمول } [ص.] جاروى مستعمل و
سائىدە شىدە.
كۆتۈر: ~ داش [۱.] سىنگ ناھىموار عبارت از
سىنگ خارا، سىنگ آھكى و شنى كە بىراى
بى ساختمانھا مصرف مى شود (بۆت داشى ھىم
مى گوىد).
كلە - كۆتۈر [ص.] ناھىموار، ناھىف، قلىبە.
كۆتۈك [۱.۱] تىنە درخت، كىندە، كىندە ھىزم.
۲) رىشە. ۳) جىذر. ۴) تە سوش، تە قىبىز،
تە (سىگار). ۵) چاق.
كۆتۈكجە { كۆتۈكجا } [۱.۱] از لحاظ سلسلە
نسل بعد از نتيجه (فرزند، نو، نتيجه). ۲) كىندە
كۆچك.
كۆتۈل [۱.] (ھۆرۈمچىك) عىكبوت.
كۆجۈ [۱.] آلتى كە در باند گى تارھا را پس و پىش
مى كىد.
- كۆچ [۱.۱] (كۆچ. ۲) مھاجىرت. ۳) بىلاق و
قىشلاق. ۴) گىرۈە كۆچ كىندە. ۵) رھلىت، مىرگى.
~ - كۆلگىت ھىمە اھلى خانە.
بىر كۆچ آدمىق بىك ايل ھىستىم، تىداد مازىاد
است.
كۆچبە { كۆچابا } [ص.] كۆچ كىندە.
كۆچدۈرمىك [ف.س.] كۆچاندىن، نقىل مەكان
دادىن.
كۆچىر { كۆچارى } [ص.] كۆچ كىندە، مھاجىر.
كۆچىرگى { كۆچارىگى } باخ: كۆچىرى.
كۆچىرى { كۆچارى } [ص.] كۆچ نىشىن،
كۆچ كىندە. ۲) مھاجىر. ۳) گىذرا.
~ قىبىلە لىر قىبىل كۆچ نىشىن.
~ قوشلار بىرند گان مھاجىر.
~ لىك [۱.] كۆچ نىشىن، مھاجىرت، گىلە دارى
نوام باقىشلاق و بىلاق كىندى.
كۆچل { كۆچال } باخ: كۆزىل.
كۆچمىك { كۆچماك } [ف.۱] كۆچ كىندى،
نقىل مەكان كىندى. ۲) اسباب كىشى كىندى.
۳) مھاجىرت كىندى. ۴) از دىنيا رىفتىن، رھلىت
كىندى. ۵) شوھر كىندى، بە خانە شوھر رىفتىن.
كۆچۈرتمىك [ف.س.۱] كۆچاندىن، انقىقال
دادىن. ۲) دىختر را بە خانە داماد فرستادىن. ۳) راھ
انداختىن. ۴) نقىل كىندى.
كۆچۈردۈلمىك [ف.م.] تۈسۈپ كىشى كۆچاندە
شىدىن، انقىقال دادە شىدىن، بە مھاجىرت فرستادە شىدىن.
كۆچۈردۈلمىك باخ: كۆچۈردۈلمىك.
كۆچۈرمىك باخ: كۆچۈرتمىك.
قۇتۇر كۆچۈرمىك دىختر بە خانە داماد فرستادىن.
كۆچۈرمە [ف.۱] نقىل و انقىقال، حوالە، نقىل
(بە صفحە ...).
كۆچۈرمە سىياسىتى سىياسىت كۆچ دادىن
دستە جمى اھالى بىك مەنطقە بە مەھل دىگىر.
پول كۆچۈرمە بىرات و جە، حوالە پول، انقىقال
پول.

~ اؤ کوز کیمی بیکاره، عاطل و باطل.
 ~ اؤلماق کور شدن، نابینا شدن.
 ~ ایشیق روشنائی کم نور، کم سو، کور سو.
 ~ ایلان [ا.] مار شیشه ای، کور مار.
 ~ باغیر ساق روده کور، آپاندیس.
 ~ بوجاق (کوٚت بوجاق) [ص. ۱/۱] زاویه
 منفرجه، گوشه باز.
 ~ بوغاز [ص.] سیری نابذیر.
 ~ بوغوم [ا.] اولین بند ساقه گندم و غلات که
 نزدیک خاک است.
 ~ پشمان [ص.] سخت پشیمان و ناکام.
 ~ توتدوغون بوراخماز لجباز، کله شق.
 ~ جاسینا [ظ.] کور کورانه.
 ~ جاسینا اینانماق کور کورانه پذیرفتن.
 ~ چیان [ا.] دمل، کورک.
 ~ خط [ا.] خط کور (در راه آهن).
 ~ دو مان [ص.] مه غلیظ و تیره.
 ~ دویون (دوگون) [ص.] گره کور، امر
 پیچیده.
 ~ رماق باخ: کور لاما.
 ~ سیجان [ا.] موش کور.
 ~ شیطان { شیستان } [ا.] شیطان، شرور و
 بد گاره.
 ~ - طبیعی [ص.] خود بخود، نا آگاهانه،
 خود رو، کور کورانه.
 ~ طبیعی لیک [ا.] خود بخودی، نا آگاهانه،
 کور کورانه.
 ~ قالماق چشم بسته بودن، نا آگاه بودن، غافل
 بودن.
 ~ قوئماق ویران کردن، داغون کردن،
 نابود کردن.
 ~ قوئو چاه کور (چاه بی چشمه).
 ~ کور - کورونا [ظ.] چشم بسته، کور کورانه.
 ~ گوز [ص. ۱/۱] چشم کور، کور چشم.
 ۲) نا آگاه، جاهل، نادان.

کوچوک [ص. ۱/۱] (کیچیک) ۱) کوچک،
 خرد. ۲) توله، توله سگ. ۳) کودک، طفل
 (در مقام ناسزا، و یا شوخی).
 ~ لیمک [ف. ۱] (توله زائیدن. ۲) زائیدن،
 پس انداختن. ۳) پا جوش زدن درخت.
 ~ لیمه [ف. ۱/۱] توله زائی.
 ~ لیمک [ف.] دم تکان دادن، تملق گفتن.
 کوچه [ا.] کوچه، برزن، کوی، خیابان.
 ~ به کوچه [ظ.] کوچه به کوچه.
 ~ سوپورن [ا.] رفتگر.
 کد { کوٚد } [ا. فر.] کد، علامت و نشانه، مجموعه
 قوانین.
 ~ لاما [ف. ۱/۱] علامت گذاری، کد گذاری.
 ~ لاما [ف.] علامت گذاشتن، کد گذاشتن.
 کوٚدال [ا.] تله، دام، حقره ای که برای شکار
 حیوانات وحشی حفر می کنند و روی آن را با
 خاک و خاشاک می پوشانند.
 کودو (کدی) [ا.] کدو.
 کوٚدول [ص.] بی دم، بدون دم.
 کور^۱ [ا.] گندم خرمن شده قبل از جدا کردن کاه.
 ~ سوٚورماق خرمن باد دادن.
 کور^۲ [ص. ع.] کر، آب کر، مقدار آبی که طول و
 عرض و ارتفاع آن هر یک سه وجب و نیم باشد.
 کور^۳ [ص. ۱/۱] بچه زیزرو، بچه گریه ای.
 ۲) آدم کله شق و هوچی باز. ۳) تنبل، تن پرور،
 بیکاره.
 ~ لشمک [ف. ۱/۱] عادت کردن بچه به گریه
 کردن. ۲) تنبل تر شدن.
 کور [ص. ۱/۱] کور، نابینا. ۲) بسته، مسدود،
 گرفته، بن بست. ۳) غافل، نا آگاه، چشم بسته.
 ۴) کم سو، کم نور.
 ~ ائتمک (ائله مک) کور کردن.
 ~ اوٚجاق کسی که اجاقش کور است، نازا،
 بدون فرزند.
 ~ اوٚغلو کوراوغلی، قهرمان خلقی آذربایجان.

۵) حلقه کمر بند .
 ~ جوک [ا.] پل کوچک .
 ~ جوک سو مو یو [ا.] استخوان ترقوه .
 ~ سالماق پل ساختن، پل انداختن .
 آسما کؤرپو [ا./ص.] پل معلق .
 چایش کؤرپوسو پل رودخانه .
 دیش کؤرپوسو پل دندان .
 کئچمه نامرد کؤرپوسوندن، قوی آپارشین
 سئل سنی از پل نامرد عبور مکن، بگذار سیل تو
 را ببرد .
 کورت { کورت } [ص.] کرج (مرغ) .
 ~ توبوق (۱) مرغ کرج (۲) آدم تنبل
 خانه نشین .
 ~ دوشمک کرج شدن .
 ~ لوک [ا.] حالت کرجی .
 ~ یاتماق روی نخم خوابیدن پرند، کرج شدن .
 کورتوک [ا.] توده های برف که در فصل بهار در
 دژه ها باقیمانده است .
 کورد (کرد) { کورد } [ا.] کرد .
 ~ جه [ص./ظ.] زبان کردی .
 کوردو { کوردو } [ا.] گونه آهنگ آشیق در
 مقام شور و شهناز بعد از دلکش نواخته می شود .
 کوردو { کوردو } [ا.] نوعی لباس زنانه بدون
 آستین، جلبقه، پوسین . باخ: کوله جه .
 کوررؤزینا [لا.] زنگ زدگی، زنگ خوردگی .
 کورس { کورس } [لا.] کورس، دوره
 (تحصیلی)، دوره کامل معالجه .
 کورسک { کورساک } [ا.] فعل، دوره بیدار شدن
 میل جنسی سگها و گرگ و غیره .
 کورسه به گلیمک [ف.] فحل شدن حیوانات .
 کورسو { کورسو } [ا./ع.] کرسی،
 چهارپایه ای که در زیر آن در زمستان آتشدان
 می گذارند (۲) کرسی (خطابه) (۳) کرسی
 (ساختمان) .
 ~ لوئولر خانه هائی که بلندتر از سطح زمین

~ لاتماق [ف.] هدر دادن، ضایع کردن .
 ~ لاشدیرماق [ف.] خراب تر کردن .
 ~ لاشماق [ف.] بتدریج کور شدن .
 ~ لاماق [ف.] خراب کردن، اتلاف کردن، بهم
 زدن، ضایع کردن، از کار انداختن، از بین بردن،
 و لخرجی کردن، هدر دادن .
 ~ لاتماق [ف.م.] خراب شدن، ضایع شدن،
 هدر رفتن .
 ~ لوق [ا.] باخ: کؤرلوق .
 ~ یاپالاق [ا./ص.] شب کور، شب پره .
 (۲) شوم، منحوس .
 ~ یول راه بن بست .
 کورا ذئهین [ص.] کور ذهن، کند ذهن،
 کورن .
 ~ لیک [ا.] کور ذهنی، کند ذهنی، کودنی .
 کوراهال [ا.] مار آبی، بی زهر، مارمولک
 بدون پا .
 سیفته می کورائله هه دشت مرا خراب نکن .
 کوروش باخ: کؤروش .
 گوزون کوراؤلسون الهی! کوریشی (نفرین) .
 ایشتاهاسی نئی کورلاماق اشتهای کسی را
 کور کردن، از اشتها انداختن .
 کوربوز [ص.] درشت اندام، تنومند، کسی که
 بیش از بیش رشد کرده باشد .
 کورپه { کورپا } [ا.] کودک، طفل، نوزاد .
 (۲) نونهای، نورس، تازه جوانه زده .
 ~ اوشاق کودک نوزاد .
 ~ جیک { جیئاز } طفلک، طفلکی .
 ~ دال [ص.] شاخه تازه جوانه زده .
 ~ شیتیل [ص.] انشاء نورس، نونهای .
 ~ لرائوی خانه کودک، مهد کودک،
 شیرخوارگاه .
 ~ لیک [ا.] کودک، طفولیت، بچگی .
 کؤرپو [ا.] (۱) پل (۲) وسیله ای که دو قطعه را بهم
 اتصال دهد (۳) پل دندان (۴) فن در کشتی .

بنامی شود، ساختمانهای کرسی دار. باخ:
(گوندورگه).
~ لوک پایه ستون یا ساختمان که در روی پی
ساختمان بنامی کنند و ساختمان پاستون در روی
آن بنامی شود.
کورسیو { کورسیو } [لا.] در چاپ کلمات را
برای جلب توجه با حروف خطی نستعلیق
می چینند.
کوروش { کورش } [ص.] کند.
کورشالماق [ف.] کند شدن.
یادداشتیم کورشالمائییب حافظه ام ضعیف
نشده.
کوزرفز { کورفاز } [ا.] خلیج.
کورقان { کورکان } [ا.] حصار، باروی بزرگ. ۲) گور،
گورستان، بناهای مدوری که در روی گورها از
خاک و چوب با سنگ ساخته می شد، تپه های
مصنوعی روی گورها.
کورک { کوراک } (کوره یه) [ا.] پشت،
دوش، کتف، قفا.
~ سو مو یو استخوان کتف.
~ لی [ص.] چهارشانه، شانه پهن.
~ - کوره یه و ترمک پشت به پشت دادن،
به همدیگر کمک کردن.
کورک { کوراک } [ا.] ۲) بارو.
~ چکمک بارو زدن.
~ چی [ا.] بارو زدن.
~ چیلیک [ا.] بارو زنی.
~ لیمک [ف. س.] بوسیله دیگری بارو کردن.
~ لیمک [ا. ف.] ۱) بارو کردن، با بارو
برداشتن. ۲) بارو زدن.
~ لیمک [ف. م.] بارو شدن.
~ لی [ص.] بارو به دست، بارودار.
~ لیک [ص.] مناسب برای ساختن بارو.

کورک { کورک } باخ: کرک.
کورکن { کوراکان } [ا.] داماد.
کورلوق [ا.] ۱) کوری، نایبانی. ۲) نداری، فقر،
تنگدستی. ۳) فشار، محدودیت. ۴) جهالت،
نادانی.
~ چکمک دچار تنگدستی شدن، فقر کشیدن.
~ و ترمک تحت فشار و تضییق قرار دادن.
پشه کورلوغو عدم قدرت انجام حرفة خود.
رنگ کورلوغو کوررنگی، دالتونیسیم.
معیشت کورلوغو تنگدستی در معیشت.
کوررمک { کورامک } باخ: کورومک.
کورن { کوران } [ص.] سرخ مو.
~ آت اسب سرخ مو، بور.
کورنچ { کورناج } [ا.] اجتماع و گرد آمدن
دام ها در یک محل.
~ باغلاماق یک جا جمع شدن، گرد آمدن
دام ها.
کورنمک { کورانماک } [ف. م.] بارو شدن.
کورو [ا.] اشیل، تخم ماهی، خاویار.
~ تز کمک باخ: لیمک.
~ لیمک [ف.] تخم ریختن ماهی.
~ لو [ص.] اشیل دار.
کوروتدورمک [ف. س.] بوسیله دیگری بارو
کردن.
کوروتتمک { کوروتماک } باخ: کوروتدورمک.
کوروخماق [ف.] بهبود یافتن، شفا یافتن، التیام
یافتن.
کوروش [ص.] بهن، مسطح.
~ اوژ صورت بهن.
کوروش [ص. / ا.] ۱) نزدیک بین، نیمه کور،
کورونابینا. ۲) کند.
~ لوق [ا.] نزدیک بینی، نیمه کوری.
کوروشنه { کوروشنا } [ا.] گاودانه.
اؤکوز اؤزونه کوروشنه اکنده
باشی آغریئار وقتی که گاو برای خود گاودانه

كۆره بىند {كۆر باىند} [۱.] جوى آب، خندق.
 كۆره ئىچ {كۆر ئاچ} [۱.] پارو.
 كۆز [۱.] آغل مسقف و كم عرض و دراز براى
 نگهدارى گوسفند. (۲) شيارى كه در زمين براى
 تقسيم زمين زراعتى به قطعات باخيش حفر
 مى کنند.
 ~ لمك [ف.] شيار باز كردن.
 ~ لو [ص.] شياردار.
 كۆز [۱./ص.] گل آتش، آتش سرخ شده.
 (۲) آتشين، پرحرارت.
 ~ كيمى [ص.] سرخ آتشين.
 ~ لمك [ف.] سرخ كردن (زغال).
 ~ لمك [ف.م.] سرخ شدن (زغال).
 كۆزه دۇندرمك [ف.] سرخ كردن (آتش)،
 آتشين كردن، گرم كردن.
 كۆزه دۇنمك سرخ شدن (آتش)، گل
 انداختن (آتش)، آتشين شدن، گرم شدن.
 كۆزرتمك {كۆزارتماك} [ف.] سرخ كردن
 (زغال و هيزم)، گدازاندن، گداختن.
 كۆزرتى {كۆزارتى} [۱.] آتشين رنگ،
 درخندگى، تلولو.
 كۆزرديلمك {كۆزاردىلماك} [ف.م.]
 گداخته شدن، گل انداختن آتش، سرخ شدن
 زغال.
 كۆزرمك {كۆزارماك} [ف.] گل انداختن
 (آتش)، سرخ شدن، گداخته شدن. (۲) سوسو
 زدن (چراغ)، نور ضعيف پرا كندن. (۳) آتشين
 شدن، گرم شدن.
 كۆزرمه {كۆزارما} [ف.ا.] گداختگى،
 درخندگى، تلولو.
 كۆزرمه لامپاسى لامپ الكترىكى، چراغ برقى.
 كۆزرى {كۆزارى} [۱.] سنبل، خوشه.
 نانى دۇئەرسن آقچاچىئخار، كۆزرى
 دۇئەرسن بوغدا تات را بنى (بكوبى) پول
 در آيد و سنبل را بكوبى گندم.

بكار د سرش درد مى گيرد.
 كۆرۆك [۱.] دم آهنگرى، دم زرگرى.
 (۲) گروك، سايبان درشگه.
 ~ باسان باخ: ~ چو.
 ~ باسماق باخ: ~ لمك.
 ~ چو [۱.] كسى كه دم آهنگرى را بكار
 مى اندازد.
 ~ لمك [ف.] دميدن (كوره و دم زرگرى و دم
 آهنگرى). (۲) باد كردن، تشويق كردن كسى.
 ~ لمك [ف.م.] دمیده شدن.
 ~ لو [ص.] كروك دار، داراي سايبان
 (درشگه).
 كۆرۆمك {كۆرۆماك} [ف.] بارو كردن.
 (۲) رويدن، رختن.
 كۆرۆنتو [۱.] آشغال و چيزهائى كه بارو شده و
 بىكجا جمع آورى مى شود.
 كۆرۆنچ {كۆرۆنچ} [۱.] ساختمان انبار كه از
 الوار مى سازند.
 كۆرون - كۆرون [ظ.] آتش بدون شعله، كورسو.
 كۆرۆنمك {كۆرۆنماك} [ف.م.] بارو
 شدن. (۲) جاروشدن.
 كۆره ۱ [فا.] كوره، آتشدان، اجاق.
 ~ جى [۱.] كوره جى، كوره بان.
 كۆره ۲ [۱.] گوش دراز.
 ~ قۇيون گوسفند گوش دراز.
 كۆره {كۆرا} ۳ [ع.ا.] كره، گوى. (۲) كره
 زمين.
 ~ جيك [۱.] كره كوچك، گويچه.
 (۲) گويچه (خون)، گلبول (خون).
 ~ قاتى قطعه اى از كره كه در اثر برش باد و
 صفحه موازى باقى مى ماند.
 ~ قورشاغى ۱ (باخ: كۆره قاتى. (۲) مدار كره.
 ~ ۱ى [ص.] كروى، گرد.
 ~ ۱ى ليك [۱.] حالت كروى، گردى.
 ئىشر كۆره سى [۱.] كره زمين.

كۆزرىشەك { كۆزارىشەك } [ف. ا. روشنى
 شەن، نورپاشىدىن (لامپ).
 كۆزگىل { كۆزگال } [ا. ا. قالب آجرخام.
 كۆزىل { كۆزال } [ا. ا. كاه و خاشاك باقى مانده در
 خرمن بعد از باد دادن خرمن.
 كۆزىلە { كۆزلاما } [ا. ا. كباب.
 كۆزىمە { كۆزما } [ا. ا. جوش، پتورە.
 يارا كۆزىمەسى جوش زخم.
 كوزوۋ اطاق خودرو اعم از سواری و كاميون و محلى
 نشستن راننده يا مسافر يا اطاق بار.
 كۆزەمەك باخ: گۆزەمەك.
 كوزە (= كۆزە) [ا. ف. ا. كوزە، ظرف سفالين برآى
 حمل و نگهدارى آب.
 ~ چى [ا. ا. كوزە گرى.
 ~ چىلىك [ا. ا. كوزە گرى.
 كۆس [ا. ا. توپ (بازى).
 كۆسا [ص. ا. /] كوسە، كىم رىش.
 ~ گىلىن [ا. ا. كوسە و عروس، نوعى نمايش
 عروسكى خلقى آذربايجان.
 ~ لاشماق [ف. ا. كوسە شەن.
 ~ لىق [ا. ا. رىش كوسەى.
 كۆسا - كۆسا (كۆمى - كۆسا) [ا. ا.]
 مراسم سرگرم كىندىشتى آذربايجان در آستانه
 عيد نوروز. بازىكنان: كۆسا مظهر زمستان روبه
 زوال و بز مظهر بهار.
 كوستار [ا. ر. ا. ۱] پىشەور (۲) محصولات دىنى
 (نەماشىنى).
 ~ لىق [ا. ا. پىشەورى.
 كۆستەك { كۆستاك } [ا. ا. پابند. (اسب و گاۋو
 غىرە).
 ~ اوئلماق پايىچ شەن، مزاحم بودن.
 ~ لىك [ف. ا. پابند زدن.
 ~ لىمەك [ف. م. ا. پابند زده شەن.
 ~ لى [ص. ا. پابند زده، داراي پابند.
 كۆستۆم اۆتو باخ: كۆسۆم.
 كۆستەبك { كۆستاباك } [ا. ا. موش كور.

كۆستۆم [ا. فر. ا. كت و شلوار.
 ~ لوق [ص. ا. پارچە كت و شلوارى.
 كۆسۆرەك [ف. س. ا. موجب قهر كسى شەن،
 به قهر واداشتن.
 كۆسۆدۆم { كۆسۆدۆم } (~ اۆت،
 ~ اۆتو، ~ گۆلۆ) [ا. ا. گل ناز، گل ابرىش،
 مېموزا، گل فتنە، گياھان حەتاس.
 كۆسسىك { كۆسساك } باخ: كۆسۆۋ.
 كۆسكۆ [ا. ا. ۱] قهر (۲) نزاع.
 كۆسكۆن [ص. ا. قهر آلود، رنجىدە، دلخور،
 زودرنج.
 ~ - كۆسكۆن [ظ. ا. قهر آلود.
 ~ گۆر كىم فيافە قهر آلود.
 ~ لىشەك [ف. ا. بدبىن شەن، رنجىدىن،
 دلخور شەن، قهر كردن.
 ~ لۆك [ا. ا. حالت قهر، دلخورى، رنجىدىگى.
 كۆسىمەك { كۆسىمەك } [ف. ا. قهر كردن،
 با كسى حرف نەزدن، رنجىدىن، دلخور شەن.
 كۆسە نىن پايئىن بىشە رلر سەم قهر كىندە را
 مى خورند.
 آغاج كۆسۆدۆ در موردى كە درخت خاك
 زمين را نپسندد و پژمرده شود مى گویند درخت
 قهر كرد.
 خەمىر كۆسۆدۆ خەمىرى كە خوب بەم نچىبد.
 دۆۋشان داغ دان كۆسۆمۆش،
 داغىن خەبرى اۆلما مېش خەرگوش از كوه
 قهر كرده، كوه خبردار نەشە.
 اېشتاھاسى كۆسۆب اشتهايش قهر كرده، مېل
 بە غذا ندارد.
 مەدەسى كۆسۆب مەدەاش غذا قبول
 نەمى كند.
 كۆسۆموس [ا. يو. ا. كايئات، كىھان، فضا.
 كۆسۆمۆلىت [يو. ا. جھان وطنى.
 كۆسۆمۆناۋت [ا. ا. فضاءنورد.
 كۆسۆمىك [ص. يو. ا. كىھانى، فضاءى.

~ اوچوشما فضانوردی.

~ شوغاع لار پرنوهای کیهانی.

~ گمبسی مه نورد، کشتی فضائی.

کوسن { کوسان } باغ: کوسه گن، کوسه ین.

کوس ناغارا {۱.} دف بزرگی که با چوب نواخته می شود.

کوسنمک { کوسانماک } {۱.ف.} توقع

داشتن، گلابه گزاری کردن، حالت قهر به خود

گرفتن. ۲. غبطه خوردن، حسرت خوردن،

افسوس کردن. ۳. مغرور شدن، نازیدن.

وارلیغینا کوسه نن بوخسول لوغا

نشد و شر کسی که به ترویش بنازد زودتر به

نداری می افتد.

کوسو {۱.} قهر، شکر آب.

~ لو {ص.} قهر، ناراحت شده، رنجیده خاطر.

~ لولوک {۱.} حالت قهر بودن.

کوسوشمک { کوسوشماک } {۱.ف.فار.}

باهمدیگر قهر کردن، از همدیگر رنجیدن.

کوسوشمه {گف.۱.} با همدیگر قهر (کردن).

کوسوؤ {۱.} هیزم نیم سوز، هیزم نیم سوخته.

~ لنمک {ف.} نیم سوز شدن، هیزم نیم سوخته.

~ لو {ص.} دارای هیزم نیم سوخته.

کوسوؤو نوستولو اولماق بدنام بودن،

شهرت بد داشتن.

اٹوی یانان هنم، الی کوسوؤلوسن خانه من

سوخته ولی تو اشیاء نیم سوخته بدست گرفته ای.

کوسه گن { کوساگان، کوسایان } {۱.} میموزا،

درخت گل ابریشم، گیاهان حتاس.

کوسه ین { کوسایان، کوساگان } {ص.} قهرو،

زودرنج، حتاس، دل نازک.

~ لیک {۱.} زودرنجی، دل نازکی، حتاسیت.

کوشدره { کوشدارا } {۱.} آلت برای کندن گنده

یا تنه درخت.

کوششک { کوششاک } باغ: کوشک.

کوشک { کوشاک } {۱.} انفاله و قسمت

غیر خوراکی سبب و گلابی و به و غیره، آخال.

کوشک { کوشاک } {۱.} آلابیق، چادر، خانه و

عمارت کوچک.

کوشک { کوشاک } {۱.} بقیه شترنا دو سالگی.

کوشکورتمک {ف.س.} به حمله واداشتن،

برانگیختن سگ.

کوشکورمک {ف.م.} حمله کردن (سگ و

غیره).

کوشولتو {۱.} بزواک، عکس صدا. ۲. زوزه.

کوشولدهمک {ف.۱.} زوزه کشیدن (باد).

۲. انعکاس یافتن صدا.

کوشن { کوشان } باغ: کوشن.

کوشه {۱.} نسمة چرمی، بند چرمی برای بستن چارق.

~ لمک {ف.} نسمة درست کردن، با نسمة

بهم بستن یا دوختن.

کوغا {۱.} چوب بلندی که سر آن قلاب مانند است و

برای کشیدن آب از چاه و کشیدن چیزی به طرف

خود از آن استفاده می شود.

کوغاچا باغ: قوؤغاچا.

کوغوش {۱.} حفره داخل تنه درختهای بزرگ.

~ لاتماق {ف.} پوک شدن و حفره ایجاد شدن

در تنه درخت.

~ لو {ص.} تنه حفره دار درخت.

آغاچ کوغوشوندا در داخل حفره تنه درخت.

کوف {۱.} تاب.

کوفه مینمک تاب سوار شدن، تاب خوردن.

کوفته { کوفتا } {۱.فا.۱.} کوفته، کوفته تبریزی.

۲. گرد و مدور.

کوفر { کوفر } باغ: کفر.

کوفلت { کوفلات } باغ: کلفت.

کوفله { کوفلا } باغ: کلبه.

کوفول {۱.} حفره ای که در اثر پوسیدگی در تنه

درخت بوجود می آید.

کوفول {ص.} توخالی، پوک.

~ پالیده بلوط پوک.

کوک^۱ [ا. ریشه، ریشه درخت و گیاه.

~ آتماق ریشه دوانیدن.

~ اووسکویو کلاهک ریشه.

~ چوروومه سی پوسیدگی ریشه، فساد ریشه.

~ سالماق ریشه دوانیدن، ریشه کردن.

~ سوز [ص.] بی ریشه، بدون ریشه.

~ لنمک [ف.] ریشه دار شدن، ریشه دوانیدن،

ریشه کردن.

~ لو [ص.] ریشه دار، دارای ریشه.

~ لو - بوداقلی [ص.] پرریشه و شاخ، تنومند.

~ یومروسو ریشه های غده ای، ریشه سیبک دار

(مثل سیب زمینی).

کوک کوسیلیمک ریشه چیزی کنده شدن، بکلی

ناپود شدن.

کوکوشیوه لی ریشه های خوراکی.

کوکوشو [ص.] شبیه ریشه.

کوکوشو گزوده ساقه های زیرزمینی که

شبیه ریشه است.

کوکوندن قوبارماق از ریشه درآوردن.

کوکوندن وورماق از ریشه زدن، از ریشه

انداختن.

کوکونو قازماق از ریشه کندن، از ریشه

برانداختن.

کوکونو قورونماق ریشه چیزی را خشکاندن.

کوکونو کسمک ریشه کن کردن.

کوکونه چاتماق ریشه یابی کردن، به اصل و

ریشه امری پی بردن.

اساس کوک ریشه اصلی.

ساقاقلی کوک [ص.] ریشه افشان.

گوزوتون کوک سارالماق خیلی انتظار

کشیدن.

میل کوک [ص.] ریشه راست.

بشراکتی کوک یومروسو ریشه های سیبک دار

زیرزمینی (مثل سیب زمینی).

بشراکتو کوک یومروسو ریشه های

سیبک دار روی زمین (مثل کلم قمری).

کوک^۲ [ا. هویج، زردک.

~ لوک [ا.] مزرعه هویج.

کوک^۳ [ا.] ریشه، اساس، پایه، بن، بیج، اصل،

مبدأ، خاستگاه، نسل، تیره، تبار.

ایشی کوکوندن ده شیشه لی کار را باید از

پایه (اساس و بن) تغییر داد.

~ سوز [ص.] بی ریشه، بی اساس، بی اصل و تبار.

~ لو [ص.] ریشه دار، با اساس و پایه، دارای

اصل و تبار، با اصل و نسب.

کوک^۴ [ا.] ریشه (ریاضیات) مثل جذر و کعب و

غیره مثلاً ۳ ریشه چهارم عدد ۸۱ است یا ۳ به قوه

۴ می شود ۸۱.

~ آلتی عدد زیر رادیکال.

~ آما [ف. ا.] ریشه یابی، ریشه گرفتن.

کوک^۵ [ا.] ریشه (زبان)، قسمت اساسی کلام

بدون پیوند. در زبانهای ترکی ریشه های کلام سه

حرفی و یک هجائی است گاهی اوقات دو و چند

هجائی هم وجود دارد. مثال { گال } ریشه

گلیمک است.

کوک^۶ [ا.] حالت، وضعیت، طرز، وضع.

دیلنچی کوکونه سالماق به (حالت) گدائی

انداختن.

نه کوک دوشدو به چه حالی افتاد.

یامان کوکده به طرز ناگوار، به طرز بد.

یامان کوک دوشوب به بد وضعی افتاده.

کوک^۷ [ا.] حال، سر حال، شنگول، کوک.

کشیفی کوک دور سر حال است، کیفش

کوک است.

کوک^۸ [ا.] کوک (موسیقی)، کوک (ساعت و

غیره).

~ دن دوشمک از کوک خارج شدن، از

کوک افتادن.

~ لمک [ف.] کوک کردن، میزان کردن،

پیچاندن فنر ساعت.

ستاره.
 كۆك باشلى لار [۱.۱] نىم دىستە از خرچىنگها.
 (Rhizocephala).
 كۆكرىك { كۆكرىك } [ص.۱] طغيان كىندە،
 پىرچوش و خروش، متلاطم.
 ~ لىك [۱.۱] طغيان، تلاطم.
 كۆكرىك { كۆكرىك } [ف.۱] غزىدن
 (شېر)، غزىش كىردن، نىمرە زدن. ۲) غضبناك
 شىدن، متلاطم شىدن. ۳) نىمۆ تىخىم و دانە در جەت
 جوانە زدن، بالىدن بذر.
 كۆكرە ئىب قالخان ھىر بىر اوت ھىر گىاھى
 كە نىمۆ كىردە و سىر بىر افرازد.
 كۆكرىك { كۆكرىك } [ف.۱] ماق كىشىدن،
 شىبە كىشىدن.
 دىۋە كىمى كۆكرىك مىل شىتر نىمرە زد.
 كۆكس { كۆكس } [۱.۱] فر. كك، زغال.
 ~ لاشدىر ماق [ف.۱] كك دار كىردن، كىر بونىزە
 كىردن.
 كۆكس { كۆكس } [۱.۱] سىنە. ۲) قىلب.
 ~ دۆلۈسۈ نىفس آلىق نىفس عىبق كىشىدن.
 ~ گىرمىك سىنە سىر كىردن، سىنە جىلۇ دادن.
 كۆكسۈدۈلۈ سىنە پىر، سىنە درىشت.
 كۆكسۈنۈ اۋتۇرمىك آھ كىشىدن.
 كۆك ساققىز [۱.۱] كاسنى زرد. (Taraxacum)
 كوكلا { كوكلا } [۱.۱] ر. عروسك.
 ~ اۋئىناتماق عروسك رقصاندىن، عروسك بازى
 دادن.
 ~ تاتىرى نىمايش عروسكى، خىمە شىب بازى.
 ~ چى [۱.۱] سازندە عروسك.
 ~ چىلىق [۱.۱] عروسك سازى.
 كوكنار { كوكنار } [۱.۱] كاج، درخت نوتل.
 كۆكۈ [۱.۱] كوكو، غذائى كە با تىخىم مرغ و سىزى
 (با سىب زىمىنى و غىرە) مى پىزند.
 كۆكۆرد { كۆكۆرد } [۱.۱] فا. گوگرد.
 ~ تۇرشۇسۇ آسبد سولفرىك.

~ نىمىش [ف.ص.۱] كوك شىدە.
 ~ نىمىك [ف.م.۱] كوك شىدن.
 ~ لۇ [ص.۱] كوك دار.
 كۆك [۱.۱] كوك (در خياطى)، بىخە درىشت.
 ۲) بند (در ظروف چىنى).
 ~ چۆ [۱.۱] كوك زدن. ۲) بند زدن.
 ~ لىك [ف.۱] كوك زدن، بىخە زدن،
 پىس دوزى كىردن. ۲) بند زنى.
 ~ نىمىك [ف.م.۱] كوك زدە شىدن، بىخە شىدن.
 ~ نىمىش [ف.ص.۱] كوك زدە شىدە، پىس دوزى
 شىدە، بند زدە شىدە.
 ~ لۇ [ص.۱] كوك دار، بند زدە شىدە.
 شۆت - كۆك ائىلە مەك كوك درىشت زدن.
 كۆك [۱.۱] ص. ۱) چاق، فىرە، گۆشئالو.
 ۲) پىر گۆش و چىرى. ۳) [۱.۱] رىنجىش، خىشم.
 كۆكلىمىك { كۆكلىمىك } [ف.س.۱]
 ۱) چاق كىردن، فىرە كىردن، پىر وار بىستىن.
 ۲) رىنجانىدن، عىبانى كىردن.
 كۆكلىدىجى { كۆكلىدىجى } [ص.۱]
 چاق كىندە.
 كۆكلىدىلمەك { كۆكلىدىلمەك } [ف.م.۱]
 بوسىلە دىگرى چاق شىدن، فىرە شىدن.
 كۆكلىمىك { كۆكلىمىك } [ف.۱] چاق
 شىدن، پىر وار شىدن. ۲) رىنجىدن، پىر خوردن،
 عىبانى شىدن.
 كۆك لىشدىرمىك [ف.س.۱] چاق تىر كىردن،
 پىر وار كىردن.
 ~ لىمىك [ف.۱] چاق تىر شىدن، پىر وار شىدن، فىرە
 شىدن.
 ~ لۇك [۱.۱] چاقى، فىرە، پىر وارى.
 كۆكلىمىس سىوابچ اكر عىبانى ھىتى آب
 بىخور.
 كۆك آياقلى لار [۱.۱] رىشە پابان.
 (Rhizopoda).
 كوكىب { كۆككەب، كۆككەب } [۱.۱] ع. كوكىب،

~ کولون گویه سؤؤورماق خاکسترش را
برباد دادن.

کولونو (گویه) سؤؤورماق خاکسترش را
برباد دادن، به کتی از بین بردن.
رنگی کول کیمی اولدو رنگ از صورتش
پرید.

کول [ا.ا] بوته، گلبن، تنه، خار.

~ - کؤس باخ: کؤل - کؤس.

~ لاشماق باخ: ~ لاتماق.

~ لاماق با بوته و خار پوشاندن، پرچین کشیدن.

~ لاتماق [ف.م.] بوته دار شدن.

~ لو [ص.] پراز بته، بوته خار.

~ لوق [ا.ا] بوته زار، بیشه زار، خارزار.

کولا هورن سگی که بی جهت و بی هدف پارس
بکند.

کولایاتماق (گیرمک) پشت بوته مخفی
شدن.

کولا [ا.ا] همزم.

کولا [ص.] شاخ کوتاه.

~ کشچی بز دارای شاخ کوتاه.

کولاز [ا.ا] کلک، قایق ابتدایی که از تنه درخت
ساخته می شود.

کولاک [ا.ر.] باخ: قؤل چوماق.

کولوا باخ: کؤبه.

کول بابا [ا.ا] جنس گیاه شبدرندان، قاصد.
(Leontodon).

کولباسار باخ: کؤل لوق (کؤل).

کولبه { کولبا } باخ: کلبه.

کولپان [ص.] بوته با شاخ و برگ فراوان.

کولچه { کولچا } [ا.ا] (۱) کلوجه، نان شیرینی.
(۲) شمش (شمش طلا و غیره).

~ لنمک [ف.م.] تاب خوردن، بشکل چنبر
در آمدن، گرد شدن.

کؤل خوروز باخ: قیرقاؤل.

کولخورز [ا.ر.] کلخورز، مؤسسه کشاورزی

~ قازئی [ا.ا] سولفات انیدرید.

~ لمک [ف.] سولفوریزه کردن، گوگردی
کردن.

~ لو [ص.] گوگرد دار، گوگردی.

کؤکه [ا.ا] نوعی نان که در آذربایجان به آن
«قوغال» هم گویند، نان گرد، تونک.

کؤل [ا.ا] (۱) خاکستر. (۲) کود.

~ آنان [ا.ا] خاک انداز.

~ ائتمک (ائله مک) خاکستر کردن، برباد
دادن.

~ اولماق خاکستر شدن، دارو ندار خود را
از دست دادن، خاکستر نشین شدن.

~ باش [ص.] خاک بر سر، بدبخت، (نفرین
و ناسزا).

~ باشلیق [ا.ا] بدبختی و سیه روزی.

~ توتان خاکستر گیر، دستگاه صافی تمیز کننده
گازهای دودی از خاکستر.

~ خانا [ا.ا] تون حتام.

~ خاناجی [ا.ا] کارگر تون حتام.

~ رنگی [ص.] رنگ خاکستری.

~ قابی [ا.ا] زیر سیگاری، خاکستر دان.

~ لشمک [ف.] سوختن و خاکستر شدن.

~ لمک [ف.] با خاکستر پوشاندن، خاکستر
مالیدن.

~ لنمک [ف.م.] زیر خاکستر پوشیده شدن،
خاکستر شدن، از خاطره ها فراموش شدن.

~ لو [ص.] آغشته به خاکستر، خاکستری.

~ لوک [ا.ا] مزبله، جای ریختن خاک کروی،
آشغال دان.

کوله پیشیدان کسی که برای مدت طولانی و به
علت تنبلی زیر کرسی یا کنار آتش می نشیند.

~ چالان (چالار) [ص.] به رنگ خاکستر،
شبه خاکستر.

~ دؤنمک به خاکستر تبدیل شدن، سوختن و
از بین رفتن.

~ ده قالماق در سایه ماندن، علنی نشدن،
تظاهر نکردن، ناشناخته ماندن.

~ سالماق سایه انداختن، سایه گسترده.

~ سئون [ص.] سایه پسند (گیاه).

~ سیز [ص.] بی سایه.

~ سین قیلینجیالماق سایه کسی را با تیر زدن.

~ سیندن قورخماق از سایه خود ترسیدن،

خیلی ترسو بودن.

~ کیمی [ظ.] مثل سایه، سایه وار (دنبال کسی

بودن).

~ لمک [ف.] سایه کردن، سایه دار شدن.

(۲) زیر سایه گذاشتن، پرده پوشی کردن.

~ لندیرمک [ف.] سایه انداختن.

(۲) زیر سایه گذاشتن، مبهم کردن، پرده پوشی

کردن.

~ لنمک [ف.] سایه شدن. (۲) زیر سایه

آسودن، خنک شدن. (۳) در سایه کسی سر کردن،

روزگار گذرانیدن، پلکیدن، در سایه نشستن.

~ له ییجی [ص.] سایه گستر، سایه بان.

~ لی [ص.] سایه دار. (۲) مبهم، نار.

(۳) غمگین.

~ لیک [ا.] سایبان، سایه.

~ به داواعلی بیتکی لر گیاهان سایه پرور،

گیاهان سایه پسند.

کوللنکتیو [لا.] دسته جمعی، گروهی.

~ نهلکه سیزلیک امنیت دسته جمعی.

~ لشدیرمک [ف.] اشتراکی کردن.

~ لیک [ا.] دسته جمعی، اشتراکی.

~ مقاوله قرارداد دسته جمعی (کار و غیره).

کوللمه گوبلک { کوللما گوبلاک }

(= اونلوشه گوبلک لری) [ا.] سفید کها، نوعی

قارچ که دارای دو نوع وسیله تولید مثل می باشد.

(Erysiphales).

کولمه { کولما } [ا.] ماهی کلمه، ماهی سفید،

ماهی حاجی طرخان.

اشتراکی.

~ چو [ا.] عضو کلخوز.

کولش { کولاش } [ا.] کلش، کاه بن، کاه،

پوشال، سافه گیاه برنج.

~ لمک با کاه و پوشال پوشاندن (بام).

~ لیک [ا.] کاهدان. (۲) مزرعه غله درو شده.

کولفه { کولفا } [ا.] نور گیر روی سقف و یا دیوار.

کولک { کولاک } [ا.] کولاک، طوفان،

باد شدید.

~ آخین لاری جریان آب در دریا و اقیانوسها

که در اثر کولاک ایجاد شود، جریان باد.

~ تونان [ا.] محل باد گیر.

~ سیز [ص.] بدون باد و طوفان، هوای آرام،

دریای آرام.

~ لمک [ف.] طوفان شدن، کولاک شدن،

باد شدید وزیدن.

~ لنمک [ف.م.] دچار طوفان شدن، در معرض

کولاک قرار گرفتن، طوفانی شدن.

~ لی [ص.] طوفانی، متواج (دریا).

~ لیک [ا.] دریچه یا سوراخ در ساختمان برای

تهویه، باد گیر.

~ هارانوؤستوده اوڑا دود در جهت باد حرکت

می کند.

کول - کوس [ا.] خار و خاشاک، خس و

خاشاک.

~ لی [ص.] دارای بوته، دارای درختچه، خس و

خاشاک دار.

الین کولا - کوسا آتیر دست به هر خاشاکی

دراز می کند.

کولگه { کولگا } [ا.] سایه. (۲) شبح.

~ ائتمک سایه انداختن، سایه کردن.

~ تئاتری [ا.] نمایش عروسکی با سایه (نوعی

خیمه شب بازی).

~ ده بوراخماق (قوئماق) در سایه

گذاشتن، در ابهام گذاشتن، مبهم رها کردن.

(Rutilus Rutilus Caspicus).

کولوف [ا.] غار کوچک، حفره زیر صخره یا در کوه.

کولونگ باغ: کلنگ.

کولونییا (لایین: مسکن) گروه مهاجرین یک کشور در کشور دیگر.

کوله [ص.] (۱) بی دم، بدون دم. (۲) کوفه قد، کوتوله.

کوله [ا.] برده، غلام، بنده.

~ جه سینہ [ظ.] برده وار، بنده وار.

~ لیک [ا.] (۱) بردگی، برده داری.

کوله جه { کولاجا } [ا.] لباس رو مخصوص زنان که از مخمل یا ترمه و غیره دوخته شده باشد و یا به یقه و آستین آن خز و غیره دوخته شده باشد.

کلی { کوللی } [ص.ع.] کتی، عام، نام، زیاد، به مقدار زیاد و عمده.

~ میقدار دا به مقدار زیاد.

کلیات { کولیآت } [ا.ع.] کلیات، امور کلی، مجموعه.

کولیس [ا.فر.] کولیس، شکافی که جسم متحرکی در آن داخل و خارج می شود.

کوم^۱ [ا.] کومه، جایگاه نگهداری گوسفندان که از سنگ و تیر و تخته و جگن می سازند. باغ:

بانیستان. (۲) پشت بام که از نی و جگن ساخته شود. (۳) توده، کپه، تل.

کوم^۲ [ا.] پيله، کرم ابریشم.

~ چو باغ: ~ دار.

~ چولوک [ا.] پرورش کرم ابریشم.

~ خانان [ا.] انبار پيله.

~ دار [ا.] پرورش دهنده کرم ابریشم.

کوم [ا.] دسته، بسته. (باغ: کوما ۱).

کوم - کوم [ظ/ص.] گروه، گروه، انبوه، توده. کوما^۱ [ا.] کلبه، کومه، دخمه. (۲) کپه، تل، توده.

~ جیق [ا.] کومه، کلبه کوچک.

کوما - کوما [ظ.] کپه کپه.

~ لاشماق [ف.] کپه شدن، تل شدن، رویهم انباشتن.

~ لاماق [ف.] کپه کردن، رویهم تل کردن.

~ لانماق [ف.م.] کپه شدن، بصورت تل درآمدن.

~ لئق [ا.] منطقه پراز دخمه.

~ وورماق کپه کردن.

کوما^۲ [ا.بو.] بیهوشی، اغما.

کوماج [ا.] نان کماج که از آرد برنج و یا گندم و شکر پزند.

کوماندا [ا.فر.] (۱) فرمان. (۲) دسته، تیم.

کوماندان [ا.فر.] فرمانده.

~ لئق [ا.] فرماندهی.

کوماندير [ا.فر.] فرمانده.

کومئندان [ا.فر.] دژیان، باغ: کوماندان.

~ سا آتی حکومت نظامی، اوقات ممنوعه.

کومبا: وورماق با پشت دست هول دادن.

کمبائین { کومبائین } [ا.انگلی.] کمباین،

دستگاهی که کارهای متعدد را همزمان انجام

می دهد مثل درو کردن و کبسه کردن محصول

گندم.

~ چی [ا.] راننده کمباین.

کومبه { کومبا } [ا.] نوعی نان گرد و کلفت در

آذربایجان، خمیر آرد گندم را روی سنگ داخل

اجاق پهن می کنند و روی آن آرد و سپس

خاکستر و آتش قرار می دهند، کولوا -

کوللو کومبه نیز گفته می شود. (۲) آدم خپله و

جاق.

کومینات [لا.] مجتمع.

کومبیناسییا [لا.] (۱) ترکیب. (۲) مجتمع.

(۳) زدویند.

کومپاس (لایین: با قدم اندازه گرفتن) قطب نما.

کومپوت [ا.فر.] کمپوت.

کومپوننت [لا.] عنصر ترکیبی، اجزاء ترکیب.

(اٹمک).
 کۆمە ئینە چاتماق (ئېتىشمک) به کمک
 کسی رسیدن.
 کۆملک { کۆملاک } ۱) باغ: کۆئىنک.
 ۲) پیراهن، پوشاک، روبوش. ۳) پوست مار.
 ۴) اندک.
 بىر کۆملکات تۆکور اندکی (یک ذره)
 گوشت می ریزد.
 کۆمۆر [ا. زغال].
 ~ باسان (باندیران) [ا.] کارگر تهته کننده
 زغال چوب.
 ~ باسما [ف. ا.] تهته زغال.
 ~ توتماق باغ: کۆمۆر ده ئېمک.
 ~ چۆ [ا.] زغال فروش، تهته کننده زغال،
 کارگر معدن زغال سنگ.
 ~ چۆلۆک [ا.] زغال فروشی، تهته زغال.
 ~ چيغارما [ف. ا.] استخراج زغال.
 ~ ده ئېمک زغال گرفتن، از گاز زغال مسموم
 شدن.
 ~ قابی [ا.] زغال دان.
 ~ کیمی [ص.] مثل زغال، سیاه.
 ~ لشمک [ف.] زغالی شدن.
 ~ لۆ [ص.] دارای زغال، زغالی.
 ~ لۆک [ا.] زغال دان، محل زغال، محل
 استخراج زغال.
 آغاج کۆمۆر زغال چوب.
 داش کۆمۆر زغال سنگ.
 کۆمۆنیزم (کۆمونیسم) [ا. فر.] کمونیسم.
 کۆمونیست (کۆمونیست) [ص. فر.]
 کمونیست.
 کمیتە { کۆمیتە } [ا. فر.] کمیته، عده ای برای
 اداره حزب یا انجمنی، جرگه.
 کمیسر { کۆمیسار } [ا. فر.] کمیسر، رئیس
 پلیس.
 ~ لئیق [ا.] کمیسری، اداره پلیس.

کۆمىج { کۆماج } ۱) گیاه خزندە (گیاهی که
 روی زمین می خزد).
 ~ لنمک مثل گیاه خزندە روی زمین خزیدن
 (خوابیدن).
 کۆملۆ - کۆمىجلى باریشه وشاخ وبرگو
 هر آنچه روی آن است.
 کۆمىج { کۆماج } ۲) کندوی زنبور عسل.
 ~ بالئ عسل صاف شده.
 کۆمىجک (کۆمىجاک) [ا.] پشته هیزم.
 اۆدونچونون گۆزۆ کۆمىجک ده اولار
 چشم هیزم شکن به پشته هیزم دوخته است.
 کۆمىک { کۆماک } [ا. ۱] کمک، یاری،
 امداد. ۲) پشتیبان، حامی. ۳) مدد کار، یاور،
 معين.
 ~ ائتمک کمک کردن، یاری کردن، حمایت
 کردن.
 ~ ايسته مک باغ: کۆمىک ايسته مک.
 ~ چى [ا.] معاون، دستیار، یاور، کمک.
 ~ چيلىک [ا.] دستیاری، مشارکت.
 ~ سدورماق حمایت کردن، هواداری کردن.
 ~ دېله مک کمک خواستن، یاری طلبیدن،
 یاری جستن، مدد خواستن.
 ~ سيز [ص.] بی کمک، بدون یار و یاور،
 بی حامی، تنها.
 ~ سيزلىک [ا.] بی یار و یاور، بی حامی، تنها.
 ~ گۆرمک کمک دریافت کردن، یاری
 گرفتن.
 لشمک [ف. قار.] به همدیگر کمک کردن،
 همکاری کردن.
 ~ لى [ص.] دارای کمک، با یار و یاور، به یاری
 همدیگر.
 ~ لىک [ا.] کمکی، یاری، امداد، تعاون.
 کۆمه بى اولماق (ئېتىشمک) باغ:
 کۆمه ئینە چاتماق.
 ~ ده ئېمک (چاتماق) باغ: ~ ائله مک

کمیسیون { کومیسئون } [۱. لا. ۱] کمیسیون، هیئت چند نفری برای بررسی مسئله‌ای. (۲) دلالی، حق‌العمل کاری.

کمیک { کومیک } [سو. ۱] خنده‌دار، خنده‌آور، مضحک. (۲) بازیگر نقش کمدی، آدم شوخ.

کمینترن { کومینتشن } [ر. ۱] کمینترن، بین‌الملل ستم‌احزاب کمونیست.

کوناز [ص. ۱] خشن، زمخت، بی‌ادب. ~ لئق [۱. ۱] خشونت، بی‌ادبی.

کونتوئی { کونتوئی } [ص. ۱ / ۱. ۱] خشن، بی‌ادب، بی‌نزاکت. (۲) بی‌تناسب، بدقواره، زمخت.

کونج { کونج } باخ: کنج.

کونجوٚ باخ: کونجوٚ.

کونجوٚ [۱. ۱] کنجد.

~ باغی روغن کنجد.

کوند { کوند } [ظ. ۱ / ص. ۱] راه درست، هم‌سو، سو جهت. (۲) لم، قلق، شگرد.

ساغ کوندومه کشجدی به سمت راست من منتقل شد.

کوندم { کوندام } باخ: کوند.

نا کوندم ناتراز، غیرهمسو.

کونده { کوندا } [۱. ۱] چونه (خمیر). (۲) کند و زنجیر، بخو، غل و زنجیر.

~ آچان [۱. ۱] کارگر چونه گیر، چوبی که با آن چونه را بهن می‌کنند.

~ لمک [ف. ۱] بخوزدن، کند و زنجیر کردن. (۲) چونه تهیه کردن.

~ لی [ص. ۱] در کند و زنجیر.

خمیری کونده لمک خمیر را چونه گرفتن، گرد کردن.

تله‌نین کونده‌سی کوٚت گشدر چونه خمیر عجول به آتش می‌افتد.

کوندوٚر [فا. ۱] کندر، صمغی است خوش بو.

کونده‌لن { کوندالان } [ص. ۱] یک‌وری، کنج، چپکی.

کونسئسیا [۱. لا. ۱] واگذاری، تفویض. (۲) مؤسسه صنعتی یا معدنی که براساس قرارداد منعقد بین دولت و بخش خصوصی ایجاد می‌شود.

کونسول [۱. لا. ۱] کنسول، فئول، نماینده یک دولت در کشور دیگر جهت مراقبت از منافع اقتصادی و حقوقی اتباع آن دولت. (۲) در رم باستان عالی‌ترین مقام کشوری و لشکری.

کونفشت (لاتین: حاضری، آماده). آب نبات، شکلات.

کنفرانس { کونفرانس } (لاتین: یک جا گرد می‌آورم). کنفرانس، گردهم‌آیی.

کونفرئس (لاتین: گردهم‌آیی) کنگره، باخ: فورولتای.

کونکرت { کونکرت } [ص. لا. ۱] مشخص، معین، ملموس.

کونگ { کونگ } [۱. ۱] گونگ، تنبوشه، لوله یا حلقه‌های سفالی که برای جلوگیری از ریزش چاه یا عبور آب از آن استفاده می‌شود.

کونوس [لا. ۱] مخروط (هندسه).

کونول (کونول) [۱. ۱] میل، اشتیاق، هوس. (۲) دل، قلب. (۳) اشتها.

~ آچان [ص. ۱] دلگشا، دلباز، مفرح، روح افزا، دل‌انگیز، شادی بخش، نشاط آور.

~ آچماق مسرور کردن، دل‌گشودن.

~ آچیق لیغئی [۱. ۱] شادی، دلگشائی، فرحناکی، مسرت.

~ آلماق دل بردن، خشنود کردن.

~ آوچیئسی [ص. ۱] دلبر، دل‌آراء، صیاد دل.

~ آوخشاماق دلگرم کردن، دل‌نواختن، دلجوئی کردن.

~ آوخشایان [ص. ۱] دلچسب، دلپذیر، دلنشین.

~ باغلاماق دل بستن، علاقمند شدن، مایل شدن.

~ بولاندېرماق دل آشوب كردن، تهنوع آوردن، دل بهم زدن.

~ ييرليگى (ييرليشى) [ا.ا] همدلى.

~ تۇخلوغو [ص.] دل سبرى، استغناء طبع.

~ دارليغى [ا.ا] دلتنگى، افسردگى.

~ سئون [ص.] دلخواه، دلپذير.

~ سوز [ص./ظ.] بى ميل، بى رغبت، بى علاقه، بنواهى نخواهى.

~ سوزجه (سينه) [ظ.] با بى ميلى.

~ سوزلوك [ا.ا] بى ميلى، بى اشتياقى، بى علاقه، بى رغبتى.

~ سوز ناماز، گۆيه چيخماز نماز اجبارى اجابت نىمى شود.

~ لو [ص.] با ميل، با اشتياق، داوطلب، دلخواه.

~ لولوك [ا.ا] داطلبانه، داوطلبى، مشتاقانه.

~ وئر مك دل دادن، مايل بودن، رضايت دادن، دوست داشتن، عاشق شدن.

~ كۇنلواولماق مشتاق بودن، مايل بودن، راضى بودن.

~ ايسته مك آرزو كردن، ميل كردن، دل خواستن، طلبيدن.

~ پوزولماق بد حال شدن، دل بدرد آمدن، دل پريش شدن.

~ توتولماق دلگير شدن، دل گرفتن، غمگين شدن.

~ تۇخ [ص.] خوددار، چشم و دل سبر.

~ چككم ميل داشتن، اشتها داشتن.

~ سيئيق باخ: ~ قيريق.

~ قالماق دل سپردن، دل باختن.

~ قيريق [ص.] دل شكسته، آزرده.

~ يارالى [ص.] دل ريش، آزرده خاطر.

~ كۇنلوم بۇخدور ميل ندارم، راضى نيستم.

~ كۇنلونه تۇخونماق باخ: ~ ده ئمك.

~ دوشمك به دلش افتادن، هوس كردن، پسنديدن.

~ ده ئمك دل كسى را آزرده، رنجاندن.

~ گۆره [ظ.] بنا به ميل خود، به دلخواه خود.

~ ياتماق دلپذير بودن، مطلوب بودن، به دلش چسبيدن.

~ كۇنلۇنجه [ظ.] به ميل خود، به دلخواه.

~ كۇنلۇندىن چيخارتماق از خاطر بردن، فراموش كردن، به فراموشى سپردن.

~ كۇنلۇندىن كىچمك از خاطر گذشتن، در دل آرزو كردن.

~ كۇنلۇندىن كىچيرتمك آرزو كردن، از خاطر گذرانيدن.

~ كۇنلۇنۇ آچماق كسى را شاد كردن.

~ آلماق دل بىردن، دلش را به دست آوردن، راضى كردن.

~ اله آلماق دل كسى را به دست آوردن، توجه كسى را جلب كردن.

~ اوڭلاماق دل كسى را شكار كردن، دل كسى را به دست آوردن.

~ سىئندېرماق (قىرماق) دل كسى را شكستن، آزرده.

~ ايكى كۇنۇل بيراوولسا، ناپار دالدا يىرى اگر دو دل داده توافق كنند جاى خلوت پيدا مى كنند.

~ ايكى كۇنۇل بيراوولماق عاشق و معشوق شدن، به همدىگر عشق ورزيدن.

~ دلى كۇنۇل دل ديوانه.

~ كۆنه [ا.ا] ته، قسمت پهن تخم مرغ.

~ كۆنیه باخ: كيه.

~ كۆڭشراسييا [ا.لا.] تماوى.

~ كۆڭۈخا [ا.] مترادف كدخدا در قرن ۱۶ تا ۱۹ در آذربايجان كه تابع خان محل بود. در قرن ۱۸

امور مربوط به رساندن ارزاق به كشتى هاى تجارى به عهده كۆڭۈخا بود. فرمانده صدفرا كۆڭۈخا يا بوزباشى مى گفتند.

~ لييق [ا.] بيگارى و جراثيمى كه در قضاوت هاى

كۈنە كۈرۈن، مستعمل كۈرۈن.
 كۈنەنلىك { كۈنەنلىك } [ف.ك] كۈنەنلىك،
 قديمى شۇن، مستعمل شۇن، مۇزىن شۇن.
 كۈنەنلىش { كۈنەنلىش } [ف.ص.ك] كۈنە،
 فرسودە، مستعمل (كۈنەنلىش).
 ~ لىك { كۈنەنلىك } [ف.ك] كۈنە
 كۈرۈن، مستعمل كۈرۈن.
 ~ پىرىلىك [ا.ك] كۈنە پىرىلىك، واپىس گىرائى.
 ~ چى [ا.ك] كۈنە پىرىلىك (۲) سىمار.
 ~ چىلىك [ا.ك] كۈنە پىرىلىك.
 ~ فروش [ا.ك] كۈنە فروش، سىمار.
 ~ - كۈرۈش [ا.ك] خىرت و پىرت.
 ~ لىك [ف.ك] كۈنە تىر شۇن، فرسودە شۇن،
 مستعمل شۇن، مۇزىن تىر شۇن.
 ~ لىك [ا.ك] كۈنە تىر شۇن، فرسودە گى، خارچاز مە.
 ~ لىدىرىك [ف.ك] كۈنە گىرداندىن، مستعمل
 گىرداندىن.
 ~ لىدىلىك [ف.م.ك] مستعمل شۇن، كۈنە شۇن
 (بوسىلەدىگىرى).
 ~ لىك [ف.ك] كۈنە شۇن، فرسودە شۇن،
 مستعمل شۇن، مۇزىن شۇن.
 كۈنەل [ا.ك] غار، خانەزىرىمىنى، خانەزىرىمىنى
 مىسكونى در قديم، باخ: كاھا.
 كۈن [ا.ك] (۱) سىروىدا، صوت، طين، غوغا، ھاي و
 ھوي (۲) شايە، چو.
 ~ لىچىن صوت سىنج.
 ~ باسماق سىروىدا راھانداختىن، ھاي و ھوي
 كۈرۈن.
 ~ چو [ا.ك] غوغا گىر، شايە پىرداز.
 ~ چو لۈك [ا.ك] غوغا گىرى، شايە پىردازى.
 ~ دۈشمىك چو افتادن.
 ~ سالماق شايە كۈرۈن.
 ~ لۈ [ص.ك] پىر طين، طين دار.
 ~ لۈ صاميت حىر فى صىداى انفجارى و
 اصطىكا كى غىراز حىروف شە صائت (ر - ل -

كۈنەنلىك { كۈنەنلىك } [ف.ك] كۈنەنلىك،
 قديمى شۇن، مستعمل شۇن، مۇزىن شۇن.
 كۈنەنلىش { كۈنەنلىش } [ف.ص.ك] كۈنە،
 فرسودە، مستعمل (كۈنەنلىش).
 ~ لىك { كۈنەنلىك } [ف.ك] كۈنە
 كۈرۈن، مستعمل كۈرۈن.
 ~ پىرىلىك [ا.ك] كۈنە پىرىلىك، واپىس گىرائى.
 ~ چى [ا.ك] كۈنە پىرىلىك (۲) سىمار.
 ~ چىلىك [ا.ك] كۈنە پىرىلىك.
 ~ فروش [ا.ك] كۈنە فروش، سىمار.
 ~ - كۈرۈش [ا.ك] خىرت و پىرت.
 ~ لىك [ف.ك] كۈنە تىر شۇن، فرسودە شۇن،
 مستعمل شۇن، مۇزىن تىر شۇن.
 ~ لىك [ا.ك] كۈنە تىر شۇن، فرسودە گى، خارچاز مە.
 ~ لىدىرىك [ف.ك] كۈنە گىرداندىن، مستعمل
 گىرداندىن.
 ~ لىدىلىك [ف.م.ك] مستعمل شۇن، كۈنە شۇن
 (بوسىلەدىگىرى).
 ~ لىك [ف.ك] كۈنە شۇن، فرسودە شۇن،
 مستعمل شۇن، مۇزىن شۇن.
 كۈنەل [ا.ك] غار، خانەزىرىمىنى، خانەزىرىمىنى
 مىسكونى در قديم، باخ: كاھا.
 كۈن [ا.ك] (۱) سىروىدا، صوت، طين، غوغا، ھاي و
 ھوي (۲) شايە، چو.
 ~ لىچىن صوت سىنج.
 ~ باسماق سىروىدا راھانداختىن، ھاي و ھوي
 كۈرۈن.
 ~ چو [ا.ك] غوغا گىر، شايە پىرداز.
 ~ چو لۈك [ا.ك] غوغا گىرى، شايە پىردازى.
 ~ دۈشمىك چو افتادن.
 ~ سالماق شايە كۈرۈن.
 ~ لۈ [ص.ك] پىر طين، طين دار.
 ~ لۈ صاميت حىر فى صىداى انفجارى و
 اصطىكا كى غىراز حىروف شە صائت (ر - ل -

کهره { کاهرا } [ا.ا] علف جالیز (Orobanchc).
 کهریز { کاهریز } [ا.فا] کهریز، قنات.
 ~ سالدیرماق (چئخارندیرماق،
 ووردورماق) قنات احداث کردن.
 کهریمک { کاهریماک } [ف] پیر شدن،
 فرتوت شدن.
 کهکشان { کاهکاشان } [ا.فا] کهکشان، راه
 شیری.
 کهنه باخ: کوئه.
 کهور { کاوار } [ا.ا] تره (گیاه)، نوعی سبزی
 خوردنی.
 کهورمک { کاوارماک } [ف] حمله بردن،
 جنگ زدن.
 کهیر { کاهیر } [ا.ا] کهیر، حساسیت.
 کهیلتی { کاهیلتی } [ا.ا] آوای نفس عمیق.
 کهیلدمک { کاهیلداماک } [ف] لهله زدن،
 نفس نفس زدن، به دشواری نفس کشیدن.
 کی [باغلا، / ادا] که، ونیز موارد استعمال ومعانی
 زیر را دارد:
 ۱) در پایان جمله استفهامی معنی «مگر» می دهد.
 جیبی نین سؤ کوپون تیکمیرم کی؟ مگر
 بارگی جیش را می دوزم؟
 بیلیرمی کی؟ مگر نمی داند؟
 ۲) اگر در آخر جمله ای بیاید که در ابتدای آن
 ظرف (اوقدر، ائله، بیر) باشد، معنی خیلی و زیاد
 و بسیار را افاده می کند.
 اوقدر اگلندیکی کی! خیلی تفریح کردیم.
 اوقدر پول خرجله دی کی! بی اندازه پول
 خرج کرد.
 ائله شاشدیم کی! خیلی دست پاچه شدم.
 بیرووردی کی! خیلی محکم زد.
 ۳) اگر اسم یا ضمیری را به یک جمله ربط دهد
 جمله به مثابه صفت اسم قرار می گیرد:
 بیر آدام کی سؤزدینلمز کسی که حرف
 گوش نمی کند. آدم حرف نشنو.

م - ن - ی -) بقیه حروف صامت.
 کوئی: دئییل قبول نیست، به حساب نمی آید،
 مالید!، معمولاً در بازی بچه ها استعمال می شود.
 کوئی [ا.تر] کوی، محل کوچک زندگی، قریه، ده.
 ~ لو [ص] ادھاتی.
 کویدورمک { کویدورماک }
 (آلؤلاندیرماق) شعله ور کردن، مشتعل کردن،
 افروختن، ملتهب کردن.
 کویر { کاویر } [ا.ا] کویر، باخ: شورانلیق.
 کوئرک { کوئرماک } باخ: کوورک.
 کوئرماک { کوئرماک } باخ: کوورک لنمک.
 کوئینک { کوئیناک } [ا.ا] پیراهن. ۲) نسل،
 پشت. ۲) پوشش پارچه ای برای تار و غیره.
 ۴) لایه داخلی پيله. ۵) پوسته ظریف گندم.
 ~ - تومان [ا.ا] لباس زیر.
 ~ جک [ظ] بدون پیراهن، لخت، بالباس زیر.
 ~ جیک [ا.ا] پیراهن کوچک.
 کوئینک - کوئینک ترئؤکمک خیلی
 خجالت کشیدن، سخت شرمندہ شدن.
 ~ لی [ص] - [پیراهن پوش].
 ~ لیک [ص] - [پیراهنی، پارچه مناسب برای
 پیراهنی، به اندازه یک پیراهن].
 آلت ~ زیر پیراهن.
 نر ~ عرف گیر.
 بئددی ~ هفت پشت، هفت نسل.
 کوپول [ا.ا] دسته، گله (حشرات).
 کوپولتو [ا.ا] طنین، سرو صدا.
 ~ لو [ص] طنین دار، بر طنین، پر سرو صدا.
 کوپولدشمک { کوپولداشماک } باخ:
 کوبولدمک.
 کوپولدمک { کوپولداماک } [ف] طنین
 انداختن.
 کهر { کاهار } [ص] کهر، اسب سرخ رنگ مایل
 به سیاهی، قهره ای رنگ.
 کهربا { کاهرابا } [ا.فا] کهربا.

(۴) در آخر جمله برای بیان نارضایتی و گلایه و شکایت استعمال می شود:

بو اولمادی کی! این که نشد!

او منی سئوهمز کی! او که مرا دوست ندارد!

(۵) «کی» در آخر جمله استفهامی که معنی شبهه و تحسین می دهد:

عجبا جزا وئردیلر کی! چه عجب به کیفر رساندند.

(۶) به شکل پسوند مالکیت:

منیم کی مال من.

(۷) زیرا، چونکه، چون:

انشیتمه دی کی جاواب وئرسین نشنید که جواب بدهد (چون نشنید جواب نداد).

(۸) برای بیان خبری که کسی شنیده در آخر جمله می آید:

اٹله یاغیش یاغدئی کی آن چنان باران بارید که ...

(۹) در موارد زیر استعمال می شود:

اٹله کی آنچنان که، به طوری که.

اولا کی شاید، باشد که.

تا کی تا که تا زمانی که، هنگامی که.

چونکی چونکه، زیرا، چون، برای اینکه.

حالبو کی در حالیکه، در صورتیکه، به طوریکه.

سان کی مثل اینکه، گویا، انگار.

مادام کی مادام که، تا وقتی که.

(۱۰) بعد از فعل برای نقل قول طرف بکار می رود: بولداشیم دئمیشدی کی سؤزوؤمون اؤستونده دورموشام رفیم گفته که به قول خود وفادار است.

(۱۱) بعد از ضمیر، آن را برجسته می کند:

اوکی باخشئی آدام دئر او که آدم خوبی است.

کیبیرنشتیکا (یونانی: فن مدیریت، مهارت در

مدیریت) علم مدیریت و ارتباطات، با استفاده از

کامپیوتر کار فکری انسان را از طریق

دستگاههای الکترونیکی خود کار می کند.

کیبیریت [ا.ع.] کیریت.

~ چکمک کیریت کشیدن، کیریت روشن کردن.

~ چی [ا.] کیریت فروش، تولید کننده کیریت.

کیبیر [ا.فا.] کبر، غرور، نخوت.

~ له [ظ.] با تکبر، مغرورانه، پر نخوت.

~ لنمک [ف.] متکبر و مغرور شدن.

~ لی لیک [ا.] غرور، تکبر.

کیپ [ظ.] ۱) محکم، کیپ. ۲) تنگ هم، جفت هم.

~ باغلاماق تنگ هم بستن.

~ جه [ص.] خیلی محکم.

~ جک باخ: ~ گج.

~ لشدیرمک [ف.] کیپ کردن، محکم کردن،

مسدود کردن، گرفتن منفذ.

~ لشدیرمچی کیپ کننده، محکم کننده،

مسدود کننده.

~ لشدیرلمک [ف.م.] بوسیله دیگری محکم

مسدود شدن.

~ لمک [ف.] ۱) انباشتن، به زور چپاندن.

۲) محکم بستن، مسدود کردن.

~ لنمک [ف.م.] ۱) به زور انباشتن. ۲) محکم

مسدود شدن.

کیپریک باخ: کیرپیک.

کیپ گج { کیپ گاج { [ا.ص.] ۱) قطعه ای

که در مکانیزم های متحرک برای جلوگیری از

خروج گاز و بخار نصب می شود. (مثلاً در تلمبه

... درپوش، منفذ گیر. ۲) جمع و جور (نه بزرگ

و نه کوچک).

~ ائو خانه جمع و جور.

کیتاب باخ: کتاب.

کیتابت { کیتابت { [ا.ع.] کتابت، نوشته.

کیتابه [ا.ع.] کتبه.

کیتره { کیترا { [ا.] کیرا، صمغ، انگم.

کیچمک { کیچامک { [ف.] سربسر گذاشتن.

~ کوتماق کثافت گرفتن، چرک گرفتن.
 ~ لئمک [ف.] کثیف کردن، چرک کردن.
 ~ لندیرمک [ف.س.] بوسیله کسی کثیف گرداندن.
 ~ لندیرلمک [ف.م.] بوسیله دیگری کثیف شدن.

~ لنمک [ف.م.] چرک شدن، کثیف شدن.
 ~ لی [ص.] کثیف، چرک، چرکین.
 ~ لیک [ا.] پوشش برای جلوگیری از کثیف شدن (پیش بند، رومیزی و غیره).
 ~ لی لیک [ا.] کثافت، حالت چرک (بودن).

کیر^۲ [ا.] کوروش.
 کیرا باخ: کیره.
 کیرایه باخ: کیره.
 کیرپی [ا.] جوجه تیغی، خارپشت، تشی.
 ~ اوئو [ا.] گیاه خارشتر (Echinopsilon).
 ~ بالیق [ا.] نوعی ماهی تیغه دار.
 کیرپیک [ا.] مزه، مزگان، موی پلک.
 ~ جیک [ا.] مزک، نارهای باریک و ظریف که عضو حرکتی بعضی جانداران است.
 ~ لی لر [ا.] مزه داران.
 ~ لرینی دژئیمک (چاخماق، چالماق) مزه بهم زدن.
 ~ لرینی قیریماق تند تند پلک بهم زدن.
 ~ لرینی قیریماق بدون مزه بهم زدن، خیره نگاه کردن.

کیرت { کیرت } [ا.] چین و چروک پوست.
 کیرتاغا [ا.] قطعه چوب، قطعه چوبیکه به سوی پرنده و غیره پرتاب کنند.

کیرتیک [ا.] باقیمانده قالب صابون بعد از مصرف قسمت اعظم آن.

کیرتیم باخ: کیرزیم.
 کیرج { کیراج } [ا.] گج، سنگ گج، مجسمه گچی.

~ لشمک [ف.] به حالت گج در آمدن.

کیچی جیک [ص.] کوچول، ریزه، بسیار خرد.
 کیچیک [ص.] کوچک، خرد، ریز، کوچکتر.

~ آئی [ا.] دت اصغر (ستاره قطبی).
 ~ انو [ص.] خانه کوچک.
 ~ اوشاق [ص.] بچه کوچک (خردسال).
 ~ بارماق [ص.] انگشت کوچک.

~ پای [ص.] خرده پا.
 ~ جه [ص.] خیلی کوچک.
 ~ چیلله جه کوچک.
 ~ راق [ص.] کوچکتر.
 ~ قارداش برادر کوچکتر.

~ لشمک [ف.] کوچکتر شدن. (۲) تحقیر شدن.

~ لنمک [ف.] تملق گفتن، اظهار کوچکی کردن.

~ لیک [ا.] کوچکی، خردی، ریزی.
 (۲) فرودستی. (۳) حقارت، پستی.
 ~ لیک دن از بختگی، از کوچکی.
 کیچیلتمک باخ: کیچیلتمک.
 کیچیلدیرمک باخ: کیچیلدیرمک.
 کیچیلتمک باخ: کیچیلتمک.

کیچیلن { کیچیلان } [ص.] قابل کوچک شدن، عدد کسر متعارفی که صورت و مخرج آن به عددی قابل قسمت باشند.

کیچیلتمک { کیچیلتماک } [ف.] بوسیله کسی کوچک کردن. (۲) تحقیر کردن، پست گرداندن. (۳) تصغیر کردن.

کیچیلتمه { کیچیلتما } [ف.] تصغیر (دستور زبان). (۲) تحقیر.

کیچیلدیرلمک [ف.م.] بوسیله کسی کوچک شدن. (۲) تحقیر شدن.

کیچیلتمک [ف.] کوچک شدن. (۲) تحقیر شدن، حقیر شدن.

کیر^۱ [ا.] کثافت، چرک. (۲) گل.
 ~ باسماق چرک گرفتن.

~ کش [ا.] کرایه کش، بار حمل و نقل
در مقابل مزد و کرایه.

~ لمک [ف.] کرایه کردن، اجاره کردن.

~ لنمک [ف.م.] کرایه شدن، اجاره شدن.

~ لی [ص.] کرایه ای، اجاره ای.

~ نیشین [ص.] کرایه نشین، اجاره نشین.

~ به وئرمک کرایه دادن، به اجاره واگذار
کردن.

کیریتیمک [ا.] کرخت کردن، ساکت کردن،
بی حس کردن، تسکین دادن، مجبور به سکوت
کردن.

کیرئخماق باخ: کارئخماق.

کیریدیلیمک [ف.م.] (۱) بوسیله دیگری ضعیف
شدن (صدا ۲) کرخت شدن، بی حس شدن
(بوسیله دیگری).

کیریش [ا.] زه (کمان)، (۲) ریسمان محکم.

~ چی [ا.] زه ساز.

~ لمک [ف.] زه کشیدن.

کیریشمک [ف.قار.] دسته جمعی سکوت کردن.

کیریکمک باخ: کیریمک.

کیریلیمک [ف.] (۱) کشیده شدن (سیم تار)،
(۲) کرخت شدن، بی حس شدن.

کیریلیمیش [ف.ص.] (۱) کشیده شده (سیم تار)،
(۲) کرخت شده، بی حس.

کیریمک [ف.] (۱) کرخت شدن، بی حس شدن.
(۲) تسکین یافتن، از تب و تاب افتادن. (۳) دم
فرو بستن، مهوت شدن.

اؤلوسو اولن کیریدی، یاسا گلن
کیریمه دی صاحب مرده تسکین یافت ولی
نسلیت گوینده تسکین نیافت، کاسه گرم تراز
آش.

کیریمیش جه [ظ.ا.] ساکت و آرم، ساکت و
بی حرف. (۲) کرخت و بی حس.

کیس [ا.فا.] کیس، چروک، چین.

کیسه [ا.فا.] (۱) کیسه، توبره، انبان، گونی.

~ لمک [ف.] گچ مالیدن، گچی کردن.

~ لنمک [ف.م.] با گچ پوشانده شدن.

~ لی [ص.] گچ دار.

کیرجیم باخ: کیرژیم.

کیرژیم { کیرژیم } [ا.] شناور کوچک در دریای
خزر که کف آن مسطح و بدون عرشه بوده و
بوسیله پارو و یا بادبان در آبهای کم عمق ساحل
یا رودخانه حرکت می کرد و اساساً
بار کشتی هایی را که نمی توانستند به ساحل
کم عمق وارد شوند بوسیله آنها تخلیه می کردند.

کیرس { کیرس } [ا.] (۱) تورم دور زخم پس از
التیام زخم. (۲) چین و چروک پارچه.

یازا ساغالار، کیرسی یوخ زخم التیام
می یابد اثرش می ماند.

کیرشان [ا.] پودر، نرمینه.

~ سوژتمک (وورماق) باخ: ~ لاما.

~ لاما پودر زدن، آرایش کردن.

اننیک - کیرشان [ا.] وسایل آرایش.

کیرشه [ا.] سورتیه.

کیرکیت (کیرکی) [ا.] شانه چوبی یا
استخوانی برای خواباندن پودها در بین تارها و
سفت کردن گره ها در قالی بافی، نوع فلزی آن
را { هاوا } گویند. (۲) پوست نازک (گردو، بادام
و غیره).

کیرکیره (= ال ده بیرمانی) [ا.] آسیاب دستی،
دستاس.

کیره { کیروا } [ا.] کسی که هنگام ختنه
کردن پسر بچه را نگاه می دارد. (۲) خطاب به
مردی از نزدیکان.

کیره [ا.فا.] کرایه، اجاره.

~ ائتمک (ائله مک) کرایه کردن، اجاره
کردن.

~ نوتماق کرایه گرفتن، اجاره کردن.

~ چی مستاجر.

~ چیلیک [ا.] اجاره داری. (۲) کرایه کشی.

- (۲) کیسه حقام.
 ~ جیک [ا.] کیسه کوچک.
 ~ چکن [ا.] کیسه کش حقام.
 ~ چکمک کیسه کشیدن در حقام.
 ~ چی [ا.] کیسه کش حقام.
 ~ دن گشتمک از کیسه رفتن، ضرر کردن، از جنگ رفتن.
 ~ دن یشمک از کیسه خوردن، از موجودی مصرف کردن.
 ~ دیسی ته مانده.
 ~ سمینی دۆلدورماق جیب خود را پر کردن، به هر طریقی ثروت مند شدن.
 ~ گکش [ا.] کیسه کش حقام.
 ~ - کیسه [ظ./ص.] کیسه کیسه، تعداد زیادی کیسه پر.
 ~ لمک [ف.] (۱) نوی کیسه ریختن. (۲) کیسه کشیدن در حقام.
 ~ لنمک [ف.] (۱) نوی کیسه ریخته شدن. (۲) کیسه کشیده شدن در حقام.
 ~ لی [ص.] کیسه دار، دارای کیسه.
 ~ لی لر جانوران کیسه دار، کیسه داران (مثل کانگورو).
 کیش [ا.] آوازی برای راندن مرغ.
 ~ لمک [ف.] کیش کردن، راندن مرغ و طیور.
 کیشگیر تمک باخ: قشقرتماق.
 کیشمیش [ا. فا.] کشمش، مویز.
 ~ بیدانا کشمش بی دانه.
 ~ سبزه [ا.] کشمش سبزه.
 کیشمیشی [ص.] انگور کشمش.
 کیشمیشی گۆلمک نخودی خندیدن.
 کیشنرتی { کیشنارتی } [ا.] شبهه، آوای اسب.
 کیشنشدیرمک { کیشناشدیرماک } [ف.] ص. [به شبهه و داشتن گته اسبها.
 کیشنشتمک { کیشناشماک } [ف. فار.] شبهه کشیدن تعدادی اسب بطور همزمان.
- کیشنک { کیشناک } باخ: کیشنرتی.
 کیشنمک { کیشناماک } [ف.] شبهه کشیدن.
 کیشنمه { کیشناما } [ا.] شبهه.
 کیششی [ا.] (۱) مرد (۲) جوانمرد، دلیر، دلاور. (۳) شوهر، شوی. (۴) نفر، شخص.
 ~ اوغلور حلال زاده.
 ~ جیک [ا.] خطاب مهر آمیز به شوهر.
 ~ چۆل قوشودور مرد مثل پرنده صحراست.
 (کمتر در خانه است و در خارج از خانه فعالیت می کند).
 ~ سیز [ص.] بی شوهر.
 ~ - کیشی [ظ.] مردانه، مردوار.
 ~ لشمک [ف.] (۱) مرد شدن، بالغ شدن. (۲) باخ: کیشی لنمک.
 ~ لنمک [ف.] ادای مرد را در آوردن، منم منم گفتن، شاخ و شانه کشیدن.
 ~ لیک [ا.] مردی، مردانگی، انسانیت، جوانمردی.
 ~ نین سۆزۆییراؤلار حرف مرد بکی است.
 هئچ کیشی لیکدن دئیل دوراز جوانمردی است، دوراز مردانگی است.
 کیف^۱ [ا.] (۱) کپک، قارچ، کفک، شوره. (۲) پوسیدگی، فساد.
 ~ باغلاماق (آتماق، باسماق، تونماق) کپک زدن.
 ~ تونماق (۱) روی چیزی را کفک گرفتن. (۲) مرض جذام گرفتن.
 ~ قوئماق کفک گذاشتن.
 ~ گۆبلیک لری قارجهای موله کپک.
 ~ لتمک [ف. ص.] (۱) گنداندن، پوساندن، کپک دار کردن.
 ~ لندهر مک باخ: کیف لتمک.
 ~ لنمک [ف.] (۱) کفک دار شدن، کفک گذاشتن. (۲) گندیدن، پوسیدن، فاسد شدن. (۳) مدت طولانی بلا استفاده ماندن.

- ~ لی [ص. ۱] کپک دار، کسک زده.
 (۲) گندیده، فاسد.
 کیف^۲ [ا. فا.] کیف، ساک، چمدان.
 کیف باخ: کنف.
 کیفسه مک { کیف ساماک } [ف.] گندیدن،
 پوسیدن، فاسد شدن، کپک گذاشتن.
 کیفسیمک باخ: کف لنمک.
 کیفسینمک باخ: کیف لنمک.
 کیفیت { کثیفیات } [ا. ع.] کیفیت، چگونگی،
 چونی، ماهیت.
 ~ جه [ظ.] از لحاظ کیفیت.
 ~ سیز [ص.] با کیفیت بد، نامرغوب.
 ~ سیزلیک [ا.] نامرغوبی.
 ~ لی [ص.] نامرغوب، با کیفیت.
 ~ لی لیک [ا.] مرغوبیت.
 کیفیر [ص. ۱] (کثیف، چرکین. ۲) اکبر،
 شلخته. (۲) زشت، بد گل.
 ~ لشمک [ف.] کثیف تر شدن، زشت تر شدن.
 ~ لنمک [ف.] کثیف شدن، زشت شدن.
 ~ لیک [ا.] کثیفی، چرکینی.
 کیلسه { کیلسا } [ا. بو.] کلیسا.
 کیلکه^۱ [ا. ر.] ماهی کیلکا.
 خیردا سیئه نک کیمی وتگی بالیق -
 لارئنیشین عومومو آدئ اسم عام ماهیهای
 کوچک محصول شیلان.
 کیلکه^۲ [ا. ۱] (خرده پشم، پرز. ۲) موی ژولیده،
 وز کرده. (۳) لپقه یا لپق، موئی که در داخل مرگب
 قلمدان قرار می دهند.
 ~ باش [ص.] دارای موهای ژولیده، آشفته،
 وزوزو.
 ~ لشمک باخ: ~ لنمک.
 ~ لنمک [ف.] ژولیده شدن، بهم چسبیدن مو.
 ~ لی [ص.] موهای ژولیده و بهم چسبیده.
 دارانان یونون کیلکه سی پرز و خرده های
 پشم شانه شده.
- کیلکه شیک [ص.] ژولیده، آشفته، بهم پیچده.
 کیلو (یونانی به معنی هزار) واحد اندازه گیری.
 ~ قرام کیلو گرم، هزار گرم.
 ~ لوق به وزن یک کیلو، به اندازه یک کیلو.
 ~ مئر کیلومتر، هزار متر.
 ~ وئات کیلوات، هزاروات.
 کیله [ا.] مقیاس وزن معادل ۶ کیلو گرم.
 بیر کیله بوغدا یک «کیل» گندم.
 کیلید [ا. فا. ۱] (کلید. ۲) قفل.
 ~ آکتیندا زیر کلید، بازداشت شده، توقیفی.
 ~ دبلی [ا.] زبانه قفل.
 ~ سیز [ص.] کلید نشده، قفل نشده.
 ~ لمک [ف.] کلید کردن، قفل کردن، توهم
 فرو بردن دو چیز دنداندار.
 ~ لنمک [ف. م.] کلید شدن، قفل شدن، توهم
 فرو رفتن دو چیز دنداندار.
 ~ لی [ص.] کلیددار، قفل شده، بسته شده.
 کیلیر [ا. تر.] نی.
 کیلیم [ا. فا.] گلیم، نوع قالیچه بدون پرز.
 ~ سچی [ا.] گلیم باف.
 ~ چیلیک [ا.] گلیم بافی.
 کیلیم آراسئ [ا.] نمایش عروسی که در گذشته
 در آذربایجان مرسوم بوده است، گلیمی را در
 میدان می گسترده و یک نفر در وسط آن
 قرار می گرفت. دو نفر دستیار طرفین گلیم را بلند
 می کردند و نفر وسطی با انگشت هایش عروسکها
 را می رقصاند. معمولاً در عروسی و جشن ها اجرا
 می شد و جنبه طنز و نقادی و کمیک داشت.
 کیم^۱ [ض.] چه کسی؟ کجا؟ هر کس.
 ~ اولور اولسون هر کس می خواهد باشد.
 ~ اوله کیم قالا کی مرده، کی زنده.
 ~ ایسه شخص نامعلومی.
 ~ بیلیر چه کسی می داند؟! شاید، کسی
 نمی داند.
 ~ چالیشار سا، قازانار هر کس بکوشد، پیروز

- می شود، مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد.
 ~ دژدی کی گفت؟
 ~ سه باخ: کیمه.
 ~ کی کی که.
 ~ (کیمه ۱) کی به کیه. ۲) هر کی هر کی،
 هرج و مرج.
 ~ لردن سن؟ از کدام خانواده (طایفه) هستی؟
 ~ لیک [ا.] کیان، هوتت.
 کیمه نه! به کسی مربوط نیست.
 کیمی سی باخ: کیمی.
 کیمی نیز کدام یک از شما.
 کیمین کی مال کی، مال چه کسی.
 اوئون کیمی یو خدور؟ قوم و خویش ندارد؟
 آیا کسی ندارد؟
 بورادا کیمین وار؟ این جا (قوم و خویش)
 چه کسی را داری؟
 هنج کیم هیچ کس.
 هر کیم هر کس، همه.
 کیم^۲ باخ: کی.
 کیمسه [ض.] (۱) کسی. ۲) هر کس.
 ۳) هیچکس. ۴) یکی، بعضی.
 ~ دن از کسی، از هیچ کس.
 ~ سیز [ص.] / ا. بی کس، بی فامیل و آشنا، تنها،
 غریب، اطفال بی سرپرست.
 ~ سیز لیک [ا.] بی کسی، تنهایی، غریبی.
 ~ گل میشدی کسی آمده بود.
 ~ گلمه میشدی کمی نیامده بود، هیچکس
 نیامده بود.
 کیمی [ض.] / قوشما. ۱) یکی، بعضی، برخی.
 ۲) چه کسی. ۳) تا، تا وقت. ۴) به محض،
 به مجرد. ۵) مانند، مثل، بسان، پسوند به معنی
- «سان» فارسی.
 ~ ایسته بیر سینییز چه کسی را می خواهید.
 ~ چه مثل، مانند.
 ~ سی بعضی، برخی، کسی.
 ~ گولور، کیمی آغلا شیر برخی می خندند و
 بعضی گریه می کنند.
 اوژد کیمی بسان آتش.
 پیشیک کیمی لر گریه سانان.
 گول کیمی مثل گل.
 ناهارا کیمی تا ظهر.
 بثل کیمی بادوش، بادوار، مانند باد.
 کیمیا [ا. ع. / یو.] شیمی، کیمیا.
 ~ چئ [ا.] شیمی دان، کیمیا گر.
 ~ گر [ا.] کیمیا گر.
 ~ گر لیک [ا.] کیمیا گری.
 کیمیاوی [ص.] شیمیائی.
 ~ ائلشمشت عنصر شیمیائی.
 ~ ایشاره لر علامت شیمیائی.
 کین [ا. فا.] کین، کینه، دشمنی، عداوت.
 ~ باغلاماق کینه بستن.
 ~ بسلمک کینه توزی کردن.
 ~ سیز بی کینه.
 ~ لی [ص.] کینه توز، کینه جو، کینه کش،
 کین توز.
 ~ لی - کین لی [ظ.] کینه توزانه.
 ~ لی لیک [ا.] کینه توزی، انتقام جوئی.
 کینو [یو.] سینما.
 کینونئائر (سالن) سینما.
 ~ چکمه فیلمبرداری.
 ~ چکمه آپاراتی دستگاه فیلمبرداری.
 کینه [ا.] گنه گنه.

گ

گ - گ - گ - یکی از حروف صامت زبان
آذربایجانی است که جزء حروف میان کامی،
انفجاری و طنین دار گروه بندی می گردد. غالباً
در اول کلمه می آید و بندرت در وسط و آخر
کلمه استعمال می شود.
هر گاه در آخر کلمه بیاید پیش از « گ »
انحصاراً « ن » قرار می گیرد.
مثل: قشنگ، تنگ.
هر گاه در بین دو حرف صدا دار (صائت)
قرار بگیرد صدای « ی » می دهد، مثل دو گو -
دو یو که هر دو شکل معمول است.
گاپ [ا.] گپ، مکالمه، صحبت، گفتگو.
~ لاهاق گپ زدن، گفتگو کردن.
گاراژ { قاراژ } [ا. فر.] گاراز، توقفگاه اتومبیل.
گاز { قاز } [ا.] گاز، بارچه نازک و لطیف که در
زخم بندی بکار می رود.
گاز { قاز } [ا.] گاز، بخار.
~ آئیرما [ف. ا.] بالایشگاه.
~ بو شالما ایشیق منبعی لایب گازی.

~ چکیلیشی گازرسانی.
~ چیتراغی چراغ گازی.
~ سیغینا جاغی پناهگاه ضد گاز.
~ قایناغی جوش گاز.
~ کمری لوله گازرسانی
~ لاشدیرماق [ف. س.] به حالت گاز
در آوردن. (۲) گازدار کردن.
~ لاشماق [ف.] به حالت گاز در آمدن.
~ لاشماق [ف.] (۱) گازدار شدن. (۲) کف
کردن، حباب تولید کردن. (۳) دو برداشتن،
خروشدن، جوش و خروش کردن.
~ لی [ص. ا.] (۱) گازدار. (۲) متکبر، متفرعن.
~ باناجاق سوخت گازی.
بوغوجو گاز گاز خفه کننده.
گازوئیل { قازوئیل } [ا. انگل.] گازوئیل،
ماده سوختنی و یکی از مشتقات نفت.
گازولین { قازولین } [ا. انگل.] گازولین،
اتر نفت.
گاف لار (= دؤنمه) [ا.] قسمت برگردان ترانه

گذشت زمان.
 ~ - گل رفت و آمد.
 ~ - گله سالماق کار را امروز و فردا کردن.
 ~ ها گشت [ظ.] راه طولانی رفتن، رفت و باز هم رفت.
 ~ ها گشته [ظ.] در آستانه عزیمت، در آستانه حرکت و رفتن.
 گشتدی ده گلدی (گشتمیشدی گلدی)
 رفته بود برگشت، مرده بود زنده شد.
 گشتدیکجه [ظ.] بتدریج، یواش یواش، بمرور، رفته رفته.
 گشتدی گورولتویه لورفت.
 گشتمه لی [ص./ظ.] رفتی، مردنی.
 گندر باخ: گندر.
 گنده - گشته [ظ.] در حال رفتن، در آخرین لحظه، در این اثناء، در این بین، در این ضمن.
 گنده - گنده [ظ. ۱] در حال رفتن، در آخرین لحظه. ۲) مکرر، به کرات. ۳) بتدریج، بمرور.
 گنبدیب - گلمک ۱) رفت و آمد کردن، رفتن و آمدن. ۲) معاشرت کردن. ۳) عود کردن و تسکین یافتن (بیماری).
 گنبدیش باخ: گنبدیش.
 آتی وئر گشتین اسب را بده، بره!
 آرادان گشتمک از بین رفتن، نابود شدن، تلف شدن.
 آرخ دان سو گندیر از نهر آب جریان دارد.
 آژ گشتدی، آؤز گشتدی، درّه، تپه، دؤز گشتدی. در قهقهه ها به معنی (رفت و رفت) و (خیلی رفت) بکار می رود.
 آغیر خسته لنمیشدی، دئدیک گشتدی سخت بیمار شده بود، بنظر رسید که مرده است.
 اره گشتمک شوهر کردن.
 الدن ~ از دست رفتن، هلاک شدن، تلف شدن، فوت شدن.
 اؤقدر پول هارا گشتدی آن قدر پول کجا

که بطور گروهی تکرار می شود.
 حاجی ترخانا گشتن گمی بند اؤلور
 قایبیدیب گلنده یوکوکوند اؤلور
 یانارام اؤدونا میسلی پروانا،
 گندرم الیندن ای دیل تهرانا.
 گالیش [ا.] گالش، ساکنین کوههای طالش.
 گامیش باخ: جامیش.
 گاوالی [ا.] آلو، قطره طلا.
 گاواهین [ا.] گاواهن، تیغه آهنی خیش.
 ~ لئق [ا.] باغ آلو.
 گاورسه { گاوارسا } [ا.] یکی از تولیدات تزیینی زرگری که بشکل کره از طلا و نقره می سازند و معمولاً برگ، جقه و غیره نیز روی آن نصب می کنند.
 گاؤور (= گوؤور) [ا.] گبر، زردشتی، بمعنای کافر و بی دین هم استعمال شده است، مسیحیان نیز گاؤور نامیده شده اند.
 گاؤورون تنبلی، کشیش؛ مسلمانین تنبلی درویش اؤلار تنبل مسیحی کشیش، تنبل مسلمان درویش می گردد.
 گاه [ظ./باغلا. فا.] گاه، گاهی اوقات.
 ~ بیر [ظ.] گاهگاهی، هر چند گاه.
 گاه گیر^۱ [ص.] تغییر متوالی روش راه رفتن (اسب).
 گاه گیر^۲ [ا.] خاک زرد نرم.
 گشتمک (گندر) [ف. ۱] رفتن. ۲) راه سبردن. ۳) سپری شدن. ۴) ازدست رفتن، از بین رفتن. ۵) رحلت کردن، فوت شدن. ۶) پیریدن (رنگ). ۷) گذشتن. ۸) ادامه دادن، پیش رفتن، جریان یافتن. ۹) مصرف شدن. ۱۰) فروش رفتن.
 گشت آنقیثرتائیشی تاپ آنقدر عرعر کن تا همتایت را پیدا کنی (توهین).
 ~ اؤزونه دؤست قازان، دؤشمن اؤجاق باشیندادیر برو دوست پیدا کن، دشمن در خانه است.
 ~ - گنده [ظ.] رفته - رفته، بتدریج، بمرور، با

رفت؟ (چه شد؟).
 ایتی گئتمک تند رفتن.
 ابش نئجه گئدیر کار چطور پیشرفت می کند؟
 بادا گئتمک بر باد رفتن، هدر رفتن.
 بوآت یاخشئی گئدیر این اسب خوب راه
 می رود (خوب می دود).
 بو باشماق اوچ آی گئدر این کفش سه ماه
 دوام می آورد.
 بویول هارایا گئدیر؟ این راه به کجا می رود؟
 این راه به کجا منتهی می شود؟
 بیلمه دیم سنه لازیم ایتمیش، وئردیم
 گئندی متوجه نشدم که تو لازم داری دادم رفت.
 تئاتردا نه گئدیر؟ برنامه تئاتر چیست؟
 قوی گئتسین بگذار برود، ولش کن برود،
 فراموش کن.
 مال گئندی دارائی مصرف شد، دارائی تمام شد.
 مال لار هارا گئده جک؟ این کالاها کجا
 خواهند رفت؟ (کجا فرستاده خواهند شد).
 مال یاخشئی گئدیر فروش کالارواج دارد،
 کالا خوب به فروش می رسد.
 مکتوب او رایا ایکی گوئه گئدر نامه تا آنجا
 دو روز طول می کشد تا برسد. (دو روزه
 می رسد).
 بای گئندی تابستان سپری شد.
 گئتمیشدیر [ف]. [چنین صورت گرفته است،
 اینطور رفته است، در غلطنامه صورت چاپ شده
 غلط].
 گئج [ظ]. [دیر، دیروقت، تأخیر].
 ~ اولسون، گؤج اولماسین بهتر است که
 کار دیر انجام گیرد تا با فشار.
 ~ - تئر [ظ]. [دیر و زود].
 ~ دن گئج [ظ]. [دیرتر، خیلی دیر، دیروقت].
 ~ ده یئن (بئتیئن) [ص]. [دیررس].
 ~ قایئایان [ص]. [دیرجوش].
 ~ - گئج [ظ]. [دیر به دیر، گاهی وقت].

~ گلن قوناق، اؤز کیسه سیندن بیئر
 مهمانی که دیر بیاید از کیسه خود می خورد.
 گئجه [ا]. [شب].
 ~ بویو در طول شب.
 ~ پالتارئ لباس خواب.
 ~ چیچه بی باخ: گئجه گؤزلی.
 ~ چیراغئ [ا]. [کرم شب تاب].
 ~ دوشمک شب فراریدن، شب شدن.
 ~ قارا، جوچه قارا شب سیاه و جوچه هم سیاه،
 کسی نمی بیند.
 ~ قارالمق شب شدن.
 ~ قوشو [ا]. [بوم، جغد، بوف. ۲] به شوخی به
 بچه ای گفته می شود که کم خواب است.
 ~ کسدی [ا]. [شب زنده داری، شب عروسی].
 ~ کسمک [ف]. [شب زنده داری کردن].
 ~ کوزلوغو [ا]. [شب کوری].
 ~ کورو [ا]. [شب کور].
 ~ کی آنچه در شب گذشت.
 ~ گؤزلی (~ چیچه بی) [ا]. [جنسی از
 گیاهان خانواده لاله عباسی. (Mirabilis)
 ~ گؤزو تاریکی شب.
 ~ گؤزو کورگؤزو شب بینائی کور است،
 کاری که در تاریکی انجام می گیرد کور کورانه
 است.
 ~ - گؤندؤز (~ به گؤندؤز) ۱) شب و
 روز، شبانه روز. ۲) تمام وقت.
 ~ - گؤندؤزلوک [ص]. [شبانه روز، تمام وقت].
 ~ لمک [ف]. [بینوته کردن، شب را گذراندن،
 شب را به روز آوردن].
 ~ لی - گؤندؤزلو [ص]. [شب و روز،
 تمام وقت].
 ~ لیک [ص]. [شبانه، مخصوص شب (لباس)،
 بمدت یک شب].
 ~ مکتبی مدرسه شبانه، آموزشگاه شبانه.
 ~ نی گؤندؤزه قاتماق شب تا صبح کار

کردن، شب تا صبح بیدار ماندن.

~ نین بیر عالمی نیمه شب، خیلی از شب گذشته.

~ واز باخ: گنجه ور.

~ یارئسی [ظ.] نیمه شب.

~ به دو شمک به شب افتادن، شب در راه ماندن.

گنجه ور { گنجاوار } [ا.] گیاه کسیر ترکی.

گنجیکدیرمک { ف. ۱۱ } به تأخیر انداختن.

(۲) معطل کردن. (۳) دیر کردن. (۴) منتظر

گذاشتن.

گنجیک مک { ف. ۱۱ } تأخیر کردن. (۲) دیر

کردن. (۳) معطل شدن. (۴) منتظر شدن.

گندر { گندار } [ف.] می رود.

~ (گلمز ۱) غیر قابل برگشت، برگشتنی.

(۲) مرگ. (۳) تبعید.

گندرگی { گندارگی } [ص.] رفتنی.

گندری { گنداری } [ص.] رفتنی، موقتی.

گندلی { گندالی } [ظ.] از وقتی که رفته.

گندن - گلن { گندان - گلان } [ص. ۱/۰]

(۱) عابر، رهگذر. (۲) هر کس.

گندنی { گندانی } باخ: گندلی.

گنده [ا. ۱۱] پسر، یارو. (۲) نوکر.

گنده - گوذه آدم بی سرو پا.

گنده جک { گنداجاک } [ظ.] رفتنی.

~ یشریم واز جانی باید بروم، به جانی رفتن.

هستم.

گندیش [ا. ۱۱] جریان (امور)، روند. (۲) مشی،

رفتار. (۳) طول، طی. (۴) طرز رفتن. (۵) حرکت

(در بازی شطرنج).

~ (گلش [ا. ۱۱] رفت و آمد. (۲) معاشرت.

او گندیش (او گندیش له گشتی) رفت

که برگردد، رفت که رفت.

گندیشات جریانات.

گندیشین به این دی رفتار را پسندید.

ایشین گندیشی جریان امر، روند کار.

گندیلیمک [ف. م.] حالت مجهول از گشتمک،

طی شدن.

گندیله می باخ: گنده جک.

گنرب { گنرب } (آلمانی Erbe) علامت و

نشان رسمی، نشان، آرم.

~ لی [ص.] نشاندار، دارای مهر رسمی دولتی،

آرم دار.

گنرچک { گنرچاک } [ص. / ظ. / ا. ۱]

(۱) حقیقت، واقع. (۲) راستی، درستی، صحت.

(۳) صحیح، درست. (۴) حقیقی، واقعی.

~ او لماق حقیقت بودن، حقیقت داشتن.

~ دن هیر می لندی واقعا عصبانی شد.

~ لشدیرمک [ف.] تحقق بخشیدن، واقعیت

بخشیدن.

~ لشمک [ف.] تحقق یافتن، واقعیت یافتن.

~ لمک [ف.] تحقق بخشیدن.

~ لنمک [ف.] به حقیقت پیوستن، تحقق یافتن.

~ لیک [ا.] واقعیت، حقیقت.

گنرمان [ا. آ.] از من.

گنری [ظ. ۱۱] عقب و پشت سر. (۲) پی. (۳) پی آمد،

عاقبت. (۴) عقب مانده.

~ آتماق (سالماق) عقب انداختن، به تأخیر

انداختن.

~ آلماق پس گرفتن، مسترد داشتن، باز ستدن.

~ او تور تماق عقب راندن، پس نشاندن.

~ او تور تماق عقب نشینی، عقب نشینی کردن.

~ چکیلیمه عقب نشینی، پس روی.

~ (به) چکیلیمک عقب نشینی کردن.

~ ده [ظ.] عقب، در عقب.

~ (ده) دورماق در عقب ایستادن، عقب

ایستادن، پرهیز کردن، خود را عقب کشیدن

(از جنجال و غیره).

~ (ده) قالماق عقب ماندن، تأخیر داشتن.

~ (ده) قوئماق عقب گذاشتن، جلو زدن.

~ دن [ظ.] از عقب، از پس.

~ دن باخماق از دور نگاه کردن، نزدیک

- نشدن، دخالت نکردن.
 ~ دن گشیه مخفانه.
 ~ دوشونجه افکار عقب مانده، افکار واپس گرا.
 ~ (به) دؤنمک عقب گرد کردن، به عقب برگشتن، رجعت کردن.
 ~ سینه باخ عاقبت کار را بین، پی آمد کار را بین.
 ~ قایتارماق مسترد داشتن، پس دادن.
 ~ (به) گشتمک عقب رفتن، پس پس رفتن، واپس رفتن.
 ~ گزئورمک (۱) مسترد داشتن، پس گرفتن.
 (۲) قول خود را پس گرفتن.
 ~ گزئورمک اعاده دادن، برگرداندن.
 ~ لتمک [ف.ا.] سبب عقب نشینی شدن، وادار به عقب نشینی کردن، سبب تأخیر و تعویق شدن.
 ~ لمک [ف.] عقب رفتن، عقب نشینی کردن، پس رفتن، از قول خود برگشتن.
 ~ لیک [ا.] عقب ماندگی، عقب افتادگی، واپس گرایی.
 ~ وئورمک مسترد کردن، باز گرداندن.
 ~ به به عقب، به پس.
 ~ به ایسته مک فراخواندن، پس خواندن، مطالبه کردن.
 ~ به قایتماز برگشت ناپذیر.
 گشن^۱ [ص.ظ.ا.] وسیع، پهناور، عریض، گشاد، فراخ. (۲) دور، بافاصله. (۳) قهر، دلخور.
 ~ - بؤل [ص.] وسیع و فراخ، گسترده و فراوان.
 ~ دن گشته دورادور.
 ~ دؤشلؤ [ص.] فراخ سینه، سینه پهن.
 ~ دؤنیا دنیای پهناور، دنیای بزرگ، جهان وسیع.
 ~ گؤن روزی فراخ، راحت، رفاه.
 گشتمک باخ: گشتمک.
 ~ لشمک [ف.] گشادتر شدن، وسیع تر شدن.
 ~ لشمه [ف.ا.] گشادگی، فراخی.
 ~ لمک باخ: گشلمک.
 ~ لیک [ا.] وسعت، پهناوری، گشادگی، پهنای، عرض.
 آرامیز گشن دبر میانه ما شکر آب است، قهر هستیم.
 گشن^۲ [ا.بو.] زن، عامل انتقال وراثت.
 گشئراتور [ا.لا.] زنراتور، مولد برق.
 گشئراسییا [ا.لا.] نسل.
 گشئرال [ا.لا.] زنرال، تیمسار، امیر، افسر ارشد.
 ~ لئق زنرالی، امیری.
 گشئلتدیرمک { گشئالتدیرماک } [ف.س.ا.] بوسیله دیگری وسیع و گشاد کردن.
 گشئلتمک { گشئالتماک } [ف.] گشاد کردن، وسیع کردن، عریض کردن، متسع کردن.
 گشئلدیجی { گشئالیدیجی } [ا.ص.] (۱) گشاد کننده، متسع کننده. (۲) آلت برای عریض و گشاد کردن.
 گشئلدیلمک { گشئالدیلماک } [ف.م.] بوسیله دیگری وسیع شدن.
 گشئللمک { گشئالماک } [ف.] وسیع شدن، گشاد شدن، عریض شدن، پهن شدن.
 گشئلمه { گشئالما } [ف.ا.] گشادگی، اتساع، فراخی.
 گشئیتیکا (یونانی: منشا) زیست شناسی، ژنتیک، مبحث شناخت ارثیت و دیگر گونی در بیولوژی.
 گشیش [ص.] وسیع، گشاده، فراخ، باز، گسترده، پهناور، عریض. (۲) فراوان.
 ~ اور کلی [ص.] پردل، باشهامت، جسور، دست و دل باز.
 ~ اوّلچوده به مقیاس وسیع.
 ~ لتدیرلمک باخ: ~ لتمک.
 ~ لتمک [ف.] وسیع کردن، گشاد کردن، توسعه دادن، گسترش دادن.
 ~ لدیلمک باخ: ~ لتدیرلمک.
 ~ لشدیرمک [ف.] وسیع تر کردن، گشادتر

- کردن، گسترده تر کردن.
 ~ لشمک [ف.] وسیع تر شدن، گشاد تر شدن، عریض تر شدن.
 ~ لمک [ف.] وسیع کردن، پهناور کردن، عریض کردن.
 ~ لندبرجی [ص.] گشاد کننده، عریض کننده، وسیع کننده.
 ~ لندبرلمک [ف.م.] توسعه یافتن، گسترش یافتن، وسیع شدن، گشاد شدن، عریض شدن.
 ~ لنمک [ف.] باخ: ~ لشمک.
 ~ لنمه [ف.ا.] توسعه، گسترده گی، گسترش، گشاد گی، اتساع.
 ~ لیک [ا.ا.] (وسعت، پهناوری، عرض، پهنا، گشاد گی، گسترده گی. ۲) میدان، فضای باز، عرصه، گستره. ۳) فراوانی، رفاه.
 گنو ... (یونانی، بمعنی زمین) پیشوند بمعنی زمین، کره زمین.
 گنوبوتانیکا [بو.] بحث گیاه شناسی درباره انتشار و انواع گیاهان در سطح زمین.
 گنودزیا { گنودزیا } [بو.] علم اندازه گیری شکل و سطح زمین.
 ~ چئ [ا.] متخصص گنودزیا.
 گنوستتریک [بو.] مرکزیت زمین.
 گنولوق [بو.] متخصص زمین شناسی.
 گنولوگیا [بو.] زمین شناسی.
 گنیدیرمک [ف.ا.] پوشاندن، لباس پوشاندن. ۲) جا انداختن.
 گنیدیرلمک [ف.م.ا.] پوشانده شدن، بوسیله دیگری لباس پوشیدن. ۲) جا انداختن.
 گنیمک^۱ [ف.] پوشیدن، لباس برتن کردن.
 گنیمک^۲ [ا.] لباس، پوشاک.
 گنیمه لی [ص.] پوشیدنی.
 گنیش [ا.] طرز لباس پوشیدن.
 گنیشمک باخ: گجیشمک.
 بورنو گیشیر دماغش می خارد.
- گنیک [ا.] بز کوهی.
 گنیلیمک [ف.م.ا.] پوشیده شدن. ۲) جا انداخته شدن.
 گنیم [ا.] لباس، پوشاک.
 ~ - گنجیم [ا.ظ.] لباس، طرز لباس پوشیدن.
 ~ - گنجیم لی [ص.] خوش پوش، خوش لباس.
 ~ لی [ص.] با لباس، لباس پوشیده.
 گنیمک [ف.] خاریدن، خارش گرفتن.
 گنینه دیرمک { گنینه دیرماک } [ف.] پوشانیدن، لباس پوشانیدن، آراستن.
 گنینه دیرب - گنینه دیرمک لباس پوشاندن و آراستن.
 گنینه دیرلمک [ف.م.ا.] بوسیله دیگری لباس پوشیدن. ۲) پوشانده شدن.
 گنینه مک [ف.قا.] لباس پوشیدن، خود را آراستن.
 گنینه ب - گنینه مک شیک پوشیدن و خود را آراستن.
 گنینه جک [ا.] لباس، پوشاک.
 گبرتمک { گبارتماک } [ف.] سقط کردن.
 گبردیلیمک { گباردیلماک } [ف.م.] بوسیله دیگری سقط شدن.
 گبرمک { گبارماک } [ف.] مردن (حیوان) مردن (با تحقیر)، سقط شدن.
 گبه { گبا } [ا.] کناره، قالی پرزدار.
 گتیرتدیرمک { گاتیرتدیرماک } باخ گتیرتمک.
 گتیرتمک { گاتیرتماک } [ف.س.ا.] بوسیله دیگری آوردن. ۲) توسط کسی احضار کردن.
 گتیرمک { گاتیرماک } [ف.ا.] آوردن، همراه آوردن. ۲) محصول بیمار آوردن، نمر دادن. ۳) بوجود آوردن، بنا گذاشتن. ۴) به پایاک رساندن، به انجام رساندن. ۵) پیام آوردن، خبر دادن. ۶) خطور دادن، گذراندن (اندیشه).
 ایشی سونونا ~ کار را به انجام رساندن.

باهانا ~ بهانه آوردن.

بختی ~ شانس آوردن، شانس رو آوردن.

تاب ~ تاب آوردن، تحمل کردن.

ترس ~ بد آوردن.

خاطیره ~ به یاد آوردن.

دبله ~ بر زبان راندن، به زبان آوردن.

سؤزون دالینئی گتیره بیلمه دی نتوانست

دنبال حرفش را بگیرد (ادامه دهد).

عذر ~ عذر آوردن، بهانه تراشیدن.

مئیدانا گتیرمک بوجود آوردن، عرضه داشتن.

یولا ~ به راه آوردن، هدایت کردن، راضی

کردن.

گتیرمه لر { گتیرملار } [ا.ا] رسوبانی که

رودخانه ها همراه می آورند.

گتیریلیمک { گتیریلماک } [ف.م] آورده

شدن، صیغه مجهول از فعل گتیرمک.

گتیزدیرمک { گتیزدیرماک } باخ:

گتیرنمک.

گج { گاج } [ا.فا.ا] گج.

~ تاراشلیق [ا.ا] گج تراشی، گج بری.

گدیک { گادیک } [ا.ا] گدوک، گردنه

(کوه).

گذران { گوزاران } [ا.فا.ا] گذران، معیشت،

زندگی.

~ ائتمک (ائله مک) گذران کردن، اعانه

کردن.

~ سیز [ص.ا] تنگدست.

~ لی مرقه، دارای رفاه.

~ لیق وسائل معیشت، توشه.

گذشت { گوزاشت } [ا.فا.ا] گذشت،

چشم پوشی، عفو، معافیت، اغماض.

~ ائتمک (ائله مک) گذشت کردن،

اغماض کردن، پذیرفتن.

~ لی [ص.ا] با گذشت، با اغماض.

~ لی شرط با تخفیف، با اغماض، کمک و

مساعده.

گوزشته گئتمک گذشت کردن، چشم پوشی

کردن، اغماض کردن.

گر { گار } [ا.ا] (نوعی توت. ۲) جاق، کلفت.

(۳) گر، جرب.

گرایلی { گارآیلی } [ا.ا] گونه شعر تغزلی

آذربایجان دارای چهار مصراع، ۳ و ۵ و ۷ بند و

هر مصراع دارای ۸ هجاست، قافیه بندی آن نظیر

« قوشما » است. در موضوع طبیعت، عشق،

دوستی، و زیبایی سروده می شود. انواع آن

عبارتند از:

جیغالی گرایلی - سالاما گرایلی، فقراتلی ترایلی -

دیل دؤنمز گرایلی.

گرچک { گارچاک } باخ: گنه گرچک.

گرچی { گارچی } [ادات. فا.ا] گرچه، اگرچه.

گرد { گارد } [ا.ا] بافت اشتباه و بد در بافتنی ها و

قالی.

گرداب { گیردآب } [ا.فا.ا] گرداب.

گردانیه { گاردآنیئا } [ا.ا] یکی از شش آواز رایج

در قرون وسطی در آذربایجان و خاور میانه.

گردش { گاردیش } [ا.فا.ا] گردش، قدم زنی،

سیاحت.

گردک { گارداک } [ا.ا] گردک، حجله،

حجله عروس. ۲) شب زفاف. ۳) پرده ای که

قسمتی از یک اطاق را جدا می کند.

~ قورماق حجله بستن.

~ گردگه (به) گیرمک به حجله رفتن.

گردن { گاردان } [ا.فا.ا] گردن.

~ بند [ا.ا] گردن بند.

~ سیز [ص.ا] دارای گردن کوتاه.

~ لی [ص.ا] دارای گردن زیبا.

~ لیک [ا.ا] بوغ.

گردنه { گاردانا } [ا.ا] گردنه، گذرگاه در

کوه. ۲) فرره.

گرده لنمک { گاردالانماک } [ف.فا.ا] بارور

شدن گلها بوسیله گرده‌نر، انجام یافتن عمل لقاح در گلها.

گردی { گاردی } [ا.ا] کرت.

گزر { گورز } [ا.ا] (گزر، کوبال. ۲) چکش بزرگ و سنگین: (بال گوز، توپیوز، کویون) هم گویند.

گرفتار { گیرفتار } [ا.ف.ا] گرفتار، مبتلا، دچار. ~ ائتمک (ائله مک) گرفتار کردن، مبتلا کردن، دچار کردن.

~ اولماق گرفتار شدن، مبتلا شدن، دچار شدن.

~ لئق [ا.ا] گرفتاری، ابتلا.

گرک { گاراگ } { باغلا. ۱/۱ } باید، بایست، بایستی. ۲) لازم، ضروری. ۳) احتمال، آرزو. ۴) مفید، سودمند، مورد نیاز. ۵) اگر، شاید. ۶) هم، خواه.

~ عدالتلی اولماق باید انصاف داشت.

~ دیر لازم است، ضروری است، مورد نیاز است.

~ مه در صورت لزوم، اگر لازم باشد.

~ سیز [ص.ا] غیر ضروری، غیر لازم.

۲) بی فایده، بی ثمر، بی بهره. ۳) نالایق.

~ گنده سن باید بروی.

گرکن مورد لزوم، مورد نیاز.

~ دوست، ~ دوشمن خواه دوست، خواه

دشمن، هم دوست و هم دشمن.

~ کی شاید، مثل اینکه، کاش، گویا.

~ لی [ص.ا] (ناگزیر. ۲) واجب، لازم، ضروری.

~ لی لیک [ا.ا] (ناگزیری. ۲) لزوم، ضرورت، وجوب.

~ - باراق باخ: گرک باراق.

گرکینجه به اندازه لزوم، بقدر احتیاج.

نه به گرک چه فایده دارد؟ به چه درد می خورد؟

یولچو بولوندا گرک رهرو در راه باید باشد.

گرکمز { گاراگماز } [ا.ف.ا] لازم نیست، نمی خواهد.

گرکمز { گاراگماز } [ص.ا] بدرد نخور، بی فایده، بی ارزش.

گرکمز ساخلا، گرکن گونه چیزی که

بدرد نمی خورد، نگهدار برای روزی که بکار

آید. (آنچه در چشمت خوار آید - نگهدار که

روزی بکار آید).

گرکمز { گاراگماک } [ا.ف.ا] لازم شدن،

ضروری شدن، مفید بودن، بایستن.

گرک { گاراگ } یاراق [ا.ا] سورات اجباری،

مالیاتی که در قرون وسطی برای تأمین هزینه های

خانها و شاهزاده ها و بانوانشان وصول می شد.

گرگنج { گارگانج } ائتمک پوست مرطوب

را روی زمین پهن کرده و می کشند و به زمین میخ

می کنند تا خشک شود.

گرگین { گارگین } [ص.ا] وخیم، شدید،

حاد. ۲) فشرده، سفت. ۳) سنگین. ۴) کشش،

قوة انبساط.

~ اولماق وخیم شدن.

~ لشد برمک [ف.ص.ا] وخیم تر گرداندن،

تشدید کردن، حذت بخشیدن.

~ لشد برلمک [ف.م.ا] وخیم تر شدن، تشدید

شدن.

~ لشمک [ف.ا] وخیم تر شدن، شدت یافتن.

~ لنمک [ف.ا] وخیم شدن، تشدید شدن.

~ لیک [ا.ا] وخامت، تنش، شدت، فشرده گی.

گرمک { گارماک } [ا.ف.ا] کشیدن دو

انتهای یک رشته نخ، کش دادن، انبساط دادن،

وسعت دادن. ۲) سینه جلو دادن، سینه سپر کردن،

ایستادگی و مقاومت کردن.

سینه گرمک سینه جلو دادن، سینه سپر کردن.

گرمک { گارماک } [ا.ف.ا] گرمک، طالبی.

گرمنج { گارمانج } [ا.ا] ریسمان قابیده برای

گرفتن اسب.

گرمه { گارما } ۱) ماش ها، سنگنک.

(Vicias) ۲) تباه.

گز دیرمک { گاز دیرماک } [ف.س.] بگردش
 بردن، گردش دادن، گرداندن، همراه خود بردن،
 باخود بردن.
 ال ~ (۱) دست مالیدن، دستمالی کردن.
 (۲) دست چین کردن.
 حالوایا دارچین ~ دارچین روی حلوا پاشیدن.
 گوز ~ نگاه انداختن، جستجو کردن با چشم،
 چشم گرداندن.
 گز دیرلمک { گاز دیرلماک } [ف.م.] بوسیله
 کسی گردش داده شدن یا گردانده شدن.
 گز دیریلن { گاز دیریلان } [ص.] متحرک،
 گردان، گردون.
 گزرکی { گازارکی } [ص.] ستار، دوره گرد.
 گزل { گازال } [ا.] پوست انار.
 ~ لمک [ف.] با پوست انار رنگ کردن.
 گزلی { گازلی } [ص.] برنگ پوست انار، با
 پوست انار رنگ شده.
 گزلیک { گازلیک } [ا.] گازلیک، کارد
 کوچک.
 گزمک { گازمای } [ف.ا.] گشتن، گردیدن،
 سیر کردن، سیاحت کردن، گشت زدن.
 (۲) جستجو کردن، کاوش کردن، تفتیش کردن،
 واری کردن.
 دبل لرده گزمک سوزبانها افتادن.
 گزن { گازان } [ا.] گزن، آلت برش برای بریدن
 چرم در کفافی.
 گزن { گازان } [ف.ص.] قدم زننده، گردش
 کننده، ستار.
 ~ آباغا داش ده یئر سنگ به پای رهرو
 می خورد.
 گزنتی { گازانتی } [ص.] اهل گردش.
 گزنگی { گازانگی } [ا.] بیماری درخت بادام.
 گزنگی بال { گازانگی بآل } (= شیر هلی
 بال) عسلی که زنبورهای عسل از شیر و شهد
 می سازند.

~ نوستوسو دود نباله.
 گرمیج { گارمیج } [ف.] باد شمالی گرم،
 باد گرم.
 گرنشمک { گارناشماک } [ف.] خمیازه
 کشیدن.
 گرنشمه { گارناشما } [ف.ا.] خمیازه.
 گرنوش { گارنوش } ائله مک کرنش کردن،
 تعظیم کردن.
 گرو { گیروؤ } [ا.فا.] گرو، رهن، وثیقه، تضمین،
 گروگان.
 ~ آلقاق گرو گرفتن.
 ~ ساخلاما گرو گانگیری.
 ~ قوئماق گرو گذاشتن، رهن دادن.
 گروانکه { گیروانکا } [ا.] گروانکه، واحد وزن،
 معادل ۴۰۹/۹۵ گرم.
 ~ لیک [ص.] به وزن یک گرانگه.
 گروه { گورو } [ا.فا.] گروه، دسته.
 گره { گیرنه } [ا.فا.] گره، واحد اندازه گیری
 معادل یک شانزدهم ذرع.
 گریان { گیریان } [ص. / ظ. فا.] گریان،
 اشک ریزان، اندوهنگین.
 ~ ائتمک (ائله مک) به گریه انداختن.
 ~ اوئلماق گریستن، گریه کردن.
 گریبان { گیربان } [ا.فا.] گریبان، بقه.
 گريلمک { گاريلمک } [فا.م.] کشش
 یافتن، کشیده شدن، انبساط یافتن. (۲) (سینه)
 سهر شدن.
 گريلمه { گاريلما } [ف.ا.] خمیازه کشیدن.
 گز { گاز } [ا.] گز (شیرینی)، شکاف،
 گودی (سرتیر)، (۳) دفعه، بار.
 ~ لمک [ف.] سرتیر را دوشاخه کردن.
 گزدک { گازداک } [ا.] اراضی هموار که در
 آبریز کوهها و کوهپایه ها بوجود می آید و
 معمولاً مرتع پرباری است. محل مسطح در قله کوه
 و تپه.

گل ها گل { ۱ / ظ. } در آمد فراوان، پشت سرهم در آمد فراوان داشتن. (۲) خیلی راه آمد، آمد و آمد.

گلدی - گشدر { ظ. / ص. } زود گذر، موقتی، غیر ثابت.

گلستان { گوشتان } { ۱ / فا. } گلستان، گلزار. گلشنه { گالسانا } { ف. / ادا. } خواهش می کنم، بیا و... چطوره! (۲) { ف. } بجنب! زود باش! تکان بخور! گلشنه بیر آرمو گتیرم، آباقلارئنی یوبام چطوره! کمی آب بیاورم و پاهایت را بشویم.

گلمز { گالماز } { ص. } مناسب نیست، نمی آزد. گلکمک { گالماک } { ف. / ۱ } آمدن. (۲) رسیدن، فرار رسیدن. (۳) تصور کردن، نظر آمدن. (۴) شایسته بودن، سزیدن، زبیدن، وفق دادن، مناسب بودن، درخور بودن، برآورنده بودن. (۵) شوهر کردن، ازدواج کردن. (۶) فعل آمدن، فعل شدن. (۷) و آمدن (خمیر). (۸) ناشی شدن. گلک میزین مسئله نیزه بیائیم سرمسئله شما، به مسئله شما بپردازیم، برگردیم به مسئله شما.

گلکمک قوناق دان دیر، یولا سالماق ائوئیه سیندن آمدن به اراده مهمان بسته است و بدرقه کردن به اراده صاحب خانه.

گلیب چاتماق فرارسیدن، رسیدن. گلیب - گشتمک آمدن و رفتن، آمد و شد.

آرتیق گلکمک فزون آمدن. آرخ دان سو گلیر از نهر آب می آید، آب در نهر جاری است.

آغیلا گلکمک به عقل رسیدن، بخاطر آمدن، سر عقل آمدن. اله ~ بدست آمدن.

اؤزونه گلدی بهوش آمدن، به حال اول برگشتن.

اؤگون گله جک آن روز فرامی رسد.

گزه - گزه { گازا - گازا } { ظ. } گردش کنان. گزه گن { گازاگان، گازایان } { ص. } ستار، ستاره، اهل سیر و سیاحت، اهل گشت و گذار، در دری.

گزه ئین { گازایان } باغ: گزه گن. گزیجی { گازجی } باغ: گزن.

گزیش { گازیش } { ۱ / ۱ } گردش، راه پیمائی، طرز قدم زدن.

گزیشمک { گازیشماک } { ف. / فار. } باهم قدم زدن، دسته جمعی گردش کردن، سیر کردن، باهم راه پیمائی کردن.

گزیلمک { گازیلماک } { ف. / م. } طی شدن، راه پیمائی شدن. (۲) بازدید شدن، مورد تفتیش و واری قرار گرفتن.

باغچا گزیلدی باغچه طی شد.

گزینتی { گازینتی } { ۱ / ۱ } گردش، سیاحت، گشت و گذار، قدم زنی. (۲) جستجو و کاوش.

گزینمک { گازینماک } { ف. / ۱ } قدم زدن، گردش کردن. (۲) پرسه زدن، گردیدن در محوطه کوچک. (۳) ظاهر شدن.

گزینیش { گازینیش } باغ: گزینتی.

گزینیشمک { گازینیشماک } { ف. / فار. } باهم دیگر گردش کردن، سیاحت کردن.

گل باغ: گول.

گل { گال } { ف. / ادا. } بیا، صیغه امر از «گلکمک».

گل ایناد ائلمه بیا ولیج مکن. («بیا» دارای مفهوم پند و خواهش است).

گل داشی اته ئیندان تۆک بیا و صرف نظر کن.

گل - گشت رفت و آمد کردن، معاشرت کردن.

گل - گل دعوت.

گل - گل ائله مک با اشاره دست احضار کردن.

گل گلره سن بیا و بین!

اونا (ائله) بیرماراق گلدی (آنچنان)
علاقه‌ای در او پیدا شد .

اونا شوپیه گلدی در او تردید ایجاد شد .
اویون کلمه سی ، اویناماق کلمه سیندن
گلیر کلمه « اویون » از کلمه « اویناماق »
مشتق می‌شود .

ایرلی گلیمک پیش آمدن ، نزدیکتر شدن .
ایش ابگیله باشینا گلر مشکلات برای مرد
اتفاق می‌افتد .

ایشه گلیمک بکار آمدن ، مفید بودن .
ایشله مک دن کیمسه به زیبان گلمز از کار
کردن کسی ضرر ندیده‌است ، از کار کردن به
کسی ضرر نمی‌رسد .

اینصافا گلیمک سرانصاف آمدن ، برحم آمدن .
باشینا گلیمک برای کسی اتفاق افتادن ، سر
کسی آمدن .

بوراسس گلیمیر اینجا صدا نمی‌رسد ، اینجا
صدا نمی‌آید .

بومنیم ایشیمه گلمز این بکار من نمی‌خورد ،
این بدرد من نمی‌خورد .

بونلار تنبل لیک دن گلیر اینها ناشی از تنبلی
است .

جانا گلیمک بجان آمدن .
چکدیم ایکی کیلو گلدی وزن کردم دو
کیلو گرم شد .

خاطیره گلیمک یاد آمدن ، بخاطر رسیدن .
خمیر گلدی خمیر ور آمد .

خوشا گلیمک پسند آمدن .
دئدیگیمه گلدینیز بحرف من رسیدید ، گفته

من را قبول کردید .

سس گلدی صدا برخاست .

عمله گلیمک بار آمدن .

قویون قوچا گلدی گوسفند فعل آمد .

قیزمنه گلدی دختر با من عروسی کرد .

کارا گلیمک بدرد خوردن ، مفید واقع شدن ،

قابل استعمال بودن .

کله ~ فعل آمدن .

گثری ~ باز آمدن ، برگشتن .

گوزه ~ بچشم خوردن ، به نظر آمدن .

مشیدانا گلیمک به میدان آمدن ، ظهور کردن ،
پیدا شدن .

مرحمته گلیمک سرلطف آمدن .

مکتب دن گلدی از مدرسه آمد (برگشت) .

گولمه یی گلیر خنده‌اش می‌گیرد ، خنده‌اش
می‌آید .

منه ائله گلیر کی چنین به نظر می‌رسد ، چنین
می‌انگارم .

منیم کی منه گله جک آنچه نمی‌خواهم به
سرم خواهد آمد ، جزایش را خواهم دید .

هرکسه بیرایش وئردیلرمنه گلینجه ... به
هر کس کاری دادن تا نوبت به من رسید ...

یاخشئی لئق ، یاشخشئی لئق دان گلر نیکی از
نیکی آید ، نیکی از نیکی کاری ناشی می‌شود .

یادا گلیمک بخاطر آمدن ، یاد آمدن .

یاز گلدی بهار فرارسید .

یاغیش (قار) گلدی باران (برف) نازل
شد ، باران (برف) آمد .

یثری گلدیکجه در این فرصت ، با استفاده از
این فرصت ، به موقع ، وقت آن است ، جا دارد .

یوخوسو گلیمک خواب آمدن .

یولا ~ راه آمدن ، توافق کردن ، رام شدن ، موافق
شدن ، هدایت شدن .

گلمه { گالما } [ف . ا . ا .] کسی که از جای پیگانه
آمده ، غریب ، پیگانه ، دخیل ، وارده (لغت) .

آنادان گلمه [ص .] مادرزادی .

گلن { گلان } [ص . ا . ا .] آینده ، کسی که

می‌آید . (۲ . مستقبل . ۳ . مهمان .

گلن - گشدن (۱) آینده و رونده . (۲) گلن

گشدن تفنگ ، آلتی که فشنگ را در مخزن تفنگ

وارد می‌کند .

(لباس عروسی) (۳) دختری که به سن عروسی رسیده است.

قیزئیم. سنه دئیرم، گلینیم سن ائشیت دخترم به تو می گویم تا عروسم بشود، غیر مستقیم مطلبی را به کسی فهماندن.

گم { گام } (۱) بیل (کلمه متروک).
(۲) پوزه بندی که به گوساله و بره و غیره می زنند تا شیر مادر را ننوشد.

~ لمک [ف.] پوزه بند بستن، زدن.

~ لنمک [ف.م.] پوزه بند زده شدن.

گمان { گوْمان } (۱) گمان، حدس، فرض. (۲) ظن، شک. (۳) امید، اعتماد، آرزو.
~ ائتمک گمان بردن، حدس زدن، فرض کردن.

~ کی [آراسوز.] گویا که، شاید.

~ وْار کی گمان می رود، احتمالاً، شاید.

گوْمانا دوْشمک به شک افتادن.

گوْمانی گئتمک اعتماد کردن، امید بستن.

گوْمانیم بودور کی آرزو می کنم، امیدوارم.

گمه { گاما } (۱) نیم دسته، نصف بسته گندم یا ساقه برنج درو شده. (۲) دسته کوچک علف.

گمی { گامی } (۱) کشتی، سفینه. (۲) قایق.

~ پئیک ماهواره.

~ چی (۱) کشتی ران، ناخدا، ملوان.

(۲) قایقران. (۳) مالک کشتی.

~ چیلیک [ا.] کشتی رانی، قایقرانی.

~ ده اوْتوروب، گمی چی ایله داعوا

ائتمک در کشتی نشسته با کشتی ران دعا کردن.

~ قائیْرها [ف.ا.] کشتی سازی.

~ نین سوْباسیْمیْ آبخور کشتی.

نیجارت گمیسی کشتی تجارتی.

حربی گمی کشتی جنگی.

هاوا گمیسی ناوگان هواپیمائی، هواپیما و غیره.

~ ایل سال آینده.

گلوله باخ: گولله.

گله جک { گلاجاک } (۱) آینده، آتیه، مستقبل، آتی. (۲) سرنوشت، طالع.

~ ده [ظ.] در آینده.

~ زامان زمان آینده، مستقبل.

گله لی { گالا لی } [ظ.] بعد از آمدن، به محض آمدن.

گلیر { گالیر } (۱) درآمد، دخل، عایدی. (۲) سود، منفعت. (۳) می آید.

~ سیز [ص.] بدون درآمد، بدون منفعت.

~ لی [ص.] پردرآمد، پرسود.

~ لی لیک [ا.] پردرآمدی، سود آوری.

گلیر و خرج درآمد و هزینه.

گلیر وْئرگیسی مالیات بردرآمد.

گلیش { گالیش } (۱) مشی، طرز راه رفتن، رفتار. (۲) درآمد، عایدی، دخل. (۳) منظره، نما. (۴) نیم پرده نمایش.

~ - دوروش طرز راه رفتن.

~ - گئدیش (۱) رفت و آمد. (۲) معاشرت.

~ گلمک تهدید کردن.

گلیشی گوزل سوزلر سخنان خوش آیند.

سوز گلیشی مثلاً، به مناسبت سخن، سخن بجا.

گلیم { گالیم } [ا.] درآمد، افزایش محصول، سود.

~ لی [ص.] پردرآمد، پر محصول، سود.

گلین { گالین } (۱) عروس. (۲) عروسک. (۳) زیبا، عروس وار.

~ بوْغان [ا.] استخوان، دنبلیچه گوسفند، عروس

خفه کن، استخوان نرم، غضروف.

~ جیک [ا.] عروسک. (۲) سمور.

~ کوْچورتمک عروس بخانه داماد بردن.

~ - گلین عروسک بازی.

~ گورمه سی [ا.] رونما، بازدید و آشنائی با

تازه عروس.

~ لیک [ا.] عروس وار. (۲) مربوط به عروس

~ لیک [ا.] جوانی، مربوط به جوانان، شباب.
گنجه { گانجا } ۱) نام شهری در آذربایجان
 شوری، خاستگاه نظامی گنجوی. ۲) نوعی
 روسری ابریشمی.
گندالاش { گاند آلاش } [ا.] آفتی (گیاه).
 (Sambucus).
گنزیک { گانزیک } [ا.] حلق انفی، قسمت عقب
 بینی که به حلق راه دارد.
گنشمک { گاناشماک } [ف.] مصلحت کردن،
 شور کردن، مشورت کردن.
گنشیک { گاناشیک } [ا.] مصلحت، مشاوره.
 ~ **لی باش سالامات اولار** مصلحت اندیش
 در امان است.
گنل { گنال } [ص.] عمومی، عام.
گنه { گانا } [ا.] کنه (حشره).
 ~ **لی** [ص.] پراز کنه، آلوده به کنه.
قوتورلوق گنه لری کنه های مولد جرب.
گنه گرچک { گانا گارچاک } [ا.] کرچک،
 بیدانجیر. (Ricinus)
 ~ **یاغنی روغن کرچک.**
گنیز { گانیز } باخ: گنزیک.
گنیش { گانیش } باخ: گنیش..
گویره { گویرا } [ا.] کود.
 ~ **سپن کودپاش** (دستگاه).
 ~ **سبز** [ص.] بدون کود.
 ~ **لنمک** [ف.س.] بوسیله دیگری کود دادن.
 ~ **لمک** [ف.] کود دادن، حاصلخیز کردن.
 ~ **لندیرمک** باخ: ~ لنمک.
 ~ **لندیرلمک** [ف.م.] بوسیله دیگری کود داده
 شدن.
 ~ **لنمک** [ف.م.] کود داده شدن.
 ~ **لی** [ص.] کوددار، کود داده شده.
 ~ **لیک** [ص.] مناسب برای کود.
گژیک { گژیاک } [ا.] ۱) ناف. ۲) شکم، بطن.
 ۳) مرکز، وسط.

یئلکن گمی کشتی بادبانی.
گمیر تلمک { گامیر تلاماک } باخ: گمیرمک.
گمیر تلمک { گامیر تلانماک } باخ:
 گمیرلمک.
گمیرجک { گامیرجاک } [ا.] غضروف.
 ۲) ورمی که در بینی اسب و الاغ پدید می آید.
گمیرمک { گامیرماک } [ف.] بدن دندان
 کشیدن. ۲) جویدن. ۳) خائیدن (استخوان).
 ابچینی ~ خود خوری کردن.
بیغینی ~ سیل خود را جویدن، خشمگین شدن.
گمیریچی { گامیریچی } [ص.] جونده.
 ~ **لر حیوانات جونده**، جوندگان.
گمیریشمک { گامیریشماک } [ف.] قار. باهم
 جویدن. ۲) همدیگر را جویدن، گاز زدن.
گمیریک { گامیریک } [ص.] گاز زده، جویده
 شده، دندان زده شده.
 ~ **لمک باخ: گمیرمک.**
گمیریللمک { گامیریلماک } [ف.م.] جویده
 شدن. ۲) خائیده شدن. ۳) بدن دندان کشیده شدن.
گمیشدیرمک { گامیشدیرماک } [ف.] پرندۀ
 شکاری را برای شکار پرواز دادن.
گمیشمک { گامیشماک } [ف.] بدن بال شکار
 پرواز کردن، حمله کردن (پرندۀ شکاری).
گمیک { گامیک } [ا.] استخوان، استخوانی.
قوروگمیک ال دست استخوانی خشکیده.
گن { گان } باخ: گنن.
گناه باخ: گوناه.
گنبذ { گونباز } [ا.] گنبد، گنبد، مناره.
 ~ **لی** [ص.] گنبددار.
گنج { گانج } [ص.] جوان، نوجوان، نورس، برنا.
 ~ **لشدیرمک** [ف.] جوانتر کردن، تازه
 کردن. ۲) احیاء کردن.
 ~ **لشدیرلمک** [ف.م.] جوانتر شدن، تازه تر
 شدن، احیاء شدن (بوسیله کسی).
 ~ **لشمک** [ف.] جوانتر شدن، تازه تر شدن.

~ آدئى اسمى كه در موقع بريدن ناف روى بچه مى گذارند.

~ باغلاماق پيه بستن، چاق شدن، شكم گنده شدن.

~ باغئى بند ناف.

~ جيهه سى بند ناف.

~ كسمه بريدن ناف، رسم قديمى كه به هنگام بريدن بند ناف دختر يا پسر آنها را نامزد مى كردند.

~ كسمك بريدن ناف.

~ لرى بير - بيريله باغئى دئير دونفرى كه خيلى بهم وابسته اند.

~ لى [ص.] چاق، شكم گنده.

گۆبه يى چاتلاماق تحت فشار شديد قرار گرفتن.

گۆبه يى دوشمك ۱) خشك شدن و افتادن قسمت اضافى بند ناف نوزاد، افتادن بند ناف. ۲) دچار رفتن ناف شدن.

شهرين گۆبه يى ناف شهر، مركز شهر.

گۆبلىك { گۆبالاك } ۱) قارچ، دنبلا، از انواع آن: «آغ ~، تۆزانا ~، قوزوقانى ~، باپاقلى ~، دۇنبالان ~» ۲) قارچ (بيمارى)، قارجهاي پوستى.

~ كيمى بئردن چيخماق (گۆبژمك) مثل قارچ روئيدن، سريع و فراوان تكثير يافتن. ~ خسته ليك لرى بيماريهائى قارچى (پوستى).

گۆپ [ا.] لاف، گزاف، اغراق گوىى، چاخان، مبالغه.

~ چول باخ: گۆپ چو.

~ چو [ص.] لاف زن، گزاف گو.

~ چولوق [ا.] لاف زنى، گزاف گوىى.

~ لاماق [ف.] اغراق گفتن، چاخان كردن، لاف زدن.

~ وورماق لاف زدن، گزاف گفتن.

گۆبا باسماق گزافه گفتن، لاف زدن. گۆبالاماق ۱) باخ: گۆباماق. ۲) لاف زدن، گزافه گوىى كردن.

گۆباماق [ف.] زدن، كتك زدن، نواختن.

گوييادان [ظ.] ناگهان، يكهو.

گويپولتو { گويپولتو } [ا.] غرّش، صداى مهيب، افتادن چيزى، صداى ضربان قلب.

گويپولتو [ا.] آواى افتادن چيزى، غرنب، سرو صدا.

گويپولداماق (= گويپولداماق) [ف.س.]

به طنين انداختن، به غرّش در آوردن، صداى (غرنب) در آوردن، با سرو صدا انداختن چيزى.

گويپولداماق (= گويپولداماق) [ف.]

صداى مهيب كردن، طنين انداختن، غرّش كردن، غرنب صدا كردن، با سرو صدا افتادن چيزى.

گويساماق باخ: گويسمك.

گويسمك { گويساماك } [ف.] ۱) زدن،

كوبيدن، نواختن (با پتك وغيره). ۲) بزور فرو كردن، فرو بردن، باخ: گويساماق.

گويسنمك { گويسانمك } [ف.م.] ۱) زده

شدن، كوبيده شدن، نواخته شدن (با پتك و غيره). ۲) فرو رفتن، بزور فرو رفتن.

گۆت [ا.] ۱) مفعد، كون. ۲) جرأت، جسارت.

گۆتورتمك { گۆتورتماك } [ف.س.] دستور برداشتن دادن، بوسيله ديگرى برداشتن.

گۆتۆر - قوئى ائتمك [ف.] سبك و سنگين كردن، سنجيدن.

گۆتۆرك [ف.] / آراسؤز. فرض كنيم، گيريم،

گۆتۆرگه [ا.] مفدمه تدارك، بزرگ گرفتن كار. بفرض.

گۆتۆرمك [ف.ا.] ۱) برداشتن. ۲) بلند كردن،

برگرفتن. ۳) تحتل كردن. ۴) قبول كردن،

بذيرفتن. ۵) انتخاب كردن. ۶) پيش گرفتن،

بعهد گرفتن. ۷) ساختن، بنا كردن.

~ ائىمك زور د دادن، زور كردن، زور گفتم.
 ~ امثالى ضريب نيرو (نسبت نيروي بالفعل به نيروي بالقوه جريان برق).
 ~ اوتو باخ: گۆچ اوتو.
 ~ اوتورۇچۇ [۱]. تسمه يا آلت انتقال نيرو.
 ~ اۇلچن [۱]. نيرو سنج.
 ~ - بلا [ظ]. بزحمت، به دشواری.
 ~ دن دوشمك از نيرو افتادن، از اعتبار و نفوذ افتادن.
 ~ دن سالماق از نيرو انداختن، ناتوان كردن، تضعيف كردن.
 ~ دۆر زور است، مشكل است.
 ~ سۆز [ص]. بى زور، ناتوان.
 ~ سۆزلۆك [۱]. ناتوانى، ضعف.
 ~ كابىلى كابل برق، سيم برق.
 ~ گتيرمك زور آوردن.
 ~ گلمك زور زدن، زور آوردن، از لحاظ نيرو برتر بودن.
 ~ لشدېرمك [ف]. تقويت كردن، تشديد كردن.
 ~ لشمك [ف]. تقويت شدن، تشديد شدن، قوتى تر شدن.
 ~ لمك باخ: گۆچنمك.
 ~ لندېرمك [ف]. تقويت كردن، تشديد كردن.
 ~ لندېرىجى [ص]. تقويت كتنده، نيروبخش، توانبخش.
 ~ لنمك [ف]. قوتى شدن، پرزور شدن، تقويت شدن، تشديد شدن، شدت يافتن.
 ~ لۇ [ص]. ۱) نيرومند، قوتى، بر قدرت، پرزور.
 ۲) باثبات، استوار. ۳) شديده، تند، مؤثر.
 ۴) كار آزموده، دانا.
 ~ لۆك [۱]. : چكمك دشواری تحتل كردن، متحمل دشواری شدن.
 ~ لۆلۆك [۱]. ۱) نيرومندى، زورمندى.
 ~ له [ظ]. بزور، باشكال، به دشواری.

۸) ياد گرفتن.
 اۇن دۇردۇمده هر نه وارسا گۇتۇردۇم در چهارده سالگى همه چيز را ياد گرفتم.
 اۇنو فيكىر گۇتۇردۇ به فكر فرو رفت.
 ايگيرمى تۆمن ده پالتار گۇتۇردۇ بىست تومان هم پول لباس شد.
 خميرين گۇتۇردۇ يوقدرسو تۇكۇن به اندازه اى كه خمير لازم دارد آب بريزيد.
 سسى مئشه نى گۇتۇرمۇشۇ صدايش جنگل را فرا گرفت.
 مئيلم گۇتۇرمۇر اشتهايم قبول نمى كند.
 مبارزه خطى گۇتۇرمك خط مبارزه را درپيش گرفتن.
 محصول گۇتۇرمك حاصل برداشتن.
 گۇتۇرۇلمك [ف]. ۱) خيز برداشتن، دو برداشتن، ازجا كنده شدن. ۲) قبول شدن، پذيرفته شدن. ۳) [ف. م.] لغو شدن، برچيده شدن. ۴) برداشته شدن. ۵) معزول شدن، طرد شدن.
 آت گۇتۇرۇلدۇ اسبازجا كنده شد، اسب برم كرد.
 گۇتۇرۇم ۱) [ص]. بر طاقت، صبور.
 ~ لۇ [ص]. صبور.
 گۇتۇرۇمۇ يۇخدور تاب ندارد، طاقت ندارد.
 گۇتۇرۇم ۲) [ظ. / ۱]. ظرفيت، باربرى يا بالابرى (جزئيل وغيره).
 گۇتۇره [۱]. مفاطعه، كارمزد، مزد براساس مقدار توليد و محصول پرداخت مى شود.
 ~ ايش كار مفاطعه، كارى كه مزد براساس مقدار توليد و محصول پرداخت مى شود.
 ~ چى [۱]. كارگر كارمزد.
 ~ چيلىك [۱]. كارمزدى.
 گۆج [۱]. ۱) نيرو، قوه، قدرت، قوت، توان. ۲) زور.
 ۳) اعتبار، نفوذ.
 ~ آلماق نيرو گرفتن.

- ~ وئىرمىك (۱) زور دادن، زور زدن.
 (۲) نيرومندتر كردن.
 ~ وورماق زور زدن.
 گۆچۆ چاتماق [ظ.] زورش رسيدن، توانستن.
 گۆچۆ گلدېكجه با تمام نيرو.
 گۆچۆنه [ظ.] بزور ... به كمك ...، باعتبار ...
 گوجه سالماق زور گفتن، زور بكار بردن.
 ~ مينمك اعتبار يافتن، الزامى شدن (قانون و غيره).
 ايش سيز - گۆچ سيز بىكار و بىعار.
 ايش - گۆچ [ا.] كاروبار.
 ايشيم - گۆچۆم بوخودور كاروبار ندارم.
 گۆچ اۆتو [ا.] گياه غاغت. (Agrimonia)
 گوجنديرمك { گۆچانديرماق } [ف.س.]
 بزور زدن واداشتن، واداشتن به فشار آوردن.
 گوجنمك { گۆچانماق } [ف.] زور زدن، بخود فشار آوردن.
 گۆد [ا.] نوعى كندوى ابتدائى (توى نير چوبى رامى كنند كندو درست مى كنند، جهت نگهدارى غلات هم از آن استفاده مى كنند).
 (۲) بشگه.
 گۆداز [ا.] عذاب، جزا. (۲) تله، دام.
 گۆدازا قوماق لودادن، دچار منحصه كردن.
 ~ گشمك لورفتن، گرفتار شدن.
 ~ وئىرمك لودادن، گرفتار كردن.
 گۆدرىك { گۆداراك } [ص.] [ا.] كوتاه قد.
 گۆدىك { گۆداك، گۆداك } [ص.] كوتاه، كوتاه قد، كوتوله.
 ~ جه [ظ.] مختصراً، كوتاه، اجمالاً.
 ~ چه [ا.] نيم تنه پوستى، نيم كت.
 گۆدلتديرمك { گۆدالتديرماق } [ف.س.]
 كوتاه گردانيدن.
 گۆدلتمك { گۆدالتماق، گۆدالتماق } [ف.]
 كوتاه كردن، مختصر كردن.
 گۆدلديلمك { گۆدالديلماسى، گۆدالديلماسى } [ف.م.] كوتاه شدن.
 كوتاه شدن، مختصر شدن.
 گۆدمك { گۆدماق } [ف.] پائيدن، كمين كردن، دنبال كردن، مراقب بودن، مواظب بودن.
 مقصد ~ پى گيرى كردن هدف، هدفى را مدنظر داشتن.
 گۆدن { گۆدان } [ا.] شكم.
 ~ سيز بى ترييت، نامعقول.
 ~ قولو [ص.] شكم پرست، بنده شكم.
 گۆدوش [ا.فا.] گاودوش، شيردوش، ظرف سفالين جهت دوشيدن و نگهدارى شير.
 ات گۆدوشو ديزى، ظرف سفالين براى پختن آبگوشت.
 سو گۆدوشو ظرف سفالين براى نگهدارى آب، تيار.
 گۆدۆك [ا.] پاسدارى، مراقبت، مواظبت.
 ~ چۆ [ا.] نگهبان، پاسدار، مراقب، مواظب.
 ~ ده اولماق مشغول پاسدارى بودن، مراقب بودن، كمين كردن، پائيدن.
 گۆدۆل [ص.ا.] (۱) كوتوله. (۲) جاي بریده شده بندناف (حيوانات).
 گۆدۆل [ا.] (۱) عروسك چوبى. (۲) آدم خپله و چاق و كوتاه.
 گۆدۆلمك { گۆدۆلماق } [ف.م.]
 تحت مراقبت قرار گرفتن، زیر نظر بودن، پاسدارى شدن، نگهبانى شدن، مراقبت شدن، پائیده شدن.
 گۆده (= گۆده) [ص.] (۱) كوتاه، قد كوتاه.
 (۲) مختصر، خلاصه.
 ~ لىتمك باخ: گۆدلىتمك.
 ~ لىتمك [ف.] كوتاه شدن، مختصر شدن.
 ~ لىمك [ف.] كوتاه كردن، مختصر كردن.
 گۆده جيگ [ص.] خيلى كوتاه.
 گور [ص.] (۱) تند، شديد. (۲) پر پشت، انبوه،

گورزه { گورزا }^۱ [ا. گرزه ماهی. Vipera)
(Lebetina).

گورزه { گورزا }^۲ (= گبرس) [ا. نوعی آش
«دوشبره» که خمیر محتوی قیمة آن بزرگتر
است.

گورزه { گورزا }^۳ [ا. مار گرزه، مارستی
خاکستری با شکم زرد رنگ و دارای خطوط براق
بر پشت که در کوهستان و سنگلاخ و بیشه زار
زندگی می کند.

گورستدیرمک { گورساتدیرماک } [ف. س. ا.
بوسیلة دیگری نشان دادن.

گورستمک { گورساتماک } باخ: گورستمک.
گورسدیلیمک { گورسادیلیماک } باخ:
گورسدیلیمک.

گورسنمک { گورسانماک } [ف. م. ا. دیده
شدن، مشاهده شدن، نمایان شدن. (باخ:
گورونمک).

گورشاد (= گورشاد) [ا. رگبار، باران تند و
سیل آسا، تگرگ.

گورک { گورک } [ا. نظاهر، نمایش.

گورک { گوراک } [ا. ا. / ف. ا. بینیم.

~ ده تا چه پیش آید!

گورکزمک { گورکازماک } باخ: گورکزمک.

گورکم { گورکام } [ا. ا. قیافه، حالت، ظاهر.
(۲) نمود، چشم انداز، منظره.

~ سیز [ص. ا. ۱] بدمنظره. (۲) نامناسب.

(۳) بی اهمیت، غیر جالب. (۴) باخ: گورکم سیز.

~ لی [ص. ا. خوش نما، چشم گیر، جالب،

برجسته، معروف، مشهور.

گورکم سیز { گورکام سیز } [ا. ا. خیاله پری،

جنسی از گیاهان خانواده گل سرخ.

(Aphanes).

گورمک { گورماک } [ف. ا. ۱] دیدن.

(۲) مشاهده کردن، معاینه کردن. (۳) تماشا

کردن. (۴) انجام دادن. (۵) ملاقات کردن، دیدار

متراکم. (۳) زیاد، فراوان. (۴) برطین، پرزور.

(۵) بر ازدحام، شلوغ.

~ ایشیق [ص. ا. نور زننده، نور شدید، نور تند.

~ بازار بازار پر ازدحام.

گور ساج [ص. ا. گیسوی پر پشت.

~ سن [ص. ا. صدای برطین، صدای بلند و رسا.

~ سو [ص. ا. آب سیل آسا، آب پر زور و پر سر

و صدا.

~ سو آخینی [ص. ا. جریان تند آب.

~ - گور گورولداماق (۱) با صدای برطین

غریب دن، (رودخانه. (۲) با شعله تند سوختن

(آتش. (۳) آوازه کسی طین انداختن.

~ لاشماق [ف. ا. شدیدتر شدن، برطین شدن.

~ لاماق [ف. ا. غرض کردن، طین انداختن.

~ لانماق [ف. م. ا. شدت گرفتن.

~ لوق [ا. شلوغی، ازدحام، تراکم.

~ هاگور غرض پی در پی، برطین.

~ یاغیش [ص. ا. باران تند.

گور [ا. فا. ا. گور، قبر.

~ باگور اولموش گور به گور شده (نفرین).

آوارا گور از اینجا رانده از آنجا مانده.

گوراشن [ا. ا. گور کن، گفتار.

گور [ف. ا. ا. بین!

گورنه بویوک دوز؟ بین چه بزرگی است.

گورنه گوزل دیر! بین چه زیباست!

گورهارا گئتدی بین کجارت.

گوربوز [ا. / ص. ا. زورمند، پرتوان، نیرومند.

~ لوق [ا. ا. نیرومندی، توانائی.

گورجو { گورجو } [ا. ا. گرجی، اهل گرجستان.

~ جه [ص. ا. / ظ. ا. زبان گرجی.

گوردا { گوردا } [ا. ا. شمیر کوتاه، قه.

گوردورمک [ف. س. ا. وادار به انجام کاری

کردن، کاری را بوسیله دیگری انجام دادن.

گوردورولمک [ف. م. ا. ۱] بوسیله دیگری انجام

یافتن. (۲) توسط دیگری دیده شدن.

کردن (۶) احساس کردن، فهمیدن (۷) کفایت کردن، تکافو کردن، کافی بودن (۸) مظنون شدن، مشکوک شدن.

آللاه اؤنوسنه چؤخ گۆرمه سین خدا، اورا بر تو بیخشايد! اورا از تو نگیرد.

ایش گۆرمک کار کردن، کار انجام دادن. بوچؤرک ایکی گۆن بیزی گۆره ر این نان برای دوروز ما کافی است.

بو گۆن اؤنو گۆردۆم امروز اورا دیدم، امروز اورا ملاقات کردم.

تدبیر گۆرمک تدبیر اندیشیدن، چاره اندیشیدن.

چؤخ گۆرمک زیاد دیدن، بنظر زیاد رسیدن، زاید تلقی کردن.

زیان گۆرمک زیان دیدن.

کتخودائی گۆر کندی چاپ کدخدایا ببین و ده را بچاپ.

کیم دن گۆرۆرسن؟ به چه کسی مظنون هستی؟

گۆردۆم دثنه اولمادی کسی سراغ نداد.

گۆرمه به گۆزؤ اولما ماق چشم دیدن کسی را نداشتن، متفر بودن.

گۆرۆب گۆنۆرمۆش با تجربه، آزموده، کسی که سرد و گرم روزگار را چشیده.

مرد آللاه دان گۆره ر، نامرد بؤلداشیندان مرد می گوید که کار خداست و نامرد می گوید کار رفیقش است.

بوخو گۆرمک خواب دیدن.

گۆرمه { گۆرما } [ف. ۱/۱] بینائی، دید، بینش.

~ لی [ص. ۱] دیدنی، تماشائی. (۲) جالب. (۳) انجام دادنی.

گۆرمه مزلیک { گۆرممازلیک } [۱].

(۱) خود را به کوری زدن، تجاهل (کردن).

(۲) نایبائی.

گۆرمه هیش [۱] آدم ندید، بی تجربه، ندید بدید،

حریص.

~ لیک [۱] حرص، حریصی.

گۆرن { گۆران }^۱ باخ: گۆره سن.

گۆرن { گۆران }^۲ [۱] ردیفی تعلیف کردن، به ردیف چریدن (گوسفند).

~ آتماق (باغلاماق) باخ: گۆره نیمک.

گۆرۆش [۱] (۱) نگرش، دیدگاه، بینش، نقطه نظر.

(۲) دیدار، ملاقات. (۳) مسابقه دیداری و دوستانه.

(۴) جهان بینی، نظریه.

~ ائتمک (ائله مک) دیدار کردن، ملاقات کردن.

~ قایتارماق باز دید پس دادن.

ایلیک گۆرۆش ده در نگاه اول، در اولین دیدار.

گۆرۆشدۆرمک [ف. س.] یکی را با دیگری

ملاقات دادن، آشنا کردن.

گۆرۆشدۆرۆلمک [ف. م.] کسی با دیگری

ملاقات داده شدن، بوسیله دیگری آشنا شدن.

گۆرۆشمک { گۆرۆشماک } [ف. قار.] ملاقات

کردن، دیدار کردن، همدیگر را ملاقات کردن.

گۆرۆشمه { گۆرۆشما } [ف. ۱.] ملاقات،

دیدار، دید و بازدید.

گۆرۆشۆلمک [ف. م.] ملاقات شدن.

گۆرۆکلۆ { گۆرۆکلۆ } [ص.] خوش نما،

مشخص، نمایان، خوش منظر، خوش سیما.

گورولتو [۱] غرّش، طنین، صدای انفجار، هياهو.

~ لو [ص.] بر طنین، پرسرو صدا، پر تشریفات،

باد بده.

~ لو آلقیشلار کف زدنهای بر طنین.

~ لو یاشایش زندگانی پر تشریفات.

گورولتوبا گئتمک قربانی شایعات شدن،

لورفتن، بر باد رفتن، به گناه دیگری سوختن.

گۆز گورولتوسو [۱] رعد، تندر،

آسمان غرنه.

گورولدا تماق [ف. س.] به غرّش در آوردن.

گورولداماق [ف.] غرّش کردن، طنین افکندن،

ھەي كەس گەلەنە گۆرە خەرجە ھەلەيدەر
 ھەكەس بەئەزە در آمدش بايد خەرج كەند .
 مەنە گۆرە بەنظر مەن .
 گۆرە سەن { گۆراسان } [ادات .] نەمەدانم ، معلوم
 نەست .
 ~ نەچە بە گەندەر معلوم نەست چەند مەي ارزد .
 ~ نەيە گەلمە دى ؟ معلوم نەست چەرا نەيە ؟
 گۆرە سى [ص .] انجام دادنى ، كردنى ، دیدنى .
 ~ گۆزۇ بۇخەدور چەشمە دیدن ندارد ، منتظر
 است .
 گۆرە - گۆرە [ظ .] با چەشمە باز ، در ملاء عام ،
 آشكار ، آگاهانە ، دستى دستى .
 گۆرە نەمەك { گۆرانەمەك } [ف .] بىردەيف
 تەليف كردن ، بىردەيف چىرىدن .
 گۆز ۱ [۱ . ۱] چەشمە ، دیدە . ۲ چەشمە (آب) .
 ۳ چەشمە (پەل) ، دھانە . ۴ چەشمە (كەش) .
 ۵ سوراخ . ۶ كەفە ، يالەنگە ترازو . ۷ نظر .
 ۸ جوانە ، پەيوندەك . ۹ سەردەمل . ۱۰ ھەرىكە
 از لولە ھەي تەنگە دولول و سەلول . ۱۱ باب
 (اطاق) . ۱۲ خانە (پەنجەر) .
 ~ آتماق (قاش - گۆز آتماق) چەشمەك
 زدن .
 ~ آچماق ۱ چەشمە گەشودن . ۲ مەنولە شەدن .
 ۳ تەجرەبە پەيدا كردن ، آگاہى يافتن . ۴ سوراخ
 باز كردن .
 ~ آچماقاق فرصت نەكردن ، فرصت نەيافتن ،
 امكان نەيافتن .
 ~ آغار تەماسى [۱ .] چەشمە غەزە ، تەھدەيد .
 ~ آغار تەماق چەشمە غەزە رەفتن ، خەشم آلود نەگاہ
 كردن .
 ~ آغرىشى [ص .] چەشمە درد .
 ~ آغى [۱ .] سەفەيدى چەشمە .
 ~ آلتى [۱ . / ظ . ۱] تحت نظر . ۲ دختر يا پسر
 مورد نظر بىراى نامزدى . ۳ زىمرىزكى ، پەنھانى .
 ~ آلتىنا آتماق تحت نظر قرار دادن .

صدای انفجار در آوردن .
 گۆي گۆرولەدائى آسمان غەرنەبە شە ، رەعد
 طنين انداخت .
 گۆرولەدائى جى [ص .] پەرسەدا ، صدا دار .
 ~ ھەلمەشەك مۆادە مەنجرە پەرسەدا .
 گۆرولەمەك [ف . م . ۱] دیدە شەدن ، مەشاهەدە شەدن ،
 مەبانە شەدن . ۲ انجام يافتن ، تەدارەك شەدن .
 گۆرولەمە مەيش [ف . ص .] دیدە نەشە ، پەيساقە .
 گۆرۇم ۱ [ف . / ادا .] بە پەينم .
 دى گۆرۇم بگۆبەينم ، بگۆبەدانم .
 سەنى گۆرۇم بۆز ياشاياسان انشاء اللہ سەدسال
 زەندە باشى ، آرزومى كەم كە سەدسال زەندە باشى .
 گۆرۇم ۲ باخ : گۆرەكەم .
 ~ لۇ [ص .] جالب توجە ، چەشمەگىر .
 گۆرۇنەمەز { گۆرۇنەماز } [ص .] غەيرە قابىل رۇيت ،
 نامشەود ، ناپەيدا ، بى ساقە ، دوراز چەشمە ، مخفى ،
 پەنھان .
 گۆرۇنەمەك { گۆرۇنەماك } [ف . م .] دیدە شەدن ،
 ظاہر شەدن ، مەشەود شەدن ، در مەعرض دید قرار
 گەرفتن ، نەمودن ، بىنظر آمدن ، آشكار شەدن ، معلوم
 شەدن .
 گۆرۇنەمە { گۆرۇنەما } [ص . / ف . ۱] قابىل رۇيت ،
 قابىل دید .
 گۆرۇنەمە دن { گۆرۇنەمەدان } [ظ .] پەنھانى ،
 ناپەيدا ، مخفیانە .
 گۆرۇنەمە مەيش [ص .] بى ساقە ، دیدە نەشە .
 گۆرۇنۇر [ف . / آراسۇز .] بىنظر مەي رەسد ، مەلاحظە
 مەي شۇد ، معلوم مەي شۇد .
 گۆرۇنۇش [۱ .] مەنظرە ، نەما ، ظاہر ، جلوه .
 گۆرە [ادا . / قوشما . ۱] بىراى ، بىخاطەر . ۲
 بىنا بىراىن ، نەظر بە ، بە دليل بىن كە ، بەلەت ، بە سەب .
 ۳ باندازە ، مەناسەب با ، در مەقايەسە .
 اۇنا گۆرە بە اىن جەھت .
 بوقۇنا قلىق سەيزە گۆرە دەر اىن مەھمانى بىخاطر
 شەماست .

~ آلتینندان باخماق (سۆزمک)

زیر زیر کی نگاه کردن.

~ آلماسی [ا.ا] کره چشم.

~ آبدین لاشماق [ف.قار.] بهمدیگر چشم روشنی گفتن.

~ آبدین لاما [ف.] چشم روشنی گفتن.

~ آبدین لیغی [ا.ا] چشم روشنی.

~ او تو باخ: گوز او تو.

~ او جو باخماق از گوشه چشم نگاه کردن.

~ او خشابان [ص.] چشم نواز، چشمگیر، دلپذیر.

~ اوسته روی چشم! چشم!

~ او ستونده بترین وار روی چشم جا داری، عزیز هستی.

~ اولماق مراقب بودن، پائیدن، تحت نظر داشتن.

~ ائتمک (ائله مک) چشمک زدن.

~ ائوی [ا.ا] خانه چشم، چشم خانه، کاسه چشم، چشمدان، حدقه چشم.

~ باسماق چشمک زدن.

~ باغلیجا [ا.ا] چشم بندی، چشم بسته، شعبده بازی.

~ باغلائیچی [ص.] چشم بندی، شعبده بازی، تردستی.

~ باغلائیچی لئق [ا.ا] چشم بندی، تردستی، شعبده بازی.

~ بیه یی [ا.ا] مردمک چشم، نی نی چشم. (۲) عزیز.

~ به گوز [ظ.] چشم تو چشم، روبرو، در حضور.

~ نیکمک باخ: ~ دیکمک.

~ جالاغی پیوند چشم.

~ جوک [ا.ا] چشم کوچک. (۲) منفذی که در درب نصب می کنند تا خارج را ببینند.

~ چالماق چشمک زدن، چشم رابستن و باز

کردن، پلک بهم زدن.

~ چکمک چشم برداشتن، چشم پوشیدن، صرف نظر کردن.

~ چو [ا.ا] (نگهبان، مراقب. ۲) خبرچین، پیا. ~ چو خورو [ا.ا] کاسه چشم، حدقه چشم.

~ چولوک [ا.ا] (نگهبانی، مراقبت. ۲) خبرچینی.

~ چیخاران [ص.] چشم آزار (درد).

~ حبسی تحت نظر، حبس نظر.

~ دن ائله مک از چشم محروم کردن، کور کردن.

~ دن اوزا قلاشماق از نظر دور شدن.

~ دن اولماق از چشم محروم شدن، کور شدن.

~ دن ایتی [ص.] تیزبین، نکته سنج.

~ دن ایتیرمک گم کردن، رد چیزی را گم کردن.

~ دن ابراق (اوزاق) خدا نکند! گوش شیطان کر! مبادا! دور از چشم.

~ دن بوراخماق باخ: ~ دان قاجیرماق.

~ دن نوک قاپماق موی از چشم ریودن، تردستی و جالاکی نمودن.

~ دن چکیلمه مک جلو چشم بودن.

~ دن دو شمک از نظر افتادن، مطرود شدن.

~ دن سالماق از نظر انداختن، طرد کردن.

~ دن قاجماق متوجه نشدن، از زیر چشم رد شدن.

~ دن قاجیرماق از نظر نداختن، متوجه نشدن.

~ دن قوئماق از نظر دور نداشتن، تحت نظر داشتن، چشم برنداشتن، مراقب بودن.

~ دن کشچیرمک از نظر گذرانیدن، معاینه کردن.

~ دن بائینماق از نظر ناپدید شدن، در رفتن.

~ دوستاغی تحت نظر، زندان تحت نظر.

~ دولاندیرماق چشم گرداندن، به اطراف نگاه کردن.

کردن.
 ~ قىرىيان (اولدوزلار) [ص.] چشمک زن
 (ستاره‌ها)، سوسوزن.
 ~ قىرىماق (۱) پلک بهم زدن. (۲) چشمک
 زدن، سوسوزدن.
 ~ قىرىماماق پلک بهم ننهادن، خواب نرفتن
 (نکردن).
 ~ قىرىپىمىندا [ظ.] در یک چشم بهم زدن،
 در یک آن.
 ~ قىيماق تنگ کردن چشم.
 ~ کسمه مک با دقت نگاه کردن، خیره شدن،
 بطور مستمر زیر نظر داشتن.
 ~ کسىلمک با دقت نگاه کردن، مواظب بودن،
 مراقب تعیین شدن.
 ~ گزديرمک چشم گرداندن، از نظر
 گذراندن.
 ~ گۆنۆرمک چشم برداشتن، نگاه نکردن،
 صرف نظر کردن.
 ~ گۆره تی (گۆره سی) [ظ.] در ملاء، در
 ملاء عام، آشکارا، در جلوی چشم.
 ~ گۆره - گۆره [ظ.] جلوی چشم، علنی،
 آشکار.
 ~ - گۆز [ص.] سوراخ، سوراخ - سوراخ،
 مشبک، پرمفند، متخلخل، خانه خانه.
 ~ - گۆزائله مک (ائتمک) (۱) مترصد
 شدن، منتظر فرصت مناسب بودن. (۲) مشبک
 کردن، سوراخ سوراخ کردن.
 ~ - گۆزۆ گۆرمزقارانلىق گىجه شب
 تاریک و ظلمانی که چشم چشم را نمی بیند.
 گۆز - گۆزه باخماق چشم در چشم هم
 دوختن، نوى چشم هم نگریستن.
 ~ - گۆزه گلمک نگاههایشان بهم برخوردن،
 چشم تو چشم کسی افتادن، روبروی هم درآمدن،
 سینه به سینه آمدن.
 ~ لری آخیر چشم هایش هم رفت، خوابش

~ دولوسو [ظ.] شادمانه، بارضایت، خشنود.
 ~ ده اولماق (۱) در معرض دید قرار داشتن،
 در حضور بودن. (۲) متت داشتن، منظور داشتن.
 ~ ده قولاق دا اولماق گوش به زنگ بودن،
 هشیار بودن، مواظب بودن، سرو گوش به آب
 دادن.
 ~ ده یمک چشم خوردن، نظر خوردن، نظر زدن.
 ~ ده یمه سین چشم نخورد!
 ~ دېکممک چشم دوختن، آرزوی تصاحب
 چیزی را داشتن.
 ~ سالماق نظر انداختن.
 ~ سۆز [ص.] (۱) بدون چشم، نابینا. (۲) بدون
 سوراخ.
 ~ سۆزدۆرمک نگاه انداختن، نظر انداختن،
 غمازانه نگریستن.
 ~ سۆزلۆک [ا.] [نابینائی، کوری].
 ~ عیاری [ظ.] یادید تخمین زدن، تخمینی،
 نظری، تقریبی.
 ~ قاباغىندا (قارشى سىندا)
 در مقابل چشم، علنی، ظاهر.
 ~ قاپاغى [ا.] پلک چشم.
 ~ قاراسى [ا.] سیاهی چشم، مردمک، عنبیه.
 ~ قاماشدیران (قاماشدیرجى) (چشم)
 خیره کننده، پرتلاؤ.
 ~ قاماشدیرماق خیره کردن چشم
 (نورنا گهانی و شدید) تیره کردن چشم.
 ~ قاماشماق خیره شدن چشم، تیره شدن چشم،
 سرخ شدن و خون افتادن چشم.
 ~ قراری نظری (وزن کردن)، حدسی، برآورد
 نظری.
 ~ - قولاق اولماق بادقت و همه جانبه مراقبت
 کردن، هوشیار بودن.
 ~ - قولاق دا اولماق گوش بزنگ بودن،
 هشیار بودن، مواظب بودن.
 ~ قوئماق زیر نظر گرفتن، مراقب بودن، مراقبت

~ لرى گۆزلىرىنى ساپلاندى نىگاھىكى بە نىگاھ
دىگىرى برخورد، نىگاھىباشان ھمدىگىر را تلاقى
کرد.

~ لرى ياشارھاق چشم ھا اشگ آلود شدن،
چشم ھا تر شدن، بگريه برداختن.

~ لرى يول چىكىمك (۱) به يك نقطه خبره
شدن، به نقطه ثابتى نىگاھ كردن. (۲) انتظار
كشيدن، چشم براه بودن.

~ لرى يومولماق (۱) بسته شدن چشم ھا.
(۲) مردن، چشم فرو بستن.

~ لرىنى اينانماق بچشم خود ھم باور نداشتن،
سوء ظن مفرد درباره كسى يا چيزى داشتن.

~ لرىنى تىمك با مىّت و سپاس چيزى را قبول
كردن (پذيرفتن).

~ لرىنى تۇر گلىدى چشم ھايش لك افتاد،
بينائى اش تار شد.

~ لرىنى كدر قونموشدو نىگاھ غم آلود.
گۆزلىرىنى آچان گۆندن از روز تولد، از وقتى
كه چشم گشود.

~ لرىنى آچماق (۱) چشم ھا را گشودن.
(۲) بيدار شدن. (۳) آگاهانيدن.

~ لرىنى آغزئنا دىكىمك نىگاھ را بدهان كسى
دوختن، به دقت گوش دادن.

~ لرىنى داغلاماق خاك تو چشم كسى باشيدن.
~ لرىنى دۆلاندۇرھاق چشم چرخاندن، چشم
گرداندن.

~ لرىنى دۇيدۇ پلكھايش را بهم زد.

~ لرىنى سۆزمك چشم ھا را تنگ كردن و
نگريستن.

~ لرىنى سىخماق اشگ ريختن.

~ لرىنى بوخو توتماق چشم ھايش را خواب
فرا گرفتن، خواب آلود شدن.

~ لرىنى يوموب، آغزئنى آچدى
چشم ھايش را بست و دهانش را گشود،
بى شرمانه ناسزا گفت.

مى آيد.

~ لرى آچىلا قالدى حيرت كرد، مات و
مبهوت ماند.

~ لرى آلاجالتماق گشاد شدن چشم (از ترس
يا تعجب)، تارديدن، رنگ به رنگ ديدن.

~ لرى آباغى ئىن آلتىن گۆرمۇر (۱) پيش
پاى خود را نمى بيند، بى توجه راه مى رود.
(۲) مغرورانه راه مى رود.

~ لرى ايله سۆزمك سر تا پاى كسى يا چيزى
را از نظر گذراندن.

~ لرى باتماق چشم ھا گوداقتان، لاغر شدن.

~ لرى باغلانماق (۱) مردن، چشم فرو بستن.
(۲) غافلگير شدن.

~ لرى پارلاماق (پاريللداق،
ايشيق لانماق) چشم ھا (از فرط خوشحالى)
درخشدن.

~ لرى پرىر چالماق باخ: ~ لرى پارلاماق.

~ لرى دۆلماق حالت گريه داشتن، اشگ آلود
شدن چشم ھا.

~ لرى دوھانلاندى چشم ھايش تار شد.

~ لرى سۆزۆلمك بهم رفتن پلكھا، سنگين
شدن پلكھا (در ابتداى خوابيدن)، خمار شدن
چشم ھا (در آستانه خوابيدن).

~ لرى سولانماق تر شدن چشم ھا، اشگ آلود
شدن چشم.

~ لرى قاپانماق باخ: گۆزلىرى باغلانماق.

~ لرى قارالماق سياهى رفتن چشم ھا، تار
شدن چشم ھا.

~ لرى قان جاناغىئنا دۆنمك سرخ شدن
چشم ھا، خون افتادن به چشم ھا، فوق العاده
خشمگين شدن.

~ لرى كلله سینه چيخدى چشم ھايش از
حده در آمد، فوق العاده عصبانى شد.

~ لرى گىتمك خمار شدن چشم ھا در آستانه
خوابيدن.

(چیزی با کسی) داشتن.

~ تاخیلماق (بیرشتی به) چشم به چیزی دوخته شدن.

~ تونماق پسندیدن، جلب نظر کردن.

~ توخ [ص.] آدم سیر، چشم و دل سیر، بی طمع.

~ چیخماق (۱) از حدقه در آمدن چشم، کور شدن. (۲) به شدت حسادت ورزیدن.

~ دالماق خیره شدن، به یک نقطه ثابت نگریستن.

~ دوشمک نظرش گرفتن، عاشق شدن، علاقمند شدن.

~ دولماق (دولوخسونماق) چشم اشک آلود شدن، حالت گریه دست دادن.

~ دومانلانماق تیره شدن بینائی.

~ دوئماز [ص.] سیری ناپذیر، طمع کار، حرص.

~ دوئمازلیق [ا.] سیری ناپذیری، طمع کاری.

~ دوئماق چشم و دل کسی سیر شدن، از ولع افتادن.

~ سئچمه مک تشخیص ندادن (در اثر ضعف بینائی).

~ سوابچمه مک چشم کسی آب نخوردن (اتید نداشتن).

~ سؤنمک کور شدن، بینائی را از دست دادن.

~ سه ئیرمک تکان خوردن ناگهانی پلک، لرزش پلک چشم، خلجان. (عوام پندارند که

خبری خواهد رسید و نخ قرمز روی پلک فوقانی می چسباند تا خبر مزده بخش باشد).

~ قاباغئیندا (قارشئ سیئندا، اؤنؤندا)

دورماق (اؤلماق، دیکلمک، جانلانماق)

جلوی چشم بودن، در نظر بودن، همیشه بخاطر داشتن.

~ قبالئ باخ: گوزو باغلی.

~ قاچماق در رفتن نج جوراب و بافتنی، سوراخ

شدن جوراب و بافتنی.

~ قارالماق سیاهی رفتن چشم.

~ قالماق چشمش بدنبال کسی یا چیزی ماندن، (چیزی را می بخشد ولی چشمش به دنبالش

است). در حسرت چیزی که داده ماندن.

~ قانلئ [ص.] غضبناک، کسی که خون چشمهایش را گرفته باشد.

~ قورخماق بیم داشتن، چشم ترسیدن.

~ قئیق [ص.] (۱) چشم نیم بسته، تنگ، کسی که تند تند پلک بهم می زند. (۲) ترسو، جیون.

~ قئریق باخ: قئیق.

~ قئزماق چشم کسی را خون گرفتن، خشمناک شدن، بهیجان آمدن.

~ کوراولسون چشمش کور! (نفرین).

~ کؤلگه لی [ص./ظ.] کسی که رازی نزد دیگری دارد و از افشاء آن واهمه دارد.

~ - کؤنلو توخ [ص.] چشم و دل سیر.

~ گزمک چشم دنبال چیزی گشتن، چیزی را جستجو کردن.

~ گؤنورمه مک چشم دیدن کسی را نداشتن،

حسادت کردن، از روی حسادت پسندیدن.

~ گؤنورمه ئن [ص.] تنگ نظر، حسود.

~ گؤرمک ایستمه مک حاضر به دیدن کسی نبودن، از کسی شدیداً متنفر بودن.

~ هئچ بیرشتئ گؤرمه مک (از فرط خشم) رعایت کسی را نکردن.

~ باشلئ [ص.] گریان، اشگ ریزان، کسی که

خیلی گریه می کند.

~ بؤلدا قالماق چشم براه داشتن، بایی صبری

منتظر کسی بودن، چشم بانتظار بودن.

~ بوموق (بومؤلؤ) [ص./ظ.] چشم بسته،

نا آگاه، کور کورانه.

گوزوم جانم! عزیزم!

~ اوئو گؤرمه سین دیگر جلوی چشم ظاهر

نشود، نمی خواهم ریختش را ببینم.

را به سۆی دیگر بر گرداندىن، چشم بر گرفتى.
 ~ آيئر ماماق چشم برنداشتى، خيره شدن.
 گۆزۆنۆ اوغورلاماق چشم چشم کردن، توجه
 كسى را به جاشى جلب کردن و كار خود را انجام
 دادن.

~ باغلاماق چشم بستن، نادیده گرفتن.
 ~ نۇرياق دۇيۇرسون به كسى كه حريص و
 سبرى ناپذير است گویند: چشم هایت را خاك
 گور پر كند.

گفت چشم تنگ دنیا دارا
 يا قناعت پر كند يا خاك گور.
 ~ دۇرت آچماق چهار چشمی نگاه کردن.
 ~ زىلله مك زل زدن، زل زل نگاه کردن.
 ~ قان بۆرۆمك خون چشم كسى را گرفتن،
 ناحه ارتكاب جنايت خشمگين شدن.

~ قۇرخوتماق چشم كسى را ترساندن.
 ~ قئيىماق چشم را تنگ کردن، با دقت نگاه
 کردن.

~ يىره تيكمك چشمش را بيزير انداختن.
 گۆزۆنۆن آجئسى نئى آلماق خستگى
 چشمش رادر کردن، بعد از بيخوابى ممتد
 چشم ها را بستن.

~ آغئ - قاراسئ تنها فرزند خانواده.
 ~ اوئون (اؤدون) آلماق زهر چشم گرفتن.
 ~ اوستۆنده قاشئين وار به طرف نمى شود گفت
 بالاي چشمت ابروست. هراظهار نظرى به طرف
 بر مى خورد.

~ ايچينه باخماق توى چشم كسى نگاه کردن
 (جسور و خشن نگريستن، انتظار ترخم داشتن،
 انتظار قبول تقاضا داشتن).

~ ايچينه دئمك تورو كسى گفتن.
 ~ به به كيمى سئومك مثل مردمك چشم
 دوست داشتن.

~ قاباغئيندا سؤئله مك تورو كسى دروغ
 گفتن.

~ چيخديئا سالماق وقت و بيوقت، به مورد و
 بى مورد كسى را سرزنش کردن، آزار دادن.
 ~ دؤئمادئ چشمم سير نشد (سير شدم اما
 چشمم به دنبالش است).

~ سوايچمير چشمم آب نمى خورد، اقيد ندارم.
 ~ كسمير اقبديوار نيستم، تصور نمى كنم.
 گۆزۆمۆن كؤكۆ سارالديئ (ريشه چشمم
 پژمرد) انتظار بى حد كشيدم، از انتظار خسته
 شدم.

گۆزۆمۆن نورو نور چشمم! فرزندم!
 گۆزۆن آبدئين چشمت روشن.
 گۆزۆن چيخسين (نفرين) چشمت كور.
 گۆزۆندىن اوخوماق از چشمهاى كسى فكر و
 منظورش را خواندن، از طرز نگاه کردن كسى
 ضمير او را فهميدن.

~ اوخونور از چشمهايت خوانده مى شود، رنگ
 و رخسار خبر ميدهد از سر ضمير.

~ اوؤ تؤكمك باتلخى گريستن.
 ~ اوؤ تؤكولمك از چشم هابش آتش باريدن،
 زيرك و هشيار بودن، سخت عصبانى و خشمگين
 بودن.

گۆزۆندىن تۆك بائيئلماز مولاي درزش
 نمى رود، بسيار دقيق و هشيار بودن، مواز ماست
 بيرون مى كشد.

~ جين ياغيئر از چشمش شيطنت مى بارد.
 ~ گلسين (نفرين) حرامت باد!
 ~ باغماق از چشم ها معلوم بودن.

گۆزۆنده در نظرش، به نظر او.
 ~ جانلانماق در جلوى چشم مجتم شدن،
 در خاطر زنده شدن.

~ اوغورلاماق چشم چشم کردن، توجه كسى را
 به جاشى جلب کردن و كار خود را انجام دادن.

گۆزۆنۆ آغارتماق (برلتمك) چشم غره
 رفتن، بانگاه تهديد کردن.

~ آيئر ماق (از جيزى) چشم برداشتن، نگاهش

~ قۇراسىن تۇكمەك آبخۇره گىرىش، گىرىه
كردن.

~ قوردو اۆلمەك سىر شىدن.

~ باشىنا باخماق اشگ چىش كىسى را نادىده
گىرىش، بىر حىم و سىنگىل بۇدن.

گۆزۈنە آلماق درىنظر مىجىش كردن، درىنظر
گىرىش، قىول خىطر كردن، مەنظر قىرار دادن.

~ اينانماق بە چىش خود باورنىداشنى، چىزى
را كە شەھد بۇده باورنىكردن (عجىب و غىر قەبل
انتظار بۇدن).

~ پىرە چىكمەك جىلوى چىش پىرە كىشىدن،
بى خىر و نا آگە نكەداشنى.

~ پىرە گىلمەك كور شىدن، تار شىدن چىش.

~ تىمەك باخ: گۆزۈنە سۇخماق.

~ تىپىنمەك نىزدىك شىدن، گىستاخى كردن.

~ خوش گىلمەك بنظر خوب آمدن، پىسندىدن.

~ دورماق دشوار و پىچىده بنظر رسىدن.

~ دۇنۇم قىربانت بىروم، فداىت بشوم، سىرت
بىگىردم.

~ سانا شىدئ بە چىشمىش خورد، درىمىرض دىدش
قىرار گىرفت.

~ سۇخماق (۱) (بىراى اثبات چىزى) باخشونت
نىشان دادن، جىلوى چىش كىسى گىرىش تا بىسىد و
باور كىد (۲) با ولىع خوردن.

~ گىلمەك (گۆرۈنمەك،
گىرىمەك) (۱) (شەھدە نىشەن، دىدە نىشەن،
شەھود نىبۇدن، بە چىش نىخوردن. ۲) جالب تۇجە
نىبۇدن.

~ گۆرۈنمەك (گۆرىنمەك) (شەھدە
شىدن، دىدە شىدن، آشكار شىدن، بە چىش خوردن.

~ گىرىمەك (۱) با بى شىرمى و گىستاخى دروغى را
واقىعى جىلوه دادن. ۲) جىلوى چىش بۇدن.

۳) حىسادت كىسى را تحرىك كردن.

گۆزە آلماق درىنظر گىرىش، درىنظر داشنى.

~ باتماق تۇچىش فرورىش، جىلوى چىش ظەھر

شىدن.

~ باخماق چىش تۇچىش كىسى دوختن.

~ چارېماق مۇرد تۇجە قىرار گىرىش، بە چىش
خوردن.

~ دەئىن [ص.] چىشمىگىر، جالب، مىشخص.

~ دەئىمز [ص.] نامشەھود، پىنھان.

~ دەئىمەك بە چىش خوردن، شەھدە كردن.

~ دۇرتىمەك تۇچىش كىسى فرورىش، بە كىسى
خىلى نىزدىك شىدن.

~ ساتاشماق بە چىش خوردن، شەھدە شىدن.

~ سۇخولماق بە كىسى نىزدىكتر شىدن.

~ شىرىن [ص.] خوشاىند، دىلپىز.

~ كۆل آتماق تۇچىش كىسى خاك پاشىدن.

~ گىتىرىمەك چىش زىدن، نىظر كردن.

~ گىلمەك (۱) بىچىش خوردن، بنظر خوردن.

۲) بنظر رسىدن، درىمىرض دىد قىرار گىرىش.

~ گىلن [ص.] چىش گىرى، جالب تۇجە،
خوش آىند.

~ گىلىم چىش گىرى، جالب تۇجە.

~ گۆرىنمەك (چارېماق) باخ: گۆزە
گۆرۈنمەك.

~ گۆرۈنمەز [ص.] غىر قەبل رۇىت، ناپىدا،
نامرئى.

~ گۆرۈنمەك شەھدە شىدن، درىمىرض دىد قىرار
گىرىش.

~ گۆرۈنمۇر پىداىش نىست، جىلوى چىش ظەھر
نىمى شۇد.

~ گۆرۈنمەك نامرئى بۇدن، ناپىدا بۇدن،
كىم پىدا بۇدن.

~ - گۆز، دىشە - دىش چىش درىمقەبل
چىش، دىندان درىمقەبل دىندان، قىصاص.

~ گىرىمەك (۱) با بىشرمى و جىسارت مقابله
كردن. ۲) تۇچىش فرورىش. ۳) خود را نشان

دادن.

آجىن قارىئى دۇئار، گۆزۈ دۇئىماز حىرىص

(۲) مراقب، بیا، پاینده (۳) کشیک، پاسدار.
 ~ لیک [ا.] نگهبانی، پاسداری، مراقبت.
 گوزتلمک { گوز اتلاماک } [ف.ا.] منتظر
 شدن، انتظار کشیدن (۲) مراقبت کردن،
 پاسداری کردن، پائیدن.
 گوزتلمک { گوز اتلاماک } باخ: گوزلشمک.
 گوزتمک { گوز اتلاماک } باخ: گوزلشمک.
 گوزجوک [ا.۱] پیوندک، جوانه (۲) جوانه‌های
 روی پوست سیب زمینی که سبز می‌شود (۳) در
 جلبک‌ها عضوی که نور را جذب می‌کند.
 گوزدک { گوزدک } [ا.] علف پائیزی.
 ~ لشمک [ف.] روئیدن علف در پائیز.
 گوزک { گوزاک } [ا.۱] طناب، ریسمان.
 (۲) وصله بافتنی‌ها.
 گوزگو { گوزگو } [ا.] آئینه.
 ~ چو [ا.] آئینه‌ساز.
 ~ لو [ص.] آئینه‌دار.
 گوزل { گوزال } [ص.ا.] زیبا، خوشگل،
 قشنگ (۲) ظریف، برازنده، خوب، نیکو، نازنین.
 ~ جه [ص.] نسبتاً زیبا، خیلی قشنگ، خیلی
 خوب.
 ~ جه‌سینه [ظ.] بخوبی، به‌زیبائی.
 ~ لشدیرمک [ف.] زیباتر کردن، بهتر کردن،
 آراسته‌تر کردن، خوشگل‌تر کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف.م.] زیباتر گردیدن،
 خوشگل‌تر گردیدن.
 لشمک [ف.] زیباتر شدن، بهتر شدن، آراسته‌تر
 شدن، خوشگل‌تر شدن.
 ~ لندیرمک باخ: ~ لشدیرمک.
 ~ لندیرلمک باخ: ~ لشدیرلمک.
 ~ لنمک باخ: ~ لشمک.
 ~ لیک [ا.] زیبائی، خوبروئی، قشنگی.
 گوزلتمک { گوزلاتماک } [ف.س.] درانتظار
 گذاشتن.
 گوزلشمک [ف.فار.] چشم به چشم هم دوختن،

با جهانی گرسنه‌است.
 آغلاما! گوزوئون قاراسی گندر گریه‌نکن
 سیاهی چشمانت پاک می‌شود (در مقام شوخی و
 مزاح به بچه گریان گفته می‌شود).
 ایتی گوز [ص.] تیز بین، باریک بین.
 ایتی گوزله [ظ.] با دقت نظر، با نگاه تیز.
 ایکی گوزوم عزیزم! نور چشمم!
 اینه نین گوزو سوراخ سوزن.
 بیر گوز قییریمیندا [ظ.] در یک چشم
 بهم زدن، در یک لحظه.
 نرزی نین گوزلری کفه‌های ترازو.
 چیان گوزو سردمل، شکاف دمل.
 دار گوز [ص.] چشم‌تنگ.
 سونوک گوز [ص.] چشم کم‌سو.
 شور گوز [ص.ا.] شور چشم، بد نظر (۲) چشم
 چران، هیز.
 قارا گوزلر [ص.] چشمان سیاه.
 قاینار گوزلری [ص.] نگاه گرم.
 قورخان گوزه چوپ دوشر به چشم ترسو
 چوب فرومی‌رود، ترسو به تله می‌افتد.
 قویونون گوزلری چشمه‌های چاه.
 کشچی نین قونورو، بولاغین گوزوندن
 سواچر بز گراز سرچشمه آب می‌خورد.
 کوزبونون گوزلری چشمه‌های پل، طاقهای
 پل.
 گورن گوزو یوخدور (از حسادت) چشم
 ندارد ببیند.
 گوی گوز [ص.] چشم‌زاغ.
 موشتی گوزوایله باخماق به چشم خریدار
 نگاه کردن.
 گوز [ا.] پائیز.
 گوزاوتو (= چاتیل اوتو) [ا.] گل‌عینک
 از گل میسونیان با گل سفید خط‌دار.
 (Euphrasia)
 گوزتچی { گوزاتچی } [ا.۱] نگهبان، محافظ.

بهمدیگر خبره شدن، بهم چشمک زدن.

گوزللمه { گوزاللاما } [۱.] گونه شعر تغزلی
آذربایجانی و نغمه آشیق که درباره احساسات و
عواطف عشقی و هیجان انگیز و در وصف زیبایی
و کمال و خوب رویی سروده می شود.

گوزلمک { گوزلاماک } [۱.ف.] چشم براه
بودن، منتظر شدن، انتظار کشیدن. (۲) مراقب
بودن، مواظب بودن، هوای کسی را داشتن و
پاییدن. (۳) رعایت کردن. (۴) توقع داشتن.

گوزلمه { گوزلاما } [۱.ا.ف.] انتظار.
(۲) چشم براهی. (۳) هواداری. (۴) رعایت،
مراقبت.

~ او تاغی اطاق انتظار.

گوزلنمز { گوزلانماز } باخ: گوزله نیلمز.
گوزلنمک { گوزلانماک } [۱.م.ف.] مراقبت
شدن، حراست شدن. (۲) هواداری شدن.
(۳) انتظار داشتن، متوقع بودن.

گوزلنمه یئ { گوزلانمایان } باخ: گوزله نیلمز.
گوزله نن { گوزلنن } باخ: گوزله نیلن.
گوزله نیلمز { گوزلانیلماز } [ص.] غیر منتظره،
غیر مترقبه، غیر قابل انتظار.

گوزله نیلمک { گوزلانیلماک } [۱.م.ف.]
مورد انتظار بودن، قابل انتظار بودن.

گوزله نیلمه دن { گوزلانیلمادان } [ظ.]
ناگهانی، غیر منتظره، غفلت.

گوزله نیلن { گوزلانیلان } [ص.] مورد انتظار،
قابل انتظار.

گوزله ییجی [ص.] مراقب، مواظب، بیا، پاسدار.
گوزم { گوزام } [۱.ا.] پشمی که در پائیز از
گوسفندان چیده می شود. (۲) کلاهی که از این
نوع پشم تهیه می شود.

گوزه [ا.] چمن زار (باتلاقی، مرطوب).
گوزه لمک { گوزالاماک } باخ: گوزه مک.
گوزه مک { گوزاماک } [۱.ف.] رفو کردن، وصله
کردن (بافتی) باخ: کوزه مک.

جوزابی گوزه دی جوراب را که نخش دررفته
بود رفو کرد.

گوسترتمک { گوستارتماک } [۱.ف.م.] بوسیله
دیگری نشان دادن، باخ: گوسترمک.

گوسترمک { گوستارماک } [۱.ف.] نشان
دادن. (۲) عرضه کردن، معرفی کردن. (۳) نمایش
دادن، تظاهر کردن، وانمود کردن. (۴) اشاره
کردن.

آللاه گوسترمه سین خدا آنروز را نیورد!
خدا یار و مدار!

سنه گوستره رم نشانت می دهم! کيفرت
می دهم! (تهدید).

مقاومت گوسترمک مقاومت نشان دادن.
گوستریجی { گوستاریجی } [۱.ا.] نمودار،
نشان دهنده. (۲) راهنما، هادی. (۳) اعلام،
فهرست.

~ بارماق [ا.] انگشت شهادت.

گوستریش { گوستاریش } [۱.ا.] راهنمایی،
هدایت. (۲) نشانه، علامت. (۳) نمایش، تظاهر.
(۴) دلالت، تعلیم، دستور العمل. (۵) منظره،
چشم انداز.

گوستریلمک { گوستاریلماک } [۱.م.ف.] نشان
داده شدن، اشاره شدن بوسیله دیگری.

گوشبره { گوشبارا } باخ: دوشبره.
گوشه [۱.ا.فا.] گوشه، کنج، زاویه.
(۲) جای خلوت. (۳) شعبه کوچکی از مقام
در گوشه.

گول [۱.ا.] گل. (۲) نقش و نگار. (۳) لجه های
سرخک. (۴) زیبا، قشنگ، خوب.

~ آچماق گل کردن، شکفتن.

~ آغیز [ص.] بد دهن، فتاح، تلخ زبان.

~ ابریشم [ا.] گل ابریشم.

~ اوژلو [ص.] گلچهره، زیبا.

~ اولجه باخ: گول اولجه.

~ باز [ص.] دوستدار گل.

- ~ بدن [ص.] گل اندام، رعنا و زیبا.
 ~ بنیز [ص.] گل جهره.
 ~ به سر [ا.] گل سر، خیار.
 ~ پرست [ص.] دوستدار گل.
 ~ جاهال [ص.] خوشگل، زیبا.
 ~ چو [ص.ا.] دوستدار گل، پرورش دهنده گل، گل پرور، گل فروش.
 ~ چولوک [ا.] پرورش گل، گل فروشی.
 ~ چین [ا.ص.] گلچین، گزیده (مجموعه اشعار برگزیده).
 ~ چوهره [ص.] گلجهره.
 ~ خانان [ا.] گلخانه.
 ~ ختمی باغ: گول ختمی.
 ~ دان [ا.] گلدان.
 ~ دفته باغ: گول دفته.
 ~ زار [ا.] گلزار، گلستان.
 ~ شن گلشن.
 ~ قند [ا.] گلبرگ گل سرخ را با قند می ساینند.
 ~ کیمی [ص.] مثل گل، زیبا.
 ~ لنمک باغ: گول لنمک.
 ~ لو گلی، گلدار.
 ~ لوک گلزار، باغ گل.
 ~ مخمر [ا.] بارچه ابریشمی ظریف.
 ~ میخ [ا.] گل میخ، میخ ریز.
 ~ نار [ا.] گلنار، گل انار.
 ~ وئرمک گل دادن.
 ~ باغی عرق گل سرخ، عطر گل سرخ.
 ~ باناقلی [ص.] گونه های گلگون.
 گولوم (نوازش) عزیزم، خوشگلم، فشنگم.
 گولوم باهار باغ: گولوم باهار.
 گول^۱ [ا.] استخر، برکه، آبگیر، حوضچه، دریاچه، مرداب، تالاب.
 ~ لنیدیرمک [ف.] گودال کردن، بصورت استخر در آوردن.
 ~ لنمک [ف.] بصورت استخر در آمدن.
 ~ لوک [ا.] محل استخر و برکه، برکه ای.
 گول^۲ [ا.] نوعی نقش روی فرش و قالی، نقش ترنج.
 گولاب [ا.فا.] گلاب.
 گول اولجه { گول ولجا } [ا.] خلر.
 (Lathyrus).
 گولبتین { گولا باتین } [ا.ا.] نوعی گیاه ستمی است که بشکل تزیینی هم پرورش داده می شود.
 (۲) گلابتون، نوعی بافت با نخ طلائی و نقره ای روی پارچه سنگین.
 گول ختمی { گول ختمی } [ا.] گل ختمی (خطمی). (Althaea).
 گول دفته { گول دافنا } [ا.] شنبلیله.
 (Trigonella).
 گولدورمک [ف.ا.] خندان، به خنده انداختن.
 (۲) خود را مسخره دیگران کردن.
 هامیئنی اوزونه گولدوردو همه را بخود خندانند.
 گولدوردو [ص.] خنده دار، خنده آور، مضحک، طنز آمیز.
 گولر { گولار } [ص.] خندان، متبسم.
 ~ اوزلو [ص.] خنده رو، گشاده رو، خوشخو.
 گولش { گولاش } [ا.ا.] کشتی، میان گرفتن.
 (۲) زور آزمایی، پیکار. (۳) خنده رو.
 ~ چی [ا.ا.] کشتی گیر. (۲) زور آزما.
 ~ خالچاسی تشک کشتی.
 ~ قاباقلی [ص.] خنده رو.
 گولشدیرمک { گولاشدیرماک } [ف.س.] بکشتی واداشتن، به پیکار واداشتن.
 سوز ~ مباحثه کردن، جزو بحث کردن.
 گولشمک { گولاشماک } [ف.] کشتی گرفتن، زور آزمایی کردن.
 گولشما { گولاشما } [ف.ا.] کشتی گیری، زور آزمایی، پیکار جوئی.
 گولشنگی { گولاشانگی } [ا.] آهنگی که در موقع کشتی گیری نواخته می شود.

گولگز { گولگاز } [ص. اسرخ، گلگون، گل رنگ.

گولگزی { گولگازی } [ا. رقص ملی آذربایجانی که با آهنگ (آی قیز حیبرانی (اؤلام) رقصیده می شود.

گولگو { گولگو } [ا. خنده، لبخند، لطیفه، طنز. گول لنمک { گوللانماک } [ف. گل انداختن، گل کردن، شکفتن، سرخ شدن (گونه)، با گل تزیین شدن.

گولله [ا. گلوله.

~ آتماق گلوله شلیک کردن.

~ باران گلوله باران.

~ بو شالتماق گلوله خالی کردن، شلیک کردن.

~ تۆکمک گلوله ریختن، گلوله پر کردن.

~ چی [ا. گلوله ساز.

~ کیمی [ص. / ظ. مثل گلوله، سریع، ثقیل.

~ لمک [ف. گلوله بستن، تیرباران کردن، اعدام کردن.

~ لمه [ف. ا. تیرباران، اعدام.

~ لنمک [ف. م. تیرباران شدن، گلوله باران شدن، اعدام شدن.

~ لنمه [ف. ا. تیرباران.

~ باغدیرماق گلوله باران کردن.

گولله به باسماق به گلوله بستن، از هر طرف گلوله انداختن.

گولله به توتماق باغ ~ باسماق.

گولماج { گولماج } [ا. حوض، حوضچه، استخر.

گولمچه { گولماچا } (= نۆهور) [ا. آبگیر، حوضچه، دریاچه مصنوعی (مثلاً برای پرورش ماهی).

گولمز { گولماز } [ص. اخم آلود، ترشرو، جدی، اخمو.

گولمک { گولماک } [ف. ا. خندیدن، تبسم کردن، لبخند زدن. ۲) مسخره کردن.

گولمک دن قیریلدیق از خنده روده بر شدیم.

گولمه باشینا گلر نخند که بسرت می آید، نخند دچارش می شوی.

گولمه گولونج اولانا، بلوؤو لینج اولانا بکسی که کار مسخره و خنده دار کرده نخند، به کسی که برنجش آبکی شده نخند.

گولمه [ا. استخر، حوض، حوضچه.

گولمه لی { گولمالی } [ص. خنده دار، مضحک، مضحکه.

گولو [ص. ۱) رنگ گلی روشن، صورتی. ۲) دارای نقش های گلی، گلدار.

گولوجو [ص. خندان، خنده رو.

~ لوک [ا. خنده روئی.

گولوش [ا. طرز خنده، خنده، لبخند.

گولوشلو بدیهه، لطیفه، طنز.

گولوشمک [ف. قار. خندیدن دسته جمعی، باهمدیگر خندیدن.

گولوشمه [ف. ا. خنده دسته جمعی.

گولوم باهار [ا. گل همیشه بهار، گل اشرفی. (Calendula).

گولومسر { گولومسار } [ص. خندان، متبسم.

گولومسمک { گولومساماک } [ف. لبخند زدن، تبسم کردن.

گولومسمه { گولومساما } [ف. ا. / ا. لبخند، تبسم.

گولومسنمک { گولومسانماک } [ف. لبخند زدن، تبسم کردن.

گولومسونمک { گولومسونماک } باخ: گولومسنمک.

گولونج { گولونج } [ص. / ظ. خنده آور، مضحک، خنده دار.

گولوشه { گولوشا } [ص. میخوش، ترش مزه، ملس.

دوست منی یاد ائیله دی، بیر گولوشه نارایله یار مرا با یک انار ترش یاد کرد.

گوله - گوله [ظ. ۱) باشادی، باشاد کامی، شاد

گۆمۈرۈلمەك { گۆمۈرۈلمەك } { ف. م. م. }
 دفن شدن، مدفون شدن، به خاک سپرده شدن،
 چال شدن.
 گۆم گۆی [ص.] سبز، آبی آبی، کبود،
 کبود تند.
 گۆممەك { گۆممەك } { ف. م. م. } چال کردن،
 دفن کردن، به خاک سپردن، با خاک پوشاندن.
 (۲) نابود کردن.
 گۆمۈش [ا.] نقره، سیم، فضه.
 ~ سوبانا چكەك آب نقره دادن.
 ~ لىمەك [ف. م.] بوسیله دیگری آب نقره
 دادن.
 ~ لىمەك [ف.] آب نقره دادن، با نقره تزیین
 کردن.
 ~ لىمەك [ف. م.] آب نقره داده شدن، با نقره
 تزیین شدن.
 ~ لو [ص.] نقره دار، سیمی.
 گۆمۈشۈ [ص.] نقره ای، رنگ نقره ای.
 گۆمۈشۈ پۇلاد فولاد صیقلی و پرداخت شده.
 گۆمۈش اۆتۈ [ا.] گیاه یکساله از جنس قرنفل.
 (Queria).
 گۆمۈشجە [ا.] نوعی ماهی آب شیرین.
 گۆمۈشۈ قۇۋاق [ا.] درخت تیریزی.
 گۆمۈلمەك { گۆمۈلمەك } { ف. م. م. } چال
 شدن، دفن شدن، بخاک سپرده شدن. (۲) محو
 شدن، از بین برده شدن.
 قارابىر مزارا گۆمۈلمۈشۈدۈ درىك
 گورتارىك دفن شده بود.
 گۆمۈلۈ [ف. ص.] دفن شده، چال شده، بخاک
 سپرده شده.
 گۆمۈلۈشمەك [ف. قار.] با یکدیگر چال شدن،
 باهمدیگر دفن شدن، بخاک سپرده شدن.
 گۆن [ا.] آفتاب، خورشید، باخ: گۆنش.
 (۲) روز، بوم. (۳) شبانه روز، مدت ۲۴ ساعت.
 (۴) معیشت، زندگی، گذران.

باشید (۲) بدرود.
 گۆلەۋر { گۆلەۋر } { ا. ا. } قنطاریان، قنطاریون
 (جنس گیاه سرخان با جام لوله ای، دمیرگ دراز
 و گل خوشه ای). (Centaurea).
 گۆلە ئىن { گۆلە ئىن } { ا. ص. } خنده رو، خندان.
 ~ قوش [ا.] نوعی اردک.
 گۆمان باخ: گمان.
 گۆمانا [ا.] گمانه.
 ~ قویوسو چاه گمانه.
 گۆمۈلتۈ { گۆمۈلتۈ } { ا. ا. } آوای سقوط یا ضربه
 شدید یک چیز سنگین، صدای غرش، صدای
 مهیب، صدای انفجار.
 گۆمۈلداتماق [ف. م.] به غرش در آوردن،
 به صدا در آوردن.
 گۆمۈلداتماق [ف.] به صدا در آمدن، طنین
 انداختن، غرش کردن.
 گۆمۈراە { گۆمۈراە } { ص. م. } گمراه.
 (۲) سرحال، سالم، شادمان.
 ~ لاشماق باخ: ~ لاشماق.
 ~ لاشماق سرحال شدن، شادمان شدن.
 ~ لىق [ا.] گمراهی. (۲) سرحالی، سلامتی،
 شادمانی.
 گۆمۈرۈك [ا.] پرنغالی / پنا. گمرک
 ~ قارىقى نقره گمرکی.
 ~ چۆ [ا.] مأمور گمرک، گمرکچی.
 ~ حقوقو حقوق گمرکی، قوانین و آئین
 نامه های گمرکی.
 ~ خانا [ا.] اداره گمرک، گمرک خانه.
 ~ رۈسۈم لارئ عوارض گمرکی.
 ~ رۈسۈماتئ نئىن نونولماسئ وصول عوارض
 گمرکی.
 ~ سۆز بدون حقوق گمرکی.
 ~ لو [ص.] مشمول حقوق گمرکی.
 گۆمۈرۈلمۈش { گۆمۈرۈلمۈش } { ف. ص. م. }
 دفن شده، مدفون شده.

~ آشيئي [ظ.] [يک روز درميان.
 ~ آغلاماق بفکر کسی بودن، دلسوزی کردن.
 ~ آيدئین روز خوش، صبح به خير.
 ~ اوئو باخ: گوڻ اوئو.
 ~ اوږتا نيمروز، ظهر.
 ~ اوږتالئق کله، بالای سر، رأس (سر).
 ~ اوږونو [ظ.] طی روز، در طول روز.
 ~ پاپاغئين گوڻ اوږتالئقا قالدئیرئ کلاهش را
 روی کله گذاشت.
 ~ اه ئيلمک غروب نزدیک شدن.
 ~ بانان [ا.] مغرب، باختر.
 ~ باتماق غروب کردن آفتاب.
 ~ به گوڻ [ظ.] روز بروز.
 ~ توتولماسئ [ا.] کسوف، گرفتگی خورشید.
 ~ چئشته به قالخدئ آفتاب به نيمروز رسيد،
 ظهر شد.
 ~ چئخان [ا.] مشرق، خاور.
 ~ چئخماق طلوع کردن آفتاب، بر آمدن
 آفتاب.
 ~ دلجه باخ: گوڻ دلجه.
 ~ ده ليک [ا.] (ص. ۱) روزانه، روزمره، يوميته.
 (۲) تفوييم، يادداشت روزانه. (۳) دستور جلسه،
 دستور روزمره، برنامه روز.
 گوڻ دن گوڻه [ظ.] روز بروز.
 ~ دوږ باخ: گوڻ دوږ.
 ~ دوږشن [ص.] آفتابگير، آفتاب رو، آفتابگين.
 ~ دوڭان [ا.] مشرق، خاور.
 ~ دوڭدو خورشيد طلوع کرد.
 ~ ده بير [ظ.] هرروز، زود زود.
 ~ سؤرمک زندگی کردن.
 ~ سؤز باخ: گوڻش سبز.
 ~ عينکئ (عينه يی) عينک دودی.
 ~ کئچدی روز سبزی شد، روز گذشت.
 ~ کئچيرمک گذران کردن، اعاشه کردن،
 روزگار گذرانيدن.

~ کی [ص.] مربوط بهمان روز.
 ~ گؤرمز سایه، جائي که آفتابگير نيست.
 ~ گؤرمه مک روز خوشی نديدن، با مشقت
 گذراندن.
 ~ لری گئجه اولماق بدبخت شدن،
 دچار سیه روزی و بدبختی شدن.
 ~ لرين بير گوڻو روزی از روزها.
 ~ لمک [ف.] تمام روز انتظار کشيدن، تمام روز
 مراقب بودن.
 ~ لو [ص.] آفتابگير، آفتابی.
 ~ لوک باخ: گوڻ لوک.
 ~ وئيرایشئق وئرمير روز میده دروشنائی
 نمی دهد. روز داده روزی نمی دهد.
 ~ وورما [ف. ا.] آفتاب زردگی.
 ~ يائئلدی آفتاب بالا آمد.
 گوڻو باشا وورماق روز را گذراندن.
 گوڻو بو گوڻ همين امروز.
 گوڻو صاباح همين فردا.
 گوڻو گلر وقتش می رسد.
 گوڻو گوڻدن [ظ.] روز بروز.
 گوڻو گوڻدن آچئلئیرسان روز بروز شادابتر
 می شوی.
 گوڻو گوڻه ساتماق امروز و فردا کردن، به
 تأخير انداختن، مفاطله کردن.
 گوڻو - ئئتمک اجل کسی فرارسيدن.
 گوڻون گوڻ اوږتا چاغئ وسطروز.
 گوڻونو دولدورماق (کار) روزانه خود را
 انجام دادن.
 گوڻونو قارا ائله مک روزگار کسی را سپاه
 کردن.
 گوڻه باخان [ا.] باخ: گوڻه باخان.
 ~ موزد [ا.] روزمزد.
 ~ موزدچو [ا.] کارگر روزمزد.
 ~ موزدچولوق [ا.] روزمزدی.
 اثرته سی گوڻ [ا.] فردا.

اوییری گون پس ترین فردا، پسین فردا.
اؤنکی گون بربروز.
اؤدا بیرگون گورمه دی اوهم روز خوشی
ندی.

بوگون [۱]. امروز.
بوگون کی [ص]. امروزی.
بیرگون اول روز پیش، یک روز قبل.
بیری گون پس فردا.
قاراگون (گونو قارا) [ص]. سیاه روز،
بدبخت.

کئچن گون دیروز، روز گذشته.
نه گونه قالمیسان به چه روزی افتاده ای؟
یامان گونون عؤمرؤ آز اولار عمر روزهای
سیاه کوتاه است.

گون [۱]. پوست، جرم.
~ چو [۱]. پوست فروش، چرمساز.
~ چولوک [۱]. پوست فروشی، چرم سازی.
~ سوبان (۱) پوست کن. (۲) گران فروش.
(۳) ظالم.

~ لوک [ص]. مناسب برای جرم.
گونو قالین [ص]. پوست کلفت، سخت جان.
گونو قالین لیق [۱]. پوست کلفتی.
گون { گاوان } [۱]. گیاه گون، گون کبرائی.
(Astragalus).

گونا [۱. فا]. گناه، تقصیر، بزه، جرم.
~ ائتمک (ائله مک) مرتکب گناه شدن،
تقصیر کردن.

~ سیز [ص]. بی گناه، بی تقصیر، معصوم.
~ سیزلیق [۱]. بی گناهی، براءت.
~ کار [۱. ص]. گناهکار، بزهکار، مجرم،
مفسر.

~ کارجاسینا [ظ]. گناهکارانه، مجرمانه.
~ کارلیق [۱]. گناهکاری، بزهکاری، مجرمیت.
~ لاندیرماق [ف]. گناهکار قلمداد کردن،
مفسر شمردن.

~ لاندیرلماق [ف. م]. گناهکار قلمداد شدن.
~ لی باخ: گناه کار.
گوناها باتماق مرتکب گناه شدن.
گوناها سالماق به ارتکاب جرم (گناه)
واداشتن.

گوناھی بوئونونا گناهش بگردن خودش،
مسئولیت بمعهده خود.
گوناھیئندان کئچمک عفو کردن،
بخشیدن گناه.

گوناھیئی یوماق گناه خود را جبران کردن،
گناه کسی را نبرته کردن.
گون اوتو [۱]. سوسن زرد، زنبق رشتی.

(Hemerocallis).
گونئی { گونئی } [۱]. آفتابگیر، جنوب.
~ لیک [۱]. جای آفتابگیر.

گونبول [۱. ص]. جاق و فربه، خیکی.
گوند رتمک { گوند ارتماک } [ف. س]. بوسيله
دیگری فرستادن، ارسال کردن، اعزام کردن.
گوند ریمک { گوند اریماک } [ف]. فرستادن،
ارسال کردن، اعزام داشتن.

گوند ریش { گوند اریش } [۱]. اعزام، ارسال.
گوند ریمک { گوند اریماک } [ف. م]. بوسيله
کسی فرستاده شدن، ارسال شدن، اعزام شدن،
تبعید شدن.

گوندک { گوند اک } [۱. ۱] چوب پنبه
دربطری و نظایر آن از قبیل پنبه و غیره که برای
محکم کردن دربطری استفاده می شود. (۲) پنبه یا
فتیله که در زخم می گذارند.

گوندورگه { گوندورگا } [۱]. کرسی ساختمان.
گوندورمک { گوندورماک } [ف]. دفن
کردن، زیر خاک پنهان کردن.

گوندورولمک { گوندورولماک } [ف. م].
دفن شدن، زیر خاک پنهان شدن.
گوندوز { گوندوز } [۱]. روز، صبح، از طلوع تا
غروب آفتاب.

~ ایشیغی لامپاسی لامپ لومینی سنت که نور سیزنگ دارد.

~ گۆزۆیلە در روشنائی روز.

گۆندە جەلر { گۆندا جالار } [۱]. حشرات بکروزه، حشرانی که یک روز عمر می کنند.

گۆنش { گۆناش } [۱]. خورشید، آفتاب، شمس.

~ آچیلدی آفتاب از زیرایر بیرون آمد.

~ باتماق غروب کردن آفتاب.

~ تقویمی تقویم خورشیدی، تقویم شمسی.

~ تونولماسی [۱]. کسوف، خورشید گرفتگی.

~ چیخماق طلوع کردن خورشید.

~ وورما آفتاب زدگی.

~ دوغماق طلوع کردن خورشید.

~ سوقیز دیرنجیسی آبگرم کن خورشیدی.

~ سیئر [ص]. ای آفتاب، سایه.

~ سیستیمی منظومه شمسی.

~ لکه لری لکه های خورشیدی.

~ لی [ص. ۱] آفتابگیر، آفتابی، آفتاب دار.

(۲) خوشبخت، بهروز.

~ لیک [۱]. محل آفتابی، آفتابگیر، آفتاب رو، آفتابگیر.

~ معالجه سی حتام آفتاب (گرفتن).

~ یانما [ف. ۱]. آفتاب سوختگی.

گۆنش باتماق آفتاب (اقبال کسی) یا

(عمر کسی) غروب کردن، افول کردن.

گۆنش بالچیق لا سوواماق آفتاب را با گل

نتوان اندودن، کار محال و عبث.

گۆنگ { گۆنگ } [۱]. تنبوشه، لوله سفالی.

گۆنلۆک { گۆنلۆک } [۱]. روزانه.

(۲) مربوط به امروز. (۳) سایبان، آفتابگیر. (۴) لبه

کلاه.

~ یومورنا تخم مرغ روز.

اۆن گۆنلۆک ده روزگی، بسن ده روز.

شاپکانین گۆنلۆیۆ سایان کلاه.

گۆنۆ [۱. ۱] (۲) حسود.

~ لۆک [۱]. هوو (بودن).

کۆلش گۆنۆ اولسا دۆشر باشی یارار اگر

گاه هوو باشد سرمی شکند.

گۆنۆل باخ: کۆنۆل.

گۆنه باخان [۱]. آفتابگردان، گل آفتابگردان.

(Helianthus).

گۆنه شوم [۱]. زمین شخم خورده و کاشته نشده.

گۆنه ور { گۆنه وار } [ص]. آفتابگیر، آفتاب رو، آفتابگیر.

گۆنیا [۱]. گونا، ابزار رستامی.

گۆوج { گۆواج } [۱]. دیگ گلی با سفالی.

گۆؤدۆش باخ: چۆلمک، گۆدۆش.

گۆؤده [۱. ۱] (۱) تنه درخت. (۲) جسم، بدن، تنه.

(۳) نعش، کالبد، لاشه. (۴) بدنه، (ماشین).

~ لئمک [ف]. تنومند شدن، تنه دار شدن.

~ لی [ص]. گنده، درشت، خوش بنیه.

گۆؤششمک { گۆؤششماک } [ف. قمار].

دسته جمعی نشخوار کردن.

گۆؤشک { گۆؤشاک } [۱. ۱] نشخوار.

(۲) دهان (حیوان نشخوار کننده).

گۆؤشمک { گۆؤشماک } [ف]. نشخوار کردن.

گۆؤشن { گۆؤشان } [۱]. نشخوار.

~ چالماق نشخوار کردن.

گۆؤشه ئین { گۆؤشایان } [ص]. نشخوار کننده.

گۆؤن { گۆؤان } [۱. ۱] اعتماد، دلگرمی،

اتکاء، اطمینان. (۲) مباهات، افتخار.

گۆؤنمک { گۆؤانماک } [ف. ۱]

(۱) اعتماد کردن، متحی بودن. (۲) مباهات

کردن، افتخار کردن، بخود بالیدن، مغرور شدن.

گۆؤۆز [۱]. پائیز.

گۆوه { گۆوا } [۱]. بید، حشره ای که به لباس

صدمه می زند. (Stigmellidae).

~ قیران [۱]. حشره کش، نفتالین.

گوهر { گۆوهار، گۆهار } [۱. فا]. گوهر،

سنگ قیمتی، جواهر.

(کالا)، زود بفروش رفتن.
 ~ دهاله دوشمک دشوار بدست آمدن، بندرت بدست آمدن.
 ~ ده اولدوز آزار کسن، بشرده چالانی گۆرمه پیر در حالیکه در آسمان ستاره هارا می شمارد در زمین چاله را نمی بیند، ادعای بزرگی دارد ولی کار کوچک نمی تواند بکند.
 ~ قورشاغی [ا.] رنگین کمان، قوس و قزح.
 ~ گورولتوسو [ا.] آسمان غرنه، رعد.
 ~ گورولداماق آسمان غرنه شدن، غریدن رعد.
 ~ لره چیخارنماق به آسمان بالا بردن، خیلی ارتقاء دادن.
 گۆره قالدیرماق برافراشتن، به هوا بلند کردن.
 گویا [باغلا./ آراسوز. فا.] گویا، شاید، مثل اینکه.
 گۆنچک { گۆنچاک } [ص.] ازبیا، رعنا، فشنگ، خوشگل، دلپسند.
 ~ جه [ص.] خیلی زیبا.
 ~ لتمک باخ: گۆنچک لندیرمک.
 ~ لشدیرمک [ف.] خوشگلتر کردن، زیباتر کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف. ا.] خوشگلتر شدن، زیباتر شدن.
 ~ لشمک [ف.] زیباتر شدن، خوشگلتر شدن، فشنگ تر شدن، دلپسند شدن.
 ~ لندیرمک [ف. س.] خوشگل کردن، زیبا گردانیدن.
 ~ لتمک [ف.] خوشگل شدن، زیبا شدن.
 ~ لیک [ا.] زیبایی، خوشگلی.
 گۆنجه { گۆنجا } قارغا [ا.] زاغچه.
 گۆنچه { گۆنجا } گۆلو [ا.] نوعی آهنگ آشتی دارای خصوصیات نفرتی و ۱۱ هجائی.
 گۆنرتمک { گۆنارتماک } [ف. ا.] رویانیدن، سبز کردن. ۲) کبود کردن، سیاه کردن. ۳) برنگ سبز رنگ کردن.

گۆهز { گاواز، گاوازا } [ا.] برحرف، دهن لق.
 ~ لیمک [ف.] برحرفی کردن، وقت تلف کردن.
 ~ لیک [ا.] برحرفی، دهن لقی.
 گۆه لیمک { گاوالاماک } [ف.] نشخوار کردن، با بی میلی خوردن.
 گۆی^۱ [ص.] خمیس، بخیل.
 ~ آدام آدم خمیس.
 گۆی^۲ [ا.] سبزی، علف، باخ: گۆیه رتی.
 ~ لشمک [ف.] سبز شدن، روئیدن.
 ~ لۆک [ا.] علفزار.
 گۆی^۳ [ص. ۱] سبزرنگ، آبی، لاجوردی، کبود. ۲) نارس.
 ~ اؤسکۆرک (اؤسکۆرمه) [ا.] سیاه سرفه.
 ~ داش سولفات مس، کات کبود.
 ~ گۆز [ص.] چشم آبی، چشم زاغ.
 ~ لشمک [ف.] سبز شدن، برنگ سبز در آمدن.
 ~ مچید مسجد کبود یا مسجد جهان شاه (قاراقویونلو) در تبریز، تاسیس ۱۴۶۵ میلادی.
 ~ یاقوت یاقوت سبز.
 گۆم گۆی [ص.] سبز، آبی آبی.
 گۆی^۴ [ص.] نارس، کال.
 ~ آلچا گوجه سبز، گوجه نارس.
 گۆی^۵ [ا.] آسمان، سما، فلک، سپهر.
 ~ جیسیم لری اجسام سماوی.
 ~ دلن [ص. ا.] آسمان خراش.
 ~ دن اؤد یاغماق از آسمان آتش باریدن، خیلی گرم شدن.
 ~ دن دوشمک تصادفا و ناگهانی ظاهر شدن، از آسمان افتادن، به موقع بدست آمدن.
 ~ دن دوشمه تصادفی، ناگهانی، غیر منتظره.
 ~ ده آختارماق خیلی گشتن و جستجو کردن، حتی در جاهای غیر قابل دسترس گشتن، در آسمان جستجو کردن.
 ~ ده آلماق (گۆنۆرمک، قاپماق) در هوا قاپیدن، در هوا چنگ زدن، رودست بردن

گؤثرته { گؤثارتا } [۱. ا. يشا. ۱] عرشه كشتى.
 (۲) نام برجى در نیمکره جنوبی فلک. (Puppis)
 گؤثرتى { گؤثارتى } [۱. ا.] سبزه، سبزی، گیاه،
 رستنى. (۲) سبزی خوردنى. (۳) سیاهی از دور،
 شبح. (۴) كبودی (لگه‌های روی بدن)
 ~ چى [۱. ا.] سبزیکار، سبزی فروش.
 ~ چیلیک [۱. ا.] سبزیکاری، سبزی فروشی.
 ~ ساتان [۱. ا.] سبزی فروش.
 ~ لیک [۱. ا.] جالیز سبزی.
 گؤثرچین { گؤگرچین } { گؤثارچین }
 [۱. ا.] کبوتر.
 گؤثرچینى { گؤثارچینى } [ص. ا.] برنگ
 خاکستری تند مایل به سبز.
 گؤثرديلمک { گؤثاردیلمک } [ف. م. ا.]
 (۱) برنگ سبز در آمدن، كبود شدن. (۲) بوسيله
 دیگرى سبز کردن (گیاه).
 گؤثرمک { گؤثارماک } [ف. ا.] روئیدن،
 رستن، سبز شدن، جوانه زدن، سر از خاک بیرون
 آوردن. (۲) پدیدار شدن، ظاهر شدن، از دور
 مشاهده شدن. (۳) كبود شدن، سیاه شدن.
 (۴) سبز رنگ شدن.
 گؤثرمه { گؤثارما } [ف. ا. / ص. ا.] كبودی،
 كبود شدن پوست بدن. (۲) رویش، جوانه زنى.
 گؤثروش { گؤثروش } (= وُن) [۱. ا.] زبان
 گنجشک. (Fraxinus)
 گوینز { گائوز } [۱. ا.] مقیاس اندازه گیری وزن
 معادل ۳۲ کيلوگرم.
 گؤی لوک [۱. ا.] چمن زار، سبزه زار. (۲) سبزی،
 كبودی. (۳) خشت، بخل.
 گؤثم { گؤثام } [۱. ا.] درخت آلوچه، آلوچه جنگلی.
 (Prunus Spinosa).
 گؤثنتمک { گؤثناتماک } [ف. س. ا.] سوزش
 ایجاد کردن، سوزش آوردن، آزریدن.
 گؤثرتى { گؤثارتى } [۱. ا.] سوزش، درد.
 گؤثنک { گؤثناک } [ص. ا.] بر سوز، سوزناک،

دردناک.
 گؤثنمک { گؤثناتماک } [ف. ا.] سوزش داشتن،
 سوزش کردن، درد داشتن.
 گؤثنه دیجى { گؤثنا دیجى } { گؤثنه
 دن } [ص. ا.] سوزش آور، سوزنده، درد آور.
 گؤثول { گؤثلول } باخ: کؤنول.
 گؤثوم [۱. ا.] ظرف مسی با گردن باریک و دراز برای
 حمل آب.
 گؤثومتراق { گؤثومسؤؤ } [ص. / ظ. ا.]
 سبزه، سبزی، سبزه‌فام، متمایل به كبودی.
 گؤثومتول باخ: گؤثوم نراق.
 گه ین { گایان } [ص. ا.] نیمه تاریک.
 (۲) دورنگ، ابلق.
 ~ گشجه شب نیمه تاریک.
 ~ آت اسب دورنگ، اسب ابلق.
 گه یئرئى { گایشیوتى } [۱. ا.] آروغ، باد گلو.
 گه ییرمک { گایشیرماک } [ف. ا.] آروغ زدن،
 باد گلو زدن.
 گه ییریک { گایشیریک } [۱. ا.] آروغ، باد گلو.
 گه ییریگی آرماق در اثر بهم خوردن معده بیش
 از حد آروغ زدن.
 گیپ گیرده [ص. ا.] کاملاً گرد، مدور.
 گیتار { گیتارا } [۱. ا. سب. ا.] گیتار.
 ~ چالان باخ: ~ چى.
 ~ چى [۱. ا.] گیتار نواز.
 گیج [ص. ا.] گیج، مبهوت. (۲) کودن، احمق.
 ~ اثتمک (ائله مک) گیج کردن، سر گیجه
 آوردن.
 ~ گاه [۱. ا.] گیجگاه، شقیقه.
 ~ لشدیرمک [ف. ا.] گیج کردن، سردرگم
 کردن.
 ~ لشمک [ف. ا.] گیج شدن، سردرگم شدن.
 ~ لیک [۱. ا.] گیجی، سردرگمی، کودنى.
 گیجالوؤ [۱. ا.] مشکل، دشوار، اوضاع پیچیده.
 گیجالوؤا دؤشمک (۱) بدر دسرافتادن،

دچار مشکل شدن. ۲) دستپاچه شدن.

گیجالتیمک { گیجالتماک } ۱) باخ:

گیجندیرمک. ۲) گیج کردن، دیوانه کردن.

گیجالتیمک { گیجالاتماک } باخ:

گیجالتدیرمک.

گیجالتدیرمک { گیجالتدیرماک } [ف.]

گیج کردن، سرگیجه آوردن.

گیجالتدیرجی { گیجالتدیرجی } (باش

گیجالتدیرجی) [ص.] سرگیجه آور،

گیج کننده، مبهوت کننده.

گیجالتیمک { گیجالاتماک } [ف.] گیج

شدن، سرگیجه گرفتن.

باشی گیجالتیمه [ا.] سرگیجه.

گیجالتیمک { گیجالتماک } [ف.] گیج شدن،

سرگیجه گرفتن.

گیجه وار [ا.] بادبهاری یا تابستانی که متوالیاً جهت

خود را تغییر می دهد.

گیجیتکن { گیجیتکان } [ا. / ص.]

۱) گیاه گزنه. ۲) محرک، تحریک کننده،

خارش آور.

گیجیشدیرمک [ف.] تحریک کردن، به خارش

آوردن.

گیجیشمک [ف.] خارش گرفتن، خاریدن،

تحریک شدن.

بوئنوزو گیجیشیر شاخس میخارد، تنش

می خارد.

گیجیشمه [ف. ا.] خارش، تحریک.

گیجیک [ا.] گیج، احمق، ابله. (در تبریز فقط

بمعنی حسد.)

گیجیکمک { گیجیشمک } [ف.] گیج شدن، ابله

واحمق شدن.

گیدی [ص.] پست، رذل، بی اعتبار.

گیر^۱ [ا. فا.] توان، حس، قدرت.

گیرسیز [ص.] ناتوان، ضعیف.

گیرلی [ص. ا.] برتوان، برزور. ۲) فراوان.

گیردن دوشمک از توان افتادن.

گیردن سالماق از توان انداختن.

گیر^۲ [ا. فا.] گیر، گرفتار.

~ لمک [ف.] کمین کردن، تعقیب کردن،

گیر آوردن، دست برنداشتن.

~ لندیرمک باخ: گیرلمک.

~ لنمک [ف. ا.] پرسه زدن، گردش کردن،

دنبال فرصت گشتن. ۲) گذران کردن.

~ گیره دوشمک گیرافتادن، گرفتار شدن.

گیره سالماق گیرانداختن، گرفتار کردن.

گیره لمک ۱) گیر انداختن. ۲) درتنگنا ماندن.

باخ: گیروه لمک.

گیره وئریمک گیرانداختن، لو دادن.

گیریمه دوشدو به جنگ من افتاد.

گیرت { گیرت }؛ آلتیندان چیخماق ~

دانماق { بگلی انکار کردن، از اصل نفی

کردن.

گیردنک { گیرداناک } [ص.] گرد، مدور.

گیرده [ص. فا. ا.] گرد، مدور، کره ای.

۲) سمبل، سرهم بندی.

~ لیمک [ف. / ص. ف. س. ا.] گرد کردن، مدور

کردن. ۲) بوسیله دیگری گرد کردن، مدور

گردانیدن.

~ لشدیرمک باخ: ~ لیمک.

~ لشمک [ف.] گرد شدن، مدور شدن، بشکل

کره درآمدن.

~ لمک [ف. ا.] گرد کردن، پیچانیدن.

۲) سمبل کردن، سرهم بندی کردن.

~ لنمک [ف. م. ا.] گرد شدن. ۲) سمبل شدن،

سرهم بندی شدن.

~ لیک [ا.] گردی، دایره ای.

گیرده یارباق [ا.] آملانشیه، مشمله.

(Amelanchier).

گیردیرتمک [ف. س. ا.] بوسیله دیگری

فرو کردن، داخل کردن. ۲) جاتعلاختن.

(۳) قبولاندن.

گیردیرمک {ف.س.ا} فرو بردن، داخل کردن، وارد کردن، فرو کردن. (۲) جا انداختن. (۳) کلاه گذاشتن، انداختن (در وزن و پول و غیره).

گیردیم - گیردیم باخ: گیلدیر - گیلدیر. گیردین {ا.ا} قطعات هیزم که به یک اندازه بریده شده باشد.

~ لمک {ف.ا} هیزم را با آزه به قطعات مساوی بریدن.

گیرس {گیرس} {ا.ا} {۱.ا} باخ: گورزه (۲) قطاب، داخل خمیر را با بریده های باریک گوشت و غیره بر می کنند و بشکل قطاب می پیچند و در روغن سرخ می کنند.

گیرکی {گیرکی} {ا.ا} درد، دل پیچه، قولنج. قارنثنا گیرکی دوشمک دل پیچه گرفتن.

گیرمک {گیرمک} {ف.ا} (۱) فرو رفتن، تورفتن، وارد شدن، داخل شدن. (۲) جا افتادن. (۳) رسیدن، فرار رسیدن. (۴) شروع کردن. (۵) پذیرفته شدن، عضو شدن در مجامع.

گیرب چيخماق (۱) داخل شدن و بدون توقف خارج شدن. (۲) ورود و خروج پرازدهام. آرابا گیرمک وساطت کردن، میانجیگری کردن.

اؤه گیردی داخل خانه شد. اونیورسیتیه به گیرمک وارد دانشگاه شدن، بدانشگاه پذیرفته شدن.

ایکی عزیزین آراسینا گیره زلر بین دو عزیز مداخله نشاید.

باشینا گیرمک تو سرش فرو رفتن، شیر فهم شدن.

باهار گیردی بهار شروع شد، بهار فرار سید. بیر - بیرنه گیرمک (۱) توهم رفتن. (۲) جا افتادن. (۳) ازدحام کردن.

قولاغینا گیرمک نو گوش کسی فرو رفتن،

فهمیدن منظور.

قولونا گیرمک زیر بغل کسی را گرفتن، در آغوش کسی فرار گرفتن. بشره گیردی بزمین فرو رفت (از خجالت و شرمندگی).

بوخوسونا گیرمک بخواب آمدن.

گیروؤ باخ: گرو. گیروه {گیروا} {ا.ا} توده برف در گردنه ها و جاده ها.

گیرها گیر {ظ.ا} در حال ورود، در حال ورود پرازدهام.

گیرها گیرده {ظ.ا} در آستانه ورود، به محض ورود.

گیره وه {گیراوا} {ا.ا} کمین گاه، جای مخفی. (۲) فرصت. (۳) بهانه، دستاویز.

~ دوشمک فرصت بدست افتادن. ~ لمک {ف.ا} فرصت یافتن، فرصت مناسب بدست آوردن.

~ منده دیر موقعیت مناسب (برتری) با من است.

~ به سالماق به تورانداختن.

الینه گیره وه دوشدو فرصت بدستش افتاد.

گیربان باخ: گربان.

گیربان باخ: گربان.

گیریز {ا.فا} گریز.

~ وورماق گریز زدن، اشاره کردن.

مردم گیریز مردم گریز، از آدم بدور.

گیریش {ا.ا} (۱) طرز وارد شدن. (۲) مدخل، ورودی. (۳) مقدمه، پیش گفتار، سرآغاز، پیش درآمد.

(۴) وتر، زه.

~ بیه بی نور گیر دوربین عکاسی.

گیریشیندن بللی دیرکی خوش خبر گتیریر از طرز ورودش معلوم است که خبرهای خوب آورده است.

گیریشمک {گیریشماک} {ف.ا} مبادرت

~ ساخلاماق مخفی نگهداشتن، سری نگهداشتن.

~ سس وئره رای مخفی.

~ سئچکی انتخاب مخفی.

~ قالماق مخفی ماندن، سری ماندن.

~ قوؤوشان بیتکی لر گیاهان گمزاد، گیاهان نهانزا.

~ لیک [ا.] مخفی، پنهانی، پنهانکاری.

گیزلین [ص.] مخفی، پوشیده، باخ: گیزلی.

~ جه [ظ.] دزد کی، مخفیانه، بطور پنهانی.

گیزیر [ا.] پائین رتبه نظامی، زیر دست. (۲) در قاب بازی مقابل توخان.

گیزیلتی { گیزیلتی } [ا.] مورمور، سوزش.

گیزیلدتمک { گیزیلداتماک } [ف.] سوزش آوردن، سوزاندن، بدرد آوردن.

گیزیلدهک { گیزیلدماک } [ف.] مورمور شدن، سوزش کردن، گزگز کردن.

بدنیم گیزیلده بیر قتم مورمور می شود.

گیل^۱ پسوند دارای معنای «تعلق به خانواده ...»، خانه و خانواده.

باجئیم گیله گئدیرم نزد خواهرم می روم، بخانه خواهرم و اینها می روم.

خالام گیل خانواده خاله ام.

خالام گیلدن از خانه خاله ام، از نزد خاله ام.

گیل^۲ [ا.] (۱) گل. (۲) گل سرشور.

~ نورپاق گیل رس.

~ لتمک [ف.س.] بوسیله دیگری خاک مالی کردن.

~ لمک [ف.] گل مالیدن.

~ لنمک [ف.م.] با گل پوشیده شدن، با گل مخلوط شدن، با گل اندود شدن.

~ لی گلی، گلین.

~ لیجه گلی، گل آلود.

گیلابی [ا.] گل سرشور، گل سفید کننده.

گیلاس [ا.] گیلاس.

ورزیدن، تثبیت کردن، پرداختن، دست بازیدن،

دست زدن، بطور جدی دست بکار شدن، شروع کردن، آغاز کردن.

تيجارقه ~ به تجارت مبادرت کردن، به تجارت پرداختن.

داغوابا ~ به دعوا دست زدن، در دعوا دخالت کردن.

سؤزه ~ وارد صحبت شدن، به صحبت آغاز کردن.

گیریشلمک [ف.م.] شروع شدن، آغاز شدن، مبادرت شدن.

گیريفتار باخ: گرفتار.

گیرینتی { گیرینتی } [ا.] ورود. (۲) تورفتگی، فرورفتگی.

~ لی [ص.] تورفته، گود افتاده.

گیرینج { گیرینج } ائتمک (ائله مک) به تنگ آوردن، ذله کردن، بیزار کردن.

~ اولماق به تنگ آمدن، ذله شدن، بیزار شدن.

گیزلتمک [ف.] مخفی کردن، پنهان کردن. (۲) مستور کردن، پوشاندن، نهفتن.

گیزلدیلمک { گیزلادیلمک } [ف.م.] مخفی شدن بوسیله دیگری، بوسیله دیگری پنهان شدن.

گیزلدیلمیش { گیزلادیلمیش } [ف.ص.] مخفی، مخفی شده، پنهان شده.

گیزلمک { گیزلامک } باخ: گیزلتمک.

گیزلنپاچ { گیزلانپاچ } [ا.] قائم با شک.

گیزلنچ { گیزلانچ } [ا.] مخفی، نهفته.

گیزلنقاچ { گیزلانقاچ } باخ: گیزلنپاچ.

گیزلنمک [ف.] مخفی شدن، پنهان شدن.

(۲) رو گرفتن، حجاب داشتن.

گیزلی [ص.] مخفی، پنهانی. (۲) غیر علنی. (۳) زیرزمینی. (۴) سری، محرمانه.

~ اوغورلوق دزدی پنهانی، سرقت مخفیانه، دزد کی.

~ جه [ظ.] مخفیانه، محرمانه، پوشیده، دزد کی.

گیله [ا. ۱] (۱) دانه، تخم، حبه. (۲) مردمک چشم.
 (۳) قطره. (۴) نوک پستان.
 گيله - گيله [ظ.] قطره - قطره.
 ~ لمک [ف.] دانه کردن (انگور، انار).
 ~ لنمک [ف. م.] دانه شدن، قطره قطره شدن.
 ~ میوه لر میوه‌های حبه‌ای مثل انگور و غیره.
 ~ نار (آبالی) (۱) آبالو. (۲) چشم سیاه.
 ~ نارلیق [ا.] باغ آبالو.
 اوزوم گيله سی حبه انگور.
 بیر گيله گولاب بک قطره گلاب.
 تسبح گيله سی دانه تسبیح.
 قارا گيله (۱) سیاه دانه. (۲) چشم سیاه.
 گوزلرین گيله سی مردمک چشم، تخم چشم.
 نار گيله سی دانه انار.
 گیلیر [ا. آ. ۱] (۱) بوکه (فشنگ). (۲) کاغذ میگار
 دست پیچ.
 گیمگه { گیمگا } [ا.] تجتمع، گرد هم آیی.
 (در معاویره استعمال می شود).
 گینه باخ: یشنه، یشنه.
 گیشید [ا.] آلتی که برای گول زدن و جلب پرنده که
 صدای آنرا تقلید می کند.
 گیشیمک { گیشماک } باخ: گیشیمک.

~ لئق [ا.] باغ گیلان.
 گیلوار [ا.] باد تابستانی نواحی اطراف دریای خزر
 که از سمت جنوب می وزد.
 گیلنی { گیلنی } [ا.] گلابه، گله، شکایت، شکوه.
 ~ انتمک (ائله مک) گله کردن، گلابه
 کردن.
 ~ گوزار گلابه کننده.
 ~ گوزارلیق [ا.] گله گراری.
 ~ لنمک [ف.] گلابه کردن، گله کردن،
 شکایت کردن.
 ~ لی [ص.] گله آمیز.
 ~ لیک [ا.] گله، گلابه، شکوه، شکایت.
 گیلدیر - گیلدیر [ظ.] قطره قطره! (اشک
 چشم).
 گیل گيله [ا.] فریره.
 گیل لیمک [ف.] غلطاندن، هل دادن.
 گیللمک { گیللاماک } [ف.] غلتیدن، چرخیدن.
 گیللنمک { گیللانماک } [ف.] در حال چرخ
 خوردن، سقوط کردن، غلت خوردن، غلتیدن، هل
 داده شدن.
 گیلله دیلمک { گیللا دیلماک } [ف. م.]
 بوسیله دیگری غلطانده شدن، هل داده شدن.

ل

~ اؤزۆدۆر يقينا خودش است، خود خودش است.

~ پيرنجى مطلقاً درجه اول.

~ دۇغروسو حقيقت محض.

~ دۇغرو دثبير كاملاً درست مى گويد.

~ ياخشى بىار خوب.

لاپار - لاپار [ظ.] [قلمعات درشت (برف)]، لگه،

لگه، بارجه بارجه.

لاپيادان [ظ.] بطور ناگهاني، غير منتظره، غير مترقبه،

بى مقدمه.

لاپچين [ا. ۱] چكمه ساقه بلند كه ساق آن رو به هم

سوار مى شود و با بند بسته مى شود. ۲) دم پائى،

كفش راحنى.

لاپدان - لاپا [ظ.] باخ: لاپيادان.

لاپ - لاپ [ظ.] مات و مبهوت، حيران.

لاتين [ا.] لاتين.

~ جا [ص. / ظ.] بزبان لاتينى.

لاجورد { لاجسيوارد } [ا. فا. ۱] لاجورد.

۲) آبي بررنگ، آبي تند.

ل - ل - ل - . يكي از حروف صامت زبان آذربايجانى است كه جزء حروف طنين دار، پيشين كامى، اصطحكاكى و شبه صائت گروه بندى مى شود.

لاابالى { لاؤبالئ } [ص. ۱/۰] لاابالى، بى مبالان، سرخود.

~ لئيق [ا.] لاابالى گرى، بى مبالانى.

لاقل { لاآقال } [ظ. ع.] لاقل، دست كم.

لابد { لاآبود } [ص. ع. ۱] لابد، ناگزير، ناچار،

خواهى نخواهى. ۲) بدون قيد و شرط، اجبارى.

لابدا { لاآبوددان } [ظ.] ناچاراً، بناگزير،

الزاماً، اجباراً.

لابدلوك [ا.] ناگزيرى، ناچارى، الزام.

لابراتور { لاآبورآتور (يآ) } [ا. لا.] لابراتوار،

آزمایشگاه.

لابيرئنت [ا. بو.] جاى پريبچ و خم، مارپيچ، بطن

پيچيده گوش.

لاپ [ا. ۱] كاملاً، بكنى، مطلقاً. ۲) حتى.

۳) يقيناً. ۴) بىار، فوق العاده.

لاچین [۱.] شاهین سفید، بازشکاری.
 لاخ [ص. ۱.] لقی، لغ. (۲) گشاد، شل. (۳) گندیده، فاسد شده.
 ~ لاتماق [ف.] لقی کردن، درجا تکان دادن، شل کردن.
 ~ لادیلماق [ف. م.] به وسیله دیگری لقی شدن، شل شدن.
 ~ لاشدیرماق [ف.] لقی کردن، شل کردن.
 ~ لاشماق [ف.] لقی شدن، شل شدن.
 ~ لاماق [ف.] لقی شدن، درجا تکان خوردن، شل شدن.
 ~ لامیش [ف. ص.] لقی، شل.
 ~ لیق [۱.] لقی. (۲) گندیدگی، فساد (تخم مرغ).
 ~ یومورتا تخم مرغ لقی، تخم مرغ فاسد.
 دیشیم لاخلادی دندانم لقی شد.
 لاختا ^۱ [۱.] ص. [لخته، دلمه].
 ~ لاتماق [ف.] لخته کردن، دلمه کردن.
 لاختا - لاختا [ظ.] لخته لخته.
 ~ لاشماق [ف.] لخته شدن، دلمه شدن.
 ~ لاماق [ف. ۱.] لخته کردن، دلمه کردن.
 (۲) منعقد کردن خون، بند آوردن خون.
 ~ لانماق [ف. م. ۱.] لخته شدن، دلمه شدن.
 (۲) منعقد شدن، بند آمدن خون.
 ~ لایجی [ص.] لخته کننده، منعقد کننده.
 لاختا ^۲ [ص. ۱.] گوشتالو، چاق.
 ~ لاتماق [ف.] چاق شدن، گوشتالو شدن.
 لار (= لر) پسوند جمع، علامت جمع، اگر آخرین حرف صدادار کلمه از حروف خشن (قالین) باشد پسوند «لار» در غیر این صورت پسوند «لر» استعمال می شود.
 دوست لار دوستان، دوست ها.
 گلین لر عروسان، عروس ها.
 لاری [ص. ۱.] مرغ و خروس لاری. (۲) دارای پاها و گردن بلند.

لازم { لازم } (ص. ع. ۱.) لازم، ضروری، واجب.
 (۲) وجه الزامی (دستور زبان).
 ~ اولماق لازم بودن، مورد مصرف داشتن.
 ~ بیلمک ضروری شمردن.
 ~ دیر لازم است، ضروری است، مورد احتیاج است.
 ~ سیز [ص.] غیر لازم، غیر ضروری، بی مصرف.
 ~ گلیمک ضروری بودن، واجب شدن.
 ~ گورمک ضروری دانستن، لازم شمردن.
 ~ لی [ص.] الزامی، لازم، ضروری.
 ~ لیق [۱.] ضرورت، لزوم
 لازیمی [ص.] لازمی، ضروری، بقدر لزوم، مورد احتیاج.
 ~ تدبیرلر تدابیر ضروری.
 لازیمیجا [ظ.] باندازه لزوم، تاحد ضروری، تاحدی که مورد نیاز است.
 لاستیک [۱.] انگل. [لاستیک، روبه چرخ انومبیل و غیره].
 لاشه [۱.] فاشه، باخ: لش.
 لاطاری { لاتاری } [۱.] فر. [لاطاری، بخت آزمائی، قرعه].
 لاغ [۱.] مسخره، استهزاء. (۲) پوزخند، متلک، بذله. (۳) لهو و لعب.
 ~ ائتمک (ائله مک) مسخره کردن، دست انداختن.
 ~ باز [ص.] بذله گو، متلک گو.
 ~ بازلیق [۱.] بذله گوئی، متلک پرانی.
 ~ جیل [ص.] بسیار بذله گو، متلک پران.
 ~ جیل لیق [۱.] بذله گوئی، متلک گوئی.
 لاغاقوئما [ف. ۱.] مسخره، استهزاء.
 لاغاقوئماق مسخره کردن، سربسر گذاشتن، دست انداختن، تحقیر و استهزاء کردن.
 لاغار [۱.] شیار و درزی که بر اثر شخم ایجاد می شود.
 لاغان [۱.] ظرف غذای سنگ.
 لاغلاغی [۱.] ص. [۱.] متلک، کنایه، گوشه، طنز،

- حرف مفت. ۲) شوخ، بذله گو، دلفک، مسخره باز.
 ~ چئی [۱.] متلک گو، بذله گو، مسخره باز.
 ~ چیلئق [۱.] متلک پرانی، بذله گوئی.
 ~ لئق [۱.] شوخی، متلک پرانی.
 لاغیرتئی باخ: لاقیرئی.
 لاغیم [۱.] (نقب، مجرای زیرزمین، کانال. ۲) تونل، راهرو در معدن.
 ~ آنان باخ: لاغیم چئی.
 ~ آچماق تونل زدن، نقب زدن.
 ~ چئی [۱.] نقب زن، کارگر معدن.
 ~ چیلئق [۱.] نقب زنی.
 ~ وورماق نقب زدن.
 لاف [۱.] (فا. ۱) لاف، گزاف، دعوی باطل.
 ۲) مکالمه، صحبت، گفتگو.
 ~ وورماق (۱) لاف زدن. ۲) گفتگو کردن.
 لاققیرتئی باخ: لاقیرئی.
 لاققیلتئی [۱.] صدائی که موقع خالی کردن آب از تنگ شنیده می شود، لقلق.
 لاققیلداماق [ف.] لقلق کردن.
 لاق - لاق [۱.] صدای لکلک، لقلق.
 دمیرچی نین عؤمرؤ ناق - ناق لا، لئی له - بین عؤمرؤ لاق - لاق لا کئچر عمر آهنگر با تق و تق و عمر لک با تق و تق می گذرد.
 لاقید { لاقسید } [ص. / ظ. ع. ۱] لاقید، خونسرد. ۲) بی اعتناء، بی نظم.
 جه سینه [ظ.] لاقیدانه، خونسردانه.
 ~ قالماق بی اعتناء بودن.
 ~ لشمک [ف.] خونسرد شدن، بی اعتناء شدن.
 ~ لیک [۱.] لاقیدی، بی اعتنائی، بی نظمی.
 ~ لیک له [ظ.] با بی قیدی، خونسردانه.
 لاقیرتئی [۱.] (حرف، سخن. ۲) بیهوده گوئی، گرافه گوئی، پرگوئی.
 ~ چئی [۱.] ورتاج، پر حرف، پرگو.
 ~ وورماق ورتاجی کردن، پرگوئی کردن.
- لاک [۱.] بتا. [لاک، رنگ، واکس. (از صمغ بعضی گیاهان یا از ترکیب اکسید برخی فلزات با مواد رنگی گیاهی بدست می آید).
 ~ بوناق رنگ لاکئی.
 ~ چئی [۱.] لاک کار.
 ~ لاتدئرماق [ف. س.] بوسیله دیگری لاک زدن، واکس زدن.
 ~ لاماق [ف.] لاک زدن، واکس زدن.
 ~ لانماق [ف. م.] با لاک رنگ شدن، واکس خوردن.
 ~ لئی [ص.] لاکئی، لاک زده شده.
 لاکین [باغلا. ع.] لکن، اما، ولی.
 لال [ص. ۱] (لال، بی زبان. ۲) ساکت، آرام، بی سر و صدا. ۳) گنگ.
 ~ آخماق ساکت و آرام روان شدن (رودخانه).
 ~ ائله مک (ائتمک) وادار به سکوت کردن.
 ~ اولماق لال شدن، سکوت کردن.
 ~ باخیئش [ص.] [نگاه ساکت، نگاه گنگ.
 ~ - دینمز [ص.] ساکت و صامت، بی قید و شرط.
 ~ - کار [ص.] کرو لال.
 ~ - کارلئق [۱.] کرو لال (بودن).
 ~ مکتبی مدرسه کرو لال ها.
 ~ لاشماق [ف.] لال شدن، سکوت کردن.
 ~ لئق [۱.] لالی، کم حرفی، گنگی.
 لالاییئ [ص.] گنگ، لکن.
 لالاماق [ف.] تضرع کردن، عجز و لابه کردن التماس کردن، لابه کردن.
 لاله [۱.] (فا. ۱) گل لاله. ۲) لاله چراغ. ۳) سرخ رنگ. ۴) ملودی رقص ملی آذربایجان.
 ~ روخ [ص.] لاله رخ.
 ~ زار [۱.] لاله زار، گلزار.
 ~ گون [ظ.] لاله گون، برنگ لاله.
 ~ لنمک [ف.] شکفتن (لاله).
 ~ لیک [۱.] لاله زار.

~ چى [ا.] طراح، طرح ریز.
 ~ لشدیرمک باخ: ~ لندیرمک.
 ~ لشدیرلمک باخ: ~ لندیرلمک.
 ~ لندیرمک [ف.] طراحی کردن.
 ~ لندیرلمک [ف.م.] طرح ریزی شدن،
 طراحی شدن.
 ~ لنمک [ف.م.] طراحی شدن.
 ~ لنمه [ف.] طرح ریزی، طراحی.
 لایدیر { لایدیر } [ا.] تیغه آهنی خیش.
 لایق { لایق } [ص.ع.] لایق، شایسته، سزاوار،
 درخور.
 ~ اولماق لیاقت داشتن، شایسته بودن.
 ~ یلمک (گورمک) لایق شمردن، شایسته
 و درخور دانستن.
 ~ سیز [ص.] بی لیاقت، نالایق، ناشایسته.
 ~ سیزلیک [ا.] بی لیاقتی، نالایقی.
 ~ لی [ص.] لایق، شایسته.
 لایقینه [ظ.] بطور شایسته، با شایستگی، بطور
 شاید و باید.
 لایق اولماق لیاقت داشتن، شایسته بودن.
 لایقی ایله [ظ.] بطرز شایسته.
 اوز اغزئنا لایق شایسته خودش، لایق
 شأن خود.
 لایلای [ا.] لالائی، گونه ادبیات شفاهی که مادران
 در موقع خواباندن کودکان زمزمه می کنند.
 ~ دئمک (۱) لالائی گفتن. (۲) کسی را بخواب
 غفلت فروبردن.
 لایلای بیلیرسن نییه یاتمیرسان تو که لایلائی
 بلدی چرا خوابت نمی برد نمونه:
 لای لای دئدیم یاتاسان
 قیزئل گوله باتاسان
 قیزئل گولون ایچینه
 شیرین بوخو تاپاسان
 لایلای گویم که بخوابی
 در گل سرخ غرق شوی

لالیق [ص.] بیش از حد رسیده، پخته.
 ~ لاشماق [ف.] پخته تر شدن، بیش از حد
 رسیدن.
 ~ لاما ق [ف.] رسیدن، پخته شدن.
 ~ لانماق باخ: ~ لاما ق.
 لام [ص.] آرام، آهسته، ساکت.
 آدامین بیره باخائی، سویون لام آخائی از
 آن نترس که های وهوی دارد از آن بترس که
 سربه تو دارد.
 لامپا [ا.فر.] لامپ، چراغ نفتی، لامپا.
 ~ ده وه سی (۱) شتر نفت کش. (۲) آدم لندهور.
 ~ لی [ص.] دارای لامپ.
 ~ لیق [ا.] محل گذاشتن لامپا، باندازه گنجایش
 چراغ نفتی (مقدار نفت).
 ~ باغی روغن چراغ، نفت (چراغ)، نفت سفید.
 لامسه { لامپا } [ع.ا.] لامسه، بساوانی.
 لاوا (لاو) [ا.یتا.] گدازه آتش فشان.
 لاواش [ا.] نان لواش.
 ~ چئی [ا.] لواش پز.
 ~ چیلیق [ا.] لواش پزی.
 ~ قولاق [ص.] گوش بهن.
 لاواشا باخ: لاواشانا.
 لاواشانا [ا.] لواشک.
 لائی ۱ [ا.ا.] لای، لایه، طبقه، فشر. (۲) چینه.
 (۳) یکپارچه. (۴) ردیف.
 ~ بالای [ظ.] لایه بالا، طبقه به طبقه.
 ~ دیوار دیوار یکپارچه.
 ~ لای [ظ.] طبقه طبقه.
 ~ لاما ق [ف.] لایه لایه روهم چیدن.
 لایلئی [ص.] لایه دار، چینه دار.
 ابکی لای آغاچ دوردیف درخت.
 لائی ۲ [ا.] لنگه، (درو پنجره).
 لای با لای هر دولنگه.
 لایحه { لایها } [ع.ا.] لایحه، طرح،
 پیش نویس. (۲) رساله پایان تحصیل، رساله علمی.

در میان گسل سرخ

خوابهای شیرین بیهوشی
لش [۱. فا.] (لاشه، جسد ۲) جسد مرده، نعش.
(۳) لش، بی حیات، بیچار.
لش یثین [ص.] (لاشخور، مرده خوار (حیوان).
لشینی بثره سرمک جنازه اش را روی زمین
گسترده، تادیب و تنبیه کردن.
لشقال [۱. لا.] قانونی، علنی.
~ لاشدیرماق [ف.] قانونی کردن.
~ لاشدیرلماق [ف. م.] قانونی شدن (بوسیله
دیگری).
~ لاشماق [ف.] قانونی شدن.
~ لیشق [۱.] قانونی، قانونیت.
لشنت (لاتین به معنی پارچه کتان) نوار، لنت، رویان.
لشنت شکیللی باغیرساق قوردو (= یاستی
قورد) کرم کدو.
لشهمه {لشهما} باخ: لوهه.
لشئی [۱.] پرنده ای با منقار کوتاه، شکاری و
گوشنخوار.
لشئنانت (لاتین به معنی معاون) ستوان در ارتش.
لشلیک {لشئی لاک} [۱.] الک-ک،
حاجی الک-ک. (Cioniidae)
~ لئونو [۱.] اصل زاسمین، یاسمن سفید.
لباده {لابیاد} [۱. ع.] لباده، قسمی جامه مردانه
دراز که روی جامه های دیگر می پوشند.
لباس {لیباس} [۱. ع.] لباس، پوشاک، جامه،
باخ: پالتار، گشیم.
~ صیز [ص.] بدون لباس.
~ لی [ص.] لباس پوشیده.
لبلیبی {لابلابی} [۱.] نخودچی، نخود را در شیر
خیس کرده و بعد از بودادن مصرف می کنند.
لبی {لابی} [۱.] لبو، چغندر نبخته.
لبه {لاپا} [۱.] موج، خیزاب.
~ دژئن ساحل دریا که موج آن را در هم
می کوبد، داغ موج در ساحل.

~ صیز [ص.] بدون موج، آرام.
~ لشمک باخ: ~ لندیرمک.
~ لکم [ف.] موج زدن، تموج داشتن.
~ لندیرمک [ف.] موج کردن، موج دار کردن.
~ لشمک [ف.] موجدار شدن، موج داشتن.
~ لی [ص.] موجدار.
لبه {لا} [۱.] لبه یکی از حبوبات.
(Cotyledones) (۲) مغز بادام و گردو و غیره.
(۳) هریک از دونه نخود و لوبیا.
~ صیز [ص.] بدون لبه، بدون مغز.
~ لشمک [ف. س.] بوسیله دیگری لبه کردن،
پوست کندن، مغز کردن.
~ لکم [ف.] لبه کردن، مغز کردن، پوست
کندن نخود و غیره.
~ لشمک [ف. م.] لبه شدن، بصورت لبه درآمدن.
~ لی [ص.] لبه دار، مغزدار، (گردو و غیره).
لپیر {لاپیر} [۱.] جای پا، اثر، رد، باخ: ایز.
~ چی [۱.] رد باب.
لپیز {لاپیز} [۱. ص.] مرغ پا کوتاه.
لپیرن {لاپیران} [ص.] کوچک، باندازه کف
دست.
لیپک {لاپیک} [۱.] سنگ گرد کوچک.
لیپک {لاپیک} [۱.] کفش دم پائی.
لت {لات} [۱. ص.] گوشت میوه. (۲) لخت،
بیحال، مثل گوشت وارفته.
لج {لاج} [۱.] لج، عناد. (۲) لجوج.
~ دوشمک لج افتادن، لج شدن.
~ سالماق لج انداختن.
~ لشمک [ف.] لج شدن، لج افتادن، عناد
ورزیدن، سر فز افتادن.
~ لیک [۱.] لجاجت، عناد.
لچر {لاچار} [۱. ص.] زن بی حیا، دهان دریده،
لچر.
لچک {لاچاک} [۱.] لچک، روسری
سه گوش. (۲) گلبرگ، برگهای روی تاج گل.

~ لنمک [ف.] گلبرگ باز کردن.
 ~ لی [ص.] (۱) دارای گلبرگ. (۲) روسری
 بسر.
 ~ لیک [ص./ظ.] (۱) مناسب برای روسری.
 (۲) باندازه یک روسری.
 لچک { لاچاک } تورونج [ا.] گونه ای تزیین
 (در فرش، روی جلد کتاب، سنگ قبر و غیره)
 که استخری در وسط (تورونج) و در چهار گوشه
 گلبرگ قرار دارد.
 لحظه { لاهزا } [ا.ع.] لحظه، آن (بگوشه چشم
 یکبار نگرستن).
 ~ لیک لحظه ای، در یک لحظه.
 بیر لحظه در یک لحظه، در یک دم.
 لحیم { لھیم } [ا.ع.] لحیم، جوشکاری.
 ~ چی [ا.] جوشکار، لحیم کار.
 ~ لتمک (لتدیرمک) [ف.س.] لحیم
 کردن، بوسیله دیگری لحیم کردن.
 ~ لمک [ف.] لحیم کردن، جوش دادن.
 ~ لمه [ف.] جوشکاری، لحیم کاری.
 ~ لتدیرمک باخ: ~ لتمک.
 ~ لنمک [ف.م.] لحیم شدن، جوش داده شدن،
 لحیم کاری شدن.
 ~ له بیجی [ا.] (۱) لحیم کار. (۲) ماده
 لحیم کننده. (۳) آلت لحیم کاری.
 ~ لی [ص.] لحیم دار، لحیم شده.
 لخلخه { لاخلاخا } [ا.] پریشانی، تفرقه.
 ~ سالماق تفرقه انداختن.
 لذت { لاززات } [ا.ع.] (۱) لذت، حظ. (۲) طعم،
 مزه. (۳) خوشی، خوش آیند.
 ~ آبارماق لذت بردن.
 ~ آلماق لذت بردن، حظ کردن.
 ~ چکمک لذت کشیدن.
 ~ دن دوشمک بی مزه شدن.
 ~ سیز [ص.] بی مزه، بی طعم، غیر لذیذ.
 ~ سیزلیکه [ا.] بی مزگی، بد طعمی.

~ گورمک لذت بردن.
 ~ لتدیرمک [ف.] لذیذتر کردن، خوشمزه
 کردن.
 ~ لنمک [ف.] لذیذ شدن، خوشمزه شدن.
 ~ له [ظ.] با لذت، با شور و شوق.
 ~ لی [ص.] با مزه، لذیذ.
 ~ وئرمک لذت دادن.
 لذتی قاچماق بی مزه شدن.
 ~ گشمک بی مزه شدن.
 لذتینی گورمک لذت چیز را بردن، مزه
 چیزی را چشیدن.
 لذیذ { لازیز } [ا.ع.] لذیذ، خوشمزه، خوش طعم،
 گوارا، مطبوع.
 لر { لور، لور } [ا.] لر.
 لرد { لورد } [ا.] انگل. لرد، اعیان.
 ~ لار مجلسی (پالاتاسی) مجلس اعیان.
 لرزه { لارزا } [ا.فا.] لرزه، ارتعاش، تکان.
 ~ لاشمک (ائله مک) لرز کردن، لرزیدن.
 ~ لنمک [ف.] به لرزه افتادن.
 ~ به دوشمک به لرزه افتادن، لرزیدن.
 ~ به سالماق (گیرمک) به لرزه انداختن،
 لرزاندن.
 لرگه { لارگا } [ا.] ماش، سنگینک. (Vicia)
 لزگی { لازگی } [ا.] لزگی، مردمی که در
 داغستان و آذربایجان شوروی زندگی می کنند.
 لزگی هنگی { لازگی هانگی } باخ: لزگینکا.
 لزگینکا { لازگینکا } [ا.] رقص لزگی.
 لزوم { لوزوم، لوزوم } [ا.] لزوم، واجب، ضرورت.
 ~ سوز [ص./ظ.] غیر ضروری، غیر الزامی،
 غیر لازم، بی مصرف.
 ~ لو [ص.] ضروری، الزامی، لازم، قابل مصرف،
 مفید.
 لسان { لیسآن } [ا.ع.] لسان، زبان.
 لشکر { لاشکار } [ا.فا.] لشکر، سپاه.
 لطافت { لاتآفات } [ا.ع.] لطافت، ظرافت، نرمی.

کردن، حذف کردن.
 ~ ائدیلیمه ریشه کنی (مثلاً مالاریا) انحلال، حذف.
 ~ ائدیلیمک منحل شدن، لغو شدن، حذف شدن.
 لغونده { لاغواندا } [ا.ع.] نوعی تکثیر درخت و بوته از طریق خواباندن شاخه در زیر خاک.
 لغوه { لاغوا } [ا.ع.] لغوه، افلیج.
 ~ لشمک [ف.] لغوه گرفتن، فلج شدن.
 لفظ { لافز } [ا.ع.] لفظ، سخن، کلمه، حرف.
 لقب { لاقاب } [ا.ع.] لقب، عنوان.
 ~ لی [ص.] لقب دار، دارای عنوان.
 لک { لاک } [ا.ع.] کرت باغچه و کشتزار.
 (۲) لگه.
 ~ لتمک [ف.س.] بوسیله دیگری کرت درست کردن.
 ~ لمک کرت درست کردن، کرت کرت کردن.
 لکته { لاکتا } [ص.] بی حیاء، بی شرم، آبرویافته، لکاته.
 لکر { لاکار } [ا.] قباغه، هیئت، ظاهر.
 لکه { لاکا } [ا.ع.] لگه، خال، (۲) آلودگی، بدنامی، بی آبرویی، اتهام، افترا.
 ~ آباران [ا.ص.] لگه پاک کن.
 ~ ائتمک لگه کردن، کثیف کردن.
 ~ دار [ص.] لگه دار، بدنام.
 ~ دار ائتمک لگه دار کردن، بدنام کردن.
 ~ دو شمک لگه شدن، خال افتادن.
 ~ سالماق لگه کردن.
 ~ سیز [ص.ظ.] بدون لگه، بدون آلودگی.
 ~ لتمک باخ: ~ لندیرمک.
 ~ لکه [ظ.ص.] پراز لگه، لگه لگه.
 ~ لمک [ا.ف.] (۱) لگه کردن، (۲) لگه دار کردن، بدنام کردن، افترازدن، اتهام بستن.
 ~ لندیرمک [ف.س.] بوسیله دیگری لگه زدن، لگه دار کردن، بدنام کردن، متهم کردن.

لطف { لؤتف } [ا.ع.] لطف، مرحمت، مهربانی.
 ~ ائتمک لطف کردن.
 ~ کار [ص.] مهربان، با محبت، محبت آمیز.
 ~ کارلیق [ا.] مهربانی، محبت.
 لطنزی { لاتانزی } [ا.ص.] نوعی گلابی مرغوب، نطنزی.
 لطیف { لاتیف } [ص.ع.] لطیف، نرم، ظریف، روشن و صاف.
 ~ لشمک [ف.] لطیف شدن، نرم تر شدن، ظریف شدن.
 ~ لشمک باخ: ~ لشمک.
 لطیفه { لاتیف } [ا.ع.] (۱) لطیفه، طنز، فکاهی، لطیفه گوئی، بدیهه گوئی. (۲) نوعی شیرینی.
 ~ چی [ا.] لطیفه پرداز، طنزگو، فکاهی نویس.
 ~ چیلیک [ا.] لطیفه پردازی، طنز گوئی، فکاهی نویسی.
 لعل { لاعل } [ا.ع.] لعل، جواهر سرخ، یاقوت.
 لعنت { لاعتات } [ا.ع.] لعنت، نفرین.
 ~ ائتمک (ائله مک) لعنت کردن، نفرین کردن.
 ~ اوخوماق لعنت فرستادن.
 ~ اولسون لعنت باد.
 ~ لمک [ف.] لعن کردن.
 ~ لشمک [ف.م.] لعن شدن.
 ~ یاغدیرماق لعن و نفرین کردن.
 لغت { لوغات } [ا.ع.] لغت، واژه، کلمه.
 (۲) لغت نامه، فرهنگ لغات، واژه نامه.
 ~ جه [ا.] فرهنگ کوچک.
 ~ چی [ا.] لغت نامه نویس، فرهنگ نویس.
 ~ چیلیک [ا.] علم لغت، لغت نامه نویسی، نالیف فرهنگ.
 ~ شوئناسلیق [ا.] لغت شناسی، واژه شناسی.
 لغو { لاغو } [ا.ع.] لغو، (۲) بوج، بی معنی.
 (۳) نابودی، حذف، انحلال. (۴) برحرف، لافزن.
 ~ ائتمک (ائله مک) منحل کردن، لغو

لمس { لامس } [ص.ع. ۱] سست، بیحال،
 بی حس. ۲) لمس، بساوش.
 ~ ائتمک ۱) لمس کردن، حس کردن.
 ۲) بیحال کردن، بی حس کردن.
 ~ اولماق بیحال شدن، بی حس شدن.
 ~ لشمک [ف:] بیحال شدن، بی حس شدن.
 لمه { لاما } [۱.۱] طاقچه، رف. ۲) کلبه دهقانی،
 سایبانی که در جالیز و مزرعه می سازند.
 ~ لی [ص.] دارای طاقچه، دارای رف،
 دارای کلبه دهقانی.
 لنبر { لانبار } وورماق [ف. ۱] لب پرزدن، موج
 زدن و ریختن آب از ظرف در موقع حرکت باره
 رفتن. ۲) لنگر زدن، لنگ زنان راه رفتن، پیل پیل
 خوردن.
 لنگ { لانگ } [ص.فا. ۱] لنگ، (کار)،
 معطل، متوقف، سست. ۲) لنگ، چلاق.
 ~ لیک [۱.] لنگی، معطلی، سستی.
 لنگر { لانگار } [۱.فا. ۱] لنگر. ۲) چوبی که
 طناب بازان برای حفظ موازنه و تعادل بدست
 می گیرند.
 ~ لمک [ف.] لنگر زدن، تکان خوردن، موقع
 راه رفتن به راست و چپ مایل شدن.
 ~ لنمک باخ: ~ لمک.
 ~ لی باخ: ~ یشریش لی.
 ~ یشریش لی طرز راه رفتن مثل غاز، موقع راه
 رفتن به راست و چپ مایل شدن.
 لنگیتمک { لانگیتماک } [ف.] لنگ کردن
 (کار)، معطل کردن، متوقف کردن، کند
 کردن، بطشی کردن، به تأخیر انداختن.
 لنگیدیچی { لانگیدیچی } [ص.] لنگ کننده،
 کند کننده، معطل کننده.
 لنگیایلمک { لانگیدیلماک } [ف.م.] باعث
 لنگی کار شدن، متوقف شدن، به تأخیر انداخته
 شدن.
 لنگیمک { لانگیماک } [ف.] تاقل کردن،

~ لنمک [ف.م. ۱] لنگه شدن. ۲) لنگه دار
 شدن، بدنام شدن. ۳) رگل شدن زنان، حیض
 دیدن.
 ~ لی [ص.] لنگه دار، آلوده، بدنام، بی آبرو.
 اوستونه لکه آتماق (وورماق، یاخماق)
 کسی را متهم کردن، به کسی افترا بستن.
 لگن { لاگان } باخ: لهین.
 لالش { لالاش } [۱.۱] خطابی که اشخاص پرمذعا
 و گزافه گو بخود اشاره می کنند. ۲) در ترکی به
 معنای نوکر، چاکر.
 لاک { لالاک } [۱.۱] لاک، شیطان آغاجی هم
 گویند. (Gleditsia)
 لاک { لالاک } [۱.۲] لاک، شاه پرندگان، انواع
 پر عبارتند از: صاب شکیلی، تیفتیک، پرفو،
 قیلجیق شکیلی).
 ~ نوکمه (ده ییشمه) [ف. ۱.] پرریزی
 پرندگان، تولک رفتن پرندگان.
 ~ لنمک [ف.] پر در آوردن.
 ~ لی [ص.] بردار.
 لیمک { لالاماک } باخ: لیمک.
 لویون { لالویون } [ص.] حریص، چشم تنگ.
 ~ لوک [۱.] حریصی، چشم تنگی.
 لله { لالا } [۱.۱] لله، دایه، پرستار بچه.
 ۲) خطاب محترمانه به بزرگسالان.
 ~ لیک [۱.] لله گئی، دایه گئی، پرستاری بچه.
 لله { لالا } داغ ائتمک [ف.] اعصابی کردن،
 به وحشت انداختن.
 للی { لالی } باخ: نننی.
 للیمک { لالیماک } [ف. ۱] التماس کردن،
 نضرع کردن، لایه کردن. ۲) له له کردن،
 برای رسیدن به چیزی دل پرپر کردن.
 لم { لام } [۱.۱] کلاه فرنگی، سایبان، (کولاه
 فرنگی، کتیل، تالوار) نیز گویند.
 لمپه { لامپا } [۱.] سقف، بام.
 ~ لی [ص.] مقف.

مکت کردن، معطل شدن، لنگ شدن، کند شدن،
متوقف شدن، به تأخیر افتادن.
لنگیمه { لانگیمه } [ف. ۱.] توقف، کندی، لنگی.
لوازمات { لوازمات } [ع. ۱.] لوازمات، وسایل،
تدارکات، مهمات.
لویا [۱.] لویا، گونه‌ای از حبوبات.
لُوپ [۱.] لاف، گراف، گرافه.
~ چو [۱.] گرافه گو، لافزن.
~ چولوق [۱.] گرافه گوئی، لافزنی.
~ وورماق لاف زدن، گرافه گفتن.
لویا^۱ [۱. / ص. ۱۱] چبیز گرد و مدور.
۲) فراوان، انبوه (۳) تل، پشته (۴) درشت.
۵) مشعل، آتش گیره (۶) پارچه آغشته به نفت که
برای گیراندن آتش استعمال می شود.
~ ییغ [ص.] سیل بر پشت وانبوه.
~ گؤدن (لی) [ص.] شکم گنده.
~ - لویا [ظ. / ص.] درشت.
~ - لویاقار برف درشت.
لویا^۲ [۱.] ضایعات صابون پزی.
لویوق [۱.] صدای لب و لب، لپها را باد کردن و بعد
با زدن ضرب انگشت باد آنرا از دهان خالی
کردن و صدائی که از آن حاصل می شود.
لویوک [۱. / ص.] سنگ صاف و صیقلی.
لویپین (= آجی پاخلا) [۱.] باقلای مصری، لویبای
گرکی. (Lupinus)
لوت [ص. ۱.] لخت، عریان، برهنه (۲) بی چیز،
ندار (۳) بی درخت، بی گیاه (۴) لات، چاقو کش.
~ آنادان گلمه لخت مادرزاد.
~ لشمک [ف. ۱.] لخت شدن، عریان شدن،
برهنه شدن (۲) بی برگ شدن (۳) دارائی خود را
از دست دادن.
~ لمک [ف.] لخت کردن، برهنه کردن.
~ لنمک [ف.] لخت شدن، عریان شدن، برهنه
شدن.
~ لوک [۱. / ص.] لختی، عریانی، برهنگی.

۲) بی چیزی.
لوتکه { لوتکا } [ر. ۱.] قایق، بلم، لوتکا.
لوتور [ص. ۱.] لخت، عریان (۲) بی پر (مرغ)،
بشم ریخته (گوسفند)، لات و جلمبر.
لوخه { لوؤها، لوها } [ع. ۱.] لوحه، کتیبه،
سنگ نوشته (۲) تخته سیاه (مدارس) (۳) تابلو.
~ توللاهاق وزنه پرتاب کردن (ورزش).
~ جیک [۱.] لوحه کوچک، پلاک.
~ یازان تابلو نویس.
دوش لوؤحه سی قفسه سینه.
لور [۱. / ص.] لور، پساب پنیرگیری را می جوشانند و
لور تهیه می کنند (۲) شیر دلمه شده، شیر بسته
شده.
لورت { لورت } [ص.] شکم گنده.
لورو [ص. ۱.] لری، ساده، بی شیشه پيله (۲) عرق گیر
که زیرین می گذارند.
~ لوق [۱.] سادگی، بی شیشه پيله (بودن).
لوسمان { لوسمان } [هلندی.] راهنمای کشتی.
لوش [ص. / ظ. ۱.] لخت، بیحال، نیمه جان (۲) لق،
شل.
لوطی { لوتی، لوتو } [ص. / ع. ۱.] لوطی،
شوخ، بذله گو (۲) خوشگذران (۳) فاسق.
~ بازلییق [۱.] لوطی بازی، فسق و فجور،
بیکارگی.
~ لیق [۱.] لوطی گری، شوخ طبعی، بذله گوئی،
حقه بازی، شیطادی.
لوغاب [ع. ۱.] لعاب، آب دهن، بزاق.
لوغاز [ع. ۱.] ریشخند، تمسخر، استهزاء.
۲) دروغ، لاف (۳) بر حرف، وراج، بیهوده گو.
لوغاز قوشماق (اوخوماق) (۱) ریشخند
کردن، تمسخر کردن، دست انداختن (۲) پر
حرفی کردن، وراجی کردن، بیهوده گوئی کردن.
~ لیق [۱.] بر حرفی، وراجی.
~ لیق ائتمک پر حرفی کردن، بیهوده گوئی
کردن.

~ كاپاب كباب كويده.
 ~ لمك [ف.] لوله كردن، درهم پيچيدن.
 ~ لنمك [ف.م.] لوله شدن.
 لوله هاي ا [۱.۱] (ملاج. ۲) تخم مرغی كه پوستش
 سفت نشده.
 لوله ئين { لولايان، لولائين } [۱.] لولئين، لولهنگ،
 لولهين.
 لوم [۱.] ديلم، اهرم.
 لومبا { لومبا } (= لومبا) [۱.] گرد و قلنبه، قطره.
 ~ لاماق [ف.] (۱) گرد و قلنبه كردن. (۲) لقمه
 درشت بلعيدن، با حرص و ولع خوردن.
 لومك { لوماك } باخ: لومه.
 لوم - لوت [ص.] كاملا لغت، كاملا عريان.
 لومو [۱.] (= ليمون) ليمو.
 لومه [ص.] (۱) دم بريده، بي دم. (۲) نيمه، نصفه.
 (۳) پاره آجر.
 ~ تويوق [ص.] مرغ بي دم.
 لوتپين (آلمانی به معنی لغت و پابرهنه) فشرهائی از
 جامعه كه سيمای طبقاتی خود را از دست
 داده اند، ولگردان، گدايان وغيره.
 لوندا { لاواندا } [۱.ص.يتا.] لوند، هرزه.
 لاونده قوشولان بلايادوشر هر كس با لوند
 معاشرت كند دچار بلامی شود.
 لونگى { لاوانگى } [۱.] مخلوطی از مغز گردو و
 پياز و ترشی و ادويه وغيره كه در درون شكم مرغ
 و ماهی می پزند.
 لوه { لاوا } [۱.۱] حيله گر، نيرنگ باز، حقه باز.
 (۲) دوره گرد.
 لوؤ [۱.] بلا، آفت، آتشبار.
 لوؤير { لوؤيار } [۱.۱] (لنگر. ۲) رقاصك ساعت.
 ~ سالماق (۱) لنگرانداختن. (۲) اقامت كردن.
 لوؤغا [ص.] (۱) لاف زن، گزاف گو. (۲) خودستا.
 ~ لاشماق [ف.] خود ستاشدن، خود ستائی
 كردن، لاف زدن.
 ~ لانماق [ف.] لاف زدن، خود ستائی كردن.

لۇغازا قۇيماق دست انداختن، مورد تمسخر
 قرار دادن.
 لۇغما [۱.ع.] لقمه.
 ~ كسمك غذا خوردن (با كسى).
 ~ لاماق [ف.] لقمه كردن، لقمه درست كردن.
 ~ لانماق [ف.م.] بشكل لقمه در آمدن.
 ~ لئيق [ص.] مناسب برای لقمه.
 لؤك ^۱ [۱.] بچه شتر.
 ~ دۇداق (لئ) [ص.] لب شترى، لب كلفت
 و آويزان، لقمه.
 لؤك ^۲ [۱.] چوب بلند كه نوکش مثل قلاب است و
 برای چيدن ميوه از درخت بكار می رود.
 لو كس { لو كس } [۱.فر.] شكوه، نجتل،
 پرجلال و شكوه، هرچيز نجتلى. (۲) واحد
 روشنائى.
 لؤككولتو { لؤككولتو } [۱.] ضربان درد دمل يا
 دندان، زغ - زغ.
 لؤككولدمك باخ: لؤكلكم.
 لؤككه باخ: لؤتكه.
 لؤكلكم { لؤكلاماك } باخ: لؤهلمك.
 لؤكلمه { لؤكلاما } باخ: لؤهلمه.
 لؤكوموتيو [۱.فر.] الكوموتيو، ماشين بخار برای
 كشيدن واگن.
 لؤكى (= لؤكو) [۱.] نوعی خوراکی كه با آرد برنج و
 شير و شكر و كره می پزند و صبحانه به جای نان
 می خورند.
 ... لؤگيا (يونانی به معنی كلام، تعليم) پسوند
 بمعنای علم و شناسائی. مثل سؤسيؤلؤگيا علم
 جامعه شناسی.
 لؤل [ص.] (۱) لول، سرمست، پائيل. (۲) از سر تا پا.
 ~ ياغ دؤر از سر تا پا روغنی است.
 ~ لنمك [ف.] مست و پائيل شدن.
 لؤلؤ [ظ.] بيكاره، آواره.
 لؤلّه [۱.۱] لوله (آب). (۲) لوله (كاغذ). (۳) لوله
 (تفنگ). (۴) مجعد (مو). (۵) قلم (استخوان).

~ لیق { ۱. } [لا.ف.زنی، خود ستائی.

لؤهرم { لؤهرام } باخ: لؤهرن.

لؤهرم و چاپار آت اسب نیرومند و تیزرو.

لؤهرن { لؤهران } { ص. } حاصلخیز، برقوت (زمین، اسب و غیره).

لؤهلیمک { لؤهلاماک } { ف. ۱. } لهله کردن،

نفس نفس زدن. ۲) بزحمت گام برداشتن،

با گامهای بزرگ و آهسته راه رفتن (مثل شتر).

لؤهلیمه { لؤهلاما } { ف. ۱. } لهله، نفس نفس.

۲) لنگان لنگان.

لؤهمه { لؤهما } { ۱. } گل ولای غلیظ، رسوب، لجن.

~ لی { ص. } گل آلود.

~ لیک { ۱. } لجن زار.

لؤیون { ۱. } [ل.ع.] لون، رنگ، ظاهر، نما.

~ لؤ { ص. } خوش نما، خوش ظاهر.

لهجه { لاهجا } { ۱. } [ل.ع.] لهجه، گویش.

لهله { لاهلا } { ۱. } [ل.ع.] لهله، نفس نفس.

~ لتمک { ف. س. } به لهله افتادن، به نفس نفس

انداختن.

~ مک { ف. } لهله کردن، نفس نفس کردن.

لهله به - لهله به { ط. } لهله کنان، نفس نفس

زنان.

لهئین { لایان } { ۱. } [ل.ع.] لگن.

~ جیک { ۱. } [ل.ع.] گلن کوچک.

~ چه { ۱. } [ل.ع.] لگن کوچک، لگنچه.

آفتاؤ لهئین ابکی دست، شام - ناهار هئج

زاد آفتابه لگن دودست، شام و ناهار هئج.

تشریفات بسیار برای هئج.

لیاقت { لایاقتات } { ۱. } [ل.ع.] لیاقت، شایستگی،

استعداد.

~ سیز { ص. } [ل.ع.] لایق، بی لیاقت، بی استعداد.

~ سیزلیک { ۱. } [ل.ع.] بی لیاقتی، بی استعدادی.

~ له { ظ. } [ل.ع.] لایق، با شایستگی.

~ لی { ص. } [ل.ع.] لایق، شایسته، با استعداد.

~ لی لیک { ۱. } [ل.ع.] لیاقت، شایستگی، استعداد.

لیبرال { لیبرال } { لا. } [ل.ع.] لیبرال، آزاد بخواه، معتدل.

لیبرالیزم { لیبرالیزم } { ۱. } [ل.ع.] لیبرالیزم،

آزاد بخواهی، اعتدال.

لیتر { لیتر } { ۱. } [ل.ع.] مقیاس گنجایش، واحد

اندازه گیری حجم مایعات، معادل حجم یک

کیلو گرم آب.

~ لیک { ظ. } [ل.ع.] با اندازه گنجایش یک لیتر.

لیتوگرافی (لیتوگرافی) (یا) [بو.] چاپ

سنگی.

لیجیم { ۱. } [ل.ع.] قیافه، حالت ظاهر، لباس، سرو وضع.

لیجیمی آخماق بد لباس بودن، شلخته لباس

پوشیدن.

لیدر { لیدر } { ۱. } [ل.ع.] لیدر، رهبر، پیشوا.

لیثرت { لیثرت } { ص. ۱. } میوه ای که کاملاً رسیده

و آبدار شده باشد. ۲) لخت، له و لورده.

~ قاروئن شکم گنده و افتاده.

لیرتماج { لیرتماج } { باخ: لیفتا.

لیرچیلتی { لیرچیلتی } { ۱. } صدای لگدمالی گل.

لیرچیلد اماق { لیرچیلد اماق } { ف. } صدا

کردن گل در موقع لگدمال کردن آن.

لیریک (لیریکا) { ۱. } [بو.] تغزل، غزل سرائی،

شعر غنائی.

لیسان { لیسان } { ۱. } [ل.ع.] باران بهاری، باران تند و

کم دوام و گاهی نوام با برف و تگرگ.

~ آبی طبق تقویم بومی آذربایجان اولین ماه بهار

(فروردین ماه).

لیغ { ۱. } [ل.ع.] جگن. ۲) باخ: لیفتا.

~ لاشماق { ف. } [ل.ع.] لجن شدن، بحال لجن در آمدن.

~ لاماق { ف. ۱. } با جگن پوشاندن

(سقف بام). ۲) لجن کردن، بحال لجن

در آوردن.

~ لانماق { ف. م. ۱. } جگن دار شدن، جگن

روئیدن. ۲) لجن شدن، بحال لجن در آوردن.

~ لی { ص. } [ل.ع.] جگن دار.

لیغا { ۱. } (مخلوط، غلیظ. ۲) لیه، پنبه یا پارچه ای

تمیز (لف، ترکیب خون بدون گلبول قرمز.
 ~ آخاجاغئی مجاری لنفاوی.
 ~ دامارلارئ سفید رگها.
 ~ دویون لری غدد لنفاوی.
 لیمون (= لیمو، لومو) [بو. لیمو].
 ~ اوئو (بادرنج) [ا. بادرنجبویه].
 ~ تئوزو گرد لیمو.
 ~ چو [ا. پرورش دهنده درخت لیمو].
 ~ چولوق [ا. پرورش لیمو].
 ~ لو [ا. لیمودار، آبلیموزده شده. ۲] باغ
 لیمو.
 ~ لوق [ا. باغ لیمو].
 لیمیت [لا. حد، حدود، مرز].
 ~ تئورئمی نظریه احتمالات (در ریاضیات).
 ~ لمک [ف. محدود ساختن، حد و مرز تعیین
 کردن].
 لینج { لینج } [ص. ۱] پلوی خمیر، برنج خمیر،
 آبکی، شل. ۲) از خستگی خرد و خمیر شده.
 ~ پلوؤ پلوی شل و خمیر.
 لینزا [لا. عدسی (چشم، دوربین)، لنز].
 لینگ { لینگ } [ا. دیلم، اهرم].
 ~ لمک [ف. با دیلم بلند کردن].
 ~ وورماق اهرم زدن.
 لینگ - لینگی { لینگ - لینگی } [ا. بازی
 لی. لی].
 لیوان [ا. لیوان، ظرف آبخوری که از سفال، چینی،
 بلور یا فلز می سازند. (مأخوذ از «لوان
 گؤدوش» بمعنی گاو دوش لوان). (لوان
 دهکده ایست در آذربایجان که در آنجا سفال
 نیک پزند). لغت نامه دهخدا.
 لیوره { لیوآرا } [ص. بی دست و پا].

که در مرگب قرار می دهند تا مرگب را جذب
 کند و نگهدارد.
 مرگبین لیغاسئی محلول غلیظ مرگب، لیفه
 مرگب.
 لیغیرسا [ا. نان خمیر و کم پخته].
 لیف [ا. ع. ۱] لیف، رشته، الیاف، محلول، تار.
 ۲) لیف حتمام.
 ~ چی [ا. کیسه کش حتمام].
 ~ چیلیک [ا. کیسه کشی].
 ~ لمک [ف. لیف زدن، لیف کشیدن].
 ~ لنمک [ف. م. لیف زده شدن].
 ~ لی [ص. لیف دار، دارای الیاف].
 ~ لی بیتکی لر گیاهان الیاف دار.
 صونعی لیف الیاف مصنوعی.
 لیفه [ا. لیفه، لیفه شلوار، جای بند در کمر شلوار].
 لیقاب [ا. لعاب تخم به].
 لیققا [ا. لجن، مرداب، باتلاق].
 لیل [ا. ۱] رسوب، ته نشست، گل آلود، لجن.
 ۲) نیل، لاجورد.
 ~ لشمک [ف. گل آلود شدن].
 ~ لمک [ف. ۱] گل آلود کردن. ۲) لاجورد
 زدن.
 ~ لندبرمک [ف. م. ۱] گل آلود گرداندن.
 ۲) نیلی گرداندن.
 ~ لنمک [ف. م. ۱] گل آلود شدن. ۲) نیلی
 شدن.
 ~ لی [ص. ۱] گل آلود. ۲) نیلی، لاجوردی.
 لیمان [ا. بو. خلیج کم عمق، (بوختا)، حوضه
 گسترده مضب رودخانه که آب دریا آن را
 فرا گرفته باشد، بندرگاه، لنگرگاه، بندر.
 ~ چی [ا. کارگر بندر].
 لیمف { لیمف } (لیمفا) (لاتین به معنای آب

م

م - ه یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف طنین دار، جفت لبی، شبه صائت گروهندی می شود.

مابین { مآبشین } [ا.ع.] مابین، روابطدو یا چند نفر، روابط، رابطه.

مابشیمیزده بین ما، فیما بین ما.

مات [ا.ع.] مات، مبهوت، سرگشته. (۲) مات در بازی شطرنج که مهره شاه نتواند حرکت کند و حریف بازی را ببازد. (۳) بی جلاء، تیره، کدر، رنگ مات.

~ آپاردئی ماتش برد، مبهوت شد.

~ ائتمک (ائله مک) مات کردن (بازی شطرنج).

~ اولماق مات شدن (بازی شطرنج).

~ قالماق منعجب شدن، مبهوت شدن.

~ قوئماق مبهوت کردن.

~ مات باخماق خیره و سرگشته نگاه کردن، با تعجب نگریستن.

ماتان [ص.ا.] سفید و جاق وزیا (دختر، بچه).

مامیلئی ماتان، قاش گؤز آنان دخترک سفید و جاق وزیا که چشمک می زند. (شوخ).

ماتاه [ا.ع.] (۱) متاع، کالای گرانبهیمت و کمیاب. (۲) تحفه.

دئییه سن بودا ماتاه دئیر مثل اینکه اینهم تحفه است.

ماتئریا [ا.لا.] (۱) ماده، مصالح. (۲) پارچه.

ماتئریال [ا.لا.] (۱) ماده، مواد، مصالح، لوازمات. (۲) سند، دلیل، مدرک. (۳) پارچه.

~ باز [ص.] سند ساز.

~ بازلیق [ا.] سند سازی.

~ شوناس [ا.] متخصص مصالح.

~ شوناسلیق [ا.] مصالح شناسی.

ماتئماتیک [ا.بو.] ریاضی، ریاضیات، ریاضیدان.

ماتدئیم - ماتدئیم: [ظ.] ~ باخماق مات و مبهوت خیره شدن.

ماتریالیزم { ماتئریآلیزم } [ا.] ماده گرایی، اعتقاد به اصالت ماده، ماتریالیسم.

ماتریالیست { ماتئریآلیست } [ص.]

مادام [باغلا.ع.] مادام، نا آئزمان، در خلال اینمذت، نا.

~ کی [باغلا.] مادامی که، تا که.

ماددی [ص.] مادی، جسمانی، مربوط به ماده.

~ لشمک [ف.] تحقق یافتن، واقعیت یافتن.

~ لیک [ا.] مادی، جسمانی.

~ مسئولیت مسئولیت مادی، جبران ضرر و زیان

مالی وارده از طرف کارگر و کارمند به مؤسسه و

یا از طرف شخصی به دیگری.

~ یاردیئم کمک مادی، کمک مالی.

مادر { مادر { شاهلیق [ا.فا.] مادرشاهی.

ماده { ماددا { [ا.ع.۱] ماده، عنصر، جسم.

(۲) هیولا، جوهر (۳) بند، مدخل (۴) ماده قانون و

قرارداد و غیره (۵) غده.

~ ائتمک (ائله مک) غده یا چرک ایجاد

کردن.

~ کوئله سی نین ساخلا نماسی قانونو قانون

بقاء ماده.

~ نین قورولوشو ساختمان ماده.

قیدالی ماده لرماده غذایی.

مدنی قانونون بیرنجی ماده سی ماده اول

قانون مدنی.

مادیان [ا.] مادیان، اسب ماده.

مارا [ا.] کلید، نوعی کلید و قفل چوبی.

مارافون قاجیشی [ا.] دوماراتن، مسابقه دو بطول

۴۲ کیلومتر و ۱۹۵ متر.

مارافون چو [ا.] شرکت کننده در مسابقه

دوماراتن.

ماراق [ا.۱] (کشش، جاذبه. ۲) علاقه، دلبستگی،

رغبت. (۳) میل، هوس، اشتیاق، شور.

(۴) کنجکاو.

~ ائتمک (ائله مک) رغبت کردن، میل

کردن، کنجکاو کردن.

~ اوئانماق باخ: ماراق دوغورماق.

~ دان دوشمک از هوس افتادن، از رغبت

ماتریالیست، ماده گرا، مادی، معتقد به اصلت ماده.

ماتروس { ماتروس { [ا.] هندی. [ناوی، ملوان.

~ لوق [ا.] ناویگری، ملوانی.

ماتم { ماتام { [ا.ع.] ماتم، سوگ، عزا.

~ توتماق عزاداری کردن، ماتم گرفتن.

~ خانا [ا.] محل سوگواری.

~ ساخلا ماق عزاداری کردن.

~ قوئماق صدای گریه و شیون بلند شدن.

~ لی [ص.] عزادار، سوگوار.

ماتمه باتماق عزادار شدن، سوگوار شدن.

~ بوروئتمک غرق در ماتم و عزاشدن، سوگوار

شدن.

ماتمینه اوئورماق بجزای کسی نشستن.

ماجار [ا.] مجار، اهل مجارستان.

ماجال [ا.ع.] مجال، فرصت.

~ ائله مک (ائتمک) فرصت کردن.

~ قابماق مجال یافتن، فرصت بدست آوردن.

~ سیئر [ص.] بدون فرصت، گرفتار و سرگرم.

~ وئر مک مجال دادن، فرصت دادن.

~ وئر مه مک مجال ندادن، فرصت ندادن.

ماجالیم یوخدور وقت ندارم، فرصت ندارم.

ماجرا { ماجرا { [ا.ع.] مجرا، حادثه،

پیش آمد، رویداد، اتفاق.

~ ادبیاتی ادبیات مربوط به داستانهای پرماجرا.

~ چی [ص.] ماجراجو، حادثه طلب.

~ چیلیق [ا.] ماجرا: بوئی، آشوب طلبی.

ماچ ^۱ [ا.] ماچ، بوسه.

ماچ ^۲ [ا.] چوب پایه که برای بالا رفتن گیاه لوبیا

و سایر گیاهان بالا رونده می نشانند.

ماچا [ا.۱] (۱) ماچه، ساده (در مقابل نر).

(۲) ماهیچه (۳) قاب بزرگ. (۴) بی حیاء.

ماحال باخ: محال.

ماخ: ~ وئر مه مک (قوئماق) توج

نکردن، بی اعتنائی کردن.

- افتادن، شور و شوق خود را از دست دادن.
 ~ دۇغوران رغبت ایجاد کردن، کشش بوجود آوردن، علاقه و میل برانگیختن.
 ~ سئز [ص.] بدون کشش، بی جاذبه، بی علاقه، بی میل، بی تفاوت.
 ~ سئزلیق [ا.] بی علافگی، بی میلی، بی تفاوتی.
 ~ گۆسترەمک علاقه نشان دادن، رغبت نشان دادن، اشتیاق نشان دادن.
 ~ لا [ظ.] با میل و رغبت، با شور و شوق، علاقمندانه.
 ~ لاندیرماق [ف.] علاقمند کردن، راغب کردن، مایل کردن، مشتاق کردن، جلب کردن.
 ~ لاتماق [ف.] علاقمند شدن، راغب شدن، مایل شدن، مشتاق شدن، جلب شدن.
 ~ لی [ص.] کشش دار، پرجاذبه، جالب توجه، گیرا (۲) علاقمند، راغب، مشتاق.
 ~ لی لئق [ا.] علاقمندی، گیرائی، رغبت، اشتیاق.
 مارال [ا.] (۱) مرال، گوزن، آهو. (Cervidae) (۲) زیبا، خوش اندام.
 مارت { مآرت } [ا. لا.] ماه مارس، سؤمین ماه تقویم میلادی.
 مارتئی { مآرتئی } (مارتئی قوشو) باخ: قاغایی.
 مارچیلئی [ا.] ملج ملج، صدای دهان در موقع خوردن و نوشیدن.
 مارچیلداتماق [ف.] ملج و ملج کردن.
 مالارچیلداتماق [ف.] ملج و ملج صدا کردن (دهان).
 مارس { مآرس } [ا.] بردن بازی در بازی نخته نرد، قبل از این که طرف حتی یک مهره برداشته باشد و دوبار باخت حساب می شود. (۲) باخ: مارت.
 ~ ائله مک مارس بردن، مارس کردن.
 ~ اولماق مارس شدن، مارس باختن.
 مارش { مآرش } [ا. فر.] مارش، راه پیمائی.
 مارشال { مارشال } [ا. فر.] مارشال، سپهبد.
 ~ لیق [ا.] درجه مارشالی.
 مارغئز { مآرغئز } (= مرکۆز) [ا.] بیلی که دو حلقه به آن متصل است و طرف مقابل با کشیدن نسمه متصل به حلقه ها به پیل زدن کمک می کند.
 مارک { مآرک } (= مارکا) [ا. آ.] (۱) مارک، واحد پول آلمان. (۲) علامت، نشانه، آرم، داغ. (۳) تمبرپست. (۴) برجسب، برجسبی که روی کالا میزنند و نشان دهنده مشخصات کالا است.
 ~ سئز [ص.] بدون برجسب، بدون تمبر.
 ~ لاماق [ف.] علامت گذاشتن، نشان گذاشتن. (۲) تمبر کردن. (۳) برجسب زدن.
 ~ لاتماق [ف. م.] علامت گذاری شدن، تمبر خوردن، برجسب خوردن.
 ~ لی [ص.] برجسب دار، تمبر خورده، علامت دار.
 مارگارین { مآرقآرئین } [ا. فر.] مارگارین، کره مصنوعی، روغن نباتی.
 مارمالاد { مآرمآلاد } [ا. فر.] مارمالاد، لوزانک میوه.
 مارئت [ا.] کمین، حالتی که سگهای شکاری بعد از مشاهده شکار بنحود می گیرند.
 مارئتماق باخ: میرئتلاماق.
 مارئتلاماق باخ: میرئتلاماق.
 مارئق [ا.] کمین، کمین گاه.
 ~ لاهاق [ف.] کمین کردن.
 ~ وئرمک هدایت کردن آب در نهرها در موقع آبیاری، راه دادن.
 مارئفا دورماق کمین کردن.
 مارئفا یاتماق (سینمک) کمین کردن، به کمین نشستن.
 مازات (مازامات) : اؤزۆنۆ مازاتا (مازاماتا) قۇيماق ناز کردن.

ماسقورئ { مآسقورئ } [۱. فا.] ظرف ماست خوری، ظرف گود، کاسه.

ماسک { مآسک } (ماسکا) [۱. فر.] ماسک، صورتک، شکلک.

~ قوئماق ماسک گذاشتن.

~ گئیمک ماسک کشیدن، ماسک گذاشتن.

~ لاماق [ف.] ماسک زدن، نقاب زدن، پوشاندن.

~ لانما [ف. ا.] ماسک زده، نقاب پوشیده.

(۲) جهره عوض کرده.

~ لانماق [ف. م.] ماسک زده شدن، پوشیده

شدن، مستور شدن، ماسک زده شدن، نقاب پوشیدن، جهره واقعی خود را مخفی کردن.

~ لئ [ص.] ماسک دار.

ماسکئنی آتماق ماسک از جهره کسی

برداشتن، افشاء کردن، جهره واقعی کسی را نشان دادن.

~ یئیرتماق ماسک کسی را دریدن، ماسک

کسی را پاره کردن، جهره واقعی کسی را فاش کردن.

ماسوره [ا.] ماسوره، آلتی که در چرخ خیاطی نخ به آن می پیچند.

ماش [ا.] ماش، یکی از انواع حیوانات.

ماشا [۱. ا.] (انبر. ۲) ماشه. ۳) گیره.

~ لاماق [ف.] با انبر آتش را بهم زدن.

ماشاللّه { مآشآللّه } [۱. ع.] ماشاء الله، آنچه

خدا خواهد، در مقام پرهیز از بد نظر گفته می شود.

ماشین [ا. فر. ۱] (ماشین. ۲) دستگاه. ۳) انومبیل.

~ چئ [ا.] ماشینچی، ماشینست.

~ خانان [ا.] ماشین خانه، موتورخانه.

~ سورن [ا.] متصدی راه انداختن ماشین، راننده.

~ قایئرما [ا.] ماشین سازی.

~ لاتدیئرماق [ف.] ماشین کردن، مکانیزه

کردن.

~ لاشدیئرماق باخ: ~ لاتدیئرماق.

مازاق لاشماق [ف. ع. ۱] مزاح کردن، شوخی کردن، شیطنت کردن، بازیگوشی کردن.

(۲) بازیگوشی کردن نوله حیوانات، لاس زدن و همدیگر را نوازش کردن (حیوانات).

مازغال { مآزغال } [۱. ا.] مزغل، روزنه، سنگر،

روزنه روی دیوار قلعه ها که از طرف داخل قلعه

گشاد و از طرف بیرونی تنگ است. ۲) شکاف

در روی لوله تفنگ.

~ لئ [ص.] دارای مزغل.

مازلاما [ف. ا.] عمل وا کس زدن.

مازالماق [ف.] وا کس زدن به کفش یا چرم.

مازلئ [ص.] وا کس زده شده.

مازوت [ا.] مازوت، نفت سیاه.

~ لاماق [ف.] مازوت زدن، با مازوت آغشتن.

~ لانماق [ف. م.] با مازوت اندوده شدن.

~ لو [ص.] دارای مازوت، به مازوت آغشته.

~ لوق [ا.] جای مازوت.

مازول [ا.] پینه، پینه بسته.

ابله بیل کی مازولونو قاپدالادیلار مثل این

که پینه اش را فشار دادند (روی نقطه ضعف کسی

انگشت گذاشتن).

بارما قلازئ مازول اولوب انگشت هایش پینه

بسته.

مازئ [۱. ا.] برجستگی کروی شکل در بعضی از

درختان در نتیجه تخم گذاری حشرات. ۲) مازو،

جسم کروی از سنگ و یا فلز برای بازی کودک کان.

~ اوئناماق بازی کردن با مازو.

ماسا [ا. لا.] میز، تریبون.

~ اوستو رومیزی.

~ بهئی [ا.] اداره کننده مجلس و جلسه.

ماساز [ا. فر.] ماساژ، مالش.

~ چئ [ا.] ماساژ دهنده، مالش دهنده.

~ لاماق [ف.] ماساژ دادن، مالش دادن.

ماسال [ا.] قصه، داستان، حکایت.

ماسقارا باخ: مسخره.

- ~ لاشد ئرئلماق [ف.م.] به وسیله دیگری ماشینی شدن، مکانیزه شدن.
- ~ لاشماق [ف.] ماشینی شدن، مکانیزه شدن.
- ~ لاماق [ف.] ۱) چرخ کردن (خیاطی).
۲) ماشین کردن (نوشته). ۳) ریش تراشیدن (با ماشین ریش تراشی).
- ~ لانماق [ف.م.] ۱) چرخ شدن، (خیاطی).
۲) ماشین شدن (نوشته). ۳) تراشیده شدن، با ماشین ریش تراشی.
- ~ لی ماشین دار، ماشینی.
- ماشینیست [ا.] ماشینیت، ماشینچی، مسئول دستگاه، متصدی ماشین.
- ماشینین یئغیلماسی موتاز ماشین.
- نیکیش ماشینی چرخ خیاطی.
- یوک ماشینی ماشین باری.
- ماضی { مازی } [ا.ع.] ماضی، گذشته، زمان گذشته.
- ماغار [ا.] محل برگزاری مراسم سوگواری و اعیاد (جادر بزرگ).
- ماغارا [ا.ع.] ۱) غار، مغار. ۲) قرقره (نخ).
- ماغازا [ا.فر.] ع. مغازه، دکان، فروشگاه.
- ~ چی [ا.] مغازه دار، دکاندار.
- ماغمین { ماغمین } [ص.] مغبون، فریب خورده (در معامله).
- ~ اولماق مغبون شدن.
- ماغول باخ: ماغیل.
- ماغیل [ادا.] معقول! افلا! کاش! عجب! شگفتا!
- ماققاش (ماققاج) [ا.ع.] ۱) مقاش، منقاش، موجنه، موجین، موگیر. ۲) انبر، گیره.
- ~ لاماق [ف.] با آلتی شبیه به موجین روی بعضی از شیرینها نقش انداختن.
- ماقما [ا.یو.] مواد مذاب که از دهانه آتش فشان خارج می شود، گدازه.
- ماقماتیک [ص.یو.] مربوط به رسوبات آتش فشانی، گدازه ای.
- ماقنیت { ماقنیت } [ا.یو.] مغناطیس، آهن ربا ~ ساحه سی میدان مغناطیسی.
- ~ سیزلشمک [ف.] خاصیت مغناطیسی را از دست دادن.
- ~ قاسیرقاسی طوفان مغناطیسی.
- ~ لشمک [ف.] مغناطیسی شدن، آهن ربائی شدن.
- ~ لشدیرمک [ف.] مغناطیسی کردن، آهن ربائی کردن.
- ~ لشدیرلمک [ف.م.] مغناطیسی شدن، آهن ربائی شدن، (بوسیله دیگری).
- ~ لمک باخ: ~ لشدیرمک.
- ~ لندیرمک باخ: ~ لشدیرمک.
- ~ لنمک [ف.م.] مغناطیسی شدن، آهن ربا شدن.
- ~ لی [ص.] آهن ربائی، مغناطیسی.
- ~ لیک [ص.] مغناطیسی، آهن ربائی.
- ما کارونی [ا.یتا.] ما کارونی، رشته فرنگی.
- ما کشت [ا.فر.] ماکت، نمونه کوچکی از ساختمان که از مقوا یا چوب ساخته می شود.
- ما کسیموم [لا.] حدا کثر، بیشینه، بالاترین اندازه.
- ما کینا [ا.یتا.] ماشین، موتور، دستگاه (مثل چرخ و دنده ساعت).
- ~ چارخی چرخ دستگاه.
- ~ چی [ا.] ماشین نویس.
- ~ چیلیق [ا.] ماشین نویسی.
- یازی ما کیناسی ماشین تحریر.
- مال^۱ [ا.] ۱) چهار پایان اهلی مثل گاو و گاو میش، گله چهار پایان اهلی درشت اندام. ۲) آدم کودن.
- ~ باش [ا.] آدم کودن، دیرفهم.
- ~ باشلیق [ا.] کودنی، نفهمی.
- ~ دار [ا.] دامپرور، دامدار.
- ~ دارلیق [ا.] دامداری، دامپروری.
- ~ - داوار [ا.] چهار پایان اهلی کوچک و بزرگ مثل گاو و گوسفند.

کردن.
 داشینار مال مال منقول.
 داشینماز مال مال غیر معقول.
 ماللا [۱. فا. ۱] ماله، آلت مالیدن گچ یا گل.
 ۲) بن کن، بزن، تخته یا افزاری که با آن زمین را
 هموار می کنند. ۲) آلتی که با آن پارچه را آهار
 می زنند.
 ~ چکن (~ چئی) [۱. ماله کش].
 ~ چیلئق [۱. ماله کشی].
 ~ کش [۱. ماله کش (شخص ماله کش، آلت
 ماله کش)].
 ~ کش لیک [۱. ماله کشی].
 ~ لاتند بئرهاق [ف. س. بوسیله دیگری ماله
 کشاندن].
 ~ لاتماق [ف. ش. ۱] ماله کشانیدن. ۲) صاف
 گردانیدن، هموار کردن (بوسیله دیگری).
 ~ لاماق [ف. ۱] ماله کشیدن. ۲) هموار
 کردن، صاف کردن. ۳) راست وریس کردن،
 سبیل کردن.
 ~ لاتماق [ف. م. ۱] ماله کشیده شدن.
 ۲) هموار شدن، صاف شدن.
 مالارییا [۱. یتا. مالاریا، تب نوبه، (به ایتالیائی به
 معنی هوای نامطلوب)
 ~ آغجا قانادئی [۱. پشه مالاریا].
 ~ لی [ص. مبتلا به مالاریا].
 مالالمال [ص. / ظ. فا. مالالمال، لبالب، لبریز،
 سرشار، پر، مملو].
 مال جهت { مال جاهات، مال جاهات }
 بهره مالکانه در قدیم.
 مالخولیا [۱. ع. مالخولیا، افسردگی].
 ~ چئی [۱. مبتلا به مالخولیا].
 مال دیلی [۱. کاکتوس، انجیر هندی،
 زبان مادر شوهر].
 مالک { مالیک } [۱. ع. مالک، صاحب، دارنده].
 ~ اولماق [۱] مالک شدن، صاحب شدن.

~ دیلی باخ: مال دیلی.
 ~ سیز [ص. بدون دام].
 ~ قارا [۱. احشام، دواب، مثل گاو و گوسفند
 و غیره، اغنام و احشام].
 ~ قیران [۱. وبای گاوی].
 ~ لی [ص. دام دار].
 مالاباخان [۱. مراقب دام، کسی که بدام خدمت
 می کند، گاوپا].
 قارامال باخ: مال - قارا.
 مال ۲ [۱. ع. ۱] مال، دارائی، ثروت، املاک.
 ۲) کالا، مناع، مواد. ۳) زن یا دختر زیبا.
 ~ اولماق مال کسی شدن، به تصرف کسی
 در آمدن.
 ~ بیرلیگی (بیرلیشی) اشتراک در اموال
 (بین زن و شوهر)، دارایی مشترک.
 ~ پرست [ص. ۱] مال پرست، پول پرست.
 ۲) طماع، حریص.
 ~ پرست لیک [۱. مال دوستی، پول پرستی].
 ~ جانلی [ص. مال دوست].
 ~ جانلی لئق [۱. مال دوستی، پول پرستی].
 ~ دولت [۱. مال و ثروت].
 ~ صاحیبی [ص. ۱] صاحب مال، مالک
 جنس. ۲) ثروتمند، دارا.
 ~ سیز [ص. ندار، فقیر].
 ~ لاتماق [ف. م. صاحب مال شدن، به تصرف
 در آوردن].
 ~ لی [ص. ثروتمند].
 مالی [ص. مالی، مربوط به امور مالی].
 مالی مال او.
 مالی اولماق تعلق داشتن، مال کسی شدن.
 مالیئن گوزو [ص. سرمید جنس، بهترین
 قسمت کالا].
 اونون نه مال اولدوغو اوژوندان بللی دیر
 از ظاهرش پیداست که مالی نیست!
 اوژونه مال ائله مک تصاحب کردن، مال خود

شوْشه نِئن مانتارِئِنی آچماق باز کردن در

بطری.

مانتو { مانتو } [ا. فر.] مانتو، بالاپوش، جامه
گشاد (زنانه).

مانجاناق [ا. یو.] منجیق.

ماندات [ا. لا.] اعتبارنامه، حکم، قیمومت.

~ لی [ص.] دارای اعتبارنامه، قیم.

ماندال [ا.] چفت، زبانه قفل گاوصندوق.

ماندولین [ا. یتا.] ماندولین، شبیه تار و دارای هشت
رشته سیم که با نوک انگشت نواخته می شود.

~ چی [ا.] نوازنده ماندولین.

مانسیر { مانسیر } [ا.] محاصره.

~ ائله مک (ائتمک) محاصره کردن.

مانشیر لاماق [ف.] تمقیب کردن، آشنا کردن،
شناسائی کردن.

مانع { مانع } [ع.] مانع، جلوگیری کننده،
مزاحم.

~ اولماق مانع شدن، جلوگیری کردن، مزاحم
شدن.

~ چیلیک [ا.] مانع تراشی، اشکال تراشی.

مانعه { مانع، مانع } [ع.] مانع، باخ: مانع.

~ تورتکمک مانع ایجاد کردن، اشکال تراشی
کردن.

~ سیز [ص. / ظ.] بدون مانع.

~ لری آرادان قالدیرماق موانع را از میان
برداشتن.

~ لرله قاجیش دوبای مانع.

~ لی [ص.] با مانع.

مانقا { مانقا } [ا.] گروه، دسته، جوخه.

~ باشی باخ: ~ باشچی.

~ باشچی سرگروه، سر جوخه.

مانقال [ا. ع.] منقل، آتشدان.

مانور { مانور، مانور } [ا. فر.] مانور،
عملیات جنگی به طریق تمرین و آزمایش. (۲)

جابجا کردن قطار راه آهن در روی خطوط

(۲) دارا بودن.

مالکانه { مالیکانا } [ا. ع.] مالکانه.

(۲) عمارت اعیانی.

مالکیت { مالیکیتات } [ا. ع.] مالکیت،
حق تملک.

مالیاریا باخ: مالاریا.

مالیت { مالیات } [ا. ع.] ارزش، قیمت، بهاء.

~ سیز [ص.] بی بهاء، بی ارزش.

مالیه { مالییا } [ا. ع.] مالیه، دارائی.

(۲) مجموعه منابع و روابط مالی و پولی.

~ چی [ا.] مأمور دارائی، مأمور مالیه.

~ کاپیتالی سرمایه مالی.

ماما [ا.] (۱) ماما، قابله. (۲) مادر، مامان.

~ چا [ا.] (۱) مامای تحصیل نکرده، قابله تجربی.

(۲) مادر.

~ لئیق [ا.] مامائی، قابلگی.

~ لئیق ائتمک (۱) مامائی کردن. (۲) در هر کار

تخصصی ناشیانه اظهار نظر کردن.

~ ایکی اولاندا، اوشاق ترسه گلر ماما که

دوتا شد بچه از پا متولد می شود. آشپز که دوتا

شد غذا یا شور است یا بی نمک.

مامیر [ا.] خزه.

~ لئماق [ف.] خزه بسن.

~ لی [ص.] (۱) خزه دار، خزه بسته. (۲) پر ریش

و پشم.

~ لئیق [ا.] خزه زار.

مامیلئ ماتان باخ: ماتان.

مان [ا.] عار، عیب.

~ دئیشیل عیب نیست، عار نیست.

مانئ گلیر عارش می آید، شرم دارد.

مانات [ا.] منات، روبل، واحد پول (روسیه).

~ لئیق [ص.] به ارزش یک منات.

مانئر [ا. فر.] مانر، میدان سوار کاری، محل

مخصوص تربیت اسب.

مانتار [ا.] چوب پنبه، در بطری.

ایستگاه. ۳) تزویر، خدعه، حيله.

~ ائتمک مانور دادن.

مانوفا کتور (آ) [۱. لا.] کارگاه تولیدی دستی، تولیداتی که اساساً نیروی دستی بکار گرفته می شود.

مانی [۱. ۱] گونه ترانه ترکها، دارای چهار مصرع که مصراع اول و دوم و چهارم هم قافیه هستند. ۲) مقام ضربی.

ماؤال [۱. ع.] مبال، مستراح، میرز، خلاء.

ماؤزولئی [۱. یو.] مقبره، آرامگاه.

ماؤی [ص. ع.] آبی، آسمانی، نیلگون، آبی آسمانی.

~ گلوز [ص.] چشم آبی.

~ لشمک [ف.] برنگ آبی در آمدن، آبی شدن.

~ به چالان [ص. / ظ.] نیلگون، آبی مانند، مایل به آبی.

ماؤبسموؤ (ماؤئمتیراق) باخ: ماؤی به چالان.

ماهان باخ، باهانا.

ماهپارا [ص. / ظ.] ماهپاره، مهباره، زیبا.

ماهتاب [۱. فا.] مهتاب.

~ لئی [ص.] شب مهتاب.

ماهر { ما هیر } [ص. ع.] ماهر، ورزیده، کار آزموده، استاد.

~ جه سینه [ظ.] ماهرانه، استادانه.

~ لشمک [ف.] ماهر شدن، مهارت یافتن، ورزیده شدن، استاد شدن.

~ لیک [۱.] مهارت، ورزیدگی، استادی.

ماهرانه { ما هیرانا } [ظ.] ماهرانه، استادانه.

ماهلیج { ما هلیج } [۱. ع.] پنبه پاک شده، (از پنبه دانه) مخلوج، حلاجی شده.

~ لاماق [ف.] حلاجی کردن، جدا کردن تخم پنبه از لایف.

ماهمیژ { ما همیژ } [۱. ع.] مهمیز، آلت فلزی که در موقع سواری بر پاشنه چکمه می بندند.

۲) سیخ پای خروس. ۳) برآمدگی گل بنفشه و

گل زبان در قفا و غیره.

~ چیچک باخ: ماهمیژ چیچک.

~ لاله باخ: ماهمیژ لاله.

~ لاماق [ف.] مهمیز زدن، سیخ زدن، به شتاب واداشتن.

~ لئی [ص.] مهمیزدار (چکمه).

~ یارماق بالغ شدن، تجربه دار شدن.

ماهمیژ چیچک [۱.] گل زبان در قفا. (Delphinium).

ماهمیژ لاله [۱.] شاه تره. (Corydalis)

ماهنا (ماهانا) { ما هئا } [۱. ۱] بهانه، دستاویز، عذر بیجا. ۲) سبب، باعث.

~ اختارماق دنبال بهانه گشتن، بهانه جوئی کردن.

~ ناپماق بهانه تراشیدن.

ماهنی { ما هنی } [۱.] نغمه، ترانه، تصنیف، آواز، خنیا.

~ اوخوماق آواز خواندن، ترانه خواندن، تصنیف خواندن.

~ زحمتی یونگوؤ للشدیرر نغمه خوانی درد رami کاھد.

~ قوشماق ترانه سرودن، نغمه سرودن.

ماهود [۱.] ماهوت، نوعی پارچه ضخیم و پرزدار.

ماهور [۱.] ماهور، یکی از مقام های موسیقی.

ماهیت { ما هیئات } [۱. ع.] ماهیت، طبیعت، سرشت.

های [۱. لا.] ماهیه، پنجمین ماه تقویم میلادی.

هایا [۱. فا.] مایه، سرمایه. ۲) خمیرمایه، خمیر ترش، مخمر. ۳) خایه، بیضه. ۴) شتر ماده

(هاچامایا) هم گویند. ۵) زن چاق و زیبا.

۶) مادبان تخمی. ۷) پرنده ماده. ۸) لقاح،

واکسن. ۹) اساس، ریشه، علت.

~ باش [ص. / ظ.] بی نفع و ضرر، سربه سر، درست به قیمت خرید.

~ ده ثیری (دگری) قیمت تمام شده، بهای

- تمام شده.
- ~ ده‌بیرینه ساتیرام به قیمت تمام شده می‌فروشم، به مایه‌اش می‌فروشم.
- ~ سیز [ص. ۱۰] بی سرمایه. (۲) بدون خمیر مایه.
- ~ سیزلیق [ا.] بی سرمایه (بودن)، بی خمیر مایه (بودن).
- ~ قوئماق مایه گذاشتن، لطف کردن، جانبداری کردن، سرمایه گذاشتن.
- ~ گوئلک لری قارجهای تخمیر کننده.
- ~ لاما [ف. ۱۰] مایه‌زنی. (۲) تلقیح.
- ~ لاماق [ف. ۱۰] مایه‌زدن (به شیر و خمیر و غیره). (۲) تلقیح کردن. (۳) نخستین بار شیر خوردن نوزاد دام.
- ~ لاندیرماق [ف. س. ۱۰] تلقیح کردن. (۲) شیر خوراندن نوزاد دام برای نخستین بار.
- ~ لانما [ف. ۱۰] مایه‌دار، مایه‌زده شده، تخمیر. (۲) باروری، لقاح.
- ~ لاتماق [ف. م. ۱۰] مایه‌زده شدن، تخمیر شدن. (۳) بارور شدن، تلقیح شدن. (۳) سرمایه بهم‌زدن.
- ~ لی [ص. ۱۰] مایه‌دار، مایه‌زده شده. (۲) دارای سرمایه.
- ~ لی جای [ص.] جای پررنگ.
- ~ لیق [ا. ۱۰] هر چیز که بعنوان مایه و مختر از آن استفاده شود. (۲) سرمایه. (۳) تخمی، اصل برای نسل‌گیری.
- ~ وورماق مایه‌زدن (خمیر).
- مایام یاندئی سرمایه‌ام از دست رفت.
- پیوه مایاسی مختر آبجو.
- خمیر مایاسی خمیر مایه.
- صوچیت مایاسی موضوع صحبت.
- مایا اوتو (مایا سارماشیغی) [ا. ۱۰] رازک، لبلاب. (Humulus).
- مایاک [ا. ۱۰] چراغ دریائی، فانوس دریائی.
- مایاللاق [ا. ع. ۱۰] معلق. (۲) پشتک وارو.
- ~ آشماق (وورماق) پشتک وارو زدن، معلق زدن.
- مای بؤجه یی [ا.] سوسک طلائی. (Melolontha).
- مایع { مآشع } [ا. ص. ع.] مایع، آبکی، روان.
- ~ لشدیرمک [ف.] به صورت مایع در آوردن، رقیق‌تر کردن.
- ~ لشدیرلمک [ف. م.] بوسیله دیگری رقیق‌تر شدن، به صورت مایع در آمدن.
- ~ لشمک [ف.] مایع شدن، رقیق‌تر شدن.
- مایماق { مآیماق } [ص.] بی خیال، احمق، گیج، منگ.
- ~ جاسینا [ظ.] بی خیالانه، احمقانه.
- ~ لیق [ا.] حماقت، بی‌خیالی، منگی.
- مایو [ا. فر.] لباس شنا.
- مایور [ا. لا.] سرگرد.
- مایه [ا.] مایه در موسیقی، پرده ثابت اصلی در مقام.
- هاییف [ص. ع.] معیوب، علیل، ناقص العضو.
- ~ لاشماق [ف.] ناقص العضو شدن.
- ~ لی [ص.] ناقص العضو، دارای نقص عضو.
- هاییل [ص. ع. ۱۰] مایل، مشتاق، علاقمند. (۲) مایل، کج، موزب، اریب. (۳) شبیه (در مورد رنگ).
- ~ لی [ص.] موزب، کج.
- ~ لیک [ا.] کجی، اریبی.
- ماذونیت { ماعزونییات } [ا. ع.] ماذونیت، مرخصی.
- ~ چی [ا.] کسی که در مرخصی است.
- نوبتی ~ مرخصی استحقاقی.
- مایوس [ص. ظ. ع.] مایوس، ناامید، نومید.
- ~ اثتمک (اٹله مک) مایوس کردن، ناامید کردن.
- ~ اولماق مایوس شدن، نومید شدن.
- ~ جاسینا [ظ.] مایوسانه، ناامیدانه

- ~ لاشماق [ف.] مایوس شدن، ناامید شدن.
 ~ لوق [ا.] یأس، حرمان، ناامیدی.
 ~ مایوسانه باخ: ~ جاسینا.
 مثال [ا.] لا. فلز.
 ~ اریدن [ص.] ا. ذوب کننده فلز، ذوب فلز.
 ~ اووونتوسو براده فلز، گرده فلز.
 ~ چکمه [ف.] ا. کشش فلز (برای این که بصورت مفتول یا ورق و غیره درآید).
 ~ شوناسلیق [ا.] فلزشناسی.
 ~ قیرئنتی سی [ا.] خرده فلز.
 ~ کسن [ا.] برشکار، آلت برای برش فلز.
 ~ کسمه [ا.] ف. ا. برش فلز.
 ~ لاما [ا.] ف. آب دادن با فلز، آبکاری با فلز.
 ~ لورژی (لورگییا) [ا.] فلزشناسی، علم مربوط به فلزات.
 ~ یایما [ف.] ا. ورق کردن فلز، به صورت ورق درآوردن فلز.
 الوان مثال فلزهای رنگی.
 نجیب مثال لار فلزات گرانبه (طلا، نقره، پلاتین، و غیره).
 میخانیزم [یو.] مکانیزم، طرز ساختمان و کاربرد چیزی.
 میخانیک [ص.] یو. مکانیک، فن ماشین سازی، ماشینی.
 ~ لشدیرمک [ف.] مکانیزه کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف.] م. مکانیزه شدن.
 میخانیکا [ا.] یو. علم مکانیک.
 میدیان [فر.] میانه (خط میانه در هندسه).
 میششان (ماخوذ از لهستانی به معنی شهری) قشر خرده بورژوا، پیشه ور، شخص منسوب به این قشر.
 ~ لاشماق [ف.] سیرت خرده بورژوازی داشتن.
 میشه [ا.] جنگل، بیشه.
 ~ به ئی [ا.] جنگلیان.
 ~ به ئی لیک [ا.] جنگلبانی.
 ~ جیک [ا.] جنگل کوچک، بیشه زار.
 ~ چی [ا.] جنگل شناس، جنگل دار، جنگلبان.
 ~ چیلیک [ا.] جنگل شناسی، جنگلداری، جنگلبانی.
 ~ قیران [ا.] کارگر چوب بر، آلت چوب بری.
 ~ سالما [ا.] ف. جنگل کاری.
 ~ سیز [ص.] بی درخت، بی جنگل.
 ~ سیز لشدیرمک [ف.] از حالت جنگل خارج کردن.
 ~ شوناسلیق [ا.] جنگل شناسی.
 ~ قورویان [ا.] جنگلبان.
 ~ لندیرمک [ف.] جنگلی کردن، به صورت جنگل درآوردن.
 ~ لی [ص.] جنگلی.
 ~ لیک [ا.] جنگلی، منطقه جنگلی، بیشه زار.
 ~ ده چاققال آزایدی، بیری ده گمی ایله گلدی شغال در جنگل کم بود، یکی هم با کشتی وارد شد.
 میشین [ا.] چرم از پوست گوسفند، تیماج.
 مؤثر { مؤاسیر } [ص.] ع. مؤثر، کارا.
 مؤسس { مؤاسیس } [ا.] ع. مؤسس، بانی، ایجادگر.
 مؤسسه { مؤاسیسا } [ا.] ع. مؤسسه، کارخانه، اداره، بنیاد.
 مؤلف { مؤاللیف } [ا.] ع. مؤلف، نویسنده.
 ~ شهادتنامه سی حق آلیف، امتیاز تألیف.
 ~ لیک [ا.] تألیف، مؤلف (بودن).
 میه [ا.] ف. ا. مه، بخار، میخ. (۲) پوچ. (۳) باد خفیف، نسیم.
 ~ لی [ص.] مه آلود.
 میئی [ا.] ف. ا. می، شراب.
 مییخانا [ا.] (۱) میخانه، عرق فروشی. (۲) گونه شعر مردمی آذربایجان که اشعاری است طنز آلود و فی البدیهه سروده می شود.
 ~ چیئی [ا.] (۱) میخانه چی، می فروش،

به میدان آمدن، خودنمایی کردن، در صحنه ظاهر شدن. (۲) بالغ شدن حیوان.

~ دو شمعک وارد گود شدن، مداخله کردن.

~ قویماق نمایش دادن، به میان کشیدن، مطرح کردن.

~ گتیرمک بوجود آمدن، به اجرا در آوردن، به نمایش گذاشتن، مطرح ساختن.

~ گلکمک بوجود آمدن، پدید آمدن، پیدا شدن، ظهور کردن، بروز کردن، بمیدان آمدن، بالغ ورشید شدن.

~ دان قاجماق از میدان در رفتن، عقب نشینی کردن.

مئیدانی بوش گورمک صحنه را خالی دیدن، میدان را از رقیب خالی دیدن، فرصت خودنمایی یافتن.

~ دارالماق میدان بر کسی تنگ شدن، محدود شدن، دست و بالش بسته شدن.

حرب مئیدانی میدان جنگ.

مئینه { مئینا } [۱.۱] باغ: تنک، تاک، رز، درخت مو.

~ لیک [۱.۱] تاکستان، موستان، رزستان، باغ انگور.

مئیت باغ: میت.

مباح { موباه } [ص.ع. ۱] مباح، جایز، حلال، روا. (۲) فراوان.

مباحثه { موباهسا } [۱.ع.۱] مباحثه، بحث، جدل، گفتگو.

~ آچماق بحث را آغاز کردن، باب بحث را گشودن.

~ ائتمک مباحثه کردن.

~ چی [۱.۱] بحث کننده، برخاشجو، مباحثه کننده، اهل مباحثه.

~ دو شمعک مباحثه اتفاق افتادن، مباحثه راه افتادن.

~ سیز [ظ.] بی گفتگو، بدون بحث.

~ لی [ص.] بحث انگیز، مورد بحث.

عرق فروش. (۲) شاعر بدیهه گو.

~ چیلئق [۱.۱] میفروشی، عرق فروشی.

(۲) بدیهه گوئی.

مئیحوش [ص.فا.۱] میخوش، ملس، ترش و شیرین.

مئیدان [۱.فا.۱] میدان، عرصه، پهنه. (۲) فضای باز، جای وسیع. (۳) فرصت، مجال. (۴) میانه، وسط.

~ آچماق به مبارزه طلبیدن، مبارز طلبیدن.

~ آراماق در پی فرصت بودن، حریف طلبیدن، میدانداری کردن.

~ اوخوماق (دئمک) رجز خوانی کردن، مبارز طلبیدن، لغز خوانی کردن.

~ چا [۱.۱] میدان کوچک، چهارراه.

~ دا در فضای باز، در معرض دید، در بین، در میانه.

~ دا اولماق در صحنه بودن، حضور داشتن.

~ داتک قالماق در میدان تنها ماندن، بی یار و یاور ماندن.

~ دوژه لئتمک معرکه گرفتن، میدانداری کردن.

~ سولاماق معرکه گرفتن، دوبهم زنی کردن، میدانداری کردن.

~ قورماق باغ: ~ دوژلتمک.

~ گوئو روزر آزمائی، موقع تجربه.

~ لئق [۱.۱] جای وسیع و گسترده، فضای باز.

~ وئرمک، میدان دادن، فرصت دادن، امکان دادن.

مئیدانا آتماق عرضه کردن، مطرح کردن، آشکار کردن، وسط کشیدن مسئله ای، پیشنهاد

کردن، پیش کشیدن، بمیان آوردن.

~ آئئلماق وارد گود شدن، وارد معرکه شدن، وارد میدان شدن، دخالت کردن.

~ چئخارتماق به میدان آوردن، ظاهر ساختن، نمایش دادن، برملاء کردن، فاش کردن.

~ چئخماق (۱) آشکار شدن، معلوم شدن،

- ~ به گیریشمک به مباحثه پرداختن.
مبادا { مبادا } [ادا. فا.] مبادا، زنهار.
مبادله { موبآ دیلا } [ا. ع.] مبادله، تعویض، تبدیل.
~ اثتمک (ائله مک) مبادله کردند.
~ ده بیری ارزش مبادله.
مبارز { موبآ ریز } [ا. / ص. ع.] مبارز، رزمجو، جنگاور. (۲. هماورد.)
مبارزه { موبآ ریزا } [ا. ع.] مبارزه، رزم، نبرد. (۲. مسابقه.)
~ اثتمک (ائله مک) مبارزه کردن، زور آزمایی کردن.
~ چی [ص.] مبارز.
~ سیز [ظ.] بدون مبارزه.
~ لی [ص.] پراز مبارزه.
~ لی لیک [ا.] مبارزه طلبی، مبارزه جوئی.
مبارک { موبآ راک } [ص. ع.] مبارک، خجسته، فرخنده.
~ اولسون مبارک باد!
~ باد اثتمک (ائله مک) تبریک گفتن.
مباشر { موبآ شیر } [ا. ع.] مباشر، کار گزار، عامل، متصدی.
مبالغه { موبآ لیغا } [ا. ع.] مبالغه، اغراق، بزرگ نمائی.
~ اثتمک (ائله مک) مبالغه کردن.
~ چی [ا. / ص.] مبالغه گو، گزافه گو.
~ لی [ص.] پرمبالغه، اغراق آمیز.
مبتدا { موبآ دآ } [ا. ع.] مبتداء، آغاز. (۲. نهاد از لحاظ دستور زبان عضو اصلی جمله که به سؤال کی؟ و چه؟ جواب می دهد.)
~ سیز [ص.] بدون مبتداء (جمله بدون مبتداء).
~ لی [ص.] با مبتداء (جمله با مبتداء).
مبتلا { موبآ لا } [ص. ع.] مبتلاء، گرفتار.
~ اثتمک (ائله مک) مبتلاء کردن، گرفتار کردن.
- ~ اولماق مبتلاء شدن، گرفتار شدن.
~ لئق [ا.] ابتلاء، گرفتاری.
مبدا { مابدا } [ا. ع.] مبدأ، آغاز.
مبیل { موبل، مئبل } [ا. فر.] لوازم خانه مانند میز و صندلی و نیمکت و غیره.
~ چی [ا.] مبیل ساز.
~ چیلیک [ا.] مبیل سازی.
~ لی [ص.] مبیل دار، مبیل شده.
مبلغ { مابلاغ } [ا. ع.] مبلغ، اندازه و مقداری از پول، وجه.
مبهم { موبهام } [ص. ع.] مبهم، نامعلوم، گنگ، نامفهوم.
~ لیک [ا.] ابهام، نامعلومی، گنگی، نامفهومی.
مت { مات } [ا. / ۱] رُب (میوه). (۲. کفی که در موقع پختن مرتا و شیره تولید می شود.)
متار که { موبآ ریکا } [ا. ع.] متار که، وا گذاشتن.
متاع { ماتا } [ا. ع.] متاع، کالا. (۲. چیز قیمتی و کمیاب.)
متانت { ماتا نات } [ا. ع.] متانت، وقار، استواری، سنگینی.
~ سیز [ص.] غیر متین، غیر جدی.
~ لی [ص.] متین، باوقار.
~ لی لیک [ا.] متانت، وقار، استواری.
متأسف { موبآ سسیف } [ص. ع.] متأسف.
~ اولماق متأسف شدن.
متجاوز { موبآ جا ویز } [ص. ع.] متجاوز، تجاوز کننده.
متخصّص { موبآ خاسسیس } [ا. ع.] متخصص، ماهر.
~ لیک [ا.] تخصص، متخصص بودن.
متد (متود) { مشئود } [یو.] متد، طریقه، اسلوب، نهج، طرز.
متدین { موبآ دایین } [ص. / ا. ع.] متدین، دین دار.
متر { مشر } [ا. یو.] متر، واحد اندازه گیری طول.

نادرست.
متکفل { مَوْتَاكَافِيل } [ع.ا.] متکفل، ضامن،
 عهده‌دار.
متممادی { مَوْتَامَادِي } [ص.ع.] متممادی،
 مدت‌دار، همیشگی.
متمدن { مَوْتَامَادِين } [ص.ع.] متمدن، دارای
 تمدن، با فرهنگ.
متن { مَاتِن } [ع.ا.] متن، آنچه که داخل حاشیه
 قرار دارد.
 ~ شوئاس منحصر متون (ادبی و علمی).
 ~ شوئاسلیق متن شناس.
متناسب { مَوْتَانَا سِيب } [ص.ع.ا.] متناسب.
 (۲) تناسب (هندسه).
 ~ لیک [ا.] تناسب.
متنافر { مَوْتَانَا فِیر } [ص.ع.] متنافر، متناقض،
 ضد هم، گریزان از هم.
متناقض { مَوْتَانَا قِیز } [ص.ع.] متناقض، ضد هم.
متنفذ { مَوْتَانَا فِیز } [ص.ع.] متنفذ، دارای نفوذ،
 بانفوذ.
متنفر { مَوْتَانَا فِیر } [ص.ع.] متنفر، بیزار،
 گریزان.
متوجه { مَوْتَاوَاجِیه } [ص.ع.] متوجه، توجه
 کننده.
مته { مَاتَا } [ا.] دایره‌ای که بجه‌ها برای بازی در
 داخل آن در روی زمین ترسیم می‌کنند.
متهم { مَوْتَاهِیم } [ع.ا.] متهم، نهمت زده شده،
 کسی که در معرض اتهام قرار گرفته.
متین { مَاتِین } [ص.ع.] متین، باوقار، استوار.
 ~ لشدیرمک [ف.] استوار گردانیدن، محکم
 کردن.
 ~ لشمک [ف.] استوار شدن، محکم تر شدن.
 ~ لیک [ا.] متانت، وقار، سنگینی، استواری.
مشال { مِیسَال } [ا.] مثال، (۲) مسئله
 (ریاضی)، (۳) نمونه، الگو، (۴) نظیر، همتا.
مثبت { مَوْسِبَات } [ص.ع.ا.] مثبت، (۲) عدد

مترادف { مَوْتَارَا دِیف } [ص.ع.] مترادف،
 ردیف هم.
متراکم { مَوْتَارَا کِیم } [ص.ع.] متراکم، انبوه.
متردد { مَوْتَارَا دِید } [ص.ع.] متردد، دودل.
 ~ قالماق مرده ماندن.
 ~ لیک [ا.] تردید، دودلی.
مترقی { مَوْتَارَا قِی } [ص.ع.] مترقی، پیشرو.
 ~ لیک [ا.] مترقی (بودن).
متره { مَاتَارَا } [ع.ا.] قمقمه.
متشبت { مَوْتَا شَابِیس } [ا. / ص.ع.] متشبت،
 نشبت کننده، اقدام کننده، بنا گزار.
متشگر { مَوْتَا شَاکِکِیر } [ا. / ص.ع.] متشگر،
 شکر گزار، سپاسگزار، ممنون.
متشگل { مَوْتَا شَاکِکیل } [ص.ع.] متشگل،
 سازمان یافته.
 ~ لشدیرمک [ف.] متشگل کردن، سازمان
 دادن.
 ~ لشدیرلمک [ف.م.] متشگل شدن، تشگل
 یافتن، سازمان یافتن.
 ~ لشمک [ف.] متشگل شدن، سازمان یافتن.
 ~ لشمیش [ف.ص.] متشگل، سازمان یافته.
 ~ لیک [ا.] تشگل.
متصل { مَوْتَا سِیل } [ص. / ظ.ع.ا.] متصل،
 پیوسته، بهم پیوسته، (۲) بلا نقطه (۳) دائم،
 همیشه.
متعجب { مَوْتَا عَاجِیب } [ص.ع.] متعجب،
 شگفت زده.
متعصب { مَوْتَا عَاسِیب } [ص.ع.] متعصب.
متفق { مَوْتَا فِیق } [ع.ا.] متفق، همراه، هم عهد.
 ~ لیک [ا.] اتفاق، همراهی، همراهی.
متفکر { مَوْتَا فَاکِکِیر } [ع.ا.] متفکر،
 اندیشمند (۲) غمگین، توفکر.
متقابل { مَوْتَا قَا بِل } [ص. / ظ.ع.] متقابل،
 روبرو، برابر.
متقلب { مَوْتَا قَا لِب } [ص.ع.] متقلب، دغلاکار،

بزرگتر از صفر (ریاضی).

مشقال باغ: مشقال.

مثل { میسل } [۱. ص.ع.] (۱) مثل، شبیه.
(۲) تولید مثل (۳ بار، دفعه. ۴) مضرب (ریاضی).

ایکی ایله اوچون میثلی آلتی یا برابر دیر
دو بار سه می شود شش، مضرب دو و سه می شود شش.

مثل { ماسال } [۱. ص.ع.] (۱) مثل، امثال.
(۲) ضرب المثل، تمثیل.

~ چمی [۱.] کسی که در موقع صحبت غالباً
ضرب المثل بکار می برد.

مثلاً [باغلا.] مثلاً، بعنوان، نمونه مثل:

دیش سیز آغیز، داش سیز ده یئرمان دهان
بی دندان، مثل آسیاب بی سنگ است.

مثل { میسیل، میسلی } [ص.ظ.ع.] مثل، نظیر،
مانند، برابر، همانند.

~ مییز [ص.ظ.] بی نظیر، بی مانند.

~ میزلیک [۱.] بی ماندی.

میثلی گؤرؤنمه میث همانندش دیده نشده،
نظیرش نیست، بی نظیر.

مثنوی { ماسناوی } [۱. ص.ع.] مثنوی، شعری که هر
دو مصراع آن قافیه داشته باشد.

مجادله { موجآ دیلا } [۱. ص.ع.] مجادله، مشاجره،
منازعه، مباحثه.

مجاز { ماجآز } [۱. ص.ع.] مجاز، غیر حقیقی،
کنایه، استعاره (۲) مزاج.

مجازی [ص.] مجازی، غیر حقیقی، کنایه ای.

~ معنا معنی مجازی (ادبیات).

مجازات { موجآزآت } [۱. ص.ع.] مجازات، کیفر،
پاداش.

~ ائتمک (ائله مک) مجازات کردن، به
کیفر رساندن.

مجال { ماجآل } باغ: ماجال.

مجاننی { ماججآنی } [ص.ظ.ع.] مجانی،

مفت، رایگان.

~ دئیل کی! مفت که نیست!

مجاهد { موجآ هید } [۱. ص.ع.] مجاهد،
کوشا، کوشنده.

مجاهدت { موجآ هیدات } [۱. ص.ع.] مجاهدت،
کوشش.

مجبور { ماجبور } [ص.ع.] مجبور، ناگزیر،
ناچار، ملزم.

~ ائتمک مجبور کردن، بزور وادار بکاری
کردن.

~ اولماق مجبور شدن، ناگزیر شدن، ملزم شدن.
~ قالماق مجبور شدن، ناچار شدن.

~ لوق [۱.] اجبار، ناگزیری، الزام، مجبوری.
مجبوراً { ماجبوران } [ظ.] به اجبار، بزور،
باید.

مجبوری [ص.] مجبوری، بناگزیر، ناچار،
اجباری، بدون قید و شرط.

مجبوری امک کار اجباری.

مجبوریت { ماجبوریتات } [۱. ص.ع.] اجبار، ناگزیری،
ناچاری.

مجتهد { موجآ هید } [۱. ص.ع.] مجتهد، فقیه.

~ لیک [۱.] اجتهاد، فقاقت.

مجرا { ماجرآ } [۱. ص.ع.] مجرا، راه آب، بستر،
کانال.

مجرد { موجآرآد } [۱. ص.ع.] مجرد، انتزاعی.

~ لشدیرمک [ف.] تجرید کردن، منتزع کردن.

~ لشدیرلمک [ف.م.] تجرید شدن، منتزع
شدن.

~ لیک [۱.] تجرید، انتزاعی.

مجرم { موجآریم } [ص.ظ.ع.] مجرم، گناهکار.
مجسمه { موجآساما } [۱. ص.ع.] مجسمه،

تندیس (۲) نمونه، مثال.

مجلس { ماجلیس } [۱. ص.ع.] مجلس (مهمانی و

عروسی و غیره)، مجلس قانون گذاری،

گردهم آیی (۲) پرده در نمایش (۳) نشست.

- ~ قورماق به مشاوره نشستن، مهمانی و عروسی تشکیل دادن.
- مجله { ماجاللا } [ع. ۱] مجله، نشریه ادواری. (۲) مجموعه قوانین.
- ~ لشدیرمک [ف.] به شکل مجموعه در آوردن. مجله و تدوین کردن.
- مجموع { ماجمو } [ع. ۱] مجموع، حاصل جمع، همه، سراسر.
- مجموعه { ماجموعا } [ع. ۱] مجموعه، گردآوری شده. (۲) نشریه، مجله.
- مجمه یی { ماجمایشی } [ع. ۱] مجموعه، سینی گردمی.
- مجنون { ماجنون } [ص. ۱/ع. ۱] مجنون، دیوانه، سرگشته. (۲) شیفته، عاشق. (۳) قهرمان داستان لیلی و مجنون.
- ~ ائتمک (ائله مک) مجنون کردن، دیوانه کردن، سرگشته کردن.
- ~ لوق [ا.] جنون، دیوانگی.
- مجنونانه [ظ./ص.] مجنونانه، دیوانه وار.
- مجوس { ماجوس } [ع. ۱] مجوس، زردشتی.
- مجوسی { ماجوسی } [ص. ۱/ع. ۱] مجوسی، پیرو آئین زردشتی.
- مجهول { ماجهول } [ص. ۱/ع. ۱] مجهول، ناشناخته، ناپیدا. (۲) مجهول (ریاضیات). (۳) فعل مجهول در مقابل فعل معلوم.
- ~ لوق [ا.] مجهولی، نامعلومی.
- ~ الهویه [ص. ۱/ع. ۱] ناشناخته.
- مچید { ماچید } [ع. ۱/ص. ۱] مسجد.
- محاربه { موهاربیا } [ع. ۱/ص. ۱] محاربه، جنگ، نبرد.
- سؤیوق ~ جنگ سرد.
- محاصره { موهاآسیرا } [ع. ۱/ص. ۱] محاصره، دور کردن، گرد (گرفتن)، احاطه.
- ~ ائتمک (ائله مک) محاصره کردن، دور گرفتن.
- ~ به آلمات تحت محاصره گرفتن.
- ~ به کووشمک به محاصره افتادن.
- ~ به سالماق به محاصره انداختن.
- محاصره { موهاآزیرا } [ع. ۱/ص. ۱] محاصره، نطق، خطابه، سؤال و جواب (کردن)، توضیحات شفاهی.
- ~ چی [ا.] سخنران، ناطق.
- محافظه { موهاآفیزا } [ع. ۱/ص. ۱] محافظه، محافظت، نگهداری.
- ~ ائتمک (ائله مک) حفاظت کردن، حفظ کردن، نگهداری کردن.
- ~ ائدیچی [ص.] محافظ، حافظ.
- ~ چی [ا.] محافظه کار. (۲) حفاظ. (۳) نگهبان.
- ~ کار [ا. ص.] محافظه کار.
- ~ کارلیق [ا.] محافظه کاری.
- محاکمه { موهاآکیما } [ع. ۱/ص. ۱] محاکمه، دادرسی، قضاوت.
- ~ ائتمک (ائله مک) محاکمه کردن.
- ~ اوولونماق محاکمه شدن.
- ~ یوروتتمک دادرسی کردن، محاکمه کردن.
- محال { ماآهآل } [ص. ۱/ع. ۱] محال، غیرممکن، نشدنی. (۲) محال در تقسیمات کشور منطقه اداری معین.
- محاوره { موهاآویرا } [ع. ۱/ص. ۱] محاوره، گفتگو.
- محبت { ماهاآبات } [ع. ۱/ص. ۱] محبت، دوستی، عشق، دلبستگی، علاقه. (۲) ملاطفت، مهربانی. (۳) علاقه، میل و اشتیاق.
- ~ باغلاماق عشق ورزیدن، محبت ورزیدن.
- ~ سالماق عاشق شدن، دلبستگی پیدا کردن، محبت کردن.
- ~ سیز [ص. ۱/ظ.] بی محبت، بدون عشق.
- ~ لی [ص.] با محبت، مهربان، غلامند، محبت آمیز.
- محبتینی قازانماق محبت کسی را کسب کردن، دوستی کسی را جلب کردن.

محبس { ماهباس } [ا.ع.] محبس، زندان، بازداشتگاه.

~ بخانا باخ: محبس.

محبوب { ماهبوب } [ا.ع.] محبوب، معشوق.

محبوبه { ماهبویا } [ا.ع.] محبوبه، معشوقه.

محبوس { ماهبوس } [ا.ع.] محبوس، زندانی، بازداشت.

~ لوق [ا.] بازداشتی، زندانی، محبوس (بودن).

محتاج { مژهتاآج } [ص.ع.] محتاج، نیازمند.

~ ائتمک (ائله مک، قیلماق) محتاج کردن.

~ اولماق محتاج شدن، نیازمند بودن.

~ قالماق محتاج شدن، نیازمند شدن.

~ لئق [ا.] احتیاج، نیازمندی.

محتاط { مژهتاآت } [ص.ع.] محتاط، با احتیاط، دوراندیش.

محترم { مژهتارام } [ص.ع.] محترم، با حرمت.

~ لیک [ا.] احترام، محترم (بودن).

محشتم { مژهتاشام } [ص.ع.] محشتم، عظیم، بزرگ، با جلال و شکوه.

~ سؤنونلار ستونهای عظیم.

~ لیک [ا.] احتشام، جلال و شکوه.

محتکر { مژهتاکیبر } [ا.ع.] محتکر، احتکار کننده.

~ لیک [ا.] احتکار، محتکری.

محتوا { مژهتاوآ } [ا.ع.] محتوی، مضمون، منظوف.

~ سیز [ص.] بی محتوی، بی مضمون.

~ لی [ص.] پر محتوی، بامضمون.

محجر { ماهاججار } [ا.ع.] طارمی، نرده ایوان، نرده.

~ لی [ص.] نرده دار.

محدود { ماهدود } [ص.ع.] محدود، مقید، مشروط (۲). جزئی.

~ ائتمک (ائله مک) محدود کردن، مقید

کردن.

~ لاشدیرماق [ف.] محدودتر کردن، مقید

کردن.

~ لاشدیرئجئی [ص.] محدود کننده.

~ لاشدیرئلماق [ف.م.] بوسیله دیگری محدود

شدن.

~ لاشماق [ف.] محدود شدن.

~ لاندیرماق باخ: ~ لاشدیرماق.

~ لاندیرئلماق باخ: ~ لاشدیرئلماق.

~ لانماق [ف.م.] محدود شدن.

~ لایئجئی [ص.] محدود کننده.

~ لوق [ا.] محدودیت، کمبود.

محدودیت { ماهدودیئات } [ع.] محدودیت،

محدود بودن، دارای حد بودن.

محرابی { مژهرابئی } باخ: نامازلیق.

محرک { مژههارریک } [ا.ع.] محرک،

موتور (۲). تحریک کننده، انگیزاننده.

محرم { ماهرام } [ص. / ا.ع.] محرم، رازدار.

(۲) خودی و نزدیکان جزء محارم، خویشاوندانی که ازدواج با آنها حرام است. (۳) اعضائی از بدن که باید مستور شود.

~ لیک [ا.] محرمیت.

محرم { ماهاررام } [ا.ع.] محرم، ماه اول تقویم

هجری قمری.

~ لیک [ا.] مراسم محرم، عزاداری.

محرمانه { ماهرامانا } [ظ.ع.] محرمانه، مخفی،

پنهانی.

محروم { ماهروم } [ص.ع.] محروم، بی بهره،

بی نصیب.

~ ائتمک محروم کردن، بی بهره کردن.

~ اولماق محروم شدن، بی بهره شدن.

~ قالماق محروم ماندن، بی نصیب ماندن.

~ لوق [ا.] محرومیت، بی نصیبی.

محرومیت { ماهرومیئات } [ا.ع.]

(۱) محرومیت، ناکامی. (۲) احتیاج، فقر.

~ دار [ص. ۱] محصولدار، بارور، مثمر، حاصلخیز، پر بار. (۲) موند، موده، تولید کننده.
~ دارامک کار سود آور، کار موند.

~ دار قووه لر نیروهای موند.
~ دارلاشد ئرماق [ف.] پرمحصول کردن، پر بارتر کردن.
~ دارلاشماق [ف.] پرمحصول شدن، پر بارتر شدن.

~ دار لئق [ا.] حاصلخیزی، باروری، سودمندی، مولدیت، بازدهی.

~ دار یاز ئچئی نویسنده پر کار.
~ رئنئاسئ بهره حاصل، نسبت بازدهی.
~ مسوز [ص.] بی محصول، بی حاصل، بدون بازده، بی ثمر.

~ سوز لوق [ا.] بی حاصلی، بی محصولی، بی ثمری.

~ لو [ص.] پرمحصول، پر حاصل، حاصلخیز.
~ لولوق [ا.] حاصلخیزی، پرمحصولی، مولدیت، باروری، سود آوری.

~ موباديله سی مبادله محصول.
~ وئریجی باخ: ~ دار.
محصولات [ا.] محصولات، تولیدات، فرآورده ها.

امک محصولی حاصل کار، بازده کار.
تورباغئین محصولی حاصل زمین، محصول زراعت.

محض { ماهز } [ا.د.ع.] محض، خالص، فقط، تنها.

محفل { ماهفیل } [ا.د.ع.] محفل، مجلس.
محک { ماهاک } [ا.د.ع.] محک، سنگ زر. (۲) آزمایش، آزمون.

~ داشئئ سنگ محک، طلا یا نقره را به آن می مالند و عیار آن را آزمایش می کنند.
محکه چکمک (وورماق) محک زدن، آزمودن.

محکم { مؤهکام } [ص.ع.] محکم، استوار، قایم، متین، راسخ، کیپ، بادوام، شدید، سخت، خیلی.
~ دابانماق محکم و استوار ایستادن، مقاومت کردن.

~ لئمک [ف.] محکم کردن، کیپ کردن.
~ لشدیرمک [ف.س.] بوسیله دیگری محکم گردانیدن.

~ لشدیرلمک [ف.م.] بوسیله دیگری محکم شدن.

~ لشمک [ف.] محکم تر شدن، کیپ شدن.
~ لئدیرمک باخ: ~ لشدیرمک.

~ لئدیرلمک باخ: ~ لشدیرلمک.
~ لئمک [ف.م.] محکم شدن، کیپ شدن.

~ لئدیرلمعیش رابؤن خط دفاعی (نظامی)، مثل خط مازینو.

لیک [ا.] محکمی، استحکام، استواری، ثبات.
~ - محکم [ظ.] خیلی محکم، با تمام نیرو.

محور { منهؤار } [ا.ع.] محور، خط مستقیم فرضی یا حقیقی که جسمی بدور آن بگردد.

محزون { ماهزون } [ص.ع.] محزون، اندوهگین، اندوهناک، غمگین.

~ ائتمک (ائله مک) محزون کردن، غمگین کردن.

~ اوئلماق محزون شدن، غمگین شدن، غمزده شدن.

~ لوق [ا.] حزن، اندوه، غم.
~ محزون [ظ.] غمگینانه.

~ محزونانه [ظ.] محزونانه، غمگینانه.

محشر { ماهشار } [ا.ع.] محشر، روز رستاخیز. (۲) ازدحام. (۳) فوق العاده.

~ قوبارماق محشر بپا کردن، غوغا و ازدحام برپا کردن.

محصول { ماهسول } [ا.ع.] محصول، حاصل، حاصل زراعت، فرآورده، ثمره، نتیجه، تولیدات.
~ اوئلماق حاصل شدن.

~ محکمه { ماهکاما } [ا.ع.] محکمه، دادگاه.
 ~ عایدیتی قلمرو صلاحیت محکمه.
 ~ ائکسپشتر قیزاسی کارشناس رسمی، خبره،
 ارجاع به کارشناسی از طرف دادگاه.
 ~ باخیشی رسیدگی دادگاه.
 ~ باز محکمه باز، کسی که برای هرامری به
 محکمه مراجعه می کند.
 ~ تاپشیرئی نیابت قضایی.
 ~ توخونولماز لیئی مصونیت قضاوت.
 ~ حاکمیتی استقلال قوه قضائی.
 ~ خرجی هزینه دادرسی، هزینه دادگاه.
 ~ طبییی پزشک قانونی.
 ~ قطعنامه سی حکم دادگاه، دادنامه.
 ~ لرنه یثنی دن باخما نقض حکم دادگاه
 بدوی و ارجاع برای رسیدگی مجدد، اعاده
 دادرسی.
 ~ قرار دادئی قراردادگاه.
 ~ قرارئی حکم دادگاه، رأی محکمه، دادنامه.
 ~ لیک [ص.] دادگاهی، مربوط به دادگاه.
 ~ به چاغیرئش ورقه سی برگ اخطار
 (احضاریه) دادگاه.
 ~ به وئرمک ارجاع به دادگاه.
 جزا محکمه سی دادگاه کیفری، محکمه جزا.
 حقوق محکمه سی دادگاه حقوقی، محکمه
 حقوقی.
 محکوم { ماهکوم } [ص.ع.] محکوم، دادباخته.
 ~ ائتمک (ائله مک) محکوم کردن.
 ~ اولماق محکوم شدن.
 ~ لوق [ا.] محکومیت.
 ~ لوغون گؤتورولمه سی اعاده حیثیت.
 محکومیت { ماهکومیئات } [ا.ع.] محکومیت،
 محکوم شدن.
 محل { ماهال } [ا.ع.] ۱) محل، جا، مکان،
 جایگاه. ۲) اعتناء، توجه.
 ~ قویماق محل گذاشتن، اعتناء کردن.

~ لی [ص.] اهل محل معین، محلی.
 ~ لی سؤزلر لغات محلی.
 سؤزلرنه محل قویمادی به حرفهایش اعتناء
 نکرد.
 هم محلی [ص.] اهل یک محل.
 محلول { ماهلول } [ا.ع.] محلول، حل شده.
 ~ قارئشده ئران [ا.ص.] مخلوط کن محلول.
 محله { ماهاللا } [ا.ع.] محله، کوی.
 هم محله، از یک کوی، ساکن یک کوی.
 محنت { مؤهنات } [ا.ع.] ۱) محنت، رنج،
 عذاب. ۲) غم و غصه، درد و الم. ۳) بدبختی،
 مصیبت.
 ~ چکمک محنت کشیدن، رنج بردن.
 ~ کش [ص.] محنت کشیده، رنج دیده.
 ~ لی [ص.] پر محنت، عذاب آور، غمناک.
 محو { ماهو } [ا.ع.] محو، نابود، زوال، فنا.
 ~ ائتمک (ائله مک) محو کردن،
 نابود کردن، از بین بردن، فنا ساختن، منسوخ
 کردن، ستردن.
 ~ اندیجی [ص.] محو کننده، نابود کننده،
 از بین برنده.
 ~ اندیلمز [ص.] غیر قابل محو، نابود نشدنی،
 از بین نرفتنی، زوال ناپذیر، فنا ناپذیر.
 ~ اولماق محو شدن، از بین رفتن، زایل شدن.
 محیط { مؤهیت } [ا.ع.] محیط، پیرامون.
 مخابره { مؤخآ بیوا } [ا.ع.] مخابره، به همدیگر
 خبر دادن.
 مخارج { ماخآ ریج } [ا.ع.] مخارج، هزینه،
 دررفت.
 مخاطره { مؤخآ تیرا } [ا.ع.] مخاطره، خطر.
 ~ سیز [ص.] بی خطر.
 ~ لی [ص.] پر خطر، پر مخاطره، خطرناک.
 مخالف { مؤخآ لیف } [ا.ع.] ۱) مخالف، ضد،
 ناموافق. ۲) نام یکی از مقام های موسیقی
 آذربایجانی.

محکمه { ماهکاما } [ا.ع.] محکمه، دادگاه.
 ~ عایدیتی قلمرو صلاحیت محکمه.
 ~ ائکسپشتر قیزاسی کارشناس رسمی، خبره،
 ارجاع به کارشناسی از طرف دادگاه.
 ~ باخیشی رسیدگی دادگاه.
 ~ باز محکمه باز، کسی که برای هرامری به
 محکمه مراجعه می کند.
 ~ تاپشیرئی نیابت قضایی.
 ~ توخونولماز لیئی مصونیت قضاوت.
 ~ حاکمیتی استقلال قوه قضائی.
 ~ خرجی هزینه دادرسی، هزینه دادگاه.
 ~ طبییی پزشک قانونی.
 ~ قطعنامه سی حکم دادگاه، دادنامه.
 ~ لرنه یثنی دن باخما نقض حکم دادگاه
 بدوی و ارجاع برای رسیدگی مجدد، اعاده
 دادرسی.
 ~ قرار دادئی قراردادگاه.
 ~ قرارئی حکم دادگاه، رأی محکمه، دادنامه.
 ~ لیک [ص.] دادگاهی، مربوط به دادگاه.
 ~ به چاغیرئش ورقه سی برگ اخطار
 (احضاریه) دادگاه.
 ~ به وئرمک ارجاع به دادگاه.
 جزا محکمه سی دادگاه کیفری، محکمه جزا.
 حقوق محکمه سی دادگاه حقوقی، محکمه
 حقوقی.
 محکوم { ماهکوم } [ص.ع.] محکوم، دادباخته.
 ~ ائتمک (ائله مک) محکوم کردن.
 ~ اولماق محکوم شدن.
 ~ لوق [ا.] محکومیت.
 ~ لوغون گؤتورولمه سی اعاده حیثیت.
 محکومیت { ماهکومیئات } [ا.ع.] محکومیت،
 محکوم شدن.
 محل { ماهال } [ا.ع.] ۱) محل، جا، مکان،
 جایگاه. ۲) اعتناء، توجه.
 ~ قویماق محل گذاشتن، اعتناء کردن.

۱) مخصوص، خاص، ویژه، مختص به.

۲) خصوصی، اختصاصی.

مخصوصاً { ماخسوسان } [ع.] مخصوصاً، بویژه.

مخصوصی { ماخسوسی } [ص. / ظ. ع.] خصوصی، اختصاصی.

مخفی { ماخفی } [ص. / ظ. ع. ۱] مخفی، پنهان، پوشیده. ۲) محرمانه.

~ توئماق مخفی و محرمانه تلقی کردن، پنهانی نگهداشتن.

~ جه سینه [ظ.] مخفیانه، پنهانی.

~ دیر مخفی است، محرمانه است.

~ ساخلاماق مخفی نگهداشتن، پنهان نگهداشتن.

~ قالماق مخفی ماندن، پنهان ماندن.

~ لیک [ا.] خفاء، پنهانی.

مخلوط { ماخلوت } [ع.] مخلوط، آمیزه، درهم آمیخته.

مخلوق { ماخلوق } [ع. ۱] مخلوق، آفریده شده ها. ۲) آدمها، جماعت.

مخلوقات مخلوقات.

مخمر { ماخمار } [ع. ۱] مخمل (پارچه).

~ لی [ص.] مخملی، مخمل دار.

مخمرک { ماخماراک } (قیز یلجا مخمره یی) [ا.] مخملک (بیماری واگیر).

مخمیری { ماخماری } [ص. ۱] مخملی. ۲) آرام و نرم، لطیف و خوش رنگ.

~ چای [ص.] چای خوش رنگ، چای پررنگ.

~ سس [ص.] صدای آرام و نرم.

مداخل { ماداخل } [ع. ۱] مداخل، درآمد.

~ سیز [ص. / ظ.] بدون درآمد.

~ لی [ص.] دارای درآمد.

مداخله { موداخله } [ع. ۱] مداخله، دخالت، تجاوز.

~ ائتمک (ائله مک) دخالت کردن، تجاوز کردن.

~ اولماق مخالف شدن.

مخالفت { موخالیفات } [ع. ۱] مخالفت، ضدیت، مقابله.

~ ائتمک (ائله مک) مخالفت کردن.

~ چمی [ص. ۱] مخالف، مخالف خوان.

~ چیلیک [ا.] مخالفت.

مخبر { موخبیر } [ص. ۱ / ع. ۱] مخبر، خبر دهنده، خبررسان، خبرنگار. ۲) مطلع، باخبر.

~ لیک [ا.] مخبری، خبرنگاری.

مختار { موختار } [ع. ۱] مختار، اختیاردار، خود مختار، خود گردان، صاحب اختیار.

مختاریت { موختارییات } [ع. ۱] مختار بودن، خود مختاری، خود گردانی.

مخترع { موختارعی } [ع. ۱] مخترع، مکتشف، مبتکر.

مختصر { موختاسار } [ص. ع. / آراسوز،

۱) مختصر، کوتاه، مجمل، خلاصه.

۲) قیمت کم، ارزان قیمت. ۳) ساده و بدون تشریفات.

~ جه [ظ.] به اختصار.

~ جمله جمله ساده که فقط مبتداء و خبر داشته باشد. (دستور زبان).

~ لشدیرمک [ف.] خلاصه کردن.

~ لیک [ا.] اختصار، خلاصه.

مختصری خلاصه کلام.

مختلف { موختالیف } [ص. ع.] مختلف، گوناگون، متنوع.

~ لیک [ا.] اختلاف.

~ یانلی اوچ بوجاق سه گوشه نابرابر پهلو، مثلث مختلف الاضلاع.

مخرج { ماخراج } [ع. ۱] مخرج (کسر)، عدد زیر خط کسری. ۲) طرز ادای حروف.

۳) راه خروجی، دررو.

مخصوص { ماخسوس } [ع. ۱ / قوشما. ع.]

- ~ چى [۱.] تجاوز گر، منجاوز، مداخله گر.
 ~ چيليك [۱.] مداخله گرى، تجاوز گرى.
 مدار { مادآر } [۱.ع.] مدار، خط سیر، آنچه که چیزی بر گرد آن می گردد، (مدار زمین، مدار امور ...).
 مدارا { مودآرآ } [۱.فا.] مدارا، سلوک.
 ~ ائتمک (ائله مک) مدارا کردن.
 مدافعه { مودآفیعا، مودآفیئا } [۱.ع.] مدافعه، دفاع، حمایت، پشتیبانی.
 ~ چى [۱.] مدافع، دفاع کننده، حمایت کننده. [۲.] وکیل (در دادگاه).
 ~ سیز [ص./ظ.] بدون دفاع، بدون وسائل دفاعی.
 مدال (میدال، همدال) [۱.فر.] مدال، نشان، نشان افتخار.
 ~ چى [۱.] گیرنده مدال.
 ~ لى [ص.] دارنده مدال.
 مداوا { مودآوا } [۱.ع.] مداوا، درمان، معالجه.
 مدت { موددات } [۱.ع.] مدت، زمان، وقت، مهلت.
 ~ سیز [ظ.] بی پایان.
 ~ لى [ص./ظ.] محدود به زمان معین.
 مدح { ماده } [۱.ع.] مدح، ثنا، تعریف، ستایش.
 ~ ائتمک (ائله مک) مدح کردن، ثنا گفتن، ستودن.
 ~ نامه [۱.] مدح نامه.
 مدحیه { مادهییا } [۱.ع.] مدحیه، مدح نامه.
 ~ چى [۱.] مداح، ستایشگر.
 مدد { ماداد } [۱.ندا.ع.] مدد، کمک، یاری، فریادرسى.
 ائله مک (قیلماق، وئرمک) باخ: ~ یشیرمک.
 ~ چى [ص./ا.] مدد کار، یاور.
 ~ چيليك [۱.] امداد رسانی، یاورى.
 ~ کار [۱.] امداد رسان.
 ~ کارلیق [۱.] امداد رسانی.
 ~ یشیرمک مدد رساندن، کمک رساندن، یاری کردن.
 مدرسه { مادراسا } [۱.ع.] مدرسه، مکتب، آموزشگاه.
 مدرک { مودریک } [ص.ع.۱] عاقلانه، سنجیده. [۲.] دانشمند، متفکر، خردمند، عاقل.
 ~ لیک [۱.] خردمندی، عاقلانه (بودن).
 مدل { مودئل } [فر.] مدل، الگو، نمونه.
 ~ چى [۱.] مدل ساز، نمونه پرداز.
 ~ چيليك [۱.] مدل سازی، الگوسازی.
 ~ قاییران باخ: ~ چى.
 ~ لشدیرمک [ف.] چیزی را مدل و نمونه کردن، الگو ساختن.
 مدعا { موددعا } [۱.ع.] مدعا، نظریه، ادعا، ادعاینامه، دادخواست.
 مدعى { مودداعى } [۱.ع.] مدعى، ادعا کننده، خواهان.
 ~ اولماق مدعى شدن.
 ~ چيئخماق مدعى شدن، ادعا کردن.
 مدنى { مادانى } [۱.ع.۱] مدنى، فرهنگى، متمدن. [۲.] اهلى (گياهان).
 ~ لشدیرمک [ف.۱] فرهنگى کردن، متمدن کردن. [۲.] اهلى کردن.
 ~ لشدیريلمک [ف.م.۱] بوسیله دیگری متمدن و با فرهنگ شدن. [۲.] اهلى شدن.
 ~ لشمک [ف.] با فرهنگ شدن، متمدن شدن.
 ~ لیک [ظ.] درجه مدنیّت.
 مدنیّت { مادانییات } [۱.ع.] مدنیّت، تمدن، فرهنگ.
 ~ سیز [ص.] بی فرهنگ، غیر متمدن.
 ~ سیز لیک [۱.] بی فرهنگى، بی تمدنى.
 ~ لى [۱.] متمدن، دارای فرهنگ.

~ انژلری خانه‌های فرهنگ.

مدهش { مودهیش { [ص.ع.] مدهش،
وحشتناک، دهشتناک، عظیم، خارق‌العاده.
مدیر { مودیر { [ع.ا.] مدیر، اداره‌کننده، رئیس.
~ لیک [ا.] مدیریت.

مذاق { مازاق { [ع.ا.] مذاق، ذوق، طعم، مزه.
مذاغینا خوش گلمه دی به مذاقش خوش
نیامد، نپسندید.

مذاکره { موزآکیرا { [ع.ا.] مذاکره، گفتگو.
~ ائتمک (ائله مک) مذاکره کردن.
~ اولونماق مذاکره شدن، مورد مذاکره قرار
گرفتن.

مذکور { مازکور { [ص.ع.] مذکور،
فوق‌الاشعار، در بالا گفته شده، قبلاً ذکر شده.
مذمت { مازاممات { [ع.ا.] مذمت، سرزنش،
نکوهش، بدگویی.

~ ائتمک (ائله مک) مذمت کردن،
نکوهش کردن.

~ اندیجی [ص.] سرزنش کننده، تحقیرآمیز.
~ لمک [ف.] مذمت کردن، نکوهش کردن.
~ لنمک [ف.م.] مورد مذمت قرار گرفتن،
نکوهش شدن.

~ لی [ص.] سرزنش آمیز.
مذهب { مازهاب { [ع.ا.] مذهب، کیش،
ملک، طریقت.

مراجعت { موزآجیمات { [ع.ا.] (۱) مراجعت،
مراجعه، بازگشت. (۲) رجوع. (۳) خطاب.
~ ائتمک (ائله مک) رجوع کردن، خطاب
کردن، مراجعت کردن، بازگشتن.
~ نامه [ا.] بیانیه، خطابه.

مراد { مورآد { [ع.ا.] مراد، آرزو، آمال، نیت،
مقصود، معنی و مقصود.

~ مورادا چاتماق به مراد نایل شدن، به آرزو
رسیدن.

~ یئتمک به مراد و مقصود رسیدن، به آرزوی

خود نایل شدن.

~ ایرمک به آرزو نایل شدن.

مورادینا یئتمک به آرزو رساندن، به مقصود
رساندن.

مورادینئ وئرمک آرزوی کسی را برآوردن،
کسی را به مرادش رساندن.

بوندان موراد اودورکی منظور از آن این است
که ...

مراسم { مارآسیم { [ع.ا.] مراسم، تشریفات،
آئین، آداب و رسوم.

~ کئچیرتمک برگزار کردن مراسم.
~ له قارشیلماق با تشریفات استقبال کردن.

~ نغمه لری ترانه‌هایی که در مراسم عروسی،
برداشت محصول، عزا و غیره اجرا می‌شود.

مرافعه { موزآفیعا { [ع.ا.] مرافعه، دعوی در
محکمه.

مراق باخ: مراق.

مرام { مارآم { [ع.ا.] مرام، آرمان، هدف،
مقصود، ملک، آرزو.

مرام نامه [ا.] مرامنامه.
مراهینا چاتماق به آرمان خود نایل شدن.

مرتا { موزابیا { [ع.ا.] مرتا.
~ لی [ص.] آغشته به مرتا، دارای مرتا.

~ لیک [ص.] مناسب برای تهیه مرتا.
مربوط { ماریوت { [ص.ظ.ع.] مربوط، بسته،
وابسته، درباره.

مرتبی { موزابیسی { [ا.ص.ع.] مرتبی،
تعلیم دهنده، سرپرست، پرورش دهنده.

~ لیک [ا.] مرتبگری.

مرتب { موزاتتاب { [ص.ع.] مرتب، منظم،
آراسته، چیده شده.

مرتب { موزانتیب { [ع.ا.] حروفچین مطبعه.
~ لیک کار حروفچین، حروفچینی.

مرتبه { مارتابا { [ع.ا.] (۱) مرتبه، طبقه، اشکوب.
(۲) لایه. (۳) مقام، رتبه. (۴) دفعه، بار. (۵) در

~ ائله مک (ائتمک) مرحمت کردن، رحم کردن.

~ سیز [ص.] بی رحم، بی مروت، بی لطف، سنگدل.

~ سیزلیک [ا.] بی رحمی، بی لطفی، سنگدلی.

~ لی [ص.] با مرحمت، مهربان، بالطف، دلرحم.

مرحمتینیز آرتیق مرحمت زیاد!، متشگرم.

مرحوم { مارهوم } [ص.ع.] مرحوم، شادروان، در گذشته.

~ اوّلماق مرحوم شدن، فوت شدن.

مرد { مارد } [ا.فا.] مرد، جوانمرد، مردانه، شجاع.

مردانه [ظ./ص.] مردانه، جوانمردانه، باشاهت.

مردانه لیک [ا.] مردانگی، جوانمردی.

مردلیک [ا.] مردی، جوانمردی، شجاعت.

مرد مردانه [ظ.] مرد مردانه، جوانمردانه، باشاهت.

مردار { مورد آر } [ص.فا.۱] مردار، لاشه، جسد حیوان مرده. ۲) نجس، کثافت. ۳) حرام.

~ ائله مک (ائتمک) نجس کردن، ناپاک کردن، حرام کردن.

~ اوّلماق ۱) نجس شدن، حرام شدن. ۲) نفله شدن، تلف شدن.

~ لاماق [ف.ا.] نجس کردن، کثیف کردن. ۲) طلسم باطل کردن.

~ لانماق [ف.م.] نجس شدن، کثیف شدن.

~ لئق [ا.] نجاست.

مردم { ماردیم } [ا.فا.] مردم، انسان، آدمی.

~ آزار [ص.] مردم آزار، ظالم.

~ آزارلئق [ا.] مردم آزاری، ستمگری.

~ گیریز [ص.] مردم گریز، گوشه گیر.

~ گیریزلیک [ا.] مردم گریزی، گوشه گیری.

مرده شیر { مارداشیر } [ا.فا.] مرده شو،

حساب جایگاه عدد در یکان و صدگان و هزارگان و غیره.

~ لی [ص.] دارای ... طبقه.

مرتجع { مورتاجع } [ص.ع.] مرتجع، واپس گرا، کهنه پرست.

~ لیک [ا.] ارتجاعی، واپس گرائی، کهنه پرستی.

مرتد { مورتاد } [ا./ص./ع.] مرتد، از دین برگشته.

~ لیک [ا.] ارتداد.

مرثیه { مارتییا } [ا.ع.] مرثیه، اشعار سوگواری.

~ خوان { خان } [ا.] مرثیه خوان.

~ خوانلئق { خآنلئق } [ا.] مرثیه خوانی.

مرج { مارچ } [ا.] شرط، سابقه.

~ ائله مک (ائتمک) شرط کردن.

~ باغلاماق (تونماق) شرط بستن.

~ لشمک [ف.قار.] با همدیگر شرط بستن.

مرجان { مارجان } [ا.ع.] مرجان، بد.

~ گیلله [ا.] جنس وسیعی از گیاهان مثل زغال اخته.

~ قایالارئ صخره های مرجانی.

مرجانی { مارجانی } [ا./ص.ع.۱] باغ: قوش اوژومو. ۲) قرمز رنگ، به رنگ مرجان.

مرجک { مارچاک } [ا.] قسمت پائین لاله گوش، نرمینه گوش.

مرجسی { مارجسی } [ا.] عدسی، مرجمک، مرجومک. (Lens)

~ پلوؤ عدس پلو.

مرجیمک { مارچیماک } باغ: مرجی.

مرحبا { مارهابا } [ندا.ع.] مرحبا، آفرین، احسنت.

مرحله { مارهالا } [ا.ع.۱] مرحله، دوره، فاصله. ۲) فاصله ای معادل دو منزل.

مرحمت { مارهامات } [ا.ع.] مرحمت، لطف، عنایت، رحمت، مهربانی.

مرده شور.

مرز { مارز }^۱ [ا. فا. مرز، سرحد، مرز بین قطعات جالیز.

~ لمک [ف. مرز گذاشتن.

مرز { ماراز }^۲ [ا. سگ تازی ۶ ماهه.

مرزنگوش { مارزانگوش } [ا. مرزنگوش، گلبر، آویشن. (Origanum)

مرزه { مارزا } [ا. مرزه (سبزی).

مرسین { مارسین } [ا. مورد، آس، گل تلگرافی، درختی با برگهای همیشه سبز معطر. (Myrtus).

مرشد { مورشود، مورشید } [ا. ع. مرشد، راهنما، رهبر، پیش کسوت.

~ لیک [ا. مرشدی، رهبری.

مرض { ماراز } [ا. ع. ۱. مرض، بیماری، ناخوشی. ۲. عادت.

~ لی [ص. مریض، بیمار.

مرقد { مارقاد } [ا. ع. مرقد، آرامگاه، گور.

مرک { ماراک } { مره یی } [ا. ۱. توده، پشته. ۲. چاله، سوراخ. ۳. انبارک، کاهدان، جای مسقف برای نگهداری علوفه.

اوت مره یی پشته علف، انبار علف.

مرگب { موراککاب } [ص. ۱. ع. ۱. مرگب، پیچیده، بفرنج. ۲. مرگب، جوهر.

~ جمله جمله مرکب.

~ سیلن [ا. جوهر پاک کن.

~ عدد عدد مرگب، عددی که به غیر از خود و عدد یک به اعداد دیگری نیز قابل تقسیم باشد.

~ قابی [ا. ادوات.

~ قورودان [ا. کاغذ خشک کن.

~ لشدبرمک [ف. مرگب کردن، پیچیده کردن، بفرنج کردن.

~ لشدبرلمک [ف. م. پیچیده تر شدن، بفرنج (شدن)، (بوسیله دیگری).

~ لشمک [ف. مرگب شدن، پیچیده شدن،

بفرنجتر شدن.

~ لمک [ف. مرگی کردن، جوهر مالیدن.

~ لیک [ا. پیچیدگی، بفرنجی.

مرکز { مارکاز } [ا. ع. ۱. مرکز، کانون. ۲. پایتخت، اداره مرکزی.

~ چمی [ا. طرفدار مرکزیت، طرفدار تمرکز امور.

~ چیلیک [ا. طرفداری از تمرکز امور.

~ لشدبرمک [ف. س. بوسیله دیگری تمرکز دادن، متمرکز کردن.

~ لشدبرلمک [ف. م. متمرکز شدن، تمرکز داده شدن.

~ لشدبرلمیش [ف. ص. / ص. متمرکز.

~ لشمک [ف. تمرکز یافتن، متمرکز شدن.

~ لمک [ف. متمرکز کردن.

~ لنمک [ف. متمرکز شدن، تمرکز یافتن.

مرکز دن قاجما قووه سی نیروی گریز از مرکز.

مرکزه قاجما قووه سی نیروی مرکز گرا، نیروی جاذبه به سوی مرکز.

مرکزی { مارکازی } [ص. ع. مرکزی، منسوب به مرکز.

~ بوجاق زاویه مرکزی، زاویه واقع در بین دو شعاع دایره.

مرکزیت { مارکازیات } [ا. ع. مرکزیت، تمرکز.

مرگ { مارگ } موش [ا. فا. مرگ، موش، آرسنیک.

مرمر { مارمار } [ا. لاتین به معنای سنگ درخشان [۱. مرمر. ۲. سفید و صاف و هموار.

~ داشی سنگ مرمر.

مرمی { مارمی } [ا. ع. گلوله توپ و تفنگ.

مرندی { ماراندی } [ا. ص. ۱. اهل مرند. ۲. ابزار کشاورزی که عبارت بود از تیغه بدون

دندانه و بشکل بیضی و دسته چوبی برای درو

کردن گندم و غلات.

مرہ { مارا } { [۱] } باخ: ادہ. ۲) چالہ.

مره { مارا } چوئود (قولانجار) [۱]. مارچوبه.
(Asparagus).

مره { مارا } کڑجدوم [۱]. بازی کودکان کہ
چالہ می کنند و گردو یا فندق یا سنگ را بہ چالہ
پرتاب می کنند.

مرهم { مارهام } [ا.ع.] امرهم، پساد، روغن،
ضمد، دوا، مالیدن، روی، زخم، یاخ، ملهم.

مره - مره { مارا - مارا } باخ: مره کۆچدوم.

مریم { مارٹام } قوردو [ا.] خرخاکی، پرپا.
(Oniscoidea).

مریم { ماریام } نوخودو [ا.] درمنہ (گیاه).
(Teucrium).

مزاج { مازآج، میزاج } ا.ع. مزاج، مرشت، طبیعت، حالت.

مزاجی چکه هک اشتها نداشتن، میل
نکشدن.

مزار { مازآر } { ۱۱.ع. ۱۰ } مزار، گور، قبر.
(۲) زیارتگاه، مقبرہ.

~ جیٹ [ا.] گورکن.

ۛ لئق [ۛ] مزارستان، گورستان، قبرستان.

مزایده { موزائییدا } [ا.ع.] مزایده، فروش
به بالاترین قیمت.

مزخرفات { موزاخرافات } [ع.] مزخرفات،
چرند گوئی.

مزد { موزد، مؤزد } { [ا. فا.] مزد، دستمزد،
احرن، یاداش.

—جولوق باخ: موزدورلوق.

~ دور [ص.] مزدور، اجیر:

ۛ دور لوق [ۛ] مزد دورى، مزد بگىرى، اجىرى.

— سوز [ص. / ظ.] پی مزد، رایگان.

~ لو [ص. / ظ.] یا مزد، مزد بگیر.

مزدھک {مازدا ماگ} {ف. ۱} بدون تعارف و
اجازہ با و لم غذا خوردن. ۲. بلییدن، فرو خوردن.

مزه { مازا } { ۱. فا. ۱ } مزه، طعم، لذت، خوشی.
(۳) چیزی که همراه مشروب می خورند. (شوخی)
طعمی.

~ سیز [ص. ۱] بی مزه، بد طعم.

~ سیزلیک [۱۰] بی مزگی۔

~ لی [ص. ۱] بامزه، خوش طعم، خوشمزه.
(۲) شوخ طبع.

~ لیک [ص. ۱۰۱] ہر نوع خوردنی کہ ہمراہ مشروب مصرف کنند، غذای اشتہا آور.

~ لی لیک [۱] خوشمزگی، شوخ طبعی.

~ وئر مک ۱) لذت دادن. ۲) ناز کردن.

مزیت { مازیات } [۱.۶]. مزیت، برتری، امتیاز.

~ لی [ص.] ممتاز، برتر.

مژبور { مازبور } باخ: مجبور۔

مژده { موزدا } { ا. فا.] مژده، مشتق، خبر خوش،
بشارت.

~ وئر مک مژده دادن، خير خوش دادن.

~ محی، ۱۱، [آمزده دهنده،

~ لیک [ص:] مزد گانہ .

مڈلبریس، { مڈلبریس } یا آخر: مجلس،

مژنون { ماژنون } با خر: مچنون.

مسابقه { مؤسابقا } [ع.ا.] مسابقه، پیشی گرفتن،
پایز، یاریش.

به گیرمک وارد مسابقه شدن، در مسابقه شرکت کردن.

مساعده { مؤسّاعيدا } { ۱. ۶. ۱ } اجازہ، اذن،

موسا عیبه نزلہ با کمک شما، به لطف شما،
 رخصت. ۲) مساعده، مساعدت، کمک، یاری.

بالحازة شما.

مسافر { مؤسّافیر { [۱.] (۱) مسافر (۲) سرنشین.
~ وٲر مک اجازه دادن، کمک کردن.

(۳) مهمان.

سرخانا [۱]. مسافر خانه، مهمانخانه،

~ خاناجی [۱] صاحب مہمانخانہ۔
مسافرت { مؤسّات فیرات } [۱. ۶. ۱] مسافرت، سفر۔

علل مشدده مجازات.
 ~ یونگول لشدیرن تخفیف مسئولیت،
 علل مخففه مجازات.
 هست { ماست }^۱ [فا. کفشی که رویه و تخت
 آن از توماج بوده و در موقع رفتن به بیرون خانه هم
 می پوشند.
 هست { ماست }^۲ [ص. فا. مست، سر حال، لول،
 شنگول، مدهوش.
 ~ ائتمک (ائله مک) مست کردن.
 ~ ائدبجی [ص. مست کننده، سکر آور.
 ~ اولماق مست شدن.
 ~ لندیرمک [ف. س. مست گردانیدن.
 ~ لیک [ا. مننی، لولی.
 مستاجر { مؤستاجیر } [ص. ع. مستاجر،
 اجاره دار.
 مستان { ماستان } [ا. / ص. فا. ۱] گریه.
 ۲) خمار آلود.
 مستانه { ماستانا } [ص. فا. مستانه، مخمور.
 مستبد { مؤستابید } [ا. / ص. ع. مستبد، جبار،
 دیکتاتور.
 ~ لیک [ا. استداد، جباری، دیکتاتوری.
 مستثنی { مؤستاسنا } [ص. ع. ۱] مستثنی،
 استثنائی. ۲) بجزء، فوق العاده. ۳) بی نظیر،
 بی همتا.
 ~ اولاراق به استنای.
 ~ لئق [ا. استناء.
 مستحب { مؤستاهاب } [ص. ع. مستحب،
 پسندیده، دارای ثواب.
 مستعار { مؤستعار } [ص. ع. مستعار، عاریت
 گرفته شده، اسم بدلی.
 ~ آد اسم مستعار.
 مستعمل { مؤستاعمال } [ص. ع. مستعمل،
 کار کرده.
 مستقل { مؤستاقیل } [ص. ع. ۱] مستقل، دارای
 استقلال. ۲) غیر وابسته، کاملاً جدا گانه.

~ ائتمک (ائله مک) سفر کردن، مسافرت
 کردن.
 مسافه { ماسافا } [ا. ع. مسافت، فاصله، طول،
 درازا.
 ~ اولچن [ا. مسافت یاب.
 ~ دن ایداره ائتمه اداره از راه دور، هدایت از
 راه دور.
 ~ لی [ص. / ظ. دارای فاصله، فاصله دار.
 مسالمت { مؤسآلیمات } [ص. / ظ. ع. ا.
 مسالمت، صلح آمیز، آشتی جو یانه.
 مسامره { مؤسآمیرا } [ا. ع. کنسرت.
 مسامه { ماسآما } [ا. ع. مسامه، منفذ، خلل و
 فرج.
 ~ لی [ص. دارای مسامه، منفذ دار، دارای خلل
 و فرج.
 ~ لی بشون [ص. بتون سبک، بتون متخلخل.
 مساوات { مؤسآوات } [ا. ع. مساوات، برابری.
 مسئله { ماسعلا، مسالا } [ا. ع. ۱] مسئله،
 مشکل. ۲) مسئله ریاضی. ۳) کار، موضوع، امر.
 همچدن بیر مسئله چیخارتماق از هیچ مشکل
 درست کردن.
 مسئول { ماسعول، ماسول } [ص. ع. مسئول،
 متعهد، متصدی.
 ~ اولماق مسئول بودن.
 ~ لوق [ا. مسئولیت.
 مسئولیت { ماسعولییات، ماسولییات } [ا. ع. ا.
 مسئولیت، تعهد، عهده داری.
 ~ داشیماق مسئولیت بعهده گرفتن.
 ~ سیز [ص. بدون مسئولیت، بی مسئولیت،
 غیر مسئول.
 ~ سیزجه سینه [ظ. غیر مسئولانه.
 ~ سیزلیک [ا. بی مسئولیتی.
 ~ لی [ص. مسئول، جوابگو، مسئولیت آور.
 مسئولیته آلماق به محکمه جلب کردن.
 مسئولیتی آغیرلاشدیران تشدید مسئولیت،

- ~ لیک [ا.] استقلال.
 مستقلاً [ظ.] مستقلاً، با استقلال.
 مستقیم { مؤستقیم } [ص.ع. ۱] مستقیم، راست.
 (۲) بلاواسطه، بکراست.
 مستملکه { مؤستاملاکا } [ا.ع.] مستملکه، مستعمره.
 ~ چی [ا.] استعمار گز.
 ~ چیلیک [ا.] استعمار گری.
 ~ لشدیر مک [ف.] مستملکه کردن، مستعمره کردن.
 ~ لشدیر بلمک [ف.م.] مستملکه شدن، مستعمره شدن.
 مستنطق { مؤستانتیق } [ا.ع.] مستنطق، باز پرس.
 ~ لیک [ا.] باز پرس.
 مستوی { مؤستاوی } [ا.ص.ع. ۱] منوی، مسطح، هموار. (۲) سطح (هندسه).
 مسجد { ماسجید } [ا.ع.] مسجد، محل اجتماع و نماز گزاری مسلمانان (مغرب مزکت آرامی).
 مسخره { ماسخارا } [ا.ع. ۱] مسخره، ریشخند، خنده دار، مضحک. (۲) تفریح، سرگرمی.
 ~ اثتمک (ائله مک) مسخره کردن، دست انداختن، مورد استهزاء قرار دادن.
 ~ اولماق مورد تمسخر قرار گرفتن.
 ~ باز [ص.] حقه باز، دلقک، در نمایش خیابانی استاد دلقک.
 ~ بازلیق [ا.] مسخره بازی، دلقک بازی.
 ~ چی [ص.] مسخره باز.
 ~ چیلیک [ا.] مسخره بازی.
 ~ سینی چیخارنماق (۱) ادای کسی را در آوردن. (۲) گند چیزی را در آوردن.
 ~ لشمک [ف.] مسخره تر شدن، مضحک شدن.
 ~ لنمک باخ: ~ لشمک.
 ~ لیک [ا.] مسخرگی، لودگی.
 ~ به چئوبرمک از حالت جدی خارج کردن و به شوخی و مسخره بر گزار کردن.
- ~ به قورماق تمسخر کردن، دست انداختن، مورد استهزاء قرار دادن.
 مسقره { ماسقارا } باخ: مسخره.
 مسکن { ماسکان } [ا.ع.] مسکن، مأوی، محل سکنی، خانه.
 ~ ائله مک (اثتمک) سکونت کردن، منزل گزیدن.
 ~ سالماق (تونماق) باخ: ~ ائله مک.
 مسکون { ماسکون } [ا.ع.] مسکون، مسکونی، آبادی، جای سکونت.
 ~ منطقه منطقه مسکونی.
 مسکین { میسکین } [ص.ع. ۱] مسکین، فقیر، بینوا. (۲) عاجز، بی استعداد، بی دست و پا.
 ~ لشمک [ف.] فقیر تر شدن، عاجز شدن.
 ~ لیک [ا.] مسکینی، فقر.
 مسلک { ماسلاک } [ا.ع.] مسلک، مرام، راه، طریقه، مذهب، عقیده، باور، آرمان.
 ~ باز [ا.] کسی که زود به زود عقیده اش را تغییر می دهد.
 ~ داش [ص.] هم مسلک، هم مرام.
 ~ داشلیق [ا.] هم مسلکی.
 ~ سیز [ص.] بی مسلک، بی مرام، لامذهب.
 ~ سیزلیک [ا.] بی مسلکی، بی مرامی، لامذهبی.
 ~ صاحبی [ص.] دارای آرمان، صاحب مرام و مسلک.
 ~ لی [ص.] دارای مسلک، استوار در عقیده خود.
 مسلم { مؤساللام } [ص.ظ.ع.] مسلم، قطعی، یقین.
 مسلمان { مؤسالمان، مؤسولمان } [ص.ع. ۱] مسلمان، پیرو دین اسلام.
 ~ چئلیق [ا.] مسلمانی.
 ~ لیق [ا.] اسلام گرائی.
 مسیحی { ماسیهی } [ا.ع.] مسیحی، معتقد به دین مسیحیت.

احکام شرع، قانونی.
 مشرق { ماشریق } [ع.ا.] مشرق، خاور، سمت
 طلوع آفتاب.
 مشعل { ماشعال } [ع.ا.] مشعل، قندیل، چراغدان.
 ~ لنمک [ف.] شعله کشیدن، نور پاشیدن.
 ~ لی [ص.] دارای مشعل.
 مشغله { ماشغلا } [ع.ا.] مشغله، کار و پیشه،
 سرگرمی.
 مشغول { ماشغول } [ع.ا.] مشغول، سرگرم.
 ~ انتمک (ائله مک) مشغول کردن،
 سرگرم کردن.
 ~ اولماق مشغول شدن، سرگرم شدن.
 مشغولیت { ماشغولییات } [ع.ا.] مشغولیات،
 سرگرمی.
 مشفق { مؤشفیق } [ص.ع.] مشفق، مهربان،
 دلسوز.
 مشق { ماشق } [ع.ا.] مشق، تمرین، تکرار.
 ~ انتمک (ائله مک) مشق کردن، تمرین
 کردن.
 ~ چی [ا.] مرتبی ورزشی.
 مشقت { ماشققات } [ع.ا.] مشقت، سختی، رنج،
 محنت.
 ~ چکمک مشقت کشیدن، سختی کشیدن،
 رنج بردن.
 ~ له [ظ.] بامشقت، بسختی، بزرحمت.
 ~ لی [ص.] پرمشقت، مشقت بار، بزرحمت،
 دشوار.
 مشکل { مؤشکول } [ا.ص.ا.] مشکل، دشوار،
 سخت.
 ~ انتمک (ائله مک) مشکل کردن.
 ~ پسند [ص.] مشکل، پسند، دیرپسند.
 ~ جا [ظ.] باشکال.
 ~ دوشمک مشکل شدن، دشواری پیش آمدن.
 ~ لشد بیرمک [ف.] مشکلتر کردن، دشوارتر
 کردن.

مشارکت { مؤشاریکات } [ع.ا.] مشارکت،
 همکاری.
 مشاهده { مؤشآهیدا } [ع.ا.] مشاهده، تماشا،
 نظارت.
 ~ انتمک (ائله مک) مشاهده کردن، دیدن.
 ~ چی [ا.] مشاهده کننده، ناظر.
 ~ کارلیق [ا.] قوه مشاهده، قوه تمیز.
 مشایعت { مؤشآیعات } [ع.ا.] مشایعت،
 همراهی، بدرقه.
 ~ انتمک (ائله مک) مشایعت کردن،
 همراهی کردن.
 ~ اندیجی [ص.ا.] مشایعت کننده، بدرقه
 کننده.
 ~ اولونماق همراهی شدن.
 ~ چی [ا.] بدرقه کننده، مشایعت کننده.
 مشترک { مؤشتاراک } [ص.ع.] مشترک،
 همگانی، عمومی.
 ~ لیک [ا.] مشارکت.
 مشتری { مؤشتاری } [ع.ا.] مشتری، خریدار.
 ~ اولماق مشتری شدن.
 ~ چیخماق مشتری شدن.
 ~ گوزؤابله با نظر مشتری.
 مشتری { مؤشتاری } [ع.ا.]^۲ ستاره مشتری.
 مشتوک { مؤشتوک } [ا.آ.ا.] چوب
 سیگاری، فیلتر سیگار. (۲) دهنی آلات موسیقی
 بادی.
 مشدی باخ: منهدی.
 مشربه { ماشرابا } [ع.ا.] مشربه، ظرف آبخوری.
 مشروط { ماشروت } [ع.ا.] مشروط، مقید، وابسته
 به امر دیگر.
 مشروطه { ماشروتا } [ع.ا.] مشروطه، رژیم ضد
 دیکتاتوری و دارای قانون اساسی.
 ~ چی [ا.] طرفدار حکومت مشروطه.
 ~ چیلیک [ا.] طرفداری از مشروطیت.
 مشروع { ماشروع } [ص.ع.] مشروع، مطابق

- ~ لشمک [ف]. مشکلتر شدن، دشوارتر شدن.
 ~ لوک [ا]. اشکال، دشواری.
 مشکلات { مؤشکولات } [ع]. مشکلات، دشواریها.
 ~ لا [ظ]. با مشکلات، با دشواری.
 مشورت { ماشوارات } [ا.ع]. مشورت، مشاوره، صلاح اندیشی، مصلحت.
 ~ ائتمک (ائله مک، قیلماق) مشورت کردن، مصلحت کردن.
 ~ چی [ا.ص. ۱] مشاور، مشورنی.
 ~ چی مس (~ چیلیک مس) رای مشورنی.
 ~ لشمک [ف]. مشاوره کردن، صلاح اندیشی کردن.
 مشهدی { ماشادی } [ا.ص. ۱] مشهدی، کسی که به مشهد رفته و مرقد حضرت امام رضا علیه السلام را زیارت کرده باشد.
 مشهور { ماشهور } [ص.ع]. مشهور، معروف، نامدار، شناخته شده.
 ~ ائتمک (ائله مک) مشهور کردن، معروف کردن، به شهرت رساندن.
 ~ اولماق مشهور شدن، معروف شدن.
 ~ لاشدیرماق [ف]. مشهور کردن، به شهرت رساندن.
 ~ لاشدیرئلماق [ف.م. ۱] به شهرت رسیدن، معروف شدن (بوسیله دیگری).
 ~ لاشماق [ف]. مشهور شدن، معروف تر شدن، نامبردار شدن.
 ~ لانماق باخ: ~ لاشماق.
 ~ لوق [ا]. شهرت، معروفیت.
 مصاحب { مؤسآ هیب } [ا.ع]. مصاحب، هم صحبت، هم نشین، معاشر.
 ~ لیک [ا]. مصاحبت، هم نشینی.
 مصاحبه { مؤسآ هیبا } [ا.ع]. مصاحبه، مذاکره، گفتگو.
- ~ چی [ا]. مصاحبه کننده.
 مصادره { مؤسآ دیرا } [ا.ع]. مصادره، ضبط اموال.
 ~ ائتمک (ائله مک) مصادره کردن.
 ~ اولونماق مصادره شدن.
 مصالحه { مؤسآ لیها } [ا.ع]. مصالحه، سازش، آشتی با همدیگر.
 مصدر { ماسدار } [ا.ع]. مصدر (دستور زبان). علامت آن در زبان آذربایجانی (ماق) و (مک) است.
 ~ شکیلچیسی بسوند مصدری، علامت مصدری: (ماق، مک).
 مثال: (وورماق زدن، ائتمک خوردن).
 مصراع { میسرا } [ا.ع]. مصراع (شعر)، هر بیت دو مصراع است.
 مصرف { ماسراف } [ا.ع. ۱] مصرف، خرج. (۲) فایده.
 ~ ائتمک (ائله مک) مصرف کردن، بکار بردن، خرج کردن.
 ~ دن دو شمع از حیز انتفاع افتادن. بی مصرف شدن.
 ~ سیز [ص. ۱] بی مصرف، بی فایده، بی خاصیت.
 ~ لی [ص. ۱] قابل مصرف، مفید.
 بی مصرف [ص. ۱] بی مصرف، بی خاصیت، بی فایده.
 مصری { میسری } [ا. ۱] آهنگ «آشیقانه» که دارای خصوصیات قهرمانانه و مضمون میهن پرستانه است. (۲) [ص. ۱] منسوب به مصر.
 ~ قییلنج شمیر مصری.
 مصلحت { ماسلاهاات } [ا.ع. ۱] مصلحت، صلاح دید. (۲) مشورت.
 ~ ائتمک (ائله مک) مصلحت کردن، مشورت کردن.
 ~ یلمک صلاح دانستن.
 ~ چی [ا. ۱] مشاور، طرف مصلحت.

- ~ شوراسی شورای مشاوره.
 ~ گورمک مصلحت دیدن، صلاح دانستن.
 ~ لشمک [ف. قا.] با همدیگر مشورت کردن، صلاح جوئی کردن، مشاوره کردن.
 ~ لی [ص.] صلاحدید.
 مصیبت { مؤسیبات } [ا. ع.] مصیبت، بدبختی، فلاکت، بلا، فاجعه.
 ~ چکدیرمک به مصیبت دچار کردن.
 ~ چکمک مصیبت کشیدن، بدبختی کشیدن.
 ~ زده [ص.] مصیبت زده، بدبختی کشیده، بلادیده.
 ~ له [ظ.] با بدبختی.
 ~ لی [ص.] مصیبت بار، فلاکت بار، پریلا.
 مضایقه { مؤزآیقا } [ا. ع.] مضایقه، دریغ.
 مضحکه { مازهاکا } [ا. ع.] مضحکه، طنز، فکاهی، خنده آور.
 ~ چی [ا.] طنزگو، طنزپرداز، فکاهی نویس.
 ~ لی [ص.] طنزآمیز، مضحک، خنده دار.
 ~ یازان [ا.] طنز نویس.
 ~ به قویماق دست انداختن، مورد تمسخر قرار دادن.
 مضر { مؤزیر، مؤزور } [ص. ع.] مضر، زیان آور.
 مضراب { میزآب } [ا. ع.] مضراب، زخمه.
 مضطرب { مؤزتارب } [ص. ع.] مضطرب، پریشان، آشفته.
 مضمون { مازمون } [ا. ع.] مضمون، محتواء، مطلب.
 ~ جا [ظ.] از لحاظ مضمون، باعتبار مضمون.
 ~ سوز [ص. / ظ.] بی محتواء، کم مایه، کم مطلب.
 ~ سوزلوق [ا.] بی محتوایی، کم مطلبی.
 ~ سوزلاشدیرماق [ف.] خالی از مضمون کردن، بی محتواء کردن، بی معنی کردن.
 ~ لو [ص. / ظ.] با مضمون، پر محتواء، مطلب دار.
 ~ لولوق [ا.] پر مضمونی، غناء مطلب.
 مطابق { مؤتابیق } [ص. ع.] مطابق، طبق، برابر.
 ~ اولماق مطابقت کردن.
 ~ لیک [ا.] مطابقت، برابری.
 مطابقت { مؤتابیقات } [ا. ع.] مطابقت، برابری.
 مطالعه { مؤتالیمه } [ا. ع.] مطالعه، قرائت، بررسی.
 ~ چی [ا. / ص.] مطالعه کننده.
 ~ سیز [ص. / ظ.] بدون مطالعه، بدون بررسی.
 مطبخ { ماتباخ } [ا. ع.] مطبخ، آشپزخانه.
 ~ خانا [ا.] آشپزخانه.
 مطبعه { ماتباعا } [ا. ع.] مطبعه، چاپخانه.
 ~ چی [ا.] چاپخانه دار.
 ~ چیلیک [ا.] چاپخانه داری.
 مطبوعات { ماتبوعات، ماتبوات } [ا. ع.] مطبوعات، آنچه که چاپ می شود مثل، کتاب، روزنامه و مجله و غیره.
 ~ آزادلیغی آزادی مطبوعات.
 ~ آگنت لیبی نمایندگی مطبوعات.
 ~ کونفرانسی کفرانس مطبوعاتی.
 مطرب { مؤتروپ } [ا. ع.] مطرب، نوازنده و خواننده و رقاص، رامشگر، رقاص مرد.
 ~ خانا [ا.] طربخانه.
 ~ لوک [ا.] مطربی، نوازندگی، رقاصی.
 مطلب { ماتلاب } [ا. ع.] مطلب، مقصد، موضوع.
 مطلبه دخلی یوخدور به موضوع ربطی ندارد.
 مطلب اوسته گلیمک (کُشچمک، قایشماق) به مطلب پرداختن، به موضوع اصلی بازگشتن.
 مطلع { ماتلا } [ا. ع.] مطلع، نخستین بیت غزل یا قصیده.
 مطلق { مؤتلاق } [آراسوز. ع.] مطلق، فقط، لابد، بی شک، البته، در هر حال، قطعاً.
 ~ قیمت قدر مطلق (ریاضی).
 ~ گلمه لیدیر مطمئناً باید بیاید.
 مطلقا { مؤتلاقاً } [ظ. ع.] مطلقاً، بی قید و شرط، بی گفتگو، اجباراً.

مطلقیت { مؤتلاقیات } [ع.ا] [مطلقیت،

خود سری، دیکتاتوری.

~ چي [ص.] طرفدار استبداد.

مطیع { مؤتبع } [ص.ع.] مطیع، فرمانبردار،

پیرو، تابع.

~ جه سینه [ظ.] مطیعانه.

~ لشدیرمک [ف.] مطیع کردن، فرمانبردار

کردن.

~ لیک [ا.] فرمانبرداری، پیروی، تبعیت.

مظفر { مؤزافقار } [ص.ع.] مظفر، پیروز، غالب.

مظلوم { مازلوم } [ص.ا.ع.] مظلوم،

ستمندیده (۲) سربریز، مطیع.

~ جاسینا [ظ.] مظلومانه، مطیعانه.

~ لوق [ا.] مظلومیت، ستمدیدگی.

~ مظلوم [ظ.] مظلومانه، مطیعانه.

مظلومیت [ا.ا] (۱) مظلومیت، ستمدیدگی.

(۲) سربریزی.

مظنده { مازاندا } باخ: مظنه.

مظنه { مازانا } [ع.ا] مظنه، نرخ، ارزش کالا.

~ فرقی تفاوت نرخ (خرید و فروش ارز).

~ قویماق مظنه تعیین کردن، قیمت گذاشتن.

~ لشمک [ف.قار.] درباره قیمت توافق کردن.

مظنه سی دوشمک تنزل قیمت یافتن، از مظنه

افتادن.

باشیمنی سیندیر، مظنه می سیندیرها سرم

را بشکن نرخیم را نشکن.

معادله { مؤعاً دیلا } [ع.ا] [معادله (ریاضی)،

باخ: تبلیک.

معارف { مآآریف، مآعآریف } [ع.ا.]

معارف، فرهنگ، آموزش و پرورش.

~ پرست باخ: ~ پرور.

~ پرست لیک باخ: ~ پرورلیک.

~ پرور [ص.] معارف پرور، فرهنگ دوست،

دانش دوست.

~ پرورلیک [ا.] معارف پروری،

فرهنگ دوستی، دانش پرستی.

~ چي [ا.ا] انتشار دهنده فرهنگ در میان

مردم. (۲) نماینده جریان سیاسی معارف پروری در

قرون ۱۷ - ۱۸ در فرانسه و در قرون ۱۸ - ۱۹ در

روسیه.

~ چیلیک [ا.ا] فرهنگ دوستی،

دانش پروری، طرفداری از علم و دانش.

(۲) طرفدار جریان سیاسی مترقی، دوستدار

فرهنگ.

~ لندیرمک [ف.] با فرهنگ کردن، متمدن

کردن، باسواد کردن.

~ لنمک [ف.] با فرهنگ شدن، متمدن شدن،

باسواد شدن.

معاش { مآآش، مآعآش } [ع.ا.] معاش،

وسيلة زندگانی. (۲) حقوق، موجب، جیره،

مستمری، حقوق وظیفه.

~ کسمک مستمری تعیین کردن.

~ لی [ص.ا] (۱) مزدبگیر. (۲) دارای مزد بیشتر.

معاشرت { مؤعآشیرات، مؤآشیرات } [ع.ا.]

معاشرت، همزیستی، دوستی و آمیزش،

هم نشینی.

~ ائلمک (ائله مک) معاشرت کردن،

هم نشینی کردن.

معاصر { مؤعآسیر، مؤآسیر } [ص.ع.ا.]

(۱) معاصر، عصر حاضر، کنونی. (۲) هم عصر، هم

دوره.

~ لشدیرمک [ف.] امروزی کردن.

~ لشدیرلمک [ف.م.] امروزی شدن (بوسیله

دیگری).

~ لشمک [ف.] امروزی شدن.

~ لیک [ا.] هم عصری، هم زمانی.

معاف { مآآف، مآعآف } [ع.ا.] معاف،

بخشوده. (۲) آزاد، مستثنی.

معالجه { مؤعآلیجا، مؤآلیجا } [ع.ا.] معالجه،

درمان، مداوا.

- ~ اثتمک معالجه کردن، مداوا کردن.
 ~ اولونماق معالجه شدن، مداوا شدن.
 ~ خانان [ا.] درمانگاه.
 ~ سیز [ص.] علاج ناپذیر، بدون علاج.
 معامله { مؤعاً مېلا } [ا.ع.] (۱) معامله، دادوستد، سوداگری. (۲) بهره، سود. (۳) رفتار، معاشرت.
 ~ اثتمک (ائله مک) (۱) معامله کردن. (۲) رفتار کردن.
 ~ چي [ا.] معامله کننده، سوداگر، رباخوار.
 ~ چيلیک [ا.] رباخواری.
 ~ سی اوستونه گلکین بهره‌اش را اضافه کنید.
 ~ به قومماق بفروش گذاشتن.
 معاوضه { مؤعاً ویزا } [ا.فا.] معاوضه، مبادله.
 معاون { مؤعاً وین } [ا.ع.] معاون، کمک، دستیار، جانشین.
 معاونت { مؤعاً وینات } [ا.ع.] معاونت، کمک‌رسانی، پشتیبانی.
 معاهده { مؤعاً هیدا } [ا.ع.] معاهده، پیمان، قرارداد، عهد.
 ~ نامه [ا.] معاهده‌نامه، پیمان‌نامه، عهدنامه.
 معاینه { مؤعاً یینا } [ا.ع.] معاینه، بازبینی، واریسی، مشاهده.
 ~ اثتمک (ائله مک) معاینه کردن.
 معبد { ماعباد } [ا.ع.] معبد، پرستشگاه.
 معتبر { مؤعتبار } [ص.ع.] (۱) معتبر، قابل اعتبار، قابل اطمینان. (۲) آدم محترم، قابل اعتماد.
 ~ لیک [ا.] اعتبار.
 معتدل { مؤعتادیل } [ص.ع.] معتدل، ملایم.
 ~ لشمک [ف.] معتدل شدن، ملایم تر شدن.
 ~ لیک [ا.] معتدلی، ملایمت، اعتدال.
 معترضه { مؤعتاریزا } [ا.ع.] معترضه، پارانتر، کمان.
 معجز { مؤعجیز } [ص.ع.] معجز، اعجاز کننده.
 معجزه { مؤعجیزا، مؤجوژا } [ا.ع.] معجزه، امر خارق‌العاده.
 ~ اولماق معجزه شدن.
 ~ لی [ص.] اعجاز آمیز.
 معجون { ماعجون } [ا.ع.] (۱) معجون، سرشته و مخلوط. (۲) خوراکی شفا بخش و تقویت کننده و لذیذ.
 معدن { ماعدان } [ا.ع.] (۱) معدن، کان. (۲) فراوانی.
 ~ چي [ا.] معدن کار.
 ~ چيلیک [ا.] معدن کاری.
 ~ خیلاصی اثتمه ایشلری تدابیر حفاظتی در معدن، اقدامات نجات و امداد بعد از بروز حادثه در معدن.
 ~ قازمالاری حقاری معدن.
 ~ قازئی گاز معدن، بطور عمده متان.
 کؤمؤر معدنی معدن زغال.
 معده { ماعدا } [ا.ع.] معده.
 ~ آغریسی درد معده، درد شکم.
 ~ آغزی فم المعده، دهانه معده.
 ~ آلتی وژی لوزالمعده.
 ~ بوکوشی چین خوردگی معده.
 ~ جیک [ا.] (۱) معده. (۲) حفره قلب.
 ~ شیره سی شیرۀ معده.
 ~ قیجقیرماسی (قیژقیرماسی) ترض کردن معده.
 ~ یاراسی زخم معده.
 معرفت { ماعریفات } [ا.ع.] (۱) معرفت، شناخت، آگاهی، علم. (۲) ادب، اخلاق، تربیت.
 ~ سیز [ص.] بی معرفت، بی ادب.
 ~ سیزلیک [ا.] بی معرفتی، بی ادبی.
 ~ لی [ص.] با معرفت، با ادب، فهمیده.
 معرکه { ماراکا، ماعراکا } [ا.ع.] (۱) معرکه، قیل و قال، نزاع. (۲) میدان جنگ.
 ~ سالماق معرکه راه انداختن، آشوب پیا کردن.
 ~ قالدیرماق معرکه پیا کردن، هیاهوراه

انداختن.

~ قویارماق باخ: ~ قالدیرماق.

معروض { ماعروض } [۱.ع.]: قالماق (۱) در برابر چیزی قرار گرفتن، در معرض چیزی قرار گرفتن. (۲) دچار شدن.

معروضه { ماعروضا } [۱.ع.]: معروضه، گزارش.

~ چی [۱.ع.]: گزارشگر، گزارش دهنده.

معروف { ماعروف } [ص.ع.]: معروف، مشهور، شناخته شده، معلوم، نامدار.

معشوق { ماعشوق } [ص.ع.]: معشوق، معشوقه، دلبر.

معشوقه { ماعشوقا } [ص.ع.]: معشوقه، مؤنث معشوق، زنی که مورد عشق واقع شود.

معصوم { ماعصوم } [ص.ع.]: معصوم، پاک، بی گناه.

~ جاسینا (معصومانه، معصوم -

معصوم) [ظ.]: معصومانه.

~ لوق [۱.ع.]: معصومیت، پاک، بی گناهی.

معصیت { ماعسییات } [۱.ع.]: معصیت، گناه، کار خلاف.

معطل { ماعتال، ماعتال } [ص.ع.]: (۱) معطل، بیکار. (۲) بیکار مانده، فرو گذاشته شده. (۳) درمانده.

بوایشه معطل قالدیلار نسبت به این امر حیرت زده شدند.

معلم { مؤعالیم } [۱.ع.]: معلم، آموزگار، مرتبی، تعلیم دهنده.

~ لیک [۱.ع.]: معلمی، آموزگاری.

معلوم { ماعلوم } [۱.ع.]: معلوم، شناخته شده. (۲) آشکار.

~ ائلمک (ائلمک) معلوم کردن.

~ اولماق معلوم شدن.

~ فعل فعل معلوم.

معلومات { ماعلومات } [۱.ع.]: معلومات، اطلاعات. (۲) سواد، دانش.

~ آگنت لیگی خبرگزاری.

~ سیز [ص.]: بی معلومات، بیسواد، بی اطلاع.

~ فروش فضل فروش، ادعا و تظاهر به فضل.

~ لی [ص.]: با معلومات، باسواد، مطلع شدن، دانشمند.

~ وئرکم معلومات دادن، اطلاعات دادن.

معنا { مؤعامما } [۱.ع.]: معنا، چیستان، کنایه و رمز.

~ سیز [ص.]: بدون معنا، بدون رمز و کنایه، صریح.

~ لی [ص.]: برای معنا، کنایه دار و رموز.

معمار { منعمار } [۱.ع.]: معمار، بنا.

~ لئق [۱.ع.]: معماری.

معمولات { ماعمولات } [۱.ع.]: توليدات، فرآورده ها.

معنا { ماعنا } [۱.ع.]: معنی، معنا، مفهوم.

~ چیخارتماق معنی تراشیدن، تفسیر غلط کردن.

~ سیز [ص.]: بی معنی، نامفهوم، بیهوده.

~ لاندیرماق [ف. ۱] معنی کردن، شرح دادن. (۲) ارزیابی کردن، درک کردن.

~ لانتماق [ف. م.]: معنی شدن، تعبیر شدن، معنی دار شدن، اهمیت کسب کردن.

~ لی [ص.]: با معنی، مفهوم، منطقی. (۲) کنایه دار، معنی دار.

~ لی - معنالی [ظ.]: پر معنی، معنی دار.

~ وئرکم معنی دادن، معنی داشتن.

معنوی { ماعناوی } [ص.ع.]: معنوی، روحی، غیر مادی.

~ ضرر ضرر و زیان معنوی.

معنویت { ماعناویات } [۱.ع.]: معنویت، اخلاق.

معیار { معیار } [۱.ع.]: معیار، مقیاس، اندازه.

معیشت { ماعیشتات } [۱.ع.]: معیشت، معاش، وسیله زندگی، گذران، رفاه مادی و معنوی.

~ کئچیرکم گذران کردن، اعاشه کردن.

معین { مؤعایان } [ص.ع.]: معین، مشخص، معلوم.

- ~ ائتمک (ائله مک) معین کردن.
 ~ ائدیجی [ص.] تعیین کننده.
 ~ اوئلونماق معین شدن.
 ~ لشدیرمک [ف.] تعیین کردن، معین کردن، مشخص کردن، انتخاب کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف.م.] معین شدن، مشخص شدن، انتخاب گردیدن (بوسیله دیگری).
 ~ لشمک [ف.] معین شدن، تعیین شدن، مشخص شدن.
 ~ لیک [ص.] بطور مشخص، بوضوح و آشکار، حالت معین بودن.
 مغ [م.غ.] [ا.فا.] مغ، لقب روحانی زرد نشی.
 مغازه باخ: ماغازا.
 مغایر { موغآئیر } [ص.ع.] مغایر، ضد، نفیض.
 مغبون { ماغمون } [ص.ع.] مغبون، (۱) مغبون، (۲) محروم، سلب شده، (۳) آدم بی دست و پا، محروم.
 ~ ائتمک (ائله مک) مغبون کردن.
 ~ ائدیلمک محروم شدن، مغبون شدن.
 ~ اوئلماق مغبون شدن.
 ~ لوق [ا.۱] (غبن ۲) عجز.
 مغرب { ماغریب } [ا.ع.] مغرب، باختر، سمت غروب آفتاب.
 مغرور { ماغرور } [ص.ع.] مغرور، متکبر، خودخواه، پرنخوت.
 ~ اوئلماق مغرور شدن.
 ~ جاسینا [ظ.] مغرورانه، بانخوت و تکبر.
 ~ لانتاق [ف.] مغرور شدن.
 ~ لوق [ا.] غرور، تکبر، خودخواهی، نخوت.
 مغرورانه [ظ.] مغرورانه، متکبرانه.
 مغز { ماغز } [ا.فا.] مغز (۲) هسته.
 مغشوش { ماغشوش } [ص.ع.] مغشوش، پریشان، درهم.
 مغلطه { ماغلانا } [ا.ع.] مغلطه، سخن گمراه کننده.
- ~ په سالماق مغلطه کردن.
 مغلوب { ماغلوب } [ص.ع.] مغلوب، شکست خورده.
 ~ ائتمک (ائله مک) مغلوب کردن، شکست خوردن.
 ~ ائدیلمز [ص.] غلبه ناپذیر، مغلوب نشدنی، شکست ناپذیر.
 ~ ائدیلمزلیک [ا.] غلبه ناپذیری، شکست ناپذیری.
 ~ اوئلماق مغلوب شدن، شکست خوردن.
 مغلوبیت { ماغلوبیئات } [ا.ع.] مغلوبیت، شکست خوردگی.
 مغمون باخ: مغبون.
 مغناطیس { میقناآتیس } [ا.ع.] مغناطیس، آهن ربا.
 مغنی { موغانسی } [ا.ع.] مغنی، نوازنده و آهنگساز، خواننده، آواز خوان.
 ~ لیک [ا.] مغنی گری، نوازندگی، خوانندگی.
 مفت باخ: موفته.
 مفتی { موفتاری } [ص.ع.] مفتی، نهیت زنده، باخ: قاراجی.
 مفتش { موفتایش } [ا.ع.] مفتش، بازبین، بازرسی.
 ~ لیک [ا.] مفتش، بازرسی.
 مفتول باخ: مفتیل.
 مفتون { مافتون } [ص.ع.] مفتون، شیفته، فریفته، واله، عاشق.
 ~ ائتمک (ائله مک) مفتون کردن.
 ~ ائدیجی [ص.] فریبده، مفتون کننده.
 ~ اوئلماق مفتون شدن، فریفته شدن، شیفته شدن.
 ~ لاشماق [ف.] مفتون شدن، شیفته شدن، فریفته شدن، واله شدن.
 ~ لوق [ا.] شیفنگی، فریفتگی.
 مفتی { موفتی } [ا.ع.] مفتی، فتوی دهنده، فقیه (ستی مذهب).
 مفتیل { مافتیل } [ا.ع.] مفتول، میله، سیم.

- مفرد { مؤفراد } [ع.ا] مفرد، تک، طاق، مقابل جمع، مقابل زوج.
- مفرش { مافراش } [ع.ا] مفرش، قالبچه‌ای که به صورت کیف یا صندوق جهت نگهداری و حمل و نقل لحاف و دوشک و لباس و غیره تهیه می‌کند.
- مفسد { مؤفسید } [ع.ا/ص.ع] مفسد، فاسد کننده، تباه کننده، فاسد.
- مفسر { مؤفاسیر } [ع.ا/ص.ع] مفسر، تفسیر کننده، شرح دهنده.
- مفصل { مؤفاسسال } [ص.ظ.ع] مفصل، با تفصیل، با شرح و بسط.
- ~ لیک [ا] تفصیلی.
- مفعول { مافعول } [ع.ا] مفعول، شخصی که فعل بر او واقع شده.
- مفکوره { مافکورا } [ع.ا] مفکوره، اندیشه، فکر.
- ~ سیز [ص] بدون اندیشه، بی عقیده، بی مسلک.
- ~ سیزلیک [ا] بی اعتقادی، بی مسلکی.
- ~ لی [ص] افتنگر، بامسلک، صاحب عقیده.
- ~ لی لیک [ا] اندیشمند، صاحب مسلک بودن.
- ~ وی [ص] فکری، مربوط به اندیشه.
- مفلس { مؤفلیس } [ع.ا/ص.ظ] مفلس، ورشکسته، ندار، بی چیز، تهی دست.
- ~ اولماق مفلس شدن.
- ~ لشدیرمک [ف] مفلس گردانیدن.
- ~ لشمک [ف] مفلس تر شدن، ورشکسته شدن.
- ~ لیک [ا] افلاس، ورشکستگی، بی چیزی.
- مفهوم { مافهوم } [ع.ا] مفهوم، فهمیده شده، دانسته شده، درک شده، معنی و مضمون، قابل درک.
- مفید { مؤفید } [ص.ع] مفید، سودمند.
- مقابل { مؤقابیل } [ع.ا/۱] مقابل، روبرو، روبرو (۲) معادل، عوض، تلافی.
- مقابلینده در عوض، در مقابل.
- مقابله { مؤقآبیلا } [ع.ا] مقابله، رودرروئی،
- مواجهه.
- ~ ائتمک (ائله مک) مقابله کردن، مقاومت کردن.
- مقاله { ماقآلا } [ع.ا] مقاله، گفتار، سخن.
- باش ~ سرمقاله.
- مقام { ماقآم } [ع.ا/۱] مقام، رتبه، جایگاه، محل، منزلت، موقعیت.
- ~ ائتمک (توتماق) سکنی گزیدن.
- ~ تاپماق فرصت یافتن.
- مقاما چاتماق به مقام و رتبه‌ای نایل شدن.
- مقامی گلیمک مناسبت داشتن، بجا بودن، بموقع بودن، فرصت مناسب برای انجام یا بیان امری پیدا شدن.
- مقام { ماقآم } [ع.ا/۲] مقام در موسیقی، دستگاه، آهنگ و پرده موسیقی، نظامی که روابط متقابل آواهای موسیقی (پیروی آواهای متغیر از آواهای ثابت) را معین می‌کند. مثل (راست، شور، سشگاه، شوشنر، چارگاه، باباتی شیرازی، همایون) در مایه (شهناز، سارنج) و غیره.
- مقاوله { مؤقآویلا } [ع.ا] مقاوله، معاهده، قرارداد، پیمان.
- ~ باغلاماق پیمان بستن، قرارداد منعقد کردن.
- ~ دن کنار مسئولیت مسئولیت غیر قراردادی، شبه جرم.
- ~ نامه [ا] مقاوله نامه، عهدنامه.
- ~ نامه باغلاماق عهدنامه بستن، قرارداد منعقد کردن.
- مقاومت { مؤقآؤسمات } [ع.ا] مقاومت، ایستادگی، پایداری.
- ~ حرکاتی نهضت مقاومت.
- ~ گؤستریمک مقاومت نشان دادن، پایداری کردن، ایستادگی بخرج دادن.
- ~ لی [ص] مقاوم.
- مقایسه { مؤقآیسا } [ع.ا] مقایسه، سنجش، دوجیز.

مقصده اویغون [ص.] هدف مند، هدف دار.
 ~ اویغونلوق [ا.] هدف داری، هماهنگی و سازش با محیط (حیوانات و نباتات).
 ~ ایله به نیت، به قصد، به منظور.
 ~ گوذن [ص.] دارای هدف ...، به منظور ...
 مقصدینه چاتماق (یشتمک، یشتمک) به هدف رسیدن، به منظور خود دست یافتن.
 مقصّر { موقاسسیر } [ا./ص.ع.] مقصّر، گناهکار، مجرم.
 ~ جه سینه [ظ.] گناهکارانه، مجرمانه.
 ~ لیک [ا.] گناهکاری، تقصیر، مجرمیت.
 مقصود { ماقسود } [ا.ع.] مقصود، قصد و نیت، منظور.
 مقوّا { موقاؤوآ } [ا.ع.] جسد حیوان که اندرونش خالی و خشک شده باشد. ۲. لاغرو خشکیده، پوست و استخوان. ۳. مقوّا، کاغذ کلفت.
 مقیاس { میقیاس } [ا.ع.] مقیاس، معیار، سنجش.
 ~ لی [ص.] دارای مقیاس و معیار. ۲. وسیع و گسترده.
 مقید { موقایشاد } [ص.ع.] مقید، محدود، مشروط، مأخوذ بعیاء.
 مکافات { موکآفات } [ا.ع.] مکافات، اجر، پاداش، جزا. ۲. جایزه، پاداش.
 ~ لاندیرماق [ف.] جایزه دادن، پاداش دادن.
 ~ لاندیرئلماق [ف.م.] بوسیله کسی جایزه گرفتن.
 ~ لانماق [ف.م.] پاداش گرفتن، جایزه گرفتن.
 نوبئل مکافاتئ جایزه نوبئل.
 مکالمه { موکالیمه } [ا.ع.] مکالمه، گفتگو.
 مکان { ماکآن } [ا.ع.] مکان، جا، محل، جایگاه.
 ~ سیئر [ص./ظ.] لامکان، بی مکان.
 مکتب { ماکتاب } [ا.ع.] مکتب، مدرسه، دبستان، آموزشگاه. ۲. مکتب ادبی و غیره.
 ~ چی باخ: ~ دار.
 ~ خانّا [ا.] مکتب خانه.

~ ائله مک (ائتمک) مقایسه کردن، سنجیدن.
 ~ سیز [ص.] بی نظیر، غیر قابل مقایسه، منحصر بفرد.
 ~ لی [ص.] مقایسه ای، تطبیقی.
 ~ لی تاریخ تاریخ تطبیقی.
 ~ لی حقوق حقوق تطبیقی.
 مقبره { مقبارا } [ا.ع.] مقبره، تربت، آرامگاه، باخ: ثوریه.
 مقتول { ماققول } [ص.ع.] مقتول، کشته شده، به قتل رسیده.
 مقدار { میقدآر } [ا.ع.] مقدار، اندازه. ۲. قدر و قیمت، ارج.
 ~ جا [ظ.] برجسب مقدار، باندازه.
 ~ سیئر [ص.] بمقدار، بی ارج. ۲. بی اندازه.
 ~ سیئرلیق [ا.] بی حساب، بیشمار.
 میقداری [ص.] مقداری، کتی.
 بیرمقدار بک مقدار، اندکی.
 نه میقدار چه مقدار، چه اندازه.
 مقدّر { موقاددار } [ا.ع.] مقدّر، سرنوشت، قسمت.
 مقدرات { موقاددارآت } [ا.ع.] مقدرات، سرنوشت، قسمت.
 مقدّس { موقادداس } [ص.ع.] مقدّس، پاک، پاکیزه. ۲. دیندار، مؤمن.
 مقدّمه { موقاددیما } [ا.ع.] مقدّمه، پیش گفتار، سرآغاز، دیباچه.
 مقرّه { ماقاررا } [ا.ع.] مقرّه، فرقه (نخ، سیم).
 مقصد { ماقساد } [ا.ع.] مقصد، هدف.
 ۲. نیت، مقصود، منظور، غرض، آمال.
 ~ داشیماق منظور داشتن.
 ~ سیز [ص.] بی هدف، بی مقصد، بی منظور.
 ~ گوذمک هدف نهائی را در نظر داشتن.
 ~ لی [ص.] دارای مقصد، هدف دار، بام منظور.
 ~ بؤنلو [ص.] هدف دار.

- ~ دار [ا.] مکتب دار.
 ~ دن کنار خارج از مدرسه (مشق، کار).
 ~ یاشی سن مدرسه.
 ~ یانی وابسته به مدرسه.
 اورتا مکتب دبیرستان، متوسطه.
 مکتوب { ماکتوب } [ا.ع. ۱] مکتوب، نامه، کاغذ (۲). نوشته، نوشتار.
 ~ پایلایان [ا.] نامه رسان.
 ~ لاشماق [ف.قار.] مکاتبه کردن.
 مکر { ماکر } [ا.ع.] مکر، تزویر، حيله، خدعه، فریب.
 ~ لی [ص.] مکار، حيله گر، مزور.
 مکروه { ماکروه } [ص.ع.] مکروه، ناپسند ناروا.
 مکلفیت { مۆکالافییات } [ا.ع.] وظیفه، اجباری، نظام اجباری، نظام وظیفه.
 مکمل { مۆکاممال } [ص.ظ.ع. ۱] کامل، کامل شده، تکمیل (۲). تام، همه جانبه.
 ~ صورتده [ظ.] بطور کامل.
 ~ لشدیرمک [ف.] تکمیل کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف.م.] بوسیله کسی تکمیل شدن.
 ~ لشمک [ف.] کاملتر شدن، تکمیل شدن.
 ~ لیک [ا.] تکمیلی، کمال.
 مکه { ماکا } (= فارغیذالی، مکه بوغدا) [ا.] دژ، بلال.
 میکک { مایکک } [ا. ۱] ماکو (۲). ماسوره.
 مگر { ماگار } [ا. ۱] باغلا. فا. (۱) مگر، جزء، الا، شاید، به شرط اینکه، مشروط بر اینکه. (۲) فقط.
 ملا { مۆللا } [ا.ع. ۱] ملا، عالم دینی، آخوند. (۲) باسواد.
 ملائکه { مالاآیکک } [ا.ع.] ملائکه، فرشته ها.
 ملاححت { مالاآهات } [ا.ع. ۱] ملاحه، نمکین. (۲) افسون، جذبه.
 ~ لی [ص. ۱] نمکین، ملیح. (۲) باجذبه، افسونگر، دلربا.
 ملاحظه { مولاآهیزا } [ا.ع.] ملاحظه، نگاه، رعایت.
 ~ ائتمک (ائله مک) ملاحظه کردن، رعایت کردن.
 ~ سیز [ص.ظ.] بی ملاحظه، بی توجه.
 ملامت { مالاآمات } [ا.ع.] ملامت، سرزنش، نکوهش.
 ~ ائتمک (ائله مک) ملامت کردن، سرزنش.
 ملایم { مولاآییم } [ص.ع.] ملایم، نرم، آرام، ساکت، معتدل.
 ~ آدام آدم ساکت، آدم نرمخو.
 ~ ابقلیم آب و هوای ملایم و معتدل.
 ~ جه سینه [ظ.] به ملایمت، به نرمی، معتدلانه.
 ~ قورشاق منطقه معتدله (جغرافی).
 ~ لشدیرمک [ف.] ملایم کردن، آرام تر کردن، ساکت کردن.
 ~ لشمک [ف.] ملایم شدن، نرم شدن، آرام تر شدن، ساکت شدن.
 ~ لیک [ا.] ملایمت، نرمخویی، اعتدال.
 ملت { میللات } [ا.ع.] ملت، جماعت، مردم کشور.
 ~ پرور [ا.ص.] ملت دوست.
 ~ پرورلیک [ا.] ملت دوستی.
 ~ چی [ص.] ناسیونالیست، ملت گرا، طرفدار نظریه برتری ملتی.
 ~ چیلیک [ا.] ناسیونالیسم، ملت گرایی.
 ~ لر جمعیتی جامعه ملل.
 ملتفت { مۆلتافیت } [ا.ع. ۱] ملتفت، متوجه، توجه کننده. (۲) فهمیده.
 ~ اولماق ملتفت شدن، متوجه شدن، فهمیدن.
 ملتتمک { مالاتماک } [ف.س. ۱] به بع بع واداشتن. (۲) به ناله وزاری و گریه انداختن.
 ملحد { مولهید } [ا.ع.] ملحد، کافر، بی دین.

عالم فرشتگان.
 ملکه { ملکا } [ع.ع.] ملکه، شهبانو.
 ملک { مۆلکی } [ص.ع.] مدنی، کشوری، غیر نظامی.
 ~ آوئاسییا هواپیمائی کشوری.
 ~ ایش امور حقوقی و مدنی.
 ~ پالتار لباس غیر نظامی، لباس رسمی مقامات غیر نظامی (کشوری).
 ~ پروسس دعاوی حقوقی (مدنی).
 ~ جاوآبدده متهم جرم که مسئول جبران ضرر و زیان مادی است.
 ~ حقوق حقوق مدنی.
 ~ مجله مجموعه قوانین مدنی.
 ~ مسئولیت مسئولیت مدنی.
 ملکیت { مۆلکیات } [ع.ع.] مالکیت.
 ~ چی [ص.] مالک.
 ~ چیلیک [ا.] مالکیت.
 مله { مالا ما } [ف.ا. / ۱] بیع (۲) گریه و زاری (بچه ها).
 ملول { مالول } [ص. / ۰ ظ.ع.] ملول، افسرده، غم آلود، آزرده خاطر، اندوهگین، پکر.
 ~ جاسینا باخ: ملول - ملول.
 ~ لوق [ا.] ملولی، افسردگی.
 ~ ملول باخماق غمگینانه نگرستن، افسرده خیره شدن.
 مله { مالا } [ا.] ساس.
 مله لمک { مالاماک } [ف.] شیر آوردن پستان در آستانه زایمان.
 ملهم { مالهام } باخ: مرهم.
 مله مک { مالاماک } [ف.ا.] بیع کردن (گوسفند)، ماق کشیدن (۲) گریه و زاری کردن (بچه ها)، ناله کردن، زاریدن.
 ایلان مله بیر درموردی گفته می شود که هوا خیلی گرم است.
 ملی { میلی } [ص.ع.] ملی، مربوط به ملت.

~ لیک [ا.] الحاد، کفر، بی دینی.
 ملر { ملار } [ص.ا.] گریان، نالان.
 (۲) چارپای خانگی.
 آناسینئی ملر قویماق مادرش را به عزایش نشان دادن.
 ملر قالماق گریه و زاری کردن، به زاری افتادن.
 ملرتی { ملار تی } [ا.] صدای بی و بیع.
 ملز { ملالز } (ملس) [ص.ع.ا.] دورگه، پیوندی (۲) معمولاً نسل بدست آمده خنثی است (مثل قاطر).
 ~ لشدیرمک [ف.] دورگه ساختن.
 ~ لشدیرمه [ف.ا.] دورگه سازی.
 ملس { مالاس } [ص.] ملس، ترش و شیرین.
 ملشمک { مالاشماک } [ف.فار.]
 (۱) دسته جمعی بیع کردن (۲) گروهی ناله و زاری کردن.
 ملشمه { مالاشما } [ف.ا.ا.] بیع بیع دسته جمعی (۲) ناله و گریه گروهی.
 ملعون { مالعون } [ا. / ص.ع.] ملعون، منفور، نفرین شده، لعنت شده.
 ملفه { مالا فا } [ع.ع.] ملفه، روانداز، شمد.
 مُلک { مۆلک } [ع.ع.] ملک، زمین و مال و آنچه که درید و تصرف شخص باشد.
 قَلک { مالاک } [ع.ا.] ملک، فرشته، سروش (۲) زیبا و پاک.
 ~ سیما [ص.] فرشته صورت، زیباروی.
 قَلیک { مالیک } [ع.ع.] ملک، پادشاه، امیر، سلطان.
 ~ لیک [ا.] قلمرو ملک، قلمرو امیر.
 ملک { مالاک } [ا.ا.] گیاه بازی. (Aegopodium).
 ملکدار { مۆلکدار } [ع.ا.] ملاک، زمین دار، فنودال.
 ~ لئیق [ا.] زمین داری، فنودالی.
 ملکوت { مالاکوت } [ع.ا.] ملکوت،

مەمنونىيەت { مەمنونىيەت } [ع.] تشىگر،
سپاسگىزىرى.

~ لە [ظ.] باتشىگر، سپاسگىزارانە.

ھەمە { ماما } [ا.۱] (۱) ھەمە، پىتان. (۲) نوک پىتان،
سەپىتان. (۳) پىتانىك. (۴) مادر.

~ جىيەك [ا.] جوانە پىتان، پىتانىك، برآمدگى
كوچكى بە شەكل نوک پىتان.

~ چى [ا.] دايە.

~ دە اولماق ھەنوزاز شىر مادر استفاده کردن.

~ دن كىسمەك (آلماق) از شىر گىرفتن،
از پىتان گىرفتن.

~ لى [ص.] پىتاندار.

~ لى لى [ص.] پىتانداران.

من { مان } [ض.] ضمير اول شخص مفرد.

~ جىيەز خودم، من بنده، اينجانى.

من بوداغى بىشردە قويمارام من انتقام اين
نىگ را مى گىرم.

من دىلى قوروموش زىانم لال.

من اولوم مرگ من!

ھەنە بە من.

~ ائلە گىلىر كى بنظر من، بنظرم، بنظرم
مى رسد.

~ چۇخ گۇرۇرسىن از من درىغ مى كنى، بە من
روا نمى دارى.

~ نە؟ بىن چە؟ بىن مربوط نىست.

~ اولان اولوب آنچه بايد بشود شده، آنچه
بايد بشود بر من رفته.

ھەنچە [آراسۇز.] بنظر من، باندازە من.

ھەنچە بوايش دۇزگۇن دىيىل بنظر من اينكار
درست نىست.

ھەندە در من، نەزد من، پىش من.

ھەندى از من.

ھەندى گۇرە از (چشم) من نىيى، من اين كار
را مرتكب نشده ام، من مسئول آن نىستم.

ھەنى مرا.

~ آزادلىق حرکاتى جنبش آزادىبخش مى.

~ اويانما بيدارى مى.

~ گىلىر درآمدلى.

~ لىشىدىرەك [ف.] مىلى کردن، بمالكيت
عمومى در آوردن.

~ لىشىدىرەك [ف.م.] مىلى شدن.

~ لىشمەك [ف.] مىلى شدن، بە مالكيت دولت
در آمدن.

~ بىششمە بلوغ مى.

مەمات { مامات } [ا.ع.] مەمات، مرگ، نىستى.

حىيات و مەمات مسئلەسى مسئلە حىيات و
مەمات، مسئلە مرگ و زندگى.

ھەمانەت { مامانەت، مۇمانەت } [ا.ع.]
ممانەت، جلو گىرى، بازداشت.

~ ائتمەك (ائلەك) ممانەت کردن،
جلو گىرى کردن.

~ سىز [ص./ظ.] بدون مانع.

ھەمش { ماماش } باخ: ھەمە، بزبان كودكان.

ھەمەك { مۇمەكۇن } [ص.ع.] ۱) مەمەك، شەندى،
مىتر، جايز. ۲) امكان.

~ اولدوغۇ قدر در حد امكان، تا حد امكان.

~ اولماق مەمەك شەند، مقدور شەند، مىتر شەند.

~ سۇز [ظ.] بدون امكان، غير مەمەك.

~ لۇك [ا.] امكان.

مۇمەكۇنۇ يۇخدور امكانش را ندارد،
قدرت مالى ندارد.

مەملىكت { ماملاكات } [ا.ع.] ۱) مەملىكت،
كشور، سرزمين. ۲) منطقه سكونت.

مەمنون { مامنون } [ص.ع.] مەمنون، تشىگر،
سپاسگىزار.

~ ائتمەك (ائلەك) مەمنون کردن، راضى
کردن.

~ اولماق مەمنون شەند، تشىگر شەند.

~ قالماق تشىگر و سپاسگىزار بودن.

~ لوق [ا.] تشىگر، سپاسگىزىرى.

مناقشه { مؤنّاقشا } [ع.ا] مناقشه، ستیز، درگیری.

~ ائتمک { ائله مک } مناقشه کردن.

~ سیز [ص.ظ.] بدون مناقشه، بدون جدل.

~ لی [ص.ظ.] مناقشه دار، مورد مناقشه.

منبر { مینار } [ع.ا] منبر، کرسی خطابه.

منبع { مانبا، مانبا ع } [ع.ا] منبع، سرچشمه، مأخذ، اصل.

منت { مینتات } [ع.ا] منت، سبّاس، خواهش.

~ ائتمک { ائله مک } منت کردن، خواهش کردن.

~ چکمک منت کشیدن، التماس کردن.

~ چی [ا.] منت کش، منت کننده، از کسی برای دیگری چیزی تمنا کردن.

~ چیلک [ا.] منت کشی، وساطت و تمنا کردن برای دیگری.

~ دار [ص.] سپاسگزار، حق شناس، مدیون.

~ دارلیق [ا.] حق شناسی، قدردانی، تشکر، امتنان.

~ سیز [ص.ظ.] بی منت.

~ - مؤنّت ائله مک { ائتمک } خواهش و تمنا کردن، التماس کردن.

~ قوئماق منت گذاشتن.

~ گؤتورمک منت پذیرفتن.

~ لی [ص.] بامنت.

منتّه گئتمک برای منت کشیدن و خواهش کردن نزد کسی رفتن.

~ گلمک پیش کسی برای منت و التماس کردن آمدن.

منتش { مانتاش } [ا.] رینگ، چرخ دوچرخه.

منتظر { مؤنّازیر } [ص.ع.] منتظر، چشم براه.

~ اولماق منتظر شدن.

~ قالماق منتظر ماندن، انتظار کشیدن.

~ لیک [ا.] انتظار.

منتظم { مؤنّازام } [ص.ظ.ع.ا] منتظم،

منی گؤزؤگؤتورمؤر مرا نمی پسندند، چشم دیدن مرا ندارد.

~ یاندیران او دورکی آنچه دلم را می سوزاند این است که، آنچه مرا رنج می دهد این است که.

~ ایشه ساله ئینیز مرا تو در دسر انداختید، کار دست من دادید.

منیم مال من.

~ نه بؤرجوما وظیفه من نیست، بمن چه ربطی دارد.

~ نه ایشیمه قالیب بمن چه؟

~ ایشیم دئییل بمن مربوط نیست، کار من نیست.

مناجات { مینآجات، مؤنآجات } [ع.ا] مناجات، با خدا راز و نیاز کردن.

مناره { مینآرا } [ع.ا] مناره، گلدسته.

~ لی [ص.] مناره دار.

منازعه { مؤنّازعا } [ع.ا] منازعه، کشمکش، ستیزه.

~ لی [ص.] پر منازعه، مورد کشمکش.

مناسب { مؤنّاسیب } [ص.ع.] مناسب، درخور، شایسته.

~ گؤرمک مناسب دیدن، شایسته چیزی بودن.

~ لیک [ا.] تناسب، مناسبت.

مناسبات { مؤنّاسیبات } [ع.ا] مناسبات، روابط، (فیما بین اشخاص و یا دول).

مناسبت { مؤنّاسیبات } [ع.ا] مناسبت، نسبت داشتن (۲) رابطه، پیوند، علاقه (۳) بموقع، بجا، فراخور.

~ سیز [ص.ظ.] بی مناسبت، بی موقع، بجا.

~ سیزلیک [ا.] بی مناسبتی، بجا (نبودن).

~ لی [ص.ظ.] به موقع، بجا، مناسب.

مناسبتی وّارمئ؟ ربطی دارد؟ دلیلی دارد؟

~ ابله بمناسبت، بخاطر، برای.

منافع { مانآفئع } [ع.ا] منافع، سودها، جمع منفعت.

منسوب { مانسوب } [ص.ع.] منسوب، نسبت داده شده، دارای نسبت و علاقه.

منشأ { مانشا } [ا.ع.] منشأ، مبداء، محلّ پیدایش، خاستگاه.

~ جه [ظ.] از لحاظ منشأ، از جهت خاستگاه.

~ لی [ص.] دارای منشأ، دارای اصل و پایه.

منشی { مؤنشی } [ا.ع.] منشی، دبیر، نویسنده.

منصب { مانساب }^۱ [ا.ع.] منصب، دهانه رودخانه.

منصب { مانساب }^۲ [ا.ع.] منصب، مقام، رتبه، درجه.

~ پرست [ص.] مقام پرست.

~ پرست لیک [ا.] مقام پرستی، جاه طلبی.

منصف { مؤنسیف } [ص.ع.] منصف، داور، حکم.

~ لیک [ا.] داوری، حکمیت.

~ لرهیشی هیئت منصفه.

منصور { مانسور } [ص.ع.] منصور، پیروز، فاتح، غالب.

منطق { مانتیق } [ا.ع.] منطق، دانش درباره اصول و اسلوب تفکر.

~ جه [ظ.] بنابه منطق، منطقاً.

~ چی [ا.] منطق دان.

~ سیز [ص.] بی منطق، نامعقول.

~ سیز لیک [ا.] بی منطقی.

~ لی [ص.] منطقی، بامنتق.

منطقی [ص.] منطقی، معقول.

منطقه { مانتاقا } [ا.ع.] منطقه، ناحیه.

منظره { مانزارا } [ا.ع.] منظره، چشم انداز، دورنما، نما، نمود.

~ چی [ا.] نقاش منظره، منظره پرداز.

~ لی [ص.] پر منظره، خوش منظره.

منظور { مانزور } [ا.ع.] منظور، مقصود، نیت، قصد.

منظور؟! یعنی چه؟! چه نیتی دارید؟

مرتب، ردیف شده. ۲) بطور منظم و مرتب.

~ لیک [ا.] انتظام، ترتیب.

منتها { مؤنتهاآ } [ع.] منتهی، بالاخره، آخر الامر. ~ می در خانه، در نتیجه.

منثور { مانسور } [ا.ع.] سخن غیر منظوم، تألیف نثر.

منجم { مؤناجمیم } [ا.ع.] منجم، ستاره شناس، اختر شناس.

منحوس { مانهوس } [ص.ع.] منحوس، شوم، بداختر.

~ لوق [ا.] نحس، شومی، بداختری.

مندرجات { مؤنداریجات } [ع.] مندرجات، درج شده.

مندرجه { مؤنداریجا } [ا.ع.] مندرجه، فهرست، مضمون و محتوا.

منده { ماندا } [ا.ع.] سفره، دستمال سفره، مندل.

ناهار منده سی سفره ناهار، دستمالی که غذا را در آن می پیچند.

منده جر { مانداجار } [ا.] زمین بایر، زمین کاشته نشده، زمین خام.

مندیل { ماندیل }^۱ [ا.ع.] مندل، سفره، دستمال، دستار، روسری، باخ: منده.

مندیل { ماندیل }^۲ [ا.] علفی که زیر کبة غلات درو شده می گذارند تا از فساد آنها جلوگیری شود. (ماخوذ از عربی، باخ: مندیل^۱).

منزل { مانزیل } [ا.ع.] منزل، مسکن، خانه، مأوی، توقف گاه. ۲) مسافت معادل یک روز راه پیمائی پیاده. ۳) فاصله بین دو پایه (پل)، چشمه (پل).

~ سیز [ص.] بی مسکن.

~ گاه [ا.] منزلگاه، اقامتگاه.

~ لی [ص.] یک باب خانه. ۲) یک چشمه پل.

آریا بمیش آت منزل کسر اسب جو خورده تا توقف گاه راه را طی می کند.

آلت فشردن.
 منگیرلمک { مانگیرلامک } [ف.سریع]
 به چنگ آوردن، بدست آوردن.
 منلیک { مانلیک } [ا.ا] (منیت، شخصیت،
 منش. ۲) مربوط به من.
 ~ سیز [ص.] بی شخصیت.
 ~ ~ سن لیک بین من و تو، مربوط به من و تو.
 منم { مانام } لیک [ا.] تکبر، خودپسندی، غرور،
 منم منم گفتن، از خور راضی (بودن)، خودبزرگ
 بینی.
 منوال { مینوآل } [ع.ا] منوال، طرز، شیوه،
 طریقه، اصول، قاعده.
 منه نه { مانانا } [ا.] شته گیاه.
 منیمسمک { مانیمساماک } [ف.ا] دیدن و
 یاد گرفتن، خوب یاد گرفتن. ۲) بلعیدن و هضم
 کردن. ۳) اخذ کردن، کسب کردن، تحصیل
 کردن، اکتساب کردن، بدست آوردن.
 ۴) مالک شدن، بخود اختصاص دادن.
 ۵) اختلاس کردن. ۶) جذب کردن.
 منیمسمه { مانیمساما } (= ابصر افجلیق) [ف.ا]
 ۱/ا. اختلاس، سرقت اموال دولتی و عمومی.
 مواجب { ماؤآجب } [ع.ا] مواجب، حقوق،
 مستری.
 ~ لی [ص.] حقوق بگیر.
 موازی { ماؤآزی، مؤؤآزی } [ص.ع.] موازی، دو
 خط با دو سطح که تمام نقاط متقابل آنها نسبت
 بهمدیگر بیک فاصله باشند و هر قدر آنها را از
 هر طرف امتداد بدهیم همدیگر را قطع نکنند.
 ~ لیک [ا.] توازی.
 موازنه { مؤؤآزینات } [ع.ا] موازنه، توازن، تراز،
 تعادل، ایستائی.
 ~ دوئفوسو حتی تعادل.
 ~ سیز [ص.ظ.] بدون توازن، غیر متعادل.
 ~ سیزلیک [ا.] عدم توازن، نامتعادلی.
 ~ لشدیرمک [ف.] تراز کردن، متعادل کردن.

~ ائتمک (ائله مک) منظور کردن، در نظر
 گرفتن.
 ~ دا اولماق در نظر داشتن، در نظر گرفتن.
 منظور و نوز نه دیر؟ منظور تان چیست؟
 منظوم { مانزوم } [ص.ع.] منظوم، به نظم درآمده،
 سخن موزون، شعر.
 منظومه { مانزوما } [ع.ا] منظومه، داستان به شعر.
 منفعت { مانفاعات } [ع.ا] منفعت، سود، بهره،
 نفع.
 ~ پرست [ص.] منفعت پرست، نفع پرست،
 سودجو.
 ~ پرست لیک [ا.] سودجویی، نفع پرستی.
 ~ سیز [ص.ظ.] بدون منفعت، بدون سود،
 بی بهره، بدون نفع.
 ~ سیزلیک [ا.ظ.] بی سودی، بی نفعی.
 ~ گوؤنورمک منفعت دیدن، سود بردن، نفع
 بردن.
 ~ گوؤن باخ: ~ پرست.
 ~ لی [ص.] بر منفعت، با سود، پرسود، بر بهره،
 دارای نفع.
 منفور { مانفور } [ص.ع.] منفور، مطرود،
 مورد نفرت.
 ~ لوق [ا.] نفرت.
 منفی { مانفی } [ص.ع.ا] منفی. ۲) عدد
 کمتر از صفر (ریاضی).
 ~ عدد عدد منفی.
 ~ لیک [ا.] منفی بودن، مخالفت خوانی.
 منقول { مانقول } [ص.ع.] منقول، نقل شده،
 جابجا شده، آورده شده، گفته شده.
 منکر { مؤنکیر } [ص.ع.] منکر، انکار کننده.
 ~ اولماق منکر شدن.
 منگل { مانگال } [ا.] ابزار کشاورزی دارای تیغه
 برنده و دسته چوبی که غالباً در پاک سازی جنگل
 استعمال می شود.
 منگنه { مانگانا } [ا.سو.] منگنه، پرس،

- ~ لشد بیرلمک [ف.م.] تراز شدن، متعادل شدن.
- ~ لی [ص.] متوازن، موازنه، متعادل، تراز.
- موافق { موؤآفیق } [ع.ا.] موافق، هم‌رأی، هماهنگ. (۲) درخور، مناسب، جور، مطابق. ~ اوؤلاراق به ترتیب.
- موافقت { موؤآفیقات } [ع.ا.] موافقت، سازگاری، تصدیق، تأیید.
- ~ ائتمک (ائله مک) موافقت کردن.
- موت [ع.ا.] موت، مرگ.
- موتال [ا.] خیک.
- ~ پشدیری پنیرخیکی.
- موتگه { موتاککا } [ع.ا.] متگا، بالش، زیرسری.
- موتنجم { موتانجام } [ا.] خورشیدی که از قطعات گوشت و قبی و کشمش تهیه می کنند.
- موتور [لا.] موتور، محرک، محرکه.
- ~ چو [ا.] موتورچی، متصدی موتور.
- ~ چولوق [ا.] تصدی موتور.
- ~ خانان [ا.] موتورخانه.
- ~ سوز [ص./ظ.] بدون موتور.
- ~ لاشدیرماق [ف.] موتوری کردن، با موتور مجهز کردن.
- ~ لاشدیرئلماق [ف.] با موتور مجهز شدن.
- ~ لو [ص.] موتوردار.
- موج [ع.ا.] موج، خیزاب، باخ: مؤوج.
- ~ لاتماق [ا.] موج زدن، تموج کردن.
- موجب { موجب } [ع.ا.] موجب، سبب، باعث، انگیزه.
- موجبینه [ظ.] به موجب، برطبق.
- موجرو [ا.] مجری، صندوق، صندوقچه.
- موجود [ص.ع.] موجود، حاضر، آنچه هست، باخ: مؤوجود.
- ~ اوئلماق موجود بودن.
- ~ لوق [ا.] موجودیت، وجود.
- موجودات [ع.] موجودات، هستی، کائنات، باخ:
- مؤوجودات.
- موجول [ا.] پوسته آهن گذاخته شده. (۲) سوخته، سوخته و منقبض شده.
- ~ اوئلماق سوختن و خود را جمع کردن (مثل پشم و مو و غیره).
- ~ لاتماق [ف.] سوختن و منقبض شدن، سوختن و جمع شدن.
- موخور [ا.] کلبه ای که چوپانان از چوب و پوشال می سازند، (قارا کئجه) و (دایا) هم می گویند.
- مؤد (آ) [فر.] مد، رسم، باب روز.
- ~ باز [ا./ص.] مدپرست.
- ~ بازلیق [ا.] مدپرستی.
- مؤدا دوشمک مد شدن.
- مؤددا اوئلماق مد بودن.
- مؤددان دوشمک از مد افتادن.
- مؤددان چیئخماق از مد افتادن.
- مؤذی باخ: میژی.
- مؤر [ص.] بنفش، ارغوانی.
- مؤر: مؤرو قوتماق عصبانی شدن، لج کردن.
- مؤرجوم [ا.] خال گوشتی (در صورت، در گردن، در بینی).
- مؤرخ { مؤؤارریخ } [ع.ا.] مؤرخ، تاریخ نگار، تاریخ نویس.
- موردارچا [ا.] عتاب، تیره عتابها. (Rhamnus)
- موردوؤ [ا.] مرداب، گل و لجن، (مأخوذ از زبان تالشی).
- مؤرده شیر باخ: مرده شیر.
- اؤزؤیؤ مؤرده شیر یوسون (نفرین) خدا مرگت بده!
- مؤرس (مؤرز) (نام مخترع) مؤرس، علائم تلگرافی.
- مؤرغوز [ا.] مرغ، جگن، بید گیاه، نیل. (Erianthus).
- مؤرفؤلؤزی (گییا) [یو.] مؤرفؤلؤزی، شکل شناسی. (۲) صرف (دستور زبان).

~ مۆزگانگنه { مۆزگانا } { ۱.۱ } زنگ آهن، زنگار.
 (۲) بید (حشره).
 مۆزگو { ۱.۱ } جرت، پینکی.
 ~ باسماق (آلماق، چالماق، دۆتمک،
 وۇرماق) باخ: ~ لمک.
 ~ لمک { ف. } جرت زدن، خواب آلود کردن،
 پینکی زدن.
 ~ لو { ص. } خمار، خواب آلود.
 مروت باخ: موروته.
 مۇرووق { ۱.۱ } تمشک. (Rubus)
 موروؤ { ۱.۱ } در گذشته مأمور حکومت دردهات،
 میراب، (مأخوذ از زبان تالشی).
 موروته { موروأت } { ص.ع. } امرؤت،
 جوانمردی، مردانگی.
 ~ سیز { ص. } ابی مروت، بیرحم، بی انصاف.
 ~ لی { ص. } بامروت، سخاوتمند، منصف.
 مرید { مۆرؤد، مۆرید } { ۱.۱ } ع. } مرید، ارادتمند.
 موزالان { ۱.۱ } خرمگی.
 موزه { موزئی } { ۱.۱ } موزه، محل نگهداری و
 نمایش آثار هنری و باستانی و مجموعه این آثار.
 ~ شؤناسلیق { ۱.۱ } موزه شناسی.
 موسامما (= موسامبا) مستنا، خورشنی که از
 گوشت یا مرغ و کشمش و فیسی تهیه می کنند.
 مساوی { موساؤی } { ص. / ظ.ع. } مساوی، برابر.
 ~ لشدیرمک { ف. } مساوی کردن، برابر کردن.
 ~ لشمک { ف. } مساوی شدن.
 ~ لیک { ۱.۱ } مساوی، برابری.
 موسم { مۆسۆم } { ۱.۱ } ع. } موسم، فصل.
 ~ چۆ { ص. } کارگر فصلی.
 ~ چۆلۆک { ۱.۱ } کار فصلی.
 ~ لۆک { ص. / ۱.۱ } فصلی، موسمی.
 موسیقی { ۱.۱ } ع. } موسیقی.
 ~ چی { ۱.۱ } متخصص موسیقی، موسیقی دان.
 ~ چیلیک { ۱.۱ } متخصص در موسیقی،
 موسیقی دانی.

~ شؤناسلیق { ۱.۱ } موسیقی شناسی.
 خۆرموسیقی سی خوانندگی و نوازندگی
 دسته جمعی.
 موشار باخ: میشار.
 موشامبا (= موشانبا) { ۱.۱ } ع. } مشتت، اندوه شده
 با موم.
 موشتولوق { موشتولوق } { ۱.۱ } مزد گانی،
 چشم روشنی، بشارت، مشتلق.
 ~ چو { ۱.۱ } مزد رسان، پیام آور، میشر.
 ~ وئرمک مژده دادن، خبر خوش آوردن.
 موشتلوغا گئتمک مژده رساندن.
 موشقوراق { موشقوراق } (موشقورتو) { ۱.۱ }
 موج - موج.
 موشقورماق { موشقورماق } { ف. } موج
 کشیدن، موج و موج کردن، نچ و نچ کردن،
 صدا کردن برای راندن اسب و غیره و فراخواندن
 سگ و غیره.
 موشک { ماشک } { ۱.۱ } فا. } مشک، خیک.
 موشک { مۆشک } { ۱.۱ } فا. } مشک، بوی خوش.
 موضوع { مۆؤزؤ، مۆؤزؤ } { ۱.۱ } ع. } موضوع،
 مطلب، مطلب مورد بحث.
 موغام { ۱.۱ } ع. } باخ: مقام ۲.
 موغامات { ع. } آهنگهایی به شیوه مقام.
 ~ چی { ۱.۱ } خواننده مقام، آواز خوان.
 موغایات { ۱.۱ } مواظبت، مراقبت، حراست، مواظب،
 مراقب.
 ~ اولماق مواظب بودن حراست کردن، مواظبت
 کردن، پائیدن.
 موفته { ص. فا. } مفت، رایگان، مجانی، بلاعوض.
 ~ جه { ظ. / ص. } برایگان، مفت و مجانی.
 ~ خۆر { ۱.۱ } مفتخور، طفیلی، انگل.
 ~ خورلوق { ۱.۱ } مفتخواری، طفیلی گری.
 موقوق { موؤاففاق } { ۱.۱ } ع. } موقوق، کامیاب، پیروز.
 ~ اولماق موقوق شدن.
 موقوقیت { موؤافقایات } { ۱.۱ } ع. } موقوقیت،

- کامیابی، پیروزی.
 ~ سیز [ص.] انا کام، بدون موقیت.
 ~ سیزلیک [ا.] انا کامی، عدم موقیت.
 ~ له [ظ.] با موقیت، موقیت آمیز.
 ~ لی [ص.] با موقیت، موقیت آمیز.
 موقاووا [ا.ع. ۱۰] مقوا، باخ: مقوا (۲) عروسک، مترسک.
 موقتی { موقاقتی } [ص.ع.] موقتی، گذرا، زود گذر، برای مدت کوتاه.
 موقع { موقیع، موقیع } [ا.ع.] موقع، اوضاع و احوال، موقیت.
 موقیعینه گۆره بر حسب اوضاع و احوال.
 مولاتائی { مولاتائی } [ا.ص. ۲] بی دین، کافر. (۲) سرخر، مزاحم.
 اختلاطین { یختیلاطین } شیرین یشرینده، مولاتائی گلدی در بحبوحة راز و نیاز، سرخر وارد می شد.
 مولکول { مولکول } [ا.فر.] مولکول، کوچکترین ذره جسم که تمام ویژگی های شیمیائی آن جسم را دارد.
 موللاباشی (= بیره ائو، توراج ائو، چوبان باسینی) [ا.] بابونه گاوی (گیاه).
 موم [ا.فا.] موم.
 ~ چی [ا.] تهته کننده موم، فروشنده موم.
 ~ کیمی [ص.] مثل موم، نرم، قابل انعطاف.
 ~ لاشاق [ف.] موم شدن، نرم شدن.
 ~ لاماق [ف.] موم زدن، باموم بستن، ساکت کردن.
 ~ لاتحاق [ف.م.] موم زده شدن، باموم بسته شدن، ساکت کردن.
 ~ لو [ص.] موم زده شده، مومی.
 مومادؤندرمک نرم کردن، مطیع کردن.
 موما دؤنمک نرم شدن.
 مومیا [ا.ع. ۱۰] مومیا، جسد مومیائی. (۲) لاغرو خشکیده.
- ~ لاهاق [ف.] مومیائی کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] مومیائی شدن.
 مونا جات [ا.ع.] مناجات، راز و نیاز.
 مونارخیزم [ا.یو.] سلطنت طلبی.
 مونبیت [ص.ع. ۱۰] منبت، رستنگاه، جای روئیدن گیاه. (۲) حاصلخیز، پرثمر، پر بار، پر برکت.
 ~ نورباق خاک حاصلخیز:
 ~ لیک [ا.] حاصلخیزی، پرباری.
 مونجوق { مونجوق } [ا.] منجوق.
 ~ کیمی [ص./ظ.] یک قد و یک اندازه، منظم و مرتب چیده.
 ~ لو [ص.] منجوق دار، منجوق دوزی شده.
 ~ لوتیکمه منجوق دوزی شده.
 ~ - مونجوق [ص./ظ.] قطره قطره، دانه دانه.
 موندار { موندآر } [ا.ا.] مردار، کیف، نجس، ناپاک، ملوث. (۲) کهنه پاره.
 مونس { مونیس } [ص.ع.] مونس، همدم.
 مونقول [ا.] منقول، منولی.
 ~ جا [ص./ظ.] زبان منولی.
 مؤؤت باخ: مؤت.
 مؤؤج باخ: مؤج.
 مؤؤجود باخ: مؤجود.
 مؤؤجودات باخ: مؤجودات.
 مؤؤسوم باخ: موسم.
 مؤؤؤج [ا.ع.] مؤیز، کشمش.
 مؤؤولتو باخ: میؤلتو.
 مؤهره { مؤهرا } [ا.] دیوار گلی.
 مؤهره دام (مؤهره ائو) [ا.] گونه ساختمان با دیواری که از گل قالب گیری شده است.
 مؤهور [ا.فا.] مهر، علامت، نشان.
 ~ باسماق مهر زدن.
 ~ بند بند آخر شعر که نام شاعر در آن ذکر شود.
 ~ دار [ا./ص.] مهرداد، مقامی در دربار شاهان.
 ~ لتمک [ف.] به مهر رساندن.
 ~ لمک [ف.] مهر کردن، ممهور کردن، مهر

- زدن. مهریان { مشهربیان } { ص. فا. } [مهربان، خوش قلب، رثوف، بامهر و محبت. ~ جاسینا [ظ.] بامهربانی، محبت آمیز. ~ چیلئیک [ا.] مهربانی، خوش رفتاری، محبت، رافت. ~ لاشماق [ف.] مهربانتر شدن، رثوف شدن، بهمدیگر نزدیک شدن. ~ لیق [ا.] مهربانی، خوش قلبی، خوش رفتاری، محبت. مهلت { موهلات } { ا. ع.] مهلت، فرصت. ~ آلقاق مهلت گرفتن، استمحال کردن. ~ وثرمک مهلت دادن، فرصت دادن. مهم { موهوم } { ص. ع.] (۱) مهم، بااهمیت. (۲) لازم، ضروری. ~ لیک [ا.] پراهمیتی، ضرورت، اهمیت. مهمات { موهوممات } { ا. ع.] [مهمات، سوارسان جنگی. مهمان { متمان } { ا. فا.] مهمان، باخ: قوناق. ~ ائلمک (ائله مک) مهمان کردن. ~ اولماق مهمان شدن. ~ خانا [ا.] مهمانخانه، مهمانسرا، اطاق مهمانی. ~ خاناجی [ا.] مهمانخانه دار. ~ خاناجیلئیک [ا.] مهمانخانه داری، هتلداری. ~ دار [ا.] مهماندار، پذیرائی کننده از مهمان. ~ نواز [ص.] مهمان نواز. مهمل { موهمال } { ص. ع.] مهمل، تنبل، بیکاره، بیهوده. مهملات { موهمالات } { ع.] [مهملات، لاطائلات، باوه گوئی. مهمیز باخ: ماغمیز. مهندس { موهاندیس } { ا. / ص. ع.] [مهندس. ~ لیک [ا.] مهندسی. مهیهر { مایار } باخ: مگر. می [ادا.] علامت سوال و استفهام در آخر افعال. گوردونوزمی؟ آبادیدبد؟
- ~ لنمک [ف. م.] مهر شدن، مهور شدن. ~ لنمیش [ص.] [مهور، مهر شده. ~ لو [ص.] [مهردار، مهر خورده، مهر شده، مهور. موهوم { موهوم } { ا. / ص. ع.] (۱) موهوم، خیالی. (۲) بی اساس، غیر واقعی. موهومات { ا. ع.] [موهومات، خرافات، خیالات. ~ چی [ا. / ص.] [موهومات پرست، خرافاتی. ~ چیلئیک [ا.] [موهومات پرستی، خیالات گرایی. مهاجر { موهآجیر } { ا. ع.] [مهاجر، هجرت کننده. ~ لیک [ا.] [مهاجرت. مهاجرت { موهآجیرات } { ا. ع.] [مهاجرت، کوچ کردن. ~ ائتمک (ائله مک) مهاجرت کردن، کوچ کردن. مهاجم { موهآجیم } { ص. ع.] [مهاجم، هجوم کننده، متجاوز. مهارت { ماهآرات } { ا. ع.] [مهارت، استادی، زبردستی و چابکی در کار، ورزیدگی. ~ سیز [ص.] [بدون مهارت، ناشی. ~ سیزلیک [ا.] [ناشیگری، عدم مهارت، ناورزیدگی. ~ گؤسترمک مهارت نشان دادن، استادی ابراز کردن. ~ له [ظ.] [با مهارت، ماهرانه. ~ لی [ص.] [با مهارت، ماهر، استاد، ورزیده. ~ لی لیک [ا.] [ورزیدگی، مهارت، شایستگی. مهتر { متهار } { ا. فا.] [مهتر، مرتی اسب. ~ باشی [ا. / ص.] [سر مهتر. ~ خانا [ا.] [طوبله اسب. ~ لیک [ا.] [مهتری. مهر باخ: موهور. مهریا { ماهرابا } { ا.] [حوله، دستمال، دستمال سر سفره غذاخوری.

می باخ: می.
 میان { میآنان } [ا. فا. ۱] میان، بین، دربین،
 درون، اندرون. ۲) کمر.
 ~ چئی [ا. واسطه، میانجی].
 ~ چهلئیق [ا. وساطت، میانجیگری].
 ~ دار میاندار، مرتبی در ورزشخانه، مجلس آرا.
 میانه { میآنا } [ص. فا. ا] میانه، متوسط، مابین.
 میت { میتیت } [ا. ع. ا] میت، جسد مرده، نعش،
 کالبد، جنازه.
 ~ خانا [ا. ا] طاق جسد مردگان.
 ~ صیفت [ص. ا] رنگ پریده.
 ~ یارما [ف. ا] کالبد شکافی.
 میتقال [ا. ع. ا] متقال، مدقال، پارچه نخی مثل کرباس.
 میتیل [ا. ا] لحاف و یا دوشک و یا بالش بدون
 رویه. ۲) لخت، برهنه. ۳) کهنه، مندرس،
 فرسوده. ۴) آدم تنبل و بیکاره.
 ~ - شیتیل [ا. ظ. ا] لحاف و دوشک مندرس و
 پاره و پوره.
 ~ لشمک باخ: میتیلی چیخماق.
 ~ لیک [ص. ا. ۱] مناسب برای آستری و
 لحاف و دوشک. ۲) تنبیلی، بیکارگی.
 میتیلی چیخماق ۱) بکلی فرسودن، مندرس
 شدن. ۲) از خستگی از پا درآمدن.
 میتینق [انگلیز] میتینگ، اجتماع، راه پیمائی.
 میجری { میجری } باخ: موجرو.
 میچتکن { میچاتکان } [ا. ا] پشه بند.
 میخ [ا. فا. ا] میخ.
 ~ چالماق میخ زدن، میخ کوبیدن.
 ~ کیمی [ص. ا] راست و استوار.
 ~ لاتماق [ف. س. ا] بوسیله دیگری میخ کوبیدن.
 ~ لاماق [ف. ا] میخ کوبیدن، با میخ محکم
 کردن. ۲) میخکوب کردن.
 ~ لانماق [ف. م. ا] با میخ محکم شدن.
 ۲) میخکوب شدن.
 ~ وورماق میخ زدن، میخ کوبیدن.

~ لی [ص. ا] میخ دار، میخ کوبی شده.
 میخ چا [ا. فا. ا] میخ کوچک. ۲) میخچه، پشته.
 میخک { میخاک } [ا. فا. ا] میخک، قرنفل.
 ۲) میخک (ادویه).
 ~ گولؤ گل میخک.
 میخه بی [ص. ا] میخکی، رنگ قهوه ای.
 میخی [ا. فا. ا] میخی، خط میخی.
 میدال باخ: مثال.
 میدان باخ: میدان.
 میدبار { میدبار } [ا. ا] حلقه طناب گردن چهارپا.
 میراب [ا. فا. ا] میرآب، مسئول تقسیم و توزیع آب.
 ~ لیق [ا. ا] میرابی.
 میراث { میرآس } [ا. ع. ا] میراث، ماترک.
 ~ قالماق میراث ماندن.
 میراثا قالمیش (نفرین) صاحب مرده!
 میراخور [ا. فا. ا] میرآخور، رئیس مهرها.
 میرت [ا. لاس، شوخی].
 ~ وورماق لاس زدن، شوخی کردن، با کسی
 تفریح کردن.
 میرتا سالماق به شوخی برگزار کردن.
 میرتلد انماق [ف. ا] لاس زدن، شوخی کردن.
 ۲) غرغر کردن، لندلد کردن.
 میرتلاماق [ف. ا] زیرلب حرف زدن، غرولند کردن،
 از روی خشم آهسته زیرلب سخن گفتن، ژکیدن.
 میرتلانماق باخ: میرتلد انماق.
 میرتلد اماق [ف. ا] غرولند کردن، زیرلب حرف
 زدن، من و من کردن.
 میرتلد انماق [ف. فا. ا] پیش خود غرولند کردن،
 زیرلب حرف زدن، من و من کردن.
 میرچالئیق [ا. ا] گیاه خوراکی صحرائی، نوعی خار
 است شبیه خارشر که در کوهها می روید، پوست
 آن را کنده و مغزش را که نسبتاً لذیذ است
 می خورند.
 چوبانئین سوؤقائی میرچالئیق اولار تحفه
 چوبانئیرچالئق است برگ سبزی است تحفه

- درویش.
 میرده شیر باخ: مرده شیر.
 اؤلودوروب میرده شیر یویور مرده زنده
 شده و مرده شورا می شوید. (کارها برعکس
 شده).
 میرزائی [۱]. گونه آهنگ رقص محلی آذربایجان،
 نوع «واغزالی - میرزایی» بیشتر رواج یافته
 است.
 میرزه [۱. فا. ۱] میرزا، کاغذ نویس، نویسنده دفتر.
 (۲) ملا، آخوند. (۳) پاسواد.
 ~ لیک [۱]. میرزائی، نویسنده گئی دفتر.
 میتر سیلیغینی ساللاماق [ف]. اخم کردن.
 میتر میتر [۱]. صدای ورو ورو.
 میتر میتر میتر لداماق غرولند کردن.
 میتر نوؤ [۱]. میومبو، صدای گربه، خرناسه.
 میرواری [۱. فا. ۱]. مروارید.
 ~ لی [ص]. با مروارید تزیین شده.
 میتریتلاماق [ف]. کمین کردن، پاشیدن، باحسرت
 به چیزی نگاه کردن، چشم دوختن.
 میتریق [ص. ۱] (لب شکری. ۲) کسی که دندانهای
 پیشین او ریخته باشد.
 میتریتلی [۱. ۱] (غرور، لندلد. ۲) خرخر (سگ).
 میتریلد اشماق [ف. فار. ۱] دسته جمعی خرخر و
 غرولند کردن سگها.
 میتریلد اما (۱) باخ: میتریتلی. (۲) اسم فعلی از مصدر
 «میتریلد اماق».
 میتریلد اماق [ف]. غرولند کردن، غرغر کردن،
 خرخر کردن سگها.
 میتریلد اماق باخ: میتریلد اماق.
 میز ۱ [۱. مغولی] میز، چهارپایه ای که روی آن چیز
 نویسند و یا غذا خورند.
 میز ۲ [۱. ۱] نوک تیز، سیخونک.
 ~ ساققال [۱]. ریش نوک تیز.
 ~ لمک [ف]. سیخونک زدن، فروبردن.
 میز ۱ (میز، هوز، هوز) ضمیر متصل مالکیت
- اؤل شخص جمع.
 آتامیز پدرما.
 وطنیمیز وطن ما.
 یولوموز راه ما.
 گوزوموز چشم ما.
 باجیلاریمیز خواهران ما.
 گمیلریمیز کشتی های ما.
 میز ۲ [۱. ۱] پشهریز که روی سر که گرد می آید.
 میزان [۱. ع. ۱] میزان، اندازه و مقدار. (۲) ترازو.
 (۳) نظم، قاعده، سامان.
 میزراق [۱. ع. ۱] مرزاق، نوعی نیزه، زوبین.
 ~ چووالا گیرمز نیزه توی انبار نگنجد. دم
 خروس پیدا است.
 ~ لی [ص]. نیزه دار.
 میزقان [۱]. آلت موسیقی بادی.
 میز میز [ص. ۱] وزوز کننده، کسی که جویده جویده
 حرف می زند.
 میزئی [ص. ع. ۱] موزی، آب زیر گاه، آزار رساننده.
 ~ لیتی [۱. ۱] موزیگری.
 میزئیچی [ص. ۱] دغل.
 میز یقلانماق [ف]. بازیگوشی کردن، خود را لوس
 کردن.
 میزیتلی [۱. ۱] غرولند، نجوا، صدای وزوز.
 میزیتلداماق [ف]. غرولند کردن، من و من کردن،
 زیر لب زمزمه کردن.
 میزیتلداماق [ف. قا. ۱] پیش خود غرولند کردن،
 زیر لب زمزمه کردن.
 میس [۱. ۱] (مس. ۲) رنگ مسی، سرخ مایل به زرد.
 ~ قایلارئی ظروف مسی.
 ~ گر [۱. ۱] مسگر.
 ~ گرلیک [۱. ۱] مسگری.
 ~ لمک [ف]. مس اندود کردن.
 ~ یایان [۱. ۱] ورق کننده مس، کسی که مس یا
 ابزاری را بصورت ورق در می آورد.
 میسقال (هشقال) [۱. ع. ۱] مثقال، واحد وزن معادل

میغ میغا (میغ میغ، میغ میغی) [ا.ا] پشه.
 میغیلتی [ا.ا] بستم خود بخود (بچه).
 میغیلداهاق [ف.ا] بستم کردن خود بخود.
 میفولوزی (گییا) [ا.یو.] اساطیر،
 داستانهای افسانه‌ای.
 میقیلتی باخ: نیقیلتی.
 میکده { میکاذا } [ا.فا.] میکده، میخانه.
 میکرو ... [یونانی بمعنی خرد] پیشوند بمعنی:
 (۱) خرد و کوچک (۲) یک در میلیون
 (میکروولت).
 میکروب [ا.یو.] میکروب.
 ~ میزلاشد لوماق [ف.ا] از میکروب تمیز کردن.
 میکروسکوب [ا.یو.] میکروسکوپ، ذره بین.
 میکروفون [ا.یو.] میکروفون، تقویت کننده صدا.
 میکرون [یو.] یک میلیون متر.
 میل^۱ [ا.ع.ا] (۱) میل، میله، محور (۲) عفریک
 ساعت (۳) سوزن، میل بافندگی (۴) راست،
 سیخ (۵) خطوط موازی روی پارچه (۶) تخته‌ای که
 در خط الرأس سقف تخت پوش نصب می کنند.
 (۷) میل وزنه برداری (ورزش).
 ~ چه [ا.ا] میل کوچک.
 ~ چکمک میل کشیدن، با میل گذاخته
 چشم کسی را کور کردن.
 ~ دورماق (قالماق - دایانماق) راست
 ایستادن، قائم ایستادن.
 ~ سو مو یو [ا.ا] استخوان بازو.
 ~ لمک [ف.ا] سیخ کردن، قائم نگهداشتن.
 ~ لنمک [ف.ا] سیخ شدن، راست ایستادن.
 ~ لی [ص.ا] میل دار، سوزن دار، دارای خطوط
 موازی.
 میل - میل دارای خطوط موازی.
 ائله وورام کی میل دوراسان آنچنان میزنم
 که درجا خشک شوی.
 توک میلی ساقه مو.
 میل^۲ [انگله.] میل، مایل، واحد اندازه گیری طول

یک شانزدهم سیر یا ۲۴ نخود، ۴/۲۶ گرم.
 میسمار [ا.ع.] مسمار، میخ بزرگ.
 ~ لاماق [ف.ا] میخ کوبیدن.
 ~ لاتماق [ف.م.] میخ زده شدن، مسمار شدن،
 میخکوب شدن.
 میسماق [ف.ا] قهر کردن، ورچیدن، کز کردن.
 میسمیریق { میسمیریق } [ا.ا] اخم، ترشروئی.
 میسمیریقی آچیلماق بقاش شدن، اخم ها از
 هم باز شدن.
 میسمیریقی ساللاماق اخم کردن.
 میشار [ا.ا] منشار، اژه، اژه دوسر.
 ~ آغزی [ا.ا] خاک اژه.
 ~ بالیغی [ا.ا] اژه ماهی.
 ~ چی [ا.ا] اژه کش.
 ~ خانا [ا.ا] کارگاه اژه کشی.
 ~ داشی [ا.ا] قطعات هم شکل سنگ که با اژه
 سنگبری بریده می شود.
 ~ دیشلی [ص.ا] دارای دندان نظیر اژه.
 ~ کپه یی [ا.ا] خاک اژه.
 ~ لاتماق [ف.س.] بوسیله دیگری اژه کردن.
 ~ لاماق [ف.ا] اژه کردن.
 ~ لاتماق [ف.م.] اژه شدن.
 میشارا اوخشار [ظ.ص.] شبهه اژه، دنداندار.
 میشامیش باخ: میشیل - میشیل.
 میشیل (میشیل - میشیل) [ا.ظ.] حالت
 کسی که در کمال راحتی خوابیده باشد، صدای
 نفس کشیدن آرام.
 ~ یانماق خوابیدن و به سنگینی و آرامی نفس
 کشیدن.
 میشیلتی [ا.ا] تنفس آرام بچه، صدای تنفس
 در خواب آرام.
 میشیلداهاق [ف.ا] با آرامش و راحتی خواب رفتن
 بچه و نفس کشیدن آرام در حالت خواب آرام.
 میشوول [ا.ا] راسو.
 میغایات باخ: موغایات.

میل - بیلک اوژناغی [ا.] مفصل بازو و دست.
 میلچک { میلچاک } [ا.] مگس.
 ~ نوتماق (۱) مگس گرفتن. (۲) بیکاره گردیدن.
 ~ قزووماق (۱) مگس پراندن. (۲) ول گشتن.
 ~ قئیران [ا.] مگس گیر (کاغذ چسب دار ستی).
 ~ کیمی وئزئلده اماق مثل مگس وزوز کردن، بکریرز حرف زدن.
 ~ لتمک [ف.] (۱) مگس پراندن (اسب و غیره که با تکان دادن دم یا هر عضو بدن مگس را از خود دور می کنند) (۲) کاملاً بی حرکت ایستادن.
 ~ ووران [ا.] مگس کش.
 میلچک قاپانلار [ا.] پرندۀ کوچکی از نوع دارکوب (Susicapidae).
 میلچه (= قاسناق) [ا.] کبره، رویۀ زخم.
 میلی ... (= میلی) [لا.] پیشوند به معنی هزارم. ~ مئتر میلیمتر.
 میلیارد [فر.] میلیارد، بیلیون، هزار میلیون.
 ملیت { میلیات } [ع.] ملیت، قومیت.
 میلیتاریزم [لا.] میلیتاریزم، سپاهگیری، نظامی گری، تسلط نظامی بر همه شئون کشور.
 میلیس [ا. فر.] میلیشیا، ارتش مردمی.
 میلیون [فر.] میلیون، دو کروار، هزار هزار.
 میمون { میثمون } [ع.] (۱) میمون، بوزینه. (۲) زشت، بد ادا. (۳) مقلد.
 ~ اوژنادان [ا.] انترباز، کسی که میمون را می رقصاند.
 ~ لوق [ا.] بوزینگگی، آدم نمائی، لودگی، مسخره بازی، تقلید.
 ~ لوق ائتمک آدم نمائی کردن، لودگی کردن، ادا در آوردن.
 میمیک [ا. یو.] هنر تجسم تأثرات درونی با حرکات متناسب صورت و غیره.

معادل ۱/۶۰۹۳۴۴ کیلومتر.
 ~ لیک [ظ.] یک میلی، بفاصلۀ یک مایل.
 جغرافی میلی میل جغرافیائی معادل ۷۴۲۰ متر.
 دنیز میلی مایل دریائی معادل ۱/۵۸۳۱۸۴ کیلومتر.
 میل { مثیل } [ا. ع.] (۱) میل، تمایل، اشتیاق، هوس، رغبت، اشتها. (۲) خمیدگی، شیب، یکسوئی.
 ~ ائتمک (ائله مک، قیلماق) (۱) مایل بودن، تمایل داشتن، میل کردن. (۲) یکوری شدن.
 ~ سالماق میل نشان دادن، به امری مشتاق و مایل بودن.
 ~ سیز [ص.] / ظ. بی میل، بی رغبت، بی اشتها.
 ~ سیزجه [ظ.] بدون اشتها، با بی میلی.
 ~ سیزلیک [ا.] بی میلی، بی رغبتی، بی اشتها.
 ~ گؤستمک تمایل نشان دادن، ابراز رغبت کردن، اشتها داشتن.
 ~ لنمک [ف.] (۱) تمایل یافتن، هوس کردن. (۲) یکوری شدن، مایل شدن، کج شدن.
 ~ لی [ص.] (۱) مایل، راغب، پراشتها. (۲) کج، مایل.
 ~ لی لیک [ا.] تمایل، رغبت، شوق، کشش، جاذبه.
 میلی اولماق میل داشتن، رغبت کردن، هوس کردن، خواستن.
 ~ چکمک اشتها داشتن، میل داشتن.
 ~ دوؤشمک رغبت جلب شدن (به چیزی)، مایل شدن.
 ~ گؤتورمک اشتها نشان دادن، قبول کردن اشتها، دل خواستن.
 میلاد [ا. ع.] میلاد، تولد (عیسی مسیح).
 ~ ابلی سال میلادی.
 میلادی [ص. ع.] سال تقویمی که از تاریخ میلاد مسیح شروع می شود.

مین^۱ [سای ۱] (هزار ۲) تعداد زیاد، بی شمار.
 ~ باشی [۱] فرمانده یک هزار نفر، مین باشی.
 ~ بیر (۱ هزار و یک ۲) خیلی زیاد.
 ~ جه [ظا] فقط هزارتا، درست هزارتا.
 ~ دو ققوز یوز قیرخ بشی هزار و نه صد و چهل و پنج.
 ~ دبللی [ص] [دروغگو].
 ~ لرله (لرجه) [ص] [هزاران].
 ~ لیک [ص] [هزاری، هزار (تومانی)].
 ~ یاشا طول عمر برای تو آرزوی کنم.
 میننجی هزارمین.
 اون مین ده هزار.
 بیرمین اون ایکی یک هزار و دوازده.
 مین^۲ (مینا) [۱] [فر] [مین، ازدر].
 ~ آتان (ساجان) [۱] [ازدرا فکن، مین انداز].
 ~ آختار ئیجی (آختاران) [۱] [دستگاه مین باب].
 میناچی [۱] [منخصص مین گذاری و مین یابی و خشتی کردن مین].
 ~ دوزه ن [۱] [دستگاه مین گذاری].
 مینالاماق [ف] [مین گذاری کردن، مین گذاشتن].
 ~ لانماق [ف] [م] [مین گذاشته شدن، مین گذاری شدن].
 ~ لانمیش [ف] [ص] [مین گذاری شده].
 ~ لی [ص] [مین دار، مین گذاری شده].
 مینا^۱ [۱] [فا] (۱) مینا، لعاب لاجوردی رنگ، آبگینه الوان که روی آن باطلا و نقره نقاشی می کنند.
 (۲) مینای دندان.
 ~ چی [۱] [مینا کار].
 ~ ساز باخ: ~ چی.
 ~ ساز لئق [۱] [مینا کاری].
 ~ لاماق [ف] [مینا کاری کردن].
 ~ لانماق [ف] [م] [مینا کاری شدن].
 ~ لانمیش [ف] [ص] [مینا کاری شده].

~ لی [ص] [مینا کاری شده].
 میناچیچه پی [۱] [گل مینا، گل شاه پسند].
 (Nerbena).
 مینبر باخ: منبر.
 مینجیق [۱] [منجوق، باخ: مونجوق].
 گوز مینجیق نظر قربانی، منجوقی که بگردن آویزند تا شخصی را از چشم بد محفوظ بدارد.
 میندیرمک [ف] [س] [سوار کردن، نشاندن].
 فیندیرلمک [ف] [م] [بوسیله دیگری سوار شدن، نشاندن شدن].
 مینک { میناک } باخ: مینیک.
 مینمک [ف] [۱] [سوار شدن، ۲] نشستن.
 دالینا مینمک بر پشت سوار شدن.
 قیمته ~ قیمتی شدن، گرانتر شدن.
 مینوس [۱] [لا] [منها، منفی، تفریق].
 ~ اون درجه شاختا ده درجه سرمای زیر صفر.
 مینیحی (میننی جی) [۱] [سوار، سوار کار].
 ~ لیک [۱] [سوار کاری].
 مینیش [۱] [سواری، سوار کاری، طرز سواری].
 مینیشمک [ف] [قار] [باهمدیگر سوار شدن، با ازدحام سوار شدن].
 مینیک [۱] [۱] سواری، مرکوب، وسیله نقلیه.
 (۲) سوار، سرنشین (۳) باخ: مینیش.
 ~ اون تو مو ییلی اتومیل سواری.
 مینیلیمک [ف] [م] [تن به سواری دادن].
 مینیموم [لا] [مینوم، حداقل، کمترین].
 میوه { میو، میو } [۱] [فا] [میوه، ثمر، حاصل].
 ~ چی [۱] [میوه فروش، باغبان باغ میوه].
 ~ چیلیک [۱] [میوه فروشی، باغبانی درختان میوه].
 ~ سیز [ص] [بی ثمر، بی بهره، بدون میوه].
 ~ سیزلیک [۱] [بی ثمری].
 ~ قورودان [۱] [میوه خشک کن].
 ~ لنمک [ف] [میوه دار شدن، ثمر دادن].
 ~ لی [ص] [میوه دار، مثمر].

میوَه سی نی کیم بَشَه، عطری منہ بسدیر
اگر میوَه اش را هم بخورند، عطرش برای من
کافست.

میئاللاق [ظ.] معلق، پشتک وارو.

~ آشماق معلق زدن، پشتک وارو زدن.

~ وورماق معلق زدن، پشتک وارو زدن.

میئان پور [ا. فا.] میان پر، زرد آلو یا شفتالویی که
درون آن را با مغز بادام و غیره پر می کنند و
می خشکانند.

میئانچا [ا. فا.] خشتک شلوار.

میئو (میئوؤ) [سس.] میو، آوای گربه.

میئو پشیئی [ا.] گربه وحشی.

میئولاماق (= میئوؤلاماق) [ف.] میومیو کردن
(گربه).

میئولتو (= میئوؤلتو) [ا.] آوای میومیو.

میئولداشماق (میئوؤولداشماق)

[ف. قار.] دسته جمعی میومیو کردن گربه ها.

میئولداماق (میئوؤولداماق) باخ: میئولاماق.

ن

نا اهل [ص. فا.] نا اهل، فاقد اهلیت، نالایق.
 ناباب [ص.] ناباب، نامساعد، غیر مرسوم.
 نابات [ا. ع.] نابات (شیرینی)، آب نبات.
 نابغه { نأ بیغاً } [ص. ع.] نابغه، دارای
 نبوغ و هوش و ذکاوت سرشار.
 نابلد { نأ بلاد } [ص. ا. فا. / ع.] نابلد، نا آشنا،
 غریبه.
 ~ لیک [ا.] نابلدی، نا آشنائی.
 ناپاک [ص. فا.] ناپاک، نجس، آلوده.
 ~ لئق [ا.] ناپاکی، نجسی، آلودگی.
 ناپاکی حاکم تمیز لمر نجس (کافر) با حاکم
 کردن پاک نمی شود.
 ناتاراز [ص. فا. / ع.] لجاز، لجوج، نجوش، خشن.
 ~ لئق [ا.] لجازی.
 ناتاهام [ص. فا. / ع.] ناتمام، نیمه کاره، ناقص.
 ~ لئق [ا.] ناتمامی، نیمه کاره.
 ناتوان { نأ تاؤ آن } [ص. ظ. فا.] ناتوان، عاجز.
 ناتورا [ا. لا. ۱] (طبیعت. ۲) کالائی که در مقابل
 کالای دیگر به جای پول داده شود.

ن - ف - خ - یکی از حروف صامت
 آذربایجانی است که جزء حروف طنین دار،
 پیشین کامی و شبه صائت گروه بندی می شود.
 ن (ن - ین - یئن - وئن - ون) پیوند
 تملیکی (ضمیر ملکی) متصل دوم شخص مفرد.
 با کلمات مختومه به صائت بشکل (ن) مثل آنان،
 باجین، نه نه ن، و با کلمات مختومه به صامت بشکل
 (ین، یئن، وئن، ون) مثل وطنین، ائولادین،
 گوزون، قولون و در حالت جمع به شکل ین، یئن
 مثل ائل لرین، بابالارین بکار می رود.
 نا [فا.] پیشوند نفی و انکار.
 نا امید { ناؤمید } [ص. / ظ. فا.] نا امید، مأیوس.
 ~ ائتمک (ائله مک) نا امید کردن، مأیوس
 کردن.
 ~ اولماق نا امید شدن، مأیوس شدن.
 ~ جه سینه [ظ.] نا امیدانه، مأیوسانه.
 ~ لیک [ا.] نا امید، بآس.
 ~ لیک له [ظ.] با نا امید، نومیدانه
 ناوید شیطان دئر نا امید، شیطان است.

ناخلف { ناخالاف } [ص. فا. ع.] ناخلف،
 نااهل، فرزند ناصالح.
 ناخنک { ناخوناک } [ا. فا.] ناخنک.
 ~ چمی [ا.] ناخنک کننده.
 ~ چیلیک [ا.] ناخنک (کردن).
 ناخوش [ا. فا.] ناخوش، کسل، مریض، بیمار.
 ~ لانماق [ف.] مریض کردن، سبب بیماری
 کسی شدن.
 ~ لاماق [ف.] ناخوش شدن، کسالت یافتن،
 مریض شدن، بیمار شدن.
 ~ لوق [ا.] ناخوشی، کسالت، مریضی، بیماری.
 ناخیر [ا.] گله، رمه.
 ~ چمی [ا.] گله بان، شبان، چوپان، گاوپران.
 ~ چیلیق [ا.] گله داری، شبانی.
 بیرناخیر [ص. / ظ.] یک گله، تعداد زیادی.
 بیرناخیرئن آدئنی، بیرآلادانا تاثیرار یک
 گله را، یک بز بدنام کند، یک بز گر گله ای را
 گر کند.
 ناخیش [ا. ع.] نقش، نقش و نگار، نقشه، طرح.
 ~ آجان [ا.] کسی که روی چوب و فلز و غیره
 حکاکی کند.
 ~ چمی [ا.] نقش گر، نگار گر.
 ~ چیلیق [ا.] نقش نگاری.
 ~ سالدئی شکلی را روی چیزی نقش (کردن).
 ~ لاماق [ف.] نقش کردن، نقش زدن، نقش
 و نگار زدن. (۲) حک کردن.
 ~ لانماق [ف. م.] نقش شدن، نقش خوردن.
 (۲) حک شدن.
 ~ لی [ص.] نقش دار، برنقش و نگار.
 ~ وورماق نقش کردن، نقش زدن.
 ناخیشلی تلخه { تالخا } [ا.] نوعی خرنده از تیره
 مارها. (Elaphedione)
 نادان [ص. فا.] نادان، جاهل، احمق، ابله، کم
 شعور، ناآگاه.
 ~ لیق [ا.] نادانی، جهالت، حماقت.

~ فلسفه می طبیعتون، طرفداران فلسفه اصالت
 طبیعت.
 ناتورال [ص. لا.] طبیعی، جبلی، فطری، ذاتی،
 طبیعت، سرشت.
 ناتورالیزم [ا. لا.] نظریه حکمت طبیعی، فلسفه
 طبیعتون.
 ناتورالیست [ص. لا.] طرفدار حکمت طبیعی،
 طرفدار فلسفه طبیعتون، دهری.
 ناتیق: بورون [ص.] بینی فندقی، دارای دماغ نوک
 پهن.
 ناچاق [ا. ۱] ساطور و تبری که یک لبه اش به شکل
 تبر و سرنده است و در سوی دیگر چکش قرار
 دارد. (۲) تبرزین (دراویش).
 ناچینس [ص. فا. / ع.] بدجنس، پست، نانبیب،
 بدگوهر. (۲) ناچنس، غیراصل، نامرغوب.
 ~ قاریئرئن نوخومو چوخ اولار هندوانه
 نامرغوب دارای تخم فراوان است.
 ~ لیک [ا.] بدجنسی، ناچنسی، نامرغوبی.
 ناچار [ص. / ظ. فا.] ناچار ناگزیر، درمانده، لابد.
 ~ اولماق ناچار شدن، ناگزیر شدن.
 ~ قالماق ناچار شدن، ناگزیر شدن.
 ~ لیق [ا.] ناچاری، ناگزیری.
 ناچاق [ص. فا. ۱] ناسالم، علیل. (۲) ناکام.
 ~ لاماق [ف.] مریض شدن، بیمار شدن.
 ~ لیق [ا.] ناسالمی.
 اولاجاقسان سنده بوايشده ناچاق توهم در
 این کار ناکام خواهی شد.
 ناحاق [ص. ع. / فا.] ناحق، بیخود، بیهوده، عبث،
 بی جهت، بیجا، ناروا.
 ~ جا [ظ.] بیهوده، بی جهت، بناحق.
 ~ دان [ظ.] بناحق، غیر عادلانه، از روی
 بی انصافی.
 ~ لیق [ا.] ناحقی.
 ~ بیره بیهوده، بی جهت.
 ناخا باخ: ناققا.

~اون آرد نرم.
 ~توک موی باریک.
 ~جا [ص.] خیلی نرم.
 ~دوئیمک نرم کوبیدن، نرم آسیاب کردن.
 ~لاتماق [ف.] نرم گردانیدن.
 ~لاشدیرماق [ف.] نرم تر گرداندن، نرم و خرد کردن.
 ~لاشماق [ف.] نرم تر شدن، خردتر شدن.
 ~لاماق [ف.] نرم کردن، خرد کردن.
 ~لانماق [ف.م.] نرم شدن، خرد شدن.
 ~لیق [ا.] نرمی، ریزی، باریکی.
 ~ - نارئن دانیشتیر آرام و نرم صحبت می کند.
 نارئنج { نارئنج } [ا.فا.] نارنج.
 نارئنجی [ص.] نارنجی، برنگ نارنج، زرد مایل به سرخی.
 نارینگی [ا.] نارنگی.
 ناز [ا.فا.] ناز کرشمه، فخر، عشو، لطف.
 (۲) نازنین، نازدار.
 ~اتمک (ائله مک، قئلماق) ناز کردن.
 ~بالیش (بالینج) نازبالش، بالش کوچک.
 ~ساتان [ص.] ناز فروش، عشو، گر، پر کرشمه، نازدار.
 ~ساتماق (گؤسترمک) ناز فروختن، عشو آمدن.
 ~لا [لا.] با ناز و کرشمه.
 ~لاماق [ف.] ناز کردن، نوازش کردن.
 ~لانا - نازلانا [ظ.] با ناز و کرشمه.
 ~لاندیرماق [ف.] ناز کردن، نوازش کردن.
 ~لانماق [ف.] ناز کردن، عشو گری کردن، ناز و کرشمه آمدن.
 ~لی [ص.] نازدار، نازنین، با ناز و کرشمه، عشو گر، خوش ادا.
 ~لی لاقئدلیک بی قیدی ملیح.
 ناز و نعمت ایچینده بؤیوک درفاه و

نادر { نآدیر } [ص.ع.] نادر، کمیاب.
 نادرست { نآدوروست } [ص.ا.فا.] نادرست، دغل.
 ~لوک [ا.] نادرستی، دغلی.
 نادینج { نآدینج } [ص.] نآ آرام، شلوغ، آتشیاره (۲) آدم ناراحت، دوبهم زن.
 ~لیک [ا.] نآ آرامی، شلوغی (۲) ناراحتی، دوبهم زنی.
 ~لیک اتمک شلوغ کردن، شیطنت کردن.
 نار [ا.فا.] نار، انار.
 ~کیمی [ص.] سرخرنگ.
 ~گیله [ا.] حبه انار، دانه انار.
 (۲) عزیز دردانه (۳) باغ: نارگیله.
 ~لیق [ا.] نارستان، باغ انار.
 ناراحت { نارآهات } [ص.ظ.ع.فا.] ناراحت، معذب، بی آسایش.
 ~اولماق ناراحت شدن.
 ~جا (سینا) [ظ.] با ناراحتی.
 ~لیق [ا.] ناراحتی.
 ~لیق کئچیرمک ناراحت شدن، دچار ناراحتی شدن.
 ~یئر جای ناراحت.
 ناراضی { نارآزئ } [ص.فا.ع.] ناراضی، ناخشنود.
 ~اولماق ناراضی شدن.
 ~اتمک (ائله مک) ناراضی کردن.
 ~سالماق ناراضی کردن، ناخشنود گردانیدن.
 ~قالماق ناراضی شدن.
 ~لیق [ا.] نارضایی، ناخشنودی.
 ~لیق گؤسترمک نارضایی ابراز کردن.
 نارداشا (= نارشاراب، نارروب) [ا.] آب انار، رب انار.
 نارگیله [ا.] باغ: نار. (۲) قلیان. (۳) یکی از آهنگهای رقص آذربایجانی.
 نارئن [ص.] نرم، ریز، خرد (۲) باریک.

- آسایش زندگی کردن.
 نازئنی چکمک ناز کسی را کشیدن.
 نازل { نآزیل } ~ اولماق نازل شدن، فرود آمدن.
 نازنازی { نآزنازی } آهنگ رقص آذربایجانی.
 ۲) نام گل.
 نازنده { نآزنده } باغ: نازنین.
 نازنین { نآزنین } { ص. فا. ۱ } نازنین، دارای ناز.
 ۲) باریک اندام، خوش اندام. ۳) دلربا.
 نازواری { نآزواری } آهنگ رقص آذربایجانی.
 نازیک { ص. فا. ۱ } نازک، باریک، ظریف، لطیف.
 ~ باغیرماق رودۀ باریک.
 ~ بدن اندام باریک.
 ~ بئل کمر باریک.
 ~ جه { ص. ۱ } خیلی نازک، خیلی باریک.
 ~ ساپ نخ نازک، نخ باریک و ظریف.
 ~ سن صدای زیر.
 ~ قاییق پوست نازک (بادام و گردو و غیره).
 ~ قلبلی { ص. ۱ } نازک دل، دل نازک، رقیق القلب، مهربان.
 ~ لتمک { ف. س. ۱ } نازک گردانیدن.
 ~ لشدیرمک { ف. ۱ } نازک تر کردن، باریک تر کردن.
 ~ لشدیرلمک { ف. م. ۱ } نازکتر شدن، باریکتر شدن (به بوسله دیگری).
 ~ لشمک { ف. ۱ } نازک تر شدن، باریک تر شدن.
 ~ لتمک { ف. ۱ } نازک شدن، باریک شدن.
 ~ لیک { ۱ } نازکی، باریکی، ظرافت.
 نازیلتمک { نآزیلتماک } باغ: نازیک لتمک.
 نازیللمک { نآزیللماک } باغ: نازیک لشمک.
 ناس { ۱ } نام، نوعی ماده مخدر که از مخلوط توتون و زرنیخ درست می کنند وزیر زبان می گذارند.
 ناساز { ص. ظ. فا. ۱ } ناساز، ناجور، ناسازگار.
 ۲) مریض، بیمار، ناسالم.
 ~ لاماق { ف. ۱ } مریض شدن، بیمار شدن، کسل شدن، کسالت یافتن.
 ~ لئیق { ۱ } مریضی، بیماری، ناسازی، ناجوری، ناسازگاری.
 ناسناس { ع. ۱ } نسناس، میمون، میمون آدم نما.
 ناسوس { ر. ۱ } تلمبه.
 ~ چو { ۱ } تلمبه زن، متصدی تلمبه.
 ~ خانا { ۱ } تلمبه خانه.
 ~ لاماق { ف. ۱ } تلمبه زدن.
 ناسیرقا { ۱ } زنبه.
 ناشاتیئر { نیئشادیئر } { ع. ۱ } نشادر، ترکیب جوهر نمک و آمونیاک.
 ناشتاب { ۱ } ناشتائی، غذای صبحانه. ۲) ناشتا، گرسنه.
 ~ لئیق { ص. ۱ } غذای ناشتائی، غذای صبحانه.
 ناشر { نآشر } { ع. ۱ } ناشر، نشر کننده.
 ناشو کوور { ص. ع. ۱ / فا. ۱ } ناشکر، ناسپاس، نمک شناس.
 ~ اولماق ناسپاس بودن.
 ~ لوک { ۱ } ناشکری، ناسپاسی، نمک شناسی.
 ناشی { ص. ع. ۱ } ناشی، ناوارد، تازه کار، غیر ماهر.
 ~ لئیق { ۱ } ناشیگری.
 ~ لئیق ائتمک ناشی گری کردن.
 ناطق { نآتیق } { ع. ۱ } ناطق، سخنران.
 ۲) گویا.
 ~ لیک { ۱ } استعداد نطق و بیان، سخنوری.
 ناطقه { نآتیقا } { ع. ۱ } ناطقه، قوه بیان.
 ~ لی { ص. ۱ } دارای قوه ناطقه.
 ناظیر { نآزیر } { ع. ۱ } ناظر، وزیر.
 ~ لیک { ۱ } وزارتخانه.
 باش ناظیر نخست وزیر.
 ناغارا { ۱ } نقاره، طبل، دف، داربه، کوس.
 ~ آغاجئی چوب طبل زنی.
 ~ چالان { ۱ } دف زن.
 ~ چالماق دف زدن، داربه زدن.
 ~ چئی باغ: ~ چالان.

- ناغد { ناغد } باخ: نقد.
- ناغیل [ع.ا.] نقل، قصه، داستان.
- ~ آچماق قصه گوئی، درباره امری به تفصیل داستانرایی کردن.
- ~ ائتمک (ائله مک) نقل کردن، قصه گفتن.
- ~ باز [ص.] دوستدار قصه، داستانرا، پرگو.
- ~ باشی پیش درآمد قصه، سرآغاز داستان.
- ~ چی [ا.ا.] قصه گو، داستان پرداز، پر حرف و وراج.
- ~ دئمک قصه گفتن، داستان گفتن.
- ~ دئنه [ا.] قصه گو، نقال.
- نافتالین [ا.فر.] نفتالین، یکی از مشتقات نفت است و برای محافظت پارچه های پشمی و قالی و غیره از بیدزدگی بکار می رود.
- ~ لئی [ص.] آلوده به نفتالین.
- ناقاقیل [ص.ظ.ع.ا.فا.] غفلت، ناگهانی، بی خبر، غیر مترقبه.
- ناقان [ا.] تپانچه (بنام ناقان بلژیکی سازنده آن).
- ناقص { ناقیس } [ص.ع.ا.] ناقص، نارسا، ناتمام، ۲) معلول.
- ~ لیک [ا.] نقص، نارسائی.
- ناققا [ا.ا.] نهنگ، ۲) گربه ماهی، ۳) ماهی اسله، ماهی سیلی.
- ناققات [ا.] کسی که در شعر بافی الیاف ابریشم را حلاجی و باز کرده و بشکل مورد نیاز می تابد و می پیچد.
- ~ دز گاهئی دز گاه، دستگاه شعر بافی.
- ناققاش [ا.ع.ا.] نقاش، تصویر گر، تصویر ساز، صورتگر، چهره پرداز.
- ~ لئق [ا.] نقاشی.
- ~ لئق ائتمک نقاشی کردن.
- ناققال [ص.ا.] نقال، داستانرا، قصه گو.
- ۲) پر حرف.
- ~ لاشماق [ف.] پر جانه شدن.
- ~ لاماق [ف.] بر جانی کردن.
- ~ لئق [ا.] نقالی، قصه گوئی، پر حرفی.
- ~ لئق ائتمک نقالی کردن، داستانرایی کردن، پر حرفی کردن.
- ناقل { ناقل } [ع.ا.] ناقل، هادی (الکتریسته).
- ~ لیک [ا.] قابلیت هدایت، رسانائی، هادی بودن.
- ناکام [ص.فا.] ناکام، نا امید، مأیوس.
- ~ ائتمک (ائله مک) ناکام کردن.
- ~ اولماق ناکام شدن.
- ~ قالماق ناکام شدن.
- ~ قوبماق ناکام نمودن.
- ناکام لئق [ا.] ناکامی، نا امیدی.
- ناکس { ناکاس } [ص.ا.فا.] ناکس، یشرف، پست.
- ~ لیک [ا.] ناکسی، یشرفی، پستی و رذالت.
- ناکوندن { ناکوندان } [ص.] کج و معوج، کج.
- بیسیمیللاه دئیللمه میش توخوم، ناکوندن چیخار تخمی. که بدون گفتن بسم الله کاشته شود کج و معوج می روید.
- ناگاه [ظ.فا.] ناگاه، ناگهان، غفلتاً.
- ~ دن (ناگاهاندان) [ظ.] ناگهانی، غفلتاً، تصادفاً.
- ناگهانی { ناگاهآئی } [ص.ظ.] ناگهانی، غفلتاً، سرزده، بی خبر.
- نال [ع.ا.] نعل (اسب، کفش)، ۲) نعل درگاه.
- ~ بند [ا.] نعل بند، نعل کننده.
- ~ بورون لار باخ: نال بورونلار.
- ~ تۆکن باخ: نال قیران.
- ~ چا [ا.ا.] نعل، پاشنه کش، ۲) بالش که روی آن نشینند.
- ~ شکیللی [ص.] نعل وار، بشکل نعل.
- ~ قیران [ص.] از مین شنی و پر از سنگریزه.
- ~ لاشماق [ف.س.] بوسیله کسی نعل کردن.
- ~ لاماق [ف.ا.] نعل کردن، نعل زدن، ۲) با

تیرزدن، به هدف کوبیدن.
 ~ لائماق [ف.م.] { ۱. نعل شدن. ۲. تیر خوردن، به هدف اصابت کردن.
 ~ لئی [ص.] نعل دار، نعلی.
 ~ واری [ص.] بشکل نعل، به شکل هلال.
 هم نالاهم میخا وورماق به نعل و میخ زدن، به چپ و راست زدن، به نفع هردو طرف دعوی صحبت کردن.
 دؤرت نالا چهارنعل.
 نالایق { نالایشیق } [ص.ع.] نالایق، ناشایست، بی لیاقت.
 ~ لیک [ا.] بی لیاقتی، ناشایستی.
 نال بورونلار [ا.] نوعی شب بره.
 ناله { نالا } [ا.فا.] ناله، زاری، مویه.
 ~ ائتمک (ائله مک) ناله کردن، زاری کردن.
 نام [ا.فا.] نام، اسم، شهرت.
 ~ چیخارتماق (چیخارماق) مشهور شدن، شهرت یافتن، اسم در کردن.
 ~ سیژ [ص.] بی نام، نامشهور، غیر معروف.
 ~ لئی [ص.] با نام، نامدار، مشهور، معروف.
 نامینا بنام...، بافتخار...، بخاطر.
 نامی ابله از طرف، بنام.
 ناماز (نماز) [ا.فا.] نماز.
 ~ سیژ [ص.] بی نماز، حیض، رگل (زنان).
 ~ قیلماق نماز گزاردن، نماز خواندن.
 ~ لئیق [ا.] جانماز، سجاده، فرش که روی آن نماز گزارند. (مشهرایی، تاقی، سجاده نیز گویند).
 نامتناهی { ناموتانا هی } [ص./ظ.ع.] نامتناهی، بی حد، بی پایان.
 نامحرم { ناماهرام } [ص.ع.] نامحرم، زن یا مردی که محرم هم نباشند، آدم غیر قابل اعتماد، غیر نامربوط { ناماریوت } [ص.ع.] نامربوط، ناشایست، نامناسب، بیربط.
 ~ دانیئشماق بی ربط حرف زدن.
 نامرد { نامارد } [ص.فا.] نامرد، ناجوانمرد، ترسو، پیمان شکن، فرومایه، بی غیرت.
 ~ جه صینه [ظ.] نامردانه.
 ~ چیخماق پیمان شکن از آب در آمدن.
 ~ لیک [ا.] نامردی.
 نامرده محتاج اولمایاسان! محتاج نامرد نشوی!
 نامزد { نامیزاد } [ا.فا.] نامزد، کاندید.
 ~ لیک [ا.] نامزدی، کاندیداتوری.
 نامعلوم { ناماعلوم } [ص.ع./فا.] نامعلوم، غیر معلوم، شناخته نشده، ناشناخته.
 ناملو { ناملو } [ا.] لوله (تفنگ، توپ).
 ناممکن { نامومکون } [ص.ع.] ناممکن، غیر ممکن، غیر مقدور.
 نامناسب { ناموناسیب } [ص.فا.] نامناسب، بیجا، ناشایسته.
 ناموس [ا.ع.] ناموس، شرف، عفت، عصمت، آبرو، حیثیت، غیرت.
 ~ دان سالماق بی آبرو، لگه دار کردن، هتک ناموس کردن.
 ~ سوز [ص.] بی ناموس، بی شرف، بی آبرو.
 ~ سوزلوق [ا.] بی ناموسی، بی شرفی، بی آبرویی.
 ~ لا [ظ.] شرافتمندانه، وجدانا، صادقانه.
 ~ لو [ص.] شرافتمندانه، با شرف، با آبرو.
 ~ لولوق [ا.] شرافتمندی، آبرومندی.
 ناموسونا توخونماق بناموس کسی توهین کردن.
 ناموسونو ساتماق ناموس فروشی کردن، خود را بی آبرو کردن.
 نامه [ا.فا.] نامه، کاغذ، مکتوب. ۲. سند، پیمان، نوشته.
 نانجیب { ناناجیب } [ص./ا.فا./ع.] نانجیب، نمک شناس، بی شرف، بدجنس.

تیرزدن، به هدف کوبیدن.
 ~ لائماق [ف.م.] { ۱. نعل شدن. ۲. تیر خوردن، به هدف اصابت کردن.
 ~ لئی [ص.] نعل دار، نعلی.
 ~ واری [ص.] بشکل نعل، به شکل هلال.
 هم نالاهم میخا وورماق به نعل و میخ زدن، به چپ و راست زدن، به نفع هردو طرف دعوی صحبت کردن.
 دؤرت نالا چهارنعل.
 نالایق { نالایشیق } [ص.ع.] نالایق، ناشایست، بی لیاقت.
 ~ لیک [ا.] بی لیاقتی، ناشایستی.
 نال بورونلار [ا.] نوعی شب بره.
 ناله { نالا } [ا.فا.] ناله، زاری، مویه.
 ~ ائتمک (ائله مک) ناله کردن، زاری کردن.
 نام [ا.فا.] نام، اسم، شهرت.
 ~ چیخارتماق (چیخارماق) مشهور شدن، شهرت یافتن، اسم در کردن.
 ~ سیژ [ص.] بی نام، نامشهور، غیر معروف.
 ~ لئی [ص.] با نام، نامدار، مشهور، معروف.
 نامینا بنام...، بافتخار...، بخاطر.
 نامی ابله از طرف، بنام.
 ناماز (نماز) [ا.فا.] نماز.
 ~ سیژ [ص.] بی نماز، حیض، رگل (زنان).
 ~ قیلماق نماز گزاردن، نماز خواندن.
 ~ لئیق [ا.] جانماز، سجاده، فرش که روی آن نماز گزارند. (مشهرایی، تاقی، سجاده نیز گویند).
 نامتناهی { ناموتانا هی } [ص./ظ.ع.] نامتناهی، بی حد، بی پایان.
 نامحرم { ناماهرام } [ص.ع.] نامحرم، زن یا مردی که محرم هم نباشند، آدم غیر قابل اعتماد، غیر نامربوط { ناماریوت } [ص.ع.] نامربوط، ناشایست، نامناسب، بیربط.

به هر ترتیب (۳) مثل.
 ~ اولورسا اولسون هرچه بادا باد هر طور
 ميخواهد بشود.
 ~ بيردوست کيمي سنه دثيرم مثل يک
 دوست به تومي گويم، در مقام يک دوست به تو
 مي گويم.
 ~ سن؟ چطوري؟ حالتان چطور است؟
 ~ کي [باغلا] همانطور که، يعني چه؟
 ~ ليک [۱] جگونگي، کيفيت، وضعيت.
 ~ ياني يعني چه؟ چه معني دارد!
 هامي تشجه، من ده اوجور (من ده ائله)
 منم مثل ديگران.
 تشجه [ص. ۱/۱] چند، چندين، چقدر، هر قدر.
 ~ دير چند است؟ قيمتش چقدر است؟
 ~ لري چند نفري، تعدادي.
 ~ ليک [۱] کميت، چندي.
 تشجه - تشجه [ظ.] چندين و چندين، خيلي.
 تشجه نجی (۱) چندی؟ (۲) چندمين بار.
 تشجه به؟ چند؟ به چه ميلي؟
 تشتر { تشتر } [۱/۱] ف.ا. [نیشتر، نیش].
 ~ کيمي [ص.] مثل نیشتر، تيز و برنده.
 ~ لمک [ف. ۱] نیشتر زدن، تيغ زدن، بریدن
 (زخم) (۲) نیش زدن، زخم زبان زدن.
 ~ لشمک [ف. م.] نیشتر زده شدن، تيغ زده شدن.
 ~ لي [ص.] نیشدار.
 ~ وورماق باغ: ~ لمک.
 تشفت (نفت) (نؤيوت) [۱/۱] نفت، نפט،
 روغن چراغ.
 ~ آيثران [۱/۱] بالايشگاه نفت، کارگر بالايشگاه
 نفت.
 ~ آيثرما تصفيه نفت، بالايش نفت.
 ~ آيثرما زاؤودو بالايشگاه نفت.
 ~ چي [۱/۱] نفت فروش، کارگر صنعت نفت.
 ~ چيليك [۱/۱] نفت فروشي.
 ~ چيخارما [ف. ۱/۱] استخراج نفت.

~ ليک [۱/۱] نانجبي، بدجنسي.
 نانکور [ص. ۱/۱] ف.ا. [نمک نشناس، ناشکر،
 ناسپاس، قدر نشناس].
 ~ لوق [۱/۱] [نمک نشناسي، ناشکري، ناسپاسي،
 قدر نشناسي].
 نانه [ع. ۱/۱] نعناع.
 ~ آراغي (نانه جوؤهري، نانه باغي)
 جوهر نعناع، عرق نعناع.
 نائيق [۱/۱] (۱) ضعف، ناتواني. (۲) اشاره اي که معمولاً
 به معني «دماغ سوخته» بکار مي رود، با انگشت
 به نوک بيني اشاره کردن.
 ناوار [۱/۱] (۱) نوار، روبان، حاشيه. (۲) پالان، اسب و
 الاغ.
 ناؤالا [۱/۱] نواله، گلولة خمير که به شتر يا چهاربايان
 اهلي مي دهند، لقمه.
 ناؤالچا [۱/۱] اناو، ناودان.
 ~ قييف لاري چاهک آبگير سقف.
 ناهار [ع. ۱/۱] (۱) ناهار، نهار. (۲) ظهر، نيمروز.
 ~ ائتمک (ائله مک) ناهار کردن، ناهار
 خوردن.
 ~ چاغئي وقت ناهار، وقت ظهر، نيمروز.
 ~ لييق [ص.] غذاي ناهار.
 ناهاهار [ص. ع.] ناهموار، ناصاف، برنشيب و فراز.
 ~ لييق [۱/۱] ناهمواري، ناصافي.
 نايب { نايب } [ع. ۱/۱] نايب، قائم مقام.
 ~ ليک [۱/۱] نايب، قائم مقام.
 نايل { نايل } [ع. ۱/۱] ~ اولماق نايل شدن،
 رسيدن، موفق شدن، دست يافتن.
 نايليت { نايليتات } [ع. ۱/۱] نايليت، توفيق.
 نشت [فر.] خالص، وبزه، صاف، باقيمانده خالص.
 نشتال [لا.] خشي.
 ~ لاشد بئرئجي [ص.] خشي کننده.
 ~ لاشد بئرماق [ف.] خشي کردن.
 ~ لاشماق [ف.] خشي شدن.
 تشجه [ظ. ۱/۱] چطور، چگونه. (۲) هر جور،

~ داشیشان [ص. / ۱.] نفتکش.
 ~ قوبوسو چاه نفت.
 ~ لی [ص.] دارای نفت، آغشته به نفت.
 ~ معدنی معدن نفت.
 آغ ~ نفت سفید.
 نمّش [ر. / ۱.] آلمانی.
 نئو ... [بو.] پیشوند به معنی: جدید، نو.
 نئولیت دروه نوسنگی.
 نهره { نهره } [۱.] نهره، کوزه کره گیری،
 کوزه ای که در آن از ماست کره و دوغ می گیرند.
 ~ چالخالماق کره گرفتن، جنباندن کوزه
 کره گیری برای گرفتن کره.
 نئی [۱. فا. ۱.] نئی، خیزران. (۲) نئی لیک (سازبادی).
 ~ چالان [۱.] نئی نواز.
 ~ چی [۱.] نئی زن، نوازنده نئی، نئی نواز.
 نثیبت { نثیبات } [۱. ع.] عیب، زشت، ناپسند.
 نئسان [۱.] طبق تقویم بومی آذربایجان دومین ماه بهار
 (اردیبهشت ماه) و باران بهاری که در این ماه
 می بارد. باخ: لئسان.
 نئیلک { نئی لاک } (= نئی نک) باشد! خوب!
 نئیلکمک { نئی لاماک } (= نه ائله مک) چه
 باید کردن، چاره چیست؟
 نبات { نباتات } [۱. ع.] نبات، رستنی، گیاه.
 نباتی { نباتاتی } [ص. ع.] نباتی، دارای ریشه
 گیاهی.
 نبض باخ: نبیض.
 نبیض { نابین } (نبضی) [۱. ع.] نبض، ضربان قلب.
 ~ آتماق ضربان زدن نبض، ضربان نبض داشتن.
 ~ وورماق تپیدن نبض، زدن نبض.
 نبضی منیم الیمده دیر رگ خوابش دست من
 است.
 نبضینه باخماق نبض کسی را گرفتن، ضربان
 نبض کسی را اندازه گیری کردن.
 نبضینی یوخلماق باخ: نبضینه باخماق.
 نتیجه { نتیجا } [۱. ع.] نتیجه، معلول، حاصل.

(۲) پایان. (۳) فرزند نوه.
 ~ آلماق نتیجه گرفتن.
 ~ چوئخارماق نتیجه گرفتن، نتیجه گیری کردن.
 ~ ده [ظ.] در نتیجه.
 ~ سیز [ص. / ظ.] بی نتیجه، بی حاصل، بی ثمر،
 بی سرانجام.
 ~ لندیرمک [ف.] نتیجه گرفتن، بانجام
 رساندن، به اتمام رساندن.
 ~ لنمک [ف.] نتیجه شدن، به اتمام رسیدن،
 حاصل شدن، به نتیجه رسیدن.
 ~ لی [ص.] با نتیجه، نتیجه دار، با ثمر، مؤثر.
 ~ وئریمک نتیجه دادن.
 نثر { ناسر } [۱. ع.] نثر، غیر منظوم.
 نجابت { ناجآبات } [۱. ع.] نجابت، پاکدامنی،
 اصالت، بزرگواری.
 ~ لی [ص.] نجیب، پاکدامن، اصیل.
 نجات { ناجآت } باخ: نیجات.
 نجار { ناججآر } [۱. ع.] نجار، درودگر.
 نجاست { ناجآسات } [۱. ع.] نجاست، کثافت،
 ناپاکی، بلیدی.
 ~ لئق [۱.] نجاری، درودگری.
 نجس { ناجیس } [۱. ع.] نجس، آلوده، ناپاک.
 نجوم { نوّجوم } [۱. ع.] نجوم، ستاره شناسی.
 نجیب { ناجیب } [ص. ع. ۱.] نجیب، نامی،
 نامدار، نامور. (۲) نجیب، اصیل، شریف،
 پاکدامن. (۳) خوب، زیبا، ظریف.
 ~ جه سینه [ظ.] نجیبانه، بانجابت.
 ~ لشمک [ف.] زیبا و ظریف شدن.
 ~ لیک [۱.] نجابت، پاکدامنی، اصالت.
 (۲) ظرافت، زیبایی.
 ~ مثال لار فلزات قیمتی، فلزات پربهاء، فلزاتی
 که زنگ نمی زنند (مثل طلا و نقره).
 نحس { ناهس } [۱. ص. ع.] نحس، بدبین،
 بدشگون، بداختر، شوم.
 ~ لیک [۱.] نحسی، بدیمنی، بداختری، شومی.

- نخش { ناخش } باخ: نقش.
 ندا باخ: نیدا.
 نداشت { نادآسات } [ا.ظ.ع. ۱] ندامت، پشیمانی. ۲) باندامت، نادمانه.
 ~ چکمک پشیمان شدن، پشیمانی کشیدن.
 ندرت { نوذرات } [ا.ع.] ندرت، کمی، کمیابی.
 ندرتا [ظ.] ندرتا، بندرت.
 نذر { نازیر } [ا.ع.] نذر، نیاز.
 ~ اتمک (ائله مک) نذر کردن.
 ~ لی [ص.] نذری.
 ~ لیک [ا.] نذری، مال نذری.
 ~ وثرمک نذر دادن.
 نذیر باخ: نذر.
 نر { نار } [ص.فا. ۱] نر، مرد، مذکر. ۲) جور، شجاع. ۳) شتر نر.
 نرتخته { نارتاختا } باخ: نرد.
 نرد { نارد } [ا.ع.] نرد، تخته نرد.
 ~ آتماق تخته نرد بازی کردن.
 ~ اوژناماق تخته نرد بازی کردن.
 ~ وورماق تخته نرد بازی کردن.
 نردیوان { ناردیوان } [ا.فا.] نردبان.
 نرگیز { نارگیز } [ا.فا/یو.] نرگس، گل نرگس.
 نره { نارا } ۱) سگ ماهی، ماهی تاس.
 ~ بنیشیدبره پرورش بچه ماهی.
 نره { نارا } ۲) تیر که روی سقف می اندازند.
 نریلتی { ناریلتی } [ا.] صدای نهره، غرش.
 نریلدهک { ناریلدهماک } [ف. ۱] نهره زدن.
 ۲) غزیدن، ماق کشیدن (شتر و گاو).
 نزاکت { نازاکات } [ا.ع. ۱] نزاکت، ادب.
 ۲) نازکی، ظرافت.
 ~ سیز [ص.] بدون نزاکت، بی ادب، خشن.
 ~ سیزلیک [ا.] بی ادبی، خشونت.
 ~ له [ظ.] بانزاکت، با ادب.
 ~ لی [ص. ۱] مسود، با ادب و نزاکت.
 ۲) ظریف، لطیف.
- نزد { نازد } [فا.] نزد، جنب.
 نزدینده درجنب، وابسته.
 نژاد باخ: نیزاد.
 نس { ناس } [ا.ع.] نحس، شوم، بدیمن، بدشگون.
 نسب { ناساب } [ا.ع.] نسب، اجداد، نسل.
 نسبت { نیسبات } [ا.ع. ۱] نسبت، رابطه.
 ۲) قرابت، خویشی. ۳) تناسب، مقایسه دو چیز.
 ۴) نسبت دو عدد بهمدیگر (ریاضی).
 ~ ده درمقایسه، درقیاس.
 ~ تشکیل چیلری باخ: نسبت تشکیل چیلری.
 ~ وثرمک نسبت دادن، اسناد دادن، منسوب کردن.
 نسبتا [ظ.] نسبتا، بطور نسبی، بامقایسه، تا اندازه ای.
 نسبت تشکیل چیلری { نیسبات شاکیلچیلاری } پیوندهای تملیکی، ضمایر ملکی. مثال: یم، ین، ی... کیتاییم، کیتاین، کیتایی.
 نسبی باخ: نیسی.
 نسترن { ناستاران } [ا.فا.] (اریک گول)، نسترن.
 نستعلیق { ناستعلیق } [ا.ع.] نستعلیق (خط).
 نسخ { ناسخ } [ا.ع.] نسخ، (خط).
 نسخه { نوسخا } [ا.ع.] نسخه، یک واحد چاپی، نسخه دارو.
 نسل باخ: نسیل.
 نسلا { ناسلان } [ظ. ۱] نسلا، از لحاظ نسل و تبار. ۲) همه نسل، از نسل و تبار.
 نسلی { ناسلی } [ص.] نسلی، ارثی.
 نسنه { ناسنا } [ا.متروک.] شی، چیز.
 نسه { ناسا } باخ: نه ایه.
 نسیل { ناسیل } [ا.] نسل، دودمان، فرزندان، ذریه، تبار، ریشه، تیره، نژاد.
 ~ دن گلمه مادرزادی، ارثی.
 ~ سیز [ص.] بدون نسل، بی اولاد.

- ~ سیزلیک [ا.ا] بی اولادی.
 ~ لیک [ص.] نسلی، ارثی.
 ~ وثرمه تولید نسل.
 نسیلی کسيلمک (قیرلماق) نسل چیزی یا کسی از بین رفتن، اولاد نداشتن، ریشه کن شدن.
 نسیم { ناسیم } [ا.ع.] نسیم، باد ملایم، باد صبا.
 نسیمه { نیسیا } [ا.ع.] نسیمه، غیر نقد.
 ۲) غیر واقعی، غیر عملی، بیهوده.
 ~ گیرمز کیسه به نسیمه نرود توی کیسه.
 نشاسته باغ: نیشاستا.
 نشاط { نیشات } [ا.ع.] نشاط، سرور، شادی، خوشحالی.
 ~ لی [ص.] با نشاط.
 نشان باغ: نیشان.
 نشانه باغ: نیشانه.
 نشأت { ناشعات } [ا.ع.] نشأت، تولید شدن، پرورش (یافتن) زنده (شدن).
 نشئه { ناشئا } باغ: نعشه.
 نشر { ناشر } [ا.ع.] نشر، طبع، پراکندن، توزیع.
 ~ ائتمک (ائله مک) منتشر کردن، انتشار دادن.
 ~ ائدن [ص.] ناشر.
 نشریات { ناشریات } [ا.ع.] نشریات، مطبوعات، کتاب و اوراق چاپی.
 ~ چی [ا.] ناشر.
 نصب { ناسب } [ا.ع.] نصب.
 ~ ائتمک (ائله مک) نصب کردن، منصوب کردن، برقرار کردن، وصل کردن.
 نصیب { ناسیب } [ا.ع.] نصیب، قسمت، سهم، بهره.
 ~ ائتمک (ائله مک) نصیب کردن، بهره کسی کردن.
 ~ اولماق نصیب شدن، قسمت شدن.
 نصیحت { ناسیحات } [ا.ع.] نصیحت، پند، اندرز.
 ~ ائتمک (ائله مک) نصیحت کردن، پند دادن.
 دادن.
 ~ چی [ا.] ناصح، پند گو، اندرز گو.
 ~ چیلیک [ا.] اندرز گوئی، پند گوئی.
 ~ وثرمک نصیحت کردن، اندرز دادن، پند دادن.
 ~ یانا [ظ.] به قصد نصیحت، اندرز گونه.
 نطفه { نوتفا } [ا.ع.] نطفه.
 نطق { نیتق } [ا.ع.] نطق، کلام، بیان، گفتار.
 ۲) سخنرانی.
 ~ ابراد ائتمک (ائله مک) نطق ابراد کردن، سخنرانی کردن.
 ~ حیصه لری اجزاء کلام: در زبان آذربایجانی عبارتند از:
 ۱) اساس، نطق حیصه لری (ابسیم، صیفت، سائی، عوضلیک، فعل، ظرف). اجزاء اصلی کلام (اسم، صفت، عدد، صمیر، فعل، ظرف).
 ۲) کؤمچکی نطق حیصه لری (قوشما، باغلابیجی، ادات، آرا (مودال) سؤزلر).
 اجزاء کمکی کلام (حروف وصل، ربط، قید، ادات).
 ۳) خوصوصی نطق حیصه لری (نیدا، تقلیدی سؤزلر) اجزاء ویژه کلام (ندا، اصوات تقلیدی).
 ~ دن دو شمک از گفتار باز ایستادن، لال شدن، سکوت کردن.
 ~ دن قالماق از گفتار باز ماندن، ساکت شدن.
 ~ سؤیله مک نطق کردن، سخنرانی کردن.
 نیطقه گلمک به گفتار آغازیدن، زبان باز کردن.
 نیطقی آچیلماق زبان باز کردن، شروع به صحبت کردن.
 ~ باتماق باغ: ~ توتولماق.
 ~ باغلانماق باغ: ~ توتولماق.
 ~ توتولماق زبان کسی بند آمدن، از دست دادن قدرت حرف زدن.
 ~ چکیلماق باغ: ~ توتولماق.

نظر { نازار } [ع. ۱] (۱) نظر، نگاه، نگارش.
 (۲) عقیده، فکر، بینش. (۳) چشم بد، زخم چشم.
 ~ اثمک نظر کردن، توجه کردن.
 ~ ده یمک نظر خوردن، چشم زخم خوردن.
 ~ دیققتینی جلب اثمک توجه کسی را جلب کردن.
 ~ سالماق نظر انداختن، نظر افکندن.
 ~ لیک [ا.] نظر قربانی.
 ~ مونجوغو نظر قربانی.
 ~ وورماق نظر زدن، چشم زخم زدن.
 ~ بشیرمک نظر کردن، توجه کردن، مورد توجه قرار دادن، نظر انداختن.
 نظراً نظراً، نظری، تخمینی، تقریبی، به نظر.
 نظردن دو شمک از نظر افتادن، از اعتبار افتادن.
 ~ قاقماق متوجه نشدن، از زیر چشم رد شدن.
 ~ قاقچیرماق از نظر انداختن.
 ~ کشچیرمک از نظر گذراندن، مورد توجه قرار دادن.
 نظرده تونماق در نظر گرفتن، ملحوظ داشتن، مورد توجه قرار دادن.
 ~ ساخلاماق در نظر داشتن.
 نظره آلاراق با در نظر گرفتن، با توجه به، با التفات به.
 ~ آلماق در نظر گرفتن، ملحوظ داشتن، مورد توجه قرار دادن.
 ~ آلینماز درجه ده غیر قابل توجه، بی مقدار، کم ارزش.
 ~ تونماق منظور کردن.
 ~ گلیمک به نظر آمدن، مشاهده شدن، در نظر مجسم شدن.
 نظری [ص.] نظری، تئوریک.
 نظریمجه بنابه نظر من، بنابه عقیده من.
 نظریمه بنظر من، به عقیده من.
 مشتری نظری ایله باخماق به چشم مشتری

~ قوروماق باخ: ~ تونولماق، نطق کسی خشک شدن، از گفتار بازماندن، از ترس یا شکست سکوت کردن.
 ~ کسيلمک باخ: ~ تونولماق.
 نظارت { نازارات } [ع. ۱] (۱) نظارت، مراقبت (درامری. ۲) کنترل.
 ~ اثمک (ائله مک) نظارت کردن، کنترل کردن.
 ~ چی [ا.] ناظر، نظارت کننده، کنترل کننده.
 ~ سیز [ص./ظ.] بدون نظارت، بدون کنترل.
 نظافت { نازافات } [ع. ۱] نظافت، پاکیزگی، پاکیزگی.
 ~ چی [ا.] نظافت کار.
 نظام { نیزآم } [ع. ۱] (۱) نظام، نظم، ترتیب. (۲) قاعده، قانون، آئین.
 ~ سیز [ص.] بی نظام، بی ترتیب، بی قاعده و قانون.
 ~ سیزلیق [ا.] بی نظم، بی ترتیبی.
 ~ قوبماق قاعده و قانون وضع کردن.
 ~ لا [ظ.] با ترتیب و نظم.
 ~ لاماق [ف.] انتظام دادن، نظم دادن، تحت ضابطه در آوردن.
 ~ لانماق [ف.م.] انتظام داده شدن، نظم داده شدن، تحت ضابطه درآمدن.
 ~ لایئجی [ص.] تنظیم کننده، نظام دهنده.
 ~ لی [ص. ۱] نظام دار، تابع قاعده و قانون. (۲) با انضباط.
 ~ نامه [ا.] نظامنامه، آئین نامه.
 نظاما دو شمک به نظم درآمدن، منظم شدن.
 ~ سالماق (قوبماق) به نظم در آوردن، مرتب کردن.
 ~ سالیئماق تحت نظم درآمدن، ترتیب یافتن.
 نظامی { نیزآمی } [ص.ع.] نظامی، سپاهی، ارتشی.
 ~ اوردو اردوی نظامی.

- نگاه کردن.
- نظریات { نازاریات } [ا.ع.] نظریات، فرضیات.
- نظریه { نازاریا } [ا.ع.] نظریه، فرضیه.
- ~ باز [ص.] خیال پرداز، نظریه پرداز.
- ~ بازلیق [ا.] نظریه پردازی، خیال پردازی.
- ~ چمی باخ: ~ باز.
- ~ چیلیک باخ: ~ بازلیق.
- نظم { نازم } [ا.ع. ۱] نظم، شعر، سخن منظوم.
- ۲) نظم و ترتیب.
- نظمه چکمک به نظم کشیدن، به نظم در آوردن.
- نظمیه { نازمیا } [ا.ع.] نظمیه، شهربانی.
- نظیره { نازیوا } [ا.ع.] نظریه، مثل، مانند، همگون.
- ~ چمی [ا.] نظیره گو.
- ~ چیلیک [ا.] نظیره گوئی، نظیره سازی.
- نظیف { نازیف } [ا.ع.] نظیف، تمیز، پاک، پاکیزه، آراسته.
- نعره { ناعرا } [ا.ع.] نعره، فریاد، غریو.
- ~ چکمک نعره کشیدن.
- ~ وورماق نعره زدن.
- نعش { ناعش } [ا.ع.] نعش، جسد، لاشه، جنازه.
- نעشه { ناعشا، ناشا } [ا.ع.] نشئه، کیف، وجد، نشاط.
- ~ سیز [ص. / ظ.] غمگین، خمار، بیحال، افسرده.
- ~ سی دورولماق نشئه شدن، سر حال آمدن.
- ~ سی قاچماق نشئه کسی پاره شدن، نشئه کسی بهم خوردن.
- ~ سی یئرینده اولماق سر حال بودن، نشئه بودن.
- ~ سینی بوزماق نشئه کمی را پاره کردن، نشئه کسی را بهم زدن.
- ~ لندیرمک [ف.] سر حال آوردن، بوجد آوردن.
- ~ لنمک [ف.] نشئه شدن، خوش بودن.
- ~ لی [ص.] نشئه دار، سر حال، بانشاط.
- ~ وثرمک نشئه دادن، لذت دادن، کیف دادن.
- نعلبکی { نالبکی } [ا.] نعلبکی، زیراستکان.
- نعلین { نالین } [ا.ع.] نعلین، نوعی کفش بی پاشنه.
- نعمت { نثعمات، نثمات } [ا.ع.] نعمت، برکت، مال، روزی.
- نغمه { ناغما } [ا.ع.] نغمه، ترانه، نوا، آهنگ، سرود.
- ~ کار [ا. / ص.] نغمه خوان، آوازخوان، نغمه سرا.
- نفاق باخ: نفاق.
- نفر { نافار } [ا.ع. ۱] نفر، شخص. ۲) سرباز ساده.
- نچه نفرلیک چند نفری، مخصوص چند نفر.
- نفرت باخ: نفرت.
- نفرین باخ: نفرین.
- نفس { نافاس } [ا.ع.] نفس، تنفس، دم.
- ~ آلماغا قویمادی فرصت نفس کشیدن نداد، بلاانقطاع کار کشید، بی وقفه ادامه داد، فرصت استراحت نداد.
- ~ آلماق ۱) تنفس کردن، استنشاق کردن.
- ۲) نفس کشیدن. ۳) استراحت کردن، تعطیل کردن.
- ~ بوزوسو مجرای تنفس.
- ~ چکمک ۱) تنفس کردن، استنشاق کردن، دم فرو بردن. ۲) استراحت کردن.
- ~ چکمه تنفس، استنشاق، دم (فرو بردن).
- ~ دارلیغنی تنگ نفسی.
- ~ درمک ۱) کمی استراحت کردن. ۲) سکوت کردن.
- نفس دن دوشمک از نفس افتادن، ناتوان شدن، خسته شدن.
- ~ سیز [ص. / ظ. ۱] از نفس افتاده، بیحال.
- ۲) بدون نفس کش، بدون موجود انسانی.
- ~ لی [ص. ۱] زنده، جاندار. ۲) پرنفس، نفس دار، کسی که بتواند مدت طولانی نفس نکشد. ۳) بادی (آلت موسیقی).
- ~ لی اوزرکستر ارکستر سازهای بادی.

- ~ لی موسیقی آلتی آلت موسیقی بادی.
~ لیک [ا.] سوراخی در پنجره برای تهویه.
~ نفس [ظ.] نفس به نفس، رودر رو، خیلی نزدیک بهم.
~ وُثرَمک (۱) دم بر آوردن، نفس را بیرون دادن، هوا را از ریه خارج کردن. (۲) تنفس دادن. (۳) روحیه دادن، جسارت دادن، تشجیع کردن.
~ وُثرَمه [ف. ا.] بازدم، دم (بر آوردن)، نفس (را بیرون دادن).
نفسی تو توماق بند آمدن نفس.
~ نوکنمک از نفس افتادن، خسته نفس کشیدن، به نفس نفس افتادن.
~ چیخمادی نفسش در نیامد، صدایش در نیامد (از ترس).
~ دارالمق تنگی نفس داشتن، دلتنگ بودن.
~ دارئخماق دلتنگ شدن، دلگیر شدن.
~ قارالمق تنگ نفس شدن، دلتنگ شدن، بند آمدن نفس.
~ کیلمک نفس کسی را بریدن، صدایش بریدن، سکوت کردن، مردن.
نفسینی درمک موقتاً استراحت کردن، نفسی براحتی کشیدن، حبس کردن نفس.
بیر نفس یک لحظه، یک آن، یک دم.
سوَن نفس نفس آخر، در حال جان کندن (دادن).
نفس { نَافَس } [ا. ع.] (۱) نفس، خود، خویشتن، ذات، روح. (۲) میل، اشتیاق، نفس اماره.
نفسی اپتی حریص، طمع کار.
نفسینی اوُلده وُرمک نفس اماره را کشتن و از بین بردن.
نفع { نَافِع، نَاف } [ا. ع.] نفع، سود، فایده.
نَفَقَه { نَافَقَا } [ا. ع.] نفقه، هزینه عیال و اولاد، بخشش.
نفوذ { نَوُفُوز } [ا. ع.] نفوذ، رسوخ، تأثیر، اعتبار.
~ ائلمک (ائلمه مک) نفوذ کردن، تأثیر کردن.
کردن.
~ دان دوْشمک از اعتبار افتادن، حکمشن روا نشدن، از نفوذ افتادن.
~ دان سالماق از نفوذ انداختن، از اعتبار انداختن.
~ ائندیجی [ص.] نفوذ کننده، نافذ.
~ سوز [ص.] بی نفوذ، بی اعتبار، بدون تأثیر.
~ قازانماق اعتبار یافتن، صاحب نفوذ شدن.
~ لو [ص.] بانفوذ، متنفذ، مؤثر، معتبر.
نفوذا مینمک اعتبار یافتن، روا شدن.
نفوس { نَوُفُوس } [ا. ع.] نفوس، اهالی، مردم، جمعیت، افراد.
نفیس { نَافِیس } [ص. ع.] نفیس، پرفیمت، گرانبها.
~ لیک [ا.] نفیس (بودن)، گرانبهائی.
نقاب { نِقَاب } [ا. ع.] نقاب، روپوش.
نقاش باخ: ناقاش.
نقاهت { نَاقَاهَات } [ا. ع.] نقاهت، دوره استراحت بعد از بیماری.
نقد { نَاقِد } [ا. ع.] نقد، خلاف نسبه، پول نقد.
~ ائلمه مک (ائتمک) نقد کردن.
نقداً [ظ.] نقداً، به نقد.
نقرات { نَقَارَات } [ا. ع.] مصراع یا بیتى از ترانه یا شعر که در آخر هر بند تکرار می شود، برگردان.
نقش { نَاقِش } باخ: ناخیش.
نقشه { نَاقِشَا } [ا. ع.] نقشه، طرح، برنامه.
نقصان { نَوُقْسان } [ا. ع.] نقصان، نقص، کمبود، نارسائی، کاستی. (۲) عیب، ایراد.
~ سیژ [ص.] بی نقص، بدون نقصان، بی کم و کاست.
~ سیژلیق [ا.] بی کم و کاستی.
~ لی [ص.] دارای نقص، ناقص، معیوب، نارسا.
~ لی لیتی [ا.] نقصان، کمبود.
نقطه { نَوُقْطَا } [ا. ع.] (۱) نقطه. (۲) محل، مرکز. (۳) در هندسه محل تقاطع دو خط یا شکل فرضی

گیاهانی که در زمین و آب و هوای مرطوب خوب
رشد می کنند.

~ چکمک رطوبت کشیدن، نم کشیدن.

~ چيله هک نم نم باریدن.

~ لثمک [ف.] مرطوب کردن.

~ لشمک [ف.] مرطوب شدن.

~ لندیر هک [ف.س.] نم زدن، نم کردن.

~ لنمک [ف.] مرطوب شدن، رطوبت کشیدن.

~ لی [ص.] نم دار، مرطوب.

~ لیک [ا.] رطوبت، جای مرطوب.

نماز باخ: ناماز.

نمایش { نوْماْییش } [ا.فا.] نمایش، تظاهرات.

~ ائتدیر هک نمایش دادن، به معرض تماشا
گذاشتن.

~ چی [ا.] تظاهر کننده، نمایشگر.

~ کارانه [ظ.] متظاهران.

نماینده { نوْماْیاندا } [ا.فا.] نماینده، وکیل،
نایب.

~ لر یا لاتاسی مجلس نمایندگان.

~ لیک [ا.] نمایندگی، وکالت.

نمچیمک { نام چیماک } [ف.] نم کشیدن،
مرطوب شدن.

نمر { نامار } [ا.] پول یا خلعت که در عروسی
جمع آوری می شود.

نمره { نوْمره } [لا.] (۱) نمره، شماره (۲) حبله،
کلک.

~ سیز [ظ.] بی نمره، بی شماره.

~ گلکم کلک زدن، گول زدن.

~ لمک [ف.] شماره گذاری کردن،

نمره گذاری کردن.

~ لنمک [ف.م.] نمره گذاری شدن،

شماره گذاری شدن.

~ لنمیش [ف.ص.] شماره گذاری شده،

نمره شده.

~ لی [ص.] نمره دار، شماره دار.

که دارای طول و عرض و ارتفاع نیست.

~ جه [ص.] باندازه نقطه، خیلی خرد و کوچک.

~ قویماق نقطه گذاشتن، پایان دادن.

~ لمک [ف.] نقطه گذاری کردن.

~ لی [ص.] بر از نقطه، نقطه دار.

~ ویر گول (؛) نقطه ویر گول (در املاء).

نؤفته بی نظر نقطه نظر، از نظر.

ایکی نؤفته (:) دو نقطه (در املاء).

نقلیات { ناقلیّات } [ا.ع.] انفلیات، ترابری،

حمل و نقل.

~ چی [ا.] متصدی حمل و نقل.

نقلی جمله { ناقلی جوْملای } [دستور زبان] جمله

نقلی، جمله ای که امر معلومی را روایت کند.

نکاح { نیکاه } [ا.ع.] نکاح، عقد ازدواج،

عقد زناشویی.

~ ائتمک (ائله مک) عقد ازدواج بستن،

ازدواج کردن.

~ اوْخونماق صیقه عقد جاری کردن.

~ دان کنار دوْغولان اوشاق فرزند

نامشروع، فرزند غیر شرعی.

~ سیز [ط.] بدون عقد ازدواج.

~ کسمک عقد کردن.

~ لانماق [ف.] عقد شدن.

~ لی [ص.] منکوحه، شوهر کرده،

ازدواج کرده، عقد شده.

نیکاحین پوزولماسی طلاق، بهم خوردن

عقد ازدواج، انفساخ عقد ازدواج.

نکبت { نیکبات } [ا.ع.] نکبت، بدبختی،

بدا فرجامی.

~ باسماق گرفتار نکبت و بدبختی شدن.

~ تونماق بدبختی دامگیر کسی شدن.

نگران باخ: نینگاران.

نم { نام } [ا.] نم، رطوبت، تری.

~ اوْلچن [ا.] رطوبت سنج.

~ جیل [ص.] نم پسند، رطوبت پسند،

~ ییغان {۱.} شماره گیر (دستگاه تلفن).

حامام نۆمره سی نمرة حتام.

نمک بحرام { ناماک بشهآرام } [ص. ۱/۰].

فا. / ع. [نمک بحرام، نمک شناس.

نمکدان { ناماکدان } [۱. فا. [نمکدان.

نمکو { ناماکو } [۱. فا. [نمک آب.

نمکی { ناماکی } [ص. فا. [نمکین، بانمک،

خوشمزه، خوش آیند.

نمنه { نامانا } (= نه منه، نمنه ۱) چه چی؟ چه

جیز؟ چه؟ (۲) بطور؟ (۳) چه گفتی؟ (۴) چه

شد؟

نمونه { نۆمونا } [۱. فا. [نمونه، مثل، مانند، نمودار،

معیار، الگو.

~ اولماق نمونه شدن، الگو بودن.

~ گۆتۆرمک نمونه برداشتن.

~ لیک [۱. [نمونه ای، الگو (بودن).

~ وئی [ص. [نمونه ای، الگوئی.

نمی { نامی } [۱. [انباری که از نی در داخل چادر

بنا می کنند.

نمیش { نامیش } [ص. [مرطوب، نمناک، نموک.

~ لنمک [ف. [مرطوب شدن، نمناک شدن.

~ لیک [۱. [رطوبت، نری، نمناکی،

جای نمناک.

... فن { ... نان } باخ: ایله.

ننش { ناناش } [۱. [مادرک، عنوانی که به مادران

می دهند.

نننی { ناننی } (= بۆیۆرۆک، بۆرگک، للی) [۱. [

ننو، گهواره.

ننه { نانا } [۱. [ننه، مادر، مادر بزرگ،

خطاب احترام آمیز به زن من.

~ لیک [۱. [۱] نامادری، مادر ناتنی.

(۲) وظائف و حقوق مادری.

ننه م منه کۆر (کۆی) دئدی،

هر گلنی، وور دئدی مادرم اسم مرا کور

گذاشت (اجازه داده) گفته که هر عابر را بزن.

ننه جان { ناناجان } [۱. [رقص دسته جمعی

آذربایجانی که در مراسم عروسی اجرا می شود،

یک گروه از زنان آرزوها و خواست های عروس و

گروه دیگر وعده های داماد را ترتم می کنند. بعد

از تراضی رقص پایان می یابد. در رأس هر گروه

یک زن گیس سفید قرار دارد و نام رقص هم

به همین مناسبت «ننه جان» است.

نوا { ناوا } [۱. فا. ۱] نوا، آواز، آهنگ.

(۲) صدا. (۳) یکی از مقامهای دوازده گانه

موسیقی آذربایجانی.

نوازش { ناوازیش } [۱. فا. [نوازش، مهربانی،

ملاطفت، ناز، التفات.

~ ائله مک (ائتمک) نوازش کردن،

نواختن، دلجویی کردن.

~ کار [ص. [نوازشگر.

~ گۆسترمک نوازش کردن، ملاطفت ابراز

کردن.

~ له [ظ. [بانوازش، بامهربانی، باملاطفت.

~ لی [ص. [نوازشگر.

نوازنده { ناوازاندا } [۱. فا. [نوازنده، ساززن.

نوبت { نۆبأت } [۱. ع. [نوبت، باخ: نؤبا.

~ چی [۱. [پاسدار، قراول، نگهبان نوبتی،

مستخدم یا کارگر نوبتی.

~ چیلیک [۱. [پاسداری، قراولی، نگهبانی،

خدمت نوبتی.

نوبتی [ص. [نوبتی، ادواری، دوری، متناوب.

نوبه { نۆبأ، نؤبا } [۱. ع. [نوبه، نوبت، وقت، زمان.

~ چکمک کشیک کشیدن، نوبتی پاسداری

کردن.

~ دن کنار فوق العاده (جلسه مجلس)، میان

نوبتی، خارج از وقت (از نوبت).

~ سیز [ظ. [بدون نوبت، خارج از نوبت.

~ لشمک [ف. قار. [ببین خود قرار نوبت

گذاشتن.

~ لنمک [ف. [به تناوب یکدیگر را عوض کردن.

گر دانیدن، پرنور کردن.
 ~ لائماق [ف.م.] نورانی شدن، روشن گردیدن،
 پرنور شدن.
 ~ لو [ص.] نوردار، نورانی، روشن، پرفروغ،
 پرنور.
 نورا بویاهاق غرق در نور کردن.
 نورانی [ص.ع.] نورانی، روشن، درخشانده.
 نورشید [ا.] ترانه مرسوم که در آستانه فرارسیدن
 بهار میخوانند.
 نورما [ا.لا.] نرم، معیار، ضابطه، مقررات، قاعده.
 ~ لاشدئرماق [ف.] تعیین نرم کردن، معیار و
 میزان تعیین کردن.
 ~ لاشدئرئلمیش [ف.ص.] دارای نرم،
 دارای معیار و میزان.
 ~ لاشماق [ف.] مطابق نرم و معیار شدن.
 نورمایا سالماق معیار تعیین کردن، تحت
 قاعده در آوردن.
 نورمال [ص.لا.] نورمال، عادی، معمولی.
 ~ لئق [ا.] حالت عادی و طبیعی (بودن).
 نوروز {نؤروز} [ا.فا.ا.] نوروز، عید، اول بهار.
 (۲) ملودی رقص خلقي آذربایجانی براساس مقام
 شور.
 ~ بایرامئ عید نوروز.
 ~ چيچه بی باخ: نؤروز چيچه بی.
 ~ گولؤ باخ: نؤروز گولؤ.
 نوش [ا.فا.] نوش، گوارا.
 ~ اولسون نوش باد! گوارا باد!
 ~ جان نوش جان! گوارا!
 ~ جانلئق لا [!]. بالذت و میل.
 نؤشون (= نوش) تحریف شده نه اوچون، چرا؟
 نوع {نؤؤ} [ا.ع.ا.] نوع، گونه (۲). حالت معلوم
 و مجهول فعل (معلوم نؤؤ، مجهول نؤؤ).
 ~ آراسئ موبارزه تنازع بقاء، مبارزه بین انواع
 (حيوانات).
 ~ عمله گلمه پیدایش انواع (در حیوانات و

~ لی [ص.] متناوب، با نوبت، نوبت دار، نوبتی.
 ~ لی اکین کشت نوبتی (کشت جانشین).
 نؤویه به دورماق نوبت گرفتن، در صف نوبت
 ایستادن.
 ایلک نؤویه ده در اولین فرصت، در وهله اول.
 نؤت [لا.] نت، الفبای موسیقی.
 نؤتا [لا.] یادداشت، سیاهه، حاشیه.
 اعتراض نؤتاسئ یادداشت اعتراض.
 نوجوان {نؤجآؤآن} [ص.ا.فا.] نوجوان.
 نوحه {نؤها} [ا.ع.] نوحه، مرثیه، مویه.
 ~ خوان {خان} [ا.] نوحه خوان، مرثیه خوان.
 ~ خوانلئق {خآنلئق} [ا.] نوحه خوانی،
 مرثیه خوانی.
 نؤختا {نؤختآ} (= نؤخدا) [ا.] افسار، دهنه،
 لگام، لجام.
 ~ لاماق [ف.] افسار کردن، دهنه زدن، لجام
 بستن.
 ~ لائماق [ف.م.] افسار شدن، دهنه زده شدن.
 ~ سئنی توتماق افسار را به دست گرفتن،
 کسی را تابع خود کردن.
 نؤخود [ا.] نخود. (Cicer).
 ~ لوق [ا.ا.] مزرعه نخود. (۲) باندازه نخود.
 نؤخودئ [ص.] برنگ نخود، نخودی.
 نؤخودئ گولمک نخودی خندیدن.
 نور [ا.ع.ا.] نور، روشنائی، فروغ، درخشندگی،
 هاله. (۲) علم، فرهنگ، معارف، ترقی.
 ~ آلماق نور گرفتن، نورانی شدن، روشن شدن.
 ~ تؤکمک باخ: نورساجماق.
 ~ ساچان [ا.ص.] نورافکن، فروغ بخش.
 ~ ساچماق نور پاشیدن، نورپراکندن، روشنائی
 بخش کردن.
 ~ سیمک باخ: ~ ساچماق.
 ~ سوز [ص.] بی نور، بی فروغ.
 ~ لائماق [ف.] نورانی کردن.
 ~ لاندئرماق [ف.ص.] نورانی کردن، روشن

- گباهان). (Glanthus) نرگس صحرائی.
- ~ به نوع [ص.] نوع به نوع، جور واجور، انواع مختلف، هر جور.
- ~ لشدیرمک [ف.] بانواع تقسیم کردن.
- ~ لشدیرلمک [ف.م.] بانواع تقسیم شدن.
- او نؤوانطور، به آن طریق، به آن نوع.
- بو نؤوانطور، باین شیوه، این نوع.
- نؤغاللا [ا.] نواله، خمیری که به شتر می دهند، لقمه و توشه.
- آغا گتیریر نؤغاللا، خانیم سالتیر چووالا آقا مباره نواله، خانم می ریزه توگاله.
- نؤغول [ا.] (نقل (شیرینی). (۲) نگرگ راهم به نقل تشبیه می کنند.
- نؤقتا باخ: نؤختا.
- نؤکر { نؤکار } [ا.] نوکر، چاکر، خدمتکار، مستخدم.
- ~ چه [ا.] نوکر کمسال.
- ~ چیلیک [ا.] نوکری، چاکر مآبی.
- ~ لیک باخ: ~ چیلیک.
- نؤلا شکل خلاصه شده «نه اولا» و «نه اولایدی» بمعنی چه میشد؟ چه می شود؟
- نؤو [ا.] ناو، کانال، آبریز، ناودان.
- ~ چا [ا.] ناودان کوچک.
- ~ دان [ا.] ناودان.
- نؤو باخ: نوع.
- نؤوبر { نؤوبار } [ص. فا.] نوبر، میوه نوری، اولین چین میوه.
- ~ ائله مک نوبر کردن.
- ~ لئق [ا. ص.] نوبرانه، هدیه میوه نوری.
- نؤوراق [ا.] (۱) غنچه، شکوفه. (۲) آبرو، اعتبار.
- (۳) جاه و جلال، آرایش، زینت، زیبائی، درخشندگی.
- نورس { نؤوراس } [ص. فا.] نورس، نوبر.
- نؤو روز چیچه یی [ا.] گل بامجال. (Primula)
- نؤوروز گؤلؤ (= خدیجه گؤلؤ) [ا.] نوعی
- نرگس صحرائی. (Glanthus)
- نؤوروزی { نؤوروزی } [ا.] نوعی مالیات که در قدیم به مناسبت عید نوروز به نفع مأمورین دولتی وصول میشد.
- نوه { نؤوا } [ا.] ناوه.
- ~ کشش [ا.] ناوه کشش.
- نؤوه { نؤوا } [ا.] هسته.
- ~ پارتلائییشی انفجار هسته ای.
- ~ فیزیکاسی فیزیک هسته ای.
- آنوم نؤوه سی هسته اتم.
- نوه { ناوا } [ا.] نوه، فرزند فرزند.
- نؤهور [ا.] (۱) آبگیر مصنوعی. (۲) آبگیر.
- نؤیابر { نؤیابر } [ا.] نوامبر، ماه یازدهم تقویم میلادی.
- نؤیوت باخ: نفت.
- نه [ض. / باغلا. / ادا. ۱] چه؟ چه چیز؟ هر چیز، آنچه. (۲) نه، پاسخ منفی. (۳) نه... نه... هم... هم... فعل جمله اول را به جمله دوم تسری می دهد.
- نه اکرسن، اونو بیچرسن هرچه بکاری، همان درو کنی، هرچه کنی بخود کنی - گر همه نیک و بد کنی.
- نه اوچون؟ چرا؟
- نه اوچون سه ۱) برای چه، بخاطر چه.
- (۲) بخاطر (چیزی)، به هر دلیلی.
- نه اوسته؟ بخاطر چه؟ سر چه چیزی؟
- نه اوژون بشیرسن، نه باشقاسینا دادیز - دژرسان نه خود می خوری نه به دیگران میدهی (می جشانی).
- نه اوڈ وار، نه اوچاق نه خانه هست نه کاشانه، در فقر و تنگدستی بودن.
- نه اولاجاق میخواستی چه بشود، آنچه نباید بشود شد.
- نه اولار کی چه اهمیتی دارد، چه می شود، کاش!
- نه اولار، منه بیر یاردیم ائدین چه می شود (خواهش می کنم، لطفاً) بمن یاری کنید.

نەۋلۇدوغونۇ، بىلمە دىم بەد فەھىمىد چەشە
(بى اخلەع ماندم، بيهوش شدم، گىج شدم).

نەۋلۇسا ەرچە باشد.

نەۋلۇرسا اۆلسون ەرچە بادا باد.

نەۋلۇپە ھای وثرن، نە دىرئە پاي وثرن
كسى كە نە بدرد مرده مى خورد ونە بە درد زنده.

آدم بى خاصيت و بى خير و بر كتى است.

نە اىستى، نە سۇيوق نە گرم ونە سرد (ولرم).

نە ايسە (۱) بهرجهت، بجهتى. (۲) به چه سبب.

(۳) در هر حال، معذالك، خلاصه.

نە ايسە گلە يىب معلوم نيست به چه علت
نيامده.

نە اينكى [باغلا:] نە اينكه، علاوه بر.

نە يىليم من چه ميدانم، من نمى دانم.

نە تهرسن اشى؟ چطوري؟!

نە چاره (۱) چاره چيست؟ (۲) چاره اى ندارد.

نە چى [خدا:] چكاره؟

نە دئديم، نە ائشيتدويم (۱) نە چيزى گفتم ونە
شنيدم. (۲) چه گفتم و چه شنفتم.

نە دئمك؟ يعنى چه؟ منظور چيست؟

نە دئمك اولار؟ (۱) چه ميتوان گفتم.

(۲) يعنى چه؟

نە دئيه (بوسۇزۇ نە دئيه سۇيله دين) به
چه منظور، به چه مقصود، چه فكر كردى كه اين

حرف رازدى، به چه نيت اين حرف رازدى.

نە دئيينير سن؟ (۱) چرا غرولند مى كنى؟

(۲) چيه غرولند مى كنى؟ (۳) چقدر غرولند

مى كنى.

نە دن (۱) از چه، از چه رو. (۲) چرا، به چه علت،

به چه سبب، از چه بابت، از چه جهت.

نە دن يىليم از كجا بدانم.

نە دنسە (۱) از چه رو. (۲) بدليلى، به جهتى.

(۳) بيخود، بجهت.

نە دير كى چرا كه، اينست كه.

نە زامان؟ چه وقت؟ كى؟

نە سن، نە اۇ، ايگىنييرده بىلمە دينيز
(۱) نە تو ونە او هر دو نفهמיד. (۲) هم او هم تو
نفهמיד.

نە سنە، نە منە بدون رعايت كسى، بدون
رعايت من يا تو.

نە سۇيله دى؟ چه گفتم؟

نە شيش يانسىن، نە كاباب نە سىخ بسوزد ونە
كباب، همه جوانب رعايت شود.

نە قدر؟ (۱) چقدر؟ چه مقدار؟ (۲) هر قدر.

(۳) خيلى زياد.

نە قدر پول؟ (۱) چقدر پول. (۲) چقدر

پول زياد.

نە قدر دئديم اولمادى ەرچە گفتم نشد.

نە قدر قالدئى چقدر مانده، چه مقدار
باقى مانده.

نە كارە دير؟ چكارە است؟ هيچ كارە است.

نە كى ەرچە، بقدر مقدور، هر اندازه.

نە گۇرسە ايستر ەرچيز كه بيند، مى خواهد.

نە گۇزل چيچك لر چه گلەي زيبائى.

نە گۇزۇم گۇرسۇن، نە كۇنلۇم بولانسىن

(ايسته سين) به چشم بيند ونە دلم آشوب

شود (دلم بخواهد).

نە لازۇم چه ضرورتى دارد، لازم نيست.

نە لر چه چيزها، چه ها.

نە لر دئدى! (۱) چه ها گفتم. (۲) چه چيزها كه

نگفتم.

نە لر گۇردۇك! (۱) چه چيزها كه نديديم.

(۲) چه چيزها كه ديديم. (۳) چه حوادثى كه بر ما

گذشت.

نە ليك (۱) چگونگى. (۲) براى چه مصرفى.

نە مناسبتله (۱) به چه مناسبت. (۲) چه ريطى دارد.

نە مە (نە) باخ: نمە.

نە واخت؟ چه وقت؟ كى؟

نە وار چيزى نيست، مهم نيست، دشوار نيست،

چه خبر؟

~ درجه ده باندازه بی نهایت، حد اکثر.
 ~ سیز [ظ. / ص.] بی انتها، بی پایان،
 بی سرانجام، نامتناهی.
 ~ سیزلیک [ا.] بی انتهای، بی پایانی.
 ~ قویماق پایان دادن.
 ~ وئرمک خاتمه دادن.
 نه جور { ناجور } [ادا.] چه جور، چطور، چه نوع،
 به چه طرز، چگونه؟
 ~ لوگو (لویو) [ا.] جگونی.
 نهنگ { ناهانگ } [ا.ع.] (ا.) نهنگ.
 (۲) عظیم الجثه، بزرگ.
 ~ لیک [ا.] بزرگی، تنومندی.
 نی باخ: نی.
 نیاز { نییاز } [فا.]: ائتمک نیاز کردن،
 درخواست کردن، طلبیدن، التماس کردن.
 نیت { نییات } [ا.ع.] نیت، قصد، هدف، مراد.
 ~ ائتمک نیت کردن، قصد کردن.
 ~ لی [ص.] دارای نیت، با قصد.
 نیتی ایله [فا.] به نیت، به قصد.
 نیتینه دوشمک به فکر امری افتادن، قصد
 امری را کردن.
 نیتیق [ص.] کسی که تودماغی حرف می زند.
 نیخ [ا.] لجاجت، خودسری.
 ~ دئمک لجاجت بخرج دادن.
 نیدا [ا.ع.] (۱) ندا، صدا، بانگ، آواز.
 (۲) علامت ندا.
 ~ ایشاره سی علامت ندا.
 ~ جومله سی جمله ندا.
 ~ قویدو بانگ برخواست، ندا داده شد.
 نیرج [سس.] آوازی به معنی «نه».
 نیرچیلدا افاق [ف.] نوج گفتن، «نه» گفتن.
 نیرخ (= نیرخ) [ا.فا.] نرخ، قیمت، بهاء، ارزش.
 ~ قویماق نرخ گذاشتن، نرخ گذاری کردن.
 ~ دن سالماق شکستن نرخ، ارزان کردن.
 نیریلدا افاق [ف.] نمره زدن، فریاد زدن.

نه وار کی (۱) چه چیز هست؟ (۲) چیزی نیست،
 هیچ چیز نیست. (۳) اینهم هست که.
 نه وار گتیر هرچه داری بیاور.
 نه وار نه یوخ؟ (۱) چه خبر؟ (۲) حالتان چطور
 است؟
 نه باخشئ! (۱) چه خوب! چه بهتر!
 (۲) خیلی خوب.
 نه باخشئ نه پیس نه خوب و نه بد.
 نه یووانئین قوشو اولدوغو معلوم نیست چکاره
 است، اصل و نسب او معلوم نیست.
 نه یه؟ به چه چیزی؟ بخاطر چه؟ برای چه؟
 نه یه گرک به چه درد می خورد، فایده ای ندارد.
 نه یه گوره؟ به چه دلیل؟ به چه جهت؟ چرا؟
 او آدام سیزین نه یینیزدیر؟ ایشان چه نسبتی
 با شما دارند؟
 اونون نه حد دینه به او چه مربوط است، او
 صلاحیت ندارد.
 بورادا نه قایئرئرسان؟ اینجا چکار داری؟
 بوگون نه چای، نه قهوه ایچدیم امروز نه چای
 و نه قهوه خوردم، امروز چای و قهوه نخوردم.
 بیردلینی بولا آپارماغا نه وار دیوانه اگر
 یکی باشد اداره کردنش آسان است.
 سنه نه؟ به توجه؟ به تو مربوط نیست.
 قیز، نه قیز! چه دختری! چه دختر خوب و
 زیبایی.
 منه نه دئییه جک سینیز چه چیز به من خواهید
 گفت.
 منیم احتیاجیم یوخدور، نه کیتابا، نه
 قلمه من نه به کتاب و نه به قلم احتیاج دارم، من به
 کتاب و قلم احتیاج ندارم.
 هیچ نه هیچ چیز.
 هرته اولور، اولسون هرچه بادا باد.
 نهایت { ناهایات } [ا.] آراسوز. ظ. / ع. [ا.]
 (۱) نهایت، انتها، پایان، سرانجام. (۲) بالاخره.
 (۳) بی نهایت.

- ... نیز (نوز، نوژه، نیژ) پیوند تملیکی،
 (ضمیر ملکی) دۆم شخص جمع.
 ننه نیز مادر شما، مادر تان.
 آتانیژ پدر شما، پدر تان.
 قوزونوز گوسفند شما، گوسفند تان.
 کیتابینیژ کتاب شما.
 وطنینیز وطن شما.
 بوردونوز سرزمین شما.
 گۆزونیژ چشم شما.
 آتالارینیژ پدران شما، پدران تان.
 ننه لری نیز مادران شما، مادران تان.
 نیزه [ا. فا.] نیزه، زوبین.
 ~ آتان [ا.] نیزه انداز، نیزه دار.
 ~ آتماق نیزه انداختن.
 ~ لمک [ف.] با نیزه زدن.
 ~ لی [ص.] نیزه دار، دارای نیزه.
 نیژاد [ا. فا.] نژاد، نسل، تبار، باخ، ابرق، عرق.
 نیسبت باخ: نسبت.
 نیسبی { نیسبی } [ص. ع.] نسبی.
 ~ رطوبت رطوبت نسبی.
 ~ لیک [ا.] نسبت.
 ~ لیک نظریه سی نظریه نسبت.
 ~ ابضافی ده‌یئر ارزش اضافی نسبی.
 نیسگیل { نیسگیل } [ا. ا.] آرزو و
 آمال سرخورده، حسرت. ۲) عقده، درد، غصه.
 ~ لنمک [ف.] غصه دار شدن، حسرت بدل
 ماندن.
 ~ لی [ص.] غصه دار، غمگین، دردمند، حسرت
 بدل.
 نیسگیلی اوّره‌یینده قالماق در حسرت چیزی
 ماندن.
 اوّره‌یینده نیسگیل قالماق درد آرزوی
 برآورده نشده بر دل ماندن.
 نیسیه باخ: نسیه.
 نیّشادیئر باخ: ناشاتیئر.
- نیشاستا { نیشاستا } [ا. فا.] نشاسته، آهار.
 ~ لاماق [ف.] نشاسته زدن، آهار زدن.
 ~ لانماق [ف. م.] نشاسته زده شدن، آهار زده
 شدن.
 ~ لی [ص.] نشاسته دار، آهار دار، نشاسته
 زده شده.
 ~ وروماق نشاسته زدن.
 نیشان [ا. فا. ۱] نشان، علامت، اثر، نشانه.
 ۲) مدال. ۳) هدف. ۴) اشاره، دلالت.
 ۵) نامزدی.
 ~ آلماق ۱) هدف گرفتن، نشانه روی کردن.
 ۲) مدال گرفتن.
 ~ اوژویو حلقه نامزدی.
 ~ به نیشان [ظ.] نشان به آن نشان که.
 ~ تاخماق ۱) نشان به سینه نصب کردن.
 ۲) نامزد کردن.
 ~ چی [ا.] نشانه رو، تیر انداز.
 ~ چیلیق [ا.] مهارت در هدف گیر و تیر اندازی.
 ~ سیئر [ص.] بدون نشانه، بدون اثر.
 ~ قوئماق علامت گذاشتن.
 ~ گاه [ا. ا.] ابزار و ادوات نشانه گیری
 (اسلحه ها) ۲) هدف.
 ~ گۆنۆرمک نشانه گرفتن، هدف قرار دادن.
 ~ لاتماق [ف.] نامزد کردن، حلقه به دست
 دختر کردن.
 ~ لاما [ف. ا.] نامزدی.
 ~ لاماق [ف. ا.] نشانه گیری کردن. ۲) نشان
 کردن، علامت گذاشتن. ۲) نامزد کردن برای
 ازدواج.
 ~ لاندیروماق [ف.] نامزد کردن.
 ~ لانماق [ف. م. ا.] نامزد شدن. ۲) علامت
 گذاری شدن، نشان شدن.
 ~ لی [ص. ا.] نامزد، نامزد شده. ۲) دارای
 نشان و مدال.
 ~ لی بازلیق [ا.] نامزد بازی، رفت و آمد با نامزد.

- ~ وثرمک (۱) نشان دادن، نمایاندن. (۲) مدال دادن.
- ~ وورما [ف. ۱. ۱] (۱) هدف گیری. (۲) نصب نشان.
- نیشانه [ا. فا. ۱] (۱) نشانه، هدف. (۲) نمونه. (۳) یادگاری، میراث.
- ~ آتماق به هدف شلیک کردن.
- نیطق باخ: نطق.
- نیفاق [ا. ع.] نفاق، دودستگی، شکاف، تفرقه، دورویی.
- ~ تۆرتمک نفاق افکندن، تفرقه بوجود آوردن.
- ~ دوشمک نفاق افتادن، تفرقه بوجود آمدن.
- ~ سالماق نفاق انداختن، دودستگی ایجاد کردن.
- نیفرت { نیفرات } [ا. ع.] نفرت، بیزاری، رمیدگی، تنفر، انزجار.
- ~ آمیز [ص.] نفرت آمیز، نفرت انگیز، منفور.
- ~ ائتمک تنفر داشتن، کراهت داشتن، بیزاری کردن.
- ~ بسله مک تنفر داشتن، انزجار حاصل کردن.
- ~ له [ظ.] با نفرت، با تنفر، با انزجار، با اکراه.
- ~ لندیرمک [ف.] منتظر کردن، منزجر کردن.
- ~ لندیرجی [ص.] نفرت انگیز، منزجر کننده، تنفر آور.
- ~ لنمک [ف.] منتظر شدن، منزجر شدن، بیزاری جستن.
- ~ لی [ص.] نفرت آمیز، منتظر، منزجر.
- ~ یاغدیراق اظهار نفرت کردن، ابراز تنفر کردن.
- نیفرین { نیفرین } [ا. ع.] نفرین، لعنت.
- ~ ائتمک (ائله مک) نفرین کردن.
- ~ یاغدیرهاق نفرین کردن، لعن فرستادن.
- نیقاب باخ: نقاب.
- نیققیلئتئ [ا. انق.] آخ و اوخ.
- نیققیلداهاق [ف.] انق نق کردن، آخ و اوخ کردن (از درد و خستگی و غیره).
- نیکاح باخ: نکاح.
- نیکئل [ا.] فلزنیکل.
- ~ لمک [ف.] نیکل کاری کردن، آب نیکل دادن.
- ~ لی [ص.] نیکل دار، نیکل زده.
- نیکبین [ص. فا.] نیک بین، خوش بین، خوش قلب.
- ~ جه سینه [ظ.] خوش بینانه.
- ~ لیک [ا.] نیک بینی، خوش قلبی.
- نیگار [ا. فا. ۱] (۱) نگار. (۲) زیبا، معشوقه.
- نیگاران [ص. / ظ. فا.] نگران، اندیشناک، مضطرب، دلواپس.
- ~ اولماق نگران شدن، اندیشناک شدن.
- ~ چیلئق [ا.] نگرانی.
- ~ قالماق نگران ماندن، نگران شدن.
- ~ قوبماق نگران شدن، بحال نگران رها کردن.
- ~ لئق باخ: ~ چیلئق.
- نیل (ماخوذ از سانسکریت) نیل، رنگ لاجوردی (برای رنگ کردن پارچه).
- ~ لمک باخ: نیل وورماق.
- ~ وورهاق نیل زدن، لاجورد زدن.
- نیلوفر { نیلوفار } [ا. فا.] نیلوفر، باخ: سوزانباغی.
- نیمتنه { نیمتانا } [ا. فا.] نیم تنه، لباس کوتاه زنان یا مردان که قسمت بالای تنه را بپوشاند.
- نیمچه [ا.] سینی، دوری، دیس، بشقاب لب تخت.
- نیمداش [ص. فا.] نیمدار، مستعمل، کار کرده، کهنه.
- نیننی [ا.] لایلائی.
- نیهیلیزم [ا.] لاتین بمعنی هیچ و هیچ چیز انیهیلیسم، جریان سیاسی آنارشستی در روسیه تزاری.
- نیهیلیست [ا. لا.] پیرو مکتب نیهیلزم، منکر تمام قوانین و آداب و رسوم جاری.
- نییه چرا، برای چه، به چه علت، به چه دلیل؟
- نییه آغزئنیزا سوآلیب سوسموسونوز چرا دهانت را پر آب کرده و سکوت کرده اید، چرا بهانه تراشیده سکوت می کنید.

و

~ بيلمک واجب دانستن، ضروری شمردن.
 ~ ليک [ا.] واجب (بودن)، وجوب، لزوم، ضرورت.
 واجیبی ایش کار لازم، امر ضروری.
 واجیبی [ا.] واجب، نوره.
 واحد { و آهید } [ا./ص.ع.] واحد، یک، یکی، یکتا، یگانه.
 ~ جبهه جبهه واحد.
 ~ ليک [ا.] وحدت، یگانگی.
 اؤلچو واحیدی واحد اندازه گیری.
 واحه { و آها } [ا./ع.] واحه، آبادی کوچک در صحرا.
 واخت { و آخت } [ا./ع.ا.] وقت، زمان.
 (۲) هنگام، موقع (۳) فصل، موسم (۴) فرصت.
 ~ آشیرئی [ص./ظ.] گهگاه، نوبتی، ادواری.
 متناوب.
 ~ سیئر [ص./ظ.ا.] بی موقع، نابهنگام.
 (۲) پیش از وقت، قبل از موعد.
 ~ سیئر بانلابان خوروزن باشینئی کسرئر

و یکی از حروف صامت زبان آذربایجانی است که جزء حروف طنین دار، لب و دندان و اصطکاکی گروهبندی می شود.
 واو به زبان فنیقی به معنی میخ بوده و در نگارش فنیقی به میخ شباهت داشته است.
 در این لغتنامه برای آوانگاری به هیئت «و» نوشته شده است.
 و { و } و، حرف ربط که از زبان فارسی وارد زبان آذربایجانی شده است.
 من و او من و او.
 و ابال { بآبال، و ابال } [ا./ع.] و ابال، گناه، عذاب.
 و ابالی بونونا و بالش بگردن خودش.
 وابسته { و آباستا } [ص.فا.] وابسته، پیوسته، مربوط.
 ~ ليک [ا.] وابستگی، پیوستگی.
 واپور [ا./لا.] کشتی بخار.
 واجب { و آجیب } [ص.ع.] واجب، لازم، ضروری، مهم.

بیرواخت یکزمانی، زمانی، وقتی.
 هئج واخت هیچ وقت، هیچگاه، هرگز.
 هرواخت هروقت، هر موقع، هر بار.
 سؤز واختینا چکر درموردی گفته می شود که
 زمان وقوع حادثه بارمان توصیف آن مشابه باشد.
 منیم بواشلره واختیم یو خودور من به این
 کارها علاقه ندارم.
 نه واخت کی؟ چه موقع؟
 نئجه واخت چند وقت، مدت زمانی.
 واخستی {واخستی} [ندا، واه، وای، واخ،
 وادار [فا، وادار، مجبور.
 ~ ائتمک (ائله مک) وادار کردن، مجبور
 کردن، کسی را بکاری برانگیختن.
 ~ ائدیلمک وادار شدن (بوسیله دیگری).
 ~ اولماق وادار شدن، مجبور شدن.
 وادی [ا.ع. ۱] وادی، صحرا، بیابان. (۲) درّه.
 (۳) حوضه و مسیر رودخانه. (۴) گستره، پهنه.
 وار [ا.ع. ۱] موجود، هست، در دسترس.
 (۲) دارائی، ثروت، تمول.
 ~ ائتمک (ائله مک) هستی بخشیدن،
 بوجود آوردن.
 ~ اول زنده باشی!
 ~ اولسون پاینده باد! زنده باد!
 ~ اولماق موجود شدن، پیدایش یافتن، زیستن.
 ~ دیر است، هست، موجود است.
 ~ قوؤئله (چالیشیر) با تمام نیرو (فعالیت
 می کند).
 ~ گل ائتمک (ائله مک) باخ: وارگل
 ائتمک.
 ~ گؤجوایله با تمام نیرو.
 ~ لاندیرماق [ف.] پولدار کردن، ثروتمند
 کردن، متمول کردن.
 ~ لانماق [ف.] پولدار شدن، ثروتمند شدن،
 متمول شدن.
 ~ لی [ص.] پولدار، ثروتمند، متمول، دارا،

خروسی را که نابهنگام بانگ بزند سر می برند.
 ~ سئز قوجالیق پیری زود درس.
 ~ قازانماق فرصت بدست آوردن، در وقت
 صرفه جوئی کردن.
 ~ کئچیرمک وقت گذرانی کردن.
 ~ کئچیرمه وقت گذرانی کردن.
 ~ گؤزله میر زمان توقف نمی کند، شتاب باید
 کرد.
 ~ لی [ظ. ۱] بموقع، بهنگام، بموقع خود.
 (۲) مدت دار.
 ~ لی - واخت سئز هروقت، گاه و بیگاه،
 وقت و بی وقت.
 ~ لی واختیندا [ظ.] به موقع، سروقت، در موعد
 مقرر، بلا تأخیر.
 واختا کی وقتی که، هنگامی که، در حالیکه،
 نازمانی که.
 واختا موزدامک حاققی مزد ساعتی.
 واختکن تا وقت باقی است، تا فرصت است.
 واخت - واخت [ظ.] گهگاه، گاه و بی گاه،
 در زمان نامعلوم.
 واختی اولماق وقت داشتن، فرصت داشتن.
 ~ اولماق وقت نداشتن، علاقه نداشتن.
 ~ ایله به موقع، بهنگام، سرموعد، زمانی،
 در گذشته.
 ~ گلمک موقع چیزی رسیدن (مرگ و غیره)،
 فرارسیدن وقت هر چیزی.
 ~ واختیندا سروقت، در وقت معین.
 واختیندا [ظ.] به موقع، بهنگام، در موقع خود.
 واختیندان اول قبل از موعد، پیش از وقت،
 زود درس.
 واختینی آلماق وقت کسی را گرفتن، وقت
 کسی را تلف کردن.
 واختینی اولدورمک بیهوده وقت تلف کردن،
 کشتن زمان.
 اوواخت آنوقت، آن هنگام، آن زمان.

- صاحب مال و مکت. ~ لئق باخ: وارلئق. ~ لئق لئق [۱.۱] بولداری، ثروتمندی، تمول. ~ می؟ آیا هست؟ ~ بوخ [۱.۱] دار و ندار، هست و نیست. ~ بوخدان چئخماق دار و ندار خود را از دست دادن، مفلس شدن. ~ بوخونا داش آندئ دار و ندار کسی را ربود، دار و ندار خود را از بین برد. وارام سنین اوخوماغینا خوانندگی ترا پسندیدم. وارئین وئرن اوتانماز کسی که آنچه دارد ببخشد شرمنده نگردد. برگ سبزی است تحفه درویش. الی وئار دست دارد، شریک است. اوکی وار دئدیم هرچه بود گفتم، آنچه می خواستم گفتم. بیرایل وار بکسال می شود. بوئون وارئینی خرجه دی تمام دارائی خود را خرج کرد. دبلی ده وار (دبلچگی ده وار) زبان دارد، زبانش دراز است. نه وار جیه؟ نه وار نه بوخ؟ چه خبر؟ تازه چه خبر؟ بوخدان وار ائتمک از عدم بوجود آوردن. واردئیرماق [ف.۱] به کسی با جایی رساندن، رساندن. واردئیرئلماق [ف.م.۱] رسانده شدن. وارا - وارا [ظ.۱] رفته رفته، به تدریج. وارا وورد [۱.۱] سنجش، تفحص، غور، سبک و سنگین، ور (رفتن). ~ لاما ق [ف.۱] سبک و سنگین کردن، سنجیدن، تفحص کردن، غور کردن، ور رفتن، زیرورو کردن. وارث { وئاریس } [ع.۱] وارث، ورثه. ~ سیز [ص.۱] وارث. ~ لیک [۱.۱] وراثت. وارد { وئاریس } [ع.۱] وارد، ورود کننده، داخل شونده. ~ ائتمک (ائله مک) وارد کردن، داخل کردن. ~ اولماق وارد شدن، داخل شدن. واردات { وئاریدآت } [ع.۱] واردات، کالاهائی که از کشور دیگر وارد کند. وارساغئ [۱.۱] نوعی آهنگ آشئق، آهنگ که «وارساق» ها می خواندند. وارساق [۱.۱] نام یکی از طوایف قدیمی ترک زبان. ۲) آشئق، خنیاگر، سازنده و خواننده. وار - گل ائتمک [ف.۱] قدم زدن، رفت و آمد کردن. وارلئق [۱.۱] ۱) هستی، موجودیت، وجود. ۲) کائنات. ۳) نیرو، قوه. ۴) هویت، شخصیت. ۵) دارائی، ثروتمندی، رفاه. وارلئفا، دارلئق اولماز (وارلئفا نه دارلئق) ثروت و احتیاج ناسازگارند. وارماق [ف.۱] ۱) نایل شدن، رسیدن، واصل شدن. ۲) مبادرت کردن، گرویدن، گزاشیدن. ۳) منجر شدن، رفتن و رسیدن. ۴) توفکر فرورفتن. فارقینا وارمائشئدئ متوجه فرق آن نشده بود، تفاوت آن را درک نکرده بود. ... وارئی پسوند «وار» در فارسی بمعنی مانند، شبیه. بومورتنا واری شبیه به تخم مرغ، بشکل تخم مرغ. وارئلماز [ص.۱] غیر قابل دسترسی، دست نیافتنی. واز ۱ [۱.۱] ۱) نازک پيله. واز ۲: ~ آتماق (وازلاماق) [ف.۱] جهیدن، جهش کردن، خیز برداشتن. واز ۳: کئچمک صرف نظر کردن، چشم پوشی

- کردن، اغماض کردن.
 وازا [ا. فر.] گلدان، ظرف.
 وازئین [ا. فر.] وازلین، یکی از مشتقات نفت.
 وازئماق [ف.] جهیدن، دوییدن، ورجه ورجه کردن
 (مثل خرگوش).
 واسطه { وُاسِیتا } [ا. ع. ۱] واسطه، میانجی،
 وسیله (۲) وسائل لازم برای معالجه (درمان).
 ~ اوُلماق واسطه شدن، میانجی شدن.
 ~ چی [ا.] میانجی، واسطه.
 ~ چیلیک [ا.] واسطت، میانجیگری.
 ~ سالماق واسطه انداختن، میانجی گماردن.
 ~ سیز [ص.] بدون واسطه، مستقیم، صریح،
 بی واسطه.
 ~ سیز ناملیق مفعول صریح، مفعول بی واسطه،
 (دستور زبان).
 ~ سیله [ظ.] بواسطه، بوسیله.
 ~ لی [ص.] با واسطه، غیر مستقیم.
 ~ لی ناملیق (نام لئق) مفعول با واسطه، مفعول
 غیر صریح (دستور زبان).
 ~ لی نیطق نقل قول غیر مستقیم.
 ~ لی وئرگی مالیات غیر مستقیم.
 بلاواسطه { بِلَاوُاسِیتا } بلاواسطه، مستقیم.
 واسواسی [ص.] وسواس، خیال باف، دودل.
 ~ لئق [ا.] وسواسی، خیالبافی، دودلی.
 واشاق [ا.] سیاه گوش، گربه وحشی. (Lynx)
 واصل { وُاسِیل } [ع.] ~ ائتمک رساندن، نایل
 کردن.
 ~ اوُلماق رسیدن، نایل شدن.
 واعظ { وُاعِیز } [ا. ع.] واعظ، وعظ کننده.
 واغ [ا. ۱] بوتیمار کوچک. (۲) گیج، خنگ.
 واغام [ص. ۱] بیش از حد رسیده (خوشه گندم،
 گُل). (۲) پوسیده و داغون شده. (۳) به حد
 بی اعتباری رسیده.
 ~ لاما ق [ف. ۱] باخ: واغانیماق. (۲) پوسیدن
 و داغون شدن.
- واغانیماق [ف.] گذشتن از موعد چیدن یا درو
 کردن، بیش از حد رسیدن (غله و غیره).
 واغزال [ا. انگل.] ایستگاه راه آهن.
 واغزالئ [ا. انگل.] آهنگ رقص آذربایجانی.
 واغلار [ا.] خانواده مرغان ماهیخوار.
 (Ardeidae).
 واق [ا.] آوای قورباغه، اردک و غیره، واغ.
 واقع { وُاقِع } [ع.] واقع، در واقع، در حقیقت.
 ~ اوُلماق واقع شدن، وقوع یافتن، رویدادن.
 واقعه { وُاقِیعا } [ا. ع. ۱] واقعه، حادثه، ماجرا،
 رویداد، رخداد. (۲) خواب، رؤیا.
 من بو گئجه بیروا قیعه گؤرموشم من امشب
 خوابی دیده ام.
 واقف { وُاقِیف } [ص. ع.] واقف، آگاه.
 ~ اوُلماق واقف شدن، آگاه شدن، وقوف یافتن.
 واققیئلئ [ا.] آوای قورباغه، اردک، غاز و جغد.
 واققیئلداماق [ف.] آوا دادن جغد، اردک و غاز و
 قورباغه.
 واق واغئ [ا.] نوعی هنر تزیینی: سرانسان یا پرنده
 در بین گل و بوته.
 واقون [ا. انگل.] واگن.
 ~ سورن [ا.] راننده قطار.
 ~ قایئرما [ص.] واگن سازی.
 واکس { وُاکِس } [ا. آ.] واکس.
 ~ لاماق واکس زدن.
 ~ لانماق واکس شدن.
 واکسن { وُاکِسان، وُاکِسین } [ا. لا.] واکسن،
 مواد تهیه شده از میکروبها و یا سموم میکروبی
 ضعیف شده که به موجود زنده تزریق می شود و در
 آنها مصونیت نسبت به آن بیماری ایجاد می شود.
 ~ لمک [ف.] واکسن زدن، واکسن تزریق
 کردن.
 وال [ا. ر.] صفحه (گرامافون)، صفحه دیسک.
 والا [ا. ۱] الک ریزباف، تور ریزباف. (۲) پارچه
 ریزباف.

واهیمه به دو شمک دچار واهمه شدن.
 واهیمه به سالماق دچار واهمه کردن.
 وای [ندا. ۱] وای، واه (در مقام تعجب، تاسف،
 شگفتی، هیجان و غم گفته می شود) (۲. مرگ.
 ~ انون نیکیل سین ای وای! خانه خراب شی.
 ~ باشیم آه سرم، وای سرم، (در موقع سردرد).
 ~ خبری خبر مرگ.
 ~ ده دم وای (وای ننه م وای) در مقام ترس
 و وحشت و حیرت گفته می شود.
 ~ دو شمنین حالینا وای بحال دشمن!
 ~ سن بوردا سان اوا، تو اینجا هستی؟
 ~ سالماق (وای - شیون قوزارماق) آه و
 فغان راه انداختن، ناله و زاری کردن، شیون و زاری
 کردن.
 ~ لی [ص.] مصیبت زده.
 وایسئلانماق { وایسئلانماق } باخ: وایسئلانماق.
 وایسئلانماق { وایسئلانماق } [ف.] افسوس
 خوردن.
 وایقانلی { وایقانلی } [ص.] بدنام، دارای
 شهرت بد، زشتکار.
 وایئلتی [ا.] آوای آخ و وای و ناله.
 وایئلداشماق [ف. قار.] دسته جمعی ناله و زاری
 کردن.
 وایئلداماق [ف.] وای گفتن، زاری و ناله کردن.
 وئتو (لاین بمعنی منع می کنم) وئو، حق رد و
 امتناع از تصویب امری.
 ونج [ا.] اعتناء، توجه.
 ~ سیز [ص.] بیهوده، بی مصرف، بدرد نخور.
 ~ لرینه آلمیردیلار اعتناء نمی کردند، اهمیت
 نمی دادند.
 ونجه آلماق اهمیت دادن، اعتناء کردن.
 ونجه گلکم بدرد خوردن، مصرف داشتن،
 لازم شدن.
 ونجینه آلماق اعتناء کردن.
 گنجه گل، ونجه گل شب بیا تا بدرد بخوری،

والای [ا. ر.] لنگ، لنگر، لنگی، تلؤلؤ،
 پیلی - پیلی.
 ~ لاماق (وورماق) تلؤلؤ خوردن، پیلی پیلی
 خوردن، لنگ زدن (جرخ).
 والدہ { وایدا } [ع.] والدہ، مادر.
 والدین { وایدین } [ع.] والدین، پدر و مادر.
 ~ لیک [ا.] روابط و وظائف و حقوق پدر و
 مادری.
 واللہ [ع.] سوگند بخدا.
 واله { وائله } [ص. ع.] واله، شیفته، مات،
 سرگشته، مفتون.
 ~ اندیجی [ص.] واله کننده، مفتون کننده،
 مسحور کننده.
 ~ لیک [ا.] شیفتگی.
 والی [ا. ع.] والی، حاکم، استاندار.
 والیال (وولئی بول) [ا. انگل.] والیال.
 ~ چئی بازیکن والیال.
 والیوتا { وائیوتا } [ا. یسا. ۱] واحد پول
 هر کشور (۲. ارز).
 ~ مظنه سی نرخ برابری ارز.
 وام [ص.] آرام، ملایم، یکنواخت.
 ~ لایشیرمک آرام یختن.
 بیر وام دا بکنواخت.
 وان (وانا) [ا. آ.] وان حمام.
 وائیلا { وائیلا } [ا.] ای وای، داد و فغان.
 واه [ندا.] آخ، باه، (نشانه دلسوزی و ترخم).
 واهیمه [ا. ع.] واهمه، ترس، خوف، بیم، وهم و
 گمان.
 ~ باسماق (بورومک، گؤنورمک) دچار
 واهمه شدن.
 ~ سیز [ص.] بدون واهمه، بدون خوف.
 ~ لنمک [ف.] خوف برداشتن، دچار واهمه
 شدن.
 واهیملی [ص.] واهمه انگیز، خوفناک،
 ترسناک.

دیر آید و نیک آید.
 وئدره { وئدرا } [ر.ر.] سطل، دلو.
 ~ باغلاماق دست انداختن، تمسخر کردن.
 وئدیره باخ: وئدره.
 وئرتولیوت [ر.ر.] هلیکوپتر.
 وئردیرتمک [ف.س.] کسی را بدادن چیزی مجبور کردن.
 وئردیرمک باخ: وئردیرتمک.
 ورسست { وئرسست } [ر.ر.] ورست، واحد اندازه گیری طول معادل ۵۰۰ سائزین، ۱۵۰۰ آرشین، ۱/۰۶۶۸ کیلومتر.
 وئرگی { وئرگی } [۱.۱] مالیات. ۲) استعداد، شایستگی.
 ~ توتماق مالیات گرفتن، مالیات وصول کردن.
 ~ چی [۱.] مؤدی مالیات، مالیات دهنده.
 بیرباشا وئرگی مالیات مستقیم.
 توتولان وئرگی مالیات اخذ شده.
 دولایی وئرگی مالیات غیر مستقیم.
 گلیردن وئرگی مالیات بردرآمد.
 وئریمک { وئریماک } [ف.۱] دادن.
 ۲) بخشیدن، عطا کردن. ۳) نفیض کردن، تسلیم کردن. ۴) ادا کردن، پرداختن. ۵) متوجه کردن، سوق دادن.
 آرا وئریمک فاصله دادن، به تأخیر انداختن.
 آرخاسینئی دووآرا وئریمک پشت به دیوار تکیه دادن.
 ال اله وئریمک دست به دست دادن، متفق شدن.
 باش - باشا وئریمک سر بر سر گذاشتن.
 بوزجونو وئریمک قرض خود را پرداخت کردن.
 بوکیتابی منه بولداشیم وئردی این کتاب را رفیق بمن داد (بخشید).
 خبر وئریمک خبر دادن.
 درس وئریمک درس دادن.
 زحمت وئریمک زحمت دادن.

سس وئریمک ۱) صدا دادن، ندادن دادن، به کمک کسی رسیدن. ۲) رأی دادن.
 فیکیر وئریمک دقت کردن، توجه کردن.
 قانون وئریمک قانونگزاری کردن.
 قوناقلیق وئریمک مهمانی دادن.
 قیزئنی اره وئریمک دختر به شوهر دادن.
 وئرجه جک { وئراجاک } [۱.۱] بدهی، وام، قرض، دارائی.
 ~ لی [ص.] بدهکار، مفروض، مدیون.
 اله وئریمک تسلیم کردن، لو دادن.
 اوئا اوتوز یاش وئریمک اولار میتوان گفت که اوسی ساله است.
 ایشیق وئریمک نور دادن، روشنایی بخش کردن، نور منتشر کردن.
 وئریمچی [ص.] دهنده، بخش کننده، ایستگاه بخش (رادبو) فرستنده (امواج رادیوئی).
 وئریش [۱.] دهش، عمل دادن.
 آلیش - وئریش [۱.] خرید و فروش، معامله، سوداگری.
 وئریشمک { وئریشماک } [ف.فار.] مبادله کردن، بهمدیگر چیزی را دادن.
 وئریلن { وئریلان } [ص.] داده ها، مفروضات.
 وئریمک { وئریماک } [ف.م.] داده شدن، اهداء شدن، به کسی چیزی تسلیم کردن.
 وئریمیش [ف.ص.ر.ص.] داده شده، معین و معلوم.
 وئریمیش [ف.۱.] بخش (رادیوئی)، برنامه زادیو و تلویزیون.
 وئریم [۱.۱] بخشش. ۲) حاصل، منفعت و بهره، بازده، قابلیت محصول دهی.
 ~ جیل [ص.۱] پر محصول، پرثمر، پر بار.
 ۲) بخشنده، بذال، دست و دل باز.
 ~ سیز [ص.۱] بی ثمر، عقیم، نازا. ۲) خیس.
 ~ لی [ص.۱] پر محصول، حاصلخیز، پرسود.
 ۲) بخشنده، بذل کننده.

وُجْدَانًا [ظ.] وجدانا، شرافتمندانه.
 وُجْدَانِي [ص.] وجدانی.
 وجود { وُجُود } [ا.ع. ۱.] وجود، هستی.
 ۲) جسم، تن آدمی.
 ~ لَوْ [ص.] درشت اندام.
 وُجُودًا گتیرمک بوجود آوردن،
 پدید آوردن، بشمر رساندن.
 وُجُودًا گلمک بوجود آمدن، هستی یافتن.
 وجودنامه { وُجُودَنَامَا } [ا.ع. ۱.] در اشعار
 کلاسیک آذربایجانی نوعی شعر آشیق که
 موضوع آن دربارهٔ ویژگی‌های مراحل مختلف
 زندگی آدمی از تولد تا مرگ است.
 وجیهه { وُجِیْهَا } [ص.ع.] وجیهه، وجیه، آراسته،
 زیبا.
 وحدانیت { وُاهْدَانِیَّات } [ا.ع.] وحدانیت،
 یگانگی، یکتائی.
 وحدت { وُاهْدَات } [ا.ع.] وحدت، یکپارچگی،
 یگانگی.
 وحشت { وُاهْشَات } [ا.ع.] وحشت، ترس،
 خوف، واهمه.
 ~ ائتمک (ائله مگ) وحشت کردن،
 ترسیدن.
 ~ لی [ص.] وحشتناک، دهشتناک، ترسناک،
 خوف آور.
 وحشته سالماق بو حشت انداختن، ترساندن.
 وحشی { وُاهْشِی } [ص. ۱.] در تنده. ۲) بدوی،
 ابتدائی. ۳) مقابل اهلی. ۴) در تنده خو،
 پرورش نیافته. ۵) خودرو (گیاه). ۶) مردم گریز،
 بی ادب، خشن.
 ~ جه سینه [ظ. / ص.] وحشیانه، ددمنشانه،
 وحشیگرانه.
 ~ لشمک [ف.] وحشی شدن، در تنده خوش شدن.
 ~ لیک [ا.] توخش، وحشیگری، در تنده خوئی.
 وحی { وُاهِی } [ا.ع.] وحی، الهام.
 وداع { وُیدَا } [ا.ع.] وداع، بدرود، خدا حافظی.

~ لی لیک [ا.] حاصلخیزی.
 وُکْتُور [لا.] بردار، علامت (→)، پاره خط
 مستقیمی که جهت را نشان دهد (هندسه).
 وُتْلُوسِیْئِد [لا.] دوچرخه.
 وُتْیِلَاتُور [لا.] وانتیلاتور، هواکش، وسیله تهویه.
 وُتْیِل { وُتْیِل } [ص.] اول، یله، رها، سرگردان.
 ~ لشمک [ف.] اول شدن، سرگردان شدن.
 ~ لنمک [ف.] اول گشتن، ولگردی کردن.
 ~ لیک [ا.] ولگردی، آوارگی، سرگردانی.
 وِبا { وُابَا } [ا.ع.] وبا، کلرا.
 ~ لی [ص.] مبتلا به مرض وبا.
 وِبال { وُابَال } باخ: وُابال.
 وِتر { وُاتَار } [ا.ع. ۱.] وتر، خطی که دونقطه
 منحنی یا محیط دایره را بهم متصل کند.
 ۲) بافت‌های محکمی که عضلات را به استخوان
 پیوند می‌دهد.
 وِتْگی { وُاتَاگی، وُاتَاگا، وُاتایی } [ا.ر.]
 شیلان.
 وِثِیْقَه { وُاسِیْقَا } [ا.ع. ۱.] وثیقه. ۲) گواهی‌نامه.
 ۳) سند رسمی در تأیید هویت یا حقوق اشخاص
 (مثل شناسنامه، حکم مأموریت دولتی،
 کارت انتخاباتی).
 وِجَاهِت { وُاجَاْهَات } [ا.ع.] وجاهت،
 آراستگی، زیبایی.
 وِجْد { وُاجْد } [ا.ع.] وجد، شور و شوق، شیفگی.
 ~ لی [ص.] بوجد آمده، مسرور، شاد.
 وِجْدَه گلمک به وجد آمدن، به شوق آمدن.
 ~ گتیرمک به وجد آوردن، سرشوق آوردن،
 مسرور کردن.
 وِجْدَان { وُجْدَان } [ا.ع.] وجدان، ضمیر.
 ~ سِیْز [ص.] بی وجدان، بی شرف.
 ~ سِیْز جاسینا [ظ.] با بی وجدانی، بی انصافانه.
 ~ سِیْز لَیق [ا.] بی وجدانی.
 ~ لی [ص.] با وجدان، با شرف.
 ~ لی لَیق [ا.] با وجدان (بودن)، شرافتمندی.

~ اٹلہ مک (اٹمک) وداع کردن، بدرود گفتن، خدا حافظی کردن.

~ لاشماق [ف.] از همدیگر تودیع کردن.

ودیعہ { وادیعا } [ا.ع.] ودیعہ، امانت، سپردہ.
ور { وار } [ا.] ردیف مزرعہ یا علفزار کہ در دست درواست، کرت.

~ لمک [ف.] مزرعہ را بہ ردیف و کرت تقسیم کردن.

آروادی ارساخلار، بوستانی و زن را شوهر نگہداری کند، مزرعہ را کرت.

وراثت { وارا سات } [ا.ع.] وراثت، ارث بری.

ورثہ { وارا سا } [ا.ع.] ورثہ، میراث ہر.

~ سیز [ص.ظ.] بلا وارث.

~ لی [ص.] دارای ورثہ.

~ لیک [ا.] میراث، ماترک.

ورد { وورد } [ا.ع.] ورد، دعا، ثنا.

ورد { وارد } [ا.ع.] گل سرخ.

وردنہ { واردانا } (= دیگر) [ا.] آوردنہ، غلطک، نورد، سنگ خرمن کوبی، چوبی استوانہ شکل برای باز کردن خمیر، غلتہ.

~ لمک [ف.] نورد کردن، غلطک زدن، باوردنہ خمیر را باز کردن.

~ لنمک [ف.م.] نورد شدن، غلطک زدہ شدن، باوردنہ باز شدن خمیر.

ورده لمک { واردالاماک } باخ: وردنہ لمک.

وردیش { واردیش } [ا.] ورزش، تمرین، عادت.

~ اٹمک (اٹلہ مک) ورزش کردن، عادت کردن.

~ اولماق عادت شدن.

ورطہ { وارتا } [ا.ع.] ورطہ، ہر تگاہ، خطر.

ورق { وارق } [ا.ع.] ورق، برگ، صفحہ.

~ پارا [ا.ص.] ورق ہارہ، بی ارزش.

~ لمک [ف.] ورق زدن، ورق ورق کردن.

~ لنمک [ف.م.] ورق خوردن، ورق ورق شدن.

~ ورق [ظ.] ورق - ورق، برگ بہ برگ،

ہر صفحہ.

ورقی چٹوریلیمک ورق (کسی) برگشتن، سرنوشت کسی تغییر یافتن.

ورقہ { وارا قا } [ا.ا.] ورقہ، برگہ. (۲) اعلامیہ.

ورم { وارام } (= دیقق) [ا.ع.] سل، تب دق. ~ لتیمک [ف.] مسلول کردن.

~ لمک [ف.] بہ بیماری سل مبتلا شدن.

~ لنڈیرمک باخ: ~ لتیمک.

~ لنڈیریلیمک [ف.م.] مبتلا بہ سل شدن.

~ لنمک باخ: ~ لمک.

~ لی [ص.ا.] مسلول.

ورنی { وارنی } [ا.] نوعی قالچہ بدون پرز.

ورہ موم { واراموم } (= برہ موم، قاراموم، آری پایشقنائی) [ا.] برہ موم، موم کندو.

ورہ وورد { وارا وورد } باخ: وارا وورد.

بومستلہ نی ورہ وورد اٹدیکجہ ہراندازہ با این مسئلہ ویربوی.

وریان { واریان } [ا.] آبراہہ، مقسم آب دوزمین مجاور.

وزارت { وازارات } [ا.ع.] وزارت، شغل و مقام وزیر.

وزارست { وازاریسات } [ا.] رودہ درازی، برگوشی.

~ اوخوماق رودہ درازی کردن، برگوشی کردن.

وزری { وازاری } (= اکین بوزالاغی) [ا.] شامی، ترہ تیزک. (Lepidium Sativum)

وزن { وازن } [ا.ع.] وزن، سنگینی، سنجش.

~ جہ یونگول، قیمت جہ آغیر سبک وزن و گرانقیمت.

~ سیز [ص.] سبک، وزن نشدہ.

~ سیزلیک [ا.] بی وزنی، سبکی.

~ لی [ص.] سنگینی، توزین شدہ.

وزن { وازن } [ا.ع.] وزن (شعر، موسیقی).

وزنہ { وازنا } [ا.] تزیین شبیہ گلولہ کہ روی جیب روی سینہ کت مردانہ مدل چہر کسی دوختہ

وصف { وَاَصْف } [ا.ع.] [وصف، توصیف،
تعریف، تشریح.

~ ائتمک توصیف کردن، تعریف کردن.
وصفه گلمز [ص.] غیر قابل توصیف، وصف
ناپذیر.

وصف حال { وَاَصْف - هَال، وَاَصْفی هَال {
[ع. ۱] (وصف حال، شرح حال. ۲) نوعی شعر
مردمی و شفاهی آذربایجان و شبیه فال بینی
(انگشتر را در داخل جام می انداختند و روی آن
را می پوشانیدند و اشعاری متناسب با آرزوها و
اقید و نیت خود می خواندند).

وصلت { وُوسَلات } [ا.ع.] [وصلت، پیوند.
وصول { وُوسُول } [ا.ع.] [وصول، نیل.
وصیت { وَاَصِیَّات } [ا.ع.] [وصیت، سفارش و
تفویض نیابت به یک یا چند نفر که پس از مرگ
او اموری را انجام دهد و یا در اموال او دخل و
تصرف نماید.

~ ائتمک (ائله مک) وصیت کردن.
~ نامه [ا.] [وصیت نامه.
وضعیت { وَاَصِیَّات } [ا.ع.] [وضعیت، موقعیت،
حالت.

وطن { وُاتَان } [ا.ع.] [وطن، میهن، سرزمین
مادرزادی، زادگاه.

~ پرست [ص.] [وطن پرست، میهن دوست.
~ پرور [ص.] [وطن پرست، میهن پرست.
~ پرورجه سینه وطن پرستانه، میهن پرستانه.
~ پرورلیک [ا.] [وطن پرستی، میهن دوستی.
~ داش [ص. ۱.] [هموطن، شهروند، همشهری،
تبعه.

~ داش سیزلیق [ا.] [آپارتاید، بی وطنی.
~ داش لیق [ا.] [هموطنی، شهروندی، تابعیت.
~ داش موخاریبه سی جنگ داخلی.
~ داش نیکاح ثبت عقد ازدواج در اداره دوشی
در مقابل عقد شرعی، ازدواج نزد مقام غیر شرعی.
~ سئور [ص.] [میهن دوست، وطن دوست.

می شود.

وزی { وَاَزِی } [ا.] [غده.

~ جیک [ا.] [غده کوچک.

~ لی [ص.] [غده دار.

بادامجیق وزیلری لوزین.

بؤثرک اوستو وُزی غده فوق کلیوی.

نروزیسی غده عرق.

قالخانا بنزر وُزی غده تیروئید.

گوزیاشی وُزیسی غده اشک.

وزیر { وَاَزِیر } [ا.ع. ۱] [وزیر، باخ، ناظیر.

۲) مهره وزیر در بازی شطرنج.

~ لیک [ا. ۱] [وزارت. ۲) نوعی مالیات
در گذشته.

وساطت { وَاَسَاتَات } [ا.ع.] [وساطت،
میانجیگری.

وسایط { وَاَسَاِیَّات } [ا.ع. ۱] [وسائط، لوازم،
ابزار. ۲) بول، اعتبار. ۳) نیروهای ذخیره.
۱) کمک درسی (کتاب).

وسط { وَاَسَات } [ا.ع.] [وسط، میان، حد اعتدال.

وسعت { وُوسَعَات } [ا.ع.] [وسعت، فراخی جا،
پهنه.

وسواس { وَاَسْوَاَس } [ا.ع.] [وسواس، شیطانی،
ابلیس.

وسوسه { وَاَسْوَاَسَا } [ا.ع.] [وسوسه، تردید،
تحریکات شیطانی.

~ لی [ص.] [وسوسه انگیز.

~ به سالماق به وسوسه انداختن، دچار تردید
کردن.

وسيله { وَاَسِیْلَا } [ا.ع.] [وسيله، ابزار، بهانه،
دستاویز.

بووسيله ايله بدینوسيله، به این بهانه، باین طریق.

وشمال { وَاَشْمَال } (= یاشیل) [ص. ۱]

سیزجمنی.

وصال { وُوسَال، وُیسَال } [ا.ع.] [وصال، رسیدن

به معشوق.

وَعْدَه خِیَلَف [ص.ع.] عهد شکن، کسی که
خلاف وعده و قول خود عمل می کند.

~ چِیْخِمَاقِ خَلَفِ وَعْدَه کردن.

~ لَیْق [ا.] خلف وعده.

وفا { وَاْفَا } (= بافا، بفا) [ا.ع.] وفا،

نگهداری عهد و پیمان، پایداری در دوستی.

~ اِثْمَک (اِثْلَه مَک) وفا کردن.

~ دار [ص.] وفادار، ثابت قدم.

~ دار لَیْق [ا.] وفاداری، ثابت قدمی.

~ سِیز [ص.] بی وفا، بد عهد، بی ثبات.

~ سِیز لَیْق [ا.] بی وفائی، عهد شکنی.

~ لَی [ص.] وفادار، با وفا.

~ لَی لَیْق [ا.] وفاداری.

وفات { وَاْفَاَت } [ا.ع.] وفات، مرگ، رحلت.

~ اِثْمَک (اِثْلَه مَک) وفات کردن، مردن.

وقار { وُوقَار، وَاْقَار } [ا.ع.] وقار، متانت،

سنگینی.

~ لا [ظ.] باوقار، بامتانت.

~ لَی [ص.] موفر، متین.

~ لَی لَیْق [ا.] وقار، متانت.

وقت { وَاَقْت } باخ: وَاَخْت.

وقف { وَاَقَف } [ا.ع.] وقف، حبس مال و بذل

منافع در اموری که واقف معین می کند.

~ اِثْمَک (اِثْلَه مَک) وقف کردن.

~ نامه [ا.] وقفنامه.

وکالت { وَاکَالَات } [ا.ع.] وکالت، نمایندگی.

~ اِثْمَک (اِثْلَه مَک) وکالت کردن.

~ نامه [ا.] وکالتنامه، سند نمایندگی.

وکالتاً { وَاکَالَاتَان } [ظ.ع.] وکالتاً، به وکالت از

وکیل { وَاکِیل } [ا.ع.] وکیل، نماینده.

~ اِثْمَک (اِثْلَه مَک) وکیل تعیین کردن.

~ اوْلَمَاقِ وکیل شدن.

~ لیک [ا.] وکالت، نمایندگی.

~ لیک اِثْمَک (اِثْلَه مَک) وکالت

~ سُوْر لیک [ا.] میهن دوستی، وطن دوستی.

~ سِیز [ص.] بی وطن.

~ لی [ص.] دارای وطن.

~ موْخاریبه سی جنگ میهنی.

وطن ویرانه ده اوْلَسَا، یثنه جنت دیر

وطن اگر ویرانه هم باشد، بهشت است.

وطنه گلندیم، ایمانا گلندیم به زادگاه برگشتم

(مثل اینکه) به ایمانم رجعت کردم.

وطنی [ص.] وطنی، میهنی، محلی.

وظیفه { وَاَزِیْفَا } [ا.ع.] وظیفه، تکلیف.

~ پرست [ص.ا.] وظیفه پرست، مقام پرست.

~ پرست لیک [ا.] وظیفه پرستی، مقام دوستی.

~ داشِیْمَاقِ انجام وظیفه کردن، وظیفه ای را

برعهده داشتن.

~ سِیز [ص.] بی تفاوت، بیکار.

~ سِیز لیک [ا.] بی تفاوتی، بیکاری.

~ شوْناَس [ص.] وظیفه شناس.

~ شوْناَس لَیْق [ا.] وظیفه شناسی.

~ لی [ص.] موظف، کارمند رسمی.

وعد { وَاْعَد } [ا.ع.] باخ: وعده (۱).

~ اِثْمَک وعده دادن، تعهد انجام کاری را بعده

گرفتن.

وعدّه { وَاْعَدَا } [ا.ع. ۱] وعده، قول، قرار.

(۲) وقت، سر رسید، موعد.

~ آلمَاقِ دعوت کردن.

~ خِیَلَفِ باخ: وُعدَه خِیَلَف.

~ سِیز [ص. ۱] بدون مهلت. (۲) بدون دعوت.

~ قُوْیْمَاقِ قرار گذاشتن، مهلت دادن، سر رسید

گذاشتن.

~ لشمک [ف. قار.] قول و قرار گذاشتن.

~ لی [ص. ۱] (موعد دار. ۲) دعوت شده.

~ وُثْرَمَکِ قرار گذاشتن، قول دادن.

~ سی کُشْچِمِیشِ موعد سپری شده،

موعد گذشته.

هَنْچِ وعده هیچوقت، هرگز.

به زوزه کشیدن و داشتن، زوزه سگی را در آوردن.
ونگیلدِمک { وُنْگِیلْدِمَک } [ف.] زوزه کشیدن.

وهم { وَاهِم } [ع.ا.] (۱) وهم، خیال. (۲) واهمه، وحشت، ترس.

وهمه { وَاهِمَا } باخ: واهیمَا.

ویا { وِیَا } [باغلا.فا.] ویا، اگر.

ویاخود { وِیَاخُود } [باغلا.فا.] یا، اگر.

ووراغان { وُورَاغَان } [ص.] (۱) گزنده، نیش زننده.

(۲) بزن بهادر، کسی که دست بزن دارد.

(۳) شاخ زننده، لگدپران (حیوانات).

~ لیشق [ا.] گزندگی، بزن بهادری، شاخ زنندگی.

ووران { وُورَان } [ا.] (۱) مضروب فیه، بس شمر. (۲) باخ: ووراغان.

وور - توت [ظ.ا.] (۱) کلا، فقط، اول و آخر. (۲) کشمکش، بگیر و ببند.

~ ایچینده در اثنای کشمکش، در جریان بگیر و ببند.

~ ایکی دانا آلدیم (بعد از تلاش زیاد) فقط دو تا خریدم.

ووردورماق [ف.س.] بوسیله کسی زدن، کوباندن، کسی را به زدن واداشتن.

وورغو { وُورْغُو } [ا.] (۱) ضربه، کوبه. (۲) سکتة مغزی. (۳) آفت و بلا. (۴) تکیه در روی یک هجا در کلمه یا روی یک کلمه در جمله (در زبان آذربایجانی تکیه روی هجای آخر کلمه است). (۵) علاقه، عشق.

~ لو [ص.] (۱) ضربه دار. (۲) حرفی که روی آن تکیه می شود.

وورغون [ص.] عاشق، دلباخته، شیفته، خاطر خواه.

وورما { وُورْمَا } [ف.ا.] (۱) ضرب (ریاضیات).

(۲) عمل زدن، ضرب، کوبش.

وورماق [ف.] (۱) زدن. (۲) کوبیدن، نواختن، ضربه

زدن. (۳) ضرب کردن (حساب). (۴) سگه زدن.

کردن، نمایندگی کردن. (۲) نخود هر آشی شدن.
ول { وَال } [ا.] خرمنکوب، وسیله چوبی یا سنگی برای خرمنکوبی گندم که بوسیله اسب یا گاو کشیده می شود.

~ لمک [ف.] با خرمنکوب خرمن کوبیدن.

ولایت { وِیلَايَات } [ع.] ولایت، شهرستان.

ولایتی { وِیلَايَاتِی } [ع.] یکی از شاخه های اصلی مقام راست در موسیقی.

ولس { وِلَاس } [ا.] درخت ممرز، ولس. (Capinus).

ولمه { وِلَمْبَا } [ا.] پلک چشم.

ولمیر { وِلَمِیر } (= یولاف) [ا.] نوعی جو دوسر. (Avena).

ولو { وِلَوُ، وِلَوُ } [ع.] ولو، حتی اگر، حتی، واگر، واگرچه.

لولوله { وِلَوَلَا } [ا.] لولوله، جوش و خروش، غوغا، هنگامه، غریو، هیاهو، آشوب.

~ دوشمک لولوله افتادن، غوغا پیا کردن.

~ سالماق لولوله انداختن، غوغا پیا کردن، ترساندن.

~ قوزارماق بانگ و فریاد کردن، هنگامه برپا کردن.

~ قوزوزماق بانگ و فریاد بلند کردن، لولوله راه انداختن.

~ به سالماق دچار آشوب کردن.

جانینا لولوله دوشمک لولوله بجان کسی افتادن، ترسیدن، مضطرب شدن.

وله { وِلَا } [ا.] یک بغل یا باندازه یک بسته علف.

ولی { وِلی } [باغلا.فا.] ولی، الا، لکن.

ولیم { وِلِیم } [ا.] (۱) هیمة. (۲) خس و خاشاک، تر که چوب برای سوزاندن.

ون { وَان } (= گوثروش) [ا.] زبان گنجشک (درخت).

ونگیلتی { وُنْگِیلتِی } [ا.] زوزه، ناله سگ.

ونگیلدمک { وُنْگِیلْدِمَک } [ف.س.]

عكس نصب كردن. ۷. دستبرد
 دېۋارا داياق ~ بديوار حائل زدن، (گذاشتن،
 تكيه دادن).
 ديشينه ~ (با دندان) سختی پوست تخم مرغ را
 آزمودن، امتحان كردن.
 ضرر ~ ضرر زدن، زيان رساندن.
 فواره ~ فواره زدن.
 قاپۋ ئىن زنگىن ۋوزدو زنگ در را نواخت.
 كلكه سینه ۋورماق به كله اش زدن.
 گولله ~ گلوله زدن.
 گونش ۋورماق دچار آفتابزدگی شدن.
 من سیزی قزئته ۋورموشام من درباره شما
 مطالبی در روزنامه چاپ کرده ام.
 ميخ ۋورماق ميخ كويدن، ميخ زدن.
 ۋور باتلاسيئن (چاتلاسيئن) چال
 اۋنلاسيئن بزى و برقص، بزى و بكوب.
 ۋوردو ناگهان اتفاق افتاد.
 ۋوروب كۋچمك از حد قبلى و معتى تجاوز
 كردن.
 بىره وورماق بزى زدن، بزى كويدن، مغلوب
 كردن.
 بىل بورايا ۋورمور باد اينجارا نىمى گيرد،
 اينجا باد نىمى زند.
 يۋك ۋورماق بار زدن، بار كردن.
 ۋورنو خماق [ف. ۱] تىقلا كردن، دوندگی
 كردن. ۲. دنبال بهانه گشتن. ۳. سراسيمگی
 كردن، تشويش داشتن، باخويشتن ور رفتن.
 ۋوروش [ا. ۱] زد و خورد، كك كارى.
 ۲. جنگ، نبرد، كارزار.
 ۋوروشان [ف. ص. ۱] جنگجو، مبارز.
 ۲. دعاۋاكن، ستيزه جو.
 ۋوروشدورماق [ف. ص.] بهم انداختن، بزد و
 خورد واداشتن، باعث نزاع شدن.
 ووروشقان {ۋوروشقان} [ص. ۱] جنگجو،
 جنگاور. ۲. اهل دعا و نزاع.

۵. نصب كردن. ۶. چاپ كردن. ۷. دستبرد
 زدن، دزدیدن، ربودن. ۸. بار كردن، بار زدن.
 ۹. زمين زدن. ۱۰. گزیدن، نيش زدن.
 ۱۱. بریدن، قطع كردن. ۱۲. تظاهر كردن.
 ۱۳. كك زدن. ۱۴. تيز زدن، بهدف زدن.
 آلايه ۋورموشدى خدا ذليلش كرده، جراثش
 را ندارد.
 آياغيئي باشماق ۋوروب پايش را كفش زده.
 ال ۋورماق دست زدن، كف زدن.
 اۋزۋنوۋ انشك ليه ~ خود را به خريت زدن،
 تظاهر به نادانى كردن.
 اۋزۋنوۋ اوشاقلينا ~ تظاهر به جگانه كردن.
 اۋزۋنوۋ دلى ليه ۋوروب خودش را به ديوانگى
 زده، اداى ديوانه ها را درمى آورد.
 اۋزۋنوۋ دوۋشمنه ۋوردو به دشمن زد، بر روى
 دشمن حمله كرد.
 اۋزۋنوۋ ناخوش ليغا ~ تمارض كردن، خود را
 به مريضى زدن.
 اېچكى ~ مشروب خوردن، بالا انداختن.
 اېگنه ~ سوزن زدن، آمپول تزريق كردن.
 ايلان ~ مار گزیدن.
 باشينا ~ توى سر زدن، شيون كردن.
 بوداقلارئن ~ شاخه هايش را بریدن.
 بۋيا ~ رنگ زدن، رنگ مالیدن.
 بوينوز ~ شاخ زدن.
 بير - بيرينه ~ بهم زدن.
 پوللارئن ۋوردو پولهايش را دزديد، پولهايش
 را ربود (زد).
 پشوند ۋورماق پيوند زدن، پيوند كردن.
 تپيك ~ لگد زدن، گلد پراندن.
 دف ~ دايره زدن.
 دۋلو ~ تگرگ زدن، در اثر نزول ناگهانى و
 بى موقع تگرگ شديد شكوفه يا چغاله ميوه ها
 صدمهديدن.
 دېۋارا عكس ~ بديوار عكس زدن، بديوار

کردن، منهدم کردن.
 ~ ائد بلمک ویران شدن.
 ~ قوئماق بویرا نه تبدیل کردن، تخریب کردن،
 ویران ساختن.
 وئیرانه [ا. فا.] ویرانه، خرابه.
 ~ لئممک [ف. م.] ویرانه شدن، بحال ویرانه
 افتادن.
 ~ لیک [ا.] خرابه زار، ویرانه.
 وئیر گول [ا. فر.] ویر گول (،) علامت فاصله در
 جمله.
 وئیرئلدا ما ق [ف.] ورور کردن، پرحرفی کردن،
 یک ریز حرف زدن.
 وئیزا [لاتین به معنی ملاحظه شده] وئیزا، رواید.
 وئیرلا شما ق [ف.] وز کردن (مو).
 وئیرلا شمی ش [ف. ص.] وز کرده، موهای شانه
 نخورده، نامنظم.
 وئیزیت [فر. ا.] باز دید (۲) حق القدم، حق ویزیت
 اطباء.
 وئیزیر - وئیزیر [ا.] آوای وزوز، توصیف چیزی
 براحتی و سرعت.
 وئیرئللتی [ا.] آوای وزوز مگس.
 وئیرئلدا تما ق [ف. ص.] به وزوز واداشتن، به صدا
 در آوردن (آلت موسیقی).
 وئیرئلدا شما ق [ف. فار.] دسته جمعی وزوز کردن.
 وئیرئلدا ما ق [ف.] وز - وز کردن (مگس).
 وئیر (۱) باغ: وئیرئلتی. (۲) غز، ویز.
 وئیرئللتی [ا.] آوای چیزی که به سرعت زیاد رد
 می شود، آوای آب رودخانه که سریع جریان
 دارد.
 وئیرئلدا ما ق [ف.] صدای وز کردن.
 وئیسکوز [ا.] ویسکوز، الیاف مصنوعی.
 وئیش [ا.] نخ باریک و محکم.
 وئیشنه [ا. ر.] آلبالو.
 وئیغ [ا.] آوای اردک و نظایر آن.
 وئغیلتی [ا. ا.] (۱) باغ: وئیغ. (۲) آوای خرخر در حال

ووروشما [ف. ا. / ا.] جنگ، نبرد، کارزار،
 دعوا، زد و خورد.
 ووروشما ق [ف. فار. ا.] زو خورد کردن،
 کتک کاری کردن، نزاع کردن. (۲) جنگیدن،
 نبرد کردن. (۳) مبارزه کردن.
 ووروق [ا.] ضریب، (ریاضی)، هریک از اعدادی
 که در هم ضرب می شوند.
 وورولان [ا.] مضروب، پس شمرده (ریاضیات).
 وورولما ق [ف. م. ا.] زده شدن. (۲) کوبیده
 شدن، نواخته شدن، ضربه خوردن. (۳) ضرب
 شدن. (۴) نصب شدن، آویخته شدن. (۵) چاپ
 شدن. (۶) ریخته شدن، دزدیده شدن.
 (۷) بار شدن. (۸) کتک خوردن. (۹) قطع شدن،
 بریده شدن. (۱۰) زمین خوردن. (۱۱) تیر خوردن.
 (۱۲) عاشق شدن، بخاطر خواه شدن، دلباخته شدن،
 دلباختن، مجذوب شدن، علاقمند شدن.
 ووروم [ا.] هدف زنی، ضربه زنی.
 آقالتیق وئیریم له دیر، ایگیدلیک ووروم لا
 آقایی به بخشش است و دلاوری به هدف زنی (به
 ضربه زدن).
 وورها وور [ظ. بزن و بکوب، زد و خورد].
 وولکان [لا.] آتش فشان.
 ویتامین [ا. لا.] ویتامین.
 ~ سیز [ص.] بی ویتامین.
 ~ سیزلیک [ا.] فقدان ویتامین، کمبود ویتامین.
 ~ لی [ص.] ویتامین دار، پرویتامین.
 ویتامینین چاتیشما هازلئغی کمبود ویتامین،
 نارسائی ویتامین.
 وئج - وئج [ا.] جیک - جیک (گنجشک).
 وئج، وئجه [ا.] مور مور، لرز.
 وئجه باغ: وئج - وئجه.
 وئید [ا.] نما، نمود، ظاهر.
 وئیده مینمک ظاهر آراستن.
 وئیران [ص. فا.] ویران، خراب، بایر.
 ~ ائتمک (ائله مک) ویران کردن، خراب

خفگی و غرق.
 وئیلدا افاق [ف.] آوای وئینگ در آوردن.
 وئینگ [ا.] آوای بچه، قان - قوم.
 وئیلدا افاق [ف.] آوای قان - قوم در آوردن.
 ویلا (= وئیللا) [لا.] ویلا، خانه ییلاقی.
 وینت { وئینت } [ا. ر. ۱] پیچ، منته. ۲) ملخ
 پروانه (هلیکوپتر)، پروانه هواپیما.
 ~ آجان [ا.] آجار پیچ گوشتی.
 ~ لیمک [ف.] پیچ کردن، با پیچ محکم کردن.
 ~ لی [ص.] پیچ دار، پیچ و برچ شده.
 وئیلتنی [ا.] زوزه (باد).
 وئیلدا افاق [ف.] به زوزه در آوردن.
 وئیلدا افاق [ف.] زوزه کشیدن (باد، طوفان و
 کولاک).

و (او) یکی از حروف صائت (صدا دار) زبان
 آذربایجانی است که جزء حروف صدا دار خشن،
 پسین کامی، بسته و منحنی (گردلی) گروه بندی
 می شود.
 لغاتی که با این صائت شروع می شود ذیل «ا»
 (الف) آورده شده است. اولدوز.

و

و

و یکی از حروف صائت زبان آذربایجانی است که
 جزء حروف صدا دار نرم، پیشین کامی، بسته و
 منحنی (گردلی) گروه بندی می شود.
 لغاتی که با این صائت شروع می شود ذیل «ا»
 (الف) آورده شده است. اولگوز.

و یکی از حروف صدا دار الفبای زبان آذربایجانی
 است که جزء حروف صائت خشن، پسین کامی،
 باز و منحنی (گردلی) گروه بندی می شود.
 «و» فقط در هجای اول کلمات آذربایجانی بکار
 می رود و در مورد چندی به کمک حرف «و» در
 هجای دوم کاربرد دارد مثل «آلوو»، به همین
 جهت در پیوندها نقش ندارد. جهت یافتن لغاتی
 که با این حرف آغاز می گردد ذیل «ا» (الف)
 مراجعه فرمائید. اوئوز.

و

و

و یکی از حروف صدا دار (صائت) زبان آذربایجانی
 است که جزء حروف صدا دار ظریف (نرم)،
 پیشین کامی، باز و منحنی (گردلی) گروه بندی
 می شود.
 «و» فقط در هجای اول کلمات آذربایجانی به
 کار می رود و به همین جهت در پیوندها نقشی
 ندارد.
 جهت یافتن لغاتی که به این حرف آغاز می گردد
 به بخش «ا» (الف) مراجعه فرمائید. او کوز.

و یکی از حروف صدا دار الفبای زبان آذربایجانی
 است که جزء حروف صائت خشن، پسین کامی،
 باز و منحنی (گردلی) گروه بندی می شود.
 «و» فقط در هجای اول کلمات آذربایجانی بکار
 می رود و در مورد چندی به کمک حرف «و» در
 هجای دوم کاربرد دارد مثل «آلوو»، به همین
 جهت در پیوندها نقش ندارد. جهت یافتن لغاتی
 که با این حرف آغاز می گردد ذیل «ا» (الف)
 مراجعه فرمائید. اوئوز.

هـ - هـ - هـ - هـ - هـ - هـ (یکی از حروف صامت زبان آذری است که جزء حروف صامت گنگ، حلقی و اصطحکاکی گروه بندی می شود. باخ: ح.)

ها^۱ [ادا، ۱] (کلمه تأکید در آخر جمله. ۲) بلی، ها. ۳) استمرار و تکرار را می رساند. ۴) حرف تعجب. ۵) حالت استفهامی. ۶) توجه ناگهانی را بیان می کند. ۷) زمان و مکان غیر معین را بیان می کند: کدام، کدام سو، زمانی. ها طرفه کدام طرف؟ کدام سو. ۱ - تثر گل ها! زود بیائی ها! هازاماندا زمانی! وقتی! قولاق آس ها! گوش کن ها! ۲ - ها! انشیتدیم بله! شنیدم.

۳ - قاج ها قاج بدویدو، در رفتن، فرار طولانی. گنت ها گنت برو که رفتی! راه رفتن طولانی. ئی هائی بنخور بنخور. هادئیرم قولاق آسمئیر هرچه می گویم گوش نمی کند.

۴ - آمما گؤزل ها! ولی خیلی زیبا بود! گؤزل دبرها! چه زیباست! ۵ - سن گلدین ها؟ آمدی؟ ۶ - ها! ایندی آنلادئیم ها! حال فهمیدم. هائبله [ظ./ قوشما،] همچنین، همینطور، اینطور. هاچا [ا./ ص.] [انشعاب شاخه فرعی از اصلی و شکل آن، دوشاخه، شکافدار، دوراهه. ~ دئیرناق (لئ) [ص.] دارای سم دوشاخه. ~ دیل (لئ) [ص.] دارای زبان دوشاخه، (مثل زبان مار). ~ ساققال (لئ) [ص.] دارای ریش دوشاخه. ~ قوئروق (لو) [ص.] دارای دم دوشاخه. ~ لاماق [ف.] دوشاخه کردن، شکاف دادن. ~ لانماق [ف.م.] دوشاخه شدن، شکاف داده شدن. ~ لئ [ص.] دوشاخه ای شکاف دار. هاچاق باخ: هاواخت، هاچان. هاچان [ظ.] چه وقت؟ کی؟ هاچاندان - هاچانا [ظ.] پس از مدت نسبتاً

هارای - هشییر { هآ رآی - هاشییر } [ا.ا]
 هایهوی، سرو صدا.
 هاردا (هارادا) [ظ.] کجا، هرجائی که، هرجا.
 ~ آش اوژد اباش هرجا خوردنی است آنجا حاضر است.
 هارئن [ص.ا] (خوشگذران، شکم سیر.
 ۲) سرکش، خیره سر.
 ~ لاشماق [ف.] باخ: هارئن لاما.
 ~ لاماق [ف.] سرکش شدن.
 ~ لیق [ا.ا] (خوشگذرانی، شکم سیری.
 ۲) سرکشی، خیره سری.
 ~ مادیان مادیان سرکش، مادیانی که از لحاظ
 تغذیه خوب مراقبت شده و سرکش شده است.
 هاسانت { هآ سآنت } [ص.فا.] آسان، سهل.
 هاف - هاف [سس.] عوعو سگ.
 ~ ائله مک عوعو کردن، پارس کردن.
 هافیلدا ماق [ف.] عوعو کردن، پارس کردن.
 هاقلاماق [ف.] کسی را به چنگ آوردن، یقه کسی
 را گرفتن، حق کسی را کف دستش گذاشتن،
 بجائی و یا به کسی رسیدن.
 هاکی [ا.انگل.] بازی هاکی، بازی گوی و چوگان
 طبق قواعد بازی فوتبال.
 هال ۱ [فر.] هال، تالار بزرگ، دالان وسیع.
 هال ۲ باخ: آل.
 هالای [ا.ا] (باخ: یاللی، رقص دسته جمعی همراه با
 آواز که گروه رقص کنندگان بشکل دایره قرار
 می گیرند. ۲) دایره، حلقه.
 ~ لاماق [ف.] (دایره زدن، حلقه زدن. ۲) به
 شکل (هالای) رقصیدن.
 ~ قورماق (وورماق) حلقه زدن.
 ~ وورماق (دایره تشکیل دادن. ۲) پای
 کوفتن و رقصیدن دسته جمعی به شکل دایره.
 هاله [ا.ع.] هاله، دایره نورانی گرد ماه، شایورد.
 هامار [ص.فا.] هموار، صاف، مسطح.
 ~ جا [ظ.] کاملاً هموار و صاف.

طولانی.
 هاجان کی؟ چه زمانی؟ خیلی پیش از این!
 هاداران - پاداران [ا.ا/ص.] پرت و پلا (گفتن)
 سخنان بی سروته.
 ~ دانیشییر پرت و پلا می گوید.
 هارا [ص.] کجا؟، بکجا؟
 هارادا در کجا، در هرجا.
 هاراداسا در جائی.
 هارادان از کجا، از کدام طرف.
 هارادان سا از جائی، از سمتی، از سوئی.
 ~ بیله نینیز چطوری فهمیدید.
 هارادا قالدئی کی در کجا ماند؟ چطوری؟
 اوژو تانییشییر هارادا قالدئی کی منی ده
 آپارشیین او خود نمی شناسد چطور مرا خواهد
 برد.
 هارادان - هارایا اوزانمیشدئی از کجا تا به
 کجا گستره بود (خیلی دراز).
 هاراگیر میسن؟ کجا پنهان شده ای؟
 هارالی اهل کجا، کجائی.
 هارایا (هارا) گئدییر سینییز به کجا
 می روید.
 سن هارا - بورا هارا تو کجا و اینجا کجا؟ چه
 عجب بیاد ما کردید (خطاب به کسی گفته
 می شود که بندرت به جائی می رود).
 هارای [ا.ا] (هرا، داد، غریو، فریاد، قیه، جار،
 بانگ، هایهو، بانگ سهمگین. ۲) کمک، مدد.
 ~ چکمک فریاد کشیدن، بانگ زدن، مدد
 خواستن.
 هارایئنا چانماق به کمک کسی رفتن، بداد
 کسی رسیدن.
 هارایلاشماق [ف.قار.] با هم قیه کشیدن، بهم
 ندا دادن، از هم کمک طلبیدن.
 هارایلاماق [ف.] صدا کردن، جار کشیدن،
 بانک زدن، با صدای بلند کسی را صدا کردن.
 ۲) به کمک طلبیدن، استمداد خواستن.

~ بیرى کدام یک.
 هانکیسی کدامین، کدامش، کدام یکی، هر کدام.
 هائی [ض.] کو؟ چه شد؟ کجاست؟
 ~ او کی گلمه لی ایدی؟ چه شد (کو)؟
 قرار بود بیاید!
 ~ او گوئلر کو آن روزها؟ کجاست آن ایتام؟
 ~ منیم کیتاییم؟ کتاب من کو؟ کجاست
 کتاب من؟
 هاوا^۱ [ع. ۱] (۱) هوا، باد (۲) آب و هوا، اقلیم.
 (۳) آسمان، فضا، باد هوا، بیهوده (۵) هوا و
 هوس، میل، هوس (۶) اختلال حواس.
 ~ آچماق باز شدن هوا، پراکنده شدن ابرها،
 صاف شدن آسمان.
 ~ آلقاق هواخوری کردن.
 ~ تمیزله ئین (تمیزله بیجی) [ا.] هواکش،
 تصفیه کننده هوا.
 ~ دار باخ: هوادار.
 ~ داقالقاق پا در هوا ماندن.
 ~ دان مجتانی رایگان، باد آورده.
 ~ دان آسئلی قالماق بلاتکلیف ماندن.
 ~ دان دولانماق با باد هوازندگی کردن،
 بی زحمت زندگی کردن.
 ~ ده ئیشن [ا.] هواکش.
 ~ ده ئیشدیرمک تغییر هوا دادن.
 ~ رنگ سیزدیر هوا بی رنگ است.
 ~ سیئر [ص. / ظ. ۱] بی هوا، بدون هوا، فاقد
 هوا (۲) بدون آهنگ.
 ~ سین ساخلاماق هوای کسی را نگه داشتن، از
 کسی حمایت کردن.
 ~ قارالماق (قارانلیق لاشماق) غروب
 شدن، شب شدن، تاریک شدن.
 ~ قیزدئیران (قیزدئیرجی) شوفاژ، هیتز،
 گرمازا، دستگاه گرمایش.
 ~ گمییسی [ا.] بالن.
 ~ شارئ [ا.] بادکنک.

~ لاتماق [ف. س.] بوسیله کسی صاف
 گرداندن، هموار ساختن.
 ~ لاشماق [ف.] هموار شدن، مسطح شدن.
 ~ لاشدئیرماق [ف. س.] بوسیله کسی تسطیح
 کردن، هموار گردانیدن.
 ~ لاماق [ف.] هموار کردن، صاف کردن،
 تسطیح کردن.
 ~ لاندئیرماق [ف. س.] بوسیله کسی تسطیح
 کردن، هموار گردانیدن.
 ~ لاتماق [ف. م.] هموار شدن، صاف شدن،
 تسطیح شدن.
 ~ لایججی [ص.] هموار کننده، دستگاه صاف
 کن.
 ~ لئیق [ا.] همواری، جای مسطح، دشت.
 هامااش [ص.] دوست، رفیق، همکار.
 هامااش چیچه یی باخ: هامااشیق.
 هامااشیق [ا.] گل تاج.
 هامپا [ا.] خرده مالک مرقه، مستطیع.
 ~ لئیق [ا.] ملک داری، رفاه.
 هامی [ض. فا.] همه، تمام، جمله، همه کس.
 ~ هامیسی همه اش، تماماً، جملگی.
 هامیلئیق همگی.
 هامیلئیق جا (~ لا) همگی، تمامی،
 همه، هر چه هست.
 هامی یا برای همه، به همه، همه را.
 هامی یا ایت هورر بیزه چاققال به همه سگ
 پارس می کند و به ما شغال. همه را مار می گزد ما
 را خرچسنگ.
 هانا باخ: هانان.
 هانان [ا.] دستگاه بافندگی زیلو و گلیم.
 هاندان - هانا [ظ.] بعد از مدتی، پس از زمان نسبتاً
 طولانی، بعد از مکث نسبتاً طولانی.
 هانسی باخ: هانکی.
 ~ کنی آنکه، کسی که، نامبرده.
 هانکی [ض.] کدام، کدام یک، هر، همه.

هاوا لاندی رماق [ف. ۱] هوا عوض کردن.
 ۲) پرهوا کردن. ۳) به هوا دادن، به پرواز
 در آوردن. ۴) هوایی کردن، تحریک کردن،
 برانگیختن، تشویق کردن، باد تو آستین کسی
 انداختن.

هاوا لاندماق [ف. / ف. م. ۱] هوا خوری کردن.
 ۲) تغییر آب و هوا دادن. ۳) به هوا بلند شدن،
 پرواز کردن، اوج گرفتن. ۴) برانگیخته شدن،
 تحریک شدن، دو برداشتن، هوایی شدن، سربهوا
 شدن.

هاوا لئی [ص. / ظ. ۱] پرباد، پرهوا، هوا دار.
 ۲) فضای باز، دارای هوای خوب و تمیز.
 ۳) آهنگ دار. ۴) هوایی. ۵) سربهوا، متکبر.
 ~ سان کلهات باد دارد.

باشی هاوا لئی [ص. ۱] دارای اختلال حواس.
 ۲) کله پرباد، پرنخوت، مغرور، خود پسند.
 هاوا لئی [ظ. / ص. ۱] مفت، رایگان، مجانی.
 ۲) بیهوده، عبث. ۳) نسیه. ۴) هوایی.
 هاوا لماق ۱) بانفس دستها را گرم کردن، بانفس
 دمیدن. ۲) باغ: هافیلد اماق.

های [ندا. ۱. ۱] به عنوان خطاب گفته می شود: های،
 ای! ۲) فریاد، غریو، صدا. ۳) هیاهو، سرو صدا.
 غوغا. ۴) انعکاس صدا. ۵) چاره، مدد.
 های دان گلن، هویا گئدر جواب های، هوی
 است، باد آورده را باد می برد.
 ~ دو شمک سرو صدا راه افتادن، غوغا پیا شدن.
 ~ سالماق ۱) هیاهو راه انداختن، سرو صدا راه
 انداختن. ۲) شایع کردن.
 ~ قویماق هیاهو برپا شدن.

~ - کوئی [۱] هیاهو، سرو صدا، غوغا.
 ~ - کوئیچو [ص. / جنجالی، هوجبی.
 ~ - کوئی سالماق هیاهو راه انداختن،
 ~ - کوئی سوژ [ص. / بی سرو صدا، بی هیاهوی.
 ~ - کوئی لو [ص. / بر سرو صدا، پر غوغا.
 ~ - کوئی له [ظ. / با هیاهو، با سرو صدا.

~ لاندی رماق باغ: هاوا لاندی رماق.
 ~ لاندماق باغ: هاوا لاندماق.
 ~ لئی باغ: هاوا لئی.

~ - هوس هوا و هوس، هوس.
 ~ هیجانی آژیر، علامت خطر هوایی.
 ~ نیئن پوزولماسی بهم خوردن هوا، طوفانی
 شدن، ابری شدن.

~ نیئن ایشیق لاندماق صبح شدن، روز شدن،
 آفتاب دمیدن.
 ~ یا سوژورماق بر باد دادن.

~ یوللاری خطر هوایی.
 هاوایی باغ: هاوایی.
 اوزهاواسینا بورا خماق سرخود رها کردن، به
 اختیار خود گذاشتن.

اوزهاواسیندا اولماق به فکر خود بودن.
 باشینا هاوا گلیمک اختلال حواس پیدا کردن.
 داغ اته بی هاواسی چوخ یاخشی دیر آب و
 هوای دامنه کوهستان خیلی خوب است.
 قوشلار هاوادا اوچورلار پرندگان در هوا
 (فضا) پرواز می کنند.

هاوا ۲ [۱. ۱] آهنگ (موسیقی)، وزن موسیقی.
 ~ چالماق آهنگ نواختن.

~ سو موگونه دو شمک پسندیدن آهنگ.
 آذربایجان هاوالاری اونیاق دیر آهنگ های
 آذربایجانی نشاط انگیز است.

هاوا اجات [۱. ۱] آهنگ (موسیقی).

هاواخت [ص. / کی، چه وقتی، چه موقعی؟
 هاواختاجان { هاواختادک } تا کی؟ تا چه
 وقتی؟

~ دان از کی؟ از چه موقعی؟

هاوا دار [ع. / فا. ۱] هوا دار، طرفدار، جانبدار،
 هواخواه. ۲) دارای هوای تمیز.

~ چیخماق طرفداری کردن، جانبداری کردن.
 ~ لیق [۱. ۱] هوا داری، طرفداری، جانبداری،
 هواخواهی.

هائِیقْیرِئِش [ا.] صدای گریه و زاری، طرز مویه و گریه، نمره.

هائِیقْیرِئِش [ا.] سرو صدا، نمره و فریاد.

هائِیقْیرِئِشماق [ف. فار.] دسته جمعی گریه و زاری کردن، دسته جمعی نمره زدن.

هائِیلاز [ا.] تنبل، بی عار، بیکاره.

~ لئِیق [ا.] بیکارگی، تنبلی.

هائی - هارای [ا.] فریاد، غریو، هیاهو.

هائی - هوی باخ: های.

هائیل - هائیل [ظ.] حیران، سردرگم.

هئج [ا.] / ظ. / ادا / آراسؤز. فا. [ا.] هئج (۲) عدم، نیستی (۳) ابدأ، بکلی، بهیچوجه، اصلاً.

~ ائتمک هئج کردن، نیست کردن، نابود کردن.

~ اولارمئ؟ آیا شدنی است؟ اصلاً شدنی است؟

~ اولماز سالاقل، دست کم.

~ اولماق هئج شدن، نابود شدن.

~ بیر اصلاً، ابدأ، حتی.

~ بیر هئج یک.

~ - بوج [ا.] هئج و بوج، بیهوده.

~ جور [ظ.] بهیچوجه، هرگز، به هئج طریق.

~ خبری وارمئ؟ اصلاً خبر دارد؟

~ دن [ظ.] از هئج، از عدم، بی جهت.

~ دن تاپئلدی از هئج پیدا شد، غیر مترقبه پیدا شد (حضور یافت).

~ دن - هئچه بیخودی، بی جهت، بی علت.

~ دن یاراندئ از نیستی خلق شد.

~ ده [ظ.] هئج، ابدأ، اصلاً.

~ ده ائله دئیل هئج آنطور نیست، ابدأ چنین نیست.

~ زاد هئج چیز.

~ سابماق هئج شمردن، اهمیت ندادن.

~ شئ هئج چیز.

~ کس هئج کس.

~ لاشماق [ف. فار.] همدیگر را صدازدن، بهمدیگر ندا دادن.

~ لاماق [ف.] (۱) صدازدن. (۲) راندن و دواندن گله.

~ وئر مک جواب دادن، اهمیت دادن، بفریاد رسیدن.

هائینا چانماق بفریاد کسی رسیدن، بداد کسی رسیدن.

~ - بئتمک بداد کسی رسیدن، به کمک کسی شتافتن.

هائیندا اولماق بفکر چیزی بودن، در فکر چاره بودن.

کئچی جان هائیندا دئیر، قصاب پیئ اختارئر بز به فکر جان است قصاب به دنبال پیه.

هائیان [ا.] حامی، پشتیبان، کمک، امداد.

~ چئخماق پشتیبانی کردن، از کسی جانبداری کردن.

~ دورماق از کسی پشتیبانی کردن، به کمک کسی رسیدن.

هائیان [ض.] کدام طرف، کدام سو.

هائیانا [ظ.] بکدام طرف، بکدام سو، کجا.

هائیاندا [ظ.] کجا، در کجا، کدام طرف، در کدام جهت.

هائِخیرِماق [ف.] (۱) اخ تف کردن، سینه صاف کردن. (۲) نمره زدن، فریاد کشیدن.

هائِخیرِئِش [ا.] بلغم، خلط سینه، اخ تف. (۲) فریاد، نمره.

هائیدی { هائیدی } [ندا، ا.] یاالله! زود باش! بدو! بجنب! (۲) گم شو.

~ اوشاقلار، باشلاباق! یاالله! بچه ها شروع کنیم.

هائِیقْیرِئِش [ا.] گریه و زاری، ندبه.

هائِیقْیرِماق [ا.] گریه کردن، گریه و زاری کردن، ندبه کردن، نمره زدن.

هائِیقْیرِئِش [ا.] نمره، ندبه و زاری.

~ کس، هئج کسین کاغیڈین اوخومور
هئج کس خط دیگری رانمی خواند، خود کامگی
وهرج و مرج رواج دارد.

~ کیم (~ کیمسه) هئج کس.
~ لیک [۱. ۱] (عدم، فنا. ۲) پوجی.
۲) کوچکی، حقارت.

~ نه هئج چیز.
~ پشره بی جهت، بیجا، بی سبب، بدون دلیل و
علت.

~ - هئچه [ظ.] هئج به هئج، بدون برد و باخت.
~ - هئچه خر جلدی بیهوده خرج کرد.
هئچه چیخماق پوج شدن، نابود شدن،
هدر شدن.

~ سایماق به هئج شمردن، نادیده گرفتن،
به حساب نیاوردن.

~ گئتمک نابود شدن، بی نتیجه بودن، پوج
شدن.

هشراغاش باخ: اراغاج.

هشره [۱.] برچین، دیوار، حصار.

هشریک [۱.] بعد از شخم پائیزی زمین را نکاشتن
(آیش).

~ شومو شخم پائیزی.

هئللنمک { هئل لانماک } (باخ: هرلنمک)

غلطیدن، چرخیدن، قل خوردن.

هئشی^۱ [ندا. / ادا. ۱] ای، یا. ۲) تکرار زیادی را
می رساند.

هئشی آلا! ای خدا!

هئشی تارلا، هئشی تارلا مزرعه پشت مزرعه (تا
چشم کار می کند مزرعه است).

هئشی گئیه پردیلر متوالیا میرفتند، مدت طولانی
می رفتند.

هئشی^۲ [۱.] تاب، توان.

~ دن دوشمک از تاب و توان افتادن.

~ دن کسيلمک (هئشی بی کسيلمک) از
توان افتادن، از نفس افتادن.

~ سیز [ص.] ناتوان، بی تاب، بی حال.
هئشیه (هئشیا) [۱.] انبان، کیسه، خورجین، ساک.
~ جیک [۱.] کیسه کوچک.

هئشله باخ: ائله.
هئشوا [۱.] به.

~ گولوی یکی از آهنگهای آذربایجانی.

هئشوره { هئشوارا } [ص. ۱. / ۱] بسیار بزرگ،
زمخت، هبولا، عظیم الجثه، تناور. ۲) خشن،
بی ادب، بد زبان. ۳) آواره و بیکاره، سرگردان.

~ لنمک [ف.] آواره و سرگردان گشتن.

~ لیک [۱. ۱] خشنونت، بی ادبی.
۲) سرگردانی، آوارگی.

هئپند { هپانند } [۱. ۱] (احمق، ابله. ۲) پست،
رذل.

هئرن - پئرن { هئاران - پئاران } باخ: هئرن
- پئرن.

هئتل (هئوتل) [۱. فر.] هتل، مسافر خانه، باخ:
اوتل.

هئجا { هئجآ } [۱. ع.] هجا، حرف نهجی.

آچئق ~ هجائی که به حرف صائت (صدا دار)
ختم شود، هجای باز.

قابائی ~ هجائی که به حروف صامت (بی صدا)
ختم شود، هجای بسته.

~ لاماق [ف.] هجی کردن، نهجی کردن.

~ لی [ص.] هجاءار، هجائی.

هئجران { هئجراآن } [۱. ع.] هجران، مفارقت،
دوری، جدائی.

هئجرت { هئجرات } [۱. ع.] هجرت، کوچ.
۲) روز هجرت حضرت رسول اکرم از مکه به مدینه
و ابتدای سال هجری.

هئجری { هئجری } [۱. ع.] هجری، سال هجری.

هئجو { هئجو } [۱. ع.] هجو، طنز، بد گوئی، مسخره
(کردن).

~ ائتمک (ائله مک) هجو کردن.

~ چئی [۱.] طنز نویس، هجو پرداز.

- ~ چیلیک [ا.ا] طنزنویسی، هجو بردازی.
 ~ یازان [ا.ا] طنزنویس، هجوگو، شاعر هجائی.
 هجوم { هوجوم } [ا.ع.] هجوم، حمله، یورش.
 ~ ائتمک هجوم کردن، حمله بردن.
 ~ چکمک هجوم کشیدن، حمله کردن.
 ~ چو [ص.] مهاجم، حمله کننده، بازیکن در خط حمله (فوتبال).
 هجوم کتچمک به حمله پرداختن.
 هدایت { هیدایات } [ا.ع.] هدایت، رهبری، ارشاد، راهنمایی.
 ~ ائتمک (ائله مک) هدایت کردن، رهبری کردن، ارشاد کردن.
 هدر { هادار } [ص.ع.] هدر، تلف، ضایع، باطل، بریادرفته، بیخود.
 ~ ائتمک بریاد دادن، بهدر دادن، ضایع کردن.
 ~ اولماق هدر شدن، ضایع شدن، باطل شدن.
 ~ بیره بیخود، بی جهت، بیهوده.
 هدره گئتمک ضایع شدن، بی نتیجه شدن، هدر رفتن.
 هدرن - پلدن { هاداران - پاداران } [ا.ا.] بیهوده، چرند و پرند، پرت و پلا.
 هدف { هاداف } [ا.ع.] هدف، آماج، نشانه، منظور، مقصود.
 هده { هادا } [ا.ع.] تهدید، خوف، خطر.
 ~ - قورخو تهدید.
 ~ گلمک تهدید کردن، توب و تشر آمدن.
 ~ لمک [ف.] تهدید کردن، ترساندن، به خوف انداختن، به مخاطره انداختن.
 ~ لنمک [ف.م.] مورد تهدید قرار گرفتن.
 ~ له بیجی گور کم قیافه تهدید آمیز.
 هدیان { هادیان } [ا.ع.] هدیان، بریشان گوئی، باخ، هدیان.
 هدیگ { هادیک } [ا.ا.] گندم و نخود آب بز، غله پخته، آش گندم، عدسی.
 هدیگ لنمک { هادیگ لانمک } [ف.]
- اطوار جلف در آوردن، لوس شدن.
 هدیه { هادیثا } [ا.ع.] هدیه، تحفه، ارمغان، پیش کش، سوغات، ره آورد.
 ~ ائتمک هدیه کردن.
 ~ وئرمک تحفه دادن.
 ~ لیک [ا.ا.] (۱) هدیه، پیش کش. (۲) چشم روشنی، کادو.
 هدیان { هادیان } [ا.ع.] هدیان، سرسام، بریشان گوئی، پرت و پلا گوئی، سخنان بیهوده و بی اراده که در حالت شدت تب و بیماری گفته شود.
 هر { هار } [ض.ا.] هر، هریک، هر کدام. (۲) تمام، کلیه، سراسر.
 ~ آن هر آن، هر لحظه.
 ~ آدام هر کس.
 ~ آددیم باشی در هر قدم، زود به زود.
 ~ ابشه قولپ قویور بهر کاری دخالت می کند، در هر کاری مانع ایجاد می کند، برای هر امری اقا و اگر می تراشد.
 ~ باشا به هر نفر، به هر سر.
 ~ بیر هر کدام، هریک.
 ~ جور هر جور، همه نوع.
 ~ حالدا در هر حال، در هر شرایط.
 ~ دورلو هر نوع، هر جور.
 ~ زاهان هر زمان، همه وقت.
 ~ طرفلی همه جانب، هر طرفی.
 ~ کس هر کس، همه کس.
 ~ کسه نین بیرایشی وار هر کس کاری دارد، هر کس را بهر کاری ساخته اند.
 ~ کیم هر کس.
 ~ گون هر روز، همه روز.
 ~ گونلوک روزانه، هر روزی.
 ~ نه هرچه، هر قدر، بهر مقدار.
 ~ نه اولورسا اولسون هرچه بادا باد.
 ~ ندنسه به هر دلیل، به هر جهت.

دادن، چرخانیدن، قل دادن.
 هرلمک { هارلاماک } { ف.ا } چرخاندن،
 گرداندن. ۲) چرخیدن. ۳) تعقیب کردن.
 هرلندیرمک { هارلاندرماک } { ف.ا }
 چرخاندن، گرداندن.
 هرلمه { هارلاما } { ف.ا.ظ.ا } دایره وار، حلقه ای.
 هرلنگج { هارلانگاج } { ا.ا } چرخ دوار، فلکه.
 هرلنمک { هارلانماک } { ف.ا } چرخیدن،
 چرخ خوردن، گردیدن، قل خوردن. ۲) ناز و ادا
 در آوردن، خرامیدن.
 هرکی - هرکی لیک { هارکی } { ا.ا }
 خودسری، خودرأیی، هرج و مرج.
 هره { هارا } { ض.ا } هرکس، هرکدام.
 ~ بیر زورنا چالیر هرکس سازی را کوک
 می کند، تشتت آراء دارند، اتفاق آراء ندارند.
 ~ سی هر کدام، هریک.
 ~ سینین هریکی.
 هری { هاری } { ادا.ا.بلی، آری.
 هسلمک { هاسلاماک } { ف.ا } پس زدن، عقب
 کشیدن، عقب راندن.
 هس - هوس { هاس - هوس } : هس نن
 هوسو آنلامیئرلار هررا از بر تشخیص
 نمی دهد.
 هشتاد { هاشتاد } { سای.فا.ا } هشتاد، باخ:
 سکس.
 ~ یئنجی هشتادم، هشتادمین.
 هشترخان { هاشتارخان } { ا.ا } شهر هشترخان،
 حاجی طرخان، آستاراخان.
 ~ توووغو [ا.ا] بوقلمون.
 هشم { هاشام } { ا.ا.ا } ساقه و سنبل غلات که برای
 خرمن کوبی در خرمن گسترده می شوند.
 ۲) کاه، پوشال و علوفه خشک.
 ~ ائتمک ساقه و سنبل غلات را روی خرمن پهن
 کردن.
 هشن (هاشان) باخ: هشم.

~ واخت هروقت، همیشه.
 ~ هانسئ (هرهانکی) هر کدام، هریک.
 ~ یان هر طرف، هرسو.
 ~ یئتنه به هر کس، به هر کسی که رسید
 (پیش آید).
 ~ یئرده در هر جا، در همه جا.
 ~ یئریندن دوران هر کس، هر کس و نا کس.
 ~ یوللا بهر طرفی.
 هرجایی { هارجایی } { ص.فا.ا.ول، آواره،
 سرسری، بیکاره.
 هرج - مرج { هارج - مارج } { ا.ع.ا } هرج و
 مرج، اغتشاش، آشوب، بی نظمی.
 ~ لیک [ا.ا] اغتشاش، بی نظمی.
 هرچند { هارچاند } { باغلا.فا.ا } هرچند، اما،
 ولی، گویانکه، اگرچه.
 هردم { هاردام } { ظ.فا.ا } گهگاه، بعضی
 اوقات. ۲) هردم، هر لحظه، هر موقع.
 ~ بیل [ص.ا] مرده، بی اراده، بی وفا، هرزه.
 ۲) بی نظم، بی قاعده، هردمبیل.
 ~ خیال دودل، متزلزل، ناپایدار، دمدمکی،
 متلون المزاج.
 هردن { هاردان } { ظ.ا } گهگاه، بعضی اوقات.
 ~ بیر [ظ.ا] هرچند گاه، گاهگاهی، گاهی،
 متناوبا.
 هرزه { هارزا } { ا.ا.ص.ع.ا } هرزه، جلف، ول،
 مزخرف.
 ~ کار [ص.ا.ا] هرزه، جلف.
 ~ گو [ص.ا.ا] هرزه گو، باوه گو.
 ~ لیک [ا.ا] هرزگی.
 ~ لیک ائتمک هرزگی کردن، ولگردی کردن.
 ~ یئره بیجا، بیهوده.
 هرگاه { هارگاه } { باغلا.فا.ا } هرگاه، هروقت،
 اگر، اتفاقا.
 هرگز { هارگیز } { ظ.فا.ا } هرگز، هیچگاه.
 هرلتمک { هارلاتماک } { ف.ا } گردانیدن، چرخ

هلال { هیلال } [ا.ع.] هلال (ماه)، ماه نو.
 هلالی [ص.ظ.] هلالی، به شکل هلال.
 هلال احمر جمعیتی جمعیت هلال احمر.
 هلبت (البت) { هالباتا، هالبات } البته،
 به هر حال، بی تردید، باخ؛ البته.
 هلم - قللم { هاللام - قاللام } [ص.ا.]
 (۱) کلک باز، فته گر. (۲) درهم و برهم، پریشان.
 هللمنک { هاللانماک } [ف.] حال آمدن،
 سر حال آمدن، لذت بردن، باخ؛ حالانماق.
 هلمه { هالما } باخ؛ هلمشیک.
 هلمشیک { هالماشیک } [ص.] مایع غلیظ،
 حلیم، زلاتین مانند.
 ~ لشمک [ف.] زلاتینی شدن، تغلیظ شدن.
 هلم - هلم { هالام - هالام } [ظ.] (۱) مبادا!
 (لحن تهدید). (۲) به این زودی، به این سادگی،
 به این آسانی. (۳) هر کس.
 هلو { هولو } [ا.] هلو، شفتالو.
 هله { هالا } [ظ.ع.] (۱) هنوز، حالا، اکنون.
 (۲) فعلاً، عجالاً. (۳) حتی، حداقل، دست کم.
 (۴) باش! باشد!
 ~ باخارئق باش! ببینیم.
 ~ باخ! نه لر سؤیله بیر این را باش! چه چیزها
 می گوید.
 ~ بوابشی گور این کار را بکن، دست کم این
 کار را بکن.
 ~ بیرایشه باشلاستین فعلاً به کاری مشغول شود.
 ~ صبراندین هنوز صبر بکنید.
 ~ قولاق آستین حالا گوش کنید.
 ~ لیک [ظ.] (۱) فعلاً، تا مدتی. (۲) به سلامت،
 خدا حافظ.
 ~ - هله! سن بوابشی گور موسن (لحن
 تهدید آمیز) مبادا! تو این کار را کرده ای.
 بو گوژول لیگه باخ هله این زیبائی را باش!
 چقدر زیبا!
 هلهله { هالهالا } [ا.ع.] هلهله، غریو، سرو صدا.

هضم { هازم } [ا.ع.] هضم، گوارش، تحلیل.
 ~ ائتمک هضم کردن.
 ~ اولماق هضم شدن، تحلیل رفتن.
 ~ جیهازئی جهاز هاضمه.
 ~ سیستمی دستگاه گوارش.
 هفته { هافتا } [ا.فا.] هفته، هفت روز.
 ~ آشیرئی [ظ.] هر هفته، یک هفته در میان.
 ~ بازارئی بازار هفته، بازاری که هر هفته یکبار
 دایر می شود.
 ~ باشئی [ظ.] هر هفته، آخر هفته.
 ~ سینه [ظ.] یک هفته از همین روز، همین روز
 بعد از یک هفته.
 ~ لرجه هفته ها.
 ~ لیک [ص.] هفتگی (مجله، مزد و غیره)،
 بمدت یک هفته.
 ~ سگگیز من دوققوز شش پیش ماست،
 همیشه، دائماً، زود به زود.
 بیر هفته به [ظ.] ظرف یک هفته.
 هفته بشجار [ا.] ترشی هفت بیجار.
 هفدیرم { هاف دیرام } [ا.] واحد وزن در تبریز
 معادل دوسیر.
 هفسین { هافسین } [ا.فا.] هفت سین، (عید).
 هکتار { هکتار } [بو.] هکتار، ده هزار متر
 مربع.
 هگمونی { هنگمونی } [بو.] هزمونی، برتری،
 نفوذ، استیلا، تسلط، سیطره.
 هلاک { هلاک } [ا.ع.] هلاک، نابودی، فنا،
 نیستی، مرگ.
 ~ ائتمک هلاک کردن از بین بردن، نابود کردن،
 کشتن.
 ~ اولماق (۱) هلاک شدن، کشته شدن،
 نابود شدن، از بین رفتن. (۲) خسته و مانده شدن،
 از خستگی از پا در آمدن.
 هلاکت { هلاکت } [ا.ع.] هلاکت، نابودی،
 نیستی.

هلیوستریک { هئلیوستتشریک } [یو].
مرکزیت خورشید.

هم { هام } [باغلا، فا. ۱] هم، نیز، همچنین.
(۲) همان، خود (۳) پیشوند به معنی همانند،
همکار و انباز.

~ آواز [ص.] هم آواز، همصدا، همراهی.

~ آهنگ اولماق هم آهنگ شدن.

~ جنس [ا.] هم جنس، هم نوع، از یک جنس.

~ جنس لیک [ا.] هم جنسی.

~ چکی [ص.] هم وزن.

~ چنین { چنین } همچنین، نیز، هم.

~ حدود [ص.] هم مرز، هم حدود، مجاور.

~ حقوق [ص.] دارای حقوق برابر،
متساوی الحقوق.

~ خانان [ا.] همخانه، خانه یکی.

~ درد همدرد، شریک درد.

~ درس همدرس، همکلاس.

~ دم همدم، همراهی، موافق.

~ ده و نیز، بعلاوه.

~ دین همدین.

~ رای همراهی، همفکر.

~ رای لیک همفکری، اتحاد رای.

~ رای لیک جبهه سی جبهه واحد.

~ سرّ همراه، محرم اسرار همدیگر.

~ سفر همسفر.

~ سن هم سن.

~ شهر { شاهارلی } هم شهری، شهروند،

اهل یک محل.

~ عصر [ص.] معاصر، هم عصر.

~ صحبت هم صحبت، همنشین.

~ فیکیر هم فکر.

~ فیکیر لیک همفکری، اتحاد فکری.

~ کار همکار، هم صنف.

~ کارلار اتفاقی اتحادیه کارگری.

~ مسلک هم مسلک.

~ وطن (لی) هموطن، هم مین.

~ یئرلی هم محلی، هم شهری.

همان { هامان، هامان } [ظ. فا. ۱] همان.

(۲) هم اکنون، همین حالا (۳) عیناً، فقط.

(۴) در حال، فوراً (۵) تقریباً.

همت { هوّمات } [ا. ع.] همت، پشتکار،

کوشش، عزم.

~ ائتمک همت کردن، کوشش کردن،

دستگیری و کمک کردن.

~ سیز [ص.] بی همت، کامل.

~ لی [ص.] با همت، پرنشاط.

همچنین { هامچنین } [باغلا، فا.] همچنین، نیز،

هم.

همرسین { هامارسین } [ا.] انترن (گل).

همهمه { هامهاما } [ا.] همهمه.

همی ... همی { هامی ... هامی } هم ... هم.

همی زیارت همی تجارت هم زیارت هم

تجارت.

همی ده { هامی دا } و نیز، همچنین.

همیشه { هامیشا } [ظ. فا.] همیشه، دائم، پیوسته،

همواره، جاوید.

~ آباق اوّسته سلامت باشید!

~ کی [ص./ظ.] دائمی، همیشگی.

~ لیک [ظ.] همیشگی، دائمی.

~ یاشیل همیشه سبز، گیاهی که برگهای آن در

تمام فصول سال سبز است.

همین { هامین } [ض. فا.] همین، این یکی.

هندو { هیندو } باخ: هیندلی.

هندی { هیندی } [ا. ۱] سرخپوستان آمریکا،

بومیان آمریکا (۲) هندی، اهل هندوستان.

هنر { هوّنار } [ا. ع. ۱] هنر، فن، صنعت.

(۲) مهارت، استعداد (۳) جرأت، جسارت.

~ ائتمک هنر به خرج دادن، جسارت کردن.

~ سیز [ص.] بی هنر، بی استعداد.

~ سیز لیک [ا.] بی هنری، بی استعدادی.

هۆپپاند ئۇرماق [ف.] پىراندن از روى نهر و غيره.
 هۆپپانماق [ف.] پىرىدن، جھيدن، ورجهيدن، پرش
 كردن، جست و خيز كردن، ورجه ورجه كردن.
 هۆپپانئيش [ا.] جهش، پرش.
 هۆپپانئيشماق [ف. فار.] پىرىدن، جھيدن
 دسته جمعى.
 هۆپپدورماق [ف.] ۱) جذب كردن، به خود
 كشيدن. ۲) تزيق كردن، عجين كردن، اشباع
 كردن (چوب).
 هۆپپدوروجو [ص.] جذب كنده.
 هۆپلاتماق [ف.] بېچە را بىرلى نوازش و بازى دادن
 به هوا انداختن.
 هۆپلاشماق [ف. فار.] بازى كردن دسته جمعى
 بېچە ها، بېر بېر كردن بېچە ها.
 هۆپما (هۆپما) [ف. ا.] جذب، آبكشى، اشباع.
 هۆپماق [ف.] ۱) جذب شدن، نفوذ كردن، اشباع
 شدن. ۲) سكوت كردن.
 هۆپ - هۆپ [ا.] هدهد، شانه به سر.
 هۆججه [ا.] هجى، تهجى.
 هۆججيره [ا. ع.] سلول، ياخه، باخ: حجيره.
 ~ لمك [ف.] هجى كردن، تهجى كردن.
 ~ لى [ص.] ياخه اى، سلولى.
 چۆخ هۆججيره لى هر سلولى.
 هۆدداق [ا.] گاونرى كه بىرلى كشيدين به خيش
 مى بندند.
 ~ چى [ا.] كسى كه گاونر بسته شده به خيش را
 هدايت مى كند.
 هۆدداق كاروان باخ: قوئروق دؤغدو.
 هۆدو - هۆدو باخ: قۇدو - قۇدو.
 هۆر باخ: هۆزور.
 هۆرتلاتماق { هۆرتلاتماق } باخ:
 هۆرتولداتماق.
 هۆرتولداتماق [ف.] يك نفس سر كشيدين، هورت
 كشيدين.
 هۆردۆرمك [ف. س.] بوسيله ديگرى عمل تاب

~ گۆسترمك هنر به خرج دادن، مهارت ابراز
 كردن..
 ~ لنمك [ف.] جيازت يافتن، سرغیرت آمدن.
 ~ لى [لى. ا.] هنرمند، ماهر، اهل حرفه و فن.
 ۲) جسور، دلير.
 ~ مند [ص.] هنرمند، صاحب هنر.
 هنرى دئيشل كارش نيست، از او ساخته نيست.
 ~ نه دير؟ چه حقي دارد؟ اگر جرأت دارد؟
 ~ وار! اگر جرأت دارد!
 هنگ { هاناک } [ا. ع.] شوخى، هزل، مزاح، بذله،
 خوشمزگى، غيرجدى.
 ~ ائتمك شوخى كردن.
 ~ چى [ص. ا.] بذله گو، شوخ.
 ~ چيليك [ا.] بذله گوئى.
 ~ لشمك [ف. فار.] شوخى و مزاح كردن.
 هنجاما { هانجاما } [ا. لولا].
 هندسه { هانداسا } [ا. ع. معرب اندازه] هندسه.
 ~ سلسله سى تصاعد هندسى.
 هندسى { هانداسى } [ص. ع.] هندسى.
 هنگامه { هانگاما } [ا. فا.] هنگامه، غوغا،
 جنجال، آشوب، ممركه.
 ~ قۇيماق هنگامه پيا شدن، غوغا برخاستن.
 هندهور { هانداوار } [ا. ا. اطراف، دوروبر، حول و
 حوش، حوالى، پيرامون.
 هنيرتى { هانيرتى } [ا. ا.] صدای نفس نفس، صدای
 تنفس، نجوا.
 هۆ (هۆ - هۆ) [ندا. ا. هى، صدائى بىرلى راندن
 دام ها.
 هۆهولاماق [ف. ا. هى كردن].
 هوا باخ: هاوا.
 هوادار باخ: هاوادار.
 هۆپ [ظ. ا.] ۱) هپ! ايست! ۲) ناگهانى از جا
 پىرىدن، ورجه ورجه.
 ~ گۆتۆرمك ناگهانى و جلد قايدىدن.
 هوييلاماق [ف.] بېچە را هوا انداختن و گرفتن.

دادن رشته و یا بافتن گیسو را انجام دادن.

هۆردۆرمک [ف.س.] سگ را به پارس واداشتن.
هۆررا [ا.] مایع غلیظ، مخلوطی از آرد و آب
(پخته)، حریره، باخ: قیندی.

آریا هۆرراسینی ئکنه به ئۆکمک حریره آرد
را به ظرف خمیرگیری ریختن، حریره را با خمیر
عوضی گرفتن.

هۆرگن { هۆراگان } باخ: هوره یئ.

هۆرگو [ا.] بافته، بافه. ۲. پیچیده، تاب خورده.
۳. سنگ یا آجرچینی. ۴. دسته یا حلقه گل.

هۆرکدۆرمک باخ: هۆرکوتمک.

هۆرکک { هۆرکاک } [ص.] رمنده، وحشی،
بزدل، ترسو، باخ: اوورکک.

~ لیک [ا.] رمندگی، ترسوئی.

هۆرکمک { هۆرکماک } [ف.] ارم کردن،
رمیدن.

هۆرکن { هۆرکان } باخ: هۆرکک.

هۆرکو { هۆرکو } [ا.] ترس، رمیدگی.

هۆرکوتمک { هۆرکوتماک } [ف.] ارماندن،
ترساندن، فرار دادن بوسیله ترساندن.

هۆرکوتمه سۆن، سایماق (ساناماق)

اولماز تارم ندهی نمی توان شمرد. در مورد
خانواده پر اولاد به شوخی گفته می شود.

هۆرکوشمک { هۆرکوشماک } [ف.قار.]
گروهی رمیدن، ترسیدن.

هۆرکۆشن { هۆرکۆشان } [ص.] رمنده، رمیده.
هۆرگۆج [ا.] کوهان (شتر)، برآمدگی،
برجستگی.

ابکی هۆرگۆجلۆ ده وه شتر دو کوهانه.

بیر هۆرگۆجلۆ ده وه شتر یک کوهانه.

هۆرمک { هۆرماک } [ف.] پارس کردن، عوعو
کردن.

هۆرمک [ف.] بافتن، پیچیدن، تاب دادن،
تابیدن. ۲. چیدن (آجرچینی، سنگ چینی
کردن).

هۆرمه [ف.ا.ص.] بافته، تابیده، تاب داده شده.

هۆرۆجۆ [ص.] بافته، تنیده.

هۆرۆجۆ اؤسگۆرک [ا.] خروسک.

هۆرۆش [ا.] پارس، واق واق، عوعو.

هۆرۆشمک { هۆرۆشماک } [ف.قار.] باهم
پارس کردن، دسته جمعی پارس کردن.

هۆرۆک [ا.] گیسوی بافته. ۲. طنابی که به پای
می بینند که دورتر نرود، تانوله، تانوره.

۳. دسته، حلقه گل. ۴. هر چیز بهم بافته شده.

~ لمک [ف.] گیسو بافتن، بافتن گیس.

۲. از گیسو چسبیدن. ۳. بستن پای دام در مرتع.

~ لو [ص.] دارای گیسوی بافته. ۲. دامی که
به پایش ریسمان بسته باشند.

هۆرۆلمک { هۆرۆلماک } [ف.م.] تنیده

شدن. ۲. بافته شدن. ۳. چیده شدن (سنگ یا
آجر).

هۆرۆلمۆش [ف.ص.] تنیده شده. ۲. بافته

شده. ۳. چیده شده (دیوار سنگی یا آجری).

هۆرۆمچک { هۆرۆمچاک } [ا.] عنکبوت،
کارتنک.

~ تۆرو [ا.] تار عنکبوت.

هۆره ئن { هۆرایان } [ص.] پارس کننده،

سگی که بسیار پارس کند، سگ بگیر.

هۆزاکى [ص.] خشن، بی پروا، شلخته، بی ملاحظه.

هۆزر { هۆزر } باخ: عذر، سوگواری.

هۆزو [ا.ص.] خرس. ۲. خشن، زمخت،
بی پروا، ناشی.

هۆزۆرلۆ [ص.] عزادار.

هوس { هاؤاس } [ع.ا.] هوس، شوق، علاقه، میل،
هوا و هوس.

~ ائتمک هوس کردن.

~ اوئانماق برانگیخته شدن هوس کسی، هوس
کردن.

~ دن دۆشمک از شور و شوق افتادن.

~ سیز [ص.] بی میل، بی علاقه، بی رغبت،

- بی شوق. زدن، پینکی زدن.
- ~ سیزلیک [۱]. بی میلی، بی شوقی.
- ~ کار [ص. ۱/۰] مایل، راغب، مشتاق، علاقمند، دوستدار. (۲) غیر حرفه‌ای.
- ~ کارلیق [۱]. علاقمندی، دوستداری.
- ~ گزسترمک علاقه نشان دادن.
- ~ له [ظ.] بامیل، باعلاقه، پرشور و شوق، بارغبت.
- ~ لندیرمک [ف.] به هوس انداختن، تشویق کردن، سرشوق آوردن، شور برانگیختن، تحریک کردن، تحریص کردن، ترغیب کردن.
- ~ لندیرلمک [ف.م.] به هوس افتادن، تشویق شدن، تحریک شدن، ترغیب شدن، علاقمند شدن.
- ~ لنمک [ف.] به هوس افتادن، میل یافتن، علاقمند شدن، تشویق شدن، ترغیب شدن، سرشوق آمدن، تحریص شدن.
- هوسه دوشمک باخ: هوس لنمک.
- ~ سالماق به هوس انداختن، مشتاق کردن.
- ~ گلکم سرشوق آمدن، مایل شدن.
- هوسی سؤیوماق هوس کسی نسکین یافتن، شور و شوق کسی فروکش کردن.
- ایدمان هوسکاری ورزشکار غیر حرفه‌ای، علاقمند به ورزش.
- هؤسر { هؤسار } [۱.۱] وسیله بوجاری کننده مثل سبزی و طبق و غیره. (۲) آشغال پس مانده بوجاری.
- ~ ماشین ماشین بوجاری.
- هؤسلمک { هؤسالماک } باخ: هؤوسمک.
- هؤسمک { هؤساماک } باخ: هؤوسمک.
- هوش [۱.فا.] هوش، ذکاوت، فهم و شعور، زیرکی، جان، روان، حافظه. (۲) چرت، پینکی.
- ~ آپار ماق هوش بردن، تازه به خواب رفتن.
- ~ سوز [ص.] بی هوش، کودن، فراموشکار.
- ~ سوزلوق [۱.] بی هوشی، کودنی، نسیان، حواس پرتی.
- ~ لانماق [ف.] به هوش آمدن. (۲) چرت
- زدن، پینکی زدن.
- ~ لو [ص.] باهوش، زیرک، بافهم و شعور، برحافظه.
- ~ لو - باشلی [ص.] از بروز رنگ، باهوش، تیزفهم، برحافظه.
- هوشا گئیرمک به هوش آوردن.
- ~ گئتمک چرت زدن، رؤیا دیدن.
- ~ گلکم به هوش آمدن.
- هوشدان گئتمک از هوش رفتن، بیهوش شدن.
- هوشو باشینداق اوچماق عقل از سرش پریدن، هوش از سرش پریدن.
- هوشونو ایتیرمک بیهوش شدن، از هوش رفتن.
- هوشونو باشینایغماق فکر خود را متمرکز کردن، حواس خود را جمع کردن.
- هوش [سس.] چش، صدائی برای متوقف کردن خر.
- هول { هؤؤل } [۱.ع.] خوف، هراس، ترس، بیم. (۲) عجله، سراسیمگی، دستپاچگی.
- ~ انله مک (۱) بیمناک شدن، ترسیدن. (۲) عجله کردن، دستپاچه شدن.
- ~ ناک [ظ.] هولناک، خطرناک، پر بیم و ترس. (۲) با عجله، با دستپاچگی.
- ~ ابله [ظ.] با عجله، سراسیمه، با دستپاچگی.
- هؤل [۱.] افرره.
- هولا [۱.] خرمن.
- اوزاق یترین هولاسین، خورزوایله دؤگرلر خرمن دوردست را با خروس می کوبند.
- جهان دیده بسیار گوید دروغ.
- هولاوار [۱.۱] نغمه و ترانه‌ای که زار عین موقع شخم زدن و کشاورزی زمزمه می کنند. (۲) نغمه و بیانی در نوازش و وصف حیوانات اهلی، هولاوار نیز گویند.
- ~ چکمک باخ ~ لاما.
- ~ لاما ترانه (هولاوار) خواندن.
- هوللو کچو [ص.] حقه باز، کلک باز، محلل.
- هولی باخ: هولا.

هومانیت [ص. لا.] بشر دوست، انسان پرور، طرفدار انسانیت.

هوندور { هوندور } [ص. ا.] بلند، بلندقد، بلندبالا، مرتفع، عظیم، بلندتر.

~ جه [ص. / ظ.] کمی بلند.

~ لوک [ا.] بلندی، ارتفاع، عظمت، بزرگی.

~ لوک اولچن [ا.] ارتفاع سنج.

هونکورتمه { هونکورتمه } [ف. ا.] گریه وزاری با صدای بلند، هق هق گریه.

هونکورتمه باخ: هونکورتمه.

هونکورتمک [ف. ا.] با صدای بلند گریه کردن، هق هق گریستن، زارزار گریستن.

هونکوروشمک { هونکوروشمک } [ف. ا.] قار. [دسته جمعی هق هق گریستن، زارزار گریستن.

هونکور - هونکور [ظ. ا.] هق و هق، زارزار (گریستن)، با صدای بلند (گریه کردن).

هونگ { هاوانگ } [ا. ا.] هاوان. ~ دسته هاوان.

~ دسته سی دسته هاوان.

هونو [ا.] پشه.

هوو^۱ [ا.] کمک، مدد، یاری، مساعدت. ~ لاماق [ف. ا.] دستیاری کردن، مدد کردن.

~ لانماق [ف. م.] کمک شدن، یاری شدن.

هوزا چاتماق به داد کسی رسیدن، به یاری کسی شتافتن.

هوزا^۲ باخ: هوز.

هوزا^۳ [ا.] التهاب، ورم (زخم)، آماس، باد. ~ ائله مک ورم کردن زخم.

~ لانماق [ف. ا.] ملتهب شدن، متورم شدن زخم، آماس کردن، باد کردن.

هوزخورماق [ف. ا.] گرم کردن انگشت ها بوسیله دمیدن نفس (ها کردن)، با نفس گرم کردن، دم بر آوردن.

هوزره { هوزرا } [ا. ا.] فعل.

هوزره به گلیمک فحل آمدن، آماده جفت گیری شدن (حیوانات).

هوزسلمک { هوزسلاماک } باخ: هوزسمک.

هوزسمک { هوزساماک } [ف. ا.] باد دادن، بوجاری کردن.

هوزکلمک { هوزکلاماک } [ف. ا.] مالش دادن، مالیدن، وشگون (نیشگون) گرفتن.

هوزور { هوزور } [ا. ا.] لحظه، آن، دم، وقت اندک. کردن. (۳) باخ: اویکلمک.

هوزوکه [ا. ا.] هوویه، ابزار لحیم کاری.

هوزوخماق باخ: هوزخورماق.

هوزور [ا. ا.] لحظه، آن، دم، وقت اندک.

بیر هوزور گوزله اندکی صبر کن.

هوه { هاوا } [ا. ا.] آلتی شانه مانند از فلز برای خواباندن پودها در بین نارها در قالیافی، آلتی که با آن در قالیافی پودها را می کوبند و سفت می کنند، دفته.

~ دیشلی [ص. ا.] دارای دندان درشت.

~ لمک [ف. ا.] پودهای فرش را کوبیدن و محکم کردن.

~ لنمک [ف. م.] کوبیده و محکم شدن پودهای فرش.

هوی لاماق { هوی لاماق } [ف. ا.] «هو» کردن، صدا کردن.

هویوخماق [ف. ا.] مبهوت شدن، مات و مبهوت شدن. هویوش [ص. ا.] مرطوب، نمناک، نمور، تر، خیس. (۲) تر، تازه.

~ آغاج درخت تر.

~ اوٹ علف تر.

~ لنمک [ف. ا.] نم کشیدن، مرطوب شدن.

هه [ادا. ا.] ها، بلی، آری. (۲) به؟ چه؟

هه؟ اولمازمی؟ چه! نمی شود؟

هه! ایندی آنلادیئم آره، حالا فهمیدم.

هه! دئی گوروم مندن نه ایستیه جکسن

(۲) سکسکه (۳) باخ: ائشقیرتی.
 هیجقیرماق [ف. ۱] (هق هق گریستن. ۲) سکسکه
 کردن. (۳) باخ: ائشقیرماق.
 ایچین - ایچین هیجقیرماغا باشلادی از نه
 دل زار زار گریست.
 هیجقیرئشماق [ف. قار.] دسته جمعی هق و هق
 گریه کردن.
 هیجقیرئق [ا. ۱] (سکسکه. ۲) هق هق (گریه).
 هیدروولیک { هیدروئولیک } [ص. یو.]
 هیدروولیک، علم بررسی مختصات حرکت و
 جریان آب.
 هیرس [ا.] عصبانیت، خشم، غضب، بغض، غیظ.
 ~ باغیرساق لارئی کسمک از خشم خون
 خونس را خوردن.
 ~ لندیرمک [ف.] عصبانی کردن، خشمگین
 کردن.
 ~ لنمک [ف.] عصبانی شدن، خشم گرفتن.
 ~ لی [ص.] عصبانی، خشمگین، غضب آلود.
 ~ لی لیک [ا.] خشم، عصبانیت، غیظ، غضب.
 هیرسی باشینا (تپه سینه، کله سینه)
 وورماق خون به مغزش زدن (از فرط عصبانیت).
 هیرسی تونماق خشمگین شدن، خشم گرفتن.
 هیرسی سؤیوماق (باتماق) فروکش کردن
 خشم، تسکین یافتن عصبانیت.
 هیرسینی سؤیوتماق تسکین دادن خشم.
 ~ چیخارماق کسی را عصبانی کردن، لج کسی
 را در آوردن.
 ~ یتمک (بوغماق، باسماق) خشم خوردن
 را فرو خوردن.
 هیرسیندن دوداق لارئی (بیغیئی نی،
 جیلوؤونو) گمیرمک (چشیمک) از
 بسیاری خشم لبها را جویدن.
 هیرسیندن قوؤرولماق از عصبانیت آتش
 گرفتن.
 هیرسلنمه بین دولته ضرری وار غضب برای

خوب (ها!) بگو بینم از من چه میخواهی؟
 گونا هینیزا اعتراف ائدیر سینئیزی؟
 هه؟ آیا به گناهتان اعتراف می کنید؟ بله؟
 هیان { هایآن } باخ: هایان، آرخاب.
 هیئت { هیئات } [ا. ع. ۱] هیئت، انجمن، گروه.
 (۲) شکل، ترکیب، صورت، اخترشناس،
 علم هیئت.
 هیئت { هیئات } [ا. ع.] هیئت، شکوه، جلال.
 ~ لی [ص.] پرشکوه، با هیئت.
 هیبرید [لا.] از آمیزش دو جنس مختلف گیاه یا
 حیوان نسل جدیدی تولید کردن، دورگه.
 ~ لشدیرمک [ف.] دورگه کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف. م.] دورگه شدن.
 هیپنوتیزم [ا. فر.] علمی است که درباره هیپنوز یعنی
 خواب مصنوعی یا خواب مغناطیسی بحث می کند.
 هیجان { هایجان } [ا. ع.] هیجان، اضطراب،
 جوش و خروش، تلاطم، برانگیختگی.
 ~ سیقنالی سوت خطر، آژیر.
 ~ سیئر [ص.] بدون هیجان، بی تشویش و
 اضطراب.
 ~ کنچیرمک دچار هیجان و تشویش شدن.
 ~ لا [ظ.] با هیجان، با جوش و خروش،
 باشوروشوق.
 ~ لاشدیرماق پر هیجان کردن، نهیج کردن.
 ~ لاشدیرئجی [ص.] هیجان انگیز،
 تحریک کننده.
 ~ لاندیرماق [ف.] به هیجان آوردن،
 برانگیختن، به شوروشوق آوردن.
 ~ لانماق [ف.] به هیجان آمدن، مشوش شدن،
 سرشوق آمدن.
 ~ لی [ص.] با هیجان، پر هیجان، پر شوروشوق،
 مضطرب.
 هیجانا گلیمک (دو شمک) به هیجان آمدن،
 برانگیخته شدن.
 هیجقیرتی [ا. ۱] (هق - هق) (گریه).

ثروت زیان آور است.
هیرناماق [ف.] هرزه هرزه خندیدن، نیش واک کردن.
هیرئلتئی [ا.] فهقه، خنده بلند.
هیرئلداماق [ف.] بلند خندیدن، فهقه زدن، کرکر خندیدن، بیهوده خندیدن، (به خنده) نیش باز کردن.
هیز [ص. فا. ا.] فریب، حيله. ۲) چشم چران، شهوتران.
 ~ **آدام** (۱) آدم ناقلا. ۲) چشم چران، شهوتران.
هیس [ا.] دوده، دود.
 ~ **باسمیش** [ف. ص.] دود زده، دوده گرفته، دود آلود.
 ~ **باغلاماق** دوده گرفتن.
 ~ **خانا** اطاق برای دود دادن ماهی و غیره.
 ~ **لمک** [ف. ا.] دود کردن. ۲) دوداندود کردن.
 ~ **لندیرمک** [ف. س.] دود دادن، دودی کردن، دوده زدن.
 ~ **لنمک** [ف.] دوده گرفتن، دودی شدن.
 ~ **لی** [ص.] دودی، دوده‌ای، دود گرفته.
هیمه وئرمک دود دادن (ماهی و گوشت و غیره).
هیش [س.] آوازی برای راندن یا متوقف کردن چهارپایان.
هیققانماق [ف.] نفس نفس زدن، زور زدن، تفلان کردن.
هیققئلداماق [ف.] من و من کردن، دراتر برداشتن بار سنگین نفس نفس زدن.
هیققئینماق باخ: هیققانماق.
هیککه { **هیککا** } [ا. ا.] خشم، غضب، قهر. ۲) تکبر، غرور، خودخواهی.

~ **لی** [ص. ا.] خشناک، قهر آلود. ۲) متکبر، مغرور، خودخواه.
هیکل { **هئیکال** } [ا. ع. ا.] هیکل، مجسمه، تندیس. ۲) اندام، پیکر.
 ~ **تراش** [ا.] مجسمه ساز، هیکل تراش.
 ~ **تراشلیق** [ا.] مجسمه سازی، پیکر تراشی.
 ~ **لی** [ص.] تنومند، برهیکل.
هیل [ا.] هل (ادویه).
 ~ **لی** [ص.] هل دار، هل زده شده.
هیم [ا.] ایماء، اشاره.
 ~ **ائله مک** اشاره کردن.
 ~ **بیر** دست به یکی.
 ~ - **جیم** ایماء و اشاره.
 ~ **لشمک** [ف. قار.] بهمدیگر چشمک زدن، هم آواز شدن، همدست شدن.
 ~ **لمک** [ف.] با چشم و ابرو اشاره کردن.
هیمه بند اولماق منتظر یک اشاره بودن، منتظر بهانه بودن.
هیمن { **هیمن** } [ا. بو.] سرود.
ملی { **میللی** } هیمن سرود ملی.
هین [ا. ا.] لانه مرغ، آشیانه مرغ، مرغدانی. ۲) آلونک. ۳) صوتی برای راندن چهارپایان و مرعها.
 ~ **لمک** [ف.] مرعها را نوی لانه کردن.
هیند توئوغو باخ: هیندوشکا.
هیند خوروزو باخ: هیندوشکا، بوقلمون تر.
هیندلی [ا.] هندی، اهل هندوستان.
هیندوشکا [ا. ر.] بوقلمون.
هیندیل باخ: (بؤیورتکن) [ا.] تمشک.
هیهاات { **هئیهات** } [ا. ع.] هیهاات، دریغا، افسوس، حیف.

ثروت زیان آور است.
هیرناماق [ف.] هرزه هرزه خندیدن، نیش واک کردن.
هیرئلتئی [ا.] فهقه، خنده بلند.
هیرئلداماق [ف.] بلند خندیدن، فهقه زدن، کرکر خندیدن، بیهوده خندیدن، (به خنده) نیش باز کردن.
هیز [ص. فا. ا.] فریب، حيله. ۲) چشم چران، شهوتران.
 ~ **آدام** (۱) آدم ناقلا. ۲) چشم چران، شهوتران.
هیس [ا.] دوده، دود.
 ~ **باسمیش** [ف. ص.] دود زده، دوده گرفته، دود آلود.
 ~ **باغلاماق** دوده گرفتن.
 ~ **خانا** اطاق برای دود دادن ماهی و غیره.
 ~ **لمک** [ف. ا.] دود کردن. ۲) دوداندود کردن.
 ~ **لندیرمک** [ف. س.] دود دادن، دودی کردن، دوده زدن.
 ~ **لنمک** [ف.] دوده گرفتن، دودی شدن.
 ~ **لی** [ص.] دودی، دوده‌ای، دود گرفته.
هیمه وئرمک دود دادن (ماهی و گوشت و غیره).
هیش [س.] آوازی برای راندن یا متوقف کردن چهارپایان.
هیققانماق [ف.] نفس نفس زدن، زور زدن، تفلان کردن.
هیققئلداماق [ف.] من و من کردن، دراتر برداشتن بار سنگین نفس نفس زدن.
هیققئینماق باخ: هیققانماق.
هیککه { **هیککا** } [ا. ا.] خشم، غضب، قهر. ۲) تکبر، غرور، خودخواهی.

ی - ی - ی - یکی از حروف زبان آذربایجانی است که جزء حروف صامت طنین دار، انفجاری، میان کامی و شبه صائت گروهندی می شود در این فرهنگ جهت آوانگاری به صورت «ی - ی - ی - ی» مشخص شده است.

یا یا، یا اینکه، حرف ربط و حرف عطف و حرف ندا، در مقام احتمال و تمیز و ندا استعمال می شود.

~ آلاهِ یا خدا.

~ خُود یا، یا اینکه.

~ دا یا اینکه.

~ من، یا سن یا من یا تو.

یا اینکی یا اینکه.

سن اوتدون یا من؟ تو بردی یا من؟

گله جکسینیز می یا بُوخ؟ آیا خواهید آمد یا نه؟

و یا و یا.

یا با [ا.] چوب دو یا چند شاخه، آلتی به شکل شن کش یا شانه که برای جمع آوری غله و علف و نیز کوبیدن غله از آن استفاده می شود.

~ لاشماق [ف. قار.] با «یا با» همدیگر را زدن.

~ لاماق [ف.] با «یا با» کوبیدن غله یا جمع کردن غله و علفه، با چنگک جابجا کردن، با چنگک کوبیدن.

~ لیق [ص.] با اندازه گنجایش یکبار برداشتن علف یا کاه یا شانه.

~ ایلله دوؤغا ایچمک با شن کش دوغبا خوردن، (با الک آب کشیدن). آب درهاون کوبیدن، کار لغو و بیهوده کردن.

یابان [ا.] وحشی، یابانی.

~ چی [ص.] بیگانه، غریب، غیر.

~ چیلیق [ا.] بیگانگی، غریبی.

یابانی [ص.] وحشی.

~ لاشماق [ف.] وحشی شدن.

~ میوه میوه وحشی.

یابغو { یا بغو } [ا.] رئیس ایل، رئیس قوم.

یابی [ا.] یابو، اسب بارکش. (۲) لاغر، نکیده. (۳) زمخت، نادان.

~ لاشماق [ف.] لاغر و نکیده شدن.

یا پیشان [ص. ۱] چسبنده، چسبناک (۲) دلپذیر، مطلوب.

یا پیشدیر تماق [ف. س.] به وسیله دیگری چسباندن. یا پیشدیرها [ف. ۱/۱] الصاق شده، ضمیمه، پیوست، الحاقیه.

یا پیشدیر تماق [ف. ۱] چسباندن، بهم متصل کردن. (۲) ضمیمه کردن، الصاق کردن. (۳) زدن به بند، بند کردن. (۴) زدن (سیلی).

یا پیشدیر تجی [ص.] چسباننده، چسبناک، وصل کننده، چسبنده، متصل کننده.

یا پیشدیر تلماق [ف. م.] چسباننده شدن، وصل شدن، بوسیله دیگری چسبیدن.

یا پیشقان [ص. ۱/۱] چسب، سریشم (۲) چسبنده، (۳) سمج.

~ بویا کار لثیق [۱] نوع نقاشی بارنگهای چسبنده.

~ لاتماق [ف.] چسبناک کردن، چسبنده کردن، چسب زدن.

~ لاشماق [ف.] چسبناک شدن، چسبی شدن، به حالت چسب در آمدن.

~ لاماق [ف.] چسب زدن، چسب مالیدن.

~ لانماق [ف. م.] چسبناک شدن، چسبنده شدن، چسب خوردن.

~ لی [ص.] چسبناک، چسب دار، چسبنده، چسبو.

~ لثیق [۱] چسبندگی.

یا پیشما [ف. ۱/۱] چسبندگی (۲) اتصال، الصاق.

یا پیشماق [ف. ۱] چسبیدن (۲) متصل شدن، ملحق شدن، ملصق شدن، پیوستن (۳) گرفتن، چنگ زدن. (۴) تماس گرفتن، مربوط شدن.

(۵) سماجت کردن، اصرار ورزیدن. (۶) سرایت کردن (بیماری).

انه بیندن یا پیشدئی از دامنش گرفت، به دامنش چنگ زد، استدعای کمک و بخشش کرد.

(۲) نادان شدن، خشن رفتار کردن. ~ لثیق [۱] (حالت اسب بارکش. ۲) نادانی و زمختی.

یا باغ [ص. ۱] پشم گوسفند که پائیز چیده شود. (۲) موهای خوابیده و بهم چسبیده.

یا پالاق [ص. ۱/۱] جغد، بوم، بوف، باخ: بایقوش. (۲) پهن، پت و پهن. (۳) ترسو، جبون.

کوزیا پالاق [ص.] بوف کور. یا پیا [۱] آتاله، باخ: یا پما.

یا پدیر تماق [ف. س.] بوسیله کسی به تنور چسباندن. (۲) مجبور به انجام کاری کردن، بوسیله کسی ساختن.

یا پدیر تلماق [ف. م.] به تنور چسباننده شدن. (۲) بوسیله کسی انجام یافتن.

یا پراق باخ: بارباق. یا پرخماق باخ: یا پخماق.

یا پرخمیش [ف. ص.] پخ و سفت شده، حالت فزیت را از دست داده.

یا پما [۱/۱] باخ: یا پیا. (۲) جعلی، مصنوعی، ساختگی. (۳) مجتمه ها و یا نقش و نگاری که از خمیر یا مواد مومی و پلاستیکی نرم ساخته می شود.

یا پماق [ف. ۱] نان به تنور چسباندن. (۲) کردن انجام دادن، اجراء کردن. (۳) ساختن، درست کردن.

تندیره یا پدئی (نان را) به تنور چسبانید.

یا پ یا لئیز [ظ.] تک و تنها، تنها و تنها، مجرد.

یا پئی [۱] بنا، ساختمان.

یا پیشماق [ف.] حالت نرمی و خاصیت ارتجاعی را از دست دادن و پخ شدن، بهم فشردن شدن و خوابیدن، بهم چسبیدن و سفت شدن.

دوشه بین بونو با پیشخیب پشم دوشک بهم چسبیده.

یا پیر تماق [ف.] گوشها را به گردن چسباندن، گوشها را خواباندن (اسب).

یا پیشاجاق [۱] دستگیره، گیره، آویز.

اکینی یانا سولاماق کشت را سیراب آبیاری کردن.

یاتاپ (یاتاب) [ر. فر.] تبعید تحت نظر (در روسیه تزاری).

یاتاب گۆندر دیلر اوزاق سیبری به همراه محافظ مسلح به منطقه دوردست سیبری تبعید کردند.

یاتاجاق [۱.] لوازم خواب، محل خواب.

یاتار [ف. ص. ۱/۱] سمت و جهت خواب (خواب پرزهای فرش و مو و غیره)، حالتی که مو به طرفی مایل است. (۲) موقع خواب شبانه، خواب آلود.

یاتارقارئنا ات یئمه نزدیک به موقع خواب گوشت نخور.

تۆکۆن یاتارئنا همو با جهت خواب مو.

ساجلارئنی یاتارئنا سیغالایاراق زلفهایش را در جهت خواب موزاش کنان.

یاتاغان [۱/۱ ص.] خواب آلود، پر خواب. (۲) اسلحه سرد برنده شبیه چاقو و دشنه و خنجر که نوک برنده آن هم طراز قبضه اسلحه است.

یاتاغان ایلانلار [۱.] افعی ها (پیتون، بوآ، آنا کوندا).

یاتاق (یاتاغی) [۱/۱] خوابگاه، محل خواب، رختخواب، تخت خواب، بستر. (۲) لانه، آشیانه.

(۳) استراحتگاه رمة گوسفند و دام، آغل، طویله.

(۴) بستر (رودخانه)، حوضه (دریاچه و آبگیر).

(۵) پاتوق. (۶) محل زندگی عده زیادی از حیوانات

(شیرگاه). (۷) یاتاقان، بلبیرنگ. (۸) رگه و

ذخایر معدنی و کانی. (۹) تکیه گاه.

~ آغلارئ ملحفه، ملافه، شمد.

~ اوئاغی [۱.] اطاق خواب.

~ خانان [۱.] خوابگاه، استراحتگاه.

~ خوراسی [۱.] زخم بستر، ناراحتی که در اثر

بستری شدن طولانی بیمار در مفاصل و پوست

بیمار پدید می آید.

~ لی [ص. ۱] دارای اطاق خواب (واگن و

ایشه یاپیشدی بکار چسبید، با شور و شوق بکار پرداخت.

بودابیزه یاپیشیب ال چکمیر اینهم بما چسبیده دست بردار نیست.

بوسوزدن یایشما اصرار نکن، دنباله این حرف را نگیر.

بوسوزون منه یاپیشدی این سخن تو به دلم چسبید، این سخن مطلوب و دلپذیر بود.

شالوار آباقلارئنا یاپیشئر شلوار به پاهایش چسبیده (تنگ است).

گئری - گئری گئدرک دووارا یاپیشدی عقب عقبی رفت و به دیوار برخورد (چسبید).

منه ده سوبوق یاپیشدی بمن هم سرما خوردگی سرایت کردن.

یاپیشیق [ص. ۱] چسبیده، بهم چسبیده. (۲) بهم وصل شده. (۳) مربوط، منضم، متصل، پیوست،

ملتصق. (۴) دلپذیر، خونگرم.

~ سئز [ص.] بدون پیوست، نجسبیده.

~ سئزلیق [۱.] غیر چسبندگی، بدون چسبندگی.

~ لی [ص. ۱] بهم چسبیده، متصل، بهم پیوسته. (۲) دلپذیر، خونگرم.

یاپیق [ص.] هموار، مسطح، بهن و تخت.

~ ماق باخ: یاپیخماق.

یاپیئلما [ف. ۱/۱ ص.] احداث، انجام، ساخته.

یاپیئلماق [ف. م.] چسبانده شدن نان به تنور، انجام فعل یا بماق بوسیله دیگری.

یاپیئلمیش [ف. ص. ۱] ساخته شده، بنا شده. (۲) انجام یافته. (۳) برای پختن به تنور چسبانده شده (نان).

یاپیئنجی [۱.] یابونجی، کپنک، چوخه، لباس نمدی بدون آستین و با دامن دراز که از بقیه با بند بسته

می شود و در مقابل باران و سرما نفوذ ناپذیر است. ~ لی [ص.] یابونجی پوشیده.

~ لیق [ص.] مناسب برای نهیته یابونجی.

یاتا [ظ.] سیراب، سیرابانه.

غیره (۲). دارای بستر عمیق (رودخانه).

دیشیرجکلی باتاق لاری باتاقانهای غلطان.

سوروشمه باتاقلاری باتاقانهای سرنده، لغزنده.

کورّه جیک باتاقلاری باتاقان یا بلبرینگ
کروی.

باتالاق (باتالاغا) [۱]. حصه، تیغوس.

~ لی [ص]. مبتلا به حصه.

قارئین باتالاق حصه روده.

باتالقا [۱]. اردوگاه، استراحتگاه.

باتان [ف. ص. ۱] خوابیده (۲) بستری (بیمار).

بانان اؤلمز، بئن اؤلر هرکس که بستری
شود نمی میرد، هرکس که اجلش فرارسیده

می میرد، اجل برگشته می میرد نه بیمار بستری.

باتقین { یا تقین } [ص]. خوابیده، به سمتی مایل
شده (مر).

باتماق { یا تماق } [ف. ۱] خوابیدن، خفتن،

خسبیدن، خواب بودن (۲) بستری شدن.

بیمار شدن، مریض شدن (۳) ویران شدن، خراب

شدن، ریزش کردن، سقوط کردن، خم شدن.

۴ (متوقف شدن (کار)، بلا استفاده ماندن

(کالا) (۵) غفلت کردن، خواب بودن، خواب

بردن (۶) زندانی بودن (۷) خاموش شدن، آرام

گرفتن، فروکش کردن (۸) دراز کشیدن.

۹ خواب رفتن (با).

باتیب - دورهماق مردن.

باتیب - قالماق خواب ماندن، بموقع بیدار
نشدن.

الی باتماق مهارت داشتن برای انجام کار،
راه دست بودن کاری.

الیمه یاتیر راه دستم است، باب دستم است، چم

دستم است، در دستم خوب جا می گیرد.

اوزه یمه یاندی بدلم چسید، پسند خاطر م شد.

دووار سولا یاندی دیوار به طرف چپ خم شد

(کج شد).

دبلی باتماق قادر به تلفظ صحیح بودن، درست

تلفظ کردن.

سئل یاندی سیل فروکش کرد.

مال ساتیشا گئمه دی آنباردا یاندی کالا به

فروش نرفت و در انبار باقی ماند.

یشره یاندی روی زمین دراز کشید، روی زمین

افقی قرار گرفت.

یاتمالی [ص]. جای مناسب برای خواب، خوابیدنی.

یاتمیش { یا تمیش } [ف. ص]. خوابیده.

~ لیق [ظ]. خود را به خواب زدن، تظاهر

به خواب.

اؤزونو یانمیش لیغا ووروب خود را
به خواب زده.

یاتی [۱]. خواب.

~ لی [ص]. خواب آلود.

یاتئخماق [ف]. طبقه طبقه رویهم رسوب کردن.

یاتیر [۱. ۱] (اشیاء قیمتی، گنجینه. ۲) پس انداز.

یاتیرتماق [ف. ۱] خوابانیدن، خسبانیدن.

۲ (بستری کردن. ۳) ویران کردن، کج کردن.

۴ (متوقف کردن (کار)، بلا استفاده گذاشتن

(کالا) (۵) پول در بانک گذاشتن، سپردن پول

به بانک (۶) خواب کردن (۷) آرام کردن و

ساکت کردن، فرونشاندن، سرکوب کردن.

۸ (دراز کردن (در بستر، روی زمین).

یاتیردئلماق [ف. م]. وادار شدن به خوابیدن، بوسیله

دیگری خوابانیدن.

یاتیرماق باخ: یاتیرتماق.

یاتیردئلماق [ف. س]. واداشتن به خوابیدن،

خوابانیدن، فرونشاندن.

یاتیر دیرماق باخ: یاتیردئلماق.

یاتیر دیردئلماق باخ: یاتیردئلماق.

یاتیش [۱. ۱] خواب، طرز خواب و دراز کشیدن.

یاتیشدیرماق [ف]. خوابانیدن دسته جمعی، وادار

به خواب کردن، ساکت کردن، بلوا، آرام ساختن.

یاتیشماق [ف. فار. ۱] دسته جمعی خوابیدن،

بخواب رفتن (۲) سکوت برقرار شدن.

- یا تئیق [ص. ۱] خوابیده، دراز کشیده. (۲) فرورفته، یخ.
- یا تئیم [۱. ۱] خواب (فرش)، لم، بوند، فلق. (۳) رسوب، ساختار رگه معدن.
- ~ لی [ص. ۱] خوش دست، لم دار. (۲) دلچسب، مطبوع.
- یا تئیمینا [ظ.] در جهت خواب (فرش، کرک، مو).
- یاخا [۱. ۱] یقه، یخه، گریبان. (۲) کنار، حاشیه. (۳) گلوگاه. (۴) گردن، گلو.
- ~ آچماق گریبان چاک دادن، عزاداری کردن. ~ اله وئرمک خود را لمودادن، خود را گیر انداختن.
- ~ قونارماق در رفتن، نجات یافتن، خود را خلاص کردن.
- یاخاسئی آچئق یقه باز. ~ سئی اله کئچمک دستگیر شدن، گیر افتادن. ~ سئی ال ده قالماق مسئول شناخته شدن. ~ سئز [ص.] بدون یقه.
- یاخاسئین توتماق (۱) از گریبان کسی گرفتن. (۲) مسئول قلمداد شدن.
- یاخاسئینا بابئشماق (۱) از یقه کسی چسبیدن. (۲) کسی را مسئول شناختن. (۳) سماجت کردن. یاخامئیندان ال چکدی (ال گؤتوردؤ) از یقه اش دست کشید، او را ول کرد.
- یاخاسئینئی تانیئماق در خانه کسی را شناختن، برای هرامری به کسی مراجعه کردن. ~ قورنماق در رفتن، نجات یافتن.
- ~ لاتماق [ف. س.] گریبان گرفتن، گیر انداختن (بوسیله کسی). (۲) باخ: یاخالانماق.
- ~ لاشماق [ف. قار.] گریبان همدیگر را گرفتن، دست به یقه شدن.
- ~ لاماق [ف. ۱] گریبان کسی را گرفتن، به چنگ آوردن، گیر انداختن. (۲) باخ: یاخالانماق.
- ~ لاتماق [ف. م.] گریبانگیر شدن، گیر افتادن. (۲) باخ: یاخالانماق. ~ لی [ص.] یقه دار، دارای یقه (پیراهن). ~ لیق [ص. ۱] پارچه یا پوست مناسب برای یقه. (۲) قسمت یقه لباس. (۳) گلوگاه تنگ کوزه و غیره.
- ~ یئیرتماق یقه دریدن، برای دیگری دلسوزی کردن، از دیگری دفاع کردن.
- یاخامئی بوراخ دست از سرم بردار، ولم کن. بارداغئین یاخاسئی گردن تنگ.
- یاخاج [۱.] مواده مالیدنی، روکش. یاخارماق: یاالوارئیب- یاخارماق التماس و تضرع کردن، دعا گوین التماس کردن.
- یاخالانماق [ف. س. ۱] بوسیله دیگری آب کشیدن قوری و ظرف و غیره. (۲) باخ: یاخا: یاخالانماق.
- یاخالاماق [ف. ۱] آب گرداندن توی استکان و قوری و غیره، آب کشیدن. (۲) باخ: یاخا، یاخالانماق.
- یاخالانماق [ف. م. ۱] آب کشیده شدن. (۲) باخ: یاخالانماق.
- یاخانتئی [۱.] پس آب، چرکاب. یاخندان [۱. ۱] ف. ا. یخدان، صندوق.
- یاخدئیرتماق [ف. س. ۱] بوسیله دیگری مالاندن، آغشتن. (۲) بوسیله دیگری سوزاندن. یاخدئیرماق باخ: یاخدئیرتماق.
- یاخدئیرئلماق [ف. م. ۱] نوشتن دیگری مالیده شدن یا آغشته شدن. (۲) نوشتن دیگری سوزانده شدن (سوختن).
- یاخشی { یاخشی } [ص. ۱] خوب، نیکو. (۲) زیبا. (۳) مرغوب، اعلایه. (۴) سر حال، سالم. (۵) [ظ.] به اندازه کافی، بقدر لزوم. ~ ائتمک بهبود بخشیدن. ~ اولار بهتر است.

- ~ اوّلماق بهبود یافتن، بهتر شدن.
 ~ باخماق خوب مراقبت کردن.
 ~ جا [ظ.] به خوبی..
 ~ خیر خبر خوش، خیر خوب.
 ~ دوشر بهتر باشد! بهتر اینست.
 ~ راق [ص.] بهتر، خوبتر.
 ~ ! سن ده گل خوب! توهم بیا (باشد، راضی ام).
 ~ سئ بودور کی بهتر این است که...
 ~ گون [ص.] بهروزی، خوشبختی.
 ~ ! گورو شریک خوب! همدیگر را می بینیم (تهدید).
 ~ لاتماق [ف.] بهبود بخشیدن، خوبتر کردن، اصلاح کردن.
 ~ لاشدئیرئجئ [ص.] بهتر کنننده، اصلاح کننده، شفا بخش.
 ~ لاشدئیرماق [ف.] شفا دادن، بهبود بخشیدن، بهتر کردن، اصلاح کردن.
 ~ لاشدئیرئلماق [ف.م.] بوسیله دیگری بهتر شدن، اصلاح شدن، شفا یافتن، بهبود یافتن.
 ~ لاشماق [ف.] بهبود یافتن، شفا یافتن، بهتر شدن، اصلاح شدن.
 ~ لاندئیرماق باخ: ~ لاندئیرماق.
 ~ لاندئیرئلماق باخ: ~ لاشدئیرئلماق.
 ~ لیق [ا.] خوبی، نیکی. (۲) نیکوئی، (۳) سلامتی، بهبودی.
 ~ لیق ابترین قدر شناس.
 ~ لیق لا [ظ.] بخوبی و خوشی، با مسالمت و توافق.
 یاخشئنی پس دن آئرد ائتمک خوب را از بد تمیز دادن، تشخیص دادن.
 یاخشئ - یاخشئ [ظ./ص.] به دقت، همه جانبه. (۲) تعدادی چیز خوب.
 ~ - یاخشئ یشمک لر خوراکی های اعلاء.
 ~ - یامان [ا./ظ.] خوب و بد، نیک و بد.
- (۲) به گونه ای، به نحوی.
 ~ - یامانلیق [ا.] خوبی و بدی چیزی، نیکی و بدی.
 ~ یول سفر بخیر!
 ان یاخشئ [ص.] بهترین، عالی، بسیار خوب.
 ابش شرایطینی یاخشئلا شدئیرئجئ تدبیر لر تدابیر اصلاحی شرایط کار.
 نه یاخشئ تئر گلدین چه خوب که زود آمدی.
 یاخلاشدئیرئلماق باخ: یاخئین لاشدئیرئلماق.
 یاخلاشماق باخ: یاخئین لاشماق.
 یاخما [ف.ا./ا.] باخ: یاخماج.
 یاخماج [ا.] قطعه نان که روی آن عسل و یا کره با مرتب مالیده باشند.
 یاخماق [ف.] (۱) مالیدن، آغشتن. (۲) سوزاندن، آتش زدن. (۳) نسبت دادن تهمت، متهم کردن.
 اوڈ ~ آتش بپا کردن، آتش افروختن.
 خئنا ~ حنا بستن، حنا مالیدن.
 قارا ~ تهمت بستن، متهم کردن.
 یاخوڈ [باغلا. فا.] یا، و یا، بمعنی دیگر، به بیان دیگر.
 یاخئ [ا.] (۱) ماده مالیدنی، بماد. (۲) لایه چربی و رنگ. (۳) باخ: یاخماج.
 یاخئیب - یاندئیرماق [ف.] سوزاندن و خاکستر کردن. (۲) سخت آزریدن.
 یاخئجئ [ص./ا.] سوزاننده. (۲) مانده.
 یاخئشماق باخ: یاراشماق.
 یاخئق [ا.] سوخته، جای سوخته.
 یاخئئلماق [ف.م.] سوزانده شدن، به آتش کشیده شدن. (۲) مالیده شدن.
 یاخئین [ص.] (۱) نزدیک، قریب. (۲) خویش، همسایه، آشنا. (۳) نظیر، شبیه.
 ~ آدم شخص نزدیک، اقربا یا دوست نزدیک.
 ~ دا [ظ.] در نزدیکی، در جوار، بزودی.
 ~ دا گورمه [ص.] نزدیک بین.
 ~ دان [ظ.] از نزدیک.

- ~ دان تانیئش اولماق از نزدیک آشنا شدن، حضوراً آشنا شدن.
- ~ دان گۆرمه [ا.] نزدیک بینی.
- ~ دورماق (۱) نزدیک شدن. (۲) از کسی حمایت کردن.
- ~ دوست دوست نزدیک، دوست صمیمی.
- ~ دوشمک نزدیک شدن.
- ~ زامان دا در این اواخر.
- ~ شرق خاور نزدیک، شرق اقصی، کشورهای غربی آسیا و شمال شرقی آفریقا.
- ~ قوشو همسایه دیوار به دیوار.
- ~ لاتماق [ف.] نزدیک کردن.
- ~ لاردا [ظ.] در این نزدیکی، در این اطراف، در این اواخر.
- ~ لاشدیئرماق [ف.] نزدیکتر کردن.
- ~ لاشدیئرئلماق [ف.] نزدیکتر شدن.
- ~ لاشما [ف.] [ا./ا.] نزدیکی، قرابت.
- ~ لاشماق [ف.] (۱) نزدیک (تر) شدن، قرابت حاصل کردن. (۲) صمیمی شدن، خودمانی شدن. (۳) شباهت یافتن.
- ~ لئیق [ا.] نزدیکی، قرابت، حالت خودمانی، شباهت.
- ~ لئیقدا [ظ.] در این نزدیکی.
- ~ گون اورتا با باخین [ظ.] نزدیک به ظهر.
- یاد ۱ [ص.] (۱) بیگانه، اجنبی، غیر خودی، غیر. (۲) غریب، غریبه، غیر بومی. (۳) دشمن.
- ~ ائل قوم بیگانه.
- ~ لاشماق [ف.] بیگانه شدن، غریب شدن.
- ~ لانماق باخ: ~ لاشماق.
- ~ لئیق [ا.] بیگانگی، غریبی، غیر خودی.
- ~ یئرلی اهل سرزمین بیگانه.
- یاد ۲ [ا. فا.] یاد، خاطر، حافظه.
- ~ ائتمک (ائله مک) بباد کردن، بخاطر آوردن.
- ~ ائدیلمک بخاطر آمدن، یاد آوری شدن، یاد شدن.
- شدن.
- یادا دوشمک یاد آمدن.
- ~ سالما حافظه.
- ~ سالماق یاد انداختن، یاد آوری کردن، خاطر نشان کردن.
- ~ گتیرمک یاد آوردن، بخاطر آوردن.
- ~ گللمک باخ: ~ دوشمک.
- ~ دا ساخلاماق در یاد نگهداشتن، به حافظه سپردن، بخاطر داشتن.
- یاددان چیخارتماق از یاد بردن، فراموش کردن.
- یاددان چیخماق از یاد رفتن، فراموش شدن.
- یادلماق [ف.] به یاد آوردن، بخاطر آوردن.
- یادیئم دادیئر مرا یاد است، به یاد دارم، فراموش نکرده‌ام.
- یادداشت [ا. فا.] حافظه، خاطر، یاد، یادداشت.
- ~ ائتمک (ائله مک) بخاطر سپردن.
- ~ پوزغونلوغو اختلال حافظه، اختلال حواس، حواس پرتی، فراموشی، نسیان.
- ~ چیچه بی [ا.] گل مرا فراموش مکن، باخ: اونونمانی چیچه بی.
- ~ سیئر [ص.] بی حافظه، فراموشکار.
- ~ سیئرلیق [ا.] فراموشکاری، کندی حافظه.
- ~ لی [ص.] باحافظه، دارای حافظه قوی.
- ~ لی لئیق [ا.] باحافظه بودن.
- یادگار { یآدیگار } [ا. فا.] (۱) یادگار، یادگاری، یادبود. (۲) اثر، نشان.
- ~ لئیق [ا.] یادگاری، یادبود.
- ~ لئیق وئرمک یادگاری دادن.
- یادیئرغاتماق [ف.] سبب فراموشی شدن، نامأنوس شدن.
- یادیئرغاماق [ف.] از یاد بردن، غریبی کردن، از عادت درآمدن، رم کردن.
- یادیئرغانماق [ف. م.] فراموش شده و غریب به حساب آمدن، بیگانه تلقی شدن.

يار [۱. ف. ۱] يار، دوست، همدم، رفيق. ۲) ياور،
 کمک، مدد کار. ۳) محبوب، معشوق.
 ~ اولماق يار شدن، دوست شدن، رفيق شدن.
 ~ لي [ص.] ياردار، معشوقه دار.
 ~ لييق [۱.] همدمی، دوستی.
 ~ - بولداش باخ: يولداش.
 يارا [۱. ۱] زخم، جراحت، ريش، خراش يا بریدگی
 در عضو بدن. ۲) درد، آزار، ناراحتی.
 ~ آغزئي سر زخم.
 ~ ايشله مک پيشرفت کردن زخم، چرکی
 شدن جراحت.
 ~ باغلاماق زخم بستن.
 ~ ميئنا توخونماق دست به زخم کسی زدن،
 نقطه ضعف کسی را تحریک کردن، دست روی
 زخم دل کسی گذاشتن.
 ~ ميئي تزه لمک درد و ناراحتی کسی را تازه
 کردن، خاطره ناگواری را به یاد کسی آوردن.
 ~ لاتماق [ف. س.] زخم دار کردن، جریحه دار
 کردن، توسط دیگری زخمی کردن.
 ~ لاماق [ف. ۱] زخمی کردن، جریحه دار
 کردن، زخم کردن، زخم زدن، مجروح کردن،
 زده دار کردن. ۲) دلریش کردن، آزرده.
 ~ لاندېرماق باخ: ~ لاتماق.
 ~ لاتماق [ف. م. ۱] زخمی شدن، مجروح
 شدن. ۲) دلریش شدن، آرده خاطر شدن.
 ~ لانيش [ف. ص.] زخمی، زخم شده، مجروح.
 ~ لي [ص. ۱] زخمی، زخم دار، مجروح،
 زده دار. ۲) دلریش، جریحه دار.
 ~ لي - خورالي [ص.] زخم وزیلی.
 ~ لي - يارالي [ظ. ۱] زخمی.
 ۲) درد مندانه، با اندوه، سوزناک.
 ~ وورماق ۱) زخم زدن، جراحت وارد کردن.
 ۲) آزرده.
 ~ يادوز سپمک روی زخم نمک پاشیدن، درد
 کسی را تازه کردن.

اؤره ييمه يارا ووردون دلم را ريش کردی.
 ديل باراسئي زخم زبان.
 قلبی يارالي ديئر دلش ريش ريش است،
 دل شکسته است، قلبش جریحه دار است.
 بامان يارا زخم مهلك، جراحت شديد.
 ياراتما [ف. ۱.] ايجاد، تأسيس، آفرينش، ابداع،
 ابتکار.
 ياراتماق [ف.] ايجاد کردن، بوجود آوردن، تأسيس
 کردن، ابداع کردن، آفریدن، خلق کردن.
 يارادان [ص. ۱ / ۱] خداوند، آفریدگار، خالق.
 ۲) آفريننده، خلق کننده، سازنده.
 ۳) بوجود آورنده، ايجاد کننده، مبتکر.
 ياراديچئي [۱. / ص.] آفريننده، خلق، ايجاد کننده،
 سازنده، موجد، خلاقانه، ايجاد گر، مبدع.
 ~ شعور شعور خلاق.
 ~ لييق [۱.] آفرينش، خلاقيت، آفرينندگی،
 سازندگی، ابتکار، ابداع.
 بديعي ياراديچيئليق خلاقيت هنری.
 ياراديئلان [ف. ص.] مخلوق، آفریده شده، خلق
 شده، ايجاد شده.
 ياراديئلما [ف. ۱.] آفرينش، خلاقيت، ابتکار.
 ياراديئلماق [ف. م.] آفریده شدن، خلق شدن، ايجاد
 شدن، تأسيس شدن.
 ياراديئلميش [ف. ص.] باخ: ياراديئلان.
 ياراديئلميش [۱. ۱] خلق، آفرينش. ۲) تأسيس،
 ايجاد، توليد، تشکيل. ۳) سرشت، طبيعت،
 فطرت.
 يارار [ص.] کار آمد، بدره بخور، مفيد، شايسته،
 لايق، مناسب، برازنده، صلاحيتدار.
 ~ سيئر [ص.] بی فايده، ناشايست، نامناسب،
 نامرغوب.
 ~ سيئر قورباقلار اراضی غير قابل کشت، خاک
 نامرغوب.
 ~ سيئرليق [۱.] بی فايده گی، بی لياقتی،
 عدم صلاحيت.

- ~ لثیق [ا]. [برازندگی، زبندگی، آراستگی، وسائل زیور و زینت.
~ لانماق [ف.م.] [برازنده شدن، آراسته شدن، زیبا شدن.
~ وثرمک آراستن، زینت دادن.
یار - یاراشیق باخ: یاراشیق.
یاراق (یاراغی) [ا]. [یراق، ساز و برگ، زین و برگ اسب، اسلحه و جنگ افزار، تجهیزات، زیور آلات.
~ سیئر [ص.] [بی صلاح، بدون تجهیزات، بی ساز و برگ.
~ لانماق [ف.] [مجهز و مسلح گرداندن، زین کردن.
~ لاماق [ف.] [یراق کردن، مسلح شدن، زین کردن، آماده کردن.
~ لاندیئرماق [ف.س.] [بوسیله دیگری عمل یاراقلاماق را انجام دادن یا سب آن شدن، مجهز گردانیدن، مسلح گردانیدن.
~ لانماق [ف.م.] [مسلح شدن، مجهز شدن، زین شدن، آماده شدن.
~ لی [ص.] [مسلح، مجهز، با ساز و برگ، آماده.
~ - یاساق [ا.] [ساز و برگ و اسلحه.
دۆزه لدی هر بیر یاراغی، قالمیشدی ساققال داراغی همه اسباب کار آماده است فقط مانده شانه ریش. همه کارها آراسته است کارد کله بی دسته است (کله کارد = کارد بی دسته)
یار - یاراق باخ: یاراق.
یوز گون یاراق، بیرگون گرک صدر روز ندارک برای یک روز احتیاج.
یارالغان { یارالغان } [ا.] [یارغان.
یاراهاز [ص.] [۱] ناشایست، بدر دهن، نامناسب.
۲) بیغایده، بیهوده. ۳) بی صلاحیت، نااهل.
۴) آدم نالایق، حرف نشو، بدجنس، بی خیر.
~ جاسینا [ظ.] [با ناشایستگی، با بی لیاقتی.
~ قونشونون، یئددی قونشویا ضرری وار
- ~ لاشدیئرماق [ف.] [درخور چیزی کردن، هم آهنگ کردن، جور کردن.
~ لاشماق [ف.] [درخور چیزی شدن، هم آهنگ شدن، جور شدن.
~ لی [ص.] [کار آمد، بدر دهن، مفید، مناسب، شایسته، برازنده، درخور، صلاحیت دار.
~ لثیق [ا.] [صلاحیت، لیاقت، شایستگی، برازندگی.
یاراسا [ا.] [۱] خفاش، شب پره، شب کور. ۲) جهالت، ظلمت پرستی.
~ لار شب پره ها، پرندگان پستاندار که شبها پرواز می کنند.
یاراشاجاق [ا.] [زینت، آرایش، زیور، پیرایه.
یاراشدیئرماق [ف.] [برازنده ساختن، درخور ساختن، جور کردن، سازگار کردن، زینده چیزی ساختن، هم آهنگ ساختن.
یاراشدیئرئلماق [ف.م.] [برازنده شدن، مناسب و زیب چیزی شدن، سازگار شدن، هم آهنگ شدن.
یاراشماز [ص.] [نازینده، نامناسب، ناحور، نامناسب.
یاراشماق [ف.] [برازیدن، برازنده بودن، درخور بودن، مناسب بودن، زینده بودن، زبیدن، شایسته و درخور چیزی بودن.
سیره یاراشمیر برازنده شما نیست، شما نمی آید.
یاراشیق [ا.] [برازندگی، زبندگی، آراستگی، زیب، زیور، زینت.
~ دان سالماق از ریخت انداختن، نازیا کردن، آراستگی چیزی را بهم زدن.
~ سیئر [ص.] [نا برازنده، نا آراسته، بدنما، ناجور، نامتناسب.
~ سیئر لثیق [ا.] [نا برازندگی، نا آراستگی، ناجوری، عدم تناسب.
~ لی [ص.] [برازنده، آراسته، خوش نما، جور، مناسب.

همسایه نا اهل برای هفت همسایه زیان آور است.
 ~ لئق [۱.] ناشایستگی، بیفایده گی، بیهودگی،
 نااهلی، عدم صلاحیت.
 یاراماق [ف. ۱.] (۱) برازنده بودن، شایسته بودن،
 (۲) بدر خوردن، بکار آمدن، مفید واقع
 شدن. (۳) مناسب بودن، درخور بودن، مساعد و
 موافق بودن. (۴) صلاحیت داشتن، لایق بودن.
 (۵) کفایت کردن.
 ایشینه بارادئی بکارش آمد، بدر دش خورد.
 بوسلر سنه یاراماز این حرف برازنده توست.
 یاراناجاق (= یارانماق دا اولان) [ظ.] در حال
 آفرینندگی، خلق شدنی، در حال تأسیس،
 ایجاد شدنی.
 یارانان [ف. ص.] آفریده شده، خلق شده، ایجاد شده.
 یارانما [ف. ۱./۱.] آفرینش، خلق، ایجاد، تأسیس،
 پیدایش، تکوین.
 یارانماق^۱ [ف. م.] آفریده شدن، خلق شدن، ایجاد
 شدن، تأسیس یافتن، پیدایش یافتن، تکوین شدن.
 یارانماق^۲ [ف.] اتملق گفتن، خوش رقصی کردن،
 باخ: یارینماق.
 یارانمیش [ف. ص.] مخلوق، خلق شده، آفریده
 شده.
 یارانیش [۱.] خلقت، آفرینش، ایجاد، پیدایش،
 ابتکار، ابداع.
 یارایاجاق (یارایاجاغیش) [۱.] برازندگی،
 زیبندگی.
 یاریاق [۱./۱.] (۱) برگ، (۲) ورق، (۳) یک بند
 شعر.
 ~ آچماق برگ کردن، برگ باز کردن.
 ~ آباسئی بهنک برگ، قسمت سبز و پهن برگ.
 ~ بیتئی [۱.] شته، شپشه برگ.
 ~ بیره لری [۱.] حشرات آفت برگ.
 ~ تۆکن لر [۱.] حشراتی که باعث پیچیده شدن
 برگ می شوند.
 ~ جئق [۱.] برگچه.

~ دؤولماسئی [۱.] دلمه برگ (مُ).
 ~ ساپلاغئی [۱.] دمبرگ.
 ~ سئز [ص.] بی برگ، لخت و برهنه.
 ~ سئزلئق [۱.] بی برگگی.
 ~ کیمی اسمک مثل برگ لرزیدن.
 ~ گمیرن [۱.] حشرات برگ خوار.
 ~ لاماق [ف. ۱.] (۱) برگ دادن، سبز شدن.
 (۲) تغذیه کردن کرم ابریشم با برگ توت.
 (۳) ورق زدن.
 ~ لانماق [ف. ۱.] (۱) برگ روئیدن، برگ
 در آوردن، پربرگ شدن. (۲) توزق، ورق ورق
 شدن. (۳) تغذیه شدن کرم ابریشم.
 ~ لئی [ص.] برگ دار، پربرگ.
 ~ لئی لئق [۱.] پربرگی.
 یاریاغئی تۆکلۆ دارای برگهای پرزدار.
 اوتوراق ~ برگ بدون قسمت سبز و پهن،
 سوزنی.
 بیز وارئی یاریاق برگ بشکل نیزه،
 برگ نیزه ای.
 بولجوق وارئی یاریاق برگ بولکی.
 دیشلی یاریاق برگ دندانه ای، برگ مضرس.
 رنده وارئی ~ برگ کنگره ای.
 یاربوز (باریز) [۱.] پونه.
 ~ لئق [۱.] پونه زار.
 ایلانیش زهله سی یاربوزدان گئده ر،
 اودابوواسئی نیشن قباغئیندا (آغزئیندا)
 بیتر ماراز پونه بدش می آید، آنهم جلوی لانه اش
 می روید.
 یاربیز باخ: یاربوز.
 یارد { یآرد } [انگلی.] واحد اندازه گیری
 انگلیسی، یک یارد معادل سه فیت یا ۳۶ گره یا
 ۹۱/۴۴ سانتیمتر است.
 یاردارلئق [۱.] نوعی اجاره زمین که محصول بر
 حسب عوامل تولید بین مالک و اجاره دار (زارع)
 تقسیم می شود.

یارد ئیر تماق [ف. م.] کسی را به بریدن، قطع کردن و شکستن واداشتن.

یارد ئیرماق [ف. م.] بوسیله دیگری بریدن، قطع کردن.

یارد ئیم [ا.] کمک، یاری، مساعدت، همدستی، دستگیری، معاونت.

~ ائتمک (ائله مک) کمک کردن، یاری رساندن، دستگیری کردن.

~ چئی [ص. ع. ا.] کمک رسان، یاور، یاری دهنده، مددکار. (۲) معاون، دستیار، معین.

(۳) کمکی. ~ چئی استحصال تولید جنسی و کمکی.

~ چئی فعل لر افعال معین، افعال کمکی. ~ چیلئق [ا.] کمک رسانی، یآوری، معاونت، دستبازی.

~ چئی مکتب مدارس کود کان استثنایی. ~ سئز [ص. / ظ.] بدون کمک، بدون معاونت.

~ سئزلئق [ا.] بی یآوری، بی کمک. ~ گؤستر مک یاری کردن، کمک رساندن.

~ لاشماق [ف. قار.] بهمدیگر کمک کردن، همبازی کردن.

یارد ئیمئنا بئشیشمک به داد کسی رسیدن، به یاری کسی شتافتن.

ایلک یارد ئیم کمک اولیه. تعجیلی یارد ئیم کمک فوری، اورژانس.

یارغان [ا.] دره، برتگاه، سیل، بریدگی که سیل در کوه و تپه ایجاد می کند، لور کند.

~ اوئو (قوش نره سی) قدمه بیابانی. (Thlaspi).

سئل یوموش یارغان برنگاهی که سیل حفر کرده، لوره.

یارلئق [ا.] برلیق، امر، فرمان. (۲) برچسب، پروانه. (۳) داغ، نشان. (۴) یاری، دوستی، همدستی.

یارما^۱ [ا.] بلغور، دانه خوراکی که درشت آسیاب

شده باشد.

~ آشی [ا.] آش بلغور.

~ بیتکی لر [ا. ص.] گیاهان دانه داری که از دانه آنها بلغور می سازند از قبیل: گندم و ارزن و غیره.

~ چکمک بلغور ساختن، بلغور درست کردن. ~ لاتماق [ف. م.] به وسیله دیگری بلغور درست کردن، بصورت بلغور در آوردن.

~ لاماق [ف.] بلغور درست کردن، دان را درشت آسیاب کردن.

~ لانماق [ف. م.] بلغور شدن. ~ لئق [ص.] مناسب برای تهیه بلغور.

یارما^۲ [ف. ا.] عمل شکافتن، برش. (۳) شکاف دار. (۳) قطعات بریده (هیزم).

اؤدون یارما هیزم شکنی. باش یارما [ف. ا.] قه زنی، شکافتن سر با قه.

قولویارما کؤئوک پیراهن آستین شکاف دار. ~ لاماق هیزم را به قطعات شکستن (بریدن).

یارماچا [ا.] بلغور، دانه های کوبیده حبوبات. (۲) قطعات بریده (هیزم). (۳) قطعه، پارچه.

(۴) بشکل لوله و طومار. اؤدون یارماچالاری قطعات بریده هیزم.

یارماق [ف. ا.] شکافتن، بریدن، برش دادن. (۲) شکستن، گسیختن. (۳) ترک دادن، خراش دادن.

آدام لاری بارا- بارا اؤنون هارایئنا گلدی انبوه مردم را شکافت و به فریاد اورسید.

اؤدون یارماق هیزم شکستن. اؤلونو یارماق کالبد شکافی کردن.

باش یارماق قه زدن، سرشکافتن. یارناق [ا.] شکاف، چاک.

یاری [ا. / ص.] نصف، نیم، نیمه، بینابین، میانه، ناتمام.

~ آج، یاری تۇخ نه گرمه و نه سیر (بینابین). ~ آچئق [ص.] نیمه باز، نیمه شکفته.

~ او توراق [ص.] نیم ساکن، حالتی بین کوچ و اسکان.

~ او لفاق نصف شدن، نیمه شدن.

~ با یاری [ظ.] نصف به نصف، بالمناصفه.

~ با یغین [ظ./ص.] نیمه بیهوش.

~ بئل دن آشاغی نیم تنه پائین.

~ بیشمیش [ص.] نیم بخت، کاملاً بخته نشده.

~ جان اولدوم نیمه جان شدم.

~ دا قورئماق نیمه کاره ول کردن، نیمه کاره گذاشتن.

~ ده ییمیش [ص.] نارس، نیمه رسیده.

~ سیندا [ظ.] در نیمه، در وسط.

~ کارلار زار عینی که زمین اربابی را می کاشتند و محصول بین آنها و مالک نصف می شد، نصفه کاری، شراکتی.

~ گنجه [ظ.] نیمه شب، نصف شب.

~ لاتماق [ف.س.] به دو نیم گردانیدن، نصف گردانیدن.

~ لاماق [ف.] نصف کردن، دو نیم کردن، نیمه کاری را انجام دادن.

~ لانماق [ف.م.] نصف شدن، دو نیم شدن، به نیمه رسیدن.

~ لیق [ظ.] نصفه، نیمه.

~ لیغا ایشله مک نصفه کاری کردن، شراکتی (نصف به نصف) کار کردن.

یاری - یاری [ظ.] نصف نصف.

~ بئیشمیش [ص.] نیمه رسیده، نارس.

~ یوخولو [ص.] خواب آلود، خواب و بیداری. ~ یول نیمه راه.

~ یولدا بوراخماق در نیمه راه گذاشتن، رفیق نیمه راه بودن، ناتمام گذاشتن.

چوره بین یاریسی نصف نان.

سوزوم یارلدا قالدی حرفم نصفه ماند، حرفم ناتمام ماند.

یولو یارلماق به نیمه راه رسیدن.

یاریتماز { یاریتماز } [ص.] کسی که کاری را نیمه تمام و بی نتیجه انجام دهد، نالایق.

یاریتماق { یاریتماق } [ف.] با موفقیت انجام دادن، به نتیجه رساندن، درست و کامل انجام دادن.

یاریش [ا.] مسابقه، رقابت.

~ چی [ا.] مسابقه دهنده، رقابت کننده.

~ دیرماق [ف.س.] به مسابقه واداشتن، به رقابت برانگیختن.

~ ما [ف.ا./ا.] مسابقه، رقابت.

~ ماق [ف.] مسابقه دادن، رقابت کردن.

ایدهان یاریشلاری مسابقات ورزشی.

چنه یاریشده یوماق وراجی کردن.

یاریق [ا./ص.] جای بریدگی، ترک، فاق، چاک، شقاق، درز، منفذ، سوراخ، شکاف.

~ یاریق [ظ.] بریده بریده، چاک چاک.

~ ییترتیق [ص.] پاره و پوره، شکسته و خرد شده.

یاریلغان { یاریلغان } باغ: یارغان.

یاریلما [ف.ا.] شکاف، نفاق، تفرقه، انشعاب، بریدگی، چاک خوردگی.

یاریلماق { یاریلماق } [ف.ا.] شکافتن، شکاف برداشتن، بریده شدن، شقه شدن، ۲) پاره شدن، گسستن، ۳) ترک - ترک شدن، خراش برداشتن، ۴) قطعه قطعه شدن، تقسیم شدن.

باغریم یاریلدی دلم پاره شد، قلبم پاره شد.

یاریم [سای./ص.ا.] نیم، نیمه، نصف، نصفه.

۲) ناتمام، غیر کامل.

~ آدا [ا.] شبه جزیره.

~ آغیز [ظ.] ناراضی، بی میل.

~ آی [ا.ا.] هلال، ۲) نصف ماه، ۱۵ روز.

~ ایش سیز نیمه بیکار.

~ پرده نیم پرده.

~ جان [ص.] نیمه جان، درمانده.

~ جانلیق [ا.] نیمه جانی، درماندگی.

سیلی نقد به از حلوای نسیه.
 یار ئنتی [ا.ا] چاک، بریدگی.
 یار ئنماق [ف.ا] تملق گفتن، چاپلوسی کردن،
 خوش رقصی کردن، باخ: یار انماق ۲.
 یاز [ا.ا] ۱) بهار، فصل بهار. ۲) [ف.ا] بنویس، صیغه
 امر از یازماق.
 ~ اکینچی قیش دینچی در بهار زارع و در
 زمستان گدا.
 ~ لاماق [ف.ا] ۱) بهار را در جانی گذراندن.
 ۲) پیشاپیش لباس بهاره پوشیدن.
 ~ لیق [ص.ا] بهاره، مخصوص بهار (کشت
 بهاره).
 یازاچئخماق به فصل بهار رسیدن.
 بازی گتیرمک بوی بهار آوردن، آمدن بهار را
 القاء کردن.
 یازئن اولکیده آخان سولار، بولانار آبهای
 که در اوایل بهار جاری می شوند گل آلود هستند.
 یازدئرتماق { یازدئرتماق } [ف.ا.ص.]
 نویساندن، بوسیله دیگری نوشتن، به ثبت رساندن.
 یازدئرماق باخ: یازدئرتماق.
 یازدئرئلماق [ف.م.] بوسیله دیگری نوشته شدن،
 مجبوره نوشتن شدن.
 یازما [ف.ا.ص.] نوشته، دستنویس، ثبت،
 نگارش، تحریر.
 ~ لی [ص.ا] نوشتنی.
 یازماق { یازماق } [ف.ا] نوشتن، نگاشتن،
 تحریر کردن. ۲) به ثبت رساندن، ثبت کردن،
 اسم نویسی کردن.
 یازئب - اوخوماق خواندن و نوشتن.
 یازئب - پوزماق ۱) نوشتن و خط کشیدن،
 نوشتن و پاک کردن. ۲) درباره امری اندیشیدن و
 محاسبه کردن.
 یازئب - یار انماق نوشتن و خلق یک اثر.
 یازئی^۱ [ا.ا] ۱) الفباء، حروف. ۲) نوشته، نبشته،
 کتابت، خط. ۳) اثر. ۴) سواد خواندن و نوشتن.

~ چئق [ص.ا] ۱) نیم، نیمه کاره، ناقص، ناقص.
 ۲) نیم بند. ۳) نیمه یز. ۴) ناپیگیر.
 ~ چئق لاماق [ف.ا] ناقص کردن، نیم بند
 کردن.
 ~ چئلئق باخ: یارئمچئلئق.
 ~ داییره نیمدایره.
 ~ سا آت نیم ساعت.
 ~ صحرا نیم صحرائی، نیم بیابانی.
 ~ فابریکات نیم ساخته.
 ~ قابالئ دنیز دریای نیم بسته (مثل دریای
 کارایب).
 ~ قارئن نیمه سیر.
 ~ کئچیربجی نیم هادی.
 ~ کوره نیمکره.
 ~ لاتماق [ف.ا] به نصف رساندن، نصف کردن.
 ~ لاشماق [ف.ا] به تدریج نصف شدن، به نیمه
 رسیدن.
 ~ لاماق [ف.ا] نصف کردن، به نیمه رساندن.
 ~ لانماق [ف.م.] نصف شدن، به نیمه رسیدن.
 ~ لیق [ا.ا] ناتمامی، ناکامل، نصفه.
 ~ متر نیم متر.
 ~ میمون لار میمون سانان.
 ~ مستملکه نیمه مستعمره.
 ~ نوع { نوؤ } گونه جزء، در طبقه حیوانات و
 گیاهان اجزاء نوع.
 جنوب یارئم کوره سی نیمکره جنوبی.
 شمال یارئم کوره سی نیمکره شمالی.
 یارئماز [ص.ا] ناکام، ناموفق، بدبخت.
 یارئماق [ف.ا] ۱) به آرزو رسیدن، موفق شدن، نایل
 شدن. ۲) فایده داشتن، مفید بودن، لازم بودن.
 من اوغلوم دان یارئمادئم من از پسرم فایده ای
 ندیدم، من درباره پسرم به آرزویم نایل نشدم.
 یارئن { یارئن } [ا.ا] فردا.
 بوگونکو بومورنا، یارئن کی توبوقدان
 ایی دیر تخم مرغ امروز بهتر از مرغ فرداست.

بازی (۵) کتبه، سرنوشت، طالع.
 ~ - بازی نوشتن، سواد خواندن و نوشتن.
 ~ چسب [۱.۱] نویسنده، کاتب، منشی، دفتر نویس (۲) دستگاه خط‌نگار.
 ~ چیلش [۱.۱] نویسنده.
 ~ خانان [۱.۱] دفترخانه.
 ~ دلی زبان مکتوب.
 ~ قاید الارئ قواعد نوشتن، طرز نگارش.
 ~ لی [ص.] نوشته شده، مکتوب.
 ~ ماشینی (ماکینه سی) ماشین تحریر.
 بیر آز بازیتم وار کسی کار نوشتنی دارم.
 بویازی او خوبا بیلمه دیم این خط را (نوشته را) نتوانستم بخوانم.
 آلین یازیسی سرنوشت، تقدیر، آنچه در پیشانی هر کس نوشته شده.
 سس یازیسی آوانگاری، حروف نگاری.
 شکیل یازیسی تصویر نگاری.
 فیکیر یازیسی پندار نگاری.
 هجا یازیسی هجا نگاری.
 یازی [۱.۱] جلگه، دشت، هامون، زمین مسطح، باخ؛ ووا.
 یازیش [۱.۱] نوشته، دست خط، طرز نگارش.
 یازیشما [ف.۱] مکاتبه، نامه نگاری، مراسله.
 ~ سیروی حفظ اسرار پستی، ممنوعیت تفیش در مکاتبات.
 یازیشماق [ف.قار.] مکاتبه کردن، نامه نگاری کردن.
 یازیق [۱] (یازیغی) (ص.۱) بیچاره، مظلوم.
 (۲) آرام، ساکت.
 ~ جاسینا [ظ.] مظلومانه، با سکوت و آرامش.
 ~ جیغاز بیچاره، طفلک.
 ~ لیق [۱.۱] مظلومی، حالت آرام و ساکت (بودن).
 یازیغی گلیمک رحم آوردن، دل سوزاندن.
 یازیق [ص.] مرغی که جای تخم گذاری را گم کرده باشد.
 یازیق [ف.۱] گمراه کردن.
 یازیق [ظ.] مظلومانه.
 یازیق [ص.۱] مکتوب، نوشته، کتبی. (۲) محتوم، سرنوشت.
 یازیلیش [۱.۱] نوشته، دست خط، طرز نگارش، مراسله، نامه، املاء.
 یازیلیشماق [ف.قار.] مکاتبه کردن، بهمدیگر نامه نوشتن.
 یازیق [ظ.] فصل بهار، در بهار.
 یاس [ع.۱] سوک، سوگواری، عزاء، ماتم.
 ~ نونماق عزاء گرفتن، سوک گرفتن.
 ~ ساخلاماق (قورماق) سوگواری بودن، عزادار بودن.
 ~ لاما باخ: ~ لاما.
 ~ لی [ص.] سوگواری، عزادار، ماتم زده.
 ~ لی لیق [۱.۱] سوگواری، عزاداری.
 ~ بیری [۱.۱] مجلس سوگواری، محل سوگواری.
 یاسا باتماق عزادار شدن، سوگواری شدن، به سوک نشستن.
 یاسا [۱.۱] یاسا، قانون، قاعده، مجموعه قوانین.
 یاسار (= یاسار) (ص.۱/۱) نالایق، دست و پا چلفتی، بی شعور، بیکاره. (۲) زشت.
 یاساق [۱.۱] ممنوع، قدغن. (۲) خراجی که در روسیه تزاری از ملت‌های تحت تابعیت ابتداء بصورت جنسی و سپس به صورت نقد به نفع تزار وصول می‌شد.
 ~ اتمک ممنوع کردن، قدغن کردن.
 ~ اولماق ممنوع شدن، قدغن شدن.

یازیق [ف.۱] گمراه کردن.
 یازیق [ظ.] مظلومانه.
 یازیق [ص.۱] مکتوب، نوشته، کتبی. (۲) محتوم، سرنوشت.
 یازیلیش [۱.۱] نوشته، دست خط، طرز نگارش، مراسله، نامه، املاء.
 یازیلیشماق [ف.قار.] مکاتبه کردن، بهمدیگر نامه نوشتن.
 یازیق [ظ.] فصل بهار، در بهار.
 یاس [ع.۱] سوک، سوگواری، عزاء، ماتم.
 ~ نونماق عزاء گرفتن، سوک گرفتن.
 ~ ساخلاماق (قورماق) سوگواری بودن، عزادار بودن.
 ~ لاما باخ: ~ لاما.
 ~ لی [ص.] سوگواری، عزادار، ماتم زده.
 ~ لی لیق [۱.۱] سوگواری، عزاداری.
 ~ بیری [۱.۱] مجلس سوگواری، محل سوگواری.
 یاسا باتماق عزادار شدن، سوگواری شدن، به سوک نشستن.
 یاسا [۱.۱] یاسا، قانون، قاعده، مجموعه قوانین.
 یاسار (= یاسار) (ص.۱/۱) نالایق، دست و پا چلفتی، بی شعور، بیکاره. (۲) زشت.
 یاساق [۱.۱] ممنوع، قدغن. (۲) خراجی که در روسیه تزاری از ملت‌های تحت تابعیت ابتداء بصورت جنسی و سپس به صورت نقد به نفع تزار وصول می‌شد.
 ~ اتمک ممنوع کردن، قدغن کردن.
 ~ اولماق ممنوع شدن، قدغن شدن.

در آوردن.
 ~ لاشدئیرلماق [ف.م.] بوسیله دیگری بهن شدن، به حالت بهن و مسطح در آمدن.
 ~ لاشماق [ف.] بهن شدن.
 ~ لاماق [ف.] (۱) بهن کردن. (۲) لاپوشانی کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] (۱) بهن شدن، به حالت بهن در آمدن. (۲) پت و بهن شدن، تنبل شدن.
 ~ لیق [ا.] حالت بهنی، بهن (بودن).
 باستی - باستی دانیشیر با تاتی و آهسته حرف می زند.
 یاستیق { یاستیق } (یاستیغا) [ا.] بالش، متکا. (۲) قسمت نرم نشیمن گاه اتومبیل و زین و میل. (۳) بالشک ضربه گیر در ماشین آلات. (۴) قسمت نرم که در یوغ کار می گذارند تا از آزار کردن گردن اسب جلوگیری نماید.
 ~ اوژو روبالشی.
 ~ جا (~ جیق) [ا.] بالش کوچک، نازبالش.
 ~ لی [ص.] بالش دار، بالشک دار.
 ~ لیق [ص.] مناسب برای تهیه بالش.
 یاستیغی یونگول اولسون هرچه زودتر از بستر بیماری بلند شود.
 باشی نین آلتینا یاستیق قویماق با وعده دروغین کسی را مطمئن کردن.
 بیر یاستیغا باش قویماق سر بر یک بالش نهادن، در یک بستر خوابیدن، ازدواج کردن.
 یاسدیق { یاسدیق } باخ: یاستیق.
 یاسلاماق [ف.] بهن کردن، گسترده شدن.
 یاسلاما [ف.ا.] آنچه برای بازماندگان متوفی برده می شود. خوراکی که به محل سوگواری می برند.
 یاسلاماق [ف.م.] (۱) بهن شدن، گسترده شدن. (۲) پناه گرفتن، تکیه کردن.
 یاسمن { یاسمان } [ا.فا.] گل یاسمن.
 ~ لیک [ا.] باغچه گل یاسمن.

~ چئی [ا.] قراول، کشیک، نگهبان.
 ~ چیلیق [ا.] نگهبانی.
 ~ لاماق [ف.] ممنوع کردن، قدغن کردن.
 ~ لانماق [ف.م.] ممنوع شدن، قدغن شدن.
 ~ لی [ص.] ممنوعه، ممنوع، قدغن.
 ~ لیق [ا.] تحت حفاظت (بنای تاریخی، گیاه یا حیوان یا منطقه ارضی معین و غیره)، حراست شده.
 یاسالاق [ا.] قرق، منطقه ممنوعه و حفاظت شده.
 یاسالاماق [ف.] (۱) پرده پوشی کردن، ماستمالی کردن. (۲) بادست بهن و هموار کردن.
 یاساهال [ا.] زمین مسطح بر بالای کوه و تپه.
 یاساوول [ا.] یساول، پاسدار، نگهبان، مستحفظ، جلودار، نقیب.
 ~ لوق پاسداری، نگهبانی.
 یاستان { یاستان } (= یاستانا) [ا.] زمین هموار و مسطح بر بالای کوه و تپه و سنگلاخ.
 یاشیک: لر جرگه ایله خیرمانا اوخشیان یاستانادا دوژولموش بشگه ها بر روی زمین هموار بالای تپه به ردیف چیده شده بود که به خرمن شباهت داشت.
 یاستانماق باخ: یاسلاماق.
 یاستی { یاستی } [ص.] بهن، بخ، مسطح، تخت، هموار. (۲) کوتاه.
 ~ بالابان [ا.] بالابان، نی، نی لیک.
 ~ بورون [ص.] ایینی بهن.
 ~ بیغ جیقلی لار (پشین بوجک لری) [ا.] خرچسنگ، خیزدوک.
 ~ جا باخ: یاستی.
 ~ دابان باشه کوتاه، باشه خوابیده (کفش).
 ~ میثا (ظ.) از طرف بهن، از بهنا.
 ~ قورد [ا.] کرم کدو.
 ~ لاتندیرماق [ف.س.] بوسیله دیگری بهن گردانیدن.
 ~ لاتماق [ف.] بهن کردن، خواباندن.
 ~ لاشدیرماق [ف.] به حالت بهن و مسطح

باسمنی [ص.] برنگ سرخ بنفشه‌ای.

باش^۱ [ا.] سن، سال.

~ داش [ص.] همسال، هم سن.

~ لانماق [ا.] متسن تر شدن.

~ لی [ص.] (۱) متسن، سالخورده، پیر، سالمند.

(۲) ... سالگی.

~ لی لار مکتبی کلاس اکابر، کلاس

بزرگسالان.

~ لیق [ص.] سالگی، ساله (بیر یا شلیق، یکساله،

یکسالگی).

~ لی لیق [ا.] سالخوردگی، پیری، متسن

(بودن).

باشا دولماق بالغ شدن، به سن بلوغ رسیدن.

باشی او تمک تجاوز کردن از سن معین (از

سن نظام وظیفه، از سن رفتن به مدرسه و غیره).

آغیل باشدادئیل، باشدادئر عقل در سال

نیست در سراسر است.

من باشدا هم سن من، به سن من.

باش^۲ [ا./ص.] (۱) رطوبت، نم. (۲) مرطوب، تر،

خیس. (۳) اشگ.

~ آخما ریزش اشگ.

~ آخیئما اشگ ریزی.

~ آخیئماق اشگ ریختن.

~ آغاج درخت تر، درخت سبز.

~ او دون هیزم تر.

~ نو کمک (گوزباشی نو کمک) اشگ

ریختن.

~ داقورونون او دونایئر چوب تر به آتش

خشک می سوزد.

~ لاتماق [ف.] خیساندن، مرطوب کردن،

تر کردن.

~ لاشماق [ف.] بتدریج مرطوب شدن، خیس

شدن، نمور شدن.

~ لاماق [ف.] خیس کردن، مرطوب کردن،

تر کردن.

~ لاندئرماق [ف.] خیس کردن، مرطوب

کردن، تر کردن.

~ لاندئرئلماق [ف.م.] بوسیله دیگری خیس

شدن، مرطوب شدن، تر شدن.

~ لانماق [ف.] خیس شدن، مرطوب شدن،

تر شدن، نم کشیدن.

~ لی [ص.] (۱) مرطوب، خیس، تر.

(۲) اشگ آلود.

~ لی گوز چشم اشگ آلود، چشم تر.

~ لیق [ا.] رطوبت، خیس، تری، نمناکی.

~ - باش [ظ.] تر و مرطوب، خیس.

ایشی باش دئر کارش زار است.

گوزباشی اشگ چشم.

باشا [ف.ا.] زنده باد! آفرین!

باشاتماق [ف.م.] موجبات زندگی را فراهم

کردن، احیاء کردن، تداوم دادن.

باشادیجی [ص.] زنده کننده، حیات بخش، احیاء

کننده.

باشار [ص.] (۱) ساله (مثلاً پنجساله)، (۲) جاویدان،

همیشه زنده.

~ لیق [ا.] ... سالگی.

ایکی باشار دوساله.

ایکی باشارلیق دا در دوسالگی.

باشارتماق [ف.م.] (۱) خیساندن، مرطوب کردن،

نمناک کردن. (۲) اشگ کسی را در آوردن.

باشارتئی {باشآرتئی} (۱) نم، رطوبت.

(۲) اشگ چشم.

باشارماق [ف.] (۱) مرطوب شدن، تر شدن.

(۲) مرطوب بنظر رسیدن. (۳) اشگ آلود شدن.

باشاسئین [ف.ا.] زنده باد! برقرار باد!

باشاما [ف.ا./ا.] زندگی، زیست. (۲) معیشت.

(۳) سکونت.

باشاما [ف.] (۱) زندگی کردن، زیستن. (۲) در

قید حیات بودن، زنده بودن. (۳) موجود بودن،

ادامه داشتن. (۴) سکونت داشتن. (۵) گذران

زیبائی.
 ~ بورون آدارائی [ا.] جزایر دماغه سبز.
 ~ داش (زومروڈ) [ا.] زمرد.
 ~ گوברה [ا./ص.] کود سبز.
 ~ گوزلو [ص.] دارای چشمانی بزرگ سبز.
 ~ لاشدیرما [ف.م.] ایجاد فضای سبز.
 ~ لاشدیرماق [ف.] به رنگ سبز در آوردن.
 (۲) فضای سبز ایجاد کردن.
 ~ لاشدیرئلماق [ف.م.] فضای سبز ایجاد شدن.
 ~ لاشماق باغ: ~ لاشماق.
 ~ لاشماق [ف.] سبزرنگ کردن، به رنگ سبز در آوردن.
 ~ لاندیرماق [ف.س.] بوسیله دیگری به رنگ سبز در آوردن. (۲) باغ: ~ لاشدیرماق.
 ~ لاندیرئلماق باغ: ~ لاشدیرئلماق.
 ~ لاشماق [ف.] سبز شدن، برگ در آوردن.
 (۲) به رنگ سبز در آمدن، به رنگ سبز دیده شدن.
 ~ لی [ص.] دارای رنگ یا خال یا خطوط سبزرنگ. (۲) لباس زیبا و آراسته پوشیده.
 ~ لیق [ا.] سبزی، کبودی. (۲) فضای سبز، منطقه سبز.
 ~ ماوی [ص.] رنگ سبز متمایل به آبی.
 ~ یشم علوفه سبز، علوفه تازه.
 آچیق یاشیل [ص.] سبز روشن.
 توند یاشیل [ص.] سبز تند.
 یاشیلیم تراق (~ تیل، ~ سوؤ) [ص.] سبزم، مایل به رنگ سبز.
 یاشیندیرماق [ف.س.] کسی را وادار کردن به رو گرفتن، حجاب زدن، نقاب زدن، چهره پوشاندن. (۲) وادار به کناره گیری کردن.
 یاشینماق [ف.ص.] رو گرفتن، حجاب زدن، چهره پوشاندن، روبند زدن، نقاب پوشیدن.
 (۲) اجتناب کردن، دوری کردن، کناره گرفتن.
 یاغ [ا.] روغن، چربی. (۲) کره.
 ~ آچارئی کلید روغنی (برق).

کردن، امرارمعاش کردن.
 ~ اوغروندا مبارزه تنازع بقاء (نظریه داروین).
 بوگلیرله یاشماق چتین دیر با این درآمد امرارمعاش دشوار است.
 شهرده یاشماق در شهر زندگی کردن، در شهر سکنی داشتن.
 یاشاوار [ا.] خوشه های گندم نرم و مرطوب.
 یاشاییش [ا.] طرز زندگی، زیست، معیشت، گذران.
 ~ سئوہ سی سطح زندگی.
 ~ منطقه سی زیستگاه، منطقه زیست.
 ~ وثیقه سی اجازه کار و اقامت (اجازه ای که در کشور میزبان به بیگانگان داده می شود).
 ~ یاردئیمی کمک معاش.
 یاشماق { یاشماق } (مأخوذ از کلمه یاشینماق، یاشینماق)، [ا.] روبند، روسری، چارقد، نقاب. (۲) تخته ناز کی که به قسمت زیرین چارچوبه در نصب می کنند. (۳) پرهای قسمت پای مرغ.
 ~ تونماق (وورماق) نقاب و روبند زدن، رو گرفتن.
 ~ لاماق [ف.] روبند زدن.
 ~ لاشماق [ف.] صورت خود را با روبند پوشاندن.
 ~ لی [ص.] روبند زده، نقاب دار.
 یاشماق باغ: یاشمانماق.
 یاشمانماق [ف.] رو گرفتن، نقاب زدن، روبند زدن.
 یاشیل [ا./ص.] همستن، همسال.
 ~ لیق [ا.] همسالگی، هم سنی.
 یاشیرماق [ف.] مخفی شدن، پنهان شدن.
 یاشیل [ص.] سبزمی، سبز، کبود. (۲) کال، نارس.
 ~ اینقیلاب انقلاب سبز (انقلاب کشاورزی جهت بهبود بذرو طرز پرورش گیاه).
 ~ باش (اوردک) (مرغابی نر، اردک وحشی که سر و گردن نرهای آن در بهار به رنگ سبزند است، (یاشیل سوئا هم گویند)، (۲) مظهر

~ لاماق [ف. ۱] چرب کردن، روغن مالیدن، روغن زدن، روغن کاری کردن، چربی مالیدن. (۲) چابلوسی کردن، سرکسی شیر مالیدن، چرب زبانی کردن. (۳) رشوه دادن، سبیل کسی را چرب کردن.

~ لاندیئرماق [ف. س. ۱] بوسیله کسی روغن زدن، چربی مالیدن. (۲) چرب تر کردن. ~ لاندیئرئلماق [ف. م.] روغن کاری شدن، با روغن آغشته شدن.

~ لانماق [ف. ۱] چرب شدن، روغن مالیده شدن، روغنی شدن، روغن کاری شدن. (۲) فربه شدن.

~ لایئجی [ا. ۱] روغن کار، روغن مال، چرب کننده.

~ لی [ص. ۱] چربی دار، روغن دار، چربی، پرچربی، آلوده به روغن. (۲) پولدار، متمول. (۳) مؤثر، شدید. (۴) پرسود (معامله).

~ لی بیتکی لر گیاهان روغنی. ~ لی بیرایش کار پرفایده و سود، کارچربی دار.

~ لی بویا رنگ روغنی. ~ لی بویا کارلیق نقاشی رنگ روغنی. ~ لیجا پرچربی.

~ لی چؤرک نان روغنی، نان شیرمال. ~ لی خمیر خمیر روغنی برای گذاشتن روی زخم.

~ لی خؤرک غذای چرب. ~ لی دیل لرله آلداناسی بیراوشاق دئییل بجه ای نیست که با زبان چرب و نرم گول بخورد.

~ لی لئق [ا. ۱] چربی، روغنی، آلودگی به روغن. ~ لی مشتری مشتری چاق و چله، مشتری پولدار. ~ لی معامله معامله پرسود، معامله شیرین، معامله نان و آب دار.

~ لی باخماجی نانی که رویش کره مالیده باشند.

~ آئیران [ا. ۱] روغن گیر، صافی روغن. ~ اؤلچن [ا. ۱] چربی سنج، وسیله اندازه گیری مقدار چربی شیر و غیره.

(کوپه به) باغ باسماق (۱) روغن (نوی کوزه) انباشتن. (۲) چاق شدن. باغ باغلاماق پیه بستن، فربه شدن.

~ توتماق (چیخارماق) کره گرفتن. ~ چی [ا. ۱] سازنده و یا فروشنده روغن. (۲) روغن کار.

~ چیلئق [ا. ۱] سازندگی یا فروشنده گی روغن. (۲) روغن کاری. ~ دان [ا. ۱] روغن دان، ظرف روغن.

~ سالماق (۱) روغن انداختن غذا در موقع پخت. (۲) چاق شدن.

~ سیئر [ص. ۱] بی چربی، بی روغن. ~ سیئرلاشدیئرماق [ف. ۱] بی چربی کردن، روغن چیزی را گرفتن.

~ سیئرلاشدیئرئلماق [ف. م.] بی چربی شدن، روغن چیزی گرفته شدن. ~ سیئرلاشماق [ف. ۱] بی چربی شدن.

~ سیئرلاندیئرماق باخ: باغ سبزلاشدیئرماق. ~ سیئرلاندیئرئلماق باخ: باغ سبزلاشدیئرئلماق. ~ سیئرلانماق باخ: باغ سبزلاشماق.

~ سیئرلئق [ا. ۱] بی روغنی، کم چربی (بودن). ~ قابی [ا. ۱] روغن دان. ~ کیمی اریمک خیلی روان بودن.

~ لاتدیئرماق [ف. س.] بوسیله کسی روغن کاری کردن، چرب کردن. ~ لاتماق [ف. ۱] چرب کردن، روغن زدن.

(۲) روغنی کردن، کثیف کردن. ~ لادیسم، زاغلا دیسم قوردون آغزئین باغلا دیسم روغن مالیدم، صیقل دادم، دهان گرگ را بستم (در قصه ها گفته می شود).

~ لاها [ف. ۱] روغن کاری (ماشین آلات)، روغن مالی.

یاغلی - یاغلی [ص. ۱] چرب، آلوده

به چربی. ۲) شیرین و دلپذیر (صحبت).

یاغین قاخسیماسی بو گرفتن روغن، تند شدن روغن، بویناک شدن چربی.

اۆره یی نین یاغی اریدی (از بس غصه خورد) آب شد.

بالیق یاغی روغن ماهی.

بیتکی یاغی روغن نباتی.

حیوان یاغی روغن حیوانی.

ساری یاغ روغن زرد، روغن کرمانشاهی.

(بیرنین) بیغین یاغلاماق سبیل کسی را چرب کردن.

صنایع یاغی روغن صنعتی.

قوبروق یاغی روغن دنبه.

کره یاغی روغن کره.

کونجود یاغی روغن کنجد.

ماشین یاغی روغن ماشین.

یاغار [ا. بارانی، بارش.

~ لئق [ا. بارانی (بودن).

یاغان لئق [ا. بارانی، بارش.

یاغدیرماق { یاغدیرماق } [ف. ۱] بارانیدن.

۲) بی دربی ریختن، پشت سرهم ریختن.

دش یاغدیرماق سنگ باران کردن.

سویوش ~ فحش باران کردن، پشت سرهم فتاشی کردن.

گولله ~ گلوله باران کردن، گلوله باراندن.

یاغدیرئلماق { یاغدیرئلماق } [ف. م.]

پشت سرهم ریخته شدن، مثل باران ریختن.

گول یاغدیرئلدی گلباران شد.

یاغلی و اچا [ا. نابه کوچک گود و دارای دودسته.

یاغما (یغما) { یاغما } [ا. یغما، چپاول، غارت.

~ لاماق [ف. یغما کردن، غارت کردن،

چاپیدن.

~ لانماق [ف. م.] به یغما رفتن، غارت شدن،

مورد چپاول قرار گرفتن.

یاغما { یاغما } [ف. ۱] بارش، بارندگی.

یاغماق [ف.] باریدن، ریزش کردن، پیاپی ریختن.

یاغمادان گورولدهه بدون اینکه بیارد رعد و

برق می زند، اذعای بدون عمل.

اودیاغیر آتش می بارد.

اوزوندان بیج لیک یاغیر از صورتش شیطنت

می بارد.

هریاندان نوز یاغیردی از هرسو گرد و خاک

می بارید (میریخت).

یاغیش یاغماق باران باریدن.

یاغمور { یاغمور } [ا. باران، برف و باران،

بارندگی، بارش.

~ اولچن [ا.] وسیله سنجش مقدار بارش برف و

باران.

~ سوز [ص.] بی باران، بدون بارش.

~ سوزلوق [ا.] بی بارندگی.

~ لو [ص.] بارانی.

~ لوچاغلار اوقات بارانی.

~ لوق [ا. ۱] بارندگی، هوای بارانی.

۲) بارانی (لباس) ۳) ناودان.

یاغی [ا.] یاغی، شورشگر، عصیانگر، دشمن.

~ اوئو [ا.] جگن.

~ سئ یارئلماق سخت ترسیدن، زهره ترک

شدن.

~ لئق [ا.] یاغیگری، دشمنی.

یاغیر [ا.] زخم، خراش پوست، قسمت بین دو شانه

اسب و خراش و زخمی که زمین بوجود می آورد.

~ لاتماق [ف.] زخم کردن.

~ لاتماق [ف. م.] زخم شدن، خراش برداشتن.

~ لی [ص.] زخمی.

یاغیش [ا.] باران، بارندگی.

~ اولچن [ا.] باران سنج.

~ دان چیغیب، یاغمورا دوشمک از چاله

در آمدن به چاه افتادن.

~ سئیز [ص.] بدون باران، بی بارندگی.

~ سئیز لئق [ا.] بارانی نبودن (هوا).

~ لاماق [ف.] باران شروع شدن.

~ لئ [ص.] بارانی.

~ لئق [ا.] بارندگی، باران خیز.

~ یاغدئیران قورغولار تاسیسات باران

مصنوعی، تاسیسات آبیاری بارانی.

یاغین [ا.] بارش، باران.

~ لئق [ا.] بارانی.

یاغینتی [ا.] بارش، (برف، باران، نگرک)،

نزولات آسمانی، بارندگی.

~ لئ [ص.] باران، پربارندگی.

یاقماق باخ: یاخماق.

یاقوت [ا.ع.] باقوت، سنگ قیمتی سرخ رنگ.

(۲) رنگ سرخ.

یال [ا.] یال (اسب)، مو، موی پس گردن.

(۲) غذای سگ و حیوان. (۳) قلّه کوه.

~ سئیز [ص.] بدون یال، بدون مو.

(۲) بدون غذا (سگ)، گرسنه (سگ).

~ لاماق [ف.] غذا دادن به سگ و حیوانات.

(۲) رشوه دادن. (۳) از یال اسب گرفتن و راه بردن.

~ لانماق [ف.م.] تغذیه شدن سگ و

حیوانات. (۲) از راه رشوه خواری پولدار شدن.

~ لئ [ص.] یال دار، دارای موهای بلند در

سینه و پاها. (باللی قویون، باللی قوچ).

(۲) سگ سیر. (۳) رقص ملی دسته جمعی.

~ بالمان [ا.] یال (اسب).

~ یاماج [ا.] دامنه و قلّه کوه.

ابته یال بیشیریپ برای سگ غذا پخته.

یالاتدئیرماق [ف.س.] ایساندن، حیوان را تشویق

به ایستادن و نوازش کردن.

یالاتماق باخ: یالاتدئیرماق.

یالادیلماق [ف.م.] ایسیده شدن.

یالاشماق [ف.قار.] همدیگر را ایستادن.

یالاق [ص.] (۱) دله، شکمو، حریص، آزمند،

شکمبار. (۲) هرزه، متملق. (۳) ظرف غذای سگ.

(۴) هرز، لق. (۵) آبخوری حیوانات که از سنگ یا

چوب تراشیده شده.

~ لانماق [ف.] جابلوسی کردن، متملق گفتن.

~ لئق [ا.] (۱) دلگی، شکمبارگی، آزمندی،

شکموئی، حریصی. (۲) هرزگی، متملق. (۳) هرز

(بودن)، لقی.

آروادئین بالاغئ سمنوقوبار، کیشی نین

بالاغئ باققال دوکانئ آچار زن دله سمنو

می یزد و مرد دله دغان بغالی بازمی کند.

یالاها [ف.ا.ا.] (۱) لیس زنی. (۲) قطعه نمکی که

برای ایستادن جلوی اسب می گذارند.

یالاماق [ف.] (۱) ایستادن، لیس زدن، زبان زدن.

(۲) پاک کردن، ساییدن، رویدن.

نویوردویونو بالاماق حرف خود را پس گرفتن.

یالان [ا.] (۱) دروغ، کذب، خلاف حقیقت،

قول ناحق، سخن نادرست. (۲) بهتان، ریا، تزویر.

~ اویناق جوش خوردن نادرست استخوان.

~ ایفاده (۱) بیان دروغ، دروغ آگاهانه و

عمدی. (۲) شهادت دروغ، ترجمه تحریف شده،

نظریه ای که کارشناس آگاهانه بدورغ اظهار

بکند (در حقوق).

~ باشدان [ظ.] دروغگی، بدروغ، برای گول

زدن.

~ پالان [ا.] دروغ و جاحان.

~ چئی باخ: بالانچی.

~ چیخماق دروغ در آمدن.

~ چیققدان [ظ.] دروغگی، بدروغ، غیرجدی،

بیخودی، بطور شوخی و مزاح.

(اوشاقلار) بالانچیق دان ساواشیئرلار

بچه ها دروغگی جنگ می کنند.

یالان دان [ظ.] دروغگی، بدروغ.

~ دانئیشماق دروغ گفتن، دروغ پرداختن.

~ ساتماق دروغ پردازی کردن.

~ سؤز [ص.] سخن دروغ، کلام دروغ،

گفتار کذب.
 ~ سؤزدن فائدا بؤخدور حرف دروغ
 فایده‌ای ندارد، لزومی ندارد، از خدا پنهان نیست
 از شما چه پنهان.
 ~ سئیز [ص. / ظ.] بی دروغ، راست، حقیقی،
 عاری از دروغ.
 ~ سئیماق باخ: بالانسیماق.
 ~ قوشدان باخ: پالان باشندان.
 ~ لاماق [ف.] دروغ کسی را افشاء کردن،
 تکذیب کردن.
 ~ لئق [ا.] دروغی، غیر حقیقی.
 ~ بئره دروغکی، بیجهت، بیهوده، بیجا.
 ~ - یولان [ا.] دروغ و چاخان.
 بالانئینی قونماق مع دروغگورا گرفتن، بدروغ
 کسی استناد کردن.
 بالانئینی چیخارتماق دروغ کسی را افشاء
 کردن.
 آغ بالان کذب محض.
 بالانچئی [ا. / ص. ۱] دروغگو، دروغزن، چاخان.
 (۲) کاذب، دروغین. (۳) بدلی، قلابی، شبه، شبیه.
 ~ آلماز الماس بدلی.
 ~ پهلوان پهلوان پنه، پهلوان دروغین.
 ~ چیخماق دروغگو قلمداد شدن، دروغگواز
 آب درآمدن.
 ~ دوئیا دنیای بی وفا، دنیای ریا و دروغ، این
 دنیا.
 ~ شاهیدلیک [ا.] شهادت دروغ.
 ~ عقربلر شبه عقرب‌ها، نوعی عنکبوت.
 ~ لئق [ا.] دروغگوئی، دروغبرداری.
 بالانچئی تاماهکاری آلدادار دروغگو
 طمع کار را می‌فریبد.
 بالانچئی نئی منزیلینه قدر قوؤاولار دروغگو
 را تا به خانه‌اش تعقیب می‌کنند.
 بالانسئیماق [ف.] دروغ جلوه دادن راست، دروغ
 انگاشتن حقیقت، تکذیب کردن.

بالانماق [ف. م.] لیسیده شدن، ناته خورده شدن.
 بالاؤاج: آج - بالاؤاج [ص.] گرمس و تشنه.
 بالائیجئی [ص.] لیسنده، لیس زننده.
 بالتاق { یالتاق } [ص.] متملق، چاپلوس،
 مداهنه گر، خایه مال، چرب زبان، سالوس.
 ~ جاسئینا [ظ.] متملقانه، چاپلوسانه.
 ~ چیلئیق [ا.] تملق، چاپلوسی، مداهنه،
 خوش آمد گوئی.
 ~ لانماق [ف.] تملق گفتن، چاپلوسی کردن،
 چرب زبانی کردن.
 ~ لئق [ا.] چاپلوسی، تملق، چرب زبانی،
 سالوسی، خوش آمد گوئی.
 یالچئین { یالچئین } [ص.] صخره بلند،
 تخته سنگ بزرگ، زمین ناهموار.
 یالخا { یالخا } باخ: بالخی.
 یالخی { یالخی } [ص. ۱] تنها، فقط. (۲) لغت،
 عریان.
 یالدئیز { یالدئیز } [ا. ۱] آب طلا یا نقره داده
 شده، مطلا. (۲) درخشان، براق. (۳) آرایش
 ظاهری.
 ~ لاماق [ف. ۱] آب طلا یا نقره دادن.
 (۲) آرایش ظاهری دادن.
 ~ لی [ص.] مطلا، آب طلا یا نقره داده شده.
 یالقوز { یالقوز } باخ: بالقیز، یالنیز.
 یالقوزاق { یالقوزاق } [ا.] گرگ و حیوانی که
 تنها زندگی می‌کند.
 یالقیز { یالقیز } [ص. ۱] بالقوز، مجرّد،
 غیر متأهل. (۲) تنها، غریب، بی‌کس.
 ~ جا [ظ.] تک و تنها، به تنهایی.
 ~ لاماق باخ: ~ لاماق.
 ~ لانماق [ف.] مجرّد شدن، تنها شدن، غریب
 شدن، بی‌کس شدن.
 ~ لئق [ا.] تجرّد، تنهایی، غریبی، بی‌کسی.
 یاللاه باللاه، خدایا!
 یاللی { یاللی } [ا.] رفص دسته جمعی

آذربایجانی که رقص کنندگان دست همدیگر را می گیرند و دایره وار حرکات موزون می کنند. گاهی نوام با آواز است. سر دسته گروه تر که با دستمالی به دست می گیرد که او را « باللی باشی » می گویند، آخرین نفر گروه را « آیا قجی » می نامند.

اسامی انواع رقص باللی: چولاغی، اوچ آددیم، دونه یاللی، قاز قازئی، کؤچری، ائل یاللی سی، ایکی آباق، قالدان قالا یا، شیرائی، قلیشی، چؤیچؤیو.

یالمان (۱. ۱) دهنه، افسار. (۲) لبه تیز اسلحه و آلات برنده. (۳) باخ: یال.

یالماناق [ف.] تملق گفتن، جابلوسی کردن.

ابت لر یالمانا - یالمانا سگها تملق کنان ... یالنیز { یالنیز } { ادا / ظ. ۱ } فقط، تنها.

(۲) غریب، بی کس. (۳) به جزء، مگر.

~ جا [ظ.] به تنهایی، به شخصه.

~ لیتی [ا.] تنهایی، غریبی.

یالواتماق { یالواتماق } [ف. م. س.] کسی را مجبور به التماس کردن، به لابه وادار کردن.

یالوارما [ف. ا.] التماس، تضرع، لابه، استغاثه.

یالوارماق [ف.] التماس کردن، تضرع کردن، لابه کردن، استغاثه کردن، تقاضا کردن، خواهش کردن.

بالوارا - بالوارا [ظ.] التماس کنان، لابه کنان.

بالوارئب - یاخارماق التماس و لابه کردن.

چوخ وئر، آزیالوار بیشتر بده کمتر التماس بکن.

یالوار - یایش باخ: یالوار - یاخار.

یالوار - یاخار [ا. ظ. ۱] التماس، تضرع، عجز و لابه. (۲) ملتسمانه.

یالوارئجی [ص.] التماس آمیز، درخواست کننده.

یالوارئش [ا.] التماس، تضرع، لابه، استغاثه، استدعا.

یالوارئشماق [ف. قار.] گروهی التماس و تضرع

کردن.

یالوارئلماق [ف. م.] التماس شدن، تقاضا شدن.

یالوؤ باخ: آلوؤ.

یالیتی [ص.] عور، لخت، برهنه.

یالیتیغین نه سی وار، وئر یولوغا عور چه دارد که به لخت بدهد.

یالین [ص.] برهنه، لخت، عور، بی ساز و برگ.

~ جا [ص.] کاملاً لخت و عور.

~ قات [ص. ۱] تک لابه، بدون آستر.

(۲) لاغرو تکیده.

~ لاشماق [ف. ۱] ناز کن شدن. (۲) لخت شدن.

~ لیتی [ا.] لختی، برهنگی.

آباق یالین [ص.] پابرهنه، بینوا.

الی یالین [ص.] دست خالی.

یام [ا. مغولی.] چا پارخانه، ایستگاههایی که مغولی ها در بین راه به فاصله ۳ یا ۴ فرسنگ برای استراحت و تعویض اسب سفر و مأمورین مالیات و غیره می ساخته اند.

یاهاتدیрмаق [ف. م. س.] وصله را دوزاندن، بوسیله کسی وصله کردن.

یاهاتدیئرئلماق [ف. م.] بوسیله دیگر وصله شدن.

یاهاتماق [ف. م. س.] دیگری را واداشتن به وصله دوختن، وصله انداختن.

یاهاج [ا.] نشیب، سرازیری، برتگاه، کوهپایه، سراسیمی کوه یا تپه از قلّه به پائین.

یاهاق [ا. ۱] وصله، پینه، وصله پینه. (۲) حشو (در شعر).

~ چی [ا.] رفوگر، پینه دوز، تعمیر کار کفش.

~ چیلیتی [ا.] رفوگری، پینه دوزی، وصله کاری.

~ سالماق وصله انداختن.

~ سیئر [ص.] بدون وصله.

~ لاتماق [ف. م. س.] بوسیله دیگری وصله کردن.

~ لاهاق [ف.] وصله کردن، پینه کردن، وصله و

پینه دوزی کردن، وصله انداختن.

~ لاتماق [ف. م.] وصله شدن، پینه دوزی شدن.

~ لاشماق [ف. قار. ۱] بهمدیگر دشنام دادن،
به یکدیگر فحش دادن. ۲) بدتر شدن، وخیم تر
شدن.

~ لاماق [ف. ۱] فتعاشی کردن، دشنام دادن،
فحش دادن، بد گفتن. ۲) وخیم شدن زخم.

~ لانتاق [ف. م.] فحش خوردن، دشنام شنیدن،
نفرین شدن.

~ لی [ص.] وخیم، خطرناک، (زخم، دمل).

~ لیتی [ا.] بدی، زشتی، زشتکاری.

~ لیتی ائتمک بدی کردن.

~ - یاخشی باری بهرجهت، نه خوب و نه بد.

~ یارا زخم مهلک، زخم بدخیم.

یامان قونشو، یامان آرواد، یامان آت،
بیریندن کؤچ، بیرین بوشا، بیرین سات
همسایه‌نا اهل، همسر ناسازگار، اسب بد،
ازاولی دوری کن، آن دیگری را طلاق بده، این
یکی را بفروش.

یامانماق [ف. م. ۱] وصله شدن. ۲) دوخته شدن

(چشم). ۳) چسبیدن، متقل شدن.

گوزی او را یا یاماندی چشم هایش به آن نقطه
دوخته شد.

یامانمیش [ف. ص.] وصله خورده، وصله دار.

یامسیلاتماق { یامسیلاتماق } [ف. م.] وادار
به تقلید کردن، تشویق کسی به درآوردن ادای
دیگران.

یامسیلاها [ف. ا.] تقلید، ادای کسی را
درآورد (ن).

یامسیلاماق [ف.] تقلید کردن، ادای کسی را
درآوردن.

آغزئنی ~ ادا و تقلید کسی را درآوردن و او را
عصبانی کردن، دهن کجی کردن.

یامسیلاتماق [ف. م.] تقلید شدن، مورد تقلید قرار
گرفتن.

یامشاق { یامشاق } باخ: یاشماق.

یام یاستی [ص.] کاملاً پهن، کاملاً مسطح، خیلی

~ لی [ص.] وصله دار، پینه دار.

~ لیتی [ا. / ص. ۱] چیزی که بدرد وصله
می خورد. ۲) وصله.

~ - یاماق [ظ.] بر وصله و پینه.

یاماهاق [ف. ۱] وصله انداختن، وصله کردن، پینه

کردن، پینه دوزی کردن. ۲) دوختن (چشم).

۳) به کسی انداختن (مال). ۴) وصل کردن،
اضافه کردن.

بیرینین بیلینه یاماهاق چیزی را به کسی
انداختن، به زور به کسی فروختن.

گوزلرینی بیریشره یاماهاق چشم هایش را
به نقطه‌ای دوختن، به نقطه‌ای خیره شدن، به
نقطه‌ای چشم دوختن.

یامان [ص. ۱] بد. ۲) بدخیم. ۳) دشنام، فحش.

۴) نااهل، بی مروت، بی رحم. ۵) زیرک،

خبیث، ناقلا. ۶) خیلی، زیاد، سخت.

۷) مخوف، خطرناک، مهلک. ۸) نفرین.

~ جا [ص. ۱] بدطوری، بدجوری. ۲) بسیار،
خیلی.

(او) یامانجاشی دیر معرکه است! خیلی
زیاست.

یامان دئمک فحش دادن، دشنام گفتن، نفرین
کردن.

~ سؤردیک خیلی دوست داشتیم.

~ سؤیوق [ص.] سرمای سخت.

~ شیش [ا.] باد (بیماری).

~ طلبکارسان ها! خیلی سخت می گیری!

~ کؤکه (گونه، حالا) دؤشمک به
وضع بدی افتادن (از لحاظ سلامتی و قیافه و یا
ظاهری و مادی).

~ گؤن [ص.] روز بد، بدبختی.

~ گونه قالماق به روز بد افتادن.

~ گونؤن عؤمرو آزاؤلار عمر بدبختی
کوتاه است.

~ گوز [ص.] چشم بد، چشم شور، نظر بد.

- صاف و هموار.
- يام ياشيل [ص.] كاملا سبز، سرسبز.
- يام يام [ص.] آدمخوار، (ماخوذ از نام قبیله يام - يام).
- ~ لئق [ا.] آدمخواری.
- يان [ا.] طرف، ور، سو. ۲) پهلو، کنار، کناره.
- ۳) جناح، جوار، جنب. ۴) پيش، نزد.
- ۵) فرعی، جنبی. ۶) حضور کسی.
- ۷) نشيمن گاه، سرين.
- ~ آلماق پهلو گرفتن (کشتی).
- ~ اوژو سطح کناری، سطح بیرونی.
- ~ باخماق کج نگاه کردن، چپکی نگاه کردن، نپسندیدن، با تحقیر نگاه کردن.
- ~ باسماق لنگیدن، لنگ زدن.
- ~ بابان باخ: يان - يانا.
- ~ - بؤر دور و بر، اطراف.
- ~ بوراخماق منحرف کردن.
- ~ بؤرتو [ظ.] کج، اریب، یک وری.
- ~ چئ [ا.] میانجی و واسطه برای آشتی دادن دو نفر که با هم قهر کرده باشند. ۲) زن کارگر که بچه به همراه دارد.
- ~ سئز [ص./ظ.] بی کناره.
- ~ قئلیج باخ: يانقئلیج.
- ~ گزیمک کنار بودن، خود را کنار کشیدن.
- ~ لارئئ قاهماق (اطرافیان را گاز گرفتن) سخت عصبانی شدن.
- ~ لاماق [ف.] پهلو گرفتن، نزدیک شدن، به کناری کشیدن.
- ~ لی [ص.] کناره دار، لبه دار، پهلو دار.
- ~ لئق [ظ./ا.] پهلویی، همراه چیزی، کناره.
- ~ لئق سئز [ص.] بدون لبه، بدون کناره.
- ~ لئق لی [ص.] لبه دار، کناره دار.
- ~ وئرمک تماس گرفتن، نزدیک شدن.
- ~ - يانا [ظ.] پهلوی هم، پهلویه پهلو، نزدیک هم، ردیف.
- ~ - يوره دور و بر، اطراف.
- يانا طرفی، جائی.
- (هئچ) يانا هیچ طرف، هیچ جا.
- (بیر) يانا یک طرف، یکجائی.
- يانا اوئورماق به کناری نشستن.
- ~ چکيلمک کنار کشیدن، اجتناب کردن.
- ~ دورماق کنار ایستادن.
- ياندان [ظ.] از کنار، از پهلو.
- يانندان باخماق از گوشه چشم نگاه کردن.
- يانندان چئخماق ناگهانی ظاهر شدن، ناگهانی آمدن.
- يانئما نزد من، به سوی من، پيش من.
- يانئمدا در نزد من، نزد من، پيشم، همراهم.
- يانئن جا همراه خود.
- يانئنا بوراخماق به حضور پذیرفتن، نزد خودش راه دادن.
- ~ چکمک به سوی خود کشیدن، نزد خود کشیدن.
- ~ دوشمک دنبال کسی راه افتادن، پهلوی کسی همراه رفتن، همراه کسی شدن.
- ~ سالماق همراه خود بردن.
- يانئنجا ۱) همراه خود. ۲) در امتداد.
- يانئنی باسماق ۱) سقلمه زدن. ۲) لنگ لنگان راه رفتن.
- ~ چکمک لنگیدن.
- ~ کسدیرمک (کسمک) به کسی چسبیدن، از کسی دور نشدن.
- يانئنی بئره قوئماق نشستن.
- اوژامانندان بويانا از آنوقت به بعد، پس از آن زمان.
- اوژيانئندان از پيش خود، از فکر خود.
- اوئون کيتابی منیم يانئمدا دئیل کتاب او پيش من نیست.
- اوئون يانئندا بوهئچ دیر در مقایسه با آن یکی، این هیچ است.

دادن، تمایل داشتن.
 یاناشئی [ظ.] بهمراه، همزمان، توأم، پهلوی، نزدیک، کنار، به موازات، پا به پا.
 یاناشئق [ظ.] / قوشما. [مجاورهم، همراههم، نزدیک، پهلوی، بهم پیوسته، تماس.
 ~ لئق [ا.] نزدیکی، تقرب، مجاورت.
 یاناشئلماز [ص.] غیر قابل نزدیکی، تماس ناپذیر، غیر قابل دسترسی، رخنه ناپذیر.
 ~ لئق [ا.] تماس ناپذیری، عدم دسترسی.
 یاناق [ا.] گونه، لب، شقیقه.
 یاناغئندان قان دامیئر از گونه‌اش خون می‌چکد، گونه‌هایش گلگون‌رنگ است، (نشان سلامتی و شادابی).
 قئرمیئرئ یاناقلئ [ص.] دارای گونه‌های سرخ.
 یانا کئ [ظ.] یک‌وری، یک پهلوی، از کنار، به کنار.
 یانان [ف. ص.] سوخته، آتش گرفته، فروزان، مشتعل. (۲) دل سوخته.
 ~ بشرده اوئت بیتمز در زمین سوخته علف نروید.
 ~ بشردن قوئستو چیخار دود از آتش خیزد، از جایی که آتش گرفته دود برمی‌خیزد.
 یانانا یانماق گرک دلسوخته را باید دلسوزی کرد.
 یانا - یانا [ظ.] (۱) در حال اشتعال، در حال سوختن.
 (۲) غمگینانه، معذب و ناراحت، با دلسوختگی.
 ~ آردئنجا باخیردئ غمگینانه به دنبالش نگاه می‌کرد.
 ~ آغلاماق به تلخی گریستن.
 ~ قالسئن دلش بسوزد!
 یانیئر [ا.] سرین، کفل، نشیمنگاه.
 ~ لاماق [ف.] با سرین ضربه زدن، هول دادن.
 یانتای { یانتائی } [ا.] سایبان.
 یانجاق [ا.] سرین، کفل.
 ~ لاماق [ف.] از کفل حیوان گرفتن.
 یانجی‌دار [ظ.] پابندی که به اسب می‌زنند تا دورتر

ایکی یاندان از دو طرف، از دو سمت.
 بویاندان گلدی از این طرف آمد.
 بیر یانا به یک طرفی، یک‌جائی.
 بیر یانا آنماق به سوئی افکندن، برت کردن، دور انداختن.
 بیر یانا چیخارتماق به نتیجه‌ای رساندن.
 بیر یانا چیخماق برای خود کسی شدن.
 بیر یانا گئتمک جائی رفتن، سوئی رفتن.
 چایش یان قوللارئ شاخه‌های فرعی رودخانه.
 دؤرت یان چهار جهت.
 ساحیل یائینجا در امتداد ساحل.
 هئچ بیر یاندا ناپئلمادئ در هیچ جا پیدا نشد.
 هرئشئ او یانا قالسئن (دورسون) همه چیز به یک طرف، علاوه بر همه آنها.
 یانا [قوشما.] برای، بخاطر، درمورد، درباره.
 نه دن یانا؟ برای چه؟
 یاناجاق [ا.] سوخت، مواد سوختنی، سوختنی، محترقه.
 یانار [ص.] مشتعل، فروزان، سوزان، قابل اشتعال، آتش‌فشان.
 ~ داغ کوه آتشفشان.
 یاناشان [ص.] تماس.
 یاناشدئرماق [ف.] نزدیک کردن، پهلوی دادن، پهلوی هم‌قرار دادن، تماس کردن.
 یاناشدئرئلماق [ف. م.] بوسیله دیگری نزدیک شدن، پهلوی هم‌قرار گرفتن.
 یانا شدئغئ سؤز [ص.] مضاف‌الیه (دستور زبان).
 یاناشما [ف. ا.] (۱) نزدیکی، تماس، برخورد.
 (۲) در دستور زبان آذربایجانی نوعی ارتباط ترکیبی بین کلمات که ترتیب و قدم و تأخر آنها را بیان می‌کند.
 یاناشماق [ف. ا.] (۱) نزدیک شدن، تقرب جستن.
 (۲) تماس گرفتن، ارتباط برقرار کردن. (۳) پهلوی گرفتن، پهلوی هم‌قرار گرفتن. (۴) علاقه‌نشان

نرود.

باندیران [ف. ص.] باخ: باندیرجی.

باندیرتماق { یا ندیرتماق } [ف. س.] بوسیله کسی آتش زدن، آتش افروختن، سوزاندن، روشن کردن، افروزانیدن.

باندیرماق [ف. ۱.] آتش زدن، آتش افروختن. ۲) روشن کردن. ۳) سوزاندن. ۴) عذاب دادن، رنج بردن، آزدن. ۵) سوزش آوردن، درد آوردن.

باندیرئب - تۆکمک باخ: باندیرئب - باخماق.

باندیرئب - باخماق آتش زدن و خاکستر کردن، آتش زدن و سوزاندن، از لحاظ معنوی آزدن.

آناسینئی باندیرماق پدر کسی را در آوردن، پدر کسی را سوزاندن (ناسزا).

تیکان ال لریعی باندیردی خار دستم را به سوزش آورد.

جان باندیرماق دلسوزی کردن.

ایتین یاغ یشمه سی آدامئی باندیرمیر، قوئروغونون شاخ تونماسئی باندیرئر روغن خوردن سگ آدم را نمی آزارد، دم علم کردنش رنج می دهد.

باندیرئجی [ف. ص. / ص.] آتش زدن، آتش افروز، سوزنده، سوزاننده، آتش زننده، محترقه، سوزش آور.

باندیرئلماق [ف. م. ۱.] سوزانده شدن، سوختن. ۲) روشن شدن.

باندئی - قیندئی: اثتمک (وئرمک) علامت دماغ سوخته دادن.

یانسیلاماق باخ: یامسیلاماق.

یانشاق [ص. ۱.] کسی که حرفهای بی نمک می زند، وراج، پرگو. ۲) لوس و بی تربیت. ۳) نوازنده دوره گرد، آشپز، نقال. ~ لئق [ا.] وراجی، روده درازی، بی نمکی.

یانشاماق { یا نشاماق } [ف.] حرفهای بی نمک زدن، بر حرفی کردن، روده درازی کردن.

یانغئی { یا نغئی } [ا. ۱.] آتش سوزی. ۲) سوزش، درد. ۳) عطش، تشنگی، بی آبی.

~ لئی [ص. / ظ. ۱.] سوزان، در حال سوختن. ۲) تشنه، عطشان. ۳) سوزاننده، درد آلود.

یانغئین { یا نغئین } [ا.] آتش سوزی، حریق. ~ بیلدیرجی قورولوش دستگاه اعلام کننده حریق.

~ دئوسو ایستگاه آتش نشانی.

~ سؤندورمه آتش نشانی، اطفاء حریق.

~ نردیوانئی نردبان نجات، پله نجات.

یانقیلیج { یا نقیلیج } (یانقیلیجی) [ظ. ا.] کج، یک پهلو، مایل، موزب، یک وری. بؤرکوبؤ یانقیلیجی قوی کلاهت را کج بگذار.

یانلیش { یا نلیش } [ص. / ا. ۱.] اشتباه، لغزش، انحراف. ۲) خطا، سهو. ۳) غلط، نادرست.

~ داییرناخیش دئر اشتباه هم پدیده ایست.

~ سئز [ص.] بی اشتباه و سهو، درست.

~ لئی [ص.] اشتباه آمیز، غلط.

~ لئق [ا.] اشتباه، (بودن)، نادرستی.

یانما { یا نما } [ف. م. ۱.] احتراق، آتش سوزی، سوزش، اشتعال، فروزش.

~ قابلیت قابلیت اشتعال.

یانماز [ص.] غیر قابل اشتعال، نسوز.

یانماق { یا نماق } [ف. ۱.] سوختن. ۲) آتش گرفتن، دچار حریق شدن، آتش سوزی شدن.

۳) روشن شدن. ۴) باطل شدن و از اعتبار و قیمت افتادن (پول یا سند). ۵) باختن (در بازی). ۶) سوختن (غذا، از باد و بوران، از آفتاب، درخت و گیاه ...). ۷) از بی آبی خشک شدن گیاه. ۸) دلسوختن، رقت آوردن، همدردی کردن. ۹) از حسادت ترکیدن. ۱۰) از خشم خودخوری کردن. ۱۱) درخشیدن، جلوه کردن.

(۲) سوختنی.
 یانوار { یانوار } [۱]. زانویه، اولین ماه تقویم میلادی.
 یانی [۱]. سوک سوک (در بازی کودکان)، به آنها رسیدن، به نتیجه رسیدن، به مقصد نایل شدن، در بازی پیروز شدن.
 یانی یا چیتخماق در بازی برنده شدن، دور بازی را با موفقیت به پایان رساندن.
 یانیب سونن ایشیق سیقنالی چراغ چشمک زن (از علامت راهنمایی و رانندگی).
 یانیجی [ص]. قابل اشتعال، قابل سوختن، سوختنی، سوختی.
 یانیخلی باخ: یانیقلی.
 یانیخماق [ف]. دل سوختن، همدردی کردن.
 یانیق [۱ / ص. ۱] سوخته، سوخته شده، جای سوختگی. (۲) روشن، برافروخته. (۳) دل سوخته، دردمند، رقت‌انگیز. (۴) از بی‌آبی خشک شده. (۵) نکیده، لاغر، خشکیده.
 ~ اوچاق اجاق روشن.
 ~ اوړک [ص]. دل سوخته.
 ~ صیفتلی [ص]. صورت سوخته.
 ~ کرمی باخ: یانیق کرمی.
 ~ لی [ص]. سوزناک، غمناک، دلسوخته، سوخته، رقت‌انگیز.
 ~ لی حال [ص]. حال رقت‌انگیز.
 ~ لی سس [ص]. صدای سوزناک، صدای غمناک.
 ~ لئق [ص]. سوختگی.
 ~ وثرهک عصبانی کردن، حرص دادن.
 ~ - یانیق [ظ]. غمناک، سوزناک، حزن‌انگیز.
 یانیعینی چیخارنماق تلافی در آوردن، انتقام گرفتن.
 یانیق کرمی { یانیق کارامی } [۱]. آهنگ موسیقی که «آشیق»‌ها براساس داستان «اصلی و کرم» می‌خوانند. مضمون اشعار غمناک است.

آلاجاغی یاندی طلبش سوخت.
 اکین ساختادان یاندی زراعت از سرمای یخبندان سوخت (خشک شد).
 اکین لرسوسوزلوق دان یاندی زراعت از بی‌آبی سوخت.
 ائو یاندی خانه آتش گرفت.
 اوژه بی یانماق ترخم کردن، رقت آوردن، رحم کردن، دل سوختن.
 اولدوزلاریانیر ستاره‌ها می‌درخشند.
 اویندا یانماق در بازی سوختن، از دور بازی خارج شدن.
 ایچیم یانیب تۆکۆلدۆ (۱) جگرم سوخت. (۲) از حسادت ترکیدم.
 باشقاسی نین دردینه یانماق با دیگری همدردی کردن، غم دیگری را خوردن، غم‌خوار دیگران بودن.
 بوغازیم یانیب گلویم می‌سوزد.
 بیر پاپروس یاندی سیکاری آتش زد، سیکاری روشن کرد.
 بیلیتی یاندی بلیطش سوخت (به موقع از آن استفاده نکرد و باطل شد).
 جانیم یاندی جگرم آتش گرفت، دلم سوخت.
 چیراغلار یاندی چراغها روشن شدند.
 حالینا یانماق دل به حال کسی سوزاندن.
 قیزدیرمادان یانیردی در تب می‌سوخت.
 گۆزلری شادلیقدان یانیب چشم‌هایش از شادی می‌درخشید.
 گۆنش دن اوژو یاندی صورتش در آفتاب سوخت.
 یاناسان سنی! (الهی! جز جگر بگیری (نفرین). (۲) آتش بجان گرفته (مزاح).
 یانیب تۆکۆلدۆ باخ: یانیب - یاخیلماق.
 یانیب یاخیلماق سوختن و خاکستر شدن، دلسوختن و رنج بردن، از ته دل متأثر شدن.
 یانمالی [ص. ۱] قابل ترخم، شفقت‌انگیز.

بانیلتماج { یآ نیلتما ج } [ا.ا] مغالطه، نوعی بازی
 با کلمات، مثال: (۱) آی قیل قوئروق
 قیرقوؤول، گیل بو کو لاگیر، قیل
 قوئروق قیرقوؤول. (۲) قیرخ کوپ،
 قیرخی نین دا قولپو قیریق کوپ.
 بانیلتماق { یانیلتماق } [ف.ا] به اشتباه انداختن،
 منحرف کردن.
 یانیلما { یآ نیلما } [ا.ا / ف.ا] اشتباه،
 انحراف.
 یانیلماز { یآ نیلماز } [ص.ا] اشتباه ناپذیر،
 خطاناپذیر، غیر قابل انحراف.
 یانیلماق { یآ نیلماق } [ف.ا] اشتباه کردن،
 خطا کردن، سهو کردن، منحرف کردن.
 یانیلماق [ف.ا] تهدید کردن.
 یانیلمیق [ا.ا] دلسوزی، فداکاری.
 یاوا [ص.ا] (۱) بساوه، بد، زشت، خراب.
 (۲) نامرغوب، مستعمل، بیهوده. (۳) شرور،
 ناپاک، ولگرد، هرزه، یله.
 ~ دانیلشماق (سؤیلاماکی) ناسزا گفتن، فحش
 دادن.
 ~ لاشماق [ف.ا] بدتر شدن، خرابتر شدن.
 ~ لاماق [ف.ا] بد گفتن، خراب کردن.
 ~ لانماق [ف.م.ا] بد شدن، خراب شدن.
 ~ لئق [ا.ا] بدی، خرابی، ناپاکی.
 ~ - یاوا [ظ.ا] حرفهای بد بد و بی ادبانه.
 آغزی یاوا [ا.ا / ص.ا] بد دهن، فتاحش.
 یاواش [ظ.ا / ص.ا] (۱) یواش، آهسته، آرام، کند.
 (۲) ساکت، بی سرو صدا. (۳) نرم، ملایم.
 ~ جا [ظ.ا] به آهستگی، یواشکی، به نرمی، با
 صدای آهسته.
 ~ جادان باخ: ~ جا.
 ~ جانا باخ: ~ جا.
 ~ جیل [ص.ا] آدم محتاط، آب زیر کاه.
 ~ دیرجی [ص.ا] کند کننده، بازدارنده.
 ~ سس [ص.ا] صدای آهسته.

~ لانماق [ف.ا] آهسته کردن، کند کردن.
 ~ لاشماق [ف.ا] آهسته شدن، کند شدن.
 ~ لاماق [ف.ا] آهسته کردن، یواش کردن، کند
 کردن.
 ~ لاندیرماق [ف.س.ا] آهسته گردانیدن، سبب
 کندی شدن.
 ~ لاندیرجی [ص.ا] کند کننده، آهسته کننده.
 ~ لانماق [ف.ا] آهسته شدن، کند شدن.
 ~ لئق [ا.ا] آهستگی، کندی.
 ~ وورماق آهسته زدن، نرم زدن.
 ~ - یاواش [ظ.ا] آهسته - آهسته، تدریجا.
 یاواشیتما [ف.ا / ا.ا] کندی، آهستگی.
 یاواشیتماق باخ: یاواشلاشماق.
 یاواشیدیرجی [ص.ا / ا.ا] کند کننده.
 یاواشیتماق باخ: یاواش لانماق.
 یاوان [ص.ا] (۱) خالی. (۲) غذای بدون قاتق، نان
 خالی، غذای بدون خورشت. (۳) بی نمک و بی مزه.
 (۴) بی معنا.
 ~ لئق [ا.ا] قاتق نان، خورشت غذا، هرچه با نان
 خورده شود.
 ~ - یاوان [ظ.ا] خالی (نان خالی)، بدون قاتق.
 یاور { یآ وار } [ا.ا / فا.ا] یاور، کمک کننده.
 (۲) درجه سرگردی در ارتش ایران (در سابق).
 ~ لیک [ا.ا] (۱) یآوری، امداد. (۲) درجه
 سرگردی.
 یاورو { یآ ورو } [ا.ا] (۱) جوجه یا توله یا نوزاد یک
 حیوان. (۲) خطاب مهرآمیز برای بچه، فرزند،
 کودک، طفل.
 ~ جوق طفلکی.
 یاووز [ص.ا] (۱) شدت، سرعت. (۲) ماهر، استاد.
 یاووق [ص.ا] نزدیک، باخ: یاخین.
 ~ دوشمک نزدیک شدن.
 ~ لاشماق [ف.ا] نزدیکتر شدن.
 ~ لو [ص.ا / ا.ا] نامزد.
 ~ لوق [ا.ا] نزدیکی.

یا هالتماق [ف.] به اشتباه انداختن، گمراه ساختن، منحرف ساختن.

یا هالماج [ا.] نکته انحرافی، خطا.

یا هالماجالار نوعی بازی با الفاظ و مفاهیم بر اساس نکته انحرافی.

مثال: آت اوستوننده گئدن آروادا باخ، گور کیشی نی، نجه قوجاقلایب؟ آرواد دئدی: بو کیشی یه قوربان اولوم، بونون آروادئین قارداشی منیم داییم دئر زنی را که بر روی اسب نشسته نگاه کن، بین چطور آن مرد را بغل کرده؟ زن گفت: قربان این مرد می روم که برادر زن او دانی من است. (دختر ترک پدرش نشسته است).

یا هالماق [ف.] اشتباه کردن، گمراه شدن، منحرف شدن، عوضی گرفتن، خطا کردن.

یای ۱ { یائی } [ا.] فتر (جرخ، ساعت).

~ جیق [ا.] فتر کوچک، کش.

~ لی [ص.] فردار، دارای فتر.

اه ییله یای فتر خمی.

بورولما یای فتر بیچش.

دارتیلما ~ فتر کشی.

سیخیلما ~ فتر فشاری.

یایلانا - یایلانا باخ: یایلانا - یایلانا.

یای ۲ { یائی } [ا.] زه، کمان، قوس.

~ لی دارای کمان.

یای ۳ { یائی } [ا.] تابستان، فصل تابستان.

~ باشی اول تابستان.

~ لاق باخ: ییلاق.

~ لاماق [ف.] ییلاق رفتن. ۲) چرانیدن دام

در ییلاق. ۳) تابستان نیامده لباس تابستانی

پوشیدن با کارهای تابستانی انجام دادن.

~ لئق [ص.] مربوط به تابستان، تابستانی.

یا یخالماق باخ: یا خالماق، تکان دادن آب در داخل لیوان یا بطری برای شستن آن، آب کشیدن ظرف.

یا یخالتماق باخ: یا خالتماق، آب کشیده شدن

ظروف، شسته شدن لیوان یا بطری و غیره از طریق

تکان دادن آب در داخل آن.

یا یخاماق باخ: یا خالماق.

یا یخانتی [ا.] پساب، آب آلوده که از شستن ظرف

بجای می ماند.

یا یخانماق [ف.] ۱) لم دادن، یله دادن، غنودن.

۲) راه رفتن در حالی که اندامهایش تکان

می خورد.

یا یخیتماق [ف.] کنار کشیدن، کناره گیری کردن،

حذر کردن، از کار در رفتن.

یا یدئرتماق [ف. ص.] بوسیله دیگری انتشار دادن،

بخش کردن، گسترده، شایع کردن.

یا یدئرماق باخ: یا یدئرتماق.

یا یغنی { یائی } [ا.] جاجیم ونمد که بر زمین

فرش می کنند.

یا یغنین { یائی } [ص.] ۱) بخش، گسترده،

شایع، پراکنده، باخ: یا بیلمیش. ۲) آبکی،

رفیق، سیال، ۳) غیر دقیق، غیر صریح.

~ فیکیر فکر پریشان، اندیشه غیر دقیق.

~ لاشدئرماق [ف.] ۱) رفیق کردن، سیال

کردن. ۲) پریشان کردن.

~ لاشدئرلماق [ف. م.] ۱) رفیق شدن، سیال

شدن. ۲) پریشان شدن.

~ لاشماق [ف.] ۱) رفیق تر شدن، سیال شدن.

۲) پریشان شدن.

~ لئق [ا.] گسترده گی، پراکنده گی، رقت،

رفیقی، سیالی، پریشانی.

یا ییلا { یائیلا } [ا.] ۱) فلات، جلگه مرتفع.

۲) ییلاق.

ایران یا ییلاسی فلات ایران.

یا ییلاق { یائیلاق } [ا.] ییلاق.

~ لاماق [ف.] ییلاق کردن، دریلاق گذرانیدن.

~ لانماق [ف.] دریلاق گذراندن، ییلاق رفتن.

~ لئق [ا.] ۱) ییلاق. ۲) لوازم مربوط به ییلاق.

بایلانا - بایلانا [ظ.] بالنگر راه رفتن (طرز راه رفتن).

بایلیق { بایلیق } [۱.۱] روسری، چارقد. (۲) تابستانی، مخصوص فصل تابستان.

~ قاجیر تدئی نوعی بازی ورزشی در آذربایجان. بایلیم { بایلیم } [۱.۱] شلیک، شلیک همزمان چند تیر. (۲) چرای شبانه دواب.

~ آتش شلیک همزمان چند تیر (تفنگ با توپ).

~ لاماق [ف.۱] شلیک کردن، آتش کردن (همزمان چند تیر). (۳) جرانیدن شبانه دواب.

توپدان بیر بایلیم سالام آتشی آچیلدی (یک عده) توپ آتش سلام شلیک کرد.

بایلیمی { بایلیمی } [ص.] بصورت شلیک دسته جمعی.

بایلیمی { بایلیمی } [۱.۱] گونه آهنگ موسیقی. بایما { بایما } [ف.۱/۱.۱] انتشار، پخش،

توزیع. (۲) نوعی نان نازک که از خمیر قرش نشده تهیه می کنند. (۳) کشش فلز.

بایماچی [۱.] کارگر متصدی کشش فلز. بایماق { بایماق } [ف.۱] منتشر کردن،

انتشار دادن، شایع کردن. (۲) پخش کردن، توزیع کردن. (۳) پراکندن. (۴) پهن کردن،

گسترده. باییمچی [ص.] پخش کننده، موزع، ناشر.

باییشماق [ف.قار.] بطور دسته جمعی پراکنده شدن، پخش شدن.

باییق [ص.۱] غایب، غریب، دور از چشم. (۲) تنبل، کاهل.

~ لیق [۱.] غیبت، غربت.

باییشماق [ف.۱] منتشر شدن، انتشار یافتن، شایع شدن. (۲) پخش شدن، توزیع شدن. (۳) پراکنده

شدن. (۴) پهن شدن، گسترده شدن، وسیع شدن. سوز باییلدی حرف شایع شد.

قوبون - قوزو باییلدی گوسفندها پراکنده

شدند.

باغ بیره باییلدی روغن روی زمین پخش شد.

باییم [۱.] پخش، توزیع، انتشار، گسترده گی.

باییشماق [ف.۱] گمراه کردن، حواس پرت کردن، منحرف کردن. (۲) دربردن، قایم کردن،

منفی کردن.

باییشماق [ف.۱] گمراه شدن، حواس پرت شدن، منحرف شدن. (۲) در رفتن، قایم شدن، غیب زدن،

منفی ماندن.

ییشه لک { ییشه لک } [۱.۱] پرنده ای که برای آموزش پرندگان شکاری از آن استفاده می شود.

(۲) توستی خور.

یشپ - یشکه [ص.] خیلی بزرگ و گنده.

یشپ - یشی [ص.] کاملاً نو.

یشدیک { یشدیک } [ص.۱] بقدر کافی، به اندازه کفایت. (۲) رساندن.

یشتر { یشتر } [ص.۱] کافی، بس، باندازه. (۲) بس است.

~ سیز [ص.] نا کافی.

~ سیزلیک [۱.] عدم کفایت.

~ لی [ص.] با کفایت، باندازه کافی.

~ لیک [۱.] کفایت، کافی (بودن).

آرتیق بئر دیگر کافیت! بس است.

ایشله دیک، یشتر کار کردیم دیگر بس است.

چور گیمیز بو گونه یشتر نان برای امروز کافی است.

بیر گونه یشدیک چورک نان به اندازه مصرف یک روز (به مقداری که برای مصرف یک روز

کفایت بکند).

یشتکین { یشتکین } [ص.۱] رشید، بالغ. (۲) رسیده، پخته (میوه).

~ لشمک [ف.۱] بالغ شدن، به سن بلوغ رسیدن. (۲) رسیدن، پخته شدن (میوه).

~ لیک [۱.۱] بلوغ، رشد. (۲) رسیده بودن، پختگی (میوه). (۳) کمال.

یثیشدیرمه [ف. ۱ / ۱] (۱) ابلاغ، (۲) پرورش، دست پرورده.

یثیشدیریجی [ص. ۱ / ۱] (۱) پرورش دهنده، پرورنده. (۲) رساننده، ابلاغ کننده.

یثیشدیرلمک { یثیشدیرلماک } [ف. م.] (۱) پرورش داده شدن، ببار آمدن، به ثمر رسیدن. (۲) ابلاغ شدن، رسانده شدن.

یثیشکن { یثیشکان } [ص. ۱] (۱) رسیده، پخته (میوه). (۲) بالغ.

~ لیک [۱ / ۱] رسیدگی و پختگی (میوه). (۲) بلوغ.

یثیشمک { یثیشماک } [ف. ۱] (۱) رسیدن، به مقصد اصل شدن، بهم رسیدن. (۲) نایل شدن، دست یافتن، پیوستن. (۳) حاصل شدن، رسیدن (میوه)، پخته شدن (میوه). (۴) کفایت کردن، اکتفا کردن، بسنده بودن، تکافو کردن. (۵) نزدیک شدن. (۶) بالغ شدن، به حد بلوغ رسیدن.

بوابش لره یثیشه بیلمیرم به این کار نمی توانم برسم (رسیدگی بکنم).

خسته یه یثیشمک به مریض رسیدگی کردن.

خمیرین یثیشه سی ورا آمدن خمیر.

دادینا یثیشمک به داد کسی رسیدن، به فریاد کسی رسیدن.

یاردیئینا یثیشمک به یاری کسی رسیدن، به کمک کسی شافتن.

یثیشمیش [ص. ۱ / ۱] (۱) رسیده. (۲) پخته (میوه). (۳) بالغ.

یثیشک [ص. ۱ / ۱] بلد، آشنا، مطلع، آگاه. (۲) بالغ، رسیده.

~ لیک [۱ / ۱] آشنائی، آگاهی. (۲) بلوغ.

یثیم [ص. ۱ / ۱] (۱) یتیم، کودک بی پدر. (۲) مظلوم، بیچاره.

~ جه سیننه [ظ.] یتیم وار، مظلومانه.

~ چیلیک باخ: ~ لیک.

یثمک { یثماک } [ف. ۱] نایل شدن، رسیدن، واصل شدن. (۲) بهم رسیدن، پیوستن، نزدیک شدن، دست یافتن. (۳) کفایت کردن، تکافو کردن، بسنده بودن. (۴) بالغ شدن، به حد بلوغ رسیدن. (۵) رسیدن (میوه)، پخته شدن (میوه). یثنه نه سانا شیر به هر کس که رسید انقولک می کند.

یثنه نه پثر، یثمنه نه داش آثار به هر کس که رسید به حسابش می رسد و به دیگران سنگ می اندازد. خرمنگس مهر که است.

اوؤ یثنه نین دیر شکار از آن کسی است که به آن دست یابد.

یثمیش [سای.] هفتاد.

یثمیشینجی هفتادمین، هفتادمی.

یثمیشینده اوثره نن، گوروندا چالار هر کس در هفتاد سالگی نوازندگی یاد بگیرد در گور می نوازد.

یثن { یثان } : هر یثن هر کس، هریک، هر کس که رسید.

یثیرمک [ف. ۱] رساندن، به مقصد رساندن. (۲) ابلاغ کردن. (۳) تمام کردن، به پایان رساندن. (۴) پرورش دادن.

دیققت ~ دقت کردن، توجه کردن، مورد دقت قرار دادن.

یثرنه ~ انجام دادن، به اجرا در آوردن.

یثیرلمک [ف. م.] (۱) رسانده شدن، ابلاغ شدن، به انجام رسیدن. (۲) پرورش یافتن.

یثیشدیرمک [ف. ۱] رساندن، بهم رساندن. (۲) ابلاغ کردن (خبر). (۳) به حد بلوغ رساندن، پروراندن. (۴) پخته کردن. (۵) باخ: یثیرمک.

اوگوزل چیچک لر یثیشدیریر او گل های زیبا پرورش می دهد.

بومکتوبو گرک ~ باید این نامه را به مقصد رسانید.

~ سیندن یئمیشینه قدر از ۷ تا ۷۰ ساله، همه.
~ قارداش ستاره هفت برادران.

~ گۆی ده بیر اولدوزو بوخودور درهفت
آسمان یک ستاره ندارد، حامی و پشتیبان ندارد.
~ مؤهور آلتیندا ساخلاماق سخت مخفی نگه داشتن.

بئدبئنجی هفتمین، هفتمی.
بیر درهده بئددی یئتیم ایله قالماق دریک
دره با هفت یئتم ماندن، بی یار و یاور ماندن.
بئدییرتمک { یئدییرتماک } [ف. م. س.]
(۱) خوراندن، غذا دادن، تغذیه کردن.
(۳) مالیدن، بخوردن (روغن و غیره).
روشوه ~ رشوه دادن.
بئدییردیب - ایچیرتمک پروراندن، پرورش دادن.

بئدییرمک { یئدییرماک } باخ: بئدییرتمک.
بئدییرلمک { یئدییرلماک } [ف. م.] تغذیه
شدن، تعلیف شدن، خورانده شدن.
بئدییردیرمک [ف.] خوراندن، غذا دادن، تغذیه کردن.

بئدییردیرلمک باخ: بئدییرلمک.
یئر [۱. ۱] (۱) زمین، ارض، خاک. (۲) کره زمین،
خشکی. (۳) سرزمین، وطن. (۴) اثر، رد، نشانه.
(۵) رختخواب، لحاف و دوشک. (۶) جا، مکان.
(۷) موقعیت، جایگاه، موقع. (۸) زمینه. (۹) پُست،
مقام.

~ آچماق جا باز کردن.
~ آلتی [ص.] (۱) زیرزمین، زیرزمینی،
تحت الارض. (۲) مخفی، پنهان، غیرقانونی.
~ آلتی سولار آبهای زیرزمینی.
~ آلتیندا یاسا گئدن زیریرکی کار کردن،
آب زیرگاه.

~ آلماسی (کارئوف) [۱.] سیب زمینی.
~ آئیرماق اختصاص دادن.
~ آئتمک (۱) اثر گذاشتن. (۲) گنجاندن.

~ خانان [۱.] پرورشگاه.
~ دوئوران ظرف بزرگ و پر از خوراکی.

~ سئگاهلی [۱.] یکی از مقام های موسیقی
آذربایجانی.

~ قالماق بی پدر شدن، یتیم شدن.
~ قوئماق بی پدر کردن، یتیم کردن.

~ لشمک [ف.] یتیم شدن، بی پدر شدن.
~ لیک [۱.] یتیمی، بی پدری، بی سرپرستی.

~ بئسیر [۱.] فقیر و فقرا، گدا گرسنه.
بئدک { یئدک } [۱.] یدک، اسب یا ابزار

جانشین، قطعات یدکی.
~ چی [۱.] یدک کش، جلودار اسب.

~ چیلک [۱.] یدک کشی.
~ لئتمک [ف. م.] بوسیله دیگری یدک

کشیدن.
~ لئمک [ف. ۱] اسب یدک را همراه بردن،

اسب یا قایق یا اطاق بار کامیون را بوسیله کشنده
دیگر کشیدن. (۲) به دنبال کشیدن، به همراه

بردن. (۳) مهار کردن. (۴) بکاری واداشتن.
~ لئمک [ف. م.] بجای یدک بکار برده

شدن. (۲) بدنبال چیزی کشیده شدن.
(۳) مهار شدن.

~ لی [ص.] یدک دار، مهار شده.
بئده یئنی ال دن قوئماق محکم گرفتن.

بئددی [سای.] هفت، عدد ۷.
~ آرخاب هفت پست، نسل، دودمان، اجداد.

~ آبلیق [ص.] هفت ماهه، عجول.
~ ایل لیک هفت سالگی، هفت ساله، هفتمین

سالگرد.
~ پادیشاهی بوخودا گؤرؤب هفت پادشاه را

خواب دیده، مدتی است که بخواب عمیق فرو رفته
است.

~ جانللی [ص.] هفت جان، سخت جان.
~ دره دن سوگتیرمک به اشتباه انداختن،
مسئله را بفرنج تر کردن.

~ ائشن [۱.] موش صحرائی.
 ~ ائله مک (۱) جا کردن، برای خود جا باز کردن. (۲) تأثیر گذاشتن.
 ~ اوخو محور کره زمین.
 ~ اوژو رویه زمین، روی کره ارض.
 ~ اوژوندن یوخ اولماق مفقود شدن، از بین رفتن.
 ~ اوستو روی زمین، سطح زمین.
 ~ اولجن [۱.] زمین سنج، متاع.
 ~ اولسا سیزی گونوره ریک اگر پست (خالی) باشد شمارا می پذیریم، اگر جای خالی بود شمارا هم می پذیریم.
 ~ اوئنادی زمین لرزید، زلزله شد، زمین تکان خورد.
 ~ ایله بیر اولماق با خاک یکسان شدن.
 ~ بادامی [۱.] بادام زمینی.
 ~ به بئر ائتمک جابجا کردن، مرتب کردن، منظم کردن.
 ~ بئر بولو [۱.] کرایه مسافر خانه و غیره.
 ~ بولی که صاحبخانه از قمار بازها می گیرد.
 ~ ترینمه [۱.] زمین لرزه، زلزله.
 ~ توئماق (۱) جا گرفتن. (۲) پست و مقامی را اشغال کردن. (۳) قرار داشتن. (۴) جا اشغال کردن.
 ~ دن بیتمک ناگهان و بدون انتظار ظاهر شدن، اجل ملق.
 ~ دن چیخما از زمین برآمده، از زمین جوشیده.
 ~ دن کنار خارج از کره زمین، ماورای کره ارض.
 ~ دن گویه قدر از زمین تا آسمان، خیلی دور، با فاصله زیاد.
 ~ ده [ظ.] در حال، در زمان، در وقت، در مقام.
 ~ ده قالماق زمین ماندن، متوقف ماندن، معطل ماندن، بی صاحب بودن، مورد بی توجهی قرار گرفتن، باقی ماندن.
 ~ ده ییشمه جابجائی، نقل مکان، تغییر جا.
 ~ سارهاشیغی باخ: بئر سارماشیغی.
 ~ سالماق جا انداختن، لحاف و دوشک پهن کردن، رختخواب گستردن.
 ~ سیز [ص. / ظ. ۱] بیجا، بی محل، بی مکان.
 ~ بی زمین، بی خاک. (۳) ناروا، بیهوده بی پایه، بی مورد. (۴) بی موقع، نامناسب، نابجا.
 ~ سیزلیک [۱.] بی جائی، لامکانی.
 ~ شوئاسلیق [۱.] زمین شناسی.
 ~ فیئندیغی (فیئندیقی) باخ: ~ فیئندیغی.
 ~ قاییغی پوسته زمین.
 ~ قازان [ص. / ا.] زمین کن، حفار، خاکبردار.
 ~ قورولوشو ساختار زمین، ساختمان زمین.
 ~ کؤکؤ باخ: بئر کؤکؤ.
 ~ گوی آغلاماق مراد بدبختی و مصیبت بزرگ است.
 ~ گویه گلسه اگر زمین به آسمان برود، محال است.
 ~ گیله سی (قوش اوژومو) باخ: بئر گیله سی.
 ~ له برابر با خاک یکسان.
 ~ له بیر ائتمک با خاک یکسان کردن، از پایه نابود کردن.
 ~ لرده سوژولمک خاک نشین و ذلیل شدن.
 ~ لشدیرمک [ف. ۱] جا انداختن. (۲) جا دادن. (۳) سکونت دادن. (۴) چپاندن، فرو کردن.
 ~ لشدیريلمک [ف. م.] جا شدن، فرو شدن، چپانده شدن، جابجا شدن، سکونت داده شدن.
 ~ لشمک [ف. ۱] جابجا شدن. (۲) جا افتادن، قرار گرفتن. (۳) جا گرفتن. (۴) ساکن شدن، زندگی کردن. (۵) پناه جستن. (۶) منظم شدن، هر چیزی بجای خود قرار گرفتن، سامان گرفتن.
 ~ له یئکسان ائتمک با خاک یکسان کردن، ویران کردن.
 ~ لی [ص. ۱] محلی. (۲) بومی. (۳) داخلی (محصولات داخلی). (۴) بجا، به موقع، مناسب.

~ ائشن [۱.] موش صحرائی.
 ~ ائله مک (۱) جا کردن، برای خود جا باز کردن. (۲) تأثیر گذاشتن.
 ~ اوخو محور کره زمین.
 ~ اوژو رویه زمین، روی کره ارض.
 ~ اوژوندن یوخ اولماق مفقود شدن، از بین رفتن.
 ~ اوستو روی زمین، سطح زمین.
 ~ اولجن [۱.] زمین سنج، متاع.
 ~ اولسا سیزی گونوره ریک اگر پست (خالی) باشد شمارا می پذیریم، اگر جای خالی بود شمارا هم می پذیریم.
 ~ اوئنادی زمین لرزید، زلزله شد، زمین تکان خورد.
 ~ ایله بیر اولماق با خاک یکسان شدن.
 ~ بادامی [۱.] بادام زمینی.
 ~ به بئر ائتمک جابجا کردن، مرتب کردن، منظم کردن.
 ~ بئر بولو [۱.] کرایه مسافر خانه و غیره.
 ~ بولی که صاحبخانه از قمار بازها می گیرد.
 ~ ترینمه [۱.] زمین لرزه، زلزله.
 ~ توئماق (۱) جا گرفتن. (۲) پست و مقامی را اشغال کردن. (۳) قرار داشتن. (۴) جا اشغال کردن.
 ~ دن بیتمک ناگهان و بدون انتظار ظاهر شدن، اجل ملق.
 ~ دن چیخما از زمین برآمده، از زمین جوشیده.
 ~ دن کنار خارج از کره زمین، ماورای کره ارض.
 ~ دن گویه قدر از زمین تا آسمان، خیلی دور، با فاصله زیاد.
 ~ ده [ظ.] در حال، در زمان، در وقت، در مقام.
 ~ ده قالماق زمین ماندن، متوقف ماندن، معطل ماندن، بی صاحب بودن، مورد بی توجهی قرار گرفتن، باقی ماندن.

~ لی چیلیک [۱.] محل گرائی، طرفداری
افراطی از منطقه یا شهر یا ده خود.
~ لی - دیبلی [ظ.] از بیخ و بن، از اساس،
از پایه، بکلی، هیچ، اصلاً.
~ لی لشدیرمک [ف.] بومی کردن، محلی
کردن، منطقه‌ای کردن.
~ لی لشدیرلمک [ف.] بومی کردن، محلی
کردن، منطقه‌ای کردن.
~ لی لشمک [ف.] محلی شدن، بومی شدن.
~ لی لیک [۱.] محلی، بومی، منسوب به یک
محل.
~ لی واخت وقت محلی.
~ لی - یاناقلی [ظ.] همه جانبه، گسترده،
مفصل. (۲) عظیم، گنده، کهنسال. (۳) همه، همه
افراد خانواده.
~ لی - یئرسیز [ظ.] انسجیده، بجا و بیجا.
~ لی - یئرینه هر کس به جای خود.
~ لی - یئرینده (۱) هر کس و هر چیز در جای
خود. (۲) با تمام جزئیات. (۳) در صورت لزوم،
در هر صورت.
~ لیک باخ: یئرلیک.
~ وئریمک جادادن.
~ یاپالاغی [۱.] آدم قد کوتاه (خطاب
توهین آمیز).
~ یارثلیب ایچینه گیرمک زمین دهان
باز کردن و در آن پنهان شدن، سخت شرمگین
شدن.
~ یئر [ظ.] جاجا، اینجا و آنجا.
~ - یورد [۱.] جا و مکان، سرزمین، اقامتگاه.
~ - ییغیش ائله مک جمع وجور کردن، منظم
و مرتب کردن، سروسامان دادن.
~ ییره باتاسان (ییره باتمیش) خاک بر سر،
گم و گور شده (نفرین).
~ ییره باتماق (۱) بزمین فرورفتن. (۲) گم و گور
شدن، ناپدید شدن.

~ باخان [۱./ ص.] سربریزر و حبله گر.
~ باخان اوړک آخان با قیافه موجه زیرزیر کی
کار کردن، فلفل نبین چه ریزه بشکن بین چه تیزه.
~ باخماق با فروتنی و شرمساری سرپائین
انداختن، بزمین نگاه کردن، سرپائین بودن.
~ چیئریماق به زمین زدن، به زمین کوبیدن.
~ سربلمک روی زمین پخش کردن.
~ سالماق (۱) پائین آوردن، پیاده کردن.
(۲) بی اعتنائی کردن، رد کردن.
~ سوخماق (۱) زیر خاک کردن. (۲) خجالت
دادن، از خجالت سرافکنده کردن.
~ سوخولماق (۱) بزمین خاک فرورفتن، مردن.
(۲) خود را از نظر منفی کردن.
~ سوورونمک خود را به خاک مالیدن،
سینه کش رفتن.
~ قوئماق (۱) زمین گذاشتن. (۲) دست از کار
کشیدن.
~ گئیرمک پشت کسی را به خاک مالیدن.
~ گلمک به زمین خوردن، از پا افتادن.
~ گیرمک زیر خاک فرورفتن، از خجالت
روپنهان کردن، از خجالت مردن.
~ وورماق زمین زدن، از پا افکندن، شکست
دادن، مغلوب کردن، ذلیل و بیچاره کردن.
~ یئری اولماق بجا بودن، شایسته و مناسب بودن،
جا داشتن، به موقع بودن.
~ بوش اولماق جای کسی یا چیزی خالی بودن.
~ بوشدور، بوش اولماسین (در مورد کسی
که به سفر رفته گویند) جایش خالی نباشد.
~ دووشنده در صورت لزوم، بجا، به موقع.
~ سوینومایش هنوز جایش باد نخورده، هنوز
زمان چندانی از جدائی و ترک کسی نگذشته،
هنوز زمان چندانی از وقوع امر نگذشته.
~ گلمیش کن با استفاده از فرصت، فرصت را
مغتنم شمرده، وقت آنست که.
~ گورونمک جای کسی در مجلس خالی بودن.

درباره کسی گفته می شود که در جلسه حضور ندارد ولی حاضرین آرزو می کنند که کاش او هم حضور می داشت.

~ گوی فرش فرش زمینه سبز.

~ وار جادارد، جزایش است، لابقش است.

~ یو خدور بیجاست، بیهوده است، اضافه است.

بشرین باسئق لیغی فرورفتگی کره زمین در قطب ها.

~ تکیندن (دیبیندن) از زیر زمین هم که شده ...، با هر کوشی ...

~ فیئر لئماسی دوران زمین، گردش کره زمین.

~ قابارماسی کوه زائی، برآمدگی زمین.

بشریندن ائله مک از جا و دیار خود دور ساختن.

~ اوئنا تاق از جای خود تکان دادن، لق کردن، کسی را تحریک کردن و بهوس انداختن.

~ اوئنا تاق از جای خود تکان خوردن، جنبیدن، حرکت کردن، لق شدن.

~ ترپنمک از جا جنبیدن، تکان خوردن.

~ قالخماق (سیچرئاماق) از جا برجهیدن، بلند شدن، پیاختن.

~ قویدو از جا کنده شده، اوج گرفت.

~ قیئیلد اما تاق از جای خود نجنبیدن.

بشرینده ۱) در جای خود، در مکان خود، در مقام خود. ۲) بجا، به موقع، شایسته، مناسب.

~ اوئور تاق در جای خود نشانندن، سر جای خود نشانندن، حد کسی را معین کردن که از آن تخطی نکند.

~ اوئور تاق در جای خود نشستن.

~ سایماق در خور شان و مقام کسی او را رعایت کردن.

~ قوردا لئماق در جای خود جنب و جوش کردن، وول زدن.

بشرینه بجای، به عوض.

~ اوئور تاق ۱) جای کسی نشستن، جانشین

شدن. ۲) جایگیر شدن.

~ دو شمک ۱) بجا و به موقع بودن. ۲) جا افتادن.

~ سالماق جا انداختن.

~ قویماق ۱) جای خود گذاشتن (کیتابلاری

بشرینه قویدو). ۲) جازدن، عوضی گرفتن.

(اوئو آدام بشرینه قویدولار، او را جزء اشخاص مهم شمردند).

~ کنچمک جای کسی را گرفتن.

~ کنچیر تمک جا انداختن.

~ گتیرمک ۱) انجام دادن، اجراء کردن.

۲) دریافتن، بخاطر آوردن، جا آوردن.

~ گللمک ۱) به حال اول برگشتن. ۲) بهوش

آمدن، جا آمدن (حال). ۳) جانشین کسی شدن.

~ بشریمک بجا آوردن، اجراء کردن، به انجام رساندن.

بشرینی آجئی ائله مک (ائتمک) خود را بد کردن.

~ آلماق جای خود را به دست آوردن، جای کسی را گرفتن.

~ بائیرماق (بچه) جای خود را کنیف کردن.

~ ییلمک موفقیت و مقام خود را تشخیص دادن.

~ توئماق جانشین (چیزی یا کسی) شدن، به جای چیزی قابل استفاده بودن.

~ دار ائتمک (ائله مک) جای کسی را

تنگ کردن، برای کسی دشواری و مشکلات ایجاد کردن.

~ گؤستریمک ۱) جای چیزی را نشان دادن.

۲) در جای خود نشانندن.

~ وئریمک هیچ چیز جای آن را نمی گیرد.

آدامئین بشره باخانئ، سوبون لام

آخانی آدم سر بزیر مثل آب آرام است. از آن

نترس که های و هوی دارد، از آن بترس که سر به

تو دارد.

انه بی بشر سوپورور دامنش خیلی بلند است.

اؤز بشرنده در جای خود، به موقع، بجا.

اونلارین مجلیسینده اون بشروارلیدی در

مجلس آنها ده تا جا (صندلی) بود.

اؤشره بجائی، به حدی.

باشینئی (باشیوئی) بشره سوخوم سرت را

زیر خاک بکنم، خاک بر سر، مرده شورت ببرد.

(نفرین).

بوئش بشره بیجا، بیهوده، بیخود.

بیر بشرده یکجا، به اتفاق، با هم.

بیر بشره گلیمک (۱) جمع شدن، گرد آمدن.

(۲) بجائی رسیدن، به نتیجه رسیدن.

بیر بشره یئتیشمک بجائی رسیدن، به مقامی

رسیدن.

تیکیش بشری جای دوخت، رد و اثر دوخت،

درز.

داشینمئیشیق، لاکین هله بشرلشمه -

میشیک اسباب کشی کرده ایم ولی هنوز جابجا

نشده ایم.

دوران بشرده در حالیکه وجود دارد، در حالیکه

زنده است، در حالیکه در قید حیات است.

سوزوون بوشرینده در این اثناء، در این موقع.

فیکرینی بیر بشره ییغماق افکار خود را

متمرکز ساختن.

قارا بشرگور، قبر، مزار.

قاش - قاباغئی بشر سوپورور لب و لوجه اش

آویزان است، خیلی اخمواست.

کیتابلار رفه بشرلشمیر کتابها در قفسه جا

نمی گیرد.

گوزوم اؤستونده بشرین وار روی سرم جا

دارید.

معلم لرین بشری، تربیه ایشینده چوخ

بؤیوک دور مقام معلم در امر پرورش خیلی مهم

است.

نه بشرده؟ در چه وضعی؟ در چه حالی؟ در چه

نقطه ای.

بارا بشری جای زخم، اثر زخم.

بالان بشره بدروغ، به ناحق.

بشرینک {بشریاناک} {یئلپنک} [۱]. خیار،

گل بر، باخ: بئل پنک.

بشر سارهاشیغئی باخ: پیشیک نانه سی.

(Glochoma).

بشر فیئندیغئی {بشر فیئندیغئی} [۱]. پسته

زمینی، پسته فنیقی. (Arochis).

بشر کؤ کو [۱]. زردک، هویج.

بشر گیله سی (= قوش اوزومو) [۱]. گیاه عروسک

بشت پرده. (Arachis).

بشرلشگه {بشرلاشگا} [۱]. جابگاه.

بشرلیک [۱]. زمینه و کف.

~ حال (دستور زبان) مفعول فیه یا حالت

اختصاص اسم. که به سؤال: کیمنده؟ نه ده؟

هارادا؟ پاسخ می دهد.

بشریتدیرمهک {بشریتدیرماک} [ف. س. ۱].

واداشتن، به راه رفتن، راه بردن، پیش راندن،

فروریدن.

بشریتمک {بشریتماک} [ف. ۱]. راه بردن،

وادار به حرکت کردن. (۲) پیش بردن، راندن،

سوق دادن. (۳) فرو کردن، فروریدن، تزریق

کردن. (۴) انداختن، قالب کردن.

معتدل سیاست بشریتمک سیاست میانه رو

پیش گرفتن.

بشریدیلیمک [ف. م. ۱]. وادار به راه رفتن شدن، بوسیله

کسی فرو شدن، پیش برده شدن، اجراء شدن.

بشریش [۱. ۱] طرز راه رفتن. (۲) رفتار.

(۳) راه پیمائی، قدم رو. (۴) یورش، هجوم.

بشریشینی آزدبیرهاق (۱) رفتار و کردار خود را

عوض کردن، تفرعن فروختن. (۲) درباره آسبی که

بورغه راه می رود.

جشیران بشریشلی [ص. ۱] دارای رفتار آهوار.

بشریک [۱. ۱] وبار، هوس.

~ لَمک [ف.] اویار داشتن، هوس کردن.
 یثرمک [ف.] (۱) راه رفتن، گام برداشتن، پیمودن.
 (۲) حرکت کردن. (۳) پیشروی کردن، هجوم بردن. (۴) فرو ریختن، خلیدن.
 یثری - یثری! گمشو! دور شو! برو - برو!
 یثزنه { یثزنه } [ا.] داماد، شوهر خواهر، باخ: کوره کن.
 یثزید [ا.ع.] (۱) یزید (۲) ظالم، مستمگر، غدار، بیرحم.
 یثساؤل [ا.] یساول، جلودار، نقیب.
 یثسیر باخ: اسیر.
 یثشیک [ا./] جمبه، صندوق.
 ~ چی [ا.] جمبه ساز، صندوق ساز.
 ~ چیلیک [ا.] جمبه سازی.
 ~ لی [ص.] دارای جمبه، دارای کثو.
 ~ لیک [ص.] (۱) مصالح مناسب برای ساختن جمبه. (۲) باندازه گنجایش یک جمبه.
 یثکلتمک { یثکالتماک } [ف.] بزرگ کردن، غلظ کردن، بزرگ نمایاندن.
 یثکلمک { یثکالماک } [ف.] (۱) بزرگ شدن، رشد کردن، بالغ شدن. (۲) سربلند شدن، سرافراز شدن.
 یثکون [ا.] حاصل جمع، جمع بندی، خلاصه، نتیجه.
 ~ لاشد یثماق [ف.] جمع بندی کردن، خلاصه کردن، نتیجه گیری کردن.
 ~ وورماق باخ: ~ لاشد یثماق.
 یثکه [ص.] بزرگ، درشت، گنده، عظیم، تنومند، عظیم الجثه، بزرگسال.
 ~ باش [ص.] (۱) کله گنده، بزرگ. (۲) کودن.
 ~ باشلی [ص.] کله گنده، کودن.
 ~ باشلیق [ا.] (۱) کله گندگی. (۲) کودنی.
 ~ بورون [ص.] دماغ گنده.
 ~ ییغ [ص.] سبیل کلفت.
 ~ پر [ا./] عظیم الجثه، تنومند، قوی هیکل.
 ~ خانا باخ: یثکه خانا.
 ~ دو داق [ص.] لب کلفت.
 ~ واق [ص.] بزرگتر، گنده تر، درشت تر.
 ~ قارئن [ص.] شکم گنده، پر خور.
 ~ لتعک [ف.] بزرگتر کردن، گنده کردن.
 ~ لندیرمک [ف.] بزرگ کردن، گنده کردن، درشت کردن.
 ~ لندیر یلمک [ف.م.] بوسیله دیگری گنده شدن.
 ~ لنمک [ف.م.] بزرگ شدن، گنده شدن.
 ~ لیک [ا.] (۱) بزرگی، عظمت. (۲) یگه بزنی.
 یثکه - یثکه [ظ.] گنده گنده.
 باش یثکه اولدو نه فایدا، ایچینده یثینی گرک اولسون سر بزرگ چه فایده دارد باید مغز داشته باشد.
 باشیندان یثکه دانیشماق گنده تر از دهانش حرف زدن.
 یثکه خانا [ص.] (۱) خود بزرگ بین، متکبر، خود خواه. (۲) یگه بزنی.
 ~ لیق [ا.] (۱) یگه بزنی. (۲) خود بزرگ بینی، تکبر، خودخواهی.
 یثل [ا.] (۱) باد. (۲) نفخ. (۳) درد ناگهانی در اعضاء بدن، روماتیسم. (۴) تیزرو، سریع.
 ~ آباردئ [ص.] (۱) چیز نازک و سبک. (۲) نوعی نان نازکی که روی ساج می پزند.
 ~ آیاقلئ [ص.] بادپا، سریع، تیزرو.
 ~ اسمک باد وزیدن.
 ~ انجیری [ا.] انجیر بادی.
 ~ بییین [ا./] سبک مغز، کله پوک، سفیه.
 ~ پازان باخ: یثل پازان.
 ~ پیک باخ: یثلیپیک.
 ~ چکن [ا.] هواکش، روزنه هائی که در دیوار اطاق برای تهویه روبروی هم باز می کنند، بادخان، باد گیر.

یشل

~ لمک [ف.] گیس همدیگر را کندن، از گیس همدیگر گرفتن.

یثل پازان باخ: یثل بازه.

یثل بازه [ا.] باد بزن، چیزی که مثل باد بزن بازو بسته می شود.

~ لمک [ف.] با باد بزن باد زدن. (۲) نوازش کردن.

یثل پنک { یثل پاناک } [ا.] خیار، باخ: یثربنک.

یثلپیچ { یثل پیچ، یثل پینج } باخ: یثل پیک. یثلپیک { یثل پیک، یثل پی } [ا.] باد بزن.

~ لتمک [ف.س.] بوسیله دیگری باد زدن.

~ لمک [ف.] با باد بزن باد زدن.

~ لنمک [ف.فا.] خود را با باد بزن باد زدن.

یثلتنمک { یثلتنماک } [ف.] کوشش کردن، سعی کردن، تلاش کردن.

یثلدا (یلدا) [ا.فا.] یلدا، شب اول دیمه، طولانی ترین شب سال.

یثل قووان [ا.] (۱) باد نما. (۲) عقربه دقیقه شمار ساعت. (۳) نوعی گیاه که باد تخم های آن را به دورتر می برد. (۴) این الوقت.

یثلک { یثلک } [ا.] (۱) باخ: لک. (۲) پیکان تیر. (۳) پیراهن بی آستین.

یثلکن { یثلکان } [ا.] (۱) بادبان، شراع. (۲) چادر شب. (۳) بادبادک.

~ آچماق بادبان گشودن.

~ ائندیرمک بادبان را به پائین آوردن (جمع کردن).

~ چکمک بادبان کشیدن، بادبان گشودن.

~ چی [ا.] متصدی برافراشتن و جمع کردن بادبان.

~ قالدیرماق برافراشتن بادبان.

~ لی [ص.] بادبانی، بادبان دار.

~ لی قاییق قایق بادبانی.

~ لی قاییق ایدمانی ورزش قایقرانی (باقایق

~ ده بیرمانی باخ: یثل دییرمانی.

~ سوو [ا.] آبگرم معدنی که برای معالجه درد مفاصل از آن استفاده می شود.

~ قووان باخ: یثل قووان.

~ کان باخ: یثلکن.

~ کیمی گلیمک مثل باد آمدن، تیز رفتن آمدن.

~ لتمک [ف.] (۱) به اهتزاز درآوردن. (۲) باد دادن، باد کردن.

~ لدیلمک [ف.م.] (۱) به اهتزاز درآوردن. (۲) باد شدن.

~ لمک [ف.] (۱) باد زدن، باد دادن. (۲) تکان دادن، جنباندن، به اهتزاز درآوردن، تاب خوردن. (۳) راه بردن ربه. (۴) کسی را باد کردن، تحریک کردن، مغرور کردن.

~ لندیرمک [ف.س.] بوسیله کسی باد دادن، باد زدن. (۲) به اهتزاز درآوردن، جنباندن، تکان دادن. (۳) تحریک و تشویق کردن.

~ لندیرلمک [ف.م.] بوسیله باد زدن به حرکت درآوردن. (۲) برای امری تحریک و مغرور شدن.

~ لنمک [ف.] با باد پرشدن. (۲) باد خوردن. (۳) تاب خوردن. (۴) به اهتزاز درآوردن. (۵) باد در غیب انداختن. (۶) ول گشتن.

~ لی [ص.] (۱) پرباد، باددار. (۲) پف کرده، متورم. (۳) نفخ دار، مبتلا به روماتیسم و یا درد مفاصل. (۴) خشمگین. (۵) شدید، سریع، تند.

~ وئریمک باد خالی کردن.

~ وورماق (۱) باد زدن. (۲) صدمه زدن طوفان به گیاهان.

یثل وئریمک برباد دادن، باد دادن، بوجاری کردن.

آغزی یثلی آتشین مزاج، پرنخوت.

سویوق یثل باد سرد.

یثلیز { یثلیز } [ا.] گسوی زن، زلف.

~ لندیر یجی (~ له ییجی) [ص. / ۱]
تعریف کننده.

~ لندیر لمک [ف. م.] تعریف شدن، علوفه داده شدن، دان داده شدن.

~ لنمک [ف. م.] (۱) تعریف شدن دام، غذا خوردن. (۲) شکم چرانی کردن.

~ لی [ص.] علوفه دار.

~ لیک [ص. / ۱] (۱) علوفه ای. (۲) کاهدان، جای نگهداری علوفه، آخور. (۳) باغ: بشم لیک.

~ نور ماسی مقدار غذای لازم برای سلامتی دام و بهره برداری حداکثر از آن، جیره غذایی.

~ واحیدی واحد تغذیه، مقدار کالری لازم برای تغذیه مناسب دام.

یشمی آرتیق دوشمک زیادی جو خوردن، هار شدن.

قوروشم علف خشک، علوفه خشک.

باشیل بشم علوفه تازه، علوفه سبز.

یشمسک { یشمساک } [ص.] لنگ، جلاق.

یشمه مک { یشماساک } [ف.] لنگیدن.

یشمک { یشماک } [ف. / ۱] غذا، خوراک،

خوردنی. (۲) خوردن، تناول کردن.

(۳) بالا کشیدن، خوردن (رشوه و غیره).

(۴) مصرف کردن. (۵) گزیدن. (۶) سائیدن.

~ او تاغی [۱] اطاق غذاخوری، سالن غذاخوری.

~ - ایچمک (۱) خوردن و نوشیدن.

(۲) مهمانی، سورچرانی.

~ خانا [۱] غذاخوری، رستوران.

~ ده ایکن سر غذا بودم.

~ لیک [۱] خوراک، خوردنی.

آخشام بشمه یی غذای شب.

آلاجاغیمئی بیدی طلب مرا خورد.

اوژونو بشمک خودخوری کردن.

ایچی - ایچینی یثییردی خون خونش را

می خورد.

ایچینی بشمک خودخوری کردن.

بادبانی).

~ لی گمی کشتی بادبانی.

یشلگه { یشلگا } [۱] گیسوی زن، زلف.

(۲) بال اسب.

یشلنتی { یشل لانتی } [۱] باد خفیف، نسیم.

یشلنچک { یشل لانچاک } [۱] تاب.

(۲) صندلی متحرک، صندلی گهواره ای.

یشلنه - یشلنه { یشلانا } [ظ. ۱] موج زنان،

در حال اهتزاز. (۲) با ناز و غمزه، خرامان.

یشلن { یشلان } [۱] حاشیه، حاشیه تزیینی به شکل

هندسی و گل و بوته درقالیچه و پارچه و روسری و

غیره.

~ چیخماق حاشیه دادن.

~ سیز [ص.] بدون حاشیه، بدون کناره.

~ لی [ص.] حاشیه دار، کناره دار.

کلاغائی یشن بشلنی حاشیه روسری.

یشلین [۱] پستان، ممه (گاو).

~ سالماق پرشیر شدن پستان قبل از زایمان.

~ لمک [ف.] پرشیر شدن پستان.

~ لی اینک گاو با پستان پرشیر.

یشلینین شیشمه سی پر شدن پستان از شیر در

دوران بارداری.

یشم [۱] علوفه، خوراک دام، علیق.

~ یشکی لری گیاهان علوفه ای.

~ دوغرایان [۱] علوفه خرد کن (دستگاه).

~ راسیونو جیره غذایی دام.

~ سیز [ص.] بدون علوفه، بدون دان.

~ سیزلیک علوفه نداشتن، گرسنگی (حیوان).

~ لشمک [ف. م.] بوسیله دیگری تعریف

کردن، دان با علوفه دادن.

~ لمک [ف. ۱] علف دادن به دام ها، غذا دادن

به دام، تعریف دام. (۲) دادن دان به پرندگان.

(۳) کود دادن به کشت.

~ لمه [ف. ۱] تعریف، تغذیه دام.

~ لندیر مک باغ: بشم لمک.

~ لیک [۱.۱] (جالیز خربزه، مزرعه خربزه.
 (۲) ظرف میوه. (۳) محل خشک کردن میوه.
 آغاجی یشمیشیدن تانییارلار درخت را از
 میوه اش می شناسند.

یشمیشان [۱.۱] زالزالک. (Grataegus)
 یشجیلیمک { یشجیلماک } [ف.م.] له شدن.
 یشجیمک { یشجیماک } [ف.] له شدن.
 یشدیرمک باخ: ائندیرمک.
 یشنگ { یشنگ } [۱.۱] آستین لباس.
 یشنگج { یشنگاج } [۱.۱] خرچنگ. (۲) ماه
 سلطان، نیر.

یشنگه { یشنگا } [۱.۱] ینگه، ساقدوش، همراه
 عروس.
 ~ لیک [۱.۱] ینگه (بودن)، ساقدوشی، وظیفه
 ینگه.

گلین یشنگه سی ساقدوش عروس.
 یشنگی { یشنگی } [۱.۱] باخ: یشنی.
 (۲) سال آینده.

یشمز { یشماز } باخ: یشیلمز.
 یشمک { یشماک } [ف.۱] باخ: ائشمک.
 (۲) مغلوب شدن، مغلوب کردن.
 یشنه [ظ. ۱] بازهم، دوباره. (۲) مثل سابق،
 کمافی السابق. (۳) به هر حال، حتی، چنین.
 یشنی [ص. / ظ. ۱] جدید، نو، نوین، تازه. (۲) اخیراً،
 بتازگی.

~ آلدیغی ائو خانه ای که به تازگی خریده.
 ~ ایل سال جدید، سال نو.
 ~ ایلینیز هبارک سال نو مبارک.
 ~ باشد از نو، دوباره، مجدداً.
 ~ جه [ظ. / ص. ۱] اخیراً، به تازگی. (۲) نو،
 تازه، جدید.

~ چی [۱.۱] نوآور، مبتکر، متجدد، نوگرا.
 ~ چیغما مد جدید، تازه به بازار آمده.
 ~ چیلیک [۱.۱] نوآوری، ابتکار، تجد طلبی،
 نوگرایی.

یشیمی یشیر کله مرابرد، سر مرا خورد،
 در مورد کسی گفته می شود که خیلی وزاجی
 کند.

بیرنین یشینی یشمک (۱) سر کسی را بردن.
 (۲) در موردی گفته می شود که کسی هنوز زنده
 است در حالیکه نزدیکانش یکی پس از دیگری
 می میرند.

بیرنین حاققی نی یشمک حق کسی را
 خوردن، حق کسی را باعمال کردن.
 پاس ده میری یشدی زنگ آهن را خورد (از بین
 برد).

پول یشمک پول خوردن، پول کسی را
 بالا کشیدن.

حارام یشمک حرام خوردن.
 ژوشوت یشمک رشوه خوردن، رشوه گرفتن.
 سوساحیلی یشیب داغیدئر آب ساحل را
 سائیده و از بین می برد.
 غصه یشمک غصه خوردن.
 کؤتک یشمک کتک خوردن.

وار یوخونو یشدی دار و ندارش را مصرف
 کرد.
 یشیب ایچمک خوردن و نوشیدن، خوشگذرانی
 کردن.

یشیب - باتماق خوردن و خوابیدن، با بطالت
 وقت گذرانی کردن.

یشم لیک [۱.۱] شنگ (گیاه). (Thagopogon)
 یشمه [ف. ۱. / ۱. ۱] خورد و خوراک. (۲) عمل
 خوردن، تناول.

~ لسی [ص. ۱] خوردنی، خوراکی.
 (۲) خوشمزه، لذیذ. (۳) قابل خوردن، قابل تناول
 کردن. (۴) دوست داشتنی، دلپذیر.

یشمه مزلیک { یشمازلیک } [۱.۱] بی اشتها،
 بی میلی به غذا، پرهیز از خوردن غذا.

یشمیش [۱.۱] خربزه، باخ: قوهون. (۲) میوه.
 (۳) خشکبار، کشمش، مویز.

یثیلمز { یثیلماز } [ص.] غلبه ناپذیر، شکست ناپذیر، استوار، تزلزل ناپذیر.
 ~ بیر هوس میل تسکین ناپذیر.
 ~ لیک [ا.] غلبه ناپذیری، شکست ناپذیری.
 یثیلماک { یثیلماک } [ف.م.] مغلوب شدن، تزلزل یافتن.
 یثیائی { یثیائی } [ظ.] بخور بخور.
 یثیخانتی { یثیخانتی } باغ: یاخانتی.
 یثیه [ا. ۱] (سوهان. ۲) ابزاری با دندانه‌های متعدد برای تمیز کردن و برش فلز. ۳) باغ: یثیه.
 ~ لمک [ف.] سوهان زدن.
 ~ لنمک [ف.م.] سوهان خوردن.
 یثیه جک { یثیاجاک } [ا.] خوردنی، غذا، خوراک، معاش، قوت.
 ~ سیز [ص.] بی غذا، بی قوت، بدون آذوقه.
 یثیی (متروک) بهتر، خوب.
 ال ده بیر سئرحه، آغاج داکسی اوُن سئرحه دن یثیی دیر یک گنجشک در دست، بهتر از ده گنجشک در روی درخت است. سیلی نقد به از حلوی نسیه.
 اوُمید یثمک دن یثیی دیر امید بهتر از خوردن است.
 یثییجی [ا. ۱ / ص. ۱] (خورنده. ۲) ساینده. ۳) پرخور.
 یثیی جیل [ص.] پرخور، خوش اشتها.
 ~ لیک [ا. ۱] (پر خوری. ۲) خوردندگی (اسبدها).
 یثییلماک { یثییلماک } [ف.م. ۱] خورده شدن، تناول شدن. ۲) سائیده شدن.
 یثییلما { یثییلما } [ف. ۱ / ا.] خوردگی، سائیدگی، سایش.
 سور تولوب ~ سائیده و خورده شده.
 یثیم [ا.] به اندازه یک وعده غذا.
 یثیم جیل [ص.] پرخور، پراشتها.
 ~ جیل لیک [ا.] پر خوری.

~ دن [ظ.] دوباره، از نو، مجدداً.
 ~ دن باخیلماق تجدید نظر شدن، مورد تجدید نظر قرار گرفتن.
 ~ دن قورما دوباره سازی، باز سازی، تجدید بنا، نو سازی.
 یثنی دن یثنی خیلی تازه، کاملاً نو.
 ~ دوغولموش نوزاد.
 ~ دوُنیا قازه جدید، آمریکا.
 ~ لثمک باخ: یثنی لشدیرمک.
 ~ لشدیرمک [ف. ۱] نو کردن، تازه کردن. ۲) تجدید کردن، باز سازی کردن، نو سازی کردن. ۳) تکرار کردن.
 ~ لشدیر یلمک [ف.م.] بوسیله دیگری تازه شدن، نوشدن، به حالت نو درآمدن، نو سازی شدن، تجدید شدن.
 ~ لشمک [ف. ۱] نوشدن، تازه شدن. ۲) باز سازی شدن، نو سازی شدن. ۳) تجدید شدن، تکرار شدن.
 ~ لمک [ف. ۱] نو کردن، تازه کردن. ۲) باز سازی کردن، نو سازی کردن. ۳) تجدید کردن، تکرار کردن.
 ~ لمه [ف. ۱] نو سازی، باز سازی، تجدید، تکرار.
 ~ لندیرمک باخ: ~ لمک.
 ~ لنمک [ف.م.] نوشدن، تازه شدن، باز سازی شدن، نو سازی شدن، تجدید شدن.
 ~ لیک [ا. ۱] تازگی، نوئی. ۲) نوآوری، ابداع، ابتکار. ۳) اخبار تازه. ۴) دگرگونی، تغییر.
 ~ لیکچی باخ: ~ چی.
 ~ لیک چیلیک باخ: ~ چیلیک.
 ~ یثمه [ا.] نوجوان، نورسیده، نورس، تازه جوان.
 یثنیچری { یثنی چاری } [ا. تر. ۱] بنی چری، سباهی عثمانی. ۲) ستمگر، ظالم، زورگو.
 یثنیش باخ: اثیش.

~ لی [ص.] خوش خوراک.
 ~ لیک باخ: یثیم.
 یثین [ص.] سریع، تند، چابک، به سرعت.
 ~ آن اوزونه قامچی ووردورماز اسب
 تندر و تازیانه نمی خورد.
 ~ لثمک [ف.] سریع گردانیدن.
 ~ لشدیرمک [ف.] سریعتر کردن، تسریع
 کردن.
 ~ لشدیرلمک [ف.م.] بوسیله دیگری سریعتر
 شدن، تسریع شدن.
 ~ لشمک [ف.] سریعتر شدن، سریعتر گام
 برداشتن.
 ~ لمک [ف.] به سرعت خود افزودن، به سرعت
 گام برداشتن.
 ~ لندیرمک [ف.] به سرعت افزودن.
 ~ لیک [ا.] سرعت، تندی، چابکی.
 ~ - یثین [ظ.] زود زود، تند و سریع.
 یثینتی [ا.] خوراک، غذا، خوراک، خوردنی.
 (۲) علوفه دام (۳) حیف و میل.
 ~ صنایعی صنایع غذایی.
 یثیم باخ: یثیم.
 یغنی { یاغنی } [ا.] شوربا، خوراک گوشت پخته
 با پیاز.
 یخه { یاخا } باخ: یاخا.
 یدک { یاداک } باخ: یدک.
 یشم { یاشام } [ا.ع.] یشم، سنگ قیمتی (برنگ
 سبز، سرخ و غیره).
 یعنی { یانی، یاعنی } [باغلا.ع.] یعنی، چنین
 معنی می دهد.
 یقین { یاقین } [ظ./آراسوز.ا.] یقین بی شک
 و شبهه، بی گمان. (۲) پس، بنابراین.
 ~ ائتمک (ائله مک) یقین کردن، باور
 کردن.
 ~ اولماق یقین شدن، بی گمان شدن، قطعی
 شدن، معلوم شدن.

~ ییلمک یقین حاصل کردن، اطمینان داشتن.
 ~ دیر یقین است، بیگمان.
 ~ لشدیرمک باخ: ~ لندیرمک.
 ~ لشمک [ف.] مطمئن شدن، یقین شدن، تحقق
 یافتن.
 ~ لندیرمک [ف.] تحقق بخشیدن، یقین کردن.
 ~ لیک [ا.] اطمینان، یقینی، بی گمانی.
 یقیناً { یاقینان } [ظ.] یقیناً، بدون شک.
 یک { یئک } [سای.فا.] یک، واحد.
 ~ پاره [ص.] یکپارچه، یکپاره. (۲) واحد،
 کامل.
 ~ جینس [ص.] یک جنس، هم جنس،
 بدون مخلوط، خالص.
 ~ دیل [ص.] یکدل، یکصدا، همراهی، هم فکر.
 ~ دیل لیک [ا.] یکدلی، همراهی.
 (۲) وحدت آراء، اتفاق آراء.
 ~ رنگ [ص.] یکرنگ. (۲) صمیمی.
 (۳) خسته کننده چشم آزار.
 ~ رنگ لیک [ا.] یکرنگی، صمیمیت.
 (۲) چشم آزاری.
 ~ سان [ص.] یکسان، برابر.
 ~ سر [ص.] یکسر، سرتاسر، بکلی.
 ~ شنبه [ا.] یکشنبه، باخ: بازار گونو.
 ~ نسق [ص.] یک نسق، یکنواخت،
 هم آهنگ. (۲) خسته کننده، یکنواخت.
 ~ نسق لیک [ا.] شباهت، هم آهنگی.
 یرله یرکشان ائتمک باخاک یکسان کردن.
 یکشنبه (بازار گونو) [ا.] یکشنبه.
 یگان { یئگان } [فا.] یگان، جفت یک (در
 بازی تخته نرد).
 یگانه { یئگانا } [فا.] یگانه، واحد، منحصر.
 ~ لیک [ا.] یگانگی، وحدانیت.
 یویاتما { یویاتما } [ف.ا.] تأخیر افکنی، معطلی.
 یویاتماق { یویاتماق } [ف.] به تأخیر انداختن،
 معطل کردن، کش دادن، درنگ کردن.

دیرجنیدن.

یو باد ئیلماز [ص.] تأخیر ناپذیر، بی وقفه، بلاد رنگ.

یو باد ئیلماق [ف.م.] به تأخیر افتادن، دیر کردن.

یو باند ئیرماق { یو باند ئیرماق } [ف.] به تأخیر انداختن، معطل کردن، کش دادن.

یو بانما { یو بانما } [ف.ا.] تأخیر، درنگ، دیر کرد.

یو بانمادان [ظ.] بدون تأخیر، بلاد رنگ، بی معطلی، بی وقفه.

یو بانماق { یو بانماق } [ف.] تأخیر کردن، دیر کردن، درنگ کردن، دیرجنیدن.

یو پ یومرو { یو پ یومرو } [ص.] کاملاً گرد، کره کامل.

یو پ یونگول [ص.] خیلی سبک.

یوخ [اد.ا.ا.] نه، خیر، نه خیر. (۲) نیست، نیستی، فنا، هیچ، پوچ، عدم.

~ آ! نه بابا!

~ ائتمک (ائله مک) نیست کردن، نابود کردن، از بین بردن، محو کردن.

~ اولماق (۱) نیست شدن، از بین رفتن.

(۲) ناپدید شدن، جیم شدن. (۳) غیب شدن.

~ باهاستینا به قیمت مفت، خیلی ارزان.

یوخ! پول قالماشیش نه! پولی باقی نمانده.

~ دان [ظ.] از هیچ، از عدم، از نیستی.

~ دئمک نه گفتن، جواب منفی دادن.

~ لوق [ا.ا.] نیستی، عدم، فنا، فقدان.

(۲) نداری، فقر.

یوخ بیره ساواشدیلار بی جهت (بی علت) دعوا کردند.

یوخا چیخدی پوچ درآمد، بی ثمر شد، نتیجه هیچ شد.

یوخا چیخماق ناپدید شدن، نیست و نابود شدن.

یوخالتماق باخ: یوخالتماق.

یوخالتماق باخ: یوخالتماق.

یوخون اوژوقارا اولسون فقر و سیاه است،

نداری و روسیاهی.

یوخونا بیهوده، برای هیچ و پوچ.

بورادا کیمسه یوخدور در اینجا کسی نیست.

من یوخام من نیستم، من یکی نیستم، من همکاری و مشارکت نمی کنم.

نه وار، نه یوخ؟ چه خبر؟ حالتان چطور است؟

نه یوخدور چه چیز نیست، چه چیز هست، همه چیز هست.

وار - یوخ دار و ندار، بود و نبود.

یوخا [ا.ص.] (۱) ورقه نازک خمیر. (۲) نرم و نازک، ظریف، ترد. (۳) نوعی نان نازک که از خمیر بدون مایه در روی ساج تهیه می کنند.

~ آچماق (~ لاماق) گرده خمیر را با چوب مخصوص پهن کردن.

اؤره بی یوخادئر قلبش نازک است، زود احساساتی می شود و گریه می کند.

یوخاری [ص.ظ.] (۱) بالا، بالاسر. (۲) بلند،

بلندی. (۳) صدر. (۴) بر فراز، زیرین، فوقانی.

(۵) برتر، ممتاز. (۶) زیاد، بسیار، بیشتر.

(۷) مقام بالا، پست بالا.

~ باش [ظ.] صدر مجلس، بالای اطاق.

~ توپورسه بیغ دئر، آشاغی نوپورسه

ساققال اگر بالا تف کند سیبل است و اگر پائین

تف کند ریش است.

~ دا [ظ.] در بالا، در فوق، فوقاً.

~ دا آلاله، آشاغیدا من در بالا خدا و

در پایین تو را دارم، در آسمان خدا و در زمین تو را

دارم.

~ دا کسی [ص.] آنچه که در بالا، در فوق

قرار دارد، آنچه که قبلاً (در بالا) گفته شد.

~ دان [ظ.] از بالا، از بالا سر، از مافوق.

~ دان باخماق به دیگران با نظر تحقیر آمیز

نگریستن.

~ سئ حد اکثر، بالاترین، بیشترین.

~ مرتبه طبقه بالا، طبقه فوقانی.

یوخالتماق { یوخالتماق } [ف.ا] نازک کردن، نرم و شکننده کردن.

یوخالتماق { یوخالتماق } [ف.ا] نیست کردن، نابود کردن. (۲) ناپدید کردن، غیب کردن.

یوخالماق [ف.ا] نرم شدن، ظریف شدن، لطیف شدن، ترد و شکننده شدن.

یوخالماق { یوخالماق } [ف.ا] نیست شدن، نابود شدن. (۲) غیب زدن، ناپدید شدن.

یوخسا [باغلا.] وگرنه، شاید، مگر، یا، والا. یوخسول { یوخسول } [ا.ص.] ندار، ندارد، فقیر، بی بضاعت.

~ لاشدیرماق [ف.ا] فقیر کردن.

~ لاشدیرئلماق [ف.م.] فقیر و ندار شدن.

~ لاشماق [ف.ا] فقیرتر شدن.

~ لانتماق [ف.ا] فقیر شدن، بی بضاعت شدن.

~ لوق [ا.] انداری، ناداری، فقر، عدم بضاعت، نیازمندی، فاقد.

یوخلاتماق { یوخلاتماق } [ف.س.ا] به آزمایش دادن، بوسیله دیگری آزمایش کردن.

یوخلادیماق [ف.م.] بوسیله دیگری آزمایش کردن، به آزمایش کشیدن، تحت آزمایش قرار دادن.

یوخلایما [ف.ا.ا.ا.] امتحان، آزمایش. (۲) سنجش، تحقیق، بررسی، واریسی.

(۲) بازپرسی. (۴) بازرسی، تفتیش. (۵) تخمین.

یوخلایماق { یوخلایماق } [ف.ا] امتحان کردن، آزمایش کردن، آزمودن. (۲) سنجیدن، سبک و سنگین کردن. (۳) بررسی کردن، معاینه کردن، واریسی کردن، بازرسی کردن. (۴) تخمین زدن. (۵) حاضر و غایب کردن. (۶) مزمره کردن، چشیدن. (۷) احوالپرسی کردن، عیادت کردن از بیمار، پرس و جو کردن.

یوخلایا - یوخلایا گئتمک پرسان - پرسان رفتن.

آغزئنی یوخلاماق زیر زبان کسی را کشیدن، کنجکاو کردن، برای فهمیدن عقیده و نظر کسی.

یوخلانتماق { یوخلانتماق } [ف.م.ا] امتحان شدن، مورد آزمایش قرار گرفتن. (۲) سنجیده شدن، سبک و سنگین شدن. (۳) بررسی شدن، معاینه شدن، مورد بازرسی قرار گرفتن. (۴) تخمین زده شدن. (۵) حاضر و غایب شدن. (۶) چشیده شدن. (۷) عیادت شدن، احوالپرسی شدن.

یوخلانیلماق [ف.م.] بوسیله دیگری امتحان شدن، مورد آزمایش قرار گرفتن، بررسی شدن.

یوخلانیجی [ص.ا] امتحان کننده، آزمایش کننده. (۲) معاینه کننده، بازرسی کننده. (۳) کنجکاو، پرسشگر.

یوخلانیش [ا.ا.] امتحان، آزمایش، آزمون. (۲) سنجش، واریسی، بازرسی، معاینه.

یوخو [ا.ا.] خواب. (۲) غفلت.

~ یوز قونلوغو بی خوابی.

~ جول [ص.] دوستدار خواب.

~ خسته لییی بیماری خواب که ناقل میکروب آن مگس تله است.

~ دان اولماق از خواب بازماندن.

~ سوباشینا وورماق بد خواب شدن.

~ سوچین اولماق خواب کسی تعبیر شدن، خواب کسی به حقیقت پیوستن.

~ سوداغیلماق خواب کسی پریدن.

~ سوقاچماق پریدن خواب.

~ سوگلیر خوابش می آید.

~ سوز [ص.] بی خواب، کم خواب.

~ سوزلاتماق [ف.] بیخواب کردن.

~ سوزلاشماق [ف.] بیخواب شدن.

~ سوزلاماق [ف.] بیخواب شدن.

~ سوزلاتماق باخ: ~ سوزلاماق.

~ سوزلوق [ا.] بیخوابی.

رفتن، خواب رفتن.
 یوخوش [ا.] سربالائی، فراز.
 ~ لوق [ا.] سربالائی، حالت فراز.
 ~ یول راه سربالا.
 ائیش - یوخوش فرازونشیب.
 هریوخوشون بیر ائیشی وار هرفرازی نشیبی
 دارد. پایان شب سیه، سفید است.
 یوخی باخ: یوخو.
 یودائیزم { یودائیزم } [ا.] بهودی گری، طرفدار
 دین بهود.
 یودورتماق [ف. س.] بوسیله کسی شستن، شست و
 شودادن.
 یورت { یورت } باخ: یورد.
 یورت { یورت } [ص.] یورتمه، طرز راه رفتن اسب
 که یک دست و یک پایش را همزمان به زمین
 می گذارد.
 یورتا ولاماق { یورتا ولاماق } [ف. ا.] شروع
 کردن اسب به یورتمه رفتن. ۲) تاختن، تند و
 سریع دویدن.
 یورتا - یورتا { یورتا } [ظ.] باشتاب، به تاخت،
 دوان - دوان.
 یورتما { یورتما } [ف. ا. / ص.] یورتمه،
 چهارنعل، باخ: یورت.
 یورتماق { یورتماق } [ف. ا.] یورتمه رفتن،
 چهارنعل تاختن. ۲) راه رفتن باشتاب، دویدن.
 ۳) ول گشتن. ۴) فرو کردن.
 یورد { یورد } [ا.] یورد، چادر، آلاچیق، مسکن،
 خانه، کشور، وطن، امکنه، قشلاق و بیلاق،
 منسوب به خانواده کوچنده یا قبیله معینی باشد.
 ~ داش [ا.] هموطن، هم قبیله.
 ~ داشلیق [ا.] هم وطنی، هم قبیله ای.
 ~ سوز [ص.] بی خانمان، بی مسکن، بی وطن.
 ~ سوزلوق [ا.] بی خانمانی، بی مسکنی،
 بی وطنی.
 ~ لاماق [ف.] برای خود مسکن ساختن، برای

~ سونادا گلمه مک به خواب هم ندیدن،
 (آرزویش را هم نمی کرد).
 ~ سونا گلکمک (گیرمک) به خواب آمدن،
 در خواب دیدن.
 ~ سونو آلاماق خستگی بین خوابی را جبران
 کردن، باندازه کافی خوابیدن.
 ~ سونوقا چیرتماق خواب کسی را پرکندن،
 کسی را بیهواب کردن.
 ~ گکیرن (گتیرمک) [ص.] خواب آور.
 ~ گورمک خواب دیدن.
 ~ گورمه [ا.] خواب (دیدن)، رؤیا.
 ~ گوزوندن آخر چشم هایش خواب آلود
 است، خیلی خوابش می آید.
 ~ کیمی مثل خواب و خیال، گذرا.
 ~ لاتماق [ف.] خواب کردن، خواباندن.
 ~ لاماق [ف.] خوابیدن، خواب رفتن، خسیدن،
 خفتن، غنودن، آرمیدن، آسودن.
 ~ لو [ص. / ظ.] خواب آلود.
 ~ لولوق [ا.] خواب آلودگی.
 ~ لو - یوخولو [ا. / ظ.] خواب آلود.
 ~ یا باتماق خواب رفتن، در خواب عمیق
 فرو رفتن.
 ~ یا دالماق باخ: یوخویا باتماق.
 ~ یا قالماق خواب ماندن، دیراز خواب بیدار
 شدن.
 ~ یا گتیمک باخ: یوخویا باتماق.
 ~ یانا یوزار غالب خوابها چپ است.
 ~ یا وئریمک ۱) خواب کردن، خوابانیدن.
 ۲) اغفال کردن.
 اؤلوکیمی باتماق مثل مرده بیهواب رفتن،
 عمیقاً بیهواب رفتن.
 غفلت یوخوسو خواب غفلت.
 گوزلریندن یوخو نؤکولمک چشم هایش
 خواب آلود بودن، احتیاج به خواب داشتن.
 گوزو یوخویا گتیمک چشم هایش خواب

خود لانه ساختن.

~ لاندیئرماق [ف.] صاحب خانه و کاشانه کردن.

~ لانماق [ف.] مسکن گزیدن.

~ لی [ص.] دارای وطن، خانه، مسکن.

بورگک { یورگاک } باخ: ننئی، یو یوروک.

یورغا { یورغا } [ص. / ۱.۱] یورغه، طرز راه رفتن اسب که تند حرکت کند و سوار را تکان ندهد، متناوباً پا و دست راست، یا پا و دست چپ را همزمان حرکت دهد. (۲) اسبی که یورغه گام برمی دارد.

~ لاماق [ف.] یورغه رفتن (اسب)، سریع ناختن.

یورغان { یورغان } [ا.] لحاف.

~ آغی [ا.] ملحفه، ملافه، شمد.

~ اوژو [ا.] روبه لحاف.

~ اوژو لوک [ص.] مناسب برای رولحافی.

~ نیکن [ا.] لحاف دوز.

~ چئی [ا.] لحاف دوز.

~ - دوشک [ا.] لحاف و تشک، رختخواب.

~ سیئرئیان [ا.] لحاف دوز.

~ لیق [ص.] پارچه و مصالح مناسب برای تهیه لحاف.

یورغانئینا باخ، آباغئینئ اوزات پارا به اندازه گلیم خودت دراز بکن.

یورغانئ قالین آدم پارتی دار که اسرارش فاش نمی شود.

یورغون { یورغون } [ص.] خسته، ناتوان، درمانده.

~ - آرغئین [ص.] خسته و کوفته، خسته و وامانده، بی تاب.

~ لاشماق [ف.] خسته شدن، کوفته و درمانده شدن.

~ لاماق باخ: ~ لاشماق.

~ لوق [ا.] خستگی، ناتوانی.

~ لوغونو آلماق خستگی در کردن، رفع

خستگی کردن.

~ لوغونو چیئخارماق رفع خستگی کردن.

یورقون باخ: یورغون.

یورماق { یورماق } [ف.] خسته کردن، از پا

انداختن. (۲) تأویل کردن، تفسیر و تعبیر کردن،

باخ: یورماق.

آغئز یورماق بیهوده حرف زدن، بی نتیجه جدل کردن.

اؤزونو ~ خود را خسته کردن، بیهوده تلاش کردن.

چنه یورماق بی ثمر حرف زدن، وراجی کردن.

یول ~ مکرر رفت و آمد کردن.

یوروتمک [ف.] پیش بردن، پیش کشیدن،

پیش راندن. (۲) پیش آوردن، مطرح کردن. (۳) به

هجوم واداشتن، حمله بردن.

یوروجو [ص.] (۱) خسته کننده، کسالت آور. (۲)

تعبیر کننده.

یورودولمک { یورودولماک } [ف.م.] پیش

برده شدن، پیش رانده شدن. (۲) مطرح شدن.

یورودولن مناسبتلر روابط موجود، خط حرکت.

یوروش [ا.] (۱) یورش، هجوم، حمله. (۲) حرکت،

پیشروی. (۳) راه پیمائی، مسابقه راه پیمائی.

~ ائتمک یورش کردن، هجوم بردن.

~ چو [ا.] راه پیمای، مهاجم، حمله کننده.

یوروک [ا.] (۱) چادر نشین، صحرانشین. (۲) بادپا،

تیزرو، سریع السیر.

یورولما [ف.ا.] خستگی، ناتوانی.

یورولماز [ص.] خستگی ناپذیر، نستوه.

~ لیق [ا.] خستگی ناپذیری.

یورولمادان (= یورولماق سیزئین) [ظ.] بطور

خستگی ناپذیر، لایق قطع.

یورولماق [ف.] خسته شدن، از پا در آمدن،

کسل شدن. (۲) بیزار شدن، به تنگ آمدن.

یوروتمک [ف.] پیش رفتن، پیش راندن، پیش

ئاۋىل شىدىن، تەسىر شىدىن.
 يۇسما { يۇسما } [ص.] ظريف، قشنگ، رعنا،
 زيبا، دلکش، پىر عشوه و ناز.
 ~ لئق [ا.] ظرافت، قشنگى، زيبائى، عشوه و ناز.
 يۇسماراق { يۇسماراق } [ا./ص.] كوتاه قد،
 كوجولو.
 يۇسون [ا.] جلبك، خزه.
 ~ باغلاماق خزه بستىن.
 ~ لاماق [ف.] خزه بستىن، خزه روئيدىن.
 ~ لو [ص.] خزه دار، خزه بسته.
 يۇغورولتماق { يۇغورولتماق } [ف.س.] بوسيله
 دىگرى خمير كىرىن، وىز دادىن.
 يۇغورولماق { يۇغورولماق } [ف.م.] خمير
 شىدىن، وىز داده شىدىن، عجىن شىدىن. (۲) شكل
 يافتىن، ايجاد شىدىن.
 يۇغورولموش { يۇغورولموش } [ف.ص.] شكل
 داده شده، نجشم يافته، سرشته، مابه گرفته.
 يوغ مراسيمى { يوغ مراسيمى }
 (= يىغلاماق، اغلاماق) مراسم عزادارى،
 سوگوارى.
 يۇغورت { يۇغورت } [ا.] بوغورت، ماست.
 ~ چالماق ماست زىدىن.
 ~ چى (چو) [ا.] ماست بندى.
 ~ چىلئق (چولوق) [ا.] ماست بندى.
 يۇغورتدورماق { يۇغورتدورماق } باخ:
 يۇغورتماق.
 يۇغورتدورولماق { يۇغورتدورولماق }
 [ف.م.] بوسيله دىگرى خمير شىدىن، وىز داده
 شىدىن، عجىن شىدىن.
 يۇغورتماق { يۇغورتماق } [ف.س.] بوسيله
 دىگرى خمير كىرىن، وىز دادىن، عجىن كىرىن،
 سرشتىن.
 يۇغورماق { يۇغورماق } [ف.] خمير
 كىرىن، به حالت خمير در آوردن. (۲) وىز دادىن،
 مالش دادىن. (۳) سرشتىن، عجىن كىرىن.

تاختىن، شناختىن. (۲) هجوم بىرىن، حملة كىرىن.
 اۆزىنى ~ حملة كىرىن، هجوم بىرىن.
 يۇرۇمە [ف.ا./ا.] هجوم، حملة، تاخت، پىش رفت.
 يۇره [ا.] پىرامون، حوالى.
 يان - يۇره [ا.] دوروبر، اطراف، حول و حوش.
 يۇز [ساى.ا.] (۲۰) مقدار زياد.
 ~ اۆلچ، بىرىچ صد بار گىز كىن، يىكبارە بارە.
 ~ ايل صد سال، يىك قرن.
 ~ باشى [ا.] يوزباشى، فرمانده صد نفر، معاون
 فرمانده هزار نفر كه نگهبان دژها بودند.
 ~ باشلىق [ا.] رتبه يوزباشى.
 ~ باشى نىن شاهىدى چاۋوش اولار شاهد
 فرمانده درجه دار است. به روباه گفتند شاهدت
 كىست، گفت دمى.
 ~ پىر [ا.] آهنگ رقص آذربايجانى.
 ~ دن پىر صدى يىك.
 ~ ده پىر يىك، در صد.
 ~ ده يۇز صد در صد، حتماً.
 ~ لرحه [ص.] صدها، كثر نشان مى دهد.
 ~ لوک (۱) صد تائى. (۲) صد تومانى (ريالى و
 غىره). (۳) صدگان (رقم سوم در عدد نویسى از
 سمت راست).
 ~ ماما يىغىلا، گۆچ دۇغانا دۆشر اگر صد
 ماما گرد آيد زور برزائو است.
 ~ وىنجو صد مىن، صد مى.
 ~ مىنجى صد مىن، صد مى.
 يوزايلدىن پىر باخ: ايسهال اۆتو، ازواى.
 يۇزدورماق { يۇزدورماق } [ف.س./ف.]
 (۱) بوسيله دىگرى تعبير كىرىن. (۲) فكر را به جاى
 دىگر جلب كىرىن، گمراه ساختن.
 يۇزر { يۇزار } [ظ.] صد تا صد تا.
 يۇزماق { يۇزماق } [ف.] تعبير كىرىن، تاۋىل
 كىرىن، تفسير كىرىن، شرح دادىن.
 بوخونو ~ خواب را تعبير كىرىن.
 يۇزولماق { يۇزولماق } [ف.م.] تعبير شىدىن،

یوغوروجو [ص.] خمیر گیر، خمیر کن.

یوغون [ص. ۱] کلفت، ضخیم، ستبر. ۲) فربه، چاق، تنومند، گنده. ۳) درشت، خشن، بزم (صدا).

~ باغیرساق [ا.] روده بزرگ.

~ بوئون [ص.] گردن کلفت.

~ جا [ص.] خیلی کلفت و فربه.

~ دوداق [ص.] لب کلفت.

~ لاتماق [ف.] کلفت کردن، ضخیم کردن، ستبر کردن، درشت کردن.

~ لاشدیرماق باخ: ~ لاتماق.

~ لاشدیرلماق [ف.م.] بوسیله دیگری کلفت تر شدن، شدت یافتن، گنده تر کردن (موضوع).

~ لاشماق [ف.] کلفت تر شدن، چاق تر شدن، خشن تر شدن، بزم شدن (صدا).

~ لاماق [ف.] کلفت شدن، بزم شدن (صدا)، درشت شدن، فربه شدن.

~ لاتماق باخ: ~ لاشماق.

~ لوق [ا.] کلفتی، ضخامت، ستبری.

ایش یوغونلاشیپ کاریخ پیدا کرده.

بوینو یوغون [ص. ۱ / ا.] گردن کلفت. ۲) فربه، تنومند.

بوینو یوغونلوق [ا. ۱] گردن کلفتی.

۲) فربهی، تنومندی. ۳) درشتی.

سسی یوغون [ص.] صدا کلفت.

قارنئ یوغون [ص.] شکم گنده.

یوقا (سانسکریت به معنی پیوند، ارتباط، تمرکز فکر به یک نقطه) ورزش یوگا.

یوققوش (= یوققوج) باخ: یوخوش.

یوک [ا. ۱] بار. ۲) بار الکتریکی. ۳) مسئولیت.

۴) فشار و سنگینی. ۵) جای لحاف و دوشک.

~ آپارئجی [ا.] باربر، نقاله.

~ آراباسئ عزابه باری.

~ ائله مک بار سنگین کردن، چیزهای زاید را با

خود بردن.

~ اگنده، داش قریب لیگه دوشر بار که کج شود سنگپاره نایاب گردد.

~ اؤتورمه [ف. ا.] بارگیری، باربری.

~ اؤتورمه قاییلیتی قدرت بارگیری، ظرفیت بارگیری.

~ اؤنوموییلی اتومبیل باری، بارکش.

~ بوشالتما [ف. ا.] تخلیه بار.

~ بوشالتماق بار تخلیه کردن.

~ توتان مئکانیزم ابزار بارگیری، گیره، انواع چنگک بارگیری، مثل: ایلگک (حلقه)، جل

دیشله یین کلپتشین توتوجو (بشگه گیر).

~ چو [ا.] باربر.

~ حیوانئ چارپای بارکش.

~ داششماق بار بردن، بارکشی کردن.

~ داششیان [ص.] باربر، بارکش.

~ دؤورئیه سی گردش بار، مقدار بار حمل شده به تن در کیلومتر.

~ ساخلایان سؤتون ستون حقال، ستون باربر (در ساختمان).

~ سؤز [ص.] بی بار، خالی.

~ قالدئران [ا.] بالابر.

~ قالدئرما قاییلیتی ظرفیت باربری.

~ گؤتورمه قاییلیتی ظرفیت بارگیری، ظرفیت بالابری.

~ گؤنده رن [ا.] فرستنده بار.

~ لئمک [ف. س. ۱] بارزدن، بار کردن. ۲) تحمیل کردن.

~ لدیلیمک [ف.م.] بوسیله دیگری بار شدن.

~ لیمک [ف. ۱] بار کردن، بارزدن.

۲) انباشتن، تحمیل کردن. ۳) نیروی برق دادن، بار الکتریکی دادن.

~ لمه - بوشالتما بارگیری و تخلیه، تخلیه و بارگیری.

~ لئمک [ف.م. ۱] بار شدن، بارزده شدن.

~ دن باخماق از بالا به کسی نگاه کردن، خود را برتر شمردن.

~ ده دورماق در موقعیت والافر قرار گرفتن.

~ سوزعتلی [ص.] سریع السیر.

~ گرگین لی لیک فشار قوی (برق).

~ لیک [ا.] ارتفاعات، ارتفاع، بلندی، برتری.

~ لیک اولچن (هوندور لوک اولچن)

[ا.] ارتفاع سنج.

یو کسلمک باخ: یو کسلمک.

یو کسه لیش باخ: یو کسه لیش.

یو کسلمک { یو کسالتماک } [ف.]

(۱) بالا بردن، بلند کردن، برافراشتن.

(۳) ارتقاء دادن، اعتلاء یافتن. (۴) افزایش دادن،

ترقی دادن، تقویت کردن.

یو کسلد یلمک { یو کسالد یلمک } [ف.م.]

بوسیله دیگری بلند شدن، برافراشته شدن، ارتقاء

یافتن.

یو کسلمک { یو کسالتماک } [ف.] (۱) بالا

رفتن، بلند شدن. (۲) برافراشته شدن، سربه فلک

کشیدن. (۳) ارتقاء یافتن، اعتلاء یافتن.

(۴) افزایش یافتن، زیاد شدن، بزرگ شدن، ترقی

یافتن، تقویت شدن.

یو کسه لیش [ا.] ترفیع، اعتلاء، پیشرفت، ترقی،

رشد، افزایش.

یو کلت { یو کلات } [ص.] بارکش.

یو گن { یو گان } [ا.] افسار، لجام، لگام، باخ:

یوین.

~ سیز آت اسب بدون افسار.

قارا ائشه بین بونونا بوگن وورماقلا

قائیر اولماز خرسپاه بازدن افسار قاطر نگردد.

یو گورک { یو گوراک } [ص.] نیزرو، نیزدو،

تندرو، بادپا.

اولوم آتی (اولوم خبری) یو گورک

اولار (خبر مرگ) اسب مرگ باد پاست، خبر

مرگ زود شایه م. شود.

(۲) انباشته شدن، تحمیل شدن. (۳) بار الکتریکی داده شدن.

~ له ییجی [ص.] باربر، وسایل بارگیری.

~ لو [ص.] باردار، بار زده شده، بر بار، زیر بار.

~ لو آت اسب زیر بار.

~ لو آرابا عزابه بر بار.

~ لوک [ا.] جای بار، طاقچه یا قفسه ای که در

منازل برای نگهداری لحاف و دوشک و بار و غیره

اختصاص دارد.

~ هاشینی کامیون، اتومبیل باری.

~ وورما [ف.] بارگیری.

~ وورماق بار زدن، بار کردن.

~ بیری محل لحاف و دوشک، بار بند.

یو کو اوزریندن آتماق شانه از زیر بار

(مسئولیت) خالی کردن.

یو کون ساخلانماسی قانونو قانون بقای

انرژی.

یو کونو باغلاماق بار خود را بستن، متمول و

دارا شدن.

یو کونو توتماق بار خود را بستن، ثروت زیادی

جمع کردن.

آتی یو کله مک اسب را بار کردن.

الکتریک یو کو بار الکتریکی.

بواشی اونون بونونا یو کله دیلر این کار

را بگردنش گذاشتند، (به او تحمیل کردند).

بو یو که هر کس قانلانا بیلمز هر کس

نمی تواند زیر این بار تاب بیاورد (وظیفه سنگینی

است).

بیر آرابا یو کو به اندازه بار یک عرابه.

مثبت یو ک بار الکتریکی مثبت.

یو کسک { یو کساک } [ص.] مرتفع.

(۲) بالا، بلند. (۳) عالی، والا، شامخ (مقام)،

برتر. (۴) بزرگ، برجسته، با اهمیت، مهم.

~ جه [ص.] کمی بالا، کمی مرتفع.

~ داغ کوه مرتفع.

یوگورمک { یوگورماک } [ف. ۱] حمله کردن، هجوم بردن. ۲) تند دویدن، تیز رفتن، پیش تاختن.
 یول [۱. ۱] راه، طریق، جاده، خط، (راه آهن).
 ۲) معبر، گذرگاه، مجرا. ۳) چاره، تدبیر، علاج، وسیله. ۴) نهج، طریقه، روش، شیوه.
 ۵) جهت، سو، سمت. ۶) دفعه، بار، سفر.
 ۷) مقصد، هدف. ۸) طریقت، مسلک.
 ۹) مسافت.
 ~ آچماق راه گشودن، راه باز کردن، راهگشایی کردن، پیشقدم شدن.
 ~ آچیق دیر راه باز است! بفرمائید! گم شو برو!
 ~ آختارماق باخ: ~ آراماق.
 ~ آراماق راه یافتن، راه حل یافتن، چاره جوئی کردن.
 ~ آغارتماق راهی را مکرر طی کردن، راه قرض داشتن.
 ~ آغزیندا در ابتدای راه، در محل ورودی راه، در کنار راه.
 ~ آلماق راه افتادن، عزیمت کردن.
 ~ آئرئجلاری انشعابات راه، تقاطع جاده ها.
 ~ آئرئمی محل انشعاب راه.
 ~ ائتمک (ائله مک) محل عبور قرار دادن، محل گذر ساختن، زیاد رفت و آمد کردن.
 ~ اوزونو در طول راه، در امتداد راه.
 ~ اوستانده اولماق در آستانه مسافرت بودن.
 ~ اوستو [۱. ۱ / ظ.] بر جاده، کنار جاده.
 ۲) سر راه، عبوری.
 ~ اوئلچمک خیابان گز کردن، راه قرض داشتن، بیهوده رفت و آمد کردن.
 ~ اینشا آئی راه سازی، تأسیسات جاده ای.
 ~ باسان ماشین [۱. ۱] غلطک، جاده کوب.
 ~ بوئو طول راه، در مسیر راه، در امتداد راه.
 ~ بیلیمک آشنا بودن، بلد بودن، وارد بودن، کار دان بودن.

~ ییلن [ص. ۱ / ا.] بلد، آگاه، کار دان، مدبر.
 ~ پولو [۱. ۱] خرج راه.
 ~ قابماق راه حل پیدا کردن، چاره اندیشیدن، راه یافتن.
 ~ توتماق راه در پیش گرفتن.
 ~ چکمک راه کشیدن، جاده احداث کردن.
 ~ چو [۱. ۱] گدا، سائل. ۲) راهرو، مسافر.
 ~ چولوق [۱. ۱] گدائی، دریوزگی.
 ~ چولوق ائتمک گدائی کردن، سائلی کردن، دریوزگی کردن.
 ~ چوبولدا گرگ مسافر باید در راه باشد.
 ~ خرجی [۱. ۱] هزینه سفر، خرج راه.
 ~ داش باخ: یولداش.
 ~ دؤئمک یک راهی را مکرر رفتن و برگشتن، راه کوبیدن.
 ~ ده گیشن (ده ئیشن) سوزن بان (راه آهن).
 ~ سالماق راه ساختن، جاده ساختن.
 ~ سوز [ص. ۱ / ا.] بیراه. ۲) بی طریقت، بیدین. ۳) بی قاعده.
 ~ سوزلوق [۱. ۱] بی دینی، بی طریقتی. ۲) بی قاعدگی.
 ~ قئراغی [۱. ۱] حاشیه راه، شانه جاده.
 ~ کسمک ۱) راه بریدن، قطع طریق کردن، راهزنی کردن. ۲) کمین کردن. ۳) مانع شدن، راه کسی را سد کردن.
 ~ کسن [۱. ۱] راهزن، گردنه گیر، راه بر.
 ~ گئتمک راه رفتن، طی طریق کردن.
 ~ گودمک ۱) در راه کسی کمین کردن. ۲) انتظار کسی را داشتن.
 ~ گوئورؤب (آلیب گئتمک) بیش از حد فراوان بودن.
 ~ گوزلمک چشم به راه داشتن، انتظار کشیدن.
 ~ گوستریمک راه نشان دادن، راهنمایی کردن، دلالت کردن.

~ گۆسترن [ص.] راهنما، رهبر.
 ~ لارا دۆشمك دنبال گمشده ای راه افتادن، گشتن.
 ~ بۆللاردا قالماق سرگردان شدن، بی کسی ماندن.
 ~ يول لاتماق [ف. س.] وسیله فرستادن را فراهم کردن، به وسیله کسی فرستادن، ارسال داشتن، راه انداختن.
 ~ لاشماق [ف. قار.] (۱) راه افتادن. (۲) همراه شدن. (۳) راه آمدن، توافق کردن.
 ~ لا ما [ف. ا.] ارسال، اعزام.
 ~ لاماق [ف. ا.] فرستادن، ارسال کردن.
 ~ اعزام کردن، گسیل داشتن، روانه کردن. (۳) بدرقه کردن.
 ~ لاندیرماق باخ: یول لاتماق.
 ~ لانماق [ف. م/ف. ا.] فرستاده شدن، ارسال شدن. (۲) اعزام شدن. (۳) راه افتادن، عزیمت کردن.
 ~ لو [ص. ا.] دارای راه. (۲) راه راه، خط خطی.
 ~ لوق [ا.] نوشه راه، وسائل سفر.
 ~ وئرماق راه دادن، امکان فراهم کردن، امکان دادن، فرصت دادن، راه عبور دادن.
 ~ وئريلمز [ص.] غیر مجاز، غیر ممکن، غیر عملی.
 ~ وورماق راه بریدن، قطع طریق کردن.
 ~ بۆرۆمك راه سپردن، راه طی کردن، راه پیمودن.
 ~ - يول [ص.] راه - راه، خط دار.
 ~ بۆلداشی رفيق راه، همراه، همسفر.
 ~ يولا آپارماق راه بریدن، اداره کردن، سلوک داشتن، خوش رفتاری کردن، خوب تا کردن.
 ~ چيخماق راه افتادن، عزیمت کردن، به سفر رفتن.
 ~ (بیر) يولا چيخماق به یک راه منتهی شدن.
 ~ يولا دۆزلمك (۱) عزیمت کردن، راه افتادن.

(۲) راه را گرفتن و رفتن.
 ~ دۆشمك عزم سفر کردن، بار سفر بستن، راه افتادن.
 ~ سالماق (۱) راه انداختن، بکار انداختن.
 ~ بدرقه کردن، مشایعت کردن.
 ~ گتيرمك قانع کردن، به تفاهم نزدیک کردن، به راه راست هدایت کردن.
 ~ گلیمك به توافق رسیدن، قانع شدن، راضی شدن، تفاهم یافتن، سرعفل آمدن، راه آمدن.
 ~ گئتمك راه آمدن، سازگار بودن، مدارا کردن.
 ~ وئرماق باخ: يولا آپارماق.
 ~ ياخيئن (۱) نزدیک راه، مجاور راه.
 ~ سربراه، آدم سازگار، اهل مدارا. (۲) يول دا قالماق در راه ماندن.
 ~ يول دان آزماق راه گم کردن، از راه منحرف شدن.
 ~ دان ائله مك (۱) از سفر باز داشتن، مانع رفتن کسی شدن. (۲) گمراه کردن، فریفتن..
 ~ دان اوئن عابر، رهگذر، هر کس.
 ~ دان چاشدیئرماق گمراه کردن، از راه بدر بردن.
 ~ دان چيخارتماق گمراه کردن، فریفتن، از راه بدر کردن.
 ~ دان چيخماق از خط خارج شدن (قطار)، گمراه شدن.
 ~ دان ساخلاماق از رفتن (مسافرت) منصرف کردن، از رفتن باز داشتن.
 ~ دان قالماق از ادامه سفر باز ماندن.
 ~ دان قويماق باخ: يول دان ائله مك.
 ~ يولو آزماق راه را گم کردن، جهت را گم کردن.
 ~ ايله از راهش، موافق قاعده، به درستی، از طریق اصولی.
 ~ دۆشمك (بیريره) جایی سر راه کسی

بودن و به آنجا مراجعت کردن.
 ~ یوڭدور راه ندارد، راه حل ندارد، چاره ناپذیر است.
 یولون آچیق اولسون اوغوربخیر! سفر بخیر!
 یولونا چیخماق سر راه کسی قرار گرفتن، سر راه کسی سبز شدن.
 ~ دوزلدی راهش را گرفت و رفت.
 ~ سالماق باخ: یولونا قویماق.
 ~ قویماق سرو سامان دادن، راست و ریس کردن، به درستی سازمان دادن.
 ~ گیرمک به راه اصلی برگشتن، به راه اصولی هدایت شدن.
 یولوندا [باعلا]: در راه، برای خاطر، برای.
 یولوندان چیخماق از راه منحرف شدن، بیراهه رفتن، مرتد شدن.
 یولوندان قویماق از رفتن بازداشتن، به تأخیر انداختن، متوقف کردن.
 یولونو آلماق جلوی کسی را گرفتن، جلوی چیزی را مده کردن.
 ~ ایتیرمک راه را گم کردن.
 ~ بیلیمک راه بلد بودن، باتدبیر بودن، کاردان بودن، چاره کار را دانستن.
 ~ کسمک جنوی راه کسی را گرفتن.
 ~ گودمک انتظار کسی را کشیدن، کمین کردن.
 ~ گورمک رشوه دادن.
 آخیر یول مرگ، پایان راه (زندگی).
 اوزونه بیر یول توتوب برای خود راهی انتخاب کرده، شیوه ای را برگزیده، هدمی را در پیش گرفته.
 اوزونو اویولا قویماق خود را به نفهمی زدن.
 ایشلر یولوندا دیر کارها به قاعده است.
 ایشی یولونا قویماق کار را سر و سامان دادن.
 بو آدام یولا گلمیر این شخص توافق نمی کند، این شخص راه نمی آید، به هیچ

صراطی مستقیم نیست.
 بو طرفه یولونوز دوشنده اگر راهتان از این طرف افتاد، اگر از این طرف رد شدید.
 یولولدا در این راه، به خاطر این هدف، در این راه.
 بیر یول بیکار، یک دفعه.
 بیر یول دئدیم بیکار گفتم.
 بیر یول لوق بیکارگی، دفعتاً، بطور قطعی.
 بیرینین یولونو گوزلمک انتظار کسی را کشیدن، منتظر کسی بودن، چشم به راه کسی داشتن.
 پرده نین یوللاری راه راههای پرده.
 یولیس یوللاری تونوب بیس راهها را سینه.
 تنها یولچو آستا گئدر. وستا گئدر رهرو تنها آهسته و محتاط راه می پیماید.
 توندوغو یولو بگنمه دیم (بشنمه دیم) رفتارش را نپسندیدم، راهی را که در پیش گرفته نپسندیدم.
 دمیر یولو [ا]. راه آهن.
 دورد یول آغزی (آیثریجی) چهارراه، محل تقاطع دو راه.
 سوبولو آبراهه، راه آب.
 گوزلری یول چکمک چشم براه بودن، بیک نقطه ای خیره شدن.
 مبارزه ده توتولان یول شیوه ای که در مبارزه پیش گرفته شده، شیوه مبارزه.
 نه بولدادیر در چه وضعی است؟ در چه حالی است؟
 وطن یولوندا در راه وطن، بخاطر وطن، برای میهن.
 هاوا یوللاری راههای هوایی.
 یاخشی یول سفر بخیر!
 یوروجو یول مسافرت خسته کننده، راه خسته کننده.

یولاف [۱.] جودوسر، جو صحرائی، باخ: وله میر.
 یولاق (یولاغا) [۱.] کوره راه، راه باریکه، معبری
 که بالگد کوب کردن برچین بازمی کنند.
 بولپان { یولپان } [۱.] گیاهی که سرش را کنده
 باشند.
 یولداش { یولداش } [۱.] رفیق، دوست، یار،
 همراه، یولداش.
 ~ اولماق رفیق شدن، دوست شدن، همراه شدن.
 ~ جاسینا [ظ.] رفیقانه، دوستانه.
 ~ جانلی [ص.] رفیق دوست.
 ~ لاشماق [ف. قار.] با یکدیگر دوست شدن،
 رفیق شدن، همراه شدن.
 ~ لئق [۱.] رفاقت، دوستی، همراهی.
 ~ لئق ائتمک رفاقت کردن، دوستی کردن،
 همراهی کردن.
 حیات یولداشی زن، شوهر، همسر.
 یولدورتماق { یولدورتماق } [ف. س.] بوسیله
 دیگری کردن و چیدن.
 یولدورماق { یولدورماق } باخ: یولدورتماق.
 یولغون { یولغون } [۱.] انواع درخت گز.
 (Pamarix).
 یوللائیش [۱.] ارسال، حمل. (۲) مرسوله،
 محموله.
 یولماق { یولماق } [ف.] کندن (موهر)،
 چیدن (گیاه و سبزی). (۲) غارت کردن، لخت
 کردن.
 نوک لرینی یولماق موها را کندن.
 یولوخدورماق { یولوخدورماق } [ف.] سرایت
 دادن، مرض را به دیگری انتقال دادن، مبتلا
 ساختن.
 یولوخدوروجو { یولوخدوروجو } [ص.]
 (۱) ناقل، سرایت دهنده. (۲) مسری، واگیر.
 یولوخما { یولوخما } [ف. ۱/۱.] سرایت،
 واگیری، ابتلاء.
 یولوخماق { یولوخماق } [ف.] سرایت

کردن. (۲) برای احوالپرسی نزد کسی رفت و آمد
 کردن.
 یولوخوجو [ص.] واگیر، مسری.
 ~ لوق [۱.] واگیری.
 ~ خسته لیک بیماری واگیر.
 یولوشدورماق [ف.] کندن، چیدن.
 یولوق [ص.] (۱) پرکنده، موکنده. (۲) لخت، مرغ
 تولک (رفته). (۳) فقیر، نادار.
 یولونماق [ف. م.] (۱) پرکنده شدن، موکنده شدن.
 (۲) چیده شدن مزرعه.
 یولونموش { یولونموش } [ف. ص.]
 (۱) پرکنده. (۲) کنده شده، چیده شده (گیاه).
 یوما [ف. ۱.] شستشو.
 یومارلاماق باخ: یومیارلاماق.
 یوماق^۱ [ف.] شستن، شستشودادن. (۲) از بین
 بردن. (۳) غسل دادن. (۴) گناه کسی را شستن.
 سو بوتون اکین لری یویوب آپاردی آب
 تمام کشت را شست و از بین برد.
 یوماق^۲ [۱.] کلاف، گلوله نخ، گلوله پشم.
 ~ جا [۱.] کلاف کوچک.
 ~ لاماق [ف.] کلاف کردن، بصورت کلاف
 پیچیدن، گلوله کردن (پشم و نخ).
 ~ لاتماق [ف. م.] (۱) بشکل کلاف درآمدن،
 گلوله شدن (نخ و پشم). (۲) خمیده و لاغر شدن.
 ~ لئق [ص.] به اندازه یک کلاف.
 یوماغا دؤنمک جمع شدن، کوچکتر شدن.
 یومالاتماق باخ: یومالاتماق.
 یومالاق [۱.] چیز نرم مثل موم و غیره که در مشت به هم
 فشرده شده باشد.
 یومالاماق باخ: یومالاماق.
 یومالاتماق [ف.] غلتیدن.
 یومبارلاماق { یومبارلاماق } [ف.]
 (۱) غلتانیدن، غلتاندن. (۲) مدور کردن، بشکل
 گره درآوردن، گرد کردن، گلوله کردن.
 یومبالاق { یومبالاق } [۱.] پشتک وارو، غلت،

- معلق. یومبالاماق { یومبالاماق } [ف. پشتک وارو زدن، غلت خوردن، غلتیدن رو چیزی، معلق زدن، غلتاندن.
- یومبالانماق { یومبالانماق } [ف. پشتک وارو زدن، غلت زدن، معلق زدن، غلتیدن.
- یومدورماق { یومدورماق } [ف. س. | وادار به بستن (چشم یا دهان) کردن، بوسیله دیگری در چیزی را بستن.
- یومرو { یومرو } [ص. ۱۰] گرد، کروی، گلوله ای شکل، مدور. (۲) حبله، جاق و کوتاه. (۳) گلوله خا که زغال، (۴) حبه (قد).
- ~ جوق [ا. | برآمدگی و نورم گرد مثل (غده، جوانه و غیره)، گلوله کوچک.
- ~ دیب [ص. | نه گرد.
- ~ صیفت [ص. | صورت گرد.
- ~ لانماق [ف. س. | بوسیله دیگری بصورت گرد یا گلوله در آوردن.
- ~ لاشماق [ف. | گرد شدن، گلوله شدن، مدور شدن.
- ~ لاماق [ف. | گلوله کردن، گرد کردن.
- ~ لاندیرماق باخ: ~ لانماق.
- ~ لانماق [ف. ۱] گرد شدن، گلوله شدن، بشکل گره در آمدن. (۲) جاق شدن، حبله شدن.
- ~ لوق [ا. | گردی، گلوله ای، کروی.
- ~ باناق [ص. | گونه گوشالو.
- یومروق { یومروق } [ا. ۱۰] منشت، منشت گره کرده. (۲) ضربه منشت.
- ~ ایلشیدبرمک منشت حواله دادن، منشت کوبیدن.
- ~ دوینوله مک منشت گره کردن.
- ~ لانماق [ف. س. | بوسیله دیگری کسی را با منشت کوباندن.
- ~ لاشماق [ف. قار. | همدیگر را با منشت زدن، منشت بازی کردن.
- ~ لاماق [ف. | با منشت زدن، منشت کوبیدن.
- ~ لانماق [ف. م. | منشت خوردن.
- ~ وورماق منشت زدن، منشت کوبیدن.
- ~ یشمک منشت خوردن.
- یومروغو آلتیندا اولماق زبردست و تابع کسی بودن.
- یومشاجیق { یومشاجیق } [ص. | لطیف، ملایم، طریف.
- یومشاق { یومشاق } [ص. ۱۰] نرم، لطیف، ملایم. (۲) معتدل، نرمخو.
- ~ بدنلی [ا. | نرم تنان، (جانوران).
- ~ سو آب سیک.
- ~ قلبلی (اورکلی) [ص. | دل نازک، خوش قلب، مهربان.
- ~ لئق [ا. | نرمی، ملایمت.
- ~ لئق لا [ظ. | با نرمی، با ملایمت و ملاحظت.
- ~ اوستول صدلی راحتی.
- ~ - یومشاق [ظ. | با نرمی، با ملایمت، بادلجوشی.
- اوزو یومشاق [ص. | کسرو، حقون.
- یومشالتدیرماق { یومشالتدیرماق } [ف. س. | بوسیله دیگری نرم کردن، ملایم کردن.
- یومشالتماق { یومشالتماق } [ف. ۱۰] نرم کردن، ملایم کردن. (۲) آرام کردن، راضی کردن. (۳) از شدت چیزی کاستن.
- یومشالدیجی { یومشالدیجی } [ص. | نرم کننده، ملایم کننده، تخفیف دهنده، مخفف.
- یومشالدیلماق { یومشالدیلماق } [ف. م. | بوسیله دیگری نرم شدن.
- یومشالماق { یومشالماق } [ف. ۱۰] نرم شدن، ملایم شدن. (۲) آرام گرفتن، زود راضی شدن. (۳) از شدت چیزی کاسته شدن. (۴) حقیف شدن، تخفیف یافتن.
- یومماق { یومماق } [ف. | بستن، برهم نهادن.
- آغزیئی آچیپ، گوزونو یومماق چشم را

يۈمۈرۈق باخ: يۈمۈرۈق.
 يۈمۈشاق (يۈمۈشالتماق، يۈمۈشالماق)
 باخ: يۈمۈشاق (يۈمۈشالتماق، يۈمۈشالماق).
 يۈمۈق [ص.] بېستە، درېستە، مسدود، بېم آمده.
 يۈمۈلماق [ف.] بېستە شىدن، خود را جمع
 كردن، بېم آمدين. ۲) حملە كردن، هجوم بردن.
 اۆزىنى يۈمۈلدى بە سۈي او حملە كرد.
 گۈزۈ يۈمۈلدۈ چىشمىش بېستە شىد.
 يۈمۈلو [ص.] بېستە، بېم آمده.
 گۈزۈ يۈمۈلو چىشم بېستە.
 يۈن [ا.] بېشم.
 ~ اە ئېرن [ا.] بېشم رىس.
 ~ اە ئېرمە [ف.ا.] بېشم رىسى.
 ~ پارچا [ص.] پارچە بېشمى.
 ~ چو [ا.] متخىص بېشم.
 ~ چولوق [ا.] فعاليت مربوط بە توليد بېشم.
 ~ داراغى شانە بېشم رىسى.
 ~ دارايان [ا.] دستگاه شانە زدن بېشم.
 ~ دېدن [ا.] دستگاه بېشم زنى.
 ~ كىلكە سى [ا.] خرده بېشم، پرز بېشم.
 ~ لاماق [ف.] با بېشم انباشتن، در داخل چيزى
 بېشم گذاشتن.
 ~ لو [ص.] بېرېشم، بېشم دار، بېشمى، بېشمين.
 ~ لوق [ا.] گوسفند بېشمى، نژاد گوسفندى كه
 داراي بېشم پربار است.
 ~ وئرن قۇيۇن گوسفند بېشمى، گوسفندى كه
 بېشم پرمحصل و مرغوب داشته باشد.
 ~ يويان [ا.] بېشم شو.
 يۇن [ا.] ۱) جهت، سمت، سو. ۲) رو، روبه.
 ~ آلماق جهت گرفتن.
 ~ برى اولماق روبه بيهود گذاشتن.
 ~ چئۈيرمك روبرگرداندن.
 ~ سۆز [ص.] نامناسب، ناجور، نامساعد،
 غير ضرورى، غير مفيد، بيهوده، بى فايده.
 ~ لشمك [ف.] با همدىگر همبو شدن، توافق

بستن و دهان را گشودن، بيشرمانه سخن گفتن.
 آغزئى يۈمۈق لب فرو بستن.
 كىتابى يۈمۈق بستن كتاب.
 گۈز يۈمۈق ۱) چشم بستن. ۲) چشم پوشى
 كردن.
 گۈز يۈمۈماماق ۱) چشم برهم ننهادن،
 نخوايدن. ۲) اغماض نكردن، چشم پوشى
 نكردن.
 يۈمۈرۈغونو يۈمۈق مشت را گره كردن.
 يۈمۈر [انگ.] فكاھى، طنز، مضحكه.
 يۈمۈرتا [ا.] ۱) تخم مرغ، تخم (پرىدە).
 ۲) تخمك. ۲) بيضه.
 ~ آغى سفيدە تخم مرغ.
 ~ بۇروسو لولە (عبور) تخمك، لولە تخمدان.
 ~ جىق [ا.] تخمك، تخم كوچك، غذە سازندە
 اسپر ماتوزوييد.
 ~ دان بون قىرخماق از آب كره گرفتن.
 ~ دېرى دۇغما زنده زائى، جنين در داخل تخم
 در بدن مادر رشد مى كند ولى پس از تخم گذارى
 در خارج از تخم بيرون مى آيد، مثل كنه، عفرب و
 غيره.
 ~ سارئى زردە تخم مرغ.
 ~ لاماق باخ: يۈمۈرتلاماق.
 ~ لى تخم گذار، تخم مرغ دار (غذا وغيره).
 ~ لىق [ا.ص.] ۱) تخمدان (درجنس ماده).
 ۲) تخمگذار، نژاد تخمى (مرغ). ۳) تخمدان
 گياھان.
 ~ لىق نۇيوق [ص.] مسرغ تخمى،
 مرغ تخمگذار.
 ~ وارئى [ص.] شبیه تخم مرغ.
 ~ يئىن ايلانلار مارھائى كه از تخم پرنندگان
 تغذيه مى كنند.
 يۈمۈرتلاماق { يۈمۈرتلاماق } [ف.]
 تخم گذاشتن، تخم كردن.
 يۈمۈرو (يۈمۈرى) باخ: يۈمۈرو.

- کردن، تراضى کردن.
~ لۆ باخ: يۇنلۆ.
~ لۆك باخ: يۇنلۆك حال.
~ - يە وړ دور و بر، حول و حوش، اطراف.
يونيالاتماق باخ: يومبالاما.
يۇنئالاتماق { يۇنئالاتماق } { ف. } كىدن، باعجلە و شتاب كىدن.
يونيئاتماق { يۇنئالاتماق } { ۱.۱ } تراشيدن، رنده کردن. (۲) كىدن. (۳) چىدن.
يۇنئولماق { يۇنئولماق } { ف.م. } تراشيدە شىدن، رنده شىدن.
يۇنجا { يۇنجا } { ۱.۱ } يۇنجه.
~ لىق { ۱.۱ } يۇنجه زار.
يۇندىم { يۇندىم } { ۱.۱ } منظره، ظاهر، قىافه. (۲) قاعده، نظم، شيوه، قلق، لم.
~ دن چىخماق نامنظم شىدن، از نظم خارج شىدن.
~ سىز { ص. } بىد منظر، بدقلق، نامطبوع، نامتناسب، ناراحت، بى نظم و ترتيب، بى سليقه.
~ سىزلىك { ۱.۱ } بدقلقلى.
~ لىك { ف. } جهت داده شىدن، به سوئى برگردانده شىدن.
~ لى { ص. } چشم گير، باسليقه، برجسته. (۲) با قاعده، بانظم و ترتيب. (۳) خوش قلق.
~ لى ليك { ۱.۱ } نظم و ترتيب، سليقه، راحتى و آسايش.
يۇندىمە دوشمىك نظم گرفتن، منظم شىدن، نظم و ترتيب يافتىن.
يۇندىمە سالماق (قۇيماق) منظم کردن، نظم و ترتيب دادن، آراستن.
يۇندورماق { يۇندورماق } { ف.م. } بوسيله ديگرى عمل تراشيدن را انجام دادن. (۲) بوسيله ديگرى حك کردن، حجارى کردن.
يۇنقا { يۇنقا } { ۱.۱ } تراشه، براده.
يۇنقار { يۇنقار } { ۱.۱ } باخ: يۇنقا. (۲) مه نار
- تركى.
~ لاماىق { ف. } رنده کردن، تراشيدن.
~ لاتماق { ف.م. } رنده شىدن، تراشيدە شىدن.
يول جان يۇنقارنى دىر بول تراشه جان است.
يۇنگول { يۇنگول } { ص. } سبك، كم وزن. (۲) آسان، ساده. (۳) غير جدى، كم اهميت، سطحى. (۴) چابك و فرز.
~ آباىق { ص. } خوشقدم، خوش يمن.
~ اخلاقلى { ص. } جلف.
~ ال { ص. } خوش دست.
~ جه { ص. / ظ. } اندكى سبك، به سبكى.
~ جه گولۇمسۇندۇ ليخند خفيفى زد.
~ راق { ص. } سبك تر، ساده تر.
~ صنايع صنايع سبك.
~ لىمىك { ف. } سبك کردن، وزن كم کردن.
~ لىدىمىك { ف.م. } بوسيله ديگرى سبك شىدن، تخفيف يافتىن.
~ لىدىرىن { ص. } مخفف، تخفيف دهنده، سبك كنده.
~ لىدىرىمىك { ف. } سبكتر کردن، آسانتر کردن، ضعيف تر کردن.
~ لىدىرىمىك { ف.م. } بوسيله ديگرى سبكتر شىدن، آسانتر شىدن.
~ لىشمىك { ف. } سبكتر شىدن، آسانتر شىدن، ضعيف تر شىدن.
~ لۆك { ۱.۱ } سبكى. (۲) آرامش خاطر. (۳) رفتار سبك و جلف.
~ مزاج { ص. } خوشگذران.
~ وارى { ص. / ظ. } سبك، كمى سبك. (۲) بطرز ساده، مختصر، جزئى.
~ وارى چكى { ص. } آبروزن (در كشتى).
مسئوليتى يۇنگول لىدىرىن حاللار موارد تخفيف مسئوليت (حقوق).
يۇنلىتىمىك { يۇنلىتىمىك } { ف. } جهت دادن، سوق دادن، سمت دادن. (۲) برگرداندن،

چرخاندن.

یۋنلیدیجی { یۋنالیدیجی } [ص. ۱] راهنما،

جهت دهنده، سمت دهنده، سوق دهنده.

یۋنلیدیلمک { یۋنالیدیلمک } [ف. م.] جهت داده

شدن، سوق داده شدن، سمت داده شدن.

یۋنلیمک { یۋنالیمک } [ف.] جهت گیری کردن،

سمت گیری کردن، به سوئی رهسپار شدن،

روبر گرداندن.

یۋنلۋ [ص. ۱] (جهت دار. ۲) مناسب، لایق،

شایسته، درخور، مساعد، ضروری. ۳) سربه زیر،

حرف شنو.

یۋنلۋک حال (دستور زبان) حالت گرایش یا

مفعول غیر مستقیم که به سؤال کیمه؟ نه به؟

هارایا؟ جواب می دهد.

یۋنما { یۋنما } [ف. ۱. / ص. ۱] حگاکسی،

تراش، خراطی. ۲) تراش.

یۋنماق { یۋنماق } [ف. ۱] تراشیدن، رنده

کردن، کندن، حجاری کردن، خراطی کردن و

تراشیدن خوب و چیزهای سفت. ۲) چیدن، باخ؛

بۇلماق.

یۋنوجو [ص. ۱. /] تراشکار، آلت تراش.

یۋنوق [ص.] تراشیده، تراشه.

یۋنولماق [ف. م.] تراشیده شدن، رنده شدن،

کند شدن. ۲) حگاکسی شدن، حجاری شدن.

۳) چیده شدن.

یۋنولماقیش [ص.] تراشیده، نخراشیده، زمخت،

بی ادب.

یۋنولموش [ف. ص.] تراشیده، رنده شده، حگاکسی

شده.

یۋوا [۱. /] لانه، آشیانه، کنام. ۲) سوراخ (کلید،

آلت، در و پنجره ماشین) که برای حرکت کردن

و بکار انداختن آنها ضروری است. ۳) جا، محل،

مسکن. ۴) کانون. ۵) منبع، منشا.

~ جیئق [۱.] آشیانک.

~ سالماق لانه ساختن، مسکن گزیدن.

~ سیئز [ص. ۱] بی لانه، بی آشیانه.

۲) بی مسکن، بی سرپناه.

~ سیئنی داغیئماق لانه ای را خراب کردن،

خانواده ای را پریشان ساختن.

~ قورما لانه سازی.

~ قورماق لانه ساختن، لانه درست کردن.

~ لاما ق [ف.] لانه ساختن، آشیان گرفتن.

~ لاتماق [ف. قا.] برای خود لانه ساختن.

~ لایان قوشلار پرندگان مهاجری که تابستان

به منطقه می آیند و تخم می گذارند و پائیز

مهاجرت می کنند. «قیشلايان قوشلار»

پرندگان مهاجری هستند که پائیز به منطقه

می آیند و در بهار مهاجرت می کنند.

~ لی [ص.] دارای لانه.

بیلمیرم هانسی یوۋانیئن قوشودور از

خصوصیات اخلاقی او خبر ندارم، از اصل و نسب

او اطلاعی ندارم.

سیچان یوۋاسی لانه موش، سوراخ موش.

گۋز یوۋاسی کاسه چشم.

یوۋار [ص. ۱] گرد، گوی مانند. ۲) گویچه،

گلول خون (ترکی).

~ لاتماق [ف. م.] بوسیله دیگری گرد

کردن، گلوله کردن. ۲) غلتاندن، غل دادن.

~ لاشدیرماق [ف.] بصورت گرد در آوردن،

مدور ساختن، به حالت گوی در آوردن.

~ لاشدیرلماق [ف. م.] بوسیله دیگری مدور

شدن، گرد شدن، بشکل کره در آمدن.

~ لاشماق [ف.] گرد شدن، مدور شدن، بشکل

کره در آمدن.

خالئی نی یوۋارلایئب قالدیردی قالی رالوله

کرد و برداشت، قالی را رویهم غلتاند و از جا بلند

کرد.

داسی یوۋارلماق غلتاندن سنگ.

بیره یوۋارلماق به زمین غلتاندن.

یوۋارلاق [ص. ۱] مدور، گرد، گوی مانند،

یوۋوشماق [ف. قار.] مانوس شدن، انس گرفتن، بهم نزدیک شدن، باهم جوش خوردن.
یوۋوق باخ: یاخین.

~ لاشماق [ف.] نزدیک شدن.

یوئین { یوئان } باخ: یوگن.

~ سیز [ص.] بدون افسار، بی لگام.

~ لئمک [ف. م.] بوسیله دیگری افسار بستن، لگام زدن.

~ لئمک [ف.] افسار زدن، لجام زدن. (۲) وابسته به خود کردن.

~ لئمک [ف. م.] افسار شدن، لجام زده شدن. (۲) وابسته به دیگری شدن.

~ لی [ص.] افسار بسته، لگام زده.

یوئینی اله کئچمک افسارش دست دیگران افتادن.

~ اله وئرمک افسار را به دست دیگری دادن، اختیار را به دیگری تفویض کردن.

یوئیه نیننی چکمک افسارش را کشیدن، درمورد کسی گفته می شود که خارج از موضوع صحبت می کند و اطرافیان را با اشاره او را وادار به سکوت می کنند.

یوئوچو [ص. ۱/۱] پاک کننده. (۲) گازر، رختشو، دستگاه ظرفشویی، دستگاه رختشویی. (۳) مرده شو.

~ لوق [ا.] گازری، رختشویی.

~ ماده لیر [ص. ۱/۱] مواد پاک کننده.

یوئورتیمک { یوئورتماک } [ف. م.] دواندن، سریع تر نازاندن.

یوئورک { یوئوراک } باخ: یوگورک.

یوئوروش [ا.] حمله، هجوم، تاخت و تاز.

یوئوروشمک [ف. قار.] باهم دیگر دیدن، سابقه دودادن.

یوئوروشمه [ف. ۱/۱] سابقه دو.

یوئورمک باخ: یوگورمک.

یوئوروک [ص. ۱/۱] رورونک بچه. (۲) نوری

کردی. (۲) اعداد گرد، عددی که با حذف کسر بصورت عدد صحیح در می آید. (۳) حروف صدادار، (ؤ، و، و، و) که موقع تلفظ آنها لبها بصورت دایره در می آید.

~ اوژ [ص.] صورت گرد.

~ لاشدیرما گرد کردن (عدد).

~ لاشدیرما خطاسی خطای گرد کردن عدد، تفاوت عدد اصلی با عدد گرد شده.

~ لئق [ا.] گردی، حالت کروی، دایره.

~ لاماق [ف.] مدور ساختن، بشکل گرد در آوردن. (۲) غلتاندن. (۳) لوله کردن، طومار کردن، بهم پیچیدن.

~ لانماق [ف.] گرد شدن، مدور شدن.

(۲) غلتیدن، غل خوردن. (۳) لوله شدن، طومار شدن. (۴) سقوط کردن، واژگون شدن، فروغلتیدن. (۵) [ف. قار.] غلت خوردن، چرخ خوردن.

یوۋاق [ا.] حفره، چاله، حفره جگر، حفره لثه که ریشه دندانها در آن جا می گیرد.

یوۋشان [ا.] یوشان، خارا گوش، افسطین، درمنه.

بیتمه میش یوۋشان دیبببیدن، دوغولمامیش دۋۋشان آختاریر در زیر بونه سبز نشده یوشان، خر گوش متولد نشده ای را جستجو می کند. خیال خام.

یوۋشوتماق [ف.] نرم کردن، بازبان گرم و نرم رام کردن.

یوۋوشدورماق [ف. م.] نزدیک کردن، بهم مانوس کردن.

یوۋوشدورولماق [ف. م.] بوسیله دیگری نزدیک شدن، مانوس شدن.

یوۋوشما [ف. ۱/۱] نزدیکی، انس، موآنست.

یوۋوشماز [ص.] نامانوس، نجسب، مردم گریز.

~ لئق [ص.] نامانوسی، نجسی، مردم گریزی.

آداما یوۋوشماز [ص.] آدم نجسب.

آداما یوۋوشمازلئق [ا.] مردم گریزی.

اسب بوجود می آید.
 یهودی { یاهودی } [ا. / ص.] یهودی، کلیمی.
 ییپراتماق { ییپراتماق } [ف.] بزمرده کردن،
 زولیده کردن.
 ییپراماق { ییپراماق } باخ: ییپراماق.
 ییپراتماق { ییپراتماق } [ف.] بزمرده شدن،
 زولیده شدن، تکیدن، مندرس شدن، پاره پوره
 شدن، چروکیدن.
 ییپرانمیش { ییپرانمیش } [ف. ص.] زولیده،
 بزمرده، تکیده، چروکیده، پاره پوره، مندرس.
 ییخدیرماق { ییخدیرماق } [ف. م. س.] بوسیله
 دیگری خراب کردن، وازگون ساختن، ویران
 گردانیدن.
 ییخدیرئلماق { ییخدیرئلماق } [ف. م.] بوسیله
 دیگری خراب شدن، ویران شدن، وازگون شدن،
 زمین خوردن.
 ییخماق { ییخماق } [ف. ا.] انداختن، افکندن.
 (۲) سرنگون کردن، فروافکندن، ساقط کردن.
 (۳) زمین زدن. (۴) خراب کردن، ویران کردن.
 (۵) پشت کسی را بزمین آوردن (در کشتی)،
 مغلوب کردن.
 ائو ~ خانه کسی را خراب کردن، خانه خراب
 کردن، بدبخت کردن.
 بیرینین بونونا ییخماق گردن کسی انداختن.
 ییخییلار منیم اوستومه به گردن من
 انداخته اند، مرا متهم کرده اند.
 ییخی جئی [ص.] وازگون کننده، سرنگون کننده،
 ویران کننده.
 ییخیق [ص.] سرنگون، وازگون، خراب، ویران.
 ~ لئق [ا.] وازگونی، ویرانی، خرابی.
 ائوی ییخیق خانه خراب.
 ییخیلقان [ص.] (اسبی که) زیاد سکندری بخورد.
 ییخیلماز [ص.] غیر قابل سرنگونی، سقوط ناپذیر،
 خراب نشدنی، تزلزل ناپذیر، مستحکم.
 ~ لئق [ا.] سقوط ناپذیری، استحکام.

که دو طرف آن را به تبر می بستند و برای
 استراحت از آن استفاده می کنند (تاب، نتو).
 یوئولماق [ف. م. ا.] شسته شدن. (۲) از بین رفتن.
 (۳) سائیده شدن، خورده شدن و شسته شدن
 بوسیله جریان آب.
 یوئولمامیش { یوئولمامیش } [ف. ص. / ص.]
 نشسته، کثیف.
 یوئولمامیش قاشیق کیمی اوزونو اورنابا
 آتماق نخود هر آتش بودن، در هرامری دخالت
 کردن.
 یوئولموش { یوئولموش } [ف. ص.] شسته شده،
 تمیز.
 یوئوناجاق [ا.] دستشویی، روشویی.
 یوئونتو { یوئونتو } [ا.] چرکاب، بساب
 لباسشویی.
 یوئوندروماق { یوئوندروماق } [ف.] کسی را
 شستن، استحمام کردن، حتمام کردن.
 یوئونماق { یوئونماق } [ف. فا.] آب تنی
 کردن، خود را شستن، استحمام کردن، حتمام
 گرفتن.
 یهر { یاهار } [ا. ا.] (۱) زمین. (۲) نوعی پیوند
 (درخت).
 ~ آلتئی [ا.] تسمه ای که زمین را با آن به پشت
 اسب می بستند.
 ~ بورون [ص.] دماغ بالائی، بینی پهن.
 ~ چه [ا.] ازین کوچک.
 ~ قاشی قاج زین.
 ~ قاییران [ا.] ازین ساز، سراج.
 ~ لئمک [ف. م.] بوسیله دیگری اسب را زین
 کردن.
 ~ لئمک [ف. ا.] زین کردن. (۲) تابع خود
 کردن.
 ~ لئمک [ف. م.] زین شدن.
 ~ لی [ص.] زین دار، زین شده.
 ~ وورما [ا.] ازخمی که از سایش زین در پشت

یئرغالاشماق [ف. قار.] دسته جمعی تکان خوردن،
جنیدن، جم خوردن، این پا و آن پا شدن.
یئرغالاماق [ف.] تکان دادن، جنباندن، تکان تکان
دادن.

باشینی یئرغالادی سرش را تکان داد.
یئرغالاندیرماق باغ: یئرغالانماق.
یئرغالانماق [ف.] تکان خوردن، جنیدن، این
پا و آن پا شدن.

یئرغالانا - یئرغالانا [ظ.] تلو تلو خوران.
یئرغانماق باغ: یئرغالانماق.
یئر - ییغیش (یئر ییغیش) [ا.] سرو سامان،
سامان، نظم.

~ ائله مک (ائتمک) سرو سامان دادن، نظم
دادن، مرتب کردن، جمع و جور کردن.
ییغجام { ییغجام } [ص. ۱.] منجمه، فشرده.
(۲) مختصر و کلی، جمع بندی، جمع و حوز.
~ لئق [ا.] انجام.

ییغدییرماق { ییغدییرماق } [ف. س.] کسی را
وادار به جمع آوری کردن، بوسیله دیگری
جمع آوری کردن.

ییغلاماق { ییغلاماق } باغ: بوغ مراسمی،
آغلاماق.

ییغما { ییغما } [ف. ۱.] جمع آوری، جمع
و جور کردن. (۲) موناز.

~ اینشاآت ساختمان پیش ساخته.

ییغماق { ییغماق } [ف. ۱.] گرد آوردن، جمع
کردن، جمع آوری کردن. (۲) پس انداز کردن.
(۳) انباشتن. (۴) روبهم جیدن، نوده کردن، کبه
کردن. (۵) برداشت کردن (محصول).

(۶) جمع و جور کردن، موناز کردن.

نؤمره نی ییغماق شماره تلفن را گرفتن.

ییغمالاماق [ف.] تکان دادن (سفره). (۲) جمع
کردن، برچیدن.

ییغناق { ییغناق } باغ: ییغنجاق.

ییغوا { ییغوا } [ا.] مجلس جشن.

یخیلماق [ف. ۱.] افتادن. (۲) سرنگون شدن،
واژگون شدن، فرو افتادن، ساقط شدن، سقوط
کردن. (۳) زمین خوردن. (۴) خراب شدن، ویران
شدن، از پا درآمدن.

یخیلا - دورا [ظ.] افتان و خیزان.

یخیلانا گولمز لر به افتاده میخند.

یخیلا - یخیلا [ظ.] افتان و خیزان.

یخیلسین! سرنگون باد!

یخیلمیش [ف. ص.] افتاده، زمین خورده، واژگون
شده، سرنگون.

یخیلی [ص.] واژگون، ویران، سرنگون.

یخیلیش [ا.] سرنگونی، خرابی، واژگونی.

یخینتی [ا.] ویرانه، خرابه، بقایای ویرانه.

ییرتدییرماق { ییرتدییرماق } [ف. ص.] درانیدن،
بوسیله کسی دریدن، پاره کردن، شکافتن.

ییرتماق { ییرتماق } [ف. ۱.] دریدن، پاره
کردن، شکافتن. (۲) کهنه کردن (لباس).

ییرتیجی [ص. ۱.] درنده، وحشی. (۲) گوشتخوار،
خونخوار.

~ جاسینا [ظ.] خوانخوارانه، وحشیانه، ددمنشانه.

~ قوشلار پرندگان گوشتخوار، پرندگان
شکاری.

~ لار حیوانات درنده و خونخوار، درندگان.

~ لاشماق [ف.] درنده شدن، وحشی شدن،
درنده خو شدن.

~ لئق [ا.] درنده خوئی، وحشی گری.

ییرتیق [ص. ۱.] پاره، دریده، شکافته. (۲) مندرس،
زنده. (۳) فتن.

~ ییرتیق [ص.] پاره پوره، زنده.

~ لئق [ا.] پارگی، شکاف.

ییرتیلماق [ف. م. ۱.] دریده شدن، پاره شدن،
شکافته شدن. (۲) فرسوده شدن (لباس).

اؤزؤنؤن برده سی ییرتیلماق برده شرم و حیای
کسی پاره شدن.

یئرغالانماق [ف.] به تکان در آوردن، جنبانیدن.

یُغِثُ شِمَاقَ [ف. ۱] (گردهم آمدن، دورهم جمع شدن. ۲) توده شدن، انباشته شدن. ۳) برداشته شدن محصول. ۴) ازدحام کردن. یُغِثُ [ف. ۱] (برداشت محصول)، مقدار محصول، جمع آوری حاصل. ۲) پس انداز، انباشت. ۳) توده، کپه.

~ جیل [ص.] پس انداز کننده.
~ فوندو صندوق پس انداز.

میللی یُغِثُ انباشت ملی، ذخیره ملی، پس انداز ملی.

یُغِثُ [ف. ۱] (توده، کپه. ۲) انبوه جمعیت، ازدحام. ۳) باخ: یُغِثُ.

بیر ~ خیلی، عده کثیری.

~ - یُغِثُ [ظ.] کپه کپه.

یُغِثُ جَاقَ باخ: یُغِثُ جَاقَ.

یُغِثُ [ف. ۱] (ته مانده و خرده ریزه. ۲) چیرهائی که رویهم توده شده. ۳) رسوبات.

یُغِثُ جَاقَ [ف. ۱] (اجتماعات، گردهم آئی، جلسه. ۲) ضیافت، مهمانی. ۳) ازدحام.

~ آزادلیغی آزادی اجتماعات.

یُیو [ا.] شیار، شکاف، حفره، زهوار، شیار که روی قطعات ابزار می دهند تا قطعات بهم متصل شوند.

~ لی [ص.] شیاردار، شکاف دار.

ثیه [ا.] صاحب، مالک.

~ دورماق ادعای مالکیت کردن.

~ سیز [ص.] بی صاحب، بدون مالک.

~ سیزلیک [ا.] بی صاحبی، بلاصاحبی.

~ لنمک [ف. ۱] (تصاحب کردن، صاحب شدن، مالک شدن، تملک کردن. ۲) به زور مالک شدن. ۳) درامری مهارت یافتن.

بیهه لیک [ا.] تملک، تصاحب، مالکیت، باخ: بیهه لیک حال.

ابت بیهه سین تانیئمیر سگ صاحبش را نمی شناسد. جای شلوغ و پرازدحام.

بیهه لی [ص.] صاحب دار، دارای مالک.

یُغِثُ [ف. ۱] حروف چینی و صفحه بندی (جاب). ۲) جمع آوری.

یُغِثُ جَی [ف. ۱] (گرد آورنده، مال اندوز، محترک. ۲) کارگر میوه چین، جمع آوری کننده محصول.

~ جیئلیق [ا.] شکل فعالیت انسانهای جوامع اولیه که به منظور تغذیه بطور دسته جمعی

به جمع آوری گیاهان و دانه ها و حشرات و غیره می پرداختند.

یُغِثُ [ا.] طرز جمع آوری، جمع آوری، گردهم آبی.

یُغِثُ شَان باخ: یُغِثُ شَان.

یُغِثُ شِدْ رِماق [ف.] جمع کردن، جمع و جور کردن، مرتب و منظم کردن، گردهم آوردن.

اؤزؤتؤ ~ خود را جمع و جور کردن.

یُغِثُ شِدْ رِئِلماق [ف. م.] جمع آوری شدن، جمع و جور شدن، مرتب شدن.

یُغِثُ شِمَاقَ [ف. ۱] (جمع شدن. ۲) دورهم گرد آمدن. ۳) جمع و جور شدن، مرتب شدن. ۴) چروکیده و مجاله شدن.

یُغِثُ شِیقَ [ص. ۱] (مجاله شده، چروک شده. ۲) جمع و جور، نظم و سامان.

یُغِثُ شِلَان [ف. ص. ۱] (جمع شده، توده شده، انباشته. ۲) (دراثر شستن و غیره) کوناه شونده، جمع شونده.

یُغِثُ لِمَا [ف. ا.] انقباض.

اؤره بین یُغِثُ لِمَاسُی انقباض قلب.

یُغِثُ لِمَاقَ [ف. / ف. م. ۱] (گرد آمدن، جمع شدن، گردهم آمدن. ۲) آب رفتن (پارچه)، کوناه شدن. ۳) خود را جمع کردن، منقبض شدن.

۴) جمع آوری شدن، برداشته شدن (محصول).

۵) تمام شدن، پایان یافتن. ۶) توده شدن، انبوه شدن، انباشته شدن.

یُغِثُ لُی [ص.] جمع و جور، رویهم توده شده.

یُغِثُ لُش [ف. ۱] (گردهم آئی، اجلاس. ۲) برداشت (محصول).

نۇبوغون يومورتاسى (نۇبوق
يومورتاسى) نىمىرغ.

يېيە ليک حال (دستور زبان) حالت مالکيت يا
اضافه يا تعلق.
داداشين کيتابى کتاب داداش.

ی

ی - یی - ای یکی از حروف صدادار (صائت) زبان آذربایجانی است که جزء حروف صدادار ظریف (نرم)، پیشین کامی، بسته و راست گروهبندی می شود. جهت یافتن لغاتی که با این حرف آغاز می گردد به بخش «ا» (الف) مراجعه فرمائید. ایگید.

ئی

ئی - ییئ - یئ (ائی) یکی از حروف صائت زبان آذربایجانی است که جزء مصوت خشن، پسین کامی، بسته و راست گروهبندی می شود. در زبان آذربایجانی مصوت «ئی» هیچگاه در ابتدای کلمه نمی آید.

